DAMAGE BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY
OU_216759
UNIVERSAL
LIBRARY

216759

TELUGU-ENGLISH DICTIONARY

BY THE LATE

CHARLES PHILIP BROWN, H.E.I.C.S.

NEW EDITION, THOROUGHLY REVISED AND BROUGHT UP TO DATE

FOR THE USE OF

SCHOLARS AND STUDENTS.

BY

M. VENKATA RATNAM, B.A.,

CHIEF EDITOR.

W. H. CAMPBELL, M. , B.D.,

LONDON MISSION, GOOTY.

AND

BAHADUR K. VEERESALINGAM PANTULU GARU

TELUGU PANDIT, PRESIDENCY COLLEGE, MADRAS

SECOND EDITION,

MADRAS:

PRINTED AND PUBLISHED BY THE
SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE,
18, CHURCH ROAD, VEPERY.

1903.

[*All Rights Reserved.*]

ABBREVIATIONS

Amukta mālyada.
hra Bhāshārnavamu.
irudh—Aniruddha Charitra.
n onomatopœic word.
avi—Appa Kaviyamu.
Bhāg.—Bhāgavatamu.
ām—Balarāma Charitra.
.—Bhāgavatam Dasama Skandha-
am.
hat.—Mahā Bhārata.
hase.—Bhāskara Śatakamu
Bhuj.—Bhānumad Vijayamu.
Bobbili—Bobbili Charitramu.
BP.—Basava Puramamu (Padya Kāvya.)
Charitra—Panditārādhya Charitra.
Dab—Abhimanyu Dvipada.
DB.—Dvipada Basava Puramamu.
DR.—Dvipada Rāmāyanamu.
Drav.—Dravidian.
Eng.—English.
G.—Vikramārka Charitra by Gōpu Rāzu.
Gk.—Greek.
H.j—Hindustani.
H.—Hamsa Vimsati.
Hari.—Harivamsamu.
D.—The Dvipada version of the Tale
Harischandra.
.—Hebrew.
-ha Dēviyamu.
Jaim.—Jaimini Bhāratamu.
.—Kanarese.
KP.—Kalā Purnōdayamu.
KUR.—Uttara Rāmāyana
kanti Pāparāzu.
L.—Prabhu Linga Lila Ch
Lat.—Latin.
M.—Mahā Bhāratamu.
Mand. or Mandhat.—Mandhā
tra.
N.—Dasāvatāra Charitra by N
Naish.—Naishadhamu.
ND.—Nāla Dvipada.
P.—Pancha Tantramu, by
R zu.
Paidim.—Chandrangada Charitra
Parij.—Pārijātāpaharanamu.
R.—Ramābhyudayamu.
Sar. D.—Sārangadhara Charitra
pada).
Skt.—Sanskrit.
Suca.—Suca Saptati.
Swa.—Swārōchisha Manu Charitramu
T.—Tārāsasankamu.
Tam.—Tamil.
Tel.—Telugu.
UH.—Uttara Harischandra
UR.—Uttara Rāmayanamu.
Vaij. or Vaija.—Vaijayanti Vilāsamu.
Vasu.—Vasu Charitramu.
Ved. Ras.—Vēdānta Rasayanam
Vēma.—Vēmana Śataka
Vijaya.—Vijaya Vi
VP.—Vishnu P
Yayati—Y

I how to consult this Dictionary :

Derivatives if not found in their proper Alphabetical place are to be looked for either under their primitives *or* cognate forms. Compound words will be found under one or other of the elements which compose them.

PREFACE.

THIS is a NEW EDITION of the late C. P. BROWN'S well-known Telugu-English Dictionary, thoroughly revised and brought up to date. The chief features of the work are as follows :—

(1) All the latest and best sources of information have been utilised in its preparation, especially as regards the Scientific Terms. Various Government publications such as the Fauna of British India edited by Dr. BLANFORD, Dr. WATTS'S Dictionary of the Economic Products of India, and the Madras Manual of Administration, have been duly laid under contribution.

(2) All words used in Telugu, both literary and colloquial, from whatever language they may have come, are given in the body of the work, so as to render the use of any other book of reference superfluous.

(3) All the words are given in Romanized spelling, [redacted] work may be utilised by scholars outside India for philological studies.

(4) Cognate and compound words are grouped together under [redacted] word so as to afford a greater facility for the study of the Telugu language, [redacted] are printed in bold type.

(5) Wherever possible, the derivations of words are given, and similar forms in other languages are indicated. Many words given as native in Telugu Dictionaries are traced to a foreign origin.

(6) Many quotations from the Telugu classics which seemed unnecessary have been left out and several new ones have been added.

In addition to the works named above, the Editors have freely made use of Brown's own MS. notes kindly lent to the S. P. C. K. by the authorities of India Office Library. Sitārāmachārlu's Telugu Dictionary published by the Iras School Book and Vernacular Literature Society has also been very ely made use of in preparing this edition. Quotations made from it are cated by the references given in Telugu characters. The Editors are also bted to several friends for valuable assistance readily rendered.

26th August, 1901,
MADRAS.

THE EDITORS.

INTRODUCTION.

ELUGU, which is one of the South Indian Vernaculars, bel
ravidian group of languages. A semi-circle drawn with Rajah
entre and the distance between it and Madras as radius, covers,
peaking, the greater portion of the country in which it is spoken by abo
millions of people. It is spoken and written in its purity along the coast s
between Nellore and Vizagapatam and in the four districts of the Madra
Presidency included within those limits. Beyond this area it contains a
admixture of Tamil in the south, of Kanarese in the west, of Mahrati in th
west and north-west, and of Uriya in the north.

Telugu is closely allied to Tamil, Kanarese and Malayalam, words
Dravidian origin occurring in all these languages without any great differe
of form. The original Dravidian speech seems to have split up into thes
anguages about the time when the modern Teutonic languages such as English
Dutch and German were formed out of their parent tongue. Tamil is probabl
nearer to the original tongue than any other member of the group, and as i
has preserved the older forms of the Dravidian roots a knowledge of it i
essential to the proper study of the South Indian languages.

It is doubtful if any of the Dravidian races had a knowledge of the ar
of writing prior to the Aryan invasion, and certainly none of them can boas
of a literature older than the 8th or 9th century A. D. In Telugu there is n
work extant older than the translation of the Sanskrit Mahâ Bhârata, whic
supposed to have been made in the 11th century A. D., but bears trace
of having been expanded in subsequent times. The style of this translation
which is quite modern, is accepted as a standard of classical Telugu. As th
erfect style of the book could not have been developed all at once, it i
ardly possible to avoid the conclusion that there must have been not a fe
earlier and less polished works which have since perished. There is indeed
tradition that when Vaishnavaism supplanted Saivaism in the country, all th
older literature was destroyed.

In the formation of modern Telugu, four strata are distinctly v
The lowest of these consists of the pure Telugu element. This is of the de
interest to the student of language at present, as it has as yet been but
worked by scholars. A careful study of the Telugu words reveals to us
of the life and thought of the ancient Dravidians before the Aryan inva
It shows that the people who spoke the Telugu tongue lived a very si
life, and that, although not ignorant of agriculture and some of the si
industrial arts, they were still only semi-civilized and probably spent muc
their time roaming in the forests with which a great part of South India
covered. They lived in communities and had a fairly complicated social sys
with degrees of relationship carefully recognised and distinguished by significa
names. Their religion seems to have been one of a very primitive ty
It consisted of a worship of the powers of nature, most of which were regar

The third element in Telugu is that which has come from, or at l through, Hindustani. Under the term Hindustani we have included all Per and Arabic words which have come into use in Telugu. Hindustani wo must have begun to find their way into the language in the days of Alla-ud and they can be traced in the literature ever since the times of Krishna of Vijiánagar fame, the Macaenas of the Telugu country. In the first edi of this work, a great many Hindustani words were given [*Vide* Brown's Dictionary of mixed Dialects, which was given as an Appendix], but most of these have either gone or are gradually going out of use, their place being taken by English words, especially in the language of the Law courts and of public business.

The fourth element is the English one. With the introduction of new ideas consequent upon the British occupation of the country, ready made English words which express these ideas have naturally come into use. At present the influx of such words is very great. In the towns in particular, many people have begun to talk a kind of mongrel Telugu, using English words in their Telugu sentences, even where this is altogether unnecessary. It is impossible to say at present what words will be a permanent gain to the language, but it seems certain that a large number of words such as Road (రోడ్డు), Hospital (ఆసుపత్రి). Mile (మైలు), Ruler (రూలరు). Quinine (క్వినా), Rubber (రబ్బరు), Pencil (పెన్సిలు). Station (స్టేషన్). Fiddle (ఫిడేలు). &c., for which there are no equivalents in the vernacular, will retain their place in the common speech of the people.

REFERENCES TO ENGLISH WORKS.

Ainslie's Materia Medica.
Blanford's Fauna of British India (quoted as F.B.I.)
Burnell's South Indian Palaeography.
Caldwell's Comparative Grammar of the Dravidian Languages Edition.)
Cunningham's Inscriptions of Asoka.
Gundert's Malayalam Dictionary.
Jerdon's Natural History.
Kittel's Kannada English Dictionary.
Roxburgh's Flora Indica.
Russell's Indian Snakes.
Taylor's Alphabet.
Watt's Dictionary of Economic Products of India (quoted as E.P.)
Wilson's Sanskrit and English Dictionary (quoted as W.)

alignant in character. Among these deities the powers that presided boundaries had special prominence assigned to them, as is seen by the ıs Anku (ఆంకు), Ankamma (ఆంకమ్మ), Ellamma (ఎల్లమ్మ), Pōlēramma (పోలేరమ్మ), The word for 'temple' (కోయిల or కోవెల, Tamil kō-yil) probably points to ship of the monkey (కోతి or కోడి). All the higher religious ideas of the opic seem to have been derived from Aryan sources, and it is hardly possible describe any religious ideas or ceremonies without employing Sanskrit terms. ven the ordinary word for God (దేవుడు) is of Sanskrit origin.

The etymology of Telugu words is full of suggestive meaning. The words r father (తండ్రి) and mother (తల్లి) are undoubtedly connected with the root a (తె) to bring (cf. తెచ్చు), and literally mean 'He who brings' or 'She who ings' respectively. There is thus a very close resemblance, in meaning at ast, to the Aryan term *Pitṛi*, father, which comes from the root *Pā* to support nourish. The Telugu word for son-in-law (అల్లుడు) signifies 'one who weaves' e., relationships between two families). The word for the hand (చెయ్యి) nes from చేయు to do and means 'that which does' (*i. e.*, works), and the word r the right hand (కుడిచెయ్యి) means 'the food (కూడు)-eating hand,' while the ft hand (ఎడమచెయ్యి) is the 'distant hand.' The word for house (ఇల్లు) probably ows a connection betwen the Babylonians and the Dravidians at a very early te. Indeed the Dravidians who were probably allied to the Babylonians and d trade connections with them, seem to have spread at one time all over outhern Asia, and the Aryan immigrants appear but to have followed them ong their ancient trade-routes into India.

The second element in Telugu is that which has come from Sanskrit. e Aryans have been the great civilisers of the world, and the Indo-Aryans ve done for the races that inhabit India what the Greeks and Romans did the peoples of Europe. It was they who taught the higher arts of life to South Indian peoples and laid the foundation of the Dravidian literatures. Telugu the whole of the literature has been their creation, while their nskrit speech has influenced the Telugu language as much as, if not more n, Latin has influenced English. All general and abstract terms, and, as s been stated above, even the word for God, are of Sanskrit origin, and v, although some writers have, by employing obscure and obsolete terms, eded in writing poems in pure unmixed Telugu, it is in reality hardly ble to write a sentence of ordinary Telugu, without using a Sanskrit word . While Sanskrit has thus influenced the Telugu language, it is certain many Dravidian words have found their way into it and have been ıralised by it. A complete list of such words is given in Kittel's Kannada glish Dictionary. In the present work all Telugu words that appear ıave been borrowed by Sanskrit have been duly noticed. The attention scholars has also to be invited to the historical connection between the o-Aryans and the Semitic races which words like Ambarisha (Assyrian nbarice,') Asura (lit: 'Assyrian'), Brahma (Heb: 'Abraham'), &c., seem

BROWN'S

TELUGU -ENGLISH DICTIONARY.

అ *a*. 1. The first letter of the Telugu alphabet as of many others. Hence the phrase అ ఆలు formed like the word 'alphabet' from the first two letters in the series, means the whole of the Tel. alphabet. See ఓనమాలు and వర్ణమాల. అకారము is the letter or sound of *a*, the term కారము being added to each letter in naming it. అకారాదిగా beginning with the letter అ *seriatim*, i.e., in alphabetical order.

The letter అ has the same shape as the Eng. 'A' reversed, but is quite rounded off, and represents like its Semitic prototype "the horns of an ox" (Taylor.)

The stroke ◌ఁ called తలకట్టు *tala-kattu* and placed over many consonants is popularly, though by mistake as pointed out by Burnell, taken to be the secondary form of అ.

The letter అ has the same sound as the Eng. *a* in 'around,' 'delta', 'Victoria.' It is the 'low-back-wide vowel formed by the jaws, pharynx and lips wide open' and is supposed to be inherent in consonants—*e.g.*, in ‘a h, ‘a l, ‘a j.

అ *a*. 2. (Drav.) The base of the demonstrative pronoun అతడు, వాడు, అది.

అ *a*. 3. (Tel.) The termination of many pure Tel. words in the fem. and neut. genders, *e.g.*, అమ్మ, అక్క, అత్త, అవ్వ, అన్న, ఎండ, కర్ర, కేల, కాలు, ఏడ. But of a few masculines only: *e.g.*, కొండ, చూడ, అన్న, బావ, చోర.

అ *a*. 4. (Tel.) A vocative suffix. తమ్ముడా= తమ్ముడు+అ = O (younger) brother! వినుమా= వినుము. Usually the lengthened form is used, as రామా.

అ *a*. 5. (Tel.) An interrogative suffix. నామాటలు వినవా, will you not listen to me?

"నీ కోర్కెయొద్ది చెప్పుమా." సర్వ. i. 62.

అ *a*. 6. (Tel.) A suffix meaning 'Only this and no other.'

"దీనిం దెమ్మనుచు పాటించి పంపిన నీవ [illegible]మరియక్." రామా. i. 12.

అ *a*. 7. (Tel.) A suffix meaning 'By oneself without the help of another'. సర్వ [illegible]మ మీద యుద్ధమురుపు. Or, without a rival, *e.g.*,

"శత్రుత్వముంబాసి చనువాఁడ నీకు శాత్రవులేరు దిక్కులెల్లఁ బాలింపు." భార. xii 1

అ *a.* 8. [Tel.] A suffix meaning 'Not at all,' 'not in the least.'

"కులుముపాటి నడుపు దలపడ." భార. శాంత్య. iii.

అ *a.* 9. [Tel.] A suffix denoting 'absence of interval' తోఁ=తోడనే = directly afterwards.

అ *a.* 10. [Skt. from న the n sound being elided.] A negative prefix becoming an as before vowels and corresponding to the privatives *a, an* (Gk.), *in* (Lat.), and *un*- (Eng.) Thus క్రమము regularity, అక్రమము irregularity; ఆదరము kindness, అనాదరము unkindness.

అ ఆలు The Telugu Alphabet. See అ. 1.

అంక *anka.* [Tel. ✓ అక్ = to move in a curve.] Another form of అంక (q. v.)

అంకకాడు *anka-kāḍu.* [Tel. Kan. అంక + కాఁడు.] n. One who is distinguished by a sign, గుర్తుకలవాడు. The leader. One who excites quarrels. కలహప్రియుడు.

"అనుజుడు కలహమున కంకకాడయి కాలద్రవ్యా." ఆముక్త. v. 84.

అంకణము *ankaṇamu.* [Tel. related to అంక and అడుగు, the *foot*; borrowed by Skt. from Dravidian languages. Cf. Kittel and Gundert.] n. The act of branding or marking. Intercolumniation. Apartment. The space between any two beams, or pillars. రెండు మూలలు, లేక, స్తంభములు నడిమి ప్రదేశము. నలుగదుల పుంజాలు; తొట్టికట్టు. అంకణానకు రూపాయి బాడిగ the rent of each such apartment is one rupee. మీ యిన్ని అంకణములు యిల్లు how many apartments are there in your house? how big is it?

అంకపాళి *anka-pāḷi.* [Tel. Kan. & Skt.] n. An embrace. The lap, hip or haunch. ఆలింగనము. అంకప్రదేశము, తొడ.

"అంకపాళీకటిద్వయాంచనాభిరామము. i. 12: and vii. 100.

అంకపాంకములు or **అంకపాంకాలు** *anka-pōnkamulu.* [Tel.] n. Fierceness, fury, violence. Enmity, opposition, విరోధము. విక్షేపు జ్వరము అంకపాంకములు child was attacked with a [Other forms are అంకాపాల్ అంకాపాంకాలు.]

అంకము *ankamu.* [Tel. Drav. rowed by Skt. ✓ అక్ = to curve.] n. A mark, spot, b కాంకము=వీరుడు నుయుతు.

"అంకప్రకారాంక." నుయు. ii. 11.

The haunch or part above A chapter or section. An act i Proximity. A numerical figure, A military show, a sham fight. చిత్రయుద్ధము.

"అంకనశేషుడైన దైత్యని వాగ్విభాసుడ A fault, a sin. Objection, cavil ఆ

"అంకనంనీయవమ్రులయయ్యాలుమ్ము స్తుతించెదన్." మైనా. i.

అంకతేలుము or **అంకపీఠి** the lap part on which an infant sits, as on the

"నమునీయంకతలంబునన్నిదురా నూంజే వేడెదన్." భక్త. iii. 94.

అంకుడు n. He who is marked or c tinguished నుయుతులవాడు. న్ని గాంకుడు moon.

అంకమ్మ *ankamma.* [Tel. n. అంకు + అమ్మ A village goddess, usually wors by the Panchamas. అంకసుండాలము a lot mass.

అంకమంక *anka-manka.* [Tel.] n. Softn pliability, submissiveness. ఆమె లకు ఁడు she is stubborn.

అంకమన్ని *anka-manne.* [Tel.] n. A stir rup, or the strap that supports it

"ఇలజాదవ్యయి యాయ నల్ల్యా నను నెఁ బీబ రుచో నంకమన్నిలఁదైన." ఆముక్త. ii.

అంకవిద్య *anka-vidya.* [Skt.] n. Arithmetic గణితము.

అంకారము *ankāramu* [Skt.] n. A diminu tion in music.

అంకరించు *ankarintsu.* [Hind. lankar na.] v. i. To set sail. ఓడలాయలు

అంక వృక్షము ankā-vṛkshamu. n. Name of a tree. సంస్కృతము, వాటిపేరు *Cedrela Toona*, or, *Mimusops Hexandra*.

అంకాళమ్మ *ankālamma*. [Tel.] n. A village goddess. ఒక గ్రామదేవత. Same as అంకమ్మ.

అంకించు *ankintsu*. [Tel.] v. t. & i. 1. To raise, take up, lift up. భుజములంకించు shrug the shoulders. 2. To move about, to brandish, ఆడించు, వీరించు.

"కరవాలంబంకించి యుంగదుపుఁజారంగ నిచ్చు వ్రేగి." కవి. రా.

3. To turn to one side త్రిప్పు.

"కెక్కెంగమొడ్డిమంకించి." విక్ర. ఉ: ద. viii.

4. To hold, పట్టుకొను.

"మూరుతకుమున్నుం భూనభోవాటిండ మంకించి కదు ఖుటయుము." కై. భా. ii. 47.

5. To adopt, take or receive. అవలంబించు.

"భర్తకేచయమమాట తనవానిని కొంతకై ర్యమంకించి." సారం. 278.

6. To look bright తళుక్కనుట.

"పంకిజభవాండమండపంబు మంకుచేసి మాంకి మనమంకించుము." వసు. iv. 23.

7. To extol, applaud మానము.

"సమునిలిభాషణంబుల నంకించుమన్న." భార. viii. 134.

అంకితము *ankitamu*. [Skt.] a. Marked, spotted. Counted, numbered. అంకితము n. A dedication. కృతి ఆ గ్రంథమును రాజునకు అంకితముచేసినవాడు he dedicated that book to the king.

అంకితాలు *ankitālu*. [Tel.] n. Trappings, ornaments of a saddle. See పట్టాభిరామ తాయము.

అంకియ *ankiya*. [Tel.] n. Another form of అంక.

అంకియము *ankiyamu*. [Tel.] n. Same as అంకెము.

అంకిలి *ankili*. [Tel.] n. An obstacle; impediment. Grief, sorrow.

"శ్రీకాంతసమునంబులకైన వచనంబులు చెప్పి మంకి లిడిన్." భార. శాంతి. i. 288.

అంకిలిపడు *ankili-paḍu*. v. i. To obstruct to come in the way. అడ్డగించు. అంకిలిపెట్టు v. t. To prevent.

అంకిళ్లు or అంకిలు *ankillu*. [Tel. from అంగిలి + కీళ్లు] n. plu. The joints of the cheek bones; the maxillary joints. అతనికి అంకిళ్లు పడిపోయినవి he has lock-jaw.

అంకు *anku*. [Tel.] n. A village goddess. Same as అంకమ్మ.

అంకుఁడుము *ankuḍamu*. [Skt.] n. The crooked iron-bar used to open the gate of a pagoda, మంచికోల.

అంకుడుచెట్టు *ankuḍu-chettu*. [Skt.] n. A species of *Nerium Antidysentericum*. Also called చిట్టిఅంకుడు and కొండఅంకుడు.

అంకురము *ankuramu*. [Skt.] n. A germ, a sprout, a bud. మొలక. గోరాంకురముల nail-marks. ప్రేమాంకురము the germ of love. వంశాంకురము నిలిచేలాగు చక్కచేసికొనుము he adopted a son to preserve the stem of his family. అతనికి అంకురములేదంట as he left no heir.

అంకురించు *ankurintsu*. [Skt.] v. n. To sprout, break forth, emanate, rise as a thought. పెదవిమీదనవ్వంకురించు with a smile on the lips.

అంకురితము *ankuritamu*. [Skt.] a. Sprouted, emanated, arisen. మొలిచిన, పుట్టించిన, "అంకురితస్మితము." ఆము. iv. 35.

అంకుశము *ankuśamu*. [Skt.] n. An elephant goad, an elephant driver's hook. Also, a check, a bar, a power, a ruling case or argument. అంకుశమున నిలిపినాడు he made them stop short. ఇది జ్వరాంకుశము this is a specific against fever, that which arrests the disease. కవికర్ణాంకుశము (title of a book) a code to guide the poets. అంకుశమునకులొంగని ungovernable, headstrong, untractable, indocile.

అంకుసంకులు *ankuṇ-sankulu*. [Tel.] n. Possibility సాధ్యము.

అంకె *anke.* [Tel.] n. A numerical figure అంకము. Opportunity, time. One pack, half a bullock load. A form of బూర. Bringing the yoke under the neck, as by a troublesome bullock. ఎద్దులు అంకె కెరిగొన్నవి the bullocks turned restive, bringing the yoke under the neck. A command, authority, control, restraint, check. **అంకెగొను** v. i. To cover oneself with కప్పుకొను. **అంకెచేయు** v. t. To obstruct అడ్డగించు. అంకెకుదాని (ధాన్య— 2.) ungovernable. అంకెకురాపు, అవగా అక్కఱకురాపు they will not be of any use. **అంకెపడికొను** or **అంకెపెట్టుకొను** v. n. To be restive, as a bullock in the yoke. ఎద్దుకాడకెదును తిరుగుట. వాడు లేపలేపకు అంకెపెట్టుకొనును, he turns restive every now and then.

అంకెము *ankemu.* [Tel.] n. A stirrup కొయ్య. One pack or pannier, being half a bullock load.

అంకోలము or **అంకోడము** *ankōlamu.* [Skt.] n. The plant called *Alangium Lamarckii.* (Watts) ఊసుగుచెట్టు.

అంక్యము *ankyamu.* [Skt.] a. Fit to be marked or counted. n. A small oblong drum. కొలక్కాయనలెముండే మద్దెల.

అంగ *anga.* [Tel.] n. A stride of about three feet. అంగవేయు to stride. అంగాల measurement ascertained by striding about.

అంగకము *angakamu.* [Skt.] n. The body. A limb. A bodice or jacket. రవికె, లొ క్కా— కొంచెపాటిది a brocade bodice.

అంగజ *angaja.* [Skt.] n. Daughter.

అంగజుడు *angajudu.* [Skt.] n. A son. Cupid మన్మథుడు.

అంగడాలు *angaḍālu.* [Tel.] n. Sentinel, కావలివాడు.

"అంగడాలం కావనంగ జాల చలమ్ము నీవె." భార్గం. (పద్మి). 2, 298.

అంగడిగొలవాడు *angaḍi-gola-vāḍu.* [Tel.] village drudge, one who is at every man's bidding.

అంగడి *angaḍi.* [Drav.] (Gen. అంగ Loc. అంగటి, plu. అంగట్లు) n. A shop. అ కడిపెట్టు to open a shop. అంగట్లవా a range of shops. అంగటి పోకాట్ల selling in the shop. అంగడిపీఠి a market place అ అంగటిని అంగడిలో పెట్టెవాడు he reveals or exposed the matter.

అంగణము *angaṇamu.* [Skt.] n. A court or yard. An area, a plain. ముంగిలి.

అంగద *angada.* [Tel.] n. Hunger. Misfortune, trouble, calamity. Mental agony or anxiety. Anger.

"అంగదు లేక నిన్నవలిపాంయము నడిగిలంచు చెప్పి." రామా. v. 319.

అంగదట్టము *anga-daṭṭamu.* [Tel.] n. petticoat లంగా, పావాడ.

అంగదము *angadamu.* [Skt. from అంగము] n. A bracelet worn upon the upper arm కేయూరము, బాహుపురి.

అంగదేశము *angadēsamu.* [Skt.] n. An ancient name for the country near the junction of the river Sarayu with the Ganges.

అంగన *angana.* [Skt. from అంగము] n. A woman. పుణ్యాంగన a noble dame.

అంగన్యాసము *anga-nyāsamu.* [Skt.] Touching various parts of the body as a religious ceremony.

అంగప్రదక్షిణము *anga-pradakshiṇamu* [Skt.] n. Rolling the body like a hoop to the right for a distance or round a temple, as a religious vow or penance ప్రాప్తిన చేపికొనుటాడు గుడి మొదలుగనుటకై ప్ర క్షిణము గా దొర్లుట.

అంగభువుడు *anga-bhuvuḍu.* [Skt.] Cupid. మన్మథుడు.

అంగమచ్చేము *anga-muchchumu.* [Tel.] Mark, trace, sign, track.

"మార్గంబుల దైత్యుని యంగమచ్చములు గన్ని." రామా. v. 264.

అంస *aṁsa.* [Mark of merit.] n. A mark of merit. అంసరాలు a woman that walks as gracefully as a swan. అంసరాజు Brahma who rides on a swan.

అంస *aṁsa.* [from అంచు] affix. Near, with, by. పక్క

అంసము or అంచనా *aṁsamu.* [Tel.] n. An estimate, a valuation, an appraisement. ...ము చేయు or అంచనా చేయు to estimate. అంచనాదారుడు an appraiser, ...r who estimates the quantity of ...a field, or of the salt in a heap. అంచనా, an estimate of the ...ance of a field before it is cut. కుప్ప ...నా an estimate of the produce of ...field after it is cut and heaped. అంచనాపద్దు an account of the estimated quantity of each ryot's produce.

అంసపదము *aṁsa-padamu.* [From Skt. Not in use.] అంచపాదము or అంచపాది n. (lit. a swan's foot.) The mark ∧ used for "caret."

అంస *aṁsa.* [Tel.] n. Selvage, skirt, ...er. పేట అంచు on the edge of the ...కొలుచు అంచువారా brimful. ...ను hard by the town.

...v. a. To send. To com-

...el.] pres. part. of అను to ..., calling, considering.

...The mother of ...umān.

Lamp-

అంసరాయి *aṁsa-rāyi.* [Skt. & Tel. రాయి] n. Antimonium or antimony. (Waste.)

అంజలి *aṁjali.* [Skt.] n. The hands joined palm upwards; అంజలిచేయు to offer a salute with the hands joined, palms upwards. కృతాంజలి with the hands joined as in prayer. కు...లిచ్చు presenting his joined hands.

అంజిక *aṁjika.* [Tel.] n. Fear, apprehension.

"అంజికేయుండ కీర్తికాన్ప మంచుండ మి
...చుయుచుండి." భార. కిష్కి.

అంజూరము *aṁjūru.* [H.] n. A fresh or dried fig. కీము అత్తిపండు, కీము మేడిపండు.

అంజె *aṁje.* [Tel] n. The foot; a footstep; the mark or measure of a foot. A stride.

"అట చెచ్చెరఁ బాదంబులఁ జెలువుగ నొక్కొక్క పం
...కి దొలుతలఁ బడియె." భాగ. iii.

అంజేగుంజెరి *aṁjeguṁjeri.* [Tel.] : Creating confusion; destroying; causing pain ధాన్యమును చేసిన, నాసిగొట్ట.

"కొట్టంబుచేఁటి కొలిచా బడిచి, యుంజి
...చుంజిరాల్ మైకించి, భీజంబు." భార. iv. 194.

అంజీంజంటే *aṁjiṁjiṁṭe.* [Tel.] v. i. To hesitate, to doubt.

అంట *aṁṭa.* Contraction for అనుట the ...Also, to say అనుట.

అంట *aṁṭa.* [Tel.] n. A crowd. A plat formed of leaves stitched together ...ను అంటుకొనుటకొరకు stitch the leaves a platter. అంటుకొను *aṁṭagoṇu.* [...అంట to touch] v. a. To join to unite, to tie together చేతులు ...the items ...v. n.

antaillu [Tel.] v. i. To come in contact, touch. రేకు.

అదంబులదంబులతో సంటనిలిచదుమయ్య." పా. భా. iv.

ఆకు *antáku.* [Tel.] n. A plantain leaf. అరిటాకు. అంటిచెట్టు n. A plantain tree.

అంటి *anti,* అనటి *anaṭi.* See అంటి.

అంటించు *antiṁchu.* [Tel.] v. a. To paste, stick, glue, cause to adhere. To unite, join. To light or set on fire. కాలినమన్ను కాలినమన్ను అంటదు burnt earth will not adhere to moist, *i.e.* we shall never be friends. వాణ్ణి తేలు అంటించింది a scorpion stung him. వానికి మంచిదెబ్బలు అంటించినాడు they gave him a good thrashing. ఆ సమయములో ఒక మాటను అంటించినాడు he put in a word at that moment.

అంటిస or అంటిసా *antisa.* [Tel.] n. The Bur plant. A kind of grass that sticks to the cloth. Connection. సంబంధము. దానికిని వానికిని కొంచెము అంటిసా ఉన్నట్లు ఉన్నది she has something to do with him.

అంటు *antu* [Tel.] v. t. To touch. అంటించు to cause to touch. అంటిపట్టుగా ఉండే close at hand. ఆ ఊరితో అంటిపట్టుగా ఉండే ఒకపల్లె a hamlet close by the town. వానికి అదురంటినది fear seized him. తెల్ల గంటతీగె *convolvulus dentatus.*

అంటు *antu.* [Tel.] v. n. To touch, to meddle, cleave, stick, adhere. తల అంటుట anoint the head. వెండ్రుకలను మొదలంట అంటించెను he cropped the head close. చెవులను మొదలంటకోయుట cutting off the ears close to the roots. దాని రోగము వానికి అంటినది the disease has infected him. ఆ రోగము అంటుకొనే that disease contagious? ఒంటికి అంటదు earth does not adhere to the earthworm.

అంటు *aṇṭu.* [Tel.] n. Uncleanness, defilement by touch, impurity, such as is caused by the death of a relative, or by touching a lower caste man. Relations. అంటుది an unclean woman. అంటుపడ్డాడు he was polluted, he became unclean. అంటుగా ఉండేయిల్లు a house ceremonially polluted. మాకు రేపు అంటు (రేక, పైల) మాకు tomorrow we shall be free fro nial] impurity. వానికిమనకును టుసంటులేదు I have no conne him. I have nothing to do with

అంటు, అంటుల or అంట్లు *antulu.* A graft, a grafted branch. అంటు చెట్టు a graft mango tree.

అంటుకాడు *aṇṭu kāḍu.* [Tel.] n. gallant. పోకిరాడు.

అంటుకోను *aṇṭu koṇu.* [Tel.] v. n. cleave, adhere to, stick, stick as pas To catch fire. వాడు దాన్ని అంటుక పోయినాడు he carried her away has run away with her. ఆ యిల్లు కొన్నది the house has caught fi నా పుస్తకమును అంటుకొనిపోయి stole my book. ఊపిరాడక్ర యున్నది his breath just re వానికడుపు వెన్నుతో అంటు belly sticks to his b emaciated.

అంటుకోడు a of earring.

అంటుడే

...Kingdom. [Tel.] ...Cambodia; also, ...Siamese or Dilambic. A peculiar five sided...

...Lat. ambrosiaceæ. ...also written ambara, ambaramu. [H.] A heap of ...Also, the government ...in a crop. (Vinaga అంబారవడ్డాడు ...heap up grain. అంబారమాగా పోసేయండి ...in heaps. ...అంబారం a ...heap of grain containing both the shares ...to government and to the landholder.

...or అంబారి *ambāri*. [H.] A howdah; the seat or throne on an elephant's back ...

అంబళము or అంబళవృక్షము *ambalamu*. [Tel.] The hog-plum (*Spondias mangifera*), the fruit resembling the mango. ...నోరు అంబళఫలంవలె వెన్నె అరచేయి ... your mouth is like a sweet plum and your hand is like a thornbush. (*Carr*).

అంబిక *ambika*. [Skt.] n. A name of Parvati, wife of Siva. ...Also, ...

అంబు or అమ్ము *ambu*. [Skt.] n. An arrow, ...a dart. ...అంబుకిట్టినట్లు adv. exactly; ...tting the mark precisely: straight as ...arrow. అంబులపొది *ambula-podi*. ...] n. A quiver of arrows. ...

...*ambujama*. [Skt.] Lit. water-... See under అంబువు.

...*ambu-vasini*. [Skt.] n. The ...mpet-flower, *Bignonia suaveolens*.

...*ambu-vahini*. [Skt. Lit. a water-carrier.] A piece of palmyra trunk ...hollowed out and placed at the well to ...drain the water poured ...

...an epithet of Vi... ...a lotus-... ...a cloud. అంబుధి the ...the ocean.

అంబేడ *ambēda*. [Tel.] n. A sim... ...

అంభస్సు *ambhassu*. [Skt.] n. Water. ...ము, నీళ్లు. అంభశ్చరము aquatic, mo... in water. అంభోరుహపత్రము a l... Bhag. i.

అంభారము or అంభారవము *ambhāra, ...* [Skt.] n. The lowing of oxen.

అంభోజము or అంభోరుహము *ambhōja*. [Skt.] n. A lotus. ...పుష్పము

అంభోదము or అంభోధరము *ambhōda*. [Skt.] n. A cloud. మేఘము.

అంభోధి, అంభోనిధి or అంభోరాశి *ambhō...* [Skt.] n. The sea. ...

అంశుకుడు *amsukuḍu*. [Skt.] n. He ...partakes of the nature ...

అంశము *amsamu*. [Skt.] n. A share, part, portion, a fraction; the denominator of one; a degree of latitude or longitude (Geog.); a subject. ...దేవుని అంశమున పుట్టినవాడు he who is born from a portion of the deity, who is of divine origin; అంశమువాడు a fortunate man, a man of talent or pa... ...అంశము a descriptive part or ... in a poem. ...అంశము ... acquainted with this subject. ... in this respect. ... అంశ... ...he knows eve... అంశకర్త ... astrologers in casting ...astrological diagram for ...degrees of the sun in a ...the tenth part; అంశ... ...of fractions; అంశ... ...ivis...

mśukamu. [Skt.] n. Cloth, ...ము, పైటకొంగు.

uvu. [Skt.] n. A ray of light, a ...ణము. **అంశుజాలము** *amśu-* [Skt.] n. A collection of rays. ...*amśu-mālā.* [Skt.] n. A ...f the rays of light, a halo. ...*amśu-mālī.* [Skt.] n. He who ...irded with rays. An epithet of the ...సూర్యుడు. **అంశుమంతుడు** *amśumān-du.* [Skt.] n. The sun or moon. ...మన్యుడు. A rich man.

...గడ్డ *amsa-garda.* [Tel.] n. Polishing ...oth (used by carpenters.) కొయ్యకు మెరు ...చేయటకు వాడే గుడ్డ.

...ము *amsamu.* [Skt.] n. A shoulder, ...ము, ఆంబోతుటెక్క, a bull's hump. ...ఆధారకైత a small forked prop which ...pports the woodwork on which a ...f is laid. A small forked stake used ...intervals to relieve the shoulders of ...ose who bear a car, &c., in procession. ...ంసఫలకము, the upper part of the ...ine.

...లము *amsalamu.* [Skt.] adj. Robust, ...sty. బలిసిన. **అంసలుడు** *amsaludu.* n. He ...ho is robust or lusty. బలిసినవాడు.

...హస్సు *anhassu.* [Skt. ✓anh=to press ...ogether. Gk. *ἄγχω.*] n. Anxiety, trouble. ...n, guilt. పాపము.

అకంపితము *a-kampitamu.* [Skt.] adj. Un...ken, firm. అకంపితవేగము great speed.

...ము *a-kampyamu.* [Skt.] That ...be shaken.

...ట *akata.* [Tel.] interj. Alas! ...ity! అయ్యో.

...ట-వికటము *a-vikatamu.* [Tel.] adj. ...-ary, awkward, inverted, ...వంకాయైన, విరుద్ధమైన, ప్రతి ...విధమైన మాట ...

అకటవికటపు మాటలాడ ...cate. అకటవికటమైన ...confused or troubleso

అకటవికటము n. Opposi awkwardness. విరుద్ధము, ప్ర అకటవికటము చేస్తున్నావు wh trouble?

అకము *akamu.* [Skt. from అ + happiness.] n. Ache, pain, Sin. దుఃఖము, పాపము, నాకము = స heaven, the sinless place.

అకరం *akaram.* [H.] Service Inam ...అకరుడు a collector of customs. సుం.

అకరు or **అకరువు** *akaru.* [Tel.] n. stamens of a lotus. తామర పుష్పంలోని ...పుష్పమందుండే, కింజల్కము.

"అరవిందకుడ్మలంబు వ్రజ్జిలనన్ ...ని మురవైరిహస్తాంబుజంబులోనన్ బ్రహ్మ..."

కాశీ. I.

అకర్మక క్రియ *a-karmaka-kriya.* [Skt.] n. An intransitive verb.

అకర్మము *a-karmamu* [Skt.] n. Absence of work; improper work; crime, sin.

అకలుషము *a-kalushamu.* [Skt.] adj. Stainless, sinless, unspotted.

అకల్పితము *a-kalpitamu.* [Skt.] adj. Not manufactured. Natural, simple, artificial, not contrived. కృత్రిమ చేయబడని.

అకళంకము *a-kalankamu.* [Skt.] ad ...less, spotless, faultless, blameless కళంకమైన, మచ్చలైన, కొంచెం లోపమైన. **...మము** a spotless man.

అకస్మాత్తుగా *akasmattu-gā.* [Skt.] adv chance, suddenly, unexpectedly. ...స్మాత్తుగా, without a why or wherefore.

అకస్వారీ *akaswari.* [H.] Spit will. కసి, అసూయ

... [Skt.] n. The latter a...
...[Skt.] adj. ...నిశ్చయమైన. అ...
...out a reason. అకారణ...
...ad. spontaneously. అకారణ...
...form of అకారణముగా) with...
...కారణము, ఊరక.

...karmamu. [Skt.] n. An evil ...కర్మము right and wrong, ...just.

...alamu. [Skt.] n. Untimeliness. ...leness. adj. Untimely, un... అసమయమైన. అకాలమృత్యువు ...ly death. అకాలకుసుమము a ...ssoming out of season.

a-kinchanamu. [Skt.] adj. ... poor, indigent. పేదరమైన. ...a-kinchanudu. n. A penniless ...man. దరిద్రుడు, బడుగువాడు.

...hishama. [Skt.] adj. Sin... నిర్దోషమైన.

...n. [H.] Account, narration, ..., affairs, events. కథనము.

a-kunthitamu. [Skt.] adj. Not Fresh, vigorous. Unourved, Not chocked, not hindered. ...మైన.

అకూపారము *a-kūpāramu.* [Skt.] n. The ...ocean. సముద్రము.

అకృతాస్త్రుడు *a-kritāstrudu.* [Skt.] n. One ...tised in arms.

అకృత్యము *a-krityamu.* [Skt.] n. That ...should not be done. A sinful act.

అకో! *ako.* [Tel.] interj. Either, ...ether; I wonder, I imagine, Query, ... "మృత్యువు, యాకొంటవో లేదో." ...iv. 143.

అక్క *akka.* [Tel. a Dravidian word borrowed by Sanskrit, where it is used in sense of mother. cf. Lat. *acca*] n. An ...sister, older and younger sisters. పెద్దక్క the eldest sister. Any woman older than oneself is usually styled అక్క older sister, or, అమ్మ mother, madam: and any man older than oneself is usually styled అన్న elder brother, or, అయ్య father, sir. వంటలక్క a cook or kitchen maid. See అక్కలాడి.

అక్కజమగు *akkazamu.* [from Skt.] n. Wonder, surprise, astonishment. ఆశ్చర్యము. **అక్కజపడు** v. i. To wonder, to be surprised at.

అక్కజగాడు *akkazudu.* [from Skt.] n. A wonderful man. Fem: gender, అక్కజకత్తె.

అక్కటి See అకట.

అక్కటికము *akkatikamu.* [Tel.] n. Favour, mercy, pity. కారుణ్యము, దయ, కనికరము.

"ఉల్లసమందరు నిక్కటిక
మూనుట మిథిలయందుఁ గటకుఁ
బల్లవపాలకుఁడుచిలాత్మజనాటికి
Manu. i. 2.

అక్కడ *akkada.* [Tel. from అ + కడ = that place.] adv. There. ఆ స్థలమందు. అక్కడి of that place. అక్కడక్కడ here and there. అక్కడికిన్ని వచ్చిందనరాదు as he would not even yet consent.

అక్కఱ *akkara.* [Tel.] n. Necessity, occasion, want, need, desire. అవశ్యము. అక్కఱదీర్చు to relieve from want. ఆ నా కక్కఱలేదు I do not want it. దీనితో నీకేమి అక్కఱ what have you to do with this? నీకక్కడికి రావలసిన అక్కఱయేమి what business had you to come there? అక్కఱకొద్దీ మాట్లాడుట to speak as necessity demands. అది అక్కఱకురాదు it will be of no use. వాడికి ఆ మాట అక్కఱలేదు he does not care for it. **అక్కఱగలవాడు** one who is in need, అక్కఱలవాడు, **అక్కఱగలిగినవాడు** one who has an interest in an affair. కీడ్చినవాడు, **అక్కఱపడు**, **అక్కఱగొను** to feel an

interest in a thing. అక్కరకలిగియుండు; అక్కరపాటు a state of necessity. అక్కరపడుట.

అక్కరము for అక్షరము *akkaramu*. [Skt.] n. A letter of the alphabet. వర్ణము.

అక్కలకర *akkalakara*. [Tel.] n. A medicinal root. *Anacyclus Pyrethrum*, or, the pellitory of Spain. జ్వరదోషనివారణద్రవ్యము.

అక్కలవాడ *akkala-vāḍa*. [Tel.] n. A street in which cook maids live. వంటచేసే దాసరసులు ఉండేవీధి. "అక్కలవాడలనరి కూర్చొనెక్కి—" A. vi. 92.

అక్కలి *akkali*. [Tel.] n. A wave. అల, తరంగము.

"కదలికొనుచుక్కి కెందమ్ములఁ
బడినజోగుమంబోలె." కాశి. 2. ఆ.

అక్కలింతు *akkalintu*. [Tel.] v. n. To twist, to contract, used of the muscles of the belly, a condition due to want of food. కడుపు చెన్నుగ అంటుకొని పోవుట్లుగా సంకోచము. "అక్కలించినపొట్టనుక్కళించి." Swa. 1. 15.

అక్కసము *akkasamu*. [Tel.] n. Sorrow.

"నీ, వక్కజమునుండి నిచ్చితగ జేయఁజా
లమ్మనుకుంటినీకు నీ, యక్కసమేలనాచెన్న." కా. 3. ఆ.

అక్కసరి *akkasari*. [H.] adj. Neighbouring, near. కమీపమునగోవండె. అక్కసరి ఊరు a neighbouring village.

అక్కసు *akkasu*. [H.] n. Spite, malice, anger, opposition. కసి, పగము, ఆగ్రహము, రోషము. **అక్కసుకాడు** or **అక్కసి** an angry man.

అక్కి *akki*. [Tel.] n. A skin disease, eczema, బిడ్డలకు వచ్చే ఒక వ్యాధి.

అక్కిబిక్కిచండ *akki-bikki-daṇḍa*. [Tel.] n. A kind of game. ఆటకొదమ. కుంచె. 3. ఆ.

అక్కిలి *akkili*. [Tel. a variant form of **అక్కలి** n. Confusion. కలత. అక్కిలిపడు to be confused. "అక్కిలిపడి యవ్వలి మోక్షమును." Bhag. vii.

అక్కు *akku*. [Tel.] n. [illegible] అక్కువచ్చి embi [illegible]లు ఎండినవి (lit: his [illegible] are dried up.) he is em a starveling, a wretch, a spear piercing the hea వక్కుగొర్రసుమ." BD. 4.

అక్కుళ్లు *akkuḷlu*. [Tel.] n called అట్రగడలు.

అక్కుశాయి *akku-sāyi*. అక్కాయి or **అక్కసాయి**. [H.] granted to the seller of go broker. తరుగు.

అక్కుచెట్టు *akku-chettu*. [Tel the *Ficus Racemosa*.

అక్రమము *a-kramamu*. [Skt.] order. Irregularity. Wicke క్రమంకాని, సరైనదికాని, అక్రమము adj. Irre wicked, unjust. క్రమంక [illegible]ప్పై, అన్యాయమైనవన్నిమ [illegible]ట్లాడినాడు he railed at i. అక్రమముగా సంపాయించేవాడి the money.

అక్రోటకాయ, మాట అక్రోటకా *kāya*. [Skt.] n. *Aleurites moluc* Belgium or Indian walnut: al nut (Watts.)

అక్రోధము *a-krōdhamu*. [Skt. who is free from anger.

అక్లేశము *a-klēśamu*. [Skt.] n. from sorrow or trouble.

అక్షచరణుడు *akṣha-charaṇuḍu*. [eyefooted; who has an eye in An epithet of the sage Gautama. A follower of the Nyaya Philoso

అక్షత *akshata*. [Skt.] adj. Not uninjured. అక్షతయోని a virgin.

అక్షతలు *akshatalu*. [Skt.] vulgarly n. plu. (lit. unbroken grains.) C raw rice, made yell

red mark worn by some Hindus on forehead formed of saffron and slaked ne. కుంకుమాదులు పెట్టుకొను, పేరాలు. కొం ను పెట్టుకొనుటకై వాడు ముద్ద వలెను ద్దు.

అక్షమాల *akṣha-māla.* [Skt.] *n.* A rosary, especially of the seeds of the *Elæocarpus.* రుద్రాక్ష.

అక్షము *akṣhamu.* [Skt.] *n.* A die to play with; dice; an axle. భూమధ్యరేఖ, భూమి. Terrestrial latitude. అక్షకర్ణము = The hypotenuse, especially of the triangle formed with the gnomon of a dial and its shadow; in astronomy, the argument of the latitude. అక్షాగ్రము, the end of an axle. అక్షకీలకము, a linch-pin; the pin which fastens the yoke to the pole. అక్ష, the seed of *Elæocarpus ganitrus*, or of Belleric Myrobulan, which is used as a die. అక్షఫలకము, a dice-board అక్షశాస్త్రము science of dice. **అక్షవిద్య** *akṣha-vidya.* [Tel.] *n.* Gambling, dicing. పాచికల ఆట. **అక్షధూర్తుడు** *akṣha-dhūrtuḍu.* [Skt.] *n.* A game master, a gambler. జూదరి.

అక్షి *akṣhamu.* [Skt.] The eye. పింగాక్షి the golden eyed one.

అక్షపాదుడు *akṣha-pāduḍu.* [Skt.] *n.* See గౌతముడు.

అక్షభాగము *akṣha-bhāgamu.* [Skt.] *n.* A degree of atitude.

అక్షయము *akṣhaya.* [Skt.] *adj.* Durable, permanent imperishable. నాశనములేనిది, అక్షయము, the undecaying world, heaven.

అక్షయపాత్రము *akṣhaya-pātramu.* [Skt.] *n.* (lit. the inexhaustible vessel.) A pot for receiving alms, a beggar's dish. అక్షయపాత్ర దాత, Alms given to a certain beggar.

అక్షరము *akṣharamu.* [Skt. lit. Eternal. imperishable.] *n.* A letter, a single syllable, character of the alphabet, handwriting. A single syllable, whether of one letter or more. Thus the word సంస్కృతం *Sam-skri-tam* is termed a word of *three letters.* ఏకాక్షరము a monosyllable. అనేకాక్షరము two or more letters united in one syllable, as స్త్రీ wherein four letters are united. త్ర్యక్షరి *try-ak-shari;* the sacred or mystic syllable (సం AUM, or O'M a name of the Deity) that contains three letters. అక్షరజ్ఞుడు a man of letters. అక్షరాభ్యాసము beginning to learn the alphabet or the first principles of a language; మంత్రాక్షరము a cypher or syllable used in magic. ఇది అతని అక్షరము కాదు this is not his handwriting. పేద్ద అక్షరాలతో తీసుకొన్న రూ. 300 అక్షరాల మూన్నూరు రూపాయిలు i.e., "Rs. 300 (three hundred Rupees.)" here *the same sum* is denoted in writing as well as in figures. వాడు నిరక్షరకుక్షి he is an illiterate man. వాడికి నోట్లో అక్షరాలు రేచిరున్నవి his mouth is inflamed. అక్షరవిన్యాసము, the array of letters, writing.

అక్షరమాల or **అక్షమాల** *akṣha-māla.* [Skt.] *n.* A rosary or string of beads to repeat prayers over. మాలిక, "అక్షమాలాకరమ్ము నిచ్చలనంగీకరించి." T. 4. 223. "అక్షమాలాధరుండై యనంతుండు పాలకు నుపదేశమ్ము సేయుచుండెనేనిం బులంబయ్యె." H. 4. 211.

అక్షాంశము *akṣhāmśamu.* [Skt.] *n.* A degree of latitude.

అఖి *akṣhi.* [Skt.] *n.* An eye. కన్ను. మదాక్షి a woman; (lit.) she who is tipsy eyed. అక్షితార, the pupil of the eye. అక్షిపక్ష్మము, the eye-lash, రెప్పవెండ్రుకలు. అక్షిపటలము a coat of the eye. అక్షిభ్రువు = the eyebrow, **అక్షిగోళము** *akṣhi-golamu.* [Skt.] *n.* The eyeball.

అక్షింతలు Corruption of అక్షతలు, q. v.

అక్షిగతుడు *akṣhi-gatuḍu.* [Skt.] *n.* He who is hateful, hated, disliked. కన్నెఱుపు కినవాడు.

అక్షీణము *a-kshiṇama.* [Skt.] adj. Lasting, permanent. నిరంతరమైన. Vasu. I. 7.

అక్షుద్రము *a-kshudrama.* [Skt.] adj. Not small. పెద్దదైన. "అక్షుద్రతరోత్సాహ స్ఫురత్." R. 5. 253.

అక్షోడము *akshōḍama.* [Skt.] n. A walnut. *Pistacio nut* (?) or the nut of *Aleurites Triloba.*

అక్షోభము *a-kshōbhama.* [Skt.] adj. Unagitated. n. Imperturbability.

అక్షౌహిణి *akshauhiṇi.* [Skt. The anikini (అనీకిని) consists of 27 vahinis (వాహినులు.) and 27 being the cube aksha (అక్ష) of 3, it is probable that akshauhini is a compound of *aksha* and *rahini.* Wms.] n. A host, a complete army, ౨౧౮౭౦ ఏఱులును, ౨౧౮౭౦ రథికులు, ఒకఁడు నుగ్రులు, ౧౮౯౩౫ హయులునిల సైన్యము.

అఖండము *a-khaṇḍama.* [Skt.] adj. Whole, entire; abounding; imperishable. సకలమైన, సమగ్రమైన, అఖండానందము eternal bliss. అఖండ ద్రవ్యాఢ్యము abounding wealth. అఖండధారా the main stream of the Cavery. **అఖండము** n. A permanent lamp in a temple. నిరంతరము మండే దీపము. **అఖండిత** adj. Unbroken, undivided. Untorn, undisturbed, uninterrupted, unrefuted, continuous, imperishable. ఖండింపబడిన, అనశ్వరమైన. అఖండితలక్ష్మీ imperishable riches.

అఖండుకము *akhaṇḍukama.* [Skt.] n. A short cocoanut tree. పొట్టిఎండి.

అఖతినాసి *akha-tivasi.* [Mahr. from akha = whole, and అసాని carpet.] A large carpet. H. 5. 304. పెద్ద దిష్టికంబళి.

అఖర్వము *a-kharvama.* [Skt.] adj. Much, vast, great. మిక్కిలి యైన.

అఖాతము *a-khātama.* [Skt.] adj. Not dug (by man), very deep. n. A Bay (Geog.)

అఖిలము *a-khilama.* [Skt.] adj. All, whole, entire. సమస్తమైన.

అఖ్యాతి *a-khyāti.* [Skt.] n. Bad repute. Ill fame.

అగంధ్రపాకు *agandrapāku.* [Tel.] n. A plant called *Ammania Vesicatoria.* (Ainslie. 2. 92.) Rox. 1. 426.

అగచరము or **అగచరుడు** *agacharamu.* [Skt.] n. The hill-ranger, *i.e.*, a mickey. కోతి.

అగచాట్లు *agatsāṭlu.* [Tel. from అగ్గము + చాటులు] n. Evils, afflictions, troubles కడగండ్లు, తిప్పలు. అగచాట్లుపడుచున్నాఁడు he suffers great distress. నన్ను అగచాట్లు పెట్టినాడు he brought me into trouble. **అగచాట్లపాలు** *agatsāṭlapālu.* [Tel.] A wretch, a villain. దుష్టుడుగా తిరుగుతూ చిక్కు-చిల్లర మైనవి లేవీ చిక్కు-ముడ్లు వదిలిచ్చి తా ఇల్లాలు తెచ్చిపెట్టిన అకిట యిచాట్లపాలు చూచుకొంటే." H. iii. 192. **అగచాట్లవాడు** *agatsāṭlavāḍu.* [Tel.] He who has suffered, a martyr, a sufferer. one who thoroughly practised. నానాపీనుగ లోనవాడు.

అగజాత *ag-* Skt.] n. An epith Parvati, పార్వతి.

అగడు or *agaḍa.* [Tel.] n. Ill fame, bad name, clamour, disturb- ఖండి, అపకీర్తిమాట, రచ్చ, రట్టు, అల్లరి. అనుమానపెట్టిన you must not blab of ఆనుమానపెట్టియాఁటించు మాటలాడకూడని." 154. **అగడుపడు** v. To be blamed confused. నిందపడు, తొట్రుపడు.

దొరుకులమనుచు దొరకొడు
మగుడకొన్నిని నడుగుమయ్య నాడుకూ
మనవాడికి పెలుచుమా
మనవాడిక పెలుచుగా బట్టలాడును. Vu

అగడ్త *agaḍta.* [Tel.] n. A moat, trench. అగడ్తలు, కందకములు, ఎవ్వఁడు తెచ్చిన గుర్రము అమ్మి బాలువా! (Prov.)

అగణితము *a-gaṇitama* [Skt.] adj. Innumerable, countless, innumerable, great. అపరిమితమైన, మిగుల గొప్ప.

... Bar. D. 17. ... H. 1. 140. ... N. 6. 74.

అగణ్యము *a-ganyamu.* [Skt.] adj. Incalculable, indescribable, vast. n. carelessness, disregard.

అగత *agata.* [Uriya] An advance of money.

అగత్యము *agatyamu.* [Tel.] n. Necessity, need. అగత్యము adj. Urgent, important, needful. అగత్యమైన, అగత్యము లేని unnecessary. అగత్యమైనపని an urgent affair. ఆ మాటలతోటి నీకేమి అగత్యము what is that to you? అగత్యముగా adv. Urgently, assuredly, positively, by all means. అగత్యముగా అగత్యముగా you must certainly come.

అగదంకారుడు *agadamkarudu.* [Skt.] n. A physician, వైద్యుడు.

అగ or **అగ** *agapa.* [Tel] n. A ladle, a scoop made of a cocoanut shell. ... A. 1. 39.

అగపడు or **అగుపడు** *agapadu* [Tel. from అగు+పడు.] v. n. To appear, seem, be found, or perceived. To be seized, apprehended. కంటికి, చెవికి, నిశ్చయంగా అగపడదు he cannot see, he cannot find. ఈవస్తువు ఒకటి అగుపడేది ఒకటి one thing and appears another. నేనుచెప్పినది వాడికి అగుపడలేదు he did not understand what I said. **అగపరచు** or **అగుపరచు** v. n. To show, point out.

అగము *agamamu.* [Skt.] n. A tree. A mountain, పర్వతము, వృక్షము.

agamu. [Skt. అ not, గమ్ to move or go] n. A hill, mountain; a tree.

a-gamyagaman [Skt.] adj. Inaccessible, impenetrable, impassable. ... (vulgarly ...) incest, prostitution. ...

...మము, అగమ్యగోచరమైన (metaphysical) అగమ్యత *agamyata.* [Skt.] n. Inaccessibility: impossibility. ... A. 2. 29.

అగరు *agaru.* [Skt.] n. A kind of sweet scented wood; a superior kind of sandal. ... *Agalloch um, Amyris Calambac, Aquilaria,* Aloe-wood or Eagle-wood. (Watts). ... or ... the black species.

అగరుసోంది *agaru-sonthi.* [Skt.] The plant *Cissampelos hexandra.*

అగర్హితము *a-garhitamu.* [Skt.] Undespised, unreproached, blameless.

అగలు *agalu.* [Tel.] v. n. To break or go to pieces, be broken, burst. ... "ప్రాణంబులకేగు ... B. X. 1465.

అగలుచు or **అగలు** *agalucu.* [Tel. causative of ...] v. n. To cause to break, burst. ... P. 4. 374. ... ih. 4. 132. ...

అగలుసత్తు *agalu-sattu.* [Tel.] n. A perfume. ... Swa. 1. 26.

అగవాళ్లు *agavallu.* [Tel. అగము+వాళ్లు] n. Light shoes; slippers.

అగవుతగవులు *agavu-tagavulu.* [Tel.] n. Wedding gifts. ... N. 9. 97.

అగసాలి or **అగసాలివాడు** *agasali.* Tel.] n. A goldsmith.

అగస్త్యుడు *agastyudu.* [Skt.] n. Name of a certain sage. ... the leaves of a leguminous tree which dressed and eaten, ...

...మును the star Ca...

course of Canopus. అగస్త్యోదయము the rising of Canopus. అగస్త్యకొత్త (lit: the other of Agastya.) a new-comer, who tries to make out that he is a great personage.

అగాడి *agaḍi* [H.] adv. Before, in front, forward, further on, ముందర. n. The ropes with which a horse's forefeet are tied. గుర్రముయొక్క మెడకుగాని తోక ముందికాళ్లకుగాని కట్టే తాడు. ఆ గుర్రము అగాడిచాడీలను తెంచుకొని పారిపోయినది the horse broke its head ropes and heel ropes and ran away.

గాధ *agāḍha*. [H.] n. Discharge, explosion. వేటు లేకపోవుట. తుపాకిని అగాధము చేయు to discharge a gun. ఒక అగాధు one volley, or, one shot.

తరియము గోహకాకుడుం బర్వతి
బబ్బెమ్మశేల శ్వేనముం
గుసుగాని వేలుపుండెరువు నొప్ప
వీడంగని జాయమందుల్లో
నొకతెడుబిన్న మూనికపుగుండు
ఘటించియుగారు చేసిన
దుమన్నమ్మ క్రొంబొగిలంగ
జుంబుడబ్బ ర్వాలికటులో. ద్వి. 4. అ.

అగాధము *a-gāḍhamu*. [Skt.] n. A hole, a chasm. లోతైనది. adj. Unfathomable, very deep, bottomless, abstruse, obscure. అతలస్పర్శమైన, అపారమైన. అగాధజలము very deep water.

అగారము *agāramu* [Skt.] n. A house, a dwelling. ఇల్లు.

అగావు *agāvu*. [H.]. An advance of money, earnest money. బయానా, కుదువ.

అగిసె or **అగిశె** or **అవిసె** *agise*. [Tel.] n. Common flax, or lint. *Linum usitatissimum*: also, a leguminous tree, (*Coronilla grandiflora* or *Eschynomene grandiflora*, planted as a support for the betel vine.) అవిసె *Kauchinia parviflora*. అవిసె s which are dressed and నూలితీసే అగిశకట్టులు. అవిసెనూనె linseed oil. కీము అవిసె broad leaved Cassia. (Ainslie.) నల్ల అవిసె black flax. See అవిసె.

అగు *agu*. [Tel.] (commonly written **అవ్వు**), v. To be, to become, to prove to be. The present p‖ is అగుచు, or అవ్వుచు as అగుచున్నాడు or అవ్వుచున్నాడు he is becoming. మిక్కిలి సిరి అగును much fortune will result. The past p‖ is అయి as దొంగ అయి turned a rogue, become a thief. The root in A of అగు is కా as అట్లగా కారాదు it cannot happen so. Aorist p‖ అగు, అగునట్టి అయ్యే, అయ్యెడి as క్రూరుడైన cruel. కాలిన పూర్ణిమయిం గార్తిక అగుపట్టి క్రోధి పం త్సర కార్తీకశు... శనివారమున Saturday the 5th of the bright fortnight of the month Kartika in the year Krōdhi "which is" the year 1466 (of the Salivahana æra.) ఇది దొంగ తనము అయ్యెనని... as this is a matter in which a man might prove a rogue. Rel. p‖ అయిన as నాది అయిన గుర్రము a horse of mine. The imperatives అగుము plu. కండి. Causal forms కాచు or కాంచు. Negative aorist కాదు, అగదు = అగను + దు = అవ్వను. It is so.

1. To be, to become, as కాకి కోయిలగా అగునా can a crow become a cuckoo? ...యెనాడు what has become of him అయినాడు he proved to be a thief ...నేరస్థుడైనాడు he was found guilty. ...అవ్వను కార్యమగునో అగదో that undertaking may or may not be accomplished. ...అవ్వుచున్నది he is hungry. ...అగు as it was now night. ...అగునట్లు is but a child.

2. To be made, to be finished, be spent or expended, to chop ...గ్రుమ్ముగా కాకపోను the work be done soon. మీ...మును ... పెండ్లి అయినది the marriage ... భోజనమయినది dinner

I got a sight of the king. అయ్యవారు కనపడ్డారా have you seen what has been done. అయిపోయినది the work is over, it is done. అయ్యీయక it is nearly done. ఖర్చులు అయిపోయినవి the money is expended. సంవత్సరము అయినది a year has passed. ఇంచు మించు అయినది it is about a month since. అర్థమయిందా do you understand it? నాకు తోచలేదు I do not understand it. తోచినది I understand it. స్నానము చేయించు to bathe, or to cause to bathe. తీర్పు కాలేదు no decision has been given. దొంగిలించినట్లు మనిషి అనగా is it a manly thing to steal?

3. To be proper or fit, to be agreeable, as ఇచ్చట నుండనగునే మము is it fit for us to remain here? కాని పని an improper or unbecoming act. అట్లు చేయవచ్చునా is it right to do so? పసలు కాచినపాలు ఆ రాత్రికి అవును milk boiled the same day is fit for use that night. అతనికి నాకు కాలంచదు as we are not on good terms. అయినవాళ్లమన్న కానివాళ్లమన్న friends and enemies.

4. To grow, as మా తోటలో ఏమి అవ్వలను what is grown in this garden? ఇక్కడ వరి కాదు rice does not grow here.

5. (Governing a dative) To stand in relation, as వాడు నీకేమవుతాడు how is he related to you? నాకు కాలనివాడు my relations. వానికి మేము ఏమీకాము we are in no way related to him.

6. Added to some nouns it gives them a verbal significance, as వాళ్ళు ఎప్పుడు ప్రయాణమవుతారు when will they start or set out? విభాగాలు అయి వేరయి కాపురము చేస్తున్నారు they separated and live apart.

అగు *agu*. [Tel.] adj. అయిన which is.

అగుడు *agudu*. [Tel. subjunctive of అగు] అయ్యేటట్టు. "అగుడగు నిశ్చలయుగము, నగు Lord." A. v. 166. as it was excessive. Also (Optative.) May it be so.

అగుపడు *agu-padu*. [Tel.] v. n. See అగపడు.

అగుపరచు *agu-paraṭsu*. [Tel.] See under అగపడు.

అగురువు *a-guruvu*. [Skt.] adj. Light, not heavy, Small. మంటి, తేలిక, చిన్న.

అగులు *agulu*. [Tel.] Same as అగపడు. "నిన్ అగులు" so that the sky rent, cf. "a shout that tore Hell's concave." Milton. P. L. i. 541.

అగోచరము *a-gôcharamu*. [Skt.] adj. Not visible to the eye. Inconceivable, imperceptible. కానరాకుండా, అగుపడని.

అగౌరవము *a-gauravamu*. [Skt.] n. Disregard, contempt. వారి అగౌరవము చేసి నాడు he did not show them respect.

అగ్గపడు *agga-padu*. [Tel.] v. n. To bow, yield, to become subject. వశమవు. See అగ్గువ.

అగ్గము *aggamu*. [Tel.] n. That which is seen; object, victim. మనుజు, పశ్వాది ... అందాకస్మికాగ్గ కిల్బిషంబున." M. X. i. 207.

అగ్గలము *aggalamu* [Tel.] adj. Excessive, vehement, intolerable. శబ్దం. "తూర్ణ దిగ్వస్త్రాలమయ్యెన్." Swa. vi. 105. అగ్గల ముగ adv. Excessively, vehemently, cruelly. దుష్టుడయినా. "వాడి చెప్పడం చెప్పకుండా అగ్గలము చిన్నదానివి." H. iii. 140. అగ్గలించు *aggalinṭsu* [Tel. from అగ్గలం]. v. n. To increase, to grow. విజృంభించు. "అగ్గలించి." Vish. vii. 375.

అగ్గలిక *aggalika*. [Tel. from అగ్గలం]. n. Greatness, power, prowess, pleasure. Wantonness, sportiveness, dalliance. "అనుజులందాకలించి భూలోకం దిగ్గలయు మగ్గలికతోడన్." Swa. iv. 161.

అగ్ని *aggi*. [Tadbhava form of Skt. agni] n. Fire. అగ్ని, చిచ్చు. వాడిముఖమంతా అగ్గికాల్చి he looks flushed or red in the

అగ్గింపు *aggimpu.* [Tel], v. a. To praise, commend, applaud. అగ్గింపు *aggimpu.* n. Praise, eulogy.

అగ్గు *aggu.* [Tel.] v. n. To be contained. అమరుట. "కొనలంజెప్పలకగ్గి కుచదర్పమును తో." Lavanya 35.

అగ్గువ *aggua.* [Tel.] n. Cheapness. చవక. అగ్గువగా కొను or వీకుం to buy cheap.

అగ్ని *agni.* [Skt. Lat. ignis.] n. Fire. జఠరాగ్ని the gastric juice, the digestive power. ఆగ్నేయ దిక్కు the south-east point. అగ్నిహోత్రము a sacrifice to the god of fire. అగ్నిభగము the pudendum muliebre. శోకాగ్ని mental anguish. చింతాగ్ని corroding care. అగ్నికైవల్యము the use of a cautery. అగ్నికుండము a fire-pit. అగ్నిధారణ kindling or feeding the fire. అగ్నికణము a spark of fire. అగ్ని కార్యము kindling or feeding the sacrificial fire with oblations of liquid butter. అగ్నికార్పణము *Agnikarpanam* అనగా ఒంగుట చెక్క. అగ్నిక్రియ funeral rites or other religious acts performed by means of fire. అగ్నిజిహ్వ a tongue or flame of fire. అగ్నిజ్వాల a flame of fire. త్రేతాగ్నులు the three sacred fires called గార్హపత్యము, ఆహవనీయము and దక్షిణము. అగ్నినక్షత్రము the Pleiades. అగ్నిపరీక్ష ordeal by fire. అగ్నిపర్వతము a volcano. అగ్నిప్రవేశము entering the fire, self-immolation by means of fire. అగ్నిబాణము an arrow of fire, a rocket. అగ్నిమంథనము production of fire by friction. అగ్నిమయము fiery. అగ్నిమాంద్యము indigestion, dyspepsia. అగ్నిరాశి a heap of fire. అగ్నివర్ణము the colour of fire. అగ్నిసంస్కారము the consecration of fire, the performance of any rite by means of fire. అగ్నిసాక్షికముగా in the presence of fire as witness. అగ్న్యస్త్రము fire thrown as a rocket. ఉత్పాతము a fiery portent, meteor. అగ్నిపుండువు a large caterpillar that destroys crops and whose touch is supposed to occasion inflammation. అగ్నిమూలి n. The plant called Ceylon lead-wort. *Plumbago Zelanica.* చిత్రమూలము అగ్నిచేండ్రపాలు *ammannia baccifera* or blistering Ammannia (Watts) అగ్నిశిఖ. a flame of fire. Also a plant *(Gloriosa superba)* తుమ్మకొక్కెర, కుంకుమపుష్పము the Saffloweer plant. అగ్నిహోత్రము fire, అగ్నిహోత్రుడు the god of fire. అగ్నిహోత్రాలు కాల్చుచున్నాడు or చేయుచున్నాడు colloquial for "he is smoking."

అగ్రము *agramu.* [Skt] n. End, point, tip, front, fore-part, top, peak, summit. adj. First, preliminary, chief, principal. అగ్రజ్యా (in astron.) the sine of the amplitude. అగ్రభాగము (astron.) degree of amplitude. అగ్రసారము a compendious method of counting immense numbers. అగ్రాంశువు the end of a ray of light, the focal point. అగ్రజిహ్వ the tip of the tongue. Similarly నాసికాగ్రము, కరాగ్రము, &c. అగ్రగణ్యము adj. Estimable, conspicuous. అగ్రగణ్యుడు n. A chief, a leader. ముందట నడుచువాడు అగ్రజంఘము the forepart of the thigh. అగ్రజుడు n. A brahmin. Elder brother. అగ్రజుడు n. An elder brother. అగ్రణి n. A leader.

అగ్రహారము *agra-hāramu.* [Skt.] n. A street or village inhabited by brahmins. A village of which the old and hereditary cultivators are brahmins. A village granted by government for charitable or religious purposes; either rent free, or at a favourable assessment. The conditions on which these villages are held are specified thus, సర్వమాన్యము a village free from all tax. శ్రోత్రియాగ్రహారము a village granted at a certain

first instalment. అగ్రిమ అగ్రహారం, or అగ్రిమ అగ్రహారం or అగ్రిమ అగ్రహారం a village granted at a rent which fluctuates with the produce. అగ్రహారం a brahmin belonging to such a village. అగ్రహారికుడు he who enjoys a village free from tax.

అగ్రామ్యము *a-grāmyamu.* [Skt.] adj. Not vulgar. శుద్ధమైనది.

అగ్రాహ్యము *a-grāhyamu.* [Skt.] Unfit to be accepted; deserving to be rejected.

అగ్రిమము *agrimamu.* [Skt.] adj. Chief, principal, best, first. అగ్రిమం n. A chief, a leader.

అగ్రేదిధిషువు *agrē-didhishuvu.* [Skt.] n. A woman's first husband.

అగ్రేసరుడు *agrēsaruḍu.* [Skt. from అగ్ర.] n. A leader, chief. ముఖ్యుడు, పెద్ద.

అఘము *aghamu.* [Skt.] n. Sin, guilt. అఘమర్షణము *aghamarshaṇamu.* n. An expiatory prayer. పాపములను పోగొట్టే మంత్రము.

అఘటితము or అఘటితము *a-ghaṭitamu.* [Skt.] adj. Impossible, impracticable. చేయరాని. Vasu. iv. 77.

అఘోరము *a-ghōramu.* [Skt.] adj. Terrible, dreadful. అఘోరమైన యుద్ధము a fierce battle. అఘోరప్రమాణము a terrible oath.

అఘోరించు *aghōriṁchu.* [Skt. from above] v.n. To be in grief; to lament, be horrified.

అచేట or అచ్చట *aṭsaṭa.* [Tel. fr. అ+చోటు.] adv. There, in that place; అచ్చటి.

అచరము *a-charamu.* [Skt. lit. not moving.] adj. Immovable. స్థిరమైన.

అచల *a-chala.* [Skt. lit. not shaking.] n. The earth, as being stable. కొండ. అచలము n. A mountain, a hill. అచలుడు n. He who is firm.

అచింత్యము *a-chintyamu.* [Skt.] adj. Incomprehensible, not to be thought of. అర్థంచుకోలేనిది, యోచించ శక్యముకానిది.

అచిత్తు *a-chittu.* [Skt.] n. That which has no life or understanding. Matter, as opposed to mind. చిదచిద్వివేకము knowledge of the distinction between matter and mind.

అచిరము *a-chiramu.* [Skt.] adj. Momentary. అస్థిరమైన.

అచుంబితము *a-chumbitamu.* [Skt.] adj. Lit. Not kissed; untouched; unattainable. "అచుంబితస్థానము." T. ii. 80. ఇది అచుంబితమైన విషయము this is an unattainable subject.

అచేతనము *a-chētanamu.* [Skt. lit. life-less.] adj. Devoid of life. Inanimate, insensible.

అచ్చు *accu.* [Tel.] adj. Pure, real, unmixed. అచ్చతెనుగు Telugu without foreign words. అచ్చుపూసల పేరు a necklace of pure beads.

అచ్చట *accaṭa.* [Tel.] adv. There, in that place. See అచట.

అచ్చపుగవ్వలు, అచ్చపుగాయలు or అచ్చపు గుండ్లు *accapu-gavvalu.* Tel. singular అచ్చపుగవ్వ.] n. Chuck-stones. Pebbles which are tossed up, and caught on the back of the hand, in a game played by girls. "ఇందుకొకో నాడు బుచ్చనాదిన్నె పై నిడికొనుచున్ గవ్వలాడు." Yayati. iii. 149. అచ్చపలాడు or అచ్చగవ్వలాడు to toss up balls and catch them on the back of the hand. "బాల్యక్రీడలు మడిలో నచ్చ గవ్వలాడినవిధు మ్మనిరోజా." Jai. Bh. i. 62.

అచ్చమగా *accamu-ga.* [Tel.] adv. Purely, without any mixture. పూర్తిగా.

అచ్చర *acc-tsara.* [Tadbava form of అప్సర.] n. A fairy, a courtezan of heaven. అప్సర.

అచ్చారము *attaramu.* [Tam.] Earnest money. సంబేశనపు.

అచ్చాలి or **అచ్చాలు** *attali.* (K) One who lives a single life, an unmarried person. ఒంటికుమిషి, ఏకాంగిగా నుండేవాడు, సంసారపు పీకులాటలేనివాడు. అచ్చాలుగానుండు or అచ్చాలితనముండు to be alone, to be quiet, free from perturbation. "నానుకలిమాముష్టిబలుగ లోడనుల, చేరాబంధుల మాయలిరాకు, మన సానుకొని రెంక జరుగుచున్నమ్మ, మనలోహాళినువచ్చి యాశ్రమమ్మునిని, వేగి మిమ్ము నిట్లంత నేరేంచి, యాహోషిబయక్షవచ్చాలగాని, అవికిపన్నగ్రంథులై యుండిమనల." Pativratya. 35.

అచ్చి *acchi.* [Tel.] n. An *Acheen* or Pegu pony.

అచ్చిఉండు *acchi-undu* [Tel.] v. i. To be indebted to. వాడికి అది అచ్చిఉండి యిచ్చినాము it was my bad luck and I had to give it to him. See. అచ్చే.

అచ్చిక or **అచ్చికము** *acchika.* [Tel.] n. Deficiency, want, defect. Clearness, cleanness. కొరత, అచ్చిము, ప్రసన్నము, కేరుడ. "నీకుశాంతులకు నచ్చికలేక మెలంగి." H. i. 93. "ఆసుపల్లంబులు లేకుండచ్చికమచ్చిక లేకుండనిచ్చి నచ్చికములేక." B. viii. 46.

అచ్చికబుచ్చిక or **అచ్చికబుచ్చికము** *acchika-buchika.* [Tel.] n. Familiarity, affability. కలుపుగోలుతనము. "పాలిండులను సవ్యాపారంబులు చెచ్చియిచ్చుము నచ్చికబుచ్చికపడి గోరు కొలంది నడుము." P. ii. 69. "అన్నగారన్న మాయన్నని కొన్ని యచ్చికబుచ్చికాలాపంబులం బలుకుచున్." H. D. ii. 630.

అచ్చిమట్టము *acchi-mattamu.* [అచ్చి from acheen; మట్టము is Tel.] An *Acheen*, or Pegu pony. పైరాసుర్రము.

అచ్చు *acchu-cattu.* [Tel.] v. n. To be cheap. To prosper, be advantageous. లాభము, కలిసివచ్చు. వాడికి గుర్రములు అచ్చిరావు no luck in horse flesh. ఆ యిల్లు మాకు అచ్చివచ్చినది. we got the house cheap, or we have prospered in that house. See. అచ్చిఉండు.

అచ్చు *acchu.* [Skt.] n. A vowel. స్వరము, జీవాక్షరము.

అచ్చు *attsu.* [Tel.] n. A stamp, a form for printing or for any other impression, a type, a printing press. An axle tree. A mould. The handle of a handmill, A weaver's reed or stay. An image, or picture. ప్రతిరూపమును కల్పించేటిది, ఇరుసు మాను, తొనిటి కొడి, చట్ట చేసేటందుకు పాధవమైనది, ప్రతిబింబము. పోత అచ్చు the mould wherein clay or metal is cast. ఇటికె అచ్చు the box or mould used in making bricks. అచ్చులమీద ముల printed letters. **అచ్చువేయు** to print. ఇంకా అచ్చువేయని unprinted, unpublished. అచ్చువేసేవాడు a printer. అక్షరాల అచ్చులు types of letters. బెల్లపు అచ్చు a square mould into which boiled treacle is poured, and thus formed into cakes. అచ్చుబెల్లము a lump of jaggery, **అచ్చొత్తు** to seal, impress with a mark, to print అచ్చుకూటము. (a Madras word,) A printing press office మద్రాశాల. అచ్చుబల్ల the frame on which a weaver's reed is fixed. అచ్చువేసినయద్దు a "brahminy" bull that is marked or stamped and is allowed to wander at large, a consecrated to the deity. అచ్చుకట్టు or అచ్చుకట్టుచేయు v. a. To prepare land for wet cultivation by throwing up banks to divide it into plots, partitions or beds. చెక్కిగా చేసినది. అచ్చుకట్టించినమడి or అచ్చుకట్టు పొలము a field which is divided into beds for wet cultivation. **అచ్చులుచూచు** to find yarn on the frame for weaving (*Cuddapa.*) **అచ్చుగా** *attsu-gā.* [Tel.] adv. Precisely, exactly, clearly, evidently. "అచ్చుకట్టి ప్రత్యక్షము వచ్చుగా చూడినవిశాన." T. iv. 22.

appu. [Tel.] v. n. To be indebted, to owe, అప్పుపడు, చెందు. ఏమి నీ కప్పుపడ్డాను am I indebted to you? ఆ పని చేయడంచేత అప్పుపడ్డాను I lost ten rupees by that business. See. అప్పుచేయు.

అప్పుతీను *appu-tīnu.* [Tel.] v. a. To pay, pay wrongfully, liquidate. చిట్టి పాటు వాడు మిరాసిలాకరు కని మేరాయించు అప్పుతీర్చినాడు he paid ten Rupees to Government. ఆ దేశమును బట్టియీ అప్పు అనుభవించుచున్నాను I have suffered, on account of that land, a loss of forty rupees. మేము అప్పుతీరుస్తాము we will make it good.

అప్పులడ or అప్పుబాటు *appu-ḍola.* [Tel.] n. Debt. అంటుకుపోవుట. వాడికి అప్పులడ లేదు (lit: the cattle do not owe him anything) he has no luck in cattle.

అప్పుపడు *appu-paḍu.* [Tel.] v. n. To be apparent, evident or plain, to be precise or exact. దీనివలన, వ్యక్తమగు, కనబడు చున్నది, "వాస్తవమునకంటే లేదులకు కొంచెం అప్పుపడిన మేర మిమ్మల్ని వేస్తాను." A. iv. 187.

అచ్చెరువు *accheruvu.* [Tadbhava form of Skt. ఆశ్చర్యం.] n. Astonishment. అచ్చెరు పొందు, అచ్చెరువొందు to be astonished. అచ్చెరు పరచు or అచ్చెరువుపఱచు. v. a. astonish.

అచ్యుతము *acchyutamu.* [Skt.] adj. Imperishable. అచ్యుతుడు *acchyutuḍu* [Skt.] n. The eternal one. Vishnu.

అచ్చోకట *achchokaṭa.* [Skt.] n. Clearness. తేట, తేఱ.

అచ్ఛము *achchamu.* [Skt.] adj. Clear, transparent. అచ్ఛముగా adv. Purely, clearly, plainly. అచ్ఛాచ్ఛము *achchā-chchamu.* [Skt.] adj. Perfectly pure. అచ్ఛాచ్ఛమైన A. iv. 140.

అచ్ఛరాగము *achcha-rāgamu.* [Skt.] n. A bear. అచ్ఛరాగ్ని A. iv. 287.

అజ *aja.* See. అజా.

అజ *aja.* [Skt.] n. A she-goat. ఆడమేక.

అజంతము *ajantamu.* [Skt. అజ్ + అంతము.] A word which ends with a vowel.

అజగరము *aja-garamu.* [Skt.] n. The rock snake, the Boa constrictor. కొండచిలువ.

అజగవము *aja-gavamu.* [Skt.] n. The epithet of the bow of Siva. శివుని విల్లు.

అజమాయిషి *aja-māyishi.* [H.] See. అజ్మాయిషి.

అజము *ajamu.* [Skt.] n. A goat. మేక, మేకపోతు.

అజమోద *aja-mōda.* [Skt.] n. The seed of Bishop's weed. *Sium Ammi.* వాము. Common Carroway, the species called Ajwaen (*Linguisticum Ajwaen*), and especially a species of Parsley, *Apium Involucratum.*

అజశృంగి *aja-śringi.* [Skt.] n. The shrub called *Odina Wodier* used as a remedy for sore eyes. పాపరిశిగ.

అజస్రము *ajasramu.* [Skt. ✓ jas = to injure.] adv. Constantly, always. ఎల్లప్పుడు ను, నిత్యమును.

అజా *aja.* [H.] Amount. The whole, grand total. Also, the gross produce of a land including both the ryot's and government shares. [Vizag.]

అజాండము *aj-āṇḍamu.* [Skt. అజ + అండము.] n. Lit. Brahma's egg. The universe. బ్రహ్మాండము. [See. అండము]

అజాగ్రత or అజాగ్రత్త. *a-jāgrata.* [Skt.] n. Carelessness, heedlessness. అజాగ్రత్తగా carelessly.

అజాజీవి *aja-jivi.* [Tel.] n. A goat-herd. కురుమవాడు.

అజాతశత్రువు. *a-jata-satruvu.* [Skt.] n. He who has no enemy; an inoffensive man. An epithet of Dharmaraja, the eldest of the Pandavas.

అజితము *a-jitamu.* [Skt.] adj. Unconquered, invincible. అజితేంద్రియులు those whose lusts are unsubdued.

అజినము *ajinamu.* [Skt.] n. Skin చర్మము. కృష్ణాజినము an antelope's skin.

అజిరము *ajiramu.* [Skt.] n. A court or yard. ముంగిలి.

అజీర్ణము or **అజ్జె** *ajirnamu.* [Skt.] n. Indigestion.

అజుకుంచు *a-zukuntsu.* [Tel.] v. t. To underrate or value unfairly, to embezzle. తుంకము తక్కువగానువేసి కొంకించను [Guntur.]

అజుడు *ajudu.* [Skt.] n. Lit. not born; the self-existing one. An epithet of Vishnu, Brumha, or Cupid.

అజేయము *a-jeyamu.* [Skt.] adj. Invincible, impregnable. జయింపరానిది.

అజ్జ *azza.* [Tel.] n. Foot. Opportunity. "మీబజ్జనకేర యజ్జనిచిక్కి యొయ్యెయు మిన్న వెన్న డా." T. ii. 48. **అజ్జగా** adv. Cleverly, neatly, ingeniously. వెనుకగా. "అజ్జగా తిలకం బుపాదించినదుట." Vencatacal. page. 37.

అజ్జము *azzamu.* [Skt.] n. A division of the Veda. అనువాకము.

అజ్జరే or **అజ్జారే** *azzare.* [Tel.] interj. Well done! శాబాసు.

అజ్జవాలు *azza-valu.* [Tel.] n. A fowl. కోడి.

"ఆటలుడించిపెడకు
మంచును నిన్నలరవి కొప్పడం
బొంకనంగ నంతలెద
పొగిడుటారెపుట జ్జెవాల్లకుఁ."

అజ్జే, అ.

అజ్జాయించు *azzayinchu.* [H.] v. n. To do hesitate. సందేహించు.

అజ్ఞత *a-gnyata.* [Skt.] n. Ignorance, లేము. **అజ్ఞాతవాసము** *agnyata-vasamu.* [Skt.] n. Living incognito. తాము ఇట్టివారమని తెలియకుండా ఉండేటట్లు. ఆ రాజు అజ్ఞాతవాసము చేసినాడు the king lived there incognito. పాండవుల అజ్ఞాతవాసము the life led by the Pandavas in retirement.

అజ్ఞానము *a-gnyanamu.* [Skt.] n. Ignorance, అవివేకము, మూఢత్వము. అజ్ఞానబంధములు the fetters of ignorance. **అజ్ఞాని** *a-gnyani.* [Skt.] n. An ignorant person, a person without knowledge. "అనాది మొదలు అజ్ఞాని నేను."

అజ్ఞుడు *agnyudu.* [Skt.] n. An ignorant person, one without knowledge.

అజ్మాయిషి *ajmayishi.* [H.] Trial, proof, examination, experience. పరిశోధన.

అట *ata.* [Tel.] adv. There. Then. Afterwards. అటకు పో go there. అటమున్న previously, before that.

అట *ala.* [Tel.] or **అంట** (contraction of అనుట న్నాడు they say) It is said, they say. వాడు వచ్చెనట they say he is come. రాడటే for రానటనే, i.e., రానంటూనా యేమి what, will you not come? కోపమటే, i.e., కోపమా యేమి what, are you angry? వాడటే వాడు what! do you call him a child? అంటివా is a contraction for అనుటవా dost thou say so?

అటక or **అటుక** *ataka.* [Tel.] n. A loft under the roof of a house.

అటకమానిడి or **అటికమానిడి** *ataka-manidi.* [Tel.] n. The spreading hog-weed *Boerhaavia diffusa* (Watts). పునర్నవ. Ainslie 2. 205.

ಅಂಗಾರ *angara*, [Tel.] n. A stick used to scratch upon the head to clean the hair. ಅಂಗಾರ ಕೆಯ್ಯಿಂದ ಬಿಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳು Fig. ಅಂಗಾರಿಕೆ.

ಅಂಗಿಸು *angisu*, [K.] To prevent, stop, hinder, check. ಅಂಗಿಕೆ [K.] Prevention, hindrance.

ಅಂಗು ಅಂಗು *angu-tiyanu*, [Tel.] n. Quick time in music.

ಅಂಗಮನ *angamana*, [Skt.] n. The act of wandering about. ದೇಶಾಂಗಮನ travel in foreign parts.

ಅಂಗಿ *angi*, [Skt.] The notched extremity of a bow. ಬಿಲ್ಲಿಂಗಿ.

ಅಂಗಮಾಟ or ಅಂಗಮಾಯಂ *angamata*, [Tel.] n. Trickery, guile, fraud. Sorrow, untruthfulness. "ಅಂಗಮಾಟ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ ಗೆಲ್ದೊಡೆ ಧರ್ಮ." T. iii. 102. "ಅಂಗಮಾಟಮುಂ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಪದಂಗಳಿಂ ಗುಣದಿಂ ಗುಣಮುಂ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡು." v. 19. ಅಂಗಮಾಡು, ಅಂಗಮಾಡು *v.* beheat. ಅಂಗಮಾಡಿಂದು *angamadintsu*, [Tel.] a. and v. n. To deceive, cajole, obtain by fraud. To be troubled ಕಂಗಾಡಿಕೆ ಅಂಗಮಾಡಂ.

"ಅಂಗಮಾಟ ವಿಕ್ಕಿನರ
ಸಂಗಡಂ ಪಲ್ಲುಸಿಲ್ಲು ಕಾಣ್ಕುಮಿ ನಿ
ನ್ನಂಗಮಾಟಮಿಂದುಗೊಂಡೆಲೆ."

Vish. vi. 307.

ಅಂಗಾರಿ *angari*, [Skt. ಅಂಗ] n. A forest, as

ಅಂಗಿಕ *angika*, [Tel.] n. A small earthen pot with a large mouth. ಮಿಣ್ಣಂಡಿ.

ಅಂಗು. [Tel.] adj. That. ಅಂಗಿಂದ್ಯ that, ಅಂಗಿಂದ್ಯಂ before that. ಅಂಗಿಂದ್ಯ the day before that preceding yesterday. ನದಿಗೆ ಅಂಗಾಲ್ಪ on the other side of the river. ಅಂಗಿಂದ ಕೊಂ ಪೋಗಿರ್ ಹೆ did not go there, but is gone I know not whither. ಕುದುರೆಯಂಗಾಲ್ಪಾ the horse ran this way and that way and escaped. ಅಂಗಂ *angam*, [Tel.] adv. So, thus, in that way or manner. ಅಂಗಿಂ, ಅಂಗಿಂಗಾ ಅಂಗಿಂದೆಗೆ adv. In like manner. ಅಂಗಿಂದಾಂ, ಅಂಗಾಗಿ adv. Wherefore, therefore: so then: if so.

ಅಂಗಿಕೆ *angika*, [Tel.] n. A loft in a house, under the roof.

ಅಂಗಿಂಕೆಲು *angikulu*, [Tel.] n. Rice wetted, parched and flattened.

ಅಂಗಿಲು *angilu*, [Tel.] adv. Thus, so that, according to. ಅಂಗಿಲ್ಲಾ. "ಅಂಗಿಲೆಂದ ಕಡ್ಡಂಯಂ ಪೆಂಪಾಲ್ಪಲಂ ಲಾಕಂ." T. ii 64. ಅಂಗಿಲೈನ *angilaina*, [Tel.] adv. If so. ಅಂಗಿಲೈನೆ.

ಅಂಗಿರಂಗಿ *angi-rangi*, [Tel.] adj. Like that, such. ಅಂಗಿರಂಗಿ, ಅಂಗಿ.

ಅಂಗೆ or ಅಂಗೀ *ange* [Tel.] Contraction of ಅಂಗಿತೆ or ಅಂಗಿಲ್ಲಾ (intensive of ಅಂ) My good woman! ಅಂಗಿ ಪೋಯಾಂಗೆ is he gone, ma'am? ಇಂಗಾ ಆಯಿತಾಂಗೆ is it not finished, ma'am?

ಅಟ್ಟ *atta*, [Tel.] n. The sole of a shoe or slipper: hide: leather. Card, pasteboard. A headless trunk. A part or division. ಅಟ್ಟಿಂಗ, ಪಾಂಚಿಂಗ, ಕಾಂಗಿಂ, ಒಂಟಿಂಗ ಪೆಟ್ಟಿಂಗ shoes with a single leather for a sole. ಪೆಟ್ಟಿಂಗ ಚಪ್ಪಲಿ of leather, [illegible] pot-bellied man. ಅಟ್ಟಿಂಗಿಂ ಪಾಂಗಿಂ A. vi. 103. "ಅಟ್ಟಿಂಗಿಂಯಂ ಪಿಂಗಿಂಯಂ ಪೆಂಪಾಲ್ಪಲಂ ಪಲ್ಲಂಡಿಂಯಂ ಪಲ ಪೆಂಪಿಂಯಂ ಪಿಂಗಿಂಯಂ." M. VII. v. 398. "ಆ ಬಾಲಂಗೆ ಪಲ್ಲಿಂಗ ಪೆಂಪಿಂ ಅಟ್ಟಿಂಗಿಂ ಆ ಪಿಂಪಂ ಪಿಂಪಿಂಪೆ." G. vi. 92.

ಅಟ್ಟಚೆಮ್ಮ *atta-chemma* [Tel. Here ಅಟ್ಟ is from Skt. ಅಷ್ಟ] n. A game played with four shells ಆಟ ಆಡಿ ಪಿಂಪಿಂ

అట్టడి *attaḍi.* [Tel.] n. A chamber built over the gate of a fort. కోటవాకిటిమీది యిల్లు. See అట్టము. "అక్కటజమున కాలి అట్టడ్డగూలె." DRY. 1518.

అట్టము *aṭṭamu.* [Skt.] n. A gazebo, or top room: a fortified place in front of a building. A palace. An upper roomed dwelling: an upstair house.

అట్టహాసము *aṭṭa-hāsamu.* [Skt.] n. Violent, phrenzied laughter. Vehement action, exceeding effort or exertion. Toil, pains, laborious efforts. Pomp. "అట్టహాసము మీర నడవదు తెరమీదు." N. ix. 31. వా కూతురిని బంపకేనని కూడదని అట్టహాసము చేస్తాడు he protests violently that his daughter shall go with him. రాజు బహు అట్టహాసముతో బయలుదేరినాడు the king set out with great pomp. **అట్టహాసకుడు** n. A pompous or ostentatious man.

అట్టాది *aṭṭādi.* n. [Tel.] A stone seat or low wall, built for carriers to place their loads on when resting.

అట్టాయెనా (from అట్లు so; and అయెను it happened.) If it be so. ఇస్తేనట్టాయెనా if you were to give it.

అట్టాలకము *aṭṭālakamu.* n. [Tel.] A room on the top of the house. A house or chamber built over the gate of a fort, an upstair house. A palace.

[illegible] like that అట్లు [illegible] that way and this way.) Confusion. అయిపట్టుపట్టు వాడు ఈ ఊరి అట్టిట్టుచేసి వెళ్లినాడు he ruined this place. **అట్టిట్టుగా** adv. In a confused state. వానికి ఇప్పుడు అట్టిట్టుగానున్నది he is in a very critical state. అట్టిది it is such or is it such? అంటిదే.

[illegible] [Tel. from అట్టి+వాడు] n. అటువంటివాడు. "కట్టిడి

అట్టీయము *aṭṭiya.* [Tel.] n. Crowd, multitude, సమూహము, సమూహము.

"అట్టియెదు వెలియిఱతియు
బట్టెములుంగూడి చేటముంగొనియె."

శీలా. 2.

అట్టు *aṭṭu.* [Tel.] n. A cake roasted or baked (on an iron plate.) కాల్చినది. ఇందుగనుంది ఊరంతా అట్టుపెట్టి కదుపుతున్నది the whole town is in a stir about this. (Homer, Odyss. xx. 10.) The whole town rings with the news. **అట్టుకట్టు** *aṭṭukaṭṭu.* v. n. To be formed, as a cake. అట్టువలె కట్టుకొను. **అట్టుపుట్టానవాలు** *aṭṭupuṭṭānavālu.* n. An exact description. చూపెట్టి పోలిక. **అట్లుతద్దె** *aṭlatadde.* [Tel.] n. Cake-day, a feast that falls on the new moon in the month of Aswija when women offer buns in payment of vows. Plural అట్లు.

అట్లు or **అట్లునా** *aṭlu.* [Tel.] adv. (A particle) So that, as, according to. అట్లు వ్రాయించుము write a letter *so that* he may come. మీరు చెప్పినట్లుగా చేస్తిని I did as you bid me. ఆయన చెప్పినట్లు according to his order. వాడు ఇంకా కొంచెము పోయేట్లు అనుకున్నాడు he seemed as though he would go further. నేను చెప్పినట్లు చేసినాడు he did as I said. వారు పారిపోయినట్లుగా [illegible] he said that they had passed on. **అట్లుగాక** or **అట్లుగాకే** *aṭlugāka.* adv. [illegible] out being so. **అట్లుల** *aṭlula.* [illegible] soon as, soon after. వెంటనే "[illegible] వచ్చినట్లుల." H. ii. 47. Just as [illegible] కాగా. **అట్లే** (for అట్లూనే) *aṭlē.* [illegible] adv. Thus. So. In the same manner. [illegible] it was. అట్లే ఉండనీ leave it as it is. [illegible] అట్లే ఉన్నది the pain is in the same [illegible] అట్లే పోయినాడు he went off straight. [illegible] అట్లే పూర్తాడుతూండినాడు he was [illegible] straight on. ఆ గుర్రములట్లే ఉన్నవి the horses are as they were: they are untouched,

[illegible] [Tel.] n. A fish called the [illegible], it is [illegible] [illegible] [illegible]. "[illegible]" Pan. Vi. 179. A species fish of salmon.

[illegible] [illegible]. [Tel.] n. Same as అరవ and [illegible]. "[illegible]" Vi. Pa. 44.

[illegible] See on అట్టి under అ. The final long vowel ఀ is sometimes shortened in metre.

అట్టడ *aṭṭaḍa*. [Tel.] n. A sleeve. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. A bridge. A part of a fort.

"అట్టడవెనాన, అట్టాళవెనాన,
[illegible]"

Psal. 401.

అట్టమ *aṭṭhama*. [Corrupted from Skt. అష్టమము.] A division of the Veda Ashtaka.

అట్టమము *aṭṭamu*. [Tel. Plu. అట్టాలు.] n. A tower. మంచె. See. అట్టడ.

అట్ల *aṭla*. [Tel.] (adv.) So, as, according to.

అట్ల *aṭla*. [Tel.] adv. Like, as. [illegible] as he said. అట్లలెయ్యల as usual. [illegible] like enemies. తనయట్ల [illegible] people like himself. అట్లా *aṭla*. [Tel.] adv. So, thus. అట్లా [illegible] he said so. అట్లా [illegible] it is so. అట్లా నే go there. అట్లా రా come here. అట్లాగంటి, *aṭlāguṇṭi*. [Tel.] adj. Such. అలాంటి, అలాటి or అలాగా. Is it so? అట్లాగు *aṭlāgu*. [Tel. from అట్ల+అగు.] adv. Thus, అట్లాగే just so, yes, very well, అలాగు. అట్లాటి *aṭlāṭi*. [Tel.] adj. Such, like this, like that అలాంటి. అట్లాంటి it was.

అట్లతద్దినాటపాట *aṭlatadinaṭapāṭa*. [T.] A feminine game.

అట్లవత్తు *aṭlavattu*. [T.] A week. [illegible], a weekly account.

అట్ల *aṭla*. [Tel.] n. A kind, sort, mass (as of dates, sugar, hair, &c.) [illegible] [illegible] like lumps of tamarind. అట్లకట్టు or అట్లకట్టు to become clotted. [illegible]. So అట్లకట్టిన the hair becomes matted, all the tresses are matted together. అట్లచేయు *aṭla-chēyu*. [Tel.] v. To knead and make into lump.

అడంగు *aḍaṅgu*. [Tel.] n. Home. The original or starting place. తన్న తగ్గడము, అడంగు రేటు cost price, prime cost. [illegible] రేటు, అడుగు రేటు, అడుగు రేటు.

అడకత్తి or అడకత్తె or అడకొత్తె *aḍakatti*. [Tel. from అడ్డ+కత్తి. lit. cross knife.] n. Nippers for cutting betel-nut.

అడగము *aḍagamu*. [Tel.] n. Included in, Which is contained in. [illegible] అడగియుండుము.

"నానామంత్రి బ్రాంచయము మాయా చెల్ల
నానాయాయాంశుల నడగుచుండే."

భక్తి. భా. 1 అ.

అడగించు *aḍagiṁchu*. [Tel.] v. t. To laugh at. To scorn. To blame. అడగించు.

[illegible]

వ్ర. భా. 3 అ.

[illegible]

భా. 4 అ.

అడగుడ or అడగుడ *aḍaguḍa*. [Tel.] n. Submission, obedience, politeness, humility. విధేయము.

అడగొడు *aḍagoḍu*. [Tel.] v. i. Same as అడగు.

అడగించు *aḍagiṁchu*. [Tel.] v. a. To keep under, quell, depress, restrain, crush, అణచు, పారద్రొలు. [illegible] to slay, ruin, destroy. చంపు. "అడగించుడు [illegible] [illegible] [illegible]." Ar. i. 13.

అడగు or **అడంగు** *adagu.* [Tel.] v. n. To sink, be depressed, humbled, abated. To be concealed. అణగు, కరించు, మట్టుపడు, దాగు. "మీతిమాల్యస్త్రీబుట్టి యడగెఁ జీతియందు నికేత," A. iv. 80. "భూపుత్రదయుల సీడల నడంక." Swa. iii. 45.

అడగొలుకొను *ada-golu-konu.* [Tel. అడ+గొలు+కొను.] v. t. To rob.

ఇల్లడసొమ్ము
నడగొలుకొని త్రోచుతవినరికి. భో. 6 ఆ.

అడచిపడు or **అడిచిపడు** *adachipadu.* [Tel.] v. n. To be rash or precipitate. To bounce. ఆత్రపడు, బిట్టిపడు. "బైరోపహతంబు లైన కార్యంబులు సిద్ధింపంబొందునె యాదరిచిపడవలదు విచారించుకొండుమటుయుర." M. X. ii. 49.

అడచు or **అడంచు** *adachu.* [Tel.] (causative of అడగు.) v. To depress, humble, abate, quench. To ruin, destroy, kill, అణచు, పడించు, కొట్టు, నరుకు.

అడజడి *adazadi.* [Tel.] n. grief. అలజడి. దుఃఖము. అడజడిపెట్టు v. t. To grieve దుఃఖపరచు.

చు॥ నన్నడజడిపెట్టుమాట
యిటులాడు నరుడంచె
యీయాకార్యమున్ విదువులతాంని.
మార్క్ i. ఆ.

అడతి *adati.* [Hindi అర్జత్.] n. Agency, commission, business done by an agent, consignment; అడతిదారుడు A broker, తెర Xవ; agent.

అడదడి *adadadi.* [Tel.] n. Reign, rule. ఏలుబడు, ప్రభుత్వము. ఆయన ఆ దేశమును అడదడిచేయుచుండెను he ruled the country. అడదడి or అడాదడి ravage, riot. అల్లరి, చడదిడులు, దౌడు. అడదడి చేయు to ravage. See అడాదడి.

అడపకత్తె or **అడపత్తియ** *adapa-katte.* [Tel. from అడపము.] n. A woman in waiting, who carries her mistress's betel nut pouch and serves it out. కొంగుముడిచియిచ్చే బోంట్టి. "అడపకత్తియు దాను bదెబ్బనిశ్చయము" Satyabha. iii. 149. అడపదాడు masculine of అడపకత్తె.

అడపట్టె *adapatte.* [Tel.] n. A board used for smoothing a ploughed field after the grain is sown: in effect corresponding with a roller. పొలములో విత్తినము విత్తి మిట్ట పల్లము లేకుండా సరిచడమునకై దొడ్డనుకట్టి లాగే మాను, దిండు.

అడపతడన, or **అడపాతడపా** *adapa-tadapa.* [Tel.] adv. Now and then, occasionally. అప్పుడప్పుడు.

అడపము *adapamu.* [Tel.] n A pouch for betel-nut; a barber's case for razors పక్కి-లాకుల సంచి, నుంగులవానిపాది.

అడపర *adapara.* [Tel.] n. A lump, a clod. ముద్ద, అట్టు. అడపరకట్టు to become a lump.

అడపు *adapu.* [Tel.] v. To be held or contained. పట్టు. "వెడదలలాగా విప్పుచు బ్రీతి నేళ పటుంబులన్ధ్రిలోకోర్జితమున పిలుచుచు బెగయుంబడీ" Mandhat. vi. 151.

అడపు or **అడంపు** *adapu.* [Tel.] v. n. To depress, humble, abate, quench, ruin, destroy, smite. అణచు, కరించుచేయు, చంపు. "అడపుమా ద్రైత్యుని." Swa. iv. 132.

అడపొడ or **అడాపొడ** *ada-poda.* [Tel] n Signs, traces. జాడ, ఆచూకి.

అడబాల *adabala.* [Tel.] n. A cook. కంటి వాడు, వంటలక్క.

నీవు అడబాలనినిపోయి యన్నమునుండి కడుపులో కొంచెమాలుగనిపెట్టరంది.
Bhadr.

అడమానము *adamanamu.* [Tam.] A mortgage. కుదువ, తాకట్టు (not used in pure Tel. Districts.)

అడరించు *adarinchu.* [Tel.] v To do, make, perform; to discharge a missile weapon, to shoot an arrow. చేయు, వేయు.

[illegible] [illegible] Vijaya [illegible] 171.

[illegible] *adaru.* [Tel.] n. Grief, sorrow, fear. [illegible] to be afraid.

[illegible] *adaru.* [Tel.] v. n. To arise, to issue, to come. To mind, as fear. To be fit or proper; to abide. [illegible] "[illegible]" Swa. iii. 83. "[illegible]" H. i. 89.

[illegible] *adarupu.* [Tel.] Same as [illegible]. Another form is [illegible].

[illegible] *adaru-dentsu.* [Tel.] Same as [illegible].

[illegible] *adalintsu.* [Tel.] v. a. To frighten, bully. To do, make, perform. [illegible] "[illegible]" P. iii. 205.

[illegible] *adala.* [Tel.] n. Grief, sorrow, misery, fear, terror. [illegible] "[illegible]" Swa. vi. 71.

[illegible] *adalu.* [Tel.] adj. Grieving, fearing. [illegible] "[illegible]" Swa. iii. 12.

[illegible] *adalu.* [Tel.] v. n. To grieve, be in sorrow, be afraid. [illegible] "[illegible]" Swa. [illegible] 18.

[illegible] *adalu-konu.* [Tel.] v. i. To grieve, to be grieved. [illegible]

[illegible] *adalutsu.* [Tel.] v. a. To daunt. [illegible]

[illegible] *adava.* [Tel.] adj. Old, damaged. [illegible] old damaged goods. [illegible] a bad debt.

అడవి *adavi.* [Tel. from Skt. అటవి.] n. A forest, wilderness. [illegible] adj. Wild; of the forest, or desert. [illegible] (All wild species of plants or animals are distinguished by prefixing [illegible] to their names. e. g., [illegible], &c.) అడవి [illegible] *adavi-avisa* [Tel.] n. A tree, the *Bauhinia parviflora.* అడవి [illegible] *adavi-āmudapu-chettu.* [Tel.] n. A shrub, the *Jatropha curcas.* [illegible] అడవి [illegible] *adavi-kukka.* [Tel.] n. The wild dog. అడవి [illegible] *adavi-kodi.* [Tel.] n. The jungle fowl. అడవి [illegible] *adavi-chikkudu.* [Tel.] n. A kind of beans which grow wild. *Dolichos tetraspermus.* అడవి [illegible] *adavi-nellikūra-chettu.* [Tel.] n. A shrub, *croton repandum.* అడవి [illegible] *adavi-bīra.* [Tel.] n. A plant, a sort of Ghosha with white flowers. అడవి [illegible] *adavi-malle.* [Tel.] n. *Jasminum angustifolium.* అడవి [illegible] *adavi-manaya.* [Tel.] n. A plant, *Hedysarum senuoides.* అడవి [illegible] *adavi-molla.* [Tel.] n. A sort of jasmine (*Jasminum auriculatum.*) Globe amaranth.

[illegible] *adu-satta.* [Kan.] n. Guess, conjecture. Valuation. An appraiser. [illegible] A rough estimate.

[illegible] *adu-sāla.* [Tel.] n. A cook house, a cook room, kitchen. [illegible]

[illegible] *adāyintsu.* [Tel.] v. a. To stop, seize, arrest. [illegible]

[illegible] or [illegible] *adāradi.* (properly [illegible]) [Tel.] n. Confusion, uproar, fright. [illegible] Same as [illegible].

అడి *adi.* [Tel.] adj. Great, excessive; vain, useless. [illegible] *adi-barapu.* [Tel.] adj. Excessively proud. "[illegible]" M. VII. iv. 171.

అడిగము *adigamu.* [Tel.] n. A load. ఎత్త మోదకేసే కంట్లములలో భేదము. H. v. iii.

అడిగర్ర *adi-garra.* [Tel. from అడుగు+కర్ర.] n. A sandal, a shoe. పాదుక. "హర గణంబులక్కొ నడిగర్రనిచ్చిన." L. viii. 57.

అడిగెండ్లు మలిగెండ్లు *adigeṇḍlu-maligeṇḍlu.* [Tel.] n. Little stones and dirt. రాయి, రప్పు, రూళ్ళ, మన్ను. "చేసిమలంచి అడిగెండ్లు మలిగెండ్లు తీసిపెనిమిటిం కటిక్కొలెల్ల." Vema. iii. 34.

అడిగోట్లు *adi-goṭlu.* [Tel.] n. A mean fellow, a sly man.

అడిచిపడు *adichi-paḍu.* [Tel.] n. To be in a hurry, to be impatient. త్వరపడు. మిడిసిపడు. "దైవోపహతంబులను కార్యంబులు సిద్ధించుం దుదాని యడిచిపడనేలదు." M. X. ii. 43. "తడబాట్లక ప్రయత్నించక కడుపేగిం మడిచిపడిన కార్యంబగునే." Sumati. 27.

అడిచిపాటు *adichi-paṭu.* [Tel.] n. Haste, hurry. త్వర, అతిత్వర.

అడితి *aditi.* [Hindi.] n. Premium, commission. తరుగు. same as అడితి. (q. v).

అడిత్రాగుడు *adi-tragudu.* [Tel. from అడుగు+త్రాగుడు lit. "ask and drink"] n. Famine.

"అడిత్రాగుడనియిప్పటి
కడిదికిసేమాంసమైన గ్రమ్మనగొనిరి,
దెవసేయక."

పంచ. నా. 1 అ.

అడిదము *adidamu.* [Tel.] n. A sword. కత్తి. ఖడ్గము. "అడిదంబుమూపింది మెడమూది వైచిన." N. iv. 204. అడిదపుమెకము (*Lit.* the sword animal.) The rhinoceros.

అడిమి *adimi.* [Tam.] n. A bond-man; a slave; slavery. దాసుడు, దాస్యము.

అడియడు *adiyaḍu.* [Tel. from అడుగు+అడు, *Lit.* foot servant.] n. A Servant. పాదసేవకుడు.

సీ. "దండంబుధరియించి తోడ్తదొరకొ మాన్య
కడియాయ జారకూపాంబరమున."

భక్తాం. 1 అ.

అడియుడు *adiyan.* [Tam. A Vaishnavaite word.] A slave, a servant. దాసుడను. అడియేం I am (your) slave.

అడియరి *adiyari.* [Tel. అడుగు+అరి] n. Servant. A Miser. లోభి.

"అటమటించితోడ నడియరితోడము
పెలుకనెత్తమూడి పెరవుగారు"

ఈ. వా. iii.

అడియరితనము service, slavery.

"ఇంకనడియరితనమున నమ్మాండ్రపుల
నాశ్రయింపగజాలనే నెక్కడేనిన"

భార. సౌప్తిక: i. 7.

అడియాలము *adi-yalamu.* [Tel. అడుగు+ఆలము. ఆలము, place.] n. A sign, mark, token. గురుతు, చిహ్నము. అడియాలమువట్టు to recognise. గురుతుపట్టు. "విరుదులతోడి గొడుగులు నడియాలంబులతోడి, వీడెంబులు మైకొనుచుం." M. IV. v. 224.

అడియాస *adiyasa.* [Tel.] n. Empty fancy or hope, vain desire. అందని కోర్క. ఇట్టి ఆశ, గురాశ. "ఆ పైడెమ్మ నేమడి అడియాసలేదే." HD. i. 1023.

అడియొత్తులు *adi-yottulu.* [Tel.] n. Sandals. పాదుకలు.

"జన్నిదంబులుచిక్కా జడిలంను
దెట్టెయొడియొత్తునుంచి"

భార. 5 స్క్రం.

అడివి *adivi.* [Tel.] n. See అడవి.

అడిసాటా *adi-saṭa.* [Hindi. అడితి+సాటా] n. Commission, agency. తరుగునేయము.

అడుకు *aduku.* [Tam.] n. A pile or heap. దొంతి. Also అటుకులు. (q. v.)

అడుగు *aḍugu.* [Tel.] n. The foot, the footstep, a pace, step, the bottom, base. A foot in length containing twelve

...a line of verse. Thus అడ్డం "foot", అడ్డంపాట్టు to go on foot, or quadrate. అడ్డు అయిం... to intend a thing. అడ్డుపడ్డాడు he stopped the footsteps (వాడి అడ్డుపడ్డాడు) ... at the foot of a mountain. అ... the body from ... the bottom of the ... to eat all by the ... అడుగంటి to exhaust, to ... out, అడుగంటిపో to be utterly ... వాడు అడుగులకు అడ్డంరాడు do not transgress my command. వాని అడుగుల్లు పట్టుకొని పోయినాను they traced his footsteps and followed him. అడుగడుగున or అడుగడుగునకు step by step, now and then, often. అన్నము అడుగంటినది the rice was burnt at the bottom of the pot.

అడుగు *adugu*. [Tel.] v. To ask, question, beg, solicit, demand. ఇవ్వకు, ప్రశ్న చేయకు. వారు మా పిల్లనుఁ అడిగినారు they asked my daughter in marriage.

అడుగు or అడుగుకొను *aduguku*. [Tel.] v. To beg. To entreat. బిచ్చమెత్తు, బిక్షాటనము అడుగుకొని తిను v. n. To live by alms. అడుక్కొని తినువాడు.

అడుచు *aduchu*. [Tel.] v. n. To close, to shut. మూసివేయు, అందులో వాటిని వాళ్ళి అడిచియున్నది four of the gates are closed, బట్టలను పెట్టెలో అడుచు (here అడుచు is for అదుము) cram the clothes into the box. Also, v. a. To beat, strike, thrash. To destroy. కొట్టు, నశింపచేయు. "ఎన్నుదిక అడిచి వేసి" P. i. 729. అడుచుకొను *aduchukonu*, v. To contract, choke, be stopped. ఆ కాలువలో ఇసుక అడుచుకొన్నది the channel is choked with sand. వాడు రొమ్ములు అడుచుకొన్నది he has a contraction of the chest. గొంతు అడుచుకొన్నది, వచ్చుకొనుటకు his throat is hoarse, he cannot speak.

అడుపు *adupu*. [Tel.] n. A stroke, blow.

అడ్డము *addamu*. [Tel.] n. Mire, mud, clay. అడ్డము ఆ పల్లకీయును అడుగులో వాడిన స్థలమును అన్నది the matter is unsettled. (lit. like a post in a quagmire.)

అడ్డ *adda*. [Tel.] n. A dry measure equal to two manicas. రెండు మానికలతో అరి, పరిమాణము కొలుచుట.

అడ్డంకి *addanki*. [Tel.] n. Hindrance, obstruction. ఆటంకము.

అడ్డగించు *addagintu*. [Tel.] v. a. To stop, hinder, obstruct. ఆటంకముచేయు. అడ్డగింపు. n. Obstacle.

అడ్డకము *addakamu*. [Skt.] n. A shield, buckler. డాలు.

అడ్డపట్టుబాల *addapattu-bala*. [Tel.] n. A child in arms; an infant. శిశువు. "అడ్డపట్టు బాలుండు నేడెక్కుచున్నవు." Sar. D. 369.

అడ్డమాడు *adda-madu*. [Tel.] v. n. To contradict. బుద్ధిమాట చెప్పు.

అడ్డము or అడ్డమైన *addamu*. [Tel.] adj. Cross. నన్ను అడ్డమైనమాటలు అడినాడు he reviled me. అడ్డమైనకూళ్లు any food that comes to hand. వాడు అడ్డమైనవని పెట్టుకొన్నాడు he employs me in anything that comes to hand. వాడు అడ్డదోవలు తొక్కుచున్నాడు he goes the wrong way to work. అడ్డకట్ట *adda-katta*. [Tel.] n. A dam or bank, an embankment. నీరును, చేరిన నీళ్లు నిలిచేటందుకు కట్టిన గట్టు. అడ్డకత్తి *adda-katti*. A broad sword. బద్దెనము. అడ్డకమ్మి *adda-kammi*. A cross piece, the cross selvage in cloth. అడ్డకర్ర *adda-karra*. A cross-piece of timber: an obstacle: a bar. విఘ్నము. వాడు మిక్కి అడ్డకర్రలు వేయుచున్నాడు he throws difficulties in my way. See అడ్డము. అడ్డగోడ *addagoda*. A cross-wall. అడ్డదూలము *adda-tulamu*. A cross beam. అడ్డదూలము. అడ్డదేలు *adda-telu*. A narrow projecting head: having a narrow lore head. పదును లేని. అడ్డపాలము

adda-dūlama. A cross beam. **అడ్డదోవ** *adda-dōva.* A crossway. **అడ్డపలక** *adda-palaka.* A cross plank. **అడ్డపట్టె** *adda-paṭṭe.* A thick board drawn by two oxen used for smoothing a ploughed field after the grain is sown. పడకమనుచేక మాను, **అడ్డపడు** *adda-paḍu.* [Tel.] v. n To interpose, to help; to obstruct, impede. విఘ్నపరుచు, బాధించు. నా పనికి అడ్డపడ్డాడు he threw obstacles in my way. భార్యను కొట్టబోతే కొడుకు అడ్డపడినాడు as he was going to strike his wife his son interposed. నేడ్డపడకపోతే వాండ్లు చస్తుం had I not interposed they would have died. **అడ్డపాటు** *adda-pāṭu.* [Tel.] n. Obstacle, hindrance, obstruction. అడ్డ విఘ్నము. **అడ్డబాస** *adda-bāsa.* n A nose jewel, బులాకి. **అడ్డబొట్టు** *adda-boṭṭu.* A cross mark worn by the Hindus on their fore-head. **అడ్డమాను** *adda-māna.* A cross bar. వాడు అడ్డమాట్లు వేస్తున్నాడు he throws impediments in the way.

అడ్డము *aḍḍamu.* [Tel.] n. Obstacle, hindrance, A screen. అడ్డగింత, అడ్డంకి, చేరు. A pledge శొక్కట్లు నీ మాటమీ అడ్డము లేదు no one will resist you. వాండ్లకూ మాకు గొడ్డ అడ్డముగా వుండవాడ there was a wall between them and us. వీకి నీనను అడ్డము పెట్టి యిరువైరూపాయలు తెచ్చినాడు he pawned a jewel and got twenty rupees. నా పనికి అడ్డమువచ్చినాడు he opposed my endeavours. మునుగుల్ల అడ్డముపెట్టుకొని తాకే అన్ని సనులు చూచుకొనిపోయినది she used her husband as a screen and carried on the business. వాడు తండ్రికి అడ్డమాడుతాడు he opposes or contradicts his father. తిరుపతికి పోయేలోగా మూడేర్లు అడ్డమున్నవి there are three rivers to cross on the way to Tirupati. ఏదో ఒకటివచ్చి అడ్డమువడినది something has got in the way. వానికి అడ్డము తగిలినారు they interrupted him. కొంతదూరము దూవకే పోయి అవతల అడ్డము తగిలినాడు or అడ్డము తో క్కినాడు he went along some way and then cut across. "కరాగ్రములు దృష్టులకడ్డము రుంచు." BD. iv. 1532. **అడ్డముగా** *aḍḍamuga.* [Tel.] adv. Crosswise, across, transversely. చెట్టు కిందకు అడ్డముగానున్నది tree intercepts the view, నేను అడ్డముగా నిల్చినది I stood in his way.

అడ్డసరము or **అడ్డసరపు చెట్టు** *adda-saramu.* [Tadbhava from ఆటరూష.] n. A medicinal shrub. Adhatoda Vasica (E. P.)

అడ్డసారెలు or **అడ్డపాళ్లు** *adda-sārelu.* [Tel.] n. plu. Dice. పాచికలు పాచికలు. "ఇపుడిట్లు పాసము సేయుట, ఎల్లాయిముల్లడ్డసాళ్లో" BR. VII. i. 337. "శకునిచేత యుడ్డసారలు గావుగాడ్పి మిముక్ బహుబాధలొందబోజేయుమన్న." ib. VII. v. 9.

అడ్డాదిడ్డి *adda-diḍḍi.* [Tel.] adj. Frowad, perverse. అక్రమమైన. నన్ను అడ్డదిడ్డి పంపుతాడు he employs me on idle jobs. అడ్డాదిడ్డమాటలు అడుగోకు do not speak perversely.

అడ్డి *aḍḍi.* [Tel.] n. Delay, hindrance, obstacle, అటంకము. **అడ్డిపడు** to come in the way. అడ్డి నేరము the crime of unlawful interference.

అడ్డిగలు *aḍḍigalu.* [Tel.] n. A jewel worn by women about the neck.

అడ్డు *aḍḍu.* [Tel.] v. To impede, obstruct. An obstacle. A screen, any thing that affords concealment. చాటు. **అడ్డుకర్ర** a cross bar; an obstacle. "నీ యడ్డుకర్రమాటల, కీయెడబనియేమి!" రుక్మాం: v.

అడ్డుగ *aḍḍuga.* [Tel.] n. A two anna piece. బేడ.

అడ్డుగొను *aḍḍu-gonu.* [Tel.] v. To come in the way, to interpose. "అడ్డగొనుపోను దొరకు బ్రహ్మాదులరెరు." ఆర్వే. యుద్ధకాండ.

అణక *aṇaka.* [Tel.] n. The act of bringing the yoke *under* the neck. **అణకుకొను** v. n. To go wrong, turn restive, as a bullock which turns the wrong way in

the yoke. వృషభాలు ఒక్కమారు కాక వెరచు అనుట. "ఒకడొకడుదేరుకొనకొక్కొక్కడప్పుడప్పు డా ఱాయు అరవలకైదొరకెను." భార. iv. 51. ఎప్పుడో ఒకసారి మరీమరీకి అరవలు కొడ్తూనుండ instead of going on smoothly he now and then turns restive.

అణకువ *aṇakuva.* [Tel.] n. Modesty, politeness, humility, submission అణకువ.

అణగించు *aṇagiṁchu.* [Tel. Causative of అణగు,] v. a. To keep under, quell, repress. అణచు, లొంగ్చు.

అణగు *aṇagu.* [Tel.] v. n. To be suppressed, quelled, abated, quelled or calmed. To be ruined; to be concealed. అణచుకొను, దాగించు, కరగు, దాగు అణగగొట్టు *aṇa-goṭṭu.* [Tel.] v. a. To beat down, suppress, crush. Subdue, keep under, control. అణగొట్టు, లోనుచేసుకొను. అణచు or అణాచు *aṇaṭsu.* [Tel.] v. a. To depress, humble, abate, quench. To ruin, destroy. క్రిందికి అదుము, నాశనముచేయు, చెరుచుకొను.

అణాగొను *aṇa-gonu.* [Tel. from అణగు] v. n. To be extinguished, to be quelled, to subside. చల్లారు, అణగు, శమించు

అణాచడము *aṇaṭsaḍamu* [Tel.] n. Compression. అదుముట.

అణా *aṇā.* [Tel.] An anna, the sixteenth part of a Rupee.

అణిమ *aṇima.* [Skt.] n. A mote. One of the supernatural faculties, extreme minuteness, invisibility, the subtle and invisible state assumable by a deity. అణుత్వము.

అణిమంతుడు *aṇimaṁtuḍu.* [Skt.] n. One who is very small like an atom. అణువంతటివాడు. "అణుమాత్రుడవు అనుచు నీయుదుగన్న." A. vi. 148.

అణుకుడు *aṇukuḍu.* [Skt.] n. A low man. అల్పుడు. A skilful man. నేర్పరి.

అణుగోడు *aṇugoḍu.* [Tel.] n. A kind of hawk. చేర. "ఉలుపిడిదేరుకన్ని కొక్కు అణుగోడు." Swa. iv. 84.

అణువు *aṇuvu.* [Skt.] n. An atom. శేరము Name of a grain, *Panicum Miliaceum.* అణిమ. అణుతత్వము *aṇutvamu.* [Skt.] Atomic nature, minuteness. అణుమాత్రము *aṇumātramu.* [Skt.] As small as an atom. అణుజాలము *aṇu-jālamu.* [Skt.] A collection or multitude of atoms. అణుమధ్య a slender waisted girl. అణువ్రీహి *aṇuvrīhi.* [Skt.] Name of a fine sort of rice. అణ్వంతము *aṇvantamu.* [Skt.] A hair splitting question.

అణ్ణము or అన్నము *aṇṇamu.* [Tel.] adv. (Sea term) Abaft, that is, behind. వెనక.

అణ్ణమ *aṇṇama.* [Tel. An onomatopœic word.] n. నాకు ఇదియు అదియు ఎరుగను I know neither good nor bad about it.

అతకరించు *atakariṁchu.* [Skt.] v. a. To excel, surpass, transgress. మించు, అతిక్రమించు, అధిక్షేపించు. "ఇంతకంటె నిన్ను నిర్భర్త్సించుట నీకు నాకు నతకరించుట." KP. vi. 240.

అతడు or అతను *aṭaḍu.* [Tel.] pron. He, that man. అతడు అతనికి of himself. అతగాడు *aṭagāḍu.* [vulgar Tel. pron. He, that fellow.

అతగుడు *aṭaguḍu.* [Tel.] n. A miserable creature, a poor wretch. అల్పుడు, నీచుడు. "అతగుడే శ్రీవరుడని యతులిత హర్షమంది." M. vi. 7

అతనుడు *aṭanuḍu.* [Skt.] n. The "bodiless," or incorporeal god, i. e., Cupid.

అతర్కణము *a-tarkaṇamu.* Skt.] n. Transgression, wickedness. అన్యాయము, నొప్పింపు. [colloq.]

అతర్క్యము *a-tarkyamu.* [Skt.] adj. Incomprehensible, unsearchable. తలంపరానిది. "అతర్క్యంబగు మదర్క్యమైన." Lalita. vii. 27.

అతలము *atalamu.* [Skt.] n. One of the fabled subterraneous regions, supposed to be immediately below the earth. భూలోకము కింద లోకము. **అతలకుతలము** n. Disorder, confusion, disturbance. అల్లరి, గలిబిలి, తారుమారు. **అతలకుతలపడు** v. n. To be routed, scattered, dispersed. గలిబిలియగు, తారుమారగు, చెదరిపోవు. **అతలకుతలమాడించు** to make a bustle or great noise, to cause a tumult or confusion. **అతలకుతలముగా** adv. In confusion. అల్లరిగా.

అతలసు *atalashu.* [H.] Satin, formerly called in Europe "Atlas" or Damask. అతలసుకర్ర satin wood, or a sort of timber resembling mahogany.

అతసి *atasi.* [Skt.] n. Common flax: *Linum Usitatissimum*; also, a leguminous tree, the leaves of which are dressed and eaten. (*Coronilla grandiflora.*) అవిసెచెట్టు.

అతి *ati.* [Skt. prefix.] Over, beyond, exceeding, very much; extreme, vast. అధికమైన. A rhyme says అతివాసనకెరుగరు, అతిభక్ష్యంబెరుగరు, అతిమాన్యులెరుగరు, అతి సర్వత్రవర్జయేత్. Excess is always hurtful.

అతికాయము *ati-kāyamu.* [Skt.] n. A gigantic body అతికాయుడు a giant. మహా కాయము.

అతికించు *atikintu.* [Tel.] v. To solder, cement, join, unite. అంటించు

అతిక్రమము or **అతిక్రమణము** *atikramamu.* [Skt.] n. Transgression, wickedness. దుష్టత్వము. అతిక్రమముచేయు to transgress, to offend. **అతిక్రమించు** *atikramintu.* [Tel.] v. To transgress, trespass, pass over, pass. దాటుటచేయు, దాటించు.

అతిచారము *ati-chāramu.* [Skt.] Accelerated motion, especially of planets.

అతితిమింగిలము *ati-timingilamu.* [Skt.] The *sraken* or biggest of fish. మహామత్స్యము.

అతిథి *atithi.* [Skt. *a*, not, and *tithi*, day; hence lit. one who comes unexpectedly;] n. A guest, a stranger. పరాగతుడు. అతిథిధర్మము title to hospitality అతిథిపూజ or అతిథిసత్కారము welcoming a guest, showing respect to a guest, ministering to his wants. అతిథిక్రియ attention paid to a guest, hospitality.

అతిదేశము *ati-dēsamu.* [Skt. Lit. over.] n. Extended application, in analogy, substitution.

అతిమధురము *ati-madhuramu.* [Skt.] adj. Very delicious; delightful. పరమరుచికరము, రమ్యమైన. **అతిమధురము** n. Liquorice, *Glycyrrhiza glabra* or the root of the *Abrus precatorius* which is used instead.

అతిమాత్ర *ati-mātra.* [Skt.] n. A "pill too much," i. e., excess in medicine. అధికమైనది. వాడు యిప్పుడు పిరా అతిమాత్రమన్నాడు he has now gone wild. **అతిమాత్రము** *atimātramu.* [Skt.] adj. Excessive; immoderate; excessive. మిక్కిలి, మిక్కుటమైన.

అతిముక్తము *ati-muktamu.* [Skt.] n. A creeping plant, *Gaertnera racemosa.* పాకు ఉతరంది.

అతిరథుడు *ati-rathudu.* [Skt.] n. A charioteer or warrior in a car. రేయుద్ధంలో అశక్యులతో యుద్ధముచేయువాడు, వీరుడు.

అతిరసము *ati-rasamu.* [Skt.] n. A sweet cake made of rice meal and sugar, fried in ghee. బియ్యపుపిండి బెల్లము కలిపి నేతిలో వత్తి వేయించిన చక్కిలి లేక పూరి, మొ. వి.

అతిరిక్తము *ati-riktamu.* [Skt.] adj. Superabounding, excessive. Other, different. అధికమైన, మిగులైన, వేరుగా ఉండే మరొకటైన. **అతిరిక్తగృహము** the other house.

[illegible] [Skt.] n. [illegible] [illegible] or [illegible] [illegible].

[illegible] [Tel. from [illegible] lit. one [illegible] has a big mouth.] n. A woman.

అతివస *ati-vasa* [Skt. [illegible] from [illegible]] *Aconitum heterophyllum* or the great sweet-[illegible] (E.P.)

అతివాసము *ati-vāsamu*. [Skt.] The fast observed on the day preceding the ceremony in which oblations are present[ed] to the manes of departed ancestors. [illegible]

అతివృష్టి *ati-vrishṭi*. [Skt.] n. Excess of [rain]. [illegible]

అతివేలము *ati-vēlamu*. [Skt.] adj. Much, excessive. [illegible]

అతిశయము *ati-śayamu*. [Skt.] adj. Much, excessive. (In Telugu) Marvellous, wonderful, uncommon. [illegible]. అతిశయము n. Excellence, pre-eminence, pride. [illegible] What great matter is this. అతిశయిల్లు [v.] To be proud of. [illegible] అతిశయించు or [illegible] v. To overmatch, surpass. To increase, become augmented. [illegible]. అతిశయోక్తి exaggeration, hyperbole.

అతిసంచయము *ati-sanchayamu*. [Skt.] n. Excessive accumulation of wealth. [illegible] a desire to hoard money too much.

అతిసారము *ati-sāramu*. [Skt.] n. Diarrhoea dysentery. [illegible] [illegible] disease of this kind by which [the] belly is swollen. [illegible] bilious [illegible] and purging. [illegible] diarrhoea.

అతీంద్రియము *atīndriyamu*. [Skt.] adj. [Im]perceptible to the senses. [illegible]

అతీతము *atītamu*. [Skt.] adj. Past, elapsed. [illegible] the time is gone by. [illegible] extraordinary, wonderful. అతీతుడు n. He who has passed or gone over. [illegible]. Thus [illegible] he who has perused the Vedas.

అతుకు *atuku*. [Tel.] n. Junction, union patch. [illegible] living in another man's house. అతుకు v. n. To join. To agree with, to be fit. [illegible]. అతుకు or అతికించు, v. t. To solder, cement, join, unite to. [illegible] fixing; posting; the engagement to cultivate taken from the ryot at the commencement of the Revenue year; leasing. [illegible] to rent out. [illegible] giving or letting out on rent.

అతులము or అతులితము *a-tulamu*. [Skt.] adj. Unequalled, unparallelled, matchless. [illegible]. అతులితుడు *a-tulitudu*. [Skt.] n. He who is matchless. [illegible]

అతుష్టి *a-tushti*. [Skt.] Discontent.

అతృప్తి *a-tripti*. [Skt.] Dissatisfaction.

అతృప్తుడు *a-triptudu*. [Skt.] One who is not satisfied.

అత్త *atta*. [Tel. borrowed by Skt. in dramas.] n. Father's sister, mother-in-law, maternal uncle's wife. [illegible] mother-in-law and father-in-law.

అత్తపత్తి *attapatti*. [Tel.] n. The sensitive plant. [illegible]

అత్తమిల్లు *attamillu*. [Skt. from [illegible]] v. n. To sit down, lie down; to lean against. [illegible] "[illegible]" S. iii. [illegible]. "[illegible]" M. [illegible]

అదిమాయించు *adimāyintsu.* [Tel.] To reprimand, to admonish. గద్దించు.

అదయత *a-dayata.* [Skt.] n. Unkindness.

కదయుడు *a-dayudu.* [Skt.] n. A cruel man, a merciless man. నిర్దయాత్ముకుడు, క్రూరుడు.

అదరు or **అదురు** *adaru.* [Tel.] v. n. To tremble, shake, quake, shiver. To dread. కంపించు, గజగజలాడు. భూమి అదురుతున్నది the earth trembles. వాని మొగము చూడగానే వాని యెడల అదిరి his heart quivered to see his face. కుడికన్ను అదురుతున్నది my right eye is twitching. వాడు వట్టి అదురుబుడే he is a coward. **అదరు** or **అదురు** n. Concussion, shaking, tremour, trembling, fear. వణకు, కుదుపు, కొట్టుకొనుట, భయము. భూమి అదురు a tremour or convulsion of the earth. వాడికి తండ్రియన్న కొంచెము అదురు ఉండుగాక he ought to fear his father.

అదరుగడ or **అదురుగడ** *adarugada.* [Tel.] n. Daunting, fright. కేరు. **అదరిపడు** or **అదరిపడు** *adari-paḍu.* [Tel.] v. n. To caper about, to curvet. ఎగిరిపడు. to be arrogant. **అదరిపాటు** n. Pride, అదరుపాటుగా adv. Suddenly, unexpectedly. పైనపాటుగా. "అదరిపాటున దానవకులేంద్రుడు మాఁటి." N. i. 126.

అదలించు or **అదల్చు** *adalintsu.* [Tel.] v. To frighten, menace, rebuke, reprove. బెదిరించు, గద్దించు. "అల్లకల్లోలమొనరించి వేయుచున్నవాని కొల్లలనస్మి." N. v. 37. **అదలుపు** or **అదల్పు** n. Menace, threatening. బెదిరింపు, గద్దింపు

అదన or **అదువ** *adana.* [Tel.] n. Rent. అద్దె. అదనలోనిల్లు a house that is hired. వాడు అదనపొలమును చేస్తున్నాడు he cultivates a rented field.

అదరత *adarata.* [Tel.] n. Confusion, grief, affliction. కలత, దుఃఖము, వ్యాకులము. "ఎందరు నన్ను నెత్తుకొయ్యిందునకు నదరతఁబొందుచు పదపదలియ్యకున్." R. v. 276. **అదరపడు** v. n. To be in grief, be sorrowful, be troubled. కొంచలమందు, దివారపడు, వ్యాకుల పడు. "పదపదరాకుమ నిందిరల, నుదరదుఃఖల గుదరకధాధిపనేకులా." R. iv. 15.

అదాచేయు same as అదాపడు.

అదాటుగా or **అదాటున** *adāṭugā.* [Tel.] adv. Suddenly, unexpectedly. ఆకస్మికముగా.

అదాపడుము or **అదాచేయు** *adā-paḍumu.* [H.] v. t. To perform, pay, discharge. అదాపడుము, వెచ్చు, చెల్లించు.

అదాలతు *adālatu.* [H.] Justice, equity. A court of justice. న్యాయము, న్యాయసభ.

అదావత్తే *adāvat.* [H.] Enmity, hatred, spite. వైరత్వము, పగలు.

అది *adi* [Tel.] Pron. She, it, that. (Genitive అదాని, accusative అదానిని. Dative అదానికి) అదానిచేత, or అదానివలన from that time, ever since. అదివఱకు until then, then, as far as that. **అదిగో** or **అదుగో** there! look! lo! behold! to be sure! అదిగాక adv. Besides which, అదిగా adv. Therefore.

అదీనుడు *a-dīnuḍu.* [Skt.] One who is not poor in spirit.

అదుగో See under అది.

అదుము *adumu.* [Tel.] v. a. To press, squeeze. అదుము నాయన అదుమ పట్టుకో press it and hold it firmly. **అదుముడము** n. Compression. **అదుముడు** n. Squeezing, pressing down అణచుట.

అదురు *adaru.* [Tel.] v. and n. See అదరు.

అదురుబాటు *adurubāṭu.* [Tel.] n. A large gun-rocket, fired in processions. ఒక్కటవ్వ.

అదువ *aduva.* [Tel.] adj. Unstable, shifting. అస్థిరము.

అదృశ్యత *a-dṛiśyata.* [Skt.] n. Invisibility. అగోచరము. అదృశ్యతను

he disappeared or vanished. **అదృశ్యము** *a-drisyamu.* [Skt.] adj. Inviable. అగపడని. **అదృశ్యుడు** *a-drisyudu.* [Skt.] n. One who has disappeared or vanished.

అదృష్టము *a-drishtamu.* [Skt.] n. Fortune, luck, chance, fate. భాగ్యము. దురదృష్టము bad luck. **అదృష్టవంతుడు** or **అదృష్టశాలి** or **అదృష్టపురుషుడు** a fortunate man. **అదృష్టహీనుడు** an unfortunate man. **అదృష్టఫలము** the consequence of (one's) good luck.

అదేవుడు *a-dēvudu.* [Skt.] One who is not a god; a godless man. నిరీశ్వరుడు.

అడ్డ *adda.* [from Skt. అర్ధ] adj. Half. సగము. **అడ్డగోడ** a wall that serves as a screen. **అడ్డరూపాయి** a half rupee. **అడ్డమానుగు** a half maund. **అడ్డపావులా** a two anna piece. **అడ్డమరేయి** *addama-rēyi.* n. Midnight. అర్ధరాత్రము, నిశీధి. "అడ్డ మరేయద్దాకం." A. vi. 10. In revenue phrase, **అడ్డ** means an incomplete heap. Also, a stamp or seal. పట్టిముద్ర. **అడ్డలవాడు** he who stamps or marks the salt heaps. A marker or stamper. Also, a salt manufacturer. ముద్రమనిషి, ఉప్పుచేసేవాడు. **అడ్డ** n. A dry measure, half of a "sola." A small heap of straw not yet thrashed. **అడ్డసోల**, మూర్చకుండా చేసిన చిన్నకుప్ప.

అడ్డకము *addakamu.* [Tel. from అద్దు.] n. Chintz-printing; dyeing with colour. రాతవన్నె. **అడ్డకపుబట్ట** a dyed cloth. వాని అడ్డకము మంచిదికాదు his dyeing is not good.

అడ్డము *addamu.* [Tel.] n. A mirror, a pane of glass, **అడ్డాలు** or **కంటిఅడ్డాలు** spectacles. **అడ్డాలతలుపు** a glass door. **అడ్డాలబిళ్ళ** ngled jacket. **అడ్డపువాసిలి** the fee looking glasses, a certain allowance granted to the village barber as ation for his services.

అడ్డింప *addintsu.* [Tel. casual form of అ To get dipped or stained, to have a cl dyed, &c. **అడ్డబట్టువేయు.** మైనముతో చినగుడ్డ or మైనపుగుడ్డ wax cloth.

అడ్డికము *addikamu.* [Tel.] n. Protect custody. కావలి, రక్షణము.

"వాటివాటిలోనింతతాట్టుచేసి,
యటుమటించుచదయుండదైయడ్డికమున,
జేవదిరుగాడుచిత్తాంబరెప్పుమంగూ
మాశిలంబులసమ్మతాసామికాన."

అడ్డికే [Tel. from అడ్డ rent.] M కాకట్టు. అడ్డికభూమి mortgaged lan dapa).

అడ్డిర or **ఆడిర** *addira.* [Tel. అది+ర] Int What a wonder! Wonderful! **అడ్డిరపాటున** *addirapāṭana.* adv. Suddenly, unexpectedly. అదాటున. "అనతిలపోయువాని పాల పడ్డిరపాటునాంచి విస్మయంబునుబ్రతిలబోట్టిన్." S. iii. 543. **అడ్డిరయ్య** interj. Bravo! excellent! కాబాగు. "చెప్పక చెప్పదు పడ్డిరయ్యకు కాయనిరంచెమోమహిమ." Swa. i. 35.

అడ్డు *addu.* [Tel.] v. a. To press gently To dip, to print with colours. ముంచు. "ఇద్దంబుగా వాలుబద్దము నీటనద్దము మాలిన న్యధాలేదు." BD. v. 319. నీరా అద్దుము blot the ink. కండ్లను అద్దుకొనుము press it to the eyes as a mark of respect. **అడ్డుముద్దు** n. Sport, play. చిడ్డయొక్క చేష్టలు. ఆ చిడ్డయొక్క అద్దుముద్దు చూడక చచ్చినాడు he died without seeing the child play.

అద్దె *adde.* [Tel.] n. Rent, hire. బాడుగ. అద్దకు కాపురముండు to dwell in a house for rent. అద్దకు తీసికొను to hire. అద్దకు ఇచ్చు to let out. **అద్దెచీటి** a written agreement to pay rent, a rent bill. **అద్దెయిండ్లు** a rented house.

...ధ్యము. [Skt.] Not liquid. ...ధరము. [Skt.] n. A mountain. ...ధన్వి. [Skt.] n. A bill-crow, ...ధీశ్వరుడు. [Skt.] n. Parvati ...ధిపుడు n. king of mountains, i. e., the Himalaya. ...ధిరాజు.

...ధుడు.

...ధోగతుడు. [Skt.] n. A ..., i. e., he who despises the ...osites, such as heat and cold, ...n, pleasure and pain, &c. ...ధోగతి పొందుట ...ధోగతిపాలగుట ...ధోగతిపాలయ్యెదవు ...ధోగతిపాలగుదువు." A. i. 77."

అనన్యసదృశము *a-dvitiyamu.* [Skt.] adj. Unparalleled, unequalled. అనుపమానము.

అద్వైతము *a-dvaitamu.* [Skt.] n. Non-duality. The doctrine of the identity of the human soul with the divine essence of the Deity and the universe. దేవుడును ...ఆత్మయును ...ప్రపంచమును అభేదమని చెప్పు మతము. అద్వైతి n. One that maintains the Advaita doctrine.

అధఃకరించు *adhah-karinṣu.* [Skt.] v. a. To ...with disrespect. తక్కువచేయు; క్రిందు ...చేయు. అధఃకారము n. The act of looking ...on one. నిందాపరచుట. అధిక్షేపి *adhikṣepi.* [Skt.] n. He who defies or thwarts. తిరస్కరించువాడు.

అధనుడు *a-dhanuḍu.* [Skt.] One who has no wealth; a poor man. దరిద్రుడు.

అధమము *adhamamu.* [Skt.] adj. Inferior; ...low, despicable. కనిష్ఠము. అధమ ...స్థితి servitude is the meanest ...కులాధముడు the vilest of men. ...అధమాంగము the lowest member of the body, the foot. అధమోత్తరము n. Inferiority, vileness. పరస్పరము. అధమాధముడు adj. The basest, the worst, the lowest of the low. అతిహీనుడు. అధమాధముడు n. He who is the meanest of the mean, or basest of the base. అత్యంత నీచుడు. అధమాధముడు *adhamâdhamuḍu.* n. A low fellow. A రుడు.

అధమర్ణుడు *adhamarṇuḍu.* [Skt.] n. A debtor. ఋణస్థుడు. ఋణగ్రస్తుడు a creditor. ఉత్తమర్ణుడు (from ఋణము a debt.)

అధరము *adharamu.* [Skt.] n. Lip. పెదవి. The underlip. క్రింది పెదవి. అధరామృతము the honey of the lip. అధరము adj. Low, inferior, vile. నీచమైన, కనిష్ఠమైన. Lower. "అధర ఓష్ఠ్యస్థానకరణయత్నా ధ్యాత్మ్యంబు వలికిన." Amuk. i. 6.

అధర్మము *a-dharmamu.* [Skt.] n. Injustice, unrighteousness, every thing unscriptural or contrary to principle. అన్యాయము, అనాచారము. అధర్మపరులు wicked persons.

అధర్వణాచార్యీ *adharvaṇa-karika.* [Skt.] n. The name of a certain grammatical treatise written in Sanscrit, regarding Telugu, of which only some fragments remain.

అధర్వవేదము The *Atharva-Veda.*

అధవా *adhavā.* [Skt.] adv. Or, otherwise. అట్లాకాకుంటే. Same as అథవా.

అధర్మికుడు *a-dharmikuḍu.* [Skt.] n. One who does not generally give alms.

అధికారము *adhikaramu.* [Skt.] n. Superiority, greatness. ప్రాబల్యము, ఎక్కువ యొత్తిడి. అందు ...ఏమి అధికారము what superiority has it? నేను అధికారాపేక్షకుడను I am not greedy. అధికారము adj. Great, much, excessive, ఎక్కువ, విశేషమైన, అతిశయమైన. అధికారులు అధికారవంతులు n. Persons

augment. ఎక్కువచేయు. **అధికప్రసంగము** n. Meddling, officious interposition, impertinence, పెద్దరికాన్ని. అధికప్రసంగముగా officiously, impertinently. **అధికప్రసంగి** n. An impertinent fellow. **అధికమాసము** n. An intercalary month, i. e., an extra month inserted in particular years (like leap years;) the intercalary month precedes the month that bears the same name. ఒక సంవత్సరములో రెట్టింపు గావచ్చే నెల. **అధికుడు** *adhikuḍu.* [Skt.] n. Superior. ఎక్కుగానుండేవాడు, దొడ్డవాడు.

అధికరణము *adhi-karaṇamu.* [Skt.] n. Support. ఆధారము. In metaphysics, a substratum, a category; in grammar, government, the dependence of words in a sentence, which agree together. **అధికరించు** *adhikarinṭsu.* [Skt.] v. a. and v. n. To excel, surmount, increase. మీరుటకును, ఎచ్చు, అతిశయించు. ఆ నాలు మధికరించుచున్నది that vice is on the increase. **అధికరించు** v. n. (colloq.) To study, acquire a science. చదువు.

అధికారము *adhi-kaaramu.* [Skt.] n. Authority, government, power, dominion. దొరతనము, బొస్తిట, అధికారించ్చు to invest with power, authorize, empower. అధికారముచేయు to exercise authority. అధికారచ్యుతుడు he who has fallen from office or power. **అధికారస్థుడు** n. One in power or authority. **అధికారి** n. A governor, a ruler, one in power or authority. The master of a science, he who has the command of it. దొర, ఏలే వాడు, పరిపాలకుడు. ఈ సొత్తుకు అధికారి యెవడు who is the owner of this property? వాడు పూర్ణాధికారి he has full powers. అధికారితో మీరోధము కాంచు it is not proper to be on bad terms with one who is in authority.

అధిక్షేపించు *adhi-kshēpinṭsu.* [Skt.] v. t. To blame, to frighten, to threaten. **అధిక్షేప** n. Act of blaming or finding fault with.

అధిగతము *adhi-gatamu.* [Skt.] n. Known, found, acquired, obtained, gone through or over, perused, read, studied. ఆవగతమైన, ప్రాప్తమైన, చదవబడిన.

అధిగమించు *adhi-gamiṅtsu.* [Skt.] To obtain, attain, assume, to perfect, go through, go over. పొందు, సాధించుట, చదువు. "అల్పకాశని మునిపే మించె." R. v. 359. "ఆటంకర్ణంబు యుద్యోగం డఖిలభూతంబుల వధిగమి ప్రసంగంబు పుట్టింపబడుదిగాక." Pad. **అధిగమము** *adhi-gamamu,* t. tainment, acquisition.

అధిజ్యము *adhijyamu.* [Skt.] adj. Strung as a bow. ఎక్కు పట్టబడ్డ, అల్లెత.

అధిత్యక *adhityaka.* [Skt.] n. Upland. Heights. పర్వతోపరిభూమి.

అధిదేవత *adhi-dēvata.* [Skt.] A presiding or tutelary deity.

అధిపతి *adhi-pati.* [Skt.] n. A ruler, lord, master, owner. ఏలినవాడు, ప్రభువు.

అధిపుడు *adhipuḍu.* [Skt.] n. Lord, ruler, master. ఏలిక.

అధిరథుడు *adhi-rathuḍu.* [Skt.] A charioteer. One who is mounted on a car.

అధిరాజు *adhi-raju.* [Skt.] An overlord. రాజాధిరాజు King of kings.

అధిరోహించు *adhi-rōhinṭsu.* [Skt.] v. i. To mount up, to ascend, go up as a ladder. **అధిరోహణము** same as అధిరోహము. **అధిరోహిణి** *adhi-rōhiṇi.* [Skt.] n. A ladder. నిచ్చెన.

అధివసించు *adhi-vasinṭsu.* [Skt.] v. n. To dwell. కాపురము ఉండు. **అధివాసము** n. An abode. ఉనికిపట్టు.

అధోగతి *adhōgati* [Skt.] n. A low state. Perdition, utter destruction. అధోగతి, అధోగమనం, అధోగతుడు a ruined man. అధోగతిని తెచ్చుకొను.

అధోదృష్టి [Skt.] a downward look: a down cast look.

అధోభాగము [Skt.] n. The lower side.

అధోముఖము *adhō-mukhamu* [Skt.] n. The face turned downwards: a downcast countenance. ఓడి మనుష్యులందరూ అధోముఖులైనారు. adv. With the face turned downwards, with a downcast countenance: headlong. దుర్యోధనుడు, దుఃఖంతో గదపట్టి అధోముఖుడై నిల్చెను he held the forepart of the mace downwards. అధోముఖుడు [Skt.] n. He who is downcast, ashamed or crestfallen. అతడు అధోముఖుడై ఉండెను he hung his head.

అధోలోకము [Skt.] n. The lower or nether world. పాతాళలోకము

అధ్యక్షుడు *adhyakshudu*. [Skt.] n. A superintendent, an overseer. A bishop బిషాపుకేధ్యక్షుడు, అధ్యక్షుడు అధ్యక్షుని *adhyakshuni*. [Skt.] n Superintendence, away అధ్యక్షము.

అధ్యయనము *adhyayanamu*. [Skt.] n. Study, reading, especially of the sacred books. చదువు, పఠనము, పఠనము. The word అధ్యయనము is commonly used for the study of the Vedas or for the Veda itself thus: ఈ బ్రాహ్మణుడు కొన్నాళ్లు వేదాధ్యయనము చేసినాడు the boy has been studying the Vedas for some years. నాకు అధ్యయనము లేదు I have not studied the Vedas.

అధ్యవసాయము *adhyavasāyamu*. [Skt.] n Perseverance, devotedness. దీక్ష, ప్రయత్నము, పట్టు, ధైర్యము, శక్తి. In rhetoric, concise and forcible language.

అధ్యాత్మము *adhyātmamu*. [Skt.] n. The soul; individuated spirit or that which belongs to, and presides over the body.

అధ్యాయము *adhyāyamu* [Skt.] n. Study, reading, especially of the sacred books. చదువు, పఠనము, పఠనము. The word అధ్యయనము is commonly used for the study of the Vedas or for the Veda itself thus: ఈ బ్రాహ్మణుడు కొన్నాళ్లు వేదాధ్యయనము చేసినాడు the boy has been studying the Vedas for some years. నాకు అధ్యయనము లేదు I have not studied the Vedas.

అధ్యాయము *adhyāyamu* [Skt.] n. A chapter of a book. పుస్తకములో ఒక భాగము. ఈ పుస్తకములో ఎన్ని అధ్యాయములున్నవి how many chapters are there in this book. ఈ అధ్యాయము చదువు read this chapter.

అధ్యాసము *adhyāsamu* [Skt.] n. Superimposition, the attributing of the properties of one thing to another. ఒకదాని గుణములు మరొకదానిలో ఆరోపించుట.

అధ్యుషితము *adhyushitamu* [Skt.] n. A dwelling, residence, residing in the place of abode. అధ్యుషితము, అధ్యుషితుడు a. A tutelary or guardian deity, a presiding deity. అధ్యుషితుడు a. the patron of learning. అధ్యుషితుడు n. One who sets up a residence.

అనధీతము *anadhītamu*. [Skt.] adj. Studied. అనధీతుడు or అనధీతవేదుడు n. He who has read or studied the Vedas. వేదాలను చదువనివాడు. అనధీతుడు n. He who is unlearned in or ignorant of the Vedas.

అధీనము *adhīnamu*. [Skt.] adj. Dependent on, subject to, subservient. అధీనుడై, అధీనమై. అధీనత *adhīnata*. [Skt.] Subjection. dependence. అధీనము n. Possession, power, charge, control, authority. నా అధీనములో, అధీనంలో it is not in my possession. నా అధీనములోనివారు those who are under my control. నాకు నీ అధీనము చేసెను I have committed it to you.

ఆధీనత *ādhīnata*. [Skt.] A sequence of will command, cowardice. ఆధీనము adj. Cowardly, confused భయపడి, దిగులు పడి.

అధ్యర్బుదము *adhyarbudamu*. [Skt.] A supreme god.

అధ్యర్భుద *adhyardhamu* [Skt.] Of the present time. అధ్యర్భుదకాలం Living or contemporary poets.

అధైర్యము *a-dhairya*. [Skt.] Want of firmness.

అధైర్యము *a-dhairyamu* [Skt.] n. Cowardice of courage. Cowardice. పిరికి తనము. అధైర్యపడు to be afraid.

అధ్యాపకుడు *adhyāpakudu*. [Skt.] n. A teacher of Vedas.

The supreme spirit. జీవాత్మ, భూతాత్మ. Also, Knowledge. జ్ఞానము. **అధ్యాత్మ** adj. Spiritual, belonging to spirit, inherent. ఆత్మసంబంధమైన. **అధ్యాత్మజ్ఞానము** knowledge of the Supreme spirit. **అధ్యాత్మరామాయణము** Ramayana explained as an allegory relating to the Supreme spirit. **అధ్యాత్మికము** or **ఆధ్యాత్మికము** adj. relating to the soul, spiritual.

అధ్యాపనము *adhyāpanamu.* [Skt.] n. Instruction in sacred knowledge. **అధ్యాపకుడు** *adhyāpakudu.* [Skt.] n. A teacher, one who instructs in the sacred books. వేదములను నేర్పువాడు.

అధ్యాయము *adhyāyamu.* [Skt.] n. A chapter, a section. ప్రకరణము. Reading. "సహాధ్యాయుడు" fellow student. Bhar. Adi. i. 25.

అధ్యాహారము *adhyāhāramu.* [Skt.] n. Adding a word or words to complete a sentence, supplying an ellipsis. అసమంగా నుండేచోట ఒకటి రెండు మాటలను తెచ్చుకోవడము. **అధ్యాహృతము** *adhyāhṛitamu.* [Skt.] Supplied as an elliptical word.

అధ్వము *adhvamu.* [Skt.] n. Road, way, path, మార్గము. **అధ్వగుడు** n. A traveller. జాలని నడిచేవాడు, బాటసారి. అధ్వగతోద్యమ "The Traveller's Tree." The *Spondias Mangifera*. అధ్వగాము a traveller. **అధ్వాధిపుడు** protector of travellers, a police officer on the public roads. అధ్వరథము a travelling car. **అధ్వపతి** in astron. lord of the orbits, i. e., of the Zodiac.

అధ్వరము *adhvaramu.* [Skt.] n. A sacrifice. యజ్ఞము. "అధ్వరైకల్య మరయుచుండు బ్రహ్మర్షిసభాటి." భాస్క: రామా: బాల. 99. **అధ్వర్యుడు** n. A Brahmin versed in the Yajur Veda; యజుర్వేదవేత్త; the officiating priest at a sacrifice whose duty it is to measure the ground, build the altar, prepare the sacrificial vessels, fetch wood and water, light the fire, kill and immolate the animal. For a description of the sacrifices, *vide* భాస్క: రామా: బాల. 114. అధ్వర్యవేదము=యజుర్వేదము.

అధ్వానము *adhvānamu.* [Skt.] n. Desolation, waste, ruin. పాడు. ఆ రాజ్యము అధ్వానములో పోయినాడు he wasted his money. అధ్వానముచేయు to ruin, lay waste. అధ్వానమగు to turn to nothing, to become waste. అధ్వానమైన చోటు a waste place. అధ్వానమైన పుస్తకము a bad book, a perplexing book. ఆరవము అధ్వానము Tamil is a perplexing language. అధ్వానపు అడవి a pathless forest. అధ్వానపుబయలు an open waste. అధ్వానపుజ్వరము a wasting fever. అధ్వానపువాన troublesome shower; annoying rain

అన *an.* [Tel.] (Aorist pfl of అను to say) Saying. అనే. "బలియనదేమంత్రుడు" N. il. 501. "కృపయూహోక్తవ్యమనల్" A. i. 43.

అన *ana.* [Tel.] n. A bank, or dam. **అనకట్ట** అనకట్ట. Also, a pliable tender twig:

"అనలంబోనలంబౌరు మనమనాశోక్తకేయువనమంబగున్."
K. P. vi. 126.

అనలంబోనలంబౌరు or అనలంబోనలంగా ఉండు to bloom, flourish. తొమరదంపతై పెరుగు, కోమలముగా పెరుగు.

అనంగీకారము *an-angīkāramu.* [Skt.] n. Disapprobation, disagreement. అసమ్మతి.

అనంగుడు *an-anguḍu.* [Skt.] n. The incorporeal one, an epithet of Cupid. మన్మథుడు. అనంగలేఖ a love letter.

అనంతి *ananti.* [Tel. pl. అనంతులు] n. A plantain tree. అరటి or అరటిచెట్టు.

అనంతము *an-antamu.* [Skt.] adj. Endless, eternal అంతములేని. **అనంతము** n. The sky.

...ananta-vratam. [Skt.] An ... ಅನಂತವ್ರತದಿಂದ n. The ... ಅನಂತವ್ರತ ananta-vratam. [Skt.] A ... festival observed in honor of ... (Vishnu.) ಅನಂತಶಕ್ತಿ ananta-śakti. [Skt.] n. Omnipotence, boundless strength or power. ಅನಂತಸ್ಥಿತಿ an-antata. [Skt.] n. The infinite being, an epithet of Vishnu. A name of the great dragon, the king of serpents ಅನಂತ, ಆದಿಶೇಷ. ಅನಂತಶಯನಪ್ರಿಯ ananta-śayana-priyata. [Skt.] n. An epithet of Vishnu, (lit.) the god whose couch is the king of serpents. ಅನಂತ. ಅನಂತಕಾಲ an-antaram. [Skt.] adv. Eternally for ever and ever.

ಅನಂತರ an-antaram. [Skt. lit. without interval.] adj. Next, immediately following; in the next place. ಅನಂತರ, ಕ್ಷಣಾನಂತರ, ಅನಂತರವು adv. Afterwards, after. ಕಾಲಾನಂತರ.

ಅನಂತರಾಯವು an-antarāyam. [Skt.] adv. Without a break in the middle.

ಅನಕಟ್ಟು or ಅನಕಟ್ಟಲು ana-kaṭṭa. [Tel.] n. A bank, or dam. Anicut. ನೋಡು.

ಅನಗತ್ಯವು an-agatyam. [Skt.] adj. Not wanted, unnecessary. See ಅನವಶ್ಯಕ

ಅನಗು anagu. [Tel.] v. n. To unite with; to obey. ಅನಗಿ ಪೋಗಿಕೊಂಡು anagi-poyagiṇḍu. v. n. To be familiar, easy, affable. "ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನಗಿ ಪೋಗಿಕೊಂಡು ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಂಪತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ." N. iv. 995.

ಅನಘವು an-aghamu. [Skt.] n. Sinlessness. ಪಾಪರಹಿತವು. ಅನಘವಂತ an-aghavat. [Skt.] n. He who is sinless. ಪಾಪರಹಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ, ನಿಷ್ಪಾಪಿ.

ಅನಗಿ ಅನಗಿಲು anagi. [Tel.] n. A plantain tree. ಬಾಳೆಯ ಅನಗಿಲು. H. iv. 180.

ಅನಘೋಷವು an-ghoṣam. [Skt.] Or, ನೋಡು.

ಅನತಿ-ಅನ-ಅತಿ. [Skt. neg. ಅನ್+ಅತಿ prefix] adj. Not much, not excessive. ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪ-ದೂರದಲ್ಲಿ. ಅನತಿದೂರ not very distant, near.

ಅನಾಥ anātha [from Skt. ಅನಾಥ] n. She who is without a master or protector, without a husband. A rake or worthless fellow, ಅನಾಥ. adj. Destitute, wretched, abject. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ, ಹೀನಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ.

ಅನಧಿಕಾರವು an-adhikāramu. [Skt.] Absence of authority. ಅನಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ meddlesomeness, officiousness.

ಅನನ್ಯವು an-anyamu. [Skt.] adj. One, sole, without any other, same, identical. ನಿಷ್ಠೆಯ, ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿ, ಅವಿ ಅನನ್ಯವಾಗಿ exclusively applicable. ಅನನ್ಯಗತಿಕವು n. He who has only one refuge or asylum. ಕಡೆಗತಿಯಾದವನು ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯವೆನಿಸು n. adj. Not seen elsewhere, Unparalleled, prodigious, strange. ಅನನ್ಯವಾದ, ಅಪೂರ್ವ.

ಅನನುಗುಣವು an-anuguṇamu. [Skt.] n. Inconsistency, unconnectedness, incongruity. ಅಸಂಗತ, ಅಸಂಬದ್ಧತೆ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಅಸಂಬದ್ಧ ... adj. Unconnected, irrelevant. ಅಸಂಬದ್ಧವಾದ, ಅಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ. ಅಪ್ರಸ್ತುತ.

ಅನಪಕಾರವು an-apakāramu. [Skt.] n. Harmlessness.

ಅನಪತ್ಯ anapa-chettu. [Tel.] A leguminous plant (*Dolichos tetrasperma.*) ಅನಪ ಅಪತ್ಯ. ಅನಪಾಯ A legume, a pod, a kind of pulse (*phaseolus radiatus.*)

ಅನಪತ್ಯವು an-apatyam. [Skt.] n. He who has no issue. A childless man.

ಅನಪರಾಧಿ an-aparādhi. [Skt.] n. A guiltless man, an innocent man. ಅನಪರಾಧಿಯ guiltlessness, innocence.

ಅನಪಾಯವು an-apāyam. [Skt.] adj. Harmless.

అనాపేక్ష *an-apēkṣha.* [Skt.] Absence of desire. అనాపేక్షణీయము not to be desired.

అనఫా *anaphā.* [Skt. = Gr. *anaphē.*] A particular configuration of the planets.

అనభ్యాసము *an-abhyāsamu.* [Skt.] n. Want of practice or skill.

అనయము *anayamu.* [Skt.] n. Ill-luck, bad fortune; calamity. Vice, transgression. వీతికాని, అపరాధము, వ్యసనము, విపత్తి.

అనయము *anayamu.* [Tel.] adv. Always, eternally; continually. నిరంతరము, సతతము. Much, greatly, అత్యంతము, అధికము, మిక్కిలి.

అనరులు *anarulu.* [Tel.] n. plu. The vitals, the parts essential to life. ఆయుష్పుష్టులు, మర్మస్థానములు.

అనర్గళము *an-argaḷamu.* [Skt.] n. adj. Resistless, unimpeded, free, unrestrained. నిరంతరమైన, అడ్డములేని.

అనర్ఘ్యము or **అనర్ఘము** *an-arghyamu.* [Skt.] adj. Costly, invaluable. వెలలేని.

అనర్థము *an-arthamu.* [Skt.] n. Hurt, damage; evil; a prediction of bad luck. కీడు, దుర్దశ. ఇందువల్ల యేమి అనర్థమొచ్చిందని what harm has come by this? అనర్థకాలము an evil time.

అనర్హము *an-arhamu.* [Skt.] adj. Unfit, unworthy. తగని, అయోగ్యమైన. **అనర్హుడు** *an-arhuḍu.* [Skt.] n. An unworthy man.

అనలము *analamu.* [Skt.] n. Fire. నిప్పు. **అనలుడు** *analuḍu.* [Skt.] n. The god of fire. Vulcan అగ్నిహోత్రుడు.

అనల్పము *an-alpamu.* [Skt.] n. Not little, much. అనల్పకోలాహలము very noisy.

అనవటిల్లు *anavaṭillu* [Tel.] v. i. To settle, dry and cool a little so as to be fit for eating, as boiled rice. ఉడ్డినిల్లు. అన్నము ఉడికి చల్లారు.

అనవద్యము *an-avadyamu.* [Skt.] adj. Blameless, faultless, spotless, irreproachable, నింద్యములాని, దోషరహితమైన.

అనవధానము *an-avadhānamu.* [Skt.] n. Inattention.

అనవరతము *anavaratamu.* [Skt.] adj. Incessant, perpetual, constant. నిరంతరమైన, ఎడతెగని.

అనవసరము *an-avasaramu.* [Skt.] adj. Unnecessary (Madras usage.)

అనవశ్యము *an-avaśyamu.* [Skt.] adj. Unnecessary.

అనవుడు, నానుడు or **నాన** *anavuḍu.* [Tel.] adv. On saying this అనగా, అనేటప్పటికి. "నన్నవమ్ము విచారమ్మనవుడు వృథ." Swa. vi. 29.

అనశ్వరము *a-naśvaramu.* [Skt.] n. adj. Eternal, imperishable. నిత్యమైన.

అనశ్ *an-aśn.* [Skt.] adj. Tearless.

అనసూయ *an-asūya.* [Skt.] n. Absence of spite, ill-will or envy.

అనహంకారము *an-ahaṁkāramu* [Skt.] n. Absence of egotism or self-conceit; absence of pride.

అనాకారము *an-ākāramu.* [Skt.] adj. Deformed, ugly. వికారమైన, కూడు విరూపమైన. **అనాకారము** n. Deformity, ugliness. వికారము, విరూపము. **అనాకారి** n. An ugly person. వికారి.

అనాకాలము *an-akālamu.* [Skt.] Unseasonable time. Bad time.

అనాగతము *an-agatamu.* [Skt.] adj. Not come, not arrived, future. భవిష్యత్తు అయిన. **అనాగతము** n. The future. భవిష్యత్తు. అనాగతమును చెప్పుట to foretell. **అనాగతవేది** n. A prophet; one who "knows that which has not happened." సంభవింపబోవునాన్ని యెరిగినవాడు.

అనాచారము *an-ācāramu.* [Skt.] n. Improper conduct, Impurity. దుష్టత,

...

అనాథ [Skt.] adj. Without a protector or guardian, forlorn, unprotected, without a husband. అనికేత, అప్రభవిష్ణు, అనాథుడు a-nātha n. A destitute, a poor helpless wretch. అనాథురాలు, అనాథుడు.

అనాదరము or అనాదరణ an-ādarama. [Skt.] n. Disregard, disregard, contempt. అవజ్ఞ, అవమానము. అనాదరించుట disregard, to look with indifference, to despise.

అనాది an-ādi. [Skt.] adj. Without beginning, eternal. అనంతమైన, నిత్యమైన. అనాదిచేను immemorial waste, i. e., land that never has been brought under the plough. అనాదికాలము [Skt.] adj. Immemorial, aboriginal, of unknown origin. అనాద్యనంత, అనాదినిధన adj. Without origin, of unknown origin, everlasting. అనంతమైన, ఎల్లలు లేని. అనాద్యంతము without beginning and end.

అనామధేయుడు a-nāmadhēyuḍu. [Skt.] n. A nameless fellow, an insignificant person, a mere cipher. A mere nobody, one of no repute, తిరుగు లేనివాడు, ఉత్త బిడ్డడు.

అనామయము an-āmayama. [Skt.] Free from sickness.

అనామిక a-nāmika. [Skt. lit. the nameless finger] n. The ringfinger, the one next to the little finger. ఉంగరపు వేలు, చిటికెన వ్రేలుకిందిది.

అనాయకము a-nāyakama. [Skt.] adj. n. Being without a leader. Used for అరాజకము. Anarchy, misrule, confusion. అనాథుడు n. He who is forlorn or helpless. అనాథులు-దిక్కులేనివారు, అగతికులు.

అనాయాసము an-āyāsama. [Skt.] ad. Without pains or effort, easily, readily. సులభముగా.

అనారంభము an-ārambhama. [Skt.] Absence of commencement. అనారంభణీయ not fit to be commenced.

అనారతము nāratama. [Skt., adj. Continual, frequent, eternal. అనవరతము, అవిశ్రమ. అనారతము adv. Always. ఎల్లప్పుడు Same as అనవరతము.

అనారాధ్యుడు an-ārādhyuḍu. [Skt.] adj. n. Unhonoured. He who is not worshipped. పూజ్యుడుకానివాడు.

అనారోగ్యము an-ārōgyama [Skt.] n. Sickness, unhealthiness.

అనార్యుడు an-āryuḍu. [Skt.] n. A non-Aryan.

అనాలోచితము an-ālōchitama. [Skt.] adj. Unconsidered, imprudent.

అనావిలము nāvilama. [Skt.] adj. Clear, clean, pure. నిర్మలమైన. Vasu. iii. 153.

అనావృష్టి ana-vrishṭi. [Skt.] n. Drought, a failure of rain. వానలేమి, వర్షము.

అనాశ్రయము an-āsrayama. [Skt.] Defenceless. అనాశ్రయుడు having none to depend upon oneself.

అనాస anasa. [Tel.] n. *Ananas sativa* or the Pine Apple, Or, *Bromelia sativa*.

అనాసికము a-nāsikama. [Skt.] adj. Noseless.

అనాహారము an-āhāramu. [Skt.] n. Absence of food, abstinence. అనాహార్యము adj. not fit to be eaten.

అనాహూతుడు an-āhūtuḍu. [Skt.] n. One who is not called or invited.

అని ani. [Tel.] n. War, battle. యుద్ధము.

అని ani. [Tel.] (Past pl of అను to say). Having said. This is translated by the word "saying" or "so" or the infinitive

mood is used, as వాడు అక్కడ ఉండవాడని అన్నాడు he told me *that* they were there. అవతల వెళ్లకూడదని తిరిగి వచ్చితిమి we did not think it right to go on *and* returned; we thought we must not go further; so we came back. నన్ను పొమ్మని చెప్పెను he told me to go. తన సొమ్మని యుంచి considering it his own. నాకని వాడని కొన్నాడు he bought it *for* me. కావలనే అక్కడికే పోయి వాడు he went there on purpose. పండ్లను పటపటమని కొరికేవాడు he gnashed his teeth. ఘుమ్మని fragrantly. తళుక్కని brilliantly. గడగడమని మాట్లాడినాడు he spoke rapidly. ఈగలు ఝుమ్మని ముసురు కొన్నవి the flies covered it buzzingly. నీవు ఈ శాలువ కప్పుకొంటే గుమ్మని ఉండును if you wear this shawl it feels warm; or, you will feel warm.

అనింద్యము *a-nindyamu.* [Skt.] adj. Unblamed. **అనింద్యము** *a-nindyamu.* [Skt.] adj. Unblameable, faultless.

అనిత్యము *a-nityamu.* [Skt.] adj. Temporary, not permanent. అస్థిరమైన. **అనిత్యత్వము** state of not being permanent; transient character of a thing.

అనిదంపూర్వము *anidampuruvamu.* [Skt.] adj. Novel, unprecedented, unheard of. పూర్వమందు లేనివంటిది, వింతైన, ఎన్నడును వినని కథని. "అనిదంపూర్వ మంత్ర మిదమనుడు," P. i. 113.

అనిపించు *anipintsu.* [Tel. causative of అను.] v. n. To cause one to say. జ్వరములో దూరక నిన్ను తాగమనిపించును in a fever one is inclined to drink constantly. ఇంత చల్లగాలి కొట్టితే ఎండకాలమనిపించదు while this cool breeze blows it does not seem to be summer (lit.) the heat is not felt. యోగ్యుడనిపించుకొన్నాడు he was considered a good man.

అనిమిత్తము *a-nimittamu.* [Skt.] n. Having no adequate cause, groundless.

అనిమిషము *a-nimishamu.* [Skt.] n. Winklessness. **అనిమిషత్వము** n. Divinity, apotheosis. దేవత్వము. **అనిమిషుడు** or **అరి నిమిషుడు** n. A god. దేవుడు. అనిమిషుల కిన్ "unto the gods" (a title of Indra or Jupiter.)

అనియుక్తము *a-niyuktamu.* [Skt.] adj. Not appointed.

అనిరుద్ధుడు *aniruddhudu.* [Skt.] n. The son of Cupid and Usha. ఉష్ణకునికి ఊహపుట్టించినవాడు. కృష్ణుని మనుమడును.

అనిర్జితము *a-nirjitamu.* [Skt.] adj. Unvanquished.

అనిర్దిష్టము *a-nirdishtamu.* [Skt.] adj. Indefinite, unexplained, undefined. నిర్దేశంచబడని, వివరించబడని.

అనిర్మలము *a-nirmalamu.* [Skt.] n. Not pure, dirty.

అనిలము *anilamu.* [Skt.] n. Wind, breeze. వాయువు, గాలి. అనిలప్రకృతి the nature of wind or air. **అనిలుడు** *aniludu.* [Skt.] n. The god of air. వాయుదేవుడు. **అనిలులు** *anilulu.* n. plu. Subordinate deities: forty-nine of these form one class. The Anilas or winds. వీరిలో నుంచవాయువులు నీరు, అగ్నిని కలుపుదురు.

అనివారితము *a-nivaritamu.* [Skt.] adj. Unchecked, unforbidden, unimpeded. అడ్డములేక, అటంకములేని. **అనివార్యము** *a-nivaryamu.* [Skt.] adj. Unavoidable. అనివార్యమైన, పోనిమ్మనుచుని.

అనిశము *anisamu.* [Skt.] adv. Incessantly, constantly. ఎల్లప్పుడును.

అనిశ్చయము or **అనిశ్చితము** *a-nischayamu.* [Skt.] adj. Uncertain. అస్థిరమైన, నిండిన మైన.

అనిష్టము *a-nishtamu.* [Skt.] adj. Unwished, undesirable. Bad, unlucky. అనిష్టమైన, దురదృష్టమైన. **అనిష్టము** n. Mischief, ruin,

misery, అట్టి ఆపదకు నేనాలక్ష్యము am I to be subjected to that misery? అపత్ర్యము చూడ్రుడూ అండేవాడు one who deserves to be ruined. అపశకునాదికము foreboding evil.

అంచు [from అది H.] n. The point or edge. Also. The bows or front of a ship. ఓడ యంచునందుండు వాడు.

అంకము *ankamu.* [Skt.] n. Battle. యుద్ధము. Army. సైన్యము.

అంకిని *ankini.* [Skt.] n. An army, three Chamus or $\frac{1}{9}$th of an అక్షౌహిణి. host. సైన్యము.

అంకి *a-niti.* [Skt.] n. Immorality.

అనభిప్సితము *an-ipsitamu.* [Skt.] adj. Not desired.

అను *nan.* [Tel.] A prefix like the Latin *con*, or *sub*, or *re* as కొట్టుకొట్టిన laces upon lines.

అన *ana.* [Tel.] v. n. To say, to think, to suppose. చెప్పి, ఎనుము, ఎనిన (Past p.) అని. Relative p.p. అనిన or అన్న. Aor. p. అన్న, అనిడి, అనిపి, అనిక. Neg. p. అనక.) అట్లు అనుచు so he says. నాకు నొకటి మనుచు a desire to have it. మిలమిలమనుచు to shine or glitter. చేయి ఇట్లు అన్నించు he did so with his hand. అను మనుచు on his saying so. అవగా may be translated "or;" thus అచలమనగా కొండ Achalam or hill; Achalam which means a hill. అనుచు adv. On (his) saying this. అనగా, అనిచెప్పుటకై, అనుటకు. అనుకొను *anu-konu.* [Tel.] v. n. To say, suppose, think, (middle voice of అను to say or think.) నేను ఇది యిస్తానుకొన్నాడు he thought that I would give him this.

అనంగ See అనగ.

అనుకంప *anu-kampa.* [Skt.] n. Tenderness, condescension, pity. దయ.

అనుకరించు *anu-karinchu.* v. a. To imitate. ఒకని లేక ఒకదానిని చూచి అ ప్రకారముగా చేయు. అనుకరణము *anu-karanamu.* [Skt.] n. Imitation. ఒకని లేక ఒకదానిని చూచి అట్లొప్పకారముగా చేయుటము; బలబల, బలబల, బుసబుస, కసకస, గుయ్యిని అనుకరణశబ్దములు these words are onomatopoeic words, initatives. అనుకారము *anu-karamu.* [Skt.] n. Imitation. Resemblance. పోలిక. అనుకారి *anu-kari.* adj. Imitative. పోల్చునది లేక, ఒకరు చేసినట్లు చేసే.

అనుకర్షము *anu-karshanu.* [Skt.] n. A piece of wood at the end of a cart pole, to which the yoke is fixed. Invoking, summoning by incantation. మంత్రంచి కోరుటలు. ఆకర్షణము.

అనుకు or అనుకుముగా *anuku.* [Tel.] adj. Neither thick nor thin. అటు ఎక్కువకాను అటు పలచనుకాను కాని. అనుకుగు adv. to become neither thick nor thin. కొంచెము పలచగా. ఇంత అనుకుగానుండనేల! "నీరు నీరన్న why is this so thin" mix it to a proper consistency.

"నానాసమ్మ నన్నుకును మాట
కడిందయ్యె" P. i. 116

అనుకూలము *anu-kulamu.* [Skt.] adj. Favourable, friendly, assisting, salubrious. హితమైన, సహాయమైన, అనుకూలమైన, క్షేమమైన. అనుకూలవాయువు a favourable wind. వాని కెదిమంచి అనుకూలమైనస్థలము the place which agrees with him. అనుకూలమైనమాట a friendly word. అనుకూలశత్రువు a friendly enemy అనుకూలకాలము a suitable time. అనుకూలము or అనుకూలత n. Favour, goodness, kindness, aid. సహాయము, దయ, మేలు. ప్రకాశనుకూలము means, resource. దైవానుకూలమువల్ల by the grace of God. అను కూలించు, అనుకూలపడు or అనుకూలు

అగు *aṅkālintun.* [Skt.] v. n. To be of use అవసరు. To have effect, to have a good result. పుష్టలుగాను, బలముగాను. అనుకూలము కాలేదు it failed, it had not the desired effect. నాకు ఇంకా మొకలు అనుకూలపడలేదు I have not yet obtained the money తగిన వీరు అనుకూలమగును you will succeed in this business. **అనుకూలము చేయు** or **అనుకూలపరచు** *aṅkulaṁu-chēyu.* v. a. To shew favour, to bring a thing about, to countenance. పూర్తయునట్లు చేసిరి, నెరవేర్చి, కార్యమును అనుకూలము చేసికొన్నారు they brought it about, brought it to a conclusion. **అనుకూలుడు** *aṅkūludu.* n. A friend, ally, patron. హితుడు, ఎవరు చిత్తము, తమకు. వారు నాకు అనుకూలుడు he is well disposed towards me.

అనుకృతి *anu-kṛiti.* [Skt.] n. Imitation, అనుకరించుట. "తెలివిలేక కపికృతీనుకృతులు చేసి నమస్కరించి." A. v. 38.

అనుక్రమము *anu-kramamu.* Skt.] n. Series, succession, method, order. వరుస. **అనుక్రమణిక** *anu-kramaṇika.* [Skt.] n. An index, table of contents. అనుక్రమము, పుస్తకమున, పేరులవరుసకు.

అనుక్రోశము *anu-krōsamu.* [Skt.] n. Pity, దయ.

అనుగతము *anu-gatamu.* [Skt.] adj. Followed, united to. Determined, defined. కూడియుండిన, అధీనమైన, నిండియుండుట, నియమమైన. T. iv. 147. **అనుగతి** *anu-gati.* [Skt.] n. Going after, following. వెంబడించి పోవుట, అనుసరించుట." A. ii. 28.

అనుగమించు *anu-gamintsu.* [Skt.] v. a. To accompany or follow. వెంబడించు. **అనుగమనము** *anu-gamanamu.* n. Going after, following. కూడాపోవుట, వెనకే పోవుట.

అనుగు or **అనుంగు** *anuṅgu.* [Tel.] adj. Beloved, dear, desired. ప్రియమైన, "అనుగు శిష్యుడైన." A. iv. 233. "అనుగుదెలికాడు." 6:2. **అనుగు** n. A friend. స్నేహితుడు, స్నేహితురాలు. **అనుగుతనము** *anuṅgu-tanamu.* n. Friendship. స్నేహభావము, మిత్రత్వము. "నన్ను ఎదురించలేకపి నిలిచినుపట్టి యిట్లనుము పెనంచి పోపే యుటంచు తెగుడ్డు కతళ్ళ బ్రస్తకెలా." Raghava Pandav. iii. 110. **అనుగుకత్తె** a female companion. చెలికత్తె.

అనుగుణము *anu-guṇamu.* [Skt.] adj. Fit, proper, suited to. తగిన, ఆర్హమైన. **అనుగుణ్యము** *anu-guṇyamu.* adj. According to, suitable to. తగిన, ఆర్హమైన. **అనుగుణ్యముగా** adv. Accordingly, fitly, suitably. తగినట్లుగా. ఆజ్ఞానుగుణ్యముగా according to orders.

అనుగ్రహము *anu-grahamu.* [Skt.] n. Mercy, favour, grace, కృప, దయ, మేలు కొనుట. **అనుగ్రహంపొందు** to gain favour. మాయందు అనుగ్రహం ఉంచవలదు have mercy upon us, favour us. **అనుగ్రహించు** v. a. To favour, shew kindness, help, bless. To grant, bestow. దయచేయు, సహాయముగా రు, నా యింటకాకా అనుగ్రహిస్తారా will you favour me with a call?

అనుచరుడు *anu-charuḍu.* [Skt.] n. A follower, an attendant, పరివారము, తోడు, వెంటనుండువాడు.

అనుచితము *an-uchitamu.* [Skt.] adj. Unfit, unseemly, unsuitable. తగని, అనర్హమైన, అయుక్తమైన.

అనుచు *anuchu.* [Tel.] v. a. To send, dismiss. పంపు. "ఎవ్వరో రాజకుమారుని చెలిచిందిరా రాక్షస." Swa. v. 132. Also, to command, to order.

అనుజన్ముడు *anu-janmuḍu.* [Skt.] n. A younger brother.

అనుజాత *anu-jāta.* [Skt. lit. Born together with.] n. A younger sister.

అనుజీవి *anu-jīvi.* [Skt.] n. or hanger on. పరమతము.

అనుజుడు *anujuḍu.* [Skt.] n. Younger brother. తమ్ముడు.

అనుజ్ఞ *anugña.* [Skt.] n. Command, permission, order, leave. అనుజ్ఞము, వీడ్కొలు, అప్పగింపు. **అనుజ్ఞాయుడు** *anu-gnyāyuḍu.* [Skt.] n. One who has been commanded to do a thing, one who has obtained permission to do a thing.

అనుజ్యేష్ఠుడు *anu-jyēshṭhuḍu.* [Skt.] n. The next eldest son.

అనుతాపము *anu-tāpamu.* [Skt.] n. Regret, sorrow. అనుతాపము or అనుతాపమునపడుట to regret.

అనుత్తమము *anu-uttamamu.* [Skt.] adj. Most excellent, very superior. మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన.

అనుత్తరము *anu-uttaramu.* [Skt.] adj. Not north. ఉత్తరకోణము కాని. Unanswerable సమాధానములేని.

అనుత్పత్తి *anu-utpatti.* [Skt.] Non-production; non-birth.

అనుత్పన్నము *anu-utpannamu.* [Skt.] adj. Unborn, unproduced.

అనుదాత్తము *anu-udāttamu.* [Skt. from ఉదాత్తము.] n. Unaccented syllable. తక్కువస్వరమైన. (ఇది కేవలమువ్యాకరణపదము.) See స్వరము.

అనుదినము *anu-dinamu.* [Skt.] adv. Daily. ప్రతిదినము, నిత్యము.

అనుద్యోగము *an-udyōgamu.* [Skt.] n. Want of exertion, inactivity.

అనునయము *anu-nayamu.* [Skt.] n. Conciliation, consoling, entreaty, begging. సాంత్వనము, వీడ్కొలుపు, ఆదరించుట, సంతోషపెట్టుట, మొదలు. **అనునయించు** . [Skt.] v. a. To conciliate, console; to entreat, beg. ఓదార్చు, ఆదరించు, సంతోషపెట్టు.

అనునాసిక *anu-nāsika.* [Skt.] n. Uttered through the nose. In gram. the letter ఙ.

అనుపకారి *an-upakāri.* [Skt.] n. A disobliging person.

అనుపదిష్టుడు *an-upadishṭuḍu.* [Skt.] n. One who is uninstructed.

అనుపనీతుడు *an-upanītuḍu.* [Skt.] n. A person who has not undergone the rite of ఉపనయనము.

అనుపపత్తి *an-upapatti.* [Skt.] n. Inconvenience, want of the means. అనుపపత్తి, కష్టకాలము, తగినపదార్థములు మనకుండకూడదా ought not we to consider, whether we have the means? అనుపపత్తికాలము a season of trial or anxiety, hard times.

అనుపమము *an-upamamu.* Skt. adj. Incomparable, unrivalled, unparalleled, అసమానమైన, సాటిలేని. **అనుపమేయము** uncompared, that cannot be compared, matchless.

అనుపయుక్తము *an-upayuktamu.* Skt. adj. Useless, unnecessary, unserviceable, కొరగాని, పనికిరాని.

అనుపయోగము *an-upayōgamu.* [Skt.] n. Unserviceableness, uselessness.

అనుపలక్షితము *an-upalakshitamu.* [Skt.] adj. Unseen, unobserved, unnoticed.

అనుపల్లవి *anu-pallavi.* [Skt.] n. The response in a chorus.

అనుపానము *anu-pānamu.* [Skt.] n. A vehicle in medicine, anything taken with medicine to make it less nauseous. మందుతోకూడా వేసుకొనే మజ్జిగ మొదలైన వస్తువు. "అన్నమనుపానమ్ము లీయనుచు" Anir. ii. 108. ఎట్టి మందులు తాగిన అనుపానముచేసి మానుట్లో you must take

milk as a vehicle to this medicine, you must take this medicine in milk.

అపుపు *anupu*, [Tel.] n. Toll, customs; ambuscade, ambush. సుంకము, పొంచియుండి కొట్టుట. "తెరవలిమనీరు పోయుచుండినిచ్చుటకే, యవలనొకానొక పిచ్చుకుంటైయుండుట, దమపుగొనకొట్టెనే కొల్లుపట్టుకొనుట." A. ii. 80. తీరి సుంకము పుచ్చుకోవడమును క్రమము. **అపుపు** v. a. To send, dismiss. పంపించు. "ఉన్నెనుపుగాదల చేరనిపైబ్దు గ్రోయుకొ." H. i. 42.

అపుప్రయోగము *anu-prayōgamu*. [Skt.] n. Additional use.

అపుప్రాసము *anu-prāsamu*. [Skt.] n. Alliteration, repetition of similar letters, syllables and words. తుల్యవ్యంజనన్యాసము, వ్యంజనసామ్యము ప్రాసనటి. వ్యంజన స్థానము ప్రాసనటిదేవిధీయుచే.

అపుబంధము *anu-bandhamu*. [Skt.] n. Connection, affinity, alliance. మిత్రసంబంధము. అనుబంధక్రియ a defective or auxiliary verb. ప్రకృతి ప్రత్యయాగమములచేత పదిడి అక్షరము. In Arith. the junction of fractions. Also appendix, "that which is added" (to the main part of a book.) **అపుబంధి** or **అపుబంధువు** n. One who acts in accordance with the wishes of the elders among his relations. A relation. పెద్దలమనస్సునకనుగుణముగా నడుచువాడు. **అపుబంధించు** *anu-bandhintsu*. v. n. To join, connect, unite. చుట్టుకొను.

అపుబింబించు *anu-bimbintsu*. [Skt.] v. n. To reflect or throw back an image. ప్రతిఫలించు.

అపుభవము *anu-bhavamu*. [Skt.] n. Experience, suffering, enjoyment. Knowledge obtained by observation and experiment. వానకుకుమిపి, పరీక్ష. సుఖానుభవము the enjoyment of pleasure. దుఃఖానుభవము suffering distress or grief. నరకానుభవము the sufferings of hell, falling into hell. వాడు వీడిచేసిన పాపానుభవమును పొందినాడు he has come in for the fruits of his actions.

అపుభవనీయము that can be known by experience. **అపుభవసిద్ధము** that is confirmed by experience. **అపుభవశాలుడు** or **అపుభవుడు** he who enjoys, he who is experienced. అనుభవించేవాడు, అనుభవజ్ఞుడు. **అపుభవపరుడు** or **అపుభవి** or **అపుభవజ్ఞుడు** n. A man of experience. వాడుకలవాడు, **అపుభవించు** v. a. To experience, enjoy, suffer, share in, to have, to undergo, possess, partake of. పొందు, పొందుట పుణ్యమనుభవించు to suffer the fruit of sin. పుణ్యఫలమనుభవించు to enjoy the reward of virtue. చేసినది అనుభవించకుండా తీరునా can you avoid suffering the consequences of your acts?

అపుభావము *anu-bhāvamu*. [Skt.] n. Majesty, dignity, magnanimity. A positive conclusion, decision, firm opinion. Indication of passion or emotion by word or gesture. ప్రతాపము, నిశ్చయము, కావ్యలోకము మొదలిన వానిలో **అపుభావ్యము** *anu-bhāvyamu*. [Skt.] adj. that which may be enjoyed. అనుభవింపదగినది.

అపుభోగము *anu-bhōgamu*. [Skt.] n. Enjoyment, experience. **అపుభోగి** n. A man of pleasure. సుఖభోగములనుభవించేవాడు.

అపుమంత్రణము *anu-mantraṇamu*. [Skt.] n. Consecration by prayers. అనుమంత్రణమనే ప్రార్థన formula or prayer used in consecrating.

అపుమదు *anumadu*. [Skt.] n. Hanuman. హనుమంతుడు.

అపుమతము *anumatamu*. [Skt.] adj. Allowed, permitted, consented to. కొలువ్యబడ్డ, ఇష్టపడబడిన.

అపుమతి *anumati*. [Skt.] n. Agreement, consent, permission, leave. The fourteenth day of the moon's age, on which she rises one digit less than full. ఇష్టము, అంగీకారము, పరిపూర్ణచంద్రునికంటె ఒక కళ తక్కువగా ఉదయించే పదునాలుగవ తిథి.

సిద్ధ, అనుమతి కొనుము రంగయ్యచే anu-mati signed by Rangayya with the consent of his father. అనుమతించు v. n. To consent.

అనుమరణము anu-maraṇamu. [Skt.] n. Death that follows another's death, as in Sutiue.

అనుమానము anu-mānamu. [Skt.] n. Surmise, conjecture, suspicion, doubt. Inlogic, inference. సందేహము, శంకితము, నిర్ణయము, బాధించిన అనుమానము తోచినది, వాని మీద అనుమానమున్నది I suspect him. అనుమానఖండము Induction (logic.) అనుమానించు or అనుమానపడు anu-mānimsu. [Skt.] v. n. To doubt, hesitate, suspect. సందేహించు.

అనుము or అనపకాళ్ళు anumu. [Tel.] n. A leguminous plant, Dolichos catjang (the cultivated species.) అనుముకాయ a legume, a pod, a sort of pulse (phaseolus radiatus.) అనుములు n. plu. The seeds of అనుముకాయ.

అను anumu. [Tel.] n. Fitness, Beauty

[illegible]

అను [illegible] a. [Skt.] adj. Inferi[illegible] అనుమానము.

అనుమ[illegible] [illegible]t.] n. Pleasure, [illegible] అనుమతి, అనుమ[illegible] [illegible] ap[illegible] ప్రసాదో[illegible] [illegible] quality, [illegible] a rule.

అనుమ[illegible] n. I[illegible]

రక్తము anu-raktamu. [Skt.] adj. Attached, fond, enamoured. ప్రీతుడు. అనురక్తుడు n. He who loves, he who is fond of. అనురక్తుడు, ప్రీతుడాడు.

అనురూపము anu-rūpamu. [Skt.] adj. Like, resembling, fit, suitable, corresponding with. సరూపమైన, తగిన.

అనులాపము anu-lāpamu. [Skt.] n. Repetition. అనేకసార్లు అడుగుట, పునర్వచనము. అనులాపించు v. a. To repeat the same words. చెప్పినమాటలనే మళ్లీ చెప్పుట.

అనులేపనము anu-lēpanamu. [Skt.] n. Smearing; daubing the body with unguents. పూత, ఒంటికంతటికిని పైపూత.

అనులోమము anu-lōmamu. [Skt. lit. With the hair or grain.] adj. Regular, successive. యథాక్రమము, ఆయాకులజాతిని బట్టి.

అనువదించు anu-vadimpu. [Skt.] v. a. To re-echo, or repeat. మరొకరు చెప్పినదానినే చెప్పు.

అనువరి anuvari. [Tel. from అను+అఱి] See అనువు.

అనువర్తించు anu-vartimsu. [Skt.] v. a. To attend on, serve, follow, court one's favour. అనుసరించియుండు. అనువర్తనము n. Serving or following another.

అనువాకము anu-vākamu. [Skt.] n. A chapter of the Veda. An explanatory text or sentence from the Veda వేదభాగము.

అనువాదము anu-vādamu. Skt. n. Tautology, repetition. Abuse. పునరుక్తి, చెప్పినదాన్ని మళ్లీ చెప్పడము, నిందాపూర్వకమైన వర్ణన.

అనువు anuvu. [Tel.] n. Convenience, fitness, propriety, suitableness. చెల్లు, యోగ్యము, అనుకూలము. "మీరుకాక అనువాదాం బనుపగనే మనుజోత్తమ పూనవలుకు." P. iv. 59 "అనువొందవిన్నపంబులివ్వ" T. i. 50. అనువై in an inconv[illegible]

convenient. ఉచితమైన, యుక్తమైన, యోగ్యమైన. **అనువుగా** adv. Conveniently, suitably, fitly, with propriety. **అనువుచేయు** v. t. To make ready or fit. సిద్ధపరుచు. **అనువుపడు** v. n. To be suitable or agreeable, or convenient. అనుకూలపడు. **అనుపైంప** or **అనుపైందగ** adv. Duly, well. ఒప్పగా. "తన కర్థి మనియెనయవోయని బల్కి కొనియాడుచున్." H. i. 211.

అనుశాసనము *anu-śāsanamu.* [Skt.] n. A command, order. ఆజ్ఞ, విధి.

అనుశ్రుతము *anu-śrutamu.* [Skt.] adj. In accordance with what is heard or the traditional teaching. Perpetual, continual. నిరంతరమైన. **అనుశ్రుతముగా** adv. Traditionally. Perpetually, continually. నిరంతరముగా.

అనుషంగము *anu-shangamu.* [Skt.] n. Attachment, love. కోరిక, ఇంపాసక్తి, మమకారము.

అనుష్ఠానము *anushthānamu.* [Skt.] n. An observance, practice. ఆచారము, నడవడి. **అనుష్ఠానక్రమము** the order of observing the religious ceremonies. **అనుష్ఠించు** v. a. To make, do, observe, celebrate. చేయు, ఆచరించు. **అనుష్ఠితము** *anushthitamu.* Skt. adj. Observed, practised (as a religious observance).

అనుష్ణుడు *an-ushnudu.* [Skt. Lit. a man without heat.] n. A man without energy. An idle fellow.

అనుసంధానము *anu-sandhānamu.* [Skt.] n. Reciting, repeating. చేసినవిషయమైన గ్రంథములను చదువుట. **అనుసంధించు** v. a. To unite. To recite, repeat.

అనుసరించు *anu-sarintsu.* [Skt.] v. a. To follow, attend on, hold to serve, cou[illegible] favour. అనుపర్తించు. న్యాయ[illegible]

ing on another. పెంబడించుట, అనుపడుట. **అనుసారముగా** adv. According, ప్రకారముగా, అనుగుణ్యముగా. **అనుసారి** *anu-sārani.* [Skt.] n. Name of the second string of a lute. రెండోతంతి. **అనుసారి** n. A follower, a hanger on.

అనుసు *anusu.* [Tel.] n. A metal ring on the end of a stick, a rice pounder, &c. రోలు, కీటియము.

"తెరుకుబుత్తడియనుసు పైద్దంపుకొల్కి
బట్టి సేనాధిపతి బరాబరులసేయ."

చంద్రా, i.

అనుస్మరణము *anu-smaranamu.* [Skt.] n. Calling to mind, thinking on తలంచుట.

అనుస్వారము *anu-svāramu.* [Skt.] n. The name of the letter (o) the nasal character. సున్న, బిందువు.

అనూకము *anūkamu.* Skt. n. Race, family; peculiarity of race, character. [illegible], పిలాపు.

అనూచానము *anūchānamu.* [Skt.] adj. Well-behaved [illegible]. **అనూనము** *anū-chānudu.* [Skt.] n. A [illegible] in the Vedas. [illegible]

అనూనము *an-ūnamu.* [illegible] entire. [illegible]

అనూపము *anūpa-* [illegible] watery, inund[illegible] [illegible]. **అనూరు** [illegible] [illegible]. **అనూరు** [illegible] tree [illegible]

అనే Not

[illegible] dise-

[illegible] of [illegible]

అనే an-ēka. [Skt. lit. not one] adj. Several, many. బహు, పెక్కు. అనేకధ్వనము an-ēka-dhvanamu. [Skt.] n. Abundance, బహుధ్వనము అనేకపము n. The elephant. ఏనుగు. అనేకాక్షరము a polysyllable. అనేకులంది or అనేకులు n. plu. Many persons. బహుజనులు.

అనేకహోమము ani-hōmamu. [Skt.] n. A fire పుడిమము.

అన్ని నమిగు or అనుకనుగా, [అనుము+అనుగు.] See. అనుము.

అన్నె for అనిన (the past relative pt of అను to say.) Called, said, termed. రామన్నవాడు a man called Ramudu. రాము చూసి మాట అన్నప్పుడు when he said this. ఈ లెక్క పుట్టినన్న వేదిని on the date on which this account is said to have been written. నీవన్నవానికిని నాని అన్న మాటకు భేదము ఏమిటి what difference is there between your statement and theirs? ఏమన్నా సరే no matter what they say.

అన్న anna. [Tel.] n. An elder bro You. sing. అన్నా. plu. అన్నలారా, the eldest of the elder brothers. the younger of the elder br అన్నదమ్ములు brothers (both el yo r.) వీడు వాడికి అన్నవాడే evi orse than he is. అన్న ntag into.

అన్న [Sk అన్న forr

అన్న n.

అన్నభేది anna-bhēdi. [Tel Green vitriol, sulphate of iron

అన్నము annamu. [Tel.] n. Boil ineal, food. ఓదనము, కూడు, బియ్యము వేర్వేరులు food and raiment. దము the giving of food. అన్ని essence of food, chyle. అన్నవ్య disorder of the stomach from indig అన్నశేషము leavings of food.

అన్ని anni. [Tel.] (Plu. adj. pron.) So all. సమస్తము. అన్నివాళ్లు so many అన్ని anni. [Tel.] n. All. (Loc. అన్ని అన్నిటిలో in all, in all things. D అన్నిటికి to all, on the whole.) అన్నిటా సమర్థుడు he is clever in e thing. అన్నిటికి నేను ఉన్నాను I w answerable for all. అన్నిటి కన్న ... ఉన్నావు you are my all in all అన్ని చేస్తూనున్నాడు he gives a for every thing.

woman.

annu-pannu. [Tel.] n. Taxes, word అన్ను is a mere anuk. ...వైనవి. BD. iv. 1959.

...mmra. [Tel.] adj. Slender, little, అల్పము, సూక్ష్మము. "ఇన్ని ...ము పండు ...స్సియరిగాని మర్కుజోక్రైకవిలా ...స్వీళ్ల పెద్దయుసన్న వలీవిండ్లుమరుచుల ...." M. IV. iv. 100. "అజూనుబా అన్నపడుము." ND. p. 31.

...anneun (Tadbhav of Skt. అన్యము) Another, other, different. అన్యం ...ను n. Other thing. వేరొకటి, ఇతర ...ది. "ము మొక్కనాను సంసారులు ద్రులుగుద్దు ...న్నిచ్చో ...న్నెమిలెల." T. ii. 112. Also, ...ruption of అన్యాయము injustice. అన్నె an unjust man. అన్యాయకారి; అన్నె just woman. అన్యాయకారి.

anyatra. [Skt.] adv. In another sewhere. మరియొకచోట.

anyathā. [Skt.]

affection. స్నేహము, విశ్వాసము. **అన్యోన్యముగా** adv. On good terms, amicably, in a friendly manner, affectionately, స్నేహముగా, విశ్వాసముగా.

అన్యాపదేశము *anyapa-dēśamu.* [Skt.] n. Indirect reference; innuendo. ఒకటిని మిషపెట్టుకొని చెప్పడము. అన్యాపదేశముగా by innuendo.

అన్యాయము *a-nyayamu.* [Skt.] n. Injustice, wrong. అనీతి, అధర్మము. అన్యాయార్జిత ...ము ill gotten wealth. ఇదేమి అన్యాయము what a shame this is! **అన్యాయము** adj. Unjust, wrong. నీతిలేని, అధర్మమైన. **అన్యాయముగా** adv. Unjustly, wrongfully, అధర్మముగా, నీతిలేకుండా. **అన్యాయస్థుడు** n. An unjust man, a sinner. దుర్మార్గుడు.

అన్వయము *anvayamu.* [Skt.] n. Race, lineage. In grammar, the government of words in a sentence. Syntax. పదము, పదములయొక్క పరస్పరాకాంక్షయోగ్యత, ఇమి ఈ శ్లోకమునకు అన్వయము తెలియరాదు not perceive the syntax of this verse. ...న్వయము a far-fetched allusion. ...వంశము one of the Kuru race. **అన్వ** ...ము a genealogist. **అన్వయవ ...ద్ధి** ...gic,) an affirmative ar ...ent v. a. To arrange in ... explain ... ...ax. ...ము.

De- s or ...ను a ...న్వర్థ hose

...line-

...ఖ్యాతి this is a broken phrase.
...మంతుడు n. He who possesses a thing.
...ర్యవంతుడు he who is possessed ill virtues.
...మము *an-vikshanam.* [Skt.] n. See-research. చూడకము, పరికించడము
అన్వేషణము *anveshanam.* [Skt.] n. search, research, enquiry. వెదకడము.
...ంచు v. t. to look for, to search for.
...ంచిన adj. Searched, sought.
అప *apa.* [Skt.] prefix. Away from, ill, evil.
...ఖ్యాతి a bad name, ill-fame.
అపండితుడు *a-panditudu.* [Skt.] An unread man.
అపకారము *apakaramu.* [Skt.] n. Injury, హింస, కీడు. అపకారముచేయు to do ill turn or injury. అపకారి n. an
అప ...ati. [Skt.] n. Ill-fame. Infamy, ...డ్డపేరు, దుష్కీర్తి, చూరు. ...ప they were disgraced.
అప ...ti. [Skt.] n. Same as ...డు one to whom an ill ...me.
అపజ్ర ...ma. [Skt.] n. Rout, defe... పలాయనము. అపజ్ర... in a battle.
అపక్వము *a-pakvamu.* [Skt.] *adj.* Unripe, raw, immature, green. పండని.
అపఖ్యాతి *apa-khyati.* [Skt.] n. An ill name, evil report, disgrace. అపకీర్తి.
అపగతము *apa-gatamu.* [Skt.] adj. Gone, departed, deceased, dead. వ్యతీతము, నష్టము, అపగతప్రాణుడైన deprived of life.
అపచయము *apa-chayamu.* [Skt.] n. Loss, ...inishment. The act of plucking flowers. పుష్పాల కోయడము. పుష్ప చయము (Swa. iv. 116.) gathering flowers.
అపచారము *apa-charamu.* [Skt.] n. An insult, an affront, incivility, fault. పూర్వాల దుడం చేసిన కోపము.
అపజయము *apa-jayamu.* [Skt.] n. Failure, defeat. ఓటమి.
అపత్నీకుడు *a-patnikudu.* [Skt. from పత్ని.] n. A widower. పెండ్లాములేనివాడు.
అపత్యము *apatyamu.* [Skt.] n. A child (male or female) offspring. సంతానము, పిల్ల. అపత్యప్రత్యయము a patronymic affix. అపత్యార్థకము a patronymic.
అపత్రప *apa-trapa.* [Skt.] n. Shame caused by others. మనుషుల వల్ల సిగ్గు.
అపథ్యము *a-pathyamu.* [Skt.] n. An error in diet, a deviation from ఔషధము or prescribed regimen. ప్రొద్దుకాలాన్నము తినడము.
అపదార్థము *a-padarthamu.* [Skt.] n. Nonentity. Nothing. లెక్కలేని, వాడు ఒక అపదార్థము he is a mere nothing, he is a cipher
అపదిశము *apa-disamu.* [Skt.] n. A half point or quarter point or "airt" of the compass; intermediate space. ఈశాన్యము, వాయవ్యము, ఆగ్నేయము, నైరృతము.
అపమారు *apa-daru.* [Skt.] n. Calumny, infamy, undeserved blame. అపవాదము. అపమారువడు v. n. To be calumniated, defamed. అపకీర్తిపాలగు. అపమారు వేయు v. a. To slander, spread an ill report of one. ఒకరిమీద నిష్కారణంగా నిందమోపు.
అపదేశము *apadesamu.* [Skt.] n. Pretext, pretence. వ్యాజము, పాపు.
అపనమ్మిక or అపనమ్మకము *apa-nammika.* [Skt. అప + Tel. నమ్మిక.] n. Incredulity, unbelief, mistrust, diffidence.
అపనయము *apa-nayamu.* [Skt.] n. Taking away, withdrawing, removing, destroying, ...రించడము, మరిపించడము, పోగొట్టడము,

అపనయింపు *apanayintsu.* [Skt.] v. a. To remove, do away with, dissipate. పోగొట్టు. "ఎన్నిబాధలపెట్టెవి న్నిబాధలమ్మపోస్తపతి చేతిసేయపనయించి." N. iv, 247.

అపనింద *apa-ninda,* [Skt.] n. Undeserved blame, reproach, detraction, slander, false accusation. అపకారము.

అపనెపము *apa-nepamu.* [Skt.] n. False or unjust accusation. అపవాదు. "అటుబోయిరాం తలో నపనెపమాను." Sar. D. 106.

అపనేయము *apa-neyamu.* [Skt.] adj. That which is to be taken away, that which is to be removed. తీసివేయతగ్గది. "ఈయుడుపకిం బులు చెండను వేసేవ నపనేయంబుగానుండవల యును." Vish. vi. 74.

అపనోదము *apa-nōdamu.* [Skt.] n. Removing, taking away. తొలగించుట. Vasu. ii, 57.

అపపాడి *apa-pādi.* [Skt. అప + Tel. పాడి.] n. Injustice. అన్యాయము.

అపప్రయోగము *apa-prayōgamu.* [Skt.] n. Misapplication of a word. దుష్ప్రయోగము.

అపభ్రంశము *apa-bhramsamu* [Skt.] n. Common vulgar talk; a low term. గ్రామ్యభాష, అపశబ్దము.

అపమృత్యువు *apa-mrityuvu.* [Skt.] n. Sudden death, violent death, untimely death. ఆకస్మికమరణము. తలాంతరకలిగినచావు.

అపయశము *apa-yasamu.* [Skt.] n. Ill-fame, infamy. అపకీర్తి.

అపరంజి *aparanji.* [Skt.] n. Fine refined gold. పుటమువేసి, పరిశుద్ధపరచిన, ఉత్తమ.

అపరము *a-paramu.* [Skt.] adj. Other, another, latter. అన్యము, ఉత్తరము. **అపరక్రియలు** n. Obsequies, funeral rites. దినకార్యాలు, క్రియాంతకర్మలు. **అపరధాన్యములు** or **అపరాలు** or **అపరదినుసులు** other kinds of grain, miscellaneous grains, all sorts of grain in pods, such as beans, &c. కాయధాన్యములు. One verse says. "ముద్గ పూర్వసవ్యాని అపరసవ్యానిచకా" **నామము** n. A second name చేరు. **అపరభాగము** n. The hin పెనుకటిభాగము. **అపరమంత్రము** Funeral prayers. **అపరరాత్రి** mi the latter half of the night. **అపర** another world. **అపరవారధి** the w ocean. వాడు పూర్వాపరములు చేయిం he is qualified as priest to solemniz the marriage and funeral rites. **అ న్నము** or **అపరాహ్ణము** [Skt. ఆహ్ణము.] n. The afternoon. అందుట లమునకుదినకాలము.

అపరాజితము *a-parajitamu.* [Skt.] Not conquered. జయించబడని. Bhar;

అపరాత్రి *apa-ratri.* [Skt. అప+Te n. The dead of night. Mid-night ధ్ర, అర్ధరాత్రము.

అపరాధము *apa-radhmu.* [Skt fault, sin, guilt, (commonly fine, punishment, penalty. కొం నము, నేరము, (నాముకగా) ప్రాచ్చి కొనే మూకలు. అపరాధిం or కాము to pardon, overlo మము చేసికొను to beg pard .నీయ to inflict a fine. అపర take a fine. **అపరాధి** n. delin quent. కొలుచేసిన ను adj. Criminal, guilty, అపరాధ స్థుడు, పాపిష్ఠుడు.

అపరిమితము *a-parimitamu.* [Skt.] adj. Boundless, infinite, immense. మితములేని, విస్తారమైన.

అపరిహార్యము *a-pari-hāryamu.* [Skt.] adj. Indefeasible, unavoidable. పోగొట్టరాని. అపరిహార్యమైన దేనుపదించదగిన relations that cannot be neglected.

అపరూపము *apa-rūpamu.* [Skt.] adj. Ugly, deformed. Rare, scarce, uncommon. వికృతాకారము, వికారము, (నాముకగా) సం అపురూపము.

అపరోక్షము *a-parokshamu.* [Skt.] n. Presence, సన్నిధము. **అపరోక్షజ్ఞుడు** n. A prophet; one who knows the past and the future. భూతభవిష్యత్తులను ఎరిగినవాడు.

అపర్ణ *aparna.* [Skt.] n. An epithet of Parvati. పార్వతీదేవి

అపలపించు or **అపలాపముచేయు** *apa-lapintu.* [Skt.] v. a. To deny, conceal. కొంచెము దాచు, ఎరిగియుండగా ఎరుగనని, మరుగుచేయు. **అపలాపము** *apa-lāpamu.* [Skt.] n. Denial, concealment of knowledge, evasion. ఉండగా లేదనుట, ఎరిగియుండగా ఎరుగనిచెప్పుట.

అపవర్గము *apa-vargamu.* [Skt.] n. Detachment from matter, final beatitude. ఇహమును పరానందమును the present enjoyment and the final bliss.

అపవాదము *apa-vādamu.* [Skt.] n. Calumny, reproach, slander. నింద, అపకీర్తి.

అపవిత్రము *a-pavitramu.* [Skt.] adj. Impure; unclean. అపరిశుద్ధమైన

అపశకునము *apa-sakunamu.* [Skt.] n. A bad omen.

అపశబ్దము *apa-sabdamu.* [Skt.] n. An ungrammatical word. వ్యాకరణవిరుద్ధమైన పదము.

అపసవ్యము *apa-savyamu.* [Skt.] n. Perjury. అబద్ధసాక్ష్యము.

అపసవ్యము *apa-savyamu.* [Skt.] adj. Contrary, opposite to, on the wrong side ప్రతికూలమైన, దుష్టమైన, అడ్డమైన అపసవ్యపుటక్షరములు letters written the wrong way as in a seal. **అపసవ్యము** n Putting the brahminical thread the wrong way: that is, on the right shoulder and letting it fall on the left side instead of lying on the left shoulder, బ్రాహ్మణుడు కుడిభుజము మీదుగుండి యజ్ఞోపవీతమును కింద ఎడమభుజముపై వేసుకొనుట.

అపసాకీ *apa-sakshi* [Skt.] n. (Not a good phrase) A false witness. కల్లసాక్షి. **అపసాక్ష్యము** false evidence. కల్లసాక్ష్యము.

అపస్మారము or **అపస్మారకము** *apa-smāramu.* [Skt.] adj. Nasty, filthy, nauseous, dirty. అపవిత్రమైన, రోతైన. **అపస్మారము** n. Forgetfulness. A confused feeling: violent passion, approaching to madness. Nastiness; Epilepsy. కాకిపొరుపు, పెరుపు మనుష్యులలో, (గ్రామ్యులలో) భూతబాధ. **అపస్మారకుడు** n. A nasty ... curty fellow. రోతమనిషి. **అపస్మారి** n. An epileptic (vulgarly) he who is nasty or filthy. కాకిపొరుపు రోగముగలవాడు, రోతమనిషి.

అపస్వరము *apa-swaramu.* [Skt.] n. Mispronunciation: a false note or discord in music. తప్పు పలుకుబడి, సంగీతములో తప్పు స్వరము. **అపస్వరము** adj. Inharmonious, discordant. శ్రుతిలయ కాని, సంగీతము కాని.

అపహతము *apa-hatamu.* [Skt.] adj. Destroyed, killed

అపహరము *apahāramu.* [Skt.] adj. Doing away, with, healing, averting. పాపాదులు కష్టములు మొదలు doing away with sin or impurity.

అపహరించు *apa-haritsu.* [Skt.] v. a. To pillage, plunder, take by violence or deceit, usurp. మోసముచేతనో, అన్యాయముగా ఎత్తుకొనిపోవు. **అపహరణము** *apa-haramu.* [Skt.] n. Plundering, purloining, carrying off, stealing. కొల్లపెట్టుట, మరి దొంగిలించుట, అన్యాయముగా ఎత్తుకొనిపోవుట. **అపహర్త** n. One who carries away by force or violence, a thief, rogue. **అపహారము** *apahāramu.* [Skt.] n. Pillage, plunder, taking by violence. కొల్ల కొట్టుట, సర్వస్వాపహారము robbing of everything. ఇచ్చినదానిని తిరిగి తీసుకొనుట taking back a gift. **అపహృతము** adj. that which is robbed or stolen.

అపహసించు *apa-hasintsu.* [Skt.] v. a. To laugh convulsively, to laugh outright

To laugh at, deride. నగిచేయు, ఎగతాళిము చేయు, వెక్కిరించు. **అపహాస్యము** or **అపహాస్యము** *apahāsyamu.* [Skt.] n. Laughter, ridicule, jest. ఎగతాళి, వెక్కిరింపు.

అపాంగము *apāṅgamu.* [Skt.] n. The outer corner of the eye. కడకన్ను.

అపాంపతి *apāṁ-pati.* [Skt.] n. The father of waters, the sea or ocean. సముద్రము.

అపాంక్తేయుడు *a-paṅktēyuḍu.* [Skt.] n. An unfashionable man, one with whom others will not eat. పంక్తిలోనుండడమునకు అర్హుడు కానివాడు.

అపాటవము *a-pāṭavamu.* [Skt.] n. Weakness, infirmity, illness, ఓక్కి వానికి ఒళ్లు అపాటవముగానున్నది he is unwell.

అపాత్రము *a-pātramu.* [Skt.] adj. Unworthy, undeserving, unfit. తగని, అయోగ్యమైన, అర్హములేని. **అపాత్రుడు** n. He who is unworthy or undeserving. అయోగ్యుడు, అనర్హుడు. నేను అయన దయకు అపాత్రుడనైనాను I forfeited his favour. I incurred his displeasure.

అపానము *apānamu.* [Skt.] n. The Anus. గుదము, మల్డ. **అపానవాయువు** n. *ventris crepitus.* పిత్త, మల్డగాలి.

అపామార్గము Same as ఉత్తరేణి. (q. v.)

అపాయము *apāyamu.* [Skt.] n. Peril, danger, mischief. హాని, చెరుపు, కీడు. ప్రాణానికిపుట్టిన అపాయము the peril of life, mortal peril.

అపారము *a-pāramu.* [Skt.] adj. Shoreless, boundless, infinite, excessive, abundant. అమితమైన, విస్తారమైన. అపారజలధి the shoreless waters, the ocean. **అపారముగా** adv. Profusely, abundantly. విస్తారముగా.

అపార్థము *apārthamu.* [Skt.] n. Misinterpretation, తప్పు అర్థము. అపార్థముచేయు or అపార్థము చెప్పు to misinterpret or misconstrue.

అపిధానము *api-dhānamu.* [Skt.] n. A covering, screen, concealment. ఆచ్ఛాదనము, తిరోధానము, మరుగు.

అపుడు *apuḍu.* [Tel.] adv. Then. కిం అప్పుడు.

అపుణ్యము *a-puṇyamu.* [Skt.] adj. Wicked, bad. దుష్టమైన. అపుణ్యులులు the wicked.

అపుత్రుడు or **అపుత్రవంతుడు** *a-putruḍu.* [Skt.] n. He who is sonless. కుమారులు లేనివాడు.

అపునర్భవము *a-punarbhavamu.* [Skt.] n. Freedom from re-birth, final beatitude, eternal bliss. మోక్షము.

అపూపము *apū-pamu.* [Skt.] adj. Rare, seldom, uncommon, unusual. అరుదైన, విరళమైన, అపూర్వము. KP. vi. 232.

అపూపము *apūpamu.* [Skt.] n. A cake. భక్ష్యము.

అపూర్వము *a-pūrvamu.* [Skt.] adj. Novel, uncommon, extraordinary. విలక్షణమైన, చోద్యమైన.

"ఏయదిమ్యాదర్శనమపూర్వం
దేహంబని." Bhār: I. i. 29.

అపేక్ష *apēkṣha.* [Skt.] n. Expectation, hope, wish, desire. ఆశ. దానిఅపేక్షయా than that, with reference to that. అశ్వాపేక్ష యా గజమేబలవత్తరము as regards the horse the elephant is strong, i. e., the elephant is stronger than the horse. **అపేక్షించు** *apēkshinṭsu.* v. a. To covet, long for, wish for. ఆశపడు, కోరు. **అపేక్షణీయము** or **అపేక్ష్యము** *apēkshaṇīyamu* [Skt.] adj. Desirable.

అపోహము *apōhamu.* [Skt.] n. An unwarranted inference. Inferring the existence of what does not really exist any where తేనిది ఉహించుట. Ascertaining by investigation, decision. నిర్ణయము, నిశ్చయ. It commonly means a lie, a false-

hood, n. false charge. అబ్బిన. శ్ల, శబ్ద
[illegible]. వాడిన అపరాధము అప్పగించు he laid the blame upon me falsely

అప్పుడు *appudu*. [Tel.] adv. (అప్పుడు is occasionally thus spelt to suit the metre.) Then, when, at that time.

అప్ప *appa*. [Tel. cognate with Heb. Abba, father.] n. Papa, a father. An elder sister. తండ్రి అప్ప. (This word is frequently added to the proper names of men; as a term of common respect: thus సంజీవప్ప, రామప్ప.)

అప్పగింతు *appagintu*. [Tel.] v. a. To entrust, commit, deliver to the charge of another, give over, to put into another's possession. ఒప్పగించు, పరులయందు ఉంచుము చేర్చుచేయు. అప్పగింత n. Delivery, consignment. ఒప్పగింత. ఆ యింటిని వారు అప్పగింత చేసిరి he made the house over to me.

అప్పచ్చి *appachchi*. [Tel.] n. A cake. అరసకజ్జ.

అప్పటికము *appatikamu*. [Tel.] adj. Pure, unmixed. స్వచ్ఛమైన.

అప్పటి *appati*. [Tel.] Again. మరల.

"అప్పటి, పలియంబుమాపాడు
నప్పటియు బ్రాయమ్మె కేయుక"
సార్వ. i.

అప్పడము *appadamu*. [Tel.] n. A sort of thin cake which is fried. పప్పుతో చేయును.

అప్పతి *ap-pati*. [Skt. అప్ + పతి.] n. Lord of waters, a title of the Indian Neptune. వరుణుడు.

అప్పన *appana*. [Tel. from అప్పగించు] n. Consent, order, command. అనుమతి, ఆజ్ఞ.

అప్పణము *appanamu*. [from Skt. అర్పణము.] n. Offering, అర్పణము, కానుక. Tribute, tax. రాజా గ్రేయము, పన్ను. "రాజాధికారి కిచ్చెడు [illegible]" T. v. 167. అప్పగించు to offer, to give over the charge of, to hand over. ఒప్పగించు.

"పుత్రులకును నీరాజ్య మెల్లనప్పణ చేసి."
భార. v.

అప్పము *appamu*. [Tel.] n. A kind of sweet cake, అరసకజ్జ.

అప్పళింతు *appalintu*. Tel. v. a. To tap, touch, slap, strike gently with the open hand. To embrace, To smear, apply. పళ్ళ, చరచు, ఆడించు, పిలిచి, ఆలింగనచేసికొను, పూయు. "దప్పి దీపరిలో నప్పళించి." A iii. 27. "దేహంబంతయు నప్పళించి." P. ii. 419. To try. పరీక్షించు. To cover. కప్పు "దేహమప్పుళాక్షి నప్పళించుచుండి" Swa. v. To take. గ్రహించు. "నందీయప్ప [illegible]" కై. 6 ఆ. To wipe as tears అద్దు, తుడుచు. To touch. స్పృశించు. అప్పళింపు *appalintu*. [Tel.] n. Striking gently with the hand. చరచుట.

అప్పవము *appavamu*. [Tel.] n. The cut at which water is let into a field మడిలో అప్పవము. adv. Always.

[illegible]
[illegible]
భార. i.

అప్పు *appu*. [Tel.] n. Loan, debt. అరువు. అప్పుతెచ్చుకొను to borrow. అప్పియ్యు to lend. అప్పుచేయు to fall in debt. అప్పున పడ్డలు debts: here the word కడ్డలు is an [illegible]. అప్పరి n. a man in debt: a debtor. అప్పు పుచ్చుకొన్నవాడు. అప్పరివాడు n. A creditor, lender. అప్పుకొనువాడు, అప్పుపెట్టువాడు.

అప్ప *appa*. (Skt. n. Water. అప్ప plu. అప్పలు Vasu i. Preface 66. "ఆ యేయంబాపములు మాపుగ కుండ [illegible] వప్పళికి [illegible]" Vasu. i. [illegible] అప్పలు [illegible] A. iv. 198.

అప్పుడు *appuḍu.* [Tel. from అ + పొద్దు] adv. Then, at that time (This is also used as a defective noun.) Dative అప్పటికి at that time, అప్పట్లో (locative) at that time. అప్పటినుండి since that time. అప్పుడు చెప్పేటప్పటికి when he said so. మరొకప్పుడు at another time. In compounds it means 'When', as వాడు వచ్చినప్పుడు when he came. ఒకప్పుడు వచ్చెను ఒకప్పుడు పోయెను he sometimes came and sometimes stayed away. అప్పుడే (emphatic form) just then, already. అప్పుడే పుట్టిన బిడ్డ a child just born. **అప్పుడప్పుడు** now and then. అప్పటివారు the rulers of those days, the then primes.

అప్రకాశముగా *a-prakāśamugā.* [Skt.] adv. In secret.

అప్రతికారము *a-pratikāramu.* [Skt.] n. Ingratitude. కృతఘ్నుడు. అప్రతికారమున్ సైరింపుమీ నిందలన్ M. IV. ii. 281.

అప్రతివ్యూఢుడు *a-prati-dvandvuḍu.* Skt.] n. He who is incomparable or matchless in battle.

అప్రతిష్ఠ *a-pratishṭha.* [Skt.] n. Bad reputation, disgrace.

అప్రతిహతము *a-pratihatamu.* [Skt.] adj. Irresistible. అప్రతిహతుడై, అడ్డులేనివాడై. అప్రతిహతరోషుడు he who is irresistible in wrath.

అప్రత్యక్షము *a-pratyakshamu.* [Skt.] adj. Imperceptible, invisible.

అప్రదక్షిణము *a-pradakshiṇamu.* [Skt.] n. Walking round (a corpse, &c.) presenting the left hand towards it.

అప్రధానము *a-pradhānamu.* [Skt.] n. Unimportant, secondary. **అప్రాధాన్యము** *a-prādhānyamu.* [Skt.] n. Inferiority.

అప్రమాణము *a-pramāṇamu.* [Skt.] n. Perjury, a false oath. అసత్యము, కల్లప్రమాణము. అప్రమాణికుడు one who forswears himself. A rogue; a liar.

అప్రమేయము *a-prameyamu.* [Skt.] adj. Incomprehensible; inconceivable; beyond human understanding. అపరిచ్ఛిన్నము, గుణము లేనివి, విశేషణములు లేనివి. **అప్రమేయుడు** m. God, the incomprehensible one. దేవుడు.

అప్రయత్నము *a-prayatnamu.* [Skt.] n. Absence of effort, indifference.

అప్రయోజకము *a-prayojakamu.* [Skt.] adj. Unserviceable, fruitless, useless. ఉపయోగము లేనిది, పనికిరాదు. **అప్రయోజకుడు** m. A useless man.

అప్రశస్తము *a-praśastamu.* [Skt.] adj. Not excellent, worthless, contemptible, not public, secret, hidden. అప్రసిద్ధము, రహస్యము, మరుగైనది, పనికిరానిది.

అప్రసిద్ధము *a-prasiddhamu.* [Skt.] adj. Not known to the world, not public, secret, hidden. అప్రసిద్ధుడు, రహస్యుడు, మరుగైనవాడు. **అప్రసిద్ధి** n. Infamy. అపకీర్తి. Obscurity.

అప్రాప్తవ్యవహారుడు *a-prāpta-vyavahāruḍu.* [Skt.] n. A minor in law; one who is under age.

అప్రాప్యము *a-prāpyamu.* [Skt.] adj. That which is unattainable.

అప్రాయశ్చితుడు. See అప్రాయశ్చిత్తుడు

అప్రాశ్యుడు *a-prāśyuḍu.* Skt.] n. An outcaste, he who is not fit to eat with others. అస్పృశ్యుడు, శ్రేష్ఠుడు.

అప్రియము *a-priyamu.* [Skt.] n. Disagreeableness. Enmity, hatred. శత్రుత్వము.

అప్సరస or **అప్సరస్త్రీ** *apsarasa.* [Skt.] n. Heavenly nymph: a celestial courtesan. స్వర్గస్త్రీ, దేవకాంత.

అబంధర *a-bandara.* [Tel.] n. Disorder, confusion, irregularity. తారుమారు.

అంతరగాఁడంటే adj. Disorderly, confused, irregular. ఉదా॥ అంతరగాఁడంటే.

అంబలి *abalee.* [Tel.] n. A ladle, a spoon made of a cocoanut shell. ఉదా॥ అంబలిపాత్ర.

అంబుచేప *ambu-chépa.* [Tel.] n. A fish, a species of Balistes (Russell, Fishes, plate 21.)

అఁబద్ధము *a-badhdhama.* [Skt.] adj. False, untrue, erroneous, wrong. అఁబద్ధమైన. నేను అన్నమాట అఁబద్ధము what I said was wrong, or not true. **అఁబద్ధము** n. A lie, falsehood. అఁబద్ధం, అను **అఁబద్ధపుడు** n. A liar. అఁబద్ధీకుఁడు.

అఁబల *a-bala.* [Skt. lit. the weak one.] n. A woman. ఆఁడు.

అఁభిధేయము *a-bhidheyama.* [Skt.] adj. Unobjectionable. అఁభిధేయమగు. ఇది అఁభిధేయము it is not open to objection.

అఁబీసు *abisu.* [Tel.] n. To go for an airing, or for a walk. ఎక్కడకు, తిరుగు.

అఁబ్జము *abjama.* [Skt. అప్ + జ lit. water-born] n. A lotus. A conch. ఇది, ఇది, ఇది, name of a particular form of the lines in the hand. **అఁబ్జజుడు** or **అఁబ్జభవుడు** *abjajudu.* [Skt.] Brahma (being born from the lotus.) **అఁబ్జనయన** *abja-nayana.* [Skt.] The lotus-eyed (one.) **అఁబ్జబాంధవుడు** n. The sun. అఁబ్జము, **అఁబ్జి** or **అఁబ్జుడు**. n. The moon. ఇందుడు.

అఁబ్దము *abdama.* [Skt.] n. A year. A cloud. ఏఁబ్దము, మేఘము. అఁబ్దము or శతాఁబ్దము a century. అఁబ్దసహస్రము a thousand years.

అఁబ్ధి *abdhi.* [Skt. అప్ + ధి] n. The sea. ఉదా॥ అఁబ్ధి Lakshmi, having been produced at the churning of the sea of milk. అఁబ్ధిఁస్థి submarine fire. అఁబ్ధిఁస్థము n. Coral. పగడము.

అఁబ్బ *abba.* [Heb. Abba. Aryan *Pa.*] n. A ఆఁబ్బతోడు I swore by my father. ఏమి వాఁడి అఁబ్బ this man is ten times worse than he is. ఇంకఁబ్బకు పోయి చెప్పు go and tell your granny. **అఁబ్బ, అబ్బా** or **అఁబ్బబ్బా!** An interjection of grief or admiration a common exclamation. అయ్యో!

అఁబ్బకఱ్ఱ *abba-karra.* [Tel.] n. An ignorant fellow.

అఁబ్బరము *abbarama.* [Tel.] adj and adv. To a surprising degree. n. A wonder, a marvel. ఆశ్చర్యము.

అఁబ్బాటు *abbatu.* [Tel.] n. Closeness, crowdedness as in a crowded room. ఇంట్లో ఎక్కువ అఁబ్బాటుగా ఉన్నది. Syn. of.

అఁబ్బాయి *abbayi.* [Tel.] n. My lad! అఁబ్బాయి, పిల్లవాఁడు

అఁబ్బురపడు *abburapadu* Tel. అఁబ్బురము+పడు] v. n. To grope. తొట్రుపడు. To get hurried. తొందరపడు.

అఁబ్బే or **అఁబ్బేఁడు** *abbe.* [Tel.] n. My lad! అఁబ్బాయి, పిల్లవాఁడు.

అఁబ్బు *abba.* [Tel.] v. n. To come into one's enjoyment, possession, or power; be obtained or gained. ఇది నాకు, ఇది అఁబ్బదు. ఇది నాకు అఁబ్బినట్లుగా. the luck is too good to last; that is, he is not worthy of such good fortune, and it will not stick by him. ఇది వాఁడికి అఁబ్బకుండా they will prevent his getting it.

అఁబ్బురము *abburama.* [Tel.] n. Surprise, amazement, astonishment. ఆశ్చర్యము. "ఇంతయు నీ అఁబ్బురంబో." N. iii. 211. **అఁబ్బురపడు** to be surprised. **అఁబ్బురపాటు** *abburapatu.* [Tel.] n. Surprise, amazement. ఆశ్చర్యము.

అఁబ్బెండ *abbenda.* Tel.] n. A kind of plant. ఇది ఒక చెట్టు. "అఁబ్బెండ కొమ్మలన్" M. iv. 4.

అభ్యాసము *abhyasama.* [Tadbhava form of Skt. అభ్యాస.] n. Practice. అలవాటు.

అబ్రమ *abrama.* [Another form of అబ్బురము] adj. Wonderful, amazing. అబ్బురపడు. n. Wonder, marvel. అద్భుతము. T. ii. 77. "నుదుటయాతుల కంటిపాటలమిట బ్రహ్మ." N. i. 167 **అబ్బురపడు** v. n. To wonder. ఆశ్చర్యపడు.

అబ్రహ్మణ్యము *a-brahmanyamu.* [Tel.] n. A deed improper to be done by a Brahmin; an unbrahminical or sacrilegious act; an exclamation meaning 'to the rescue! a heinous sin is about to be committed!' Crying for quarter. ముద్ర, అనన్యాయ్య, పాపముద్ధతి చేయుట. "ఈ న్యాయాలాంటి లో గాని యేయవతారంలోగాని బ్రహ్మణ్యం చెప్పుచుండ." Swa. iii 137. "బ్రహ్మణ్యం పాహిపాహీ అని బ్రహ్మణ్యం చేస్తూ." N. ii. 490.

అబ్ధి *ab-dhi.* [Skt.] అప్+ధి] n. Ocean, as being the heap of waters. సముద్రం. "యబ్ధి బ్రాహ్మణుడ." A. vi. 158.

అబ్రాహ్మణుడు *a-brahmanudu.* [Skt. A non-Brahmin

అబ్లింగము *ab-lingamu.* Skt. అప్ = water. n. The watery principle Hydrogen.

అబ్లోము *ablomu.* ? n. *Hbls.* The *wake* of a ship. ఓడవెనుకభాగపు చూపు నీళ్లలో కనిపించేది.

అభ్యాము *abyamu.* [H.] n. (Lit. Doors, chapters.) Miscellaneous revenue accounts. "The usual heads in Revenue accounts are Mal and Abwab. The Mal or Regular revenue is collected on land and customs, including taxes on liquors, &c. The Abwab, or Miscellaneous includes the difference of exchange (often considerable) between that of the market and the fixed rate at which the revenue of the district is paid, casual aid or support of the Government officers, fees to the shroff, and contributions to various feasts." Malcolm, vol. ii. p. 48.

అభంగురము *a-bhanguramu.* [Skt.] adj. Imperishable, eternal. చెడనిది మైన. "అ స్థిరమగు స్వామిసేవలంబొందులను ఫలమిలలోన." R. ii. 94.

అభమశుభము *abhama-subhamu.* [Skt. శుభము] n. (Conversational) Evil and good, right and wrong. ఆ పిల్లవాడు అభమశుభము ఎరుగకమునుపు before that boy was old enough to know good from evil.

అభయము *a-bhayamu.* [Skt. lit. fearlessness.] n. An assurance of security; warrant of safety, a promise of shelter, impunity or protection. భీతుడుకాకుడనుట, నీకు భీతుడు లేదు నేను ఉన్నాడనుట, భీరుత్వం. అయం మాం భయాన్నివారయత్వాడు he told me not to be afraid. అభయహస్తము the hand of protection.

అభవుడు *a-bhavudu.* Skt. lit. the unborn one.] n. God. దేవుడు.

అభాండము *a-bhandamu.* [Origin not known.] n. False or unjust accusation, slander. పెద్దలపై తప్పు మోపడం; అపవాదు. ప్రాణం పోయే అభాండము a false complaint.

అభాగ్యము *a-bhagyamu.* Skt.] adj. Unfortunate, luckless, wretched. దౌర్భాగ్యపు మైన, దురదృష్టము.

అభావము *a-bhavamu.* Skt.] n. Non-existence, nonentity, want. లేమి. **అభావము** adj. Non-existent. లేని

అభిక్రమము *abhi-kramamu.* [Skt.] n. Expedition. పై మీదికి వెళ్లడం దండెత్తి పోవుట.

అభిఖ్య *abhikhya.* [Skt. n. Name, title; splendour, glory; fame. పేరు, కీర్తి, ప్రసిద్ధి.

అభిగమనము *abhi-gamanamu.* [Skt.] n. Motion towards, a going to. ఎదురుగా పోవడం.

అభిఘారించు *abhi-gharinchu.* [Skt.] v. a. To put a few drops of clarified butter upon rice before eating or before the rice is put into the sacrificial fire to purify the food. తినేటప్పుడు అన్నంలో నేతిని వేసుకోవడం లేదా యజ్ఞంలో వేయడానికి ముందు అన్నంలో నేతిని వేయు.

అభిఘారము *abhi-ghāramu.* [Skt.] n. Ghee or clarified butter. నేయ్యి, usually putting a few drops of clarified butter upon rice prior to eating: or putting it in the sacrificial fire to purify the rice.

అభిఘాతము *abhi-ghātamu.* [Skt.] n. Striking together, collision. కొట్టడము, తాకుడు, దెబ్బ, కొట్టుకొనుట, అదురుట. అభిఘాతజ్వరము fever caused by exhaustion.

అభిచరించు *abhi-charintu.* [Skt., v. n. To roam, stroll. సంచరించు, తిరుగు. **అభిచరుడు** n. A servant, an attendant. దాసుడు, పరిచారకుడు. A companion. చెలికాడు, స్నేహితుడు. **అభిచారము** n. An incantation to injure or destroy, a magical ceremony to procure the death of an enemy. శత్రువు, వైరుల నశింపజేయు మంత్రము.

అభిజనము *abhi-janamu.* [Skt.] n. The birth-place. Caste, A caste-mark as a title. Fame. పుట్టినచోటు, కులము, కులానికి చెందిన ఒక గుర్తు, ఖ్యాతి. **అభిజనుడు** n. A man of high birth. ఉన్నత కులుడు. **అభిజనమదము** pride of ancestry.

అభిజాతము *abhi-jātamu.* [Skt.] adj. Born, produced. **అభిజాతుడు** a high caste man, a man of a high family. పుట్టినవాడు, ఉన్నత కులుడు.

అభిజిత్తు, అభిజిత్తువేళ or **అభిజిల్లగ్నము** *abhi-jittu.* [Skt.] n. The Zenith, midday, the 24 minutes immediately preceding and the 24 following, midday. మధ్యాహ్నం ఎదుట మరియు వెనుక ఘడియలు.

అభిజ్ఞానము *abhi-jnānamu.* Skt.] n. A mark, a sign చిహ్నము. Intelligence, cleverness. **అభిజ్ఞుడు** n. A learned man, he who is skilled or conversant; a genius. ప్రవీణుడు, విద్వాంసుడు, నిష్ణాతుడు, తెలిసినవాడు. **అభిజ్ఞాలు** n. A genius, an expert. ప్రవీణుడు, నిష్ణాతుడు.

అభిఢ *abhidha.* [Skt.] n. A figure of speech. ఒక శబ్దాలంకృతి, సంశ్లేషణలను మొదలగునవి కలుపుట.

అభిధానము or **అభిధేయము** *abhi-dhānamu.* [Skt.] n. A name, an appellation, a title. నామము, పేరు. **అభిధాయకము** adj. Designated. చెప్పబడునది ఈ పదములు ప్రథమా విభక్త్యంతములు as these words express the nominative.

అభినందించు *abhi-nandintu.* [Skt. v. n. To be delighted, rejoice. సంతోషించు. n. **అభినందనము** joy.

అభినయించు *abhi-anjintu.* Skt., v. n. To express emotions by looks, gestures, &c., as actresses do. స్త్రీలు చేసే విధంగా అభినయాన్ని ప్రదర్శించడము, అనగా కళ్ళతోనూ అంగముల ఆకృతి ప్రదర్శించడం. **అభినయము** *abhi-nayamu.* Skt.] n. Action and posture expressive of sentiment, especially the gestures and movements of dramatic representation. స్త్రీ వేషధారణతో చేసే నటన కార్యము మొదలగునవి.

అభినవము *abhi-navamu.* [Skt. adj. New, modern నూతనమైన, క్రొత్త. **అభినవకాళిదాసు** "The modern Kalidasa." This is equivalent to "The Milton of our days" or, a Byron, a Moore" merely denoting an excellent poet.

అభిషు *abhishu.* [H.] n. Opium. నల్లమందు అఫీమ్ milk opium, which is sold in leather bags like bladders.

అభినివేశము *abhi-nivesamu.* Skt.] n. Ardour, zeal, enthusiasm, earnestness, పట్టు, శ్రద్ధ, మోజు.

అభిపరిణుతము *abhi-parinutamu.* Skt. v. a. To praise, applaud, extol. స్తుతించు, కొనియాడు. **అభిపరిణుతము** adj. Lauded, celebrated, praised, స్తుతింపబడినది, శ్లాఘింపబడినది. **అభిపరిణుతి** n. Praise స్తుతి.

అభిపన్నసము *abhipannamu.* [Skt.] n. A fit. A morbid state of the three humours.

ఆంధ్రులు చోడ్యులయుద్ధమున పన్నిపారిపోయెను. వానిసైన్య శ్లేష్మగోపాలు క్రుంకించి మాదయ్య వద్ద అయి చేయుయుద్ధములు క్రమముయొక్క అవస్థిని సంశీ పన్నిపాతము.

అభిపాతము *abhi-patana.* [Skt.] n. Falling, పడుట. Vasu. iv. 12.

అభిప్రాయము *abhi-prayana.* [Skt.] n. Opinion, sentiment, notion, idea, thought, design, meaning, signification, import. ఉద్దు, తాత్పర్యము **అభిప్రేతము** adj. Intended, designed, aimed at. ఉద్దేశించిన.

అభిభవము *abhi-bhavana.* Skt.] n. Insult, dishonour, disgrace. అవమానము, అవజ్ఞ. **అభిభవించు** v. To insult. అవమానించు **అభిభూతము** adj. Defeated, humbled, subdued. ఓడిపోబడిన, అణగిపోయిన, లొంగిన లొంగుట అయిన. R. i. 79.

అభిమంత్రించు *abhi-mantrinsa.* [Skt.] v. a. To call on, address, conjure, raise by spells, invoke. To consecrate by a formula. పిలుచు, ఆహ్వానించు, మంత్రశక్తులచే పిలుచు. **అభిమంత్రితము** adj. Devoted, consecrated, a certain formula having been pronounced over it. మంత్రించిన **అభిమంత్రణము** *abhi-mantranana.* n. Calling to, addressing, inviting, a consecration, benediction by religious formula. ఆహ్వానము, పిలుపు, మంత్రించుట.

అభిమతము *abhi-matam.* [Skt.] n. Desire, wish, inclination, consent, approbation. ఇచ్ఛ, సమ్మతము. **అభిమతము** adj. Wished, approved, acceptable. ఇష్టమైన, అంగీకారమైన.

అభిమానము *abhi-manana.* [Skt.] n. Pride, self-esteem, haughtiness Patronage, protection. Affection, regard, care, love, favour. ఎన్నిక, పూజ, రక్షణ. **దేశాభిమానము** love of one's own country, patriotism. తాను దేహరక్షణము కొనుట he pays great attention to his own ease, he is luxurious. **అభిమానపుత్రుడు** one who passes for one's son, or is looked upon as a son, or, supposed to be his child. అభిమానపుత్రత్వము an understood or attributed sonship. మము అభిమానము చూడు I beg your patronage. నా యందు నిండా అభిమానముగా మెలగినాడు he has treated me honourably. ఒకనియందు పక్షపాతము చేయు to be partial to a person. అభిమానము లేకుండు one without affection, unkind. **అభిమాని** n. He who loves. పక్షపాతము గలవాడు, మతాభిమాని a bigot, పక్షపాతి one who stands up for his caste. దేశాభిమాని the advocate for his country, he who loves his country, a patriot. **అభిమానించు** v. a. To honor, favour, protect, patronise, regard with kindness. ప్రేమించు, పూజించు.

అభిముఖము *abhi-mukham.* [Skt.] adj. Fronting, facing, having the face towards, (fig.) Propitious, favourable. Allayed or subdued as disease or anger. ఎదురైన, ఎదురుగా ఉన్న facing the sun, ఎండ ఎదురుగా ఉండు turn your face to me. **అభిముఖమగు** v. n. To face, turn towards. ఎదురుగా చూచు, ఎదురవు, ఎదురుపడు, ఎదురగు when the fever was on the turn. **అభిముఖుడు** n. He who faces. ఎదురైనవాడు, ఎదురుపడిన వాడు turning towards us. ఆ పర్వతాభిముఖుడై అతడు he turned his face towards the mountain and said. BD. iii. 1855.

అభియాతి *abhi-yati.* [Skt.] n. A foe, an enemy. శత్రువు. R. v. 128.

అభియోగము *abhi-yoganu.* [Skt.] n. Application, strong effort; challenging to fight. **అభియోగపత్రము** a complaint made in writing, a plaint. **అభియోగి** *abhi-yogi.* [Skt.] n. A plaintiff, an enemy.

అభిరక్షితము *abhi-rakshitam.* [Skt.] adj. Protected, guarded.

అభిరతి *abhi-rati.* [Skt.] n. Attachment, love. ప్రేమ.

అభిరామము *abhi-ramamu,* [Skt.] adj. Beautiful, engaging, agreeable. మనోజ్ఞమైన, రమ్యమైన.

అభిరుచి *abhi-ruchi.* [Skt.] n. Wish, desire, taste, relish, inclination. కోరిక, ఆశ, ఇష్టత.

అభిరుచిరము *abhi ruchiramu.* [Skt.] adj. Very pretty.

అభిరూపము *abhi-rupamu.* adj. Learned, pleasing, handsome. నమస్కారాన్ని. మనోజ్ఞమైన.

అభిలషించు *abhi-lashinchu.* [Skt.] v. n. To desire, wish. కోరు. **అభిలాష** n. Desire, wish, inclination. ఆశ, కోరిక, ఇష్టం. అభిలాషయుక్తుడై being inclined. అతడు అభిలాషరహితుడై as he was disinclined. **అభిలాషి** n. He who loves. కోరువాడు, ఆశించువాడు. న్యాయాభిలాషి he who loves justice.

అభివందనము *abhi-vandanamu.* [Skt.] n. Salutation, prostration. నమస్కారము, ప్రణామము. **అభివాదనము** *abhivadanam.* [Skt.] n. Salutation, prostration, reverence. నమస్కారము, వందనము, ప్రణామము. పాదాభివందనము పాదములు తాకి నమస్కరించుట. పాదాభివందకుడు one who salutes by falling at one's feet.

అభివృద్ధి *abhi-vriddhi.* [Skt.] n. Increase, improvement, progress, augmentation. పెంపు, సంతానాభివృద్ధి వంశాభివృద్ధి increase of a family. **అభివృద్ధిచేయు** v. a. To increase, swell, improve, augment పెంచు, అభివృద్ధి చేయు. **అభివృద్ధియగు** v. n. To increase, prosper. అభివృద్ధి అవుతుంది, పెరుగు.

అభివ్యక్తి *abhi-vyakti.* [Skt.] n. Revelation, declaration, expression, making evident. Reflection. ప్రకాశము, ప్రకటన, స్పష్టీకరణ, వ్యక్తీకరణ.

అభిశస్తము *abhi-sastamu.* [Skt.] adj. Calumniated, falsely accused. నిందింపబడిన. **అభిశస్తుడు** n. He who was calumniated, or falsely accused. నింద వేయబడినవాడు.

అభిషంగము *abhi-shangamu.* [Skt.] n. A defeat, overthrow, calumny, false accusation. ఓటమి, పరాభవము, అపవాదము, నింద.

అభిషేకము *abhi-shekamu.* [Skt.] n. Installation by anointing, initiation, royal unction, bathing, anointing, inauguration. కొట్టడం, పూయడం, పోయడం. దేవత విగ్రహానికి స్నానం చేయించిన after the idol was bathed. నూనెతో అభిషేకం anointing with oil. పసుపు అభిషేకం a particular rite of pouring turmeric powder over the head of an idol on the sixth day of the annual feast called కల్యాణోత్సవం. పట్టాభిషేకము coronation of a king. రాజుకు పట్టాభిషేకం చేయు to crown a king. రాజకుమారుడు పట్టాభిషేకం చేసినప్పుడు the prince showered beauties upon the poet. కవికి పట్టాభిషేకం చేసి to pour boiled rice over an image. **అభిషేకించు** v. t. To bathe, anoint. స్నానం చేయించు, అభిషేకం చేయు. **అభిషిక్తము** *abhi-shiktamu.* [Skt.] adj. Installed by anointing, bathed, anointed. పట్టాభిషేకం చేయబడిన, స్నానం చేయించిన, అభిషేకం చేయబడిన. **అభిషిక్తుడు** n. He who is inaugurated or installed, he who is bathed or anointed. పట్టాభిషేకం చేయబడినవాడు, స్నానం చేయించినవాడు. **అభిషేచనము** *abhi-shechanamu.* [Skt.] n. Sprinkling, inauguration.

అభిసంచారము *abhi sancharamu.* [Skt.] n. A wandering about.

అభిసంధానము *abhi-sandhanamu.* [Skt.] n. Cheating.

అభిసంపర్కము *abhi-sampargamu.* [Skt.] n. Close contact.

అభిసరింతు *abhi-sarintu.* [Skt.] v. t. To go after, or follow one another, as lovers, to a particular place previously determined upon. ప్రియురాలికొరకొ నర్థించి పోవు. "గోమినివిజనాథుల నభిసరించిపోయి" కవిక. 4 ఆ. **అభిసారిక** *abhi-sārika.* [Skt.] n. She who keeps or makes an assignation. నామనిని బిలోని సంకేతిస్థానమునకు పోవు నది. A v. 124.

అభిహారము *abhi-hāramu.* [Skt.] n. Robbing; taking up arms against.

అభిహితము *abhi-hitamu.* [Skt.] adj. Said, spoken, declared.

అభీప్సితము *abhipsitamu.* [Skt.] adj. Desired, wished for. కోరిన. **అభీప్సితము** n. Desire, love. కాంక్ష, ఇచ్ఛ, కోరిక.

అభీరువు *a-bhīruvu.* [Skt.] n. The undaunted one. Name of a plant, *Asparagus Racemosus* పిల్లిపీనరి చెట్టు.

అభీషువు *abhishuvu.* [Skt.] n. A ray of light. కిరణము.

అభీష్టము *abhishtamu.* [Skt.] adj. Wished, desired, beloved. ప్రియమైన, కోరబడిన. **అభీష్టము** n. Wish, desire, inclination. ఇష్టము, కోరిక, కోరబడినది.

అభూతము *a-bhūtamu.* [Skt.] adj. Non-existent. లేని, అవిద్యమానమైన. **అభూతకల్పన** *a noval invention.*

అభేదము *a-bhēdamu.* [Skt.] adj. Identical, similar, alike. అనే. ఇవియొక్క భేదము "V and B are alike:" that is, many words use either letter at pleasure: అవియొక్క భేదము, i. e., L and D are alike: thus we may write నాలికేరము *nālikēramu*, or నాడికేరము *nāḍikēramu*. **అభేదము** n. Identity, similarity. భేదములేమి, ఐక్యత. **అభేద్యము** adj. Solid, indivisible, impenetrable. దృఢమైన, భేదింపశక్యముకాని.

అభ్యంగము, అభ్యంగనము or **అభ్యంజనము** *abhyangamu.* [Skt.] n. Rubbing the body with an unctuous substance. Anointing, oiling. కీలుట. **అభ్యంజనమాడుకొను** to anoint one's self. **అభ్యంజనస్నానము** an oil bath.

అభ్యంతరము *abhyantaramu.* [Skt.] n. Obstacle, delay, hindrance, impediment. A central place, an included place, an interval. విఘ్నము, అంతరము, ఆటంకము. **అభ్యంతరముచేయు** v. a. To hinder. విఘ్నము నుండజేయు.

అభ్యనుజ్ఞ *abhy-anugya.* [Skt.] n. Permission, leave. సెలవు, ఉత్తరువు.

అభ్యర్చన *abhy-archana.* [Skt.] n. Worship, reverence. పూజ. **అభ్యర్చించు** *abhyarchintsa.* v. t. To worship. **అభ్యర్చితుడు** one who is worshipped.

అభ్యర్హము *abhyarhamu.* [Skt.] adj. Contiguous, near, close. దగ్గరయైన.

అభ్యర్థించు *abhyarthintsa.* [Skt.] v. t. To desire, to pray, to beg. **అభ్యర్థితుడు.** who is prayed to, one who is solicited.

అభ్యవహారము *abhy-avahāramu.* [Skt.] n. Eating, food. భక్షణము, ఆహారము.

అభ్యసించు *abhyasintsa.* [Skt.] v. a. To exercise, practise, learn, study. అలవాటుచేయు, కూడుకొను, నేర్చుకొను. **అభ్యసింపచేయు** to cause to practise or learn **అభ్యసితము** *abhyasitamu.* [Skt.] adj. Practised, exercised, skilled. Learned, expert. అలవాటుపడిన, నేర్చుకొనిన, బహుపఠిన, నేర్చుకోబడిన. **అభ్యసనీయము** *abhyasanīyamu.* n. That can be practised or learned. **అభ్యాసము** *abhyāsamu.* n. Practice, exercise, study, use. కూడుక, అలవాటు. **అక్షరాభ్యాసము** learning [illegible]. **అభ్యాసము చేయించు** to practise

అభ్యాగతుడు *abhy-agatudu.* [Skt.] n. A guest, a visitor, one who drops in at dinner. అభ్యా. అభ్యాగతసత్కారము or అభ్యాగత పూజ courteous reception of a guest. Welcome given to a guest.

అభ్యుత్థానము *abhy-utthánamu.* [Skt.] n. Rising, rising to welcome a person. లేచుట, ఎదురుపోవటము, లేచి మర్యాదచేయు పూజ, గౌరవము.

అభ్యుదయము *abhy-udayamu.* [Skt.] n. Welfare, happiness, prosperity. మంగళము, క్షేమము. అభ్యుదయమునుబట్టియిచ్చిరి so that his prosperity may ever increase.

అభ్యుదితుడు *abhy-uditudu.* [Skt.] n. A man asleep at sunrise. సూర్యోదయకాలమందు నిద్రపోవువాడు.

అభ్రకము *abhrakamu.* [Skt.] n. Talc, Mica. భూమిలోనుండి అభ్రకపు పెంకులుగాంచి వజ్రము. కాకి బంగారము.

అభ్రము *abhramu.* [Skt.] n. The sky, a cloud. ఆకాశము, మేఘము. అభ్రంలిహము heaven-kissing, sky-touching. అభ్రగము *abhragamu.* [Skt.] n. A sky-rover, i.e., a bird. పక్షి. అభ్రగపతి the eagle as being the king of birds. గరుడుడు. అభ్రమణి *abhra-mani.* [Skt.] n. The gem of the sky, i.e., the sun. సూర్యుడు.

అమ *ama.* [Tel.] n. Mother. క్ష. Another form of అమ్మ.

అమంగళము *a-mangalamu.* [Skt.] adj. Unhappy, unpropitious, abominable. అశుభము, చెడ్డ.

అమంజి, or అమంజీ *amanji.* [Tam.] n. Unpaid labour, work done by people who are impressed for service. Drudgery. వెట్టిపని.

అమందము *a-mandamu* [Skt.] adj. Not slow, violent, not little, great, extreme. గొప్ప. అమందకోలాహలము

అమందారము *a-mandáramu-ga.* [Skt.] adv. Abundantly, greatly, plentifully. విస్తారముగా. "మందారమరందమందమధువు లీనన్ మధువ్రతవ్రాతంబులు వేడుకొల్పి" N. ii. 125.

అమడలు or అమడదిళ్లలు *amadalu.* [Tel.] n. Twins. కవలలు అమడయిండ్లు similar chambers, twin rooms. అమడకాయ a twin fruit, two fruits grown into one.

అమరకము or, అమరము *amarakamu.* [Tel.] n. A feudal tenure, i.e., land given to a chieftain on the condition that he shall supply the king with certain troops when required. Land. అమర్చి మైన్యమ్ము కొంత మందును సిద్ధపరచి యుంచుటకై పంపుమాట చిన్నారాయ ఒకటి మైకొని, వేగపడుచు వాడు వెడలిపోయె Krishna Raya Vij. ii. 68. "మమ అమరాగ్రహారమ్ము నిచ్చినవాడవు రాజ్యమందుల్ కమర్చు దీనాదులు విముఖమగు నాయనుచెన్న లేల, నిలిచినవారలకుగా గణనచెన్న వెయ్యిబిరాగు పంపకం పొరిగుల మీదండు, మనోజ్ఞవి స్వర్ణి వాల్లాలకుగా. ఇరువదినాలుగుంటులు, వరకిగా వెయ్యిటపెక్కు లనుగూరుపుటల్, వెలయ నాజ్ఞాపత్రలిఖిత, పరవశ్యస్థిరయుక్తయుక్త విధుడాత్మా. ధరణిలు వేయింటికన్న న్యాయియుడాన్నవేలా లమ్మయ్యవ్వ దివేల ప్రజకు దెల్లనబ్బురమ్మలం తీసుమయుమను దమేనికి దిరిలక్ష్మమిమున్ని" అనిపోలు వీమ అమరాపకి పాలించుచుండుచు he held the Gandicota lands on feudal tenure. స్వామిరాకి అమరమాగా యిచ్చిన గ్రామము a grove granted in free gift to the god. అమరనా యకుడు he who enjoys a feudal tenure. అమరనాయంకరము the kindship of a feudal tenure.

అమరశిలాగంధకము *amara-sila-gandhakamu.* [Skt.] n. Sulphur or brimstone.

అమరాపగ *amar-apaga.* [Skt.] n. The Ganges of heaven. ఆకాశగంగ. M. I. v. 5.

అమరు *amaru.* [Tel.] v. n. To be fit or proper, be agreeable, be prepared. ఒప్పు, అను, తగు యుండు. వానికి అన్నము సమ్మగా అమరలేదు

the dinner was not such as befitted him. వానికి అన్ని అమరియున్నవి he has every thing right with him, he wants nothing. "ఆమరదు సిపాత్యున్నదా." P. ii. 49.

అమర్చు or **అముకుము** or **అమరించు** *amarincu*. [Tel.] v. a. To prepare, make ready. To engage. To provide, supply, furnish. సిద్ధముచేయు, జాగ్రతచేయు. ప్రయాణమునకు కానలసినదానిని అమర్చుకొను he prepared every thing for the journey. "పాప్తులమేఁ బేడుఁ దెలియమ్మచ్చి" H. i, 230. "అధిపు వృత్తికిఁదెమ్మరించుమని పిట్టునుమచుఁగా." P. i. 177. **అమరిక** *amarika*. n. Neatness. అందము. Tranquility, quietness, mildness. శాంతము, నెమ్మది. అమరికలవాడు he who has presence of mind.

అమరుడు *a-marudu*. [Skt.] n. An immortal, a god. దేవుడు. అమరావతి the Immortal city. Name of Indra's abode. **అమర్త్యుడు** *a-martyudu*. [Skt.] n. An immortal, a deity, a god. దేవుడు.

అమర్యాద *a-maryāda*. [Skt.] n. Incivility, disrespect; dishonour. అగౌరవము.

అమర్షము *amarshamu*. [Skt.] n. Rage; wrath. కోపము.

అమలము or **అమలినము** *a-malamu* [Skt.] adj. Stainless, pure, clean. దోషములైన, పరిశుద్ధమైన, కల్మషములైన. **అమలినుడు** *a-malinudu*. [Skt.] n. He who is holy, sinless, pure. The Deity. దేవుడు.

అములు *amalu*. [H.] Authority, reign, sway, government. An office or post, a public charge. Execution, fulfilment, the period of one ruler's government. పీలుబడి, కొలతలను, హయాము. అతని అములలో in his reign or sway. ఆ కలక్టరుగారి అములలో in that Collector's days. ఆ తీర్పు అములులోకి వేబడిన తరువాత after the decision was executed. వానిమీఁ అములుచేసినారు they took steps against him, they put in force against him. **అమల్దారుడు** an Amildar, i.e., one who exercises authority. One who puts government orders into force. A Tahsildar or revenue officer in charge of a Taluq.

అమవస *amavasa*. [from Skt. అమావాస్య] n. The new moon.

అమాంతము *amāntamu*. [H.] adv. Unexpectedly, all at once. Totally, wholly. ఎటుక్కుఁ, చూపక్కున్న. ఆ కొండను అమాంతముగా ఎత్తినాడు he raised the rocks bodily. **అమాంతగాడు** [H.] n. An interloper, వడిదొల్లగాడు. also, a petty dealer. చిల్లరచేసేవాడు. **అమాంతవర్తకము** Interloping. tricks in trade. చేయములో వడుపువచ్చి కొంటు కొనిపోవడము. **అమాంతవర్తకుడు** An interloper in trade. వడిదొల్లగాడైన వ్యాపకుడు.

అమాంసుడు *a-māmsudu*. [Skt.] n. He who is feeble or thin. దుర్బలుడు.

అమాత్యుడు *a-mātyudu*. [Skt.] n. A king's minister. మంత్రి.

అమాదిబుసు *amādibusu*. [H.] n. Goods, market wares, as grain or vegetables.

అమానతు *amānatu*. [H.] Deposit, charge, anything given in trust.

అమానీ *amānī*. [H.] Land in charge of a revenue collector on the part of the government, as distinguished from that which is farmed out. అమానీగ్రామములు villages under the immediate care of a collector. ఇనాము అమాని అయిపోయినతరువాత after the land was taken into the collector's own charge. ఆ శ్రోత్రియము అమానీదారులు చేకుకొన్నతరువాత after the land held on private tenure was taxed. అమానీభూములు Crown lands, lands that are in the hands of a collector on behalf of Government. అమానీబాకీబాబు sundry farms under a Collector's management. పన్ను లేకుండా మేడిపాలు ఇచ్చేభూమి.

అమానుకొట్టి *amánukottu.* [H.] n. A beetle and pestle for pounding betelnut. వక్కలు దంచే రోలు రోకలి.

అమానుషము *a-mánushamu.* [Skt.] adj. Beyond the power of man. Supernatural. Inhuman, below human nature. మనిషికి అందినది.

అమారు, అమారుతాము [Port. *amarra.*] v. n. Tenable. పొదు, పిడుంకరు పొదు.

అమావాస్య or అమాస *amávásya.* [Skt.] n. The last day of the lunar month on which the moon is invisible. దర్శము.

అమిడి Same as అవిడి (q. v.)

అమితము *a-mitamu.* [Skt.] adj. Interminable, unlimited, immense. Vast, prodigious, immoderate, exorbitant. విస్తారమైన.

అమిని *amini.* [H.] n. Ameen, a petty revenue officer.

అముద్రితము *a-mudritamu.* [Skt.] adj. Not sealed up, not stamped. ముద్రవేయుటకు.

అమూల్యము *a-múlyamu.* [Skt.] adj. Priceless, invaluable. అమ్మశక్యమైన, విలువలేని.

అమృతము *a-mritamu.* [Skt.] n. Nectar, ambrosia. Water, milk, clarified butter, the residue of a sacrifice. Final emancipation from matter and absorption in the Deity. నీరు, ఉదకము, దుగ్ధము, ఘృతము, యజ్ఞశేష ద్రవ్యము, మోక్షము, (నాలుక గా) మజ్జిగ. పంచామృతములు the five nectars, namely, water, milk, curds, ghee and honey. అమృతమునకు అంటులేదు nothing can defile buttermilk. వానిది అమృతహస్తము. he has a healing hand. వాని అమృతవాక్కు his tongue is inspired. అమృతముహూర్తము n. An auspicious hour. శుభముహూర్తము.

అమృతాంధసుడు n. One whose food is ambrosia, a god. దేవత. అమృతాంశుడు n. a forth soft beams of moon. చంద్రుడు.

అమేధ్యము *amédhyam.* [Skt.] adj. Filthy, foul. అపవిత్రమైన. అమేధ్యము n. Nastiness, excrement. అపవిత్రత, భుక్కము.

అమేయము *amegamu.* [Skt.] adj. Immeasurable, immense, vast. అపరిమితమైన.

అమోఘము *a-móghamu.* [Skt.] adj. Fruitful. not vain, unerring, efficacious. ఫలించు, వ్యర్థము కానిది, తప్పక ఫలించునది. he fell into a deep sleep. ఆ మనుష్యుడు అమోఘపరాక్రమము a man of unerring valor.

అమ్మ *amma.* [Tel. cf. Aryan root 'Ma.'] n. Mother. తల్లి. Madam. అమ్మకొక్కి, అమ్మచెల్లె alas! ah! oh! అమ్మలాల్, అమ్మతోడ or అమ్మా or అమ్మలా interj. My dear, my love. అమ్మవారు *amma-váru* [Tel.] n. A Brahmin woman. A village goddess. The small pox. పల్లెటూరి దొరసాని, మహారాణి. ఆ ఇల్లులోవాళ్లనే అమ్మవారని పిలువు call the Brahmin woman who is in the lodge. ఊళ్ళోకి వెళ్ళి వారు they offered a sacrifice to the village goddess. వానికి అమ్మవారు పోసారి he has got the small pox. అమ్మవారుమచ్చలు, అమ్మ మచ్చలు pock marks. అమ్మవారి మచ్చలుగల or అమ్మమచ్చల pitted with the small pox. అమ్మవారు పోయించు to inoculate. అమ్మ వారిపోయ an outbreak of cholera. అమ్మాయి *ammáyi* [Tel.] n. A little girl. పాపడు. అమ్మి or అమ్మాయి n. Missy, my dear, my love.

అమ్మకము See అమ్ము.

అమ్మనాలోట్లు *ammana-lóllu.* [Tel.] n. plu. Cunning jades. దొంగతొత్తులు. "ఎక్కిరే ఎక్కిరే చిన్నదాన, నీవుమమ్మనుంబట్టు కోరి త్రొక్కిడి, ప్రమథులెక్కిరే నమ్మనాలోట్లను" Charitra p. 160 line 7.

అమ్మనేరు or అమ్మనేరులు *ammanéru.* [Tel.] n. A game wherein a number of balls are thrown into the air, one being caught in hand descending whilst others are

ఆంబులం నుండ్లను ఎగరజేసి ఆడే ఆట. "గుజ గుజకేకులు గుజ్జనగూళ్లను బొమ్మలపెండ్లిండ్లు నవ్వ నములం." N. ix. 101.

అమ్ము *amma.* [Tel.] n. An arrow; a dart. బాణము. విల్లమ్ములు a bow and arrows. అమ్మవేటు the distance an arrow flies. బాణము పోయి పడునంతదూరము.

అమ్ము *ammu* [Tel.] v. a. To sell. విక్రయించు. **అమ్మించు** (causal of అమ్ము v. n. To sell.) To have a thing sold, get it disposed of. విక్రయింపజేయు. **అమ్మకము** *ammakamu.* [Tel.] n. Sale, selling, vending. విక్రయము. **అమ్ముడు** *ammuda.* adj. and n. Saleable, that which is to be sold. విక్రయింపదగిన వికానంండే, అమ్ముడుపడుసరుకులు goods which are to be sold. అవి యింకా అమ్ముడుపోలేదు they are not yet sold. **అమ్ముడుపోవు** v. i. To be sold. వికయమపోవు.

అమ్రాయి *amrāyi.* [H.] A garden or grove of mango trees. మామిడితోట. Also, a tope or garden. తోట్ర, కోట.

అమ్లము *amlamu.* [Skt.] adj. Acid, sour. పుల్లని. **అమ్లము** n. Acidity. పులుపు. **అమ్లిక** *amlika.* n. A tamarind tree. చింతచెట్టు. **అమ్లవర్గము** *amla-vargamu.* [Skt.] A class of trees with acid leaves or fruits, such as the lime, orange, pomegranate, tamarind, &c.

అమ్లానము *a-mlānamu.* [Skt. adj. Unfading, వాడని.

అయత్నము *a-yatnamu.* [Skt.] adj. Unintentional, unpremeditated, done without effort. అనుద్యమమైన. n. Absence of intention or attempt.

అయనము *ayanamu.* [Skt.] n. Road, path. Half a year. Motion, course. మార్గము, అర్ధసంవత్సరము, సూర్యుని చలించుకాలము. **ఉత్తరాయణము** or **ఉత్తరాయణము** the sun's course for six months in the northern constellations of the zodiac. **దక్షిణాయనము** the sun's course for six months in the southern constellations of the zodiac. **అయనకాలము** the interval between the equinoxes. **అయనభాగము** the are between the vernal equinoctial point and the beginning of the fixed zodiac or first point in Aries. **అయనవలనము** deviation of the ecliptic. **అయనవృత్తము** the ecliptic.

అయము *ayamu.* [H.] n. Fault, defect, infamy. లోపము, దోషము.

అయము *ayamu.* [Skt.] n. Good fortune; a tax, సుభాదృష్టము; పన్ను.

అయశము *a-yasamu.* [Skt.] n. Dishonour, disgrace. అపకీర్తి. **అయశస్కరము** *ayasaskaramu.* adj. Disgraceful. అపకీర్తికలిగించు.

అయస్కాంతము *ayas-kantamu.* [Skt.] n. The load-stone, a magnet. సూదింటురాయి. **అయస్కారుడు** *ayaskarudu.* n. A blacksmith, one who works in iron. కమ్మరి. **అయస్సు** *ayassu.* n. Iron. ఇనుము.

అయాచితము *a-yāchitamu.* [Skt.] adj. Unasked, unsolicited. అడగని.

అయి (past p. of అగు to become.) Having become, turned into. మాను అయి నిలిచినాడు he stood like a post, i. e., he was transfixed with surprise &c. దొంగ అయి తిరుగుతున్నాడు he has turned thief. పోకిరి అయిపోయినాడు he has become a wicked fellow. **అయిన** (past rel. p. of అగు to become.) Accomplished, becoming, agreeable, suitable. అయినపని a work that is accomplished, a becoming act. అయినపెండ్లాము a good wife. అయినమందు a suitable medicine. అయినమనిషి a useful or proper man. అయినవాండ్లు friends, relations. See కాని. **అయిన** is also used to change nouns into adjectives as పాపమైనపిల్ల, ఆశ్చర్యమైన కార్యము a wonderful deed For other uses, see under

ayam. [S.] Essence, the very thing itself.

or అయంతర ayitara. [S.] Anything substituted for another.

అయుక్తము a-yuktamu. [Skt.] adj. Improper, inconsistent, unfit, bad. కరి.

అయుతము ayutamu. [Skt.] adj. Ten thousand. Many. బహుళం, అనేకము.

అయోగ్యము a-yōgyamu. [Skt.] adj. Unfit, unbecoming, unworthy, shameful. కరి, నింద్యం. అయోగ్యత ayōgyata. n. Unworthiness, unbecomingness. కరి., అనర్హత. అయోగ్యుడు ayōgyuḍu. n. An unworthy man. అనర్హుడు.

అయోనిజ ayōnija. [Skt.] n. She who is of a miraculous birth, not born in the womb. మనిషిగర్భంలో పుట్టనది. అయోనిజుడు or అయోనిసంభవుడు a-yōnijuḍu. n. A man born in a supernatural manner, not born in the womb. మనిషిగర్భంలో పుట్టనవాడు.

అయోమయము ayō-mayamu. [Skt.] adj. Made of iron; abstruse, hard, difficult. ఇనుముతోచేసిన, కఠినమైన. నేను ఈ అయోమయములో పడియున్నాను. I am now in these difficulties.

అయ్య ayya. [Tel.] n. Father. తండ్రి, Sir. ఏమయ్య what, Sir. ముసలయ్య an old gentleman. మీ అయ్యలు your fathers: (this word includes the brothers of a father.) బామనయ్య a Brahmin. అయ్యా! O Sir! అయ్యో or అయ్యయ్యో or అయ్యయ్యో interj. Alas! Alas! సంతాపార్థకము. అయ్య వాండ్రు n. A teacher. ఉపాధ్యాయులు. అయ్యకే or అయ్యాకే interj. Oh, O thou! కాక. అయ్యల్లా interj. Sir, father.

అయ్యా or అయ్యవ్వ ayyu [Tel. from అయ+అ] Although, అయినప్పటికి though he be pure.

అయ్యెడిది or అయ్యెడి ayyedi. [Tel. from అవు] It will be, or it will become. కొంచెము నలతగాయుండును You will soon be well. ప్రత్యక్షమయ్యెడిది he will become visible.

అర ara. [Tel.] n. A room or chamber. కరి. అరలపెట్టె a box with partitions. Hesitation, doubt. సందే, "వాయుదేవునికి నాకరి లేదురి, పరికరాంచిన చదువుకొనెను", Sar. D. 502.

అర ara. [Skt. from ఆర్ధ] adj. Half అర్ధము, సగము. రెండున్నర two and a half. అరకాణి arakani. n. The 128th fraction of a rupee Half a pice. అరపది arapadi. n. (half ten) A phrase for five. అయిదు. అరకన్ను a side glance. అరకాలు the sole of the foot. అరగూడు aragūḍu. A niche in a wall. గోడలోనిగూడు. అరచూపు a glance. అరచేయ్యి the palm of the hand. కరతలము. అరచొక్కాయి n. waistcoat, a half jacket. అరమోమాట the profile మన్న అరకంట చూచినాడు he took no notice of me, he neglected me. Also, deficiency. కొరత, difference. భేదము, deception. మోసర, evil. కీడు, rag. చిందిపుడ్డ. అరచావు lit. half-death, swoon. "అరిందు నీ మరందికి మరాళోపమ్య." Bhara. Drona. v.

అర aru. n. Half, a moiety. అర్ధము.

అరక araka. [Tel.] n. A plough with bullocks complete. సంపూర్ణమయిన కాడితో ఎడ్లను పూనిన. అరకట్టడం to harness a team. అరకలిప్పు to unyoke the cattle. ఒకయద్దు చచ్చిపోయినది, అరకాణ్ణ లోనబెట్టరాకున్నది I cannot carry on my ploughing well as one of my bullocks is dead. అరకట్టుఅరక a plough with a pair of bullocks. విడిఅరక a plough with a change of bullocks. అరకాడు aru-kāḍu. (from అరక+కాడు) n. A cultivator, a ryot.

అరక, అరకడ, అర్కడ or అరకలము araka. [Tel.] n. The bip. రొండి. కిరం

బపార్శ్వము. ఆది బిడ్డను అరకటబెట్టుకొని వచ్చి నది she came with a child on the hip. "జనకుడార్కడబెట్టుకొని యొక్కనాడు, చనిన రోషరభమున జొలుమనిచి" BD. vi. 277. మునిపుత్రుడా అరకడనిడి ప్రాప్తుడై. M. V. iii. 307. "మునికొమారునిచినమాపుపైనుంచి యరకటంబుకాంత వనవుగామనిచి" HD. i. 1752.

అరకము or **అరుకువ** *arakamu*. [Tel.] n. Indigestion. అజీర్తి. అన్నాదులు అరగకిపో వడము.

అరకోర or **అరగోర** *arakora*. [Tel.] Sticking. అనుమానము, సందేహము. "కిరికిరతభక్తుల కరికొంచెక పెంచిబ్రతుకు హాస్యుచేయుమనేల." BD. v. 327. "తానుబతియుట మానుట నరిగోరయియునకి." Parij. v. 74.

అరగడి *aragadi*. [Tel. from అర+కడిమి] n. Hesitation, doubt. సందేహము, అనుమానము.

అరగదిగొను *aragadigonu*. [Tel.] v. n. To hesitate, doubt. సందేహించు, అనుమానించు. "భానవేడినజాలంబసవియ్యియిప్పు, డాపద్ధమున గెడుంబరగడిగొండు." BD. iii. 93.

అరగు *aragu*. See అరుగు.

అరగుండెతనము *ara-gunde-tanamu*. [Tel.] n. Courage, spirit. గుండె, ధైర్యము. "అడ్డిర భక్తునియందిగుండెతనము." BD. v. 207.

అరగొడ్డెము *ara-goddemu*. [Tel.] n. Violence, quarrel. బలిమము, కుండెగము, అకార్యము.

"ఎలగియొనగినినుండిట
నరగొడ్డెముచేసిపోయి." ఉ హా. iv.

అరగోర See అరకోర.

అరటు See అరుచు.

అరటి, అరంటి or **అరిటి** *araṭi*. [Tel.] n. A plantain tree. అరటికాయల green plantains. అరటాకులు plantain leaves.

అరడ *aruda*. [Tel.] n. A kind of boat. ఒకవిధమైన తెప్ప. "తేరుకొయ్యలు తెప్పలు నీదు కాయఅరడలరిగోర్లు పడవలు తెరులుపుట్లు, వేరు వలోడలాదిగాకెలసినట్టి, యంబుతరిణంబులు సిధిభుడరిడు." Hansa. iv. 219.

అరడా *arada*. [Tel.] n. The brass or gold mouth of a scabbard. A particular kind of neck jewel. Also, the lion's head at the ends of the pole of a Hindu marriage palankeen. కర్నాటకపల్లకీ బొంగుకొ సింహాలలాటములు.

అరణము *araṇamu*. [Skt.] n. A present given by a father-in-law to his son-in-law or by a father to his daughter, at the nuptials. పెండ్లికూతురుకును మామలు పెండ్లి నప్పుడాయన్న, పెండ్లికూతురికి తండ్రియిచ్చేసొమ్ము. "అల్లునికి దనతండ్రిసంగెయరణమపుడిం." Balarama. vi. 157.

అరణి *araṇi*. [Skt.] n. A piece of dry wood to produce fire by friction at sacrifices. మంత్రముచేత అగ్నిని పుట్టించేకొయ్యము.

అరణ్యము *araṇyamu*. [Skt.] n. A forest; a wilderness, thicket. అడవి. అరణ్యపది a forest court. అరణ్యాధిపతి king of a forest. అరణ్యకుక్కము the wild dog or the wolf; అరణ్యాని great forest, పెనడవి, పెద్ద అడవి.

అరత్ని *aratni*. [Skt.] n. A cubit, distance from the elbow to the extremity of the little finger. మొచేతినిమొదలుకుని మడ్డికివ్రేలుదాక. The elbow. మొచెయ్యి.

అరదండ *ara-danda*. [Tel. n. Hand cuffs that slide on a bar of iron. ఆడ్డముగా పొడ యినపకమ్మికేసిన చేతిసంకెల.

అరదము *aradamu*. [from Skt. రథము] n. A car; a chariot. రథము, తేరు.

అరవేపులు *ara-vepulu*. [Tel.] n. Consumption, phthisis. క్షయరోగము. "అమ్మహస్తుగోపించియా దివ్వులంగోనుమని శపించినదొర్వా సుడీనాగ్నుండు నానాటికిఁ [illegible]" IX. ii. 166.

అరాధనా పథి *arādhana-pathi.* [Skt.] n. A mendicant, a pilgrim. అర్థించేవాడు, యాచకుడు లేదా యాత్రికుడు.

అరాపు *arāpu* [Tel.] n. A temporary scaffold for a shed. కూటి. "కృష్ణునిసంగాదిచ్చి, చుట్టుపట్టుచ్చొక్కిపెట్టి, మంచులుచేయుము మిమ్ము మండించి, ప్రకటపడిగియట్టు లయ్యి మిడ్డన." BD. vii. 619.

అరాపు *arāpu* [Tel.] n. Blame, censure. (Vizag).

అరామర or **అరామరిక** *arāmara.* [Tel.] n. Hesitation, doubt. సందేహము, సంశయము. "భేదమిమ్మనరాదు కాకదాఁపున్నదంపుడా." P. iii. 167. Difference. భేదము.

అరాము *arāmu.* [Skt.] adj. Swift; speedy. వేగిరుల, వేగైన. **అరము** n. The spoke or radius of a wheel, the edge of a weapon: a corner or angle. చక్రపుధార, చక్రపుకొల అంచు. కోణము. "అరమండిక సంధుల క్రొవ్వి ప్రిక్కా కాలాలి." Anand. T. xii. 27. "సుదర్శనచక్రము." N. vi. 69. A discus or circular missile weapon.

అరామోడ్చు *ara-mūḍchu.* [Tel.] v. a. To half close. సగముమూయు. **అరామోడ్చు** adj. Half closed. సగముమూసిన్న. "వ్యరమోడ్చుకనుదోయి రసలాలనన్నిశ్చమునుగొనుచు." T. iv. 79.

అరామోము *ara-mōmu.* [Tel.] n. The side face. **అరామోముచేయు** v. n. To turn away the face, disregard. ముఖముతిప్పుకొను.

అరయు *araya.* [Tel.] v. a. To search, examine, see, observe, know, understand. వెదకు, విచారించు, విమర్శించు, పరికించు, చూచు, ఎరుగు, తెలిసికొను. "తనువా నరయంగ సంపు." BD. v. 168. **అరయక్, అరయగ,** or **అరయంగ** adv. On examining, or searching for. విచారింపగా. **అరయించు** (causal of అరయు) To cause to search, to have a search made. విచారింపచేయు. "చలపట్టలేయు వేగ . . . భూనాథ్యుతోరూలమున బట్టుటిడు బహుధాంతరాయంబులందిరియడంచి." A. iv. 206. **అరయిక** *arayika.* [Tel.] n. Examination, search. విచారణ, అరయటలు.

అరరము or **అరరి** *araramu.* [Skt.] n. A door. కీలుపు. **అరళము** for **అరరము** n. A door. "ఆరాళంబులు, మహాంత్రాకృతుండై విష్ణునిన్నడ్డంబుగాఁజేలాడిపడిన అరళంబుం బోలెం బుర్లెన." Bhāga. X. iii. 42

అరవడి *aravaḍi* [Tel.] n. A bruise made by attrition. రాపిడివేత అంగా గాయము, ఊరి కొంతకందు వల్లా అదడిగాయమై నలుపు as there was a black mark of a bruise caused by the attrition of a noose.

అరవము *aravamu.* [prob. Skt. అ+రవ without sound, i. e., having no aspirates, See Caldwell] n. Tamil. **అరవడు** or **అరవం** Tamilians, Tamil people. కి. అరవం వచ్చునా do you know Tamil?

అరవరలు *aravaralu.* [Tel.] n. plu. Bits, fragments. తునకలు, ఖండములు. చిన్న ముక్కలు. తుత్తునియలు. "కాలించు దినయాసమున వృథా మరిచినయట్టి మనమ్మెట్లొకా." M. XIII. v. 393. అరవరచేయు to divide into small pieces, to destroy.

అరవాయి *ara-vāyi.* [Tel.] n. Hesitation, timorousness. వెనకడిమ, అనుమానము. **అరవాయిపోవు** v. n. To draw back, retract, retire, retreat. వెనకడిమ, అనుమానము, సంకోచించు. "ఆట్టిపోరాటంబు పోరాదు లంకేశ." M. V. i. 263.

అరవిందము *aravindamu.* [Skt.] n. A lotus, *Nelumbium Speciosum.* or *Nymphæa Nelumbo.* పద్మము, తామర

అరవిరి *ara-viri.* [Tel.] adj. Half blown, half opened, as a flower, &c. అరవిచ్చిన, అరవిరసంత (BD. i. 221.) with a half opened eye.

అరవీసము *ara-vīsamu.* [Tel.] n. The half of half an anna: the thirty-second part of unity. వీసములో సగము, ఒకటిలో ముప్పదిరెండోభాగము.

అరపుడు or **అరువుడు** *aravudu.* [Tel.] n. Bit, fragment, rag. తునక, చింపి, పాడి, తూటు. "కుసువెంట్రుకల కొరఁబిప్పిడి, కాని యర వుదు తలనిట్టుంబట్టుమఁబట్టి." HD. ii. 1376. "మైసరుమరుపుళ్లుగొడిపి లీలనంగమెల్లఁ బరియలుగాఁగొయ." M. VI. ii. 319.

అరవై *ararai.* [Tel. from అరు+పది] adj. Sixty. అరువదులు. అరవైమంది sixty people.

అరసంజ *ara-sanza.* [Tel.] n. The evening twilight. అర్ధాస్తమానము.

అరసికుడు *a-rasikudu.* [Tel.] n. One devoid of taste for art.

అరాజకము *a-rājakamu.* [Skt. lit. kinglessness.] n. Anarchy, misrule, confusion. రాజు లేకపోవడము.

అరాతి *arāti.* [Skt.] n. An enemy. శత్రువు.

అరాళము *arāḷamu.* [Skt.] adj. Bent, curved, crooked. కుటిలమైన, వంకరయైన. "అరాళంబులైన కుంతలజాలంబులను." R.v.297.

అరి *ari.* [Tel.] Affix denoting possession. నేర్పు skill, నేర్పరి skilful. సిగ్గు shame, సిగ్గరి timid. **అరి** *ari.* [Tel.] n. A bowstring. Tax, tribute. పంటిసారి, ప్రజలవద్ది రాజులు మర్యాదకు వుచ్చుకొనేపాలు. **అరివెట్టు** to pay revenue. ఆరిగోరులు the share both of the government and of the inhabitants, i. e., the total produce. పుల్లరి tax on grazing lands, "అరులుమినుల నొనరింపఁబడు నరులకు నంతియను భయమొనర్తురు." M. III. v. 302.

అరి *ari.* [Skt.] A foe, an antagonist. A wheel. The missile weapon of Vishnu. శత్రువు, చక్రము, సుదర్శనము. అరిషడ్వర్గములు the six classes of foes, i. e., the six sinful lusts, which are కామము lust, క్రోధము anger, లోభము avarice, మోహము longing desire, మదము pride end మాత్సర్యము envy. మురారి the foe of Mura, an epithet of Krishna. బలారి the foe of Bala, an epithet of Indra. అరిందముడు n. A conqueror or slayer of foes. శత్రుసంహారి.

అరికట్టు *arikaṭṭu.* [Tel.] v. a. To check, stop, hinder. అడ్డగించు. "రాసరుమ వచ్చుచోన నోట కొప్పదువ్వ నొంటికట్టినిలుమను కొప్పు చెట్టు." T. ii. 98.

అరికాలు for **అరకాలు** See under అర. అరికాలిమంట నెత్తికగవేసి he was filled with fury.

అరిగ or **అరిగె** *ariga.* [Tel.] n. A large disk, like a shield, held in processions as a royal ensign. డాలువలె బ్రహ్మండముగా నుండేటిది, దీన్ని రాజులయెదుట పట్టుకొనెదరు. "తేరులంకెములు చెదరునదిరుగా నరులు మైదాకదిగుల బ్రోల, నరిగెదిళ్లలకమలాకృతి మెరయగా నడిదంబులను మూలముకొనిరి." G. i. 84.

అరిగప్పు *ari-gappu.* [Tel. అరి+కప్పు.] n. Tributary. కప్పము కట్టేవాడు. "మైదాపాం డ్యాది పసుధేశులెవ్వాని కడిమిసాఁపున బరిగాపు లైరి." M. VIII. i. 20.

అరిగొను *ari-gonu.* [Tel.] v. a. To check, stop, oppose. అడ్డముతగులు. "అలరు లెల్ల లియరికొన్నయట్లు." Pal. 108.

అరిగోలు *ari-gōlu.* [Tel.] n. A basket boat lined with leather. పుట్టి. "అరిగోలు బట్టుక అవగడాలు." L. xii. 118. "అరి చం ద్రమండలంబుకాదు చిమలోల వేలుదింతిపుటులగోలు గాని." P. iv. 251.

అరిచే *ariza.* [Tel.] n. A sort of fish. ఒకమ్మ మైనచేప. Buch. Mys. iii. 344.

అరిటిచేప *ariṭi-chēpa.* [Tel.] n. A fish like a whiting (పారంకి). The tucks at the waist in front of a petticoat.

అరిణ or **అరిణె** *ariṇa.* [Tel.] A trough made of a palm tree hollowed like a canoe. దోణె, దోణి.

అరి *ari*. [Tel.] n. Love, attachment. అరి fem. of అరి. Of the neck.

అరిఁగ *arigamu*. [Skt.] n. An oar; a rudder, a helm. ఓడలదిన్న వెట్టడి, చుక్కాని.

అరిదళము *ari-dalamu*. [Skt. from అరిదా + దళము] n. Yellow orpiment, yellow sulphuret of arsenic. కాడపచ్చ.

అరిది *aridi*. [Tel.] adj. Rare, seldom. అరుదుగానైన, అరిష్కమైన. "అయ్యకు భీష్మదివ్యాస్త్రవిద్యాగర్వవిశేషకరిదిశిక్షలు" భార: సభా: ii. "అరిదింగాల మైయలుగనైతిగా." IIa. iv. 64.

అరిది n. Wonder, surprise, astonishment. అబ్బురము, ఆశ్చర్యము. "ఎల్లసాపంబులం దిరిదింపుచేయుచుఁ." N. ii. 330.

అరిపడు *ari-padu*. [Tel.] v. n. To intervene.

అరిపోయు *ari-poyu*. [Tel.] v. a. To set the arrow on the bow. బాణమునుసంధించు. "ధనువెయిఁబ్రహ్మాస్త్రఁబరిపోసిదేవి." N. viii. 208. See. అరి.

అరిమ *arimi*. [Tel.] n. A disease to which children are subject, tonsilitis. పిల్లలకొంత నకుమన్నే ఒక రోగము. "పిలకలకు వచ్చుపెద్దయున్నదిని, వరిమియో రోచరోయంచిటి మన్నాఁ." Bhallana iii. 72ñ.

అరిమురి *ari-muri*. [Tel.] adv. Much, exceedingly, greatly. Quickly, hastily. One after another, repeatedly. అత్యధికము, మిక్కిలి, వెర్రిగా, కీడ్రముగా, ఒకటెపెంట నొకటి, మాటిమాటికి, మందుపెనుక. "ఖాయము బరిమురిగాఁ బింగళకుమ్మళాంగులు చరించుచున్నటులా." P. i. 107. అరిమురితనము *ari-muritanamu*. n. Haste, hurry. ఆత్రము. అరిమురిని in haste. ఆత్రపడి "మాటకారివమున మూఁడు రోజు, అరిమురితనమున్నదదిదోలవనదు." BD. iv. 1747. అరిమురిపడు *ari-muri-padu*. v. i. To hasten. సంభ్రమించు.

అరిమెరపుండలు *arimera-kundalu*. [Tel.] n. plu. Pendants worn in the ears used at weddings. చెండులు, పెండ్లిచెండులు.

అరిమేదము *ari-medamu*. [Skt.] n. The fetid Mimosa tree. కంపచెట్టు.

అరినాణము *arinanamu*. [Skt. కాంస్యనాణము] n. A kind of copper dish. భోగిణి, కిన్నె.

అరిష్టము *arishtamu*. [Skt.] n. Misfortune, calamity. అరిష్టము, దుర్దశము. అరిష్టనివారణము removal of calamity.

అరిసె *arise*. [Tel.] n. A sweet rice cake fried in ghee. అతిరసము.

అరు Same as అఱు (q. v.) అరుదెంపులు *cu-terulu*, n. Consumption. అరుదోసము అరుతఁ or అరుతఁ Loc. of అరు. On the neck. కంఠమునందు. "అరుతఁదోయుచు మదకరిమాడ్కి." Vema. 1777. అరుత or అర్త *arute*. [Tel.] adv. Near, close by. సమీపమునందు, రామఁడు విశ్వామిత్రుఁడుండుచోటు Rama went close to Viswamitra. "కన్నులు ధరణిలగ్నమగుచుఁ బులకలు మూఁటఁగొన్నఁ దనయది." BD. viii. 515.

అరు *aru*. [Tel.] v. n. To be lost, be ruined or destroyed, be broken. నశించు, చెడుచును, పాడు, భేదమగు. "అరుదు." R. iii. 41. "అరుదు మాంసమ్ములు మిక్కిలి వర్ధిల్లఁ బరోక్షమందు నాత్మీయులఁ దూఱుచుండుట." BD. vii. 11.

అరుందుదము *arundudamu*. [Skt. adj.] Sharp, corrosive. మర్మమును పెరికిన దుఃఖము, అట్టి మర్మోపఘాతము

అరుంధతి *arundhati*. [Skt. n. The wife of the sage Vasishtha, celebrated for her virtue. వసిష్ఠపత్ని. A star in the Pleiades. At marriage ceremonies అరుంధతి is invoked by the bridegroom as a pattern of conjugal excellence and the star in the Pleiades which represents the wife of Vasishtha is pointed out to the bridal pair.

అరుఁవ *aruvu*. [Tel.] n. Indigestion. అజీర్ణ

అరుగు or **అరగు** *arugu.* [Tel.] n. A terrace, a raised flat terrace, a raised seat, a pial. వేదిక, తిన్నె.

అరుగు *arugu.* [Tel.] v. n. To go, pass, proceed, walk. To digest as food. To be worn away by being used or rubbed; waste away. పోవు, జీర్ణమగు, తీసిపోవు, తగ్గించు, **అరగతీయు** *araga-tīyu.* v. a. To rub off. **అరుగుడు** *arugudu.* n. The act of wearing away; attrition. శిథిలము. **అరుగుదెంచు** or **అరుదెంచు** *arugu-dentsu.* [Tel.] v. n. To come. వచ్చు. To go. పోవు. "పటుసంధర్షాస్త్రిల భార్యాపత్యులనపహసించుపటలించియరుగుదెంచె." M. iii. 5. 455. అరుదేడు he will not come. "అయ్యమయులు దినినుండి నేలకరు దేనేలా." R. iii. 32. **అరుగుపడు** *arugu-padu.* v. i. To wear away. తగ్గించు, నశించు, హీనమగు.

అరుచి *a-ruchi.* [Skt.] n. Tastelessness. Disgust. రుచిలేమి.

అరుచు or **అరచు** *arutsu.* [Tel.] v. n. To cry, shout, bawl. బొబ్బలుపెట్టు, కూయు, పెద్దపెట్టు, ఏడ్చు. **అరుపు** or **అరపు** *arupu.* [Tel. from అరుచు.] n. A great or loud noise, clamour, cry. కూత, కేక.

అరువై *aruvu.* [Tel.] n. A kind of fish. మత్స్యభేదము. One kind is కల్లరువై. H. iv. 225. And another పుల్లరువై. H. iv. 226.

అరుణము *aruṇamu.* [Skt.] adj. Red. ఎఱ్ఱని. **అరుణత** or **అరుణిమ.** n. Pink, dark red. ఎఱుపు. ఇంచుకొయెఱుపు, కపిలవర్ణము, సంధ్యారాగము. **అరుణుడు** *aruṇudu.* n. Sun. The charioteer of the sun. సూర్యుడు, సూర్యసారథి. **అరుణోదయము** *aruṇōdayamu.* n. The dawn of the day. వేకువజాము.

అరుదు *arudu.* [Tel.] n. Surprise, wonder, marvel, rarity. వింత, ఆశ్చర్యము, అపురూపము. "అరుదాయెశబ్దవిత్రమంత." N. ii. 33. "భీకరిలెలుపండగ నీయరుదెల్లవారికిన." P. ii. 222. "ఒకరుణగన్నతోట మరియొక్కరుంబరిచిన్ని చూడగా." N. ii. 311.

అరుదు adj. Rare; scarce; uncommon. Dear. Excellent. అపురూపమైన. **అరుదుగా** *arudu-ga.* adv. Rarely, scarcely, seldom. అపురూపముగా. **అరుదందు** *arudandu.* v. n. To be surprised, be astonished, to wonder. ఆశ్చర్యపడు. **అరుదార** or **అరుదారగా** *arudāra.* adv. Duly, well. ఒప్పుగా. "మీరరుదారం జెప్పడనిన." P. iv. 347.

అరుపు See అరుచు.

అరుపు or **అరపు** *arupu.* [Tel.] v. n. To remain or be left, to be saved, to be within one's power. దక్కు. **అరుపాని** unwieldy, not handy. అరుపరాని కడి a morsel too big to swallow. వాడు అరుపు లనికడిగానున్నాడు, అవగా, వాడు శక్తుడికాయంతే మత్స్యముగానున్నాడు he is unwieldy.

అరుపుకొను *arupu-konu.* [Tel.] v. a. To digest; to enjoy the possession of. జీర్ణముచేసికొను, దక్కించుకొను. వాళ్లసొమ్మును అన్యాయముగా అపహరించినాడుగాని వానిని వాడు అరుపుకోలేడు he has got the wealth wrongfully and will not be able to enjoy it.

అరుము or **అరమ** *arumu.* [Tel.] v. a. To browbeat, to bully, to attack. గద్దించు, కదమాయించు, ఎదిరించు, ఆక్రమించు. "కయ్యమెల్లను దనమీదబెట్టుకొని లావును బీరముజూపుచు నియేపునెరిమెఱ భీనద్విశిభుపుంజములక దనిటూర్పుమీతనిక." M. VIII. i. 69. "ఆడమిరి నూకుమారుడప్రశ్రలంబునచ్చినిల్చి." Vasu. iii. 240.

అరులు or **అర్లు** *arulu.* [Tel.] n. Tenderness, affection, fondness. వాత్సల్యము. **అరులు మరులు** *arulu-marulu.* n. Dotage, childishness of old age. ముదిమిచేత తెలివితప్పి యుండడము

అరువది or **అరవై** *aru-vadi.* [Tel. ఆరు+పది] adj. Sixty. అరువదులు. అరువదిడియలు the 24 hours, that is, day and night. **అరువందురు** *aru-vandru* Tel. Sixty persons. అరువైమంది.

అరువ *aruva.* [Tel.] n. Eagerness, greediness, ఆశ "అరువతోడ గ్రుమ్మరి Vish. vi. 286.

అరువు *aruvu.* [Tel.] n. A loan in grains. అరువుకు ఇచ్చు, అరువుకొను a tenant. అరువిచ్చు అరువిడు. అరువిడి [of. Tamil అఱివు] n. Good sense; judgment; the reasoning faculty. అరువు, దానికి అరువుచెడింది he has lost his అరువుతిక్క *aruvu-tikka.* [Tel.] n. A disease among cattle in which the belly is swollen in consequence of eating green fodder. తింగిడిరోగము, అనుకూలపులకు వచ్చు ఒక వ్యాధి.

అరువుల్లు *aruvulu.* [Tel.] n. plu. Fragments, shivers. పొక్లు, తూటలు. "మైమరు వులు వుల్లుసేయుము." M. VII. iv. 165.

అరువుమి *aruvumu.* [from Skt. హర్షము] n. Joy, gladness. హర్షము. ఉ. రా. ii.

అరుసు *arusu.* [Kan.] n. A king. రాజు. "అరుసులసాల్వరోమమరుసుకొడమే." Appakavi. iii. 233.

అరోచకము *arochikamu.* [Corrupted from Skt. అరుచి] n. Disgust, dislike, want of appetite. అన్నమంటేనే అరోచకము, దానికి అరోచకముపుట్టింది she lost her appetite.

అర్కము or అర్కవృక్షము same as జిల్లేడు చెట్టు. (q. v.) అర్కక్షీరము the acrid milk of this plant.

అర్కము or అర్కము *arkamu.* [Skt.] n. The sun. సూర్యుడు. అర్కేందుసంగమము the conjunction of the sun and moon. అర్కచంద్రార్కముగా as long as the sun and moon last.

అర్కలి *arkali.* [Tel.] n. The hip. కుండి. (Loc. అర్కిటి) On the hip or side. "ముసలి అర్కిటి పెట్టుకొని యొక్కాడు." BD. vi. 238.

అర్కిటి See అర్కలి.

అర్గ [Skt.] n. A round for a door. కవిటము కు ఉ impediment, hindrance, అర్గళంబము. అ ర్గళముగా irresistibly. వాని అధికారము అనర్గళముగా అనుమున్న a his authority is unrestricted.

అర్ఘము *arghamu.* [Skt.] n. Price. Adoration, worship, respect. మూల్యము, పూజ, పూజ. అర్ఘభేదాలను the cheapness or dearness of commodities. అర్ఘ్యము *arghyamu.* n. A respectful oblation to gods or to venerable men, of rice, darbha-grass, flowers, &c., with water, or of water only. పూజార్థద్రవ్యవిశేషము. అర్ఘ్యపాత్ర a vessel for this. అర్ఘ్యపాద్యాదులు the same with the addition of water for the feet, &c అష్టార్ఘ్యములు the 8 kinds of offerings, viz., పెరుగు, నేతి, పెయ్యి, అక్షతలు, గంధ, పువ్వులు, దర్భ, పువ్వులు అర్ఘ్యము adj. Venerable, deserving worship. పూజకు తగిన, యోగ్యమైన.

అర్చ, అర్చన or అర్చనము *archa.* [Skt.] n. Worship, adoration. పూజ్య, పూజ. This is of 8 kinds: ముద్ర, మంగళము, అక్షతలు, పుష్పము, ధూపము, దీపము, ఉపహారము, తాంబూలము. అర్చకత్వము *archaka-twamu.* [Skt.] n. The office of an officiating priest. పంచితనము, పూజచేయుట. అర్చకుడు *archakudu.* n. An officiating priest. పూజచేయువాడు, పంచితుడు. అర్చించు *archinchu* v. a. To worship, adore, offer, as flowers. పూజించు. అర్చితుడు n. One who is worshipped.

అర్చి or అర్చిస్సు *archi* [Skt.] n. Flame, light, radiance, splendour, refulgence. మంట, వెలుగు, దీప్తి, తేజస్సు.

అర్జీ *arji.* [H.] A petition, a letter. అర్జీదారుడు petitioner. అర్జీదాస్తు a written petition.

అర్జునము *arjunamu.* [Skt.] adj. White. తెల్లని. అర్జునుడు one of the five Pandavas.

అర్జు *arzu.* [H.] n. Price, value. అర్జుబాజారు price current, market price.

ఆర్జే *arju.* [H.] n. Breadth. The measurement of a heap of grain from the bottom to the top. అర్జుపట్టు to search, examine.

ఆర్ణము *arṇamu.* [Skt.] n. Water. నీళ్లు. **ఆర్ణవము** *arṇavamu.* n. The sea or ocean. సముద్రము.

ఆర్త for **ఆరుత** (q. v.)

ఆర్తి *arti.* [Skt.] n. Sorrow. దుఃఖము.

ఆర్థన *arthana.* [Skt.] n. Asking, begging. యాచన, వేఁడుకొనుట.

ఆర్థము *arthamu.* [Skt.] n. Meaning, signification. Thing, stuff. Money, wealth. అభిప్రాయము, వస్తువు. ధనము. ఇదియేమి అర్థమిచ్చున్నది what is the meaning of this word? నీకు అర్థమైనదా do you understand this? **అర్థము** (an affix) For, on account of. నిమిత్తము. ఆ కార్యార్థమై వచ్చినాను I came on account of that affair. ఆ నిమిత్తార్థముగా for that reason. **అర్థాంతరము** another sense or meaning. **అర్థార్థసంబంధము** *arthārtha-sambandhamu.* n. Pecuniary ties. మాకలతోఁచేఁ బార్థ్యతి. వారికి మాకు ఆర్థార్థసంబంధములేకుండా తీఁపోయినది there are no pecuniary ties between us. ఇంటినుండి నీకు నాకు అర్థార్థసంబంధములేకుండా తీఁపోయినది from henceforth your property and mine are separated. **అర్థవంతుడు** *arthavantudu.* n. A rich man. రూకలుగలవాడు. **అర్థశాస్త్రము** *artha-sastramu.* n. Political economy; the science of wealth or property. రూకలుపోనిమినిగుంచిన శాస్త్రము. **అర్థవృద్ధి** accumulation or increase of wealth; **అర్థసంపాదనము** acquisition of wealth. **అర్థవ్యయము** expenditure of wealth. **అర్థాధికారి** a treasurer; **అర్థాధికారము** the office of treasurer. **అర్థాంతరన్యాసము** antithesis. **అర్థోపమ** a metaphor. **అర్థహీనుడు** *artha-hinudu.* n. A penniless fellow, a poor man. పైకము లేనివాడు, దుడ్డు లేనివాడు, దరిద్రుడు. **అర్థాపత్తి** *artha-patti* n. (in logic) Inference of a cause or motive from an effect. కార్యమునుబట్టి కారణము ఊహించుకొనుట. **అర్థి** *arthi.* [Skt.] n. One who asks, a beggar, (Vulgarly,) eagerness, zeal. యాచకుడు, (వాడుకలో) ఆశ, కోరిక, అన్నార్థి or అశార్థి a beggar of food. "అలయక-దదినిన్నర్థితోవినిన." Bl., v. 1458., i, e., with eagerness. **అర్థించు** *arthinchu.* v. a. To ask, beg, entreat. కోరు, అడుగు, బతిమాలుకొను. **అర్థితము** *arthitamu.* [Skt.] adj. That which is asked. కోరఁబడినది, వేఁడఁబడినది. **అర్థిత్వము** *arthitvamu.* n. Beggary. యాచన. **అర్థేశుడు** *arthesudu.* [Skt.] The god of wealth. కుబేరుడు.

అర్ధము *ardhamu.* [Skt.] adj. Half; a moiety. సగము. **అర్ధచంద్రుడు** or **అర్ధేందువు** the crescent moon, a half moon. **అర్ధనారీశ్వరుడు** the god Siva, in his form of half man and half woman. **అర్ధరాత్రి** midnight. **అర్ధానీకారము** half permission, doubtful consent. **అర్ధాక్షరము** a half letter. (that is) a letter incompletely sounded, as k in పృథక్ *prithak.* **అర్ధదృష్టి** purblindness. **అర్ధగోళము** a hemisphere. **అర్ధరథుడు** a warrior who fights on a car along with another. **అర్ధరాత్రోదితమయము** the equinox. **అర్ధవ్యాసము** half a circle. **అర్ధశనము** half a meal. **అర్ధోరుకము** *arthorukamu.* n. A short petticoat. పేర్లలు సగముతొడలదాకా తొడుగుకొనే గుడ్డము, లాగు.

అర్పణము *arpaṇamu.* [Skt.] n. An offering, dedication, delivering up. Placing. స్రదానము, ఇచ్చుట. **అర్పణపుష్పము** the offering of buds to a god. **అర్పించు** *arpintsu.* v. a To offer, dedicate. ఇచ్చు. తనసొమ్మునంతా బరువు అర్పించి కూర్చున్నాడు he gave up all his goods and became a beggar. **అర్పితము** *arpitamu.* [Skt.] adj. [illegible] dedicated. ఇవ్వబడ్డ. కంఠార్పితభూషణ [illegible] ment placed on the neck. [illegible] తము అయినది the [illegible]

the sea. తన తండ్రికి అర్పితముగా కొంత మిని జ్ఞానముచేసినాడు he gave some land a gift in memory of his father.

అర్బుదము *arbudamu.* [Skt.] (a numeral .) One thousand millions. కూరుకోట్లు.

అర్భకుడు *arbhakuḍu.* [Skt.] n. An infant, child. శిశువు, బాలుడు.

అర్మిలి *armili.* [Tel.] n. Fondness, affection. ము. వాత్సల్యము. "అర్మిలిపెంపుతోనలరుమనం ." M. XV. ii. 162.

అర్యముడు *aryamuḍu.* [Skt.] n. The sun, ర్యుడు. ఆర్యమకులము the solar race.

అర్ర *arra.* [Tel.] n. A division, a partition. A room or chamber. పెట్టెలో యేర్పరిచిన ఒక్కొకము, ఆఁట, గది.

అర్రము *arramu.* [Tel.] n. A bundle of thorns. ముండ్లమోపు.

అర్రాకలి *arrakali.* [Tel. అర్ర+ఆకలి] n. Excessive hunger, torment, fatigue. కడు ండ్లు. "ఆకలికాదో, భక్ష్యలేహ్యములవాఁడగానో, తిరుపేలక్రుపణ, పాకనఁబెన్ని పుడుర్రాకలిబెట్టక పలాశనాసక్తుడవై." Kalahasti. iii. 109.

అర్రాడు *arrāḍu.* [Tel. అర్ర+అడుఁ] v. n. To hesitate, waver, roam about, wander about in distress. తిరుబడు, అల్లాడు, దెవ్వ లాడు. "ఒంటివితిలకు కొలిచినితిలకీనర్రా డు పసుమతీసుర భోగ్యా తిలకయిందు." P. ii. 4. "పరుగంబుగాగజోప్పని మూఁడి లేవె లానానాసాప నర్రాడునవివేక." Pariz. iii. 37.

అర్రావు *arrāvu.* [Tel.] n. A wild cow. అడవి ఆవు. M. IV. i. 95.

అర్రు *arru.* [Tel.] n. The neck. ంము. పశుజాతి మెడపంపు, మతిక, ఆసుడి, హని. A sore ock's neck occasioned by రెద్దుడియొక్క అర్రు కొట్టిన bullock's neck is hurt (by దనిషలయుల కర్రువానగవేల."

అర్రు *arru.* [Tel.] n. A tree, the *Bauhinia Parviflora*, Roxb ii. 323.

అర్రెము or అర్రియము *arremu.* [Tel.] n. Indigestion. అజీర్తి, అరనపోవడము.

అర్లుపెట్టు for అర్లుపెట్టు *arlu-pettu.* [Tel.] v. a. To set a branch for a creeper to spread over. పాకుడుపెట్ట.

అర్వము *arvamu* [Skt.] n. A horse. ర్వము. అర్వారోహణము mounting on horseback.

అర్వాచీనము *arvāchīnamu.* [Skt.] adj Reverse, contrary. Recent, modern. కిందమండుట, వీరోక్తము.

అర్హణ *arhaṇa.* [Skt.] n. Worship, duty. పూజ్య, అర్చ, పూజ.

అర్హత *arhata.* [Skt.] n. Worthiness, fitness, యోగ్యత. అర్హము *arhamu.* adj. Worthy, proper, fit, liable, acceptable. తగిన. అర్హుడు *arhuḍu.* n. He who is worthy. యోగ్యుడు శిక్షార్హులు. those who merit punishment.

అల or అల్ల *ala.* [Tel.] adv. There. That. అక్కడ. అ. "అలనుండిచ్చెదరు మానిలయందున మయిత్యాగ్రంబగాఁజూచి వెన్నిలలుండుచోనుండవాసినా." A. pref. xi. "ఆడ్డేలుత్తుగాలో నల్లనిచిన్నిపిఱుతుల తులసీసుమంధమాల్యలు." A. ii. 101.

అల *ala.* [Tel.] n. A wave, surge, billow, ripple. తెరచిన్ను.

అలంకరించు *alankarinchu.* [Skt.] v. a. To adorn, embellish. సింగారించు. అలంకరణము *alankaraṇamu.* [Skt.] Act of adorning; decoration. అలంకారము *alankāramu.* n. Ornament, adornment. A jewel. In Rhetoric, a rhetorical figure. భూషణము, శృంగారము. అలంకారశాస్త్రము Rhetoric. వాఁడు వట్టి అలంకారవిద్యార్థి he is a sham student, he has merely a veneer of scholarship. అలంకారహీనమైన unadorned. అలంకృతము *alankṛitamu* adj. Adorned, ornamented, embellished. శృం

గావింపబడిన. **అలంకృతుడు** *alankritudu.* n. He who is adorned.

అలంగము *alangamu.* [H.] n. The wall of a fortified place, a rampart, a bulwark. ప్రాకారము, కోటగోడ వైభాగము. "కోటలమీదిబొమ్మలు జని కొప్పరములంగ్రుమ్మిండ్లం దాడియమ్మిడిపెల్లన్" D. B. vi. 244. "అంగారపుకోటలకురదంగంబుల మోవకపు శృంగములకొమ్ము నలంగములపైకి చంగనదాటుచు." N. vii. 167.

అలంఘనీయము *a-langhaniyamu.* [Skt. from లంఘించు to leap.] adj. Impassable, not to be crossed. దాటరాని. **అలంఘ్యము** *a-langhyamu.* adj. Impassable, not to be crossed. దాటరాని. **అలంఘ్యత** *a-langhyata.* n. Difficulty of access, inaccessibility. అసాధ్యత.

అలంచ See అలత.

అలంటి *or* **అలంటులు** See అలటి.

అలంబు See అలము.

అలందురు *alandaru.* [Tel.] n. Grief, sorrow, affliction. భేదము, దుఃఖము. "కలదర్పనిబ్బంబుఁ జలందురుపాందుమనినను క్షీలండి పెండియునిట్లనిరెయె." M. IV. ii. 72. "మేమక్కల్బలా నొడుములసెప్పరంబుడు నొన్నలంగను మాడనేర్తుమే." M. XII. i. 210. **అలందును** v. n. To grieve, to sorrow. దుఃఖపడు. "నిలు కష్టయును, లేమితోడ్తనక లేక చలందురేమపు నింద్రియములుమనము ధృతియు, తనకళబలాగార మల్లనవడి." M. IV. ii. 318

అలక *alaka.* [Tel. from అలసు] n. Displeasure, anger. కోపము. **అలక** [Skt.] n. Kubera's capital. కుబేరునిపట్టణము. అలకాధిపతి Kubera.

అలకన *alakana.* [Tel.] n. Ease, lightness, చులకన, తేలిక. **అలకనగా** adv. Lightly, easily. తేలికగా. దానిని అలాగ్గా (corrupted from అలకనగా) ఎత్తినాడు he lifted it with ease.

అలకలు *alakalu.* [Tel.] n. pla. Ringlets, curls. ముంగరులు.

అలకాలు, అలగాలు *alakalu.* [Tel.] n. Brass handles of drawers, &c.

అలకి *alaki.* n. A small vessel. కుండ, కుంభము. "చూఁకిలయందు కేలమయంకలశంబులు నంకమం గానుంచినిగాల భాండములందు." M. XIV. iii. 175.

అలకిహిసాబు *alaki-hisabu.* [H.] According to account.

అలక్తము *alaktamu* [Skt.] n. Liquified lac. It was used by women as an ornament to dye their feet red. లాక్ష, లక్కర.

అలక్ష్యము *a-lakshyamu.* [Skt.] n. Inadvertence. Disregard. అగౌరవము, తిరస్కారము. **అలక్ష్యముచేయు** or **అలక్ష్యపెట్టు** v. a. To neglect, disregard. తిరస్కరించు, అగౌరవము చేయు.

అలగా *alaga.* [H.] adj. Separate, unconnected. ప్రత్యేకమైన, అలగాభూమి pasture-land, waste land kept for grazing. అలగా పుల్లి grazing tax levied on cattle not belonging to the village. అలగా ఆసామి a private individual, one not concerned, not a regular cultivator.

అలగు for --అల--which see.

అలఘు *a-laghu.* [Skt.] adj. Not light. Heavy, large, big. భారమైన. **అలఘువు** *a-laghuvu.* n. A long vowel; a sound equal to two mātras or simple sounds. గురువు, గుర్వక్షరము. **అలఘుడు** *a-laghudu.* n. A man of weight. A respectable man. పెద్దవాడు, గొప్పవాడు.

అలచేంద *alachanda.* [Tel.] n. A leguminous plant. *Dolichos Catiang.* **అలచేందలు** n. The pulse got from this plant.

అలచు or **అలంచు** *alachu.* [Tel. Causative of అలయు to be tired.] v. a. To tease, harass. బాధపెట్టు.

అలజడి *alazadi.* [Tel.] n. Misfortune. ఆపద. Grief, sorrow, దుఃఖము, మనోదుఃఖరూపమైన

...కొండుబలి మూలమతియయ్యనిదియా." భార. ఆది. vii. "నృపతికి నే బలజ్ఞత్వధ్యయనశీలత లుండుగా." M. XII. ii. 352. **అలజడిదరి** *alazadi-dari.* [Tel.] n. A kind of bird, పక్షివిశేషము. H. iii. 269.

అలట or **అలంటి** *alata.* [Tel. from అలయు] n. Fatigue, exhaustion, weariness. బడ...

అలటి or **అలంటి** *alati.* [Tel.] adj. Little, small. స్వల్పమైన, చిన్న, కొంచెమైన, అలుపు కల్గి అనగా చిరుకష్ట. "అలుపు చూపింపదేమియు అలటదనుము." N. vii. 18. **అలటి** or **అలంటి** n. A trifle, a small thing అల్పము, స్వల్పము. "అలసులబోవ్వ కొప్పి యిరియైనను." TUR. vi. 20. **అలటులు** or **అలంటులు** n. plu. Low wretches, mean men. అల్పులు. "అలసు లైనకొంచె పడదెబ్బలకును బాలదెబ్బయనుచుం దొంటుంతు." M. XII. ii. 26.

అలదు or **అలందు** *aladu.* [Tel.] v. a. To smear, daub, to apply perfumes, &c. పూయు. R. iv. 106.

అలపు *dl...* n. [Tel. from అలయు] n. Fatigue, lassitude. బడలిక. Tara. iii. 9.

అలపు *alapu.* [Tel.] v. a. To cause to be fatigued, to harass or trouble. అలసటపొందు చేయు, బాధించు, తొందరపెట్టు. "నా చరిత్రమున్ అలసటపడకే వోవుడు." BRS. 335.

అలబలము *ala-balamu.* [Tel.] n. An outcry, a noise. కలకలధ్వని, కోలాహలము, గట్టి, దుమ్మడి, కొడ, కొల్లి. "విభునితిరస్కృ, నుండుక ...యమ యరెయు గా యుండుటకంటు పొరలాడి మానుడు ఆ లేని విజుంటిరాంగమున. T. iii. 128.

అలభ్యము *a-labhyamu.* [Skt. from లభించు] adj. Unobtained; unobtainable; unattainable, unexpected, casual. పొందబడ... అలభ్యదర్శనము unexpected interview. ఇది అలభ్యదర్శనమందాను this happened unexpectedly.

అలము *alamata.* [Tel.] n. Grief, sorrow, affliction, విచారము, దుఃఖము. "కలకాలమందేవ లమటకలాలము లేదుసుఖము." P. ii. 26.

అలమటించు *ala-matintsu.* v. n. To grieve, sorrow, to sink under affliction. వ్యాకులపడు. "ఆపురుషుండు మహామాయలు, విధి నెంచుచశ్రులుచించుల్ కలమటించు." భల్లాణచరిత్ర.

అలమటింపు or **అలమరు** *alamatintsu* [Tel.] v. n. To be wearied or exhausted. అలసటపడు to grieve చింతపడు. "ప్రజలంబ్రహ్మ మే నవతారంబులటాయ నిశ్చలంబుగనుట." P. i. 137.

అలము *alamu.* [Tel.] n. Weeds that grow in fields of dry grain. కొన్నమెరక్షేత్ర మెరక చేలలో మొలిచునట్టి ఆకు అలములు leaves and weeds.

అలము *alamu.* [Tel.] v. n. To spread or extend. To happen or occur. To spring, to proceed from. వ్యాపించు, కలుగు, పుట్టు. "భూకలత్రమగాత్రసులవకా." A. vi. 189. "కీర్తులలమెనకాలి." N. vii. 205. "అమ దొంటిని కాంచి భక్తిమీరుచు నిలిచి తిగా." H. i. 196. **అలము** *alamu.* Tel. v. a. To seize, lay hold, handle. To put, place, to wash. పట్టు, ముయు, కడుగు "అక్కజీలు మున్నుమిగిరి." A. v. 34. **అలముకొను** same as అలము.

అలయు *alayu.* [Tel.] v. n. To be fatigued or harassed. బడలు, సొమ్మసిల్లు. "అలయక చదివించ్చలోకిక." BD. v. 1458. To delay. ఆలస్యముచేయు.

కం. "కమలోదరనామాలిం పని
యమవుఁబడి చిమ్మచిరిదై నలయక కోరం
బయిమ్మో" ఉ. హ్రా. ii.

అలయించు *alayintsu.* [Tel.] v. a. To trouble, harass, weary, fatigue. శ్రమ పెట్టు, బడలించు. "అందరికి నస్మదురుల్ల యుడు

అగపుల చిగురులలయించెన్." N. ix. 422. "పీతన లయించి పచ్చి నాచేతబాలిసి మాయశేడన్నిశాచరు మయసాచ్చి." R. vi. 30. **అలయిక, అలత, అలపు** *alayika.* [Tel.] n. Fatigue, harassment, weariness. బడలిక, గాసి.

అలరు *alaru.* [Tel.] v. n. To shine, glitter, be splendid. To rejoice, or be pleased. ప్రకాశించు, సంతోషించు, ఒప్పు. "మురారులకు జాలవిచిత్రమైయలరగాక." N. ii. 208. **అలర** *alara.* [Tel.] n. A flower, blossom. పుష్పము, Joy. సంతోషము. **అలరుము** or **అలరించు** *alarutsu.* [Tel.] v. a. To please, gratify. సంతోషపెట్టు. **అలరుబోడి** or **అలరుబోఁడి** *alarubôdi.* [Tel.] n. A woman. స్త్రీ. **అలరుబిల్లుడు** *alaru-billudu.* [Tel.] n. He who has a bow of flowers, Cupid. పుష్పధనుడు. **అలారాడు** *alarâdu.* [Tel. అలరు+ఆడు] v. n. To shine, glitter. To rejoice, or be pleased. ప్రకాశించు, ఉల్లసించు. "మారనం బలారాడ." N. i. 35.

అలర్కము or **అలర్కపత్రము** *alarkamu.* [Skt.] n. A shrub, the three-lobed nightshade. *Solanum trilobatum.* మూడ్లమొక్క, ముళ్లగుమ్మడిచెట్టు, తెల్లజీడు.

అలవ *alava.* [Tel.] n. A fence woven with twigs, a hedge, an inclosure. మేడిలతో అల్లిన ఆవరణము.

అలవడు *ala-vadu.* [Tel.] v. n. To be accustomed, be practised in. To be mastered. అభ్యాసమగు, పరిచయమగు, సాధ్యమగు. "బ్రహ్మోకహ్యంబుఁ గలయువారంచి మాచి కలవడదు నీవెలయు పొందవిడొజ. H. ii. 67. "ఏ విమంచులవడగల్లది బయిలోకులమండ్రి యమెయ్యరంబుఁ." Swa. vi. 74. **అలవరించు** or **అలవరచు** *ala-varintsu.* v. a. To make, celebrate. To put on. చేయు, ధరించు, పెట్టు. "వేదోక్తసద్ధతివిలయంగ యాగం బులవరించిన సోమయాజులకును." N. iv. 106. "హారవరము ప్రాలుదిబుగా మేనవరించి." N. ii. 425. **అలవరుచు, అలవఱచు** or **అలవరించు** v. a. To habituate, accustom, exercise, teach. వాడుకచేయు, అభ్యాసపరచు, పరుపరుచు, నేర్పు. **అలవాటు** *alavâṭu.* n. Use, habit, custom, practice. వాడుక, అభ్యాసము. **అలవాటుగానుండే** adj. Customary, usual. వాడుకైన.

అలవి *alavi.* [Tel.] n. Possibility, practicability, power, ability. శక్యము, కొలది. అవి చెప్పనలవికానిది it is indescribable. **అలవు** *alavu.* [Tel.] n. Power, ability. శక్తి, పరాక్రమము, బలిమి. "తలకడచినవడచిన్నాని యలవుబలంబుమ పహింపక." M. VI. ii. 354. Difficulty. కష్టము, శ్రమము.

అలవోక *ala-vôka.* [Tel.] n. Sport, amusement, playfulness. లీల, వేడుక, వినోదము, ఆట్లాట. **అలవోకగా** *ala-vôka-gâ.* [Tel.] adv. Carelessly. అలక్ష్యముగా, అనాయాసగా. "అలవోకగానవి యప్పటప్పటికి పదేలంపుమటలమేలయాడు." Vish. vi. 19.

అలసట *alasata.* [Tel. from అలయు q. v.] n. Exhaustion, weariness. అలసటము, అలపు. **అలసత** *alasata.* [Skt.] n. Inactivity, laziness, idleness. జడత్వము, మాంద్యము. Delay. ఆలస్యము. **అలసము** *alasamu.* [Skt.] adj. Idle, slothful, indolent. మందమైన, జడమైన. **అలసుడు** *alasudu.* n. He who is idle or indolent. మందుడు, జడుడు. **అలసురాలు** *alasurâlu.* n. A lazy woman, a dawdle. మందురాలు.

అలాతము *alâtamu.* [Skt.] n. A fire-brand. Charcoal. కొరివి, అంగారము, బొగ్గు.

అలాదా, అలాహిదా *alâdâ.* [H.] Separate, apart, distinct. ప్రత్యేకమైన, వేరే.

అలాబువు *alâburu.* [Skt.] n. The long gourd. *Cucurbita lagenaria.* ఆనపకాయ.

అలామతుకర్ర *alâmatu-karra.* [H. అలామత్ a mark] n. A buoy for anchors. బోయ్ యాంకర్ వేయ.

అలి or **అళి** *ali.* [Skt.] n. A bee. A scorpion. తుమ్మెద. తేలు.

అలిందము or **అలిందము** *alindamu.* [Skt.] n. The terrace before a native house or పంచా, కులవాటికిన్న, శాలా. The front room, a small room in the front part of a house, or a room near the passage that leads into a house. కులవాటిప్రక్కనుండు చిన్న గది, వేక, వసారది.

అలికము or **అలీకము** *alikamu.* [Skt.] n. The forehead. లలాటము.

అలికిడి or **అలుకిడు** *alikidi.* [Tel.] n. Noise, sound, ధ్వని, శబ్దము. మా మాటల అలికిడి వల్ల మేలుకొన్నాను I was awakened by the sound of their talking.

అలిపి *alipiri.* [Tel.] n. A lean man. బక్కవాడు. **అలిపిది** n. A lean woman.

అలియ Same as అలుము. (q. v.)

అలివేణి *ni-vēṇi.* [Skt.] n. A woman, (lit. a *best-dressed* nymph.) స్త్రీ.

అలీక or **అలీకము** *alīka.* [Skt.] n. A falsehood, falseness. అసత్యము, మిథ్య, అలీక ధైర్యము. Feigned courage. Vasu. iv. 103.

అలుక or **అలుకుడు** or **అలు...** *aluka.* [Tel. from అలుగు] n. Anger. కోపము. "అలుకచే నుండుబుద్ధులనిచిత్తి" H. iii. 160.

అలుకు or **అలుకము** or **అలు...** *aluku.* [Tel.] n. Fear; terror; dread. భయము. **అలుకు** *aluku,* v. n. To be afraid, to fear, to scrupie, hesitate. జంకు, వెనుకతీయు. **అలుకు కరి** *alukari.* [Tel.] n. A coward, a man of no courage. భయశీలుడు.

అలుకు *alukku.* [Tel.] v. a. To smear the floor of a house or a mud wall, &c., with cow-dung, &c. చేడచేసి శుద్ధిచేయు. (అలుకుచుట్ట a besom dipped in cowdung and water used in smearing a floor.) Also, to sow seed in a field prepared for the purpose (వి... **అలికించు** *alikintsu.* (causal of ...) ...ave the floor smeared with ...

...లికిడి.

అలుగు *alugu.* [Tel.] n. A sluice to carry off water from a pond that overflows. The tip of an arrow, the blade of a sword, పరీవాహము, చెరువుకు నీరెక్కు ద్వారము అతి పోపుట కేర్పరచినగూ; బాణముయొక్క కొనకు వేసి యిమిపుచున్న, కత్తియొక్కపై భాగము. "శబ్దలాక్ష్యం భూమిరిక్షై మలంగుగాఁద్దాఁ దీపాంకురాక్షని." A. pref. 7.

అలుగు *alugu.* [Tel.] v. n. To be angry or annoyed. కోపించు. **అలిగించు** (causal of **అలుగు**.) To irritate, annoy. కోపముచేయు. ఒట్టు చేయు. See అలుక.

అలుగులము *alugulamu.* [Tel.] n. Pain, suffering. బాధ. **అలుగులపడు** *alugulapaḍu.* [Tel. అలుగులము+పడు.] v. n. To be crushed. నలుగగొట్టుట. To suffer. బాధ పడు.

అలుచు *alutsu.* [Tel.] n. A dull or stupid man. మందుడు. కొంచ. కొంచ in.

అలుపము *alupamu.* [Skt. అల్పము.] adj. Small, little, trifling. అల్పమైన, అలుపాటి (అల్ప కార్యమంటివే.) కొంచ. కొంచ in.

అలుపు or **అలుపు** *alupu.* [Tel. from అలుగు.] n. Fatigue, exhaustion, weariness, బడలిక, అయాసము. T. iii. 9.

అలుపు *alupu.* [Tel.] Same as అలుగు to be angry (q. v.)

అలేఖము *a-lēkhana.* [Skt.] n. A blank book. వ్రాయని పుస్తకము.

అలోభము *a-lōbhana.* [Skt.] Absence of cupidity.

అల్క *alka.* [Tel.] n. Fear, terror, dread. భయము, అల్లాడు. See అలుకు.

అల్ప or **అల్పి** *alpi.* [H.] adj. Light, base. కేవలమైన. వీరమైన. **అల్పివస్త్రి** interior cloth.

అల్లడి *alladi.* [H.] n. Confusion. అల్లాడు. Grief, affliction, sorrow. దుఃఖము, విచారము. "శాకంబుచోటఁ తినఁబల్లడ మాయెనా." Vema. i. 64. Same as అల్లాడు.

అల్పము *alpamu.* [Skt.] adj. Trifling, mean, slight, small, little, petty. స్వల్ప మైన, నీచమైన, చిన్న. **అల్పకార్యము** a small matter. **అల్పజ్ఞుడు** one that knows little, an ignorant man. **అల్పదృష్టి** short-sightedness, narrow-mindedness. **అల్ప ప్రాణి** a weak creature. **అల్పబుద్ధి** little-mindedness. **అల్పవయస్కుడు** one who is tender in age, a mere youth. **అల్పాచమనము** Urine. **అల్పాయుస్సు** Tender age. **అల్పాయుష్కుడు** A short lived man. **అల్పారంభము** A small beginning. **అల్పాహారము** A light meal. **అల్పుడు** n. A mean wretch. నీచుడు, క్షుద్రుడు.

అల్మార or **అలమారు** *almara.* [H.] n. A wardrobe, almirah. **అల్మాలో బావి** a well with steps down into it.

అల్ల *alla.* [Tel.] adj. pron. That. **అల్లాది** that thing. **అల్లాడు** that man. **అల్లంబవ** adj. Then, in the mean time. అంతలోన. "అల్లమఱచి మల్లగూడ వైతి." L. XIX. 184. **అల్లనిగో** or **అల్లమగో** interj. Lo! behold! Look there!

అల్లకల్లోలము *alla-kallōlamu.* n. [Tel.] Confusion, disorder. తారుమారు, సందడి.

అల్లాటపెట్టు *allāta-pettu.* [Tel. అల్లాటం + పెట్టు] v. a. To annoy, harass. "అల్లాడు జేయుచున్నిం చుల్లబలపెట్టెదోయయ్య నే నెరుగ." Bhalla. I. 455. **అల్లాటము** *allāṭamu.* [Tel.] n. Annoyance. అల్లాటము.

అల్లన *allana.* [Tel.] n. Slowness. మెల్లన, తిన్నన. **అల్లన** *allana.* [Tel.] adv. Gently, softly. తిన్నగా, మెల్లగా. "నవయౌవ్వనవతి కల్లన దెచ్చి." N. i. 170.

అల్లనల్లన or **అల్లల్లన** *allan-allana.* [Tel.] adv. Very gently. మిక్కిలి మెల్లగా. "అల్లాల్లన జానతిరో." A. iv. 38. **అల్లరి** adj. Slow. అల్లరినగవు gentle laughter, smile.

అల్లము *allamu.* [Tel.] n. Green ginger, as distinguished from శొంఠి dry ginger.

అల్లరి *allari.* [Tel.] n. Tumult, commotion, noise, confusion, quarrel, riot. ఎక్కిరి, రచ్చ. **అల్లరిమనిషి** a noisy or troublesome man. **అల్లరిచేయు** v. a. To trouble, disturb, discompose. ఎక్కిరిచేయు, తారుమారుచేయు.

అల్లాడు or **అల్లలాడు.** *allāḍu.* [Tel. అల్ల + ఆడు] v. n. To shake, move, wave, toss about, to wander about, to be in distress. ఆడు, గాలికి కొట్టుకొను, తిరుగు, వ్యాపించు, కదలగల్గుట. "భగవాన్నామల్లాడె." [illegible] 288. ధ్వజపటము గాలికి అల్లాడుచున్నది the flag flutters in the wind. కూటికిల్లాడు he is in want of bread. కొలువుకు అల్లాడుతాడు he is in trouble for want of employment. **అల్లాటము** *allāṭamu.* [Tel.] n. A to-and-fro movement, wandering about. **అల్లారుము** or **అల్లారు** *allārumu.* [Tel.] v. a. To shake, move, vibrate, agitate, wag, wave. ఆడించు, వీచుట. "ఘనవాలమల్లారుచు." N. i. 144. **అల్లారుముద్దు** *allāru-muddu.* [Tel. అల్ల+ఆరు+ముద్దు.] Pretiness, agreeableness, sweetness. ముద్దుగొలుపు, అందమైనదనము. **అల్లారుముద్దుగా** ad. Prettily, agreeably, sweetly, pleasantly. ముద్దుగొలుపుగా, అందంగా చూచుటలోనుగా, మచ్చికగా "ఈ చిలుకమరియు వేదుకపడుచుదాడు మిమ్మల్ని అల్లారుముద్దుగాను." N. ix. 102.

అల్లి *alli.* [Tel.] n. The water plant called *Nymphæa alba.* అల్లికాడ its *pedunicle* or flower stalk. అల్లిపుష్ప the flower of this water plant. ఉల్లిచేదము, అడవిపు అల్లి *Menyanthes cristata,* a water plant. ఎఱ్ఱ అల్లి *Nymphæa Lotus,* a variety, with a red flower. Rox. ii. 260, says, 'అల్లి is *Memecylon Edule:* a wild shrub, like broom, with beautiful fragrant flowers in bunches.' దాని ఒళ్లి అల్లికాడవలెనున్నది her body is like the stem of a water lily, she is very chilly. అల్లిపండు the fruit of the blue lotus.

అల్లింపు *allintsu.* [Tel.] [illegible] To get it plaited or br[illegible] చేయు. See అల్ల. **అల్లిక** *al*[illegible]

[illegible] n. A twist, a plait, a braid, a [illegible]

[illegible] *alli-chettu.* [Tel.] n. A kind of [illegible] shrub, with beautiful and fragrant flowers in bunches. ఒక అడవిచెట్టు. [illegible] the wood of this plant. అల్లి [illegible] the seed of this plant.

అల్లికెరటా or అల్లితెమ్మెర *alli-temmera.* [Tel.] n. A cool breeze. చల్లగాలి.

అల్లిబిల్లి *alli-billi.* [Tel.] n. Twisting, twining. వెడ్డ "మాపుల్ గ్రోవులంబల్లిబిల్లిగాను కాం తాళ్ళిరా." Swa. ii, 25.

అల్లిసకర్ర *allisa-karra.* [H.] n. An oar. ఓడచెక్క, తెడ్డు. (The boatmen usually cry అయిలేస *ayilesa* and అయిలేసుఁడిదేవ when rowing) అల్లిసకర్రలఁబేయు or కోలం బేయు to row a boat with oars.

అల్లు *allu.* [Tel.] v. a. To plait, braid, weave, wattle rods or twigs, &c., together. గంపలల్లు to weave baskets. చాపలల్లుఁడు he plaits mats. పద్యములల్లు to compose verses. బుద్ధాల్లు to fabricate lies. తీగెలు వృక్షమును అల్లినవి the creepers have crept over the tree. కసవు అల్లినభూమి land overgrown with grass. n. అల్లిక (q. v.)

అల్లుడు *alluḍu.* [Tel. from అల్లు lit. one who plaits, i. e., who is the means by which the family circle is enlarged.] n. A son-in-law. బావమఱఁది. కేఁపల్లుఁడు the son of a man's sister, or of a woman's brother. అల్లుమఱిమార్లు n. pln. Foster brothers or vassals, who feed at the baron's table and form his body-guard. దొరలదొరసానులు భోజనమునకు అతిథులు అనంతరము వీరు భోజనమునకు కూర్చుండువారు. అల్లుఁడు n. A son-in-law. [illegible] మాత. "అల్లుఁడాని మృతికి [illegible] దివ్యమృతికి బావ పిలుచు మృతికి భూలోకవాసులు పేరు." Vema. 1288.

ollsali. [Tel.] n. A plant, *alba.* తెగబచ్చలి.

అల్లె *alle.* [Tel.] n. A bow-string. మౌర్వి, నారి. అల్లి (a vulgar error for అల్లె) Like; as బంట్రోతులల్లె వచ్చిరి they came like Police officers.

అల్లెదమ్మ *alle-damma.* [] n. A sort of fish. మత్స్యవిశేషము. అల్లెదమ్మన్వ చేపలు కొన్ని కొండు. Hamsa. iv. 226.

అల్లైకము *allaika.* [Skt.] n. The being a son-in-law. బావమఱఁదిస్థితి. Commonly the invitation given to a son-in-law immediately after the marriage. [Connected with అల్లుఁడు.]

అల్లోనేరేడు *allo-nerdu.* [Tel.] n. A kind of *Myrtus Caryinum.* (Roxb.) its fruit being like a black cherry. See నేరేడు or నేరుడు. అల్లనేరెల్లు *allu-ne'lu.* [Tel.] n. Salutations. కుశలప్రశ్నలు, సంభాషణలు. "పంచారు ఘటింపుచు" మనుచంపువారు, కొలకొల్లలు కు [illegible] నుచు నానాదేశములనుండి వచ్చి యల్లనేరెల్లు." Hamsa iv. 271. అల్లనేరెల్లపాటలు songs sung by women with a chorus అల్లనేరెల్లు "ఇంతి [illegible] యల్లనేరెల్లు కొనియాడుదు రంచు" Nan. iv.

[illegible]

అవ *ava.* [Tel.] Same as అవ్వ (q. v.) Also, a Skt. prefix, meaning Bad.

అవకరము *ava-karamu.* Skt.] n. Dust, or sweepings. చీపురు చెత్త.

అవకాశము *ava-kasamu.* Skt.] n. Leisure, opportunity, opening, interval, space, intermission, rest. అవసరము, ఆదరువు, ఎడము, వీడు, వీలు.

అవకీర్ణము *avakirnamu.* [Skt.] adj. Scattered, strewed. చల్లఁబడు.

అవగుంఠనము *ava-kunthanamu.* [Skt.] n. Veil, a cover. ముసుకు. అవగుంఠితము

avakunthitamu. adj. Veiled, covered. మూయబడిన.

అవక్తవ్యము *a-vaktavyamu.* [Skt.] Not fit to be said or uttered; improper.

అవక్రము *a-vakramu.* [Skt.] Not crooked, straight.

అవక్షేపము *ava-kshēpamu.* [Skt.] n. The act of discarding a thing after finding fault with it. తప్పు కొనిపోస్థానిందించుట. Sarcasm, irony. సోల్లంతరము, ఆయముతెత్తి ఆడుట, పొడుపుకథలాటలు. **అవక్షిప్తము** adj. Discarded as faulty, sarcastic, ironical, having an insinuation. తెప్పుమోపి విసర్జింపబడినది, సోల్లంతరమైన.

అవగడము *ava-gadamu.* [Skt.] n. Peril, danger, evil, mischief. అపాయము, కీడు. ఆపదము, ఆకార్యము. "మాసముమచ్చటియందుకే యీసుఁడెల్లిన్ భాగవతేస్వరులారా శ్రీసతులుపు తుంచిన మాసమయుసుమ్ము దొలకనమడుమి యట." P. iii. 368.

అవగణితము *ava-ganitamu.* [Skt.] adj. Disregarded. అవమానింపబడిన.

అవగతము *ava-gatamu.* [Skt.] adj. Known, understood. తెలియబడిన, బోధపడిన.

అవగాహము or **అవగాహనము** *ava-gāhamu.* [Skt.] n. Immersion; bathing; comprehension. మునుగుట, తెలియుట, ఆకళింప. అది నాకు అవగాహముకాలేదు I do not comprehend it. అవగాహనమైనదా have you understood it? దాన్ని నేను అవగాహనముచేసికొన్నాను I have understood it.

అవగుణము *ava-guṇamu.* [Skt.] n. An evil disposition, a bad temper, a defect. దుర్గుణము, దోషము.

అవగ్రహము *ava-grahamu.* [Skt.] n. Drought, famine. Obstacle, impediment. నిర్బంధము, కరువు, అడ్డు, ప్రతిబంధము.

అవఘళము *ava-ghaḷamu.* [Skt.] adj. Difficult, impossible. దుర్లభము, సంకటము, అసాధ్యము. "సగుణనిర్గుణ యోగసంవిస్తయునకు నల్లమస్వామికివఘళంబెద్ది." L. ii. 20. **అవఘళించు** *ava-ghaḷinchu.* [Skt.] v. t. To excel or surpass. To neglect, disregard. మించు, అతిక్రమించు, తిరస్కరించు. "అర్ధచంద్రునిజేరె నవఘళించులాటుపట్టి దీపాంగనట్టిదోడ" Swa. iii. 92.

అవచేటముగా *ava-chēṭamugā.* [Tel.] adv. Unexpectedly, unawares. ఆకస్మికముగా, హఠాత్తుగా.

"శ్రీలుమీసకొనుమనిపంపు
నవనీ భృతాస్థానికరాటము
నుదకొనుచు వ్యాజేనకీస
మనుమనుచు మనుమనుచు మాటాడి." B. X. 7.

అవజ్ఞ *ava-gna.* [Skt.] n. Disregard, contempt. అవమానము, తిరస్కారము. **అవజ్ఞత** *ava-gnata.* [Skt.] n. Ignorance, stupidity, folly. అజ్ఞత, వెఱ్ఱితనము **అవజ్ఞుడు** n. An idiot, a fool. అజ్ఞుడు, తెలివితేనివాడు.

అవటము *avaṭamu.* [Skt.] n. A hole in the ground, a cavity, a pit, a well. గొయ్యి, బోదె, నుయ్యి **అవటువు** *avaṭuvu.* [Skt.] n. The back of the neck. చెడెల, అంగా, నిండు వెనుకటి [illegible] "ఉన్నమ వెనుకం గీలుకీలాడబడు శీర్షకంబులాగా నాకో యవటా." Vasu. iv. 31. "అవటంకి నిందువాని." A. vi. 24. ఓ వెనుక నిలుచుచున్నవీ రాజులకిల నిలవానిని

అవతంసము *avataṃsamu.* [Skt.] n. A flower put on the ear for ornament; a crest, a ring worn at the tip of the ear కర్ణభూషణము, శిరోభూషణము, శిరోభూషణము, స్త్రీలు సింపులం చెవులకొనయందే పుష్పములలాగులు, శిఖ ము, శిఖియందుకట్టిన పూలదండ. **అవతంసితము** adj. Worn on the ear for ornament. చెవి కొమ్మ ముందుకోబడి

అవతరించు *ava-tariṅchu.* [illegible] n. To come down, to get down [illegible] To be born. పుట్టు. To appear, [illegible] form, to become incarnate, అవతా మత్స్యముగా అవతరించెను *V.* as a fish. కృష్ణుడుగా అవ

born as Krishna, or he appeared as Krishna or he put on the form of Krishna. **అవతారము** *ava-táramu.* [Skt.] n. Incarnation, metamorphosis. The descent of a deity from heaven in a particular shape, the appearance of any deity upon earth, origin. దేవుడు రూపాంతరమును ఎత్తడము విష్ణువు ఎత్తిన దశావతారములు the ten incarnations of Vishnu. రామావతారమెత్తి నాడు when he appeared on earth as Rama వాడు కృష్ణావతారము he is pride incarnate, అది క్షామావతారము she is the goddess of famine. (Shakesp. 2. Hen. IV. act 3.) "famine in the abstract, famine embodied, or personified." **అవతారపు రుషుడు** *avatára-purushudu.* n. A godman, a divine being in human form. మహాత్ముడు.

అవతల, అవల or **ఆవల** *avatala.* [Tel. అవల+తల = అవలివైపు] adv. Afterwards, beyond, on the other side, further. తరువాత, ఆపైన్ను, ఆపైన. "అవల నాపాట్లుమాను వృథులోనిరి." A. i. pref. 43. **అవతలి** or **అవలి** adj. Next, following. తరువాతి. అవతలిసోమవారము Monday after next. అవతలి మైమలు further particulars. అవతలివారు those who are on the other side. అవతలి పెట్టు on the other side. అవతలికేమయినది? what happened afterwards? **అవతలకు** adv. Further off, to the other side. అవతలకు.

అవతారము See అవతారము.

అవతారిక *ava-tárika.* [Skt.] n. A preface. పీఠిక.

అవతీర్ణము *avatírṇamu.* [Skt.] adj. That into which one descends, as a well or [illegible] which is crossed as a river.

avadamsamu. [Skt.] n. A preserved fruit. ఊరుగాయ.

avakla-gakki. [Tel.] n. An abominable. అవలక్షణ. "దాచిరియదుయుపోయి నవ్వునివ్వటిల్లనవనీరజమున, మాచి చెట్టబట్టుకొని తెచ్చెలోపలి, కనుదగాకివారియన్న లాపి. P. i. 592.

అవదాతము *ava-dátamu.* [Tel.] n. Whiteness. తెలుపు. adj. White. తెల్లని.

అవదూరు *ava-dáru.* [Tel.] n. (In bad phrase) Calumny, defamation. అపవాదు, నింద, అపవాదము.

అవద్యము *a-vadyamu.* [Skt.] adj. Mean, low, servile, inferior. నిక్కృష్టమైన. **అవద్యము** *a-vadyamu.* [Skt.] n. Ruin, harm, loss. చెరుపు. దీనికి అవద్యమేలేదు this has lost nothing.

అవధరింపు *ava-dharimpu.* [Skt.] v. a. To favour with one's attention. To lend an ear, listen. To wear, put on. ఎన్నుకొనుము, ధరించు, అలంకరించు, పెట్టుకోము. "అవధరింపుమయ్యా మలిపుగలచిన్నిమాటలేమి." Swa. iii. 25. "ధర్మస్థాపనకై యవతారంబుఁదాల్చి నీకిష్టమైన భక్తజనులకు నవధరింపుము." A pref. 21. **అవధారు** (the second person singular of the imperative of the verb. అవధరించు.) Oh Listen! O give ear! ఓమనుజ, ఆలకించుము, చిత్తగింపుము. "ఈ భక్తి నీ కథలయందు నవధారుణమొప్పఁజేసి స్వామీ నీ కథాశ్రవణాధారుఁజేసి మోక్షార్థికి యిచ్చుకుఁడు." N. i. 177.

అవధానము *ava-dhánamu.* [Skt.] n. Attention, care, regard. జాగరూకతము, ఎచ్చరిక. **అవధాని** or **అవధానుడు** n. He who is attentive or careful. He who is skilled in the Vedas. ఎచ్చరికగలవాడు, జాగ్రత్తపరుడు, వేదము బాగుగాచదివినవాడు. **అష్టావధాని** a versatile man; one who can attend to eight matters simultaneously. **శతావధాని** n. One who can attend to a hundred things at one and the same time.

అవధారణము *ava-dhárańamu.* [Skt.] n. Certainty, determination, resolution. Emphasis. నిశ్చయము. **అవధారు** See అవధరించు.

అవధి *avadhi.* [Skt.] n. Boundary, period, time, conclusion, end. (Colloq.) Strait, calamity, misfortune. హద్దు మేర, కాలము అవసానము, ఆపద. శరీరావధి as long as

one lives. వానికి ఒక అవధిదిగ్బంధము a misfortune happened to him. అవధిక్రయపత్రము a mortgage bond with the penalty of forfeiting the mortgage after a limited time. అవధీరితము *ava-dhiritamu.* [Skt.] adj. Disregarded, scorned, despised. అవధూనితము, తిరస్కరింపబడిన. అవధూతము adj. Removed, tossed aside, cast away, thrown. త్రోయబడినది. అవధూతుడు *ava-dhūtudu.* [Skt.] n. A naked mendicant. One who has renounced all worldly facing and obligation. దిగంబర సన్యాసి. దిగంబర సన్యాసి.

అవధ్యము *a-vadhyamu.* [Skt. వధ్=to kill] adj. Not meriting death, innocent. చంపరాని, చంపనగు. అవధ్యుడు n. One who is not deserving of death. చంపనర్హుడు.

అవనతము *avanatamu.* [Skt.] adj. Bowed, bent. వంగిన.

అవనము *avanamu.* [Skt.] n. Preservation, protection, rescue. రక్షణము. "గజస్యాస్య మవనాయ" one who hastens to save the life of the elephant.

అవని *avani.* [Skt.] n. The earth. భూమి. అవనినుతుడు or అవనీశ్వరుడు a king. అవనిసురుడు a Brahmin.

అవపథ్యము *ava-pathyamu.* [Skt.] n. Violation of prescribed regimen. Error in diet. అపథ్యము.

అవపాతము *ava-pātamu.* [Skt.] n. A pit concealed under leaves and earth to catch elephants. ఏనుగులు మొదలైన మృగములను పట్టుకొనుటకై త్రవ్వి మీద కర్రలను కంపలను పరచి దాపైన కొద్దిగా మన్ను వేయబడిన గొయ్యి, పీదము.

అవభృథము *ava-bhrithamu.* [Skt.] n. Ablution after a sacrifice, a purification made at the termination of a sacrifice or any auspicious ceremony. యజ్ఞాంతస్నానము.

అవమతి *ava-mati.* [Skt.] n. Disgrace, disregard. అవమానము. అవమతము adj. Despised, disregarded. అవమానితము.

అవమర్దనము *ava-mardanamu.* [Skt.] n. Beating of a drum. బాదించడము. "మద్దె అమర్దావమర్దనకుం గ్రమంబటదుము." A iv. 67

అవమర్యాద *ava-maryada.* [Skt.] n. Incivility, unpoliteness. అగౌరవము, అమర్యాద.

అవమానించు *ava-mānintu.* [Skt.] v. a. To dishonor, to disgrace. అగౌరవముచేయు. అవమానము *ava-mānamu.* [Skt.] n. Disgrace, dishonour, disrespect. అవమర్యాద. వానికి అవమానము అయినది or వాడు అవమానపడినాడు he was disgraced or treated with disrespect. అవమానితము adj. Despised, disrespected. పరిభూతమైన. అవమానించు *ava-mānintu.* [Skt.] n. He who is disgraced or treated with disrespect. పరిభూతుడు.

అవయవము *ava-yavamu.* [Skt.] n. A limb, a member. అంగము. అవయవి *ava-yavi.* n. An organism; that which has limbs.

అవయోగము *ava-yogamu.* [Skt.] n. A bad sign, an inauspicious omen. అపశకునము.

అవరజుడు *avarajudu.* [Skt.] n. A younger brother. తమ్ముడు, అనుజుడు.

అవరోధము *ava-rōdhamu.* [Skt.] n. Obstacle, hindrance. A seraglio. అడ్డి. అడ్డగింత. అంతఃపురము. అవరోధించు *ava-rōdhintu.* [Skt.] v. t. To obstruct, to hinder. అడ్డగించు.

అవరోహము *ava-rōhamu.* [Skt.] n. Descending దిగడము. The root that grows from the branches of trees like the Banyan tree. ఊడ.

అవల Same as అవలె (q. v.)

అవలంబించు *avalambintu.* [Skt.] v. a. To take hold of any thing; depend on any person or thing. చేపట్టు, ఆశ్రయించు. ఆ మతమును అవలంబించినవారు Converts who embraced that creed. ధైర్యం దించి picking up courage. అవలంబించినారు they embraced his opinion, sided with him. అవలంబము or అవలంబనము n. Taking

ny thing, hanging on or from. Adoption, profession of certain views. ఆతి, లక్ష్యము. మతావలంబనము. the adoption of a religion. **అవలంబితము** adj. That which is adopted, as one's own.

అవలక్షణము *ava-lakshanamu.* [Skt.] n. Bad omen, an inauspicious sign. అవయో గము, చెడులక్షణము. **అవలక్షణము** adj. Deformed, inauspicious. వికారమైన.

అవలగ్నము *ava-lagnamu.* [Skt.] n. The waist. నడుము.

అవలీల *ava-lila* [Skt.] n. Ease, facility. సులభము, సులకన. **అవలీలయైన** adj. Easy, facile, ready. సులభమైన. **అవలీలగా** *ava-lila-ga.* [Skt.] adv. Easily, as play. సులభముగా, సులకనగా.

అవలుంఠనము *ava-lunthanamu.* [Skt.] n. Rolling on the ground. పొరలుట. **అవలుంఠితము** adj. Rolled on the ground. పొరగిన, పొలమింది దొర్లిన.

అవలేపము *ava-lepamu.* [Skt.] n. Pride. గర్వము

అవలేహనము *ava-lehanamu.* Skt.] n. Licking with the tongue. నాకుట.

అవలోకింపు *ava-lokintsu.* [Skt. Root connected with the English word Look.] v. n. To look at. చూచు, వీక్షించు. **అవలోకనము** n. Sight, seeing. చూడటము. పునరవలోకనము re-perusal. సింహావలోకనము retrospection. సింహావలోకనపద్యము a verse in which every line looks back to the beginning. వాని ముఖావలోకనము చేయరాదు one should not look at his face. **అవలోకితము** adj. That which is seen. చూడబడిన

అవశ *a-vasa.* [Skt.] n. She who is out of her senses. స్వాధీనములేనిది. "అవశేంద్రియాశ్వ మైనాయువధూటి." Swa. vi. 41. **అవశము** [Skt.] adj. Unsubjected, unindependent. అస్వాధీనమైన. "నగుటయాయ్యెనంచెనుమువుల." P. i. 2. not in one's power.

అవశకునము *ava-sakunamu.* [Skt.] n. An evil omen, a bad sign. దుర్నిమిత్తము, దుశ్శకునము.

అవశాత్ or **అవశాత్తుగా** *a-vasat.* [Skt.] adv. Suddenly, unawares, providentially, abruptly. ఆకస్మికముగా, హఠాత్తుగా.

అవశిష్టము *ava-sishtamu.* [Skt. from శేషము] adj. Left, rest, remainder. శేషము, మిగిలినది. వాణ్ణి ప్రాణావశిష్టముగా విడిచిపెట్టిరి they left him half dead.

అవశ్యము *a-vasyamu.* [Skt.] adj. Necessary, indispensible, urgent, requisite. నిశ్చయమైన, నిశ్చయమై. **అవశ్యముగా** adv. Necessarily, positively. అవశ్యముగా. నిశ్చయముగా.

అవష్టంభము *ava-shtambhamu.* [Skt.] n. Support, stay, a post or pillar. ఆధారము, స్తంభము, కంబము. వాడు మంచి అవష్టంభములేదు I have no defender, I have no patron. నీవు అవష్టంభము ఉండగా వానికేమి భీతి as long as he has your support what need he care?

అవసడి *ava-sadi.* [Tel. with Skt. prefix] n. అపశకునము.

అవసత్ *a-vasat.* [Skt. adj. Indwelling నివాసముండకుండే. "అలవాటులేనివాడు అవసత్తు." Vasu. i. 111.

అవసథము *ava-sathamu.* [Skt.] n. A house, habitation. ఇల్లు

అవసరము *avasaramu.* [Skt.] n. Occasion, opportunity. వేళ, సందర్భము, కార్యోపయోగపు యుగము. ఇది మూడో అవసరము this is the third time. "అవసరమ్మున నాయాగమంత్రములు." T. iii. 39. అవసర also means food offered as a meal to a god, or a kind of mantram said on the occasion. శ్రీ రంగములో అనుష్ఠ అవసరములు అరింపుచేయుదుము they make an offering of sixty meals. Also necessity, urgency, hurry, flurry. అవశ్యము, ఆవశ్యకము. అవసరమైనప్పుడు నిన్ను పిలిపించుకొంటాను I will send for you when necessary. అవసర మేదో పని చెప్పి పోవును if you hurry the

business will be spoiled. అది నాకు అవసరము లేదు I have no occasion for this. అవసరము adj. Necessary, urgent, hurried, hasty. అవశ్యమైన, అవసరమైన. అవసరమైనపని urgent business. అవసరపడు *avasara-paḍu.* v. n. To hurry, to haste. త్వరపడు. అవసరముగా adv. Urgently, in haste. అవశ్యముగా, అవసరముగా. అవసరించు *avasarinṭsu.* [Skt.] v. a. To hurry, make haste త్వరచేయు.

అవసానము *ava-sānamu.* [Skt.] n. End, conclusion, termination, death. Limit. కడ, విరామము, సమాప్తి, శేషము, మృత్యువు, అవసానకాలము the time of death. అవసన్నము *ava-sannamu.* [Skt.] adj. That which has reached its end, that which is destroyed. కడముట్టినది, నశించినది.

అవసాయము *ava-sāyamu.* [Skt.] n. Certainty, termination, remainder. నిశ్చయము, ముగింపు, శేషము.

అవస్థ *avastha.* [Skt.] n. State, condition, situation: trouble, difficulty, strait. దశ, సంకటము. వాడు పెద్దా దుస్థలోనున్నాడు he is in a wretched state. అవస్థాత్రయము, అనగా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు the three states: viz., waking, sleeping and dreaming. అవస్థాచతుష్టయము, అనగా బాల్యావస్థ the period of childhood. యౌవనావస్థ the period of youth. వార్ధకావస్థ old age. మరణావస్థ the agony of death.

అవహేళనము *ava-hēlanamu.* [Skt.] n. Contempt, disrespect, disregard. తిరస్కారము, అవమానము.

అవాంతరము *avāntaramu.* [Skt.] adj. Included. subordinate. అంతర్భూతమైన, లోని, కింది. అవాంతరభేదము a minor distinction: a species, a subdivision of a general term. అవాంతరశ్లోకము a spurious verse: an interpolation. అవాంతరకథ an episode. అవాంతరముగా unexpectedly.

అవాచ్యము *a-vāchyamu.* [Skt.] adj. Unutterable, not fit to be uttered, obscene. అవరాని, అపరాని, ఉచ్చరింపరూనిది, బహిర్ముఖ, బూతు అయిన.

అవాజ్ఞ *avāgn.* [H.] n. Report, public talk. పుకారా, వదంతి.

అవాప్తము *a-vāptamu.* [Skt.] adj. Obtained. పొందబడిన. అవాప్తి *avāpti* n. Obtaining, attaining. పొందడము.

అవారణము *a-vāraṇamu.* [Skt.] adj. Unrestrained, resistless. అనర్గళమైన, ఆటంకము లేని, యథేచ్ఛయైన. "వీరెవ్వరవారణమహిమ." A. i. pref. 38. అవారణ or అవార్యము n. Resistlessness. want of restraint. అడ్డు లేమి. అవారణ or అవారణగా adv. Irresistibly. అనర్గళముగా, యథేచ్ఛగా.

అవారి *avāri.* [Tel.] adj. Abundant, excessive, much, ample. విస్తారమైన. అవారిగ adv. Abundantly, excessively. విస్తారముగా, మెండుగా. "అవారిగ తియ్యనిమేడిపండ్లుగొంచు." P. iv. 37.

అవారితము or అవార్యము *a-vāritamu.* [Skt.] adj. Inevitable, irresistible. దుర్వారమైన, అప్రతిహతమైన, అడ్డగింపరూనిది.

అవి *avi.* [Tel.] pron. Those, (things.) అవి ఎవరివి whose things are they?

అవికలము *a-vikalamu.* [Skt.] adj. Entire, perfect, unimpaired. సంపూర్ణమైన, సమగ్రమైన, తారుమారుకాని.

అవిచ్ఛిత్తిగా *a-vichchhitti-gā.* [Skt.] adv. Undisturbedly, uninterruptedly. విరామం కముగా. అవిచ్ఛిన్నము adj. Uninterrupted, unintermitting. ఎడతెగని, విరామంలేని. అవిచ్ఛిన్నముగా adv. Uninterruptedly. ఎడతెగక, విరామంలేకుండా.

అవిటి *aviṭi.* [Tel.] n. He who is maimed, crippled or deformed. A blind man. అంధుడు, వికలాంగుడు, కుష్ఠి, పిచ్చి

అవిద్య *a-vidya.* [Skt.] Want of knowledge. అజ్ఞానము.

అవిధి *avidhi.* [Skt.] n. Misfortune, calamity, trouble, distress. కొందర, సంకటము.

అవినీతుడు *a-vi-nītuḍu.* [Skt.] n. A wicked man. దుష్టుడు, వినయము, లేక, నీతిలేనివాడు.

అవిభక్తము *a-vibhaktamu.* [Skt.] adj. Undivided, unpartitioned, unseparated, joint. సంయుక్తమైనది. **అవిభక్తులు** *a-vibhaktulu.* n. plu. Those who live together without dividing their inheritance; those who live as one family. కూడు తీరనివాడు, పాక్షేసంయుక్తమైనవాడు. మీరు భక్తులా అవిభక్తులా do you live apart from your brothers or not?

అవిముక్తము *a-vi-muktamu.* [Skt.] adj. Unloosed, not delivered. విడువబడనిది.

అవియు *aviyu.* [Tel.] v. n. To break, burst, be destroyed. చెడ్డలను, బద్దలు. కంటిగుడ్లు అవిసెను his eyeballs are destroyed. **అవియించు** *aviyiñcu.* v. a. To break. చెడ్డగొట్టుట.

అవిరతము *a-viratamu.* [Skt.] adj. Continual, incessant. నిరంతరమైన, విడువక యైన.

అవిరళము *a-viraḷamu.* [Skt.] adj. Thick, close, dense. దిట్టమైన, దట్టమైన.

అవిసె *avise.* n. [Tel.] The indigo plant (*Indigofera tinctoria.*) A certain disease that attacks the pupil of the eye. దిట్టమైన, కంటిగుడ్లకి వచ్చే ఒక రోగము.

అవిలంబనము *a-vilambanamu.* [Skt.] n. Rapidity, swiftness. త్వర, వేగము. **అవిలంబితము** *a-vilambitamu.* [Skt.] adj. Rapid, swift. త్వరగలిగిన, వడిగల.

అవివాదము *a-vivādamu.* [Skt.] adj. Undisputed, unquestioned, అడ్డములేని.

అవివేకము *a-vivēkamu.* [Skt.] n. Want of sense or judgment, absence of discrimination, ignorance, imprudence, blindness, folly. తెలివిలేమి. **అవివేకము** adj. Indiscriminating, foolish, blundering. **వివేకి** *a-vivēki.* n. A fool, a

అవిశ్వసనీయము *a-viśvasanīyamu.* [Skt.] adj. Untrustworthy, dishonest. నమ్మరాని.

అవిసిచెట్టు or **అవిసెచెట్టు** *avisi-cheṭṭu.* [Tel.] n. Common flax, *Linum usitatissimum*, also a certain leguminous plant. అవిసి కీమ అనుచు *Cassia absus* (Watts.)

అవు *avu.* [Tel.] Another form of ఔ (q.v.) నీకాళ్ళకి అయి అవును this will be good for your disease.

అవుడు or **ఔడు** *avuḍu.* [Tel.] n. The under lip. అవుడుకరచు అధరమును కరచుట to bite the under lip from anger. కోపముచేత ఆ సుందరాంగియు తొండమును కొరుకుకొనెను.

అవుతు *avutu.* [H.] n. A waterspout in which the stream descends; if the stream ascends, it is called పేరుకుడు. **అవుతు ఖానా** *avutu-khānā.* [H.] n. A reservoir, a cistern, pond, bath. తొట్టి, కుంట, స్నానాలతొట్టి.

అవును or **ఔను** It is so, yes, 3rd pers. sing. indefinite of అవ్, v. n. To become.

అవుసుగడ్డి See under గడ్డి.

అవ్యాజము *a-vyājamu.* [Skt.] n. Boundlessness, unlimitedness, హద్దులేమి, మేరలేమి అవ్యాజమనోహరా నారసింహా Swa. iv. 25.

అవ్యక్తము *a-vyaktamu.* [Skt.] adj. Indistinct, invisible, imperceptible. అస్పష్టమైన, అగపడని. **అవ్యక్తగణితము** n. Algebra. కీలకగణితము. **అవ్యక్తరాశి** an unknown quantity in algebra. అవ్యక్తమైన ఎఱ్ఱ n. Dark red; the colour of the dawn. కొంచెము ఎఱ్ఱు, అరుణము.

అవ్యక్తుడు *a-vyaktuḍu.* [Skt.] n. A blockhead, one who is ignorant or stupid. మూర్ఖుడు, మూఢుడు, అజ్ఞానులకు the ignorant. **అవ్యక్తురాలు** *avyaktu-rālu.* n. An ignorant woman. మూర్ఖురాలు, మూఢురాలు

అవ్యధ *a-vyadha.* [Skt.] n. Freedom from

అవ్యయము *a-vyayamu.* [Skt.] adj. Imperishable, immutable, eternal. కాళిదాసాదులు నిత్యమైన, నిత్యమైన n. An indeclinable word, a particle. విభక్తిపదనామములు కానిశబ్దము. **అవ్యయుడు** *a-vyayudu.* n. He who is imperishable. i.e., God. కాళిదాసుడు, నిత్యుడు, దేవుడు.

అవ్యవధానము *a-vyavadhānamu.* [Skt.] n. Absence of interval, వ్యవధానము లేమి. **అవ్యవధానముగా** adv Immediately. వెంట నే, మీదుమీ నే.

అవ్యవహితము *a-vyavahitamu.* [Skt.] adj. Close, near, adjoining. సమీపమైన.

అవ్యాజము *a-vyājamu.* [Skt.] adj. Not cunning, honest కపటము లేని. Causeless. నిష్కారణమైన. **అవ్యాజకృప** free grace.

అవ్యాప్యవృత్తి *a-vyāpyavṛtti.* [Skt.] adj. (In Logic.) Not spreading over the whole, not covering the whole. **అవ్యాప్యవృత్త్యము** n. Non-comprehensiveness or generalisation. అవ్యాప్యము that which is not pervaded with. **అవ్యాప్తి** inadequate extent (of a definition) **అవ్యాప్యము** not covering the whole ground, not extending over the whole matter. **అవ్యాప్యవృత్తి** a category of limited application.a partial inference.

అవ్వ *avva.* [Tel.] n. A grandmother, a mother: any old or respectable woman. ముదుసలులకు, తల్లి, మర్యాదాలు. **అవ్వపండు** *avva-pandu.* n. A certain scarlet fruit called in Tamil செளரிப்பழம் కామందం. It is boiled in oil to anoint the head. **అవ్వలో** interj. O madam!

అవ్వల్ *avval.* [H.] adj. First. మొదటి. **అవ్వలరకము** best quality (of goods.)

అవ్వల *avvala.* [Tel. అ+వల lit. that side.] adv. Afterwards, after, beyond, on the other side further, తరువాత, ఆవ్వల, అప్పుడు. **అవ్వలవ్వల** further and further.

అవ్వాయిఉవ్వలు or **అవాయిఉవ్వలు** *avvāyi-uvvalu.* [H. *hawai*] n. plu. Rockets, sky rockets. ఆకాశబాణములు.

అవ్వారి *avvāri.* [Tel. another form of ఆవారి] adj. Abundant, excessive, much, ample. విస్తారమైన. **అవ్వారిగా, అవారిగా** adv. Abundantly, excessively. విస్తారముగా.

అశక్తము, అశక్తత or **అశక్తి** *aśaktamu.* [Skt.] n. Weakness, inability, illness. దుర్బలము, అసమర్థత, వ్యాధి. నేను అశక్తము గానుండినప్పుడు when I was ill. **అశక్తుడు** *a-śaktuḍu.* n. An invalid, a patient, a sick man, రోగి. **అశక్తులు** invalids, patients.

అశక్యము *a-śakyamu.* [Skt.] adj. Impossible. అసాధ్యము. **అశక్యుడు** *a-śaktuḍu.* n. He who is invincible. అసాధ్యుడు.

అశనము *aśanamu.* [Skt.] n. Food, boiled rice, subsistence. అన్నము. భోజనము. అశనాదికేనవాడై being without bread to eat. మాంసాశనుడు he who eats flesh. **అశనార్తుడు** n. He who is hungry. ఆకలిగొనువాడు.

అశని *aśani.* [Skt.] n. A thunderbolt. వజ్రాయుధము, పిడుగు.

అశరీరవాణి *a-śarīra-vāṇi.* [Skt.] The speech of an invisible being, a voice from heaven. ఆకాశవాక్కు. **అశరీరి** *a-śarīri.* n. A spirit, an incorporeal being. దేహము లేనివాడు "అశరీరవాణియై వానినుండి యిట్లు వినిపించెను" (Vish. viii. 78.) being warned by a voice from heaven that this child should cause his death.

అశాశ్వతము *a-śāśvatamu.* [Skt.] adj. Not permanent, temporary. అస్థిరమైన.

అశాస్త్రీయము *a-śāstrīyamu.* [Skt.] Opposed to the Sástras. శాస్త్రవిరుద్ధమైనది.

అశీతి *aśīti.* [Skt.] (a numeral) ఎనుబది. **అశీతిపాదము** the eighty **అశీతుడు** an octogenarian

అశుచి *a-śuchi.* [Skt.] n. Uncleanness. అపవిత్రత. **అశుచి** adj. Unclean. అపవిత్రమైన.

అశుద్ధము or **అశుద్ధత** *a-śuddhamu.* [Skt.] n. Impurity, uncleanness. అపవిత్రత. **అశుద్ధము** (Colloq.) the human excrement. **అశుద్ధము** adj. Unclean, impure. అపవిత్రమైన.

అశుభము *a-śubhamu.* [Skt.] n. Inauspicious-ness. అమంగళము. శుభాశుభములు మంచి చెడ్డలు good and evil. వాండ్రు శుభాశుభములకు మమ్మును పిలువరు they never invite them on any occasion either of joy or sorrow.

అశేషము *a-śeshamu.* [Skt.] adj. Without a remainder, whole, all, entire. మొత్తము. **అశేష జనులు** n. The whole, all the people. మొత్తము జనులు. **అశేష గ్రామము** పిలిచిరి they invited the whole village.

అశోకము *aśokamu.* [Skt.] n. The Jonesia Asoca, *or, the Uraria lonjifolia.* మొక్క **అశోకము** adj. Free from sorrow. శోకములేని.

అశౌచము *a-śauchamu.* [Skt.] n. Uncleanness, impurity, defilement. Same as అంటు.

అశ్మము *aśmamu.* [Skt.] n. A stone, a rock. రాయి. **అశ్మరి** n. The disease called stone in the bladder. మూత్రాశయపు రోగము, రాతి రోగము. **అశ్మసారము** n. Iron. ఇనుము. Metal. లోహము.

అశ్రద్ధ *a-śraddha.* [Skt.] n. Neglect, inattention. శ్రద్ధ లేమి.

అశాశ్వతము *aśāśvatamu.* [Skt.] adj. Eternal, continual. ఎల్లప్పుడు, ఎడతెగని, ఎప్పటికి నుండే.

అశ్రి *aśri.* [Skt.] n. The edge of a sword. కత్తి అంచు, అలుగు.

అశ్రుము *aśrum.* [Skt.] n. A

అశ్లీలము *a-śliluma.* [Skt.] n. Rustic language. నాగరికత్వము లేని మాట.

అశ్వగంధ *aśva-gandha.* [Skt.] n. A certain medical plant (*Physalis flexuosa*) ఒక ఔషధపు చెట్టు.

అశ్వత్థము *aśvatthamu.* [Skt.] n. The holy fig tree (*Ficus Religiosa.*) రావిచెట్టు. అశ్వత్థనుండి దబ్బచెట్టు వరకును from the cedar to the hyssop. **అశ్వత్థాకారము** heart-shaped, shaped like a fig leaf. **అశ్వత్థామ,** a certain hero, the son of Drona.

అశ్వము *aśvamu.* [Skt.] n. A horse. గుఱ్ఱము. **అశ్వగతి** the pace of a horse. **అశ్వదూత** a messenger who rides on horseback. **అశ్వపాద** horse-footed. **అశ్వమేధము** the sacrifice of a horse, performed anciently by Hindu rajahs. **అశ్వరథము** a carriage drawn by horses. **అశ్వవైద్యుడు,** **అశ్వభిషగ్వరుడు** a veterinary surgeon. **అశ్వశాల** a stable. **అశ్వశాస్త్రము** veterinary science. **అశ్వశిక్షణము** the training of horses. **అశ్వసాదుడు** a rough-rider, a horse-breaker. **అశ్వారూఢుడు** or **అశ్వారోహకుడు** one who is mounted on horseback. గుఱ్ఱపు రౌతు.

అశ్విని *aśvini.* [Skt.] n. The first lunar mansion. మొదటి నక్షత్రము. The twins in the zodiac; the head of the Aries or the 1st of the 27 Nakshatras or lunar mansions.

అష *asha.* [Tel. for అట] v. They say, it is said: as, **వాడు పోయెనట అష** they say he is gone. (Thus and the following forms are used chiefly by Vaidiki women among the Brahmins.) **అట్ల** *aṭla.* [Tel. for అట్ల] adv. Thus, so. అలాగైతే If so. **అటుంటి** adv. Further or farther. అటువంటి. **అటువంటి** for **అటువంటి** adj. Such. **అటనే** for **అటనీ** a phrase used in questioning a woman: thus, **వాడితో చెప్పినావటనే** did you tell him? (a word addressed to the wife, &c.)

అష్ట *ashta.* [Skt. cf. Eng. "Eight," Lat. Octo.] adj. Eight.—అష్టకష్టములు The eight unpleasant circumstances liable to occur in the course of life. [Viz. దేశాంతర గమనము foreign travel, కళత్రవియోగము separation from one's wife, కష్టకాలములో బంధుజనసందర్శనము friends and relations arriving in the time of trouble, ఎంగిలితినుట eating the leavings of others, పరభర్తృ పురతో స్త్రీగానముచేయుట courting one's enemies, అరణ్యమున కొరియాచడము looking for food from strangers, సభలో మూర్ఖత్వము being ignorant in an assembly of wise men, దరిద్రము అనుభవించుట suffering poverty.] అష్టకోణి an octagon, అష్టదిక్కులు the eight points of the compass.—అష్టదిక్పాలకులు the regents of the eight points of the compass, viz. Indra of the East, Agni of the South-east, Yama of the South, Nairiti of the South-west, Varuṇa of the West, Marut of the North-west, Kubera of the North, and Isana of the South-east.—అష్టదిగ్గజములు the elephants supporting the eight corners of the earth.—అష్టనాగములు the eight serpents supporting the eight angles or points of the world. Their names are as follow:—వాసుకి, తక్షకుడు, ఐరావతుడు, కర్కోటకుడు, పద్మకుడు, మహాపద్ముడు, శంఖుడు, అష్టదళము. అష్టపదులు a certain set of songs of eight lines in length.—అష్టపాత్రలు the eight vessels used in a sacrifice.—అష్టభాగ్యములు the eight requisites to the regal state; as రాజ్యము territory, ధనధాన్యము wealth, సైన్యము an army, ఏనుగులు elephants, గుర్రములు horses, ఛత్రము an umbrella, చామరము a fly fan or whisk, అంబారి a palanquin.—అష్టభోగములు the eight sources of pleasure, viz., ఇల్లు house, పానుపు bed, వస్త్రము raiment, ఆభరణము jewels, స్త్రీలు women, పువ్వులు flowers, గంధము perfume, తాంబూలము areca nuts and betel-leaves.—అష్టమదములు eight kinds of pride, viz., అన్నమదము luxury in food, అర్థమదము pride of wealth, స్త్రీమదము pride of lust, విద్యామదము pride of learning, కులమదము pride of rank and family, రూపమదము pride of beauty, ఉద్యోగమదము pride of station, యౌవనమదము pride of youth.—అష్టవైమ్యములు the eight respects in which an absolute equality is made, viz., విక్రయము, దానము, విభాగము, పరిగ్రహము, విద్య, వివేచనములు.—ప్రాంగ్నమస్కారములు See under అంగము, సాష్టాంగపడము prostration in worship.—అష్టపాదము an eight legged dragon: a spider.—అష్టావధానము See under అవధానము.—అష్టైశ్వర్యములు complete comfort, every blessing, also eight attributes, viz., అణిమ, మహిమ, గరిమ, లఘిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము, వశిత్వము.

అష్టమము *ashtamamu.* [Skt.] adj. The eighth. అష్టమి *ashtami.* n. The eighth day after the new or full moon, the eighth phase of the moon. ఎనిమిదవ తిథి. అష్టాదశము *ashṭa-daśamu.* adj. Eighteen. పదునెనిమిదవది.

అసంకల్పితము *a-saṅkalpitamu.* [Skt.] adj. Not thought on, not purposed, not intended. అపరిష్కారము.

అసంఖ్యేయము *a-saṅkhyēyamu.* [Skt.] adj. Innumerable. లెక్కలేని.

అసంగతము *a-saṅgatamu.* [Skt.] adj. Incoherent, incongruous, improbable, inconsistent. అసమంజసమైన, పొసగని. అసంగతము n. Incoherency, incongruity, పొసగము.

అసంతుష్టి *a-saṅtushṭi.* [Skt.] Discontentedness, అసంతృప్తి.

అసంపర్కము *a-saṅpark*... congruity, inconvenience, u... ness. అసంగతము, అసమంజసము. ... అన్నం చేయడానకు అసంపర్కమైనది

prevented my doing so. అసందర్భము adj. Unconnected, inconvenient, unseasonable. అసమానమైన.

అసంపూర్ణి *a-sampurti.* [Skt.] adj. Incomplete. అసమగ్రము.

అసంబంధము *a-sambandhamu.* [Skt.] adj. Unconnected, incongruous. అసంగతమైన.

అసంభవము *a-sambhavamu.* [Skt.] adj. Improbable, unlikely, non-existent. సంభవించుటకు లేనిది, కలుగనిది.

అసడ్డ *a-sadda.* [Derived from Skt. అశ్రద్ధ] n. Carelessness, negligence. Disdain, scorn, contempt. అలక్ష్యము, ఈ చిన్న, అశ్రద్ధ.

అసత్, అసట్టు or అసత్తన *a-sat.* [Skt.] adj. Bad, vile. చెడ్డ, చెడ్డవాడు.

అసతి *a-sati.* [Skt.] n. A faithless wife. కులటి, చంకలాడి, రండమాల.

అసత్యము *a-satyamu.* [Skt.] n. Perjury. falsehood. పొంకు, అబద్ధము.

అసదు *a-sadu.* [Tel.] n. Slenderness, smallness, minuteness. A wretch, a vagabond. సూక్ష్మము, అల్పము. కొందలము; అల్పుడు. "అతి సన్నములనాశ్రయించుకొనుటందులకే." M. V. i. 263.

అసదు adj. Small, slender, minute. సూక్ష్మమైన, కృశమైన, సన్నని, కొంచమైన, అల్పమైన. "నీసమునెనుగాని యసదుగా నెలంపకొదము." M. IX. i. 100.

అసదృశము *a-sadrusamu.* [Skt.] adj. Incomparable. అసమానమైన, సాటిలేని.

అసభ్యము *a-sabhyamu.* [Skt. from సభ] adj. Unfit for an assembly. Vulgar, low, base. సభకు యోగ్యముకాని, క్షుద్రమైన, నీచమైన. అసభ్యుడు *asabhyudu* n. An unmannerly man, a wretch. క్షుద్రుడు.

అసమంజసము *a-samanjasamu.* [Skt.] adj. ...tent. కూడకుండి, అసంగతమైన, ...

...*samagramu.* [Skt.] adj. In...సంపూర్ణము.

అసమము *a-samamu.* [Skt.] adj. Unequal, unequal either in surface or number, uneven, unrivalled: సమముకాక, అసమమైన, కుదురుపడి. అసమనేత్రుడు *asama-netrudu* n. An epithet of Siva, the god who has an extra eye. శివుడు. అసమశరుడు *asama-saruda* n. An epithet of Cupid. మన్మథుడు.

అసమయము *a-samayamu.* [Skt.] n. An inconvenient, unfit or unfavourable time. అకాలము. అసమయము adj. Unseasonable. అకాలమైన.

అసమర్థము *a-samarthamu.* [Skt.] adj. Unable, incompetent. అశక్తమైన. అసమర్థుడు *a-samarthudu.* n. He who is unable or incompetent. అశక్తుడు, చేతకానివాడు.

అసమాధానము *a-samadhanamu.* [Skt.] n. Dissent, dislike, aversion, discontent. అసమ్మతి. అసమాధానము adj. Discontented.

అసమానము *a-samanamu.* [Skt.] adj. Unequal, different. సమముకాని.

అసమీక్ష్యకారి *a-sami-ikshya-kari.* [Skt.] n. He who acts inconsiderately. చక్కగా ఆలోచించక మనసొచ్చినట్లు చేయువాడు. అసమీక్ష్యకారిత్వము n. Acting inconsiderately.

అసము *asamu.* [Tadbhava form of Skt. అసు] n. Fame, reputation, renown, power, influence, authority, opportunity. కీర్తి, ఉత్సాహము, యోగ్యము, ఆజ్ఞాధికారము, బలము, సంపద, ఎడము. "మలినకులాంగనా మిళిందిని మీదటి చూతకోరకమనుకు నీమాలయిచ్చెదనమ్మా." H. D. ii. 2069. తానుచేయవలసినపని అసము ఇచ్చియున్నాడు he has given all his authority to his servants, he has given up the reins to them. మనసును అసమిచ్చినదాను అని సంతతి తుల్లుచున్నది she is so conceited as her husband has given the management of things into her hands.

అసరవేయు *asara-veyu.* [Tel.] v. n. To delay. ఆలస్యముచేయు.

అసరు *asaru.* [Tel.] n. The juice of leaves. ఆకురసము, ధార. వెల్వ. ii.

అసలాడు *asalāḍu.* [Tel.] v. n. To increase. అభివృద్ధి. **అసలుగా** adv. Duly, agreeably, well. ఒప్పుగా. "అసలరిష్టనిర్ణయాన్వయ మాచార్యవిధానమందిదం." BD. v. 850.

అసలు *asalu.* [Tel.] n. Mud, mire. బురద. plu. అసళ్ళు. "అసలు. ఎండకిచ్చిన." A. i. 21. "అసలిరేఁబులమీఁద నుంటాను." P. i. 238.

అసలు *asalu.* [H.] adj. Original, principal, excellent, real, genuine, legitimate. మొదటి దైన, ముఖ్యమైన, శ్రేష్ఠమైన, నకిలీ కాని. **అసలుఆఁడా** the original complaint. **అసలు ఆఁడి** the original complainant. **అసలుకీఁదా** the original rents or account. **అసలు** n. The principal, as opposed to the interest మూలధనం. Plu. అసళ్ళు originals. అసళ్ళు తనయొద్ద నుంచి నకళ్ళు ఇచ్చినాడు he retained the originals and gave the copies. Also, origin, stock in trade.

అసహాయుఁడు *a-sahāyuḍu.* [Skt.] n. Loneliness, solitude, the life of a hermit ఒంటి. **అసహాయశూరుఁడు** *a-sahāya-śūruḍu* n. He who fights single-handed. **అసహాయుఁడు** *a-sahāyuḍu.* n. He who is friendless, he who is single-handed. ఒంటివాడు, ఒంటరివాడు, సహాయంలేని వాడు.

అసహిష్ణుఁడు *a-sahiṣṇuḍu.* [Skt.] n. He who is impatient. ఓర్చలేనివాడు. **అసహిష్ణుత** n. Impatience. ఓర్చలేమి, తాళిమి. **అసహిష్ణుతాపూర్ణ** adj. Impatient, unenduring. ఓర్చలేని, తాళలేని.

అసహ్యకరము *a-sahyakaramu.* [Skt.] adj. Intolerable, unbearable, hateful, loathsome. తాళరానిది, సహింపరానిది, ఏవగింపు. **అసహ్యము** n. Loathsomeness, disgust. ఏవగింపు, తాళరానితనము. **అసహ్యపడు** or **అసహ్యించు** v. n. To have a dislike for, to be disgusted with. రోతపుట్టు.

అసాక్షికము *a-sākṣikamu.* [Skt.] adj. Unattested, unwitnessed. సాక్షిలేని.

అసాధు *a-sādhu.* [Skt.] adj. Good, well. మంచిది, బాగు.

అసాధ్యుఁడు,
పాపకార్యప్రవర్తుఁడెన్న,
పాపకర్మ లెట్లపోదుపాపనాశకా. 3 ఆ.

అసాధారణము *a-sādhāraṇamu.* [Skt.] adj. Not common, special, specific. విశేషమైన.

అసాధువు *a-sādhuvu.* [Skt.] adj. Not mild, not in conformity with the rule. Wicked, bad. సాధుస్వభావం లేని, చెడ్డ, దుష్ట

అసాధ్యము *a-sādhyamu.* [Skt.] adj. Impossible, సాధ్యముకాని. **అసాధ్యత** *a-sādhyata,* n. Impossibility. కష్టము.

అసి *asi.* [Skt.] n. A sword. ఖడ్గము. adj. Slight. **అల్పమైన అసిగాయము** *asi-gāyamu.* n. A slight or superficial wound, a slight graze or wound. **అసిధారావ్రతము** *asi-dhārā-vratamu* a vow to stand on the edge of a sword; (figuratively) being engaged in any hopelessly difficult task. **అసిపత్తి** or **అసిపత్రి** or **అసిపుత్రి** *asipatra.* n. A knife. కత్తి, కత్తిపీట. "అసిపత్రవనాంతరాళంబులో." Parij. ii. 118. **అసిపత్రము** *asi-patramu* (Skt.) n. The blade of a sword. కత్తిపిడి or the sheath. కత్తి వాల్. **అసిపారు** *asi-pāru,* v. n. To glance off, to miss. దెబ్బ తప్పి దెబ్బతగ్గి. "అసిపారి వైచి వైచి." N. iv. 115.

"అసిపారి వ్రేసి వ్రేసి యాహవమధ్యమున
నసదృశాకృతి నిల్చి యసమానుఁడన్నన్ను."
భార. 2 ఆ.

అసిము *asimu.* [Tel.] n. A bag placed on the back of a bullock to carry things. ఎద్దు మీద పెట్టు సంచి. **అసిము గొర్రెపిల్ల** *asimu-gorrepilla.* Tel.] n. A kind of small tent. ఎద్దుమీఁద సంచులు కాపాడఁ జేయఁబడిన గుడ్డ. "అసుపుగాఁ గొనియె నసిగొర్రెపిల్లలన్." భార. viii.

అసిలాడు *asi-lāḍu.* [Tel.] v. [illegible] ble, dance, move, dangle; t[illegible] pendulum. చలించు, కదు[illegible] "అమ్ముచ్చ వసి యాడు మురుసు

N. ii. 83. అనివాడు *ani-vāḍu*. [Tel. అని+ వాడు] n. A gentle walk, a stroll. విహారము "ఎవ్వడుఁలువ లేకున్న.. యప్పటపోవిడిపాఁ బని వానుకొనరాదు." కా. iv.

అనిశేము *anśēmu*. [Tel.] n. A vulgar name for అశ్లేష the ninth lunar mansion.

అసుఖము *a-sukhamu*. [Skt.] Want of happiness, misery. సుఖములేమి.

అసున్నతి *a-sunnati*. [Skt. అ not, + Arabic సున్నతి circumcision) n. Uncircumcision. [Used in Fritchett's Telugu Goepels, 1819]. అసున్నతీయుఁడు he uncircumcised.

అసుర or అసురుఁడు *asura*. [Skt. lit. "Assyrian".] n. A demon, giant రాక్షసుఁడు. The Asuras were such as Ravana and Bana, who were adorers of Siva. అసుర కృత్యము *asura-dhruvamu* n. The south pole. దక్షిణధ్రువము. అసురసంధ్య *asura-sandhya* n. The dusk, the evening. సాయంకాలము. (In the Vedas and in the cuneiform inscriptions, the word అసుర is used in the sense of (1) a nobleman, (2) a powerful being, (3) a god. In later Skt. literature, it is always used in an evil sense.)

అసురసురము or అసుఱసుఱు *asurasura*. [Tel.] n. (lit. sighing and sobbing.) Exhaustion, waste of strength. వ్యర్థపు ప్రయాస.

అసువు *asuru* [Skt.] n. Life, breath. ఊపిరి. ప్రాణము.

అసూయ *a-sūya*. [Skt.] n. Envy, malignity, intolerance. ఓర్వలేమి.

అసూర్యంపశ్య *a-sūryam-paśya*. [Skt lit. she who never beholds the sun.] n. A woman who dwells in a harem. పరదా వాకిటిలో నుండేస్త్రీ.

అసృక్ *asṛk*. [Skt.] n. Blood. రక్తము.

అస్కలితము *askalitamu*. [Skt.] adj. Firm, chaste. చలింపని. అస్కలిత బ్రహ్మచారి a youth who has not known a woman.

అస్తమయము or అస్తమానము *astamayamu*. [Skt.] n. Sunset, evening. సాయంకాలము. ఇసుక కస్తూరి వాకమంటా అస్తమాన మైపట్టినవి clouds of sand obscured the face of nature. అస్తమించు *astamiṣu*. v. n. To set, to draw towards evening. సాయంకాలము మాగాకస్తూరి లోకము అస్తమించినట్టి the world is enveloped in shade. అస్తమితము *astamitamu*. adj. Set, as the sun. క్రుంకిన. అస్తము *astamu*. [Skt.] adj. Set, cast, thrown, disappeared, lost, gone. క్రుంకిన, పోయిన, మునుగుచున్న. అస్తుఁడు he who is exhausted. అస్తము n. An imaginary mountain in the west behind which the sun is believed to set. అస్తాచలము, అస్తాద్రి *astachalamu* n. The western mountain. అస్తమయాద్రి అనుము.

అస్తరు *astaru*. [H.] n. The lining of a garment, a patch. అస్తరకిరిపము to line (a coat, &c).

అస్తిగాస్తి *asti-gasti*. [Skt.] adj. Doubtful, partly true and partly false. కొంతనిజమై కొంత.

అస్తివారము or అస్థివారము *astivāramu*. [Skt. for అస్థి.] n. A foundation. అడుగుపునాది.

అస్తు *astu* [Skt.] v. Be it so. అట్లగుగాక may it be so. Amen.

అస్తోకము *a-stōkamu*. [Skt.] adj. Not a little, not trifling, great. స్వల్పము కాని. అస్తోకతము *astōkatvamu*. n. Greatness.

అస్త్రము *astramu*. [Skt.] n. A weapon, a sword, a missile. ఆయుధము, బాణము, శస్త్ర విశేషము. అగ్నేయాస్త్రము a fiery weapon, a weapon having the power of fire. నాగాస్త్రము a serpent weapon, having a serpent's power. అస్త్రకారుఁడు a maker of weapons. అస్త్రవిద్య military science.

అస్త్రవృష్టి a shower of arrows. అస్త్రశిక్ష military exercise. అస్త్రాగారము an arsenal, an armoury. అస్త్రి *astri*. n. A bowman. విలుకాడు. అస్త్రజీవి *astrajivi*. n. A soldier. బంటు, సైనికుడు.

అస్థి *asthi*. [Skt.] n. A hone. ఎముక. అస్థిగతము in the bones, అస్థిగద్వ్యాధి or అస్థిజ్వరము slow fever, an internal fever. అస్థినిక్షేపము the rite of depositing the bones of the dead at a holy place. అస్థిపంజరము a skeleton, lit. a cage of bones. అస్థిభంగము fracture of the bones. అస్థిసంచయనము collecting the bones after the burning of a corpse. అస్థిసారము marrow.

అస్థిరము *a-sthiramu*. [Skt.] adj. Transient, perishable, unstable. అశాశ్వతము. అస్థిరత *a-sthirata*. n. Unsteadiness, instability. చాంచల్యము, నిలకడలేమి.

అస్పష్టము *a-spashtamu*. [Skt.] adj. Not clear, indistinct. విశదముకాని.

అస్పృశ్యము *a-spriśyamu*. [Skt.] adj. Not to be touched, intangible. తాకరానిది.

అస్ఫుటము *a-sphutamu*. [Skt.] n. Indistinct. స్పష్టముకాని.

అస్మత్, అస్మదీయము *asmat*. [Skt.] (pron.) Mine, my. నా, నాది. అస్మదాగమనము my arrival. అస్మదాదులము to me and others.

అస్రము *asramu*. [Skt.] n. Blood. A tear. కన్నీరు. అస్రపు అస్రపుడు a blood-drinker, a fiend. అస్రమాత్రిక chyle, chyme.

అస్వకీయము *a-svakiyamu*. [Skt.] adj. Not one's own, belonging to another. తనది కాని. అస్వకీయము another's property.

అస్వచ్ఛము *a-svachchamu*. [Skt.] adj. Not clear, indistinct. అస్పష్టమైన.

అస్వతంత్రము *a-svatantramu*. [Skt.] adj. Not free, dependent. పరాధీనమైన. అస్వతంత్రుడు *asvatantrudu*. n. A dependant, one who is not a free agent, not his own master. పరాధీనుడు.

అస్వప్నులు *a-svapnulu*. [Skt.] n. The sleepless, i. e., the gods. దేవతలు.

అస్వరుడు *a-svarudu*. [Skt.] n. One who has a harsh voice. వికృతస్వరుడు. స్వరము కలవాడు.

అస్వాదు *a-svadu*. [Skt.] n. Tasteless, insipid. రుచిలేని.

అస్వాధీనము *a-svadhinamu*. [Skt.] adj. Dependent, not free. అస్వతంత్రమైన. ఆ సొత్తు వానికి అస్వాధీనముగా నుండెను the property was not in his power.

అహం *ahamu*. [Skt. cf. Lat. ego. Eng. I.] pron. I, myself. నేను (Mat.) Arrogance, presumption. అహంకారము. వానికి నిండా అహంభావమే he is very proud. అహంకరించు *ahan-karinchu*. v. n. To be arrogant or over-bearing. గర్వించు. అహంకారము, అహంకృతి or అహంకృతము *ahankaramu*. n. Egotism, conceit, arrogance. గర్వము. అహంపూర్వికత *ahampurvika*. n. Emulation. పోటీ పోటీపడుట. అహంభావము *ahambhavamu*. n. Egotism, pride. గర్వము. అహమహమిక *ahamahamika*. n. ("Saying, I, I.") Conceit, emulation, vaunting, bragging. గర్వము, పోటీపడుట. అహమించు *ahamintsu*. v. n. To be conceited. గర్వించు.

అహము *ahamu*. [Skt.] n. Day. అహస్సు, దినము. పుణ్యాహము holy day. అహర్నిశలు day and night, continually. అహరహము *aharahamu*. adv. Daily. ప్రతిదినమున్ను, ఎల్లప్పుడు. అహోరాత్రములు or అహర్నిశములు day and night. అహర్ముఖము *ahar-mukhamu*. n. Morning. ప్రాతఃకాలము. అహర్పతి, అహస్పతి or అహస్కరుడు *ahar-pati*. n. The lord of day, the sun.

అహశేకారులు *a-hale-karulu*. servants, men of business.

అహవాలు *ahavālu.* [H.] n. The actual state of things, particulars, circumstances.

అహమంతరోతులు *ahaham-bantrōtulu.* [H.] Police peons.

అహహ or **అహాహా** *ahaha.* [Tel.] interj. Ah! aha! implying surprise, fatigue, pain, pleasure. ఆశ్చర్యము, ఖేదము, సంతోషము—ఈ అర్థములందు చెప్పేమాట.

అహార్యము *a-hāryamu.* [Skt.] n. A mountain, a hill. పర్వతము.

అహి *ahi.* [Skt.] n. A snake or serpent. సర్పము, పాము. **అహిగుండికుడు** *ahi-gundikudu.* n. A snake catcher. పాములవాడు. **అహిపతి** *ahi-pati.* n. The lord of snakes. ఆదిశేషుడు. **అహిభుక్కు** *ahi-bhukku.* [Skt. lit. the serpent-eater.] n. The Eagle. The peacock. గరుత్మంతుడు, నెమలి. **అహిభయము** *ahi-bhayamu.* [Skt.] n. Apprehension of treachery, fear from one's own party being like the fear of a lurking snake. దాగిలిమూతలపిల్లి కరిచే భయము. N. ii. 114; A. ii. 44; A. iv. 295. దాగిలిమూతలపిల్లి = 1. army సైన్యం, 2. friends మిత్రులు, 3. courtiers ఆప్తులు, 4. relations బంధువులు, 5. acquaintance కాళ్ళకుమొక్కువారలు, 6. attendants or people గృహస్థులు, 7. personal servants తనవారుచేయుచాకిరి.

అహింస *a-himsa.* [Skt.] n. Harmlessness. అహింసాపరమోధర్మః harmlessness is the highest virtue.

అహితము *a-hitamu.* [Skt.] n. Unfriendliness, enmity. వైరము. **అహితము** adj. Unfriendly, inimical. విరోధియైన, శత్రుత్వమైన **అహితుడు** *a-hitudu.* n. An enemy, a rival. శత్రువు.

అహోబిలం *a-hōbilam.* [Skt.] adv. నిశ్చయముగా.

అహో *a-hō.* [Skt.] interj. Ah! Oh! (expresses pain, regret, praise, weariness.)

అహోరాత్రము *ahō-rātramu.* [Skt.] n. A day and a night. A whole day. రాత్రింబవళ్ళు. **అహోరాత్రములు** adv. Continually.

ఆ ā

ఆ The broad vowel A, as in *arm, father.* [The Secondary form of this letter is ా which is a modified form of the upright stroke | used to denote the long sound of a in Sanskrit.

[The ingenuity of the inventors of the Indian Alphabets is shown by the way in which they formed the long vowels out of the short ones by giving a slightly different turn to their forms. See Taylor.]

2. The demonstrative sign. as ఆపని *that* act, ఆకథలు those stories, ఆపైన after that, ఆ రెండ్లనాటి next morning. ఆఆ (or ఆయా) యిండ్లలో in the various houses.

3. As a contraction ఆ. stands for ఆశ్వాసము chapter; also for a certain verse ఆటవెలది of a certain metre.

4. As a Sanskrit prefix it means Up to. Until, As far as; as ఆచంద్రార్కము or ఆచంద్రతారకము as long as the moon and the sun or stars last. ఆజానువు to the knee. ఆపాదమస్తకము from head to foot. ఆబాలగోపాలము up to or including the children and the shepherds. ఆసముద్రము as far as the sea. See ఆకుమారి and ఆబాలగోపాలము.

5. A Telugu affix denoting question, or surprise as అదా (is it) he?

6. An interjection ఆ, or ఆఁ ఁ, or ఆహా Yes, Aye: or Ah! A. iv. 5.

ఆంక్ష *anksha.* [Skt.] n. Custody, surveillance. (Vizag.) కాపలి, పహరా.

ఆంగికము *angikamu* [Skt. from అంగము.] n. Gesture, action. కపటాభినయ మొదలైనవి.

ఆంగిరసుడు *angirasudu.* [Skt.] n. Brihaspati. బృహస్పతి, దేవతలగురువు.

ఆండ్రు *andru.* [Tel.] plural of ఆండు. n. Wives, women.

అంతర్యము *antaryamu.* [Skt.] n. Heart, mind. అభిప్రాయము, తలపు. ఇది అంతర్యా మిని దేనకెము please to consider this.

అంత్రము *antrama.* [Skt.] n. A bowel. పేగు.

అందోళింపు *andōlintsu.* [Skt.] v. n. To swing. ఊగు. **అందోళనము** *andōlanamu.* n. Swinging, trembling, oscillation. ఊయడము. **అందోళము** or **అందోళిక** *andōlamu.* n. A palankeen. అంబలము, పల్లకి **అందోళితము** *andōlitamu.* adj. Moved, swung, agitated. ఊగబడిన.

అంధ్యము *andhyamu.* [Skt.] n. Blindness. Opposition, obstruction, hindrance. గుడ్డి తనము, అడ్డి, అటంకము.

అంధ్రము *andhramu.* n. [Skt.] The Sanskrit name for Telugu. అంధ్రదేశము the Telugu country. అంధ్రులు the Telugu people, Telugus.

అక *aka.* [Tel. from అగు to stop.] n. A check, an order, a command. Custody. అక్షింపు, అజ్ఞ, దెస. "అకమందిం చి మ్రొక్కుచున్నాకు నీకింబలాడలాపలేరుగాకిప్పుడే." Swa. iii. 163. **అకట్టు** (అక + కట్టు) *akattu.* v. i. To prevent, hinder, check. నివారించు. **అకపడు** *aka-padu.* v. i. To intervene, to interpose. అడ్డగించు. ఎవరు కిష్ణ ని అకపడ్డారు. **అకపెట్టు** *aka-pettu.* v. t. To prevent.

అకంఠము *akanthamu.* [Skt.] adv. Full, up to the neck. కంఠమట్టిగా. H. i. 186. అకంఠమ్ముగా భుజించినాడు he ate to the full.

అకంపింపు *a-kampintsu.* [Skt.] v. n. To tremble, shake. మిక్కిలి కదలించు, ఊపు. **అకంపితము** *a-kampitamu.* adj. Well shaken. చక్కగా కదలించబడిన.

అకతాయి *akataya.* [Tel.] n. A rascal, a rogue, a wretch. A naughty boy. దుండ అకతాయితనము rascality or naughtiness. దుంటరితనము.

అకత్రాడు *aka-traḍu.* [Tel.] n. The string used to tie the churning rod to a post. కవ్వమును పాతబించుటకై దానికి చుట్టుకొనుటకు కట్టేటి త్రాడు.

అకరము *akaramu.* [Skt.] n. A mine: foundation: basis, authority. ఖని, అడ్డికొలు, ఆధారము, పాదుకము. Also, a crowd, multitude, సమూహము. **అకరము** *akaramu.* [Tel.] n. Anger. ఆగ్రహము.

"ఓ కిన్నర వెలుంగొడ
కాంక్షిం నమ్ముగ్గులోరి రా కే మాయల్
గ్రహ్మక్షుల మాయలోనమ్ము
చూకొం రం : కే నెమ్ము న్ను నిందుంగాధీమాణీ."

భార : ఆది. viii.

అకర్ణింపు *akarnintsu.* [Tel.] v. n. To listen, attend to. విను. **అకర్ణనము** *a-karnanamu.* n. Hearing. వినుట.

అకర్షము *akarshamu.* [Skt.] n. Pulling, hauling: attracting, drawing. ఈడ్చుకొను. **అకర్షకము** *a-karshakamu.* n. That which attracts, a magnet. **అకర్షణము** *akarshanamu.* n. The act of drawing, or attracting. ఆకర్షించు పని. a magic spell that has power to draw or attract, putting an enemy in our power. **అకర్షశక్తి** n. The power of attraction. భూమ్యాకర్షణశక్తి terrestrial attraction or gravity. **అకర్షింపు** *akarshintsu.* To attract. **అకర్షితము** *a-karshitamu.* adj. That which is attracted. ఆకర్షింపబడిన.

అకలనము *akalanamu.* [Skt.] Wish, desire: counting, reckoning. ఇచ్ఛ, లెక్క, ఆలోచన, ఎన్నిక, నిశ్చయము. Vasu. pref. 1.

అకలి *akali.* [Tel.] n. Hunger, appetite. Eagerness. తెలుగు G. ఆకలి or ఆకెలి D. ఆకెరి; L. ఆకలు. ఆకలి యాయెను he had an appetite, he was hungry. **అకలిగొను**, or **పెట్టు** To be hungry. **అకలితీర్చు** To appease or satisfy hunger. నీకు ఆకలి కాలేదా is he not hungry?

అకల్పము *a kalpamu.* [Skt.] decoration. అలంకారము.

ఆకలింపు *akalimpu.* [Tel.] v. To understand. ఆకలింపు or ఆకళింపు *akalimpu.* [Skt.] n. Intelligence; comprehension. అకళింపు. అది నాకు ఆకలింపులేదు I do not comprehend it.

ఆకాశము *a-kasamu.* [Skt. ఆకాశము] n. The sky; heaven.

ఆకస్మికము or ఆకస్మికముగా *a-kasmikamu,* [Skt.] adv. n. Suddenly. అకస్మాత్తుగా.

ఆకాంక్ష *a-kanksha.* [Skt.] n. Wish, desire. (In gram.) the government or concord of words in a sentence. ఈ శ్లోకమునకు ఆకాంక్షేమున్న regarding this verse state who is meant, what did he do, where, why, to whom, &c. ఆకాంక్షించు *akanksh-intu.* v. a. To wish, long for.

ఆకాండికము *a-kandikamu.* [Skt.] n. Unseasonable, unusual at that season. Vasu. v. 3.

ఆకారక *a-kaka.* [Tel. ఆ+కాకి] n. The wild species of *Momordica Dioica.* అడవికాకి.

ఆకారము *akaramu.* [Skt.] n. Shape, form. ఆకారశుద్ధిము A fop, a beau. ఆకారంపు మనిషి or ఆకారి a handsome man.

ఆకారితము *a-karitamu.* [Skt.] n. Called, summoned. పిలవబడిన. Parij. iii. 81.

ఆకాశము *akasamu.* [Skt. another form of ఆకాశము emptiness, empty space, or interval.] n. Ether, sky, atmosphere. ఆకాశగంగ the river of heaven. ఆకాశపు మన్ను a plant which like the misletoe grows on a tree. Ainslie, 2. 158. *Bryonia Epigæa,* air-living-Bryony. ఆకాశవల్లి *akasa-valli,* n. *Cassytha filiformis* (Watts.) ఆకాశపంచాంగము *akasa-panchangamu.* n. A fool's chronicle, a pack of nonsense. ఆకాశ *akasa-bavanu.* n. A sky రామన్న *akasa-ramanna.* on, nobody. ఆకాశవాణి adj. "Sky-speaking," as n angel or invisible being.

ఆకీర్ణము *a-kirnamu.* [Skt.] adj. Sprinkled, scattered. Also dishevelled, loose, as locks.

ఆకు *aku.* [Tel.] n. A leaf of any sort. A petal. పత్రము, దళము. A betel or palmyra leaf; also the leaf on which the Hindus eat their food. ఉంగరం. An ear-ring. చేను నాట్లు. Young rice (paddy) not yet transplanted. Any herb: young sprouts of corn. A flake as ఆకు ఉప్పు a flake of salt. Any filament. The radius or spoke of a wheel. The shutter of a blind. ఆకులదండు a venetian door. Also, a chit, note or short letter. చీటి. a loan bond. ఇచ్చిపుచ్చుకోలు ఆకుపత్రము. This word, prefixed to others generally denotes *green;* as ఆకుతేలు a green scorpion, and ఆకుబద్దె a green cricket. ఆడవాండ్రకంటె మగవాండ్రు ఏడాకులు ఎక్కువ ఓదురు men have read seven pages further than women; that is, men are tenfold worse than women; or, are their masters in wickedness. నీకేమి ఆకుపోక అడ్డమిదానా చెప్పకూడదు I shall mention (or use) your name with great caution. ఆకు అలము *aku-alamu.* n. Greens, herbs, vegetables. (The word అలము here has no definite sense.) ఆకుకూరలు or కూరాకులు *aku-kūralu.* n. Potherbs, garden stuff. ఆకు చాటున *aku-chatuna.* adj. In ambush, hidden, veiled, screened. ఆకుచిరుతపులి *aku-chiruta-puli.* n. A small species of leopard. ఆకుచిలుక *aku-chiluka.* n. A butterfly, or a green parrot. ఆకుజేమంది *aku-jemandi.* n. The oleander-leaved spurge. *Euphorbia Nerifolia.* (See కొండము.) ఆకుదొడ్డు *aku-tillu.* n. A booth or hut of leaves, an arbor of leaves. ఆకుదొడ్డిలో in a booth. ఆకుతీగ the vine that produces the tamala (or betel) leaf. ఆకు తోట a betel garden; a garden in which plants are reared. ఆకు పచ్చ *aku-puchcha.* n. The colour called sap green. ఆకుపత్రిచెట్టు *aku-patri-chettu.* n. The clove tree *Cassia lignea.* ఆకుపేరులు a certain game. (H. iii. 190). ఆకుపరుగు *aku-parugu.* n.

A green caterpillar. **ఆకుపోత** *aku-pōta.* n. Transplantation of a green crop. **ఆకుపోయు** *aku-pōyu.* v. a. To transplant corn. To set the sprouts. **ఆకుమడి** *aku-maḍi.* n. A field sown, but the sprouts of which are to be transplanted. (also, called వాకుమడి.) **ఆకుమడుపు** *aku-maḍupu.* n. A roll of betel leaf. A mode of measurement. **ఆకు మొలకాకు** The self planting herb. **ఆకురాయి** *aku-rāyi.* n. A file (i.e., ఆకు a filament రాయు to rub off.) Also the name of a bird, the cuckoo (F. B. I.) **ముసాకురాయి** or **ముళ్లకురాయి** (from ముళ్ల a thorn) a rasp. **కత్తి ఆకురాయి** a sharp thin file for cutting combs. **కమ్మి ఆకురాయి** a very small file. **వట్ట ఆకురాయి** a three sided file.

ఆకుంచనము *ā-kunchanamu.* [Skt.] n. Contracting, drawing up, shrinking. Elasticity. కుదుంచుట.

ఆకుజెల్ల *aku-jella.* [Tel.] n. A kind of fish.

ఆకులము *ā-kulamu.* [Skt.] adj Troubled, distressed, confounded. **ఆకులపడు** *ākula-paḍu.* v. i. To be troubled or confounded. కలతపడు, చెందు. **ఆకులపాటు** *ākula-pāṭu.* n. Agitation ఆకులపడుట.

ఆకుసన్నములు *aku-sannamulu.* [Tel.] n. A sort of fine rice.

ఆకూతము or **ఆకూతి** *ā-kūtamu.* [Skt.] n. Meaning, intention, wish, desire Expression, mien, demeanour. The thought of the heart, manifested by the acts: expression of features. ఆకూతమును, కవుంపు

ఆకృతి *ākṛiti.* [Skt.] n. Form, shape, figure, mien. ఆకారము.

ఆకృష్టి *ākṛishṭi.* [Skt.] n. Attraction. ఆకర్షణము.

ఆకె *ake.* [Tel. ఆ+ఆకె] pron. She, that woman. ఆమె.

ఆకొత్తు *ākottu.* [Tel. ఆకు+కత్తు] n. Nippers or clippers to cut betel nut with. అడకత్తి.

ఆకోసము *ā-kōsamu,* [Tel. ఆకలి+కోసము] v. n. To be hungry, to have an appetite. See ఆకలి.

ఆక్రందనము or **ఆక్రందము** *ā-krandanamu.* [Skt.] n. Weeping, lamentation. **ఆక్రందించు** *ākrandintsu* v. n. To lament. ఏడ్చు.

ఆక్రమించు *ā-kramintsu.* [Skt.] v. a. To appropriate wrongfully, to encroach on, usurp. **ఆక్రమణము** *ā-kramaṇamu.* [Skt.] n. Surrounding, occupying, usurpation, filling (as smoke.) **ఆక్రాంతము** *ā-krāntamu.* adj. Appropriated, seized. ఆక్రమించబడిన. రాజాక్రాంతము seized by the king. **ఆక్రాంతి** *ā-krānti.* n. Filling, pervading, spreading through. (T. iv. 159.) వ్యాపకము.

ఆక్రోశము *ākrōśamu.* [Skt.] n. Anger, dissatisfaction, malice. Curse, imprecation. శిక్ష. **ఆక్రోశించు** *ākrōśintsu.* v. n. To grieve, to be displeased, to be malicious. To curse or abuse. శిక్ష.

ఆక్షేపము, ఆక్షేపణ *ākshēpamu.* [Skt.] n. Censure, blame, reproach, criticism, scruple, objection, a question. **ఆక్షేపించు** *ākshēpintsu.* v. t. To criticise, to object, to question. **ఆక్షేపకుడు** *ākshēpakuḍu.* n. One who criticises or objects. ఆక్షేపించువాడు. **ఆక్షిప్తుడు** *ākshiptuḍu.* n. One who is blamed or censured. నిరాక్షేపము above all question, blame or reproach, unquestionably. దురాక్షేపణ a groundless cavil.

ఆఖరు *ākharu.* [H.] adj. Last, final. కడపటి. n. End, termination. కడ, అంతము. **ఆఖరున, ఆఖరుకు** adv. Finally, lastly. నెల ఆఖరుకి at the end of the month. ఆఖరయి it is finished or expended.

ఆఖుపు *ākhuvu.* [Skt.] n. A rat. ఎలుక, a bandicoot. బందికొక్కు.

ఆఖేటము *ākhēṭamu.* [Skt.] n. Hunting; the chase. వేట

ఆఖ్య *ākhya.* [Skt.] n. A name, a nomination. పేరు. **ఆఖ్యాత** *ākhyāta* er. పేర్పొందినవాడు. **ఆఖ్యానము**

adj. Said, spoken, rehearsed. **ఆఖ్యానము** *ākhyānamu.* n. Telling. చెప్పట. An episode of a book, a tale or fable, an ancient story. **ఆఖ్యేయము** *ākhyēyamu.* adj. Fit to be said or rehearsed.

ఆగంతుకము *āgantukamu.* [Skt.] adj. Unexpected (as a guest dropping in.) **ఆగంతుకుడు** or **ఆగంతువు** *āgantukudu.* n. A guest, a stranger, one who drops in. పరదేశి, అతిథి.

ఆగడము *āgaḍamu.* [Tel.] n. Sport, jesting, fun, wantonness. **ఆగడకాడు** or **ఆగడీడు** *āgaḍakāḍu* n. A scoffer, one who teases. **ఆగడముచేయు** *āgaḍamu-chēyu.* To tease, sport with. ఆగడస్థుడు (P. i. 520.) a troublesome master, a wanton ruler, a tyrant.

ఆగడపలు *āgaḍapalu.* [Tel.] n. A range of clouds. మొగిలుదొంతి, మబ్బులపన్నపు దొంతి రేలు.

ఆగతము *āgatamu.* [Skt.] adj. That which is come. Gained, realized, obtained, gotten. వచ్చిన, పొందబడిన.

ఆగమనము *āgamanamu.* [Skt.] n. Arrival. వచ్చుట, రాక. **ఆగమము** *āgamamu.* n. Arrival, approach; a treatise on వేదాంత రేము or divinity describing religious rites. A grammatical augment or letter inserted in any part of the radical word or affix as ఇంచు కారమును "the causal affix *intsu*" as in the word వ్యాయించు. వర్షాగమము the coming of the rains, the rainy season.

ఆగాడి *āgāḍi.* [Tel.] n. An inferior sort of grain.

ఆగాత్యము or **ఆగాయత్యము** *ā-gātyamu.* [Tel.] n. Outrageous behaviour, obstinacy, desperation, baseness, villainy. Pretence; injury or injury; threatening side.

[Skt.] adj. Future.

v. n. To stop, to stay, abstain, refrain. To bear (as a cord does a weight.) To be confined, set aside, or reserved. అయింటను ఆనుచి నుండ్ల దేవకి (B. K. 75.) Devaki who was *kept in restraint.* రక్షింపుము అరిలో రాయు నీవు నిన్ను thou art the refuge of the helpless. పశువులకు ఆనవీడిన land set aside or reserved for pasture. ఇది లేనిది నాకు ఆ ఒకరు I cannot get on without this. నా కో టిలో ఆ మాట ఆగదు I cannot keep that word a secret. **ఆగు, ఆగించు, ఆపు** the causal of ఆగు *āgu.* [Tel.] v. t. To stop, check, hinder. To keep, tend. To look to, superintend, guard, protect, preserve. To fold or gather as a flock. కోరాచి మాట్లాడిరి they spoke cautiously. చెయ్యి ఆపక (T. v. 22.) without intermission. నిద్ర ఆపుట to refrain from sleep, keep away drowsiness. వాల్లిన్ని ఇక్కడ నుండలు ఆపుకొనియుండేవారు they used to keep cattle here at nights.

ఆగుబ్బిల్లు or **ఆగుబ్బిగొను** *āgubbillu.* [Tel.] n. To increase. అతిశయించు, వృద్ధి పొందు to be overjoyed. Syn. ii. See. ఉబ్బిల్లు. **ఆగుబ్బు** *āgubbu.* [Tel.] n. Greatness, vastness. ఆగుబ్బుగొట్ల నవతో with a waxing and still swelling shriek. **ఆగుబ్బుగా** *āgubbugā* adv. All at once, heavily, in a thick shower, bitterly (weeping) ధారగా.

ఆగ్నేయము *āgnēyamu.* [Skt.] n. The south east point, of which Agni is regent. **ఆగ్నేయాస్త్రము** *āgnē-yāstramu.* n. A fiery weapon: a rocket or grenade.

ఆగ్రహము *āgrahamu.* [Skt.] n. Anger, displeasure, rage, wrath. **ఆగ్రహించు** *āgrahintsu.* [Skt.] v. n. To be angry, or enraged. కోపించు.

ఆఘాతము *ā-ghātamu.* [Skt.] n. Striking, a blow. కొట్టుట.

ఆఘూర్ణిత *ā-ghūrṇita.* [Skt.] adj. Rolling (the eyes.) R. vii. 211.

ఆఘోషించు *ā-ghōshintsu.* [Skt.] v. n. To roar, yell. Jaimini Bhar: VI. 220.

ఆఘ్రాణము *aghrāṇamu.* [Skt.] n. Smelling. The sense of smell. **ఆఘ్రాణించు** *ā-ghrāṇintsu.* v. a. To smell. వాసన చూచు, ముక్కుతో పీల్చు

ఆచండాలము *ā-chaṇḍālamu.* [Skt.] adj. High and low, including every rank "down to the pariahs."

ఆచంద్రతారకము, ఆచంద్రార్కము *ā-chandra-tārakamu.* [Skt.] adv. For ever, as long as the moon and stars or sun endure.

ఆచమనము *āchamanamu.* [Skt.] n. Sipping water three times before religious ceremonies or meals, or after meals, or after relieving oneself, repeating at the same time the 24 principal names of Vishnu వాసుట. **ఆచమించు** *āchamintsu.* v. a. To sip (water) వాసి. **ఆచాంతము** *āchāntamu.* n. Tasted, sipped.

ఆచరించు *ācharintsu.* [Skt.] v. a. To practise, to observe, to be used to, to do habitually. To put in practice (the precepts of religion), to perform (bathing, &c.) To celebrate (a religious festival.) **ఆచరణము** *ācharaṇamu.* n Doing, performing. ఆచారము, నడత. **ఆచారము** *ācharamu.* n. Practice, custom. Rule, fashion, mode, a course of conduct, institute or observance, Religious observance. మతాచారముచొప్పున according to the principles of the creed. **ఆచారి** *āchāri.* n. A caste title borne by the Vaishnavite Brahmins, the men of the blacksmith and goldsmith castes. సదాచారి a man of good principles. **ఆచార్యత్వము** *ācharyatvamu.* n The office of a priest. **ఆచార్యుడు** *ācharyudu.* n. A teacher. A priest: a spiritual guide or preceptor: one who invests the student with the sacrificial thread and instructs him in the mysteries of the religion.

ఆచు See ఆచు.

ఆచూకీ *ātsūkī.* [Tel. ఆచూకొను] Trace, sign. జాడ.

ఆచ్ఛాదనము *āchchādanamu.* [Skt.] n. Lid, cover: clothes, covering, cloak. **ఆచ్ఛాదితము** *āchchāditamu.* adj. Hidden, concealed.

ఆజవంజవము *āja-vanjavamu.* [Skt.] n. The world, earthly ties. A family. సంసారము. "ఆజవంజవవిశ్రమాతిమాన్ముడై." (Chenn. iv. 132.) He who is freed from earthly ties. ఆజవంజవమాలిన్యము worldy defilement.

ఆజానుబాహుడు *ā-jānu-bāhuḍu.* [Skt.] n. *Longimanus:* one whose arms reach to his knees.

ఆజానేయము *ājaneyamu.* [Skt.] n. One of the best breeds among horses.

ఆజి *āji.* [Skt.] n. War, battle. యుద్ధము.

ఆజోబాజు *āju-bāju.* [H.] adv. Around, about, in the vicinity. చుట్టును, ఆ ప్రాంతమందు.

ఆజ్ఞ *ājnya.* [Skt.] n Command, order, sanction, leave, permission. **ఆజ్ఞచేయు** to command. **ఆజ్ఞనుపొసుగా** according to order. **ఆజ్ఞాపణము** *ājnyāpaṇamu* n. Command, order. T. ii. 2. 31). vi. 120. **ఆజ్ఞాపించు** *ājnyāpintsu.* v. t. To command, order. **ఆజ్ఞాలుడు** *ājnyāluḍu.* n. He who is ordered. **ఆజ్ఞాపితము** *ājnyāpitamu.* adj. That which is ordered.

ఆజ్మాయిషి, or ఆజమాయిషి *āz-māyishi.* [H.] n. Trial, proving. పరీక్ష, పరామర్శ. **ఆజ్మాయిషీచేయు** to test, to try.

ఆజ్యము *ājyamu.* [Skt.] n. Ghee, clarified butter. నెయ్యి.

ఆట *āṭa.* [Tel. from ఆడు] Play, sport, a game: a dance, acting or stage performance. Jest, joke, gambling. **ఆటకాండ్రు, ఆటకి or ఆటది** *āṭa-kāṭṭe.* [Tel.] n. An actress or public dancer. **ఆటకాడు** *āṭa-kāḍu.* n. An actor. Also a gambler. **ఆటగొ** n. A rake used in husbandry. **ఆటలు** A swimming bath. **ఆటలు**

park. ఉద్యానవనము. ఆటవెల్పు *āṭa-veḍpu*. An abode, residence, scene, place. ఆటవేశ A playhouse, a theatre. ఆట విడుపు *āṭa-viḍupu*. n. A school holiday or day. ఆటవెలది *āṭa-veḷadi*. n. A species of metre. ఆడాడు *āḍāḍu*. (ఆట+ ఆడు) v. a. To play a play, to dance a dance, to act.

ఆటంకము *āṭaṅkamu*. [Tel.] n. Obstacle, prevention, hindrance, resistance, difficulty. ఆటంకపరుచు *āṭaṅka-paruṭsu*. v. t. To object, prevent.

ఆటి Same as ఆడెం.

ఆటు *āṭu*. [Tel.] v. n. To suffice: to last, to be enough. దాన్ని పొడిమిగా వాడితే యింకా వెలదినంటకు ఆటివచ్చును with caution it may suffice for a month. అది ఆటదు or ఆటి దాదు it is not enough. కట్టెలు ఒకమాటు గా తీసికొంటే ఆటివస్తుంది, చిల్లరచిల్లరగా తీసి కొంటే ఆటదాదు if you buy your firewood in the lump it will last; if you buy only a little at a time it will not. ఆటు n. Striking. కొట్టుట. Shooting, or rheumatic pain. పోటు (M. VIII. i. 218) throbbing. నాకు ఆటంపోటులవున్నది I am in great pain. ఆ పుండులో ఆట్లుపోట్లు ఎక్కువ the boil throbbed much.

ఆటోపము *āṭōpamu*. [Skt.] n. Hastiness: excess, pride. సంభ్రమము, వేగిరపాటు. దర్ప మము, ఆడంబరము, ఔద్ధత్యము, తొందర.

ఆట్లగడలు *āṭla-gaḍalu*. [Tel.] n. A sort of grain. అవ్వలు.

ఆడ *āḍa*. [Tel. corrupted from ఆవు] adj. Female. ఆడమంద a mob of women. ఆడ సంజ్ఞదాన్ని I am a timid woman. ఆడమగతనం a woman. ఆడతనము *āḍa-tanamu*. n. Womanishness, weakness. ఆడది *āḍadi*. A woman. ఆడవాండ్లు or ఆడవాండ్రు *āḍaṇḍlu*. A girl, a young *āḍa-piṇa*. Girl. A lady maid. ఆడమనిషి *āḍa-*

ఆడ adv. There, in that place. అట్నుండి *āḍāṇḍi*. *āḍāḍa*. Here and there. L. ii. 175. Paidim. iv. 294.

ఆడంగి or ఆడాంగి *āḍaṅgi*. [Tel.] n. A female. (Usually in the plural alone) ఆడవాండ్లు, or ఆడాంగులు women. ఆడంగిమాటలు language fit for a woman. ఆడంగితనం a girlish fop.

ఆడంబరము *āḍaṁbaramu*. [Skt.] n. Pomp, grandeur. Vain display; abortive arrogance. The onset of battle: the charge; the sound of trumpets. మబ్బుల ఆడంబరము the display of clouds. ఆ యింట్లో ఏమో ఆడంబరముగావున్నది there is some stir in that house.

ఆడాలు *āḍāḷu*. [Tel.] n. A herb like cress. (Ainslie 2. 12.)

ఆడి *āḍi*. [Tel.] n. An affix (derived from ఆడు) implying 'doer' or 'performer,' as మూయిలు tricks, మూయిలాడి a rogue: ముద్దులు fondness. ముద్దులాడి a fond girl; కులుకులు graces. కులుకులాడి a lovely woman: ఱుప్పులు pranks, ఱుప్పు లాడి a cheat.

ఆడించు *āḍiṁṭsu*. [Tel. causative of ఆడు] v. a. To cause to move or play, to amuse.

ఆడిక *āḍika*. [Tel.] n. Rumour, talk, scandal, infamy. నిన్ను గురించి ఆడిక పడు *āḍika-paḍu*. v. n. To be blamed. ఆడికోలు *āḍi-kōlu*. [Tel.] n. Scandal. నింద, ఆడికోలుకానుట. ఆడికోళ్లు *āḍikōḷḷu*. Revilings, abusive words. H. v. 304 P. ii 38.

ఆడితప్పు *āḍi-tappu*. [Tel.] v. n. To break one's word. ఆడితప్పనివాడు one who keeps his word. A man of his word.

ఆడిపోసికోను *āḍi-pōsikōnu*. [Tel.] v. n. To scandalize, vilify, నిందించు.

ఆడు *āḍu*. [Tel.] v. n. 1. To play, dance, work, act, do, move, ply. కాళ్లు ఆడకుండ be stood stock-still. his feet did not stir. 2. To shake, totter, wag. 3. To beat, as the pulse. నాడుపు ఆడుతున్నది the pulse beats.

4. To speak, say. ఇట్లు కొందరు ఆడగా while some spoke thus. ఆడినది ఒకటి చేసినది ఒకటి he said one thing and did another. పోనాడు to cry Avaunt! మున్నాడు to advance or come forward. ఆపేరు నోట్లో ఆడుచున్నది I have the name at the tip of my tongue.

ఆడు *āḍu.* [Tel.] v. n. 1. To play, ply, work, move. 2. To use, do, practise, perform. 3. To speak (a language.) తెలుగు మాటలాడుతోడా? does he speak Telugu? నిజమాడు to speak the truth. 4. To say. ఎవ్వరు ఏమి ఆడినా let folks say what they will. 5. To promise. 6. To act a character, personify, represent, personate. 7. To assume, or put on (a manner) జాణతనంబులాడదొడగె he began to assume an arch manner. 8. To place, put, set. 9 To sound or play on (an instrument.) జలకమాడు to bathe; ముద్దులాడు to kiss. మాట్లాడు to speak. బొంకులాడు to tell lies. ఆట్లాడు to play. రెక్కలాడు to use the wings, to fly. కొట్లాడు to fight. వేటలాడు to hunt. పోట్లాడు struggle, to fight. పిసుకులాడిన possessed by devils. ఇక్కులాడు to pull. ఈదులాడు to swim. చదమాడు or చదపులాడు to crack jokes. Other senses will be found under various nouns and verbs. వాడు ఆడినది ఆట పాడినది పాట all he says is law, all he chooses to do is right (a taunting proverb) 10. It is also added to the *Infinitive in A, or AN,* thus పిడు. v. n. To separate. విడిపాడు to cast off.

ఆడు *āḍu.* [Tel.] adj. Female. ఇవి ఆడుమాటలు these are a woman's words. **ఆడువేషము** *āḍuvēṣamu.* The female shape, feminine disguise. B. viii. 445. ఆడుమిడి A woman's shriek. R. v. 207. **ఆడుతోడు** *āḍu-tōḍu* [Tel.] A female companion. **ఆడుది** *āḍudi.* A woman. **ఆడుబిడ్డ** *āḍu-biḍḍa.* A little girl. The sister of a woman's husband. **ఆడుముండ** *āḍu-muṇḍa.* An abusive word for a woman: equivalent to slut, jade, wretch. **ఆడుఱికము** woman's town, a place without brave men. See ఆడి adi.

ఆడుకొను *āḍu-konu.* [Tel.] v. n. To play, to ply about, sport. To say. v. t. To blame. నిందించు.

ఆడేలు *āḍēlu.* [Skt.] n. A night hawk (HD. ii. 2887.) ఆడేలువలె కదలకుండా ఉన్నావు you are as sluggish as a night hawk. కంకి, or వామకాకి *Turdus. Ginginianus.* A species of thrush. The buzzard; gerfalcon See Jerdon's Catal. No. 21.

ఆఢకము *āḍhakamu.* [Skt.] n. A measure of capacity called కూము.

ఆఢకి *āḍhaki.* [Skt.] n. The grain called pigeon pea. *Cytisus cadjan.* అడవికందులు, పెద్దికందులు. Rox. iii. 325.

ఆఢ్యము *āḍhyamu.* [Skt.] adj. That which has or possesses. Ex. Thus, సంపదాఢ్య possessed of wealth. అమృతాఢ్యకుండలము a cup holding nectar. **ఆఢ్యుడు** *āḍhyuḍu.* n. Owner, possessor. సంపన్నుడు.

ఆణంగులు See. ఆడంగి.

ఆణి *āṇi.* [Tel.] adj. Spherical, round (a term applied to pearls.) ఆణిముత్తెము a rounded or faultless pearl. See on కట్టాణి. **ఆణి** n. A nail or pin. **ఆణికొడుకు** *āṇi-koḍuku.* n. A confidant, or confidential friend. మర్మజ్ఞుడు. **ఆణిపోటు** *āṇi-poṭu.* n. A stab in the vitals, a deep wound. మర్మఘట్టన.

ఆతంకము *āṭaṅkamu.* [Skt.] n. Obstacle, pain, fear, apprehension. Disease. ఆటంకము, బాధ, భీతియు. రోగము.

ఆతగాడు *āṭa-gāḍu.* [Tel. అతడు+కాడు.] n. He, that man. అతడు.

ఆతడు *āṭaḍu.* [Tel. ఈ+(అ)+డు] another form of అతడు. (ఇట్లాదే తెడ్డును అనుము.)

ఆతతము *āṭatamu.* [Skt.] adj. Extended, great, large. ఆతతాస్త్ర with extreme affection or fidelity.

ఆతతాయి *āṭa-tāyi.* [one who attempts t
వాడు.

ఆపము *ātapamu.* [Skt.] n. Sunshine. **ఆండ. ఆతపత్రము** or **ఆతపవారణము** *ātapatramu.* n. An umbrella. కొడుక.

ఆరము *āramu.* [Skt.] n. Freight, fare. కిరు, ఓడకెక్కిదిగు రూపి.

ఆవల *ātala.* [Tel. ఆ+వల=(beyond) that + place.] n. Further on, away. ఆదూరం.

ఆతిథ్యము *ātithyamu.* [Skt. from **ఆతిథి**] n. Entertainment, hospitality, food given to a wayfarer. **ఆతిథిసత్కారము. ఆతిథ్యము** adj. Hospitable, proper for a guest. **ఆతిథికి** యోగ్యమైనది.

ఆతిథేయము same as **ఆతిథ్యము.** n.

ఆతిథ్యుడు an unexpected guest. **ఆతిథి, ఏలుడు.**

ఆత్త, *with* **తు** The pubes. కాళిదెంటుక, శబ్దము.

ఆతురత or **ఆతురము** *āturata.* [Skt.] n. Hurry, eagerness, affection. **ఆతుర చిత్తుడై** being afflicted. **ఆకలాతురము** famishing hunger. **క్షుధాతురుడై** famishing with hunger. **కామాతురుడై** eager with lust. **ఆతుర పడు** *ātura-paḍu.* v. n. To hurry or haste. **ఆతురుడు** *āturuḍu.* n. He who is eager.

ఆతోద్యము *ā-tōdyamu.* [Skt.] n. A musical instrument. వాద్యము.

ఆత్తము *āttamu.* [Skt.] adj. That which is got or stolen. పొందబడిన, అపహరింపబడిన.

ఆత్మ *ātma.* [Skt.] n. The soul, the living principle. జీవుడు. Self, the individual, a person. The body శరీరము. Nature. స్వభావము. Mind, intellect, reason, understanding. బుద్ధి, మనస్సు. **పుణ్యాత్ముడు** a pious minded man. **పాపాత్ముడు** a bad hearted man. God, [illegible] adj. Own; peculiar. **ఆత్మక** [illegible] adj. Consisting of; [illegible] consisting [illegible]. **ఆత్మకార్యములు** business. **ఆత్మజ** n. One's own *uḍu.* [Skt.] adj. Formed of. **ఆత్మశాంతుడు** one who has a sweet nature. **ఆత్మగతముగ** *ātmagatamu-ga.* adj. Mentally, in the heart. **ఆత్మఘాతకుడు** *ātma-ghātakuḍu.* n. A suicide or self murderer. **ఆత్మజుడు** *ātmajuḍu.* n. A son, as springing from oneself. **ఆత్మజ్ఞుడు** *ātmajñuḍu.* n. A sage, who knows God and his own heart. **ఆత్మనేపదము** *ātma-nē-padamu.* n. The grammatical name for the middle voice in కాము; as **స్నానిస్తాము. ఆత్మవంచన** *ātma-vanchana.* n. Self delusion. **ఆత్మస్తుతి** *ātma-stuti.* n. Self applause. **ఆత్మార్థము** *ātmārthamu.* adv. For oneself. **ఆత్మీయము** *ātmīyamu.* adj. One's own. తనది.

ఆత్రము *ātramu.* [corrupted from Skt. **ఆతురము**] n. Haste. త్వర. **ఆత్రగాడు** *ātra-gāḍu* n. A hasty person. త్వరపడువాడు.

ఆద *āda.* [Tel.] n. Sorrow, grief. దుఃఖము, విచారము. **ఆదమరచి** *ādu-marachi.* adv. Soundly, well, casually. హాయిగా, నిర్వ్యాకులముగా, నిశ్చింతగా, పోరుబోలె. M. X. i. 53. A. iv. 229 "అనిదూదమరచియుండుకొన." R. vii. 46.

ఆదట *ādaṭa.* [Tel.] n. Fulness, satiety, love. ప్రేమము, తృప్తి, తెరు. **ఆదటపోయిన.** full, satisfied. **ఆదటలేక.** without satiating his appetite.

ఆదరము or **ఆదరణ** *ādaramu.* [Skt.] n. Respect, reverence, kindness. మన్ననా. **ఆదరించు** or **ఆదరణచేయు** *ādarinchu.* v. t. To be gracious, to relieve, cure. **ఆదరణీయము** *ādaraṇīyamu.* adj. Worthy of respect. **సాదరముగా** (స+ఆదరముగా) with kindness, graciously. **ఆదృతము** *ādṛutamu.* [Skt.] adj. Respected. **ఆదృతి** *ādṛuti.* n. Respect, inclination.

ఆదరబాదరగా *ādara-bādara-gā.* [Tel.] adj. Precipitately, confusedly. **ఆదిరిపడగా,** తొందరగా, ఆదరబాదరగా.

ఆను *ānu*. [Tel.] v. n. To rest on, to touch, be contiguous to. వానికి దృష్టి ఆనదు he cannot see out of his eyes.

ఆను *ānu*. [Tel.] v. a. To press on, put on. ఆనుచు, స్వనించు. To drink. తేఁట్లు మద్యము లానును the bees drink honey. పాలిచ్చెడి బిడమని పుటింపకు putting poison on her nipples. చేతులనిచ్చు లాని putting his hands to his ears. **ఆనించు** *ānintsu*. v. a. To cause to rest on. **ఆనిక** *ānika*. n. A support, strength. **ఆనుకర్ర** *ānu-karra*. n. A prop. ఊతకోల. **ఆనుకొను** *ānu-konu*. v. a. To lean against or on. To border on, be contiguous to. అడవిని ఆనుకొన్న చేనులు lands bordering on the forest. ఓడను ఆనుకొన్న పడవలు the boats that were alongside the ship. **ఆనుదుబిల్లె** *ānudu-billa*. n. A cushion to lean on, a semicircular cushion or pillow. ఒరగనడిందు.

ఆనుకూల్యము *ānukūlyamu*. [Skt.] n. Convenience, suitability. ఆనుకూలముగా నుండుట.

ఆనుగము or **ఆనుగుతీగె** *ānugamu*. [Tel.] n. The creeper of the long bottle gourd, *cucurbita lagenaria*.

ఆనుగుణ్యము *ānu-guṇyamu*. [Skt.] n. Fitness, suitability. The state of being in accordance with anything. ఆనుగుణముగా నుండుట.

ఆనుపూర్విగా or **ఆనుపూర్వకముగా** *ānupūrvi-gā*. [Skt.] adv. Invariably. Regularly, in order.

ఆనత *ānata*. [Skt.] n. One who brings. తెచ్చువాఁడు. **ఆనేయము** *ānēyamu*. adj. That which deserved to be brought. తేదగినది.

ఆన్వీక్షకీ *ān-vīkshakī*. [Skt.] n. Logical philosophy, metaphysics. తర్కవిద్యా శాస్త్రము.

ఆపగ *āpaga*. [Skt.] n. A river, a stream.

ఆపణము *āpaṇamu*. [Skt.] n. A market. అంగడి. **ఆపణికుడు** *āpaṇikuḍu*. n. A dealer or shopkeeper. వర్తకుడు.

ఆపద్దు or **ఆపద** *āpattu*. [Skt.] n. Calamity, misfortune, adversity. **ఆపన్నము** *āpannamu*. Unfortunate, hapless. **ఆపన్నుడు** *āpannuḍu*. n. One who is afflicted or distressed. ఆపదను చెందినవాఁడు.

ఆపము *āpamu*. [Tam.] n. *Hopper* or Oppas, a kind of rice cake. అప్పము.

ఆపశోపాలుపడు *āpa-sōpālu-paḍu*. [Tel.] v. n. To be dejected, or grieve, be low-spirited.

ఆపాతము *āpātamu*. [Skt.] n. Falling. పడుట.

ఆపాదమస్తకముగా *āpāda-mastakamu-gā*. [Skt.] n. From head to foot. నిలువెల్ల.

ఆపాదిల్లు *āpādillu*. [Skt.] n. To happen, to arise. కలుగు, పుట్టు. **ఆపాదనము** *āpādanamu* n. Happening. కలుగుట.

ఆపు *āpu*. [Tel. Causative of ఆను] v. a. To hold back, restrain, check, stop. ఆపు చేయు, అరికట్టు. **ఆపు** or **ఆపుదల** *āpu*. n. A stoppage. ఆపుట. Support. ఆసరా, ఓహా యము. **ఆపుచేయు** *āpu-chēyu*. v. t. To check, stop, stay, suspend. నిలుపుదల చేయు.

ఆపె *āpe*. [Tel. ఆ+అన్న] *pron.* She, that woman, a woman. ఇంటిఆపె the housewife, the lady of the house.

ఆపేయ Same as ఆపిత.

ఆపోవు *āpōvu*. [Tel. from ఆ a contraction of ఆకలి hunger and పోవు to go or ఆఁటఁ+పోవు] v. n. To be satisfied. తృప్తిగొనుట.

ఆపోశనము *āpōsanamu*. [Skt.] n. The sipping of water from the palm of the hand as a religious ceremony before or after meals, &c.

ఆప్తము *āptamu*. [S[illegible]. Obtained, gained, intimate, de[illegible]ential, trusted, attached. ఆప్తమ[illegible]lly, in a friendly manner ఆప్తులు own peo[illegible] n. Gain, profi[illegible] **ఆప్తుడు** *āptuḍu*.

ప్యాయనము or **ఆప్యాయము** *ā-pyāyanamu*. [Skt.] n. Refreshment, comfort, conciliation. తృప్తి.

మము *ā-plavanamu*. [Skt.] n. Bathing, plunging. స్నానము, మునక.

బాదు *ābādu*. [H.] adj. Cultivated, prosperous. n. A town. పట్టణము. ఆబాదుపరుచు or ఆబాదుచేయు to cultivate; also, to make a place habitable. ఆ గ్రామమును ఆబాదుచేసెను he made the village a great town.

ఆబాలగోపాలముగా *ā-bāla-gōpālamu-gā*. [Skt.] adv. Both small and great, one and all. ఆబాలగోపాలకసహాయము equally useful to the learned and the simple.

ఆబాలు *ābālu*. [H.] n. Transplantation.

ఆబిడ, ఆబిడె *ā-bida*. [Tel. ఆ+బిడ్డ] Pron. She, that woman. ముసలాబిడ the old woman.

ఆబుకారి Same as ఆబ్కారి.

ఆబోతు *ā-bōtu*. [Tel. ఆవు+పోతు.] n. A bull. ఆబోతును విడుచుట to release a bull at a man's funeral (this being a prescribed rite.) ఆబోతుకేతు one who rides on an ox, Siva.

ఆబ్కారి, ఆబుకారి, or **అబ్కారి** *abkāri*. [H.] n. *Abkari*, tax on spirituous liquors. కల్లు సారాయిలమీదు వేసే పన్ను.

ఆబ్దికము *ābdikamu*. [Skt.] n. Anniversary of a death, annual ceremonies.

ఆభరణము *ābharaṇamu*. [Skt.] n. Ornament, decoration, jewels. **ఆభరణుడు** n. He who wears jewels.

ఆభాషణము *ābhāshaṇamu*. [Skt.] n. Addressing, speaking; a speech, harangue, oration.

ఆభాసము, n. [Skt.] n. Fallacy చేయు to a course

Skt.] n. Line-

ఆభిముఖ్యము *ābhi-mukhyamu*. [Skt.] adj. Meeting, fronting.

ఆభీరుడు *ā-bhīruḍu*. [Skt.] n. A herdsman. **ఆభీరపల్లి** *ābhīra-palli*. n. A hamlet, a village of herdsmen. **ఆభీరి** *ābhīri*. n. A woman of the herdsmen's caste.

ఆభీలము or **ఆభీలత** *ābhīlamu*. [Skt.] n. Fear, terror. భీమము. ఆభీలనేత్రుడు the fierce-eyed one.

ఆభోగము *ā-bhōgamu*. [Skt.] n. Completion. Fullness, plumpness. పరిపూర్ణత.

ఆమంత్రించు *ā-mantrinchu*. [Skt.] v. n. To call **ఆమంత్రణము** *ā-mantraṇamu*. n. Calling. పిలుపు. Adieu; farewell. వీడుకోలు.

ఆమడ *āmaḍa*. [Tel.] n. A measure of distance equal to four coss; that is, either 8 or 10 miles. ఆడుగు ఆమడాయెనందురు every step was as wearying as a mile.

ఆమంత్రించు *āmantrinchu*. [Skt.] v. a. To invite. పిలుచు. ఆమంత్రణ an invitation to a wedding.

ఆమతిల్లు *āmatillu*. v. i. To arise. పుట్టు

ఆమదని *āmadanī*. [H.] n. Income, revenue.

ఆమని *āmani*. [Tel.] n. Alarm, fright, annoyance. Also, season, time, harvest time. Plenty. కడుపారుమానుషు, చెప్పిది పెట్టక కొనమనిగానిమిండు give them plenty to eat. చేరాయని a long time. ఆమని నగాడు Cupid. స్వాగతము.

ఆమము *āmamu*. [Skt.] adj. Raw, unripe, undressed. పచ్చి, వండని, పరిపక్వము. **ఆమశ్రాద్ధము** n. A funeral rite celebrated by giving unboiled rice, &c., to Brahmins. **ఆమము** n. Mucus, bad secretions of the bowels. ఆమకట్టు a collection of mucus. ఆమంతులు the dysentery.

ఆమయము *āmayamu*. [Skt.] n. Sickness, disease. రోగము.

ఆమలకము *āmalakamu*. [Skt.] n. A tree, *Emblic myrobalan*. ఉసిరిచెట్టు. దానిది ఆని

వేళ్లసందులలో ఉన్నట్టు he has it at his fingers' ends.

అంపడ *amu-vada.* [Tel.] n. A cake made of pulse (termed *phaseolus radiatus*) soaked in curds.

అంమిక or **హంమిక** *amika* [Skt. అహంమికా] n. Egotism, boasting. Presumption, boldness, vigour. అహంకారము, గర్వము. **అంమిక జాత్య** *amikajatya.* n. Satiety.

అంషము *amshama.* [Skt.] n. Flesh, meat. Enjoyment. భోగము.

అంషము or **హంషము** *amshama.* [H.] n. Means, property, worth, resources, gross produce. అంషాకే ఆ గ్రామమునకు పోయి ఆమిఅంషాలూచి వచ్చినాడు he went to the village and examined what its resources were. "ఆసలహంషము అమ్మి ఆ విలువతో క్రొత్త దానికవి" Pritchett's Acts v. 1.

అంసి *amin.* [H.] n. An ameen, a petty revenue officer.

అంు *amu.* [Tel.] n. Fairness, lust, desire. కుడుపు. **అంు** or **అంుగవియు** *amu.* v. n. To cover, spread over. కమ్మిను, నిండిను. కళ్లాసంతోషంతో a face bright with radiance. **అంుకొను** *amu-konu,* v. n. To increase. పెంచుకొను, హెచ్చను.

అంుక్కము *a-mukkamu.* [Skt.] n. That which is worn or put on as a cloth or armour. కట్టుబడ్డ, తొడుగుబడ్డ.

అంువము *anuvamu.* [Tel.] n. Castor oil. అంువపు గింజలు castor oil seeds. **అంువపు చెట్టు** *anuvapu-chettu.* n. The castor oil tree, *palma christi,* or, *ricinus communis.* పెద్దఅంువము a species of castor oil used for lamps. చిన్న అంువము a more gentle purging oil used for infants. కొండ అంువము, or అడవి అంువము or వేపాకము a plant, *Baliospermum montanum* (Watts.)

అంుష్మిక *anushmika.* [Skt.] adj. That which is mental, spiritual, or heavenly: as distinguished from అంుపిక that which is material or earthly. అంుష్మిక సుఖములు spiritual delights.

అంుాలము *a-mulamu.* [Skt.] adv. Radically, to the root. **అంూలము** adj. Entire, root and branch. అంూలాగ్రము వరకూ (lit. from the root to the top.) Through and through, completely. అంూలాగ్రముగా పనిచెడింది it is ruined root and branch.

అంె *ame.* [Tel. అత+అమ్మ] pron. She.

అంెత or **అంత** *ameta.* [Tel.] n. Invitation, banquet, feast. అంెతచేయు. to feed on: make a meal. Vasu. iii. 152. అంెత పెట్టు to give a dinner. విందుచేయు "పేటి నుప్పెదల కా మిటలం పెట్టు." నిరా. iv.

అంెన్ *amen.* [Heb.] n. ఒప్పాము. అట్లు అగు గాక (ఇది క్రైస్తులలో వాడేమాట.)

అంోదింపు *a-modintsu.* [Skt.] v. n. To be glad; to agree, concur with, assent, consent. సంతోషించు, సమ్మతించు. **అంోదము** *amodamu.* n. Sweetness, delight, joy. సంతోషము, సమ్మతము.

అంాన్నాయము *amnayamu.* [Skt.] n. The Veda or Scripture.

అంావము *amramu.* [Skt.] n. The mango tree, మామిడిచెట్టు.

అంాేడింపు *amredintsu.* [Skt.] v. t. To reiterate. Parij. v. 92. **అంాేడితము** *amreditamu.* adj. n. Reiterated; that which is repeated. that which is said twice. in gram. the second form of the repeated word. ద్విరుక్తముయొక్క పదరూపము.

అంాము *amlamu.* [Skt.] n. The tamarind tree or fruit. Sourness. పులుసు.

అయకము *ayakamu.* [Tel.] n. Mortgage. తాకట్టు, కుదువ.

అయగాడు *ayagadu.* [illegible] n. A bailiff or village officer [illegible] పరుడు.

అయతనము [illegible] Place, house, temple.

అయము *ayamu* proper, [illegible]

ఆయతి *ayati.* [Skt.] n. Tallness, length. The future కాలకాలము. The space of four months కంటినాయము, కొఱ, మూడునెలల్ల ము, Income. వచ్చుబడి. **ఆయతికాడు** *ayati-kāḍu.* A tall man; a man of rank; powerful man, one who acquires wealth. ధనాఢ్యుడుచేయువాడు.

ఆయత్తము *āyattamu.* [Skt.] n. Readiness, preparation. **ఆయత్తము** adj. Ready. Inclined for; submitting to. అధీన మైన. ఇంద్రియ వ్యాపారము given up to one's lusts. **ఆయత్తపడు** *āyatta-paḍu.* v. n. To be ready, to be prepared. **ఆయత్తి** *āyatti.* n. Subjection. అధీనము. Friendship. స్నేహము. Boundary. ఎల్ల. Day. దినము.

ఆయన *āyana.* [Tel. ఆ+అన్] pron. He, ఇంటియజమాని the master of the house.

ఆయపరచు *āya-paraṭsu* [Tel.] v. a. To cultivate, bring under the plough, సాగు బడిచేయు.

ఆయపిల్లి *āyap-illu* [Tel.] n. Closet or inner chamber.

ఆయము *āyamu* [Tel. and Skt.] n. A vital part of the body. శరీరావయవ particulars, details. Receipt, gain, profit. రాబడి, లాభము. Toll, tax, customs, income. సుంకము. Rate, standard, fixed number. **ఆయకట్టు** *āya-kaṭṭu.* [ఆయము+కట్టు] ఆవరణ, హద్దు, ఆదాయపుదిబ్బకు పెట్టినమాను, ప్రమాణము. A yard, an enclosure. Quantity, extent of land, an account specifying the varieties of kinds of soil in a certain field. ఆవరణ లోపలి ఇండ్లస్థలములోనా within the compound of the house. ఆయమువ్యయము కన్నపుడికి if the expense is greater than the income. ఆయంపాటికాయం a mortal wound. ఆయంపోటుకా to the quick.

ఆయల్లకము *āyallakamu.* [Skt.] n. Longing desire. Loving కామించి, కాంక్షించు, ఇచ్ఛయించు, ప్రేమించు.

ఆయువారము *āya-vāramu.* [from Skt. ఆయవ్యయము] n. Alms, భిక్ష.

ఆయసము *āya-samu.* [Skt.] n. Iron. adj. Made of Iron, metallic. **ఆయసపట్టిక** *āyasa-paṭṭika.* n. An iron plate or lid placed over a lamp to collect the soot.

ఆయా *āyā.* [Tel.] ఆ+ఆ That and that; those and those; several, various **ఆయా** *āyā.* [H. or Tam.] n. A waiting woman, a maidservant, an ayah. ఇంటి చెలికత్తె.

ఆయాసము *āyāsamu.* [Skt.] n. Fatigue, trouble, uneasiness, vexation. శ్రమము. **ఆయాసకరము** *āyāsa-karamu.* adj. Vexatious or troublesome. **ఆయాసపడు** v. i. To toil, be wearied, శ్రమపడు, to grieve. **ఆయాసపెట్టు** v. a. To trouble, to plague, vex, harass.

ఆయుడూది *āyuḍūdi.* n. [Tel.] Silk cotton. బూరుగదూది. A. vi. 75.

ఆయిత్తము or **ఆయిత్తము** *āyittamu.* [Tel.] adj. Ready, prepared. n. Preparation, సన్నాహము. **ఆయిత్తపడు, ఆయితముచేయు** or **ఆయిత్తపెట్టు** *āyitta paḍu* v. a. To prepare, trim.

ఆయిత్తము, or **ఆయిస్తు** *āyittamu.* [Tel.] n. Convenience, readiness. **ఆయిస్తు** adj. Ready, prepared, convenient. నాకు ఆ యిస్తుకాదు I cannot come.

ఆయుధము *āyudhamu.* [Skt.] n. A weapon, an instrument, a tool. **ఆయుధవిద్య** *āyudha-vidya.* n. The science of arms. **ఆయుధశాల** *āyudha-śāla.* n. An arsenal. **ఆయుధస్థుడు** *āyudhasthuḍu.* n. An armed man. ఆయుధోపజీవి. one who lives by his sword, a hired soldier.

ఆయుర్వేదము *āyur-vēdamu.* [Skt.] n. The science of life. Hygiene or medicine. ఆరోగ్యశాస్త్రము లేక వైద్యశాస్త్రము

ఆయువు *āyuvu.* [Skt.] n. Age, life, duration of life. ఆయువుతీరి మృత్యువాత a natural death, death from old age. ఆయుర్దాయము

period of life. ఆయుస్సు. **ఆయుష్కరము** *ayush-karamu.* adj. Life-lengthening. ఇది వీకు ఆయుష్కరము this will lengthen your days. **ఆయుష్కర్మము** *ayush-karmamu.* n. A polite term for *shaving*, తెరచము, as the "renewing of one's age." **ఆయుష్మంతుడు** *ayushmantudu.* adj. Long lived. n. One who can live a long life. **ఆయుష్యము** or **ఆయుస్సు** *ayushyamu.* n. Life.

అయోగము *a-yōgamu.* [Skt.] n. Intelligence. తెలివి. Work. వ్యాపారము.

అయోధనము *a-yōdhanamu.* [Skt.] n. War, battle యుద్ధము.

ఆర *ara.* [Tel.] n. A shoemaker's awl. మాదిగవానిసూది. **ఆర** adv. (lit. so as to fill) Much; fully. (From ఆరు.) It is often added to a noun; as చెవులార వింటిని I heard it distinctly; కన్నార చూస్తిని I saw him plainly with my own eyes. కడుపార భోజనముచేసినాను I ate to the full. **ఆర** *ara.* [Tel.] A vocative plural suffix as అన్నలార. O brothers!

ఆరంగపువక్క *arangapu-cakka.* [Tel.] n. Areca nut of a certain superior quality.

ఆరండకము *arandakamu.* [Skt.] n. The art of writing in cypher.

ఆరంభము *arambhamu.* [Skt.] n. A beginning, the commencement. మొదలు. **ఆరంభింతు** *arambhintu.* v. t. To begin, to commence. మొదలుపెట్టు.

ఆరకాటి *arakati.* [Tel.] n. A boatman, a sailor. ఓడనడపువాడు, నావికుడు.

ఆరకూటము *ara-kūtamu.* [Skt.] n. Steel or brass. ఉక్కు, ఇత్తడి. **ఆరకూటాయము** the hue of steel or brass.

ఆరకూడు *ara-kūḍu.* [Tel.] n. A chance dinner. పూటకు ఒకచోట తడవు. A. vi. 92.

ఆరక్షుడు *a-rakshudu.* [Skt.] n. A watchman. తలారివాడు.

ఆరగింతు *āragintu.* [Tel.] v. a. To partake of food or drink. భుజించు, తిను. **ఆరగింపు** or **ఆరగింత** *āragimpu.* n. Eating; food, భక్ష్య. **ఆరగింపుచేయు** v. To eat, or, cause to eat.

ఆరజేము *arajamu.* [Tel.] adj. Elegant, pretty, bland, fine. ఇంపైన. n. Prettiness, grace, elegance. ఇంపు, సొగసు. **ఆరజంబుగా** *arajambu-gā.* adv. Elegantly, gracefully.

ఆరటము *āraṭamu* [Tel.] n. Distress, grief. సంక, ఖేదము, పరితాపము. **ఆరటింపు** or **ఆరటము** *āraṭimpu.* [Tel.] v. n. To grieve, పరితాపపడు, పరితపించు. **ఆరటపెట్టు** *āraṭapeṭṭu.* v. a. To distress, to grieve. ఆయాసపెట్టు, పరితపింపచేయు.

ఆరట్టము *araṭṭamu.* [Skt.] n. *Herat* in Khorasan, whence horses were brought.

ఆరడము *āraḍamu.* [Tel.] n. Effort. పూనిక. Pleasure. ఉల్లాసము.

ఆరడి *āraḍi.* [Tel.] n. Scandal, disgrace, censure. నింద. **ఆరడి** adj. Vain, useless. వ్యర్థము. **ఆరడిపడు** *āraḍi-paḍu.* v. n. To incur censure, to be blamed. నిందింపబడు. **ఆరడిపెట్టు** *āraḍi-peṭṭu.* v. a. To scorn, slight. To grieve, afflict. **ఆరడిపోవు** *āraḍi-pōvu.* v. n. To be the sport of scandal, to be slandered. To grieve.

ఉ॥ "పెండ్లియందినామనకు
పోవుమురారడిపెట్టినీవు గ
న్నెండ్లకపిడనాడెద మతోం
తెకవా."

V. P. ii. 240.

ఆరతి *ārati.* [Tel.] n. An oblation or wave offering, an offering of lights or of water, turmeric and chunam waved over a deity or over any [illegible] to take off the supposed ill effe[illegible]he evil looks. హారతి or మంగళహారతి. [illegible]ueremony answers to lustration o[illegible]nkling with holy water.)

ఆరనాళకము [illegible]*ākamu.* [Skt.] n. Water in which [illegible] been washed, or,

kept till it ferments. Sour gruel made by the fermentation of boiled rice. కాంజి, కల్.

ఆరబము *arabamu.* [Tel.] n. Vegetation, crops, fruit of the earth in general. పైరు. "ఆకీరుణ్, వాపల్కల్గకమూకెనారబములండం బొల్చె." V. P. ii. 113. Cultivation, tillage. పాగుబడి; కోరారబము dry cultivation; పిరారబము wet cultivation.

ఆరబ్ధము *arabdhamu.* [Skt.] adj. That which is begun. ఆరంభింపబడినది.

ఆరభటి *ara-bhaṭi.* [Skt.] n. Valour, manhood. బంటుతనము, ప్రౌఢిమ. R. i. 108. A grand style in Tel. or Skt. Composition. 2.ది కావ్యాస్థి.

ఆరభి *ārabhi.* [Skt.] n. A certain tune in music.

ఆరము *āramu.* [Skt.] n. One side or angle of a polygon. ద్వాదశారము a twelve sided body. పంచారక eight sided.

ఆరయు *āraya.* [Tel. another form of ఆరయు.] v. a. To inquire, look to, search for. విచారించు.

ఆరవము *āravamu.* [Skt.] n. Sound, noise. మ్రోత.

ఆరాటము *ārāṭamu.* [Skt.] n. Distress, grief. పడతనము. ఆరాటపెట్టు or ఆరాటించు *ārāṭiṁṭsu.* v. a. To distress, grieve.

ఆరాత్రికము Same as హారతి. (q. v.)

ఆరాధించు *ārādhiṁṭsu.* [Skt. lit. సంతోషపరుచు.] v. a. To worship, to pray, to adore. కొల్చు. ఆరాధకుడు *ā-rādhakuḍu.* n. Worshipper. ఆరాధన *ārādhanamu.* n. Worship, prayer. ఆరాధితము *ārādhitamu.* adj. That which is worshipped. ఆరాధనీయము or ఆరాధ్యము *ā-rādhanīyamu.* adj. Worthy of reverence. ఆరాధ్యుడు *ārādhyuḍu.* n. His reverence, the venerable, a title given to those Brahmins who are of the lingayat caste.

ఆరామము *āramamu.* [Skt.] n. A grove, a garden. తోట.

ఆరావము *āravamu.* [Skt.] n. Sound, voice. ధ్వని, మ్రోత.

ఆరిందా *ārinda.* [H.] n. A broker, an agent, or merchant on behalf of others. ఆడతిదారు.

ఆరితేరు *āri-tēru.* [Tel.] v. n. To be perfect, qualified, complete, accomplished or well versed in. ఆరితేరినవాడు he who is well versed or thoroughly practised. ఆరితేరి కూర్చున్నప్పుడు when he was sitting at his ease.

ఆరిపుష్పచెట్టు *āri-puṣpa-cheṭṭu.* [Tel.] n. A tree *(Cristea tomentosa.)* ధాతకి.

ఆరివేరము *āri-vēramu.* [from Skt. వైరము.] n. Quarrelsomeness, fretfulness, peevishness, fretting. కలహంబును వ్యర్థమగు నారివేరంబు. ఆరివేరపురికి the great mischief maker, i. e., Nārada.

ఆరు *āru.* [Tel.] n. A line of hair, extending from the navel up towards the breast. కడుపుపై, నూగారు.

ఆరు *āṟu* [Tel.] Numeral adj. Six. ఆరుగురు, ఆఱుమంది Six men. ఆరుపాకటి or ఆరొక్కటి "six and one" which, for euphony, is commonly used for ఎనిమిది seven, because ఏడు means also to cry.

ఆరు *ār-* [Tel.] v. n. To teem with, be full of. నిండు; to be or have. పొంపొందు beautiful. ఇంపారు delightful. నిండారుగా నున్నది it is full. అలరారు blooming. చెన్నారు lovely. చూడ్కిరు charming (compare the affix ఆడు as కేళ్వడి, పాటకుడు, &c.) కోరారు to trouble. పొంపారు to bloom, to be pretty. In such phrases as నూరారు, వెయ్యారు the word ఆరు is not the numeral six, but is a form of ఆరు to be full; so వెయ్యారు means full a thousand and నూరారు full a hundred. నూరారుముద్దులు a full hundred kisses. చేయరాదంగ కన్నడి పూజింపడేని if he sacrifice not to Siva

with his own hands. చేతులార రూకలు చెల్లించిని I paid the money with my own hands. పని ఆరుమూరు అయినది the work is all in confusion, at sixes and sevens.

ఆరు or **ఆరిపోవు** *āru.* [Tel.] v. n. To dry, be dried up. To be quenched, or extinguished. To be cooled, to cool. To be appeased, allayed, mollified. To heal or be cured, as a wound. To be blunted. చేతడి ఆరదు the hand is yet wet: i. e., I have this moment finished the work. ఆరుము or ఆరపోయుము to put to dry. ఆరవేయుము or ఆరపెట్టు to dry or cause to dry by exposure to the sun or air. ఆరని without intermission, unceasing.

ఆరుకలు, ఆరుగలు, ఆరికలు, ఆరిగలు or **ఆర్లు** *arukalu.* [Tel.] n. A sort of inferior grain. A species of grain, called *paspalum frumentaceum.* -ర్లు is similar but oblong in shape.

ఆరుచు, ఆరుచు or **ఆర్చు** *arutsu.* [Tel.] v. To cry, exclaim, roar. To cause to dry. To move. కన్నులార్చు to wink.

ఆరుకొండ *aru-konda.* [Tel.] n. The plant termed *capparis horrida.*

ఆరుద్రపురుగు or **ఆర్ద్రపురుగు** *arudra-puragu.* [Tel.] n. An insect of a bright red colour belonging to the Mite family. Its body resembles silk; so it is also called పట్టుపురుగు or చందమామపురుగు.

ఆరుపు or **ఆర్పు** *arupu.* [Tel.] n. (in painting) the *ground* which *sets off* a colour. (Commonly) a cry. కూత, ఏడ్పు.

ఆరుపోరు *aru-pōru.* [Tel.] n. Squabble, (here ఆరు is a mere echo.)

ఆరుమూడు See ఆరు (six).

ఆరులు ఆరుగా ఆరెనబ్బులు. A. iv. 130. See ఆరుకలు

ఆరూఢము *ārūḍhamu.* [Skt.] adj. Ascended, mounted. పంచారూఢపత్రము a bond signed by five persons, viz., the creditor, debtor, writer, and two witnesses.

ఆరె *āre* [Tel.] n. An awl used by cobblers ఆరెలు or ఆరెకొస్తీలు A cock's spurs ఆరెలు or ఆరెవడ్లు *arelu.* [Tel.] n. A kind of fine rice.

ఆరెకుడు *ārekuḍu.* [Tel.] n. Watchman. కలూరి, ఆరెకోల *āre-kōla.* [Tel.] v. An elephant goad. ఏమనుచు చెపినంచే యీరె, ఆంకుపము.

ఆరెచెట్టు *āre-chettu.* [Tel.] n. A tree *(Bauhinia Spicata)* with large leaves and a fruit like cranberries. పెద్ద ఆరెచెట్టు *Bauhinia purpurea*-చెల్ల ఆరెచెట్టు *Bauhinia racemosa.* శ్వేతకాంచనము. కొండని ఆరెచెట్టు. *Bauhinia tomentosa.* అడ్డచెట్టు *Bauhinia Vahlii.* పీచు ఇప్పచెట్టు *Bauhinia retusa.* (Watts.) ఆరెకూర Vegetables or curry made of the leaves of the ఆరెచెట్టు.

ఆరెకొస్తీ *āre-kotte.* [Tel.] n. The sharp claw that is on the back of a cock's leg. కోడి కాలివేలికి వెనుకత్తిగా మొలచిన మిక్కిలి వాడిగానుండే ఒంటికోరు

ఆరెము *āremu* [Mahr.] n. The name for Mahratta. ఆరెకాపులు a certain class of farmers. ఆరెమి Mahratta writing ఆరెమి కర్ణాలు accounts written in Mahratta. ఆరెము or ఆరెభాష The Mahratta language.

"ఆరెవిపాలని సుజనాతిమూరము
చ్చరెమనుకొన్నె జనులెల్లనా దూషీవ్రాయ
దారాన్నట్టిరాతు." ఆ. i.

ఆరెము *āremu.* [from Skt. ఆరామము.] n. Garden, park. తోట.

ఆరోగిణము *ārōginamu.* [Skt. ఆరోగిణము.] n. Eating, the act of taking refreshment. ఆరోగిణముచేయు to eat. Swa. ii.

ఆరోగ్యము *ārōgyamu.* [Skt.] n. Health. Freedom from disease. రోగములేమి.

ఆరోపింపు *ārōpintsu.* [Skt.] v. t. To impute. లేనిదిమోపు. Imputing. ఆరోపణము, శుభా రోపణము attributing any quality. ఇది నీ మీద ఆరోపింపబడినది this is attributed to you. **ఆరోపితము** *āropitamu.* adj. That which is imputed.

ఆరోహణము *arōhaṇamu.* [Skt.] n. Ascent, a staircase. Elevating, raising. స్వరూఢోత్సవము a certain rite at the beginning of a feast when the "*flag is raised.*" **ఆరోహము** *arōhamu,* n. Length, ascent, rising, creeping up. The buttocks. పిరుదులు, నితంబము. "ఆరోహపరిణాహములకుంటల కడపటి." B. VIII. 450. స్వరారోహము rising notes, swell in music. **ఆరోహింపుము** *arōhintsu.* v. n. To mount upon. **ఆరోహుడు** or **ఆరోహకుడు** a rider. గుర్రపు రౌతు.

ఆర్చు or **ఆరచు** *artsu.* [Tel.] v. n. To cry aloud, shout, roar. కూయు, కేకవేయు. **ఆర్పు** or **ఆరుపు** v. a. To dry up, to quench, extinguish, to cool, dry, appease, allay, to heal or cure, destroy, to dry in the sun, to expose to heat, to cause to dry; to move to and fro. ఆడించు. to move the eyelid. పోకార్చు. to rain, destroy. విక్రయమార్చు to sell. BD. v. 526.

ఆర్జవము See under ఆర్జించు.

ఆర్జవము *ārjavamu.* [Skt.] n. Straightness. ఋజుత్వము. సిక్కన.

ఆర్జించు *arjintsu.* [Skt.] v. a. To acquire or accumulate, to gain, make money. సంపాదించు, సంపాదించు. **ఆర్జన** or **ఆర్జవము** *arjana.* n. Acquisition, gain, accumulation. కడ, ద్రవ్యార్జన the acquisition of wealth. **ఆర్జకుడు** *arjakuḍu.* n. He who acquires or procures. సంపాదించువాడు. **ఆర్జితము** *arjitamu.* adj. Acquired, gained. కష్టార్జితమైన earned by toil.

ఆర్తి *arti.* [Skt.] n. Distress, pain, affliction. దుఃఖము. **ఆర్తుడు** *artuḍu.* n. A sorrowful or afflicted man. ఆర్తరక్షకుడు a reliever of the distressed. ఆర్తకారి he who bewails or laments. P. vi. 84. మదనార్తుడై amorous.

ఆర్ద్రము *ārdramu.* [Skt.] adj. Wet, damp, moist, imbued, steeped. తడిసిన. See అశ్రుపూర్ణము. దయార్ద్రదృష్టి with eyes moist with love or full of love. **ఆర్ద్రకము** *ārdrakamu.* n. Undried ginger. అల్లము.

ఆర్పు *ārpu.* [Tel. from ఆర్చు] n. A cry. ఆర్పు లవియుడ uttering cries.

ఆర్భటము or **ఆరాభటము** or **ఆర్భటి** *ārbhaṭamu.* [Skt.] n. Cry, roar, yell, uproar. **ఆర్భటించు** *arbhaṭintsu.* v. n. To cry, roar.

ఆర్య *ārya.* [Skt. ✓ ṛ=to plough.] n. The Skt. form of Tel. అయ్య. **ఆర్యపుత్రుడు** *ārya-putruḍu.* n. (In dramas) Husband. **ఆర్యావర్తము** *ārya-vartamu.* The land of the Aryans, a name applied to northern India, between the Himalayas and the Dekkan. **ఆర్యుడు** *āryuḍu.* n. An Aryan; a good or respectable man, one worthy of reverence.

ఆర్వేరము *ārvēramu.* [Tel. another form of ఆరవీరము.] n. Quarrel, enmity. కలహము, ద్వేషము.

ఆర్షము *ārshamu.* [Skt. from ఋషి] adj. Relating to, belonging to or derived from a Rishi. ఋషిసంబంధమైన. Spiritual, prophetical; inspired or revealed by means of a *Rishi.* Archaic. **ఆర్షవివాహము.** n. A form of marriage in which a girl is freely given away in accordance with the Sastras, her parents receiving a cow and an ox in return. ధర్మార్థము వరునినుండి ఆవును ఎద్దును పుచ్చుకొని కన్యనిచ్చి శాస్త్రానుసారముగా చేయు పెండ్లి.

ఆలంకి *ālaṅki.* [Tel.] n. A palankeen which is like a chair. కుర్చీవంటి పల్లకి. **ఆలంకీగుడి** or **ఆలంకులు** *ālaṅki-guḍi.* n. A boisterous game among boys. Vish. vii. 211.

ఆలంబము *ālambamu.* [Skt.] n. An asylum, prop, receptacle, support. Adj. Hanging from, depending on. ఆవలంబము. **ఆలంబితము** *ālambitamu.* [Skt.] adj. Pendent, suspended.

అలంభము *alambhamu.* [Skt.] n. Slaughter, killing. చంపడము.

అలకాపరి or **అలికాపు** *a'la-kāpari.* [Tel. అల=ఆవుల] A herdsman. ఆవులను కాచువాడు.

అలకించు *alakinchu.* [Tel.] v. i. To listen, hear, attend to. వినుట.

అలక్ష్యించు *alakshyinchu.* [Skt.] v. i. To see, find out. చూచు, కనుగొను.

అలచిప్ప *ala-chippa.* [Tel.] n. A cockleshell.

అలతి *alati.* [from Skt. అల్ప్] n. Buzzing, singing mournfully. రాగాలాపము.

"అలరులాతతేనెయలతి బాడి డాసినం
దెలి పుసోడనాడుగుర పద్మినీ
కిసలయంబు నోసికొ నీ"

భార. భీష్మ. viii.

అలపాలనము *alasa-pālanamu.* [Skt.] n. Care and caution. See పాలనము. (The word అలస is an anuk.)

అలపదములు *ala-padamulu.* [Tel.] n. Bucolics, madrigals. (Sukas ii. 190.)

అలపించు *alapinchu.* [from Skt. ఆలాపించు.] v. i. To sing.

అలపొయ్యి *ala-poyyi* [Tel.] n. A furnace with a great boiler or kettle.

అలపోతు *ala-pōtu.* [Tel. అల=ఆవుల] A bull. ఎద్దు.

అలము *alamu.* [Tel.] n. War, battle. Plague, trouble, oppression; పోరు, బాధించు. Disregard, scorn, despite. అలత్వము, నిర్లక్ష్యము. "అనిమేలుకు నమ్మగలోలుఁడమున పలుకులాలం బునేని చక్రవాకి యిట్లనియె." Swa. vi. 72.

అలయము *ālayamu.* [Skt. cognate with ఇల్లు q. v.; borrowed by Skt. from Dra. languages.] n. An abode, home, dwelling; a temple, as being the dwelling of the god. కష్టాలయము. the home (or place) of misery. దేవాలయము a temple.

అలరి *alari.* [Tel.] adj. & n. Unprotected, destitute. అనాథ, వాసుదములేనిది. An ill tempered man, a bad man. దుర్మార్గుడు.

అలరేడు *ala-rēḍu.* [Tel.] n. The ox. వృషభము. బసవడు.

అలవ or **అలువ** *alava.* [Tel.] n. An armadillo, a scaly anteater. See అలుగు.

అలవట్టము *ala-vaṭṭamu.* [Tel.] n. A banner or large fan, like a sun or like a fig leaf, carried in processions.

అలవాలము *ala-vālamu.* [Skt.] n. A garden-bed; a basin for water round the trunk of a tree. పాదు. మధువాలవాలము a paradise of delights, a sea of sweets.

అలస్యము *alasyamu.* [Skt.] n. Delay, heedlessness; sloth, idleness. మాను, సోమరి తనము. **అలస్యముచేయు** or **అలసించు** *alasyamu-chēyu.* v. n. To delay, to idle or trifle time away.

అలాగు *a-lāgu.* [Tel. అ+లాగు] n. That way. **అల** *ala.* [Tel. అ+లాగు] adv. So, thus (contracted from అలాగు). **అలాగంటి** *a-lāgaṇṭi.* [Tel. అ+లాగు] adj. Such. **అలాగు. అలాగున, అలానే,** *alāgu.* adv. Thus; so, in that manner. **అలాటి** *alāṭi.* adj. Such; like that.

అలాతము *alātamu.* [Tel.] n. A torch. Swa. ii. 138. కొరివి.

అలానము *ālānamu.* [Skt.] n. The post to which an elephant is tied. A fetter. (R. iv. 51. A. ii. 34.) Also, a rope. త్రాడు.

అలాపము, అలావన *a-lāpamu.* [Skt.] n. Talking, lamentation. మాట. Recitation; the prelude in music; tuning the voice or pitching the note. సంభాషణము. **అలాపించు** *a-lāpinchu.* v. n. To talk, to grieve. To tune the voice. రాగమును తీస్సుగా తుడుచు.

అలాయము *a-lāyamu.* [Tel.] n. Readiness, intention, preparedness. **అలాయము** adj. Fit. పాత్రము. Ready, prepared, resolved, determined. **అలాయముగు** *alayam-agu.* v. n. To be ready or prepared.

అలావర్తము Same as అలవట్టము (q. v.)

ఆలి or **ఆళి** *ali*. [Skt.] n. A line, row, or range, a bank or ridge. A woman's female friend or gossip. చెలికత్తె. **ఆలి** [Tel.] n. Ridicule, satire. adj. Inferior. హీనమైన. **ఆలిగోను** *ali-gonu*. [Tel.] To ridicule. అపహసించు. To disrespect or disgrace. హీనపరుచు. కామా. ఆర్ష నిర్వ. v. భార. శల్య. ii.

ఆలింగనము *alinganamu*. [Skt.] n. An embrace; **ఆలింగనముచేయు** *alinganamu-chēyu*. v. t. To embrace. కౌగిలించు. **ఆలింగ్యము** *alingyamu*. A sort of drum made like a cow's head.

ఆలింపు *alimpu*. [Tel.] v. a. To listen to, give ear to. ఆలకించు.

ఆలిపి See ఆలచిప్ప.

ఆలీఢము *a-lidhamu*. [Skt.] adj. Stretching, striding. (See ప్రత్యాలీఢము) n. The archer's attitude in drawing the bow when he puts the right foot forward.

ఆలు *alu*. [Tel.] n. A woman, a wife. (Genitive ఆల. Pl. ఆండ్రు.) ఆలుమగలు man and wife, a married pair. ఆలింటివారు a wife's kinsfolk. ఆలిబిడ్డలు a wife's brother or sister. ఇల్లాలు the housewife.

ఆలు *alu*. (from ఆవు a cow.) n. plu. Cows, kine. ఆవులు.

ఆలుక *aluka*. [Skt.] n. A small vessel. కుండిక చెంబు.

ఆలుకము *alukamu*. [Skt.] n. An esculent root (*arum campanulatum*,) the sweet potato, (*cucurbita lagenaris*.) దేవాండ్లు, నెయ్యగుమడ్లు

ఆలుగు or **ఆలువ** *aluga*. [Tel.] n. A scaly anteater, an armadillo. కవ్వంపంది. Same as ఆలవ.

ఆలుగడ్డ *alu-gadda*. [Tel.] n. Potato. ఉండ కడ్డ, బంగాళాదుంప.

ఆలెగాండ్లు *ale-gandlu*. [Tel.] n. Servants. పాలెగాండ్లచేతికింది కొలువుగాండ్లు.

ఆలెపాయ్య or **ఆలెకపాయ్య** *ale-payyi*. [Tel.] n. A fire place, whereon three or four pots are fixed in the earth together, with a fire in the centre. Same as అలపాయ్య.

ఆలేఖనము *a-lēkhanamu*. [Skt.] n. Writing, painting. చిత్రరచ్యపాయములు. **ఆలేఖ్యము** *a-lēkhyamu*. [Skt.] n. Writing, Painting. వ్రాత, చిత్రరచ్య. See లిఖించు.

ఆలోకనము or **ఆలోకము** *a-lōkanamu*. [Skt.] n. Sight, view; sun's heat, light చూపు, ఎండ, వెలుగు. **ఆలోకించు** *ālōkinchu*. v. a. To see, view or look at. చూచు.

ఆలోచన *a-lōchana*. [Skt.] n. Thought, looking at, or examining. Consultation, consideration, reflection, counsel, policy, deliberation, plan, intent, purpose, motive, imagination, supposition, advice, view, intention. ఆలోచనచేయు to weigh, consider, view, regard. **ఆలోచించు** *ālōchinchu*. v. a. To think, view, consider, consult, deliberate, suppose or reflect.

ఆలోడనము *ālōdanamu*. [Skt.] n. Churning, a thorough enquiry, rinsing, investigation, sifting, research. కడుమెత్తటి. **ఆలోడించు** *ālōdinchu*. v. a. To churn; investigate. కడుమెత్తటి.

ఆలోన *ālōna*. [Tel.] adv. Meanwhile.

ఆలోలము *a-lōlamu*. [Skt.] adj. Agitated, shaken, fluctuating, tremulous, quivering. ఆలోలుడై eager, desirous. అక్షికం. A. vi. 132.

ఆల్లగోసె *alla-kōsa*. [Tel.] n. A species of crow.

ఆల్లు *allu*. [Tel.] n. A species of grain. ఆల్లం పుట్టినవాడిక్రింద పెరిగాడా a proverb for 'one who has grown up under one's eyes.'

ఆళ్వార్ *ālvār*. [Dra.] n. A Vaishnava name for a saint. The Alwars or saints were twelve in number and are considered to have been incarnations of the attendants, arms, or insignia of Vishnu; each of them wrote a portion of the "Dravida Prabandham," or "Tamil Veda" held in greater veneration than the original Sanskrit Veda, of which it is, in fact, an ancient Tamil

translation. (Ellis.) The పదములకథలసంగ్రహము is a history of these personages. A hawk is sometimes called కరుడాశ్వాము.

అవ *ava.* [Tel.] n. A flat or marsh glebe, low ground. A lake. Mustard seed. Recollection. **అవపారు** *ava-paru.* [Tel.] v. i. To come to recollection. జ్ఞప్తికివచ్చు. నాకు అవపారదు I do not recollect it. అవచ్చినిపోకటమచేత్తు they were sick at heart. V. P. ii. 58. **అవకాయ** *ava-kaya.* n. Mango pickle made with mustard seed and oil. **తెల్లఅవాలు** *Brassica alba,* or, the white mustard. **నల్లఅవాలు** *Brassica dichotoma.* **అవాలు** *Brassica nigra,* the black or true mustard (Watts.) **అవంత** *avanta.* [అవ+అంత] n. A very little, a mere grain: as much as a mustard seed. చిటికి.

అవ చేము *avachamu.* [Tel.] n. A brazen kettle drum. మండ. R. ii. 88: A. iv. 36. H. iii. 38.

అవటము *avatamu.* [Tel.] n. Manner, good style, mode. **నూతిగట్టుపడిన అవటమున** in peril, *like* a pitcher on the brink of a well. **అవటముగపరచుకొన్నదిన్ని** (G. v. 60.) Arranging his bed properly. "**శతపత్రావటములాయెనే మిన్**" Velag. iii. 95. **అవటించు** *avatintsu.* To take, live upon. **వాడు గాలి అవటించి బ్రతికెను.** P. iv. 53. He lived upon mere air: he starved. To help (one to food or to drink.) To serve up a meal. See Vasu. iii. 152. **అవటిల్లు** *avatillu.* v. n. To be confused. కలుగు, కలతకొనుము.

అవడ or **పీరావడ** *avada.* [Tel.] n. A sort of cucumber. **అవడపీర** a bitter cucumber. చేదుపీర.

అవడి or **ఆపద** *avadi.* [Tel.] n. Danger, harm, peril. ఉపద్రవము, హాని.

అవము *avamu.* [Tel.] n. A potter's kiln. **కాళ్ల అవము** a "kiln on legs," i.e., one built with interstices through which fuel is supplied. **పందిరియవము** 'a shed kiln,' one built solid with a layer of fuel, pots or tiles. Vish ii. 58.

అవరణము *avaranamu.* [Skt.] n. A precinct, premises, enclosure, compound; space enclosed round a house or garden. **అవరించు** or **ఆవరించుకొను** *avarintsu.* v. t. To surround, hem in. To cover all over as a creeping plant or grass does. చుట్టుకొను.

అవర్జా *avarza.* [H.] A journal; a diary, దినమణి; a cash book; the distribution of items of account under appropriate heads.

ఆవర్తము *avartamu.* [Skt.] n. A whirlpool; also (metaphorically) a curl of hair. **ఆవర్తనము** or **ఆవర్తము** *avartanamu.* n. Repetition of a lesson, doing again. పాఠముయొక్క నళ్లె.

ఆవళి *avali.* [Skt.] Corrupted from ఆవళి. (q. v.)

ఆవల *avala.* [Tel. అ+వలను lit. that side.] adv. Beyond. (See అవల.) **ఎనిమిదియేండ్లకు ఆవలనో యీవలనో** eight years ago more or less. **అవలయీవల** both before and after. **అవలికి అవల** further and further.

ఆవలి or **ఆవళి** *avali.* [Skt.] n. Range, row, line, assembly. **కోఁజాలి** tresses.

ఆవలింత *avalintsu.* [Tel.] v. n. To yawn, to gape. **ఆవలింత** *avalinta.* n. Yawning.

ఆవశ్యకము *a-vasyakamu.* [Skt.] n. Necessity, need. అక్కర. **ఆవశ్యకమైనది** an inevitable act.

ఆవహము *a-vahamu.* [Skt.] adj. That which produces. కలిగించుటకి, భయావహము producing or causing fear. **ఆవహించు** or **ఆవహిల్లు** *avahintsu.* v. n. To arise in the mind, as joy or any passion. To enter as a spirit into the body, the spirit of a deity to possess an idol. **వానిని పిశాచము ఆవహించినది** a devil seized him.

ఆవాలము or **ఆవామము** *avalamu.* [Skt.] n. A basin for water round the foot of a tree. పాదు, ఆలవాలము.

ఆవాలు *avalu.* [Tel.] n. Mustard seed. See under ఆ.

ఆవాసము *a-vasamu.* [Skt.] n. A house. **పురుషులకు రత్నకంబళ్లు ఆవాసమును** Woollens harbour insects.

ఆహ్వానము *āhvānamu.* [Skt.] n. Calling, attraction (as opposed to విసర్జనము repulsion.) The invocation (of the deity or evil spirits by mystical words, the bringing down the spirit of a god into an image).

ఆవి *āvi.* [Tel.] n. Steam, vapour. ఆవిర. Heat. తాపము. M. v. iii. 39. To breathe into a handkerchief and put it to the eye to relieve pain. ఆవించు *āvinṭsu.* v. t. To cook in steam. ఆవిపట్టు *āvi-paṭṭu.* v. t. To inhale steam or to pass steam over.

ఆవిడ or ఆవిడె *āviḍa.* [Tel. ఆ+విడ్డె] pron. She, that woman: as opposed ఈవిడ.

ఆవిరి *āviri.* [Tel.] n. Steam, vapour, exhalation, the heat of the breath. ఆవిర్లు *āvirlu.* v. n. To sweat, to steam, to moisten. చెమర్చు.

ఆవిర్భవించు *āvirbhavinṭsu.* [Skt.] v. i. To be produced, generated or born. పుట్టు ఆవిర్భవము or ఆవిర్భావము *āvirbhavamu.* n Birth, origin. ఆవిర్భూతము *āvirbhūtamu.* adj. Produced. పుట్టిన.

ఆవిలము *āvilamu.* [Skt.] adj. Agitated, turbid. కలతిన్నొందిన. సాంద్రవిలము eager with desire. కోపావిలము agitated with anger.

ఆవిలి *āvili.* [Tel.] n. A still, used by chemists.

ఆవిష్కృతము *āviṣkṛitamu.* [Skt.] adj. Evident, manifest, undisguised.

ఆవు *āvu.* [Tel.] n. A cow. Plu. ఆవులు or ఆలు. Cows, kine.

ఆవురావులు *āvurāvulu.* [Tel.] n. Bulrushes. Swa. iv. 92.

ఆవురుమను *āvuru-m-anu.* [Tel.] v. n. To weep; literally, to cry 'Alas!' ఆవురుమని యేడ్చె she wept bitterly.

ఆవులించు *āvuliṅtsu.* See. ఆవలించు.

ఆవృతము *ā-vṛitamu.* [Skt.] adj. Enclosed, surrounded.

ఆవృత్తి *āvṛitti.* [Skt.] n. A time, see ఆమ్ర. ఒక ఆవృత్తి once. రెండావృత్తులు. twice.

ఆవేగము *ā-vēgamu.* [Skt.] n. Haste, hurry, anger. తొట్రుపాటు

ఆవేదనము *ā-vēdanamu.* [Skt.] n. Making known. తెలుపుట. ఆవేదించు *āvēdiṅtsu.* v. t. To make known. తెలియజేయు. A. iii. 60. ఆవేదితము *āvēditamu.* adj. Made known, communicated. తెలియజేయబడిన.

ఆవేశము *āvēśamu.* [Skt.] n. Possession. Inspiration (by the deity), possession (by evil spirits), fury, demoniac frenzy. అతనికి ఆవేశము వచ్చినది he is possessed. ఆవేశనము *āvēśanamu.* n. A manufactory or workshop పట్టడ. ఆవేశించు *āvēśiṅtsu.* v. a. To enter in, to possess (as a demon does.) ప్రవేశించు, చొచ్చు. ఆవేష్టకము *āvēshṭakamu.* n. A hedge, fence or enclosure. కుడ్యకంచె.

ఆశ *āśa.* [Skt.] n. Love, attachment, desire, wish, hope, passion, inclination, curiosity, avarice, ఆశాపాశము or ఆశాబంధము the chain of our lusts, fleshly ties. ఆశకొలుపు *āśa-kolupu.* v. t. To cause to desire, to allure, tempt, incite, encourage, to hold out prospects. ఆశపడు *āśa-paḍu.* To desire, covet, long for. ఆశాపాతకుడు *āśā-pātakuḍu.* n. A covetous man. ఆశ పెట్టు *āśa-peṭṭu.* To raise hopes or expectations, give hopes, tantalize. ఆశాబంధము *āśa-bandhamu.* n. The bond of love or desire.

ఆశ *āśa.* [Skt.] n. Quarter, region, point of the heavens. దిక్కు.

ఆశయము *āśayamu.* [Skt.] n. Meaning, intention, mind. అభిప్రాయము.

ఆశాసించు *āśāsiṅtsu.* [Skt.] v. a. To bless. ఆశీర్వదించు.

ఆశి *āśi.* [Skt.] n A serpent's fang. పాము యొక్క కోర.

ఆశించు *āśiṅtsu.* [Skt. from ఆశా] v. To love, wish for, covet. ఆశకీంచు

ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము *ásir-vachanamu*. [Skt.] n. A blessing or benediction. ఆశీర్వదించు *ásirvadinchu*. v. a. To bless, give a benediction. ఆశీస్సు *ásissu*. n. A blessing.

ఆశీవిషము *ási-vishamu*. [Skt.] n. 'Venom fanged', i. e., a serpent. పాము.

ఆశుగము *ásugamu*. [Skt.] n. Wind, an arrow. గాలి, బాణము.

ఆశువు *ásuvu*. [Skt.] n. Speed. ఆశుకవిత్వము or ఆశుధారాకవిత్వము *ásu-kavitvamu*. n. Extempore poetry. ఆశుకవిత్వము చెప్పు to improvise verses.

ఆశౌచము *á-saúchamu*. [Skt. అశుచి] n. Pollution. అంటు. Mourning on the death of a relative; or imaginary pollution proceeding from the birth of a child; మంచి, మూర్ఖము, (లేక) పుత్రము. The former is commonly termed మృతాశౌచము the latter జాతాశౌచము. Hence ఆశౌచమువట్టు to go into mourning.

ఆశ్చర్యము *áscharyamu*. [Skt] n. Wonder, admiration. ఆశ్చర్యము adj. Miraculous, marvellous. ఆశ్చర్యపడు *áscharya-padu*. v. n. To wonder, be surprised.

ఆశ్రమము *áśramamu*. [Skt.] n. Abode, cell, hermitage, retreat (equivalent to a Living, rectory or see). State, stage, period or time of life from a religious point of view. There are four such stages, viz, 1. బ్రహ్మచర్యము bachelorhood or studentship. 2. గార్హస్థ్యము householdership or being head of a family. 3. వానప్రస్థము being an anchorite. 4 సన్యాసము being a recluse. ఆశ్రమధర్మము the duties peculiar to each stage of life. ఆశ్రమస్వీకారము *áśrama-swikáramu*. n. Embracing the ascetic condition; bidding farewell to the world.

ఆశ్రయము *áśrayamu*. [Skt.] n. Support, asylum, refuge, retreat, place of safety, protection, patronage, countenance. అండ, ఎలవరు. ఆశ్రయించుట, ఇల్లు. ఆశ్రయదాతుడు *áśraya-dátudu*. n. The god of fire, because he *eats* or destroys his abode. ఆశ్రయించు *áśray-inchu*. v. a. To take refuge, to depend upon or have recourse to, to court, to follow. అనుసరించు, అండగొను. ఈ ప్రతిభేదమును ఆశ్రయించినాడు he adopted this reading. ఆశ్రితము *áśritamu*. adj. Dependent on. ఆశ్రితుడు *áśritudu*. n. One who is looked up to for help. ఆశ్రయింపబడినవాడు.

ఆశ్లేష, ఆశ్లేషానక్షత్రము *á-śleśha*. [Skt.] n. The ninth lunar mansion, containing five stars.

ఆశ్లేషము *á-śleshamu*. [Skt.] n. An embrace. ఆశ్లేషించు *áśleshinchu*. v. a. To embrace; to clasp. కౌగిలించు. ఆశ్లిష్టము *á-slishtamu*. adj. Embraced.

ఆశ్వయుజము or ఆశ్వినము *áśvayujamu*. [Skt.] n. The name of the seventh month.

ఆశ్వాసము or ఆశ్వాసనము *áśvásamu*. [Skt. lit. taking breath or rest.] n. A chapter or section; a canto. Consolation. ఊట. ఆశ్వాసించు *áśvásinchu*. v. n. To console, to comfort. ఊరడించు.

ఆశ్వీయము *áśvíyamu*. [Skt.] n. A day's journey for a horse.

ఆషాఢము *áshádhamu*. [Skt.] n. The name of a month, June—July. The name of a tree called రెంచు A iv. 142. ఆషాఢభూతి *áshádha-bhúti*. [Skt. from ఆషాఢ = రెంచుగాలి.] n. A cheat, a swindler. P. i. 224.

ఆస *ása*. Same as ఆశ. (q. v.)

"ఆసమేరలేదు కవికర్త
నమాధరుంబుహర్షిం
కాసుమ వింటిరాదు, కవికాన
చేసిపుణ్యపాపములో
పీపరపోపు."

ఆసయేయు or ఆసవడు or ఆసించు *ásachéyu*. [Tel.] v. i. To desire. ఆశించు.

ఆసకప్పిరగాడు or ఆసకప్పిరగాడు *ása-kappiru-gádu*. [Tel.] n. The goatsucker or night-jar, caprimul-gus. F. B. J. Vol. iii. 182. et. seq. ఇండుగుమ్రుగాడు.

ఆసక్తి *a-sakti*. [Skt.] n. Love, attachment, inclination, longing, whim. ఆస. Diligence. శ్రద్ధ. **ఆసక్తము** *a-saktamu*. adj. Inclined to, devoted to one object, diligent. active, addicted to. **ఆసక్తుడు** *a-saktudu*. n. An aspirant, devotee, lover. A man of diligence. ఆసక్తికలవాడు.

ఆసనము *a-sanamu*. [Skt.] n. A seat: a posture or mode of sitting and kneeling, ఇది పద్ధాసనము.

ఆసర or **ఆస్ర** or **ఆసామ** *asara*. [H. from Skt. ఆశ్రయము.] n. Shelter, support, protection, patronage. ప్రాప్తు,ఆసరుప్ప, ఆధారము. ఆ ఊళ్ళో నీళ్ల ఆసరాలేదు the village has no resources for watering the lands.

ఆసన్నము *a-sannamu*. [Skt.] adj. At hand, near, proximate, ready, prepared. దాపైన. ఆసన్నప్రసవురాలైనది on the point of bringing forth, about to be confined.

ఆసవము *asavamu*. [Skt.] n. Toddy, palm-wine. కల్లు. సారాయి. (a generic term for all spirituous liquors.)

ఆసాదింపు *asadimpu*. [Skt.] v. i. To obtain. పొందు. ప్రాపించు.

ఆసామి *asami*. [H.] n. An individual. ఆసామివారీగా with each individual in order.

ఆసాయము *asayamu*. [H.] adv. The live long day, all day long, till evening.

ఆసారము *asaramu*. [Skt.] n. A hard shower. ఎడిపాట, ఎడిసిలాట. Vasu. iv. 13.

ఆసీనము *asinamu*. [Skt.] adj. Sitting, seated. **ఆసీనుడు** *asinudu*. n. He who is seated. ఆసీనులైన they who are seated.

ఆసు [Eng. *ace*.] n. The ace in the game of cards. కాసిరాల ఆటలో ఒంటిమక్కనిల కాసి తము.

ఆసు *asu*. [Tel.] n. Three or five sticks in a line, fixed in the ground, on which thread is so wound as to form the figure of 8; (used in preparing the web for the loom.)

ఆసుకోలు *asu-koli*. [Tel.] n. A stick through which the thread thus placed is passed. **ఆసుపోయు** *asu-poyu*. v. i. To pass this thread through the ఆసుకోలు (in so placing it they run backwards and forwards, and hence) ఆసుపోకట్ట denotes, backwards and forwards: this way and that way. ఎడతెగకుండు తిప్పుట.

ఆసుమాపు *asu-manu*. n. A frame work used to adjust the thread. నూలుపోగు పొందుటకు వాడేచట్రము.

ఆసురము *a-suramu*. [Skt. from అసుర.] n. The Asura's fashion: the custom of the Asuras, such as rapine, murder, and violence ఆసురవివాహము. The marriage custom of the Asuras, by which the bride was purchased. **ఆసురి** *asuri*. n. A female Asura.

ఆసె *ase*. [Tel.] n. Cutaneous and herpetic eruptions. పద్దుగుపోరుము, ఒళ్లంతా వడ్డంలా కమ్ముకోటము.

ఆసేకము *asekamu*. [Skt.] n. Sprinkling water. నీళ్లుచల్లుట.

ఆసేధము *asedhamu*. [Skt.] n. Check, restraint. అడ్డగింత. Arrest: legal restraint; limitation of four kinds, viz.: కాలావధి limitation of time, స్థానావధి confinement to a place, ప్రదేశావధి prohibition against removal or departure, కార్యావధి restriction from employment.

ఆహవా *ahava*. [Skt.] n. Rest, refresh-

ఆహ్వరణము *ahvanamu*. [Skt.] let, a covering. పంచాహ్వరణము a gypsum.

ఆస్తి *asti*. [Skt.] n capital, riches, n. A rich perso A substantial chattels, స్థి మంతుడు ma *asti-man* rich ma

ఆస్తికుడు *astikuḍu.* [Skt. from అస్ to be] n. A believer in a god, one who acknowledges the existence of God, in opposition to నాస్తికుడు an atheist. **ఆస్తిక్యము** *astikyamu.* n. Belief in the existence of God. Theism. దేవ్వరము గలుడవడము.

ఆస్థ *astha.* [Skt.] n. Bent or inclination, Wish, desire, fondness. Effort, diligence. ప్రయత్నము. Studiousness. శ్రద్ధ. ఆస, ఆసక్తి.

ఆస్థానము *á-sthánamu.* [Skt.] n. Court, hall: సభ, రాజసభ.

ఆస్పదము *áspadamu.* [Skt.] n. Place, room, situation: basis, ground for a supposition. సందేహాస్పదమైన doubtful. వ్యాఖ్యాస్పదమైన disputed.

ఆస్ఫాలనము *á-sphálanamu.* [Skt.] n. The flapping of an elephant's ears. **ఆస్ఫాలితము** *asphálitamu.* adj. Flapped.

ఆస్ఫోటనము *á-sphótanamu.* [Skt.] n. Expanding, blowing. **ఆస్ఫోటించు** *asphótintsu.* v. t. To give a slap to. చరచు. To butt. పొడుచు. To split. చీల్చు. (రూమ: యుద్ధ.)

ఆస్యము *asyamu.* [Skt.] n. The face, the mouth. ముఖము, నోరు.

ఆస్వాదము *á-svádanamu.* [Skt.] n. Feasting, eating, enjoying. తినడము, అనుభవించడము. **ఆస్వాదించు** *ásvádintsu.* v. a. To taste, eat. రుచిచూచు, తిను.

ఆహ *aha.* [Tel.] Interj. denoting surprise,

[Tel. for ఆయకము.]
ischandra ii. [Skt.]
ıts the nose. వుక్కు-

Skt.] adj. Beaten.

Skt.] v. t. To rob.
ఆహర్తించు. To eat
ıharta n. One

ఆహవనము *ahavanamu.* [Skt.] n. A sacrifice. యజ్ఞము. **ఆహవనీయము** *ahavaniyamu.* n. One of the three consecrated fires in the grand Hindu sacrifice. It is lighted from the house-holder's perpetual fire; and is prepared for receiving oblations.

ఆహవము *ahavamu.* [Skt.] n. War, battle. యుద్ధము.

ఆహా *aha.* [Tel.] Interj. Ah! Aha!

ఆహారము *áhárama.* [Skt.] n. Food, nourishment. ఆహారములు viands, foods. **ఆహారి** *ahári.* The eater: one who feeds on. **ఆహరించు** *aharintsu.* v. t. To eat, partake of food. ఆరించు. **ఆహార్యము** *áhárgyamu.* adj. That which is to be understood or supplied in an ellipsis. తెచ్చుకోదగినది.

ఆహికము *ahikamu.* [Skt.] n. An intermittent fever. విడిచివిడిచిరావ్చు జ్వరము.

ఆహుతి *á-huti.* [Skt.] n. Offering, oblation. What is offered by means of fire.

ఆహొ *ahō.* [Tel.] Oh! A. vi. 5. **ఆహొపురుషిక** *ahō-purushika.* [Skt.] n. Boasting, vaunting.

ఆహ్నికక్రియలు *áhnika-kriyalu.* [Skt. from అహస్సు.] n. Rites or religious duties, to be done in *the day time*: పగలు చేయుదగిన క్రియలు.

ఆహ్లాదము *áhládamu.* [Skt.] n. Delight, pleasure. సంతోషము.

ఆహ్వ or **ఆహ్వయము** *áhva.* [Skt.] n. Name, title. పేరు.

ఆహ్వానము *áhvánamu.* [Skt.] n. A summons: calling. పిలుపు.

ఇ. i

ఇ The vowel I as in 'ill.' The initial form ఇ is usually changed into య్ yi especially when there is no sandhi, thus: ఇల్లు *illu*, a house, is written య్ఇల్లు yillu.

ఇంక *inka.* [Tel.] adv. More, yet more, still yet. As yet, till now, hitherto, hereafter, presently. Henceforth. ఇంకరా come along, come further. ఇంక మాదు look further! ఇంకా Same as ఇంక.

ఇంకి *inki.* [Eng. ink]. n. Ink. మసి, సిరా.

ఇంకు *inku.* [Tel. a form of ఇనుకు.] v. n. To dry up, sink as water. ఇనుకు. **ఇంకుడు** *inkuḍu.* n. Drying up. ఇంకుట. adj. Dried up. ఇంకిన.

ఇంగము *ingamu.* [Skt.] n. Hint. sign, indication of sentiment by gesture. ఆకార స్తోయము.

ఇంగలము or **ఇంగాలము** *ingalamu.* [Prakrit from Skt. అంగార] n. A coal, charcoal. బొగ్గు.

ఇంగితము *ingitamu.* [Skt.] n. Hint, sign, gesture, symptom. Intention, purpose, inclination. ఆకారేణైవ నరంతర్భావ్యయంతి పరేంగితం, ఎగ్రస్థం కేతకీపుష్పం మాలాదిదేవైవ ఎట్టదా. From the countenance the wise discover the *disposition* as bees discover the unblown lily by its scent. ఇంగితజ్ఞుడు penetrating, skilful in reading a man's character, one who sees the heart. పరేం ఇంగిత knowledge of another's intention.

ఇంగిలము Same as ఇంగలము.

ఇంగిలాయి *ingilayi* [Tel.] n. A sort of fish, the thorny eel, *(platystacheys anguillaris.)* ముళ్ళయింగిలాయి the fish called *scaurus viridis.*

ఇంగిలీకము or **ఇంగిలీకము** *ingilikamu.* [from Skt. పింగళము.] n. Vermilion, brick-colour. A medicinal drug, levigated cinnabar. (Ainslie.)

ఇంగుడి *ingudi.* [Tel.] n. The plant called *Terminalia Catappa.* కానకెట్టు, కాసరకుంక్ష.

ఇంగువ *inguva.* [Tel.] n. Asafœtida.

ఇంచిమంచి *inchi-manchi.* [Tel.] n. Sweets. పోటికి రుచిగానుండుటకై తగి చిరిండి. "ఇంచిమంచిమును పొక్కటానిపోవ, మూలిమియొంచి పొని యించిమంచిపెట్టి." కుశ: iii. 260.

ఇంచు *intsu.* [Tel. Skt. ఇక్షు seems to be derived from this word.] n. Sugar-cane. adj. Sweet, pleasant. ఇంచైన, మనోజ్ఞమైన. **ఇంచుపాలకడలి** *intsu-pāla-kaḍali.* n. The sea of sugar. ఇక్షుసముద్రము. **ఇంచుబోడి** or **బోణి** *intsu-bōḍi.* n. A beauty, a lady. **ఇంచుమాను** *intsu-mānu.* n. The sugar-cane. **ఇంచువిల్లుడు** *intsu-villuḍu.* n. The Indian Cupid whose 'bow is made of the sugar-cane.'

ఇంచు *intsu.* [Tel.] v. a. To increase. పెంచు. P. i. 196. Dasav. ix. 47. Parij. ii. 6. To wish. కోరు

ఇంచు *intsu.* [Tel.] adj. Small. ఇంచుమించుగా less or more.

ఇంచుక *intsuka.* [Tel.] adj. A little, even the least, petty. కొంచెము.

ఇంజేరు or **ఇంజేరుగడ్డ** *injēru.* [Tel.] n. A certain root. ఒకవిధమైన కంద.

ఇంట *inta.* [Tel. from ఇల్లు (q. v.) reckoning or counting being made by means of squares.] affix. By, at the rate of. నాలుగింట నుండెంటు to reckon or multiply by four. **ఇంటికి** *inti-ki.* At the rate of. అయిందింటికి at five; by fives, five at once. ఒకటింటికి పదుమూలు ఇచ్చిరి 1 gavo ten rupees for each. గజమెంటింటికి ఎంత how much is it per yard. నలుబైయింటికి నచ్చిరి about forty men came. నూటింటికి one hundred in number

ఇంటుపరము *intuparamu.* [Tel.] n. Narrowness. Difficulty. ఇరుకు, సంకటము. (భార. ఉద్యో. iv.)

ఇంటి *inti.* [Tel. from ఇల్లు] adj. Of the house ఇంటిదొంగ. **ఇంటికాపు** *inti-kāpu.* n. A householder, a married man. గృహస్థుడు. **ఇంటిపట్టు** *inti-paṭṭu.* n. The place near the house. The state of being a householder or married man. గృహస్థధర్మము. **ఇంటిపాప** *inti-pāpa.* n. A slave girl. కులుకొన్న దాసి. **ఇంటిపేరు** *inti-pēru.* n. The family or house name.

ఇంటియాయన or ఇంటియజమాని *inti-yajamāni*. n. The husband. ఏనిమిటి ఇంటిల్లిపాది *intilli-pādi*. [ఇల్లు + ఎల్ల + (ను) + ఆది] n. All the family. ఏనుంబావివారందరు. See ఇల్లు.

ఇంట్రుము *intramu*. [Tel.] Same as ఇంబు రము. ఇంట్రుపడు *intra-paḍu*. v. i. To be in difficulties, to suffer. పడకిట్రుము.

ఇండు *iṇḍu*. [Tel.] v. plural imperative of ఇమ్ము. Give ye: ఇయ్యుడు or ఇవ్వండి.

ఇండె *iṇḍe*. [Tel.] n. A crack, a split. చీలిక. ఇండెపాటు split, cracked. ఇండె పాయు to split. చీలు.

ఇంత *iṇta*. [Tel. ఇ+అంత] adj. This much, so large as this. ఇంతవఱకుఁ thus far; as yet. ఇంతేగాఁ and beside all this. ఇంతలో meanwhile. ఇంతేనుమున్న, ఇంతెకుమున్నయి heretofore. ఇకనింత this much more. ఇంతదాఁక all this while, thus far. ఇంతచెడ్డ so bad. ఇంతపొడుగు so long. ఇంతలు కన్నులు eyes so large. ఇంతలేసి పనులు such great works. నాలుగింతలు four times as much. ఇంతో అంతో కాదు it is vastly great, lit. it is not so much nor so much. వాఁడు పుట్టి ప్రయోజకుఁడఁ ఇంతింతకాదు the trouble he is in is beyond telling. ఇంతింటి దొంగకాదు he is no common rogue. ఇంతట *intaṭa*. adv. With this. ఇంతలో within this time. ఇంతటి such. ఇంతవఱకు *inta-vaṟaku*. All this. ఇది అంతయును. ఇంతమాత్రము. ఇంతియు, or ఇంతే only this much; that's all ఇంతమాత్రమే, ఇంతయేగాని and notwithstanding all. ఇంతేకాకుండా and besides all this.

ఇంతి *inti*. [Tel.] n. Woman. స్త్రీ

ఇంద or ఇందము *iṇḍa*. [Tel.] Lo here! take it, here it is, come and take. ఇదిగో నీది కొనుము. ఇందండి here it is! take it, sir. ఇవా. iv.

ఇందరు *iṇḍaru*. [Tel. ఇంత+వారు] pron. So many persons.

ఇందాక or ఇందపాక *iṇḍāka*. [Tel. ఇంత+ఒకటి] adv. Thus far, hitherto, just now (past time), already, up to this place, up to this time, until now, so long. ఇంత వఱకు, ఇందాఁక ఉండునా will it be thus far? ఇందాకటి ప్రశ్న the preceding question ఇందాకటివాడు the man that was here just now.

ఇంది, ఇందిర *iṇḍi*. [Skt.] n. Lakshmi. లక్ష్మి.

ఇందిందిరము *iṇḍ-iṇḍiramu*. [Skt.] n. A large kind of bee. తుమ్మెద.

ఇందీవరము *iṇḍīvaramu*. [Skt.] n. The blue lotus.

ఇండు *iṇḍu*. [Tel.] v. n. To stay, remain, dwell. To be contained in. ఇమ్ముడు, అమ్ము.

ఇంపు [Tel.] (pron.) This place. ఈచోటు. (See అందు) ఇందుకు for this ఇందులకు, hither ఇచ్చోటికి for this చిరక. ఇందు in this, herein. ఇందువల్ల by this. ఇందుకింద under this. ఇందుమీఁద upon this. ఇందుఁదెమ్ము bring it hither. ఇందుఁలేడు he is neither here nor there.

ఇంపు or ఇంపుపు *iṇḍu*. [Tel.] The clearing nut. చిల్లకింజ.

ఇందుడు *iṇḍuḍu*. [Skt.] n. The moon. చంద్రుడు, కేఁపుమాను ఇందువారము *iṇḍu-vāramu*. Monday. సోమవారము.

ఇందుప్పు *iṇḍ-uppu*. [Tel. ఇందు (the Indus) +ఉప్పు] n. Rock-salt. సైంధవలవణము.

ఇంద్ర *iṇḍra*. [Skt.] n. The god Indra. ఇంద్రకీలము *iṇḍrakīlamu*. n. A certain mountain మందరగిరి. ఇంద్రగోపము *iṇḍra-gōpamu*. n. A cochineal insect, a red insect belonging to the mite family. చందమామపురుగు; same as ఆరుద్రపురుగు. (q. v.) ఇంద్రజాలము *iṇḍra-jālamu*. n. Juggling, conjuring. ఇంద్రజాలవిద్య sleight of hand. కనుకట్టువిద్య. ఇంద్రజాలికుడు *iṇḍra-jāli-kuḍu*. n. A conjurer or juggler. ఇంద్రజిత్తు *iṇḍra-jittu*. n. Name of the son of Rāvana. ఇంద్రధనుస్సు *iṇḍra-dhanussu*. "The bow of Indra." The rainbow. ఇంద్రనీలము or ఇంద్రనీల *iṇḍra-nīlamu*. n. A sapphire. నీలమణి, నల్ల

లాము. Vasu. iv. 129. ఇంద్రలోకము *indra-lōkamu*. n. The heaven of Indra. Fairyland. ఇంద్రాణి *indrāṇi*. n. Name of the wife of Indra. A sort of bracelet. ఇంద్రాయుధము *indr-āyudhamu*. n. The rainbow, a thunderbolt as the weapon of Indra. ఇంద్రారి *indr-āri*. (Indra-āri) The foe of Indra. A giant. అనుజుడు, ఇంద్రావరజుడు *indrā-varajuḍu*. Vishṇu.

ఇంద్రియము *indriyamu*. [Skt.] n. An organ of sense. జ్ఞానేంద్రియములు organs of perception, కర్మేంద్రియములు organs of action, and అంతరింద్రియములు the internal organs, the first includes the eye, ear, nose, tongue, and skin; the second, the organ of speech, or larynx, hand, foot, and the organs of generation. The last are మనసు the mind or organ of thought; బుద్ధి the organ of apprehension, అహంకారము the organ of self-knowledge or consciousness, and చిత్తము the heart or organ of feeling. ఇంద్రియవృత్తి the natural propensities. పంచేంద్రియములు the five organs of sense. పంచేంద్రియాంధుడు the sensual man, one who is a slave to his lusts.

ఇంద్రుడు *indruḍu*. [Skt.] n. Indra, the god of the sky corresponding to the Roman Jupiter armed with thunderbolts and noted for his amours. In composition the word denotes excellence. ఇంద్రియము or ఇంద్రుడు a noble elephant.

ఇంధనము *indhanamu*. [Skt.] n. Fuel, firewood. చిమ్మసు, పిడకలొయిను.

ఇంపు or ఇంపు *impu*. [Tel.] n. Fulness, satisfaction, ease. Fondness, liking. 'కంటికింపైతే కడుపుకింపు' that which pleases the eye pleases the appetite. ఇంపైన pleasing, comfortable. ఇంపితము *impitamu*. [ఇంపు+ఇతము] adj. Pleasant. ఇంపైన. ఇంపుగా or ఇంపైనట్లా Finely, sweetly, nobly. Suitably, pleasantly. ఇంపొలయు *impolayu*. [ఇంపు+ఒలయు] v. n. To suit, to be pleasing.

ఇక or ఇంక or ఇకమీదట or ఇక *ika*. [Tel.] adv. Yet, still, further, hereafter, henceforth, then, next, in future, presently, soon. ఇకయెందుకు why now? ఇకపొమ్ము now you had better go.

ఇక్క- *ikka*. [Tel.] n. Place, home, dwelling. "చక్క-దనాలయిక్క-" (T. iv. 85.) she was the very home of the graces. ఒక్క యిక్క- in one direction. మొగిక్క- the lip. అధర మండిలము.

ఇక్కట్టు *ikkaṭṭu*. [Tel. ఇరుకు+కట్టు.] n. Difficulty, intricacy. సంకటము.

ఇక్కడ *ik-kaḍa*. [Tel. ఈ+కడ] adv. Here: in this place.

ఇక్కము *ikkamu*. [Tel. another form of ఇరుకటము] n. A narrow place. ఇరుకొండ.

ఇక్కరించు *ikkarinṭsu*. [Tel.] v. n. To blink, look hard at.

ఇక్కుపాటు *ikku-paṭu*. [Tel. ఇక్కు=ఇరుకు.] n. Difficulty, ఇక్కట్టు.

ఇక్కువ *ikkuva*. [Tel.] n. A place: గోప్యము, a secret: a secret part. జన్మస్థానము. Trace. కూపు. Machination, internal agency. R. ii. 102.

ఇక్షీయము *ikṣiyamu*. [R.] n. Will, pleasure, choice, liberty. స్వతంత్రత, యథేచ్ఛ.

ఇక్షువు *ikshuvu*. [skt. prob. der. from Tel. ఇంపు. q. v.] n. Sugarcane. చెరుకు. ఇక్షు ఖండము *ikshu-khaṇḍamu*. n. A bit of sugarcane. ఇక్షుదండము *ikshu-daṇḍamu*. n. A stalk or stem of sugarcane. ఇక్షువనము *ikshu-vanamu*. n. A sugarcane plantation. ఇక్షుధన్వుడు or ఇక్షుశరాసనుడు *ikshu-dhanvuḍu*. n. Cupid, the god of love (whose bow is made of the sugarcane).

ఇగము or ఇగము *igamu*. [from Skt. హిమము] n. Moisture, dew, frost. హిమము.

ఇగిసెక *igisika*. [Tel. from ఇగుసు] n. Boiled rice from which the water is not drawn off but evaporated so that no gruel is formed. అన్నసంస్కారము, అన్నకము.

ఇగిలించు *igilintsu.* [Tel.] v. n. To grin. **ఇగిలింత** or **ఇగిలింపు** *igilinta.* n. A grin. పండ్లను ఇగిలిచ్చుట.

ఇగురు *iguru.* [Tel.] v. n. To evaporate. ఇంకు. ఇగురబెట్టు to cause to dry up by boiling. To dry up.

ఇగురు *iguru.* [Tel.] n. A sprout or young leaf: the red gums of the mouth. చిగురు. **ఇగురుమూర** *iguru-kūra.* n. A kind of curry. **ఇగురుబోడి** *iguru-bōdi.* n. A blooming girl. **ఇగురొత్తు** *igur-ottu.* v. n. To bud or blossom, to bloom. చిగిరించు. ఇగురుమనుచు పైకి with a burst of displeasure. **ఇగుమ్ము** or **ఇగుసుము** or **ఇగిరించు** *igumtsu.* [Tel. from ఇగురు (q. v.)] v. a To dry up, decrease, do away with. నశించుచే కను. ఇగుమ్ము ఇగుమ్ము చిగిరించుచుండ్రి" H.D. vi. 351. To sprout, shoot, bud. చిగిరించు.

ఇగో *egō.* Same as ఇదుగో.

ఇగ్గాముగ్గి *igga-muggi.* [Tel.] n. Hauling about, struggle, violence.

ఇగ్గు *iggu.* [Tel.] v. a. To pull, haul, drag, jerk, struggle. Subh. ii. 30. To incline to a side or backwards. ఒరగు, వెనుకకు వంగు. **ఇగ్గులాడు** *iggul-āḍu.* v. To pull, to jerk, to struggle. **ఇగ్గులాట** *iggul-āṭa.* n. Struggling, jerking, pulling backwards. వెనుకకీడ్చుట.

ఇచేట *itsēṭa.* [Tel. ఈ+చోట.] adv. Here. **ఇచటి** *itsaṭi.* adj. Belonging to this place. (Same as ఇచ్చట or ఇక్కడ.)

ఇచ్చ *ittsa.* [Tadbh. from Skt. ఇచ్ఛ] n. Inclination, fancy, love. **ఇచ్చకము** *ittsakamu.* n. Cajolery, wheedling, trickery. ఇచ్చ కాలమారి a rogue, a flatterer. **ఇచ్చకుడు** *ittsakuḍu.* n. Flatterer. (A. iv. 48.) ముఖప్రియమాటలాడేవాడు. **ఇచ్చగించు** *ittsagintsu.* v. a. To like, fancy.

ఇచ్చట *ittsaṭa.* [Tel. ఈ+చోట] adv. Here, in this place. Same as ఇచట.

ఇచ్చిపుచ్చుకోలు *ichchi-puttsu-kōlu.* [Tel.] n. giving and taking. Traffic, affinity, matrimonial relationship.

ఇచ్చు *ittsu.* [Tel. from ఇడు.] v. t. To give, to permit, let, allow. చేయనిచ్చిరి they let (him) do so. పోనిచ్చిరి they let (him) go. పోనీ or పోనిమ్ము let it pass. చూడనీ or చూడనిమ్ము let me see it. రానీ or రానిమ్ము let it, or them, &c., come. రమ్ము రానిచ్చినారు కాని they did not let me come. కానీ or కానిమ్ము let it be so, be it so. మాటకొక అర్థమిమ్మన్నాడు it gives another meaning. మనసిచ్చు to give the heart, consent, listen. ఇమ్మా or ఇవ్వనా shall I give? **ఇప్పించు** *ippintsu.* v. a (The causal of ఇచ్చు) to cause to deliver bestow or grant.

ఇచ్చె, ఇచ్చెట Same as ఇచేట.

ఇచ్ఛ *ichcha.* [Skt.] n. Love, wish. **స్వేచ్ఛ** *svēchcha.* [Skt. స్వ+ఇచ్ఛ] n. One's own inclination, independence. స్వతంత్రత.

ఇజము, ఇజాలు *ijamu.* [corrupted from Skt. వీజము] n. The testicles. వృషణములు.

ఇజారా *izāra.* [H.] n. Farming, renting, a farming of the revenue customs, contract, monopoly. నుక్తె. **ఇజారాదారుడు** *izāra-dāruḍu.* Farmer, renter, contractor.

ఇజారు *izāru.* [H.] n. Trousers. లాగూ.

ఇజ్జకు *izzaku.* [Tel.] n. Puzzle, dilemma, distress. ఇరకాటము, కష్టము.

ఇజ్జాడు *ijjuḍu.* [Skt.] n. The planet Jupiter. బృహస్పతి.

ఇట *iṭa.* [Tel.] adv. Here, in this place. ఇటకురా come hither. ఇటకుముందు heretofore, already. ఇటనుండి from this ఇది చెప్పినంతలోనే.

ఇటిక or **ఇటుక** or **ఇటుక** *iṭika.* [Tel.] n. Brick. ఇటికలుకొయ్యు or ఇటుకచేయు to make bricks. వెయ్యియిటుక కాల్చిరి they burnt 1000 bricks.

ఇటీవల *iṭīvala.* [Tel. ఇటు+ఈవల] adv. Since, that time, lately, recently, latterly. ఇటీవల మండిపోయిన రాజు the late king. **ఇటీవలి** (in the inflexion) subsequent, as ఇటీవలి పనులు the latter operations. **ఇటీవలి** వివరములు subsequent particulars.

ఇటు *iṭu.* [Tel. lit. this way.] adv. *Thus*; ఇటుకితము heretofore. **ఇటువంటి** *iṭu-vaṇṭi.* [Tel. వంటి=వంటిదగునుండు] Such వస్తి. ఇటువంటిపనికి to such an affair. See ఆటువంటి. **ఇటువలె** *iṭu-vale.* Similarly. ఇట్లు.

ఇటుక See ఇటిక.

ఇట్టట్టు *iṭṭaṭṭu.* [Tel. ఇట్టు+అట్టు] adv. This way and that. Fie! O fie! T. iv. 159. Alas! ఇట్టట్టుపడు (A. iv. 87.) to be surprised or shocked.

ఇట్టలము *iṭṭalamu.* [Tel.] adj. Vast, huge, great, abundant. కొప్పు, తెరువు, అధికము, విస్తారము. **ఇట్టులముగ** or **ఇట్టులముగ** *iṭṭulam-u-ga.* Vastly, greatly.

"ఆట్టిదియేలపుట్టుమనుజాధిప వీవుజగన్న భుంజి వై
యిట్టలమైన లేజనుమహీంచి సుఖంబనుభవించుండు."

M. III. v. 241.

ఇట్టి *iṭṭi.* [Tel.] adj. This, like this: such as this, ఇటువంటి.

ఇట్టిక Same as ఇటిక.

ఇట్టిడు *iṭṭiḍu.* [Tel. ఇట్టి+వాడు] n. Such a man, ఇటువంటివాడు. **ఇట్టిది** *iṭṭidi.* This, this sort of. **ఇట్టు** *iṭṭu.* n. This way, adv. Thus. ఇట్లు. **ఇట్టె** *iṭṭe.* adj. Thus, at once. **ఇట్ల** or (ఇట్లు) **ఇట్లా, ఇట్లగు,** *iṭla.* Thus, in this way. ఇట్లారా come here. **ఇట్లాటి** or **ఈలాటి** *iṭlāṭi.* Such. ఇట్లాటి యిండ్లలో in such houses. **ఇట్లు** or **ఇట్టులు** *iṭlu.* adv. Thus, so, in this way.

ఇడ *iḍa.* [Skt.] n. Ground. నేల.

ఇడాఫలము *iḍā-phalamu.* [Skt.] n. The musk orange: a species of citron.

ఇడి or **ఇడిపుడుములు** *iḍi.* [Tel.] n. A sort of wheat cake. ఒకపాలి ఆదియందును ఒకపాలి ఎసటబడుండిన పిండిని నున్నముగా ఒకి అమ్ములలో పెట్టి ఒత్తుల భిన్నంబులు చేయుము. పేదియాలు, "బుదుసులు నడుసుల నడియు జలమిడియును." కా. vii.

ఇడియు or **ఇడిసిపోవు** *iḍiyu.* [Tel. విడు.] v. n. Split, crack, fall to pieces. చీలు, బద్దలగు. To fall in, as a well. ఇడిపిరాబావి a ruined well. **ఇడియగొట్టు.** *iḍiya-goṭṭu.* To demolish.

ఇడు *iḍu* [Tel.] v. a. To give, offer, place, put, lay. To set, plant. నాటెడి. (A. iv. 265.) he *planted* thorns. మ్రొయ్యడగా uttering a cry. కొనుపిడు hold an umbrella ఆడ్డమిడు to interpose, place between. పూజించిడు to offer worship: to worship. తాకట్టిడు to pawn. శబ్దమిడు to sound. ఉంకలిడు to leap

ఇడుగడ *iḍu-guḍa.* [Tel.] n. Envy. ఆసూయ Difficulty. కష్టము.

ఇడుపు *iḍupu.* [Tel. from ఇడియు] n. A breach or crack, a hole. Parij. ii. 44.

ఇడుము *iḍuma.* [Tel.] n. Trouble, evil, misfortune, hardship ఆపద, మళ్ళము. ఇడుము పొందు to suffer trouble. ఇడుమలుపెట్టు, ఇడుమలాపెట్టు to torment, grieve, plague.

ఇడ్డెన *iḍḍena.* [Tel.] n. A sort of cake వాసెనకుడుము. H. i. 117.

ఇతఃపరము *itaḥ-paramu.* [Skt.] adv. Henceforth. ఇకమీద.

ఇతకరి *ita-kari.* [from Skt. హితకారి] adj. Agreeable. హితమైన.

ఇతడు *itaḍu.* [Tel.] n. He, this man.

ఇతము *itamu.* [from Skt. హితము] adj. Agreeable. హితమైన.

ఇతరము *itaramu.* [Skt.] n. Another thing. **ఇతరము** adj. Other, different. ఇది అన్యాయమే యిదిరుమాట this is injustice and nothing else. **ఇతరుడు** *itaruḍu.* n. Another man. అన్యుడు.

ఇతరు *itaru.* (from Skt. హితము) n. Liking, agreeableness. ఇష్టము. **ఇతవరి** *hitar-ari.* n. One who says what is agreeable or good. హితముచెప్పువాడు. **ఇతవుడు** *itavudu.* n. A friend. హితుడు.

ఇతి *iti.* [Skt.] A particle meaning 'This.' It shows like the Telugu 'అని' that the preceding words are a quotation, statement or reflection, and takes the place of inverted commas in English. **ఇత్యాది** *ityadi.* [ఇతి+ఆది] And so forth,' etcetera. ఇత్యాదులైన పుస్తకములు = and other books. ఇత్యాదికములైన = and the like.

ఇతిహాసము *iti-hasamu.* [Skt.] n. Ancient story, legend. History: traditional accounts of former events: heroic history, such as the Mahábhárata and the Rámáyana. పూర్వపుకథ.

ఇత్తడి *ittadi.* [Tel.] n. Brass. పిత్తళి.

ఇత్తము *ittamu.* [Tel. from ఇచ్చు.] v. imper. Let us give. ఇచ్చెదము.

ఇత్తిగ *ittiga.* [Tel.] n. A throw at dice in which a pair of threes comes up. మట్టము.

ఇత్వరుడు *itvarudu* [Skt.] n. A poor man. దరిద్రుడు. A low man. నీచుడు. A wicked man. క్రూరుడు. A wayfarer. బాటసారి.

ఇది *idi.* [Tel.] pron. She, it, this. The 6th case is దీని and the acc. దీనిని as దీని వెనకపు declare this. The abl. is దీని or దీనిచేత "hereby," plu. ఇవి నాకు చాలా ఇబ్బందిగా నున్నవి I am very much out of sorts. ఆ చదివింపరుయొక్క నడత that conduct is not the thing, is so and so. **ఇదిగో**, or **ఇదుగో** *idigo* [ఇది+రొమ్ము lit. take this] interj. Look! do you see! behold! here it is! ఇదుగో యిస్తాను అనుగో యిస్తున్నానని అంటాడు he puts me off with empty promises.—Lit. Here I will give it, there I will give it, says he. ఇదుగో వస్తాను చెప్పెను or ఇదుగో వచ్చేటనన్నాను he promised to return presently. **ఇదె** Same as ఇదిగో.

ఇద్దరి *id-dari.* [Tel. ఈ+దరి] n. This side, bank, or, shore, See దరి and అద్దరి.

ఇద్దరు *iddaru.* [Tel. ఇరు+వారు] adj. or pron. Two persons, both persons. A negative verb requires this is to be translated *neither:* as ఇద్దరినిన్ని రానియ్యనిద్దు let neither of them come in.

ఇన్ని Same as ఇది.

ఇద్దుము *id-dumu.* [Tel. ఇరు+తూము] n. The measure called two తూములు. Marked thus in accounts ౮ ౩.

ఇద్దుగ *id-duga.* [Tel ఇరు+దురు] n. A throw of dice in which a pair of twos comes up.

ఇద్ధము *iddhamu.* [Skt.] adj. Glowing, shining, pure. ప్రకాశము, శుద్ధము. **ఇద్ధచరితుడు** *iddha-charitudu.* A man of glorious deeds. **ఇద్ధరూపి** *iddha-rupi.* One of glorious form.

ఇన్ధనము *idhnamu.* [Skt.] n. Fuel. చిరుగు, పుటంటెకొరకు.

ఇనప *inapa.* [Tel. for ఇనుప] Made of iron. See ఇనుము.

ఇనాము or **ఈనాము** *inamu.* [H.] Inam, a present or gift; land granted by the Government rent free for ever or subject to a small quit rent. A present by Government. మాన్యము, బహుమానము. ఇనాము దారుడు a holder of an inam. చెత్తుపుట్టిన ఇనాము land granted to such as had shed blood in battle. కడీయినాము an old bequest. దివిటీయినాము a grant of land to a torchbearer. ఇనాముతుచేయు to grant.

ఇను *inu.* [Tel.] adj. Two. **ఇనుమారు** *inumaru.* Twice. రెండుసారులు. **ఇనుమిక్కిలి** *inu-mikkili.* Still more or very much. అత్యధికము. See ఇనుమడి, ఇన్మారు.

ఇనుక *inuka.* [Tel.] n. Broken rice mixed with husk. ఊకకలిసిన నూకలు.

ఇనుకు *inuku.* Same as ఇంకు. (q. v.)

ఇనుడు *inuḍu.* [Skt.] n. A name of the god Surya. **ఇనసుతుడు** *ina sutuḍu.* n. The son of Surya. viz., Yama.

ఇనుమడి *inu-maḍi.* [Tel. ఇను+మడుము] adj. Double, twofold. రెట్టి, ద్విగుణము. **ఇనుమడించు** *inumaḍintsu* [Tel.] v. a. To double or redouble. రెట్టించు.

ఇనుమద్ది *inu-maḍḍi.* [Tel. ఇనుము+మద్ది] n. The Sal tree *(Shorea robusta)* సాలము. Iron wood. నల్లమద్ది. See మద్ది.

ఇనుము *inumu.* [Tel.] n. Iron. ఇనుప made of iron. ఇనుపగొలుసు an iron chain. ఇనుపకచ్చ an iron girdle, i.e., continence, chastity.

ఇన్ని *inni.* [Tel. *from* ఇంత] neuter adj. So many, thus many. ఒకయిన్ని a very few ఇన్నిటికి for all this. **ఇన్నో** *innō.* adj. Of such and such a number.

ఇన్నూరు *innūru.* [Tel. ఇను+నూరు or ఇరు+నూరు] n. Two hundred. రెండువందలు.

ఇపుడు or **ఇప్డు** *ipuḍu.* See ఇప్పుడు.

ఇప్ప *ippa.* [Tel.] n. *Bassia latifolia* or, the Butter Tree or Mahua Tree. పిన్న ఇప్ప చెట్టు *Bassia longifolia,* the Mowa or Mahua Tree of South India. సీమ ఇప్పచెట్టు *Achras Sapota,* the Sapodilla Plum of the West Indies. The Bully or Neesberry Tree (Watts.) ఇప్పపిండి the flour made from the seeds. ఇప్పపూరాజొన్నాలు a fragrant sort of rice. ఇప్పసారాయి strong spirit obtained from the ఇప్పచెట్టు.

ఇప్పుడు *ippuḍu.* [Tel. ఈ+పొద్దు] n. Now, this time. ఇప్పటి of this time. ఇప్పటిపని the present business. ఇప్పటివాండ్లు the people of these days. ఇప్పుడే వచ్చినాడు he is just come.

ఇబ్బంది *ibbaṇḍi.* [Tel. ఇను+బంది]. n. Strait, inconvenience, ambiguity. నిర్బంధము. ఈ స్థానికి ఇబ్బందిగానున్నది water is deficient or scarce. ఇబ్బందిగానుండే irksome. ఇబ్బంది పని a troublesome affair. ఇబ్బందికాడు a troublesome fellow. Also, a mongrel tiger supposed to be begotten by a tiger on a leopard. ఇబ్బందిగుర్రము a horse of doubtful breed.

ఇబ్బట్టు *ibbaṭṭu.* [Tel.] n. Scarcity, dearness. కాలము ఇబ్బట్టుగానున్నది the times are hard.

ఇబ్బడ or **ఇబ్బెడ** *ibbaḍa.* [Tel.] n. A certain tree. (Hamsa. iv. 18.)

ఇబ్బడి *ibbaḍi.* [Tel. ఇను+బడి, or ఇను+నుడి.] adj. Twice as much. **ఇబ్బడించు** *ibbaḍintsu.* Same as ఇనుమడించు.

ఇభము *ibhamu.* [Skt. cf. *elephant.* Gr. *elephas.*] An elephant. **ఇభయాన** *ibhayāna.* n. A graceful woman, *i.e.,* a woman with an elephant's easy and luxurious rolling gait. **ఇభి** *ibhi.* n. A she-elephant **ఇభ్యుడు** *ibhyuḍu.* A ruler, rich man. (A. ii. 125.)

ఇముడు *imuḍu.* [Tel.] v. n. To be contained in, to remain, to stay. మొదము ఆరగినికి ఇముడకపోయినది the medicine did not stay on his stomach. ఈ సమాచారము వాని లో ఇముడి ఉండదు he will not be able to conceal this news. **ఇముడుకోను** *imuḍukōnu.* v. n. To be held or contained, ఇముడ్చుకోవు. **ఇముడ్చు** or **ఇముముచు** *imuḍtsu.* v. a. To contain, hold, include, retrench, contract, abbreviate. ఇముడచేయు, **ఇమిడిక** *imiḍika.* n. Brevity, compactness. ఆగసిదయుండుట, చేయుండుట.

ఇమ్మడి *immaḍi.* [Tel. ఇను+మడి] Double. See ఇనుమడి. ఇమ్మడించు Same as ఇనుమడించు.

ఇమ్ము *immu.* [Tel. imperative of ఇచ్చు] v. t. Give (thou.) See ఇచ్చు. **ఇమ్ము** n. A place, a home, Opportunity, convenience. State, plight. Beauty. ఇంపు. Expediency ఉపాయము, happiness, ease సుఖము ఇమ్ములేని inconvenient, pinched. ఇమ్ములమ well, suitably కాగా. **ఇమ్ము** adj: Convenient, suitable, opportune, fitting. ఆ మనుకూలము, యుక్తము. whole, entire, సమూలము.

Pleasant, fine. మనోజ్ఞము. Plain, evident. ప్రసిద్ధము. ఇమ్మెయి *immeyi*. adv. Thus. (See మెయి.) ఇమ్ముకోను *immu-konu*. v. i. To dwell, to live. పదింను. ఇమ్ముతప్పు *immu tappu*. n. Difficulty. ఇక్కట్టు, సంకటము.

ఇయ్య *iyya*. [Tel. from ఇచ్చు.] v. t. Giving. ఇయ్యకోను *iyya-konu*. v. n. To consent. ఇయ్యకోలుపు *iyya-kolupu*. v. a. To persuade. ఇయ్యకోలు *iyya-kōlu*. n. Consent. సమ్మతి, అంగీకారము. ఇయ్యజేయు *iyya-jēyu* v. i. To consent. అంగీకరించు, సమ్మతించు.

ఇయ్యది *iyy-adi*, [Tel. ఈ+అది] pron. This one, this. ఈయది, ఇది.

ఇరకటము or ఇరకాటము or ఇరుకటము or ఇరుకాటము *irukatamu*. [Tel. from ఇరుకు] n. A strait, difficulty, narrowness.

ఇరమ్మదము *irammadamu*. [Skt.] n. Lightning. మెరుపు.

ఇరలవాండ్లు *irala-vandlu*. [Tel.] n. Name of a jungle tribe.

ఇరవు or ఇరువు *iravu*. [Tel.] n. Place స్థానము. ఇరవారు *ira-varu*. [Tel. ఇరువు+ఆరు] or ఇరవుకోను *iravu-konu*. v. i. To become settled or fixed. స్థిరపడు, కెలకొను. ఇరవు *iravu*. [Tel.] adj. Firm, fixed. స్థిరమైన. Fitting, suitable. తగిన. ఇర వైండు or ఇరవుపడు *irav-ondu*. (ఇరవు+ఒందు) v. n. To become firm, to be fixed. కెలకొను, స్థిరపడు.

ఇరస or ఇరుస *irasa*. [Tel.] n. A grain measure being half a తూము the Indian bushel. కెండుకుంచాలు, అరతూము.

ఇరార *ir-ara*. [Tel. ఇరు+ఆరు.] Twice six, twelve. Another form is ఈరార.

ఇరి *iri*. [from ఇరియు q. v.] adj. Small, little. నూల్పు, ఆరువ్వను. D. A. ii. 42. Squeezed. ఇరిసిన.

ఇరికి *iriki*. [Tel.] n. A game played by children. ఒకవిధమైన ఆట.

ఇరిచము *iriyu*. [Tel.] v. n. To be squeezed, crushed, powdered. To be jammed as a door. నలుగు. To be thin or narrow. సన్నగిలు. ఇరిగాన thin waist. ఇరిగి బ్బల hard or firm breasts. A. v. 109. ఇరియం బట్టు to seize, to hold fast. గట్టిగా పట్టుకొను. To be broken, to be smashed. విరిగి పిన్నలను, నుగ్గుగుగులుచేయుబడు.

ఇరిదిలి *iridili*. [Tel.] n. A hole made with a drill or బోరర.

ఇరు *iru*. [Tel. cognate with రెండు.] adj. Two, both. ఇరుకాలికులు or ఇరుగడ both sides. ఇరుగోరు both shares, the whole, the gross crop. ఇరుదెక్కి both sides. ఇరువాళ్లదుక్కి a second ploughing. ఇరు దిగ or ఇర్దిగ six at dice: ఇరుతూము or ఇద్దుము two bushels. See తూము. ఇరుదెసల on both sides. ఇరువాలుగు twice four. ఇరువది or ఇరవై or ఇరపై twice ten. ఇరు వంకల on both sides, from side to side. ఇరువురు or ఇరుగురు both persons.

ఇరుకు *iruku*. [Tel.] n A strait, difficulty, distress, narrowness. Closeness, contact. adj. Narrow, tight, squeezing. ఇరుగు v. n. To be squeezed, stuck in. ఇరుకటము or ఇరుకాటము *irukatamu*. n. A narrow place. ఇరుకుగోటు. ఇరుకుమానుపు *iruku manu*. n. Posts set in a gate-way (i. e., వంగలక్ర్ర) to exclude cattle but admit men; a turnpike. ఇరికించు or ఇరికించుకోను *irikintsu*. v. a. To insert, poke in, stick in. ఇరికికోను or ఇరుకోక్కను *iriki-konu*. v. n. To get in; stick, be caught, be inserted, be entangled.

ఇరుగు *irugu*. [Tel. cf. Tam. ఇరు to be] n. Nearness; the neighbourhood. adj. Neighbouring, near, adjoining. ఇరుగుపొరుగు neighbourhood, neighbouring, adjoining, on both sides, hither and thither.

ఇరుగుడుచెట్టు *irugudu-chettu*. [Tel.] n. A tree called *Dalbergia Sisu*. శింశుప. Rox. iii. 223.

ఇరుము *irumu*, [Tel.] n. A covert, hiding place. మరుగు. ఇరుముకోము *irumu-konu*. v. i. To hide, to be hidden. మరుగుపడు.

ఇరులు *irulu*. [Tel.] n. Shades, shadows, darkness. చీకటి, చీకట్లు ఇరులుకోము *irulu-konu*. v. n. To become dark or obscure చీకటిపడు. ఇరులగొంగ *irula-gonga*. n. The destroyer of darkness. i. e., the Sun.

ఇరువ *iruva*. [Tel.] n. A sort of fish resembling a wedge in shape. *Platycephalus*. Box. No. 46. 47.

ఇరువాయికట్టు *iru-vāyi-kattu*. [Tel. వాయి mouth.] n. Double palsy: a disease in which the excretions are stopped.

ఇరువు *iruva*. [Tel. same as ఇరుము q. v.] n. A neighbouring house, neighbourhood, place. పక్కిల్లు. adj. Neighbouring. పక్కనుండే.

ఇరువుడు Same as ఇరుముడు (q. v.)

ఇరువురు or ఇరువ్వరు See under ఇరు.

ఇరువై or ఇరువది *iruvai*. [Tel. ఇరు+పది] n. Twenty. ఇరువైమంది twenty persons. "ఇరువైనాలుగుమార్లేమేర" కాళ. i.

ఇరుస Same as ఇరస (q. v.)

ఇరుసాలు or ఇరుసాలు *iru-sālu*. [H.] n. Sending, a remittance of money sent with a guard. The government money so sent. ఇరుసాలుచేయు to remit gold or silver. ఇరుసాలుజాబా an invoice of the sums sent and of the coins in which the payment is made.

ఇరుసు *irusu*. [Tel.] n. An axle. The cross beam in the middle of a picota. ఏతపువ్రాని నడుమనుండు అడ్డుకొయ్య.

ఇర్ర *irra*. [Tel.] n. Side. ప్రక్క, పార్శ్వము. Same as ఇరియ (q. v.)

ఇఱి *irri*. [Tel.] n. The male of the Indian antelope, a black buck. A. Bennettii, of Sykes, Elliot. ఇఱిక (for ఇఱిజింక). A male antelope. మగజింక. ఇఱిజింకచూపులు wild glances like those of the antelope. "తుఱిమంగా నేర్చు నిర్జింకచూపులు, పొంచిచూచి నేర్చు మెలకువయ్య." Matid. iii. 248. ఇఱిపోకులు *irripōkulu*. [ఇంకులు+ఇంకులు] Drying up altogether. మిక్కిలింకులు. Stares, wild looks. Mand. iii. 248. ఇఱిపోరైన wild, stern, severe, wasting, harsh. ఇఱిపోరజేము *irri-pōrazamu*. n. Musk. కస్తూరి. (Swa. iv.)

ఇఱియ *irriya*. [Tel.] n. Side. ప్రక్క, పార్శ్వము. Same as ఇర్ర.

ఇల *ila*. [Tel.] n. The earth. నేల.

ఇలకరుము or ఈలకరుము *ila-karuvu*. [Tel.] v. i. and t. To be set, jammed, stuck. వానికి తల యిలకరుచుకొనిపోయింది his head is jammed or sunk between his shoulders. "ప్రాణము ఇలకరుచుకొన్నది." P iii. 196. hard to kill: having stubborn life అతనికి పెండ్లం ఇలకరచినది his jaws were set, he gnashed his teeth. A. v. 13.

ఇలపోడి *ila-pōḍi*. [Tel.] n. The grey cricket, or cicada. తొలపురుగు.

ఇలపరము, ఇలారము Same as ఇలవరము. (q. v.)

ఇలాకా *ilāka*. [H.] n. Interference. Relation, jurisdiction, connection by business, charge, possession. సంబంధము, అధికారము లోచేరు ప్రదేశము, స్వాధీనము. మా యిలాకావారులు, మా యిలాకాపట్టి those who belong to me, my people. adj. Belonging to.

ఇలాయి *ilāyi*. [Tel.] n. A torch. దివిటీ. "ఇట సూర్యప్రభలాయిలాయిలను సంద్రోన్నతులంక." భార. iii.

ఇలి *ili*. [Tel.] n. Food మనుజు ఇలి పొందుము బలిదొరకదు or వానియింట్లో యీగకైనను బలిపిత్తువుపట్టదు In his house a fly cannot find a dinner.

ఇలింద or ఇలివెంద *ilinda*. [Tel.] A kind of tree. కేతువు, ఇంద్రనల్లి.

ఇలిక *ilikamu*. (Borrowed by Skt. from Drav. languages.) n. Rat. ఎలుక. ఇలిపా

పాణము, ఇల్లిపాషాణము *ili-pāshāṇamu.* [Tel.] Ratshane: corrosive sublimate or perchloride of mercury.

ఇలు *ilu.* (See. ఇల్లు.) **ఇలుచుట్టు** *ilu-tsuttu.* [Tel. from చుట్టు.] n. Lustration, walking round a house to keep away demons. **ఇలురేడు** *ilu-rēḍu.* n. The master of the house. **ఇలువడి** *iluvaḍi.* n. Respectable birth. కులీనత. Good conduct. మంచిజడత. భార. శాంతి. iii. "ఇలువడిమున్నేనిని." భాగ. 10 స్కం. **ఇలువరుస** *ilu-varusa.* Family, race, consanguinity. వంశాానుక్రమము. ఇలువరుసగా at each house, from house to house. **ఇలువేలుపు** or **ఇలువేల్పు** *ilu-vēlupu.* A patron saint or god. The household god కులదేవత.

ఇలుకు *ilukn.* [Tel.] n. Cramp, sprain, strain. వడుకుదేఱుకు. ఇలుకుపట్టిన Sprained, cramped, చెణికిన.

ఇలుగు or **ఈలుగు** *ilugu.* [Tel.] To die, expire. చచ్చు.

ఇలువరము or **ఇలువారము** *ilu-varamu.* [Tel.] n. A hut built without walls. గోడలులేని దొత్తడుగుడిసె. A portable hut. గోడలులేక అంతా పూరితో కట్టబడిన గుడిసె. See ఇలకరము or ఇలారము.

ఇల్ల *illa.* [Drav. the basis of such words as లేదు, లేక, &c.] A Kanarese word for లేదు, నాస్తి. Kuchélo. ii. 118. R. i. 45.

ఇల్లంట్రము See ఇల్లటము.

ఇల్లటము *illaṭamu.* [Tel. from ఇల్లు.] n. Residence in the house of one's wife's father. ఇల్లటపుల్లడు one who has become a member of his father-in-law's household. ఇల్లటము పెట్టిరి they kept their son-in-law in their family. ఇల్లటకాడు the son-in-law thus kept in their family.

ఇల్లడ *illaḍa.* [from ఇల్లు] n. Dwelling. కాపురము; committing, entrusting. అప్పగింత. "ఇల్లడగానేసి." A. v. 142. Keeping in one's house. నన్ను యిల్లడనేసినాడు he made me dwell with him.

చ. "నన్నెదనమ్మదేనియి,
ల్లడంబిదుల్మీమనోర్థమున నలంఘ్య
బలాఢ్యులనాపశంయిరి." భార: సభా. i. 163.

ఇల్లము *illamu.* [Tel. ఇరు+పలము] n. 'Two palams' weight. రెండుపలములు. "ఇల్లమనం గన వెసగుద్వివలి." ఆం. భా: ద్వి: వై.

ఇల్లరి *illari.* [Tel. ఇల్లు+అరి] n. A house tax or hearth tax, quit rent. ఇంటిపన్ను.

ఇల్లరికము or **ఇల్లంట్రికము** Same as ఇల్లటము (q. v.)

ఇల్లవ *illava* [Tel.] n. A sort of fish

ఇల్లాలమ్మి *illā-malli.* [Tel.] n. A talebearer. కొండెకాడు. **ఇల్లాలమ్మితనము** *illamallitanamu.* [Tel.] n. Scandal, tattle. **ఇల్లాలమ్మి సుద్దులు** *illamalli-suddulu.* n. Tattle, backbiting, scandal.

ఇల్లాయము Same as ఇల్లడ.

ఇల్లాలు *illalu.* [Tel. ఇల్లు + ఆలు.] n. A housewife. A wife, an honest woman.

ఇల్లి *illi.* [Tel.] n. Fast, fasting. ఉపవాసము.

ఇల్లింద See ఇలింద.

ఇల్లిగ్గులు *illiggulu.* [Tel. ఇగ్గులు+ఇగ్గులు] n. Dispiritedness. అధైర్యము, హృదయము కుంగిపోవుట.

"లాల్లియనపనిల త్రోక్కుచు
నిల్లిగ్గులుగానవచ్చు హృదయములోఁగా,
మల్లామడియను మనిషుడు
మెల్లనగూర్చుండెదాల్మి మినుమినుకఁగా."
ఉ. హాస్. v.

ఇల్లిముక్కు *illi-mukku.* [Tel.] n. A nose that bleeds. వాని యిల్లిముక్కు పగిలి నెత్తురు కారెను he was bleeding at the nose.

ఇల్లు or **ఇలు** *illu.* [Tel. The primitive form is ఇల్ which means 'a house.' ఆలయము (q. v.) borrowed by Skt. from Drav. means (1) house and (2) 'God's abode' or house. cf. కోయిల or కోవెల. In the Chaldee word 'Babylon'

(= bab-ilu), the latter part 'ilu' means 'God' by a transition of ideas.] n. A house, a chamber, room. Home, place, caste, family. A place or space in a table of accounts. A square at draughts or chess. (Genit. ఇంటి Dat. ఇంటికి. Loc. ఇంటిలో or ఇంట. Plural ఇండ్లు or ఇల్లు.) మీరు ఏయిండ్లవారు who are you? of what family are you. "మయింటి చేటు చూచితే." నిర్వ. ix. ఇంటిగుట్టు a family secret. ఇంటికిమాల్న ceremonially unclean, i.e., బుతుమతి యైన. In poems మరునిల్లు is the భగము. ఇల్లునింపడము setting up a house, housewarming వధూవరుల నూతన గృహప్రవేశము.

ఇల్లెలము *illelamu.* [Tel.] n. A kind of fish, H. iv. 225.

ఇల్వడి *ilvadi.* [Tel. another form of ఇల నడి] ఇంటివెనుక, ఇంటిమర్యాద. respectability, decency. "రాజసుతులకెక్కడి యిల్వడి యందు గుర్తనస్తోమునించిచేయు." Padma. IX. 9. What do princes care for their respectability? See under ఇల.

ఇవక *ivaka.* [Tel.] n. Wetness, damp, a puddle. తేమ.

ఇవతల *ivatalu.* [Tel.] adv. Hither, on this side, hereafter, next. ఇవతలి of this side, as ఇవతలివారు those who are on this side. ఇవతలికి to this side: this way.

ఇవపలించు or **ఇవతలించు** *ivatalintsu.* [Tel.] v. n. To become cool, to be chill or cool. చల్లనవడు, చల్లగానుండు. **ఇవతలింపు** *ivatalimpu.* n. Coldness, chillness. చలువకలుగుట.

ఇవము *ivamu.* (from Skt. హిమము) n. Cold frost, dew. మంచు. **ఇవముకొను** *ivamukonu.* v. n. To become wet. తడియు. **ఇవముమేపరి** or **ఇవమునూడు** *ivamumēpari.* n. The devourer of the damp. The sun. సూర్యుడు.

ఇవల *ivala.* [Tel.] another form of ఇవతల.

ఇవి *ivi.* [Tel.] pron. These things.

ఇవిరించు *ivirintsu.* [Tel. from ఇవుము.] v. t. To cause to sprout. చిగిరించు.

ఇవుకు *ivuku.* [Tel. same as ఇవము.] n. Wet, puddle, damp.

ఇవురు *ivuru.* [Tel.] n. A sprout. చిగురు. **ఇవురు** v. n. To sprout or shoot. చిగురుపుట. To dry up. ఇంకు. **ఇవురుము** or **ఇవుర్చు** *ivurutsu.* v. t. To cause to dry up.

ఇవ్వల *ivvala.* [Tel. ఈ+వల] Hither, this side. ఈవల.

ఇషణము *ishaṇamu.* [Skt.] n. Desire. ఇచ్ఛ, విత్తేషణము love of money. పుత్రేషణము love of offspring. దారేషణము desire or love towards a wife.

ఇషిరాసి *ishi-rāsi.* [Skt.] n. The rusty soapnut tree: a large timber tree the wood of which is straight, strong and durable. *Sapindus Rubiginosa.* (Ainslie.)

ఇషీక *ishīka.* [Skt.] n. A blade of grass, a reed, a painter's brush.

ఇషువు *ishuvu.* [Skt.] An arrow. **ఇషుధి** a quiver. అమ్ములపొది.

ఇష్టక *ishṭaka.* [Skt derived from ఇటుక.] n. A brick. ఇటుక రాయి.

ఇష్టము *ishṭamu.* [Skt.] n. Wish, inclination, liking, pleasure, choice. **ఇష్టము.** adj. Desired, dear, beloved. ఇష్టమయినదాకా as long as one liked. **ఇష్టదేవత** *ishṭa-devata.* A patron saint or tutelary god. **ఇష్టపడు** *ishṭa-paḍu.* v. n. To wish. To consent. **ఇష్టగోష్ఠిగా** *ishṭa-gōshṭhi-gā.* adv. Agreeably, comfortably. **ఇష్టాలాపము** *ishṭa-lāpamu.* n. Pleasant conversation. **ఇష్టి** *ishṭi.* n. Wish, inclination. A sacrifice, rite, ceremony. కోరిక, యజ్ఞము. **ఇష్టించు** *ishṭintsu.* v. a. To desire, wish for. BD. iv. 1051. **ఇష్టుడు** *ishṭuḍu.* n. A friend.

ఇష్వాసము *ishvāsamu.* [Skt.] n. A bow. విల్లు.

ఇసక Same as ఇసుక.

ఇసడిలు *isaḍilu.* [Tel.] v. i. To be tired or disgusted, to dislike. విసుగు.

ఇసిరింతలు *isirintalu.* [Tel.] n. Movement. కదలిక.

కి "భూపాల మిసుగుబోడుల
చూపులకుం బాయుమిదు చాటిచ్చుటకై,
మీపిన్నది యిసిదింతల
చూపులనిం గంటి వెరవుమన్నిను జూచుచున్." వై. viii.

ఇసిరింతలుపాను *isiritalu-paru.* [Tel.] v. i. To move about. తలించు, అదుము.

ఇసీ *isi.* [Tel.] interj. Fie! alas! pooh! pah!

ఇసు *isu.* [Tel.] n. Child, infant, pupil. R. iv. 6.

ఇసుక or ఇసుకె *isuka.* [Tel.] n. Sand, ఇసుక బంగారు ఇసుక gold dust. ఇసుకపాటి a sand pit, confusion, a puzzle. ఇసుకవాసకూర *isuka-vāsaki-kūra.* n. A certain herb. ఇసుకదిన్నె or ఇసుకదిబ్బ *isuka-dinne.* n. A sand bank. See తిన్న. ఇసుకదొంగ or ఇసుకదొంగ *isuka-dongu.* n. The fish called white caboose, or river whiting, dragonet: (it is somewhat cylindrical, with a thick tail.) ఇసుకపర్ర *isuka-parra.* A sandy waste. ఇసుకబేల *isukabēla.* A creeping plant, of great beauty. ఇసుకమాను *isuka-mānu.* A tree (*Tapia crateræa* or *capparis trifoliata*) ఉలివిడి చెట్టు, మురుగాకుచెట్టు.

ఇసుము *isumu.* [Tel.] n. Sand. ఇసుక. ఇసులు or ఇసుమంత *isula.* adv. A very little, an atom, a particle.

ఇసుళ్లు or ఉసుళ్లు *isulu.* [Tel.] n. Winged ants (termites.) రెక్కచీమలు.

ఇస్తినిరారి or ఇస్తంరారి *istinirari.* [H.] adj. Perpetual, in perpetuity, continual. శాశ్వతమైన.

ఇస్త్రీ *istri.* [H.] n. Ironing of clothes. బట్టలు మెరుగుగలిగేయంచుకొక్క చిన్న ఇనుపపెట్టెలో నిప్పులుపేసి రాచడము.

ఇస్తిహారు *istiharu.* [H.] n. Proclamation. చాటించడము. ఇస్తిహారునామా a written proclamation. ప్రకటనపత్రిక.

ఇస్తువ or ఇస్తువు *istuvu.* [Tel. for ఆస్తి] n. An estate. సొత్తు.

ఇస్పేటు *ispētu.* [Eng.] n. The spade in playing cards. ఇస్పేటుకాకులాట playing cards.

ఇస్సీ or ఇస్సీరో *issi.* [Tel.] interj. Fie! alas! pooh!

ఇహము or ఇహలోకము *ihamu.* [Skt.] adv. Here. Here below. The present world or life; opposed to పరం the future state. ఇహపరాలకు వెరవక having no fear of god or man.

ఇహిహీ *ihihi.* [Tel.] Ha ha ha! (in laughter or derison) R. v. 144.

ఈ ī

ఈ The vowel *i* as in *machine*, or *ee*, in *seen*, or *ea* as in *mean*, or *ie*, or *mien*.

ఈ *ī.* [Tel.] adj. This, these, *as* ఈ చోటను in this place. ఈ కాపులు these farmers.

ఈ *ī.* [Tel. from ఇచ్చు to give.] ఇయ్యజాలను, or ఈజాలను I cannot give. Also the imperative of the same verb. ఈ or ఇమ్ము Give (thou.) ఈక without giving ఇవ్వక. ఈకుంటినేని if I fail to give it. ఈకు (for ఇవ్వకుము from ఇచ్చు.) do not give. ఈదు *īdu.* [Tel. from ఇచ్చు] v. He will not give.

ఈండ్ర *īndra.* [Tel.] n. The toddy-drawer caste. ఈండ్రనాడు a toddy-man. ఈండ్రది a woman of the same caste.

ఈండ్రము *indramu.* [Tel.] n. Trouble, pest. పీడనము. "ఎన్నడు గనుపెట్టుమనుచు నీండ్రము సేయగా." భార. viii. ఈండ్రించు *indrintsu.* v. t. To trouble. పీడించు, కొండరపెట్టు.

ఈకె Same as ఈక. (q. v.)

ఈకు *īku.* [Tel.] v. n. To be imbibed: to soak in. ఇంకు. To drop off, as feathers. ఈకుపు *īkuva.* n. Dampness, wetness. తడి.

ఈక or ఈకె *īke.* [Tel.] n. A feather. రెక్క.

ఈకె *īke.* [Tel. ఈ+అక్క.] prop. She, this woman. See ఈమె.

ఈకోను Same as ఇయ్యకొను. (q. v.) **ఈకోలు** Same as ఇయ్యకోలు. See under ఇచ్చు.

ఈక్షణము *ikshaṇamu*. [Skt.] n. Eye, look. కన్ను, చూపు. **ఈక్షించు** *ikshiṁchu*. v. t. To see, to look.

ఈగ *iga*. [Tel. Tam. ఈ] n. A fly. **పోతుటీగ** (from పోతు male and టి inserted) a male fly. ఉ॥ "స్త్ర పాలకులు . . . నిన్నగూడెప్పుడు పోతుటీగయుఁ బొలయనియ్యరంతిపురి." T. iv 17. Princes would, if possible, keep out even male flies from their seraglio. **ఈగ పులి** *iga-puli*. n. A spider: literally a fly-tiger.

ఈగడ *i-gaḍa*. [Tel. from ఈగు.] n. Trace జోడ, బోబడి.

ఈగి See ఈని.

ఈగు *iguṭa*. [Tel. another form of ఏగు] v. a. To enter, penetrate. "వాఁడిపాఁదమీగి" Vasu ii. 91. To give, bestow. వే॥ "పాపీయమునఁ బ్రియాపాస్యమీగి" Naish iv. 11. To get rid of. To do away with. పోగొట్టు, తొలగించు, నివ్వఁదు. "బుణత్రయంబు లీగి." A. iv. 341. **ఈగు** v. n. To fall, lose: submit, (compare. ఏగు.) To perish. ఓడు, జప్పిపోవు, చచ్చు. To be crushed. ఒత్తుడుఁబోవు. "ఈగనంగఁ గతిచే" Hari Vams. i. 23. They perish with hunger.

ఈగు *iṭṭa*. [Tel.] v. n. To shrivel, wither, dry up. **ఈచ** *iṭṭa*. adj. Lank, withered, misshapen. **ఈచపడు** or **ఈచపోవు** *iṭṭa-paḍu*. To fall away, become lean. ఈచపోయిన lean, withered, flabby. కుష్ఠించిపోయిన.

ఈటు *iṭṭu*. [Tel.] adj. Useless, empty. వ్యర్థము, శూన్యము. **ఈటుపోవు** to become useless or empty.

ఈటె *iṭe*. [Tel.] n. A dart, a spear. **ఈటెకాడు** a spearman.

ఈఱు *iṭṭu*. [Tel.] v. n. To cool as food.

ఈడ *iḍa*. [Tel. ఈ+కడ] adv. Here. ఇక్కడ.

ఈడబోవు *iḍa-bōvu*. [Tel.] v. i. To retreat,

ఈడాడు *iḍāḍu*. [Tel. ఈడు+ఆడు] v. t. To oppose మార్కొను.

ఈడి *iḍi*. [Tel.] adj. Small. **ఈడిముంత** a small cup, a milking pail. పాలుపితికేకుండ.

ఈడిగవాడు or **ఈడిగెవాడు** *iḍiga vāḍu*. [Tel.] n. A toddy-man, or toddy drawer.

ఈడిగిలు or **ఈడిగిలబడు** *iḍigilu*. [Tel.] v. n. To halt, be weary, to hang back, linger, be reluctant to move. To sit down immovably through fear, etc., refusing to stir.

ఈడితము *iḍitamu*. [Skt.] adj. Lauded, praised, commended. పొగడఁబడినది.

ఈడిపించు or **ఈడ్పించు** *iḍipiṁchu*. [Tel.] v. To cause to draw. See ఈడుచు. To drawl, prolong.

ఈడిపిండాడు *iḍipiṇḍāḍu*. [Tel.] To ruin, crush, destroy. చిన్నభిన్నము. Ll. ii 295.

ఈడు *iḍu* [Tel.] As an affix answering to కలవాడు one who has. కుమ్మరీడు or కుమ్మరి a potter. సాలీడు or సాలెవాడు a weaver. కన్నడీడు a native of the Kanarese country. తమిళీడు a Tamil man.

ఈడు *iḍu*. [Tel.] n. 1. Age, time of life. వాయసము ఈడైన equal. రెండేండ్లు వయసుగల two years old. **ఈడుచూడ** or **ఈడువచ్చిన** full grown, adult. **ఈడుచాలని** or **ఈడురాని** not ful grown, minor. **ఈడుమీఱిన** too old. 2. Resemblance, similarity, proportion. A match, a rival. సమానము. **ఈడుపడు** *iḍu-paḍu*. v. i. To become equal. సమానమగు. **ఈడుపరచు** *iḍu-paraṭsu*. v. a. To equalize, to compare.

ఈడు *iḍu*. [Tel.] v. i. To stretch, to slip, to vanish, to disappear. పాఱు, జారు. v. t. To pull, to draw milk లాగు, పీకుట.

"శ్రద్ధనిరిగోక సంగ్రహంబంటు
వీడువిడిచియెవ్వ డీయుపాయ
మలఘిజించువాఁడు మోక్షలక్ష్మీపతి
యనుచెకెంత సంసియాంబాలరు."

"సోపులుంగ్రేపుల విడువకయు
నిడిచిడిచి యూపకయు
ఈడించుఁడించుడిన పాఱుకాచకయుం."
భార: 10 స్క్రం.

ఈడుపు or **ఈడ్పు** *idupu.* [Tel.] n. Pulling, dragging, impetus, hard breathing. A stitch in the side, the contraction of a limb. నీళ్లు నిండా యీడ్పుగానున్నవి the water runs here with a great draught. ఈడుపు or పాడిగట్టు the sill, the side post of a door.

ఈడుముంటలి Same as ఈడిముంటలి. See ఈడి.

ఈడె *ide.* [Tel.] n. The name of a certain tree. ఈడెచెట్టు. A core or inner division of an orange, &c. కొన. ఈడెపి or ఇడమ *ideli.* n. Rushes, bulrushes. The cuscuss roots. బట్టిపేళ్లు.

ఈడేఱు *idēru.* [Tel. ఈడు+ఏఱు] v. n. To be effected, completed, fulfilled, attained. పెరకేఱు. To come to maturity. ఈడేఱిన. ripe, mature. **ఈడేర్చు** *idērtsu.* v. a. To effect, complete, fulfil, accomplish. ఈ ప్రమాదమీడేర్చితివా if you will only get me through this distress.

ఈడ్యము *idyamu.* [Skt.] adj. Noteworthy, glorious, noble. పొగడదగిన.

ఈడ్లిలుఁడు *idjila-baḍu.* [Tel.] n. To be supine, on the back. Same as ఈడిలుఁడు. (q. v.)

ఈడ్చు or **ఈడుచు** *iḍtsu.* [Tel. causative of ఈడు] v. a. To pull, haul, drag. కండ్లు లోపలికి ఈడ్చుకొనిపోయినవి his eyes are sunken.

ఈత or **ఈతచెట్టు** *ita.* [Tel.] n. The wild date tree. ఈతకల్లు date toddy, date wine. ఈతపండ్లు wild dates. ఈతచేళ్లు date fibres. ఈతచేళ్లపెట్టె a wicker box. **ఈదాడి** *idaḍi.* (ఈత+కాడి) the marshy date tree, *Phœnix* or *Elatea paludosa.* పింగాలము, పిశాచజాతిచెట్టు. చిట్టిఈతచెట్టు the dwarf date tree. పోతఈతచెట్టు the common or tall date tree. See also under ఈడు.

ఈతండు, ఈతడు, ఈతఁగాడు, ఈతఁడు. Same as ఇతడు.

ఈతి *iti.* [Skt.] n. Plague, pest, nuisance, evil. ఈతిబాధలు the (six) plagues, *viz.*, excessive rain అతివృష్టి, drought or failure of rains అనావృష్టి, rats ఎలుకలు, parrots చిలుకలు, locusts మిడతలు, neighbouring kings చేరువరాజులు.

ఈద *ida.* [Tel.] n. Wind, cold wind. ఈదగాలి or ఈదురగాలి or ఈదురుగాలి a strong, cold wind; a storm. పెద్దదలిగాలి. **ఈదర** *idara.* adj. Stormy, violent.

ఈదలు *idalu.* [Tel.] n. plu. The sides of a pit in salt works.

ఈదాడి. See under ఈత.

ఈదు *idu.* A kind of tree, కొండదడ.

ఈదు *idu.* [Tel.] v. n. To swim. **ఈత** *ita.* n. Swimming. ఈతకాఁడు a swimmer. ఈతకాయ a swimming gourd, a float. ఈతకొట్టు or ఈతలాడు or ఈఁదులాడు to swim or float. క్రేలాడు. దారిద్ర్యమనే సముద్రమునందు యీదులాడుచున్నాను. I am struggling in the sea of poverty.

ఈదురు Same as ఈదర. See ఈద.

ఈదృశము *i-driśamu.* [Skt.] adj. Such-like, similar.

ఈన Same as ఈఁక. **ఈనపుడక** or **ఈన పుల్ల** *ina-puḍaka.* [Tel.] n. The long grass of which brooms are made.

ఈనిక *inika.* [Tel. from ఈను] n. Bearing, calving, foaling. ఈనుట, yeaning, bringing forth young (only applied to brute creatures.) **ఈనికయాఁవు** *inika-y-āvu.* n. A cow about to calve.

ఈను *inu.* [Tel.] v. a. To give produce (as fields of grain.) To yean or bear (young.) To give forth, emit (sound, or splendour.) ఈనగాచి నక్కలపాలుచేసినట్లు all one's care is thrown away. ఈనుగాడ్పు emitting radiance. నేలయీనినదిమొగము as though the earth calved.

ఈని *ini.* [Tel.] The stem or centric fibre in a leaf or feather. వేపయీనెలు withes or twigs of the margosa tree. **ఈనెగాజులు** *ini-gājulu.* A game played by girls.

ఈపి *īpi.* [Tel.] n. The dung of flies which is supposed to turn into nits. A nit. ఈపికట్టు a lump or mass of nits. ఈపి పెట్టిన fly blown.

ఈపె *īpe.* [Tel. ఈ+అమ్మ] pron. This woman, she. See ఆపె.

ఈప్స *īpsa.* [Skt.] n. Will, desire, volition. ఇచ్ఛ, కోర్క. **ఈప్సితము** *īpsitamu.* adj. Desired, hoped.

ఈబరి or **ఈబరి** *ībari.* [Tel.] adj. Useless, unprofitable. ఈబకొట్టు a ninny, a noodle. నిష్ప్రయోజకుడు.

ఈబిడ or **ఈబిడె** *ībiḍa.* [Tel. ఈ+బిడ్డ] pron. She, this woman.

ఈమిరి *īmiri.* [Tel.] n. Wet, moisture. తడి.

ఈమె *īme.* [Tel. ఈ+అమ్మ] pron. She, this woman.

ఈయన *īyana.* [Tel. ఈ+అన్న] pron. He, this person.

ఈర *īra.* [Tel.] n. The inner flesh, the core of the heart. A spindle or shank for winding thread. ఈరె.

ఈరకాడు (Vizag.) Same as విర్యంచుడు. (q. v.) **ఈరకట్టె** Same as విర్యపుకాలు. (q. v.)

ఈరతారా *īra-tārā.* [Tel.] n. Disorder. తారుమారు. adj. Disordered, confused. తారుమారైన. Here and there, this way and that. తీర్చగూడనిది, ఈరతారిది. హెచ్చుతక్కువలు, ఈవతారాలు more or less: some.

"అపుడుసమ్మెటకోలల సంరంభములు
వేరుకోలలదీటుల వీరతారయదులుపుల
వాహనంబులు మొదలుపడియె."

ఈరమి or **ఈరము** *īrami.* [Tel.] n. A bush, clump, bower. పొద, పొదరిల్లు. ఆ యీరమియందున behind the bush. **ఈరమి** or **ఈరము** *īrami.* adj. Thick. కరుకైన, దట్టమైన, సాంద్రమైన.

ఈరలు Same as ఇరలు.

ఈరలు *īralu.* [Tel.] You, yourselves. See ఈరు.

ఈరస or **ఈరసము** *īrasa.* [from Skt. ఈర్ష్య] n. Spite, malice, anger. ఈర్ష్య, కోపము, కోపము. **ఈరసించు** *īrasiṁchu.* v. i. To be angry, to get angry. కోపపడు; to hate. ద్వేషించు.

ఈరార *īrāra.* [Tel. ఈరు+ఆరు] n. Twice six, twelve.

ఈరిక *īrika.* [Tel. A sprout, shoot. మొలక. ఈరికలుకొను to sprout, to arise (as love).

ఈరితము *īritamu.* [Skt.] adj. Thrown out. ప్రేరణముడిచి. Uttered, said, told.

ఈరు for ఇవ్వరు. [Tel. from ఇవ్వు.] They do not give. See ఇవ్వు.

ఈరు *īru.* [Tel.] n. A nit. ఈ. **ఈరు** adj. Low, mean అల్పము, హీన రు. Slight, gentle. ఈరుకంఠము a low note, a gentle voice. హీనస్వరము. ఈరుచుడి gentle warmth. **ఈరుపెన** or **ఈర్పెన** *īrupena.* n. A comb for extracting nits or lice.

ఈరు *īru.* [Tel.] pron. for మీరు You.

ఈరుము or **ఈర్చు** *īrumu.* [Tel.] v. t. To remove nits from the hair with a comb.

ఈరువారు *īruvāru.* [Tel. ఈరు+వారు.] Same as ఆవిరువారు. See under ఆవిరుచుడు.

ఈరువు *īruvu.* [Tel.] n. Flesh, meat. ఎద్ది, మాంసము.

ఈరె *īre.* [Tel.] n. Thread. పడకచేనుచుట్టికీనిన మాట.

ఈరేడు *īreḍu.* [Tel.] n. Fourteen. A hurdle on which a corpse, &c, may be dragged.

ఈర్చు See ఈరుము.

ఈర్పెన See under ఈరు.

ఈర్మము *īrmamu.* [Skt.] n. A sore, a wound. పుండు.

ఈర్ష్య *irshya.* [Skt.] n. Spite, envy, ill will, malice, intolerance. ఓర్వకపోవడము. **ఈర్ష్యాళువు** *irshyāluvu.* n. An envious man. An intolerant person. ఉడుకుబోతు.

ఈల *ila.* [Tel.] n. Whistling. **ఈలకరుచు** *ilakarutsu.* v. n. To retain life, to set, or gnash the teeth. ఈలకరుచు. పండ్లు కట్టిగా కరుచుకొను. **ఈలగద్ద** *ila-gadda.* A vulture; a kind of hawk; a miser లోభి. **ఈలవేయు** *ila-veyu.* v. n. To whistle. **ఈలపురుగు** or **ఈలపోడి** *ila-purugu.* n. Moth. చిమ్మట.

ఈలా, ఈలాగు, ఈలాగున *ila.* [Tel.] adv. Thus, so, in this manner. **ఈలాటి,** *ilati.* Such as this.

ఈలుగు *ilugu.* [Tel. from ఏలుగు.] v. n. To die, perish. చచ్చు, నశించు.

ఈలువ *iluva.* [Tel.] n. Respectability, honour: character, faithfulness to a husband. పాతివ్రత్యము. Modesty. మానము, అభిమానము. Vasu. iii. 106. "ఈలువ గొండ్రు." (A. v. 74.) honourable women. Also, courage. ధైర్యము.

ఈవల *ivala.* [Tel.] n. This side. **ఈవలక్క** adv. Since, ఇటుపిమ్మట. **ఈవలావల** on this side and on that.

ఈవి or **ఈగి** *ivi.* [Tel. from ఇచ్చు.] n. Giving, liberality, a gift. **ఈవికాడు** or **ఈగికాడు** or **ఈవరి** *igi-kādu.* n. A liberal man. **ఈవిమాను** or **ఈగిమాను** *ivi-mānu.* n. A fabulous tree which gives everything one desires. కల్పవృక్షము.

ఈవిడ Same as ఈడిద.

ఈవు *īvu.* [Tel.] pron. Thou. See నీవు. The initial N. is here dropped.

ఈవు *ivu.* [Tel. for ఇయ్యవు from ఇచ్చు.] thou dost not give. A. iv. 125. **ఈవుత** or **ఈవుతన్** *ivuta.* May he bestow!

ఈశానము *īśānamu.* [Skt.] n. Light, brightness. వెలుగు, ప్రకాశము. **ఈశానుడు** *īśānuḍu.* n. Siva. **ఈశాన్యమూల** *īśānya-mūla.* n. The north-east.

ఈశిత *īśita.* [Skt.] n. Master, owner. ప్రభువు.

ఈశుడు *īśuḍu.* [Skt.] n. A king, a master. Siva. రాజు, శివుడు.

ఈశ్వరవేరు *īśvara-vēru.* [Skt.] n. The Indian birthwort (*Aristolochia Indica*) (Watts.)

ఈశ్వరి *īśvari.* n. The goddess Parvati, wife of Siva. **ఈశ్వరి** or **ఈశ్వరిచెట్టు** wormwood. నాగదమని. H. iv. 12. **ఈశ్వరుడు** *īśvaruḍu.* n. Lord, king, the supreme ruler of the universe: God A name of Siva, especially in a compound, when the image meant is a *linga*, as Visvesvara, Rameswara, &c.

ఈషణాము *īshaṇāmu.* [Skt.] n. Love, desire. **ఈషణాత్రయము** *īshaṇa-trayamu.* n. The three strongest affections of mankind, viz., దారేషణము, పుత్రేషణము, ప్రజ్ఞేషణము, love of one's wife, wealth, and child.

ఈషత్తు *īshattu.* [Skt.] adj. Slight, small, little, trifling. **ఈషత్భేదము** a slight difference. **ఈషత్** *īshat.* (used only in Skt. compounds) adv. Lightly, slightly, a little.

ఈషిక *īshika.* [Skt.] n. A reed for writing, a painter's bush, a pencil. The eyeball of an elephant.

ఈస or **ఈసకర్ర** *īsa.* [Tel.] n. The wooden cross beam of an anchor. లంగరుమొదట అడ్డముగానున్న కర్ర.

ఈసడము *īsaḍamu.* [Tel.] n. Blame. అపవాదము. **ఈసడించు** *īsaḍiṁchu.* v. a. & n. To hate, abhor, or dislike. To be angry with, to find fault with. రోసెడము, రోసించు, నిందించు. గులాబిపూలనీసడించు outblushing the roses. **ఈసడింపు** *īsaḍimpu.* n. Dislike, hatred. T. iv. 33.

ఈసపిట్ట *īsa-piṭṭa.* [Tel.] n. The porcupine fish (*Diodon hystrix*). It is nearly globular and is covered with prickles.

ఈసపోవు, ఈసరపోవు *isa-pōvu.* [Tel.] v. n. To pine, shrink. కుష్కించు. ఈసరపోకిక without omitting anything. రవంతైనా విడువక. "ననితల నూండ్చి వాలచుట్టికిక్ జనికురలిచ్చినవిగ్రంబీసరపోనిక ప్రాపసచ్చిన తెరం నునెసెంగి." HK. ii. 185.

ఈసు *isu.* [from Skt. ఈర్ష్య] n. Envy. Dislike, disgust, anger. ఈర్ష్య. "శూలంబు రాఘవుమీద బ్రయోగించిననలేండును పడుమున దానిదునియ్యలు సేసినవీసుంజెరిగిసూ్తై." భార. అర: vii. **ఈసుకాడు** *isukāḍu.* n. an envious man. ఈర్ష్యకుడు.

ఈహ *iha.* [Skt.] n. Wish, desire, inclination.

ఈహీ *ihi.* [Tel.] interj. Fie! ఛీ.

ఉ U

ఉ *u.* [Tel. In common writing the vowel ఉ is shaped like ఆ. Compare with this the Kanarese ಉ and the Skt. उ and Eng. U and W, all having the same origin.] The vowel U, as sounded in *put*, as in *no foot*. Many Telugu words use A or U at pleasure: particularly in the second syllable, thus: వాలుక or వాలిక, పూమ or పుమ, కిరణ or కిరణు, నదుక or నడుమ, అటుక or అటుక, తొలు or తొలుము, పలుకరించు or పలుకరించు. If one of these forms does not occur we must look for the word with the other spelling.

ఉ. In poetry denotes a stanza in the metre named ఉత్పలమాల. The character ఉ. in common business is used as a contraction for ఉత్తరము an answer, as ప్ర. means a question.

ఉంకించు *unkintsu.* [Tel.] v. n. To try, to attempt. ప్రయత్నించు. "ఉరిపోకెక్కై యుం కించెయొకపె" "కసకాంతి తెనుకేర చెంకించి నుంకించి." T. ii, 101. To start, as in surprise. ఉలికిపడు.

ఉంకు *unku.* [Tel.] v. i. To fly. ఎగురు. **ఉంకు** n. Consent. సమ్మతి.

ఉంగుటుంగరము *unku-ṭ-ungaramu.* [Tel. from ఉంకుట+ఉంగరము.] A wedding ring. H. iv. 201. వధూవరులకు పెండ్లిసమీపకాలమున కిష్టపడి ఇండ్లారుల కిచ్చుకొనే ఉంగరము.

ఉంగువ *unkuva.* [Tel.] n. A pledge; money given to the parents of a bride "originally as a purchase price." ఉల్లిదు కన్యకొరకై మామకిచ్చు ప్రస్వాము, కల్యము.

ఉంగ Same as ఉన్గ. q. v.

ఉంగరము or **ఉంగ్రము** *ungaramu.* [Tel.] n. A ring, a finger ring. ఉంగరాలవేలు the ring finger, or fourth finger. అనామిక.

ఉంగిడి *ungiḍi.* [Tel.] n. A disease amongst cattle arising from their grazing on the sprouts of బొగ్గిళ్ళు, నాపసేను and అముడి పూతలు, as in England they are injured by eating clover.

ఉంగుటము *unguṭamu.* [from Skt. అంగుష్ఠము] n. The thumb. బొటనవ్రేలు.

ఉంచు *untsu.* [Tel. Causal of ఉండు] v. t. To place, put, set, lay, let be, keep, deposit, preserve, reserve. ఈ మాటలు ఆపై ఉంచు leave off these assertions. మనసులోనుంచు to bear in mind, రేమరి నీవు ఉంచరాదని you must not forget me: **ఉంచుకోను** *untsu-konu.* To keep for himself. To keep a mistress. To entertain in service.

ఉంఛము *unchhamu.* [Skt.] n. Gleanings. To live by gleaning corn in the fields, ధాన్యమేమొకొని బ్రతుకుట. Extreme poverty లేక బ్రతుకు. **ఉంఛవృత్తి** *unchha-vritti.* Living on alms. పేద బ్రతుకు.

ఉంట *uṇṭa.* [Tel.] n. Contraction of ఉండుట q. v. చెప్పలాకుంట being unable to tell. Also, a ball. ఉండ. **ఉంటగాలము** a fish hook to which a ball of lead is tied. సీసపుగుండుకట్టిన గాలము.

ఉండ *uṇḍa.* [Tel.] n. A lump, a ball, a pellet, a pill or bolus. adj. Round. గుండ్రని. **ఉండకోల** *uṇḍa-kōla.* n. A rod, a staff. చేతికర్ర. **ఉండచిట్లువేయు** *uṇḍa-chiṭlu-vēyu.*

v. n. To ballot. ఉండమూలు *undamūlu*. n. A ball of thread. See ఉండ్రాయి. ఉండవిల్లు *unḍa-villu*. n. A pellet-bow.

ఉండమి *undami*. [Tel. negative noun from ఉండు.] n. Absence: non-existence. లేమి, ఉండకపోవుట.

ఉండి *undi*. [Tel. from ఉండు] Past pll of ఉండు. (An affix) by, through or from మొదలుకొని. బహుకాలముండి from a long time. n. A poor's box. ఉండి or కూండి. (q. v.)

ఉండు *unḍu*. [Tel.] v. n. To be, exist, live. 2. To reside, dwell. 3. To remain, stop, stay. 4. To last, endure, continue. 5. To keep still, stay quiet; 6. To wait. To stand over, remain as a surplus. ఉండిపోవు, శేషించు. 7. To have. నాకు భార్య ఉండగా as I have a wife. "కనకము ఉన్నవాడు" he who possesses gold.—8. To keep a feast. విజయదశమి ఉండినారు they kept the Vijaya Dasami feast. ఉన్న మాటయిది this is the fact. ఉన్నరూపు the true form, the reality. నేను అక్కడ పది దినములుంటిని I remained there ten days, వాడు (ఇంట్లో) ఉన్నాడా is he at home? మీ తండ్రి బాగా ఉన్నాడా is your father well? ఉన్నట్టుండి suddenly, just as they were. ఉన్నారు they are; రేపుదాక ఉంటారా will they remain till to-morrow? అక్కడ ఉన్నారా are they there?

ఉండ్ర or ఉండ్రస *unḍra*. [Tel.] n. The white Mimosa tree. తెల్లనండ్ర.

ఉండ్రకంప *unḍra-kampa*. [Tel.] n. A bush with thorns.

ఉండ్రము *unḍramu*. [Tel.] n. A hall. adj. Round. plu. ఉండ్రములు same as ఉండ్రాళ్లు. See ఉండ్రాయి.

ఉండ్రాయి *unḍrāyi*. [Tel. ఉండ+రాయి] n. A ball of rice flour boiled in steam. ఉప్పునపిండిని ఉండలుగాచేసి వండినభక్ష్యము. ఉండ్రములు, ఉండ్రాలు, ఉండ్రాళ్లు *unḍrāḷlu*. n. Cakes offered to the gods and particularly to Ganesa. ఉండ్రాళ్లపండుగ or ఉండ్రాళ్లశ్రద్ధ a feast kept by women who pay their vows by such offerings.

ఉంపడము *umpaḍamu*. [Tel. from ఉంచు] n. Keeping. వాని ఉంపడములోనున్న భోగముది the dancing woman kept by him. ఉంపుడు *umpuḍu*. adj. Kept.

ఉంబ *umba*. [Tel. an imitative word.] n. The lowing of oxen.

ఉంబళము, ఉంబళి or ఉంబళికె *umbaḷamu*. [Tel.] adj. Free from taxation. ఈనాముకైన, మన్నలేని. ఉంబళ్ళగ్రామము a village free of rent. జాగీరుగ్రామము.

ఉంభనము *umbhanamu*. [Skt.] n. Sinking, depressing. A. iii. 75. నుంచుడము. Filling, నింపుట. ఉంభితము *umbhitamu*. adj. Filled. నింపబడిన.

ఉక్క *ukka*. [Tel. from ఉడుకు.] n. Heat, closeness. ఉష్ణ.

ఉక్కడగు See under ఉక్కు.

ఉక్కడము *ukkaḍamu*. [Tel. from ఉడుకుడము] adj. Much, great. గొప్ప. ఉక్కడీడు *ukkaḍiḍu*. n. A brave man. బంటు, శూరుడు.

ఉక్కణము *ukkaṇamu*. [Tel.] n. A watch, guard. కావలి, రక్షణము.

ఉక్కరి and ఉక్కరు See under ఉక్కు.

ఉక్కలుడు *ukkaluḍu*. [Tel.] adj. Eager, earnest. దురంధరుడు, ఆసక్తిగలవాడు.

ఉక్కళము *ukkaḷamu*. [Tel.] n. The vanguard, pickets round a camp. A principal or royal road near a city. పట్టణసమీప రాజమార్గము.

ఉక్కిరిబిక్కిరి *ukkiri-bikkiri*. [Tel.] adj. Close, suffocating, oppressive. ఊపిరి రుగని.

ఉక్కివము *ukkivamu*. [Tel.] n. Baseness, vileness, cunning, cruelty. కపటము, కుత్సితము. adj. Vile, base. క్రూర. ఉక్కివుడు *ukkivuḍu*. n. A cunning man, a wretch కపటులలోవాడు.

ఉక్కిస or ఉక్కిసము *ukkisa.* [Tel.] n. Asthma, gasping for breath. ఊబ్బసము, ఎగ ఊపిరి, కాసము. Dry cough. పొడదగ్గు.

ఉక్కిడు *ukkiḍu.* [Tel. ఉక్కు+ఈడు] n. A stubborn man. మూర్ఖుడు.

ఉక్కు *ukku.* [Tel.] v. i To die, to be crushed. చచ్చు, నలగు.

ఉక్కు *ukku.* [Tel.] n. Steel. Strength, courage, pride, vigour, potency. అయస్సారము, బలము, శౌర్యము. Steadiness. స్థైర్యము. తెలక ఉక్కు. A very tough sort of steel. R. v. 197. ఉక్కుతీగె *ukku-tige.* n. Steel wire. ఉక్కుతునక or ఉక్కుమూక్కు *ukku-tunaka.* n. A bit of steel, a brave, sharp or active man. ఉక్కుముఖి *ukku-mukhi.* n. The crimson crested barbet, or coppersmith bird, *Xantholoema haemacteocphala.* (F.B.I.) ఉక్కుసున్నము *ukku-sunnamu.* n. Ashes of calcined iron, scoriæ, calx. ఉక్కుడగించు or ఉక్కుడుము *ukkuḍagiṁsu.* v. n. To crush one's pride, to humble: to dishearten. ఉక్కుడుగు *ukkuḍugu.* (ఉక్కు+అడుగు) v. To sink or faint. To be disheartened. ఉక్కుడి *ukkuḍi.* (ఉక్కు+అడి) A man, a hero. శూరుడు, ధీరుడు. ఉక్కుడు *ukkuḍu.* (ఉక్కు+అడు) v. n. To ebb (as strength), to be exhausted, to faint. To lose one's vigour. ఉక్కుపడి. To die. చచ్చు. ఉక్కుడి having lost vigor. సామర్థ్యము లేకపోయి. ఉక్కుమడుగు *ukku-maḍugu.* v. i. To lose vigor. To die. ఉక్కుమడుపు to kill.

ఉక్కెడ *ukkeḍa* [Tel.] n. An oblong ball of thread for a spindle.

ఉక్కెర *ukkera.* [Tel.] n. A maccaroon, or sugar cake.

ఉక్తము *uktamu.* [Skt.] adj. Spoken, said, uttered. ఉక్తి *ukti.* n. Speech, speaking, a word, an expression.

ఉక్షము *ukshamu.* [Skt.] n. An ox. ఎద్దు.

ఉగము *ugamu.* [Tel.] n. Life. ఆయువు. Bhâg. i.

ఉగాది *ugâdi.* [Skt. యుగాది] n. The Telugu New Year's day. చాంద్రాయణ సంవత్సరాది.

ఉగ్గ *ugga.* [Tel.] adj. Tight, fast. ఉగ్గపట్టు *ugga-paṭṭu.* v. n. To determine. నిశ్చయించు. Kalah. iii. 122. ఉగ్గపోసికోపు *ugga-posikonu.* v. a. To resolve. నిశ్చయించుకొను.

ఉగ్గడించు *uggaḍiṁsu.* [Tel.] v. a. To sound. మ్రోగు, శబ్దించు. To use, to utter (language or expression.) To remember, bring to mind. To mention, speak of. వచించు To calculate in the head without writing. To utter notes: to trill or harmonize. M. XII. vi. 368. T. iii. 332. ఉగ్గడింపు or ఉగ్గళింపు *uggaḍimpu.* n. Eloquence, voice, argument. ఉగ్గడువు *uggaḍuvu.* adj. Much, great. మిక్కిలి, అధికము.

ఉగ్గము *uggamu.* [Tel.] n. A cord or suspender attached to any thing for the purpose of carrying it about. చేతతో పట్టుకొనిపోవుటను వీలుగుండ్లుగా చెండులు మొదలనువానికి కట్టే తాడు.

ఉగ్గళించు Same as ఉగ్గడించు.

ఉగ్గాడు *ugg-aḍu.* [Tel.] n. To tread to pieces, destroy. పాడుచేయు.

ఉగ్గించు *uggiṁsu.* [Tel.] v. a. To weave closely so as to be without any interstices between the threads either of the woof or warp. Also, to flatter. భూషించు.

ఉగ్గు *uggu.* [Tel.] n. A mixture of castor oil and breastmilk given to infants. A wrinkle or plait in cloth. ముడత. Confusion. ఉగ్గుపడు *uggu-paḍu.* v. i. To form into a fold. ముడతపడు. ఉగ్గులుపారు *uggulu-pâru.* v. n. To run into a knot in spinning or twisting, to be entangled, to run into wrinkles. మెలిపడు. To be confused or confounded.

ఉగ్గుడు *ugguḍu.* [Tel.] n. Distance. Respect. మేర, మర్యాద.

ఉగ్గె *uggeḍi.* [Tel.] n. A woman. స్త్రీ.

ఉగ్రము *ugramu.* [Skt.] adj. Fearful. Angry, wrathful, fierce, furious, violent, cruel. ఉగ్రము or ఉగ్రత n. Fierceness.

ఉగ్రాక్షుడు *ugr-akshudu.* n. The 'Fierce-eyed,' an epithet of the god Siva. ఉగ్రుడు *ugrudu.* n. A fearful or fierce man. భయంకరుడు.

ఉగ్రాణము *ugraṇamu.* [Tel.] n. A store house: a pantry, a treasury. ఉగ్రాణపు వాడు, ఉగ్రాణి, ఉగ్రాణికుడు a steward, a butler, a storekeeper, a treasurer.

ఉచితము *uchitamu.* [Skt.] adj. Proper, agreeable. Free, gratis, for charity. ఉచితముగా *uchitamu-gā.* adv. Freely, as a gift, of one's own pleasure, without money or price.

ఉచ్చండము *uchchaṇḍamu.* [Skt.] adj. Quick, hasty, sudden in temper. ఉచ్చండుడు=క్షిప్రకోపుడు.

ఉచ్చము *uchchamu.* [Skt.] adj. Vertical, high, tall. ఉన్నతము. పొడపు. ఉచ్చము n. The zenith, the meredian, the vertical point in the sky.

ఉచ్చయము *uchchayamu.* [Skt.] n. A crowd. A knot formed of a woman's cloth in front. పోకముడి. ఆడుదానిబొడకట్టుముడి.

ఉచ్చరించు *uchchariṅchu.* [Skt.] v. a. To pronounce, articulate, recite, say. చెప్పు. ఉచ్చారణ or ఉచ్చారణము *uchchāraṇa* n. Pronunciation, utterance, recitation.

ఉచ్చాటనము *uchchāṭanamu.* [Skt.] n. Routing, driving away. ఉచ్చాటనము చేయు *uchchāṭanamu-chēyu.* v. To exorcise, drive out (evil spirits.)

ఉచ్చావచము *uchcha-vachamu.* [Skt.] adj. Diverse: not of one sort, in all sorts of ways. బహుప్రకారములుగలిసి, అన్నివిధాలను. ఉచ్చావచముగా *uchcha-vachamu-gā.* adv. Up and down, high and low. నన్ను ఉచ్చావచముగా తిట్టినాడు he called me all sorts of names.

ఉచ్చి *uchchi.* [Tel.] n. The crown or top of the head. మాడ, బ్రహ్మరంధ్రము. దానికి ఉచ్చి కాకరది she is suffering from the evil (imagined to be) caused by letting the nipple touch the top of her child's head.

ఉచ్చింత or ఉచ్చిగి *uchchinta.* [Tel.] n. The gigantic swallowwort: a large kind of calotropis. HK. iii. 70. అర్క=కాకము. Rox. i. 571.

ఉచ్చిచ్చిరే or ఉచ్చిరే *uchchichchire.* [Tel.] Hey! hiss! a word used in setting a dog on to fight. BD. vii. 55.

ఉచ్చైశ్శ్రవము *uchchaiśravamu.* n. Name of the horse of Indra.

ఉచ్చుకరించు *utsu-kariṅchu.* [Tel.] v. i. To cry shame (అవమానముతో) ఉచుక్కనుట. ఉచుక్కు *utsukku.* n. An onomatopoeic word imitating the sound ఉచుక్.

ఉచ్చ *utsa.* [Tel.] n. Urine. కాలుమడి, మూత్రము. ఉచ్చపోయు *utsa-pōyu.* v. n. To make water. ఉచ్చబుడ్డ *utsa-buḍḍa.* The bladder. నీరుతిత్తి.

ఉచ్చమల్లి *utsa-malli.* [Tel.] n. A naked or low woman. A jade, a slut.

ఉచ్చె *utse.* [Tel.] n. A slip-knot, a noose, a halter. ఉరి.

ఉచ్చె *utse.* [Tel.] v. n. To rush. దూను. v. i. To go, to enter. To send. To drive away. "ఉచ్చె చ్చెవు" he cried avaunt.

ఉచ్ఛిష్టము *uchchhishṭamu.* [Skt.] adj. & n. Spittle, the leavings or fragments of the table. ఎంగిలి. మధూచ్ఛిష్టము a bee's leavings, i. e., wax.

ఉచ్ఛూనము *uchchhūnamu* [Skt.] adj. Swollen, turgid, close, దట్టము.

ఉచ్ఛృంఖలము *uch-chhṛuṅkhalamu.* [Skt.] adj. Self-willed, perverse, unrestrained. ఆడ్డములేని.

ఉచ్ఛ్రయము or ఉచ్ఛ్రాయము *uch-chhrayamu.* [Skt.] n. Height, the highest point: exaltation. అత్యున్నతుడు పతనమౌ తాడు. Great exaltation leads to downfall.

ఉచ్ఛ్వసితము *uchchhvasitamu.* [Skt.] n. Breathing, Dasav. VII. 91. ఉచ్ఛ్వాసము *uchchhvāsamu.* n. Breath, a breathing

sigh. ఎగఉసురి. ఉచ్ఛ్వాసనిరోధము *uchchhvāsa-nirōdhamu*. n. A stoppage of the breath from stitch or other bodily pain. ఊపిరికుట్టు.

ఉజ్జయిని *ujjayini*. [Tel.] n. Ujjain or Oojein in Malwa.

ఉజ్జి *ujji*. [Tel.] n. A match, a rival. ఉడ్డి.

ఉజ్జీవనము *ujjīvanamu*. [Skt. ఉత్ + జీవనము] n. Animating, inspiring with life. Revival. జీవనము, బ్రతుకు. ఉజ్జీవించు *ujjīvintsu*. v. n. To live. జీవించు.

ఉజ్జృంభితము *ujjrimbhitamu*. [Skt.] adj. Bursting forth, betrayed, manifested, as any passion.

ఉజ్వలము *ujvalamu*. [Skt.] adj. Radiant, splendid. వెలుగుచు.

ఉజ్జాడ *uzāda*. [H.] adj. Depopulated, waste, deserted. చెడ్డది. ఆ గ్రామము ఉజ్జాడైనది the village was depopulated.

ఉజ్జేరుబోడ *uzja-bōda*. [H.] n. Starboard. కుడిపక్క. (a sea phrase).

ఉజ్జె *uzza*. [Tel.] n. A guess, estimate. ఊహ. ఉజ్జెగొను *uzza-gonu*. v. t. To guess. ఊహించు.

ఉజ్జెగించు *uzza-gintsu*. [Tel.] v. n. To cease from, lay aside, leave, abandon, desist from. పూచి పుట్ట. "ఆర్మిలయు మజ్జెగించి పన్నుదమున నన్నుఁ జొల్లాడుము." ఉజ్జెగిల్లు *uzza-gillu*. v. i. To avoid, to pass. విడుచు, తొలగు, పోవు.

ఉజ్జెనము *uzzanamu*. [Tel.] n. The act of giving up, abandonment. విడుపు. ఉజ్జెనచేయు *uzzana-chēyu*. v. t. To give up, విడుచు.

ఉజ్జెయించు *uzzāyintsu*. [Tel. from ఉజ్జె.] v. i. To guess. ఊహించు. ఉజ్జేయింపు *uzzāyimpu*. n. Conjecture, guess, estimate.

ఉజ్జేవకల్లు *uzzeva-kallu*. [Tel.] n. Pumice stone. A stone thrown up by a volcano.

ఉజ్ఝిత *ujjhita*. [Skt.] adj Left, abandoned.

ఉటంకము *utankamu*. [Tel.] n. Summing up, a summary. టూకి, సంగ్రహము. ఉటంకి *utanki*. adj. Clever, active, ready, nimble, brief. ఉటంకించు *utankintsu*. v. a. To note, make a note or abstract of; to note down as a memorandum. To state, cite. To sum up or abstract. ఉటంకితపము *utanki-tanamu*. n. Vivacity, briskness.

ఉటజము *utajamu*. [Skt.] n. A hermitage: a cell formed of leaves. పర్ణశాల, ఆకుటిల్లు, ర్షిల్లు.

ఉట్టి *utti*. [Tel. plu. ఉట్లు.] n. A fibrous network sling, in which pots, &c., are suspended from the beams of the house. కడుపులోయిలు దినుక నుట్టెకనుగొనేల why long for little things after losing the *greater*? ఉట్లూడుపడి నచ్చినది it came down by the run, it fell down flat. చింతపండులోపల్కి-ఉట్లు the fibres inside a ripe tamarind.

ఉట్టిచీల *utti-chīla*. [Tel.] n. A rivet. చెక్కు కొనలందును తెలగల చీల.

ఉట్టిపడు *utti-paḍu*. [Tel.] v. n. To start forth. To be manifested, as a passion. ఉబ్బిపొంగి కలును, ఉప్పొంగుచుండు.

ఉట్టు *uttu*. [Tel.] n. Salt land; land fit for the manufacture of salt. ఉప్పుపుట్టి, ఉప్పు కుదిరి. ఉట్టు *uttu*. [for పుట్టు] v. n. To be born. To flow. కారు, ప్రవించు.

ఉత్తవడియము *utta vaḍiyamu*. [Tel.] n. A rich dish, a kind of *pilau* of rice and spices. మాసిపోయిన ఉత్తవడియమును గోల్లోడిసికొన్నాడు he took that man's property as quietly as he would have eaten his dinner.

ఉట్లపండ్గ or ఉట్లపండుగ A feast. See ఉట్టి and పెద్ద.

ఉట్లబొడ్డి or బొడ్డి *utla-boḍḍi*. [Tel.] n. A certain plant.

ఉఠాణీ *uṭhaṇi.* [Mahr.] adj. Great, high. గొప్ప, ఎత్తైన, ఉన్నతము.

ఉఠాఉఠి or వఁఠా వఁఠి *uṭhā-huṭhi.* [H.] n. Hastiness. ఆతిత్వర. ఉఠాఉఠిమీద వచ్చు a forced march. ఉఠాఉఠిగా వచ్చిరి they arrived in a great hurry.

ఉడత same as ఉడుత.

ఉడవ *uḍava.* [Tel.] n. A sort of fish, *Gerres mentosus,* a species of Zues. Russel, plate 67.

ఉడాయించు *uḍāyiṁchu.* [H.] v. i. To run away.

ఉడికించు, ఉడికిలు See under ఉడుకు.

ఉడిగము Same as ఊడిగము. q. v.

ఉడిపోవు or ఉడిపోవు Same as ఉడుగు.

ఉడుకాడు *uḍu-kāḍu.* [Tel.] v. t. To plague, tease, chafe. ఉడికించు.

ఉడుకు *uḍuku.* [Tel.] v. n. To boil, to bubble with heat, to seethe. To be hot, feverish from heat, to boil with rage. ఉడుకు *uḍuku.* n. Boiling, ebullition, bubbling, heat. తాపము. ఉడుకు *uḍuku* adj. Hot. ఉడుకుబోతు *uḍuku-bōtu.* [Tel. ఉడుకు+పోతు] n. An envious wretch ఓర్వ లేనివాడు, ఈర్ష్యాళువు. ఉడికించు *uḍikiṁchu.* v. t. To cause to boil, to debase, disgrace. To displease, offend, annoy. కొన్నించు, బాధించు

"నిర్జరయువనాలోలుఁడై
మత్తకుంభినుల్లోకంబు నుడికించిరని
ర్వృతులను వారుతులకు."

M. V. ii. 81.

ఉడికించు *uḍikiṁchu.* v. t. To irritate, to make one's blood boil. To distress or hurt one's feelings, to annoy. ఉడికిలు *uḍikilu.* v. n. To feel sore or hurt, to be annoyed. ఉడికిలుపాటుచేయు.

ఉడుకుడ See under ఉడుకు.

ఉడుగర *uḍugara.* [Tel.] n. A gift, a present, any present given to a bride or bridegroom during the celebration of their marriage. A. vi. 190.—కట్నము, కానుక. "గంధర్వులంతయుడుగరల్ దయకొనిరి" N. ii. 126.

"కలకాంధవులాపనిరవుడు కాంచనభూషలు
చీరలుసరిచతికింబొలికినిడుంగరలుముదము
పాదలనందిక." Swa. v. 120.

ఉడుగు *uḍugu.* [Tel.] v. n. To fall away, grow thin, lean or emaciated, decrease, to be cast off, to be removed as a stone or chain: to be exhausted. To pause, halt, stop. To cease, abate, leave, quit, or relinquish anger. To cease or depart as desire. To be shaken (as a resolution.) M. H. ii. 126. కానుపు ఉడిగక breeding has ceased. ఉడుగక ceaselessly, incessantly, without intermission. ఉడుగక, ఉడుపుడ *uḍukuva.* [Tel. ఉడుగు+కువ] n. Cessation. Rest. ఊట, ఉపశమనము. ఉడిగించు *uḍigiṁchu.* [Tel. causative of ఉడుగు] v. a. To weaken, to lower or starve. To loosen. To turn out, cause to leave, &c., to check, stop, bridle. To remove, do away with. పోగొట్టు.

ఉడుత or ఉడత *uḍuta.* [Tel.] n. A squirrel. ఉడుతభక్తి the squirrel's devotion. Kuchelo. i. 130 (When Rāma was building his bridge between Ceylon and the mainland, the squirrel came to lend his little aid: Rama in approbation stroked the squirrel down the back, which accounts for the white marks seen upon it.)

ఉడుపుకుక్క *uḍupa-kukka.* [Tel. ఉడుము+కుక్క] n. A hound that hunts after iguanos. Swa. iv. 78.

ఉడుపము *uḍupamu.* [Skt.] n. A float or raft. తెప్ప.

ఉడుపు *uḍupu.* [Tel.] n. A suit of clothes; a dress.

ఉడుపు *uḍupu.* [Tel. causative of ఉడుగు] v. a. To efface, to turn out, to do away with, to wipe away, remove. To leave, to stop or cease. ఉడుగజేయు, ఉడిగించు.

ఉడుపుష్పము *uḍu-puṣhpamu.* [Skt.] n. The scentless china rose. *Hibiscus Sinensis.* అరోకము, చాపము.

ఉడుము *uḍumu.* [Tel.] n. The iguana గోధ, గోధిక. ఉడుంపిల్ల the young iguana. ఉడుముపోయినా చెయ్యి వదిలించుకొని రావ లెను. if you catch an iguana, you are lucky if you get your hand off it.

ఉడువు another form of ఉడుము. (q. v.)

ఉడువు *uḍuvu.* [Skt.] n. A lunar mansion, a star. నక్షత్రము. **ఉడుపతి** or **ఉడుపుడు** *uḍu-pati* n. The lord of the stars, i. e., the moon. చంద్రుడు. **ఉడుగణము** *uḍu-gaṇamu.* n. A constellation. **ఉడుపథి.** The heavens. **ఉడుతతి** *uḍu-tati.* n. The constellations. **ఉడ్వధిపుడు** *uḍvadhipuḍu.* n. The moon, as prince of the stars.

ఉడుసర *uḍu-sara.* [Tel.] n. A kind of plant. వాయువి.

ఉడ్డ or **ఉడ్డో** *uḍḍa.* [Tel.] n. Four, a parcel or pack of four, వాలము; an assemblage or collection, a heap or pile. రాశి. **ఉడ్డో చేయు** *uḍḍā-chēyu.* v. a. To collect in a heap or crowd.

ఉడ్డాడించు *uḍḍāḍintsu.* [Tel. causative of ఉడ్డాను] v. t. To palter, play backwards and forwards. Satyab. i. 114. **ఉడ్డాడు** *uḍḍāḍu.* v. i. To be confounded, to be confused. కలతపడు.

ఉడ్డీనము *uḍḍīnamu.* [Skt.] n. Flying, soaring. ఎగరుట.

ఉడ్డుకుడుచు *uḍḍu-kuḍutsu* [Tel.] v. n. To be out of breath, to be suffocated. To be at one's wits' end. ఊపిరి తిప్పుకోనివేక బాధపడు. చన్నీళ్లు నీళ్లనలికి ప్రాణములు ఉడ్డుకుడిచినవి the coldness of the water took away my breath. పిల్ల పాలుడ్డుకుడిచి నది the infant was choked with milk.

ఉణుజు *uṇuju.* [Tel.] n. A kind of fish.

ఉతక *utaka.* [Tel.] n. The pivot under a door. ఉతకతెప్పు to lift a door off its hinges. See ఉత్తరాసి.

ఉతుకు *utuku.* [Tel.] v. n. To wash, as cloth. ఉతుకు, To thrash. ఉతకడానికేసుకు to send clothes to be washed. **ఉతికించు** *utikintsu.* (Causal of ఉతుకు.) v. To get washed.

ఉత్కంఠ *ut-kaṇṭha.* [Skt.] n. Great eagerness. తహతహ, వేగిరపాటు.

ఉత్కటము *utkaṭamu.* [Skt.] adj. Abundant, excessive. అధికమైన.

ఉత్కరము *utkaramu.* [Skt.] n. A mass or heap. సమూహము, రాశి. మానవోత్కరములు crowds of men.

ఉత్కర్షము *utkarshamu.* [Skt.] n. Excellence, superiority. శ్రేష్ఠత, మేలు.

ఉత్కలము *utkalamu.* [Skt.] n. The country of Orissa.

ఉత్కలిక *ut-kalika.* [Skt.] n. Desire, longing. కోరిక, ఉత్కంఠ. **ఉత్కలుడు** *utkaḷuḍu.* n. An eager or clever man దురంధరుడు, విచక్షణుడు.

ఉత్కలితము *ut-kalitamu.* [Skt.] n. Geometric progression. కలిత మనగా arithmetical progression.

ఉత్కారము *ut-karamu.* [Skt.] n. Winnowing ధాన్యమును తూర్పార్చుట.

ఉత్కృష్టము *ut-kṛishṭamu.* [Skt.] adj. Superior, great, fine, grand. శ్రేష్ఠము, శ్రేష్ఠము. ఉత్కృష్టపదవి good fortune, high station. శ్రేష్ఠపదవి. ఉత్కృష్టమైన బాధ. terrible suffering.

ఉత్కోచము *utkōchamu.* [Skt.] n. A bribe. లంచము.

ఉత్క్రమణము *ut-kramaṇamu.* [Skt.] n. Going up; setting out. మీరిపోవుట. ప్రాణోత్క్రమణసమయంలో at the moment the soul leaves the body.

ఉత్క్రోశము *ut-krōśamu.* [Skt.] n. The ospray, or sea eagle.

ఉత్క్షిప్తము *ut-kshiptamu.* adj. That which is thrown up. ఎగిరవుడిన. **ఉత్క్షేపము** *ut-kshēpamu.* n. Throwing up in fragments. ఎగిరవుట.

ఉత్త *utta.* [Tel.] adj. Empty, mere, bare, plain, actual, just, simple; idle, naked, vain, useless, in jest, not serious, not in earnest, false. ఉత్తమ్మీదు on common occasions, in general. ఉత్తదొంగతనం actual theft. ఉత్తగుర్రము a horse without a rider. ఉత్తవాళ్ళు persons not involved or concerned in a matter. ఇచ్చినప్పుడు ఉంటివా ఉత్తప్పుడు ఉంటివా were you present when he gave it, or *at some other time?*

ఉత్తండములు, ఉత్తండాలు *uttaṇḍamulu.* [Tel.] n. plu. A sort of gold necklace, worn by women.

ఉత్తంభితము *ut-tambhitamu.* [Skt.] adj. Planted, set. పాతుకొన్న, పాతుకొనిన. Lengthened పాతికొనుట. Vasu. vi. 137.

ఉత్తంసము *uttaṁsamu.* [Skt.] n. An earring: a tire or tiara. పూవన్ను, సిగపంది. **ఉత్తంసితము** *uttaṁsitamu.* adj. Set or worn as a crown. **ఉత్తంసుడు** *uttaṁsuḍu.* n. The chief or noblest man.

ఉత్తప్తము *ut-taptamu.* [Skt. ఉత్ + తప్తము] adj. Dried. n. Dried flesh.

ఉత్తమ *ut-tama.* [Skt.] n. An excellent good woman.

ఉత్తముడు *ut-tamuḍu.* [Skt.] adj. Excellent, best, virtuous, chief, principal, first. ఉత్తమపురుషము (in gram. lit. ఉత్తమ=last), the first person. **ఉత్తమర్ణుడు** *ut-tamarṇuḍu.* [Skt. ఉత్తమ + ఋణము] n. A creditor. అప్పిచ్చినవాడు. **ఉత్తమాంగము** *ut-tamāṅgamu.* [Skt. అంగము] n. The principal member, i. e., the head. **ఉత్తముడు** *ut-tamuḍu.* A most excellent man. **ఉత్తమోత్తముడు** *ut-tamōt-tamuḍu* [Skt. ఉత్తమ+ఉత్తము] adj. Superlative, best, excellent.

ఉత్తర *ut-tara.* [Skt.] n. The 12th lunar mansion. The daughter of the King of Virāṭa. **ఉత్తరాభాద్ర** the 26th mansion.

ఉత్తరంగము *uttar-aṅgamu.* [Skt.] n. An arch over the door frame. గడపమీది కమ్మి.

ఉత్తరక్రియ *uttara-kriya.* [Skt.] n. A funeral rite, obsequies. చచ్చిపోయినవారికి చేయవలసిన ఆపరక్రియలు.

ఉత్తరణము *ut-taraṇamu.* [Skt.] n. Passing, crossing. దాటుట.

ఉత్తరము *utt-aramu.* [Skt.] n. An answer, a reply. A letter or epistle. The north. A command. **ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు** letter and reply, correspondence. **ప్రశ్నోత్తరములు** question and answer. **ఉత్తర భూమి** the northern division of the country. **ఉత్తరాది** *ut-taradi.* n. The north, northern. **ఉత్తరాదిదేశము** the north country. **ఉత్తరాయణము** *uttarāyaṇamu.* [from ఉత్తర the north and అయనము going.] n. The sun's progress to the north of the equator, the period of the year during which the sun is north of the equator, the summer solstice.

ఉత్తరము *uttaramu.* [Skt.] adj. Secondary, subsequent, following after. మీదివి. **ఉత్తర కాండము** the sequel or supplement. **ఉత్తర రామాయణము** the sequel to the Rāmāyaṇa. **ఉత్తరసాధనము** a further means. **ఉత్తరసాక్షి** a subscribing witness. **సాక్షులలోపలసాక్షి. ఉత్తరపక్షము** the party who support the affirmative. Also, the affirmative proposition **సిద్ధాంతము**, the party in opposition being called **ప్రతిపక్షము**; the hypothesis or affirmative proposition, the second part or deduction from an argument. **ఉత్తరార్ధము** the second half of an argument being the demonstration or exemplification of the **పూర్వార్ధము** or assertion first made. **ఉత్తరోత్తర** adv. Ever after, at any future time, hereafter, in course of time, gradually.

ఉత్తరవాదము *uttara-vādamu.* [Skt.] n. Responsibility, security. **ఉత్తరవాదమునకు యము** to hold one responsible. **ఉత్తరవాది** *uttara-vādi.* n. One who is responsible or answerable. A respondent or defendant, a security. **ఉత్తరసభ** *uttara-sabha.* n. An ulterior or superior court.

ఉత్తరాషాఢ *uttarāshaḍha.* [Skt.] n. The 21st of the lunar mansions.

ఉత్తరాసంగము *uttarāsangamu.* [Skt.] n. A cloak: an upper or outer garment. ఉత్తరీయము.

ఉత్తరాసి *uttarāsi.* [Tel.] n. A hole in the lintel and sill or below the doorway, in which are inserted the pivots upon which the door turns. తలుపుతిరిగే కూసము.

ఉత్తరింతు *uttarintsu.* [Tel.] v. a. To cross or pass over. To amputate: to divide cloth into separate pieces, to refund, repay, restore. ఉత్తారకుడు *uttārakuḍu.* n. One who helps one to cross. A saviour, a deliverer. దాటించువాడు, రక్షకుడు.

ఉత్తరిగ *uttariga.* [Tel.] n. A kind of necklace. ఒకవిధమైన సరము.

"ఆణిపుటుత్తరిగలు
అలరుచిరగజ్జియలు." H. v. 404.

ఉత్తరీయము *uttarīyamu.* [Skt.] n. A cloak, an upper garment. పై బట్ట.

ఉత్తరుడు *uttaruḍu.* [Skt.] n. Name of the son of Virāṭa (See Bhārata). ఉత్తరకుమార ప్రల్లాపాలు vain bragging like that of ఉత్తరుడు. ఉత్తరకుమార ప్రల్లాపాలు పలుకువాడు he is a mere braggart.

ఉత్తరువు *uttaruvu.* [Skt.] n. An answer, a reply, an order, a command, permission, leave. ఉత్తరువుచెప్పు *uttaruvu-cheppu.* v. n. To answer or reply. ఉత్తరువుచేయు *uttaruvu-chēyu.* v. t. To order. ఉత్తరువు పుచ్చుకొను to take leave. ఉత్తరువిప్పు *uttaravittsu.* v. t. To dismiss, give leave, direct.

ఉత్తరేణు or ఉత్తరేణి or ఉత్తరేసు *uttarēṇu.* [Tel.] n. The plant termed *achyranthes aspera* or, the Prickly Chaff-flower (E.P.) ఉత్తరేణిముల్లు a bur that sticks to the clothes.

ఉత్తలము *uttalamu.* [Tel.] n. Fear, dread, terror, distress, agitation, trouble. భీతి ము, చింతలు, వెరపు, అధైర్యము. Haste. త్వర. "మత్కాంతులకు నుత్తలంబిడనత్తలంబుమా" Swa. iv. 158. ఉత్తలపడు or ఉత్తలమొందు *uttala-paḍu.* v. i. To be in trouble or agitated. ఉత్తలపాటు *uttala-paṭu* n. Disquiet, distress.

ఉత్తానము *uttānamu.* [Skt.] adj. Not deep. Turned on one's back, lying supinely, reclining. బోరుకలిని, వెల్లకిలాతిరిగిన. ఉత్తానశయుడు n. One who lies on one's back.

ఉత్తాలము *utṭālamu.* [Skt.] adj. Long: formidable. ఉత్తాలాంబుడు he of the formidable sword. ఉత్తాలపడు to hurry, to be precipitate. తొట్రుపాటునొందు.

ఉత్తి *utti.* [Tel.] n. An equal. A substitute. ఈడు, ప్రతినిధి. (Jai. Bhār. i.)

ఉత్తీర్ణము *uttīrṇamu.* [Skt.] adj. That which is crossed over. దాటబడిన.

ఉత్తుంగము *uttuṅgamu.* [Skt.] High, tall: big, projecting. పొడవైన.

ఉత్తుడు *uttuḍu.* [Skt. యుక్తుడు.] adj. A fit person. తగినవాడు, భార్య. అను. ii.

ఉత్థానము *utthānamu.* [Skt.] n. Rising: effort: an army, war. ఉత్థాపనము *utthāpanamu.* n. Rising: erection. లేపుట. ఉత్థానములేని impotent. మృతోత్థానము resurrection. పునరుత్థానము resurrection.

ఉత్పతనము *ut-patanamu.* [Skt.] n. Flying, soaring. Birth, production. ఎగురుట, పుట్టుక.

ఉత్పత్తి *utpatti.* [Skt.] n. Birth, creation, production, origin. పుట్టుక. ఉత్పత్తిచేయు *utpatti-chēyu.* To produce, create, fabricate. ఉత్పత్తియగు *utpatti-y-agu.* v. n. To be born, created, formed, framed.

ఉత్పన్నము *utpannamu.* [Skt.] adj. Born. పుట్టిన.

ఉత్పలము *utpalamu.* [Skt.] n. A water-lily, a blue lotus. కలువ. **ఉత్పలమాల** *utpala-mala.* The name of a particular metre in verse.

ఉత్పాటనము *ut-pāṭanamu.* [Skt.] n. Rooting out, eradication. పెరికివేయుట. **ఉత్పాటించు** *utpāṭinṭsu.* v. a. To root out or eradicate. పెరికివేయు. **ఉత్పాటితము** *utpāṭitamu.* adj. Eradicated, rooted up.

ఉత్పాతము *ut-pātamu.* [Skt.] n. A prodigy, a preternatural phenomenon such as an earthquake, a comet, or an abnormal birth. **ఉత్పాతబుద్ధి** a wonderful genius. **త్రివిధోత్పాతములు** marvels or signs in air, earth, and heaven. A iv. 300.

ఉత్పాదించు or **ఉత్పాదిల్లు** *utpādintsu.* [Skt.] v. n. To be born, to rise, to spring from a source. కలుగు, పుట్టు. **ఉత్పాదితము** *utpāditamu.* adj. Produced, effected, generated, begotten. కలిగింపబడిన.

ఉత్ప్రాసము *ut-prāsamu.* [Skt.] n. Satirical speech. పరిహాసపుమాట.

ఉత్ప్రేక్ష *ut-prēkshā.* [Skt.] n. Hyperbole, rhetorical sublimity, high flown language, Poetical ecstacy. Apostrophe. **ఉత్ప్రేక్షించు** *ut-prēkshintsu.* v. i. and t. To apostrophise, or describe hyperbolically.

ఉత్ఫుల్లము *ut-phullamu.* [Skt.] adj. Expanded, or blown as a flower. వికసించిన.

ఉత్తరి *uttari.* [Tel.] n. The upper hinge of door, a pivot on which the door turns. Same as **ఉత్తరాని**. The lower hinge is called **ఉతక** *utaka.* **ఉతకయెత్తి** to enter the house as a thief does by lifting the door out of its socket.

ఉత్సంగము *ut-saṅgamu.* [Skt.] n. The lap, the front of the thigh. Association, union. ఒడి, తొడ, కూడిక.

ఉత్సన్నము *ut-sannamu.* [Skt.] adj. Rooted up, destroyed, decayed, ruined. పెల్లగింప బడిన.

ఉత్సర్గము or **ఉత్సర్జనము** *ut-sargamu.* [Skt.] n. Yielding, relinquishment, quitting. విడుపు. Common. సామాన్యము.

ఉత్సవము *ut-savamu.* [Skt.] n. A feast, festivity, merriment. **నేత్రోత్సవము** a feast for the eyes.

ఉత్సహించు or **ఉత్సాహించు** *ut-sahintsu.* [Skt.] v. i. To attempt. యత్నించు. To triumph, to rejoice. సంతోషించు. **ఉత్సాహము** *ut-sahamu.* n. Perseverance. Alacrity. Glee, eagerness, mettle, spirit, jollity, bloom of beauty. **ఉత్సాహపురుషుడు** a man of mettle. **ఉత్సాహసంపన్నుడు** sanguine, straight forward, mettlesome.

ఉత్సుకము *ut-sukamu.* [Skt.] adj. Strenuous, zealously active, earnest, zealous. **ఉత్సాహముగల.**

ఉత్సృష్టము *ut-srishṭamu.* [Skt.] adj. Abandoned, left. విడువబడిన.

ఉత్సేకము *ut-sēkamu.* [Skt.] n. Increase; pride; sprinkling water. అతిశయము, గర్వము, ప్రోక్షణము. **ఉత్సేకించు** *ut-sēkiṭsu.* v. i. To be full, to increase. అతిశయించు.

ఉత్సేధము *ut-sēdhamu.* [Skt.] n. Height, elevation, loftiness. పొడవు, ఎత్తు.

ఉదంచనము *udanchanamu.* [Skt.] n. An earthen cover for a pot. మూకుడు.

ఉదంచితము *udanchitamu.* [Skt.] adj. Thrown up, tossed. Worshipped, honoured. Fine, grand, splendid. విజృంభించిన.

ఉదంతము *udantamu.* [Skt.] n. A message. Tidings, intelligence. వృత్తాంతము, సమాచారము.

ఉదక్ *udak.* [Skt.] n. North. **ఉత్తరదిక్కు**. adj. Northern. ఉత్తరపు.

ఉదకము *udakamu.* [Skt.] n. Water. నీళ్లు.

ఉదగ్రము *ud-agramu.* [Skt.] n. High. Fearful. పొడవైన, భయంకరమైన.

ఉదధి *uda-dhi.* [Skt. ఉద water+ధి place.] The sea. సముద్రము. **ఉదపానము** *uda-pānamu.* n. A well. నుయ్యి.

ఉదయము *udayamu.* [Skt.] n. Birth. పుట్టు ట. The rising of the sun or other heavenly bodies, the morning. ఉదయాన in the morning. **ఉదయాద్రి** *udayadri.* n. The eastern mountain behind which the sun is supposed to be born. ఉదయరాగము Morning carol. A particular sort of red silk. **ఉదయించు** *udayinchu.* v. n. To be born. To rise. To begin or originate, as a quarrel or an opinion. To arise or become celebrated. కుటిలబుద్ధి ఉదయించి crooked thoughts having arisen in the mind.

ఉదరము *udaramu.* [Skt.] n. The belly, the centre; లంబోదరుడు the corpulent being, a title of Ganesa. ఉదరపోషకుడు a glutton, one who cares chiefly to fill his belly. **ఉదరపోషణము** *udara-poshanamu.* n. Nourishing the belly, livelihood.

ఉదరు *udaru.* [Tel.] v. i. To be afraid, to be alarmed. **ఉదరిపడు** *udari-paḍu.* v. n. To start or be alarmed. అదరుపడు, ఉలికిపడు. **ఉదరిపాటు** *udari-paṭu.* n. Starting. ఉలికిపడుట.

ఉదర్కము *udarkamu.* [Skt.] n. Future or remote consequence, భవిష్యత్ ఫలము; future time. రాబోలకాలము.

ఉదస్తుడు *udastuḍu.* [Skt.] adj. He who is expelled, humbled or shamed; an exile; నిరాకరింపబడినవాడు; తొలగింపబడినవాడు.

ఉదాత్తము *udāttamu.* [Skt.] n. A sort of quaver used in reading the Veda. **ఉదాత్తము** *udāttamu.* adj. Generous, liberal, noble, glorious. Exceeding, great, vast. గొప్ప. **ఉదాత్తుడు** *udāttuḍu.* n. A noble man, a liberal man. గొప్పవాడు, దయగల వాడు.

ఉదానము *udānamu.* [Skt.] n. Air that rises in the throat. కంఠమందలి గాలి.

ఉదారుడు *udāruḍu.* [Skt.] n. A liberal or splendid man, a generous man ఇచ్చు వాడు, గొప్పవాడు.

ఉదాసీనము *udāsīnamu.* [Skt.] n. Bullying, rejection, disregard. ఉదాసీనపుమాటలు, abusive language. దుర్భాషలు. **ఉదాసీనుడు** *udāsīnuḍu.* n. A stranger. One who is indifferent or unconcerned. నిశ్చింత భావముగలవాడు. వాడు బాధలో కలియక ఉదాసీనుడుగానుండెను he was an unconcerned spectator.

ఉదాహరణము *udāharaṇamu.* [Skt.] n. An example, instance, or illustration of any rule or precept. **ఉదాహరించు** *udāharinchu.* v. a. To instance, mention. చెప్పు, దృష్టాంతముగా చెప్పు.

ఉదితము *uditamu.* [Skt.] adj. Spoken, said. Risen, produced. చెప్పబడిన, పుట్టిన.

ఉదియము *udiyamu.* [Tel. another form of ఉద్దియము] n. An attempt. యత్నము. ఆమా. ఆం: ii. **ఉదియగొను** *udiya-gonu.* v. t. To try. యత్నించు.

ఉదిరి *udiri.* [Tel.] adj. Fine, pure Refined. తొన్నుల, ఉదిరిబంగారు fine gold ఆహా ఉది. R. vii. 184. ఉదిరి కెమ్మోవులు lilies. ఉదిరికౌగిట in a sweet embrace. **ఉదిరిగొను** *udiri-gonu.* v. i. To be hot, to melt, తెలించు.

ఉదిల *udila.* [Tel.] n. Trouble, grief, regret. చిరాకు. Discouragement, timidity, cowardice. పిరికితనము, అశ్లైర్యము. **ఉదిలగొను** *udila-konu.* v. i. To be afraid. భయపడు; to lose heart, to grieve, to regret పరితపించు.

"నీవరుదునా నాకమున్నతి,
నూనవచించ్యమాంబయిందుగొనకి."

M. XII. iii. 166.

ఉదీచి *udichi.* [Skt.] n. The north. **ఉదీచీనము** or **ఉదీచ్యము** *udichinamu.* adj. Northern.

ఉదీర్ణము *udirṇamu.* [Skt.] adj. Generous, noble, great. ఉదారము, గొప్ప.

ఉదుంబరము *udumbaramu.* [Skt.] The glomerous fig tree, *ficus racemosa.* మేడి చెట్టు.

ఉడుపు Same as ఉడుకు. (q. v.)

ఉడుటు or ఉడుటుతనము *uḍuṭu.* [Tel.] n. Bigness, vigour, weight. ఉద్ధతి. adj. Big, vigorous, fine. ఉద్ధతము.

ఉడురు *uḍuru.* [Tel.] adj. Insolent. ఉడుకు మిడుకు a fool. గుర్వీకరుడు.

ఉద్గతి *ud-gati.* [Skt.] n. Birth, production. పుట్టుక. "బహుదుర్లభకవిజన్మము" ఆము. iii.

ఉద్గమము *ud-gamanu.* [Skt.] n. Birth, production, flight పుట్టుక, ఎగపు. ఉద్గమించు *udgaminṭsu.* v. i. To fly. ఎగయు.

ఉద్గాఢము *ud-gāḍhamu.* [Skt.] adj. Much, excessive, deep. అధికము.

ఉద్గాత *ud-gāta.* [Skt.] n. One who directs the Sama Veda ceremonies in a sacrifice. యజ్ఞమందు సామవేదమును నడపువాడు.

ఉద్గారము *ud-gāramu.* [Skt.] n. Vomiting, belching, emitting, exuding, gushing. కక్కుట, తేపు. A. ii. 92. R. vi. 24. ఉద్గారించు *udgārinṭsu.* v. a. To vomit, to belch, emit. కక్కు, తేపు.

ఉద్ఘాటనము *ud-ghāṭanamu.* [Skt.] n. Breaking. భేదించుట. ఉద్ఘాటించు *udghāṭinṭsu.* n. To break, open. భేదించు.

ఉద్ఘాతము *ud-ghātamu.* [Skt.] n. Beginning. Striking. ఆరంభము, దెబ్బ.

ఉద్ఘోషము *ud-ghōshamu.* [Skt.] n. Cry మొర. ఉద్ఘోషించు *ud-ghōshinṭsu.* v. i. To cry. మొర పెట్టు.

ఉడ్డ *uḍḍu.* [Tel.] adj. and adv. Much, very. మిక్కిలి. High or long. ఎత్తైన, పొడవైన.

ఉద్దండము or ఉద్దండత *uḍḍaṇḍamu.* [Skt.] n. Violence, fierceness, as of heat. ఎక్కువయినది. ఉద్దండముగా fiercely, hotly.

ఉద్దము *uḍḍamu.* [Tel.] n. Height, length. ఉద్దములు or ఉడ్డాలు *uḍḍamulu.* n. Shoes, slippers. పాదరక్షలు.

"పాదములు కిర్రుకిర్రని పలుకుచుండ
పుచ్చుటుద్దాలు చేపట్టుకోలయమరి."
H. iii. 121.

ఉద్దరి *uḍḍari.* [Tel. ఉద్ద+దరి] n. A steep bank: నదిలో దిగుటకు యుక్తముకాని దరి. ఉద్దరువు *uḍḍaravu.* (ఉద్ద+ఆరువు.) n. Mortgage of a crop not yet raised. ఉద్దవడి or ఉడ్డవడి *uḍḍavaḍi.* ఉద్ద+వడి] n. Rapidity, great celerity. Violence, haste. P. i. 134.

ఉద్దాముడు *uḍḍāmuḍu.* [Skt.] n. An irresistible man. నిరంకుశమైన శక్తికలవాడు. An independent man. స్వతంత్రుడు.

ఉద్దారి *uḍḍāri.* [H.] n. A superintendent. విచారణకర్త. (Vizag.)

ఉద్దాలు See under ఉద్దము.

ఉద్ది *uḍḍi.* [Tel.] n. A match, an equal, a rival. Rivalry, equality. A bank or dam with a channel on it, into which water is pumped to be conveyed to higher lands. The name of a certain tree. *Bignonia spathacea.* Rox. iii. 103. బల, సమానము. ఉద్దిమాపు to rival. ఉద్దులు equals సమానులు. ఉద్దులద్దులుగా పోండి fighting hand to hand. ఉద్ది *uḍḍi. adj.* Paired, couple, side by side. ఉద్దించు *uḍḍinṭsu.* v. a. To pair, match, couple. జతకూర్చు, పోలు. ఉద్దికాడు *uḍḍikāḍu.* n. A match, an equal. A friend జతకాడు, చెలికాడు.

ఉద్దియ *uḍḍiya.* [Tel.] n. A trial, attempt. యత్నము. ఉద్దియచేయు to try. యత్నించు.

ఉద్దిష్టము *ud-diṣṭamu.* [Skt.] adj. Designed, mentioned. ఉద్దేశింపబడినది.

ఉద్దీడు Same as ఉద్దికాడు. See under ఉద్ది.

ఉద్దీపకము *uḍḍīpakamu.* [Skt.] adj. Inflaming, lighting. వెలిగించునది.

ఉద్దీపనము *ud-dīpanamu.* [Skt.] n. Burning. వెలుగుట.

ఉద్దులు *uḍḍulu.* [Tel.] n. The grain called black gram. మినుములు.

ఉద్దేశము *ud-dēśamu.* [Skt.] n Intent, design. గురి. ఉద్దేశించు *ud-dēśinṭsu.* v. i. To intend, design. ఉద్దేశ్యము *ud-dēśyamu.* adj. That which is intended.

ఉద్ధతి *ud-dhati.* [Skt.] n. Rudeness, arrogance. గర్వము. **ఉద్ధతుడు** *ud-dhatuḍu.* n. An insolent man.

ఉద్ధరణి *ud-dharaṇi.* [Skt.] n. A little spoon used in worship.

ఉద్ధరింపు *ud-dharimpu.* [Skt.] v. a. To raise, lift, set up, support, up-hold, re-establish, restore, rescue, deliver, preserve, protect. పైకెత్తు, కాపాడు. వేదములనుద్ధరింపు to restore the Vedas. సంసారమునుద్ధరింపు to support the family. "ఆనగరమిచ్చి గ్రామము నుద్ధరించినాడు" he saved the village which had been sequestrated.

ఉద్ధవము *ud-dhavamu.* [Skt.] n. A festival, a holiday పండుగ.

ఉద్ధారణము or **ఉద్ధారణ** or **ఉద్ధారము** *ud-dhāraṇamu.* [Skt.] n. Lifting up. Protection. Sustaining. Rescuing, delivering, releasing, restoring. మతోద్ధారణచేయు to re-establish a religion. **ఉద్ధారాంశము** a share granted to the man who re-establishes something that has fallen into decay. పోయినదానిని మళ్లీ సాధించినవానికిచ్చే విశేషభాగము. **ఉద్ధరణముచేయు** to sustain: support. **ఉద్ధారకుడు** *ud-dhārakuḍu.* n. He who sustains or nourishes, a saviour, a redeemer రక్షకుడు.

ఉద్ధురము *ud-dhuramu.* [Skt.] adj. Weighty, firm. బరువైన, దిటవైన.

ఉద్ధూతము *ud-dhūtamu.* [Skt.] adj. Driven up, shaken off, scattered, removed. దూరి కొట్టబడిన, పోగొట్టబడిన.

ఉద్ధృతము *ud-dhṛitamu.* [Skt.] adj. Raised, drawn up. పైకెత్తబడిన, చేదబడిన.

ఉద్బుద్ధము *ud-buddhamu.* [Skt.] adj. Awakened, excited. reminded పైకెత్తుకు వచ్చిన, తెలుపబడిన, లేపబడిన, ఉసికొలుపబడిన, జ్ఞాపకముచేయబడిన. **ఉద్బోధకము** *ud-bōdhakamu.* n. Hinting, suggesting. Association, connection of ideas: exemplified thus: హస్తిహస్తిసకన్యాయము the sight of this elephant reminds one of him who rode it. **ఉద్బోధకుడు** *ud-bōdhakuḍu.* n. One who reminds. తెలుపువాడు చెప్పువాడు.

ఉద్భటము *ud-bhaṭamu.* [Skt.] adj. Great, exceeding. హెచ్చు అతిశ.

ఉద్భవము *ud-bhavamu.* [Skt.] n. Birth, production, emanation. పుట్టుక. **ఉద్భవింపు** or **ఉద్భవిల్లు** *ud-bhavimpu.* v. i. To be born or produced. పుట్టు.

ఉద్భాసితము *ud-bhāsitamu.* [Skt.] adj. Splendid, glorious. ప్రకాశిత.

ఉద్భిజ్జము, ఉద్భిత్తు, ఉద్భిదము *ud-bhijjamu.* [Skt.] n. Sprouting, germinating, shooting. A. v. 114. భూమిని భేదించుకొని పుట్టునది. **ఉద్భేదము** *ud-bhēdamu* adj. Breaking or bursting through, as a shoot through the ground. పుట్టిక.

ఉద్యమము *udyamamu.* [Skt.] n. An attempt. యత్నము. **ఉద్యమింపు** *udyamimpu.* v. i. To attempt.

ఉద్యానము *udyānamu.* [Skt.] n. A royal garden, or park.

ఉద్యాపనము *udyāpanamu.* [Skt.] n. Sending out. పంపించుట.

ఉద్యుక్తము *ud-yuktamu.* [Skt.] adj. Attempted. Zealous, resolved, determined. **ఉద్యుక్తుడు** He who is ready or prepared. యత్నించువాడు, సిద్ధముగానున్నవాడు. అక్కడికి పోవలెనని ఉద్యుక్తుడై being about to go. వ్రాయబోవుచు ఉద్యుక్తుడనై when I was going to write the letter క్రూరునకై వనికి ఉద్యుక్తుడై ready to do a cruel deed.

ఉద్యోగము *udyōgamu* [Skt.] n. An attempt, endeavour, undertaking; enterprise, exertion; activity యత్నము. a profession, employment, occupation, calling, mission, office, or situation; **ఉద్యోగముచేయు** to exercise an office. **ఉద్యోగస్థుడు** or **ఉద్యోగి** *udyōgasthuḍu.* n. An officer, a functionary. **ఉద్యోగింపు** *udyōgimpu.* v. t. To undertake, set to do, to turn

one's mind to: to apply oneself to యత్నించు.

ఉద్రేకము *udrēkamu.* [Skt.] n. Increase, excess. అతిశయము. **ఉద్రేకించు** *udrēkintsu.* v. i. To increase. అతిశయించు. **ఉద్రిక్తము** *udriktamu.* adj. Distinct: increased.

ఉద్వర్తనము *ud-vartanamu.* [Skt.] n. Any unguent applied to the body before bathing. నలుగుపిండి. B. iii. 1002.

ఉద్వాసనము *ud-vāsanamu.* [Skt.] n. Expulsion, exile. **ఉద్వాసించు** or **ఉద్వాసనముచేయు** *udvāsintsu.* v. a. To expel. అగ్నిని ఉద్వాసనముచేయుటకు to banish the regent of fire out of flame. M. XV. ii. 192.

ఉద్వాహము *ud-vāhamu.* [Skt.] n. Marriage. పెండ్లి.

ఉద్విగ్నము *ud-vignamu.* [Skt.] adj. Disturbed, discomposed, disquieted, affected with fear or sorrow. ఆకులతతోనైన, కలవరము గానుండే.

ఉద్వృత్తము *ud-vrittamu.* [Skt.] adj. Potent, irresistible, ill behaved, proud గర్వించిన. **ఉద్వృత్తి** *ud-vritti.* Might; misbehaviour. గర్వము.

ఉద్వేగము *ud-vēgamu.* [Skt.] n. Anxiety, agitation. వెరపు.

ఉద్వేలము *ud-vēlamu.* [Skt.] n. Excess, vastness. అధికము. **ఉద్వేలము** adj. Extreme, vast, prodigious. ఉద్వేలతోనైన very vast. R. iv. 116.

ఉద్రము *udramu.* [Skt.] n. An otter. నీటి పిల్లి.

ఉనికి or **ఉన్కి** *unikі.* [Tel. from ఉండు] n. Being, existence. Stay, dwelling, home, place, residence, state, condition. ఉండుట, స్థితి, స్థానము. మాటాడకుండికి remaining silent. హితవుగానుండికి his not being friendly. **ఉనికి పట్టు** *unikі-pattu.* n. Home, dwelling, abode. ఉనుపు same as ఉనికి.

ఉనుము Same as ఉండు.

ఉన్నతము *un-natamu.* [Skt.] adj. Tall, high, lofty. **ఉన్నతి** *un-nati.* n. Tallness, height. Increase, advancement, prosperity, rising, ascending. పొడవు, అతిశయము, ఔన్నత్యము.

ఉన్నమితము *un-namitamu.* [Skt.] adj. Raised, high, exalted. ఎత్తబడిన.

ఉన్ని *unni.* [Tel.] n. Wool. గొఱ్ఱెబొచ్చు.

ఉన్నె for ఉండునా is it likely to be so?

ఉన్మత్తము *un-mattamu* [Skt.] adj. Mad, foolish, tipsy. వెఱ్ఱిత్తిన. **ఉన్మత్తుడు** *un-mattudu.* n. A madman, a fool. మిక్కిలి మదించినవాడు. **ఉన్మదుడు** *un-madudu.* adj. Proud, spirited. **ఉన్మాదము** *unmādamu.* n. Madness, folly. వెఱ్ఱి.

ఉన్మాథము *un-mathamu.* [Skt.] n. A trap, a snare. బోను, శాలము.

ఉన్మీలనము *un-mīlanamu.* [Skt.] n. Opening, expanding. వికసించుట, తెరవటు. **ఉన్మీలితము** *un-mīlitamu.* adj. Opened, blooming, blown as a flower, opening. వికసించిన.

ఉన్ముఖము *un-mukhamu.* [Skt.] adj. Looking up, facing, fronting. మీదుమోమైన. **ఉన్ముఖత్వము** *un-mukhatvamu.* n. Tendency, inclination. మదనోన్ముఖత్వము an amorous feeling.

ఉన్మూలము *un-mūlamu.* [Skt.] adj. Radical, or from the root మొదలెత్తిన. ఉన్మూలముగా radically, by the roots. **ఉన్మూలించు** *un-mūlintsu.* v. t. To root up, eradicate, destroy. పెల్లగించు. **ఉన్మూలితము** *unmūlitamu.* adj. Eradicated, pulled up by the roots. వేరుతో పెల్లగింపబడిన.

ఉన్మేషము *un-mēshamu.* [Skt.] n. Opening blowing as a flower. వికాసము. సన్మనోన్మేషముగా with increasing delight.

ఉపకంఠము *upa-kanthamu.* [Skt.] n. Contiguity, nearness. adj. Near, proximate. దాపైన.

ఉపకథ *upa-katha.* [Skt.] n. An episode.

ఉపకరణము *upa-karaṇamu.* [Skt.] n. An instrument, implement, apparatus, an appendage. పాత్రము. **ఉపకరింపు** *upa-karimpu.* v. a. To be of use, benefit, do good to. **ఉపకారము** *upa-karamu.* n. Beneficence, kindness, obligation, aid, help. మేలు **ఉపకారి** *upa-kari.* adj. Beneficent, kind, charitable, obliging, assisting. n. One who does good. **ఉపకారిక** *upa-karika.* n. The temporary abode of a king. రాజాదొక్క విడిదియిల్లు, ఉప్పరిక. **ఉపకృతి** *upa-kṛiti.* n. Aid, assistance, kindness. మేలు.

ఉపక్రమము *upa-kramamu.* [Skt.] n. Beginning or commencement. A skilful plan. ఉపాయముతో ప్రారంభించుట. **ఉపక్రమింపు** *upa-kramimpu.* v. a. To begin, to proceed to do, commence. ఆరంభించు.

ఉపక్రోశము *upa-krosamu.* [Skt.] n. Censure, blame. నింద.

ఉపగూహనము *upa-gūhanamu.* [Skt.] n. An embrace. ఆలింగనము.

ఉపగ్రహము *upa-grahamu.* [Skt.] n. A satellite.

ఉపఘ్నము *upa-ghnamu.* [Skt.] n. A prop; a trellis for creepers to grow over. పందిరి పాదు ఎక్కుటకు, ప్రాకు.

ఉపచయము *upa-chayamu.* [Skt.] n. Increase, heap, excess. వృద్ధి.

ఉపచరింపు *upa-charimpu.* [Skt.] v. a. To serve, befriend. To help (at table), to tend, wait upon. సేవించు, సమ్మానించు. **ఉపచారము** *upa-charamu.* n. Service or waiting upon. Kindness, good offices, attendance ఊడిగము. **ఉపచారమైన** *upa-charamaina.* adj. Civil, polite.

ఉపజాతి *upa-jati.* [Skt.] n. A sub-class. జాతిలో చేరినజాతి.

ఉపజీవి *upa-jivi.* [Skt.] n. A dependent. ఒకరినమరుకొని జీవించువాడు, ఆశ్రయుడు. ఏలిన ఏపజ్ఞాపతి his humble servant.

ఉపతాపము *upa-tāpamu.* [Skt.] n. Grief, weariness; disease, trouble. ఆతాపము, రోగము, రోఁటలో.

ఉపత్యక *upa-tyaka.* [Skt.] n. Low land. The foot of a hill. కొండమీద్గి చేలు

ఉపదన *upadā.* [Skt.] n. A present or gift. కానుక

ఉపదంశము *upa-daṃśamu.* [Skt.] n. A relish, a pickle or condiment. ఊరగాయ. A painful venereal disease రొమ్ముకురుపు

ఉపదేశము *upa-dēśamu.* [Skt.] n. Teaching, instruction, guidance, practical observations. శిక్షావచనము. Initiation, confirmation in the creed: **ఉపదేశింపు** *upa-dēśimpu.* v. a. To teach, guide, initiate, prompt. **ఉపదేశకుడు** or **ఉపదేష్ట** *upa-dēśakudu.* n. A teacher. ఉపదేశించువాడు.

ఉపద్రవము *upa-dravamu.* [Skt.] n. Trouble, annoyance, plague, affliction. Danger, injury, harm. అపాయము. ఉపద్రవమైన a dangerous business.

ఉపధ *upadha.* [Skt.] n. (In gram.) the penultimate letter. కడపటి ఉత్తర ముకు ముందు ఉన్న అక్షరము.

ఉపధానము *upa-dhānamu.* [Skt.] n. A pillow or cushion. దిండు.

ఉపనయనము *upa-nayanamu.* [Skt.] n. Investiture with the sacred thread. The initiation rite in the twice-born castes among the Hindus. వటుకు.

ఉపనిధి *upa-nidhi.* [Skt.] n. A secret hoard, ముక్కొక రహస్యముగా దాచిన పెట్టె.

ఉపనిషత్తు *upa-nishattu.* [Skt.] n. An Upanishad, a philosophical disquisition attached to the Vedas.

ఉపనీతుడు *upa-nītuḍu.* [Skt.] n. One initiated into the twice born castes. దీక్షనొందినవాడు. See ఉపనయనము.

ఉపపాలింపు *upapa-sidhu.* [Skt.] v. a. To keep. తీర్చు. To denil, inculcate, mollify.

ఉపన్యాసము *upa nyā-samu.* n. Dwelling on a subject; an exposition, a lecture.

ఉపపట్టణము *upa-paṭṭaṇamu.* [Skt.] n. A suburb.

ఉపపతి *upa-pati.* [Skt.] n. One who keeps a woman దిబ్బండు, రంకుమనిషి.

ఉపపత్తి *upa-patti.* [Skt.] n. Convenience, aid, wealth, acquisition, gain. ద్రవ్యోపపత్తి a fund.

ఉపపదము *upa-padamu.* [Skt.] n. An affix in grammar.

ఉపపన్నుడు *upa-pannuḍu.* [Skt.] n. An opulent man. ఉపపత్తికలవాడు.

ఉపపురాణము *upa-purāṇamu.* [Skt.] n. A minor Purāṇa. See పురాణము.

ఉపప్లవము *upa-plavamu.* [Skt.] n. A calamity. ఉపద్రవము, ఉత్పాతము, వంచొరిగినా ఆదు, రాహువు.

ఉపబర్హము *upa-barhamu.* [Skt.] n. A pillow. తలగడ.

ఉపబలము *upa-balamu.* [Skt.] n. Aid, assistance. సహాయము. ఉపబలమై conducive to.

ఉపబృంహణము *upa-bṛṁhaṇamu.* [Skt.] n. Increase, prosperity. ఇచ్చి నా మనుట, వృద్ధి.

ఉపభోగము *upa-bhōgamu.* [Skt.] n. Enjoyment, use. అనుభవము.

ఉపము *upamu.* [Skt.] n. A resemblance, a simile. Also, skill వేత్త. **ఉపమకి** *upamaṇi.* adj. Clever, ready at expedients. **ఉపమానము** *upamānamu.* n. A comparison, simile. The object to which a thing is compared. **ఉపమించు** *upa-miṁchu.* v. a. To compare. పోల్చు. **ఉపమేయము** *upa-mēyamu.* n. The object which is compared to another. The antitype or thing meant in a parable or comparison. ఇక్కడ ఏది ఉపమానము, దీనినిబట్టి ఉపమేయమును గ్రహించవలసినది here we must understand the thing meant from the figure the poet uses.

ఉపయుక్తము *upa-yuktamu.* [Skt.] adj. Convenient, fit, disposable, serviceable. ఉపయోగమయిన. **ఉపయోగము** *upa-yōgamu.* n. Use, advantage, benefit. పనికి వచ్చుట. ఆ రూకలు ఉపయోగమునకు రావు that money won't pass. **ఉపయోగించు** *upa-yōgiṁchu.* v. n. To benefit, avail. To be useful or applicable, as an argument. అది ఉపయోగించదు it is of no use, of no avail.

ఉపరతి See రతి.

ఉపరి *upari.* [Skt. cognate with Eng. Up.] adj. Over, above. **ఉపరిరయితు** *upari-rayitu.* [H.] n. A tenant at will. సాగు కాపు.

ఉపలక్షణము *upa-lakshaṇamu.* [Skt.] n. Implying something that has not been expressed; implying something in addition or any analogous object where only one is specified; using a term in a generic sense; metaphorical or elliptical expression; synecdoche of a part for the whole. **ఉపలక్షించు** *upa-lakshiṁchu.* v. t. To survey, to observe. చూచు.

ఉపలబ్ధి *upa-labdhi.* [Skt.] n. Acquirement, gain, knowledge. పొందుట, తెలివి.

ఉపలము *upalamu.* [Skt.] n. A stone, a jewel, a rock. వర్షోపలము a hailstone. భూతలసమోపలము a rock even with the surface of the ground.

ఉపలాలనము *upa-lālanamu.* [Skt.] n. Lulling, coaxing. బుజ్జగింపు. **ఉపలాలించు** *upa-lālin̆chu.* v. To lull (a child, &c.) to sleep, to coax. బుజ్జగించు. **ఉపలాలితము** *upa-lālitamu.* adj. Coaxed, lulled. బుజ్జగింపబడిన.

ఉపలేపనము *upa-lēpanamu.* [Skt.] n. Smearing, plastering. అలుకుట.

ఉపవనము *upa-vanamu.* [Skt.] n. A park or demesne, a garden or grove. ఆరామము, తోట.

ఉపవాసము *upa-vāsamu.* [Skt.] n. Fasting, a fast. పస్తు. **ఉపవాసముచేయు** to go without food, to fast.

ఉపవాహ్యము *upa-vāhyamu.* [Skt.] n. A king's elephant. రాజులొక్క యేనుగు.

ఉపవిష్టము *upa-viṣṭamu.* [Skt.] adj. Seated, sitting. **సుఖోపవిష్టులై** seated at their ease.

ఉపవీతము *upa-vītamu.* [Skt.] n. The Brahminical thread. జందెము.

ఉపశమనము or **ఉపశమము** *upa-samanamu.* [Skt.] n. Tranquillity, calmness, patience, alleviation, relief, abatement. ఓర్పు. **ఉపశమించు** or **ఉపశమిల్లు** *upa-samiṁṭsu.* v. n. To be calmed or pacified, to be alleviated, to be abated or assuaged. **ఉపశాంతి** *upa-śānti.* n. Calmness, quiet, serenity. ఆనుట, ఓర్చు.

ఉపశ్రుతి *upa-śruti.* [Skt.] n. A good or bad omen gathered from overhearing a conversation.

ఉపశ్లోకించు *upa-ślōkiṁṭsu.* [Skt.] v. t. To applaud. స్తోత్రంచేయు.

ఉపసంహరించు *upa-saṁhariṁṭsu.* [Skt.] v. t. To clear away, get rid of. To kill. To recall. సంహారించు, మరలించు. **ఉపసంహరణము** *upa-saṁharaṇamu.* n. Recalling, annulling, concluding: averting a spell, recalling an enchanted arrow to prevent its taking effect, refutation. తొలగించుట, మరలించుట, ఖండించుట.

ఉపసదనము *upa-sadanamu.* [Skt.] n. A neighbouring abode: the neighbourhood.

ఉపసర్గ *upa-sarga.* [Skt.] n. A grammatical particle, a prefix or preposition. **ఉపసర్గము** *upa-sargamu.* n. A portent such as an eclipse, &c. ఉత్పాతము. "ఉపసర్గ శాకినీ సృష్టి పిటువాతములవ్యాధి బాధాదిసృజు గుబ్బుత్తి జలాగ్ని దుష్టమిమ గాశీపాది దోషంబులందు." V. P. vi. 349.

ఉపసర్పణము *upa-sarpaṇamu.* [Skt.] n. Courting, fawning. ఆశ్రయించుట. **ఉపసర్పించు** *upa-sarpiṁṭsu* v. a. To court, sue. ఆశ్రయించు.

ఉపస్థానము *upa-sthānamu.* [Skt.] n. Service. సేవ. **ఉపస్థితము** *upa-sthitamu.* adj. Near, that is near. Contiguous. చేర. **ఉపస్థితి** *upa-sthiti.* n. Nearness.

ఉపస్పర్శము *upa-sparśamu.* [Skt.] n. Touching, contact. Also అనుపస్పర్శము. (q. v.)

ఉపహతము *upa-hatamu.* [Skt.] adj. Struck (by lightning, &c.) hurt, injured, destroyed. కొట్టబడు. **ఉపహతి** *upa-hati.* n. A blow, calamity, trouble, ruin. ఉపద్రవము, నాశము, ఆపద. **దైవోపహతుడు** by the finger of God.

ఉపహరణము *upa-haraṇa* [Skt.] n. A complimentary present. కానుక.

ఉపాంగము *upāṅgamu.* [Skt.] n. In music, the accompaniment, as the drone. సుతిపోసేటి వాద్యం

ఉపాంతము *upāntamu.* [Skt.] n. Nearness. వూరికాంతము in the vicinity of the village పల్లోపల్లోపాంతభూమి in the land near the lake.

ఉపాంశు *upāṁśu.* [Skt.] adv. Solitary. ఏకాంతము. A iv. 73. **ఉపాంశుస్వ** *upāṁśu-svara.* n. Muttering a prayer, వత్తిపలుకు.

ఉపాకర్మము *upā-karmamu.* [Skt.] n. A rite celebrated by Brahmins on the full moon in the month Srāvaṇam (July-August): they imagine that this blots out all the sins of the past year, and they put on new threads పండ్రాత్రిపూర్ణిమనా చేయు మను వ్రతాంతము.

ఉపాఖ్యానము *upākhyānamu.* [Skt.] n. A tale, legend, narrative. ఇతిహాసం. మిగిలే వాటిలోపాఖ్యానము the story of Kuchela. నలో పాఖ్యానము the life of Nala.

ఉపాచ్యయము *upāchyayamu.* [Skt.] n. Neglect, transgression. అశ్రద్ధ. అపచారం.

ఉపాదానము *upā-dānamu.* [Skt.] n. A cause or motive. కారణం. Alms భిక్ష. **ఉపాదానా మెత్తు** to beg.

ఉపాధి *upādhi* [Skt.] n. Meditation ధ్యానించి. One who support his family కుటుంబ

పాయము. Cause or means. వ్యాజము. An attribute or characteristic. వ్యాపారము. జీవనోపాధి means of subsistence.

ఉపాధ్యాయుడు *upa-dhyāyuḍu.* [Skt.] n. A tutor, instructor చదువుచెప్పువాడు. A preceptor in religion. One who teaches the Veda. వేదమును చదివించువాడు. ఉపాధ్యాయ *upadhyāya.* n. A female teacher. ఉపాధ్యాయాని *upa-dhyāyāni.* n. A teacher's wife. ఉపాధ్యాయి *upādhyāyi.* n. A female teacher or a teacher's wife. ఉపాధ్యాయత్వము *upa-dhyāyatvamu.* n. A teacher's profession. The teaching profession.

ఉపానహము *upā-nahamu.* [Skt.] n. A shoe. M. XIII. iii. 374.

ఉపాయనము *upāyanamu.* [Skt.] n. A complimentary gift. కానుక. A iv. 37.

ఉపాయము *upāyamu.* [Skt.] n. A contrivance, expedient, means, method, agency. వెంపు. ఉపాయంచేయించు to contrive. చతుర్ విధోపాయములు or ఉపాయచతుష్టయము, the four devices, i. e., సామము using gentle or pacific means, దానము giving presents or bribing, భేదము sowing dissensions among the enemy or dividing his forces or strength, దండము punishment. ఉపాయముగా *upāyamu-gā.* adv. Cleverly, artfully. ఉపాయశాలి *upāya-śāli.* n. A clever man, a man of tact, a man of many devices.

ఉపాలంభము *upālambhamu.* [Skt.] n. A taunt, irony, innuendo దూషణ. ఉపాలంభించు *upālambhinchu.* v. t. To taunt దూషించు.

ఉపాసన *upāsana.* [Skt.] n. Service, worship. సేవ, ఆరాధన. ఉపాసించు *upāsinchu.* v. t. To wait on, worship. సేవించు, ఆరాధించు. ఉపాసకుడు *upāsaku.* n. A worshipper, a devotee. ఆరాధకుడు. ఉపాస్తి *upāsti.* n. Service, worship. ఉపాసన, V. P. iv. 143. ఉపాసితుడు *upāsituḍu.* n. One who is worshipped సేవితుడు.

ఉపాస్యుడు *upāsyuḍu.* n. One who is fit to be worshipped సేవ్యుడు.

ఉపాసము Same as ఉపవాసము.

ఉపేంద్రుడు *upēndruḍu.* [Skt.] n. A name of the god Vishnu.

ఉపేక్ష *upēkshe.* [Skt.] n. Indifference, heedlessness, contempt, disregard అశ్రద్ధ, అలక్ష్యము. ఉపేక్షించు *upēkshinchu.* v. a. To disregard, to contemn. అలక్ష్యముచేయు. ఉపేక్షకుడు *upēkshakuḍu.* n. One who disregards or treats another with contempt. ఉపేక్షించువాడు ఉపేక్షితుడు *upēkshituḍu.* n. One who is disregarded. ఉపేక్షింపబడినవాడు.

ఉపోదకి *upōdaki.* [Skt.] n A kind of spinach. *Basella alba* or *Basella cordifera.* బచ్చలి.

ఉపోద్ఘాతము *upōdghātamu.* [Skt.] n. Preface, introduction. A commencement. పీఠిక.

ఉపోషణము or ఉపోష్యము *upōshaṇamu.* [Skt.] n. Fasting, starving ఉపవాసము.

ఉప్ప Same as ఉప్పర. (q. v.)

ఉప్పత *uppata.* [Tel.] n. Betraying; divulging a secret; dilating on any man's extraordinary prosperity, qualifications or beauty of any person. ఫలానా వాడు, వీడు, వీళ్ళు, వీరు మేలుబాగోకూలేక ఆడిపోసుకోవడమనుట. అని నిండా ఉప్పతగానున్నది it is the common talk of the town. ఉప్పతకాండ్రు to be the talk of the town is unlucky. ఉప్పతించు *uppatinchu.* v. a. To abuse through envy. పైకి అడిపోసుకొను.

ఉప్పతిల్లు or ఉప్పతిల్లు *uppatillu.* [Tel.] v. n. To be born, produced, made. ఉప్పతించు, పుట్టు. "కవిపకృష్ణయనిష్కలుప్పతిల్ల." N. ii. 29. "కన్నులలోకారణ్యసంతతులుప్పతిల్లగా." P. ii. 74.

ఉప్పతిలు *uppatilu.* [Tel.] n. Shares, portions. వాటాలు ఉప్పతిలుచేసిరి they shared the grain.

ఉప్పన or ఉప్ప or ఉప్పదనము *uppana.* [Tel. from ఉప్ప] n. Saltness.

ఉప్పనబత్తెలు *uppana-battelu*. [Tel.] n. A sort of game. ఉ. హా. v.

ఉప్పని *uppani*. [Tel.] adj. Saltish, brackish. ఉప్పనిమాట చప్పనిమాటచెప్పి by fair means or foul.

ఉప్పర or **ఉప్పరి** *uppara*. [Tel.] n. The name of the mining caste who are tank diggers and makers of wells, &c. ఉప్పరవాడు a man of this caste. ఉప్పరది a female of that caste.

ఉప్పరము *upparamu*. [Tel.] n. The sky or atmosphere. ఉప్పరమీగ the path through the sky.

ఉప్పరింపు Same as ఉప్పరించు. (q. v.)

ఉప్పరిగ *upparige*. [Tel.] n. The upper story of a house. మేడ.

ఉప్పలచాయి *uppala-cāyi*. [Tel.] n. The space of flesh between the thumb and the forefinger. బొటనవ్రేలికిని చుట్టువ్రేలికిని నడుమనుండు మేర.

ఉప్పళము *uppalamu*. [Tel. from ఉప్పు] n. A salt marsh. The soil where salt is manufactured. ఉప్పరిపనివాండ్లు salt manufacturers.

ఉప్పరి *uppari*. [Tel.] n. Harm, evil, danger. కీడు, ఆపద.

ఉప్పరించు or **ఉప్పళించు** or **ఉప్పరించు** *uppariñcu*. [Tel.] v. t. To beat. కొట్టు, తాడించు.

ఉప్పి, ఉప్పిచెట్టు *uppi*. [Tel.] n. A thorny medicinal styptic shrub with a ligneous hollow fruit or gall as large as a nutmeg. *Volkameria Capparis Sepia*. Ainslie. 2. 369. *Monetia Barleriodes*. Rox. 3. 765. వాక్టికి ఫలవృక్షము. అంతకోటి. తెల్ల ఉప్పిచెట్టు *Azima tetracantha*. పిండి. నల్ల ఉప్పిచెట్టు *Capparis sepiaria* (Watts.)

ఉప్పిడి *uppiḍi*. [Tel. from ఉప్పు+ఇడి] adj. Saltless, unsalted. ఉప్పులేని. ఉప్పిడపప్పిడి మాటలు nonsense. ఉప్పిడపప్పిడి good or bad. ఉప్పిడిదప్పిడిలేనికూడు dry bread: lit. a mess without any flavour.

ఉప్పిరింత *uppirinta*. [Tel.] n. A certain plant. శ్యోణిక. *Citadrus paniculata*. The *Ocium Nigrum* plant.

ఉప్పు *uppu*. [Tel.] v. t. To cook or boil. To steam or scald grain. ఉడకపెట్టు, ఆవిరిపోక ఉడకపెట్టు. ఉప్పుడు పిండి flour boiled in steam.

ఉప్పుడు *uppuḍu*. adj. Malted. ఉప్పుడు బియ్యము malted rice. ఉప్పుడుపసుపు kiln dried turmeric.

ఉప్పు *uppu*. [Tel.] n. Salt. పెల్లుప్పు saltpetre. రాతి ఉప్పు rock salt. కొరుసు ఉప్పు a sort of gum (talasheer. Ainslie 1. 420) found in the hollows of the bamboo. కప్పురమిచ్చి ఉప్పు కొనుట. (A. vi. 75.) To give camphor for salt, that is, what is valuable for what is worthless. ఉప్పుకండ *uppu-kaṇḍa*. n. Dried flesh, salt meat. ఉప్పుకాయ *uppu-kāya*. n. Salted fruit, pickle. ఉప్పు కాపడమున్ని to foment with heated salt. ఉప్పుకణ్ణు or ఉప్పుగాయి a grain of salt. ఉప్పుచేప *uppu-cēpa*. n. Salted fish. ఉప్పుటేరు *uppu-ṭēru*. n. A salt stream. ఉప్పుపర్ర *uppu-perra*. n. Salt marsh. పర్ర ఉప్పు salt which effloresces on marshy places. బూడిద ఉప్పు. ఉప్పుమడి *uppu-maḍi*. n. A salt pan, salt-bed. ఉప్పుమిడుత *uppu-miḍuta*. n. A kind of large black cricket. ఉప్పురేవు *uppu-rēvu*. n. A place where salt is manufactured: ఉప్పురియు *uppuriyu*. v. i. To moulder. ఉప్పుపోయిన mouldering, dilapidated. ఉప్పునాట వుండ్ల a house that sweats salt or that is going to decay. ఉప్పుసముద్రము *uppu-samudramu*. n. The ocean or salt sea.

ఉప్పెన *uppena*. [Tel.] n. The swell of the sea, an inundation.

ఉప్పొంగు *uppoṅgu*. [Tel. ఉప్పు+పొంగు] v. n. To swell, burst forth, overflow, to be transported with joy. మిక్కిలి ఉప్పొంగుచున్నాడు.

ఉబలాటము *uba-lāṭamu*. [Tel.] n. Inclination, fancy, thought. అభిలాషము, చేదుక. Kindly feeling. హోరి.

ఉబ్బిరచెట్టు *ubbira-chettu*. [Tel.] n. A certain weed that grows on old walls. *Streptium Asperum*. Rox. iii. 90.

ఉబుకు *ubuku*. [Tel.] n. Heaving, swelling. పొంగుట. **ఉబుకు** v. n. To swell, jut, bulge, be projected, to heave or rise. పొంగు.

ఉబుసు *ubusu*. [Tel.] n. Rest, repose, unemployed time. వనికేనికాలము. News, intelligence. వృత్తాంతము, సమాచారము. **ఉబుసు పుచ్చు** *ubusu-puttu* v. To while away the time, to loiter, to idle, to trifle.

ఉబ్బ *ubba*. [Tel.] n. Warmth, oppressive closeness of weather, excessive heat. ఉక్క. ఉబ్బగాయ to be close. ఈరోజి చాలా ఉబ్బగానుందన్నది it is very close to-day.

ఉబ్బకము *ubbakamu*. [Tel. from ఉబ్బు] n. Increase. హెచ్చు.

ఉబ్బతిల్లు *ubbatillu*. [Tel.] v. t. To swell. పొంగు, ఉబ్బు.

ఉబ్బరీయ Same as ఉష్ణరీయ. A. iv. 115.

ఉబ్బరము *ubbaramu*. [Tel. from ఉబ్బు] n. Swelling, inflation. Swelling of the belly due to wind. **ఉబ్బరించు** *ubbarinṭsu*. v. n. and v. a. To swell, to inflate, to be bloated. **ఉబ్బరింపు** *ubbarimpu*. n. Swelling (of the belly). ఉబ్బరపాటు to be stunned. నిశ్చేష్టుడు, చేష్టలుడిగి యేమితోచక ఆశ్చర్యనిమగ్నము.

ఉబ్బలవడు *ubbala-paḍu*. [Tel.] v. n. and t. To be fumigated with mercury. ఉబ్బవేయు చదు. "అనఘమామకుల్లాగా తెగిచి ఉలక్కొరబ్బు లపడి మూర్ఛమండుతూనా." P. iv. 724.

ఉబ్బలి *ubbali*. [Tel.] n. Mire, deep mud, a quagmire బురద. కొంచ ఉబ్బలి a bog.

ఉబ్బసము *ubbasamu*. [Tel.] n. Asthma. దీని శ్లేష్మాసహోదరము. బాల ఉబ్బసము chincough.

ఉబ్బు *ubbu*. [Tel.] n. Swelling ఉబ్బడము. పంతోషము. Haughtiness. **ఉబ్బు** v. n. To swell, be puffed up, to be delighted. ఉబ్బిన swollen or proud. నవ్వి కడుపు ఉబ్బినది he burst with laughter. "ఉబ్బి కెలకరి పసుదేవుడుబ్బకిందె." (B. X.) he was overjoyed. ఆది నాకు దొరకినదని వానికి కడుపు ఉబ్బుచున్నది he is vexed at my obtaining this. కడుపుబ్బు suppression of urine, envy, spite. ఉబ్బున haughtily, fiercely. **ఉబ్బించు** *ubbinṭsu*. v. t. To inflate, to puff up with joy, to flatter. **ఉబ్బురోగము** *ubbu-rōgamu*. n. Dropsy.

ఉభయము *ubhayamu*. [Skt.] adj. and pron. Both. ఉభయకాశి the two branches of the Cauvery. ఉభయపార్శ్వములు both sides. **ఉభయము** n. Giving money for the celebration of a feast in a temple. ఉత్సవము జరిగించుటకై సొమ్ముచ్చుట. నేడు ఉభయమివడికి who gives money for the celebration of the feast to-day? నేడు అతని ఉభయము to day it is his turn to perform the ceremony in the temple. **ఉభయకాడు** *ubhaya-kāḍu*. n. The donor, or he who bestows money for the celebration of a particular feast in a temple ఒకానొక ఉత్సవము జరిగించేవాడు. **ఉభయత్రి** or **ఉభయత్రా** *ubhayatri*. adv. On both sides. **ఉభయరాశి** *ubhaya-rāśi*. n. Both shares: the gross total. A heap of grain containing both the Government and the farmer's share. **ఉభయవాదులు** *ubhaya-vādulu*. n. Both parties, plaintiff and defendant. **ఉభయులు** *ubhayulu*. n. Both parties, both of them.

ఉమ *uma*. [Skt.] n. Parvati the wife of Siva.

ఉమక *umaka*. [Tel.] n. Chaff. ఊక. ఉమక వెయునట్లు winnow paddy after it is beaten.

ఉమాపతము Same as ఉన్మాదము.

ఉమియు *umiyu*. [Tel.] v. a. To spit, to spit out.

ఉమ్ము Same as ఉమక

ఉమేము or **ఉమేమ్మి** *umēḍu*. [H.] n. Hope. ఆశ, కోరిక. ఉమేదుచేయు to live in hope, to be a hanger on, as an expectant. **ఉమేదువారి** *umēḍu-vāri*. n. Expectancy, waiting for an employment. Volunteer-

ing for employment. ఆశించుకొనియుండ డము, ఉద్యోగముకై కనిపెట్టుకొని యుండడము. **ఉమేదువారు** *umēdu-vāru*. n. A candidate for employment, a volunteer, an apprentice.

ఉమ్మ *umma*. [Tel.] n. Heat, warmth, closeness. కాక, ఉక్క, ఉబ్బు. **ఉమ్మగిల్లు** *ummagillu*. v. i. To be hot and close as a closed room. ఉక్కగానుండు. "ఎండను మ్మగిలిబ్బులనుని కమ్మతెమ్మలుగల" (Swa. iv. 92.) To be distressed or half suffocated with closeness.

ఉమ్మడి *ummadi*. [Tel.] n. Partnership, fellowship. ఉమ్మడిగానుండే common to both: held in common. ఒక్క ఉమ్మడిని at once, in one rush, all at once. ఒక్క పాటగా. ఆ పదుసును ఉమ్మడిని కొన్నాను. I bought it wholesale.

ఉమ్మదము *ummadamu*. [Tel.] n. Closeness. ఉమ్మ.

ఉమ్మనీరు *umma-nīru*. [Tel.] n. The waters that precede childbirth. ఉమ్మనీరు, ప్రసవ జలము. A. iv. 115.

ఉమ్మలము *ummalamu*. [Tel.] n. Grief, care. దుఃఖము. M. XII. iv. 382. M. V. ii. 84.

ఉమ్మి *ummadi*. [Tel.] n. Mud, mire. బురద, కొంపి.

"కరకిన్నుమిట్టుగోలల
కనుదోయ్యలు బాలుబాలుగాలై
పసలుపండ్లి నెత్తిన్నిపదు
పాలుకొంపులనట్టినాటికిమి
చవి నవగాడిప్రోని
పసగాలనిండనని వైవయమ్మలిం
బసుజడిపాండ్రులదుముడ
నా బసువీటలుబాలిపాశకిల్"
H. v. 107.

"కరులుమ్మలగాజిక్కిన
కమలెత్తిన జోలియుండు గాదేపుమిన్."
P. ii. 172.

ఉమ్మలించు or **ఉమ్మళించు** *ummalinṭu*. [Tel. from ఉమ్మలము.] v. n. To grieve, to cry. దుఃఖించు, శోకించు. **ఉమ్మలింత, ఉమ్మళిక** *ummalinta*. n. Heat, warmth, closeness, grief, uneasiness, agitation. ఉష్ణము, వ్యసనము.

"మదియంబులనుండ్ కళేబరంబులు
గొనరుధీరులలమ్మలికి యింతి యే కనుటన"
Swa. vi. 14.

ఉమ్మలిరాడు *ummali-rāḍu*. n. A ruler. అధికారి. "శ్రీకరణయుగాతిరాడరాడ్రియు లగ్గలుమట్టుపోక పుండెవుడు కవిసికాపుసీమకు నున్నళిరాడు." P. i. 379.

ఉమ్మావము Same as ఉన్మాదము

ఉమ్మాయముత్తెము *ummāya-muttemu*. [Tel.] n. A sort of artificial pearl. తీర్చుముత్యము.

ఉమ్మి *ummi*. [Tel.] n. Spittle. **ఉమ్మివేయు** *umm-vēyu*. v. t. To spit out. ఊయు.

ఉమ్మెత్త or **ఉమ్మెత** *ummetta*. [Tel.] n. The thorn apple (*Datura*) or Indian night shade: దుత్తూరము. Ainslie. i. 442. నల్ల ఉమ్మెత్త *Datura metel*. ఎర్ర ఉమ్మెత్త *Datura fastuosa*. ఉమ్మెత్తపువ్వుకిన్నె a cup shaped like the flower of this plant. ఉమ్మెత్త పుంజు a clamorous cricket that lives on this plant.

ఉయ్యల or **ఉయ్యాల** or **ఉయ్యెల** *uyyala*. [Tel.] n. A swing. ఉయ్యాలలోట్టి, ఉయ్యాల మంచము a cradle, a swinging bed. ఉయ్యాల పాటలు (Dasav. ix. 243.) Lullabies. **ఉయ్యాలజడ్డి** *uyyala-jiḍḍi*. The wagtail ఉయ్యాలపుల్లము. See జట్టి, పాపకుచ్చి.

ఉరక Same as ఊరక. (q. v.)

ఉరగము *uragamu*. [Skt. ఉరస్+గ=go.] A snake. పాము.

ఉరడీయము or **ఉరణీయము** Same as ఉరడీయము. See under ఉరడి.

ఉరణము *uraṇamu*. [Skt.] n. A ram. పొట్టేలు.

ఉరభ్రము Same as ఉరణము.

ఉరమరిక *uramarika.* [Tel.] adv. About రమారమి.

ఉరము *uramu.* [Skt.] n. The breast, bosom. లొప్పు విప్పటుఱము a broad breast. **ఉరసీలుడు** or **ఉరసుడు** *urasiludu.* n. One who has a broad chest. విశాలమైన లొమ్మలవాడు. **ఉరస్త్రాణము** *uras-trāṇamu.* n. Armour for the breast. లొమ్మకవచము.

ఉరరీకృతము *urarī-kritamu.* [Skt.] adj. Granted, agreed. అంగీకరింపబడిన. అర్ధోరరీకృతము half allowed, not fully ceded. అర్ధాంగీకృతము.

ఉరలు *uralu.* [Tel. of లో ఉలు. Drav. ఉరుల్ = a roller.] v. a. To roll down, ఉలు, లొన్ను. To flow down. కాఱు. **ఉరలులో** ను or **ఉర్లులో** ను Same as ఉరలు. **ఉరలన్** *uralan.* adv. Off, over, violently. **ఉరల త్రోయు** *uraladrōlsu.* To roll down, to send bounding. **ఉరలబడు** or **ఉర్లబడు** *uralabadu.* To roll over. లొన్ను. **ఉరల బారు** *urala-bāru.* v. i. To move సరీగు.

ఉరలించు *uralintsu.* [Tel.] v. i. To shine, ప్రకాశించు, మెలగు.

ఉరవడి *ura-vadi* [Tel. ఉరవు+వడి] n. Swiftness. ఆతురము. **ఉరవడించు** *uravadintsu.* v. i. To be quick, to hasten. తొరిగుచుండు.

ఉరవు *uravu.* [Tel.] n. Beauty, abundance. సొంపర్థము, సమృద్ధము. adj. Great, large. అధికమైన. "ఉత్తమయోగము గూరుట యుర్వరా గ్రహగోచరంబులో." A. iii. 65.

ఉరస్యుడు *urasyudu.* [Skt.] n. A legitimate son. ధర్మపత్నియందు తగిన పుట్టినకొడుకు. See కొనుగు.

ఉరి *uri.* [Tel.] n. A noose or slipping knot: a snare. ఉచ్చు. కాలిది a snare for the feet. **ఉరికోల** *uri-kōla.* n. A rod attached to a noose. **ఉరితాడు** *uri-tādu.* n. A halter, a tether, a rope to tie a cow's legs when it is being milked. **ఉరితీయు** or **ఉరిపోయు** *uri-tīyu.* v. t. To hang: strangle. **ఉరిపోసికొను** *uri-posi-konu.* v. i. To hang one self. **ఉరియాడు** *uri-yādu.* To move, tremble, fear. చలించు, భయపడు. M. ix. ii. 105. ఉరియాట moving to and fro. చలించుట, ఊగులాడుట.

ఉరికించు See ఉరుకు.

ఉరిడె *uride.* [Tel.] n. A beetle కుమ్మరిపురుగు. యక్షే. iv.

ఉరిది *uridi.* [Tel.] adj. Steady. Rapid. వడిగల. దృఢము, క్షిప్రము. adv. Quickly. వడిగా.

"కడలనినీటికిమీనము
దెడు దమ్మ-దెయుండదికాదు నీటికిబోలెక్,
బడవివిధద్రోణులలోపలుదు
పోరోగలుఁడుకాదితొద్దికము భార్యా."
N. ix. 190.

ఉరిది *uriya.* [Tel.] adj. Strong, steady. దృఢతరులు. M. XII. ii. 367.

ఉరియు *uriya.* [Tel.] v. n To sweat or leak. ఉప్పుకారిగోడ a wall out of which salt oozes. ఇల్లు ఉరుస్తున్నది the house leaks. ఈ ఊరు ఉప్పుకారియగుట as the land of that village turned saltish. Also, to move చలించు. To turn grey, as hair పెరుగు. To ripen పక్వమగు. To pine away వెలితికిం చు. **ఉరుపు** *urupu.* n. Leaking, soaking through. ఊరికుట.

ఉరు *uru.* [Skt. & Tel.] adj. Great, large, valuable. లొప్పు, శ్రేష్ఠమైన. [Tel.] v. i. To be fit, to suit. In A. vi. 32 is rendered ఒప్పు. ఉరుగా, ఒప్పున. ఒప్పు. v. t. To mind. లక్ష్య పెట్టు. "ఉరుచుకొంపుగైనొ భాద: అది. vi. **ఉరుతరము** *uru-taramu.* More, larger.

ఉరుకు *urukn.* [Tel.] v. i. To run: fly, start. To run out or project. To transgress. ఉరుకుచుకప్ప the flying frog. ఉరుకు బొడ్డు a projecting navel.

ఉరుకోల్లు *uru-kollu.* [Tel. ఉరుకు+కొల్లు] v. i. To cry like a monkey when angry. కోపముతోనున్న కోతివలె మ్రుమ్మును.

ఉరుస *urusa*. [Tel.] n. A sort of fish (*Sparus.*) The gilthead. సొలము.

ఉరుజు *uruzu*. [Tel.] n. A sluice or water channel.

ఉరుత *uruta*. [Tel.] n. A squirrel. ఉడుత.

ఉరుపు. See under ఉరము.

ఉరుము *uruma*. [Tel.] n. A kind of musical instrument made of leather A. iv. 38.

ఉరుమంది *uru-manji*. [Tel. మార్జంది] n. The yellow water in a pearl. ముత్తెపుపుపునీరు, పాణి.

ఉరుము *urumu*. [Tel.] v. n. To thunder. ఉరిమిచూచె he looked daggers. ఉరుము n. Thunder. A sort of drum. To cry avaunt. నీరాజనాలర్పించు. ఉరిమిపోయించు to celebrate a feast in honor of a rustic deity when a village is to be founded. పోతరచేయు.

ఉరుమువు *urumuvu*. [Tel.] n. A certain forest tree, with delicate blossoms and a fruit as large as a lemon. *Cassia marginata* (Watts.)

ఉరువడి *uruvadi*. [Tel.] n. Violence, impetuosity, speed, haste. ఉరవడి. ఉరువడించు *uru vadinṭsu*. v. n. & a. To be energetic, to bully, to roar or thunder in talking. To flourish, shine forth, display. To gain, win, conquer. విజృంభించు, గెలుచు.

"వ్రజకుమారకా మైవరుపాలకాంతియు
సంగరంబునకె
విజితవిభీత మైనయుపవీతంబు
యున్నహారమ్ములో."
Appakavi. ii. 483.

ఉరువడు *uru-vadu*. [Tel.] v. i. To be fulfilled. నెరవేరు.

ఉరువిడి *uru-vidi*. [Tel.] n. A collection of things. వస్తుసమూహము. విక్ర. ii.

ఉరువు or ఉరువ్వు *uruvu*. [Tel.] v. t. To get rid of. [illegible] form, shape. big, large. [illegible] దోచుట.

Also, same as ఉరుగొట్టు. కొంకాయ ఉరువుగానుండే as large as a cocoanut. ఆపని యింకా ఉరువు పడలేదు that work is as yet in embryo.

ఉరోజము *urojamu*. [Skt. from ఉరము+జ] n. Breast. కుచము.

ఉర్రాడు *urr-adu*. [Tel.] v. i. To hang loose, to dangle.

ఉర్రు, or ఉర్రట్టు or ఉర్రూతలు (*anuk.*) *urru*. [Tel.] n. The cry of a monkey in anger. కోతియొక్క విజృంభన్వని. Also, violent movement. ఉర్రట్టులాగు or ఉర్రట్టుగాగు or ఉర్రూతలూగు. *urrattal-agu*. [ఉరుగు+ఊగు] v. i. To totter. మిక్కిలి ఊగు. To move చలించు.

ఉర్రుకట్టు *urru-kattu*. [Tel.] v. t. To tie up a cow's legs while milking. పాలుకిరుతు సమయమందు అవుకాళ్లను కట్టు.

ఉర్రుతాళ్లు or ఉరుతాళ్లు. See ఊరతాళ్లు and under ఊర.

ఉర్లగడ్డ *urla-gadda*. [Tel.] n. A potato. Lit. the *crumbling root*: so called because it is farinaceous.

ఉల్లు. Same as ఉలు.

ఉర్వర *urvara*. [Skt.] n. The earth, fruitful soil. నేల. ఉర్వి *urvi*. n. The earth. భూమి. ఉర్వీశుడు *urv-isudu*. (ఉర్వి+ఈశుడు) n. A king, a ruler.

ఉలక, ఉలకన *ulaka*. [Tel.] n. Lightness. తేలిక, చులకన.

ఉలసె *ulatsu*. [Tel.] n. An excellent sort of fish, called *Hilsa* in Hindustani. A. ii. 62.

ఉలపము *ulapamu*. [Skt.] n. A creeper, a trellis. తీగ.

ఉలవ *ulava*. [Tel.] n. A kind of pulse, horse gram, *Glycine tomentosa: Linn. Dolichos biflor. Buch.* Rox. iii. 313. అడవి ఉలవలు *Glycinea Suaveolens.* (Rottler.)

ఉలవరము or ఉల్లరము or ఉల్లారము. *ulavaramu.* [Tel.] n. A drain. Land enriched by drains. The smart caused by the sting of a nettle. ఉలవరించు *ulavarintsu.* v. n. To be enriched or fattened as land by manure. ఉలవరించిన rich.

ఉలస Same as ఉలస.

ఉలి *uli.* [Tel.] n. A chisel. adj. (another form of చులి) Little. అల్పము.

ఉలిందచెట్టు *ulinda-chettu.* [Tel.] n. A sort of tree.

ఉలికిపడు *uliki-padu.* [Tel.] v. n. To start, shake. హఠాత్తుగా ఉలికి భయముచేత కంపించు. To be afraid. భయపడు. ఉలికిపాటు *uliki-patu.* n. A start, tremor, shudder.

ఉలిపి *ulipi.* [Tel.] adj. Brittle (as glass): touchy, easily irritated, low, mean, wicked. దుర్జనుడు. ఉలిపి, ఉలిపికర్ర or ఉలిపిగొట్టు *ulipi.* n. A touchy person, an irritable person. తుంటరి. ఉలిపికత్తన itchiness, soreness, irritability.

ఉలిమిడి or ఉలిమిరి *ulimidi.* [Tel.] n. The tree named *Cattaea Tapia*; or, *Diospyros Cordifolia* (Rox. 2. 538.) or *Capparis trifoliata.*

ఉలియు or ఉలివాడు *uliyu.* [Tel.] v. n. To move. చలించు. To sound, resound. మ్రోయు, ధ్వనించు. A. i. 84. ఉలివు *ulivu.* n. Sound, voice. ధ్వని, చప్పుడు. Movement. చలనము.

ఉలుకు *uluku.* [Tel.] v. n. To start, quiver, (See the causal ఉలుకు) మిన్నులకు కన్నుల eyes quivering with prettiness. "ఉలికి శేసదుముడికులికెలా" she wagged her waist at him in derision. ఉలుకు n. Timidity, fright. భయము.

ఉలుచే Same as ఉలస.

ఉలుపు *ulupu.* [Tel. causal of ఉలుకు.] v. n. To brandish, wave, whisk, shake వాలంఉలిపెన brandished the tail. Also, to pull off. ఊడదీయు. "చర్మ-పుల్లుర్వుల్ పులు వపుతశిర." కై. i.

ఉలుప or ఉలుపా *ulapa.* [Tel.] n. A gift, present. కానుక.

ఉలుపడు or ఉలుపి *ulupadu.* [Tel.] n. కోతి Kelāmu. See కోతి.

ఉలుపు *ulupu.* Same as ఉలుకు to pull off.

ఉలుము *uluma.* [Tel.] n. Leprosy. కుష్ఠము.

ఉలూకము *ulūkamu.* [Skt. cognate with Eng. owl] n. An owl. గుడ్లగూబ.

ఉలూఖలము *ulū-khalamu.* [Skt.] n. A mortar. రోలు. Vasu. iv. 25.

ఉల్క *ulka.* [Skt.] n. A firebrand, embers. మంటలో కాల్చివిన్న, భస్మము. Also, a meteor or an aerolite.

ఉల్టా *ulta.* [H.] adj. Reverse, the wrong side, opposite, contrary, turned back తోరట్టు, అడుగుబట్ట. ఆ శాలువ ఉల్టా కప్పి కొన్నాడు he wore the shawl the wrong side up.

ఉల్బణము *ulbanamu.* [Skt.] n. Excess, increase. అతిశయము. పైత్యోల్బణము excess of bile. ఉల్బణము *ulbanamu.* adj. Apparent, evident. Gushing, overflowing. పొంగి, పుట్టెడై. సోల్బణముగా with overflowing affection.

ఉల్మకము *ulmukamu.* [Skt.] n. A firebrand కొరివి.

ఉల్లంకి *ullanki.* [Tel.] n. A bird of the plover family: a plover, sandpiper, stint.

ఉల్లంగి *ullangi.* [Tel.] n. A sort of tree. H. iv. 13.

ఉల్లంఘనము *ul-langhanamu.* [Skt.] n. Disregard, disgrace, contempt. అతిక్రమించుట. ఉల్లంఘించు *ul-langhintsu.* v. a. To disregard, to pass over, transgress, refuse, decline, disgrace, browbeat. అతిక్రమించు, దుటాంచు. ఆజ్ఞోల్లంఘించు to disregard an order.

ఉల్లంపేట large of ho

ఉల్లకి *ullaki.* [Tel.] n. A sling or hammock of cloth or cradle hanging down from a pole carried on two men's shoulders. ఉల్లకిన వేసిరి they slung him in a hammock and brought him.

ఉల్లడ *ullada.* [Tel.] n. A hammock. ఉల్లడ. శవము ఉల్లడన్ వేసిరి they slung the corpse in a sheet on a pole and carried it away.

ఉల్లడ or **ఉల్లడము.** *ullada.* [Tel.] n. An awning or canopy. చాందిని, ఉల్లాకము, మేలుకట్టు.

ఉల్లడి *ullaḍi.* [Tel] n. Confusion, trouble, disturbance. BD. v. 1025.

ఉల్లము *ullamu.* [Tel.] n. The heart. మనసు మనము. **ఉల్లరము** *ullaramu.* [Tel. from ఉల్లము+అరు] adj. What is painful to the heart or feelings. మనస్సుకు బాధ కలుగు పని.

ఉల్లల *ullala.* [Tel.] n. A bubbling noise, ebullition. ఉడుకులాటం భుక్తకరణము.

ఉల్లలము *ullalamu.* [Skt.] n. Movement. చలనము, కదలిక. **ఉల్లలితము** *ullalitamu.* adj. Moved. కదలిన.

ఉల్లసము *ullasamu.* [Skt.] n. Sport, satire, fun, frolic. వినోదము, ఉపాలంభము. ఎట్టి పాపమున్నదాడు. M. XII. iv. 388. **ఉల్లసమాడు** *ullasam-āḍu.* v. i. To sport with, to joke. పరిహసించు, ఎగతాళి చేయు. **ఉల్లసిల్లు** or **ఉల్లసిల్లు** *ullasillu.* v. i. To exult, rejoice.

ఉల్లాకు *ullāku.* [Tel. ఉలి+ఆకు] n. A ticket or invoice left with goods or grain, specifying the quantity and the owner of the goods. చీటి.

ఉల్లాకుచేప *ullāku-chēpa.* [Tel.]n. The bony hilsa or eatable fish.

ఉల్లాపము *ullāpamu.* [Skt.] n. A canopy borne [illegible] offerings or over the grooms as they go in pro- [illegible] ఉల్లాకు, ఉల్లడ.

ఉల్లుములిట్ట *ullumupitta.* [Tel.] n. A snipe.

ఉల్లూరు *ullūru.* [Tel.] n. A saddle-cloth: a particoloured cushion. ఝర్రూ. Fringes. జాలరు. "మూడాకటికము కేడాకటికముగా నడిగి కడిగ్లటుల్లూరుల్లంబుల్లంబుల్లంబుల్లంబులనై." A. iv. 36.

ఉల్లాసము *ullāsamu.* [Skt.] n. Joy, delight, amusement. సంతోషము. **ఉల్లాసపురుషుడు** *ullāsa-purushuḍu.* A luxurious man or man of pleasure. A prodigal. **ఉల్లాసి** *ullāsi.* A cheerful man. ఉల్లసించుట. "సుముల్లాసిపఁజాలుదుమిదు." T. iv. 136.

ఉల్లి *ulli.* [Tel.] n. The onion. పెద్ద the onion. ఎర్రగడ్డ. వెల్లి garlic, వెల్లిగడ్డ **ఉల్లిపాయ** or **ఉల్లిగడ్డ** *ulli-paya.* n. An onion.

ఉల్లిపాయ *ulli-paya.* [Tel.] n. A species of plover.

ఉల్లిపాషాణము *ulli-pāshāṇamu.* [Skt.] n. Corrosive sublimate. కాసీసము.

ఉల్లె *ulla.* [Tel.] n. The crust at the bottom of pies or tarts.

ఉల్లేఖము *ul-lēkhamu.* [Skt.] n. Uttering, mention, rehearsing. ఉల్లేఖనము. A rhetorical trope.

ఉల్లోలము *ullōlamu.* [Skt.] n. A surge, a large billow, or wave. పెద్ద అల.

ఉల్వరము *ulvaramu.* [Tel.] n. Rubbish, sweepings, &c., used for manure (Vizag.)

ఉళక్కి or **ఉళ్లక్కి** *uḷakki.* [Tel.] n. A lie, a joke, a pretence. వట్టి. Vasu. iii. 163.

ఉవిద *uvida.* [Skt.] n. Woman. ఆడది, స్త్రీ.

ఉవ్వ *uvva.* [Tel.] n. A certain tree. *Dillenia speciosa.* Rox. ii. 650.

ఉవ్వళ *uvvaḷa.* [Tel.] adv. Unexpectedly, all at once. తటాలున, పటాలున, కొదుగ. Rukmāngada. iii. 140.

ఉవ్వెట్ట *uvva-peṭṭa.* [Tel.] n. A sort of bird, a wagtail. కాకిపిట్ట.

ఉవ్వలపోటి *uvvala-pōṭi*. [Tel.] n. A certain game among children. "చిదుగుడుబ్వలపోటి చెండుగట్టినిబోది యల్లియుప్పనబ్బిలప్పళాలు." కాళ. iii.

ఉవ్వాయి *uvvāyi*. [Tel.] n. Cheerfulness, joy. వికాసము.

ఉవ్విళ్లూరు or ఉప్పిళ్లూరు *uvvill-ūru*. [Tel.] v. n. To water, as the mouth. To be eager. త్వరపడు, మిక్కిలి ఆశపుట్టు. To hasten త్వరపడు. ఉవ్విళ్లూర్చు or ఉవ్విళ్లూరచేయు *uvvillūrtsu*. v. a. To tempt, to stir or excite the appetite. ఆశింపజేయు, పురికొలుపు.

ఉవ్వు *uvva*. [Tel.] n. Attempt, exertion, effort. పూనిక. ఉవ్వెత్తు *uvv-ettu*. adj. All. యావత్తు. "ఒక్కమాత్రలోం నువ్వెత్తనొవలె" M. v. 30. ఉవ్వెత్తుగా *uvvettu-gā*. Quite easily. All at once. మిక్కిలి చులకనగా, వీకశాలమందు. Completely. నిశ్శేషముగా. From the bottom అడుగుతో.

"మైమర్తిలి మిన్నెరుంగక
సమస్తపుప్రకరంబువచ్చియు వెత్తుగగూలెపా
పమతులెయ్యెడలన్ జయమందనేర్తురే."
Chenna BP. v. 65.

ఉశనుడు *usanuḍu*. [Skt.] n. The name of the planet Sukra or Venus.

ఉశీరము *uśīramu*. [Skt.] n. A sort of fragrant root, *Andropogon muricatus* usually termed కట్టివేరు cuss-cuss.

ఉషర్బుధుడు *ushar-budhuḍu*. [Skt.] n. He who awakes with the dawn. An epithet of the god of fire. Vulcan. అగ్ని.

ఉషస్సు *ushassu*. [Skt.] n. Dawn, daybreak. తెల్లవారుటసమయము. కాలసంజీవల కాలము.

ఉష్ట్రము *ushṭramu*. [Skt.] n. A camel ఒక్కమేలకము, ఒంటె.

ఉష్ణము *ushṇamu*. [Skt.] n. Sunshine, warmth; heat; fever, feverishness. ఉష్ణము adj. Hot. ఉష్ణకర్త the sun. ఉష్ణించు *ushṇintsu*. v. n. To be hot. ఉష్ణీషము *ushṇīshamu*. n. A turban, a diadem. కిరీటము, పాగా.

ఉసి *usi*. [Tel.] n. A hiss, hissing. ఉసికొను *usi-konu*. v. i. To give the chase as a dog does దుక్కకవియు. ఉసికొల్పు *usi kolpu*. v. a. To hiss a dog on. To excite or stir up anger. ఉసిపోసిక అతుర సులు a quaver or superfluous syllables, used in singing. ఉసి n. Dust, powder, నుసి. ఆనలుసి oaths are nonsense.

ఉసిరి or ఉసిరిక *usiri*. [Tel.] n. A tree with acid fruit used for pickles. *Phyllanthus Emblica; Emblic myrobalan.* Various species are named in Rox. III. 654—673.

ఉసుక *usuka*. [Tel.] n. Sand ఇసుక. ఉసుకనంటుమొగనుడికియనచ్చు. హరిశ్చ. ii.

ఉసుము *usumu*. [Tel.] v. a. To scour or wash. పులుము, ఉయుకు, తుడుచు.

ఉసురు *usuru*. [Tel.] n. Breath, life; strength, vigour, grief; a sigh, affliction, plague, hardship, evil result; retribution or result. వాని ఉసురు నీకు తగులును his trouble will come upon you. ఆడదాని ఉసురు ఊరకపోదు the sigh of a woman will not fail to bring trouble (to him who caused her grief). వారి ఉసురు కాకి వాడు చెడిపోవును their sorrows shall be visited on his head. ఉసురుపోసికొను or ఉసురుపుచ్చుకొను *usuru-pōsi-konu*. v. a. To cause sighs. To afflict. నా ఉసురు ఏల పోసుకొంటావు why do you torment me thus? ఇది చేసినందున ప్రబలయొక్క ఉసురు పోసుకొనెను this called down the curses of the people. ఉసురుతోకూడా alive.

ఉసులు *usulu*. [Tel.] n. Ease, facility; convenience అనుకూలము. సౌభ్యము. వాని శరీరము కొంచెము ఉసులుగానున్నది he is rather better in health. వానికి ఉసులుగాలేదు it was not convenient to him. ఉసులుగావ tolerably ఉసులుపోయు to [illegible]

ఉసుళ్లు *usuḷlu*. [Tel.] n. Winged white ants. ఇసుళ్లు.

ఉసూరము Same as ఉస్సూరను.

ఉస్తె *uste*, [Tel.] n. The gigantic swallow wort. The fruit is called ఉస్తెకాయ ఉస్తె వడుగు is the fruit dried and preserved.

ఉస్సు *ussu*. [Tel.] n. Ah! alas! "ఉస్సను మూర్ఛిల్లియనుట." P. i. 246. ఉస్సని కూర్చుండ్డాడు he sighed and sat down. ఉస్సురను *ussur-anu*. v. n. To sigh, (from ఉస్సు alas! and అను to say; the R being inserted to save elision.) మిక్కిలి విసుకు. ఉస్సురనిపించు *ussur-anipiṁchu*. (causal of ఉస్సురను.) v. a. To grieve, to make one sigh.

ఉహుహుహు *uhuhu*. [Tel.] n. Shivering from excessive cold. (Imitative of the noise then made.)

పదుపతోఁపదంబై
యుహుహూహూయనిపాఁకి లోకములెల్లఁగాఁగ,
భా. x.

ఊఁఫ్ఫు *ūṁphu*. [Tel.] n. The sound produced when a fire is kindled by blowing on it. నిప్పూదుడయ్యదు కిలుగుగ్గనీ. "ఊఫ్ఫూనిఁబూనుఁగ్నినుఁ బొల్లదుగాని విదుఁబ్పి రాఁక్షరోక్తిఁబ్పనూరఁబ్పఁ" పాండు. iii.

ఊ ū

ఊఁ *ū*. The long vowel Ū or oo, as in flute or shoot.

ఊక *ūka*. [Tel.] n. The husk of paddy. ఊఁక. Also (noun from ఊఁగు) Swinging ఊఁగుట. ఊకచెట్టాకు *ūkacha-ṭṭaku*. n. A certain plant used in fevers. ఊకబంతి *ūka-banti*. n. The flower called Bachelor's button. పోకబంతి.

ఊకర *ūkara*. [Tel.] n. To say ఊ ఊ while listening to what another says. ఊకొట్టుట. ఊకరగొట్టు *ūkara-goṭṭu*. v. i. To crow or make indistinct sounds, as an infant. G. iii 46. BD. v. 967.

ఊకించు or ఊకు *ūkiṁchu* [Tel.] v. n. To shake, agitate or move; to endeavour or make an effort. పూను; to rattle the dice. ఊకు or ఊకువ *ūku*. n. Effort, exertion. పూనిక, ప్రయత్నము. "ఒక్కూకుఁబలె" (R. v. 6.) moving at a single effort. ఒక్కఁ ఊకువగా at once, all at once. ఒక్కఁ పారిగా. ఊకుపగను *ūkuvagu*. (ఊకువ+అను) v. n. To try, to undertake. పూను.

ఊకొట్టు or ఊకొను *ū-koṭṭu*. [Tel.] v. n. To hum or make an indistinct sound, resembling ఊఁ, ఊఁ, denoting that one is listening to what another is saying.

ఊఁగు or ఊఁగులాడు or ఊఁగాడు *ūgu*. [Tel.] v. n. To be agitated or shaken, to swing, to wag, roll. ఊఁగించు *ūgiṁchu* (causal of ఊఁగు) v. a. To shake, to move, to swing or rock. ఊఁగులాట *ūgal-aṭa*. (ఊఁగుట+ఆట.) n. Swinging: tottering. ఊఁచు *ūṁchu*. [Tel. causal of ఊఁగు] v. a. To swing, cause to swing, to wag or shake, rock, nod. ఊఁకదేయు. చెయ్యి ఊఁచు to shake or wave (the hand in forbidding) or to say no, to forbid by the hand.

ఊచ *ūcha*. [Tel.] n. The soft core of the plantain or similar tree. ఁబ్పఁ. A thornbush మడ్డిగుబ్బ. ఊచకోతగా నొఁటుఁబోవ వీనాఁడు he cut the throat without any trouble. ఊచ *ūcha*. adj. Withered. ఊచ కాలు a withered leg. ఊచచెయ్యి a withered hand. ఊచపట్టు to grow big enough for the core in a plant to form. ఊచపోవు to become lean. కృశించు. ఊచబియ్యము *ūcha-biyyamu*. n. Grain not quite ripe. బాగుగా ఎదిగిగింజలు మొదలైనవి. ఊచమొట్టు *ūcha-moṭṭu*. adv. To the core, entirely, wholly.

"ఊల్లనుఁబెనుమేఁది యూచేమొట్టుగను
కిల్లాఁడింది ఎలఁకమన్నిపెము."
H. D. i. 252.

ఊచు *ūchu*. [Tel.] v. n. To wither. కెంట్రు కిలు ఊచిపోవుచున్నవి his hair is falling off. ఊచు causative of ఊను. (q. v.)

ఊట *ūṭa.* [Tel. from ఊచు] n. Juice, sap. A fountain, a spring as of water. Marrow. ఎనుకఊట. Pickling liquor. Strength. బలము, చేవ. **ఊటకల్లు** *ūṭa-kallu.* n. A grain like ఆల్లు. **ఊటగుండు** *ūṭa-guṇḍu.* n. The stone to which a weaver fastens the cross sticks on which he stretches his web. **ఊటనీరు** *ūṭa-nīru.* n. A gushing spring. **ఊటపుట్టు** *ūṭa-puṭṭu.* v. n. To spring (as water.) **ఊటబుడ్డిచెక్క** *ūṭa-buḍḍi-chekka.* n. Wood that is strong and durable for building purposes. **ఊటయెత్తు** *ūṭa-yettu.* v. n. To be damp. **ఊట యెత్తిన** damp, moist. ఆచెట్లు ఊట యెత్తిపోయినవి these trees have been injured by excessive moisture. **ఊటయెత్తోయిల్లు** a damp house. **ఊటలు** heavy, abounding in springs. కష్టకరము, బరువైన. **ఊటలకర్ర** a heavy piece of wood. **ఊటాడు** *ūṭāḍu.* (ఊట + ఆడు) v. n. To shake, totter, waver, be agitated. చలించు, సంశయించు. ఊటాడించు. (Vasu. iv. 159.) to shake కదల్చు, ఆడించు, అల్లలాడించు

ఊటించు *ūṭiṭsa.* [Tel.] v. t. To deceive వంచించు.

ఊటు *ūṭu.* [Tel.] v. t. To thrust through. పొడుచు.

"పులిపులిగా నిబ్బరించిదు నొకనాడు
చెదరగా నూలుచాతియించె."

రామా. ii.

ఊటు *ūṭu.* [Tel.] n. Moisture. చెమ్మ. ఊటు కార్చు to wet.

ఊడ *ūḍa.* [Tel.] n. A root growing down from the branches of the banyan and similar trees. **ఊడలమాకిచెట్టు** a tree that has such suckers or roots.

ఊడదిపాడు *ūḍadi-pāḍu.* [Tel. ఊడు+అది+పాడు] v. t. To cry ఊడు while running away. To run away. To be put to flight; to be routed. సిగ్గూడదిపాడెన్ her modesty left her. P. iv. 433. వ్యామోహమూడదిపాడెఁ that fascination is now over.

"ఒకనాడుదాత్రి చదువుచు
కపుచెప్పకయిల్లు కెడలి గాధరతకొ
నికరమకటతనుతోడుం
గొకయుడుచేరడని తోడ నూడదిపాడెన్."

రామా. iii.

ఊడికూర *ūḍi-kūra.* [Tel.] n. A kind of herb. ఒకవిధమైన కూరాకు.

ఊడిగము *ūḍigamu.* [Tel.] n. Service. Drudgery, task. కొలువు. ఊడిగపుపనులు menial duties. **ఊడిగపుది** *ūḍigapudi.* n. A maid servant. **ఊడిగపువాడు** or **ఊడిగీడు** *ūḍigapu-vāḍu.* n. A manservant, a menial.

ఊడిత *ūḍita.* [Tel.] n. A staff used as a prop by a weaver for his warp. పోలవాడు పనునునేయుటకుపయోగించు అని వాలకుండ కర్ర. ఊగుగా వినియోగింపబడియున్న.

ఊడు *ūḍu.* [Tel.] v. n. To part, drop out, slip out. జారు, రాలు. To give way, fail: to be unfastened, loosened, separated. ఊడులు. To flee, run away. పాఱిపోవు. తండ్రినోట్లో ఊడిపడ్డాడు he is the very image of his father. **ఊడగొట్టు** to take out, root up, remove. **ఊడదీయు** to pull out, to take off (skin or clothes), to unloose. **ఊడదీసి** to root out. **ఊడలాగు** to pull out, to draw out.

ఊడుకొను *ūḍu-konu.* [Tel.] v. n To become moist, as earth. A. v. 144. To pierce. కుచ్చుకొను.

ఊడుగు *ūḍugu.* [Tel.] n. The plant named *Alangium Lamarckii.* (E. P.) అంకోలము.

ఊడుము *ūḍutsu.* [Tel.] v. a. To sweep. To slacken, loosen, divest, open, sever, separate. ఊడతీయు To wrest, take by force. To transplant. నారునాటు. To root out, to eradicate. **ఊడుపు** చేయుచిన పొలము a field in which rice plants have been set (by transplanting.) తలలూడ్చి he smote off their heads. R. v. 275. **ఊడుపు** *ūḍupu.* n. Sweeping ఊడ్చుడము. transplanting. నారునాటుట. **ఊడుపుపొలము** land in which shoots are transplanted.

ఊడ్చు Same as ఊడుచు.

ఊడెము *āḍema*. [Tel.] n. A fortified place with a few bastions. కోట, మిన్నకోట. Also, ఊడికము. (q. v.)

ఊఢ *ūḍha*. [Skt.] adj. Married. పెండ్లాడిన. n. A wife. పెండ్లాము. A married woman వివాహిత.

ఊత *ūta*. [Tel.] n. A support, a prop. A fishing hook, a basket snare to catch fish. A coop to keep animals in. A pannier. చేయూతచేసి giving the hand as a support. అరటుల యూతనొరి leaning against the plantain trees. ఊతకర్రపట్టుకొట్టినాడు he held the cudgel at my face as close as possible. ఊతగానిలి he stood as a support. ఊత కోను *ūta-koṇu*. v. n. To support oneself, to rest, lean on. ఊతకోల *ūta-kōla*. n. A staff to lean on. ఊతము *ūtamu*. n. Grasp. strength. పట్టు, బలము. ఈ మాట ఊతము చేసినాడు he relied on this statement. ఊతముగా ఫుచ్చుకొనెను he took it for granted. తన బ్యవహారమునకు ఊతము అయిన మాట a circumstance that was in his favour. ఊతము చేయు to state or declare, to strengthen. బలపరుచు.

ఊప *ūpa*. [Tel.] n. A swelling, tumour, వాపు. కుళ్ళు. Malice, spite, envy. మిన్నక ఊప కడుపు *ūpa-kaḍupu*. n. A pot belly. ఊప or ఊపర *ūpa*. n. A kind of grass. Tares. II. v. 53. 2.8 అల్పధాన్యము. "ఊపరా దిను మైరాణిబుడ్డలు" I. xiii. 394. ఊపర *ūpara*. n. Smoke. ఊపరగొట్టు or ఊపరపెట్టు *ūpara-goṭṭu*. v. n. To smoke an animal out of its hole, or to ripen fruit by passing hot smoke.

ఊపా *ūpā*. [H.] n. Dark colour, purple or brown.

ఊపిడిము *ūpiḍimu*. [Tel.] n. Produce, income. ఫలము, ఆదాయము.

ఊపు *ūpu*. [Tel.] v. n. To blow with the mouth or with bellows. To swell వాచు. To press ఆదుము, నొక్కు. To play on a flute. To purify or refine metal with the blowpipe. To place, ఉంచు. To be swollen. To arise as a thought or feeling. To catch fish. చేపలను ఊతలో పట్టుకొను. ఊపు *ūpa*. n. A snare for fish made of basket work. Clay, mud బురద. A swelling వాపు. ఊపు *ūpu*. [H.] n. Frankincense, benzoin. పాంబ్రాణి. ఊదుబత్తి a pastille. పాంబ్రాణిపట్టి. ఊదించు to cause to blow. ఊదిరి వెండి or ఊదుపెండి silver refined with the blowpipe ఊపుగొట్టము *ūpu-goṭṭamu*. n. A blow-pipe. ఊపుకోవి or ఊపునావ్యము *ūpu-kōvi*. n. A wind instrument.

ఊఫము or ఊఫస్సు *ūphamu*. [Skt.] n. An udder. పాగును.

ఊనము *ūnamu*. [Skt.] n. Loss, disgrace, injury, defect. లోపము. adj. less, defective. పంద్రాఁ, లోపించిన. ఏకోనవింశతి nineteen.

ఊనిక *ūnika*. [Tel.] n. Resting, support, steadiness. ఆనుట, ఆటపు. ఊను *ūnu*. v. n. To have, take, bear. కొనుము, ధరించు. To soften as leather. మెత్తనుచుము. v. n. To lean against, to rest on. ఆను. "అయిను నెన్నెల్లపై యున్న, నూనిన్నెవ్వ లంకేసి" భార్గ. ii.

ఊప *ūpa*. [Tel.] n. An underwood in a forest. అడవిలోని పొట్లకుళ్ళు.

ఊపిరి *ūpiri*. [Tel. n. Breath, respiration. ఊపిరిమానుట to breathe. ఊపిరిపట్టు to hold in the breath. వానికి ఊపిరి వచ్చినది he has revived. నీవు ఊపిరి తీసుకొనుమన్నచో can you draw your breath? ఊపిరాడుక being suffocated. ఊపిరిపోయి dead. ఊపిరి కట్టు *ūpiri-kaṭṭu*. n. A stitch in the side. ఊపిరి తీయడం కొండెక్కినట్లు చెప్పడానికి ఒక విశేషమైన వ్యాక్యం.

ఊపు *ūpu*. [Tel. from ఊను and ఊచు.] v. t. To cause to swing ఊచ చేయు. n. Swinging. A push, one oscillation in swinging. ఊపుట.

ఊబ *ūba*. [Tel.] n. A eunuch. వృషణరహితుడు. A corpulent man. బొండు.

ఊబి *ūbi*. [Tel.] n. A slough, or bog, mire. బురద.

ఊయల *ūyala*. [Tel.] n. A swing. See ఉయ్యల.

ఊరగు *ūru*. [Tel.] v. n. To whistle. ఎద్దుల నూరినారు. They whistled the bullocks on.

ఊర See under ఊరు. n.

ఊరక or ఊరికే *ūraka*. [Tel.] adv. Without. For nothing. Silently, merely, idly, in vain. Without cause, of itself, spontaneously, voluntarily, causelessly. Without employment; unoccupied, empty, vacant. ఇల్లు ఊరక ఉన్నది the house is vacant. ఊరక పోనిచ్చు to let a thing go free. ఊ ర కె ని మ్ము without any special purpose. ఊరకుండు to submit, be still; to be passive or silent. చ: . . . " ఒప్పరే, పుస్తకపుస్తక లాహ దలి యుంగలదేఖు కవిపరోక్షాముల్, దొరకినకాక యూరకొక్కరుల్ రచియించుమటన్న శక్యమె." (అల్లసాని పెద్దన్న) i.e., how can a poet compose verse *without* these conveniences?

ఊరగాయ See under ఊరు. v.

ఊరట *ūraṭa*. [Tel.] n. Comforting. ఊ రి మ ట. Rest. విశ్రాముము. Ease, freedom, leisure. Aid, help. సహాయము. ఊరటపడు *ūraṭa-paḍu*. v. n. To be consoled. ఊరటపరచు *ūraṭa-paraṭsu*. v. a. To console. ఊరడించు *ūraḍiṭsu*. v. a. To comfort, console. ఊరడిల్లు or ఊరుఁడు *ūraḍillu*. v. n. To be calmed, appeased, comforted, consoled. కాంతిరోదము. ఊర డించెన్ — he spoke consolingly.

ఊరవ్యుడు *ūravyuḍu*. [Skt.] n. A man of the Vaisya caste. కోమటి.

ఊరార్చు *ūrārṭsu*. [Tel. ఊరుపు+ఆర్చు] v. t. To console, cheer, comfort. ఓదార్చు, ఊర డించు.

ఊరించు *ūriṭsu*. [Tel.] v. a. To excite appetite, tempt, tantalize. To make one's mouth water. ఊరుపుట్టించు.

ఊరికే See ఊరక.

ఊరికరించు *ūri-kariṭsu*. [Skt.] v. t. To consent, to accept. అంగీకరించు. ఊరిక్రుత ము *ūrikṛitamu*. adj. Accepted. అంగీకరం పబడిన.

ఊరు *ūru*. [Tel. In Chaldee Ur=town. cf. "Ur of the Chaldees." Genit. ఊర, *ūri*. ఊర or ఊరిలో, ఊళ్లలో. Plu. ఊరులు, ఊళ్లు, ఊర్లు.] n. A village, a town. నేను ఊ రకి పోయియుండగా when I was absent from home. ఊర *ūra*. (=ఊరియొక్క) adj. Rustic, common, village, belonging to the town or place. Rural, country. ఊ రా *ūri*. At home, in the village. ఊరుండు. ఊరునున్నారు they are at home. ఊరకవి *ūra-kavi*. n. A rustic bard; a country poet. ఊరకంద *ūra-kanda* n. The root of the plant named *Tacca Pinnatifida*. Box. Vol. 2. p. 172. ఊరకుక్క *ūra-kukka*. n. A wandering beggar. విచ్చలవిడిగా ఊరనుండువాడని. ఊరబావి *ūra-bāvi*. n. The common well; the town well. ఊరపంది *ūra-pandi* n. A village pig. ఊరపిచ్చిక *ūra-pichchika*. n. The village sparrow: that is, the house sparrow. ఊరపిల్లి *ūra-pilli*. n. A domestic cat. ఊరపిండి *ūra-pindi*. n. A feast given to all the town on the occasion of a wedding.

ఊరు *ūru*. [Tel.] v. n. To be full, steeped or soaked. To be pulled or fat. To increase or grow great. To exude, leak out, ooze, or spring as water. To overflow as feelings. To sink as ink into paper. To take effect as a medicine. నోరూరుట the mouth watering. ఊ రెట్టిన కొక్క timber left to steep or steam so as to be seasoned. లేటలూరా full of light. ఊరుగాయ or ఊరగాయ *ūru-gāya*. n. A pickled fruit, a pickle. ఊరుబిండి *ūru-bingi*. n. A paste or *chutney* (used as sauce,) of fried grain and chillies. మోహంలోనూరి with overflowing love.

ఊరుకొను *ūru-konu*. [Tel.] v. n. To be still, or quiet. ఊరకుండు.

ఊరుపు *ūrupu*. [Tel.] v. n. To sigh, sob. ఉబికివచ్చు.

ఊరుజుడు *ūru-juḍu*. [Skt. from ఊరువు a thigh and జ=born] n. A man of the Vaisya caste. కోమటి.

ఊరుపు or ఉర్పు *ūrupu*. [Tel.] n. Breath. sighing, శ్వాసము. A sort of stew or curry, నిట్టూర్పు a deep sigh.

ఊరువు *ūruvu*. [Skt.] n. The thigh తొడ.

ఊరేగు *ūr-ēgu*. [Tel. ఊరు+ఏగు] v. n. To go (in parade or procession) through a village or town. ఊరేగించు *ūr-ēgiṁchu*. v. a. To parade, to carry through the town. ఊరేగింపు *ūr-ēgiṁpu*. n. A procession.

ఊర్చు *ūrtsu*. Same as ఊరుచు.

ఊర్జము *ūrjamu*. [Skt.] n. Bodily strength, perseverance. బలము, ఓనికి. ఊర్జస్వలుడు *ūrja-svaluḍu*. n. A strong man. బలాధ్యుడు. ఊర్జితము *ūrjitamu*. adj. Stable, firm. గట్టిగానున్న. ఊర్జితమైన or ఊర్జితపడ్డ stable, confirmed: in force, as a law. ఊర్జితపరచు to confirm, to make stable, to fix. దృఢపరుచు. ఊర్జముగా firmly. గట్టిగా.

ఊర్ణము *ūrṇamu*. [Skt.] n. Wool, felt, &c. ఉన్ని, నూలు. ఊర్ణనాభము a spider. సాలె పురుగు.

ఊర్ధ్వము *ūrdhvamu*. [Skt.] adj. Above, upper, high. ఊర్ధ్వబాహుడై with his arms raised. ఊర్ధ్వరేతుడు a *Rishi* or Sage. ఊర్ధ్వలోకము *ūrdhva-lōkamu*. n. The world above. Heaven.

ఊర్పు *ūrpu*. [Tel.] Same as ఊరుపు (q. v.) ఊర్పోవు (ఊర్పు+పోవు) to breathe. ఊపిరి తీయు. ఊర్పోక (ఊర్పు+పోక) a pastime ఊరుపు పోక. ఊర్పుచ్చు (ఊర్పు + పుచ్చు) to cause the breath to go out.

ఊర్మి *ūrmi*. [Skt.] n. A wave. అల; the fold of a cloth వస్త్రపుమడుంక. Pain కొప్పి. షడూర్మలు the six kinds of pain, *viz.*, hunger, thirst, grief, passion, old age and death. క్షుత్, తృష్ణా, శోక, మోహ, జరా, మరణములు. ఊర్మిక *ūrmika*. n. A wave, a plait or fold, a finger ring.

ఊర్మిళ *ūrmila*. [Skt.] n. A woman that has separated from her husband మగని నెడబాసిన స్త్రీ.

ఊల or ఊళ *ūla*. [Tel.] n. A whistle. The howling of a fox నక్కకూత. ఊలవేయు the fox. ఊలవేయు to whistle.

ఊలమాల *ūlamāla*. [Tel.] n. Pain, anxiety తహతహ. ఊలమాలకుడుచు to suffer pain or anxiety. తహతహపడు.

ఊలు *ūlu*. [Tel. for కూలు] v. n. To fall. పడు. "ఉపలికమానిమీద పిడుగులేల కాయలుదుల్లునా కృతీ." Hurling a thunderbolt to crush a fly.

ఊవు Same as ఊగు. ఊవాడు Same as ఊగాడు.

ఊషణము *ūshaṇamu*. [Skt.] n. The stimulant called త్రికటు, viz., శొంఠి, పిప్పళి, or మిర్యాలు ginger, pepper, or long pepper.

ఊషము *ūshamu*. [Skt.] n. Fuller's earth. కేవుడు. ఊషరము or ఊసరము. *ūsharamu*. n. Salt soil.

ఊష్మము *ūshmamu*. [Skt.] n. Heat; sunshine ఉష్ణ, వేసంకి. In Gram: the letters శ, ష, స and హ. ఊష్మకము the hot season. ఊష్మలము *ūshmalamu*. adj. Heat, hot.

ఊసరము *ūsaramu*. [Tel.] n. Salt soil. ఊసరము adj. Lean: fallen away by disease. ఊసరబిల్లి a lean cat.

"ఉట్టినిండనొక్క యూసరిల్లట
పట్టెడేసివెన్న బొక్కునట్లన్న."
వీరకైశికీర్తనలు. p. 33.

ఊసరవెల్లి *ūsara-velli*. [Tel.] n. A chameleon.

ఊసరిల్లు *ūsarillu*. v. i. To become lean or dry. చిక్కు, శుష్కించు.

ఊసు *ūsu*. [Tel.] n. Speech. ఊసులు. ఊసులాడు to chit-chat.

ఊహ or ఊహము *ūha*. [Skt.] n. Thought, reasoning, a guess, supposition, idea, contrivance. Probability, prospect. ఊహించు

on a guess, probably. ఊహించేసు *ūhachēyu.* v. n. To think, form an opinion. ఊహాపోహాలు *ūha-pōhalu.* n. Thoughts and imaginations. (పోహ is anuk). ఊహించుఁ *ūhintsu.* v.n. To think, reason, guess, contrive, consider, reflect on. బుద్ధినూహించుమా think within yourself అట్లు ఊహించుతుఁ men think so.

ఋ ṛi

ఋ The vowel Ri or Ru like ri in *trick* or ru in *fruit;* sometimes wrongly written రు. These vowels ఋ and ౠ in Prosody rhyme to ఇ and ఈ, never to ఉ, ఊ and ఓ.

ఋక్కు *ṛikku.* [Skt.] n. The name of one of the Vedas. A Vedic slōka. ఖిలఋక్కు a supplementary hymn or Rik appended to the Veda.

ఋక్షము *ṛikshamu.* [Skt.] n. A bear. ఎలుగొడ్డు.

ఋజువు *ṛijuvu.* [Skt.] adj. Straight. ఒన్నది, ఋజుమార్గము rectitude, honesty.

ఋణము *ṛiṇamu.* [Skt.] n. Debt, obligation. A claim, a title or lien. ఇంతమన్ను ఇక్కడి నీళ్ళబుణము ఎన్నిరోజులు ప్రాప్తి ఉన్నదో besides I know not how much longer it is my fate to dwell here. ఋణపడు *ṛiṇa-paḍu.* v. n. To get into debt. ఋణముచేయు *ṛiṇamu-chēyu.* v. a. To contract a debt, to borrow. ఋణముతీర్చు *ṛiṇamu-tīrtsu.* To discharge a debt. ఋణత్రయము the three kinds of obligation, viz., దేవఋణము, ఋషిఋణము and పితృఋణము. ఋణవిముక్తుడు *ṛiṇa-vimuktuḍu.* n. One who is free from debt. ఋణస్థుడు or ఋణి or ఋణితుడు *ṛiṇasthuḍu.* n. A debtor. ఋణాన్నము *ṛiṇānnamu.* n. A debt contracted to pay off another debt. అప్పుతీర్చుటకై చేసిన అప్పు.

ఋతము *ṛitamu.* [Skt.] adj. True, real. సత్యమైన. n. Truth, reality సత్యము, అసత్యము. falsehood, or a lie అసత్యము.

ఋతువు *ṛituvu.* [Skt.] n. A season. The Hindu year is divided into six seasons, each lasting two months, viz., వసంతము the spring, గ్రీష్మము summer, వర్షము the rainy season, శరత్తు autumn, హేమంతము the dewy season and శిశిరము the cold season. ఋతుకాలము *ṛitu-kālamu.* n. The menstruous period. A. ii. 22. ఋతుమతి *ṛitu-mati.* n. A menstruous woman. ముట్టుది. ఋతుస్నాత *ṛitu-snāta.* n. A woman who has bathed after menstruation. ఋతుస్నానము *ṛitu-snānamu.* n. Bathing after purification.

ఋత్విక్కు, ఋత్విజుడు *ṛitvikku.* [Skt.] n. A priest appointed to perform particular rites at a sacrifice. There are 16 orders of Vedic priests, of whom only three (viz: ఉద్గాత, చూత, అధ్వర్యుడు.) are mentioned in Telugu works.

ఋద్ధి *ṛiddhi.* [Skt.] n. Abundance, సమృద్ధి.

ఋభువు *ṛibhuvu.* [Skt.] n. A deity దేవ్ల. Vasu. v. 3. ఋభుక్షుడు *ṛibhukshuḍu.* n. Indra.

ఋశ్యము *ṛiyamu.* [Skt.] n. The white footed antelope. ఋశ్యవర్ణాశ్వములు horses having the color of this antelope. Dun horses. ఋశ్యశృంగుడు (lit. one who bears the horn of an antelope.) n. Name of a Rishi or saint.

ఋషభము *ṛishabhamu.* [Skt.] n. A bull. adj. Excellent (in certain Samāsams or compounds.)

ఋషి *ṛishi.* [Skt.] n. A prophet or saint, gifted with supernatural powers. A sage. The author of a spell or prayer. cf. ముని and దొర. సప్తఋషులు means (1) the "seven sages," viz., మరీచి, అత్రి, అంగిరుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రతువు, వసిష్ఠుడు; (or) శక్తి పుడు, అత్రి, భరద్వాజుడు, విశ్వామిత్రుడు, గౌతముడు, జమదగ్ని, వసిష్ఠుడు; (2) the constellation of the Great Bear. A proverb says ఋషిమూలము నదీమూలము the origin of a sage is as obscure as that of a river.

ఋూ ṛī

ఋ Ṛi, and ౠ Ḷi. No word admitted into Telugu begins with these Sanscrit letters.

ఎ e

ఎ The vowel e short; as in *them, set,* or *well.*

ఎ *e* [Tel.] An interrogative affix. "మనకూరు దూన్నాడె" భార. i.

ఎ *e* A negative affix. "నీవంత యెక్కు-కె, నీరు తక్కు-వె"—కారు అనుట.

ఎ *e* A feminine affix ఏమె O woman!

ఎ *e* An affix denoting "Only that and no other." అదెయిది—అదిమాత్రమే.

ఎ *e* An affix meaning "Look"! "behold!" "చూడుడదిచిక్కి" భార. అర. v. "వీడె కృష్ణుడు" హరి. ఉ. ii.

ఎ *e* An affix denoting "By oneself," 'unasked,' &c., తనంతట. "ఎవరుమనుగోరు. వాడె వచ్చిపోయెను."

ఎ *e* As a prefix the long ē is contracted into the short e, while the next consonant is doubled; thus ఏ *what,* and కడ *place,* becomes ఎక్కడ.

ఎంగిలి *engili.* [Tel. gen. ఎంగిటి plu. ఎంగిట్లు] n. Spittle. Defiled food, leavings. adj. Defiled, nasty. ఎంగిలి అన్నము leavings. ఎంగిలిమాటలు foul language, nonsense. ఎంగిలి ఆకు a leaf on which another has eaten his food.

ఎంగెస *engesa.* [Tel.] *n.* A forest tree. *Pterocarpus marsupium,* (Rox. Ainslie. ii. 264.) the wood of which is of a yellowish orange colour, durable and light. The gum is called dragon's blood.

ఎంచు *enṭsu.* [Tel.] v. a. To count, reckon, think: to be of opinion, consider, judge: to regard, care for: to believe, imagine: to select or choose. నేను ఎంచిది ఒకటి అయినది ఒకటి I anticipated a result very different from that which has happened. ఎంచుకొను Same as ఎంచు.

ఎండ *enḍa.* [Tel.] n. Heat, sunshine, glare, radiance, ఎండయెక్కువది the sun is high. చిరుఎండ the soft heat of the morning or evening; రేయెండ moonshine. వాడు వచ్చినప్పుడు నిండా యెండయెక్కువది it was late in the day when he arrived. ఎండకాచునప్పుడు when it is hot. నీకు ఎండ తగిలినది, or, నీ ముఖమునకు ఎండతగిలినది you look hot or fatigued, ఎండకన్నెరుగనివాడు one whose "eye knows not the sunbeam," i. e., who lives in the shade. ఎండకాలము *enḍa-kālamu,* n. The hot weather. ఎండగట్టు *enḍa-gaṭṭu.* v. t. To tie up (as a cloth) in the sun to dry. ఆరవేయు. ఎండగాలి *enḍa-gāli.* n. A burning wind. ఎండగొట్టు *enḍa-goṭṭa.* v.i. To dry up or wither ఎండిపోవు. ఎండదెబ్బ *enḍa-debba,* n. A stroke of the sun. ఎండదొర or ఎండదేవర *enḍa-dora.* n. The sun. ఎండపొద్దు *enḍa-poḍḍu.* n. Noon. ఎండమావి *enḍa-māvi.* n. The mirage మృగతృష్ణ. ఎండబెట్టు *enḍa-beṭṭu.* v.t. To put out to dry. ఎదురెండ the sun against the face.

ఎండు *enḍu.* [Tel.] v. n. To dry up, to become dry, to become lean or withered. ఎండి ఆకు, పిప్పి ఇంపు, పొంచెము, కుమ్మ-ంచు. ఎండిపోయిన dried up. ఎండు *enḍu.* adj. Dry, dried, shrivelling. ఎండుతెవులు a wasting disease.

ఎండుగులు *enḍugulu.* [Tel.] n. Grain put out to dry in sunshine. ఎండబోసినధాన్యము. ఎండుగుడ్డ *enḍugu-ḍḍa.* n. A basket for clothes or grain: a drying basket. ఎండుదులు same as ఎండుగులు.

ఎండ్రకాయ or ఎండ్రి or ఎండ్రిక *enḍra-kāya.* [Tel.] n. A crab. కర్కాటకము. ఎండ్రిరాశి *enḍri-rāśi.* n. The sign of the Crab

ఎంత *enta.* [Tel. ఏ+అంత] adj. How much. ఇది యెంతపొడుము how long is this? ఎంత అన్యాయము what injustice! ఈ బంగారు మెంత ఉన్నది what is the price (or weight) of this gold? అది యెంతపని what great matter is that? ఎంతమాత్రము how much?

ఎంతలో within what price? ఎంతమాత్రము కాదు by no means. ఖర్చు అవడానకు నేనెంతవాణ్ణి who am I that I should say so? నీకెంత అయుడెంత? what comparison is there between you and him? నేనెంతచెప్పినా notwithstanding all I could say. ఎంత చెల్లించితే అంత మంచిది the more you pay the better ఆప్పుడు ఎంత రాత్రియైయుండెను what time of night was it then? ఎంతసేపటికి వచ్చినాడు how long after did he come? ఎంతకు అమ్మినాడు for how much did he sell it? ఎంతమాత్రము కూడనిపని a thing quite out of the question. నీకెంత నేనెంత అని పోట్లాడినారు they scorned or insulted one another. ఎంతటి వారు what sort of persons? ఎంతమంది how many (persons.) The conjunction దేనం is sometimes added as an intensive. ఎంతయు దీయంబున with very great speed **ఎంతేని** *entēni.* adv. Ever so much, how much soever. **ఎంతైనను.** **ఎంతైన** how vast, how great, ever so great. **ఎంతో** much. **ఎంతో సంతోషముతో** with great joy.

ఎందరు *endaru.* [Tel. ఎంత+వారు] adj. How many (persons.) **ఎందరెని** many, అనేకులు.

ఎందాక or **ఎందపుక** *endāka.* [Tel. ఎంత+దాకు] adv. How far? how long? **ఎంతదనుక.**

ఎందు *endu.* [Tel.] adv. Where? **ఎందో** somewhere. **ఎందుగురించి** regarding what or which. **ఎందున్న** everywhere. **ఎందు పోయినాడు** where is he gone? **ఎందుమీద** whereupon. **ఎందెందులకు** in what respects. **ఎందులో** wherein **ఎందేని** somewhere or other, anywhere. **ఎందుండి** whence. **ఎందుకు** or **ఎందులకు** why? for what? wherefore? **అది నాకెందుకు** what is that to me, **ఎందుచేత** whereby. **ఎందుచేతనంటే** because. **ఎందున** where. **ఎందునిమిత్తము** wherefore, why. **ఎందుమీంచి, ఎందునుండి** whence. **ఎంచైన** wheresoever, anywhere.

ఎంబన్న *embanna.* [Tel. ఎంబె+అన్న] n. An idiot, a good-for-nothing fellow. చేతగానివాడు.

ఎక్కదొట్టు *eka-dottu.* [Tel.] v. t. To excel, increase. అతిశయించు, అధికంచేయు. A. v. 2.

ఎక్కరా *ekarā.* [Tel.] n. A court yard, a cock pit; a place in front of a house where an elephant is tied up. ఏనుగును కట్టు చోటుసాల. (మను i. Intro: 48.). Also the English word Acre.

ఎక్కరారు *ekararu.* [H.] n. Confession. ఎక్కరారుపడు to confess.

ఎక్కసక్కెము or **ఎక్కసక్కెము** *ekasakemu.* [Tel.] n. A prank, trick. వంచన. Mockery పరిహాసము. "చక్కదనంటినానిరుగుసక్కములన్నియుమాపు" indulging in all sorts of amorous pranks.

ఎక్కిమీడు *ekimīdu.* [Tel.] n. A ruler, general, lord, owner. అధిపతి. రాజు.

ఎక్కటి *ekkaṭi.* [Tel.] adj. Single ఒక్కటి, single-handed అసమానమైన. Noble, great, superior. కొప్పు n. A hero, a warrior. Cruelty, harshness. **ఎక్కటీడు** *ekkaṭīdu.* n. A hero who is without any assistants. అసమానుండైనవాడు.

ఎక్కడ *ekkaḍa.* [Tel. ఏ+కడ] adv. Where? ఇది యెక్కడ అది యెక్కడ where is this and where is that, i.e., what comparison is there between this and that? వాడు నీకెక్కడ అచ్చియున్నాడు how is he in debt to you? i. e., what do you mean by pretending he is indebted to you? **ఎక్కడి** విప్రుడు a pretty sort of a Brahmin! ఇది యెక్కడి సంకటము who ever saw such a business! **ఎక్కడనుండి** whence. **ఎక్కడనో** I know not where, somewhere or other. **ఎక్కడనైనా** anywhere, somewhere or other. **ఎక్కడను** everywhere. **ఎక్కడను లేదు** No where. నీకెక్కడిదాదుపు of what town are you? ఇది యెక్కడిది whence is this? what nonsense this is **ఎక్కడి** మొగుడెక్కడి బ్రతుకు what care I for my husband or

for life? ఈ పువ్వులు నీకు ఎక్కడివి where did you get these flowers? వాడు ఎక్కడి బంధుడు what sort of a sage is he! నీకెక్కడ తపమెక్కడ what have you to do with penance? ఎక్కడకు whither, to what place. ఎక్కడెక్కడ wherever. ఎక్కడివారు అక్కడికి వెళ్లిరి everybody went home, i.e., all fled.

ఎక్కము *ekkamu.* [Tel.] n. A bank or path between fields. గనిమ. In arithmetic, a unit, the place of units. **ఎక్కములు** n. The multiplication-table.

ఎక్కలమ్మ *ekkal-amma.* [Tel.] n. The name of a village goddess.

ఎక్కలి *ekkali.* [Tel.] n. Sand washed down by a river. ప్రవాహములో కొట్టుకొనివచ్చిన యిసుక.

ఎక్కసక్కెము *ekkasakkemu.* [Tel.] n. Scorn, derision. ఎకసక్కెము. వికటపుమాట. Swa. ii. 39.

ఎక్కాడు *ekkādu.* [Tel.] v. t. To incite, encourage, to egg on. పురికొలుపు.

ఎక్కాలు *ekkālu.* [Tel.] n. The multiplication-table. ఎక్కములు.

ఎక్కించు *ekkintsu.* [Tel. from ఎక్కు-] v. a. To raise. To mount. To enter, file or insert: to help up, to place.

ఎక్కిడు *ekkidu.* [Tel. ఎక్కు-+ఇడు] v.t. To bend or string a bow. Bhāsc § 104.

ఎక్కిరించు *ekkirintsu.* [Tel.] v. a. To make faces at, to mock, to gibe at వెక్కిరించు. ఎక్కిరించబోయి వెలికిలబడెను he went to gibe but met with a fall. **ఎక్కిరింత** *ekkirinta.* n. Mockery, making faces. A vehicle. వాహనము. ఎక్కిరింతయెద్దు a saddle bullock. ఎక్కిరింతపక్షి the eagle on which Vishnu rides. A. vi. 183. R. i. 145.

ఎక్కిళి *ekkili.* [Tel.] n. The hiccup హిక్కి (plu: ఎక్కిళ్లు.) BD. i. 389.

ఎక్కు *ekku.* [Tel.] v. a. & n. To rise, increase, swell. To appear (by its effects as wine, water, poison, or medicine.) To affect the mind. To prevail as a report; to come to notice వానిలకు మదము ఎక్కినది he is beside himself with pride or lust. వానికి మత్తెక్కినది he is intoxicated. వడ్డియెక్కినది interest has accrued. ఎక్కినవడ్డి the interest that accrued. వానిదుష్టగుణములు నీకు ఎక్కినవి you have caught his bad habits, or, followed his example. వార్తకెక్కు to become the theme or topic of discourse. నాల్గికెక్కినాడు he became celebrated, rose to distinction. వానికెక్కిన celebrated, honoured. ఎన్నికకెక్కినవాడు one who has risen to reputation. పదిగంటలపొద్దు ఎక్కిన వేళ when it was ten o'clock, lit. when the sun had mounted (to) ten hours. ఆపనికి ఎవరును ఎక్కరేదు no one *came forward*, or *volunteered* for the business. అతనిమాట యెక్కదు his word will not do, or avail. తలకు నీళ్లెక్కి వేలుబుగానున్నది the water has got into the head and I have a cold. To mount on, get upon. మంచమెక్కు to take to one's bed. **ఎక్కుకోను** *ekkukonu.* v. a. To mount on ఆరోహించు.

ఎక్కు *ekku.* [Tel.] n. A bowstring. వింటినారి. Also, encouragement, incitement, goading on ప్రేరణ. ఎక్కు దించివాడు he unbraced or unbent the bow.

ఎక్కుడించు (ఎక్కు (n) + దించు) *ekku-dintsu.* [Tel.] v. To unbrace a bow.

ఎక్కుడించు *ekku-dintsu.* [Tel. ఎక్కుడు+ఇంచు] v. t. To increase హెచ్చించు. **ఎక్కుడు** *ekkudu.* [Tel. from ఎక్కు-] n. Ascent, greatness. ఎక్కుటు, అతిశయము. A bowstring వింటినారి. **ఎక్కుడు** *ekkudu.* adj. High, great, mighty. అధికము. **ఎక్కుడుతనము** *ekkudu-tanamu.* Superiority. అధిక్యము. P. i. 634.

ఎక్కుపెట్టు or **ఎక్కుడుపెట్టు** *ekku-pettu.* [Tel.] v.n. To brace a bow.

ఎక్కులుచెట్టు *ekkulu-peṭṭu*. [Tel.] v. a. To stir up, to provoke, excite, tempt. పురికొల్పు.

ఎక్కువ *ekkuva*. [Tel.] n. Excess, greatness, eminence. Particularity, peculiarity. అధిక్యము, విశేషము. అలనిపిస్తిర ఫుస్తకాలు ఎక్కువగా లేవు he has not many books. ఎక్కువ *ekkuva*, adj. Great, peculiar, remarkable, singular. అధికము. ఎక్కువకాలె దికాదు it is not very old. ఎక్కువశ్రమకాదు it is no great trouble. ఎక్కువతక్కువ *ekkuva-takkuva*. n. More or less, unevenness, irregularity, ups and downs. కొంచెము ఎక్కువతక్కువగా నూరురూపాయలు about 100 Rupees. మాలో నేదైనా లెక్కువ తక్కువ లుంటే నెంచు క్షమించవలెను please to excuse all errors.

ఎక్కువలు *ekkuvalu*. [Tel.] n. News, novelties, singularities. విశేషములు.

ఎక్కొలుపు *ek-kolupu*. [Tel.] v. a. To excite, stir up. పురికొల్పు.

ఎగ *ega*. [Tel. from ఎగుచు] adv. Up, upward. ఎగగొట్టు *ega-goṭṭu*. v. a. To throw up, rob, to run away with. ఎగురవేయు, అపహరించు. ఎగగ్రోలు *ega-grōlu*. v. t. To suck up పీల్చు. ఎగజల్లు *ega-zallu*. v. t. To scatter upward. పైకిజల్లు. ఎగజేపు *ega-jēpu*. v. a. To keep in (the milk) or restrain it from flowing (as a cow does unless the calf is with her. ఎగదన్ను *ega-dannu*. v. t. To kick up. ఎగదీయు *ega-dīyu*. v. a. To lift or pull up. To raise. ఎగదువ్వు *ega-duvvu*. v. t. To comb upwards. మీదికి దువ్వు. ఎగదోయు *ega-dōyu*. v. t. To lift up, push up. ఎగనూదు *ega-n-ādu*. v. t. To blow upwards, to disregard. పైకి ఊదు, తిరస్కరించు. ఎగనెత్తు *ega-n-ettu*. v. t. To lift up. పైకెత్తు. ఎగబట్టు *ega-baṭṭu*. v. t. To hold up. ఎత్తిపట్టు. ఎగబీల్చు *ega-bīlchu*. v. t. To snort aloud. ఎగబీలిచి *ega-bīlichi*. n. A gasp. ఎగబోత *ega-bōta*. n. Spreading upwards, giving bad advice, rumination, a brown study, discontent. ఎగనకు వ్యాపించుట, దుర్బోధనచేయుట. వానికి చెమట లెగబోశ దినబోశగా నున్నది he was in a sweat from head to foot. ఎగబోయు *ega-bōyu*. v. t. To give bad advice. దుర్బోధచేయు to hint. సూచించు. ఎగబ్రాకు *ega-brāku*. v. i. To creep up, crawl up. మీదికి ప్రాకు. ఎగరోజో *ega-rōju*. v. i. To breathe hard. ఎగరొప్పు *ega-roppu*. n. Breathing hard. ఎగవిడుచు *ega-viḍuchu*. v. t. To let alone. ఊరకవిడుచు. ఎగవేయు *ega-vēyu*. v. t. To embezzle, misappropriate. అపహరించు.

ఎగతాళి *ega-tāli*. [Tel.] n. Joke, derision hoax. గేలి, పరిహాసము. ఎగతాళిచేయు to deride, mock, to gibe, to crack jokes at పరిహాసముచేయు.

ఎగపు *egapu*. [Tel.] n. Pride, wrath. గర్వము, మండిపడుట.

ఎగయు *egayu*. [Tel.] v. n. To rise, to spring up. To fly or bound. ఎగురు, పైకిలేచు. నా కాళ్లలోను చేతులలోను మంటలెగసినవి my hands and feet are burning. ఎగసేపడు To attack, to be proud, to be arrogant, to fly into a passion. ఎగిరిపడు, గర్వించు, మండిపడు. నేను ఈమాట చెప్పినప్పుడు ఎగసి పడ్డాడు he flew into a passion. ఎగసిపాటు *egasi-pāṭu*. n. Arrogance, pride, ఎగిరిపడుట, గర్వించుట, మండిపడుట. ఎగసిపోవు to fly up or away, to fly off. ఎగువు *eguvu*. n. Flying, flight ఎగురుట.

ఎగాసన *egasana*. [Tel.] adv. Up, upwards. ఎగువగా. ఎగసనదోయు to push up, lift up; to trim the wick of a lamp పైకిదోయు.

ఎగాదిగా or ఎగాదిగ *ega-diga*. [Tel.] adv Up and down, backwards and forwards, from head to foot. ఎగనదిగనలుగా. వాడు నూనెను వర్ణించా రెగాదిగా రాచుకొన్నాడు he anointed himself from head to foot.

ఎగు *egu*. [Tel. for ఎగువ or ఎగురు] adj. High ఎత్తైన. ఎగుబుజములు high or strong shoulders. ఎగుపోడ a new fledged bird

రెక్కలువచ్చి దొంగరగల చుక్కీపిల్ల. **ఎగుము** *egumu.* v. a. To run after, to chase తరుము. **ఎగుడు** *egudu.* adj. Up ఉన్నతము. **ఎగుడుదిగుడు** *egudu-digudu.* Up and down, backwards and forwards. ఈ దోవ ఎగుడుదిగుడుగానున్నది this road is uneven. ఎగుడుదిగుడు నేల uneven ground. **ఎగుడుదిగుడుమాటలు** incoherent words. అసంబద్ధమైనమాటలు. వాడు చెప్పేది యేమో ఎగుడుదిగుడుగానున్నది he shuffled, or spoke incoherently.

ఎగువల *egudala.* [Tel.] n. The upper portion, increase. చదుపొరము, వృద్ధి.

ఎగుమతి *egumati.* [Tel.] n. Shipment, lading, putting goods on board ship, export. **ఎగుమతిచేయు** *egumati-cheyu.* v. t. To ship or export goods. **ఎగుమతిదిగుమతి** *egumati-digumati.* n. Export and import. Shipping and unshipping.

ఎగురు *eguru* [Tel.] v. n. To fly. ఎరయు. **ఎగరగొట్టు** *egara-gottu.* v. a. To toss up. నామాటను ఎగరగొట్టినాడు he scorned what I said. **ఎగురులాడు** *egurul-adu.* v. n. To cut capers, to leap or make bounds. సంతులు చేయు.

ఎగువ *eguva.* [Tel.] n. The top, the upper part. Uppishness ఆధిక్యము. క. "తిరివా మగవాళికినిటు మగువయుం దెగువమూపు" కామా. v. adj. Up, high ఉన్నతము. See ఎగు.

ఎగ్గతము *eggatamu.* [Tel.] n. A lonely or solitary place ఏకాంతస్థలము.

ఎగ్గాడు See ఎగ్గు.

ఎగ్గించు *eggintsu.* [Tel.] v. a. To slight. అవధరించు. To wrong, injure. ఎగ్గులాడు, ఎగ్గుచేయు.

ఎగ్గు *eggu.* [Tel.] n. Harm, injury. కీడు, అపవాదము. Shame, disgrace. అనాదర ము, దూషణము. Abuse or evil word కీడుమాట. Fault, sin అపరాధము, దోషము. Loss or evil కీడు, నష్టము. **ఎగ్గులాడు, ఎగులుపట్టు.** *eggul-adu.* v. t. To find fault, to disgrace. నిందించు. **ఎగ్గొందు** to meet with ill success, to be baffled.

క. "దగ్గిరకొండెము చెప్పెదు
ప్రెగ్గడపులకులకుఁ బ్రియుఁడై మరి తా
నెగ్గుప్రజాకాచంచుట
మొగ్గులఁజే కల్పతరువు మొదుచుటసుమ్మీ."
సుమతీశతకము.

ఎగ్గురుతు or **ఎగ్గుర్తు** *eggurutu.* [Tel. ఎగువ+ తుమ్మ] n. An abstract, a memorandum. ఎగ్గురుతుచెక్కు an abstract of an account.

ఎగ్గోగిల *eggogila.* [Tel.] n. The plant called Cowach, *mucuna pruriens* కపికచ్ఛూ.

ఎచ్చరిల్లు or **ఎచ్చరు** *echcharillu.* [Tel.] v. n. To thrive, succeed. R. v. 260.

ఎచట *etsata.* [Tel. ఏ+చోటు] adv. Where ఎక్కడ.

ఎచ్చరించు or **ఎచ్చరికించు** *etcharintsu.* [Tel.] v. a. To warn, challenge, hail, call to. To hint, allude to, advert to. To invoke, remind, or implore. To rally troops. ఎచ్చరికచేయు. **ఎచ్చరిక** or **ఎచ్చరము** or **ఎచ్చరించు** *etcharika.* n. Hint, caution, warning, challenge, reminder. సూచన, ఎచ్చరికచేయుట to caution or warn. ఎచ్చరికతప్పు to be off one's guard. ఎచ్చరికపడు to be on the alert, to be forewarned.

ఎచ్చు or **మెచ్చు** *etchu.* [Tel.] n. & adj. Much. అధికము: అధికమైన. **ఎచ్చుతగ్గులుగా** *etchu-taggulu-ga.* adv. Insolently. నన్ను ఎచ్చుతగ్గులుగా మాట్లాడినాడు he spoke to me scornfully.

ఎచ్చోటు or **ఎచ్చోటు** *etchotu.* [Tel. ఏ+ చోటు] adv. Where.

ఎటు *etu.* [Tel. for ఎచ్చోట] adv. Where. ఎటుకేని somewhere or other. **ఎటు** *etu.* adv. How. ఎట్లు. **ఎటుతోచక** not knowing what to think. **ఎటుగా** where. **ఎటులు** or **ఎట్లు** *etlu.* adv. How. **ఎటువంటి** *etu-vanti.* Like what, of what sort. ఎట్టి. నీవు ఇది చేయడము ఎటువంటిది what is the meaning of your doing this? **ఎటువలె** *etu-vale.* Like what? ఎట్లు.

ఎట్టకేలి *etta-k-êli.* [Tel.] adv. Hard, scarcely, with much difficulty అతిప్రయాసముతో. ఎట్టకేలకు *etta-kêla-ku.* adv. With much difficulty ఎట్టకేల. Shortly after, soon after, after a while. తరువాత, చాలాసేపటికి, కొంతసేపటికి, అనంతర్వాత. ఎట్టకు *ettaka.* (ఎట్టు + అకు+ఉ) adv. Anyhow ఎట్టయిన.

ఎట్టిపాగు *etta-pâgu.* [Tel. ఎట్ట for ఎదుట, పాగ multitude] n. An army దండు.

ఎట్టెదురు *etta-eduru.* [Tel. ఎదురు+ ఎదురు] adv. Exactly in front మిక్కిలి యెదురుగా.

ఎట్టి *etti.* [Tel.] adj. What like, what kind, however (much or great) ఎటువంటి. ఎట్టిది of what kind is it? ఎట్టిడు *etti-ḍu.* [Tel. ఎట్టి+వాడు] What kind of man ఎటువంటి వాడు. plu. ఎట్టివి.

ఎట్టు *ettu.* [Tel.] adv. How ఏవిధము? ఎట్టులు or ఎట్లు *ettulu.* adv. What like, of what sort ఏప్రకారము. ఎట్లా Same as ఎట్లు. ఎట్లాగు *etlâgu.* (ఎట్లు and లాగు.) adv. How. ఎట్లాగైనా or ఎట్లానైన *etlagaina.* adv. In some way or other.

ఎట్లు *etlu.* See under ఎటు and ఎట్టు.

ఎడ *eda.* [Tel.] n. Place, space, కోటు; Interval, medium, distance. కోటు, ఆకాశము, దూరము. An interval of time ఎడుపు. Breach or obstacle విఘ్నము. Business వ్యవహారము. Peace. సంధి. ఎడగల further off. మూరుబారలు యెడగా 100 fathoms off. తనకు బలములేనియెడ while or if he is powerless. రాకియెడ on his not coming. ఊరుచేరియెడ on his arrival at the village. ఎడ *eda.* adj. Tender, young, కేత. Middle నడుమ. ఎడమూడ a weaned (i. e., separated) calf. కోడియెడ a chicken. ఎడబిడ్డ the last but one child. తొంటియెడ in the former place. ఎడపోవువాడు a go-between. BD. iii. 737. ఎడతెరపున్న continuous, without interval or break. ఎడను or ఎడల regarding, concerning, of, about. నాయెడ towards me. గురు నియెడ towards the teacher. ఇడినయెడ on giving, రాకియెడ if it is not so. మీయెడ నాయెడ towards you and me. ఇట్లుస్వరంబు చేయుటెడ on arrival at the town. ఎడగాపెట్టు to set aside, reserve. ఎడకట్టు *eda-baṭṭu.* v. n. To find a place for itself. To gather or form as a boil ఆనినపుండు మరల చీమునట్టు, చేర్చు. ఎడకత్తె *eda-katte.* n. A bawd. ఎడకాడు *eda-kâḍu.* n. A go-between, a pimp. ఎడకారు *eda-kâru.* n. An untimely crop, a crop produced out of season before the rains. వ్యత్యయకృషి. ఎడకారుగా పుట్టిన forced, grown out of season, succedaneous.

ఎడగిల్లు or ఎడగిలియుండు *eda-gillu.* [Tel.] v. n To stand out of the way, stand aside, get out of the way ఒత్తగిల్లు. ఎడజేయు *eda-jêyu.* v. n. To do away with, abolish. ఎడతాకు *eda-tâku.* v. t. To meet, to unite. ఎడతీయు *eda-tîyu.* v. a. To remove or abstract. తొలగించు. ఎడతెగు *eda-tegu.* v. n. To break off, separate. ఎడతెగకుండ incessantly, without interval. ఎడతెరపి *eda-terapi.* n. Interval వ్యవధానము.

ఎడద *edada.* [Tel.] n. The heart, the breast. ఎద, హృదయము.

ఎడదవ్వు *eda-davvu.* [Tel.] n. A great distance అతిదూరము.

ఎడనీరు or ఎడనీర్లు *eda-nîru.* [Tel.] n. The water of a tender cocoanut. See ఎడ adj.

ఎడనెడ *edan-eda.* [Tel.] adv. Here and there అచ్చటుచ్చట. now and then అప్పుడప్పుడు.

ఎడపడు *eda-paḍu.* [Tel.] v. i. To break off, to separate. ఎడతెగు; to be pledged for పూటపడు. ఎడపడకనే dissent, refusal, division. BD. I. 389.

ఎడపడప *edapa-daḍapa.* [Tel.] adv. Now and then అప్పుడప్పుడు.

ఎడపు *edapu.* [Tel.] v. a. To separate, disunite, break. To shiver or smash. ఎడయజేయు. **ఎడపక** *edapaka.* adv. Continually, without break.

ఎడపెట్టు *eḍa-peṭṭu.* [Tel.] v. t. To remove out of the way తొలగించు. To keep aside for further use, as rice మారునడ్డించుకొనుటకు అన్నమును వేరుగానుంచు.

ఎడపోపు *eḍa-pōru.* [Tel.] v. n. To go between: to pimp. దొత్యముచేయు. BD. v. 1480.

ఎడబాయు *eḍa-bāyu.* [Tel.] v. n. To give up, to stand aloof, to be separated from, be cut off, to abstain. కూటికి ఎడబాసి abstaining from food. నీళ్లిడబాసిన చేప a fish out of water. **ఎడబాటు** *eḍa-bāṭu.* n. Separation విడిపోవుట. **ఎడబాపు** *eḍa-bāpu.* v. a. To cut off, or discontinue.

ఎడమ *eḍama.* [Tel. (lit.) Distant; from ఎడము distance మూలము] adj. The left. ఎడమచెయ్యి the (distant or) left hand. ఎడమకాలు the left leg.

ఎడమడుగు or **ఎడమడుపు** *eḍa-maḍugu.* [Tel.] n. Delay. ఆలస్యము. Difference. వ్యత్యాసము. adj. Different వ్యత్యస్థము.

ఎడము *eḍamu.* [Tel.] n. Place, spot, room. చోటు. An interval, occasion, opportunity, leisure, opening. అవకాశము. ఎడమిచ్చు to give an opportunity.

ఎడయు *eḍayu.* [Tel.] v. n. To stand aside. To separate, తొలగు, ఎడబాయు. **ఎడయిక** *eḍayika.* n. Separation ఎడబాటు, విడిపోవుట.

ఎడతెఱపుగా *eḍa-y-eḍuru-gā.* [Tel.] adv. Separately, at intervals మూలమూలలుగా.

ఎడరు *eḍaru.* [Tel.] v. i. To break భిన్నమగు. n. Interval. సందు. An opportunity సమయము. A misfortune ఆపద.

ఎడల *eḍala.* [Tel. plu: of ఎడ, the final A being the Locative sign.] prep. Towards, regarding, touching, in the matter of. In the event of, in case, if. అట్లు చేసినయెడల in doing so or if it is done so. వాడు నన్ను చూచినయెడల if he saw me. వారియెడల regarding me. ఆయెడ on that occasion, or if so.

ఎడలించు or **ఎడలుచు** *eḍalintsu.* [Tel.] v. a. To separate, or unravel. To do away with. To remove, clear, loosen. To drive away వెడలించు, నడిపించు. **ఎడలు** *eḍalu.* v. n. To go, depart. వెడలు. To break విడలుము, విచ్చిన్నము. To be thrown away విసర్జించు.

ఎడవాడు *eḍa-vāḍu.* [Tel.] n. The last one కడపటివాడు. A stranger అన్యుడు.

ఎడవు *eḍavu.* [Tel.] adj. Distant, remote దూరము. A. vi. 20.

ఎడశాల *eḍa-śāla.* [Tel.] n. A separate room an antechamber. విడిగానున్నశాల.

ఎడాటము *eḍāṭamu.* [Tel.] n. Sport, play ఆట. Matter or subject. విషయము. Sar. Pad. ii. 9.

ఎడారి *eḍāri.* [Tel.] n. A wilderness, lonely spot. A desert వెల్లనిచేములతో పెద్ద విస్తీర్ణభూమి. ఎడారిదోవ a lonely path a bye road.

ఎడి another form of ఎడు affix. (q. v.)

ఎడు *eḍu.* [Tel.] An affix denoting quantity (like *full* in a cup-full, a bagful పుట్టెడు బాధలు. మూరెడు a cubit, as much as a cubit. బారెడు an ell-long. బుడ్డెడు a bottleful. To this word the affix ఏసి is sometimes added: ఎంచెడేసి by basketfuls, a basketful at a time. **ఎడు** or **ఎడి** an affix applied to participles, does not alter the sense, as పోవు or పోయెడ going.

ఎడ్డ Same as ఎడసి. ఎడ్డనయము much sorrowing BD. iv. 570.

ఎడ్డెము *eḍḍemu.* [Tel.] n. Folly, stupidity అవివేకము. Evil, calamity. ఆపద. ఈ. "ఎడ్డెమిన్నదాయప్పటికి నెవ్వరు చేరరు లోకులేవియు, నడ్డలుచేయవాళ్లరు" VP. v. 102.

ఎడ్డము *eḍḍamu.* [Tel.] n. An obstacle; opposition అడ్డంకి, విరోధము.

ఎడ్డి *eḍḍe.* [Tel.] adj. Ignorant మూఢుడైన. ఎడ్డివాడు or ఎడ్డెడు a boor, a fool. Vēma. ii. 68. **ఎడ్డెరతనము** *eḍḍe-tanamu.* n. Boorishness.

ఎడ్డెన *eḍḍena.* [Tel.] n. A table or high seat on which the dinner service is kept భోజనపాత్రముల నుంచుకొనే ఎత్తైనపీఠము.

ఎద్దు *eddu.* [Tel. Contracted from ఎడ్లు.) n. Oxen, cattle దుక్కిదున్నే plough oxen.

ఎవడు *evaḍu.* [Tel.] pron. Who. ఎవడు.

ఎత్తగఱ్ఱ *ettara-gŏla.* [Tel.] n. A rod used as a lever to lift up bags of rice, &c., in order to place them on the backs of bullocks గోనెసంచి దొడ్డమాదిపేయుటకు సాధన మైన కర్ర. A staff used to support anything ఊతగా వాడెడి కోల.

ఎత్తగఱ్ఱలు *ettara-gŏlu.* [Tel.] n. Beginning మొదలు, ప్రారంభము.

ఎత్తరము or **ఎత్తరపు** *ettaramu.* [Tel.] adj. High ఉన్నతము, ఎత్తు. **ఎత్తరతత్తరలు** *ettara-tattaralu.* n. Fragments, bits, shivers. వానిఎత్తరతత్తరలవాడున్నది he is silly, or in his dotage.

ఎత్తలి *ettali.* [Tel.] n. A means, instrument, tool కొరయిట్టు, సాధనము.

ఎత్తు *ettu.* [Tel.] v. n. To rise ఏర్పడు. To occur, come about కలుగు. To start బయలు దేరు. To come on (as a disease.) వానికి అతిసారము ఎత్తినది dysentery came on. వానికి పెర్రెత్తినది madness came on him; he became mad. నాకు ఆకలియెత్తినది I am hungry. గాలియెత్తినది the wind arose. నేను వాంతియెత్తితిని I vomited. **ఎత్తించు** *ettintsu.* [Causal of ఎత్తు] v. t. To lift. To cause to raise, erect, or build. **ఎత్తుకొను** or **ఎత్తుగొను** *etti-konu.* v. i. To bear, to carry వహించు. To attempt యత్నించు. v. t. To rob అపహరించు. **ఎత్తికోలు** *etti-kŏlu.* n. An endeavour, a beginning; striving, effort, intention, purpose. ఆరంభము, ప్రయత్నము, సంకల్పము. **ఎత్తిపొడుచు** *etti-poḍuchu.* v. t. To taunt, jeer, reproach నిందించు. **ఎత్తిపొడుపుమాట** a taunt, a reproach. నింద. **ఎత్తిడి** *ettiḍi.* adv. Hard. గట్టిగా. **ఎత్తివేయు** *etti-vēyu.* v. t. To throw away, to strike out. కొట్టివేయు, తీసివేయు; to slight, to despise అలక్ష్యముచేయు.

ఎత్తు *ettu.* [Tel.] v. a. To take up, raise, lift up పైకెత్తు. To take, to remove. తీసికొను. To assume or take on oneself, to obtain or acquire (a name.) సహించు. పొందు. మంచి పేరెత్తు to acquire reputation. To cite, quote, mention, adduce, introduce a subject ప్రస్తావించు. మాటలెత్తు. To mention by name, advert to, allude to. To erect (a door or pillar.) To undertake. To raise or levy (an army.) ఆరంభం చ్నుమెత్తైన he assumed a mortal body, he was born. ఎత్తివ్రాయు to copy out or extract from a book. గొంతెత్తిచదువు to read aloud. భిక్షమెత్తు to take or receive alms. తేరుకొనెత్తు to assume lustre or become bright. నోరెత్తు to open the mouth, to speak నేను నోరెత్తలేదు I did not open my lips. గుత్తకెత్తివాడు he undertook the contract. దండెత్తు he raised troops. తూము ఎత్తించు to open a sluice. అంకెత్తు to open an అంకం (q. v.) లంకరు ఎత్తు to weigh anchor. పరుగెత్తు to take a run, to run. ఎత్తుకొనివచ్చు to fetch, to bring away. పిల్లను ఎత్తుకొను to take up a child. ఎత్తుకొనిపోవు to carry away or remove, to steal. తిరిపమెత్తు to take alms, to beg. చిగురెత్తు to sprout, to send forth shoots.

ఎత్తు *ettu.* [Tel.] n. 1. Height. ఉన్నతము. 2. Weight; బరువు, తూనిక. The weight of a quarter of a maund, *i.e.*, two viss, or, six pounds and a quarter రెండువిసెల కొలది. (A. v. 96.) A wreath of flowers. పుష్పసేత్తు, పుష్పసరము. A move at chess

చదరంగపు ఎత్తు; hence (metaphorically) a contrivance, a trick, ఉపాయము; an effort. ప్రయత్నము. ఎత్తులమారి a clever man. ఎత్తుకట్టు or ఎత్తుమాను to weigh, to try. ఎత్తుకు ఎత్తు a Roland for an Oliver, one device against another. **ఎత్తు** *ettu*. adj. High, heavy. ఎత్తుపయనము a sudden journey.

ఎత్తుకోయ్య *ettu-koyya*. [Tel.] n. The fulcrum or rest of a lever.

ఎత్తుగడ *ettu-gada*. [Tel.] n. An endeavour, project. A contrivance. A manœuvre, device, trick. యత్నము, ఉపాయము. ఎత్తు నడచేయు to endeavour.

ఎత్తుగడ్డలు *ettu-gaḍḍalu*. [Tel.] n. The movable earthen checks of a fire place. ఎత్తు సుపాయ్యగడ్డలు.

ఎత్తుగున్న *ettu-gunna*. [Tel.] n. A young elephant లేత యేనుగుపిల్ల.

ఎత్తుపడు *ettu-paḍu*. [Tel. from ఎత్తు] v. n. To perish, to be abolished or done away with, to fail చెడు. To grow feeble. లేవలేక పోవు. ఎత్తుపడిన bedridden, feeble, helpless. ఎత్తుపడ్డగుర్రము a horse that is worn out. **ఎత్తుపట్టు** *ettu-paṭṭu*. v. To raise, to support, to prop up. To urge, stir up, incite. H. i. 128. **ఎత్తుపోవు** Same as ఎత్తుపడు.

ఎత్తుబరికాడు or **ఎత్తుబరికాడు** *ettu-bari-kaḍu*. [Tel.] n. A thief, a rogue దొంగ, చోరుడు.

ఎత్తుభారము *ettu-bharamu*. [Tel.] n. Plague, harassment, responsibility, business. Ruin. పాడు.

ఎత్తువచ్చు *ettu-vachchu*. [Tel.] v. i. To counterpoise, to be equal to సరిపోలు. **ఎత్తువేయు** *ettu-veyu*. v. t. To weigh. తూచు.

ఎత్తెల *ettela*. [Tel. ఎత్తు+ఎల] n. A snare for fish (or for birds) చేపలను పట్టేవల (భార. శాం. iii.)

ఎద *eda*. [Tel.] n. The heart. Fear. Growth. **ఎదపెట్టు** to keep or cherish in the bosom. **ఎదపడు** *eda-paḍu*. v. i. To be alarmed. భయపడు. ఎడాపె (for ఎడపె) కేసిలాగు to purloin, to abstract or misapply. ఎడాపెడలు dispersed, scattered.

ఎడావు *edāru*. [Tel. ఎడ+ఆవు] n. A cow in heat ఆబోతుచే పిలుగానున్న ఆవు. ఎదుగుపువు. A cow ready for the bull. ఎద అయినది it is in heat.

ఎది Same as ఏది.

ఎదిరించు *edi-rinṭsu*. [Tel. from ఎదురు] v. t. To face, front, resist, encounter. ఎదుర్కొనుట.

ఎదుగు *eduga*. [Tel.] v. n. To grow పెరుగు. To overtake. వారి నెదుగ లేకపోయెను. (Cuddapa) he was unable to overtake them.

ఎదురు *eduru*. [Tel.] v. n. To advance. ఎదురగు. **ఎదురుము** Same as ఎదిరించు. (q. v.)

ఎదురు *eduru*. [Tel.] n. The front. An opponent ప్రతివిరోధి. adj. ఎదురు opposite, other, అన్యమైన. **ఎదురాడు** *edur-aḍu*. (ఎదురు+ఆడు) v. i. To speak against, to oppose. మాటాడు. **ఎదురీదు** to swim against, to resist. **ఎదురుకట్టుల** or **ఎదురుకట్ల** *eduru-kaṭṭula*. adv. In front ఎదుట. **ఎదురుకుట్టుక** *eduru-kuṭṭuka*. n. The lock jaw. **ఎదురుకోను** or **ఎదురుకొను** *eduru-konu*. v. n. & a. To go forward to meet. To act against, to disobey. ఎదురుకొను, ఎదిరించు. **ఎదురుకోలు** or **ఎదురుకోలు** *eduru-kōlu*. n. The mutual advances of the relations of the bride and bridegroom during the marriage. Going forward to welcome a guest. **ఎదురుగడ** *eduru-gaḍa*. n. A joint bond, a reciprocal or mutual agreement. ఎదురు వ్రాసిన ఒడంబడిక లోకము నది. ఎదురుగడగా వ్రాయు to write off (a sum as balance.) **ఎదురుగాలి** *eduru-gāli*. n. A head-wind, a contrary wind. **ఎదురుచూచు** *eduru-chūṭsu*. v. n. To look forward, expect ప్రతీక్షించు. **ఎదురుపడు** *eduru-paḍu*. v. To come forward to meet. ఎదురుగావచ్చు. To be met.

వారు నాకు ఎదురుపడినారు I met them. **ఎదురుపలుకు** *edaru-paluku.* v. n. To object, gainsay. **ఎదురురొమ్ము** *edaru-rommu.* n. The chest or breast. రొమ్ము నడిమిభాగము. **ఎదురువడ్డి** cross interest. **ఎదురువ్యాజ్యము** *edaru-vyajyamu.* n. A cross suit **ఎదురేగు** *edur-êgu.* v. i. To go in the opposite direction to meet. ఎదురుగాపోవు. **ఎదురొత్తు** *edur-ottu.* n. A return push. shove for shove. మరొత్తు. ఎదురుబొచ్చెము shaving against the grain, or, the wrong way.

ఎడ్డది *eddadi.* [Tel.] n. Lack, want, scarcity లేమిచి. adj. Poor దరిద్రమైన. కూన్యమైన. **ఎడ్డిదిసేల** a place where there is no water నిర్జలభూమి.

ఎడ్డము *eddamu.* [Tel.] n. A striped border. **ఎడ్డపు చీర** *eddapu-chira.* n. A petticoat with a striped border.

ఎడ్డి *eddi.* Another form of ఏది.

ఎద్దు *eddu.* [Tel.] n. A bullock. an ox; (plural ఎద్దులు, ఎడ్లు.) **ఎద్దునాలుక** Ox-tongue. a kind of plant, *Phlomis or Bremna esculenta or Elephantopus scaber.* దర్భశాకము. **ఎద్దుపట్టు** *eddu-pattu.* v. n. To geld an ox ఎద్దుకు పెచ్చేఁతకుము. **ఎద్దుబలుపు** *edda-baluvu.* n. A bullock load. **ఎద్దుమూర్తి** *eddu-murti.* (from మూర్తి a nozzle) a sort of root. **ఎద్దులవాడు** or **ఎడ్లవాడు** *eddulavadu.* n. A bullock driver. ఎద్దులేఁ (R. ii. 29.) n. The use of a bullock as a screen for the huntsman, like a stalking horse.

ఎద్రుసు *edrusu.* Another form of ఎదురుసు or ఎదిరించు. (q. v.)

ఎన *ena.* [Tel.] n. Equality. సమత్వము. adj. Equal సమానము. ఎనలేని matchless. ఎనలి శెనయు నీరు the silvery stream.

ఎనబది, ఎనభై *ena-badi.* [Tel. ఎనుబది] n. Eighty.

ఎనమండుగురు or **ఎనమండ్రు** *enamandu-guru.* [Tel. from ఎనిమిది.] n. Eight persons. ఎనిమిదిమంది.

ఎనమండుము *ena-mandumu.* [Tel. ఎనిమిది+ తూము.] n. The measure of eight tooms.

ఎనమనూరు *ena-mana-nûru.* [Tel. ఎనిమిది+ నూరు] n. Eight hundred.

ఎనయు *enayu.* [Tel.] v. n. & a. To seem, to resemble. పోలు, సరిపోలు, To mingle, coalesce, unite. To accord. To associate, To participate in, enjoy, or suffer (as death.) చూచు. **ఎనయము** *ena-yamu.* n. Discord. **ఎనయుము** *ena-yumu.* v. a. To mix or mingle, join, unite. **ఎనయిక** *enayika.* n. Mingling, mixture, liness. పొందిక, పొమ్మిక.

ఎనిక *enika.* [Tel. another form of ఎన్నిక] n. Counting లెక్కించు. A yarn of 3 or 4 threads united.

ఎనిమిది or **ఎన్మిది**, *enimidi.* [Tel. ఇను+రుండు ఎనిమిది lit. two less than ten] n. Eight. ఎనిమిదిరోజులు 'Eight days' is used for 'a week.' నేటికి ఎనిమిదోనాడు this day week. ఎనిమిదినాలుగుదినములనుండి అనారోగ్యముగానున్నాడు he has been ill this week.

ఎనిగు *enigu.* [Tel.] v. i. To meet కలుసుకొను.

ఎను or **ఎనుప** *enu.* [Tel. from ఎనుము] adj. Of the buffalo. **ఎనుపపాలు** buffalo's milk బర్రెపాలు, గేదెపాలు. See ఎనుము.

ఎనుము or **ఎనుపు** *enumu.* [Tel.] v. a. To mix, mingle, stir up. To think ఎంచు. To nip, pluck, twitch off చిదుపు.

ఎనుపుడు *enupudu.* [Tel.] n. Mixing, mingling, stirring up, nipping, gathering plucking. ఎనుచుట.

ఎనుబది *enu-badi.* [Tel.] pron. Eighty. ఎనభై.

ఎనుము or **ఎనుపెంటె** *enumu.* [Tel.] n. A she buffalo. బర్ర, గేదె. **ఎనుపోతు** *enu-pôtu.* A he buffalo.

ఎన్నడు *en-nadu.* [Tel. ఏ+నాడు] adv. When, what day. Ever, always. **ఎన్నడును** for ever, always. **ఎన్నడో** some time or other. I know not when. **ఎన్నటికి**

stantly, ever. ఎన్నటికైనా ever, at any time. ఎన్నాళ్లు how many days, how long.

ఎన్ని *enni.* [Tel. from ఎంత] adj. How many. ఎన్ని నీళ్లు how much water. ఎవ్వరన్ని ఆడినము whatever any body says. ఎన్నియేని many a వాకేకము. ఎన్నిట in how many (things.)

ఎన్నిక *ennika.* [Tel. from ఎన్ను to count.] n. Reckoning; thought, calculation, esteem, estimation, idea, hope. ఘనము, తలంపు. ఎన్నికకదుపులు cattle of value. ఎన్నికచేయు or ఎన్నికపెట్టు to count or reckon; to rate. ఎంచు, లెక్క పెట్టు, గణించు. ఎన్నికమనిషి a person of distinction. ఎన్నికమాటలు weighty words.

ఎన్ను *ennu.* [Tel. for వన్ను] n. An ear of corn కంకి.

ఎన్ను *ennu.* [Tel.] v. a. To count, reckon; think, esteem, believe. To care for, regard. To narrate ఎంచు, గణించు. ఎన్నువ *ennuva.* n. Reckoning ఎన్నిక. A song of mourning in which the virtues of the deceased person are extolled. అనువారు వీడ్చినపుడు పాడే చచ్చినవాని చారిత్రము.

ఎప్పటి Same as ఎనుబది.

ఎపుడు or ఎప్డు Same as ఎప్పుడు.

ఎప్పుడు *ep-puḍu.* [Tel. ఏ+పొద్దు] adv. When. ఏకాలము; ఎప్పటి of what time. ఎప్పటికి at what time, at any time, for ever. ఎప్పటికిని ever, at all times, always. ఎప్పటికైనా at any time. ఎప్పటివలె as usual. ఎప్పటిపని the usual employment. ఎప్పుడెప్పుడని కాచుకొనియుండినాడు he waited impatiently. ఎప్పుడో some time or other, I know not when.

ఎబ్బె *ebbe.* [Tel.] interj. Pish! foh! fye! రోతను తెలుపుమాట. ఎబ్బెట్టు *eb-beṭṭu.* n. Dislike అసహ్యము, అభ్యంతరము. ఎబ్బెట్టాళి *ebbe-raḍi.* [Tel.]n. A slovenly man, a slut, a slattern. రోతకలవాడు, రోతకలది. ఎబ్బెరికము or ఎబ్బెరనము *ebberikamu.* n. Nastiness, disgust, loathsomeness. రోత, అసహ్యము.

ఎబ్బెర, ఎబ్బెరిత or ఎబ్బెరించే *ebbera.* [Tel.] n. The bird called the grey hornbill. *Buceros Gingalanus,* Jerdon No. 198. *Lophoceros birostris* F. B. I. మూడు ముక్కులపిట్ట.

ఎమిడికపాములు or ఎమిడికలు *emidika-pamulu.* [Tel.] n. Worms in the bowels. ఏటికపాము.

ఎముక or ఎమ్మ or ఎమ్ముక *emuka.* [Tel.] n. A bone. A difficulty, a puzzle. మారునిమొయిముకలు Coral. ఎముకలమరుగు or ఎముకలవర్రు skin and bone, a starved object. ఎముకలేనిచెయ్యి a liberal heart, (lit. a hand without a bone in it.) ఎమ్ముకూడు *em-muḍu.* [ఎమ్ము+ఊడు] n. Marrow మూలుగ.

ఎమ్ముగు *emuku.* [Tel.] v. a. To search. వెదకు.

ఎమ్మ or ఎమ్ముక *emmu.* See ఎముక.

ఎమ్మె *emme.* [Tel.] n. Loveliness, charm, desire, sport, dalliance. విలాసము, మనోహరత్వము. ఎమ్మెకాడు a beau, విలాసంతుడు, ఎమ్మెలాడి a beautiful woman విలాసిని.

ఎమ్మెయి *em-meyi.* [Tel. ఏ+మియి] adv. How? in what way.

ఎయిము *eyidu.* [Tel.] v. t. To follow, to go after వెంబడించు, కూడాపోవు. To attain పొందు.

ఎయ్యది *eyyadi.* [Tel. ఏ+అది] pron. Which ఏది.

ఎర *era.* [Tel.] n. Food. A bait: an incentive. An earthworm, because used as a bait. వానపాము. A sacrifice of flesh. బలి. (M. IX. ii. 120). Sorrow, sadness వ్యసనము ఆ శబ్దమునెక్కడ దొరకెనొన్నాడు he discovered the recondite sense. ఎరకోము *era-konu.* To take a bait. To devour. To get angry కోపించు.

ఎర *era*. [Tel.] adj. Red ఎర్రని. **ఎరకేఁడు** *era-kuḍu*. n. An infant దేవకిన్న, ఱంపు. **ఎరమంటలు** redness, red flames.

ఎరక *eraka*. [Tel.] n. Wing రెక్క. A rib. భుజశిరోముకి. Shoulder భుజము.

ఎరగొఱి *eragoḍi*. [Tel.] n. Wildfire. కార్చిచ్చు, దావాగ్ని.

ఎరగు *eragu*. [Tel.] v. i. To descend దిగు. To salute, to make a bow to, to bow down to, to prostrate oneself నమస్కరించు, మ్రొక్కు. **ఎరగుడు** *eragudu*. n Salutation నమస్కారము.

ఎరచి *erachi*. [Tel.] n. Flesh, meat. మాంసము. **ఎరచితిండి** *erachi-tiṇḍi*. n. One who eats flesh. An Asura అసురుడు.

ఎరపరికము *era-parikamu*. [Tel.] n. Dislike, reluctance. ద్వేషి.

ఎరపరి Same as ఎఱఁగి. (q. v.)

ఎరపు Same as ఎఱుపు. (q. v.)

ఎరసంజ *era-sanja*. [Tel. ఎఱ+ఎర్ర] n. The dawn or the sunset time. ప్రాతస్సంధ్య, సాయంసంధ్య.

ఎరి Same as ఎఱి. (q. v.)

ఎరిఁగింపు or **ఎరింపు** *eriṅgimpu*. [Tel. causal of ఎఱుఁగు.] v. t. To make known, declare, notify, proclaim, explain, reveal. తెలియు జేయు.

ఎరియు *eriyu*. [Tel.] v. n. To burn; to pine, to sorrow. కాలు, మండు, బాధపడు, పరితపించు. **ఎరిందు** *eriyintu*. v. a. To cause to burn. To inflame, afflict, hurt.

ఎరుక *eruka*. [Tel. from ఎఱుఁగు] n. Knowledge, understanding. తెలివి, జ్ఞానము; acquaintance పరిచయము; notice, information, report, intimation. Fortune-telling సోది, జ్యోస్యము. **ఎరుక చెప్పు** to tell fortunes. **ఎరుక చేయు** to make known, to give notice, inform, intimate, signify. తెలియజేయు. **ఎరుకపడు** to be plain or evident స్పష్టమగు. **ఎరుకమాలిన** senseless, foolish, brutish తెలివిలేని. **ఎరుకువ** *erukuva*. n. Knowledge ఎరుక, తెలివి.

ఎరుకు *eruku*. [Tel.] n. A hillman, a wild man కిరాతుడు. A hunter వ్యాధుడు. **ఎరుకుల రేడు** a highland chief. **ఎరుకులవాడు** a gypsy. **ఎరుకులది, ఎరుకుక** or **ఎరుకులసాని** a woman of this tribe: a witch, a gypsy, wench కొండ్ల.

ఎరుఁగింపు *eruṅgimpu*. See ఎరిఁగింపు.

ఎరుఁగు *eruṅgu*. [Tel.] v. a. To know, be aware of, to understand. తెలిసికొను, గ్రహించు. **వాడు బుద్ధిపూర్వకముగా ఎరిగి చేసినవాడు** he did it on purpose or intentionally, or **ఎరుఁగక చేసిరి** they did it unintentionally **ఉపకారము ఎరిగినవాఁడై** being grateful, feeling one's kindness. **మీరు ఎరిగింపుఁడనిపలికితి** I call upon you to be witness or to observe this. **సత్తువపొరి లంఘనకట్టవలసిన వాని** let the patient be kept fasting in proportion to his strength. **ఎరుఁగని** ignorant, innocent. **కేవలమెరుఁగక** being stupified, or insensible. **ఎరుఁగవా** don't you know? **ఎరుఁగను** I do not know. **మేము పసిపిల్లలము ఎడమచేయి యెరుఁగనివారమై** as we are such simple people that we do not know our right hand from our left **నేనుబుద్ధియెరుఁగకమునుపే** when I was an infant, before I knew anything. **ఎరిగితెచ్చుట వాని యెరుఁగక కాదు** I was well aware of what I was bringing: I did not bring it unknowingly. **పాటుఁదెలియని భాగ్యము** fortune that knows no decline. **ఎరుఁగమి** *eruṅgami*. n. Ignorance తెలియమి.

ఎరుపు *erupu*. [Tel.] n. Redness, red. ఎర్రదనము.

ఎరువు *eruvu*. [Tel. from ఎండు lit. Dried in the sun.] n. Manure పైరుకొఱకు చేర్చెడిక్షేప. **ఎరువాటం** *eruvāṭu*. n. Manuring (a field, &c.) ఎరువుకట్టుట.

ఎరువు *eruvu*. [Tel.] n. Lending, loan. ఋణము. **ఎరువు ఇచ్చు** to lend. **ఎరువు తీసికొను** to borrow.

ఎరుము *erumu.* [Tel.] n. Jealousy, envy ఈర్ష్య.

ఎర్ర *erra.* [Tel.] n. An earthworm. Any bait used in fishing. ఎర. గాలముకు ఎర్ర వచ్చినట్లే లొంగియుండినాడు he was as submissive as a worm in the hook.

ఎర్ర, ఎర్రన *erra.* [Tel.] n. Redness ఎర్ర దనము, ఎఱుపు. ఎర్ర or ఎర్రని adj. Red, scarlet, crimson. ఎర్రనివాండ్రు people of fair complexion. కన్ను లెర్రచేసి పలికినాడు he spoke with eyes inflamed with fury. ఎర్రనియేగాని నాచేతిలేదు I have not even a copper with me. ఎర్రకాళ్లజిట్ట *erra-kaḷijitta.* n. A small bird, *Pyctochis sinensis,* the Yellow-eyed babbler (F. B. I.) ఎర్రకాళ్లకొంగ *erra-kaḷa-konga.* n. The painted stork or pelican, ibis, *Pseudotantalus leucocephalus* (F. B. I.) ఎర్రకోడి *erra-kōḍi.* The common spurfowl. The painted sort is చిమటకోడి, Jerdon. No. 74. ఎర్రగడ్డ *erra-gaḍḍa.* An onion, the red garlic. ఎర్రగొల్లలు *erra-gollalu.* The name of a certain tribe. ఎర్రగోగిల *erra-gōgila.* [Tel.] n. A large red spider. ఎర్రచీమ *erra-chīma.* A red ant. ఎర్రచేమంతి *erra-chēmanti.* Red chrysanthymum. ఎర్రన *errana.* n. Redness ఎరుపు. ఎర్రపోతమ్మ *erra-pōtamma.* n. The name of one of the village goddesses, supposed to cure diseases among cattle. ఎర్రబారు or ఎర్రగారు *erra-bāru.* v. i. To become red. ఎర్రగా. ఎర్రమన్ను *erra-mannu.* n. Red earth. ఎర్రమంటి గువ్వ *erra-manṭi-guvva.* n. The rufous-tailed finch lark. *Ammomanes phoenicura* (F.B.I.) ఎర్రమల్లె *erra-malle.* Red jasmine. ఎర్రమీను *erra-mīnu.* Red fish. ఎర్రచేలుపు *erra-rēlupu.* The red god, i.e., fire. అగ్ని.

ఎల *ela.* [Tel.] n. A witness సాక్షి. adj. Young, tender, delicate. లేత; slight స్వల్పము. ఎలదీగపోడి. A young sprig; a maiden ఎలనగవు a smile. adv. Slightly. స్వల్పముగా. ఎలనగుమోక slightly laughing, smiling. ఎలనీరు the water of a tender cocoanut. ఎలప్రాయము tender age, youth. భూమను. A. v. 153.

ఎలక Same as ఎలుక.

ఎలగోడి *ela-kōḍi.* [Tel.] n. The hoopoe, *Upupa indica* (F.B.I.) కొల్లపాము.

ఎలగోలు *ela-gōlu.* [Tel.] n. Uproar, confusion కలకలము. Marching in front మందు నడచుట. The van or front of an army. The chosen troops. చదుపుసుయందు పోయే బలము. A. iv. 95. 169. Parij. ii. 62; iii. 98. T. iv. 104; v. 22. ఎలగోలో తొనడము the shock of battle. ఎలగోల జల్లు (A. iv. 127.) a rushing gust of rain, a smart shower. మొగట పలపలుమని చమ్మువాడు adj. First మొదటి.

ఎలదోట *ela-dōṭa.* [Tel.] n. A park, a garden ఆరామము.

ఎలనాగ *ela-nāga.* [Tel.] n. A nymph, damsel, maid. ఇంది. Vish. vi. 221.

ఎలమి *elami.* [Tel.] n. Pleasure. Satisfaction. సంతోషము, తృప్తి. ఎలమిని pleasantly. ఎలమికాడు *elami-kāḍu.* n. A cheerful or jolly man. విలాసవంతుడు.

ఎలయు *elayu.* [Tel.] v. n. To go near. చేరు. To enter ప్రవేశించు. To have లెక్క. To be eager for ఆశ్రద్ధించు. To enjoy. పొందు.

ఎలరు *elaru.* [Tel.] n. Joy సంతోషము. ఎలరారు *elar-āru.* v. i. To rejoice ఒప్పు. ఎలరుము, ఎలర్చు *elarutsu.* To arise or appear: to be produced or manifested. అతిశయించు, పొందు. To rejoice సంతోషించు. ఎలరుపు or ఎలర్పు *elarupu.* n. Joy సంతోషము.

ఎలిక *elika.* Same as ఎలుక. (q. v.)

ఎలిసె *elise.* [Tel.] n. A ledge or board placed as a shelf under a roof. అటక, కెలసి.

ఎలుక or ఎలిక *eluka.* [Tel.] n. A rat. ఎలుక చెవి ఆకు a herb like mint eaten in a time

of scarcity. Various fish of the species Balista are called by this name. మూషికము a mouse. కస్తూరిక a musk-rat మొండె. ఎలిక పాములు worms in the bowels. ఎలిక పాషాణము ratsbane.

ఎలుగు or **ఎలుంగు** *eluga.* [Tel.] n. A voice, cry, note, sound. కంఠస్వరము, కూత. ఎలుగు నెత్తి యేడ్చెను she raised her voice and wept. **ఎలుగిం చు** *elugiñcu.* v. n. To cry. కూయు. Vasu. ii. 28. **ఎలుగు** or **ఎలుగుగొడ్డు** or **ఎలుగుమంటి** or **ఎలుగు మంటి** *elugu.* n. A bear. ఎలుగులు bears.

ఎల్ల for **తెల్ల** *ella.* [Tel.] n. White-washing as a house. ఇంటికి ఎల్లకొట్టించు to white-wash a house. adj. White తెల్ల. **ఎల్లగింజ** *ell-aginse.* n. White flax.

ఎల్ల *ella.* [Tel.] adj. All సమస్తము. This adjective is generally used after the noun as ఆక్కరపడినప్పుడెల్ల whenever requisite. lit. at all times when wanted. దానిని నీవు పరిచయపరిచెల్ల అతనిపని he must prove every word of it. వాడు అడిగినదెల్ల యిది this was all he asked. రెండుగడియలెల్లా వస్తాడు he will come in about two hours. అడిగినప్పుడెల్ల whenever (I) asked. **ఎల్ల ప్పుడు** *ellappudu.* (ఎల్ల+అప్పుడు) adv. Always, frequently. ఎల్లవాడు every man ప్రతివాడున్నాడు. **ఎల్లరు** or **ఎల్లవారు** *ellaru.* n. All persons, all men.

ఎల్ల *ella.* [Tel.] n. Limit, boundary. ఎల్లరాయి boundary-stone.

ఎల్లమ్మ *ellamma.* [Tel.] n. Ellamma, a Dravidian goddess.

ఎల్లము *ellamu* [Tel. from ఏము+బలము] n. Seven *palams* ఏడుపలములు.

ఎల్లాపి *ellapi.* [Tel. ఎల్ల+ఆపి] n. One who robs people within a certain tract of country. ఒక దొల్లయందుండి దోచుకొనేవాడు. A rogue, a swindler. దొంక, **ఎల్లాపితనము** *ellapi-tanamu.* n Cunning, guile, roguery, swindling. **ఎల్లాపికత్తె** *ellapi-katte.* n. A female swindler.

ఎల్లి *elli.* [Tel.] n. To-morrow. The next day. Also, an umbrella కొడుగు, M. XII. iv. 381.

ఎల్లిదము *ellidamu.* [Tel.] n. Strangeness, oddity. Strange behaviour, scorn. చులకన తనము. ఎల్లిదమైరి they were treated strangely. Manu. ii. 45. **ఎల్లిడుడు** *ellidudu.* n. A despicable or low man చులకనివాడు.

ఎల్లుండి *ellundi.* [Tel. ఎల్లి+ఉండి] n. The day after to-morrow. రేపటియెల్లుండు either to-morrow or the day after.

ఎవడు or **ఎవ్వడు** or **ఎవ్వాడు** *evadu.* [Tel. ఏ+వాడు] Pron. Who. Plural ఎవరు, ఎవ్వరు. Who. ఇట్లా యెవ్వడున్న చేయరు nobody does so. ఎవడేనియు whosoever ఎవ్వడైనా any one. ఎవ్వని సొమ్ము వానికి ఇమ్ము give each his own money. ఎవ్వరికీతిము వారికి మట్టి ఉన్నది all of them have received their wages. ఎవరూలేరు nobody is there.

ఎవతె *evate.* [Tel. fem. sing. of ఎవడు] pron. Who, which woman.

ఎవరు *evaru.* [Tel.] plural of ఎవడు. (q. v.)

ఎవి or **ఎవ్వి** Same as ఏవి.

ఎవ్వడు See ఎవడు.

ఎవ్వి Same as ఏవి. (q. v.)

ఎస *esa.* [Tel.] n. Greatness. అధర్మము. adj. Very much అత్యంతము.

ఎసకము *esakamu.* [Tel. from ఎసగు] n. Delight, joy. ఉత్సాహము, ఉల్లాసము. Way, manner విధము.

ఎసగొను *esa-konu.* [Tel.] v. i. To be excited ప్రకోపించు. **ఎసగొల్పు** or **ఎసపెట్టు** *esa-kolpu.* v. a. To stir up, excite, tempt. ప్రే, రేపుచేయు, ప్రకోపించు.

ఎసగు *esagu.* [Tel.] v. a. To be or happen. To arise, appear, or be felt, as a passion. To increase. తగు, అతిశయించు. కోపమెసగన angrily. హర్షమెసగన joyfully. సైభవ మెసగన prosperously. సంతసమెసగన cheerfully. మరుతెసగన amorously. కంకణాకారం

పెసఁగ (her) bracelets ringing aloud. పాలు పెసఁగ beautifully పాలుపాఱ.

ఎసరు *esaru.* [Tel.] v. i. To increase. మీరు, అతిక్రమించు. n. Water boiled for the purpose of cooking food వంట్ల కు ఎసట్లోఁ నీరు. (inf. ఎసటి, loc. ఎసట.) **ఎసటిపోఁపులు** *esaṭi-pōḍulu,* n. Rice ready to be cooked. ఎసరుపెట్టఁదగిన బియ్యము. **ఎసరేగు** *esa-rēgu.* v. i. To increase, to be full నిండుచుండు

ఎసల *esala.* [Tel.] n. A flat earthen vessel.

ఎసలారు *esa-lāru.* [Tel. ఎసలు+ఆరు] v. n. To be full: to teem: to appear. నిండి యుండు, ఒప్పు. "దిక్తటాంతరాళంబెసలార." M. XII. vi. 581. "నెట్టిచుట్టాలుఁగూడ నొప్పఁగ నెసలారఁ గాన." V. P. i. 137.

ఎసలిక *esalika.* [Tel.] n. Leisure. వీలిక, ఆసకాశము.

ఎసలు *esalu.* [Tel.] n. Sand. ఎసఁగలుగల gold dust or sand of gold. (Swa. ii. 40.) Also, a melee కొట్లాటయుద్ధము

ఎసవు—another form of ఎసఁగు. (q. v.)

ఏ e

ఏ *ē.* The long vowel E. as *a* in fare.

ఏ The pronoun or sign of question: interrogative adjective. Which, what. Thus ఏచెట్లు which tree? ఏపిల్లలు what children? or, if అయినా is affixed to the word with which it is used, it is translated *any*: as ఏచెట్లయినా, ఏపిల్లలయినా any tree, any children.

ఏ *ē.* An affix denoting emphasis: thus, నేనే I myself. వాఁడే that very man. మేమే we ourselves. This is sometimes doubled. Thus అతఁడేనే he himself.

ఏ *ē.* An affix denoting 'only'; by oneself, without others' help. నేనే పోతిని I alone went. వానియింటికి మాయింటికి ఒకఁగోడే అడ్డము there is only a wall between his house and mine. ఆ లెక్కను నేనే చేసితిని I did that sum myself.

ఏ *ē.* An affix denoting denial or negation. ఆది నీకు తగునే does it befit you? no.

ఏ *ē.* An affix denoting that a female is addressed ఏమే. O woman!

ఏ *ē.* An affix having a demonstrative force. అతఁడే వాఁడన్న, there! that man is my brother.

ఏండ్లు *ēṇḍlu.* [Tel. plural of ఏఁడు.] n. Years. **ఏండ్లు పూండ్లు** *ēṇḍlu-pūṇḍlu.* Many years. "ఏండ్లనుపూండ్లనుబట్టు." Swa. i. 35.

ఏకకుడు *ēka-kuḍu* [Skt.] n. An unassisted man. అసహాయుడు.

ఏకచరకుఁ *ēka-charaṁu.* [Skt.] n. The "solitary animal," a name for the rhinoceros or the wild hog. Manu. iv. 52. అడవిపంది, లేక, ఖడ్గమృగము.

ఏకత *ēkata.* [Tel.] n. Prospect, hope. ఆశ, నిక్కీఁదీ అసేక్ష.

ఏకతము *ēkataṁu.* [from Skt.] n. Solitude. A place fit for consultation ఆలోచనకు తగిన చోటు. Consultation ఆలోచన. ఏకతముఁజేసి they talked in secret. Swa. v. 119. Bilh. iii. 65 ఏకతమైన lonely, uninhabited.

ఏకతాళము *ēka-tāḷaṁu.* [Skt.] n. Harmony. ఒకఁగుఁ గుఁ మేళకాలము. ఏకతాళముగ harmoniously, keeping time together.

ఏకత్వము *ēkatvaṁu.* [Skt.] n. Oneness, singleness, unity, identity.

ఏకదంతుఁడు *ēka-daṁtuḍu.* [Skt.] The single-tusked one, i.e., Ganēsa. వినాయకుడు.

ఏకదృష్టి *ēka-dṛishṭi.* [Skt.] n. One that has only one eye. ఒక్కచూపులవి. A crow కాకి.

ఏకదేశము *ēka-dēsaṁu.* [Skt.] n. A part, కొంతము. ఏకదేశమైన of one and the same country. ఏకదేశస్థులు men of the same place, fellow-country-men. ఏకదేశముగా మాట్లాడు to revile, to talk lightly of పిట్టు.

ఏకన *ēkana*. [Tel.] n. Border అంచు. "బద్ద కంచము ఏకనమంచుము."

ఏకపది *ēka-padi*. [Skt.] A narrow path, a way మార్గము, దారి.

ఏకము *ēkamu*. [Skt.] pron. One. adj. Sole, single, only, general, universal; uniform, combined, matchless, unequalled, chief. Joined, combined. ఏకధారగా unintermittingly, incessantly. ఏకముగా all at once, unitedly. ఏకాకిగదము ceaseless roaming. అతడు ఏకరీతి ఉండే మనిషి he is a regular or steady person. రాత్రి యేకముగా మెరిసెడి it lightened incessantly all night. **ఏకముచేయు** *ēkamu-chēyu*. v. a. To make one, unite, gather together. ఏకకాలంబున at one time, simultaneously. **ఏకకాలికుడు** *ēka-kālikuḍu*. n. A contemporary. వారందును వీరును ఏకకాలికులైరంరు as these men were contemporaries: **ఏకకుండలుడు** *ēka-kuṇḍaluḍu*. [lit. Having one earring] n. An epithet of Kubera. **ఏకగర్భజాతులు** *ēka-garbha-jātulu*. adj. Uterine, of the full blood. అతడును నేనును ఏకగర్భజాతులమునకుర as he and I are sons of the same parents or uterine brothers. **ఏకగ్రీవము** *ēka-grīvamu*. adj. Unanimous, joint. ఏకగ్రీవముగా unanimously, jointly. **ఏకచక్రాధిపతి**, or **ఏకచ్ఛత్రాధిపతి** *ēka-chakrādhipati*. n. A sole ruler, an absolute monarch. ఏకనిష్ఠ one sole or engrossing thought or pursuit. **ఏకనిష్ఠగా** *ēka-nishṭha-gā*. adv. With a single eye or intent, resolutely, faithfully, thoroughly, downright. **ఏకపత్నివ్రతుడు** *ēka-patni-vratuḍu*. n. A monogamist, a man with one wife. **ఏకభోగ్యగ్రామము** *ēka-bhōgya-grāmamu*. n. A village held by one owner, or tenant. **ఏకమనస్కులై** *ēka-manaskulai*. adv. With fixed attention, with a single heart. అందరు ఏకమై నామీద పడ్డారు they fell upon me in a body. ఏకవర్ణముగానున్నది it is all of one sort or colour. భువనైకసుందరి an unrivalled beauty. **ఏకశిలానగరము** *ēka-śila-nagaramu*. n. (lit. One stone-town.) A town built near a single rock or hill. The Skt. translation of ఓరుగల్లు Warungul a town in the Nizam's Territories. **ఏకాధిష్ఠితము** *ēka-dishṭhitamu*. adj. In one hand: in one person's sole power. M. I. ii. 300.

ఏకరా or **ఎకరా** or **ఎకరము** *ēkara*. [Eng. acre.] n. An acre.

ఏకరి *ēkari*. [Tel.] n. A particular class of gypsies, or aboriginal people. కాలకేడము.

ఏకరు or **ఏకారు** *ēkaru*. [Tel.] v. i. To swell. వాచిపోవు.

ఏకలుడు or **ఏకలిడు** *ēkaluḍu*. [Tel.] n. A wild hog. అడివిపంది. See Kaliah. Mah. iii. 69. regarding pork chops, and Paidim. ii. 67 describing a herd of swine. Also G. viii. 12. 21. Parij. iii. 31. Suca. i. 186, &c.

ఏకవచనము *ēka-vachanamu*. [Skt.] n. The singular number.

ఏకస్థులు *ēka-sthulu*. [Skt.] adj. Leagued, united.

ఏకాంగి *ēkāngi*. [Skt. ఏక+అంగి] n. A recluse, a solitary. ఒంటరివాడు. వారందరును చచ్చి వీడు ఏకాంగిగా నిలిచినాడు he alone survived. ఏకాంగికుడైపోతిని అని ఒంటరివాడునయ్యానని he is alone, the last of his race.

ఏకాండము *ēkāṇḍamu*. [Tel.] adj. Solid, made of one piece of wood. ఆఖండము.

ఏకాంతము *ēkāntamu*. [Skt.] n. Solitude, secrecy. ఏకాంతముగా secretly. నన్ను ఏకాంతముగా పిలిచెను he called me aside, or in secret. ఏకాంతభక్తి unostentatious or unwitnessed piety. ఏకాంతమైనమాట a secret.

ఏకాకి *ēkāki*. [Skt.] adj. A solitary man, a lonely man. ఏకాకుడు. **ఏకాకిత్వము** *ēkākitvamu*. n. Loneliness.

ఏకాగ్రుడు *ēkāgruḍu*. [Skt. ఏక+అగ్రుడు] adj. Attentive, intent. ఒక్కదానియందే మనస్సును నిలిపినవాడు. ఏకాగ్రచిత్తుడు having his heart bent on some one thing.

ఏకాదశము *ēkā-daśamu.* [Skt.] adj. Eleventh పదునొకండవది. ఏకాదశి *ēkā-daśi.* n. The eleventh day of each lunar fortnight: తొలిదేకాదశి another name for ఆషాఢశుద్ధదేకాదశి which is an annual fast. వైకుంఠదేకాదశి a fast held about the 20th of December.

ఏకారు *ēkāru.* [Tel.] v. i. To whimper, whine, fawn, long for. To languish, pine away. కృశించు. ఉడుగు. పాలకు ఏకారు ఉండే a child that is pining for milk "ఏకోల నేకాయమదిన్మనిమలఁబాచి." H. ii. 112.

ఏకావళి *ēk-āvali.* [Skt.] n. A sort of necklace consisting of one string of pearls or beads. ఒంటిపేటహార మని. Swa. v. 125.

ఏకాహము *ēk-āhamu.* [Skt.] n. A certain funeral rite held by Brahmins on the eleventh day after a man's death.

ఏకాక్షరము *ēkāksharamu.* [Skt. ఏక+అక్షరము] n. A monosyllable.

ఏకీకరించు *ēki-karintsu.* [Skt.] v. n. To unite, become one. L. XIX. 316.

ఏకీభవించు *ēki-bhavintsu.* [Skt.] v. n. To coalesce, unite, harmonise, accord. ఒక్కటౌకుము. ఏకీభవించి or ఏకీభూతము గా unitedly, jointly. ఏకీభావము *ēki-bhāvamu.* n. Coalescence, uniting, union. ఒక్కటౌట, పొత్తు.

ఏకు *ēku.* [Tel.] v. a. To beat కొట్టు. To pick, beat, or clean cotton. ఏకినూది cleaned cotton. To slander, defame. నూయు, నిందించు. వాణ్ని యేక కాకులకు పట్టినారు they defamed him. ఏకించు *ēkintsu.* [the causal of ఏకు] v. t. To cause to pick or clean cotton. ఆతని చేత నూదిని యేకించినారు they made him clean the cotton. ఏకు n. A flock of cotton or wool. ఏకులువిడుకు to spin cotton. ఏకుడు *ēkudu.* n. Cleaning cotton. నూదిని యేకుడము.

ఏఁక *ēke.* [Tel. ఏ+ఆక్కఁ] pron. Who? (fem.) ఏస్త్రీ. See ఆఁక she.

ఏకోత్తరము *ēkōttaramu.* [Skt. ఏక+ఉత్తరము] adj. More by one, increased by an unit. "ఆకాశాదిభూతంబు లేకోత్తరగుణంబులయ్యెండు" Padma Puran. VI. 15. the five elements, ether, wind, fire, water, and earth have each one attribute (or quality) more than the one next named. Earth has five qualities as weight, taste, extension, &c., water has only four, fire has only three, &c. Thus each class is more by one than the next. ఏకోత్తరవృద్ధి the addition of one: increase by one unit: one more. ఏకోత్తర శతము one hundred and one.

ఏకోదర *ēkōdara.* [Skt. ఏక+ఉదర] adj. Of the same womb. ఏకోదర్యులు as brothers and sisters. Affectionately. ఏకోదరులు *ēkōdarulu.* n. Uterine brothers or sisters.

ఏకోద్దిష్టము *ēkōddishṭamu.* [Skt. ఏక+ఉద్దిష్ట ము.] adj. In memory of a person. ఒకమృతి కొందుకొనిచేయు పిండప్రదానాదులు. A certain funeral rite ఒక శ్రాద్ధము.

ఏగలి or ఏగిలి *egali* [Tel.] n. That which fertilises or enriches land నిప్పచ్చపు పిండాయగు indigo enriches the land (Cuddapa)

ఏగాసి (or యుగాసి) *egāsi.* [Tel.] A half-penny, called two pies or 6th part of an anna. గుర్తాని Thus noted in accounts ꝶ.

ఏగు *ēgu.* [Tel.] v. n. To go, resort, repair. పోవు. ఏగించు *ēgintsu.* To send, to make one go. ఊరేగించు To carry (a god, a married couple, &c.) in procession through the town. ఏగుదెంచు *ēgu-dentsu.* [Tel. ఏగు+తెంచు] v. i. To go, proceed, repair, resort. పోవు. Also, to come రమ్ము. ఏగుపెండ్లి *ēgu-pendli.* n. A procession in which the bride and the bridegroom are carried through the streets of a town at the end of a wedding పెండ్లికిమునుపు నధూవరులను ఊరేగించుకొట్టెడుట.

ఏగురు or ఏపురు *ēguru.* [Tel. from ఏను five.] n. Five men అయిదుగురు.

ఏగుస *ēgusa*. [Tel. ఏగు+కుంచెము] n. Five *Kunchams*, i.e., ten measures. అయిదుకుంచెములు.

ఏఁడే or **ఏస** *ēṭsu*. [Tel. vulgarly వ్యాస] adj. Wild, rude, vulgar, savage, గ్రామ్యము. Crooked or distorted వక్రము. అక్కడిమాట యిక్కడయేఁచ, ఇక్కడిమాట అక్కడయేఁడ our language sounds rude to you, and your's sounds rude to us.

ఏఁచు *ēṭsu*. [Tel.] v. n. To increase, exceed. పెరుగు, అతిశయించు, అధికమగు. ఏనిఁచిభీతి excessive terror. ప్రబలమైనభీతి, అధిక మైనభయము. ఏనిఁచిచీకట్లు extreme darkness. A. v. 127; v. 56. **ఏచు** or **ఏపు** *ēṭsu*. v. a. To heat, burn. To vex, torment, grieve, plague, take vengeance on. బాధించు.

ఏఁట *ēṭa*. [Tel.] adv. Annually, per annum (the abl. of ఏఁడు a year). రెండవయేఁట in the second year.

ఏఁట *ēṭa*. [Tel. for మేఁట] n. A ram, a he-goat.

ఏఁటు or **ఏఁటుము** *ēṭu*. [Tel.] n. Side పక్షము. ధర్మంచేఁటుమీఁగా on the side of justice, in behalf of justice. adj. Much, great. అతిశయమైన. ఏఁటంపుసంపద great wealth. అతిశయమైన ధనము. (BD. iv. 699.)

ఏఁటువాలు *ēṭu-vālu*. [Tel. from ఏఁటి of a stream+వాలు.] n. Slant, slope. వంపు. "ఏఁటవాలుపడి అనగా వంపుగా వాలి." A. IV. 98, 127, 130.

ఏఁటి *ēṭi*. [Tel.] adj. The inflected form of ఏఁడు a river and of ఏఁడు a year. ఏఁటిబొచ్చె a canal cut from a river (Vizag.)

ఏఁటికపాములు *ēṭika-pāmulu*. [Tel.] n. Worms in the bowels.

ఏఁటికి *ēṭiki*. [Tel. for ఏమిటికి] adv. Why? wherefore? ఎందుకు. ఆది నాకు నేఁటికి what's that to me? Swa. iii. 6.

ఏఁటికోలు *ēṭi-kōlu*. [Tel.] n. Salutation, prostration నమస్కారము.

ఏఁటిరింత *ēṭirinta*. Same as ఏట్రింత. (q. v.)

ఏఁటియేఁడు *ēṭi-rēḍu*. [Tel. ఏఁటి from ఏఁడు a stream]. n. The lord of rivers. The Ocean సరిత్పతి, సముద్రుడు.

ఏఁటు, i.e., **కేఁటు** *ēṭu*. [Tel.] n. A blow. కొట్టి నాఁడు ఏఁటు తగిలినది the blow grazed (his head.)

ఏఁటేఁట *ēṭ-ēṭa*. [Tel.] adv. Annually, year by year.

ఏట్రింత *ēṭrinta*. [Tel.] n. The bird called a king-crow; or drongo, *Dicrurus ater* (F. B. I.) పసులపోలినాడు, కొంచపొడ్డము, కాఁకపిట్ట "ఏనుగుకు ఏట్రింతరాయిబొగాము" (Prov.) much aid can the king-crow give to the elephant!

ఏట్రింత *ēṭrinta*. [Tel.] n. A certain plant. Rox. iii, 403.

ఏడ *ēḍa*. [Tel.] adv. Where ఎక్కడ.

ఏడక *ēḍaka*. [Skt.] n. A ram.

ఏడము *ēḍamu*. [Skt.] adj. Deaf. ఏడమూకము Deaf and dumb. **ఏడమూఁకుడు** *ēḍa-mūkuḍu*. n. A deaf mute. మూఁకిమూక. A cheat మోసకాడు.

ఏడాకులయరటచెట్టు *ēḍ-ākula-y-araṭi-chetṭu*. [Tel.] n. The seven leaved plantain tree; సప్తపర్ణము. *Alstonia scholaris*, commonly known as *Dita Bark* (Watte.)

ఏడాగోడము *ēḍāgōḍamu*. [Tel.] n. Contradiction, confusion. విరుద్ధము. ఏడాగోడముగా in confusion, contrariwise.

ఏడాఁటలాడించు *ēḍ-āṭal-āḍiṁṭsu*. [Tel.] v. t. To annoy, to torment. మిక్కిలిశ్రమపరుచు, సహ్యముకానంతగా కలుగ జేయు.

ఏడాది *ēḍ-ādi*. [Tel. ఏడు+ Skt. ఆది] n. A year, సంవత్సరము, ఏడు.

ఏడి *ēḍi*. [Tel.] adv. Where is (he.) ఏడి నీ తమ్ముడు where is your brother? వాఁడేడి where is he?

ఏడిక *ēḍika*. [Tel. cf. Tam ఆడు.] n. A ram పొట్టేలు.

ఏడికోల *ēḍi-kōla*. [Tel.] n. The pole or shaft of a plough. నాటికొయ్య.

ఏడు *ēḍu*. [Drav.; Turkish *yedi*.] n. Seven. ఆరుసెనకటె. ఏడేనిమిది seven or eight. వాడు నీకంటె ఏడాకులు ఎగిచదివినవాడు he is ten times worse than you. Lit. he has read seven leaves further than you (in roguery.) ఏడుగురు seven persons. ఏడుమంది. **ఏడు** *ēḍu*. [Tel.] n. A year. (plu. ఏండ్లు or ఏడులు or ఏళ్లు) ఏన్నెడిము [ఏడు+అర్ధము] a year and a half. ఏండ్లు పూండ్లు many years. **ఏడు** *ēḍu*. [Tel.] pron. Who? ఎవడు.

ఏడుగడ or ఏడ్గడ *ēḍugaḍa*. [Tel. ఏడు+కడ (lit.) the place where your ఏడుపు complaint is listened to or కడ means end. So ఏడుకడ means the end of sorrow, that is, refuge.] n. Quarter, patronage, refuge. రక్షకుడు. Protector, patron. రక్షకుడు, రక్ష— "మన్నింపఁ బ్రేంతికోటికడుగడ నీవు."

ఏడుపు or ఏడ్పు *ēḍupu*. [Tel.] v. n. To weep. To complain. మిక్కుటో ఏడ్చి మనుతించి వాడు he submitted with a bad grace. **ఏడిపించు** *ēḍi-p-intsu*. v. To make one cry or weep.

ఏడుడి *ēḍuḍi*. [Tel. ఏడు+ఊడి] n. The rite performed on the next anniversary of a death. సంవత్సరీకము, ఆబ్దికము.

ఏడుడు *ēḍuḍu*. [Skt.] n. A deaf man. చెవిటి వాడు.

ఏడుపు or ఏడ్పు *ēḍupu*. [Tel. from ఏడ్చు] n. Weeping, complaint, grievance. Longing, strong desire, or bent of mind. నీయేడుపు నీవు చెప్ప your tale yourself. ఎవడి యేడుపు వాడు ఏడుస్తాడు every man knows his own troubles. ఇది వారికి ఒక యేడ్పు this is what they have set their hearts on.

ఏడ్తేర *ēḍtēra*. [Tel.] n. Fury, anger, perseverance. ఆతీయము, సామర్థ్యము, శక్తి, పరాక్రమము. adv. Much మిక్కిలి; at once, quickly శీఘ్రముగా

"అమ్మహీశుఁ దెమ్మరిమురాలె
వారణుడొక్కఁ డమ్మ్లేచ్ఛుల బాణమేర్పడన్."

M. IX. i. 210.

ఏడ్దుము *ēḍ-duma*. [Tel. ఏడు+తూము] n. The quantity of grain, &c., containing seven bushels or తూములు which is ciphered thus ౭౦.

ఏణము or ఏణి *ēṇama*. [Skt.] n. A gazelle or black antelope. పెద్దకన్నులనిలఁ గల్లయిర్ర. **ఏణనయన** *ēṇa-nayana*. adj. Stag-eyed, dark-eyed. **ఏణాంకుడు** *ēṇ-aṅkuḍu*. n. The Moon, because his ensign is an antelope. శశాంకుడు. **ఏణాక్షి** *ēṇ-akshi*. adj. Stag-eyed, gazelle-eyed, having beautiful eyes.

ఏతడు *ētaḍu*. [Tel. ఏ+అతడు] Same as ఎవడు.

ఏతత్ *etat*. [Skt.] pron. adj. This. ఏతన్ని మిత్తము hence, for this.

ఏతము *ētamu*. [Tel.] n. A waterlift made on the principle of the sea-saw. ఏతె మెత్తు నిరోధము a vast difference.

ఏతరి *etari*. [Tel.] n. A vile man, a wretch, a miscreant. దుర్మానుషుడు, దుర్జనుడు మంచిగొయ్య. A ii. 47. Swa. vi. 52. **ఏతరితనము** *ētari-tanama*. n. Vileness, wickedness.

ఏతాము *ētāma*. Same as ఏతము. (q. v.)

ఏతు *ētu* [Tel.] n. Pride అహంకారము, ఉద్ధతి.

ఏతులవాడు *ētula-vāḍu*. [Tel.] n. A man of the caste who weave mats. చాపల్లు బాతివాడు. ఏతులకొమ్మ (ఆము iv.) A woman of that caste. చాపల్లుల్లసది.

ఏతెంచు *ētentsu*. [Tel. for ఏగుదెంచు] v. n. To come, go. వచ్చు, పోవు. **ఏతేర** *ēteran*. Having come.

ఏత్వము *ētvama*. [Skt.] n. The name of the vowel ē long.

ఏవ or **ఏవచెట్టు** *ēva.* [Tel.] n. A certain creeper. ఏవాఁంటే కోవాఁటాడు (proverb) If I say white he says black.

ఏవర *ēvara.* [Tel.] n. Personal property, that is, property that is distinct from what belongs to the family as a whole. కుటుంబములోఁ చేసి స్వార్జితపు సొమ్ము. వాఁడు కొంచె డొబ్బ కిలికిము న్నాఁడు he has money of his own which does not belong to the family. వాని కాయూరిలో ఏవరి కమతము కలదు he has his own cultivation in the village apart from what his family has.

ఏవి *ēvi.* [Tel. ఏ+ఆది] pron. Which (fem. and neut. singular.) ఏదయినా any. ఏదికాని not any. ఏదికానిప్రాయము middle age, neither childhood nor youth; ఏదిన్ని లేదు there is nothing.

ఏఁగు *ēgu.* [Tel.] v. n. To go, depart, cease, perish; be lost, leave, abandon. విడుచు, నశించు. దిక్కఁదిని friendless, helpless. భీతు లేఁదని fearless. చెలంబోని having lost its bloom. సంశయుంచేని not entertaining a doubt. సందేహంబుమాని.

ఏఁచు *ēgu.* [Tel.] v. t. To cherish, protect, bring up, nurse. పోషించు, పెంచు. "రక్షింపు మాయనెదఁ దాయలో" రామా. iii.

ఏఁదు or **ఏఁదుపంది** *ēdu.* [Tel.] n. A porcupine. ముండ్లుపంది. One species is called కోడిదేఁదు but in the south it is called ఒంటికొదుము. HD. i. 512. ఏఁదుపెట్టికట్లు or ఏఁదుపంది ముండ్లుతీసినట్లు like pulling out the porcupines' quills. ఏఁదువాసన a disgusting smell like that of a porcupine. cf. "It stinks like a badger." ఏఁదుకర్రలవంటిలు (H. iv. 159) a sort of grain. **ఏఁదుగడ్డి** *ēdugaḍḍi.* n. *Andropogon contortus*, or the Spear grass. (Watts.) **ఏఁదువేట** *ēdu-vēṭa.* n. A kind of chase. వేటలో నొకభేదము.

ఏఁదుము *ē-dumu.* [Tel. ఏను+తూము] n. Five bushels అయిదుతూములు.

ఏధ *ē-dha.* [Skt.] n. Increase of wealth and of other things. Fulness, full growth. అధిక వృద్ధి, సంపూర్ణాభివృద్ధి. A iv. 20. **ఏధస్సు** or **ఏధము** *ē-dhassu.* n. Fuel. నంటకొఱకు. **ఏధితము** *ēdhitamu.* adj. Improved, grown. అభివృద్ధి చేయఁబడిన.

ఏనము or **ఏనస్సు** *ē-namu.* [Skt.] n Sin, fault. పాపము ఏనఃపట్టణము. (Chenna. v. 72.) The city of Destruction.

ఏనాదము *ēnādamu.* [Tel.] n. Seashore సముద్రతీరము.

ఏనాది or **యానాది** *ē-nādi.* [Tel.] adj. Savage, belonging to a certain tribe. ఏనాదివాఁడు the people of a certain hill tribe; *the* Yānādis. ఏనాదిమాటలు the hill dialect.

ఏనాల్లు or **ఏన్నాల్లు** *ē-nāllu.* [Tel. ఏను+నాల్లు] n. Five days. Presents sent to each other by the bride's and the bridegroom's parents after the wedding పెండ్లి యయిన తెరువాత వియ్యాఁడులోనికొఱకు బంపే పాగ.

ఏని *ēni.* [Tel.] An affix denoting question or doubt. If, though, suppose, వాఁడు పామును పట్టేనేని if he catches the snake. నీవు నన్ను నమ్మనేని if you will not believe me. వచ్చేనేని suppose he came, if he comes, should he come. పుట్టకేని వాఁడు నిట్టి కేని what though they are born or die.

ఏనిక or **ఏనిగ** or **ఏనిగె** *ē-nika.* [Tel.] n. An elephant. **ఏనికతిండి** or **ఏనుగుతింగ** *ēnika-tiṇḍi.* n. One that eats or robs the elephant, i. e., the lion సింహము. **ఏనికదోమ** *ēnika-dōma.* n. A mosquito that has a long proboscis తొండపుదోమ.

ఏను *ēnu.* [Tel.] n. Five. ఏబలము (ఏను+పలము) five palams.

ఏను *ēnu.* [Tel. from నేను] pron. I. నేను. (The initial N. is thus dropped in the nominative.)

ఏనుగ or **ఏనుగు** *ēnuga.* [Tel. Tamil ఆన] (Here గు is added as an aid in pronunciation.] n. An elephant. **ఏనుగులోయ్యలు**

ēnuga-kommulu. n. Elephants' tusks; also, a kind of rice. **ఏనుగడుగులు** *ēnuga-adugulu.* n. A kind of parti-colored cloth. చిత్రవర్ణ వస్త్రవిశేషము. In compounds **ఏనుగు** means Big **పెద్ద**. **ఏనుగుకలబండ** the large species of **కలబండ** (q. v) **ఏనుగుకాలు** *ēnuga-kalu.* n. A big leg like that of an elephant. Elephantiasis. **ఏనుగుగొంగ** *enuga-gonga.* See under **ఏనుక**. **ఏనుగజెలగ** *ēnuga-jelaga.* n. A horse leech. **ఏనుగ పల్లేరు** *ēnuga-pallēru.* n. The thorny weed called *Pedalium murex. Ainslie.* ii. 15. **ఏనుగుబీర** *ēnuga-bīra.* n. A large kind of **బీర** or cucumber (q. v.) **ఏనుమద్ది** *ēnumaddi.* n. A certain herb; called **అశ్వకర్ణి**. See **మద్ది**. **ఏనుగుమొగుడుస్వామి** the elephant-faced god. i. e., **వినాయక** or **గణేశ్వరుడు**. **ఏనుగుసవరము** *ēnuga-savarama.* n. One of the seven notes in music **షడ్జస్వర** ములలో **నొకటి**, సిపాదము.

ఏనూరు *ē-nūru.* [Tel. **ఏను**+**నూరు**] pron. Five hundred. అయిదునూములు.

ఏపరించు *ēpa-rintsu.* [Tel.] v. t. To cause sorrow **దుఃఖించు**; to pain **బాధించు**, క్రమపెట్టు.

ఏపారు *ē-pāru.* [Tel. **ఏపు**+**ఆరు**] v. n. To increase, to be proud **అతిశయించు**, గర్వించు. "**నవీకోంగాలపుకొల్లగూర్చి** మను **కొల్లేపాకా తీంచెదుఁగా.**" P. ii. 21. To bloom, flourish. బల్బంచించు. See **ఏపు**.

ఏపి *ēpi.* [Tel.] n. A fierce hound. P. i. 121, Velag. ii. 227.

ఏపు *ēpu.* [Tel.] n. Increase, excess. Pride, arrogance, presumption **అధికము**, పొగ్గరి, గర్వము, **మిడాసు**. Pain **బాధ**. Bloom, spirit, mettle, ardour, **మదము**, **పెంపు**, **అతిశయము**, **ఔద్ధత్యము**. **వానయేపు** excess of rain. M. **XII.** iii. **105.** **ఏపున** nobly, in excess, in abundance. **ఏపుగొను** to be strident, **మదమించు**. P. iv. 255.

ఏపే *ēpe.* [Tel. **ఏ**+**అప్ప**] pron. Which (lady.)

ఏపె *ēpe.* [Tel.] n. A tree like mahogany, the Sal tree *(Shorea Robusta.)* **సాల్వృక్షము**.

ఏబది or **యాభై** *ēbadi.* [Tel. **ఏను**+**పది**] pron. Fifty.

ఏబలము—See under **ఏను**.

ఏబిడ *ē-bida.* [Tel. **ఏ**+**బిడ్డ**] n. Which (lady.) **ఏచె**.

ఏభ్యము *ē-bhyamu.* [Corrupted from **ఎబ్బెము**.] adj. Nasty. **ఏభ్యపడు** to be disgusted. **ఏభ్యరాశి** or **ఏభ్రాశి** A pack of nastiness. A nasty fellow.

ఏమరు or **ఏమరిల్లు** *ēmaru.* [Tel.] v. n. To be off one's guard. To blunder, be deceived. To fall into a trap, or overlook a fact **గ్రహించుట**. **ఏమరించు** *ēmarintsu.* v. t. To make one forget himself. To ensnare, delude, entrap, as in an ambush, **మోసపుచ్చు**. **ఏమరిక** or **ఏమరుపాటు** *ēmarika.* n. Oversight, heedlessness, inadvertence, **ఏమరుపాటున** inadvertently, suddenly, **ఆకస్మాత్తుగా**. **ఏమరుచు** or **ఏమార్చు** *ēmarintsu.* v. t. To trick, delude. **మోసచేయు**.

ఏమి or **ఏమీ** *ēmi.* [Tel.] pron. What. **వానిదగ్గిర యేమున్నది** నేను I have nothing with me. **వాడు ఏమయినాడు** what has become of him? **ఇంకి చేయవలసిది మా యేమిలేదు** nothing further remains to be done. **ఏమైనా ఉండవచు** there may be something. **నేనక్కడ ఉండడమువల్ల ఫలమేమి** what is the good of my staying here? **సొమ్ము ఏమున్నీ పోలేదు** nothing has been lost. **ఏమికొరకయి** (i. e. **ఎందునిమిత్తము**) for what reason. **వాడేమి నేనేమి అంతా ఒక్కటే** either he or I, there is no difference. **వచ్చినాడా యేమి** has he come? **నా తండ్రియేమి నేనేమి** both my father and I, my father as well as I. **ఎవ్వడైనేమి** no matter who it is. **అదియేమి యిదియేమి** either this or that. **ఆ యిల్లు మీకు చాలకయేమి** what do you mean by saying the house is too small for you? **వాడు రాకయేమి** why should he not come? surely, he will? **ఏమనిచ్చినావు** what have you come for? **కుక్క యేమి మొరుగుచున్నది** how the dog barks! **వాడు ఏమిన్నీ యేడవ లేదు** he did not weep at all. **ఏమిటి**

emiti. pron. & adj. What, of which, what kind of. ఆదేమిటి what's that? ఏమిటో I don't know what that is వాడు ఏమిటివాడు of what caste is he? ఏమిటికి wherefore, for what reason. ఏమిటికో I know not why. ఏమున్న anything whatever. ఏమున్న యివ్వడు he will give nothing. ఏమొ or ఏమోగాని *emo.* (ఏమి with *o* added for doubt.) I know not what. రాలేదేమో perhaps they did not come.

ఏము *ēmu.* [Tel. for మేము the initial *m* being dropt.] pron. We.

ఏమె *ēme.* [Tel. ఏ+ఆమ+ఎ] pron. (1) Which woman? who? ఏపూజ్యురాలు (See ఏవె.) (2) Woman, a word used in calling a female servant or a wife.

ఏయు *ēyu.* [Tel. another form of వేయు the initial *v* being dropped] v. t. To throw, వేయు, కొట్టు.

ఏర or ఏరా *ēra.* [Tel. for ఏమిరా] interj. O thou! (a word used in calling an inferior.)

ఏరండము *ēraṇḍamu.* [Skt.] n. The castor oil plant (proverbially weak or pithless "విరక్షపాదపేన్యస్మిన్ ఏరండోపిద్రుమాయతే" (proverb) in a barren spot any shrub is called a tree.

ఏరవంగ *ēru-vaṅga.* [Tel. probably ఏటివంగ] n. A certain medicinal plant called *Solanum Speciosum.* In Sanskrit కంటకారి. See వంకాయ.

ఏరా See ఏర interj.

ఏరాది *ērādi.* [Tel ఎరవు+ఆది.] n. Offspring (applied to horses), breed ఒకదానివంతెత యను కుర్రయు.

ఏరాలు *ērālu.* [Tel. ఎరవు+ఆలు] n. A sister-in-law తోడికోడలు. ఆమె నేను ఏరాండ్లము కనుక as she and I married two brothers. Plural ఏరాండ్రు

ఏరాళము *ērāḷamu.* [Tel another form of కీరాళము] adj. Much, numberless. అధికము, అసంఖ్యాకము.

ఏరు *ēru.* [Tel.] n. A plough complete with cattle. ఏరుకట్టు to yoke a plough. ఏరుకలపు implements of husbandry, ploughing apparatus.

ఏరు *ēru.* [Tel. for ఎవరు] pron. Who. ఏరికి to whom? ఏరి *ēri.* pron. Whose. ఎవరెక్కడ (Interrogative.) Where are they? (*m. or f. not n.*) వారెక్కడ Where are they?

ఏరు *ēru.* [Tel. Tamil ఆఱు] n. A river. నది. (Genitive ఏటి; plural ఏళ్లు) ఏటికిపోవు to go to the river to answer the calls of nature. ఏళ్లో కలిసిపోయినది it is completely ruined or shipwrecked. Lit. it is swept away by the river.

ఏరు *ēru.* [Tel.] n. Headache, pain తలనొప్పి, బాధ.

ఏరు *ēru.* [Tel.] v. t. To glean or pick up one after another ఎదుటనుండువస్తువుల నొకటొకటిగా ఎత్తు. To attain age as in ఈడేరు. ఏరించు *ērinṭsu.* v. t. To cause to pick up one after another. ఏరుకొన్నవిచేయు. ఏరుకొను *ēru-koṇu.* v. i. To pick up. ఏరుపిడక *ēru-piḍaka.* n. A cowdung cake that is picked up and is not mixed with bran, &c., for fuel.

ఏరుము, ఏర్చు *ērumu, ērchu.* [Tel.] v. i. To ache (as the head) తలనొప్పి. v. t. To ignite, set on fire. జరించు. To train, set in order ఏర్పరచు, చక్కబరచు. See ఏరు n. and v.

ఏరునేల *ēru-nēla.* [Tel.] n. Land as much as can be ploughed in a day ఒక్కనాటిలో దున్నగలభూమి.

ఏరుమద్ది *ēru-maddi.* [Tel.] n. A tree called అర్జునము. See మద్ది.

ఏరుమల్లె *ērumalle.* [Tel.] n. A species of Jasmine మల్లె. See మల్లె.

ఏరువ *ēruva.* [Tel.] n. A ship's keel. ఓడకన్ను పలక. A country దేశము.

ఏరువాక *ēru-vāka.* [Tel.] n. The commencement of cultivation. The sowing season. Seed-time దుక్కిదున్నక్కు ప్రారంభము.

కసారించు To celebrate a feast at that season.

ఏర్పు *ērpu*. See. ఏరుమే.

ఏర్పడు *ērpadu*. [Tel.] v. n. To fix, settle, to assume a shape. To be settled or determined. To seem, appear, come to light, to look. To happen. To be declared, to be or become. To be selected, distinguished, separated, arranged, appointed. రూపము, శేటుపడు, బయలుపడు, నిర్ణయంపబడు. కర్తలై యేర్పడిరాను they appeared as, or, turned out to be the heirs. **ఏర్పరము** or **ఏర్పరించు** *ērparaṭsu*. v. a. (causal of ఏర్పడు) To form, adjust. To choose, select. distinguish. To separate, divide, To set forth, define, declare. To arrange, to settle. ఏర్పడుట్లు చేయు. **ఏర్పాటు** *ēr-paṭṭu*. n. An arrangement, settlement, rule. Fixing, disposal, decision, management. Selection, choice, agreement. నిర్ణయము, నియమము, మర్యాద. ఏర్పాటుచేయు to select, arrange, to effect an arrangement. To project or scheme.

ఏర్పు *ērpu*. [Tel. from ఏర్చు] n. Ardour, burning, hotness. మంట.

ఏల *ēla*. [Tel.] n. The cardamom tree. ఏలకి చెట్టు.

ఏల or **ఏలా** *ēla* [Tel.] interrogative adv. Why, how, wherefore, to what end, for what reason. వేయేల (వేయి+ఏల) why say a thousand words?

ఏల *ēla*. [Tel.] n. A hurrah, or hoop. A carol or catch used by rowers of boats. వ్యంగ్యపు పాట.

"ఏటికట్టుగుడిసెవేశాం
ఏసుబట్టే కూడాపోశాం
ఓ, ఓ, ఏల్లగామా!"

(The books named నవరాత్నాలు, ఆముక్త మాల్యద, పాండురంగ, &c., contain many specimens of these carols.) Also, a chorus of applause. **ఏలపాటలు** a kind of play, a game played by children బాలక్రీడావిశేషము. See P. ii. 132.

ఏల *ēla*. [Tel.] n. Name of a stream in the Godavery District ఏకేరు.

ఏలకి *ēlaki*. [Tel.] n. The cardamom tree. **ఏలకికాయలు** *ēlaki-kāyalu*. n. Cardamoms in the husk. **ఏలకులు** *ēlakulu*. Cardamoms. పెద్ద ఏలకికాయ or అడవి ఏలకికాయ *Amomum subulatum* or the Greater Cardamom. ఏలకులు (the seeds). *Amomum Xanthioides (Watts.)*

ఏలపదము or **ఏలపాట** *ēla-padamu*. [Tel.] n. A carol or ballad. See ఏల.

ఏలము *ēlamu*. [Tel.] n. Auction. ఏలము చేయు or ఏలంపాటు to sell by auction, to auction.

ఏలా *ēlā*. See ఏల.

ఏలాము or **ఏలాంచేప** *ēlāmu*. [Tel.] n. The saw-fish. A shark.

ఏలాచాలుకము *ēlā-calukamu*. [Skt.] n. A kind of plant మూనాకు.

ఏలి *ēli*. [Tel.] adj. Cunning, false కృత్రిమము. ఏలిమాట ధూర్త. ఆశ్వా iii. "ఏలి పెరుమాళ్ళు" రంగన్న. ii.

ఏలిక *ēlika*. [Tel. from ఏల] n. A ruler, a prince, a king. రాజు, ప్రభువు. **ఏలికసాని** *ēlika-sāni*. n. A queen, a lady. రాణి, కాంతాసాని.

ఏలిచేప *ēli-cēpa*. [Tel.] n. The saw-fish. ఏలాము or ఏలాంచేప. Russel No. 13.

ఏలిచము Same as ఎల్లచము. (q. v.)

ఏలిసె *ēlise*. [Tel.] n. The common quail. కొన్న; పెద్దయేలిసె the large quail.

ఏలు *ēla*. [Tel.] v. i. & t. To rule, govern, manage. To enjoy, to master. To possess or take. పరిపాలించు, పాలించు. **ఏలించు** *ēlintsu*. v. t. To cause one to rule. నిన్ను మాచెర్ల యేలించను I will make you ruler of Macherla. **ఏలిన్‌వాడు** *ēlina-vāḍu*. n. A ruler, lord, your ఏలిక, రాజు, స్వామి. **ఏలుబడి** *ēlu*

The people, subjects. Host, assembly. ప్రజాకోటి. ఏకమైనవారు. ఏలుబడి *elu-badi*. n. Government, reign. ఏలేవారు or ఏలువారు *elē-varu*. n. The rulers. ఏలించు = ఏలు.

ఏల్చి *elisc*. [Tel.] n. A kind of snipe.

ఏవ or **ఏవము** *ēva*. [Tel.] n. Loathesomeness, disgust, hatefulness, ugliness. ద్రోత, అసహ్యము. R. iv. 123. **ఏవకాడు** *ēva-kāḍu*. n. One who feels disgusted with a thing ద్రోతకలవాడు. An envious man ఓర్వలేనివాడు. **ఏవగించు** or **ఏవపడు** *ēva-giñcu*. v. n. To hate, dislike. To be vexed or disgusted అసహ్యపడు. v. a. To blame, abuse, vilify, accuse నిందించు. To abandon, to desert విడుచు.

ఏవాడు *ēvāḍu*. [Tel. ఏ+వాడు] pron. Who, what man. ఎవడు, ఏ మనుష్యుడు.

ఏవి *ēvi*. [Tel. pl. of ఏది] pron. Which? ఏవేవి where is the water?

ఏవురు *ēvuru*. [Tel.] pron. Five persons ఏనుగు.

ఏవే *ēvē*. [Tel.] A particle of emphasis as నేనేవే I myself.

ఏషణి *ēshaṇi*. [Skt.] n. A prolific పుట్టికొంట బొప్పించే ద్రవ్యం.

ఏష్యము *ēshyamu*. [Skt.] n. The future, what is yet to happen. కాబోవది. Foretoken, foreboding. జరుగబోవుదని జరుగబో వుదానికి గురుతు.

" అస్తోష్యోదయమాయెకు నిర్వాణా
భాసంగనంబలందు బుట్టి
యేష్యంబులు సుదీయదివ్యబోధం
బుకకొంగిరయుందుమా." A. vi. 85.

ఏస *ēsa*. [Tel. often pronounced యేసు or వ్యాసు] adj Wild. Crooked, wrong. వ్యర్థము, వంకర. ఏసమాట a solecism or blunder.

ఏసరు *ēsaru*. [Tel.] v. i. To exceed, to be in excess మీరుట. **ఏసరేగు** *ēsarēgu*. v. i. To feel, to be proud విజృంభించు, అతిశయించు.

ఏసి *ēsi*. [Tel.] An affix. At the rate of, at. పదికి at the rate of ten. ఇంతలేసి కన్నులు eyes so large. Also, for వేసి (the initial V being dropt); thus, వెళ్లేసి for పెట్టివేసి.

ఏహ్యము *ēhyamu*. [Skt.] adj. Abominable.

ఐ ai

ఐ The vowel AI as the i in pride. The shape ఐ is used as an initial in the dictionary and in poetry, but elsewhere the Telugus use a secondary form అయి "AYI" instead: The secondary form అయి *ayi* is used in poetry as a dissyllable, whenever the metre requires two short syllables for AI, which is one long. The Y in అయి is not pronounced. Thus అయిదు is not pronounced *ayidu*, but *ai-du*. In Telugu words there is this liberty of spelling; but the longer form *ayi* ought never to be used in words of Sanscrit origin.

ఐ or **అయి** *ai*. [Tel.] past. part: of ఆను. See అయి. మ్రాఁకై నిలిచెను he stood stock still, lit. he became a tree and stood. రాఁబోయి వాడనైయుంటిని I was about to come.

ఐంద్రజాలికుడు *aindra-jālikuḍu*. [from Skt. ఇంద్రజాలము] n. A magician, a juggler, a conjurer.

ఐకకంఠ్యముగా *aika-kaṇṭhyamu-gā*. [Skt.] adv. With one voice, unanimously ఏక కంఠముతో.

ఐకమత్యము *aika-matyamu*. [Skt.] n. Unanimity, agreement, harmony ఏకమతత్వము.

ఐక్యము *aikyamu*. [Skt. From ఏకము] n. Union, oneness, coalescence, unitedness ఏకీభావము.

ఐణము, ఐణేయము *aiṇamu*. [Skt. from ఏణము] adj. Pertaining to the skin of a deer. (ఏణము=ఇఱ్ఱి, ఏణీ=లేడి.)

ఐతి or **అయితి** *aiti*. [Tel.] adj. Able, possible. వల్లనయినను, శక్యము. ఆది వాని అయితికాదు it was not possible for him.

ఇతిహాసకుడు *iti-hāsakuḍu.* [Skt. from ఇతిహాసము] n. A story-teller, one who knows stories ఇతిహాసము తెలిసినవాడు.

ఇతిహ్యము *aitihyamu.* [Skt.] n. Traditional teaching పారంపర్యముచేఁగ వచ్చిన శాస్త్ర.

ఇతిహ్యము, *aitihyamu.* [Skt.] n. Tradition.

ఐతే *aite.* [Tel. wrongly used for అయితే the conditional aorist of అగు] conj. If; should it be so, suppose it were so. But, As for, indeed: as నాకైతే తెలియదు I for my part do not know, lit. to me indeed it is unknown. చేను అయితే యిచ్చెను గాని యిల్లు ఇయ్యలేదు he gave the field indeed but not the house. వాడయితే రాలేదు as for him, he did not come. పూర్వమయితే వింటిని I heard so indeed formerly. వాడయితే తప్పుచేసినవాడుగాని so far as he is concerned he is wrong.

ఐదు *aidu.* [Tel. for అయిదు] adj. Five. ఐదుగురు for అయిదుగురు five persons అయిదుమంది. అయిదుసారిచేయు to salute, to bow to. ఐమ్మడించు To be defeated, to lose ఓడిపోవు (ఓడిపోవునాని చేతులుకూఁచి ఐమ్మడించుకొనుట దీనికి ఓడిపోవుట అని అర్థము వచ్చినది.) "సుష్టిరభుజశక్తి ఫైదుసరిచేయుము పట్టసపట్టి" ఆము. ii. To throw into confusion, leave a thing at sixes and sevens. ముందిదమును పనుక పెట్టు.

ఐదువ *aiduva.* [Tel. అయిదువ=అయిదు+వాఁడు లుగలది.] n. A matron, a housewife, a good woman, a woman whose husband is alive. మాంగల్యముగల స్త్రీ. (ఐశ్వర్యవంతురాలైన ఇల్లాలి సుమంగలియొక్క అలంకారము. అయిదువ వాఁడు లేనివారు, మంగళసూత్రము, పసుపు, కుంకుమము, గాజులు, చెవ్వాపు.) See ముత్తైదువ.

ఐదువతనము or **అయిదోతనము** *aiduvatanamu.* n. Wedlock, the state of being a wife. **ఐదువరాలు** or **అయిదువరాలు** See ఐదువ or అయిదువ.

ఐద్దాయలు *aid-dayalu.* [Tel. for అయిదు దాయలు] n. The "five anvils:" i. e., the five trades, *viz.*, those of a carpenter, a blacksmith, a goldsmith, a brassmith, and a stonemason.

ఐన *aina.* [Tel. for అయిన relative p. of అగు] p. p. 1. Being, existing. One who or which is or has become. మాఁవగారైన రామయ్య Ramaya who was (his) master. Becoming, suitable, fit; అయినసూత్రము proper principles. అయిన దినము a fit day. అయిన వడ్డి the interest that accumulated. నాకయిన మిత్రుఁడు my friend. As a conjunction it is thus used ఐన or అయినా or అయినను but though it were so, yet, వాడయినా వీడయినా be it that man or this, either one or the other. It is added to interrogatives as ఎక్కడైనా, &c., and it gives a strong emphasis as ఎక్కడికైనా wheresoever. ఎవ్వడయినా whosoever. ఎప్పుడయినా whenever. ఎంతదూరమయినా at least two miles. ఎవ్వడైనఁ గాని never mind who it was. It turns nouns into adjectives as సొగసైన pretty, having elegance. Elsewhere it is translated who is (and is added to adjective nouns, thus) కవి అయిన భీమన the poet Bhimana. విద్వాంసుఁడైన కవి a poet who is a man of learning. Thus also in the plural ధనికులైన వర్తకులు merchants who are rich. ఐనను or అయినప్పటికిని although, but. అందుకు అయిన క్రయము the price of that. నాకైనను even to me మేనల్లుఁడై అనురాగమున్న through the affection arising from his being a nephew. ఐనట్టయితే See ఐతే. మీకి అయినట్టయితే should it be yours. ఐనప్పటికిని conj. When it is so, even then, nevertheless, still, yet.

ఐనిల్లు *ainillu.* [Tel. for అయిల్లు] n. The inner or middle house వాకిట్లో, అంతర్గృహము.

ఐపు *aipu.* [Tel. for అయిపు] n. A flaw, a defect, harm, detriment, damage. తప్పు, దోషము.

ఐపోవు *ai-pōvu.* [Tel. for అయిపోవు] v. t. To be done, finished, exhausted.

ఐమూల *ai-mūla.* [Tel. for అయిమూల] adj. Oblique, diagonal. Oblong and crooked. Rhomboidal. మూలవాటు. ఆ యిల్లు అయిమూలగానున్నది that house is crooked, not straight; ఆ యిల్లు అయిమూలనున్నది that house is in a corner.

ఐర *aira* [Tel. for అయిర.] n. Dimness of sight మసకచీకట్లు.

ఐరకోను *aira-konu.* [Tel. for అయిరకోను.] v. i. To be set right, రక్తి.ను. To heal, to become better మాను.

క. "భీముఁడు నామము వాయు
భీము గెలిచేమని గ్రుల్లి చివుకకయుండో
నీమ్రుగిలేక మహా
భూమ్యనుజులెరుకకొఱకు పలికెనిదిగో".
P. i. 106.

ఐరాజులు *ai-rājulu.* [Tel.] n. A slang word for mice; as donkey for an ass.

ఐరావణము or **ఐరావతము** *airāvaṇamu.* [Skt.] n. The name of the elephant on which Indra rides **ఐరావతి** *airāvati,* n. The bolt of Indra. Lightning: forked lightning మెరుపు, కోరమెరుపు, విద్యుత్.

ఐరేణి *airēṇi.* [Tel. for అయిరేణి] n. Painted vases used at weddings. అరికేణి or అరిసె నకుండలు. పెళ్ళిలోనిచేసి పెట్టేమంచాలు.

ఐలబిలుడు *aila-biluḍu.* [Skt.] n. Kubera. కుబేరుడు.

ఐలారము *ailāramu.* [Tel. for అయిలారము.] n. A root used as a medicine in dropsies.

ఐవమ్ము *ai-vaṭṭu.* [Tel.] v. i. To be agreeable, or profitable. To prosper. To agree with one's health. అచ్చిరమ్ము.

ఐశ్వర్యము *aiśvaryamu.* [Skt. from ఈశ్వర] n. Riches, wealth, prosperity. కలిమి, సంపద. అష్టైశ్వర్యములు the eight supernatural perfections or attributes of the deity as summed up in this verse. అణిమాదిమహిమాప్తి నవిమలఘిమాతిశ్రా। ప్రాప్తి ప్రాకామ్యవిశేశత్వం వశిత్వంచాష్టభూతియు. That which is 1, fine as an atom, 2, of prodigious vastness, 3, of great weight, 4, light as ether, 5, omnipotent, 6, free, 7, supreme, and, 8, under control. **ఐశ్వర్య వంతుడు** *aiśvarya-vantuḍu.* adj. An opulent or prosperous man.

ఐహికము *aihikamu.* [Skt. from ఇహము.] adj. Pertaining to the present world or this life, temporal. The condition of being here on earth.

ఒ O

ఒ The short vowel O, as in polite, intrigo.

ఒ or **ఓ** An affix of doubt: as నీకో వాడికో either to thee or to them.

ఒంకె *onke.* [Tel.] n A hook or peg. చిలుక కొయ్య.

ఒంజిలి *onjili.* [Tel.] n. Sorrow దుఃఖము. Calamity, misfortune. ఆండ, ఒంటరి. adj. Sorrowful దుఃఖించిన.

ఒంటరము *oṭarama.* [Tel.] n. Enmity, opposition విరోధము.

ఒంటరి *oṭari.* [Tel. ఒంటి+ఱు.] adj. Alone, single ఏకాకి. **ఒంటరి** n. One who fights alone. ఆసహాయుడైన వాడు, ఏకథీరుడు. **ఒంటరికత్తె** *oṭari-katte.* n. A lonely woman. A single woman. **ఒంటరికము** *oṭarikamu.* n. Solitude, loneliness, privacy. **ఒంటరికాడు** *oṭari-kāḍu.* n. A solitary person or animal. ఏకాకి. One who fights alone ఆసహాయుడైనవాడు. A hog or a rhinoceros. అడివిపంది, కేక, ఖడ్గమృగము. **ఒంటరిపాటు** *oṭari-pāṭu.* n. Loneliness, privacy, retirement, solitariness. ఏకాంతము, ఏకాకిత్వము. **ఒంటరిడు** *oṭariḍu* (ఒంటరి+ఱేడు) Same as ఒంటరి (n). **ఒంటరులు** *oṭarulu.* n. Foot soldiers, Infantry. కాల్బంట్లు.

ఒంటి *oṭi.* [Tel.] n. One (of a pair or couple). Privacy. ఏకాకిత్వము. ఒంటిపోవ

to go to pass water. **ఒంటి** adj. Single, only one. **ఒంటిపోగ** n single fold. **ఒంటి** కొయ్య a single masted (vessel.) **ఒంటిగం** టకు at one o'clock. **ఒంటి** (genitive of ఒడలు or ఒళ్లు) adj. Of the body. **ఒంటెత్తు** గానుండే headstrong, self-willed.

ఒంటెంపు *ontiṁpu*. [Tel.] n. Convenience, aid, help. అనుకూల్యము. వానికి రూకల ఒంటెంపు కాలేదు he had no money at hand. వానికి ఒంటెంపు తప్పినది he has no longer the means of doing it.

ఒంటకాడు or **ఒంటగాడు** *onṭi-kāḍu*. [Tel.] n. A single man, a lonely person. A rhinoceros, or a wild boar. ఏకచరుడు. "అనుచక్షకేమునూతఁజనుపాటోపమొంటకొంత్రపుఁ బెంపుఁజూపనునెనరు." హాళ్వైత్ర, నల ii.

ఒంటిపాటు *onṭi-pāṭu*. Same as ఒంటెంపాటు.

ఒంటిలు Same as ఒంటె. (q. v.)

ఒంటు *onṭu*. [Tel.] n. A share, division. A village community (గ్రామసమూహము). A unit in numeration. పాచిక ఒంటు the place or square in which a counter stands in a game at draughts. **ఒంటు** or **ఒంటుబాము**. n. A sort of ear-ring worn by men. పురుషులకిర్ణభూషణము. **ఒంటు** v. i. To agree with one's health, to be wholesome or salubrious. ఇంపుదు. అనుకూలించు. To touch, to go near, to approach చేరు. ఆ దేశానికిన్ని ఈ దేశమునకున్ను ఒంటుకి అశ్శికి మొగానున్నది or ఆక్కడి నిళ్లకును ఇక్కడి నిళ్లకును ఒంటనందున వానికి ఒళ్లు పిదుకులేదు his health suffered from change of water, (change of air.) See ou నిళ్లు. **ఒంటుకోను** *onṭa-konu*. v. i. To touch, go near. తాకు, చేరు.

ఒంటె *onṭe*. [Tel.] n. A camel. ఒంటె కోడి an ostrich. **ఒంటెపులి** *onṭe-puli*. n. The camelopard.

ఒంటొళ్లె *onṭ-oḷḷe*. [Tel. ఒంటి+ఒళ్లె.] n. A thin petticoat. A. ii. 73.

ఒంట్లు *onṭlu*. [Tel.] n. plu. Ear-rings, పురుషులకిర్ణభూషణము. "యిత్యాది టొంట్లనేయుండు." (T. v. 7.) pearl ear-rings dangling about. Figures, numerical signs. ఒక్టలు, అంకెలు. See ఒంటు, n.

ఒండు *oṇḍa*. [Tel.] n. Ill, evil. A whitlow, a sore nail. **ఒండరిమిండరిమాటలు** *oṇḍari-miṇḍari-māṭalu*. n. Nonsense, idle talk.

ఒండు *oṇḍu*. [Tel.] n. Sediment, deposit; mud left on land by a flood. పోడాన ఒండు పట్టినది, ఒండుమన్ను alluvial soil or loam used as manure.

ఒండు *oṇḍu*. [Tel.] n. One ఏకము. An individual. ఒకడు. Another. అన్యము. ఒండెమితెలి యక not knowing a single thing. ఒండను నేల why should you say anything? **ఒండె** or **ఒండేని** *oṇḍe*. (ఒండె+ఏని) if it is not so, అట్లు కానియెడల. **ఒండెడ** *oṇḍ-eḍa*. adv. Elsewhere. **ఒండొండ** *oṇḍ-oṇḍa*. (ఒండు + ఒండు+అ) adv. One by one, continuously. Gradually. క్రమక్రమముగా. ఒండొండపా యము flowing on continuously **ఒండొంటికి** *oṇḍ-oṇṭi-ki*. To one another. ఒకదాని కొకటి. **ఒండొరులు** *oṇḍ-oraḷu*. (ఒండు+ ఒరుఁడు) n. Each other. ఒకరొకరు.

ఒండింకు for పొందింకు. See పొందు. **ఒండిక** *oṇḍika*. [Tel.] n. Convenience ఒద్దిక, అనుకూల్యము.

ఒండ్లి *oṇḍli*. [Tel.] n. Sorrow దుఃఖము. Evil, calamity. ఆపద. Epidemic disease, murrain or cattle disease. ఒండలి. Inconvenience. అనుదిగ్భము. అన్నడు ఒండిలేకి పంపు వెలేదు accident prevented (my) sending it.

ఒంపు *oṇpa*. [Tel. from పొందు, the initial ప being dropped.] v. i. To obtain, possess, have పొందు, కలుగు. తెలివినొంది recovering the senses. నలువొంది beautifully.

ఒంపు *ompu*. [Tel.] n. Crookedness, curve, twist. వంపు. A knee of timber. The worm of a still. A small kettle used instead of a still.

ఒక *oka*. [Tel. Not derived from Skt. ఏక, as other words denoting the numerals

show, but cognate with it] adj. A, an, one: ఒక్క. ఒక కొందరు a few or some few. కొంచెం some, some little, as కొంచెంసేపు a little time. ఒకవిధిగా after a manner. ఒక పనిమీద about a certain affair. Adding the intensive ఏ it gives the sense of *only*: thus ఒకయిల్లు, or ఒకయిల్లే only one house. వారు ఒక యేయిగానున్నారు they are hand in hand, leagued together. ఒకనాడును ఒప్పడు he will never assent. ఇది ఒకలాగున ఉన్నది this *is* after a fashion, i. e., is odd, such as cannot be defined. నాకు ఒక విధముగానున్నది, I feel very queer, I am out of sorts. ఒకప్పుడు at one time, once. ఒకవేళ at one time, perhaps. ఒకవేళ అట్లా చేసినా if he ever does so, in case he does so. ఒకింత or ఒక్కింత *okinta*. (ఒక+ఇంత) n. So much: a little, some trifle, ever so little.

ఒకటి *okati*. [Tel.] n. and adj. One. ఇందువల్ల ఒకటి వచ్చును from this one thing may result. ఇందులో ఒకటెన్ని తక్కువలేదు there is not a single thing wanting. ఎవ్వరియిం ట్లోనైనా ఒకటే it is no matter in whose house (he) is. నేను చెప్పినది ఒకటి వాడు చేసినది ఒకటి I told him one thing and he did another. ఒకటివెనుక ఒకటి one after another. ఇరుపక్కలా చిందరవందర్ అని అడవి ఒకటే గాని దారి మంచిదే there is nothing but jungle on both sides, but the way is good. ఒకటిగా *okati-gā*. adv. Together, unitedly, unanimously, conjointly. ఒకటిచేయు *okati-chēyu*. v. a. To make one, unite, mix. ఒకటియగు *okati-y-agu*. v. n. To be combined. ఒకట *okaṭa*. On or in one. At one time ఏకకాలమునందు. ఒకటొకటిగా *okaṭ-okaṭi-gā*. adv. Separately, one by one, one after another. ఒకటో *okaṭō*. adj. First. ఒకటోసాక్షి the first witness.

ఒకడు *okaḍu*. [Tel.] pron. One man, somebody, anybody. ఒకణ్ణి పిలిస్తే ఒకడు వచ్చెను I called one man and another came. వాడు ఒకడు వీడు ఒకడుకాదు that man and this man are the same, are not separate. ఒకతె *okate*. pron. One woman, a female.

ఒకరు *okaru*. [Tel. honorific plural of ఒకడు] pron. folks: somebody, anybody, a person. దీన్నిచూస్తే ఒకరు ఏమనరు what will folks say when they see this? ఇది ఒకరిదికాదు. అందరికిన్ని కాజలసిజే! this is not merely one man's affair, it is of importance to every body. ఒకరు ఉండే చోటు the place where one lives, వారు ఒకరు మేముకారము they are one and we are one, i. e., they have no connection with us. ఆ ఊరికన్ని యీ ఊరిన్ని కరణాలు ఒకరు the clerks of these two villages are the same persons (lit. are one). ఒకరుపోతే ఒకరు వస్తారు one goes and another comes. మేము ఒకరమే యిది చేస్తిమి we alone did this.

ఒకర్లు *okaḷlu*. plural of ఒకడు or ఒకరు q. v.

ఒకానొక *okānu-oka*. [Tel. ఒక+ఒక] adj. Some one or other, a certain, some ఒకానొకట్టణములో in some town or other, in a certain town. ఒకానొకచోట here and there.

ఒకో or ఒకోసారి *okō*. [Tel.] interj. Oh! alas! Perhaps. వాడు వచ్చునాడో will he come?

ఒక్క *okka*. [Tel. The emphatic form of ఒక of. Eng. *a* and *one*] adj. One. ఒక్కముడి (ఒక్క+ముడి) all at once, in one rush. ఒక్కపొద్దు A "single meal," i. e., a religious fast: restriction to one meal a day. నిన్న ఒక్కపొద్దు ఉంటిని I ate but once yesterday. ఒక్కొడ (ఒక్క+ఎడ) occasionally, at times.

ఒక్కటి Same as ఒకటి. (q. v.) ఒక్కటము all at once: suddenly ఏకమనగా, అకస్మాత్తుగా.

ఒక్కటే Same as ఒకటే. See under ఒకడు.

ఒక్కరుడు or ఒక్కరుడు *okkaruḍu*. [Tel.] pron. A form of ఒకడు (q. v.)

ఒక్కి *okki*. [Tel. corruption of ఒక్క] adj. Lean, thin, emaciated. వాడు ఒక్కిపడై పోయినాడు he has become very lean.

ఒక్కే or **ఒక్కెర** *okke.* [Tel.] adj. Terrible. ఉగ్రము. n. Terror ఉగ్రభావము.

ఒగో or **ఒగోళ్** Same as ఒళో or ఒళోళ్.

ఒగరు *ogaru.* [Tel.] adj. Acrid, astringent, పగరు, కటువు. n. Astringency, acridity

ఒగరుము or **ఒగర్చు** *ogarutsu.* [Tel.] v. i. To gasp, to breathe hard. కసరుము. **ఒగర్పు** or **ఒగరుపు** *ogarpu.* n. Gasping, difficulty of breathing, panting. **ఒగర్పు మూటు** *ogarpu-muṭa.* n. A certain fee or allowance on grain granted to reapers, &c.

ఒగి *ogi.* [Tel.] adv. Duly క్రమముగా. మొగి.

ఒగుడు *oguḍu.* [Tel.] n. Husk, straw of the great millet (జొన్న). A dry leaf of the millet జొన్న గొడగునానిదియొక్క యెండిన ఆకు. ఆ యెద్దు ఒగుడు ఒల్లకొని తిని దంటు పాలు వేసెను the bullock has eaten the dry leaves and left the stalk. ఒగుడుకొనుము to become thin or lean కృశించు.

ఒగ్గము *oggamu.* [Tel.] n. A pit గొయ్యి, అవ పాతము.

ఒగ్గు *oggu.* [Tel.] v. n. To try, undertake పూనుకొను; to yield, submit, లోబడు; to be ready, to stand in order, to be in trim. సిద్ధపడు. To bend, to bow, వంగు. v. a. To spread (as a net) పరుచు, ఒడ్డు. To spread చాచు. To lend or give an ear or the hand, to apply (the mind), to apply, to present. **ఒగ్గుబల్ల** *oggu-balla.* n. A rest or prop in a lathe.

ఒచ్చెము *och-chemu.* [Tel.] n. A defect, a flaw. Fault. An imputation కొరత, న్యూనత, లోపము, అవమానము. disgrace, నింద. ఒచ్చెము లేనికూరిమి love without a flaw.

"మచ్చేమునొకరినొకరు
నొచ్చెమునాయంగగల జ."

Radha. i, 50.

ఒచ్చెల or **ఒచ్చెల్ల** *ochchela.* [Tel. for ఓచెల్ల] interj. Alas ఆయ్యో. A. v. 139.

ఒజ్జ *ozza.* [Skt. from ఉపాధ్యాయ.] n. A tutor. A priest. ఉపాధ్యాయుడు, పురోహితుడు. పూజకుడు. **ఒజ్జతనము** or **ఒజ్జవఱపు** *ozzanamu.* n. Tutorship, tuition ఉపాధ్యాయత్వము. **ఒజ్జబంతి** *ozza-banti.* n. A model copy set by a teacher మేలుబంతి. **ఒజ్జసాని** the wife of a teacher ఉపాధ్యాయునిభార్య.

ఒటుక్కు *oṭukku.* [Tel.] n. A start, a shock (expressive of starting with fear, &c.) నాకు ఒటుక్కు అనిపించి I was startled.

ఒట్టు *oṭṭu.* [Tel.] n. A total. **ఒట్టుకొట్టు** or **చెప్పికొను** to strike a total.

ఒట్టు *oṭṭu.* [Tel.] n. An oath; A penalty, curse, ban, interdictio. ముము. నిద్రపట్టితే ఒట్టు a curse on me slept! ఆ దారిచూపు, నేను పోకపో shew me the way and it shall fault if I do not go. See ఆట. **ఒట్టుపెట్టుకొను** *oṭṭu-peṭṭu-konu.* v. i To take an oath. **ఒట్టుపెట్టు** *oṭṭu-peṭṭu.* v. t. To adjure, to impose a vow or solemn promise. T. ii. 98. To ban or forbid by a curse. **ఒట్టువిడుము** to remove an oath or interdiction. ఆనవిడుము.

ఒట్టు *oṭṭu.* [Tel.] v. n. To become, to arise కలుగు. v. a. To place ఉంచు; to set (fire) to, రగుల్చు. "చిచ్చొట్టిరి" (M. x. ii. 140.) They set fire (to the house.)

ఒడంబడిక or **ఒడబడిక** *oḍam-baḍika.* [Tel.] n. An agreement, engagement, compact, treaty, covenant, consent, assent నమ్మతి; నిబంధన పత్రిక; నమ్మతించి నాసియిచ్చినపత్రి. **ఒడంబడు** *oḍam-baḍu.* v. t. To agree, engage, consent. To comply with, to concede నమ్మతించు. **ఒడంబరుము** *oḍam-barutsu.* v. t. To persuade, convince. **ఒడబోటు** Same as ఒడంబడిక.

ఒడప or **ఒడప్ప** *oḍapa.* [Tel.] n. A delicate kind of fish with a flat head.

ఒడపి *oḍapi.* [Tel.] n. A hole, a breach or gap. రంధ్రము, గండి. Same as ఒడిపి. (q. v.)

ఒడబడు Same as ఒడంబడు.

ఒడబరుచు Same as ఒడంబరుచు.

ఒడబాటు Same as ఒడంబడిక.

ఒడము Same as పొడము. (q. v.)

ఒడమి or **ఒడ్‌మి** *odami.* [Tel.] n. Wealth, riches. ధనము.

ఒడయడు or **ఒడయుడు** *odayadu.* [Tel.] n. A king, lord, ruler, master, owner, husband. ప్రభువు, మగడు. ఒడయురాలు wife of a master, యజమానురాలు, స్వామిని.

ఒడలు or **ఒళ్లు** *odalu.* [Tel.] n. The body, the person మేను, శరీరము. plu. ఒడళ్లు. L. ii. 50. **ఒడలి** *odali.* Of the body. See ఒడలిమాపాడయుడు *an epithet of Indra* (ఇంద్రుడు: కిమ్మం.) **ఒడలికుబువు** *odi-maruvu.* n. Armour, as a "cover-for the body."

..ఒడి. [Tel.] n. The lap, the loins: లోని పైభాగము. A pocket or pouch formed by a fold in a person's vest. Also, same as ఒడుపు. (q. v.). పళంకొని. ఒడిలోపోయు to put in one's pocket, to devour. ఒళ్లో or ఒడి లోకూర్చుండు to sit in the lap. ఆవుకు ఒడిదాని నే చేడో వచ్చి దూడవేయును the cow is on the point of calving. **ఒడికట్టు** *odi-kattu.* n. A girdle, as part of female dress. ఒడ్డాణము. ఎఱ్ఱని ఒడికట్టు a red petticoat or girdle. **ఒడికట్టు** *odi-kattu.* v. t. To bind up the apron, &c., as a pocket. To be ready or eager to do a thing చుట్టిచేయు. వాడు పాపానికి ఒడికట్టెను he set himself to commit crime.

ఒడికము *odikamu.* [Tel.] n. Propriety, fitness. Prettiness, beauty, elegance మనోజ్ఞము, రమ్యత్వము. A vow, or imprecation. శపథము, పంతము. An expedient. ఉపాయము.

ఒడికారము *odi-karamu.* [Tel.] n. Excess. ఉద్రేకము.

ఒడిదామర *odi-dāmara.* [Tel.] A tree also called అతిరసం.

ఒడిదారము *odi-dāramu.* [Tel.] n. A string worn round the waist by women స్త్రీల మొలనూలు.

ఒడిపి *odipi.* [Tel.] n. A breach, opening orifice గండి, బొంద. చెరువు ఒడిపిబడ్డందుకు ఈ చేనిని మడియిచ్చినాము we have granted this field on a favourable lease for repairing the breach in the tank.

ఒడిపిలి, ఒడిపిళ్లు *odipili.* [Tel.] n. Some kind of food. BD. iii. 1319.

ఒడిబ్రాలు *odi-bralu.* [Tel.] n. Rice poured into the skirt or lap of a bride at a wedding, &c. See బ్రాలు.

ఒడియు *odiyu.* [Tel.] v. n. To run. To drip, drop, trickle. రూకలు ఒడిసిపోయినవి the money is all run out or expended. **ఒడియు** *odiyu.* v. a. To snatch, seize or catch. కొంచెము పైకెత్తిపట్టుకొను. To take. To pull లాగు. ఒడిసిచేపట్టుకొని రాధను డించి he caught Rādha by the hand and pacified her. చెవి ఒడియు to pull one's ear.

ఒడిసెగడ్డ *odise-gadda.* [Tel.] n. A bubo.

ఒడిసెల *odisela.* [Tel.] n. A sling రాళ్లు విసిరి వేయుటకు వాడుదారి ఒకవిధమైన తాడు. ఒడిసెకాడు a slinger.

ఒడుచు *oduchu.* [Tel.] v. a. To pierce, to stab, to gore. To attack. చూడుము. To seize, snatch. To defeat. To overthrow. ఓడించు.

ఒడుదుడుకు or **ఒడుదొడుకు** *odu-duduku.* [Tel.] n. Unevenness, hardness, difficulty, కష్టము, పంకటము. ఒడుదుడుకు బేరము to drive an iniquitous bargain. ఆ రాయి ఒడుదుడుకుగామ్మన్నది that rock seems likely to topple down. ఆ స్థలము ఒడుదుడుకైనందుకుండ పడిపోయినది as the ground was uneven, the pot toppled over.

ఒడుపు *odupu.* [Tel.] n. Catching, seizing "ఒడుపుచూచిపట్టి దుముకంబోలె" (HD. 372.) like a snake that has missed seizing what it aimed at. An attempt పూనిక. A trick ఉపాయము. Profit, gain, లాభము. ఒడుపుచేయు to use an expedient, to try to take by trickery, to snatch away, to rob. ఎత్తుకొనిపోవుట.

ఒడ్డగ *oḍḍaga.* [Tel.] n. A weapon formed of two antelope's horns fixed one in each end of an ivory handle so as to form a short spear pointed at each end. ఇరిగొమ్ములు రెండు జతపఱచి యేర్పఱిచిన ఆయుధగతి శేషము.

ఒడ్డగిలు or **ఒడ్డగిల్లు** *oḍḍagilu.* [Tel.] v. i. To incline, lean on one side. ఒరగు. To increase, to flow in excess అతిశయించు, ఉప్పొంగు. **ఒడ్డగెడవు** *oḍḍa-geḍavu.* v. i. To turn upside down. "తీర్థ కెడసిరాయంబు లొడ్డ గడవయ్యెర్థములు." M. VI. ii. 178. తలక్రిందైయుండు.

ఒడ్డణము *oḍḍaṇamu.* [Tel. from ఒడ్డు] n. A military evolution, an arrangement of troops, a line of battle. వ్యూహము. A wager, anything staked at a game of chance పందెము. A standard or flag కేతువు.

ఒడ్డాణము *oḍḍāṇamu.* [Tel.] n. A cestus, or belt of gold or silver worn by women over their dresses.

ఒడ్డారము *oḍḍāramu.* [Tel.] n. Obstinacy, jealousy, dislike ద్వేషము. Opposition ప్రతిఘటింపులు, మూర్ఖత్వము. ఒడ్డారమైన obstinate. **ఒడ్డారించు** *oḍḍārintsu.* v. t. To dislike. To oppose, combat ప్రతిఘటించు.

ఒడ్డిమి *oḍḍimi.* [Tel. from ఒడ్డు] n. A wager, a stake in a game of chance. పందెము, ఒడ్డు.

ఒడ్డీలు *oḍḍīlu.* [Tel.] n Pigeons called Tumblers. ఒడ్డీలుపావురములు. HR. iv. 254.

ఒడ్డు *oḍḍu.* [Tel.] v. a. To place, put, lay, heap up. To fix, set, cast. To rival. To wager పందమిడు. To spread (a net), &c. వేయు, ఎత్తు. To oppose ఎదిర్చు. To lend an ear to, to listen. చెవియొడ్డి; leap across దాటు. నెమళ్లొడ్డుపురివిప్పి the peacocks having spread their tails.

ఒడ్డు *oḍḍu.* [Tel.] n. A bank or shore. ఒడ్డు. The original number; whether multiplicand or dividend. The disposition of an army in a battle field వ్యూహము. A stake in gambling. పందెము. ఒడ్డిమి An attempt ఘాతిక. An obstacle. అడ్డపాటు. ఒడ్డుగాచి కొనియుండు to be in wait or ambush. ఒడ్డు మీరి దానిమీద పడ్డాను they fell upon him tooth and nail. ఒడ్డుచూళ్ళు to place one's troops. నీ ఒడ్డు ప్రతిభనాశ may thy greatness perish. **ఒడ్డు** or **ఒడ్డెన** *oḍḍu.* adj. Large, great, stout, big. **ఒడ్డురుండ్లు** large bulls, boulders, or, fragments of rocks hurled from a hill. **ఒడ్డోలగము** *oḍḍōlagamu.* (ఒడ్డు+ఓలగము) n. A great assembly. **ఒడ్డొడెక్కు** high and low, ups and downs: unevenness.

ఒడ్డె *oḍḍe.* [Tel.] n. Drudgery: mean toil. As a proper name ఒడ్డెదేశము, or ఒడ్డియము Orissa. ఒడ్డెవాండ్లు tank diggers, navvies.

ఒడ్డెము Same as ఒడ్డాణము. (q. v.)

ఒడ్డొరకము *oḍḍoṛakamu.* [Tel. ఒడ్డు+ఒరకము] adj. High and low, up and down, steep. ఎగుడుదిగుడైన, మిట్టపల్లి ఎక్కడ.

ఒడ్డోలగము *oḍḍōlagamu.* See ఒడ్డు adj.

ఒత్తక్షరము *ott-akṣaramu.* [Tel.] n. An aspirated letter, like ఘ, ఝ.

ఒత్తగిల్లు Same as ఒత్తిలు. (q. v.)

ఒత్తడము *ottaḍamu.* [Tel. from ఒత్తు] n. Pressing. Pressure ఒత్తిడి. adj. Thick, dense తొత్తడ.

ఒత్తడి or **ఒత్తిడి** *ottaḍi.* [Tel.] n. Pressure, trouble, pain బాధ, బాధ, బాధ.

ఒత్తరము *ottaramu.* n. Raging, excessive, increase విజృంభణ, ఉత్కర్షము. **ఒత్తరించు** *ottarintsu.* [Tel.] v. t. To excel మించు. To occupy ఆక్రమించు.

ఒత్తిలు or **ఒత్తిగిల్లు** *ottilu.* [Tel.] v. t. To lie on one's side, to budge, step aside, stand back, get out of the way. To stick to అంటుకొను. ఉదరము లత్తిపోవ కొవ్వినిద్రి a starveling with his belly shrunk to his back.

ఒత్తిగి *ottigi*, adv. Hard గట్టిగా. Steadily, with perseverance పట్టుగా. ఒత్తిలు or ఒత్తిల్లు *ottilu*. v. i. To give way, go aside.

ఒత్తు *ottu*. [Tel.] n. Thickness, closeness of texture. దెబ్బదీయడము. Aspiration of a letter. Pressure అదుముట. A mattress పెన్నె. A kind of ring worn by children పిల్లలచేతులకు వేసేది ఒకరకమైన బంగారపుది. ఒత్తులు gold bracelets for children. ఒత్తబడు to be pressed or squeezed అదుముబడు. ఒత్తై adj. Thick దెబ్బదీసిన.

ఒత్తు *ottu*. [Tel.] v. n. To give way, yield, retire, recede. To be pierced or poked పొడుచుకొను. To lean on one side ఒరగు. To become heavy భారము ఒత్తు *ottu*. v. a. To press, or squeeze అదుము, ఒరుము. To dry or wipe, to wipe off (sweat), to blot. తుడుచు. To cut or break with teeth or nippers. కొరుకు. To thrust away, renounce, cast off త్రోయు. To aspirate a letter. ఈ అక్షరమును ఒత్తు you must aspirate that letter. To blow as a conch ఊదు. To oppress, అణచివేయు.

ఒత్తుకాడు *ottu-kāḍu*. [Tel.] n. A drone player. బూరా ఊదువాడు. M. IV. v. 85.

ఒత్తుడు *ottuḍu*. [Tel.] n. A thrust, violence. Crowding, squeezing. అదుము, ఒరుము. A pad used as a rest, on which to place the paper on which one is writing.

ఒత్తొరవు *ott-oravu*. [Tel. ఒత్తు+ఒరవు] n. Great pressure విశేషమైన అదుము. Teasing, vexation పీడించుట.

ఒదరు *odaru*. [Tel.] v. i. To exult, increase, to be proud, to rejoice, సంతోషించు, గర్వించు. v. t. To blame నిందించు. ఒదరుచు or ఒదర్చు *odarutsu*. v. t. To detach, separate ఊడదీయు.

ఒదలు *odalu*. [Tel. another form of పాదలు.] v. i. To flourish, prosper వర్ధిల్లు.

ఒదవు *odavu*. [Tel.] v. n. To arise పుట్టు, కలుగు. To serve, be of use. ఉపయోగించు, ఉపయుక్తమగు. To pervade. వ్యాపించు. M. IV. ii. 348. ఒదవుబడి *odavu-baḍi*. n. Use ఉపకారము.

ఒదిగిలు *odigilu*. [Tel.] v. n. To lie on one side, to incline to one side. To move aside. పక్కకొరుగు, స్థిరిల్లు.

ఒదుగు *oḍugu*. [Tel.] v. n. To make room, to move so as to accommodate లోలగు. To come to hand, to be got or obtained. కూడు. To become plentiful వర్ధిల్లుట. To be of use or convenient. To assist, be at hand or ready. ఈ బియ్యము వండితే ఆ వస్త్రం ఒదుగుకావడములేదు on boiling this rice, it does not swell to the proper quantity. ఈ వస్త్రంవల్లకి ఒదుగదు this cloth is of no use against cold. కొంచెం ఒదుగుము, లూలమ్మ కూర్చుండడానికి move a little and let him sit down. ఒదిగి ఒదిగి ఉన్నారు they yielded. నాకు ఇప్పటికి రూకలు ఒదగలేదు I have not yet obtained the money.

ఒదుగు *oḍugu*. [Tel.] n. Plenty వర్ధిల్లు అన్న ... the rice is become plentiful. ఒదుగుపడు Same as ఒదుగు, to move aside. ఒదుగుపాటు *oḍugu-pāṭu*. n. Moving aside లోలగుట. ఒదుగుబడి *oḍugu-baḍi*. n. Plenty వర్ధిల్లు.

ఒదుపు *oḍupu*. [Tel.] v. i. To cover, to spread వ్యాపించు. To become plentiful ఒదుగు. n. Plenty వర్ధిల్లు, ఒదుగు.

ఒద్ద *oḍḍa* [Tel.] n. Nearness. దూరము కాదు, వద్ద, ఇంటిదగ్గిర ఉన్నాడు he is at home. నాదగ్గిరలేదు I have not got it by me. ఒద్ద near, నాదగ్గిరికి వచ్చిరి they came to me; తనదగ్గిరనెలలు her playmates that were near her.

ఒద్ది *oḍḍi*. [Tel.] n. A kind of a large tree, *Odina Pinnata*.

ఒద్దిక *oḍḍika*. [Tel.] n. Concord, union, friendship ఐకమత్యము. The weights in a pair of scales, a counterpoise ఒక వస్తువునకు

పుచ్చుకొన్నవానిని తూచేవాళ్లు మొదలైన, ప్రతినూనము.

ఒడ్డె *odde.* [Tel.] n. Plenty, abundance సమృద్ధి.

ఒనగూడు *ona-gūḍu.* [Tel.] v. n. To be obtained; to succeed or attain. To be, happen, chance. To prosper. చేకూను, సిద్ధించు. ఇతనికి ఆమె ఒనగూడెను she is well suited to him. **ఒనగూర్చు** *ona-gūrcu,* v. n. To effect, attain to, accomplish. To bestow, grant, accede to. సిద్ధింపజేయు.

ఒనరు *onaru.* [Tel.] v. i. To happen, chance, be. To become, suit, or agree. To be pretty, proper or agreeable. To appertain or belong to, to be attached to. కలుగు, పొందుట, ఉనికి, మంచి. **ఒనరు** n. Convenience, facility, వీలు, సాధ్యము, పొందిక. Elegance, gracefulness ఇంపు. ఆ కోట యొక్క ఒనరులన్నియు చక్కగా చూచి they spied out the convenient places in that fort or hill and then escaladed it. **ఒనరగా** *onara-gā,* adv. Elegantly, becomingly, fitly. **ఒనరజేయు** *onara-jēya.* v. a. To grace or adorn. To fit or accommodate. పొందిక కలిగించు. **ఒనరుపడు** *onaru-paḍu.* v. i. To agree with పొందుపడు. **ఒనరించు** or **ఒనరుచు** or **ఒనర్చు** *onarincu.* v. t. To make, form, do, effect, perform. చేయు. To celebrate (as a sacrifice.) To compose or frame, to write (a book). చాలా ఒనరించి to do good, or benefit. ఎక్కువ ఒనరించి to do harm, to injure. ఒనరించుచు uttering a sound. ఊడిగము ఒనరించి having served. ఒనర్చినయని నొనర్చుము thou shalt render them acceptable. యుద్ధము ఒనర్చు to wage war. నవ్వులాటము ఒనరించును it will make them laugh.

ఒనవెట్టుకోను *ona-veṭṭu-kōnu.* [Tel.] v. i. To lie in wait పొంచియుండు, కాపుకొని యుండు.

ఒప్పందము *oppandamu.* [Tel. from ఒప్పు] n. A contract, undertaking, assignment. A debt payable in kind; a bargain. **ఏర్పాటు. ఒప్పందముచేయు** *oppandamu-chēya.* v. n. To stipulate, to contract. **ఒప్పగించు** *oppa-gintsu.* v. n. To give up charge; to deliver over. అప్పగించు. **ఒప్పగించుకొను** *oppa-gintsu-konu.* v. a. To take charge of. To hear a pupil his lesson. వల్లెవేయించుకొను. **ఒప్పగింత** *oppa-giṇṭa.* n. Handing over charge of, delivery of charge అప్పగింత. **ఒప్పజెప్పు** *oppa-cheppu.* v. t. To assign, to put in charge, to deliver over to, to make over.

ఒప్పనము *oppanamu.* [from Skt. అర్పణము] n. An offering. అర్పణము, అర్పణం. **ఒప్పనము చేయు** *oppana-chēya.* To offer అర్పణచేయు, అర్పించు.

ఒప్పరము *opparamu.* Tel. negative verbal noun of ఒప్పు] n. Want of agreement, disagreement, ఒప్పకపోవడం. Inelegance. harm, fault, impropriety, కీడు, కొఱత.

ఒప్పరము *oppa-ramu.* [Tel.] n. A drain, a gutter. కాలువ, పారుదల.

ఒప్పరికింపు *opparikimpu.* [Tel.] v. t. To slight, disregard. ఈ చిన్నచూపు, అలక్ష్యము. **ఒప్పరిక** *opparikamu.* n. Disregard ఈ చిన్నచూపు.

ఒప్పారు *oppāru.* [Tel. ఒప్పు+ఆరు] v. n. To have, to possess. To look, seem, be perceived. To be. To vie with, rival or look like, emulate. ఒప్పు.

ఒప్పించు *oppiṁcu.* [Tel. from ఒప్పు] v. a. To cause to consent; to prevail on. To assign or make over, commit, entrust స్వాధీనపరచు, నమ్మకము చేయు, ఒప్పగించు.

ఒప్పిదము *oppidamu.* [Tel. from ఒప్పు] n. Grace, agreeableness. Consent, agreement, compliance అంగీకారము, సమ్మతి, మనోజ్ఞము. **ఒప్పుగల** graceful, agreeable.

ఒప్పు *oppu.* [Tel.] n. Fitness, propriety, right, agreeableness. ఔచిత్యము. **ఒప్పుకూర్పు.** Elegance, beauty, charm, grace, అందము. Consent సమ్మతి. **ఒప్పుగల** *oppugina.* adj. Due, right, fit. Becoming; agreeable, handsome: beautiful.

ఒప్ప *oppa.* [Tel.]v. n. and t. To be fit or proper, to be agreeable తగు, ఒప్పిదము. అది నీకు ఒప్పునా does such conduct become you? To consent or agree. To confess, own, acknowledge ఒప్పుకొనిను. ఆమగ్రహంబొప్పగా graciously. ఒప్పుచెప్పిరి they delivered over charge.

ఒప్పుకోము *oppu-konu.* [Tel.] v. a. To confess, own, acknowledge. To agree, consent, abide by, comply with, accept. ఒప్పుకోలు Consent ఒప్పుకొనుట. ఒప్పుగా *oppu-ga.* adv. Duly, well. ఒప్పులాడి *oppul-adi.* (ఒప్పులు+ఆడి) n. A graceful or beautiful woman. చక్కని నడుములు ఆమెది. ఒప్పెసలార *opp-eso-lara.* adv. Charmingly.

ఒబ్బట్లు *obbattu.* [Tel. ఒప్పు+అట్లు] n. A kind of sweet cakes. పూర్ణం.

ఒబ్బిడి *obbidi.* [Tel.] n. Trimness, propriety, thrashing of corn. adj. Trim or clean, as grain; right and tight. చక్కదిద్దడము, నూర్చడము. Ruin నాశము. పని ఒబ్బిడి అయింది the matter is now finished ఆపని ఆకొనాయన్న ది. వట్లన్ని ఒబ్బిడైనవి the paddy is all spoiled or ruined.

ఒమ్మళ్ళు or ఒమ్మెళ్ళు *ommallu.* [Tel.] n. The beazle of a ring, &c., the part of any jewel that holds the stone.

ఒమ్మిక *ommika.* [Tel. from ఒమ్ము] n. Suitability, fitness. ఇముడిక, పొందిక. ఒమ్మివమ్ము *ommi-vallu.* v. n. To prosper, to thrive అచ్చివమ్ము. పశువులు ఆనికి ఒమ్మరాలేదు he had no good luck in cattle; his cattle did not turn out well. ఆతనికి వీడి ఒమ్మి ఉంటుంది the *jiji* milk agrees well with him.

ఒమ్ము *ommu.* [Tel.] v. n. To agree or suit, సరిపడు. To thrive. వర్షాలు ఈభూమి కాకు ఒమ్మలేదు this climate does not agree with me. ఒమ్ము ఉండే salubrious. ఒమ్ము *ommu.* n. Bigness, plumpness స్థూల్యము, బలుపు. ఒమ్ము *ommu.* adj. Big, plump. ఒమ్మెక్కు to become big, or plump. To swell. "ఒమ్ముగాన్నింగెబలుగవనిమ్మసంబ్లం." T. iii. 57.

ఒయ్య or ఒయ్యన *oyya.* [Tel.] adv. With gentleness, softly, sweetly. "శరములొయ్యన నంది." Mand. ii. 3. ఒయ్యనొయ్య gently.

ఒయ్యారము or ఒయారము *oyyaramu.* [Tel.] n. Bloom, grace, shapeliness, the pride of beauty. పొందిక్యవర్యము. ఒయ్యారి భామలాల pretty language, bragging. వయసు వచ్చినప్పినా ఒయ్యారమెక్కువ old as he is he has still a sweet tooth in his head. ఒయ్యారకాడు *oyyara-kadu.* n. A fop, a beau. ఒయ్యారి *oyyari.* adj. Blooming, graceful, shapely, pretty. ఒయ్యారిపిక్కలు pretty legs. ఒయ్యారి or ఒయ్యారకత్తె *oyyari.* n. A beauty, a graceful woman. A coquette.

ఒర *ora.* [Tel.] n. Touch, rubbing. Trial of metal by touch. Likeness పోలిక. A case, sheath, scabbard. తలదిండు ఒర a pillow case. A ring of clay, thus ఒరలంయిన a well built with rings of baked earth. See ఒరిగొను ఈ ఒర పెట్టు.

ఒరకటము or ఒరకము or ఒరకాటము *orakatamu.* [Tel.] n. Steepness, inequality. Depth, difficulty. పల్లము, సంకటము. ఒరకటపునేల an uneven spot. ఒరకటపుతోవ an uneven road.

ఒరకట్టు *ora-kattu.* [Tel.] n. Cloth tied in many folds చుట్టగా చుట్టినకట్టిన వస్త్రపుకట్టు.

ఒరకడుగు *ora-kaduga.* [Tel.] n. The water in which rice has been washed a second time.

ఒరగడ్డము *ora-gaddamu.* [Tel. ఒరవ+అడ్డ] n. Difficulty, trouble సంకటము. adj. Uneven విషమము.

ఒరగల్లు *ora-gallu.* [Tel.] n. A touchstone. బంగారమును ఒరి పెట్టుకాయి.

ఒరగాలు *ora-galu.* [Tel. ఒరవ+కాలు] n. A bent or crooked leg ఒరిమకాలు.

ఒరగు or ఒరుగు *oragu.* [Tel.] v. n. To lean, bend, bow down, slant, be inclined, recline or lie down, to be weighed down, as scales. వంగు, వాలు. ఒరిగి crouching,

hiding. పడవ ఒరిగెను the boat leant on one side. ఒరిగి పడినాడు he tumbled down. మిన్నొరిగినట్లు crashingly, suddenly, as though the skies were falling, ఆ లెక్కను నామీద నొరగదోసినాడు he got that debt charged against me. **ఒరగు** n. Crookedness వంపు. ఒరగు, ఒరగుదిండు, ఒరగుడుదిండు, or ఒరగుబిళ్లె a cushion or large pillow to lean against. adj. Crooked వంకైన. **ఒరగు పోవు** or **ఒరగబడు** Same as ఒరగు. q. v.

ఒరగొడ్డెము or **ఒరగొడ్డియము** *ora-goddemu.* [Tel.] n. A painful word, a malicious word that pricks the heart మనస్సును నొప్పించే వంకరమాట.

ఒరగోను *ora-gonu.* [Tel.] v. t. To try (gold) by the touchstone ఒరపెట్టు.

ఒరచాలుదుక్కి. *ora-chālu-dukki.* [Tel.] n. A single ploughing ఒకమారు దున్నినపొలము, చాలు తేలిక గాపొలము దున్కుట.

ఒరను Same as ఒరము. (q. v.)

ఒరటు *oraṭa.* [Tel.] adj. Wicked దుర్మార్గుడు.

ఒరపడుపు *ora-paḍupu.* [Tel.] n. A mere moistening, a slight wetting కొంచెమొత్తడి.

ఒరపరి *ora-pari.* [Tel. ఒరపు+అరి] n. A fine looking man. సుందరపురుషుడు, రూపసి సుందరుడు.

ఒరపిడి *ora-piḍi.* [Tel. ఒరపు + ఇడి] n. Pressure, friction రాయిడి, రాపిడి. An unworthy man అయోగ్యుడు.

ఒరపు, ఒరుపు *orapu.* [Tel.] n. Touch, contact, rubbing. Tightness, బిగియిక, కిక్కిరిసము. An expedient ఉపాయము. Fineness, nobleness. విలాసాతిశయము, సొంపగ్గము, యోగ్యత. Fault, transgression. An evil effect, mischief లంటా, రోసము. Trouble, anxiety శ్రమము. **ఒరపు** adj. Steady, firm, fine, noble, beautiful స్థిరము, సుందరమైన, రూపు, యోగ్యము. Light. ఒరపుదుక్కి light ploughing, as opposed to రొంపిదుక్కి wet ploughing. **ఒరపులాడి** a beautiful woman.

ఒరపెంకు *ora-penku.* [Tel.] n. A ring of baked earth used in building a well, a tier, నూతిబిర.

ఒరపెట్టు *ora-peṭṭu.* [Tel.] v. t. To test gold by the touchstone ఒరగోను.

ఒరబొమ్మ *ora-bomma.* [Tel.] n. A puppet or doll.

ఒరము *oramu.* [Tel.] v. i. To become hot వేడెక్కు.

"ఆక్రమించలుకినము లెకో జిగిరో మెండు
నివియుమెండు." A. iv. 212.

ఒరయు or **ఒరిసెను** *orasi.* [Tel.] v. n. To rub together, be in contact. To touch or graze, as a bullet. To be bruised. To struggle or compete with. చదువులో నొరయు to become familiar with (learning.) ఉంగరము వేలుమ ఒరసికొనిపోయినది the ring has grown into the finger. గుండు ఒరసిపోయినది the ball grazed (my hand.) కిందపడితిని ఒరసికొనిపోయినది I fell and my knee was bruised. **ఒరయు** v. a. To rub అరచు, to try on the touchstone ఒరపెట్టు. To test or to examine పరీక్షించు. To consider or enquire into విచారించు. To search for వెదుకు. **ఒరయిక** *ora-ika.* n. Rubbing, contact ఒరపిడి.

ఒరలు *oralu.* [Tel.] v. n. To lament, wail, cry, whimper విలపించు. To sound మ్రోగు.

ఒరవ *oraca.* [Tel.] adj. Crooked, sloping. వంకైన. Different భిన్నమైన.

కి॥ "ఊరుపొరవు మీరుంచిచేయుట
కారణ శోధించు."

భార. ఆర. ii.

ఒరవడి *ora-vaḍi.* [Tel.] n. The Copy set by a teacher వేలుబడి.

ఒరవఱచు *oraca-haṭṭu.* [Tel. from ఒరవ or ఒరసు.] v. i. To be tilted to a side, to lie on one side ఒరగబడు. **ఒరవు** Same as ఒరపు. (q. v.)

ఒరి *ori.* [Tel.] n. Plunder, spoil దోపిడి. A. vi. 110.

ఒరిగ *origa.* [Tel.] n. A salutation ముక్కు, నమస్కారము.

ఒరిజె *oriza.* [Tel.] n. A chain tied round the neck of an elephant ఏనుగు మెడగొలుసు. The girth of an elephant made of iron or leather. కళ్ళె.

ఒరిబీజము or ఒరుబీజము *ori-bijamu.* [Tel.] n. A swelled testicle, orchitis. ఒక్కపైపు వీజము వాచిన రోగము. Also, Hydrocele.

ఒరిమ or ఒరిమి *orima.* [Tel.] n. Friendship, patience ఒద్దిక. Unanimity ఏకమత్యము.

ఒరియు Same as ఒరయు.

ఒరుగు Same as ఒరసు.

ఒరుసు *orusu.* [Tel. from ఒరయు.] v. a. To rub, to try metal by the touchstone. ఒరుసుబద్ద or ఒరుబద్ద *orusu-badda.* [Tel. From ఒరయు to be indented.] n. A carpenter's plane, a carpenter's tool to draw parallels with. పలకలోనమని నునుపు పరచెడు పట్టవాని కొరమట్టు.

ఒరుడు *orudu.* [Tel.] n. One ఒకడు. Another: a neighbour or other person, a stranger, అన్యుడు, ఇరులు others

ఒరువల *oru-dala.* [Tel.] n. A hole ఎలుక బొక్క. P. ii. 117. Solitude ఏకాంతము. Talebearing, backbiting చాడీలుచెప్పుట, కొండెములు చెప్పుట. కొండెకాని తనము. Miserliness పైకుమ్మము. ఒరువలకాడు *oruvalu-kadu.* n. A wretch: a miser పిసినారి. A. iv. 167. A talebearer. A backbiter, a slanderer, a tell-tale, కొండెకాడు.

"మొదలన యొరువలకాని
జెదిరంగానాడకాత్మ జింతింపుమిం
బదినమ్ముమయోని నుబిదు
మదముస్తుగ జేయదుము మెయ్కొనుమనుజ్ఞ."

A. iv. 267.

ఒరుము *orumu.* [Tel.] v. i. To unite కలియు.

ఒర్ర *orra.* [Tel.] adj. Hot కారము. Bitter కటువు. ఒర్ర or ఒర్రమ n. Heat, pungency కారము.

"కత్తియులవక్రమిమజ్వలో
ద్దోష్మమొర్రమి వెలువడి."

A. v. 112.

ఒర్రు *orru.* [Tel.] adj. Large, great పెద్ద, గొప్ప.

ఒర్రె or ఒర్రియ *orre.* [Tel.] n. A crack. పీటిక. A rick of corn ధాన్యపుపుంజ. A low fellow, a black-guard పంద. A bay or inlet. A wild or untamed cow. పొగరుపు కాని ఆవు. adj. Crooked వక్రము, వ్యర్థపాతలు filthy language.

ఒలయు *olayu.* [Tel.] v. n. To appear, seem, or come to light, enter ప్రవేశించు, To take place, to be or happen కలుగు. To spread వ్యాపించు, పొలయు, పొంగు, ఒప్పు. చిరునవ్వులొలయ ఆ a smile appeared on her lips. పెంపొలయకే no increase took place. ఒలయు v. a. To surround, to envelop, to meet చుట్టుకొను, కప్పిపుచ్చు.

ఒళ్ళవు *olavu.* [Tel.] n. Secret intelligence మర్మము, రహస్యము. The neck of a stringed instrument వీణాదండము. ఒళ్ళవుగానుండే underhand లోపునైన. ఒళ్ళవుగానుండేవాడు an accomplice, a traitor. వారు వానికి ఒళ్ళవుగానుండివారు they were leagued with him.

ఒలి *oli.* [Tel.] n. Robbery దోపిడి, అపహరణము. ఒలిపడు to be robbed దోపుడుపోవు. ఒలిపుచ్చుకొను To betray, shew. చేయిట పడవేట్టుచేయు. To lose, let go పోగొట్టు.

ఒలికి *oliki.* [Tel.] n. A funeral pile ఒలికి పట్ట the cemetery or burying ground, కాడు, ఒల్లకాడు, శ్మశానము.

ఒలిదామర *oli-dāmara.* [Tel. ఒలి+తామర.] n. A certain plant.

ఒలిపింపు *oli-pimpu.* [Tel. The causal of ఒలుచు.] v. t. To cause to peel off ఒలుచు పట్టుచేయు.

ఒలియు *oliyu.* [Tel.] v. n. To bruise, to abrade or rub off the skin తోలుడోసు. ఒలియింపు *oli-yimpu.* v. t. To kill (See పొలియించు), చంపు. BD. iv. 400.

ఒలుకు *oluku.* [Tel.] v. n. To spill, చిందు; overflow, to be shed (as tears) or spilt; to flow కారు; To be dropped, పాల లో నెయ్యి ఒలికినట్లు as ghee gushes forth from milk, i. e., luck upon luck. v. a. To sprinkle చల్లు; to pour పోయు.

ఒలుచు *olutsu.* [Tel.] v. a. To peel, shell, flay. To pare off, tear off. తోలూడ్చు. ఒలిచిపపప్ప grain cleaned from the husk. ఒలవనిపప్ప grain in the husk. చందు ఒలిచి ఆచేతపెట్టినట్లు చెప్పినాడు he said (it) as plainly as a fruit is peeled from its skin and placed in the hand; he gave a graphic description. To rob. అపహరించు See ఒలి.

ఒలుపు *olupu.* [Tel.] n. Peeling, removing the skin, rind, coat or shell. ఒలమట. ఒలుపుపప్ప *olupu-pappu.* n. Grain freed from the husk.

ఒలె *ole.* Same as ఒల్లె. (q. v.) See A. vi. 100.

ఒల్ల *olla.* [Tel.] adj. Slow, straight అల్లన, తిన్నన.

ఒల్లకాడు *olla-kādu.* [Tel. for వల్లకాడు] n. 'The abominable place,' i. e., the cemetery or place where bodies are burnt. A cremation ground. ఒల్లకాటిమాటలు objectionable language, graveyard jokes.

ఒల్లగిల్లు *olla-gillu.* [Tel.] v. i. To be neglected అనాదరణకు గురియగు.

ఒల్లన *ollana.* [Tel.] adv. Gently, softly.

ఒల్లబాటు *olla-bāṭu.* [Tel. ఒల్లమి+పాటు] Same as ఒల్లమి. (q. v.)

ఒల్లబోక *olla-bōka.* [Tel. ఒల్లమి+పోక] n. Disregard అనాదరము.

ఒల్లబోవు *olla-bōvu.* [Tel.] v. n. To faint, మూర్ఛిల్లు. To turn pale వాడు, ఆపదంబుడని దకు, చిన్నబోవు, తెలతెలబోవు. M. IX. i. 232.

ఒల్లమి *ollami.* [Tel. negative noun of ఒల్ల to love.] n. Hatred, dislike. Refusal, grudge, unwillingness. Dissent, disapproval. Intolerance. కూడు పై నొల్లమి disinclination to eat.

ఒల్లియ Same as ఒల్లె.

ఒల్లు *ollu.* [Tel.] v. a. and n. To be willing, choose, fancy, wish. To love, like, long for. ఒల్లను I hate, detest, dislike, I will not, I do not choose. ఇంక ఆడనొల్లను I do not choose to play any more. ఎందనొల్లను I won't think of it.

ఒళ్లు *ollu.* [Tel. another form of ఒడలు] n. The body, person, figure. నీ ఒళ్లు ఎట్లుఉన్నది how do you do? how are you? వానికి ఒళ్లు తిరుగుచున్నది he is giddy. వానికి ఒళ్లు కుదురుగాయుండలేదు he is unwell. వానికి ఒళ్లుతెలియులేదు he is out of his senses. ఒళ్లునంచి ఈ పని చేయవలసిది you must bend your back to this work. ఒంటి of the body; ఒంటికి to the body; ఒంటి on the body. నీ ఒంటికొవ్వడంచుదును I will crush your pride. వాడికి అన్నము ఒంటబట్టెది he digested the food. ఒళ్లుపెట్టు or ఒళ్లుపట్టు to become plump బలియు. నుండ్రసానియొద్దట ఒళ్లి దాచితివా will you conceal your form in the midwife's presence, i.e., will you conceal the truth from your lawyer?

ఒళ్లె *olle.* [Tel.] n. An upper cloth అంచు పెద్దము, ఒల్లె. నవ్వెయొళ్లె colored cloth.

ఒళ్లెంక *ollenka.* [Tel.] n. A prickly globular fish with poisonous flesh. *Tetraodon Hispidus.*

ఒళ్లెతాడు *olle-tāḍu.* [Tel.] n. A noose flung at an animal to catch it.

ఒళ్లెవాటు *olle-vāṭu.* [Tel.] n. A scarf, the upper garment gracefully arranged round the neck. The wearing of an upper cloth. పై బట్టను భుజాన్నుండ్లు పట్టి మెడమట్టి కప్పుట్లుగా భుజములమీద వేసికొనుట.

ఒళ్లో *ollō.* [Tel.] A contraction for ఒడిలో. See ఒడి.

ఒవ్వు *ovvu.* [Tel.] v. i. To agree with, కట్టు, పడియుడు. To assent, consent. **ఒవ్వమి** *ovvami.* n. Refusal. ఒప్పమి. ఒవ్వనివాడు those who hate, or disagree కట్టనివాడు. **ఒవ్వు** *ovvu.* n. A sheaf of corn.

ఒసగు or ఒసంగు *osagu.* [Tel.] v. a. To give. ముద్దొసగు to give a kiss. ముద్దులొ సంగ నీమొగము your beautiful face. ఒసగు n. A gift కట్న, శ్వాగము.

ఒసపరి *osa-pari.* [Tel.] adj. Agreeable, pretty, lovely, nice, sweet. ఒసపరి n. A fine-looking man సుందరుడు. ఒసపరితనము *osa-paritanamu.* n. Agreeableness, prettiness, sweetness. సౌందర్యము.

ఒసవు Same as ఒసగు. (q. v.)

ఒహొహొ Same as ఓహొహొ. (q. v.)

ఓ O

ఓ The long vowel O.

ఓ O. An affix, denoting question, guess or doubt, &c., as నీకో వానికో to you or to him. బిడ్డకో పాపకో either child or baby. అట్లు తలపించారో possibly they thought so. ఎక్కడనో somewhere or other. వాడు వస్తేనో in case he should come.

ఓ ō. [Tel.] Added to cardinal numbers it forms ordinals మూడు three; మూడో third; this is contracted for మూడవ.

ఓ ō. [Tel.] The vocative sign O. ఓ తిమ్మడా.

ఓఁ or ఓంకారము *ōṁ.* [Skt.] The sacred syllable ఓమ్. O'M, Om, or A U M being the triliteral name of the Hindu Trinity. స్తోమము. ఓన్నమశ్శివాయ or ఓం నమశ్శివాయ వీర్థించము. O Siva! I bow to thee for success.

ఓఁడ్ర *ōṁdra.* [Tel.] n. The bray of an ass. గాడిద కూత. ఓండ్రించు or ఓండ్రపెట్టు to bray as an ass.

ఓకచెట్టు *ōka-chettu.* [Tel.] n. A small tree called *Carissa Carondas*, bearing an acid fruit. పుల్లకిరి.

ఓకము or ఓకస్సు *ōkamu.* [Skt.] n. A house or dwelling place. ఇల్లు. స్థానము.

ఓకర *ōkara.* [Tel.] n. Retching to vomit. To retch in vomiting, to hate లోకుము. ఓకరించి *ōkarinchi.* n. Retching to vomit: ఓకరించుట.

ఓకస్సు Same as ఓకము. (q. v.)

ఓకిలి, ఓకిలించు, ఓకిలించి Same as ఓకర, ఓకరించు, ఓకరించి, respectively.

ఓకు *ōku.* [H.] n. A telescope దుర్బీను, దుర్బిణి. ఓకుచేసిచూచు look with a spy-glass.

ఓగాత్యము *ōgātyamu.* [Tel.] n. Bad taste, impropriety. A bad omen అపంగత్యము.

ఓగితేము *ōgitamu.* [from Skt. యోగ్యము.] adj. Fit, proper, worthy యోగ్యము.

ఓగిరము *ōgiramu.* [Tel.] n. Food, boiled rice అన్నము.

ఓగు *ōgu.* [Tel.] n. Evil, harm, wickedness. కీడు. ఓగు n. A fool, a weak creature. ఒంట్లో సరిలేనివాడు. A wicked man దుర్మార్గుడు. "ఓగుసొగుమెచ్చు" అది చాలా ఓగో మంచిదో తెలియుము whether it is good or bad will be known by and bye.

ఓఘము *ōghamu.* [Skt.] n. A crowd, flock or multitude సమూహము. A flood ప్రవాహము.

ఓచెల or ఓచెల్ల *ōchela.* [Tel.] Interj. Alas. అయ్యో.

ఓజ *ōja.* [Tel.] n. Order క్రమము. Way, manner విధము. Nature స్వభావము. A command ఆజ్ఞ. Vigor, zeal, joy ఉత్సాహము, ఎచ్చరిక. Fear భయము. Thought, idea, intent. Counsel, wisdom, good sense యోచన. In arithmetic, an uneven or odd number. A row, or range, వరుస. A teacher ఉపాధ్యాయుడు. (another form of ఒజ్జ) "సింగం బాకటితోనహంతరమునం జేట్పాటుమైనుండిమా। తెంగన్యాగ్రోయూధదర్శనసము దగ్నిగ్రోధమైవచ్చునా। వేంగాంతారనివాసుభన్న మతివవ్వనేవపైబిడవచ్చెఁ। నుంతీసుతమధ్యముం డసమరశ్లేహుఁడీరాహుకృతి." M. Virāta. 98. *Like* a lion bursting forth in rage.

వామనుడు చూపెడెడు Vāmana. ఓజపడు *ōja-padu*. v. i. To be settled, to be set right క్రమపడు. ఓజబంటి or ఓజ్జబంటి *ōja-banti*. n. The way shown by the teacher ఉపాధ్యాయుడు చూపించుబద్ధతి. A copy set by him మేలుబంటి.

ఓజము or ఓజస్సు *ōjamu*. [Skt.] n. Strength, might, renown, light, brilliancy. బిగి, బలిమి, ప్రభావం, తేజస్సు.

ఓజు *ōju*. [Tel. for ఒజ్జ] n. A tutor or master. ఉపాధ్యాయుడు. A goldsmith బంగారపనివాడు.

ఓటు *ōṭa*. [Tel.] n. Fear, భయం. Hesitation సంకోచము. ఓటము or ఓటమి *ōṭami*. n. Fear భయం. Failure, loss, defeat, ఓటమి, అపజయం. ఓటుబేటు gain and loss.

"భూరుహాగ్ర్యస్థ నిర్భీకోత్పత్త
సారంబులో దూరు రాకుండ నే."

A. i. 95.

ఓటరి *ōṭari*. [Tel.] n. Ruin, defeat, the loser at a game. ఓటరు or ఓటారు *ōṭaru*. [Tel. From ఓటు and పారు.] v. n. To be ruined or wrecked; ఓటారిన cracked, broken or gone to pieces. భిద్దలయిన.

ఓటి *ōṭi*. [Tel. from ఓటు crack] adj. Cracked ఓటికుండ a cracked pitcher అది ఓటిబొగ్గ it is a mere pack of rubbish. ఓటితిపిరవండె *ōṭi-tipira-dande*. A kind of guitar. వీణావిశేషము. A vi. 4. ఓటిల్లు *ōṭillu*. v. i. To hesitate ఓటము, సంకోచించు. ఓటిల్లబింబడి a kind of game.

ఓటు *ōṭu*. [Tel.] adv. Surely; perhaps. నిశ్చయము. నేన్నుగోలుభాగ్యం." ప్రార్థన కనిపెట్టు.

ఓటు *ōṭu*. [Tel.] n. Loss, defeat. అపజయము, భంగము. ఓటుపోవు or ఓటుపడు *ōṭu-pōvu*. v. i. To be defeated. ఓటుపాటు *ōṭu-pāṭu*. n. Defeat ఓడింపబడుట, ఓడిపోవుట.

ఓడ *ōḍa*. [Tel.] n. A ship, a boat. The word ఓడ prefixed to the names of some drugs, &c., answers to foreign or imported as ఓడచింతకాయ imported tamarinds. ఓడపోక imported areca. ఓడకీలు Pitch. See కీలు.

ఓడించు *ōḍintsu*. [Tel.] v. n. To defeat, vanquish. జయించు.

ఓడిక *ōḍika*. [Tel.] n. A stream, a current, a river. ప్రవాహము.

"ఆ కేశీధరుఁబట్టి కరవెట్టి యొకకొండ
నా శత్రుఁడగు ఘోరు నిట్టిట్టిక."

Swa. iv. 104.

ఓడిగిల్లు *ōḍi-gillu*. [Tel.] v. i. To flow ప్రవహించు. To run పరుగెత్తు. To flow out కారు.

ఓడిగించు *ōḍi-gintsu*. [Tel.] v. a. To empty out, pour out completely.

ఓడినక్క *ōḍi-nakka*. [Tel.] n. A short fox. పొట్టినక్క. See నక్క.

ఓడు *ōḍu*. [Tel.] v. n. or v. a. To fail, lose, to be defeated or worsted, ఓటమిపడు. To flow or be lost, as blood, పారు. To shrink, hesitate, fall back వెనుకకు పడు, వెనుకాడు. ఆట ఓడినాడు he lost the game. ప్రాణాలకోసం shrinking or hesitating to take away life. ఓడుగుడు to be frightened. నదులు ఓడుగా ప్రవహించు to rush, as a flood. M. XIII. ii. 151. నిన్ను చూడ నోడి unable to look you in the face. ఓడకోడు fly not! flee not.

ఓడు *ōḍu*. [Tel.] n. Defeat, loss, failure, a forfeit, a crack, chink, hole. ఈ కొబ్బరి ఓడుగానున్నది that saucepan is cracked. ఓడుపెంకు *ōḍu-peṅku*. Pan tiles, such as are used for roofs. T. iv. 202.

ఓడ్రము *ōḍhramu*. [Skt.] n. Orissa. The Uriya language. ఓడ్రుడు *ōḍhrudu*. A native of Orissa.

ఓదనము *ōdanamu*. [Skt.] n. A cat.

ఓత్వము *ōtvamu*. [Tel.] The name of the vowel O.

ఓదనము *ōdanamu*. [Tel.] n. Food, boiled rice. అన్నము.

ఓడము *ōḍamu.* [Tel.] n. A pitfall for catching elephants. ఏనుగులనుపట్టే కొయ్య.

"తొరిదివాన ప్రజంబుగాను
నోడముదంతికిమందుచిల్వకుఁ."

P. ii. 31.

ఓదార్చు or **ఓదార్పు** *ōdārchu.* [Tel.] v. a. To comfort, condole with. ఊరార్చు.

ఓదె or **ఓదిరు** *ōde.* [Tel.] n. A rick of corn formed of several కుదులు or cocks. పుర్ర. See కూడు. **ఓదెకొంగ** or **ఓదెకొరమను** *ōde-konga.* n. The harvest crane. The common crane, *grus communis;* and the demoiselle crane, anthropoides virgo.

ఓనమాలు *ōnamālu.* [Tel.] n. The Alphabet, so named, because it commences with the salutation to God "Ōm Namah."

ఓనికత్తు *ōni-kattu.* Tel. n. A narrow pass between hills కొండలమధ్య కనుమ.

ఓపము *ōpami.* Tel. the negative verbal noun of ఓపు. n. Inability, indolence. laziness. కూడదు లేక.

ఓపిక *ōpika.* [Tel.] n. Strength, endurance, patience, toleration. శక్తి, ఓర్పు, సహనము. ఓపికలేక impatient ఓపికపెట్టు to exercise patience, to be patient.

ఓపు *ōpu.* [Tel.] v. t. To bear, endure, tolerate. ఓర్చు. నాతోను A. v. 78. unable to stand before his face. ఈబాధను నాచేతగాదు I cannot bear this trouble. **ఓపరాని** *ōparāni.* adj. Intolerable ఓర్వరాని సహింపరాని. **ఓపలేని** *ōpalēni.* adj. Impatient. ఓర్వలేని; helpless. ఓర్వలేక. ఓపలేనివాళ్ళకి పెద్దన్నలాగ సహించుకున్నవారు those who check the impatient are their best friends. ఓపు *ōpu.* v. n. To be fit, to suit; to be worthy; to be able; to be possible or practicable. చాలు, తగియుండు, పొతోపుతాను can he go? పోతోపడు he cannot go. ఈయోపని unable to give.

ఓబుడు *ōbuḍu.* [Tel.] n. One of the gods worshipped by the Chentsus, a jungle tribe.

ఓమటి *ōmaṭi.* [Tel.] n. Food అన్నము.

ఓమనకాయలు *ōmana-kāyalu.* [Tel.] n. Pieces such as tamarind seeds, &c., used in a game called ఓమనగుంటలాట. **ఓమన గుంటలు** *ōmana-guṇṭalu.* n. A kind of game అచ్చనగుండ్లు. ఓమనపీట a small table which is hollowed out in a number of places, to be used in this game.

ఓమము or **ఓము** *ōmamu.* [Tel.] n. The seed of bishop's weed, *Carum Copticum;* వాము, ఓమము అక్కు పెద్దవు or కర్పూరవల్లి or కోనపెద్దవు *Anisochilus carnosus;* అజాకొందవాము *Carum Roxburghianum* (Watts.)

ఓము *ōmu.* [Tel.] v. a. To preserve, to cherish. కాపాడు, పోషించు.

"ఎప్పుడుమద్భక్తులయందు నిలుపెక్కరీక
నొప్పొనెడుతత్త్వమంతోడి లనొరి."

Swa. ii. 18.

ఓరూర్పము Same as ఒరూర్పము, (q. v.)

ఓరూరి Same as ఒరూర్పు. (q. v.)

ఓయి *ōyi.* [Tel.] pron. Oh! hallo! O thou! ప్రథమపురుషబోధ.

ఓలుపరము Same as ఓపిమము.

ఓర *ōra.* [Tel.] n. The side, border, edge. అంచు. A whole day and night ఓరాత్రి ప్రొద్దు. ఒక ఓరను ఉండిరి we stood on one side. ఓరగా sidelong, sideways. కొంచెం ఓరచేసి or ఓరవాకిట చేసి she opened the door a little, or, set it ajar. ఓరబోయిన becoming crooked వంకరపోయిన. BD. vi. **ఓరచూపు** *ōra-chūpu.* n. A sidelong glance. ఓరకుళ్ళో దొంగోడు పుచ్చుకు leeringly. **ఓరంతపొద్దు** *ōranta-poddu.* (ఓర+అంత+పొద్దు) the livelong day, all day long, దివసం తరుచు, అహర్యము. Also, a little సంతే, ఇంచు మాత్రము.

"ఉప్పుకేకండను కోరంతపొద్దు
చేప్పిచెరాను పానుకే కాల్గి?
రాకేరాకుబడి రాకయున్నాను."

Pal. 316.

ఓరగిల్లు *oragillu*. [Tel.] v. n. To turn aside, to slant. ఒరగు, ఒదుగు. **ఓరగింతు** *ora-gintsu*. v. i. To turn aside, కొమ్ములోని సింపుచు, pointing its horns, or turning them. BD. v. 241.

ఓరచ్చులు *oratsulu*. [Tel. ఓర+అచ్చులు.] n. High-soled shoes ఎక్కువగా అట్టలువేసినట్టిన ఓట్టచెప్పులు. Also, rough shoes కాటంచె ప్పులు.

ఓరణము *oranamu*. [Tel.] n. A hawk. Manu. iv, 81.

ఓరపంక *ora-panka*. [Tel.] n. A verandah వసారాకొలి. A shed built on the side of a house. ఇంటిపంచనుకొట్టిన వాక.

ఓరపాటు *ora-patu*. [Tel.] n. Leaning against a thing. ఒరగుడు. **ఓరపోవు** *ora-pōvu*. v. i. To bend, to be slanting ఒరగు, ఒదుగు.

ఓరవిల్లు or **ఓరవిలు** *ora-villu*. [Tel.] v. n. To move sideways. To move aside తొలగు, To be removed or raised as veil. To withdraw oneself. **ఓరవిడుపు** *oravimpu*. n. Moving aside ఓరవిల్లుట.

ఓరి or **ఓర్** *ori*. [Tel.] interj. O thou! fellow, ఓరోరి up! ఓరి వాడా my lad!

ఓరిమి *orimi*. [Tel. from ఓర్చు.] n. Patience. ఓర్పు, తితిక.

ఓరు *oru*. [Tel. from వారుట] n. Sound, noise. Red colour applied to the walls of a house on festive occasions. ఇటిగోడలందు గునను మూలలను వేసె ఎర్రనంటుకొట్టె. **ఓరు** adj. Large. ఓరుగాలి a great or noisy wind పెక్కులి చలుమగల గాలి. **ఓరుతీయు** *oru-tīyu*. v. i. To mark red streaks on the walls and corners of a house. గోడలమీదను మూలలను ఎర్రనుంటితో పట్టీలు తీయు.

ఓరుచు *orutsu*. [Tel.] v. n. To bear, endure, suffer, tolerate, pardon సహించు, తితిక్షించు. (From ఓడు) v. t. To conquer ఓడించు. **ఓరుపు** *orupu*. n. Endurance, patience, tolerance. **ఓరుచుకోను** *orutsu-konu*. v. n. To endure, to be patient. **ఓరుపరి** Same as ఓర్పరి.

ఓరెము *oremu*. [Tel. n. Food. Rice. అన్నము. Ved. Ras. iii. 57. Nila parin. i. 12. ఓదనము or ఓదము.

ఓర్చు Same as ఓరుచు

ఓర్పు or **ఓర్పుక** *orpu*. [Tel. pron. One (woman). ఒకతె

ఓర్పరి *orpari*. [Tel. from ఓర్చు+అఱి.] n. A patient person. ఓర్పుగలవాడు, ఓరి, ఓర్చు వాడు.

ఓర్వరి *orvari*. [Tel. from ఓర్చు] n. Impatience, intolerance, envy. అసూయ, ఈర్ష్య.

ఓర్వు *orpu*. [Tel. from ఓర్చు.] n. Patience, endurance.

ఓల *ola*. [Tel.] n. A cry, shout. hurrah! Bathing, playing in water. జలక్రీడ M. viii. 112. **ఓలగంధము** *ola-gandhamu*. n. Saffron that is smeared over the body while bathing పూసుపు.

ఓలగము *olagamu*. Tel.] n. An assembly, a court. కొలువు, కొలుపులుండు, కొలుపు కూటము, or ఉజ్జోలగము a great assembly. **ఓల గింతు** *ola-gintsu*. v. t. To serve కొలుచు, సేవించు.

ఓలచెగలు *ola-chegalu*. Tel. from ఓల]. n. Defeat, discomfiture ఓటమియు.

ఓలపాటు *ola-patu*. [Tel. from ఓల.] n. A song used while bathing or swimming. A boat song.

ఓలము *olamu*. [Tel.] n. A covering, screen, shelter, veil. The body as the *covering* of the soul దాచు, ఒళ్ళు, మొదలగు, ఓలము ... obtaining shelter, ... P. iv. 258. **ఓలముగొను** *ola-mugonu*. (ఓలము+అఱ+కొను) v. n. To hide. To retreat; flee, draw back. మాటుపడు, దాగుకొను, వెనుకొనుట.

ఓలలాడు *olal-adu*. [Tel. ఓలలు+ఆడు.] v. n. To play in water. To bathe. To revel. జలక్రీడచేయు. R. i. 211. **ఓలలార్చు** *olal-artsu*. v. To cause to play in water.

ఓలాకు *ōlāku.* [Tel.] n. Exhaustion, fatigue. M. IV. iii. 125. అలయిక, శ్రమము. ఓలాకు పడు *ōlāku-paḍu.* v. i. To be fatigued. అలయు, శ్రమపడు.

ఓలాడు *ōl-āḍu.* [Tel. ఓలు+ఆడు] v. i. To bathe, to sport in water. ఓలారు *ōl-āru.* v. n. To float తేలు. ఓలార్చు *ōl-ārchu.* v. t. To cause to float, to refresh తేల్చు, సేదదీర్చు.

ఓలి *ōli.* [Tel.] n. A dowry, marriage portion, money paid by a bridegroom to the parents of a bride. తెరువు. A line, a row. వరుస. Plu. ఓలులు.

ఓలిమి *ōlimi.* [Tel.] n. A hiding place మరుగుచోటు, పీనుగు.

ఓవరి *ōvari.* [Tel.] n. An antechamber లోపలి గది, తొలిగది. A pavilion, a hall మంటపము, సభాస్థలము, పుష్పవాటికలు arbours, summer-houses. "ఓవరిపొదరిండ్లలో" (H. v. 32.) green pavilions.

ఓవు *ōvu.* [Tel.] v. n. To fit, to be agreeable కుదురు, ఒప్పు.

ఓషధి *ōshadhi.* [Skt.] n. An annual plant or herb, one that dies immediately after it seeds. ఫలించితోడనె నశించునట్టి. A medicinal plant మందుచెట్టు. ఓషధీశుడు *ōshadh-īśuḍu.* n. The lord of plants, i. e., the moon.

ఓష్ఠము *ōshṭhamu.* [Skt.] n. The lip పెదవి, అధరము. ఓష్ఠామృతము *ōshṭh-āmṛitamu.* n. The nectar of the lips.

ఓసర or ఓసరిల్లు *ōsaru.* [Tel.] v. t. To step aside, to get out of the way, to evade. తొలగు. To be tired అలయు. "అరికిరికి కేసరియోసరించి దాపరికుంబు." A. iv. 52. ఓసరించు *ōsarinchu.* v. n. & t. To turn aside, remove, put aside. To fail, to push aside, move aside తప్పించు. ఓసరిలజేయు *ōsarila-jēyu.* v. t. To lay aside పక్కకు వేయు, మానుపు. ఓసరింత *ōsarinta.* n. Moving aside ఓసరిల్లుట.

ఓసి *ōsi.* [Tel.] interj. Woman! Wife!

ఓహటము *ōhaṭamu.* [Tel.] n. Withdrawal, retreat వెనుకతీయుట. ఓహటిల్లు or ఓహరిల్లు *ōhaṭillu.* v. i. To retire, retreat, fall back వెనుకతీయు, to give way తొలగు, to be worsted ఓడు, యుద్ధమునుచాలింపుడగు.

"పంజేయఁబూనిరి పగ్గాలమీఱుల
వాయనిరోహాడించిరుగాజుల
వ్యూహంబుసమయింపఁజాలక."

Bry. 941.

ఓహరిసాహరి *ōhari-sahari.* [Tel.] adv. Pell-mell, in a rout, backwards and forwards. వెనుకకుపరుగిడుటకో, అటుపటుమాటాడుటకో తెలిసి, రండోపండుమా.

"ఉన్నత యుద్ధాంబులయందరికిని
ప్రాణాంతకసాహసమొనరుచుచు"

M. VII. iii. 148.

ఓ ఓహో, ఓహోహో *ōhō.* [Tel.] interj. Hollow! ho! What! ఏరా. Well done! భళి. ఓహోహో, ఓహోహా *ōhōhō.* Oh, alas! ఓహోహె or ఓహోహే *ōhōre.* interj. Well done! భళి.

ఔ au

ఔ AU, the last vowel, compounded of a and u, and pronounced like ou in out or ow in how, cow, now.

ఔ *au.* [Tel. contracted from అవు or అగు] v. n. Contraction of ఔను or అవును yes. adj. That is, అయిన. "అంబయౌబల్" T. v. 105.

ఔంకపు *aṅkapu.* [Tel.] n. Living in a rented house అద్దకొంపలో మసలు (properly written అవుంకపు.)

ఔంకు *aṅku.* [Tel. properly written అవుంకు.] n. A fen, morass, bog. ఔపుమన్నుగ్రు. A. iv. 162.

ఔంకెకము *aṅkekamu.* [from Skt. ఉక్షము.] n. A herd of oxen ఎద్దులమూఁంద.

ఔగడే *au-gaḍe.* [Tel. అవుగా+కదే] interj. Surely! ఔగా. (Properly written అవుగదే)

ఔగాక *au-gāka.* [Tel.] "So be it." Still అయినను, అట్లేకాని. (Properly written అవుగాక.)

అంగాములు *au-gāmulu.* [Tel. అవుగు+కాములు the 'being and not being.'] n. The hitting or missing, the happening or failing. Prosperity and adversity కలిమిలేములు. Propriety and impropriety యుక్తాయుక్తములు. Good and bad. మేలుకీడ్లు. (Properly written అవుగాములు.)

అంగు *augu.* [Tel. properly written అవుగు.] n. A kind of cake భక్ష్యవిశేషము.

అంచిత్యము *auchityamu.* [Skt. from ఉచిత.] n. Fitness, suitability, propriety. యోగ్యత. అంచిత్యమెఱి మాట్లాడినాడు he spoke appropriately. అనాంచిత్యప్రసంగము an inappropriate remark.

అంజు *anzu.* [Tel. also written అవుజు.] n. A servant పనివాడు.

అంటె See అవు to be or become.

అంటుగుండు *antu-gundu.* [Tel. properly written అవుటు.] n. A bomb shell. ఇస్త్రీ పెట్టెలాంటిది.

అండు *andu.* [Tel. properly written ఉండు.] n. A lip, పెదవి. అండుకొట్టు or అండుకరచు *andu-kottu.* v. a. To bite the lips or gnash the teeth through rage.

అంత్ కంఠ్యము *ant-kanthyamu.* [Skt. from ఉత్కంఠ.] n. Cupidity, eagerness. ఉత్కంఠ చూ. చిత్తాసక్తి.

అంత్సుక్యము *antsukyamu.* [Skt. from ఉత్సుకము] n. Anxiety, agitation, passion, emotion, Earnestness. ఉత్సుకత్వము.

అందరికుడు *andarikudu.* [Skt. from అందర.] n. A gluttonous or voracious man. అత్తి తినువాడు.

అందరులు *andarulu.* [Tel. properly written ఆవుదురులు.] n. Plu. Rivulets.

"శ్రీస్వామిమోమునందరులు
యాకాశగంగయందేఁ." Swa. iii. 38.

అందల *andala.* [Tel. properly written అవుదలు.] n. The crown of the head నడినెత్తి. The head తల.

అందార్యము *andāryamu.* [Skt. from ఉదార్యము.] n. Bounty, liberality. ఉదారత్వము.

అందు Same as బొందు. (q. v.)

అందుంబరము *audumbaramu.* [Skt.] n. Copper రాగి.

అందాలకము *audhālakamu.* [Skt.] n. The honey in a honey comb పట్టులో వుండే తేనె.

అద్ధత్యము *auddhatyamu.* [Skt. from ఉద్ధత.] n. Rudeness, roughness. మీస్థ, అతిశయము, గర్వము.

అను or **అవును** or **ఆగును** [Tel. from అగు to be or become.] v. It may be, it probably is, yes; very well, well done! So be it! అది మీకు అనునా will this agree with you? మీరు అట్లా అనుట ఉచితమే is it proper for you to say so? అది నాచేత అగును I can do it. అవునా కాదా yes or no? అవును అవును yes, yes; అనుట న్యాయమా is it right? అనుట కాదనకే he did it without saying a word.

ఆపనిషద *aupanishada.* [Skt. from ఉపనిషత్తు.] adj. Belonging to the Upanishads. Scriptural, theological. **ఆపనిషదుడు** *aupanishaduḍu.* n. One who knows the Upanishads.

ఆపసర్గికనామము *aupa-sargikanāma.* [Skt. from ఉపసర్గ.] n. A noun used in an irregular form.

ఆపాధికము *aupādhikamu.* [Skt. from ఉపాధి.] adj. Temporary, not permanent. That which arises from circumstances. ఔపాధికశక్తి official authority: the power that circumstance or situation gives: ఔపాధికశరీరము a bodily form assumed for a while, as in an incarnation.

ఆపాసనము *aupāsanamu.* [Skt. from ఉపాసన.] n. The worship of fire enjoined on a married Brahmin every morning సంసారియగు బ్రాహ్మణునకు ప్రాతఃకాలమందు చేయవలసిన అగ్ని ఆరాధన. In a comic sense, smoking tobacco.

ఆర or **ఆరా** *aura.* [Tel. properly written అవుర.] interj. Yea, verily, ah yes, oh indeed, a battle shout.

ఓరఁడి *auraḍi.* [Tel. properly written అవు రఁడి.] n. Scorn, despite, slight. Rādha. iii. 72.

ఓరసుఁడు or ఓరసపుత్రుఁడు *aurasuḍu.* [Skt.] n. A son of full blood. భర్తచే యందు పుట్టిన కొడుకు.

ఓరు *auru.* [Tel. properly written అవురు.] n. Rushes, bulrush. A fragrant grass, *Andropogon muricatum.* వీటిచాప, అవురుగడ్డి. Also called విడాలి. అవురు మీటలు a lever for raising weights. A. iv. 162; vi. 13.

ఓరోర *aro-aura.* [Tel. properly written అవురవుర.] interj. Oh oh! yes, yes indeed!

ఓర్వము *aurvamu.* [Skt.] n. Devouring flame, fire that will burn under water, unquenchable fire బడబాగ్ని. దహనాద్యాకృతి ఔర్వ Vasu. iv. 23.

ఓలి Same as ఓఁపలి or ఆఁపలి. (q. v.)

ఓలె Same as ఓనలె or ఆనలె. (q. v.)

ఓఁహెఁ or ఓఁహే *au-heṁu.* [Tel. properly written ఔనహెఁయ్యా] interj. Yes yes! never mind.

ఓషధము *aushadhamu.* [Skt. from ఓషధి.] n. Medicine. మందు.

ఓష్ట్రకము *aushtrikamu.* [Skt. from ఒష్ట్రము.] n. A herd of camels. ఒంటెలమంద.

ఓసు or అవుసు Same as ఓరు. (q. v.) ఓసుగాఁడు *ausu-gāḍu.* n. An impassioned lover, a beau. కీలుగాడు, శృంగారి.

ం sunna

ం The Sunna, *anusvaram*, or circle used for ఙ, ఞ, ణ, న, మ as అంకము *aṅkamu*, an egg; సంతానము *santānamu*, offspring; శంఖము *śaṁkhu*, a shell. The half nasal "ఁ" or semicircle is not used in modern Telugu, though some Pundits have made many efforts to introduce it.

ఃvisarga

ఃThe H, as in the words దుఃఖము *duḥkhamu*, స్వతఃస్వతహ *svataḥ*, or, *svataha*. It is denominated విసర్గ Visarga and pronounced Aha and is used only in Sanskrit words.

క ka

క, The letter K.

కంకటము *kaṅkaṭamu.* [Skt.] n. A cuirass, armour. కవచము, సొగసుము.

కంకటి *kaṅkaṭi.* [Tel.] n. A couch or bedstead. మంచము. కంకటిబద్ద ticken or bedcord used as a noose. See మంచె.

కంకణము *kaṅkaṇamu.* [Skt.] n. A bracelet or anklet. మంత్రాలుముడివైనవాని కట్టుము. A consecrated thread bound on the wrist at the commencement of a marriage, &c: చేతికి కట్టినకాంక్షణపోరలు. The trellice or running flowered pattern cut in marble round the walls of a temple. కంకణము కట్టి మూసే a thriving calf. బద్ధకంకణుఁడై bound to execute an act. ఆ పనికి కంకణము కట్టుకొన్నాడు he undertook that work or is wedded to it. న్యాయమునకు కంకణముకట్టుకొనినవాడు he is bent on doing justice. కంకణాలయిలె a spear girded with rings of silver or other metal. కంకణగ్రహణము *kaṅkaṇa-grahaṇamu.* n. An annular eclipse.

కంకణము or కంకణాలు *kaṅkaṇamu.* [Tel.] n. A kind of water fowl జలపక్షి. An ibis. తాటికంకణము the glossy ibis, *Plegadis falcinellus.* తెల్లకంకణము the white ibis, *Ibis melanocephala.* నల్లకంకణము the black ibis, *Inocotis papillosus.* (F. B. I.)

కంకతము or కంకతిక *kaṅkatamu.* [Skt.] n. A comb. దువ్వెన.

కంకము *kaṅkamu.* [Skt.] n. An eagle. రాబందు. కంకపత్రము *kaṅka-patramu.* n. An arrow. (Lit: eaglewinged.)

కంకర *kaṅkara.* [H]. n. Gravel. తెల్లి adj. Hard కటువు. కంకరగాడిద a mule. కంకెర గాడిద, అజ్ఞానము. కంకరలు a blockhead.

కంకాళము *kankālamu.* [Skt.] n. A skeleton, అస్థిపంజరము, ఎముకలగూడు. A breast-bone ఱొమ్మ.

కంకి *kanki.* [Tel.] n. An ear or head of corn: a stem of corn. వెన్న. కంకిపెడలని బొందు a blasted ear, one that does not sprout.

కంకివాయుపురోగము *kanki-vāyu-rōgamu.* [Tel.] n. The croup.

కంకు or **కంకులుపెట్టు** *kanku.* [Tel.] v. a. To scold: to abuse. నిందించు, నిష్ఠురము.

కంకుడు *kankuḍu.* [Tel.] n. One who pretends to be a Brahmin. కపటబ్రాహ్మణుడు. A savage who lives on eagles రాబులనులను చంపి తిను బోయవాడు. Yama, the regent of death. యముడు. Yudhishthira యుధిష్ఠిరుడు.

కంగటి Same as కంకటి. (q. v.) **కంగటి కొట్టు** *kangaṭi-koṭṭu.* [Tel.] adj. Bowlegged.

కంగాణము *kangāṇamu.* [Tam.] n. A watch, a guard. కావలి.

కంగారి *kangāri.* [Tel.] adj. Disorderly or filthy. చీదరగానుండే. **కంగారు** or **కంగరు** *kangāru.* n. Battle యుద్ధము.

కంగాళీ *kangāḷi.* [H.] adj. Wretched, miserable దిక్కుమాలిన, కంగాళీమంచము a wretched bed. కంగాళీబత్తెము paltry batta, a wretched pittance.

కంగు *kangu.* [Tel.] n. A gold armlet of a wavy shape. బంగారుపోగులతో నడిమి మాదిరి చిన్న కమ్మ. A shrill sound as of a bell when struck. **కంగున** *kangana.* adv. Aloud, resoundingly as a bell. **కంగునుము** *kangun-anu.* v. n. To sound, echo as a bell.

కంగువు *kanguvu.* [Skt.] n. The grain termed *Panicum Italicum,* కొర్రలు.

కంగేలి or **కంగేళి** *kangēli.* [Tel.] n. A large pyramidal tree, *Jonesia asoka.* అశోకము.

కంగోరి *kangōri.* [H.] n. An arch or dome. The moulding in brick-work.

కంగోరు *kangōru.* [Tel.] n. A long waistband. నిడుపుకాపె.

కంచి *kanchi.* [Tel.] n. Conjiveram కాంచీపురము. adv. Large పెద్ద. **కంచిమేక** *kanchi-mēka.* n. A goat which has a large udder పెద్దపొదుగుగల ఒక జాతిమేక.

కంచియ Same as కంచె. (q. v.)

కంచుకము *kanchukamu.* [Skt.] n. A woman's waistcoat or jacket. A man's jacket, a piece of armour, a snake's skin. కవిక, పురుషులకొక్కు కవచము, కవచము. **కంచుకి** *kanchuki.* n. A serpent. An attendant or guard over the women's apartments, an eunuch. అంతఃపురపు కావలివాడు. Parij. ii. 44. R. i 207. ii. 18. **కంచుకిత** *kanchu-kita.* adj. Armed, in armour కవచధారణము చేసిన. Blinded by lust.

కంచుకిక Same as కంచుకము.

కంచె *kanche.* [Tel.] n. A hedge, pasture land మేతకంచె. **కంచెకోటు** *kanche-kōṭu.* n. The outer hedge or fence round a fort. కంచెవేయు. To plant a hedge.

కంచెల *kanchela.* [Tel. n. A woman's jacket. Swa. v. 74.

కంచేము *kantsamu.* [Tel.] n. A metal plate or dish. కంచేమంచెము a dish made of bell metal. మా కంచేములో రాయి వేసినాడు he threw a stone into our plate, i. e., took away our bread, he disturbed us. అంచుకంచేము a dish which has a rim. అంచులేనికంచెము a dish which has none.

కంచేరము *kantsaramu.* [Tel.] n. A kind of carriage. కంచెరగాడిద *kantsara-gāḍida.* [కంచెరము + గాడిద] n. A mule.

కంచేరవాడు or **కంచరి** *kantsara-vāḍu.* [Tel.] n. A brazier, a coppersmith. కంచేరవాని చేసినవాడు కంచరి a woman of that caste. **కంచేరిపురుగు** *kantsari-puragu.* n. A kind of beetle called the deathwatch. **కంచు** *kantsu.* n. Bell metal. కంచుబొండ a bowl or vessel of bell metal. కంచు

కాళ్యము a cymbal made of bell metal. కంచుపోసినట్లు as bright or dazzling as the glitter of polished metal. Sunbright. ఆమె కంచుపోసినట్లు పలికె she spoke shrilly or with a voice as clear as a bell.

కంచుకంటు *kaṃsu-kaṃṭu.* [Tel.] n. A frying pan. కాంచి. **కంచుమించు** *kaṃsu-miṃcu.* n. A sort of toe-ring. adj. Invisible, out of sight అగోచరము. In some places it is the name of a hawk. **కంచుమించుగా** *kaṃsu-miṃcu-gā.* adv. Rapidly, like a flash. కంచుమించుచున్న, వజ్రాకారమైన. R. v. 303.

కంజము *kaṃjamu.* [Skt.] n. Any aquatic product. A lotus. కామం. కంజముఖి bright faced, a fair girl. **కంజజ** *kaṃjaja.* n. Born from the lotus, a title of Brahma. **కంజాతము** *kaṃjātamu.* n. A lotus. కంజజుడు Brahma.

కంజి Same as కాంజి. (q. v.)

కంట *kaṃṭa.* [Tel. from కను] n. Seeing. కనుట.

కంటకము *kaṃṭakamu.* [Skt.] n. A thorn, a prickle. A pest, plague, evil, inconvenience, besetting sin, stumbling block ముల్లు, కష్టమైనది, శత్రుత్వము. **కంటక ఫలము** *kaṃṭaka-phalamu.* n. The Jack tree పనస. **కంటకవృత్తి** *kaṃṭaka-vṛitti.* n. Posturing, plaguing, hatefulness. **కంటకుడు** *kaṃṭakuḍu.* n. A plague, a tormentor, a tyrant. సద్గుణ శత్రువు, గుణకంటకుడు he who hates virtue. దుష్టుడు.

కంటగించు or **కంటగిల్లు** *kaṃṭa-giṃcu.* [Tel.] v. n. or v. a. To feel or cause pain నొచ్చు. To oppose, to thwart అడ్డగించు. To hate, be intolerant, or outrageous. To rave or storm.

కంటలము Same as కంట్లము. (q. v.)

కంటసము *kaṃṭa-samu.* [Tel.] n. A disagreeable word or words said in opposition. విరోధోక్తి.

కంటసరి *kaṃṭa-sari.* [Tel.] n. A necklace of gold beads.

కంటూకి *kaṃṭūki.* [Tel.] n. An awl.

కంటి *kaṃṭi.* [Tel. from కన్ను] n. One who has an eye. ముక్కంటి one who has three eyes. జగడకంటి or కలహకంటి one who has an eye for quarrels, i. e., a quarrelsome woman.

కంటిచేప or **కణతిచేప** *kaṃṭi-chēpa.* [Tel.] n. A kind of fish, a species of *sparus* with a prickly head and large eyes. Russel, plate 104.

కంటు *kaṃṭu.* [Tel.] n. The head or top of a pillar. Antipathy, hatred, grudge, unkindness. పగ, విరోధము. కంటుపెట్టు to hate.

కంఠి or **కంఠీము** *kaṃṭhi.* [Tel.] n. A carcanet, or gold collar worn by women.

కంటె or **కన్న** *kaṃṭe.* [Tel.] conj. Than. దానికంటె ఇది మంచిది this is better than that. వానికంటె వేరేయుపి a different man from him. ఆత్మకంటె వేరు different from spirit.

కంట్లము *kaṃṭlamu.* [Tel.] n. A pack-saddle బిల్లసరుకులుంచని దుప్పటిమాని చేసే మంచాలేద. A pannier or bag made to hold a pack. A saddle-bag. కంట్లపుగిద్దె a pack-bullock.

కంఠము *kaṃṭhamu.* [Skt.] n. The throat. కుత్తుక. Sound ధ్వనిస్థానము. Nearness, proximity, సమీపము. గ్రామకంఠము the village common. **కంఠమూలము** *kaṃṭha-dhāmu.* n. The beam forming the ridge of a pent roof. **కంఠపాఠము** *kaṃṭha-pāṭhamu.* n. A lesson learned by rote. వాడికి కంఠపాఠము వచ్చినంత వరకు he had by heart. **కంఠమాల** *kaṃṭha-mālā.* n. A swelling of the glands of the throat. **కంఠసరి** *kaṃṭha-sari.* n. A sort of necklace. **కంఠసూత్రము** *kaṃṭha-sūtramu.* n. The marriage thread worn by Hindu wives round the throat. మంగళసూత్రము. వాడికి కంఠసూత్రము కట్టినాడు he wedded her. **కంఠస్నానము** *kaṃṭha-snānamu.* n. Bathing all but the head, i. e., neckdeep.

కంఠి *kaṇṭhi*. A necklace. కంఠె. **కంఠీరవము** *kaṇṭhi-ravamu*. n. A lion. **కంఠోక్తిగా** *kaṇṭhōkti-gā*. adv. Specifically, definitively.

కండ *kaṇḍa*. [Tel.] n. A lump or piece of flesh or pulp. కండకొవ్వున కన్ను కానకున్నాడు he cannot see out of his eyes for pride. "కండకన్నులఁ." (A. vi. 23.) Eyes that are swollen. దుర్మాంసము పెరిగిన నేత్రములు. **కండచక్కెర** *kaṇḍa-chakkera*. n. Sugar-candy. **కండచక్క** *kaṇḍa-chakka*. n. The liver కాలేయము. **కండపట్టు** *kaṇḍa-paṭṭu*. v. n. To grow fat, gather flesh.

కండగిగచేప *kaṇḍ-iga-chēpa*. [Tel.] n. A kind of fish, a species of *Clupea*, Russell No. 203.

కండుబయిచేప *kaṇḍu-bayi-chēpa*. Tel.] n. The sepia or cuttle fish, from which is obtained the కండుబయినుల the bone from which pounce is made.

కండువా *kaṇḍuvā*. [Tel.] n. An upper garment. అంగవస్త్రము. A cross beam or rafter in a roof. అడ్డకూలము.

కండూతి or **కండూతి** or **కండూరు** *kaṇḍūti*. [Skt.] n. Itching, itch దురద, పీరు.

కండె *kaṇḍe*. [Tel.] n. A head or ear of millet or maize. దొన్నకండె. A bull or roll of thread on a straw, which is put into the shuttle నూలుండ్ల. A shoulder whose muscles are stiffened by gymnastics పాయుచే నిబ్బరి నట్టిభుజము. (another form in this sense is **కండెము**.) కండెచేప a fish. A. v. 42. కండెనూలి a skein of thread.

కండ్లు *kaṇḍlu*. [Tel.] n. The plural of కన్ను an eye: and of కల్లు a stone: బండికండ్లు carriage wheels. కండ్లకంతకట్టు to blindfold. కండ్లకుపడు to appear, come in view.

కంత *kaṇṭa*. [Tel.] n. A hole, cleft, gap, aperture, fissure, chink. A passage, alley, way. చిల్లకంత a small lane.

కంతి *kaṇṭi*. [Tel.] n. A wen or swelling, a bump, a tumour.

కంతుడు *kaṇṭuḍu*. [Skt.] n. A name of Cupid. మన్మథుడు.

కంథ *kaṇṭha*. [Skt.] n. A rag, a patchwork quilt. చింపిగుడ్డ, బొంత.

కంద *kaṇḍa*. [Skt.] n. A bulbous esculent root; *Amorphophallus campanulatus* (Watts). దుంపకంద a species of vegetable grown for food కనుపేటకంద. See Rox. iii. 314, 325, 508, 509.

కందకము *kaṇḍakamu*. [Tel.] n. A ditch, trench. ఆగడ్త, పుంత.

కందగడ్డ *kaṇḍaga-gaḍḍa*. [Tel.] n. The heart. గుండె. హృదయము. ఆవ. iv.

కందపట్టెలు *kaṇḍa-paṭṭelu*. [Tel.] n. Cross pieces of wood at the back of a door.

కందము *kaṇḍamu*. [Tel.] n. A certain metre in prosody. Also, the neck of animals. కంధరము, పశుమాత్ర మూర్ధ.

కందరము *kaṇḍaramu*. [Skt.] n. A cave. గుహ. Vasu. v. 54.

కందర్పుడు *kaṇḍarpuḍu*. [Skt.] n. Cupid. మన్మథుడు. కందర్పుడంటిని ఆగా దెరాని.

కందళము or **కందళికము** *kaṇḍaḷamu*. [Tel.] n. A quilt or rug used as a saddle. ఎద్దుమీదకి వేసే బంతి. **కందళము** [Skt.] n. A germ or shoot, a sprout. మొగ్గలుట. **కందళించు** *kaṇḍaḷiṁchu*. v. n. To sprout, germinate, shoot. అంకురించు; to appear or gleam, as a smile. **కందళిక** *kaṇḍaḷika*. n. Appearance, birth, rising. "కందళికొనియెఁ." (T. ii. 142) as affectionate feelings broke forth.

కందాచారము *kaṇḍāchāramu*. [H and K.] n. The native militia కన్నడదేశపుసైన్యము. adj. Military దండుపటంగాండ్లకు.

కందాయము *kaṇḍāyamu*. [K.] n. Tribute, tax. **కందాయము** [Skt.] n. An astrological period of four months.

కంది *kaṇḍi*. [Tel.] n. The grain called red gram తువర. *Cajanus indicus*, Pigeon Pea; No-eye (small form) or Congo-pea (large

form); Dal or Cadjan Pea. *Cytisus cadjan* (Watts.) కందిపప్పు, See పప్పు. కందిపుల్లలు the stalks of the plant used as fuel. ఆమెకాలముసాటి కందివిత్తు she is like an old pigeon pea, i. e., she is as sharp as a needle. కందికంప thatch or straw of this plant. కందిమిడత *kandi-midata*. n. A locust.

కందిరీగ or కందీరీగ *kandir-iga*. n. A hornet.

కందు *kandu*. [Tel.] n. Blackness, discoloration, as by scorching; a dark shade as in the face of the moon నలుపు. Evil, harm. కీడు. Pain బాధము. "ఇక్కైకంబునకలంబ కంబెల్లనోర్చు" M. IV. iv. 60. An infant బిడ్డ. *adj.* Blackish, dark, impure (as silver) కందువెండి base silver. కందు or కందుపాటు *kandu*. v. n. To scorch, be scorched or charred. మాడుము. To redden, or be inflamed. To become black నలుపు. To be annoyed or grieved తపించు. మాకుకందిపోవ్రాడ్డ being vexed, or grieved.

కందుకము *kandukamu*. [Skt.] n. A ball to play with చెండు. కందుకమట్లెగసి springing up, bounding or elastic like a ball.

కందుడు *kanduḍu*. [Skt. for స్కందుడు] n. The god of battle. కుమారస్వామి.

కందుగీగ Same as కందిగీగ. (q. v.)

కందువ *kanduva*. [Tel.] n. 1. A way, path. 2. A place, locality, quarter ప్రదేశము. 3. A season ఋతువు. 4. Fashion, mode, device, trick, peculiarity. 5. Fiction, fraud, craft; craftiness; a prank, a wrench, or a twist. చమత్కారము, వెర్పు. 6. Finesse, innuendo, aquibble, పదాల్లో refinement, prettiness. 7. A token, or mark, trace, track. పోలిక, సంకేతచిహ్నములు, ఏకాంతము, వానకందువ the rainy season. ఇరుకందువ on both sides. "మనుతెచ్చుచందమిది కందువ వెడమను కొనలోపలికి." Sar D. vii. 211. "ఇందుబింబముమీది కందువచందమునకురులు నెన్నొసమున వెలయించుండ." M. IV. ii. 137. "కందువచందమూహ." V. P. ii. 51. కందువ *adj.* Peculiar, odd, queer. Pretty, curious. Cunning, false, fictitious. కందువమాటలు a quibble; a play upon words. కందువపద్మము a fairy lily, not a real one. కందువరాజులు mere pretenders: mock warriors.

కందువు *kandavu*. [Skt.] n. A gridiron పెనము.

కందెన *kandena*. [Tel.] n. Grease for carriage wheels. కందెనబిళ్ళ the leather or washer put on an axle tree.

కందెర *kandera*. [Tel. కన్ను+తెర.] n. An eyelid. కనురెప్ప.

కందోయి *kan-dōyi*. [Tel. కన్ను+జోయి.] n. A pair of eyes.

కంధరము *kandharamu*. [Skt.] n. The throat: a cloud. మెడ, మబ్బు. Vasu. v. 54.

కంధి *kandhi*. [Skt.] n. The ocean. కడలి, సముద్రము.

కంప *kampa*. [Tel.] n. A bush of thorns. ముళ్లెమండ. కంపకోట *kampa-kōṭa*. n. A stockade. వెదురుతోగాని చేమతోగాని చేసిన ఆవరణము. కంపగోడ *kampa-gōḍa*. n. A thorn hedge. కంపదిట్ట *kampa-jiṭṭa*. n. A name given to a number of small birds of the warbler family (sylviidae) Blyth's Reed-Warbler, *Acrocephalus dumetorum*. ఎర్రకంపదిట్ట the paddy-field Warbler (Jerd) or the Paddy-field Reed-Warbler, *Acrocephalus agricola*. పెద్దకళ్లకంపదిట్ట the Eastern Orphean Warbler, *Sylvia jerdoni*. చిన్నకళ్లకంపదిట్ట The Indian Lesser White-throated Warbler, *Sylvia affinis*. ఆదవికంపదిట్ట or అడవికంపకుళ్లంచి The Indian Bush-chat, *Pratincola maura*. (F. B. I.)

కంపణము *kampaṇamu*. [Tel.] n. A kind of weapon. ఆయుధవిశేషము.

కంపతుడుపు *kampa-tuḍupu*. [Tel.] n. A hurdle used as a harrow. చెరువు ఎట్టలో తోలే కంపచీపురుకట్ట.

కంపము *kampanamu*. [Skt.] n. Tremor motion. Nodding కదలుట, వణుకు. కంపము

kampana. n. Trembling, tremor, vibration, agitation. వణకు. భూకంపము an earthquake. శిరఃకంపము nodding the head (in approbation or admiration.)

కంపనల్లంచి *kampa-nallanchi*. [Tel.] n. *Pratincola caprata*, or, The common Pied Bush-Chat. (F. B. I.) ఆడుకంపనల్లంచి, కేక, అడుకంపచిట్ట *Pratincola maura*, or, The Indian Bush-Chat.

కంపరము *kamparamu*. [Tel.] n. A bier for bearing corpses మోడె.

కంపింపు or **కంపింప్లు** *kampintsu*. [Skt. v. n. To tremble, shake, be agitated. వణకు. **కంపితము** *kampitamu*. adj. Trembling, shaking, వణకిన.

కంపిల్లము *kampillamu*. [Skt.] n. A plant called మోదుగ or కంపిల్లకము.

కంపు *kampu*. [Skt.] n. A smell వాసన. A stink దుర్గంధము. In ancient Telugu this denoted any scent, pleasant or not. P. i. 703. A. i. 87. **కంపుకొట్టు** *kampu-kottu*. v. n. To smell, to stink. **కంపిరుగుడు** or **కంపుతిరుగుడు** *kamp-iruguḍu*. n. The stinking ఇరుగుడు. See ఇరుగుడు. **కంపుతుమ్మచెట్టు** *kampu-tumma-chettu*. n. The field Mimosa tree. **కంపునాగు** *kampu-nāgu*. n. The fetid coluber, a stinking kind of snake. **కంపెలుక** *kampelaka*. n. The musk rat. ముంగి.

కంబడి Same as కంబలి. (q. v.)

కంబము *kambamu*. [from Skt. స్తంభము] n. A pillar or post. The stem of a tree. దివ్వెకంబము a candlestick. **కంబముయ్య** or **కంబమురాయుడు** *kambam-ayya*. n. The god Narasimha who manifested himself to Hiranyakaśipa in a pillar. See ప్రహ్లాదచరిత్ర. **కంబమన్ని** *kamba-calli*. n. Worship of a pillar performed on the last day of an ఊరుపయి ceremony. **కంబబాణములు** *kamba-bāṇamulu*. n. Fireworks fixed on posts.

కంబరుతాడు *kambaru-tāḍu*. [Tel.] n. Coir, rope. తాడు.

కంబళి or **కంబలి** *kambaḷamu*. [Skt.] n. A rug, a blanket: (usually black:) కంబళివంటి as black as a blanket. రత్నకంబళము a particoloured rug. **కంబళికర్ర** *kambaḷi-karra*. n. A variegated yellow timber, like satin wood. **కంబళిపండు** *kambaḷi-paṇḍu*. A mulberry. **కంబళిపురుగు** *kambaḷi-puruguu*. n. A hairy caterpillar. వాడు ఒక కంబళిపురుగు he is a wretch.

కంబాయి *kambāyi*. [Tel. from *Cambay*.] n. A kind of cotton cloth.

కంబాలాట *kambāl-aṭa*. [Tel.] n. A kind of game played by girls. వాలుగుప్పళ్ళాట.

కంబి *kambi*. [Tel.] n. Wire: A bar.

కంబు *kambu*. [Tel.] n. The grain named *Holcus spicatus*: called in Hind. Bajra. సజ్జలు.

కంబువు *kambuvu*. [Skt.] n. A large shell or conch, pearly white and marked with three ridges across the inner tube. **కంబుకంఠి** or **కంబుగ్రీవ** *kambu-kaṇṭhi*. adj. Fair throated: having a neck as beautiful as a shell.

కంసము *kaṁsamu*. [Skt.] n. Bell metal. కంచు.

కంసర or **కంసల** *kaṁsara*. [Tel.] n. Smithery: working in gold: adj. Of the goldsmith caste. కంసలది a woman of that caste. కంసలపని the business of a goldsmith.

కంసారాతి *kaṁsārāti*. [Skt.] n. Slayer of Kaṁsa, an epithet of Krishṇa.

కంసాలి or **కంసాలవాడు** *kaṁsāli*. [Tel.] n. A goldsmith or silversmith.

కకపాల *kaka-pāla*. [Tel.] n. A recluse's bag. పూర్వాసిరెయ్యి. ఇంటి, కకపాల.

కకవిక or **కకవిక** or **కకావికలు** *kaka-vika*. [Tel.] n. Tumult, uproar. కకవికలుగా tumultuously. కకవికలవడము to brawl, make an uproar. అల్లరి, గొడవ.

కకుద్దు or **కకుదము** *kakuddu*. [Skt.] n. A bull's hump. R. vii. 174.

కకుప్, కకుభ్ *kakup.* [Skt.] n. An *airt* or quarter of heaven. కక్కు.

కకుభము *kakubhamu.* [Skt.] n. A certain tree మద్దిచెట్టు. (q. v.)

కక్క *kakka.* [Tel.] n. Papa; daddy. Also (vulgarly) flesh, meat; also (childishly) betel nut, dirt, a nasty thing.

కక్కపాలు Same as కకపాలు. (q. v.)

కక్కర, కక్కెర *kakkara.* [Tel.] n. The demoiselle crane, *Anthropoides virgo*, ఓరణాయకు. **కక్కరకోడి** *kakkara-kōḍi.* n. The painted Partridge, *Francolinus pictus*. **కక్కర జీనువాయి** *kakkara-jinuvāyi.* The spotted Munia, *Uroloncha punctulata*. (F. B. I.)

కక్కరము *kakkaramu.* [Tel.] adj. Hard, or sharp కరకు. n. Hardness.

కక్కసము *kakkasamu.* [Tel. for కర్కశము] n. Rigidity, hardness, harshness, hardship, trouble, కష్టము, బాధ. కాఠిన్యము, మనుష్యత్వము. **కక్కసపడు** to be rude or cruel. **కక్కసపు** గుర్రము a stubborn horse. **కక్కసపెట్టు** to be harsh, to behave cruelly. **కక్కసపడు** to suffer pain బాధపడు, పంటబడు. **కక్కసించు** *kakkasinṭsu.* v. a. To beset, harass: to plague. బాధించు, పంటబెట్టు, ఆ రూకలకై నన్ను కక్కసించినాడు he harassed me for payment.

కక్కించు *kakkinṭsu.* [Tel.] v. t. To make one vomit. వానిచేత ఆ రూకలను కక్కించినాను I made him disgorge the money.

కక్కిసచెట్టు *kakkisa-cheṭṭu.* [Tel.] n. A tree called *Pongamia oliginosa*. Rox. i. 712.

కక్కు *kakku.* [Tel. from కరకు] n. A notch, roughness: కక్కులు dents, notches; teeth: the rough part of a millstone or of a saw; the toothed part of a file, sickle, or saw. కక్కిపుకక్కులు teeth of a horse's bit. **కక్కు పెట్టు** *kakku-peṭṭu.* v. t. To set or sharpen a saw, &c. **కక్కు చేయు** *kakku-chēyu.* v. t. To roughen, or set (a saw or millstone.)

కక్కు *kakku.* [Tel.] v. a. To vomit. **కక్కు** *kakku.* n. Vomiting; the thing vomited. **కక్కుడు** *kakkuḍu.* n. Vomiting.

కక్కు వెంపులు *kakku-veṇṭulu.* Bilious vomiting.

కక్కురితి, కక్కుర్తి *kakkuriti.* [Tel.] n. Want, defect, a whim, idle desire. లోకము, Hard necessity కక్కురితము, ఇచ్చుంది. పొట్ట కక్కుర్తిచే for want of food. కక్కుర్తిగా Absurdly, shamefully, hard beset. కక్కుర్తిగాడు one who is in great want.

కక్కువాయి *kakku-vāyi.* [Tel. కక్కు-కరకు] n. Whooping cough. కూరుకుకుపోవుట.

కక్కుర్తి See కక్కురితి.

కక్కెర *kakkera.* [Tel.] n. A crane. See కక్కర.

కకుపాలు Same as కకపాలు. (q. v.)

కక్షము *kakshamu.* [Skt.] n. An armpit చంక.

కక్ష్య *kakshya.* [Skt.] n. A belt వెలుపలుండు, దట్టి. The equator of the earth భూమధ్య రేఖ.

కగ్గము *kaggamu.* [from గగ్గము.] n. A sword.

కగ్గు *kaggu.* [Tel.] v. n. To shrink. To be tarnished. వెండికగ్గినది the silver is tarnished. **కగ్గించు** *kaggiṇṭsu.* v. a. To cause to be tarnished.

కగ్గులు *kaggulu.* [Tel.] n. Sparks. అగ్నికణములు, కగ్గులకాడు a fugitive. Also, (from కాడు a place) the anvil as "the place of sparks." కగ్గులకాటకులుపులు to ruin, to destroy. Kalah M. ii. 129.

కచము *kachamu.* [Skt.] n. A hair. వెండ్రుక.

కచికిక్కున *kachikkuna.* [Tel.] adv. Slapdash at once.

కచూరము *kachūramu.* [Skt.] n. A sort of perfume. The plant *Kæmpferia rotunda*.

కచేరీ or **కచ్చేరీ** *kachērī*. [H.] n. An office; cutchery, a place of public business. A public court. A nautch, the ceremony of dancing at a wedding, &c. కొలువుకూటము. కచేరీచేసివారు they had a party.

కచోరము *kachōramu*. [Skt.] n. A plant called Zedoary, *Curcuma zedoaria*. పుడ్కంది.

కచ్చే *kaṭṭsa*. [Tel.] n. A truss. The tuck of cloth, or modesty piece between the legs. కోని. **కచ్చేడము** *kaṭṭsaḍamu*. n. A tuck or truss. కోని. A large strong cart. కచ్చడపు బండి. ఇనుప కచ్చడాలు కట్టినాడు he was rigorously chaste, Manu. ii. 82.

కచ్చరము *kachcharamu*. [Skt.] n. Dirt, foulness. మురికి.

కచ్చా *kachchā*. [H.] a. Unripe, raw; not good, rough, base. చండిన, పిచ్చయైన. కచ్చా కసు the baser sort of కసు. కచ్చామనిషి. a mean fellow.

కచ్చి *kachchi*. [Tel.] n. A weaver సాలెవాడు. An interstice where a stick is inserted in a warp. కొయ్యలను పడుగునందు చొనిపించే సందు. **కచ్చిగొట్టు** *kachchi-koṭṭu*. v. t. To geld. adj. Gelded. కచ్చిచేసిన గుర్రము a gelding.

కచ్చించు *kachchiṭsu*. [Tel.] v. n. To be raged, to be angry. v. a. To move a piece at chess. To tuck up a cloth కచ్చకట్టు. **కచ్చింపు** *kachchimpu*. n. A move at chess, &c. Also fierceness, emotion. ముమ్మరత్వము.

కచ్చిక *kachchika*. [Tel.] n. A burnt cake of dried dung, కాలిన పిడకలబూడిద.

కచ్చితము *kachchitamu*. [Tel.] adj. Strict, correct, exact ఎమ్మెతక్కువలులేక సరాసన్నై.

కచ్చు *kaṭṭsu*. [Tel.] v. t. To move a piece at chess కచ్చించు. To stick out, project. **కచ్చు** n. Stench. The washings of rice. Pride దంభము, గర్వము. "A bunch of flowers. భూగుచ్ఛి, సినబంతి." **కచ్చులాడి** *kaṭṭsu-ḷāḍi*. n. A jilt, jade, flirt దాంభికురాలు. **కచ్చులు** *kaṭṭsulu*. n. Splendour, glittering, lies, tawdry, frivolous excuses. సంభ్రమాలు. **కచ్చుకొను** *kaṭṭsu-konu*. v. n. To adhere, cleave, stick. To desire. ఆశించు. **కచ్చువాసాలు** *kaṭṭsu-vāsālu*. n. Rafters inserted in a beam.

కచ్చూరము Same as కచోరము and కచ్చరము.

కచ్చె *kachche*. [Tel.] n. A quarrel or fight. కచ్చెకుకాలుతవ్వ to bestir oneself for fighting. Lit. to paw the ground preparing for the fight.

కచ్చెర *kachchera*. [Tel.] n. Dirt, that falls from thatch.

కచ్ఛపము *kachchhapamu*. [Skt.] n. A tortoise. **కచ్ఛపి** *kachchhapi*. n. A female tortoise. adj. That which is made of tortoise shell, as a lute.

కచ్ఛము Same as కచ్చే. (q. v.)

కజ్జోరుము, కజ్జే, కజ్జేము, కజ్జరాయులు or **కజ్జారుము** *kazzāyamu*. [Tel.] n. A sort of sweet cakes. ఒకవిధమైన పిండివంట.

కజ్జలము *kajjalamu*. [Skt.] n. Lampblack. The black part of a wick. Collyrium or black paint for the eyes. కాటుక.

కజ్జా *kajja*. [H.] n. A quarrel, dispute, altercation. పెనుమంట. **కజ్జాకోరు** a quarrelsome person. **కజ్జాలకోసం** తెచ్చుకొను to pick quarrels without a cause.

కజ్జూరము *kazzūramu*. [Tel.] n. A date tree. ఖర్జూరము.

కట or **కటకట** *kaṭa*. [Tel.] interj. Alas. అయ్యో! **కటకటంబడు** *kaṭakaṭambaḍu*. v. t. To feel pity జాలిపడు. To be angry కోపించు. To suffer pain బాధపడు.

కటకటాలు or **కటకటాకమ్ములు** *kaṭakaṭālu*. [Tel.] n. Rails, railings. ఇనుప కమ్ములు మొదలైనవానితో చేసిన అడ్డు.

కటకటముసు *kaṭakaṭam-anu*. [Tel.] v. n. To be irritable. **కటకటాక్కారము** *kaṭa-*

kaṭaṭkāraṁu. n. Grinding the teeth. A. iii. 25.

కటకము *kaṭakamu*. [Skt.] n. A town or city. A capital రాజధాని. The town of Cuttack in Orissa. A ring for the wrist or ankle, a bracelet or anklet, కడియము, పాదకటకము. కళ్యాణకటకము the town of Kalyan. The side or ridge of a hill. కొండనడుము, పర్వతపార్శ్వప్రదేశము.

కటకాముఖము *kaṭaka-mukhamu*. [Skt.] n. The position of the fingers of the right hand when drawing a bowstring. A. v. 150. *Anirud*. iii. 62.

కటకటపెట *kaṭa-peṭa*. [Tel.] n. Noise ఖంచిడి, ధ్వని. (An onomatopœic word.)

కటము *kaṭamu*. [Skt.] n. A mat; చాప. The temples of the head. తెక్కలి. The hip తొడ.

కటా *kaṭa*. [Tel.] Alas!

కటాక్షము *kaṭākshamu*. [Skt. కట+అక్ష్ణు.] n. A look; particularly, a glance or side look; a favourable look; (hence) grace, kindness. క్రూరకటాక్షము an angry glance. కటాక్షము *kaṭākshamu*. interj. You are very good! I thank you! కటాక్షించు *kaṭākshiṁchu*. v. a. To glance at, to view, to countenance or favour. కటాక్షించవలసినది be pleased to view this with a gracious eye.

కటాకటిగా *kaṭākaṭi-gā* [Tel.] adv. Hardly, with difficulty. అది కటాకటిగా పనిపోయింది. it was just enough.

కటారి or కటార *kaṭāri*. [Tel.] n. A cross hilted dagger. కటారిడు one who carries a dagger. కటారిది a woman who has a dagger with her.

కటాహము *kaṭāhamu*. [Skt.] n. A large vessel; a boiler కడవ, కొప్పర. బ్రహ్మాండ కటాహము the globe of the universe, i. e., space.

కటి *kaṭi*. [Skt.] n. The hip or haunch. తొడ. కటిప్రదేశము the loins, the hips. కటితటము the hip. కటిద్వయము a pair of hips. పిరుదులు. T. ii. 38. కటిసూత్రము girdle. మొలతాడు. కటిపశ్చిమములు the posteriors.

కటిక or కటికి *kaṭika*. [Tel.] adj. Mere, quite, entire, total, downright, cruel, unfeeling, horrid. కటికచీకటి utter or thick darkness. నిన్నంతా నాకు కటికపస్తు ఉంటిని all yesterday I was absolutely starving. కటిక్కన or కటిక్కని *kaṭikkana*. adv. Sharply, smartly, without making any allowance. కటిక or కటికవాడు *kaṭika*. n. A butcher. మాంస మమ్మువాడు.

కటితటము *kaṭitaṭamu*. [Skt.] n. The cavity of the loins, the loins. తొల.

కటుకరోహిణి *kaṭuka-rōhiṇi*. [Skt.] n. Black hellebore, a purging medicine. Ainslie, ii. 310.

కటుక్కను *kaṭukkanu*. [Tel. కటుక్క్ + అను] v. t. To crackle (as a nut when broken.)

కటుమరలు or కటుమారలు *kaṭu-maralu*. [Tel.] n. The cheek bones. చెక్కిళ్ళయొక్క ప్రదేశములు, మూపు. కటుమారలు ఉబ్బినవాడు having high cheek bones.

కటువు *kaṭuvu*. [Skt.] adj. Pungent in taste. కారము. Hard, unpleasant ఇంపుగానిది. R. v. 167. కటువాక్కు a hard word.

కటోలవీణ *kaṭōla-vīṇe*. [Tel.] n. A stringed musical instrument like the vina. చూల వీణ, కిన్నెర.

కట్ట *kaṭṭa*. [Tel.] interj. Alas! కటకట, కట్టా.

కట్ట *kaṭṭa*. [Tel. from కట్టు] n. A bank or shore; a dam or embankment. A bundle or pack. నీటికట్ట a certain water snake, thick, black and harmless. కొంటె పాడుకట్ట a reprobate, a foul mouthed wretch. "కట్టలుకట్టై" (BD. v. 132.) In crowds. గుంపులుగూడి.

కట్టకడ *kaṭṭa-kaḍa*. [Tel. కడ+కడ.] adv. At the very end. See కడ.

కట్టడ *kattada*. [Tel.] n. Order, rule, custom. నియమము. Arrangement, manner, mode తీరు. కావికట్టడలు or కట్టళ్లు routine or order of guards. మర్యాద. **కట్టడచేయు** *kattada-chēyu*. v. n. To ordain, command, enact, to lay down a rule. ఆజ్ఞాపించు.

కట్టడము *kattadamu*. [Tel.] n. A building or edifice.

కట్టనము *kattanamu*. [Tel.] n. A gift, a present. కానుక. Tying up బంధనము.

కట్టా *kattā*. [Tel.] interj. Alas! See కటకటా and కట్ట.

కట్టాణి *kattāni*. [Tel.] adj. Fine, first class; కట్టాణిముత్యము a matchless pearl. See ఆణి. **కట్టాణిగుండ్లు** *kattāni-guṇḍlu*. n. A necklace of small gold beads.

కట్టాచి *kattāchi*. [Tel.] n. Steam, moisture collected on the lid of a kettle. Stifling heat.

కట్టించు *kattintsu*. [Tel. from కట్ట] v. a. To cause to tie or build. To get built, to have one bound.

కట్టిక or **కట్టికవాడు** *kattika*. [Tel.] n. A mason, a bricklayer. కుండలు చేయువాడు.

కట్టిడి *kattiḍi*. [Tel. కట్టు+ఇడి] adj. Cruel, merciless; hard. **కట్టిడితనము** *kattiḍi-tanamu*. n. Cruelty. కట్టిడులు cruel wretches.

కట్టిడు *kattiḍu*. [Tel.] n. A butcher. BD. VII. 915.

కట్టు *kattu*. [Tel.] v. n. To cease or stop, gather or form as clouds or a boil, or lump; to be with young (used of animals.) రోగి కట్టినది the diarrhœa ceased. మబ్బులు కట్టినవి clouds have gathered. కట్టు దెబ్బ కట్టినది there was a gush of blood. దానికి దబ్బరకట్టి వచ్చినది he received a contusion from a blow. గడ్డలు కట్టినవి congealed, become hard. తూటు కట్టినది there is a hole formed.

కట్టు *kattu*. [Tel.] v. a. To tie, bind, బంధించు. To wear, as clothes. ధరించు. To connect, affix, attach. To store up, to lay by. కూడ బెట్టు. "క॥ ముక్కట్టిన కర్ణఫలంబులు నెన్నగోగిం పకుండ వేర్చుమమజా." భార. ఆది. v. To build, erect. నిర్మించు. To fascinate, charm, bewitch. To fabricate, compose, or put a story together. కల్పించు. కట్టుకథ a mere fiction or fable. To impute a sin or offence. దానికి రంకుకట్టిరి they charged her with adultery. తప్పులుకట్టు to find fault with, to lay blame on. నడుముకట్టు to gird up the loins or be prepared. కనుకట్టువిద్య jugglery, legerdemain. తోటకు నీరుకట్టు to water a garden. గాయముకట్టు to dress a wound. బండికట్టు to get ready a carriage. కత్తికట్టు to put on one's sword or arm oneself. సొమ్ముకట్టు to pay money. మన్యులకు మన్ను కట్టిరి they fixed a tax on looms. సొమ్ముకట్టు to strike a balance. ధరకట్టు to set a price. పద్యమును కట్టు to compose a verse. నిలువు చూపుకట్టు to set sail. మాట్లు strike dumb by spells, &c. ఈ మాటను కట్టిపడిపిరి they fabricated this story or scandal. దారికట్టు to stop up the road. దోచి కట్టిరి they lay in ambuscade and plundered the wayfarers. కడుపుకట్టు to restrain the appetite. కట్టని (neg. p.) Unbuilt or unbound. కట్టని కట్లుగోటి a rock fortress not built with hands. కట్టనివాడు (P. i. 515.) a natural rock, not constructed.

కట్టు *kattu*. [Tel.] n. A tie, bond, band. A bandage, a knot బంధము, ముడి. A rule, regulation, law. పన్ను, పిండకము. A tax or duty. Fascination. మాట్లు striking dumb. Soil, place ప్రదేశము. ఇసుకకట్టు sandy soil. System, fashion, mode or plot, device. కట్టుగా మన్నించు to speak by rule or consistently. A stroke. మాట కట్టుతప్పిరి they struck work. Form, shape. Prohibition, restriction, a charm, an enchantment. మచ్చ. A streak. మీసాలు మొలకకట్టు the line of his budding whiskers. The hoop or band of a bucket, the tire of a wheel. The water in which any kind of pulse is boiled except rice. ఊరకట్టు

boilings of horse gram. Season, weather, part of the year. చలికట్టు the cold season. A forged coin. సీసకట్టు రూపాయి a leaden rupee. వెండికట్టు a silvered coin. జాతికట్టు the tie of kindred, the custom of the caste. మంత్రకట్టు fascination, charming by spells. నడికట్టు a waistband or girdle, మూత్రకట్టు a stoppage of urine. ఆనకట్టు a weir in a river, posts to fasten a net to. ఈ యింటిముం దుంటిగట్టు వెనకటి వెనకటికట్టు చిన్నది the front of this house is larger than the back rooms.

కట్టుకట *kaṭṭuka*. [Tel.] n. A miscarriage గర్భస్రావము.

కట్టుకట్టుట Same as కట్టుకొనుట. (q. v.)

కట్టుకమ్మ *kaṭṭu-kamma*. [Tel.] n. A written agreement.

కట్టుకొంగు *kaṭṭu-kongu*. [Tel.] n. That part of a female's garment, which she ties round her waist. కొకగొంగు.

కట్టుకొనుట *kaṭṭu-konu*. [Tel.] v. a. 1. To build, to bind, to wear or put on. కొంతి కట్టుకొన్నాడు he put on his cloth. See కట్టు. 2. To incur (blame or sin) ఇంతపాపము కట్టుకొనలేనిదా shall we incur so great a sin? పుణ్యము కట్టుకొను to acquire merit. 3. To marry. దాన్ని కట్టుకొన్నాడు he married her. 4. To conquer. To appropriate, take possession of. వాడిదేశములన్నీ వాడు కట్టుకొన్నాడు he conquered all their territories. చేయి కట్టుకొనుట to fold the hands respectfully. అప్పులు కట్టుకొన్నాడు he took the debts upon him. మానుకట్టుకొను to refrain from eating.

కట్టుకొమ్మ *kaṭṭu-komma*. [Tel.] n. An embankment, a dyke. ఆనకట్ట.

కట్టుకొయ్య *kaṭṭu-koyya*. [Tel.] n. A tying post, the pole of a plough. వానికి చేండ.

కట్టుకోక *kaṭṭu-kóka*. [Tel.] n. Ordinary clothes. నన్ను కట్టుకోకతో తెచ్చినాడు they brought me just as I was.

కట్టుగడ *kaṭṭu-gaḍa*. [Tel.] n. A store, that which is stored up. చెల్చిపెట్టిన గాదెయము మిగులైనది. కట్టుగడచేయు to lay up in store. కట్టుగడసరుకులు goods in store. కట్టుగడనున్న cloth that is injured by time while unsold.

కట్టుగుంజ *kaṭṭu-gunja*. [Tel.] n. A post to tie cattle to.

కట్టుగొర్రె *kaṭṭu-gorre*. [Tel.] n. A sheep bound for slaughter.

కట్టుగోన *kaṭṭu-dona*. [Tel.] n. A small tank or cistern గోనెయు.

కట్టుపకాసు *kaṭṭu-pakāsu*. [Tel.] n. A steady man అనుకూలుడు.

కట్టుపడు *kaṭṭu-paḍu*. [Tel.] v. i. To be tied, to be bound by. To be subject to బద్ధమగు. న్యాయమునకు కట్టుబడి being tied down to justice. కట్టుపాటు *kaṭṭu-pāṭu*. n. System, regulation, a code, a byelaw. విధించుట. కట్టుపాటుచేయు *kaṭṭu-pāṭu-chēyu*. v. a. To ordain.

కట్టుపోతు *kaṭṭu-pōtu*. [Tel.] n. A wizard or necromancer.

కట్టుబండి *kaṭṭu-baṇḍi*. [Tel.] n. A well equipped carriage, సకల పటకరణసహితమైన బండి.

కట్టుబట్ట *kaṭṭu-baṭṭa*. [Tel.] n. A garment. కట్టుబట్టతో బంపినారు they left him with the skirt on his back. కట్టుబట్టతో పారిపోయినవాడు he escaped with nothing but the clothes on his back.

కట్టుబడి *kaṭṭu-baḍi*. [Tel.] n. A settlement: as of permanent revenue. కట్టుబడిపు త్రోడు a serf, a settler; a feudal retainer, who is supported by land settled upon him. a village servant. కట్టుబడిపొలము land assigned to a serf in fee. కట్టుబడి మాన్యము the land assigned to such an officer in perpetuity.

కట్టుమట్టు or కట్టుముట్టు or కట్టు మొదలు *kaṭṭu-maṭṭu*. [Tel.] n. A stall in a stable. పశ్వాదులుండుకట్టుమోటు. Place of abode. ఊరకట్టు. An arrangement ఏర్పాటు.

కట్టుమాను *kaṭṭu-mānu.* [Tel.] n. A float of timber, a raft. తెప్ప.

కట్టువ *kaṭṭuva.* [Tel.] n A hedge. వెలుగు.

కట్టువస్త్రము *kaṭṭu-vastramu.* [Tel. from కట్టు.] A wardrobe or set of clothes.

కట్టె *kaṭṭe.* [Tel.] n. A stick or staff, a piece of wood, fire-wood. నీరుకట్టె a harmless water snake. ఆడ్డకట్టె a rule. వేణువుకట్టె a flute. వరాహకట్టె a brush made of hog's bristles. కట్టె *kaṭṭe.* adj. Hard, harsh. కట్టెబుద్ధి a dry or hard disposition. వాడెది కట్టెవాడు he is lean but sinewy. కట్టెదిచి కట్టుగా severely, rigidly. కట్టెమాటలు severe language.

కట్టెచీమ *kaṭṭe-chīma.* [Tel.] n. A large black ant.

కట్టెడ *kaṭṭeḍa.* [Tel.] n. A kind of snake. కట్టుపాము.

కట్టెవండు *kaṭṭe-paṇḍu.* [Tel.] n. Tamarind, with the stone in it.

కట్టెపాపర *kaṭṭe-pāpara.* [Tel.] n. The self planting leaf, indented at the edges and having a seed in each notch.

కట్నము *kaṭnamu.* [Tel.] n. A present giving to a ruler, or given by relations to each other at a marriage, &c. A fee, a gift. కట్నము వేయించుటకు to proclaim the amount of contributions.

కట్యము *kaṭyamu.* [Tel.] n. A title or name of honour. కట్యపువాడు a herald or crier. కట్యముచేయు to proclaim a title.

కట్రాయి *kaṭrāyi.* [Tel.] n. A flagged floor, a floor laid or paved with stone. A. ii. 51. A stall, stable.

కట్ల *kaṭla.* [Tel.] Affix. At (denoting either place or season). తెల్లవారకట్ల in the morning. ఎదురుకట్ల in front.

కట్లగుదియ *kaṭla-gudiya.* [Tel.] n. A club with bands or rings round it. An iron shod, cudgel. కుముండి.

కట్లగోగె *kaṭla-tige.* [Tel.] n. A plant called *Cissampelos Hexandria.* బాహుతీగె.

కట్లదండ *kaṭla-daṇḍa.* [Tel.] n. A necklace of alternate rows of black and gold beads.

కట్లపురుగు or కట్లపాము *kaṭla-puruga.* [Tel.] n. A viper or venomous snake barred with black stripes, Russell's viper. (Russell plate xxxv.) Cobra Manilla.

కట్లబల్ల *kaṭla-balla.* [Tel.] n. A camp table or stool.

కట్లమాని *kaṭla-māni.* [Tel.] adj. A thing that is protected by bars of wood or metal కట్లుకలది.

కట్లసొర్ర *kaṭla-sorra.* [Tel.] n. A kind of fish, *Galeocerdo rayneri.* (F. B. I.)

కట్లె *kaṭli.* [Tel.] n. A dooly or litter. మంచపుడోలి.

కట్లు *kaṭlu.* [Tel.] n. The plural of కట్టు. కట్లు or కట్లె n. Weights, particularly those used by goldsmiths. బంగారుకూనిక కుండలు. Plu. కట్లెలు.

కట్లెగడ్డిచెట్టు *kaṭle-gaḍḍi-chettu.* [Tel.] n. A plant, *Chrysopogon aciculatus* వేరు. (Watts.)

కథనము *kathanamu.* [Skt.] n. Voice. కలహస్వరము.

కథారము or కథారి *kathāramu.* [Skt.] n. A cross hafted dagger. కత్తి, బాకు.

కథినము *kathinamu.* [Skt.] adj. Solid, hard, severe, difficult, cruel, inflexible. వాడు బ్రతికెడిము కఠినము it is hard for him to survive.

కథిల్లు *kathillu.* [Skt.] v. t. To produce a crackling sound as in striking with a whip.

కథోరము *kathōramu.* [Skt.] adj. Hard, solid, severe, rigid. గట్టి.

కడ *kaḍa.* [Tel.] n. A place, quarter, or direction. దిక్కు, పార్శ్వము. The end, extremity అంతెము. Distance దూరము. Proximity, సమీపము. ఇరుకడ on both sides. కట్టకడ at the very end. కడకు at last చివరకు. పొలికడ dry ground. మరుకడ a

neighbouring field. కుఱుక a pillow, being the place of head. చెట్టుకడ at the tree. అతని కడకు వచ్చిరి they came to him. కడ adj. Last. అంత్యము. కడసారి the last time. కడ (affix) By, near, at. In the hands or possession of. అది నాకడమన్నది I have it by me. వాని పాదాలకడ పడినారు they fell down at his feet మూవాండ్లకడ ఆ మర్యాద కర్దం it is the custom with us, or among us. పోయుపొద్దుకడ at sunset. వెం దలకడ early. ఱుకడ in the morning. కడపుపోవు or కడగాపోవు *kadaku-pōvu.* To be menstruous. కడకన్ను *kada-kannu.* n. The corner of the eye. క్రేగన్ను, కటాక్షము. కడకంటచూచు *kadakaṇṭa-chūchu.* v. n. To glance, view sidelong, to look askance. కడకొరవి *kada-koravi.* n. A fire brand not quite burnt up కాలగా మిగిలిన కర్ర. కడగా *kada-gā.* adv. Aside, away. కడతేది *kada-tēdi.* adj. Endless. కడవాడు *kada-vāḍu.* n. A stranger అన్యుడు. The last male child కనిష్ఠుడు. కడసారి *kada-sāri.* adj. & adv. Last, the last time.

కడ *kaḍa.* [Tel.] An affix. (Added to the roots of some verbs it forms nouns or adjectives;) రాకడ arrival, coming. పోకడ going. కేలుకడ settlement. మనుకడ (from మను to live) lifetime.

కడక or కడంక *kaḍaka.* [Tel. From కడక q. v.] n. An attempt; courage, determination యత్నము, స్థైర్యము, ఉత్సాహము, పూనిక. కడకట్టు *kada-kaṭṭu.* v. n. To scheme, to undertake యత్నించు.

కడగండ్లు *kada-gaṇḍlu.* [Tel. కడ+కండ్లు.] n. Plagues, calamities, evils, dangers, afflictions, miseries, scrapes, troubles. కష్టములు, తొందరలు, క్రమలు. నానాకడగండ్లుపడ్డారు they were exhausted or knocked up. నానాకడగండ్లు పెట్టినాడు they handled him roughly. కడగండ్లకూకి a troublesome fellow కష్టకీలుడు.

కడగట్టు *kada-gaṭṭu.* [Tel.] v. t. To fix, to settle, to determine నిర్ణయించు, ఏర్పాటుచేయు. కడగట్టురేఖలు *kada-gaṭṭu-rēkhalu.* n. Outlines in drawing, boundaries.

కడగు or కడంగు *kaḍagu.* [Tel] v. n. To venture, dare. To strive or begin యత్నించు.

కడగొట్టు *kaḍa-goṭṭu.* [Tel.] adj. The youngest, the last కడపటి. కడగొట్టుబిడ్డ the last child born; the youngest of a house. v. i. To die చచ్చు. "ఏకైక పుత్రుల్ కడగొట్టువాండ్రు." భా. i.

కడచేయు *kaḍa-chēyu.* [Tel.] v. i. To die చచ్చు. To perish నశించు. To end, to be finished ముగియు. v. t. To leap across, to cross దాటు. కడచిన్నవడిన pure gold.

కడచీల *kaḍa-chīla.* [Tel.] n. A linch pin.

కడచు or గడచు *kaḍatsu.* [Tel.] v. n. To elapse, pass గతించు. To exceed a limit. మీరుము, మించు. (Metaphorically) to die చచ్చు. To perish నశించు. v. t. To leap across, to cross దాటు. To pass (time), to finish. వారికి గడవకుండానున్నది they have nothing to live on. నాకు అన్నానికి గడచదు I have nothing to live on. ఇది లేకుండి నాకు గడవదు I cannot get on without this. కడమడుము Same as గడచు.

కడతెగు *kaḍa-tegu.* [Tel.] v. i. To be finished సమాప్తమగు.

కడతేరు *kaḍa-tēru.* [Tel.] v. n. To be concluded or finished. తీరు, సమాప్తమగు. To die చచ్చు. నన్ను కడతేరనివ్వదు he prevents me from succeeding. కడతేర్చు *kaḍa-tērchu.* v. a. To relieve or save రక్షించు.

కడప or గడప *kaḍapa.* [Tel.] n. A threshold. A gateway. (Metaph.) a house.

కడపచెట్టు *kaḍapa-chettu.* [Tel.] n. *Barringtonia acutangula,* sometimes called the Indian Oak Tree (Watts.) కడంబము.

కడపట *kaḍapaṭa.* [Tel.] adv. At the end, at length. at last. తుదకు.

కడపల *kada-pala.* [Tel.] n. The end. **కడపటి** *kadapati.* adj. Last, final, ulterior.

కడపు or **గడపు** *kadapu.* [Tel.] v. t. To put off, to send away without giving any thing ఇయ్యకపొమ్మను. To kill చంపు. To drive తోలు. To let go వదలు. కడపు చెయ్యి a rudder. చుక్కాని.

కడము *kadama.*[Tel.]n. The rest, remainder. శేషము. A deficit కొరత. Want, defect, deficiency. ఒక పగోడా కడము అయ్యె there was one pagoda wanting. **కడమపడు** *kadama-padu.* v. i. To be wanting, to be deficient. కొరతపడు, న్యూనమగు.

కడముంత *kada-muntu.* [Tel.] n. A small pot. చిన్న ముంత.

కడమొట్టు *kada-mottu.* [Tel.] v. i. To be finished, reach the end. పూర్తవ్వును, తుద మొట్టు, ముగియు. To accrue to, to come to పిడించు, కలుగు. **కడముట్టించు** *kada-muttinchu.* v. a. To finish.

కడయిల్లు *kada-y-illu.* [Tel.] n. The last house. The next world, heaven. BD. iv.

కడలి *kadali.* [Tel.] n. The sea. పాలకడలి the sea of milk. కడలికూతురు Lakshmi. కడలిరేడు the god Varuna. కడలిన్న the moon. **కడలు** *kadalu.* n. A wave. అల.

కడలుకొను or **కడలొత్తు** *kadalu-konu.* [Tel.] v. n. To gleam, to flash, flicker, as light. "చెక్కుల కర్ణికుండలకాంతి కడలుకొనగ" B. VIII. 450. The brilliancy of the ear-rings flashed over her polished cheeks. To increase or spread or extend. వ్యాపించు, కడలొత్తు. To spread వ్యాపించు.

కడవ *kadava.* [Tel.] n. A large water pot or earthen vase. పెద్దకుండ.

కడవతీతు *kadava-titu.* [Tel.] n. A kind of drum వాద్యవిశేషము, తుడుము.

కడవసము or **కడాసము** *kada-rasamu.* [Tel.] n. A dried skin or mat used by ascetics as a bed. కృష్ణాజినము, తోలు.

ఓ॥ "కడవసములు కోలలు క
వ్వడములు వీరలగ్నంబు"
భార. ఆది. vii.

కడవెల్లు *kada-vellu.* [Tel.] v. n. To be finished, closed, ended, ముగియు. v. t. To cross దాటు. **కడవెల్లి** *kada-velli.* adv. Completely, throughout, everywhere.

కడవొత్తు or **కడవత్తు** *kada-vottu.* [Tel.] n. The beam that lies along the top of the wall and sustains the roof.

కడాని *kadani.* [Tel.] adj. Pure, fine, as gold. Bright, glittering. n. అసలంజ Pure gold.

కడానిచెట్టు *kadani-chettu.* [Tel.] n. The tree called *Nauclea Cadamba.* బొట్టకడాము the name of a certain species.

కడారము *kadarama.* [Skt.] n. Dark tawny colour పింగళవర్ణము.

కడాసము Same as కడవసము. (q. v.)

కడి *kadi.* [Tel.] n. A mouthful, a morsel. కబళము. పేడకడి cowdung. పెల్లకడి curds. (plu. కళ్ళు.) Smell వాసన. **కడగొను** *kadagonu.* v. i. To eat in mouthfuls కబళించు.

కడిఖండలు *kadi-khandalu.* [from Skt. ఖండ ఖండములు.] n. Bits, fragments. కడిఖండలు చేయడం piecemeal.

కడిగించు *kadi-gintu.* [Tel. from కడుగు.] v. a. To cause to wash.

కడితము or **కడితము** *kadi-tamu.* [Kan.] n. A folding account book formed of cloth covered with black paste and polished like a slate. On these leaves accounts are written with soap stone. పలపము.

కడితి *kaditi.* [Tel.] n. A sambur. కవుజు.

కడిది *kadidi.* [Tel.] adj. Extreme, great అధికము. Impossible అశక్యము. Difficult కఠినము. n. Danger ఆపద.

కడిమి *kadimi.* [Tel.] n. Greatness, excess. అతిశయము, అధికత్వము. Bravery, gallantry. పరాక్రమము. adj. Vast, great, brave. adv. Greatly, much. మిక్కిలి.

కడిమిచెట్టు See కడంబము.

కడిమిమీడి *kadimidi.* [Tel.] adj. Grassy పచ్చికగల (నేల).

కడియము *kadiyamu.* [Tel.] n. A bracelet or anklet. కడియపుబిళ్లం a kind of round ring-like cake చక్కిలము.

కడివేడు *kadi-vēdu.* [Tel. from కడుము.] n. A potful.

కడిపోవు *kadi-pōmu.* [Tel. కడి+పోవు.] v. i. To be spoiled చెడిపోవు. కడిపోని excellent, unspoiled. వెమన. P. iv. 225.

కడిసెచెట్టు *kadise-chettu.* [Tel.] n. A tree called *Cinytia Collina.* Rox. iii. 732.

కడు *kadu.* [Tel.] adv. Much, greatly. మిక్కిలి, అత్యంతము.

కడుకోరు *kadu-kōru.* [Tel.] v. i. To excel అతిశయించు. To rejoice ఉత్సహించు.

కడుగు or కడ్గు *kaḍugu.* [Tel.] v. a. To wash, lave, cleanse. n. The water in which rice, &c., has been washed బియ్యము కడిగిన నీరు, కుడితి.

కడుదురు or కణుదురు *kaḍuduru.* [Tel.] n. A wild bee. కందిరీక.

కడుపు or కడ్పు *kaḍupu.* [Tel.] n. The belly or stomach. వానికడుపు కాలుచున్నది he is very hungry; కడుపుకట్టుకొను to stint oneself, restrain one's appetite. కడుపుమంట heart burning, malice, envy. ఓర్వ లేమి, తొయ్యలి. వాని కడుపులోనిమాట the thoughts of his heart. నన్ను కడుపులో పెట్టుకొని పెంచెను he reared me tenderly. కడుపుతోనుండు to be pregnant or with child. కడుపుతడిసి she had a miscarriage. కడుపుతడిసి to effect miscarriage, to cause an abortion. కడకడుపు an empty or fasting stomach. పొట్టికడుపు the abdomen. కడుపు చల్లగానుండుట to be happy or blessed. కడుపుశూల belly ache, stomach ache. కడుపూది. (కడుపు+ఊది.) a cattle disease in which the belly is bloated; also, envy ఓర్వలేనితనము, తొయ్యలి.

కడ్డాయము *kaḍḍāyamu.* [Tel.] n. Compulsion, force: exaction: forcing people to pay the price set upon articles. బోము, బలాత్కారము. నెయ్యికడ్డాయము, ఉప్పుకడ్డాయము an order to receive grain or salt at a high price.

కడ్డీ *kaḍḍi.* [Tel.] n. A stick, an ingot, bar of metal. A tube or catheter. పుమ్మ. నల్లకడ్డీ చీరలు cloths with black edges. కడ్డీచేయు to pass a catheter.

కణకు *kaṇaku.* [Tel.] n. A firebrand. కొరివి. Fire ఇంగలము.

కణగు Same as కడగు. కణక Same as కడంక.

కణజ *kaṇaja.* [Tel.] n. An embankment or dam.

కణజము *kaṇajamu.* [Tel.] n. A grain cellar.

కణజో or కడజో *kaṇaju.* [Tel.] n. A portico with a tiled roof. A wasp. కందిరీక.

కణత or కడత *kaṇata.* [Tel.] n. The temples of the head, the part of the forehead that moves as the jaw moves.

కణము *kaṇamu.* [Skt.] n. A particle or atom. ఘర్మకణము a drop of sweat. అగ్ని కణము a spark of fire. ఆనందబాష్పకణములు tears of joy.

కణయము *kaṇayamu.* [Tel.] n. A kind of javelin కంటియేసము; a kind of arrow బాణవిశేషము.

కణిక *kaṇika.* [Tel.] n. A bit, piece or stick. అక్కకణిక a stick of sealing wax. మల్లెకణిక a stick of the Nallēru plant. కణికరాయి a hard species of black and white marble.

కణితి *kaṇiti.* [Tel.] n. A sambur. కణుజు. Also, a lump, a bump, a wen. కంతి.

కణిసెము *kaṇisemu.* [Tel.] n. An ear of corn: ఎన్న.

కణుజు *kaṇuju.* [Tel.] n. The deer called Sambur. *Cervus Hippelaphus.*

కణుదురు See కడుదురు.

కత *kata.* [from Skt. కథ.] n. A tale or story.

కతకము Same as చిల్లరింజ. (q. v.)

కతన *katana*. [Tel.] affix. By, through, on account of, for. కారణముచేత. కేనకులకతన by means of spies.

కతము *katamu*. [Tel.] n. Cause, manner, reason, కారణము. Token, keep-sake, గురుతు. ఏమికతంబున for what cause. అట్టికతమున for that reason. వేనకి రా నతమిచ్చి he gave a token that he would come soon.

కతాయింపు *katāyimpu*. [Mahr.] v. t. To enter in an account. చేర్పు, ఎక్కించు. రా పులంచేసికొను.

కతిపయ *katipaya*. [Skt.] adj. Some, a few కొన్ని.

కత్తరి *kattari*. [Tel.] adj. Of various colors, piebald. కత్తరి ఆవు a piebald cow. కత్తరి గుఱ్ఱము a piebald horse. కత్తరికత్తరము to be mixed up in confusion కలగాపులగము.

కత్తరిల్లు *kattarillu*. [Tel.] v. i. To move, shake చలించు.

కత్తలము *kattalamu*. [Tel.] n. Armour, mail. **కత్తళీడు** *kattaliḍu*. (కత్తళము+ఈడు) n. One who has put on armour.

కత్తలాని or **కత్తళీడు** *kattalāni*. [Tel.] n. A black horse with white hoofs and tail.

కత్తి *katti*. [Tel.] n. A knife. A sword. తిన్నకత్తిని దిగిచియ నిలిచిరి she stood as a drawn sword. A measure of land, which differs in various districts. It is considered to be as much as a man can reap in one day. In the Government accounts a "cutty" is rated at 40 acres and 14 గుంటలు (*q. v.*) This phrase, which means a "sword of land" implies that this quantity of land was assigned to a family which furnished the feudal lord one fighting man. **కత్తికట్టినవార** *katti-kaṭṭe-dora*. An officer, a gentleman who wears a sword. **కత్తికాసు** *katti-kāsu*. n. A carpenter's tool for squaring. **కత్తిపిట్ట** *katti-pitta*. The Cuckoo called *Hierococcyx varius*. చిన్నకత్తిపిట్ట The Indian plaintive cuckoo, *Cuculus passerinus*. (P. B. I.) **కత్తిపిడి** a basket in which a toddy drawer keeps his knives తాటిచెట్టు వాని కత్తుల బుట్ట. **కత్తిపీట** *katti-pīṭa*. n. A large knife standing slantwise in a block of wood upon which vegetables are sliced. **కత్తిబల్లెము** *katti-ballemu*. A "sword spear," a scythe-like blade mounted as a spear.

కత్తిరించు *kattirintsu*. [Tel.] v. a. To cut or crop with scissors; కత్తెరతోకోయు. **కత్తిరిల్లు** *kattirillu*. v. i. To split, to be split పీచ్చగును.

కత్తిరాటు *katti-raṭu*. [Tel.] n. A cut with a knife.

కత్తివాటి అమ్ము *katti-vaṭi-ammu*. [Tel.] n. An arrow shaped like a sword. A semicircular arrow అర్ధచంద్రబాణము.

కత్తుర *kattura*. [Tel.] n. A wooden spade with a triangular blade. A dam across a stream. A dam, mole or bank ఆనకట్ట.

కత్తె or **కత్తెయ** *katte*. [Tel.] An affix. Maid, girl. పనికత్తె a servant girl. నెయికత్తె a play-mate among girls. **కత్తెతనము** *katte-tanamu*. n. Girlhood.

కత్తెరు *kattera*. [Tel.] n. An item in an account. అంశము అవ్యయము.

కత్తెర *kattera*. [Tel.] n. Scissors. The constellation or sign called కన్య. The period of time when the sun is between the signs కర్కాటక, సింహరాశి and కన్య. **కత్తెరకాలు** *kattera-kālu*. n. The upright cross pieces of wood in a dooly or litter, that connect the bottom with the pole above. **కత్తెరగడ్డము** *kattera-gaḍḍamu*. n. A cropped beard. **కత్తెరగాయము** *kattera-gāyamu*. n. A certain kind of window సాళ్ళకు వలెయుము. **కత్తెరచీల** *kattera-chīla*. n. A pin on which a lever acts. మీట ఆడే చీల. **కత్తెరదొంగ** *kattera-dongа*. n. A cut purse. **కత్తెరబావిలు** *kattera-bāvilu*. n. An ornament of gold and gems worn by women near the top of the ear. **కత్తెరవెండ** *kattera-veṇḍa*. n. Fierce heat. **కత్తెరరాయి** *kattera-rāyi*. n. Marble; a kind of black stone, which

is sonorous like metal. కత్తెరవాసములు *kattera-vasamulu*. n. Bamboos arranged against each other like the blades of scissors.

కత్తి *katri*. [Tel.] n. A part or division of a game called ఒక్కటి. ఉ. రా. vi.

కత్తింపు Same as కత్తించు.

కథ *katha*. [Skt.] n. A book containing a legendary tale. ఇంపుగానున్నయొక కల్పిత ప్రబంధము. A story, tale, fable, chronicle: a riddle or puzzle. కథచేయు. v. n. To give a riddle to be solved. కథకుడు *kathakudu*. n. A chronicler. A story teller కథచెప్పువాడు. కథనము *kathanamu*. n. Telling చెప్పుట. కథించు *kathinchu*. v. t. To tell, relate, narrate చెప్పు. "కథించుచోటులయందెల్ల" భార. ఉ. v. కథితము *kathitamu*. adj. Said, that which is said చెప్పబడిన.

కద *kada*. [Tel.] n. The barb of an arrow or of a fish hook. కద Interj. Is it not అం; indeed. n. [from Skt. కథ.] వ్యాజ్యం చెప్పు.

కదంబము or కదంబకము *kadambamu*. [Skt.] n. A mixture. విశ్రమం. An assembly, a collection గుంపు, సమూహము. A garland of various flowers, a mixture of divers things, a miscellany. శరసందోహము a flight or cloud of arrows. నృపాలకదంబము an assembly of kings. A certain flowering plant called *Nauclea Cadamba*. మొగలి కదిమి. ఆవాలు. పుష్పాక్షకదంబము *Anthocephalus Cadamba* (Watts.) కదంబపొడి *kadamba-podi*. n. Pounced. A fragrant powder compounded of various essences. కదంబించు *kadambinchu*. v. i. To be mixed మిళితమగు. To mix మిళితము చేయు.

కదన *kadanamu*. [Skt.] n. A battle, combat, encounter. యుద్ధము.

కదన్నము *kadannamu*. [Skt.] n. Vile food, trash. చెడ్డఅన్నము.

కదపా *kadapa*. [H.] n. An agreement, a written bond. ఒడంబడిక, పత్రము. A counter agreement. కదపాబరాయించు to fabricate a counter lease.

కదపు Same as కదుపు.

కదము *kadamu*. [H.] n. A footstep, twelve inches. Trotting (as a horse does). కదము కొక్కు to trot (as a horse).

కదరము *kadaramu*. [Skt.] n. A kind of tree, the *Mimosa Catechu*. తెలిదుంప, అంకరతామర. A saw కదమము.

కదళము or కదళి *kadalamu*. [Skt.] n. A plantain tree.

కదలు or కదులు *kadalu*. [Tel.] v. n. To move, stir, move from or removed, to totter or shake, to be displaced or dislocated. To attempt, to try యత్నించు. To set out on a journey. ప్రయాణమగు. మోకాటి చిప్ప కదిలినది the knee joint is dislocated. n. Movement కదలిక. Trial యత్నము. కదలుడు *kadaludu*. n. A journey ప్రయాణము. కదలించు, కదలుచు or కదల్చు *kadalinchu*. v. t. To move, stir, shake, jog: to mention కదలికచ్చు చేయు, ప్రస్తావించు. కదలిక *kadalika*. n. Motion, stirring. చలనము. Trial, attempt. యత్నము.

కదించు Same as కదుపుచు.

కదియు *kadiyu*. [Tel.] v. n. To approach, to come near దగ్గిరగునట్లు, సమీపించు. To become equal. సమానమగు. v. a. To encounter, to meet, join చేయు. కదిసిన దించిన కార్యనాశనము to begin and then retreat ruins all. కదియుంచు or కదించు *kadiyinchu*. v. a. To join, to cause to join or unite కదియజేయు.

కదిర *kadira*. [Tel.] n. A slender pipe-shaped fish.

కదిలించు Same as కదలించు.

కదీము *kadimu*. [H.] n. An old servant, an old inhabitant. పాతవాడు. కదీములు the old

and hereditary cultivators of a village మిరాశికాళ్లు.

కడుకు *kaduku.* [Tel.] v. n. To eat. BD. vii. 1888.

కడుకొను *kadukonu.* [Tel. కడుకు+కొను.] v. n. To be proud ఆతిశయించు.

కడుగు *kaduga.* [Tel.] v. n. To doubt, fear, hesitate. BD. vii. 59.

కడుపు *kadupu.* [Tel.] n. A herd of cattle or flock of sheep. పశూనాము, మంద. ఎనుకకడుపు a herd of buffaloes, పందికడుపు a herd of swine. లేటికడుపు a herd of antelopes. నూబకడుపు a flock of owls. చిలకకడుపు a flock of parrots. తేటికడుపు a swarm of bees.

కడుపు or **కదపు** *kadapu.* [Tel.] v. n. To move. To cause to move. కదుపుటట్లు చేయు.

కడుము *kaduma.* [Tel.] n. A lump, a swelling, a bump. వాపు, a tumour. **నెట్టు** v. a. To encroach upon, to occupy ఆక్ర మించు. To push away. To rebuke, check. కడుముకొను to struggle.

కడురు *kaduru.* [Tel.] n. A spindle, an awl. A sort of fish.

కడుసు *kadusu.* [Tel.] v. n. To extend, spread. భిన్నించు, కలుగు. v. a. To frighten. బెదిరించు. సిగ్గునకిరకడు చూడ్కి— eyes full of shame. "మేనకొడ్డక నడివినివ్వనంగము." P. iii. 36. *In* M. Dro. i. 326. కోపంబుకడుసు, అనగా కోపమతిశయించగా In T. iii. 88. కడుసు అనగా కలుగుట. In Dasav. iv. 260. "భీతాశముల్ కుటుంబమందు నడుసుకొనగ," అనగా బెదిరించి.

కడులు See కడలు.

కడుష్ణము *kadushnamu.* [Skt. కత్+ఉష్ణము.] n. Gentle warmth. కొంచెమువేడి. adj. Warm.

కడే Same as **నడా.** (q. v.) (This is used in speaking to a woman.)

కద్దు *kaddu.* [Tel. for కలదు.] It is; it happens usually. It is the case.—See కలును. అట్లా చెప్పడముకద్దు it is usual to say so. అట్లా ఉండడముకద్దు it frequently is the case. అమావాస్య కెండుదినములు కద్దనగా two days before new moon. (Lit. when they said, after two days it will be new moon). It is opposed to లేదు, thus కద్దులేద నక he neither said yes nor no.

కద్దుము *kaddumu.* [Tel.] adj. Thick, dense, దట్టము.

కద్రువ *kadruva.* [Skt.] n. The name of the mythological mother of serpents.

కనకన *kanakana.* [Tel.] adv. Blazingly, intensely, glowingly. తేజస్సులో. కనకన లాడు or కనకమను to glow, as a blazing fire. మిక్కిలి ప్రకాశించు.

కనకము *kanakamu.* [Skt.] n. Gold. "కనకం బునకును సౌరభ్యము కలిగినట్లు" (L. XIX. 332. "Marvellous as would be fragrance in gold: it is as strange as though gold were fragrant. (The Telugu poets frequently mention this fancy; that, were gold gifted with fragrance, it would be indeed perfect.)

"భూతినడ్డకేల పుట్టించెవాడవు,
కనకము లవకేమి కల్లకేని."

వేమన.

కనకాంగి *kanakangi.* [Skt.] adj. Bright bodied. Golden-hued (woman). **కనకాంబరము** *kanak-ambaramu.* n. Gold cloth. The name of a beautiful yellow flower. **కనకాభిషేకము** *kanak-abhishekamu.* n. Lavishing wealth. Showering gifts.

కనగర్త *kanagarta.* [Tel] n. A kind of fish, a species of scomber. (Russell, plate 136.]

కనత్ *kanat.* [Skt.] adj. Bright, shining. Vasu. iv. 23.

కనపరాకు *kana-paraku.* [Tel.] n. A kind of arrow. నక్కెరాకులవంటి అలుక. A. vi. 103.

కనమ or **కనుమ** *kanama.* [Tel.] n. A gap, opening, breach. A defile, pass. సందు, రెండు కొండలసందు, దోన. A scar అమ్మవారికనమలుగల

వాడు one whose face is pitted with the small pox.

కనము or **కనముచెట్టు** *kanamu.* [Tel.] n. A tree called *Saccharum exaltatum.* Rox. i. 245.

కనముచేప *kanamu-chēpa.* [Tel.] n. A fish, a species of *Cyprinus.* Russell, plate 109.

కనరు *kanaru.* [Tel.] n. Acridity, tartness. Bitterness. కందగడ్డలోనినానియందలి మురద, సన, ఒగరు. adj. Unpleasant అసహ్యము.

కనలు *kanalu.* [Tel.] n. Anger. కోపము. A burning sensation. మంట. v. n. To be angry. కోపగించు. To burn, to give pain. మండు.

కనాకిలు *kanārilu.* [Tel.] v. n. To be angry, కోపగించు.

కనాలు *kanālu.* [Eng.] n. A canal. కాలువ.

కనికరము *kanikaramu.* [Tel.] n. Kindness, compassion. దయ. Sorrow దుఃఖము.

కు "ఆనమండుఁ యుఁబలేమిఁ,
గనికరమందుమనుఁ."

కళా. iii.

కనికరముంచు to be kind to, or favour.

కనిపించు *kanipinṭsu.* [Tel.] v. n. To seem, appear, be known, to come on. కనుపుగోస్పి కనిపించుచుండుచున్నాడు a pain came on and he lay down. దానికి తల నెప్పిగనిపించుచున్నది he has a headache. దానికి అమ్మవారు కనిపించినది she has got the small pox.

కనిపుటీగ *kanipuṭ-tiga.* [Tel.] A plant called *Roxburghia gloriosoides.* Rox. ii. 234.

కనిపెట్టు *kani-peṭṭu.* [Tel.] v. n. To wait, expect. ఎదురుచూచు. To watch, guard, tend. To find out, discover. మిమ్మును కని పెట్టుకొని ఉండేవారు your dependants.

కనియు *kaniyu.* [Tel.] v. n. To be overripe మగ్గు. "ఎట్టిదెప్పుడుంగనియఁ బండియుండు." భార. అర. vii.

కనిష్ఠ *kanishṭha.* [Skt.] n. A young sister. చెల్లెలు. The little finger చిటికెనవేలు. కని మము the least. కనిష్ఠిక the little finger. కనిష్ఠుడు the youngest brother. కనిష్ఠురాలు the youngest sister.

కనిసిచేప *kanisi-chēpa.* [Tel.] n. A fish, a species of mullet. Russell, plate 181.

కనీనిక *kanīnika.* [Skt.] n. The pupil of the eye. నల్లగుడ్డు.

కనీయసి *kanīyasi.* [Skt.] n. A younger sister. కనీనుడు *kanīyulu.* n. A very low man మిక్కిలి అల్పుడు. A younger brother తమ్ముడు.

కనీనము *kanīnamu.* [from Skt. కనిష్ఠ.] adj. Smallest, least. అల్పము.

కను *kanu.* [Tel.] n. The eye. See కన్ను. v. a. To see, perceive, observe. To know or understand. To bear or bring forth (young or fruit.) "కనకనఁ గనం" (A. v. 132.) bearing blossoms. To beget. నలు గురుని కన్నతల్లి one who has four children. To experience, feel, enjoy. ఇందులో మీ మృత్యువును కన్న వారెవరు who among these has been to heaven. వివులగనిరి they acquired holiness. కని (the past p.) is used adverbially; clearly, distinctly. ఆ సంగతినికని వ్రాసినాడు he wrote his letter with an eye to this point. కనిచెప్పు to specify clearly in words, to particularize. కనిగానములు the seeing and not perceiving. Oversight. Ila. i. 60.

కనుక, గనుక or **గనక** *kanuka.* [Tel.] adv. Therefore, seeing which, so, thereby.

కనుకట్టు or **కనికట్టు** *kanu-kaṭṭu.* [Tel.] n. Legerdemain జాలవిద్యావిశేషము.

కనుకని *kanu-kani.* [Tel.] n. Nervousness. సంభ్రమము.

కు "దినదినమునకు నృశించెమ
నునకనియుమనుద్రవయుంవిరహశోకభరంబో చెన్."

కళా. vii.

కనుకను *kanu-kanu.* [Tel.] v. n. To be alert, to have one's senses about one. కనుకంటిగా కనుకనియుంటొప్పు. Vēma. i. 45.

కనుకలి *kanukali* [Tel.] n. Sight చూపు.

కనుకుట్టు *kanu-kuṭṭu.* [Tel.]n. An oppressor. బాధకుడు. కనుకుట్టుదనము *kanukuṭṭu-danamu.* n. Envy.

కనుకూలి *kanu-kāli.* [Tel.] n. Hire paid in kind, i. e., with part of the goods prepared by the workman.

కనుగవ or కన్గవ *kanu-gavu.* [Tel.] n. A pair of eyes. కన్నులజత.

కనుగీటు *kanu-gīṭu.* [Tel.] v. a. To wink. n. A wink. Dasav. iv. 358.

కనుగుచేప *kanugu-chēpa.* [Tel.] n. A sort of fish.

కనుగుడ్డు *kanu-guḍḍu.* [Tel.] n. The eye-ball.

కనుగుపాఱు *kanugu-pāṭu.*[Tel.]n. A tailless peacock.

కనుగొను or కనుంగొను *kanu-gonu.* [Tel.] v. a. To see, observe, find out, discover, perceive. చూచు. To bring forth young. ప్రసవించు.

కనుచాటు *kanu-chāṭu.* [Tel.] n. Being out of sight, privacy. కనుచాటునొనరించిరి they were in concealment. ఇది అంతా కాక కనుచాటునా నుండవలెను this should be kept somewhat private.

కనుచీకటి *kanu-chīkaṭi.* [Tel.] n. Twilight.

కనుగ్రోయి or కన్గ్రోయి *kanugrōyi.* [Tel.] n. A pair of eyes.

కనుపట్టు *kanu-paṭṭu.* [Tel.] v. n. To come to light, be perceived. కనిపించుట. To seem, look, appear. R. v. 163.

కనుపడు or కనబడు *kanu-paḍu.* [Tel.] v. n. To fall under the eye, appear, seem, come to light. కనుపరుచు or కనబరుచు *kanu-paruṭsu.* v. n. To shew, exhibit.

కనుపాప *kanu-pāpa.* [Tel.] n. The pupil of the eye. Lit. the baby (pupillus) that appears in the eye. కంటిలోనిబొమ్మ.

కనుమించు See కనిపించు.

కనుపు *kanupu.* [Tel.] n. A joint of the fingers, or toes, or of the sugar cane, &c.

Same as కణుపు. (q. v.) కనుపులగుండ్లు *kanupula-guṇḍlu.* n. A sort of bracelet. Suca I. 176.

కనుపుకొట్టు *kanupu-koṭṭu.* [Tel.] v. n. To scatter, defeat. చిందరవందరచేయు, యుద్ధాదులుచేయు. తుంటలనొనర్చును. M. VII. i. 174.

కనుపెట్టు *kanu-peṭṭu.* [Tel.] v. n. Same as కని పెట్టు.

కనుబంటి *kanu-baṇṭi.* [Tel.] n. A kind of owl. కీలుగుబచ్చి. ఆమ్మక్క vi.

కనుబడి *kanu-baḍi.* [Tel.] n. Prospect, capability: the productive power of land. Income, fruits, produce. ఉన్ని. కనుబాటు *kanu-baṭu.* n. Sight. దృష్టి. The evil eye దృష్టిదోషము, దిష్టి.

కనుబొమ్మ *kanu-bomma.* [Tel.] n. The eye-brow.

కనుబ్రాయము or కన్బ్రాయము *kanu-brāmu.* [Tel.] v. a. To delude. మాయచేయు, మించిచేయు.

కనుము Same as కనుమ. (q. v.)

కనుమబ్బు *kanu-maḍbu.* [Tel.] n. Twilight, slight darkness.

కనుము *kanuma.* [Tel.] n. The day after a feast, such as the Pongal feast. మకర సంక్రమణమునకు ఆఁడుపడుచు, పండుగమఱునాడు. కనుము *kanumu.* n. A kind of grass. Rox. i. 409. కనుమబిల్లి A cross bow. M. VIII. ii. 284.

కనుమూగాయు or కనుమొఱగు *kanu-māyu.* [Tel.] v. t. To deceive. మించుము. కనుమూసిగంతులు *kanu-mūsi-guṇṭalu.* n. The game called a blind man's buff.

కనురెప్ప *kanu-reppa.* [Tel.] n. The eyelid. కనురెప్పపాటులో in the twinkling of an eye. కనురెప్పవెండ్రుకలు The eyelashes.

కనువిచ్చు *kanu-viṭsu.* [Tel.] v. n. To open the eyes. To open, as grain when boiled.

కనుగుడ్డి *kanu-guḍḍi.* [Tel.] n. A snake. నాగు, చక్షుశ్రవసు. (అం. iii.) (So called because it is supposed to bear through its eyes.)

కనుచెప్ప *kanu-ceppa.* [Tel.] n. Slight heat. మలిచెప్ప.

కనుసన్న *kanu-sanna.* [Tel.] n. A sign with the eye; a wink.

కన్నంట *kannaṇṭa.* [Tel. కంట+కంట.] adv. Right in the face, plainly. ప్రత్యక్షముగా.

కన్నన See కనుమ.

కన్న *kanna.* [Tel.] adj. (Contracted from కనిన who begot). "By birth" (a parent) as distinguished from పెంపుడు "by adoption." కన్నతండ్రి one's own father or natural father; కన్నతల్లి one's own mother; కన్నబిడ్డ a child by birth, not by adoption. కన్న (i. e., కనిన seen, perceived.) adj. Any, miscellaneous, indiscriminately taken, vile. కన్నతిండి any food that one could get. కన్నమాటలు vile language. కన్నవాడు anybody, without selection. కన్నవారు strangers, anybody. కన్నచోట anywhere. In Paraj. v. 46. కన్నపరిగిన in any way or direction, headlong. కాకి కన్నది తింటుంది the crow eats trash.

కన్న or కన్నా *kanna.* [Tel.] affix. Than. కంటె. దానికన్న యిది నల్లది this is blacker than that. దానికన్న యిది వేరు this is different from that. నీకన్న దొంగలేదు. there is no greater rogue than you.

కన్నగాడు *kanna-gāḍu.* [Tel. from కన్నము.] n. A house breaker.

కన్నడ *kannaḍa.* [Tel.] n. Disregard, neglect. ఉపేక్ష. కన్నడించు *kannaḍiṁtsu.* v. a. To disregard. ఉపేక్షించు.

కన్నడము *kannaḍamu.* [Tel.] n. The Canara or Carnatic; a name including the Telugu and Canarese countries. Canarese language. కన్నడి అక్షరము the Canarese character. కన్నడిలక్కము. కన్నడికలశము *kannaḍi-kalaśamu.* n. The 'blessed light' or holy candle. See అరతి. కన్నడి or కన్నడీడు *kannaḍi.* n. A native of the Canarese country. కన్నడిదేశస్థుడు. Also, a contemner ఉపేక్షించువాడు.

కన్నపోవు *kanna-pōvu.* [Tel.] v. n. To be pierced through by a robber as a wall. కన్నము వేయబడుట.

కన్నము *kannamu.* [Tel.] n. A hole made by burglars through a wall. కిందకన్నము a way dug under a wall by thieves. BD. v. 701. కన్నపుకత్తి *kannapu-katti.* n. A housebreaker's wrench. A sharpened bar of iron to bore a hole through a wall. కన్నపుమూట్టు or కన్నగోల *kannapu-muṭṭu.* A crowbar used in digging such a hole; called in thieves' slang, a jemmy, betty, or a rook. కన్నముపెట్టు or కన్నముచేయు *kannamu-peṭṭu.* v. n. To commit burglary, to dig through a wall.

కన్నయ్య *kannayya.* [Tel.] n. A father by blood (as distinguished from an adopted father). Another meaning is in use. When parents fear an infant may die, they sometimes bore a crevice through the wall and put the babe through it: then they name their son కన్నయ్య "him of the cleft" as received directly from the deity.

కన్నర *kannara.* [Tel.] n. Catastrophe, misfortune. ఆపద. Sorrow, grief దుఃఖము. కన్నరి *kannari.* n. A sorrowful man దుఃఖితుడు.

కన్నలవు *kannalavu.* [Tel.] n. Disregard. ఉపేక్ష. Vasu. iv.

కన్నవిటి *kannaviṭi.* [Tel. కన్ను+అవిటి.] adj. Blind. గుడ్డి, చీకు. n. A blind man. గుడ్డివాడు.

కన్నాడు *kannāḍu.* [Tel. కన్ను+ఆడు.] n. The spoke of a spinning wheel, which, being the last put in, keeps the rest all tight. The outside leaf in a bundle of betal leaves. The finishing bit or corner stone;

that which keeps all the rest right. A noble or excellent person. చక్షుష్మంతుడు; ముఖ్యుడు, అగ్రేసరుడు. M. VI. i. 92.

కన్నాట *kannāta.* [Tel.] n. A bug or catch in wrestling. T. iii. 121. Ila. 1. 137. కన్నాటలాడించు to try a fall in wrestling, (The various words about wrestling, given in ABA. ii. 393 are not explained in any book; and are not understood by wrestlers at the present day.)

కన్నియ Same as కన్య.

కన్నీరు *kanīru.* [Tel. కన్ను + నీరు.] n. Tears.

కన్ను or **కను** *kanu.* [Tel.] n. The eye. చేతనం. Sight దృష్టి. An orifice, small hole or hollow కంటిక. The black mark in the middle of the parchment or of a drum. మద్దెలమీదిమసిగానిమాడండు కుడ్రని బొట్టుగుంతు. A trace జాడ. The bush for box in a carriage wheel బండికన్ను. An arch or a span in a bridge వంతెనదర్వాకం. The eye-like spot in a peacock's train నెమలిపురి కన్ను. The mesh of a net వలలోనిదర్వాకం. The eye or joint or knot in a cane or reed వేదుగొట్టాలోనినునాటినమచ్చుకంటిముడులు. దూలంకన్ను the small end of the timber. కన్ను విప్పు to open the eye. The abl. is కంటి thus కంటిబడు to fall into the eye, to be in view. వానికి కన్ను అగుపడదు he cannot see కన్ను కనుపించినాడు a blind man. కన్ను తిరిగి నది I turned giddy. పెద్దకన్నుచేయు to look angry. కన్ను ఎర్రచేసికొను to make one's eyes inflamed with wrath. **కన్నగట్టు** *kanna-gaṭṭu.* n. Fascination, deluding. కన్ను కట్టుట to delude, or blind the eyes. కన్ను కట్టువిద్య magic, legerdemain. The art of being invisible. కన్నులపంట or కన్నులపండు A pair of eyes. కన్ను నీరు or కన్నీరు tears. కన్ను చ్చాయు (R. 1. 107.) To evade, delude. కన్నుమూసినంత a blindman's buff. కన్ను మూసి నంతకట్టిట్లు as though blind. కన్ను మొసను or కనుమొసను to delude మించు. కన్ను లార చూచు to see with one's own eyes, view distinctly. కన్ను వేయు to cast an eye on, to long for ఆశించు. కన్ను ఉమ్మును the sugar cane మొదకు. కన్ను లిలుకాడు. Cupid మన్మథుడు.

కన్నుతిరికి *kannu-tiriki.* [Tel.] n. A fish called *Trygon kuhlii* (F. B. I.).

కన్ని or **కన్నియ** *kanne.* [Tel.] n. A virgin, a young girl, a daughter. Same as కన్య.

కన్నెము or **కన్నెమూకాయ** *kannemu.* [Tel.] n. A fowl's gizzard.

కన్నెరికము *kannerikamu.* [Tel.] n. Maidenhood, virginity. కన్యాత్వము. కన్నెకమునీయు, కన్నెకమునెట్టు to deflower.

కన్నెలేడ, or కాను లేడపిట్ట *kanne-leḍa.* [Tel.] n. The bird called the Bastard Florikin; or stone-curlew, *Œdicnemus scolopax.* (F. B. I.) కానరేనెమి.

కన్య, కన్యక, కన్నియ or **కన్నె** *kanya.* [Skt.] n. A virgin, a maiden. పెండ్లికాని పడుచు. Daughter కూతురు. A maiden, a damsel. ఆడుఁడు. The sign Virgo. adj. 1. New కొత్త. కన్నె పెనుపు new or fresh flush of lightning 2. Young or small. కన్నెకయ్యము the onset in a battle యుద్ధారంభము. కన్నెబావి a poor well, one not abounding in water. కన్నెచిమ్మరితోలు the skin of a young tiger. కన్నెనారు a young mango tree. **కన్యత్వము** or **కన్యాత్వము** *kanya-tvamu.* n. Maidenhood.

కన్యాకుబ్జము *kanya-kubjamu.* [Skt.] n. The country called Canouj.

కపటము *kapaṭamu.* [Skt.] n. Hypocrisy, insincerity, cunning, artifice, dissimulation. కపటనిద్ర feigned sleep. కపటకచ్ఛపమైనట్టిధాంతకుడు he who wore the form of a tortoise. **కపటస్థుడు** or **కపటి** *kapaṭasthuḍu.* n. A hypocrite **కపటించు** *kapaṭiṁchu.* v. n. To be hypocritical కపటమెంచు.

కపర్దము *kapardamu.* [Skt.] n. The braided or matted locks of Siva. కపర్దిజటాముకుటి. కపర్ది *kapardi.* n. A title of Siva.

కపాలము *kapálamu.* [Skt.] n. The skull కంపుర్రె. కపాలమోక్షము *kapála-mókshamu.* n. The bursting of the skull: lit. deliverance through the skull. Breaking the skull of a corpse to allow the spirit to escape. కపాలి *kapáli.* n. The skull-bearing god. Siva.

కపి *kapi.* [Skt.] n. A monkey. కోతి. కపిధ్వజుడు a title of Arjuna. కపిముష్టిన్యాయము a monkey-like grasp, obstinacy, pertinacity. (This alludes to a mode of catching a monkey, by putting grain into a cocoa-nut with a hole large enough to admit the monkey's hand: he thrusts it in, and after grasping the grain, his fist is caught in the hole: he obstinately refuses to let the grain go, and thus is secured.)

కపింజలము *kapinjalamu.* [Skt.] n. The Francoline partridge. *Francolinus vulgaris* (F.B.I.). P. iii. 96. చిత్రకోడి, ఇట్లాంటి చుక్కలుంటాయి కాబట్టి.

కపిత్థము *kapiththamu.* [Skt.] n. The wood apple. *Feronia elephantum (Roxb.)* వెలగ చెట్టు. "ఏనుగుకపిత్థమైనా" good in appearance but worthless like a wood apple eaten by an elephant.

కపిలము *kapilamu.* [Skt.] adj. Dun, dark brown, tawny కోడెజడలాంటి రంగులు.

కపిలె *kapile.* [Tel.] n. A water lift consisting of a large leathern bucket which is raised and lowered by a rope passing over a wheel and drawn by bullocks, మోట. కపిలెతోలు to draw water by means of such a water-lift. కపిలెరంగు the iron ring that forms the lip of the leather bucket in such a well.

కపిలోహము *kapi-lóhamu.* [Skt. from కపిల+లోహము.] n. The "tawny metal," i. e., brass. ఇత్తడి.

కపురము Same as కప్పురము.

కపోలి *kapóli.* [Skt.] n. The elbow. మోచెయ్యి.

కపోతము *kapótamu.* [Skt.] n. A dove. గువ్వ. A pigeon పావురము. కపోతపాలిక *kapóta-pálika.* n. A dove-cot, a pigeon house. పావురపుగూడు.

కపోలము *kapólamu* [Skt.] n. The cheek, స్వకపోలకల్పితకథ a story made out of one's own head, an original story.

కప్ప *kappa.* [Tel.] n. A frog. ఉరుకుకప్ప or చిటికప్ప a chunam frog or flying frog. బోరుకుకప్ప the bull frog. తలకప్ప a tadpole. బూరకప్ప a frog that in croaking produces a sound like బుర్ర బుర్ర. కంచాకప్ప one that produces a sound like tick, tuck. చాకిరికప్ప one that produces a sound like ugm, ugm. రాతికప్ప and కోరుకుకప్ప are other species. Various species of fish are called కప్పలు. See Russell, plates 19 to 20. కప్పకురుపు *kappa-kurupu.* n. An abscess in the heel. కప్పచిప్ప *kappa-chippa.* n. A bivalve shell. పీటచిప్ప.

కప్పడము *kappadamu.* [Tel.] n. Cloth. కాచి కప్పడము cloth dyed red.

కప్పతాళము *kappa-tálamu.* [Tel.] n. A padlock. మొగ్గతీనుము.

కప్పము *kappamu.* [Tel.] n. Tribute. కప్పము కట్టు to pay tribute.

కప్పరము or కప్పర *kapparamu.* [Tel.] n. Agitation, emotion. కప్పరపడు *kapparapadu.* v. n. To be eager, to be agitated, to be nervous over a thing. ఉత్సాహపడు, తొట్రుపడు.

"కాశిపోయెదమనికప్పరపడకేల." Vema i. 49.

కప్పరపాలు *kapparapálu.* [Tel.] n. A light cloth woven like bunting.

కప్పలి *kappali.* [Tel. cf. Tam. కప్పల్.] n. A boat. పడవ. కాక.

కు "చెప్పెడిదేమిర మాకన్
దప్పరమగునుక్కజీను దివ్యవిమానం
బెప్పటనడలకయుండెడి
కప్పలివిధమునను దేరు కడలకనిలిచెన్."
కుక. ii.

కప్పాను *kappānu*. [Tel. కప్ప+ఆను.] adj. Bright black, glossy.

కప్పి *kappi*. [Tel.] n. A pulley.

కప్పిరము *kappiramu*. [Tel.] n. A mottled skin, as in leprosy. HD. iii. 1086.

కప్పిరి *kappiri*. [Tel.] adj. Dusky. చీకటికిప్పిర గానున్నది there is still some darkness.

కప్పిరిగాడు *kappiri-gādu*. [Tel.] n. The nightjar or goat-sucker, a bird that flies in the gloaming. There are several species. *Caprimulgus asiaticus*. *C. macrurus*. *C. indicus* (F. B. I.)

కప్ప *kappa*. [Tel.] n. A covering, a cover; the outside of anything: the husk of grain. The exterior surface or coat. Thatch, roof. Colour, as being a cover. Darkness. Blackness: also the dark colour applied to the teeth by some natives. ఇంటికిప్ప or పైకిప్ప the thatch. మేలుకిప్ప a cover, adj. Black, dark, deep (as colour) కిప్పచామం dark red. కిప్ప పిట్టపై భులంగ a peacock, as its neck is black. కిప్ప తెలంగాణ fire. కిప్పపచ్చ sap green. కిప్ప రాయి a sapphire నీలము. కిప్పమల the "black hill." కాటుకకొండ. కిప్పమేనిరాయ the planet Saturn. (గాలం శనైశ్చరుడు.). కిప్ప రంపుపొల్లు crimson rubies. v. n. To spread, extend, come on, to cover, to settle as clouds or smoke. కిప్పు. v. a. To cover, to place as a covering. ఆచ్ఛాదించు.

కప్పకోను *kappa-kona*. v. a. and n. To cover oneself with. కిప్పలకిప్పకోను to greet: or rejoice at the sight of. **కప్పడము** *kappuḍu*. n. Covering ఆచ్ఛాదనము. **కప్పదెందు** *kappudeṇṭsu* Same as కిప్ప v. n. **కప్పబల్ల** *kappa-balla*. n. A plank of wood placed above the lintel of a door గుమ్మము మీదనొడ్డుపుబల్ల ఇమ్ము బల్లలు పదుమనుండేసులకి.

కప్పరము *kappuramu*. [from Skt. కర్పూరము.] n. Camphor. కప్పరంగి a woman who wears scented clothes.

కప్పర *kappara*. [Tel.] n. An earthen dish, trencher or porringer used in begging alms. భిక్షాపాత్రము. A small vessel or jar. బొచ్చె, కమండలువు, పానిక. A skull కపాలము.

కప్రము Same as కిప్పురము. (q. v.)

కఫము *kaphamu*. [Skt.] n. Phlegm, తెమడ, శ్లేష్మము. **కఫి** *kaphi*. n. A phlegmatic person. కిఫగోడి.

కబంధము *kabandhamu*. [Skt.] n. Water. A headless trunk retaining vitality. క్రొవ్వు మొక్కలపొన్న కి కేబంధము.

కబంధుడు *kabandhudu*. [Skt.] n. The name of a demon. ఒక రాక్షసుడు. The moon's ascending node రాహువు.

కబరి *kabari*. [Skt.] n. A braid or fillet of hair. The top knot in which Hindoo females tie their long hair. కొప్ప. కబరీభారం a fine head of hair.

కబళము *kabalamu*. [Skt.] n. A mouthful, a bolus. వానినోరు మూయుటకుగా వారు కి కబళము లిచ్చిరి they gave him a sop to make him hold his tongue. **కబళించు** *kabalintsu*. v. a. To swallow, devour. To snatch, seize. To pervade (as sparks or flashes do the sky.) మింగు, పట్టుకొను, వ్యాపించు.

కబాడము *kabāḍamu*. [Tel.] n. A bullock load of firewood. కబాడియెద్దులు bullocks carrying firewood. కబాడివాడు a seller of firewood.

కబాలు or **కబాలుకోడి** *kabālu*. [H.] n. A capon. విస్తులుతీసినకోడి.

కబాయి or **కబాయీ** *kabāyi*. [H.] n. A shirt, an ornamental garment. కబాయీ మూగ అన్నిటికిపై కనుకొనే చిన్నకొట్టు అంగీ.

" నమపుష్పవనమా నాసామతాల్
వృత్తిసమాచేస్యాక్షకాయిబాగనకా మ."
K. P. v. 233.

కబురు *kabaru.* [H.] n. A message, news. సమాచారము, వర్తమానము.

కబిలా *kabilā.* [H.] n. A bill of sale, a grant.

కబోది *kabōdi.* [Tel.] n. A blind man. అంధుడు.

కబ్బము *kabbamu.* [Tel.] n. Poetry. An original poem. కావ్యము, స్వబంధము. కబ్బపు కూనుడు an author of a poem కావ్యము చేసినవాడు, a poet కవి.

కబ్బి *kabbi.* [Tel.] n. Trick, craft, secrecy. (Guntur) కపటము.

కబ్బిలి *kabbili.* [Tel.] n. A toddy seller. కల్లమ్మువాడు.

కమండలువు *kamaṇḍalu.* [Skt.] n. A bowl or cruise carried by a Hindu ascetic. సన్యాసులు నీళ్ళకొరకు పట్టుకొనిపోవు పాత్ర. **కమండలి** *kamaṇḍali.* A hermit: "he who carries a cruise."

కమటము *kamaṭamu.* [Tel.] n. A portable furnace for melting the precious metals. అగసాలలోవాడు పొయ్యి.

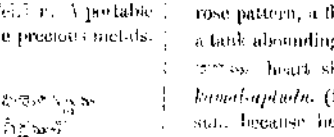

ii

కమఠకము *kamaṭhaka.* [Skt.] n. A tortoise. Also a female tortoise, a small tortoise. **కమఠేంద్రుడు** *kamaṭhēndruḍu.* n. The father of tortoises, or king of turtles.

కమటము or **కమ్మటము** *kamaṭamu.* [Tel.] n. Partnership అనేకులుచేసే వ్యాపారము. v. The cultivation which an owner carries on with his own farming stock. Labour, tillage. కృషి, వ్యవసాయము. **కమతగాడు** or **కమటిడు** or **కమటగాడు** a labourer, or slave employed in tillage.

కమనీయము *kamanīyamu.* [Skt.] adj. Charming, graceful, delightful, lovely. ఇంపైన.

కమనుడు *kamanuḍu.* [Skt.] adj. Lustful, eager. కామముడు.

కమరు or **కమురు** *kamaru.* [Tel.] v. n. To singe, be singed or charred. కాలు. To smell badly. **కమరును** or **కమర్చు** *kamarsu.* v. a. To singe or char. కాల్చు. **కమరు.** adj. Singeing, burning. **కమరువాసన** a smell that arises from something burning as hair. కాలేవాసన.

కమల *kamala.* [Skt.] n. Lakshmi the goddess of prosperity.

కమలము *kamalamu.* [Skt.] n. The lotus, *Nymphæa nelumbo*, water-lily. తామర, పద్మము. Also, water కమ, the petal of a lotus. **కమలవల్లి** a rose pattern, a flower shape. **కమలాకరము** a tank abounding with the lotus. **కమలగర్భము** heart shaped. **కమలబాంధవుడు** *kamalabāndhavuḍu.* (from బాంధవ dear) n. The sun, because he is dear to the lotus, which expands as he rises. **కమలాసనుడు** *kamalāsanuḍu.* (from ఆసన a seat,) n. The god Brahma, because the lotus is his throne **కమలాంబరము** *kamalāmbaramu.* (from Skt. అంబర water and Tel. పండు lit. Juicy fruit.) n. The orange called a loose jacket. **కమలిని** *kamalini.* n. A tank abounding with the lotus: the lotus itself.

కమలు *kamalu.* [Tel.] v. n. To blacken, to be parched, singed or darkened. కాలు, కాగు. **కమలించు** *kamalinchu.* v. a. To parch, scorch, blacken, blast, singe.

కమ్మరాలవాడు Same as కంసాలి.

కమాను *kamānu.* [H.] n. An arch, a bow. The spring of a carriage. బిల్లు, బిల్లువంపు కట్టడము. **కమానుకర్ర** *kamānu-karra.* n. The bow of a drill. **కమానుబద్ద** *kamānu-badda.* n. The spring of a watch. **కమాన్‌దస్తా** *kamān-dasta.* n. A large bow for cleaning cotton. **కమాను** (from Fr. *command*) a march or military journey ఒకతుకడీగా పిసాయిలుపోవడము. **కమానుపోపు** *kamānu-pōyu* (used by servants of Europeans) to go on circuit.

కమాయిషు or **కమాయిసు** or **కమాయిసు** *kamāyishu.* [H.] n. Business, public business; affairs, details. Management of affairs. పంచాయితీ, కమాయిషీ. News. Time of management. ఆయన కమాయిషులో in his time, during his management. నా కమాయిషుదారు our agent.

కము or **కుము** *kumi.* [Tel.] n. A large handful. కుమ్ము as large as the spread hand fingers will contain.

కమిటీ *kamiṭi.* [Eng. n. A committee, a number of people associated for some purpose, generally a bad purpose.

కమిరము *kamiramu.* [Skt.] adj. Loved, beloved. కమనీయము.

కమియు *kamiyu.* [Tel.] v. n. To meet, to oppose. కమ్మడము. To be squeezed or reduced to powder. ఎండి. To become overripe. పండు.

కమిసము *kamisamu.* [Tel.] v. t. To take. తిన్న కొను, త్రాగెడము. To swallow. మింగు.

కముజు *kamuju.* [Tel.] n. A partridge, the grey partridge, *Francolinus pondicerianus* (F. B. I.). కవుజు.

కమ్మ *kamma.* [Tel.] n. A branch, or bough of any tree of the palm species. కమ్మ. A letter or bond written upon a palm leaf, a bond or agreement. చేవ్రాలు. A kind of large drop ear-ring worn by Hindu women. స్త్రీల కర్ణభూషణము, గుండ్రకమ్మ a globular ear-ring: చెవికమ్మ or చెవిపుల్ల an ear-ring formed as a cup which hides the whole ear. **కమ్మ** or **కమ్మనాడు.** n. The name of a class of Telugu Sudras. **కమ్మకత్తి** a sort of bill-hook used by them. **కమ్మది** a female of that caste.

కమ్మ or **కమ్మని** *kamma.* [Tel.] adj. Delicious, in odour or taste, sweet. కమ్మనిబంగారు fine gold. కమ్మగా well, in good order, sweetly. కమ్మనిగాలి a fragrant breeze or wind. **కమ్మదనము** or **కమ్మ** (Tel. from కమ్మ adj.) fragrance, deliciousness. మాకు కమ్మదనము, లేదు. కమ్మని fragrant, pleasant. **కమ్మతేనె** the nectar or honey of flowers. **కమ్మనూనె** good sesamum oil or fragrant oil. **కమ్మదేవుడు** the civic cat మన్మథుడు. **కమ్మవిల్లు** or **కమ్మలవాడు** the sweet or lovely bowman, an epithet of the Hindu Cupid.

కమ్మము *kammamu.* [Tel. కమ్మ+అమ్ము.] n. An instrument for drawing out wire.

కమ్మటము Same as కమ్మరము. **కమ్మటిడు** *kammaṭiḍu.* Tel. A man of the goldsmith caste.

కమ్మఱము Same as కమ్మరము. **కమ్మఱిడు** Same as కమ్మరిడు.

కమ్మరము *kammaramu.* [Tel.] n. Smith's work, iron work. **కమ్మరవాడు, కమ్మరి** or **కమ్మరిడు** *kammara-vāḍu.* n. An iron-smith or blacksmith. **ద్రోకిమ్మరి** an itinerant blacksmith.

కమ్మరు or **కమరు** *kammaru.* [Tel.] n. A girdle. మొలనూలు.

కమ్మి *kammi.* [Tel.] n. A wire, bar, beam. Border, a fringe, edging. అంచు. A felloe. బండికమ్మి. **ముక్కుకమ్మి** or **ముక్కెర** a nose ring. **కమ్మి వీడిపోవడము** there is a peg loose, i. e., the plot is discovered. **కమ్మిది** a fringed cloth, or one with a border, edging, or

selvage. కమ్మబండి *kammi-bandi.* A cart with wheels having spokes and felloes on the wheels, as opposed to చెక్కబండి a cart with solid wheels.

కమ్మరించు or కమ్మజేయు *kammi-rintsu.* [H.] v. t. To cover. మూయు. To conceal దాచు.

కమ్ము *kammu.* [Tel. The sing. imperative of అగు to become.] Be thou: become thou. కృతార్థుడవుకమ్ము may you succeed! కూడుకమ్ము be thou our aid, assist us.

కమ్ము *kammu.* [Tel.] v. t. To beat out into wire. కమ్మిగా చాచుట. To overspread or cover మూయు, వ్యాపించు, క్రమ్ము. కమ్ము కొను *kammu-konu.* v. a. To pervade, as smoke: to veil, hide, screen, conceal; to surround. శత్రువులు నాయనకమ్ముకొనిరి the enemy surrounded him on all sides నాకొరలుకమ్మెను I became hoarse. మత్తుకమ్మెనాను a stupor came over me and I fell down. బంధువులు కొందరు మంచివారున్నచో వారిమాట చేతనుంచుకొని వారిచేతనైనా be had abundance of friends, so they screened him from punishment. కమ్మపట్టు *kammu-patti.* n. Covering, concealing ఇతరులకు కమ్మపట్టుకొరకు with a view to conceal his roguery.

కమ్మనీళ్ళు *kammu-nillu.* [Tel.] n. Water with which cloth after bleaching are tinged bluish.

కమ్మరాకు *kammaraku.* [Tel.] n. A strong smelling species of black betel leaf. కర్పూరపుతమలపాకు.

కమ్మని *kammani.* [Skt.] adj. Beautiful, desirable. ఇంపైన, ఇష్టమైన.

కమ్మి *kammi* (Tel. cf. Tam. కై.) n. The hand. చెయ్యి.

కమ్మిపారము *kammi-paramu.* [Tel.] n. Praise, worship. స్తోత్రము, మొక్కుట.

కయ్య *kayya.* [Tel.] n. A brook, a creek. A bed in a garden or field. మడి. ఉప్పు కయ్య a salt creek.

కయ్యము or కయ్యాటము *kayyamu.* [Tel.] n. A combat, fight, a quarrel. జగడము. కయ్యాలవాడి or కయ్యగాడు one who lives by fomenting quarrels. An epithet of Nārada. కయ్యాలు, కయ్యాల కైదు a quarrelsome fellow. సవతుల కయ్యాలు brawls between rival wives.

కయ్యిర *kayyira.* [Tel.] n. An inferior sort of pearl. కొంచెపుముత్యము.

కర *kara.* [Tel.] n. The sea shore; an embankment; a sand bank ఒడ్డు. A stain; dirt; blackness. నలుపు. మసి. adj. Black, కఠిన; sharp పదునైన; rough, harsh పరుషం. కర్రపట్టు a bank or dam on the shore of the Krishna. కరగట్టు *kara-gattu.* v. n. To be stained or soiled మూత్రమునకు కరగట్టెను the place was soiled with urine. కరచాక *kara-caka.* n. A backwater, or marsh near the sea.

కరంకము *karankamu.* [Skt.] n. A skeleton. ఎముకలగూడు. The breast ఱొమ్ము. The head తల. A roll of betel. తమలపాలచుట్ట.

కరఁచు Same as కరచు. (q. v.)

కరండము *karandamu.* [Skt.] n. A casket. కొండెము, అరిసె.

కరంభము *karambhamu.* [Skt.] n. A sweet mixture, either of flavours or scents: a mess of food, a pudding or cake. కొంచెము పెరుగు వేసిపిసకండి. కరంభితము *karambhitamu.* adj. Mixed, pounded.

కరక *karaka.* [Tel.] n. The yellow myrobalan, *Terminalia chebula.* Ainslie. i. 237. See కరక్కాయ. కరక *karaka.* n. Blackness, darkness. adj. Black, dark, ugly. కరకడ్డము a shabby beard, like a goat's. కరకేడు rich or fruitful black soil.

కరక *karaka*. [Skt.] n. Hail. A hailstone. వడగల్లు. కరకము *karakamu*. A pipkin, or small pot. The cruise of a student or ascetic. ×××కమండలము.

కరకంతో *karak-antsu*. [Tel. కరక+అంచు.] n. A border dyed with the juice of the Myrobalan.

కరకంఠుడు *kara-kanthudu*. [Tel. from కర black.] adj. "Black throated." An epithet of Siva.

కరకందచెట్టు *kara-kanda-chettu*. [Tel.] n. A jungle bush the seed of which is used as medicine.

కరకని *karakani*. [Tel.] n. A hunting weapon. కోడండుపు ఊడియుక్కడును వొకవిధమైన ఆయుధము. "కొరకలక్షలకీములు కరకనీలు." రుక్మాం. iii.

కరకర *kara-kara*. [Tel.] n. Sharpness. పదునుట. తీక్ష్ణము. A harsh, grating sound. సూర్యుడు కరకర ఉదయించుచున్నపుడు just as the sun was rising. కరకరమని వ్రాసినాడు he wrote so that the scratching of his pen could be heard. కరకరమని నాడు I could hear him chewing. నాకు కరకరమని ఆకలిగుంటది I felt very hungry.

కరకరి *karakari*. [Tel.] n. Violence, outrage. వేలుట, కంత, త్రుంచివేయుట. Anger, dislike ద్వేషము. Pain బాధ. adj. Angry, cruel కఠినుడు. కరకరించు *kara-kar-intsu*. v. n. To rage, be violent.

కరకస or కరకసా *karakasa*. [Tel.] n. Ill will, contention, jealousy, spite. A contest regarding boundaries of land. A border feud. కరకసభూమి, కరకసాస్థలము disputed land, debatable ground.

కరకు or కరుకు *karaku*. [Tel.] n. Sharpness, as of a file or a saw. Roughness, as of a cat's tongue; harshness కాఠిన్యము, వాడి. adj. Sharp, rough, harsh, కరకు బాణములు sharp arrows. కరక్కు *karakku*. To be rough. వాడికి కరకక్కిందినాడు they made him angry. కరకుమనుష్యుడు *karaku-manushyudu*. n. Sand. ఇసుక. కరకు వరహా a four-rupee pagoda. కరకుగిలు *karaku-gilu*. v. n. To become harsh or hard. విరుపగు.

కరకుట్లు or కరుకుట్లు or కర్రకుట్లు *karakutlu*. [Tel. from కర్ర a spit and కుట్లు to pierce.] n. A rasher of meat; a steak. Kálahas. iii. 69. 72. కూల్కడ.

కరక్కాయ *karakkaya*. [Tel.] n. The fruit of the కర (q. v.) వానిచేత్తో కరక్కాయపుచ్చిన he is ruined: వానికోలు కరక్కాయపుచ్చినాను I have ruined him.

కరగసము *karagasamu*. [Tel.] n. A saw. రంపము.

కరగు or కరుగు *karagu*. [Tel.] v. n. To melt. క్రమించు. To waste away, to be emaciated. కృశించు. To dissolve away. To be cut, as a bank by the stream. To go down or go off, as a boil. "కరక కరక పుట్టు కరకలాపకు వన్నె." (Vema.) the oftener gold is melted the finer it becomes. అదుకు వానిమనస్సు కరగి at this his heart melted. కరగు, కరుగు, కరగించు, or కరిగించు v. a. To melt. కరగు n. Melting కరగుట.

కరగోడ *kara-goda*. [Tel.] n. A fence. కోడి.

కరచు or కరుచు *karatsu*. [Tel.] v. a. To bite. కాటువేయు. To teach, instruct. To learn. అభ్యసించు, నేర్చుకొను. కరుచుకొను *karutsu-konu*. v. n. To adhere, stick, to catch, as paste. To hold as a hook, lock or button.

కరజము *karajamu*. [Skt.] Lit. "what grows on the hand." n. A finger nail.

కరటము *karatamu*. [Skt.] n. A crow కాకి

కరటి *karati*. [Skt.] n. An elephant. ఏనుగు. కరటి adj. Stubborn, brutish, villainous. మూర్ఖుడు. A cheat, a deceiver వంచకుడు. A bear ఎలుగు. కరటితనము *karati-tanamu*. n. Villainy. Deceit. మూర్ఖము. కరటిమూర్ఖము, కరటు

మూల్యము *karaḷi-mulyamu.* A bad or inferior pearl.

కరడము or **కరడు** or **కరుడు** *karaḍamu.* [Tel.] n. A wave. ఆం. Parij. ii. 59. కరుల్లు waves, billows.

కరణము *karaṇamu.* [Skt.] n. A village clerk, a writer, an accountant. వాడు కూటి కరణమునాని వ్రాతికరణము కాడు he has talents for speaking but not for writing. స్థలకరణము the registrar of a district. **కరణము** n. Instrument, means. కారణము. An organ of sense. ఇంద్రియము. Making or causing, as in ప్రియంకరణము endearing. స్థూలంకరణము fattening, కుభ కరంకరణము fortunate. కరణచతుష్టయము the mind, intellect, volition and self-consciousness. మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములు. కరణత్రయము thought, word and deed. మనస్సు వాక్కు, కర్మము. త్రికరణశుద్ధిగా completely, absolutely, entirely. **కరణీయము** *karaṇiyamu.* adj. Fit to be performed, worthy to be done చేయదగిన. **కరణికము** or **కరణీకము** *karaṇikamu.* Clerkship: the office of a *Karaṇam* or clerk.

కరణి *karaṇi.* [Tel.] n. Manner, way, mode. విధము.

కరతలము *kara-talamu.* [Skt.] n. The palm of the hand. కరతలామలకము as easy as possible. అరచేతనా.

కరత *karata.* [Tel.] n. A naughty or wicked deed. దుశ్చేష్ట. Childish desires పోకిరీ. **కరతలాడు** *karatal-āḍu.* (కరతలు+ఆడు.) n. An evil doer. దుశ్చేష్టుడు.

కరతాళము *kara-tāḷamu.* [Skt.] n. The small leaved palm tree (as distinguished from తాళము.) A musical instrument, a cymbal. Beating time by clapping the hands.

కరతిత్తి *kara-titti.* [Skt. కర + Tel. తిత్తి] n. A striped bag or wallet. A round bag. వట్రపుసంచి.

కరద *karada.* [Tel.] n. Desire. ఆర్తి, కోర్క.

కరదము *karadamu.* [Skt.] n. A gift. కానుక.

కరదివ్వె or **కరదీపము** or **కరదీపిక** *karadivve.* [Skt.] n. A hand lamp, a light borne in the hand. A torch దివిటి.

కరధూపము *kara-dūpamu.* [Tel.] n. Soot. గృహధూమము.

కరపక్క *kara-pakka.* [Tel.] n. A faded ruby. మూసినకెంపు.

కరపత్రము *kara-patramu.* [Skt.] n. A saw. రంపము.

కరపు *karapu.* [Tel. from కరచు.] v. t. To teach "బహ్వర్థంబులకు మతిపెంపులకరపు." B. X. 62. **కరపింపు** or **కరిపింపు** *karapintsu.* v. a. To make a thing bite; to cause one to teach.

కరపోకరాయి *kara-poka-rāyi.* [Tel.] A counterfeit ruby, resembling a cornelian.

కరపల్లము *kara-phallamu.* [Skt.] n. A curry comb. కరంకా, శుద్ధమనుతోమే గొరిబుసు.

కరబట్టావు *kara-baṭṭ-āvu.* [Tel. from కర and బట్ట and ఆవు] n. A striped cow.

కరభము *karabhamu.* [Skt.] n. A young camel. The edge of the hand.

కరమర్దము *kara-mardamu.* [Skt.] n. Same as కరతాళము. (q. v.)

కరమల *karamala.* [Tel.] n. A blacksmith. కమ్మరి.

కరము *karamu.* [Skt.] n. The hand. చెయ్యి. A ray of light కిరణము. An elephant's trunk తొండము. A tribute or tax కప్పము. **కరము** adj. Great, much. adv. Much, very. కరవాడిచూపులు very sharp looks. కరవాడిగోరు a very sharp nail. కరశాఖ a finger. చేలం. **కరస్థము** *karasthamu.* adj. Present, ready to hand. కరనఖము a finger nail. గోరు.

కరమూలికొర్ర *kara-mūli-sorra.* [Tel.] n. *Carcharias menisorrah.* కరకొర్ర. (F. B. I.)

కరవ *karava.* [Tel.] n. A sort of parsley.

కరకరము *karakaramu.* [Tel.] n. A small cup. చిన్నబరిణె.

కరవాడు or కరవడి *kara-vāḍu.* [Tel.] n. Salt fish. ఉప్పుచేప. Dried fish ఎండిచేప.

కరవాయి *kara-vāyi.* [Tel.] n. A curved iron bar which is put inside a small mouthed metal pot to meet the blow of the hammer outside. కంచరవాడు ముత్తరో పాత్రము లను తొక్కుటకపుడు వానిలోపల ఒత్తుటకు నుంచే యినుము.

కరవాలము or కరవాలు *karavālamu.* [Skt.] n. A sword. ఖడ్గము.

కరవీరము *karaviramu.* [Skt.] n. The oleander plant. కక్కెర.

కరవు *karavu.* [Tel.] n. Same as కరువు.

కరవేరు *kara-vēru.* [Tel.] n. The root of the plant, *Lavendula carnosa*, Heyne.

కరసాన *kara-sāna.* [Tel.] n. A grindstone.

కరహాటము *karahāṭamu.* [Skt.] n. The fibrous root of a lotus. తామరదుంప.

కరా *karā.* [Tel.] adj. Sharp. వాడియైన. కరాపుకత్తి, కరాసుకత్తి or కరాపాకత్తి *karā-tsāku-katti.* n. A sword.

కరాటము *karāṭamu.* [Tel.] n. A pill box. A pounced box for essences. బరిణె.

కరారు *karāru.* [H.] n. An agreement. కరారుచేయు to enter into an agreement. కరారునామా a written agreement.

కరాళము *karāḷamu.* [Skt.] n. The backbone. వెన్నుముక. adj. High, uneven; horrid; terrible, dreadful. ఉన్నతమైన, ఒడ్డుమిట్టయిన; భయముపుట్టించే. కరాళింపు *karāḷintsu.* v. n. To cry loud. బొబ్బలిడుట. To neigh సకిలించు. v. t. To blame నిందించు. To bully, to bluster, or browbeat.

కరి *kari.* [Tel.] adj. Black. కరి n. Blackness. The uterus of animals. పశువుల యోని, కృష్ణవర్ణము. An illustration దృష్టాంతము. A witness సాక్షి. A limit హద్దు.

కరి *kari.* [Skt. from కరోతి.] n. An elephant. కరికరగ్రీడ *karikara-krīḍa.* n. Tickling, fingering, handling. నిమురుట. కరిణి *kariṇi.* n. A female elephant. కరీంద్రుడు *karīndruḍu.* n. The chief or noblest of elephants.

కరింగోలు *karingōlu.* [Tel.] n. A kind of leopard.

కరికరి *karikari.* [Tel.] n. Anger, passion, చిరచిర. కరికరి adv. Rapidly, angrily. కరికరిపెట్టు to plague, harrass. కరికోత *kari-kōta.* n. Torment, plague.

కరిక్రీడలు *kari-krīḍalu.* [Skt.] n. Gambling for pleasure. వేడుకకాటే జూదము.

కరిగెలు *karigelu.* [Tel.] n. plu. A particular caste of weavers.

కరిడి *karidi.* [Tel.] n. A kind of musical instrument made of leather. చర్మవాద్యవిశేషము.

కరిధూపము *kari-dhūpamu.* [Tel. another form of కరిమానము.] n. Dirt; particularly cobwebs; soot; the blackness produced by wood smoke, as distinct from మసి or lampblack.

కరిగు *karigu.* [Tel.] n. Black colour. నల్లరంగు.

కరివి *karivi.* [Tel.] n. The fundamental string of the Vina the Indian guitar.

కరివెద *kari-veda.* [Tel.] n. The custom of leaving ploughed land unsown till after rain falls.

కరివేపచెట్టు *kari-vēpa-chettu.* [Tel.] n. A species of వేప (the margosa tree.) కరివేపాకు its leaves. Ainslie ii. 139.

కరివేలుపు *kari-vēlpu.* [Tel.] n. The dark god, i. e., Krishna కృష్ణుడు.

కరిసనము or కర్సనము *karisanamu.* [from Skt. కృషి.] n. Agriculture, cultivation, tillage.

కరిసింపు *karisintsu.* [from Skt. ప్రతిజ్ఞ.] v. t. To oppose, to face boldly. To quarrel.

కరీరము *karīramu.* [Skt.] n. The shoot of a bamboo, *Capparis aphylla* (Roxb.) వెదురు మొలక, వెదురుకుదుళ్ళు.

కరీషము *karīshamu.* [Skt.] n. A cake of dried cow-dung. పిడక.

కరుకు *karuku.* [Tel.] n. Sharpness, harshness, roughness, medicinal drugs burnt to ashes. కటిక. మందాకుమాడ్చి చాచిపాడి. **కరుకు** v. n. To rub. చాచు. కరుకుకరవా a coin worth nearly four rupees, commonly called *Behadari*, or Three Swamy Pagoda. కరుకు కోయు or కర్కుకోయు to set a saw or sickle. To burn or calcine medicinal drugs. See కరకు.

కరుకుట్లు Same as కిర్కుట్లు. (q. v.)

కరుకోల *karu-kōla.* [Tel.] n. A firing iron, for cautery.

కరుక్కు *karukku.* [Tel.] n. A sharp noise like that made in cutting or sawing. పదునుటయందు కలుగు ధ్వని.

కరుగు *karugu.* Same as కరచు.

కరుగు *karuga.* [Tel.] n. An unopened ear of corn. పొట్టిక్కర్.

కరుచు Same as కరచు.

కరుడు *karuḍu.* [Tel.] n. A lump, mass, clot. మడ్డి. A turf. The snuff of a wick. A wave, a ripple. A daily account or day book. దినకరి. చెంబకరుడు the lesser or female surf, being the one nearest shore. పోతుకరుడు the male surf being the furthest. పిండికరుడు a piece of bread, or dough. **కరుడుగట్టు** *karuḍu-kaṭṭu.* To conglomerate or form in lumps.

కరుణ *karuṇa.* [Skt.] n. Mercy, grace. కరుణము, కృప. కరుణాన్వితుడు he who is merciful or gracious. **కరుణించు** *karuṇiṁcu.* v. a. To pity, to have mercy on, to favour. కనికరించు.

కరుదు *karudu.* [Tel.] n. Skill. నేర్పు. **కరుదులాడు** *karudul-āḍu.* n. A skilful man. నేర్పరి.

కరుబూజపండు *karu-būja-paṇḍu.* [H.] n. A melon.

కరుములు or **కరుములవాడు** Same as కరములు.

కరువ *karuva.* [Tel.] n. A hill. కొండ.

కరువలి *karuvali.* [Tel.] n. Wind, air. గాలి, వాయువు. కరువలిబట్టి Bhīma or Hanuman. కరువలికన్ను The Star Arcturus, స్వాతి నక్షత్రము. కరువలిందు Fire అగ్ని, వాయు సఖుడు.

కరువు *karuvu.* [Tel.] n. Melting; what is melted. The clay mould for a metal image. A crucible. కరుకు. A lump or clot, as of mud. కరుడు. A. ii. 66. The foetus in the womb. ఎట్టము. Scarcity, famine. కటవు. **కరువు** adj. Scarce, as corn in a famine.

కరుసు *karusu.* [Tel.] n. A harsh word. మందోక్తి.

కరెకరము *kare-karamu.* [Skt.] n. A blow with the fist. పిడికిటిపోటు.

కరేణువు *karēṇuvu.* [Skt.] n. An elephant. ఏనుగు. A female elephant ఆడేనుగు.

కరేపాకు *karēp-āku.* [Tel.] n. The leaf of the black *cepu* tree. కరేపచెట్టు ఆకు.

కరోటకము *karōṭakamu.* [Skt.] n. A clothes' box. బట్టలపెట్టె.

కరోటి *karōṭi.* [Skt.] n. The skull. పుర్ర.

కర్కంధువు *karkandhuvu.* [Skt.] n. The jujube tree. రేగుచెట్టు, నరకరేగుచెట్టు, బదరీ.

కర్కటము or **కర్కటకము** *karkaṭamu.* [Skt.] n. A crab. ఎండ్ర. The sign Cancer. కర్కటనిర్భేదమువలె like the crab's foetus. For, like the young of the viper the crabs are supposed to be born by rending and killing the mother.

కర్కము *karkamu.* [Skt.] n. A vase. కుండ. A mirror అద్దము. A white horse.

కర్కరి *karkari.* [Skt.] n. The large cucumber. పెద్దదోస. A small water jar with a spout పిండిబాన.

కర్కశము *karkasamu.* [Skt.] adj. Violent, harsh, rough to the feel, rugged. Hard, cruel, unfeeling కరుకుదనము, కఠినత్వము, కాఠిన్యము. కర్కశపదములు harsh words. కర్కశము or కర్కస or కరకస్పా n. Roughness, want of smoothness: ruggedness. కయము. A feud, an old grudge, particularly between those who dispute about their respective boundaries. కర్కస పాలము debatable land, ground claimed by both parties.

కర్కారుకము *karkarukamu.* [Skt.] n. The plant called *convolvulus pannicula-tus.* పుచ్చపెచ్చు.

కర్కోటకము *karkōṭakamu.* [Skt.] adj. Cruel, hard. కర్కోటకుడు *karkōṭakudu.* A snake so named. A cruel wretch.

కర్చు *kartsu.* [H.] n. Expense. Same as ఖర్చు.

కర్జకాయలు *karja-kāyalu.* [Tel.] n. A sort of sweetmeat.

కర్జము *karjamu.* [from Skt. కార్య్యము.] n. An act, or deed. A good act, propriety. చేయదగినది.

కర్ణము *karṇamu.* [Skt.] n. The ear. The helm of a ship చుక్కాని. కర్ణధారుడు *karṇa-dhāruḍu.* A helmsman or steersman. ఓడనడుపువాడు. కర్ణపత్రము or కర్ణపూరము *karṇa-patramu.* n. A sort of earrings. చెవికమ్మ, పూవమ్మ. కర్ణమంత్రము *karṇa-mantramu.* n. A spell or prayer whispered in the ear of a dying man. కర్ణభూషణము an earring చెవికమ్మ. కర్ణాకర్ణి *karṇa-karṇi.* n. From mouth to mouth. నిరిమిడిమాట. (Lit. from ear to ear—a phrase regarding news.)

కర్ణాటకము or కర్ణాటము *karṇāṭakamu.* [Skt. from కర్ణ+ాటము, the black soil or country.] n. The Karnāṭaka or Kannada language. The Carnatic dance. A comedy: that division of acting which relates to love tales and emotions of amorous passion. కర్ణాటకవాద్యము Native music, a Hindu band. కర్ణాటకరాజకథలు Legendary tales, old wives' fables. కర్ణాట కప్రభుత్వులు the ancient kings or aboriginal princes.

కర్ణిక *karṇika.* [Skt.] n. A trinket for the ear. చెవిపువ్వు.

కర్ణికారము *karṇi-kāramu.* [Skt.] n. A sort of hill Cassia. కొండకానుగ.

కర్ణేజపుడు *karṇe-japuḍu.* [Skt.] n. A tell-tale, a whisperer, an eaves-dropper. కొండెకాడు.

కర్త *karta.* [Skt. from √kri, to make.] n. Maker, author, doer. చేయువాడు. The nominative case in grammar. గ్రంథకర్త an author. అట్లు చెప్పుటాకు కర్తలము who are we that we should say this? అర్ధాంశ కర్త a half owner. పరికర్త a superintendent, an examiner. లాభనష్టములకు కర్తవ్యమయుండుటచే a son is the person concerned in our gains and losses. గ్రామకర్త the head of a village. "నా పెంపు ఒక స్వేచ్ఛచేవృత్తియు నాకొకటకు కర్తలేదు." I live according to my own inclinations and have no master. నాని ధనమును ఋణము కర్త నయినాను I came in for both his goods and debts. సంకల్పకర్త he who presents a sacrifice; దేవకర్త the warden of a temple. కార్య కర్త an officer of justice, a ruler. ఆస్తికి నలుగురు దేవకర్తలను వీరిచేసి చనిపోయినాడు he died leaving four guardians or executors of his property. శాస్త్రకర్త a lawgiver, a legislator. కొన్ని కర్త a mere tenant at will.

కర్తనము *kartanamu.* [Skt.] n. Cutting, severing. కత్తిరించుట కర్తరి *kartari.* Scissors కత్తెర. కర్తరీముఖము *kartarī-mukhamu.* n. A certain position of the hand in dancing.

కర్తలాణము *kartalāṇamu.* [Skt.] n. A black horse having white hoofs and a white tail. కర్తలాని.

కర్తవ్యము *kartavyamu.* [Skt.] adj. Fit to be done. చేయదగినది.

కర్తి *karti.* [Tel.] An inflected form of కర్ము, కర్తచేఁ One "plough" of land, i. e., as much as one కర్ము suffices for.

కర్తృకము *kartrukamu.* [Skt.] n. Doing, agency, action. కర్తృత్వము *kartrutvamu.* n. Agency: the act or property of an agent. Delegated authority: అతనిమీఁ కర్తృత్వము ఉంచినారు they made him plenipotentiary, they entrusted the affair to him. అది చేయవలసిన కర్తృత్వము నాయందు నిది the right to do this rests with me.

కర్దమము *kardamamu.* [Skt.] n. Mud, mire. అదుము.

కర్పటము *karpatamu.* [Skt.] n. Rags, dirty clothes. Cloth in general. వస్త్రము. చినిగిన వస్త్రము, మాసినవస్త్రము.

కర్పరము *karparamu.* [Skt.] n. The skull: the cranium. కపాలము, పెంచిప్పయుఁగు. A vessel కొక్పెర; a weapon కర్పరేదము.

కర్పరి *karpari.* [Skt.] n. A kind of collyrium prepared from saffron. కుంకుమ పుష్పమందు నుండిఁ జేయఁబడిన అంజనవిశేషము.

కర్పూరము *karpūramu.* [Skt.] n. Camphor. చుక్కకర్పూరము crude camphor. కర్పూరము calomel. కర్పూరతైలము camphor oil. కర్పూరి అనేకందము a fragrant kind of plantain. కర్పూరవంకాయ a kind of small brinjal. కర్పూరచెట్టు a certain vegetable. కర్పూరవల్లి *karpūra-valli.* See under ఓమము. కర్పూరశిలాజతు *karpūra-śilājatu.* n. A foliated crystallized gypsum, the powder of which, like white alabaster, is used in the preparation of stucco and as a medicine for ulcers. Ainslie. ii. 70.

కర్బురము *karburamu.* [Skt.] n. Gold: బంగారము. Variegated colour. చిత్రవర్ణము.

కర్మంది *karmandi.* [Skt.] n. An ascetic. సన్యాసి.

కర్మ or కర్మము *karma.* [Skt. ✓ kri=to do.] n. An act or deed: action in general. పని. Religious action, such as sacrifice; ablution. Actions, conduct, a course of procedure. Destiny; fate, that is, the allotment, to be enjoyed or suffered in the present life, of the fruit of the good and evil actions performed in former lives. Moral duty; obligation imposed by peculiarities of tribe, occupation, &c. Funeral rites. The object of a verb in Grammar. కా ని కర్మము ఎవ్వరు చేసినారు who performed his funeral rites? An art, as శిల్పకర్మము the art of statuary. Doing: ఇఁ కినకర్మమే this is all your doing, it is your own fault. Ill hap, misfortune, hard lot: affliction. అయ్యో కర్మమా O dear! oh what a pity! కర్మము or పాపకర్మము a sinful deed. కర్మఠుఁడు See కర్మము. కర్మఠము *karmaṭhamu.* [Skt.] n. Ceremonial precision. కర్మఠుఁడు *karmaṭhudu.* n. A formalist, a ritualist: one who is earnest in the performance of the rites of religion. కార్యమును చిరకాలము పాడించేవాఁడు. కర్మణ్యక్రియ *karmaṇi-kriya.* n. A transitive verb. అకర్మకక్రియ an intransitive verb. కర్మరంగము *karma-rangamu.* n. The five sided sour green plum called *Averrhoa Carambola*, or బంగారుపుల్లకాయ. కర్మసాక్షి *karma-sakshi.* n. A witness of all our acts, viz., the sun. కర్మాంతరము *karmāntaramu.* n. Funeral rites, obsequies.

కర్మారము *karmāramu.* [Skt.] n. A bamboo. వెదురు. కర్మారుఁడు *karmārudu.* n. An artisan. కమ్మరవాఁడు.

కర్మి *karmi.* [Skt. from కర్మ.] n. A doer, an agent, workman, a sinner; a formalist; one bound by the doctrine of works. పాపానకుఁ జంపుటంటే కర్మికుఁడు he is not a man likely to do this. కర్ముఁడు *karmuḍu.* n. A doer, an agent. కర్మేంద్రియములు *karmēndriyamulu.* n. The organs of action. The bodily members, or limbs, considered as the instruments of passion and hence agents of sin.

కర్ర *karra.* [Tel.] n. Wood, a piece of wood. A stick or staff. The stem or stalk of grain; any straight rod whether of wood or not. పొగకర్ర or పొలకర్ర a sunbeam. ఇనుపకర్ర a bar of iron. కర్రపచ్చిపోకోత్త reaping while the stalks are green. Blackness నలుపు. A dark-stain మరక. See కం. **కర్రకుట్లు** *karrakutlu.* n. A piece of flesh fried over a fire. ఇనుపచల్లాకయందు కుర్చి కాల్చే మాంస ఖండము.

కర్రమడ *karramaḍa.* [Tel.] n. A digging instrument. తవ్వే ఆయుధము.

కర్రి *karri.* [Tel.] adj. Dark coloured, dun. శ్యామలవర్ణముగల. n. A name of the hero Arjuna.

కర్రు *karru.* [Tel.] n. A plough share. (infl. కర్ర.) కర్రమొన the point of a plough share. కర్ర మొలలు the iron clamps which connect the plough with the share. See కర్ర. గొంతులో కర్రుపోసినట్లున్నది I feel a burning pain in my throat. A stain మాన.

కర్రుమట్లు Same as కర్రమట్లు. (q. v.)

కర్షకుడు *karshakuḍu.* [Skt. కృష్.] n. A cultivator, a farmer.

కర్షఫలము n. A plant, *Releric myrobalan, Terminalia belerica,* బిభీతకము or తాండ్ర చెట్టు. (q. v.)

కర్షము *karshamu.* [Skt.] n. A weight of about half an ounce or 16 palams. ఇరువది విస్సము లరెయెత్తు. Friction ఒరయడము, రాయడము.

కర్షువు *karshuvu.* [Skt.] n. A river. నది.

కల *kala.* [Tel.] adj. (in composition) All, various; actual. కలకాలము at all times. కలగూర various herbs. కలమాళ్ళు the actual appearance.

కల *kala.* [Tel.] n. A dream. "కలలోన్ గా మలకాయించగనేల" (Bhall. Pad. ii. 50.) Why waste your soul in dreams on the fair? **కలగను** *kala-ganu.* v. n. To dream.

కల or **కలి** *kala.* [Tel.] An affix. The participle of కలుగు. Possessed of. బుద్ధికల sensible.

కల *kala.* [Skt.] adj. Harmonious, sweet in sound as కలకాంచీకలితోయిల a tinkling girdle. కలధ్వని or కలస్వనము a warbling sound.

కలంకము or **కళంకము** *kalankamu.* [Skt.] n. A spot, mark, stain. A blemish. డాగు, చిహ్నము, నింద.

కలంకారి *kalankari.* [Tel.] n. A colored cloth. చారకపు వస్త్రము.

కలంగు Same as కలగు. (q. v.)

కలంచు Same as కలచు. (q. v.)

కలంజము *kalanjamu.* [Skt.] n. A drug made of Indian hemp, bhang. గంజాయి.

కలంబము *kalambamu.* [Skt.] n. An arrow. బాణము. Dissension, confusion. కుటుంబకలంబము family feuds, brawls ఆంతర్యం.

కలక *kalaka.* [Tel. from కలగు.] n. Turbidity, Trouble, perturbation: foulness, sin: lumbar rheumatism, కణికలక the disease called country sore eyes, ophthalmia. కలకనీళ్ళు turbid water. **కలకపాను** *kalaka-paḍu.* (కలగు+పాను.) v. a. To be confused. కలతపాటు. కలకపాటు confusion కలత, కలతపాటు.

కలకంఠము *kala-kaṇṭhamu.* [Skt.] n. A sweet voice. మధురస్వరము. The black cuckoo so called from its melodious note. కలకంఠి the sweet-voiced one, i. e., a woman.

కలకండ *kalakaṇḍa.* [Tel.] n. Sugar candy. పటిక పెల్లము.

కలకలము *kalakalamu* [Skt.] n. Buzz, a confused sound. **కలకల** *kalakala.* adv. Aloud. కలకలనవ్వు to laugh heartily. పక్షుల కలకలధ్వని the loud notes of birds.

కలకు *kalaku.* [Tel. another form of కలగు.] n. Battle. యుద్ధము.

కలకువ *kalakuva.* [Tel.] n. Confusion. కలత.

కలగలపు or **కలగల్పు** *kalagalapu*. [Tel.] n. Mixture. మిశ్రమము. Friendship. కలుపుగోలుతనము. A mix-up or hotch-potch కలుపు కూర.

కలగుండు *kala-gundu*. [Tel.] n. A large stone or boulder. M. VI. iii. 65. R. v. 313. Confusion కలత, భ్రాంతి. కలగుండుగొను or కలగుండుపడు to be confused కలగు. కలగుండు పెట్టు to confuse కలచు.

కలగు or **కలుగు** *kalagu*. [Tel.] v. n. To be troubled, disordered, embarrassed, to grieve, to be in distress or broken down. కండ్లుకలగినవి or కలిగినవి his eyes are red or inflamed. కలగుబడు or కలగొను to be confused or embarrassed కలగు, సంభ్రాంతిచెందు.

కలగూర *kala-gūra*. [Tel.] n. Wild herbs in general: forest herbs, a mixture of herbs, hotch-potch పెక్కుజాతులు కలిసిన కూరాకు, కలగూరగంప a medley, a mass of confusion.

కలగొను *kala-gonu*. [Tel. కలుపు+కొను.] v. n. To be agitated. కలచు. To spread వ్యాపించు.

క. "ఆఁకటియగ్నిజ్వాలలెల్లను ప్రాణవీయుల్లు
నట్లు కలగొనెనొర."

భార. విరా. iv.

కలచు *kalatsu*. [Tel. causal of కలగు.] v. a. To trouble, disconcert, disorder. To melt, or agitate with any passion. కలతపొందు గట్లుచేయు. **కలత** *kalata*. n. Trouble, perplexity. A dispute, squabble. Indisposition. Turbidity in water. భ్రాంతి. **కలతపడు** *kalata-padu*. v. n. To dispute, squabble, to quarrel.

కలతెరగు *kala-teragu*. [Tel.] n. Truth. యథార్థము.

కలధౌతము *kala-dhautamu*. [Skt.] n. A precious metal: silver or gold.

కలన or **కలనము** *kalana*. [Skt.] n. Making, effecting. చేయడము, కావించడము. "వెలసినశిల్పవర్ణంగారకలనములను." Dasav. ix. 416. "బ్రహ్మసృష్టాన్న కలనసంతుష్టుడేని." Swa. i. 17.

కలను *kalanu*. [Tel.] n. War, battle, combat. యుద్ధము. A place పోటు. A thrashing floor కళ్లము.

కలప *kalapa*. [Tel.] n. The wood used for a house, or for a plough. Wood in general. A pile of wood. కలపవర్తకము the timber trade. వెదురుకలప bamboos. ఏరు కలప things for ploughing. ఇంటికలప the building materials for a house.

కలపడము *kalapadamu*. [Tel.] n. Mixing, కలుపుట.

రగడ. "కలపడంబులుకలయుఁ
బోక్రింపుగస్తూరిపన్నీరు."

శుక. i.

కలపనగంప *kalapana-gampa*. [Tel.] n. A quarrelsome fellow. కలహాలుడు. **కలపన పిండి** (కలపడము+పిండి.) *kalapana-pindi*. n. Confusion. భ్రాంతి.

కలపము *kalapamu*. [Tel.] n. Mixing. కలపుట. Perfume, scented paste used by women. చందనాద్యనులేపనములచేఁ గలిపిన చందనము.

కలపు *kalapu*. [Tel. Causal from కలయు.] v. t. To cause to unite or mix. n. Mixing. కలియుట.

కలబంద *kalabanda*. [Tel.] n. The aloe-plant. The *Barbadoes aloe*, the Indian aloe, *Aloe vera*. రాక్షసకలబంద the American Aloe. *Agave americana*. పెద్దకలబంద or ఎఱ్ఱకాశి (Bellary) the Bastard Aloe, *Agave vivipara*. చిన్నకలబంద *Aloe littoralis*. ఈవెకలబంద *Aloe officinalis* (Watts). కలబందగుజ్జు the pulp of the aloe.

కలభము *kalabhamu*. [Skt.] n. An elephant thirty years old.

కలము *kalamu*. [Tel.] n. A gap, or breach.

కలమము *kalamamu*. [Skt.] n. The finest sort of rice. కలమశూకము a swelling ear of corn: పరిపుష్టకరుకు: (to which poets compare the calves of the legs) కలమపు చెందుగలు (A. i. 85.) sun-dried grain ఎండబోసిన సన్న ధాన్యము.

కలమాయపోతు *kalamaya-pōtu.* [Tel.] n. A fish of the species *Chætodon.* Russell, No. 86.

కలము *kalamu.* [Tel.] n. A ship. M. III. iv. 81. 94. B. X. 6. Also, a measure of capacity containing twelve తూములు. కలమరి *kalam-ari.* (కలము+అరి.) n. A sailor, or, boatman. M. XII. v. 566. A passenger on a boat. ఓడదొక్కి పోవువాడు.

కలము *kalamu.* [H. cf. Latin *Calamus.*] n. A pen.

కలముడు *kalamuḍu.* [Skt.] n. A thief. కొంక.

కలయ or కలయంగ *kalaya.* [Tel.] adv. Together: on all sides అంతట. All at once. (See కలయు of which this is the *Inf. in A.*) మాలో కలయరాని ఇ attempted to join us.

కలయంపి *kala-y-ampi.* [Tel.] n. Cow dung dissolved in water and sprinkled on the floors of houses. కళ్ళాపు.

కలయబడు See కలియబడు.

కలయిక *kalayika.* [Tel. from కలియు.] n. Meeting, uniting. కలిసికొనుట, సంగమము.

కలయు Same as కలియు. (q. v.)

కలరవము *kala-ravamu.* [Skt.] n. A sweet note, warbling. Also, a dove. సువ్వ. See కల adj.

కలరూపు *kala-rūpu.* [from Tel. కలు existing and Skt. రూపు form.] n. The fact, the very thing, the truth. యథార్థము.

కలవంటకము *kala-vantakamu.* [Tel. కలుపు+వంటకము.] n. A hotch potch; a dish containing a number of ingredients. చిత్రాన్నము.

కలవడు *kala-vaḍu.* [Tel. కలుపు+వడు.] v. i. To mix. కలియు.

కలవరము *kalavaramu.* [Tel.] n. Confusion, puzzle. కలవరకంప *kalavara-kampa.* n. A jumble. కలవరపడు or కలవరపాటు *kalavara-paḍu.* v. n. To be thrown into confusion. కలవరించు *kalavarinchu,* v. n. To babble. To have the nightmare. To talk in sleep. పైకారి మూర్ఖుడు. కలవరింత *kalavarintu.* n. Babbling. Talking in sleep. నిద్రలో మాట్లాడుట.

కలవాడు *kala-vāḍu.* [Tel.] n. Lit. 'one who has or possesses.' A rich man ధనవంతుడు. An able man శక్తుడు. A friend అప్తుడు.

కలవింకము *kalavinkamu.* [Skt.] n. A sparrow. ఊరపిచ్చిక, పుంకటివము× ఆకు పిట్ట.

కలశము *kalasamu.* [Skt.] n. A vase, flagon, or water pot: కుండ. the gilt ornament on the pinnacle of a pagoda or tower. In palmistry, కలశరేఖలు certain lines in the palm of the hand. A. v. 31. కలశమంచెయ్యు or కలశముపెట్టు or కలశస్థాపనము చేయు the preliminary rite of solemnly placing a vase. కలశపూజ the adoration paid to that vessel, being the principal rite in all religious celebrations. కలశాబ్ధి *kalas-abdhi.* n. The ocean of milk. కలశాబ్ధిజ the goddess Lakshmi. కలశి *kalasi.* n. A pot. కుండ. కలశోద్భవుడు or కలశసంభవుడు The "Vase-born" An epithet of Agastya, who was born, like Orion, in a pot. A. v. 107.

కలహంస or కలహంసము *kala-hansa.* [Skt.] n. A swan with reddish beak, legs, and wings ధూమ్రవర్ణముగల ముక్కు కాళ్లు రెక్కలుగల హంస. A king swan రాజ హంస. The best of kings రాజశ్రేష్ఠుడు.

కలహము *kalahamu.* [Skt.] n. A fight, contention, dispute. జగడము, యుద్ధము. కలహాంతరిత *kalah-antarita.* n. A wife who has been vexed and is appeased పతిని విడనాడి తరువాత పశ్చాత్తాపముచెందినది యైన నాయిక. కలహశీలుడు *kalah-śīluḍu.* n. A quarrelsome being, a makebate; an epithet of Nārada. కలహించు *kalahinchu.* v. n. To fight, dispute. జగడమాడు.

కలాంచి or కళాంచి or కళాంచికా *kalachi.* [Skt.] n. A sort of cup or bowl. A small metal box. A spittoon. తుమ్ముపిగము.

కలాదుడు *kal-aḍuḍu.* [Skt.] n. A goldsmith. అకసాలివాడు.

కలాపకము *kalāpakamu.* [Skt.] n. A chain that goes round the neck of an elephant. ఏనుగు మెడసంకెల.

కలాపన *kalāpana.* [Tel.] n. Confusion. కలత. హైదరుకలాపన Hyder's invasion or inroad.

కలాపము *kalāpamu.* [Skt.] n. An ornament. నగ. An assemblage. సమూహము. A peacock's tail నెమలిపుఱి. A quiver అమ్ములపొది. కృష్ణకలాపము కట్టినాడు he wore the dress or played the character of Krishṇa. హోమక్రియాకలాపము the details of a sacrifice or solemn rite. కేశకలాపము ample tresses, fine hair.

కలాపి Same as కలయంపి (q. v.). A peacock నెమలి.

కలాలుఖానా *kalālu-khānā.* [H.] n. An arrack shop.

కలి *kali.* [Tel.] n. Fermented rice water. పులియబెట్టిన కడుగు.

కలి *kali.* [Skt.] Same as కలియుగము. (q. v.)

కలిక *kalika.* [Skt.] n. A bud. మొగ్గ.

కలికము *kalikamu.* [Tel.] n. An eyesalve. వైద్యనివారణార్థము కంటికిచేసే మందు.

కలికి *kaliki.* [Tel.] n. A lady, a beauty. చక్కని ఆడుది. A charm or grace. adj. Charming, lovely, pretty. మనోజ్ఞము. కలికితనము *kaliki-tanamu.* n. Prettiness. కలికిపిట్ట *kaliki-pitta.* [Tel.] n. The Darter, or Snakebird, *Plotus Melanogaster:* (F. B. I.)

కలిగండు See కలుగు.

కలిగొట్టు *kali-gottu.* [Tel.] n. The trumpet flower plant, *Bignonia chelonoides.* Ainsl. ii. 272. పాటలపుష్పవృక్షము.

కలితనము *kali-tanamu.* [Tel.] n. Ability. సామర్థ్యము, గట్టితనము.

కలితము *kali-tamu.* [Skt.] adj. Having, bearing, possessed of. కూడుకొనిన, పొందబడిన. గదాకలితుడైన armed with a mace.

కలితి or కల్తి *kaliti.* [Tel. from కలియు.] n. A mixture. adj. Mixed.

కలిమము *kalimamu.* [Tel.] n. Flesh, meat. మాంసము.

కలిమి *kalimi.* [Tel. from కలుగు.] n. Existence, being, possession. కలుగుట. Richness, wealth సంపద. కలిమిలేములు riches of loving kindness. కలిమికలిమి riches of loving kindness. కలిమికలి rich. కలిమిచెలి the friend of riches, i.e., the goddess of wealth లక్ష్మీ. కలిమిదండుగ *kalimi-daṇḍuga.* n. A property tax. నేరముతోకున్నను ధనవంతునిపట్టి రాజు పుచ్చుకొనే ధనము.

కలియు or కలయు *kaliyu.* [Tel.] v. n. To mix, join, mingle. To collect, assemble. To coalesce. To agree, correspond, match. To be included in, to fall under. To set to work, begin to do. చిక్కులు కలియుచూచి looking all round. దృష్టి కలిసినచ్చెడు when our eyes met. ఆతనిభూమిలో కలిసినస్థలము a spot included in his land. ఆ దారి ఇక్కడ కలియుచున్నది that road meets here. సభ కలిసినది, or సభ కలిసిపోయినది the assembly has broken up or adjourned: కలియుగలుపు *kaliya-galupu.* n. Familiarity, affability. కలియుగలుపుగానుండే familiar, easy, affable. కలియుబడు *kaliya-baḍu.* v. n. To meddle with. To rush, fall (upon enemies). వాండ్లు మీదబడి కలియుబడ్డారు they rushed upon us. To become entangled. "అనుతపరులంకలియుంబడుదు." B. viii. 457. కలియుబెట్టు *kaliya-beṭṭu.* v. a. To mix, to stir.

కలియుగము *kali-yugamu.* [Skt.] n. The *Kali* age, i. e., modern times beginning from the Deluge. The present or Iron age. ఈ కలియుగమున in these hard times.

కలివెచెట్టు *kalive-chettu.* [Tel.] n. A thorny plant called the Blistering Papaya of Brazil, *Carissa Carandas,* వాకచెట్టు (Watts).

కలు or కల్లు *kalu.* [Tel.] n. A carriage wheel. బండిచక్రము. Stone రాయి. Toddy కల్లు. కలుకోట a stone fort. కలుగామ

a stone mill. రాతికాడ, కలుమండ్లు boulders, large stones పెద్దరాళ్లు.

కలుగానుగ *kalu-kanuga.* [Tel.] n. A species of sesamum.

కలుగు *kalugu.* [Tel.] n. A hole, a pit. కొండ A cave గుహ.

కలుము or కల్గు *kalugu.* [Tel.] v. n. To live, exist. To be. ఉండు. To happen, occur. To become అగు. To endure ఓర్చు. To be born పుట్టు. To meet కూడు. ఒక రాజుకలుడు there was a certain king. అతనికి పిల్లలుకలిగి children being born to him. సొమ్ముకలవాడు one who has money. నాకు న్యాయముకలిగినది I got justice. అట్లా అనడముకద్దు (or కలదు) it is usual to say so. పనికలిగి వచ్చిరి they came about some business. వ్రాయగలడు he can write. అట్లా మేము చెల్లించవలసిన కారము కాము we are not liable to pay this money. ఈరాజులుకలరాజులు (RYD. 2060) these and other princes. తెలివికలవాడు a man of sense. యాభైయేండ్లుకలవాడు aged fifty. To be sore. వానికి కండ్లుకలిగినవి he has sore eyes. v. t. To have, to show కలిగియుండు, కనుపరుచు. "కరుణాకలనమమ్మ కమలాక్షి" (భార. ఆది. viii.)

కలుషే *kalusha.* [from Skt. కలుషము.] n. A fault, defect. దోషము. Confusion కలత. Anger కోపము. కలుషపడు *kalusha-padu.* v. i. To be confused. కలతపడు.

కలుజు *kaluzu.* [Tel.] n. Foulness, dirt, rubbish. A sluice, a flood gate. The rim or stone ledge of a well, a stone facing.

కలుపు *kalupu.* [Tel. causal of కలియు.] n. A mixture. Weeds. పైరులోని కసువుదొడు పైనది. Curds పెరుగు. v. a. To mix. To join, unite. To bring together. To receive (into one's family or caste). దాన్ని కులములో కలుపుకొన్నారు they received or admitted her into the caste ఆతన్ని కలుపుకొని యెందరు అయినారు including him how many were there? కలుపుకోలుతనము or కలుపుగోలు *kalupu-kolu-tanamu.* n. Intimacy, friendship. తనము.

కలువ or కలవ *kaluva.* [Tel.] n. The water lily or lotus. కలువకంటి a lotus-eyed woman, i. e., one that has beautiful eyes. కలువలరాయ the enemy of the lotus, i. e., the sun సూర్యుడు. కలువరేడు the regent of the lily, i. e., the moon. కలువవిందు the moon కుముద్బాంధవుడు.

కలువడము *kaluvadamu.* [Tel. కలువ+వడము.] n. A pennon or small flag. "దివ్యలక్ష్మంబులు రాజూర్ణంబులు, విమలకేతనంబులుమిగిదమలుక్రిందిక. చందనకర్పూరతోయంబుల కలువంగట్టిన, కలువడములు రమణీయవిజితతోరణములుగట్టిరి." B. X. § 53. A garland of lotuses కలువ పూదండ.

కలువము *kaluvamu.* [Tel.] n. An apothecary's mortar in which drugs are rubbed with a pestle మందునూరే రాయి.

కలుషము *kalushamu.* [Skt.] n. Sin, foulness, impurity. పాపము. adj. Foul, sinful. Turbid, muddy. కలుషాత్మ, కలుషించు *kalushintan.* v. n. To be angry or intemperate, to be agitated కలతపడు.

కలుసుకూర *kalusu-kura.* [Tel.] n. A well-cooked curry. అనుకూలుండైన కూర.

కలెక్టరు *kalectaru.* [Eng.] n. A collector, the chief revenue official in a District.

కల్మము *kalkamu.* [Skt.] n. Foulness, impurity, sediment. పాపము, మడ్డి. కల్కమాత్ర *kalka-matra.* [Tel.] n. Eye salve. కల్కద్రవ్యములు drugs used in electuaries.

కల్కి *kalki.* [Skt.] n. The name of the last incarnation of Vishnu. కల్కి అవతారము. కల్కి *kalki.* [Tel.] n. Prettiness. A lady. See కల్కి. కల్పతరువు See కల్పవృక్షము.

కల్పతరువు or కల్పవృక్షము *kalpa-taruvu.* [Skt.] n. The "Wishing tree" in the Hindu Paradise. The cocoanut or palm tree is called కల్పవృక్షము.

కల్పన *kalpana.* [Skt.] n. Fabrication, invention, fiction, machination. కల్పన చేయు or కల్పించు *kalpana-cheya.* v. a.

To fabricate, devise, invent, or contrive, to produce, form.

కల్పము *kalpamu.* [Skt.] n. An age. A religious rule. A code or description of religious rites. A legend or pious tale. Thus; వులక్ష్మీవ్రతకల్పము the legend or book regarding this observance. బ్రహ్మ కల్పము an age of Brahma equal to many millions of years. A series of publications as of a journal; as ప్రథమకల్పము first series, ద్వితీయకల్పము second series, &c. adj. That which is equivalent to or that which is almost the same as. సమానమైనది. A word (like ish, in blackish, whitish) denoting similarity. ద్వీపకల్పము a peninsula. కరకల్పము like a hand. తటిత్కల్ప మైన resembling lightning **కల్పాంతము** *kalp-antamu.* n. The destruction of the world. The end of time. ప్రళయము. A Brahma's day బ్రహ్మదినము. **కల్పుడు** *kalpudu.* n. One who is similar to, or equal to. విద్వత్కల్పుడు almost a scholar. అగ్నికల్పుడు he who is similar (in excellence) to the god of fire. M. XIII. ii. 332.

కల్పించు *kalpintsu.* [Skt.] v. a. To make. To fabricate, devise. కరించు, చేయు, సృజించు, లేనిది ఉన్నట్టుచెప్పు. **కల్పితము** or **కల్పిత మైన** *kalpitamu.* adj. Made, formed of. Fraudulent. Fictitious.

కల్మషము *kalmashamu.* [Skt.] n. Sin, taint, dirt. Any impurity, such as pus; foulness. Blackness నలుపు. **కల్మాషము** *kalmashamu.* n. Particoloured, variegated colour. విచిత్రవర్ణము.

కల్యము *kalyamu.* [Skt.] n. The dawn. వేకువ. (A. v. 110.) Toddy. కల్లు. **కల్యపాలుడు** *kalya-paludu.* n. A toddy-drawer.

కల్ల *kalla.* [Tel.] n. An untruth, a falsehood, a lie. అబద్ధము. A fault తప్పు. Deception or delusion మోసము. A harsh word పరుష వచనము. The hedge of a garden తోటయొ క్క వెలుపు. adj. False అసత్యము. Harsh పరుషము. **కల్లతనము** *kalla-tanamu.* n. Bad conduct చెడ్డనడత. Deception మోసము.

కల్లమ్మ *kallattsu.* [Tel.] n. A touchstone, or crucible. "ఇచ్చువోకిరి కల్లమ్మలనూది యచ్చులనొరగొను యసకాలియతెడు." BD. iv. 127.

కల్లము *kallamu.* [Tel.] n. A couch or bed. మాన్పు. Ila. iii. 135 and 168. A blow on the haunch, in boxing. కొండిపేటు.

కల్లరి *kall-ari.* [Tel. కల్ల+అరి.] n. A liar, deceiver, rogue. A thief or marauder, a wicked man, or criminal. అబద్ధికుడు, మోసకాడు, దుష్టుడు, అన్యాయినవాడు. **కల్లరివేషము** assuming a false shape. **కల్లరికత్తె** *kallari-katte.* n. A jilt, a deceitful girl. **కల్లరిదుడు** *kallari-idu.* n. A liar, a rogue.

కల్లరుజు *kall-aruzu.* [Tel.] n. A kind of fish. See అరుజు. "మిసిమిక్కిలిగుజేలుమీను" హంస iv.

కల్లిపాటు or **కళ్ళవెళ్ళపాటు** *kallipatu.* [Tel.] n. Agitation, tribulation, dilemma. Fright, alarm, horror. విభ్రాంతి.

కల్లు *kallu.* [Tel.] n. Toddy: palmwine: కొబ్బరికల్లు cocoanut toddy: తాటికల్లు palmyra toddy: ఈతకల్లు date tree toddy, కొమ్మకల్లు. (R. ii. 95.) the nectar or juice of flowers. **కల్లుపేటు** *kallu-penta.* n. A toddy shop, a dram shop. కల్లుమేర. కల్లుకుండ a toddy pot.

కల్లు *kallu.* [Tel.] A stone. Also, a wheel: (because formerly some cart wheels were made of stone.) A spoke of a carriage wheel. మంచుకల్లు a particle of dew. ఉప్పు కల్లు a crystal of salt. నీ "భాస్వతాంశువులు బండికండ్లుగ కేసి" (Kōtiswara 19.) కల్లుపడు to be stunned స్తంభించు.

"గుండెజొల్లుమనికల్లుపడియునితెల్లజూపు
పల్లవంబులంద్రుళ్ళియిట్లంటి." స్వా. v.

కల్లెలుక or **కల్లెల్క** *kall-eluka.* [Tel. కల్లు+ఎలుక.] n. A field mouse. పొలములలోని కలుగులలోనుండే ఎలుక. Swa. iv.

కళ్ళిడి *kall-iḍi.* [Tel. కళ్ళు+ఇడి.] n. The bastard floriken or stone-curlew, *Oedicnemus scolopax.* (F. B. I.) Jerdon. No. 867. (See Swa. iv.)

కళ్ళేరు *kall-ēru.* [Tel. కల్లు+ఏరు.] n. A hill-torrent. కొండవాగు.

కల్లోలము *kal-lōlamu.* [Skt.] n. A surge, a billow. పెద్ద అల. కుటుంబకల్లోలము family turmoil, household troubles. **కల్లోలవతి** or **కల్లోలిని** *kallōla-vati.* n. An eddying stream: a poetical phrase for a river. B. iii. 39. ఏరు, నది.

కల్వ Same as కలువ.

కల్వము Same as కలువము.

కల్వడము See కలువడము.

కల్హారము *kal-hāramu.* [Skt.] n. A reddish fragrant water lily.

కళ or **కల** *kaḷa.* [Skt.] n. A degree, or subdivision. క్రమము. That which proceeds by degrees, as effect, virtue, potency, influence, inclination. A ray of light. Look or appearance. A phase of the moon, of which the Hindus reckon sixteen. The degree in which one night's moonlight differs from that of the next. ముప్పది కాష్ఠలకాలము. సంస్కృతంలో పదునారవ క్రమము In Telugu Grammar, a word that does not end with an N sound. A note, as being a subdivision of music. The nerves or ticklish parts of the body. దీపముయొక్క కళ the brightness of a lamp. అతని ముఖ కళ his air, the effect of his features. పిచ్చికళ a look of madness. కూరకళ an angry look. నిద్రకళ drowsiness. కళాస్థానములు the nerves. "కళలు చెమ్మ గిలఁ." (T. ii. 82.) her heart melted: it touched her to the quick. ఈ గాడ్పుకళల నన్నిటిని కిల్బుముచ్చి this burning wind exhausts the spirits జబ్బుకళాభ్యస్థయము a morbid affection: an injured constitution. దానికళ బహు బాగా ఉన్నది She has a very pretty air. పెద్దదయ్యేటట్టుంది. కళకళ్ళి వచ్చి she is growing very pretty. **కళ** [Tel.] n. A swoon. మూర్ఛ. A twig చిన్న.

కళత్రము *kalatramu.* [Skt.] n. A wife కళత్రశ్రీకళత్రుడు he who is wedded to glory and prosperity. విశ్వంభరాకళత్రుడు ruler of the land.

కళకళ *kaḷa-peḷa.* [Tel.] n. Violently boiling. **కళకళలాడు** *kaḷa-peḷāḍu.* v. n. To boil violently.

కళవళ or **కళవళము** *kaḷa-vaḷa.* [Tel.] n. Anxiety, distress, puzzle. కలత. **కళవళపడు** *kaḷa-vaḷa-paḍu.* v. n. To be agitated or anxious కలతపడు. కళవళపాటు confusion కలత. కళవళించు to be confused. To be in amazement. To be perplexed. To talk nonsense, to babble. కలతపడు, తొట్రు పడు. Also, to move చలించు.

కళవళము Same as కళాసము. (q. v.)

కళానిధి *kaḷā-nidhi.* [Skt.] n. An epithet of the moon. చంద్రుడు.

కళాయి *kaḷāyi.* [H.] n. A large vessel for manufacturing indigo. నీలిమందుకాచే పెద్దపాత్రము. n. The tin coating given to brass vessels.

కళావంతుడు *kaḷā-vantuḍu.* [Skt.] n. An artist: an actor or dancer. A cunning rogue. కళావతి an actress (P. i. 62. A. iv. 36.) వేశ్య.

కళాసము *kaḷāsamu.* [Tel.] n. A skin or hide. చర్మము. ఇంపకళాసము an antelope skin కుక్కకళాసము dogs and curs. (Here it is an Anuk.)

కళాసి *kaḷāsi.* [H.] n. A boatman. A workman on a boat. A tentman.

కళాసింపు *kaḷāsimpu.* [Tel.] v. n. To be tired. అలయు.

కళింగ *kaḷinga.* [Tel.] n. A lock in a canal; a surplus sluice.

కళింగము *kaḷiṅgamu.* [Skt.] n. A proper name denoting the *Orissa* (ఒరిస్సా) country.

కళింగాధిపతి lord of Kalinga. కళింగులు the Kalingas. కళింగరాష్ట్రపుగడ్డ *kalinga-rashtrapu-gadda*. n. A plant that produces febrifuge nuts.

కళిక *kaḷika*. [Skt.] n. A flame.

కళుకు *kaḷuku*. [Tel.] n. Powder. పొడి. Brightness, lustre, brilliancy. కాంతి. adj. Glittering. "కళుకుబంగారుచాయ గాజాలన్న ద్రోయు." T. iv. 81.

కళుక్కుమను *kaḷukku-m-anu*. [Tel. anuk.] v. n. To start, to startle దిగులొందు, దిగులు కలుగు. వానికి మనస్సులో కళుక్కుమన్నది he startled, was shocked or confounded.

కళేబరము *kaḷēbaramu*. [Skt.] n. The body మేను. A corpse. పీనుగు, శవము.

కళ్యాణము *kaḷyāṇamu*. [Skt.] n. Good fortune, weal, prosperity, marriage. కళ్యాణోత్సవము the high day, or anniversary celebrated at any temple as the god's wedding day. కళ్యాణమంటపము a small chapel attached to a temple where the god is placed when celebrating the different festivals.

కళ్ళ *kaḷḷa*, [Tel.] n. Phlegm. శ్లేష్మము.

కళ్ళము or కళ్ళాము *kaḷḷamu*. [Tel.] n. A thrashing floor. పంటకళ్ళము, ధాన్యమును మోచ్చేచోటు.

కళ్ళి *kaḷḷi*. [Tam.] n. The plant called milk hedge. *Euphorbia Tirukalli*. Rox. ii. 470. శెముడు.

కళ్ళె *kaḷḷe*. [Tel.] n. Thick spittle or phlegm. or శైత్యముచేత నట్టిపడిన ఉమ్ని, శ్లేష్మ.

కళ్ళెము, కళ్ళెతాము or కళ్ళెము *kaḷḷemu*. [Tel.] n. A bridle.

కవ *kava*. [Tel.] n. Couple, pair. కవలవాడు or కవలపిల్లలు twins. కన్నుకవ a pair of eyes. చన్నవ or చన్నుకవ a pair of breasts. కవలు Kusa and Lava the sons of Rāma; also Nakula and Sahādēva the Pāndava brothers.

కవకవ *kava-kava*. [Tel.] adv. Aloud. కవకవ నవ్వి laughing aloud. "వెనిదెయొన్నినుకవకవలు నొణుగు." Dasav. v, 256.

కవచము *kavachamu*. [Skt.] n. Armour, a cover, a leather cover or case. The coating or sheathing of a boat. మంత్రకవచము an amulet, a prayer or phylactery for the safety of the body.

కవట *kavaḷa*. [Tel.] n. A large branch of a tree. పెద్దకొమ్మ. భార: విరా. i.

కవడి *kavaḍe*. [Tel.] n. A kind of drum. ఒకవిధమైన తప్పెట.

కవణము *kavaṇamu*. [Tel.] n. Gram or other grain given as food to horses and other animals. గ్రాసా. "చేరుడుబియ్యాలకవణంపుటేసుంగనములకిడెల." CH. iii. 11.

కవనము *kavanamu*. [Skt.] n. Poetry. Composition. వానికి కవనశక్తిలేదు he has no talents for poetical composition.

కవను *kavanu*. [Tel.] n. Grass. కసవు.

కవర or కవరాయి *kavara*. [Tel.] n. A piece or man, at draughts. పాచిక. కవర్లాడు *kavarl-āḍu*. n. To squabble.

కవలు కవలుకోను or కవలుపోవు *kavalu*. [Tel.] n. To take up or catch up the recitation of the Vēda from another person without making a break. వేదాది పఠనమును కొంత పాఠ్యముచే నొకటి నిడుబడి మరియొకటిపెట్టి కలయుట.

ఉ॥ "పాఠమెనరంయతల నోడుమడు సుమినను
నవలుపోకుండబుర్రుడోకలునకంటె."
పాండు. ii.

కవాటము *kavāṭamu*. [Skt.] A door. తలుపు.

కవాతు *kavātu*. [H.] n. Drill, parade. కవాతుచేయు to parade, to drill as soldiers.

కవి *kavi*. [Skt. lit. A maker.] n. A poet. A learned man. కవిత్వముచెప్పువాడు, పండితుడు. కవిత or కవిత్వము *kavita*, n. A poem, poetry, composition.

కలియు *kaliyu*. [Tel.] v. n. To join with, be united to. To join in combat, rush upon, fall upon. కొనుబిడి బుగ్గలా like fire under ashes. To spread మబ్బు, వ్యాధి మ. కలిందు or కల్పుందు or కలియందు *kiriṇṭu*. v. t. To cause to rush upon, to chase తరుము, మాదరము. కలిచేయు or కలియుచేయు Same as కలియు.

కవిరి *kaviri*. [Tel.] n. The sediment of boiled betel nut which is made up into balls.

కవిల *kavila*. [from Skt. కపి.] n. Brown color. కవిలవర్ణము.

కవిరె or కవిలెయు *kavile*. [Tel.] n. Palm leaves prepared for writing accounts upon. దండకవిరె local archives; the record book, or register.

కవీశ్వరుడు *kav-iśvarudu*. [Skt.] n. A poet; (lit. a prince of bards.)

కవుగిలించు *kavu-gil-iṇṭu*. [Tel.] v. n. To embrace. కౌగిలించు.

కవులు or కౌలు *kavulu*. [Tel.] n. A written agreement given to the ryot by the landlord regarding the land he takes up to cultivate. మళ్ళకవులు an agreement under which land is held at an annual quit-rent for a stipulated period.

కవోష్ణము *kavōṣhṇamu*. [Skt.] n. Warmth, slight heat. adj. Warm, rather hot. కొంచెము వేడియైన.

కవ్యము *kavyamu*. [Skt.] n. The oblation to the spirits (manes) of the deceased. పితృదేవతలకియ్యదగిన అన్నము.

కవ్వడి *kavvaḍi*. [Tel. కవ+వడి.] n. One who is a bi-dexter, i. e., has equal strength in his two arms. పెండుచేతుల వడివలవాడు, i. e., Arjuna.

కవ్వము *kavvamu*. [Tel.] n. A churning staff. కవ్వపుకొండ a phrase for Mount Mandara.

కష *kaśa*. [Skt.] n. A whip, a cord. తాడు.

కశేరుకము *kaśerukamu*. [Skt.] n. The backbone. వెన్నుముక.

కశేరువు *kaśeruvu*. [Skt.] n. A kind of grass. *Scirpus Kysoor*. Box. i. 230.

కశ్మలము *kaśmalamu*. [Skt.] n. Foulness, nastiness. మురికియు.

కషణము *kaśhaṇamu*. [Skt.] n. Rubbing, a trial. పరీక్ష.

కషాయము *kaśhāyamu*. [Skt.] n. A decoction. An extract. An infusion prepared by boiling or evaporation. adj. Red brown or yellowish red. కషాయంబట్ట cloth dyed red. పిచ్చికకషాయము sparrow broth. కోడికషాయము chicken broth. కషాయముకాచు to make an infusion or decoction.

కష్టము *kaśhṭamu*. [Skt.] n. Difficulty, labour, fatigue, hardship. An affliction, plague, pest. adj. Hard, difficult, abominable, unfortunate. వాడు కష్టము లోనున్నాడు he is in difficulty. వాడు ఆక్కడ పదిదినములు ఉండడము కష్టము he will hardly be there ten days. కష్టపడు or కష్టించు to take pains, to labour, toil, exert or bestir himself.

కసటు *kasaṭu*. [Tel.] n. Sin. పాపము. Dirt, foulness or foul odour, a bad taste, a nauseating flavour. కసటుతోలిన seasoned, rectified, freed from a nauseating taste.

కసమస *kasa-masa*. [Tel.] n. Eagerness, greediness. తొందరపాటు.

కసరత్తు *kasarattu*. [H.] n. Exercise. Gymnastics.

కసరు *kasaru*. [Tel.] n. Excess. Ill humour, sharp words, passionate language. కోపము, తిరస్కారము, చిరాకు, నీరసం. ఎండ కసరు, a gale, a squall; a storm వానకాలి. కసరులాడి a peevish woman. కసరాదాయము surplus income. adj. Unripe, raw. కసరు కాయలు raw fruit.

కసరు or కసరుకొను *kasaru*. [Tel.] v. n. To move. చలించు. v. a. To scold, to bully, to speak sharply. కోపించు.

కసవు or **కసువు** *kasavu.* [Tel.] n. Grass, sweepings. గడ్డి, ఇంటిలో ఊడ్చిన పెంట. **కసవుకుప్ప** a midden, a heap of refuse. వీపుతిరో ఊడ్చిచేర్చిన పెంట. **కసవుగోడి** A snipe, Ainsl. i. 393. **కసవుగువ్వ** a sort of sparrow.

కసాయి *kasāyi.* [H.] n. A butcher. కటిక వాడు.

కసి *kasi.* [Tel.] n. Passion, revengeful spite, bitterness, spleen, ill blood, malice. కోపము, పగ. **కసితీర్చుకొను** he wreaked his anger or passion. Itch దురద. Wish కోరిక. adj. Raw, unripe, unfit for the knife. కసు, పచ్చి, లేత. **కసి** or **కసిడి** adj. Petty, small. అల్పము.

కసింద or **కసీందె** *kasinda.* [Tel.] n. A species of Cassia or Senna. The Negro Coffee tree, *Cassia occidentalis.* నూతికసింది, or పైదికరంగేడు, or కరిచెట్టు, *Cassia Sophora* (Watts.) A. vi. 12. కొండకసింది the plant called Prickly Scopolia. Ainsl. ii. 200. కాసమర్దము, మిరుగాండ్ర. Rox. i. 617, ii. 342, 346.

కసినిరిత్తులు *kasini-rittulu.* [Tel.] n. The wild or Indian Endive, Chicory, or, Succory, *Cichorium Intybus.* (Watts).

కసిమసగు *kasi-masagu.* [Tel.] v. a. To cut to pieces, slay, torment. ఖండించు, బాధించు. To be eager, or unruly విజృంభించు, చెలరేగు. To kill చంపు. "సింగముకురంగమిం దింగసిమసంగాదుతెరంగున." R. ii. 11.

కసిమసి *kasi-masi.* [Tel.] n. Eagerness. తొట్రుపాటు.

కసిమిరి *kasi-miri.* [Tel.] n. Itchiness. తీట.

కసీందె Same as కసింద. (q. v.)

కసీసము *kasīsamu.* [Skt.] n. Black, dark. నల్లని. A. iv. 10.

కసు *kasu.* [Tel.] A particle denoting "A little:" Raw, young, unripe—used only in composition. **కసుకండ** *kasu-kanda.* n. A mere child, quite a child. లేతబిడ్డ. (Parrij. iii. 44.) Blackness. నలుపు. **కసుగందు** *kasu-gandu.* v. n. To fade much మిక్కిలి వాడు. n. Fading much మిక్కిలి వాడుట. **కసుగాయ** unripe fruit. See కసి adj.

కసుబా or **కస్బా** *kasubā.* [H.] n. The head station in a district.

కసుమాలము *kasu-malamu.* [from Skt. కశ్మలము.] n. Rubbish, offal. adj. Vile, wretched, nasty.

కసురు *kasuru.* [Tel.] n. Tender fruit. లేత కాయ.

కసెము or **కస్సెము** *kasemu.* [Tel.] n. A pool of water, a fountain.

కస్బా See కసుబా.

కస్తి *kasti.* [Tel.] n. Grief. దుఃఖము.

కస్తురి or **కస్తూరి** *kasturi.* [Skt.] n. Musk. The black spot or line on the forehead, formed of musk. **కస్తూరితిలకము** a beauty spot or patch of musk. A familiar name for any dog. (Swn. i.) **కస్తూరితుమ్మ** *kastūri-tumma.* A fragrant species of the Babul tree. See తుమ్మ. **కస్తూరిపత్తె** *kastūri-patte.* A kind of flower పీతంకస్తూరిపత్తెలు the pink species. **కస్తూరిపసుపు** *kastūri-pasupu.* n. A fragrant kind of turmeric. Turneric-coloured Zedoary. (Ainslie). **కస్తూరిమల్లీర** a sort of cloth with lines forming squares.

కహకహ *kaha-kaha.* [Tel.] adv. Hurra, Huzza (the battle shout.) Audibly, with a crash.

కా ka

కా or **గా** *ka.* the adverbial sign కా. Is it not so, to be sure కదా, కాదా. వాడు న్నాడుకా he is there, I suppose. వాడు వ్రాసినాడుకా you see he wrote it. ఆ యెద్దు అతనివికావచ్చును perhaps the cattle are his. నగదుగా ఇచ్చినారు they paid it in silver. See గా, and అను. కాగానే as soon as it is done.

కాంక్ష *kaṅkṣha.* [Skt.] n. Wish, desire. ఇచ్ఛ, కోర. **కాంక్షించు** *kaṅkṣhiṅṣu.* v. a. To wish, desire. ఇచ్ఛించు. **కాంక్షితము** *kaṅkṣhitamu.* adj. Wished for, desired. కోరబడినది.

కాంచనము *kāṅchanamu.* [Skt.] n. Gold. **కాంచనపట్టి** a piece of gold wire. **కాంచన కాంబరము** tissue, gold cloth.

కాంచీరచెట్టు *kaṅṭsara-chettu.* [Tel.] n. A creeper the seeds of which are used for food.

కాంచి *kāṅchi.* [Skt.] n. A woman's girdle; ఆడుదాని మొలనూలు. Conjevaram. **కాంచి పురము.**

కాంచు *kāṅṭsu.* [Tel. from కను.] v. a. To see, view, look at, behold. To possess, enjoy: to have, obtain, receive, acquire. పొందు. **సన్మతిగాంచు** to receive applause. To bear, produce, bring forth, generate. **సుతునిగాంచె** she bore a son.

కాండపటము *kāṇḍa-paṭamu.* [Skt.] n. A screen or curtain. తెర.

కాండము *kāṇḍamu.* [Skt.] n. Water. నీళ్లు. Opportunity సమయము. An arrow బాణము. A stem or stalk తూటి. A handle. A cluster or clump గుబ్బ. A chapter or section పరిచ్ఛేదము. **కర్మకాండము** the doctrine of works, the required rites. **తొడ కాండములు** the thighs.

కాండ్రపుబుబ్బలు *kāṇḍra-dubbulu.* [Tel.] n. Bulrushes, high grass.

కాండ్రించు *kāṇḍriṅṣu.* [Tel.] v. n. To hawk in clearing the throat; to retch in vomiting. **వాని ముఖము కాండ్రించొన్నది** his face is inflamed, or slightly swollen. **కాండ్రించొన్న ముఖము** a grim, gaunt face.

కాండ్రు *kāṇḍru.* [Tel.] n. The roar of a tiger. పులిబొబ్బ. Swa. iv.

కాంత *kānta.* [Skt.] n. A fair one; a lovely woman; a lady.

కాంతము *kāntamu.* [Skt.] n. A stone. కాయి, as in **సూర్యకాంతము** and **చంద్రకాంతము.** **అయస్కాంతము** a lode-stone. **కాంతము** adj. Pleasing, charming, lovely, friendly మనోహరమైన.

కాంతారము *kāntāramu.* [Skt.] n. A wilderness. అడవి. A pathless desert. పోరాని అడవి.

కాంతాళము *kāntāḷamu.* [Tel.] n. Anger caused by grief. వ్యాకులమునుబొందుచేకోపము. Irritation as of anger or the grief of anger. Impatience తాళిమిలేమి. **కాంతాళపడు** *kāntāḷa-paḍu.* v. n. To be impatient. తొందరపడు.

కాంతి *kānti.* [Skt.] n. Brilliancy, lustre, hue. **చిత్రకాంతులు** variegated hues.

కాంతుడు *kāntuḍu.* [Skt.] n. A lover or sweetheart. Lord, a king, a husband.

కాందిశీకము or **కాందిశీకర్వము,** *kāndiśīkamu.* [Skt.] n. Flight, running away. Putting to flight. **కాందిశీకుడు** *kāndiśīkuḍu.* n. A runaway. భయముచేత పారిపోవువాడు.

కాంబళము *kāmbaḷamu.* [Skt.] adj. Covered with a blanket, as a carriage. కంబళిచేత కప్పబడిన (బండి.)

కాంబోది *kāmbōdi.* [Tel.] n. A kind of grain. సస్యవిశేషము. V. P. iii.

కాంభోజము *kāmbhōjamu.* [Skt.] n. The country of Cambay. A horse imported from that country. **కాంభోజి** the name of a sweet tune in Indian music.

కాంస్యము *kāṁsyamu.* [Skt.] n. Bell metal. కంచు.

కాక *kāka.* [Tel. imperative of అను.] v. n. (So) be it. **అనుటయుమట్లకాకయనె** on his saying so, so be it, said he. **కాకదేమి** why not? **నీవు సుఖముగా నుందువుగాక** mayest thou be happy. **పోసిరోకాక** probably they poured; they may have poured. **కాక** (negative imperfect participle of

ఆను.) Not being so, disliking. కిట్టక, పగచ కక. adv. Spitefully, through enmity. నామీదకాక యిది చేసినాడు he did this through ill will to me. కాక. (affix.), Except, besides, unless, but: ఇదికాక and besides this, further.

కాక *kāka.* [Tel. from కాను.] n. Heat, warmth వేడిమి. Anger, harshness, ill will, unkindness. కోపము. Fever జ్వరము. Gonorrhea. కాక adj. Hot, warm, angry. కాకపుపుళ్లు boils caused by heat. కాక మాటలు hot words.

కాకము *kākamu.* [Skt.]n. A crow. కాకతాళీయము *kāka-tāḷīyamu.* n. Chance, casualty, accident. "Like the crow and the palm fruit"—a phrase denoting coincidence (అతిర్కితసంభవము): as a palm fruit falling just when a crow has alighted: కాకతాళీయమైన sudden, opportune, unexpected. కాకతాళీయముగా or కాకతాళీయ న్యాయముగా suddenly, casually, accidentally.

కాకతుండము *kāka-tuṇḍamu.* [Skt.] n. A kind of trumpet. కాహళము.

కాకపక్షము *kāka-pakshamu.* [Skt.]Same as తొవపాలు. (q.v.)

కాకపాల or కాకుపాల *kākapāla.* [Tel.] n. A plant named *Zizyphus Trinervius.* Ainslie ii. 69. *Asclepias asthmatica:* used as a substitute for ipecacuanha. Rox. ii. 33. వాతవారాయణాకు.

కాకపుష్టము *kāka-pushṭamu.* [Skt.] n. The Indian cuckoo. కోయిల.

కాకపోవు *kāka-pōvu.* [Tel.] v. t. To fail. ఇది కాకపోయినది this failed.

కాకమారి *kāka-māri.* [Skt.]n. Crows' bane. The *cocculus indicus,* a strong narcotic poison (Ainslie.); *Anamirta Cocculus.* (Watts.)

కాకర *kākara.* [Tel.] n. The creeping plant with a gourd-like fruit, *Momordica charantia.* పొట్టికాకర *Mom. muricata.* బుడ్డ కాకర the small leaved heart-pea, *Cardiospermum halicacabum.* (Ainslie and Watts.) పెట్టకాకర *Momordica operculata.* కిర్రికాకర, the wild sort. అడవి కాకర, కొమ్మకాకర, గొడ్డుకాకర are other species.

కాకరపత్తి *kākara-patti.* [Tel.] n. A kind of fireworks which when burnt throws out flowers resembling the leaves of the కాకర creeper.

కాకలము *kākalamu.* [Skt.] n. Paper. కాగితము.

కాకలి *kākali.* [Skt.] n. A trilling note or gentle warble. Melody. మంచైన ఆవ్యక్త మధురధ్వని.

కాకవేలుగు *kāka-vēlugu.* [Tel.] n. The Sun. సూర్యుడు. Sunshine సూర్యకిరణ.

కాకాక్షిన్యాయము *kākākshi-nyāyamu.* [Skt.] n. (In logic.) An argument (zeugma) that cuts both ways. Lit. after the manner of a crow's eye. So called from a crow's peculiar manner of squinting at an object. కాకి చూపు పరిశీలనపై ప్రసిద్ధి కెక్కుటచ్చి. This argument is also called అడ్డగోడమీది పిల్లి a cat on a partition wall. A Sanskrit phrase used in illustrating the applicability of one word in two or more senses. See Colebr. on Mitakshara, p. 358.

కాకి *kāki.* [Tel. lit. that which says *kā, kā.*] n. A crow. అడవికాకి the jungle crow or *Corvus macrorhynchus.* మంచి కాకి or ఊరకాకి the Indian house crow, *corvus splendens.* (F. B. I.) This word sometimes denotes depreciation as కాకి బంగారు false gold, tinsel. కాకిదొండపండు the wild cherry. దేశకాకి, or దేశమ్మకాకి a wandering wretch or vagrant. సముద్రపుకాకి an osprey. నీరుకాకి a cormorant. ఇనుపముక్కుకాకి the giant vulture or king of the vultures. మూలకాకి a raven. పొలకాకి a raven. కాకిచంపు విత్తులు *kāki-champu-vittulu.* Same as కాకమారి. (q. v.) కాకిపోవు *kāki-pōvu.* n. Apoplexy, sudden death. కాకిబువ్వ *kāki-*

chippa. n. A bivalve shell. కాకిచెమ్మలు or కాకిపు or కాకిపోమాలి or కాకిపొమ్మ *kaki-chemmalu.* n. Fainting, epilepsy. కాకిబాతు *kaki-batu.* n. A brown species of wild duck. కాకిరొక్కలు *kaki-rokkalu.* n. The grain called millet. కాకివేదురు *kaki-veduru.* n. A reed.

కాకిరము Same as కాగిరము.

కాకు *kaku.* [Tel.] n. Confusion. కలత. Pain. నొప్పి. "నాలిరకోహ్యకీకాకుజేసి." Vasu. iv. 14. adj. Vain వ్యర్థము, శూన్యము. కాకుచేయు *kaku-cheyu.* v. a. To throw into confusion. To outvie or outshine. కాకుపడు to be troubled, startled, or in confusion. T. iv. 153. కాకుపరచు to throw into confusion. "చీరతెకాకుపెట్ట లంకాకుపడఁగ, భార్యరుండు కరాలకమంత్రి పేరునడిగి, రౌరలు వ్యాకులతిందా రభినములను టఁభీతిఁగా." T. iv. 153.

కాకువు *kakuvu.* [Skt.] n. A kind of noise made in grief or fear. శోకభీతులచేత కలుగునట్టి ఒకవిధమైన ధ్వని.

కాకోదరము *kakodaramu.* [Skt.] n. Snake, a serpent.

కాకోలము *kakolamu.* [Skt.] n. A raven. బొంతకాకి, మూలకాకి.

కాగడా *kāgaḍā.* [Tel. కాగ+ఆడ.] n. A torch, a lighted wisp. దివిటి. మండుచున్నపెట్టిన కాగడాల్ని a dark lantern. (This denotes "Hiding one's lamp under a bushel.")

కాగా *kāgā.* [Tel.] adv. Because, seeing that. తమనుకాగా ఇది సాధించి this has been effected through you indeed. The same as అయ్యోట్టనగా. కరమాశ్చర్యమునగా to their great astonishment. కాగానే as soon as; therefore. ఆ పెండ్లి కాగానే as soon as ever the marriage was over. ఆ సమయములో తమరు చెయ్యి యిచ్చికాగా, కాగానే ప్రాణము దక్కినది I owe my life to your aid.

కాగితము, కాగిదము or కాగిడము *kāgitamu.* [H.] n. Paper, a card. ఆటకాగితాలు playing-cards. కాగితాలాట a game at cards.

కాగిస *kāgisa.* [Tel.] n. The stickleback fish. *Gasterosteus aculeatus.*

కాగు *kāgu.* [Tel.] v. n. To be heated (as the earth with sunshine). To boil, simmer, to grow hot, to be feverish. తపించు. To grieve, pine, be in trouble or sorrow. To be angry కోపించు. "కన్న మా యంబకాగానిపగ?" To thee who burnest with maternal love. కాగు n. A boiler, a kettle, a jar. పెద్దకాఁడ.

కాచము *kāchamu.* [Skt.] n. Glass. నాచా. P. i. 596. కాచకటకము a bracelet of glass. A. v. 130.

కాచి *kāchi.* [Tel.] n. A herb with a small lilac flower and black berries, used as a medicine for coughs. One kind is నల్లకాచి the other is ఎర్రకాచి. H. iv. 12.

కాచు *kāchu.* [Tel. from కాఁక.] v. n. To be hot; to shine, as the sun or moon. To be hot as fever. To wait, dangle in attendance. నాకు జ్వరముకాచినది I had the fever on me. కొంచెము జ్వరముకాస్తున్నది there is a little fever. నులికాచుకొనుట to bask or sit by the fireside, or to warm oneself. ఎండకాస్తున్నది there is sunshine. ఆ చింతచెట్టు కాయదుమరీచేదు that tamarind tree does not bear. To wait for, attend on నాకొఱకు కాచుకొన్నాఁడు he is waiting for me. అతని వద్ద మూఁడు వీధుల్లు కాచుకొని తిరుగుటిని I was in attendance on him for three years. కాచు v. a. To boil; to heat, to warm. To bear fruit. కాచికిచ్చు, ఆ ఊరంతా కాచి వడుగుకొనినాఁడు lit. he has boiled and strained off the town, i. e., he has made himself master of the whole town. తేనీళ్లుకాచు to make tea. చెఱకు కాచడము sugar making. బాధ్రి అంతా కాచికాచడముతో గడిపోయినది the whole night was passed in fomenting and binding up the limbs.

కాచు *kāṭsu.* [Tel.] v. a. To guard, keep, watch, tend, protect, take care of. To nourish. To spare, have mercy on, forgive, excuse. రక్షించు, కాపాడు. To keep off. ఆవును, పశువులుకాచడము to tend cattle. పశువులుకాచేవాడు a cow herd. రాత్రిఅంతా నిద్రకాచినాడు he kept awake all night. నన్నుకాచే దిక్కులేదు I have nobody who cares for me. నేను అట్లా చేసినట్టయితే నన్ను కాయబోకండి have no mercy on me if I have done so.

కాచు *kāṭsu.* [Tel] n. The extract, or, the medicine called Catechu: the inspissated juice of the చండ్రచెట్టు or ఖదిరము.

కాచోలు *kāchi-kōlu.* [Tel.] n. Rescue, saving. రక్షణము.

కాచుకోను Same as కాచు v. a. and v. n.

కాజి *kāji.* [Tel.] n. A kind of tree. (పా. ii.)

కాజీ *kāji.* [H.] n. A judge. న్యాయాధిపతి.

కాజేయు *kā-jēyu.* [Tel.] v. a. To accomplish, to finish, to effect, to make away with. సాధించు, అపహరించు. To spend వ్యయముచేయు.

కాటకము *kāṭakamu.* [Tel.] n. Scarcity, famine. కరువు.

కాటమరాజు *kāṭama-rāju.* [Tel.] A rustic divinity like Silenus, worshipped by shepherds. See కాలేరు.

కాటా *kāṭa.* [Tel.] n. Scales for large weights.

కాటిపాపడు *kāṭi-pāpaḍu.* [Tel. కాడు+పాపడు.] n. A cowherd. "కాటిపాపడు పసిగాడుమనుండు." BD. iv. 157.

కాటిపాపలవాడు *kāṭi-pāpala-vāḍu.* [Tel.] n. A juggler, a conjurer. హస్తలాఘవముచేసేవాడు.

కాటిరేడు *kāṭi-rēḍu.* [Tel. కాడు+రేడు.] n. Lord of the burning ground, i. e., Siva.

కాటు *kāṭu.* [Tel.] n. A bite, notch, cut, scar. కరుచుట, కొరికినచోటు. Being burnt or singed. మాడి ఆదుగంటుట.

కాటుక *kāṭuka.* [Tel.] n. Lampblack. Mildew in grain. Eyesalve, or sulphuret of antimony. Collyrium, a paste made of lampblack and oil and applied to the eyes to increase their brilliancy. It is also supposed to assist in conjuring and giving second sight. అంజనము. కాటుక is *lustre* or dark brown. అచ్చికాటుకలు a species of grain. మందుకాటుక love powders or eyesalve. భూతకాటుక magic powder. కాటుకవలె నూరినాడు he beat it to the consistency of paste. adj. Dark, deep in colour, dark brown, but distinct from black నల్ల. కాటుకపచ్చ dark green. విడిపచ్చ light green. కాటుకకన్నులు bright black eyes. **కాటుకపట్టు** *kāṭuka-paṭṭu.* v. n. To become black కలుపు సారు. **కాటుకపిట్ట** *kāṭuka-piṭṭa.* n. A wagtail: see జిట్టంగి and వాపిట్ట. **కాటుకరాయి** *kāṭuka-rāyi.* n. Sulphuret of antimony. సౌవీరాంజనము. **కాటుకరేకులపాడ** or **పుట్టి పెంజెర** *kāṭuka-rēkula-poḍa.* n. A certain venomous snake.

కాటువెట్టు *kāṭu-peṭṭu.* [Tel.] v. a. To bite. To notch, cut, open.

కాటుపోవు *kāṭu-pōvu.* [Tel.] v. n. To be singed or burnt as milk or food. To be smoked. మాడి ఆదుగంటుట.

కాటులాడు *kāṭul-āḍu.* [Tel. కాటులు+ఆడు.] v. n. To fall out, to quarrel. కలహించు.

కాటువాసన *kāṭu-vāsana.* [Tel.]n. A smoky singed smell.

కాటేరి *kāṭēri.* [Tel.] n. A forest goddess whose power lies in sending diarrhœa or cholera, &c.

కాట్రగడ *kāṭra-gaḍa.* [Tel.] n. A boundary hedge round a town, a stockade or palisade. కంపకోట.

కాట్రేడు *kāṭ-rēḍu.* [Tel. i. e., కాటిరేడు.] The "king of the cemetery." A certain fiend. కాట్రేవిపూజ the worship of this fiend as described in Kálaḥas. M. iii. 48.

కాడ *kāḍa.* [Tel.] n. A stem, stalk, shoot, handle, shaft. తోడెము. An arrow కాణము. A. iv. 292.

కాడ *kāḍa.* [Tel. for కడ] adv. At, near, by. ఇంటికాడ at home, at his house. "తలయం టుకాడికిదమ్మ" A. vi. 94. అవగా తల అంటు కొనుటకి విలంబము. n. State, condition, rate, thus: వానియిల్లు ఈకాడికి వచ్చినది to such a state is his family reduced. తనుస్త్ర మీకాడికి యిస్తావు at what rate do you sell this cloth?

కాడారంబము *kāḍ-ārambamu.* [Tel.] n. Dry cultivation. See కేదారంబము or మాగాణి.

కాడి *kāḍi.* [Tel.] n. A yoke. కాడిగట్టు the ridge between two fields, a boundary or landmark. ఒకరకాకలేకుండ హద్దుగట్ట (gen. కాటి, loc. కాట. plu. కాండ్లు.) కాడి n. Vinegar. పులియబెట్టిన కడుగునీరు.

కాడు or **గాడు** *kāḍu.* [Tel. for వాడు.] (an affix.) He, that man. సొగసుకాడు a pretty fellow. వేషగాడు a masker. Added to names, it denotes meanness or low station in life, thus: అచ్చిగాడు, సుబ్బిగాడు, as in English, a fellow named so and so. It is also part of the names of some animals as ఇబ్బంగికాడు a leopard. బావురు గాడు a he cat. పులుపోలిగాడు the bird called a drongo or kingcrow.

కాడు *kāḍu.* [Tel.] n. A funeral pile; a burying ground, or burning ground, శ్మశానము. కాటికి కాళ్లు చాచుకొనియున్నాడు he has one foot in the grave. A forest, a wilderness అడవి. (infl. కాటి.) Ruin నాశము. **కాడుచేయు** *kāḍu-cheyu.* v. t. To ruin, destroy. నాశముచేయు. **కాడుపడు** or **కాడ్పడు** *kāḍu-paḍu.* v. n. To be confused. కలతపడు. To be ruined. To be lost కనబడకపోవు, నష్టమగు. కాడుపరచు to ruin.

కాడు *kāḍu.* [Tel.] v. a. To enter, penetrate, go through, pierce, transfix. చాచు. A. iii. 37. & A. i. 66.

కాణము *kāṇamu.* [Skt.] adj. One eyed. కాణపగటము or కాణపగటికము a broken shell. A worthless fragment కుత్సితవస్తు. Ved. Ras. iii. 58. The one eyed creature, i. e., a crow. **కాణము** *kāṇamu.* [Tel.] n., Food, provender, fodder. Grass. గ్రాసము, కసువు. "కాటికిమరకాపుడు కాటింది కడ్డియు గాణముగొలుచుమణ." M. XII. ii. 303.

కాణాచి or **కాణాచ్చి** *kāṇāchi.* [Tel.] n. Inherited right or right of possession మిరాసి. చిరకాలవాసుస్థానము. A hereditary right to enjoy a certain office or a piece of land. చిరకాలమనుభవముగలది.

కాణాదము *kāṇādamu.* [Skt.] n. Kanada's logic. కాణాదుని న్యాయశాస్త్రము.

కాణి *kāṇi.* [Tel.] n. The fraction called ¼: or, one quarter of a sixteenth. A measure of land, about an acre. కాణిమందుకోతి దుఃఖము the smallest folly may cause much trouble.

కాణుడు *kāṇuḍu.* [Skt.] n. A one-eyed being ఒంటికంటివాడు. See కాణము.

కాత or **కావుత** *kāta.* [Tel. from అగు.] An affix in blessing. May it be so! అగుగాక.

కాతరము *kātaramu.* [Skt.] adj. Frightened, perplexed. **కాతరుడు** *kātaruḍu.* n. A timid man. భయశీలుడు, అశీరుడు.

కాతా *kāta.* [H.] n. An account. Dealings with a merchant.

కాతాళము *kātāḷamu.* [Tel.] n. Rashness, hastiness, passion. కోపము. P. iii. 399.

కాత్యాయని *kātyāyani.* [Skt.] n. A name of Pārvati.

కాదలము n. Same as కలుగాక. (q. v.)

కాదంబరి *kādambari.* [Skt.] n. Wine. మద్యము. A certain timber tree. *Nauclea kadamba.* Name of a Sanskrit Poem.

కాదంబిని *kādambini.* [Skt.] n. A line of clouds. మేఘపంక్తి.

కాదనము *kadanu.* [Tel. కాదు+అను.] v. a. To deny, refuse, reject, forbid to do. To disapprove; to say it is not right. See కాదు.

కాదా *kada.* [Tel. కాదు+ఆ.] v. Is it not? Same as కదా.

కాదాచిత్కము *kadāchitkamu.* [Skt. from కదాచిత్.] n. Scarcity, rareness ఒకానొక స్వభావము కలుగుట. కాదాచిత్కమయిన unusual, infrequent.

కాదారి or **కాదారిమావారి** *kadāri.* [Tel.] n. Midnight. అర్ధరాత్రము.

కాదు *kadu.* [Tel. from అను.] v. It is not (so). It is not possible. It is out of the question. It is opposed to అవును, i. e., yes, అది మంచిదికాదు it is not good. అవునా కాదా yes or no? ఈయెండవేత పైరుకాదు the crop won't come forward on account of the heat. వానిని పిలిస్తేనేగాని కాదన్నాడు he said nothing could be done unless they were invited. వానికి నాపని కాదు he and I do not agree. ఇది ఒక రాజ్యముకాదు this is a wretched place. **కాదే** *kade.* [కాదు+ఎ.] Is it not so? కదా.

కాద్రవేయుడు *kādra-ćēyuḍu.* [Skt.] n. A serpent: as being "the child of Kadruva."

కాన *kana.* [Tel.] adv. Then, therefore.

కానకము n. A forest. అడవి.

కాననము *kananamu.* [Skt.] n. A forest. అడవి.

కానబడు or **కానబట్టు** *kanabaḍu.* [Tel.] v. n. Appear, seem. See కాను.

కాని *kani.* [Tel.] n. A quarter of an anna.

కాని *kani.* [Tel.] (neg. part. of అను.) Which cannot be done. కొరగాని useless. చేతకాని unskilled, awkward. అనువుకానిచోట at an inconvenient time. **కాని** adj. Bad, vile, envious. కానిస్వభావము a vile temper. కానికులము a low caste. కానివాడు an enemy. కానిపని a vile act.

కాని or **గాని** *kani.* [Tel.] (conj. denoting an alternative.) But, either, or, except, unless. And not, nor. Rather. Before.

"జాజియొక్కటియొకాని సకలకుసుమ
విసరసంపదచేనొప్పె వసుధయెల్ల
విరహిజీయకానిధరణిపై వివిధజనులు
సంతసములొందజేసె వసంతవేళ."

Sunanda Parinyam, iv. 12.

"ఆలు మనినమాట కట్టెంబు నచ్చెనా
ఆలుకాదది పాని(వా)లుకాని."

(Vēma.)

ఇంతేకాని నేనేమెరుగను I know nothing but this. ఇదియేమొకాని I cannot tell what this may be. అదిగాని యిదిగాని either that or this. ఆపని పది దినములకుగాని కాదు that work cannot be finished in less than ten days. రేపుగాని రాడు he will not come here before to-morrow. ఉద్యోగము చిక్కిననే అపేక్ష ఉంటేగాని నేను అక్కడ ఉండను I would not have remained there had I not hoped to gain employment. ఇది అతనిచేతగాని మరి యొకనిచేతకాదు he alone can do it, no one else can. ఎల్లవిధముల నిను వధియించిగాని పుణికిపురుగుమాపున for we will not return without slaying thee. అతడు వస్తేనేగాని యీపని కాకేదు unless he comes we cannot effect this. **కాని** or **కానీ** (for కానిమ్ము) imp. verb denoting assent. Let it be done. Be it so. Never mind. Very well. ఆ పని ముందిరకానీ let that be done first. కానీకానీ నీ కావరమణతు very well, I will crush your pride.

కానిక Same as కానుక. (q. v.)

కానితనము *kani-tanamu.* [Tel.] n. Enmity. See కాని adj.

కానిపించు or **కన్పించు** *kanipiṁsu.* [Tel.] v. n. To be visible, to appear. ప్రత్యక్షమగు, కనబడు. v. t. To show. కనబరచు.

కానీనుడు *kānīnuḍu.* [Skt.] adj. Virgin-born. n. One born to a virgin. కన్యకాసుతుడు. Vyāsa or Karna.

కాను or కానుమజ్జిగ *kānu*. [Tel.] n. Thick buttermilk. పిల్లకాయిది మజ్జిగ.

కాను *kānu*. [Tel. another form of కను.] v. a. To perceive, to see or enjoy, నీ చప్పుడు కానుబడలేదు I did not recognize your voice. కవికానని చోటు కవికానదు everything that the sun sees is seen by the poet. కానవే do you not know. మోక్షము కానలేదు he cannot see or enjoy bliss or heaven. See కానించు.

కానుక or కానిక *kānuka*. [Tel. from కాను.] n. An offering or courtesy, made in homage to a superior, or to a god. A gift on which the lord is supposed to cast his "glance."

కానుగు *kānugu*. [Tel.] n. The tree called *Galedupa arborea* (Roxb.) కానుగచెట్టు. *Dalbergia arborea* (Ainslie ii. 332.) *Galedupa Punga*, Heyne. "కాలుకాదు కానుగదేదు" (proverb.)

కానుపు *kānupu*. [Tel. from కను.] n. Breeding, bearing, bringing forth. ప్రసవము. Seeing చూచుట. "ఆది కలలోనికానుపయి" మారి. ఉ. vii.

కాపట్యము *kapaṭyamu*. [from Skt. కపటము.] n. Hypocrisy.

కాపడము *kāpaḍamu*. [Tel. from కాచు.] n. Fomentation.

కాపథము *kapathamu*. [Skt.] n. A bad way. దుర్మార్గపుదారి.

కాపరి *kāpari*. [Tel. from కాచు.] n. A keeper. రక్షకుడు. ఆలకాపరి or పసులకాపరి a herdsman.

"కాపరిలేని గొర్రెయల్లకాడి కంటకవీరణాటిచే,
చేపరియున్న పీథుని నిశాటుడు కృష్ణుడు లేమి." భార. i.

కాపాడు *kāpāḍu*. [Tel. from కాచు.] v. a. To guard, watch, keep, to preserve, or protect, patronise. To secure from failure. తనమాట కాపాడుకోటందుకు with a view to verify his statement.

కాపిలము *kāpilamu*. [Skt.] n. The philosophy of Kapila. సాంఖ్యశాస్త్రము. "కాపిలము చూపలంబు." ఆము. i.

కాపు *kāpu*. [Tel. from కాచు.] n. Keeping, attendance. Protection, guard. రక్షణము. Heat, warmth (This is from కాగు.) Productiveness కాపులుకాచుట. The crop or fruit. కాపుడిగిచెట్టు a tree that is past bearing. కంట్లకు రెప్పలు కాపుగానున్నవి the eyelids are a protection to the eyes. కాపు ఉంచు to place a guard. కాపు or కాపువాడు n. A tenant. A farmer, a cultivator. A rustic or countryman. A person, an individual, a dweller. మంచు కాండకాపు or హిమాచలవాసి. Siva రుద్రుడు. సొమ్ముకాపు a holder or owner of property. పాలికాపు a member or shareholder. మహా నాటికాపులు leaguesmen, members of the (Mahanadu) community. కాపుగడ or కాపుడు *kāpugaḍa*. n. Protection. కాపాటు, రక్షించుట. కాప *kāpa*. adj. Appertaining to the farmer caste. కాపమాటలు rustic language. The vocative of కాపు a farmer. ఓకాపు, నీకెట్లాగో వచ్చితి వింటిక O farmer, how did you come here? B.D. iv. 1963. కాపకే *kāpaka*. n. A country girl, a rustic. The female of కాపు. కాపుతనము *kāpu-tanamu*. n. The rustic condition, the state of farmers. ఈ కాపు తనమును విడిచిపెట్టడము మేలు it would be better to give up the farming business. కాపుది A woman of the farming caste, a female rustic.

కాపురము *kāpuramu*. [Tel.] n. Home, dwelling, abode, residence, lodgings. అక్కడే కాపురముండినారు or కాపురమునేసినారు they lived there, they made their home there. ఆ కాపురమును మూటముల్లె చేసినాడు he has broken up his family. ఆతడు వేరుగా కాపురమునేస్తాడు he lives separate. కాపురస్థుడు *kāpurasthuḍu*. n. An inhabitant, a tenant, a native. కాపురస్థురాలు a female inhabitant. కాపుండు Same as కాపురముచేయు.

కాపురుషుడు *ka-purushudu.* [Skt.] n. A base wretch, a miscreant, an effeminate coward. కుత్సితపురుషుడు.

కాపేయము *kapēyamu.* [Skt. from కపి.] adj. Simian, pertaining to monkeys. n. Monkeyhood; the state of being like a monkey. కపిత్వము, "పలుమరుకాపేయంబున దలపకపలికెదవు." BRK. 243. "భూపుత్రి యునికిదలపకకాపేయముచేసి స్వామి భూతుడ నైతి." BR. Sundra 555.

కాపోతము *kapōtamu.* [Skt.] n. A bevy of doves. కపోతముల సమూహము. కాపోత వర్ణము *kapōta-varnamu.* n. Dove colour. BD. iii. 520.

కాపోతాంజనము *kapōt-anjanamu.* [Skt.] n. Antimony: particularly considered as a collyrium.

కాప్యకారము *kapya-karamu.* [Skt.] n. Hypocritical talk. మనసున పాపము ంచి మాట్లాడుట.

కాబట్టి *ka-batti.* [Tel. కాన్+బట్టి.] adv. Therefore, consequently. కనుక, అయి నందున.

కాబడు *kā-badu.* [Tel.] v. n. To become. అగు.

కాబోలు or కాబోలును. *kā-bōlu.* [Tel. కా to be+పోలును it seems.] adv. It may be; surely; perhaps, probably. బహుశా.

కాము *kāma.* [Tel.] n. The handle of an axe, hoe, umbrella, &c. దండము, కర్ర. A stalk, staff or shaft కాడ. కూరకాము the stalk of a kind of eatable greens.

కామంచిగడ్డి *kāmanchi-gaḍḍi.* [Tel.] n. Spice grass, lemon grass or camel's hay. *Andropogon Schœnanthus.* Ainslie. ii. 58. కామంచిచెట్టు *kāmanchi-chettu.* [Tel.] n. The fox grape, a kind of nightshade, *solanum nigrum.*

కామందు *kāmandu.* [H.] n. Owner, master. యజమానుడు.

కామధేనువు *kāma-dhēnuvu.* [Skt.] n. The mythological cow of plenty having the face of a woman and the body of a cow and supposed to give whatever one desires.

కామము *kāmamu.* [Skt.] n. Love, lust. Wish, desire, concupiscence. ఇచ్ఛ. కామకేళి sexual intercourse. కామపుడు *kāmanudu.* n. A lustful man. కామచారి *kāma-chāri.* adj. Sensual, selfish; following one's own pleasure. కామగము *kāmagamu.* adj. Wish-guided; going at will as an enchanted car. తలచినచోటికిపోయే. కామరూపి *kāma-rūpi.* adj. Protean, plastic, able to assume any shape. The heroes Sugriva and Hanuman and all the Rakshasas were *kāmarūpis,* being able to assume various shapes at will. కామాంకుశము *kām-ankusamu.* n. A stimulant or aphrodisiac. A finger nail గోరు. కామాంధకారము *kām-andhakāramu.* n. Blindness of lust. కామాతురుడు *kām-āturudu.* A lustful man. కామానలము *kām-analamu.* n. The fire of love.

కామర్లు or కామల or కామాల *kāmarlu.* [Tel.] n. The disease called jaundice. ఉబ్బుకామర్లు dropsy. ఎండుకామర్లు consumption.

కామాకు or గండకామాకు *kāmaku.* [Tel.] n. A sort of Arum.

కామాక్షి *kāmākshi.* [Skt.] n. The goddess of love. కామాక్షిగడ్డి a kind of grass.

కామాటము *kāmāṭamu.* [Tel.] n. Rough work. పాటుపని. R. viii. కామాటి *kāmāṭi.* n. A labourer, a pioneer. పాటుపనిచేయువాడు. adj. Rustic.

కామి *kāmi.* [Skt.] n. A libertine. కాముకుడు. కామికానివాడు a man free from passion.

కామి *kāmi.* [Tel. neg. noun from అవు.] n. The not being. That which is not or nil. కొరగాములు evil doings, naughty pranks. "ఇంక నెన్నండు నిట్టి కొరగాములు, సేయక బుద్ధిమంతుండవై యుండుమనిన నతండు

కాంక్షణీయమయినయది నమస్కారాది నిరంతరాభ్యాసమున కనుకూలమయిండు." M. III. ఆ. "కాంక్షణీయమైన యది రసంబుపోలెనాము దొయ్యనుట" M. IX. ii. 114.

కామించు *kāminṭsu*, [Skt.] v. a. To desire, or long for. To like, delight in, love. కామితము *kamitamu*. adj. Desired: desirable. కామిని *kāmini*. n. A lustful woman. A woman.

కామిల *kāmila*. [Skt.] n. Jaundice. See కామెరులు.

కామిలేడిపిట్ట *kāmi-lēḍi-piṭṭa*. [Tel.] n. The bird called a florikin. *Sypheotis aurita*. (F. B. I.)

కాముకము *kāmukamu*. [Skt.] adj. Lustful, desirous. ఇచ్ఛగల. కాముకుడు *kāmukuḍu*. n. A lustful man. కాముడు *kāmuḍu*. n. A name of Cupid: (In compounds) Desirous, thus: కీర్తికాముడు desirous of glory. కామునిపండుగ the annual *Holi* festival.

కామ్యము *kāmyamu*. [Skt.] adj. Desirable, voluntary, optional, as a work of supererogation. కామ్యార్థములు *kāmyārthamulu*. n. The lower objects of prayer, all that is short of మోక్షము.

కాయ *kāya*. [Tel. from కాచు.] n. 1. A green unripe fruit. అరటికాయలు green plantains. 2. A nut, berry, pod, bulb, knob, bead. 3. Anything round, as the head (తలకాయ) the bob of a plummet: a boss or round piece. 4. The word is used for a thing or article: as a piece at chess దుష్టకాయ a wicked thing or creature. 5. A pimple: a wart. తవ్వడముచేత కాయిచేతులు కాయలుగాయినవి his hands are callous or hard with digging: he has a wart on his hand. 7. A bottle. రెండు కాయలు ఒకడే తాగినాడు he alone drank two bottles. 8. As an affix it often leaves the sense unaltered: thus తల or తలకాయ the head. పిల్ల or పిల్లకాయ a child. గొంతు or గొంతుకాయ the throat. పుట్ట or పుట్టకాయ a marriage token worn on the neck. మొట్టు or మొట్టికాయ a blow or knock. ఎండ్రకాయ a crab. చెంపకాయ a slap on the cheek. Some fruits are called కాయ even though ripe, thus (from చిప్ప shell) కొబ్బరికాయ a cocoanut. మిరపకాయ a chillie. ఉల్లికాయ an onion. కూరగాయలు or కాయగూరలు vegetables. కాయ ధాన్యములు *kāya-dhānyamulu*. n. Pulse: all sorts of grain contained in pods: as పెసలు, కందులు, బొబ్బర్లు, &c.,

కాయకన్ను *kāya-kannu*. [Tel.] n. A wall eye; a blind eye. కాయకాణికన్ను.

కాయకము or కులకాయకము *kāyakamu*. [Tel.] n. Profession, trade, art. వీసము. See కాయికము. కాయకము (among the Jangams) signifies a prayer or vow. ప్రార్థన, వ్రతము.

కాయజుడు *kāyajuḍu*. [Skt.] n. The god of love: as being "born in our bodies." మన్మథుడు.

కాయమానము *kāya-mānamu*. [Skt.] n. A shed or booth. పందిరి. H. v. 75.

కాయము *kāyamu*. [Skt.] n. The body. అరవము నచ్చినప్పటికిన్ని బాహ్యార్థాన్నమని చేయబడి యాకాయముతో నిప్పటికిన్ని జీవించుచున్నాడు though he is dead, through his reputation for charity he still lives in his fame. కాయము [Tel.] n. A certain restorative medecine, administered to a woman in childbed. బాలెంతకిచ్చే మందు. H. i. 114. కాయపుష్టి *kāyapushṭi*. n. Stoutness. కాయసిద్ధి corporeal perfection imagined to be attainable by religious austerities. కాయసిద్ధుడై ఉన్నాడు he bears a charmed life.

కాయము *kāyamu*. [H.] See కాయము.

కాయలము *kāyalamu*. [Tel.] n. A sort of fish.

కాయస్థుడు *kāyasthuḍu*. [Skt.] n. A man belonging to the writer caste. An accountant. కరణము.

కాయికము *kāyikamu*. [Skt.] n. Daily interest కాటివడ్డి. కాయికులుడు a rogue

or chest. adj. Lit. pertaining to the body. దేహసంబంధమైన. Slight, not strong, అబ్బు, కాయికపుపని not strong work.

కాయు *kāyu.* [Tel.] v. n. To shine as the sun or moon, ఇప్పుడు ఎండకాస్తున్నది there is sunshine now. వెన్నెలకాస్తున్నది there is moonlight. **కాచు** (another form of కాచు.) v. a. To tend cattle. To spare or acquit. నేను ఇంతపని చేసి ఉంటే నన్ను కాయ నిద్దు if I have done this, spare me not.

కాయువు, కాయ్వు *kāyuvu.* [Tel.] n. Love, wish, desire. అనురాగము.

కార, కారా, కారాగృహము or **కారాగృహ** *kāra.* [Skt.] n. A prison. చెర, చెరసాల. B. X. 129.

కారండవము *kāraṇḍavamu.* [Skt.] n. A sort of duck. A kind of antelope కస్తూరిదీ.

కారకము *kārakamu.* [Skt.] adj. Making, causing. సందేహకారకమైన causing doubt or doubtful. సంతాపకారకమైన grievous. దుఃఖకారకమైన grievous, causing sorrow. కారకహేతువు the efficient or active cause. In Telugu it is used to denote heat. కారకజ్వరము a burning fever. కారకదేహము a hot or fervish temperament. మేహకారకము venereal feverishness. పిత్తకారకము bilious feverishness. కారకములు వాలుగునిధ ములు stimulants are of four sorts.

కారణము *kāraṇamu.* [Skt.] n. A cause, source, motive. హేతువు. కారణశరీరము the fleshly or mortal body as opposed to జ్ఞానశరీరము the spiritual body. ఇందుకు కారణభూతమైన దుఃఖము grief which caused this event.

కారము *kāramu.* [Tel.] n. Pungency, hotness of taste: sauce. Salt earth used in bleaching cloth చవుడు. Tinder: being cloth dipped in saltpetre. A caudle for infants. Caustic, lunar caustic. కారము చచ్చినపొగాకు tobacco devoid of flavour. కారముచచ్చినసున్నము lime devoid of heat. కారముగలసున్నము sharp lime. adj. Pungent, hot to the taste. A particle added to a letter in naming it. Thus కకారము the letter K. An affix denoting, making or doing, thus: ఝణఝణాత్కారము resounding, making a ringing sound.

కారవి *kāravi.* [Skt.] n. The spice called carraways. H. ii. 249. A kind of anise. సదాశి.

కారాకు *kār-āku.* [Tel.] n. A withered leaf. ఎండుటాకు. "కాలిచేకూలిన కారాకులట్లు." DRAran, 176

కారాకూరము *kārā-kūramu.* [Tel.] adj. Confounded, jumbled, overthrown. కలసిన, ఎదారొదలయిన. Kalahas. iii. 103.

కారామణి *kārā-maṇi.* [Tel.] n. A black species of pulse called అలసందలు or బబ్బరలు.

కారావు *kār-āvu.* [Tel.] n. A wild cow. కారావులు forest cattle.

కారి *kāri.* [Skt.] adj. That which causes thus: హీయకారి destructive, that which causes loss. పిత్తకారి bilious. ఆరోగ్యకారి wholesome. దోషకారి sinful. అన్యాయకారి unjust.

కారించు *kārintsu.* [Tel.] v. a. To inflict pain, kill or destroy. బాధించు, గాయపరచు, చంపు. "వారించిమదకరి గారించుననుచు." BD. iv. 282.

కారింజా *kārinja.* [Tel.] n. An artificial fountain.

కారిక *kārika.* [Skt.] n. A rule composed in verse: an explanatory verse. సూత్రాది వివరణశ్లోకము.

కారికము *kārikamu.* [Tel.] adj. Brown, unbleached, as cloth. చలవచేయని (బట్ట).

కారిజేము *kārizamu.* [Tel.] n. The liver. Manu. iv. 92.

కారిత *kārita.* [Skt.] n. An exorbitant rate of interest offered by a debtor. అప్పుతీసు కొనువాడు తన అక్కరకొద్దీ తానేయించెదనని వడ్డీ.

కరియు *kariyu.* [Tel.] n. Pain, trouble, difficulty. క్రి. వి. కరియుట to grieve, suffer pain. To be in trouble. ఇడుములు పడు, బాధపడు. "కాడుకూడి ధర్మసూనుండు... కరియుచుండె." M. IV. v. 250. కరియు పెట్టు to trouble ఇడుములుపెట్టు, బాధపెట్టు. "వరుసంబెట్టిన కల్మషరులజుండు పెట్టిరంగి నాకియు పెట్టుం." M. XIII. v. 159.

కరియుమము *kariyamu.* [from Skt. కార్యము.] n. An act, work, deed. కార్యము. In M. IV. v. 251. & XIII. v. 152. the metre proves this spelling.)

కారు *karu.* [Tel.] v. n. To flow, run, trickle, distil, drop through. స్రవించు. To fall as sparks of fire రా. BD. vi. 253. కారుచు or కార్చు to cause to flow.

కారు *karu.* [Tel.] n. A season, time of the year. కాలము, చిన్న కారు childhood, youth. తొలకారు the opening of the year. కారు మెరుపు or తొలికారుమెరుపు or కార్కారు మెరుపు vernal lightning తొలివానకాలపు మెరుపు. వసంత కారు Spring. ఈ సంవత్సరములో మూడ్కారులున్న పండినవి the three seasons have yielded crops this year. ఒకకారు కోడిపిల్లలను అమ్మివేసినాను I have sold one brood of chickens. మూడు కారులదిడ్డ a heifer four years old. కారు కాలము, ఫలకాలము harvest time. కారు పంట, a crop that depends on the rain. వర్షాకాలమందు నీరాపదామపుండే పల్లపుపంట, కారుపట్టు rice grown in the hot season, ఎండకాలమందు పండే వరి ధాన్యము. కారువాందర price current of grain at the time of reaping. A plough-share. పటు కారు or నీరుకారు tongs, a pair of pincers. Darkness, jetty blackness. చలువ, చీకటి. కారుకమ్మెను darkness came on. A forest అడవి. కారుచిచ్చు wild or forest fire. The plu. కారులు, అసహ్య వదరులు hard language; reviling. వట్టి వ్యర్థ వచనము; vain talk వట్టిపోకమాట. కారులు lies అబద్ధములు. A stain కారు. Ignorance అజ్ఞానము.

కారు *karu.* [Tel.] adj. Black or jet black. కారుమబ్బులు a black cloud. కారుతమ్ములు black wires. కారుతప్పలు the seeds of the black sesamum. Brackish. చవుడు. కారునీళ్లు brackish water. కారునేల saline soil. కారుసముద్రము the salt sea. కారుప్పు bitter salt. కారుపుంగను stale asafœtida. Withered. కారాకులు withered leaves. Astringent వగపైన, కరుకాయలుదించిన కారను నాక if you pluck a fruit raw, is it not sour? Wild. కారెద్దుము *kar-eddumu. Bos gaurus.* The Gaur. (F. B. I.) కారు దున్న, కారుపోతు a wild he buffalo, or bison. Great, big. కారుకేలుగు, a loud cry. పెద్దకొట్టిర. కారువాసన a strong smell, a stale smell. కారుమాటలు rude language. కారుమొసలి a wild crocodile or alligator. కారుకోను or కార్కోను *karu-konu.* v. i. To blacken. To be noisy సందడించు.

కారుకొల్లి *karu-kolli.* [Tel.] n. The trumpet flower plant. కలకొల్లి.

కారుకోడి *karu-kōḍi.* [Tel.] n. A jungle fowl. అడవికోడి. రవిక. i. 49.

కారుకోడె *karu-kōḍe.* [Tel.] n. A bull in its prime.

కారుణ్యము *kāruṇyamu.* [Skt.] n. Mercy, pity, favour. దయ, కనికరము. కారుణికుడు *kāruṇikuḍu.* adj. One who is gracious or kind. కారుణికత్వము *kāruṇikatvamu.* n. Tenderness of heart, mercifulness. M. XIII. v. 21.

కారువు *kāruvu.* [Skt.] n. An artist, artificer. శిల్పి. An agent చేయువాడు.

కారూరు *kār-ūru.* [Tel. కారు+ఊరు.] n. A hamlet in a jungle. అడవిపల్లె.

కారెము *karemu.* [Tel.] n. The hollowed trunk of a palm tree shaped like a canoe and balanced like a see-saw to draw up water. నుళ్లకు నీళ్లెత్తెడు కాటిదోన.

కార్‌ఒడ్డెము *kār-oḍḍemu.* [Tel.] n. A hard word, ridicule. పరుషోక్తి.

కార్కశ్యము *karkaśyamu.* [Skt. from కర్కశ.] n. Hardness, cruelty. కరుకుతనము.

కార్కోను Same as కారుకాను.

కార్ఖానా *karkhānā.* [H.] n. A workshop. An arsenal.

కార్చిచ్చు Same as కారుచిచ్చు.

కార్చు See under కారు.

కార్తాంతికుడు *kartān-tikuḍu.* [Skt.] n. An astrologer. జ్యోశ్యుడు.

కార్తికము *kārtikamu.* [Skt.] n. The eighth Hindu lunar month. October-November.

కార్తికేయుడు *kārti-kēyuḍu.* [Skt.] n. The god of war. కుమారస్వామి.

కార్తె *kārte.* [Tel.] n. The particular constellation out of the 27, in which the Sun happens to be. ఇరువైయేడు కార్తెలు అనగా అశ్విని మొదలైన నక్షత్రములలో సూర్యుడు ఉండేదినాలు.

కార్పణ్యము *karpaṇyamu.* [Skt.] n. Spite, malice, ill-will, pique. కృపణత్వము, పర. కార్పణ్యముకలిగించు to bear malice.

కార్పాసము *kārpāsamu.* [Skt.] n. A cotton cloth.

కార్ముకము *kārmukamu.* [Skt.] n. A bow. విల్లు.

కార్యము *karyamu.* [Skt.] n. An act, deed, work, doing, business. An affair. An object. An effect, result. Use, good, profit, advantage. పని, ఫలము. అందువల్ల ఏమికార్యము what is the good of it? The thing to be done or which ought to be. Bhāskara § 41. కార్యాకార్యము తెలియక not knowing good from bad. కార్యవాది one who looks to the main point opposed to ఖడ్డవాది a brawler. **కార్యస్థుడు** *karyasthuḍu.* n. A clever man, a man of ability. కార్యస్థానము an office, a place of business. కార్యదర్శి a secretary. గౌరవకార్యదర్శి an honorary secretary.

కాలుకొక *kāl-alaka.* [Tel. కాలు+అలుక.] n. A stick resting in the wall at each end, and serving as a shelf to support pots, &c.

కాలము *kālamu.* [Skt.] n. Time, occasion, period. Season, weather. The tense of a verb. Death చావు. Blackness నలుపు. భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలములు the past, future, and present tenses. కాలముచేయు to die. వర్షాకాలము the rainy season. శీత కాలము winter. ఎండకాలము summer. వెన్నెలకాలము the bright fortnight or moonlight weather. చీకటికాలము the dark fortnight. కాలముజరుపు to demur; to put off. మీరు ఎట్లా కాలము జరుపుకొంటున్నారు how do you pass your time, or how do you live? కాలత్రయము at the three times of the day, morning, noon and night, or, the present, past and future. కాలత్రయములందున్ను perpetually. **కాలకంఠము** *kāla-kaṇṭhamu.* n. The black-throat, i. e., a sparrow పిచ్చిక. A peacock నెమలి. A wagtail కాటుకపిట్ట. **కాలకంఠుడు** or **కాలకంఠకుడు** *kāla-kaṇṭhuḍu.* An epithet of Siva. **కాలకూటము** *kāla-kūṭamu.* n. Mortal poison: venom. విషవేదము. **కాలక్షేపము** *kāla-kshēpamu.* n. Passing or spending time. విద్యాకాలక్షేపము literary pursuits. వట్టికాలక్షేపము mere pastime. గ్రంథకాలక్షేపము reading. కాలక్షేపముచేయు to pass one's time, నీవు ఇప్పుడు ఎట్లా కాలక్షేపముచేస్తున్నావు how do you now live? **కాలక్రయము** *kāla-krayamu.* n. The price of the day: the present rate; the current price. **కాలఖండము** *kāla-khaṇḍamu.* The liver. కాలేజము. **కాలచక్రము** *kāla-chakramu.* The circle of time. **కాలజ్ఞము** *kālagnyamu.* A cock, as knowing the hour. **కాలజ్ఞపక్షి** *kālagnyapaṭri.* n. A cock, also, the cuckoo. "కాలజ్ఞపక్షిరుతం వెల్లువెలుంగుమానకుపిక్కీ కిగ్గదంబోధిదై." A. v. 110. **కాలజ్ఞానము** *kāla-gnyānamu.* n. Knowledge of time.

Predictive knowledge. Certain histories or legends are written under this name, as the కాశీరాజ్యకాళ్లానము, the చరిష్ట కాళ్లానము, the పెన్న బయకాళ్లానము being the visions or predictions regarding particular saints. కాళ్లాగుడు *kāḷāgnyuḍu*. n. An astrologer జ్యోస్యుడు. కాలధర్మము *kāla-dharmamu*. n. The dept of nature. Death మరణము. అకాలమృత్యువు untimely death. కాలప్రవృత్తి *kāla-pravṛitti*. n. Evacuation. వేడు నాకు కాలప్రవృత్తి కాలేదు I had no motion to-day. కాలయాపనము *kāla-yāpanamu*. n. Delay, loss of time. కాలవహ్ని *kāla-vahni* n. The devouring flames destined to burn up the world. A consuming fire, a conflagration. కాలవిళంబము *kāla-vilambamu*. n. Tardiness, loss of time, delay. కాలసూత్రము *kāla-sūtramu*. n. A name of a region in the hell of the Hindu Puranas. కాలహరణము *kāla-haraṇamu*. n. Delay, loss of time. కాలాంతకుడు *kāl-antakuḍu*. n. One who brings the end. An epithet of Siva. కాలాంతరము *kāl-antaramu*. n. Another time. కాలాంతరమందు or కాలాంతరాన through the lapse of time, at another time. కాలాతీతము *kāl-atītamu*. n. Delay, loss of time. కాలాతీతమైనది it is now too late. కాలార్కుడు *kāl-arkuḍu*. The sun that at the last day shall scorch up the world. కాలావధి *kāl-avadhi*. n. The end of a year or season. కాలావసానము *kāl-avasānamu*. n. The end of time, i. e., death. కాలికము *kālikamu*. adj. Regarding time. అనుకాలికమైన of long standing. తనుకాలికమైన temporary, momentary. కాలోచితము *kāl-ochitamu*. adj. Seasonable. కాలోచితపుమాటలు such words as suited his purpose.

కాళి *kāḷari*. [Tel.] n. A foot soldier. కాళ్ళి, బంటు. A messenger దూత. (ధార. ఉద్యో. i.) A poll tax జనపన్ను.

కాళువ *kāḷava*. n. Another form of కాలువ.

కాళ్ళాయసము *kāḷ-āyasamu*. [Skt.] n. Iron.

కాళీకాంతము *kāḷī-kāntamu*. [Tel.] n. A certain boyish game. H. iii. 185.

కాళిదు *kāḷidu*. [Tel.] n. A devil. పిశాచము.

కాలు *kāḷu*. [Tel.] n. A leg, a foot, a claw, a talon. మోకాలు the knee. పాదాలు the upper surface of the foot. A pillar. నూరుకాళ్లమంటపము a portico built on 100 pillars. A quarter or fourth part. ము కాళ్లలు being three legs, or quarters. Bilh. ii. 154. కాళ్లకడ at the feet. కాళ్లజెర్ర a centipede. కంపకాలు a fence: lit. a fence-foot. కాలిబాట (A. vi. 16.) a foot path. కాలుత్రొక్కు to paw the ground, to be eager for fighting. M. XII. ii. 301. A. v. 87. పన్నగ్రహము. నా కొడుకు పెండ్లాన్ని బిడ్డలను నాకాళ్లగట్టిపోయి నాడు my son died and left a widow and children on my hands. మూడుకాళ్లముది (P. i. 322.) a three legged old woman, because leaning on a staff.

తే॥ "మయుమంత్రంబగాఁ బిసుపేర్పఁబిరవరం
బెడకాళ్ళపీటఁబట్టి కంప్రీతిఁదోరఁ
గాలమంచిం కాలుకంబాలనఁ
గలికియూరులు చెలసు మై కాంచిమెరయ."

Bilh. ii. 154.

కాలంకము the side post of a door. కాళి *kāḷi*. infl. of కాలు the foot. ఎఱ్ఱకాళి కొంగ the painted stork, *Pseudotantalus leucocephalus*. (F. B. I.) కాళిదారి or కాళిబాట or కాళిదారి. *kāḷi-dāri*. n. A foot path. కాళిడము or కాళ్నడ walking, going on foot. కాళ్నడవాడు *kāḷnaḍa-vāḍu*. n. A pedestrian, one on foot. కాళిబంటు or కాలుమోపిసి *kāḷi-baṇṭu*. n. An Infantry man, a foot soldier. పదాతి. కాళ్ళబలము or కాళ్బలము Infantry. కాళివేళ్లు *kāḷi-veḷḷu*. n. The toes.

కాలు *kāḷu*. [Tel.] v. n. To burn, to be consumed. To be baked, scalded, burnt, or boiled. To shine, gleam. కాలుదివ్వె a torch కాగడా. కాలేయిల్లు a house on fire. మానగర్వముకాలా curse on his pride;

lit. May his pride be burnt. కాలుము or కాల్చు *kālutsu*. v. a. To burn, roast, scorch; to fire a gun. కాలుపు *kālupu*. n. Burning, setting on fire. Baking, boiling, roasting. కాలుపులు burnings. కాల్పించు *kālpintsu*. (causal of కాల్చు.) To have it burnt.

కాలుడు *kāludu*. [Skt.] n. The god of hell. యముడు.

కాలుఁడి See కాల్డి.

కాలువ or కాలవ *kāluva*. [Tel. cf. Tam. కాలవాయి or వాయికాల్.] n. A canal, a channel; a stream. కాలవకు పోయి యున్నాడు or కాలవట్టుకు పోయినాడు he is gone to the necessary, or to relieve himself.

కాలుష్యము *kālushyamu*. [Skt.] n. Foulness, dirtiness, turbidness. కల్మష.

కాలేయము *kālēyamu*. [Skt.] n. The liver. కాలిజము.

కాల్డి or కాలుఁడి *kālmadi*. (Tel. From కాలు and మడి a bending.] n. Urine. మూత్రము.

కాల్యము *kālyamu*. [Skt.] n. Dawn, daybreak. వేకువ.

కాల్వరు or కాలువరు *kālvaru*. [Tel.] n. plu. Infantry, foot soldiers. A. iv. 271.

కాళంజి *kāḷanji*. [Tel.] n. A spittoon. ఉమ్మిపాత్ర.

కాళంజి *kāḷanji*. [Tel.] n. Whisks made of peacock's feathers. Also, a spittoon. L. ii. 23. and 40.

కాళి *kāḷi*. [Skt.] n. The goddess Kali. The Hecate of India. (Sir W. J.) కాళిక.

కాళింగుడు *kāliṅguḍu*. [Skt.] n. The name of a serpent which was killed by Krishna.

కాళింది *kāḷindi*. [Skt.] n. A name of the river Jumna. యమున. కాళిందీభేదనుడు *kāḷindī-bhēdanuḍu*. n. Balarama.

కాళిక *kāḷika*. [Skt.] n. The goddess Kali. Blackness కలుపు.

కాళియ *kāḷiya*. [Skt.] n. A musical instrument. వాద్యవిశేషము.

కాళీ *kāḷi*. [H.] a. Empty, vacant. n. A vacancy.

కావ *kāva*. [Tel.] Inf. in A. of కాచు, to protect. "జనులఁగావియు గావఁబుట్టితివి" (B. i. 234.) Thou wast born to save the world. కావక without sparing.

కావడము *kāvaḍamu*. [Tel. from అవు.] n. Becoming.

కావడి *kāvaḍi*. [Tel.] n. A "bangy" or yoke, carried by men; like that used by milk maids in England. (Infl. కావటి. plu. కావళ్లు.) కంచికావడి a yoke borne about by certain Saiva mendicants. కావడివాడు a carrier. కావటిబొమ్మలు the bangy post. కావటిచెక్క the beam of a yoke. కావటికొమ్ము the tip or end of the yoke. కావటిమట్టు the bottom of the net work attached to each end of the yoke. కావటిసెక్కలు the rope net work forming a lodgment at each end of a yoke. కావటి చేరు the cords forming this. కావటియొట్లు కావిళ్లు. కావడించు *kāvaḍintsu*. v. t. To carry in such a yoke.

కావరము *kāvaramu*. [Tel.] n. Fat. కొవ్వు. మదము. కండకావరము pride of flesh, arrogance. వయసుకావరము the vigour of youth. కావరి or కావరుడు *kāvari*. A proud insolent man. గర్వియు. BD. vi. 174. కావరించు *kāvarintsu* n. To become fat or proud. కొవ్వు, మదించు.

కావలము *kāvaḷamu*. [Tel.] n. Sin. పాపము.

కావలి *kāvali*. [Tel.] n. Guard, custody. రక్షణము. చేకావలి an alternative, a thing kept as a stand by; a provision. చెయ్యికావలి ముంజేతిదండ a piece of wood kept in reserve. కావలికాడు or కావలివాడు *kāvali-kāḍu*. n. A sentinel, a watchman.

దక్షణము. కావిచుక్క a black mark put on the face of children for good luck దిష్టము రక్షణకొఱకుంచే నల్లచుక్క.

కావా *kava.* [Tel.] v. A peculiar pace of the horse. అశ్వమండలగతి.

కావాడి *kavari.* [Skt.] n. An umbrella. కొడుగు.

కావి *kavi.* [Tel.] n. and adj. Red, redness. Russet, tan, pink, salmon colour, fawn colour, terra cotta colour, tawny hue. ఎఱుపు, కాషాయవస్త్రము. సంజెకావి the red hue of evening. కావి or కావిమన్ను red ochre. కావిబోక a tawny robe, worn by ascetics, imitating the colour of the raw hide worn by hermits in old days. కావిగొను to become red ఎర్రనగు. కావిబొంబు an ascetic యోగి, కాషాయధారి.

కావింపు *kavintsu.* [Tel. causal of అను.] v. a. To make, do, compose, invent, perform.—తలకావింపదు to break to bits. కపికలయించికావించి shaking the head. తీర్థయాత్రకావించె he went on pilgrimage. ప్రశ్నకావింపు to put a question. కూర్చి కావింపు to trim, to set in order.

కావిరి *kaviri.* [Tel.] n. Black vapour, any thing that appears like smoke. పొగ చడదే పొగరి మంచికావిరిదే. కావిరిబొట్టు Same as కావిబొట్టు.

కావు *kavu.* [Tel.] n. Cawing, the sound of crows: a hollow booming sound. A well or pit. కాకి. A black mark on the forehead worn for good luck కావిబొట్టు.

కావుట *kavuta.* [Tel.] n. The verbal noun form of అను. ఇది నిన్నుకావుటెఱింగి భూ. భా. i.

కావుడు or కావు or కావుము *kavudu.* [Tel.] imp. v. In poetry, a precative particle derived from అను similar to వలెను or గాక. q. v. Be it so! may it be so! so be it! సంపదలీవుగావు may he bestow wealth on thee! నన్నుగావుము ప్రోచుగావుడు may be ever support me by his grace! అరసి.
may his wealth be g.

కావుక *kavuka.* [Tel.] then, whereupon కాబట్టి.

కావుపాతర *kavu-patara.* [ ] deep pit for grain.

కావేరి *kaveri.* [Skt.] n. The river

కావేషము *ka-reshamu.* [Skt.] n. malice, ill-will.

కావైరి *ka-vairi.* [Skt.] n. A traitor, a betrayer. A. iv. 293. మిత్రద్రోహి, కాపుర ముడు.

కావ్యము *kavyamu.* [Skt.] n. Poetry. A piece of composition, whether in verse or ornamental prose.

కాశము *kasamu.* [Skt.] n. A sort of reed. కొండ.

కాశి or కాసి *kasi.* [Skt.] n. Kasi: a name of the city of Benares. కాశీకోక *kasi-koka.* n. A strong girdle of narrow cloth. A fine sort of muslin. కాశీతల *kasi-tala.* n. A certain pendant worn at the neck. కాశీసంకటము *kasi-sankatamu.* n. Dysentery.

కాశ్మర్యము *kasmaryamu.* [Skt.] n. The plant named *Gmelina arborea.* Roxb. గుమ్మడిచెట్టు.

కాశ్మీరము *kasmiramu.* [Skt.] n. Saffron, named *Costus speciosus.* The paint called కుంకుమము, కాశ్మీర మృత్తు, కుంకుమపుష్ప. కాశ్మీరము *kasmirama.* The land of Cashmere.

కాశ్యపి *kasyapi.* [Skt.] n. The earth. భూమి. కాశ్యపిబంధు a Brahmin.

కాషాయము *kashayamu.* [Skt.] n. Redness: brick-red or tawny: a cloth thus dyed, a hermit's dress: కాషాయమ్ము ఆమె కాషాయమంతొసగెన్ "she took the veil." కోపకాషాయము redness of the eyes through rage.

ఎ.] n. Wood. (In
sual phrase for the
, funeral pile.) కాష్ఠక
sat. A quarter, region or
A moment, a second. పదు
ాట్లకాలము.

ాసు.

samu. [Skt.] n. Cough. దగ్గు.

ు *kāsamardamu.* [Skt.] n. The plant called *Cassia Esculenta.* కసింద.

కాసరతీగె *kasara-tige.* [Tel.] n. A certain thick creeper.

కాసరము *kāsaramu.* [Skt.] n. A buffalo. ఎనుపోతు. కాసరి *kāsari.* A she buffalo.

కాసరపప్పు *kasara-vaḍlu.* [Tel.] n. A certain sort of grain. ధాన్యవిశేషము.

కాసా or ఖాసా *kasā.* [H.] n. One's own (servant). A personal slave, or hereditary bondman.

కాసారము *kāsāramu.* [Skt.] n. A pond or lake. సరస్సు, కొలను.

కాసింపు *kasintsu.* [Tel.] v. t. To wear as a belt కాసిగా ధరించు. "నీ పుట్టలోయున్నవాడు బుగ మొలగాసింపి సర్వాంగములకు భస్మంబు బూసి." G. VIII. 105.

కాసిబెడ *kasi-beḍa.* [Tel.] n. A sort of neck ornament.

కాసిడు *kāsiḍu.* [Tel.] n. A mason. రాతి పనివాడు.

కాసీసము *kāsīsamu.* [Skt.] n. Green vitriol, sulphate of iron. మయిలుతుత్తము.

కాసు *kasu.* [Tel.] n. A small copper coin, a pie. A coin in general, whether gold, silver or copper, thus బంగారుకాసు a gold coin. వడికాసు a silver coin (lit. white coin. "అది పుచ్చకరింబమా కాదు వడికాసువన్నె లేలపుటున్నవస్తి గాని." P. iv. 251, 551. కాసైనాలేదు there is not even a farthing. (The కాసు or farthing was called cash by the English, and the coin called ten cash was about one halfpenny: "twenty cash" being a penny, and eighty cash a fanam.) కాసంతే *kasanta.* n. A pie's worth కాసంతలేదు not a bit remains.

కాసె, కాస or కాసీయ *kāse.* [Tel.] n. The truss of a man's or woman's outer garment, which is passed loosely between the knees and tucked in the waist behind. A girdle చట్టి. మానవుడంతకాసె a garb worn by masquers, with a monkey's tail. A truss, or modesty piece. కోచి. A truss, the flap of a garment. ఇనుపకాసెకట్టిన straitlaced, severe in chastity. కాసెం గొనిరి they girded themselves for battle. కాసెపోయు to tuck up the cloth చట్టను గోచివలె పెనుకకుదోపు.

కాసె *kāse.* [Tel.] adj. Appertaining to the stonecutter trade, masonry, or bricklaying. కాసివాడు or కాసెచట్టు a mason, a stonecutter, a bricklayer. కాసిపని masonry, building. కాసెయుళి a stonecutter's chisel. రాయితోలిచే ఉళి, టంకము.

కాసెకోక *kāse-kōka.* [Tel.] n. A man's girdle. లాగుమీద కట్టుకొనేచట్టి.

కాస్త *kasta.* [Tel. for కాసంత or కాస్తయి.] adj. A little. కాస్తమైనము a little wax. కాస్తపాస్త a mere trifle.

కాహళము or కాహళి *kāhaḷamu.* [Skt.] n. A clarion, bugle horn, or trumpet. కాహళికుడు one who blows the clarion, a trumpeter కాహళినూదువాడు. HD. i. 1012.

కి ki

కి *ki.* [Tel.] The dative sign, To or for. See note on కు where the various meanings are given.

కిం *kim.* [Skt.] pron. What. See కిమ్మనక. కం అంటే కిమ్మనలేదు. he cannot say Bo to a goose.

కింక *kinka.* [Tel. from కినియు.] n. Anger. కినుక. కింకవాయువు *kinka-vāyuvu.* n. The croup: convulsions that seize children, or cattle.

కింకరత *kinkarata.* [Skt.] n. Servility. **కింకరుడు** *kinkarudu.* n. A servant or drudge, a slave, a base hireling. [illegible] యమకింకరులు the emissaries of death.

కింకిణి *kinkini.* [Skt.] n. A tinkling bell. A small rattle. గజ్జె, చిరుగంట.

కింకిరి *kinkiri.* [Tel.] n. Anger. కోపము. Nastiness: [illegible] to foul or defile [illegible] "[illegible]" Navan, 315. **కింకిరిపడు** *kinkiri-padu.* v. n. To get angry. [illegible] To feel nasty [illegible] **కింకిరిపాటు** *kinkiri-patu.* n. Getting angry. [illegible] Feeling disgusted with [illegible] "[illegible]" M. XIII. i. 55.

కింగాణి *kingani.* [Tel.] n. A useless act. [illegible] "[illegible]" BD. iv. 1104.

కింగిరి *kingiri.* [Tel.] adj. Trifling. అల్పమైన.

కించు *kinchu.* [Tel.] n. A grudge, ill-will, sorrow, grief. Confusion, disorder. [illegible] confused, disordered.

కించిత్తు *kinchittu.* [Skt.] n. A very little: a trifle. **కించిత్జ్ఞుడు** *kinchitgnyudu* n. One of a very limited intellect: an ignorant man; opposite of సర్వజ్ఞుడు.

కించులికము *kinchulikamu.* [Skt.] n. An earthworm. వానపాము.

కించు or **క్రించు** *kintsu.* [Tel.] adj. Cruel, spiteful, mean. [illegible] "[illegible]" Panditaradhya. iv. 959. "[illegible]" R. v. 192.

కింజల్కము *kinjalkamu.* [Skt.] n. The filament of a lotus. కేసరము.

కింజుడు *kinjudu.* [Skt.] n. A man who fritters away his life. [illegible]

కిందు or **క్రిందు** *kindu.* [Tel.] n. The ground. **కింద** *kinda.* (a postposition) Below, under. For, concerning. [illegible] he charged ten rupees for it. [illegible] he took it in payment of the loan. [illegible] under his power, subordinate to him; [illegible] it proved erroneous; [illegible] a handwriting partaking of the illegible. **కింద** *kinda.* adv. Down. On the ground. [illegible] what is below. [illegible] to lie down on the ground. [illegible] down. [illegible] they went down. **కిందట** *kindata.* n. Formerly, ago. [illegible] a month ago. **కిందటి** *kindati.* adv. Last, former. [illegible] last time; also, the former time. [illegible] last month. [illegible] last Friday. **కిందుమీదు** adv. Topsy turvy. **కింది** *kindi.* adj. Down. [illegible] a downcast look. [illegible] in the following question. [illegible] in the following verse.

కింపచానుడు *kim-pachanudu.* [Skt.] n. A miser. [illegible]

కింపురుషుడు *kim-purushudu.* [Skt.] n. A wretch. [illegible]

కింపురుషుడు *kim-purushudu.* [Skt.] n. A "sort of a man." A kind of fairy, described as a eunuch, employed in the Hindu Olympus as a singer, and an attendant on the goddesses: or represented as a man with a bird's head: or as having a form [illegible] that of a man, a deer and a bird. [illegible]

కింవదంతి *kim-vadanti.* [Skt.] n. Town talk: [illegible]

కింశుకము *kimśukamu.* [Skt.] n. The tree called *Butea frondosa.* మోదుగచెట్టు.

కికకిక or **కిఁకిక** *kika-kika.* [Tel.] adv. Laughingly, aloud. (Anuk.)

కికి or **కికీడు** *kiki.* [Skt.] n. The Indian Roller, *Coracias indica* (F. B. I.) erroneously called the blue jay. పాలపిట్ట.

కికురించు, కికురుంచు, కిక్కురించు or **కికురు చ్చు** or **కికురుచాడుము** *kikuriñcu.* v. a. To wheedle, delude, hide from, cheat. మోసము, కిక్కిఁకిక్కి చేయు, మరించు. **కికురించ, కికురుంచ** or **కికురు** or **కికురు** *kikuriñca* n. Deception, cheating. మోసము, మరుపు.

కిక్కిటిని చిలిప్పనము *kikkiṭini-śramamu.* [Skt.] n. A chirping sound.

కిక్కిరిబిక్కిరిమాటలు *kikkiri-bikkiri-mātalu.* [Tel.] n. Jabber, babble.

కిక్కిరియు or **కిక్కిరియు** *kikkiriyu.* [Tel.] v. n. To stand close together, as a crowd or as trees. **కిక్కిరి** standing thick, very close together. **కిక్కిరిసిన** thicket.

కిక్కిసగడ్డి *kikkisa-gaḍḍi.* [Tel.] n. Bur-grass.

కిక్కురుమనక *kikkuramanaka.* [Tel.] adv. Without opening the lips: silently.

కిక్కెస *kikkesa.* [Tel.] n. Violent shaking. మిక్కిలికుదుపు.

కిగ్గడి *kiggaḍi.* [Tel. adj. Inferior, bad (as paper). అచ్చు.

కిచకిచ *kicakicā.* [Tel.] n. Chirruping, or squeaking: **కిచకిచమను** to chirp. వార్చి [illegible] they tickled her. **కిచ కొట్టు** *kicakoṭṭu.* v. To chirp. **కిచకిచలాడు.** To tickle: **కిచ్చి కిచ్చి,** Sucs. i. 250.

కిచ్చిడి or **కిచ్చడి** *kicchiḍi.* [Tel.] n. Rice and dhall cooked together in ghee. నేయ్యిమును పప్పునుకలిపి వేయుగా వండిన అన్నము.

కిచ్చిలిచెట్టు *kichchili-chettu.* [Tel.] n. The orange tree.

కిటకిట *kiṭa-kiṭa.* [Tel.] (Anuk) adv. Creakingly. "కిటకిటమండ్లంగొనకి." Swn. v. 19.

కిటకిటపు *kiṭa-kiṭapu.* n. Spite, ill-will or confusion. ద్వేషము.

కిటి *kiṭi.* [Skt.] n. A hog. పంది, వరాహము.

కిటికీ *kiṭiki.* [Tel.] n. A window, a lattice, [illegible]; a gangway, a port hole or window in a ship. కిటికీకాయి a kind of earring.

కిటుకు *kiṭuku.* [Tel.] n. A trick, device, secret, nicety, [illegible], [illegible] intricacies. చిక్కు.

కిట్టు *kiṭṭu.* [Tel.] v. n. To approach, draw near. [illegible].

కిణము *kiṇamu.* [Skt.] n. A wart, scar, or mole, a corn. Hardness of the hands. చేతులకాపు కురుపు.

కిణకిణలాడు *kiṇa-kiṇalāḍu.* [Tel.] v. n. To tingle or tinkle.

కిత *kita.* [Tel.] n. A heap of three handfuls of grain kept in a field as an offering to God. [illegible] మూడుకట్టలధాన్యము.

కితనార or **కిత్తనార** *kita-nāra.* [Tel.] n. Hemp fibre. Oakum. కిత్తనారము, నారతో [illegible] canvas.

కితము *kitamu.* [Tel.] adv. Formerly, before, previously. [illegible] before that time. [illegible] already, ere this.

కితవము *kitavamu.* [Skt.] n. Mischief, roguery. కితవకుడి a wicked jade. కితవ [illegible] mischief, a base pursuit, i. e., gambling. **కితవారంభకుడు** *kitavārambhakuḍu.* One who pretends to be a mere child. మాయాబాల్డు. **కితవుడు** *kitavuḍu.* A gambler, a cheat. జూదరి, మోసగాడు.

కితాబు *kitābu.* [H.] n. A title.

కిత్తచార See కిత్తాచార.

కిత్తలి *kittali.* [Tel.] n. An orange. కిత్తలి.

కిత్తా Same as కిత్తాచార.

కిత్తి *kitti.* [Tel.] n. Fire. అగ్ని.

కిదుకు *kiduku.* [Tel.] v. n. To fret, or be cross on waking from sleep. "మేలా నై తెలుగు చెల్లదు కిదుకుచు, నేలిక లాడుచు నిరికి నిద్ది, అల్లదియు చేయలాడ దంతి." B. X. 1 VI. 14.

"అన్నపుడు భూమీశ్వరు లానుచు
నన్నలు రాజ్యంబులు నిచ్చి వేగ
నిక్కడ కేతెంచిన నీకు నిచ్చి
యుక్కడ నొక్కడ మిగ్గ నన్నరుగు
కిదుకుచు దిక్కు లదరుచు నిక్కి
నిదురించి యిదేమిటికిఁ బిల్చి రన్నా?"
H. i. 2241.

కిదుము *kidumu.* [Tel.] v. n. To be angry, రోషించు. To approach కదుమంచు. **కిదుక** or **కిన్క** *kidaka.* n. Anger, rage, heat, inflamation. కిదుకరి an angry man రోషించువాడు. **కిదుపు** *kidupu.* n. Anger రోషము. కిదుమను, కిదుకొను or కిన్కను to get angry. రోషించు.

కిన్క Same as కిన్నర.

కిన్నరుడు *kinnaruḍu.* [Skt.] n. A fairy, a celestial chorister. కిన్నరకంఠ fairy-eyed: lovely. Suca. iii. 68. కిన్నరేశుడు Kubera or the lord of కిన్నరులు.

కిన్నర or **కిన్నర** *kinnara.* [Tel.] n. A lute. A sort of guitar. కిన్నరతుంబుర the large dried pumpkins that are fixed to the frame of a Hindu lute. కిన్నరవృక్షము the fiddle-bark-tree.

కిఫాయతు *kiphāyatu.* [H.] n. Benefit, advantage, profit.

కినుకి or **కినుకిరాళ్ళు** *kinuki.* [Tel.] n. A sort of flint used in making glass.

కినుక *kinuka.* [Skt.] n. The tree *Costus Speciosus.* Box. i. 58, కినుకపూవు

కినుము *kinumu.* [Tel.] adj. Petty. అల్ప.

కిన్మతు *kinmatu.* [H.] n. Estimated value, price.

కిన్మనక *kinmanaka.* [Tel.] adv. Without hesitation. "Without whats and wherefores." కిన్మనకాడకేకిచేసిరి they did it without saying a word.

కిన్నర *kinnara.* [Skt. cf. Cimmerian.] n. and adj. Dark hue, a mixed hue, the colours of the rainbow. Variegated, particoloured. కిన్నరుడు name of a Rakshasa.

కిన్ను. **కిన్నుగాడె** or **కిన్నుగాడు** *kinnu.* [Tel. కి + ను] n. The sign ?, as అన్ను ? Also, an innuendo by ?

కిన్కిన or **కిన్కు** *kin-kina.* [Tel.] n. A creaking sound; a rattling sound. (Anuk.)

కిరణము *kiraṇamu.* [Skt.] n. A ray of light. కిరణ.

కిరాణము *kirāṇa.* [Skt.] n. A merchant. లోభి. Vasu i. 10.

కిరాతు or **కిరాటకి** *kirāta.* [Skt.] adj. Savage, barbarian. కిరాతదేశ the land of savages. **కిరాతము** *kirāṭamu.* Indian Spikenard. W. **కిరాతుడు** *kirāṭuḍu.* n. A barbarian, a savage. బోయవాడు.

కిరాయి *kirāyi.* [H.] n. Rent, hire, fare.

కిరి *kiri.* [Skt.] n. A hog. కిరాతము, పంది.

కిరి *kiri.* [Tel.] adj. Small, little. కిరిపొగ thin smoke. **కిరిపిల్లి ఎక్కడు** *kiri-pillaḍu.* Small rings worn on the third toe.

కిరిచెప్పులు *kiri-cheppulu.* [Tel.] n. Creaking slippers, i. e., leathern sandals. See కిర్చు.

కిరగు *kiragu*. [Tel.] v. n: To be tight.

కిరస్తాను *kirastanu*. [Eng.] adj. Christian.

కిరీటము *kiritamu*. [Skt.] n. A crown. **కిరీటాకృతి** *kirīt-akriti*. adj. Conical, like a cone. **కిరీటి** *kiriṭi*. n. A crowned man: an epithet of the hero Arjuna. **కిరీటిగాడు** *kiriṭa-gāḍu*. n. The grey shrike, *Lanius lahtora* (F.B.I.). **కిరీటిపచ్చ** *kiriṭi-paṭṭa*. n. The oriental emerald, a greenish variety of sapphire. వజ్రకిరీటము.

కిరుకు *kiruku*. [Tel.] n. The act of turning anything round త్రిప్పు. **కిరుకుపాటుము** *kiruku-poṭṭu*. v. n. To turn. తిరుగు.

కిరుకు *kiruḍu*. [Tel.] adj. Inferior. హీనము. కిరుగడిచేలు inferior soil.

కిరుపు *kirupu*. [Tel.] v. a. To twitch, or stretch, as a limb, or the ears, or the eyelids in winking. **కైకిరుపు** to stretch the body on waking. **కన్నుకిరుపు** to wince. కన్నిమ్ము కిరుకిరుమని to wink. M. N. i. 121. A. iv. 222.

కిరుసు or **కిరుసుకత్తి** *kirusu*. [Tel.] n. A small double edged sword. రెండంచులుగల చిన్నకత్తి.

కిర్రు Same as కీర్. **కిర్రుచెప్పు** a creaking shoe. **కిర్రుకిర్రున** *kirru-kirruna*. adv. Creakingly.

కిర్రుపురుగు or **పెంపకిర్రుపురుగు** *kirru-purugu*. [Tel.] n. A cicada, a noisy insect that lives in trees. **కిర్రుమాను** *kirru-mānu*. n. A turn-stile, lit. a creaking bar.

కిలకిల *kila-kila*. [Tel.] n. Din, bubbub, clamour, uproar, as of a marching host, Twittering, as of birds: any confused sound. **కిలకిలలాడు**, **కిలకిలలాడు** to be clamorous **కిలకిలధ్వనిచేయు**.

కిలకొట్టు *kila-koṭṭu*. [Tel.] v. a. To stir, beat, or whip butter milk, so as to clear it. v. n. To sound. మ్రోగు, చెలగు.

కిలుము or **కిలుము** *kilumu*. [Tel.] n. Discoloration of brass or copper. Verdigris.

కిలుతము *kilutamu*. [Tel.] n. A horse. గుర్రము.

కిలారము *kilāramu*. [Tel.] n. A herd of cattle పశువులమంద. **కిలారి** *kilāri*. n. A herdsman. కొల్లవాడు.

కిలాంటము or **కిలారుము** *kilāṭamu*. [Tel.] v. n. To make a hubbub. కేకలుపెట్టుచేయు. To play the bully, to swagger. To hoot, halloo, shout. కూయుట, చెయు. To laugh in rage. ఆగ్రహంనవ్వుచేయు.

కిలాసము *kilāsamu*. [Skt.] n. A blotch, scab. కొడు, పెచ్చు.

కిలింజకము *kilinjakamu*. [Skt.] n. A mat, a screen, చాప.

కిలికించితము *kili-kiñchitamu*. [Skt.] n. Amorous agitation. A conflict of feelings: agitation due to contending passions. Hubbub. గుంపు కూడు. **కిలికించితవతి** *kili-kiñchita vati*. n. A heart-broken damsel.

కిల్బిషము *kilbishamu*. [Skt.] n. Sin, fault, offence; పాపము, దోషము; disease. రోగము.

కిల్లల *killala*. [Tel.] adv. (anuk) Squeakingly, aloud. కిల్లలు కూయు loud screams or howls. కిల్లలాడు to squeak or howl.

కిల్లకు *killaku*. [Tel. కిల్ల+ఆకు.] n. A billet, a memorandum. చీటి. Literally కిల్లు ఆకు a nipped palmleaf, i e, a leaf indented with marks of the finger nail and sent by a messenger. An unequal number of dents agrees to a proposal, but an even number is a refusal. కిల్లకు బేసి ఉల్లాసం.

కిసకిస *kisa-kisa*. [Tel.] n. (anuk.) A giggling, murmuring, echoeing. Suca i. 256.

కిశోరము *kiśōramu*. [Skt.] adj. Young. n. An infant. A colt గుర్రపుపిల్ల.

కిసక *kisaka* [Tel.] n. A point. కిసకకర్ర. A pointed stick. See కిసి.

కిసకిస *kisa-kisa.* [Tel.] adj. & adv. (anuk.) Much, aloud (laughing.)

కిసమస *kisa-masa.* [Tel.] n. Sorrow, pain. స్వగ.

కిసరు *kisaru.* [Tel.] n. Sharpness, tartness. Bad humours in the body: the evil eye: mischief done to infants by the touch of an impure person. అటుసోకటంవల్ల పిల్లలకు కిసరోగమగు. Angriness. కోపపు కిసరు. కిస్సిరు an angry glance. "కిస్సిరుమను మంగాకుమ్మరిదెసకుదోలి." A. iv. 215. కిసరుకము humours in the body.

కిసలము or **కిసలయము** *kisalamu.* [Skt.] n. A sprout. చిగురు.

కిసికిస్సిగానడుము *kisi-kisu-ga-nḍaḍsu,* [Tel.] v. n. To straddle in dancing.

కిస్తి or **కిస్తు** *kisti.* [H.] n. Kist. Stated payment, an instalment of rent. కిస్తిబంది settlement of instalments of revenue.

కిసుకుమను *kisu-ku-mu.* [Tel.] n. To growl.

కీ kī

కీ *kī.* [Tel.] n. (Contracted from కింద) Lower, under; కీపొత్తు the abdomen or lower belly. కీపొత్తి (కీ+పొత్తి.) n. The inner part of the thigh. కీనీడ (కీ+నీడ) n. The under shadow, or darkness under a lamp, &c. A glimmer, or gleam through a crevice. కీనేలలు land which has water under it, i. e., where the springs lie close to the surface.

కీకటులు *kikaṭulu.* [Skt.] n. Savages. "కీకటులకు గాంధారీపుత్రకా" A. iv. 33. "ఉన్నతకీకటోక్తి" A. iv. 316.

కీకసము *kikasamu.* [Skt.] n. A bone. ఎముక. A. vi. 17.

కీకారణ్యము *kik-araṇyamu* [Skt.] n. A dark forest, a wilderness.

కీగంటిచూపులు *ki-gaṇṭi-ṭsupulu.* [Tel.] n. Downcast glances.

కీచక *kichaka.* [Skt.] n. The name of a certain tribe of hill people or savages: the name of a certain tribe of robbers.

కీచకము *kichakamu.* [Skt.] n. A hollow bamboo. కీచకముక్తలు (Kalalas. Mah. iii. 48.) the pearls of guru (tabasheer) found inside bamboos. కీచకధ్వనము a hollow groaning sound, as that of the wind passing the mouth of a tube.

కీచెకబాచెక *kiṭsera-baṭsera.* [Tel.] adv. In confusion, jumbled.

కీచుమను *kiṭsu-mu-mu.* [Tel.] v. n. To squeak.

కీచుబుర్ర *kiṭsu-burra.* n. Leathern bellows. కీచుబుర్రవంటిచే నోరుండ్ల గాలిపుచ్చి మ్రోగుచున్నట్లు కీచుబుర్రలు." Ha. iv. 135.

కీచురాయి *kiṭsu-rāyi.* n. A cicada, or cricket. (ఇంగ్లీ.)

కీచులాడు *kiṭsu-lāḍu.* v. n. To squabble, brawl, contend, squall or scream.

కీటము or **కీటకము** *kiṭamu.* [Skt.] n. A worm, an insect. కీటసములు wretched mortals, human worms. కీటమణి or **కీటరాజము** *kiṭa-maṇi.* n. The fire-fly, the glow-worm. HD. i. 1901.

కీటు *kiṭu.* [Tel.] n. A tire, a course, a layer, stratum or range. A line, mark, stroke. ఇంత కీటుతో నీవు be built one layer of the wall.

కీడిసలు *kiḍisalu.* [Tel.] n. The sweepings or refuse of grain.

కీడు *kiḍu.* [Tel.] n. Evil, harm, misfortune, danger. అపకీడు, దోషం. Fault దుష్ట, శత్రుత్వం. Sin పాపము (plu. కీళ్లు) adj. Bad, evil, base, low, అల్పమైన. కీడుజాతులు low castes. Inauspicious అపశకునము. Wicked దుష్టుడు. **కీడుబడు. కీడ్పడు** or **కీడ్వడు** *kiḍ-paḍu.* v. n. To be vanquished, అవమానము. **కీడుపరచు** or **కీడ్పరచు** *kiḍ-parṭsu.* v. a. To vanquish. "ఈ లాగునను కీడ్పరచితిని." Dah. P. 299. **కీడుమేళ్లు** *kiḍu-meḷlu.* Both good and bad: both sides of a question.

కీఱ *kīṟa.* [Tel.] adj. Inferior. అధమము. కీఱనేల inferior land. **కీఱకుంచేకులు** *kīṟa-kuṇcēkulu.* n. Short measure; not heaped up and pressed down.

కీఱు *kīṟu.* [Tel.] n. A cocoanut bough with the leaves plaited so as to form a mat. మట్ట.

కీదృశము *kīdṛiśamu.* [Skt.] adj. What sort of? like what? ఎటువంటిది.

కీనాశుడు *kīnāśuḍu.* [Skt.] n. An epithet of Yama, god of death.

కీర or **కీరె** *kīra.* [Tel.] n. Herb, vegetable, greens. కీర కాయ a cucumber.

కీరము *kīramu.* [Skt.] n. A parrot. **కీరవాణి** *kīra-vāṇi.* n. A sweet voiced woman, having the note of a parrot.

కీరి another form of కీర. (q. v.)

కీర్ణము *kīrṇamu.* [Skt.] adj. Covered. కప్పబడిన.

కీర్తన *kīrtana.* [Skt.] n. A hymn, psalm, anthem. A certain class of metres or tunes. **కీర్తనము.** *kīrtanamu* n. Praise, encomium. **కీర్తనీయుడు** *kīrtanīyuḍu.* adj. Glorious, praiseworthy. **కీర్తి** or **కీరితి** *kīrti.* Fame, glory. యశము. **కీర్తించు** *kīrtiṁchu* v. a. To praise, laud. పొగడు, స్తుతించు. **కీర్తితము** *kīrtitamu.* adj. Praised, celebrated. పొగడబడిన.

కీలకము or **కీలుకము** *kīlakamu.* [Skt.] n. A pin, wedge, or bolt, which keeps all fast. మేము. A master spell: the key to a puzzle or rule. అగ్నిజ్వల. A flame మంట.

కీలక See under కీల.

కీలసలు *kīlasalu.* [Tel.] n. Paddy, some of the ears of which are empty from disease or want of rain.

కీలారము Same as కేలారము.

కీలాలము Same as కేలాలము.

కీలు *kīlu.* [Tel.] n. A joint, a hinge. అతుకు. Pitch (or tar.) తారు. The point of a riddle మర్మము. Expedient ఉపాయము. చేతికీళ్లు the joints of the hand. కీలుకేళి (Vēma. 628.) Rosin and grease melted together to paint ships with. కీలుగుడ్డ a tarpaulin. కీలుగోపురము (Radha. ii. 149.) a castle or chamber that turns on a pivot. కీలు గబ్బిగద్దము an automaton eagle. కీలుగాడు an engineer, a mechanician or contriver కూర్పరుడు. "కీలుగాడు కీలు దొడిగిన దారువుల దైవమో మానవుడో" M. VII. iii. 73. కీలుబొమ్మ an automaton, or puppet. కీలుకత్తి a folding knife or hasp-knife. **కీలుకోసు** or **కీలుపడు** *kīlukoṇu.* v. n. To be united, join, be composed. కూడుకొను, చెరుగు. To be fixed in వాటు. "ఆకాశమునకు భూమికిని కీలుకొనుచు పొడవెక్కి..." Radha. iii. 13. "ఈ దేహం పాంచభౌతికంబులచేత నిర్మింపబడినది." V. P. ii. 304. **కీలుకోలుపు** or **కీలుపడుము** *kīlukolupu.* v. a. To fasten, unite, to lay, put. **కీలుగంటు** *kīlu-gaṇṭu* n. A knot or crest of hair. కుచ్చులుదూయుట. **కీల్జడ** *kīl-zuḍa.* n. A woman's plaited tress of hair.

కీశము *kīśamu.* [Skt.] n. A monkey.

కీసు *kīsu.* [Tel.] adj. Little. కొంచము; trifling. అల్పము.

కిసర, కిసరవల్లి or కీసా *kisara*. [Tel.] n. A purse, a pocket. కీసు. The fourth part of a weight or quantity. H. iv. 194. కిసరమన్యశ్యము dishonesty in arbitration. కిసరాంశం a small portion.

కు ku

కు *ku*. [Tel. cf. Turkish and Hindustani: కు and కి] To, for. The sign of the Dative case, which when following a final ఇ becomes కి as నాకి, నాకి and elsewhere is కు as నాకు, లోకు.

కు *ku*. [Skt.] a. In composition signifies bad, vile కుత్సితం. కుయోగ a wicked device. కుబుద్ధి a bad disposition. కుకర్మ a vile prank. So కుకాల, కుదేశ, కుకులం. Also కు the earth.

కుంక *kunka*. [Tel.] n. A virgin widow. కుంకుడు. A wretch, a slut: దుష్ట.

కుంకటి *kunkati*. [Tel. another form of కుక్కటి. q. v.] n. A tuft of hair. కుంచె, శిఖండం. adj. Chief. శ్రేష్ఠం. కుంకటి నాగు *kunkati-nāgu*. n. The fork-tailed shrike కోయిల. కుంకటివేరు *kunkati-vēru*. n. The tap root from which the others grow. ప్రధాన మైన వేరు. కుంకట్లు *kunkatlu*. n. plu. Curls or ringlets of hair. ముంగురులు.

కుంకు, కూకు or కుంచు *kunku*. [Tel.] v. n. To sink. మునుగు. To set as the sun: అస్తమించు, కూకుపోవు or మునుగు. the sun has set.

కుంకుడుచెట్టు *kunkudu-chettu*. [Tel.] n. The soap nut tree. *Sapindus detergens* or *Sapindus emarginatus*. కుంకుడు కాయలు *kunkudu-kāyalu*. n. Soap nuts. కుంకుడు పురుగు *kunkudu-puruguu*. n. The insect called a lady bird. ఒకానొక పిల్లపురుగు.

కుంకుమ *kunkuma*. [Skt.] n. A fragrant cosmetic or rouge, composed of turmeric, alum and lime juice. పసుపుతో కుంకుమ కలిపిన పూత land granted to the daughter for pin money. కుంకుమ కేసర *kunkuma-kēsara*. n. A certain fragrant cosmetic. కుంకుమపువ్వు *kunkuma-puvvu*. n. Saffron. కుంకుమపూ జిట్ట *kunkuma-pū-jitta*. n. The small Minivet. *Pericrocotus peregrinus* (F. B. I.) కుంకుమము *kunkumamu*. n. Saffron. జాజరా. కెంపిడము.

కుంగు or క్రుంగు *kungu*. [Tel.] v. n. To sink, bend, hang down. To give way or yield. To diminish. కుంచెడు. నాలుగాకు లింకా కుంకలేదు his freshness is not yet gone. ఈ వ్యధ నాపె మిక్కిలి కుంగదీసెను this fever reduced him greatly.

కుంచేడు *kunchēmu*. [Tel.] n. A measure of grain, four *manikas* or one quarter of a *toom*. కుంచెడు a measureful.

కుంచిక *kunchika*. [Skt.] n. The key of a lock. కుంచికోలు.

కుంచితము *kunchitamu*. [Skt.] adj. Crooked. వంకర, వక్ర.

కుంచె *kunche*, [Tel.] n. A painting brush, a brush, or whisk for flies. A carding instrument or teazle for wool.

కుంచె *kunche*. [Tel.] n. A cap with a flap behind, worn by boys. A whisk to drive away flies with.

కుంచే *kunchē*. [Tel.] v. n. To diminish, do away with, remove. To sink or depress. క్రుంగు. కుంచించు to undervalue. To stint, pinch.

కుంచె or కుంచెము *kunchu* [Tel.] n. A brush, a whisk, a carding instrument or teazle for wool, a *chauri* made of peacock's feathers. అక్షత కుంచెము కొట్టడము he fastened the cloth as a wisp on the pole. కుంచెకోలు *kuncha-kōlu*. n. The crooked pole used in opening the gate of a pagoda.

కుంజడా or కుంజరి *kunjadā*. [H.] n. A huckster, a fruiterer. పళ్లు అమ్మువాడు, పళ్లవర్తకుడు, పండ్లు వ్రేయువాడు.

కుంజము *kunjamu.* [Skt.] n. A thicket, a bower, or arbour. పొదరిల్లు. An elephant's cheek ఏనుగుచెక్కిలి. An elephant's tusk ఏనుగుదంతము. **కుంజరము** *kunjaramu.* n. An elephant. The best of anything శ్రేష్ఠము. కవికుంజరుడు a great poet. మౌనికుంజరులు the noblest of hermits. **కుంజరాశనము** *kunjar-āsanamu.* n. Elephant's food. The poplar leaved fig tree. *Ficus religiosus.* రావిచెట్టు.

కుంట *kunta.* [Tel.] n. A pond. కొలను, చెరువు. A pit, or hole of any kind పల్లము, గుంట. A certain square measure of land, $\frac{1}{40}$ of an acre. **కుంటమొగ్గ** *kunta-mokku.* n. A sort of fish. H. iv. 224.

కుంటి *kunti.* [Tel.] adj. Lame, crooked. కాలికుంట్లు windgalls, rheumatism. **కుంటితనము** *kunti-tanamu.* n. Lameness, a crippled state. **కుంటు** *kuntu.* n. Lameness, crookedness. A lame man కుంటివాడు, కుంటివాడు. v. n. To limp, to go lame. **కుంటువడు** *kuntu-padu.* v. n. To become lame. కుంటిపడు. To fail, or break down as an undertaking. కృష్ణరాయలు.

"అప్పుడుద్ధాలకు డాగ్రహించి
నిజభార్యఁబాయఁజి విప్రుడగ్ని
లయవిత్రయమునఁబొందినయట్లు
నజశీలంబెట్టుపైఁజి కుం
టుపడంజేసితి త్రాఁపుకర్మమని."

Jai. iv. 111.

To be diminished తగ్గు. To be cut off తెగు. **కుంటుపాటు** *kuntu-pāṭu.* v. n. To become weak, బలహీనమగు.

కుంటెండ్లు or **కుంటెనపుండ్లు** *kuntendlu.* [Tel.] n. Large earrings. "కడియంబుం గుంటెండ్లునంటి లొడ్డాణంబు" Chand. R. V. ii. 21.

కుంటెన *kuntena.* [Tel.] n. Pimping, procuring. కుంటెనకత్తె A bawd, a procuress. తాయుడు. కుంటెనకాడు or కుంటెన or కుంటెనీడు. A pimp, a procurer. తాయుడు. కుంటెనతనములు or కుంటెనపాట్లు pimping.

కుంటెనపుండ్లు See కుంటెండ్లు.

కుంటెనముడి *kuntena-mudi.* [Tel.] n. A knot in the string that passes through a book of palmyra leaves. తాటాకుల పుస్తకము దారమునకుముమ్మరంచేయుముడి.

కుంఠనము *kunthanamu.* [Skt.] n. A hindrance, cheek, Bluntness మొక్కబోవుట. **కుంఠము** *kunthamu.* adj. Blunt. Lazy, dull. మొక్కబోయిన, మొద్దు. **కుంఠితము** *kunthitamu.* adj. Hindered, checked. Blunted మొక్కబోయిన. **కుంఠీభూతుడు** *kunthi-bhūtudu.* n. One who has been defeated. One who has failed. **కుంఠుడు** *kunthudu.* n. An ignorant man. మూర్ఖుడు. A lazy man సోమ.

కుండ *kunda.* [Tel.] n. An earthen pot. A pot. కుండయందంచే a bell metal pot. A gilt ball on the crest of a tent, &c. కలశము. A bush in a carriage wheel ధురమందుండి చక్రమండలికంటి చక్రమున్న. **కుండగోకరి** *kunda-gōkari.* [కుండ+గోకు+అరి.] n. A cook. వంటవాడు. (వర. వ్యాకర, 2 భా.) **కుండపోగులు** Same as కుండలములు. **కుండమార్చు** *kunda-mārchu.* v. t. To exchange one thing for another. ఒకటిమీఁది మమకారంబు మఱియొకటిమీఁదఁ జేయు.

కుండము *kundamu.* [Skt.] n. An earthen pot. A pit or pot for receiving and preserving consecrated fire. A fire pit విప్రులకుండము.

కుండబంతి *kunda-banti.* [Tel.] n. The game called hockey.

కుండలము *kundalamu.* [Skt.] n. An earring. చెవిపోగు. **కుండలి** *kundali.* n. One who has earrings. పాము Naut. A snake or serpent పాము. A mystic phrase for the spinal marrow. A circular dance కుండలీకారంబెల్లను. (భార. వన. i.) కుండలిస్థానము or కుండలి or కుండలికశక్తి the pineal gland. సుషుమ్న (Vasu. Pref. 71.) Heyne says, a name of the వెల్ల ఉప్పిడి చెట్టు,కుండలినాడి. **కుండలించు** *kundali-intsu.* v. t. To put or mark a cipher round anything ఉన్నచుట్టు. (భార. i.) **కుండలీకరణము** *kundali-karanamu.* n. To

cancel by drawing a circle round an erroneous line. Giving or making a cipher సున్న చుట్టుట.

కుండి or **కుండిక** *kuṇḍi*. [Skt.] n. A student's water pot: a pitcher. కమండలము.

కుండ్రాయిపాట్లు *kuṇḍ-rāyi-poṭlu*. [Tel.] n. A small dried fish. మర్వాయి చేపము.

కుంతము *kuntamu*. [Skt.] n. A spear, a lance. ఈటె.

కుంతలము *kuntalamu*. [Skt.] n. A hair, a curl, a tress, or ringlet. కొండ్రుక. A country, apparently that about Bombay.

కుంతి *kunti*. [Skt.] n. The name of the mother of the Pāṇḍavas. పాండవుల తల్లి.

కుంటకము *kuṇṭakamu*. [Tel.] n. A hindrance. అడ్డుదాపు. A defect లోపము. కుంటకమగు భూమి waste land కాని భూమి.

కుందనము *kuṇḍanamu*. [Tel.] n. Solid gold, fine gold. అసలు బంగారు.

కుందము *kuṇḍamu* [Skt.] n. The jessamine, *Jasminum multiflorum*, మొల్లపువ్వు. కుంద దంతి a maiden with teeth like blossoms.

కుందా *kuṇḍā*. [H.] n. The butt of a gun.

కుంది or **కుందియ** or **కుందెన** *kuṇḍi*. [Tel.] n. A rim, the ledge round a mortar, to prevent the falling of the rice, &c., when beaten in it. రోటిచుట్టు మ్రుయుండే చుట్టు కట్టడము.

కుందింపు *kuṇḍiṁpu*. [Tel.] v. a. To grieve, to afflict, to crush. "కొందుకొరంబాదు" R. v. 73.

కుందిక్రొళ్లు *kuṇḍi-koḷḷu*. [Tel.] n. Leap frog or a game at hopping. V. P. vii. 311.

కుందు *kuṇḍu*. [Tel.] v. n. To pine, to sorrow, to be mortified, dejected. To sink under affliction కుమిలు, కోచు, క్రుంగు. n. Affliction, grief, dejection, దుఃఖము. Defect కొరత.

కుందురుకి *kuṇḍuruki*. [Skt.] n. The olibanum tree that produces frankincense. అందుగచెట్టు.

కుందురువు or **కుందువు** *kuṇḍuruvu*. [Skt.] n. A sort of weed that infests corn land, *Saccharum spontaneum*. కుందురు బీడు a waste place covered with such weeds. Also, the resin of the *Boswellia thurifera*, gum olibanum or frankincense సాంబ్రాణి.

కుందువెల్లు *kuṇḍu-vellu*. [Tel.] n. A reed of which pens are made.

కుందెన See కుంది. **కుందెనగిరి** or **కుందెనగుడి** *kuṇḍena-giri*. [Tel.] n. A certain game played by boys.

కుందేలు *kuṇḍēlu*. [Tel.] n. The black-naped hare, *Lepus nigricollis* (F. B. I.) కుందేళ్లు, కుక్షలుగాడు, కుశము. **కుందేటి కొమ్ము** *kuṇḍēṭi-kommu*. n. A hare's horn, i. e., a mere nothing, an absurdity. పూర్తిగా. కుందేళ్లు పడేచోట land on which hares are found. కొరకుము.

కుంపటి *kumpaṭi*. [Tel.] n. A chafing dish, a goldsmith's portable furnace. ఇది చాల పల్లో కొండ మధ్య ఈ కుంపటి this is a perfect oasis in the desert. lit. Like a lotus growing in a furnace. A proverb regarding that which is admirable but of base origin.

కుంపిణీ *kumpiṇi*. [Eng. 'Company.'] n. The East India Company, or a company of sepoys.

కుంపె *kumpe*. [Tel.] n. A tray. తాంబూలాదుల పెట్టె.

కుంపెరుగు *kum-perugu*. [Tel. కుంపు + పెరుగు.] n. Thin curds, the whey or liquid part of curds. ఆవపెరుగు.

కుంభ *kumbha*. [Skt.] n. A hedge round a place of sacrifice.

కుంబి *kumbi*. [H.] n. Bleaching (cloth). బట్టలు వెలువచేయుటకును.

కుంభకము *kumbhakamu.* [Skt.] n. Stopping the breath. ఊపిరిబిగబట్టుట.

కుంభము *kumbhamu.* [Skt.] n. A small water jar, vase or pitcher. కుండ. The sign Aquarius. The frontal globe on the forehead of an elephant. A heap of boiled rice, prepared in the name of a goddess at her festival. కుంభవృష్టిగురిసినది the rain poured down in torrents. కుచకుంభములు large breasts. **కుంభసంభవుడు** or **కుంభజుడు** *kumbha-sambhavudu.* n. One born in a vase or pitcher, an epithet of Agastya. అగస్త్యుడు. **కుంభాభిషేకము** *kumbhabhishekamu.* n. Bathing the god in a vessel of water. **కుంభి** *kumbhi.* n. An elephant.

కుంభించు *kumbhinchu.* [Skt.] v. a. To hold the breath. ఊపిరిబిగబట్టు.

కుంభిని *kumbhini.* [Skt.] n. The earth. భూమి.

కుంభినాసము *kumbhi-nasamu.* [Skt.] n. A serpent.

కుకరుడు *ku-karudu.* [Skt.] n. One who has a withered hand. ఊచేయి చచ్చినవాడు.

కుకవి *ku-kavi.* [Skt.] n. A poetaster or bad poet. కుకవిత్వము.

కుకిలము *kukilamu.* [Skt.] n. A hill or mount.

కుకుందరము *kukundaramu.* [Skt.] n. The cavities of the loins. కటిదుర్గము=వేసవి చెట్టాశ్రయించినది.

కుక్క *kukka.* [Tel.] n. A dog. ఆడికుక్క a bitch. కుక్కపిల్ల a pup, or whelp, a puppy. **కుక్క** adj. Inferior. **కుక్కగోరె** *kukka-yorre.* n The rib-faced deer or barking deer, *Cervulus muntjac.* (F.B.I.) **కుక్కతులసి** *kukka-tulasi.* n. The white basil: (Ainslie. ii. 91.) *ocymum album,* as distinguished from the proper Tulasi called *ocymum sanctum.* **కుక్కపాల** *kukka-pala.* n. A plant from the fibrous leaves of which bow strings, &c., are made. *Aletris hyacinthoides; Sanseviera zeylanica.* (Roxb.) చూ॥పెట్టు. A wild species of the పాలపెట్టు, *Periploca Tunicata:* ఆవు నంది, పటుపత్రిక. **కుక్కమొల్లు** *kukka-mullu.* n. An eruption like measles, miliary eruption or nettle rash. **కుక్కమూతి పిందె** *kukka-muti-pinde.* A blasted fruit. A proverb says చెట్టుచెడకాలానికి కుక్కమూతి పిందలు పుట్టునంటి producing blasted fruit is a mark that the tree will never thrive again. Metaphorically, wild behaviour portends ruin. **కుక్కవాపింటు** *kukka-varinta.* n. A plant called the Dog Mustard, *Cleome viscosa.* శ్వాసబద్ధ.

కుక్కి *kukki.* [Tel.] n. A poor bed. మంచపు కుక్కి, చిన్నమంచము. adj. Deep. లోతైన. కుక్కిపడు to become loose పట్టనగు. కుక్కిపట్టిన loose, slack. కుక్కిపట్టినమంచము a rickety bed.

కుక్కు or **కుక్కుకు** *kukku.* [Tel.] v. a. To stuff, to cram; to crush, to squeeze (lice, &c.) ఇప్పుడు కుక్కినపేనులాగున్నది she is sitting like a crushed louse. ఆ గుడ్డలో గుడ్డను కుక్కినాడు he stuffed the cloth into the aperture. వాణ్ని చావకుక్కినారు they beat him to death.

కుక్కుటము *kukkutamu.* [Skt.] n. A cock; a fowl in general. కుక్కుటధ్వజుడు the god Kumárasvámi, who has a cock on his banner. కుక్కుటి a hen. కుక్కుటరుతము the crowing of a cock. కుక్కుటమూకుక్కు ఆనకుండా ఉండినాడు he answered not a word, or he had not a word to say.

కుక్షి *kukshi.* [Skt.] n. Stomach. కడుపు. Hunger ఆకలి. **కుక్షింభరి** *kukshim-bhari.* n. A glutton. పొట్టనింపుకొనువాడు, తిండిపోతు. **కుక్షింభరిత్వము** *kukshim-bharitvamu.* n. Gluttony.

కుగ్రామము *ku-gramamu.* [Skt.] n. A hamlet. A petty or paltry village.

కుచందనము *ku-chandanamu.* [Skt.] n. The bastard sandalwood tree.

కుచము *kuchamu.* [Skt.] n. The breast. కుచాగ్రము *kucha-gramu.* n. The nipple. the tip of the breast.

కుచేష్ట *ku-chēshṭa.* [Skt.] n. A wicked prank.

కుత్సా వ్యము *ku-chōdyamu.* [Skt.] n. Derision, jesting. కుత్సోద్యగాడు a jester, a humorist. కుత్సోద్యముచేయు to jest or joke. కుత్సోద్యపుమాట a jest or joke.

కుచ్చెలి *kutsali.* [Tel.] n. A species of the herb called the thick leaved sorrel. ఒకవిధమైన పాలాకు.

కుచ్చి *kuchchi.* [Tel.] n. Cutch. కుచ్చిగుర్రము a horse brought from Cutch.

కుచ్చితుడు *kuchchitudu.* [from Skt. కుత్సిత.] n. A rogue. కుచ్చితుడు, కుజనుడు.

కుచ్చు *kutstsu.* [Tel.] n. A tassel. The ornament at the tip of a woman's queue. కుచ్చుగల్గిన చీర a gown with tassels.

కుచ్చె *kuchche.* [Tel.] n. A heap, a stack, a pile. పశువులకుచ్చె a heap of cow-dung cakes. కుచ్చెలు or కుచ్చెళ్ళు the folds of the lower cloth which the Hindus tie round their loins.

కుచ్చెతీయు *kuchche-tiyu.* [Tel.] v. t. To hollow the back of a jewel so as to increase its lustre when set. రత్నములకు వెనుకట్టు. కుచ్చెతీసినకెంపు a ruby hollowed behind.

కుచ్చెల *kuchchelu.* [Tel.] n. A boy's game. K. P. vi. 217.

కుచ్చెల *kuchchela.* [Tel.] n. (plu. కుచ్చెలలు or కుచ్చెళ్ళు.) A rick of corn. A heap of cut corn. భూమిలోకొలమానమిట్టిది. A land measure which in the Guntur district is twenty nine acres or (33 $\frac{1}{16}$) thirty three guntas (see కుంట) and three sixteenths. One కుచ్చెల is nearly the same as a కట్టి of land, and is equal to eight కొలలు or 400 కుంటలు. The land that produces one stack of corn; it varies in various districts, and the above stated quantity is that fixed in the government rates. కుచ్చెళ్ళకట్టు to lay corn in ricks. కుచ్చెళ్ళు See కుచ్చె. కుచ్చెలసంచి or కుచ్చెల బొంత a bag of corn.

కుజనుడు *ku-janudu.* [Skt.] n. A bad man. కుత్సితపురుషుడు.

కుజము *kujamu.* [Skt.] n. A tree. వృక్షము.

కుజుడు *kujudu.* [Skt.] n. The regent of the planet Mars. అంగారకుడు. కుజవారము *kuja-varamu.* n. Tuesday, the day of Mars.

కుటజము *kutajamu.* [Skt.] n. A tree called *Echites antidysenterica.* ఆకుకూరచెట్టు. A. iv. 149. కొడిశె, కొండమల్లి, కొండమద్ది, కోరమొక్క.

కుటపము *kutapamu.* [Skt.] n. A garden attached to a house. ఇంటితోట.

కుటమము *kutamu.* [Skt.] n. A tree. వృక్షము. A pot మట్టికుండ. A hut పూరిల్లు.

కుటి *kuti.* [Skt.] n. A hut or cottage. పూరిల్లు. R. ii. 103.

కుటిలము *kutilamu.* [Skt.] adj. Crooked, cross, illnatured. కుటిలుడు, or కుటిలాలు a girl with curly locks. కుటిలబుద్ధి a crooked disposition, hypocrisy. కుటిలత్వము *kutilatvamu.* n. Crookedness. కుటిలుడు *kutiludu.* n. A wicked man: a hypocrite.

కుటీరము *kutiramu.* [Skt.] n. A small house, a hut, a cottage. పూరిల్లు, పాకలోపల వేసిన tent. లతాకుటీరము a bower or arbour.

కుటుంబము *kutumbamu.* [Skt.] n. A family. A household. Race. నేను చాలా కుటుంబము కలవాడనుగనుక as I am a man of large family. కుటుంబి or కుటుంబికుడు *kutumbi.* n. A householder, the head of a family. కుటుంబిని *kutumbini.* n. The mother of a family.

కుట్టడము *kuṭṭadamu.* [Tel.] n. The act of stitching. కుట్టుపని. Also, stinging. కుట్టడపు

వాడు a tailor. చెవులుకుట్టడము piercing the ears for earrings.

"చవికకుట్టడపు దోచ పుస్తెలు జెంకులు
తనులతాద్యతికి సైచంచనుచున."
కాక. i.

కుట్టనము *kuṭṭanamu.* [Skt.] n. Striking, beating, smiting. కుకుట్టనము stamping, prancing.

కుట్టని, కుట్టనిక *kuṭṭani.* [Skt.] n. A bawd, a procuress. కుంటెనకత్తె.

కుట్టమిచేము *kuṭṭamitamu.* [Skt.] n. Coyness, reluctance. ఎంతసేపడవాగులచేత కోమ భావమునిటయించినను లోప మిక్కిలి ఆందము మపాందుటకై స్త్రీలమొక్కశృంగారచేష్టావిశేషము.

కుట్టారిక or **కుట్టారుగ** *kuṭṭarika.* [Tel. కుడుచు+ఆరు.] n. A small species of the grain called ఆరలు. A. iv. 173.

కుట్టిమము *kuṭṭimamu.* [Skt.] n. A paved floor. రాతినేలడపుచేల.

కుట్టు *kuṭṭu.* [Tel.] v. n. To ache, be sore, to be in pain. వానికి కండ్లుకుట్టినవి he has got sore eyes. Metaphorically, he is envious. **కుట్టు,** v. a. To prick, bore, pierce: to sting. To sew or stitch. పండ్లు కుట్టుకొను to pick the teeth. మడిచికుట్టు to fold and sew, i.e., to hem. చెప్పులు కుట్టు to make shoes. చెప్పులకుట్టేవాడు a cobbler, మాదిగవాడు. కుట్టులేళ్లు scorpions, villains, కంటకములు, దుర్మార్గులు. **కుట్టు,** n. A stitch, a seam. Sewing, needlework. A stitch in the side కుడిపెన కడుపు నొప్పి. A prick, or puncture, piercing. Spite, grudge, pique. కడుపుకుట్టు belly-ache: spite, grudge. కుట్టుకొను the last breath, or gasp. **కుట్టుకాడ** or **కుట్టుపోగు** *kuṭṭu-kāḍa.* n. A wire placed in the ear in preparation for an earring. **కుట్టుపోను** *kuṭṭu-pōyu.* v. n. To stitch or sew slightly.

కుట్టుడు *kuṭṭuḍu.* [Tel.] n. Stitching. కుట్టు డాకు a stitched leaf. విస్తరి.

కుట్టె *kuṭṭe.* [Tel.] n. The anus. గుదస్థానము.

కుట్టులము *kuṭṭulamu.* [Skt.] n. A bud. స్త్రీకుట్టులములు budding breasts.

కుత్స *kutsa.* [from Skt. కృత్సితము.] n. Fraud, guile, backbiting: a plot or conspiracy కుత్సితమైన ఆలోచన.

కుత్సుపవాడు *kutsapa-vāḍu.* [Tel. కుట్టడము +వాడు.] n. A tailor.

కుఠారము *kuṭhāramu.* [Skt.] n. An axe. గొడ్డలి.

కుడత *kuḍata.* [H. from Tel. కుట్టు.] n. A small jacket. Same as కుడితిన.

కుడి *kuḍi,* [Tel. from కుడుచు food.] n. Eating. కుడుచు, adj. Right, belonging to the right (dexter.) కుడికన్ను right eye. కుడికాలు right leg. కుడిచెయ్యి right hand. కుడిపక్క right side. కుడినీరు drinkable water, తాగనగు జలము. "కుడినీరుచేడలం." ప్రబం. iv. **కుడివల** *kuḍi-ḍula.* n. Subsistence, living, land.

కుడితి *kuḍiti.* [Tel. from కూడు.] n. A drink for cattle, made of the washings of rice, &c., left to turn sour. కడుగు.

కుడితిన *kuḍitina.* [H.] n. A small jacket. See కుడత.

కుడిమివాడు *kuḍimi-vāḍu.* [Tel.] n. A snake catcher; a man who cures the bites of snakes.

కుడుంగము *kuḍuṅgamu.* [Skt.] n. A bower, arbour. లతాస్థానము, పొదరిల్లు.

కుడుక *kuḍuka.* [Tel.] n. A scale pan of a balance. తక్కెడతట్టు. "నీ ఆక్కపోతమున్న తక్కెడకుడుకకైనై." కేయ. ii.

కుడుచు *kuḍutsu.* [Tel.] v. a. To eat. To suck. To suffer or incur (punishment.) To gain. అనుభవించు, తాగు, భుజించు. **కుడుపు** *kuḍupu.* v. a. To feed. To suckle. పోషణచేయు. ఇది నీకు చేయుడు కట్టి కుడుపును God will reward you with evil for this evil. చన్నుగుడ్పి on giving the

child the breast. కుడుపు n. Food, eating. భోజనము. Enjoyment అనుభవము. The tongue of a bell.

కుడుము *kuḍumu.* [Tel.] n. A bun or cake boiled in steam. పొడికము.

కుడ్యము *kuḍyamu.* [Skt. prob. derived from Tel. గోడ.] n. A wall. కుడ్యకారుడు one who builds a wall గోడ కట్టువాడు.

కుణకము *kuṇakamu.* [Skt.] n. The young of an animal. పిల్ల. "కుణపకుణకము" (భాగ. v. i.)

కుణపము *kuṇapamu.* [Skt.] n. A corpse.

కుతపము *ku-tapamu.* [Skt.] n. Slight heat, warmth. కుతపకాలము midday. కుతపుడు the Sun.

కుతర్కము *ku-tarkamu.* [Skt.] n. False logic: sophistical reasoning.

కుతలము *kutalamu.* [Skt.] n. The earth, the world. అతలకుతలముగా topsy turvy: upside down.

కుతాపి *kutāpi.* [Tel.] Anom. to అవి, thus: కుంటెకాదు, కుంటాదు neither lame nor limp.

కుతిక, కుతిక or కుత్తిక *kutika.* [Tel.] n. The gullet. Tone, voice. వాడికి కుతిక కన్ను as he is hoarse. కుతికలోతు neck deep. కుతికంటు *kutik-antu.* [కుతిక+అంటు] n. A necklace worn close round the throat. కుతికలబడు *kutikala-baḍu* v. n. To flop down. కేరలబడు. "కుడుకో యూరివిడిక్కై బట్టే కుదిమందోంచిన కుతికలబడెదెం." Pal. 251.

కుతిపి *kutipi.* [Tel.] n. A kind of silk. ఒక విధమగు పట్టు.

కుతిల *kutila.* [Tel.] n. Pain. బాధ. కుతిల గుడుచు or కుతిలపడు *kutila-guḍutsu.* v. n. To suffer. బాధపడు. To sob ఏడ్చుటలో మింగు. "వినువ్యవాలకి యూర్ధ్వంబడి జేవరగర్జలంచలజేసి కుతిలపడించి యుడిగి తెచ్చిన పీడ పొన్నయుల్ భుంజియించి." N. Haris. iv. 202. కుతిలపెట్టు or కుతిలపరుచు *kutila-peṭṭu.* v. n. To inflict suffering, to afflict. బాధ పెట్టు.

"ఓ. అరణ్యమెన్న,
నోలాతమైనదురులబాహుళ్యంబు
కుతిలపెట్టుభూమికులంబు
బోవనొగికొళ్కపుడు."

M. XII. ii. 99.

కుతిలపాటు *kutila-paṭu.* n. Suffering. కుతిలపడుట.

కుదుక or కుత్తుక Same as కుతిక.

కుతుకము *kutukamu.* [Skt.] n. Impetuosity, fervour, vehemence, inclination, curiosity. అనుభవించుటలో కోరిక యుండుటి ఆశ. కుతుకత *kutukata.* n. Eagerness, impetuosity. "కుతుకతపరుడగు కొలందుకాడు." Sar. D. vi. 468.

కుతుప or కుతుపు *kutup.* [Skt.] n. An oil bottle. పిల్లలు కుతుపులు a set of bottles. H. v. 3.

కుతూహలము *kutuhalamu.* [Skt.] n. Eagerness, impetuosity, overflow of feelings, ecstacy. సంతోషము.

కుత్కీలము *kutkīlamu.* [Skt.] n. A hill. కొండ. (శి. vi.)

కుత్స *kutsa.* [Tel.] n. A low word for the posteriors.

కుత్తిక *kuttika.* [Tel.] n. The throat. కంఠము, మెడ, కంఠము.

కుత్తు or కుత్తుక *kuttu.* [Tel.] n. The throat, the gullet.

కుత్స *kutsa.* [Skt.] n. Reproach, contempt, blame. నింద, దూషణ. కుత్సించు *kutsiṁtsu.* v. a. To reproach. దూషించు, నిందించు. కుత్సితము *kutsitamu.* adj. Vile, base. కుత్సితుడు *kutsituḍu.* n. A wretch, a contemptible man.

కుథము *kuthamu.* [Skt.] n. An elephant's housings, or trappings.

కుడజ *kudaja.* [Tel.] n. A clot (of curds, of blood, &c.)

కుడరము *kudaramu.* [Skt. cf. Tam. కుదిరై.] n. A horse. గుర్రము. See కుదిర. (Tel.)

కుడవ or **కుమువ** *kudava.* [Tel.] n. Pawn, pledge. తాకట్టు.

కుడించు or **కుడించు** *kudiṁtsu.* [Tel. from కుదిచు.] v. a. To shake violently. కదిలించు, కుదుపుచేయు. T. iii, 121.

కుడికలపడు or **కుడికిలు** *kudikila-padu.* [Tel.] v. n. To squat down or flop down. Same as కుదికిలపడు. (q. v.)

కుడియు *kudiyu.* [Tel.] v. n. To tighten, contract, become less, అడగు, తగ్గు, క్రుంచు. **కుడియుబట్టు** *kudiya-battu.* v. n. To hold fast. "చేసేనుడియుబట్టి పెడదన్న నుడీరిం వాకి లేలదీసు వాళ్ళకాక." Vema. 122. See కుడించు.

కుడిర *kudira.* [Tel. cf. Tam. కుదిరై & Skt. కుదిరము.] n. A horse. గుర్రము. కుడర. i.

కుడిరిక *kudirika.* [Tel. from కుడుచు.] n. Symmetry, settlement, composure. పొందికము, అణకువ, నెమ్మది, చదివిన వా మనుష్యుడు a handsome or comely man.

కుడిలించు *kudil-iṁtsu.* [Tel. from కుదులు.] v. a. To shake violently (as water in a bottle), to agitate. To ram down a cartridge in a gun. To jog, jolt, jostle. కుదిపి shaking చేయుట.

కుడిలు or **కుడేలు** *kudilu.* [Tel. a slang word used at cards.] n. An attempt to make five tricks at cards. కీళ్లపేక ఆటలలో అయిదు మళ్లుమళ్లుగొనని చేసే ప్రయత్నము.

కుడుచు Same as కుదిలించు.

కుడుటపడు *kudaṭa-padu.* [Tel. from కుడుచు.] v. n. To be settled, or pacified. ఈ గాలి చేత మా ప్రాణము కుదుటపడినది we are refreshed by this breeze.

కుడుప Same as కుడుచు. (q. v.)

కుడుపు *kudupu.* [Tel. from కుదియు or కుదులు.] v. a. To shake. n. Shaking. A man born lame. స్వభావమున కాలులేనివాడు, పుంగుపు. (కాశి. v.)

కుడుము *kudaru.* [Tel.] v. n. To settle. స్థిర మగు. To recover (from illness) స్వస్థతగు. To be set, arranged, fixed, settled. To be got, obtained, found, come to hand. To fit or suit. అనుకూలమగు. To be introduced into an employ, to enter on it. To become firm, resolute. To succeed, prosper, flourish. కుదిరిన వ్రాత a settled handwriting అంతా బాగా కుదిరినది all is now right or settled. గణములు కుదిరలేదు the metre is defective. ఆపని వానికి కుదిరినది he obtained that employment. వాకు ఇల్లు కుదిరలేదు. I cannot obtain lodgings. **కుదురుపాటు** *kudaru-pāṭu.* n. Settlement, arrangement, cure, remedy. **కుదురుచుము** or **కుమురు** or **కుదిరించు** *kudarutsu.* (causal of కుదురు.) v. n. To restore, to settle or arrange, to curl, to heal, to pacify, to calm, to fix or place. **కుదురు** *kudaru.* n. (G. కుదురి Loc. కుదురు. Plu. కుదుర్లు) n. Settlement. Symmetry, gracefulness, beauty. Trimness, orderliness. అణకువ. Health, perfection. A family వంశము. One branch of a family. A garden bed. పాదు. A support or prop ప్రోపు. A ledge, or rim, preventing grain falling out of a mortar. A settle or ring of cord to prevent a pot from rolling over. చనుకుదురు a cancer in the breast. వాడు ఒక కుదిరివాడు he belongs to one branch of the family. ఒక్కకుదురువాళ్లు they live as one family. **కుదురుకొను** or **కుదురుపడు** *kudaru-koṇu.* v. n. To settle, to be settled. కదలక నిలుచు, కెలకొన్నస్థితిపడు.

కుదులు *kudulu.* [Tel.] v. n. To jolt, or shake as a horse does. కదించు, అగుపు.

కుమువ *kudava.* [Tel.] n. A pawn, or mortgage. తాకట్టు. **కుమువపెట్టు** *kudava-peṭṭu.* v. n. To pawn or mortgage. **కుమువ విడిపించు** v. n. To redeem from pawn.

కుద్దాలము *kuddālamu.* [Skt.] n. A sort of spade. ఒకవిధమైన పార.

కుధరము *ku-dharamu.* [Skt. కు-ధరము.] n. A hill, mountain. కొండ, పర్వతము.

కుని *kuni.* [Tel.] n. An angle, a bit of land. కోకుని a piece or corner of land.

కునుకు *kunuku.* [Tel.] v. n. To nod. కూనుక. n. Nodding with sleep, dropping asleep. కునికిపాటు or కునుపాటు *kunuki-pāṭu.* n. Nodding, dropping asleep, drooping, or winking the eyes. Drowsiness. Ambling.

కున్న *kunna.* [Tel. another form of కూన.] n. The young of an animal: a cub: a child: a sapling, suckling, or young tree. కూన, పిల్ల. మొక్కను a boy. బాలుడు.

కుపసము Same as కుప్పసము. (q. v.)

కుపితము *kupitamu.* [Skt.] adj. Choleric, angry, enraged. కుపితుడు *kupituḍu.* n. A passionate man: an angry man.

కుప్ప *kuppa.* [Tel.] n. A heap or pile, assemblage or collection. కుప్పబండి a scavenger's cart. నానాకుప్పలమొప్ప an assemblage of charms. కుప్పలుతెప్పలుగా abundantly. కుప్పతెప్పలుగాచనిపోవు మున్నగు they are dying in heaps. కుప్పకూటగా or కుప్పకూటుగా all of a heap, in a heap, abundantly. కుప్పగూగా, కుప్పలుగుడి. "ఇంద్ర యమవరుణకుబేరులనెడి కుప్పకూటగా నెక్కు." M. VIII. ii. 346. కుప్పచేరు or కుప్పతలు to become a heap, to accumulate into a heap కుప్పగూడు. కుప్పకొలదిగా abundantly, plentifully. "ఆ కుప్పలుంబలు కుప్పకొలదిగా కర్ణము లెగ నుడిరిరి." HK. iii. 61.

కుప్పము *kuppamu.* [Tel.] n. A small village or hamlet; a fisherman's village పెద్దకుప్పము.

కుప్పతగులీంజ *kuppaṭa-guri-ginja.* [Tel.] n. A certain boyish game. H. iii. 186.

కుప్పసము or కుపసము *kuppasamu.* [Tel.] n. A boddice, coat, or jacket. ఆడుచట్ట, మగడు చట్ట, రవిక. The skin of a snake పాముకుప్పసము.

కుప్పి *kuppi.* [Tel.] n. The tree called *Acalypha Indica, Anethum Sowa,* a kind of anise, Roxb.

కుప్పించు *kuppiñcu.* [Tel.] v. a. To collect, or bring together. To bring the feet together, or take firm footing when about to jump. To hold the breath. ఊపిరికుప్పించు. కుప్పిగంతు *kuppi-gantu.* n. A leap. కుప్పించి తులుకించు to leap, to hop about.

కుప్పె *kuppe.* [Tel.] n. A knob. కుప్పి. The knot at the root of a tress of false hair. A sort of ornament in masonry. A long-necked bottle పెనిమిటికుప్పెనగలు ఐదుపాతికుప్పెలు. గాజుకుప్పె a glass bottle. కుప్పెలోని ఔషధంబులు medicine calcined in a bottle. గంగకుప్పె a bottle full of Ganges water.

కుప్పెటుచెట్టు Same as కుప్ప. చెట్టు (q. v.)

కుప్పెతోలు *kuppe-kōlu.* [Tel.] n. A bolt or pointless arrow. "కుప్పెతోలుమాత్రంబున్ మహిషంబులు తెరలిపోవు కొమ్ములు తెగునే." M. VII. iii. 270.

కుబుసము *kubusamu.* [Tel.] n. A snake's cast skin. కుబుసం. The pivot of a door.

కుబేరాక్షి [Skt.] n. A kind of nut. Same as కుబ్యాక్షి. (q. v.)

కుబేరుడు *kubēruḍu.* [Skt.] n. The god of riches, who is regent of the north.

కుబ్జము *kubjamu.* [Skt.] adj. Hump backed, deformed. మరుగుజ్జు. కుబ్జవటము the dwarf banyan tree. కుబ్జుడు *kubjuḍu.* n. A cripple, a hump back.

కుమతి *ku-mati.* [Skt. కు-మతి.] n. An evil mind, a bad heart or temper.

కుమారస్వామి *kumāra-svāmi.* [Skt.] n. A name of Kārtikēya, the god of war. M. III. v 200.

కుమారి or **కుమారిక** *kumāri.* [Skt.] n. A girl, a little maid, a daughter. కూతురు, కన్య.

కుమారిలు *kumārilu.* [Tel.] n. To glow as fire. మండుట.

"కని మానవతియిమ్మనుమానని
మాఁ గ్రొన్నెమలిచే కుమారిలించెఁ
గీఁగతిమండెమనిలో
నూనిన్నే మనున నంగజోచ్చరుడవియన్."

Pariz. i. 87.

కుమారుడు *kumāruḍu.* [Skt.] n. A son. A name of కుమార స్వామి. In dramas, the heir apparent to the throne యువరాజు.

కుమార్తె or **కుమారితె** *kumārte.* [Tel. cf. Skt. కుమారి.] n. A daughter.

కుముఖము *ku-mukhamu.* [Skt. కు + ముఖము.] n. A pig. పంది.

కుముదము *kumudamu.* [Skt.] n. The white water lily. తెల్లకలువ. కుముదబాంధవుడు or కుముదమిత్రుడు an epithet of the moon (as patron of the lotus.) **కుముదిని** *kumudini.* n. A stalk of the white lily.

కుములు *kumulu.* [Tel.] v. n. To smoulder, burn, consume without flame, glow, pine, waste away with a slow fire of grief or passion. లోలోపల చిచ్చు, లోపల పుట్ట బందలు కుములుచుండి." Sar D. 421.

కుమ్మకు *kummaku.* [II.] n. Support, assistance. సహాయము. Abetment, instigation కూతురి.

కుమ్మర *kummara.* [Tel.] n. The potter's caste. నిండలంచేసి చేసిందెడుగాళ్ళు. adj. Black. నలుపు. **కుమ్మరగువ్వ** *kummara-guvva.* n. A wagtail. **కుమ్మరత** or **కుమ్మరది** *kummarati.* n. A woman of the potter caste. **కుమ్మర పురుగు** *kummara-purugu.* n. A beetle. **కుమ్మరసాన**, or **కుమ్మరసాలె** *kummara-sāna.* n. A potter's wheel. **కుమ్మరసాలె దోక్క** *kummara-sāle-dokka.* n. The name of the constellation called విశాఖ నక్షత్రము. **కుమ్మర స్వరూపములు** *kummara-svarūpamulu.* n. Pots and pans: articles of pottery. **కుమ్మరి** or **కుమ్మరవాడు** *kummari.* n. A potter. కుమ్మరికొకదేబుతో గుడకొకదెబ్బ one blow of a cudgel will ruin a potter's year's work.

కుమ్మరించు *kummarintsu.* [Tel.] v. a. To pour out, to empty. "నిండలను కుమ్మరించిన నిండి రిక్తకాండములుమీరయించి." T. v. 92. "ఘనముముత్యాలనుకుమ్మరించె." T. iii. 10. **కుమ్మరిలు** *kummarilu.* v. n. To be poured out, to gush, to flow. **కుమ్మరింపు** *kummarimpu.* n. A downpour as of rain.

కుమ్ము *kummu.* [Tel.] n. Smouldering ashes. బొగ్గునిప్ప. దీన్ని కుమ్ములో పెట్టు, push it into the fire. A plague, pest, abomination. ఇదేమికుమ్ము what plague is this?

కుమ్ము *kummu.* [Tel.] v. a. To butt, pierce, gore. ఆవు నన్ను కుమ్మిన or పొడిచి the cow butted at me. n. A thrust or poke. కుమ్మిడు to give a poke or thrust. కుమ్ముబుద్ధి enigmatical news కుశలప్రశ్నలాంటిది. **కుమ్మె** *kumme.* n. A thrust పోటు. A dent కొమ్ము, కుమ్మెలుపోవు to be hurt గాయమగు.

కుయి or **కుయ్యి** *kuyi.* [Tel. from కూయు.] n. A cry, yell, vociferation, loud entreaty, or prayer: an exclamation like 'alas'. మొర. Protection రక్షణము. **కుయ్యోమొర్రో** *kuyyo-morro.* interj. Alas! a cry of fright, wailing. **కుయ్యక** *kuyyaka.* adv. Without crying, silently.

కుయుక్తి *ku-yukti.* [Skt. కు + యుక్తి.] n. Fraud, an evil device. దుర్బుద్ధిపుయత్నము.

కురంగము or **కురంగమము** *kuraṅgamu.* [Skt.] n. An antelope, an animal of the deer kind. కొండగొర్రె, జింక. **కురంగనయన** or **కురంగలోచన.** n. A gazelle eyed: lady, nymph. **కురంగనాభి** musk.

కురంగలి or **కురగలి** *kuraṅgali.* [Tel.] n. Nearness. సమీపము. **కురంగలు** or **కురగలు**

kurangaja. adv. Near, hard by. పక్క. "కొంటురవం వెరంగక కురంగటమన్న యమ్మహాకురవర కుమారు." Swa. ii. 67.

కురంజి *kuranji.* [Skt.] n. A sort of tune. కురుంజి. H. v. 142.

కురంజివాము *kuranji-vāmu.* [H. కురంజి =Khorasani.] Same as కురాసాని ఓమము. (q. v.)

కురంటకము *kuraṇṭakamu.* [Skt.] n. Yellow amaranth. పచ్చబెడ్డగోరింట, పచ్చ మలు గోరంట. See కురువక.

కురండము *kuraṇḍamu.* [Skt.] n. Hydrocele. బుడ్డ, అండవృద్ధి.

కురకుర *kura-kura.* [Tel.] adj. Small. అల్పము.

కురగలి *kuragali.* [Tel.] n. Nearness. సమీపము. **కురగటి** adj. Near, close, by. "కురగటి ఒడ్డుకులాని కొలువనిలదీయగా." P. i. 160. కురగటి neighbouring. Same as కురగలి.

కురచ See కురు.

కురచము See కుంచము.

కురరము *kurarama.* [Skt.] n. An osprey: ఒకరకపుపిట్ట, కిన్నెరలో మీనరాశి యందును కలదు, పెద్దడేగలుంటి.

కురవకము *kuravakamu.* [Skt.] n. The crimson amaranth. పుట్టగొబ్బి, పంచాంగపిసి, ఎర్రగోరంట పెద్దగోరంట.

కురాడము, కురాళము *kurāḍamu.* [Skt.] n. An awning or canopy. చేలుకట్టడి, చప్పరము. "చేర్చికురాళములను చిచ్చుకోళ్లదువ్వి పట్టించేదీక్షితుడు." H. iii. 119.

కురాసానిఓమము or కురంజివాము *kurāsani-ōmamu.* [from "Khorasan."] n. Black henbane. *Liguisticum ajowan.* కల్లుఓమము.

కురింజ *kurinja.* [Tel.] n. The plant called *Asclepias Vomitoria.*

కురింజి *kurinji.* [H.] n. Corundum stone. కురవిందము.

కురిచి *kurichi.* [H. from Tel. కూరుచుండు.] n. A chair. కుర్చీ.

కురిడి *kuridi.* [Tel.] n. A dried cocoanut. ఎండుపచ్చికొబ్బెర.

కురిమిడి *kurimidi.* [Tel.] n. A bank, dam or embankment. కట్ట, కట్ట.

కురియు *kuriyu.* [Tel.] v. n. To rain, to fall, as dew. వానకురిసేయున్నది it is raining. **కురిపించు** or **కురియించు** *kuripiṅcu.* v. a. To shower, to cause to rain. వర్షించు. పువ్వులవానకురిపించిరి they showered down flowers. నిప్పులు కురిపించు to rain coals, i. e., be wroth.

కురు *kuru.* [Tel. from కుంచె.] adj. Small, little, short. బొట్టి. కురుకేశములు short hair. కురుమునువ్వులు small sesamum seed. కురుమాసు slightly soiled. కురుమాపుగుడ్డ a rumpled or soiled garment.

"పొలసొరకిచ్చుపట్టు పుట్టదు కురచది
కురుమాపుపూసకు కొరకదు బట్టి."

Sarangu. 201.

కురుకు *kurukn.* [Tel.] n. A heap, a pile. పోను. [illegible] మేలుకొన్నవారిలు [illegible]." M. IX. iii. 227. [illegible] మధ్యంబగు [illegible] నడుమ [illegible]." M. VII. iv. 70.

కురుచ or **కురచ** *kuruca.* [Tel.] adj. Little, short, stumpy, diminutive, dwarfish. **కురుచ** n. A sort of war [illegible] **కురుచవేల్పు** *kurucavelpu.* n. The "stumpy god," Ganesa **కురుచపడు** *kurucapaḍu.* v. n. To become short, to be diminished. తిన్న. See కుంచ.

కురుజు *kurunju.* [Tel.] n. A hawk, డేగ. Honey సుగంధము. జెముడు. A perpendicular post or prop by which a short beam is raised upon larger ones in a pent roof మూలమువానపట్టె, ఇంటిరెక్కలకింద కిందపుగానుగ

చిన చిన్నకర్ర. "అలమేరువునుండి యందంద నందమై కురుజులు చేరుచుల్ కొమరు మీరుల." N. viii. 228. కురుజుతేన virgin honey, the sweetest honey, జంటితేన "కురుజుతే నియకాదిది కుసుమరసము" T. iii. 64. కురుజు తెలవాకు a fresh light coloured betel leaf.

కురుత *kuruta.* [Tel.] n. A fish, *Sparus Spinifer.* Russell, plate 101.

కురువ, కురుము or **కురము** *kurupa.* [Tel.] n. Long wool. కురువగొర్ర or కురుమగొర్ర a sheep with long wool. కురువవాండ్లు, కురుమగొల్ల or కురుమగొల్ల a caste of shepherds who weave blankets.

కురువంది *kuru-pandi.* [Tel. కురు=short.] n. The Indian Chevrotain or Mouse Deer, *Tragulus meminna.* (F. B. I.)

కురుపు *kurupu.* [Tel.] n. A boil or sore. వ్రణము. Raining, showering. చెన్నికురిసి నదేకురుపు that was indeed a shower.

కురుమట్టము *kuru-maṭṭamu.* [Tel. కురు short.] adj. Short. పొట్టి. Obedient, humble వినయంగల.

"ఉర్వి కురుమనుమలకుమెందు దొ
కురువిల్లపుగొడ్డేనను కొందాటించెదన." భార. viii.

కురుమూడు *kuru-muḍu.* [Tel.] n. The gable end of a house. ఇంటిమూలకిప్ప. కురుమూడు సింపు to extend the gable end of a roof.

కురులు *kuṛulu.* [Tel.] n. A curl or lock of hair. ముంగురులు ముందుకురులు. Hair తెలుకులు.

కురువ *kuruva.* [Tel. కురు=small.] n. A foot path over a hill. కొండమీదికాలిదోవ.

కురువిందము *kuruvindamu.* [Skt.] n. The stone called Corundum. A ruby కెంపు. A kind of grass తుంగ. A small shrub named *Abrus precatorius* or *Gaetnera racemosa.* Roxb. ii. 368. గురిగింజలు.

కురువు *kuruvu.* [Tel.] n. The thigh. ఇంకొడ, తొడ.

కురువేరు *kuru-vēru.* [Tel. కురు=కురులు.] n. A plant, *Andropogon muricatum.* Roxb. i. 265.

కురుక్షేత్రము *kuru-kshētramu.* [Skt.] n. The battle field of the కురు race. Proverbially, a great slaughter, a sanguinary conflict, a battle-royal.

కురూపము *kuṛūpamu.* [Skt. కు=కుత్సిత.] n. Ugliness, deformity. కురూపి an ugly or deformed person. వికారము. కురూపుడు.

కుర్కురము *kurkuramu.* [Skt.] n. A dog. కుక్క.

కుర్దనము *kurdanamu.* [Skt.] n. Sport, play. క్రీడ.

కుర్ర *kurra.* [Tel. connected with కురు.] adj. Small, young, little, short. కుర్రజెంబుకేశ short hair. కుర్రతోఁపు a little thrust or shove. **కుర్ర** *kurra.* n. A young one. A child, a boy కిడ్డాడు, శిశువు. బాలుడు, A young male buffalo. కోడెదున్నపోతు. **కుర్రడు** or **కుర్రవాడు** *kurruḍu.* n. A young lad.

కుర్రి *kurri.* [Tel. n. A milking cow, a heifer. పాడియావు. "పెడమంచియింతిగొడుకనక యాపుత్రుమ్మ్రొక్కి నిండి కుర్రమీద నెక్కి మనుజోపు డిట్టిమనుజు నామంచిని వెదుకొన్నచో మమ్మునేందు మరిన." G. X. 57.

కుర్రు *kurru.* [Tel.] v. n. To cry or yell. కూయు. To groan, draw a deep breath.

కులంగి *kulangi.* [Tel.] n. The Common Crane, *Grus communis.* (F. B. I.)

కులము *kulamu.* [Skt.] n. A caste, class or tribe తెగ. A genus or tribe of animals జాతి. Family. People. Rank. కంతకులము, నాటికాకులము girls (generically considered.) కులక్రమాగతము hereditary. **కులకము** *kulakamu.* n. Protraction of the government of the verb through several connected stanzas, contrary to the practice of closing the sense with each verse. ఒక క్రియతో నన్వయము పద్యములపమూపాయము.

కులకాంత *kula-kānta.* n. An honourable wife. కులకాయకము *kula-kayakamu.* n. The trade of one's caste: one's family business. కులజుడు *kulajuḍu.* n. One of good caste or honourable descent. కులట *kulaṭa.* n. An adulteress. వ్యభిచారిణీ. కుల ధర్మము *kula-dharmamu.* n. A practice or observance peculiar to a tribe or family; duty peculiar to a caste or race. A caste rule. కులపర్వతము *kula-parvatamu.* n. One of the principal mountains, which are మహేంద్రము, మలయము, సహ్యము, శుక్తిమంతము, ఋక్షపర్వతము, వింధ్యము, పారియాత్రము, వైద్యుత మన్నవి. కులపుత్రిక *kula-puttika.* n. A girl given away in marriage by her parents తల్లిదండ్రులచేనిచ్చి పెండ్లిచేయబడినస్త్రీ. కులవతి or కులస్త్రీ *kula-vati.* n. A woman of one's own caste. ఆమె నా కులంకాదు she is not of my caste. కులవిద్య *kula-vidya.* n. The science or knowledge peculiar to one's caste. కులసతి, కులస్త్రీ *kula-sati.* n. An honourable wife. కులస్థుడు *kulasthuḍu.* n. A man of the same caste. కులమంది కులస్థులు neighbours, people of one's caste. కులస్థురాలు a woman of one's own caste. కులహీనుడు *kula-hinuḍu.* n. An outcaste. కులాచారము *kula-charamu.* n. The proper duty or profession of a caste or family.

కులాయము *kulāyamu.* [Skt.] n. A nest. గూడు.

కులాలుడు *kulāluḍu.* [Skt.] n. A potter. కుమ్మరివాడు.

కులాసా or కుషాలా *kulāsa.* [H.] n. Happiness, felicity.

కులిశము *kuliśamu.* [Skt.] n. A thunderbolt. వజ్రాయుధము.

కులీనుడు *kulīnuḍu.* [Skt.] adj. Noble by birth. మంచికులములోనుండి పుట్టినవాడు.

కులుకరించు *kulukar-intsu.* [Tel.] v. n. To expand, to bloom, to grow. విజృంభించు. "కమనీయకీర్త్యా వాదంబులు కులుకరించుము." Vasu. iv. 36.

కులుకు *kuluku.* [Tel.] v. n. To move gracefully. To put on pretty airs, or attitudinize. To play tricks. To bloom. To be melodious. శృంగారముగా కదులు. పారావతంబులకిలకిలకులుల the melodious notes of the dove. కులుకుపువ్వులు beautiful flowers. ఏమికులుకుతుంది how pretty she is! కరుణారసము కులుకుకన్నుల eyes beaming with kindness, or bright with affection. కులుకరి pert, saucy. కులుకు v. a. To move, or shake. To rub over పూయు. To pour or sprinkle పోయు, కెరుకు, n. Grace, elegance, charm, loveliness. Harmony in music, శృంగారచేష్ట, శృంగారభావము, మెయ్యాకు, కపాయము కులుకు లాగే a belle, a pretty woman మెయ్యాకుకత్తె. కులుకు adj. Fine, pretty, graceful. Harmonious, melodious. మనోజ్ఞ.

కులుత్థము or కులుత్థకము *kulutthamu.* [Skt.] n. The pulse called horse gram. ఉలవలు.

కులుపురాయి *kulupu-rāyi.* [Tel.] n. A kind of gem. ఒకజాతిరత్నము. "కులుపురులన్ని దెక్కించి కోటిపడే నుద్దవులతో నవ." Pandita. i. 10.

కుల్య *kulya.* [Skt.] n. A canal, a rivulet. కాలువ. A water course. నీళ్లుపోయేత్రోవ.

కుల్యుడు *kulyuḍu.* [Skt.] n. An honourable man. కులీనుడగువాడు.

కుల్లిమి, కుల్లిమిపాము, కుల్లెము or కుల్లెంపాము *kullimi.* [Tel.] n. A sort of cel. కుల్లిమి.

కుళాయి, కుల్లా, కుల్లాయి, కుళాయి, కుల్లాయి or కులాయి *kulāyi.* [H.] n. A little cap. చిన్నటోపి.

కుళింగము *kuliṅgamu.* [Skt.] n. A sparrow: a crow. పిట్టకాకి, వాయసకాకి. The forktailed shrike. W.

కుళీరము *kuḷīramu.* [Skt.] n. A crab. కర్కాటకము, ఎండ్రకాయ.

కుళుపు *kulapu.* [Tel.] n. A stone set in a ring. ఉంగరమునకు పొదిగేడు విశాలమగు మణి విశేషము.

కుళ్లగింతు *kulla-gintsu.* [Tel.] v. a. To loosen or dibble (the earth) : to stir (as the fire.)

కుళ్లాయి Same as కుళాయి.

కుళ్లు or కుల్లు *kullu.* [Tel.] v. n. To rot, decay, fret away, become putrid. To pine or rot with envy. నీ వదృష్టము కుళ్లిపోవు you are very lucky. కుళ్లిపోయిన rotten, putrid. కుమిలికుమిలి కుళ్లును grieving, sorrowing.

కువ Same as కువ్వ. (q. v.)

కువకువ *kuva-kuva.* [Tel.] adv. (Anuk) Trillingly, warblingly.

కువలము *kuvalamu.* [Skt.] n. A lily. కలువ.

కువలయము *ku-valayamu.* [Skt.] n. A water lily, or lotus. కలువ. The earth భూమండలము. కువలయాక్షి fair eyed, having eyes bright as lilies.

కువాడము, కువ్వాడము or కువాళము *kuvadamu.* [Tel.] n. A cloth cover over a carriage. బండి కి. Hypocrisy, double dealing కపటము, "నీ వేషాడమ్ములన్నియుం దలుపు మూసి." HD. 1903.

కువిందుడు *kuvinduḍu.* [Skt.] n. A weaver. పోగరవాడు.

కువిచిలు *kuvichilu.* [Tel.] n. A kind of saucepan. కూర్మ సామ్యమగు బండి. H. v. 13.

కువేణి *kuveṇi.* [Skt.] n. A fisherman's basket. చేపలుపట్టెడి బుట్ట.

కువ్వ or కువ *kuvva.* [Tel.] n. A heap. Also a subterraneous granary. పాతర.

కుశంక *ku-saṅka.* [Skt. కు+శంక.] n. A false objection, an empty cavil. దుష్టితపు శంక.

కుశము *kusamu.* [Skt.] n. A sort of grass which is used in many solemn and religious observances by the Brahmins : hence called sacrificial grass. *Poa Cynosuroides.* బహు. plu. కుశలు. కుశాగ్రబుద్ధి a wit as sharp as the point of a blade of grass.

కుశలము *kusalamu.* [Skt.] n. Well being, happiness. క్షేమము. కుశలప్రశ్నలడిగి they asked him regarding his welfare. adj. Skilful, conversant, expert, clever. చెన్నైన. కుశలత *kusalata.* n. Cleverness, ability ; eloquence. Wellbeing.

కుశాలు *kusalu.* [H.] n. Gladness ; excessive joy. అతిసంతోషము.

కుశిని *kusini.* [Fr.] n. A kitchen, cookroom. వంటయిల్లు, మడియిల్లు. కుశినివాడు a cook వంటవాడు

కుశీలవుడు *ku-silavuḍu.* [Skt.] n. An itinerant dancer, an actor. నానావేషంబులు కుశలత నట్టువుడు.

కుశేశయము *kusi-sayamu.* [Skt.] n. A lotus. తామర, పద్మము.

కుషి or ఖుషి *kushi.* [H.] n. Pleasure, will ఇష్టము.

కుష్ఠము or కుష్ఠరోగము *kushthamu.* [Skt.] n. Leprosy.

కుసంది *ku-saṅdhi.* [Skt. కు+సంధి.] n. Narrowness, a narrow space. కుసంధిలేనిది adj. Crowded, thickset as houses, restricted or contracted as space. కుసంధిగా adv. Narrowly.

కుసి *kusi.* [Tel.] n. A joint in carpentry. మంచపు కుళ్లలసంధి. "కూరిమిన్ కుసియాడుకొన్న పెనుపును." Vēma. 247.

కుసిగుంపులు *kusi-gumpulu.* [Tel.] n. Trouble pain. శ్రమము. బాధ. కుసిగుంపులపెట్టు v. n. To plague or tease. చిచ్చులపెట్టు or శ్రమపెట్టు. "కూసోబెట్టుకోని లొలుకులోలుకున్న కుసిగుంపులపెట్టి వధింపఁజూచెను." P. i. 485.

కుసీంచు *kusiliṁtsu.* [Tel.]v. n. To sulk, to be discontented. అల్పకృతిచే దుఃఖించు. **కుసీంత.** n. Grief caused by discontent sulkiness. అల్పకృతిచే దుఃఖించుట.

కుసీదము *kusidamu.* [Skt.] n. Usury. అన్యాయమైన వడ్డి. Living on the interest got by lending out money వడ్డికిచ్చి జీవనము చేయుట. **కుసీదికుడు** or **కుసీదుడు** *kusidikuḍu.* n. A usurer. అన్యాయమైన వడ్డికిచ్చేవాడు.

కుసుంభాపుష్ప *kusuṁbā-puṣpa.* [from Skt. కుసుంభము.] n. The safflower: *Carthamus tinctorius* (Watts).

కుసుమ *kusuma.* [Tel.] n. Name of a flowering plant. A kind of grain, a kind of fine rice, ధాన్యవిశేషము, వ్రీహివిశేషము. Also, the safflower కుసుంభపుష్పము.

కుసుమము *kusumamu.* [Skt.] n. A kind of grain. ధాన్యవిశేషము. A flower in general. The safflower. Rose colour. కుసుంభపుష్ప. **కుసుమగంధి** *kusuma-gaṁdhi.* n. Flora, A poetical word for woman. కుసుంభవర్ణపు oil made from the seeds of the safflower. **కుసుమరోగము** *kusuma-rōgamu.* n. A disease connected with menstruation. స్త్రీ కి కుసుమరోగము the disease called whites. Leucorrhea. ఎర్రకుసుమరోగము Menorragia. **కుసుమాస్త్రము** *kusumāstramu.* n. The god of flowery shafts, Cupid. **కుసుమించు** *kusum-iṁtsu.* v. n. To flower. **కుసుమేషువు** *kusumēshuvu.* n. The god of flowery arrows, Cupid, మన్మథుడు.

కుసులు *kusulu.* [Tel.] n. Plural of కుడి. (q. v.) **కుసుల్లు** *kusullu.* n. A gold armlet worn on the upper arm. "కంఠికాకుసుల్లు కిరీటంబులు మణికుండలంబులు హారంబులు సీమంతపట్టికలు మొదలుగాఁగల" Sman. ii. 42.

కుసూలము *kusūlamu.* [Skt.] n. A granary. ధాన్యము, ధాన్యమునుంచెడి.

కుస్మితి *kusṁriti.* [Skt.] n. Guile, craft. కపటభావము.

కుస్తరించు *kustariṁtsu.* [Tel.] v. a. To fondle, cajole, gull, make much of. బుజ్జగించు, లాలించు. To pacify సమాధానపరచు. To arrange సవరించు. To pat చేయి.

కుస్తుభుడు *kustubhuḍu.* [Skt.] n. The sea. సముద్రము.

కుహకము *kuhakamu.* [Skt.] n. Juggling, deception, sleight of hand. మోసము. "ధర్మసూక్తి యెవ్వరెవ్వరికిఁ గుహకము లేదువారికే" Vema. 1349. **కుహకి** *kuhaki.* n. A hypocrite, a cheat.

కుహన *kuhana.* [Skt.] n. Delusion, deception. మాయ. కుహనాకపిలము the fairy hind.

కుహరము *kuharamu.* [Skt.] n. A cave. గుహ. A hole బిలము.

కుహళి *kuhaḷi.* [Skt.] n. A bunch of areca nuts. పోకచెట్ల గుత్తులకిచ్చిన కొలఁది కాయలిచ్చి." Parij. iii. 100.

కుహుకుహూ *kuhu-kuhū.* [Tel.] n. The groaning or whistling sound of reeds. గొల్లకేడ గ్రామంలో కుహుకుహూ ధ్వనిని. "ఈ కుహుకుహూ ధ్వనిని వింటూన్నప్పుడు." K. P. 392.

కుహుకుహుధ్వని, కుహుకుహురవము. **కుహురవము** or **కుహూరావము** *kuhu-kuhū-rava.* [Skt.] n. The cry of the Indian cuckoo. కోయిలధ్వని.

కూ ku

కూ or **కూక** *kū.* [Tel.] n. A cry, a shout. అరుపు. కూత పెట్టు or కూఁత వేయు to call, to shout. కూఁతలు scolding, sharp remarks, reprehension, reprimand. కూఁతలు పెట్టు or కూఁతలాడు to reprimand, to blame, to chide, to find fault with, to send one away roughly.

కూకటి *kūkaṭi.* [Tel.] n. Curls, ringlets. కుచ్చుట్లు. adj. chief. ముఖ్యము. **కూకటి మూగ** *kūkaṭi-muga.* n. The Indian Roller or the forktailed shrike. పాలపిట్ట. **కూకటివేరు** *kūkaṭi-vēru.* n. The tap

root, that from which others shoot out. పుంకెటికేదు. "రాజవంశము కూకటివెళ్లతో దెగక." Jai. i. 72.

కూకలించు *kūkal-intsu.* [Tel.] v. n. To scold, or reprimand. కూకలువెట్టు. "లేచివాడినిగూకలించిపోవు." Satya Bhama. iv. 58.

కూకి or **కూకీ** *kūki.* [Tel.] n. A dove. **కూకిరవము** *kūki-ravamu.* n. Cooing, the voice of doves, murmuring notes. Satyab. i. 5.

కూకు *kūku.* [Tel. for కుంకు.] n. To set (as the sun or moon.) క్రుంకు. పొద్దుగూకినది the sun has set. పొద్దుగూకేవేళకు by sunset.

కూకుండు *kūkunḍu.* [Tel. for కూర్చుండు.] v. n. To sit down, to be seated.

కూకుడుగువ్వ *kūkuḍu-guvva.* [Tel.] n. The Indian Hoopoe, *Upupa indica* (*P. B. I.*)

కూకుడువత్తి *kūkuḍu-vatti.* [Tel.] n. Gossamer. కూకుడువత్తులయ్యె it was driven away like gossamer, i. e., piecemeal, bit by bit. నీనూలు, దుత్తునుడు. "కుంభీపచ్ఛాయల కూకుడువత్తులనైనమ్ము వర్షించెదనూలనగా." P. i. 50. See also L. iii. 139. and P. ii. 104.

కూకుడము *kūkuḍamu.* [Skt.] n. Bestowing a daughter in marriage. పాలుకన్యకనొగా డాయు. **కూకుడుడు** *kūkuḍuḍu.* n. He who bestows a girl in marriage. కూ ఱ్ఱియే కన్యాదానమునేయువాడు.

కూకురుగుండంగి *kūkuru-guṇḍaṅgi.* [Tel.] n. The bird called the Gallinule or the Cuckoo. కాకొయ్యకూలు.

కూచేము *kūtsamu.* [Tel.] n. A pillar, post, prop. స్తంభము.

కూచి *kūchi.* [Tel.] adj. Sharp, sharp pointed. వాడియైన. **కూచిచేగు** *kūchi-chēgu.* v. n. To march as an army. దండు ప్రయాణమగు. **కూచిమతము** *kūchi-matamu.* [Tel.] n. Name of a sect among the Satanis. సాతానులలో కొకమతము.

కూచిమూర్ఖము *kūchi-mūrkhamu.* [Tel.] n. Nonsense, mere conceits, lewdness. పోకిరితనము. "కుటిలకుచ్చితములు కూచిమూర్ఖములు, మటుమాయాదివములు, మందుమాపులనున." *Ib.* vii. 278. **కూచిమారుడు** *kūchi-mārudu.* n. A lewd man.

కూజా *kūzā.* [H.] n. A gogglet or earthern water bottle.

కూట *kūṭa.* [Skt.] adj. False, fictitious.

కూటపాకలము *kūṭapākalamu.* [Skt.] n. A fever, as a disease which attacks elephants. పిత్తజ్వరము. ఏనుగులకువచ్చే ఒక జ్వరము. A kiln. "ఎవ్వానిపిత్తోద్రేకము కూటదుర్జనమతిన్ పరులంటిలను కూటపాకలంబు." Vēdānta. Ras. i. 16.

కూటబెట్ట *kūṭa-beṭṭa.* [Tel.] n. A sort of serpent. "కూటసాగులమ్ము పెలజి లను నర్ర పెన జూలను, కూటబెట్టలు చిన్నసన్ మూలలో మిలలో" G. viii. 101.

కూటమి *kūṭami.* [Tel. from కూడు.] n. Union, meeting; association. పాపిష్ఠకూటమి, కూడికి society. Criminal connection.

కూటము or **కూటూము** *kūṭamu.* [Tel. from కూడు.] n. An assembly, or court. A hall. కొలువుకూటము, చావడి. **కూటము** *kūṭamu.* [Skt.] n. The peak or top of a hill. కొండకొన్న. A heap of grain. పూను. Fraud, trick. కపటము. Conspiracy. పుట్ట. **కూటహర్మ్యము** *kūṭa-harmyamu.* n. The hall of audience. రాజసభలో లక్ష్మీపీఠము అనే కూటము. "కూటాయుధులై వనచరకూట హార్మ్యస్థులపోల్" Manu. iii. 177. **కూటస్థానము** *kūṭa-sthānamu.* n. A focus, centre, place of meeting. See కూటము. **కూటముక్తము** n. A dead pearl; meaning one without brilliancy. Also, an artificial pearl. మనుష్యులచేత చేయబడుట్టి ఒకవిధమైన ముత్యము. **కూటసాక్ష్యము** *kūṭa-sākshyamu.* n. False evidence.

కూటి *kūṭi.* [Tel.] Genitive of కూడు food. **కూటిపిల్ల** *kūṭi-pilla.* n. Sour water. Water in which boiled rice has been steeped.

కూటువ or **కూటువు** *kūṭuva.* [Tel. from కూడు.] n. A crowd, సంఘ. A heap పోగు. A host, an army. **కూటువసరులు** *kūṭuva-saralu.* n. A number of necklaces. "కూటువసరుల కన్నులమీరంగా, కూటువసరులు విక్కి-నుడిరు మాణిక్యములు జనులియుర్వ్యుబొట్లు సరిమూలి చెదిరి. Padma. iii. 21.

కూడ, కూడము or **కూడా** *kūḍa.* [Tel. from కూడు.] adv. Together, also, likewise, too, even, సహితము. నీళ్లకూడ యివ్వరు they do not give even water. అతనితోకూడ together with him.

కూడు *kūḍu* [Tel.] v. n. To be fit, కుద. To unite చేర. To be possible. To accrue, be amassed, gained, acquired, come to hand. To agree, be united. v. a. To meet. To add or sum up. ఇందులో కూడినది a matter connected herewith. కొల్లగూడియిచ్చి they came in a mob ఇది కూడదు కూడకపోయి and if this be out of the question. ఇది కూడకుంటే if this is impracticable. అక్కడికి నాకూడదు as I could not go there. వారు కోపాన్నాపుకోలేక they could not say a word. **కూడని** *kūḍani.* adj. Unsuitable, improper. కూడనిమాట an unappropriate word. **కూడబూడు** *kūḍa-buḍu* v. n. To meet, unite చేర. **కూడబెట్టు** *kūḍa-beṭṭu.* v. a. To collect. చేర్చు To save as money. **కూడము** *kūḍamu.* n. Impossibility. **కూడమన్నట్టు** *kūḍa-mannaṭṭu.* v. t. To run after తరుముకొనిపోవు, to overtake or come up with కలిసికొను. **కూడలి** *kūḍali.* n. Joining, meeting. కూడలిచ్చట a place of meeting. **కూడలిదారి** *kūḍali-dāri.* n. The place where various roads meet. **కూడలిరాయి** *kūḍali-rāyi.* n. A corner stone. **కూడలివాయి** *kūḍali-vāyi.* n. The gable end of a house. రెండుగుండ్లేదేశల మూలమన్ని పిలిచారు. **కూడిక** *kūḍika.* n. Junction, చేర. Collocation, juxtaposition, Saving, Frugality. Partnership కూడికలాం భై partners in merchandise కూడకొను (Vizag.) **కూడుకొను** *kūḍa-konu.* v. a. To associate with, to unite. **కూడుపల** *kūḍu-pala.* n. Gain, profit. లాభము.

కూడు *kūḍu.* [Tel. from కుడుచు to eat or enjoy.] n. Food, victuals, boiled rice, అన్నము. The pith inside a palm tree: infl. కూటి. plu. కూళ్లు. viands, dishes. చెద్దకూడు the red earth in the heart of a white ant hill, which contains the eggs. కూటికిలేదు he has not bread to eat కూటికి లేనివారు the indigent, those who have no food.

కూడుల్లమ్మ *kūḍulamma.* n. The name of a village goddess. కూడుల్లంగి a sort of petticoat.

కూప *kūpa.* [Tel. from కుంపెడు.] n. A very small conchshell వెంపలి. **కూపకేలు, కూపపట్టు** or **కూపదేము** *kūpa-mīla.* n. A distance of two miles. క్రోసు కేల. See కూడము.

కూపరు or **కూపు** *kūpuru.* [Tel.] n. A daughter. ఆడకూపురు a woman, a female. పెండ్లికూపురు a bride.

కూపరుబుడ్డ *kūpuru-buḍḍa.* [Tel.] n. A plant, *Gisekia Sessilis*, Roxb. Wight's Illustr. ii. 144.

కూప *kūṇa.* [Tel.] n. A young one, an infant. పిల్ల, బిడ్డ. The cub of an animal కూనలకు a small hole చిన్నపిల్లలు. **కూన రాగము** *kūṇa-rāgamu.* n. Whimpering; squeaking. **కూనరాగము** *kūṇa-rāgamu.* n. Ophthalmia or county sore eyes. కన్ను లలోపలికూనలు fleshy excrescencies in the eyes.

కూని or **కూనీ** *kūni.* [H.] n. Murder. కూని చెయ్యి, కూనీ.

కూపకము *kūpakamu.* [Skt.] n. The mast of a vessel. కూపకంబు. A leather oil vessel. చేపకర్ర. The hollow on the loins. కూపకమూలసంధి

కూపము *kūpamu.* [Skt.] n. A pit, well, or hole కుంట, బెజ్జం. An orifice, అవయవ రంధ్రము. **కూపకూపం** the vulva. **కూపం**

కూపము a pore in the skin. కోమకోమ కూపముగ విచారించుట to examine bit by bit, or minutely.

కూపారము *kūpāramu.* [Skt.] n. The ocean. సముద్రము.

కూపెట్టు *kū-pettu.* [Tel.] v. n. To howl, cry, wail ఆరచు, పెలుపెట్టు. A vi. 93.

కూబరము *kūbarama.* [Skt.] n. The pole of a carriage connecting the body with the yoke. కొనకర్ర. adj. Fine. మనోజ్ఞము.

కూయు *kūyu.* [Tel. from కూ anuk] v. n. To cry, exclaim, to make noise. To clamour, yell. To bark, bray, crow, mew, croak, call, sing, shriek, hoot, as an owl. అరచు. **కూయి** *kūyi.* n. A cry. కూత, పిలుపు. Protection. రక్షణము.

"పసులకుగూయిగా జనియించెబాలుడు"
భార. విరా. v.

కూర *kura.* [Tel.] n. A herb, herbs, vegetables, garden stuff. A mess of food, curry even including flesh. ఆకుకూరలు salads or leafy vegetables. కాయకూరలు or కూరగాయలు herbs that bear a fruit or pod, such as beans, peas, brinjals, melons &c. కూరనారా herbs and so forth. కూరపసుపు saffron which is added to curries. కూరపుపురుగు the canker worm that destroys herbs.

కూరటు *kūraṭu.* [Tel.] n. Rolling on the ground. పొరలడము.

కూరము *kūramu.* [Skt.] n. Food, cooked food, అన్నము, వంటకము.

కూరమున్ను *kūra-munnu.* [Tel.] n. A sort of fish.

కూరాడు *kūr-āḍu.* [Tel.] n. Vinegar made from rice. కాంజికము.

కూరుంచు *kūruntsu.* [Tel. from కూరు.] v. n. To cause to cram, thrust or choke.

కూరిచి or **కూర్చి** *kūrichi.* [Tel.] a. Postposition. Concerning. Same as కూర్చి or గురించి.

కూరిమి or **కూర్మి** *kūrimi.* [Tel.] n. Love, charity. స్నేహము. Friendship, చెలిమి, స్నేహము.

కూరు *kūru.* [Tel.] v. n. To come on, as sleep, or thirst. కలుగు. To collect, as sand in a drain. చేకూరు to accrue or be gained, to happen (as fear) ప్రాప్తమగు, సంభవించు. v. a. To fill, to stuff. To load (a gun), to fill or collect. **కూరుప** or **కూర్ప** *kūrupa.* n. The ribs of a ship or boat. Also in carpentry, a bent piece of wood. పడకూర్పుకుపోకే నండ కొయ్య.

కూరుము or **కూర్కు** *kūruku.* [Tel.] v. n. To slumber, doze or sink in sleep. నిద్రించు. నా కన్నులు కూరుకపోతవి my eyes are closing, I am dropping asleep. n. Sinking to sleep, slumber, dozing. నిద్ర. "కూర్కుటీకూర్కు చెల్ల." R. iii. 93. కూర్చి పు to drop asleep. నిద్రించు.

కూరుగొను or **కూరుగొలుపు** *kūru-konu.* [Tel.] v. n. To enter. కొను. To sink, to be choked. To stuff మూయు. ఇసుకలో నా కాలు కూరుకొనిపోయినది my foot sank in the sand. కాలవ ఇసుకచే కూరుకొనిపోయినది the channel is choked with sand.

కూరుము See కూరుచు.

కూరుచుండు See కూర్చుండు.

కూర్చము *kurchamu.* [Skt.] n. A tuft of hair or grass. The beard గడ్డము, గుబ్బ. A. vi. 21. 94. The top of the nose, being the place where the eyebrows meet. కనుబొమలకొన. కూర్చపుకూర్చము a tuft, a brush.

కూర్చి See కూరిచి.

కూర్చిక *kūrchika.* [Skt.] n. A brush. చిత్రము వ్రాసే కుంచె.

కూర్చుండు or **కూరుచుండు** *kūrtsuṇḍu.* [Tel.] v. n. To sit, sit down, be seated. **కూర్చుండబెట్టు** *kurtsuṇḍa-bettu.* v. a. To seat, make one sit down. కూర్చుండుట to sit కూచుండు.

"ఆ. ఇంక పాపములుచేయుఁ దెచ్చికొందు,
రయ్యరాజ్యలోభంబున నళులబంధు,
జనులవధియింప దొరిగెనివి రభంబు,
మీరమగూర్చుండబడియె కీయుగాదికొమ్మ."

భార. భీష్మ. i.

కూర్చు *kūrṭsu.* [Tel.] v. a. To join. కలుపు. To accumulate, heap up, assemble, gather. కూడదెట్టు. To compose or write, put together. సంఘముగూర్చు to raise a mob.

కూర్పరము *kūrparamu.* [Skt.] n. The elbow. మోచెయ్యి. The knee మోకాలు. A prop, or base ఆధారం.

కూర్చించు *kurpiṭsu.* [Tel. from కూర్చు.] v. a. To cause to join, or to cause to sew

కూర్పు or కూరుపు *kūrpu.* [Tel.] n. Joining, uniting. బట్టకూర్పు a seam, a stitch. కూర్పు కూర్పుగోడ a wooden wall or screen built of boards.

కూర్మము *kūrmamu.* [Skt.] n. A turtle or tortoise. తాబేలు.

కూర్మి Same as కూర్పు q.

కూలము *kūlamu.* [Skt.] n. A bank, shore. దడి. కూలంకష a river. కడ. కూలంకషము the ocean. సముద్రము. కూలంకషంగా the whole from first to last. కూలంకషమైన విచారణ a thorough enquiry. కూలంకషముగా తెలిసికొన్నాను he understood it thoroughly.

కూలి *kūli.* [Tel.] n. Hire, hired labour. Tax పన్ను. కూలికిచేయు to work for hire. కూలి or కూలివాడు, or కూలివాడి n. A hired labourer, a workman, a cooly, Plu. కూలీలు. కూలినాలి *kūli-nāli.* n. Drudgery, hired labor (నాలి is an Anuk.)

కూలు *kūlu.* [Tel.] v. n. To fall. పడు. To die చచ్చు. కూలనూకు *kūla-nūku.* v. a. To knock down. కూలుబడు *kūla-baḍu.* v. n. To fall, to fall down suddenly (a comic word for sitting down.) కూలవేయు *kūla-vēyu.* v. a. To make one fall, to make one sit down suddenly. కూలుదు or కూల్చు *kūlṭsu.* v. a. To knock down, kill, overthrow, ruin.

కూళ *kūḷa.* [Tel.] adj. Cruel, vile, wicked. క్రూరము, దుష్టత్వము. కూళస్వరము a harsh voice. కూళ or కూళుడు n. A wicked man, a wretch. దుష్టుడు. An ignorant man మూర్ఖుడు. "కూళకుఁ జెప్పినఁ గూడ వినఁడు" Vēma. Plu. కూళలు. కూళతనము *kūḷa-tanamu.* n. Wickedness, vileness, cruelty. "దైవకల్పితమగు కూళతనమును దానవులకు సాధ్యమగునే," Vēma.

కూప *kūpa.* [Tel.] n. A heap, a pile. కుప్ప.

కూష్మాండము or కూశ్మాండము *kūshmāṇḍamu.* Skt.] n. A gourd, or pumpkin. కూష్మాండుడు A sort of devil or demon. కూశ్మాండ.

కృష్ణము *kṛishṇamu.* [Tel.] n. A snake's skin. కృష్ణాజినము. A coat or jacket కృష్ణాజినము.

కృపము *kṛipamu.* Tel.] adj. Low, base, trifling. కృపజనులు a miserable sect, a degraded sect. కృపకార్యములు idle studies. A proverb says, కృపకార్యములు కృపకార్యములకే Practice makes every thing easy.

కృపటము *kṛipaṭamu.* [Skt.] n. A trick fraud, semblance. Hypocrisy. Intrigue adj. Intriguing, fraudulent, deceitful.

కృ kṛi

కృకము *kṛikamu.* [Skt.] n. The vertebræ of the neck, the throat. మన్యకండరాలు, గంతులు.

కృకలాసము *kṛikalāsamu.* [Skt.] n. A lizard or chameleon. ఊసరవెల్లి, బొద్దు.

కృకవాకువు *kṛikavākuvu.* [Skt.] n. A cock. పర్యా. కృకవాకుధ్వజుడు *kṛikavākudhvajuḍu.* n. An epithet of Kumaraswami.

కృకాటిక *kṛikaṭika.* [Skt.] n. The nape or back of the neck. మెడవెనక, మన్యకండరాలు

కృచ్ఛ్రము *krichchhramu.* [Skt.] n. Pain, బాధ. Sin పాపము. A vow వ్రతము. Money expended as a mortification or penance for sin. పాపపరిహారార్థవ్రతము.

కృతము *kritamu.* [Skt.] n. An act, a thing done. చేయబడ్డది. దైవకృతము an act of God. **కృతయుగము** or **కృతయుగము** *kritayugamu.* n. The golden age, the first of the four ages of the world, supposed to consist of 1,728,000 years. **కృతము** *kritamu,* adj. Done, made, accomplished. కృతకృత్యుడు he who has attained his desire. ఇష్టార్థసిద్ధి కలవాడు. కృతాంజలి he who assumes with folded hands a reverential posture before his superiors. అంజలిబంధముచేసినవాడు. కృతాకృత done and not done. కృతస్నానుడు having bathed. కృతమతి a prepared mind or set heart. adv. [Used in Vizag. for ప్రస్తుతము.] At present, just now. **కృతకము** *kritakamu.* adj. Artificial, made. సహజముకానిది చేయబడినది. Unreal. కృత్రిమ or కృతక పర్వతము an artificial hillock. కృతక శవము a thing made to represent a corpse. **కృతఘ్నము** *kritaghnamu.* [from ఘ్న to kill, destroy.] adj. Ungrateful. **కృతఘ్నత** *krita-ghnata.* n. Ingratitude. కృతఘ్నుడు an ungrateful man చేసినకేలు నదిచినవాడు. **కృతజ్ఞుడు** *kritagnyudu.* [from జ్ఞ to know, to recognise.] n. A grateful person. చేసిన కేలు తెలుపువాడు. **కృతజ్ఞత** *kritagnyata.* n. Gratitude. **కృతపడు** *krita-padu.* n. To be done or made. అగుట. "దేవాజ్ఞసుమ్మ చిరంబైత పడిన కొల్లంబులు క్రమ్మ బొడుచు నే, డెందమునందు నింతియుకాక." M. VIII. i. 232. To be separated విడువబడు. **కృతహస్తుడు** *krita-hastudu.* n. An unerring marksman గురితప్పకవేయువాడు. A skilful man చేవ్రాలి. **కృతాంతుడు** *kritantudu.* n. He who brings to an end. An epithet of Yama. **కృతార్థత** *kritarthata.* n. Success. కోరిక లీడేరడము. **కృతార్థుడు** *kritarthudu.* n A gainer, one who is successful. కోరిక లీడేరినవాడు, ధన్యుడు.

కృతి *kriti.* [Skt.] n. An act, an action, doing. చేయుట. Composition, work గ్రంథము. Dedication. ఈ గ్రంథమును ఆ రాజునకు కృతి యిచ్చినాడు he dedicated this book to that king. **కృతి** *kriti.* n. A learned, successful, fortunate or skilful man. కృతశాస్త్రుడు, పండితుడు, చేవగ్రి.

కృత్తి *kritti.* [Skt.] n. A hide or skin. తోలు. **కృత్తివాసుడు** *kritti-vasudu.* n. He whose robe is a hide. A name of Siva.

కృత్తిక *krittika.* [Skt.] n. The Pleiades.

కృత్య *kritya.* [Skt.] n. The goddess of death, corresponding to Cotytto, or Diana Taurica or Hecate. మహాకిదేవి. "భార్గవ నిర్మితాస్త్ర కృత్యచేనంజంపియ సమర్థుడై." V. P. ii. 312.

కృత్యము *krityamu.* [Skt.] n. An act, a deed. పని. క్రూరకృత్యము a cruel act. దైవకృత్యము an act of God. నిత్యకృత్యములు daily duties. గృహకృత్యములు domestic matters.

కృత్రిమము *kritrimamu.* [Skt.] n. A trick; craft, art, chicanery. adj. Artificial, made by art. కృత్రిమకృత్యము చేయుటచేత. Seeming, apparent, not real, deceitful. కృత్రిమ మత్స్యము an artificial fish. కృత్రిమమిత్రుడు a false friend: a hypocritical ally.

కృత్స్నము *kritsnamu.* [Skt.] adj. All, entire. అంతయును.

కృప *kripa.* [Skt.] n. Favour, grace, mercy. దయ, కరుణ. కృపచేయు to grant, bestow, favour with.

కృపణుడు *kripanudu.* [Skt.] n. A vile person, a miser. లోభి, మిత్సరుడు.

కృపాణము *kripanamu.* [Skt.] n. A sword. కత్తి. **కృపాణి** *kripani.* n. A knife, a pair of shears or scissors. కత్తి, కత్తెర, పట్టాకత్తి.

కృపాళువు *kripaluvu.* [Skt.] adj. Merciful, compassionate. కనికరముగల.

కృపీటము *kripiṭamu.* [Skt.] n. Water. జలము, నీళ్లు.

కృమి *krimi.* [Skt.] n. A worm; an insect in general. పురుగు, క్రిమి.

కృశము *kriśamu.* [Skt.] adj. Thin, lank, slender, weak, feeble. సన్న, కృశించిన. **కృశత** or **కృశత్వము** *kriśata.* n. Leanness, thinness. కృశాంగి a slender girl.

కృశానువు *kriśānuvu.* [Skt.] n. Fire. అగ్ని, నిప్పు.

కృశింపు *kriśiṁpu.* [Skt.] v. n. To waste or pine away, to become thin. చిక్కిపోవు, సన్నగిల్లు. **కృశింపచేయు** *kriśiṁpa-chēyu.* v. a. To make thin. కృశోదరము a slender waist. M. I. iv. 49. కృశోదరి a slender waisted girl.

కృషి *kṛishi.* [Skt.] n. Cultivation, husbandry, agriculture, ploughing, cultivating the soil. వ్యవసాయము. Labour, exertion ప్రయత్నము, శ్రమ. **కృషీవలుడు** or **కృషి కుడుడు** *kṛishi kuḍu.* n. A cultivator, a husbandman. వ్యవసాయి.

కృష్టము *kṛishṭamu.* [Skt.] adj. That which is drawn. ఈడ్వబడిన.

కృష్టి *kṛishṭi.* [Skt.] n. A man of learning. పండితుడు. పదునారు.

కృష్ణము *kṛishṇamu.* [Skt. adj. Black, dark. నల్ల. **కృష్ణ** or **కృష్ణా** *kṛishṇa.* n. The river Krishna కృష్ణానది. Draupadi ద్రౌపది. **కృష్ణ** or **కృష్ణపక్షము** *kṛishṇa.* n. The dark fortnight; the wane of the moon. కృష్ణాష్టమి the eighth day after full moon in the month of Srávana (August) when Krishna was born. **కృష్ణతామర** *kṛishṇa-tāmara.* n. The flower called Indian reed; also called పెట్టతామర. Ainslie. ii. 531. **కృష్ణదోషము** *kṛishṇa-dōshamu.* n. Typhus fever. **కృష్ణ లీలలు** *kṛishṇa-līlalu.* n. The revels of Krishna. **కృష్ణవర్త్మ** *kṛishṇa-vartma.* n. Fire. అగ్ని. **కృష్ణవేణి** *kṛishṇa-vēṇi.* n. She that has black curls. **కృష్ణసర్పము** *kṛishṇa-sarpamu.* n. A black serpent. కృష్ణసారము a black antelope. కృష్ణాజినము, కృష్ణాజినము the hide of the black antelope. కృష్ణుడు Krishna, also a name of Arjuna. విష్ణువు, అర్జునుడు.

కృసరము *kṛisaramu.* [Skt. n. A dish of rice and pulse. పులగము.

కల్పము *kḷiptamu.* [Skt.] adj. That which is arranged or settled. సిద్ధపరచిన. Short, brief. సంక్షేపము.

కె ke

కె *ke.* [Tel. in composition, contracted from కెంపు.] adj. Red. కెవ్వా a red lip. **కెగేలు** *ke-gēlu.* [కెంపు+కేలు.] n. The palm of the hand, literally the red hand. **కెజడలు** *ke-jaḍalu.* n. Red hair. **కెదోయ** *ke-dōya.* [కెంపు+దోయ.] n. Red colour. **కెదామర** (కెందామర+తామర) n. Red lotus. **కెందామర** *ke-dāmara.* [కెంపు+తామర.] n. The red lotus, the Amaranth of poetry. **కెందూళి** *ke-dūḷi.* [కెంపు+దూళి.] n. Red dust. **కెదోయ** *ke-dōya.* [కెంపు+దోయ.] n. The red lotus. **కెందోగరము** *ke-dōgaramu.* [కెంపు+దోగరము.] n. A kind of scarlet cloth. Bl. ii. 196.

కెంపు *kempu.* [Tel.] n. A ruby. కెంపు రంగు. Redness. కెంపు the red metal, i.e., copper (used by goldsmiths in this sense.) కెంపులు the red petals of a plantain flower. అరటిపువ్వులో కెంపులు ఉండవు. A. v. 30. **కెంపుకోయిల** *kempu-kōyila.* n. The red-eyed bird, i. e., the black Cuckoo కోయిల. కెంపుగ్రహము the red planet (గ్రహము) i. e., Mars. **కెంపట్టు** *kem-baṭṭu.* [కెంపు+పట్టు.] n. Red silk.

కెచ్చెదపడము *kechcheḍa-paḍamu.* [Tel.] n. Riotousness (Pritchett in Romans XIII. 13.) అల్లరి చిల్లర.

కెడ *keḍa.* [Tel.] n. A side, direction. పార్శ్వము.

కెడయు *keḍayu.* [Tel.] v. n. To fall, to die. కూలు, పడు, చచ్చు. "కెడసినసరిసెల, ఆశా విసిగికూలిశాగాలయొక్కి." A. vi. 12. "శీను నొసగినాటిపతోరంబను వాసనుమన్ననుద్దుకెడ సున." M. VIII. iii. 42. **కెడపు** *keḍapu.* v. a. To throw down. పడవేయు. To cast off, put aside, push away. త్రోయు. To kill చంపు. "చిన్నిలంబుకెడ్రులఁ బడవే." క్వా. viii. 57. **కెడువు** *keḍuvu.* n. A fall. పడుట.

కెత్తలముఁజొర్ర *kettalamu-sorra.* [Tel.] n. A plant, *Galeocerdo rayneri.*

కెన్నడి *kennaḍi.* [Tel.] n. The Sambar or Rusa Deer, *Cervus unicolor.*

కెరకోట్టు *kera-koṭṭu.* [Tel.] v. n. To chirp. కిలకిలమనుట.

కెరలు *keralu.* [Tel.] n. To be enraged, to cry out from alarm. కోపించు, గొప్ప, కొబ్బి కిడు. To exceed అతిశయించు, పెచ్చరిల్లు. To cry as a bird. కూయు.

"ఓహో ప్రమథులారా నాలుగేళ్ళపాడు వోట,
కాకిలాంటిశాస్త్రములో నదుమవుఁగోట,
నీకిలకిలకెరలుచుఁ బ్రోచి నిలువుఁగోట,
నావుఁడు మూరడిబయిలుపలుకుఁగోట."
క్వా. iii.

కెరలించు or **కెరలుచు** or **కెరల్చు** *keralintsu.* v. a. To make angry, to enrage, to stir up. రేచు, కోపించుచేయు, కెలకి లేచు. "నను నెరలించువాఁడ వీవధ్వరుఁడో." L. XIII. 158.

"పాటిపాశులుపోసినూళ్ళబుసిబుసిపి,
కోమమునిలోలంయొద్దుతనుఁ గెరల్చి,
యాపరించిన భైరవ్యాయుఁడు శిరమునకోరుపాటుఁబట్ట."
BRY. 104.

కెరలియాడు *kerali-y-aḍu.* v. n. To dance with pride. చెలరేగు. **కెరలుపొడుము** *keralu-podutsu.* v. n. To be proud. పెద్దఱ, పిచ్చిం చించు.

కెలకు Same as కెలుకు. (q. v.)

కెలకు or **కెలసు** *kelaku.* [Tel.] n. A side, part, quarter. దిక్కు. ఆకెలకు towards that side. Plu. కెలకులు.

కెలయు *kelayu.* [Tel.] v. n. To be arrogant. పిచ్చిరేగించు.

"ఇన్ని. కెలయుచునిను వేఁడ్తించుకొనెదు
కులజుండఁటంతనాపాలిదాయాదుఁడొనఁగనె."
ం. అర. కాం.

కెలవు *kelavu.* [Tel.] n. Amorous desire. సంభోగేచ్ఛ.

"ఉ. చెలువుఁగొనాఁపిమిన్నపై
చిలుపునుసొక్కివాఁడపడి నిచిలుపుఁదై
నిలుపునుమ్మనిమినాగాంగుల
కెలవుఁ సాధ్యమయ్యుఁతీఁకొట్టిన్నఁగ."
కా. iii.

కెలసు or **కెలసము** *kelasu.* [Tel. and Kan.] n. Business, work. పని, అవ్వ.

"చిచ్చుమ్మడి భూ కాలయుఁ గాపు
వీకెలసంబుఁ జ్చెదవ."
M. III. v. 211.

కెలుకు or **కెలుఁకు** *kelaku.* [Tel.] v. n. To stir up, dig up or loosen earth. To scratch. మరి పోయినచ్చుల్లు మరి కెలకఁట్లు this is merely stirring an old quarrel, opening a healed sore. "భూదులకు బాదుసపడు ప్రతిన్నత్రోవ లఁ కీలు కెలుకొన్నట్లుగాఁ గాక." A vi. 17. To dig up దొవ్వఁదీయు. "తోఁటనెక్కిన నూతులు కెలుకఁ." Pai. 27. **కెల్లగింపు** *kellu-gintsu.* v. t. To dig up. వల్లగింపు. To rake up, to irritate, to exasperate రేపు.

కెల్లుఁబారు *kelluvaru.* [Tel.] v. n. To rejoice. To rush. "నిన్నటి బొగ్గాటలకు నీవే నిన్నెరఁగి మిన్నుముట్టఁగ మేమిలోటు కెల్లుఁబారఁగ." M. VII. iv. 114. "కెలకులఁబన్నము కెల్లుఁబారు మనం." BD. v. 961.

కెళుకు or **కెళుకు** or **కెళుకు** See కెళుకు.

కెళవు *kelavu.* [Tel.] n. Distance. దూరము. "ఊరుపాడ్రఁజెరువులయూరిచ్చికెళవు." Manu. v. 28.

కెల్లు or **కెల్ల** *kellu.* [Tel.] adv. (Anuk.) Slapdash. కెల్లుఁబాటు to gumbol. "కెల్లిరుకెమల మల్లేమాఁటకెలిడెయు మనస్సాక్షి లుఁ." Padma. vii. 243. B. v. 7.

కెవ్వున *kevvuna.* [Tel.] adv. Resoundingly, aloud. Slapdash, at once. "మతియాఁటి కెవ్వునాఁ బేఁచు." Anir. iv. 50.

కే ke

కే *kē.* [Tel.] n. A cry. కూత.

"కడ నాయింటంబరిభిమము
నేయు మరుసుపాలన్నాఁ బిల్చుమాట యదుల
డోయమ్మకటవాలన్నియు
నేయనిబో రిల్లు చెరుపు మనవచ్చెన్."

భార. భూ. v.

కేంద్రము *kēndramu.* [Skt.] n. A centre. నాభి.

కేక *kēka.* [Tel.] n. A loud cry. పెద్దకూత. కేకవేయు వేఁట the distance at which a shout may be heard. **కేకారవము** *kēkāravamu.* [Skt.] n. The peacock's cry.

కేకరము *kēkaramu.* [Skt.] adj. Turned, as an ogling eye; glancing aside. "కేకరాక్షి నవి" A. ii. 36.

కేకరించు *kēkarinṭsu.* [Tel.] v. n. To cry, to yell. కేకలువేయు. [Skt.] v. t. To look kindly at కటాక్షించు. To hawk in spitting. పడిదంపుడుమ్ము వెట్టు. **కేకరింత** *kēkarinta.* n. The act of hawking in spitting. A. v. 62. To cry కేకలువేయుట.

కేకరుడు *kēkaruḍu.* [Skt. from కేకర.] n. One who squints. వెల్లకన్నుగలవాఁడు.

కేకశ *kēkasa.* Same as కేక.

కేకి *kēki.* [Skt.] n. A peacock. Vasu. ii. 28.

కేకులు or **కేకలు** *kēkulu.* [Tel.] n. Clapping of hands. చేఁతలు. Sounds of merriment, prattle, riot at play. కేకలు కొట్టు to shout. "కేకలుఁబొదలుపాడు బొబ్బలు దాండవిస్తాఁ." Parij. iii. 13.

కేతుత్రాడు *kēṭu-trāḍu.* [Tel.] n. A rope of Yama's. యమపాశము.

"కడ మీరిదాఁటఁ గేతుత్రాటికి
నవల యమునకిలయు."

పాండు. i.

కేతుకిప్పి *kēṭi-kippi.* n. A block: a kind of pulley. ఒకరకపు మొగకిప్పి.

కేడు *kēḍu.* [Tel.] adj. Harsh, cruel or wicked. క్రూరమైన. **కేడఁగు** *kēḍaṅgu* v. n. To part, to turn, to go aside. v. a. To shield off, turn aside, or ward off. అడ్డుకొనుచేత మొగమెత్తుట కొఱకుఁగాఁ బ్రాణమును గొనియాడుచుండుమాయఁ జేసి కేడఁగించి మాయఁ జేసి M. VI. i. 75. కేడఁగి మనసు మాఱక వడంకి వడంకి." Nakk. iv. 104.

కేడెము *kēḍema.* [Tel.] n. A shield. డాలు.

కేతకి *kētaki.* [Skt.] n. The tree named *Pandanus odoratissimus.* మొగలిచెట్టు యొక్క ఆడుజాతి. The female of this plant is called మొగలి. Roxb. iii. 738.

కేతనము *kētanamu.* [Skt.] n. A flag, standard, banner. ధ్వజము. A sign గుర్తు. A house ఇల్లు.

కేతువు *kētuvu.* Skt. n. A flag, standard, banner. ధ్వజము. The Dragon's tail or descending node of the moon. రాహువు తోఁక. See రాహువు. A. ii. 17.

కేదారము *kēdāramu.* [Skt.] n. A rice field. వరిచేను, a garden bed. తోట. A plot or mound దిబ్బ, a mountain పర్వతము. **కేదార కంకణము** *kēdāra-kaṅkaṇamu.* n. A kind of bracelet. "అందము బ్రహ్మ కేదార కంకణాకారంబు" Kalāp. Intro. 16. **కేదారగౌరీవ్రతము** *kēdāra-gaurī-vratamu.* n. A certain vow performed to the goddess Gauri. **కేదారి**, **కేదారిగౌళ** *kēdāri.* n. Name of certain tunes.

కేపు *kēpu.* Tel.] n. Offspring, young. See కేలు.

కేపుమారి *kēpu-māri.* [Tam.] n. A rogue, a swindler. కైతవుఁడు.

కేయూరము *kēyūramu.* [Skt.] n. An epaulet or shoulder knot. భుజకీర్తులు, భుజాపతకము. **కేయూరధరుఁడు** he who wears a snake as an ornament or shoulder knot.

కేరడము *kēraḍamu.* [Tel.] n. Indifference. ఉపేక్ష. Derision ఈసడ్పాటు, ఎగ్తిపొడుపు మాట, ఈసడ్పరిపుమాట, నింకినిమాట. "కైలేశ కెవ్వని కేరడమాడి." Abhim. 316. **కేరడించు** *kēraḍiṁchu.* v. t. To deride. ఎగతాళము చేయు.

కేరళము *kēraḷamu.* [Skt.] n. The country called Malabar or Malayalam.

కేరిజము *kērijamu.* [Tel.] n. A kind of bird. "నిద్దలుడేనిఁ గేరిజంబైనను." L. 20. 80. G. i. 108.

కేరు or **కేరింపు** *kēru.* [Tel.] v. n. To warble. To crow, as a babe. To chuckle with pleasure. To giggle. To cluck, as a laying hen. To make a low inarticulate sobbing sound expressive of joy or grief. కూయు. ఆదరము, సిగ్గుదస్తూరుచేయు. To deride or scorn పరిహాసముచేయు, ఈసడ్పించు. To do చేయు. To rejoice ఉత్సహించు, పరిపూర్ణమగు; to be proud మదించు. v. t. To slight తిరస్కరించు. To deride పరిహసించు. "కన్నులు స్వర్ణకేరు కనుగానఁబడ్డి" Purūravas. iii. 89. కేరుపావురము a cooing decoy pigeon, or any bird like a pigeon so used. **కేరుపు** *kērupu.* n. Pride. మదించినతనము.

కేలు *kēlu.* [Tel. cognate with చెయ్యి and Tam. కయ్.] n. The hand. దుడ్డు కేలుదమ్మి or కేల్దమ్మి *kēlu-dammi.* n. A lily-like hand. కేలుమొగ్గ the folded hands దేవతాస్తుతి కేల్దవ *kēlgava.* n. The two hands రెండు చేతులు.

కేళికుళి or **కేళికూళి** or **కేళిసూళి** *kēḷi-kuḷi.* [Tel.] n. A bath or well with steps. మెట్లును, పటిబొమ్మ, క్రీడాపుష్కరిణి. Vasu. i. 57.

"లలిత మ్మణిబద్ధకేళికూళిజాట్టి
పెల్లగ్గిన్నరాత్మపందిర్ధిచెంగ."

T. iv. 195.

కేళి *kēḷi.* [Skt.] n. Sport, play. ఆట. **కేళిక** *kēḷika.* n. Sport, play. Dancing నృత్యము. **కేళికాగృహము** or **కేళిగృహము** *kēḷika-gṛihamu.* n. A chamber for pleasure or enjoyment; a summer house or kiosk. Dasava. x. 343. **కేళికాడు** *kēḷik-āḍu.* v. n. To dance. **కేళివాదము** *kēḷi-vādamu.* n. A comic quarrel. BD. v. 914.

కేళ్గురుకు *kēḷ-uruku.* [Tel.] adj. & adv. Rapidly, running, making a rush or dash, as a stag. కేళ్గురువాఁడు to run. M. VII. iv. 114. పరుగెత్తు. See కెళ్గురువాఁడు.

కేవ See కేవ.

కేవడము *kēvaḍamu.* [Tel.] n. A shield. డాలు. "మిహిరుఁడుదయింపఁ దిమిరంబు కెలనీటి కేవుగుబ్బ నేతకవడియంబు." Manu. iv. 36.

కేవలము *kēvalamu.* [Skt.] adj. and adv. Pure, mere, simple, unmixed, uncompounded. ఒక్కకేవలము ఇది కేవలము బంగారు తోచేఁపనకి this is made with gold alone. కేవలము నీళ్లతాగినాడు he drank nothing but water. వాడు కేవలవ్యాకరణుడు he is a mere grammarian. వాడు కేవలతార్కికుడు he is a mere logician. Altogether, in every respect. అంతకునున్న : as ఈ పట్టణము కేవలం లంకానగరమున్నది this city is in every respect like Lanka. ఇది కేవలమబద్ధము this is entirely false. **కేవలుడు** *kēvaluḍu.* n. The supreme Spirit పరమాత్మ.

కేవు *kēvu.* [Tel.] n. Freight. ఓడలోనుఁ, ఓడ మీఁదికిఁ గొనిపోవు సరుకులకు కూలి. **కేవరి** *kēvari.* (కేవు + అరి.) n. He who hires a ship: the freighter. ఓడను కేవుకు పుచ్చుకొనువాడు.

కేశము *kēśamu.* [Skt.] n. A hair. వెండ్రుక. **కేశపాశము** *kēśa-pāśamu.* n. Beautiful hair. కొప్పు. **కేశబంధము** *kēśa-bandhamu.* n. Ornamented tresses. పుష్పాలంకరణము కొప్పు. **కేశవుడు** *kēśavuḍu.* n. One who has fine hair. మంచి వెండ్రుకలుగలవాడు. A name of Vishṇu. **కేశవేశము** *kēśa-vēśamu.* n. A tress or lock of hair. కొప్పు. **కేశిని** *kēśini.* n. She who has fine hair. మంచి వెండ్రుకలుగలది.

కేసరము *kēsaramu.* [Skt.] n. A lion's mane. సింహముయొక్కమీఁదిదట్టపు వెండ్రుకలు. The anthers of a flower: a filament; **కేసరి**

kēsari. n. A lion. కేసరివడ్లు or కేసరులు n. A reddish sort of rice.

కేసి *kēsi.* [Tel. for కైవసి.] (An affix.) Towards, as ఇంట్లకేసి, towards the houses.

క kai

కై or **కయి** *kai.* [Tel. Cognate with చెయ్యి and Tam. கை.] n. The hand. The ending of the fourth case in grm. నామవాచకక్రియయందుచేర్చు ఒక ప్రత్యయము.

కైంకర్యము *kaiṅ-karyamu.* [Skt. from కైంకర్య] n. Duty, service. Divine service, పూజ, సేవ.

కైకట్టు or **కయికట్టు** *kai-kattu.* [Tel.] n. A connection. సంబంధము.

కైకానుక or **కయికానుక** *kai-kānuka.* [Tel.] n. A present given to a king when one visits him. *A nuzzur.* రాజులలోనొకరాజు మరొకరాజుని చూడబోయినప్పుడు ఇచ్చేకానుక

కైకోను or **కయికోను** *kai-kōnu.* [Tel.] v. n. To undertake. పూను. v. a. To take, receive, స్వీకరించు. కైకొనిపు or కయికొనిపు to cause to undertake or receive ప్రారంభము చేయించు. కైకోలు or కయికోలు *kai-kōlu.* n. Agreement, consent. అంగీకారము. Acceptance స్వీకారము.

కైకోల or **కయికోల** *kai-kōla.* [Tel.] n. A sect among weavers. పాలెగాండ్లలోనొకవర్గము.

కైచాపు or **కయిచాపు** *kai-chāpu.* [Tel. lit. stretching the hand.] n. Salutation. నమస్కారము. H. iv. 311.

కైదీతము or **కయిదీతము** *kai-jīvamu.* [Tel.] n. Wages, daily cooly, batta. బత్తెము.

కైజా or **కయిజా** or **కయిజాపొర** *kaiza.* [Persian *khaiz*, bounding, capering.] n. A bridle: bridled up as a prancing horse. A. ii. 31. Vasu. Intro. 30. ఉచ్చపు ముళ్ళుచేసి. వానిని పెనకట్టినట్టుల.

కైజారు *kaizāru.* [Tel.] v. n. To slide or slip down. జారు.

కైదు or **కయిదు** *kaidu.* [Tel.] n. A sort of quail.

కైటభారి *kaiṭabh-ari.* [Skt.] n. An epithet of Vishṇu, as being the శత్రు foe or slayer of Kaiṭabha.

కైడర్యము *kaiḍaryamu.* [Skt.] n. The black Margosa tree. నల్లవేప.

కైత or **కయిత** *kaita.* [Tel. for కవిత.] n. Talent for composition. కవిత్వము.

కైతవము *kaitavamu.* [Skt. from కైత.] n. Hypocrisy, deceit. మోసము. Gambling జూదము.

కైదండ or **కయిదండ** *kai-daṇḍa.* [Tel.] n. The hand. Support చేయూత.

ఖైదీ or **ఖైది** *kaidī.* H.] n. A prisoner. అవరోధి. **ఖైదు** or **ఖైదు** *kaidu.* n. Prison, imprisonment. ఖైదుచేయు or ఖైదుచేయు to imprison.

కైదువు or **కయిదువు** *kaiduvu.* [Tel.] n. A weapon or instrument. ఆయుధము

కైపదము or **కయిపదము** *kai-padamu.* n. [Tel.] n. A test in poetical composition. కవిత్వాభ్యాసము చేయుటకై చెప్పబడిన పాదము, చరణము.

"ఉత్ప కైపదమిచ్చినాఁడు
[illegible]
ఫు. ii.

కైపిగ్గట్టు *kaiphiggaṭṭu.* [H.] n. Circumstances, particulars. వివరము, విశేషము.

కైపు or **కయిపు** *kaipu.* [Tel.] n. Intoxication. మైకము. Grace అందము. Pride విజృంభణము. Manner విధము

"ఈ రాజులమొక్కులు నాకక్కరలేదీ
మ్మోళీకమునుఁ గాఁ, దనుచున్"

వసు. vi.

కైమువీడి or **కయిమువీడి** *kai-muvīḍi.* [Tel.] n. A kind of drum. వాద్యవిశేషము.

కైమోడుపు or **కయిమోడుపు** or **కైమోడ్పు** or **కయిమోడ్పు** *kai-mōdupu.* [Tel.] n. A salutation నమస్కారము.

కైరదు or **కయిరదు** *kairadu.* [Tel.] n. A horse so named.

కైరవడి or **కయిరవడి** *kairavadi.* [Tel.] n. See కవిరియుండ.

కైరవము *kairavamu.* [Skt.] n. The esculent white water lily. తెల్లకలువ. **కైరవబంధువు** *kairava-bandhuvu.* n. The moon. **కైరవలోచన** *kairava-lochana.* adj. Bright eyed, lily-eyed.

కైరవుడు *kairavudu.* [Skt.] n. A gambler జూదరి. An enemy శత్రువు.

కైరి *kairi.* [H.] n. A grey-eyed horse, a wall-eyed horse. కిళ్లకన్నుగుఱ్ఱము.

కైలాటము or **కయిలాటము** *kai-l-āṭamu.* [Tel.] n. Deceit, fraud, a trick. మోసము, మాయోపాయము. "వీనిచుట్టునకు నీవాటమిదె మీఁద." Vijaya. ii. 210. **కైలాటకాడు** or **కయిలాటకాడు** *kai-lāṭa-kāḍu.* n. A cheat. మాయోపాయములువాడు.

కైలాసము *kailāsamu.* [Skt.] n. Kailasa, a mountain in Tibet. The fabled residence of Kubera and the heaven of Siva. శివుడి ఉనికిపట్టు. దక్షిణకైలాసము The Kailas of the South, an epithet of Kalahasti.

కైలు *kailu.* [H.] n Measurement of grain after thrashing and before sharing it. A frame shaped like the letter A used in a pent roof కొలుచుటకిరికిట్టే ఒక యడ్డపు రాపు చేట్రము. కైలుకాలము harvest time. కైలుదారుడు a superintendent of measurement.

కైవడి or **కయివడి** *kaivaḍi.* [Tel.] n. Manner, likeness, kind, sort. విధము, పోలిక. విషముకైవడిఁ గైపీడిఁ just as if he had drunk poison.

కైవర్తుడు *kaivartuḍu.* [Skt.] n. A fisherman. జేపలను పట్టువాడు.

కైవల్యము *kaivalyamu.* [Skt.] n. Beatitude, eternal happiness. Heaven మోక్షము. The happy event or ending of a novel.

కైవారము or **కయివారము** *kai-varamu.* [Tel.] n. Circumference. Measurement round. చుట్టుకొలత. The description of a circle. Description of beauty, praise, encomium. స్తోత్రము. కైవారముచేయు, to praise స్తోత్రముచేయు. కైవారి an encomiast బంది.

కైవ్వు Same as కైపు.

కైవ్రాలు or **కయివ్రాలు** *kai-vrāḷu.* [Tel.] v. n. To alight as a bird వాలుట—అంగీకరించు. To fall వ్రాలు. To incline to one side వంగు. **కైవ్రాలుచు** *kai-vrāluchu.* v. t. To cause to be inclined వ్రాలజేయు.

కైశికము *kaisikamu.* [Skt.] n. Tresses, beautiful locks. పెండ్లికులసమూహము.

కైశికి *kaisiki.* [Skt.] n. A certain rhetorical figure. ఒక కావ్యాలంకారము.

కైశోరక *kaiśoraka.* [Skt.] adj. Childish, puerile, boyish. కైశోరము boyhood బాలత్వము.

కైశ్యము *kaisyamu.* [Skt.] n. Tresses, a fine head of hair. కైదువు.

కైసేయు or **కయిసేయు** *kai-sēyu.* [Tel.] v. t. To adorn. అలంకరించు. To worship పూజించు. **కైసేత** or **కయిసేత** *kai-sēta.* n. Adornment, trimming. అలంకారము.

కొ ko

కొంకనక్క *konka-nakka.* [Tel. from కొంక timid and నక్క a jackal.] n. A small kind of fox. చిన్నజాతినక్క.

కొంకపర్తికొండ *konka-parti-donda.* [Tel.] n. A wild plant with green mossy hulls. See కొండ.

కొంకర *konkara.* [Tel.] n. Bending. వంపు. కొంకరమంకర all twisted and twirled. కొంకరలుపోవు to become crooked.

కొకి *konki.* [Tel.] n. A bend, a turn: A hook, a hasp. A drag-hook. వంపుసీల. The bones near the nape of the neck మూచ్చిలినంటుక ప్రక్కలయందు ఎముకలు. Also the knee bones మోకాలిచిప్పకుంద్రక్కన కొందు ప్రక్కలయందు ఎముకలు. కొడకొంకులు the collar bones. కొకిగోళ్లు hooked talons. కొంకిచేళ్లు fingers resembling hooks.

కొంకు *konku.* [Tel.] v. n. To be timid, alarmed: to fear, to dread, to hesitate. భయపడు, వెనుదీయు, సంకోచించు. n. Fear, Timidity, shyness. వెనుదీయుట. Hesitation. సంకోచము. Shame, scruple, surmise. Distortion, as that of a cripple. కొంకుకొంకువోక carelessly and heedlessly. కొంకుపోక unterrified. **కొంకుపడు** *konku-padu.* v. n. To fear, భయపడు. To hesitate సంకోచించు. To trip, stumble, blunder. కొంకుపాటు fearing, hesitation. **కొంకుపోవు** *konku-pōvu.* n. To become crooked or bent. కొంకరలుపోవు.

కొంగ *konga.* [Tel.] n. A bird of the heron or stork kind. బకము. **కొంగకాళ్ల** *konga-kālla.* adj. Cranelegged, longlegged, పిడుపుకాళ్లగల. **కొంగగొడ్డలి** *konga-goddali.* n. A pickaxe (so called by ఉప్పరవాండ్లు.) **కొంగమూక్కు చేప** *konga-mukku-chēpa.* n. A sort of fish with a long snout or beak. **కొంగవాలు** *konga-vālu.* n. A sort of sword. (A. VI. 110.) **ఎరకాలికొంగ** *errakāli-konga.* n. The painted stork. *Pseudotantalos leucocephalus.* **గోలుకొంగ** *gōlu-konga.* n. The shell ibis. *Anastomus oscitans.* **గుడి కొంగ** *gudi-konga.* n. The paddy bird or pond heron. *Ardeola ghani.* **దాసికొంగ** *dāsi-konga.* n. The little green Heron. *Ponterides javanica.* **చిన్న తెల్ల కొంగ** *chinna-tella-konga.* n. The little Egret. *Heriodias garzetta.* **పెద్దతెల్లకొంగ** *pedda-tella-konga.* n. The large Egret. *Herodias alba.* **పింగలకొంగ** *pingala-konga.* n. The adjutant *Leptoptilus dubius.* **పూ**

కొంగ *pūkonga.* n. The Flamingo, *Phœnicopterus roseus* పసుపుపచ్చనిరంగు. **సంకుబుద్ది కొంగ** *sanku-buddi-konga.* n. The white necked stork. *Dissura Lepiscopus.* (F. B. I.)

కొంగు *kongu.* [Tel.] n. A skirt, a hem చెంగు, కొసు, అంచు. **కొంగోడుపడు** or **కొంగ్గోడుపోవు** *kankōdu-padu.* v. i. To be inclined, to slant. ఒడ్డికొన్న, ఒరగు. "కుక్షి పడినమునుల కొంగోడుపోయెన." Vishnu. iv. 237. కుక్షికొంగు simply means a cloth. కొంగుసూకర menstruous, unclean.

కొంచ See కొంచము.

కొంచింపు *konchintsu.* [Tel.] v. n. To draw back in hesitation. సంకోచించు.

కొంచు *kontsu.* [Tel.] v. n. To hesitate. కొంకు, సంకోచించు. To retreat, draw back వెనుకతీయు. **కొంచు** *kontsu.* n. Dirty sword. మురికికత్తి.

కొంచుపోవు *kontsu-pōvu.* [Tel. from కొంచు.] v. a. To carry away. **కొంచువచ్చు** *kontsu-vatsu.* v. n. To bring. See కొంచు.

కొంచెము or **కొంచిము** *koncheṁu.* [Tel.] n. A little. Littleness కొద్దిది. కొంచెముకొంచెముగా little by little. కొంచెము గా చేయు to esteem slightly కొంచెంలో వచ్చి వాడు in a little (time) he arrived, i. e., very soon. కొంచెపు బుద్ధి little sense. adj. Little, small, trifling, slight, petty, the least: contemptible, vile, low. కొంచె వాడు a low fellow. కొంచెములోనివాడు in a short time. **కొంచెముచేయు** or **కొంచెపు చేయు** *koncheṁu-chēyu.* v. a. To diminish. To wrong or injure. **కొంచెపుపాటి** *koncheṁu-pāṭi.* adj. Small, middle-sized. **కొంచెమునన** *koncheṁu-na.* adv. In the least, for a trifle. **కొంచెపుదె** *koncheṁu-te.* n. A low or common woman. తక్కువది, పామరస్త్రీ. **కొంచెపాడు** *koncheṁu-vāḍu.* n. A low or common man. తక్కువవాడు, పామరుడు. **కొంచెపరచు** *koncheṁu-*

tanamu. n. Littleness; leanness అల్ప త్వము, సన్నదనము. **కొంచెపడు** *koncheḍu*. v. n. To be wanting, to lack. కొఱ్ఱవడు. To become lean సన్నగిలు.

కొంజు *konzu*. [Tel.] v.n. To hesitate. ఆనుమానించు. "కంజలిచేతను నుమున్న కంజలిబడకిచ్చి వేసి నయముగవారుఁ గొంజెకనిత్తురన్నన్న." Kuchēlo. i. 103.

కొంట *konṭa*. [Tel. from కొను.] n. Contraction for కొనుట. "భుజ్జూరుఫలంబుదాఁప్రియ ముఁబ్రీతిగొంటభ్యర్థురా."

కొంకె *konte*. [Tel.] adj. Naughty, indecent, childish, puerile, silly, light, idle, mischievous, tormenting, impertinent, teasing. **కొంకె** *konte*. n. A naughty person. పలుగాకి. తుంటరి. కొంకెబొమ్మలు lewd sculptures. **కొంకెతనము** *kontetanamu*. n. Indecency, lewdness; pranks, lasciviousness. **కొంకెపాడికత్తి** *kontepāḍi-katti*. n. A lewd fellow.

కొండ *konḍa*. [Tel.] A hill, hillock, mountain, rock. మల. కొండకాకి a hill crow. **కొండకాటిగాడు** *konḍa-kāṭi-gāḍu*. n. The Indian Tree-pie, *Dendrocitta rufa*. (F.B.I.) **కొండకాలువ** *konḍa-kāluva*. n. A mountain stream, or cascade. సెలయేరు, ఝరము. కొండవంకర a common characteristic సామాన్యలక్షణము. **కొండగొర్రె** *konḍa-gorre*. n. A wild sheep, or hill sheep. The four-horned Antelope, *Tetraceros quadricornis*. **కొండగోగు** *konḍagōgu*. A plant, *Hibiscus populneoides*. **కొండగోరింక** *konḍa-gōrinka*. n. The Southern Grackle, *Eulabes religiosa*. **కొండచిలువ** *konḍa-chiluva*. n. The rock snake. అజగరము, కొండపాము. A sluggard. **కొండచీమ** *konḍa-chīma*. n. The hill ant, or tree ant. **కొండచూలి** *konḍa-chūli*. n. A name of Parvati; lit. Daughter of a Mountain. **కొండతిమ్మరి** *konḍa-timmari*. n. (Lit. a hill-rover.) A monkey. కోతి. **కొండచూలుక** *konḍa-chūluka*. n. The uvula. చిఱుటిక. **కొండపసులపొలిగాడు** *konḍa-pasula-pōligāḍu*. The White-bellied Drongo, *Dicrurus cerulescens*. **కొండపిండి** *konḍa-piṇḍi*. n. A kind of tree. **కొండపిచ్చిక** *konḍa-pichchika*. n. A hill sparrow. **కొండపోడు** *konḍa-pōḍu*. n. A corn-field on high ground. కొండబూరుగు a species of the silk cotton tree. **కొండమూతి** *konḍa-mūtsi*. n. The lion-tailed monkey. *Macacus silenus*. నల్లనిమూతికలకోతి. **కొండయెంతవ** *konḍa-yentava*. n. The ruddy Mungoose. *Herpestes smithi*. **కొండయేనుగు** *konḍa-yēnugu*. n. The Indian Elephant. *Elephas maximus*. **కొండలొట్టి కొమ్ము జిట్టి** *konḍa-loṭṭi-komma-jiṭṭi*. n. The Jungle Wren-Warbler. (Jerd.) *Prinia sylvatica*. (F. B. I.) **కొండరులు** *konḍa-ruḷu*. [Tel.] n. Hill people, highlanders. "కొండరుల్చుచు కొల్వుఁదెచ్చె మమయన్." G. vi. 20. **కొండరేడు** *konḍa-rēḍu*. n. The lord of hills, Himavat. **కొండలాటి పక్షి** *konḍalāṭi-pakshi*. n. The bird called Sultan Bulbul. కొండలాటిపక్షి. **కొండవంగ పండు** *konḍa-vanga-paṇḍu*. n. The Indian Black headed Oriole. *Oriolus melanocephalus*. (F. B. I.) **కొండవణిగాలి** *konḍa-vaṇi-gāli*. n. A sharp cold wind. కొండవీటి చేంతాడు an immensely long rope, as long as a well-rope in Kondavidu near Guntur. **కొండశిల** *konḍa-śila*. n. A rock snake, or boa.

కొండాటము *konḍāṭamu*. [Tel.] n. Plague, trouble, squable. "చేసీకొంకాటపు చెల్లరూల్చి." P. i. 91. Joy. సంతోషము.

కొండాడు *konḍāḍu*. [Tel. for కొనియాడు] v. a. To praise. పొగడుచుండు.

కొండి or **కొండీ** *kondi*. [Tel.] n. A sting, ముల్లు. A staple or hook కొక్కెము, కొక్కీ. దురదగొండి a nettle. కొండిపాల a kind of net used for catching fish.

కొండిక *kondika*. [Tel.] adj. Young చిన్న. n. An infant, a little boy. కొలుచు. కొండిక a little girl పాప. కొండికతనము childhood బాల్యకాలము.

కొండికాళ్లు *kondi-kallu.* [Tel.] n. The legs that support the stem of a drill plough.

కొండీ See కొండి.

కొంచె or కొండెము *konde.* [Tel.] n. A knot of hair. జడముడి.

కొండెము or కొండిరుము *kondema.* [Tel.] n. Slander, a slanderous tale, backbiting, a calumny. చాడీ. కొండెకాడు or కొండి గుమ్ము or కొండీడు *konde-kadu.* n. A slanderer, a talebearer. కొండెముచెప్పి వాడు. కొండెకత్తె *konde-katte.* n. A woman that slanders. కొండెతనము *konde-tanamu.* n. Backbiting, slanderous behaviour. "అడ్డిపట్టి యిరవొందెనెమము." BD. v. 207.

కొండొక *kondoka.* [Tel. కొండు (=కొంచెము) +ఒక.] adj. A little, slight. కొందఱు, Some, some few, కొన్ని. A certain one ఒకానొక, కొందొకానొక a certain monkey.

కొండ్ర *kondra.* [Tel.] n. A field. The space included in the widest turn of the plough. ఎద్దుగాండ్ల మళ్లించి నడిపేవు. కొండ్రాలు a plough గానుగ. కొండ్రచేసికొను *kondra-chesi-konu.* v. a. To cultivate.

కొంత *konta.* [Tel.] adj. Some, a little, to a certain extent. కొంతకాలము for some time, for a short time. కొంతమట్టుకు, a little, somewhat, to a certain extent.

కొంతము *kontamu.* [Tel.] n. A javelin. బంకెన.

కొందఱు *kondaru.* [Tel. కొంత+వాండ్రు.] plu. Some, a few persons.

కొందలము or కొందళము *kondalamu.* [Tel.] n. Perturbation, confusion, anxiety. మనోవ్యాకులము, కలత, తొందర. "కొందలమంకువంబోలె" M. VIII. ii. 358. కొందలించు or కొందళించు to be confused. కలతపడు.

కొందు *kondu.* [Tel.] v. t. To mince or hash. వక్కలుగా నఱుకు.

కొంప *kompa.* [Tel.] n. A house. ఇల్లు (used as a term of contempt or reproach.) వాని కొంపపోయినది he is ruined. వాడు కొంప ఱేయుటకెని చూచ్చాడు he seeks to ruin me. వాడు కొంప అమ్మివేస్తాడు he will sell the house over my head.

కొంపోవు or కొనిపోవు *kona-pova.* [Tel.] v. a. To carry away. పట్టుకొనిపోవు.

కొంకిబికి or కొంకిలికి *kokki-biki.* [Tel.] adj. Distorted, twisted, crippled. వంకరటింకర.

కొక్కరాయి *kokka-rayi.* Same as కొక్కెర.

కొక్కరింతు *kokka-rintsu.* [Tel.] v. a. To mock, ridicule. ఒంటరిగా పెట్టలు పెట్టినట్లు అరుచుట. To shout, to cluck, like a hen after laying eggs. To dig up with claws అడవిపంది కొక్కరించి పెట్టినది. కొక్కరింత *kokkara-inta.* n. Clucking.

కొక్కి *kokki.* [Tel.] n. A hook, a clasp.

కొక్కిసము *kokkisa.* [Tel.] n. Grappling, hugging with the thighs in wrestling. పట్టుపట్లలోనొకటి. II. i. 211.

కొక్కు *kokku.* [Tel.] n. The bandicoot, or great rat. అడవికొక్కు, కొండ కొక్కు, a mole కొక్కువిషమాత్రము *kokkuvishamatra.* n. A sort of arsenic. కొక్కుమోము an epithet of Vinayaka.

కొక్కెము *kokkemu.* [Tel.] n. A buckle, or hook. కొక్కి.

కొక్కెర or కొక్కెరాయి *kokkera.* [Tel.] n. A heron. బకము. కొక్కెరదంష్ట్ర *kokkera-dantsha.* n. Crooked teeth

కొక్కెసము *kokkesa.* [Tel.] n. A kind of tree.

కొక్కొరొక్కో *kokkorokko.* [Tel.] n. Crowing as a cock.

కొచ్చి *kochchi.* [Tel.] n. Cochin. కొచ్చిపిల్ల a spaniel.

కొజ్జ *kojja.* [H.] n. A eunuch.

కొట్టు, కొటారము or కొట్టారము *kotaru.* [Tel.] n. A store, a granary. A place to keep grain, salt, &c.

కొటిక or కొట్టిక *kotika.* [Tel.] n. A hamlet or small village. కుగ్రామము.

కోటెకాడు Same as కొట్టికాడు. (q. v.)

కోట్టకోన *koṭṭa-kona.* [Tel. కొన+కొన.] n. The very end. అన్నిటికన్ని కోన.

కోట్టడి *koṭṭaḍi.* [Tel.] n. A store room. సామగ్రులుంచేచోట ఒక, కొట్టు.

కోట్టము *koṭṭamu.* [Tel.] n. A pent roofed chamber or house as distinguished from మిద్ద which is flat-roofed. Pounding in a mortar. A stable for elephants or horses, or cattle ఆశ్వాదులపాక. A. i. 43. A kind of dance నృత్యవిశేషము.

కోట్టరువు *koṭṭaruvu.* [Tel.] n. A barn, a grain store. కోటాసు.

కోట్టాడు *koṭṭ-āḍu,* [Tel. కొట్టు+ఆడు.] v. n. To quarrel. పోరాడుడు. To suffer pain బాధపడు.

కోట్టాము *koṭṭamu.* [Tel.] n. A pent roofed house. కొట్టము. Name of a certain country. "కోటపెట్టేర్చుకొట్టాటపిలిచె." Swa. i.

కోట్టి or కోటె *koṭṭi* [Tel.] n. A kind of root. కొరంచి. *Apamorgium monosta-chyum.* Watts. Espionage కోసం.

కోట్టిక Same as కొటిక. (q. v.)

కోట్టికాడు or కోటెకాడు *koṭṭi-kāḍu.* [Tel.] n. A spy or watchman. కోవరి.

కోట్టు *koṭṭu.* [Tel.] v. n. To strike. ఒంటి కొట్టాడి the clock has struck. గాలి కొట్టుచున్నది the wind is blowing. కంపు కొట్టాడి it smells badly. కొల్లగొట్టినాడు he has plundered. పిడుగు ఆ చెట్టును చీలగొట్టినది the thunder bolt struck and split the tree. దాన్ని పురుగులుకొట్టినవి insects have attacked it. వానిక మిగ్గుకొట్టాడి he is surfeited or gorged. వానకొట్టినది there was rain. వానిక ఎండకొట్టినది he was exposed to the sun. కొట్టపిండి a well bruised flour, —a phrase implying thorough knowledge of any subject. వానికి రామాయణము కొట్టపిండి he is thoroughly acquainted with the *Rāmāyaṇa.*

"కోమలివాను నెట్టెదుట
కొట్టినపిండివమస్సులోకమిల్
నీమనికించుకైనయది
నిర్బిభశక్తనదేమమ్ముడిన్."

KP. vi. 30.

కోట్టివేయు *koṭṭi-veyu.* To strike off, exclude, dismiss, cut off. కొట్టుకొనివచ్చు to be carried towards by wind or water. కొట్టుకొనిపోవు to be blown away, to be carried off. కోట్టుకోను *koṭṭu-konu.* To beat oneself. To bewail, to lament. To beat, as the pulse. ధాతువు కొట్టుకొంటున్నది the pulse beats. దానిమీద ప్రాణాలు కొట్టుకొంటిని, or దానిమీద మనసు కొట్టుకొంటుంది his heart is set upon her.

కోట్టు *koṭṭu.* [Tel.] v. a. To strike, knock, smite, beat, thrash. To attack (as rats do.) To rob, as highwaymen do. To quash, refute, defeat, dismiss, nonsuit. To strike off (the head) or behead. To strike out or rescind (a word). దారిలో కొట్టు to rob (on) the high road. గోడను కాగితముకొట్టు to put (or stick) a paper on the wall. చప్పట్లుకొట్టు to clap the hands. అచ్చు కొట్టు to print. కొయ్యకొట్టు to impale. ఈతకొట్టు to swim. సున్నము కొట్టు to whitewash. వన్ను కొంపలుకొట్టి నారు thieves robbed me. చెంపకొట్టు to give a slap on the cheek. బుడ్డకొట్టు to crack a bottle, i.e., drink liquor. తలకొట్టు to behead, to ruin. పిండికొట్టు to pound flour. డేరా కొట్టు to pitch a tent. ఊడికొట్టు to loosen. మొనకొట్టు to spoil or ruin. తేలకొట్టు to set afloat. దిగకొట్టు to drive in. నలగకొట్టు to bruise. పన్ను రాలకొట్టు to knock out a man's teeth. పనిలకొట్టు to break to pieces. పడకొట్టు to throw down. పోకొట్టు to lose. విరుగకొట్టు to break; పూతకొట్టు to beat out (metal). హూంకొట్టు to hum in assent while listening. బుసకొట్టు to hiss. వాడు చేసిన కొర్రి స్వయము వాడ్ని కొట్టినది his wickedness has fallen on his own head. నా మొట్లో మన్ను కొట్టినారు they have cast earth into my

mouth, i. e., cheated or ruined me. కొట్టించు *kottinṭu.* v. t. To cause to beat.

కొట్టు *kottu.* [Tel.] n. A blow, a stroke. దెబ్బ. A storehouse, a godown. సామన్ల ఉంచెడిగది. A jail. కొట్టుడుబిళ్ళ *kottuḍu-billa.* n. A taw, at marbles. కొట్టుపడు *kottu-paḍu.* n. To be knocked up or exhausted or spent. వ్యయమగు. కొట్లాడు or కొట్లాడు *kottul-aḍu.* v. n. To fight. పోట్లాడు. To dispute or squabble. కొట్లు లాట or కొట్లాట *kottul-aṭa.* n. Fighting, a row. పోట్లాట. కొట్టమారి *kotta-mari.* n. An ill-used man. కొట్టుపడు స్వభావము గలవాడు.

కొట్టె *kotte.* [Tel.] n. The stone of a fruit.

కొట్నము *kotnamu.* [Tel.] n. Pounding rice. శుద్ధముచేయుము. Service దాసీపని. A marriage rite కాపురంచేయ్వని పిలుపు.

కొట్ర *kotra.* [Tel.] n. Water in which flour is boiled. పిండిలో నుండగా నీళ్ళు పిండి వేర్చి ఉడుకు చేసిన దీయుదు.

కొఠారు Same as కొట్టారు

కొఠీ *kothi.* [H.] n. A bank. A mercantile house or firm. కొఠీపెట్టు to set up or open a bank.

కొడమ *koḍama.* [Tel.] n. A weir or basket in which fish are snared.

కొడము *koḍamu.* [Tel.] n. A censer or vase for incense. ధూపపాత్ర.

కొడవలి *koḍavali.* [Tel. కొట్టు+వాలు.] n. A sickle, a reaping hook.

కొడి *koḍi.* [Tel.] n. The tip, top, a mark, or feature. A flame. The snuff of a wick దివ్వెయొక్కకాడ. A standard or flag. ఉన్నతకాండము land that bears marks of being saltish. కొడిఎత్తు to hoist a flag. కొడిస్తంభము a flagstaff.

కొడిది *koḍidi.* [Tel.] n. A sort of tree. A subdivision of the farming caste.

కొడిదిలి *koḍidili.* [Tel.] n. A handful. పిడి, పుడిలి.

కొడిపొయ్యి *koḍi-poyyi.* [Tel.] n. A fire place.

కొడిమె *koḍime.* [Tel.] n. A ship, a boat. ఓడ. A fisherman's basket చేపలబుట్ట. Blame అపవాదు Sin పాపము. కొడిమెలాడు a wicked man. పాపాత్ముడు.

కొడిసె *koḍise.* [Tel.] n. A sort of fish.

కొడిసెపాల or కొడిసెపత్రులు *koḍisepāla.* [Tel.] n. The plant named *Echites Antidysenterica.*

కొడుకు or కొడుకరి *koḍuku.* [Tel.] n. A son. పెండ్లికొడుకు a bridegroom.

కొడుపు *koḍupu.* [Tel.] n. A barrel, a cylinder; the length of a bamboo between two knots. A thimble or guard worn on the finger when playing the guitar వేణువులూదునపుడు వ్రేళ్ళకు తొడుగుకొనే గొట్టము. A stick used in striking a gong, a drumstick డక్కాకొట్టుకొయ్య, దబ్బనము. A hollow cylinder used in making vermicelli చుట్టిపిండిచేయుపాత్రము. A cylindrical stick used in flattening cakes. మద్దెలకొడుపు a slate pencil. వక్కకొడుపు the pod or cylindrical head of a bulrush. పూదండకొడుపు or పూదండకొడుపు (*Bd.* iii. 2240.) a clog fastened to the neck of a bad tempered cow కొమ్మచ్చు.

కొడుము *koḍumu.* [Tel.] n. A large pot. పెద్దకుండలెక్కువది.

కొణగము or కొణజము *koṇagamu.* [Tel.] n. An alley, passage, gallery, balcony, a portico. దొడ్డ ఇంటి ముందు వీధికి ఎదురుగా ఉండే చిన్న వాకిటి కాండ్ర మేడ.

కొణచ or కొణచము *koṇacha.* [Tel.] n. A puzzle or check. A stick to tie a dog to. కొట్టము కట్టేయ్యి. కొణచాలు Dec. wood, sticks, &c.

కొణము *koṇamu.* [Tel.] n. A reed for playing on the guitar, &c.

కొణిగ or కొణిక *koṇiga.* [Tel.] n. The eaves of a slanting roof వాలుకప్పు. A heap కుప్ప, దిబ్బ. కొణిగలు a name of a kind of grain.

కోడిద, కోడిగిడి or కోడిగిడి. *koṇida*. [Tel.] n. The hand held as a cup. కోడికెడు As much as can be held in the hand held as a shallow cup; a handful "కొనిపోయిరే కెలకోడిదంతైనా" HD. i. 1328. కోడిద *koṇidi*. n. The name of a certain caste. జాతిసేమ.

కోణుగురు or కోడుగురు *koṇugaru*. [Tel.] n. The snuff of a lamp. దీపపుచిత్తేము.

కోణుజో *koṇuṇu*. [Tel.] n. A tick or insect in sheep. కుంజో.

కోతిక *koṭika*. [Tel.] n. A plant, *Ilysanthes esculenta*. Rox. ii. 578.

కోతిమిర or కోత్తిమిర *koṭimira*. [Tel.] n. Coriander plants. కోతిమిరిపురుగు *koṭimiri-purugu*. n. A midge or gnat, so called because when it gets into the candle it gives a scent like coriander.

కోతుకు *koṭuku*. [Tel.] n. To pine. To hesitate. సంకోచించు, వ్యర్థాయాసముగాంపజాలకుండు to grudge. To boil as water. To stifle sighs. కోతుకుమాట్లాడు to hesitate in speaking. నీళ్ళుకోతుకుచున్నవి the water is boiling. n. Hesitation సంకోచము. కోతుకు పడు to stutter in speaking. వ్యర్థంలోనుగా మాట్లాడు.

కోత్త *kotta*. [Tel.] adj. New, fresh. కొత్త కొత్తవాడు n. The freshes in a river. కొత్తవాడు strangers, foreigners.

కోత్తడము or కోత్తళము *kottaḍamu*. [Tel.] n. A bastion, bulwark or stronghold. మానుజో.

కోత్తమల్లి Same as కొత్తుమల్లి.

కోత్తముట్టు or కోత్తుముట్టు *kotta-muṭṭu*. [Tel.] n. A mere filament, not yet twisted into a thread. పెనిచినట్టిపు సూలుపోగు, సూటిపోగు అనుము. "కొత్తలుదుంబంగాని నుర్రం బుత్తుముట్టుగ్రక్కయ్యలుపుకొనవు" M. IV. v. 88.

కోత్తరికము *kotta-rikamu*. [Tel.] n. Newness, novelty, freshness. చేసకొత్తరికము shortly after he arrived.

కోత్తెము *kottemu*. [Tel.] n. The pulp of the palmyra fruit. తాటిసుండులో విత్తులేని కండ.

కోత్తెమ్మ *kottemma*. [Tel.] n. A lady saint, a female ascetic.

కోత్వాలు *kotvalu*. [H.] n. The chief officer of the police (of a city or town). కోత్వాల్ చావడి a police station.

కోద or కోదవ *koda*. [Tel.] n. The residue, rest or remainder; deficiency, want, defect. కోతెక్కువ "మిగిలినినాటిదిగిం గొదవ యుకొనియుం." A. vi. 67. కోదవపట్టు to leave unfinished.

కోదమ *kodama*. [Tel.] adj. Young. Hard. పిల్లకోదమ. కోదమసింగము or పెంగపుకోదమ a young lion. కోదమతేటి or తేటికోదమ a young bee. కోదమపడుపు a fierce flash of lightning. n. A young animal, a cub. పసుపుకోదమలుల్లి. A female lamb or kid. ఆడుకోదమేక.

కోదరు *kodaru*. [Tel.] v. n. To splutter, as a pen in writing. దొరు, రము.

కోదవ Same as కొదవ.

కోదుకు Same as కొదుకు.

కోదుపు *koḍupu*. [Tel.] n. To fascinate, charm, delude. చూడము.

కోద్ది *koddi*. [Tel. short for కొండ.] n. A little, a trifle, something. adj. Little, small, few. Petty, trifling, slight, mean, base. కొద్దిపిచ్చివాడవు నీవు you are no slight fool. కొద్దిగా in a slight degree. కొద్దిగొప్ప less or more. కొద్దినాళ్ళకు in a few days, in a short time. (Affix.) As, up to, according to, in proportion to, as much as, as far as. మీరు తోచుకొద్ది as much as you think proper. సమయముకొద్ది మనిషి a timeserver. వానిబలము కొద్దిచేసినాడు he did it as well as he could. కొద్దిమంది a few people.

కొన *kona.* [Tel.] n. The end, extremity, termination, point, tip. చివర. కొనగోర్లు the tips of the nails. కొనచెవి the tip of the ear; చంటికొన the tip of the breast, the nipple or teat. adj. Last. కొనవాడు the last man. కొనప్రాణముతో నున్నాడు he is at his last gasp. కొనకొక్కు a certain constellation. చేవీనక్షత్రము. **కొనమొదలుగా** *kona-modalu-ga.* adv. Throughout, from end to end. కొనమొదలుగాపెట్టు lay them end to end.

కొనకొను *kona-konu.* [Tel.] v. n. To try, యత్నించు.

కొనటి *konati.* [Tel.] adj. Ugly, deformed. అనఁజాలుఁగొనటి, వికారమైన, M. XII. iii. 78.

కొనసాగు or **కొనగించు** *kona-sāgu.* [Tel.] v. n. To last to the end. To be fulfilled, or accomplished. వ్యర్థమై, కొరవేసి. **కొనసాగించు** *kona-sāgintsu.* v. a. To accomplish, to complete.

కొనిపోవు *koni-pōvu.* [Tel.] v. a. To carry away, తీసికొనిపోవు.

కొనియాడు *koni-yāḍu.* [Tel.] n. To praise, to laud. నుతించు, పొగడు. To hail, to cherish ఆదరించు. To protect కాపాడు. To serve కొలుచు. **కొనియాట** n. The act of praising, cherishing, protecting or serving.

కొనిరమ్ము *koni-rammu.* [Tel.] v. a. To bring, తెమ్ము.

కొను *konu.* [Tel.] v. n. To be pierced as an arrow బాణము. "అనిమిషాస్త్రంబులను కొనిన మేనిన్" భార. విరా. iv. **కొను.** v. a. 1. To take, to get. పడికొను. To experience. ఆకలికొను to be hungry. అపకారమునకొని feeling pity. 2. To buy, purchase. వెలయుఁకొను. To rob అపహరించు. To mind లక్ష్యపెట్టు. **కొనిపోవు** to carry away. **కొనిపించు** *konipintsu.* v. n. To cause to buy. **కొమ్మనోలు** or **కొమ్మటి** *konu-gōlu.* n. Worth, valuation, the cost price. క్రయము. **కొనమొదలు** the price paid for a thing.

కొను *konu.* [Tel.] The sign of the middle voice in the Telugu verb, as తెచ్చుకొను, and తెలిపికొను. ఇల్లు కట్టుకొన్నాడు they built a house for themselves. ఇల్లు కట్టించుకొన్నారు they got a house built for themselves. చంపుకొనుకొన్నాడు he killed himself. పచ్చబొట్టుపించుకొన్నాడు he got himself tattooed. తనువుఁదాకట్టుకొనువాడు he who lends upon mortgage. Wherever self is used in English this middle verb is used. The causal form of కొను is కొలుపు (q. v.).

కొనుఁడు *konuṇḍu.* [Tel.] n. A tick, పేలుపురు.

కొన్ని *konni.* [Tel.] adj. Some, a few కొన్నాళ్లకి a few days. కొన్నింటిమనుష్యులు కొన్ని వంటి certain persons కొన్నిమార్లు, కొన్నిసార్లు a few.

కొప్పరు, కొప్పరకు or **కొప్పరువు** *koppara.* [Tel.] n. A shoulder, the scapula or shoulder blade. The hump of an ox. మూపు, భుజశిఖరము. **కొప్పరించు** *kopparirintsu.* n. To grin. చిగిరించు. To heat metal in the fire, to calcine a drug. కాల్చు, భస్మముచేయు. To be proud గర్వించుట, దర్పించుట. ఆ పాపకు నవ్వుకొప్పరించి నవ్వెలం కొప్పరించి Parij. ii. 60. **కొప్పరింత** *koppariṇta.* n. Pride. అతిశయము, దర్పించుట.

కొప్పు *koppu.* [Tel.] n. The chignon or tuft in which a Hindu female folds her tresses. శిరోజసంచయము. కొప్పుఁ గొప్పు మానుషుల the crest of a roof. The tip or end of a bow చంటికొన. మనుష్యులపై laid heads so used because people have their heads shaved when they visit Tirupati. **కొప్పగుమ్మ** *koppa-gumma.* n. The Indian hoopoe.

కొప్పర *koppara.* [Tel.] n. A metal cauldron or boiler లోహపాత్రము దేగ, పెద్దపాత్ర.

కొప్రము Same as కొప్పరము.

కొబ్బరి or కొబ్బెర *kobbari*. [Tel.] n. The kernel of the coccanut. కొబ్బరిచెల్లము sugar made from cocoanut tree juice. కొబ్బరికాయ *kobbari-kaya*. n. A coccanut. కొబ్బరిపువ్వు *kobbari-puvvu*. n. An excrescence inside a coccanut which is kept too long. మొక్కమొలిచిన కొబ్బరికాయలోనిపువ్వు. కొబ్బరిబొండము *kobbari-bondamu*. n. An unopened coccanut.

కొమ *koma*. [Tel. another form కొమ్మ.] n. A branch. కొమ. A woman ఆడుది.

కోమలము *komalu*. [Tel.] n. Youth, youthfulness, bloom, beauty, loveliness. మనోజ్ఞత. Manner, way. adv. Beautiful, handsome. అందమైన. కోమలముగను gracefully. కోమలాంగి finely. కోమరించు *komarinchu*. v. n. To bloom. కోమరాలు *komaralu*. n. A young woman యౌవనస్త్రీ. కోమలుడు or కోమలాంగుడు or కోమరుడు *komarudu*. n. A youth. యౌవనుడు. కోమకుడు or కోమరుడు *komarudu*. n. A son. కొడుకు. కోమరులు or కోమరకోల్కులు *komarulu*. n. Bressummers or Brest summers, that is, forked pieces of wood used in buildings. ఇంటి కెమ్మ మర్కటకుంభాంబులు, మేలు మూలములిరి నుజ్జేల. కోమార్తె or కోమారి *komarte*. n. A daughter. పెండ్లికోమార్తె a bride. [The Skt. కుమారపుత్రక+కుమారీ are apparently derived from this Dravidian root.]

కోమిరె *komire*. [Tel.] n. A young woman. యౌవనస్త్రీ. A peg or pin. (Vizag.) "కోమిరిపోక్కి కి మరగాపుండరాదు." H. ii. 107.

కోమ్మ *komma*. [Tel.] n. A branch. కొమ్మ. A damsel, a maiden, a female. ఆడుది. A battlement with loop holes, an embrasure. కోటకొమ్మ. మ్రుచ్చుకొమ్మ a prop, a refuge, reliance. కోమ్మచెట్టు *kommachettu*. n. A wood resembling pine, used for torches, *Cerapegia tuberosa*. (Watts.) కోమ్మసొర్ర *komma-sorra*. [Tel.] n. A fish, *Zygæna tudes*. (F. B. I.) కోమ్మరటి చెట్టు *kommarati-chettu*. n. The branchy plantain tree, or Bengal plantain. బంగాళీ రంభ.

కోమ్మి *kommi*. [Tel.] n. A sort of forest tree with rough leaves and fragrant flowers.

కోమ్ము *kommu*. [Tel.] The imperative of కొను to take. నీకైదుకత్తి కొమ్ము take up your sword.

కోమ్ము *kommu*. [Tel.] n. 1. A horn. A bugle or trumpet. A tusk, an elephant's tusk or tooth కోర, దంతము. 2. The secondary form of the vowel ఉ. అల్లపుకొమ్ము a root or bit of ginger. పసుపుకొమ్ము a root or bit of turmeric. A squirt. చిన్నకొమ్ము. "కొమ్ము లక్కాకు చిన్నమ్మ." A. 118, 3. Anything projecting, as చెరువుకొమ్ము the tongue or end of a tank. అందలంకొమ్ము the pole of a sedan chair. బండికొమ్ము. కాడికొమ్ము one end of a yoke. 4. A horn or crest as a sign of dignity. శిఖరము, కొన. వాడికేమి కొమ్ములు మొలిచినవి why does he talk so big? 5. Strength, joy బలము, ఉత్సాహము. కొమ్మకాయ a certain vegetable, being a species of కాకర. కొమ్ముకారు a horn-blower. కొమ్ముజిడివాడు a goldsmith. 6. A hog's tusk. పందికోర. కొమ్ముచేప a shark. కొమ్ము లేనుగు. కొమ్ము టేనుగు a tusker, a male elephant. 7. A branch కొన. The top or end కొన, శిఖరము. కోమ్ములవాండ్లు *kommula-vandlu*. n. Trumpeters. కోమ్ములాడు or కోమ్మువాడు *kommul-adu*. n. A tusker. A male elephant. A wild boar. "ఆ కొమ్మలాడుబోల్కిటి దోకలమాకాకి." G. VIII. 21.

కోయికండ *koyi-kanda*. [Tel. for కొయ్యికండ.] n. A corn on the toe.

కోయికూర *koyi-kura*. [Tel. కోయి for కోయు.] n. A kind of potherb that is cropt and grows again. See కోయ్యకూర.

కొయ్య *koyya*. [Tel.] n. Wood. మ్రాను. A staff or stick. కర్ర, ఓడకొయ్య a ship's mast. కొయ్యకాలు a wooden leg; stubble. కొన్నకొఱకి వడెనన్న కొయగా మిగిలిరి, భార. కొసిమాదు. P. iii. 198. మనుకుకొయ్య a stubborn wretch. కుండకొయ్య a wretch. **కొయ్యతనము** *koyya-tanamu*. n. Stubbornness, obstinacy. **కొయ్యంగి** *koyyanga*. n. A fish like the carp called Khaval by Musulmans.

కొయ్యగూర or **కొయ్యలగూర** *koyya-gūra*. [Tel. from కొయ్య.] n. A sort of pot-herb called *Amaranthus tristis*.

కొర *kora*. [Tel.] n. What remains, balance. కొరకు. Profit, use, good, advantage. పని, ఫలము, ప్రయోజనము. Carpentry or masonry కొన్నము. A kind of fish కొరమను. కొరగాక useless, unprofitable. **కొర** *kora*. adj. Available, profitable, useful, advantageous. ప్రయోజనకరమైన. Incomplete, unavailing. కొరయిన an unfinished house. కొరనోము unavailing vows. కొర ప్రాణము the last breath, incomplete vitality. కొరమాను, కొరప్రాణము. **కొరకాయి** or **కొరగాయి** *kora-kāyi*. n. Fruitlessness, uselessness, worthlessness. ప్రయోజనము లేకుండుట. A defect కొరత. A bad sign అపశకునము.

కొరనెల *kora-nela*. n. A half moon. కొరనెలబాణము a crescent headed arrow. Parij. v. 40. **కొరనాలిన** *kora-nālina*. adj. Useless.

కొరవంజి *koravanji*. [Tel.] n. An agate or corundum stone. కొరండము.

కొరకంచు or **కొరకట్టె** *kora-kaṭṭe*. [Tel.] n. A fire brand. కొరవి.

కొరకు *koraku*. [Tel.] (an affix as a sign of the fourth case). For: for want of: on behalf of, on account of: with a view to: to the end that. నాకొరకు for me. నా కొరకొ నాస్వామికొరకు with a view to obtaining heaven. **కొరకు** or **కొరకు** *koraku*. n. A bedge round a place where cattle graze. పసులుమేయుకంచె. A place where birds find their food పక్షులు మెతుకు కొరకు.

కొరకొర *kora-kora*. [Tel.] n. Anger. కోపము. **కొరకొరలాడు** *kora-kora-lāḍu*. v. n. To be angry. కోపించు. "కొరకొరలాడక నన్నిశిక్షించి" Satya iv. 107.

కొరడా *koraḍā*. [Tel.] n. A whip, scourge, knout. చమ్మ, బారకోల, కేలుకు.

కొరడు *koraḍu*. [Tel.] n. A pair of pincers. A gleam or streak of a rainbow in the clouds, portending rain. [illegible] An owl [illegible]. The stump of a tree [illegible]. **కొరడుకోలు** *koraḍu-kōla*. n. Pincers. **కొరడుపఱచు** *koraḍu-paṛu*. v. t. To be streaked or marked with stripes. To be benumbed or become callous. తిమ్మిరెక్కు.

కొరత *koraṭa*. [Tel.] n. Want, defect, fault. కొదవ, కొఱగాక. That which is wanting. Incompleteness. A predicament [illegible] he is in want of nothing. **కొరవి** (Loc. of కొర) on an impaling stake. **కొరతపనుపు** *koraṭa-paṇupu*. v. t. To do a useless or unworthy deed. ఉపయోగము లేకుండ చేయు. n. One who does a thoughtless or unworthy deed. [illegible]

కొరవ *koravā*. [Tel.] n. A certain fish.

[illegible] H. iv. 225.

కొరవాపిండము *koravā-piṇḍa*. [Tel.] n. The striped Hyena. *Hyæna striata*. (F. B. I.)

కొరసు Same as కొరకు. n. (q. v.)

కొరపడము or **కొర్పడము** *kora-paḍamu*. [Tel.] n. A blanket. BD. iii. 2278.

కొరపణికొయ్య *kora-paṇi-koyya*. [Tel.] n. A worthless wretch, a villain.

కొరపము *kora-pamu*. [Tel.] n. A curry comb. (H. v. 49.) కొరవము.

కోరపోవు *kora-pōvu.* [Tel.] v. n. To be choked. పొరపోవు. To swoon. మూర్ఛిల్లు.

కోరమాను *kora-mānu.* [Tel.] n. A large tree, *Briedelia Spinosa;* (Roxb. iii. 736.)

కోరముట్టు *kora-muṭṭu.* [Tel.] n. A tool, an implement, an instrument. పనిముట్టు, ఉపకరణము.

కోరలు *koralu.* [Tel.] v. n. To be full. నిండు, ఉండు. To blaze, shine. ప్రకాశించు. To grow, spread. పెరుగు "జేజ్యక్కొక్క పట్టాలు గాలించియుంటలు" కోరి పొందాడి నిండు కొనుచుండు." R. v. 58. v. a. To fancy, like, try. కోరు. "పరాంగనమను మోహించుం దానిం దొరకొనుటకై" M. XII. v. 205.

కోరవ *korava.* [Tel.] n. The Koravas, a certain tribe of mountaineers.

కోరవంజి *kora-vanji.* [Tel.] n. A gypsy. A gypsy dance. "వీరేశ్వరాంశలం దాంచిన వారాంగనా" Suca. i. 21.

కోరవి or కోరివి *koravi.* Tel. n. A fire-brand. The touchwood tree, *Sapindus Detraphyllus,* or, *Gmelina Moltinora.* Roxb. ii. 243. ఎర్రకోరవి A. v. 133, R. vii. 10. కారకోరవి or కారకోరవం the red ant, so called because its bite gives a burning sensation. కోరవిమిణుగురు an *ignis fatuus* or will of the wisp. "ఆ కాంతిలో కొందరు కోరవిమిణుగురులు" Dab. 201.

కోరసంది *kora-sandi.* [Tel.] n. A vital part of the body. మర్మస్థానము, ఆమయము.

కోరి *kori.* [Tel.] n. The middle hair in the eyelash. కనురెప్పమధ్యవెండ్రుక.

కోరిక *korike.* [Tel.] n. A hoof. కొరిక. Also a landmark or village boundary. హద్దు. (Vizag.)

కోరిచెట్టు *koriṭi-chettu.* [Tel.] n. A kind of tree, *Ixora Spinosa.* Roxb. iii. 763.

కోరింటి or కుంకుడుకోరింటి *korinṭi* [Tel.] n. A tree, *Barleria longifolia.* Heyne. H. iv. 13.

కోరిమి పాల *korimi-pāla.* [Tel.] n. The touchwood tree, used for torches. మొదలి చెట్టు.

కోరిసె See కొరిసె.

కోరివింద *koriviṇḍa.* [Tel.] n. A certain forest tree. H. iv. 9.

కోరుకు *koruku.* [Tel.] v. a. To bite, gnaw, grind or gnash. పండ్లుకొరుకు to gnash the teeth. కొరుకుడువ్రణం a cancer or gnawing ulcer. కోరుకు n. A bite. Food. Also, a venereal disease, syphilis కొరుకోట విడిచి యుండు, కొరుకులు bites, peckings, eating. H. D. i. 1711. కోరుకులు *korukulu.* n. Props, timbers set to prevent the fall of a weight.

కోర్చె or కోర్చెనిగండు *korcē.* [H. from ఖొరాసాని- Khorasan.] The hyæna, *Hyæna striata.* దుమ్మలగండి, గోరు తోడు

కోర్ర *korra.* [Tel.] n. The grain called Millet, *Panicum Italicum.* Heyne. Rox. i. 302. కుక్కకోర్ర a coarse kind of this grain. A sort of fish, *Silurus boalis.* Ham. పొడకోర్ర. కోర్రమట్ట or కోర్రమీను *korra-maṭṭa.* n. A fish found in tanks, thick and shaped almost like an eel. *Gobius Lalgocephalus.* (Roxb.) H. iv. 225.

కోల *kōla,* [Tel.] n. A spike on which criminals were impaled. వేటు, కొలుపు. A spear. A hook on which men are suspended. A thorn. A sort of drill plough. That extent of land which requires one plough. కోలతోలు to harrow. కోలబట్ట thread-bare, torn.

కోల *kola,* [Tel.] n. Measure, measurement. పరిమాణము. Guilt: the result of crime. పాపము, పాపఫలము. Retribution particularly that suffered in a subsequent birth. Killing, murder. కీటం, పాపములకోల విడుకోల. వానిని చంపిన కోల నీకు పోదు you cannot get rid of the guilt of killing him. అవకోల the guilt of causing a woman's death. T. iii. 114. L. iv. 291. P. i. 331. కోలకర్ర *kola-karra.* n. A measuring rod. కోలకాసు *kola-kāsu.* n. Fees for measur-

ing. కోలగాడు *kola-gāḍu.* n. One who measures grain. కోలగారము *kola-gāramu.* n. Measurement, gauging: fees for measuring grain. కోలత *kolata.* n. Measurement. కోలపాత్రము *kola-pātramu.* n. A vessel to measure with. కోలరక్కము *kola-rakkamu.* n. Measuring grain. ధాన్యమును కొలచుట.

కోలు or కోలుపు Same as కొనము.

కోలాకోల *kola-kola.* [Tel.] adj. & adv. (Anuk) Aloud, screaming, tumultuous, noisy, confusedly, in chorus. కోలాకోలము చేసి they made an uproar. కోలాహలముగా noisily. A. i. 81.

కోలది or కోడి *kolaḍi.* [Tel.] n. Extent, measure, height, depth, limit. కొలది. Means, mode. Power, glory. దివ్యమైన నీ కోలుపులో నిలుపుమయ్య దయ చేయవలె" (Vema) not according to our will but as god wills. నీ కోలదెలియకనే in ignorance of thy power. కోలదిగా by all means. అతని కోలదిలోనివాడు in conformity with his pleasure. L. XVII. 136. "కోలదిలోనిమాట మాట్లాడి." L. VII. 481. saying anything that came into his mouth. As an affix, కోలది or కోడి. In proportion to, according to, in conformity to. నాలుగు వేండ్లకోలది వారు they studied for four years. మూడు కోలదుల water up to the knee. ఈకోలది thus far, so much, such. "ఇన్నికోలదిని చిన్నిమన్నిచి కొనుము" Suca. iii. 156. R. v. 187. M. XII. i. 242.

కోలను or కోలుకు *kolanu.* [Tel.] A lake, a tank. మడుగు, ఎఱ్ఱ.

కోలము *kolamu.* [Tel.] n. Caste. కులము. Lineage వంశము. Race జాతి.

కోలాచలము, కోలారు, కోలాహలుండి or కోల్లాహలుండి Same as కొల్లాచలము.

కోలి *koli.* [Tel.] n. A small hole made in the ground to play a certain game called గవ్వలాట.

కోలిక *kolika.* [Tel.] n. The tip or end. కొన. A hook or loop కొక్కి. The corner of the eye near the nose ముక్కుకంటిదోసిలి మూల. దారమునకు కోలికపెట్టెను she made a loop in the string. ఈ కూర్పులందు కోలికలు మాత్రము తెలుగు in this poem the terminations of words alone are Telugu. కోలికపెట్టు to muster కూడదీయు. కోలికకు వచ్చు to become subject to one, to come into one's power. నాకు ఏడు కోట్ల కోలికపెట్టెను he will put seven villages on one ring, i. e., he will have them under his thumb. కోలికపూస *kolika-pūsa.* n. The chief gem in a necklace. కోలిక ముత్యపుసరు. కోలికముడి *kolika-muḍi.* n. A noose, a loop. కొనముడి.

కోలిపించు *kolipiñcu.* [Tel.] Causal of కొలుచు. v. a. To cause to measure. కొలచుటకై చేయించు. To cause to do. చేయించు. See కోలుచు.

కోలిమి *kolimi.* [Tel.] n. A pit or furnace. మంచి కోలిమి a smelting forge. కోలిమిగుంట a reservoir. కోలిమిస్త్రీ a pair of bellows.

కోలిపిట్ట *koli-piṭṭa.* [Tel.] n. A small sort of bird spotted with white.

కోలుచు *koluchu.* [Tel.] v. a. To measure. కొలుచుట. To serve, to worship. కొలుచువాడు. n. Grain ధాన్యము. Rice ధాన్యము.

కోలుపు *kolupu.* [Tel.] v. n. To agree, to consent. మనుష్యులు కోలుపులు వారి కోలుపులు iii. To be agreeable. అది నీ కోలుపులకు రాదు. v. t. To have an effect on. నీవు నీకు మంచిచెడ్డలను ఆలోచించి యేమి కోలుపులేక" మాట్లాడు. i. కోలుపు v. a. To encourage, to stir up, to set on, to egg on. పులులకోలుపు, ఏనుగులకోలుపు. మిక్కి ఏనుగులకోలుపు they set the dogs (on the boar, &c.) ఏనుగులకోలుపులు వెసవుచుండిరి." (SD. iv. 207.) who set the elephant upon [illegible] (P. vi. 70.) setting his

heart on it. "కొలుపని ఉత్సాహము," unexcited passion. Anir. ii. 92. Used as the causal form of కొను, పుటకొలుపు to set on fire. మేల్కొలుపు to awaken, to rouse. పుటకొలుపు to stir up. మురిపకొలుపు to enamour. పుసికొలుపు to hiss. కొలుపు n. A rustic holiday: the festival of the Sakti or village goddess.

కొలుపడి *kolupadi.* [Tel. కొలుపు+పడి.] n. Measurement. కొలది.

కొలువు *koluvu.* [Tel.] n. Service, employment. కోవి. A hall of audience. ఆస్థానము, A feast in honour of any village goddess, as Ammavāru, or Pōleramma ఉత్సవ విశేషము. కొలువుకూటము *koluvu-kūtamu.* n. A court. ఆస్థానము, దర్బారు. Audience, levee. కొలువుదుకాడు or కొలువుకాడు *koluvudu-kādu.* n. A servant. కొలువుపెట్టు to take into service. పనిపిలిచి పనిపెట్టుకొను.

కొలె *kole.* [Tel.] adv. Beginning with, since. కొలది.

కొవ్వి Same as కొవ్వి.

కొవ్వు Same as కొవ్వు.

కొవ్వి Same as కొవ్వి.

కొవ్వు Same as కొవ్వు.

కొల్ల *kolla.* Tel. n. Plenty. Pillage, plunder. కొల్లకు. ఆంధ్రదేశమున కొల్లగాయలు plantains are plentiful or dirtcheap. అది నాకు కొల్ల it is more than enough for me. కొల్లకాడు *kolla-kādu.* n. A plunderer కొల్ల కొట్టువాడు. కొల్లకొట్టు, కొల్లగొను, కొల్లపెట్టు, కొల్ల పోవు or కొల్లాడు *kolla-kottu.* v. t. To plunder. దోచుకొను. కొల్లకి *kollari.* n. A bandit, plunderer, or hill robber. కొల్ల విడు *kolla-vidu.* v. t. To plunder.

కొల్లటిపక్షి or కొఱ్ఱలాటిపక్షి *koll-ati-pakshi.* [Tel.] n. The bird called the Saltus [illegible]

కొల్లారము or కొల్లారు *kollāramu.* [Tel.] n. A square enclosure, with chambers built at the corners. ధర్మశాల, కొల్లారుబండి or కొల్లాబండి a car ధర్మము, గాడీ. "నాకొకన్నమహిమ ములకివిధి యిచికొల్లారుబండ్లు." S. i. 158.

కొల్లి or ఆడుకొల్లి *kolli.* [Tel.] n. A plant called మంజాయము. కొల్లికొండజము a plant called పాలక్యము.

కొల్లు or కొల్లుగుంట *kollu.* [Tel.] n. A pit of water: Kodand. § 38.

కొల్లు *kollu.* [Tel.] v. a. To kill. చంపు.

కొల్లు *kollu.* [Tam.] n. Horse gram. H. ii. 135. కొల్లుడాలి grain-boilings.

కొల్లెత్తువాడు *koll-ettu-vādu.* [Madras. Tel.] n. A mason or bricklayer. తాపీవాడు.

కొల్లేరు *kolleru.* [Tel.] n. The Kolair lake. కొల్లేటికొంగ a pelican.

కొఱ్ఱాల్లు *korrāllu.* [Tel.] n. A sort of fish. Russell. No. 186.

కొఱ్ఱిపువ్వు *korri-puvvu.* [Tel. n. A certain wild creeper.

కొవ్వు or కొవ్వు *kovvu.* [Tel.] n. Fat, fatness. Presumption, insolence. HD ii. 1097. v. n. To be fat. To wax fat. To be proud or presumptuous. కొవ్వుబోతు, or కొవ్వుగొట్టు. (HH. iv. 209.) fat-headed, presumptuous, head-strong, కొవ్వు, (BD. iv. 1463.) giddy: heavy, or thick in the head. మత్తించు.

కొస *kosa.* [Tel.] n. A tip or end. The border or selvege. కొసలుదొక్కిన a pear-shaped pearl. కొసగా slanting.

కొసరు *kosaru.* [Tel.] v. n. To demand an article over and above, or into the bargain. To be greedy. To be eager for. To hesitate వెనుకోచించు. v. t. To pray బ్రతిమాలు. కొసరింతు *kosar-intsu.* n. To demand more; to be exorbitant. n. Eagerness, lust, greediness, prurieney, bankering, cupidity; what is demanded over

bargain. Desire, cupidity కోర్క. Prayer ప్రార్థనము. Hesitation సంకోచము. "కొంచక కోసంచక భయములేక" without the least hesitation or fear.

కోసచెట్టు *kosaru-cheṭṭu.* [Tel.] n. The plant called *Mucuna pruritus.* కందూప్పు.

కో kō

కో *kō.* [Tel.] Interj. Oh! oh! Alas, forbear. Huzza! hurrah!

కో *kō.* [Tel. Imperative for కొనుము.] Take thou. తీసికో తీసికొనుము.

కోక *kōka.* [Tel.] n. A plaid or garment, particularly that of a woman, a robe. ఆమె కట్టుకోకతో వచ్చెను she came with nothing but the clothes she was wearing.

కోకనదము *kōka-nadamu.* [Skt.] n. The red lotus. ఎఱ్ఱతామర.

కోకము *kōkamu.* [Skt.] n. The ruddy goose. ఎఱ్ఱకాకి. A wolf. తోడేలు.

కోకిన, కోకీన or కోకిను *kōkina.* [Tel.] n. A thick felt, made of shreds of wool beaten together, and used for saddle cushions.

కోకిల or కోకిలము *kōkila.* [Skt.] n. The Indian black Cuckoo. *Eudynamis honoretta.* కోకిలదేగ *kōkila-jega.* n. The crested goshawhi, *Lopho spizia trivirgatus.* (P. B. I.) మామకోకిల the swallow. (Jerdon No. 256.)

కోగు *kōgu.* [Tel.] v. t. To shave. గొరుగు.

కోచ *kōcha* [Tel. from కొంచు to fear.] n. Cowardice; a coward. పిరి, భీరువు. కోచపడు *kōcha-paḍu.* n. To be afraid. భీతి చెందు.

కోట *kōṭa.* [Tel.] n. A fort. కోటకొమ్మలు *kōṭa-kommalu.* [Tel.] n. Battlements of a fort.

కోటరము *kōṭaramu.* [Skt.] n. The hollow of a tree. చెట్టుబోలు.

కోటరము, కోటరికము or కోడరికము *kōṭaramu.* [Tel.] n. The state or relationship of a daughter-in-law. కోడలితనము.

కోటానుకోటి or కోటానుకోటులు *kōṭānu-kōṭi.* [Tel. కోటి+కోటి.] n. Hosts upon hosts; innumerable numbers, myriads. అసంఖ్యాకులు.

కోటి *kōṭi.* [Skt.] n. A crore or ten millions. a host. ఖచరకోటి the animal kingdom: వృక్షకోటి the vegetable kingdom: దేవ కోటి or సురేంద్రకోటి the army of gods: the host of heaven. బంధుకోటి or మిత్ర కోటి or కుటుంబకోటి one's friends and relations, the circle of one's acquaintance సచరాచరకోటి all nature, both animate and inanimate. కోటిమన్మథులకంటె అధిక a thousandfold brighter than Cupid himself. కోటిభానుతేజోవిరాజిత more beautiful than the morning sun. In astrology, the calculation of a man's nativity. The end or tip. ధనుష్కోటి the end or horn of a bow. సింహకోటి.

కోటి *kōṭi.* [Tel.] n. Espionage. కోటి కాడు or కోట్లకాడు *kōṭi-kāḍu* n. A spy. Anuk. iii.

కోటీరము *kōṭīramu.* [Skt.] n. A crown, a crest, a diadem. కిరీటము, శిరోభూషణము.

కోట్ *kōṭ.* [Eng. 'Court.'] n. A boy game at cards.

కోడు *kōḍu.* [Tel. n. A plough. నాగలి or పైకొయ్య కాడి. Sar Pad. ii. 12. కోడలవంటిముక్కు a long sharp nose.

కోడ్తము Same as కోడలు.

కోడ *kōḍa.* [Tel.] n. A certain tree, *Strobilanthes Zeilanica.* Roxb. ii. 161. H. ii. 9. దబ్బకోడ the bowstring-hemp.

కోడంత్రము, కోడత్రికము or కోడరికము *kōḍantramu.* [Tel. కోడలు+తనము.] n. The state of being a daughter-in-law.

కోడలు *kōḍalu.* [Tel.] n. A daughter-in-law. Also, a wife కోడలు నా కోడలు my wife.

కోడాడు *kōḍāḍu.* [Tel.] v. n. To be amazed or confounded. To bewail అ ఘా ళం మ. To suffer pain బాధపడు. "మమునము వలనల యమ్మున కోడలింపుచోకోడాడుదుమ." G. v. 223. "ఘా డెయుటంకె తెగొంటిపోలు, గోడాడ కిన్నోట నూర్చుందుమమమ." Dub. 217.

కోడి *kōḍi.* [Tel.] n. A fowl, a bird. కోళ్లు poultry, fowls. సీమకోడి a foreign fowl, i.e., a turkey, or Guinea fowl. పిల్లకోడి a brood hen. కెంపుకోడి the red painted partridge, *Pernix Picta.* ఎర్రకోడి the red spur-fowl, *Francolinus Spadiceus.* చిందుల కోడి the painted spur-fowl. (Jerdon No. 271, 274.) కోడికూత *kōḍi-kūta.* n. Cock-crowing. కోడిజుట్టు *kōḍi-juṭṭu.* n. A cock's comb. Also the flower called by this name. కోడిపందెము *kōḍi-pandemu.* n. Cockfighting. కోడిపట్టి *kōḍi-paṭṭi.* n. A game called "hen and chickens." కోడిపిల్ల *kōḍi-pilla.* n. A chicken. కోడిపుంజు *kōḍi-puṃju.* n. A cock. Also a fish called *Gasterosteus,* or *Pteris volitans,* Cuvier. Russell No. 133.

కోడిగ or కోడి *kōḍiga.* [Tel.] n. A score, twenty cloths, gems, &c.

కోడిగము *kōḍigamu.* [Tel.] n. Ridicule, jesting. వెటకారం, వెక్కిరింత. Vanity, an empty show, a fleeting scene. కోడిగించు *kōḍi-giṭsu.* v. a. To gibe at, deride. వెక్కిరించు. కోడిగీడు one who gibes కోడిగమాడేవాడు.

కోడిపీట *kōḍi-pīṭa.* [Tel.] n. A piece of wood placed at the end of the pole of a carriage. కొయ్యబండి దూసానుంచి మూ డ్రడుకొయ్య.

కోడిబడి *kōḍi-baḍi.* [Tel.] n. A kind of cake. ధక్కుని శేషము.

కోడిమ Same as కోట.

కోడిమాటము *kōḍi-caṭamu.* [Tel.] n. A steep pent roof.

కోడు *kōḍu.* [Tel.] n. A rivulet, the branch of a river: an artificial canal. A bed of bulrushes: a marsh. వీటిపల్లము. A line దీపు. A leg of a bed, table, or chair. కోలు. కోడుతిను to become overripe and wither. పండినపంటను మిక్కిలిదెయ్యం. పంటైనె కోడుతి నది the crop is overripe. Ila. ii. 164. v. n. To brandish (the tongue as a snake.) To whisk (rice so as to separate the whole from the broken grains or stones.)

కోడె *kōḍe.* [Tel.] n. A bullcalf. కోడెదూడ. A young bull. కోడెమరుబలిమిమరుబు. Plumpness, prime. తెలుపు. కోడుకోడెలు a pair of bullocks. కోడె adj. Young. కోడెపాము a young snake, one in its prime. "కోడెనాగులం బలువుగా దుమన్ని బొరి పోవ్వలుచు" భా. వి. కోడెకుఱ్ఱాడు *kōḍe-kuṛṛāḍu.* n. A young man. యువకుడు. A lover ప్రియుడు.

కోణంగి *kōṇaṃgi.* [Tel.] n. A buffoon, a fool in a farce. కోణంగితనము *kōṇaṃgi-tanamu.* n. Mimicry, buffoonery, foolery, horseplay. కోణంగివాసి *kōṇaṃgi-vēṣi.* n. A buffoon, dressed like a pilgrim.

కోణము *kōṇamu.* [Skt.] n. An angle. మూల. A bow with which a lute or fiddle is played. A drumstick. కొం. A. v. 49.

కోత *kōta.* Tel. from కోయు. n. Cutting, reaping, parting. Lopping, maiming. కోతకాలము *kōta-kālamu.* n. Harvest time. కోతదోణి *kōta-dōṇi.* n. A native boat with two keels. మువ్వదోణి. కోతపట్టు *kōta-paṭṭu.* v. n. To begin to cut or reap కోతకుపూనుకొనుట. కోతపడు *kōta-paḍu.* v. n. To be cut అణిగిపోవు. కోతపాలు *kōta-pālu.* n. Weaning milk, i. e., milk not sucked, but drawn into a cup.

కోతి *kōti.* [Tel.] n. A monkey. తాము చెడ్డ కోతి వనమెల్లగెరిపినట్లు 'one sickly sheep infects the flock.' కోతిచ్చుండు బ్రహ్మరాక్షసి పైకొన్నట్లు it is like making mountains of molehills. కోతికొమ్మచ్చి *kōti-kommachi.* [కోతి+కొమ్మ+అచ్చి or ఆచి.] n. A

certain game. కోతివన్నె *kōti-vanne.* n. Monkey colour, i. e., brown. కోతిపుల్లలు *kōti-pullalu.* n. Certain sticks fixed in a loom. మగ్గపుపలకదండములను మీగడకెగిరించే పుల్లలు.

కోదండము *kōdaṇḍamu.* [Skt.] n. A bow. కోదండముతీయు or కోదండముపట్టు *kōdaṇḍamu-tīyu.* n. To tie up to be flogged.

కోదాడు *kōḍāḍu.* [Tel.] n. A deformed palm tree. కోదాళ్ళుతాళీయము. *A. iv.* 193. *H. iv.* 211.

కోడు *kōḍu.* [Tel. from కో a hill.] n. A Khond: a hill tribe in Ganjam.

కోద్రవము *kōdrava-mu.* [Skt.] n. The grain called *Paspalum frumentaceum.* కోదలు or, ఆర్లు.

కోన *kōna.* [Tel.] n. A dell or glade or gorge in the hills, a recess. కొండలలోని మనుష కోనలు. కోన or కోణి a corner, a narrow place కోన, మూల. A garden. కోనసీమ the delta of a river; a place of gardens.

"కోనకొచ్చెకోతులవోలె" అయో. i.

A forest అడవి. కోనగుమ్మడి a forest-rover, i. e., a monkey వానరము. కోనకుక్క a monkey.

కోనెము *kōnema.* [Tel.] n. The mackarel fish, *Scomber niger.* కోనెముచేప *kōnema-chēpa.* n. The mango fish or *Tapsoo Machchhee.* Russell No. 185.

కోనేరు *kōnēru.* [Tel.] n. A stone-faced tank with steps. చుట్టురాతిమెట్లును బంధురాళ్ళును గలకొలను.

కోప *kōpa.* [Eng. 'Cup.'] n. A cup. కెత్తె.

కోపము *kōpamu.* [Skt.] n. Anger, displeasure, wrath. కినుక. కోపకాడు a passionate man. కోపి కోపకత్తె an angry woman. కోపగించు, కోపగిన్చు, కోపపడు, కోపించు, కోపముచేయు or కోపముసెయ్యు *kōpa-gintsu.* To be angry, to be displeased. కోపక *kōpana,* adj. Irascible, passionate. కోపముగొను. n. A fury, a scowl కోపముగొనుట అవుట. కోపమాడు *kopamaḍu* v. A passionate fiery man. కోపి *kōpi.* n. A passionate man. కోపముగొనవాడు.

కోపు *kōpa.* [Tel.] n. A side or quarter. పార్శ్వము. A bit or stick, కర్ర. బలపపుకోపు a slate pencil. A sort, a kind or variety. A windfall, something out of the direct line. The tip or end of a bow కొనకోపు. A salutation చుట్టాలకోపు. Manner రీతి. An occasion సమయము. A cause నిమిత్తము. A mercantile house or firm, Beauty అందము. Harmony in music or dancing కలయిక పొందు. A fish-hook చేపలపట్టుకొనుకోపు. Intoxicating liquor కల్లుకోపు. Fatness కొవ్వు, బలము. ఈ వానకోపు చేతను కోపు కదిలినది this rain has softened the earth. కోపుదారుడు *kōpu-dāraḍu.* n. One who imports goods for sale కొనుటకు బయటనుండి తెచ్చి అమ్మువాడు. కోపుపరచు *kōpu-paru.* v. n. To look beautiful, to acquire beauty. అందగించు.

కోమ *kōma.* [Tel.] n. The top of an anthill పుట్టచేమట. A woman. కొమ్మ, ఆడుది.

కోమటి *kōmaṭi.* [Tel.] n. A man of the merchant caste. A shopkeeper. adj. Belonging to the shopkeeper-caste. కోమటి వాడు a man or woman of this caste. కోమటి చెక్కవాడు a shop boy. కోమటికి సంబంధమైన wares. కోమటిపాత్యము doubtful evidence, saying neither one thing nor another. See కొంగజాతిపాత్యము.

కోమలము *kōmalam.* [Skt.] adj. Delicate, soft, bland, blooming, youthful. కన్నుగొన. n. Water. కొమ్మ. కోమలాంగి or కోమలి *kōmalāngi.* n. A blooming girl. కోమల విలాసము *kōmalikā-sa.* n. Bloom, beauty. చేసెడిమాయ. "చేరి కోమలికాసం" K. P. iv 50.

కోయ or కోయలు *kōya.* [Tel.] n. A certain hill tribe in the Telugu country.

కోయష్టీకము *kōyashṭīkamu*. [Skt.] n. The lap wing. కొక్కర, చీకకొక్కర.

కోయిల *kōyila*. [Tel. కో gold+ఇల్ house.] n. A temple. నుడి. The black Cuckoo. కోకిల. కోయిలపూల *kōyila-kūra*. n. The herb called *Amaranthus tristis*. Roxb. iii. 604.

కోయు *kōyu*. [Tel.] v. a. To cut. To pluck, gather. To reap. To slaughter (an animal for food). కోసికొనిపోవు to wear away. To take (at cards).

కోర *kōra*. [Tel.] n. A tusk, fang, tooth. పెల్లు. A cup కప్పె. A tray or dish, పళ్లెము. adj. Sharp, pointed కోరకొమ్ము a sharp horn. కోరపళ్లు the incisors. కోరమీసాలు pointed whiskers. కోరదంది a tusked boar. Unbleached, brown (See కోరా). Base, impure (as metal, &c.) Slanting, lying on a side ఒకకియుంగే, పక్కగానుండే. కోరి పడడలు hollow cheeks. కోరకొండె or కోరజిన్ a side lock or tuft of hair ముఖమొక్కి ముడవేసేకొండె. కోరపోవు to go crooked వంకర లుపోవు.

కోరంటి *kōraṅṭi*. [Skt.] n. Small cardamoms. చిన్నేలకులు.

కోరకము *kōrakamu*. [Skt.] n. A bud. మొగ్గ. కోరకపాళి *kōraka-paṅti*. n. A line or chain of blossoms.

కోరగింపు *kōra-giṅtsu*. [Tel.] v. n. To close as a flower or as the hand ముకుళించు. To sprout మొలకెత్తు.

కోరడము *kōraḍamu*. [Tel.] n. Ridicule, mockery, derision. అపహాస్యము.

కోరడి *kōraḍi*. [Tel.] n. A bank or ridge. A hedge. ఆయుధములకువేసిన పూడిమట్టిపోత. Ridicule కోరడము, అపహాస్యము. The ferule on the butt of a chisel hilt. A statement recorded of a man's descent, character and circumstances. కోరడిగట్టు *kōraḍi-gaṭṭu*. n. A bank, or ridge, an earth-fence.

కోరదూషములు *kōra-dūshamulu*. [Skt.] n. The grain called ఆరికలు or ఆర్లు.

కోరమొపువ్వు *kōrama-puvvu*. [Tel.] n. The coral flower.

కోరా *kōrā*. [Tel.] adj. Unbleached, కాని కము. అనానాటము. కోరాబంగారు inferior gold, impure gold మట్టబ్బంగారు.

కోరాడు *kōraḍu*. [Tel.] v. n. To grovel, to throw up the earth with the horns, or tusks. To purr as a cat.

కోరింద *kōrinda*. [Tel.] n. The bramble. A. vi, 12.

కోరు *kōru*. [Tel.] adj. Steep. కోరుకొండ a steep hill, కోరిల్ల a pent roofed house.

కోరు *kōru*. [Tel. for కోరను.] కైకోరు. they will not accept.

కోరు *kōru*. [Tel.] v. a. To desire, ask, propose, pray, demand, beg. ఇచ్చించు. కోరిక or కోరిక or కోర్కి *kōrika*. n. A wish, desire. ఇచ్ఛ. Love, hope. ఆభీష్టము. A vow నాము. కోరు *kōru*. n. A share. The king's or government portion. ధరణికి పన్నుపాలు పైరుకప్పులు. కరంకోరు a half share. ఇరుకోరు both shares, i. e., all the crop. కోతికోరు the share due to the farmer.

కోల *kōla*. [Tel.] adj. Long. కోలముఖము a long face. కోలమెరుపు forked lightning. మెరుపు మెరసు, ఉరారి. "ఓపుదిక్కునందు వేకువ కోలమెరుపులుమెరసి." హరి. పూ. vii. కోలాకు a long leaf. కోలాకుపాన్న a certain tree. H. iv. 11. కోలబిరిలా an oblong cup, a sauce boat.

కోల *kōla*. [Tel.] n. A staff. దండము. An arrow బాణము. అంబుకోలలు arrows. రెవ్వు కోల, పంటికోల or మునికోల a hoe or digging staff. చెరుకుకోల a sugar-cane. కోలలవాండ్లు staff-bearers కోలెగురులు. కోలలేని పెట్టు కాడులేనికట్టు you feel the blow of an invisible rod: you are bound in viewless ties. (Used of a Government) "ఆకోల శబ్దమాత్రంచేతనుమనకొప్పించి, యొకకోలన్నియున్నమరమునొంచి." M. VI. i. 342.

కోలంకిపిట్ట *kōlaṅki-piṭṭa*. [Tel.] n. A sort of bird. A swift.

కోలకము *kōlakamu.* [Skt.] n. Pepper. మిరియము.

కోలకోరులు *kōla-krīdalu.* [Tel.] n. A game played by boys. కోతికొమ్మచి అనే ఆట. Vish. vii. 311.

కోలగగ్గెర *kōla-gaggera.* [Tel.] n. A noose or a tether. (A vi. 31.) ఎద్దులను చెట్లకొమ్మలకు కట్టేటి తాడు.

కోలదివ్వె or **కోలదివియ** *kōla-divve.* [Tel.] n. A torch. వెలుతురుకొరకై వెలిగించేది.

కోలపాలచెట్టు *kōla-pāla-chettu.* [Tel.] n. A sort of tree.

కోలపున్న *kōla-punna.* [Tel.] n. The plant called *Hæmonites cordifolia.* ఒక విధమైన పున్నాగచెట్టు.

కోలము *kōlamu.* [Tel.] n. A dance, dancing. కోలాటము. A pan, an earthen basin. (H. ii. 12.) (Skt.) A float or raft తెప్ప. An apple సీమరేగుపండు. A hog పంది. కోలము చేయ Pork. Kalah. iii. 127.

> ఆకు మాంసంబులందు మద్యంబులందు
> బంధుకాంక్షాపరీక్ష కోలంబుపరీక్ష
> యీ రెండుపరీక్షలు నిర్వహింపకుండ
> నెట్టిధర్మంబు నిశ్చయింపంగవచ్చు

A. iv. 135.

కోలగుమ్మిచెక్క *kōla-gummi-chekka.* [Tel. n. The plant called *Echites antidysenterica.* కొండపాల.

కోలచవ *kōla-cava* [Tel.] n. A species of చవ. (q. v.)

కోలాటము *kōl-āṭama.* [Tel. కోల+ఆటము.] n. A morris-dance in a ring in which sticks are struck together in harmony. Single stick is also thus named.

కోలాహలము *kōla-hahama.* [Skt.] n. An uproar, hubbub, buzz. Bloom, blaze of beauty. బహుజనధ్వని, కలకలము. **కోలాహలుడు** *kōla-hāludu.* n. An uproarious or noisy person; the trumpeter or preacher of the day. BD. VI. vi. 204.

కోలు *kōlu.* [Tel.] adj. Big, great, huge పెద్ద. కోలుపులి or కోల్పులి a royal tiger. కోలుపడిగెలు lofty banners. adv. Very, మిక్కిలి. See కోలుమునుకు.

కోలు *kōlu.* [Tel. from కొను.] n. Taking కొనుట. An affix, which turns verbs into nouns. అదికోలు usurpation. పాటకీకోలు applause. కలుపుగోలుతనము sociable nature. Plu. కోల్లు, పుచ్చుకోల్లు acceptings. కలుపు కోల్లు mingalings. మొత్తుకోల్లు lamentations. **కోలు** n. Plunder, కొల్ల, దోపు, పీల్చు iii.

కోలుకాడు *kōlu-kāḍu.* [Tel.] n. A bailiff. కాపుకాచువాడు. A sealbearer. ముద్రవాడు. A revenue-officer. An excisemen. పన్నులు వసూలు చేయువాడు, సుంకరి

కోలుకొను or **కోలుగొను** *kōlu-konu.* [Tel., v. n. To recover be cured, be remedied. To come to good, become ripe బాగగు, కుదుర్చు. నేను మందు తాగితే నాకు కోలుకొనును if I take oil I do not recover from it for a month.

కోలుపోరు or **కోల్పోరు** *kōl-pōru.* Tel.] n Fighting face to face, ముఖాముఖి యుద్ధము. Preparation for war or battle యుద్ధసన్నాహము. **కోలుపోరుచేయు** *kōlupōru-cheyu.* v. a. To encourage to pace in battle array, యుద్ధసన్నాహము చేయు. M. Salya i 248, and i. 43 and i. 91. M. III. vii. 96.

కోలుపడు or **కోల్పడు** *kōl-paḍu.* Tel.] v. n. To be lost, ruined. To lose నష్టమగు. To appear కనిపించు Vasu. ii. 51. M. R. v. 267. కోల్పడ్డ foiled, worsted, lost పోయిన. **కోలుపాటు** or **కోల్పాటు** *kōla-pāṭu.* n. Loss, deprivation. నష్టము, నాశము. Ruin నాశము.

కోలుపుచ్చు or **కోలువరుచు** *kōlu-puṭsu.* [Tel.] v. a. To lose, ruin, chase away, forfeit. కోల్పోవునట్లు చేయు lost. పోగొట్టుకొనునట్లు చేయు. M. IV. ii. 269.

కోలుపోవు *kōlu-pōvu.* [Tel.] v. a. To lose. "ఇక్కడ నిమిషంకోలుపోయిం." BRY. ii. 777. v. n. To be spoiled. చెడు. **కోలుపోక** *kōlu-pōka.* n. Losing, పోగొట్టుకొనుట.

కోలుమసంగు *kōlu-masangu.* [Tel. కోలు=మిక్కిలి.] v. n. To rave, rage, be furious. చెలరేగు, విజృంభించు. M. VII. v. 314; IX. ii. 288; IX. i. 288.

కోలె *kōle.* [Tel.] n. Stubble, a stump of corn. కొమ్మకోసినకాష్ఠ, కొరడె.

కోలె *kōle.* [Tel.] (Postposition.) Since, వెలిగొలకొని మొదలు. నాటికోలె ever since that day.

కోలెమ్మ *kōlemma.* [Tel. కోల+ఎమ్మ.] n. Lit. The long bone, that is, the spine or back bone.

కోలె *kōle.* [Tel.] n. A man who is struck with wonder, ఆశ్చర్యపడినవాడు.

కోవ or **క్రోవ** *kōva.* [Tel.] n. A string, as of pearls: మొలక. A bunch of coral పింజ. One step, grade, or remove, in a genealogical table. A throat disease that attacks children. The actual cautery or burning with a hot iron. కోవలేచు blistered. తాటాకు కోవలేచిన the palm leaf is blistered.

కోవి or **క్రోవి** *kōvi.* [Tel.] n. A tube, గొట్టము. An orifice, opening. A musket తుపాకి. చేతికోవి a pistol (వా. వి. v.) A bottle బుడ్డి. (నీలా. iii.) A waterpipe భూమిలో పాతిన కప్పినమట్టి తొట్టెలనుగూర్చినగొట్టము. A crucible మూస. (కిరా. viii.) A flute. ముక్కుకోవి a nostril, గొంతుకోవి the gullet, పుట్టకోవులు the openings or mouths of a white ant hill. కోవుపుండు a sinus or opening in a boil; a corn on the foot. కర్పూరంపుకోవులు pastiles of camphor. తేనె కోవి a honey comb. కోవులు round tiles used in roofs, which are truncated and bisected cones. కొండెములకోవి a mere pack of lies.

కోవి or **క్రోవి** *kōvi.* [Tel.] n. A certain flowering shrub, *Galeduya Arborea.* క్రోవిగొట్టు, కురవకము, వేలచెట్టు. A. v. 146. Manu. ii. 25.

కోవిదత *kōvidata.* [Skt.] n. Skill. భల్లకోవిదత skill in the use of the sword. T. ii. 40.

కోవిదుడు *kō-vidudu.* n. A skilful or wise man. A learned man. విద్వాంసుడు, నిపుణుడు.

కోవెల or **కోవెల** *kōvila.* [Tel. కో god+ఇల్ house.] n. A temple. నుడి. కోయిల. The Cuckoo. కోకిలము.

కోవు *kōvu.* [Tel. for కూవు] v. క్రోవు, చేయి కోవు. n. An imitative sound resembling a cry. ఆర్తస్వరమును ధ్వనింపజేయుక్రియ.

కోవురము *kōvuramu.* [Tel.] n. Ambush. శత్రువులను కొల్లపెట్టుటకు నాపుకొట్టము దాగి యుండుటలు.

"ఈక్షు సుదయనిదివీడ కోవురంబుండినగడు
బీతిబడకిచ్చటేచ్చుడనుచుమోడి
బలిమి క్రొవ్వెట్టిపిల్కలబలగనోర్చి
యాపనిచేయ నెవ్వడు వోవకుండ్రి పాండవ్రి."
Swa. iii. 70.

కోశము *kōsamu.* [Skt.] n. A repository, receptacle, place; the inside. A sheath, scabbard. కర్ణకోశ. The cocoon or bag containing the silk worm. An egg గుడ్డు. కోశకీట the silkworm. హృదయకోశమధ్యంగము within the heart; at the bottom of one's heart. అండకోశము the scrotum.

కోష్ణము *koshtama.* [Skt.] n. A plant named *Coitus Arabicus.*

కోష్ణము *koshnamu.* [Skt.] adj. Lukewarm, tepid. నులివెచ్చనైనన్న, గోరువెచ్చనైనన్న.

కోస or **కోసు** *kōsa.* [Tel.] adj. Long. కోస ముత్తెము A pear-shaped pearl.

కోసము or **కోసరము** *kōsamu.* [Tel. of. Kan. గోస్కర.] (Affix) For, on account of; in behalf of; దాకోసము on its account దానికొరకు.

కోసరలు *kōsaralu* [Tel.] n. A sort of rice. Rox. ii. 205.

కోసలము *kōsalamu.* [Skt.] n. The district around Benares.

కోసు *kōsu.* [Tel.] adj. Slanting, aslant, oblong. See కోస. **కోసుగా** *kōsu-gā.* adv. Aslant.

కోసు *kōsu.* [Tel.] n. A distance of about two miles. క్రోశము. పావు. The ఆముడి or four koss is 8 or 10 miles.

కోసు *kōsu.* [Eng.] n. A cabbage. *Brassica Oleracea.* (Watts.) ఆకుకోసు lettuce. పుష్ప కోసు cauliflower.

కోస్తా *kōstā.* [Cor. of Eng. 'Coast.'] n. A coast. **కోస్తావ్యాపారము** the coasting trade.

కోహళము *kōhaḷamu.* [Skt.] n. A kind of drum. కొహళము.

కోకూ *kōkō.* [Tel.] n. A word expressing ridicule. పరిహాసమును చేయుటకు వచ్చు మాట.

"ఇట్లు కోకూ అని నీ మాటలు నీవే వేసుకొని
మతికొరగనివాడవైతివి నీవు"

అముక్త. iv.

కౌ kau

కౌ or **కవు** *kau.* [Tel.] n. In composition, stands for కాము or కవుము as కౌజు.

కౌండిన్య or **కౌండిల్యగోత్రము** *kauṇḍinya.* [Skt.] n. The name of an ancient family.

కౌక్షేయము or **కాక్షేయకము** *kaukshēyamu.* [Skt.] n. A sword. కౌక్షేయుడు one who carries a sword.

కౌగిలి or **కవుగిలి** *kaugili.* [Tel. from కాగు] n. The breast. ఉరస్థలము. కౌగిటచేర్చి to take in one's arms, to embrace. **కౌగిలించు** or **కవుగిలించు** *kaugilintsu.* v. To embrace. ఆలింగనముచేయు. **కౌగిలింత, కవుగిలింత** or **కౌగిలింపు** *kaugilinta.* n. An embrace. ఆలింగనము.

కౌజు or **కవుజు** *kaujn.* [Tel.] n. A scale of a fish. చేపపొలుసు. Fish-smell, stench చేపవాసన.

కౌజు or **కవుజు** *kauju.* [Tel.] n. The Indian partridge. *Francolinus Pondicerianus.*

కౌటిల్యము *kauṭilyamu.* [Skt. from కుటిల.] n. Crookedness, curliness as of crisped locks of hair. వంకర తనము.

కౌడు or **కవుడు** *kauḍu.* [Tel. and Tam.] n. Cunning. కపటము. (వేమ. ii.)

కౌతుకము *kautukamu.* [Skt. from కుతుకము.] n. Glee. ఉత్సాహము. Strong desire, impetuosity. ఆస. కోరిక, కుతుక, కుతుకము. The marriage thread or cord. కంకణబంధము, వివాహసమయమందు వధూవరులకు కట్టెడి కంకణము.

కౌతూహలము *kautūhalamu.* [Skt. from కుతూహలము.] n. Eagerness, vehemence. మిక్కిలి ఆస. ఔత్సుక్యము.

కౌన or **కవున** *kauna.* [Tel.] n. The waist. నడుము. The middle part of a bow. విల్లుకు నడుము.

"ఏ. వైకుంఠమందు లోపలనుండి వేసి
వ్రేసినవారి వెళ్ళిన,
వేసిన వాడును లోపలనుండి వేసి
వెళ్ళినవాడు వెళ్ళినట్లుండును."

ఆము. i.

కౌపీనము *kaupīnamu.* [Skt.] n. A modesty piece. గోచి.

కౌమారము *kaumāramu.* [Skt. from కుమార.] n. Youth, bloom.

కౌముది *kaumudi.* [Skt.] n. Moonlight. కౌముదులు అనునవి illustrations of Telugu, the name of a grammatical work.

కౌమోదకి *kaumōdaki.* [Skt.] n. The club or mace of Vishnu. విష్ణుగదాయుధము.

కౌరవ *kauruva.* [Skt.] n. Pertaining to the Kuru (కురు) family.

కౌరు or కవురు *kauru.* [Tel.] n. Tint, hue, gloam; a luminous streak. నిగారి కౌరు.

కౌలు or కవులు *kaulu.* [H.] n. A writing of assurance, agreement or engagement granted to the cultivator of the soil. A safe guard or warrant to pass (as granted to an enemy.)

కౌలుదిమ్మ *kaulu-dimma.* [Tel.] n. A die or punch, used by goldsmiths, also called పడి అచ్చు.

కౌలీనకము *kaulīnakamu.* [Skt.] adj. Of a good parentage or high birth. మంచి పలుకుబడిగల.

కౌశలము or కౌశల్యము *kauśalamu.* [Skt.] n. Skilfulness, dexterity. నేర్పరితనము.

కౌశికము *kauśikamu.* [Skt.] n. An owl. BD. vii. 1705.

కౌశికుడు *kauśikuḍu.* [Skt.] n. A title of Indra: also of Viswamitra. కాలకౌశికుడు an abject wretch.

కౌశేయము *kauśēyamu.* [Skt.] n. Silk, a silk cloth. పట్టు బట్ట.

కౌస్తుభము *kaustubhamu.* [Skt.] n. A carbuncle. The breastplate or jewel worn at his breast by the god Vishnu. Metaphorically, gem or masterpiece, or the noblest thing. The "jewel" or middle ornament in a collar of knighthood. ఆధ్యాత్మకౌస్తుభము the masterpiece of Monism (name of a book.)

క kra

క్రంగున *kraṅguna.* [Tel.] adv. Aloud. బిగ్గరగా.

క్రవ్వ *kravva.* [Tel.] n. A hole. బొరియ. A lane సందు. A court వాకిలి. A present taken to the intended bride by the bridegroom's party.

క్రందనము *krandanamu.* [Skt.] n. Weeping. ఏడ్పు. Shouting, howling. అరుపు. పిలుపు.

క్రందితము *krandita.mu.* adj. Wept, cried, called out. ఏడ్చిన, పిలిచిన.

క్రందు *krandu.* [Tel.] v. n. To sound, రొంపు. To weep పిలుచుట. n. Sound, noise. రొంపే, పందడి. Greatness, excess. ఎక్కువ. Thickness లావు. Danger తూపు. adj. Great, extreme, much. క్రందైన. Crowded as in a battle. కొరమిరి. క్రందు కొను *krandu-konu.* v. n. To exceed; to be great. To spread, as clouds. To arise, as a noise or hubbub. ఆతిశయించు, విజృంభించు. క్రందుగ *krandugā.* adv. Vastly, greatly. క్రందిల్లు or క్రందుపడు *krandillu.* n. v. To sound, make a noise. రొంపు, శబ్దించు. క్రందుయుద్ధము n. A melee or close fight. కొమ్మ యుద్ధము.

క్రంప or కంప *krampa.* [Tel.] n. A branch of dried thorns, a bramble. ఎండినముండ్ల మండ.

క్రకచము *krakachamu.* [Skt.] n. A saw. రంపము.

క్రక్కన *krakkana.* [Tel.] adj. Cruel. కఠినము. (క్రక్కు v.)

క్రక్కు Same as కక్కు to vomit.

క్రత్తు *kratsu.* [Tel.] n. Wish. కోరిక. క్రమ్మ or క్రమ్మరించు v. t. To surround. చుట్టు కొను. (కము iv.) క్రత్సర *kratsara.* (క్రత్తు+అర) adv. Suddenly: at once. చటుక్కున. Entirely అంతటను. Much మిక్కిలి. BD. vi. 1890. HK. v. 2.

క్రతువు *kratuvu.* [Skt.] n. Sacrifice, burnt offering. యజ్ఞము. క్రతుధ్వంసి *kratu-dhvaṁsi.* n. The destroyer of Sacrifices; epithet of Siva. క్రతుభుక్కులు or క్రతు భుజులు *kratu-bhukkulu.* n. Those who live on sacrifices, i. e., the gods. దేవతలు. క్రతుహనము *kratuhanamu.* n. Killing. వధ.

క్రమ్మన *krammana.* [Tel.] adv. Rapidly, well, duly. At once, immediately. క్రమ్మనుట. Then, afterwards ఇట్లనుట. Again మరల.

క్రమణము *kramaṇamu.* [Skt.] n. Turning round. తిరుగుట.

క్రమము *kramamu.* [Skt.] n. A series, an order, a line. A mode, a way, a course, a plan, a rule. Regularity, arrangement. ఈక్రమమున thus, in this order. క్రమక్రమముగా adv. One after another, in order, by degrees, day by day. క్రమశః *krama-śaḥ.* adv. Gradually, in order. క్రమస్థుడు *krama-sthuḍu.* n. An exact, punctilious or precise man. క్రమాలంకారము *krama-laṅkāramu.* n. Poetical description in natural order. క్రమించు *kramiñcu.* v. n. To elapse, pass by, as time: to depart, or pass away. ఆక్రమించు. To occupy or spread over or extend to ఆక్ర మించు. క్రమేణ *krameṇa.* adv. Successively, in due succession.

క్రముకము *kramukamu.* [Skt.] n. The areca or betel nut tree. పోక.

క్రమేలకము *kramēlakamu.* [Skt. cognate with Eng. Camel.] n. A camel. ఒంటె.

క్రమ్మరు *krammaru.* [Tel.] v. n. To turn, return, go back. మరలు. క్రమ్మరించు or క్రమ్మరుచు *krammarin̆cu.* v. a. To turn, send back, recall. To revoke, annul, rescind. క్రమ్మి వేయు. క్రమ్మర *krammara.* adv. Again. క్రమ్మరిల్లు or క్రమ్మరబడు Same as క్రమ్మరు.

క్రమ్ము *krammu.* [Tel.] v. n. To spread. కమ్ము, వ్యాపించు. To swell ఎక్కి ఉబ్బు. క్రమ్మువల *krammu-dala.* n. Spreading. క్రమ్ము, వ్యాపించుట. క్రమ్మించు to swell ఎక్కి ఉబ్బు. క్రమ్మువపము *krammu-dammu.* n. Duplicity. కపటోపాయము. క్రమ్మున *krammu-na.* adv. Quickly. త్వరగా. "క్రమ్మునఁ జేరఁగా నేటుకాండ్రు." BD. v. 346.

క్రయము *krayamu.* [Skt.] n. Price. వెల. Purchase వెలయిచ్చికొనుట. కాలక్రయము the current price. క్రయముచేయు to dispose of, to sell. క్రయధనము the cost. క్రయపత్రము or క్రయచీటి a sale deed. క్రయవిక్రయములు n. Buying and selling. క్రయవిక్రయికుడు one who buys and sells వేపారి. క్రయించు to buy కొను. క్రయి కుడు a buyer కొనేవాడు. క్రయ్యము goods exposed for sale క్రయముచేసే వరుసబడిన సరుకు.

క్రయ్య *krayya.* [Tel.] n. A canal. కాలువ. క్రియ్య. క్రయ్యబడు or క్రయ్య to unite కలియు.

క్రళ్ళుపడు *kraḷḷu-paḍu.* [Tel.] v. n. To become dry, to dry up. ఎండు.

క్రవ్యము *kravyamu.* [Skt.] n. Flesh, meat. మాంసము. క్రవ్యాదుడు or క్రవ్యాశపుడు *kravyādaḍu.* n. A cannibal, a carnivorous giant. మాంసభక్షకుడు రాక్షసుడు. A Rakshasa రాక్షసుడు.

క్ర kra

క్రాంతి *krānti.* [Skt.] n. Turning. తిరుగుట, క్రమించుట.

క్రాక Same as కాక heat. క్రాగు Same as కాగు to be hot. క్రాగుడు Same as కాగుడు. క్రాము Same as కాము.

క్రాగు or క్రాపు *krāgu.* [Tel.] n. The tree called *Cinkelapa Indica* or *Dalbergia Arborea*, Roxb. iii. 239.

క్రాయు *krāyu.* [Tel.] v. n. To spit. (A. v. 132.) ఉమ్మివేయు. To rinse the mouth and spit out the water. వాంతిచేసి ఉమ్మివేయు To vomit వాంతిచేయు.

క్రార or క్రారడు or క్రారుడు *krāru.* n. The name of the letter R. ర్ in a conjunct letter as in క్ర్య. Also a conversational word used instead of కొడుకు.

క్రాల *krāla.* [Tel.] v. n. To wave. ఊగాడు. To turn round and round. తిరగడము. To spread about చాచు. To wander or roam about తిరుగుచు. To move about కదలు చుండు. To rejoice సంతోషించు. To behave ప్రవర్తించు. To be long, oblong, or elongated.

"ఱాయ కొఱగాదొకొ యిటి కొఱగానికిఁ బల్లనందుకొఱ,

గా లెదుబూచిన క్రొవ్వెమంతల్ వటాంబుజ
నీలంబగుచున్
జేలనుమాధవాక్షులు వీడినవారి
తోడికుప్పియగా,
మూలాధారకృపాంతములు సోరనుగ్గి
యొక్కటమంపుట్టెగా."

V. P. ii. 143. iii. 25.

To shine, to be clear, to extend as a ray. To hang, dangle, as a necklace A. v. 121. BD. iv. 1589. క్రొవ్వెంచు. క్రొవ్వంటి or క్రొవ్వలి a woman who has beautiful eyes.

క్రి kri

క్రింతు *krintsu.* [Tel.] adj. Vile, అల్పమైన, నీచమైన. క్షుద్రమైన. **క్రింతువహుము** or **క్రింతువనము** *krintsu-danamu.* n. Baseness. నీచత్వము, అల్పత్వము. Spite, cruelty.

"క క్రింతుడుబలుం బడిదిమ
నంచింపిదె మహాసభాసందులలో
క్రింతకొడాలుము నీ
మీఁదిపగ నిన్నుఁ బాఱఁగొట్టెనుమాయుఁగా."

B. X

క్రింతుడు or **కీంతు** *krintsudu.* n. A low fellow. కొట్టి, అల్పుడు.

క్రిందు *krindu.* [Tel.] n. The part below అధోభాగము. The past time. గతించినకాలం, క్రిందిమాసము the last month గతించినమాసం. క్రిందిమాటలు the following words. **క్రిందలు** or **క్రిందమతల** *krindata.* n. Head downwards క్రిందనుండు. **క్రిందుపడు** to go to the bottom అడుగునకుపోవు. **క్రిందుపరుచు** to cause to go to the bottom. To disrespect కించపరచు.

క్రిక్కి *krikki.* [Tel.] n. An encomiast. భట్టు చూడు, నంది.

క్రిక్కిరియు *krikkiriyu.* [Tel. క్రిక్కి+ఇరియు.] v. n. To crowd, to be crowded. ఎడములేక వ్యాపించు. **క్రిక్కిరించు** to cause to be crowded కిక్కిరియునట్లుచేయు. **క్రిక్కి** *krikki.* n. Closeness. కిరుకు.

క్రిమి *krimi.* [Skt.] n. An insect, a worm, an animalcule. పురుగు.

క్రియ *kriya.* [Skt.] n. Doing. చేయుట. Act, action. చను. Manner విధము. Use, advantage, means, an expedient, a contrivance ఉపాయము. A verb. ధాత్వర్థము. Rite, ordinance, ceremony, obsequies, పూజ. Medical treatment or practice చికిత్స. Fact, truth, utility, effect. చేయఁగ్రియ the result. క్రియమాట the matter in question, the point on which the thing hinges, a word to the purpose. adv. Like, similar to. విధమున. లాగున. **క్రియావంతుడు** *kriya-vantudu.* n. A man of diligence. పనియందు పూనికగలవాడు.

క్రియ్యి *kriyyu.* [Tel.] v. n. To grow lean. కృశించు.

"యున్నమొనముఁజెల్లఁగిన్నఁబోఁదే
మనకిన్నియున్న"

భార. 10 స్క. ఫా.

కృ kri

కృ *kri.* [Tel.] In compounds, is a contracted form of క్రింద. **కృచూడ్కి** *krichudki.* n. A downcast glance. క్రిందిచూపు.

కృడ *krida.* [Skt.] n. Play, sport, enjoyment. ఆట్లాట, వినోదము. Disgrace నింద. **కృడి** *kridi.* n. A name of Arjuna. కపి or అర్జునుడు. **కృడించు** *kridintsu.* v. n. To sport. ఆడించు.

కృస్తు *kristu.* [Gk.] n. Christ.

కు kru

కుంకు *krunku.* [Tel.] v. n. To sink, to drown. మునుగు. To set అస్తమించు. To die చచ్చు. n. A plunge, the act of drowning, immersion. మునుక. క్రుంకుడు, sun-set. క్రుంకులిడు to give a plunge. **కుంకించు** *krunkintsu.* v. a. To dip, wash, steep.

క్రుంగు or క్రుంగుడు or క్రుంగిలు *krungu*, v. n. To be bent. కింకి ఆడుట. To go down, దిగబడు.

క్రుక్క Same as కుక్క (q. v.)

క్రుద్ధ *krudha*. [Skt.] n. Anger. కోపము. క్రుద్ధము *kruddhamu*. adj. Wrathful. కోపముకొండిన. క్రుద్ధుడు *kruddhudu*. n. A wrathful man.

క్రుమ్ము or క్రుమ్మరిల్లు or క్రుమ్మరలు *krummaru*. [Tel.] v. n. To wander. సంచరించు, తిరుగు.

క్రుమ్ము or క్రుమ్ము *krummu*. [Tel.] n. To butt. కొమ్ములతో పొడుచు. క్రుమ్ము or క్రుమ్ముడు *krummu*. n. Butting. కొమ్ములతో పొడుచుట. క్రుమ్ముడుపడు *krummuḍu-paḍu*. v. n. To be butted. పోటుపడు. క్రుమ్ములాడు *krummulāḍu*. v. n. To butt each other. కొమ్ములు కొమ్ములతో పొడుచుకొను.

క్రుయ్యు *krayyu*. [Tel.] v. n. To grow lean. కృశించు. To retreat వెనుదీయు. క్రుస్సిపోవు *krussi-pōvu*. v. n. To faint, perish, fail. కృశించిపోవు, మూర్ఛపోవు. Hari vams. Purva. IX. 124. A. vi. 12.

క్రుళ్ళు or క్రుళ్లు *kruḷḷu*. [Tel.] v. n. To rot. కుళ్ళిపోవు. To grieve or pine మనములో నొచ్చుకొను. క్రుళ్ళగించు to pine away. క్రుళ్ళగింపు *kruḷḷagimpu*. n. Pining away. మనములో నొచ్చుకొనుట. క్రుళ్ళుబోతు or క్రుళ్లుబోతు an envious wretch. ఓర్వలేక మనములో నొచ్చుకొనువాడు.

కృ kru

క్రూరము *krūramu*. [Skt.] adj. Cruel, wicked. కఠినమైన, చెడ్డ. Terrible, ferocious, భయంకరమైన. Hard, stern. క్రూరత్వము wickedness or cruel nature. క్రూరతిథి an ill starred day. A. v. 116. క్రూరజంతువు *krūra-jantuvu*. n. A wild beast. క్రూరుడు *krūru*. adj. Sharp వాడియైన. క్రూరుడు *krūruḍu*. n. A hard or cruel man, కఠినమనుష్యుడు.

క్రే krē

క్రే *krē*. In composition, is short for క్రేన as క్రేనన్న. (q. v.)

క్రేంకారము or క్రేంకృతి *krēṅ-kāramu*. [Skt.] n. A note, voice, sound: the voice of a bird. A ringing, jangling, creaking sound. R. ii. 103. T. v. 49.

క్రేగన్ను *krē-gannu*. [Tel. క్రేన+కన్ను.] n. The outer corner of the eye. అపాంగము, కడకన్ను. క్రేగంట *krēgaṇṭa*. adv. Askance, with a sidelong glance.

క్రేగయి *krē-gayi*. [Tel. క్రేన+కయి.] n. The tip of the hand. మణికట్టు.

క్రేఁగు or క్రేఁతుకొను *krēṅgu*. [Tel.] v. n. To make a noise in clearing the throat. కఫమును శబ్దముతో బయటకు తెచ్చుట. To be agitated తొట్రుపడు.

"క, కాఁగిటఁ గన్నియ గొంగటఁ
మాటలు వీరల క్రేఁగులు మానసమునఁ గలఁచెఁ గదే."

భార. iii.

క్రేడి *krēḍi*. [Tel.] n. A kind of red rice. ఎఱ్ఱబియ్యపు వడ్లజాతి.

క్రేఁదింపు, క్రేఁదిచేయు or క్రేదింపు *krēḍintsu*. [Tel.] v. n. To step or move aside. తొలగు. (క్రియా. సం. i.) v. t. To disregard, అవమానించు. (క్రియా. సం. ii. and క్రేద. v.)

క్రేవ *krēva*. [Tel.] n. A high place, a high situation. ఊన్నతస్థలము, (కవి. ii.)

క్రేఁవీడు or క్రేఁవీచేయు Same as క్రేఁదింపు.

క్రేవొట్టు *krē-voṭṭu*. [Tel. క్రేన+వొట్టు.] v. n. To wear away the bank. నదీతీరము చెఱుగు.

"ఇది క్రేవొట్టుకపోక్రియ నీకుఁ దెలియకుండుట యెట్లు."

ఉ. హరి. iii.

క్రేపు *krēpu*. [Tel.] n. A calf. దూడ. Also, the top of a mountain పర్వతశిఖరము. The knot of a woman's jacket

క్రేయము *krēyamu.* [Skt. from క్రయము.] adj. That which can be purchased, purchaseable కొనదగిన.

క్రేయో *krēyō.* [Tel.] n. A noise made in driving away anything. కొడలగొట్టుట యందును ధ్వన్యనుకరణము.

క్రేల్లు *krēllu.* [Tel.] n. Leaps, skips, ఎంతలు, పరుగులు. Pride ఉన్నతి. **క్రేల్లుగ** *krēllu-ga.* adv. At once. తొందరతొందర. **క్రేల్లుదాటు** or **క్రేల్లురుము** *krēllu-dāṭu.* v. n. To bound, to leap ఎగిరిపడు, ఎంతులేయు. "వన్నెలక్రేల్లుదాటుమ." BRK. 552. **క్రేల్లుబ్బు** *krēllubbu.* (క్రేల్లు+ఉబ్బు.) v. n. To excel, to be proud. అతిశయించు. (రూ. వ.)

క్రేవ *krēva.* [Tel.] n. A side. వైపు, పార్శ్వము.

క్రేవున or **కవ్వున** *krēvuna.* [Tel.] adv. Shriekingly, suddenly aloud. అరచ్చుట్టుగా, చెల్లన.

క్ర krai

క్రైలు or **క్రైలు** or **కయిలు** *krailu.* [Tel.] n. Thrashing and measuring grain. ధాన్యము నూర్చి కొలుచుట. **క్రైలువాడి** or **క్రైలు వాడు** *krailu-dāru.* n. An officer who superintends the thrashing and measuring of grain. కయిలుచేయించే అధికారి.

క్రైస్తవుడు [Gk.] n. A Christian. క్రీస్తుమతస్థుడు.

క్రొ kro

క్రొ *kro.* [Tel.] adj. The word **క్రత** is contracted into **క్రొ** in compounds and the following hard or soft consonants in Telugu words are doubled as **క్రొక్కు** (క్రొత్త+కమ్ము), **క్రొక్కా** (క్రొత్త+కాపు), **క్రొత్తావి** (క్రొత్త+తావి). **క్రొన్నన** (క్రొత్త+నన), **క్రొన్నలుపు**, **క్రొన్నునుగు**, **క్రొన్నెమ్ము**, **క్రొన్నెల**, **క్రొన్నీరు**, **క్రొన్నెనుగు**, **క్రొన్నెల**, **క్రొన్నాడి**, **క్రొన్నారు**, &c. In some cases, this change is made even when a Skt. word follows, as **క్రొన్నెమ్ములు** (ఫ. iii.) In some cases, again, when a hard consonant follows, **క్రత** is contracted into **క్రొం** where the మ్ము stands for the letter మ but the succeeding consonant is not doubled but changed into a soft one, as **క్రొంజోయు**, **క్రొంజెమటు**, **క్రొంచిన్ని**, **క్రొంచబిడి**, **క్రొంజూపు**, &c.

క్రొంకి Same as **క్రొంగు**. **క్రొంకు** Same as **క్రొంగు**.

క్రొక్కరము *krok-karamu.* [Tel.] n. Cock-crowing. కోడికూత.

క్రొక్కారు *krok-kāru.* [Tel. క్రొత్త+కారు.] n. New season. **క్రొక్కారుమెరుగు** *krokkāru-merugu.* n. Brilliant lightning. See under **క్రొ**.

క్రొత్త or **క్రొత్త** *krotta.* [Tel.] adj. New. నూతనము, అపూర్వము. See under **క్రొ**.

క్రొత్తడము or **క్రొత్తడము** *krottaḍamu.* [Tel.] n. A battlement. కోటపై మేడ.

క్రొత్తడి *krottaḍi.* [Tel.] n. A chaste woman. పతివ్రత.

క్రొత్తమట్టు *krotta-maṭṭu.* [Tel.] n. Fresh spun thread. క్రొత్తనూలు, వడకిన నూలు.

క్రొన్నార *kron-nāru.* [Tel. క్రొత్త+నార.] n. New fibre.

క్రొబ్బరుపు *krob-baṛupu.* [Tel.] n. A new bed. కొత్తపరుపు. Bahulas. 5. 162.

క్రొమ్మించు *krom-miṉcu.* [Tel.] v. n. To excel. మించు. See under **క్రొ**.

క్రొమ్మ *kromma.* [Tel.] n. A shrub, *Lawsonia spinosa.* The nail-dye plant. గోరంట.

క్రొమ్ముడి *krom-muḍi.* [Tel.] n. A fresh knot. కొత్తముడి. See under **క్రొ**.

క్రొమ్మెరుగు *krom-merugu.* [Tel.] n. Fresh brilliancy. కొత్తమెరుగు. See under **క్రొ**.

క్రొవ్వాడి *krov-vādi.* [Tel.] adj. Re-set, newly sharpened, bright, keen. See or క్ర.

క్రొవ్విడము *krovv-idamu.* [Tel. క్రొవ్వు+ఇడము.] n. An evil deed. దుష్కార్యము. Freshness. See under క్ర.

క్రొవ్విరి *krov-viri.* [Tel.] n. A young blossom. క్రొత్తపువ్వు. See under క్ర.

క్రొవ్వు or **క్రొప్పు** *krovvu.* [Tel.] v. n. To become fat or proud. మదించు. n. Fatness, pride. మదము. క్రొవ్వుపోను to become fat or proud. మదించు.

క్రొవ్వేడ *krovvēḍa.* [Tel.] n. Fair tresses (a poetical phrase for క్రొత్త.)

క్రో krō

క్రోడము *krōḍamu.* [Skt.] n. The middle of the trunk. మధ్యశరీరము. The lap ఒడి, ఱొమ్ము. The breast స్తనము. A pig పంది. "క్రోడము మూలంబుగాఁ బుట్టిన వరాహరూపంబుతోడ." Anuk. i. 6. **క్రోడపత్రము** *krōḍa-patramu.* n. A supplement, codicil, postscript, leaf inserted. **క్రోడాడు** *krōḍ-āḍu.* v. t. To butt with horns. కొమ్ములతో పొడుచు. To dig up the earth with the snout పందివలె నేలఁ బెళ్ళగించు. To sprinkle dust on మన్నుపై వైచి చల్లు. **క్రోడీకరణము** *krōḍī-karaṇamu.* n. The act of putting things together into one. సంగ్రహము చేయు. Abridgment సంక్షేపము. Sifting; careful investigation; comparing, balancing facts. **క్రోడీకరించు** *krōḍī-karintsu.* v. n. To abridge or shorten. To sift, prove, criticise. To take a general view of a subject.

క్రోతి *krōti.* [Tel.] n. A monkey. కోతి.

క్రోధము *krōdhamu.* [Skt.] n. Wrath, anger. కోపము. **క్రోధపుడు** *krōdhapuḍu.* n. A passionate man. కోపస్వభావంగలవాఁడు, క్రోధ an angry woman. Also, name of a year. **క్రోధి** *krōdhi.* n. A passionate person. క్రోధమునేలేఁడు. Also, name of a year. **క్రోధించు** to get angry కోపించు.

క్రోయు *krōyu.* [Tel.] v. t. To stretch out cunningly. మిసమిసగాఁ జాచు. (ధాత్వా. వి.)

క్రోలగుబ్బ *krōla-gubba.* [Tel.] n. The ichneumon plant, which is supposed to furnish the mungoose with an antidote when bitten by a snake. (Ophioxylon) పర్వతపీచెర్ర.

క్రోలు *krōlu.* [Tel.] v. n. To enjoy. అనుభవించు. To eat or to drink తిను, త్రాగు. To swallow మ్రింగు. To take పీల్చు. n. A tube. కొళవి. **క్రోలుము** or **క్రోల్చు** *krōlutsu.* v. n. To cry. మొఱపెట్టు. To make a noise; to sound శబ్దించు. To cause to eat, drink or enjoy క్రోలఁ జేయు.

క్రోవ *krōva.* [Tel.] n. A string of beads దండ.

క్రోవి or **క్రోవి** *krōvi.* [Tel.] n. A hollow tube. గొట్టము. A gun, musket or pistol తుపాకి. A bottle బుడ్డి. An underground sluice భూమిలోపలి తూము. A crucible మూస. A flute. పిల్లనగ్రోవి. The plant termed *Gubdalapa arborea.* కొండపాల.

క్రోశము Same as కోసు.

క్రోష్టము or **క్రోష్టువు** *krōshṭuvu.* [Skt.] n. A plant named *Costus Arabicus.* మంచి పసుపుదినుసు.

క్రోష్టువు *krōshṭuvu.* [Skt.] n. A fox. నక్క.

క్రౌ krau

క్రౌంచము *krauñchamu.* [Skt.] n. A kind of heron, *ardea jaculator,* described in Hindu literature as a type of connubial constancy. Name of a certain mountain and island.

క్రౌర్యము *krauryamu.* [Skt. from క్రూర.] n. Cruelty. క్రూరత్వము.

క్ల kla

క్లమము or క్లమథము *klamamu.* [Skt.] n. Exhaustion. శ్రమము, బడలిక.

క్లా klā

క్లాంతము *klāntamu.* [Skt.] adj. Languid, wearied. బడలిక. క్లాంతి *klānti.* n. Weariness. బడలిక.

క్లామ్యత్ *klāmyat.* [Skt.] adj. Wearied, exhausted. బడలిక. P. iv. 331.

క్లి kli

క్లిన్నము *klinnamu.* [Skt.] adj. Moist, wet. తడిసిక. నిత్యక్లిన్న ever moist.

క్లిష్ట *klishṭata.* [Skt.] n. Intricacy, a puzzle, inconsistency, hardship. క్లిష్టము adj. Intricate, hard, puzzling. పూర్వోక్తార్థ విరుద్ధమైన. Forced, unnatural, as a sense. Difficult కష్టము.

క్లీ klī

క్లీబము *klibamu.* [Skt.] n. The neuter gender. నపుంసకము.

క్లు klu

క్లుప్తము *kluptamu.* [for Skt. క్లృప్తము.] adj. Brief, contracted, short. సంక్షిప్తము. Settled, determined. ఏర్పాటుచేయబడిన. "వాక్యక్లుప్తులో" A. v. 164. క్లుప్తాక్షరము *klupt-akshāramu.* n. A contraction or abbreviation.

క్లే kle

క్లేదము *klēdamu.* [Skt.] n. Wet. తడి.

క్లేశము *klēśamu.* [Skt.] n. Affliction, distress. బాధపడు.

క్వ kva

క్వ *kva.* [Skt.] adv. Where? ఎక్కడ? "క్వసూర్యప్రభవోవంశః క్వచాల్పవిషయామతిః" Where is the race descended from the Sun, and where my weak wit? Where the comparison!

క్వచిత్తు or క్వచిత్ *kvachittu.* [Skt.] adv. Here and there, occasionally, sometimes, a little, some. క్వచిత్కము adj. Trifling. Petty, slight. క్వాచిత్కముగా *kvachitkamu-gā.* adv. Rarely, occasionally.

క్వణము or క్వణితము or క్వాణము *kvaṇamu.* [Skt.] n. A musical note, sound, tone. వీణలోనాదము.

క్ష ksha

క్ష *ksha.* The letter ksh. (The sound of this letter is said to vary between ksh and tsh and therefore all native authorities class it as the final letter of the alphabet.)

క్షంత *kshanta.* [Skt.] n. A patient man. ఓర్పరి.

క్షణద *kshaṇada.* [Skt.] n. Night. రాత్రి. P. i. 302. క్షణదుడు *kshaṇadāḍu.* n. An astrologer. శోస్యుడు.

క్షణము *kshaṇamu.* [Skt.] n. A moment, an instant. పదిహేనుకాష్ఠలు. A feast. రెండు నాళ్లు తొల్లిమము. M. I. i. 147. ఆర క్షణము half a second, for awhile. క్షణప్రభ *kshaṇa-prabha.* n. A momentary flash. మెరుపు. క్షణభంగురము *kshaṇa-bhaṅguramu.* adj. Frail, perishing, mortal. నశ్వరమైన. "క్షణభంగురములు కాంతలాత్మలో" (KP. iii. 60.) woman's patience is but momentary. క్షణీయించు *kshaṇi-yinchu.* v. t. To stop for a moment, క్షణము ఆపు. To invite for meals. భోజనార్థముపోరు.

క్షతము *kshatamu.* [Skt.] adj. Beaten, hurt. గాయపడిన. n. A wound, a sore, a hurt. పుండు, గాయము, క్షతజము *kshata-jamu.* (Lit. Produced from a wound,)

n. Blood. రక్తము, నెత్తురు. క్షతి *kshati.* n. A wound. గాయము. Mischief, harm, damage. కీడు, హాని.

క్షత్త *kshatta.* [Skt. from క్షత్రియ.] n. A charioteer. సారథి.

క్షత్రియ *kshatriya.* [Skt. lit. One who strikes.] adj. Appertaining to the Kshatriya caste; lordly. రాజ. క్షత్రియ or క్షత్రియురాలు n. A baroness: a woman of the military caste. క్షత్రియస్త్రీ. రాజస్త్రీ. క్షత్రియుడు *kshatriyudu.* n. A baron, one belonging to the military caste. రాజు వాడు. Raghu Vansam, ii. 48. క్షత్ర కులము *kshatra-kulamu.* n. The knightly order, the regal or military caste. రాజకుల వార్తి. క్షత్రబంధువు *kshatra-bandhuvu.* n. One related to a Kshatriya (used as a term of reproach.) క్షత్రము *kshatramu.* n. The body. శరీరము.

క్షప *kshapa.* [Skt.] n. Night. రాత్రి. A. v. 36. క్షపాకరుడు *kshapa-karudu.* n. The moon. చంద్రుడు.

క్షపణుడు *kshapanudu.* Skt.] n. A Buddhist. బౌద్ధసన్యాసి.

క్షమ *kshama.* [Skt.] n. Patience. ఓర్పు. The earth భూమి. క్షమము *kshamamu.* adj. Able, adequate, fit, appropriate. చాలు మెప్పు, తగిన. ఈ గ్రంథము కొండికమము this book will bear examination. క్షమా పణము *kshamapanamu.* (for క్షమాపణము.) n. Pacifying, softening. బుజ్జగించుట, ఉపశాంతిచేయుట. క్షమింపు or క్షమించుము *kshamintsu.* v. a. To put up with. ఓర్చు. To pardon మన్నించు. M. VII. v. 122. క్షముడు *kshamudu.* n. One who is able. శక్తుడు.

క్షయము *kshayamu.* [Skt.] n. Decrease, perishing, wasting, consumption. క్షీణము, తెగ్గుపడకాడుట, క్షయరోగము, అమిత తెవులు. క్షయరోగము *kshaya-rogamu.* n. Consumption. Phthisis. క్షయించు *kshayintsu.* v. n. To diminish, waste, wane. క్షీణించు, ఒన్గు.

క్షరితము *ksharitamu.* [Skt.] adj. Oozed, dropped, flowing. కారిన, జారిన.

క్ష kshā

క్షాంతి *kshanti.* [Skt.] n. Endurance patience. సహనము, ఓర్పు, ఓపిక.

క్షాత్రము or క్షాత్రధర్మము *kshātramu.* [Skt. from క్షత్రియ.] n. The duty of a military man. క్షత్రియధర్మము.

క్షామము *kshāmamu.* [Skt.] n. A famine, scarcity of provisions. కరువు, తిండి గింజలు. adj. Slender, slim, emaciated. కృశించిన, సన్నమైన, సన్నబడిన.

క్షారకము *kshārakamu.* [Skt.] n. An unblown flower or a raw fruit. పూయని మొగ్గ, కాయ. కాయగాయ.

క్షారము *kshāramu.* [Skt.] n. Salt, saltness. ఉప్పు, ఉప్పదన. Alkali, soda or potash. Hotness. కారము. Ashes బూడిద.

క్షాళనము or ప్రక్షాళనము *kshālanamu.* [Skt. n. Cleansing, washing, rinsing. కడుగుట. క్షాళితము *kshālitamu.* adj. Washed. కడగబడిన.

క్షి kshi

క్షితి *kshiti.* [Skt.] n. The earth: a house; an abode. భూమి, నివాసము Loss, wane, destruction. క్షయము, నశించుట N. i. 44. క్షితిదేవుడు *kshiti-dēvudu.* n. A Brahmin. బ్రాహ్మణుడు. Vish. ii. 218. క్షితిధరము *kshiti-dharamu.* n. A mountain. పర్వతము. N. D. ii. 506. క్షితిపతి *kshiti-pati.* n. A king. రాజు.

క్షిప్తము *kshiptamu.* [Skt.] adj. Sent, thrown, flung, cast, placed. Distracted, mad. పంపబడిన, తోయబడిన, వేయబడిన. ఉన్మత్తుడైన, పిచ్చి

క్షిప్రము *kshipramu.* [Skt.] adj. Quick, rapid, swift. వేగమైన, త్వరితమైన, సమీప. adv. Quickly, speedily. వేగాన.

క్షి kshi

క్షీణము *kshīṇamu.* [Skt.] adj. Wasted, emaciated, decayed, exhausted, slender, thin. కృశించిన, హీనమైన, క్షయించిన, నశించిన. **మదక్షీణుడగు** an elephant which is emaciated in its rut. **క్షీణేపుణ్యేమర్త్యలోకం విశంతి** when their stock of merit [enjoyed by good men] is exhausted, they drop [in the shape of falling stars] again into mortal life. **క్షీణపుణ్యులు** those whose merit is exhausted. **అక్షీణ** undiminished. Vasu. i. 7. **క్షీణము** n. Decline, decay, decrease. క్షయము, చెన్న, ఆయుక్షీణ the decline of one's age. **ధన క్షీణము** decrease of wealth. **క్షీణత** or **క్షీణత్వము** *kshīṇata.* n. Slenderness, thinness, emaciation, decay. కృశత్వము, నాశము. **క్షీణించు** *kshīṇiñchu.* v. n. To be wasted, emaciated, decayed. కృశించు, చన్నిపోవు, క్షయించు, క్షీణమగు.

క్షీణుడు *kshīṇuḍu.* [Skt.] n. He who is intoxicated. మద్యపానమత్తుడు, కొన్నవాడు.

క్షీరము *kshīramu.* [Skt.] n. Milk పాలు. The milky sap of plants. జిగ్గేరు మొదలైన వాటిపాలు. Water మరియు **క్షీరాన్నము** rice and milk boiled together. **పాలు నీళ్ళు** ము. **క్షీరోదకన్యాయము** an intimate union as milk and water mixed with each other. వీళ్లను పాలును నీళ్ళును కలిపి యుంచు సన్నివేశం. వారు **క్షీరోదకన్యాయముగా** మున్నారు they are intimately associated or related. **క్షీరాబ్ధి** or **క్షీరసాగరము** *kshīr-ābdhi.* n. The sea of milk పాలసముద్రము. **క్షీరాబ్ధికన్య** the goddess who sprung from this sea, i. e., Lakshmi, లక్ష్మి.

క్షు kshu

క్షుణ్ణము *kshuṇṇamu.* [Skt.] adj. Bruised, pounded, మర్దితమైన, మర్దనమైన, దూర్ణమైన, Exercised, practised, skilful. అభ్యస్తమైన, నిపుణమైన.

క్షుతము *kshutamu.* [Skt.] n. Sneezing. తుమ్ము.

క్షుత్తు *kshuttu.* [Skt.] n. Hunger, appetite. ఆకలి. **క్షుత్పిపాసలు** hunger and thirst.

క్షుద్రము *kshudramu.* [Skt.] adj. Small, little, insignificant, mean, base, sordid. Petty, low, vulgar. అల్పమైన, అల్పమైన, తుచ్ఛమైన. **క్షుద్రవిద్య** an inferior art. **క్షుద్రోపద్రవములు** petty troubles. **క్షుద్రము** n. Slander, a tale, calumny. కొండెము. **క్షుద్ర ములుచెప్పు** or **చెప్పుకొను** to tell tales. **వాడు క్షుద్రములుచేయుచున్నాడు** he is plotting against me. **క్షుద్రుడు** *kshudruḍu.* n. A mean wretch. అల్పుడు.

క్షుధ *kshudha.* [Skt.] n. Hunger, appetite. ఆకలి, తిండ్ల. **క్షుధార్తుడు** *kshudhārtuḍu.* n. He who is hungry, famished or voracious. ఆకలిగొన్నవాడు. **క్షుధితము** *kshudhi-tamu.* adj. Hungry. ఆకలిగొన్న.

క్షుబ్ధము *kshubdhamu.* [Tel.] adj. Agitated, stirred, disturbed, affected. కలవరపడిన, కలతపెట్టబడిన, భ్రాంతమైన, వ్యాకులమయిన. **క్షుబ్ధ మానసుడు** one who is troubled in mind.

క్షురప్రము *kshurapramu.* [Skt.] n. A crescent shaped arrow.

క్షురము or **క్షురకి** *kshuramu.* [Skt.] n. A razor. మంగలికత్తి. A knife. **క్షురి** *kshuri.* n. A barber, మంగలివాడు.

క్షుల్లకము *kshullakamu.* [Skt.] adj. Little, small, low, vile, mean, insignificant. అల్పమైన, అల్పమైన, చన్న పాటి, తుచ్ఛమైన, నీచమైన. **క్షుల్లకుడు** *kshullakuḍu.* n. A mean man, a wretch. అల్పుడు, నీచుడు.

క్షే kshe

క్షేత్రము *kshētramu* [Skt.] n. A field, భూమిభాగము. A place, a spot స్థలము. The body శరీరము. A wife భార్య. A sacred spot, a place of pilgrimage పుణ్యభూమి. Starvation శస్త్ర. (this meaning is peculiar

to Telugu.) నిన్న క్షీకేక్షేత్రముగానుండినాడు he was starving all yesterday. క్షేత్రములు చేయు to starve. క్షేత్రగణితము *kshētra-ganitamu.* n. Mensuration. క్షేత్రజ్ఞుడు *kshētragnudu.* n. The soul. ఆత్మ. జీవము. A husbandman. కాపువాడు. A. ii. 100. క్షేత్ర పాలుడు *kshētra-paludu.* n. An inferior manifestation or terrific form of Siva. భైరవుడు. "క్షేత్రపాలుల మనకిచ్చినబలులు చాలా వత్సరములయిన్యకలదిక్షలు." A. ii. 55. క్షేత్రా వీపుడు a cultivator దున్నుకొనిబ్రతుకువాడు.

క్షేపణము *kshēpanamu.* [Skt.] n. Encouragement. ప్రేరేపించుట. క్షేపణి *kshēpani.* n. An oar, a net, a fishing net. ఓడనడపే సాధనము, వల.

క్షేపము *kshēpamu.* [Skt.] n. Scattering, dismissing, rejection. విక్షేపము. Disrespect, contempt. తిరస్కారము. విడుదల. Delay, passing time. గడుపుట. Encouraging ప్రేరణము. In astronomy, the complement, or sum added to make up a certain number. "A constant number to be added in certain computations to fit a given epoch." Warren, 363, A. v. 154.

క్షేమము *kshēmamu.* [Skt.] adj. Happy, well, in good health, prosperous, safe. సుఖముగల్గిన, కుశలమైన, ఆరోగ్యమైన, శ్రేయస్కరమైన, భద్రమైన. n. Good fortune, welfare, happiness, health, safety. Bliss. A safe for money. కుశలము, మేలు, సౌఖ్యము, కలిగిఉండి యెడుటుండుట. యోగక్షేమములు విచారించుట to enquire after a person's welfare. క్షేమముగానుండు to be happy or well. క్షేమంకరుడు or క్షేమకారి *kshēmamkarudu.* n. A benefactor మేలుచేయువాడు. క్షేమకరము *kshēma-karamu.* adj. Auspicious, salutary, beneficial, advantageous. శుభకరమైన, శ్రేయస్కరమైన. క్షేమతండులము *kshēma-tandulamu.* n. The rice provided for a journey. దోవకుబట్టేబియ్యము. "ఎవనిచేతులందు గాని చెన్నొందిన చిరసంపదలు క్షేమతండులములు." A ii. 111.

క్ష్ kshó

క్షోణి *kshōṇi.* [Skt.] n. The earth. భూమి.

క్షోదము *kshōdamu.* [Skt.] n. Powder, anything in a pulverized state. చూర్ణము, పొడుము, పొడి. "వస్తున్నదాకాండమోదవిపిన్నక్షోదమై." A. iv. 194.

క్షోభ *kshōbha.* [Skt.] n. Grief, sorrow, distress. చింతయు, దుఃఖము. Agitation, కలత, shaking. కదలుడు. అల్లాటము, అల్లాడుట, అల్లాడుటలు, చిత్తక్షోభము trouble of mind. N. ix. 35.

క్షోభించు *kshōbhintsu.* v. n. To be distressed, to grieve or be sorrowful కలతపడు, సంతాపించు. N. viii. 181. క్షోభితము *kshōbhitamu.* adj. Agitated. కలతచెందినది.

క్ష్ kshau

క్షీరము *kshauramu.* [Skt.] n. Honey. తేన. Water జలము.

క్షౌమము *kshaumamu.* [Skt.] n. Linen cloth, నారబట్ట. చెట్లబెరటలతోచేసినవస్త్రము, గుడ్డలు మ, కోటపట్టణద్వారము. Woven silk. A room on the top of the gate of a fort. కోట గుమ్మటమీదిగదులు. H. iii. 85, Vasu. iii. 224.

క్షౌరము *ksh-auramu.* [Skt.] n. Shaving. గడ్డంచేయుట, మంగలిపని. క్షౌరకుడు *kshauraku.du.* n. A barber. మంగలివాడు, మంగలి.

క్ష్మ kshma

క్ష్మ *kshma.* [Skt.] n. The earth. భూమి. క్ష్మాజము *kshma-jamu.* n. A tree. వృక్షము. క్ష్మాధరము *kshma-dharamu.* n. A mountain. పర్వతము. క్ష్మాపతి *kshmā-pati.* n. A king. రాజు. క్ష్మాభృత్తు *kshma-bhruttu.* n. A king, a prince. A mountain. రాజు. పర్వతము. క్ష్మావరుడు *kshma-varudu.* n. A king. రాజు. G. v. 60. క్ష్మాసురుడు *kshma-surudu.* n. A Brahmin. బ్రాహ్మణుడు. UR. 6. 448.

క్ష్వ kshvē

క్ష్వడ, క్ష్వడితము or **క్ష్వళితము** *kshvēḍa.* [Skt.] n. The roaring of a lion. A war whoop, a battle cry. సింహనాదము, రణనాదము. వీరుల వీరుల వెడలుచున్న. T. v. 25.

క్ష్వేడము or **క్ష్వేళము** *kshvēḍamu.* [Skt.] n. Venom, poison. విషము. క్ష్వేడమున కైన counteracting poison. **క్ష్వేళి** *kshvēḷi.* n. A serpent. పాము.

ఖ kha

ఖ The letter *kh.* The secondary or subjunct form is also ఖ. n. The sky. ఆకాశము. See ఖము.

ఖంగు or **కంగు** *khaṅgu.* [Anuk.] n. Tinkling. లోహమును కొట్టినప్పుడు కలుగు ధ్వని. **ఖంగు మను** or **కింగుమను** *khaṅgu-mu-ana.* v. n. To sound, resound as a bell.

ఖంజము *khañjamu.* [Skt.] adj. Lame, crippled, limping. కుంటి.

ఖంజనము *khañjanamu.* [Skt.] n. A wagtail. కాకుండ పక్షి.

ఖంజరి *khañjari.* [Skt.] n. A kind of drum. వాద్యవిశేషము. భా. iv.

ఖంజరీటము *khañjarīṭamu.* [Skt.] n. A wagtail.

ఖండ *khaṇḍa.* [Skt.] n. A paragraph in the Vedas on marriage ceremonies. సంబంధాదివిధిప్రతిపాదక మంత్రభాగము. A. vi. 80.

ఖండనము *khaṇḍanamu.* [Skt. from ఖండ్ to cut.] n. Breaking, dividing, cutting, reducing to pieces. కొట్టుట. Slaying, smiting, destroying, annihilating. Refuting. Rebellion, opposition. Criticism. **ఖండనుడు** *khaṇḍanuḍu.* n. A slayer, a smiter. **ఖండము** *khaṇḍamu.* n. A piece, part, fragment, portion. A chapter, a section. A country, a district, a division. ఉత్తర ఖండము the Northern Division. ఖండవటవిత్తు (L. XIII. 32.) శకలమైనవాడు. ఖండశర్కర *khaṇḍa-śarkara.* n. Lump sugar. **ఖండశశి** *khaṇḍa-śaśi.* n. The moon when less than full: the half moon or crescent. **ఖండా** *khaṇḍā.* n. A cross handled dagger. జాతిక్షత్త్ర, పెద్దకత్తి. In poetry కలువఱేకుఖండా he whose dagger is a blossom, i. e., the god of love. **ఖండి** *khaṇḍi.* n. The measure called a Kandy. చుట్టి. **ఖండించు** *khaṇḍiñcu.* v. t. To cut to pieces, sever, divide, take to pieces, dissect. To tear or break off. To reject, confute, refute. To criticise, to test. To decide, settle, determine. **ఖండింపు** *khaṇḍimpu.* n. A settlement, a bargain. ఖండింపుచేయు to settle a bargain, to bargain, to settle. **ఖండిక** or **ఖండ్రిక** *khaṇḍika.* n. A grange or farm house. A lot of land, or portion of a village, granted free of rent or on a favourable lease. **ఖండితము** *khaṇḍitamu.* adj. Severed, cut, divided. కత్తిరింప. Decided, certain, strict. Absolute, downright. ఖండితముగా decidedly, positively, strictly. ఖండితోత్తరము a decisive answer. **ఖండీభూతము** *khaṇḍī-bhūtamu.* adj. Dashed to pieces. M. VII. iv. 308. **ఖండేందువు** *khaṇḍēnduvu.* n. The half moon or crescent. ఖండేశుడు. ఖండేందు భూషణుడు he who wears a crescent as his crest, i. e., Siva.

ఖము or **కము** *khamu.* [Skt.] n. The sky. ఆకాశము. The heavens. స్వర్గము.

ఖగము *khagamu.* [Skt. ఖ+గ-that which goes on the sky.] n. A bird. An arrow. **ఖగేశ్వరుడు** *khageśvaruḍu.* n. Lit. the Lord of birds, i. e., the eagle. గరుత్మంతుడు.

ఖచరము *khacharamu.* [Skt. ఖ-sky, and చర moving.] n. The air, a cloud, a bird, &c. **ఖచరుడు.** *khacharuḍu.* n. A demigod. దేవుడు. The sun. సూర్యుడు.

ఖచించు or **ఖచాంచు** *khachiñcu.* [Skt.] v. a. To set precious stones. రత్నాదులు పొదుగు.

"కళి ఖచియించినవజ్రంబుల
మెఱుగులనుబొలుపారు సీపురులుచెఱుపుంగొ."
భార. ఉద్యో. iv.

ఖచితము *khachitamu.* adj. Inlaid, set. చెక్క-బడిన.

ఖజానా *khajāna.* [H.] n. A treasury. **ఖజాంచీ** or **ఖజానాచీనాయుడు** *khajānchi.* n. A treasurer.

ఖట్వ *khaṭva.* [Skt.] n. A bedstead, cot or couch. మంచము.

ఖడ్గము *khadgamu.* [Skt.] n. A sword or scimitar. a rhinoceros or its horn. **ఖడ్గపాత్రము** *khadga-pātramu.* n. A bracelet made of horn and gold. **ఖడ్గబంధము** *khadga-bandhamu.* n. An arrangement of words in verse forming the shape of a sword. **ఖడ్గమృగము** *khadga-mṛigamu.* n. The rhinoceros. **ఖడ్గచాలనము** *khadga-chālanamu.* n. Violence: force of arms: a combat: a duel.

ఖతమాలము *kha-tamālamu.* [Skt. ఖ=sky.] n. Smoke. పొగ. A cloud మబ్బు.

ఖతలము *kha-talamu.* [Skt. ఖ+తలము place] n. The sky. M. XII. i. 32.

ఖతిలకము *kha-tilakamu.* [Skt. ఖ = sky, and తిలకము an ornament.] n. The sun.

ఖదిరము *khadiramu.* [Skt.] n. The tree called *Acacia catechu.* (E. P.) చండ్ర వృక్షము, నల్లచండ్ర అనుచు తెలుగు, మఱియునుతెలుగు. See చండ్ర.

ఖద్ది *khaddi.* [Tel.] n. Strength, might. బలము.

"ఖద్దిం. ఖద్దిండెండాడ్తున్నాడు
కవ్వుకవికిలాడుతూ.
కిత్తలొక్కటి కొట్టుకొంటాడు."
భార. iv.

ఖద్యోతము *kha-dyōtamu.* [Skt. ఖ = sky and ద్యోతము a light] n. A firefly. మిణుగురుపురుగు. **ఖద్యోతుడు** *kha-dyōtudu* n. The sun.

ఖనకుడు *khanakuḍu.* [Skt. ఖన్ to dig.] n. One who digs. **ఖని** *khani.* n. A mine, a quarry. గని. **ఖనిత్రము** *khanitramu.* n. A pickaxe. A spade or hoe. గడ్డపార, పార.

ఖపురము *khapuramu.* [Skt.] n. The areca nut tree. పోకచెట్టు.

ఖరము *kharamu.* [Skt.] n. An ass. గాడిద. Heat. వేడిమి. Scarcity. Name of a year. adj. Hot, sharp, pungent, cruel, harsh వేడిమిగల. వాడిగల. (Figuratively) Dear, scarce. **ఖరకరుడు** *khara-karuḍu.* n The sun. **ఖరనాసుడు** *kharanāsuḍu.* (ఖర+నాసిక.) adj. Sharp nosed, having an aquiline nose. ఎగ్గుముక్కుగలవాడు, వాడిముక్కు వాడు.

ఖరారా *kharā-rā.* [H.] adj. Exactly, accurately.

ఖరారము *kharāramu.* [Skt.] n. A curry-comb. గుఱ్ఱపుదోమెన.

ఖరారా or **ఖరారు** *kharāra.* [H.] n. An agreement. ఒడంబడిక.

ఖరీఖలము *kharī-khalamu.* [Skt.] n. Gambling. క్రీడాసక్తియు, పందాలుకోని ఆడే సరదాయు.

ఖరీదు or **కరీదు** *kharīdu.* [H.] n. Price. వెల.

ఖరుడు *kharuḍu.* [Skt.] n. A certain demon. ఒకరాక్షసుడు. A fearful being భయంకరమైన వాడు.

ఖర్చు or **కర్చు** *kharchu.* [H.] n. Expense. వ్యయము.

ఖర్జూరి *kharjūru.* [Skt.] n. The itch, any cutaneous eruption. దీట.

ఖర్జూరము *kharjūramu.* [Skt.] n. The marshy date tree. కీకిచెట్టు, ఖర్జూరపు చెట్టు. Silver వెండి. ఖర్జూరాలు (A. i. 75.) A sort of grain. ఖర్జూరనగము "the silver mountain," an epithet of Kailasa. Dasav. iii. 149.

ఖర్పరము *kharparamu.* [Skt.] n. The skull: the cranium. కపాలము, పుఱ్ఱె; పుఱ్ఱెయొక్కపెంకు.

ఖర్వటము *kharvaṭamu.* [Skt.] n. A hamlet or village. A market town, a country town. పల్లె. చుట్టూపట్ల ముఖ్యగ్రామము.

ఖర్వము *kharvamu.* [Skt.] adj. Of little size or stature. Short, dwarfish. పొట్టి. n. A certain very large number. (See Alberuni's India.) సంఖ్యావిశేషము.

ఖలత *khalata.* [Skt.] n. Wickedness, villainy, filthiness.

ఖలము *khalamu.* [Skt.] n. A thrashing floor. పంటకళ్లము. adj. Base, cruel, mischievous. నీచము, అధమము, క్రూరము.

ఖలినము or ఖలీనము *khalīnamu.* [Skt.] n. A bridle, a bit. నుర్రపు కళ్లెము. "అపుడా బద్ధఖలీనకాశ్వమువై" Parij. iv. 72.

ఖలు *khalu.* [Skt.] adv. Verily, surely.

ఖలుడు *khaluḍu.* [Skt.] n. A vile wretch, a sinner. కీనుడు.

ఖల్వాటకము *khalvāṭakamu.* [Skt.] n. A severe cough. Vish. P. ii. 143.

ఖల్వాటుడు *khalvāṭuḍu.* [Skt.] n. A bald headed man. బట్టతలవాడు.

ఖహారిక *khahārika.* [Skt.] n. A parade, a place for military exercise. సరదాకాలు, సాము కుంటలు. A. ii. 48.

ఖసీచేయు *khasī-cheyu.* [H.] n. To geld, cut, or emasculate. ఖసీచేసినగుర్రము a gelding.

ఖా khā

ఖాండవము *khāṇḍavamu.* [Skt.] n. The name of a grove sacred to Indra. ఇంద్రునికొఱకు ఒకానొకవనము.

ఖానము *khānamu.* [Tel.] n. Food for horses. దాణా. Provender, fodder. Grass. గ్రాసము, కసువు. "కండచేర్చిరి ఖానంబు నుగ్రయుండగోని" Ila. iii. 79. "ఆటలకేమ కపుడుపాలించినగ్రియం ఖానంబు నీ లుమనుచు." M. XII. ii. 303. "మనవలవాళ్లపాలంబడి యించినవీరులచే నంధుడంబై యొనరినఖానము మోచెను." M. VII. 170.

ఖాతము *khātamu.* [Skt. ఖన్=to dig.] n. A hollow, cavern, pit. A pond కోనేరు. ప్రకృతిఖాతము a natural cavern, as being formed by God. బంగాళాఖాతము the bay of Bengal. ఖాతకుడు *khātakuḍu.* n. A digger. తవ్వువాడు.

ఖాదకుడు *khādakuḍu.* [Skt.] n. One who eats. తినువాడు. ఖాదనము *khādanamu.* n. Eating. తినుట. Food తిండి. ఖాదితము *khāditamu.* adj. Eaten. తినబడిన. ఖాద్యము *khādyamu.* adj. Eatable, edible. n. Viands, food, victuals. భక్ష్యము, తినదగిన వండము.

ఖామందు or కామందు *khāmandu.* [H.] n. An owner, a master. యజమానుడు.

ఖామఖాగా *khāmakhā-gā.* [H. for ఖామఖా గా.] adv. Positively, without fail.

ఖాయము *khāyamu.* [H.] n. Settled, fixed, permanent.

ఖాయిదా *khāyidā.* [H.] n. Safety. క్షేమము. ఖాయిదాచేయు to make secure, to take care of.

ఖాళీ or కాళీ *khāḷī.* [H.] adj. Empty, vacant. n. A vacancy.

ఖాసా or కాసా *khāsa.* [H.] n. A servant. నౌకుడు. adj. Own, one's own. స్వంతము.

ఖి khi

ఖిన్నము *khinnamu.* [Skt.] adj. Distressed, in pain, troubled, dejected. వేదనపొందిన. ఖిన్నత్వము *khinnatvamu.* n. Dejection. వేదన.

ఖిలము *khilamu.* [Skt.] adj. Waste or unploughed. సున్న. Dilapidated, ruined. పాడిన. ఖిలపడు *khila-paḍu.* v. n. To be ruined or laid waste. ఖిలీభవించు *khilībhavinchu.* v. n. To be ruined. చెరు. ఖిల్భూతము *khil-bhūtamu.* adj. Dilapidated, ruined.

ఖిల్లా *khillā.* [H.] n. A hill fort.

ఖు khu

ఖుద్దున *khuddu-na.* [H.] adv. In person. Personally. Without an intermediator.

ఖురణసుడు *khurē-susadu.* [Skt. ఖుర+నాసిక.] n. One who has a big nose. ముక్కు మీద కోపంగలవాడు.

ఖురము *khurama.* [Skt.] n. A hoof. గిట్ట. గొరిజ.

ఖురళి or **ఖురళిక** *khuraḷi.* [Skt.] n. Military exercise: కవాతు. A parade, a place for evolutions. కవడీలు. A. iv. 36.

ఖుర్దమము *khurdamamu.* [Skt.] n. Sport, play. క్రీడ. ఆట.

ఖులాసా or **కులాసా** *khulāsā.* [H.] n. Happiness, comfort, felicity. సౌఖ్యము.

ఖుషీ or **కుషీ** *khushi.* [H.] n. Pleasure, delight. ఇష్టము.

ఖే khe

ఖేచరము *khē-charamu.* [Skt. ఖ=sky.] adj. Aerial, sky-going (a bird, an arrow, &c.) **ఖేచరుడు** *khē-charudu.* n. A demigod. ఆకాశమున సంచరించువాడు.

ఖేటము or **ఖేటకము** *khēṭamu.* [Skt.] n. A shield. డాలువాడు. A suburb. పేట. పుటభేదనులుండుపల్లె or వర్తకులుండే పేట.

ఖేదము *khēdamu.* [Skt.] n. Sorrow, grief, regret. శోకము. **ఖేదకరము** *khēda-karamu.* adj. Grievous. **ఖేదించు** *khēdin̄chu.* v. n. To grieve, to be afflicted, to lament, to regret. **ఖేదితము** *khēditamu.* adj. Afflicted, distressed, pained.

ఖేయము *khēyamu.* [Skt.] n. A ditch, trench or moat. అగడ్డి.

ఖేల or **ఖేలనము** *khēla.* [Skt.] n. Sport, play, pastime. క్రీడ, ఆట. **ఖేళి** *khēḷi.* n. A player. **ఆత్మఖేళి** he who plays in the soul, i. e., God.

ఖ్యా khya

ఖ్యాతి *khyāti.* [Skt.] n. Reputation, renown, fame, celebrity, notoriety. ప్రసిద్ధి, కీర్తి. **ఖ్యాతము** or **ఖ్యాతమైన** *khyātamu.* adj. Known, celebrated, famous, notorious. ప్రసిద్ధము.

గ ga

గ *ga.* [Tel. & Skt. formed from the shape of the legs in walking.] The letter G as in *great*. Some Telugu words at pleasure change the letter G into V. Thus గుడ్డ or వుడ్డ, గీసు or వీసు. So in English, thus: *guile* and *wile*; *gate* and *way*; *guard* and *ward*; *gaise*, and *wise*.

గా or **గ** *gā.* The adverbial sign, for కాక. as తప్పగా correctly, slowly, gently. వంకగా crookedly. It is added to the *Infinitive mood*, as చేయగా or చేయగా, చూడగా. It is also added to nouns to give them an adverbial force. పుష్పములు నీకు పూదండగానిచ్చె he provided thee with flowers for arrows. నల్లగా వున్నది it is black. గా stands for గజము a yard. In prosody గా denotes గురువు a long syllable, and గగ or గగము is a spondee. గా also stands for గద్య prose. In music గ is the note called *ni* in European music.

గంగ *ganga.* [Skt. fit. That which goes.] n. The river Ganges. Water in general. ఈబావిగంగ మంచిది the water of this well is sweet. నేను వాడియింట్లో రొంపేసుగంగనైనా త్రాగలేదు I did not take so much as a draught of water in his house. గోదావరిగంగ the waters of the Godavery. ఆకాశగంగ the river of heaven, మందాకిని. పాతాళగంగ the river of the nether world, భోగవతి. **గంగోదకము** *gangōdakamu.* n. Holy water from the Ganges. [Tel.] adj. Large పెద్ద. గంగరావి the large Pepul tree. Venerable పూజ్యము. గంగగోవు a venerable cow

గంగనదులు the five great rivers, i. e., the Cauvery, the Tungabhadra, the Krishna, the Godavery and the Ganges. **గంగచిప్ప** *ganga-chippa.* n. A large white cockle-shell. **గంగడోలు** *ganga-dōlu.* n. The dewlap of cows and other animals.

గంగమంగలి *ganga-mangili.* [Tel.] adj. Dun, dark, grizzled. నలుపుమచ్చనుగుమంగలికిన(అవు.)

గంగమ్మ *gangamma.* [Skt.] n. The name of a village goddess.

గంగరావి *ganga-rāvi.* [Tel.] n. A tree called *Hibiscus Populneus.* The leaf has a short tail and the wood is worthless. (Ainslie. ii. 333.)

గంగరేగు *ganga-rēgu.* [Tel.] n. A species of jujube tree with bright yellow fruit. *Zizyphus jujuba.* పెద్దరేగు.

గంగవాడిజల్లులు *ganga-vādi-jallulu.* [Tel.] n. An ornament on a horse's breast.

గంగాజలములు *ganga-jalamulu.* [Skt.] n. A kind of grain. కం. i

గంగాధరుడు *ganga-dharudu.* [Skt.] n. A title of Siva, because the river Ganges was supported on his head.

గంగానమ్మ or **గంగారమ్మ** *gangāna-amma.* [Tel.] n. The name of a certain village goddess, wife to the god పోతరాజు.

గంగాళచిప్ప *gangāla-chippa.* [Tel.] n. A ribbed cockle-shell. *Pholas costata.*

గంగాళము *gangālamu.* [Tel.] n. A large, wide mouthed metal jar for holding water.

గంగి *gangi.* [Tel.] adj. Venerable. పూజ్యము. (భార. ix.) గంగిగోవు a cow of an excellent breed, an excellent cow.

"గంగిగోవుపాలు గంపెడైనను చాలు,
కడవెడైన నేమి ఖరపుపాలు;
భక్తిలేనిపూజ పట్టెడైనను చాలు."
Vēma. i. 103.

గంగిరెద్దు or **గంగెద్దు** *gangi-r-eddu.* n. A bull that is dressed with bells, &c., and taught to dance. **గంగెద్దుచేప** *gangeddu-chēpa.* n. A star-fish.

గంగుడుచెట్టు *gangudu-chettu.* [Tel.] n. A tree called *Caesaria Tomentosa.* (Rox. ii. 421.)

గంజి or **గంజాయిలయము** *ganji.* [Skt.] n. A tavern. కళ్లగీచే ఇల్లు. P. i. 194.

గంజె *ganza.* [Tel.] n. Arable land. కృషికి యోగ్యమైనభూమి.

గంజాయి *ganzāyi.* [Tel.] n. The drug called Gānja or bhang. **గంజాయిచెట్టు** *ganzāyi-chettu.* n. The Indian hemp plant, *cannabis sativa.* (Watts.)

"ఇ ద్వి. గంజాయిత్రాగి నీవేమి కిల్బ్రాహ్మణుడవు
యంజకీవనమిచ్చి నతనిదానము మెచ్చి"
భార్వే. 2. భా.

గంజి *ganji.* [Tel.] n. Gruel, rice-water. అన్నరసము. A trifling meal or subsistence. గంజికొరకైనయిపోతిని I went to get something to eat. గంజినేసిన బట్ట starched linen. గంజిబొబ్బ or గంజిపొక్కు a sore, పొక్కు పొక్కు. గంజిమీరక the cream that collects on rice-water. గంజిమీది మీగడ.

గంటె *ganta.* [Tel.] n. A stub, a stump of corn stalks. ఎడ్డిగుబ్బ. పైరు బాగా గంటె కట్టుకొనివస్తున్నది the crop thrives well. **గంటపిట్ట** *ganta-pitta.* n. The Grass Warbler, *Chaetornis lewisellaides.* (F. B. I.)

గంట *ganta.* [Tel.] n. A bell, a gong. An hour. గంటలకఱ్ఱ a staff hung with bells, used in bands or processions. **గంటలమ్మ** *gantal-amma.* n. Name of one of the village goddesses. **గంటవేట** *ganta-vēta.* n. Hunting in which lights and low-bells are used. Bat-fowling. **గంటసాల** *ganta-sāla.* n. A tower in which bells are hung. A belfry.

గంటము or **ఘంటము** *ganṭamu.* [Tel.] n. An iron style for writing on palm leaves.

గంటి *ganti.* [Tel.] n. A hole or bore (in the ear for an earring). An interstice, or ward of a key. A wound, sore, hurt. గాయము, క్షతి. Sorrow దుఃఖము. plu. గంట్లు.

గంటివడు *gantivadu*. v. n. To be wounded, hurt, or bruised. గంటు *gantu*. v. t. To wound, to hurt గాయముచేయు. n. A depression. A joint గనుపు. A knot ముడి; a knot of hair పిందుకలముడి. గంటుపెట్టు *gantu-peṭṭu*. v. n. To put on an angry face, to hate. కోపము చే ముగమును మరుచుకొను. గంట్లాడు *gantlāḍu* v. n. To struggle or wrestle.

గంటుబొరంగి *gantu-barangi*. [Tel.] n. A medicinal root, *Siphonanthus Indica*. భార్గీ. బ్రహ్మాయుష్టి.

గంటె *ganṭe*. [Tel.] n. A spoon. గరిట. A kind of grain, called the little millet, *Holcus spicatus*. కుడ్లేలు. గంటెపిట్ట or వన్నెగంటిపిట్ట *ganṭe-piṭṭa*. n. A species of laughing thrush. Jerdon, No. 88.

గంట్లము *gantlamu*. [Tel.] n. A wish or hope entertained by a pregnant woman. గర్భిణీకొరిక్కోరిక. (అర. iv.)

గండ *ganda*. [Tel. and Kan.] n. A vow. మ్రొక్కుబడి. గండెలు hair grown on the head under a vow. గండదీపము a lamp offered as a vow to a god; a lamp made of flour paste with ghee placed in a brazen dish, and carried upon the head round a temple, in fulfilment of a vow after recovery from sickness, &c. See *Heere*.

గండ *ganda*. [Tel. and Kan.] n. A male. మగ పొట్టిబంటనగా a mighty hero. adj. Large. పెద్ద. గండకత్తెర *ganda-kattera*. n. Large shears. The shears of destiny. Chenn. iv. 222. KP. iii. 115. (Metaphorically) difficulty, distress, straits, a plague. వాని పెండ్లాము వానికి గండకత్తెరయున్నది his wife is a perfect plague to him. గండగొడ్డలి *ganda-goddali*. n. A bill hook: a sort of battle-axe. పదఁ కొడ్డ. గండమృగము *ganda-mrigamu*. n. The rhinoceros. BD. iii. 2170.

గండంగి *gandangi*. [Tel.] n. A large black monkey. The Madras langur, *Semnopithicus priamus*. (F. B. I.) కొండ ముచ్చు.

గండకము *gandakamu*. [Skt.] n. A rhinoceros. భద్గమృగము.

గండడు *gandaḍu*. [Tel.] n. A strong man: a brave man. గండరగండుడు the bravest of the brave శూరులకెల్లశూరుడు. గండపెండేరము *ganḍa-pendēramu*. (Kan.) n. A badge of honour, bestowed on a hero, worn as a garter on one leg. (R. iv. 104.) సింగపుఅందె, శూరులు చిరుదూగా కాలి యందు ధరించే అందె.

గండభేరుండము *ganda-bherundamu*. [Skt.] n. A griphon, a harpy, a two headed eagle.

గండమాల *ganda-mala*. [Skt.] n. Scrofula or swelling of the glands about the neck; the mumps; a goitre, a wen on the throat. పెద్దకపురాచిగాయము.

గండము *gandamu*. [Skt.] n. The side of the head. చెక్కిలి. An elephant's temple. ఏపుగనుచెక్కిలి. The baleful influence of a star. గ్రహచారకష్టము. An evil event, a narrow escape. గండస్థలాయుష్యము. గండముదాటు, to live long in daily peril or ruin. నాకు గండమువలె వుండుచున్నది I am daily living from hand to mouth. గండము గడిచి బండెడు బయలుపడ్డది the affair is over and this is the result, lit. the trouble is over, the child is born. అతడు వీని గండము వలన పుట్టినాడు he was born to be the cause of his father's ruin. గండపాళి *ganḍa-pāḷi*. n. The temple or side of the head. గండమండలము *ganḍa-mandalamu*. n. The temples of the head.

గండరించు *gandarinchu*. Tel.] v. n. To issue, spring, be produced. గండరింప, భూత. v. a. To produce or cause to be born. పుట్టించు.

గండరువు *gandaruvu*. [Tel.] n. Fragments, bits. తుండరువు.

గండరువు *gandaruvu*. [Tel.] n. A mould. అచ్చు. ప్రతిమాచేయు అచ్చుపోత.

గండవడము *ganda-vadamu*. [Tel.] n. A screen. తెర BD. iii. 103.

గండశిల or గండ్రశిలము *gaṇḍaśila.* [Skt.] n. A boulder, a large stone or fragment of rock. పెద్దరాయి.

గండారు *gaṇḍāru.* [Tel.] n. A prison house. చెరసాల. "పంచేనిండార్లలో" (భార. iv.)

గండాళి *gaṇḍāḷi.* [Tel.] n. A kind of grass creeper. తీగగడ్డి.

గండి or గండిక *gaṇḍi.* [Tel.] n. A hole, a chink, a breach, an orifice, an opening, a gap. రంధ్రము. A chasm, a strait, a fissure కొండి. A pass, or gorge between hills. A lane వీధి. గండిదొంగ a housebreaker కన్నపుదొంగ.

గండు *gaṇḍu.* [Tel.] n. Bravery. పౌరుషము. Strength బలము. adj. Brave, heroic, great, large, stout. Male. మగ. గండుమూతి a grim face. గండీగ a large fly. గండుచీమ the large black ant. గండుచేప the carp, which is proverbial for vigour and activity. గండుమీనులవంటి పిల్లకాయలు eyes that glance bright like dolphins. గండుపిల్లి a tom cat. పిల్లిమూతి గండుపిల్లి the young kitten turned into a tom cat. గండు among tradesmen is a cant word for వరహా a pagoda. Thus in arithmetic గం is one pagoda; గగంబం one thousand pagodas. గండడగు *gaṇḍaḍagu.* [గండు+ఆడగు.] v. n. To lose heart or courage ధైర్యముపోగొట్టుకొనుట. (భార. ఉ. ii.) To die చచ్చి. (Vasu. iv.) గండాడు *gaṇḍāḍu.* [గండు+ఆడు.] v. n. To have sexual intercourse. కామించు. గండుకరణము *gaṇḍu-karaṇamu.* n. The bird called the Green Barbet, *Thereiceryx Zeylonicus* (P. B. I.) (Jerdon's Catal. No. 217.) గండుడు *gaṇḍuḍu.* [Skt.] n. A courageous man, a hero. శూరుడు.

గండుపదము *gaṇḍu-padamu.* [Skt.] n. A male prawn. గండుపీగ a female prawn.

గండూషము *gaṇḍūshamu.* [Skt.] n. Rinsing the mouth. పుక్కిలింత. A mouthful of water for rinsing. గండూషించు to rinse the mouth. పుక్కిలించు.

గండె *gaṇḍe.* [Tel.] n. A fish. చేప.

గండోలము *gaṇḍōlamu.* [Tel.] n. A kind of fish. కుచ్చులమీను.

గండ్ర *gaṇḍra.* [Tel.] n. The species of grass called *Panicum Ulyinosum.* Rox. I. 308. A piece, a fragment, తునక. See గండరగండ. గండ్ర adj. Large పెద్ద. గండ్రచీమ a large black ant. n. A harsh word బిరుసుమాట. A wicked man దుష్టుడు. గండ్రించు *gaṇḍrintsu.* v. t. To cut to pieces. ఖండించు. గండ్రిక *gaṇḍrika.* n. A piece. తునక.

గంత *ganta.* [Skt.] adj. One who goes. పోవువాడు. గంతవ్యుడు *gantavyuḍu.* adj. One who is fit to go. పోదగినవాడు.

గంత *ganta.* [Tel.] n. A packsaddle, a quilt of motley patchwork. బొంత. గంటలోడు bridal presents, being of all kinds, a medley. A. vi. 181. R. iv. 109. A miscellany, a pack, a set of things, కళ్లగంటకట్టి to blindfold. గంటావు *gaṇṭ-āvu.* n. A cow that carries a packsaddle.

గంతు *ganta.* [Tel.] n. A jump, leap, vault; a step in dancing. దుముకు. గంతుకోను *ganta-kōnu.* v. n. To leap. దుముకుట. To die చచ్చి.

గంత్రి *gantri.* [Skt.] n. A carriage. బండి.

గంధము *gandhamu.* [from Skt. గంధించు.] n. Sandal wood. చందనము. గంధపుకై a cross piece of wood fixed on to the back of a door పలుపుమీద చందనపుపూత అద్దినట్టుండేది. (A. ii. 9.) or a streak of sandal paste on a door or a wall. గంధపుకొండ *gandhapu-koṇḍa.* n. The fragrant hill, called Malaya. మలయపర్వతము. గంధపుచ్చెక్క the sandal wood tree. గంధపొడి sandal wood powder. గంధ ద్రవ్యములుచేర్చిపొడి.

గందరగోళము *gandara-gōḷamu.* [Tel.] n. Confusion. గందరగోళము or గందరగోళముచేయు *gandara-gōḷamu-tsēyu.* v. n. To confuse, to trouble.

గంధకము *gandhakamu*. [Skt.] n. Sulphur, brimstone. గంధకపుకడ్డి a stick of brimstone. గంధకాదామ్లము Sulphuric acid, vitriol.

గంధము *gandhamu*. [Skt.] n. Smell, odour. పూసగ. శ్రీగంధము or మంచిగంధము sandal wood. రక్తగంధము red sandal wood. కట్టు బట్టలకు గంధమంటుకొని smearing his clothes with sandal. **గంధకారి** *gandha-kāri*. n. A perfumer. బా కా మం. A. iv. 36. **గంధగజము** *gandha-gajamu*. n. A proud and fierce elephant or one in rut. మదపు టేనుగు. **గంధతరువు** *gandha-taruvu*, n. The sandal tree. **గంధపర్ణాలు** See గంధపర్ణాలు. **గంధపుగొండ** *gandha-pu-konda*. n. A name for Mount Malaya. **గంధపొడి** *gandha-podi*. n. Perfume powder. గంధపొడి అంగడి a perfumer's shop. **గంధఫలి** *gandha-phali*. n. The Marigold. చామంతి. (q. v.) A. v. 138. **గంధమాదనము** *gandha-mādanamu*. n. Name of a certain hill. **గంధమార్జాలము** or **గంధమృగము** *gandha-mārjālamu*. n. The civet cat. పునుగు పిల్లి. **గంధరసము** *gandha-rasamu*. n. Myrrh బోళము. **గంధరాజము** *gandha-rājamu*. n. Perfume. Civet జవ్వాది A. iv. 171. **గంధవాహుడు** *gandha-vahudu*. n. The scent bearer, i.e., the air. **గంధసారము** *gandha-sāramu*. n. Sandal. చందనము. **గంధీభము** *gandhi-bhamu*. n. An elephant in rut. **గంధోత్తమము** *gandhōttamamu*. n. Wine. మద్యము Dasav. IX. 149.

గంధర్వము *gandharvamu*. [Skt. from 'Kandahar' which derives its name from Iskander, i. e., Alexander (the Great.) See *Mahaffy*.] n. A mythological animal. మృగవిశేషము. A horse from Gandhāra or Kandahar, a Kābuli horse. **గంధర్వుడు** *gandharvudu*. n. A mythological being, one of the singers and musicians in the Hindu Olympus. గంధర్వులవంటివాడు a very handsome fellow.

గంధిలము *gandhilamu*. [Skt.] n. The polecat or some stinking creature like the stoat. A large or old jackal జరము, వృద్ధజంబుకము. R. ii. 24. vii. 88.

గంప *gampa*. [Tel.] n. A basket. గంపెడుపిల్లలు a swarm of children. గంపెడుబొంకులు a pack of lies. **గంపపులుగు** *gampa-pulugu*. (So called because sold in baskets.) n. A wild cock or jungle fowl. *Phasianus Gallus*.

గంబురం, గంబురా, గంబురము or **గంబూరము** *gamburu*. [Tel.] n. Camphor. కర్పూరము.

గంభీరము *gambhīramu*. [Skt.] adj. Deep, profound. secret. భీతులను. Serious, fearful. భీతులకు సైన. **గంభీరగజేంద్రము** *gambhīra-gajēndri*. n. A very intoxicated or restive elephant.

గగ or **గగను** See under. గ.

గగనము *gaganamu* [Skt.] n. The sky, firmament, the ether. The empyrean. adj. Impossible, puzzling. ఇది ఏమి గగనమా what great marvel is this? గగనకుసుమము lit. 'the sky blossom' a phrase for 'nothing,' as milk from a stone. గగనక్రమణము an impossible or overwhelmingly great undertaking. గగనరత్నము the gem of heaven, i. e., the sun.

ఈ గగనకుసుమాభమైన వర్ణము
ఎ గగనమధ్యమునొకో చిత్రగతియొకో
కవి ని.

గగుపు, గగురు పాటు or **గగుర్పు** *gagura*. n. Tingling, glowing, a thrill. రోమాంచము గగుర్పొడిచెను she was electrified, or a thrill ran through her. **గగురు పాడుట** *gagura-padutta*. v. n. To tingle, to be thrilled. రోమాంచమగు. **గగురుపాటుపు** or **గగురొడుపు** Same as గగురు పాటు.

గగ్గర, గగ్గిర or **గగ్గిర** *gaggara*. [Tel.] n. A sort of quail. కవ్వకాయ a plant like sweet thyme. దొంగగగ్గిర a noose, a tether. A. vi. 31.

గగ్గు *gaggu*. [Tel.] v. n. To shrink. వెనుకు. To hesitate వెనుదీయు.

గగ్గలు *gaggalu.* [Tel.] n. Empty ears of corn. గింజలులాల్చినకంకులు. గగ్గలు జల్లెడలో పోసికొనిరా bring the empty ears of corn in a sieve. గగ్గలకొండు a heap of empty ears of corn. ధాన్యముగాల్చిన కంకులమాదిరము. (కా. vii.) Also, a fugitive. Also (from కొండు a place) the anvil as "the place of sparks." గగ్గలుకొటకలుపులు to ruin, to destroy. Kalah M. ii. 129.

గగ్గోలు *gaggolu.* [Tel.] n. Confusion. కలత, క్షోభము. గగ్గోలుగా *gaggolu-ga.* adv. Aloud, confusedly, slapdash. గగ్గోలుపడు to be alarmed, or routed. అపులు, క్షోభించు. (V. P. iii.)

గచ్చ *gachcha.* [Tel.] n. A thorny plant, కవ్వకాయ. its fruit, *Guilandina Bonducella.* (Ainslie); the fever nut, the physic nut, *Cæsalpinia Bonducella.* మానెపు కాయ *Cæsalpinia digyna* (Watts.)

గచ్చు *gachchu.* [Tel.] n. Lime plaster. Brilliance, glitter కాంతి. A coating పూత. A coating with plaster గారపూత. Pretence, bragging, boast. The stench of urine. గచ్చుకోత *gachchu-kota.* v. n. To adhere, cleave, stick. గచ్చుతనము *gachchu-tanamu.* n. Foppery, pretence. గచ్చుపిచ్చెగు or గచ్చుపుచ్చెగు *gachchu-pichchegu* or *gachchu-puchchegu.* v. n. To be disordered, confused, or spoiled. కార్యపిచ్చెయగును. గచ్చులాడి *gachchu-l-adi.* n. A jilt, or flirt. కాంక్షిపురాలు.

గచ్ఛత్ *gachchhat.* [Skt.] adv. Cursorily. Slightly. అచ్ఛత్తుగాచదువు to dip into a book. To read cursorily.

గజము *gajamu.* [Skt.] n. An elephant. adj. Large. గజిమ్మ the horse lime, i. e., the large lime: గజాంతి a huge dragon, గజకొంటె a great rogue. గజము [H.] n. A yard, three feet. గజేంద్రగజము *gajendra-gajamu.* n. The measure called "the great yard" equal to ten yards. గజకర్ణము *gaja-karnamu.* (Lit. An "elephant's ear.") n. A large fan with a hollow handle wherein it can be turned round rapidly. గజకర్ణమంతిగా fickle, uncertain as a weathercock. గజగామిని or గజయాన *gaja-gamini.* n. A woman with the rolling pace of an elephant, i. e., with a majestic gait. గజనిమీలితము *gaja-nimilitamu.* n. Wakefulness or lightness of sleep (Literally, an elephant's sleep.) A nap. Cunning కపటము. గజపిప్పలి *gaja-pippali.* n. Long pepper. గజపుష్పము *gaja-pushpamu.* n. A plant also called *Messua Borbunghi.* నాగకేసరము. R. v. 310. గజరాజము *gaja-rajamu.* n. A sort of cloth. BD. iii. 103. గజపుపు the enemy of the elephant, i. e., the lion. గజాననుడు *gaj-ananudu.* "Elephant faced." —an epithet of Ganesa వినాయకుడు.

గజిబిజి *gaji-biji.* [Tel.] n. Intricacy, a puzzle. Confusion, కలత; trouble. గందరగోళము Noise గందరగోళి adj. Confused కలగిన. Bruised నలగిన. గజిబిజించు *gaji-bijinchu* v. n. To be confused. కలగు. గజిబిజిపులిగా horrid tiger.

గజ్జి *gajji.* [Tel.] n. The itch, or mange: any cutaneous eruption. దీనిపుండ్లు. గజ్జ పట్టు *gajji-pattu.* n. To have the itch. గజ్జిపట్టిన infested with itch or mange. వానిక గజ్జిపట్టినది he has the itch. గజ్జిరాగి *gajji-ragi.* n. Yellow ochre: the same as పసుపురాయి.

గజ్జె or గజ్జెలు *gajje.* [Tel.] n. A little bell, such as dancers wear: a tinkling ornament, a rattle. వానిక గజ్జెకట్టిరాని they appointed her as a dancer. గజ్జెకట్టెలపై an express post. గజ్జెగొలుసు *gajje-golusu.* n. An anklet made of little silver bells.

గజ్జ *gazza.* [Tel.] n. The groin. The inner part of the thigh తొడసందు, వంకణము. ఊరుసంధిసంధి.

గజ్జ *gazza.* [Tel.] n. Fatness; pride మదము. గజ్జెపట్టిన adj. Fat, plump. కొవ్వు పట్టిన. L. XX. 268.

గజ్జెరము *gazzaramu.* [from Skt. ఖర్జూర.] n. A date tree. ఖర్జూరపుచెట్టు.

గటుక *gaṭaka*. [Tel.] n. Gruel, pudding. అంబలి, పిండితో చేసినజోన.

గట్ట *gaṭṭa*. [Tel.] n. The wooden stopper of a skin oil bottle. కిన్నెరలోకి వేసి గట్టించే బిరడా.

గట్టన or **ఘట్టన** *gaṭṭana*. [Tel.] n. Ramming down, గట్టించుట. ఈదారికి గట్టన చాలదు this road has not been sufficiently beaten or rammed

గట్టి *gaṭṭi*. [Tel.] adj. Hard, firm, strong, substantial. Tight. Able, clever, expert. Brave, courageous, resolute, smart, fine. Loud. గట్టికాపు close imprisonment. గట్టిదొన్న Full *sunna*, or the circle--Appa. C. ii. 97. గట్టిమోపుగానుండేదారి a very heavy road. **గట్టించు** *gaṭṭiṁchu*. v. a. To load a gun, to beat into a hard mass. గట్టుచేయు. **గట్టిగా** or **ఘట్టిగా** *gaṭṭi-gā*. adv. Well, strongly. Properly, tight, fast. Eminently, especially, seriously, greatly. Loudly, aloud. గట్టిగా రావలసిందే you must positively come. గట్టిగా చదువు read aloud. ఇల్లు గట్టిగానున్నది the house is in good condition or is solid-built. **గట్టిచేయు** *gaṭṭi-chēyu*. v. a. To make firm. పాఠము గట్టిచేసి రమ్మని to get a lesson by heart. మాట ఇస్తానన్నవాడవు గట్టిచేయుము you should make him keep his promise. **గట్టితనము** *gaṭṭi-tanamu*. n. Cleverness, ability. **గట్టిదనము** *gaṭṭi-tanamu*. n. Bullion. **గట్టిదొబ్బి** *gaṭṭi-dobbi*. n. A game played by boys. ఆట. iii. **గట్టివ** *gaṭṭiva*. [గట్టి+వాడు] n. An insolent man. పొగరుబోతు. **గట్టివాడు** *gaṭṭi-vāḍu*. n. An able or skilful man, సమర్థుడు, **గట్టివాయి** *gaṭṭi-vāyi*. n. A brawling woman. కయ్యాలి, ధూర్తురాలు.

గట్టు *gaṭṭu*. [Tel.] n. A bank, or shore, a dam or mound of earth. కొండ. A hill. కొండ. **గట్టుతిప్పరి** *gaṭṭu-tippari*. n. A monkey. కోతి, ఆనపదము. **గట్టుతాలుపు** *gaṭṭu-tāḷupu*. n. One who carries a mountain, i. e., Vishnu. **గట్టుపుట్టి, గట్టుపుత్తూరి** or **గట్టుపూరి** *gaṭṭupuṭṭi, gaṭṭupuṭṭūri* or *gaṭṭupūri*. n. The daughter of a mountain, i.e., Pārvati. పార్వతీదేవి. **గట్టులరేడు** *gaṭṭula-rēḍu*. n. The king of hills, i. e., the Himalaya Mountain. హిమాలయము. **గట్టువిల్లుడు** *gaṭṭu-villuḍu*. n. The Mountain archer, i. e, Siva. శివుడు.

గట్టువకాడు or **గట్టువకాసు** *gaṭṭuva-kāḍu*. [Tel.] n. A brave man. శూరుడు. M. VI. i. 317; 2, 387. గట్టువపనులు, (Panji. i. 100.) cunning deeds. కపటక్రియలు. **గట్టువతనము** *gaṭṭuva-tanamu*. n. Wickedness, కొంటెతనము.

గట్టువాలు *gaṭṭu-vāḷu*. [Tel.] n. A street woman. వేశ్య. ఒక్కపట్టెపై 25 యు. ఎనుబోతు స్వారీవాండ్లందరిని పిలిపించినట్లు.

గడ *gaḍa*. [Tel.] n. A stock, staff pole. కమ్మువుల్లో n. Pole కఱ్ఱ. A mast. కొయ్యగుడ్డ (Por. *craz*.) A clump or bed. A multitude కూటమి. గడ్డిగాదెలంత n. stack of swans. A fortress or small tower. కోట్ల గడ stuff of bamboo. కొయ్యగుడ్డ they set up a pole and performed rambler's tricks. ఒక్కగడ a modern female bandage. ఒక్కగడ a male bandage. ఒక్కగడ a boat or javelin. **గడపాపన** *gaḍa-pāpana*. n. Gymnastics. పాపన, వ్యాయామము. **గడపెట్టె** *gaḍa-peṭṭe*. n. A wooden frame like a bench to keep things on. సామానులు పెట్టుకొనే చెక్కబల్ల.

గడగడ *gaḍa-gaḍa*. [Tel. adv. Violently Rapidly వడవడ. కోపముచేత or భయముచేత he trembled greatly or exceedingly. గడగడలాడు to say rapidly.

గడము or **కడము** Same as కడము. (q. v.)

గడన or **గలన** *gaḍana*. Tel. from గడి చు.] n. Earnings ఆదాయము. Esteem, regard. ఎన్నిక. Praise స్తోత్రము. ఆతడెవరి గడనచేయడు he cares for nobody. ఆదానికి ఏమి గడనవచ్చును how much is his income or profit? గడనకాడు a prostitute.

గడప or **కడప** *gaḍapa*. [Tel.] n. A threshold. A gateway. (metaph. a house). వాకిటి క్రింది భాగము; ఇల్లు.

గడబిడ or **గడిబిడి** *gaḍa-biḍa*. [Tel.] n. Trouble, difficulty, a puzzle. Confusion, కలత. ధ్వని. Noise కంచడి. **గడబిడించు** *gaḍa-biḍintsu*. v. To make a noise, or uproar. గడబిడచేయు.

గడము *gaḍamu* [Skt.] n. A kind of fish. కంజెచేప. An obstacle విఘ్నము. A cover over a pot కుండలోనున్నవి మూత.

గడవు or **గడువు** *gaḍuvu*. [Tel.] n. A period, or fixed time. గడువుతీరే when the time for payment, &c.) comes. The fixed time, (3 days, &c.) at which a bill is drawn.

గడి *gaḍi*. [Tel.] n. A limit, a boundary. ఎల్ల. గడిదొల్లల plundering on the borders. గడిచేలలు boundary lands. గడిమెకము a cunning animal which evades the hunter వేటకుదిక్కు-ని మృగము. గడితేసి to be expert, నిపుణుడను, కడితేరు. plu. గడ్లు. గడ్లుచేయు to mark the boundaries. **గడి** *gaḍi*. n. Strength, a stronghold, fortalice or petty fort బలము. కోట, దుర్గము. **గడి** adj. Big, stout. గడిరుండు a big stone. గడితాడు a stout rope. A tether, a couple for two cattle. గడిత్రాళ్లుచేయు to tie up the legs of two animals together with a rope రెండు పసువులను ఒక్కొ-క్క-కాలుచేసి లంకకేయు. గడి కొంప a great clever thief. గడికారము the principal writer. గడిపోతు a bull ఆబోతు; a great scoundrel, పెద్దదొడ్డ.

గడింపు or **గడింపు** *gaḍintsu*. [Tel.] v. n. To acquire, amass, earn. **గడింపుకోపు** *gaḍintsu-konu*. v. t. To acquire or earn for oneself.

గడితము *gaḍitamu*. [Tel.] n. Thickness. ముడుము. A plaited or folded garment. adj. Plaited, folded. దిమిసి. పట్టి. Thick, దళసైన, మందమైన.

గడిబిడి See గడబిడ.

గడియ *gaḍiya*. [Tel.] n. A bolt or bar. గొళ్ళెము. గడియచేయు to bolt or fasten a bolt. గడియకన్నము a hole bored by a thief, through which he puts his hand to draw back the bolt. **గడియ** or **ఘడియ** n. A Hindu hour which consists of twenty four English minutes, and thus forms the sixtieth part of a day. గడియకు ఒక మాట చెప్పెను he changed his opinion hourly. గడియ యేడైయుండగా each hour seemed a year. **గడియారము** *gaḍiyaramu*. n. A clock, originally a cup for measuring the hours by sinking in water. జేబుగడియారము a watch.

గడింపుడు Same as గడించు.

గడు *gaḍu*. [Tel. for కడు.] adj. Great, much. గడుగొంటి a naughty boy.

గడుచు or **కడచు** *gaḍutsu*. [Tel.] v. n. To pass or elapse, as time. v. a. To pass over, to transgress, to exceed or surpass. To expire. ఇది లేకుండ వాను గడువను I cannot get on without this. గడిచినబ్రతికినవాను the survivors. ఇక్కడి నుండకుండా నేనంతటనే పోతాడి మాకు కల్లిమాను as I could not get on here I went elsewhere. **గడపుకోను** or **గడుపుకోను** *gaḍapu-konu*. v. a. To manage, transact, effect. **గడింపించు** (Causal of గడచు.) *gaḍi-pintsu*. v. a. To pass. కాలము ఇట్లు గడింపించి passing the time thus. **గడుపు** *gaḍupu*. v. a. To pass (time). To put off or defer, to finish. To cause to pass over. To forward, push on, drive on, urge on. To get over, get through (trouble).

గడుబుడు *gaḍubuḍu*. [Skt.] n. A hump backed man. మనుష్యుడు, మొద్దుడు. గడుపు a hump on the back కంతి.

గడువు Same as గడవు. (q. v.)

గడుసు *gaḍusu*. [Tel.] adj. Hard, difficult. Cruel, reckless, unfeeling, inflexible. Firm, steadfast. Pertinacious, stubborn, intractable, obstinate, bluff, freespoken, bold, sharp, stout. అసాధ్యము, కఠినము. ప్రొద్ద గడుసునేల hard ground. కుంటితనము. గడుసుపిక్కలు stout calves of legs. గడుసు

కాక a sharp shower of rain. గడుసు n. Hardness, determination. Shrewdness, bluffness. కాఠిన్యము, ధైర్యము. *gaḍusari.* n. A stubborn man, an unfeeling man, a bold man ఆ మా ధైర్యము, కఠినము, ధైర్యముగలవాడు. *gaḍusari-tanamu.* n. Stubbornness, unfeeling conduct. *gaḍusu-paḍu.* v. n. To become bold. ధీరుడగు.

గడె or గడియ *gaḍe.* [Tel.] n. A bolt. గడెకఱ్ఱము Same as అడ్డుకఱ్ఱ. *gaḍe-kaḷḷu-gala.* adj. Spindle-shanked. *gaḍe-maanu.* n. The wooden bar or bolt of a door.

గడ్డ *gaḍḍa.* [Tel.] n. A lump, mass or clod, మంటిగడ్డ. Any bulbous root. దుంప. An island. ద్వీపము. A continent or part of the earth. A bank, brink, edge. A boil or ulcer, వ్రణము. తెల్లగడ్డ or గ్లడ్డి garlic. ఎఱ్ఱగడ్డ an onion. గడ్డకట్టు to solidify, to gather into a lump. గడ్డకొట్టు to escape. గడ్డదాటించు to rescue. *gaḍḍa-paluga.* n. A pickaxe, an instrument for breaking clods. *gaḍḍa-para.* A crowbar. గడ్డపొయ్యి a fire place formed by putting three stones or clods of earth together. గడ్డలుగా పట్టబడిపోయిన.

గడ్డము *gaḍḍamu.* [Tel.] n. The chin: the beard. గడ్డమువట్టి బతిమాలుట to beseech. గడ్డము పెంచుకొను to grow a beard.

"గడ్డంబునఁదిగిచి కరంబుఁ దూఁకించి."

కాశీ. viii.

గడ్డి *gaḍḍi.* [Tel.] n. Grass. కసువు. వరిగడ్డి rice straw. గడ్డిపులితాడు a small cord made of the darbha or sacred grass worn around the waist by a young Brahmin in the ceremony of investing him with the sacred thread. కామంచిగడ్డి or కామాక్షీగడ్డ the *Citronella, or Andropogon Nardus.* (Waits.) గడ్డితలకాయ. n. A hair-brained fellow, a soft-headed fool. గడ్డితినిపించు. *gaḍḍi-tini-pinisu.* v. n. To dupe. (lit. to make one eat grass) వాండ్రు గడ్డితినిపించినారు they befooled him. గడ్డితిను *gaḍḍi-tinu.* v. n. To eat grass, to be cheated. మూర్ఖుడు గడ్డితిన్నాడు thus was he befooled. గడ్డిపరక *gaḍḍi-paraka.* n. A blade of straw or grass గడ్డిపాము *gaḍḍi-paamu.* n. A species of snake. గడ్డిపిట్ట *gaḍḍi-pitta.* n. A kind of bird: there are three sorts, named ఎఱ్ఱగడ్డిపిట్ట, పెద్దగడ్డిపిట్ట and పూల గడ్డిపిట్ట. గడ్డిబొద్దుక *gaḍḍi-boddika.* n. A ring of grass rope to set a pot on. మన్ను చూడుము.

గడ్డిగొరు *gaḍḍi-goru.* [Tel.] n. The tube of a drill plough, through which the seed drops. [illegible] నాటు [illegible] గడ్డిగొఱ్ఱెలు.

గడ్డు *gaḍḍu.* [Tel.] adj. Hard, rare, scarce. అడ్డాగడ్డాగా adv. Much. మిక్కిలి. గడ్డ మాట a bold word. గడ్డతనము a dangerous character. గడ్డ n. Violence, కష్టము. Difficulty. ఆటంకము, ప్రయాసము, కష్టము. గడ్డకాలము a rebel, to be stiff-necked. గడ్డతనములు bold deeds. గడ్డపడు *gaḍḍa-paḍu.* v. n. To be [illegible]

గడ్డపగుబ్బ *gaḍḍapaguḍḍa.* Tel. n. A certain game played by boys. H. ni 186.

గణకుడు *gaṇakuḍu.* [Skt.] n. An accomptant, a computer. లెక్కలవాడు. An arithmetician.

గణగణ *gaṇagaṇa.* [Tel.] n. adj. adv. Tinkling. Aloud, again and again, over and over.

"గణగణ నవ్వుచు"

కవిజనమనోహరం."

గణన *gaṇana.* [Skt.] n. Counting, numbering. లెక్క. [illegible] గణనీయము *gaṇana-neeyamu.* adj. That may be reckoned or counted. లెక్కింపదగిన.

గణపతి *gaṇapati.* [Skt.] n. A name of the god Ganesa. వినాయకుడు.

గణము *gaṇamu.* [Skt.] n. A flock, multitude, or assemblage, a tribe, class or troop. వర్గము, సమూహము. A prosodial foot, such as ధీగణము a dactyl. గణములక్రట్టు to scan. గణములు పోయినవి or తప్పినవి the metre is imperfect. A troop of inferior deities, considered as Siva's attendants, and under the special superintendence of Ganesa; whence his name గణేశుడు. గణపతి or గణాధిపుడు. A body of troops consisting of 27 war-chariots, 27 elephants, 81 horses and 135 infantry men. **గణార్చన** *gaṇārchana.* n. Worship of the demigods attending on Siva.

గణి *gaṇi* [Skt.] n. One who knows the Vedas completely. పూర్ణముగా వేదాన్ని ఎరుగువాడు. A cunning man, an astrologer among the lowest castes. హీన జాతులకు ఫలితాంశాలు చెప్పేవాడు.

గణింపు *gaṇintsu.* [Skt.] v. a. To calculate, or reckon. ఎంచు. To be mindful of, regard లక్ష్య పట్టు. **గణింపు** [Tel. used for ఎడంపు.] v. t. To acquire, or gain, to make (money): to earn. **గణిక** *gaṇika.* n. A harlot, because prostituted for gain. కొర్య. **గణికుడు** *gaṇi-kuḍu.* n. An accountant, a mathematician, a calculator. లెక్కలు వ్రాయువాడు, కరణం. **గణితము** or **గణితశాస్త్రము** *gaṇitamu.* n. Arithmetic, calculation. అంకశాస్త్ర.

గణిల్లు *gaṇillu.* [Tel.] n. A shrill sound as of a bell. ఎడ్లపై Clang! Crash! *(onom.)* With a clanging sound.

గణుతి *ga-guti.* [Skt.] n. Reckoning. ఎన్నిక. Esteem లక్ష్యము. Praise స్తోత్రము. **గణుతింపు** *ga-nutintsu.* n. To reckon, count. ఎంచు. To esteem, praise స్తోత్రముచేయు. **గణ్యము** *gaṇyamu.* adj. Respectable, estimable. ఎన్నదగిన. గణ్యుడు a man worthy of respect ఎంచదగినవాడు. వారు గణ్యులు కారు they are men of no weight.

గణుపు, గణుపు or **గసపు** *gaṇupu.* [Tel.] n. A joint (of the fingers or toes, or of a sugarcane, &c.) గణుపులోతుగాయము a wound an inch deep.

గణెము *gaṇemu.* [Tel.] n. Frippery. Ornaments, trappings, horns, &c., worn by maskers. వేషధారులు ధరించే లక్క సామ్ము.

గతము *gatamu.* [Skt.] adj. Lost, gone, past, over, late. పోయిన. గతదినము the last day. గతలాభము loss of advantage. గతజీవితులయి who had lost their lives. గతకాలము the past time. గతకులము a family which is extinct. గతజలసేతుబంధనము banks for a stream that has run dry, a proverb for pains taken too late (shutting the stable door after the horse is stolen.) గతబుద్ధిడు he who has lost his wits. గతాహంకారులై they being stripped of their pride. **గతము** n. Passing away. పోక. **గతపడు** *gata-paḍu.* v. n. To pass away. కడము. To die చచ్చు, మరణించు dead. **గతపదగ్రస్తపద్యము** or **ముగ్ధపదగ్రస్తపద్యము** *gata-pada-grasta-padyamu.* n. A poetical conceit, *Capped lines* wherein the last word of each line is repeated at the beginning of the next.

గతి *gati.* [Skt.] n. Way, త్రోవ. Going, gait, pace, march, passage. మార్గము. Means, resource, fund, contrivance, expedient, remedy. ఉపాయము. Refuge, resort, help, aid. శరణ్య. Fate, lot, destiny, state, hap, condition, situation. దశ. An adventure. (In the Idla, the different cantos are called గతులు.) Salvation, rescue ముక్తి. Ability, power శక్తి. నాగతి నేమి what is to become of me? ఇందుకు వేరొక గతి ఉన్నది for this there is another remedy. దైవగతి divine providence. గతిలేని helpless, destitute, abject. వానికి దానిని చెల్లించుటకు గతిలేదు he is unable to pay it, he is without means of payment. పుత్రులులేనివారికి గతిలేదు the childless have no hope (or prospect) of heaven. గట్టిగా strongly పట్టుము. **గతింపు** *gatintsu.* v. n. To pass away, elapse, కడచు. To die. చచ్చు. గతింపించు to devise an expedient. **గతికుడు** *gatikuḍu.* n. He who has a resource. అన్యగతుడై having

no other resource. **గతుడు** *gatuḍu*. n. One who is gone or entered. ఆనందాబ్ధి ౙలమజ్జనమొనర్చితిని I plunged in a sea of bliss. **గత్యంతరము** *gat-y-antaramu*. n. An alternative: an other means, or resource.

గతుకు *gatuku*. [Tel.] v. a. To lap, as a dog. To eat the leavings of food ఎంగిలిదినుట. **గతుకు** n. Lapping or eating the leavings of food. ఎంగిలిదినడము. ౙలుకులకుపోతే ప్రాణము పోయినది he took the bait and lost his life. ౙలుకు=ఒక pit, గొయ్యి, పల్లము.

గత్తి or **గత్తము** *gattu*. [Tel.] n. Manure. ఎరువుచేయుట to manure.

గత్తర *gattara*. [Tel.] n. Disorder, disturbance, hubbub. అల్లరి. Danger ఆపద. A euphemism for Cholera వాంతిభేది, ఒక్కరోగం a noisy man. **గత్తరపడ్డ** *gattara-paḍḍa*. adj. Confused, troubled.

గద *gada*. [Skt.] n. A mace or club. వింటిమ. **గదము** *gadamu*. n. Disease, sickness. రోగము. **గదాధరుడు** *gadā-dharuḍu*. n. The club bearer, i. e., Vishnu. ఇదాహరణము or మహాలక్ష్మీ the name of the 16th book of the Mahā Bhārata.

గదమాయించు *gaḍa-māyiñcu*. [Tel.] v. t. To scold. తిట్టిరించు.

గదర *gaḍara*. n. A sort of dried fish.

గదాగ్రజుడు *gaḍā-grajuḍu*. [Skt.] n. An epithet of Krishna as being the "elder brother of Gada."

గది *gaḍi*. [Tel.] n. A room, closet. ఆఁ.

గదుకు or **గతుకు** *gaḍuku*. [Tel.] v. n. To eat the leavings of food. ఎంగిలిదినుట. BD. vii. 1888.

గదుము or **గదుముకోను** *gaḍumu*. [Tel.] v. a. To rebuke, check తిట్టిరించు.

గదురు *gaḍuru*. [Tel.] n. To increase, to become augmented. పెంచు, వ్యాపించు. n. A bad smell, a stink. చెడుకంపు, దుర్గంధము.

గద్గదము or **గద్గదస్వరము** or **గద్గదిక** *gaḍgaḍamu*. [Skt.] n. A murmur, broken voice, fluttering accents: sobbing or faltering: a choked sound. దుఃఖస్వరము.

గద్ద *gaḍḍa*. [Tel.] n. A kite. పక్షిజాతి. అమిషభక్షిగద్ద the black eagle, *Ictinaetus malayensis*. తెల్లగద్ద or రాబందుగద్ద the white scavenger vulture, *Neophron ginginianus*. తేనెగద్ద the crested Honey Buzzard *Pernis cristatus*. పెదమంగద్ద the short-toed eagle, *Circaetus gallicus*. పాముగద్ద the crested serpent eagle, *Spilornis cheela*. పిల్లగద్ద the Pale Harrier, *Circus macrurus*. P. B. I. గద్దముక్కు a Roman nose, a sharp nose. **గద్దగోరు** *gaḍḍa-goru* n. An instrument used by housebreakers: lit. a kite's claw దొంగలగొరుకు.

గద్దరి *gaḍḍari*. [Tel.] adj. Impertinent, pert ఉదాసీన, ధుడుకు, ... (G. VIII. 151.) a broad horned beast **గద్దరికొడుకు** *gaḍḍari-koḍuku* n. An impertinent man, an insolent man. ఉదాసీనుడు. **గద్దరించు** *gaḍḍariñcu*. v. n. To shudder, tingle all over, be agitated or frightened. **గద్దరికొడుకుతనము** *gaḍḍari-koḍukutanamu*. n. Boldness. ధుడుకుతనము, ధైర్యము.

గద్దించు *gaḍḍiñcu*. [Tel.] v. a. To rebuke, reprimand, bully గద్దింపు పెట్టు, దండించు. **గద్దింపు** *gaḍḍiṅpu*. n. Chiding, a rebuke.

గద్దియ See గద్ది.

గద్దె *gaḍḍe*. [Tel.] n. The chin. గడ్డము.

గద్దె or **గద్దియ** *gaḍḍe*. [Tel.] n. A high seat కూర్చుండెడిపీఠము; a throne సింహాసనము. An obsolete coin ఒకానొక. **గద్దెపాటకము** *gaḍḍe-pāṭakamu*. n. Eulogy. రాజుల యొద్ద కొనియాడు మాట.

గద్య or **గద్యము** *gaḍya*. [Skt.] n. Prose. వచనము.

గనక or గనుక or కనుక *ganaka.* [Tel.] conj. Then, therefore, so, seeing that, thereby. అదిగనక for that reason.

గనగన *gana-gana.* [Tel.] adv. Fiercely. గనగనలుగ్గులు glowing fires.

గనప *ganapa.* [Tel.] adj. Large. పెద్ద.

గనయము *ganayama.* [Tel.] n. The end or tip of a bow. వింటికొన; పోకుమడి.

గని *gani.* [from Skt. ఖన్ to dig..] n. A mine, a quarry. A hole. బిలము. గనిపని *gani-pani.* n. Mining, quarrying. గనివాడు *gani-vādu.* n. A miner, a pitman.

గనిము *ganima.* [Tel.] n. A ridge. చిన్నకట్ట.

గనలు Same as గన.

గనిము *ganimu.* [Tel.] n. A sheath. వర.

గనుప *ganupa.* [Tel.] n. A joint. కీలు.

గనె or గనెలు *gane.* [from Skt. ఖన్ to dig.] n. A bit, piece, fragment. తునక. గనెలుగా piecemeal.

గన్నేరు or గన్నెరు *gannēru.* [Tel.] n. The Oleander, *Nerium odorum.* Ainslie ii. 23. ఎఱ్ఱ గన్నేరు or Balsam (*gul-i-mehndi*) and తెల్ల గన్నేరు are species. The pagoda tree, i. e., దేవ గన్నేరు or వాడిన గన్నేరు is a large tree, with a fragrant white flower pale yellow inside. అడవి గన్నేరు the *Plumieria Alba* (Linn). పచ్చగన్నేరు ధూదాశాలు. (A. i. 57.) a particular kind of rice.

గప్‌చిప్ *gapchippa.* [H.] n. Silence. adj. Silent.

గప్తి *gapti.* [Skt. for జ్ఞప్తి.] n. Recollection.

గప్పాలు *gappālu.* [H.] n. Bragging, boasting. బడాయి. గప్పాలుకొట్టుకోను *gappālu-kottu-konu.* v. i. To brag, to boast.

గబక్కున *gabakku-na.* [Tel.] adv. Horribly, fearfully.

గబగబ *gaba-gaba.* [Tel.] n. Hubbub, tumult. adv. Terribly, violently. గబగబలాడెను there was a tumult.

గబ్బటు, గబ్బాటు *gabbaṭu.* [Tel.] n. An uproar, buzz. జల్లి. adj. Cheap. పెలుక్కు చైన.

గబ్బి *gabbi.* [Tel.] adj. 1. Full, big, mighty, 2. Hemispherical, swelling. 3. Great. Thick, as darkness. 4. Noble, heroic. 5. Stubborn, hard, unmanageable, headstrong, proud. స్థబ్ధ, అడలైన, అర్వముకల. గబ్బి n. A prig, a conceited fellow. A hemisphere: a round object. అర్ధగోళము. A stout hound, a bulldog. Manu. iv. 80. గబ్బితనము *gabbi-tanamu* n. Bigness, wickedness. కొంచెతనము. గబ్బిలము, గబ్బిలాయి or గబ్బిడాయి *gabbilamu.* n. A bat or flittermouse.

గబ్బిలి *gabbili.* [Tel.] n. A handful. పిడికిలి. ఒక్కైపుగూరకై bring a handful of curry.

గబ్బిలివాడు *gabbili-vādu.* [Tel.] n. A toddy drawer.

గబ్బు *gabbu.* [Tel.] n. Orig: any strong smell or savour, good or bad. A bad smell, a stench. కంపు. ఏనుగంటి పెక్కిను an elephant పేనుగ. Pride అర్వము, మదము, గబ్బులుగు *gab-bulugu.* [గబ్బు+పుగుగు.] n. A bird of omen. ఒక రకపు పుగుగు.

గభస్తి *gabhasti.* [Skt.] n. A ray of light. సూర్యకిరణము. అమృతపుష్టి "the nectar-rayed god," an epithet of the moon.

గభాలున *gabhālana.* [Tel. for గభాలున.] adv. Agitatedly, thrillingly. Shabash. Bang! smack, all at once. గభిలుమను *gabhila-m-anu.* v. n. (anuk) To be violently agitated, to thrill, tingle, shudder.

గభీరము *gabhīramu.* [Skt.] adj. Deep, profound. లోతైన.

గమకము *gamakamu.* [Skt.] n. Increase, fulness: springiness, exertion పూనిక, యత్నము. adj. Much, great అధికము. Fine, pleasant. మనోజ్ఞము. గమకము or గమకత్వము *gamakamu.* n. Connection, in a sentence the word to be understood. పోపకేయుడి. గమకించు *gamu-kintsu.* v. n. To rise, to spring: to exert one self పూను, యత్నము చేయు, ఆయత్తమగు.

"ము లేమియంచుఁ గనుఁగొంచుఁ బదిఁగో
చ్చి...ంచు గాంచుఁ బెదఁ."
T. ii. 80.

గమగమ *gama-gama.* [Tel.] adv. (Anuk) Sweetly, fragrantly ఘుమఘుమ. Swa. ii. 59. Eagerly (hungry) గమగమలాడి ఆకలి అయింది he was very hungry. **గమగమించు** *gama-gamintsu.* v. n. To smell very sweet. గమగమయని వాసనకొట్టు.

"నీకీ కప్పరపుఁగిరియు లాని గమగమించుఁ."
కేత. iv.

గమనము *gamanamu.* [Skt.] n. Going, a march, journey పోక, ప్రయాణము. Attention. శ్రద్ధ. Intention తలఁపు. **సహగమనము**, lit. 'Accompanying.' The burning a Hindu widow alive with her deceased husband.

"ఱ సంగ్రామ మునందు బంధువులతోఁ గాలంబు
గొనఁ జేయఁగలఁ."
వి. iii.

గమనించు *gamanintsu.* [Skt.] v. n. To go. పోవు. To intend తలఁచు. "గమనించి నన్నుఁ బ్రోవుము." Vema. 668. To pay attention to, to attend to. **గమనిక** *gamanika.* n. Way, manner పద్ధతి. Procedure. నడవడి.

గమనము *gamanam.* [Skt.] n. Going. పోక. A journey ప్రయాణము. A way దారి.

గమాయించు Same as గమనించు. (q. v.)

గమ్మళ్ళ *gamalla.* [Tel.] n. The Toddy drawers' caste. **గమ్మళ్ళవాడు** A toddy drawer. **గమ్మళ్ళ** a woman of that caste.

గమి *gami.* [Tel.] n. A flock, crowd, assembly. A cluster. **గమిఁబేములు** a cluster of golden bells. **గమికొను** *gamikonu.* v. n. To become a heap పోగవు. To assemble or form into a crowd సంఘమగు.

గమించు or **గమియించు** *gamintsu.* [Skt.] v. n. To go పోవు. To pass, as time. **గమిక్తె** *gami-katte.* n. A woman in waiting, an attendant maid. **గమికాడు** *gami-kadu.* n. A leader, chief man. ఆధిపతి, సేనాధిపతి, సంస్థానము.

గమిళా *gamila.* [Portuguese, *Camera.*] n. The crow's nest, i. e., the top of a mast in which men stand. ఓడ్డంభంలో మనిషి నిలిచేచోట్లలా కట్టిన మంచె.

గమ్మడు *gammadu.* [H.] n. Diversion, amusement. వేడుక, తమాషా.

గమ్ము *gammu* [Tel.] n. Fragrance. సువాసన, మంచివాసన, ఘుమఘుమ. Adv. Comfortably. ఆ కంబళిటం గమ్మని కప్పుకొన్నాను I wrapped myself in the rug comfortably.

గమ్యము *gamyamu.* [Skt.] adj. Attainable; accessible; desirable, suitable, తగిన.

గయ *gaya.* [Skt.] n. The city of Gaya.

గయ్యాళి or **గయ్యాళ్ళి** *gayyali.* [Tel.] n. A shrew, a scold. గొప్ప పెలి మాట్లాడువాఁడు. **గయ్యాళించు** *gayyalintsu.* v. n. To play the scold, to talk insolently. గయ్యాళి మనుష్యులు. adj. Peevish, insolent.

గయ్యాము *gayyalu.* [Tel.] n. Waste or uncultivated land పాడుపడియున్న చేను. గయ్యాళిమన్ను deserted, abandoned, waste పాడుచేయఁబడిన, పనిచెయ్యని, వీడ్చఁబడిన చేను. (వ్యవ.)

గయవాళ్ళు *gayavallu.* [H.] n. A pilgrim returning from Gaya. A disorderly, licentious profligate.

గర *gara.* [Tel.] n. A lump, a clod. ముద్ద, ఱేణి. **గరకట్టు** *gara-kattu.* v. t. To curdle, to solidify ఱేణికట్టు.

గరగ *garaga.* [Tel.] n. A small pot, vessel or pipkin. M. XIII ii. 397.

గరగడ *garagada.* [Tel.] n. A famine.

గరగడమువేయు *garagadamu-veyu.* [Tel.] n. To mark heaps of grain (to prevent it being stolen) by sprinkling cowdung water over it in wavy lines.

గరగర *garagara*. [Tel.] n. Hardness, crispness. కాఠిన్యము. Purity నిష్కలంకము, నిర్దోషము. గరగరలాడు to crackle, as a biscuit in the mouth. **గరగరిక** or **గరాగరిక** *garagarika*. n. Neatness, tidiness, cleanliness. నైర్మల్యము. Beauty అందము.

"గరగరికలాసుమిన్,
కరుణాంబుధికుందమొగ పుకవిచోడపా."

గరగరికల *gara-gari-kala*. [Tel.] n. Active, nimble. జాగరూకతకల. L. 3. 369. గరగరికైన, neat, tidy, nice. గరగరిగా or గరాగరిగా tidily, nicely.

గరగొర *gara-gora*. [Tel.] n. Lack, deficiency, something wanting. తక్కువ.

గరడుడు *garaḍuḍu*. [Skt.] n. A poisoner. M. XII. i. 110.

గరపనేల *garapu-nēla*. [Tel.] n. Red sandy soil, barren land.

గరపడు *gara-paḍu*. [Tel.] v. i. To curdle, to become congealed. గడ్డకట్టు.

"పీఁగి కరగుచెప్పతులేక గరపడ్డయూమంసు
దెచ్చియున్నితముగా దీర్చిరొక్కొ."
భో. vii.

గరళము *garaḷamu*. [Skt.] n. Poison.

గరవులు *garavulu*. [Tel.] n. Offerings, gifts, rarities.

గరసించు *garasintsu*. [for Skt. ఘర్షించు.] n. To attack. "కరంబిరమునైనగరసించుటయుకాని యెందునిబెన్నిని భటోచ్చయంబు" Bahul. i. 31.

గరసులు *garasulu*. [Tel.] n. Skins. చర్మములు. A. vi. 17.

గరాసు *garāsu*. [Tel.] n. A wicked man, a wretch. దుష్టుడు, చలువ.

గరి *gari*. n. [Tel.] A wing. రెక్క. The feather of an arrow. బాణములోనిరెక్క. Harshness. గరిమాపాలు whiskers.

గరిక or **గరికి** or **గరికగడ్డి** *garika*. [Tel.] n. A kind of grass called *Agrostis linearis*. రూర్వ. Ainslie. ii. 28. **గరికనట్టు** *garika-naṭṭu*. n. The smaller species of నట్టు grass (q.v.) The largest species being మందురునట్టు. **గరికసూడులు** *garika-sūḍulu*. n. A fine species of rice.

గరిగొను *gari-konu*. [Tel.] n. To become sharp: to stiffen. **గరిగట్టు** *gari-gaṭṭu*. v. n. To be manifest, to be before the eyes. మూర్తీకరించు. "కరమ్మగరంగతి ఘనలింగకరియు, గరిగట్టితములోన గనవచ్చెనన." L. 6. 132. **గరికమ్మ** *gari-kamma*. n. A rough bough (of a palm tree) before the serrated edges are removed. **గరిగొన్న** *gari-gonna*. adj. Blackened, stained. నల్లనిమ్లిన. G. ii. 28.

గరిగె *garige*. [Tel.] n. A small earthen pot, or bottle with a spout. గరిగెపిడత A small saucepan.

గరిచిప్ప *gari-chippa*. [Tel.] n. A cockle-shell, a pearl shell. BD. vi. 173.

గరిటె *gariṭe*. [Tel.] n. A spoon, ladle. మణిగరిటె a trowel. పొలంగరిటె a huge ladle borne in processions. దుడ్డుగరిటె a long ladle, with a bell at the end.

గరిడి or **గరిడీ** *gariḍi*. [Tel.] n. Fencing, sword play. పాఱు. A dancing school, a fencing school. పాఱుకూటము. గరిడీల పాఱు, or గరిడీవిద్య sword play, gymnastics. A place చోటు. Nearness. సమీపము, దెస. గరిడిమొచ్చు a rogue who pretends to be a good man. మంచివానివలె బగ్గిదమండి సమయమునుచూచి దొంగిలించేదొంగ. (కళా. ii.)

గరిడియ *gariḍiya*. [from Skt. కరండము.] n. A wallet, or basket for food, &c. బుట్ట. M. III. vii. 221. భార. అర. xii.

గరిత *garita*. [Tel.] n. A damsel, a woman. A faithful wife. ఇల్లాలు, పెండ్లిచేత. **గరిత తనము** *garita-tanamu*. n. Womanishness, frailty, light-mindedness. Suca ii. 404.

గరిమ or **గరిమము** *garima*. [Skt.] n. Heaviness, weight, gravity. Bigness, largeness, greatness. Seriousness, majesty. విలాసగరిమ, శృంగారగరిమ. H. iv. 211.

గరిమిడి *garimidi.* [Tel.] n. A species of grass, *Panicum Dactylon.* Also, a rat or mouse. ఆటవ. గరిమిడికొక్కు a bandicoot "శీ ఉరుమురిమిడి కొక్కులడవాకేల" Swa. iv. 25.

గరివింపు *garivimpu.* [for Skt. గర్వింపు.] v. i. To be proud.

గరిష్ఠము *garishthamu.* [Skt.] adj. Weighty, heavy. Venerable. **గరిష్ఠుడు** *garishṭhudu.* n. A venerable man: a man of weight, or of influence.

గరిసె *garise.* [Tel.] n. A hamper or large basket or small round building for storing grain. The measure called a garce containing 320 lbs. గరకరిసె black soil mingled with pebbles or lime stone.

గరు *garu.* [Tel.] n. The bristling up of the hair. రోమాంచము.

గరుకు *garuku.* [Tel.] adj. Rough; indented or having dents. "గరుకులక శ్లోకము గాదు వేల."

గరుడి Same as గద్ది.

గరుజుతనము *garuju-tanamu.* [Tel.] n. Roughness, harshness, as the knap of cloth.

గరుడుడు, గరుడి, గరుత్మంతుడు, గరుడుమంతుడు or **గరుడాలమంతుడు** *garuḍudu.* [Skt.] n. The eagle or sovereign of the feathered race. The Brahminy or Maroon-backed kite, *Haliastur indus* (F. B. I.) గరుత్మంతుడు. **గరుడధరుడు** *garuḍidharuḍu.* n. Vishnu. గరుడముక్కునాసు a man with a Roman nose. **గరుడధ్వజుడు** *garuḍa-dhvajuḍu.* n. An epithet of Vishnu, whose emblem is the kite. **గరుడపచ్చ** *garuḍa-pachcha.* n. An inferior emerald. మరకతము. **గరుడపార్శ్వ** *garuḍa-pārśva.* n. An eagle-glance. A keen, fearless look, like that of an eagle. **గరుడవాస్తు** *garuḍa-vāstu.* n. A certain plan on which some Hindu houses are built. **గరుడసరము** *garuḍa-saraḍu.* n. A fine sort of rice. **గరుడస్తంభము** or **గరుడకీలము** *garuḍa-stambhamu.* n. A post erected before a temple, with bells at the top. **గరుడాగ్రజుడు** *garuḍ-agrajuḍu.* n. An epithet of Anuja, as being the elder brother of గరుడుడు. **గరుడాచలము** *garuḍā-chalamu.* n. The name of a hill in the Cuddapa District: and the subject of a favourite poem. **గరుడాళ్వారు** *garuḍ-āḷvāru.* n. A name for an eagle. A brahminy kite. **గరుడాసనము** *garuḍ-āsanamu.* n. Kneeling on one knee: this being the attitude of the griphon Garuda.

గరుత్తు *garuttu.* [Skt.] n. A wing. రెక్క. గరుత్పక్షి a bird.

గరుపాటు *garupāṭu.* [Tel.] n. Bristling of the hair. గగుర్పాటు. See గరు. **గరుపారు** *garu-pāru.* v. i. To tingle. రోమాంచితమగు.

గరువు or **గరువు** *garuvu.* [Tel.] n. Thick, as a forest. గరువుగాలము. V. P. vii. 116.

గరువము *garuvamu.* [from Skt. గర్వము.] n. Pride, Affection. కాఠిన్యము. Ardour, eagerness. ఓజస్సు. గరువపుటెండ ardent sunshine. స్థిరమైనయెండ. **గరువతనము** *garuva-tanamu.* n. Valour. ధైర్యము.

గరువు *garuvu.* [Tel.] n. A side. వైపు. Swa. v. adj. Hard or gravelly as the ground. గరువరాచే గట్టిదైన నేల. "గరువు నేలం గురంగాకుంగ" Swa. iv.

గరుసు *garusu.* [Tel.] n. Gravel. గరుకు నేలగట్టు. A skin, hide. చర్మము, తోలు. A. vi. 17. Respect. మర్యాద.

గర్గర or **ఘర్ఘర** *gargara.* [Skt.] n. Tinkling ornaments: bells on the ankles. మువ్వలు. adv. Resoundingly, echoingly.

గర్గరి *gargari.* [Skt.] n. A churning pot. వెలయనిచిన్నకుండ.

గర్జ, గర్జము or **గర్జితము** *garja.* [Skt.] n. A roar, thunder. R. vi. 17. **గర్జించు** or **గర్జిల్లు** *garjinchu.* v. n. To thunder, to roar.

గర్జ or **గరుజ** *garja*. [Tel.] n. Necessity. అక్కరి, అగత్యము. నాకేమి గర్జపట్టినది what necessity have I? what do I care?

గర్తము *gartamu*. [Skt.] n. A hole or hollow, a pit. పల్లము.

గర్దభము *gardabhamu*. [Skt.] n. An ass. గాడిద.

గర్భము *garbhamu*. [Skt.] n. The belly, the stomach, the womb. కడుపు. The inside of any thing, the interior; the middle. A fœtus కడుపులోనిపిండము. నదీగర్భము the middle of a river. గర్భగృహము the nave, sanctuary, or shrine of a temple. గర్భము తోనున్న pregnant. గర్భముధరించు to conceive or become pregnant. ఆమెగర్భము క-రిగిపోయింది she miscarried. ఆమెకు గర్భము నిలిచినది she has not miscarried. గర్భకలమము a swelling ear of corn. Vasu. ii. 101. గర్భాగారము a closet or recess. An inner chamber. లోనిగర్భ. ఏకగర్భజనితులయిన of full blood children of the same womb. గర్భనాశనము ండే yet in the womb, unborn. గర్భశత్రువు a secret enemy. గర్భాధానము the nuptial ceremony. గర్భాశయము the womb, the uterus. గర్భాష్టకము the eighth month of uterine gestation. The eighth year reckoning from conception. **గర్భిణి** *garbhiṇi*. n. A pregnant woman: చూలాలు.

గర్రనీలి *garra-nili*. [Tel.] n. Bastard Indigo: a plant, the leaves of which afford a light blue dye.

గర్రు *garru*. [Tel.] n. Noise made in belching. తేపులుమనుట గుర్రుగుర్రుమనుట. గుర్రు aloud as a belch or as rattling in the throat.

గరె *garre*. [Tel.] n. An instrument for catching fish. చెద్దలత్రాడు.

గర్వము *garvamu*. [Skt.] n. Pride, haughtiness. అహంకారము. గర్వభంగము dishonour, degradation, humiliation, disgrace. **గర్వించు** or **గర్వపడు** *garvinṭsu*. v. n. To be proud. **గర్వి** or **గర్వితుడు** *garvi*. n. A proud man.

గర్హింపు *garhiṇṭsu*. [Skt.] v. n. To blame, revile. నిందించు. **గర్హణము** *garhaṇamu*. n. Blame, censure. నింద. **గర్హితము** *garhitamu*. adj. Blamed, censured, base. నిందింపబడిన. **గర్హ్యము** *garhyamu*. adj. Contemptible, scandalous, base. నిందింపదగిన.

గలంగ చెట్టు See కలంగ.

గలగర చెట్టు or **గుంటగలగర ఆకు** *galagara-chettu*. [Tel.] n. A kind of herb. కృంగరాజము.

గలగల *gala-gala*. [Tel.] n. A tinkling or clanging sound. కలకలమనుట to rattle, to tinkle, to clang.

గలబ or **గలభ** *galaba*. [H.] n. Confusion. కలగం. **గలబపెట్టు** or **గలభపెట్టు** or **గలబచేయు** *galaba-riṇṭsu*. v. n. To grumble. కడుపు గలబపెట్టుచున్నది the belly grumbles. To confuse. అందరినోళ్ళుగలబపెట్టకు.

గలాసు *galāsu*. [Eng. Glass.] n. A glass vessel. గాజుపాత్ర.

గలిజేరు *galijeru*. [Tel.] n. A plant, hog-weed, *Trianthema monogyna*, పుష్పాన్వయము టపాకలిజేరు, గుంటగలగర or కృంగరాజము the verbesina plant. *Eclipta erecta*. Heyne. పచ్చపుష్పగలగరటపాకలిజేరుకు.

గలిబిలి *galibili*. [Tel.] n. Disorder, confusion, noise. అదరుబెదురు, అలజడి.

గల్ల *galla*. [Tel.] n. A shallow pot, in which a cobbler moistens leather. చేట్ట.

గల్లంతు *gallaṇṭu*. [Tel.] n. Confusion, tumult, a fray. కలత.

గల్లము *gallamu*. [Skt.] n. The cheek. కపోలము, చెక్కిలి. Anirud. ii. 75.

గల్ల *galla*. [H.] n. Grain in general; grain not thrashed. ధాన్యము. Also, a shop-keeper's cash box అంగడివాని పెట్టె.

గల్లి *galli*. [H.] n. A lane.

గల్లు or **గల్లుగల్లు** *gallu*. [Tel.] n. A loud noise. A tingling noise, as of jewels. ఘంటా ధ్వని.

గళంతిక *galantika*. [Skt.] n. A small pitcher or jug like a tea pot. నీటి చెంబు.

గళకంబళము *gala-kambalamu*. [Skt.] n. The dewlap (of a bull, &c.) ఆంబోతు.

గళగళ *gala-gala*. [Tel.] n. A gurgling sound.

గళము *galamu*. [Skt.] n. The throat, the neck. కంఠము, మెడ. గళరవము *gala-ravamu*. n. The voice. కంఠధ్వని.

గళితనాద *galita-nadika*. [Skt.] adj. Fallen, dropped. జారిన. Fallen అయిపోయిన. **గళియించు** *galiyinchu*. v. a. To strain through a cloth.

గళ్ళ or **కళ్ళ** *galla*. [Tel.] n. Phlegm.

గవదలు *gavadalu*. [Tel.] n. Glands of the throat.

గవరు or **గవుళ** or **గవుసు** *gavaru*. A city-gate. A ii. 33. పురద్వారము or పురముఖము fort-gates. కోటగుమ్మము.

గవయము *gavayamu*. [Skt.] n. A wild ox. కాట్లు, గవయాక్షము. H. iii. 9.

గవరవ *gavarava*. [Tel.] n. Redness. ఎఱ్ఱదనము.

గవాక్షము *gavakshamu*. [Skt.] n. Lit: A bull's eye. A window. కిటికీ. **గవాక్షిచిక్షుమము** *gavakshi-chikshumamu*. n. A kind of bitter melon. కాకరకాయ, దొండకాయ వంటిది.

గవి *gavi*. [Tel.] n. A cave or grotto. గుహ. "గవిగవిగా నిమ్ముగా" H. vi. 10. Swa. iv. 79.

గవిని *gavini*. [Tel.] n. A city gate.

గవిలెము *gavilemu*. [Tel.] n. A fragrant seed like anise.

గవిసెన *gavisena*. [Tel.] n. A cloth case, or cover.

గవుండ్లవాడు *gavundla-vadu*. [Tel.] n. A toddy-drawer.

గవేషించు *gavesh-intsu*. [Skt.] v. a. To search, seek. వెదకు. **గవేషణము** *gavesh-anamu*. n. Search, enquiry. అన్వేషణము.

గవ్యము *gavyamu*. [Skt. గో+ఆద్య] adj. Dairy produces. Wine is produced by the cow. పంచగవ్యము the five products of the cow, viz., milk, butter, ghee, dung and urine. పాలు, వెన్న, నెయ్యి, ఆవు పేడ, మూత్రము.

గవ్వ *gavva*. [Tel.] n. A shell, a cowry used as money.

గవ్వచాకిలము *gavva-chakilamu*. [Tel.] n. Borax. బుగ్గారము.

గవ్వ *gavva*. [Tel.] n. Asthma or shortwindedness.

గసగసాలు *gasa-gasalu*. Arabic *khaskhash*. n. The seeds of the poppy plant.

గస *gasa*. [Tel.] n. Dregs of oil or melted butter. Also, a nail. వేయి.

గసిక *gasika*. [Tel.] n. A spike or pointed piece of wood, a wedge. A low or small space made of wood. An arrow. **గసిక చాలు** *gasika-chalu*. n. A term [illegible] his words [illegible] his heart.

గసిబిసి *gasi-bisi*. [Tel.] n. Confusion. కలకలము.

గస్తీ or **గస్తు** *gasti*. H. n. A patrol, కాపు, కాపుదల. **గస్తీచేయు** to go the rounds, to patrol. **గస్తీలు** *gastilu*. n. pl. a Watchmen. కాపులు.

"గస్తి లేనివాని గడపలోపల
కొలువు లేనివాని కొలువులోన"
వేమన్న శ.

గస్తు *gastu*. [Tel.] n. Nastiness, a rank smell. adj. Nasty. **గస్తుకంపు** A stench, a nasty smell.

గహనము *gahanamu.* [Skt.] n. A wilderness, forest. అడవి. A cave గుహ. లతా గహనము a thicket of boughs. adj Wild, impervious. కొండగహనికి. గహనాపణము A crowded market street.

గహి *gahi.* [Tel.] n. Scorn, menace, bullying. గహిచేయు *gahi-chēyu.* n. To browbeat.

గహ్వరము *gahvaramu.* [Skt.] n. A cave, a grotto, a cavern, a recess in a forest. A forest. అడవి.

గా gā

గా *gā.* [Tel.] n. (an adverbial affix being the infinitive క్ of అను) అతడు నాకు తండ్రిగా he was like a father to me రాజుగా he was as master, or he was master. మూడుగా కనబడుచున్నది it looks like three. గుంపుగా వచ్చినారు they came in a crowd. నల్లగానున్నది it is black; Added to verbs, it means when, while, as or since. ఇది కాగానే as soon as ever this is finished. వానిగా చేరగా on his arrival, when he arrived. నీవు అట్లు చేయుగా నేను while you are doing that work.

గా *gā.* [Tel.] v. n. A contraction for అగా or ఇగా as వచ్చుగా వాడుగా it was he who came *most likely, or,* I suppose.

గాంగేయుడు *gāngēyudu.* [Skt.] n. One born to the Ganges, i. e., Bhishma భీష్ముడు.

గాండీవము or గాండివము *gāndīvamu.* [Skt.] n. The name of a bow used by the hero Arjuna. A bow విల్లు. గాండీవపు వ్రేటు a jaw breaking word, a puzzle.

గాండ్రించు *gāndrinchu.* [Tel.] n. To hawk in clearing the throat; to retch, in vomiting. To swell ఉబ్బు. వానిముఖము గాండ్రించు కొన్నది his face is inflamed, or slightly swollen.

గాండ్లవాడు *gāndla-vādu.* [Tel.] n. An oil-monger. నూనె అమ్మి జీవించేవాడు. గాండ్లది a woman of that caste

గాంధర్వము *gāndharvamu.* [Skt. from గంధర్వ.] n. A fairy-wedding. A love match, without the authority of parents It is a fashionable phrase for seduction.

గాంధారము *gāndhāramu.* [Skt.] n. A certain note in music. The Candahar country. గాంధారి *gāndhāri.* n. The mother of Duryōdhana, proverbially, a bold, pert woman. గాంధారికథలు *gāndhāri-kathalu.* n. A kind of ballads or ditties.

గాంభీర్యము *gāmbhīryamu.* [Skt. from గంభీర.] n. Depth, grandeur. గంభీరత్వము.

గాక *gāka.* [Tel.] affix. Except, besides, unless, but ఇది గాక and besides this, further.

గాగర *gāgara.* [H.] n. A petticoat. లంగ.

గాజర *gājara.* [Tel.] n. A kind of root (వాడుక iv.)

గాజుపురుగు Same as చెదలు. (q. v.)

గాజు *gāju.* [Tel.] n. Glass; any vitrified substance such as chinaware or a bracelet, which is made of glass black as jet Hence, blackness. A bracelet. బంగారు గాజులు bracelets made of gold. Various kinds of bracelets are called కొమ్మగాజులు, కుడిగాజులు, పెండ్లిగాజులు, సుంకిగాజులు, and చక్రిగాజులు. గాజులు the wards of a lock. గాజుకప్పెరలు *gāju-kapperalu.* [Tel.] n. A certain sort of grain. H. iv. 156. గాజునీలము *gāju-nīlamu.* n. An artificial sapphire. Also, deep blue or black. NH. v. 46. గాజురొయ్య *gāju-royya.* n. A crayfish or large prawn. గాజుపాటు *gāju-pāṭu.* v. n. To blacken or turn black. కాలిగాజుపాటు. గాజుపొప్పు *gāju-uppu.* n. Dross of a glasswork, scoria. గాజురాయి *gāju-rāyi.* n. A glassy stone. Jet. గాజులచాడ్పు *gājula-cāṭpu.* n. A certain caste who deal in glass bracelets.

గాఁ See గా.

గాఁఢము *gāṁḍhamu.* [Tel.] n. Difficulty, severity, hardness. ఆపదకు, దుఃఖము. adj. Much, great, thick, hard, strong, tight. దుర్భేద్యమయిన, దుఃఖకర.

గాఁటు *gāṁṭu.* [Tel.] n. The beazle of a ring: the notch to hold the stone. Strength, virulence, potency of poison, or of liquor. Pungency, acridity, as of pepper. గాటు పొగాకు strong tobacco.

గాఁడి *gāṁḍi.* [Tel.] n. A drinking trough or manger, a ditch, a groove. గాడినూయి a well that is provided with a trough for watering cattle. గాడిపొయ్యి a kitchen range, being a trench containing fire under a line of places for pots.

గాఁడిద or గాఁడిదె *gāṁḍida.* [Tel.] n. An ass. adj. Wild, or, inferior. గాడిద కేసు the worthless kind of rope. గాడిదగుమ్మడి a certain herb used in medicine. గాడిద కాళ్లవాఁడు adj. Bandy-legged. గాడిదె గడపర *gāṁḍida-gaḍapara.* n. The gaudy birth-wort, *aristolochia bracteata*, a plant used in medicine. గాడిదెపులి *gāṁḍida-puli.* n. The hyæna. గాడ్దెలంజ, గాడ్దెలంజి.

గాఁడీ *gāṁḍi.* [H.] n. A carriage. బండి.

"చిత్రభానునిగాఁడ్పు కేయుపనిచేసెన్."

కాశీ. ఆ. viii.

గాఁడు *gāṁḍu.* [Tel.] n. Longing, rage, hankering. Lust. A prank, caprice, proneness itch. వీకు గాడుగట్టిందా what evil desire drove you to do this? గాడుగట్టినవాడు the lustful libertine. గాడుగల prurient, eager, prone, vicious, rank. గాడుచు v. a. To enter, penetrate, go through, pierce, transfix. కాడు. A. iii. 37. & A. i. 66. To pierce or pinch with the finger nail. Surabh. i. 97. గాడుపడు to be bewildered దిగ్భ్రమపడు. A. vi. 11. గాడుపరు or గాడుపాఱు *gāḍu-paṟu.* v. a. To enter, go through, penetrate.

గాడుపు or గాడ్పు *gāḍupu.* [Tel.] n. Wind: a breeze. దమ్మగాడ్పు or ఎండగాడ్పు a land wind, a hot wind. A. v. 131.

గాఢము *gāḍhamu.* [Skt.] adj. Extreme, much Intense, deep. గాఢాలింగనము a close embrace. గాఢాంధకారము pitch darkness. గాఢనిద్ర deep sleep. గాఢానురాగము strong love.

గాత *gāta.* [Tel.] n. A singer. పాటకుఁడు or పాటకత్తె.

గాణాపత్యము *gāṇa-pāṭyamu.* [Skt.] n. The worship of Ganapati.

గాత్రీ *gātri.* [Tel.] n. A female singer. పాటకత్తె. గాత్రుఁడు *gātruḍu.* n. A male singer.

గాదు *gādu.* [Tel.for కాదు.] v. n. May it be so! కాక.

గాధ *gādha.* [Skt.] n. A singer. గానము చేయు.

గాధము *gāḍhamu.* [Tel.] n. A pit, a hole గుంట, గుంటగలుగు.

గాది *gāḍi.* [Tel.] n. Food. తిండి, కూడు

"ఏఁగా పూని యుదగ్రవృత్తిఁ గనుకొన్ని
స్వేచ్ఛనీరాలా కొనుగాదిగా."

Bhall. iii. 47.

గాదు *gāḍu.* Tel.] n. Courage. ధైర్యము.

గాత్రము *gātramu.* [Skt.] n. The body, a member, a limb, a part. కాయము, అవయవము. adj. Big. గాత్రము, గాత్రాలు contractile, drawing itself up, as an animal before making a spring

గాథ *gāthā.* [Skt.] n. A tale, story, A hymn, a legend, a verse or stanza. కథ, ఇతిహాసము. A puzzle, intricacy. గాథ కలదే. Intricate, puzzling.

గాద *gāḍa.* [Tel.] n. Thick prickly heat దద్దురు కాయుటకంటె.

గాదము *gāḍamu.* [Tel.] n. Knot grass that infests a field of dry grain పైరులోనిగడ్డి. A leaf. ఆకు.

గాది *gāḍi.* [Tel.] n. A cushion or pad. a throne: a pin-cushion

గాదిలి *gādili.* [Tel.] n. Love, affection. ప్రేమ.

గాదె or **గాజే** *gāde.* [Tel.] n. A large high basket for storing grain. A barn. A. vi. 12. M. Stri. ii. 81.

గాధేయుడు or **గాధినుడు** *gādheyudu.* [Skt.] n. Son of Gādhi, i. e., Visvāmitra.

గానము *gānama.* [Skt.] n. Song, tune, music. పాట.

గానుగ *gānuga.* [Tel.] n. A mill. An oil mill. చెరుకుగానుగ a mill for sugar cane. కలుగానుగ a stone mill. గానుగపిండి oil cake: the refuse of the seeds after the oil is pressed out. గానుగరోలు the bowl or mortar part of such a mill. గానుగాడు to mill or to use a mill.

గాబు *gābu.* [Tel.] n. Rushes, bulrushes. ఇక్కడ గాబు విండా పెరిగియున్నది this place is overgrown with bulrushes.

గాబరా *gābarā.* [H.] n. Fright, terror, confusion. భయము, కలవరము. గాబరాపడు to be in a fright.

గాబు *gābu.* [Tel.] n. A jar for storing grain. కొప్పర. An iron saucepan or frying pan. Weeds, trash, dirt, separated from grain by winnowing. గాబుతొట్టి a watering trough. గాబుతీయు to weed land.

గామ *gāma.* [Tel.] n. The young of an ant. చిన్నచీమ.

గామిడి *gāmidi.* [Tel.] adj. Cruel, hard. కఠినమైన. క్రూరమైన, కష్టమైన. Excellent శ్రేష్ఠమైన. "గామిడిగొల్లయి కాకవచ్చునను మాటపై డైరయున్న యీకొమ్మకొనచేకొని పరకకంక బెట్టులలేకో." BD. iii. 562.

గాము *gāmu.* [from Skt. గ్రహము.] n. A planet. A demon. గాముసోకినట్లు as though planetstruck, or possessed by a devil. Swa. iv. 126. "గాముసోకినమూర్ఖునికిలలు దంము." Ila. ii. 26. గాములేడు the sun, the lord of the planets.

గాయకము *gāyakamu.* [Tel.] n. A secret. మర్మము. "అగాయకపుజలత" Swa. ii. adj. Secret, గూఢము. "గాయకపుమొగ్గలు." Swa. iii.

గాయకుడు *gāyakudu.* [Skt.] n. A singer. పాటపాడువాడు.

గాయత్రి *gāyatri.* [Skt.] n. A kind of tree. చండ్రచెట్టు. The name of a certain short prayer addressed to the sun by the Brahmins. M. XIII. iii. 115. It is as follows:— ఓంభూర్భువస్సువస్తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహీ ధీయోయోనఃప్రచోదయాత్ "Om! Earth! Heaven! Let us meditate on the supreme splendour of the divine sun! May he illuminate our minds!"

గాయమానము *gāya-mānama.* [Skt.] n. Surgery. శస్త్రవిద్య.

గాయము *gāyamu.* [Tel.] n. A wound. తీవ్ర, వాడు గాయమునొందినాడు I was wounded. గాయపడు a wounded man.

గాయు or **గ్రాయు** *gāyu.* [Tel.] v. n. To spit or expectorate. ఉమ్ముట. A. v. 132.

గార *gāra.* [Tel.] n. Plaster, mortar. సున్న గార fine plaster. A. iv. 21. గారపిండి (Vaijayanti. ii. 137.) a drugged paste used by fishermen to intoxicate fish. గారపట్టుట the crust or tartar on the teeth. గార or గారచెట్టు n. A kind of tree, *Balanites Roxburghii.* ఇదనుము. (Watts.)

గారడము *gāraḍamu.* [Tel.] n. Juggling, cunning. A trick. T. ii. 133. గారడిపుమాట a lie, deceit. గారడీ *gāraḍi.* n. Mountebank tricks, magic, juggling, గారడీడు a juggler, a snake charmer. పాములవాడు.

గారము or **గారవము** *gārama* [Skt.] n. Affection, fondness. గారాము. Fondling, caressing ప్రేమము. చిన్నవాండ్లగారంబు శ్రేయము. Greatness గొప్పతనము. **గారవించు** *gāravinchu.* v. a. To love, be fond of, to fondle: to welcome. గొప్పచేయు, గౌరవించుట. **గారవిల్లు** or **గారవిలు** *gārava-villu.* v. n. To be fondled or loved or treated with respect. గౌరవము.

గారాబము or **గారాలు** *gārābamu.* [Tel.] n. Affection, fondness; fondling or caressing children: indulgence. గారాబముగా

affectionately, fondly adj. Affectionate, fond. గారాబంపట్టి my pet child.

గారామము *gārāmu*. [Tel.] n. Same as గారాబము or గారవము.

గారు *gāru*. [Tel. another form of గా.] adj. An honorific plural affix to singular nouns as గురుగారు master, తండ్రిగారు my honored father. అయ్యగారు sir, అమ్మ గారు madam. It is used in the plural Thus. వెంకమ్మ పేరమ్మగారులు.

గారుడము *gārudamu*. [Skt.] n. An emerald of a dark hue గరుడపచ్చ. గారుడము adj. Of or belonging to Garuda, the king of birds గరుడుని. గారుడాస్త్రము *gāru-dāstramu*. n. A magical weapon over which the Garuda mantram has been pronounced.

గారుత్మతము *gārutmatamu*. [Skt.] n. An emerald. పచ్చ, మరకతము

గారె *gāre*. [Tel.] n. A kind of round cake made of black gram (మినుములు.) కడుపుండినవాడికి గారలుచేదు the full belly will scorn cakes.

గార్దభము *gārdabhamu*. [Skt.] n. An ass. గాడిద.

గార్హపత్యము *gārhapatyamu*. [Skt.] n. A sacred fire kept by a Brahmin.

గార్హస్థ్యము *gārhasthyamu*. [Skt.] n. The state of being a householder. గృహస్థ్యము. Honesty.

గాలము or గాలాము *gālamu*. [Tel.] n. A hook. గాలమైనమాట a heart-piercing speech. గాలముపేయు to throw a hook into water to catch fish. గాలకాడు *gāla-kādu*. n. A fisherman. చేపలు పట్టువాడు.

గాలి *gāli*. [Tel.] n. Wind, air, breeze. వాసన. Scent దుష్టగాలిబాధము. A devil బాధము, pln. గాలులు. వానికి గాలి పట్టినది he is possessed by a devil. గాలి వంటి as art that, like painting, depends on genius alone and cannot be taught. గాలిమాట a rumour. Empty talk, nonsense, తోలుగ్రహణము. గాలికుంటు a spavin, a disease that attacks horses and cattle. పిచ్చుకుంటి, బరువుగల గాలిసొరంగు భుండువాడి వ్యాధి. గాలిలం a senseless or empty dream. వానికి గాలిచేనుము they live upon the wind, i. e., they have no settled means of life. గాలికుక్క *gāli-kukka*. n. A hound: because it follows the scent. గాలిగుడి *gāli-gudi*. n. A halo round the sun or moon. పరివేషము. గాలిగాడు *gāli-gādu*. n. An ass; a fool. గాలిగుడ్డు *gāli-guddu*. lit. A wind egg. A simpleton. Nothing, nonsense. గాలిగుళ్లు (from గూడు.) *gāli-gillu*. n. A mode of arranging sheaves so as to be aired. గాలిగోను *gāli-gonu*. v. n. To be aired. గాలిపాను. గాలిగోపురము *gāli-gōpuramu*. n. The dome over a temple gate: a steeple. The ornamented gate of a temple. గాలిచక్రము *gāli-chakramu*. n. A weather-cock. గాలిదిండి *gālidiṇḍi*. n. A snake. పాము. గాలినెచ్చెలి *gāli-nechcheli* n. The friend of wind, i. e., fire. అగ్ని. గాలిపంట *gāli-panta*. n. A precarious crop. గాలిపటము or గాలిపడగ *gāli-paṭamu*. n. A paper kite. గాలిబిళ్లలు *gāli-biḷḷalu*. n. The disease called mumps. గాలిమంద or గాలిమందపశువులు *gāli-manda*. n. Cattle herded in the forest, which become half wild. గాలివాన *gāli-vāna*. n. A tempest, storm, hurricane. ఆటోటోపాలు, దుమారము, దుమ్ము.

గాలింపు *gāliṁpu*. [Tel.] v. n. To search, overhaul, sift. వడపు. To sift grain in water and thus remove the stones in it. గాలింపు *gālimpu*. n. Clearance, riddance, sifting.

గాళకుడు *gāḷakuḍu*. [Tel.] n. A clever, ingenious man. ధూర్తుడు, ధీరుడు. "ఈ గాళకులచ్చోట భటిత్వమాటలెన్నఁ బుట్టరు కొలఁదు." Vijaya. i. 12.

గావు *gāvu.* [Tel.] n. A sacrifice, wherein a goat or buffalo or a fowl is strangled. బలి. గావుపట్టు or గావు ఇచ్చు to offer such a victim. To kill చంపు. To destroy నాశముచేయు. **గావుపట్టు** *gāvu-paṭṭu.* n. Perseverance పట్టెవట్టు. **గావుకోడి** *gāvu-kōḍi.* n. A certain plant.

గాసటబీసట *gāsaṭa-bīsaṭa.* [Tel.] n. Confusion. గందరగోళము. Rubbish పనికిమాలినసంగతులు.

"ఈ భూమీధ్యాలొత్తిళులగ్రహములు
వెక్కి మెసంగి వేమిట్,
గాసటబీసటంచునిలిగాళులు
త్రవ్వుగొనుచునాకిట్.
వాక్యమునిస్రగ్ధరామార్థము
లెల్లనీవిపిట్టిల్లు,
భోగసకల్పంచనంబులు వాఙ్మయాల్
వన్నె యుంకిల్లి వాఙ్మలివనే."

లక్ష్మీ. i.

గాసము *gāsamu.* [from Skt. గ్రాసము.] n. Meadow or pasture, grass, food, livelihood, maintenance. ఆహారము, కూటిము.

గాసి *gāsi.* [Tel.] n. Fatigue, distress. శ్రమము. గాసిపడు to suffer pain, to sorrow: to labour. బాధపడు. **గాసిపడ్డ** exhausted, wearied, కష్టపడ్డ. **గాసిచేయు** *gāsi-chēyu.* v. t. To destroy. నాశముచేయు. **గాసిపడు** to be destroyed. నాశమగు. **గాసిపెట్టు** *gāsi-peṭṭu.* v. a. To harass, annoy బాధించు. **గాసిలు** or **గాసిల్లు** *gāsilu.* v. n. To labour: to be exhausted or harassed. బాధపడు, శ్రమపడు. To get angry కోపపడు. R. II. 36. IV. 23. V. 108. 187. V. P. vii. 253.

గాసెంచు *gāseṁchu.* [Tel.] n. To wear. ధరించు. "నీవు పూర్తోలు పచ్చడంబుగ మొలగాసించి సర్వాంగములను భస్మంబుపూసి." *G.* viii. 105.

గాహము or **గాహనము** *gāhana.* [Skt.] n. Bathing, ablution. **గాహితము** *gāhitamu.* n. Caught. పట్టుకోబడిన. Sunk మునిగిన. *A.* vi. 10.

గి gi

గి *gi.* [Tel.] n. In speaking slightingly, a word is repeated with its initial short syllable changed into గి as అన్న గిన్న, పెంకన్న గింకన్న, మొ.

గింగురు *gingiru.* [Tel.] adv. (Anuk. "saying ging!") Aloud, resoundingly. **గింగురుమనిపించు** to stun or deafen.

"తెగగింగురనిపొలి చిచ్చెడధంబి,
తెగసేయుటయు."

IID. i. 621.

గింజ *ginja.* [Tel.] n. A grain, a seed. పప్పు. గింజలు grain or corn. గింజలు పుట్టినతరువాత after the corn is formed in the ear. చింతగింజ a tamarind stone. మిరపగింజ a peppercorn: (fig.) a dapper little fellow. గింజకోను to glean. **గింజకోతుబత్తెము** beggary: living upon gleanings. తూతగింజను వేసి తాటి గింజను తేవడము to venture a date seed in order to get hold of a palmyra stone, i. e., to stake a trifle in hopes of great gain.

గింజుకోవు *ginjukōvu.* [Tel.] v. n. To twitch, to pull suddenly. To writhe, struggle, wallow in pain. **గింజుకొనుట** distressed, in anguish.

గింతెము *ginteṁu.* [Tel.] n. Weaving with a double thread. Cloth woven with a double thread. గింతెపు thick. "ఇంతలోన బట్టమగ్గముగింతెముతోడ." Swa. vi. 107.

గిండి *giṇḍi.* [Tel.] n. A narrow necked vessel. పన్నెపు మూతిగలచెంబు. plu: గిండ్లు. పోసరిగిండి a vessel with a spout, like a teapot.

గిచ్చు *gichchu.* [Tel.] v. a. To scratch. కీచు. To pinch గిల్లు.

గిజగిజ *giza-giza.* [Tel.] adv. (Anuk) Violently (fluttering), agitatedly. BD. 3. 1217. గిజగిజలాడు to flutter, be agitated, troubled. చిట్లుకొను. గిజగిజతన్నుకొని ఉచ్చెవు it writhed in agony and died.

గిజరు See గింజరు.

గిజిగాడు or **గిజిగాడు** *giji-gadu*. [Tel.] n. The Weaver bird, or *Baya Ploceus Baya*. (F. B. I.) పసుపుపిట్ట, పచ్చపిట్ట.

గిజిగాడు *gijiti-gadu*. [Tel.] n. The brown spiny mouse, *Mus platythrix*. (F. B. I.)

గిజురు *gizuru*. [Tel.] n. The pulp of a fruit. గుజ్జు.

గిటక *gitaka*. [Tel.] adj. Stumpy, dwarfish, short in size. పొట్టి. గిటకపొదక dwarfish.

గిటగిట *gita-gita*. [Tel.] adv. (Anuk) Creakingly. "గిటగిటమండ్రుకొ" Swa.

గిటగిటగాన *gita-gitana*. [Tel.] n. Spite, ill-will adj. Little, meant అల్పము. Lean, growing lean. కృశము. A. v. 57. **గిటగిట మను** *gita-gitam-anu*. v. n. To tremble. వణకు.

గిట్ట *gitta*. [Tel.] n. A hoof, of either horses or oxen. The claws of a crab or scorpion. An arrow. బాణము.

గిట్టు *gittu*. [Tel.] v. n. To die, expire. చచ్చు, నశించు. "పుట్టినోని పాపమిట్టిదేని" what though they be born, what though they die (Vema). To suit, agree, match or meet, to be met. అనుకూలించు, to gnash. వాడికి పండ్లుగిట్టుకొనిపోయినవి his teeth were set in agony. వానికిని వానికమ గిట్టదు he and I do not agree. వాని గిట్టనివారు those who hate me, my ill wishers. ధరగిట్టక not agreeing on a price. అది నాకు గిట్టదు I do not like it, I cannot endure it. గిట్టీగిట్టక ఉన్నవి they are hardly on good terms. గిట్టని unsuitable. గిట్టుబాటు disagreement, enmity. గిట్టుబాటితనము spitefulness. v. a. To attack, meet with; రేండ్లనుగిట్టుకొల్పు the tiger that attacks the deer. M. 9. 1. 260. కలియు, కలియుట, పైబడు, తాకు, పొందుకొను. "శక్తిదండక్రియా పాశములు శీర్షనదులు కూలనుగొని నిరాచరుని గిట్టి" T. v. 111. **గిట్టుబాటి** or **గిట్టుబడి** *gittubadi*. n. Profit (in trade): in demand. గిట్టుబాటైనసరుకులు goods that are profitable to the seller, good articles.

గిడస *gidasa*. [Tel.] adj. Short, dwarfed, stumpy. కుళ్ళ, కొంచని, పొట్టి.

గిడిగిల్లు *gidi-gillu*. [Tel.] n. Salutations. నమస్కారములు. "భక్తిపారవశ్యప్రజలుగిడిగిల్లుచుండిరి" H. iv. 294. Castanets, or a kind of rattle. చిరతలు, చిటికెలు. Balram, v. 24.

గిడిగొను *gidi-gonu*. [Tel.] v. n. To tighten, be tight or squeezed గిడిగొన్న చేతులతో with clasped hands. గిడిగొనగా tightly, aloud, resoundingly.

గిడుగు *gidugu*. [Tel.] n. An umbrella with no handle. కావలేనిగొడుగు Also, a contemptuous use of the word. గొడుగు.

గిడ్డ *gidda*. [Tel.] adj. Dwarfish, little, short. పొట్టి. n. A short person. గిడ్డతనము Shortness, dwarfishness. గొడ్డలిగిడ్డ a sickle.

గిడ్డంగి *giddangi*. [Malay *gandong*.] n. A godown, a ware house, a store-room.

గిడ్డకొన్న See కొన్న.

గిడ్డి *giddi*. [Tel.] n. A cow. గిడ్డకొడ్డి a cow house. "గరగిరనఁగిడ్డికొడ్డి." Sucas. ii 4. 39. "పెల్లలోపండికాచ్చిగొన్నపాల్ల క్రేంగిడ్డి మిత్తిపై నేతిఁబడ్డనెలవు" ఆముక్తమాల్య పొందనీక కేలుపాత్రనులు. A. ii. 111.

గిడ్డు *giddu*. [Tel.] n. A hawk or falcon. డేగ.

గిత్త *gitta*. [Tel.] n. A young bull.

గిద్ద *giddha*. [Tel.] n. A gill or liquid ounce, one quarter of a సోల weighing four dubs.

గినియ *giniya*. [Tel.] n. A sort of plant. పెద్దగినియ, అగ్గా మదశ్చేత, పాలుంగలశేల నున్నమ. తెల్లగినియయెట్లు same as గిరికన్నక.

గినుము *ginumu*. [Tel.] n. Deception, cheating. మోసము, వంచన. **గినుముఁడు** *ginum-adu*. v. t. To cheat. వంచించు.

గిన్న or **గిన్నియ** *ginne*. [Tel.] n. A cup or goblet. గిన్నకొమ్ము a horn used as a cup.

గిబ్బ *gibba.* [Tel.] n. A bull. గిబ్బరాయుడు the rider on a bull—a title of Siva.

గిర *gira.* [Skt.] n. Speech. వాక్కు.

గిరక *giraka.* [Tel.] n. A pulley. కురిచ, ఘటసంస్థానము. adj. Short, dumpy. పొట్టి. **గిరకతనము** *giraka-tanamu.* n. Shortness of stature. **గిరకతాడిచెట్టు** *giraka-tāḍi-chettu.* n. The short or stumpy palm tree. **గిరకపడు** *giraka-paḍu.* v. n. To fall back, fail. "అంటుమూలంబులనిస్తులంబులయ్యె చెనుకు గిరకపడ ఆకులుపోలుచికాకయ్యె." Ellana iii, 219. గిరకన without hesitation, at once.

గిరగిర *gira-gira.* [Tel.] adv. Round and round: spinning. తిరగ.

గిరజ or **గిరజా** *girajā* [Tel.] n. Hair grown round the ears.

గిరవు *giravu.* [Tel.] n. A pledge. కుదువ.

గిరస *girasa.* [Tel.] adj. Stubborn, hard, tough.

గిరాకి *girāki.* [H.] adj. Dear in price. ఎక్కువవెలగానుండే.

గిరాటువేయు *girāṭu-vēyu.* [Tel.] v. a. To whirl (as a stick at a mark): to hurl or sling a stone. నామీద రాళ్లు గిరాటువేసి they flung stones at me.

గిరి *giri.* [Skt.] n. A hill, a mountain. A circle. **గిరిక** *girika.* n. A mouse చిట్టెలుక. Name of the wife of King Vasu. వసు రాజభార్య. **గిరికన్య** *giri-kanya.* n. Daughter of the hills: a title of Parvati. **గిరికర్ణిక** *giri-karnika.* n. A certain plant, the camel thorn; or the Persian manna plant, *Alhagimaurorum.* (Watts). తెల్లగిరిమొదెల్లు. H. iv. 20. **గిరికొను** *giri-konu.* v. n. To surround or encircle. చుట్టుకొను. "అరవరలైన రథంబులు వెసదిస్థం బడిమయర్థనికరంబులు బెందరుగుగ కూలికరు లనుగిరిగొనెను సమరమున మేనితేలు వెల్లగా." M. VI. ii. 141. **గిరిజ** *girija.* n. Lit. The "hill-born," i.e., Pārvati. A metal లోహము. **గిరిధరుడు** *giri-dharuḍu.* n. Lit. The Mountain-bearer, i. e., Krishna "who bore mount" Gōvardhan as an umbrella. **గిరిభిత్తు** *giri-bhittu.* Lit. The "render of mountains," i.e., a thunderbolt. వజ్రాయుధము. **గిరిమల్లిక** *giri-mallika.* n. The hill jasmine. కొండమల్లె.

గిరియాకము *giri-yākamu.* [Skt.] n. A toy, a plaything. అన్వర్థనామము.

గిరిచెము *girichemu.* [Tel.] n. A kind of tree, *Acacia sirisa.* దిరిసెము, దరిసెన.

గిరిసుడు *girisuḍu.* [from Skt. శ్వశుర] n. An epithet of Siva. Lit. The Mountain's son-in-law కొండలుళ్లుడు. **గిరీశుడు** *girīsuḍu.* n. Lit. The lord of hills, i.e., Siva.

గిరుకు *girukuḍu.* [Tel.] n. To write crookedly. కొడకొంకరగా వ్రాయడము. To erase, scratch out, to strike through a written line. వ్రాసినదానిని గుండుము. n. Erasure. గుండుట.

గిరుక్కున *girukkuna.* [Tel.] adv. Round and round: whisking. గిరుక్కున తిరుగు or గిరుక్కున మళ్లించు he turned suddenly.

గిరుపు *girupu.* [Tel.] v. a. To twitch, or stretch, as a limb, or the ears, or the eyelids in winking. మైగిరుపు to stretch the body on waking గిరుపుకొను to wink కన్నులు గిరుపుచు. A. iv. 222. To cause to move, to shift కదుపు. **గిరుపు** or **కగిరుపు** To wink. "తప్పులెన్నువు నాయందుదోషములు గన్నను గనుగొనుపుడు," A. iv. 73. చూపుకదిపినంతి మాత్రానికి వేరొకటి చేయుటకు మాటి చేయు. **గిరుపు** *girupu.* n. A wink, చిటికెవేయుట.

గిర్క *girka.* [Tel.] n. The jungle Bush-quail, *Perdicula asiatica.* (F. B. I.)

గిర్రున *girruna.* [Tel.] adv. Round and round, suddenly round.

గిలక or **గిలుక** *gilaka.* [Tel.] n A child's rattle, the wheel of a pulley, a capstan A small handmill for cleaning cotton. The name of the letter ర. **గిలకకర్ర**

gilaka-karra. n. A rattle. గిలకతాడి *gilaka-tadi.* n. The male palmyra. గిలక బండి *gilaka-bandi,* n. A low built dray, a creaking cart. గిలకల కోళ్లమంచము a cot with small bells hung on the legs. గిల కచెట్టు *gilaka-chettu.* n. A tree with rattling pods and a yellow papilionaceous flower, called *Crotolaria juncea:* గుంకీ వృక్షము. మూగగిలక (Rox. ii. 357.) the tree called *Cæsalpinia Oleosperma.*

గిలకరించు or గిలకొట్టు *gilakarinchu.* [Tel.] v. a. To stir, beat, or whip buttermilk, so as to clear it. చిలుకు, కలచు, తుయిరించు. To sound మ్రోగు.

గిలాబా or గిలాము *gilāba.* [Tel.] n. [illegible] మన్ను. Plastering మన్నుపూయడము. [illegible] చేసినగోడ a plastered wall.

గిలి *gili.* [Tel. derived from a slighting use of the word భయి or భేలి.] n. Fear, terror. భయము. పులిపోయినను గిలిపోలేదు though the tiger is gone, the sensation of fear is not past.

గిలికించు *gilikintsu.* [Tel.] v. n. To crowd writing గిలికిచ్చి scribbling in writing.

గిలిగింత, గిలిగి or గిలిగిలింత *gili-ginta.* [Tel.] n. Tickling, giggling. గిలిగింతల నల్లికలులంటం sportively bathing. గిలి గింతలు, గిలిగించు or గిలిగింత పెట్టు to tickle.

గిలిగింత *giliginta.* [Tel.] n. The plant called Blue flowered Crotolaria. Ainslie. ii. 305, 478.

గిలుకు *giluku.* [Tel.] v. n. To be crowded, as writing. See గిలికించు. To sound, jingle, as bracelets, or bells, on the ankles. గుగిలుకు *giluku-giluku.* (anuk.) adv. [illegible] l, audibly.

గిలుపు See గిలుపు.

గిలుము or గిలుకాడు or గిలుమాడు or గిలుముకోను or గి [illegible] v. n. To [illegible]

గిల్లకన్ను *gilla-kannu.* [Tel.] n. A squint eye. మెల్లకన్ను. గిల్లచూపు *gilla-tsūpu.* n. Peeping; peering, a squint. మెల్లచూపు.

గిల్లు *gillu.* [Tel.] v. a. To pinch, or nip with the nails. To remind by giving a pinch. గిల్లుడు *gilludu.* n. Pinching. గిల్లికొను to pinch oneself. గిల్లుపత్రి *gilla-patri.* n. A billet or note. See గిల్లికొను. A religious rite among the Saivas, during which the worshipper nips a leaf.

గిలితము *gilitamu.* (Skt.) adj. Swallowed. Eaten. తినబడిన.

గివ్వు or గివుము *givu.* [Tel.] v. n. To scratch. గీచు.

గీ gī

గీ *gī.* [Tel.] In speaking contemptuously or slightingly, a word is repeated with the initial long syllable changed into గీ as అంటుము, గీనంటము. See on గీ.

గీ *gī.* [Tel.] n. (Anuk. of crying or wailing or buzzing) గీపెట్టు to whimper, to buzz.

గీ In poems denotes గీతి a species of metre.

గీక *gīka.* [Tel.] n. An elephant's roar. ఏనుగు కూత.

గీకు *gīku.* [Tel.] v. n. To scrape, scratch, draw lines, erase. గీచు.

గీగాడు *gigādu.* [Tel.] n. The Large Grey Babbler, *Irena malabarica.* పెద్దగీనిపిట్ట.

గీగీ *gīgī.* [Tel. adv. (Anuk. whining) Shrilly.

గీచు *gītsu.* [Tel.] v. a. To scrape, scratch, erase: to draw a line. గీకీచు; to tear, lacerate; to lance a palm tree, or tap it for juice. To shave. ఇంతగీచిచ్చినా పలికె she spoke shrilly.

గీజు *gīzu.* [Tel.] n. Haggling. గీజాటము to haggle. గీజాడు *gīzādu.* v. n. To haggle, raise difficulties.

గీటు *gīṭu.* [Tel.] n. To push away. చిమ్ము. To gnash the teeth చండ్లు కొరుకు. To wink కన్నుగీటు or గిరుపు. కొరులుంగీటుము grinning with fury. BD. v. 783. n. A line గీత. గీటువఱుచు to disregard అనాదరించు. **గీటుడుగు** *gīṭ-aḍugu.* v. i. To die. చచ్చు. **గీటుడుము** *gīṭ-aḍachu.* v. t. To kill. చంపు.

గీట్లుబద్ద *gīṭla-baḍḍa.* [Tel.] n. A measuring staff, a ruler.

గీత *gīta.* [Tel.] n. A line: lancing or pricking a tree. గీతగీసేకాలము the season for tapping the palm tree. **గీతకత్తి** *gīta-katti.* n. A tool used by carpenters for drawing parallel lines, also called కత్తికాము.

గీత *gīta.* [Skt.] n. The poem called Bhagavad Gita. భగవద్గీతా. **గీతము** *gītamu.* n. Song, music. పాట. Name of a certain Sanskrit metre. **గీతి** *gīti.* n. Song, metre. A species of metre: which in poems is abbreviated into గీ.

గీపెట్టు *gī-peṭṭu.* [Tel.] n. To whimper, wail: to cry. ఏడ్చు. పెద్ద గీపెట్టు. To roar as an elephant (ఏనుగు) ఘీంకరించు. To make a noise శబ్దించు. To buzz, as gnats. See under గీ.

గీము *gīmu.* [Tel.] n. A chamber, a house or home. "పిండారి గీము పిచ్చేయక నను గూరి నుల్లంబు." R. ii. 136.

గీయమానకము *gīya-mānamu.* [Skt.] adj. Cantabile; what is to be sung: vocal.

గీరు *gīru.* [Tel.] v. a. To draw a line గీత గీయు. To scratch, or scrape. To strip off leaves: to tap a palm tree by cutting lines in it. ఆకులుగీసేకత్తి a large knife for stripping off leaves, a pruning knife. గీచు.

గీర *gīra.* [Tel.] n. A line. గీత.

గీరగసిగింజలు *girāga-ginjalu.* [Tel.] n. A boys' game called అచ్చగాయలు.

గీరు *gīru.* [Tel.] v. a. To tear, scratch scrape, comb or smooth the hair with the fingers.

"వానినగించి నవ్వుచుఁ గూరిమిమీరగీరు,
కొనగోట చిటుక్కునఁ గొక్కుసొక్కఁగా." T. ii. 95.

గీరుడు *gīruḍu.* n. Scratching. గోకుడు. **గీరు గోరు** *gīru-gōru.* Same as గీరు.

గీరుగాజులు *gīru-gājula.* [Tel.] n. A sort of bracelets.

గీర్వాణము *gīrvāṇamu.* [Skt.] n. Sanskrit: the language of the gods. దేవభాష. **గీర్వాణుడు** *gīrvāṇuḍu.* n. A god, a deity. దేవుడు, వేలుపు.

గీలు *gīlu.* [Tel.] v. n. To flow ప్రవహించు.

గీష్పతి *gīshpati.* [Skt.] n. An epithet of బృహస్పతి. Bṛihaspati.

గీసర *gīsara.* [Tel.] n. A kind of deer.

గు gu

గుంజ *gunja.* [Skt.] n. The small shrub called *abrus precatorius.* గుంజనేల. Land that produces salt ఉప్పునేల.

గుంజ *gunja.* [Tel.] n. A post, a prop, a small pillar of wood. స్తంభము. గుంజకఱ్ఱ a forked stick used as a prop. పాటుగుంజ the same but larger.

గుంజచీరెలు *gunja-chīrelu.* [Tel.] n. A sort of red silk petticoat.

గుంజాటన *gunjāṭana.* [Tel.] n. Grief, regret. వ్యథ.

గుంజాయిషీ *gunjāyishi.* [H.] n Capacity, profit. లాభము. Defect, incompleteness, imperfection లోపము. ఈ లెక్కలో గుంజాయిషీ యేమిన్న లేదు there is no defect in this account.

గుంజిపెట్టు *gunjiṭi-peṭṭu.* [Tel.] v. t. To hide. గోపనము చేయు.

n. A

గుంజు *gunju.* [Tel.] v. a. To pull: తడ్చు. To wash clothes or to mangle linen తడుము. n. Pulp; pith. గుజ్జు. గుంజుకొను *gunzu-konu.* v. a. To haul, pull, draw by force. గుంజాటనుము *gunzu-naṭuku.* n. Mocking, bear's play; gibing, joking. గుంజాడ్డ *gunzu-piṭṭa.* n. A sort of mocking bird, like a red owl: also called పిల్లగుంజాడ. గుంజాడు *gunzu-ḍu.* v. n. To struggle.

గుంట *gunṭa.* [Tel.] n. A little boy or girl (contemptuously used.) a brat; చిన్న గుంట or చిన్నగుంట. A slip of a girl.

గుంట or కుంట *gunṭa.* n. [Tel.] n. A pit, a hole of any kind. పల్లము. A pond కొలను. A tank. చెరువు. వానికన్నులు గుంటలుపడినవి his eyes are sunken. A certain square measure of land, ¼th of an acre. గుంట పట్టి గుంటవాయించు lit. to put in a pit and ring the bell, i. e., to forget మరచిపోవు. గుంటక *guṇṭaka.* n. A harrow. చిన్న గుంటక a small harrow. గుంటక కుఱ్ఱులు the two pieces of wood in a harrow that connect the block with the front iron piece. గుంటకదిండు the cross log of wood in a harrow. గుంటకగుండు the iron part of a harrow. గుంటకపోయు *guṇṭaka-pōyu.* v. t. To harrow. గుంటకయచ్చె the block of wood in a harrow. గుంటకోల *guṇṭa-kōla.* n. A firepot, a rocket in an iron tube on a pole: a sort of fiework fixed on a pole. పిల్లగుంట. A kind of cannon. ఒకవిధమైన ఫిరంగి. గుంటగలగర *guṇṭa-galagara.* n. The shrub named *Eclipta erebesina-prostrata.* Ainslie. ii. 129. గుంట గలిజేరు *guṇṭagalijēru.* n. A kind of hog-weed గలిజేరు (q. v.) గుంటాటలు *guṇṭa-laḍḍu.* n. The game of marbles. గుంటదూలము *guṇṭa-dūlamu.* n. A rafter. గుంటనక్క *guṇṭa-nakka.* n. The Indian fox, *Vulpes bengalensis.* (F. B. I.) చిన్న జాతినక్క. గుంటమాన్యము *guṇṭa-mānyamu.* n. A petty field (Vizag.) చిన్న మాన్యము.

గుంటి *guṇṭi.* [Tel.] n. A portion of a field intended for ploughing. మన్నుదున్నుట కొఱకు విభజించుట, చెంబాగము.

గుండ *guṇḍa.* [Tel.] n. A cloth. గుడ్డ. Powder. పొడి.

గుండంగి or గుండగి *guṇḍaṅgi.* [Tel.] n. The white-faced black ape. A waterhen నీరుకాకులు. A waterfowl. కింకిణి.

గుండగోయ్య *guṇḍa-gōyya.* [Tel. గుండె+ గోయ్య.] n. A stubborn ruffian. దుష్టుడు.

గుండతనము *guṇḍa-tanamu.* n. A hard or cruel temper.

గుండడు *guṇḍaḍu.* [Tel.] n. A servant. కూలుడు.

గుండమ్మ *guṇḍamma.* [Tel.] n. A rustic deity worshipped by potters.

గుండము *guṇḍamu.* [Tel.] n. A pit, a fire pit. అగ్నిగుండము.

గుండపర్ణము *guṇḍa-parṇamu.* [Skt.] n. A sort of tree. "గుండపర్ణఫలము గొండ గోగుఫలం." L. iii. 32.

గుండా *guṇḍā.* [Tel.] (Postposition) Through, by, by means of. adj. Brave, courageous, rude, rough ధీరుడు. గుండాతనము *guṇḍā-tanamu.* n Rudeness, roughness, abruptness.

గుండిగ *guṇḍiga.* [Tel.] n. A large metal vessel with a large mouth.

గుడిగుడికుంటాలు *guḍiguḍi-kuṇṭālu.* [Tel.] n. A certain game played by girls. Vish. I. viii. 211.

గుండీయ Same గుండ. (q. v.)

గుండీ *guṇḍi.* [Tel. from గుండు.] n. A button. బొత్తము.

గుండు *guṇḍu.* [Tel.] n. A round stone, A cannon ball or bullet. ఫిరంగిగుండు. A lump. A weight (or stone) for scales. A hill కొండ. గుండుగుఱ్ఱము a stallion or stone horse. బండిగుండు name of a kind of dog. కైదువు, "కైదుగుండు, బండిగుండు" Manu. iv. 42. A polishing stone used by masons in plastering. కపిరంగుండు

the iron hoop that forms the lip of a leathern bucket. adj. Round, globular, spherical. **గుండుకొట్టు** *gunḍu-kottu.* n. To smoke the drug called bhang. **గుండుకోవి** *gunḍu-kōvi.* n. A small cannon, a swivel. పట్టణమ్మ. See గుంటకోవి. **గుండుగీలు** *gunḍu-gīlu.* v. n. To move in a circle. చుట్టుగుడు. **గుండుగుత్త** *gunḍu-gutta.* n. An all-round settlement, i. e., a lease which covers all rights and privileges. సమస్త స్వాతంత్ర్యముతో ఇచ్చే పట్టా, క్లిష్టా. **గుండుకోసు** or **గుండుగాడుకోసు** *gunḍu-kōsu.* v. n. To unite, to make one common effort. To surround చుట్టుకోను. "అప్పుడందిరును మాహాకాంబులై గుండుగూడుకొని పవనంబున." G. ix. 65. **గుండుమూలుపుగాడు** *gunḍu-mūlupu-gāḍu.* n. The Nightjar or the goatsucker, **గుండుపేయు** *gunḍu-pēyu.* v. n. To fire a gun: to die. గుండుపేల్చుట to fire a ball at. **గుండుసూది** *gunḍu-sūḍi.* n. A pin. **గుండ్రాయి** *gunḍ-rāyi.* n. A round stone or stone pestle. **గుండ్లదండ** or **గుండ్లపేరు** *gunḍla-daṇḍa.* n. A necklace of beads.

గుండె or **గుండియ** *gunḍe.* [Tel.] n. The breast or chest. Courage. The apple of the throat. నా గుండెట్లగా I have got a pain in my breast. అని నిండు వానుండె O, my heart would break! నిండు గుండెకలిమి staunch, stout-hearted. **గుండెకాయ** *gunḍe-kāya.* n. The heart. **గుండెలు** *gunḍelu.* n. The heart.

గుండ్ర *gunḍra.* [Tel.] adj. Round. గుండ్రని. n. The upright roller of a sugar mill. చెరుకుగానుదొక్కి బెల్లము, A. iv. 197. **గుండ్రలూలుపు** *gunḍralū-lupu.* v. n. To hoot as an owl. **గుండ్రగుంగగడ్డి** *gunḍra-guṅga-gaḍḍi.* n. A sort of bulrush. The round bulrush. **గుండ్రము** *gunḍrama.* adj. Round. బిల్లలము. **గుండ్రదనము** *gunḍra-danama.* n. Roundness. **గుండ్రన** or **గుండ్రము** *gunḍrana.* n. Roundness. బిల్లలి. **గుండ్రని** or **గుండ్రనైన** *gunḍrani.* adj. Round.

గుండ్రాయి *gunḍrāyi.* [గుండు+రాయి, or గుండ్ర+రాయి.] n. A round stone, a pestle బొళ్ళరము. **గుండ్రింపు** *gunḍrintsu.* v. n. To turn as the stomach when feeling sick వికారపుట్టు. **గుండ్రింపు** *gunḍrimpu.* n. Sickness at stomach, nausea, disgust.

గుంట or **గుంటు** *guṇṭa.* [Tel.] n. A pit, a hole, a hollow, a dell.

గుంపు *gumpu.* [Tel.] n. A crowd. గుంపాయము. **గుంపింపు** *gumpintsu.* v. t. To heap up. పెంచునేయు or పెంచుకేయు. To exceed. అతిక్రమించు. **గుంపెన** *gumpena.* n. Pride. పెచ్చరింపరము.

గుంభనము *guṁbhanamu.* [Skt.] n. Composition, in verse or prose. Obscurity, secrecy, mystery. అందుండక గుంభనమాయె it is still kept secret. **గుంభనకవిత్వము** the art of framing compound phrases. **గుంభింపు** *guṁbhintsu.* v. a. To string, or connect. **గుంభితము** *guṁbhitamu.* adj. Tied, strung. Puzzling. అర్థగుంభితమైన obscure, difficult in style.

గుక్క or **గుక్కెడు** *gukka.* [Tel.] n. The act of drawing in the breath, a gulp, a mouthful. గుక్క పట్టినట్లు నవ్వెను he was in fits of laughter. గుక్కెళ్ళింపు or గుక్కెడు పట్టు to restrain the breath. **గుక్కెడు** *gukkeḍu.* n. A mouthful. **గుక్కీ** or **గుక్కీటి** *gukkiṭi.* [Tel.] The apple of the throat, a gulp; గుక్కిట్లి మింగినాడు he swallowed his saliva, i. e., restrained himself, hesitated.

గుగ్గిలము *guggilamu.* [Tel.] n. Gum Gugal. The gum or resin of *Balsamodendron Mukal*, or *Boswellia glabra* (Watts).

గుగ్గిళ్ళు *guggiḷḷu.* [Tel.] n. Boiled grain for horses or cattle. ఇనుపగుగ్గిళ్ళు a jaw-breaker, a puzzling book. L. XI. 117. మనుచుగుగ్గిళ్ళు కాఁ. యిమనుగుగ్గిళ్ళివలదు give me what I can understand. **గుగ్గిళ్ళికము** a kind of fee paid in harvest time.

గుచ్చు or గుచ్చు *gutsu.* [Tel.] v. a. To pierce or prick. To thread, string together. పూలనుగుచ్చు to string beads. కొత్తనుగుచ్చినాడు he ran the thread through, or threaded it. చేతులనుగుచ్చు to join hand in hand, the fingers being laced between those of his friend. కౌగిటగుచ్చి he embraced her. గుచ్చుకోపోవు *gutsukonu.* v. n. To enter, penetrate, pierce. కాలికి ముల్లనుగుచ్చుకొనినది a thorn pierced the foot. గుచ్చుకపోయినకన్నులు sunken eyes. కన్నులు గుచ్చుకొనిపోవని I cannot keep my eyes open.

గుచ్ఛము *guchchhamu.* [Skt.] n. A cluster, or a bunch of flowers. పూగుత్తి.

గుజగుజ or గుజిగుజలు *guzaguza.* [Tel.] n. Whispering. గుజగుజరేకులు *guzaguza-rēkulu.* n. The game called Puss in the Corner. Dasav. ix. 101. గుజిగుజలాడు or గుజగుజపోవు *guzaguza-lāḍu.* v. n. To whisper: to agonize or be in trouble. తొక్కుటుండు. గుజగుంపులు *guzagumpulu.* n. Whispering: doubt, hesitation, trouble.

గుజరాను *guzaranu.* [H.] n. Livelihood, employment, subsistence, daily bread, స్థితి. కనకము.

గుజరాయించు *guzarāyinchu.* [H.] v. t. To present, to offer. ఇచ్చు.

గుజరి *guzari.* [H.] n. A kind of Jasmine, *Jasmin multiflorum.*

గుజిలి *gujili.* [H.] n. A bazaar, a market place.

గుజస్తా *gujastā.* [H.] adj. Passed, elapsed. పోయినగుజస్తా last year.

గుజ్జరు *guzzaru.* [Tel.] n. Marrow, pulp.

గుజ్జు *gūzzu.* [Tel.] n. A prop: an upright piece of wood used in supporting a beam or longer one in a shelving roof. A dwarf. Pulp, thick juice. చింతగుజ్జునీళ్లు the pulp of tamarinds mixed with water. గుజ్జుగొబ్బెనీళ్లు (G. 151.) a short ox. పొట్టిదొడ్డు. The cotton pod after the flower has fallen. గుజ్జు adj. Short, stumpy, dwarfish. గుజ్జుడు a dwarf. గుజ్జు a dumpy woman. ఎక్కువనిపి పీనుగనుగుజ్జు ఆడదాన్ని పెండ్లాడినాడు Familiarity breeds contempt. గుజ్జుతనము *guzzu-tanamu.* n. Shortness, dwarfishness. గుజ్జుపాలు a sort of rice. గుజ్జుమామిడి n. A young or dwarf mango tree. గుజ్జులింగ *Lit.* the plump short god. A name of Ganesa. గుజ్జెన *gujjena.* adj. Infantile, childish గుజ్జెనగూళ్లు doll's dinners, children playing at cookery.

గుటక *guṭaka.* [Tel.] n. A single gulp. ఒక్కగుటక మింగినవాడుండడు. గుటగుట *guṭa-guṭa.* adv. (Anuk of a grow), a growling sound.) Aloud. (Also of a gulping, bubbling, simmering sound) Rustlingly, crushingly. "తెల్లవులో గుటగుటమని కూయ్ము కాకరవక్కలు గుటగుటమని తెలవు" Suriya. iv. 66. గుటుక, గుటుకు, గుటుక్కు or గుడుక్కు *guṭuku.* n. A gulp, a sob. గుటుక్కనుట or గుటుక్కుమనుట to sob, gulp: to die, expire. దాన్ని గుటుక్కుమిం డు he swallowed it at a gulp.

గుట్ట *guṭṭa.* [Tel.] n. A hill, hillock. A heap రాశి. గుట్టకూల్చు to ruin, destroy. adj. Shrubby, low, stunted. గుట్టగుట్టలాకు brushwood.

గుట్టు *guṭṭu.* [Tel.] n. A secret. రహస్యము. The real state, reputation, honor, public esteem. "[illegible]" DRAv. 282. గుట్టుకేడు A secret foe. "[illegible]" A. iv. 296. గుట్టుబయలు the revelation of state secrets లోపాలు బయలుపడుట. గుట్టుసాక్షి *guṭṭu-sākshi.* n. A witness that overhears secretly all the evidence against his party.

గుడక or **గుడక** *gudaka.* [Tel.] n. The shell of a fruit prepared to serve as a snuff box, &c. A small metal box or casket. పైడిగుడక a gold box.

గుడము *gudamu.* [Skt.] n. Molasses, jaggery, coarse treacle. బెల్లము.

గుడా *guḍa.* [Skt.] n. A particular mode of placing the fingers. ఉర్వీశ్వరగుడాకృతం దోసినవలపుమయం. "ధనుగుడాక్షరంబు లిముడు వారు." Dasav. iv. 125.

గుడాక *guḍaka.* [Skt.] n. Sleep. నిద్ర.

గుడాకు *guḍaku.* [H.] n. The drug called *gudak,* for smoking. Tobacco treated with treacle.

గుడారము or **గుడారం** *guḍāramu.* [Tel.] n. A tent. డేరా.

గుడి *guḍi.* [Tel.] n. A circle. The name of the secondary form of the vowel ఇ. A temple. The halo round the sun or moon. గుడిసాచ్చిమాదుపడ్డట్లు to meet harm where none was expected. **గుడికట్టు** *guḍi-kaṭṭu.* n. The round or total extent of land under a village: a district. **గుడిగోను** *guḍi-konu.* v. n. To spread. క్రమ్ము.

గుడి అడిలమునీడ వుండెనొయమ
గుడిగోనుకొన్నెను గుక్క కొమదున బాఱాడో
మాడునని నీ జాలదేమియం
మనుచనియున్నాడుగాడు ఎవడో నీనికొక."
భా. iii.

చుడిగి *guḍigi.* n. An armour that reaches up to the knees. **గుడిగుడి** *guḍi-guḍi.* adj. Little, slight. అల్పము.

"ఇది గుడిగుడికన్నియ నుక్కుమ"
భార్వ. ii.

గుడిగుడిగుంతలు *guḍi-guḍi-guṇṭalu.* n. A game played by boys. H. iii. 186. **గుడిచుట్టు** *guḍi-chuṭṭu.* n. A circle or orb, a disc. A halo. చంద్రసూర్యగుడిచుట్టు HD ii. 122. **గుడిచేప** *guḍi-cheṭa.* n. A species of fish. **గుడిత్రిరుగు** *guḍi-tirugu.* v. n. Circumambulating a temple. **గుడితిరుగు** *guḍi-tiragu.* v. n. To move in a circle.

"ఈ కుమ్మరిసారగుడితిరుగునకొ నాయనిద్దముగాక"
భా. v.

గుడితొక్కు *guḍi-trokku.* n. To ride round the ring. To lunge a horse. గుడిబ్రాహ్మణుడు or గుడిదేవుడు a Brahmin who officiates in a temple. **గుడికోంగ** *guḍi-konga.* n. The paddy Bird or Pond Heron, *ardeola grayi* (F. B. I.)

గుడిసె *guḍise.* [Tel.] n. A hut, a cottage, a booth, a shed. గుడిసెవాండ్లకై or గుడిసేటి బంటి a whore.

గుడుగుడు *guḍu-guḍu.* [Tel.] n. A small hookah. చిన్న హుక్కా. **గుడుగుడుమని** *guḍu-guḍu-m-ani.* adv. With a sound, rattlingly, rapidly. గుడుగుడుమని వాడు పాఱిపోయెను (he) ran rapidly. **గుడుగుడుగుంచేయుటలు** Same as గుడిగుడిగుంతలు. (q. v.)

గుడుగుడారాలము *guḍuguḍārālamu.* [Tel.] n. A kind of bird. ఒక పక్షి. (పంచతం. ii.)

గుడుసు *guḍusu.* [Tel.] n. A round or circle. A halo చంద్రగుడుసు. adj. Round. గుడుసుచక్రాయుధ the weapon of Vishnu. గుడ్డు గుడుసుపడు *guḍusu-paḍu.* v. n. To form a circle or become round. గుడ్డైనను. M. ¶11. iv. 218.

గుడ్డ *guḍḍa.* [Tel.] n. A cloth or garment. వస్త్రము.

గుడ్డము or **గుడ్డాము** *guḍḍamu.* [Tel.] n. A plot of land. A field of corn. చేను.

గుడ్డి *guḍḍi.* [Tel.] adj. Blind. n. The number marked one that is turned upside down in a game ఆట్ట వెన్నులో వెలికిలుండు ఒంటికాయ. గుడ్డివెన్నెల pale moon-light. గుడ్డిపాఠము a blind recital. గుడ్డిదీపము a dim light. గుడ్డిచేతగా by chance, as a windfall, without expectation, undesignedly. గుడ్డిబెదిరింపు an empty threat. గుడ్డిబేరము a blind bargain. గుడ్డిఈ a blind foolish fly that does not go to it gets dark. **గుడ్డింగిలాయి** *guḍḍingilāyi.* n. A species of fish, called *viridia* ఇంగిలాయి. **గుడ్డిగా**

guḍḍi-kokka-rāyi, n. The blind crane or bittern. **గుడ్డితనము** *guḍḍi-tanamu*, n. Blindness.

గుడ్డు or **గుడ్డు** *guḍḍu*. [Tel.] n. An egg. The eyeball. గుడ్లు పెట్టు to lay eggs. ఆవుగుడ్డుకొట్టుకొన్నది the cow miscarried. కోడిగుడ్డాకారము an oval shape. గాలిగుడ్డు lit. a wind egg, i. e., nothing, nonsense. అది గాలిగుడ్డుగూలు that is all nonsense. గుడ్డంతకొడ్డి a little brat. **గుడ్డగుంటి** *guḍḍa-guṇṭi*. n. A blind abject wretch. **గుడ్డ గూబ** *guḍḍa-gūba*. n. An owl.

గుణకారము *guṇakāramu*. [Skt.] n. The multiplier. పెంచెడుశబ్దం. **గుణాకారము** *guṇākāramu*. n. Multiplication.

గుణము *guṇamu*. [Skt.] n. A quality, property, virtue, disposition, temper, character, or attribute. Tendency, effect, purpose, use. A symptom as of disease. వానికి గుణమువచ్చినది he is now come to his senses. వీనిగుణము blackness. మంచి గుణము goodness, good temper. మోహ గుణము the passion of lust. వానికి గుణము వచ్చినది he is better, he has recovered. పదిరూపాయలయిస్తే గుణమే if he gives ten rupees so much the better. అదివల్ల యేమిగుణము what is the use of it? వానితో గుణ్ణాడితే గుణము లేదు there is no good in speaking to him. చపలగుణము లంటే or కపిలగుణము లకారణంగా frenkish, changeable, whimsical వాంతిభ్రాంతిగుణం an attack or symptoms of cholera. The three Guṇas are Rajah (passion) Tamah foulness and Satvam (Truth). Added to a numeral, thus ద్విగుణము twice as much or two-fold. త్రిగుణము thrice as much, or three-fold. **గుణపు** n. A cord, a string. **గుణం** A bow string. **గుణధ్వని** the sound of the bowstring. **గుణపడు** *guṇa-paḍu*. v. n. To recover, improve, ameliorate. **గుణపఱచు** *guṇa-paṟachu* v. n. To recover వానికి గుణపఱచి they have improved. *guṇa-mīlanu*, v. ly, as medicine, to improve the health. **గుణముచేయు** *guṇamu-cheyu*. n. To cure. **గుణవంతుడు** or **గుణవంతుడు** *guṇa-vantuḍu*. n A worthy or good man. **గుణవతి** *guṇa-vati*. n. A good woman. **గుణి** or **గుణుడు** *guṇi*. adj. Endowed or gifted with good qualities. "గుణికూడాబలంతోటి కూడుమాది" (Paidimarri. iv. 214.) united as closely as goodness and the good, as the virtuous and virtue. అధికగుణుడు highly distinguished. **గుణించు** or **గుణించుట** *guṇiñchu*. v. a. To multiply, calculate. To spell. **గుణితము** *guṇitamu*. n. Multiplication, spelling. **గుణ్యత** *guṇyata*. n. Excellence, goodness, worth. "గుణ్యత లేనివాడు ప్రాణత్యాగం చేయుట లెస్స." T. iii. 96.

గుత్త *gutta*. [Tel.] n. Rent. a contract. ఊరు గుత్తకిచ్చినాడు he took the village on rent. **గుత్తకాడు** *gutta-kāḍu*. n. A contractor. గుత్తకుతీసుకొన్నది or గుత్తకొను or గుత్తకొనుట to take on contract. గుత్త తీసుకొనుట.

గుత్తము *guttamu*. [Tel.] n. Plumpness, tightness. **గుత్తపు** adj. Plump, tight, close fitting, as bracelets.

గుత్తి *gutti*. [Tel.] n. A bunch or cluster of fruit, flowers, &c. The ankle పెండ్లిగుత్తి or చిల్లుగుత్తి or చిల్లుగుత్తము a churn staff. గుత్తిపండు a ligneous berry that grows in bunches. గుత్తిమొక్క name of a kind of grain. **గుత్తిపడు** *gutti-paḍu*. v. n. To be closed. మూయు.

గుడగుడ *guḍa-guḍa*. [Tel.] adv. (Anuk) Privately, secretly. **గుడగుడలాడు** *guḍa-guḍa-lāḍu*. v. n. (Anuk) To sob. దొంగతగ్గులో పడ్డు.

గుదము or **గుదస్థానము** *gudamu*. [Skt.] n The anus. The os coccygis, ստոյգիւ or erupper.

గుది *guḍi*. [Tel.] n. A bunch or cluster. గుత్తి. A staff. A string of dried fish, leaves,

&c. కరము. మూటలగుడి a bunch or set of anything as samples. గాజులగుడికి రోకలి బొందిన్లు a bunch of glass bracelets do not require a rice-pounder to break them. **గుడికాలు** *gudi-kālu.* n. The heel. మడిమె (plu. గుడికాళ్లు). గుడికాళ్లగండ్ర౦ కొక గొట్టుట to hamstring. **గుడికర్ర** *gudi-karra.* n. A clog suspended from the neck of a beast to prevent it from straying. **గుడికొన** *gudi-kona.* v. a. To excel అతిశయి౦చు, చెలగు. To become close or thick చిక్కబడు. To fall down with a thud. మూటగుడికొనుట. "గుడికొనిపోవ్నాడు గుణుముపుంజాలతోన." Ha. i. 10.

"వ్యాధియనుపదలంబైతే,
గుడికొనవచ్చినయట్లు కొమ్మలకలదా."
Vema. iii. 197.

గుడిగుంజలు *gudi-guṇḍalu.* n. Stick planted at the entrance of a పల్లెటూరు fold. పల్లెపుల గొడ్డెక్కాస్తున్నపుడు పెలుపుగా మాటకర్రలు. **గుడిగ్గుచ్చు** or **గుడిగొనుచు** *gudi-gruchchu.* v. a. To arrange. సరిచేయు. "ఉన్నిటెక్కిలు గుడిగ్రుచ్చుగొనెదొక్కొ బాలలను." L. vii. 74. **గుడితాడు** *gudi-tāḍu.* n. A halter, a tether. మూడికాళ్లకు కట్టేతాడు. గుడితాడుతో to tie up the legs and push away కాళ్లకి కట్టితోయు

గుడియ *guḍiya.* [Tel.] n. A club, a mace, a cudgel. A clog fastened to a cross cow. **గుడియకర్రలు** *guḍiya-karralu.* n. (In house building) small sticks placed across the rafters. గుడిసెపుంజాలు. **గుడియతాలుపు** *guḍiya-tālupu.* n. Lit. The mace-bearer, i. e., Yama, the god of death. పంచభూతుడు. **గుడివడు** *guḍi-paḍu.* v. i. To be tied up కట్టబడు. To shudder, shiver, tremble. వణకు. "గుడివడుచున్న నెన్నెదుర." Padma P. iii. 36.

గుడిలికోను *guḍila-konu.* [Tel.] v. n. భారంచేయు, "దొడ్డిలోపలిపూవులను నుండరికి తీయుచు చయనమువ్వగ మస్తకి గుడులగొని కొనిపోవుబల్లి గుణుదేటకాలగొంచెంపులు కుడుము వాపిపూచలదు తలిరి." M. IV. ii. 28.

గుడ్డ *guḍḍa.* [Tel.] n. The anus.

గుడ్డలి *guḍḍali.* [Tel.] n. A pickaxe కొడ్డలి, a spade, or small hoe. **గుడ్డలించు** *guḍḍalinchu.* v. a. To dig up, to hoe.

గుద్దు or **గ్రుద్దు** *guḍḍu.* [Tel.] v. a. To strike with the fist, to box, to cuff. **గుద్దు** or **గ్రుద్దు** n. A thump, cuff, box. **గుద్దులాట** *guḍḍulāṭa.* n. Hand to hand fighting, boxing. **గుద్దులాడు** *guḍḍulāḍu.* v. n. To go to blows, to fight together, to box.

గుణకలు *guṇakalu.* [Tel.] n. A sort of wild grain.

గుణగుణ *guṇa-guṇa.* [Tel.] n. (Anuk: of running), tripping along, trotting along ఆచెట్టు ఆకులు గుణగుణ చెదిరి the leaves have come out very delicately రోమాలు గుణగుణ కుదాతికి కాళ్లిరువ్వి గుణగుణడీచెను the stones moved slowly. "గుణగుణ నీయింట గుద్దెయ్యకొనివస్తా." Velag. iii. 1.

గుణపము *guṇapamu.* [Tel.] n. An iron crow bar. కడ్డపార.

గుణాతొలకూలు *guṇa-mola-nūlu.* [Tel.] n. A sort of girdle worn by infants. "కంచుల గుణాతకు బంగిరీ పుణీంగుమ గుణాయాపొన్నం బ్రుంగరంబు నాణాల గుణాతొలనూలో గుణ్ణంగా యిరో." Velag. i. 69.

గుణిగు or **గుణిసెయాడు** *guṇigu.* [Tel.] v. n. To dangle, play, wag, dance. క్రీడించు, కాయడించు. Also, to grumble, murmur, or murmur. To sulk, వలుకు. "గుణిగుచు నుప్పగ్నయ్యడాచ్చుకాకి." BD. iii. 738. "కొడుకుగుణిసెని గుణిసెయాడకరాదు." Vema.

గుణుపు *guṇupu.* n. Motion, action. గుణుపు కోడి the jungle cock, so called from its gait.

గుణుక, గుణుకగడ్డి or **గుణుపు** *guṇuka.* [Tel.] n. A sort of wild corn which is eaten in times of scarcity.

గుణుపు, గుణుపువేయు౦డు or **గుణుపులాడు** *guṇuka.* [Tel.] v. n. To trot, amble, trip or run [illegible] పుటపుట్టగుణుపులాడు. [illegible] నిన్ను కొడుకు."

గుబిరిక *gubirika*. [Tel.] n. A kind of snare. "సరపశకములకుకట్టుప, యుపకాంతేయుబ్బినటుక సంభ్రమములకుగుబిరిక." H. ii. 94.

గుబిలి *gubili*. [Tel.] n. The wax in the ear. గులిమి, గులివి. Also same as గుబ్బిలికాడు See under గుబ్బ.

గుబుకు *gubuku*. [Tel.] v. a. To thump or beat with the fists.

గుబురు or **గుమురు** *guburu*. [Tel.] n. Thickness, as of trees, or foliage. దమూహము. adj. Thick, crowded. దట్టము. A cluster of trees. గుమూహము. గుబురుగాపెరిగినచెట్లు thick-leaved trees.

గుబులు or **గుబులుకొను** *gubulu*. [Tel.] v. n. To spread as scent, to be redolent. "జవ్వాదితొని గుబులుకొనఁగా." T. iii. 76. **గుబులుగా** *gubulu-ga*. adv. Aloud, thunderingly, (as drums) నగారలమీది పగాచా దెబ్బలు గుబులుగ వేసినగా the kettle drums sounded dub-a-dub-dub. **గుబులు గుబులు** or **గుభుల్ గుభుల్** *gubulu-gubulu*. adv. Resoundingly, aloud, as thunder. "దుందుభుల్ గుభుల్ గుభులుమనిరొ." Vasu. v. 3.

గుబుసు *gubusu*. [Tel.] n. A secret. కపటము. Cunning కపటము.

గుబ్బ *gubba*. [Tel.] n. A stud, a knob, a protuberance. A woman's breast. "బంగారుగుబ్బతో భాసిల్లు నొవుగ" an umbrella with a gold knob at the top. Pal. 280. "నగారాగుబ్బలతోళ్లు" woollen shoes with knobs. Pal. 62. గుబ్బకాయ a long gourd, *Cucurbita lagenaria*, సొరకాయ. **గుబ్బ** *gubba*. adj. Round గుండ్రని. **గుబ్బతిల్లు** *gubba-tillu*. v. n. To spread, as scent, sound or fire. వ్యాపించు. "నబ్బిని కాచరుండు బలుభక్తిము కెల నమర్చి దిక్కులన్ గుబ్బతిలంగ పేరుకొని కోయనియూచ్చవ." HK. iii. 154. గుబ్బమేకులు large round-headed nails. **గుబ్బతిల్లు** or **గుబ్బతిలు** *gubbatillu*. v. i. To excel అతిశయించు, ఉప్పొంగు. **గుబ్బలాడి** *gubbal-adi*. n. A full breasted woman. A young woman. యువతి. T. iii. 3. **గుబ్బలి** *gubbali*. n. A hillock, a hill, a mount. కొన్నె గుబ్బలి a small hillock. గుబ్బలిరేడు, lit. the king of hills, i. e., the Himalaya హిమాచలము. R. i. 77. **గుబ్బలికాడు** or **గుబ్బిలికాడు** or **గుబ్బిలి** *gubbali-kadu*. n. The spotted owlet. Athene brama (F. B. I.) పైడకంటి. గుబ్బలివిలుకాడు lit. the hill archer, i. e., Siva. శైలుభవ్యుడు. గుబ్బలిపట్టి lit. the "daughter of hills:" or పరతకము a name of Parvati. **గుబ్బసరము** *gubba-saramu*. n. A necklace composed of different kinds of gems.

గుబ్బిక *gubbika*. [Tel.] n. A snare for birds. H. ii. 94.

గుబ్బు *gubbu*. [Tel.] n. The beating of the heart. గుండె అదురుట. గుబ్బున suddenly, all at once, swiftly. "గుబ్బునబుడుకుచిదము మనిచెడుశబ్దము" BD. vi. 99. **గుబ్బుమను** or **గుబ్బురను** or **గుబ్బుగుబ్బురను** *gubbu-m-anu*. v. n. To beat as the heart. గుండె ఆడు.

గుబ్బెత Same as గుబ్బుడి. (q. v.) H. 54. "తనచేయ్యవతికి గుబ్బెతలుమైకొ." Satya. iv. 209.

గుబ్బొగర *gub-bogara*. [Tel. గుబ్బ+బోగరి.] n. An engraving chisel.

గుమగుమ or **ఘుమఘుమ** *guma-guma*. [Tel.] (Anuk.) adv. Sweetly, fragrantly, melodiously, strong (as scent.) **గుమాయించు** *guma-yintsu*. v. a. and n. To spread as a perfume, to pervade. To be close or sultry. ఆ అత్తరు ఇల్లంతా గుమాయించి యున్నది the scent of the *attar* pervades the whole house.

గుమాస్తా *gumastā*. [H.] n. An assistant, a clerk, an agent. సేవకుడు.

గుమి *gumi*. [Tel.] n. A crowd, a flock, a multitude. చోరు, సంఘము.

గుమిటి or **గుమ్మటి** *gumiti*. [Tel.] n. A sword stick, a rapier in a cane. "ఇమ్మగుమ్మటిక." T. ii. 79.

గుద్దుట *guddu.* [Tel.] v. a. To box, to strike with the fist. పిడికిలితో పొడుచుట.

గుమడు or **గుమ్మడు** *gumada.* [Tel.] n. The plant named *Antidesma diandrum.* (Watts.) కార్కర్యము. One species is called పేలగుమడు and another కొండగుమడు.

గుమురు Same as గుబురు. (q. v.) **గుమురుగా** *gumuru-gaga.* adv. Thickly. "ఒకా కొకటోనలో గానల గుమురుగాబలిసిన వెదురు తోంపుల క్రిందన." Dasav. iv. 84., i. e., under thickly grown bamboos.

గుమ్మ *gumma.* [Tel.] n. A spirt or gush, as of milk. ధారధార. A high basket. బుట్ట. A girl, a darling, a little one. గుద్దుగుమ్మ a pretty woman చక్కనిపిల్ల.

గుమ్మటము *gummatamu.* [Tel.] n. A paper lantern. కాగితపుగూడు. A cupola, or dome. గుమ్మటము or పాగగుమ్మటము a balloon.

గుమ్మడి *gummadi.* [Tel.] n. A gourd, a pumpkin, *Cucarbita maxima.* గుమ్మడితీగ or గుమ్మటి చెట్టు a gourd vine. గుమ్మడిపుష్ప a gourd flower. గుమ్మడికుండవంటిదేహము a form delicate and fragile as a gourd. తెల్లని గుమ్మడికాయ or బూడిదగుమ్మడికాయ the white gourd, *Benincasa cerifera* (Watts.) The expression గుమ్మడిచేయు is also a tuck or fold in the front of a woman's petticoat. గుమ్మడికాయచెంబు brass pot of a particular shape. గుమ్మడికాయలాగున కూర్చున్నాడు he was sitting at his ease.

గుమ్మడు *gummadu.* [Tel.] n. A beau or fop. పొగరుకాడు, అలంకరించుకొన్నవాడు.

గుమ్మతీలు *gumma-tilu.* [Tel.] n. A jewel worn by women in the lobe of the ear. చెవితమ్మిలందుంచేపోగు.

గుమ్మము *gummamu.* [Tel.] n. A door way, gate-way or entrance. వాకిలి, ద్వారము.

గుమ్మి *gummi.* [Tel.] n. A high basket for holding corn. బుట్ట. "పడతుక నిక్కి మైను గుదిద్రొక్కలకన్న మెసంగికానిచే, కుదురవు నీన్న హాయి చమగుమ్మలుగా కలఁకాఁ మెక్కఁడఁ." Chenna. iv. 102. **గుమ్మి** n. Mire, a morass, a swamp. బురద, పర్ర.

గుమ్మిరి Same as గుమిరి. (q. v.)

గుమ్ము *gummu.* [Tel.] n. Fragrance సుగంధము, సుఘన adv. Fragrantly. "కెవ్వేకపాదంలో నిండిన విరులగుమ్మున జిలీవాగ సంకీర్తించుదాని." D. Abh. 38.

గుమ్ముదుచెట్లు See గుమురు.

గుమ్మె *gumme.* [Tel.] n. A deut. కొక్కు. "గుమ్మెలంకాకిమంగుమంగిరిమలు." Saranga. Padya, ii.-247. A small tent. గుడారము, చిన్న గుడారము.

గుమ్మెటు, గుమ్మెత or **గుమ్మెతము** *gummeta.* [Tel.] n. A small drum. తెమ్మటాలు, దెబ్బము, దెబ్బ. A. iv. 38. "గుమ్మెతతో కిమ్మనక మూడి బాయించుమమి." H. iii. 338. **గుమ్మెతకాడు** *gummeta-kadu.* n. A drummer. గుమ్మెటవాయించువాడు.

గురక *guraka.* [Tel.] n. Snoring. నిద్రయం దెర్పాటు. **గురకపెట్టు** or **గురకలుపెట్టు** *guraka-pettu.* v. n. To snore.

గురగుర *gura-gura.* [Tel.] n. The grunting of a pig. పందికూత. Also, an itching sensation. ఒకవిధమైన దురద.

గురణము or **గూరణము** *guranada.* [Skt.] n. An attempt. యత్నము.

గుఱి *guri.* [Tel.] n. A mark. An aim, a goal, లక్ష్యము. A clue, a sign సూచన. An example దృష్టాంతము. A limit మేర. Certainty నిశ్చయము. **గుఱిచెప్పుస్థలము** a place where oracles are uttered. **గుఱిలేని** aimless, unsteady. Esteem, respect. వాఁడు ఆమెయందు గుఱి ఉన్నది he respects her. **గుఱిచూచు, గుఱిచెప్పు** or **గుఱిగొను** to take aim. **గుఱితప్పు** to miss one's aim. **గుఱించి** *gurinchi.* (from గుఱించు.) an affix used with the accusative case. Regarding, looking at, with an eye to. Of, concerning, about.

For, with a view to, for the sake of, on account of. Towards, to. అతనిన్ని గురించి పలికెడి she spoke of him. దేవుణ్ణిగురించి ప్రార్థించియున్నాను I have prayed to God. **గురించిన** *gurinchina.* adj. Concerning, connected with, regarding. For, on account of. అందునుగురించిన ఖరులంబడి the expense incurred for this. అతనిన్నిగురించిన జాబు a letter regarding him. **గురించు** *gurintsu.* (గుర్+ఉంచు.) v. t. To intend. ఉద్దేశించు. **గురికత్తు** *guri-katta.* n. Border, edge, bound, limit. **గురికాడు** *guri-kadu.* n. A true marksman. కృతహస్తుడు. **గురికోండి** *guri-kondi.* n. A vital part. ముఖ్యస్థానము, జీవస్థానము. ఆయువు.

గురిగి *gurigi.* [Tel.] n. See గురుగు.

గురిగింజ or **గురిచెదగింజ** or **గురుగింజ** *guri-ginja.* [Tel.] n. The plant called Indian shot. The Indian or wild liquorice plant. *Abrus precatorius,* or, *Canna indica* (Watts).

గురిచి The same as గూర్చి, గూర్చి or గుఱించి.

గురిజె *guriza.* [Tel.] n. A certain grain. Same as గురిగింజ or గురిచెదఁ. గురిజెపేరులు. G. xi. 5.

గురిమిడిగడ్డ *gurimidi-gadda.* [Tel.] n. A root resembling చేల్లగడ్డ, చేలగురిమిడి.

గురు *guru.* [Tel.] n. Name of a certain animal మృగవిశేషము, గవయము.

గురుక *guruka.* [Tel.] n. A spear. బొరక కర్ర.

గురుకు *guruku.* [Tel.] n. A heap, a pile. పోగు, కుప్ప. "పేరాకలివరిమురింపఁ జిక్కిగురుకులు వెట్టిన మృగాకారంబులొప్ప." M. IV. iii. 227.

గురుకొను *guru-konu.* [Tel.] v. n. To attempt. యత్నించు. ఊరోధించు. To redouble, as a storm. కమ్ముకొను.

"క॥ గురుకొని కార్యకార్యము,
లెరుగక దుర్భరతంద్రి యపీశుడగునేనిఁ,
మరవకగురుడవైనను జను,
లెరుగగఁజాలించుననది మహీశుడుబుద్ధిఁ."
M. I. vi. 105.

గురుగు or **గురిగి** *gurugu.* [Tel.] n. A small cup. చిన్నబిడక. A certain pot herb or darnel that grows in rice fields. The sun flower, *Heliotropium Indicum.* Also, *Celosia argentea.* పంచదెట్టు (Watts).

గురుగుర్రు *guru-gurru.* [Tel.] n. A rolling sound. ఒరలుట.

గురుతు or **గుర్తు** *gurutu.* [Tel. from గుఱి aim.] n. A mark, a sign, a trace, a token, A limit, an extent మేర. కిమగుర్తిలెక్క a memorandum. వాకు గుర్తులేదు I do not recollect. గురుతుగా అడుగు to enquire particularly. గురుతుచూచుట to look into narrowly. గురుతుపట్టు or గుర్తెరుగు to recognise.

గురువా *gurudā.* [Tel.] n. A club or mace: (probably from the Persian word *gurz.*) గద ఆయుధము. T. i. 9.

గురువెట్టు Same as గురకెట్టు. (q. v.)

గురుపోతు *guru-pōtu.* [Tel.] n. A wild ox or bison. అడవి దొడ్డు.

గురుములు *gurumulu.* [Tel.] n. Seeds. విత్తులు, గింజలు.

గురువు or **గురుడు** *guruvu.* [Skt.] n. A teacher, a preceptor, a master, a superior, a learned man, a father. A title or name of Brihaspati, tutor of the Gods, who was the husband of Tāra. **గురువారము** *guru-vāramu.* n. Thursday. దొంగలగురువు a master thief, a ringleader. **గురువు** *guruvu.* n. Greatness గౌరవము, weight భారము. పూర్వజన్మార్జిత పుణ్యకర్మముల సర్వంబుఁ గురువాకొండంక రావయ్య. BD. iv. 218. A long syllable, in prosody. Fast running వేగపు పరుగు. adj. Heavy, weighty, great, large,

bulky: difficult, arduous. Reverend, venerable. గురుకార్యము a weighty matter. గురువుగా or గుర్వుగా positively or greatly అధికముగా. "పర్వమాన్యము నీకు గుర్వుగానిత్తు." BD. iv. 490. **గురువుచేరు** *guruvu-tēru.* v. n. To swell, చిర్రుబుర్రులాడు. గురుపులుపారు to run very fast వేగపురపురలాడు. To excel అతిశయించు. **గురుత్వము** *gurutvamu.* n. Greatness, weight, importance. Esteem. Heaviness, or languor. **గురునాథుడు** *guru-nādhuḍu.* n. The name of a certain village god, whose image is usually a mere block of stone, under a tree.

గురువెంద Same as గురిగె. బండిగురువెంద or పెద్దగురువింద Red wood or red sandal-wood, *Adenanthera paronina* (Watts).

గురువెట్టు or **గుర్వెట్టు** *guru-vettu.* [Tel.] n. To snore. "వెట్టు గాసులు మారు నిట్టూర్పు బుమ్ముచు భీకరంబుగ గురువెట్టికొనుచు." N. H. v. 62.

గురుసు *gurusu.* [Tel.] n. The stump, root or stock, of a tail, tooth or tree. The tuft of a tail. కోతిచివర పొడుగు వెంట్రుక లంటిదే. A vital part శీవస్థానము. A limit మేర.

గుర్రము *gurramu.* [Tel. short for కుదిర or కుదిరము. (q. v.)] n. A horse, plu. గుర్రములు, గుర్రాలు or గురాలు. ఆడగుర్రము a mare. గుర్రపుముఖము the shin of a man's leg. వాడు ఇప్పుడు గుర్రము ఎక్కి. ఊన్నాడు he is tipsy or slightly intoxicated. **గుర్రపుగన్నేరు** *gurrapu-gan-nēru.* n. Prickly nightshade, *Solanum Jacquini.* వాకుడు. **గుర్రపుచేబుడు** a horse whip కొరడా; also a slender fish, *Syngnathus Typhlus*, Linn-Russell, No. 30. గుర్రపుపిల్ల a foal, a colt. గుర్రపుపీట a piece of wood on a door with a horse's face carved on it. గుర్రపుపెరడె a kind of snake. G. viii. 101. **గుర్రపుమారిజిట్ట** *gurrapu-mari-jiṭṭa.* n. The Indian Pipit, *Anthus rufulus* (F. B. I.). గుర్రపువాడు a groom. **గుర్రపు వాసము** *gurrapu-vāsamu.* n. A prop in the roof of a house. **గుర్రపుశుక్ర** a certain star అశ్వినీనక్షత్రము.

గుర్రు *gurru.* [Tel.] n. Snoring. Growling, gruff speaking, snarling, anger. గుర్రు గామ్మనుట to speak gruffly or sulkily. వాడు వానిమీద గుర్రుగానున్నాడు he is surly towards me. **గుర్రుపెట్టు** or **గుర్వెట్టు** *gurru-peṭṭu.* v. n. To snore, groan, draw a deep breath, or growl. **గుర్రుమను** *gurrumanu.* v. n. To growl, to snarl. **గుర్రెత్తు** *gurrettu.* v. n. To sound, as a groan, or rattle (in the throat).

గుల or **గులగుల** *gula.* [Tel.] n. An itching sensation, జల. **గులకరింతు** *gulakarintu.* v. n. To be pleasant. రమ్యమను. గులగులలు pieces, dust, powder కజాగుజాలు, తుత్తుమురు, చూర్ణము. ఆ పుంటిలో పురుగులు గులగులలాడు చున్నవి the worms are crawling about in the wound. Manu. iv. 49.

గులక *gulaka.* [Tel.] n. A pebble, gravel. గుల్ల గులకభూమి soil mixed with small gravel. గులక లేకడభూమి gravelly cotton soil.

గులాబిపువ్వు *gulabi-puvvu.* [H.] n. A rose. గులాబిరంగు pink, or rose colour.

గులాము or **గులాపువాడు** *gulāmu.* [H.] n. A slave, a servant. దాసుడు.

గులిబి or **గులిమి** or **గులిబి** *gulibi.* [Tel.] n. The wax in the ear. గులిమికడుగు or గులిమి తెచ్చు an instrument for cleaning the ear.

గులిమిడి *gulimiḍi.* [Tel.] n. A plant, *Capparis spinosa.* కోకిలాక్షము.

గులివింద *gulivinda.* [Tel.] n. The balsam plant, *Impatiens balsamina*, Rox. i. 651. A sort of fish, a species of *Sparus* or mullet. ఎఱ్ఱగులివింద or రాతిగులివింద red mullet; బండిగులివింద the sur mullet.

గులుగు *gulugu.* [Tel.] n. A tree called *Limonia Pentaphylla.* (Rox. ii. 381.)

గుల్ఫము *gulphamu.* [Skt.] n. The ankle చీలమండ. గూఢగుల్ఫ slender ankled or light footed.

గుల్మము *gulmamu.* [Skt.] n. A bush, a shrub. పొద, బోడెలిచెట్టు. A body of troops consisting of 9 chariots, 9 elephants, 27 cavalry and 45 infantry. **గుల్మరోగము** *gulma-rōgamu.* n. Enlargement of the spleen. బ్రహ్మగడ్డ. **గుల్మిని** *gulmini.* n. A spreading creeper. దట్టముగా అల్లుకొనే తీగచెట్టు, పొదరు.

గుల్ల *gulla.* [Tel.] n. A shell: a husk: a cowry shell. కప్పచిప్ప. A white pustule బొబ్బ. Anything hollow బోలు. Cotton in the pod. The hull of a ship (Vizag.) **గుల్లకాసు** a farthing: (lit. a shell) or a penny. **గుల్లమున్నము** shell lime. **చింతగుల్ల** tamarinds in the shell or husk. **గుల్లగుత్త** trash, rubbish, gewgaws. adj. Hollow, empty. బోలు. **గుల్లకర్ర** a tube. **ఇల్లు గుల్లచేసినాడు** or **తుడిచిపెట్టినాడు** he emptied or plundered the house. **గుల్ల బుట్టిక** a small basket. **గుల్లపొగాకు** tobacco that is immature and worthless, **గుల్లపడు** to be disgraced అవమానపడు. **గుల్ల పరుచు** to empty, to scorn, to disgrace. HD. ii. 168. **గుల్లకాడు** an empty handed man ఏమిన్నిలేనివాడు.

గుల్లింపు *gullintsu.* [Tel.] v. n. To frisk, quiver, frolic, move lewdly. To jog along as palankeen bearers. కుదిలించు.

గుల్లు or **గుల్లు** *gullu.* [Tel.] n. Plague; alarm.

గులిక or **గులిగ** *gulika.* [Tel.] n. A pill, a bolus, a small ball.

గులుచ్ఛము *gulutsṭsamu.* [Skt.] n. A cluster, as of flowers. గుత్తి.

గువ్వ *guvva.* [Tel.] n. A dove or pigeon. పావురాయి. **కాకిరాతిగువ్వ** *kāki-rāti-guvva.* n. The Green Imperial Pigeon, *Carpophaga aenea.* **కుసుకులగువ్వ** the turtle dove. **పొడగువ్వ** *poḍa-guvva.* n. The Spotted Dove, *Turtur Suratensis.* **రాగువ్వ** *ra-guvva.* n. The Red Turtle-Dove, *Oenopopelia tranquebarica.* **పచ్చగువ్వ** *patstsa-guvva.* n. The Green Pigeon, *Crocopus chlorogaster.* (F. B. I.) **కూటి గువ్వ** a dove that has moulted. తొలకాలి దాల్చినపక్షి. **గువ్వగుత్తిగడ్డి** *guvva-gutti-gaḍḍi.* n. A sort of grass. *Trichodesma Indicum.* **గువ్వకుత్తుక** low voice కీన స్వరము. **గువ్వకుత్తుకపిడిక** pigeon breasted, low-voiced. **గువ్వకోలుకాము** or **గువ్వకరికొను** to assemble in crowds. **గుంపుగూడు**; to surround **చుట్టుకొను.** "గువ్వకోర్గాంచ దమలోన గువ్వకొనును." Manu, iii. 144. **గువ్వరాయి** *guvva-rāyi.* n. Gravel, pebbles. **మొరపరాళ్లు. గువ్వరాతినేల** gravelly soil.

గుసగుస *gusa-gusa.* [Tel.] n. A whisper. **గుసగుసలాడు** or **గుసగుసలుపోవు** to whisper.

గుహ *guha.* [Skt.] n. A cave, cavern, grotto. **గుహాశయము** *guha-śayanu.* n. An inmate of a cave, i. e., a tiger. పెద్దపులి.

గుహుడు *guhuḍu.* [Tel.] n. Kumāraswāmi. కుమారుడు.

గుహ్యము *guhyamu.* [Skt.] n. Mystery, secrecy: the private parts: adj. Secret, mysterious. **గుహ్యకుడు** *guhya-kuḍu.* n. A kind of demigod, attending on Kubēra. **గుహ్యకేశ్వరుడు** *guhyak-eśvaruḍu* n. A name of Kubēra.

గూ గూ

గూండ్రు *gūṇḍru.* [Tel.] n. An owl's hoot. గుడ్లగూబకూత. **గూండ్రించు** to hoot as an owl.

గూటము or **గూటుము** *gūṭamu.* [Tel.] n. A tent-pin or stake, used both as a mallet and as a peg. The roller of a loom. **కాసెగూటము** an iron or wooden hammer shaped like a pestle and used by stone-cutters and cobblers. A wooden or iron wedge. "గూటంపుతిరుగుళ్లు." H. v. 112.

గూడ *gūḍa*. [Tel.] n. A triangular basket used as a bucket. A mat hood or cover against rain. A basket in which a Vaishnavite devotee keeps his images used in worship. A flower basket. **గూడకట్టు** *gūḍa-kaṭṭu*, n. Tying a cloth round the waist like a petticoat, without tucking it up between the legs. అడ్డకట్ట. **గూడకోంగ** or **గూడబాతు** *gūḍa-bāṭu*. n. A pelican, *Pelicanus Philippensis* (F. B. I.). **గూడచేయు** *gūḍa-cēyu*. v. n. To water fields with a basket or bucket.

గూడు *gūḍu*. [Tel.] n. A nest. A case. A niche in a wall for a light దీపపుగూడు. A bird cage పంజరము. A basket to keep fowls or lambs under. A cage of gauze placed over a sleeping infant. A hatchway on boardship. The socket of a joint. An insects' cocoon. పాచికగూడు a dice box. కొక్కగూడు పడలిపోయినది his shoulder is dislocated. కందెగూడుపట్టె his heart being at repose. కళ్ళాదగూడు a case for a pair of spectacles. గూడబండి a cart with a mat cover. A. iv. 155.

గూడెము *gūḍemu*. [Tel.] n. A hamlet or small village. చిన్నపల్లె.

గూఢము *gūḍhamu*. [Skt.] n. A secret. రహస్యము. adj. Hidden, secret, abstruse. దాచబడిన. **గూఢచారి** *gūḍha-chāri*. n. A secret emissary, a spy, an agent or messenger. **గూఢజుడు** *gūḍha-juḍu*. n. One of unknown birth or uncertain parentage. **గూఢపాత్తు** *gūḍha-pāṭṭu*. n. Lit. one whose feet do not appear. A serpent, a snake. **గూఢరత్నము** *gūḍha-ratnamu*. n. A game among girls, like 'Hunt the slipper.' గూఢరత్నపికతాక్యమగుము. Vasu. iii. 37. **గూఢసాక్షి** a witness who knows the real secret; or a secretly hired witness.

గూత *gūḍa*. [Tel.] n. A prolapse of the uterus or anus. అడ్డగూడమందు the vegetable called *Trichosanthes incisa*. Ainslie ii. 391.

గూన *gūna*. [Tel.] n. A large pot. కొప్పరంపై A spout to drain off water from a roof. కొనదీసినుండి నీళ్లుపడే పాత్రము.

గూను *gūnu*. [Tel.] n. A hump. A crooked back. **గూని** *gūni*. adj. Crooked. **గూని చూపు** drooping glances. Internal. **గూని పోటు** an inward bruise. **గూనివాడు** or **గూనిది** a cripple, a dwarf కుబ్జుడు. **గూను నిల్లు** *gūnu-gillu*. v. n. To have or get a crooked back. కుబ్జత్వము.

గూపవాలగుళ్లు *gūpavāla-guḷlu*. [Tel.] n. A certain game played by boys. Vish. P. vii. 211.

గూబ *gūba*. [Tel.] n. An owl. The drum of the ear. **గూబచేమ** *gūba-baḍa*. n. A kind of tree with yellow flowers, *Sida rhombifolia*. చిరుబల.

గూబు *gūbu*. [Tel.] n. A basin of sea water.

గూళి or **గూళ్ళి** *gūḷi*. [Tel.] n. A vulture.

గృ gri

గృంజనము *grinjanamu*. [Skt.] n. An onion. ఉల్లిపాయ.

గృధ్నువు *gridhnuvu*. [Skt.] n. A covetous or greedy man. ఇచ్ఛగలవాడు.

గృధ్రము *gridhramu*. [Skt.] n. A vulture, a kite. రాబందు.

గృష్టి *grishṭi*. [Skt.] n. A cow that has calved only once, a heifer. ఒకతూరు యీనిన ఆవు.

గృహము *grihamu*. [Skt. cf. Prakrit గహము & Eng. 'Home.'] n. A house, abode, dwelling. ఇల్లు. **గృహకలహములు** domestic troubles or quarrels. **గృహకృత్యములు** household affairs. **గృహపతి** *griha-pati*. n. A householder, the head of a family. **గృహప్రవేశము** entering a new house. **గృహమృగము** a dog పెద్ద. **గృహశ్వము**, **గృహాశ్వ**, **గృహమేధి** or **గృహి**

grihasthuḍu. n. A householder ఇలుకేడు. An honest man, a good citizen. A respectable man. గృహస్థాశ్రమము householdership, the state of being a householder. గృహయోగ్యము habitable, used as a house. గృహారామక్షేత్రములు house, grove and field, i. e., one's entire property, one's all. గృహిణి *gṛihiṇi.* n. A mistress of a house, a wife. ఇల్లాలు. గృహోపస్కరములు furniture, chattels, goods, utensils. గృహ్యము *gṛihyamu.* adj. Dependant, పశుపక్ష్యాది. n. A tame or domesticated animal. పెంపుడుమృగము.

గె ge

గెంటన *gentana.* [Tel.] n. A plant, a species of Clitoria. The black and white species.

గెంటసము *gentasamu.* [Tel.] n. A cross or abusive speech: harshness, crossness. పరుషవచనము. "ఈ నిష్కంటక సైన్యవాహులకు సైకొనవేనిహింసంబుగూడదీ, గెంటస మేలనిరాచలు కీడుసుమీ వివరించిచూడగా." HK. iii. 247.

గెంటిసలాడు *gentisa-l-āḍu.* [Tel.] v. n. To totter or jog, as a table that has uneven legs. ఊర్లూగు.

గెంటు *genṭu.* [Tel.] v. n. To move, shake, stir, go. చలించు, తొలగు. "నటకీమండలమమ్మ హాంభనిధిమాట నిల్వనిచిక్కులక ధరణీధ్రమ్ములు గెంటకుండనిడి." V. P. i. 78. v. a. To thrust, push away, force, cause to totter. To toss aside. తోయు. ప్రయోగించు. n. Movement. చలనము. **గెంటుపడు** *genṭupaḍu.* v. n. To miss. తప్పుట. **గెంటుపాటి** *genṭupāṭi.* adj. Immoveable, not to be shaken (as love), resistless, irrepressible, not to be turned away. స్థిరమైన, ఎడతెగని. "ఆక్కలకంటిమ్మరసమంటగ గెంటుపాటి ప్రేమ వానిమఱ్ఱెక్కలమద్దు పెట్టుకొని." T. ii. 96. **గెంటించు** *genṭiṁṭsu.* v. t. To push. To cause one to be pushed or sent away. యశోదకు శయ్య నొయ్యనఁబిల్లి కల్లనయ్యనునిచిదేమ్మన నయ్యువ్వతుకుఁజెప్పకొని మఱల నింటికిఁగొంటింపక వచ్చి." B. X. iii. 45.

గెంటెన *genṭena.* [Tel.] n. The oleander flower.

గెంటెము *genṭemu.* [Tel.] n. A thick cloth. బంటుచేతవస్త్రము. adj. Thick. దట్టము.

గెండి, గెండియ or **గెండె** *gendi.* [Tel.] n. A sort of fish, the carp, *Cyprinus fimbriatus;* కండకము. One species is called కాకి గెండ or కాకిబెరండ.

గెగ్గిలి or **గెగ్గలు** *geggiḷi.* [Tel.] n. Derision. ఏవ. గెగ్గిలి కొట్టు to deride.

గెడ *geḍa.* [Tel.] n. A pair, a couple. జత. Nearness. సమీపము. A hunting instrument వేటకుతగిన ఒకసాధనము.

గెత్తర or **వెలిగెత్తర** *gettera.* [Tel.] n. A barren soil, principally consisting of a whitish marl.

గెనగు *genagu.* [Tel.] v. n. To become plump, to be nourished. పుష్టిగొను.

గెనసు *genusu.* [Tel.] n. A creeper, the sweet potato plant, *Dioscorea aculeata.* అలంపుమొక్క.

గెబ్బ *gebba.* [Tel.] v. n. To rob. అపహరించు. To thrust, push away. గెంటు, తోయ్చుకొను. "మబ్బునుబ్బసగెబ్బుమిన్నోక్కనతిశేషి," Vijaya. Vil. i. 95. To take గ్రహించు.

గెర *gera.* [Tel.] n. A circle. వి. "గరువ్వచేసి." H. iii. 307.

గెల *gela.* [Tel.] n. A bunch of fruit. కొం.

గెలిమి or **గెలిపిడి** *gelimi.* [Tel.] n. Bloom, brightness or clearness of complexion. Ila. III. 27, 77. Joy సంతోషము. వాడు మిక్కిలి గెలిమితోనున్నాడు he is beaming with joy.

గెలుము *gelumu.* [Tel.] v. a. To gain, win, conquer, overcome. జయించు. To recover in law, win at dice. To outshine, excel. To go పోవు. గెలువుమను to encourage. గెలువుమన్నారు they encouraged me. **గెలిపించు** *gelipiṁṭsu.* v. a. To cause or enable

one to win. To cause one to go, to send ప్రభు. గెలుపు or గెలుపము *gelupu.* n. Gain, victory. జయము. కర్మాటముతో gain and loss. గెలుపు కొను or గెల్పు కొను *gelupu-konu.* v. t. To win or conquer. జయించు. గెల్పరి or గెలుపరాడు *gelpari.* n. The gainer, winner, conqueror, Chenna. ii. 172.

గెలెము *gelemu.* [Tel.] n. An agricultural implement of any kind.

గెల్లి *gelli.* [Tel.] n. A heap, particularly a heap of salt. ఉప్పరాశి.

గెల్లిబంగ *gelliba-tunga.* [Tel.] n. A plant called *Cyperus tenuiflorus*, Rox. i. 199.

గే ge

గేందుకము *gendukamu.* [Skt.] n. A ball for playing with. బంతి.

గేటు *getu.* [Eng.] n. A gate, particularly a toll-gate or toll-bar.

గేదికాళ్లు or గేదెకాళ్లు *gedi-kallu.* [Tel.] n. Lank legs, long and lean legs. కొంకాళ్లు.

గేడగి or గేడంగి *gedagi.* [Tel.] n. The tree named *Pandanus odoratissimus.* కేవడి, కొరిగి.

గేదె *gede.* [Tel.] n. A she buffalo. ఎది. గేదెపెయ్య a buffalo about three years old. గేదెదూడ a buffalo calf. గేదెపట్టి or గేద పెయ్య a young she buffalo.

గేబు, గేబులు or గేరుగులు *gebu.* [Tel.] n. Malted seeds of the palm tree. తేగలు.

గేయము *geyamu.* [Skt.] adj. That which can be sung. పాడదగిన.

గేరి *geri.* [Tel.] n. A street, a passage. వీధి. "ఎందు నిబంబలిబంబెర్క్ర- మెందు జూడ, నుందు రబ్జభవాక్షులు." Satyabhama. ii. 89. "తాంబూల గేరిబంబిక్షణాంతరాళ." Suca. iii. 15.

గేలి *geli.* [Tel.] n. Ridicule, derision. అపహాస్యము, పరిహాసము. గేలిచేయు *geli-konu.* v. t. To deride, ridicule. పరిహసించు.

గేస్థ [Corrupted from Skt. గృహస్థ.] Same as గృహస్థుడు. గేస్థరాలు *gestu-talu.* n. The wife of a householder. ఇల్లాలు.

గేహము *gehamu.* [Skt. from గృహము, & cognate with Eng. 'Home'.] n. A house. ఇల్లు. గేహిని Same as గృహస్థుడు. గేహిని or గృహిణి *gehini.* n. A wife. గేహుడు *gehudu.* n. He who dwells, the habitant. ఇల్లాలవాడు. క్షీరంగేహుడు Vishnu.

గై gai

గైరికము *gairikamu.* [Skt. from గి.] adj. Rocky. Marbled, variegated in colour, parti-coloured; red. n. Gold. బంగారు.—గైరికాదిధాతుశాస్త్రము Mineralogy.

గైరు *gairu.* [H.] adj. Other, besides, excepting. ఇతరమైన. గైరుహాజరు *gairu-hazaru.* adj. Missing, absent, not present.

గొ go

గొ *go.* [Tel. for గోచుడు.] An affix used in pointing out any thing, as ఆగొ ఇగొ, &c.

గొంగ *gonga.* [Tel.] n. An enemy శత్రువు. A foe, or scourge. A conqueror. విఘ్నాలుచేయు వాడు. మృత్యుగొంగ the foe of Death. తోడేళ్ల గొంగ the victor over the wolves, a name applied to the antelope, because it beats the wolf in speed.

గొంగడి or గొంగళి *gongadi.* [Tel.] n. A rug, a blanket. (G. గొంగడి. L. గొంగటు in a blanket. Plu. గొంగటులు, గొంగళ్లు.) గొంగడిపక్షి a kind of bird. గొంగళిపురుగు *gongali-purugu.* n. A hairy caterpillar. కంబళిపురుగు.

గొంజ *gonza.* [Tel.] n. A barren woman. గొడ్రాలు.

గొంజి *gonji.* [Tel.] n. The Indian myrtle. *Limonia pentaphylla.* గొంజిచెండు *gonji-*

pandu. n. The fruit of this tree. గొంగ పండు.

గొంటుతి, గొంటి or **గొంటుకాడు** *gontari*. [Tel.] n. A cunning or hard man కుత్సితుడు, కఠినుడు. A rogue, a wretch. **గొంటి** *gonti*. n. A wicked woman. దుష్టురాలు. **గొంటితనము** or **గొంటుతనము** *gontitanamu*. n. Baseness, rascality, vileness. **గొంటు** *gontu*. n. A wicked man. దుష్టుడు. **గొంటుపోక** *gontu-poka*. n. An inferior kind of areca nut.

గొండి *gondi*. [Tel.] n. Evil. Bane. A wretch. దుష్టులగొండి the bane of the wicked. దుష్టగొండి ఆకు or గొంగూర గొండి the nettle, the cowach plant.

గొండిడి or **గొండ్లి** *gondili*. [Tel.] n. Acting, dancing, gambols, sport. నర్తనము. An actress. నర్తకి. A toss, a fling. గొండ్లిమరచు to toss or fling an attitude in dancing, the actress bending back till she rests on her hands. క్రీడించుచేయు. "నీ జలదేవతాహస్త చామరానిలములు, కటిలాలకములకు గొండ్లి కరచు." కా. V. 66. **గొండ్లిసలుపు** *gondlisalupu*. v. n. To sport, to dance on all fours bending backwards, to indulge in indecent gambols

గొండ్లెము *gondlemu*. [Tel.] n. A bolt or latch. తలుపుచిలుకు.

గొంతి *gonti*. [Tel.] n. A woman. స్త్రీ. "గొంచియాతండు గొంతినిట్లనియెం." BD. iii. 575. The mother of the Pāndavas. కుంతీదేవి.

గొంతు or **గొంతుక** *gontu*. [Tel.] n. The throat. కంఠము. The voice, a tone కంఠధ్వని. గొంతుపట్టినది I am choked, i. e., I do not know what to say. వానిగొంతుబాసినది I am hoarse. వానిగొంతుక్కమ్మినది he is hoarse. **గొంతుకపాక** or **గొంతుకుడి** *gontukapoka*. n. The apple of the throat. **గొంతు కూర్చుండు** *gontu-kūrtsundu*. v. n. To squat down on one's heels. **గొంతుకోత** *gontu-kōta*. n. A cutthroat business. A brawl, a quarrel. **గొంతెమగోరుచెట్టు** *gontema-gōru-chettu*. n. A plant, *Paederia foetida*. పూతరి, లంకె పువ్వు. **గొంతెమ్మ** *gontemma*. n. The name of a certain rural goddess. **గొంతెమ్మకోరికలు** *gontemma-kōrikalu*. n. Whimsical speculations, castles in the air. కోరదగనికోరికలు, వ్యర్థయోచనలు.

గొంది *gondi*. [Tel.] n. An alley, a lane, a corner. పుడు, మూల. పిగిగొందులు flowery lanes. గొందిచెట్టు or గొందులచెట్టు to hide, conceal.

గొగ్గి *goggi*. [Tel.] adj Uneven, irregular, up and down, in and out. ఎక్కుతక్కుగాని **గొగ్గిపండ్లు** *goggi-pandlu*. n. Uneven teeth. A proverb says. కుక్కమువ్వే వన్ని గొగ్గిపండ్లు all a dog's teeth are crooked, i. e., all one does is wrong, he cannot do any thing properly. **గొగ్గిముత్తెము** *goggi-muttemu*. n. A pear-shaped pearl. కొనలముత్తెము.

గొజ్జంగి or **గొజ్జి** *gojjangi*. [Tel.] n. A tree called *Pandanus odoratissimus*. కేదగి. (q. v.)

గొజ్జెగ *gojjega*. [Tel.] n. A kind of flowering plant. చుప్పకేడెము.

గొటగోట *gota-gota*. [Tel.] n. Loudness, uproar. ధ్వని, కేక్వపాడు.

గొటిక or **గొటికె** *gotika*. [Tel.] n. A bramble.

గొట్టము *gottamu*. [Tel.] n. A tube, a cylinder, a barrel, of a gun, &c. తూటి. నూలుగొట్టము a shuttle. అద్దపుగొట్టము a telescope, literally, the tube with glasses. ఊదుగొట్టము a blowpipe. వెదురు గొట్టము a bamboo tube. గొట్టపుతాళము a padlock shaped like a tube.

గొట్టి *gotti*. [Tel.] adj. Wicked, vicious. **గొట్టిగడ్డ** a very large bulbous root that grows in marshes like truffles and is eaten by the poor.

గొట్టిక *gottika.* [Tel.] n. Famine. కరువు. BD. ii. 527.

గొట్టిచెట్టు or **గొట్టికంప** *gotti-chettu.* [Tel.] n. A thorny plant, *zyzyphus xylopyrus.*

గొట్టు *gottu.* [Tel.] n. Wickedness. దుష్టత్వము. Obstinacy మూర్ఖత. గొట్టువట్టుట pertinaciously eluding him, freakishly avoiding him. An enemy. విరోధి. A wretch, a creature (in a derogatory sense) as దేవిరిగొట్టు, వాడిగొట్టు, ఱంకెగొట్టు a proud wretch, a fool. adj. Hard, difficult, stubborn. కఠినము. Wicked దుష్టము. గొట్టుమాట a hard or difficult word.

గొడ *goḍa.* [Tel.] n. Trouble, plague. గొడవ. గొడగొడలాడు to chatter, make a noise, to jabber.

గొడగ *goḍaga.* [Tel.] n. A plough without the ploughshare. పదియలేకొనకఱి.

గొడగరి or **గొడారి** *goḍagari.* [Tel.] n. A shoemaker, a worker in leather. మాదిగవాడు. గొడగర the cobbler's caste. The name of a tribe.

"మూలుమూంసంబు మసిగొడాకిని
గోలయమున్నట్లు"

BD. iv. 51.

గొడవ *goḍava.* [Tel.] n. Difficulty. ఆటంకము, అడ్డి. Puzzle, confusion కలత. Trouble, danger ఆపద. Fault తెప్ప. Sorrow దుఃఖము.

గొడిగ *goḍiga.* [Tel.] n. A pebble. గులకరాయి.

గొడిది or **కొగొడ్డి** *goḍidi.* [Tel.] n. A sort of tree.

గొడియ or **గొడె** *goḍiya.* [Tel.] n. A staff. వెదురుగొడియ a bamboo staff. గొడియ కైపై a rafter : a ceiling over rafters.

గొడుగు *goḍugu.* [Tel.] n. An umbrella. ఆతపత్రము, ఛత్రము. పుట్ట గొడుగు a toadstool, a fungus, a mushroom. In palmistry, the name of a certain line in the palm. గొడుగుకాఱులు or గొడుగు కాఱలు *goḍugu-kaṟulu.* n. Staves for umbrellas. గొడుగుబల్ల *goḍugu-balla.* n. A piece of wood in which the upper hinge of a door turns. తలుపుమూడుపుగుమంతిరాగుబల్ల.

గొడె See గొడియ.

గొడ్డ *goḍḍa.* [Tel.] n. Hardness. బిరుసు. A hard word బిరుసుమాట. A hard man బిరుసువాడు. గొడ్డగము *goḍḍagamu.* adj. Troublesome బాధకము. గొడ్డతనము *goḍḍa-tanamu.* n. Stubbornness మొండితనము. "గొడ్డతేకంబుల గొసరిచ్చిరుజాడం బడ్డచేయక కొంతకన్నంబు దొడ్డు." Mari Basava. 62. గొడ్డము *goḍḍamu.* n. Evil, danger, deadly peril. "వినవమ్మ రాజ్యమునుండి నీకు గొడుపు చేత ప్రాణగొడ్డంబైయున్నది." M. Santi. ii. 208. "ప్రాణగొడ్డములనుపమల వారలందిస్తా." M Udy. i. 232. "నీకు ప్రాణగొడ్డము నీయం దలంచె." M. Udy. iii. 162.

గొడ్డలి *goḍḍali* [Tel. from గొడ్డు.] n. An axe or hatchet. గోటిచేతాన్ని గొడ్డలంటను బట్ట to break a butterfly upon a wheel, a trifle becoming a terror.

గొడ్డలు *goḍḍalu.* [Tel.] n. Bragging, nonsense. "మనుపుదుటారించి గొడ్డలాడెవు." L. XII. 86.

గొడ్డు *goḍḍu.* [Tel.] n. A beast పశువు. Barrenness గొడ్రాలితనము. adj. Barren, sterile శూన్యము. గొడ్రావు a barren cow, కొనసినపశువు. ఎనుగుగొడ్డు, or ఎనుము a buffalo. ఎలుగుగొడ్డు, or ఎలుగు a bear గొడ్డు kine, horned cattle. చిరుతగొడ్డు a leopard. గొడ్డు, గొడ్డురాలు or గొడ్రాలు *goḍḍu.* n. A barren woman. గొడ్డుంబలి gruel without any rice in it. మూకలులేని అంబలి. గొడ్డుంబోసి or గొడ్డుంబోకటి ragi food without any sauce or curry to be taken with it. గొడ్డుకారము very hot మిక్కిలికారముగానున్న. గొడ్డుచెట్టు a barren tree ఫలించనిచెట్టు. గొడ్డుపోతు *goḍḍu-pōtu.* n. A useless man నిష్ప్రయోజకుడు. గొడ్డు పోవు *goḍḍu-pōvu.* v. n. To become barren.

గొడ్డాలను. To become useless వ్యర్థమను. To become effeminate పౌరుషహీనమను. **గొడ్డేరు** *goḍḍēru* n. A dry stream. నీళ్లు లేనిఏరు. v. a To rent or farm గుత్తచేయు.

"శ్రీ॥ బొడ్డంపల్లెమగొడ్డేరిమాసపోతి
కెట్లుచెల్లించితుంటంబులేదునూర్గుర్॥" వి.

గొణుగు or **గొణగు** *goṇugu.* [Tel.] v n. To mutter, to mumble, to whisper. To talk nonsense. **గొణగొణలాడు** *goṇa-goṇal-āḍu.* v. n. To grumble, to mutter.

గొన్నెము or **గొల్లెము** *gonnemu.* [Tel.] n. A hasp or staple ring.

గొతుపు *gotupu.* [Tel.] n. A species of sapphire. Tourmaline. నీలిమణివిశేషము. ABA. ii. 528.

గొత్తు *gottu.* [Tel.] n. Arrangement, trim, order. Determination. A bunch or cluster గుత్తి. The rotten smell of long standing milk, butter, &c.

గొద *goda.* [Tel.] n. Hunger, appetite. ఆకలి. గొదగొన్న hungry. గొదగొన్నపులి a famished tiger. గొదగొని hungrily. M. iv. 283. గొదకొను to be eager or in a hurry తొందరపడు, ఆతిశయించు. **గొదగొద** *goda-goda.* n. Enmity పగ.

గొనకొను *gona-konu.* [Tel.] v. n. To attempt. యత్నించు.

గొనటి *gonaṭi.* [Tel.] adj. Ugly. వికారమైన. M. XII. iii.

గొనప *gonapa.* [Tel.] adj. Small, short. పొట్టి. n. A worn out plough ఆరిసినగానలి. **గొనపగోడి** a small bird.

గొనబు *gonabu.* [Tel.] adj. Agreeable, fine, charming రమణీయమైన. "గొనబుమోమ్ము." T. iii. 64.

గొనము *gonamu.* [from Skt. గుణము.] Same as గుణము.

గొనయము *gonayamu.* [Tel.] n. A bow-string. వింటినారి. The tip of a bow, where the notch is. వింటినారికొలికి. ధనుర్గ్రహణము. ABA. iii. 76.

గొప్ప *goppa.* [Tel.] adj. Great in any sense, noble, కొంచెముగొప్ప more or less, some trifle, a certain quantity. **గొప్ప** n. Greatness, size, respectability.

గొప్పలు *goppulu.* [Tel.] n. Elevated places in a rice field.

గొబ *goba.* [Tel.] n. A cave. గుహ. A lane గొంది.

గొబ్బండు *gobbaṇḍu.* [Tel. గొప్ప+బండు.] n. A large fruit. గొప్పబండు.

గొబ్బరము *gobbaramu.* [Tel.] n. Manure. ఎరువు.

గొబ్బి *gobbi.* [Tel.] n. Name of a Hindu goddess. The name of a feast or holiday kept by girls in the month Pushyam. గొబ్బెమ్మ a lump of cowdung worshipped as a goddess on this occasion; a dance practised by young girls. **గొబ్బికాయలు** *gobbi-kāyalu.* n. A sort of grain. H. iv. 156. **గొబ్బిచెట్టు** *gobbi-cheṭṭu.* n. A plant called *Barleria longifolia*, గోక లూత్పత్తము. One kind is పెనుగొబ్బి. **గొబ్బిల్లు** *gobbillu.* n. Capering: dancing. (V. P. VII. 211.) Dancing in honour of a god. Salutation, respects. వందము, నమస్కారము.

"వడి వ్రజపురిలో చావకైపిల్లికిన
గొబ్బిల్లొసగు గొబ్బిల్లొత్తుమనుము."

H. iv. 273.

గొబ్బున *gobbu-na.* [Tel.] adv. Quickly, hastily, at once, instantly. తొందరగా.

గొయ్యా పండు *goyyā-paṇḍu.* [Mexican through Spanish.] n. The fruit called guava.

గొయ్యి *goyyi.* [Tel.] n. A pit. In Ganjam, a chain. కొరగొయ్యి a gully cut by rain. Plu. గోరులు.

గొరక *goraka.* [Tel.] n. A wild buffalo. కారెదుము. An iron arrow ఇనుపబాణము. **గొరకకత్తి** *goraka-katti.* n. A javelin, or slender spear. ఆలుమగలు చేతకర్ర. **గొరక**

చేప *goraka-chepa.* n. A worthless sort of fish. గొరకొర the rice fish which is like the Tunny. Russell, plate 132. చాకిరేవు a sort of fish.

గొరకు or గొరగ *goraku.* [Tel.] n. A wretch, an abject creature. "దురుపగొరక కాళ్ళుపడితిరి." BD. v. 899. The name of a plant.

గొరగొర *gora-gora.* [Tel.] n. Swiftness. వేగము.

గొరపము *gorapamu.* [Tel.] n. A curry comb. H. v. 49.

గొరపెట్టు *gora-pettu.* [Tel.] v. n. To grunt. A. v. 140.

గొరస *gorasa.* [Tel.] n. A shoal of fish. చేపలగుంపు.

గొరిజ or గొరిజె *gorija.* [Tel.] n. A hoof. గొరె కు. "పొందుగొల్లనిడిదొమ్మలుగొరెవేలు." BD. i. 349.

గొరియ or గొర్రియ *goriya.* [Tel.] n. A sheep. గొర్ర. M. vi. i. 95. గొరియమాంసము mutton. M. XIII. iii. 175.

గొరిసె *gorise.* [Tel.] n. A hoof.

గొరుగు *gorugu.* [Tel.] v. t. To shave. క్షౌరముచేయు. గొరిగించు *gorigintsu.* v. a. To shave: to have one shaven. గొరిగించు కొన్నాడు he got himself shaved.

గొరువంక Same as గొరంక.

గొర్రు *gorru.* [Tel.] n. A piece of land measuring 32 *guntas* (గుంటలు.) A drill plough. దున్నిన పొలమునుబాది దుక్కి యంత్రము. గొర్రుతోలు to harrow.

గొర్ర, గొర్రె, గొర్రియ or గొర్రియ *gorre.* [Tel.] n. A sheep. గొర్రెపిల్ల a lamb. అడవి గొర్ర the jungle sheep. కొండ గొర్ర a species of antelope. గొర్రెచెదలు *gorre-chedalu.* n. The kind of termites or white ants called soldier ants.

గొల *gola.* [Tel.] n. A bunch of fruit. కాయ.

గొలక *golaka.* [Tel.] n. A confused noise. కలకలధ్వని. Palmyra twigs. తాటిదిమ్మలు.

గొలగొల *gola-gola.* [Tel.] n. Noise, tumult. adv. Aloud, echoingly, screaming confusedly in chorus. గొలగొలమని they made an uproar. గొలగొలయైన tumultuous, noisy. A. i. 81.

గొలిమిడిదుబ్బు *golimidi-dubbu.* [Tel.] n. A sort of tares. Lolium. శృంఖలీబృహతి.

గొలుగు *golugu.* [Tel.] n. The Hemp plant. The species called సీమగొలగు is the cámóni: it bears a very fragrant flower.

గొలుసు *golusu.* [Tel.] n. A chain. గొలుసు అక్షరము, గొలుసుకట్టు or గొలుసు వ్రాత *golusu-aksharamu.* n. Cursive writing, a running hand.

గొల్ల *golla.* [Tel. from గొర్ర.] n. A herdsman, a shepherd. A watchman. వ్యవసాయదారుడు, గ్రామపాలకుడు. గొల్లమాట rude boorish language. గొల్లకోడి *golla-kódi.* n. A kind of bird with a peculiarly sweet trilling note. గొల్లజిడ్డు *golla-jiddu.* n. The name of a certain plant కుంది. H. iv. 13. గొల్లడు *gollaḍu.* n. A herdsman. గొల్లది or గొల్లది *gollati.* n. A woman of the herdsman caste. గొల్లట్టకోకు *gollatta-kokku.* n. The Indian mole-rat, *Nesocia bengalensis.* (F. B. I.) గొల్ల తనము *golla-tanamu.* n. Boorishness. గొల్లదొండు *golla-doudu.* n. A sort of fish. గొల్లపల్లి *golla-palle.* n. A hamlet inhabited by herdsmen. గొల్ల భామ *golla-bhama.* n. A shepherdess. A *mantis* or leaf insect, the Indian Hoopoe.

గొల్లము *gollamu.* [Tel.] n. A deep pit. లోతుగుంటపల్లము.

గొల్లి *golli.* [Tel.] n. Fun, naughtiness. కొంటెతనము nonsense. *Pudendum muliebre.* Reeve 580. +కాలు, అనగా చొనివిలాసము. Vilap. ii. 61.

గొల్లు *gollu.* [Tel.] n. Hubbub, uproar. కలకలధ్వని. **గొల్లుమను** *gollu-m-anu.* v. n. To yell or roar. ఈ మూట ఊరిలో గొల్లుమనిపుట్టినది the whole town is in an uproar about this.

గొల్లెన or **గొల్లెరువ** *gollena.* [Tel.] n. A tent; a booth built at a fair. చిన్న డేరా. G. vii. 12. Mand. ii. 108. **గొల్లెనబండి** *gollena-bandi.* n. A cart, a carriage గాడీ.

గొవరు *govaru.* [Tel.] n. Heat. కాపు. **గొవరుపోవు** *govaru-pōvu.* v. n. To be parched. తెపించు, ఎండిపోవు. "నీ కొన్ని దేశంబులెండచే గొవరుపోయెం" కాశి. i.

గొహారు *gohāru.* [Tel.] n. Uproar, confusion. Danger. ఉపద్రవము.

గో go

గో *gō.* [Tel.] adv. There! look there! See on గొ. అదిగో, ఇదిగో.

గో *gō.* [Skt.] n. A cow.

గోంగూర *gongūra.* [Tel.] See గోను.

గోండుడు *gōṇḍuḍu.* [Skt.] n. One who has a projecting navel. ఉయకుబొడ్డువాడు.

గోండ్రించు, గోండ్రిల్లు or **గోండ్రిలు** *gōṇḍrinṭsu.* [Tel.] v. a. To roar, as a tiger, to bellow, to croak, to retch (in vomiting): to grunt as a hog. **గోండ్రు** *gōṇḍru.* n. A grunt, bellow, roar, the lowing of cattle. **గోండ్రుకప్ప** *gōṇḍru-kappa.* n. The bull frog, or bellowing frog. **గోండ్రుపెట్టు** *gōṇḍru-peṭṭu.* v. n. To bellow, roar, grunt.

గోండు *gōṇḍu.* [Tel.] n. A Khond. Also, gum గోను.

గోకంటకము *gō-kaṇṭakamu.* [Skt.] n. A kind of thorny plant. ఏనుగుపల్లేరు, జాజిపెట్టు. See పల్లేరు.

గోకర కాణి *gōkara-kaṇi.* [Tel.] n. The fraction of $\frac{1}{320}$; Ciphered thus గొ—౦౦౫ గోకరకాణులు or గొ—౫ is $\frac{1}{320}$ and thrice the same or మూడుగోకరకాణులు is గొ ౩. See కాణి.

గోకరాయి *gōka-rāyi.* [Tel.] n. The Indian Magpie, *Dendrocitta rufa.* (F. B. I.)

గోకర్ణము *gō-karṇamu.* [Skt.] n. A sort of antelope supposed to be the nil ghai. కడితిమ్మనము. H. iii. 9. An oblong cup made of a divided cocoanut shell కొక్క. The name of a district lying south of the Konkan. పరశురామక్షేత్రము.

గోకిరయెల్లిపిట్ట *gōkira-yellipiṭṭa.* [Tel.] n. The common or grey quail, *Coturnix communis.* (F. B. I.)

గోకు *gōku.* [Tel.] n. To scratch. కీకు, కీయు. To scribble, as writing. గొకుడు పార a small hoe.

గోకులము *gō-kulamu.* [Skt. గో=cow] n. The caste of herdsmen. A herd of cattle ఆవులమంద. The ox genus or family ఆవుల జాతి. **గోకులాష్టమి** *gō-kul-āshṭami.* n. The anniversary of the birth of Krishna which falls on శ్రావణబహుళాష్టమి about September.

గోగు or **దొరగోగు** *gōgu.* [Tel.] n. The Hemp plant, *Cannabis Sativa:* కొండ గోగు, కర్ణికారము *Hibiscus Cannabinus.* నీలిగోగు the Roselle plant. **గోగునార** *gōgu-nāra.* n. The fibre of the hemp plant. **గోగూర** or **గోంగూర** *gōgūra.* n. A dish made of గోగు leaves.

గోచరము *gōcharamu.* [Skt.] adj. Perceptible, known, manifest, evident, apparent. n. An object cognisable by the senses. విషయము. **గోచరించు** *gōcharinṭsu.* v. n. To appear, be visible. అగపడు. v. t. To show అగపరుచు.

గోచర్మము *gō-charmamu.* [Skt.] n. An ox hide. **గోచర్మమాత్రభూమి** *gō-charma-mātra-bhūmi.* n. A hide of land.

గోచారము *gō-chāramu.* [Skt.] n. The planetary aspect described in a horoscope (జన్మపత్రిక,) గ్రహసంచారము.

గోచి *gōchi.* [Tel.] n. A clout. A truss or flap; a waist cloth. ఇనుపగోచి an iron buckle fabled to be worn by ascetics. వాడు ఇనుపగోచిబట్టినాడు he took a vow of chastity. గోచగోచిపెట్టుకొను to draw the skirt of the petticoat between the thighs, and tuck it into the waist behind. గోచిదరిద్రము nakedness, utter poverty. గోచిగాడై stripped naked. HD. ii. 1050. **గోచికట్టు, గోచికాడు** or **గోచిబావడు** *gōchi-kaṭṭu.* n. A bachelor. బ్రహ్మచారి. HK. iv. 179.

గోజు *gōju.* [Tel.] n. A puzzle or trouble; a dispute. కీడు, తొందర. **గోజు** or **గోజుపడు** or **గోజురు** *gōjaḍu.* v. n. To dun, pester, harass. పీడించు. **గోజుతు** *gōjāṭa.* n. A plague. కీడు.

గోటాపక్ష *gōṭāpaṇa.* [Tel.] n. A feather of a bird. పక్షియీక.

గోటి *gōṭi.* [Tel.] n. A game like hockey. A hockey కీర్ష్టర్కర్రాక్రీడ.

గోటు *gōṭu.* [Tel.] n. Trimness, foppery. ఒయ్యారము. Trinkets, a sort of broad glass or gold bracelets. Finery. Trimming, fringe, ribbon, edging, hem. పట్టుగోటు a lace border. **గోటుకత్తె** *gōṭu-kattɛ.* n. A beau. ఒయ్యారి. **గోటుకాడు** *gōṭu-kāḍu.* n. A fop. ఒయ్యారకాడు. గోటుగాడంపే fine, flaunting. **గోటుపోక** *gōṭu-pōka.* n. An inferior kind of areca nut.

గోటురు or **కోటురు** *gōṭṭeru.* [Tel.] n. The plough share. నాగటిచాలు. Sar. Pad. ii. 42. గోటురులాగా మంచి ముక్కు a long sharp nose.

గోడ *gōḍa.* [Tel.] n. A wall. అడ్డగోడ a cross wall. అడ్డగోడమీదపిల్లి the cat perched on a cross wall: a phrase used to denote a trimmer, one who "sits on the fence." **గోడకాలు** *gōḍa-kālu.* n. A buttress. రవగోడ. **గోడగీయు** *gōḍa-giyiṭu.* v. n. To speak to. మాటాడు. To make a noise గోడ్డించు, v. t. To disregard, తిరస్కరించు. **గోడచేర్పు** *gōḍa-chērpu.* n. A booby, a dunce మందుడు. HD. ii. 1497.

గోడ *gōḍa.* [H.] n. A horse. కుర్రము.

గోడాలు *gōḍālu.* [Tel.] n. The rattlins of a ship's shrouds. నూలుతాళ్ళు.

గోడి *gōḍi.* [Tel.] n. Way, manner, custom, regularity, likelihood, prospect. ముక్కుగోడి a nostril. adj. Crooked వంపు కల. **గోడివడు** *gōḍi-paḍu.* v. n. To become crooked or bent. ఆరుగు or వంగు. గోడి పెట్టు to bend, వంచు. **గోడిపెట్టు** *gōḍi-peṭṭu.* n. A stunning blow on the head. **గోడిరెప్ప** *gōḍi-reppa.* n. A sty or swelling in the eye.

గోడిగ *gōḍiga.* [Tel.] n. A mare. ఆడుగుర్రము. A iv. 96. Steepness. ఎగుడుదిగుడు.

గోడు *gōḍu.* [Tel.] n. Grief. గోడుగోడన Crying Alas! Alas! గోడ్డుగోడు a pack of troubles. ఆడజేరక మద్దెలగోడుపోకిరాకన she who cannot dance cries out on the fiddler. **గోడుకూత** *gōḍu-kūta.* n. Whimpering, blubbering. **గోడాడు** *gōḍ-āḍu.* v. n. To grieve. దుఃఖించు. **గోడుబిళ్లలు** *gōḍu-biḷḷalu.* n. A kind of game played by children. **గోడుబొట్టిక** *gōḍu-boṭṭika.* n. A certain plant. **గోడవియేడ్చు** *gōḍaviyēḍcu.* v. n. To weep aloud. Kuchelo. iii. 114.

గోడెము *gōḍema.* [Tel.] n. A hamlet near the foot of a hill. కొండకొన వాగ్రయించి చుండెడిది గోడెమన్నది.

గోణము, గోణము or **గోణాము** *gōṇamu.* [Tel. cf. Tam. கோணம்.] n. A waist cloth or modesty piece. గోచి. చింక గోణాము "a T bandage."

గోణి *gōṇi.* [Skt.] n. A sack, sackcloth. గోన. గోణము a sackful. [Tel] n. An ox. ఎద్దు.

గోతము or **గోతాము** *gōtamu.* [Tel.] n. A sack, a bag. గోన, సంచి.

గోతి *gōti.* [Tel.] n. A woman. స్త్రీ. అను. iii.

గోత్ర *gōtra*. [Skt.] n. The earth. నేల. గోత్రము *gōtramu*. n. A mountain. కొండ. A family, tribe or lineage. వంశము. అన్య గోత్రుడు an alien, one of another family or clan. గోత్రభిత్తు *gōtra-bhittu*. n. Lit. the 'destroyer of mountains', i. e., Indra.

గోద *gōda*. [Tel.] n. An ox. ఎద్దు. A beast. గొడ్డుగోద kine, cattle.

గోదరి *gōdari*. [Tel.] n. The river Godavery. A painter ముచ్చివాడు.

గోదారి *gōdāri*. [Tel.] n. The sediment of melted butter. వెన్న కాచిన మడ్డి. గోదారి పేలు *gōdāri-pēlu*. n. A kind of lice, *pediculi pubis*.

గోదావరి *gōdavari*. [Skt.] n. The river Godavery.

గోదు or గోందు *gōdu*. [H.] n. Gum. బంక, జిగురు.

గోదురు *gōduru*. [Tel.] n. Large. గోదురు కప్ప *gōduru-kappa*. n. A toad: a bull frog. పెద్దకప్ప. గోదురుగవ్వ *gōduru-gavva*. n. A large cowry shell.

గోధుమ, గోధుము or గోధుమలు *gōdhuma*. [Tel.] n. Wheat.

గోధ or గోధిక [Skt.] n. An iguana. ఊసరవెల్లి. గోధ or గోధాంగుళి *gōdha*. n. A finger stall, made of iguana leather, to protect the finger in drawing a bow. An armour for protecting the hand in shooting from a bow అల్లెత్రాటిదెబ్బ లాకకుండంటుకై ఉడుము తోలుతో కుట్టి చేతికి తొడుగునకొనే కవచము. DRB. 180.

గోధి *gōdhi*. [Skt.] n. The forehead. నొసలు.

గోధసము *gōnasamu*. [Skt.] n. A very large kind of snake, the Boa. కొండచిలువ.

గోను Same as గోగు.

గోనె or గోనియ *gōne*. [Tel.] n. A sack, a gunny bag. గోనెసంచి; గోతము.

గోపదము *gō-padamu*. [Skt.] n. The print of a cow's foot.

గోపనము *gōpanamu*. [Skt.] n. Hiding, concealing. దాచుట.

గోపానసి *gōpānasi*. [Skt.] n. A piece of wood placed at the eaves to close in the roof. చూరుకమ్మి.

గోపాలుడు *gō-pāludu*. [Skt.] n. A cowherd. గొల్లవాడు. A king రాజు. A name of Krishna.

గోపి *gōpi*. [Skt.] n. Armenian bole used in making fine plaster for masons. కావిరాయి. గోపిచందనము *gōpi-chandanamu*. n. Yellow ochre. గోపికుద్ద yellow ochre.

గోపి or గోపిక *gōpi*. [Skt.] n. A shepherdess, గొల్లది.

గోపీధము *gō-pīdhamu*. [Skt.] n. A trough near a well. నీటిదొన.

గోపుచ్ఛము *gō-puchchhamu*. [Skt.] n. The cow-tailed monkey, కోతి.

గోపుడు *gōpudu*. [Skt. గో=cow, పు=to rule.] n. A cowkeeper, a herdsman. గొల్లవాడు, గోవుల కధిపతి. A superintendent of a district. అనేక గ్రామములకధిపతి. A king రాజు.

గోపురము *gōpuramu*. [Skt.] n. An arch, a dome, a pinnacle. A portal door, a city gate. గవను, వాకిలి. A high pyramidal tower over the gates of a temple. A steeple. (Figuratively) Elysium. స్వర్గము. R. i. 151. గోపురము (in Telugu for మూపురము) is also the hump on a bullock. వాడు తొలక గన్న గోపురమువాడ ఎత్తి పెట్టినాడు he flatters me grossly.

గోప్యము *gōpyamu*. [Skt.] adj. Secret. దాచ బడిన. Cherished, preserved కాపాడబడిన. గోప్యానసంధి a secret interview, an assignation. గోప్యము గా *gōpyamu-gā*. adv. Secretly.

గోమ, పుట్టగోమ *gōma*. [Tel.] n. The earth or place round about a white ant hill.

గోమతి *gōmati*. [Skt.] n. The river Gumty.

గోమయము, గోమాయువు See under గోవు.

గోమారి *gōmāri.* [Tel. గొడ్డు+మారి.] n. The bots, a disease of cattle caused by ticks.

గోమి *gōmi.* [Skt.] n. One who has cows.

గోమిడి *gōmiḍi.* [Tel.] n. A kind of quail. పూరేపుట్ట.

గోము *gōmu.* [Tel.] n. Felicity. సౌముడ్యము, వైమనస్యము లేకుండుట. సౌమ్యము Bloom, freshness of hue, నాలుగు. **గోమించు** *gōmiñcu.* v. t. To make happy, to cause to be happy. గోము చేయు.

గోముఖము *gō-mukhamu.* [Skt.] n. A sort of trumpet. Also smearing with cow-dung. The front or spout of the lingam. The spout for water in the wall of a temple. **గోముఖవ్యాఘ్రము** *gō-mukha-vyāghramu.* n. A tiger in the disguise of a cow. i. e., a hypocrite. వైరి మందిలోని వలెనుండే మనుజుడు.

గోమూత్రము *gō-mūtramu.* [Skt.] n. Cow's urine. **గోమూత్రకబంధము** *gō-mūtraka-bandhamu.* n. Verses arranged in the shape imagined to belong to a cow's urine. See an instance in Magha. XIX. 46.

గోమేధము *gō-mēdhamu.* [Skt.] n. The sacrifice of a cow.

గోమేధికము *gō-mēdhikamu.* [Skt.] n. A topaz: an agate.

గోర *gōra.* [Tel.] n. A shopkeeper. S. i. 98. A drill plough. గోరలోలు to plough with a drill plough in preparation for making a channel from a river.

గోర or **గోరంక** or **గోరంకువు** Same as గొరంక. (q. v.)

గోరంచు *gōrañcu.* [Tel.] n. Selvedge.

గోరంటచెట్టు or **గోరింట** *gōranta-chettu.* [Tel. గోరు and అంటు.] n. The Henna or nail-dyeplant. *Acacia Intsia.* ముళ్లగోరంటచెట్టు. *Barleria prionitis.* (Watts.) **గోరింటకత్తు** *gōrinta-daggu.* n. The whooping cough.

గోరకొక్కు *gōra-chekka.* [Tel.] n. A drag, with which rivers are cleared.

గోరజము *gōrajamu.* [Tel.] n. Ox-gall, గోగోచనము, కన్నూరి. Swa. iv. 13.

గోరము *gōramu.* [from Skt. ఘోరము.] n. Danger. ఆపద. Ill-health దేహమునందలి ఆస్వాస్థ్యము. Hatred ద్వేషి. **గోరతనము** *gōra-tanamu.* n. Naughtiness, wickedness. దుష్టత్వము. **గోరవ** *gōrava.* n. A loud sound. ఒట్టిమ్రోత. **గోరపడు** *gōra-paḍu.* v. n. To hate. ద్వేషపడు. **గోరగింత** *gōra-ginta.* n. Fearfulness. timidity, భీరుత్వకార్పణ్యము.

గోరసము *gō-rasamu.* [Skt.] n. Milk or buttermilk. పాల్లు, మజ్జిగ.

గోరక్షకుడు *gō-rakshakuḍu.* [Skt.] n. A herdsman. A Gookha.

గోరింక *gōrinka.* [Tel.] n. The common Myna, *Acridotheres tristis.* కాకి. కొండగోరింక (lit. a hill myna.) the Southern Grackle, *Eulabes religiosa.* పాలపుగోరింక the Black-headed Myna, *Temenuchus pagodarum.* చందిగోరింక the Pied Myna, *Sturnopastor contra.* (F. B. I.)

గోరింపు *gōrimpu.* [Tel.] v. n. To shove, struggle, thrust. ఎగరగొట్టు. T. iii. 140. To fly ఎగురుట. **గోరింపు** *gārimpu.* n. Flight. ఎగుర్పు. A shove or push; a stroke at a ball; a struggle.

గోరీ *gōrī.* [H.] n. A tomb, a grave. సమాధి.

గోరు *gōru.* [Tel.] n. A nail, a claw. In A. v. 30. గోళ్లు is rendered ఆటిచెట్టుల్లోనుండే నడ్డగోళ్లు అని వాడుకలోనుండే కుచ్చులవంటిది "Hawk's claws," i. e., the inside of a plantain blossom. adj. Slight, little, అల్పము. **గోరుచెక్క** the quick of the nail. **గోరుగల్లు** or **గోరుగొండి** or **గోర్గండి.** *gōru-gallu.* n. An instrument for cutting the nails. **గోరుగాలము** *gōru-galamu.* n. A kind of fishhook made of iron wire. **గోరుచిక్కుడుకాయ** *gōru-chikkuḍu-kaya.* n. The bean called *Dolichos fabaformis.* Rox. iii. 316. **గోరుచిరగము** *gōru-chiru-*

ramu. n. A chisel with a bent edge. కొనయందు వంపుగల ఉలి. **గోరుచెట్టు** *gōru-ṭsuṭṭu.* n. A whitlow. **గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటు** a blow from a rice pounder on a whitlow, i. e., trouble upon trouble. **గోరుళి** or **గోరు ఉలి** *gōruḷi.* n. A gouge, or round-bladed chisel. **గోరువెచ్చ** *gōru-vetsṭsa.* n. and adj. Lukewarm, tepid, partly warm. **గోరొత్తు** *gōr-ottu.* v. a. To pinch. n. Pinching.

గోరుపడము or **గోర్పడము** *gōru-paḍamu.* [Tel.] n. A cloak, a blanket. కంబళి,రగ్గులు. Chenn. iii. 43. P. i. 593.

గోరువంక Same as **గోవంక**.

గోరోచనము or **గోరోజనము** *gōrōchanamu.* [Skt.] n. Ox-gall. Ainslie. ii. 164. R. ii. 4. Bilhan. iii. 25.

గోర్పడము Same as **గోరుపడము**.

గోళ్ళిల్లాడు *gōṛpiḷḷ-āḍu.* [Tel.] v. n. To toss up balls in play. అన్నదమ్ములాడుకొనుచు చెండ్లాడు, ఎగజేయు, రెండుపక్షములవారిని వ్యాజమున చేతులుజాచి గోళ్ళిల్లాడుచు కమ్మనుగ్రహించి. R. vi. 210.

గోర్వంక Same as **గోవంక**.

గోల *gōla.* [Tel.] n. A moan, a howl, a wailing sound; the sound of weeping; అలగోలబాలగోల a general howl. కాకిగోల a dismal lament, such as crows utter over a wounded crow. గోలపెట్టు to complain. గోలయెత్తు to raise the voice, wail, cry, howl. **గోల** n. Simplicity, inexperience. A simpleton, one who is ignorant and innocent. మన్నదు. A simple girl ముద్ద. గోలతనము simplicity, silliness. **గోలగోవులు** *gōla-krōḍulu.* n. A game played by boys. P. vii. 211.

గోలగోండి *gōla-gōṇḍi.* [Tel.] n. The plant called *Tradescantia axillaris.* Rox. ii. 118. Ains. ii. 250. 402.

గోలాంగూలము *gōlāngūlamu.* [Tel.] n. A kind of monkey. కొండముచ్చుకోతి.

గోలాకు *gōlāku.* [Tel.] n. Trouble, confusion. M. iv. iii. 125.

గోలి *gōli.* [Tel.] n. A slanting verandah.

గోలించు *gōliṭsu.* [Tel.] n. To fry. వేలుము, చమురు పోసి వేచు.

గోలి *gōli.* [H.] n. A marble to play with.

గోలుగోలు or **గోల్గోలు** *gōlu-gōlu.* [Tel.] n. A great noise, an uproar, loud crying. గొల్లమనుధ్వని, పెద్ద ఏడ్పు.

గోలుంచు *gōluriṭsu* [Tel.] v. n. To roar like a tiger (పులి) అరచు.

గోలెము *gōlemu.* [Tel. for **గోళము**.] n. A hollow. Centric space: the inside: a basin. A kettle or boiler. చారు, పిల్లిపోసే మంటిపాత్రము, కాగు.

గోలెమ్ము or **గోలెక్కు** *gōlemmu.* [Tel. **కోల**+ఎమ్ము.] n. Lit. The great bone, i. e., the spine or back bone.

గోళము *gōḷamu.* [Skt.] n. A globe, a hollow, an opening, a round cavity. అండగోళము the hollow or inside of an eggshell. నయన గోళము (R. v. 126.) the eyeball. బ్రహ్మాండ గోళము the area of the inside of a sphere. బంగారుగోళము a gold ring. L. XIII. 38. కర్ణగోళము the orifice of the ear.

గోళికూర *gōḷi-kūra.* [Tel.] n. Spinach. H. iv. 166.

గోళ్లగొండి *gōḷḷa-goṇḍi.* [Tel.] n. A kind of grass. తృణవిశేషము. కాళ. iii.

గోవ *gōva.* [Tel.] n. The town Goa. గోవ జెవ్వాజి Castor, imported from thence. గోవ తాడు or గోవమిలతాడు a flexible belt, woven of gold or silver. **గోవ** n. Youthfulness యౌవనము. adj. Fine మనోజ్ఞము. గోవనము a modesty piece కాశీవస్త్రము. **గోవసీవ** *gōva-sīḷa.* n. The bird called the Large Grey Babbler, *Argya malcolmi.* (F. B. I.) *Thimalia Malcolmi.* Jerdon's Catal. No. 90.

గోవాడు or **గోవాళు** *gō-vāḍu.* [Kan.] n. A youthful lover. విటుడు. Manu. iv. 121. Plu. గోవాళ్లు.

గోవిచెట్టు. or **గోవి** *gōvi-chettu.* [Tel.] n. A certain flowering shrub, *Galedupa Arborea*, also called **కానుగచెట్టు** or **పెంటచెట్టు** A. v. 146. BD. iii. 2068. T. iii. 29. Manu. ii. 25.

గోవిందుడు *go-vinduḍu.* [Skt.] n. Lit. A cow-herd. A name of the god Krishna. **గోవిందగోవిందా** Hurrah! huzza!

గోవిల or **మూలగోవిల** *gōvila.* [Tel.] n. The plant called *Aristolochia Indica*, Heyne; Roxb. iii. 489.

గోవు *gōvu.* [Skt.] n. A cow. **గోమయము** *gō-mayamu.* n. Cow dung. **పేడ.** **గోమసూచకము** *gō-masūchakamu.* n. The cowpox. **గోమాంసము** *gō-mānsamu.* n. Beef. **గోమాయువు** *gō-māyuvu.* n. A jackal. **నక్క.** **గోశ్రేణి** *gō-śrēṇi.* n. A species of Cassia. **దంతేరు.** **గోష్ఠము** *gō-shṭamu.* n. A cow-pen, a fold for cattle. **గోష్పదము** *gōsh-padamu.* n. Grazing land; a spot frequented by cows. **కొప్పది మైనలేదు** not enough to hold a cow's footprint. **గోహత్య** *gō-hatya.* n. Cow-killing.

గోషా *gōshā.* [H.] n. Seclusion. **గోషాస్త్రీ** a woman kept in seclusion, a gosha woman, a *purda* woman. **పరదానాస్త్రీ.**

గోష్ఠి *gōshṭi.* [Skt.] n. An assembly, or meeting for conversation, a secret assembly of the initiated. **కథ.** A discourse, conversation or talk **కల్లాపము.**

గోష్వారా *gōshvārā.* [H.] n. An abstract, an index, a tabular statement, wherein each article in a general account is reduced to its proper head.

గోసంగి *gōsangi.* [Tel.] n. A cobbler, a worker in leather. **మాదిగవాడు.**

గోసము *gōsamu.* [Skt.] n. Myrrh. **బోళము.** Dawn **తెల్లవ.**

గోసాయి or **గోస్వామి** *gōsāyi.* [Tel.] n. Gosains: religious mendicants, who are followers of Chaitanya.

గోసు *gōsu.* [Tel.] n. Pride, pretence, vaunting. **అక్షేపము.** Blame, disgrace **అపకీర్తి,** **నింద** Fault **దోషము.** **గోసపడు** *gōsapaḍu.* v. t. To blame. **నిందించు.** **గోసన** *gōsana.* n. Proclamation (in a bad sense) **చాటింపు.** M. IV. ii. 102.

గోస్తనము *gōstanamu.* [Skt.] n. A cow's udder. **గోస్తని** the purple grape. **ద్రాక్ష.**

గోహారి *gōhari.* [Tel.] n. Heroism. **పరాక్రమము.**

గౌ gau

గౌండ్లు *gaunḍlu.* [Tel.] n. The caste of liquor-sellers. **కమ్మలవాండ్లు.**

గౌడ, గౌళ or **పంచగౌళము** *gauḍa.* [Skt.] n. The Bengali or Odhra language. The generic name for the languages of India north of the Godavery, viz., Hindi, Bengali, Mahrati, Uriya, and Panjabi which are called the **పంచగౌళము.** **గౌడము** *gauḍamu.* n. Gaur. Bengal proper. The Gangetic countries.

గౌణము *gauṇamu.* [Skt.] n. The secondary or figurative meaning of a word, Technicality. **అట్టగౌణాదులు గౌణముగా జరిగె** the work went on but so and so, after a fashion. **గౌణార్థము** *gauṇārthamu.* n. Personification **అమూర్తార్థము.**

గౌతమి *gautami.* [Skt.] n. A name of the river Godavery. **వృద్ధగౌతమి** the "main stream" or northern mouth of this river.

గౌత, గవుత or **గవత** *gauḍa.* [Tel.] n. The glands of the cheek. The cheek. **పెంట గౌతిట్లు,** A. vi. 104.

గౌర or **గవుర** *gaura.* [Tel.] n. A shopkeeper. **శెట్టి, వర్తకుడు.**

గౌరము *gauramu.* [Skt.] n. A fair complexion. A pale straw colour. "కలకార గౌరగౌరముపూల మిసిమి" (A. vi. 136.) Snow white. adj. Fair complexioned.

గౌరవము *gauravamu.* [Skt.] n. Weight. Heaviness. Grandeur, nobleness, respectability **ఘనత్వము.** **గౌరవించు** *gaura-*

vintsu, v. n. To treat respectfully, to show honor to గౌరవపరచు. **గౌరవలేఖ** *gauravalekha*. n. Honorific salutation. కరణములకు పండ్రెండు కాపులకు వ్రాసిన గౌరవలేఖ salutation to the village writers and the same to the farmers.

గౌరి *gauri*. [Skt.] n. A damsel. A title of the goddess Parvati. A beautiful woman. గౌరీలక్షణము (a description of female beauty) is the title of a chapter in వాత్స్యాయనము on soulpture. **గౌరీకుంకుమశాలి** *gauri-kunkumasali*. n. A fine species of white rice. **గౌరీగాఙ్గేయము** or **గౌరీగాఙ్గేయము** *gauri-gangeya*. n. A sort of cloth. BD. iii. 107. **గౌరిపాషాణము** See పాషాణము.

గౌరు or **గవురు** *gauru*. [Tel.] n. A superior sort of elephant. శ్వేతగౌరు a white elephant. A certain musical instrument. కాహళి. H. iii. 38. A. iv. 36. **గౌరుకాకి** *gauru-kaki*. n. A sea gull or tern. **గౌరుకూతలుగు** *gauru-telugu*. A hoarse cry, a horrid yell. G. i. 254.

గౌలు or **గవులు** *gaulu*. [Tel.] n. A stink. దుర్గంధము. Scent సుగంధము.

గౌళ *gaula*. [Tel.] n. The name of a certain caste.

గౌళ or **గౌర** *gaula*. [Tel.] adj. Harsh-sounding. గౌళగొంతు a big voice. గౌళ కూత a loud clation.

గౌళము and **గౌళ మేళము** Same as గొడుము.

గౌళి or **గవులి** *gauli*. [Tel.] n. A kind of lizard called by naturalists Monitor, from its chirping note. తొండజాతులలోనొక్కటి.

గౌష్ఠీనము *gaushthinamu*. [Skt.] n. A cow-yard or pen.

గౌసెన or **గవుసెన** *gausena*. [Tel.] n. A cloth cover, a sheath కవ.

గ్య gya

గ్యప్తి or **గప్తి** *gyapti*. [for Skt. జ్ఞప్తి.] n. Recollection. జ్ఞాపకము.

గ్ర gra

గ్రంథము *granthamu*. [Skt.] n. A book, a volume. Papers, record, proceedings. The text, as distinguished from notes or quotations. A metre 32 syllables in length. Hence మూడు వేల గ్రంథము means a book of about 3000 lines. ఆది యెంతగ్రంథము what is the extent of that work? ఇక్కడొక గ్రంథపాయము వచ్చినది ఇందేమో or ఇక్కడి గ్రంథము లోప మయినది the manuscript appears to be defective in this passage. **గ్రంథకర్త** *granthakarta*. n. The author of a book. **గ్రంథగృహము** a writing room వ్రాసేయిల్లు. **గ్రంథనము** *granthanamu*. n. Stringing together, composing, a series. కూర్చు, కూర్పు. **గ్రంథభాష** *granthabhasha*. n. Book language. **గ్రంథసాంగుడు** *granthasangadu*. n. A great genius. A bully, a fierce fellow. **గ్రంథస్థము** *granthasthamu*. adj. Found in a book, quoted.

గ్రంథి *granthi*. [Skt.] n. A knot or tie. A knot or joint in a bamboo or cane. A joint in the body. వాతము. Rigidity of the flesh, a swelling or hardening of the flesh or of the blood vessels or nerves. కంతి. There are 24 species, including hæmorrhoids (అపానగ్రంథులు).

గ్రంథితము *granthitamu*. [Skt.] adj. Strung, tied, connected. కూర్చబడిన.

గ్రంథితగరము or **గ్రంథితగరము** *granthitagarama*. [Skt.] n. The flowering plant named Whorl flowered Ruellia, *Ruellia strepens*.

గ్రక్క తిల్లు or **గ్రక్కతిలు** *grakka-tillu*. [Tel.] v. n. To be frightened. బెదరు.

"గ్ర. మెయి గ్రక్కుసామినీదయ
నెక్కడమున్ బ్రోడ్డుపాడుము లెలుగకనీవే
దిక్కనియందుముదాయలు
గ్రక్కతిలంగాకుపు చేల్లకెదలకయుండకో"
రామా. ii.

గక్కు *grakku.* [Tel.] adj. Much. **గక్కడలు** *grakk-adalu.* adj. Much afraid. M. I. ii. 13. **గక్కదలు** *grak-kadalu.* adj. Much shaken. R. v. 303. **గక్కున** or **గక్కన** *grakku-na.* adv. Quickly. శీఘ్రంగా.

గ్రథనము *grathanamu.* [Skt.] n Stringing, uniting. Compilation, collection. కూర్చుట, కుట్టుట. **గ్రథితము** *grathitamu.* adj. Tied, bound. కూర్చబడిన, కుట్టబడిన.

గడ్డ Same as **గడ్డి**.

గడ్డన *graddana.* [Tel.] adv. Quickly. శీఘ్రముగా.

గడ్డున *grammana.* [Tel.] adv. Quickly. వెంటనే.

గసింపు *grasimpu.* [Skt.] v. a. To swallow, devour. మ్రింగు. To eat తిను. **గ్రస్తము** *grastamu.* adj. Swallowed; seized; involved in; slurred, as an omitted word. మహాదుఃఖగ్రస్తుడై plunged in grief. అన్యాయ గ్రస్తుడైనాడు he is a victim to injustice.

గహము *grahamu.* [Skt. గహ్ to seize.] n. A planet, నవగ్రహములు the seven planets and the sun and moon. ధూమగ్రహము a tenth planet: being like the Georgium sidus. A spirit, a devil. A proverb says మామగారి పరిహాసగ్రహం A son-in-law is a more pestilent fellow than any one planet! he is the "tenth!" **గహచారము** *graha-charamu.* n. Disaster, ill luck, fate, misfortune. నా గ్రహచారమువలన అట్లు వచ్చినది through my misfortune (or, to my sorrow) it so happened. మా గ్రహచారము పట్టుకున్నది this is what has befallen us. **గహణము** *grahanamu.* n. Taking, seizure. Reception, acceptance, comprehension. An eclipse. **గహణి** *grahani.* n. Diarrhœa, dysentery. అతిసారగ్రహణి. **గహతారలు** *graha-taralu.* n. The planets and fixed stars. **గహపతి** *graha-pati.* n. The lord of the stars, i. e., the sun. గ్రహరాజు the sun or moon.

గహింపు *grahimpu.* [Skt.] v. a. To seize, to take, to grasp, to hold, comprehend, understand. To accept. **గహీత** *grahita.* n. One who takes, seizes, or accepts. గ్రహించువాడు.

గ gra

గంథికము *granthikamu.* [Skt.] adj. Classical (as a word), poetical, peculiar to books; bookish. గ్రంథములది.

గజ *graza.* [Tel.] n. A kind of tree. ఒక వృక్షజాతి. వాటము. iv.

గడ *gadda.* [Tel.] n. A bump. కరుము. "మీను చెమ గ్రడలు కట్టగ నెలనుకొంటిమి." భార. ii.

గది *gadi.* [Bengali] n. A bannister, balustrade, railing or *chevaux-de-frise* కంకటాలు.

గమము *gramamu.* [Skt.] n. A village. ఊరు. A scale in music. మధ్యమస్థాయి. గ్రామత్రయము the three tones, treble, tenor and base. A crowd or multitude గుమ్మరాసులు. గ్రామ్యులు or గ్రామ్యులు. **గమకార్యము** *grama-karyamu.* n. Village affairs: worldly matters. **గమకంఠము** *grama-kanthamu.* n. The glebe, or pasture land appertaining to a village. **గమణి** *gramani.* n. A chief: a head man. **గామాధిపతి**. **గామణి** adj. Chief, head, leading. మనుష్యులలో నరగ్రామణి, the noblest of men. దుర్గ్రామణి a wicked ruler. **గమణ్యము** *gramanyamu.* n. The rule or headship of a town. Imperiousness, violence, outrage. గ్రామణ్యము చేసి scoffingly. **గమదేవత** *grama-devata.* n. A village god or goddess. These are the original Dravidian deities. Among them the male deities are chiefly these: పోతురాజు, కాటేదొర, ఎల్లమ్మ, ఎంకమ్మ, చెన్నకేశవుడు and పైలాను. The principal village goddesses are పెద్దమ్మ, కాటేకి, అంకాళమ్మ,

ఎక్కెశమ్మ, ఎల్లమ్మ, పోలేరమ్మ, ముల్లమ్మ, మామిళ్లమ్మ, పైరుమ్మ or పైరుంకిమ్మ, (i. e. మహాకి.) మారెమ్మ, మారెమ్మ (who probably is meant for "Maria") చూడాంబమ్మ (that is, Saint Agatha,) and గుంకెశమ్మ or గుంకెరమ్మ, of whom one inflicts the cholera, another the small pox (see అమ్మవారు) another murrain, another blight. None have any beneficent powers, and they are worshipped to avert their displeasure. గ్రామసింహము *grāma-simhamu*. n. The lion of the village, i.e., a dog. గ్రామస్థుడు *grāma-sthudu*, n. A villager. స్వగ్రామస్థుడు a fellow citizen or neighbour. గ్రామాంతము *grāma-antamu*. n. The outlying portion of a village, i. e., the Panchama quarter. మాలపల్లి. గ్రామాడులు *grāma-adulu*. n. Villages. Lit. Villages, &c. గ్రామ్యము *grāmyamu*. adj. Village-born; produced in or relating to a village. Vulgar, rude, rustic. Common, colloquial, unclassical, inelegant: The opposite of శాస్త్రీయము. In Grammar the term is applied to conversational forms as వస్తాడు, తెస్తాడు, like they're, I'm, you're, he's, in English, which are supposed to be inadmissible in literature, though they occur in all even the best poets. గ్రామ్యధర్మము *grāmya-dharmamu*. n. Sexual intercourse. సంభోగము. Lit. what is usual or the fashion, or way of the world.

గ్రాయు *grāyu*. [Tel.] v. n. To spit. A. v. 132. To rinse the mouth and spit out the water. ఉమియు, పుక్కిలించి ఉమ్ము వేయు.

గ్రావము *grāvamu*. [Skt.] n. A mountain, a rock or stone. రాయి, రాయి.

గ్రాసము *grāsamu*. [Skt.] n. A mouthful. కబళము. Subsistence, board, forage for cattle. గ్రాసవాసములు *grāsa-vāsamulu*. n. Food and lodgings.

గ్రాహము *grāhamu*. [Skt.] n. An alligator. మొసలి.

గ్రాహ్యము *grāhyamu*. [Skt.] adj. Comprehensible, capable of being understood. గ్రహించదగిన.

గ్రీ gri

గ్రీవము *grīvamu*. [Skt.] n. The neck. మెడ. గ్రైవము or గ్రైవేయము *graivamu*. n. A halter మెడకట్టెడుత్రాడు. గ్రైవేయకము *graivēyakamu*. n. A neck ornament మెడను కట్టుకొనేపామ్ము.

గ్రీష్మము *grishmamu*. [Skt.] n. Heat, warmth. వేడిమి. The hot season వేసవి.

గ్రు gru

గ్రుక్క- *grukka*. [Tel.] n. Swallowing. మింగుట. Breath. నక్క-. గ్రుక్కగోను *grukka-gonu*. v. n. To swallow or devour. మింగు గ్రుక్కలుమింగు to desire. అపేక్ష పడు; to hesitate సంకోచించు. గ్రుక్కిలి or గ్రుక్కిల్లి *grukkili*. n. A gulp, swallowing, or deglutition. గ్రుక్కిల్లి మింగు to sob, to lick the lips, expressive of desire. అపేక్షపడు; to hesitate సంకోచించు. గ్రుక్కుమిక్కు to open the mouth to speak మాటాడనోచక్క.

గ్రుమ్ము Same as గుమ్ము. "రాత్రియుమూడు జాములుగ్రుమ్మరింప నేర్చుములకుపట్టనే కొల్వు సమకుడు." BD. iv. 611.

గ్రుడ్డి Same as గుడ్డి. గ్రుడ్డిపాటు *gruddi-pāṭu*. adj. Providential, accidental. దైవకము.

గ్రుడ్డు *gruddu*. [Tel.] n. Blindness. గుడ్డితనము. The eye ball కన్నుగ్రుడ్డు. An egg గుడ్డు. గ్రుడ్డుకానుపు *gruddu-kānupu*. n. An ovary, a bird పక్షి. A serpent పాము. గ్రుడ్లగూబ *gruḍḍa-gūba*. n. An owl. గుడ్లగూబ. See గుడ్డు.

గుద్దు *gruddu.* [Tel.] v. t. To give a blow with the fist. గుద్దు. n. A blow with the fist. గుద్దు.

గ్రో gro

గ్రొయ్య or గ్రొయ్య *groyya.* [Tel.] n. A pit. గోయ్య, పల్లము. గ్రొయ్యు *groyyu.* v. n. To be formed into a hole or pit. పల్లమువడు. గ్రొయ్యి *groyisu.* v. t. To dig a hole. పల్లముచేయు.

గ్ల gla

గ్లహము *glahamu.* [Skt.] n. A stake in gambling జూదమందలిపందెము.

గ్లా gla

గ్లాని *glāni.* [Skt.] n. Lassitude, weariness, fatigue. శ్రమచేతకలిగిన దౌర్బల్యము.

గ్లౌ glau

గ్లౌ *glau.* [Skt.] n. The moon. చంద్రుడు, ఇందుమాను.

ఘ gha

ఘంట *ghaṇṭa.* [Skt.] n. A bell. గంట. ఘంటాపథము *ghaṇṭā-pathamu.* n. The king's high way; so called because resounding with elephants' bells. పటిజాలం మేదల్పుగల రాజమార్గము, కూడ. ఘంటాపథముగా as clear as the day, openly. ఘంటాపథముగా మాట్లాడుట to talk decisively or openly. cf. "They shall say in all the high ways." Amos. v. 16. ఘంటారవము *ghaṇṭā-ravamu.* n. Ringing; the sound of a bell. The plant *crotolaria.* W. గిలిగిచ్చెట్టు.

ఘట *ghaṭa.* [Skt.] n. An assembly, a squadron. సమూహము. A troop or herd of elephants. ఏనుగుల సమూహము.

ఘటకుడు *ghaṭakudu.* [Skt.] n. One who effects: an agent. ఘటిల్లజేయువాడు.

ఘటన or ఘటనము *ghaṭana.* [Skt.] n. Effort, exertion. Effecting, bringing about. కూర్పు. ఈశ్వరఘటన అట్లా అయినది such was the will of God. దైవఘటన the dispensations of providence. Assembling, joining. అఘటితఘటనము or అఘటనాఘటనము reconciling the irreconcilable. నానారీతుల కూర్చుట mingling various styles in poetry.

ఘటము *ghaṭamu.* [Skt.] n. An earthen vessel or jar, కుండ. The body శరీరము. A ruined well పాడుబావి. ఘటవిభ్రష్టుడు చేసినాడు he left the body. ఈ ఘటముండేవరకు as long as I live. Bringing about, effecting కూర్పు, ఘటనము. దుర్ఘటము impracticable, hard to get or bring about. ఘటచక్రము *ghaṭa-chakramu.* n. A potter's wheel. ఘటయంత్రము *ghaṭa-yantramu.* [Skt.] n. A sort of pump. నూతిగిర్ర, కిందతోడిలా. "నీ పాదసేవనటంచైసరము ద్రిప్పుచు జపించు" A. v. 90. ఘటశాసి *ghaṭa-śāsi.* n. A logician. శాస్త్రికుడు. A. vi. 89. ఘటసంస్కారము or ఘటసంస్కృతము *ghaṭa-saṁskāramu.* n. The funeral of a pot; a mode of divorce, wherein funeral rites are performed as though the rebellious wife were actually dead. ఘటసంస్కారముచేసినాడు he divorced his wife.

ఘటిక *ghaṭika.* n. An Indian hour of twenty-four English minutes. నాడిక.

ఘటిల్లు *ghaṭillu.* [Skt.] v. n. To befall, to occur, to happen, to come to pass, to be obtained, be laid, attributed or imputed (as blame) కలుగు. అట్లాడుటఘటిల్లదు not being then possible or attainable. ఘటిల్లజేయు *ghaṭilla-jeyu.* v. a. To effect, accomplish, do, manage.

ఘటికారము *ghaṭi-kāramu.* [Skt.] n. A clock. గడియారము.

ఘటీయంత్రము *ghaṭī-yantramu.* [Skt.] n. A machine for raising water, a waterlift. ఏతము, నీళ్లుతోడేయంత్రము.

ఘట్టన *ghaṭṭana.* [Skt.] n. Ramming down: a road, &c., గట్టించుట. **ఘట్టనకాడు** one who hardens. ఈ దారికి ఘట్టనచాలదు this road has not been sufficiently beaten or rammed. అశ్వఖురాఘట్టనలు the prancings of horses.

ఘట్టము *ghaṭṭamu.* [Skt.] n. A landing place or quay, తీర. sv. An object or point gained. A lump, a clod. **వ్యాసఘట్టము** a puzzle or intricacy in the Mahābhārata.

ఘట్టలయము *ghaṭṭa-layamu.* [Skt.] n. Quick time in music. "లయమ్మర్థలయంచాపితత్ఘట్ట లయంబ్రియే." Ananda Tantram IX. 81.

ఘట్టితము *ghaṭṭitamu.* [Skt.] adj. Hardened. గట్టింపబడిన.

ఘనము *ghanamu.* [Skt.] n. Greatness in any sense, honour, గొప్పతనము. Extension, diffusion విరివి. A cloud. మేఘము. The base in music. Thickness, in measurment. Solidity, cubical content. A cube. The cube of a number. దట్టము. adj. Great in any sense, grand, excellent, honourable, noble. Rich, opulent. Famous. Important. Plenteous, abundant, complete. Large, big. Fat, plump, solid, material. Permanent. Hard, firm. Tight, well fitting. **ఘనత** *ghanata.* n. Greatness, fame, glory, nobility, respectability. **ఘనపఱచు** *ghanata-ṟ-ekku.* v. n. To become famous. **ఘనపర** *ghana-para.* adj. Greater, more famous. **ఘనత్వము** *ghanatvamu.* n. Greatness. **ఘనపుష్పము** or **మేఘపుష్పము** *ghana-pushpamu.* n. The cloud "blossom:" a poetical word for water. **ఘనరసము** *ghana-rasamu.* n. Water. నీళ్లు. Camphor. కర్పూరము. **ఘనసారము** *ghana-sāramu.* n. Camphor. కర్పూరము. (Manu. vi. 5.) **ఘనాఘనము** *ghanā-ghanamu.* n. A floating or rainy cloud. కూరుచుండిపోయేమేఘము, తొలిచెంపసులు. **ఘనాఘనుడు** *ghana-ghanuḍu.* n. Indra.

ఘనీభవించు *ghanī-bhavinṭsu.* [Skt.] v. n. To unite in a mass, to curdle, thicken, freeze. To become firm or solid. ముద్దకట్టు.

ఘనుడు *ghanuḍu.* n. A great man. గొప్పవాడు. **ఘనోపలము** *ghanōpalamu.* [Skt. ఘన+ఉపలము. Lit. a cloud-stone.] n. Hail. A hail stone వడగళ్లు.

ఘర్షణము *gharshaṇamu.* [Skt.] n. A hand-mill. తిరుగలి.

ఘర్ఘరి *gharghari.* [Skt.] n. A little bell. చిరుగంటలు. Tingling or clinking ornaments, as a chain of small bells. పిండెము or పిండీకము. One of the tones or notes in music. స్వర భేదము.

ఘర్మము *gharmamu.* [Skt.] n. Heat. జీడిమి. The hot season వేసంగికాలము. Sunshine ఎండ. Sweat, perspiration చెమట. ఘర్మజల sweat.

ఘర్షణ or **ఘర్షణము** *gharshaṇa.* [Skt.] n. Friction ఒరయిక, రాయిడి. Tumult, a dispute, contention, argument, altercation కజ్జా, వివాదము. **ఘర్షించు** or **ఘర్షణ చేయు** *gharshinṭsu.* v. n. To dispute or contend, to squabble, brawl.

ఘల్లు or **గల్లు** *ghallu.* [Tel.] adv. Tinglingly, ringingly, aloud. B. viii. 115. D. iv. 250. H. ii. 37. ఘల్లుమని tumultuously, aloud. ఘల్లుమనిరి there was a noise or a crash. ఆ యిండ్లు ఘల్లుమని పడ్డవి.

ఘళుఘళుఘళ్ళు *ghaḷu-ghaḷikku.* [Skt.] adv. (anuk) Tinklingly, aloud, audibly. B. viii. 420.

ఘస్మరము *ghasmaramu.* [Skt.] adj. Glutonous, voracious, devouring, destroying. **ఘస్మరుడు** *ghasmaruḍu.* n. A glutton. తిండిపోతు. One who slays నాశకుడు. **మురఘస్మరుడు** the vanquisher of Mura. M. XIV.; 3. **మదనఘస్మరుడు** the Amoricide, or slayer of Love. Epithet of Siva.

ఘస్రము *ghasramu.* [Skt.] n. A day. దినము. B. vii. 110.

ఘా gha

ఘాటీ or **ఘాటు** *ghāṭi* [H.] n. A hill pass or police station. ఆ యంటికి ఘాటీ ఉన్నారు they guarded the house.

ఘాటు or **గాటు** *ghāṭu.* [Tel.] n. Strength, virulence, potency of poison or of liquor. Pungency, acridity, as of pepper. ఘాటు పొగాకు strong tobacco. **ఘాటించు** *ghāṭiṁchu.* v. n. To be violent.

ఘాతము *ghātamu.* [Skt.] n. A blow or stroke. చావు Killing, murdering, slaughter. హత్య. A square reservoir for water. ఘాతకబుద్ధి n murderous intent. **ఘాతకాడి** or **ఘాతకుడు** or **ఘాతుకుడు** *ghāta-kāḍi.* n. A murderer, a villain, a destroyer, a wretch. **ఘాతకి** *ghāṭini.* n. A murderess. **ఘాతుకము** *ghātukamu.* n. Cruelty, ferocity, murder. adj. Mischievous, hurtful, cruel, savage, violent, ferocious.

ఘాతిక *ghāṭika.* [Skt.] n. A sort of cake. నారి.

ఘాసము *ghāsamu.* [Skt.] n. Meadow or pasture grass. మేత. Food, living, maintenance. కొలుపు.

ఘి ghi

ఘీంకరించు *ghīṁ-kariṁchu.* [Skt.] v. n. To scream or yell; to roar like an elephant. **ఘీంకారము** or **ఘీంకృతి** *ghīṁ-kāramu.* n. The roaring or screaming of an elephant. ఏనుగుకేక.

ఘు ghu

ఘుటిక *ghuṭika.* [Skt.] n. The ankle. బిళ్ల. A small ball or pill.

ఘుణము *ghuṇamu.* [Skt.] n. An insect that is found in timber, under the bark of a tree, a wood louse, మశి పురుగు. (*A* iv. 180.) ఘుణాక్షరన్యాయము by chance. గ్రుడ్డియందు చూపున తొంబగా వీర్పడిన అక్షరముయొక్క న్యాయము.

ఘుణ ఘుణ ధ్వని *ghuṇa-ghuṇa-dhvaniṁ.* [Skt.] n. A slight murmur or broken words.

ఘుమఘుమ or **గుమగుమ** *ghuma-ghuma.* [Tel.] n. (Anuk.) Fragrance. adv. Sweetly, fragrantly, melodiously, strong (as scent.) **ఘుమ్మని** *ghum-mani.* adv. Fragrantly, melodiously, sweetly.

ఘుర్ఘురము *ghur-ghuramu.* [Skt.] n. A grunt, grunting. పందికూత. **ఘుర్ఘురించు** *ghurghur-iṁchu.* v. n. To grunt. (పంది) కూయు.

ఘుసృణము *ghusṛiṇamu.* [Skt.] n. Saffron. కుంకుమపువ్వు.

ఘూ ghū

ఘూకము *ghū-kamu.* [Skt.] n. An owl. **ఘూకి** *ghūki.* n. The female owl.

ఘూర్జరము *ghūrjaramu* [Skt.] n. Guzerat.

ఘూర్ణనము *ghūrṇanamu.* [Skt.] n. Turning round, whirling, rolling. కళ్ళు తిరుగుట, తిరుగుడు. మద్యఘూర్ణిత tipsy. **ఘూర్ణితము** *ghūrṇitamu.* adj. Rolling, turning. తిరుగుచున్న. **ఘూర్ణిల్లు** *ghūrṇillu.* v. n. To roll, turn round. To sound, resound. To ring or tinkle To roar, or hiss. మ్రోయు, రొదచేయు.

ఘృ ghri

ఘృణ *ghṛiṇa.* [Skt.] n. Favour, compassion, tenderness, pity. కరుణ, కనికారము. Dislike జాలుప్ప, రోత.

ఘృణి *ghṛiṇi.* [Skt.] n. A ray of the sun or moon. కిరణము. Light. వెలుగు.

ఘృతము *ghṛitamu.* [Skt.] n. Clarified butter. నెయ్యి. **ఘృతోదధి** a sea of ghee నేతిసముద్రము.

ఘృష్టి *ghṛishṭi.* [Skt.] n. A ray of light. కిరణము. A pig సూకరము. Recollection, readiness, memory జ్ఞప్తి. ఇప్పుడు ఆ ఉదాహరణము నాకు ఘృష్టికి రాలేదు that quotation does not now occur to my memory.

ఘే ghē

ఘే . . ఘేయనుటాదరము Huzza, a shout of joy. ఘేయని జయపెట్టు to utter joyful huzzas. "ఎంతెంతజయములు ఘేయనిజయపెట్ట" BD. v. 1420.

ఘొ gho

ఘూటుఘూటు or **గోటుగోటు** *ghoṭa-ghoṭa.* [Tel.] adv. (Anuk.) Aloud, fiercely. "ఘూటు ఘూటుగొప్పకేకలుల ఘూకుము." &c.

ఘొల్లు or **గొల్లు** *gholla.* [Tel.] n. A yell or roar. ఈమాట పూటలో ఘొల్లనుని పుట్టింది the whole town is in an uproar about this.

ఘో ghō

ఘోంట *ghōṇṭa.* [Skt.] n. The areca palm tree. పోకచెట్టు.

ఘోటకము *ghōṭakamu.* [Skt.] n. A horse. మన్మథఘోటకము Cupid's steed: that is, a parrot. ఘోటకబ్రహ్మచర్యము chastity perforce. **ఘోటిక** *ghōṭika.* n. A mare. ఆడ గుర్రము, గోడిన. మదనఘోటికె Cupid's steed, i. e., a female parrot.

ఘోట్టణము or **ఘోట్టాణము** *ghoṭṭaṇamu.* [Skt.] n. *Khulan,* a name of Tartary. Rukmang. i. 19. Hence, a horse of that country. R. i. 86. A iv. 36.

ఘోణ *ghōṇa.* [Skt.] n. The nose. ముక్కు, వాసిక. The nostrils of a horse. దీర్ఘఘోణ long-nosed. **ఘోణి** *ghōṇi.* n. A wild hog. అడవిపంది.

ఘోరము *ghōramu.* [Skt.] adj. Frightful, horrible, tremendous. భయంకరము. ఘోర దర్శనము lit. horrid to view: cruel-eyed, i. e., a tiger. **ఘోరాటవి** *ghōraṭavi.* n. An awful forest. BD. v. 524. **ఘోరుడు** *ghōruḍu.* n. A fierce man భయంకరుడు.

ఘోళి *ghōḷi.* [Skt.] n. Spinach. H. iv. 166. గోళికూర.

ఘోష *ghōsha.* [Skt.] n. A loud noise, a cry, a roar, an exclamation, proclamation, news. వేదఘోషతోఘోషా పాసిపోయిరి they set forth in procession preceded by Brahmins who chanted verses from the Vedas. ఘోషాక్షరము an aspirated consonant. **ఘోషము** n. A hamlet where herdsmen dwell. గొల్లపల్లె. **ఘోషకన్య** *ghōsha-kanya.* n. A milkmaid. **ఘోషణము** *ghōshaṇamu.* n. A roaring noise, a clamour, an uproar. చాటింపము. **ఘోషింపు** *ghōshintsu.* v. n. To sound, roar, resound, clamour, exclaim, cry. ధ్వని చేయు, కెలుకు, చాటించు. **ఘోషుడు** *ghōshuḍu.* n. A shepherd or herdsman, గొల్లవాడు.

ఘ్రా ghra

ఘ్రాణము *ghrāṇamu.* [Skt.] n. The nose. ముక్కు. Smelling, A smell. **ఘ్రాణాతోషణము** *ghrāṇōtsavamu.* n. A treat for the nose, i. e., a sweet savour. **ఘ్రాతము** *ghrātamu.* adj. Scented, smelled. మూర్కొనబడిన.

చ cha

చ *cha.* [Tel.] A letter. See under **కే**.

చంక్రమణము *chankramaṇamu.* [Skt.] n. Going tortuously or slowly. Tottering, toddling, as an infant. Clambering. కాటము. P. i. 297. A. vi. 143. R. ii. 17.

చంగము *changamu.* [Skt.] adj. Beautiful, చక్కని. Dexterous సామర్థ్యముగల, చేవగల.

చంచ *chancha.* [Skt.] n. A mat. చాప. A doll made of grass. కడిబొమ్మ.

చంచల్ *chanchal.* [Skt.] adj. Wavering. చంచల్‌బుద్ధివాఁడు frisky, skittish, wincing. P. iv. 362.

చంచరీకము *chanchartkamu.* [Skt.] n. The large black carpenter bee, to which poets compare clusters of jetty locks. తుమ్మెద.

చంచలము *chanchalamu.* [Skt.] adj. Trembling, tremulous, unsteady, moving. Mutable, unstable, transient. చలించుటకి. n. Wind. వాయి. **చంచలించు** *chanchal-intsu.* v. n. To shake, waver, wag, move.

చంచువు *chanchuvu.* [Skt.] n. The bill or beak of a bird. పక్షిముక్కు. **చంచూపుటము** *chanchū-putamu.* n. The point of the beak.

చండము *chandamu.* [Skt.] adj. Passionate, violent, terrible, severe, fiery, hot, warm. తీక్ష్ణమైన. **చండకము** *chandakamu.* n. A tiger. పులి. **చండశాసనము** *chanda-śasanamu.* n. Severe or terrible retribution. **చండాంశువు** *chand-amsuvu.* n. The Sun. వేడికిరణుడు.

చండాలుడు or **చాండాలుడు** *chandāludu.* [Skt.] n. An outcaste. A Chandāla or Pariah. See మాల. adj. Heathen, savage, stubborn, obdurate. చండాలత్వము a nasty disposition, stubbornness. కృచ్చండాలుడు one who acts as a savage. జన్మచండాలునికి కాలాంతరమునందు మోక్షముకలదు, కృచ్చండాలునికి వీలాతుము లేదు the base by birth may in time attain heaven: the base in life never can.

చండి *chandi.* [Skt.] n. Lit: The "terrible." A name of the goddess Kāli. A perverse obstinate woman. adj. Horrible. **చండించు** *chandintsu.* v. n. To get very angry. మిక్కిలి కోపించు. **చండిక** *chandika.* n. A virago, a fury. కోపముగలస్త్రీ. A name of the goddess Durga. పార్వతీదేవి. **చండిమ** *chandima.* n. Sharpness. వాడిమి.

చండుడు *chandudu.* [Skt.] n. A furious man. మిక్కిలికోపముగలవాడు.

చందనము *chandanamu.* [Skt.] n. Sandal: *Sirium myrtifolium.* **చందనగంధి** *chandana-gandhi.* n. A sweet maid, a blooming girl. **చందనాచలము** *chandanachalamu.* n. The Malaya mountains in the south west of the Indian peninsula, where sandal is produced.

చందరస or **వాలుక** *chandarasa.* [Skt.] n. A weed called *Pharnaceum Mollugo.* Heyne.

చందిరుడు Same as చంద్రుడు.

చంద్రకము *chandrakamu.* [Skt.] adj. Dark. Lurid. మేచకము. n. A semicircle. The eyes in a peacock's tail. The semilunar marks left by finger-nails in pinching.

చంద్రకాంతము *chandra-kāntamu.* [Skt.] n. The poetical moonstone, or, noble opal, which is fabled to melt in the moonbeams. A crystal. పులవరాయి.

చంద్రము *chandramu.* [Skt.] n. Gold. ఇంగాలము. Camphor కర్పూరము.

చంద్రుడు *chandrudu.* [Skt.] n. The moon; the regent of the moon. చంద్రుడు ఉదయించినాడు the moon arose. చంద్రుడు అస్తమించినాడు the moon set. రామచంద్రుడు the moon-like or beautiful Rāma. **చంద్రముఖి** *chandra-mukhi.* n. A beautiful woman. **చంద్రమూలి** *chandra-mūli.* n. The plant called *Kempferia Galanga.* Rox. i. 15. **చంద్రవంక** *chandra-vanka.* n. A half-moon, or crescent. Also, a kind of jewel worn on the head. చంద్రసన్నలు a sort of rice. H. iv. 156. చంద్రవంశము the Lunar Race of Kshatriya kings. **చంద్రశాల** n. An upper room, on the house top. మేనిమిద్దెల్లు, మేడిపెంకి. (A. i. 2.) **చంద్రశిల** n. Moonstone. See చంద్రకాంతము. **చంద్రశేఖరుడు** *chandra-śekharudu.* n. The crescent-crowned god, i. e., Siva. **చంద్రసహస్రము** *chandrasahasramu.* n. Radiance, flashing, sheen. A sword కత్తి. Name of the sword of Kubēra or Rāvana. **చంద్రాతపము** *chandrā-tapamu.* n. Moonlight. T. ii. 36. వెన్నెల. **చంద్రాయుధము** *chandr-āyudhamu.* n. A

crescent headed arrow. NH. v. 160. చంద్రిక *chandrika*. n. Moonlight: a pale red tint. An illustration, an essay, a treatise. The reddish envelope of a letter written on palm leaves. చంద్రికచీరలు (A iv. 36.) white cloths తెల్ల బట్టలు. చంద్రోదయము *chandrōdayamu*. n. The rising of the moon. An awning used at festivals. A kind of medicine. ప్రబోధ చంద్రోదయము "the masterpiece of wisdom"—(the name of a certain work.)

చంపకము *champa-kamu*. [Skt.] n. The gold-flower or chrysanthemum సంపెంగ. *Michelia Champaca*, Rox. i. 16. ii. 655. చంపకమాల or చంపకమాలిక *champaka-mala*. n. The name of a popular metre in Telugu poetry.

చంపుకావ్యము or చంపుప్రబంధము *champu-kāvyamu*. [Skt.] n. An anthology. A descriptive poem with an admixture of prose.

చకారము *chakāramu*. [Skt.] n. The letter *cha*.—hence చాకుడు or చకారపుడు "the word that begins with chi, i. e., చి fie, shame.

చకితము *chakit-amu*. [Skt.] adj. Fearful, timid, bashful. చకితుడు one who is frightened, or timid.

చకోరము *chakōramu*. [Skt.] n. The bartavelle or Greek partridge: a bird much referred to in poems: corresponding to the nightingale, or turtledove. చంద్రకిరణములం చకోరపక్షులు వీనిగము గా నిరీక్షించుకొనియుండడమో eagerly as the partridge languishes for the rays of the moon.

చక్రము *chakramu*. [Skt.] n. A wheel. A discus or sharp-edged plate of steel, hurled at a foe like a quoit: the thunderbolt or weapon of Vishṇu. A realm, region. రాష్ట్రము. A figure, diagram or sign in astrology. The name of a coin. The bird called చక్రవాకము. A region or division of the body. చక్రధరుడు or చక్రపాణి Vishṇu. కటి or కటిచక్రము the loins, the region of the loins. అష్టకోణచక్రము an octagon. చక్రవర్తి *chakra-varti*. n. An emperor or sovereign. రా రాజు, సార్వభౌముడు. చక్రవర్తిని *chakra-vartini*. n. An empress. సార్వభౌమురాలు. చక్రవాకము *chakra-vākamu*. n. The Brahminy-duck or Ruddy *Casarca rotila* (F. B. I.) బక్కపులుసు. The poetical swan, always described as being in pairs, to which poets liken fair breasts. చక్రవాళము *chakravāḷamu*. n. A range of mountains supposed to encircle the earth. చుట్టు కొండ. చక్రవృద్ధి *chakra-vriddhi*. n. Compound interest వడ్డికివడ్డి. చక్రాంకము or చక్రాంకితములు or చక్రాంకములు *chakrāṅkamu*. n. Marks branded on the front of the shoulders, representing the disc and shell of Vishṇu. (It is a rite similar to absolution.) చక్రాంగము *chakrāṅgamu*. n. A swan. చక్రాంగి, చక్రాంగిక a female swan. చక్రి *chakri*. n. The discus-wielder, i. e., Vishṇu. A snake, because rolled in a ring. A potter, because using a wheel.

చక్షుశ్రవ *chakshuśravu*. [Skt.] n. The eye. చక్షుశ్రవస్సు lit. that which hears with its eye, i. e., a serpent పాము.

చటకము *chaṭakamu*. [Skt.] n. A sparrow. ఊపిచ్చిక.

చటచట *chaṭa-chaṭa*. [Skt. anuk] adv. Furiously, brilliantly.

చటాకు *chaṭāku*. [Tel.] n. The sixteenth part of a seer.

చటులము *chaṭulamu*. [Skt.] adj. Tremulous. చలించునది. చటులమైన. Glancing, flashing, trembling, as a swimming and beautiful eye. Fierce-eyed. Piercing, potent. చటులబాణములు mighty arrows. చటులరోషము fierce fury.

చణకము *chaṇakamu*. [Skt.] n. The chick pea, *Cicer arietinum*, commonly called Bengal gram. శెనగలు.

చణము *chaṇamu*. [Skt.] adj. Versed, expert, skilful, united with. విద్యాచణుడు, జ్ఞానచణుడు. (A. v. 127.) endowed with riches; rich or noble.

చతుర *chatura*. [Skt.] adj. Ingenious, dexterous, artful, clever.

చతురము *chaturamu*. [for Skt. చతురస్రము] n. Area, square contents, a four cornered place, a square. చతురపుగృహము a square house. చతురపుహస్తాలు square yards, square measurement. చతురంగము *chaturangamu*. n. Chess. చతురంగబలము *chatur-anga-balamu*. n. An army complete with the "*four arms*" of infantry, cavalry, elephants and war chariots. చతురంతయానము *chatur-anta-yānamu*. n. A palankeen. చతురత్వము *chaturatvamu*. n. Sharpness of wit, quickness of intellect. చతురశ్రము *chatur-aśramu*. adj. Four cornered, quadrangular. చతురాననుడు *chatur-ānanuḍu*. n. The four-faced; i. e., Brahma. చతురుడు *chaturuḍu*. n. A clever man, a genius. నిపుణుడు. చతురోక్తి *chaturōkti*. n. A soft or pleasing word చతుర్థము *chaturthamu*. adj. Fourth. చతుర్థి *chaturthi*. n. The fourth day of the lunar month. రేపటి. adj. Fourth నాలుగవ. చతుర్దంతము *chatur-dantamu*. n. Four toothed or double tusked, the name of Indra's elephant. చతుర్దశము *chatur-daśamu*. adj. Fourteenth. చతుర్దశి *chatur-daśi*. n. The fourteenth lunar day, calculated either from the new or full moon. చతుర్భుజుడు *chatur-bhujuḍu*. n. The four armed; a name of Vishṇu. చతుర్ముఖుడు *chatur-mukhuḍu*. n. The four faced; a name of Brahma. చతుర్వర్గము or వర్గచతుష్టయము *chatur-vargamu*. n. The four objects of human pursuit, viz. duty, wealth, pleasure, salvation. ధర్మార్థ కామ మోక్షములు. చతుశ్శాలము *chatuśśālamu*. n. A quadrangular building enclosing an open square. నాలుగిండ్లమనరే. చతుష్కము or చతుష్టయము *chatushkamu*. n. A set of four. A collective term. మూర్ఖ చతుష్టయము. (M. IX. ii. 237.) the four forms. యుగచతుష్కము the four ages. చతుష్పదము or చతుష్పాదము *chatush-padamu*. n. A quadruped. చత్వరము *chatvaramu*. n. A yard or enclosure within a house. ముంగిలి. చత్వారము or చత్వారి *chat-vāramu*, n. The number four. Purblindness, failing sight, presbyopia; lit. the age of 40 years. Used also for Shortsightedness. చత్వారింశము *chatvā-rimśamu*. adj. Fortieth. చత్వారింశత్తు *chatvā-rimśattu*. adj. Forty.

చపల *chapala*. [Skt.] n. Lightning, a flash. A. vi. 130. చపలము *chapalamu*. adj. Glancing, fickle, tremulous, volatile, wavering, unsteady, wanton. మిలమిల, మిణుకుమనే. చాపల్యము fickleness, a whimsical disposition చంచలత్వము.

చపాయు *chapāyu*. [Tel.] n. Prickly pear.

చపేటము *chapēṭamu*. [Skt.] n. The palm of the hand. అరచేతిలో ఆ చెయ్యి.

చమత్కరించు *chamat-karinchu*. [Skt.] v. n. To refine on (an idea), to play upon (words). To be adroit or accomplished. To play amorous pranks with. Anirud. iii. 84. చమత్కారించే ను, ఆడ. చమత్కారము or చమత్కృతి *chamat-karamu*. n. Skill, adroitness, ingenuity, wit: కొన్న. a prank or manœuvre. Curiosity, rarity, refinement.

చమరము *chamaramu*. [Skt.] n. The yak of Tartary, *Bos grunniens* the tail of which is made into whisks (చామరము), కొండ పిల్లి మెకము. A whisk పిడాంబరము. చమరి the female of this animal, ఆడచమరి పిల్లి మెకము.

చమసము *chamasamu*. [Skt.] n. A square cup out of which all the worshippers at a Yajna drink the juice of the acid asclepias. చతురస్రమైన యజ్ఞపాత్రము.

చమూవు *chamuvu.* [Skt.] n. An army, a squadron. చేన.

చమూరువు *chamaruvu.* [Skt.] n. An antelope.

చయము *chayamu.* [Skt.] n. An assemblage, a multitude, a heap or collection, సమూహము; a mound of earth, a pile. కొలి కాదు. This word is even used for a small number; thus శైలచయము the three eyes of Siva are called his "set of eyes."

చరణము *charanamu.* [Skt.] n. The foot, పాదము; the root of a tree చేను. A walk or ramble, roaming. తిరుగుట. In poetry, a couplet. చరణాయుధము the heel armed, i. e., a cock కోడి. కృష్ణచరణాలు (lit. the black footsteps) the spectacles on the crest of a Cobra. చక్రచరణము a wheel. చరణారవిందములు *charan-ara-vindamulu.* n. The "blessed feet"—a phrase for any beloved personage.

చరమము *charamamu.* [Skt.] adj. Last, ultimate, final. West, western. చరమ క్రియ the last or funeral rites చరమగిరి the western hill. చరమశ్లోకము *charama-slokamu.* n. A requiem. An epitaph. చరమాంగము *charama-angamu.* n. The back of a tortoise. Lit. the last member. Bwa. v. 66.

చరము *charamu.* [Skt.] adj. Moveable, locomotive, migratory. Trembling, shaking, unsteady. చరాస్తి personal or moveable property. చరస్థిరస్థావరములు property personal and real. దృష్టిచరము visible. శ్రుతి చరము audible. స్పృష్టచరము tangible. చర వృక్షములు (Kalah. i. 101.) moving or walking trees. n. An animal or moving creature. చరాచరములు the animate and inanimate creation. తిరుగుడిదియము తిరుగ నిడియమైనది, బరువు. చరుడు *charudu.* n. A spy వేగుడు. చరించు *charinchu.* v. n. To wander, to roam. తిరుగు. To live, conduct oneself, behave. To go on, continue. v. t. To do or observe; to perform. చేయు.

"వ్రతములో చరించెఁ బెద్దకొడుకై యుండకష్టమందుఁ" భార. అర. vi.

చరిత,చరిత్ర,చరితము or చరిత్రము *charita.* [Skt.] n. History, tale, narrative. Behaviour, conduct. దినచరిత్ర a diary. వ్యాజ్య చరిత్ర the entire details of the dispute. చరితార్థము *charit-arthamu.* n. End, advantage, purpose. వినికిపాటము, ఫలితార్థము.

చరువు *charuvu.* [Skt.] n. A burnt offering. An oblation. హవ్యము. ఆకొన్నవాఁకి అమృతమువరువు hunger makes dry bread sweet as ambrosia.

చర్చ *charcha.* [Skt: Cognate with Eng. "Search."] n. Searching, research, judgment, deliberation విచారణ, చింత. Daubing పూత. చందనచర్చ the perfuming a person with fragrant unguents. చర్చించు *charchintsu.* v. n. To investigate, విచారించు. To dispute or discuss.

చర్మము *charmamu.* [Skt.] n. Skin, hide. తోలు. చర్మకారుడు *charma-karudu.* n. A shoe-maker or tanner, a worker in leather మాదిగవాడు.

చర్య *charya.* [Skt. చర్=to move.] n. An act, a deed, conduct, mode, rite, fashion. Perseverance in religious austerities; due and regular observance of all rites or customs విహితచర్య.

చర్వణము *charvanamu.* [Skt.] n. Chewing. నమలుట. చర్వితము *charvitamu.* adj. Chewed. చర్వితచర్వణము ruminating, chewing the cud: frequent recurrence to one topic. చర్వితచర్వణగోదాహరణము an old example or story.

చలనము *chalanamu.* [Skt.] n. Shaking, instability, wandering, roaming, agitation, trembling. చిత్ర చలనము Whimsicality, oddity.

చలము *chalamu.* [Skt.] adj. Trembling, tremulous, unsteady. చలనము. చలచిత్తము n. *chala-chittamu.* A freak, a whim;

eccentricity. చలచిత్తుడు *chala-chittuḍu.* n. An imbecile, cracked, silly, insane or eccentric man. చలచ్చంచువు *chalach-chanchuvu.* n. The Greek partridge చూ. కబుకి. చలదళము *chala-daḷamu.* n. The Indian fig tree (అశ్వత్థము) because its leaves like those of the aspen are proverbially tremulous. Sucs. iii. 517.

చలాకు *chalaku.* [H.] n. Smartness, dexterity, cleverness. adj. Smart, clever. చలాకుగా skilfully, smartly.

చలానా *chalāna,* [H.] n. A memorandum. An invoice.

చలాయించు *chala-y-inṭsu.* [Tel. corruption of చెల్లించు.] v. t. To exercise authority. To make anything current or valid.

చలించు *chalinṭsu.* [Skt.] v. n. To shake or move, to hesitate. చలింపించు *chalim-piṇṭsu.* v. a. To cause to shake. చలితము *chalitamu.* adj. Shaken, trembling.

చవ్యము *chavyamu.* [Skt.] n. The wood of the long pepper plant. *Piper Chaba.* (Rox. i. 156.) కస.

చషకము *chashakamu.* [Skt.] n. A drinking vessel, a goblet, a wine glass or cup. కప్పు.

చషాలము *chashalamu.* [Skt.] n. A chalice, or cup used in sacrifice. A ring attached to the sacrificial post in a horse sacrifice. రాజసూయమునందు యూపస్తంభమునకు అమర్చిన తగిలించెడియుంగరము.

చా chā

చా *cha.* [Skt.] interj. Fie, out upon him! Avaunt!

చాంచల్యము *chanchalyamu.* [from Skt. చంచలము.] n. Agitation, instability, mutability. చపలత్వము. కాలచాంచల్యమువల్ల by the lapse of time: as the world is so transitory, or fleeting. చిత్తచాంచల్యము aberration of the intellect.

చాండాలము *chāṇḍālamu.* [Skt.] adj. Base, vile. Outcast, lowborn. n. Brutality, beastliness, nasty tricks. A filthy mass, also called అంకచాండాలము, because అంకమ్మ is the goddess to whom bloody sacrifices are offered.

చాందిణీ *chāṇḍiṇi.* [H.] n. An awning, a canopy.

చాంద్రమానము *chāndra-mānamu.* [Skt.] adj. Lunar. చాంద్రమానసంవత్సరము a lunar year.

చాంద్రాయణము *chāṇḍr-āyaṇamu.* [Skt.] n. A religious or expiatory observance regulated by the moon's age. It consists in diminishing the daily consumption of food every day by one mouthful for the dark half of the month and increasing it in like manner during the light half. Expiatory ceremonies performed by the whole city or kingdom in atonement for some heinous sin the consequences of which affect the people.

చాంపేయము *champēyamu.* [Skt.] n. The bud of the Chrysanthemum, చేమంతి or సంపెఁగ. (q. v.)

చాకచక్యము *chāka-chakyamu.* [Skt. from చకచక] n. A gleam, glimmer, flash, shimmer, sparkle. A ready wit, a flash of wit. చకచకభాసము.

చాకిరీ *chākiri.* [H.] n. Menial service.

చాకు *chāku.* [H.] n. A penknife.

చాగుడి or చాచాగుడి *cha-guḍi.* [Skt.] n. A phrase for ఛీ (for shame!) which word is formed of చా ch and the గుడి.

చాటువు *chāṭuvu.* [Skt.] adj. Witty, pleasant. ప్రియమైన. చాటుభాషణము rambling talk. చాటుపద్యములు or చాటుధారాపద్యములు stray verses: a current epigram, fugitive verses or couplets. చాటువు n. Pleasing or entertaining conversation.

చాతకము *chātakamu.* [Skt.] n. The Indian or black cuckoo. చాతోయము.

చాతురి *chāturi.* [Skt.] n. Cleverness: skilfulness. నేర్పు, చాతుర్యము, చతురత్వము.

చాతుర్థికము or **చాతుర్థికజ్వరము** *chāturthikamu.* [Skt.] n. Quartan ague. Intermittent fever which appears every fourth day.

చాతుర్మాస్యము *chātur-māsyamu.* [Skt.] n. Lit: The four months of the year containing the వ్షబుతువు and the శరద్ఋతువు that is, from ఆషాఢశుద్ధము to కార్తీకశుద్ధము. A sacrifice performed during the whole of that period.

చాతుర్యము *chāturyamu.* [Skt.] n. Skill, cleverness. చాతురి, నేర్పు.

చాపస్తము or **చేపస్తము** *chāpastamu.* [Tel.] n. Eccentricity, whimsicality, folly, silliness. **చాపస్తుడు** or **చేపస్తుడు** *chāpastudu.* n. A simpleton, a dupe.

చాపము *chāpamu.* [Skt.] n. A bow. చాప బాణములు a bow and arrows.

చాపలము or **చాపల్యము** *cha-palamu.* [Skt. from చపలము.] n. Fickleness. Inconstancy జిహ్వాచాపల్యము luxuriousness, or gluttony. Whimsicality.

చామరము *chāmaramu.* [Skt.] n. A fly brush, or chowri composed of the tail of the Yak, Bos-grunniens. A whisk. చేలా మరము.

చాముండ or **చాముండిక** *chāmunda.* [Skt.] n. The name of Durga or one of her attendant goddesses.

చారణుడు *chāraṇudu.* [Skt.] n. A dancer, an itinerant actor.

చారిత్రము *chāritramu.* [Skt.] n. A story, a tale. చరిత్రము.

చారు or **చారువు** *charu.* [Skt.] adj. Beautiful, charming. చారుతరము more lovely.

చారు *chāru.* [Tel.] n. Soup.

చారుడు *chāruḍu.* [Skt.] n. A spy, a secret agent or emissary. చేవగాడు.

చార్వాకుడు *chārvākudu.* [Skt.] n. A follower of the sceptical philosopher Charvāka. An atheist, a materialist or sceptic, a seceder from the Hindu creed: చార్వాకమతము scepticism, materialism. "జీవునితోడ నేల చార్వాక మొక్కిరితిరో." (Kalah. iii. 193.) why did I act as a freethinker and question the god?

చాషము *chāshamu.* [Skt.] n. The Indian Roller, *Coracias indica* (F.B.I.) పాలపిట్ట.

చి chi

చింక or **చింకు** *chinka.* [Tel.] n. A small water channel in a field. చిన్న కాలువ. Empty or pithless grain not quite ripe when reaped, and which therefore sticks to the pods and requires to be twice thrashed. **చింకబెల్లించి** or **చెప్పకోడిగాడు** *chinka-bellinchi.* n. The Indian Grey shrike, *Lanius lahtora.* **చింకబాతు** *chinka-bātu.* n. The Grey Pelican, *Pelicanus philippensis* (F. B. I.) **చింకకోతి** *chinkakōti.* n. A red faced monkey.

చింగిమిమూగి *chingili-magili.* [Tel.] n. Confusion. గందరగోళము. Sar. Pad. i. 16.

చింగుడు *chinguḍu.* [Tel. for చుంచు.] adj. Petty, trifling. (Nellore.)

చించె *chincha.* [Skt.] n. The tamarind tree. చింతచెట్టు.

చించు *chintsu.* [Tel.] v. a. To tear, to rend. **చించుకోను** *chintsu-kona.* v. a. To tear or rend. To be disgusted or annoyed. ఏల గొంతుచించుకొంటావు why split your throat with roaring?

చింత *chinta.* [Tel.] n. A tamarind tree. చింతకుల్ల tamarind in the shell. చింతకాయ a green tamarind. చింతపండు tamarind. పులిచింత a small acid plant used in medicine and for pickling. *Oxalis corniculata.* Heyne. *Bauhinia malabarica.* (Watts.) కీసుచింత చెట్టు, ఎర్రచింత, కాయచేరి or చిందుగ

Albizzia odoratissima. (Watts.) See under చిందుగ, చెడ్డచింత or దంతపుచెట్టు *Celastrus senegalensis.* (Watts.) **చింతానాగు** *chintanāgu.* n. A venomous snake. *Coluber naga,* Russell,—so named because the marks on the back resemble a tamarind flower. **చింతపుప్పలు** *chinta-puvvalu.* n. A certain kind of grain. H. iv. 156.

చింత *chinta.* [Skt.] n. Reflection, thought, wish, musing, consideration, recollection, care, sorrow, pity, grief. **చింతలేదు** never mind, no matter. **చింతకుడు** *chintakudu.* n. He who thinks or ponders. చింతించువాడు. **చింతన** *chintana.* n. Thinking over. Reiteration, పలుమారుతలంచుట. **చింతించు** చెప్పు to reiterate. **చింతనలు** investigations, enquiries. **చింతనము** *chintanamu.* n. Thought, reflection, study of a book. Reiteration. **చింతనీయము** or **చింతింపదగు** fit to be considered or thought over. **చింతాక్రాంతుడు** *chinta-krantudu.* adj. Grieved, sorrowful, swallowed up with grief. **చింతామణి** *chintā-mani.* n. The wishing stone, a fabulous gem or magic ruby, imagined to yield its possessor all that he wishes. The name of a certain kind of pill. The term is metaphorically used in the titles of many books and may there be explained as a "key, analysis, essay, or treatise." Thus the ఆంధ్రశబ్దచింతామణి is a Key to the Telugu language. వైద్యచింతామణి a key to Pharmacy. **చింతించు.** **చింతిల్లు** or **చింతిలు** *chintintsu.* v. n. To think on, to muse, to ponder, to reflect. To be sorry for, to regret, to grieve or be afflicted మనము. **చింతితము** *chintitamu.* adj. Mused on, considered.

చింతుచెట్టు *chintu-chettu.* [Tel.] n. A shrub called *Celastrus emarginata.* చెడ్డచింతు *Celastrus Montana.* Rox. i. 620. 621.

చింతోక్క or **చింతపక్క** *chintokka.* [Tel.] n. The night Heron, *Nycticorax griseus.* (F. B. I.)

చిందపిట్ట *chinda-pitta.* [Tel.] n. A kind of hawk. చిరుతపిట్ట.

చిందము *chindamu.* [Tel.] n. A shell, a conch. శంఖము. R. iii. 42. M. VII. v. 347. UR. iv. 256.

చిందర *chindara.* [Tel.] n. Ruin, breaking. A fragment, bit, shattered piece. Dilapidation, ugliness, disagreeableness. "చెవులుచిందరచేసెఝిల్లికారవంబులు" the crickets chirped with earsplitting shrillness. HD. i. 1745. **చిందర** adj. Ugly, disagreeable, ruinous. **చిందరవందర** *chindara-vandara.* adv. (anuk) Piecemeal; here and there; in pieces, in shatters. Anir. iii. 92. **చిందరవందరచేయు** or **చిందరచేయు** *chindara-vandara-chēyu.* v. n. To shatter or shiver. To hack, to cut to pieces, to spoil. **చిందరవందరలాగా** adv. tossed: at random, in confusion: recklessly, dishevelled, flying loose as hair. **చిందరపోవు** to spring a leak తూటుపోవు. **చిందరగొను** to be enraged or furious. విజృంభించు. **చిందరగోను** to be infused with ఆవేశమెత్తు.

చిందియ or **చిందె** *chindiya.* [Tel.] n. A sprinkle or shedding. **చిందించడ** a sort of cap. చిట్లుళ్లాయి. G. viii. 9.

చిందిలు *chindilu.* [Tel.] v. n To shake. చలించు. **చిందితి** *chinditi.* adj. Shaken. Disturbed. చలించినది. **చిందకిందకిలాగా** undisturbed. **చిందిపడు** *chindali-padu.* v. n. To rejoice సంతోషించు. **చిందులపాటు** *chindili-patu.* n. Hurry, agitation. వేగపాటు.

చిందు *chindu.* [Tel.] v. n. To be spilt, shed or distilled. To spread వ్యాపించు. **చిన్నెలు చిందుమోము** a smile that was pleasant like moonlight. v. a. To spend, to lay out. వ్యయముచేయు. n. A dance, hop, jig. **చిందాడు** or **చిందులతొక్కు** to dance, or tread a measure. **చిందుమాయ** a dance. A drop, చుక్క. **చిందుగా** recklessly, wildly, sorrowfully. **చిందుగాచేయు** to pester, plague, annoy. **చిందుగుప్ప** *chindu-guppa.* n. A sort of wolf. **చిందుగుండు** *chindu-gundu.* adj. Scattered చెదరిన. adv. Recklessly,

sportively, prodigally. చిందువందు చేయు to scatter చెదరగొట్టు. to make sport of. చిందువందుగాచేయు to make sport of.

చిందుగచెట్టు *chinduga-chettu.* [Tel.] n. A kind of tree, *Albizzia odoratissima.* తెల్లచిందుగ *Albizzia procera.* కొండచిందుగ *Albizzia stipulata.* See under చింత. (Watts.)

చిందురము *chinduramu.* [Tel. for సిందూరము.] n. Red lead.

చిందువ *chinduva.* [Tel.] n. A sort of logwood for dyeing, imported from Pegu. A small box చిన్నచెక్క.

చిందె See చిందిము. **చిందేలుపాము** *chindēlu-pāmu.* [Tel.] n. A sort of eel.

చింపి *chimpi.* [Tel.] n. A rent or tear, a rag, a tatter. చాంతచింపి. adj. Ragged, tattered. M. vii. v. 138. **చింపిరాళ్లు** *chimpi-rāllu.* n. Gravel, bits of pebbles. An epigram says

"కని కొనలముట్టెంబొక్కటి
కనుమోర్చిని చింపిరాళ్లు నంపెంజేలా
చనికుండోక్క డెచాలుము
చనపీనులు పదుగురేల చాయనిరాచా."

చింపిరి *chimpiri.* adj. Curly headed, dishevelled.

చింపు *chimpu.* [Tel.] v. a. To tear or rend. చించు.

చించు *chinchu.* [Tel.] n. A goat. మేక. **చించోతు** *chin-bōtu.* n. A he goat (HD. ii. 965.) చించుపోతు, మేకపోతు.

చికటారి or **చిక్కటారి** *chikatari.* [Tel. from చిన్న or చికి small, కటార a dagger.] n. A small dagger.

చికతాళి *chikatāli.* [Tel.] n. A plant called *Euonymus Ventilago* (yerra chiktāli) Roxb. i. 629.

చికపిక or **చికాపిక** *chika-pika.* [Tel.] adv. Piecemeal, scattered, in fragments.

చికమక *chikamaka.* [Tel.] n. Intricacy, confusion, disorder. చిక్క.

చికాకు or **చికాకు** *chikāku.* [Tel.] n. Disgust, annoyance. చికాకుపడు to be disgusted or annoyed. చికాకుపరచు to annoy.

చికి or **చికిచికి** *chiki.* [Tel.] adj. Small. చిన్న. Sharp. Sweet. చికిపెదవి a sweet lip. చికిచూపు a piercing eye.

చికిత్స *chikitsa.* [Skt.] n. The medical art, medical treatment, a prescription. చికిత్సకుడు a physician. వైద్యుడు. **చికిత్సించు** *chikitsintsu.* v. t. To treat a patient, as a doctor does. చికిత్సచేయు.

చికిలి *chikili.* [Tel.] n. Polishing, burnishing. adj. Burnished, ground sharp, bright, bland, smooth, fine, graceful, trim, pretty. చికిలిచూపు a bland glance. చికిలిచేయు or చికిలించుము to burnish or set. చికిలిపాన a smooth whetstone. చికిలికాడు one who cleans and sharpens knives, &c. **చికిలించు** *chikilintsu.* v. n. To ogle or leer కండ్లను చికిలించి with a leering look. **చికిలింతగడ్డి** *chikilinta-gaḍḍi.* n. Bur grass. Rox. i. 301.

చికిలు *chikilu.* [Tel.] v. n. To cry like a child that is much fondled. బాధచేయు.

చికీర్ష *chikīrsha.* [Skt.] n. Inclination to do any thing. చేయనిచ్ఛ.

చికురము *chikuramu.* [Skt.] n. A tress or small curl, a hair. వెండ్రుక.

చిక్కంటు, చిక్కంటె, చిక్కట్టు or **చిక్కాలి** *chikk-antu.* [Tel. చిక్క్+ఆంటు.] n. A large comb with only three or four teeth.

చిక్కణము *chikkaṇamu.* [Skt.] adj. Bland, soft, mild, unctuous, emollient, smooth, polished. మనుపైన. P. iii. 73. A. i. 45.

చిక్కన or **చిక్కవనము** *chikkana.* [Tel. from చిక్క.] n. Thickness, as of milk or syrup. Strength, stoutness బలము, దార్ఢ్యము. **చిక్కని** *chikkani.* adj. Thick as a liquid, plump. Close pressed, as a kiss. "చిక్కనిముద్దుపెట్టిన" IIa. ii. 165.

చిక్కని *chikkani.* [Tel.] (neg. participle of చిక్కు.) adj. Not found: not to be had, rare.

చిక్కము *chikkamu.* [Tel.] n. A net. A bag of net work, a purse, a muzzle of wicker work. A net used as a shelf in a house.

చిక్కచిక్కెట్టు *chik-kavi-chettu.* [Tel. చిక్క=చిక్క+కావి.] n. The tree called *Mimosa concinna.* Rox. ii. 565.

చిక్కు or **చిక్కుకొను** *chikku.* [Tel.] v. n. To be found, to be caught, or ensnared. దొరకు. To remain, be left మిగులు. అది నాకు చిక్కినది I have got it. To stop or halt, to remain. వెనకచిక్కు to remain behind, to fall in the rear. To grow thin or lean. కృశించు. చిక్కని పొమ్మనామున్నది it is unattainable, it cannot be got. **చిక్కించుకొను** *chikkintsu-konu.* v. a. To get, obtain. చేతిలో చిక్కించుకొను to get into one's hands, to get hold of. వెతచిక్కు to be seized with sorrow. దైర్యము చిక్కలేదు as I dared not do so. చిక్కినది the rest, the remainder. **చిక్కిపోవు** *chikki-póvu.* v. n. To become lean. **చిక్కు** n. A tangle, ముడి. A puzzle, perplexity, intricacy, confusion, entanglement, difficulty, distress, trouble. సంకటము, ఇబ్బంది. చిక్కులుపడు to be in distress or to get into difficulty సంకటపడు. చిక్కులుపెట్టు to entangle, to involve, puzzle, to distress or harass; to pinch or stint. చిక్కుతీయు to disentangle. చిక్కుగానున్నది it is puzzling. చిక్కువెండ్రుక tangled or dishevelled as hair, చిక్కుయిను. చిక్కుపాటు entanglement. చిక్కుపడుట, సంకటపడుట. **చిక్కు** adj. Puzzling, perplexing, entangled, intricate, confused, difficult, troublesome, baffled. చిక్కుజడలు tangled hair. చిక్కుకంపు a rancid smell (of oil.) **చిక్కుతాళము** n. A lock with many wards, and which, like a patent lock, can only be opened by those who know it.

చిక్కుడు *chikkudu.* [Tel.] n. The bean called *Dolichos lablab.* చిక్కుడుకాయ the pod of this plant. Different species of this are called ఎర్రచిక్కుడు, తెల్లచిక్కుడు, నూగుచిక్కుడు, అడవిచిక్కుడు, వీనుసుచిక్కుడు, కోడిచిక్కుడు, తొండచిక్కుడు, ఊడుచిక్కుడు and పావలిచిక్కుడు. See Roxb. i. 370. iii. 305. 306. 307. 315. 317.

చిక్కొట్టు *chik-kottu.* [Tel. చీ+కొట్టు.] v. n. To cry shame, to censure. చీచీయనుట.

చిక్కోలి Same as చిక్కిలము. (q. v.)

చిక్కోడము *chikródamu.* [Skt.] n. A squirrel. ఉడుత.

చిగురు *chiguru.* [Tel.] n. A sprout, or shoot. The gums around the teeth. The quick or tender red part of the flesh under the nail. adj. Young, budding, tender, delicate. లేత. చిగురుబోడి a girl fair and fresh as a young bud. **చిగించు, చిగురుకొను, చిగురుపు** or **చిగుర్చు** *chigir-intsu.* v. n. To sprout out or to bud. ఎర్రగు, బల్లిదించు. **చిగిరింతగడ్డి** *chigir-inta-gaddi.* n. Bur grass. **చిగురాకు** *chigur-aku.* n. A budding leaf. చిగురాకు కండి a parrot. చిగురాకులదండకాడు he who carries a bow of budding leaves, an epithet of మన్మథుడు. **చిగురొత్తు** *chigur-ottu.* v. n. To bud. చిత్తము చిగురొత్తి with a melting heart. To become red. ఆగ్రహపడు.

చిచ్చర (చిచ్చు+అర) or **చిచ్చుర** (చిచ్చు+ఈర) *chitstsara.* [Tel.] adj. Fiery. చిచ్చులకారే. T. v. 141. M. III. vii. 132. అగ్నిమయమైన. చిచ్చరకంటి the fiery eyed (one), i. e., Siva.

చిచ్చి or **చిచ్చి** *chichchi* [Tel.] n. Hush, lullaby, bye bye. A word used in lulling babes to sleep.

చిచ్చు *chitstsu.* [Tel.] n. Flame, fire, అగ్ని. Heat తాపము. కడుపుచిచ్చు the flame in the belly, i. e., hunger. **చిచ్చుతుమ్మె** *chitstsu-t-amme.* n. A rocket or fire pot used in battle అగ్నియాస్త్రము. **చిచ్చు**

చిచ్చుబుడ్డి *chiṭṭsu-buḍḍi.* n. A kind of rocket called a flower pot.

చిటచిట or **చిటపాట** *chiṭa-chiṭa.* [Tel.] adv. Crackingly, sulkily. చిటచిట. n A crackling sound, as that of wood that is burning. Sulkiness. adj. Vexed, irritated or annoyed: sharp or cross. **చిటచిటమాటలు** sharp or cross language. **చిటచిటమను** or **చిటచిటలాడు** *chiṭa-chiṭa-manu.* v. n. To crackle as fire. To be vexed, irritated or annoyed. To look sulky. మండిపడు. **చిట చిటలు** *chiṭa-chiṭalu.* n. Heat, inflammation. దానికి ఒళ్లు చిటచిటలాడుచున్నది she has the prickly heat, or, is angry.

చిటపాట *chiṭa-paṭa.* [Tel.] n. Irritation, anger. కోపము. A rattling sound as of falling leaves, fruit, &c. adj. Small, delicate. చిటపాటమాటలు trilling accents. చిటపాట లాడే excited, in agitation.

చిటారము *chiṭāramu.* [Tel.] n. Prettiness. సొంపు, సొగసు, ఒయారము. **చిటారించు** *chiṭār-iṁchu.* v. n. To be angry. ముఖము చిటారించు to frown.

చిటాలు *chiṭālu.* [Tel.] n. Suddenness. చిటాలుమని suddenly, with a bounce.

చిటి or **చిట్టి** *chiṭi.* [Tel.] adj. Little. చిటికెన the little finger. చిటిచాప a small mat. **చిటితాళము** *chiṭi-tāḷamu.* n. A small cymbal. **చిటిపొటి** *chiṭi-poṭi.* adj. Little, petty, trifling, trivial. అల్పము. **చిటి ముత్యాలు** *chiṭi-mutyalu.* n. plu. A kind of very fine white rice. (Lit. little pearls.)

చిటిక *chiṭika.* [Tel.] n. A rap with the fingers. A snap with the fingers. A second of time. క్షణము. **చిటిక ఇంచు** *chiṭika-r-iṁchu.* v. n. To give a rap with the fingers. చిట్టిమిదుము, చిటిక వేయు. **చిటికలంచు** same as చిటిక. **చిటికెన** *chiṭikena.* n. The little finger or toe. చిన్న వేలు. **చిటికెనాడు** *chiṭi-kāḍu.* n. A page or attendant. చిన్నవాడు. **చిటికెన బొద్దులు** *chiṭikena-boddulu.* n. A jewel worn on the little toe. పాదపు చిన్న కాళ్ళ దండ. **చిటికెల వాడు** *chiṭikela-vāḍu.* n. A pedlar, a hawker of small wares. **చిటికేలు** *chiṭikelu.* n. Castanets. చిటికెలుకులు a sort of cakes. H. i. 114.

చిటుకు, చిటుక్కు or **చిటుకుచిటుకు** *chiṭuku.* [Tel.] (anuk.) n. A low soft sound, clicking, chirruping: a just audible sound, as the sound of the crack of the finger joints, a splashing, pattering, or dripping sound. చీమ చిటుక్కుమంటే నిద్రి కుండి లేస్తాడు the sound of an ant will awake him. చీమ చిటుక్కుమంటే వినబడును the tread of an ant might have been heard. **చిటుక్కు** or **చిటుక్కుమను** *chiṭukk-anu.* v. n. To give a crackling sound like the sparks of a Leyden jar.

చిటులు or **చిట్లు** *chiṭulu.* [Tel.] v. n. To crack, as plaster or paint. To split, as a hair. వెంట్రుకలకొనలు చిట్లినవి the ends of the hairs are split. "చిటులుక స్తనకోట్లు."

చిట్ట *chiṭṭa.* [Tel.] n. A wonder. అశ్చర్యము. Trouble చింత, ఆయాసము. BD. vii. 217; v. 735: M. XII. iii. 441. **చిట్ట** adj. Invented కల్పింపబడిన. చెప్పచిట్టలు పూర్తిగా చెప్పక్కరలేదు her loveliness is a wonder to tell; or, it would take whole chapters to narrate her charms. చిట్ట a baby or little one.

చిట్టంటు or **చిట్టంటులు** *chiṭṭ-aṇṭu.* [Tel చిట్టె + అంటు.] n. The dent formed by the nails in pinching or by the teeth in biting. చిట్టంటులంటు to handle delicately or touch.

చిట్టకము *chiṭṭakamu.* [Tel.] n. A trick, a roguish prank, a deceitful action. శృంగారచేష్ట, లీల, కపటము, వ్యాజము, మిథ్య, చెల్లాటము, ఎగసక్కెము, కొడిమము. V. P. i. 131. A. ii. 70. Swa. iii. 40. R. iv. 157. 162. **చిట్టకంపుతనము** *chiṭṭakaṁpu-tanamu.* n. Roguishness, wickedness.

చిట్టచివర *chiṭṭa-chivara.* [Tel. చివర+చివర.] n. The extremity or utmost point, the very end, the very last. See చివర.

చిట్టరుమిక్ or **రావణవృక్షము** See రుమిక.

చిట్టమిడుము Same as చిటికె వేయు. See under చిటిక.

చిట్టా or **చిట్ఠా** *chitta*. [Tel.] n. A rough daily account. A ledger. A log-book, a day-book.

చిట్టాడు *chitt-adu*. [Tel. చిట్టె+ఆడు.] v. n. To play about. క్రీడించు. To trifle, sport, frolic. To be teased or anxious: to fret: to waver, to fluctuate, as the mind between shame and pleasure. చలించు, డోలాయమానమగు. To wander సంచరించు. To spread వ్యాపించు. To walk as a baby తొలి నడుగులిడు. **చిట్టాడించు** *chitt-adinchu*. v. To teach a child to walk.

చిట్టాముదము or **చిట్టాముదమ** *chitt-amudamu*. The castor oil plant, *Ricinus Christi*.

చిట్టి *chitti*. [Tel.] n. A butter-boat. A certain measure, the fourth part of a సోలె. A small high vessel made of brass or copper. చిల్లెడు a cupful. **చిట్టి** adj. Little, young. చిన్న. **చిట్టిచెట్టు** *chittichettu*. n. The small date (ఈత) tree. చిట్టిమునుల little footsteps like those of infants. P. ii. 126. **చిట్టిఅటుక** *chitt-atuka*. n. A small shelf or ledge, a little cupboard. అటుక. **చిట్టిట్టు** *chittittu*. adv. Delicately, softly, gently. **చిట్టడవి** *chitt-adavi*. n. A thicket, or brake. An impenetrable thicket, wood, or forest. అడవి. **చిట్టిగూబ** *chitti-guba*. n. The scops owl, *Scops giu*. **పెద్దచిట్టిగూబ** the Collared Scops Owl, *Scops bakkamoena*. **చిట్టిచిరతపక్షి** *chitti-chiruta-pakshi*. n. The Indian Pigmy Woodpecker, *Iyngipicus hardwickii* (F. B. I.)

చిట్టు *chittu*. [Tel.] n. Course bran. ఊక తెప్పుటకు లిసిన.

చిట్టుములు *chitt-umulu*. [Tel. చిట్టె+ఉములు.] n. Want of appetite, disinclination for food, caused by pregnancy. Subhad. iii, 253. R. iii. 93.

చిట్టుమట్టాడు or **చిట్టుమట్టాడు** *chittu-mattadu*. [Tel.] n. To be in disorder. చిట్టుమట్టాడుచు disturbed, BD. v. 92. 365.

చిట్టె or **చిట్టెయ** *chitte*. [Tel.] n. The edge of cloth. బట్టల అంచుకొన్న. A picture, whim, idea, freak, invention, scheme, plot. An incomplete heap of salt. చిట్టెలు, అనగా చిత్రపటములు, ఊహలు.

చిట్టెము or **చిట్టెయము** *chittemu*. [Tel.] n. The scoriæ, dross or scum of melted metal. చిట్టెపుఱాయి pumice stone.

చిట్టెలుక *chitt-eluka*. [Tel. చిను or చిట్టె+ఎలుక.] n. A mouse. కస్తూరి చిట్టెలుక or చిత్తడెలుక (Tel. of Yanadis) The common Indian Field-Mouse. *Mus badaga*. (F. B. I.)

చిట్లు or **చిటులు** *chitlu*. [Tel.] v. n. To snap, split, crack (as a fruit), burst. వెంట్రుక చిట్లెను a hair has split. చిట్లని unblown, unopened. చిట్లుకొయ్య a person of a very irritable temper మిక్కిలి కోపము వచ్చును. **చిట్లుపిట్ట** *chitlu-pitta*. n. The Nilgiri Flower-pecker. *Dicæum Concolor*, or, the Thick-billed Flower-pecker. *Piprisoma squalidum*. (F. B. I.) **చిట్లించు** *chitlintsu*. v. a. To crack, break. To burst, split. A. i. 23. v. n. To break, snap, crack, split, burst or be chopped, as the ground, the skin, paint, or the lips in fever. T. iv. 85. ముఖము చిట్లించు to frown. ముఖము చిట్లించుకొన్నవి they changed colour, were abashed, they looked sulky. **చిట్లించుకూర** *chitlinta-kura*. n. A herb used in curries. *Marsilia Minuta*. Heyne.

చిడిగించు *chidigintu*. [Tel.] n. Dislike, disgust, annoyance. HD. ii. 620.

చిడిపి *chidipi*. [Tel.] adj. Little, small, petty. చిన్న, అల్పము. Harsh కఠినము.

చిడిముడి *chid-imudi*. [Tel.] Peevishness, pettishness, vexation, hastiness. కోపము, తొందర. Agitation, alarm. **చిడిముడిపడు** *chidi-mudi-padu*. v. n. To be agitated or vexed, to be angry or hasty. BD. iv. 151. కోపపడు. **చిడిముడిపాటు** *chidi-mudi-*

pāpu. n. Irritation, pettishness, anger, haste. తొందర. G. i 220.

చిడుగు *chiḍugu.* [Tel.] v. n. To romp, caper, bounce. H. iii. 186. adj. Trifling. అల్పము. **చిడుగుడు** or **చెడుగుడి** *chiḍugudu.* n. A game played by boys.

చిడుము *chiḍumu.* [Tel.] n. Smarting, such as is caused by the itch, prickly heat or a whitlow. The itch దిటుకురుపు.

చిత్ *chit.* [Skt.] n. Intellect, understanding. In compounds T as usual becomes D; as చిదంబరము; and elsewhere N. as చిన్మయ. Thus చిదాభాస్య a seeming sun; that which looks like a sun. L. i. 98. **చిద్విలాసము** *chid-vilāsamu.* n. Mental enjoyments, literary pleasures. Adventures. **చిన్మయము** *chin-mayamu.* adj. Spiritual, mental, intellectual. Invisible. Immaterial, impassive. **చిన్మాత్రము** *chin-mātramu.* n. The spiritual body. The intellectual form. **చిన్ముద్ర** *chin-mudra.* n. The impress of wisdom జ్ఞానముద్ర. A. v. 170.

చిత or **చితి** *chita.* [Skt.] n. A funeral pile. కాడ, ప్రోగు.

చిత-చితలాడు *chita-chital-āḍu.* [Tel.] v. n. To be damp. ఈ కోటు తేమవేత చితచిత లాడుచున్నది the humidity of the air renders this place damp.

చితారివాడు *chitari-vāḍu.* [corrupted from Skt. చిత్రము.] n. A sculptor, a statuary.

చితుకు or **చితికిపోవు** *chituku.* [Tel.] v. n. To burst (as a ripe fruit or as a sore), to be dashed, smashed, squashed. To be broken or depressed (as the nose.) చితకు ముక్కు broken-nosed.

చిత్త *chitta.* [Skt.] n. The 14th lunar mansion. చిత్తానక్షత్రము.

చిత్తడి *chittaḍi.* [Tel., చిత్త+తడి.] n. Much dampness. మిక్కిలి తడి. Wetness, moisture. Gloomy and sloppy weather. చిత్తడినేల from the wetness of the weather. adj. Cloudy, rainy, moist. చిత్తడికాలము wet weather.

చిత్తము *chittamu.* [Skt.] n. The mind or intellect; the heart, considered as the seat of intellect: inclination, will, pleasure. మీచిత్తము (or simply చిత్తము) your pleasure! as you please! yes, sir! చిత్తానకు తేవలెను be so good as to consider this. ప్రమేయము చిత్తగించవలెను pray acknowledge the receipt of this letter. చిత్తానసారముగా according to one's own pleasure or as one sees fit. **చిత్తగించు** *chitta-giñcu.* v. a. To listen, grant attention, keep or retain in mind, attend to, mind, note, observe, remark, examine, investigate మనస్కరించు. To think, తలచు; to hear a prayer, to consider దయాంచు. At the close of a letter the words చిత్తగించవలెను "Please to consider this" are equivalent to the phrase ("I remain, &c"). అట్లు చిత్తగించినాడు he came to this decision (used of a superior.) చిత్తగించవలెను I beg you to or, do me the favor to. **చిత్తచాంచల్యము** *chitta-chāñchalyamu.* n. Aberration of the intellect. Insanity. **చిత్తవృత్తి** *chitta-vṛitti.* n. Temper, wish, inclination, disposition. Will, pleasure, determination. **చిత్తుడు** and **చిత్తుడాలు** *chittuḍu.* adj. Minded. This is used in compound phrases, thus: సంతోషచిత్తుడు a cheerful man. క్రూరచిత్తుడై cruel-hearted. శాంతచిత్తుడు a gentle character.

చిత్తరుచేప or **చిత్తెర** *chittaru-chēpa.* [Tel.] n. A sort of fish, the white carp.

చిత్తరువు *chittaruvu.* [from Skt. చిత్రము.] n. A wonder, a marvel. ఆశ్చర్యము. A picture, painting or drawing పటము. **చిత్తరువుపటము** *chittaruvu-paṭamu.* n. A painting. పటమునందు వ్రాసిన రూపము.

చిత్తాటు *chittāṭa.* [Tel.] n. A game called Pitch & toss.

చిత్తిని *chittini.* [corrupted from Skt. చిత్రిణి.] n. A flirt, a wanton woman. చిత్రిణి.

చిత్తు *chittu.* [Tel.] n. A rough draft or copy.

చిత్తు *chittu.* [Skt.] n. Intelligence (one of the attributes of God as in the phrase సచ్చిదానందమూర్తి.) The Animate world, as opposed to అచిత్తు the inanimate world.

చిత్ర *chitra.* [Skt.] n, The fourteenth lunar mansion. చిత్త.

చిత్రము *chitramu.* [Skt.] adj. Particoloured, speckled, chequered, streaked. నానావర్ణములుగల. Odd, strange, novel, picturesque, pretty. ఆశ్చర్యకరమైన. చిత్రము చిత్రము most wonderful, n Variety, strangeness, singularity. ఆశ్చర్యము. A painting, a picture చిత్తరువు. Variegated colour, నానావర్ణము. A curiosity, a species, n diversity. **చిత్రకంఠకము** *chitra-kaṇṭhamu.* n. A dove, కపోతము, నున్న. **చిత్రకథ** an episode, a novel or story. **చిత్రకము** *chitrakamu.* n. A mark on the face బొట్టు. **చిత్రకాయము** *chitra-kāyamu.* n. A cheetah చిరుతపులి. **చిత్రకారుడు** or **చిత్రగుడు** *chitra-karuḍu.* n. A painter. **చిత్రగుప్తుడు** *chitra-guptuḍu.* n. Name of an accountant of Yama the god of Death. యముని దగ్గర లెక్కలు వ్రాయునాతడు. Yama యముడు. **చిత్రతరము** most extraordinary. **చిత్రనేత్రము** *chitra-nētramu.* n. A kind of fine cloth సూక్ష్మవస్త్రము. A. vi. 131. **చిత్రపక్షము** *chitra-pakshamu.* n. A peacock. నెమలి. **చిత్రపత్రిక** *chitra-patrika.* n. Damasked hue: figures drawn with musk or gold dust on the cheeks or face. **చిత్రపిల్ల** *chitra-pilla.* n. A kind of fresh water fish: another kind is చిట్టరుచేప. **చిత్రభానువు** *chitra-bhānuvu.* n. Fire. అగ్ని. The sun సూర్యుడు. **చిత్రమూలము** *chitra-mūlamu.* n. The plant called Ceylon leadwort; *Plumbago zelanica:* ఎర్రచిత్రమూలము Rose coloured Leadwort, *Plumbago rosea.* (Ainslie.) నల్లచిత్రమూలము *Plumbago capensis.* **చిత్రరథుడు** *chitra-rathuḍu.* n. The name of one of the musicians in Indra's heaven. ఒక గంధర్వుడు. The sun సూర్యుడు. **చిత్రవధ** horrid torture. **చిత్రవాలము** *chitra-vālamu.* n. The Indian Roller, *Coracias indica,* (F. B. I.) చామము, పాలపిట్ట. **చిత్రవిచిత్రము** *chitra-vichitramu.* adv. Very wonderful, odd, strange, singular. **చిత్రశిఖండి** *chitra-sikhaṇḍi.* n. The constellation called the Great Bear. **చిత్రహింస** *chitra-himsa.* n. Torture. చిత్రహింసచేసి చంపినాడు they tortured him to death. **చిత్రాసనము** *chitr-āsanamu.* n. A tiger's skin or small carpet used by Brahmins during prayer. **చిత్రింపు** *chit-rintsu.* v. t. To paint a picture చిత్రమువ్రాయు. **చిత్రికగుల్ల** *chitrika-gulla.* [Tel.] n. A carpenter's plane. చిత్రికపట్టు to plane. **చిత్రిణి** *chitriṇi.* [Skt.] n. A woman of genius. **చిత్రితము** *chitri-tamu.* adj. Painted. చిత్రింపబడిన.

చిదక *chidaka.* [Tel.] adj. Flat. సాట. **చిదకముక్కు** *chidaka-mukku.* n. A flat nose.

చిదగొడ *chida-goḍu.* [Tel.] n. A difference, A disagreement, a quarrel. భేదము, వ్యత్యాసము. Domestic quarrel, brawl, wrangling. adv. In confusion.

చిదచిత్ *chid-achit.* [Skt.] n. Animated and inanimate. Mandh. vi. 182.

చిదచిద *chida-chida.* [Tel.] n. Damp. ఆ చేల చిదచిదలాడుతున్నది that ground is moist.

చిదమ or **కొండచిదమ** *chidama.* [Tel.] n. A sort of fish.

చిదర *chidara.* [Tel.] n. A bit or piece. కుంక.

చిదియు *chidiyu.* [Tel.] v. n. To be smashed: to be broken into pieces, to burst. కలసిన చిదియవు కొండపైబడిన they will not be broken though a hill fall upon them. Hari. Pt ii. BK. v.

చిదుకు *chidukn.* [Tel.] v. n. To be smashed: to be flattened. చిప్పిల. చిదుకలెక్క a confused or jumbled account.

చిదుగు *chidugu.* [Tel.] n. A small stick. చిన్నదుల్ల, సమిధ. చిదుగులు firewood.

చిదుపు or **చిదుము** *chidupu.* [Tel. causal from చిదియు.] v. a. To squeeze or pinch. గిల్లు. To nip, to twitch off త్రుంచు. To beat flat. To dash, smash ఎదురు. To pluck a flower. కోయు. n. A bud or sprout చిగురు. **చిదుప** *chidupa,* n. A bit, a fragment, a piece.

చిదుర or **చిదురుప** or **చిద్రుప** *chidura.* [Tel.] n. A piece, bit, fragment, or atom.

చిన *china.* [Tel.] adj. Small చిన్న.

చిని *chini.* [Tel. for చిన్ని or చిన్న.] adj. Little, young. చిన్ని. Pleasing, beautiful. మనోజ్ఞము.

చినుకు or **చిన్కు** *chinuku.* [Tel.] n. A drop, a sprinkling చినుకులుపడుచున్నది it is drizzling. **చినుకు** v. n. To be shed, or diffused, to fall in drops కాయ; to be increased as a passion, or desire అతిశయించు. చినుకుముత్యము a pearl ముత్యము. A drop of rain.

చినుగు *chinugu.* [Tel.] v. n. To be torn. చినిగెను it is torn. n. A rent or tear.

చిన్న *chinna.* [Tel.] adj. Small, little, short, young, mean, trifling, insignificant, narrow: disgraceful. మఱియుచిన్నచేయుకొను to be ashamed, to be downcast or sorrowful. Junior, younger, smaller. **చిన్నచూపు** humiliation, scorn. దేవుడు చిన్నచూపుచూచిన్ రాయి ఏమిచేయవచ్చును when God withdraws his favour what can man do? **చిన్న ఆకురాయి** *chinna-ākurāyi.* n. The Black-headed Cuckoo-Shrike, *Campophaga sykesi.* (F. B. I.) **చిన్నకారు** *chinna-kāru.* n. Childhood, youth. చిన్నవారు young children. **చిన్నతనము** *chinna-tanamu.* n. Infancy: littleness, smallness. Disgrace, dishonor. ఇందువల్ల కులమునకంతా చిన్నతనము వచ్చినది this is a disgrace to the whole caste. **చిన్నది** *chinnadi.* n. A little one. A girl, a lass. ఈ చిన్నది అతనిభార్య this girl is his wife. పెద్దచిన్నది the eldest daughter; or, a grown girl. **చిన్నవాడు** *chinna-vādu.* n. Boyhood బాల్యకాలము, బాల్యము. **చిన్నపుచ్చు** *chinna-putsu.* v. t. To disgrace, slight, contemn, treat lightly. **చిన్నపోవు** *chinna-pōvu.* v. n. To be disgraced, downcast, low-spirited. **చిన్నవాడు** *chinna-vādu.* n. A boy, a young man. పెద్ద చిన్నవాడు the eldest boy. నాకన్న చిన్నవాడు one younger than me నాచిన్నవాడు పెద్దవాడు అయ్యేదాకా until my son grows up. చిన్నవాండ్లు children, offspring.

చిన్నము *chinnamu.* [Tel.] n. A weight, equal to one thirtieth of a Tola (తులము); one eighth part of the coin termed a pagoda., చిన్న పెత్తెక్కు మునిరులు (L xi 41.) a trifling increase of wealth.

చిన్ననగిచెట్టు *chinnangi-chettu.* [Tel.] n. A tree called *Lagerstroemia parviflora.* Rox. ii. 505.

చిన్నారి *chinnari.* [Tel. చిన్న+అరి.] (a term of affection.) adj. Delicate, pretty. మనోజ్ఞము. చిన్నారిగోళ్లు pretty or delicate finger nails. **చిన్నారిపొన్నారి** *chinnāri-ponnāri.* adj. Pretty, lovely, charming. ముద్దులలుకు శోభనపుబంటి.

చిన్ని *chinni.* [Tel. an intensive of చిన్న.] adj. Little, Pretty. మనోజ్ఞమైన. **చిన్ని ఆకు చెట్టు** *chinni-āku-chettu.* n The Birch-leaved Acalypha, *Acalypha fruticosa.* (Watts.) **చిన్నిచూపు** *chinni-tsūpu.* n. Humiliation, looking downcast or foolish. చిన్నిపువ్వు a small flower చిన్న పుష్పము, gold బంగారు. చిన్నిపువ్వు a kind of ornament, or, a salutation నమస్కారము.

చిన్నియ or **చిన్నె** *chinniya.* [altered from Skt. చిహ్న.] n. A sign, token, mark, feature. నగు. Foppery, elegance. విలాసము. **చిన్నెలాడి** *chinne-l-ādi.* n. A handsome girl. A coquette. విలాసవతి. **చిన్నెలాడు** *chinne-l-ādu.* n. A fop, a beau విలాసంకుడు. v. n. To flaunt, to act the fop.

చిపిటము *chipiṭamu.* [Skt.] adj. Flat-nosed. చప్పటిముక్కుగల.

చిప్ప *chippa*. [Tel.] n. A shell. పెంకు, గుల్ల. A cup, a saucer of earth, not of metal. కప్పు. A hemisphere భూగోళమండర్ధభాగము.

"ద్వి. కనకమయాండ మొక్కటిచేవి దాని
బనిపూని యున్నటిపైని దేలించె
బైచిప్ప క్రిందిచిప్పయు నొప్ప మీఁ." భాగ. భూ. iii.

The hip joint, తొడచిప్ప or రొంటిచిప్ప. The knee pan, మోకాలిచిప్ప. The shell of a tortoise, తాబేటిచిప్ప. The shell of a cocoanut or half of a broken cocoanut, కొంకాయచిప్ప or కొబ్బరిచిప్ప. The skull, తలచిప్ప. Mother of pearl, ముత్తెపుచిప్ప. చిప్పగుల్లలయి burnt up, dried up, as dry as chips. P. iii. 75. A fragment ముక్క. The scale of a fish చేపమొదలాయము. adj. Little, small, trifling. అల్పము. **చిప్పకుసువ** or **చిప్పగడ్డి** *chippa-kasuva*. n. A fragrant sort of grass, *Andropogon schenanthus*. గుమ్మగడ్డ. **చిప్పకుంకటి** or **చిప్పకూకటి** *chippa-kunkaṭi*. n. The small lock of hair either below or above the long lock left upon the crown of the head by all Hindu males. కాకపక్షము, పిల్లజుట్టు. **చిప్పగొడ్డలి** *chippa-goddali*. n. A broad axe for cutting trees చెట్లునరకేగొడ్డలి. **చిప్పపెణిక** *chippa-peṇaka*. n. Either side of a shelving roof. ఇంటిపొర్పువులకిప్ప. **చిప్పముత్తెము** *chippa-muttemu*. n. An artificial pearl కృత్రిమముత్తెము. చిప్పమొగాలి a dull face కళావిహీనముగలముఖము.

చిప్పము or **చిప్పెము** *chippamu*. [Tel.] n. A large bundle. పెద్దమూట.

చిప్పిలు or **చిప్పిల్లు** *chippilu*. [Tel.] v. n. To gush, flow, well forth, break out, spirt, to overflow. ఉప్పతిల్లు, పైకి ఉబుకు.

చిప్పెవాడు *chippe-vāḍu*. [Tel.] n. A tailor. దర్జీ, కుట్రపువాడు.

చిబుకము or **చిబుకము** *chibukamu*. [Skt.] n. The chin. గడ్డము.

చిబుకు *chibuku*. [Tel.] v. t. To smack the lips. చప్పరించు.

చిమచిమ *chima-chima*. [Tel.] n. A smarting pain. చిమచిమమంటుట or చిమచిమగొను to smart. చిమచిమలాడుట to hurt or cause smart.

చిమట or **చిమ్మట** *chimaṭa*. Same as చిమ్మెట.

చిమటా, చిమిటా or **చిమురా** *chimaṭa*. [Tel.] n. An instrument used to remove hair. చిమటాపీకు or చిమటాచేయు to pull out the hair from the face.

చిమిచిమి కారము *chimi-chimi-kāramu*. [Skt. anuk.] n. A slight smarting sound, as in pain.

చిమిట or **చిమిటా** *chimiṭa*. [Tel.] Same as చిమ్మెట. **చిమిటకోడి** *chimiṭa-kōḍi*. n. The Painted Spur-fowl, *Galloperdix lunulata*. (F.B.I.)

చిమిలి *chimili*. [Tel.] n. Oil cake on which cattle are fed. పిండ్యాకు.

చిమురు Same as చిమురు.

చిముడు *chimuḍu*. Tel.] v. n. To boil over, to be overboiled. To perish, to be blasted, blighted or scorched. అన్నము చిముడిపోయినది the rice was overboiled. **చిముడ్చు** *chimuḍchu*. v. a. To overboil. **చిముడిక** *chimuḍika*. n. Overboiling చిముడుట.

చిమ్మ *chimma*. [Tel.] n. A drop. బొట్టు, చుక్క, జలకణము.

చిమ్మట or **చిమ్మెట** *chimmaṭa*. [Tel.] n. The grave cricket that destroys clothes. తొలచుపురుగు. See చిమ్మెట.

చిమ్మిరి, చిమ్మిలి or **చిమ్మిరుంటలు** *chimmiri*. [Tel.] n. A sweetmeat of fried sesamum seeds with dry cocoanut kernel and sugar.

చిమ్ము *chimmu*. [Tel.] v. a. To thrust, butt (with the horns, &c.) to strike with the claws. పొడుచు. To cast, fling, throw,

toss మీటు, వైచు. To squirt or spirt. To sweep. To pat or tap. To splutter ink as a pen. (H. ii. 7.) కన్నీళ్లను కొనగోట చిమ్ము ఉన్న flicking away the tears with the finger tip. చిమ్మిరేగు (Swn. iv. 104.) to be proud మిక్కిలి విజృంభించు. చిమ్ము n. A thrust పొడుచుట. Tossing వైచుట. A spirt. A dash in writing, a splutter of the pen. చిమ్మివాడు to spirt. T. v. 45. చిమ్మడు or చిమ్మనము *chimmaḍu*. n. Tossing. చిమ్మట. చిమ్ముబిళ్లలు *chimmu-billalu*. n. A game like quoits. చిమ్ముల సూరియ *chimmula-suriya*. n. A small dagger. చిమ్మచీకటి *chimma-chikaṭi*. n. Thick darkness, palpable darkness. Gloom. గాఢాంధకారము, అంధతమసము. చిమ్మన *chimmana*. adv. Whizzingly, pop! with a spirt or flash. చిమ్మనగొట్టము, చిమ్మనగోలు *chimmana-goṭṭamu*. n. A syringe, a squirt. చిమ్మరిగు to turn round and round కరకరతిరుగు. చిమ్మాడిగుల్ల *chimmuḍri-gulla*. n. The worm in a shell that bores the planks of ships.

చిమ్మెట *chimmeṭa*. [Tel.] n. The grave cricket that destroys clothes. A moth, a bookworm.

చియ్య *chiyya*. [Tel.] n. Muscle, flesh. కండ.

చిరంటి *chiranṭi*. [Skt.] n. A lady. పుణ్యస్త్రీ, పేరంటముచేసే ఆడుది, ముత్తయిదువ, పేరంటాలు.

చిరగడము or చిరుగడము *chiragaḍamu*. [Tel.] n. A sort of edible root; చియ్యకంద, గెనసు, ఒళ్ళుతిరుంపు. Tearing చిరిపోవడము.

చిరచిర *chira-chira*. [Tel.] n. Peevishness. A fume of passion, sullenness. కోపవికారము. చిరచిరలాడుto be peevish or furious, నుండివడు. వాడు చిరచిరలాడినాడు he was furious.

చిరత or చిరుత *chirata*. [Tel.] n. A piece of wood, a wedge, a cudgel. చిన్నకోల, కొడియ. Also, the round piece of wood at the end of a native canoe. A castanet.

చిరకలు pincers used in pinching the fingers as a torture. చిరకలుపెట్టు to torture with pincers or thumb screws. See under చిర.

చిరతపక్షి or చిరుతపక్షి *chirata-pakshi*. [Tel.] (lit. The castanet bird:) n. The Golden-backed Woodpecker, *Brachypternus aurantius*. పచ్చచిరుతపక్షి the Little Scaly-bellied Green Woodpecker, *Gecinus striolatus*. చెక్కచిరుతపక్షి and చిన్న చిరుతపక్షి are other species.

చిరమర *chiramara*. [Tel.] n. Difference. భేదము.

చిరము *chiramu*. [Skt.] adj. Long (as regards time.) అనశ్వము, కాలవిలంబము. చిర కాలము a long while. చిరాయువు long life. చిరంజీవి or చిరజీవి *chiran-jivi*. n. What is long lived: (particularly) a crow. కా. adj. Long lived. చిరకాలము జీవించువాడు. This is a term of affection, implying a blessing, often used to inferiors, children, younger brothers or other relations. చిరంజీవులైన మనసీతారామయ్య my brother Sitārāma; చిరంజీవులైన కొల్లా పెదన్నశాస్త్రి గారింట సంగతి regarding the death of our dear cousin's wife. చిరంతనము or చిరన్నము *chirantanamu*. adj. Old, ancient, antiquated. బహుపురాతనము, పాతది.

చిరాకు *chiraku*. [Tel.] n. Crossness, snappishness, peevishness. కసరు, కోపము.

చిరి or చిరు *chiri*. [Tel.] adj. Small, trifling, little, delicate, slight. చిరిచెమట gentle perspiration: చిరిచెండ the gentle warmth of the morning or evening sun. చిరికప్ప *chiri-kappa*. n. A small frog, the wall frog, chunam frog or flying frog. చిరికూర *chiri-kūra*. n. A herb called *Amaranthus polygonoides*. Rox. iii. 602. చిరికొండి *chiri-kondi*. n. A small knot చిన్న ముడి. చిరిపి *chiripi*. n. The stopper of a bottle. చిరితాళము *chiri-tālamu*. n. A small lock or bell. చిటికాళము. [In all the compounds here, చిరి may be written చిర] చిరితొడ the thinner part of the thigh, the leg.

చిరునవ్వు *chiru-navvu.* n. A smile, a smirk or slight laugh. **చిరునాలుక** *chiru-nāluka.* n. The little tongue, that is, the uvula. చిరుమను, చిరుమాను or ఎల్లమద్ది a plant called *Anogeissus latifolia.* (Watts.) **చిరుమురటు** *chirumu-taratu.* n. A whip or scourge. తోలల్లినచబుకు. **చిరుచేరు** *chiru-rēru.* n. The chay root which produces a red dye. *Oldenlandia umbellata.* **చిరుతాళిబాదు** *chiru-tāli-badu.* n. A tree called *Dalbergia scandens.* Rox. iii. p. 232. **చిరుగోమ్మ** *chiru-gomma.* n. A cornice, a battlement. Bhanumati. iv. 135. **చిరుచాప** *chiru-chapa.* n. A fine silky mat woven of bulrushes. **చిరుత** or **చిరు** *chiruta.* adj. Young, little. చిన్న. n. A bit, piece, fragment. Youth, childhood. A young one, a child, a boy. శిశువు, చిన్నది. చిరుత చూపుతో చూచి to look unkindly. **చిరుతలు** *chirutalu.* n. Dazzling, radiance, swimming of the eyes: మిరుమిట్లు. నా కిన్నలకు చిరుతలు కన్నాది or చిరుతలు పొడమి my eyes are dazzled. **చిరుత, చిరుతపులి** or **చిరుతగండు** n. A hunting leopard, commonly called a Cheeta. *Cynelurus jubatus.* The Leopard or Panther, *Felis pardus.* (F. B. I.) **చిరుతిండి** or **చిరుండి** *chiru-tindi.* n. Slight fare, such as cakes, fruit and the like. **చిరుతాలు** *chiru-tālu.* (చిరు+పాలు) n. Boiled milk. **చిరోష్ణ** *chirōshna.* adj. Heated, lukewarm. కొంచెము కాచిన. A. iv. 174.

చిరుగు *chiruga.* [Tel.] n. The tree called *Cargota urens.* Rox. iii. 635.

చిరుగు *chiruga.* [Tel.] v. n. To tear, to be torn **చిరుము.** n. Tearing, as of cloth: a tear or rent. వస్త్రభిన్నత్వము, చిరుము. **చిరుగడము** or **చిరువడము** *chirugadamu.* n. Tearing. చిరుగుట. See చిరిగడము.

చిరుగుడు *chiragudu.* [Tel.] n. Romping, boisterous play. Trouble, a puzzle. A species of ring-worm or leprosy, which causes large round spots all over the body. కోరసోకిష్టము, ఎర్రపులుము.

చిరునామా *chiru-nāma.* [H.] n. The superscription on a letter or address. పైచిలాసము.

చిరుము, చిరుమనిచెట్టు or **చిరుమ-నిచెట్టు** *chiruma.* [Tel.] n. The tree called *Terminalia arjuna.* అర్జునవృక్షము, పిరుమద్దిచెట్టు.

చిరుము *chiruma.* [Tel.] v. t. To squirt. చిమ్ము. v. n. To scorn, to contemn. విజృంభించు, తిండ్రించు. Kasi. Kh. V. 63. 68. III. i. 604. 324.

చిర్ర *chirra.* [Tel.] n. A peg, by which two rafters are held together. Anger కోపము. Dishevelled hair చింపిరి. **చిర్ర, చిర్రని** or **చిర్రుమని** adv. (anuk) Angrily. Suddenly. చటూలము. **చిర్రచిర్ర** *chirra-chirra.* n. Haste సంభ్రమము. **చిర్రుబుర్ర** *chirra-murra.* n. Confusion. చిర్రుబుర్రాడినా though they are agitated. చిర్రుబుర్రాడుము to be agitated సంభ్రమించు. See చిన్న.

చిర్రి *chirri.* [Tel.] n. A plant called *Amaranthus campestris* కొర్రి.

చిర్రు *chirru.* [Tel.] n. Anger. కోపము. చిర్రుమను to be angry కోపించు. **చిర్రు, చిర్రున** or **చిర్రుమని** adv. (anuk) Violently (angry.) At once, audibly, aloud, flashingly. **చిర్రుపలక** *chirru-palaka.* n. A sliding door, as of a trap or portcullis. **చిర్రుబుర్రు** or **చిర్రుముర్రు** *chirru-burru.* adv. (anuk) Angrily, aloud, audibly. **చిర్రుమురాడు** or **చిర్రుబురాడు** *chirru-murrādu.* v. n. To be angry, sullen or morose. చిరచిరలాడు. See చిర్ర.

చిలక or **చిలుక** *chilaka.* [Tel.] n. A parrot. ముద్దులచిలక my darling! my pet! చిలకపలుకులు sweet accents. తెల్లచిలక a cockatoo. పుచ్చపచిలక the macaw. పైనాచిలక the maina. ఫుట్టలచిలక or అడవిచిలక the Sirkeer Cuckoo. Jerdon No. 230. రామచిలక The Rose-ringed Paroquet, *Palaeornis torquatus* (so called because taught to reiterate the name of Rāma.) అనంచిలక the Western Blossom-headed Paroquet, *Palaeornis cyanocephalus.* The name is

given to some insects, as a moth, thus, ఆకుచిలక, వస్త్రచిలక a moth. గడ్డిచిలక, సీతాకోకచిలక a butterfly. A padlock. The bolt or hasp of a door, because these originally had parrot's heads on them. చిలుకలాంటి పిల్లి a bright-eyed girl or woman. చిలక్కీరా or చిలక్తోటకూర *chilaka-kīra*. n. A kind of pot-herb, *Amarantus fasciatus*. (Watts.) చిలక్, చిలకటు or చిలకడ *chilaka*. n. A saddle buckle: a ring at the end of the rope used as a girth of the bullock saddle through which the other end is passed to fasten the saddle. కొలికుడి. చిలకడతాడు *chilakada-tādu*. n. A girth. ఎద్దు చిలకడతాడు, గుఱ్ఱానికిచేదాడు. చిలకకోయ్య or చిలుకకోయ్య *chilaka-koyya*. n. A wooden pin fixed in the wall, on which articles are suspended. చిలగడ *chilagada*. (చిలుక+గడ.) n. The cord that fastens a dagger, to prevent its falling out of the sheath. చిలకతాళము *chilaka-tālamu*. n. A padlock. చిలకతాళి or చిలుకతాళి *chilaka-tāli*. n. A gold buckle in the form of a pair of parrots. చిలకదుడుది *chilaka-duḍudi*. n The name of a certain tree. చిలకపచ్చ *chilaka-paccha*. n. Bright green, parrot green. చిలకమొక్క or చిలకముక్కు *chilaka-mokka*. n. (lit. Parrot's bill.) A plant called *crotolaria*. కంకానము, కంకాసు. Heyne, 130. The purple red and white scentless flower called Balsam. చిలకరాచు *chilaka-rāchu*. n. Lit: He whose steed is the parrot: an epithet of మన్మథ the god of love. చిలకోణము *chilaka-kōṇamu*. n. A "T bandage," or clout.

చిలకరించు or చిలుకరించు *chilakarinchu*. [Tel.] v. a. To sprinkle. చల్లు.

చిలగడము or చిలగడదుంప *chilagaḍamu* [Tel.] n. The white potato: called also country potato.

చిలికించు *chilikinchu*. [Tel.] v. a. To sprinkle, bedew. చల్లు. To churn.

చిలిపి *chilipi*. [Tel.] n. A naughty, or worthless person. adj. Naughty, mischievous. చిలిపితనము *chilipi-tanamu*. n. Naughtiness.

చిలిపి *chilipili*. [Tel.] n. Confusion. చిలిపిపోవు to be confused, గందరగోళము.

చిలుక Same as చిలక. For all compounds with చిలుక see under చిలక.

చిలుక *chiluka*. [Tel.] n. An arrow: బాణము. A spray, a spirt. A hasp or bolt of a door. కొలిమి, కొలి. A remainder, balance or residue. శేషము. v. n. To be shed: to distil or trickle. చిలుకు. To be aroused, as love, ప్రజ్వరించు, మండు. v. a. To sprinkle, to spirt or shed. చల్లు. To churn క్రమ్మ. To instil. కరుణాపూరము చిలుక కన్నుదన్నలతోడ with eyes that distilled the very essence of affection. చిలుకుటమ్మ *chiluku-t-amma*. n. A sort of fighting cock. A two pointed arrow. చిలుకుడు *chilukuḍu*. n. Churning చిలుకుట. చిలుకుడుగుంజ *chilukuḍu-guṇja*. n. A churn staff.

చిలుగు *chilugu*. [Tel.] n. Grief, anguish, కలిమి. HD. i. 2420. *I.* v. 54. Also, a tree.

చిలుప *chilupa*. [Tel.] adj. Little, అల్పము, కొంచెము. చిలుప or చిలుపచిలుపనీళ్లు *chilupa-chilupa-nīḷḷu*. n. Sprinklings, drops, spray. చిలుపరాయి *chilupa-rāyi*. n. A fragment of stone. చిలుపాలు *chilupālu*. n. Spirtings: the sweetest milk, which bursts forth spontaneously. చిలుపు *chilupu*. v. n. To spirt out, flow, or gush: lie in pools.

చిలుము *chilumu*. [Tel.] n. Verdigris. Any metallic taste in the saliva. చిలుమువరి *chilumu-vari*. n. A sort of rice. Rox. ii. 204.

చిలువ *chiluva*. [Tel.] n. A wild duck. ఎర్రచిలువ or చిలువబాతు the Whistling Teal, *Dendrocygna javanica*. నల్లచిలువ the Tufted Duck *Nyroca fuligula*. బ్రాహ్మణ చిలువ the Brahminy Duck, *Casarca rutila*. జోడుచిలువ the Comb Duck, *Sarcidiornis melanonotus*.

చిలువ *chiluva.* [Tel. చిలువు (చిమువు)+ వాయి.] n. A snake. చిలువరాజు, కొండచిలువ a rock snake or python. A sluggard. **చిలువకోర** or **చిలువరేడు** *chiluva-dora.* n. The chief of the serpent race: the Great Dragon. శేషుడు. **చిలువగుడియ** *chiluva-gudiya.* n. A sort of snake. G. vi. 101.

చిలువాయుగము *chiluvāyugamu.* [Tel.] n. Meanness, baseness. చిల్లరి, తక్కువము.

చిలువాలు *chiluvālu.* [Tel. చిలువ+పాలు] n. Milk boiled till it thickens. మరగకాచిన చిక్కనిపాలు. A. i. 91. See చిలువ.

చిల్ల *chilla.* [Tel.] n. The barb of an arrow or fishhook. A bone ఎల్లయు. A bit, a fragment, M. 13. 2. 430. adj. Empty, trifling, useless. **చిల్లపెంకు** a potsherd. " చిల్ల పైయు"ఁ బుట్టదునిమ్మ. A iv. 36. **చిల్లచెవులు** ears that are empty, that is, unadorned with earrings. **చిల్లకోల** or **చిల్లకోల** *chilla-kóla.* n. A whip with several lashes. శోవయు. A pitchfork **చిల్లగుండ్లాపు** a cow, the ends of whose teats are forked. **చిల్ల** వాదెము a vain dispute, a quarrel about nothing.

చిల్లంగి *chillangi.* [Tel.] adj. Mischievous. **చిల్లంగిగొండి** a quarrelsome person కలహకారుఁ. **చిల్లంగిగొండితెనము** mischievousness, disobedience, misbehaviour. **చిల్లంగిచేతలు.** (G. iv. 21.) tricks, frauds **చిల్లంగిపోతు** *chillangi-pōta.* n. A wizard, a witch.

చిల్లగింజ *chilla-ginja.* [Tel.] n. The clearing-nut, *Strychnos potatorum.* Ainslie. ii. 420. Rox. i. 576.

చిల్లగొండి or **చిల్లంగొండి** Same as **చిల్లంగి** గొండి. q. v.

చిల్లర *chillara.* [Tel.] adj. Retail, as a shop. Miscellaneous, sundry, stray, trifling, mean, of no note or importance, subordinate. Vile, base. **చిల్లరవాండ్లు** a mixed multitude, people of no consequence. **చిల్లరదేబులు** loose money, change. పదిపూపాయలపైచిల్లర ten rupees and odd. **చిల్లరపూజ** vain homage, empty adoration **చిల్లరభ్రాంతులు** empty fancies. **చిల్లరదేవుళ్లు** inferior deities. **చిల్లరలు** *chillarulu.* (Plu.) Sundries, odds and ends.

చిల్లాకు *chillāku.* [Tel.] n. A kind of forest tree the leaves of which form a manure.

చిల్లాడము or **చిల్లాణము** *chilladamu.* [Tel.] n. A small dagger. కెలుపంకి. Anir. iv. 39.

చిల్లాడిపోవు *chilladi-pōru.* [Tel.] v. n. To fly, to be scattered or routed.

చిల్లి *chilli.* [Tel.] n. A small hole, a perforation, a fissure, an opening or cleft. కూటు. **చిల్లులుపోవు** *chilulu-pōru.* v. n. To go into holes, i. e., be perforated or be worn out. **చిల్లులపొండా** ragged, worn out.

చిల్ల *chilla.* [Tel.] adj. Bifurcated, forked, double pointed. **చిల్ల** *chilla.* n. A fork, as that formed by two branches.

చివచివ *chiva-chiva.* [Tel.] adv. (anuk.) Briskly, all at once. Quicker and quicker. Slippery. **చివచివలాడు** to be slippery (as land after rain.) నా కాళ్లు చివచివలాడుచు పోతున్నవి my legs ache.

చివర *chivara.* [Tel.] n. The end, tip, extremity or point. adj. Last, final. **ఊరిచివర** at the end of the village. **చిట్టచివర** at the very end. **చివరలు** *chivarulu.* n. plu. Ends. Bits, fragments, shivers, odds.

చివాలున *chivālu-na.* [Tel.] adv. Suddenly, హఠాత్తుగా.

చివుక *chivuka.* [Tel.] n. A quarter rupee. **చివుకపిట్ట** *chivuka-pitta.* n. A kind of bat. 2. కొంచెము పైన ఉన్నట్లు.

చివుకు *chivuku.* [Tel.] v. n. To rot, to be damaged, weakened, wasted or spoilt. పాడిపోవుము. To pine with grief or sorrow. చివికిన rotten, damaged, కృశించిన, కుళ్లిన; pining కలతిబొందిన. **చివుకు** n. Corruption, spoiling, rotting. Pining మనస్సుకలత పొందుము. **చివుక్కు** *chivukku.* adv. Impetuously, rampantly, briskly, with

agility. చివుక్కున at once, suddenly. చివుక్కుమను to be confused or agitated in mind మనస్సులను.

చివుళు Same as చిగురు. **చివుళ్లు** *chivuḷlu*. [Tel.] n. Salt places, spots producing salt.

చివ్వ *chivva*. [Tel.] n. An onset, an encounter, battle, an attack కలహము, పోట్లాట, యుద్ధము. R. iv. 127. vii. 55. M. IV. ii. 290. A thin strip or shaving of wood. A twig or small branch. చివ్వలు లేని slender lances. నాలుకచివ్వ a fishing rod. A nerve. నాలుకచివ్వ the nerve of the tongue. మెడచివ్వ the sinew between the shoulder and the nape. also the nape. A kind of fireworks కాకరపువంటివి. చివ్వలాడి a quarrelsome woman, కలహశీలురాలు. **చివ్వగడ** *chivva-gaḍa*. n. A spear, a javelin. **చివ్వము** *chivvamu*. n. An attack, a struggle చివ్వాలాడు to grapple with, to encounter. పులితో చివ్వాలాడు to be in grips with a tiger; i. e., to be in a critical position.

చివ్వంగి or **చివ్వగి** *chivvangi*. [Tel.] n. A Cheetah. The Hunting Leopard, *Felis jubata*. Jerdon.

చివ్వని *chivv-ani*. [Tel. చివ్వ+అని.] adv. At once. slapdash! See చివ్వన.

చివ్వాడు or **సేవాలాడు** *chivv-āḍu*. [Tel.] v. n. To ramble, rove. To sport, play. తెలక్ష్యాడు, చిందులుతొక్కు.

చివ్వు *chivvu*. [Tel.] v. a. To cut thin, or shave. To pare or trim the nails: to make (a pen), to form (a cloth) in a pointed shape. **చివ్వు** n. Quickness త్వర.

చివ్వున *chivvu-na*. [Tel.] adv. All at once, briskly. శీఘ్రముగా. See చివ్వన.

చిహ్నము or **చిహ్న** *chihnamu*. [Skt.] n. A mark, spot or stain, a sign, attribute, quality, characteristic, feature, representation, symptom. గురుతు. వర్షచిహ్నాలు signs of approaching rain. A flag పెట్టడము.

చీ chi

చీ *chi*. [Tel.] Interj. Poh! fie! **చీత్కారము** to scold, చీయనుట. **చీదార్లు** rebuke, reprehension, scolding.

చీకటి *chikati*. [Tel.] n. Darkness. అంధకారము. **కనుచీకటి** twilight. **చీకటిలో** లేచితి I arose before dawn. **చీకటిరాము** Rāhu. **చీకటిరాచ** the sun. **చీకటి** adj. Dark, obscure, hidden, imperceptible. **చీకటిదోష** a latent or hidden offence, i. e., adultery వ్యభిచారము. **చీకటిదొంగలిక్లు** a certain game played by boys. **చీకటిమ్రాకు** *chikaṭi-mrāku*. n. The tree called *Exouthecymus pictorius*. కెరలాము. **చీకటీగ** *chikaṭiga*. n. Lit. the invisible fly. A small mosquito చిన్నదోమ. **చీకటిజీకటి** *chi-jikaṭi*. n. The lighter twilight, as opposed to చిమ్మచీకటి.

చీకిరి or **చీకిరి** *chikiri*. [Tel.] adj. Blinking. **చీకిరించు**, **చీకిరింపు** or **చీకిరింపు** *chikirintsu*. v. n. To blink or twinkle as the eyes do in a glare, మిలమిల్లాడు. **చీకిరి కండ్లు** or **చీకిరిచీకిర్లు** *chikiri-kaṇḍlu*. n. Blinking eyes.

చీకాకు *chikāku*. [Tel.] n. Vexation, puzzle, disgust, teazing, pestering. **చీకాకు ఉడిగిన** (i. e. మాటలాడిన) యోగి a devotee who hath dispelled all those passions that harass the mind. **చీకాకుచేయు** or **చీకాకుపరుచు** *chikāku-cheyu*. v. t. To displease, vex, trouble, శ్రమపరచు. శత్రుసైన్యమును చీకాకు పరిచినాడు he harassed the foe. **చీకాకుపడు** *chikāku-paḍu*. v. n. To be vexed, harassed, puzzled or tormented.

చీకాయ Same as **చీకాయ** (q. v.)

చీకిచెట్టు *chiki-chetṭu*. [Tel.] n. A thorny creeper. H. iv. 14.

చీకిరింపుమోను or **చీకిరింపుమోను** Same as **చీకరింపు**. See under **చీకరి**.

చీకిరేణి or **చీకిరేను** *chikireṇi*. [Tel.] n. A certain medicinal tree.

చీకిలి *chikili.* [Tel.] n. A broom. చీపురుకట్ట, చీకిలిమాలి in confusion, or crookedly. కొక్కిరిబిక్కిరిగా.

చీకిచెలగ *chīki-velaga.* [Tel.] n. The thorny wood apple tree. వెలగ.

చీకు *chīku.* [Tel.] adj. Blind. Sapless చిప్పకు, విస్సారము. n. A blind person. Dampness, damp, తడి. చీకారణ్యము a dense forest. చీకులు fools. చీకుముళ్లులు minute prickles. v. a. To suck (a mango, &c.) To smack with the lips. చప్పరించు, చుంబించు. v. n. To be damaged, to rot or be spoiled, by damp, &c. See చిప్పకు. **చీకు కోక్కెర, చీకురాయి** or **చీకువాయి** *chīku-kokkera.* n. The Indian Fruit-Bat or Flying-Fox. *Pteropus medius.* (F.B.I.) ఱుపిపిట్ట. **చీకురు** *chīkuru.* n. Blindness. A blind man. చీకురువాయి a beetle or cricket కుమ్మరిపురుగు. **చీకువాలు** *chīku-rātu.* n. Darkness. తమిరము

చీటుకము or **చిట్టుకము** *chīṭukamu.* [Tel.] n. Sport. లీల.

చీటి *chīṭi.* [Tel.] n. A note or small letter, పత్రిక. Painted cloth. ఎఱ్ఱచీటి (an expression for farewell) For the last *time.* **చీటి మాటికి** or **చీటికిమాటికి** *chīṭi-māṭiki.* adv. Every instant, every now and then, పలుమారు, పదేపదే.

చీడ *chīḍa.* [Tel.] n. An ill or evil. A blight, disease, rot, or murrain. చీడపెట్టుట applied either to diseases of animals or of vegetables. చీడపాడిన పశువు an ox sick with murrain. **చీడపురుగు** *chīḍa-purugu.* n. A caterpillar or worm that destroys plants. A grub inside a fruit or a seed.

చీడు *chīḍu.* [Tel.] n. A skein or bundle of seven *punjums* or a hundred threads. **చీడు దబ్బ** *chīḍu-dabba.* n. An instrument used by weavers for winding the thread. నూలి చీడు తగిలింపటకు వెదురుబద్దలతో గుమ్మటమువలె కట్టబడిన సాలెవానిసాధనము.

చీడెలు *chīḍelu.* [Tel.] n. plu. A sweetmeat, composed of sesamum seeds and treacle.

చీద, సీద or **చీంద** *chīḍa.* [Tel.] n. The bird called a Babbler. బూచీద or పెద్దచీద the Large Grey Babbler, *Argya malcolmi.* పెద్దచీద the Jungle Babbler, *Crateropus canosus* చిట్టిచీద or చిన్నచీద the Common Babbler, *Argya caudata.* (F.B.I.)

చీదర *chīdara.* [Tel.] n. Nausea, nastiness, unsavouriness, dislike, abhorrence, loathing, perplexity, distraction of mind, chagrin, disgust. అసహ్యము. Danger ఉపద్రవము. A crack కూటు. తలచీదర a headache. **చీదరగొను** *chīdara-gonu.* v. n. To be in danger. ఉపద్రవపడు. To be excited ఆవేశమెత్తు. To spring a leak కూటుపోవు. **చీదరపడ్డ** *chīdara-paḍḍa.* adj. Grieved or hurt, disgusted. చీదరపోవు to spring a leak కూటుపోవు. చీదరకేగు to be infuriated. Parij. iii. 34.

చీదు *chīdu.* [Tel.] v. a. To blow the nose.

చీనము *chīnamu.* [Skt.] n. Gold. బంగారము.

చీనా *chīna.* [Tel.] adj. Belonging to or brought from China: as చీనాపంచదార China sugar candy. (This word is used in the poets, just as the word *Indian* was formerly used in English poetry, to denote what was foreign.) చీనాపెట్టె, or చీనాసుపెట్టె a tin box brought from China. చీనాపట్టు China silk. **చీని** *chīni.* n. China wares either of silk or of gold: filagree work. Sugar. **చీనిపని** *chīni-pani.* n. Chinese gilding.

చీనివాయి Same as చీనువాయి. (q. v.)

చీపర *chīpara.* [Tel.] n. A kind of bird. ఆతాయి

చీపి *chīpi.* [Tel.] n. A certain disease of cattle. See బొక్క and కొమ్మ.

చీపు *chīpu.* [Tel.] v. a. To make a sound with the lips. n. A comb దువ్వెన. Part of a bunch of plantains అరతము.

చీపురు *chīpuru.* [Tel.] n. A broom. చీపురు గడ్డి a kind of grass, *Aristida setacea.* (Watts.) చీపురుపుల్లలు the twigs of which

a broom is made. చీపురుముండ్లు bits of a broom like burrs. చీపురుకట్ట rubbish.

చిఱోతు or **చీఱోతు** *chi-bōtu*. [Tel.] n. A he-goat. HD. iii. 965. మేకలలో మొగది.

చీమ *chīma*. [Tel.] n. An ant. కొండచీమ the forest ant. రెక్కలచీమ a winged ant. పాకేచీమను వింటాడు he can hear an ant crawl, i. e, he is all alive. చీమచూరని ఆడవి a forest impervious even to an ant. కేలిచీమ a black ant; పై పాకేపక్షి కిందపాకే చీమ (proverb) The bird above, the ant below, i. e., I had no chance with him. చీమంత of the size of an ant. **చీమపులి** *chīma-puli*. n. The ant lion, an ant-eater.

చీమిడి *chīmiḍi*. [Tel.] n. The mucus of the nose.

చీము *chīmu*. [Tel.] n. Matter from a sore, purulent matter, pus. చెడి చెల్లకైపెక్కెను. చీముకారుట or పట్టు to suppurate.

చీమునంత *chīmunta*. [Tel.] n. A metal vessel, చెంబు.

చీర *chīra*. [Tel.] n. A garment. వస్త్రము. A woman's garment, a petticoat, a skirt or gown కోక. A curtain తెర. A scratch with the nail. తెరచీర a screen used in ambush for wild beasts. చీరరోగము a certain disease. **చీరచింపు** *chīra-chimpu*. n. A kind of fish. G. i. 111. **చీరము** *chīrāmu*. [Skt.] n. Bark, rind, cloth made of bark. వాకచీర. **చీరచూప** or **చేపచీర** *chīra-tsūpa*. n. A ship's sail. చీరపాలని చీరటి impenetrable darkness. Anir. D. 60. చీరాటి (చీర+అటి.) warmth. (They breathe into a handkerchief and apply this "steam in a cloth" to comfort an aching eye.) BD. iii. 1548.

చీరణము or **చీర్ణము** *chīraṇamu*. [Tel.] n. A very small chisel. చిన్నఉలి.

చీరపిట్ట, చీరపేము or **చీరపోరు** *chīra-piṭṭa*. [Tel.] n. A white louse.

చీరి *chīri*, [Skt.] n. A moth, cricket. చిమ్మట.

చీరి [Tel.] n. Care, regard. A mark అక్కము. చీరికిగొనక heedless: not caring. చీరికిగొను to regard, care for. శ్రద్ధగా చూచు.

చీరిక or **చీరిక** *chīrika*. [Tel.] n. A remnant or bit of cloth, a slice, a slip. A scratch.

చీరు *chīru*. [Tel.] v. a. To gash, cut in slices, tear, rend, చీల్చు. To scratch చీరు. To hiss like a serpent. To call out, exclaim. To challenge or vie with in excellence. To call or invite. పిలుచు. **చీరుడు** *chīrudu*. n. Splitting. చీల్చుట. Calling పిలుపు. BD. iv. 984.

చీల or **సీల** *chīla*. [Tel.] n. An iron nail, a wooden pin, a linch pin. చెక. Any fastening: a corner stone. ఉక్కుచీల a rivet. మలుచుచీల a screw. సరుపుచీల a straight peg. అడ్డచీల a cross peg or pin. నాగటిచీల the pin of a plough. **చీలమండ** *chīla-maṇḍa*. n. The ankle. మడిచెక్కు. **చీలకుట్ల** *chīla-maṇuu*. n. The luting round a crucible.

చీలి *chīli*. [Tel.] n. A pet term applied to a cat, like 'Pussy' పిల్లి. ఱేనడపుచీలి a tom cat మగపిల్లి.

చీలు *chīlu*. [Tel.] v. n. To split or crack. విడిపోవుట. To withdraw from company. To be scattered. To fall off or drop off as paint. To divide, or branch off, as a road or stream. **చీల్చించు** *chīlpiṇṭsu*. (v. causal) To tear, divide, &c. To sow dissensions. **చీలకీయు** *chīla-diyu*. v. n. To split or to tear, to scatter, to divide. To seduce, beguile. To tempt, tamper with, raise dissensions, foment, worm out a secret. **చీలిక** or **చీలిక** *chīlika*. n. A slit, a slice. **చీలుచు** or **చీల్చు** *chīluṭsu*. v. a. To split, crack, tear, divide.

చీవరము *chīvaramu*. [Tel.] n. The tattered garb of a mendicant. సన్యాసులగోడి, భిక్ష పుణవస్త్రము.

చీవ్వ *chīvu*. [Tel.] v. a. To scrape. చెక్కు. **చీవించు** *chīviṇṭsu*. v. a. To carve in wood or marble.

చు chu

చుంబనము *chumbanamu*. [Skt.] n. A kiss: ముద్ద. **చుంబించు** *chumbinchu*. v. n. To kiss. ముద్దు పెట్టుకొను. చుంబకుడు one who kisses; a superficial student.

చుబుకము *chubukamu*. [Skt.] n. The chin. గడ్డము, చిబుకము.

చులుకము *chulukamu*. [Skt.] n. The hand held as a cup to contain a liquid in the palm. A small cupful. చేద, చుల్లిని.

చూ chu

చూచుకము *chūchukamu*. [Skt.] n. A nipple or teat. స్తనాగ్రము.

చూడ or **చూడము** *chūḍa*. [Skt.] n. The lock of hair worn by men on the crown of the head. శిఖ, జుట్టు. ఆద్యంతమూడుమూ from end to end (of the story.) **ఆపాదచూడము** from head to foot. **చూడాకర్మము** *chaḍā-karmamu*. n. The ceremony of removing the first hair of a child. ఫుట్టిన సంవత్సరంలోపల. **చూడాకలాపము** or **చూడామణి** *chuḍā-kalāpamu*. n. A crest, a diadem.

చూతము *chūtamu*. [Skt.] n. A mango tree. చూతాస్త్రుడు n. Manmadha; because his arrows (అస్త్రములు) are mango-blossoms.

చూర్ణము *chūrṇamu*. [Skt.] n. Dust, powder. పొడి. **చూర్ణముచేయు** *chūrṇamu-chēyu*. v. n. To beat to dust; to triturate. చూర్ణకుంతలములు curls, ringlets.

చూర్ణిక *chūrṇika*. [Skt.] n. A sort of harmonious prose, not divided into prosodial feet, but with the unbroken sentence running on continuously. గద్యభేదము.

చూలిక *chūlika*. [Skt.] n. The root of an elephant's ear. గజకర్ణమూలము. The tresses or hair. పిల్లజుట్టు, కొప్పు.

చె che

చె *che*. [Tel. Short for చెన్న (q. v.) in compounds.] adj. Budding, tender, red. Delicate: pretty.

చెంక *chenka*. [Tel.] n. The cheek: a small plot in a field. The gills of a fish. చెక్కిలి, చెక్క, కపోలము. **చెంకచేయు** *chenka-chēyu*. v. n. To slap, to strike on the cheek.

చెంగావులు *chengāvulu*. [Tel.] n. Capers, gambols. ఎగరులు, బొల్లిగింతలు. Salutations. నమస్కారములు. "ప్రేమ్మాకిపడరాచెంగావులని." H. iv. 317.

చెంగటి *chengaṭi*. [Tel.] adj. Near, neighbouring. సమీపము. **చెంగట** *chengaṭa*. adv. In the neighbourhood, near, close by. సమీపమున.

చెంగలించు *chengaḷ-inchu*. [Tel.] v. n. To appear, shine, bloom, rejoice, to beam with a smile ప్రకాశించు. To deride. ఎగతాళి చేయు. చెంగలింపు derision.

చెంగలువ *chen-galuva*. [Tel. చెన్న+కలువ.] n. The red water lily. ఎర్రకలువ. **చెంగల్వకోష్టు** *chengalva-kōshṭu*. n. A sort of drug, a species of *costus* పూతరాజము. **చెంగల్వగడ్డి** *chengalva-gaḍḍi*. n. A sort of grass.

చెంగావి *chen-gavi*. [Tel. చెన్న+కావి.] n. A reddish tint; saffron colour. కాషాయం.

చెంగు or **చేంగు** *chengu*. [Tel.] n. Agility. **చెంగున** *chengu-na*. adv. Suddenly. **చెంగుపిల్లి** *chengu-pilli*. n. A wild cat or mountain cat; one that "leaps" at an object.

చెంగు *chengu*. [Tel.] n. A skirt, border, edge. కొంగు, అంచు. In marriage the couple are tied together by the corners of their skirts. Hence, ఈయనకి చెంగుకట్టి వాడు he is wedded to this business. నీకు చెంగుకట్టినాను I am irrevocably thy servant. **చెంగుపట్టి అడుగు** to seize one by the skirt as a beggar does.

చెంగు *chengu.* [Tel.] v. n. To be loosened (as a knot) విడిపోవు, తొలగు. To withdraw, to retreat వెనుదీయు. To lose or fail in a game ఓడిపోవు. చెంగి ఆడు to talk indifferently. అక్కడిఇక్కడిగా మాట్లాడు. చెంగిచెంగిపోవు to loiter in walking. కాయ చెంగినది (at games with small balls) the ball stopped, or, missed. చెంగుగుంటలు చెంగి ని there are two holes without balls. చెంగగొట్టు to defeat ఓడించు.

చెంచెలిచెట్టు *chenṭsali-chettu.* [Tel.] n. A kind of herb. *Digera muricata.* తేలుముని చెట్టు. కుచందము.

చెంచు or **చెంచువాండ్లు** *chenṭsu.* [Tel.] n. A hill tribe, savages, hill folk, highlanders. **చెంచెత** *chencheta.* n. A woman of this tribe. **చెంచు** adj. Savage.

చెండు *chenḍu.* [Tel.] v. n. To rise, or spread, as a scent. v. a. To cut to pieces, mangle, destroy, break, ruin. ఖండించు. ఈచెండ చెండుతున్నది this sunshine is scorchingly hot. n. A cluster or ball of flowers. పూ బంతి. A ball to play with. బంతి. **చెండాడు** *chenḍ-āḍu.* (చెండి+ఆడు.) v. a. To cut up into pieces. ఖండించు. To destroy, slay. To play at ball (చెండు ఆడు). **చెండాట** *chenḍāṭa.* n. A game at ball. **చెండుగోరింపులు** *chenḍu-gōrimpulu.* n. Playing at ball. చెండుకొనిపోవు to devour or plunder. **చెండుమల్లె** *chenḍumalle.* n. The marigold. బంతిపువ్వు, చేమంతి. **చెండుచెండాడు** *chenḍu-chenḍ-āḍu.* v. t. To cut to pieces. **చెండిపాటు** or **చేండిపాటు** *chenḍi-pāṭu.* n. A wretch.

చెంత *chenṭa.* [Tel.] n. Nearness. సమీపము, చేరువ. adv. By, at, beside, along. తండ్రి చెంతనుండి కాపాడిరి they screened him from his father.

చెంతలాసి *chenṭal-asi.* [Tel.] n. The plant called కలువపత్రము.

చెందమ్మి *chen-dammi.* [Tel. చెన్ను+తామ్ర.] n. The red lotus. ఎర్రకలువ.

చెందిరము or **చెంద్రము** *chendiramu.* [Tel. from Skt. సిందూరము.] n. Vermilion. The red mark worn on the forehead. కుంకుమము.

చెందివిక or **చెంద్రిక** *chendivika.* [Tel.] n. Red colour. పీతకాంతివర్ణము, కుసుంభివర్ణము.

చెందు *chenḍu.* [Tel.] v. n. To happen, befall, to belong to, to accrue to, to devolve on. To be got, felt, experienced. కలుగు. v. a. To obtain, attain to, enjoy. పొందు. నిదుర చెందిరి they enjoyed sleep. చెందిన భయము the terror he suffered. దైవగతి చెందిరి they died: lit. they suffered the will of God. నిన్ను శోకము చెందదా will not the sin be thine? **చెందించు** *chenḍiṉṭsu.* v. a. To cause to get, attain, obtain or enjoy. చెందించవలెయు to assign or apportion.

చెందుగపులి *chenḍuga-puli.* [Tel.] n. A kind of leopard.

చెందుప్పు *chend-uppu.* [Tel. చెందు+ఉప్పు.] n. Saltpetre. ఇందుప్పు, సైంధవము.

చెందొవ *chendova.* [Tel. చెన్ను+తొవ.] n. The red lotus. The red water lily. ఎర్ర కలువ. చెందొవపెరు epithet of Adonis as the friend of this flower. T. iv. 192.

చెంద్రిక Same as చెందివిక. (q. v.)

చెంప *chempa.* [Tel.] n. The cheek. కపోలము. A side. పార్శ్వము. నీ పాపము నిన్ను చెంప కొట్టె thy sin hath struck thee on the cheek. **చెంపకర్ణి** *chempa-karṇi.* n. An ornament worn by women. **చెంపకాయ** *chempa-kāya.* n. A slap on the cheek, a box on the ear. చెంపదెబ్బ. **చెంపగిల్లు** *chempa-gillu.* v. n. To turn aside, go out of the way. **చెంపతల** *chempa-tala.* adv. Close by, at, near. P. iii. 170. చెంపబిళ్ల a cushion or pad.

చెంబడినాడు *chembaḍi-vāḍu.* [Tel.] n. A fisherman.

చెంబు *chembu.* [Tel.] n. A cup, a jug, an ewer, a cruise, a goblet, a tankard. A vase or globular metal pot of a peculiar form; నన్నయాదిగల లోహపాత్రము. దంతపు

చెంబులు ivory cups for perfumes : చెంబు తల *chembu-tala.* n. A bald head. బట్టతల.

చెకడా *chekaḍā.* [Tel.] n. A bullock cart. పశువులు లాగే రెండు చక్రాలబండి.

చెకపిక, చెకచెక or **చెకచెకి** *cheka-pika.* [Tel.] n. Fierceness. See చకచక. చెక చెకలాడు to trouble లొంగదీయు.

చెకుముకి or **చెకుముకిరాయి** *cheku-muki.* [Tel.] n. A flint. చెకుముకిరుపాకి *cheki-muki-tupāki.* n. A flint gun, as distinguished from the common తుపాకి or matchlock.

చెక్క *chekka.* [Tel.] n. Wood; a bit, a piece, a chip, a plank of wood. A bed, or division in a field. See చెక్క. **చెక్క** adj. Wooden. Smooth. చెక్కసున్నము smooth plaster, (So called because polished with a piece of wood.) చెక్క గోడుమరు or **చెక్కపీటుడు** *chekka-koḍuvaru.* n. A wood louse, a tick. **చెక్కచెట్టు** *chekka-chettu.* n. A kind of tree from the wood of which a red dye is obtained. **చెక్క పేలు** *chekka-pēlu.* n. Cattle lice or ticks. **చెక్కరంగు** *chekka-raṅgu.* n. Wood colour; brown or yellowish.

చెక్కిలి n. *chekkili.* [Tel.] n. The cheek. కపోలము, చెక్క.

చెక్కు *chekku.* [Tel.] v. a. To pare, to cut into slices. To engrave. (కత్తి మరుగు) పదును. To make a pen. To set jewels. To tuck in, put in, insert, set. To dig slightly or scrape the surface. To cast up the earth, as a worm does. **చెక్కి టుద్దము** *chekku-t-addamu.* n. A mirror (అద్దము) set in a frame (చెక్క.) **చెక్కుడుపార** *chekkuḍu-pāra.* n. A sort of spade for cutting turf. **చెక్కోకొను** *chek-konu* v. n. (middle voice of చెక్కు) To adjust, trim, set right. **చెక్కించు** *chekkintsu.* v. t. To thrust forward the breast, as a crowing cock does. **చెక్కు** n. The side, in general. The cheek. The rind or side of a fruit. Half a pack; being as much as is on each side of a bullock. వానికి చెక్కు చెమ్మిచ్చినది he was quite exhausted. చెక్కుచమక్కు pranks, roguery. చెక్కుచెదరక unharmed, untouched, intact. అది చెక్కు చెదరకుండ మున్నది it is in excellent order.

చెక్కుమ *chekkuma.* [Tel.] n. The marrow in a bone. ఎముకలోని కొవ్వు.

చెచ్చెర *chech-chera.* [Tel.] adv. Forthwith, at once. శీఘ్రముగా.

చెటాయించు *cheṭa-yintsu.* [Tel.] v. t. To reject, refuse, disapprove.

చెట్ట *chetta.* [Tel.] n. The hand. చెయ్యి. చెట్టపట్టాల or చెట్టలమీద catching him by the hand. BD. iv. 1165. P. i. 51. Mischief. కిమ. adj. Mischievous. **చెట్టపట్టలుపట్టు కొను** *chetta-paṭṭalu-paṭṭu-konu.* v. n. To walk hand in hand. **చెట్టపట్టు** *chetta-paṭṭu.* v. t. To marry. Lit. take by the hand. పెండ్లాము. n. Marriage పెండ్లి.

చెట్టు *chettu.* [Tel.] n. A tree or plant. చెట్టమీద or చెట్టమీన a monkey, కోతి. చెట్టకట్టు to be formed into a tree చెట్టగా చేయు. **చెట్టుపు** *chettupu.* n. A wing. చెట్టు. చేయుటకు to be turned into a pillar, to become transfixed or stupified కొయ్యవు. **చెట్టుమాటి** *chettu-māṭi.* n. The plant called *Nepeta Malabarica.* మంచిరాకు. Rox. i. 1. Ainsl. ii. 294. **చెట్టుపామువంటు** *chettu-pāmu-paṭṭu.* n. The tree snake. (Russell.)

చెడుగరము *cheḍugaramu.* [Tel.] adj. Shy, cruel, as a cow, &c., not fit to go near, dangerous, not trustworthy. Gruff, rough. క్రూరము. n. A cruel person క్రూరుడు.

చెడు *cheḍu.* [Tel.] v. n. To be spoiled or damaged. To become rotten or worthless. To become wicked or bad. To be dispelled, dissipated, or done away with, as darkness. To become bad, damaged or ruined. కెడిపు, కెడ చెడకొట్టు. To change, be altered from its original state. ఆకారము చెడు అర్ధబిందువున్న కారము (Appa. C. ii. 31.) the letter *N* is dropt and the nasal

sign (sunna) is substituted." అది చెడె it is ruined! వానిచెడినకాంతి with diminished brilliancy. నీ సంశయము చెడును your doubts shall be dissipated. M. XIII. v. 97. **చెడగొట్టు** *cheḍa-goṭṭu.* v. t. To ruin, spoil. **చెడనాడు** *cheḍa-n-āḍu.* v. t. To blame. దండించు. To curse. To say 'Be it ruined'! To scorn. To waste, throw away. **చెడిప** *cheḍipa.* (చెడిప+అవు.) n. An unchaste woman, కంకుటాలు. **చెడు** adj. Vile, worthless. Horrid, abominable. చెడుచిక్కు a terrible difficulty. **చెడుగు** *cheḍugu.* adj. Ruined, vile, worthless. Cruel క్రూరము. n. Evil, a misfortune or calamity. అశుభము. A bad woman దుష్టురాలు. **చెడుగుడు** or **చెడుగొట్టు** *cheḍugoḍu.* n. A miscreant, a wretch. క్రూరుడు. P. i. 559. **చెడ్డ** *cheḍḍa.* (contracted from చెడిన.) adj. Bad, spoiled ruined, lost. Terrible, awful, tremendous. Hard, cruel. n. Evil. కీడు. మంచిచెడ్డలు good and bad. కులముచెడ్డవాడు one who has lost caste. చెలచెడ్డచెట్టు a pollard, a tree that has lost its head. **చెడ్డతనము** *cheḍḍa-tanamu.* n. Badness, wickedness, severity.

చెడ్డీ *cheḍḍī.* [Tel.] n. Short breeches. కొంకాలిపైకు వచ్చులాగా.

చెడ్డు *cheḍḍu.* [Tel.] v. t. To strike or pat the thighs. తొడచరచు.

చెనుకు or **చెసుకు** *chenuku.* v. a. To stir up, excite, provoke, stimulate. To challenge, incite. To poke, shove. చెనకకుండా కూర్చుండు sit down quietly without meddling with any one.

చెత్త *chetta.* [Tel.] n. Stuff, dirt, trash, sweepings, rubbish. **చెత్తచెదారము** *chetta-chedāramu.* n. Dirt and rubbish.

చెద or **చెదపురుగు** *cheda.* [Tel.] n. A termite or white ant. బొంతకు చెద పట్టినది or చెదలుపట్టినది white ants have attacked the bamboo. **కేడిచెద** or **కొండచెద** a large and destructive species of termites.

చెదరు or **చెదురు** *chedaru.* [Tel.] v. n. To scatter; to be dispersed, dissipated, or spent. To splash, to be disordered, dishevelled. To fail or wander, as the mind or attention. To be dazzled, చంచలించు. **చెదరగొట్టు** *chedara-goṭṭu.* v. a. To disperse, rout, defeat. **చెదరుబడు** Same as చెదరు.

చెదారము *chedāramu.* [Tel.] n. Trash. వ్యర్థవస్తువు.

చెనకు *chenaku.* [Tel.] v. t. To touch, తాకు. ఆడుట, స్పృశించు. To caper, rush, play pranks. A. i. 21. To oppose ఎదిరించు. n. Opposition ఎదిరించుట. Touching తాకుట. A dent or mark left by pinching the skin with the nails గోటికొత్త.

చెనటి or **చెనఁటి** *chenaṭi.* [Tel.] adj. Mad, wretched, foolish, silly, wild. చెడ్డ. Cunning మిత్సరికము. Vain, useless వ్యర్థము. Nothing శూన్యము.

చెనఱు Same as చెనకు. (q. v.)

చెనుపరి *chenupari.* [Tel.] adj. Rustic, as speech గ్రామ్యము. చెనుపరిమాటలు rustic accents or dialect.

చెన్నంగి or **చెన్నఁగి** *chennaṅgi.* [Tel.] n. A species of rice. A short cocoanut tree. పొట్టికొబ్బరాయచెట్టు.

చెన్నటి Same as చెనటి. చెన్నటిపోవు to become useless వ్యర్థమగు.

చెన్ను *chennu.* [Tel.] n. Grace, beauty. అందము. Manner విధము. Redness ఎఱుపు. చెన్నుడు a beau or fop, అందగాడు. **చెన్ను పరచు** *chennu-paraṭsu.* v. n. To trim, adorn, adjust. **చెన్నారి** *chennāri.* adj. Graceful, lovely. చెన్నారుచున్నారి delicate, charming, pretty. **చెన్నారు** *chennāru.* v. n. To bloom or blaze in beauty.

చెప్ప *cheppa.* [Tel. cf. Tam. చెరుప్పు.] n. A shoe. పాదరక్ష.

చెప్ప *cheppa*. [Tel.] v. a. To say, tell. To teach, to speak of. To write or compose a poem. To describe, tell of. To term, call, name, denominate. వాఁడో చెప్పెను he told me. చెప్పుడుమాట a hearsay word, hearsay, talk, rumour. చెప్పించు *cheppiṁtsu*. v. a. To make one say or tell. వానికి పని చెప్పించినాను I got him an employment. వాఁడికి చదువు చెప్పించినాను I got him taught to read. చెప్పిఁపు *cheppi-ampu*. v. a. n. To send word.

చెప్పఁపట్టాకు *cheppu-paṭṭ-aku*. [Tel.] n. The common asarabica or foalfoot plant. *Asarum europeum* (Watts).

చెమట or చెమ్మట *chemaṭa*. [Tel.] n. Sweat, perspiration, moisture. శ్రమ, కష్టముల చెమటకాఁ బ్రతికినాము I live by the sweat of my brow. చిరుచెమట gentle perspiration. చెమటకాయలు *chemaṭa-kāyalu*. n. Prickly heat. చెమటపాఁత *chemaṭa-pāta*. n. A sweaty cloth. The glove worn by falconers, for the hawk to perch on. చెమటపోఁకు or చెమటగోఁకు *chemaṭa-pōku*. n. One who perspires profusely మిక్కిలి చెమటపోఁకు. చెమర్చు, చెమ్మరించు, చెమ్మరించు or చెమటపోయు or చెమటపట్టు *chemaṭsu*. v. n. To sweat, to perspire. చెమరు *chemaru* n. Moisture, oozing. v. n. To sweat, to ooze.

చెమికె *chemika*. [Tel.] n. Selvedge of cloth.

చెముడు Same as చెవుడు. (q. v.)

చెమ్మ *chemma*. [Tel.] adj. Damp, moist. n. Damp, moisture. ఱేఁ. చెమ్మగిలు or చెమ్మగిల్లు *chemma-gillu*. v. n. To be damp, moistened. చెమ్మచెక్క a game.

చెమ్మరింపు *chemmar-iṁpu*. [Tel.] v.n. To sweat. To be moist. తేమఁడు.

చెమ్మిపిఁపు *chemmiti-pāmu*. [Tel.] n. A prickly eel found on the sea coast. *Gymnotus catenatus*.

చెయి, చేయి or చెయ్యి *cheyi*. [Tel.] n. A hand The arm. A sleeve. An elephant's trunk. Five (in counting, as three hands, i. e., fifteen.) అరచెయ్యి or లోచెయ్యి the palm of the hand. మీఁదిచెయ్యి or మీఁచెయ్యి the back of the hand. మణికట్టు the wrist. మోచెయ్యి the elbow. చంకచెయ్యి the upper arm. చెయిదము, చెయిదపు or చెయ్దు *cheyi-dāmu*. [Tel. from చేయు.] n. An act, action, doing. కృత్యము, చేష్ట. "చేతకాదని యిమ్మనుఁ చేయక." M. XII. ii. 115. చెయి పట్టు *cheyi-paṭṭu*. v. n. To adopt, protect, take by the hand. To seize or ravish a woman. To marry. To foster. చెయిత్రాలు or చేత్రాలు *cheyi-trāḷu*. n. Handwriting, a signature. వారందఱు చేయిచేయికలిపినారు they are all hand in hand, hand and glove with each other. ఆ పని చెయిమంచిదిగా the business turned out well. చేతిదాసుఁడు a servant, a slave. చేతిపని hand-work. చేతిమిట్ట money in hand, cash. అది చేతిదాఁపు one of his creatures or hangers on. చేయిసరుకుల sale for ready money. చేతిక్రిందు చేలు. చెయ్యి పోనిచ్చు when your hand is in, when you have the opportunity. In some phrases the word may be left untranslated: as వానిచేతికిచ్చెను he gave it to me; lit. to my hand. చేయిగాఁకి means a supply of rice, &c., provided for dinner at a future stage in a journey. చెయ్యికాని కి వానినుపాయములు ఎన్నిపెట్టుకొన్నాఁడు he laid up something to meet contingencies. కరిచెయ్యి అద్దము like a looking-glass in the hand of a bear. చేతగాని idle, paltry, incapable. In some compounds it means extra, as చెయ్యికాలి or చేయిమైదు a reserve, or extra ground; చెయ్యిదాఁకఁ అకాకయిందు తీసుకొయ్యి do it before your hand cools. చెయ్యిదూలె a small spear. చేతిపుచెయ్య a key. నీచేతఁజాలి తెచ్చుకొంటివి, or, చెయ్యికాసుఁదువు you will have to lay out some money. చెయ్యిచేసుకొను to handle, interfere, meddle with, to use the hand:

to take the law into one's own hands and beat. చెయ్యివిడుము to abandon, desert, give over (a person). చెయ్యిచూచు to feel the pulse. చెయ్యితిరిగిన *cheyyi-tirigina.* adj. Experienced, expert, handy. చేయుపు or చేయ్ *cheyuvu.* n. An act, an action.

చెర *chera.* [Tel.] n. A prison. కారాగృహము. Imprisonment, captivity నిర్బంధము. దుష్ట ముల్లో బలాత్కారముచేత పట్టుకోబడ్డది, కలుదు. చెరబోవు to go to jail. చెరపట్టు or చెరగొను to take one a prisoner, to capture, to carry away by force; to ravish a woman. చెరమారులు *chera-chūralu.* n. Rape and robbery. చెరమారులుపట్టు *chera-chūralu-paṭṭu.* v. t. To ransack or overhaul, to sack. చెరసాల *chera-sala* n. A prison house or dungeon. చెరబడు or చెరబోవు to be taken prisoner, to be captured or carried away.

చెరకడము or చెరకు Same as చెరుకు.

చెరగడ్డము *chera-gaḍḍamu.* [Tel.] n. The plant called *Indigofera enneaphylla.* Rox. iii. 376.

చెరగు or చెంగు *cheragu.* [Tel.] n. The hem or skirt of a garment. అంచు, కొంగు. Direction దిక్కు. కోకచెరగునగట్టిన రూకలు money tied in the skirt. చెరగుమాసిన menstruous. బండిచెరుకు the ropes used as traces for a cart.

చెరప *cherapa.* [Tel.] n. A cheek. చెక్కిలి, చెంప. చెరపనచేటు *cherapana-chēṭu.* n. A worthless wretch. పనికిమాలినవాడు, వాశకుడు, వాశకురాలు.

చెరము *cherama.* [Tel.] n. A hole. A nostril. ముక్కు చెరములు the nostrils. Swa. iv. 72.

చెరలాడు or చెల్లాడు *cheral-āḍu.* [Tel.] v. n. To move. చలించు. To spread (as smoke) వ్యాపించు. To wallow or play in water. To frisk, gambol. To play with, to sport with, క్రీడించు. చెల్లాటముచేయు. చెరలాట, చెరలాటము or చెల్లాటము *cheral-āṭa, cheral-āṭamu.* n. A game, sport. ఆట. Moving about సంచరించుట, విహారము.

"కీ. పంజమంటపకుటీ ప్రాంగణవ్యక్తంబున
చాఱుతోఁ జెరలాడునడవిపిల్లి."
కాశీ. ii.

"చరిత్ర అలముఁగొనిపెంటికె
రలాటములు గూటములు,
జలిపెనహీ బుడీన్యాస
ర్తూటములు గీటములు."
రాము. ii.

చెరలు *cheralu.* [Tel.] v. n. To be eager or emulous. BD. v. 959; vii. 60.

చెరవ or చెరువము *cheruva.* n. A kettle. (Commonly called చేరువుండె).

చెరి *cheri.* [Tel.] adv. Apiece, each. ఒక్కొక్కనికి. చెరినము పుచ్చుకొన్నారు each took half.

చెరుకు or చెరకు *cheruku.* [Tel.] n. The sugar cane. ఇక్షువు. Wood కట్టెలు. వంటచెరుకు kitchen fuel. చెరుకుసాము a feat of skill and strength in sword play or with an axe, which consists in lopping off a stem of sugar cane at a single blow in any proposed manner. చెరుకువిల్తుడు or చెరుకుబిల్లకాడు an epithet of Manmadha, as his bow is made of sugar cane. చెరుకుపిచ్చిక *cheruku-pichchika.* n. The yellow-throated sparrow. *Gymnorhis flavicollis,* (F. B. I.) చెరుకుకడము or చెరకడము *cheru-kaḍamu.* n. Jaggery, బెల్లము.

చెరుగు *cherugu.* [Tel.] v. a. To winnow. చేటను చెరిగినట్లుకుచ్చివది it came as though it were winnowed. ఎండనిప్పులుచెరుగుచున్నది it rains fire.

చెరుచు or చెరచు *cherutsu.* [Tel.] v. a. To spoil, చెడిపేయు; to hurt, to ruin, నశింప చేయు; to ravish, debauch. చెరుపు or చెడుపు *cherupu.* n. Damage, harm, ruin, loss, spoiling, dissension. పని చెరుపు hindrance, prevention. పనిచెరుపు కథ

a nonsensical idle story. **చెరుపుదల** *cheru-pu-dala.* n. Injuriousness, hurtfulness. **చెరుపరి** one who spoils or ruins. **చాకిరేవు.**

చెరుము *cherumu.* [Tel.] v. n. To rub. **రాయు.**

చెరువు *cheruvu.* [Tel.] n. A tank or artificial lake. **కట్టుకము.** v. a. To insert, stick in, to cut. **చెక్కు.** To pierce **గ్రుచ్చు.** A. v. 152. Kunak iv. 263. n. Cutting into slices **చెక్కలు.** **చెరువు కాకి** *cheruvu-kaki.* n. A cormorant.

చెర్లకోల *cherla-kōla.* [Tel.] n. A whip with several lashes.

చెలక *chelaka.* Same as **చెలిక.** (q. v.)

చెలక *chelaka.* [Tel.] n. A field, particularly when fallow **చెలకమాను** a field's length.

చెలగట్లు or **చెలగాటలు** *chelagaṭlu.* [Tel.] n. Gambols, capering. **జిగ్లాటము.**

చెలగు *chelagu.* [Tel.] v. n. To appear, arise, occur, befall, take place, happen, **ఉన్న;** enjoy oneself. Resound **శబ్దించు;** break forth, be felt (as a passion,) come to light, be betrayed, to break out (as a sore). **పుష్పవృష్టిచెలగెన్** a shower of flowers took place. To flourish, be strong. **ఒప్పు.** To rejoice **ఉల్లసించు, సంతోషించు.** To sound **శబ్దించు, ధ్వనించు.** **చెలగింపు** *chelagintsu.* v. n. (causal of **చెలగు**) To betray, give forth, emit (sighs). **చెలగన్ దన్నెలో చెలగించి చెలగించి** more and more plainly were his sobs heard.

చెలది Same as **చెలిమి.**

చెలప or **దీపచెలప** *chelapa.* [Tel.] n. A buffalo heifer about three years old.

చెలము *chelamu.* [Tel.] n. An orifice or bore; a small pit dug in the dry bed of a stream for drawing water, **కొరువు.** **నాభి చెలము** the pit of the navel. Vijaya. iii. 13. T. ii. 111.

చెలరేగు *chela-rēgu.* [Tel. **చెలరి+ రేగు.**] v. n. To burst out, to riot, to rise as a mob, break out as thieves, to be excited, to be put on one's mettle, to be provoked; to xult. **విజృంభించు.**

చెలామణీ *chelāmaṇi.* [H.] adj. Current, as coin.

చెలి or **చెలికత్తె** *cheli.* [Tel.] n. A girl's companion, a playfellow, a gossip, a playmate, a confidante. **చెలిమి, స్నేహితురాలు.** **చెలికాడు** *cheli-kāḍu.* n. A companion, a friend. **స్నేహితుడు.** **చెలికారము** *cheli-kāramu.* n. Friendship. **చెలిబోటి** *cheli-bōṭi.* n. A female companion, a bridesmaid.

చెలిక, చెలక or **చెల్క** *chelike.* Tel.] n. A fallow field. **కీటకేలు.** **చవిచెలక** (from **చవి** fresh) a field lately left fallow. **పట్టి చెలక** a field long left fallow. **చెలక కేలు** or **చెలక మేర** a field's length. **చెలకపాలు.**

చెలిమి, చెల్మి, చెలది or **చెలంది** *chelimi.* [Tel.] n. A scab, an ulcer, a sore, a syphilitic affection. **చెలిమకుంట.** **చెలిమకుంట** a spider. A. vi. 75. BD. iii. 572. Kalah. ii. 100.

చెలిమి *cheli-mi.* [Tel. **చెల+ఇమి,** from **చెల్** to pass or be mutual.] n. Friendship, intercourse, agreeableness, kindness. **స్నేహము.** **చెలిమికత్తె** *chelimi-kattɛ.* n. A female gossip or confidante. **చెలికత్తె.** **చెలిమికాడు** *chelimi-kāḍu.* n. An intimate, a companion. **చెలికాడు చెలియ** *cheliya.* n. A female friend, a female companion. **స్నేహితురాలు.**

చెలియలికట్ట *cheliyali-kaṭṭa.* [Tel. from **చెల్** to cease, **ఎలు** a wave, and **కట్ట** a bank.] n. The sea-shore. Lit. "The bank where the wave stops."

చెలియలు Same as **చెల్లలు.**

చెలువ *cheluva.* [Tel.] n. A beautiful woman. UH. iv. 267. B. X. 22 : 3. **చెలువమము** or **చెలువపు** *cheluvamu.* n. Manner, way, **విధము.** Beauty **సౌందర్యము.** **అచ్చెలువమున** in that manner, thus, so. **చెలువుడు** *cheluvuḍu.* n. A beautiful person. **సుందరుడు.** A friend. **స్నేహితుడు.** A lover. **ప్రియుడు.** A husband **భర్త.**

చెల్ల, చెల్లా, చెల్లఁబో, చెల్లరె or **చెల్లరే.** *chella.* [Tel. from చెల్ల to pass.] interj. Alas! It is all over! it is past.

చెల్ల *chella.* [Tel.] n. The herb *Asparagus racemosus* (Heyne.). కాంసేయుష్యకము.

చెల్లచెదరు or **చెల్లాచెదరు** *chella-chedaru.* [Tel. చెదరు+చెదరు.] adj. Confused, horrible, ruinous. మిక్కిలి చెదిరిన. Flying on all sides like sparks from the anvil.

చెల్లాడు *chell-ādu.* [Tel.] v. n. To frolic, to play pranks. **చెల్లాటము** *chell-āṭamu.* n. Sport, play. పిల్లికి చెల్లాటం, ఎలుకకు ప్రాణసంకటము it is sport to the cat but death to the rat.

చెల్లి *chelli.* [Tel. Contracted from చెలువ, a playmate. n. A younger sister. See చెల్లెలు.

చెల్లు *chellu.* [Tel.] v. n. To pass (as time), గడచు. To be spent or exhausted (as money), చెలగు. To be over, to terminate అయిపోవు. To die చచ్చు. To pass current (as a story or a coin.) To suffice, to be valid. To belong to, to pertain to, to be appropriate, suit, correspond to, కుదు, కుదిరి వచ్చు. To happen, to be accomplished కొనసాగు. To be paid or discharged (with reference to debt.) దీనికి నాకు చెల్లినది I have done with it. చెల్లదా well done! చెల్లే or చెల్లిన p. Valid, current, fit, proper, applicable, efficacious. చెల్లని uncurrent, inapplicable, inadmissible. **చెల్లుబడి** *chellu-baḍi.* n. Authority అధికారము. **చెల్లించు** *chellintu.* v. n. To pass (time, life, a rule, &c.), to pay, liquidate, to fulfil. To apply or put to a right use. **చెల్లు** *chellu.* n. Payment. చెల్లు చెట్టు కొను to credit in accounts or strike a balance. చెల్లుచీటి a receipt for payment. చెల్లుమానుకొను to consider a sum as paid.

చెల్లెలు, చెల్లియలు or **చెలియలు** *chelleḷu.* [Tel. See చెల్లి.] n. A younger sister. పెద్దచెల్లెలు and చిన్నచెల్లెలు denote the elder and younger of two junior sisters.

చెల్వ Same as చెలువ. (q. v.)

చెల్వము Same as చెలువము. (q. v.)

చెవి *chevi.* [Tel.] n. An ear. A key. మూట చెవినిపెట్టు to give ear to, to hearken. చెవులు గిఱియలు పట్టెను his ears were ringing through faintness. పత్రముయొక్క చెవి the tip or margin of a written bond. పత్రపు చెవి చించు to cancel a bond by tearing the leaf so as to disengage it from the cord on which palm leaf volumes are strung. చెవికొన or చెవికొస the tip of the ear. **చెవిటి** *cheviṭi.* [చెవి+ఆటి.] adj. Deaf. n. A deaf man. బధిరుడు. చెవి టెవ్వనిపాపము an unspeakable or unutterable iniquity, lit. one which makes one stop one's ears. **చెవిటిమూగ** *cheviṭi-mūga.* n. A deaf mute. చెవుడును మూగతనమును మనకు లేకుండు. ఇది మిమ్మిమ్మటికి చెప్పి to reiterate a precept, as though keeping it always dwelling in the ear. Mrityanjaya Vilasam ii. 38.—40. "వినులకవిపుల్లనిట్లు కొని చాటెదనన్నమాటలకు వ్రతియెన్నియని తోడి పోరకి." Raghava Pāṇḍaviyam. iv. 52. Vema iii. 2. P. i. 533. **చెవియాభరణము** or **చెవ్వాకు** *cheviy-ābharaṇamu.* n. An ear ornament కమ్మ, లక్కాకు. **చెవికట్టు** *chevi-kaṭṭu.* n. The iron ring on an axle tree. **చెవుడు** (చెవి+అవుడు) *chevuḍu.* n. Deafness. (The inflected form is చెవిటి.) **చెవ్వడుపడు** *chevuḍu-paḍu.* v. n. To become deaf. చెవ్వడుగొనుము to deafen. **చెవులపిల్లి** *chevuḷa-pilli.* n. The black-naped Hare, *Lepus nigricollis.* (F. B. I.) కుందేలు. **చెవులపోటు** *chevuḷa-poṭu.* n. A buck hare కుందేలు, చెవ్వము.

చే che

చే *chē.* [Tel. contracted from చేయి or చెయ్యి.] n. The hand. చెయ్యి. An elephant's trunk తొండము. చేనిమిరము to pat the hand. చేసంజ్ఞ a sign made with the hand. చేకా

నుక a present given in person. చేనలమి కము an elephant. చేనలవాడు a charitable person. చేతప్పు a slip of the pen. చేబదులు or చేతియప్పు a simple debt as distinguished from a bond debt. చే like "hand," when used *adjectively* sometimes means Small, as చేపెట్టె a hand box, చేకత్తి a small knife, చేబాడిక a small adze. చే or చేత affix. By, through, with. తనచేనైనంతయూ abusing them to the utmost in his power. చేతూలి *chē-kūli.* n. Hire. చేతూలికాడు a hireling, a hired servant. B.D. v. 396.

చేంతాడు or **చాంతాడు** *chēn-tādu.* [Tel. చేదు+తాడు.] n. The rope used for drawing water from a well.

చేకట్లు or **చేకటిగుండ్లు** *chē-katlu* [Tel.] n. Bracelets made of gold and coral beads alternately. హస్తభూషణవిశేషము.

చేకురు, చేగూరు, చేకూడు *chēkuru.* [Tel.] v. n. To come to hand. To accrue, be gained or be found. లభించు, సిద్ధించు, హస్తగతమగు.

చేగోణుగో or **చేగోణుడు** *chē-koṇugu.* [Tel.] n. Yellow white-ants పచ్చని తెలుపుగల చెదలు.

చేగొను *chē-konu.* [Tel. చే–చెయ్యి.] v. a. To accept, receive, take, గ్రహించు. To grant, accede to అనుగ్రహించు. To encourage, to console ఆదరించు. To attain or assume power. To conquer జయించు. చేకొలుపు the causative of చేకొను.

చేగ or **చేవ** *chēga.* [Tel.] n. Strength. బలము. The heart of a tree. BD. ii. 556. **చేగగడ్డ** *chēga-gaḍḍa.* n. The medicinal root called *Vanguería Spinosa.* Rox. i. 536.

చేజేత *chē-jēta.* [Tel. చేయి+చేత.] adv. Hand in hand, hand over hand: rapidly, at once. చేజేతపట్టుకొన్నారు he was caught in the act.

చేట *chēṭa.* [Tel.] n. A winnowing basket or fan. **చేటకూరప్పు** or **చేటప్పు** *chēṭa-kūrappu.* n. A loan of grain, grain lent to be paid in grain or advanced on trust to a buyer. **చేటకొల్లారు** *chēṭa-kollāru.* n. A sloping roof without side walls, as over a door. A shed. మూడిండ్లకంటే చిన్నది. **చేట చేరు** *chēṭa-chēru.* n. A mode of dress worn by women ఆడువాండ్లు ఒకవిధమైన కోకకట్టు. **చేటచేరుపు** *chēṭa-chēruṇu.* n. An easy slope, a gradual rise.

చేట or **చేటిక** *chēṭi.* [Skt.] n. A female servant. పనికత్తె.

చేటు *chēṭu.* [Tel.] n. Work, పని. Ill, harm, ruin, waste, spoiling, misfortune, disaster. కీడు, నాశము. చేటుపాటుచెందుట sharing the loss and gain. చేటుకాలము a period of misfortune. చేటుపడుట to be ruined or destroyed. **చేటుడు** *chēṭuḍu.* n. A man servant పనివాడు. **చేట్లకోరు** *chēṭla-koṛi.* n. A perfect firebrand, i. e., an unfortunate or useless person. పనికిమాలినవాడు.

చేడియ or **చేడె** *chēḍiya.* [Tel.] n. A damsel, a woman or lady, ఆడుది; a woman, a female companion చెలికత్తె, వనిత.

చేఱ్పడు *chēṛ-paḍu.* [Tel.] v. n. To be ruined. To grieve, be in pain, బాధపడు (M. XII. ii. 285.) చేఱనుపొందలు. **చేఱ్పరుచు** *chēṛ-paruṭsu.* v. t. To ruin, to rout. M. VII. iv. 166. **చేఱ్పాటు** *chēṛ-paṭu.* n. Misery, ruin, rout. బాధ.

చేత *chēta.* [Tel. from చేయు or చెయ్యి.] (Locative) In the hand. నాచేత అయ్యేపని చేస్తాను I will do what I can. ఆ పని నీచేత అవునా can you do that work? వాని చేత పుచ్చుకొంటిని I received it from them or at their hands. n. Doing, చేయుట. An act, action. పని. చేతకాని *uncanny,* useless, unprofitable, awkward, vile. చేతకాదు an able man కార్యసమర్థుడు. (As an affix.) By, through, by means of, with. "నిజహస్తంబుచేత." (HD. i. 1612.) with his own hand. చేతగట్టు an artificial mound కృత్రిమపర్వతము.

చేతనము *chētanamu.* [Skt.] n. Consciousness. **చేతి.** An animal or living creature. ప్రాణముగల జంతువు.

చేతరాసి or **చేతలాసి** *chēta-rāsi.* [Tel.] n. A kind of potherb. *Pharnaceum Mollugo diffusa.* Ainsl.

చేతరికము *chētarikamu.* [Tel. చేయు+రికము.] n. Evil. కీడు.

చేతవ్వలు *chē-tavulu.* [Tel.] v. n. To accrue to, లభించు. To incur a loss నష్టపడు.

చేతస్సు *chētassu.* [Skt.] n. Consciousness, intelligence. The mind or intellect: the understanding, మనస్సు. **చేతస్కుడు** *chētaskudu.* adj. Inclined, willing, desirous, minded. భీతచేతస్కుడై filled with fear, alarmed. మందచేతస్కుడు a blockhead. క్రూరచేతస్కుడు a hard hearted man. **చేతోజాతుడు** or **చేతోభవుడు** *chētō-jātudu.* n. The mind-born, i. e., Manmadha. **చేతోహారము** gladness of heart.

చేతాకు *chē-tāku.* [Tel. చేత+తాకు.] n. Daring. సాహసము.

చేతాళము *chē-talamu.* [Tel. చేయు+ Skt. తాళము.] n. Clapping the hands. **చేతాళము** or **చేతాళీయము** adj. Artificial, not natural. **చేతాళలింగము** an artificial lingam: a truncated cylinder: also called ఆవాటి, in contradiction to the స్వయంభువు or conical form.

చేతి *chēti.* [Tel.] adj. Of the hand. **చేతి పైసలు** money in hand, cash in hand. **చేతి బిడ్డ** an infant.

చేతి or **చేము** *chēti.* [Tel.] adj. Bitter. చేదు Ke. **చేతిపొట్లి** *chēti-potla.* n. The bitter snake-gourd. **చేతిబీర** *chēti-bīra.* n. The bitter cucumber. **చేతివిత్తు** *chēti-vittu.* n. A raw or bitter fruit. **చేతి** or **చేము.** n. Bitterness: gall. A wretch.

చేద *chēda.* [Tel.] n. The rope fastened to a bucket for drawing water. Also, a bucket. నీళ్లుచేదపాత్ర. **చేదనీళ్లు** a bucket of water. **చేదబావి** a draw well.

చేదండ *chē-danda.* [Tel చేఁ+చెయ్యి.] n. A garland for the hand.

చేదరాసి *chēda-rasi.* Same as **చేతరాసి.** (q.v.)

చేదర్థకము *chēd-arthakamu.* [Skt. చేత్+అర్థకము] n. The subjunctive or conditional form of a verb.

చేదర్శనము Same as **చేతాకు.** (q. v.)

చేదారము *chēdāramu.* [Tel.] n. Loss, waste, diminution (of gold, in making jewels.)

చేదివియ *chē-diviya.* [Tel.] n. A torch. దివిటీ.

చేదు *chēdu.* [Tel.] v. a. To draw up (as a bucket) hand over hand. ఆకర్షించు, తోడు. To raise (an anchor.) **చేదుడు బావి** *chēdudu-bavi.* n. A draw well, in which the bucket is raised by the hand.

చేదు *chēdu.* [Tel.] n. Bitterness. adj. Bitter.

చేదోడు or **చేదుతోడు** *chē-dōdu.* [Tel. చేయి+తోడు] n. A helper. కార్యసహాయుడు.

చేన *chēna.* [Tel.] adj. Much, long. This is the old spelling, and the rustic pronunciation at this day, of కాన, సేనా or సెనా.

చేను *chēnu.* [Tel.] n. A corn field. పంటచేను. A forest అడవి. జొన్నచేను a field of maize.

చేప *chēpa.* [Tel.] n. A fish. A sort of torturing pincers to twitch the ears with. చేపనక్షత్రము Pisces, the source of Isinglass. *Acipenser huso.* (Watts).

చేపట్టు *chē-pattu.* [Tel. చేఁ+చేయు.] v. a. To take by the hand. గ్రహించు. To adopt, to patronise ఆదరించు. To help. To marry. పెండ్లియాడు. n. Adoption ఆదరం

బడము. Kindness అనుగ్రహము. A place స్థానము. చేపట్టుపుంచేము one who tries to please every body. **చేవడు** *chē-paḍu.* v. n. To fall into one's hands, to be seized or caught. పట్టుబడు, చిక్కు, లభించు.

చేపు *chēpu.* [Tel.] v. n. To let the milk flow, to give forth, emit (as a breast does milk). **ఎగచేపు** to withhold the milk, or keep it from flowing, as a cow does unless her calf is near her. "కరుణ సంతినిల్లికుమారుం, గనిచన్నులుచేపుచుంబుర." (M. I. v. 37.) at the sight of her child the milk sprang from her breast with affection. **ఆవు పాలుచేపలేదు** the cow withheld her milk. **చేపాకు** a plant the leaves of which are given to cows to make them give milk freely. **చేపు** or **చేపుడు** n. A gush or spirt, as of milk. చేపుట.

చేబాడిసె *chē-bāḍise.* [Tel. చే=చేయి.] n. A small adze. చిన్న బాడిసె.

చేబియ్యము *chē-biyyamu.* [Tel. చే=చేయి.] n. Rice that is cleaned by the hand.

చేబీర *chē-bīra.* [Tel. చే=చేయి.] n. The small herb called *Justicia ligulata.* Rox. i. 126.

చేబోడి *chē-bōḍi.* [Tel. చే=చేయి.] n. A penniless man. నిస్సహుడు.

చేమ *chēma.* [Tel.] n. Bur-grass. దబ్బచేమలు trees and so forth. A plant, the *Arum esculentum* అలుకము. Heyne. Rox. iii. 495. A. ii. 62. **చేమగడ్డ** *chēma-gaḍḍa.* n. The root termed *Caladium esculentum.* Heyne. **చేమదింటు** its stock or stump. **చేమపూసాజేసములు** *chēma-pū-sāzamamula.* n. plu. A peculiar sort of paddy.

చేమంతి *chē-manti.* [Tel. from చేయి+బంతి.] n. The Chrysanthemum, *Indicum* and *Coronarium.* (Watts). A sort of Chamomile. Ainslie. i. 67 Rox. iii. 436. కీమచేమం తిచెట్టు. The common or true Chamomile, *Anthemis nobilis.* (Watts).

చేమటావు *chēmaṭi-āvu.* [Tel.] n. A parti-colored cow. చిత్రవర్ణములగల ఆవు.

చేమిరి *chēmiri.* [Tel.] n. Sour butter milk which is kept to curdle milk with.

చేమోడుము or **చేమోడ్చు** *chē-moḍutam.* [Tel. చే=చేయి.] v. n. To salute. నమస్కరించు. **చేమోడుపు** a salutation.

చేయలతి *chē-y-alati.* [Tel.] n. Nearness. సమీపము. adj. Near.

చేయు See under చేయము.

చేయు *chēyu.* [Tel.] v. a. To do, make, perform. **నొప్పిచేయు** or **నెప్పిపెట్టు** to pain. **వంటచేయు** to cook. **జగడముచేయు** to quarrel. **బైదుచేయు** to imprison. **స్వాధీనము చేయు** to put in one's charge. **వర్తకముచేయు** to trade. **మనుగుచేసికొను** to take shelter, use as a screen. **చేరాచేయు** to settle the price. **అప్పచేయు** to contract a debt. **కన్ను ఆడదాన్ని చేసి** looking upon me as a mere woman. **ఈ పిల్ల నెలబిడ్డచేసినది** the infant looks a month old already. **బిడ్డయే నైనా ఒళ్లుచేసిందా** is the child picking up flesh? **కాకేయు** to misappropriate, to settle, to kill. **పల్లకి చేసికొన్నాడు** he procured a palankeen. **పెండ్లిచేసికొన్నది** a wedded wife. **పిడికిలిచేసికొనిగ్రుద్దె** he closed his fist and beat them. **అంజచేసికొను** to take refuge. **దానిమాట్లాడుచేసికొని యుండెం నెర.** (M: XIII. ii. 375) he told it as a n. Theft, robbery. **చేయు** v. n. To do, act, behave. it will

చౌలము *chaulam.* [Skt.] n. The ceremony of tonsure, shaving off the hair of a child, three years old, with the exception of one lock, left on the crown of the head. పిల్లకు మూడు సంవత్సరములు నిండినతరువాత

చ్యు chyu

చ్యుతము *chyutam.* [Skt.] adj. Dropped down. జారిన. **చ్యుతి** *chyuti.* n. Dropping జారుట. Letting go వదలుట. Destruction నాశము.

చేరిక *cherika.* [Tel. from చేరు.] v. n. Joining. సామీప్య. Nearness. సమీపము. Arrival, entrance, union, approach, familiarity, application. చేరడం, దాపుకువచ్చే యుంపాయము.

చేరు or **చారు** *chēru.* [Tel.] n. The native soup usually termed mulagatanny, or pepper water.

చేరు *chēru.* [Tel.] v. n. To arrive, reach the destination, come to hand. To be close or in contact. To lean ఒరగు. To draw near or approach సమీపించు. To be connected with, united to. To be added, joined, included. To belong, appertain. To be assembled or collected. ఆదద్దం తమ దగ్గిర చేరదు that item does not belong to this account. ఇది ఆ పట్టులో చేరదు this does not fall under that rule. తలుపు చేరవేసినారా have you shut the door? తలుపుచేర్చి (BD. v. 234.) setting the door ajar. చెప్పినా వారాజు చేరనిపిలిచి calling him near or close. చేరపట్టు to bring close (as a boat to ship) n. A string, a cord, a string of pearls or flowers. పూచేరు, పైరుచేరు, కొలుచేరు. A row or a string of spawn in fish. ఉట్టిచేరు the cord on which a net hangs. పాలచేరులు the milk glands. కురువిందచేరులు necklaces of Kuruvinda seeds. కనకపుచేర్లు gold chains. **చేరువు** or **చేర్చు** *chēruvu.* v. t. To put together, to arrange, to make an artificial stream, to excavate a channel. అడ్డం చేర్చు to put in the way, to obstruct, to oppose. ఆటంకపరచు or కలగజేయు.

చేరి *cheri.* [Tel.] adj. Of the hand చేతి. చేరిలో money in hand, cash in hand. చేరి బిడ్డ infant.

చేరి *chēri.* [Tel.] adj. Bitter చేదు. **చేరిపాల** *chēripāla.* n. The bitter cucumber. **చేరిపీర** *chēripīra.* n. The bitter cucumber. **చేరిపూత** *chēripūta.* n. A row or line of fish. **చేప** or **చేప.** n. Fish. మీన. A worm. బొట్టు. **చేరుదు** *chēruḍu.* adj. Accidental, what comes by chance, not expected. చేరుదుపశువులు stray cattle. చేరుదు బియ్యము rice that is roughly pounded or bruised. **చేరుపు, చేర్పు** or **చేరుబడి** *chērupu.* n. Nearness, closeness, connection. చేరుపు బిడ్డ an abutment. **చేరుపాటు** *chēru-pāṭu.* n. Arrival. **చేరువ** or **చేర్వ** *chēruva.* n. Nearness, neighbour-hood; సమీపము. An assemblage, సమూహము. An army, host. adj. Near. సమీపమైన. **చేరువకాడు** *chēruva-kāḍu.* n. The leader of an assembly, a chairman, ఒక సమూహమునకధిపతి. A commander of an army సేనాధిపతి. A watchman కావలివాడు. **చేరువకోల, చేరులకోల, చేర్లకోల** *chēruva-kōla.* n. A whip. కొరడా. **చేరుబొందు** *chēru-bondu.* n. A strap of leather to beat with కొట్టే తోలు పట్టెడ.

చేరాలి *chērāli.* [Tel.] n. A kind of sea fish.

చేలము or **చేల** *chēlamu.* [Skt.] n. A covering, a garment, clothing. వస్త్రము. A red చేలం the lips; as being a covering to the teeth. adj. Low, base. అధమము. **చేలాంచలము** *chēlāñchalamu.* The skirt.

చేవ *chēva.* [Tel.] n. Strength; the heart of a tree, the core. సారము. Courage ధైర్యము. చవడాలచేవకంబములు pillars of solid coral. **చేవచెట్టు** or **చేవమాను** *chēva-cheṭṭu.* n. The timber called Red-wood, or Amur timber. *Amyora Rohituka.* (Watts). రోహితకము.

చేవడి *chēvaḍi.* [Tel. చే (=చేయి) + వడి.] n. Lightness of hand, swiftness. హస్తవేగము. A. i. 71.

చేవలి *chē-valati.* [Tel. చే=చేయి.] adj. Easy, controllable. అధీనము.

చేవాటు *chē-vāṭu.* [Tel. చే=చేయి.] adj. Near, close. సమీపము. చేవాటుచోట a neighbouring place. HD. i. Lit: a stone's throw off.

చేవాడికాడు *chē-vāḍi-kāḍu.* [Tel. చే=చెయ్యి.] n. A sharper, a light fingered or expert fellow; a thief. చెయ్యి చురుకుగలవాడు, దొంగ.

చేవిచ్చు *chē-viṭsu.* [Tel. చే=చెయ్యి.] v. n. To salute. దండము పెట్టు. **చేవిప్ప** *chē-vippa.* n. Salutation. దండము.

చేవెలుగు *chē-velugu.* [Tel. చే=చెయ్యి.] n. A torch. దివిటీ.

చేవ్రాలు *chē-vrāḷu.* [Tel. చే=చెయ్యి.] n Hand-writing, a signature. సంతకము.

చేష్ట *chēshṭa.* [Skt. from Tel.] n. An act, deed or gesture; conduct, manners, క్రియ, నటి. పిల్లచేష్టలు childish behaviour. చేష్టలు చేయు to play pranks చేష్టలుచేయు.

చేసి *chēsi.* [Tel.] n. An affix: By, through, because of, by reason of. చేత. అనుస రించుటంజేసి by coming. వ్యాకరణము కేసి. Swa. v. 3.

చేసేత *che-seta.* [Tel. చేయు+చేత.] n. Handiwork చేతనము. adv. From hand to hand ఒక రొకరిచేతమీదుగా. Then and there అప్పటికే.

చై chai

చైతన్యము *chaitanyamu.* [Skt. from చేతనము.] n. Consciousness. తెలివి. Life ప్రాణము. Locomotion, ability to move.

చైత్యము *chaityamu.* [Skt.] n. A temple. గుడి. A Buddhist temple బౌద్ధాలయము. A place of sacrifice యజ్ఞశాల. A tree in a garden where people meet. వృక్షము.

చైత్రము *chaitramu.* [Skt.] n. The name of the first month in the Telugu year, answering to April-May. **చైత్రరథము** *chaitra-rathamu.* n. The garden of Kubera కుబేరునితోట. **చైత్రసఖుడు** or **చైత్రసారథి** *chaitra-sakhuḍu.* n. Manmatha the god of love, as delighting in the month of చైత్రము.

చో cho

చోదితము *chōditamu* [Skt.] adj. Sent, directed, commanded. వేదచోదితమైన declared in the Vedas. **చోదితుడు** *chōditudu.* n. One who is sent, directed, told, or commanded.

చోద్యము *chōdyamu.* [Skt.] n. Wonder, marvel, singularity, peculiarity. ఆశ్చర్యము. చోద్యపడుట being amazed. adj. Wonderful, singular, rare, refined.

చోరుడు *chōruḍu.* [Skt.] n. A thief. దొంగ. **చోరి** *chōri.* n. Theft. చోరుఁడి a spy (Vizag.) **చోరభర్త** *chōra-bharta.* n. A paramour, a lover by stealth.

చోలము or **చోళి** *chōḷamu.* [Skt.] n. A woman's jacket or boddice. రవిక.

చోళదేశము or **చోడదేశము** *chōḷa-dēśamu.* [Skt.] n. The Chola country. The ancient name for the country around Conjiveram.

చోష్యము *chōshyamu.* [Skt.] adj. That which may be sucked, as sauce. పీల్చదగిన.

చౌ chau

చౌర్యము *chauryamu.* [Skt. from చోరుడు.] n. Theft, robbery.

చౌలము *chaulamu.* [Skt.] n. The ceremony of tonsure, shaving off the hair of a child, three years old, with the exception of one lock, left on the crown of the head. జోట్టు పెట్టి తలనెండ్రుకలుతీయుట.

చ్యు chyu

చ్యుతము *chyutamu.* [Skt.] adj. Dropped down. జారినది. **చ్యుతి** *chyuti.* n. Dropping జారుట. Letting go విడుచు. Destruction నాశము.

చే tsa

చేంక *tsanka.* [Tel.] n. The armpit. కూహు మూలము, కక్షము. The gift of a fish. చంక కాళ్లు crutches. **చేంకతాళి** *tsanka-tāli.* n. A bundle or load hanging down under the armpit. చేంకన ధరించుకొను మూట.

చేంగు *tsangu.* [Tel.] n. Agility. చేంగున Lightly, with agility. **చేంగలించు** *tsangalinṭsu.* v. n. To move. చలించు.

చేంటి See చన్ను. **చేంటిపిల్ల** *tsanṭi-pilla.* [Tel.] n. A suckling, a child at the breast.

చేండి *tsandi.* [from Skt. చండి.] n. A name of Pārvati పార్వతి. A stubborn man మూర్ఖుడుపుట్టినవాడు. A cruel man క్రూరుడు. **చేండితనము** *tsandi-tanamu.* n. Stubbornness, obstinacy. **చేండిపోతు** *tsandi-pōtu.* n. A wretch, an obstinate man. HD. ii. 1498.

చేండ్ర *tsandra* [Tel.] n. An acacia tree ఖదిరము. కవిచేండ్ర or వల్లచేండ్ర The Catechu gum tree. *Acacia catechu.* అంచేండ్ర *Acacia ferruginea.* తెల్లచేండ్ర *Acacia suma.* వల్లచేండ్ర *Acacia sandra.* (Watts.)

చేందమామ *tsanda-māma.* [Tel.] n. The moon. The yolk of an egg పొన. చేందమామనుగుట్టిట్లు or చేందమామనుటకలు kissing or smacking the lips as a sign of being stricken with love. అనురాగవ్యక్తము. కొం. v. **చేందమామపక్కి** *tsandamāma-pakke.* n. A kind of fish: a sprat. **చేందమామపురుగు** *tsandamāma-purugu.* n. A lady bird: ఇంద్రగోపము, ఆవుడ్రపురుగు.

చేందము *tsandamu.* [Tel.] n. Manner, way; state, form. విధము.

చేందా *tsanda.* [H.] n. A money subscription. చేందాదారుడు a subscriber. **చేందాచేయు** *tsanda-cēyu.* v. n. To subscribe, contribute.

చేందు or **చేందుడు** *tsandu.* [Tel.] n. The moon చంద్రుడు. చేందిర moonlight వెన్నెల.

చేందుకా *tsanduka.* [H.] n. A box or trunk. A drawer.

చేందుగు *tsandugu.* [Tel.] n. A kind of tree.

చేందురము or **చేంద్రము** *tsandurama.* [Tel.] n. Red lead, సింధూరము, కుంకుమము. **చేంద్రకావి** or **చేందురకావి** *tsandra-kāvi.* n. Rose-colour: pink. చేందురుకావిబీబి a scarlet cloth. A. v. 95.

చేందురా *tsandura.* [Tel. కాఁదరాయి.] n. The moonstone. చంద్రకాంతము.

చేందురుడు Same as చంద్రుడు. q. v.

చేందువ or **చందువా** *tsandura.* [Tel.] n. A canopy. T. iii. 133; మేలుకట్టు.

చేందువాయి *tsandu-vayi.* [Tel.] n. The fish termed the black Pomfret. *Stromateus.* Russell (No. XLIII.) A species of turbot. చెందువాయి.

చేందెబెల్లింద *tsande-ballinda.* [Tel.] n. (K) A wretch, a villain. Chenna. v. 33.

చేంద్రపాద *tsandra-poda.* [Tel.] n. The elephant creeper, *Argyreia speciosa.* (Watts.)

చేంపు *tsampu.* [Tel. *casual* of చమ్పు.] v. n. To kill. చంపుటగట్టు a place of execution. వధస్థానము. **చేంపింపు** *tsampiṁpu.* v. a. To cause to kill.

చేకచేక or **చకచక** *tsaka-tsaka.* [Tel. Anuk.] adv. Brilliantly. Fast.

చేక్క or **చేక్కగా** *tsakka.* [Tel.] adj. and adv. Beautiful సుందరము. Right, straight, correct, due, proper. చక్కపోయినాడు he departed straightway, he went away. చేక్కచేయు to repair, amend, set right, settle, సవరించు. To finish ముగించు. చేక్కపెట్టు to set right: to perform, finish: to destroy నాశనముచేయు; to kill. చేక్కపడు to become right. సరిపడు.

చక్కటి *tsakkati.* [Tel.] n. A place, స్థానము: a direction, దిక్కు: neighbourhood; business కార్యము. Fitness, suitability. అన్ని వసు, వ్యాయము. చక్కట్లుకుద్దు to settle a matter తీర్పుతీర్చు. అతనిచక్కటికి to him, అతనివద్దకు.

చక్కడము or **చక్కడుము** *tsakk-adatsu.* [Tel.] v. a. To quell అణిచివేయు; to outrival: to cut to pieces ఖండించు. To kill చంపు.

చక్కన or **చక్కనము** *tsakkana.* [Tel.] n. Prettiness, beauty. adv. Prettily, properly. **చక్కని** *tsakkani* adj. Pretty, nice, fit, right, correct, proper. Straight, not crooked. **చక్కనిబుద్ధి** good sense. **చక్కనిది** a pretty woman. **చక్కనినిద్ర** sound sleep. **చక్కనివాసన** a nice smell. **నా చక్కనిస్వామి** my sweet lord. **చక్కనయ్య** *tsakkan-ayya.* n. A name of the god of love. మన్మథుడు.

చక్కాడు *tsakk-adu.* [Tel. చక్కు+ఆడు.] v. a. To finish, end, kill.

చక్కి or **చక్కియ** *tsakki.* [Tel.] n. A side, పార్శ్వము. A part, place స్థానము. **ఆచక్కికి** there, to that place: so, thus, that way. **ఏచక్కి** where. **కటిచక్కి** the loins. **చక్కియెల్ల** every limb or part. **చక్కిని, చక్కిన** near, close by.

చక్కిలము *tsakkilamu.* [Tel.] n. Biscuit made of twisted rings of paste without sugar.

చక్కిలి *tsakkili.* [Tel.] n. The armpit. కేస. **చక్కిలిగింత** or **చక్కిలిగిలి** *tsakkili-ginta.* n. Tickling. **చక్కిలిగింతపెట్టు** *tsakkili-ginta-petta.* v. a. To tickle.

చక్కి *tsakki.* [Tel.] n. The frame or bottom of a palankeen or litter. అడుగునబట్టలు.

చక్కిపంచదార *tsakki-panisadara.* [Tel.] n. Refined sugar.

చక్కు *tsakku.* [Tel.] n. Mince meat. **మాంచక్కు.** ఖండము. Destruction. adv. Piecemeal. **చక్కుగా తరిగె** he chopped them up; he destroyed them. M. iv. 183. L. XVI. 223. **చక్కు** *tsakku.* n. Six at dice, &c. **చక్కుపగడ** *tsakku-pagada.* n. Seven, in games. **చక్కుచేయు** *tsakku-chiyu.* v. a. To chop, shiver, crush, smash, ఖండించు.

చక్కెర *tsakkera.* [Tel.] n. Sugar. కర్క. **చక్కెరతిండి** *tsakkera-tindi.* n. A parrot చిలుక. **చక్కెరబంతి** a kind of sweet cake ఫక్వవిశేషము. **చక్కెరవిలుకాడు** he who carries the sweet bow, i. e., Manmatha the god of love. మన్మథుడు.

చక్కొలుపు *tsak-kolupu.* [Tel.] v. t. To set straight. **చక్కొలిపేము.** BD. iii. 385. iv. 1776.

చగుడు Same as చవుడు.

చదివ్వెపుకోకు *tsatsi-tsuvvakonu.* [Tel. చదివెకము+నవుకోకు.] n. Square. సమచతురస్రము.

చచ్చు *tsatsu.* [Tel.] v. n. To die: to expire. **చచ్చుమాట** a deadly word, a curse. **చచ్చుమన్ను** solid earth: mere earth: loose dry earth. **ఘోరచచ్చుచచ్చె** he died a horrid death. **చచ్చుఅప్పు** a bad debt. **కారుచచ్చిన ఆవాలు** mustard that has lost its sharpness. **చచ్చి బ్రతికినాడు** he has had a narrow escape. **చచ్చువాయువు** *tsatsu-vayuvu.* n. Paralysis, cramp. **వాని కాళ్లు చచ్చుబడిపోయినవి** his legs have become paralysed.

చచ్చుడివాండ్లు *tsatsudi-vandlu.* [Tel.] n. A particular tribe of scavengers. పందివాండ్లు.

చటాలున or **చటిల్లున** *tsatalun* adv. Suddenly. **ఆక్షణముగా** ... **చటాలున** he is a ... or చేయుటలో

చటులుపడు *tsatulu-padu.* [Tel.] ... become blunt. **మొక్కపోవు.** ... *tsanna-gatsu.* n.

చట్ట *tsatta.* [Tel.] n. The ... thigh. **తొడమ చెలంబిల్చి** ...

coat. చొక్కాయం. A small sack. కొంచెము ధాన్యముపోసిన చిన్నసంచి. A coating పూత.

చెట్టన or **చట్టున** *tsattana.* [Tel.] adv. Hastily, quickly. వెంటనే. BD. iv. 338.

చెట్టము *tsattamu.* [Tel.] n. A frame. A plan, a system, a rule, a regulation, an ordinance, a statute, a law. A cage. A gang or set. A pedestal, a stand. పునుగుచట్టము the gland or bag of musk found in the civet cat. See Suca. i. 186. 7. "పునుగుచట్టముఁబెట్టిరి" they tortured this meaning out of his letter. అచ్చటనైనది it happened just in that manner, such was the case.

చెట్టలుచిత్రు *tsattalu-chtru.* [Tel.] v. t. To kill. చంపు. చెట్టలుపాపు to destroy నాశము చేయు.

చెట్టి *tsatti.* [Tel.] n. A shallow earthen dish.

చెట్టు *tsattu.* [Tel.] n. A rock. రాయి. చెట్టు మన్ను hard soil. చెట్టుబావి, చెట్టుబడ్డబావి a well abandoned because found to be over an impenetrable rock. చెట్టురాయి or చెట్రాయి the living rock. చెట్టుకొడుకు. (HK. iv. 864.) a wretch, a villain. A disciple శిష్యుడు. **చెట్టుతనము** *tsattu-tanamu.* n. Inexorability, cruelty; a stony or rocky stubbornness.

చెట్టువ *tsattupa.* [Tel.] n. A wing. రెక్క. Swa. iv. 30.

చెట్టువము *tsattupamu.* [Tel.] n. A spoon, a ladle. గరిటె, తెడ్డు.

చెట్రము *tsatramu.* [Tel.] n. A frame (corruption of చెట్టము.)

చెట్రాయి or **చెట్టురాయి** See under చెట్టు.

చెతికిలబడు or **చెదికిలు** *tsatikilu.* [Tel.] v. n. To sink or fall down, from weakness, to succumb, yield, To sit flat on the ground, not ... legs. పిర్రలు నేలబాన.

... [Tel.] n. A small mat to sit ... చిన్నచాప.

చెదరంగము *tsadarangamu.* [Skt.] n. Chess.

చెదరము *tsadaramu.* [Skt.] adj. Square, level, even. n. A square. **చదరములు** *tsadaramulu.* n. The beams of the roof, resting on short upright ones.

చెదలము *tsadalamu.* [Tel.] n. An army. సైన్యము.

చెదలు *tsadalu.* [Tel.] n. The sky. ఆకాశము. **చెదలుకాపు** *tsadalu-kapu.* n. A god, a heavenly being. **చెదలుమాణిక్యము** *tsadalu-manikamu.* n. The jewel of the sky, i. e., the sun. **చెదలేరు** *tsada-l-eru.* n. The heavenly stream, i. e., Ganges. ఆకాశగంగ. Swa. iii. 143.

చెదికిలబడు or **చెదికిలు** Same as చెతికిలు.

చెదియము *tsadiyu.* [Tel.] v. n. To be crushed. నలుగు. To burst, to be broken చెదియబడు, to shrink back కూలబడు, కుంగు. **చెదియు** *tsadiyu.* n. Crushing. నలుగుడు.

చెదుకము *tsadukamu.* [Tel.] n. A way where four roads meet. వాలుగుమార్గములు కలియుదారి. **చెదుకు** *tsaduku.* n. Mud, mire. బురద, పంకము.

చెదుపు *tsadunu.* [Tel.] n. Evenness, levelness సమము. Level ground సమప్రదేశము. adj. Even, level సమము. సరిసమచేయు to level.

చెదుపు *tsadupu.* [Tel.] v. a. To break to pieces. To make even with the ground. To level or destroy చదియజేయు, చంపు.

చెదుము *tsadumu.* [Tel.] v. To strike with the fist. గుద్దు.

చెదుర or **చెదురాలు** *tsadura.* [from Skt. చతుర.] n. A clever woman. చతురకెఱలస్త్రీ. HD. ii. 183. **చెదురుడు** *tsadurudu.* n. A clever man విద్వాంసుడు.

చెదురు *tsaduru.* [Tel.] n. An assembly. The court of a prince సభ. A dance ఆట కాండ్రు. Skill నేర్పు. A joke, jest. చదురులు,

jests, riddles. చతురోక్తులు. "పెంజదుములు" (R. iv. 157.) మంచిపైపుణ్యములు. A. ii. 48. **చేదురుచేయు** or **చేదురడుము** *tsaduru-cheyu.* v. n. To hold court. To joke, gibe. పరిహాసముచేయు.

చేదువు *tsaduvu.* [Tel.] v. a. To read, to study. **చేదువు** n. Learning. చేదువులు studies. చేదువులబడి a school. చేదువులయ్య a schoolmaster. **చేదువుకొను** *tsaduru-konu.* v. n. To learn. చెప్పుకొను. **చేదువుచెప్పు** *tsaduru-cheppu.* v. To teach. చెప్పు. **చేదువులపులుగు** *tsaduvula-pulugu.* n. The educated bird, i. e., a parrot, Bhasc. § 70. చేదువులవెల్వి the god of learning బ్రహ్మ. **చదువరి** *chaduvari.* n. One who reads, one who can read. A student, a learned man. **చేదివింపు** *tsadi-vimpu.* v. a. To make one read; to get some one to read. ఆ జాబును చదివించుకొంటిని I got the letter read to me. To get proclaimed what one presents to a bride or bridegroom on the occasion of their marriage. **చేదివింపులు** *tsadivimpulu.* n. Homage or adoration accompanied with a certain recited formula.

చేద్ది *tsaddi.* [Tel. Contraction from నిద్ది] n. Cold rice.

చేనపు Same as చేనువు. (q. v.) **చేనవరి** *tsanuvari.* [Tel.] n. A pet, a favorite. చనువుకలవాడు. Sumati. § 54. చనువులాలు a favorite woman చనువులలమగని.

చేపు Same as చేన్ను. **చేపుగవ** and **చేపుకట్టు.** See under చేన్ను.

చేపు *tsanu.* [Tel.] v. n. To go, depart, పోవు; to pass కడచు. To be deserving, to be proper, right, fit. చెల్లు, తగు. మూడ చనదు it is not fit to be seen. v. a. To get, to have పొందు. చన్నంతవఱకు. (BD. i. 869.) as far as he went. చనునే is it right?

"కం అనుటయు బ్రభయం డిట్లను
బనిచేయుఁ డిట్లు పలుక బదుపదియె ప్రభుకై
దినములా గడపెడు విప్రుల
జనుసే కాయింప మది వీచారము నిలదే."
Manu. ii. 56.

చనిపోవు *tsani-pōvu.* v. n. To die. **చేపు దెంచు** *tsanu-dentsu.* v. n. To go, proceed. పోవు. To come వచ్చు. **చేపుదేరు** *tsanu-deru.* v. n. To proceed, to go or come.

చేపుప *tsanupa.* [Tel.] n. A body of travellers, a caravan. కారు

చేపుపకరు Same as చందకము. (q. v.)

చేపుపాలు or **చేపుబాలు** *tsanu-palu* [Tel.] n. Human milk. చనుపాలిత్తులు the seeds of *Cassia Absus* (Watts).

చేపుమర *tsanu-mara.* [Tel. మడిమాకి.] n. The black circle round the breast A. vi. 25. 104. M. vii. iv. 105. **చేపుమొన** or **చేన్నొన** *tsanu-mona.* n. The nipple. **చేపు మోర** *tsanu-mōra.* n. The side of the breast.

చేపువు or **చేవవు** *tsanuvu.* [Tel.] n. Familiarity, acquaintance. చెలువు. Affection ప్రేమ. Desire కోరిక. Privilege చెల్లుబడి. Authority అధికారము. చనువువాడు a friend or acquaintance. చనువుగాపోవు to frequent, or resort to.

చేన్నవ, చేన్నలు The breasts (as a pair), చేండ్లు. T. ii. 84.

చేన్నీళ్లు *tsan-nillu.* [Tel. చే + నీళ్లు.] n. Cold water. చేన్ననినీళ్లు.

చేన్ను *tsannu.* [Tel.] n. The breast of a woman or man. The tubers of a palmyra or of a mangrove tree. మొగిలి ఊడ, వాటిదోడుట. చేంటిపిల్ల an infant at the breast. మేక మెడసన్ను the teat-like appendages at the neck of the Indian goat. చంటితో ఎంతకాలం వీగట్లు చేసేవాడు he is a keen investigator. చన్నుపాలు or చేనుబాలు human milk. **చేన్నగవ, చేపుగవ, చేన్నవ, చేపుగోయి** or **చేన్నగోయి** *tsannu-gava.* n. The two breasts. చేన్నులు. **చనుకట్టు,**

చమ్మట్టు or చమ్మగప్ప *tsamu-kattu.* n. A bodice. రవిక.

చేపచేప *tsapa-tsapa.* [Tel. anuk.] adv. Pleasantly, sweetly. Poorly, weakly.

చేపరాలు *tsapa-ralu.* [Tel.] n. Small beams across the corners of a roof.

చేప్టా *tsapta.* [Tel.] n. Pavement, flooring.

చేప్ప *tsappa.* [Tel.] n. A wedge, a spar of wood placed for the wheels of a car to pass over in a sandy road. Also, a seal. ముద్ర.

చేప్ప or చేప్పని *tsappa.* [Tel.] adj. Vapid, tasteless, insipid. రసహీనము. చేప్పనిభూమి barren land. చప్పనినీళ్లు insipid water. చేప్పనిష్ణ inactive, passive, spiritless. చేప్పనిపథ్యము a plain diet. ఆ యుద్ధము చేప్పచేల్లాడని the battle is entirely calmed down. చేప్పగా *tappa-ga.* adv. Insipidly. చప్పగానుండే tasteless, unattractive. చేప్ప సొర్ర *tsappa-sorra.* n. A kind of fish *Zygæna blochii* (F. B. I.) చేప్పదనము or చేప్పన *tsappa-danamu.* n. Insipidity. చేప్పిడి *tsappidi.* adj. Flat, not projecting: insipid: void of any taste. చేప్పిడిముక్కు a flat pug nose. చేప్పిడి పిరుదులచిన్నది a thin-flanked girl.

చేప్పట *tsappata* [Tel.] n. A slap or clap. చదనము. A fruit, &c., pressed flat as a fig. చప్పటలోను or చప్పటలను (A. v. 21.) to become lean. పన్నకిల్లు. చేప్పట్లు *tsappatlu.* n. pl. The clapping of the hands. Derision. చేప్పట్లుకొట్టు or చేప్పట్లు చరచు to clap the hands. చేప్పటించు *tsappatintsu.* v. n. To slap, చరచు. To chuckle or cluck to a horse or ox to urge it on.

చేప్పరము or చేప్రము *tsapparamu.* [Tel.] n. A frame. చేట్టము. A canopy, a thatched roof, a shed, a covered seat in which a god is carried about: the tilt of a boat, canopy of a bed, the roof of a house. పందిరి, మండపము. ఛత్ర చప్పరము a trellice of vines. చంపచప్పరపుగోళ్లకండము a bed of state. (T. iii; 131.) i. e., a bed, with tester and pillars.

చేప్పరించు or చేప్పరింపు *tsapparintsu.* [Tel.] v. t. To smack, to suck with a noise. నాలుకచప్పరించి రుచిమాను

చేప్పాపిపురుగు *tsappati-purugu.* [Tel.] n. The cochineal insect, *coccus cacti.*

చేప్పాలు or చప్పాలు *tsappalu.* [Tel.] n. Wedges or blocks placed to turn the course of a cart, &c.

చేప్పి Same as చేప్పిడి. See under చేప్ప.

చేప్పుడు or చేప్పిడి *tsappudu.* [Tel.] n. Noise, sound. చేప్పుడించు to make noise.

చేప్పున *tsappuna.* [Tel.] adv. Quickly; entirely.

చేబుకు *tsabuku.* [Tel.] n. A whip. చేబుకుచెట్టు a casuarina tree, or the Beefwood of Australia. *Casuarina equisetifolia.* (Watts.) చేబుకుచేయు to whip.

చేమరు or చేమురు *tsamaru.* [Tel.] v. n. To give a slap with the palm of the hand. అరచేతకొట్టు. To slay. చంపు. v. a. To rub. రాచు. రెండుగట్టలనుచేమరుగాని rubbing, or in collision with both banks. n. Grease Clarified butter, any oily fluid or greasy liquid. క్షీరచమరు milk punch. చమరుపోతు (G. i. 102.) a fat beast.

చేమ్మకాయ *tsamma-kaya.* [Tel.] n. The sword bean, or, a Patagonian bean, *Canavalia ensiformis* (Watts.)

చేమ్మగా *tsamma-ga.* [Tel.] adv. Pleasantly. చేమ్మదనము n. Happiness.

చేయ్యన *tsayya-na.* [Tel.] adv. Quickly, speedily, anon, at once, soon.

చేరచేర *tsara-tsara.* [Tel.] adv. Quickly.

చేరచు or చేరుచు *tsaratsu.* [Tel.] v. a. To slap, to clap, to applaud. అరచేర కొట్టు. అరచేతకొట్టు. To beat కొట్టు. భుజచేరచుట to clap the shoulders with the hands in defiance, as boxers do. చేప్పట్లు చేరచు,

(A. iv. 34.) to clap the hands in derision. Parij. ii. 44. చేరప్పు *tsarapu*. n. The act of giving a slap, or clapping. అస్సాల నము. A cover ఆచ్ఛాదనము.

చేరి or చేరియ *tsarī*. [Tel.] n. A hollow or gorge under a mountain. A precipice. లోయ, పర్వతనితంబభూమి. Starch, gruel used as paste. చేరుపూయు to paste or starch. Some kinds of rice are called మరిచేరులు, కొన్ని సరులు, దీవసరులు, &c. H. iv. 156. చేఁకుండ a pot of paste used by a weaver. పాలెవానిగంజికుండ.

చేరుగుడు or సరగుడి *tsarugudu*. [Tel.] n. A hurdle on which a heap is placed to be drawn by bullocks.

చేరుము Same as చేరుము.

చేరుము *tsarumu*. [Tel.] v. t. To apply as wax or ointment. To smear, daub. పూయు.

చేర్రన or చేర్రున *tsarru-na*. [Tel. anuk.] adv. Rushingly, rapidly, quickly.

చేలము *tsalamu*. [Tel.] n. Spitefulness, malice, ill-will. మాత్సర్యము. Insolence, obstinacy. Rudeness, fury, రోషము, కూటము, మూర్ఖి. చేలముపోవఁదము, చేలముతోను, చేలమట్టు or చేలపూరుము to entertain spite. ఇది చేలమా ఫలమా (a proverb) did you do this with an object or through mere spite? చేలపకారము same as చేలము. చేలవాది, చేలపకాఁడు or చేలమరి *tsalapadi*. n. A spiteful or illtempered man. మాత్సర్యశీలుడు. చేల పాదితనము *tsalapaditanamu*. n. Spite, grudge, crossness. చేలపోరు *tsala-pōru*. (చేలము+పోరు.) v. n. To wreak a grudge, to fight inveterately చేలముపట్టి పోరాడు.

చేలవాది *tsala-vādi*. [Tel.] n. A messenger who carries the news of a death. A beadle, or javelin bearer who attends the *Pedda Setti* or headman of a community, a man who summons the elders of a community to a council.

చేలి *tsali*. [Tel.] n. Cold, coolness, a chill. శీతము, శీతబాధ. చేలజ్వరము cold and fever, i. e., ague. నాకు చేలిపట్టెను I felt cold. చేలి adj. Cold, cool. చేలకూడు cold food, breakfast. చేలి ంచు ర camphor. Vasu. ii. 36. చేలిగరువు *tsali-garuvu*. n. A soil composed of marl or sand covering black earth. మిగి ఫుగరిగలగా లిసాను చేల. చేలికొండ *tsali-konda*. n. The Himalaya mountains. చేలిచీమ *tsali-chīma*. n. A black ant. చేలిడి, చేల్డి or చేల్డి *tsalidi*. n. Breakfast. Lit: cold food left over from supper. చేలిపందిలి *tsali-pandili*. n. A place where passers-by are supplied with water to drink. చేలిపండ్లు *tsali-pandlu*. n. The teeth being set on edge. (A. iv. 151. on which the note says "అవ్వకు పులుపు తిన్నచోటుల్లో చేసుకొనుట పాఠ్యకోటిలుండ్లు.") చేలవని a cooling operation, శైత్యోపచారము. చేలిబిండి *tsali-bindi*. n. The name of a certain plant. చేలిమల *tsali-mala*. n. The hill of snow, i. e., హిమాచలము. చేలిముడి *tsalimudi*. n. A mixture of rice flour and sugar బెల్లము కలిపిన పిండి. చేలిమిరి or చేల్మిరి *tsali-miri*. n. Coolness చేలిమి, శైత్యము. A cake. G. i. 114. చేలిమాపు *tsali-māpu*. (చేలి+పాపు.) v. n. To warm, to soothe or comfort ఓదార్చుట. చేలిమాలు *tsali-mālu*. (చేలి+పాలు.) n. A sign ఆచారాలు. చేలివెలుగు *tsali-velugu*. n. The moon. చంద్రుడు, చేలకుండు.

చేలుపు *tsalupu*. [Tel.] n. Marble. కోపరాయి. A stone రాయి.

చేలుపు or సేలుపు *tsalupu*. [Tel.] v. t. To do. చేయు. To pass (as time) కడపు.

చేలువ or చేలవ *tsaluva*. [Tel.] n. Coolness, coldness, cold, శైత్యము. Any thing of a cooling or refreshing nature, such as beneficence, liberality, benignity, a bleaching green. Cl washed. తుడిచిపట్టు. adj. Co

comfortable, bleached, white. **చెలువ చేయు** *tsaluva-chēyu.* v. t. To bleach, as cloth. To cool the body. **చెలువడి** *tsaluvadi.* n. Coolness, cool air. శైత్యము. **చెలువమిరియము** *tsaluva-miriyamu.* n. Long pepper, cubebs. తోకమిరియము. **చెలువరాయి** *tsaluva-rāyi.* n. White marble, alabaster. చంద్రకాంతము. **చెలువరేడు** *tsaluva-rēḍu.* n. The moon. **చెల్ది** *tsaldi.* See చేది. వానికి చలువలు కమ్మినవి a chill came over him, i. e., he is deadly cold or in the extremity of death. **చెలువపందిరి** *tsaluva-pandiri.* n. A canopy, or triumphal arch, an ornamented booth for an idol. **చెలువచెప్పరపుతోరణమండేము** a comfortable bed decked out with a coverlet, tilt and pillars. **చెలువజ్యోతి** *tsaluva-jyōti.* n. A poetical word for the moon.

చెల్ల *tsalla.* [Tel.] n. Curds beaten with water, buttermilk. మజ్జిగ. **చెల్లకిచ్చి** మంత దాచనేల, చల్లకు పోయి మంత దానిడవేము why conceal your pot when you come for buttermilk, i. e., why do you beat about the bush? or, why mince the matter? **చెల్ల** or **చెల్లని** adj. Cool, cold. శీతము. Benign, merciful, healing. Comfortable. **చెల్లకము** *tsallakamu.* n. Sprinkling. Watering, irrigation. చల్లట. **చెల్లకడి** *tsalla-kaḍi.* n. Flummery: buttermilk mingled with fenugreek. మెంతిమజ్జిగ. **చెల్లకవ్వము** *tsalla-kavvamu.* n. A churn-staff: The bird called King-fisher; also a name for the insect called కొల్ల భామపురుగు *mantis precatoria.* **చెల్లగడ్డ** *tsalla-gaḍḍa.* n. The linear leaved asparagus. *Asparagus sarmentosus, Willden.* Hamsa. iv. 12. Ainslie. ii. 409. Rox. ii. 151. Watts. శతమూలి. **చెల్లగా** *tsalla-ga.* adv. Easily, gently, well, safely, comfortably: in good health, softly, deliberately. **చెల్లగాచూచు** to look at or regard with satisfaction. **చెల్లగామాట్లాడు** to speak coolly or gently. మీరొరతనము చెల్లగా నుండవలెను may your reign be peaceful! వాని చెయ్యి చెల్లగా నుండవలెను may his hand be blessed! "చేటి అందరికి కన్నులకు చానంద మిచ్చి, చెల్లచేయుచు." (Ila. i. 79.) with her graces she charmed them all, cheering and refreshing their hearts. కన్నులచల్ల చేసె (T. ii. 38.) it cheered his eyes. **చెల్లని** చెయ్యిగల వైద్యుడు a physician with a lucky hand. **చెల్లనిప్రభువు** a kind master. **చెల్ల చెప్పడు** *tsalla-tsappuḍu.* n. A fool జడుడు. **చెల్లచీమ** or **చలిచీమ** *tsalla-chīma.* n. A black ant, so called because it is benign or merciful in not stinging as the red ant does. **చెల్లజంపు** *tsalla-zampu.* n. One who kills in cold blood. A cruel man క్రూరుడు. **చెల్లటి** *tsallaṭi.* adj. Cool. Convex. **చెల్లటిబిళ్ల** a convex plate of glass, as distinguished from అద్దపుబిళ్ల a pane. **చెల్లడము** or **చెల్లాడము** *tsalladamu.* n. Tight drawers or breeches: short trousers, which reach as far as the middle of the thigh. The loose skirt end of the waist band that hangs in front: ఇజారు, పంచెలొడ్డకు తొడుగుకొనే గుడ్డ. **చెల్ల దనము** or **చెల్లదవ** *tsalla-danamu.* n. Coolness, coldness. **చెల్లనిరుకట్టి** *tsalla-niru-kaṭṭi.* n. A sort of fish. A species of sparus. Russell's fishes. No. 104. **చెల్ల పడు** *tsalla-paḍu.* v. n. To cool. చల్లనగు. **చెల్లరసము** Same as చెల్లకడి. **చెల్లరాడు** *tsalla-rāḍu.* n. The post (కవ్వపుబమ) round which the string passes, which works the churning stick. **చెల్లవడియము** *tsalla-vaḍiyamu.* n. A kind of cake. వడియములలో ఒకటైనము. **చెల్లచేయు** *tsalla-chēyu.* v. t. To cool. చల్లపరుచు. **చెల్లారు** *tsallāru.* v. n. To grow cool. చల్లపడు. To become calm, to be allayed, restrained or pacified ఉపశమించు. To be extinguished. **చెల్లార్చు** *tsall-ārchu.* v. a. To cool or calm, to allay, restrain or pacify, to extinguish.

చెల్లు *tsallu.* [Tel.] v. a. To sprinkle, to scatter. To water or irrigate, to sow. Also (metaphorically,) of a smile *spreading* over the face. కూటిలో మన్ను చెల్లడము to throw earth in one's food, i. e., to take away one's bread, to ruin one. ఇంటిమీద నిప్పులుచెల్లిరి they scattered fire on the house. మొక్కచెల్లు to transplant corn. తోటకు నీళ్లు చెల్లినారు they pumped water into the garden. ధూళిచెల్లి sprinkling dust. చెల్లుపోరాడు or చెల్లులాడు *tsallupōrāḍu.* v. n. To fling water or dust at each other. R. I. 211. 186.

చెవక, చెవుక or చేక *tsavaka.* [Tel.] n. Brackishness. Cheapness adj. Cheap.

చెవచెవ *tsava-tsava.* [Tel.] adv. Bluishly, lividly.

చెవలము *tsavalamu.* [Tel.] n. One eighth of a pagoda, i. e., about half a rupee. నవాళలో ఎనిమిదిపాళ్ళము.

చెవి *tsavi.* [Tel.] n. Taste. మంచి చెవికాని మాటలు unpleasant words. చెవిలో A touched with her loveliness or sweetness. చెవిగొను *tsavi-gonu.* v. n. To taste. రుచి చూచు.

చెవిక or చెవికె or చెవిరె *tsavika.* [Tel.] n. A closet, a cabinet, a bower or chamber. An arbour. Usually, a hut or open room, supported by a pillar in the centre, మండపము.

చెవితి or చెవుతి *tsaviti.* [Tel.] n The fourth day of the moon's age.

చెవిరె *tsavire.* [Tel.] n. Four dubs or coins, of the value of twenty cash each. Four cavilehs equal one ఎడకము. నాలుగు డబ్బులు.

చెవిరె *tsavire.* [Tel.] n. Leanness, thinness. చెవిరెపోయిన lean as an infant.

చెవు See చా.

చెవుకము See చోకము.

చెవుకు Same as చెముకు.

చెవ్వ *tsavva.* [Tel.] adv. Insipid. చెప్ప.

చెవ్వంచ *tsavvancha.* [Tel. చెవు+వంచ.] n. Five. అయిదు.

చా tsā

చాకలి or చాకల *tsākali.* [Tel.] adj. Appertaining to the washerman's caste చాకలి or చాకలివాడు a washerman. చాకిత or చాకలిది *tsākita.* n. A female of that caste. చాకల వాని పురుగు *tsākala-vāni-purugu.* n. A snail. చాకలసారెగాడు *tsākala-sāre-gāḍu.* n. The Pied Wagtail, *Motacilla maderaspatensis.* (F. B. I.) చాకి *tsāki.* adj. Of or belonging to the washerman's caste. చాకిరేవు the place by the water side where clothes are washed. చాకిబాన *tsāki-bāna.* n. A washerman's kettle. The name of a bird. A certain romping game.

చాక్ *tsāki.* [Tel.] n. A metal dinner plate. భోజనపాత్రము. కంచెము.

చాగగడ్డ, చాగచెట్టు or చాగము *tsāgagaḍḍa.* [Tel.] n. The plant called Ceylon hemp. *Sanseviera Zeylanica* Ainsl. ii. 192.

చాగము *tsāgamu.* [From Skt. త్యాగము.] n. Liberality, bountifulness. A. iv. 252. M. iv. i. 62. M. xiv. ii. 71. ఈవి. చాగకాడు or చాగి *tsāga-kāḍu.* n. A liberal man. త్యాగి. చింతాచాగము a ruby that grants whatever one wishes చింతామణి.

చాగర *tsāgara.* [Tel.] n. Ruin. నాశము. చేసిచాగర్చు to kill, to oppress చంపు. బాధించు. చాగరకొను *tsāgara-konu.* v. t. To beat. కొట్టు. To cut to pieces ఖండించు. చాగరలాడు *tsāgaral-āḍu.* v. n. To destroy. నాశము చేయు.

చాగు or సాగు *tsāgu.* [Tel.] v. n To extend or stretch. To fall prostrate: to lie flat, be stretched or extended; to be set or arranged as pearls on a thread. చాగిమ్రొక్కు to worship, to fall prostrate.

See పూ. చూపుబడి *tsūpu-badi.ka.* n. Worship పూ. H. iv. 305. చూపిడితే *tsūpi-inta.* n. Prostration or homage సమస్కారము. చూపిల్లు or చూపిలు *tsūpillu.* v. n. To bow down to the earth కీలు బ్రాలు. చూపుశ well done!

చూ *tsuchi.* [Tel.] n. A child's word for the breast. స్తనము.

చూపు *tsūpu.* [Tel.] v. a. To cause to extend చాచజేయు. To stretch, extend. కాళ్లుచూపు to stretch the legs.

చూపు *tsūpu.* [Tel.] n. A shelter, or covering, a screen, or shade, a nook, any thing concealing another or preventing its being seen. మరుగు. కల్లిచాటున in her mother's charge. నేను చాటుగా నిలిచిని I stood behind. చాటుచేయు to use as a screen. చెట్టుచాటున behind the tree. చాటుగనుండే hidden, screened, unknown. పెట్టెచాటున దొరికెను I found it behind the box. ఆ కొండ చాటు ఆయెనది that hill intercepts the view. చాటుగానుంచు to keep hidden. చాటు v. a. To proclaim, publish. To warn, threaten, declare. To confess, betray, evince ప్రసిద్ధిచేయు, విదిత పరుచు. చాటింపు *tsāṭimpu.* v. a. To proclaim, to publish, advertise, notify, make known, declare, warn, threaten, foretell, denounce. చాటింపు *tsāṭimpu.* n. Proclamation, advertisement. చాటుపదు *tsāṭu-padu.* v. n. To be hidden from view మరుగుపడు. చాటువ *tsāṭuva.* n. Proclamation చాటి ంచుట. Comparison, పోలిక, దృష్టాంతము. చాటుమాటువానిపి a suspicious character, a skulker.

చాడీ or చాడి *tsāḍi.* [Tel.] n. Slander, backbiting, talestelling. కొండెము. చాడీల కోరు a slanderer.

చాడుపు or చాడ్పు *tsāḍupu.* [Tel.] n. A way or manner. విధము. Similitude. చాడ్పున like ఓ, such as. "విరుపుచాడ్పున వ్వ అంబిరుహపత్రాడ్పున" like a raindrop on a lily leaf. M. XII. vi. 202.

చాడు *tsāṭu.* [Tel.] v. t. To put on, to wear. ధరించు.

చాడు *tsāḍu.* [Tel.] v. a. To macerate, to triturate in water. n. A black colour made by burning rice; discoloration, darkness of the skin, a black spot placed on the forehead. ఎండుచాడు a dark blotch. Vasu. ii. 57. In A. v. 139. కర్రచాడు the juice that comes out of a log at one end when the other end is burning. కుమ్మ మధ్య మయ్యేటన్నమను మించుమంటి బయటనే చేసిను. చాడిక or చాడుముక్క *tsāḍika.* n. A spot, mark, patch. A blotch.

చాన *tsāna.* [Tel.] n. A woman. ఆడుది.

చాప *tsāpa.* [Tel.] n. A mat. A sail: a sheet; a kind of net ఒకవిధమువల. Any thing flat. చాపరాయి a flat slab of stone. తాటిచాప cakes of the juice of the ripe palm fruit. చాపన్నము, చాప్పసొదము or చాపవంటకము a heap of boiled rice poured out on a sheet of cloth. చాపగట్టు a flat bank. చాప కట్టు or చాపవేట్టగా పడ్డారు they all fell flat. చాపగద్ద or తెల్లచాపగద్ద *tsāpa-gadda.* n. The harrier-hawk. Jerdon's Catal. No. 25. చాప్పట్టు (చాప+అట్టు.) *tsāp-aṭṭu.* n. A sort of biscuit. పలుచని పెద్ద అట్టు.

చాపలు *tsāpalu.* [Tel.] n. Difficulties. చిక్కులు.

చాపు *tsāpu.* [Tel.] v. a. To extend. చాక చేయు. చాపు n. Length, extent. A whole piece of "cloth" పడుగుకొలిబట్ట.

చాము *tsāmu.* [Tel.] n. A young woman. Parij. iv. 18. A boat. ఒకవిధమునావ. కోము an esculent root, *Caladium Nymphæifolium.* Bottler, Vol. ii. page 378. చామ n. plu. The grain called millet. *Panicum miliaceum* కొరగలకంబు. One species is బొంతచాము *panicum frumentaceum.* Roxb. i. 304. 309.

చాములేము or చాములేరుపు *tsāmulēmu.* [Tel.] n. A light complexion, a brown or straw colour. Any dark hue whether

blue or black. మళ్ళ-ఛాయము a dark brown. ఎర్ర-ఛాయము bistre.

ఛాయ *tsāya*. [from Skt. ఛాయ.] n. A shadow or shade. నీడ. A colour, a hue, a paint, రంగు, కాంతి. A view, a light, a side or quarter వైపు. Prospect, probability. పోలిక. Trace జాడ. Nearness సమీపము. Straightness ఋజుభావము. ఆ ఛాయను towards that direction. నాఛాయను వెళ్లు go where I point. ఆ వైపు చేయగా నున్నది the crop is flourishing. ఏ ఛాయలు అట్లు ఉండనిమ్ము have done with your nonsense! HN. i. 73, and v. 52. కొయ్యఛాయ the grain of wood. In wood, నిలువుఛాయ the straight grain, అడ్డఛాయ cross grain. ఛాయపప్పు bleached pulse. ఛాయపసుపు fine turmeric. ఛాయపట్టి lit. the son of ఛాయా the wife of the sun, i. e., Saturn శని. ఛాయమగడు lit. the husband of shadows, i. e., the Sun. ఛాయపాను to resemble పోలు. ఛాయపోయు *tsāya-pōyu*. v. t. To dye or colour, to paint.

ఛార *tsāra*. [Tel.] n. A line, a streak. ఛారలంగి a striped petticoat. ఛారలమెకము lit. the striped beast, i. e., the tiger. ఛార, ఛారమానిడి or ఛారచెట్టు n. A jungle tree, *Buchanania latifolia*. (Watts.) ఛారపండు is its fruit; and ఛారపప్పు or ఛారబియ్యము its kernel. ఛారకంద *tsāra-kanda*. n. An esculent and medicinal root, described as sweet, cooling and diuretic. *Colocasia nymphaeaefolia*. ఛారలగాడు *tsārala-gādu*. The Magpie Robin. *Copsychus saularis*, పెద్ద నల్లంది. సకలఛారలగాడు the Large Pied Wagtail. *Motacilla maderaspatensis* (F. B. I.)

ఛారిక *tsārika*. [Tel.] n. A line or streak. ఛార.

ఛాల or **ఛాలా** *tsāla*. [Tel. from చాలు.] adj. Much, abundant. మిక్కిలి. Many అనేకమైన. adv. Enough, very much, plentifully. To a great length or extent.

ఛాలించు *tsālinṭsu*. [Tel. from చాలు.] v. a. To cease, to leave off, to quit, to desist. నిలుపుదలచేయు. వాడు కేహము చాలించెను he died. (lit. left the body.) విడిచాలించినాను I abstained from sowing corn. ఛాలించు కొను to resign, to desist from, to give up (as an employment) **ఛాలిక** *tsālika*. n. Ability పామర్థ్యము. చేలమి inability అశక్తి.

చాలు *tsālu*. [Tel.] v. n. To suffice, to be enough or sufficient. కాచలసినంత అగు, పమ్మ ధ్యమగు. To be able. To bear, tolerate, endure ఓర్చు. చాలును (3rd pers. aor.) it is enough. చాలదు (neg. aor.) it is not enough. అనజాలరు they cannot say. బుద్ధిచాలదు నీకు (Dasav. iv. 195.) you have not sense enough. చాలీచాలకయిది జరిగించినాడు he committed this out of dire necessity. చాలీచాలవు these are barely enough. ఈడు చాలిన grown, of full age. ఈడుచాలని under age, immature. జ్ఞాపకముచాలదు I do not sufficiently remember it. నాగ్రహచాలము చాలక యిట్లు సంభవించెను through my luck not being good enough it so happened. చాలులనాలు enough of these words about relationship.

"నాలి నేమను మురి పడినొకెందఁ
బాలితి మొకెమక జూ రిరుపులను."

T. iii. 117.

On our side we were mighty, and so were our foes. **చాలు** n. Sufficiency, abundance సమృద్ధి. A line, a row, series, furrow, stripe, track, trace. A flow or stream. Features. తల్లిచేలుపోలిక resemblance to the mother's features. ఈచేలున in this manner. శ్రేణి, పంక్తి, జాడ. A. v. 122. R. i. 106, 117. చేల్లల, i. e., చేలుఱల. (Vasu. i. 57) in a stream. **చాలుపు** or **చాల్పు** *tsālupu*. n. A line or row. A series, succession. Length: the longer measurement as opposed to the width. చేలుపుగా in a line, one after another, here and there, occasionally. చేలుబడి ability, చాలిక, పామర్థ్యము. చేలు

వాడు one who is able శక్తుడు, సమర్థుడు. చేలుపారు to be fine or pretty సుమతీ.

"కి॥ మొలని తెలదేన్న నిక్కుచు
సులలితమతి జాలుపారె సస్యములిపా."
భాగ. x.

చావడి or **చావిడి** or **సావిడి** *tsāvaḍi.* [Tel.] n. An audience chamber కొలువుకూటము. A lodge: a post house: a portico or court: a porch: a caravanserai or rest house for the use of wayfarers. A hospital. A barrack room. ఎడ్లచావిడి a cowhouse. కంకరచావిడి salt-petre works or a saltpetre manufactory. చావటి మాటలు town-talk, common report: what everybody knows. ఊరి చావిడి a gate house or hall. కచేరిచావిడి a reception room.

చావు *tsāvu.* [Tel.] n. Death. తల్లిదండ్రిచావుపిల్ల an orphan. చావుపిట్ట the hooting barn-owl. Jerdon, No. 37. చావుబిడ్డ a still born child. చావుదెబ్బ a mortal blow. చావుపరుగు (చావు+పరుగు.) *tsāvu-paruṭu.* n. A killing rate of speed. Manu. iv. 72.

చిం tsu

చుంగు or **చెంగు** *tsungu.* [Tel.] n. A skirt, the end of a cloth. చెంగులు, అంచులు వట్టి చొక్కా కొంచెం.

చుంగుడి *tsungudi.* [Tel.] adj. Odd (applied to money), not even. **చుంగుడు** *tsungudu.* n. A trifling or petty sum (balance or arrear) పదిరూపాయలుచుంగుడు ten rupees and odd. నీబాకీ చుంగుడు చిల్లర పాప్పు.

చుంచు *tsuntsu.* [Tel.] n. A projecting ledge on a house. The lock or knot of hair left on a man's shaven head. పిల్లజుట్టు. Strength బలం. A little child, an infant, శిశువు. A muskrat. కుందేలు, చుంచులకిలా కొన to point the tips. Lit. To make a face like that of a muskrat. **చుంచు** adj. Young. చుంచుపిల్లవాడు a young child. చుంచు చనుబాల ప an infant. **చుంచుమొగ్గ** *tsuntsu-moggge.* n. An overhanging tower or turret. గోపురముమీదచూరుగాకట్టిన కట్టడము. **చుంచు రాయి** *tsuntsu-rāyi.* n. A sort of slate stone used for roofs.

చుండి, చుడి, చుడీ, సుండీ, చుందు or **సుమి** *tsuṇḍi.* [Tel. for చూడుము.] interj. Indeed, you see!

చుండు *tsuṇḍu.* [Tel.] n. Scurf or dandruff.

చుండు v. n. To evaporate or dry up. To be flicked (as water from the finger.)

చుండించు *tsuṇḍintsu.* v. a. To decoct, or dry up. **చుండెలుక** *tsuṇḍ-eluka.* n. A mouse. The grey musk shrew; the musk-rat of Anglo-Indians. *Crocidura caerulea.* (F. B. I.)

చుంబు See చెయ్యి.

చుకాయించు *tsukāyintsu.* v. t. To complete, settle, adjust or fix a price.

చుక్క *tsukka.* [Tel.] n. Any small mark; a dot or spot: a drop, a small quantity of liquid. బొట్టు. The round mark (తిలకము) worn on the forehead by Hindus. A star, నక్షత్రము. The planet Venus, శుక్రుడు. A pip on the dice or cards. A corset. లోకచుక్క. చుక్కపొడిచె it is past midnight. **చుక్కకాడ** *tsukka-kaḍa.* n. An annual plant, a native of wet rice fields. *Spermacoce stricta.* Rox. i. 370. **చుక్కకార** *tsukka-kara.* n. A sort of fish. *Sternoptyx diaphana.* Gmelin. **చుక్కకూర** *tsukka-kūra.* n. A kind of sorrel. చుక్కచేరు a jewel worn on the forehead: a row of stars. చుక్కలచాలు. **చుక్కపిల్ల** *tsukka-pilla.* n. A kind of fish. **చుక్కపిల్లి** *tsukka-pilli.* n. A tabby cat. **చుక్కబొట్టు** *tsukka-boṭṭu.* n. An ornamental spot worn on the forehead. తిలకము. చుక్కపొడుము a star full in front ఎదురుచుక్క. **చుక్కలగు** *tsukkalagu.* n. A spot in the eye due to an injury or to disease. **చుక్కలి** or **చుక్కలీ** *tsukkali.* n. A tree called *Trophis Aspera.* Rox. iii. 762. బ్రిటిం. చుక్కలచెరువు the sky ఆకాశము. చుక్కలరేడు the moon. **చుక్కవాలు** *(sukka-vāḷu.* n.

An evil planet or unlucky star. Particularly of Venus (శుక్ర, i.e., శుక్ర), for the Hindus believe that every journey will turn out ill if on setting out this star faces them.

తుక్కాని or **తుక్కాను** *tukkāni.* [Tel. తుక్క+ఆని.] n. A rudder, a helm.

తుక్కిళ్ళు *tukkillu.* n. Wrinkles.

తుక్కి *tukki.* [Tel.] n. A telescope, a spy glass. ఓ.వ. దుర్బిణి.

తుత్సు *tutsu.* [Tel.] n. A goat. తోళ్ళ, బర్రెచుర్యాల మొన్న slippers made of buffalo, goat or cow hide. A. vi. 91. A sorrowful cry. తోళ్ళాపుచేయడం to soothe; to silence. తుత్సుకొట్టు to sigh, to cry in sorrow.

తుత్సుకుము *tutsu-nuku.* [Tel. చుచుకు+నుకు] adj Very sharp. మిక్కిలి పిన్నదనం. తుత్సుకుము మాటలు very sharp or bitter words.

తుత్తు *tuttu.* [Tel.] n A ring. A roll of anything, anything roiled up as a leaf, a cheroot or cigar. A ring, a pillar. A relation. తుత్తిన relations, చుట్టపుచూ. అలుకుతుత్తు a roll of cloth dipped in cowdung and water to smear floors with. తుత్తుముగు a pad placed on the head to support a pail, &c. తుత్తు వేసికొను to hem in or surround, to roll oneself into a mass.

తుత్తుము *tuttumu.* [Tel. from చుట్టు] n. Kin, kindred. బంధుత్వము a relation, a kinsman or kinswoman బంధుత్వము. తుత్తుముక్కుటుంబ kindred, kith and kin. here ముక్కు has no meaning. A proverb says తలమట్టము తోకవొ I like the head but hate the tail, i. e., I avow one kinsman and disavow another. **తుత్తురికము** *tuttu-rikamu.* n. Kinship, relationship

తుత్తు *tuttu.* [Tel.] v. a. To go about, to go round. To roll, wrap up, to wind up, to encircle or clasp in an embrace. To hem in, surround, to overtake (as sin does). To draw a circle. To make small ciphers, thus: సున్న చుట్టు, క్రాణాపిచుట్టు to write o or ౦; పాగాచుట్టు to tie a turban. చుట్టుకొను or చుట్టుపాను to surround, hem in, roll up. To turn, to go round. దారిచుట్టుకొని వెళ్లుచున్నది here the road makes a sweep. **చుట్టు** n. A turn, a round, a circuit, a circumference. A turn or bout: a time. A toe ring, worn by women కాలియందెలు. తలచుట్టు a turban. దారంచుట్టు a whittow. ఎన్నచుట్లు చెప్పి how often am I to tell you? **చుట్టు** adj. & adv. Around, round about, out of the direct way. **చుట్టుగుడు, చుట్టువాలు** or **చుట్టువాలుకుము** *tutt-alugu.* (చుట్టు+ఆలుకు.) n. The Disens of Vishnu నిత్యమే ఆయు ధము. R. iii. 42. చుట్టాల a round hut without posts or pillars: చుట్టూవచ్చు to go round anything; ప్రదక్షిణముచేయు. To surround చుట్టుకొట్టడం. **చుట్టుకోట్లగరము, చుట్టుకోట్లగారు** or **చుట్టుకూటి** *tuttu-kollaramu.* n. A house built round an open area, with a chamber at each corner and a gallery between. **చుట్టుగుల్ల** *tuttu-gulla.* n. A volute shell. కుడివైపు చుట్టుగుల. **చుట్టుదల** *tuttu-dala.* n. The act of surrounding చుట్టుట. **చుట్టుతిరుగు** *tuttu-tirugu.* v. n. To go the rounds, as a patrol. **చుట్టుపట్టు** *tuttu-puttu.* n. All sides. Roundabout. **చుట్టుపడు** *tuttu-padu.* v. n. To fall out of the direct route: to go round. **చుట్టుముట్టు** *tuttu-muttu.* v. n. To encamp around, besiege, hem in, surround. Vish P. viii 64. **చుట్టువేడుము** *tuttu-vēdumu.* n. Riding a horse round the ring. Dasav. x. 145. కుడివైపువేడుట. **చుట్టువేలు** or **చుట్టుపేలు** *tuttu-vēlu.* n. The forefinger. చుట్టువేలుచేతకొమ్మలు అంటే R. iv. 167. **చుట్టూరు** *tutt-āru.* adv. Roundabout.

తుదుము *tudumu.* [Tel.] n. A bar, a teazle. The small weaver fish, *Trachinus Draco.*

తుదుయింపు *tudupintsu.* [Tel.] v. t. To fold a cloth. బట్టమడిచి పెట్టు.

తుప్పనాక or **తుప్పనాకి** *tsuppa-naka.* [Tel. from తుప్పు.] n. A syren, a harpy, a cruel selfish wretch.

తుబ్బనతూర *tsubbana-tsūra.* [Tel. తూర+ తూర.] n. Great plunder. మిక్కిలి తూర, పెద్దకొల్ల adv. To the full, to the heart's content: utterly. Irresistibly. At pleasure. M. IV. ii. 91.

తుమి. **తుమ్మ, తుమూ, తుమ్మి, సుమి** *tsumi.* [Tel.] Interj. Indeed: Do you see? Is it not so? Remember, take care. This is contracted from చూడుమీ the imperative of చూడు. తుమి Look! చూడుము.

తుమ్మ *tsumma.* [Tel.] n. Severe pain, agony. వేదన. **తుమ్ములుతుట్టు** *tsummulu-tsuttu.* v. n. To retch in the stomach. కడుపులో తుమ్మిలించు. To be troubled కలచు, వేదనపడు.

తుయ్యంకి *tsuyyanki.* [Tel.] n. A trumpet. A. iv. 36. బూరాయి.

తుయి or **తుయ్యి** *tsuyi.* [Tel.] n. Fizz, hiss, a sound to express a crackling or hissing sound. తుయి అని పటాకాలు మొదలైనవి పేల్చే ధ్వని.

తురకత్తి or **తురి** *tsura-katti.* [Tel.] n. A small knife. చిన్నకత్తి, కుంటకు.

తురతుర *tsura-tsura.* [Tel.] adv. Fiercely (burning) మండుకొనుట, to burn quickly తీవ్రముగా కాలు.

తురుము or **తురుష్కము** *tsuruku.* [Tel.] n. Heat, a burning sensation. వేడిమి. Sharpness, fierceness. వాడిమి. Activity, agility, smartness, intelligence. Speed, impetuosity. వేగము. adj. Sharp, hot, fierce, violent. Rapid, impetuous, active, smart: brilliant (as rubies). **తురుముగా** or **తురుష్కముగ** *tsuruku-ga.* adv Sharply, hotly, fiercely, actively. **తురుక్కొను** to wince, be sharp, to be hot. **తురుకరి** *tsuruk-ari.* n. A man with much 'go' in him, an energetic man కొరకొరలాడు తురుపుమ్ము *tsuru-puttsu.* v.a. To burn. చిచ్చుపెట్టు. To be sharp, hot, eager. **తుర్రు** *tsurru.* adj. Hot, వేడి. **తుర్రుమను** *tsurru-m-anu.* v. n. To hiss or sputter, as the fire, or boiling water. To shudder, to tingle with horror. తుర్రు మన్నదనికి it was hot to taste: it made the tongue smart. **తుర్రున** *tsurru-na.* adv. Fiercely (burning).

తులక, తులుక, తులకతనము, తులుకదనము or **తులకువ** or **తుల్కువ** *tsulaka.* n. Lightness, ease, facility: slight, scorn. తులకగా చూచు to despise, to treat with contempt, **తులకరి** *tsulakari.* adj. Light, easy, slight, worthless, contemptible. తులకపంట a light crop or lesser harvest.

తుల్ల or **తుల్లి** *tsulla.* [Tel.] n. The male organ. శిశ్నము.

తుల్లజాడు *tsulla-jadu.* [Tel.] n. A blain or indolent sore. కొంచెముండి చిన్న పెద్దయు గడ్డ.

తుల్లరగు *tsullaragu.* [Tel.] n. A sow. ఎర్ర ఆడుంది అనుట. Svn. iv. 51.

తువక or **తువ్వ** *tsuraka.* [Tel.] n. A twig, a switch, a supple cane, a withe, a slender arrow, the stick of a rocket, a shaft, a slip of wood. గాలిపటమువ్వ a fishing rod. ప్యాచ్యు అదుచుండి it throbs painfully, severely, smartly. **తువ్వన** *tsuvva-na.* adv. At once, suddenly.

తువ్వె or **తువ్వే** *tsuvve.* [Tel. Contracted for చూడవె.] adv. Surely, of course.

చూ tsū

చూ *tsū.* [Tel.] Interj. Look! behold!

చూకురు *tsūkuru.* [Tel.] n. Crying, wailing. ఏడ్పు. **చూకురుడు** to cry.

చూచా *tsūcha.* [Tel.] (Anuk) n. A trifle. చూచా కొట్టవచ్చినది having read it without missing a syllable.

చూపాయ *tsū-pāya.* [Tel. చూపు+చాయ.] n. A trace. కొంచ. Lightness. తేలిక. చూపాయగా adv. Slightly, indistinctly.

చూపు *tsūpu.* [Tel.] v. a. To see, to look, view, observe, perceive. To consider, meditate, think on. To visit. To wait. To take care, be on one's guard. To regard, care for. To try, to attempt, to see to. To experience, try, prove by any sense. చేతితో చూస్తిని I felt it with my hand. చేసిచూస్తిని, రుచిచూస్తిని I tasted it. To estimate, to judge. చూచాము to acknowledge the receipt. మరిచూడబోము to think of going back. ఆనినిచూచుకొనక చూడక not caring for his life. సమయమును చూచు or చేసు చూచు to watch for an opportunity. ఉండి చూచు to overhaul, to see that a thing is there. నన్ను నిహనించుటకు చూచిరి they tried to kill me కన్నులలోపల చూపులు చూచి casting glances that beam with love. చూచుకొనుట to examine, to see if a thing is right, to check. వాసన చూచు to smell. నాడి చూచుట to feel the pulse. వాని మొగమైనను చూచి attend to what he says. అతనిపక్షమున చూచుచున్నాను I am acting for him. నెలరోజులు చూచుచున్నాని I waited for a month. చూచుకోలు *tsutsu-kōlu.* v. n. To see or perceive. To look silently, look for oneself.

చూడి *tsūḍi.* n. Pregnancy of cattle. చూడి, చూడిగల్గిన, adj. Pregnant. చూడిమాను. చూడిదూడయావు *tsuḍi-dūḍa-āvu.* n. A cow in calf.

చూడికి Same as చూడి.

చూడు *tsūḍu.* [Tel.] n. Heat, saltriness.

చూడు *tsūḍu.* [Tel.] v. a. To burn or brand with a hot iron, కాల్చు, వాతపెట్టుట. To light a match. A. v. 89. R. ii. 93. M. III. vi. 322. n. Branding. వాత. చూడుకోలు an iron for branding cattle with, పసువులకు వాత పెట్టు కోల.

చూడ్కి *tsūḍki.* [Tel.] n. A view, a sight, a glance. చూపు.

చూపట్టు *tsū-paṭṭu.* [Tel.] v. n. To appear, అగపడు, కనబడు. To be fair, or beam with beauty.

చూపు *tsūpu.* [Tel. from చూచు.] n. Sight, a look, vision, glance. చెడ్డ అదృష్టపు చిన్న చూపుచూచిరి fortune frowned on him. చిన్నచూపు humiliation, contempt. బ్రతుకు చూపు కనిపించలేదు there was no prospect of his living longer. చూపోపు (చూపు+ఓపు.) to endure the sight of. చూడ సహింపము. చూపోవక unable to stand before his face. A. v. 78. చూపు or చూపించు v. a. To shew, point out. భయము చూపించుట to frighten. అన్నము చూపించుము to provide for, give bread to. ఆశ చూపించుట to hold out hopes or prospects. చూపుగుడ్డ a transparent petticoat. చూపుగుర్రము or చూపుదుగుర్రము *tsūpu-gurramu.* n. A block head, a useless man. ఇతడు ఉపయోగము లేని చూపుగుర్రము. చూపుడువేలు *tsūpuḍu-vēlu.* n. The forefinger. చూపరులు *tsūparulu* n. Spectators, bystanders. చూపరి *tsūpari.* n. A handsome woman, or man. చేపరి, చేపరి, చేపరి.

చూపెట్టు *tsū-peṭṭu.* [Tel.] v. n. To await, wait for, attend on, watch, to expect. కనిపెట్టు, గ్రహించు.

చూర *tsūra.* [Tel.] n. Powder, dust పొడి. Plunder, spoil కొల్లగొట్టిన సొమ్ము (లేదా పదార్థము) Diamond dust. వజ్రపుచూర pearl powder. "ఇతడు తనకన్నులే చూరలుగా చేసి (Satyabh. iii. 22) he thought his very eyes enriched. చూరగా freely, liberally, to the full, to satiety. చూరవెయ్యు to cast to the dogs: to give lavishly. చూరకొను, చూరపట్టు, చూరచేయు or చూరాడు to plunder, waste, ravage. చూరపడుము to give up to be plundered,

a conquered city. చూరలేటి a scape goat, one let go as a sacrifice. చూరకా రుడు a plunderer. చూరాట plundering చూరపోవు to be plundered.

చూరకత్తి *tsurakatti.* [Tel.] *n.* A knife or small dagger. చూరి.

చూరి or **చూరీ** *tsūri.* [Tel.] n. A knife or small dagger. చూర.

చూరు *tsūru.* [Tel.] n. A cornice, border, ledge: shelf on a wall: the eaves of a roof. కాలుపట్టి చూరు లాగితే నే చూరుపట్టి వ్రేలాడుతాను though you haul me by the legs I will hang on to the eaves, i. e., though thou reject me I will not cease to cling to thee. **చూరు** v. n. To be charred or smoked. చూరుకర్ర or చూరు చూరుకర్ర charred wood **చూరుకమ్మి** or **చూరుపట్టె** *tsuru-kammi.* n. The lath that closes in a shelving roof. చూరు కొప్పెర కొప్పు ఎత్తుగానుండే కప్పు. **చూరుకుట్టు** *tsūru-kuṭṭu.* n. The roof bands. **చూరెలుక** *tsūr-eluka.* n. The eaves' mouse, or house-mouse.

చూలు *tsūlu.* [Tel.] n. Pregnancy. కన్నులు, చేయడము or చూలుపడు to be pregnant, the womb, embryo, child, foetus కన్నబిడ్డలు, శిశువు. **చూలాలితనము** *tsūl-āli-tanamu.* n. Pregnancy. **చేలాలు** *tsūl-ālu.* n. A pregnant woman. **చూలి** *tsūli.* n. A child, offspring, fruit. చన్నచేత he who was born from the lotus. చూలాలి the prince's child. **చూలి** adj. Pregnant. చూలిగొర్ర a ewe in lamb. ఆ గుర్రము చూలిగొన్నది the mare is in foal.

చూవె Same as చూవ్వె, చూడుము.

చో tso

చోంగు *tsongu.* [Tel.] n. Saliva, spittle. చొల్లు, లాల.

చోకటము, చోక్కటము, చోకారము or **చూక్కారము** *tsok-aṭamu.* [Tel.] n. Excellence, fineness, elegance, beauty. adj. Excellent, fine, beautiful. Very pure. మిక్కిలి స్వచ్ఛమైన.

చోక్కము or **చోక్కటము** *tsokkamu.* [Tel.] adj. Excellent, fine, lovely, pure. దోషము లేని, స్వచ్ఛము. (Same as చోకటము.) **చోక్కబాణము** *tsokka-bāṇamu.* n. A bonfire.

చోక్కా, చోకా, చూక్కా or **చూక్కాయ** *tsokka.* [Tel.] n. A coat, shirt, jacket, vest, tunic. అంగరఖా, అంగడ్డా.

చోక్కు *tsokku.* [Tel.] v. n. To be intoxicated or stupefied. To enjoy oneself to excess. To pine, languish with desire. పడవశమగు. To dry ఎండు. n. Intoxiention, stupefaction, faintness. చొక్కడము, మూర్ఛ. Falling in love, వెలయాలు. **చోక్కాకు** *tsokk-āku.* n. A dead or dried leaf. రాలిన ఆకు, ఎండాకు. **చోక్కించు** *tsokk-iṭa.* (చొక్కు+ఇడు.) v. t. To deceive మోసపుచ్చు. **చోక్కునీరు** *tsokku-nīru.* n. Intoxicating liquor. కల్లు, మద్యము. **చోక్కిచ్చు** or **చూక్కు పెట్టు** *tsokk-eṭṭu.* v. t. To intoxicate. **చోక్కుపొడి** or **చోక్కు చుండు** *tsokku-poḍi.* n. Love powder; an aphrodisiac drug. **చోక్కించు** *tsokk-iṭsu.* v. n. To gratify, soothe, please, entrance.

చోచ్చు *tsoṭsu.* [Tel.] v. n. To enter, find one's way into, penetrate, ప్రవేశించు, జొరబడు. To undertake, to begin, to set to work. కడకుచొచ్చువాడు one who takes refuge with another. ఇంటిలో చొచ్చి కన్ను పీకేంచేవాడు one who would steal the very teeth out of your head. "చొచ్చనివారిం జూచి చొరడె యీశుడు will he not interpose to rescue the righteous? See చొర.

చోటుచోటు or **చోడుచోడ** *tsoṭa-tsoṭa.* [Tel. anuk.] adv. Noisily, hissingly. Greedily, thirstily.

చోటు Same as చోటు.

చొట్ట or **సొట్ట** *ṭoṭṭa*. [Tel.] n. A dent, a dimple or depression, bend. కొమ్మ. పల్లము, వంకర. adj. Withered or lame as a limb, dented, indented. **చొట్టముఖి** a flat face.

చొడ్డెంబు (చొచ్చు+ఎంబు.) Same as చొచ్చు.

చొడుకు *ṭoḍuku*. [Tel.] n. Moisture. చెమ్మ, తడి.

చొడుము *ṭoḍumu*. [Tel.] n. A dried plantain fibre. ఎండిన అరటిపట్టు.

చొనుపు or **చొప్పు** *ṭonupu*. [Tel.] v. a. To insert, to push in, to put in. చొనిపీరుము, చొప్పించుము. ఇప్పుడు నాపై చొనుపుచెప్పిరి (Padma. iii. 62.) the shame cast upon me.

చొప్ప *ṭoppa*. [Tel.] n. The straw of maize and other plants. **చొప్పకొడి** a bundle of straw **చొప్పమోపు**.

చొప్పడి *ṭoppaḍi*. n. A kind of cloth.

చొప్పడు *ṭoppaḍu*. [Tel. చొప్ప+పడు.] v. n. To be convenient. కూడును, అనుకూలించు. To proceed, follow a course. To accrue to, కలుగు, కొరకు, సంభవించుట if she fell into conversation. కళలం చొప్పడు కని the moon who is liable to diminution of light. ఔచిత్యమున కాదరుణించ్రుము, ఔచిత్యము పెప్పకు నెడసేయకపాపు పెనుము నిన్నాపుడా చొప్పడనియయూ నుండుము చొప్పడకున్నటి యూరాను చొరనిమ్ము మనుము" **చొప్పరము** or **చొప్పరింపు** *ṭoppariṭṭu*. v. t. To cause to be convenient చొప్పడజేయుట. See **చొప్పు**.

చొప్పసొర్ర *ṭoppa-sorra*. [Tel.] n. A fish called *Ryncna blochii*. See **పప్పసొర్ర** (F. B. I.)

చొప్పించు *ṭoppiṁṭu*. [Tel.] v. a. To insert.

చొప్పు *ṭoppu*. [Tel.] n. A trace. జాడ. A way, a path, మార్గము. Manner, appearance, fashion, విధము. Rate. **చొప్పుకట్టు** to trace out anything **చొప్పువాఁచు** to change one's appearance. **చొప్పున** *ṭoppu-na*. adv. According to, like, agreeably to, by reason of, through, at the rate of. ఆరురూపాయలచొప్పున at six rupees. మంచి రీతిచొప్పున by fair means. భయముచొప్పున through the fear of, in the apprehension that. ఆచొప్పున so, in that way, thus, on that account. ఏచొప్పున how? వాడు చెప్పుచొప్పున from what he said. ఈచొప్పున in this manner; accordingly.

చొర *ṭora*. [Tel.] n. A shark. కొర, పొర్ర. A. vi. 154. మున్నీటిచొర. A boy చొరుడు. See **చోర**.

చొరచొర *ṭora-ṭora*. adj. Very fast.

చొరియ *ṭoriya*. [Tel.] n. A precipice.

చొరు *ṭoru*. [Tel.] v. n. To enter. చొచ్చి పలుకు, చొరబ్బు **చొర** The infinitive of చొరు. (q. v.) **చొరపారుగ** *ṭoru-pāruga*. [Tel. చొర+పారు.] adj. Continuous. విచ్ఛేదము. ఎడము లేని. adv. In an unbroken line, all in one stream. ఉపరివరుగా. **చొరబడు** or **చొరబరుచు** *ṭoru-baḍu* v. n. To enter or rush into, to break into, to intrude on. కొన్ని ఆ కథ యందలిభాగ చొరబడదు that tale does not form a part of this. **చొరవ** *ṭoruva*. n. An entrance. ప్రవేశము. Daring సాహసము. Keen-mindedness బుద్ధి సరళి. Use, familiarity, aptitude, introduction. Desire ఇచ్ఛ. **చొరవరి** easy of access. వాఁడు [illegible] వానికి నుపదేశవ కలదు he has an aptitude for grammar. వాడు అన్నము తినడానికి ఆసక్తి చూపించునట్లు he is sharp enough at eating but slow at reading. **చొరవరాలు** a forward woman. **చొరవరాఁడు** a forward man. వాఁడు చొరవ ఇచ్చడు he will not let a word be heard: or, he will not listen. **చొరకుండ** he did not enter. **చొరిగాడు** *ṭorigāḍu*. n. A hunter.

చొలిమిడి *ṭolimiḍi*. [Tel.] n. The herb called *Amaranthus Polygamus*. అడ్డసరపు వన్నెకిచిలి, చిరిగోర.

సొల్ల or **జొల్ల** *solla*. [Tel.] n. Saliva, spittle, slaver. సొల్లమాట, blabbering. సుంపురుమాట.

సొల్లెము, సొల్లియము, సొల్లెము or **జొల్లియము** *sollema*. [Tel.] n. A tire, formed by weaving the tresses in chains and then coiling them up at the back of the head: a wreath of *mogili* flowers. జడసొమ్ము చుట్ట.

చసొ tso

సో *tso*. [Tel. Contracted from సోటి.] adv. Where, when, Wherever, whenever, whereupon, on which, in the event of, if, in case, on the supposition that, as, seeing that, because. ఇచ్చుసో on his coming. ఇచ్చుసో on his giving. కాకసో if not, otherwise. కడుములులేకసో in the event of there being no sons, in case there are no sons.

సోటి *tsōṭi*. [Tel.] n. A place. ఆసోటి that place. ఇసోటి this place.

సోడి Same as సోట్టి. (q. v.)

సోడు See సొడు.

సోడ, సోడ or **సోడుము** *tsōḍa*. [Tel.] n. Plague, trouble, puzzle, difficulty. కష్టము, సంకటస్థితి. Bh. ii. 143. Ha. iii. 79. Padma. ii. 285. సోడవాడు a villain, a pestilent fellow.

సోపా *tsōpā*. [Tel.] n. A shed with a slanting roof, a verandah. A lobby, entrance or passage, ఆలింద.

సోపు *tsōpu*. [Tel. The causal of సొక్కు.] v. n. To enamour. v. a. To dissipate or scatter, to confuse, కలచు; to scare away, strike off, do away. కలుము. సోఁట. n. Confusion కలత. సోపుమెట్టు to drive wild cattle towards the huntsmqn's ambuscade, to stalk deer. Suca. i. 200. **సోపుడు** Same as సోపు (noun). సోపుడు కోల a stick to drive cattle with.

సోపుదారు or **సోపుదారి** *tsōpu-dāru*. [H.] n. A mace-bearer.

సోర or **సొర్ర** *tsōra*. [Tel.] n. A shark. A. vi. 125. A boy బాలుడు సోరచిరుత. *tsōra-chiruta*. n. A prank, a trick. చేష్ట. సోరబిడారు a young shark: a beautiful eyed woman.

సోర్లు *tsōḷlu*. [Tel. సోడి+లు.] n. A grain called రాగులు. *Panicum paludosum*. Rox. i. 307. 343. 345. తమికలు.

సోరి *tsōri*. [Tel.] n. The crumb of bread. బూరెలయిన మూరసొరిపెట్టుబండి.

చసౌ tsau

సౌ or **చేసు** *tsau*. [Tel.] n. The number four, in counting. **సౌకడిగుదియ** or **చేసుకడిగుదియ** *tsaukaḍigudiya*. n. An iron rod with four well-turned sides నాలుగుపట్టి-అందగా యమపట్టబడిన. సౌనరి or చేసుగరి the god of fire అగ్ని దేవుడు. సౌకాలిపీట or చేసుకాలిపీట n. chair; lit. a seat with four legs.

సౌక or **చేసుక** *tsauka*. [Tel] n. Cheapness. అల్పము. A. v. 7. మలుకెరుగుట, నీచత్వము. adj. Cheap, slight, despised. సౌకచేయు or చేసుక చేయు to slight, scorn, undervalue చిన్నచూపు చూచు.

సౌకట్టు or **సౌకలు** or **చేసుకట్టు** *tsau-kaṭṭu*. [Tel. సౌ=four] n. A window frame. An earring with four pearls set in it.

సౌకము or **చేసుకము** *tsaukamu*. [Tel.] n. A square. చదరము. adj. Square, four నాలుగు, చతుష్కము, చతుశ్రము.

సౌకళి or **చేసుకళి** *tsaukaḷi*. n. A square place. చదరపుస్థల. Earrings చెవిపోగు. Suca. i. 161. **సౌకళింపు** or **చేసుకళింపు** *tsaukaḷ-iṇpu*. v. n. To dance about, skip, leap, bound, vault. నాలుగుకాళ్లు పైకెత్తి దాటు. దేవకవిజయము భుజముపై సౌకళింప with

her milk pail dancing on her shoulder: కోళ్ళించి or చెవుళ్ళించి jumping on all fours, dancing చూళ్ళించుట.

చౌకారము or చెవుకారము *tsaukāramu.* n. Soap. సబ్బు.

చౌకీ or చెవుకీ *tsaukī.* [Tel.] n. A custom house. A toll gate సుంకపుచెట్టు. Watching కావలియుండడము. చౌకీదారుడు or చౌకీనుమస్తా a custom house officer.

చౌసు or చెవుసు Same as చెవుము.

చౌడమ్మ or చెవుడమ్మ *tsaud-amma.* [Tel.] n. "Our Lady of the Marsh," a certain village goddess.

చౌడు or చెవుడు *tsauḍu.* [Tel.] n. A kind of earth salt, impure carbonate of soda. Saltness, brackishness, salt land. చెవుడు పొయిన destroyed by saltness of the soil, as corn is. చవుడుప్పు *tsaud-uppu.* n. Soda.

చౌడోలు or చెవుడోలు *tsauḍōlu.* [Tel. చౌ+డోలు.] n. A howdah or seat on an elephant. చెప్పుము. హౌదా.

చౌతా or చెవుతా *tsauta.* [Tel.] n. A litter. డోలీ.

చౌతి or చెవుతి or చెవితి *tsauti.* [Tel. From Skt. చతుర్థి] n. The fourth lunar day from the new or full moon. చౌతిపండుగ a certain anniversary feast.

చౌదంతి or చెవుదంతి *tsaudanti.* [Skt.] adj. Four tusked. n. The name of Indra's elephant Airavata.

చౌదరి or చెవుదరి *tsaudari.* [Tel.] n. The headman of a village or district.

చౌపటము or చెవుపటము *tsau-paṭama.* [Tel.] n. A walled enclosure, a square built yard or compound. ఆవరణము, ప్రహరి.

చౌపదము or చెవుపదము *tsau-padamu.* [Tel.] n. Four corners. నాలుగుమూలలు.

చౌపుటము or చెవుపుటము *tsau-puṭamu.* [Tel.] n. A leap or bound (as of a deer.) On all fours నాలుగుకాళ్ళ మీది దాటుట.

చౌరు or చెవురు *tsauru.* [Tel.] n. A peculiar taste such as that of goat's milk. Salt mixed with sugar. చౌరుకొట్టు or చౌరుకొను *tsauru-koṭṭu.* v. a. To devour. తెనుగు. A. ii. 98.

చౌలు or చెవులు *tsauḷu.* [Tel.] n. The lustre of a pearl. ముత్తెపుకాంతి.

చౌవంచ or చెవువంచ *tsau-vantsa.* [Tel. from వంచ one] n. Five at games.

చౌషష్టి or చెవుషష్టి *tsau-shashṭi.* [Tel. చౌ+ Skt. షష్టి] n. Sixty four. అరువదినాలుగు.

చౌసాలి or చెవుసాలి Same as కొల్లాయము.

చౌసీతి or చెవుసీతి *tsau-sīti.* n. Eighty four. చౌసీతిబంధములు the "84 attitudes", all possible ways.

ఛ chha

ఛ *chha.* [Tel.] n. A letter.

ఛందము *chhandamu.* [Skt.] n. Will. Intention. ఇచ్ఛ. అభిప్రాయము. Way, manner, ఛందస్సు *chhandassu.* Harmony. Prosody or metrical arrangement. A rule, principle. A Veda వేదము. స్వచ్ఛందాచ్ఛ uncontrolled will.

ఛట *chhaṭa.* [Skt.] n. A lock or tuft of hair, &c, కుచ్చు, పదుగాము, మంచిన్నటలు a mass of brilliancy. ఇచ్చెన్నట a tuft of feather: a mass (of hair). A series. పదుగు. ఛటుఛట. ఛటచ్ఛటు, ఛటచ్ఛటము. *chhaṭa-chhaṭa.* adv. (anuk) Brightly, hotly, fiercely. ఛటుఛటాత్కారము *chhaṭa-chhaṭātkāramu.* n. Splashing, dashing, heat, fierceness. ఛటి *chhaṭi.* n. A crowd, a multitude, an assembly ఒక పదుగాయము. తెనుగుపదుగాళ్ళాచ్ఛ. A. v. 149.

ఛత్రము *chhatramu.* [Skt.] n. An umbrella, a parasol, a canopy of state. కొడుగు ఛత్రభంగము *chhatra-bhangamu.* n. Fall, dethronement, deposition. ఛత్రి వాళ్ళు. Widowhood ముండకాపురము.

(The umbrella is an ensign of royalty; and denotes any cover or defence, as a husband, &c.) ఛత్రాకము or ఛత్రాకవు *chhatrākamu*. n. A mushroom. భట్టికా దుము. A iv. 143.

ఛదము or ఛదసము *chhadanamu*. [Skt.] n. A leaf, a feather, a wing, a covering. ఆకు, రెక్క.

ఛద్మము *chhadmamu*. [Skt.] n. A trick, a pretext: fraud. Deceit, a fault, foible, failing. Sarcasm, a taunt. వ్యాజము, నింద, మారుమ.

ఛన్నము *channamu*. [Skt.] adj. Concealed, secret. కప్పబడిన, రహస్యమైన.

ఛపాయించు *chapā-y-inchu*. [Tel.] v. t. To evade, defraud, conceal.

ఛర్ది or ఛర్దనము *chhardi*. [Skt.] n. Vomiting. వమనము.

ఛలము, ఛలాక్షము or ఛత్కి *chhalamu*. [Skt.] n. A trick, a stratagem: an innuendo or covert meaning. A double entendre కపటము, వేషములు, ఒక అభిప్రాయముతో చెప్పినమాటముద మరొక అభిప్రాయము చేసుకొని ఉత్తరమువెచ్చుట.

ఛవి *chhavi*. [Skt.] n. A ray. కిరణము. Brilliancy కాంతి.

ఛా chhā

ఛాందస *chhāndasa*. [Skt.] adj. Free, subject to no rule, sacred: as the style of some ancient books which being inspired, the broken metres cannot be corrected according to prosody. ఛాందసము *chāndasamu*. n. Silliness, the stupidity of a mere bookworm, simplicity, awkwardness. That part of an almanac which lays down the (వైదికము) diurnal rites: ఛాందసుడు *chhāndasuḍu*. n. A textualist, a ritualist: శాస్త్రిమాత్రుడు. A mere silly book-worm: a monk.

ఛాందోగ్యము *chhāndōgyamu*. [Skt.] n. Name of an Upanishad. ఒక ఉపనిషత్తు.

ఛాగము *chhāgamu*. [Skt.] n. A goat. మేక పోతు. ఛాగి *chhāgi*. n. A goat మేక.

ఛాత్రుడు *chhātruḍu*. [Skt.] n. A disciple, a scholar. శిష్యుడు.

ఛాదనము *chhādanamu*. [Skt.] n. Covering కప్పుట. ఛాదితము *chhāditamu*. adj. Covered, concealed.

ఛాపా *chhāpā*. [H.] n. A print or stamp. ఛాపాచేయు to print. ఛాపాకాగితము a stamp paper.

ఛాపు *chhāpu*. [H.] n. The cock of a gun. A tune in music.

ఛాయ *chhāya*. [Skt.] n. A shadow, reflected image; colour. ఛాయాశోకరి *chhāyā-chōra-kari*. n. A plagiarist ఛాయాతరువు *chhāyā-taruvu*. n. A large tree useful only for the shade or shelter it gives. వీడచేసిన మిక్కిలి ఉపయోగపడుమానుడే పెద్దచెట్టు. ఛాయాపుత్రుడు *chhāyā-putruḍu* n. Saturn. శని, చాయపుట్టి. ఛాయాదేవి name of the wife of the sun. సూర్యుని భార్య.

ఛి chhi

ఛిద్రము *chhidramu*. [Skt.] n. A hole, a slit, a cleft, a perforation. దోషము. Fault, defect, flaw, schism. కుల్య. కుటుంబచ్ఛిద్రము domestic strife. ఛిద్రితము *chhidritamu*. adj. Perforated, pierced. దోషముచేయబడిన.

ఛిన్నము *chhinnamu*. [Skt.] adj. Cut, divided. ఖండింపబడిన. ఛిన్నాభిన్నము *chhinna-bhinnamu*. adv. Piecemeal. ఛిన్నభిన్నముగా నరుకుట to hack, chop, cut to pieces.

ఛు chhu

ఛురిక *chhurika*. [Skt.] n. A knife. చురక్తి. A surgical knife. కత్తి.

ఛుల్లి *chhulli*. [Skt.] n. A hearth or fireplace. పొయ్యి.

ఛే chhē

ఛేకము *chhēkamu.* [Skt.] n. A kind of alliteration; also called ఛేకానుప్రాసము. "క్ష. ఉదయంపుఁ దివింపు, &c." Bhanumati. iii. 68. A tame or domesticated animal. పెంపుదుమృగము.

ఛేదము *chhēdamu.* [Skt.] n. Cutting, a portion, a part, loss. భాగహారము, అంశ. A denominator of a fraction. భిన్నాంకము. ఛేదము క్రిందనుంచి. **ఛేదించు** *chhēdiṁchu.* v. a. To cut up, sever, divide, quarter. **ఛేదనము** *chhēdanamu.* n. Cutting; భేదము. **ఛేదితము** *chhēditamu.* adj. That which is cut. ఛేదింపఁబడిన. **ఛేద్యము** *chhēdyamu.* adj. Fit to be cut. ఛేదనయోగ్య.

జ ja

జ *ja.* [Tel.] n. The letter J: as in జాడ, జెఱ. In all Sanskrit words it is thus pronounced, as జీవము, జ్ఞానము. In Telugu words it retains this sound when followed by I, E, or AI as జింక. But with other vowels it is sounded as Z, or, dz. Thus జొన్న జేజే. As initials, the letters చ, cha and జ, ja are often used at pleasure. The initial aspirates also are used without rule. In some Telugu words, ఙ, ఞ, న are equivalent, thus: ఙాణము, ఞాణము and నాణము are the same.

జ *ja.* [Skt.] adj. Born, produced. మనోజ or మనోజుఁడు heart-born: a name of Manmadha.

జంగమము *jaṅgamamu.* [Skt.] adj. Moveable, not stationary. తనయంతటి. జంగమ కట్టవుఁడి a temporary bailiff. జంగమనగము. (Vasu. iii 249.) జంగమగిరులు, or జంగమాద్రి a rolling rock, a moving hill. P. i. 202; iii. 62. n. A moveable or chattel; property, personality. Cattle, cows, sheep, &c. **జంగముఁడు** *jaṅgamuḍu.* n. A Jangam, or worshipper of Basava. L. XIV. 210. **జంగమత్వము** *jaṅgamatvamu.* n. Moveableness, locomotion. G. ix. 121.

జంగలము *jaṅgalamu.* [Skt. from which is derived Eng. "jungle."] n. An uninhabited place. జనము లేని ప్రదేశము.

జంఘ *jaṅgha.* [Skt.] n. The calf of the leg. పిక్క. **జంఘాలుఁడు** *jaṅghāluḍu.* adj. Light footed: rapid, swift. మిక్కిలి వడిగా నడచువాఁడు.

జంజీరు *jaṁjīru.* [H.] n. A chain. సొలుసు.

జండా or **జెండా** *jaṇḍā.* [Tel.] n. A flag, a banner.

జంతువు *jantuvu.* [Skt.] n. An animal, brute, beast. పశువు, క్రూరమృగము, పేరాసురు.

జంత్రము *jantramu.* [Skt. another form of యంత్రము.] n. An instrument, a machine వాద్యజంత్రము instrumental music. వాద్యగానజంత్రము instrumental and vocal music. జంత్రపుబొమ్మ a puppet, an automaton, a splendid image or beautiful figure.

జంపతులు *jaṁ-patulu.* Skt. దంపతి.] n. Man and wife: partners: సహదేవులు.

జంబాలము *jaṁbālamu.* [Skt.] n. Mire, mud, clay. బురద, పంకము. Moss or water weeds. పాచి.

జంబీరము *jaṁbīramu.* Skt.] n. The lime tree. విష్ణుక్రాంత. T. iii. 12.

జంబుకము *jaṁbukamu.* [Skt.] n. A jackal నక్క.

జంబుఖానా or **జేజుఖానా** *jaṁbukhānā* [H.] n. A carpet. పేరుకి.

జంబువు *jaṁbuvu.* [Skt.] n. The rose apple tree, *Eugenia jambos.* **జంబూద్వీపము** *jaṁbūdvīpamu.* n. A poetical name of India, which is, according to the Puranas, the central division of the world. **జంబూనది** *jaṁbū-nadi.* n. A river of gold said to flow from the mountain Méru.

జంభము *jambhamu.* (for Skt. దంభము.) n. Grandeur, pomp. **జంభాలు** big words, boasts. **జంభముగా** grandly.

జంభలము *jambhalamu.* [Skt.] n. The lime tree. **విమ్మచెట్టు.** A. v. 151.

జంభారి *jambhāri.* [Skt.] n. The foe of Jumbha, an Asura; an epithet of Indra.

జగ or **జేగ** *jaga.* [Tel.] adj. Noble, fine, matchless. **జగజెట్టి** a matchless wrestler. **జగదొంగ** a great thief. **జగకాడు** a heroic trooper.

జగతి, జగత్తు or **జగము** *jagati.* [Skt.] n. The world: the earth, **ప్రపంచము, భూమండలము** People. Men in general **జనము.** **జగజ్జ్యోతి** *jagaj-jyōti.* adj. Bright, radiant, flaring. **ఆ వజ్రము జగజ్జ్యోతిగానున్నది** that diamond is a paragon of brilliancy. **జగత్ప్రసిద్ధుడు** *jagat-prasiddhudu.* n. Air, **వాయువు.** **జగత్ప్రసిద్ధము** celebrated: known to the world. **జగన్నాథుడు** *jagan-nāthudu.* n. Lord of the world, an epithet of Vishnu as worshipped at the shrine in Puri in Orissa. **ప్రసిద్ధి** celebrated. **జగచ్చక్షుస్సు** *jagach-chakshuss.* [Skt. **జగత్** + **చక్షుస్సు.**] n. The eye of the world, i. e., the sun.

జగ్ధి *jagdhi.* Skt.] n. Eating. **భోజనము.**

జఘనము *jaghanamu.* [Skt.] The haunches: the hip and loins. **తొడ.** The abdomen **పొత్తికడుపు, కటిప్రదేశము.** **జఘనములు** the loins, **పిరుదులు.** **జఘనములకు** the posteriors. **జఘన్యము** *jaghanyamu.* n. A low state: degradation. adj. Lowest, last. **తక్కువది.** **జఘన్యజుడు** *jaghanyajudu.* n. A younger brother. **శూద్రుడు.** A Sudra **శూద్రుడు.**

జట *jata.* [Skt.] n. Matted locks, such as monks wear. Plaited hair, **జడ.** A fibrous pendant root of the banyan tree. **ఊడ.** Ringing the changes on words. Reiteration in reading the vedas. **జటాధారి** wearing matted hair. **జటి** *jati.* n. A hermit. **ముని, జడలంటలవాడు.** **జటిలము** *jatilamu.* adj. Twisted, intertwined. **జడలంటిన, కలిసిన.** Intricate, obscure. **ఆ కావ్యమంతా సంస్కృతజటిలము** that poem is stuffed full of Sanskrit words.

జటామాంసి *jatā-mansi.* [Skt.] n. Indian Spikenard, a well known drug: *Valeriana jatamansi.* Roxb. i 163.

జఠరము *jatharamu.* [Skt.] n. The belly. **కడుపు.** **జఠరాగ్ని** the sensation of hunger. **జఠరశోక** the grief of being in the womb, the plight of a child unborn.

జడ, జెడ or **జేడ** *juda.* [Tel.] n. Hair plaited or braided in coils, matted hair. The finishing twist or plait of a straw roof. **జడదారి** for **జటాధారి** *jadadāri.* n. A hermit with matted locks. **జడ ప్రశ్నము.** **జడబిళ్ళ** *jada-billa.* n. A head ornament, worn by Hindoo women over their plaited hair. **జడముడి** *jada-mudi.* n. The knot of hair behind the head.

జడధి *jadhi.* [Skt.] n. The sea. **జలధి, సముద్రము.**

జడము *jadamu.* [Skt.] adj. Cold, frigid, chilly. **చేష్టలేని.** Stupid, apathetic, idiotic, inanimate. **చెప్పలేని.** Dumb **మూగ.** **జడత్వము** *jadatvamu.* n. Stupidity. **జడమతి** *jada-mati.* n. An idiot, a blockhead. **జడిమ** or **జడిమము** *jadima.* n. Slowness, tardiness. **జడత్వము.** **జడుడు** *jadudu.* n. A fool, a simpleton. Dasav. vii. 103.

జతువు *jatuvu.* [Skt.] n. Lac. A red dye analogous to cochineal. **లక్క.** **జతుగృహము** a house built of this inflammable gum. **లక్కయిల్లు.** M. VIII. vi. 134.

జత్రువు *jatruvu.* [Skt.] n. The clavicle or collar bone. M. VII. 148. **మెడకంటి, మూలపుటెముక.** **సంధిటెముక.**

జనకము *janakamu.* [Skt.] adj. Producing, creative, productive. **హాస్యజనకమైన** causing laughter. **ప్రీతిజనకమైన** amiable, caus-

ing love. **జనకుడు** *janakuḍu.* n. A father or progenitor. Also, the name of a certain king.

జనత *janata.* [Skt.] n. People, folk. జన సమూహము.

జనపము *janapamu.* [Skt.] n. Birth, production. పుట్టుక. Family, race, lineage, వంశము జనపములు to be born. **జనని** *janani.* n. A mother. **జనని జనకులు** *janani-janakulu.* n. Parents, mother and father. **జనయిత** *janayita.* n. A father or progenitor. **జనయిత్రి** *janayitri.* n. A mother.

జనము, జనములు or **జనాలు** *janamu.* [Skt.] n. People, folk, persons. Tara. ii. 84. "జనంలో లేనందుకా" (Vijaya. i. 358.) when nobody was by. **జనపతి** *janapati.* n. A king, a lord of men. **జనపదము** *janapadamu.* n Any inhabited country, దేశము. A village, గ్రామము. **జనశ్రుతి** *janasruti.* n. News, tidings, intelligence, a rumour. జనులందున్న చోట్ల వినబడేది. **జనాంగము** *janangamu* n. A household, a family. A nation. **జనాభా** *janabha.* [H.] n. Population. జనాభా లెక్క a census. జనాభాపన్ను or జనాభాపన్ను a poll-tax.

జనార్దనుడు *janardanuḍu.* [Skt.] n. An epithet of Vishnu.

జని *jani.* [Skt.] n. Birth, production, పుట్టుక. A. vi. 117. R. iii. 8. and iii. 87. **జనించు** or **జనియించు** *janiñchu* v. n. To be born or produced, to arise. మనంలో సంతోషం joy arising in the heart. **జనుడు** *januḍu.* n. A man. జనులు people. **జనువు** *januvu.* n. Birth. పుట్టుక. **జనుఎండ్డుడు** *janundhuḍu.* n. One born blind. పుట్టుగ్రుడ్డి. **జన్మము** *janmamu.* n. Birth, production. పుట్టుక. నా జన్మములో వాణ్ణి చూడలేదు. I never in my life saw him. ఈ దినము నా జన్మము పావనమైనది this day my life is perfected. పునర్జన్మము Re-birth, resurrection. పూర్వజన్మము a former birth. **జన్మ దేశము** or **జన్మభూమి** *janma-dēsamu.* n. Native country. **జన్మపత్రిక** *janma-patrika.* n. The paper containing one's horoscope, or calculation of nativity. కోటి. **జన్మించు** *janmiñchu.* v. n. To be born. ఆయన జన్మించిన తర్వాత after he appeared in the body. **జన్మాంతరము** *janmāntaramu.* n. Another life. A former or future birth. pre-existence. **జనింపు** *janimpu.* v. n. To be born **జంతి** *janti.* n. An animal.

జన్యము *janyamu.* Skt.] n. A battle. యుద్ధము. **జన్యస్థలము** *janya-sthalamu.* n. The field of battle.

జపము *japamu.* [Skt.] n. A prayer, Repeating charms. జపం చేయడం. Repeating inaudibly passages from the Vedas, మౌనజపము. Silent prayer, adoration; religious meditation; holy cogitation. (మౌనజపం is silent, without moving the lips; జపం is silent, but moving the lips.) **జపాపుష్పము** or **జాపపుష్పపువ్వు** *japa pushpamu.* n. The shoe-flower. *Hibiscus rosa sinensis.* Roxb. iii. 194 ఎర్ర సొగసు రంగు blushing rosy red. **జపించు** or **జపియించు** *japiñchu.* v. a. To repeat prayers, &c., inaudibly. జపం చేయు

జమేదారు *mudhedaru.* H. n. A Jamadar. A head sepoy.

జయము *jayamu.* [Skt.] n. Conquest, victory, triumph, success. జయం, జయము *jaya.* interj Hail! Hurrah! **జయంతి** *jayanti.* n. The anniversary of an incarnation Thus శ్రీకృష్ణజయంతి a festival in honour of Krisnuba. శ్రీకృష్ణ జయంతి Krishna's feast. శ్రీకృష్ణ జయంతి, &c. జయం కలవాడు a victor over time, an immortal. **జయఘంట** *jaya-ghanta.* n. A bell, the circular plate of mixed metal, used as a gong in Hindoo temples, &c. కేరళ. **జయపత్రము** *jayapatramu.* n. Armour for a horse or other animal. **జయపెట్టు** *jaya-pettu.* v. n To congratulate, to hail. మమ్మును జయపెట్టినారు. జయధ్వని the name

of a kind of stik. BD. iii. 98. జయవార *jaya-vāramu.* n. Tuesday. మంగళా శము, జయశబ్దము congratulations: shouts of victory. జయస్తంభము a pillar erected before a temple: or in the centre of a stone pond or basin. స్వయంభ్రదీపము, జయించు *jayinchu.* v.n. & t. To conquer, or win: to be successful. కైకొను, జయించు *jayaṁchu.* n. The name of Yudhishṭhira, the eldest of the Pāṇḍavas. జయోత్కంఠుడు *jayot-kaṇṭhuḍu.* adj. Sanguine, emulous, longing for victory. జయ్యము *jayyamu.* adj. That which can be conquered. ఓడువాడు శత్రువు.

జర *jara.* [Skt.] n. Old age, decrepitude, debility consequent upon old age. ముదిమి, ముసలితనము. జరాతము *jarāthamu.* adj. Old, decayed, infirm. ముదిమి. Solid, confirmed, affected by age either well or ill. ఒట్టైన. జరుఁత *jaraṭa.* adj. Old, decrepit, A. iv. 32 జరాద్య an old ox ముదిమిచెందిన. జరుఁడు an old man.

జరాయువు *jarāyuvu.* [Skt.] n. The womb or uterus. దాము జరాయుజము *jarā-yujamu.* adj. Viviparous, not produced from an egg. మానవులు జరాయుజులు. (Manu i. 43.)

జంబిళ్ళ or జంబిళ్ళి *jaṁbiḷla.* [Tel.] n. A piece of wood like the sheave of a pulley used by weavers in stretching their webs.

జరీమానా *jarīmānā.* [H.] n. A fine. జరుమానా.

జర్జరము, జర్జరితము or జర్జరీకృతము *jarjaramu.* [Skt.] adj. Ruined. శిథిలమైన.

జలము *jalamu.* [Skt.] n. Water; any fluid. జలకము or జలుకము *jalakamu.* n. A bath, ablution, bathing. స్నానము. జలకట్టె or జలుకొట్టె *jala-kaṭṭe.* n. A sort of hawk. Swa. iv. 43. HD. i. 533. HN. ii. 47. జలకమాడు *jalakam-āḍu.* v.n. To bathe. జలక్రీడ *jala-krīḍa.* n. Romping in water, naked play, any naked exhibition or nudity in sculpture. జలగడుగు or జలగడుగు *jala-gaḍugu.* v. t. To wash earth for gold, diamonds, &c., small pebbles, బరకడుగు, కెరకడుగు. జలగడుగుల వాండ్లు *jala-gaḍugula-vāṇḍlu.* n. plu. A caste of gold finders, who search for gold in drains and in the sweepings of gold-smith's shops. BD. vii. 844. జల చరము *jala-charamu.* n. An aquatic animal of any kind. జలజము *jala-jamu.* n. Lit: born in water: The lotus. శంఖము. A conch, a shell, కంఠము. జలజభవుడు The lotus-born, a title of Bramha జల జాతి *jala-jāti.* n. The moon, as being the enemy of the lotus. జలతస్కరుడు *jala-taskaruḍu.* n. The evaporator, the drawer off of water, i. e., the sun. జల దము or జలధరము *jaladamu.* n. A cloud. ముల్లా జలదారి or జిలదారి *jaladāri.* [Tel.] n. A drain: the projecting spout of a lingam. జలధార *jala-dhāra.* n. A flood, a torrent, a stream. జలధి or జల ఱిధి *jala-dhi.* n. The sea, the ocean. మందుడ, కడలి. జలపక్షి *jala-pakṣi.* n. An aquatic bird. జలపాయము *jala-pāyi.* n. A water drinker, a teetotaler. జలబాధము పోవు *jala-bādha-ku-pōvu.* v. n. To go to make water: or to go to the privy. జలయంత్రము *jala-yantramu.* n. An artificial fountain or jet. జలరాగము *jala-rāgamu.* n. A ruby of imperfect water supposed to be unlucky. జలసూత్రము *jala-sūtramu.* n. A *jet d' eau* or artificial fountain. జలాశయము *jalāśayamu.* n. A lake, a piece of water. జలూక or జలౌకసము *jalūka.* n. A leech. జెలగ.

జల్పనము *jalpanamu.* [Skt.] n. Prattle, babble. వదరుట, ఉపన్యాసమాత్రమాటాడుట వ్యర్థాలాపి a babbler, a talkative person. మూటాడి. A. vi. 89.

జల్ల or **జెల్లి** *jalla*. [Tel.] n. A manger. A long wickerwork basket used to form the body of a cart. A fish; the river mullet. One kind is **ఆకు జెల్ల**.

జవనిక *javanika*. [Skt.] n. A screen. తెరచీర.

జవబియ్యము or **జేవబియ్యము** *java-biyyamu*. [Tel.] n. A certain grain.

జవము *javamu*. [Skt.] n. Speed, swiftness, velocity, potency as of a medicine. వేగము, సత్వము. **మనోజవంబుగా** with the speed of thought. adj. Swift. **జవన** *javana*. n. Swiftness, వడి. A swift horse **పవనంజయము**. adj. Swift వడిగల.

జవాది or **జేవ్వాడి** *javadi*. [Skt.] n. Civet: a paste like pomatum. పులము. **జవది మసిబొ**. **కర్రజవ్వాది** stick civet, that is found adhering to twigs. **జవాదిపిల్లి** *javadi-pilli*. n. The civet cat. పునుగుపిల్లి.

జవాపుష్పము or **జపాపుష్పము** *java-push-pamu*. [Skt.] n. The shoeflower, *Hibiscus Rosa Sinensis*. Rox. iii. 194. **దాసవాళము**, దాసవము.

జవాబు or **జేవాబు** *javabu*. [H.] n. An answer, a reply. **జవాబుదారీ** responsibility. **జవాబుదారుడు** a responsible person. **జవాబునవీసు** a writer of orders or replies.

జవాహిరీ *javahiri*. [H.] n. Precious stones, jewels. Wealth.

జహ్నువు *jahnuvu*. [Skt.] The name of a Royal Rishi. **ఒకరోజున** జాహ్నవిని his daughter, i. e., the Ganges నంబాడి.

జా ja

జాంగలము *jangalamu*. [Skt. from జంఘ a leg.] n. A wild, jungle or wilderness, a forest. అడవి, విద్యాభేదము. The fraceline partridge, *Francolinus vulgaris*. (F. B. I.) adj. Rural, wild, picturesque, jungly. **జాంగలామిషము** *jangalamishamu*. (from ఆమిషము flesh.) n. Venison, game, wild animals, as pigs, &c. **జాంగలికుడు** *jangalikudu*. n. A snake-catcher. పాము పట్టువాడు, వాలవేడు.

జాంఘికుడు *janghikudu*. [Skt.] n. A courier, an express. పరుగులవాడు.

జాండ్ర See జీర్ణ.

జాంబవము *jambavamu*. [Skt.] n. The fruit of the Jambu tree. నేరేడుపండు.

జాంబూనదము *jambū-nadamu*. [Skt.] Gold: so called because found in జాంబూనది a river flowing from Mount Sumeru, the Indian Pactolus. W.

జాగ *jaga*. [H.] n. Place, a piece of land, site. స్థలము.

జాగరము, జాగారము or **జాగారము** *jagaramu*. [Tel.] n. A vigil: sitting up all night, waking, watching, watchfulness. BD. iv. 1412. Vipra. i. 75 Kalah ii. 131. Vasu. iv. 121. L. i. 363. Armour ౪౪౬౬. The name of a piece or man, at backgammon. G. X. 88. **జాగరించు** or **జాగరిల్లు** *jagar-intsu*. v. n To wake, watch, sit up all night. **జాగరూకత** *jagar-ūkata*. n Heedfulness, waking, watching. **జాగరూకుడు** *jagar-ūkudu*. n. One who is wakeful, a careful man.

జాగిలము or **జాగిలము** *jagilamu*. [Tel.] n. A hound used for hog hunting. వేటకుక్క.

జాగీరు *jagīru*. H., n. A Jaghire. An assignment of the Government share of the produce of a tract of country to an individual.

జాగ్రత or **జాగ్రత్త** *jagrata*. [Skt.] n. Vigilance, carefulness, caution, activity, adj. Vigilant, careful, cautious, active, ready. **జాగ్రత్తాసమ** presence of mind. **జాగ్రత్తగా** with care. **జాగ్రత్త** to take care, to be careful, to make ready, to secure.

జాటి or **చూటి** *jati*. [H.] n. A whip, a scourge. చమ్మ, కొరడా.

జాడ్యము *jáḍyamu.* [Skt.] n. Disease, sickness, infirmity. Coldness, apathy. Dullness, folly, stupidity. జడత, జడ్డం. బుద్ధి జాడ్యము inadvertency.

జాణ or జాణ *jáṇa.* [Tel.] n. A wit, a genius. A clever or cunning woman చెప్పి. adj. Clever, wise. Roguish, artful, shrewdish. జాణడు or జాణడు. *jáṇḍu.* n. A genius, a clever man. జాణతనము or జాణతనము *jáṇa-tanamu* n. Sagacity, shrewdness, archness, cunning.

జాతము *játamu.* [Skt.] adj. Born, produced, occasioned, possessed, felt, collected. n. A living being. Birth, production, origin; a kind or class, a collection forming a group. జాతకము *játakamu.* n. A horoscope కోష్ఠి. The predetermination from a horoscope, &c., of the fortunes and destinies of an individual throughout life. Also, that branch of astrology which teaches how to make a horoscope. జన్మలగ్నకుండలి వ్రాయించేవాడు one who can by theory give the data for such a calculation. జాతకర్మము *játa-karmamu.* n. The ceremony (like christening) by which a child is introduced into his caste. పుట్టినప్పుడు చేయుక్రియ. జాతవేదుడు *játa-védudu.* n. An epithet of Fire, as being the "source of the Veda." అగ్ని.

జాతి *játi.* [Skt.] n. A kind, rank, sort, class, tribe or caste. కులము. Birth పుట్టుక. The *nutmeg* tree జాజికాయ.—*adj.* Fine, first rate. జాతికస్తూరి fine musk. జాతిస్ఫటికము a fine crystal. జాతివజ్రము a fine diamond. జాతివాడు a European. జాతిక an English woman. జాతిపత్రి *játi-patri.* n. Mace, the membraneous covering of the nutmeg. జాపత్రి. జాతివృత్తములు *játi-vṛittamulu.* n. Uniform metres. See ఉపజాతి. జాతీయము *játíyamu.* adj. Appertaining to a tribe or caste. Natural. n. A dialect. An idiom. Local pronunciation. The constitutional effect. జాత్యము *játyamu.* adj. Born in a good caste or family మంచికులమందుపుట్టిన. Fine మక్కువ. Excellent మేలైన.

జాన or జేన *jána.* [Tel.] n. A span.

జానపదము *jánu-padamu.* [Skt.] n. A country. దేశము. A village గ్రామము. జానపదుడు *jánu-padudu.* n. A villager. గ్రామ్యుడు.

జాని *jáni.* [Skt.] n. Old age. ముసలి. A wife భార్య. "జానీజాని కిధర్."

జాను or జోను *jánu.* [Tel.] adj. Graceful, bland. జానుతెనుగు pure or sweet Telugu. n. Grace, prettiness. చక్కదనము, ఒప్పిదము, పొందిక్య. Appa Cavi. II. జానిపంగా prettily. BD. v. 1075. జానుగా gracefully.

జానుగు or జొనుగు *jánuga.* [Tel.] n. The ear చెవి. An ear of grain. కంకి.

జానువు *jánuvu.* [Skt.] n. The knee. మోకాలు.

జాప్యము or జోప్యము *jápyamu* [Tel.] n. Loitering, dawdling delay. Inertness. Languor.

జాపరచెట్టు or జాపత్రిచెట్టు *japhara-chettu.* [Tel.] n. The Arnatto or Arnotto Tree, The Rocou Dye Tree, *Bixa orellana,* (Watts.)

జాబాలుడు *já-báludu.* [Skt.] n. One who tends goats. మేకలనుమేపువాడు. A shepherd మేపరివాడు.

జామాత *jámata.* [Skt.] n. A son-in-law. A proverb says జామాతాదశమోగ్రహా a son-in-law is a Tenth Planet. The nine Planets are astrologically powerful to do evil, each in his hour, and a son-in-law is as pestilent a fellow as a Tenth Planet.

జాయ *jáya.* [Skt.] n. A wife. భార్య. జాయాజీవుడు *jáya-jívudu.* n. One who "lives by his wife;" an actor, a dancer.

జాయమానము *jāyamānamu.* [Skt.] adj. Which is got or produced, కలుగుచున్న. నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము unmerited kindness.

జారత్వము *jāratvamu.* [Skt.] n. Incontinence, adultery. **జారధరుడు** *jāra-dharuḍu.* n. A lover, an adulterer. విటుడు. **జారస్త్రీ** or **జారిణీ** *jāra-strī.* n. An adulteress. వ్యభిచారిణి. **జారుడు** *jāruḍu.* n. An adulterer.

జారీ *jārī.* [H.] a. Current, proceeding. **జారీ చేయు** to set on foot, to put in force.

జాలము or **జాలకము** *jālamu.* [Skt.] n. A multitude, an assemblage. సమూహము. **పుణ్యజాలము** a confluence of waters. A net. వల. A window, a lattice, a loop or eyelet hole. కిటికీ. BD. iv. 1525. A bud, an unblown flower. మొగ్గ. Deceit మాయ కపటము

జాలిగుడు *jālikuḍu.* [Skt.] n. A fisherman.

జాళ్ముడు *jāḷmuḍu.* [Skt.] n. A fool, a blockhead.

జాస్తి *jāsti.* [H.] adj. Extra, additional; in excess. n. Increase.

జాహ్నవి *jāhnavi.* [Skt.] n. Daughter of Jahnu; an epithet of the river Ganges as a goddess.

జి ji

జింక *jiṅka.* [Tel.] n. The Indian Antelope or Black Buck, *Antilope cervicapra.* See ఇర్ర. **హరిణము, జింకకొలుపు** one who carries the antelope on his head, i. e., the moon or Siva చంద్రుడు, శివుడు. **జింకపొక్కిలి** *jiṅka-pokkiḷi.* n. Musk కస్తూరి, ముగినాభి. **జింకరవుడు** *jiṅka-ravuḍu.* n. One who rides on an antelope, i. e., the god of wind. వాయువు.

జిగట *jigaṭa.* [Tel.] n. Stickiness, gum, slime, birdlime. **జిగటమన్ను** clay.

జిగి *jigi.* [Tel.] n. Brilliancy. కాంతి, చక్కని వెలుగు. T. iv. 200.

జిగిబిగి *jigi-bigi.* [Tel.] adj. Puzzling, surprizing, strange, striking (as beauty).

జిగిబి *jigiḷi.* [Tel.] adj. Plump, fleshy, rounded. చిక్కని. Fine, handsome, bright, nice, pretty. చక్కని.

జిగీష *jigīsha.* [Skt.] n. Emulation, wish to excel or overcome. వెలయనిచ్ఛ. An attempt ప్రయత్నము. **జిగీషువు** one who is ambitious to win.

జిగురు or **జిగట** *jiguru.* [Tel.] n. Slime, gum, birdlime, clay or paste. బంక. **జిగురు ఱండె** a gummed twig to catch birds with. **జిగురుబాయి** *jiguru-bāyi.* n. A large kind of cricket or grasshopper.

జిఘత్సువు *jighatsu-vu.* [Skt.] n. He who is hungry. ఆకొన్నవాడు.

జిఘాంస *jighāṁsa.* [Skt.] n. Murderous intent. చేయనిచ్ఛ. **జిఘాంసువు** *jighāṁsuvu.* n. A would-be murderer. చంపనిచ్ఛగలవాడు. An enemy శత్రువు.

జిజ్ఞాస *jijñāsa.* [Skt.] n. The wish to know, a wish to ascertain or enquire. తెలియనిచ్ఛ. An enquiry, a search, an investigation. **జిజ్ఞాసువు** *jijñāsuvu.* n. An enquirer, an investigator.

జిట్ట *jiṭṭa.* [Tel.] n. Sorrow, grief, anxiety. చింత, ఆయాసము. BD. vii. 217; v. 735: M. XII. iii. 441. A prank or strange act. adj. Small. **జిట్టపీకవెట్టు** See పీక. Miscellaneous, of odds and ends, what remains over. **జిట్టరాశి** a heap formed of odds and ends.

జిట్ట *jitta* n. The generic name of a class of birds. **ఎఱ్ఱకాజిట్ట** the Yellow-eyed Babbler, *Pyctorhis sinensis.* **కెమ్మజిట్ట** n. The Rufous Fan-tail Warbler, *Cisticola*

cursitans. చంకిజిట్ట the small White-throated Babbler, *Dumetia albigularis.* చారజిట్ట a new species called *agrobates brunnescens*, Jerdon No. 269. చిక్కజిట్ట the Tailor bird: No 114. అడవిచిక్కజిట్ట the spotted Babbler, *Pellorneum ruficeps.* చొట్టకన్నుజిట్ట (the hollow eyed bird), the Indian Wren-Warbler, *Prinia inornata.* కొండచొట్టకన్నుజిట్ట the Jungle Wren-Warbler, *Prinia Sylvatica.* బ్లిత్‌జిట్ట Blyth's Reed-Warbler, *Acrocephalus dumetorum.* దబుగుజిట్ట the grass Warbler, or meadow Wren-Warbler, a species of Prinia. No. 122. పెద్దపళ్లకంపజిట్ట the Eastern Orpheau Warbler, *Sylvia jerdoni.* పెద్దకంపజిట్ట the true Warbler, *Sylvia Montana*, No. 123. చిన్నపళ్లకంపజిట్ట the Indian Lesser White-throated Warbler, *Sylvia affinis.* చిన్నకంపజిట్ట the Village Warbler, *Sylvia Rama.* No. 124. ఎర్రకంపజిట్ట the Paddy-field Reed-Warbler, *Acrocephalus agricola.* దబుగుజిట్ట the Rufous Fantail Warbler, *Cisticola cursitans.* ఊయ్యాలజిట్ట the Wagtail, *motacilla variegata.* No. 139. The Forest Wagtail, *Limonidromus indicus.* చీకుజిట్ట the Tree Pipit, *Anthus arboreus.* No. 141. పెద్దయీలజిట్ట the great Whistler, a species of Lark. No. 189. ముసరజిట్ట the Purple Honey Sucker, No. 224, 232. కుర్రపుమాజిట్ట the common Titlark of India, *Anthus rufulus.* పదంబాల జిట్ట the common Wood Shrike, *Tephrodornis supercilliosus.* రెక్కపచ్చజిట్ట the White-winged Black Tit, *Parus nuchalis.* చిన్నజిట్ట the common Babbler, *Argya candata.* పెద్దజిట్ట. నల్లజిట్ట the Large gray Babbler, *Argya malcolmi.* పెద్దజిట్ట the Jungle Babbler, *Crateropus canorus.* చిందజిట్ట the White-headed Babbler, *Crateropus griseus.* పచ్చజిట్ట the common Iora, *Aegithina tiphia.* కుంకుమపూజిట్ట the small Minivet, *Pericrocotus peregrinus.* ముద్దిపచ్చకంజిట్ట the gray Wagtail, *Motacilla melanope.* అడవికంపజిట్ట, రేక, అడవికంప కళ్లంటి the Indian Bush-chat, *Pratincola maura.* (F. B. I.) జిట్టంగి *jittangi.* n. The wagtail (so called in the south): the northern word is కాలుకిట్ట. The female is called జాపజిట్ట.

జిట్టాడు *jitt-adu* [Tel.] v n. To play about. To trifle, sport, frolic. To be teased or anxious: to fret: to waver, to fluctuate, as the mind between shame and pleasure. డోలాయమానము. v. a. To beat.

జిట్టెడు *jitt-edu.* [Tel.] n. A short span, measured from the thumb to the tip of the forefinger. adj. A span long.

జిడిగింపు or జిడిగింపు *jidigimpu.* [Tel.] n. Dislike, disgust, annoyance. A deceitful word. వెనకముందాట. HD. ii. 620.

జిడ్డ *jidda.* [Tel.] n. Confusion. కలత.

జిడ్డి *jiddi.* [Tel.] n. A coarse cloth. నంకెకుడ్డ. మైనపుజిడ్డి wax cloth. adj. Coarse ముతకైన.

జిడ్డు *jiddu.* [Tel.] n. Grease, oil, greasiness, oiliness. ఈ పాలలో జిడ్డు నిండా ఉన్నది in this milk there is a large proportion of grease or butter. adj. Greasy, oily, buttery, unctuous. మైనపుజిడ్డుగల waxy: జిడ్డుకొను to become greasy, జిడ్డగు. జిడ్డు చెట్టు or జిడ్డుపాలచెట్టు *jiddu-chettu.* n. A sort of tree. H. IV. ix. 17. జిడ్డుకడలి or జిడ్డుకడలి the sea of milk. పాండు. iii.

జితము *jitamu.* [Skt.] adj. Conquered, mastered, overcome. జయింపబడిన. జిత క్రోధాసహ్యశూన్య (Lalito. XI. 9.) free from the passion of anger and the pressure of difficulties. Firm స్థిరము. జితపడు *jita-padu.* v. n. To become firm. స్థిరపడు. To become familiar. వాడుకపడు. ఆ సీమలు చూసికి జితపడ్డది she became accustomed to these whims. జితవారిధి *jita-varidhi.* n. The conqueror of the ocean: a title of Rama or Hanuman or Agastya. జితింపు *jitimpu.* v. n. To become familiar, (as a climate). To agree (with the constitution.) ఈ ఉన్నము జితింపదు the

food does not digest. జితేంద్రియుడు *jitendriyuḍu*. n. One who is free from lusts, one who is chaste and not a slave to any passion. జితేంద్రియుడై యున్నాడు he has great self-command.

జిత్తు *jittu*. [Tel.] n. A prank, a freak, deceit. మోసము, మాయ. నక్క-జిత్తులు fox's tricks. జిత్తులమారి a cunning rogue జిత్తులు చేయుచున్నాడు.

జిద్దు *jiddu*. [Tel.] n. Enmity. A quarrel. జగడము, కలహము.

జినుడు *jinuḍu*. [Skt.] n. A man of Jain religion. Also, the generic name of the chief saints of the Buddhist and Jaina sects. The name of the god they worship.

జిబిలిక or **జిబిలిక** *jibiliku*. [Tel.] n. A tree called బుక్కగుంద. A kind of cucumber. ఒకవిధమైన పీచు.

జిబ్బడాయి or **జిబ్బటి** *jibbaḍayi*. [Tel.] n. A small kind of hat. టోపీలాగు, చీకుడాయి.

జిమ్మ *jimma*. [Tel.] adj. Much, great. మిక్కిలి, అధికము.

జిమ్మా *jimma*. [Tel.] n. Charge, fidelity, service.

జియ్య *jiyya*. [Tel.] n. God. దేవుడు. A king రాజు.

"తేటగీ జియ్యయిక్కైచ్చరావే నన్నగింది" యా. ii.

"అభయప్పక్కిమనిండు రక్కిసుల జియ్యండాకా" రామా. v.

జియ్య or **జియ్యరు** *jiyya*. [Tel.] n. Sir. A general term of respect or affection. A lord or master. A Vaishnava palmer or mendicant. వైష్ణవసన్యాసి.

జిర or **జిర్ర** *jira*. [Tel.] n. A whirling noise తిరుగుట, త్రిప్పటలయందు కలుగున్నది. **జిర కొట్టు** *jira-kottu*. v. n. To turn suddenly round. ప్రదక్షిణించు.

జిరా or **జీరా** *jira*. [Tel.] n. Armour. కవచము. An arrow బాణము.

జిరాయితీ or **జిరాయతి** *jirayiti*. [H.] adj. Cultivated. n. Cultivation. కొన్ని జిరాయితీ భూముల lands assessable, as opposed to inam lands.

జిరకొట్టు *jira-kottu*. [Tel.] v. n. To shout, in driving cattle: to hoop or halloo. Parij. v. 20.

జిర్ర Same as జిర. **జిర్రతాడు** *jirra-tuḍu*. [Tel.] n. A twisted cord, a halter (HD. i. 1775.) పెరయెక్కించితాడు.

జిర్ర *jirra*. [Tel.] n. The noise made by the cricket. చిన్నటకూత. A loud noise. **జిర్రున** *jirru-na*. adv. Quickly; suddenly. తొలంన, క్రమ్మునా.

జిల *jila*. [Tel.] n. An itching sensation. దురద. **జిలజిలమను** *jila-jila-mu-anu*. v. n. To itch, to be prurient. To tingle or tickle.

జిలకర or **జిలకర్ర** See జీలకర్ర.

జిలమ *jilama*. [Tel.] n. A kind of rice. జిలమబియ్యము. Ros. ii. 204.

జిలి *jili*. [Tel.] adj. Sweet. జిలిపాలు sweet or fresh milk.

జిలిబి *jili-bi*. [Tel.] adj. Sweet, fine, nice, delicate, agreeable. మనోహరమైన. Trifling, petty అల్పము. జరీజిలి పట్టుబట్ట watered silk cloth చిన్నచిన్న మట్టిగింజ పట్టు చీర. జిలిబిజిబ్బి a small mark on the forehead పాపటబొట్టు.

జిలుగతిరికి *jilugu-tiriki*. [Tel.] n. A kind of fish, *Teniura metanosptios*, *Teniura Lymma*, Forskal (F. B. I.)

జిలుగు *jilugu*. [Tel.] n. Fineness. Fine cloth, muslin. సూక్ష్మవస్త్రము. Swa. v. 92. The Hill-Palm (Bombay), the Sago-Palm, *Caryota urens*, (Watts). **జిల్లుజిల్లు** adj. Fine, delicate. Weak, thin. సూక్ష్మము. సంకరము delicate work. A. v. 78. జిలుగు కత్తిపోట a delicate rebuke, gentle chiding **జిలుగు** v. n. To scribble or write a fine minute hand. సూక్ష్మముగా వ్రాయు. To make a thing intricate చిక్కుగానొనర్చు.

జిలుగు, జిలువు or **జిలుగు** *jilugu.* [Tel.] n. The gigantic Swallow wort. జిల్లేడు.

జిల్ల *jilla.* [Tel.] n. A bit of stick. కర్ర ముక్క. ఇల్లలో డాడుటకుం గొంచెము జిల్ల.

జిల్లా or **జిల్ల** *jilla.* [H.] n. A province or district.

జిల్లు *jillu.* [Tel.] n. Coldness, chill. మిక్కిలి చేది. జిల్లుమని bleak, chill

జిల్లేడు *jilledu.* [Tel.] n. The gigantic Swallow wort. *Asclepias gigantea.* Rox. ii. 30. and ii. 7. *Calotropis gigantea* (Watts.) ఆర్కచ్చుపు the red-flowered variety: నల్లజిల్లేడు the lilac-flowered variety. నల్లజిల్లేడువంటిపిల్ల a child that is as lean as a lath. తేటికి జిల్లేడెటకాకి will the bee seek the acrid asclepias? జిల్లేడు కాయలు *jilledu-kāyalu.* n. plu. The fruit of the జిల్లేడు. Also, a cake of that shape. ధిమ్మరి కేకలు.

జిల్లేదారుడు *jilledārudu.* [H.] n. A certain revenue officer.

జివు Same as జిగురు.

జివ్వి చెట్టు Same as జొన్న చెట్టు.

జివ్వున *jivvuna.* [Tel.] adv. All at once, briskly.

జివ్వురు *jivvuru.* [Tel.] n. Boiling over. చిమ్ముకొను.

జిష్ణువు *jishṇuvu.* [Skt.] n. A conqueror; an epithet of Indra and Arjuna. ఇంద్రుడు, అర్జునుడు, జిష్ణువు. adj. Victorious, triumphant.

జిహాస *jihāsa.* [Skt.] n. Desire to give up. విడువనిచ్చ. Hate. Inveteracy. Disinclination. చలము, కొండెము.

జిహీర్ష *jihīrsha.* [Skt.] n. Inclination to seize. హరింపనిచ్చ.

జిహ్మము *jihmamu.* [Skt.] adj. Crooked. ఇంకైన. జిహ్మకి squint eyed. **జిహ్మగము** *jihmagamu.* n. (Lit.) A crooked goer, i. e., a snake or serpent. A sinner, one who goes astray.

జిహ్వ *jihva* [Skt.] n. The tongue. **జిహ్వయంత్రము** *jihva-yantramu.* n. A hook for fishing. కాలము. **జిహ్వచాపల్యము** *jihva-chāpalyamu.* n. A longing to eat. జిహ్వామూలీయము a term applied to *visarga* when it comes before క.

జీ jī

జీంద్రము *jīndramu.* [Tel.] n. A miserable state, a pest, a pestilence, teasing. పీడలకు మిన్న.

జీగురు Same as చీమురు.

జీడి *jīḍi.* [Tel.] n. The sap or milk of the mango, &c. **జీడిగింజ** *jīḍi-ginja.* n. The marking nut. **జీడిచెట్టు** or **జీడిమామిడిచెట్టు** *jīḍi-chettu.* n. The cashew nut tree, *Anacardium occidentale.* (Rox. ii. 312. and Watts.)

జీడె or **జీడియ** *jīḍe.* [Tel.] n. A sweatmeat, composed of sesamum seeds and treacle.

జీతము *jītamu.* [Tel.] n. Salary, wages, pay. వేతనము, సంబళము. **జీతగాడు** *jītagāḍu.* n. A paid servant, one who serves for wages.

జీనపటము *jīna-paṭamu.* [Tel.] n. A belt. జట్టి.

జీనము *jīnamu.* [Tel.] n. A pad put under the saddle of a horse. గద్దె.

జీని *jīni.* [Tel.] adj. Fine. నాణ్యమైన. **జీనిగిరి వాడు** *jīnigiri-vāḍu.* n. An artisan; a worker in leather; an upholsterer. తుచ్చి వాడు.

జీను *jīnu.* [Tel.] n. An anchor. లంగరు. A saddle.

జీనుగోరె or **జీనుగోరి** *jīnu-gōri.* [Tel.] n. A flute used in charming snakes.

జీనువ or **జీనువాయి** *jīnuva.* [Tel.] n. The tailor bird, or The White-throated Munia, *Crotoncha malabarica.* కల్లడిసువాయి

nalla-jinuvayi. n. The Black headed Munia, *Munia maclarei.* కొకర జీనువాయి *kakara-jinuvayi.* n. The Spotted Munia, *Uroloncha punctulata.* తొర్ర జీనువాయి *torra-jinuvayi.* n. The Indian Red Munia, *Sporoginthus amandava.* వెదురు జీనువాయి లేక వెదురుపిచ్చిక *veduru-jinuvayi.* n. The common Rose Finch, *Carpodacus erythrinus.* పచ్చ జీనువాయి *patcha-jinuvayi.* n. The Red-headed Bunting, *Emberiza luteola.* (*F. B. I.*)(Jerdon, No. 114.) "చిన్న వాయిసలు జీనువాయి" Tara. ii. జీన మక్కలు *jinura-makkalu.* n. A sort of grain. H. iv.159.

జీబు *jibu.* [Tel.] n. A woman's cloth, కోక. Anuk. v. A net: lace: a net-like web which surrounds the cocoanut and other similar trees at those parts whence the branches expand. ఓచె జీబుకోసు *jibu-kosu.* v. n. To become thick. దబ్బనము.

జీమూతము *ji-mutamu.* [Skt.] n. A mountain: కొండ. A cloud మబ్బు. నీలజీమూత సంకాశము like a blue cloud.

జీర *jira.* [Tel.] n. A line or stripe, a crack, slit, or flaw (in coin or diamonds) కీడు, దోషము. A kind of fish. G. i. 111.

జీరంగి *jirangi.* [Tel.] n. A green beetle, the emerald wing cases of which are fastened on embroidery as an ornament.

జీరకము, జీరణము or జీరము *jirakamu.* [Skt.] n. Cummin seed. జీలకర్ర.

జీరా *jira.* [Tel.] n. Armour. కవచము.

జీరు *jiru.* [Tel.] v. n. To hang down, dangle, or trail on the ground. జీరాడు, జీరుకొడు or జీర్పులాడు *jirādu.* [Tel. జీర+ఆడు.] v. n. To sweep. పందికి దుప్ప వేలము జీరాడుచున్నది the sow's belly sweeps the ground. కొంగు జీరాడుచున్నది the end of the cloth is hanging down on the ground. జీరుకారు *jiru-kāru.* v. n. To spread (as a smile over the countenance) వ్యాపించు. To move, జరుగు. To avoid, go out of the way. తొలగు.

జీరుకు or జీర్కు *jiruku.* [Tel.] n. Slipperiness. జారడము. జిర్కి బండలు smooth slippery slabs of stone. (Parij. iv. 43.)

జీర్ణము *jirnamu.* [Skt.] adj. Digested. Tattered, worn, old, ruined, dead, faded, (as leaves). శిలలైన. n. Digestion. అజీర్ణము. Ruin, the act of being destroyed. నశించడము. జీర్ణకోశము the stomach. జీర్ణించు *jirnintsu.* v. n. To be digested. To grow old, to waste, to decay, wear away. చిక్కిపోవు, శుష్కించు.

జీలకర్ర or జీరకము *jila-karra* [Tel.] n. Fennel, cummin seed: *Cuminum.* Rox. ii. 93. నల్ల జీలకర్ర or జీలకఱ్ఱ the black Caraway, *Carum nigrum.* (Watts.) This word is used as a term of contempt like "fiddlesticks."

జీలు *jilu.* [Tel.] n. A sequel, a supplement, an appendix. ఈ జీలు చూడుడు hereinafter written.

జీలుగ *jiluga.* [Tel.] n. A kind of bird: the shrike, or the small owl.

జీలుగ or జీలుగు *jiluga.* [Tel.] n. A certain tree of pithy substance, like the cork tree. కీలుకర్ర. Syn. of the Indian Horse Chestnut. *Eschynomene indica.* జీలుగబండ *jiluga-banda.* n. A sort of pith, of which toys are made.

జీవము *jivamu.* [Skt. n. Life, existence. ప్రాణము. The vital spirit, the soul ఆత్మ. An animal or creature ప్రాణి. కాకిజీవము one whose life is as long as vile and as wretched as that of a crow. దుష్టజీవము a despicable being. జీవసాదృశ్యము the living image. జీవంజీవము *jiva-jivaka.* n. A fabulous bird చకోరపక్షి, కొన్నిపుస్తకాలలో, పిల్ల ప్రాణం. జీవగ్రహ *jiva-graha.* n. A prop, stay, support. సీతాజీవగ్రహము. R. vii. 143. జీవకుడు *jivakudu.* n. A living man ప్రాణి. One who lives జీవించువాడు. A servant కొలువుచేయువాడు. జీవచ్ఛవము *jivach-chhavamu.* n. A living corpse. ప్రాణముండుశవము. జీవడు *jivadu.* n.

One who gives life. జీవనమునిచ్చువాడు. A medical man. వైద్యుడు. **జీవధనము** *jīva-dhanamu*. n. Cattle. గోవులలోగూడినవి. **జీవ నౌషధము** *jīvan-aushadhamu*. n. A medicine that revives life. ప్రాణకరమైనమందు. **జీవన్ముక్తుడు** *jīvan-muktudu*. n. One who has become emancipated from all desire. A man who is in the world but not of the world. జీవించియుండినను జ్ఞానమునొంది సమస్తబంధములను నిరసించుకొని ముక్తి నొందినవాడు. **జీవన్వృత్తి** *jīva-vritti*. n. Tending cattle. గోవులు మున్నగునవి మొదలైనవానిని పెంచుకొని చేసే జీవనము. **జీవదంతము** *jīva-dantamu*. n. Solid ivory; ivory cut from a living elephant. **జీవనము** *jīvanamu*. n. Life, existence, livelihood, means of subsistence, profession. ప్రాణము, ప్రాణము పోవుట. Water ఉదకము. **జీవనముచేయు** to make a living, to earn a livelihood. **జీవనోపాధి** *jīva-nopādhi*. n. Livelihood, means of living. **జీవన్మృతుడు** *jīvan-mṛitudu*. n. One who though living is yet dead, one who is half dead. జీవించియుండి యమున చచ్చినవాడు. **జీవరత్నము** *jīva-ratnamu*. n. A gem of the first water. శ్రేష్ఠరత్నము. **జీవరేఖలు** *jīva-rekhalu*. n. The finishing lines in statuary, the last touches which give a living appearance. **జీవశిల** *jīva-śila*. n. The living rock. **జీవాంతకుడు** *jīvantakudu*. n. A bird catcher. పిట్టవేటకాడు. **జీవనవు** *jīvanavu*. n. Livelihood. ప్రాణము. A prop or support జీవగ్ర. Cooking వంటకము. **జీవాత్మ** *jīvātma*. n. An embodied spirit, the individual soul enshrined in the human body as distinguished from the Supreme Soul (పరమాత్మ). The principle of life. **జీవాళము** or **జీవ** *jīvālamu*. n. The main point, the chief object. A bit of cord or wire put loose between the cords of a guitar to regulate the sound. సితారుకింది తాడు. **జీవి** *jīvi*. n. A living creature or animal. ప్రాణి, జీవించువాడు. **క్షుల్లజీవి** a vain foolish brute. **కాకజీవి** one whose life is as long and wretched as that of a crow. **జీవింపు** *jīvintsu*. v. n. To live, exist, subsist. బ్రతుకు. **జీవిక** *jīvika*. n. Livelihood, profession or occupation. జీవనోపాయము, బ్రతుకుచెరువు. **జీవితము** *jīvitamu*. n. Living, existence. బ్రతుకడము. Life ప్రాణము. **జీవితకాలము** *jīvita-kālamu*. n. Lifetime. **జీవితేశుడు** *jīvit-ēśudu*. n. "Lord of one's life, i. e.," a husband, a name of Yama, the judge of departed souls. ప్రాణనాయకుడు, యముడు. **జీవుడు** *jīvuḍu*. n. The soul, the sentient principle: a living being. ప్రాణి.

జు ju

జుగుప్స *jugupsa*. [Skt.] n Dislike. Censure, reviling, నింద, కూడు, అపకీర్తి.

జూ ju

జూటము *jaṭamu*. [Skt.] n. Matted hair; such is worn by hermits. జడలుగా చుట్టుకొన్నజుట్టు.

జృ jri

జృంభము or **జృంభణము** *jṛimbhamu*. [Skt.] n. Gaping, yawning; opening, expansion, spreading. ఆవులింత, నోరు మిక్కిలి తెరుచుకొనుట. వికాసము. **జృంభింపు** *jṛimbhintsu*. v. n. To gape, yawn. ఆవులించుట. **జృంభితము** *jṛimbhitamu*. n. A yawn. **ఆవులించిన.** adj. Gaping, yawning; expanded, open, spread. వికసించిన.

జె je

జెండా *jenḍā*. [H.] n. A flag, banner. Same as జండా.

జెంత *jenta*. [Tel.] n. A cunning woman. మాయలుచేయుస్త్రీ.

జెట్టి *jetti*. [Tel] n. A wrestler, a prizefighter. మల్లుడు, కూడు. adj. Best శ్రేష్ఠుడు. **జెట్టి**

పట్టు *jetti-pattu.* n. A wrestling match. జెట్టిపెనకువ *jetti-penakuva.* n. A bout in wrestling. జెట్టిమిడత *jetti-midata.* n. The giant locust.

జొన *jona.* [Tel.] n. Spawn; roe. The yolk of an egg. గుడ్డులోని పచ్చసొన.

జెముడు *jemudu.* [Tel.] n. A general name applied to plants of the *cactus* family. The plant called milk-hedge. *Euphorbia Tirucalli.* Rox. ii. 470. (Ainslie) పుజ్రగుండుమ. ఆకుజెముడు oleander-leaved spurge. బొంతజెముడు or బొమ్మజెముడు the large species of cactus. నులిజెముడు and కోలజెముడు and other species occur. పీకుజెముడు, *Bryophyllum calycinum.* జెముడు కాకి *jemudu-kaki.* n. The common coucal or Crow-Pheasant, *Centropus sinensis.*

జెర్రి *jerri.* [Tel.] n. A centipede (*scolopendra.*) కాళ్లజెర్రి the same. జెర్రిపాము *jerri-pamu.* n. The whipsnake, erroneously supposed to be the male of the cobra. This name is given to various species of the Sole-fish (*Pleuronectes*) See Russell, Fishes. No. 70. *Solea Commersonii.* J. No. 71. *Solea Jerreus.* 73. *Plagusia Potoa,* No. 74. *Plagusia Bilineatus.*

జెల *jela.* [Tel.] n. A spring of water. నేల పన్ను భూమిలోపలి జలధార.

జెలగ *jelaga.* [Tel.] n. A leech. ఆముదపుజెలగ a snail. చీమిడిజెలగ (the slime snail) a slug. జెలగరోగము *jelaga-rogamu.* n. The leech evil, that kills cattle, through their paunches being filled with leeches. జెలగనాటు *jelaga-natu* n. A triangular pattern woven at the end of cloths.

జెల్ల *jella.* [Tel.] n. A fish like the dragonet: with a broad snout and three large strong prickles, supposed to be venomous, on its forehead and cheeks. చింతజెల్ల *Bagrus China* (Russell Fishes, No. 167.) దద్దజెల్ల *Bagrus bilineatus,* J. (No. 167.) నల్లజెల్ల *Pimelodus nella,* J., three species of Silurus. Also ఎఱ్ఱజెల్ల (No. 174). *Esox sphyæna yellow* and మరుజెల్ల (No. 183) A species of *Polynemus, Hemiramphus Marginatus,* Swains. Other species are నారిజెల్ల and కుదిజెల్ల. H. iv. 225.

జెల్లి or జెల్లికాయ *jelli.* [Tel.] n. The plant called *Arachis fruticosa.* Rox iii. 382.

జెష్ట *jeshta.* [Tel. from జ్యేష్ఠ an elder sister: used to mean an old crone.] n. A plague: a pest: an evil: gibberish: nonsense, rubbish. నీ జెష్టకొద్దు I am out of that plague. నాకు జెష్టపట్టింది I was bewitched. వాడికి జెష్టపట్టింది he has lost all his luck.

జే je

జే *je.* [Tel.] Interj. Victory! May the victory be yours! May you have victory or success జే నీవలను అని దీవించుట. A salutation. నమస్కారము.

జేండ్ర *jendra.* [Tel.] n. A certain tribe of weavers.

జేగ *jega.* [Tel.] n. A sort of crane or heron.

జేగంట *jeganta.* [Tel. for జయగంట.] n. A gong or bell పెలుగుపడు సమయమెరిగి వాయించే పెద్దగంట.

జేగు or జేవు *jegura.* [Tel.,] n. Redness. ఎఱుపు. adj. Red. ఎఱ్ఱని. జేగుపు జేరు a red stream. Kalahas. ii. 58. Znec. iii. 80. నిక్కము. జేగుగుండి *jegura-gundi.* n. An embrasure or loophole for muskets: being a hole coloured red. జేగుకొండ a red hill. జేగువేరు *jegura-veru.* n. The root from which a red dye is extracted. జేగుపించు *jegurinchu.* v. n. To redden, or blush with shame or anger. To grow red. ఎర్రనగు.

"నెమ్మొగం జేజెల్ల నందిపోయెన,
జేయుజొచ్చెనిటు పెంపు దీపింపన్."
Pal. 108.

జేజె or జేజే *jeje.* [Tel.] n. A god, a goddess, a deity: వేలుపు, దేవుడు. జేజమ్మ *jejamma.* n. A goddess. నీకు దొరకపు నిన్ను పుట్టించిన

జేజమ్మకు దొరకవు it will puzzle you and your grand mother too to find them. జేజేవె is a wife of a god. దేవత. **జేజే** *jēje.* interj. Hurra! huzza! జయజయము అని దీవించుట. బహుశస్త్యములు huzzas, salutations. ఋషస్త్రోత్రములు BD. v. 1035. సహస్రోత్ర్యస్తవేన నుంచమని నుంచిరము చేయుచుము. **జేజేమట్టు** the mount Mēru. **జేజేమట్టు** Heaven స్వర్గము, సురాలయము.

జేడె or **జేడియ** *jēḍe.* [Tel.] n. A marshy soil. బురదనేల.

జేత *jēta.* [Skt.] n. One who conquers. జయించువాడు.

జేన *jēna.* [Tel.] n. A span, a length of nine inches.

జేనగితాడు, జానకితాడు or **జోనకితాడు** *jēnagi-tāḍu.* [Tel.] n. A match or fuse for a gun.

జేనచెట్టు *jēna-chettu.* [Tel.] n. A certain tree the fruit of which is eaten. *Adenanthera aculeata.* Rox. ii. 371. అడవిజేన the Arum Sylvatica. Rox. iii. 511.

జేపట్టు or **జేపెట్టు** *jē-paṭṭu.* [Tel.] v. a. To bless. దీవించు.

జేబు *jēbu.* [H.] n. A pocket. కొక్కెము లోనిసంచి.

జేగుడు *jēyuḍu.* [Skt.] n. One who can be conquered. జయించదగినవాడు.

జేరుబందు *jēru-bandu.* [H.] n. A martingale, a saddle girth.

జేవురు *jēvuru.* Same as జేనుగు.

జై jai

జైత్రము *jaitramu.* [Skt.] adj. Victorious, triumphant. **జైత్రుడు** a victor or conqueror. జయించువాడు.

జైనము *jainamu.* [Skt.] n. The Jain religion. **జైనుడు** a Jain.

జైవాతృకము *jaivātṛikamu.* [Skt.] n. A drug or medicament. ప్రతికించెడొకఔషధము. adj. Long lived. **జైవాతృకుడు** *jaivātṛikuḍu.* n. One who is long lived. దీర్ఘాయుష్మంతుడు. A physician వైద్యుడు. The moon చంద్రుడు.

జో jo

జోక్యము or **జోక్యము** *jōkyamu.* [Tel.] n. Connection సంబంధము. Risk, peril, hazard.

జోటి *jōṭi.* [Skt.] n. A sheet or blanket. దుప్పటి.

జ్ఞ gnya

జ్ఞప్తి *gnyapti.* [Skt.] n. Understanding, తెలివి, తెలుపు. Recollection. జ్ఞాపకము. నాకు అప్పుడు జ్ఞప్తి తప్పి పోయినది I was at that time out of my senses. అని నాకు జ్ఞప్తి లేదు I did not recollect it.

జ్ఞా gnya

జ్ఞాతము *gnyātamu.* [Skt.] adj. That which is known. తెలియబడిన. అజ్ఞాతము unknown అజ్ఞాతవాసము living incognito.

జ్ఞాతి *gnyāti.* [Skt.] n. A fellow heir; a cousin or kinsman on the father's side. దాయాదుడు, జ్ఞాతిత్వము relationship through common male ancestors. జ్ఞాతిత్వేపి సహోదరము rivalry such as exists between heirs.

జ్ఞానము *gnyānamu.* [Skt.] n. Wisdom, knowledge. తెలివి. Higher knowledge. Theology. మాతీతమయిన బుద్ధి. Philosophy. In some compounds it may be rendered supernatural. **జ్ఞానకాండము** *gnyāna-kāṇḍamu.* n. The doctrinal portion of the Vedas which contains the esoteric teaching relating to the spiritual knowledge. The doctrine of Faith as

opposed to that of Works. జ్ఞానదృష్టి *gnyāna-dṛishṭi.* n. Spiritual vision, supernatural intelligence, the prophetic eye: second sight. Clairvoyance. జ్ఞాననిద్ర *gnyāna-nidra.* n. A deep unnatural sleep, such as occurs in Mesmerism. Ecstasy. A metaphysical delirium which suspends the senses. యోగనిద్ర. జ్ఞానమార్గము *gnyāna-mārgamu.* n. The path of wisdom; the doctrine that salvation is to be obtained by means of meditation on, and the consequent union with the Supreme Spirit. జ్ఞానశరీరము *gnyāna-sarīramu.* n. The spiritual body: as distinguished from the corporeal body. (స్థూలశరీరము, or కార్యశరీరము.) జ్ఞానస్వరూపము *gnyāna-svarūpamu.* n. The spiritual form or image, invisible to the mortal eye. జ్ఞాని *gnyāni.* n One who possesses wisdom, a philosopher, a sage, a prophet, an inspired teacher. జ్ఞానియవుతాడు. జ్ఞానేంద్రియము *gnyānendriyamu.* n. An organ of perception. A supernatural sense, such as the power of perceiving spirits. See Tantra Rajam. XVII. 4. జ్ఞానేంద్రియములు senses of perception or knowledge as opposed to కర్మేంద్రియములు senses of action. The five senses of man as స్పర్శ Touch, చక్షువు Sight, శ్రోత్రము Hearing, రసన Taste and ఘ్రాణము Smell.

జ్ఞాపకము *gnyāpakamu.* [Skt.] n. That which makes known. తెలియజేయునది. Memory. జ్ఞాపకముచేయు to remind, to recall. నన్ను జ్ఞాపకముచేసినావా did you remind him about me? ఆమె జ్ఞాపకమా do you recollect it? జ్ఞాపిక *gnyāpika.* n A reminder. A notice.

జ్ఞేయ gnye

జ్ఞేయము *gnyēyamu.* [Tel.] adj. Knowable,

జ్యా jyā

జ్యా *jyā.* [Skt.] n. A bowstring. విల్లుత్రాడు. The earth. భూమి, భూమి.

జ్యాని *jyāni.* [Skt.] n. Old age, infirmity. ముసలితనము. Decay, పాడైపోవుట.

జ్యే jye

జ్యేష్ఠ *jyēshṭha.* [Skt.] n. The month Jyeshtha, (June, July.) ఒకమాసము. adj. Elder. జ్యేష్ఠకుమారుడు the eldest born. జ్యేష్ఠ n. Misfortune personified as a goddess దరిద్ర. జ్యేష్ఠాపూర్ణ A day in the month Jyeshtha, on which ploughing time commences. జ్యేష్ఠుడు the eldest man ముసలివాడు. అన్న బాడు.

జ్యో jyo

జ్యోతి *jyōti.* [Skt.] n. Light, radiance. తేజస్సు. In a mystic sense, internal illumination. The lights that dance before the eyes when dazzled or closed. A lump of paste, used as a meat offering A star నక్షత్రము. The eye కన్ను. The sun సూర్యుడు. జ్యోతిర్లత *jyōtir-lata.* n. An *ignis fatuus.* A ray of light. జ్యోతిరింగణము *jyōti-r-inganamu.* n. A firefly or glow-worm మిణుగురుపురుగు. జ్యోతిషము *jyōtishamu.* n. Astronomy, astrology. జోస్యము. జ్యోతిష్కుడు, జ్యోతిషీకుడు or జ్యోతిషీయుడు *jyōtishkuḍu.* n. An astronomer: an astrologer, a fortune teller. జ్యోతిష్మతి *jyōtish-mati.* n. A plant, the Balloon vine, or, the Heart-pea, or, the Winter Cherry, *Cardiospermum Halicacabum,* (Watts), also called ఉత్తరేణి, కవ్వపుదీసిన or దుస్సి.

chart or diagram. సూర్యచంద్రాది నక్షత్ర గ్రహములను చూపేపటము. **జ్యోతిస్సు** *jyōtissu.* n. Radiance. **జ్యోత్స్న** *jyōtsna.* n. Moonlight. వెన్నెల. **జ్యోత్స్ని** *jyōtsni.* n. A moonlight night. వెన్నెలరాత్రి.

జ్వ jva

జ్వరము *jvaramu.* [Skt.] n. Fever. చేలి జ్వరము ague and fever. పిత్తజ్వరము bilious fever. జ్వరాంతకము a specific against fever. (Rox: i. 275 Ainsl. ii. 114.) Quinine. జ్వరపట్ట the Calisaya Bark, the yellow bark of commerce, *Cinchona Calisaya* (Watts.) **జ్వరితుడు** *jvarituḍu.* n. A fever-stricken man, one suffering from fever జ్వరముగలవాడు.

జ్వలనము *jvalanamu.* [Skt.] n. Burning, fire మంట, అగ్ని. **జ్వలించు** *jvalintsu.* v. n. To burn మండు. To shine ప్రకాశించు. **జ్వలితము** *jvalitamu.* adj. Burnt. మండిన. Shining, illuminated. ప్రకాశించిన. **జ్వాల** *jvāla.* n. A flame, a blaze. మంట.

జ dza

జ *dza.* [Tel.] n. The letter *z.*

జంకు *dzanku.* [Tel.] v. n. To fear. భయపడు. To hesitate సంకోచించు. n. Fear, hesitation, fright. నిచ్చెన జంకుచున్నది the ladder is shaking or giving way. **జంకించు** *dzankintsu.* v. a. To frighten, to intimidate. బెదిరించు. **జంకె** or **జంకెన** *dzanke.* n. Fright, alarm, a threat. బెదిరింపు. జంకన చూపులు timid glances. జంకెయిచ్చి to frighten బెదిరించు.

జంగ *dzanga.* [Tel.] n. The calf of the leg. పిక్క. A stride. అంగ. జంగలిడుడు, **జంగ**లోను, or **జంగ** పెట్టు to take a stride. దాటు. **జంగ** చేయు to stride. **జంగగడ** *dzanga-naḍa.* n. A certain pace in horses. **జంగ**నడక striding, కాళ్ళుచాచి నడచుట.

జంగము *dzangamu.* [Tel.] n. (Lit. a sojourner) A Jangam. Name of a Saivite sect, the members of which wear the lingam.

జంగాళము *dzangaḷamu.* [Tel.] n. Length. నిడుపాటు. A fictitious or artificial emerald. Charitr. v. 1878.

జంగి *dzangi.* [Tel.] n. The spreading of fire. అగ్నిప్రసారణము.

జంగిడి *dzangiḍi.* [Tel.] n. A herd of cattle. పశువుల మంద. A herd of animals జంతు సమూహము. A headman or leader. నాయకుడు. ఏనుగుల జంగిడి a herd of elephants. సింహముల జంగిడి a herd of lions. ఆ. ii.

జంగు, జంగె or **జంగీయు** *dzangu.* [Tel.] n. A silver ornament or badge, fastened on the leg of a Jangam when he is first sent to receive alms. అంద, ముష్ట, ఒకమిద్ద వెళ్ళి.

జంగుపిల్లి *dzangu-pilli.* [Tel.] n. The serval: a spotted reddish wild cat. అడవిపిల్లి.

జంజెడ *dzandzaḍa.* [Tel.] n. A nail or screw-bolt.

జంజా *dzandza.* [Tel.] n. A multitude గుంపు, సమూహము.

జంజాటము *dzan-dzaṭamu.* [Tel.] n. Connection, relationship. తగులము, చేరిక.

"కని ఓటమితో వెల్లిపోవరు,
పాటనెయిన బలులచేసి బాలుతోనే
యాటలకుపోకయొక జేం
జాటంబునలేక భక్తిసలుపుదురా భూ." భార. i.

జంజాడి, జంజుడాడి, జంజుజాడి, జంజాలి or **జంజాళి** *dzandzaḍi.* [Tel.] n. A dagger with a gauntlet handle across the blade. పాదుసైనపుజంగలకత్తి. A swivel-gun.

జంట *dzanta.* [Tel.] n. A pair or couple. **జోడు, జేరు.** adv. Behind వెనుక; near దగ్గిర. బంటుగా with, along with. మూడుతాళ్లు బంటుగా మేలిపెట్టుట to twist three cords

together. జంటముక్కాలి (జంట+ముందు+కాలు+వి.) n. That which has twice three legs, i. e., a bee తుమ్మెద, పుప్పొడము.

జంటించు *dzantintsu.* v. a. To add or connect, annex, subjoin జంటించిమాట్లాడు to add word to word, to jabber. **జంటు** *dzantu.* v. n. To be in a string: to be connected together. **జంటపడు.** **జంటిన** joined. **జంటి** or **జంటీ** *dzanti.* n. Lace పరికపట్టె. **జంటికదిన** a boddice trimmed with lace.

జంట or **జంటి** *dzanta.* [Tel.] n. A wicked woman, a hag, a jade. భూర్తురాలు.

జంతిక *dzantika.* [Tel.] n. A kind of cake. ఒకవిధమైన భక్ష్యము. Also, an instrument for making those cakes. ఆ భక్ష్యమునుచేసే ఒకవిధమైన పనిముట్టు. **జంతికపుండు** a boil with many openings in it అనేకరంధ్రములు గల పుండు.

జంతె *dzante.* [Tel.] n. A weeding machine. **జంతెపట్టు** to weed a field with the weeding machine.

జంత్రము *dzantramu.* [from Skt. యంత్రము. n. An instrument, a machine. యంత్రము. A string సూత్రము. A doll moved by a string, a puppet. **జంత్రకాడు** *dzantrakadu.* n. One who moves dolls at a show by means of strings. సూత్రధారుడు. **జంత్రవాద్యము** instrumental music. **జంత్రగాత్రసంగీతము** instrumental and vocal music. **జంత్రపుబొమ్మ** a puppet, an automaton, a doll: a splendid image or beautiful figure.

జందెము or **జందియము** *dzandemu.* [Tel.] n. The sacred thread worn by the twice born castes in India. యజ్ఞోపవీతము, జన్నిదము. **వానికి జందెముపెట్టితిని** I drew a line across him (with my sword, meaning, I cleft him through the shoulder.) **బంగరు జందెము** a gold thread worn in lieu of a cotton one on solemn occasions.

జంపఖానా *dzampa-khana.* [H.] n. A carpet.

జంపము *dzampamu.* [Tel.] n. A piece of rope or leather thong to which a stirrup is tied. అంకణమున్ని కట్టిచేసే దారము లోనుగుపది.

జంపాడు *dzampadu* [Tel. జంపు+అడు.] v. n. To swing. B. X. 281. To move. కదులు.

జంపాలు *dzampalu.* [Tel.] n. A lullaby, a cradle song. జోలపాట.

జంపు *dzampu.* [Tel.] n. Length. పాడుము. Procrastination. ఆలస్యము. Thinness సన్నదనము. A long gold jewel with pendant pearls worn on the ear. adj. Long. విడివిడ్డుల. **జంపుకురులు** long tresses. **జంపుపడపు** *dzampu-nadapu.* v. a. To procrastinate.

జంపె *dzampe.* [Tel.] n. Slow time in music. *Andante.* మధ్యమోత్తరములకాలము.

జంబి or **జమ్మి** *dzambi.* [Tel.] n. The tree called *Mimosa suma.* Rox. ii. 563.

జంబు or **జేము** *dzambu.* [Tel.] n. A bulrush: sedge. **జేమ్మగూడ** or **జంబుగూడు** a cope made of this, worn by fisherman and others against rain. **జంబేరు** *dzamb-eru.* [జంబు+ఏరు.] n. The river జంబూ. A river of gold said to flow from the Mountain Méru.

జక్కర *dzakkara.* [Tel.] n. A river. నద. **జక్కరరాజు** the ocean సముద్రము.

జక్కలించు *dzakkalintsu.* [Tel.] v. t. To ridicule. వెలివేయు. **జక్కలింపు** *dzakkalimpu.* n. Jeering, quizzing.

జక్కవ Same as చక్రవాకము. **జక్కవనోము** the moon చంద్రుడు. **జక్కవలకాడు** the sun సూర్యుడు.

జక్కి *dzakki.* [Tel.] n. A horse. గుర్రము. A grindstone. తిరుగలి.

జక్కిలించు *dzakkilintsu.* [Tel.] v. n. To be bound as regards the law or duty కట్టు బడు.

జక్కిగి *ḍzakkigi*. [Tel.] n. (A term in music) A flourish, a grace. Vish. vii. 292. An actor's garb or masque. Auties: a sort of wild dance. ఒకవిధమైన ఆట. R. ii. 133.

జక్కిని *ḍzakkini*. [Tel.] n. A woman who dies in the matron state, not as a widow. మృతిచెందువాహిని. Name of Kubera's wife కుబేరుని భార్య. **జక్కీపీడు** *ḍzakkin-eḍu*. [జక్కిని+ఈడు.] n. Kubera కుబేరుడు.

జక్కులవాండ్లు *ḍzakkula-vāṇḍlu*. [Tel.] n. plu. A certain caste of conjurors or wizards, who worship the goddess Kāmeswari or Circe. **జక్కులు** *ḍzakkulu*. n. plu. Demigods or nymphs, attendants on Cubera. యక్షులు. **జక్కులరేడు** Kubera.

జక్కువ Same as **జొక్కువ**.

జగడము *ḍzagaḍamu*. [Tel.] n. A dispute, a quarrel. కలహము. War, a battle, యుద్ధము. **జగడగొండి** or **జగడగంటి** *ḍzagaḍa-goṇḍi*. n. A scold, a termagant, a virago. కలహశీలురాలు. **జగడమాడు** *ḍzagaḍamāḍu*. v. n. To fight: to quarrel, to wrangle. కలహించు. **జగడమాము** a quarrelsome person. **జగడించు** *ḍzagaḍiṁchu*. v. n. To quarrel or fight. To fight a battle. యుద్ధముచేయు.

జగతి *ḍzagati*. [From Skt. జగత్.] n. A raised verandah. అరుగు. జగతులు places, parts, ప్రదేశములు. **జగము** *ḍzagamu*. [From Skt. జగత్.] n. The world. లోకము, జగమునకన్ను the eye of the world, i. e., the Sun సూర్యుడు, జగన్నేత్రుడు. జగమునట్టిను the relation of the world, i. e., the Sun సూర్యుడు. లోకబాంధవుడు. జగమునల్లి the mother of the world, i. e., Laksmi లక్ష్మీ లోకమాత. **జగ** *ḍzaga*. [Short for జగము.] adj. Noble, fine, matchless. జగదొంగ a great thief. జగవీరుడు a heroic trooper. **జగజంత** *ḍzaga-ḍzaṇṭa*. n. A jade, a vile woman. వేశ్యాస్త్రీ. **జగజంపు** *ḍzaga-ḍzaṁpu*. n. Greatness. Excess. Delight. A row of pearls. పెద్దకుచ్చు. **జగజెంపుజిగి** కెంపు a very brilliant ruby. అధికకాంతిగల కెంపుమణి. T. ii. 107. iv. 60. A. vi. 181. Vasu. iii. 115. **జగజెట్టి** *ḍzaga-jeṭṭi*. n. A prize-fighter: a wrestler: a hero. M. VII. iv. 179.

జగా Same as **జగ**.

జగిలె or **జగ్గిలె** *ḍzagile*. [Tel.] n. A settle or stone bench. అరుగు. Chikk. i. 62.

జగిలెడు or **జగిలెకాడు** *ḍzagileḍu*. [Tel.] n. A fellow son-in-law. తోడియల్లుడు.

జగ్గు *ḍzaggu*. [Tel.] n. Brightness. తళుకు. Grace, prettiness. అందము. T. iii 131. H. ii. 159. iv. 179. **జగ్గున** prettily. T. iv. 159. **జగ్గ జగ్గున** very prettily. **జగ్గన** పించు to perform grandly. **జగ్గుతనము** *ḍzaggu-tanamu*. n. Prettiness, grace. H. v. 101.

జజాయి *ḍzaḍzāyi*. [Tel.] n. A kind of cannon. ఒకవిధమైనఫిరంగి.

జజ్జర or **జాజర** *ḍzaḍzara*. [Tel.] n. Deception. వంచన. **జజ్జరకత్తె** or **జాజరకత్తె** a deceitful woman వంచకురాలు. **జజ్జరకాడు** a cheat, deceiver, వంచకుడు.

జజ్జు *ḍzaḍzu*. [Tel.] n. The state of being much torn. మిక్కిలిచిరిగి. A flaw in an emerald. adj. Old, worn, tattered, threadbare, trite. జట్టిజజ్జులు mere tatters.

జట్టి *ḍzaṭṭi*. [Tel.] n. Price, earnest money: పెల. A bargain, a contract, an agreement. Sale అమ్మకము. A monopoly. Forestalling. A species of loan on mortgage. **జట్టికాడు** a middleman, క్రయనిర్ణయము చేసికొన్నవాడు; a buyer కొనువాడు; one who buys in order to sell to profit కొని అమ్మువాడు. **జట్టిపెరము** a wholesale purchase. **జట్టుకోను** or **జట్టితీసుకోను** *ḍzaṭṭi-koṇu*. v. t. To buy పెలకు తీసుకొను. **జట్టియిడ్చు** *ḍzaṭṭi-yiḍchu*. v. t. To sell wholesale. అమ్ము, విక్రయించు.

జట్టింక *dzattiṅga.* [Tel.] n. A thief. దొంగ.

జట్టు *dzaṭṭu.* [Tel.] n. A crowd (of men); a party జనసమూహము.

జడ *dzaḍa.* [Tel.] n. Hair plaited or braided in chains, matted hair. The finishing twist or plait of a straw roof. The mane of a lion. **జడకట్టు** or **జడగొను** *dzaḍa-kaṭṭu.* v. n. To be plaited, to form into plaits. **జడదారి** *dzaḍa-dāri.* n. A hermit or anchorite with matted locks. జానపస్థుడు. **జడబంధనంది** ముడి. **జడబిళ్ళ** *dzaḍa-biḷḷa.* n. A head ornament worn by Hindoo women over their plaited hair. **జడముడి** *dzaḍa-muḍi.* n. The knot of hair behind the head. **జడలమృగము** the maned beast, i. e., a lion. సింహ.

జడక *dzaḍaka.* [Tel.] n. A blanket. కొంప.

జడపు *dzaḍapu.* [from Skt. జడత్వ.] n. Awkwardness, stupidity, apathy, laziness. మూర్ఖత్వము, బద్ధకము. **జడపుపడు** *dzaḍapu-paḍu.* v. n. To become dull or lazy. B. viii. 458. బలహీనుడై సొమ్మసిల్లు.

జడి *dzaḍi.* [Tel.] n. A flood, a stream, a gush, a torrent of rain, tears or words. వాగు. L. ii. 65. iv. 73. Trouble బాధ. ND. prof. 139. adj. Constant, continuous నిరంతరము, ఎడతెగని. **జడిగొను** *dzaḍi-gonu.* v. n. To stream, to pour in a sheet or torrent. నిరంతరమును. జడిగొనినది కని, జడిగొని it rained in floods. To be excessive అతిశయించు. **జడిగాడ్పు** *dzaḍi-gāḍpu.* n. A strong wind.

జడియు *dzaḍiyu.* [Tel.] v. n To fear, to be afraid. భయపడు. To move about సంచరించు. To move aside తొలగు. To sound మ్రోగు. v. a. To push త్రోయు. To parry a blow నివారించు, అడ్డగించు. To beat కొట్టు. Also, to flower. పుష్పించు. A. v. 137. **జడిపించు** *dzaḍipiṁchu.* v. n. To frighten, threaten, or alarm. **జడుపు** *dzaḍupu.* n. Fear, fright. భయము. Also, in spelling, one consonant written below another; when two come together, without the intervention of a vowel. The mark of an aspirate. **జడ్డన** suddenly తటాలున.

జడ్డి *dzaḍḍi.* [Tel.] n. A pole, on which a weight bound in the middle is borne by two men. **జడ్డిపెట్టె** a large box thus borne on a pole. **జడ్డియీటె** *dzaḍḍi-y-iṭe.* n. A spear with a handle in the middle.

జడ్డిగము or **జడ్డుగము** *dzaḍḍigamu.* [Tel.] n. The funnel on the top of a drill plough. Vij. iii. 29. Pride మదము. నీ జడ్డిగము ఊడ కొట్టుదాను I will knock your top off.

జడ్డు *dzaḍḍu.* [Tel.] n. Drowsiness, exhaustion మాంద్యము. Disease జాడ్యము. A lie, a falsehood. అబద్ధము. Connection తెగులు. **పోక జడ్డులేక** no connection తెగులు, సందు సొందు. **జడ్డుపడు** to become dull or inactive జడతిరోధము.

జత *dzaṭa.* [Tel.] n. A pair; a set, జోడు. Similarity, సాదృశ్యము. A match, an equal; a fellow. **వా జతను వచ్చినవాండ్లు** those who came with me. **అవి వాకు చూస్తిగా పోయినాటితో** జతే they are as good as lost to me. adj. Equal. **జతపడు** *dzaṭa-paḍu.* v. n. To agree, unite, suit, combine. వానిక జతపడినారు they joined him. ఆ పని జతపడలేదు the business did not succeed.

జతనము, జతవ or **జతము** *dzaṭanamu.* [from Skt. యత్నము.] n. An endeavour, attempt, effort, exertion. ప్రయత్నము. The design or plan of a picture or a carpet. ఉపాయము. **జతనపడు** or **జతపడు** *dzaṭana-paḍu.* v. n. To be ready. సిద్ధమగు. To try యత్నించు. **జతనపరుచు** to get ready సిద్ధపరుచు.

జతి *dzaṭi.* [Tel.] n. Harmony in music. గాన నాట్యయోగ్య శబ్దసంఘటన.

జతిగెలు *dzatigelu.* [Tel. జత+తీగలు.] n. The small ropes that go round bullock's necks and are tied to the yoke.

జత్తు *dzattu.* [Tel.] n. An armlet. M. iv. i. 219.

జద్దు *dzaddu.* [Tel.] n. Hard-heartedness, want of feeling. కఠినహృదయత్వము.

జనుము *dzanumu.* [Tel.] n. The jute-plant. జనుపనార or జనపనార the jute fibre.

జన్నడు *dzannadu.* [Tel.] n. The name of a certain horse. ఈ పేరుగలగుర్రము.

జన్నము *dzannamu.* [from Skt. యజ్ఞము.] n. A sacrifice, a ceremony, in which oblations are presented. యజ్ఞము, వేలిమి. జన్నపుచుక్క a star or constellation on whose appearance sacrifices (యజ్ఞములు) are to be performed. మఘానక్షత్రము. జన్నపుతిండి one who eats at a sacrifice, i. e., a god, వేలుపు. జన్నపుగోంగ *dzannapu-gonga.* n. One who steals sacrifices, i. e., Siva. క్రతుధ్వంసి. జన్నపుతూజ్జే *dzannapu-t-oddza.* (జన్నము+ఒజ్జ.) n. The priest who presides at a sacrifice. ఋత్విజుడు. జన్నావు *dzannavu.* n. A cow that is consecrated.

జన్ని *dzanni.* [Tel.] n. Delirium. A sort of fit, convulsions. సన్నిపాతము. ఆమెకు జన్ని వచ్చి పడిపోయినది she fell down in a fit.

జన్నిదము *dzannidamu.* [Tel. from Skt. యజ్ఞము.] n. The sacred thread. యజ్ఞోపవీతము.

జన్నియ or **జన్ని** *dzanniya.* [from Skt. యజ్ఞము.] n. A consecrated thing. దేవతలనుద్దేశించి దెత్తి విడువబడినవస్తువు. A cow or ox so dedicated. A vow వ్రతము. adj. Consecrated. జన్ని ఆవు a cow that is consecrated. (See under జన్నము.) జన్నిపడుచు a girl that is presented to a temple as a courtezan. జన్నిపట్టు or జన్నియవిడుచు to consecrate and release a bull calf. జన్నియాతెట్టు a date tree set aside as consecrated.

జప్తీ *dzapti.* [H.] n. Attachment of property.

జబర *dzabara.* [Tel.] n. An areca blossom. పోకపట్ట.

జబురుకోను *dzaburu-konu.* [Tel.] v. a. To devour.

జబురుజెంగ *dzaburu-dzangi* [Tel.] n. A kind of small cannon. ఒకవిధమైన చిన్న ఫిరంగి.

జబ్బ *dzabba.* [Tel.] n. The shoulder. భుజము. The hip, or outer part of the thigh. జబ్బయెముక the shoulder blade.

జబ్బు *dzabbu.* [Tel.] n. Weakness, sluggishness, inactivity మందిమ. Disease, illness, sickness రోగము. వానిన్యవహారిము కానా జబ్బుబారి వచ్చినది his business has decreased or fallen away. జబ్బుచేయు to make one sick, to cause sickness. జబ్బు adj. Weak, slow, stupid, infirm. Flat, spiritless, as bad poetry. జబ్బుకవి a poetaster. జబ్బుకావ్యము a poor poem అది జబ్బుసంవత్సరము that was but a poor year. జబ్బుగా *dzabbu-gā.* adv. Slightly weak. జబ్బుపడు *dzabbu-padu.* v. n. To fall ill, to become sick. మందిమగు.

జమ *dzama.* [H.] n. A collection of money. Total. జమాకర్చు income and expenditure. జమాబంది the yearly settlement of accounts made by a revenue officer under the ryotwari system.

జమట or **జంట** *dzamaṭa.* [Tel. locative case of జమలి.] n. Double. జమటపాత a double fold. జమటపాత a fold of cloth worn as a glove by faleoners, when they have a hawk perched on the hand. HK. ii. 84.

జమిలి or **జమలి** *dzamili.* [Tel.] n. A pair, a couple. adj. Double, paired, coupled. జమిలిమాటలు stuttering words, stammering. జమిలిమకారము double M: the letter మ్మ. జమిలింపు *dzamil-inṭsu.* v. n. To redouble or increase (as fear or shame). జమిలి పురుగు "the double three footed" insect, i. e., a bee. A carpenter bee. తుమ్మెద.

జమిలిక, జమడిక, జమళిగ or **జమురిక** *dzami-lika.* [Tel.] n. A kind of tabor, a drum. ఆనద్ధము. H. iii. 38.

జమి or **జమిను** *dzami.* [H.] n. A zemindar's landed estate. **జమిందారుడు** *dzamindarudu.* n. A zemindar or landlord. **జమిందారి** *dzamindari.* n. A zemindari estate which has to pay a permanent revenue to Government.

జమునాణము *dzamu-kāṇamu.* [Dekhani.] n. A carpet. Swa. v. 47. జంపఖానా.

జమురాయి, జమురాడి or **జమురళ్ళు** *dzamu-dāli.* [H.] n. A large musket, a wall piece or swivel. A broad sword విడుపుపరుశోలకత్తి, యమధార. R. ii. 22.

జమురుడు *dzamuḍu.* [from Skt. యముడు.] n. Yama, the regent of the world below, and the judge of departed souls. **జమురి కొలువుకూటము** Yama's court. **జమురెక్కిరంతే** A buffalo (because it is the steed of Yama. **జమురెన** the South. యమునిక్కి.

జమురాడి or **జమురళ్ళు** *dzamu-dāḍi.* Same as **జమురోలి.** (q. v.)

జమున *dzamuna.* [from Skt. యమున.] n. The river Yamuna or Jumna. **జమునయ్య** The sun, as being the father of Jumna.

జములు *dzamulu.* [Tel.] n. A couple. **జమిలి.**

జమ్మి *dzammani.* [from *Yemen* in Arabia.] n. A horse. G. iii. 134.

జమ్మి *dzammi.* [from Skt. శమీ.] n. A kind of tree. *Mimosa suma.* Rox. ii. p. 563.

జమ్ము *dzammu.* [Tel.] n. A bulrush. **జమ్ము చెట్లేరు** (జమ్ము+ఏరు.) the river Jambu.

జర *dzara.* [Tel.] n. The hasp of a knife. కత్తిపరుశో.

జరగను, జరపు See under **జరుగు.**

జరజర *dzara-dzara.* [Tel. anuk.] n. A crashing rustling sound of dragging. adv. At once, quite, entirely. Aloud.

జరఠ *dzaraṭa.* [Tel.] n. Another form of **జేలాడు.**

జరబాజీ *dzara-bāḍzu.* [H.] adj. Woven with silver lace. వెండిపరకలోనేసిన.

జరము *dzarabu.* [Tel.] n. Fried flour. పేలపిండి.

జరభి *dzarabhi.* [Tel.] adj. Wicked, guileful. మోటిదాడు. M. iv. iii. 16. HD. ii. 1102.

జరి Same as **జరీ.**

జరిచిపంది *dzarini-pandi.* [Tel.] n. The mouse deer.

జరిబిళ్ళ *dzari-billa.* [Tel.] n. A piece of wood like the sheave of a pulley, used by weavers in stretching their webs.

జరీ *dzari.* [Tel.] n. Silver or gold lace. పరి.

జరిన or **జరిలున** *dzarina.* [Tel.] adv. Quickly. శీఘ్రముగా.

జరుగు or **జరగు** *dzarugu.* [Tel.] v. n. To slip, creep, or slide. To pass or change the place. To flee. To pass, elapse, expire as time. To move on, get on. To be current or usual. To occur, happen. **జరిగినది** a real occurrence, a fact, a thing that happened. **ఇది లేక నాకు జరుగదు** I cannot get on without this. **ఆ భూమి నాకింక జరుగుతున్నది** that land is in my hands. **జరుగుతీరినా** as usual. **అతడు జరిగిపోయినాడు** he departed, i. e., died. **అక్కడ జరుగక వచ్చిని** as I could not subsist there I came away. **జరుగుచుండే** passing, elapsing. (lit: what slides). **జరుగుబాటు** or **జరుగుబడి** *dzarugu-baṭu.* n. Living, subsistence, జీవనము. **జరుగుబాటుగానుండే** substantial; well-to-do. **జరుగుదము** slipperiness **జారుడు.** **జరుపు** or **జరపు** *dzarapu.* v. a. To pass or spend as time. To put off, procrastinate. To push on, move forward. To do, perform. జరుపుడు procrastination. **జరుపుకొనుట** జరుపుట. **జరిగించు** *dzarigintsu.* v. a. To conduct, transact, carry on (business, &c.) To execute, fulfil, commit,

perpetrate, celebrate, perform. అల్లరి జరి పించు to raise a disturbance.

జర్రున *dzarru-na.* [Tel.] adv. Quickly. శీఘ్రముగా.

జలక్కి or **సెలక్కి** *dzalakki.* [Tel.] n. A sort of hawk; a goshawk. Swa. iv. 83.

జలకము *dzalakamu.* [Tel.] n. Water. ఉదకము. A bath స్నానము. **జలకమాడు** *zalakam-adu.* v. n. To bathe. స్నానము చేయు. **జలగడుగు** *dzala-gaduga.* (జలకము+కడుగు.) v. n. To wash earth for gold, diamonds, &c. **జలగరి** or **జలగడుగుల వాడు** *dzalagari.* n. One belonging to the caste of gold finders, who search for gold in drains and in the sweepings of goldsmith's shops. BD. vii. 844.

జలగ or **జలగ** *dzalaga.* [Tel.] n. A leech.

జలజల *dzalajzala.* [Tel. anuk] adv. Aloud, audibly, clanking, ringing, rippling, &c. జల జలమన్నది it throbbed fiercely.

జలతారు *dzalataru.* [Tel. జలకము+తారు.] n. Gold or silver lace. జరీ, సంగ.

జలదరము or **జలపరము** *dzala-daramu.* [Tel.] n. Trembling కంపము. **జలదరించు** or **జలపరించు** *dzalatar-intsu.* v. n. To shudder, tremble. To be in a fright. P. iii. 213. HD. i. 1185. KP. iii. 20. కంపించు, భయపడు. To be set on edge, as the teeth.

జలవారి or **జల్వారి** *dzala-vari.* [Tel. జలకము+దారి.] n. A drain: తూము.

జలపోత or **జలపోసనము** *dzala-pota.* [Tel. జలకము+పోసనము.] n. Gilding with gold leaf.

జలుగ or **జెలుగు** *dzaluga.* [Tel.] n. A species of fish akin to the Salmon, *Odoe, sciæna lineata.* A sort of tree, called *Æschynomene sesban.* Rox. iii. 333 and 337. The species మంచి జలుగ is *Æschyn. procumbens.*

జలుబు *dzalubu.* [Tel.] n. A cold or catarrh. శైత్యము. **జలుబు చేయు** *dzalubu-cheyu.* v. n. To catch cold. నాకు జలుబుచేసినది I have caught cold.

జలేరి *dzaleri.* [Tel. జలకము+ఏరి.] n. The trench part of a lingam image. పానపట్టము.

జల్ల *dzalla.* [Tel.] n. A manger. A long, narrow basket used for the body of a cart. A fish; the river mullet: ఆకుజల్ల is one kind.

జల్లసు or **జల్లమను** *dzallasu.* [Tel. జల్లు+అను.] v. n. To shudder, twitter. To thrill, to tingle or glow all over, to feel a pang, terror, &c. ఆమె హృదయము జల్లమన్నది her heart shuddered. జల్లమనుట a pit a pat, palpitation. జల్లన thrillingly, like an electric shock.

జల్లి *dzalli.* [Tel.] n. Shivers, small bits. A whisk made of the tail of the cow of Tartary: సనరము, చామరము. That animal itself. నమ్మకమైనము. A tassel. మిమ్మ. A curtain తోలు. Incoherent talk, a farrago of nonsense. అసత్యసంసనము. ముత్తెపు జల్లి powdered pearls. దొంతర జల్లి బొంత a patchwork. జల్లిగానుండే hirsute, as a branching root. adj. Separated, shivered, broken, incoherent. False అసత్యము. జల్లి కాడు a liar అసత్యమాడువాడు. జల్లితోక a bushy tail like that of a horse. జల్లినీడ a broken shade as that of leaves. జల్లుముత్తెములు seed pearls. జల్లి పెండెము a kind of jewel worn on the foot పాద భూషణవిశేషము. జల్లిమూకుడు a pan with holes చిల్లులుగలమూకుడు. జల్లివేరు a tassellated root. **జల్లిపల్లి** *dzalli-polli.* n. Babble, incoherent jabber. **జల్లించు** *dzallintsu.* v. a. To sift in a sieve జల్లించు. To flow కారు. **జల్లు** *dzallu.* n. A shower, a drizzle, a sprinkling. **జల్లుము** Same as జల్లను. **జల్లెడ** *dzallada.* n. A sieve (from జల్లు a sprinkle.) The skirt, of a dress. జల్లెడలాగ అయిపోయినది it became very thin. **జల్లెడ** *dzallede.* n. A whisk. జల్లి.

జళిపించు or **జడిపించు** *ḍzaḷipiṁtsu.* [Tel. from జడిచు.] v. t. To frighten. **జడియ జేయు.** To shake అదించు. **జళుకు** *ḍzaḷuku.* n. Tremulousness, timidity, alarm. The gleam of the eye, **జళుకుచూపులు** glancing eyes. Vasu. iv. 17. Fright బెదురు. Chaff పొట్టు.

జవ *ḍzava.* [Tel.] n. The edge of a round jewel worn on the head. **జడబిళ్లలోనగు** వానికి మట్టు వేర్పరచెడి అంచు. **జవపట్టు** *ḍzava-kaṭṭu.* v. a. To set or frame. **జవ పట్టిపీట** a reeded or inlaid stool.

జవజవ *ḍzava-ḍzava.* [Tel.] n. A quivering sound. మెఱుపటంయమునకరణము. adv. Tremulously, violently (trembling or shaking.

జవటు or **జవర** *ḍzavaṭa.* [Tel.] n. A net-like substance, which surrounds the palmyra tree. Fibres, the reticulation at those parts whence the branches expand.

జవదాటు *ḍzava-ḍāṭu.* [Tel.] v. t. To transgress, to disobey. మీరు, అతిక్రమించు. "అన్నమాట జవదాటక." రామా. i.

జవనిక *ḍzavanika.* [Tel.] n. A screen. తెర వీర.

జవర *ḍzavara.* [Tel.] n. The fibres, in a palmyra tree. See జవటు. adj. Straight. ఋజువు. Soft మృదువు. **జవరగా** *ḍzavaragā.* adv. Straightway, quickly. DRB. 428. **జవరతనము** or **జవరమ** *ḍzavara-tanamu.* n. Straightness: smoothness, ఋజుభావము, మృదుత్వము. **జవరము** thickness. తిరుగుదనము.

జవరాలు *ḍzava-r-ālu.* [Tel. **జవ్వని**+ఆలు.] n. A damsel, a young woman. పడుచుది.

జవళి or **జవిళి** *ḍzavaḷi.* [Tel.] n. A new cloth. **జవిళి అంగడి** a clothier's shop. Drapery, a draper's shop. **జవిళిదాడు** a draper.

జవాజి or **జవాది** *ḍzavāji.* [Tel.] n. Civet: See చువుడు. కర్ర జవ్వాజి stick civet that is found adhering to twigs. సుగుమదము. **జవాదిపిల్లి** *ḍzavāḍi-pilli.* n. A female civet cat.

జవుకు *ḍzavuku.* [Tel.] v. n. To waggle, to be loose, as a stake, to become soft, as a boil. To rot. **జవుకైన** loosened. Rotten.

జవ్వనము *ḍzavvanamu.* [from Skt. యౌవనము.] n. Youth, juvenility. పడుచుదనము. **జవ్వని** *ḍzavvani.* n. A damsel, a maiden.

జవ్వాజి or **జవ్వాది** *ḍzavvāji.* [Tel.] n. Civet. **జవ్వాజిపిల్లి** *ḍzavvāji-pilli.* n. A civet cat. కర్ర జవ్వాజి See under **జవాజి**. **జవ్వాజిమంకెలు** *ḍzavvāji-raṅkelu.* n. The name of a sort of grain.

జవ్వాడు *ḍzavvāḍu.* [Tel. **జవ**+ఆడు.] v. n. To shake, quiver. To struggle, toss about, writhe. Swa. iv. 7.

జవ్వి *ḍzavvi.* [Tel.] n. The hair of a horse's tail. Horsehair. గుఱ్ఱపుతోకవెండ్రుకలు.

జవ్వు *ḍzavvu.* [Tel.] n. Beauty, bloom.

జా ḍzā

జాగరము, జాగరణము or **జాగారము** *ḍzāgaramu.* [Tel.] n. A vigil or wake: sitting up all night. రాత్రి మేలుకొనియుండుట. Waking, watching, watchfulness. Kalah. ii. 134. Vasu. iv. 121. **జాగరించు** *ḍzāgariṁtsu.* v. n. To wake, watch, sit up all night.

జాగ *ḍzāga.* [Tel.] adj. Great అధిక. n. Room, space, ఎడము, స్థలము.

జాగిలము, జాగిలాయి or **జాగిలాయి** *ḍzāgilamu.* [Tel.] n. A sort of dog for hog hunting. A hound. వేటకుక్క.

జాగు *ḍzāgu.* [Tel.] n. Delay: ఆలస్యము. పడజాగులుపెట్టు to trifle, to idle. **జాగుపడు** to be idle.

జాజెము or **జాజొము** *ḍzāḍzamu.* [Tel.] n. Different kinds of corn sprouts thrown into a palanquin on marriage occasions. పాలికలందుపోసెడి నవధాన్యముల మారు.

జాజెర or **జెజ్జర** *ḍzāḍzara.* [Tel.] n. Deception మోసము. **జాజెలపల్లిక** *ḍzāḍzala-pallika.* n. A marriage palanquin.

జాజి or **జాది** *dzāji*. [Skt.] n. A nutmeg tree. The great flowering jasmine.

"తేఁ జాజియొక్క చెకాని సకలసుమ
విసరసంబదచేసొ ప్పె వసుధయెల్ల."
Sumanda Parin. iv. 22.

జాజికాయ *dzāji-kāya*. n. A nutmeg. జాజికాయపెట్టె a spice box: జాజికాయపూల or జాజిపూల the name used for dealwood. నీరుజాజి a plant called అగ్నిజ్వాల. **జాజిపత్రి** *dzāji-patri*. n. Mace. **జాజిపువ్వు**.

జాజు or **జాము** *dzāḍzu*. [Tel.] n. Redness. Red chalk, red colour made of lac. P. iii. 266. కావిరంగు, దేనురు. **జాజొ** పాయు to become red ఎర్రగాను. Swa. ii.

జాటి or **ఝాటి** *dzāṭi*. [Tel.] n. A whip, a scourge. చేటుకు, కొరడా.

జాడ *dzāḍa*. [Tel.] n. A mark, a trace, a sign. గురుతు. A track త్రోవ. Manner విధము. ఆడుగులజాడ the marks of footsteps. వీడు తండ్రిజాడగానున్నాడు he resembles his father. ఆ జాడ విడవడు he will not leave off those practices. **జాడలుకట్టు** or **జాడలు** విచారించు to trace out. **జాడగామాఁపు** to show a trace, to give a hint, to shew secretly or indirectly. **జాడగాచెప్పు** to give a hint. **జాడగాపోవు** to steal off. **జాడ కాడు** *dzāḍa-kāḍu*. n. One who can trace the way త్రోవ గుర్తుగనివాడు.

జాడ *dzāḍa*. [Tel.] adj. To the root, entire. సమూలము. **జాడచేయు** *dzāḍa-chēyu*. v. t. To exterminate, to root out. నిర్మూలముచేయు.

జాడింపు or **ఝాడింపు** *dzāḍimpu*. [Tel.] v. t. To rinse about in water. To toss, whisk, flap about, fling, clean from mud. To stretch out the arm or leg. To twit, abuse or reprove. బాలము, ఇటుఅటు ఆడించు, సుంకో. నిందించు.

జాడీ or **జాడి** *dzāḍi*. [Tel.] n. A jar. బంగారు **జాడి** a golden vase.

జాడు *dzāḍu*. [Tel.] n. Unripe maise or *Zonna*. సింజొన్నకంకి. The tender stalk of the great millet. ఉండనిస్తే పండు తుంది. పీకివేస్తేజాడు let it grow and it will fruit: pull it up and it is only a stalk.

జాణ *dzāṇa*. [Tel.] n. A clever woman. నేర్పరి. adj Clever, wise. Roguish, artful, shrewd, arch. నేర్పరియైన. **జాణడు** *dzāṇaḍu*. n. A clever man. "ముద్దుడు జాణ డని మెచ్చుదురవలదా." BD. iv. 1257. **జాణతనము** *dzāṇa-tanamu*. n. Artfulness, sagacity, cunning, shrewdness, archness. **జాణపు** *dzāṇapu*. (జాణ+ఎలి.) n. A flirt, a jilt. మూర్తురాలు.

జాతర *dzātara*. [Tel.] n. A merry-making or holiday. ఉత్సవము, పండుగ. The festival of any deity but chiefly of a village goddess Sakti. శక్తిఉత్సవము.

జాది Same as **జాజి**. (q. v.)

జాము Same as **జాజు**. (q. v.)

జాముగొను *dzāḍu-konu*. v. n. To become black; to become thick. నెరుపుకొను, చిట్టబడు.

జామరము *dzāḍaramu*. [Tel. from Skt. చాతుర్యము] n. Cleverness. **జాడుజాడరము** great cleverness.

జాణకి *dzāṇaki*. [Tel.] n. A fuse or match to fire guns with. కర్ణాటకపు తుపాకులందు నిప్పు ముట్టించుతాడు.

జాణము *dzāṇamu*. [Tel.] n. A cushion used on a saddle సుర్రుపుజ్జుముదిమెత్త.

జాను *dzāṇu*. [Tel.] adj. Graceful, bland. **జానుతెనుగు** pure or sweet Telugu. **జాడు** or **జానుపు** n. Grace, prettiness, అందము, చక్కదనము, ఒప్పిదము, కొండ్యము. Appa. Cavi. ii. **జానుపుగా** prettily. **జానుగా** gracefully.

జానుగు *dzāṇugu*. [Tel.] n. An ear. చెవి.

జాపత్రి or **జాపత్తిరి** *dzāpatri*. [Tel.] n. The spice called Mace. See under **జాజి**.

జోప్యము, జాప్యము or **జోపిరము** *dzappyamu.* [Tel.] n. Loitering, delay. Inertness. Languor. Dawdling. జోపు, ఆలస్యము.

జోబితా *dzabitā.* [H.] n. A list. పట్టీ.

జోబిల్లి or **జోబిని** *dzabilli.* [Tel. జోపు+బిల్లి, i. e., చెప్పులబిల్లి.] n. The moon. చందురుడు. (The figure seen in the full moon is supposed to resemble a hare; whence in Sanskrit the name శశాంకుడు.) జోబిలిశాంబుడు or జోబిలిశాల్వు Siva. జోబిలిపేరు Rahu. **జోబిరాయి** *dzabili-rāyi.* n. A carbuncle, a moonstone. చంద్రకాంతమణి. జోబిలిక్క the constellation called మృగశీర్ష. జోబిల్లి a game played by girls. H. v.

జోబు *dzabu.* [from H. *jawāb,* a reply.] n. A letter of correspondence. లేఖ, పత్రిక.

జోబుర or **జోబురా** *dzabura.* [Tel.] n. Name of a tree which yields a dye. ఎండపాడిచెట్టు.

జోమ, జామ or **జేమ** *dzama.* [Tel.] n. The

జోరు *dzāru.* [Tel.] v. n. To slide or slip, to trip or stumble, to creep. జారుట. To slip, open, or become loose. సడలుట. To drop or gush out as water; to flee. ఉసుకు, స్రవించు. తలకు జోరుచేటు తగిలెను the blow grazed the head. To slope, to slant, as జోరుకొన్న her slanting tire. ఏడ జోపోయి వాడు he crept under it. జోరుముడి a sliding knot: a knot with bows as distinguished from పీటముడి. జోరుచు, జోర్చు, or జోర్పు to cause to slide or slip down. జోర చేయు. **జోరుజీరలు** *dzāru-jīralu.* n. A certain game played by children. **జోరుడు, జోరుపు** or **జోరుపాటు** *dzārudu.* n. Slipperiness. జోరుట. A fault జోర్వ్యము, లోపము. **జోరుపాను** Same as జోరు.

జోల *dzāla.* [Tel.] n. A fishing net. చేపలు పట్టు వల. A window. కిటికీ. A lattice, a loop, an eyelet hole. **జోలికుడు** *dzālikudu.* n. A fisherman.

జాలారివాడు *dzālari-vāḍu.* n. A fisherman.

జాలరు *dzālaru.* [Tel.] n. Net-work, a fringe. **జాలరుకన్ను** the mesh (lit. the eye) of a net.

జాలవారు *dzāla-vāru.* [Tel.] n. Guards, spearmen. BD. iii. 1016.

జాలారిచెట్టు *dzālāri-cheṭṭu.* [Tel.] n. The plant called *Shorea laccifera.* హింస్ర. Heyne.

జాలి *dzāli.* [Tel.] n. Pity, regret, love, విచారము, దయ. **జాలిగానుండేకథ** a pathetic story. **జాలిదాలి** emotion and eagerness, pining and longing. **జాలిగొను** or **జాలిపడు** to feel pity. **జాలిపొందు,** విచారపడు, **జాలిచెట్టు** to grieve దుఃఖపెట్టు.

జాలిమి *dzālimi.* [Tel.] n. A veil. జాల్మలు. L. iii. 72.

జాలియము or **జాలెము** *dzāliyamu.* [Tel.] n. A purse. జాలి కంచి.

జాలు or **జాలువు** *dzālu.* [Tel.] n. A stream. ఏరు, అల్పప్రవాహము. **జాలుగొను** or **జాలు పారు** *dzālu-konu.* v. n. To form in, or be as a line. Vasu. ii. 101. To flow, ప్రవహించు.

జాలి, జాలెము, జాలియము or **జాలియము** *dzāle.* [Tel.] n. A purse, a bag. జాలరి or జాలి the cord used in spinning a top. బొంగరపుత్రాడు. **జాలిడేగ** *dzāle-dēga.* n. A kind of hawk. Swa. iv. 84. HD. i. 532.

జాళించు Same as జాడించు.

జాళియ, జాళి, జాళియము or **జాళెము** *dzāliya.* [Tel.] n. A certain pace of horses. అశ్వగతివిశేషము.

జాళువా or **జాళ్వా** *dzāluvā.* [Tel.] n. Probably (like Ophir or Potosi) the name of a place. Fine gold. అపరంజి. Thus జాళువాపసిడి. (Sar. Dw. ii. 96.) fine gold of Jalwa. జాళువాబంగారు (Nija. L. C. 48.) మేలుబంగారపు భేదము.

జావ *dzāva.* [Tel.] n. Gruel, porridge. శీఘ్రమైన గంజి.

జోడము or **జోడెము** *dzāvaḍamu.* [Tel.] n. A country horse, a hack కుర్రగుట్టము. A falcon. The Shahin. Jerdon, Catal: No. 29. కుర్రగుజోడము a mule. గోడిగ. జోడుములు colts, fillies. ఆడకుర్రగుట్టము. A. ii. 122. iv. 36. HD. i. 531. Unmanliness. అజాయకము. Timidity. పిరికితనము.

జోడి *dzāvaḍi.* [Tel.] n. A washerman. చాకలివాడు.

జోవళి or **జావళి** *dzāvaḷi.* [Tel.] n. A kind of song. గీతవిశేషము.

జోహారి *dzāvahiri.* [H.] n. Wealth. సొమ్ము.

జు dzu

జుం *dzuṁ.* [Tel.] n. A hum. జేమ్మనిధ్వని, భ్రమరాదిధ్వని.

జుంజుము, జుంజోము or **జుంజుము** *dzuṁdzuṁ.* [Tel.] n A jest, a joke, a lie. A torch made of leaves and sticks tied together in a bundle for use in dances or on the Dipávali day.

జుంజు, జుంజురు *dzuṁḍzu.* [Tel.] n. Dishevelled hair. విరబోసిన వెండ్రుకలు, చిందిన వెండ్రుకలు. Shagginess. A lion's mane. జుంజురు or జుంజురుకట్ట a torch made like a brush out of any dry sticks.

జుంటితేనె *dzuṇṭi-tēne.* [Tel. from జున్ను.] Virgin honey. జుంటీఈ n. Honey bee.

జుజురు *dzuḍzuru.* [Tel.] n. A cluster. గుబురు. **జేజురుకొను** to cluster గుబురుకొను.

జుట్టి *dzuṭṭi.* [Tel.] adj. Trivial, petty, common.

జుట్టనవేలు or **జుట్టవ్రేలు** *dzuṭṭana-vēlu.* [Tel.] n. The forefinger. ఈర్జని. The thumb or the great toe. **జుట్టెలి** or **జుత్తెలి** the distance between the thumb and the forefinger when they are stretched out. చాపబడిన బొటనవ్రేలికిని చూపుడువ్రేలికిని మధ్యదూరము.

జొట్టు *dzuṭṭu*. [Tel.] n. A crest, as that of a peacock. The lock worn by Hindu men on the top of the head. అదిదజొట్టు అతనికి కొంకనది he has got a good hold of that urt. జొట్టుపట్టి పైకము అడిగినాడు he caught him by the hair and insisted on payment. జొట్టుపిట్ట *dzuṭṭu-piṭṭa*. n. A peacock. జొట్టు పిట్టవాలుడు an epithet of Kumāraswāmi. జొట్టుబాతు *dzuṭṭu-bāṭu*. n. The crested goose.

జొట్టుపు or జొట్టుపాకు *dzuṭṭupu*. [Tel.] n. A common milky creeper with heart shaped leaves. *Asclepias echinata*. Rox. ii. 44. Ainsl. ii. 452. Or, *Cynanchum hirsutifolium*. Heyne. అజక్కంకి.

జొడుగు, జొణుగు, నుపుగు or నుపగు *dzuḍugu*. Tel. v. a. To cheat, delude. v. n. To lurk, slink, to lie in wait. దానకొనక R. vi. 44: viii. 14; HK. iv. 124. To retreat వెనుకదీయు. జొనుగుమాట a sly or cunning expression.

జొత్త *dzuṭṭa*. [Tel.] n. A short span; measured from the thumb to the end of the ring finger. బొటకనివేలు, ప్రస్తుతాంగుష్ఠానామికాంతమ్ము. జొన్నశ్రేల Same as జొట్టు శ్రేల. జొత్తెడు a measure of 12 inches, బ్రాహ్మాంగుళిప్రమాణము.

జొనపములు or జొలపాలు *dzuṇapamulu*. [Tel.] n. Locks of hair left just above and in front of the ears.

జొన్న *dzunna*. [Tel.] n. Honey, తేన. Honey comb తేనతెట్టె. Cheese. జొన్నపలుకులు honeyed accents, sweet words. T. ii. 106. పులిజొన్న a syllabub of tiger's milk, i. e., an unobtainable luxury. A. iv. 273. Sueā. iii. 8. Ila iii. 131. తేన, ఆవ ప్రసూతకోత్థీరము, పండివెదిన్ని. జొన్నపాలు *dzunna-pālu*. n. Biestings: the milk that flows for a week after a cow has calved. ఈనినతరువాత రోడుదినములలోగా పితికినపాలు. జొన్నగడ్డ cheese.

జొబ్బ *dzubba*. [Tel.] n. An epaulette. బాహుపుర.

జొమల్లా *dzumalā*. [H.] n. The total, the sum. మొత్తము.

జొమ్మాయించు *dzumā-y-intsu*. [Tel.] v. t. To hold tight. తగిలించుట.

జొమ్మాలపేరు *dzumāla-pēru*. [Tel.] n. A kind of necklace made of gold beads. (Vizag.)

జొమ్మ or జొమ్మటు *dzumma*. [Tel.] n. The Weaver Bird, *Picus Baltimorus*. కిజగాడు.

జొమ్ముడు or జొమ్ముకాడు *jammuḍu*. n. [Tel.] A lover, or sweetheart (in a bad sense) పురుషుడు.

జొమ్మ *dzumma*. [Tel.] n. A hum. జొమ్మను *dzumma-nu*. v. n. To hum. జొమ్మని *dzummani* (anuk.) adv. Aloud: as a humming or buzzing sound. జొమ్మనుధ్వని humming, buzzing. జొమ్ముజొమ్మనక aloud (buzzing or humming.) Kālahas. iii. 220.

జొరుకు *dzuruku*. [Tel.] n. Spirting out (as blood), a gush. జొరుజొరుకు *dzuru-dzuruku*. adv. Gushingly.

జొర్ర *dzurra*. [Tel.] v. t. To suck up, or drink with a noise. పీల్చు.

జొలపాలు *dzula-pālu*. Same as జొనపములు.

జొలాయించు *dzulā-yintsu*. [Tel.] v. i. To reel, swing about, to stagger.

జొలిమి *dzulimi*. [Tel.] n. Naughtiness. దుండగము.

జొలుమానా. జొల్మానా or జొలిమానా *dzulumānā*. [H.] n. A fine.

జొలుము *dzulumu*. [Tel.] n. Force, violence; tyranny; oppression.

జొలువ or జొలువపనము *dzuluva*. [Tel.] n. Relief, comfort.

జొల్లి *dzulli*. [Tel.] n. A wrinkle, twisting.

జొవ్వరించు *dzuvvar-intsu*. [Tel.] v. t. To excel. విజృంభించు.

జొవ్వి *dzuvvi*. [Tel.] n. The wavy-leafed fig tree; *Ficus infectoria*. తెల్లజొవ్వి A tree

called *Ehretia aspera*. ఎర్రజాల్వి A tree called *Ochna squamosa*, or, *Ficus benjamina*. పెద్దజేల్వి A tree called *Ficus tricla*. పుత్రంజీవి *Ficus comosa*. కొండజేల్వి *Ficus tuberculata*, also called కలూమరము or కలు జేల్వి. (Kalahas. iii. 69.) నుత్రంజీవి *Nageia putranjiva*. Rox. iii. 540, 550, 598, 643. జేల్వీదీవి *dzuvri-divi*. n. The island called Plaksha.

జొన్నపొట్టు *dzuvvu*. [Tel.] n. A whizzing noise.

జో dzu

జోకి *dzuku*. [Tel.] n. Haste, flurry. తొందర పాటు. జోకింపు to be flurried. తొందరపడు.

జోకురు *dzukuru*. [Tel.] n. Grief, sorrow. *G.* vi. 74.

జోజేము *dzūdsamu*. [Tel.] n. Gambling, play, జోకము. Deception మోసము. జోజేమాడు *dzūdza-n-ādu*. v. n. To gamble. జోజేరి *dzūdzari*. n. A gambler.

జోడి *dzuji*. [from Skt. దూత.] n. A female messenger. దూతిక.

జోటు or జూటు *dzuṭu*. [H.] n. Cunning, artfulness. మోసము. జోటుగా cunningly. జోటుతనము *dzuṭu-tanamu*. n. Cunning, craft, guile. జోటాడు to cheat మోసము చేయు.

జోదము *dzūdamu*. [from Skt. ద్యూతము.] n. Dice-play, gambling. జోదకత్తె or జోజేకత్తె *dzūda-katte*. n. A gambling woman. జోదరి, జోజేరి, జోజేకాడు or జోదకాడు *dzudari*. n. A gambler.

జోము *dzudu*. [Tel.] v. n. To burn, or to be hot. M. IX. i. 27. v. a. To burn. (R. ii, 93.) To light a match. A v. 89. To brand with a hot iron. IID. i. 1229.

జోలు *dzulu*. Tel.] n. The mane of a lion or other animal. A cloth or blanket covering the back of any animal, a jhool.

జోవరము *dzuvaramu*. [Tel.] n Sorrow, దుఃఖము.

జో dzo

జోంపము *dzompamu*. [Tel.] n. A plot of grass, a grassy field: a thicket or cluster, as of bamboos. Thick matted tresses, hairiness వృక్షలతాదుల, దుంపు, గుబురు. A tender twig రెమ్మ. A constant downpour నిరంతరధార. adj. Thick, thickset. Constant నిరంతరము.

జోంపు *dzompu*. [Tel.] n. A spring on a hill or mountain. కొండలోని ఊటనీరు.

జోగ్గు or జోగు *dzoggu*. [Tel.] n. Alms. భిక్ష. ము. జోగ్గెత్తు to take alms.

జోటుజోటు *dzoṭa-dzoṭa*. [Tel. (anuk)] adv. Greedily, thirstily. Fast వడిగా.

జోట్టిల్లు or జోట్టిలు *dzoṭṭillu*. [Tel.] v. n. To blush or redden, to turn red. ఎర్రపాను. To look bright దేదీప్యమాను. జోట్టు *dzoṭṭu*. n. Redness. జోట్టుపాప a newborn child. జోట్టురు *dzoṭṭuru*. adj. Crimson, red.

జోన్న *dzonna*. [Tel.] n. The great millet, cholam, jowari. There are many species of this, as తోటజోన్న, ముద్దపు జోన్న, లోగు పెద్దజోన్న, పయిరుజోన్న, పూలపుజోన్న, పిడిజోన్న, ఎర్రజోన్న, మొక్కజోన్న Indian corn, or maize. See Rox. i. 268, iii. 568. తెల్ల జోన్నలు and నల్ల జోన్నలు id. i. 269, 271. కొండజోన్న id. ii. 423. జోన్ననాగు *dzonna-nāgu*. n. A species of snake.

జోబ్బిలు or జోబ్బిల్లు *dzobbilu*. [Tel.] v. n. To flow స్రవించు. To thrive, grow thickly. To be redolent, to smell of. To revel: to enjoy oneself. విజృంభించు. To toss about, to writhe, to wallow. To be produced. ఉప్పతిల్లు. తేనియలొల్కు జోబ్బిలుకొనియెడు the honey dropping lips.

జోర్క Same as జోర్క. (q. v.)

జోల్లు or చోల్లు *dzollu*. [Tel.] n. Drivel, spittle, slaver. లాల.

జోల్లెము or జోల్లెము *ḍzollemu*. [Tel.] n. A tire, formed by weaving the tresses in chains and then coiling them up at the back of the head: a wreath of mangrove flowers.

జోహారు, జోహారువు or జోహారు *ḍzōhāru*. [Tel.] n. Homage, welcome, salutation, congratulation. నమస్కారము, సాష్టాంగపడవై యుండుమని మంగళముచేయడము. interj. Huzza! Hurra!

జో ḍzō

జో or జోజో *ḍzō*. [Tel.] interj. Hush! a word used in lulling a child to sleep. జోకొట్టు *ḍzō-kottu*. v. t. To lull asleep.

జోకా *ḍzōka*. [Tel.] n. Manner, way. విధము. Grandeur, fineness, bloom, prettiness శోభ, సొగసు. ఒప్పిదము. Similarity, resemblance సాదృశ్యము. Delight ఉల్లాసము, ఉత్సాహము. Companionship, friendship చెలిమి. Whole; total మొత్తము. adj. Equivalent సమానము. Proper యుక్తము. Possessed, got, obtained అధీనమైన. adv. Thus, in that manner; duly, properly. "అన్నాయన జోకి పటమటిల్లి." (Ila. iii. 159.) he was as sick as though he had drunk poison. జోకగా. జోకతో, జోకై, జోకనే or జోకనిక, grandly, finely. జోకచేయు *ḍzāka-cheyu*. v. t. To get, earn సంపాదించు. To get ready సిద్ధపరచు. జోకపడు *ḍzāka-paḍu*. v. n. To be obtained or got, to be joined చేరుపడు.

జోకు *ḍzāku*. [Tel.] v. a. To weigh. To lay on, to thrash or thump. కొట్టు. To abuse తిట్టు. n. Abuse. తిట్టడము.

జోగొట్టు See under శో.

జోగము *ḍzōgamu*. [from Skt. యోగము.] n. Meditation, abstraction. జోగపట్టి or జోగపట్టెయ *ḍzōga-paṭṭe*. n. A hermit's belt. యోగపట్టము. జోగి *ḍzōgi*. [from యోగి.] n. A beggar. భిక్షకుడు. A vagrant. A hermit. జోగిడి a female rover, or a hermit. అడవిజోగులు rovers in the woods, vagrants. జోగిడి a certain female goddess; a witch సోదకత్తె.

జోగు *ḍzōgu*. [Tel.] n. Alms. భిక్ష. A *boat*. ఏరుదాటేసాధనము. జోగుతిరుగు to go about the town for alms. జోగు v. n. To stagger, సొక్కు. జోగురాలు *ḍzōgu-rāḷu*. n. A nun యోగిని. A female beggar. భిక్షకురాలు.

జోజోడో *ḍzō-ḍzō*. [Tel.] Interj. Hush, be still. n. A lullaby.

జోటము *ḍzōṭamu*. [Tel.] n. A sheet. దుప్పటి. G. ii. 69.

జోడి or జోటక *ḍzōḍi*. [Tel.] n. A damsel, ఆడుది. Vish. P. ii. 30. జోడుకత్తె or జోడి కత్తియ a female companion చెలికత్తె.

జోడుగి or జోణగి *ḍzōḍugi*. [Tel.] n. A bloodhound. వేటకుక్క. శోణకి.

జోడు *ḍzōḍu*. [Tel.] n. A pair, or couple, a pair of shoes or sandals. Junction, conjunction. జోడుకూడు a match, an equal; a companion. సమము, జూడా ఉపమానము. పల్లకిజోళ్లు a pair of palanquins. ఎవడు వాడు ఈడా జోడా is he my equal? జోడుకుర్చు *ḍzōḍu-kurchu*. v. a. To embrace or join. జోడుచెంబులు *ḍzōḍu-chembulu*. n. A metal cup or mug. జోడుచెల్వలక్కి the double star called విశాఖ. జోడుదుస్తు *ḍzōḍudustu*. [H. from *jorna* to join.] n. A couple: a lined vest. Bounding, a curvetting pace, as of a horse, springing with all four legs off the ground: చేకిందింటి. ముక్కుజోడు a double nose, వెలుతిముక్కు. A. v. 122.

జోడా or జోడీ *ḍzōḍā*. [H.] n. A pair. జత. జోడుగుంచు *ḍzōḍu-gu-intsu*. v. t. To make a horse go at a curvetting pace. జోడిన నడతో నడిపించు. జోడించు *ḍzōḍintsu*. v. t. To join, couple, unite, combine, plot, plan, compose, lay together, contrive or scheme. జతచేయు, చేర్చు. జోడింపు joining చేర్పు.

జోత, జోతము or **జోతాము** *dzota.* [Tel.] n. A salutation నమస్కారము.

జోతి *dzōti.* [from Skt. జ్యోతి.] n. Brilliancy కాంతి. A light or lamp దీపము.

జోదు *dzōdu.* [from Skt. యోధ.] n. A hero. సమర్థుడు, దిట్ట.

జోదిల్లు *dzōdillu.* [Tel.] n. Salutations. నమస్కారములు.

జోము *dzōmu.* [Tel.] n. Torpidity, stupefaction, or silliness with pride. సొమ్మ, తిమ్మిర్. v. n. To rock backwards and forwards, as Musulmans do while reading.

జోరావరి *dzōrā-vari.* [Tel.] n. Force, violence. బలాత్కారము.

జోరగాడు or **అంబులిజోరగాడు** *dzōra-gāḍu.* [Tel.] A sort of lark; the thick billed or red bellied species. Jerdon, Catal. No. 188.

జోరీగ *dzōr-īga.* [Tel. జోరు violent, ఈగ fly.] n. The gadfly or horsefly. పులిచక్కి జోరీగ ఉండినమాడ్కి or సింహమిచక్కి జోరీగ ఉండినమాడ్కి as the gadfly is near the tiger, or the lion, i. e., safety in the lion's lap, weak in himself but mighty in his protector. ధీరాశ్రితరక్షకుడు.

జోరు *dzōru.* [Tel.] n. Force. బలము, తొరుము.

జోల *dzōla.* [Tel.] n. A lullaby.

జోలి *dzōli.* [Tel.] n. A thing, concern, affair, matter, business. A topic, theme, subject. intercourse. సంగతి, వృత్తాంతము, ప్రకరణ, ప్రమేయము, సంబంధము. వానిజోలికి పోవద్దు don't meddle with him. ఆజోలి దెలుసినము I know nothing of the matter. ఇది నీజోలికాదు this is not your business. కలనినజోలి తలపోస్తావు you are merely building castles in the air.

జోలె or **జోలిదు** *dzōle.* [Tel.] n. A pouch or bag that hangs down from the shoulder. చోళపురుద్ద వాలంగంచుమందు వేత వేతగా చేర్చ ముడిపోసి కట్టి చేంకను త్రేలాడజేసి కొనిదు సంధి.

జోవ Same as **జోలు**. (q. v.)

జోస్యము *dzōsyamu.* [from Skt. జ్యోతిషము.] n. Astrology. **జోసి** or **జోస్యుడు** *dzōsi.* n. An astrologer.

జోహారు or **జోహారువు** *dzōhāru.* [Tel.] interj. Well done! Hurra! నమస్కారార్థము, సభాశ్చర్యకరమైనమాటను మంచిదిమ్ము చేయుటకు.

జౌ dzau

జౌకు or **జవుకు** *dzauku.* [Tel.] v. n. To become soft or ripe. To give way or yield, to become loose, as a stake. To rot. మిక్కిలి మెత్తనిల్లు. adj. Swampy. Loose. జౌకు నేల swampy ground ఊటనేల. **జౌకిండు** *dzaukiṇḍu.* v. n. To swing down to hang loosely వ్రేలాడిబీరుట.

జౌజవ్వు or **జవుజవ్వు** *dzaudzavvu.* [Tel.] n. A rushing noise.

జౌరు or **జవురు** *dzauru.* [Tel.] v. a. To thrash or lash. To collect any thing scattered. To stroke. A. ii 98. n. A hit దెబ్బ. ఆ వర్తకమునందు ఒక జవురు వేసినాడు he made a great hit in that transaction. It sometimes implies taking bribes.

ఝ jha

ఝ *jha.* [Skt.] The name of a letter of the Skt. alphabet equivalent to JH.

ఝంకారము or **ఝంకృతి** *jhaṅkāramu.* [Skt.] n. The buzzing or humming noise of a bee. తుమ్మెదరొద.

ఝంఝ *jhaṁjha.* [Skt.] n. Wind accompanied by rain. A storm వానగాలి.

ఝంప *jhaṁpa.* [Skt.] n. A certain kind of music. జంపె (శాకము.) Impudence దూకుడు.

ఝడితీ or **ఝడ్తీ** *jhaḍitī.* [H.] n. An examination of accounts, &c. ఝడితీచిట్టా or ఝడ్తీ చీటీ a certificate of examination, a

memorandum of search; an inventory. A rough note book. A memorandum of daily accounts. ఝడ్తీచూను to examine, to review, పరచూను, ఉండజూను.

ఝరము or **ఝరి** *jharamu*, [Skt.] n. A mountain stream. A waterfall or cascade. సెలయేరు, నిర్ఝరము. **ఝర్ఝరము** or **ఝర్ఝరి** *jharjharamu*. n. A kind of drum. కయిము డెక్కను వాద్యవిశేషము. A flaw in a precious stone మణికోసువి శేషము.

ఝల్లరి *jhallari*. [Skt.] n. A kind of large drum. ఒకవిధమైనపెద్దడోలు. A whirlpool. నీటిసుడి.

ఝషము *jhashamu*. [Skt.] n. A fish. చేప. A crocodile. మొసలి. A forest. అడవి. ఝష కేతుడు one who has the sign of a fish on his flag, i. e., Manmadha.

ఝా jha

ఝాటము *jhaṭamu*. [Skt.] n. A crowd, a multitude. సమూహము. A thick forest. కారడవి. A bower. పొదరిల్లు. A broom. చీపురు కట్ట.

ఝాడా *jhaḍā*. [H.] adv. Completely, finally. పూర్తిగా.

ఝి jhi

ఝిల్లి, ఝిల్లిక or **ఝిలుక** *jhilli*. [Skt.] n. A cricket. ఈలపురుగు. The noise made by a cricket ఈలపురుగురొద. A towel శుద్ధిచేసుక్షి.

ఝూ jhu

ఝూటా or **జూటా** *jhuṭā*. [H.] adj. False. అబద్ధము.

ఞ

ఞ The nasal attached to the palatal letters. It has something like the sound of N in the French words Ange, Melange, W.

ట ṭa

ట *ṭa*. The name of a letter. In composition this is sometimes changed into డ thus చేటుపాటు *chēṭu-paṭu* becomes చేడ్పాటు *chēḍ-paṭu*. Colloquially it changes into ఱ. Thus అటనంటే, అపుడంటే as, in English, intention is pronounced intenshun. This letter ట is sometimes inserted to prevent elision. ఉప్ప+ఏరు *(uppu-ēru)* becomes ఉప్పుటేరు *(uppu-ṭēru)* a salt river. పెంక+ఱెల్లు, పెంకుటిల్లు. This may happen even where the first word is Sanskrit, thus: మధుర+ఏనుగు, మధురుటేనుగు.

టంకము *ṭankamu*. [Tel.] n. A piece of money: a coin: బంగారుటంకము a gold coin. A coin, of the value of 16 copper dubs. వీరాటము. A composition of copper and pewter. A stonecutter's chisel. కాపెయరలి. Borax పెలికారము. **టంకణము** or **టంకము** *ṭankaṇamu*. n. Borax: subborate of soda. పెలికారము. **టంకసాల** *ṭanka-sāla*. n. A mint. టంకశాల or టంక సాలవాటు the name of a certain gold coin.

టంకారము or **టంకృతము** *ṭankāramu*, [Skt.] n. The "twang" of a bowstring. టంకరించు to twang a bow.

టంకు *ṭanku*. [Tel.] n. A civilised person, నాగరికుడు. A pretentious person డాంబీకుడు. **టంకుతనము** *ṭanku-tanamu*. n. Refinement, pride. డంబము, నాగరికము.

టంగు or **టంగుడాను** *ṭangu*. [Tel.] n. A saddle girth. సుర్రనులమాల చేసి జానకుండు టంగుకి కట్టి వాను.

టకటంకు or **టకటాంకు** *ṭaka-ṭanku*. [Tel.] n. A rogue. మత్సరాకు, Sar. Pad. iii. 231. adj. Roguish. మత్సరమైన.

టకటక *ṭaka-ṭaka*. [Tel.] (anuk) adv. Agitatedly. Quickly, briskly.

టక్కు *ṭakku*. [Tel.] n. A trick, a pretence, guile. Gamesomeness, a prank. (Hence the word *Thug* or assassin is derived.) v. a. To deceive, to pretend. మాయచేయు.

టక్కులాడి *takku-l-āḍi.* n. A deceitful woman. టక్కులుచేయువాడు. **టక్కులాడు** *takku-l-āḍu.* n. A cheat. మోసముచేయువాడు. **టక్కరి** or **టక్కు** *takk-ari.* n. A rogue, a hypocrite. మోసకాడు, మోసకత్తె. adj. Treacherous, wily. టక్కరి కాడు a deceiver మోసకాడు.

టపా or **టపాలు** *tapā.* [H.] n. The post or mail, the "tappal." A station or stage. టపాలమీదపోయినాడు he travelled by post.

టమటమ *tama-tama.* [Tel.] n. A drum, a tom tom, a proclamation by beat of drum.

టమకము or **టమ్మకా** *tamaka.* [Tel.] n. A drum.

టరీపు *tarīpu.* [Eng.] n. Tariff. A table of import and export duties.

టవర or **కవర** *tavara.* [Tel.] adj. Rash, headstrong, precipitate. Skilful, artful, clever. సేర్పరి. ఎదుకు, వెరవాణి దైన, బేజము, సూర్తిస్త్రీ.

టవాయి *tavāyi.* [Tel.] n. A foul wind, an unfavourable breeze.

టా tā

టాకానా or **టికాణా** *takāna.* [Tel.] n. A place of residence; a resort, a resource; prospect.

టాకీ *tāki.* [H.] n. A stitch. **టాకీవేయు** to unite by stitching up, to patch.

టాకీరాయి *tāki-rāyi.* [Tel.] n. The key-stone of an arch.

టాకు *tāku.* [Tel.] n. A flat ring used to keep other rings from slipping down from the fingers. An edge, a side అంచు, ఓర. The end or point of a pen. **టాకులో** వస్తాడు he will come here in a moment.

టాటోపము *tāṭōpu.* [Tel.] n. Deceit, pretence, guile. మోసము, కపటము. **టాటోపకాడు** a deceiver మోసకాడు.

టాపు *tāpu.* [Tel.] n. An island. A place, శాఖ.

టాలాటోపతనము *tāla-ṭōpa-tanamu.* [Tel.] n. Knavery, trickery, ill-behaviour.

టి ṭi

టింగు *ṭingu.* [Tel.] n. A tinkling sound.

టికము *ṭikamu.* [Tel.] n. The pelvis. ముడ్డి పూస.

టికాణా *ṭikaṇa.* [Tel.] n. A trace. జాడ. **ఎవ్వటికాణాలేదు** there is not the slightest trace (of him).

టిట్టిభము or **టిట్టిభకము** *ṭiṭṭi-bhamu.* [Skt.] n. The bird called a wagtail. తుయ్యాలపిట్ట, కాటుకపిట్ట.

టిప్పణము *ṭippaṇamu.* [Skt.] n. A brief glossary or commentary explanatory of hard passages alone. A commentary on a commentary. టీకటీక.

టిర్రి *ṭirri.* [Tel.] n. A cry to cattle, like jee hup! which turns them to the left: the cry చుప్పు turns them to the right. A term used in games, like Play! A beast of burthen. మోటజంతువు.

టిసి *ṭisi.* [Tel.] n. A bar of wood or metal. కమ్మి.

టీ ṭī

టీక *ṭīka.* [Skt.] n. A commentary, notes. A practical exposition of a theme.

టీకము *ṭīkamu.* [Tel.] n. A whetstone. ఒరగల్లు.

టీకా *ṭīka.* [Tel.] n. Inoculation, small pox by inoculation. An ornament hanging down the forehead. ఒక నగను వ్రతికము. **టీకాలువేయు** *ṭīkālu-vēyu.* v. n. To inoculate.

టీకు *ṭīku.* [Tel.] n. Walking with airs. నడవటయందలిదిక్కు.

టీపు *ṭīpu.* [Tel.] n. A money security given to keep the peace. మంచినడవడికకు పూటగా కట్టేధనము.

టు tu

టూకీ or **టూకీ** *ṭūki*. [Tel.] n. Brevity. సంక్షేపము. టూకీగా briefly. **టూకింపు** *ṭūkiṁpu*. v. t. To abridge. సంక్షేపించు.

టూకీచెట్టు *ṭūki-cheṭṭu*. [Tel.] n. A certain broadleaved tree that bears a large fruit.

తె te

తెంక *teṅka*. [Tel.] n. The stone of any fruit. మానుషికాయములోనగువానియిట్టు.

తెంకణము *teṅkaṇamu*. [Tel.] n. A salutation. నమస్కారము.

తెంకాయ *teṅkāya*. [Tel. తేఁగ+కాయ cf. (Tam.) తేంగాయ.] n. A cocoanut. ఒబ్బిడి కాయ. నారికేళము. ఎళనీరుతెంకాయ a tender cocoanut full of water. **తెంకాయచెట్టు తుమ్మెద** *teṅkāya-cheṭṭu-tummeda*. n. The cocoanut tree-borer. A kind of large beetle.

తెంకి *teṅki*. [Tel.] n. A place, house, home: a covert, a den or lair. Swa. iv. 75. H. i. 85. తెంకులు ఇంకిపోయినవి. (HD. i. 1558.) the wells dried up. The fish called a ray. Various species are described by Russell on Fishes. నాలుగు తెంకి *Trigon sephen*. ఈపు కక్కెంకి *Pastinaca dorsalis*, P. *brevicaudis*. కొండతెంకి *Pteroplatea annulata*. **తెప్పతోటి** or **ముసురతెంకి** *teppa-koṭi*. *Pteroplatea micrura*, *Myliobatis*. ఈలితెంకి *Raia ocellata*, *Myliobatis maculata*. ముసుమతెంకి *a species of cephaloptera*. నాల పతెంకి *Rhinobatus laevis*. **పులితెంకి** *puli-teṅki*. *Trygon narinak*. **తెంకిసింద్రకి** or **సెరిడక్కాయ** *teṅkisindraki*. *Trygon walga*. **తెంకిపసులపొలిగాడు** *teṅki-pasula-poligāḍu*. The Large Racket-tailed Drongo. *Dissemurus paradiseus* (F. B. I.)

తెంకిపురుగు *teṅki-purugu*. [Tel.] n. A bug with wing covers like shells, which form its తెంకి or home.

తెంక, తెంకి or **తెంకియ** *teṅke*. [Tel.] n. An awl, a borer. ఆర, పిడిసాన, చర్మకారుడు రంధ్రములుచేసే సాధనము.

తెక్కి *tekki*. [Tel.] n. A sort of cap. కుల్లాయ. A. vi. 106.

తెక్కు *tekku*. [Tel.] n. Grace, charm, elegance. Coquettishness, coquetry, wantonness. Insolence, airs, pride. Blandishment, amorous ways. Fondling, flaunting. నవ్వి చేష్ట. తెక్కులు fine airs, తెలుపుతెక్కుల తెక్కు the charms of her polished cheeks. తెక్కున with a grace, gracefully. **తెక్కులాడి** *tekku-l-aḍi*. n. A coquette. తెక్కులాటలు. **తెక్కులాడు** *tekku-l-aḍu*. n. A beau. తెక్కులాటలవాడు. **తుక్కు** Same as తెక్కు.

తెక్కెము or **తెక్కెయము** *tekkemu*. [Tel.] n. A banner or flag. ధ్వజము. తెక్కెపుగాము the descending node. రాహుగ్రహము.

ఞె te

ఞేంకణము *ṭeṅkaṇamu*. [Skt.] n. The name of a certain country.

ఞేకిచేప *ṭeki-chēpa*. [Tel.] n. The skate or ray fish. ఆలుగడ్డ కి the electric torpedo. ఞెంకి. Shagreen: a skate's skin, used in polishing.

ఞేకు or **ఞేకు** *ṭeku*. [Tel.] n. The teak tree చిన్నఞేకు the smaller species. Rox. i. 601.

ఞేపు *ṭēpu*. [Tel.] n. A noise such as is made when anything burns. మండుట యందు కలుగున్నది.

టొ to

టొంకు *ṭonku*. [Tel.] n. Crookedness. A dent or hollow in a stone. నిమ్నోన్నతము. The forehead. A. vi. 161. adj. Crooked. టొంకుమాటలు broken words, as those of an infant.

టొంటీలు *ṭoṇṭīlu*. [Tel.] n. A kind of earrings.

టొంపు or **టొంకరము** *ṭompu*. [Tel.] n. Imputation, a slander.

ట to

టంకు *ṭaṅku*. [Tel.] n. A wholesale bargain, a lot or lump; మొత్తము. Way, manner. ఈ టంకున thus, so? Touching each other's shoulders in wrestling.

టంకీ or **టంకీ** *ṭaṅki*. [Tel.] n. A cap or hat. కుళ్లాయి. టంకీ పెట్టు or టంకీ వేయు to cap or cheat a person.

టంకి, టంకీ or **టొంకీ** *ṭaṅki*. [Tel.] n. Half a pie. Also, a mob or crowd (Vizag.)

ఠ ṭha

ఠ *ṭha*. [Tel.] n. The name of a letter.

ఠంగుఠింగు or **ఠంగుఠింగు** *ṭhaṅgu-ṭhiṅgu*. [Tel.] n. A tinkling noise.

ఠక్కు Same as టక్కు. **ఠక్కుడు** *ṭhakkuḍu*. [Skt.] n. A cheat. మోసగాడు.

ఠక్కురుడు *ṭhakkuruḍu*. [Skt.] n. A god. దేవత.

ఠరాయింపు *ṭharāyiṁpu*. [Tel.] v. t. To fix, determine, settle, adjust. ఠరావు జేసిన the fixed assessment of a village.

ఠలాయింపు or **టలాయింపు** *ṭhalāyiṁpu*. [Tel.] v. n. To walk about for pleasure. ఇటు అటు తిరుగు. v. t. To make a horse walk about. గుర్రమును ఇటు అటు తిప్పు.

ఠవఠవ *ṭhava-ṭhava*. [Tel.] n. Fatigue, exhaustion. శ్రమము. A hindrance. అడ్డంకి. ఠవఠవలేక swiftly, unweariedly.

ఠవణింపు or **ఠవణీంపు** *ṭhavaṇiṁpu*. [Tel.] v. n. To be sound, To redouble, as sound or brilliancy. ప్రకటింపు, అమరు, ఆడరు, ఒప్పు.

ఠవస్కె, ఠవిణి or **డవిణి** *ṭhavaṇe*. [Tel.] n. A great drum. ధంకా.

ఠవర *ṭhavara*. [Tel.] adj. Rash, headstrong, precipitate. Skilful, artful, clever. గడుసు, నేర్పరి.

ఠవళి *ṭhavaḷi*. [Tel.] n. A trick, guile, prank. మాయకత్తి, మోసము, కపటము. H. v. 196. ఠవళికాడు, a cheat మోసకాడు, కుత్సితుడు. ఠవళికత్తె, a deceitful woman మోసకత్తె, కుత్సితురాలు.

ఠవిణి Same as ఠవణె. (q. v.)

ఠస్సా *ṭhassā*. [Tel.] n. A stamp, a print, a die.

ఠస్సా or **టుస్సా** *ṭhassā*. [Tel.] n. A proud demeanour. గర్వముగలనడవడి. కీవి.

ఠా ṭhā

ఠాకు *ṭhāku*. [Tel.] n. A thrust. v. n. To thrust.

ఠాకురు *ṭhākuru*. [Mahrāṭi.] n. A lord, a baron, a noble. అధిపతి.

ఠాణము *ṭhāṇamu*. [Tel.] n. A place. ఠాణమే సకలసంపదలకు ఠాణము it is the very fountain of excellence, the home of beauty.

ఠాణా *ṭhāṇā*. [H.] n. A police station. ఠాణాదారుడు a local policeman, a station house officer.

ఠాయము or **ఠాయి** *ṭhāyamu*. [from Skt. స్థాయి n. A word (like do, re, mi.) used in the gamut. స్వరస్థాయి. ఠాయి అని పాడు to sing in a high note; to raise up the voice, or make the notes swell out.

"చ॥ ప్రేమదయొక్కపూర్ణుడధపుని
బాడమిపంచిపుర్రికించి కేలసం
ధ్రమమునతంత్రిమీటుచు
వెరంబుగ ఠాయముచేసియొక్కరా
గముతగశాలపించి." B. x. 1162.

ఠారు or **టారు** *ṭhāru*. [Tel.] n. Suddenness. A sudden blow. ఠారునైనవచ్చి ఠారుమనడము *ṭhāru-m-anaḍamu*. n. Sudden death. ఠారుఠార్గు *ṭhāru-ṭhār-agu*. v. i. To be afraid or alarmed. To be quite tired.

తావు or **దావు** *thāvu*. [Tel.] n. A place, house, lodging or residence. స్థానము, స్థానము. తావుమీడిచి they deserted his banners. A sheet of paper. కైతావులు enclosures in a letter.

ఠ thi

ఠింగణా or **టింగణా** *thingaṇa*. [Tel.] n. A little boy, a lad. బాలుడు. A short man, a dwarf. పొట్టివాడు. A. iv. 64.

ఠీ thi

ఠీక *thīka*. [Tel.] adj. Proper, just, fit, complete.

ఠీవి *thīvi*. [Tel.] n. Splendour. Fashion, style, manner. వైభవము. రాజఠీవి in noble style, royally.

ఢే the

ఢేవ *thēva*. [Tel.] n. A particular mode in music. భోగములు. Grandeur, fineness. ఒప్పిదము. T. iii. 39. Manner. విధము.

ఢేవణీ *thēvaṇi*. [Tel.] n. A monied security, an advance or a deposit of money.

ఢేవసము *thēvasamu*. [Tel.] n. Bravery. ధైర్యము.

ఢేఢె *thēthe*. [Tel.] n. Words like fa, la, la, used in beating time.

ఢో tho

ఢోలా or **టోలా** *thōla*. [Tel.] n. A crowd, a multitude. సమూహము, తెన.

డ ḍa

డ *ḍa*. The letter D, sounded as a palatal. D sometimes changes into ర Na, thus: అడుగు, అరుగు; పడతి, పరతి. In a few words the hard and soft D are used as pleasure: as డాబు or డాబు. Vide Appx C. bk. ii. rule 168. In the colloquial dialect ండ may become ర, thus: దండెము and అడంగులు are written దరణము or దర్నెము and అరంగులు.

డంక or **డంకా** *ḍanka*. [Tel.] adj. Steady, firm, stubborn. పట్టు. **డంకతనము** *ḍankatanamu*. n. Steadiness, firmness, stubbornness. పట్టుదలతనము.

డంకా or **డంక** *ḍanka*. [Tel.] n. A drum. భేరి.

డంగురము *ḍaṅguramu*. [Tel.] n. A kind of leathern drum. చర్మవాద్యవిశేషము.

డంబము, డంబరము or **డాంబు** *ḍambhamu*. [Tel.] n. Grandeur, ostentation, gorgeousness. కీర్తికలిగించుకోవలయు. Fame. ప్రతిష్ఠ. Splendour, brilliancy. ప్రకాశము. Pride గర్వము. Hypocrisy, cunning. కపటము. Manner. విధము. adj. Much, great. అధికము.

డక్క or **ఢక్క** *ḍakka*. [Tel.] n. Fear, apprehension. పట్టు-లేదు no matter, never mind. The drift or rush (విసురు) of wind. A small double drum used as a rattle. R. iv. 86.

డక్కి, ఢక్కి or **డక్కిలు** *ḍakki*. [Tel.] n. A small drum, shaped like an hour glass. డమరుకము.

డక్కు *ḍakku*. [Tel.] n. Apprehension, fear.

డగర or **డగ్గర** *ḍagara*. [Tel.] n. A demon. భీకారము. adj. Large. గొప్ప.

డగరము or **వగరము** *ḍagaramu*. [Tel.] n. Evil. కీడు.

డగ్గర or **వగ్గర** *ḍaggara*. [Tel.] adv. Near. (This form is used only in poetry.) **డగ్గరు, డగ్గరించు, వగ్గరించు** or **వగ్గరు** *ḍaggaru*. v. n. To approach or draw near. BD. v. 125.

డగ్గుత్తిక *ḍaggutthika*. [Tel. డగ్గు+కత్తిక.] n. Fluttering accents, a tremulous voice. The failure of the voice from dryness of the throat, caused by terror, &c. గద్గద

స్వరము. డగ్గుత్తికయినంతట her voice failing with anxiety.

డప్పాటు *dappāṭu.* [Tel.] n. Suddenness. ఆకస్మికము. A vi. 19. దబ్బాపాటు, తొందర.

డప్పి Same as దప్పి. (q. v.)

డప్పు *dappu.* [Tel.] n. A large drum. **డప్పు వాడు** *dappu-vāḍu.* n. A drummer.

డబడబ Same as దబదబ. (q. v.)

డబర, డబ్బర or **దబ్బర** *dabara.* [Tel.] n. A brass bowl. బోగోణి, కన్నె.

డబ్బర Same as దబ్బర. (q. v.)

డబ్బా Same as డబ్బీ. (q. v.)

డబ్బాటు *dabbāṭu.* [Tel.] adv. Suddenly. ఆకస్మికముగా.

డబ్బి or **డబ్బీ** *dabbi.* [Tel.] n. A little box: a pill box. బిళ. A treasure chest: a poor's box, a box to hold collections. కనలుడబ్బీ a casket. ఎర్రడబ్బిగింజలు a sort of grain. పొడిడబ్బి a snuff box.

డబ్బు *dabbu.* [Tel.] n. A copper coin worth either three or four copper pies చిన్న మెత్తటి కిరుప్రు. Cash, money దుడ్డు, Wealth ధనము. A colour or streak. Fiction, falsehood, guile. బూటకము. Display, lavishness. దబ్బులవాడు rich. పాతికడబ్బు a coin worth four pies. కొత్తడబ్బు a copper coin worth three pies, a quarter anna. ఈ చీర అంచు దబ్బుగా (or డాబుగా) వున్నది it has a streaked or rich border. v. a. To make up, feign, fabricate. ఒక కొబ్బుడబ్బీ making up a story.

డబ్బర See దబర.

డమరము *damaramu.* [Skt.] n. A national danger. దేశోపద్రవము.

డమరుకము or **డమరువు** *damarukamu.* [Skt.] n. A rattle or small drum shaped like an hour glass. Skill చమత్కారము.

డమాసు *damāsu.* [Tel.] n. A sail. డమాసు మాసము the sailing season. డమాసుతాడు the principal rope that supports a sail.

డమారము, డమాయి or **డమ్మారము** *damāramu.* [Tel.] n. A kettle-drum.

డమ్మను *dam-m-anu.* [Tel. డం+అను.] v. n. Lit: To say (dham) Oh! To die చచ్చు.

డయనము *dayanamu.* [Skt.] n. Flight in the air. A car. A palanquin. ఎడ్లబండ్లకంటె నుండుపోనిడము. A toy cart బాలకానుల క్రీడాశకటము.

డయ్యు *dayyu.* [Tel.] v. n. To sink, to be wearied or exhausted. బలహీనమగు, అలయు. డస్సిన exhausted, faint. డయ్యక. untiringly అలయక.

డలాయతు *dalāyatu.* [H.] n. A messenger, a retainer, a peon.

డల్లి or **ధల్లి** *dalli.* [H.] n. A lump.

డవాలి *davāli.* [H.] n. A peon's belt or badge.

డవిణ Same as దవిణ.

డా ḍā

డా *ḍā.* [Tel.] adj. Left ఎడమ. కాలు the left leg: డాకన్ను the left eye: డా భుజము the left shoulder.

డాండరవము *ḍāṇḍa-ravamu.* [Tel.] n. The sound of drumming. Chenna. v. 413.

డాంబరము *ḍāmbaramu.* [Skt.] n. War. ఆపదాసమయములలో in times of famine or of war.

డాంబికము *ḍāmbikamu.* [Skt.] n. Pretence, pride. **డాంబికుడు** *ḍāmbikuḍu.* n. A proud or conceited person. A magician. ఇంద్ర జాలాదిమాయలు చేయువాడు.

డాక *ḍāka.* n. Greatness, splendour. వీర్య ధైర్యము Courage, heroism. శౌర్యము. ఆము. iv. & ప్రభా. v.

డాకడ *ḍā-kaḍa.* [Tel.] n. The left side. ఎడమపార్శ్వము. The north ఉత్తరపుదిక్కు.

డాకన్ను *ḍā-kannu.* [Tel.] n. The left eye; a side glance. BD. iii. 404.

డాకలి Same as దాకలి.

డాకల్లు Same as దాకల్లు.

డాకిని *ḍākini.* [Skt.] n. An ogre or female imp. పిశాచస్త్రీ. డాకినిడాకేనులు fairies and elves, sprites and goblins.

డాకురు *ḍākuru.* [Tel.] v. t. To thrust out, project (as the legs.) కాళ్లు లేలనిలవేయు.

డాకేలు *ḍā-kēlu.* [Tel.] n. The left hand.

డాకోను or డాకోసు *ḍā-kōnu.* [Tel.] v. a. To touch. తాకు. To get ready. సిద్ధపడు. డాకొలుపు causal of డాకోను.

డాగరా *ḍāgarā.* [Tel.] n. A large winnowing basket.

డాగిలిమ్రుచ్చులు, డాగన మ్రుచ్చులు or డాగిలిమూతలు *ḍāgilimrutstsulu.* [Tel.] n. A game called Hide and seek. Kalah. ii. 67. దాగేమూతలు.

డాగు *ḍāgu.* [Tel.] n. A mark. గుర్తు. A stain. మాక.

డాగు or డాగుకొను *ḍāgu.* [Tel.] v. n. To hide or lie hid. దాగికొను, v. a. To hide దాచు. To delude, to tempt. దగిలించు. డాచు or డాచు *ḍātsu.* v. a. To hide or conceal, to veil.

డాచెయ్యి *ḍā-cheyyi.* [Tel.] n. The left hand.

డాట్కాటము *ḍāṭkāṭamu.* [Skt.] n. A sort of bitter fish. చేదుచేప. A. ii. 74.

డాపల or డాపల *ḍāpala.* [Tel.] n. The left side. ఎడమభాగము. adj. Left, on the left hand. adv. On the left hand. దాగుమూత the sunna on the left hand of a letter, that is, preceding it. డాగిలి. adj. Sinister, on the left hand. డాపలను on the left hand.

డాపరించు *ḍāpariṇṭsu.* [Tel.] v. n. To go round. ప్రదక్షిణముచు.

డాపు or డాపు *ḍāpu.* [Tel.] n. Nearness.

డాబ *ḍāba.* [Tel.] n. A small kind of quail. A belt. బంగారుపూల కేసుకొనే తోలుబెల్టు.

డాబా *ḍābā* [Tel.] n. The cornice of a pillar, the projecting gallery round the top of a tower; the crest of a bastion. బోడిమిద్దె, ఉన్నతముగా కట్టబడ్డ గృహాభిశేషము. A terraced roof, opposed to a pent roof.

డాబు *ḍābu.* [Tel.] n. Pomp. దర్పము. A list or catalogue; a physician's recipe బిమ్మటలపట్టిక.

డామరము Same as డమరుము. (q. v.)

డాయు *ḍāyu.* [Tel.] v. n. To approach. సమీపించు.

డాలు *ḍālu.* [Tel.] n. Brilliancy, lustre of complexion, prettiness, a shield. A banner, a flag. మనోజ్ఞము, మనోహరము, కాంతి, అందము, పెన్నిధి. డాలుకాడు. same as డాలు a shield. డాలుకాడు a standard bearer. డాలుచు to be armed with a shield డాలుపూనుట.

డి ḍi

డింకసేగను *ḍiṅka-sēgu.* [Tel.] v. n. To die. చచ్చు. Swa. i.

డింకి or డింకీ *ḍiṅki.* [Tel.] n. A fall in wrestling. A summersault, a feat in gymnastics wherein two players roll themselves up together into a ball.

డింకు *ḍiṅku.* [Tel.] v. n. To die. చచ్చు.

డింగ *ḍiṅga.* [Tel.] n. A vessel. పాత్రము, A. ii. 123. లోహపుపాత్రలు metal vessels. లోహపాత్రలు.

డింగరేడు or డింగరుడు *ḍiṅgarēḍu.* [Tel.] n. A slave. దాసుడు. A servant సేవకుడు. A. vi. 78. A devotee. భక్తుడు.

డింగిళ్లు *ḍiṅgiḷḷu.* [Tel.] n. Salutations. నమస్కారములు & శేషము.

డించు or డింపు *ḍiṅtsu.* [Tel.] v. a. To let down, to leave, give up or abandon. To free, release, let go.

డిండిమము *ḍiṇḍimamu.* [Skt.] n. A small drum. ఢమరూ, దాసుడిచేతిడిడి

డిండీరము *ḍiṇḍīramu.* [Skt.] n. Froth, foam. నురుగు.

దిందు *dindu*. [Tel.] v. n. To sink అడుగు, క్రుంగు. To dry up ఇంకు. To be defeated, ruined, quenched, extinguished. కడిపోవు. To expire. v. a. To kill, to ruin. n. Defeat, extinguishment, ruin. అధఃకరణము, హీనత్వము, నాశము. adj. Defeated, worsted, ruined, less, inferior. **దిందువడు** *dindu-padu*. v. n. To be calmed, or settled. కుదురుపడు. Vaijayanti. iii. 49. **దిందువరచు** *dindu-parachu*. v. a. To defeat, ruin, do away with, remove. బడలిక దిందువరచు to do away with fatigue, to allay suffering. **దిందుపాటు** *dindu-pāṭu*. n. Alleviation. ఉపశాంతి.

దింపు or **దింపు** *dimpu*. [Tel.] n. Misery. దీనత్వము.

దింబము *dimbamu*. [Tel.] n. A bag of skin. ఎముకలగింబము. (Dasav. iv. 95.) a bag of bones. A starveling. Danger ఉపద్రవము. Fear భయము.

దింభము *dimbhamu*. [Skt.] n. An infant. పిల్ల. **దింభుడు** *dimbhudu*. n. A little boy.

దిక్కి *dikki*. [Tel.] n. A blow with the head. తలతోకొట్టుట.

దిగియ Same as **దిగ్గియ**.

దిగు or **దిగు** *digu*. [Tel.] v. n. To alight, to get down. To alight from, to dismount. M. IX. iii. 209.

దిగ్గ *diggu*. [Tel.] adv. (the inf. of **దిగ్గు**) at once, instantly.

దిగ్గి *diggi*. [Tel.] n. Fire. అగ్ని.

దిగ్గియ or **దిగియ** *diggiya*. [Tel.] n. A long pond: a well with steps descending into it. A. i. 8. v. 129. దిగ్గియ, బొడ్డనబావి, నడబావి.

దిగ్గు *diggu*. [Tel.] v. n. To alight, get down. దిగు. M. III. ii. 41. T. iv. 86. n. Littleness. తక్కువ.

దిగ్గున or **దిగ్గున** *digguna*. [Tel.] adv. Suddenly, at once. Subhad. ii. 84.

దిగ్గుపడు *diggu-padu*. [Tel.] v.n. To become less. తక్కువపడు.

దిప్పకాయ *dippa-kāya*. [Tel.] n. A sort of large gourd used as a bottle.

దిబ్బెము *dibbemu*. [Tel.] n. A fold of cloth, a dhōtee. A prayer, an offering or gift to the poor.

దిమ్మరి Same as **దిమ్మరి**.

దిల్లపడు, దీలాపడు or **దిల్లపోవు** *dilla-padu*. [Tel.] v. n. To be horrified, astounded, unmanned, unnerved. విశాకపడు, భయాందులచేత సత్వహీనమగు. **దిల్లపాటు** *dilla-pāṭu*. n. Horror. BRY. ii. 153. **దిల్లము** *dillamu*. n. Enervation. సత్వహీనము.

దీ dī

దీ or **ధీధీ** *dī*. [Tel.] n. A cry like Hurra! huzza! avaunt!

దీకు *dīku*. [Tel.] n. Encouragement. ప్రోత్సాహము.

దీకొను *dī-konu*. [Tel. దీ+కొను.] v. n. To meet, as two rams in fighting. To butt. To collide. To defy, to bluster or talk big, to cry out upon. R. v. 145. **దీకొలుపు** *dī-kolupu*. v. a. To encourage. పురికొల్పు. To cause to fall on each other కవ్వించు. **దీకోలు** *dī-kōlu*. n. Collision. దీకొనుట.

దీనము *dīnamu*. [Skt.] n. Flight, flying. మిరిసిపడుట, చక్కగాలేకుండా చుక్కి ఆకాశములో పోవడము.

దీలు or **దీలైన** *dīlu*. [H. dhīla] adj. Loose, lean, thin. కృశించిన, చిక్కిన. దీలించు to loosen, సడలించు, దీలజేయు.

దీలు or **దీలుపడు** *dīlu*. [Tel.] v. n. To be upset. దిల్లపడు. **దీలు పాటు** *dīlu-pāṭu*. n. The act of being upset or done up. దీలుపడుట.

దు du

దు *du.* The sign of the first case in some nouns as రాముడు. The sign of the third person in verbs as రాడు. The sign of concession in verbs అనంతరార్థక ప్రత్యయము as కొట్టుడు.

దుండుకము *duṇḍukamu.* [Skt.] adj. Mean. అల్పమైన. Cruel. క్రూరమైన.

దుందుభము *duṇḍubhamu.* [Skt.] n. A gryphon, a two headed snake. రెండుతలల పాము.

దుక్కు *dukku.* [Tel.] v. n. To be hidden. మరుగునపడు.

దుఃఖాయించు *duḥkhāyiṁchu.* [Tel.] v. t. To ruin.

దుందుడక్క *duṇḍu-ḍakka.* [Tel.] n. A small rattling drum. **దుందుడక్కలవాడు** or **దుందుడక్కలవాడు** *duṇḍu-ḍakkala-vāḍu.* n. A mountebank or wizard who uses a drum as a sign of his trade.

దుయ్యు or **దుయ్యి** *duyyu.* [Tel.] v. n. To retire, to retreat. v. a. To open or unfold a cloth or manuscript. To draw a sword. To pierce.

దుర్రు *durru.* [Tel.] An interjection similar to Huzza, avaunt. **దుర్రుమను** to cry Huzza. **దుర్రుపెట్టు** *durrupeṭṭu.* n. A war-cry, a challenge. యుద్ధావాహనము.

దుల్లు *dullu.* [Tel.] v. n. To fall off, as moulting feathers, or withered leaves. "తారకలెల్లదుల్లినిజా." (G. v. 32.) though the stars fall. **దుండ్లనుదుల్లె** (G. v. 32.) his teeth fell out. **దుల్లనొడుము** to knock down. రాలు. **దులుము** or **దుల్చు** *dulumu* [Tel. causal of దుల్లు.] v. t. To loosen, knock out, slay. పడిపించు, పతనముచేయు. **దులుపు** *dulupu.* v. a. To cause to fall, to deprive of. విసర్జింపజేయు. A. iii. 106.

దూ dū

దూయము Same as దూయు. (q. v.)

దె de

దెందము *dendamu.* [Tel.] n. The heart, mind. హృదయము, మనసు.

దెక్క *dekka.* [Tel.] n. A hoof, a fin, a crab's claw.

దెప్పు *dekku.* [Tel.] v. a. To strike, smite; to hinder, arrest, అడ్డగించు, నివారించు, ఆట కాలించు.

దెక్కొను *dekkonu.* [Tel. దెక్క+కొను.] v. n. To be fixed firmly. దెబ్బకొను.

దెప్ప *deppa.* [Tel.] n. A flat place on a hill. కొండమీది సమమైనచోటు.

దెప్పరము or **దెప్పరము** *depparamu.* [Tel.] n. A strait, peril. అపాయము. adj. Impossible, impracticable. ఆశక్యము. M. vi. i. 239. Great, excessive, అధికము, మెండు. Intolerable. దుస్సహము. A. vi. 171. **దెప్పరపుగాళ్ళవాన** a dreadful shower of stones. **దెప్పరించు** *depparinṭsu.* v. n. To become impossible. అశక్యమగు.

దెప్ప Same as దెప్ప.

దెబ్బది, దెబ్బయి or **డబ్బై** *debbadi.* [Tel. పది+పది.] n. Seventy.

దే dē

దేగ *dēga.* [Tel.] n. A hawk, a falcon. A falconer or huntsman. Swa. iv. 81. కోకిల దేగ the cuckoo Hawk. Jerdon No. 36. పెద్దదేగమాడ ibid. No. 40. **దేగాట** *dēg-aṭa.* n. Hawking: sport, play. పెండ్లిలో ఆమిలోవాడు చేసే ఉత్సవము.

దేరా *dēra.* [Tel.] n. A tent. గుడారము.

దో do

దొంక *donka.* [Tel.] n. A coppice, a copse, a thicket, a waste. Bramble, bushes. A narrow path between two fields left as a passage for cattle. పొద, పశువులదారి. దొం

కనల్లంచి or పాదనల్లంచి *donka-nallanchi.* n. The Shama, *Cittocincla macrura.* (F. B. I.)

డొంకీయ *donkiya.* [Tel.] n. A foot path.

డొంకు *donku.* [Tel.] v. n. To lie hidden: to hide or disappear, to shrink or retreat. అడుగు. To dry up. ఇంకు, ఎండిపోవు. Swa. iii. 73. n. A dent in a stone. Crookedness. వంకర. డొంకుగానుము a crooked mark on the forehead.

డొంకెన *donkena.* [Tel.] n. A pruning hook. కోటి, వంకర ఆలుగుల ఈటె.

డొంగు *donga.* [Tel.] n. A hollow in a tree. చెట్టుడొనికొర్ర. v. n. To hide. దాగు.

డొంకారము *ḍokāramu.* [Tel.] n. The interior. లోను. The space between the earth and sky అంతరాకాశము. డొంకారముచొచ్చి to fall within లోపము, లోనగు.

డొక్క *ḍokka.* [Tel.] n. The flanks. The sides. The belly. The peel, husk, as the hard cocoanut coir. డొక్కపట్టిక కొట్టె a stitch in the side. డొక్కలో పొడిచె he smote him under the fifth rib. డొక్కమ్రాని an empty palmyra stone that has sprouted. తేనపాల పీడిత చొటిమన్ను.

డొక్కరము *ḍokkaramu.* [Tel.] n. A kind of wrestling మల్ల బంధవిశేషము.

డొక్కు *ḍokku.* [Tel.] v. n. To perish, die. చచ్చు. To grow old ముదియు. adj. Old ముదిసిన. డొక్కుపడు *ḍokku-paḍu.* v. n. To be sallow, sunken eyed or pallid.

డొగరు *ḍogaru.* [Tel.] n. A fault, transgression. అపరాధము. Blame, censure నింద.

డొప్ప Same as డొప్ప. (q. v.)

డొలుము or డొల్చు *ḍoluṭsu.* [Tel.] v. n. To tumble head over heels as dancing girls do. డొల్లజేయు.

డొల్ల or డొల్ల *ḍolla.* [Tel.] n. A hamper or long basket placed on a cart. A straw band or withe to bind stacks with. The skeleton of a beast. The cheek. A lie or falsehood. adj. Hollow, concave.

డొల్లు, డొల్లు or డొరలు *ḍollu.* [Tel.] v. n. To fall, to roll over. పడు, పొరలు.

డో ḍō

డొకడా *ḍōkaḍā.* [Tel.] n. A cent; one hundredth part of a coin. నూరవపాలు.

డొకు *ḍōku.* [Tel.] v. n. To vomit. n. Vomiting. Nausea, qualm. డొక్కొ ను *ḍōkkonu.* v. n. To be queasy or qualmish. డొక్కొన్న మొగముల haggard, grim, gaunt with leanness.

డొగు or డొగు *ḍōgu.* [Tel.] v. n. To crawl on the hands and knees.

డొరము Same as తొరము. (q. v.)

డొరములు *ḍōramulu.* [Tel.] n. Streaks on a sword. కత్తిమీదిచారలు.

డోల or డోలి *ḍōla.* [Skt.] n. A swing cot. డోలి *ḍōli.* [H.] n. A litter. తొట్టి. డోల పము *ḍōlanamu.* [Skt.] n. Swinging. ఊగుట.

డోలు *ḍōlu.* [Tel.] n. A drum.

డౌ ḍau

డౌలు or డవులు *ḍaulu.* [Tel.] n. Pomp. దం భము. An estimate మదింపు. Demand or collection of revenue by the Government: డవులువాడు an appraiser. డవులుపట్టీ an account of the estimate of each farmer's produce.

ధ dha

ధ The letter dh as in hard-hap, pronounced as a palatal.

ధక్క or ధక్కా *dhakka.* [Skt.] n. A large drum. డంకా. ధక్కానినాదము the sound of a drum.

ధక్కా or ధక్క *dhakkā.* [Skt.] n. A severe blow. పడవధక్కాతిన్నది the boat received a severe blow.

ధమంధమ *dhaman-dhama.* [Skt.] adv. Bang! crashingly, thunderingly. ధమధమార్భటి *dhama-dhamārbhaṭi.* n. A bellowing or crashing sound.

ధమ్మను *dham-m-anu.* [Tel.] v. n. Lit. To say (dham) Oh! To die. చచ్చు.

ధా dha

ధాక *dhāka.* [Tel.] n. Violence. బొధక్యము. An inroad, invasion. A difficulty. గాలి ధాక a gust of wind. ధాకచేయు to invade, rush in upon. ధాకాదొంగలు *dhāka-dāṇḍlu.* [Tel.] n. Highwaymen.

ధాన్మను Same as ధమ్మను.

ధు dhu

ధుంఢి *dhuṇḍi.* [Skt.] n. A name of Ganêsa, వినాయకుడు.

ధుంధి *dhuṇḍi.* [Skt.] n. A female tortoise. ఆడుతొండలు. Swa. v. 62.

ధో dho

ధోక *dhōka.* [Tel.] n. An attack, an assault. Fear, apprehension. An injury, a defect, an impediment. See ధాక.

ధోకి or ధోకిపడక *dhōki.* [Tel.] n. A ladle formed of half a cocoanut shell.

ధోలము *dhōlamu.* [Skt.] n. A drum. డోలు.

ణ ṇa

ణ *ṇa.* The letter N sounded as a palatal. No Telugu word begins with this letter. In some words న changes into ణ. Elsewhere ణ N and న n are accounted the same: thus మణి or మని. Sometimes ణ changes into ఁ N as వెణకు or వెనకు.

ణి ṇi

ణిచ్ *nich* In Telugu Grammar. This denotes ఇంచు the sign of the Causal voice.

త ta

త *ta.* The letter T pronounced as a pure dental. A feminine suffix as in చూపి, వేల, ఁ in ordinary writing denotes ఁన్ afterwards. In prosody it stands for the foot called తగణము which consists of two long syllables followed by a short one as వచ్చాయి.

తః *taḥ.* An adverbial affix used with some Sanskrit words, as అన్యాయతః unjustly, అజ్ఞానతః unconsciously.

తంకర *taṅkara.* [Tel.] n. Inferior or useless grain. పనికిరాని ధాన్యం.

తంగేడు or తంగెడు *taṅgēḍu.* [Tel.] n. The Tanner's Cassia. *Cassia auriculata.* నేల తంగేడు Ground Cassia or Senna, *Cassia angustifolia.* అడవితంగేడు the wild species used in tanning. బంగారుతంగేడు the yellow flowering species, *Cassia sophora.* See కసిండ (Watts). కొండతంగేడు the flower called Peacock's Pride, *Cassia Sophera.* తంగేడుతేనె wild honey, a proverbial expression denoting the seeking of grapes from thorns, or milk from a stone (R. i. 127 and iv. 158). తంగేడుగోరింక *taṅgēḍu-gōrinka.* n. The Pied Crested Cuckoo, *Coccystes jacobinus.* (F. B. I.)

తంటా or తంటు *taṇṭā.* [Tel.] n. Trouble. వ్యవహారము. A quarrel కలహము, కేడు. Evil కీడు. Deceit మోసము. Slander, a false report నింద.

"... తంటాలకీడు నా మ్మి మోసపోదురు
నాయిండ్లు కొంపెట్టుకొందురు."

వేమన్న. iii.

తంతెనము or **తంటెయము** *tantenamu*. [Tel.] n. A medicinal shrub. *Cassia tora*, and *Cassia alata*, దద్దుళ్ళను, గ్రుహుళ్ళాటను, నీటి సూనలోనే విత్తులనెట్టు.

తండ *tanḍa*. [Tel.] n. The bottom of a ship.

తండము *tanḍamu*. [Skt.] n. An assembly, a collection, mass, quantity. కలువతండము a bed of lilies. మృగతండము a herd of cattle, &c. తండములు crowds, swarms, abundance. కొల్లలు, సమృద్ధి. A. v. 39. **తండతండములుగా** *tanḍa-tanḍamu-gā*. adv. In heaps. BD. v. 228. **తండోపతండములు** *tanḍópa-tanḍamulu*. n. Crowds upon crowds. తండోపతండములుగా excessively, more and more, prodigiously.

తండసము *tanḍasamu* [Tel.] n. Tweezers for pulling out hairs. మంగలవాడు కొంటె కంటికే పనిపట్టు. ఎలుగుబంటికి తంటపుడుగా a task as endless as pulling out a bear's hairs. A forge కమ్మరికొలిమి.

తండా *tanḍā* [Tel.] n. A caravan, horde, troop, encampment. A collection of men or things. సమూహము.

తండు *tanḍu*. [Tel.] n. The broad part or beazle of a ring. v. n. To ask for the payment of a debt. To collect or raise money. **తండుకోల** *tanḍu-kóla*. n. An oar. A spear used in killing fish. చేపలమొనకొనే చిల్లకోల.

"వీర మంసలల్లాడుగోరులు తండుకోల
నెట్టుకోర్వనిమాలపుట్టికలువు."

పంన. కేం. i.

తండులము *tanḍulamu*. [Skt.] n. Rice. బియ్యము.

తండువ *tanḍuva*. [Skt.] n. An oar. తెడ్డు కొయ్య.

తండేలు or **తండెలు** *tanḍ-élu*. [H.] n. The headman among sailors. A tindal or boatswain. పడవపెత్తనగాడు.

తండ్రి *tanḍri*. [Drav. of. Tam. తంద్రై. Lit. One who brings (food, &c.) తెచ్చువాడు. The addition of the రేఫవడి or *r* sound is a sign of the honorific plural.] n. A father. పెత్తండ్రి (పెద్ద+తండ్రి) a father's elder brother. పినతండ్రి a father's younger brother. తల్లితండ్రులు parents, &c. తండ్రిచెల్లెండ్లు a father's brother or sister. తండ్రితండ్రి a grandfather తాత.

తంతన్యమాన *tantanya-mana*. [Skt.] adj. Grown, mature. పరిపక్వమైన. Parij. iii. 81.

తంతి *tanti*. [Tel.] n. The wire or string of a musical instrument, a wire. కమ్మి, తీగ. **తంతికురుపు** or **నారిపుండు** *tanti-kurupu*. n. Guinea worm. **తంత్రివాద్యము** *tantri-vádyamu*. [Tel + Skt.] n. A stringed instrument.

తంతు *tantu*. [Tel.] n. Craft, cunning, subtlety, a device, shift. తంత్రము, ఉపాయము.

తంతువు *tantuvu*. [Skt.] n. A thread or fibre. నూలిపోగు. తంతుకాష్ఠము a spindle నూలుపడికె కదురు. తంతుకీటము a silkworm పట్టుపురుగు. **తంతునాగము** *tantu-nágamu*. n. A polypus or marine serpent supposed to entangle and drown swimmers. పెనుము. **తంతునాభము** *tantu-nábhamu*. [from తంతు a thread and నాభి the navel.] n. A spider. సాలెపురుగు. తంతువాయువు a spider. **తంతువాయుడు** *tantu-váyudu*. n. A weaver.

తంతెలు or **తంతియలు** *tantelu*. n. The divisions or bridges in the neck of a guitar, steps. మెట్లు.

తంత్రకము *tantrakamu*. [Skt.] n. A web, a piece of new cloth. కొత్తబట్ట.

తంత్రము *tantramu*. [Skt.] n. A device, contrivance. ఉపాయము. A theory, system సిద్ధాంతము. Scheme, plan, invention. An art. A trick, intrigue, plot. కుట్ర. **రాజ్యతంత్రము** a system of government, polity, the affairs of state. **దుస్తంత్రము** a wicked

device. తత్త్వరతంత్రము the interposition of Providence; the finger of God. The పంచతంత్రము or "Five modes," whereby men secure success: the name of a celebrated book. తంత్రగ్రంథములు *tantra-granthamulu*. n. Apocryphal books teaching a secret code of worship, prescribing the adoration of demons and women with magical rites, with the use of flesh and wine, and extraordinary lewdness. తంత్రజ్ఞుడు *tantra-gnyudu*. n. A conspirator, an accomplice. తంత్రవాది *tantra-vādi*. n. A clever, ingenious man.

తందన *tandana*. [Tel.] adj. Lazy, indolent. తందనము or తందనపదములు *tandanamu*. n. Wretched drawling music. తందాన or తందానతాన words used in beating time. P. ii. 132.

తందర *tandara*. [Tel. from Skt. తంద్ర] n. Hesitation, perplexity, confusion, trembling. Drowsiness, మందికొందర. Lassitude, exhaustion, weariness. అలసట.

తందవి *tampati*. [Tel.] n. A bonfire; a great blaze.

తందాన *tampara*. [Tel.] n. A cluster of lotuses. తామర సంస్థ, తామర సందాన blooming or basking like a flower.

తంపి *tampi*. [Tel.] n. A fire pit, used for boiling water. కాలికంపి. A quarrel or squabble. కలహము. తంపిపెట్టు *tampi-pettu*. v. n. To make a slow fire. To create a quarrel. వానికి వీరికి తంపిపెట్టినాడు he made them quarrel.

తంబ *tamba*. [Tel.] n. The swordbean, *Conacabia gladiata*.

తంబళి, తంబళి వాడు or తంబళీ *tambala*. [Tel.] n. A caste of Saivite priests.

తంబు *tambu*. [Tel. & Tam.] n. A younger brother. తమ్ముడు.

తంబుగ *tambuga*. [Tel.] n. A small brass water pot in the shape of a truncated cone. మొదనిడుపు కానుండి చెంబు.

తంబుర or తంబురా *tambura*. [Tel. తంబి+మర్.] n. A kind of stringed instrument like the guitar. A tambourine.

తకతక *taka-taka*. [Tel. (anuk)] n. A ringing sound. adv. Aloud, tremulously, strongly. తకతకలాడుట, తకతకమని the action of keeping or beating time in music.

తకపిక *taka-pika*. [Tel. (anuk)] adv. Wildly, loosely, at random. తకపికలాడు *taka-pika-l-ādu*. v. n. To dance about, to dangle.

"ఒకచేఁదకపికగా నూఁగించి నన్ను
తకపికలాడించు తలిదండ్రులేవి
స్వారస్యి మృష్ట భూతాన్నాన్ని
వీంగ్రక్కుము విన్ను నిమగాఁపుము."

HD. i. 1315.

తకరారు *takarāru*. [H.] n. A dispute, an altercation. వివాదము.

తకావి *takāvi*. [Tel.] n. An advance of money, given for the purpose of cultivation. వారకము.

తక్క *takka*. [Tel. from తక్కు.] adv. Except, save, but. తప్ప.

తక్కడి *takkadi*. [Tel.] n. A lamp with three spouts. adj. (from తక్కు) Remaining తక్కిన, మిగిలిన, శేషించిన.

తక్కరి *takkari*. [Tel.] n. A rogue, a deceiver. B. x. 383. దొంగ.

తక్కలపాటు *takkala-pāṭu*. [Tel.] n. To be in trouble. తొందరపడుట. G. xi. 157.

తక్కిడి *takkiḍi*. [Tel.] n. A lie. Deceit. మోసము. తక్కిడికాడు *takkiḍi-kāḍu*. n. A cheat. మోసకాడు.

తక్కిన *takki-na*. [Tel. from తక్కు.] adj. Remaining as a residue. తక్కినవారు the rest, the others. తక్కినవి the rest.

తక్కిడి *takkiḍi*. [Tel.] n. The yellow myrobalan. The tomato plant. తక్కిడి కాయ a tomato.

తక్కిసము *takkisamu.* [Tel.] n. A subscription raised among the ryots to defray the village expenses.

తక్కు *takku.* [Tel.] v. n. To miss, to fail. తప్పు. అట్లుచేయింపతక్కదేని if I fail to effect this. v. a. To leave, let go, loose. విడుచుట, వదిలి పెట్టుట. A. iv. 258. n. Remainder, residue. Also, jesting: పిట్టి, తక్కు, పెక్కు, దొంగతనము petty theft. adj. Other ఇతరము. **తక్కుడు** n. Remaining over. తక్కుట.

తక్కువ *takkuva.* [Tel.] n. A want, deficiency, defect; inferiority, baseness. లాభ నష్టాల the balance or remaining sums of money ఎక్కువతక్కువలు or హెచ్చుతక్కువలు difference, irregularity, improper words. adj. Deficient, defective, inferior, mean, contemptible, base, low With a dative it means less: as రెండు మైళ్ళకు తక్కువ less than two miles. ఇది ఒక్కటే తక్కువ this alone was wanting. ఆదయేమితక్కువ what harm? what matter? తక్కువమాటలు *low* expressions, improper language. ఎక్కువతక్కువగా *adv.* More or less. **తక్కువపడు** *takkuvapadu.* v. n. To be wanting, to be deficient, to be insufficient. కొరతపడు. **తక్కువపాటు** *takkuva-patu.* n. Want, deficiency.

తక్కె *takke.* [Tel.] n. A weight of two viss. రెండువిసల బరువుకల్గు.

తక్కెడ *takkeda.* [Tel.] n. A pair of scales, a balance, a weighing machine.

తగ్గొనుట *tak-konu.* [Tel. తగు+కొను.] v. n. To undertake. పూనుకొనుట.

తక్కోలము *takkolamu.* [Tel.] n. The name of a certain plant. *Clerodendrum inerme.* Heyne. *Calyptranthes jambolana.* Ainslie.

తక్రము *takramu.* [Skt.] n. Buttermilk diluted with water. మజ్జిగ.

తక్షకుడు *takshakudu.* [Skt.] n. The name of a mythological serpent ఒక సర్పరాజు. The name of a race of men called Takshakas. A carpenter, వడ్రంగి.

తగటు *tagatu.* [Tel.] n. Lace, తొడి, పగడ. తగటుబీర a lace cloth. **తగటు** or **తగటీ** *tagati.* adj. Laced పగడాల.

తగడు *tagadu.* [Tel.] n. A plate or flat piece of metal. Gold leaf, brocade. తొడు A. iv. 132. M. VI i, 298. టీనాతగడు a tin plate.

తగర *tagara.* [Tel.] n. A rogue, a deceiver. KP. iii. 206. A tree called *Morinda tinctoria.* Rox. i. 543. నలిమద్దనపుచెట్టు. See కసింద. తగరపుచెట్లు the *Foetid Cassia, Cassia Tora* (Watts). The oval-leaved Cassia. Ainslie.

తగరము *tagaramu.* [Tel.] n. Tin. తగరపు పెట్టె a tin box.

తగరిసె. తగిరిసె or **తగర్చె** *tagarise.* Same as తగరపెట్టు. See under తగర.

తగరు *tagaru.* [Tel.] n. A ram. పొట్టేలు. తగరురూపుతు the god of fire అగ్ని.

తగవు *tagavu.* [Tel. from తగు.] n. Justice, virtue, uprightness. ధర్మము, న్యాయము. Also, presents given to a daughter by her parents when she is married. A dispute జగడము. A lawsuit వ్యాజ్యము.

"కని తెనుమాలు ధర్మమూ
మనసును తెరువిలిచిన తెమలివేయాలా
పలుబుద్ధి గానిదేలా
తమలపాకగాకేరుచున్న తెగవదయేలా."

(Rama Stava Rajam viii. 203, 188.) తెగవుకోరి a peacemaker. సంధిచేయువాడు. **తగవరి** *tagavari.* [తెగవు+అరి.] n. A judge or arbitrator. వ్యాజ్యరూఢుడు. **తగవేది** *tagav-edi.* [తెగవు+ఏది] n. Sacrificing justice, unjust, wicked. తెగవుమాలి. M. IV. ii. 40 and 193.

తగాదా *tagada.* [H.] n. A quarrel. Dunning for payment of money.

తగిరిస *tagirisa.* [Tel.] n. See under తగర.

తగిలింపు *tagilintsu.* [Tel. causal of తగులు.] v. a. To apply (paint, a bandage, punishment, a rule, the law, &c.) To fasten

(a bolt, &c.) To inflict (pain.) To attach, fix, insert, look, bolt, hang on, stick into, అగ్నితగిలించు to set fire. నన్ను ఆ పని లో తగిలించిరి they involved me in that business. వానికి సంకెలలు తగిలించిరి they put fetters upon him. **తగిలించుకొను** *tagilinṭsu-konu.* v. n. (middle voice) To put on, apply to oneself, to become involved in, to catch, to contract. రోగమును తగిలించు కొను to catch or contract disease. సంకెళ్లు తగిలించుకొన్నాడు he put on fetters.

తగు *tagu.* [Tel.] v. n. To be fit, or proper, to suit or agree, suffice. యుక్తమగు. p‖ తగిన or తక్క, fit, proper, moderate. Neg. p‖ తగని unfit, unsuitable, immoderate, vast, horrid. It is often used impersonally: Thus అట్లు చేయుటగునా is it fit to do so? పోటగదు it is not right to go. తెలిసి కొనవచ్చును it is possible to discover it "ఉపకులంబుర్వుమువెగిదుప్పొంప." DRK. 204. తగుమాత్రమైన sufficient, some. తగుమాత్రముగా moderately, well, amply. తగు మాత్రముగొప్ప pretty large. Here తగు is used as a p. instead of తగిన. **తగిన** *tagina.* (Rel. p‖ of తగు) adj. Fitting, proper, due, right, likely, probable, pretty. తగినమాత్రము pretty well. **తగినట్టుగా** *tagi-n-aṭṭu-gā.* adv. Fitly, properly.

తగులము, తగులాటము or **తగులు** *tagulamu.* [Tel.] n. Connection. సంబంధము. P. i. 635. Desire, lust. ఆసక్తి, పొందు, జంఝాటము. A cheek, hindrance. అడ్డపాటు. Swa. iii. 4. A iv. 121.

తగులు *tagulu.* [Tel.] v. n. & n. To happen, occur, turn up, appear. To belong to, appertain to, to come in contact with, to touch, hit, strike. To be caught; got, found, joined, entangled, understood. To be received (as a blow), incurred (as expense or punishment.) n. See under తగులము. ఆ యింటికి నిప్పుతగిలినది the house caught fire. ఇక్కడ గాలి తగులుచున్నది the wind strikes here, here we get the breeze. పెండ్లితగిలినది there was a marriage. ప్రయా ణము తగిలినది he had occasion to make a journey. ఆక్కడ మంచినీళ్లు తగిలినవి there we found fresh water. వానికి దెబ్బతగిలినది he received a blow. కుండ కాలికి తగిలినది the pot touched my foot. ఓడ మెఱకకు తగిలినది the ship ran aground. వానికి రోగముతగిల కుండ to prevent his catching the disease. ఆతనిచిత్తు నాకు తగులలేదు his abuse did not affect me. ఇది వానిమనసునకు తగిలినది this was impressed upon his mind. వెంటతగులు to pursue. తగులుకొనివచ్చిరి they attacked, they followed. అడ్డముతగులు to oppose, to come in the way. పదిరూకలు తగిలినది it cost ten cash. **తగులుకొను** *tagulu-konu.* v. n. To be involved or entangled with. చిక్కు కొను. To fall in love with. వలను. To catch fire. అది వాణ్ణి తగులుకొనిపోయినది she has gone off with him. ఆ యిల్లు కొనుల కొన్నది the house caught fire. **తగులబడు** or **తగులుబడు** *tagula-baḍu.* v. n. To burn or be set on fire. ఇల్లు తగులబడినది the house was burnt. **తగులబెట్టు** or **తగులుబెట్టు** *tagula-beṭṭu.* v. a. To set fire to, to kindle, to burn అడవిని తగులబెట్టిరి they burned the forest. **తగులుబడి** *tagulu-baḍi.* n. Expense, charge, cost, outlay. ఖర్చుబడి. **తగులుబాటు** *tagulu-baṭṭu.* n. Charge, cost, expense. తగులువడు to be caught. చిక్కు, పట్టువడు.

తగ్గు *taggu.* [Tel.] v. n. To become less, to decrease, diminish fall (in price,) abate, తక్కువ. To go back, withdraw, retire, వెనుకకుపోవుట. **తగ్గుమొగ్గులు** *taggu-moggulu.* n. Ups and downs. **తగ్గించు** *taggiṁsu.* v. a. To lower, debase, degrade, **తగ్గింపు** *taggiṁpu.* n. A fall, sinking, diminution, reduction. A fall in price. **తగ్గు** or **తగ్గువడ** *taggu.* n. Decrease, a diminution, abatement. తక్కువ.

తట్సే *taṭsse.* [Tel.] n. A joke, a lie.

తట్సేన *taṭsseṇa.* [Tel.] n. Sport, play, jesting, a joke, slander, lying, mis-

representation, coaxing, feigning. కపటము, బెదరింపము, చాతుర్యప్రయోగము, చేష్ట, ఇచ్ఛకము, తంత్రము. తటస్థించుట or తన్నుచేయుట to sport, jest, to quiz, laugh at ఎగతాళించు. తటస్థించుడు *tatasthiṁchu*. v. n. To walk about. సంచరించు.

తటుక or తటుకు *taṭuka*. [Tel.] n. Stunning. నిశ్చేష్టత. Surprise. ఆశ్చర్యము. తటుకపడు or తటుకుపడు *taṭuka-paḍu*. v. n. To be surprised. తటుకపాటు *taṭuka-pāṭu*. n. Surprise.

తటతట *taṭa-taṭa*. [Tel. anuk.] adv. Violently, loudly.

తటుమటు or తటుమటు *taṭu-maṭu*. [Tel.] n. Deceit, cheating. మోసము. తటుమటుమాటలు deceitful words. తటుమటించు or తటుమటించు *taṭuma-ṭiṁchu*. v. a. To swindle, to cheat, to deceive మోసపుచ్చు.

తటము *taṭamu*. [Skt.] n. A place. ప్రదేశము. Shore, bank. పల్లపొడ్డు. A valley లోయ దరియ. నిటలతటము. in his forehead.

తటస్థము *taṭa-sthamu*. [Skt.] adj. Present, near, at hand, proximate, approaching, next, impending, imminent. సమీపమందున్న, ఒదగిన. Temporary, occasional, for the time being. తటస్థముగు or తటస్థించు *taṭastha-m-agu*. v. n. To approach, draw near, or be at hand. To occur, happen, turn up. ఒదగుడు, చేరు తటస్థించియున్నవాడు one who is on the brink of ruin. తటస్థుడు *taṭasthuḍu*. n. An onlooker, A bystander, a spectator; one who is indifferent or impartial; a just person న్యాయస్థుడు. వాడు మిక్కిలి తటస్థుడు he is very just.

తటాకము *taṭākamu*. [Skt.] n. A tank, reservoir, pond, pool. తటాకమునాడి దెసిల్లు a pond or well that never dries.

తటాయించు *taṭāyiṁchu*. [Tel.] v. t. To obstruct. అడ్డగించు. To prevent నివారించు.

తటారించు *taṭāriṁchu*. [Tel.] v. a. To rub, handle, feel, finger. Bulram. iv. 117.

తటాలు *taṭāḷu*. [Tel.] n. Suddenness. ఆకస్మికము. తటాలున or తటాన *taṭāḷuna*. adv. All at once, suddenly, abruptly. తటాన పాటుగా *taṭāna-paṭa-gā*. adv. Suddenly, unexpectedly.

తటి *taṭi*. [Skt.] n. A bank, side, edge. దరి, ఏటిఒడ్డు. Place, district, region, ప్రదేశము.

తటిత్ or తటిత్తు *taṭit*. [Skt.] n. Lightning. మెరుపు. తటిత్వంతము or తటిత్వతి *taṭit-vantamu*. n. A cloud. మేఘము.

తటిని *taṭini*. [Skt.] n. A river. నది. A stream. ఏరు.

తటుకు or తటుక్కు *taṭuku*. [Tel.] n. A pat or tap. adj. Swaggering, flabby. Vema. 982. తటుక్కున, తటుకున or తడుకున *taṭukku-na*. adv. Suddenly, all at once, in a moment. తటాలున.

తట్ట *taṭṭa*. [Tel.] n. A flat thing of any sort, a metal plate used as an ornament. తిరుగు. A flat hamper for drying grain. బుట్టి. A basket చిన్న ఒక్క తట్టెడు a basketful. ఇట్లతోకూడి తట్టెలుకూడ నన్ను the frying pan suffers for the grain, *i. e.*, I got into this scrape on another's account. తూచుతట్ట one scale of a balance. తట్ట ముఖము a flat face. తట్టగుట to become flat తట్టయిన. తట్టచేప *taṭṭa-chēpa*. n. A sort of fish. H. iv. 225.

తట్టడి, తట్టు or తట్టువ *taṭṭaḍi*. [Tel.] n. A small horse, a pony. తేజి. Parij. iv. 71.

తట్టము *taṭṭamu*. [Tel.] n. A leather thong, a belt కుంపటివాత.

తట్టమ్మ *taṭṭ-amma*. [Tel.] n. Chicken pox. పొక్కు.

తట్టస *taṭṭasa*. [Tel.] n. Courage. ధైర్యము.

తట్టాడు *taṭṭāḍu*. [Tel.] v. n. To toss or fluctuate, to totter అడుగులు తట్టట్టు పెట్టు. L. vii 379.

తట్టి *taṭṭi*. [Tel.] n. A metal platter. కంచము. A hurdle or screen తడికె.

తట్టు *tattu.* [Tel.] v. n. To occur or happen, to break out. కలుగు. నాకు సంశయముతట్టినది a doubt occurred to me. అది నామనసుకు తట్టలేదు it did not occur to my mind. అది నాకు నిజమని తట్టలేదు it does not strike me as true. v. a. To strike, beat, knock, pat, clap, slap. తాకు. To touch. ముట్టు. To do away with, remove, or dispel (as darkness.) కత్తిదెబ్బ తోడెముతో తప్పినాడు he averted the blow. తట్టిలేయు to remove. పరితట్టు to compare with the original, to fill up what was wanting. నీళ్లు ఎగదట్టినది the water rose to the brink, ఆ ఓడ గట్టుతట్టినది the ship ran ashore. తట్టుపుమను carefully selected musk. n. A side, direction. పూర్వపు దిక్కు. మీదితట్టు the top: the upper side. కిందితట్టు the under side: the bottom. A bank or shore వడ్డు. A swelling, an inflammation. Chicken pox తట్టమ్మ. రాజ్యము వానితట్టు చేసి నాము they delivered the kingdom to him. అందరమొకతట్టు వచితిమి we all went over to one side. ఆ పని తట్టుబడ్డది that work is laid aside. ఓడ తట్టుకొన్నది the ship got aground. బొగ్గితట్టుము to fittle wood, or make a groove. వానికి తట్టుబోయెను he has got the chicken pox. **తట్టుకోను** *tattu-koṉu.* v. n. To go along. దొరికినమట్టుకు తట్టుకొని పోయెను he ran off with whatever he could get. To pause, delay, take time, hesitate. తట్టుబడు to suffer బాధపడు. **తట్లాట** *tattāṭa.* n. A squabble.

తట్టుముట్టు or **తట్టుబుట్టు** *tattu-muttu.* [Tel.] n. Things, utensils, furniture, tools, household stuff. తట్టుబుట్టాడు to surround (as poverty) చుట్టుకొను.

తట్టువ or **తట్టువము** *tattuva.* [Tel.] n. A country bred pony. తట్టు.

తట్టుపునాడు *tattapu-vāḍu.* [Tel.] n. A goldsmith.

తడ *tada.* [Tel.] n. A check, a hindrance. అడ్డి. A charm, a spell. తెంపరతడ. Nearness. కడ. వానికితడ లేదు nothing can prevent it. ఆ పాము తడకు నిలువదు that snake is deaf to every charm. The name of a tree, the leaves of which (తడాకులు) are used as leaf-platters విస్తరాకులు. The wood is like fir and makes strong bows. తడమండ్లు. M. III. i. 335. ధనుర్వృక్షము. నూబలడు is one species. H. iv. 16.

తడక or **తడికె** *taḍaka.* [Tel.] n. A framework, a screen, a hurdle, what is called a tatty. A gate made of open bars, a mat used as a door. విస్తరతడక a pack of contradictions, a parcel of blunders, a heap or tissue of falsehoods.

తడకట్టు *taḍa-kaṭṭu.* [Tel.] v. t. To bewitch, charm. To stop by charms. అడ్డగించు. To prove or verify a pair of scales.

తడగరు See తొడగరు.

తడప *taḍapa.* [Tel.] n. A withe or strip of bark, &c. Peel, rind. చెట్టుతడపతీసినారు, నడి తడప the thick part of a palm branch.

తడబడు *taḍa-baḍu.* [Tel.] v. n. To be troubled or confused. To fail. తొట్రుపడు. To quiver వణకు. **తడబాటు** or **తడమాటు** *taḍa-bāṭu.* n. Confusion, irresolution, fluctuation. Fidgetting, fribbling అటకూటి వాడు a trifler, a fribbler. తడబెట్టు or తడిపెట్టు to confuse.

తడయు *taḍayu.* [Tel.] v. n. To loiter or delay. ఆలస్యముచేయు. తడయక without delay, at once, rapidly.

తడవ *taḍava.* [Tel.] n. Time. మారు, ఆవృత్తి. ఒకతెడవ once. కొంతతెడవ sometime.

తడవాటు *taḍa-vāṭu.* [Tel.] n. Trouble, confusion. HD. i. 206.

తడవు *taḍavu.* [Tel.] n. Delay. ఆలస్యము. A while, period or space of time. కొంతతడవు. రేయితడవునిద్రించి the night passed slowly. ఎంతతడవు how long a time.

తడవు *taḍavu.* [Tel.] v. a. and n. To touch, feel, handle, stroke, grope. To search about. వెదకు. To talk about. ప్రస్తావించు. To enquire విచారించు. To save రక్షించు. **తడవాడు** or **తడవులాడు** (తడవి+ఆడు) to

dance నృత్యమాడు. to totter తడబడు. **తడవుడు** *tadavudu.* n. Searching. వెదకుట. **తడవులనిడుపడు** an epithet of the mythological serpent called ఆదిశేషువు.

తడి *tadi.* [Tel.] n. Damp, moisture. తేమ. Water నీరు. భయమువల్ల నోట తడిలేక through fright my tongue having dried up. చేతి ఆరదు (P. i. 502.) my hand is not yet dry, i. e., it is this moment done. adj. Wet, damp, moist. తడిబట్ట a wet cloth. తడిగుడ్డతో గొంతుకోసినాడు he cut his throat with a damp cloth, that is, he ruined him by fair and gentle means; hanging a man with a silken halter. తడిపొడి slightly wet. **తడిపడు** *tadi-padu.* v. n. To be moist. **తడియొత్తు** *tadi-y-ottu.* n. A towel, a napkin తడితుడుచుకొనుగుడ్డ. **తడియు** *tadiyu.* v. n. To be wet, to get wet. తడిసినది it is wet. తడిసి ఉన్నాడు he is wet. **తడుపు** *tadupu.* v. a. To moisten or wet. తడియుకేయం. n. A modesty piece or loin cloth. గోచి. తడుపుదడాలు a bachelor బ్రహ్మచారి. A towel చిన్నగుడ్డ. adj. Wet (as a cloth) తడిసిన (గుడ్డ.) **తడిపించు** *tadipintsu.* v. a. To cause to become wet, వానిచేత ఈ బట్ట తడిపించు you must make him wet the cloth.

తడిక or **తడికె** Same as తెడిక.

తడుము *tadumu.* [Tel.] v. t. To grope. తడవులాడు. To pat నిమురు. v. n. To think or consider. ఆలోచించు.

తణగము, తడగము or **తణగాము** *tanagamu.* [Tel.] n. A leather bag for water carried on bullocks. **తణగాఎద్దు** *tanagam-eddu.* n. A bullock which bears water in a leather bag.

తత్ *tat.* [Skt.] pron. That, the same. **తత్పూర్వము** before that, beforehand. తెక్షణము or తక్షణము instantly, at that moment **తత్సమీపము** near, close by. **తత్సంవత్సరము** the same year. **తదాశ్రమము** that abode **తత్కాలము** *tat-kalamu.* n. That time, that period. **తత్కాలమైన** coeval, belonging to that period. **తత్కాలానుసారి** a time-server. **తత్కాలమునకు** for the present.

తతగము *tatagamu.* [Skt.] n. Wind. వాయువు.

తతము *tatamu.* [Skt.] n. Any stringed musical instrument. వీణెలోనగు వాద్యము. adj. Spread, diffused, expanded, stretched, extended. **తతరతి** *tata-rati.* n. Insatiable or excessive pleasure. తతరతిమొక్కి delightedly saluting him.

తతి *tati.* [Tel.] n. Season, proper time. సమయము. [Skt.] n. A multitude or crowd, a great number, a collection, a line, row or range. సమూహము. **మిత్రతతి** a host of friends, the circle of one's acquaintance.

తత్తడి *tattadi.* [Tel.] n. A horse. గుర్రము.

తత్తుడ *tattu-bada.* [Tel.] n. A retinue. పరివారము.

తత్తర or **తత్తరము** *tattara.* [Tel. తత్+తర.] n. Perplexity, embarrassment, agitation, violent emotion, shuddering, shrinking. సంభ్రమము. Grief. **తత్తరపడు** *tattara-padu.* v. n. To be perplexed or agitated. To shudder or tremble. సంభ్రమించు. **తత్తరపాటు** *tattara-patu.* n. Agitation. తత్తరబిత్తరయ్యె he was at a loss. **తత్తరించు** or **తత్తరపెట్టు** *tattarintsu.* v. a. To perplex, trouble. **తత్తరిల్లు** or **తత్తరిల్లు** v. n. To shudder, tremble. సంభ్రమపడు, చలించు.

తత్తెర *tattera.* [Tel.] n. A leathern vessel in which spirituous liquors are poured. పారదుపోసే మానిమంత తోలు తిత్తి.

తత్పరుడు *tat-parudu.* [Skt.] n. One who is diligent, intent, heedful, assiduous, or bent upon doing anything. ఆసక్తుడు. **తత్పరము** *tat-paramu.* adj. Diligent. **తత్పరత** or **తత్పరత్వము** *tatparata.* n. Inclination, bent, devotedness, diligence.

తత్రత్యము *tatratyamu.* [Skt.] adj. Of that place. ఆక్కడమన్న, ఆక్కడ కలిగిన.

తత్వము *tatvamu.* [Skt.] n. The real nature of a thing, the essential nature of anything. స్వభావము. Any living being, or essence. Any element or elementary property. Truth, reality. A first principle. An axiom. ÆON, thing, existent creature. Mind, intellect. Deity భగవత్తత్వ. The true perfection, or highest good of man, as the knowledge of God and holiness. Truth or reality in religion. The quest of truth: Ideology, metaphysics, philosophy. (Vulgarly,) A puzzle, a mystery. శూన్యతత్వము nothingness, nullity, non-existence. **తత్వజ్ఞుడు** *tatva-gnyudu.* n. He who knows the truth, a philosopher. **తత్వజ్ఞాని** *tatva-gnyāni.* n. The perfected saint, as being one with God. Vema. 1044. **తత్వసంగ్రహము** *tatva-sangrahamu.* n. A confession of faith: a book giving a synopsis of any creed. A handbook of philosophy.

తత్సమము *tatsamamu.* [Skt. తత్ + సమము.] adj. Lit: Equivalent to that. A term in Telugu etymology used to denote words borrowed from Sanskrit, but with the termination altered, as రాజ్యము *rajyamu* for రాజ్యం *rajyam.* See on తెలుగు.

తథాగతుడు *tatha-gatudu.* [Skt.] n. An epithet of Buddha. బుద్ధుడు.

తథాస్తు *tathastu.* [Skt. తథా + అస్తి.] Interj. So be it! Amen!

తథ్యము *tathyamu.* [Skt.] n. Truth, fact. సత్యము. adj. True, real, actual. సత్యమైన, తథ్యమయినది it turned out true. **తథ్యముగా** *tathyamu-gā.* adv. In fact; really.

తదనంతరము *tad-anu-antaramu.* [Tel. తత్ + అనంతరము.] adv. Afterwards. Thereafter, then, subsequently. తదనంతరపుత్ర the next heir, the heir presumptive.

తదా *tadā.* [Skt.] adv. Then. అప్పుడు. **తదాత్వము** *tadātvamu.* n. That time. అదా లము.

తదారభ్య *tad-arabhya.* [Skt. తత్ + ఆరభ్య.] adv. Thenceforward, since that (time).

తది, ధుతు, తక్కు- or **ధిక్కు-** *tadi.* [Tel.] n. Sounds or words used by dancing masters in keeping time.

తదియ *tadiya.* [Skt. తృతీయ.] n. The third day in the light or dark fortnight.

తదీయ *tadiya.* [Skt.] adj. His, her, its, తదీయులైన appertaining to it.

తదేక *tad-eka.* [Skt. తత్ + ఏక.] adj. Fixed, uniform. వాడు తదేకమ్ముగానుండెను he was bent upon doing it, he fixed his undivided attention on it.

తద్గుణము *tad-gunamu.* [Skt. తత్ + గుణ.] n. Lit. That quality. The peculiarity or characteristic of an individual.

"అ ఆ ఇ ఈ మనుచాదిగా ఎట్లు వర్తిల్లెనో వ
ర్ణత్రయంబు తెల్గుకు స్వరూపకాళి
లక్ష్మణప్రయుక్తులలితదేశంబుల
వరలుచిత్త మదియు తద్గుణంబు."

ప్రబంధోత్తమ. v. 37.

తద్ద *taddā.* [Tel.] n. "Papa"—a child's word for father. BD. i. 590.

తద్ద or **తద్దము** *taddā.* [Tel.] adv. Much, exceedingly. మిక్కిలి, విస్తారము. అత్యధికము.

తద్దినము *tad-dinamu.* [Skt. తత్ + దినము.] n. Lit. "That day," i. e., a commemoration anniversary, or annual mourning for deceased persons. తద్దినము పెట్టు to keep or celebrate "that day." తద్దినమునకు గాడిదను కొట్టినట్లు (proverb) to run one's head against a wall.

తద్దె *taddē.* [Tel.] n. A ceremony or feast. పండుగ, as ఉట్లతద్దె, అట్లతద్దె.

తద్ధర్మము *tad-dharmamu.* [Skt.] n. Lit. That right, that law, that custom. The aorist of a verb. భూతవిశ్యద్వర్తమానములను బోధించుక్రియ.

తద్భవము *tad-bhavamu.* [Skt. తత్ + భవము.] n. Lit. Proceeding (or corrupted) from Sanskrit, a term applied to Telugu words

which are borrowed from Sanskrit, but greatly changed in spelling as చక్రం for చక్ర.

తద్రూపము *tad-rūpamu.* [Skt. తత్+రూపము] Lit. That (very) form. adv. Exactly, as it was. ఆ చిత్రమును తద్రూపముగా వ్రాసినాడు he drew the portrait to the life.

తద్వారా *tad-vārā.* [Skt. తత్+ద్వారా] adv. Thereby, Through that channel.

తన *tana.* [Tel.] adj. Own, his, her, my. See తాను of which this is the genitive. తనచేతకానంతగా he reviled them to the utmost in his power. తనబుద్ధి his opinion, one's own opinion. **తనకుతానే** adv. He of himself, of his own accord, voluntarily. **తనము** *tana-mu.* adj. Own. His, her. See తన.

తనకలి *tanakali* [Tel.] n. A tangle. చిక్కు. తనకలిజుట్టు a tangled knot of hair. A difficulty, puzzle, చిక్కు, వంకటము. One who creates difficulties చిక్కులుపెట్టువాడు.

తనంతే or **తనంతట** *tananta.* [Tel. తన+అంత] adv. Of himself. Voluntarily.

తనకా or **తనఖా** *tanaka.* [H.] n. A mortgage. తనకాపత్రము a mortgage deed. Also, an assignment on the revenue.

తనకుచెట్టు *tanaku-chettu.* [Tel.] n. A species of the sandal tree. Rox. i. 445. Floats (catamarans) are made of its wood.

తనకు or **తనుకు** *tanaku.* [Tel.] v. n. To sink, fail. To tremble. తనకక not enduring it, not tolerating it. తనకెడులిత్తెము a trembling, sinking heart.

తనము *tanamu.* [Tel.] An affix, added to many nouns and adjectives to give them an abstract or a collective force like త్వం in Sanskrit words, and ness, tion, ment in English words, thus: దొరతనము government, దండితనము greatness, మంచితనము goodness, పిల్లతనము childishness, గట్టితనము solidity, లావుతనము largeness, మిటారితనము playfulness, కొల్లతనము the peasantry, the shepherd class, బల్లితనము the being a lizard: the being born as a lizard, కాపుతనము the farmer class. It is added like-wise to past participles as తెలియనితనము silliness, ignorance. చేకానితనము awkwardness.

తనయ *tanaya.* [Skt.] n. A daughter. కూతురు.

తనయుడు *tanayudu.* [Skt.] n. A son. కొడుకు.

తనరు, తనరుము or **తనర్చు** *tanaru.* [Tel.] v. n. To appear or shine. To extend; to be great or large. To be, live, exist. ఉన్ను, అతిశయించు, కృంభించు. **తనరుపు** or **తనర్పు** *tanarpu.* n. Length, extent, altitude. పొడుగు, ఉన్నతము. Breadth వెడల్పు. Greatness కొప్పుతనము, అతిశయము. **తనర** *tanara.* adv. Fully, to the full. **తనరారు** (తనరు+ఆరు.) *tanar-āru.* v. n. To shine. అతిశయించు.

తనాబీ or **తనాబి** *tanābi.* [Tel.] n. A log of wood. A large beam.

తని *tani.* [Tel.] adj. Little, slight. కొంచెము, అల్పము.

తనికీ or **తనిఖీ** *taniki.* [H.] n. Examination, inspection.

తనిమ or **తనిమము** *tanima.* [Skt.] n. Much. విస్తారము. Corporeality శరీరత. Fineness, thinness సూక్ష్మత. **తనిమము** *tanima-nu.* [Tel.] adv. Finely, thinly. తనుత్వముతోడ. (A. iv. 142.)

తనియు *taniyu.* [Tel.] v. n. To be full, satiated, or content. తృప్తిపడు. To thrive, flourish.

"ధనమునవుడ విద్యయ వంతతి
నినిసి నారెంతునంతలె?"

M. Adi.

Whoever thinks he has enough wealth or learning, or offspring? **తనియించు** *taniyinchu.* v. a. To satiate or satisfy.

తనివి, తనువు or **తన్వి** *tanivi.* [Tel.] n. Fulness, satisfaction, content, ease. Repletion. **తృప్తి, తనివిలేక** not being satisfied, **వాళ్ళకి తనివితీరినది** they are satisfied. **తనుపొవు** (తనివి+పోవు) or **తనిచను** to be fully satisfied. **తృప్తపొందు.** **తనిసిన** *tanisina.* (part. of తనిచు.) Satiated, contented. See తనుపు.

తను *tanu* [Tel.] n. In compounds stands for తనుపు (q. v.) and తనువు. (q. v.)

తనుకు or **తన్కు**. *tanuku.* [Tel.] v. n. To happen. కిలుకు To burn or shine జ్వలించు, ప్రకాశించు, తపించు. n. Heat, closeness. తాపము.

తనుపు or **తన్పు** *tanupu.* [Tel. causal from తనిచు.] v. a. To satisfy: to nurse or nourish తనియజేయు, పృష్టిపొందించు. n. Satisfaction. తనివి, పృష్టి. Coolness చల్లదనము, శైత్యోపచారము. Wet తడి. M. XII. iii. 445. **తనుపెక్కి** the cold having increased. **మంచు కొద్దిగా తనుపగు** to cool a little. **తనుపాను** (తనుపు+ఆను.) same as తనుపు.

తనువు *tanuvu.* [Skt.] n. The body. దేహము. The skin తోలు. adj. Small, delicate, fine. చిన్న, సన్నని, సూక్ష్మము. **తనుత్రము** or **తనుత్రాణము** *tanutranam.* n. A piece of armour. కవచము. **తనుమధ్య** *tanu-madhya.* n. A slender waisted woman. A beautiful woman. **తనూజుడు** or **తనూభవుడు** *tanujudu.* n. A son. **తనూరుహము** *tanuruhamu.* n. Hair, as "growing on the body." వెండ్రుక.

తన్ను or **తనను** *tannu.* [Tel.] pron. Himself. The accusative of తాను self.

తన్ను *tannu.* [Tel.] v. a. To kick. కోడి నిన్ను కొడిపుంజుని the hawk pounced upon the fowl and carried it off. n. A kick. **నానిచేత తన్నులతిని చచ్చినాడు** he got a kicking from him. **తన్నుకోల** a prop. పోటు పట్టిన కొయ్య. **తన్నుబల్ల** *tannu-balla.* n. A foot-board. **తన్నుబిళ్ళ** a sort of game played by children. H. viii. 183. **తన్నులాడు** *tannula-tadu.* v. n. To get kicked, to suffer blows. **తన్నులాడు** *tannu-l-adu.* v. n. To kick each other, to exchange blows: to fight, as cocks do. **ఒకరొకరు తన్నుకొను.**

తన్మయము *tan-mayamu.* [Skt.] adj. Of that form తన్మయుడు పైన. **తన్మయత్వము** *tanmayatvamu.* n. Corporeality.

తన్మాత్రము *tan-matramu.* [Skt.] n. A simple element, a subtle particle, rudiment, or atom. According to the Hindus, (sabdam) sound is the tanmatra of (akas) ether: (sparsha) touch is that of (vayu) air: (rupam) form is that of (tejas) fire or light, (gandham) smell is that of (prithivi) earth: and (rasam) taste is that of (jalam) water. These are the five rudiments of the five elements.

తన్వి *tanvi.* [Skt.] n. A graceful, lovely or delicate girl. A woman. ఆడుది.

తపతప *tapa-tapa.* [Tel. anuk] n. A fluttering sound. **తన్ను-ఎ కొట్టుకొనుటచేత తపతపమని కంపించు.** **తపతపమను** being in trouble: showing signs of distress.

తపనము *tapanamu.* Skt. n. Heat, Sorrow. తాపము. **తపనీయము** *tapaniyamu.* n. Gold **తపనుడు** *tapanudu.* n. Lit. He who burns, the burner, i. e., the sun. తపించు వాడు.

తపము or **తపస్సు** *tapamu.* [Skt. తప thinking.] n. Meditation. Austerity, penance, self-mortification, self denial. penitence. A life of retirement and study. **తపసి** or **తపస్వి** *tapasi.* n. A recluse, an ascetic, devotee. **తపస్విని** a female recluse. **తపోధనుడు** *tapodhanudu.* adj. Renowned for self-mortification, distinguished in sanctity **తపస్సిద్ధిమంతులలో అగ్రేసరుడు.** **తపము** [Skt. from తప తాపము] n. The hot season. వేసవికాలము. **తపర్తు** *taparthu.* [తప+ఋతువు.] n. The dewy season. శిశిరఋతువు. A. v. 110. The hot season. వేసవికాలము.

తపసి *tapasi.* [Skt.] n. The tree called ఆపిచెట్టు or నాగిచెట్టు. Swa. iii. 100.

తపారము or **తపారు** *taparamu*. [Tel.] n. A sort of cap. పర్లాయి, టోపి. A. ii. 88. P. ii. 9.

తపింపు *tapimpu*. [Skt.] v. n. To become warm, be heated, burn, be distressed. To be in anguish. KUR. iv. 265. తాపము పొందు. Also, to meditate by oneself తపస్సుచేయు. See తాపము. **తప్తము** *taptamu*. adj. Heated, burnt, agitated. తిరుగబోయు చిచ్చు, కాచబడిన. స్వచ్ఛమైనట్టి bright as melted gold. తప్తముద్రలు marks or stamps burnt on the body with a hot iron.

తపేల or **తపేలా** *tapela*. [Tel.] n. A brass vessel.

తప్ప *tappa*. [Tel.] adj. Empty, flabby, pithless. n. An empty ear of corn. కంకిలో పట్టినధాన్యము. తప్పకాయ fruit without any seed formed in it విత్తుపట్టనికాయ.

తప్ప *tappa*. [Tel. from తప్పు to fail.] adv. postp. Save, but, except, unless, without. మీరుతప్ప except you. మీరువస్తేతప్ప ఆపని కాదు unless you come the work will not be done.

తప్పగించు *tappagintsu*. [Tel.] v. t. To put down. ఆణచు. To defeat, deceive, ఓడ పట్టు. Chenn. v. 155. 165.

తప్పు *tappu*. [Tel.] v. n. To err, fail, cease. To be lost, broken, changed, made void, or erroneous. దైవానుగ్రహము తప్పిపోవుట through the divine favour being lost. To drop off, as a shackle. To go off, abate, as a pain తీరుతప్పుట the ford is missed. అతిస్వల్పములో పడినతప్పు a great mistake in a short space. ఆయువుతప్పినవాడయినాడు he declined into the vale of years. v. n. To transgress, to miss. తప్పుచేయు, అక్రమించు. రోజుతప్పిరోజు every other day, missing one day in turn. ఒకటితప్పి ఒకటి one now and then; here and there one. తప్పుచిచ్చుట a thing that happened unexpectedly, or out of the common way. మాటతప్పు to break one's word or promise. **తప్పక** *tappaka*. adv. Unfailingly, steadfastly, steadily, certainly, surely. **తప్పు** **చూచు** *tappa-chūchu*. v. t. To disregard. దైవము తప్పుచూచినందున as God withdrew his favour. **తప్పు** or **తప్పిదము** or **తప్పిదము** (తప్పు+ఇదము or ఇదము.) n. An error, fault, mistake, offence. తప్పులుపట్టు to say what is wrong or false. తప్పులుపట్టు to find fault with, to cavil. adj. Erroneous, mistaken, faulty, wrong. Foul or entangled. తప్పుతిండు unlawful food. తప్పుటడుగులు పెట్టు to stagger or totter as an infant. తప్పుదారి or తప్పుదోవ a wrong road. **తప్పింపు** *tappintsu*. v. a. To extricate, to set free విడిపించు. To take away, remove, lose, shift, alter. తాడు తప్పించుట to get the cord free, to extricate it. నా జీవనము తప్పించినాడు he took away my living. To elude ముఖము తప్పించు to abscond. To cause to cross over, pass by, transgress, depart from (an agreement.) దారితప్పించినాడు he misled me. **తప్పింపుకొను** *tappintsu-konu*. v. n. To get free, to escape. ప్రాణము తెప్పించుకొని వచ్చిని I escaped with my life. **తప్పుడు** or **తప్పుడల** *tappudu*. n. Missing, making a mistake తప్పుట. **తప్పుడు** adj. Wrong తప్పైన. తప్పుడుగుడు or తప్పుడు to make a mistake పలికెప్ప.

తప్పుకుట్టి or **కంసలతుంటి** *tappu-kutti*. [Tel.] n. A kind of fish, *Pteroplatea micrura*. (F. B. I.)

తప్పున *tappu-na*. [Tel.] adv. At once, suddenly.

తప్పెట *tappeta*. [Tel.] n. A large drum. Also, the name of a tree. వెలతప్పెట, గీస్తు కుండదిమ్ము, వడకుడిత్తిమ్ము.

తప్పిలు *tapsilu*. [H.] n. Particulars or details of an account.

తబుము Same as తుము. (q. v.)

తబిసి Same as తపసిచెట్టు. (q. v.)

తబుకు *tabuku*. [Tel.] n. A dish, a platter. పళ్లెము.

తబ్దీలు *tabdīlu.* [H.] n. Exchange. Transportation.

తబ్బిబ్బు *tabbibbu.* [Tel.] n. Agitation, flurry. తడబాటు, తారుమారు, తడుమాటము, భ్రమ, ఒకటిచేయబోయి ఒకటిచేయుట. ఆయనకు ఇప్పుడు తబ్బిబ్బులాగానున్నది he is in his dotage.

తమకము *tamakamu.* [Tel.] n. Eagerness, ardour. ప్రేమ. Love మోహము, కోపము. **తమకీ** *tamaki.* n. A lover: one who is enamoured. ప్రేమ లేక మోహములవాడు. **తమకించు** or **తమకపడు** *tamakiñcu.* v. n. To be moved. చలించు. To be enamoured, ardent or eager. R. i. 212. ప్రేమించు, మోహపడు. To be agitated కలతపడు. **తమకు** *tamaku.* v. n. To hesitate, to draw back. To fail or recede వెనుకతీయు, చలించు. n. Way, manner. విధము.

తమగము or **తేమంగము** *tamagamu.* [from Skt. తమస్సు] n. A summer house, having no walls but a roof on pillars. మంటపము, చావిడి. A raised platform మంచె.

తమటు, తమటిమ, తమ్మటు or **తమ్మటము** *tamaṭa.* [Tel. & Skt.] n. A large drum. తప్పెట.

తమము *tamamu.* [Skt.] n Darkness, Illusion, mental blindness. Sorrow. శోకము. **తమోముయుడు** *tamo-mugaḍu.* n. One who is in darkness or sin. పాపాంధకారవిమోహము. **తమోమణి** *tamo-maṇi.* n. The gem of night, i. e., a firefly. మిణుగురుపురుగు.

తమరకము or **తమరము** *tamarakamu.* [Skt.] n. Tin. తగరము.

తమరు *tamaru.* [Tel.] pron. plu. (used honorifically.) You, yourself. తమరొక్కరు your honour alone. The genitive is తమ, own, స్వకీయమైన.

తమలము *tamalamu.* [Tel.] n. The Betel vine. తమలంపుటెరులు (A. iv. 175.) Red and bluish tints, కాంచూలపుర్కిమలో వేసిన నీలకాంతులు. **తమలపాకు** *tamala-paku.* n. The betel leaf.

తమస్సు *tamassu.* [Skt.] n. Darkness. చీకటి. See తమము.

తమాటకాయ *tamāṭa-kāya.* [Mexican through Span. and Eng.] n. The Tomato fruit. *Averrhoa carambola* (Watts).

తమాయించు *tamāyiñcu.* [Tel.] v. n. To stop, to check oneself; to be patient. కాంచించు, స్థిమితపడు.

తమాలము *tamālamu.* [Skt.] n. The Gloomy tree: *Exanthocymus pictorius.* (Roxb.) or *Garcinia*, చీకటిచెట్టు, కానుగ చెట్టు. As a colour, it means dark brown, or dusky, dun, or dark dull red, Dark hued.

తమి *tami.* [Tel.] n. Eagerness. ప్రేమ. Lust, passion, desire. కుతూహలము, ఆశ, కోరిక. [Skt.] n. Darkness. చీకటి. **తమికోను** *tami-konu.* v. n. To be eager. ప్రేమపడు. To rejoice కుతూహలపడు. To desire ఆశపడు To fall in love మోహపడు.

తమిదలు, తమిదెలు or **రుమిదెలు** *tamidalu.* [Tel.] n. The grain called ragi, *Cynosurus coracanus.* కొర్ర or రాగులు.

తమిరె *tamire.* [Tel.] n. The pin in the centre of a yoke. కాడిమడుంకీల.

తమిస్ర *tamisra.* [Skt.] n. A pitch-dark night. చీకటిరాత్రి. Thick darkness, gloom. చిమ్మచీకటి. **తమిస్రము** *tamisramu.* n. Darkness. చీకటి. Anger కోపము.

తముకు or **తుమ్ము** *tamuku.* [Tel.] n. A drum, a tambourine. తుడుము.

తమ్మ *tamma.* [Tel.] n. A quid. The chewings of the betel leaf which are of a red colour. నములుడిన కాంచూలాలు. **తమ్మపసుపు** or **తమ్మతొట్టి** *tamma-tasuku.* n. A spittoon, తమ్మపడికము. **తమ్మకార** *tamma-kāra.* n. The red spittle caused by తమలపాకు.

తమ్మంటు *tammaṇṭu.* [Tel. తమ్మి+అంటు.] n. An earring. కుండలము.

తమ్మటము See తమటు.

తమ్మడి *tammaḍi.* [Tel.] n. A Tambala or Saiva priest.

తమ్మళ Same as తంబళ. (q. v.)

తమ్మి *tammi.* [Tel.] n. The lotus. పద్మము. A disposition or arrangement of an army in the battle-field in the form of a lotus పద్మవ్యూహము. కెందమ్మి the red lotus. **తమ్మి కంటి** *tammi-kaṇṭi.* n. A fair eyed person, a translation of the Sanskrit word పుండరీకాక్షుడు, a name of Vishṇu. **తమ్మి కెంపు** *tammi-kempu.* n. A sapphire. పద్మరాగము. **తమ్మి కేలు** *tammi-kēlu.* n. A lotus-like (i. e., beautiful) hand. **తమ్మిదూది** or **తమ్మిపుట్టు** *tammi-duḍi.* n. The god who sprang from a lotus, i. e., Bramha. పద్మసంభవుడు. **తమ్మిదొర** the lord of the lotus, i. e., the sun. **తమ్మిచెలి** *tammi-cheli.* n. The lover of the lotus, i. e., the sun. తమ్మిదొరకూఁతి an epithet of Sugrīva. R. v. 259. తమ్మిపగతుడు the foe of the lotus, i. e., the moon. **తమ్మిమోహరము** *tammimōharamu.* n. The "lotus evolution", a certain form of military array. తమ్మియింటి నతివ Lakshmi.

తమ్ముడు *tammuḍu.* [Tel.] n. A younger brother. Colloquially — "brother," or "friend." పెద్దతమ్ముడు and చిన్నతమ్ముడు denote the elder and the younger of two brothers, both of whom are younger than the person alluded to. **తమ్ముఁడిండు** *tammuḍiṇḍu.* n. Brethren. తమ్ములమనుమలుమాయలు, M. VIII. ii. 170.

తమ్ముల The plu. infl. of తమ్ముడు, of తమ్మ a lily, and of తాము themselves. **తమ్ముల విందు** *tammula-viṇḍu.* [Tel.] n. The sun. పద్మబాంధవుడు.

తమ్మె or **తమ్మెరు** *tamme.* [Tel.] n. The soft part, as the lobe of the ear, or gristle of the nose. A halter's knot. పలుపుతాడుకొస మందుభాగము.

తమ్మెట *tammeṭa.* [Tel.] n. A sort of drum. A kind of carring. H iii. 38. **తమ్మెట్లు** *tammeṭlu.* n. Earrings. పోగులు. A. vi. 106.

తరంగము *taraṅgamu.* [Skt.] n. A wave, a surge, an undulating swell or surface like waves. అం. **తరంగిణి** *taraṅgiṇi.* n. A river. This and other expressions for river, sea, stream, are used in the titles of some books, as విద్యాతరంగిణి the Circle of the Sciences.

తరండము *taraṇḍamu.* [Skt.] n. A ship. ఓడ. A fishing reel.

తరందారి *tarandāri.* [Tel.] adj. Classified. తరగతులుగా విభజింపబడిన. n. A classifier of soils, &c.

తరకటించు *tarakaṭiṁchu.* [Tel. from Skt. తర్కించు.] v. n. To argue. **తరకటింపు** *tarakaṭiṁpu.* n. Arguing. తర్కము.

తరకలు *tarakalu.* [Tel.] n. The chaff of grain. తవుడు.

తరకసము or **తరకసా** *tarakasamu.* [Tel.] n. A quiver. అమ్ములపొది. Swa. iv. 36. A. ii. 36.

తరక్షువు *tarakshuvu.* [Skt.] n. A hyæna or a hunting leopard. చిరుత.

తరగ *taraga.* [from Skt. తరంగ.] A wave, surge. An undulating surface. Dasav. ii. 283. ix. 159. P. ii. 324.

తరగంపి or **తరగంపియ** *tara-gampe.* [Tel.] n. A kind of saw. ఒకవిధమైన రంపము.

తరగతి *tara-gati.* [Skt. తర+గతి.] n. A class, grade, rank, order. తరగతుల వారీ స్థానము. తరగతిలెక్కలు classified accounts. తరగతిగా according to (its) class. **తరగతి గుండ్లు** *taragati-guṇḍlu.* n. A kind of necklace worn by women.

తరగరి *taragari.* [Tel. from తరుగు.] n. A broker, an appraiser.

తరగు See తరుగు.

తరచు or **తరుచు** *taraṭu.* [Tel.] n. Thickness. బాహుళ్యము. adj. Thick, in various senses, as coarse cloth; frequent, usual, perpetual, plentiful. అధికము. తరచుగావచ్చి they came in crowds.

తరటు *taraṭu*. v. n. To strike, to kick, to lash. T. v. 31. కొట్టుట. adj. Stout, coarse, not fine. తరటుబుద్ధి a great fool. Stubborn మూర్ఖము. n. A whip కొర. Stubbornness. మూర్ఖత్వము. తరటుగొను or తరటు చేయు to strike కొట్టు.

తరణము *taraṇamu*. [Skt.] n. Crossing. దాటుట. Deliverance, extrication. A ship or boat: also a raft. ఓడ. H. iv. 219. **తరణి** *taraṇi*. n. A ship, ఓడ. The sun. సూర్యుడు. The sea సముద్రము. **తరణోపాయము** *taraṇôpāyamu*. n. A means, an expedient.

తరతమభావముగా *tara-tama-bhāvamu-gā*. [Skt.] adv. In proportion to (their) rank.

తరతరము or **తరతరలు** *tara-taramu*. [Tel.] adv. Gradually, by degrees. క్రమముగా. One after another, in a series. వరుసగా. **తరతరముగా** *tara-taramu-gā*. [Tel.] adv. Sort after sort, from generation to generation.

తరతర or **తత్తర** *tara-tara*. [Tel.] n. Fright, panic. **తరతరలాడు** *tara-tara-l-āḍu*. v. To be panic-struck, to quake with fright. తత్తరపడు.

తరద్దాడు *taraddāḍu*. [H.] n. Exertion, application. తరద్దాడుబాకీ an account showing the sees sown, the extent of land under cultivation and the extent of it remaining fallow.

తరపడి or **తరుపడి** *tarapaḍi*. [Tel.] n. A lathe. తిరిగిన. That which is formed on a lathe.

తరపణ్యము *tara-paṇyamu*. [Skt.] n. Boat-hire, freight. కోవు, పడవ నడుపుటావిమ్ముకూలి.

తరపి *tarapi*. [Tel.] n. A calf six months old. ఆరునెలలదూడ. A fat person. Bloom తారుణ్యము. adj. Youthful. యౌవనమున.

తరపు *tarapu*. [Tel.] v. t. To remove. పోగొట్టు, హరించు.

తరబడి *tarabaḍi*. [Tel. తరము+బడి] n. Rate. కోట్లతరబడి by millions, millions at a time. వందలతరబడి అప్పులు hundreds of loans. **తరబడిలెక్క** *tarabaḍi-lekka*. n. A record resembling the Domesday-book wherein the values of lands are stated.

తరము *taramu*. [Tel.] n. Sequence, following: that which follows. A class, sort. A number or collective body. A generation. A step, grade or remove in genealogy. Practicability, possibility. Difference. Power, ability. మూడుతరాల నుండి ఉన్నభూమి land which we have held during three generations. తరతరములనుండి generation after generation. తరమెత్తెన or తెడ్డితెత్తెన borne by two on a pole: so called because one man follows another. చెప్పతరమే is it possible to describe it. అది తరమా is it right or possible? adj. Equal సమానము. Possible శక్యము. తరమరాయడు a classifier, one who superintends the classification of the soils under the Revenue Settlement system. తరమిడు to compare, try the respective merits. HD. i. 146. [Skt.] n. Crossing. దాటుట.

తరలచేప *tarala-chēpa*. [Tel.] n. A kind of fish. మత్స్యవిశేషము. Russell, plates 80, 81.

తరలు or **తర్లు** *taralu*. [Tel.] v. n. To set out or start. ప్రయాణమగు. To stir, move, proceed. చలించు, పుంజీలించు. In music తర్లు means Da Capo, recommence: again. v. a. To lose, let go. విడుచు. తరలక ధైర్యంబు do not lose heart. తరలకచూచు to view steadily, without intermission. "నవరాత్రి యిచ్చోట తరలకిత్తున్." (HD. ii. 1492) I will give the money here without fail. **తరలించు** or **తర్లించు** *tara-lintsu* v. t. To cause to move, or march. Vasu. iii 165. Chenna iii. 143. తరలుచు or తరల్చు to set free విడిపించు.

తరళము *taraḷamu*. [Skt.] adj. Trembling, tremulous, glancing, as the eye. ప్రకాశమానమైన, చంచలమైన. **తరళాక్షి**, **తరళి** or **తరళిక** lit. bright eyed, i. e., a fair maid.

తరవళి, తరవలి or **తరవాలి** *taravari.* [Tel.] n. A broadsword. పట్టాకత్తి.

తరవాణి *taravāṇi.* [Tel.] n. Sour or fermented rice water. పుల్లనీళ్లు, పులిసినఅంబలి.

తరవాయి *taravāyi.* [Tel.] n. An opportunity. సమయము. A time తడవు. ఒకతర్వాయి once. A sequence అనుక్రమము, వరుస. An examination ఉపక్రమము. A lesson in the Vedas. వేదపాఠము. "లాతులమా తరవా యుండుగ." A. iii. 4. See తరువాయి.

తరవాసి or **తరవాలి** *taravāri.* [Tel. from తరుము.] n. A settled measurement of fields or villages. తరవాసి గ్రామములు the villages under the Ryotwari system.

తరసము *tarasamu.* [Skt.] n. Flesh. మాంసము. P. i 509.

తరహా *tarahā.* [H.] n. A kind, sort, species. విధము. పెద్దమనిషితరహాగా like a gentleman.

తరాజు or **తరాసు** *tarāzu.* [Tel. corruption of త్రాసు.] n. A pair of scales. తక్కెడ. "రాజోలుతిరాజోలు."

తరి *tari.* [Skt.] n. A ship. ఓడ. **తరి** *tari.* [Tel.] adj. Churning. n. Time, occasion. సమయము. ఇప్పటి now. ఒకతరి once. Nearness సమీపము. plu. తరులు. Series వరుసలు, ఎలి. **తరి** or **చరి** [H.] Wet cultivation, irrigated land మాగాణి. తరిగొను to try, యత్నించు. తరిపడు to be oppressed, ఒత్తుడు పడు. **తరింపు** or **తరియింపు** *tariṁpu.* [Skt.] v. a. To cross over, get through (a stream or trouble:) to attain (heaven.) To shake off, cast off, get rid of, free oneself from. **తరింపు** *tariṁpu.* [Skt.] n. Rescue, extrication, salvation. **తరికంబము** *tari-kambamu.* [Tel.] n. The post round which the cord passes which works the churning stick. పెరుగుత్రచ్చెడు స్తంభము. **తరికాడు** *tari-kāḍu.* n. One who churns. త్రచ్చువాడు. తరికడవ a churning pot. **తరిగల** *tari-gala.* adj. Rich in butter. తరిగలావు a butter-producing cow. తెన్న చాలాచెప్పే పాలుగల ఆవు. **తరిగొండ** *tari-gonḍa.* n. A poetical name for Mandaragiri: lit. "The churn-staff-hill." **తరిగోల** *tari-gōla.* n. A churning staff. **తరిచల్ల** *tari-challa.* n. Sweet buttermilk. **తరిచుట్టు** or **తరిపట్టు** *tari-chuṭṭu.* v. n. To consecrate or offer curds to the gods. **తరితాడు** *tari-tāḍu.* n. The cord that works a churnstaff. తరిదాలుపు one who wears or carries the churning mountain, i. e., Vishṇu.

తరిగించు *tariginchu.* [Tel. from తరుగు.] v. t. To cut off, lop, amputate. తరుగుకట్టు చేయు.

తరిగోర్రకూర *tari-gorra-kūra.* [Tel.] n. A certain potherb, "milch-ewe's heal." Pentapiera Arjuna విశల్య, లాంగలి.

తరిటి or **తరిటీ** *tariṭi.* [Tel.] n. A large sack filled at both ends and laid across a bullock. రెండు పొండలు బిగించే గోనెబట్ట.

తరితీపు *tari-tīpu.* [Tel.] n. Fondness, liking, lust: a fool's paradise. ప్రీతి, ఆడియాస, సంతుష్టి. Delay, reluctance. కాలహరణము, ఆలస్యము. Indifference ఉదాసీన. Greatness, pride, ఉప్పతిల్ల.

తరిపి or **తరిపిమాడ** *taripi.* [Tel.] n. A sucking calf, a calf less than a year old. Plu. తరుపులు.

తరిమిడి, తరిమిటి, తరిమెల or **తరిమెలగొడ్డి** *tarimiḍi.* [Tel.] n. A lathe. In compounds it is contracted into తర. **తరిమిడిపట్టు** or **తరిమెలపట్టు** *tarimiḍi-paṭṭu.* v. n. To turn in a lathe.

తరియు *tariyu.* [Tel.] v. n. To approach. సమీపించు. To enter. To plunge into. చొచ్చు, తాకిడిల్లు. M. VII. iii. 196. Parij. iv. 32. v. a. To cross. దాటు. **తరియజొచ్చు** *tariya-zoṭsu.* v. n. To enter, to engage in. చేరజొచ్చు.

తరీకు *tarīkhu.* [H.] n. Manner, way, custom.

తరుగు or **తరుపు** *tarugu.* [Tel.] v. a. To be worn away. తర్గు, తీయించు. To pass away,

to be done or finished. కఱంము. M. XIV. ii. 189. HD. i. 1982. దారతరగరాదు the way does not become shorter. ఎంతవ్రాసినావాగాని అది తరగదుకదు however long he wrote, the work does not terminate. పాలుసుతరుగును fortune will cease or depart. కొలిచినదాన్నే మళ్లీ కొలిస్తే తరుగును if you measure grain twice, some of it will be lost. v. a. To cut or sever. To slice or carve, to mince: to wear away. To amputate. Vedanta Ras. iii. 213. n. Wastage. Deficiency, sinking. Brokerage or fees called custom. Tare. Cutting or wearing away. తరగరి or తరుగరి n. A broker. తరుగుబేరకాడు.

తరుచు or తర్చు *tarutsu.* [Tel.] v. a. To stir, agitate; to investigate. To churn చిలుకు, మథించు. **తరుచు or తరచు** *tarutsu.* n. Thickness. సాంద్రత్వము. తరుచుగా thickly, సాంద్రముగా; often అనేకపర్యాయములు. తరిచిచూచు to investigate or sound.

తరుణము *taruṇamu* [Skt.] n. Time, an opportunity, an occasion, సమయము, కాలము. adj. Young, tender, blooming. యౌవనము. **తరుణి** *taruṇi.* n. A blooming young girl. **తరుణిమ** *taruṇima.* n. Youth. యౌవనము. **తరుణుడు** *taruṇuḍu.* n. A young man, a youth, యౌవనములవాడు.

తరుపు *tarupu.* [Tel.] n. A yearling calf. An artificial diamond. Same as తరిపి.

తరుము *taruma.* [Tel.] v. a. To drive or pursue, to follow. To encroach upon, or, make away with, బలాత్కరించు. To turn wood in a lathe. కఱిమొనపెట్టు.

తరులమొకము or తరులమోహముకము *taruḷa-mukamu.* [Tel.] n. Lit: The tree-beast, i. e., a monkey. కోతి.

తరువడిమాను *taruvaḍi-mānu.* [Tel.] n. A lathe for turnery. తిరుమన.

తరువాణి, తరవాణి or తర్వాణి *taruvāṇi.* [Tel.] n. Sour gruel, fermented rice water పుల్లకంజి, పులిచీక్కు, పులిజిగురు.

తరువాయి or తరువాయ *taruvāyi.* [Tel.] n. The next time. అనంతరము. A seasonable time, an opportunity కరుణము. A lesson in the Vedas. The rest, the continuation. తర్వాయిపెట్టు the next case. **తరువాత** *taruvāta.* adv. Afterwards, next. నాతర్వాత or నాకు తర్వాత after me. It is usually contractedly written తఱ. Genitive తరువాతి, as ఆతర్వాతివారు those who stood next. తరువాతికథ the next story.

తరువు *taruvu.* [Tel.] v. a. Same as తరుము. n. An inroad, attack, running, నిర్బంధము. A draft. [Skt.] n. Tree. గంధపుతరువు the sandal-tree. **తరువుచరుడు** *taru-charuḍu.* n. A "tree roamer," a monkey. (DRY. 1502.) చెట్లలోసంచరించేది. **తరువుచేయు** *taruvu-chēyu.* v. n. To attack: to press or dun for payment of money due. **తరువుకాడు or తరువుకత్తె** *taruvu-kāḍu.* n. One who duns.

తరుసరి *tarusari.* [Tel.] n. A proud man. ఉద్ధతుడు.

తర్కము *tarkamu.* [Skt.] n. The science of reasoning: logic. వాదము. Reasoning, inferring, deducing, guessing. Discussion, disputation. Conjecture, fancy, notion. ఊహ. **తర్కశాస్త్రి** *tarka-śāstri.* n. A logician. **తర్కించు** *tarkiṁsu.* v. n. To doubt, dispute, argue, investigate, consider. తర్కానుచేయు.

తర్జని *tarjani.* [Skt.] n. The index or fore-finger, అంటించేవ్రేలు. **తర్జనము** *tarjanamu.* n. Pointing at, blaming. Threatening, bullying. అదలుపు, బెదిరింపు. తర్జన భర్జనము the same. **తర్జించు** *tarjiṁsu.* v. t. To frighten. బెదిరించు.

తర్జుమా *tarjumā.* [H.] n. A translation. భాషాంతరము.

తర్ణకము *tarṇakamu.* [Skt.] n. A new born calf. అప్పుడుపుట్టిన దూడ.

తర్పణము *tarpaṇamu.* [Skt.] n. Gratification, satisfaction, fulness. తృప్తి, తృప్తి. A drink offering.

తర్ర or **తర్రు** *tarra.* [Tel.] n. A wretch, పీచుడు. "తర్రలతోడిపాత్రికత." Dasarathi. § 37.

తర్లు Same as తరలు. (q. v.) **తర్లించు** *tarlinchu.* v. a. Same as తరలించు. (q. v.)

తర్వాడి *tarvādi.* Same as తరువాణి. (q. v.)

తర్వాత Same as తరువాత. (q. v.)

తర్షము *tarshamu.* [Skt.] n. Thirst. దప్పి. Eagerness ఇచ్ఛ.

తల *tala.* [Tel.] n. The head. శిరస్సు. The hair on the head. తలకెండ్రుకలు. The top కొన. The front ముందుభాగము. Height ఎత్తు. Whole మొత్తము. An occasion, a time సమయము. ఎడ. An attempt, endeavour ప్రయత్నిక. A field, place రంగము. A side పక్క. Telugu books were usually written on palm-leaves connected by a cord running through: and to tear out a leaf or rescind a bond, the top is torn. Hence తెలచిచిత denotes Rescinded. తలతో నడిచి వస్తున్నాను I will come even though I walk on my head. **తలకొవ్వినవ** *tala-korvina.* adj. Fat-headed, proud, silly. ఇంకనిదిచేస్తే వాళ్లకు ఎట్లు తలయెత్తివచ్చును if he did this how could he shew his face among them? తలతో చెల్లించెను he paid for it with his head, it cost him his life. తలకుమించిన పని a perilous undertaking. తలకు ఎక్కినది it got into his head, he is intoxicated. తలకొట్టివేయు to decapitate or behead. తల (for తలను) మోయు to carry on the head. RD. v. 309. ఒకతల on the one hand. **తలకట్టు** *tala-kattu.* n. The crest, tire, top, head-dress. పాగా. Chief ముఖ్యము. The head or leader. The mark ◌ి denoting ఇ (i) as in క ka, ప pa, స sa. అతివల తలకట్టు she was the crown of her sex. **తలకడచు** *tala-kadachu.* v. n. To excel, outstrip, push before. M. IX. i. 179, 185, 205. తలమీరు, అతిక్రమించు. **తలకప్ప** *tala-kappa.* n. A newt. **తలగిండు, తలగ్రిందు, తలగెడపు, తల్ల గెడపు** or **తల్లగ్రిందు** *tala-kindu.* adv. Upside down. Topsy-turvy. తలక్రిందు గాపడు to fall upside down. **తలగిందులు** *tala-kindulu.* adv. Upside down. n. Confusion. **తలకొట్లమారి** *tala-kotla-mari.* (from తలకొట్లు blows on the head, and మారి a wretch.) n. A brawler, a riotous man. అవినీతుడు. తలకొట్లమారితనము outrageousness, brawling riot, dissipated behaviour. **తలకొరివి** *tala-korivi.* n. The fire placed on the chest of a corpse which is to be cremated, the head-torch which the heir applies to ignite the funeral pile. వీడే మనకు తలకొరివి he was our secret foe. **తలకొవ్వు** *tala-korvu.* v. n. To be wilful, stubborn, headstrong, hotheaded, or giddy. మదించు. **తలకోల** *tala-kola.* n. A noose, on a staff (కోల) to hold the head of a mischievous cow. **తలగడ** or **తల్లడ** *talagada.* n. A pillow for the head. **తలగుడ్డ** *tala-guddā.* n. A turban. **తలచేమురు** *tala-tsamuru.* n. Oil. మూర్ఛ. **తలచిందు** *tala-chintsu.* v. a. To cancel, to tear the head or beginning of a document, where the seal is. **తలచీర** *tala-chīra.* n. A headache. **తలచెండు** *tala-tsenntsu.* n. Front locks or forehead tresses. ముందరకొత్తెజుట్లు. **తలచుట్టు** *tala-tsuttu.* n. A head-dress. పాగా. **తలచూపు** *tala-tsūpu.* v. n. To shew the head, i. e., to make its appearance. ప్రత్యక్షమవు. To seem, to appear తోచు. తలతల to every man. తలత్రాడు the head rope. **తలతిక్క** *tala-tikka.* n. A headache. Madness, pride, impudence. **తలతన్ను** *tala-dannu.* [from తన్ను.] v. n. To excel. Lit: to trample on one's head. నా తల మన్నుకొని పుట్టినవాడు he was born to excel me. తలదురువాకిట the chief gate తలవాకిలి. **తలనొప్పి** *tala-noppi.* n. A headache: a source of quarrel, a grudge. **తలపన్ను** *tala-pannu.* n. A poll tax. **తలపారు** *tala-paru.* v. n. To run, to disperse and flee. తలపారెడు lengthy. తలపారియుండే వ్రీవము a long

island. **తలపిడప** *tala-piḍapa.* n. The name of a plant. H. iv. 14. See తలపెట్టు, తలపాలము, తలబ్రాలు, &c. **తలబిరుసు** *tala-birusu.* n. Stubbornness. adj. Stubborn. **తలమునక** or **తలమున్క** *tala-munuka.* n. Bathing over head. శిరస్నానము. Reaching up to the head as water పెరుప్రమాణము, తలబంటి, తల లోతుగలిగి యుండుట. **తలమునకలు** *tala-munukalu.* n. Peril, hazard. Tikk. UR. vi. 57. M. vi. iii. 199. **తలమునకలగు** *tala-munakalagu.* v. n. To be in an agitation of joy or sorrow. **తలయెత్తు** *tala-y-ettu.* v. n. To prosper, వృద్ధిపొందు. To sprout up, మొలచు. **తలవంచుకొను** *tala-vanchuk-konu.* v.t. To hang down the head, to be grieved or ashamed. **తలవంపు** *tala-vampu.* n. Humiliation, hanging down the head. T. iii. 66. అవమానము.

తల or **వల** *tala.* [Tel.] affix. To the direction of, near; the act or state of వాలుతల slanting. ఊరుతల near the town. విడుతల release. దిగువతలపొలము the lower fields. చావుతల the state of dying. దిగ్గుతల concealment. మోపుతల weight, charge. తిరుగుతల turning. వ్యాధి తిరుగుతలకొచ్చినది the disease is on the turn. తరువాతల post. తగిలినతలవర్తమానము the sum incurred. నిలుపుతల deferring, postponement, suspension. కూడుతల help. వానిచ్చి ఇంటివాకిట కొంచెము కూడుతల ఉండినది thereby they had some profit. నదికి ఎగువల up the river. నదికి దిగువల down the river.

తలంకు *talanku.* Same as తలకు. (q. v.)

తలంటు or **తలగడుగు** *talantu.* [Tel. తల + ఆంటు.] v. a. To anoint the head. తలంటుట పోయించుట. n. Anointing the head. అభ్యంగము.

తలంపు Same as తలపు. (q. v.)

తలంబ్రాలు Same as తలబ్రాలు. (q. v.)

తలకాయ *tala-kāya.* [Tel.] n. The head. The word కాయ (q. v.) is here a mere colloquial affix.

తలకు or **తలంకు** *talaku.* [Tel.] v. n. To shudder, hesitate, be at a loss. To cease, abstain. To fail, to be afraid, turn away, shrink, draw back. భీతిపడు. n. Fear, alarm. భీతువు. తలకించుకపోరాడక without the least fear. **తలకించు** *talakinchu.* v. t. To alarm. భీతిపెట్టు.

తలకూడు *tala-kūḍu.* [Tel.] v. n. To be completed, finished: to be verified సిద్ధించు.

తలకొను *tala-konu.* [Tel.] v. n. To happen. కలుగు. To exceed, become great, come to a head. to head or be a leader. To make an effort. చూచుకొను. v. t. To have or get కొల్చు. To carry చేరించు. **తలకోలు** *talakōlu.* n. An attempt. ప్రయత్నము. **తలకోలుపు** *talakolupu.* v. t. To bring about. సంభావించు. M. XII. iv. 19.

తలగడుగు *tala-gaḍugu.* [Tel.] Same as తలంటు. (q. v.)

తలగాయు *tala-gāyu.* [Tel. గాయు is corrupted from Skt. కేతు.] n. The ascending node. రాహువు.

తలగు *talagu.* [Tel.] n. A tether or halter for cattle. తలపు.

తలగు *talagu.* [Tel. another form of తొలగు.] v. n. To move, draw back, remove, destroyed. To fall off, as a vest. To depart or be lost, as honor or character. To rove or go off. To keep aloof. తొలగు. **తలగుడు** *talaguḍu.* n. Moving aside తొలగుట. **తలగించు** *talagiṉchu* v. a. To get rid of, cast off. ఎడపరచు.

తలచాటిడి *tala-chāṭiḍi.* [Tel.] n. The front hall. ముందరచావిడి.

తలచు or **తలంచు** *talachu.* [Tel.] v. a. and v. n. To think, think of, reflect, imagine. తలపించు, ఊహించు. To intend, propose, plan. ఉద్దేశించు. To consider or weigh. To seek or plan. To consider or care for. ఎంచు. To meditate ధ్యానించు, స్మరించు. n. తలపు (q. v.) **తలపించు** *talapiṉchu.* v. a.

To induce, persuade, convert. To put in mind of, resemble, remind one of.

తలటుతీగె *talaṭu-tige*. [Tel.] n. A creeper, *Convolvulus denlatus*. Rox. i. 477.

తలవడు *talapaḍu*. [Tel.] v. n. To commence, to begin. ప్రారంభించు. యుద్ధానికి తలపడినారు they commenced the fight. v. t. To oppose or attack ఎదిరించు. To meet కాను. **తలపాటు** *tala-paṭu*. n. Commencement, beginning ప్రారంభము. Opposition. ఎదిరించుట.

తలపు or **తలంపు** *talapu*. [Tel. from తలచు.] n. Thinking, considering తలంచుట. A thought, idea, అభిప్రాయము. A desire కోరిక. Reflection చింత. Recollection జ్ఞప్తి. Heart హృదయము. Imagination, intention, a proposition, plan, supposition. **తలపు చేయు** *talapu-chēyu*. v. n. To think, consider. ఎంచు, భావించు. తలపుచూలి the child of Desire, i. e., Manmatha మన్మథుడు, భావజుడు. **తలపురాయి** *talapu-rāyi*. n. The stone that grants all wishes. చింతామణి.

తలపెట్టు *tala-peṭṭu*. [Tel.] v. a. To endeavour, take into one's head, to begin or commence. ప్రారంభించు. To think or talk of, ప్రస్తావించు.

తలపొలము *tala-polamu*. [Tel.] n. The glebe or site of a village. Swa. iv. 11. గ్రామకంఠము, పాలిమేఁడ చుట్టునున్న పొలము. భా. ఉద్యో. ii.

తలపోతకము *tala-pōtakamu*. [Tel.] n. The Cassia tree. ఱేగడు, గొల్లేగి.

తలపోయు *tala-pōyu*. [Tel. తలపు+పోయు.] v. a. To think, plot, devise, contrive, ruminate, be anxious about, investigate, esteem, hold, reflect on, compare. **తలపోసి కొను** to think over, to reflect in one's mind.

తలబీకరకాయ or **తలబీకనకాయ** *tala-bīkara-kāya*. [Tel.] n. Confusion: a puzzle, riddle, difficulty, కలత, చిక్కు.

తలమోసు *tala-mōsu* [Tel.] n. A sort of eel. Russell No. 38. *Muræna esox serridentata*. (McLelland) Jerdon.

తలబ్రాలు or **తలంబ్రాలు** *talabrālu*. [Tel.] n. The rice (ప్రాలు) poured over the head (తల) of the bride and bridegroom for luck.

తలమాటు *tala-māṭu*. [Tel.] n. Evil, ruin. చేటు, నాశము.

తలమానికము *tala-mānikamu*. [Tel.] n. A ruby worn on the head. అలంకారార్థము శిరమునందుంచుకొనే రత్నము. adj. Excellent, శ్రేష్ఠము.

తలమించు *tala-miñcu*. [Tel.] v. n. To excel, to exceed, to be in excess. మించు మించు.

తలమిగులు *tala-miguḷu*. [Tel.] v. n. To remain over. మిగులుమిగులు.

తలము *talamu*. [Tel.] interj. Stop! stand back! కాకుము. **తలము** [from Skt. స్థలము.] n. Site, situation, place. Actuality, subsistence, existence; Essential nature. పృథివీతలము, మహీతలము the earth, the place filled or occupied by a body. కరతలము the palm of the hand. పాదతలము the sole of the foot. నభస్తలము the sky, the heavens. ఆకాశస్థలము. **తలము లేక** to become impossible అశక్యమగు.

తలమొల్లు *tala-muḷḷu*. [Tel.] n. A kind of instrument used by thieves; or hunters. A picklock. HD. i. 472.

తలయంపి *tala-y-ampi*. [Tel.] n. The head of a bedstead. తలాపి. మంచమునకు తలనైపు. A pillow తలకింపుచేయుకొనకు దిండు.

తలయేరు *tala-y-ēru*. [Tel.] n. A headache. Swa. v. 23. M. III. vii. 277.

తలరు *talaru*. [Tel.] v. n. To move. చలించు. To bloom, shine, thrive, rejoice సంతోషించు, సంతోషింపు. A. iv. 138. BD. iii. 1223. M. I. ii. 200. ఒప్పు. To think or consider చింతించు. To be confused కలగు.

తలవరి *talavari*. [Tel.] n. A beadle, porter, guardsman. A watchman. తలారి చూడు. **తోకతలవరి** a certain fish, resembling a sole: a species of ophidium. Russell, plate XXXIX.

తలవాకిలి *tala-vakili*. [Tel.] n. The house door, or street door. Also, the mouth. H. v, 27. See తల.

తలవిడి *tala-vidi*. [Tel.] n. The severed head or top of a tree తలతుండు.

తలవిడు *talavidu*. [Tel.] n. The city gate, పురాప్రదేశము. Nearness. Neighbourhood. సమీపప్రదేశము.

తలవు Same as తలము or తొలగు. (q. v.)

తలసాల *tala-sala*. [Tel.] n. The entrance into a house. తలవాకిలి. P. iii. 46.

తలా *tala*. [Tel. from తల.] adv. Each, apiece, per head. ఒక్క.

తలాటము *talāṭamu*. [Tel. తల+ఆటము.] n. A head or crest. శిరోభూషణము.

తలాడ or **తలగడ** *talāda*. [Tel.] n. A pillow, a bolster. A. ii. 99.

తలాపి or **తల్లాపి** *talapi*. [Tel. తల+ఆపి.] n. The head of a bed. తలయాపి.

తలారి or **తలవరి** *talari* [Tel.] n. A watchman, beadle, constable. See తలవరి.

తలాడించు *talāriṁchu*. [Tel.] v. n. To turn back. మరలు.

తలి *tali*. [Tel. for తల్లి.] n. A mother: thus contracted in compositon. **తలిదండ్రులు** *tali-daṇḍrulu*. n. Parents. మీరే తలిదండ్రులు you are my father and mother: you are all in all to me. (This phrase is common in all the languages of India: and denotes gratitude, devotion, and loyalty.)

తలికి or **తలికే** *talike*. [Tel.] affix. Before, until. నేను రాకతలికి or నేను వచ్చేతలికి before I arrived, until I come.

తలిపెర *tali-pera*. [Tel.] n. A fountain or pit where a stream arises; the bottom of a canal or drain carried from a river to irrigate the fields.

తలిమము *talimamu*. [Skt.] n. A cotton mattress. దూదిపరుపు.

తలియ *taliya*. [Tel.] n. A plate or vessel to take food in. భోజనపాత్రము.

తలిరు *taliru*. [Tel.] n. A sprout, a shoot. పల్లవము, చిగురు. **తలిరుము** or **తలిర్చు** *taliruṭsu*. v. n. To sprout, shoot, bloom; to rise, as a feeling in the heart. To rejoice సంతోషించు. **చెలువల్చి** in the pride of his strength, in the freshness of vigour. Suca. ii. 283. **క్రొమ్మతలిర్చి** with overflowing love. Bilh. i. 66. **తలిరుటాకు** *taliru-ṭ-aku*. n. A young sprouting leaf. **తలిరు బోడి** or **తలిరుబోకి** *taliru-bōḍi*. n. A blooming maid, a delicate woman, a beautiful woman. **తలిరుపు** or **తలిర్పు** *talirupu*. n. Sprouting. Blooming. Rejoicing. **తలిరు విలుతుండు** an epithet of Manmatha.

తలివము *talivamu*. [Tel.] n. A bud. మొగ్గ.

తలుకు Same as తలుపు. (q. v.)

తలుగు or **తల్లు** *taluga*. [Tel.] n. A halter to tie up cattle. పగ్గము.

తలుపు *talupu*. [Tel.] n. A door. **తలుపుతీయు** to open a door. **తలుపు వేయు** to shut a door.

తలుము *taluma*. [Tel.] n. A sort of winch for raising a bucket.

తలేరు *talēru*. [Tel. తల+ఏరు.] n. The leading pair of oxen in a plough or cart, as distinguished from వేటెరుపసరు the thill pair.

తలోదరి *talōdari*. [Skt.] n. A slender waisted woman. A lady. సతి, ఆడుది.

తల్లు Same as తలుగు. (q. v.)

తల్చు Same as తలచు. (q. v.)

తల్పము *talpamu*. [Skt.] n. A cotton bed or mattress. దూదిపరుపు. A wife భార్య. **తల్పగుడు** *talpaguḍu*. n. Lit. He who

violates a bed, i. e., an adulterer. గురుతల్పగుడు one who commits adultery with his Guru's wife.

తల్పింపు *talpimpu*. [Tel. for తలపింపు] v. n. To characterise. "ఇన్ను వేలరా తల్పింపనీకు." why make me look like a fool? Yayati. v. 17.

తల్లజము *tallajamu*. [Skt.] n. The finest of (anything) the noblest of. నుకతల్లజము a gem of a parrot. కన్యకాతల్లజము the fairest of women. అశ్వతల్లజము a jewel of a horse.

తల్లడము *tallaḍamu*. [Tel.] n. Shaking, tremor చలనము. Trouble. కొన్ని పిల్లికి చెల్లాటము ఎలుకకు ప్రాణతల్లడము it is sport to the cat but death to the rat. స్వతంత్రము స్వర్గమంతకొను పరతంత్రము ప్రాణతల్లడము Independence is heaven but dependence is hell. ఇది నాకు ప్రాణతల్లడమవును this will be the death of me. **తల్లడించు, తల్లడిల్లు, తల్లడగుడుము, తల్లడమంచు** or **తల్లడపడు** *talladintsu*. v. n. To be troubled, to grieve, be harassed. **తల్లడపెట్టు** *talladu-pettu*. v. t. To trouble. బాధపెట్టు, చలించజేయు. **తల్లడపాటు** *talladu-pāṭa*. n. Trouble, agitation. తల్లడపడుట.

తల్లి *talli*. [Tel. తాయి+అమ్మ. The final మ్మ is the sign of the honorific plural and is doubled on account of the preceding long vowel having been shortened. తాయి = she who brings (into existence) or who brings food, &c., cf. తండ్రి.] n. A mother. కన్న తల్లి one's own mother, as opposed to సవతితల్లి a stepmother. In affectionate address తల్లీ "my dear," is used even to a daughter. adj. Maternal, parent. తల్లిపసువు the parent cow. తల్లియింటనున్నది she lives in her mother's home. Principal, great, chief, main. తల్లినది or తల్లిదొడ్డి the parapet wall round a well. తల్లికాలువ the principal channel which supplies others. తల్లిగోడ the principal wall in a house. మీరే మాకు తల్లిదండ్రులు you are my father and mother, you are all in all to me. See under ఆఱ.

తల్లికొండ్ర *talli-kondra*. The first furrow in ploughing మొదటికొండ్ర. **తల్లితల్లి** *talli-talli*. n. A mother's mother, i. e., Lakshmi. తల్లివితల్లి. A grandmother. **తల్లివేరు** *talli-vēru*. n. The tap root or principal parent root. మున్నాయివేరు.

తళతళ *taḷa-taḷa*. [Tel.] n. Glitter, brilliance. తళతళలాడే glittering, brilliant.

తళిగ, తళియ or **తళిగ** *taḷiga*. [Tel.] n. A plate or vessel to take one's food in, భోజనపాత్రము. Food that is fit to be consecrated to the god ధనువిన్ని వేదవాహ్యమైన అన్నము.

తళుకు or **తళ్కు** *taḷuku*. [Tel.] n. A flash, a gleam. మెఱ్ఱి కాంతి. నూనెనివ్వగుకాంతి. నిగనిగలాడుదనము the name of a kind of rice. H. iv. 156. తళుకులాడు. **తళుకుమను** or **తళుక్కుమను** *taḷukul-āḍu*. v. n. To gleam, flash. మెఱ్ఱి కాంతించు. తళుక్కున brightly, brilliantly.

తళ్లి *taḷḷi*. [Tel.] n. A rush (of water.) An inroad, incursion. A wave. A ripple చిన్న ఆల.

తవన *tavana*. [Tel.] n. A short time. కొంత కాలము.

తవరకు Same as తనకు. (q. v.)

తవళి or **తవళి** *tavaḷi*. [Tel.] n. Falsehood అసత్యము.

తనాయి *tavāyi*. [H.] n. An incursion, a battle, a contest, a war. A cross wind, a foul breeze. Misfortune, hazard, peril. ఉపద్రవము. ఓడ తనాయిపట్టినది the ship missed stays or fell out of its course.

తవిటిపాము or **తవుటిపాము** *taviṭi-pāmu*. [Tel.] n. A whitish sort of eel. మాలుమసేము.

తవిడ or **తవ్వడ** *taviḍa*. [Tel.] n. The grain called Ragi. రాగిపైరు.

తవు Same as తను. (q. v.)

తవుళ్ళోల Same as తవ్వళోల. (q. v.)

తవుజీ *tavuji*. [Tel.] n. A pension or allowance granted to a Zemindar.

తవుడు *tavuḍu.* [Tel.] n. Bran. విత్తుము మొదిపొట్టు.

తవులు Same as తగులు. **తవులుకోసు, తవులుబడు** or **తవులుము** See under తగులు.

తవెల Same as తవెల or తవేలా. (q. v.)

తవ్వ *tavva.* [Tel.] n. A gallon or dry measure, equal to two solas (పోలలు). రెండుసోలలకొలతల మానిశేషము.

తవ్వు or **త్రవ్వు** *tavvu.* [Tel.] v. a. or v. n. To dig. కాలుత్రవ్వు to paw or spurn the ground, to be eager for. ఊరక తవ్వుకొన్నట్లు అవుచుంది this is merely beating about the bush. పాతరతవ్వుకొను to open a closed grain pit. **తవ్వుకము** or **తవ్వాటము** *tavvakamu.* n. Digging, excavation, breaking up soil. **తవ్వించు** *tavvinṭsu.* v. n. To cause to dig up. వా యిల్లు తవ్వించి పోగాచూచినారు they dug up the floor of my house and ransacked it. **తవ్వుగోల** or **తవుగోల** *tavvugóla.* n. A spade.

తసరపు or **తస్రపు** *tasarapu.* [H.] n. Embezzlement. Unlawful enjoyment. అపహరించడము.

తసి *tasi.* [Tel.] n. A thick line of sprouts. దట్టమగు నారుమడి.

తసుకు *tasuku.* [Tel.] v. n. To play pranks, to coquet. ప్రేమకోరికలు చేష్టించు. n. A trick, a prank, a freak, coquetting. A deceitful promise or action. ఉమ్మి, ఊసు తసుకు a spittoon. తెమ్మడిని. అజాకపటం an amour or intrigue. **తసుకులాడి** *tasukul-ádi.* n. A coquette. తసుకులాడి.

తస్కరించు *taskarinṭsu.* [Skt.] v. a. To steal. దొంగిలించు. **తస్కరుడు** *taskaruḍu.* n. A rogue, a thief. దొంగ, చోరుడు.

తస్సు *tassa.* [Tel.] n. Fat. కొవ్వు. Proud flesh. సుంకసము.

తహతహ *taha-taha.* [Tel.] n. Flurry, agitation, flutter. తపకము. Grief, vexation, వ్యాకులము. తహతహపడు to be in distress, to be at one's wits' end, to be vexed, తపకపడు. To be excited with joy, to rejoice కుతూహలపడు. తహతహపెట్టు to distress, to agitate, తపకపరుచు; to cause to rejoice కుతూహలపరుచు.

తహబేలు or **తహవేలు** *tahabēlu.* [H.] n. Comparison.

తహశీలు *tahasīlu.* [H.] n. Revenue, collection of revenue. **తహశీలుదారుడు** *tahasīlu-dāruḍu.* n. A Tahsildar or a Revenue officer in charge of a Taluq.

తహి *tahi* [Tel.] n. Consent, agreement

ా ta

తా *ta.* [Tel. the root of తాము.] G. తిర్. D. తమ్. A. తెమ్మ. Phu. తాము, తాను, or తమను, G. ఇము. See తాము.

తాండవము *tāṇḍavamu.* [Skt.] n. Motion in general, however slight. Violent capering, a war dance. Gesticulation, Dancing, orgies, antics. ఉద్ధతి చేష్టలు. **తాండవించు** *tāṇḍavinṭsu.* v. n To caper or dance violently. ఉద్ధతముగా నాట్యముచేయు.

తాండ్ర *tāṇḍra.* [Tel.] n. Jelly or jam; the inspissated juice of any plant మానిడి తాండ్ర mango jelly జాజితాండ్ర jalmyra jelly. **తాండ్రచెట్టు** *tāṇḍra-chettu.* n. A kind of tree, *Terminalia bellerica.* ఈ చెట్టు కాయలు. తాండ్రకాయ the nut of this tree.

తాంతవము *tāṇṭavamu.* [Skt.] adj. Exhausted languid. బడలిక. **తాంతి** *tāṇṭi.* n. Fatigue బడలిక.

తాంత్రికము *tāṇṭrikamu.* [Skt.] adj Relating to the Tantras or unorthodox scriptures. Unscriptural, apocryphal sophistical; as opposed to వేదాంతము or ఆగమము scriptural. **తాంత్రికపు** ఉపచయము a loose performance of the rite of *upa nayanam.* See on పంచత్రయము. **తాంత్రికుడు** *tāṇṭrikuḍu.* n. One versed in the Tantras A sophist, a freethinker or materialist.

తాంబాళము *tambāḷamu.* [Tel.] n. A large brass plate. పెద్ద యిత్తడిపళ్లెము.

తాంబూలము *tambūlamu.* [Skt.] n. The betel-leaf and areca nut formed into a parcel, ready for use. పక్కాకు. This is also a phrase for a douceur. తాంబూలము పుచ్చుకొను to take betel (which is generally offered ceremoniously to a stranger as a mark of respect.) To take an oath: (because such a ceremony is gone through when an oath or solemn engagement is taken.) The *tambulamu* likewise is given as the final or termination of every meal, every transaction and every religious rite. Thus తాంబూలమిచ్చు and తాంబూలముపుచ్చుకొను is to ratify most solemnly, as a betrothal; to swear an oath. తాంబూలమన్ని or తాంబూలి the betel vine.

తాకట్టు *ta-kaṭṭu.* [Tel. తాక+కట్టు.] n. A pledge. Something given as security. తాకట్టువాకట్టు అయినది the pledge is forfeited.

తాకీదు or **తాఖీదు** *tākīdu.* [H.] n. An order, a command. ఆజ్ఞ. A written order. ఆజ్ఞాపత్రిక.

తాకు *taku.* [Tel.] n. A touch, contact. తాకుట. An attack. A toe-ring కాలితాకు. v. a. & v. n. To touch; to strike, to push, to encounter, oppose, front. To be attached, to join, apply. To strike (as heat does.) తాకేమందు a potent drug. నీవు చేసినపనులు నీ తలకే తాకినవి your sin has fallen on your own head. వానికి దిష్టి తాకినది he is suffering from the effects of an evil eye. వానికి రోగము తాకినది he has caught the disease. **తాకించు** *takinṭsu.* v. a. To cause to touch, to put in contact with, to apply. తాకకీయకు. To trouble శ్రమపరుచు. **తాకుడు** *takuḍu.* n. Touching. తాకుట, స్పర్శము. **తాకుడువేకి** *takuḍu-vēki.* n. An intermittent fever మనుషేరకుండ్చు జ్వరము. **తాకుదల** *taku-ḍala.* n. A meeting, shock, encounter in a battle. యుద్ధప్రారంభము. M. XII. iii. 10.

తాగడించు *tā-gaḍiṉṭsu.* [Tel. తాగు+కడించు.] v. a. To oppress. నిర్బంధించు.

తాగలి *tāgali.* [Tel.] n. A low bed of soil for growing plants. చల్లుమడి.

తాగళ్లు, తాగాడి or **తాగాణి** *tāgaḷlu.* [Tel. తాకు+కళ్లు or కాడి.] n. The stone beam placed across the mouth of a well: చదుపు బిమ్మ, నూతిమీద నడ్డముగా వేసే కర్ర లేక రాయి.

తాగు or **త్రాగు** *tāgu.* [Tel.] v. a. To drink. చుట్ట తాగు to smoke a cigar. **తాగించు** *tāginṭsu.* v. a. To cause to drink. తాగునట్లుచేయు. **తాగుబోతు** *tāgu-bōtu.* n. A drunkard.

తాచు or **త్రాచు** *tāṭsu.* [Tel.] n. The deadly hooded snake called *Cobra de capello.* Various species of it are నల్లతాచు, కోడితాచు, చింతపువ్వుతాచు, ఆరితాచు. cf. కెరటపోరు.

తాచు *tāṭsu.* [Tel.] v. t. To kick. తన్ను. A. v. 138. and vi. 26. Parij. i. 96. iv. 20. To carve or cut. చెక్కు, భిందించు. To scoop out, తొలుచు. To adopt, ఆవలంబించు.

తాజా *tāzā.* [H.] adj. Fresh; new. తాజా కలము a postscript in a letter.

తాజీ *tāzī.* [Tel.] n. A jacket. కుర్తాయ.

తాటు *tāṭu.* [Tel.] n. Skin, bark. చెట్టుమీది బట్ట. Deceit మోసము. The *Instrumental* case of తాడు. "With a cord." తాటు తప్పను a deceitful or hypocritical recluse కీవనము కొరకు సన్యాసివేషమును ధరించినవాడు, బింకి. తాటుమాలలు deceitful base pariahs. BD. i. 605. తాటాగుండే thin.

తాటంకము *tāṭaṅkamu.* [Tel.] n. A sort of earring worn by women. చెవిరత్నము. T. iii. 82.

తాటకి *tāṭaki.* [Tel.] n. The name of a certain hag: a word like fury, hussey, or ogress used in abuse.

తాటాకు *tāṭāku.* [Tel. తాటి+ఆకు.] n. A palm leaf. తాటాకుచేప a certain sea fish. తాటాకుటము a patched up job. adj. Spoilt. చెక్కిన రత్నము.

"కం తోటలు వెట్టియున్నవి
తాటూములుకావు తాపసులుండిరి." ఆము. iv.

తాటి or **తాడి** *tāṭi*. [Tel. Infl. of తాడు.] adj. Belonging to the palmyra tree. **తాటి చెట్టు** *tāṭi-chettu* n. The Palmyra Palm tree, Brab tree, or Fan Palm tree, *Borassus flabelliformis* (Watts). మొగ (male) and ఆంటి (female) తాటి రెండు are two kinds. కొడ్డుతాటిచెట్లు or రాయితాటిచెట్లు deformed trees of this species supposed to have magic properties. **తాటిపిట్ట** *tāṭi-pitta*. n. The Ashy Swallow-Shrike, *Artamus fuscus*, (F. B. I.) **తాటిబెల్లం** sugar made from the juice of the palm-tree. **తాటిపువ్వులు** or **తాటిపిందెలు** the flowers of the palm. **తాటిపాకకట్టడ** or **తాటిగిత్తపాము** *tāṭi-kaṭṭeḍa*. n. A snake found on the palmyra trees. **తాటింటివాడు** an epithet of Balarāma or Bhīshma. **తాటిపుట్ట** the constellation called శ్రవణా. **తాటిపుట్టనెల** the month called శ్రావణ మాసము.

తాటింపు *tāṭiṁpu* [Tel.] v. n. To flutter, wriggle or flounder: to mouth or move the cheeks in munching. కుక్క చెవులు తాటింపిరి the dog cocked his ears. పక్షి రెక్కలు తాటింపిరి the bird fluttered its wings. **కొట్టితాటింపు** to kick. v. a. To pat or beat softly, to strike, as a breeze; to slap, buffet. కొట్టు.

తాటూటు *tāṭūṭu*. [Tel.] n. Deceit, knavery. **టుక్కు**, **టూపు**. adj. Knavish, false.

తాడనము *tāḍanamu*. [Skt.] n. Beating, tapping, patting, కొట్టుట. **తాడింపు** *tāḍiṁpu*. v. a. To beat. **తాడితము** *tāḍitamu*. adj. Beaten, flogged, smitten, struck. కొట్టబడిన.

తాడి *tāḍi*. [Tel.] adj. Appertaining to the palmyra or the tree called Beleric Myrobalan, *Terminalia belerica*: **తాడికము**, **తాడిమీను** the spouting whale.

తాడు or **త్రాడు** *tāḍu*. [Tel.] n. A cord, thread, string. A match for a gun. The palm tree, so called because cordage is made from it. See under తాటి. The cord of marriage, being the string round the bride's neck, from which the పుస్తె or tali is hung. Hence **తాడు తెగిన** (lit. cord broken) means widowed. **కట్ట తాడు** or **పీకతాడు** a match, made of cord dipped in brimstone.

తాత *tāta*. [Tel. lit. తండ్రికి or వెట్టకి తండ్రి] n. A grandfather. Also, a name for Brahma. Dasav. iv. 104. **తాతమ్మ** *tāt-amma*. n. A grandmother.

తాత్కాలికము *tāt-kālikamu*. [Skt. from తత్కాలము.] adj. Present, of that time. **తాత్కాలికదాత**, (Dasav. viii. 110.) a ready giver.

తాత్పర్యము *tātparyamu*. [Skt. from తత్పర.] n. Intention, import, purport, meaning, drift. Thought, idea, view, design, purpose, inclination. An object, scheme, plan. అభిప్రాయము. (See our పొయ్యము.) నా తాత్పర్యమేమంటే what I mean is. **తాత్పర్యుడు** *tātparyuḍu*. n. He who holds an opinion. ఇందువల్ల నింగితజ్ఞులు తాత్పర్యాలు ఊహిస్తారు they are of opinion that this is the cause of it.

తాత్త్వికము *tāttvikamu*. [Skt. from తత్త్వము.] adj. Concerned with final causes, metaphysical. True, real. **తాత్త్వికత్వము** *tāttvikatvamu*. n. Dialectics, logic. The telestic mode of reasoning. Ananda. xvii. 6.

తాత్సార్యము or **తాత్సార్థ్యము** *tātsāryamu*. [Skt.] n. Disregard, neglect, scorn. Delay, waste of time.

తాతై or **తైతై** *tātai*. [Tel.] n. Words used in beating musical time.

తాదృశము *tā-dṛisamu*. [Skt.] adj. Such, such like, similar. అటువంటిది.

తాన *tāna*. [Tel. తాను+అ.] adv. Of himself, personally.

తానకము *tānakamu.* [from Skt. స్థానము.] n. An abode, house. నివాసము, స్థానము. Posture. Steadfastness, certainty.

తానము *tānamu.* [from Skt. స్నానము.] n. Bathing. [from Skt. స్థానము.] A place. A note, or sound, also, the words used in music like ut, re, mi. తన్న కారముతో పాడేపాట. ఆది తానములు నేర్చుకొంటున్నది she is learning the gamut.

తానవము *tānavamu.* [Skt. from తనువు.] n. Leanness, thinness. కృశత్వము.

తాను *tānu.* [Tel.] pron. (reflexive). Self, one, oneself. (G. తన. D. తనకు. Acc. తన్ను. Plu. తాము, తమరు. G. తమ). తనకుతానె voluntarily, of itself, of his own accord. తమకుతామే they of themselves. తానొక్క కోతి నకమొల్లతెచిడి one good-for-nothing monkey ruins the whole garden. తనచే చూచినాడు (B. viii. 421.) they beheld him himself. తన్ను కాదనియెంచును (Vēma) he will not see that he is the person in question. తమ్మునంబాటిలేఱ్ఱుకోడు. (Ibu. iii. 56.) is there any error that does not spring from one's own folly?

తాప *tāpa.* [Tel.] n. A step, stairs. పెట్ట, నిచ్చెన. (A. i. 3. & iv. 185.) A ladder. నిచ్చెన.

తాపటిమేకు *tāpaṭi-mēku.* [Tel. from తాపి.] n. A joining nail or spike nail used to join two planks together, a bolt or rivet.

తాపము *tāpamu.* [Skt.] n. Burning, heat. (Metaphorically) Corroding care or trouble. The fire of love or fever of grief. తాపసంతాపములకు heat, warmth, irritation, R. vi. 249. **తాపత్రయము** *tāpa-trayamu.* n. Triple cares, all sorts of troubles arising from worldly cares. These are divided into ఆధ్యాత్మికము, ఆధిభౌతికము and ఆధిదైవికము, that is, sorrows caused by, (1) ourselves, (2) others, & (3) by the will of God. R. iii. 31. తాపత్రయపడు to be harassed or vexed, to be in trouble, care and anxiety.

తాపసి *tāpasi.* [Skt. from తపస్సు.] n. A nun, a female ascetic, or pilgrim. **తాపసుడు** *tāpasuḍu.* n. A hermit, monk, ascetic.

తాపీ or **తాపి** *tāpi.* [Tel.] n. Composition, putting or bringing together. A bricklayer, తాపివాడు. A bricklayer's work. A trowel. A secret, a mystery in any trade, a trace; జోడ, సుద్దము. The setting of a stone. Ballast, weight in a boat. ఓడ అడుగున బరువుకైవేసేది. తాపిచేయు to put or bring together, to pimp. **తాపికత్తె** *tāpi-kattē.* n. A bawd, a go-between. సంధానము చేయువది. A. v. 74. **తాపికాడు** *tāpi-kāḍu.* n. A pimp, a panderer. సంధానముచేయువాడు. Satyabha. iii. 115.

తాపింపు *tāpintsu.* [from Skt. స్థాపించు.] v. t. To set up, establish or fix. నిలుపు, నెలకొల్పు. To carve చెక్కు. To behabour. మోదు.

తాపించము *tāpinchchamu.* [Skt.] n. The tree called *Xanthochymus Pictorius.* తమాలము or చీకటిమాను. (q. v.)

తాపిత *tāpita.* [Tel.] n. A fine kind of silk cloth. మేలైన పట్టుబట్ట.

తాపితము *tāpitamu.* [Skt. from తాపము.] adj. Heated. తపింపజేయబడిన.

తాపు *tāpu.* [Tel.] v. a. To inlay, as precious stones in a jewel. చెక్కు. To join or unite. n. A prop. ఆసరాయము. A kick తన్ను, పాదతాడనము.

తాబుదు *tābudu.* [Tel.] n. A petticoat. పాదము, గౌనర.

తాబేదారుడు *tābē-dārudu.* [H.] n. A dependant or subordinate man.

తాబేలు *tābēlu.* [Tel.] n. A sea or land turtle. The land species is often called దూరతాబేలు or hermit-tortoise.

తామ *tāma.* [Tel.] n. A bridge-end or the side of a stream.

తామర *tāmara.* [Tel.] n. The lotus. Ringworm. కృష్ణతామర the plant called Indian

Reed or Indian Shot. మెట్టతామ a sort of Cassia, the leaf of which cures ringworm. నీటితామ a tree called the Indian Reed or Arrowroot plant, *Pontideria hastata* (Rox. ii. p. 122.) తామరచెలి *tāmara-cheli*. n. The sun. తామరతంపము *tāmara-tampamu*. n. Prosperity. అభివృద్ధి. తామరతంపముగ to prosper సమృద్ధిపొందు. తామరతంపర *tāmara-tampara*. n. A cluster or multitude of lotuses. Flourishing, the spreading of a people or family (being likened to the spreading stems of the lotus.) తామరతంపరగా flourishingly, prosperously, "like a green bay tree." తామరపూవు an epithet of Manmadha. తామరసము *tāmarasamu*. [Skt.] n. The lotus. Gold. Copper. తామరసపుడు *tāmarasa-sakhudu*. n. The lover of the lotus, i. e., the sun.

తామసము *tāmasamu*. [from Skt. తమస్.] n. Tardiness, delay, dullness. ఆలస్యము. adj. Cruel, bloody, malignant. తామసపు బలి a bloody sacrifice. తామసగుణము the dark passions. తామసి *tāmasi*. n. A malignant, mischievous person. Darkness. రాత్రి. తామసించు *tāmasiñcu*. v. n. To be tardy, to dawdle. ఆలస్యమవ్వు. తామసుడు *tāmasuḍu*. n. A malignant or mischievous man. దుష్టుడు, పాపాత్ముడు, సాధువు.

తామా *tāma*. [Tel.] n. Thickness, bulk, as opposed to length and width.

తామిస్రము *tāmisramu*. [Skt.] n. Darkness. చీకటి. A hell of darkness. చీకటిమయమైన నరకము.

తాము *tāmu*. [Tel.] n. The plural of తాను. Selves (used honorifically); your honour, your lordship.

తామేలు Same as తాబేలు.

తామ్రము *tāmramu*. [Skt.] n. Copper. రాగి. Red color ఎఱుపు. adj. Red ఎఱ్ఱని. తామ్రకుట్టకుడు *tāmra-kuṭṭakuḍu*. n. A coppersmith. రాగిపనివాడు. తామ్రచూడము *tāmra-chūḍamu*. n. The copper-helmed bird, i. e., a cock, కోడి. తామ్రపర్ణి the copper-river. ఒకయేమపేరు తామ్రాక్షము the Black Cuckoo (కోయిల) as being red eyed.

తాయము *tāyamu*. [Tel.] n. A rare thing, a rarity. ఆరుదువస్తువు. ఇదో ఒక తాయము నీకిస్తాము here, I will give you a rare thing.

తాయి *tāyi*. [Tel.] n. A mother. See తల్లి.

"తోటి కన్నవిడ్డలేనాదాసిపిల్లలూ
ఐంతాపుతాయి మా రంతాయి."

పాంచా. i.

తాయిదు, తాయిదు or తాయిద్దు *tāyidu*. [Tel. తాయి+ఎద్దు.] n. An amulet, or charm containing things supposed to bring luck. మ్లేచ్ఛ విద్దులకిచ్చే తాయిదు.

తార *tāra*. [Skt.] n. A star. నక్షత్రము. The pupil of the eye. కన్నగ్రుడ్డు, కనుపాప, కన్నబొమ్మ. A. v. 13. The wife of Brihaspati. బృహస్పతిభార్య. Vali's wife. వాలిభార్య. తారకము *tāra-kamu*. n. A star. The pupil of the eye. The eye. తారపథము *tāra-pathamu*. n. The starry path, i. e., the firmament. ఆకాశము. తారావళి *tārā-vali*. n. A constellation, or set of stars. The starry firmament.

తార *tāru*. [Tel. తాను+అ.] pron. They themselves.

తారకజిత్తు *tāraka-jittu*. [Skt.] n. The conqueror of an Asura called తారక; an epithet of the god of war. T. v. 220. షణ్ముఖస్వామి.

తారకణ, తారకణము, తారక్కణ or తారక్కణము *tārakaṇa*. [from Skt. తర్కణ.] n. An example. దృష్టాంతము. Discussion. Proof, evidence. నిదర్శనము. Appa Kavi. ii. 162. తారకణించు or తారక్కణించు *tārakaṇiñcu*. v. t. To illustrate, to prove by an example దృష్టాంతము చూపు. To dispute, debate. Swa. ii.

తారకానందము *tāraka-nandamu*. [Skt.] n. The name of a certain tune.

తారకుడు *tārakuḍu.* [Skt.] n. A mediator, a saviour, redeemer, emancipator. మోక్షమిచ్చువాడు, రక్షించువాడు.

తారణ *tāraṇa.* [Skt.] n. The name of a certain year in the Hindu Calendar. adj. That which enables one to cross. దాటించు శక్తిగలది.

తారతమ్యము or **తారతమ్యత** *tāra-tamyamu.* [From Skt. ర and తమ affixes of the Sanskrit comparative and superlative degrees.] n. Difference, distinction. Proportionate value: comparative merit. Superiority among competitors. తక్కువ ఘనత, మర్మజ్ఞాపకము. భాగ్యవంతులమని గొప్ప చేయుటలోను దానంబెట్టేమనుటలోను శ్రీమంతులలోను నుండే తారతమ్యము తెలిపినకే తెలియును you well know how far the merit of relieving the poor exceeds that of promoting the rich.

తారము *tāramu.* [Skt.] n. A clear pearl; స్పష్టంబగు ధ్వని. A clear note. ఒడ్డెక్కుట, ఊళ్ళోనికిపోవు. Crossing, passing over. రూపాయి. Silver, వెండి. The segment of a circle. Protuberance, fullness, bulge, swell. Tare in merchandise: the sum allowed for the packing case.

తారసించు or **తారసిల్లు** *tārasiṁchu.* [Tel.] v. n. To approach, draw near. To clash or collide ఎదురించు. పూర్వపశ్చిమసముద్రములు తారసిల్లినట్లు it was like the eastern and the western seas encountering one another. To spread వ్యాపించు. **తారసము** *tārasamu.* n. Nearness, contact, touch, సమీపము. Opposition ఎదుటి. A. iii. 36. తారసాము, ఆగా తెట్టెగుదుటకు. **తారసపడు** *tārasa-paḍu.* v. n. To draw near, to front, engage in battle, to face. **తారసపెట్టు** *tārasa-peṭṭu.* v. a. To introduce, insinuate, procure, as a hawd. To adduce.

తారాజువ్వ *tāra-juvva.* [Tel.] n. A sort of sky rocket. A firework in water.

తారాడు *tār-āḍu.* [Tel. తార+ఆడు.] v. n. To move about. తిరుగులాడు. To lurk about, dangle, hang off and on. To dance attendance without coming to the point. తీరాడు. వ్రేలాడు. A. iv. 129.

తారాపీట *tāra-pīṭa.* [Tel.] n. The seat on the back of an ox. ఎద్దుమీదున్న మూపు కేసపీట.

తారి *tāri.* [Tel.] n. One who pulls the wires or strings in a theatrical performance ఆటలాడించే మూలధారి.

తారింపు *tāriṁpu.* [Tel.] v. t. To make one come close. తారకీయు. See తార్చు and తారు. (R. v. 192.)

తారీఖు *tārīkhu.* [H.] n. The date of the month. తేది.

తారు *tāru.* [Tel.] pro. They themselves. You (honorific) తెరువు.

తారు *tāru.* [Tel.] v. n. To roam, rove, stroll, saunter, run about, loiter. చుట్టు తిరుగు. To go. పోవు. To meet. కలియు. To lurk, lie in wait. మాటుపడు. To dance attendance. To fall away in flesh, become lean. కృశించు. ఆడుము, తారుకొను, పాడుము, తారుకొన్న పిన్న lurking shame. L. iv. 202. **తారుకోలు** or **తారుకొను** *tāru-koḷu.* v. n. To meet, draw near. తారుకొన్న. R. i. 111. and v. 155. To follow, వెంబడించు. To bear, wear, carry. ధరించు, ధరించు. "తలలఱికము చేసిన తారుకొన్నవాడు" L. ii. 116.

తారుము Same as **తార్చు** (q.v.)

తారుణ్యము or **తరుణత్వము** *tāruṇyamu.* [Skt.] n. Youthfulness, bloom. యౌవనము. Vasu. ii. 55.

తారుమారు *tāru-māru.* [Tel.] n. Disorder, confusion. అవ్యవస్థ. adj. Disorderly, riotous. Slovenly. క్రమముతప్పిన, వ్యవస్థ లేక. **తారుమారుగా** *tāru-māru-gā.* adv. Confusedly, in disorder, upside down. **తారుమారుపడు** to be confused, అంతరవ్యవపడు.

తార్కాణ or **తార్కాణించు** See under **తార్కాణ.**

తార్కికుడు *tārkikuḍu.* [Skt. from తర్కము.] n. A logician, a reasoner.

తార్కొను Same as తారుకొను. See under తారు. **తార్కొలుపు** *tār-kolupu.* v. t. To cause to meet.

తార్చు or **తారుచు** *tārchu.* [Tel.] v. a. To unite, set together, join, apply, put. To close. To set as precious stones. To introduce, bring people together. To pimp or pander మగ్గాలు తార్చు. R. i. 120. To lure, gull, trick (వ్యభిచారం). To egg on, incite. To put (as a child to the breast.) **తార్చేది** *tārchēḍi.* n. A bawd. **తార్చేవాడు** *tārchē-vāḍu.* n. A pimp.

తార్తీయము *tārtīyamu.* [Skt. from తృతీయ.] adj. Third. Ternary.

తార్పు or **తారుపు** *tārpu.* [Tel.] n. Application, joining, setting. **తార్పుపెట్టె.** A small box, బంగారపు రేకు తార్పు (R. ii. 89.) a copper plate, తాళ్ళపాక వారివి, పెద్దన, తాండ్రపాటి, **తార్పులాడు** *tārpu-l-āḍu.* v. n. To fight as cocks, rams, &c.

తాళంకుడు, తాళంకుడు or **తాలధ్వజుడు** *tāḷaṅkuḍu.* [Skt.] n. An epithet of Balarama, the Bacchus of India, whose standard is the palm tree.

తాళి, తాళ్ళి, తాళిబొట్టు or **తాళిబొట్టు** *tāḷi.* [Tel.] n. A small piece of gold which the bridegroom ties round the bride's neck as a sign of marriage. పుస్తె, మంగళసూత్రము.

తాళింపు *tāḷintsu.* [Tel.] v. a. To season food. సున్నం తాళింపుచేయు. To slake lime. **తాళింపు** *tāḷimpu.* n. The seasoning of a dish. తాళింపుకూర. Seasoned curry **తాళింపడం.** Slaking lime.

తాళిమి *tāḷimi.* [Tel.] n. Gentleness. Endurance, patience, steadfastness. ఓర్పు. Fortitude. స్థైర్యము. **తాళిమికత్తె** a patient woman ఓపికగలది. **తాళిమి కాడు** a patient man. ఓపికగలవాడు.

తాలు or **తాలుగింజలు** *tāḷu.* [Tel.] n. Empty ears of corn, చెప్పగింజలు, ఎన్నకపోయి ఎండిపోయినవి.

తాలుము Same as **తాల్చు.**

తాలువు *tāḷuvu.* [Skt.] n. The palate. The inside of the cheek. నోటిలోపలిచక్కిలి.

తాలువుబిళ్ళ *tāḷuvu-biḷḷa.* [Tel.] n. A spindle.

తాలూకా *tālūkā.* [H.] n. A Taluk or division of a *zilla* (జిల్లా) or district. Also, applied to the principal town of a Taluq. A subdivision. adj. Belonging to, pertaining to, సంబంధించిన. **తాలూకు** *tālūku.* adj. Belonging to.

తాల్చు or **తాలుచు** *tāḷtsu.* [Tel.] v. a. To take. To hold. To receive, to bear, to wear (as a dress, ornament, or weapon). ధరించు. To take or assume (a shape, &c.) To hold (as a liquid in the mouth). To shake (lime). To twist (thread by the spindle). **తాల్చుచేను.** See **తాల్చుబల్లి.** To fan or winnow (grain in a basket). **తాల్చుగొట్టు** to conceive (a child). **తాల్చనిసున్నం** unslaked lime.

తాళ్ళి Same as **తాళము.** (q. v.)

తాళకము *tāḷakamu.* [Skt.] n. Yellow orpiment. Yellow sulphuret of arsenic. పసుపుపచ్చ, తోలుమన్ను.

తాళము *tāḷamu.* [Tel.] n. A lock. తాళం. **తాళపుచెవి** a key. **తాళముచెవి** a padlock. **తాళంతీయు** to unlock. **తాళంవేయు** to lock up. Time or measure in music. సంగీతపు పాటలో కాలమానము. A cymbal, because used to keep time with. **తాళవృక్షము** A palm tree. **తాళవృక్ష, తాళ** appertaining to the palm tree. **తాళవృక్షము** a palm tree. **వానిపైతాళము పట్టినాడు** he was in a rage or out of humour against him. **ఆదితాళము** slow time. **మఠ్యతాళము** common time. **త్రిపుటతాళము** quick time. **తాళగింపు** *tāḷa-gintsu.* v. n. To play (the cymbals, &c.), **తాళముచేయు.** BD. iii. 1237. **తాళికి** one who plays the cymbals. **తాళము వేయు**

పాము. తాళపత్రము *tāḷa-patramu.* n. A palm leaf. తాటాకు, కొబ్బాకు. తాళమానము *tāḷa-mānamu.* n. Beating time in music. T. iv 77. తాళవృంతము *tāḷa-vṛintamu.* n. A fan made of palm leaf. విసనకర్ర.

తాళాబందు *tāḷā-bandu.* [H.] n. A complete abstract of the actual receipts and expenditure of the revenue for the past year.

తాళి or తాళీ *tāḷi.* [Tel.] n. A necklace. పతకము, ఒకవిధమైన హారము.

తాళింపు *tāḷimpu.* [Tel.] v. t. To shake the dice before throwing them down. పాచికలను వేయబోయేముందు పాచికలను చేతిలో ఇటుఅటు తిప్పుట.

తాళిక or తాళిక *tāḷika.* [Tel. from తాళు.] n. Patience, endurance. ఓర్పు, క్షమ. A pastille or little roll, as of paste or of leaf. పాట్టి. The scurf that drops off the skin when rubbed. A flake or scale of earth. Coils of hair: మోళీక. Tresses smeared with మన్మథులు. Suca ii. 42. తాళికగలవాడు *tāḷika-gala-vāḍa.* n. A man of substance.

తాళు or తాళుకొను *tāḷu.* [Tel.] v. a. To bear, suffer, endure, tolerate, have or show patience సహించు. To refrain. To wait, stop. ఆగు, నిలుచుండు ఈ బట్ట కట్టి తాళినది this cloth wears very well.

తాళ్లు *tāḷlu.* [Tel.] n. Ropes. Palm trees. See తాడు and తాటి.

తాళ్వారము *tāḷvāramu.* [K.] n. A shelving roof: a verandah or shed. A pent roof. పసారా.

తావక *tāvaka.* [Skt.] adj. Thine, thy. తావకీనము *tāvakīnamu.* adj. That which belongs to thee.

తావకాళ్లు, తావళ్లు or తావుళ్లు *tāvakāḷlu.* [Tel.] n. Pieces of wood used to rest the feet on while working a picota or water-lift, ఏరతొక్కువాడు కాళ్లందుకొనుటకు అమర్చిన ఎట్టెలు.

తావత్ *tāvat.* [Skt.] adj. That. తావత్కాలము Thus far, so long.

తావరము *tāvaramu.* [from Skt. స్థావరము.] adj. Firm, స్థిరమైన.

తావలము *tāvalamu.* [Tel.] n. A place, abode, home. స్థానము, గృహము, నివాసము. A prop ఆధారము, కర్రకము. M. XII. ii. 182. దయకు తావలమైన who is an object of mercy.

తావళము or తావడము *tāvaḷamu.* [Tel.] n. A necklace of beads, &c; as రుద్రాక్ష తావళము.

తావి *tāvi.* [Tel.] n. Odour, fragrance, పరిమళము. తావిగట్టు the mountain called *Malaya* (మలయపర్వతము.) తావిమాను *tāvi-mānu.* n. Fragrant or scented oil. తావి మోసే the scent carrier, i. e., the wind, గాలి, Kṛishṇa. తావిలుకాడు an epithet of Manmadha.

తావు or టావు *tāvu.* [Tel.] n. A place, locality; a home, room, space. స్థానము. అది నా తావుల ఉన్నది I have it by me, in my hands. వా తావుల పుచ్చుకొన్నారు they took it of or from me. అతడు నా తావుకు వచ్చెను he came to me. వాని తావుకు పంపితిని I sent it to him. తావు, టావు or తావు n. A sheet of paper. తావు కాగితము.

తావు *tāvu.* [Tel.] v. t. & n. To drink. తావు. M. XIII. iii. 307.

తావుళ్లు or తావుళ్లు Same as తావకాళ్లు. (q. v.)

తి ti

తింటు *tiṇṭu.* [Tel. contracted from తినుట.] n. Eating. తినుట.

తిండి *tiṇḍi.* [Tel. from తిను.] n. Food, ఆహారము. An eater. బువ్వతిండి one who lives on rice. తిండితెరువు solid food. పదుగులతిండి a cannibal, a child-eater. కంచితిండి a corpulent beggar at fairs, an uproarious rioter. తిండికాడు, తిండిపంద, తిండిపోతు or తిండిడు *tiṇḍi-kāḍu.* n. A glutton. Fem. తిండికత్తె or తిండిపోతది.

తింత్రిణీ *tintriṇi.* [Skt.] n. The tamarind tree. చింతచెట్టు. **తింత్రిణీకము** *tintri-ṇikamu.* n. The tamarind fruit. చింతపండు.

తిక్కమక *tika-maka.* [Tel.] n. Confusion కలత. Tottering. తొట్రుపాటు. adv. Up and down, backwards and forwards. ఇట్టట్టుగా. **తిక్కమక్కగొను** or **తిక్కమకలాడు** *tika-makagonu.* v. n. To be confused కలతపడు. To totter. తొట్రుపడు.

తిక్క *tikka.* [Tel.] n. Madness. పిచ్చి, ఉన్మాదము. తిక్కయాజి the Somayāji Tikkanna. (a celebrated poet.) **తిక్కపట్టిన** or **తిక్కయెత్తిన** *tikka-paṭṭina.* adj. Mad. **తిక్కగొను** to become mad. పిచ్చెక్కు.

తిక్కటమక్కటి *tikkaṭa-makkaṭa.* [Tel.] n. Confusion, higgledy piggledy. కలత.

తిక్కడి *tikkaḍi.* [Tel.] n. A spindle. నూలు వడికే చిప్పకఱ్ఱ.

తిక్కము *tiktamu.* [Skt.] n. Bitterness. చేదు. adj. Bitter. చేదైన.

తిగ *tiga.* [from Skt. త్రికము.] n. Three మూడు. **తిగకంటి** *tiga-kaṇṭi.* n. The three-eyed one, i. e., Siva, శివుడు. **తిగపంచ** *tiga-pancha.* n. Four.

తిగటు *tigaṭu.* [Tel.] n. A screen. తెర. M VI. i. 298.

తిగిగు, తిబడు, తిగుము or **తిబుము** *tigigu.* [Tel.] v. t. To pull, draw, take: లాగు, ఈడ్చు, ఆకర్షించు. To rub as in shampooing the limbs. To stroke. **తిగుముడుపోగులు** *tigutsuḍu-pōgulu.* n. The cords used with a hunter's nets or snares.

తిగ్మము *tigmamu.* [Skt.] n. Heat, warmth, వేడిమి. adj. Hot, warm. వేడిమిగల.

తిట్ట *titta.* [Tel.] n. A heap, a multitude. రాశి.

తిట్టు *tittu.* [Tel.] v. a. To abuse, rate, scold, rail at, curse. To use obscene language. To express anger: to blame, to condemn. శపించు, నిందించు. n. Abuse, scolding, violent language, a violent rebuke, an abusive or obscene expression. నెయ్యం పుట్టిట్టు a friendly scolding. Blame, censure నింద. **తిట్టుపడు** to incur blame or censure నిందింపబడు. **తిట్టుపాటు** *tittu-paṭu.* n. Blame or censure. నింద. **తిట్టుపోరు** *tittu-pōru.* n. A scold, a woman who uses obscene language.

తిడిమి or **తిడిమ్మి** *tiḍimi.* [Tel.] n. The rustling noise of carriage wheels. బళ్ళు పోవునప్పటి మ్రోత.

తితిక్ష *titiksha.* [Skt.] n. Endurance, steadfastness. ఓర్మ, ఓర్పు. **తితిక్షువు** *titikshuvu.* A man of a forgiving nature. ఓర్చువాడు.

తిత్తి *titti.* [Tel.] n. A purse, bag, case, or cover. సంచి, తోలుసంచి. The skin or hide of animals మృగములతోలు. A leathern bag or bottle as పాలతిత్తి. చను త్తి a loose dangling breast. మూత్రత్తిత్తి the bladder. ఇజ్జోలతిత్తి the scrotum. కొలిమితిత్తి a pair of bellows. తిత్తి పనికిపోనిచ్చిను నన్ను పని లేనివాడు he cast me off like an old shoe. చెయితిత్తి a glove. కాలితిత్తి a stocking. **తిత్తికాడు** *titti-kāḍu.* n. A piper. తిత్తి పోగువాడు.

తిత్తిర *tittiri.* [Skt.] n. The Francoline partridge, *Francolinus vulgaris.*

తిథి *tithi.* [Skt.] n. A *Tithi*, a lunar day. The date by computation of lunar days, by which all religious and funeral rites (*Parentalia*) are regulated. రేపు నా తండ్రి గారికి తిథి నిమిత్త రాను as to-morrow is the anniversary of my father's death I cannot come.

తిను *tinu.* [Tel.] v. a. To eat. భుజించు. To suffer or undergo (blows, abuse, hardship, or punishment.) వానిచేత దెబ్బలు తిన్నాను I was beaten or flogged by him. గడ్డితిను to eat grass, i. e., to make a beast or fool of oneself. అన్నము తినుటకా గడ్డి తిను టకా are you men or brutes? తినివేయు to devour (one's property). **తినిపించు** *tini-p-intsu.* (caus. from తిను.) v. t. To cause to eat. వాడ్ని మమ్ను తినిపించినాను

I made him eat dirt. **తినుండమములు** *tinuṇḍamulu.* n. Eatables. తినుబండారపుపదా ర్థములు provisions.

తినుకు *tinuku.* [Tel.] v. n. To strain. n. Straining.

తిన్న or **తిన్నని** *tinna.* [Tel.] adj. Proper యుక్తము. Straight. ఋజువు. Fine, beautiful మనోజ్ఞము. Well స్వస్థము. **తిన్నగా** or **తిన్నఁగా** *tinna-ga.* adv. Fairly, by gentle or fair means, straightway, directly, properly. Gently, slowly. తిన్నగాపో go slowly or gently. Well, in good health. వాడికి తిన్నగా మన్నది he is very well. **తిన్నప** or **తిన్నదనము** *tinnana.* n. Rightness, straightness, propriety. Gentleness, gentlemanly conduct, ఋజుత్వము, యోగ్యతి. **తిన్నని** *tinnani.* adj. Gentle, gentlemanly, worthy, proper, correct, slow, straight, direct. Elegant, pretty. తిన్ననిసొగసు her slender waist.

తిన్నెరు or **తిన్నె** *tinniga.* [Tel.] n. A pial or seat built at a house door; అరుగు, దేవిడి.

తిప్పకుళ్ళు *tippa-kaṭṭu.* [Tel.] v. n. To spread. వ్యాపించు.

తిప్ప *tippa.* [Tel.] n. A hillock. చిన్నకొండ, గుట్ట. A mound, దిబ్బ. A stumbling block, a difficulty. ఈజా. A. vi. 17. తిప్పలుపడు to be distressed or in difficulties. తిప్పల పెట్టె he threw difficulties in their way. తిప్పలపడిచనుకు to ransack, to search high and low. **తిప్పలమారి** *tippala-mari.* n. A drudge. పాట్లమారి. **తిప్పకాయ** *tippa-kaya.* n. A naughty person. ఆకతాయి, అతికాయ. **తిప్పతిమ్మరి** *tippa-trimmari.* n. A monkey. కోతి.

తిప్పటి *tippaṭa.* [Tel. from తిప్ప.] n. Roving, a rambling life.

తిప్పతీగ *tippa-tige.* [Tel.] n. The Heart-leaved Moonseed, *Menispermum cordifolium.* Rox. iii. 811, a plant used in curing snake bites. H. iv. 13. **తిప్పతీగ** the extract of that plant. కసుంచీలత.

తిప్ప or **త్రిప్ప** *tippa.* [Tel.] v. n. To turn; to be giddy. తలతిప్పుచున్నది my head turns. I am giddy. v. a. (causal of తిరుగు.) To turn, to reverse. To steer or command (a ship). To wind up (a watch). To wield or brandish. To revoke, rescind, or alter (an order). To lead about. To turn or check (as disease). **తిప్పతాళ్ళు** the cords that turn a churn. n. Turning, a turn తిప్పటి. **తిప్పివేయు** *tippi-vēyu.* v. a. To turn back or away, to return, reject. **తిప్పకోలు** *tippa-kōlu.* v. a. To turn, oppose, check.

తిబిరి *tibiri.* [Tel.] n. A change, alteration. కొంచెపాటు. adj. Slight, little. అల్పము.

తిమి *timi.* [Skt.] n. A huge fabulous fish, like the leviathan, R. ii. ix. 9. మహామత్స్యమును చేప. **తిమింగిలము** *timingalamu.* n. A huge sea monster, like the kraken, that is supposed to be capable of devouring the తిమి.

తిమిరము *timiramu.* [Skt.] adj. Wet. తడిసిన.

తిమిరము *timiramu.* [Skt.] n. Darkness. The shading of a painting.

తిమిరి, తిమిరితనము, తిమ్మి or **తిమురు** *timiri.* [Tel.] n. Paralysis, numbness. **తిమిరితిక్కి** *timiri-tikki.* n. A kind of fish, *Astrape dipterygia.* (F. B. I.) **తిమిరిమిను** *timiri-minu.* n. A fish, a sort of Torpedo. Russell. i. plate 1 and 2. *Narcine timlei* (F. B. I.) **తిమిరిస్వనము** *timiri-svanamu.* n. A quaver.

తిమురు *timuru.* [Tel.] v. n. To hasten. **తిమురుపడు** To be proud. గర్వించు. n. Numbness. తిమ్మిరి. Pride గర్వము. **తిమురుకొను** to pull about in anger కోపముతో పెనగులాడు.

తిమ్మ or **తిమ్మన** *timma.* [Tel.] adj. Whole, healthy. స్వస్థము. n. Health. స్వస్థత. v. a. To bless. దీవించు. నేను వానిని తిట్టనులేదు తిమ్మనులేదు. **తిమ్మిరు** to become well, to be refreshed, స్వస్థపడు, సేదతీరు.

తిమ్మడు or **తిమ్మన్న** *timmadu.* [Tel. from తిరుమల+డు.] n. A name of a monkey, like Jacko or Pug: the feminine is **తిమ్మ. తిమ్మనబంతి** *timmana-banti.* n. A monkey's dinner party, a riotous scene. **పొట్టితిమ్మడి జొన్న** the inferior bastard grain that grows rapidly.

తిమ్మనము *timmanamu.* [Tel.] n. A sort of flummery, made of milk, flour and sugar. పాలు పిండి వెల్లమువేసి వండినది, మజ్జిగపులుసు.

తిమ్మప్పడు *timma-appadu.* [Tel. తిరుమల+అప్పడు.] n. A name of the god Venkatesvara.

తిమ్మరి or **త్రిమ్మరి** *timmari.* [Tel.] n. A wanderer. తిరుగువాడు. దేశాన్తర a vagabond, a vagrant. **తిమ్మరితనము** the being a vagrant. **తిమ్మరీడు** *timmarīdu.* n. A rover or rambler, a vagrant. **తిమ్మరు** or **త్రిమ్మరు** *timmaru.* v. n. To rove, ramble.

తిమ్మి Same as **తిమ్మడు.** (q. v.)

తిమ్మిరి *timmiri.* [Tel.] n. The cramp, numbness. Tingling స్పర్శమును పరిహరించు వ్యాధివిశేషము. Itching, lewdness. The teeth being set on edge. Any shock.

తియ్య for **తీయు.** See **తీయు.**

తియ్య *tiyya.* [Tel.] adj. Sweet. **తియ్యమామిడి** a sweet mango. **తియ్యకూర** a sweet dish. **తియ్యదనము** or **తియ్యన** *tiyya-danamu.* n. Sweetness. **తియ్యని** or **తియ్యన** *tiyyani.* adj. Sweet. తియ్యని మెల్లని మంచి fair coaxing words. **తియ్యము** *tiyyamu.* adj. Sweet, agreeable, charming. n. Sweetness, **పలుతుతియ్యములు** (R. ii. 76.) sweet words. **తియ్యమ్రాను** the sugarcane, చెరకు. **తియ్యనివాడు** an epithet of Manmadha.

తిరగడ or **రోడితిరగడ** *tiragada.* [Tel.] n. A certain jewel.

తిరగతివాడ *tiragati-vada.* [Tel.] n. A brig, a two masted vessel.

తిరగబడు or **తిరుగబడు** See under **తిరుగు.**

తిరగబోయు See under **తిరుగు.**

తిరగలి See under **తిరుగు.**

తిరణామలిచెక్క *tiranamali-chekka.* [Tel.] n. Trincomali wood. A wood resembling ash. కమ్మిచెక్క.

తిరము *tiramu.* [from Skt. స్థిరము.] adj. Firm, steadfast. ఎలకడవానండే, నిబ్బరమైన. **తిరపడు** *tira-padu.* v. n To become firm. స్థిరపడు.

తిరస్కరించు *tiraskarintsu.* [Skt.] v. a. To despise, scorn, treat with contempt. To outvie, outshine, eclipse. అవమానము చేయు. **తిరస్కరిణి** *tiraskarini.* n. A curtain, a screen, a guard, a ward. తెరచీర. **తిరస్కారము** or **తిరస్కృతి** *tiraskaramu.* n. Rejection, scorn, insult, a sneer. Outshining, eclipsing. అవమానము.

తిరస్తు *tirastu.* [Tel.] n. An alienated village. (Vizag.) A kingdom రాష్ట్రము.

తిరాల *tirala.* [Tel.] affix. Regarding, concerning, in the matter of, towards, against. ఎడల, వియము. నా తిరాలనాడుచేసిన అపకారము the injustice he committed towards me.

తిరి *tiri.* [Tel.] n. A twist, turn. మెలి, వంపు. plu. తిరులు. Kuchēlo. ii. 47. **తిరిపద్యము** base or paltry poetry. Appa. C. ii. 190.

తిరిక *tirika.* [Tel.] n. A twist. మెలిక.

తిరికి *tiriki.* [Tel.] n. A kind of fish.

తిరిక *tirike.* [Tel.] n. Scurf that is rubbed off the skin.

తిరిగి, తిరిసి or **తిరుగ** *tirigi.* [Tel. from తిరుగు.] adv. Again, anew, back. **తిరిగియిచ్చు** to return or give back. **తిరిగివచ్చు** to go round to a temple, &c. ప్రదక్షిణముచేయు; to surround చుట్టుకొనియుండు.

తిరితిపులాడు *tiri-tipu-l-adu.* [Tel.] v. n. To be fond of, to be silly, to dote upon. HD. ii. 482. To struggle పెనగులాడు.

తిరిపము or **తిరపెము** *tiripamu.* [Tel.] n. Alms, what is given in charity. భిక్ష. **తిరిపెగాడు** or **తిరపరి** *tiripe-gādu.* n. A beggar. భిక్షకుడు. **తిరిపగొట్టు** *tiripa-gottu.* n. A shameless beggar. బిక్షమునకై భిక్ష పెట్టువాడు. **తిరిగు** *tiriga.* v. n. To live by alms. భిక్ష పెత్తు, భిక్షించు. HD. ii. 1247. To beg abjectly. దీన్నాతిని చూచించు. ఆర్థాకమునం దమ దిసిసీవాండ్ల మాలుంగ తిరియ లలయుము సుమ్మా" Kuchēlo. iii. 105.

తిరివడు *tiri-vadu.* [Tel. తిరి+పడు.] v. n. To fly, to be routed, worsted, put to flight, or driven back. To be confused. కలతపడు. **తిరివెట్టు** *tiri-vettu.* v. t. To confuse. కలతపరచు.

తిరీటము *tiritamu.* [Skt.] n. A crown. కిరీటము.

తిరు *tiru.* [A Tamil word for Skt. శ్రీ] adj. Blessed or holy. (This is used in a variety of ways by Vaishṇavites.) **తిరుకాపు** *tiru-kāpu.* n. Adorning the god. దేవతనలంకరించుట. **తిరుకొలను** a sacred tank, పుష్కరిణి. **తిరుమణ్ణము** the sacred powder used to mark the forehead by the Vaishṇavites, శ్రీమణ్ణము, **తిరునామము**, వైష్ణవనామ్రం. **తిరుమణి** [మణి=మన్ను] the sacred earth, a kind of white clay used in making the sectarian mark (నామము). **తిరుమూడ** a small basket in which the తిరుమణి and other things are kept. **తిరుపతి** *tiru-pati.* n A town, Tripati తిరుపతి. **తిరుముజ్జనము** *tiru-mujjanamu.* n. The sacred bath given to an idol. దేవతాస్నానము. **తిరుమన్ను** same as తిరుమణి. **తిరుమాళిగ** *tiru-māliga.* n. A Vaishṇavite's word for a house (వైష్ణవపరిభాషయందు) గృహము.

తిరుగలి *tirugali.* [Tel.] n. See under తిరుగు.

తిరుగు *tiruga.* [Tel.] v. n To turn, rove, roam, travel. కంపరించు. To be giddy. పరిభ్రమించు. To go back. వెనుకకుమరలు. To come again. మరలవచ్చు. To cease, go off, as disease, be revoked, as an order. To fail, miss, be fruitless, to break one's faith. ఆతడు ఈ పనిలో తిరిగినాడు he was engaged in this business. వానికి ఒళ్ళు తిరికినది he felt giddy, be was sick, or vomited. మధ్యతిరుగు to intercede, act between others, be an agent. వానికి మాట బాగా తిరుగదు he does not pronounce well. ఆ మాట నా నోట్లో తిరగదు I cannot pronounce that word. కావలితిరుగు to stand sentry. తిరుగుదీయు to tamper with or corrupt a witness. తిరు మాటకు తిరుగులేదు you are supreme: your word is law. హుండి తిరిగిపోయినది the bill was dishonoured. చుక్కలు తిరికినవి the stars have turned, i. e., it is past midnight. **తిరుగాణి** (తిరుగు+ఆణి.) a screw. సందుల తిరిగి they went round by the alleys. **తిరుగు** v. a. To go round, encircle. పరివేష్టించు. **తిరుగు** or **తిరుగుడు** *tiruga.* n. A turning, a turning back, తిరుగుట, ప్రతిగమనము. A change మారుపాటు. A screw, a rivet, a carpenter's vice. మర. A bend, or turn (as in a road). The point on which an affair turns. **తిరుగుబండి** a return cart. కొక్కాలో తిరుగుడు మర్మము or తిరుగుబ్బిడియని there is a difficulty, a question, a point to be cleared. **తిరుగుడుగిల** or **తిరుగుడుమొక్క** a screw, మర. **తిరుగుడు పువ్వు** *tirugudu-puvvu.* n. The turning flower, i. e., the sun flower. A sort of gold jewel worn by women. **తిరుగుడుత్రాడు** a noose, ఉరి, ఉచ్చు. **తిరుగుడుపాటు** *tirugudu-pātu.* n. A turn. మరుగుట. వ్యాధి తిరుగుడుపాటు నా నున్నది the disease is on the turn. **తిరుగుడుపడు** to turn, to be giddy పరిభ్రమించు. **తిరుగుడుపాటు** *tirugudu-pātu.* n. Rebellion, resistance. **తిరుగుబడు** or **తిరగబడు** *tiruga-badu.* v. t. To turn against, to rebel against, to oppose, to attack angrily. **తిరగబాటు** or **తిరుగబాటు** *tiruga-bāṭu.* n. Disobedience, rebellion, turning against. **తిరగబోయు** or **తిరుగబోయు** *tiruga-bōyu.* v. a. To spice, or season (a curry). **తిరగబోత** or **తిరుగబోత** *tiruga-*

bōla, n. Seasoning, putting spice, &c., to food. **తిరగవేయు** or **తిరుగవేయు** *tiraga-vēyu*, v. a. To turn a thing over. **తిరుగ** or **తిరుగా** *tiruga*, adv. Again. **తిరుగడ** *tirugada*, (తిరుగు+అడ.) n. A pipe which is turned by a screw. మరి పట్టేందుకొట్టము. **తిరుగలి** or **తిరగలి** *tirugali*, (తిరుగు+కల్లు.) n. A hand mill. (or తిరుగు+కలి.) Turning క్రమము. **తిరుగుబోతు** *tiruga-bōtu*, n. A rambler, rover, giddy fool. **తిరుగుమెలుగు** or **తిరుగుమరుపు** *tiruga-maruga*, n. An intricacy, refinement. Ila iii. 16. **తిరుగుమొగము** *tiruga-mogamu*, n. Turning away the face. విముఖము. **తిరుగుపారు** *tiruga-pāru*, v. t. To surround. వలయించు.

తిరుగు *tirugu*, [Tel.] v. a. & n. To beg alms. యాచించు.

తిరునాళ్ళ *tiru-nāḷḷa*, [Tel.] n. A temple festival. దేవోత్సవము. "తెల్లవారుఝామున తిరునాళ్ళకు." ఆము. ii. See తిరు.

తిరునామము or **తిరుమణి** *tiru-nāma*, [Tel.] n. Sacred ashes used by the Saivites for their sectarian marks. శైవులు నొసటనుంచుకొనే నామమునుంచెడిభస్మము, విభూతి. See తిరు.

తిరుపు *tirupu*, [Tel. from తిరుగు.] n. Turning. తిరుగుట. **తిరుపులుకొట్టు** *tirupulu-kōṭṭu*, v. n. To spread. వ్యాపించు.

తిరుమల *tiru-mala*, [Tel. తిరు+మల.] n. The sacred hill of Tirupati వేంకటాచలము. Any sacred hill. **తిరుమలేశ** *tirumal-ēśa*, n. The Lord of Tirumala, a name employed in the chorus used by a poet who wrote a set of riddles: like this one; "మూడుసారెనుంటిమ్ము మిడిమొప్ప పదికొట్లు నిల్వ; తోకలెగుండు కన్నులాను చెలి కొమ్ములు వాలు చేతులు రండియా, దీనిభావమేము తిరుమలేశ." The meaning of this is: "a man ploughing with a pair of oxen." See తిరు.

తిరుమడి *tiru-maḍi*, [Tel.] n. A Vaishnavite. వైష్ణవుడు. See తిరు.

తిరువడికోల *tiru-vaḍi-kōla*, [Tel.] n. A lamp belonging to a mendicant Vaishnavite. వైష్ణవభిక్షువు దీపస్తంభము. See తిరు.

తిరువరంగములు *tiru-v-araṅgamulu*, [Tel.] n. A kind of fine rice. శాలిధాన్యవిశేషము.

తిరువారాధనము *tiru-v-arādhanamu*, Tel. తిరు+ఆరాధనము.] n. Divine worship. దేవ పూజ.

తిరువు or **తిరువ** Same as తిరుపు. (q. v.)

తిరోధానము *tirōdhānamu*, [Skt.] n. A cover or veil. Concealment, disappearance. మాయమవటాలు.

తిరోహితము *tirōhitamu*, [Skt.] adj. Covered, veiled, invisible. మాయమయిన.

తిర్యక్కు *tiryakku*, [Skt.] adj. Moving crookedly, writhing. వక్రముగా పోవుటకి. Moving, animate. **తిర్యక్షంధముగా** tortuously. Turned away, as the face. **తిర్యక్పుండ్రము** a mark drawn across the forehead. **తిర్యగ్జంతువు** or **తిర్యగ్జీవి** *tiryag-jantuvu* n. An animal, a bird, a snake, &c., as being prone or having the face downwards in distinction from man who stands erect. **తిర్యగ్యోనిజము** *tiryag-yōnijamu*, adj. Animated, born from the womb of a living being, as distinguished from plants. వృక్షాదులకన్న భిన్నమైన. V.P. iv.

తిర్రి *tirri*, [Tel. n. A wicker work snare for fish. చేపలుపట్టుబుట్ట. A fisherman చేపలుపట్టేవాడు.

తిర్రిగోట్టు Same as తిర్రి. See under తిరుగు.

తిర్లాడు *tirlāḍu*, Tel. v.n. To attend, be in waiting, to wander about. తిరుగు. వీరి వద్ద తిర్లాడేవాడు he was employed as a clerk.

తిర్లిక *tirlika*, [Tel.] n. A lamp. దీపము.

తిలకము *tilakamu*, [Skt.] n. A mark or beauty spot, made on the forehead with black, scarlet or gold paint. బొట్టు. A brooch. A masterpiece, the acme or apex;

a paragon. శ్రేష్ఠుడైనవాడు. చోరశిఖామణి or తిలకము the prince of rogues. శృంగారతిలకము the masterpiece of poetry. నదీతిలకము the prettiest of rivers. A certain tree. బొట్టుగు చెట్టు. **తిలకింపు** *tilakimpu.* [Tel.] v. n. To shine. ప్రకాశింపుట To be favoured ప్రసన్నతకొందు. v. a. To view, behold. చూచు.

తిలలు *tilalu.* [Skt.] n. Sesamum or gingilly seeds నువ్వులు. **తిలకారకుడు** or **తిలఘాతుకుడు** *tila-karakudu.* n. An oilman. తిలఘాతుకురాలు a female of that caste. వాడు మహా తిలఘాతుకుడు he is a cruel wretch. తిలతండులన్యాయము as sesamum seeds and rice are mixed up together (See the fable in Panchatantramu.) **తిలయంత్రము** *tila-yantramu.* n. An oil press. నూనె **తిలరసము** or **తిలభవము** *tila-rasamu.* n. Gingilly oil. **తిల్యము** *tilyamu.* n. A field in which a sesamum crop is raised తిలపంటకుపొలము. "కోటిపులన్నుస్సు తిల్యంబులిచ్చి." P. ii. 111.

తివ Same as తిక. (q. v.)

తివాసి, తివాసీ or **తివాస** *tirasi.* [H.] n. A carpet. దక్కన్‌కంబళి.

తివియు or **తిగియు** v. a. To pull, draw, drag. ఈడ్చు. "ఏనుగునుబంధించుటకిటు కోలి తివుచుమా." R. ii. 112. "తివుచుదివిటిం ద్రావిపోవుచు." BD. v. 184.

తివుము Same as తిరుము. (q. v.)

తివుట *tivuta.* [Tel.] n. Desire. కోరిక.

తివురు *tivuru.* కోరుట] v. t. & n. To desire. కోరు. To think ఆలోచించు. To try ప్రయత్నించు. To hasten, త్వరపడు. To rejoice సంతోషించు. To be angry కోపపడు. To excel, to resound మ్రోగు. **తివిరి** (past tense of తివురు.) *tiviri.* Having attempted or intended, intentionally, by attempting. ఆలోచించి, ప్రయత్నించిపూర్వకముగా, త్వరపడి. "తివిరిగోరినవారి తిలకించు." Sri Nivasa Satacam 14. "పిల్లనిగ్రోవిదివరకు వచ్చువర్యం డెనుగా తెమ్మించువాడు." R. iv. 75.

తిస్సాలా *tissala.* [Tel.] adj. Triennial, once in three years.

తీ ti

తీ *ti.* [Tel.] In compounds this stands for తిక as in తీవంచ.

తీండ్ర or **తీండ్రము** *tindra.* [Tel.] n. Splendour. ప్రకాశము. A. v. 155. Warmth, heat వేడిమి. Light, radiance తేజస్సు. Activity చురుకు. Enterprise చొరవ. **తీండ్రము** *tindramu.* adj. Hot, warm, తీక్ష్ణము, ప్రచండము. **తీండ్రింపు** or **తీండ్రిల్లు** *tindrimpu.* v. n. To shine, or be luminous. ప్రకాశించు. **తీండ్రతీగ** *tindra-tiga.* n. A certain medicinal plant. H. iv. 13.

తీక్ష్ణము *tikshnamu.* [Skt.] n. Heat. వేడిమి. Sharpness, haste, keenness, wit. క్షారము, చురుకు. adj. Sharp, hot, hasty, keen. చురుకైన, వాడియైన. **తీక్ష్ణగంధము** *tikshna-gandhamu.* n. The tree called పెద్దరుమ్మి, నెల్లిండి, పెందాపెట్టు. **తీక్ష్ణత్వము** *tikshnatvamu.* n. Asperity, pungency. తీక్ష్ణతుండము a musquito దోమ.

తీగ, తీగె or **తీవ** *tiga.* [Tel.] n. A creeping plant or vine: a tendril or spray. తంతి. A wire, the string of a lute, తంతి. A necklace of gold wire, a gold or silver belt, పింజల నూలు. A gold ornament worn by women, బంగారుపట్టీడ. కుర్చీతీగలు the rattan lacing in a chair. మెరుపుతీగ a flash of lightning. పాలతీగ, బంగారుతీగ, &c., are various creepers. **తీగెగరిక** *tige-garika* n. A creeping species of bent grass, called *Agrostis stolonifera.* తీగచెక్కేది a creeper, *Convolvulus repens.* See చెక్కేది. తీగెపుల్లు an arbour పాదరిల్లు. తీగెమెలుగు a low voice హీనస్వరము. **తీగబోడి** *tiga-bodi.* n. A slight and graceful girl. **తీగమల్లె** the creeping Jasmine. **తీగమెరుగు** *tiga-merugu.* n. Lightning without thunder ఉరుములేని మెరుపు. A sort of grain. **తీగబోడి** *tiga-*

mōḍi. n. Patterns of flourishes or carved work in carpentry. వ్రాతపని. ముత్తెములు తీగకూడిపట్టే పనుల embroidery in the fashion of sprigs of pearl. **తీగసాగు** *tīga-sāgu.* v. n. To increase, to prosper వృద్ధిఁజెందు. బాగా తీగలు సాగేలాగున కలిపిరి they mixed the mortar till it was of a proper consistency. **తీగెలుపారు** to spread వ్యాపిం చు. **తీగెలిలకాడు** an epithet of Manmadha. **తీగెసరులు** a kind of rice ధాన్యవిశేషము.

తీట *tīṭa.* [Tel.] n. Itching, smarting. దురద. Itch ఖజ్జి. Inclination, lust, liking. **తీట గోపుల** or **తీటకసింద** *tīṭa-kōcila.* n. Cowach, *Dolichos pruriens*; కసింద.

తీడిరించు *tīḍirinṭsu.* [Tel. another form of తీండ్రించు.] v. n. To shine. ప్రకాశించు.

తీడు *tīḍu.* [Tel.] v. t. To sharpen. దాడిచేయు. To trim or prune, as a bird does its feathers with its beak. To gnash the teeth or bite the lips in rage. మీసాలుతీడి twisting his mustaches.

తీడుకోత *tīḍa-kōta.* [Tel. from తీయు and కోయు.] n. Gleaning and reaping.

తీతువ or **తీతువు** *tītuva.* [Tel.] The yellow-wattled Lapwing, *Sarciophorus malabaricus.* **ఎర్రతీతువ** *erra-tītuva.* n. The Red-wattled Lapwing, *Sarcogrammus indicus.* (F. B. I.)

తీనయు, తీన్నయు, తీన or **తీన్నె** *tīnaya.* n. A stone bench, a pial అరుగు.

తీపి or **తీపు** *tīpi.* [Tel.] n. Sweetness. Love, liking ఇచ్ఛ. A pang, throbbing pain యాతన. adj. Sweet మధురము. **తీపిపుట్టించు** *tīpi-puṭṭinṭsu.* v. t. To give an appetite, or sharpen the inclination. **తీపిఱులు** or **పల్లఱులు** or **ఱులపుంకి** *tīpi-uḷaci.* n. A kind of fish, *Rhynchobatus djeddensis* (F. B. I.) తీపుత్రాడు a sweetened string for catching birds with. **తీపురము** *tīpuramu.* n. A joke. అపహాసము.

తీయగ or **తీయ్యగ** *tīyaga.* [Tel.] n. Sweetness.

తీయని *tīyani.* [Tel.] v. Neg. p. of తీయు adj. sweet. తియ్యని, సొంపగు.

తీయము *tīyamu.* [Tel. another form of తియ్యము.] n. Wish, desire. ప్రీతి. M. v. i. 40. XII. ii. 8.

తీయు *tīyu.* [Tel.] v. a. To take. To draw out, take out, extract. తీయు. To open, excavate, dig To deduct, take away, subtract. To find (a place in a book), to discover, bring to light. To turn out, discharge, remove. To exact, receive (payment). To collect, gather, levy as a tax, a fine, పన్ను, లేక, సుంకాదులను వసూలుచేయు. To pull off, take off. To extinguish or put out. To buy. కొను. See తీసికొను. దబ్బుతీయు to give a blow. తవ్వుతీయు, బావితీయు, to sink or dig a well or tank. పాతతీయు to open a pit or granary. పాలుతీయు to milk. పోదితీయు to trace, detect. చేరదీయు to draw towards, to patronise, take into one's service, to embrace. సానతీయు to whet on a stone. గోళ్లుతీయు to cut the nails. సొంపుతీయు to clear the way, to prepare a path. వాండ్లు వీనిన్నగలేసిరి they disgraced him. తాళముతీయు to unlock. వాకిలితీయు to open a door. ఊడతీయు to loosen or separate. వేరుతీయు to separate. ఎండ కంటె వీసెక్కులు తీస్తున్నది the sun is as dazzling as (though reflected from) polished metal. **తీయు** v. n. To go off, cease, diminish, disappear, be dispelled, intermit, desist from. To draw back, withdraw, retire, stand aside. To contract, shrivel, crack, open, split. జ్వరమువఱదతీసెను the fever went down. మన్నుతీయు to come forth, or be produced (as a sprout,) to bud. కాళ్లు తీయుచున్నవి my legs throb or ache. ఏరు తీసిపోయినది the river has gone down. వెన తీయు to fail, retire, withdraw, retreat, hesitate, or flinch. నాలుక తీసినది my tongue is dry, I am thirsty. వాడు ఒళ్లు మిక్కిలి తీసిపోయినాడు he is greatly fallen away in flesh. నిల్లు తీసిపోవు to dry up, sink, diminish, be exhausted. బలంతా తీసిపోయినది my strength has gone. పాట

దీసి యున్నది the granary was opened. తీయుక uninterruptedly, without intermission. తెగకతీయక without hesitation. తియ్యకుండా unfailingly, uninterruptedly, without intermission. తీయని incessant, unceasing. **తీయించు** *tīyiñcu.* v. a. To cause to remove, get removed. **తీసివేయు** *tīsi-vēyu.* v. t. To take away. To dismiss. To sever పదించు **తీసివేత కాకితాలు** *tīsi-vēta-kāgitālu.* n. Outside sheets of paper: paper that is taken away. **తీసిపోవు** *tīsi-pōyu.* v. n. To diminish. చెప్ప. తీసుక for తీసుకొని bringing. తీసుకరా bring. తీసుకపో take away. **తీసుకోను** or **తీసుకొను** *tīsukōnu.* v. a. To take, &c.: to buy; to eat or drink, &c. పనితీసుకొను to exact service. వాడు చాలాదినములనుండి తీసుకొంటున్నాడు he has been lingering for a long time. దండనమస్కారములు తీసుకొనెను he acknowledged or accepted the salutation.

తీరము *tīramu.* [Skt.] n. A shore, bank, edge, brink. చూ.

తీరు *tīru.* [Tel.] v. n. To end, stop, cease, elapse. To be finished, ended, complete, or ready. To be paid, delivered, discharged, avenged. To be qualified, accomplished, finished, adorned, trim, decked. To be gratified, satiated, wreaked (as passion;) to be assuaged or allayed, to go off. మనస్సు. చక్కి బుద్ధి. పరిపరిపోవు to the full; so as to satisfy one's desires. పని తీరు it came to nothing, it was ineffectual. కోరిక తీరి having gained his end. ఇది నాచేత తీరదు this is out of my power. నాకు తీరికలేదు I am hardly at leisure. తీరిపోవు to die. To be practicable, or possible. అక్కడికి రాతీరదు I cannot come there, I have not leisure to come. రాతీరు you must positively come. కుదిరి తీరదు I cannot help going. పాతకుండెలా నున్నాడు he is quite hackneyed. **తీరా** *tīra.* (Root in A of తీరు, with the intensive affix ఆ) adv. Ultimately, at last; fairly; just, merely, in short, simply. తీరా మధ్యాహ్నమయ్యేటప్పటికి when it was high noon. ఆ గోడ తీరా పడ్డది the wall actually fell down. తీరా పండుకొనేటప్పటికి when he was fairly asleep. ఆ సంగతి తీరా బయటపడేటప్పటికి when the matter at last became known. తీరా చెల్లించెను he paid it in full. **తీరిక** or **తీరీక** *tīrika.* n. Leisure. పనిలేక యూరకుండుట. తీరికచిక్కి having no leisure. Adorning, trimming, decoration. చిత్రము. **తీరిన** *tīrina.* adj. Full, finished, accomplished, cured, settled. **తీరు** n. Manner, way, mode, fashion, style, arrangement, విధము. Beauty సొగసు. వాడు ఒకతీరుమనిషి he is an odd man. వాడు ఒకతీరుగానున్నాడు he is but so and so, he is not well, he is not at ease. ఈతీరు thus. తీరుతప్పి ఉన్నాడు it is all over with him. **తీరుగా** *tīruga.* adv. Properly, duly, aright. దాని ముక్కుకిండ్లు తీరుగానున్నవి her nose and eyes are pretty. **తీరుగడ** or **తీరువడ** *tīru-gaḍa.* n. Ending, ముగియుట. **తీరుపు** or **తీర్పు** *tīrpu.* n. End, finishing. A decision, judgment, sentence, decree. తీర్పుచెప్పెను he gave his decision. Justice. న్యాయము. Setting right చక్కబాటు. **తీరుపరి** or **తీర్పరి** *tīrpu-ari.* n. A judge. న్యాయాధిపతి. An agent or ambassador రాయబారి. A superintendent. ఆధికారి, కార్యనిర్వాహకుడు. తీరుపడు to be destroyed నశించు. **తీరుబడి** *tīru-baḍi.* n. Leisure. సావకాశము. **తీరుపాటు** *tīrupāṭu.* n. A settlement, payment. Leisure. తీరుపాటుగానుండే unoccupied, at leisure. **తీరుమానము** or **తీర్మానము** *tīru-mānamu.* n. An ending, settlement, rectification. Pause. A decision, resolve. తీరుమానించు or తీర్మానించు to settle, to come to a decision. **తీరువ** *tīruva.* n. A settlement, discharge, payment. Duty, dues, fees. నడ్డతీరువ levelling the ground. తీరువ వేయు or తీరువకట్టు to levy a fee or contribution. **తీరువజాస్తి** *tīruva-jāsti.* [H.] n. An additional or supplementary assessment నిర్ణయించబడిన పన్నుకంటె హెచ్చు

కట్టెపుమన్ను. **తీర్చు, తీరుచు, తీరుపు** or **తీర్పు** *tirtsu.* v. a. To end, finish. To do with, accomplish, perform or play (his part,) go through. ముగించు. To order, arrange. చల్లబరుచు. To cool, quiet, assuage. To adjust, liquidate (a debt). To trim, deck, adorn, straighten, correct, rectify, regulate. దిద్దు. To set, place, draw (as the mark on the forehead). To pass (time, day, or night). To pay, give or issue (wages or batta). To settle. To determine, to resolve, to decide. To do away with. చూచు. తొలగించు. To destroy చూరగుచేయు. వాయసముతీర్చినది the crow gave a good omen (by crossing my path from left to right.) కోపముతీర్చు to revenge oneself, wreak one's anger. చలముతీర్చు, మదతీర్చు to satiate spite. దాహముతీర్చు to quench thirst. తనివితీర్చి satiating one's lusts. వాని పని తీర్చినారు they settled his business or they ruined him. **తీర్చుకొను** *tirtsu-konu.* v. a. To end, do away with. To settle or pay up as a debt, &c. **తీర్పించు** *tirpintsu.* v. a. To cause to decide, or determine.

తీర్థము *tirthamu.* [Skt.] n. Water. ఉదకము. Holy or sacred water. పుణ్యక్షేత్రము. A holy place. పుణ్యతీర్థము. **తీర్థమాడు** to bathe స్నానముచేయు; to be brought to bed. **తీర్థము ఇప్పించు** to swear a witness: because the oath is administered with holy water. **తీర్థయాత్రపోవు** to go on pilgrimage. In theological works **తీర్థము** means salvation, పాపము and **కుతీర్థము** is false doctrine. **తీర్థమూడుట** or **తీర్థమాట** *tirtham-aduta.* n. Bathing. స్నానము. **తీర్థవాసి** *tirtha-asi.* n. A pilgrim. **తీర్థసేవచేయువాడు. తీర్థీకరించు** *tirthi-karintsu.* v. a. To sanctify, hallow, purify.

తీర్పరి or **తీరుపరి** *tirpari.* See under తీరు.

తీర్పు or **తీరుపు** *tirpu.* See under తీరు.

తీలు *tilu.* [Tel.] n. The state of being low, lowliness, poorness, deficiency. అధికము.

తీలగు or **తీలుపడు** *til-agu.* v. n. To become little or poor, to be humble or lowly అడగు.

తీవ Same as తీగ. (q. v.)

తీవంచ *ti-vancha.* [Tel. తి+ఐంచ] n. (At dice.) Trois ace, i. e., four.

తీవరము *tivramu.* [From Skt. తీవ్రము]. n. Haste, speed. Intensity. వ్యాపకము. adj. Hurried, hasty, rapid. Intense, scorching. **తీవరించు** or **తీవరపడు** *tivrintsu.* v. n. To hurry. త్వరపడు, వ్యగ్రపడు. **తీవరుడు** *tivrudu.* n. A fisherman. పరువాడు. పైడి వేటగాడు.

తీవియ or **తీవె** *tivige.* Same as తీగ. (q. v.)

తీవిరము *tiviramu.* [Tel.] n. Itching. దురద.

తీవ్రము or **తీవ్ర** *tivramu.* [Skt.] n. Speed, quickness, sharpness, heat. adj. Much. అధికము. Hot కేవీరము, కారమయిన.

తు tu

తుంకి *tunki.* [Tel.] n. A certain tree. H. iv. 18.

తుంగ or **తుంగగడ్డి** *tunga.* [Tel.] n. A kind of coarse grass or bulrush. adj. Made of bulrush. **ఒక తుంగకాడ తీసుకొ** bring me a bulrush. Ainslie ii. 162. పెనుగరికతుంగ *Agrostis tenacissima.* నీటితుంగ *Cyperus tenuiflorus,* కర్రతుంగ *C. spinulosus.* కోన తుంగ *C. seminudus.* తెనుగుతుంగ *C. dubius.* పాలితుంగ *C. compressus.* వాకతుంగ *C. rotundus.* కుసితుంగ. *Scirpus hispicatus.* ముడుగాకతుంగ *S. tridentatus.* బుడ్డతుంగ *S. maximus.* కాండతుంగ *S. articulatus.* భద్రతుంగ మొదలైన of which the Sanskrit synonym of which is నిష్కుట. **తుంగ మూస్తె** *tunga-munte.* n. A pignut, or earthnut.

తుంగము *tungamu.* [Skt.] adj. Great, lofty. పొడవైన. Large, full. **తుంగభద్ర** *tungabhadra.* n. The river Tungabhadra. **తుంగవృక్షము** *tunga-vrikshamu.* n. The

tree named *Bottleria tinctoria*. వసంతకరండము. Rox. iii. 827.

తుంగు or **త్రుంగు** *tungu*. [Tel.] v. n. To break to pieces. తుంకలగు. Waste away, sink, be ruined, నశించు. **తుంచు, త్రుంచు** or **తుంపు** *tuntsu*. v. a. To break. త్రుంచి వేయుట. To pluck, nip, pull (as flowers or fruit); slay. తెల్లత్రుంచుట to behead, tear in two. See తుంపు.

తుంటి *tunta*. [Tel.] n. A bit, piece, fragment, splinter. తుంక. A staff or cudgel. A spar or rafter. A sugarcane: దొరకని, ఇనుపకట్టతుంటి an iron-bound cudgel. కూలాకు తుంటిపీరలు short rafters at the corners of a roof. తుంటిలంకాసు Manmadhu, whose bow is made of the sugar cane. తుంటవిరిగి చిగురేసె Dry-root cut off from the plant, adj. Wicked, naughty, mischievous. **తుంటపనము** *tuntapanamu*. n. Wickedness, mischievousness, naughtiness. **తుంటరి** *tuntari*. (తుంట+అరి.) n. A wicked person. దుష్టుడు.

తుంటి *tunti*. [Tel.] n. The hip or loin. కటి పార్శ్వభాగము, పిరుదు.

తుంటిసార or **రూటిసార** Same as తోలుసార. (q. v.)

తుండము *tundamu*. [Skt. & Tel.] n. The face. మొగము; the mouth నోరు; a bird's beak, పక్షిముక్కు; an elephant's trunk, తొండము. The pipe or hose of a fire engine. A bit, a fragment. ఖండము, Zacc. VI. 93. నాలుగేనుగుతుండములాగున వర్షిం the rain fell in torrents. **తుండి** *tundi*. n. A projecting navel. ఉబుకుబొడ్డు. తుండిభుడు, తుండిభుడు, తుండిలుడు or తుండిలుండు one who has a projecting navel. **తుండించు** *tundintsu*. v. a. To cut to pieces. To sever, ఖండించు, ఛేదించు. **తుండు, తుండె** or **రుండెము** *tundu*. n. A bit, a piece. ఖండము, తునక. A plot of ground. A block of wood, a piece of timber, a short beam. తుండు అనగా కొలిచి పెట్టిన unfinished, incomplete.

తుందము *tundamu*. [Skt.] n. The belly. కడుపు, ఉదరము, పుక్షి. **తుంది** *tundi*. adj. Pothellied. బొజ్జకడుపుగలవాడు. **తుందిలము** *tundilamu*. n. A sort of vegetable, *Bignonia indica*. మంచూకపర్ణము. **తుందిలుడు** or **తుండిలుడు** *tundiludu*. adj. Big-bellied, pot-bellied. దయాతుందిలుడు one who has bowels of compassion.

తుందుడుకు *tundudaku*. [Tel. తుందుకు+ తుడుకు.] n. Remorse, పశ్చాత్తాపము. Sorrow విచారము. Confusion కలత, క్షోభము. Temerity, foolhardiness. Tottering, shaking, motion. Uncertainty, changeableness. తొట్రుపాటు, దుడుకు, ఉప్పొంగిడుట, ఉద్రేకము, ఉల్లాసము. "తుదియనిచాటలంనిన్, తుందుడుకెకి పొమ్మయింటికిఁ." UII. iv. 183.

తుందుమకలు *tundumakalu*. [Tel. తుమకలు+ తుంకలు.] n. Little bits. చిన్నచిన్నఖండములు.

తుంపర or **తుంపుర** *tumpara*. [Tel.] n. A little drop, a sprinkling, a splutter. **తుంపిల్లు** *tumpillu*. n. A slight shower of rain. తూరగాలి.

తుంపు or **త్రుంపు** *tumpu*. [Tel. from తుంచు.] v. n. To nip, to cut, to pluck. తుంచు, తునుము నష్టముచేయు. A. vi. 24. n. A bit or fragment. ఖండము.

తుంపెసలు *tumpesalu*. [Tel. Connected with తుంచు.] n. Movement. చలనము. **తుంపెసలాడు** or **తుంపెసలుగునిదము** *tumpesal-adu*. v. n. To dance, as tresses; to be agitated, to palpitate, throb or tremble. కదలు, స్పందము, చలించు, ఆడు, ఊగాడు. "హారలతానుతుచ్ఛముల్ తుంపెసలాడ." Parij. ii. 9.

తుంపొడి *tum-podi*. [Tel.] n. The bittern: so named from its call, which sounds like *tump, tump*.

తుంబము, తుంబి, తుంబిక or **తుమ్మి** *tumbamu*. [Skt.] n. A gourd vine. పొరకెట్టు, ఆనుక కెట్టు. The belly of the lute. వీణెకాయ. తుంబీఫలము a gourd.

తుంబిక *tumbika.* [Skt.] n. The central hole in the wheel of a carriage through which the axle passes. బండిచక్రము నడిమిరంధ్రము.

తుకతుక *tuka-tuka.* [Tel.] n. Ebullition. ఉడుకుటయందు గర్వ్యానుకరణము Closeness. Sorrow సంతాపము. Anger కోపము. అంబలి తుకతుకమని ఉడుకుచున్నది the porridge is boiling aloud.

తుకము *tukamu.* [Tel.] n. An estimate of the seed sown in a field. పొలమాలిగలకుపుచు విత్తు, లేక అందువా. తుకముచూచు to value or estimate a field.

తుకాటము *tukāṭamu.* [Tel.] adj. Very old. మిక్కిలి పాతది.

తుకిడి *tukiḍi.* [H.] n. A district, a division. A part, piece.

తుక్క *tukka.* [Tel.] n. Rubbish, trash. Nonsense. తుక్కు-గుడ్డలు rags. తుక్కు-గిడ్డి mouldy hay. తుక్కుగొట్టు to beat one black and blue. **తుక్కుడు** *tukkuḍu.* adj. Worthless. పనికిమాలిన. **తుక్కు మూక** *tukku-muka.* n. A rabble, a mob.

తుచ్ఛము *tuchchamu.* [Skt.] adj Base, low, contemptible. పీనమైన. Groundless, false. తుచ్ఛము, నుచ్చాసనము a mean or degraded seat. **తుచ్ఛుడు** *tuchchhuḍu.* n. A mean or low man.

తుజగు *tujagu.* [Tel.] n. A hasty man. శీఘ్రబుద్ధిగలవాడు.

తుటాయించు or **తుటారించు** *tuṭāyiñcu.* [Tel.] v. t. To disregard. అవధీరణముచేయు. To scorn. తిరస్కరించు. **తుటారము** *tuṭāramu.* n. Firmness, boldness, forwardness. దిట్టతనము. A harsh word పరుష వచనము. **తుటారి** or **తుటారికత్తె** *tuṭāri.* n. A beauty, a darling. A bold or forward woman. ధీర, లేక స్వతంత్రురాలైన స్త్రీ. "ఘన పాపాచార నిర్ణయులబల్తుటారి." H. v. 2. **తుటారికాడు** *tuṭāri-kāḍu.* n. A bold or forward man.

తుటుక్క *tuṭukka.* [Tel.] (anuk.) adv. At once. n. Palpitation of the heart.

తుటుము *tuṭumu.* [Tel.] n. An assembly, a crowd. A flock or flight, a line or series: a clump of trees: a row of houses గుంపు, వరుస. "తుటుములలైకికడంపతుటాటంచు." Vedanta Ras ii. 17.

తుట్ట, తుట్టెయ or **తుక్కె** *tuṭṭa.* [Tel.] n. A crowd or multitude. పుట్టలు, కుప్పలు. A. iv. 17. 21. A flake of fire. తుట్టకేయు to breed quarrels.

తుట్టతుద *tuṭṭa-tuda.* [Tel. తుద+తుద.] n. The very end, the finale. చివరయు తుదయు.

తుట్టమార or **తుట్రమార** *tuṭṭa-māra.* [Tel.] adv. Wholly, entirely, completely, radically. పూర్తిగా.

తుట్టు *tuṭṭu.* [Tel.] n. Loss, failure in mercantile profits. నష్టము. ఈ వ్యాపారములో నా సొమ్ము తుట్టు చెందినది I incurred loss in this business. One who destroys నాశకుడు.

తుట్టె *tuṭṭe.* [Tel.] n. Trash, odds and ends, stuff, rubbish. A lump ఊట. A cluster గుంపు. కుసుమతుట్టె a bunch of flowers. ఈ పిండి తుట్టెతుట్టెలాయె this meal has run into lumps. తుట్టె తోడిన పేరు rough *clay* root that is uncleaned. See తుట్ట. **తుట్టెపురుగు** *tuṭṭe-puruguu.* n. A sort of venomous snake barred black and grey.

"ఈ తుట్టెపురుగుకరణము
నీ చేతిసంజీవి నీపుడు."
వెనా. viii.

తుట్ర or **తుట్రువ** *tuṭra.* [Tel.] (anuk.) n. A drizzle. తుంపర. తుమ్మెతుట్ర a heap of sweepings, చిమ్మిన మన్ను. Dirt and rubbish.

తుట్రమార Same as తుట్టమార. (q. v.)

తుడుము or **తుడ్చు** *tuḍuṭsu.* [Tel.] v. a. To wipe away (as water or tears.) To blot తడిపివేయుట. To sweep ఊడ్చు. **తుడుపు** *tuḍupu.* n. Rubbing, wiping, smearing, blotting, erasure, తుడుచుట. cf. "ఎనగుపుట్టి యెనగుడుపు." తుడుపుకర్ర a wooden plank with which salt is collected into a heap.

తుడుము *tuḍumu.* [Tel.] n. A kind of drum. తుడుమువాడు a drummer.

తుతార *tutāra.* [Tel.] n. A kind of trumpet. ఒక తూటువాద్యము.

తుత్తము or **తుత్తరము** *tuttamu.* [Tel.] n. Vitriol. పాలతుత్తము white vitriol, sulphate of zinc. నైలతుత్తము sulphate of copper, blue-stone.

తుత్తి, తుత్తిచెట్టు or **తుత్తిరిచెట్టు** *tutti.* [Tel.] n. The country mallow, Marsh mallow. *Sida populifolia.* మూరబెండ. (Rox. iii. 179.) అమదుత్తుత్తిచెట్టు *Sida kerta.* (Rottler.) తుత్తిరాకు mallow leaf. తుత్తి రిచెట్ల పాకు a species of the same. See under బెండ.

తుత్తినాగము *tutti-nāgamu.* [Chinese] n. Pewter. Zinc. లోహపుకేసము.

తుత్తుంభిక *tuttumbhika.* [Skt.] n. A sort of drum. H. iii. 88.

తుత్తునియలు *tuttuniyalu.* [Tel. తునియలు+ తునియలు.] n. Very small bits. చిన్నచిన్న తునకలు. **తుత్తునియలగు** or **తుత్తునకలగు** v. n. To go to pieces. **తుత్తునకలుచేయు** *tuttunakalu-chēyu.* v. a. To shiver or smash. తుత్తునకలయిన gone to pieces. తుత్తునియలుగా piecemeal.

తుత్తుమురు *tuttumuru.* [Tel. తుము+తత్తు మురు.] n. Bits, fragments. Fine powder మిక్కిలిపొడి. తుత్తుమురై broken to pieces or to bits. తుత్తుమురుగాచేయు to break to pieces, to cut to bits.

తుత్థ *tuttha.* [Skt.] n. The indigo plant. నీలి చెట్టు. H. ii. 248. **తుత్థాంజనము** *tuttha-anjanamu.* n. Blue-stone, sulphate of copper. మయిలుత్తుత్తము.

తుద or **తుది** *tuda.* [Tel.] n. The end, the point, the tip. చివర, కడ, అగ్రము, అంతము. Death చావు. తుదకు, తుదను or తుది at last, in the end, in short. In the next place. **తుదముట్టు** or **తుదిముట్టు** *tuda-muṭṭu.* v. a. To finish, reach the end. To die చచ్చు. తుదముట్టి to the end. తుదిని at the end; తుదిరేయి lit: the last night, i. e., the end of the Kalpa Yuga కల్పాంతము. తుదివాడు the last man. కడపటివాడు, కనిష్ఠుడు.

తునక or **తుణుక** *tunaka.* [Tel. from తునియు.] n. A bit or piece.

తునికోల *tuni-kōla.* [Tel. తూనిక+కోల.] n. A steelyard: తూచుకట్టికోల. Also, a stick used by toddy drawers to sharpen their knives on, or to carry the toddy vessels on.

తునియు *tuniyu.* [Tel.] v. n. To go to pieces, తునుక. To be cut to pieces, be severed or broken. ఖండితమగు. v. a. To cut or break to pieces. **తునియ** *tuniya.* n. A bit, a piece, a fragment. See తునుక.

తుని *tuni.* [Tel. corruption of తునియ] n. A bed in a salt pan. ఉప్పు.

తునుగు *tunugu.* [Tel.] v. n. To go to pieces. ముక్కలగు. **తునక** or **తుణుక** *tunuka.* n. A piece or bit. ముక్క. **తునుగు, తునుమాడు** or **తున్మాడు** *tunumu.* v. a To cut or break to pieces. ఖండించు. To smite; to pluck flowers. To slay, rout, or ruin. నంపు. See తునియు.

తుపాకి *tupaki.* [Tel.] n. A gun, a musket, a matchlock. తుపాకికాల్చు to fire a gun. తుపాకిగట్టించు to load a gun.

తుపాను *tupānu.* [H.] n. A storm, a cyclone. వాలివాన.

తుపుక్కు *tupukku.* [Tel.] (anuk) n. A sound like that made in spitting. తుపుక్కున ఉమి వేసాడు he spat right aloud, audibly.

తుప్ప *tuppa.* [Tel.] n. A bush, a small bush. చిన్నపొద. తుప్పచెట్టు a shrub.

తుప్పటిల్లు *tuppatillu.* [Tel.] v. n. To be satisfied. తనియు.

తుప్పర or **తుంపర** *tuppara.* [Tel.] n. A drop, a spray. చినుకు.

తుప్పలుదూలు *tuppalu-dūlu.* [Tel. తూలు+ తూలు.] v. n. To shake violently. మిక్కిలి చలించు.

తుప్పు or **తుప్ప** *tuppu.* [Tel.] n. Rust (of iron, not of other metals.) Tastelessness. అరుచి. Wool, fleck, worthless hair. కొత్త రోమము. A. vi. 21. (anuk) A noise made in spitting.

తుభ్భము *tubhamu.* [Skt.] n. A ram. మేక పోతు.

తుమికి or **కర్రతుమికి చెవ** *tumiki.* [Tel.] n. Ebony. *Diospyros glutinosa.* Rox. ii. 533. *Embryopteris glutinifera.* Linn.

తుమురు *tumuru.* [Tel.] n. A small bit, a piece. సూక్ష్మఖండము. తుమురులైన broken, shattered, in shivers. See తుత్తుమురు.

తుములము *tumulamu.* [Skt.] n. Confusion, uproar, clamour, a yell. Mass. A melee or mixed fight. కొట్లాట.

తుమ్మ *tumma.* [Tel.] n. The Babul tree *Acacia arabica*, which produces gum arabic. ముండ్లతుమ్మ the thorny species, Cockspur thorn. నల్లతుమ్మ *Acacia arabica.* తుమ్మజిగురు gum arabic. మూకితుమ్మ, కంపు తుమ్మ or వానతుమ్మ the Cassia flower tree. *Acacia farnesiana.* పాకితుమ్మ *Acacia latronum.* తెల్లతుమ్మ *Acacia Cucophlœa.* కస్తూరి తుమ్మ, పీతుమ్మ *Acacia jamesiana* (E. P.)

తుమ్మి *tummi.* [Tel.] n. A tree, *Phlomis indica.* Rox. iii. p. 9. 10. **తుమ్మికూర** *tummi-kūra.* n. A vegetable with a fruit like a mulberry. ఒకవిధమునకూరాకు. II. iv. 165.

తుమ్మిక Same as తుమికి. (q. v.)

తుమ్ము *tumma.* [Tel.] v. n. To sneeze. n. A sneeze.

తుమ్మెద *tummeda.* [Tel.] n. The large black carpenter bee. భ్రమరము. To clusters of these the poets often compare braided tresses. చెంగాయనెట్టు తుమ్మెద a large beetle that bores holes in the cocoanut tree. తుమ్మెదరేపుర్లు a certain game played by boys.

తురంగము, తురగము or **తురంగమము** *turangamu.* [Skt. from Turanian ✓ Tur= haste, త్వర, cf. Turk, త్వర & దొర.] n. A horse.

తురంగలింపు or **తురగలింపు** See under తురగలి.

తురక *turaka.* [Tel. from Turanian ✓ Tur =haste, cf. తురంగము, త్వర and దొర.] n. A Turk. A Mahomedan. తురకపిరిపిట్ట a species of పిరిపిట్ట (q. v.) **తురకపువ్వు** *turaka-puvvu.* n. A sort of flower. The marigold. బంతిపువ్వు. తురకరాయి laterite భూతరాయి. తురకవేప a species of margosa tree with very large leaves. **తురకాణ్యము** *turakāṇyamu.* Musulman rule. తురకాణ్య పువారు the Musulmans. **తురికి** *turiki.* (from తురుష్కము.) n. A horse.

"కరి శిరికంఠమునందు భూవర
స్ఫురన్మణి యూయన్నూపుతురికిని నాక్రం
తవిశ్వాకపోకప్రతి కే
చివిపర్చితిమకుల సిద్ధసాధిన కవియుక్."

పాండు. i.

తురగము Same as తురంగము. (q. v.) **తురగి** *turagi.* [Skt.] n. A horse. R. i. 78. A horseman, a cavalier. W.

తురగి *turagali.* [Tel.] n. Brightness. ప్రకాశము. **తురంగలింపు, తురగలింపు** or **తురగలిగొను** *turangalintsu.* v. n. To gleam, sparkle. ప్రకాశించు. Swa. iii. 42. To excel అతిశయించు

తురా or **తురాయి** *turā.* [Tel.] n. A bouquet, a nosegay, పూబంతి. A feather, a crest. తలమంచెపు భూషా విశేషము.

తురాషాహుడు *turā-shāhudu.* [Skt. from Turanian ✓ Tur = haste.] n. A queller of demons. A title of Indra or Jupiter, the "Titan-queller."

తురి *turi.* [Skt.] n. A cotton mill with spindles. కండెలుంచినేసేయంత్రము, వాడి.

తురికి See under తురక.

తురికొను Same as త్వరకొను (q. v.)

తురిమిడిఆకు *turimidi-aku.* [Tel.] n. A certain medicinal plant. వాకయాని or కోమూహ్వా.

తురిత or **తుర్వుత** *turita.* [Tel. from Turanian √ Tur = haste.] adv. Suddenly. తటాలున. "తురితనేమునట్టి పోడమోహ." యా. iii.

తురీయము *turiyamu.* [Skt.] adj. Fourth, చతుర్థము. ఆయన తురీయాశ్రమ స్వీకారము చేసికొనెను he entered upon the fourth estate, i. e., the hermit life.

తురుంభము *turumbhamu.* [Skt.] n. Tresses adorned with flowers. పుష్పాలు ముడిచిన కొప్పు.

తురుగు or **తురగు** *turugu.* [Tel.] v. a. To insert, stick in, as flowers, to cram in. To gag by thrusting a cloth into the mouth. To caulk (a ship.) ఓడకు లప్పము చేయు.

తురుము *turutu.* [Tel. from Turanian √ Tur = haste.] n. Quickness. శీఘ్రత, వేగిరపాటు. adj. Quick. శీఘ్రము. తురుతురుగా rapidly, quickly. **తురుపుతీర్పు** *turutu-tirpu.* n. Quick time in music. త్రుతలయ.

తురుపు or **తురుపు** *turupu.* [Eng. 'trump' & 'troop.'] n. A trump at cards. A troop of cavalry. గుర్రపుదండు.

తురుము *turumu.* [Tel.] n. Powder. పొడము. Braided hair or tresses. కొప్పు. v. a. To cram, or stick: to thrust in. To adjust, trim, deck the head with flowers. కొప్ప గావుదుము, కొప్పుగోలు. To grate, pound, reduce to powder or to chips పొడిచేయు. వాని నోట్లో గుడ్డతురుము కొట్టిరి they thrust a handkerchief into his mouth to beat him. **తురుముపీట** *turuṁu-piṭa.* n. A crooked knife with teeth at the end used to scoop out a coconut, &c. తురుముట కనువుగా చివరను వంకేర్పరచిన వంకర యినుప కమ్మిచెక్కిన పీట.

తురుష్కుడు *turushkuḍu.* [Skt. from the Turanian √ తుర్ = haste. cf. తురంగము, తురగ, త్వర, and తొర.] n. A "Turk," or Musulman. **తురుష్కము** *turushkamu.* n. Turkey.

తుర్యము or **తుర్యము** *turyamu.* [Skt.] adj. Fourth. నాలుగవది. **తుర్యావస్థ** eternal bliss, being the fourth state; death. మోక్షము, సమాధి. **తుర్యప్రకృతి** *turya-prakriti.* n. Passionateness, hastiness. A jovial jolly disposition.

తుర్రు *turru.* [Tel. inflection తుర్ల.] n. A village or hamlet. cf. మొగలితుర్రు Mogilitūr. మామిళ్లదుర్రు Mamildūr. పాట్లదుర్రు, infl. పాట్లదుర్ల.

తుర్రు *turru.* [Tel.] n. Haste. వేగిరపాటు. adv. Quickly. **తుర్రుమని** *turru-m-ani.* adv. Rapidly, hurriedly.

తుల *tula.* [Skt.] n. A balance, scales. The sign Libra. తూగు. Resemblance, similarity. పోలిక. Equality. సమానము. The measurement round a heap of grain. తులాదండము the measurement of a heap of grain with a cord both over the top (తుల) and round the bottom (ఆస్థ). **తుల దూగు** *tula-dūgu.* v. n. To weigh, in a balance, be heavy. To be opulent. R. iv. 60. **తులాభారము** *tula-bharamu.* n. A royal donation, according to which a prince is weighed against gold and jewels, which he then distributes as charity. **తులాయష్టి** *tulā-yashṭi.* n. Scales for weighing.

తులకింతు *tulakiṁtsu.* [Tel.] v. a. To seem, rival, resemble. To shine. ప్రకాశించు. To rejoice సంతోషించుట. **తులకింపు** *tulakiṁpu.* n. Semblance, seeming. Brightness ప్రకాశము.

తులము *tulamu.* [Tel.] n. A weight, (usually called a tola) being the weight of one rupee; or a పనకూకు or palam. The tola of gold is usually worth sixteen rupees.

తులసి or **తొలసి** *tulasi.* [Skt.] n. The Sacred Basil, *Ocymum sanctum.* This plant is sacred to Vishnu as the బిల్వ

is to Siva. Various species are called రామతులసి (Ocymum guatissimum), నీరు తులసి (Rox. iii. 17. 18.), విష్ణుతులసి, భూతులసి, and విష్ణుతులసి, కుక్కతులసి. The wild Basil. Ocymum album. తులసివనము or తులసికోట the name given to a flower-pot containing one or two of these plants.

తులాంబరము *tulāmbaramu*. [Skt.] n. Muslin or cambric. R. ii. 107.

తులాకోటి *tula-kōṭi*. [Skt.] n. A bell worn on the ankles. అందె. నూపురము.

తులితము *tulitamu*. [Skt.] adj. Equal, similar, rivalling. సరిపోల్పబడిన. Weighed తూచబడిన.

తులుచే *tulutsa*. [Tel.] adj. Swift. వేగముగల. **తులుచేవ** *tulutsava*. n. Swiftness.

తులుపర్ర or **తులులు** *tulupaṛra*. [Tel.] n. A species of fish: *Scomber, Cyprinus chorinemus*. Russell. No. 137, 138, 140, 208. A sort of sprat or Sardine.

తులువ *tuluva*. [Tel.] n. A wretch, a villain, a scoundrel. దుష్టుడుదుంటరి, పనికిమాలినవాడు, తులువమనిషి. n. A rake, a scamp. adj. Vile, abominable, light or worthless. దుష్టుడైన. **తులువతనము** *tuluva-tanamu*. n. Villainy, wickedness. తులువకత్తి a large crooked knife. వంపుడుకత్తి.

తుల్యము *tulyamu*. [Skt.] adj. Equal to, answering to; matching, comparable with. Like, similar to. సమము, సరి. **తుల్యుడు** *tulyudu*. n. One who is equal. సమానుడు.

తులుకరించు, తులుకరించు or **తులుకాడు** *tulukarintsu*. [Tel.] v. n. To shine. To be splendid. ప్రకాశించు. Dasav. viii 103.

తులువదేశము *tuluva-dēśamu*. [Tel.] n. The ancient name of the country about Vijayanaggur. cf. The *Tulu language*.

తుళ్లు or **తుళ్లు** *tuḷḷu*. [Tel.] v. n. To frisk, to be elated or puffed up. To writhe. To be conceited మిడిసిపడు. తుళ్లినదెద్దు ఎంతో యాయాసా must not a frisky bull bear a pack? (prov.) i.e., Pride must have a fall. తుళ్లిపడ్డాడు he tossed his head. n. Glee, friskiness, flow of spirits: exultation, pride. **తుళ్లించు** or **తుళ్లించు** *tuḷḷintsu*. v. a. To spoil with fondness. To cause to boil over (with rage), to be agitated. ఎగసిపడజేయు.

తువరము *tuvaramu*. [Skt.] n. Astringency. ఒగరు. **తువరి** *tuvari*. n. The grain called pigeon pea. కందులు.

తువాల or **తువాలు** *tuvāla*. [Eng. 'towel.'] n. A towel. చేతిగుడ్డ.

తువాళించు or **తువాళించు** *tuvāḷintsu*. [Tel.] v. n. To leap, to dance. తాండవించు, ఎగురు లవేయు. Kuchēlo. iii. 4. H. i. 71.

తువ్వ *tuvva*. [Tel.] n. A calf. దూడ. A child's word for water. నీళ్లు. **తువ్వ** or **తువ్వనేల** *tuvva*. n. A sandy ash coloured soil. బంగైనేల.

తువ్వర *tuvvara*. [Tel.] n. Drizzling rain, mizzle, sprinkling. తూర, తుంపర, తుంపరు, తుప్పర.

తుషము *tushamu*. [Skt.] n. Husk or chaff. ఊక. తుషమాత్రము mere chaff.

తుషారము *tushāramu*. [Skt.] n. Dew, snow, mist. మంచు. Small drops, a sprinkling, తుంపర. adj. Cool. చల్లని.

తుష్టి *tushṭi*. [Skt.] n. Satisfaction, fulness. సంతోషము. Profit or advantage. లాభము. ఆ నష్టికి ఈ తుష్టికి సరి this profit and that loss are equivalent. **తుష్టుడు** *tushṭudu*. n. One who is full or satisfied. సంతోషము పొందిన వాడు.

తుసుకు, తుసుక్కు or **తుస్సు** *tusuku*. [Tel. (anuk.)] n. Suddenness. **తుసుక్కన** *tusukkana*. adv. Suddenly.

తుస్సు or **తుస్సి** (నేల) Same as **తువ్వనేల**. (q. v.)

తుహినము *tuhinamu*. [Skt.] n. Dew, snow or hoarfrost. హిమము, మంచే. **తుహినకరుడు** *tuhina-karuḍu*. n. Lit. One

whose beams are dewy., i. e., the moon. చలివెలుగు.

తూ tū

తూ *tū*. [Tel.] Interj. Fie! ఛీ. The sound of a trumpet. **తూగోమ్ము** *tū-gommu*. n. A trumpet.

తూకము or **తూము** *tūkamu*. [Tel.] n. A make-weight: a poise or balancing weight used to keep a yoke, &c., steady. An attempt, undertaking, trial ప్రయత్నము. See తూకు.

"శా॥ తూకంబుల్ పెడిదేరులాకసమునన్
దూలంబులైతూలగా."

కై. vii.

తూకముచేయు to weigh. **తూకువేయు** to hang (a person).

తూకి *tūki*. [Tel.] n. A sort of wood like ebony. H. iv. 18.

తూకు *tūku*. [Tel.] n. Time. **ఒక తూకు** once. Kalah. iii. 66. See తూకము. **తూగోను** *tū-konu*. (తూకు+కొను.) v. n. To take, receive, to carry. To undertake, to try ప్రయత్నము. **తూగోను** (తూరు+కొను.) v. n. To enter. చొచ్చు.

తూగాడు *tū-gāḍu*. [తూగు+ఆడు.] v. n. Same as తూగు. (q. v.)

తూగు *tūgu*. [Tel.] v. n. To nod. To bow down, to be weighed down. To weigh తూనికపడు. To move or rock backwards and forwards. ఊగు, కదించు. To be paid or got. To sleep. కూను. To be carried on నడచు. పరితూగు to be equal in weight, to rival in excellence. పచ్చిమిరపకాయలకన్న ఎండుమిరపకాయలు నిండా తూగును dried chillies weigh heavier than the green ones. ఆ కూలి తూగికాక as he could not obtain payment. పనితూగకపోయెను the work was not carried through. n. Nodding; moving backwards and forwards; equipoise. ఊగుట. Weight. బరువు. Drowsiness, sleepiness. తూగుకోటలు పదితూగులు రవలు ten carats weight of diamonds. నాకు తూగుపట్టుచున్నది I am drowsy. **తూగించు** *tūgiñcu*. v. a. To accomplish, to carry through. **తూగుమంచము** or **తూగు టుయ్యాల** *tūgu-mañcamu*. n. A swinging cot, a cradle ఉయ్యాలమంచము. **తూగుజాడు** or **తూగుడు** the animal called a sloth.

తూచాతప్పకచదువు *tū-cha-tappaka-ṭsaduvu*. [Tel. Derived from Sanskrit conjunctions తు *if* & చ *and*.] v. n. To read without missing (a single syllable) an *if* or an *and*. ఇది తూచాతప్పక ఉన్నది this fitted him to a T or exactly.

తూచు *tūṭsu*. [Tel. from తూకు.] v. t. To weigh. **తూకవేయు, తూనికవేయు.**

తూట *tūṭa*. [Tel.] n. A bit, a fragment. ఖండము. adj. Wicked దుష్టమైన. **తూటుకట్టు** *tūṭu-kaṭṭu*. v. n. To be cut into pieces. ఖండితమగు. **తూటు** or **తూటరి** *tūṭu*. n. A wicked man.

తూటి or **తూటికూర** *tūṭi*. [Tel.] n. A certain herb. **తోటకూర.** Rox. i. 482. 500.

తూటు *tūṭu*. [Tel.] n. A hole. చిల్లి, రంధ్రము. **తూటుకట్టు, తూటువడు** or **తూటుపోవు** *tūṭu-kaṭṭu*. v. n. To be cracked, to have a hole. **తూటాడు** *tūṭāḍu*. v. a. To bore, to make a hole. రంధ్రముచేయు. To harass బాధించు.

తూడికూర *tūḍi-kūra*. [Tel.] n. The aquatic plant named *Pistia stratiotes*. వీరుబుడికి. Rox. iii. 131. హాళ ఆకే చెట్టు.

తూడు *tūḍu*. [Tel.] n. The root of the lotus. **తూడుతిండి** a swan which is so called because it feeds on తూడులు. One species is called **పెట్టతూటిపుల్ల.**

తూణము or **తూణీరము** *tūṇamu*. [Skt.] n. A quiver. అమ్ములపొది. **తూణించు** *tūṇiñcu*. v. t. To wriggle the loins in dancing. H. i. 242.

తూతకొమ్ము or **తూగొమ్ము** *tūta-kommu*. [Tel. from తూ q. v.] n. A flute. పిల్లనగ్రోవి.

తూతుఱు *tūturu.* [Tel.] n. A mulberry tree.

తూతూ See తూ.

తూతూరతుక్కము *tūtūra-tukkamu.* [Tel.] n. The name of a certain game played by children.

తూనిక *tūnika.* [Tel. from తూచు.] n. Weighing. తూచుట. Respect గౌరవము. తూనికచెడి be lost respect గౌరవము పోయెను. తూనికకోల or తూనికదండె *tūnika-kōla.* n. The beam of a balance. తూనికచేయు *tūnika-chēyu.* v. t. To weigh in a balance. తూచు.

తూనిగ or తూనీగ *tūniga.* [Tel.] n. A dragon fly, *Libellula linearis.* తూనిగపక్షి *tūniga-pakshi.* n. A bird like quail. తూనెగోల్లాట *tūne-kōḷḷāṭa.* A certain game among boys. H. iii. 188.

తూపరము *tuparamu.* [Tel.] n. A hole, a small hole. చిల్లి, రంధ్రము. తూపరాణి, తూపరాణము or తూపరాశ *tuparāṇa.* n. A water-course, a drain. నీళ్ళు పుచ్చుటకై నెమ్ము తూము.

తూపి *tūpi.* [Tel.] n. A car-like structure over the place where the principal idol in a temple is kept సుడిలో మూల మీద నాలు తూండే చోటుకెక్కైన బిమానమువలె ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడము.

తూపింపు *tūpimpu.* [Tel. causal from తూచు.] v. a. To cause to be weighed, to get one to weigh (a thing.)

తూపు *tūpu.* [Tel.] n. An arrow. బాణము.

తూపుగాలి *tūpu-gāli.* [Tel.] n. A drain, a water course. A. vi. 9. నీళ్ళిపాఁ తూము.

తూపొడుము *tū-poḍumu.* [Tel.] v. t. To spit. ఉమియు. See తూ. To puff away with the breath: to blow off, to fumigate in order to keep off ill. To "blow upon" or perform a spell (saying తూ) so as to relieve the pain. తూతూ అను.

తూబరుడు *tūburuḍu.* [Skt.] n. A beardless youth. ప్రాయమునిండ గడ్డము మీసములు రాని వాఁడు. A watchman over a harem అంతఃపురపు కావలివాఁడు.

తూము *tūmu.* [Tel.] n. A drain, a sluice, a watercourse, an outlet, a fissure, a bore, a hole. ధాన్యము. రంధ్రము. The Indian bushel, equal to four Kunchams. నాలుగుసుంకములోలది, i. e., about fifteen English bushels. A measure of land (See ఇరస) being $\frac{1}{16}$ (*one anna*) less than acre." The central hole in a wheel through which the axle passes బండిచక్రములోని నడిమిరంధ్రము. The eye of a needle సూది చెవి.

తూర, తుపర or తుపర *tūra.* [Tel.] n. Drizzling rain, a drop of rain. వానచుక్క. A. iv. 169. A porpoise. జలపందిపేరు.

తూరపగోలలు or తూరపకుంకములు *tūrapa-gōḷalu.* [Tel.] n. A certain game played by boys.

తూరి *tūri.* [Tel.] n. A time or occasion తడవు. కార్యము. ఒకతూరి once.

తూరు *tūru.* [Tel.] v. n. To drizzle, as small rain. (వన్నచినుకులు) తూరుచుండు. To enter లోఁబడు. To struggle, endeavour ప్రయత్నించుట. Mand. 1. 67. T. v. 36. "తూరు దండలుండాడు" dangling wreaths. Anirud. iii. 80. n. Husks of corn, bran. పొట్టు. తూరిచుడు to enter. లోఁబడు. తూరుచుడు or తూర్చు to cause to enter. తూరజేయు. తూరుపట్టు, తూరుపారబెట్టు, తూరుపారబట్టు. తూరుపెట్టు or తూర్పెట్టు *tūru-peṭṭu.* v. t. To winnow grain by scattering it from a fan to the eastern breeze. To expose anything to the wind. దేనినైనను గాలిపాటుగా ఎత్తి విసుము. To sift or examine thoroughly: తూరు (bran) పొరుపట్టు ఎత్తు, రేకు, పట్టు. తూరుపు or తూర్పు *tūrupu.* [Tel. from తూరు. to enter. Lit. where the sun enters] n. The East. తూరుపుకొండ *tūrupu-konda.* n. The Eastern Hill, an imaginary hill supposed to be situated where the sun

rises. తూరుపుదిక్కు lit. the Lord of the East, i. e., Indra.

తూర్ణము *tūrṇamu.* [Skt.] n. Speed. త్వరి తము. adj. Speedy, rapid. త్వరితము. See త్వర.

తూర్పారబట్టు See under తూము.

తూర్పు Same as తూరుపు. (q. v.)

తూర్పెత్తు See under తూము.

తూర్యము *tūryamu.* [Skt.] n. A musical instrument. వాద్యము. Music. Clamour, roar, uproar. వాద్యధ్వనులతో.

తూల *tūla.* [Tel.] n. A kind of fish. బెండు చేప.

తూలము *tūlamu.* [Skt.] n. Cotton, down. దూది, హంసతూలము swan's down. The sky. ఆకాశము. **తూలి** or **తూలిక** *tūli.* n. A small feather, down. A brush or hair pencil. A paint brush: A. v. 158. చిత్రతూలికాకేకిలము, శతకం. **తూలికాతల్పము** a feather bed or quilt, a downy bed. **తూలిని** *tūlini.* n. Down: silky cotton. దూదిపింజ. **తూలి** or **తూలీ కారుడు** [Tel. తూల+ఇ.] n. A fisherman.

తూలిందము See under తూలు.

తూలు *tūlu.* [Tel.] v. n. To shake. వణకుట. To reel, to stagger. To faint, or become giddy. To be overcome with love, &c. To waver, hesitate. To be dazzled, to blink, as the eye. అడ్డముతూలుట to oppose or hinder. To avoid తొలగు. **తూల** *tūla.* [from తూలు.] adv. Down, off, roughly. **తూలనాడు** or **తూలుబల్కు** to use rough language. **తూలదన్ను** to knock down. **తూలగొట్టు. తూలుబడు** *tūla-baḍu.* v. n. To fall down, to totter. **తూలు** n. A stumble, a stagger. adj. Prolix, long, tedious. **తూలుము, తూల్చు** or **తూలించు** *tūlutsu.* [Tel.] v. a. To make one reel, to cause one to stagger, to knock down. To remove తొలగించు. **తూలబాచు** Same as తూలు. **తూలపోవు** *tūla-poru.* v. n. To be chagrined or disappointed. చిన్నపోవు.

తూలపుచ్చు *tūla-puṭsu.* v. t. To cause to be chagrined, to disappoint, to disgrace. **తూలాడు** (తూలి+ఆడు.) Same as తూలు.

తూష్ణీం *tūshṇīm.* [Skt.] adv. Silently, in silence. **తూష్ణీకుడు** a reserved man.

తృ tṛ

తృటితము *tṛiṭitamu.* [Skt.] adj. Broken, cut, severed.

తృట్టు *tṛiṭṭu.* [Skt.] n. Thirst. దప్పి. Desire ఇచ్ఛ.

తృణము *tṛiṇamu.* [Skt.] n. Grass, reeds. Corn. A straw, a blade of grass, a reed. A mere trifle. **తృణగ్రహి** *tṛiṇa-grahi.* Lit: "drawing straws," as amber. A sapphire, నీలము. వజ్రికెము. **తృణజలూకము** *tṛiṇa-jalūkamu.* n. The leaping leech, that jumps along, fixing its head and tail alternately. భా. 10. స్కం. భ్రా. తృణజలూకన్యాయము is an expression like "a bird in the hand is worth two in the bush," i. e., Securing one object before trying for another. **తృణత** *tṛiṇata.* n. Grassiness. **తృణధ్వాంక్షము.** A bow, ధనుస్సు. **తృణ్ణాత** Indra's bow, i. e., a rainbow. ఇంద్రధనుస్సు A. v. 154. **తృణద్రుమము** *tṛiṇa-drumamu.* n. The "grass-bearing tree," i. e., a tree belonging to the grass family. **తృణధ్వజము** *tṛiṇa-dhvajamu.* n. A bamboo, వెదురు. **తృణప్రాయము** *tṛiṇa-prāyamu.* adj. Worth a straw, worthless, contemptible. తృణరాజము the palmyra or the cocoanut tree. **తృణశూన్యము** *tṛiṇa-śūnyamu.* adj. Having no grass. తృణములేనిది. n. The Jasmine. మల్లె. **తృణీకరించు** *tṛiṇi-karintsu.* v. a. To look upon (a thing) as grass. To contemn, despise, slight, make light of తృణముగా ఎంచు, అవజ్ఞచేయు. **తృణీకారము** *tṛiṇi-karamu.* n. Contempt, disregard.

తృతీయము *tritiyamu.* [Skt. Cf. Eng. 'Three',] adj. Third. తృతీయావిభక్తి the third case of a noun, which has తో "with" or చేత "by" as its signs. మూడవ విభక్తి. తృతీయాకృతము *tritiya-kritamu.* adj. Thrice ploughed. మూడుచాళ్లు దున్నిన (వేల.)

తృప్తి *tripti.* [Skt.] n. Fullness, completeness, satisfaction. తనివి. తృప్తము *triptamu.* adj. Full, satisfied, satiated. తృప్తిపొందిన. తృప్తుడు *triptudu.* n. One who is satisfied.

తృష or తృష్ణ *trishna.* [Skt.] n. Thirst. దప్పి. Wish, desire. ఇచ్ఛ. తృషితుడు *trishitudu.* n. One who is thirsty. మృగతృష్ణ mirage.

తె te

తంకాయ Same as తెంకాయ. (q. v.)

తెంకి Same as తెంకి. (q. v.)

తెంచు or త్రెంచు *tenchu.* [Tel. The causal of తెగ.] v. a. To break, snap. తెగకోయు. తాడుతెంచు to break the cord, i.e., to make a woman a widow by breaking the cord which sustains the token of marriage (తాళిబొట్టు). Hence ఒకనితాడుతెంచు to break a man's cord, to ruin a man. This verb occurs in compounds signifying 'to come' or 'go,' as అరుదెంచు, వీనుదెంచు, ఏతెంచు, నను దెంచు, నొత్తెంచు, పదతెంచు, పారుదెంచు, పుత్తెంచు, &c

తెందు *tendu.* [Tel.] v. n. To sleep. నిద్రించు. To lie down, పరుండు. శయనించు.

తెండె *tende.* [Tel.] n. A dish, boat or trough. దోన.

తెంప *tempa.* [Tel.] n. A heap, a quantity. P. i. 496.

తెంపరి See under తెంపు.

తెంపి *tempi.* [Tel. from తెగు.] n. A widow. విధవస్త్రీ. See తెంచు. A wretch, jade, slut.

తెంపు or తెంపి *tempu.* [Tel. from తెగు.] n. Breaking. తెగుట. Bravery, daring, ardour, తెగువ. Insolence, rashness. An infraction of a rule. An outbreak, a breach of the peace. Harshness of temper. తాడుతెంపు ruin: See తెంచు. తెంపుచేసి వచ్చినారు they plucked up heart and came, they came in desperation. తెంపులతాడు a rope just breaking. తెంపు v. a. To break, to open a sluice, &c. తెంచు తెంపరి *tempari.* (తెంపు+ఆరి.) n. A brave man. సాహసికుడు.

తెక తెక *teka-téka.* [Tel. anuk.] adv. Hotly, fiercely. Much (referring to sunshine.) తెకతెకలాడుచున్నది it is hot, it is fierce.

తెకతేర *teka-téra.* [Tel.] adj. Quite unconnected. బొత్తిగాసంబంధములేని. తెకతేరగా *tekatéra-ga.* adv. Off, offhand, by accident, causelessly. బొత్తిగా సంబంధములేక. Quite useless by మిక్కిలి నిష్ప్రయోజనముగా.

తెక్కరము *tekkaramu.* [Tel.] n. A prank. విడ్డూరము. తెక్కరిడు *tekkari-du.* n. A rogue, a cheat.

తెక్కలి *tekkali.* [Tel.] n. Theft. కొంకెతనము. A trick. మోసము. A fault, ప్రమాదము. Severity, difficulty. adj. Deceitful, stealthy. మోసకము. "తెక్కలిమ్మిబల్వక్రియము." భార. vi. తెక్కలిమిచ్చిమ కాల్చను she became pregnant by stealth. తెక్కలికాడు *tekkali-kadu.* n. A thief. A swindler. తెక్కలిదైవము delusive destiny! cheating hopes. తెక్కలికొను *tekkali-konu.* v. a. To steal or plunder. తెక్కలిపాటు *tekkali-pátu.* n. Danger, misfortune, calamity, విపత్తు.

తెక్కొను or త్రెక్కొను *tek-konu.* [Tel. తెగ+కొను.] v. n. To become fierce, to kill. తెగు, ఉగ్రమగు. అతిశయించు, తెగటార్చు.

తెగ See under తెగు.

తెగగు *tegagu.* [Tel.] v. n. To be confused or confounded. కలగు.

తెగటారు *tegatáru.* [Tel.] v. n. To die, expire, perish. చచ్చు, మరణించు. తెగటార్చు *tegatártsu.* v. a. To kill, slay, destroy.

తెగటు *tegaṭu*. v. n. To forget oneself through joy. **తెగ్గు**. n. Pride. **తెగ్గుట**.

తెగడ *tegaḍa*. [Tel.] n. A certain purgative bark. (*Heyne*) త్రివృత్. **తెల్లతెగడ** *Convolvulus turpethum*. Rox. i. 476.

తెగడు *tegaḍu*. [Tel.] v. a. To scorn, revile, censure, chide. తిరస్కరించు, నిందించు. అద్దంబు తెగడెడు మోము the face that scorned the brilliance of the looking glass. "దే. కుడ తెలుం చేయుమములకు దెగడుమనకి." Das. vii. 78. "ఒకరుం దెగడు మీకొకపలి దెగడు." ND. i. 711. v. n. To be scorned. **ఉపేక్షింపబడు**. n. Scorn, censure. నింద.

తెగి *tegi*. [Tel.] n. Courage. సాహసము.

"నీ తెగిదనిర్మలమే తెచ్చిపెట్టుకులజు
క్రుంగరొక్కిదువాడు కొడుకుకాడు."
R. vii. 73.

తెగించు *tegintsu*. v. n. To dare or hazard. సాహసించు. ప్రాణానికి తెగించినట్టు నులు desperate men, men with a forlorn hope. అన్నిటికిన్ని తెగించి యితడిపని చేసినాడు in doing this he risked everything, he hazarded his life.

తెగు *tegu*. [Tel.] v. n. To break, burst, sever, snap, or be separated. To be cut or split, as the skin or flesh with a blow. To burst, as a lake. To be parted out, as shares. ఖండితమగును, ఛిన్నమగును. To be sharp, as a cutting instrument. To venture సాహసించు. To be mellowed, trained or broken in, as a musical voice శిక్షగు. దాని గొంతుతెగినది her voice is tuned aright. To be finished or break off, as a work, ఛేద్యమగు. To die చచ్చు. "మార్జాలముద్గర శకశపింజలంబులు తెగవి." P. iii. 96. పని తెగెను the dispute was terminated. **తెగ** *tega*. n. A sort, kind, class. సజాతీయసమూహము. A crowd or flock. సమూహము. A sect, branch or division in a sect. A community, family, kin. Manner విధము. Side పక్షము. A bowstring అల్లెత్రాడు. Stringing a bow అల్లెత్రాటిని ఎక్కుపెట్టుట. A length నిడుపు. తెగ్గొను for తెగకొను See above. **తెగగొట్టు** *tegagoṭṭu*. v. a. To snap off, to cut, or sever పరుకు. **తెగకోయు** to cut off, to deduct. **తెగకొరుకు** to bite through. **తెగచూచు** to stare. **తెగమ్ము** to sell off. v. t. To beat soundly. **తెగవాడు** *tegavāḍu*. v. n. To speak rigorously. **తెగబట్టు** to hold fast. **తెగబడు** or **తెగబాడు** *tega-baḍu*. v. n. To dare, to venture. తెగించు. **తెగవేయు** *tegavēyu*. v. t. To cut off, నరుకు. **తెగమొగంవాడి** quite out of countenance. మిక్కిలి ముఖ భంగమునుపొంది. "తెగమొగ వాడియున్నజన నిందితులొందురు కందర్పశతుల్." UR. K. vii. 267. తెగిన gashed, wounded, broken. భూమి తెగిపోయినది the field was cut up, ploughed up or destroyed by the flood. **తెగుడు** *tegaḍu*. n. Breaking. తెగుట. **తెగువల** *tegudala*. n. End, termination. అంతము. Decrease క్షయము. **తెగుతెంపు** *tegu-dempu*. (తెగు+తెంపు.) n. A decision. తీర్పు. **తెగుబడి** *tegu-baḍi*. n. Breaking. తెగుట. Ploughing. దున్ని. Sale అమ్మకము. **తెగులు** *tegulu*. n. An outbreak (*of* disease). Disease, sickness, plague, pain, blight, evil, murrain, rot. వ్యాధి, పీడ. **తెగులుగొంటు** *tegulu-gonṭu*. n. A sick person, an invalid. వ్యాధిగ్రస్తుడు, వ్యాధిగ్రస్తులాలు. **తెగులుగొను** *tegulu-gonu*. v. n. To become sick, to fall sick. వ్యాధిగ్రస్తమగు. **తెగువ** *tegumu*. n. Daring, resolution. సాహసము. Sharpness, decision, decidedness, determination. Hastiness, wilfulness. Suddenness, abruptness. Wreaking or satiating passion. Liberality. A charitable disposition వాత్సల్యము. తెగువ కడేంద్రమందిని our daring is a very heaven, i. e., revenge is sweet! వాడికి తెగువపుట్టినది he has become courageous, or venturesome. **తెగువదారి** *tegu-dāri*. (తెగువ+దారి.) n. A courageous person. సాహసికుడు, సాహసికురాలు. A donor, a charitable person దాత. **తెగువపడు** *tegu-raḍu*. (తెగువ+పడు.) v. n. To be separated or severed. తెరుపడు.

తెచ్చు *tetstsu.* [Tel. ✓ తె to bring, to give.] v. a. To get, to bring. తీసుకొనివచ్చు. To produce. To adduce as an instance. To understand or imply (a word not expressed in a sentence.) To bring about or cause. చిత్తానకు తెచ్చు to observe or heed, to lay to heart. హుండంలోకి తెచ్చు, i. e., హుండం to embezzle. అనుభవములోకి తెచ్చు, i.e., అనుభవించు to enjoy. ప్రసంగమునకు తెచ్చు to introduce or bring up a subject. వన్నె తెచ్చు to give (or produce) a colour. ముందెచ్చు to bring forward. పనికి తెచ్చు to use or put (a thing) to use. దోవకు తెచ్చు to bring one into the way, to reform one. తెమ్ము (imperative) bring. **తెచ్చుకోను** *tetstsu-konu.* v. n. To obtain or procure. To earn. కోపం తెచ్చుకొను to feign or put on anger, to put oneself into passion. బుద్ధి తెచ్చుకొను to recover one's senses; to form a good resolution. మనసుకు తెచ్చుకొను to bring to mind, to lay to heart, to understand, to recollect. **తెప్పించు** *teppintsu.* v. a. To procure. To send for. To get, obtain, provide.

తెటుకు *tetuku.* [Tel.] n. Shrinking. తెటుకు గానుండే shrunken, shrivelled.

తెట్టగించు, తెట్టగిలబడు or **తెట్టగిల్లు** *tettagintsu.* [Tel.] v. n. To desist, to be exhausted. To flag, be faint. విసిగానను, చేయడియుండు.

తెట్టతెరువు *tetta-teruvu.* [Tel. తెరువు + తెవ్వు.] n. The middle of the street. ఒడ్డు.

తెట్టు *tettu.* [Tel.] n. Scum. చల్లుకూటిమీద మిగితెట్టు molasses. **తెట్టు** or **తెట్టువు** *tettu.* n. The gate of a fort. A hedge or stockade round a city. A reef of rocks above the water. A place begirt with forests, or guarded by woods. నగర్తెట్టు. రాళ్లతెట్టు a stone fence or loose wall without mortar. తెట్టుతెట్టుగానుండే horizontally.

తెట్టువ *tettuva.* [Tel.] n. A group. కుటుంబం, **తెట్టువకూట్టు, తెట్టువలుకూట్టు** or **తెట్టువలు కోసు** *tettuva-kuttu.* v. n. To be grouped, to be drifted to one side as grass, moss, &c., in water.

తెట్టె, తెట్టేరు or **తెట్టువ** *tette.* [Tel.] n. A bee hive, a bees' nest. తేనెతెట్టె. A nest of the red tree-ants. మీగడతెట్టె cream, the skin of boiled milk పంచదారతెట్టె, కాగినపాలమీగడతెట్టె తెట్టె. నాచుతెట్టె a mass of scum and weeds on water, పాచి. **తెట్టెలుకట్టు** or **తెట్టెలుకోసు** *tettetu-kuttu.* v. n. To be heaped. పోగవుడు.

తెట్టెము *tettemu.* [Tel.] n. Total, whole. మొత్తము.

తెడ్డు or **తెడ్డు** *teddu.* [Tel.] n. An oar, or paddle. A piece of wood, shaped like a racquet used to stir boiling food, a wooden spoon, a ladle. కొయ్యతెడ్డు బల్లెపు తెడ్లు spears. వెనుదీసినవానికి తెడ్డే దిక్కు. he is a stubborn man. **తెడ్డుమూతిరోంగ** *teddu-mūti-konga.* n. The bird called the Spoonbill. *Platalea leucorodia.* (F.B.I.)

తెడ్డు *teddu.* [Tel.] n. A door composed of thorny sticks. వాకిటితెడ్డులుపు.

తెనమను or **తెనమను** *tenamanu.* [Tel.] v. n. To lie down. పండుకొను.

తెపమువ Same as తేపు (q. v.)

తెలగు or **తెలంగు** *telugu.* [Tel. from Dravidian root తెళ్ = south. Lit: the language of the south.] n. The Telugu or Telugu language. ఆయనకు తెలుగు ఉన్నది there are five species of Telugu. M. I. i. 20. **తెలిగించు** or **తెలుగించు** *telugintsu.* v. a. To translate into Telugu. See తెలుపు.

తెన్ను *tennu.* [Tel.] n. A way, path. దారి, మార్గము. **తెట్టతెన్ను** right in the way మిక్కిలిదోవలో.

తెన్నండు *tennu-undu.* [Tel.] v. n. To lie down. పండుండు, శయనించు.

తెప తెప *tepa-tepa.* [Tel. anuk.] n. Backwards and forwards, this way and that. Radha. i. 98.

తెప్ప *teppa.* [Tel.] n. A raft or float, a catta-maran. కట్టుమ్రానుమ. వాని తెప్ప మునిగినది his float is sunk, i. e., he is totally ruined. తెప్ప బయలుదేరినట్టు ఉన్నది it is as if (his) raft has come to the surface, i. e., he has recovered his spirits. తెప్పలవేలు to be rife, to abound, rejoice, revel. ఓలలాడు. తెప్పలతేలగా or తెప్పతెప్పలుగా abundantly. T. ii. 34. అగ్గితెప్ప a flake of fire. తెప్పతిరు నాళ్లు the raft feast, when the god is placed on a float and rowed over a pond or reservoir. **తెప్పతెరలగ** *teppa-terala-ga.* adv. At pleasure, యథేచ్ఛముగా. At full speed. అతివేగముగా.

తెప్పరిలు, తెప్పరిల్లు, తెప్పిరిలు, తెప్పిరిల్లు, తెప్పు or **తెప్పిరు** *tepparilu.* [Tel.] v. n. To recover one's senses. To be roused, aware, alert. To go off, as weariness, or a swoon. అపాయమునుండి తేరు.

తెప్పిల్లు *teppillu.* [Tel.] n. Taunts, reproaches. ఆసాభాస్యము.

తెప్పన *teppu-na.* [Tel.] adv. Quickly, at once. శీఘ్రముగా.

తెబుక *tebuka.* [Tel.] n. Total మొత్తము. A multitude, సమూహము.

తెమడ *temaḍa.* [Tel.] n. Phlegm, mucus. శ్లేష్మము.

తెములు *temalu.* [Tel.] v. n. To turn, as the stomach, to cause vomiting. చలించు.

"ధనములనీకుమానిని నాకిచ్చేదనుచు,
తెములక మ్రింగి దంతకీర్ణమైన."

L. xxiv. 201.

తెములును, తెమలించు or **తెములు** *temalu.* v. t. & n. To feel a retching sensation. To shake, to turn the stomach or cause vomiting. కదిలించు. కడుపులో త్రిప్ప, కోంద్రించు. "తెరపైతెందుంచివికేర్చి సుల్చి." T iv. 143.

తెమ్మ or **తేమ** *temma.* [Tel.] n. Wetness, moisture. కొఱతెమ్మ the dew of flowers తేనెతెమ్మ honeyed moisture. **తెమ్మర** (తెమ్మ+ఎర wind,) *temma-era.* n. A cool breeze. చల్లగాలి. T. iii. 133. A breeze గాలి.

తెర *tera.* [Tel.] n. A screen, curtain, a blind. A veil, a cover of any kind: మరుగుచీర, అడ్డువస్త్రము. A plain or space. ప్రదేశము. A billow or surge ఆట. దోమతెర a mosquito curtain. పాతెర the lips. A time, one bout. ఒకతెర once. మరొకతెర again. తెరయెత్తిక wave upon wave, in waves, tumultuously, "పాంచకిరుదుతెక్కిన." Vijaya. ii. 19. తెరతెర wave after wave, a series పరంపర. adj. Spread out, open as a plain. Gaping, open as the mouth. తెరనోరుగల open mouthed. **తేనెతెర** *tene-tera* n. A honey comb. **తెరపారు** *tera-pāru.* v. n. To curdle, to coagulate, to congeal as water or other liquid. తెరకట్టు. ఎండతెరతీసి బయలువెడలిన the sun broke through the clouds. వైష్ణవులకు తెరాటము కద్దు the Vaishnavas always are behind a screen, particularly while eating. తెరల గాసిన overpowering, terrible, ఉల్బణమైన. **తెరలాడు** *tera-l-āḍu.* (A. vi. 142.) v. n To hide. To gleam or shine through a veil తెరలుతీసిను, తెరలో ప్రకాశించు. **తెరగంటి** *tera-ganti.* n. A god, or goddess. అవిమిషుడు. Nila Parin. i. 2. తెరనోటి మెకము a lion. **తెరకట్టు** *tera-kaṭṭu.* n. A screen. మొగమునుతెరకట్టుతో ముచ్చటాడుట to hold the handkerchief before the mouth while speaking (a custom of Musulman origin.) H. v. 99. **తెరకట్టు** *tera-kaṭṭu.* v n. To form into flakes, to coagulate. మీగడకట్టు, to harden గట్టిపడు. **తెరకాడు** *tera-kāḍu.* n. A thief: a concealed agent. **తెరచాప** *tera-ṭsāpa.* n. A screen, or mat. A ship's sail: (lit:) a screen-cloth, or veil. **తెరతెరగా** *tera-tera-gā.* adv. At intervals, now and then. **తెరనాటకము** *tera-naṭa-kamu.* n. A puppet show or other play in which a curtain is used. P. iv. 255. **తెరయీగ** *tera-y-īga.* n. A bee. తేనె టీక. M. VII. i. 236. **తెరవేట** *tera-vēṭa.* n.

"Sarsen hunting," in which the huntsmen use screens to conceal themselves, a hunt wherein hurdles or screens are placed around the hunting ground. A iv. 154.

తెరకువ *terakuva.* [Tel.] n. Sense, prudence. వివేకము. An expedient, cunning ఉపాయము. తెరకువగా cunningly, artfully

తెరగోసు Same as తెరలు.

తెరగంటి See under తెర.

తెరగు, తెరంగు, తెరవు, or **తెరువు** *teragu.* [Tel.] n. Way, path, manner, style, fashion, విధము. Beauty చక్కన. Order క్రమము. A treaty of peace సంధి. భార. ఉద్యో iii. ఇత్తెరంగున thus, in this way. వాని తెరువుకు పోవద్దు do not meddle with him. తెరవెరితోచిన్న తెరగుమాడి he was as though in a waking dream or reverie. "అత్తెరంగెరుంగింపవే." tell me the way of it. M. XIII. iv. 306. **తెరగువడు** *teragu-padu.* v. n. To conclude a peace. సంధించు. తెరగువరుచు to cause to conclude a peace.

తెరచు or **తెరుచు** *terachu.* [Tel.] v. a. To open, unfasten, uncover. తెరవజేయు.

తెరవ, తెరపి or **తెరిపి** *terapa.* [Tel.] n. Opening. తెరచుట. An interval, cessation, intermission, leisure. అవకాశము, ఉపశమనము. Disclosure, an opportunity. Looseness, i. e., lewdness. జ్వరమునకు తెరపి చిక్కినది there was an intermission of the fever. తెరపలగా or తెరవ తెరవగా loosely, here and there, scatteredly. వాన తెరపి యియ్యలేదు the rain did not cease. **తెరవ** adj. Open, సంబంధ. తెరవమాటలు down-rightness, plain speaking, plain language. **తెరపుమరపు** or **తెరుపుమరుపు** *terapu-marapu.* n. Dementation. మతిచ్చి న్యూనము కలుగు తబ్బిబ్బు. Sense and nonsense: absence of mind, forgetfulness. ఎవరికిన్ని తెరుపుమరుపుగద్దు every man has his wise and foolish fits.

తెరల *terala.* [Tel.] n. A mouthful. కబళము.

తెరలు or **తెల్లు** *teralu.* [Tel.] v. n. To move. To toss about. చలించు. To be routed. To set, or disappear. To come or go out or spread, as scent, బయలుదేరు, వ్యాపించు. To overflow, boil over, కాగి పొంగు. To be agitated. కలగు. To avoid తొలగు. To die, expire. చచ్చు. **తెరలుడు** *teraludu.* n. The act of coming out. బయలుదేరుట. A journey ప్రయాణము. **తెరలిక** *teralika.* n. A crowd. కుంపు, సమూహము. **తెరలగా** *terala-ga.* adv. Loudly, openly, aloud. **తెరలుడు** *teralu-badu.* v. n. To be at a loss: to hesitate. VP. vi 225. **తెరలుకొను** *teralu-kona.* v. n. To avoid. తొలగు. **తెరలుము, తెరల్చు** or **తెరలించు** *teralutsu.* v. a. To scatter, or put to flight. విచ్చు. M. VIII. vi. 56. Jaim. viii. 40. To give forth (a scent). To smell. To cause to go out of the way, తొలగించు.

తెరవ *terava.* [Tel. తెర open + వాయి mouth.] n. A maid, girl, woman.

తెరవు, తెరువు or **తెర్వు** *teravu.* [Tel.] n. Way. See తెరగు. **తెరవరి** or **తెరువరి** *terav-ari.* n. A wayfarer, a traveller. బాటసారి. **తెరువుకాడు** or **తెరవుకాడు** *teruvu-kadu.* n. A highwayman. దారులు కొట్టేదొంగ. **తెరువాటు** *teravatu.* (తెరువు + ఆటు.) n. A wayfarer, traveller. A road మార్గము. A vi. 51. Highway robbery దొంగలు దారికాచి కొట్టుట. తెరువాటుకాడు a highway man. తెరువాటుకొట్టు to rob on the highway.

తెర్ర *terra.* [Tel.] n. A rash, foolish fellow, a blockhead. Also, another form of తెర open.

తెల or **తెల్ల** *tela.* [Tel.] adj. White. తెల్లని. **తెలతెల** *tela-tela.* adj. Whitish, pale, more and more bright. తెలతెలవగు to become more and more white; or to smile pleasantly, to be radiant with

smiles. **తెలతెలబోవు** or **తెలతెలపోవు** *tela-tela-bōvu.* v. n. To whiten, brighten; to turn pale. **తెలతెలవోవు. తెలతెలకను** to dawn gradually. **తెలవారు** Same as **తెల్ల వారు** (q. v.) **తెలనాకు** *telau-āku.* n. A fair leaf, a whitish betel leaf, a blank page. **తెల్లనిఆకు. తెల్లాకు.**

తెలగ or **తెలగా** *telaga.* [Tel. from **తెలుగు.**] n. A certain division of the Sudra caste. This name is generic for the nation, as Briton is for the English: yet is applied specifically to one caste, as ancient Britons is a name given to the Welsh. adj. Of or belonging to the Telaga caste. **తెలఇండ్లు** a native house. **తెలబలిజెలు** a certain caste. **తెలగఉక్కు** *telaga-ukku.* n. A very tough sort of steel. **తెలగాలు** *telagalu.* n. The caste called Telagas. **తెలగాఅయ్యలు** *telagaayyalu.* n. A certain caste of *Smarta* Brahmins.

తెలి *teli.* [Tel.] adj. White. **తెల్లని.** Bright. Pure **నిర్మలము. తెలినవ్వు** a bright smile. n. Whiteness. **తెలుపు. తెలిగన్నులు** *teli-gannulu.* n. The whites of the eyes: staring eyes: upturned eyes that shew the white. **తెలికంటి** a bright eyed woman **నక్షత్రపు అడుగు. తెలిపువ్వు** *teli-puvvu.* n. A phrase for the moon, as being the "Flower of brilliancy." H. ii. 4. **తెలిగాము** *teli-gāmu.* n. (Lit.) The white or silvery planet, i. e., Venus **శుక్రుడు. తెలిదమ్మి** *teli-dammi.* n. The white lotus. **తెలిదమ్మికంటి** *teli-dammi-kaṇṭi.* n. The white-lotus-eyed, i. e., Vishnu, **పుండరీకాక్షుడు. తెలిపిట్ట** *teli-pitta.* n. The white bird, i. e., a swan **హంస. తెలిమెకము** *teli-mekamu.* n. The bright beast, i. e., a lion. **తెలిమొదవు** *teli-modavu.* n. The white cow, i. e., **కామధేనువు. తెలియేరు** *teli-yēru.* n. The white river, i. e., the Heavenly Ganges. **ఆకాశగంగ.**

తెలిక *telika.* [Tel.] n. The sesamum plant **నువ్వులచెట్టు. తెలికపిండి** *telika-pindi.* n. The stuff that remains after the oil had been pressed from sesamum seed. Oil cake **గానుగపిండి. తెలికవాడు** *telika-vāḍu.* n. An oilman, an oil merchant.

తెలియు *teliyu.* [Tel. from **తెలి** lit. to become white or plain.] v. n. To appear, come to light, To be known, perceived, seen, felt. To be discovered, or found. **విదితమను, విశదమను.** To wake up **మేలుకొను.** To become plain or be favoured **ప్రసన్నతనొందు.** v. a. To know, to perceive. **ఎరుగు.**

"సర్వమిది చలితమనుచు
గర్వితమతులెవిమర్శించిరి."

భా. i. శతకము.

వానికి బుద్ధి తెలియలేదు he has lost his senses. **ఒళ్లు తెలియకుండాపడినది** she lay senseless. **కన్నులు తెలియనివాడు** a blind man. **చీకటిలో పిల్లికి కన్నులు తెలియును.** a cat can see in the dark. **నీకు తెలిసినదా** do you see, understand, or know it? **తెలిసితెలియక చేసినాడు** he did it unwittingly, unintentionally. **మనుతెలిసికొండి** being conscious, recollecting himself. **నాకు బుద్ధి తెలిసినవాటినుండి** ever since I grew up. **ఈ సంగతి నీకు తెలిసియుండవలె** I call upon you to be a witness of this, I wish you to observe this. **తెలిసినవాడు** one who knows, a man of understanding. **నిద్ర తెలిసినప్పుడు** when he awoke from sleep. **తెలియుజేయు** or **తెలుపుజెప్పు** *teliyu-jēyu.* v. a. To make known, to tell, explain, advise, inform. **తెలివి** *teliri.* n. Understanding: perception, consciousness, **తెలియడము.** Wisdom, **విజ్ఞత.** Brightness, **ప్రకాశము. కాంతి, నిర్మలము** Clearness, (నీళ్లు) **తేరుట.** Whiteness **తెలుపు.** "**బుద్ధి తెలుపుంబలితతెలివిచేత.**" **పాం.** iii. **తెలివిగొండిగా** on coming to oneself, on recovering one's senses. **తెలివితో చెప్పు** to tell discreetly. **తెలివిగత్తె** *teliri-katte.* n. A wise woman, **విజ్ఞత కలది, ప్రాజ్ఞ. తెలివికాడు** *teliri-kāḍu.* n. A man of sense. **విజ్ఞత**

రణాము, ప్రజ్ఞము. **తెలివిడి** *telivi-idi.* n. Understanding. The act of making known, తెలియజేయుట. An illustration దృష్టాంతము. See తెలుపు. **తెలిగొను** *teli-gonu.* v. t. To know, to find out. తెలిసికొను. To extort an oath, ప్రయోగముచేయించు. **తెలుసుకోను** or **తెలిసికోను** *telusu-konu.* v. a. To learn, find out, ascertain, understand, know, observe, take notice.

తెలుకులవాడు *telukula-vādu.* n. An oil-man. దీని తెలుకులవాండ్లు a sect among them who wear the సంజెము. See తెలక.

తెలుగు or **తెలుంగు** *telugu.* [The original form of this word is తెనుఁ (q.v.) It literally means "the language of the *South*." Some wrongly derive it from త్రిలింగ. For other attempts to derive it see Caldwell.] [Drav.] n. The Telugu language, తెలుగు భాష. A Telugu man or woman. A Telugu word. thus తెలుగులు Telugu words (Appx. C. i. 271.) so called as distinguished from Sanskrit. అచ్చ తెలుగు pure Telugu, free from foreign elements. **తెలిగించు** or **తెలిగించు** *teligintsu.* v. t. To translate into Telugu. తెలుగులోకి భాషాంతరముచేయు.

తెలుఁచు or **తెల్చు** *telutsu.* [Tel.] v. t. To bow to, to worship. తెల్చు. To clear up, as a doubt తేర్చు. To make clear తెల్లముచేయు. To pray, to request ప్రార్థించు. See తెలియు and తెలుప్ప.

తెలుపు or **తెల్పు** *telupu.* [Tel. from తెలియు]. v. a. To make known, tell, say, instruct, inform, suggest. To shew, manifest, reveal, betray. తెలియజేయు, ఎఱిగించు. To wake up మేలుకొలుపు. To calm, తేర్చు. వాడికి ధైర్యము తెలిపి having reassured or encouraged him. **తెలుపుడు** or **తెల్పుడు** *telupudu.* n. Knowledge, knowing. ఎఱుక. **తెలుపుడుచేయు** *telupudu-cheyu.* v. t. To make known ఎఱిగించు. **తెలుప్ప** [from తెల white.] n. Whiteness. Purity చొక్కుడి. తెలుపురోగము gonorrhœa. **తెలుపుపారు** or **తెలుపారు** to become white.

తెలె or **తెలియ** *tele.* [Tel.] n. A dish or platter. కంచము, భోజనపాత్రము.

తెల్ల *tella.* [Tel. తెల్ = white] adj. White, pale, pallid. Plain, evident. స్పష్టము. **తెల్ల, తెల్లన** or **తెల్లదనము** n. Whiteness, paleness. తెలుపు. **తెల్ల కాగితము** blank paper. **తెల్లజాతుల** or **తెల్లవారు** white people, Europeans. **తెల్లబంగారు** pale gold. **తెల్ల తెల్లనవన్నె** light red. **తెలుఁబు తెల్లనై** turning pale. **తెల్లనికండ్లు** bright eyes. **తెల్లకాకి** a white crow. **తెల్లకొంగ** a white crane. **తెల్లగడ్డ** an onion **తెల్లగ్గి**. **తెల్లడాలు** తెలుగు the lion. సింహము. **తెల్లగోరువ** *tella-bōruva.* n. The white Scavenger Vulture. **తెల్లతీగ** *tella-tīga.* n. A large woody climbing creeper called *Dalbergia rubiginosa.* Rox. iii. 231. **తెల్లదీవి** *tella-dīvi.* n. The white island, one of the sixteen divisions of the world. శ్వేతద్వీపము. A. iv. 127. **తెల్లన** or **తెల్లని** *tellana.* adj. White, light coloured, pale, sallow, bright. **తెల్లనారు** Same as తెలనారు. (q.v.) **తెల్లనారగ** *tellanāra.* n. A kind of fish, a whiting. **తెల్లనిదొర** *tellani-dora.* n. Lit. the white lord, i.e., Siva or Balarāma. **తెల్లవారు** *tella-vāru* v. n. To turn white. **తెల్లవారిన** whitish, glassy or glazed, as an eye. **తెల్లబోవు** *tella-bōvu.* v. n. To turn pale, to be thunderstruck. **తెల్లము** or **తెల్లమగు** *tellamu.* adj. Apparent, evident, obvious, clear. స్పష్టము, ప్రకటము. **తెల్లముగా** clearly. **తేలతెల్లముగా** as clearly as possible. **తెల్లవారు** *tella-vāru.* (తెల్ల+వారు.) v. n. To dawn. ఉదయమగు, **తెల్లవారి** వచ్చుట when the day dawned. ఈ రాత్రి యెట్లా తెల్లవారునా అని ఉంటిమి we were in a fix, not knowing how this grief would terminate. "**తెల్లవారకమునవచ్చెన్**" he came at dawn. **తెల్లవారకముందు** before break of

day. To turn white. తెల్లనగు. తెల్లవారలేస్తే from the hour of awaking. To be ruined or lost సారహీనమగు. అతని పని తెల్లవారినది his affair has lost all colour, i.e., he is ruined. తెల్లవారులు or తెల్లవార్లు *tella-vārulu*. adv. Until morning. తెల్లవార గట్ల *tella-vāra-gaṭla*. adv. At daybreak. తెల్లవారి *tella-vāri*. n. The dawning, morn. (A verbal noun in ఫ as వినక and చలుకుబడి). అతెల్లవారి the following morning. తెల్లవారించు or తెల్లవార్చు *tella-vāriṁṣu*. v. a. To cause the day to dawn, to watch all night. To clear up, explain, settle. అతనిపని తెల్లవారించివారు they arranged his matter.

తెల్లు *tellu*. [Tel. for తెలుఁ.] v. n. To boil. తెల్లు. To fall. పడు. కొప్పెరలో నూనె తెల్లుచుండగా వాణ్ని దానిలో పడవేసివారు when the oil was boiling they threw him in.

తెవ *teva*. [Tel. another form of తెగ.] n. A crowd. సమూహము.

తెవుడు Same as తెగుడు. (q.v.)

తెవులు or తెగులు *tevuḷu*. [Tel. from తెగ to break.] n. A disease, murrain. Evil, mischief. రోగము. కీడు. తెవులుగొంటు or తెవ్వుగొంటు Same as తెగులుగొంటు. తెవులుగొను Same as తెగులుగొను. తెవులుపడు Same as తెగులుపడు.

తెవ్వ *tevva*. [Tel.] n. A surge or billow, a large wave. A flood, an inundation.

తెవ్వన *tevva-na*. [Tel.] n. Beauty, elegance. సౌందర్యము, చక్కదనము.

తే tē

తేంట్లు *tēṇṭlu*. [Tel. plu. of తేటి.] n. Bees. తేనెటీగలు.

తేకు *tēku*. [Tel. another form of టేకు.] n. The teak tree.

తేగువ *tēguva*. [Tel.] n. Firmness, bravery, courage. ధైర్యము. Spirit. Freshness, bloom. Fear, భయము.

తేగ *tēga*. [Tel.] n. The edible sprout of the young palmyra tree. తాటిమొలక.

తేగడ *tēgaḍa*. [Tel.] n. Bloom, vigour. ఈ పిల్లకాయ మంచితేగడగా నున్నాడు this child is healthy and strong.

తేగము *tēgamu*. [from Skt. త్యాగము.] n. Relinquishment. విడిచిపెట్టడము. Munificence. దాతృత్వము, ఈవి. P. i. 119.

తేగాకర్తి Same as మేకర్తి. (q. v.)

తేజము or తేజస్సు *tējamu*. [Skt.] n. Brilliance, lustre, splendour. Vigour, potency, might. ప్రకాశము, ప్రభావము. *Semen virile*, వీర్యము. Courage పరాక్రమము. తేజో వార్జితము acquiring reputation. తేజస్వి a brilliant or vigorous man తేజస్సుగలవాడు. తేజరిల్లు, తేజిల్లు, తేజరిల్లు or తేజిల్లు *tējarilu*. v. n. To shine, to be glorious. ప్రకాశించు. తేజితము *tējitamu*. adj. Bright, sharp. సాధించబడిన. తేజుడు *tējuḍu*. n. He who shines, &c.

తేజి or తేజీ *tēji*. [Tel.] n. A steed. గుర్రము. తేజికాశ్వము *tējikāśvamu*. n. A swift horse. Swa. iv. 167.

తేజో *tējō*. [from Skt. తేజస్సు.] n. Brightness, brilliance. కాంతి, ప్రకాశము. Heroism, ప్రతాపము.

తేజెట్టు *tē-jeṭṭu*. [Tel. తే=తేనె.] n. A cocoanut tree. కొబ్బరిచెట్టు.

తేట *tēṭa*. [Tel.] n. Clearness, transparency, purity, brightness. Any clear liquid of which the sediment has fallen to the bottom. Whey పీరుమజ్జిగ. adj. Clear, transparent, free from sediment, pure, evident, distinct. నిర్మలము, విశదము. P. i. 19. తేట తెలుగు plain or clear Telugu. తేటగా *tēṭa-gā*. adv. Clearly, plainly, downright. తేటగీతి *tēṭa-gīti*. n. The name of a species

of metre. తేటచేయు *tēta-chēyu.* v. n. To reveal, explain, clear up. తేటతెల్ల or తేటతెల్లము *tēta-tella.* adj. Very clear or plain. మిక్కిలిస్పష్టము. తేటపడు *tēta-padu.* v. n. To become clear or evident. విశద మగు. తేటపరచు *tēta-paraṭsu.* v. a. To make clear, explain, illustrate.

తేటి *tēṭi.* [Tel.] n. The large black carpenter bee కుక్షిక. (These are brilliantly black: and jetty ringlets or twisted braids of hair are likened to clusters of these bees.) "కరుపంపుతేటిముంగురుంబెదర." Dasav. ix. 159.

తేటిక *tēṭika.* [Tel.] n. A raft. తెప్ప.

తేడా *tēḍā.* [Tel.] n. Profit, balance, surplus. లాభము. Difference తారతమ్యము.

తేడు *tēḍu.* [Tel.] v. n. To lie down. శయనించు. ఆనుక్ష. v.

తేది *tēdi.* [Tel.] n. A date, i. e., a day of the month. దినము.

తేనీళ్లు *tē-nīlu.* [Chinese through Eng. తే tea.] n. Tea: a decoction of tea leaves.

తేపుడు or తేప్పు *tēpuḍu.* [Tel.] v. n. To belch, to bring up wind. తేపుపు, తేప్పు or తేపు *tēpupu.* n. Belching.

తేన or తేయము *tēne.* [Tel.] n. Honey. Various kinds are called జాంతితేన, పెద్ద తేనతేన, తొలితేన, పుట్టతేన, మొదతేన, కొర్ర తేన, మునుపతేన, చిన్న పువ్వుతేన and కర్ర పట్టు (which is the best.) A ruddy nut brown complexion is compared to honey. Radha. i. 11; so in Theocritus, *melichroos* is applied to a bright ruddy or nut brown beauty. పూతేన the nectar of flowers. తేనచెట్టు *tēne-chettu.* n. A certain tree. తేనటీగ, తేటిగ, తేనెటీగ or తేనెటిండి *tēne-tīga.* n. A honey-bee. తేనతేర *tēne-tera.* n. Honey comb. తేనెతొనలు or తేనెతొనలు *tēne-tonalu.* n. Honey comb, also a sort of vermicelli. తేనెపిట్ట *tēne-piṭṭa.* n. The Sun-bird or Honey-sucker, *Arachnechthra asiatica*, or *A. Zeylonica.* (F. B. I.) తేనెపట్టు *tēne-peṭṭu.* v. t. To make honey. తేనెఅరటి a kind of sweet plantain. తేనెగాజ a kind of bangle. తేనెగద్ద *tēne-gadda.* n. The Honey Buzzard, *Pernis cristatus.* (F. B. I.) తేనెసారాయి *tēne-sārāyi.* n. Mead, brewed from honey.

తేప *tēpa.* [Tel.] n. A time. తెప్ప. ఒకతేప once. Also, a raft. తెప్ప.

తేపు or తేప్పు *tēpu.* [Tel.] v. n. To belch. n. A belch, an eructation. See తేపుడు.

తేము *tēmu.* [Tel.] n. Moisture, damp. adj. Moist, damp. తేముగిల్లు or తేముగిలు *tēmu-gillu.* v. n. To become moist or wet. తెమ్మగిల్లు. ఆర్ద్రము. తేమనము *tēmanamu.* n. Batter, thin paste of milk and flour. పాలతిమ్మనము. Buttermilk మజ్జిగ.

తేమానము *tēmānamu.* [Tel.] n. Interest on money. వడ్డి. Hesitation, delay, sluggishness. తేమాకాడు an idler. తేమానముగా *tēmānamu-gā*, adv. Gratis. తేరగా

తేయాకు *tē-y-āku.* [Chinese through Eng.] n. The Tea leaf. Tea. See తేనీళ్లు.

తేర *tēra.* n. Clearness. తేట. Want of any relationship or connection. సంబంధమేమి. adj. or adv. Gratis, unpaid for కొనిపించు కొని. Uselessly, వ్యర్థముగా. Without any trouble, easily, అనాయాసముగా. తేరకొంప a rent-free lodging. తేరకాడు a stranger, అన్యుడు; a temporary husband పెండ్లియై భర్త. An interloper; one who enjoys gratis. పైకివచ్చినవాడు. తేరకత్తె a strange woman అన్యురాలు, a woman of loose character. తేరగుర్రము తొండిబెత్త when you ride gratis, you use your cudgel well. తెరకు or తేరకుతేర *teraku.* adv. Quite uselessly మిక్కిలి వ్యర్థముగా. Easily,

అనాయాసముగా. తేర or తేరగా [from తెచ్చు.] used with various verbs, as వనుతేర, పుత్తేర, ఏగుతేర while coming, while going. R. iii. 2. కొనితేర while he brought, కొని తెచ్చుచుండగా. తేరకొను *tēra-konu*. v. n. To become clear. తేటపడు. To abound, teem. తేరకొనగా fully. సమృద్ధిగా. సుష్టముగా. Swa. iii.

తేరలచేప *tērala-chēpa*. [Tel.] n. A fish; a sort of *Chirtodon*. Russell. No. 80, 81.

తేరు *tēru*. [Tel.] n. A car, a chariot. రథము. బండి. "తేరుకేంద్రిప్రతిమ." Cushelop. iii. 110. చిలుకలతేరు a car drawn by doves. తేరుకాడు or తేరుపూన్పరి a charioteer, a carriage driver. రథికుడు, సారథి.

తేరు *tēru*. [Tel.] v. n. To become settled or clear (as water.) తేటపడు. To be rescued, allayed or relieved. To pass off, as a fainting fit. To escape. To recover, as from illness or danger. తేరుకొను, తెప్పిలు. To extend or reach. To shine forth, ప్రసన్నతకొంగు. To happen, come to pass, or come forth, కలుగు To rise, as cream or scum. To be finished or over, to reach the end. మరియు, కడతేరు, మునుము. తిరితేరపుసొమ్ములు glittering jewels. తేరకయుండగా when it was in abeyance. వానికి ఒళ్లి తేరకయుండగా while he was still an invalid. తేరుకొను *tēru-konu*. v. n. To recover (from illness), to gain strength or become convalescent. సుస్థతనొందు. తేరుగడ *tēru-gada*. n. Finishing, ending. మరణము. Recovering consciousness తెలివిడి. తేరుగడలెక్క a settled account. తేర్చు or తేరుచు *tērtsu*. v. a. To make clear, clarify. తేటచేయు. To rectify, to correct. To finish. To cause to rejoice, ప్రసన్నతకొనియించు. To relieve, console. To kill చంపు. తేరవారు *tēra-vāru*. v. n. To become clear. To dawn. "తూర్పు తేరవారగా." HK. ii. 34. తేరి *tēri*. adv. To the end, fully, to the full. తేరిచూచు, తేరజూచు. తేరుకొనజూచు or తేరిపారచూచు to look hard, to gaze earnestly, to look steadfastly; to see clearly. తేరి *tēri*. n. Clarified ghee. కాచితేరిననెయ్యి.

తేలు *tēlu*. [Tel.] n. A scorpion. తేలుమీను a sort of fish. తేలురాసి *tēlu-rāsi*. n. The constellation Scorpio. వృశ్చికరాశి.

తేలు *tēlu*. [Tel.] v. n. To float. To swim. To bathe. To succeed, be done, be settled, ratified, take place. To terminate, end, blow over or end (as a storm), swell, ripen (as a boil), to emerge, బొడమాళ్ళు To fall clear of, so as not to hit. To clear up, become known, or ascertained, be decided, as a question or doubt. To be found, come to light, result, come to pass, to be evident or revealed. To go off or depart, as sleep, sickness, &c. To escape or get off. నేను తేలే ఉపాయము ఇది this is the plan to save myself. ఏ సముద్రమందు పడవేసినా ఇది తేలును in whatever sea you place this boat it will float, i.e., this must prosper whatever may happen. తేలంజలు (A. iv. 306.) to speak clearly. తేలిన swelling ఉబికిన; large. తేల్చి పలుకు to accent softly, to use the soft accent instead of the harsh one; as పోతన *Pōtana* for పోతన్న *Pōtanna*, and ఇప్పుడు *ipudu* for ఇప్పుడు *ippudu*. తేలదీయు to haul ashore, to pull out or drag out. తేలగిల్లు or తేలగిలబడు *tēla-gillu*. v. n. To rise to the top. పైకితేలు. To roll or swim, as the eyes. తేలగింపు swimming of the eyes. తేలవేయు *tēla-vēyu*. v. a. To open (the eyes) wide. కండ్లు తేలవేయు to stop winking తేలచేప *tēla-chēpa*. n. A kind of fish. H. iv. 225. తేలాడు *tēlādu*. (తేలి+ఆడు) v. n. To float. తేలు, తేలి ఆడు. తేలించు *tēlintsu*. (causal of తేలు.) v. a. To cause to float. To bring up or produce. To accomplish, do, achieve, perform. To fulfil. To glance, as applied to the eyes. తేల్చిపోయు to pour in loosely or lightly. లాలించితేలించు

to fondle and please. తేలిక *tēlika*. n. Lightness, ease. లఘుత్వము. adj. Easy, simple, light. బరువులేని. వానికి ఇప్పుడు ఒళ్లి తేలికగా నున్నది he is well. తేలుపాఱు *tēlu-p-āru*. v. n. To arise, to be born పుట్టు.

తేలుమంతి *tēlu-manti*. [Tel.] n. A kind of plant. ఏకజాతి, నూనెపుష్పస్థితిను, దెందిలీని, తేలుతొండిచెట్టు.

తేవ *tēva*. [Tel.] n. A kind of festival. ఉత్సవ విశేషము.

తేవనము *tēvanamu*. [Skt.] n. A park. తోట. A game or play ఆట.

తై tai

తైక్కు *taikku*. [Tel. n. An interjection in games like *play! hang!* తైక్కుమని fleetingly. ఇదిఊరక చదువుచాల్లకు తైక్కుమని పోయేటి వాని శాశ్వతమేమి నిజమేసికాను this is a thing that vanishes in a couple of days, it has no permanence.

తైనాతీ *tainati*. [H.] n Attendance, service, waiting. n. A servant.

తైరు or పెరుగు *tairu*. [Tel.] n. Curds. పెరుగు. దధి. (భాగవ. iv.)

తైర్థికము *tairthikamu*. [from Skt. తీర్థము.] adj. Appertaining to pilgrims. తైర్థికులపై the pilgrim band or company. తైర్థికుడు *tairthikudu*. n. A pilgrim. తీర్థయాత్రచేయువాడు.

తైలము *tailamu*. [Skt. from తిల.] n. Oil, ointment, unguent, salve, essence. మంటి తైలము earth-oil; bitumen. తైలీనము *taillinamu*. adj. Oily; belonging to oil, producing oilseeds (as land), తిలలుపండునది (పొలము). తైలికుడు *tailikudu*. n. An oilmonger నూనెవాడు.

తొ to

తొంక *tonka*. [Tel. another form of తోక.] n. A tail. తోక.

తొంగలి *tongali*. [Tel.] adj. Slanting, drooping, వాలిన. Flowing, స్రవించిన. తొంగలిరెప్పలు quivering eyelids "వాపుతొంగలిరెప్పల క్రేవలనవసిన్నలంకుఁజాలని." Vasc. iv. 167. తొంగలించు or తొంగలిగొను *tongalintsu*. v. n. To gleam, glance, sparkle, flash, shine. ప్రకాశించు. To expand or open. విచేయు. To excel, అతిశయించు, విజృంభించు. To increase, వృద్ధిచ్చు. To flow, స్రవించు. తొంగలిపాటు *tongali-pāṭu*. n. A salutation. నమస్కారము.

తొంగిల్లు *tongillu*. [Tel. from తొంగు.] n. plu. Drops. బొట్లు. తొంగిల్లుగా *tongillugā*. adv. In drops, drop by drop, బొట్లబొట్లుగా. "తొంగిల్లుకన్నీటితో హస్తయుగమున" BD. iii. 679. Oil drops. మంచినూనెబొట్లు.

"అనిశంబు దొడ్డమునీంద్రతాను,
లా విన్నపించ్రాయేపుడుదాను గాఁబట్టి,
తొంగిల్లుచిన్నపి లించుమాత్రకిని,
యుండిన గాఁబంద నక్షీణలాభయము."
BD. iii. 661.

తొంగు *tongu*. [Tel.] v. n. To lie inclined, to slant. వాలు. To lie down, శయనించు. తొంగిచూచు *tongi-tsūtsu*. v. n. To peep, to look into తొంగైన *tong-aina*. adj. Lean, thin. చిక్కిపోయిన, అస్థిచర్మావశిష్టమైన. తొంగుండు *tong-uṇḍu*. (తొంగు+ఉండు.) v. n. To lie down. శయనించు.

తొంటి *tonta*. [Tel.] n. The bark of a tree. చెట్టుబెట్ట. A దడ్డితొంటి or తొంటిదొడ్డె a wisp, a torch made of straw. తొంటిచెయ్యి *tonta-cheyyi*. n. A withered hand ఊరచెయ్యి. తొంటిచేతివాడు a man with a withered hand. పుక్కిటివాడు.

తొంటి or తుంటి *tonti*. [Tel.] n. The joint of the hip Plural. తొండ్లు.

తొంటి or **తొల్లిటి** *tonti.* [Tel. ind. of తొలి.] adj. First, former, earlier. అప్పటితొంటి మాట్టె his original shape. తొంటి తెరువుగాను to the former road. తొంటి పెద్దలు ancestors.

తొండ *tonda.* [Tel.] n. A chameleon, a bloodsucker: కృకలాసము. When old it is called ఊరపిల్లి.—తొండలముచ్చనిద్ద (Jerdon No. 22.) The White-eyed Buzzard Eagle or *Teesa, Butastur teesa.* (F. B. I.)

తొండము *tondamu.* [from Skt. తుండము.] n. An elephant's trunk. The neck or hose of a leather bucket. తొండపుదోమ or ఏనుక తోమ a mosquito with a proboscis, the female mosquito (which alone has such a proboscis), పూఁజి. **తొండతుల్లుంకి** *tonda-tullanki.* n. The Black-tailed Godwit, *Limosa belgica.* (F. B. I.)

తొండాడు *tonḍ-āḍu.* [Tel.] v. t. To tease, బాధపెట్టు, తొందరపెట్టు. To hasten త్వరపఱచుట.

తొండి Same as దొండి (q. v.)

తొండు or **తొండుఁడు** *tonḍu.* [Tel.] n. An idle or careless man. సోమరి, ప్రాపులు నూన్యవాడు.

తొండ్లిచెట్టు *tondli-chettu.* [Tel.] n. A sort of tree, హంస. iv.

తొంద or **తొందు** *tonda.* [Tel.] n. A corpulent man. బొద్దుపట్టినవాడు.

తొందర *tondara.* [Tel. తొ౮+దొ౮.] n. Great haste, hurry. సంభ్రమము. Trouble, embarrassment. బాధ. Disorder, confusion. Danger, peril. Labour, difficulty. Vexation, needless trouble. తొందరగాఁ వలెను I want it greatly. వాడు తొందరపడ లేదు he was not put about, or flustered. తొందరపడు to be troubled, to be in a hurry, to be embarrassed or flurried. ప్రయాణమైపోయేతొందరిను మరచి పోతిని I forgot it in the hurry of the journey. తొందరచేయు, తొందరపెట్టు or తొందరపఱచు to trouble, annoy or vex, to interfere with. **తొందరపాటు** *tondara-pāṭu.* n. Haste, hurry. Troublesomeness.

తొండళము *tondaḷamu.* [Tel.] n. Tamarind juice boiled with some vegetable as a preserve. రొండు మూడుకూరలుకలిపి చేసిన చప్పిడము.

తొంబది or **తొంభై** *tom-badi.* [Tel. తొమ్మిది+పది.] adj. Ninety. తొంబండ్రు. Ninety men తొంబదిమంది. తొంబదినూరు or తొంబది నూఱులు ninety hundreds.

తొకతొక *toka-toka.* [Tel.] adj. Indistinct. అవ్యక్తము.

తొక్క *tokka.* [from Skt. త్వక్కు.] n. Skin, hide, bark, rind, peel. త్వక్కు, తోలు, బట్ట.

తొక్కటి, తొక్కటము, తొక్కటి or **తొక్కటిము** *tokkaṭa.* [Tel. from తొక్క.] n. Distress, grief. కష్టనష్టము. A scrape or hobble. సంకటము. ఆ తొక్కట యెరుఁగను I know nothing of the trouble. **తొక్కటింపు** *tokkaṭ-imtu.* v. a. To grieve, distress, annoy. **తొక్కటిపడు** or **తొక్కటిపడు** *tokkaṭa-paḍu.* v. n. To be troubled. సంకటపడు. **తొక్కటిపాటు** or **తొక్కటిపాటు** *tokkaṭa-pāṭu.* n. Distress, trouble. సంకటపాటు.

తొక్కము *tokkamu.* [Tel.] n. A kind of plant like fennel, Anethumsowa. శతాహ్వ.

తొక్కు or **త్రొక్కు** *tokku.* [Tel.] v. n. & a. To step, tread, or perform a dance. అంగడొక్కుట (A. ii. 104) to pound, stamp, trample on, crush, macerate. పారుగిల్లు తొక్కుక not entering your neighbour's house. పొలిమేర తొక్కు to lay down or define a boundary line by treading on it. కొమ్మతొక్కు to lay down suckers or branches from a tree. తొక్కి చూచు to go and examine in person; to

inspect personally. దొడొక్కు to blink or put out of view, to suppress. తొక్కు n. Paste, pickle. తొక్కించు or తొక్కించు *tok-kintsu*. v. a. To cause to tread, &c. వాట్యము తొక్కించారు they made him dance. చింతకాయలు తొక్కించి they had the tamarind pounded. తొక్కు or తొక్కుడు *tokkudu*. n. Treading, grinding, dancing, capering, ఇరుకాటము, నుమ్మిడి, ంపిడి, ంంపు. R. i. 46. Plu: తొక్కుళ్లు. P. iii. 76. adj. Threshed, pounded తొక్కిన. తొక్కుడుమ్మి *tokkudu-kanmi*. n. A threshold. దొడ్డి తొక్కుకొనిపోయినది it broke out of the fold. తొక్కుమాటలు lisping words. పిల్లలుచ్చరించు ముద్దుమాటలు. తొక్కుడుబిళ్లలు *tokkudu-billalu*. n. A certain game. తొక్కులాడు *tokku-l-adu* v. n. To grieve, to be in trouble. తొక్కులాడుచుండుటలు to trudge on, plod, to get on with difficulty.

తొగ *toga*. [Tel.] n. The purple lotus or water lily. A crowd, multitude, group. ప్రకారము. Manner విధము. Trouble, difficulty, కష్టము. adj. Troublesome కష్టము. తొగచుట్టము or తొగచెలికాడు *toga-tsuttamu*. n. The moon, as being the lover of the lotus. తొగకంటి *toga-kanti*. n. A lotus-eyed, (i.e., a beautiful) woman, పద్మనిభనేత్రలు ఉపమ. తొగమగడు, తొగరేడు or తొగరుడు *toga-magadu*. n. The moon as being the lord of the lotus. తొగసూడు *toga-sudu*. n. The enemy of the lotus, i. e., the Sun.

తొగట *togata*. [Tel.] adj. Belonging to the weaver caste. తొగటవాడు *togata-vadu*. n. A weaver. H. ii. 22.

తొగడు *togadu*. [Tel.] n. Leanness, compression. తొగరిచూపులు, రామా: దుు. కాం.

తొగర *togara*. [Tel.] n. Acridity. ఒగరు.

తొగరి or తొగరిక *togari*. [Tel.] n. The Pigeon Pea tree. కందచెట్టు. A certain forest wood used as timber.

తొగరు *togaru*. [Tel.] n. Red colour, scarlet. ఎఱుపు. Scarlet thread ఎఱ్ఱనూలు. (There are three species of red dye. The best sort is called చిరుతేయితొగరు; the next sort is మారుతేయ తొగరు; and the worst, మట్టితొగరు.) A certain fragrant flower. adj. Red. ఎఱ్ఱని. తొగరుమల్లి *togaru-malli*. n. A sort of crystal. తొగరు ముక్కుపులుగు the scarlet beaked bird, i. e., a parrot. తొగరుచెట్టు *togaru-chettu*. n. A tree from which a red dye is made, Logwood. *Morinda citrifolia*. తొగరుకొను *togaru-konu*. v. n. To become red. ఎఱ్ఱనగు.

తొచెచెము or తొచ్చిలుచుము *tochechemu*. [from Skt. ఉచ్చావచము.] n. A low or vulgar word. ఉచ్చవచము. ంామ. v.

తొటతొట or దుటదుట *tota-tota*. [Tel.] adv. (Trembling) violently, perceptibly (shuddering.) అనక. "తొడయును కదలుచు తొటతొటకొట్ట" L. iv. 313.

తొట్ట, తొట్టి or తొట్టు *totta*. [Tel.] adj. Thick. తొట్టిపెదవులు or తొట్టిమూతి thick lips. తొట్టిపలుక్కడము (A. vi. 75.) broken pronunciation, mispronunciation. తొట్టి తొట్టివాడు పలికిన అట్లనిము. తొట్టుగిలుబడు *tottagila-badu*. v. n. To be agitated. తొట్రుపడు. తొట్టుబల్లి or తొట్టగిలు *tottagillu*. v. n. To excel, to bloom. అతిశయించు. To happen, occur, to have కలుగు, పొందు.

తొట్టి *totti*. [Tel.] n. A tub, vat, trough, or manger. A sort of seat on an elephant. పల్లకితొట్టి the frame work of a palanquin, under the bedding. తొట్టికట్టు *totti-kattu*. n. A part or division of a mansion. The square left unroofed in the centre of a Hindu house. తొరటి కూతురికి రెండు తొట్టికట్ల యిల్లు యిచ్చినాడు he gave to his daughter a large house containing two large divisions. తొట్టిబండి *totti-bandi*. n. A bullock cart.

తొట్టిరు Same as తొట్టె. (q. v.)

తొట్టిల Same as తొట్ల. (q. v.)

తొట్టు or తొట్టుకొను *tottu*. [Tel.] v. n. To spread వ్యాపించు. To happen, come on (as thirst), to chance ఆరంభించు, పుట్టు, సంభవించు. To flow ప్రవహించు, స్రవించు. "పిట్టవుసీవు వారినిధి వెడ్డలకెల్లను వెడ్డ వెల్లిగా దొట్టు నొకాసెక్కడపరి దూరముసుంగ తరంగసంభముల్ పుట్టతుచుఁ" P. i. 546. టీ॥ పెల్లిగాదొట్టు, పెల్లుపిగా ప్రవహించును, To stop up from flowing ఎ ఱ పి ట్టు. "కి॥ ధరిత్రీవిభుదంకేయిచేతుల, వాహినినీరు తొట్టుగట్టుమబ్బెఁ." V. P. vi. 199. To be filled నిండుకొను. "చెక్కలదొట్టిన కన్నీరు శోష దుమంచము బలికెఁ." Swa. iii. 59. To move జరుగు. "పొట్టలంచీలిఁ దొట్టువారు." రా: యు, కాం. v. t. To touch, స్పృశించు. To adopt, అవలంబించు. To begin, మొదలు పెట్టు. "అత్తూపుగములు దుత్తురుమునాఁ దొట్టిమ ట్టాడి అట్టహాసంబుదేసి." R. v. 191. తుత్తు రుమునాఁ దొట్టి=తుత్తురుమనిచేసి. తొట్టు *tottu*. n. A field within the bed of a tank. చెరువు కట్టలోపలిపొలము. A side, direction, quarter. పార్శ్వము, వైపు, దిక్కు. "పార్థివచమమేతొట్టున బాలకుమనవచ్చుదుం." G. v. 257. Profit, gain, ఫలము, లాభము. Connection, relationship సంబంధము, స్నిక్కు. A sudden sound టపాలమగ్గని. Also, same as తెట్టువ. (q. v.) తొట్టుక *tottuna*. adv. Quickly, at once. దిబ్బున. తొట్టువ Same as తెట్టువ.

తొట్టె or తొట్టెయ *totte*. [Tel.] n. A weaver's shuttle. నాడె.

తొట్ర *totra*. [Tel.] n. A hole. తొర్ర.

తొట్రుకోరె *totra-kore*. [Tel.] n. A sort of tree. H. iv. 9.

తొట్రు or తొట్రుపాటు *totru*. [Tel.] n. Trottering. Confusion, perplexity, hurry. తొట్రిల్లు. తొట్రిల్లు. తొట్రిలబడు. తొట్రుపడు or తొట్రుకొను *totrilu*. v. n. To stagger, totter, stumble, be bewildered or perplexed, to trip, or stumble, as in speech తడబడు. To split చీటిల్లు. Swa. iii. 125.

తొట్ల, తొట్టిల, తొట్టిల, తొట్లిరు or తొట్లి *totla*. [Tel.] n. A cradle. ఉయ్యాల తొట్టి.

తొట్లచెట్టు *totla-chettu*. [Tel.] n. A plant called *Capparis grandiflora*. Heyne, Tracts, p. 130.

తొడ *toḍa*. [Tel.] n. The thigh. తొడమీద ఉంచు to place on the lap. పెందొడ the thicker part of the thigh. చిందొడ the thinner part of the thigh. తొడమాంసము a leg of mutton. తొడపుట్టువు lit: one born from the thigh, i.e., a Vaisya. తొడ పాశము or తొడపెల్లము *toḍa-pāsamu*. n. Pinching the thigh. తొడనిల్లుట.

తొడపు Same as తొణకు. (q. v.)

తొడగు Same as తొడుగు. (q. v.)

తొడఁగు *toḍagu*. [Tel.] v. a. To wipe. తుడుచు. M. iii. 282. To wash కడుగు.

తొడరు *toḍaru*. [Tel.] v. n. To happen కలుగు. To undertake, attempt, పూను, యత్నించు. To desire, కోరికను. To be agitated, తొట్రుపడు. To follow, అనుసరించు. To oppose, ఎదిరించు. To obtain, ప్రాపించు. To resemble, అనుకరించు. "కి॥ మరులులు దొడరిగెలంగి, పురికొరములకైనరతి." M. VII. v. 6.

"కి॥ పొసంబు బుద్ధిపూర్వ
వ్యాపారముగానిదొడరిన్యెరు మనముం
జేపాటదానిపెంటిరు
బాపిరిరంజాల సుజనపాంధవచెప్పమా."

M. XII. iii. 321.

"తోకజంగుపులను తొడరినొంతులఁగోకి,
మీఁదిపిండంబెల్ల మెడలంబిగించి,
కడమవాటిపెల్లి కాల్చుకతిందురు."

Vēma. 319.

" కానిపంచెగట్టి కదుపెయోనివెనుండి,
వలికిగోర్కులెల్ల విడిచిపెట్టి,
తొడకతిరుగుబాడు దొంగనన్నా నీరా."

Vēma. 791.

తొడరిక *toḍarika.* n. Following, courting. అనుసరణము. **తొడరువు** *toḍaruvu.* n. An attempt యత్నము. భార: శల్య. i. adj. First మొదటి.

" ద్వి. తొడలపైనున్న యాతొడరువుకొడుకు
దొడిబడి గడబడి దోసియ్యనుమా."

భార. viii.

తొడవు *toḍavu.* [Tel. from తొడుగు] n. A jewel, ornament భూషణము. చేతులకు తొడవు దానము liberality is the best jewel of the hand.

తొడి *toḍi.* [Tel.] n. A ferrule or ring of iron round a staff. పాన్ను. Haste, త్వర. సంభ్రమము. **తొడితొడి** *toḍi-toḍi.* adv. Instantly, at once. తొడితొడిజారకిలంబడి మ్రొక్కి-మ్రొక్కి. Charitr. v. 537. **తొడిబడు** *toḍi-baḍu.* (తొడిక+బడు) v. n To move, shake, waver. వణుకు. To haste, hurry. To be perplexed or confused. తొట్రుపడు. To be scattered చెదరు. H. i. 307. R. v. 73.

తొడికిలు *toḍikilu.* [Tel.] v. a. To seize, snatch, bite. ఒడిసిపట్టు, లంకించుకొను. " నా తొడయకిమందుతెమ్మను తైలకటాహము లీలబా మఱక, దొడికిలబట్టిరి హేలువిధుంబిలి యమతీతి." Jaimini. iv. 147. " మృదుమనోగరిమలు తొడికిలీతము శిష్టద్రోహి కీడుయదు పట్టుకొక్కల తలపు లంగనడచి." BD. iv. 238.

తొడిలెచ్చు Same as తొడిలెచ్చు. See under తొడు.

తొడిమ or **తొడిమె** *toḍima.* [Tel.] n. The stalk of a leaf or flower. కాడ. తొడిమసతొడిమలు a sort of rice with long grains.

తొడు Same as తొడుగు. (q. v.) **తొడిగింపు** *toḍigintsu.* [Tel.] v. a. To put on, &c. వానికి బట్టలుతొడిగిస్తిని I dressed him.

తొడుకు *toḍuku.* [Tel.] v. a. To seize, snatch, bite. ఒడిసిపట్టు, లంకించుకొను.

" పాలములోనదొడికి పులిపట్టుకైవడి
బడిపెదిర్చిసంధ్యవార్చుటేకి
నంగిలోనమొగడ మ్రింగెదుగాపుర
వాడినావయ్య యుయ్యలూ."

G. vi. 17.

n. A bullock. ఎద్దు. A cow, ఆవు. Ill-gotten food. దొంగమేత.

తొడుతోపు or **తొడితోపు** Same as తోడుకొను. (q. v.)

తొడుగర or **తొడుగర్ర** *toḍu-gara.* (తొడుగు+కర్ర.) n. A bundle of thorny brushwood. ముండ్లకంపమోపు. " మంచపు తొడుగర్రలైరి వై." మంచమునకిలుకొనిపోయిరి. Swa. iii. 166.

తొడుగు, తొడగు, తొడ్గు, తొడవు or **తొడుపు** *toḍuga.* [Tel.] v. a. To put on or wear (dress, jewels, a shape, &c.) To place an arrow on the bowstring. To prepare. To begin. M. XII. v. 88. యత్నించుట, ధరించు, ఆచరించు, బాణమును ధనుస్సునందు సంధానముచేయు. " తొడనింటివాడు " One who has drawn his bow. ఎక్కుపెట్టినబిల్లు తొడ నిలింపుకొనినిపోవువాడు. A. vi. 102. n. An ornament. ఆభరణము. A piece of armour, కవచము. An arrow, బాణము. A sheath, ఒరవెక. A drug, a hurdle of bushes, a load of brushwood. ముండ్లకంపమోపు. Swa. iv. **తొడుగుకొను** *toḍuga-konu.* v. a. To wear, put on, &c. **తొడుపు** *toḍupu.* n. Armour, plate or coat armour. కవచము. బంగారుతొడుపు gold filagree work. Repetition, చెప్పినది మరల చెప్పుట.

తొడుసు *toḍusu.* [Tel.] n. Stuff, household stuff. Trash, rubbish, scoriae or scum of melted metal. Plague, trouble,

annoyance. పీకులాట, బంబాటము, తగులాటము, work, ఆజేవరా. Business, affair, connection. సంబంధము.

"తే॥ తపములు యజనంబులు దానంబులును,
వ్రతములనం బేడుకొఱకెవ్వండొడమును." M. XII. v. 306.

ఇది అన్నిన్ని పీకులాటలని అర్థము. See also P. iv. 120.

తొణకు or తొణుకు *tonaku*. [Tel.] v. n. To be spilled. విండుకుండ తొణకదు a full pot does not spill, i. e., a great or strong man is not easily agitated in his mind.

తొత్తు *tottu*. [Tel.] n. A slave girl. బానిస. A servant girl. దాసి. A whore, లంజె. తొత్తులమారి *tottulamāri*. n. A whore-monger.

తొన *tona*. [Tel.] n. A peel. తొల *tola*. adj. That which saves. రక్షకము.

తొనకు *tonaku*. [Tel.] v. n. To spill. చిందు, తొలుకు. "తేనియల్ తొనకనివాని." Vasu. iii. 189. n. Haste, flurry. తొట్రుపాటు.

తొన్నండు, తొంగుండు or తెన్నండు *tonnuṇḍu*. [Tel.] v. n. To lie down. శయనించు.

తొప్పతోగు *toppa-dōgu*. [Tel. తోగు+తోగు.] v. n. To plunge, to be drenched. తొప్ప తోగిన drenched, soaked. Bedewed, moist. వానలో తొప్పతోగి తడిసిరి they were soaked in the rain.

తొప్పరిల్లు, తొప్పరిలు or తొప్పరు [Tel.] *toppa-rillu*. v. n. To be inclined to one side, to slant, bend over. ఒరగు.

తొప్పలుదొరలు *toppalu-dōralu*. [Tel.] n. Myriads. కోటానకోటులు, కాళి. ii.

తొప్పి or తొప్పీ *toppi*. [Tel.] n. A cap or hat. టోపి.

తొప్పె *toppe*. [Tel.] n. The foreskin or prepuse.

తొబుక *tobuka*. [Tel.] adj. Empty, seedless. విత్తులంటని, తొక్క.

తొమ్మండుము *torman-dumu*. [Tel. తొమ్మిది+కూము.] n. The measure of nine కూములు or Marcals.

తొమ్మన్నూరు *tomman-nūru*. [Tel. తొమ్మిది+నూరు.] n. Nine hundred.

తొమ్మరము *tommaramu*. [Tel.] n. The royal table, maintained by a prince for his servants: also called కంబా and కువాళము.

తొమ్మాడు *tomm-āḍu*. [Tel.] n. Ruin, నాశము. వానిని తొక్కి తొమ్మాడుచేసిరారు they trampled upon it and ruined it.

తొమ్మిది *tommidi*. [Tel. తొమ్మ or ఒమ్మ+పది Lit. One less than ten.] n. Nine. (This is written ९ in the east, but ९ in the west.)

తొయ్యలి *toyyali*. [Tel.] n. A woman, a lady. అంగతొయ్యలి a female swan.

తొర *tora*. [Tel. for త్వర. (q. v.)] n. Quickness. తొరపాటు. Danger. ఆపద. తొరపడు *tora-paḍu*. v. n. To hasten, త్వరపడు, తొరపడు.

తొర Same as తొర్ర. (q. v.)

తొరక or గంజితొరక *toraka*. [Tel.] n. The scum or skin formed on gruel when cooling.

తొరగు or తొరుగు *toragu*. [Tel.] v. n. To flow, gush, burst out, run. కారు, స్రవించు, ప్రవహించు, జారు, ఒలు. To fall, పడు. v. a. To leave, quit. విడలు, విడుచు. "కం మనుకొని కన్నీరు తొరుగ వెంబడి పట్టి నిలుచుటా." Vish. v. 237. "తే॥ తొడిపోకుండ నమ్ము వాడిధారలిట్లు, తొరగునన్నట్లు ముత్తెముల్ దొయిలింగ." T. v. 188. తొరగుపోవు or తొరగుపోవు *toragu-pōvu*. v. n. To escape, as cattle పశువులు తెప్పించుకొనిపోవు.

తొరత *toraṭa*. [Tel.] n. A cell or small hole: a cavity. తొర్ర, కోటరము. వెన్నుముక తొరటగా నుండుట the backbone is hollow. తొరతలుపాడు *toraṭalu-paḍu*. v. n. To

be bored, to become full of holes రంధ్రములుపడు. తొరతేనె *tora-tēne.* n. Hive honey. పుట్టతేన.

తొరపు or తొరుపు *torapu.* [Tel.] v. a. To temper water to a certain heat.

తొరలు *toralu.* [Tel.] v. n. To happen, కలుగు. To be changed, మారు. తొరలుము, తొరల్చు, తొరలించు, తొరల్చు or తొర్లించు *tora-lutsu.* v. t. To change. To shake hot with cold water. తొరలవాడు *torala-u-adu.* (causal of తొరలు to slip, &c.) v. n. To set up or trip up.

తొరవు Same as తొరకు. (q. v.)

తొరుగు Same as తొరగు.

తొరుతొక్కు *tora-tokku.* [Tel. తొరుకు+తొక్కు.] n. Great pressure. అతితొక్కుడు.

తొరుపు Same as తొరలుము. (q. v.)

తొర్ర *torra.* [Tel.] n. A hole or hollow in a tree. ఇల్లు, బొక్క, రంధ్రము. adj. Hollow, having a hole. తొర్రకొప్ప loosely bound tresses. తొర్రజీనువాయి *torra-jinn-vāyi.* n. The Indian Red Munia. *Sporeginthus amandava,* (F.B.I.) తొర్రి *torri.* n. A defect, breach or blemish. వెలితి, మొర్ర. adj. Wry, crooked. Leaky. Toothless. Deformed, chipped (as china or glass), damaged (as a shattered statue.) Partial, as an eclipse. "తొర్రియక్కరించు." ఆము. vi. తొర్రవాడు or తొర్రనోటివాడు a man who has lost his teeth.

తొర్రు *torru.* [Tel.] n. A cow. ఆవు. పాలుము. v. తొర్రుపట్టు *torru-pattu.* n. A cow house. గోష్ఠము. A herd of cattle. ఆవుల మంద, భూభుము. భార. ఆది. viii.

తొర్లించు Same as తొరలుము. (q. v.)

తొల *tola.* [Tel.] n. A bit or division, &c., in an orange, jackfruit, &c. తొన. A hole రంధ్రము. తేనెతొలు a sort of cake or vermicelli.

తొలకరి or తొల్కరి *tola-kari.* [Tel.] n. The opening of the year, the beginning of the rainy season. R. v. 157. తొలకరివాన, తొలకరి చెనుకు summer rain and lightning. The rainy season, వర్షాకాలము. తొలకరించు or తొల్కరించు *tolakarintsu.* v. n. To rain at the beginning of the rainy season. To rain. To arise పుట్టు. తొలకరిమానుడు the enemy of the first rains, i. e., the swan.

తొలకు Same as తొరకు. Parij. v. 51. R. v. 40. v. n. To begin, arise (as joy), happen. To exceed, shine. "మారజన్మ్యయ్య మహనీయకీర్తి యూడిటమరి తొలకాడ." BD. v. 253.

తొలకు or తొలకాడు *tolaku.* [Tel. తొలకి+ఆడు.] v. n. To spill. తొరకు. To move నడించు. To excel. అతిశయించు. To shine, gleam, sparkle. ప్రకాశించు. n. Movement. కదలుము. A bright mark, మచ్చ. as those on a deer. A wave. కెరలుము. A. iv. 185.

తొలగు or తొలుగు *tolagu.* [Tel.] v. n. To depart, go off, be removed: to step aside, retire, recede, get out of the way. To sidle or move sideways, to transgress. To be dislocated, as a bone. To vanish, perish. To end, terminate, cease. తొలక incessantly, continually, steadfastly, unfailingly. తొలని unfailing, ceaseless. తొలగబారు (తొలక+పారు.) Same as తొలగు. తొలగుడు *tolagudu.* n. The act of going out of the way or moving aside. తొలగుట.

తొలగుబావ *tolagu-bāva.* n. An enemy. శత్రువు. తొలగించు, తొలంగించు or తొలగజేయు *tolagintsu.* v. a. To remove,

తొలచు *tolatsu.* [Tel.] v. t. To wash. Parij. iii. 35. To wipe, తుడుచు. To cause to be removed, తొలగజేయు. To put away.

Pal. 266. తొలతొలయని Crying Stop! stop! కాకుకాకుమని. BD. iv. 174. తొల తొలండు Up! begone! rise! Contracted for తొలగండి.

తొలసి or **తొళసి** *tolasi*. [Tel.] n. The Tulasi plant. తులసి. తొళసిపూలు heads of Tulasi wood.

తొలి *toli*. [Tel.] adj. First, former, ancient, old, previous. తొల్లి. తొలినాడు the day before. ఆ తొలినాడు the day before that. ఆ తొలిరాత్రి the night before that. తొలితొలి the very first. n. The beginning. మొదలు. A socket, a hole. రంధ్రము. కూపము. A. iv. 218. The central hole in a wheel చక్రమధ్యరంధ్రము. **తొలిక** *tolika*. n. A hole. రంధ్రము. **తొలివారము** *toli-varamu*. n. The first day of the week.

తొలిపింపు *tolipimpu*. [Tel. from తొలుము.] v. a. To hollow out (a thing.) రాతితోగాని, చెక్కతోగాని పల్లముచేయించు. To get a thing washed. కడిగించు.

తొలు *tolu*. [Tel. short for తొలత.] adj. First. తొలితోడి కుక్కుటం when the earliest cock crows. తొల్లాడు the day before. See తొలత.

తొలుకరి Same as తొలకరి.

తొలుకారు *tolu-karu*. [Tel. తొలకు+కారు.] n. The rainy season. వర్షకాలము. (తొలత+కారు.) the first crop in the season మొదటి కారుపంట.

తొలుకు *tolaku*. [Tel.] v. n. To rain. వర్షించు, కురియు. తొలుమొనలు (తొలుకు+మొనలు.) a raining cloud వర్షించుమబ్బు మేఘము. To burst forth, overflow, be emitted (as flames, tears, rays, sweat, &c.) తొలుకు నవ్వు a smile playing or beaming over the countenance.

తొలుకూడుపు *tolu-kudupu*. [Tel. తొలత+కూడుపు.] n. The "first meal" given to an infant at weaning. అన్నప్రాశనము.

తొలుము Same as తొలకు. (q. v.)

తొలుము or **తొల్చు** *tolumu*. [Tel.] v. a. To bore, perforate. To hollow, dig, scoop. To carve wood. To polish, furbish. To cleanse or rinse. కొయ్యతొలుంచుపురుగు the wood-boring insect called a death-watch. ఆ పాత్రను తొలిచినాడు he cleaned or polished the dish.

తొలుత or **తొల్ల** *tolutta*. [Tel.] n. Beginning. మొదలు, ముందు. adj. First. మొదటి. adv. At first, in the first place. **తొలుతటి** *tolutati*. adj. First, prior, preceding. Radha, iii. 62. తొలుతటిపదము the preceding word. Appa. v. 151. తొలుతొలుత or **తొలుతొల్ల** *tolu-tolutta*. adv. At the first, at the very beginning. Swa. i. 44. **తొలుదివి** *tolu-divi*. n. The first island, i.e., Jambu dvipa. Vasu. i. **తొలుగట్టు** *tolu-gattu*. (తొలత+గట్టు.) n. The legendary eastern mountain on which the sun is supposed to rise. ఉదయాద్రి. తొలు వేదములు or తొల్వేదములు the first books, the Vedas వేదము. తొలుపక్కము the first lunar fortnight శుక్లపక్షము. తొలుపక్క the first constellation, i. e., Asvini. తొలుపేలుపు the first god, i. e., Brahma సురజ్యేష్ఠుడు; also, an Asura. అసురుడు, పూర్వదేవుడు. **తొలునాడు** *tolu-nādu*. n. The day before. **తొలుబాము** *tolu-bāmu*. n. A former birth. పూర్వజన్మము. M. xii. 1. 190. "తొలుబాముల కోములు చెక్కుకొను Kంగాదిమహానదుల్." R. vii. 118.

తొలుసంజ *tolu-sanja*. n. The early dawn. ప్రాతస్సంధ్యాకాలము. See తొలు and తొలి.

తొల్చు See తొలుము.

తొల్ల See తొలత.

తొల్లి *tolli*. [Tel.] n. A former time. ముందు, పూర్వము. adj. Former, foregoing. ముందటి. adv. First, formerly, of old. M. I. i. 109. Infl. తొల్లిటి V. P. ii. 241. తొల్లిటికంటె more than before. **తొల్లింట, తొల్లిటి** or

తొంటి *tollinti.* adj. Former, old, ancient, of ancient days. M. I. i. 210. తొల్లింటియట్ల like as before.

తొల్లిండు Same as తొల్లము. See under తొలలు.

తొల్లిక or తొల్లిక *tollika.* [Tel.] n. A small hoe. తెప్పుకోల.

తొల్లుగడ *tollu-gaḍa.* [Tel.] adj. Joint, mutual, as a bond.

తొళక *toḷaka.* [Tel.] adj. Thin. పలుచని.

తొళసి Same as తులసి. (q. v.)

తొవ or తొగ *tova.* [Tel.] n. A water lily. కలువ.

తొవర Same as తొగర. (q. v.) తొవరి Same as తొగరి. (q. v.) తొవరు Same as తొగరు. (q. v.)

తొవ్వ *tovva.* Same as తొవ్వ.

తొస్స, తొస్సి or తొస్సె *tossa.* [Tel.] n. Brokenness. The state of being chipped, as glass. A defect in pronunciation owing to a tooth having fallen away. A slip or mispronunciation. తొచ్చారిన తొసుం. adj. Chipped or broken on the edges. మొద్ద. వాడు మాట్లాడడములో తొస్సులుపోతున్నది his pronunciation is lisping or imperfect.

తో to

తో or తోడ *tō.* [Tel. from తోడు.] conj. With, together with, accompanied by, accompanying or following. కూడా, పెంబడి. వానిని కత్తితో పొడిచెను he stabbed him with a knife. వాతో చెప్పు tell me. జ్వరము తో నున్నాడు he is in a fever. ఉపవాసముతో నున్నారు they are fasting. సంకటముతో నుండే diseased, sick. నన్ను దయతో చూడుము look on me with favour. చేయురగలంగదివ్వె సదివితో మండెము a lamp that has oil burns with clearness. Vēma. i. 43. ఆతనితో మనవిచెప్పిరి I represented this to him. చీకటితో లేచి వెళ్లిరి they set out in the dark, i. e., before dawn.

తోక *tōka.* [Tel.] n. A tail. తోకత్రొక్కిన పాముపగి like a snake whose tail has been trodden on. తోకసుంబె a slanting post or pillar ఆదారంగా వేస్తారిని స్తంభము. తోకకప్ప *tōka-kappa.* n. A tadpole. తోకచిచ్చు a trail of fire. విప్పలు తెరిచిండిన పిడకలవరుస. తోకచుక్క *tōka-tsukka.* n. A comet: a star with a tail. చూపు కేతువు. తోకతలవరి *tōka-talavari.* n. A long slender fish called *Ophidion* (Russell, No. 39.) తోకపీకుల్లు *tōka-pikulu.* n. Plagues, hobbles, squabbles. తోకకీకుడు వాడు one who is always stirring up strife కలహిస్తాడు. తోకపురుగు an insect with a tail. తోకమిరియములు cubebs, పలువమిరియాలు.

తోకము *tōkamu.* [Skt.] n. A child, offspring. బిడ్డ, అపత్యము.

తోకతుపట్టు *tōkata-tuṭṭu.* [Tel.] n. A pollard tree. A tree that is half dead. (This meaning is clearly given in the సిద్ధాంతము chap. 4. verse 18.)

తోకొను *tō-konu.* [Tel. for తోడుకొను.] v.n. To bring, to bring along with one. కూటుచెప్పుకొనివచ్చు.

తోకోడి *tōkōḍi.* [Mahr.] n. The crimson-breasted Barbet or Coppersmith, *Xanthotaema hæmatocephala* (F. B. I.)

తోగు *tōgu.* v. n. To sink. మునుగు. To become wet. తడియు.

తోచిగాడు *tōchi-gāḍu.* [Tel.] n. A male hawk. మగడేగ.

తోడే *tōḍe.* [Tel.] n. A chuckler, a worker in leather. మాదిగవాడు.

తోచు *tōchu.* [Tel.] v. n. To arise. పుట్టు. To occur to the mind, to seem, appear. To appear, as the sun; to become visible,

ప్రత్యక్షముగు. నాకు తోచుచున్నది I think, conjecture, conceive, fancy, imagine, suppose, intend. మీకు అట్లు తోచిన if you think fit, if you please, if it seems good to you. నాకు ఏమి తోచలేదు I knew not what to think. నాకు అనుమానము తోచినది I suspected. నాకు అర్థము తోచలేదు I do not perceive the meaning. అద్దములో తోచు నుదురువలె like a purse reflected in a glass. వానికి భయము తోచినది he was afraid.

తోట *tōṭa*. [Tel.] n. A garden. తోటకాపు, తోటమాలి, తోటవాడు or తోటీడు a gardener. తోటకూర *tōṭa-kūra*. n. Greens, garden herbs. The green produce of a garden is divided into ఆకుకూరలు or తోటకూరలు vegetables, the leaf of which is eaten, such as spinach and cabbage: and కాయకూరలు of which the pod, fruit, or head is eaten, such as brinjals, cucumbers, &c. కొయ్యతోటకూర or కొయ్యకూర is the phrase for all such plants as sprout after being cut, like camomile: and పెసరతోటకూర is the class of herbs which do not send forth shoots after being cut. తోటకూర is also a particular herb, called Braid in French. *Amaranthus Tristis*. (Rox. iii. 604.), *Amaranthus gangeticus*, or *Amaranthus oleraceus*. పెద్దతోటకూర *Amaranthus giganteus*. కొన్నిలితోటకూర *Amaranthus polygamus*. ముళ్లతోటకూర or పల్లదొన్నిలితోటకూర the Prickly Amaranth, *Amaranthus spinosus*. ఎర్రగోడిజుట్టు తోటకూర or మయూరశిఖ, *Celosia cristata* (Watts.) సిగ్గనగా తోటకూరవంటిది modesty grows anew in the heart like a croppod herb. తోటకూరవంటి like mere green stuff, i. e., weak, feeble. తోటకూరవంటిపని a mere greenherb business. తోటకూర గింజవంటిది small as a mustard seed.

తోటి *tōṭi*. [Tel.] n. A Panchama or pariah. మాలవాడు.

తోడ *tōḍa*. [Tel. from తోడు.] a case ending. With, Together with. See తో, తోడ పడ్డి including interest, the interest likewise. తోడనే *tōḍanē*. adv. Together; at once, as soon as, వాడు వచ్చినతోడనే as soon as they came. తోడబుట్టు *tōḍa-buṭṭu*. v. i. To be born with, or be a brother to. తోడబుట్టినవాడు *tōḍa-buṭṭina-vāḍu*. n. A brother. తోడబుట్టినది a sister. తోబుట్టు, తోడబుట్టు, తోడబుట్టుగు or తోడబుట్టువు *tōḍa-buṭṭu*. n. A brother or sister; lit: a fellow child.

తోడంటు or **తోడు** *tōḍaṇṭu*. [Tel. తోడు+ అంటు.] n. Sour milk kept to curdle other milk with, చేయి. "పాలపులుసన్నింటి విడిచిన పొగ్గాచి యొకతోడంటుతో నట్టి పెట్టి." Suca. i. 75.

తోడా *tōḍa*. [Tel.] n. A kind of gold jewel worn on the arm, కాళ్లకడియము.

తోడి *tōḍi*. [Tel. from తోడు.] adj. Fellow, joint. తోడికోడళ్లు the ladies who were her fellows. తోడికోడలు *tōḍi-kōḍalu*. n. A fellow sister-in-law. నాని తోడబుట్టినవారిభార్య. తోడియల్లుండ్రు fellow sons-in-law, the husbands of sisters. తోడివాడు a companion తోడ నున్నవాడు.

తోడు *tōḍu*. [Tel.] n. Swearing an oath. అవ. An affix, as నీతోడు I swear by you. A sister తోడబుట్టువు. Also, a souring stuff, చేయి. తోడుదేట్ల same as తోడంటు. Aid, help, convoy. సహాయము. A helper or companion. తోడుత or తోడ్త *tōḍuta*. adv. With, along with. తోడుగా. తోడుతోడ, తోడ్తోడ, తోడుతో or తోడ్తో *tōḍu-tōḍa*. adv. Immediately, at once, therewith, together. వెంబడిగా. తోడుతోంగ *tōḍu-toṅga*. n. An accomplice. తోడునీడ *tōḍu-nīḍa*. n. Aid and protection. A helper or companion.

సహాయము, సహాయుడు. **తోడువడు** or **తోడ్పడు** *tōḍu-paḍu*. v. n. To be an aid, to assist. సహాయపడు. ఆట్టి ఆపదలో నాకు తోడుపడ్డాడు he stood by me in that calamity. **తోడుపాటు** or **తోడ్పాటు** *tōḍu-pāṭu*. n. Assistance, companionship, సహాయము. **తోడుపెట్టు** *tōḍu-peṭṭu*. v. n. To gather as a swelling. వరముతోడుపెట్టి నట్లు ఉన్నది the sinew has thrown out a lump. v. a. To add souring stuff to milk. చేమిపెట్టు. **తోడుపోవు** *tōḍu-pōvu*. v. n. To be equal, to suffice, సమానము. **తోడుబాలు** *tōḍu-bālu*. n. The "fellow of the milk," i. e., the drops of water, put for luck into a pail before milking. పాలకు తోడుచేసిన నీళ్లు. **తోడుబోరు** *tōḍu-bōru*. n. A wizard or witch. మంత్రించేవాడు.

తోడు *tōḍu*. [Tel.] v. a. To draw or take up (water:) to bale. To dig up. కిల్లరించు. To wind up, as thread. నూలుతోడుకొనిచుట్టు. కుంభముతోడు to place the dinner before the goddess. పడ్డించు. **తోడికొను, తోడుకొను** or **తోడ్కొను** *tōḍu-kōnu*. v. a. To bring along with one, to lead: to draw water. వానిని ఇక్కడికి తోడుకొనిరా bring him here. v. n. To curdle as milk. చేసి కొను. పాలు తోడుకొన్నవి the milk curdled. **తోడితెచ్చు, తోడుతెచ్చు, తోడ్తెచ్చు** or **తోతెచ్చు** *tōḍi-tetchu*. v. t. To fetch, to go and bring. పిలుచుకొనిరచ్చు. **తోడించు** *tōḍinchu*. v. a. To have drawn, to cause (water) to be raised. తోడ్తైంకూడా పిలుచుకొని రావడానకు.

తోడెము *tōḍemu*. [Tel.] n. A little, a trifle. కొంచెము, లేశము. వచ్చినమార్గము తోడెము the distance we have come is the shortest. adj. Small, little. చిన్న. చిరు. **తోడెపునవ్వులు** smiles, gentle laughter.

తోడేలు or **తోడెలు** *tōḍēlu*. [Tel.] n. A wolf. వృకము. The Indian Wolf, *Canis pallipes*, (F. B. I.) **నొప్పతోడేలు** a weevil that destroys hay.

తోడ్తెచ్చు, తోడుతెచ్చు or **తోతెచ్చు** See under **తోడు**.

తోడ్రూ, తోడ్రూడ తోడ్రూవ or **తోడ్రూనే** See under **తోడు**.

తోడ్పాటు or **తోడుపాటు** See under **తోడు**.

తోతెంచు *tōtentsu*. [Tel. **తో**ము+**తెంచు**.] v. n. To be borne, to arise పుట్టు, ఉదయించు. To make its appearance, to become visible కనబడు, ప్రత్యక్షమను. To come, వచ్చు.

తోత్రము *tōtramu*. [Skt.] n. A goad, a spike. ఏనుగును దారిందోయికొల, ములుగోల.

తోదనము *tōdanamu*. [Skt.] n. A goad. ములికోల. Poking with the fingers: causing pain. కొప్పించుట. **పాపతోదనము** atonement, doing away with sin. తొయ్యడము.

తోదము *tōdamu*. [Skt.] n. Pain. దుఃఖము, శిరస్తోదము headache.

తోము *tōmu*. [Tel.] n. A series. పదుసకట్ట.

తోపోపులు *tō-tōpulu*. [Tel. **తో**పు+**తోపు**.] n. Exultation, pushing forward. **తోపోపులుమీ** in an increasing struggle; ప్రజ విస్తారమువచ్చి నిమగ తోపోపులు చేసు అది Sic. a great crowd of people came, so to-day there is great excitement. **తోపోపులాడు** or **తోపొపులాడు** *tō-tōpulāḍu*. v. n. To overflow or burst forth as the feelings. "ఆ పాలలివలపు పిల్ల పుడాఁక తోపొపులాడుచుయు." T. ii. 100. ఈ పైపైకి తోకుకొనివచ్చుట.

తోప *tōpa*. [Tel. **తో**కి+**అ**.] postp. With. Thereupon, immediately. వెంబడి.

తోపిగాడు *tōpi-gāḍu*. [Tel.] n. A sort of hawk.

తోప *tōpa*. [Tel.] n. Paste, batter. పిండి రుబ్బుకొట్టిది. పలకటి. A wallet or bag of provisions.

తోప *tōpa.* [Tel. from తోచు.] adv. Apparently, in appearance, seeming, being manifested తోచేటట్లుగా. చిరునవ్వుతోప while a smile beamed over her countenance. దీనతోప humbly. తోపదు పాపకారి అని యీశ్వరుడు నాయందిట్టి తోపకే నచదు as God put it into my heart that cruelty was a sin.

తోపడ *tōpada.* [Tel.] n. A carpenter's plane.

తోపని *tōpani.* [Tel. from తోచు.] n. Non-appearance.

తోపరా *tōparā.* [H.] n. A horse's nose-bag for its food.

తోపాటు *tō-pāṭu.* [Tel.] adv. Like, as కరి.

తోపారము *tōpāramu.* [Tel.] n. A leather mask put on the face of a hawk వేట మృగమునకు కట్టే తోలుముసుగు.

తోపి *tōpi.* [Tel. another form of టోపి.] n. A cap or hat. టోపీ.

తోపు *tōpu.* [Tel.] n. A grove. తోట. Redness ఎఱుపు. A paste put over certain cakes కుకీయలలోనగునవి మూతపెట్టడి. adj. Red. తోపుచీర a red petticoat.

తోపు *tōpu.* [Tel. causal of తోచు.] v. t. To convey an idea దానితోపనాదుచుట to give him an idea of her misery. **తోపింపజేయు** or **తోపజేయు** *tōpimpajēyu.* (causal of తోచు.) v. t. To cause, to think, to suggest. ఈశ్వరుడే అతనికి తోపింపచేసినదంతా as God put this into his heart. See తోచు adv.

తోపు or **తోపుడు** *tōpu.* [Tel. from తోయు or తోయుట] n. A shove or push. Rejecting, refusing, thrusting away. **తోపుడు** or **తోపుడు** *topuḍu.* n. Dismissal, putting away, pushing away. A carpenter's plane; so called because he pushes it from him. తోపుకాగితము a cancelled page. తరుగుదినితోపుడు loss arising from an unsaleable article.

తోమగరిక *tōma-garika.* [Tel.] n. A sort of grass. *Agrostis tenacissima.* Rox. *f.* 316.

తోమరము *tōmaramu.* [Skt.] n. An iron club, a lance, a hog spear. జూ. చిల్లకోల.

తోమాలి or **తోమాలియు** *tōmāli.* [Tel. తోట+మాల.] n. A wreath, garland, or string of flowers and leaves. A. v 39.

తోము *tōmu.* [Tel.] v. a. To rub, rub down, handle, scrape, clean, రాము, రుద్దు. To set or grind a razor, అరగదీయు. A. iv. 185. To beat or flog. **తోమకము** *tōmakamu.* n. Rubbing, polishing, cleaning, తోమటి. తోముకొను to rub or clean. పళ్లు తోముకొను to wash the teeth. **తోముడు** *tōmuḍu.* n. Rubbing మర్దనము. **తోమించు** *tōmiñcu.* v. t. To cause to be rubbed, &c., to have (it) cleaned, &c.

తోయము *tōyamu.* [Tel.] n. A marvel or wonder. చిత్రమైనవస్తువు. A band, or company దెస, పరివారము, "తోయజశత్రుని తారకతోయము సోపరులు జాను దోసెంచె నృపుల్." U. X. § 22. A delicacy, a tit bit, something nice మిష్టమైనవస్తువు. విచిత్రవస్తువు Manner విధము. A time or opportunity తడవు, సమయము. తోయసారథి companions.

తోయము *tōyamu.* [Skt.] n. Water. **తోయజము** *tōyajamu.* n. Lit. The water born, i. e., the lotus. **తోయజాక్షి** *tōyaj-akshi.* adj. Bright-eyed, having eyes charming as the lotus. **తోయదము** *tōya-dāmu.* n. A cloud, మబ్బు. **తోయధి** *tōyadhi.* n. The sea, the ocean. **తోయరాశి** *tōya-rāśi.* n. The "heap of water," i. e., the sea. **తోయరుహము** *tōya-ruhamu.* n. A lotus. తామర. **తోయసూచకము** *tōya-sūchakamu.* n. The indicator of water, i.e., a frog.

తోయలి Same as తోయ్యలి. (q.v.)

తోయు or **తోయు** *tōyu* [Tel.] v. a. To push, thrust, shove, propel. To dismiss, to deduct. కాలముతోయుచున్నారు they pass

their time. పడద్రోయు to knock down తోసివేయు to do away with, set aside, dismiss.

తోరణము or **తోరణ** *tōraṇamu.* [Skt.] n. A wreath, a garland, a festoon of leaves, &c., hung over a doorway or across a road, &c. A gate. ద్వారము. A pack of tobacco weighing from two to ten seers. మూంపు తోరణములు strings of mutton chops hung across the room. జ్వాలా తోరణము a bonfire. **తోరణపట్టె** *tōraṇa-paṭṭe.* n. The cross bar of a winch. (కపిల).

తోరమల్లి or **తోరమల్లె** *tōra-malli.* [Tel.] n. Tourmaline, crystal. A false diamond.

తోరము *tōramu.* [Tel.] n. Thread consecrated and worn on the arm in token of a vow. Swa. iii. 119. కంకణము, చేతికికట్టెడి, వ్రతసూత్రము. **తోరము** or **తోరంపు** *tōrampu.* adj. Great, large, strong, fine, nice, పెద్ద, గట్టి, బలిష్ఠము. తోరంపుపన్నీరు fine rosewater. తోరంపుతోడు great anger. తోరంపుజేను a full stream. **తోరముగా** *tōramu-gā.* adv. Well, properly, aloud.

తోరహత్తము *tōrahattamu.* [Tel.] n. A feat in wrestling. మల్లయుద్ధవిశేషము.

తోరహత్తు *tōra-hattu.* [Tel.] adv. In large quantities, amply. పుష్కలముగా, "ఉచితంబుల్ ద్రవ్యముల్ తోరహత్తులగా నూర్చి." R. iii. 14.

తోలు *tōlu.* [Tel.] n. Skin, leather, bark. నల్లతోలు a dark skin. ఎఱ్ఱతోలు a fair skin. **తోలుక** Same as తోలు. n. **తోలుదాలుపు** or **తోలుదాల్పు** *tōlu-dālupu.* n. Lit, One who wears skins, i. e., Siva. **తోలువాద్యము** *tōlu-vādyamu.* n. A drum. వాద్యము.

తోలు or **త్రోలు** *tōlu.* [Tel.] v. a. To drive. వాటిని తన మందలోకి తోలుకొన్నాడు he drove them into his flock. కపిలతోలు to draw (water,) with a bucket, raised by oxen, to work (a pump). పోతోలు to drive off. తోలివేయు to drive off, to rout. **తోలించు, తోలుచు** or **తోల్చు** *tōlintsu.* v. n. To cause to drive, &c. **తోలుపార** *tōlu pāra.* n. A sort of fish called Scomber. Russell, plate 137: also called సుద్దపార.

తోవ, త్రోవ or **దోవ** *tōva.* [Tel.] n. A way, path. A road, way or means, an expedient. "తోవపెట్టి." A. v. 122. తీరు దారిచేసి.

తోసిరాజు *tōsi-rāḍu.* [Tel.] n. Lit: A king that has to be driven away. A technical phrase in Chess answering to 'Check!,' 'Sheikh' or 'Shah!' "మా కలికి ముఖారవిందముల కల్వలరాయనితోసిరాజుమాట." విజ. i.

తౌ tau

తౌ or **తవ్వు** *tau.* [Tel. from తగు.] v. n. To be fit. తగియుండు. Or, from తవ్వు v. a. To dig.

తౌగోల or **తవ్వుగోల** *tau-gōla.* [Tel.] n. A spade: a hoe.

తౌడు or **తవుడు** *taudu.* [Tel.] n. Bran. చిట్టు. తవుడు నిట్టిట్టు ఉన్నాయి they are as thick as chaff. **తౌటిపాము** or **తవుటిపాము** *tauti-pāmu.* n. A kind of fish. మలుగుచేప.

తౌలు or **తవులు** *taulu.* [Tel. from తగులు.] v. n. To follow. వెంబడించు. రాము. iii. To be caught చిక్కు. ఫౌ. ఆద. i. n. Connection. తగులము మార్చి. ii. **తౌలుకోము** or **తవులుకోము** Same as తగులుకొను. **తౌలుకొలుపు** or **తవులుకొలుపు** Same as తగులుకొలుపు. **తౌలుము** or **తవులుము** Same as తగులుము, తగుల్చు or తగిలించు. **తౌలుపడు** or **తవులుపడు** Same as తగులుపడు. **తౌలుబడు** or **తవులుబడు** Same as తగులుబడు. See తగులు.

తౌల్యము *taulyamu.* [Skt. from తుల్య.] n. Resemblance, similitude. సామ్యము.

త్య tya

త్యజింతు *tyajintu.* [Skt. from ✓ త్యజ్ to leave.] v. a. To leave, quit, desert, abandon. విడిచిపెట్టు. **త్యజనము** *tyajanamu.* n. Abandonment, desertion. విడుపు. **త్యక్తము** *tyaktamu.* adj. Left, quitted, deserted. విడువబడిన. **త్యాగము** *tyāgamu.* n. A giving up, or renunciation. Abdication. విడుపు. A gift, donation. ఈవి. **ప్రాణత్యాగము** suicide. **త్యాగి** *tyāgi.* n. A giver, donor, bestower. ఈవికాడు. **నిర్త్యాగి** a freethinker or philosopher. **త్యాజ్యము** *tyājyamu.* adj. Fit to be left. విడువదగిన. An unlucky hour, an hour astrologically unpropitious. నిర్జ్యము, శోభయుక్తమైనందున విడువదగినవేళలము.

త్ర tra

త్రంచి Same as తంచి. (q. v.) ఉ. మా. iv.

త్రచ్చు or **చరుచు** *tratsu.* [Tel.] v. a. To churn butter, &c. చిలుకు. To examine, investigate, stir, search. శోధించు, పరీక్షించు, పరికించు. **త్రచ్చేవ** *tratsēva.* n. Churning. చిలుకుట.

త్రప *trapa.* [Skt.] n. Modesty, shame. సిగ్గు.

త్రమ్ము *trammu.* [Tel.] n. Dust. v. t. To dirty. To cause to be dusty. దుమ్ముచేయు (రాఘ. i.)

త్రయము *trayamu.* [Skt.] n. A trio. Three collectively. మూటిసమూహము. **కవిత్రయము** వారు the three poets, i. e., the Telugu poets నన్నయ, తిక్కన and ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ. **కాలత్రయము** at all hours, morn, noon and night. **లోకత్రయము** the universe, i. e., heaven, earth and hell, భూర్లోకము, భూర్లోకము, పాతాళలోకము. (*mundus tergeminus*—Schlegel) **త్రయి** *trayi.* n. The three. The three Vedas collectively. **త్రయీతనుభృత్** or, **త్రయీమూర్తి** he who is the Vedas incarnate,—a phrase for the Sun. **త్రయీధర్మము** *trayi-dharmamu.* n. The Vedic duties వేదవిహితధర్మము. **త్రయోదశము** *trayō-daśamu.* adj. Thirteenth. పదమూడవ. **త్రయోదశి** *trayō-daśi.* n. The 13th day of the moon, reckoned either from new moon or full moon. **త్రయ్యంతగంధము** *trayyanta-gandhamu.* n. The savour, or knowledge of the Scripture. T. i. 5.

త్రవ్వ Same as తవ్వ **త్రవ్వకోల** same as తవ్వకోల. **త్రవ్వటము** Same as తవ్వడము or తవ్వట. **త్రవ్వటించు** Same as త్రవ్వ. **త్రవ్వతండము** *travvi-tandamu.* adj. Innumerable, అసంఖ్యము. (యు. iv. and వా. ఉ. iv.)

త్రసరేణువు *trasa-rēṇuvu.* [Skt.] n. Dust in the balance. An atom, a mote in the sunbeam. ముప్పది పరమాణువులకొలది.

త్రస్తము *trastamu.* [Skt.] adj. Timid, fearful. భయపడిన. **త్రస్తుడు** *trastuḍu.* n. One who is timid.

త్రస్తరి *trastari.* [Tel.] n. A gibe, a taunt, scorn, ridicule, పరిహాసము. "అట్లుగావియం దమకింది త్రస్తరుల గుప్తపించి." Swa. vi. 11. "ఊరుపరరుచులద్రస్తరికిచ్చి." A. ii. 88. **త్రస్తరించు** *trastarintsu.* v. a. To laugh at, to ridicule, or chaff. పరిహాసముచేయు. Swa. vi. 37.

త్రస్సు *trassu.* [Tel.] n. Drops of saliva that fall out while speaking. నోటినుండి రాలే తుంపర.

త్రా trā

త్రాగు or **త్రావు** Same as తాగు to drink. **త్రాగుడు** or **త్రావుడు** *trāguḍu.* n. Drinking. పానము. ఆ. ii.

త్రాచు Same as తాచు a cobra.

త్రాడు Same as తాడు a rope. A ray of light. కిరణము. **త్రాడుదండ్రులు** an epithet of Varuṇa

మరుఁబడు. త్రాడుపడు *trāḍu-paḍu.* v. n. To become lean as a thread, to become emaciated, కృశించు, దాలమగు.

త్రాణ *trāṇa.* [Skt.] n. Strength, nerve, might, vigour. బలము. శక్తి. త్రాణము *trāṇamu.* n. Protection, రక్షణము. త్రాత *trāta.* n. A protector, saviour. కాపు వాడు. త్రాతము *trātamu.* adj. Protected, కాపాడబడిన.

త్రాపు Same as త్రాసు.

త్రాసము *trāsamu.* [Skt.] n. Fear, dread, horror. భీతము. త్రాసాయుర్యము *trās-āmayamu.* n. Palsy. వాతవికారము. A. v. 114.

త్రాసు, తరాసు or తరాజు *trāsu.* [Tel.] n. A balance, or pair of scales.

త్రాహి *trāhi.* [Skt.] n. Mercy! Help!

త్రి tri

త్రి *tri.* [Skt. cf. Eng. "Three."] pron. Three మూడు. త్రింశత్ or త్రింశ్ *triṁsat.* n. Thirty. ద్వాత్రింశత్ Thirty-two. త్రికము *trikamu.* n. The thigh bone, ముండ్లపూస. A water wheel. రహట. త్రికటుకము *tri-kaṭukamu.* n. Lit: The three spices, viz., black pepper, dry ginger, and long pepper. శొంఠి, పిప్పళ్ళు, మిరియాలు. త్రికరణము *tri-karaṇamu.* n. The three elements of action, i. e., thought, word and deed. త్రికరణశుద్ధి pure in thought, word and deed. త్రికాలము *tri-kālamu.* n. The three times, i. e., morn, noon and night. త్రికాలమందున్న always, over, day and night, at all hours. త్రికూటము *tri-kūṭamu.* n. A certain hill. త్రికోణము *tri-kōṇamu.* n. A triangle. మోచేటియంపు. త్రికోణకుండలి *tri-kōṇa-kuṇḍali.* n. The pineal gland, the part of the brain wherein the soul is imagined to dwell. త్రితయము *tri-tayamu.* pron. Three. మూడు. త్రిత్వము *tritvamu.* n. Lit: Three-ness. Trinity—a term used in Christian Theology. త్రిదండము *tri-daṇḍamu.* n. A staff, formed of three slips of split bamboo, six feet long bound together as one cane, each slip being intended to represent Thought, Word and Deed. మనోదండము, వాగ్దండము, కాయదండము అను మూడు దండములు; ఈ మూడు దండములుగల సన్యాసాశ్రమము. త్రిదండి a mendicant bearing such a staff. త్రిదశుడు *tri-daśuḍu.* [త్రి+దశ = three states or thrice ten (years).] n. One who enjoys the three stages of life, viz., infancy, youth and manhood, but no old age. A god: so named as being "thirty years old:" this being considered the prime of a man: and the age at which immortals always continue. త్రిదశాలయము *tri-daś-ālayamu.* n. Lit: The abode of the immortals, i. e., Heaven, స్వర్గము. త్రిదివము *tri-divamu.* n. Heaven. త్రిదివుడు *tri-divuḍu.* n. A god. Padma. ix. 86. త్రిదివేశుడు a god; or, Indra, as lord of the gods. త్రిదోషము *tri-dōshamu.* n. Disorder of the three humours, viz., phlegm, bile, and strabilis. వాత పిత్త శ్లేష్మములు. త్రినేత్రుడు or త్రిలోచనుడు *tri-nētruḍu.* n. The three-eyed god, that is, Siva. త్రిపథగ *tri-patha-ga.* n. The stream which runs in "three beds," i. e., the Ganges, fabled to flow through heaven, earth and hades. త్రిపుండ్రము *tri-puṇḍramu.* n. The triple mark worn across the forehead by Saivites. (ఊర్ధ్వపుండ్రము is the upright line worn by the Vaishnavites.) త్రిపుట *tri-puṭa.* n. The name of a certain musical metre. పదమూడు మాత్రలుగా. త్రిపురము *tri-puramu.* n. The name of a district of Bengal (now called Tippera) called after its king, *Tripura,* a giant who was vanquished by Siva: who, as "slayer of Tripura derives hence the name త్రిపురజిత్తు, త్రిపురాంతకుడు, త్రిపురారి, &c. త్రిపురదేవి or

త్రిపురకుండి the Bona Dea, Venus. **త్రిఫలము** *tri-phalamu.* n. The three species of myrobalan; the *Phyllanthea emblica* కరక, *Terminalia chebula* తాడి, and *Terminalia speciosa* ఉసిరిక.

త్రిభంగి *tri-bhangi.* adj. "Three-ways" twisted. The name of a certain graceful attitude in which some statues stand; such as the వేణుగోపాల or Piping Apollo; or that given to the ద్వారపాలకులు or door keepers carved on each side of a temple gate. The word frequently occurs in books on sculpture (Silpi) and in some poems, but is no where precisely defined. **త్రిధంగా**, three fold: in three ways. మూడుంచిధములవునట్టుగాను Swa. iii. 76. **త్రిభాగము** *tri-bhāgamu.* adj. Divided into three parts or shares. **త్రిభువనము** or **త్రిలోకము** *tri-bhuvanamu.* n. The three worlds: heaven, earth, and hell, i. e., the universe. **త్రిమూర్తి** *tri-murti.* n. The Hindu Triad, consisting of Brumha, Vishnu, and Siva. **త్రియామ** *tri-yāma.* n. Night. M. VII. v. 317. **త్రిరాత్రము** *tri-rātrama.* n. Three nights, మూడురాత్రులు. **త్రిలింగము** *tri-lingamu.* adj. "Three gendered."—a phrase for Sanskrit nouns of the common gender. "Three formed." "త్రిలాస్తులత్రిలింగవ్యవహారులు." B. vii. 333. Also a fictitious or fanciful name (యాభాషానామము) used for the Telugu language. It is peculiar to Appa Cavi, and a few other modern writers, but is not mentioned in any ancient or classical poet: nor in any Sanskrit Dictionary, in lists of the "fifty six countries." See W. Vish. Pur. p. 199. In some modern lists *Troilinga* is named, but without any authority. **త్రివర్గము** a collection of three (things) as Duty (ధర్మము), Wealth (అర్థము), and Desire (కామము) or the *Gunas* called సత్వాది స్వభావములు, or the three states called Increase (వృద్ధి), Decrease (క్షయము), and Stationariness (స్థానము). **త్రివళి** *tri-vali.* n. A threefold corrugation on the stomach considered a beauty in women. "అతిక్షీణమధ్యంబు తనరత్రివళియుతకుచకుంభాభిరామాంగి." M. I. iv. 49. **త్రివిక్రముడు** *tri-vikramudu.* n. He who subjugated the three worlds in three strides, i. e., Vishnu. **త్రివిష్టపము** *tri-vishṭapamu.* n. Heaven. స్వర్గము. **త్రివేణి** *tri-vēni.* n. Lit: The Triple braided, an epithet of the Ganges which, according to mythology, springs in three streams from the head of Siva. **త్రివేణుక** or **త్రివేణువు** *tri-vēṇuka.* n. The bands of a carriage pole. కొనకట్లు. T. v. 16. M. VIII. i. 302. **త్రిశంకువు** *tri-sankuru.* n. Name of the father of the hero Harischandra. **త్రిశంకుస్వర్గము** the Aerial regions, the place of happiness created for త్రిశంకు who could not be admitted into heaven on account of his low origin. **త్రిశూలము** *tri-sūlamu.* n. The three pronged weapon of Vishnu. **త్రిసవనము** *tri-savanamu.* n. The three ablutions, to be performed at morn, noon and night. M. XII. iv. 102. **త్రిసవనస్నాయి** he who bathes thrice a day. **త్రిసప్త** *tri-sapta.* adj. Thrice seven. BRY. iii. 19. **త్రిసంధ్యము** *tri-sandhyamu.* n. The meeting times of forenoon, the noon and the afternoon. పూర్వాహ్ణ మధ్యాహ్న అపరాహ్ణ సంధ్యలు.

త్రిక్క Same as **తిక్క**. (q. v.)

త్రిక్కటి Same as **త్రికము**. "కలువపూ చేవ్రేళులలంటుకొనుకేరుత్రిక్కటిగోడనేరుకునువారు." R. viii. 15.

త్రిక్కు *trikku.* [Tel.] v. n. To turn. **తిరుగు**. n. A twist or turn. Mand. iii. 27. **తిరుగుట్లు**. Trouble బాధ. Difficulty **తిక్క**.

త్రిప్ప or **తిప్ప** *trippa.* [Tel.] v t. To cause to turn. **తిరుగజేయు**. n. Turning. **తిరుగుడు**. **త్రిప్పట** *trippata.* n. Turning, roaming, wearisomeness. **తిరుగుట**, **ఆయాసము**. **త్రిప్పరి** a roamer **త్రిప్పరి**. **త్రిప్పలోసు**

trippukonu. v. n. To turn. తిరికొనుట. **త్రిప్పియాడు** *trippi-y-āḍu.* v. t. To turn. త్రిప్ప. **త్రిప్పుతాడు** or **త్రిప్పుకొనుతాడు** a churning rope కవ్వపుతాడు.

త్రిమ్ముట *trimmuṭa.* [Tel.] v. n. To roam about at pleasure. ఇష్టమొచ్చినట్లు సంచరించు. v. t. To go round. మట్టికొను. **త్రిమ్మట** *trimmaṭa.* n. Turning. Wandering about. సంచరించుట. **త్రిమ్మరి. త్రిమ్మరికాడు** or **త్రిమ్మరోడు** *trimmari.* n. A rover, wanderer, vagabond, stroller. Suca. iii. 286.

త్రిష్టుప్పు *triṣṭuppu.* [Skt.] n. A kind of metre in which the Vedas are composed. ఒక ఛందస్సు.

తు tru

త్రుంగు *truṅgu.* [Tel.] v. n. To break to pieces. తునకలగు. To be ruined, to perish. నశించు. **త్రుంగుడు** *truṅguḍu.* n. Ruin నాశము. **త్రుంగుడుపడు** *truṅguḍu-paḍu.* v. n. To be ruined. నశించు. (భార. ix.) **త్రుంచు** or **తుంచు** *truṁcu.* v. t. To break to pieces. తునకలుచేయు, తుంచివేయు. To kill చంపు. **త్రుంపు** or **త్రుంపుడు** *truṁpu.* n. A piece, a fragment. ఖండము.

త్రుక్కు *trukku.* [Tel.] n. Pride, vanity, conceit. గర్వము, అహంకారము.

త్రుటనము *truṭanamu.* [Skt.] n. Breaking. M. XII. vi. 513. తెగుట. **త్రుటి** *truṭi.* n. A twinkle, an instant. One fourth the time that it takes to pronounce a short letter. లఘ్వక్షరోచ్చారణలో నాలుగవభాగమువఱకు ఉన్నకాలము. **త్రుటితము** *truṭitamu.* adj. Broken. తెగిన.

త్రుట్టి or **త్రుట్టియు** *truṭṭi.* [Tel.] n. A crowd or multitude సమూహము. **త్రుట్టిలు కట్టు** to become a crowd or swarm గుంపు కూడు.

త్రుప్పు or **తుప్పు** *truppu.* [Tel.] n. Rust. ఇనుముమీది మచ్చ. Tastelessness, అసహి. **త్రువ్వడు** *truppuḍu.* n. A hair of a bird or animal.

త్రుళ్లు *truḷḷu.* [Tel.] v. n. To rise and fall suddenly. ఎగిరపడు. To be arrogant or proud. గర్వించు. n. Pride, arrogance, ఎగిరిపాటు, గర్వము. **త్రుళ్లగింతు** *truḷḷa-giṁtu.* v. n. To fly. ఎగురు. **త్రుళ్లగింత** or **త్రుళ్లుమింత** *truḷḷa-giṁta.* n. Flying, ఎగురుట. **త్రుళ్లిపడుటుపెట్టు** to fly, ఎగురు. **త్రుళ్లింత** *truḷḷiṁta.* n. Rising and falling suddenly, ఎగిరిపడుట. Pride గర్వము. **త్రుళ్లరుతు** Same as **త్రుళ్లు** v. **త్రుళ్లుపోతు** *truḷḷu-pōtu.* n. An impudent or insolent man.

త్రుస్సు or **తుస్సు** *trussu.* [Tel. anuk] n. A hissing sound. కస్సని చిమ్మినట్టిశబ్దము.

తె tre

తెంచు. తెంపు. తెంచు or **తెంపు** *treṁcu.* [Tel.] v. t. To cause to break. తెగునట్లు చేయు.

తెక్కోట్టు *trek-koṭṭu.* [Tel.] v. n. To cast away, to drive away, ఎగగొట్టు.

తెక్కోనము *trek-konu.* [Tel.] v. t. To spoil. పాడుచేయు. "ఈపురుషుండు నిక్ తెక్కోనుగాక" భార., అర. vi. To kill, చంపు. "పెండిరికాని నిమ్మయిక్ తెక్కోనగాను." భార., కీష్కి. iii. To confuse, కలచు. వై. v. To swallow up. మ్రింగు. మాల్. vi. To drink త్రాగు. "ఇలనిన్ తెక్కోనవే." భార., సౌప్తి. v. **తెక్కోలు** *trek-kōlu.* n. Spoiling, నాశము. **తెక్కోలుపోవు. తెక్కోలుపోను.** *trek-kōlu-kōnu.* v. t. & n. To kill చంపు. **తెక్కోలుగా** murderously, destructively, ruinously. A. v. 159.

తెగు Same as **తొగు.** (q. v.)

తెడ్డు Same as **తెప్ప.** (q. v.)

త్రెగ్గ్య *tregyu*. [Tel.] v. n. To break, తెగు.

త్రెళ్లు *trellu*. [Tel.] v. n. To die. చచ్చు. To fall పడు.

త్రెవ్వన *trevvana*. [Tel.] n. Beauty, చక్కఁదనము, సౌందర్యము.

త్రెవ్వు *trevvu*. [Tel.] v. n. To break, perish, fall, be severed. తెగు, ఖండింపఁబడు. To wear down or be worn away. "తల త్రెవ్వఁజేసెన్" he smote his head off. BD. iv. 1973. "దుష్టుఁడడిపెడ త్రెవ్వఁగన్" G. x. 44. v. a. To break, sever, split. భంగపఱచు. HD. i. 2026.

త్రే tre

త్రేగుడు or **త్రేపుడు** *trēgudu*. [Tel.] n. Sticky saliva. జిగటపాక ఎంగిలి.

త్రేను, త్రేపు, త్రేఁపు or **ఏపు** *trēnu*. [Tel.] v. n. To belch. త్రేయు, త్రేఁపుపు or ఏపు *trēpu*. n. Belching. ఏపుట.

త్రేణు *trēṇu* [Tel.] v. n. To come out. బయలుదేరు, వడలివచ్చు. "అతఁడ పూర్ణుఁడగుచుఁ తర్వస్వతాలనేణి." A. v. 155.

"మత్తుకొని యొక్కకొంద
వత్తెరువుం గట్టుబనిచి యందఱ్ క్రియదా
దిత్తుకటిగాఁ గొని త్రేణినరి
ఱుద్దులుమ్రోవఁబటుచు నుక్కుబ్రాస్తుకడఁతా."
A. vi. 96.

త్రేత *trēta*. [Skt.] n. The mythological Silver age, the second age of the world. The three sacred fires called గార్హపత్యము, దక్షిణాగ్ని, ఆహవనీయము.

త్రేమను, త్రేవ్వు, ఏమను or **ఏవ్వు** *trēnuṇu*. [Tel.] v. n. To belch. త్రేనుపు, త్రేవ్వు, ఏనుపు or ఏవ్వు *trēnupu*. n. Belching. M. I. viii. 188.

త్రేవుడు Same as **త్రేగుడు**. (q. v.)

త్రై trai

త్రైగుణ్యము *trai-guṇyamu*. [Skt. from త్రిగుణ.] n. The three qualities called సత్వము, రజము, తమము.

త్రైభంగికము *trai-bhangikamu*. [Skt. from త్రిభంగి.] n. Lit: "Three ways." This is the name of a certain attitude. See త్రిభంగి. "కీలకవిభాగమంచితా కటిభాగములచేత కాయము త్రైభంగికముగ నిలిచి." Nrsinhakusa. i. 24.

త్రైలింగ్యము *trai-liṅgyamu*. [Skt. from త్రిలింగ.] n. A pedantic word for Telugu.

త్రైలోక్యము *trai-lōkyamu*. [Skt. from త్రిలోక.] n. The three worlds, Elysium, Earth, and Hades. The universe. M. I. viii. 192.

త్రైవర్గికుడు *trai-varṅikudu*. [Skt. from త్రివర్గము.] n. One who seeks after the three objects of desire, viz: ధర్మము, అర్థము and కామము.

త్రైవిద్యుడు *trai-vidyudu*. [Skt. from త్రివిద్య.] n. One who knows the Veda. వేదము తెలిసినవాడు.

త్రో tro

త్రొక్కు or **తొక్కు** *trokku*. [Tel.] v. n. To tread, to trample. త్రొక్కుడు, తొక్కుడు, త్రొక్కుట, తొక్కుటము or తొక్కుట *trokkudu*. n. Trampling. తొక్కుట. Danger ఆపద. త్రొక్కుడుపడు, త్రొక్కుపడు, త్రొక్కుటపడు, తొక్కుడుపడు or తొక్కుటపడు *trokkudu-paḍu*. v. n. To be trampled upon. త్రొక్కుటుపాటు or తొక్కుటుపాటు *trokkaṭa-pāṭu*. n. The act of being trampled upon. తొక్కుడుపడు, త్రొక్కుడుకొన్ని or తొక్కుడుకొన్ని

trokkudu-kammi. n. The threshold. గడప. త్రొక్కుడుపట్టె Same as తొక్కుడు కమ్మి. Also, a plank of wood which a weaver treads upon while weaving a cloth. త్రొక్కుడుబిళ్ల or తొక్కుడుబిళ్ల *trokkuda-billa.* n. A certain game played by children.

త్రో trō

త్రోయు or తోచు *trōṭsu.* [Tel.] v. n. To hasten. వడుగోను. To undertake, పూను. To walk, నడచు. To chase or follow after, వెంబడించు. To go beyond or transgress, మీరు, అతిక్రమించు. v. t. To push, త్రోయు. To disregard, తృణీకరించు. To kill, చంపు.

త్రోటి *tōṭi.* [Skt.] n. The beak of a bird. పక్షియొక్క. The mouth of a fish, చేపనోరు.

త్రోయు or తోయు *tṛōṭsu.* [Tel.] v. t. To push aside or away. తొలగనూకు. త్రోపు or తోపు *tṛōpu.* n. Pushing, తోయుట. An insult, అవమానము. Refusal, నిరాకరణ. త్రోత్రోపు (త్రోపు+త్రోపు) n. A hard or violent push, ముక్కీ తోయుట. త్రో త్రోపులాడు *trō-drōpu-lāḍu.* v. t. To push hard or violently. ముక్కి విత్రోయు, బలాత్కారముచేసి తోయు. త్రోపడు or త్రోపుపడు *trōpuḍu.* v. n. To be pushed, తోయబడు. త్రోపనంతోరవి *tṛōpanan-tōravi.* (తోపు+కొంచి.) n. One who is spoilt in every way, ఊరిమర్యాదకు, ఊరి యాచిత్యమునకు. త్రోపరి *trōp-ari.* (తోపు+ఆరి.) n. One who pushes, తోయువాడు. త్రోపాటు *trōp-āṭu.* n. The act of being pushed. తోయుట త్రోపాడు (తోపు+ఆడు.) v. t. To push, తోయు. త్రోపుడు *trōpuḍu.* n. A push. తోపు. A carpenter's plane. చిత్రిక. త్రోపుడుపెట్టు *trōpuḍu-peṭṭu.* v. t. To plane wood as a carpenter does. తోపుడుతో మ్రాను నునుపుచేయు.

త్రోపుచేయు *trōpu-chēyu.* v. t. To disregard, to slight. తిరస్కరించు.

త్రోలు Same as తోలు. v. t.

త్రోవ, త్రోవ or కోవ *trōva.* [Tel.] n. A way, road. మార్గము. Means, an expedient. పద్ధతి. త్రోవరి *trōv-ari.* [త్రోవ+అరి.] n. One who knows the way.

త్ర్య trya

త్ర్యంబకుడు *tryambakuḍu.* [Skt.] n. A name of Siva త్ర్యంబకసఖుడు *tryambaka-sakhuḍu.* n. Kubera, the friend of Siva.

త్వ tva

త్వక్కు or త్వచము *trakku.* [Skt.] n. Skin. తోలు. Rind, bark, husk, coat. కొట్టుపట్టె వాడి. త్వక్కోష్ఠము a cutaneous eruption, a blotch, a scab.

త్వదీయము *tvadīya.* [Skt.] pron. adj. Thy, thine.

త్వనము *tvanu.* [Skt.] An affix like *tion, ing, ness, ship,* &c., in *action, doing,* signifying the act or state of, మంత్రిత్వము the ministry; శత్రుత్వము enmity, &c. ఋత్వము the vowel ఋ.

త్వర *tvara.* [Skt. See తొర.] n. Speed, rapidity, haste. త్వరగా *tvara-ga.* adv. Speedily, rapidly. త్వర చేయు *tvara-chēyu.* v. n. and v. a. To make haste. త్వరపడు *tvara-paḍu.* v. n. To hasten, to hurry, or be active. త్వరితము *tvaritamu.* n. Speed, haste, rapidity. adj. Quick. త్వరిత. త్వరితముగా *tvaritamu-ga.* adv. Speedily, rapidly.

త్వష్ట *tvashṭa.* [Skt.] n. A carpenter, పద్మనాభుడు. The maker of the universe. విశ్వకర్త. One of the 12 Adityas, ద్వాదశాదిత్యులలో నొకడు.

త్వష్టము or త్వాష్టము *tvashṭramu*. [Tel. Colloquial.] n. Bluntness, roughness, want of politeness. Clownishness. adj. Vile, brutish. Wretched. వాడు మట్టి త్వాష్టుడు he is a villain.

త్వా tvā

త్వాదృశీయము *tvā-dṛiśamu*. [Skt.] adj. Resembling you. నీవంటిది.

త్స tsa

త్సరువు *tsaruvu*. [Skt.] n. A hilt or handle. కర్తిపిడి. A. i. 7. Parij. v. 45.

థ tha

థ *tha*, The name of a Sanskrit letter. No word used in Telugu begins with it.

ద da

ద *da*. [Tel.] n. The letter D pronounced as a dental. The initial T often changes into D as in అన్నదమ్ములు and తల్లిదండ్రులు.

In some words ద and డ are used at pleasure. Thus దిను or డిను, దాము or డాము, దిగు or డిగు.

దంగ or దంగా *danga*. [H.] n. Bullying, outrage. Wrangling, mutiny, sedition, rebellion. దంగాచెట్టు to wrong, to outrage. దంగాపడు to be frightened.

దంగు *dangu*. [Tel.] v. n. To be pounded, or cleaned. దిబ్బమీద పాట్లు తీసినట్లు బహు. దంగుడు *dangudu*. adj. Beaten, pounded, cleaned; దంచిన, దంగుడుబియ్యము pounded rice.

దంతేవ, దంతేవము or దెందేవము *dantsava*. [Tel.] n. A large gun, a cannon. పెద్దతోపు, పొడుపుతోపు, రాకెట్టుతోపు.

"దంతనంబులు, ధీరంగులు
భూరిభంగులు తురగంబులు."

K. P. viii. 77.

దంతే *dantsu*. [Tel.] v. a. To pound, to bruise, or clean grain in a mortar. దంపు.

దంట *danta*. [Tel.] n. A match, or equal, పోట. A rival, a competitor. A couple or pair. A hero, a genius పుట్టుట. A dashing or spirited man or woman కట్టెలను దంటలు, కట్టెలమనుషులు, పోర్వలి. adj. Rival: two, coupled, as twins: spirited, unrivalled. ప్రౌఢమైన. దంటతనము *danta-tanamu*. n. Rivalry, spirit, noble genius. దంటపడు *danta-paḍu*. v. n. To league, or combine. దంటపిల్లలు *danta-pillalu*. n. Twins. కవలలు. దంటకొడుకులకొడవ the two-faced god, i. e., Agni.

దంటు *dantu*. [Tel.] n. A stalk of such plants as cholam. Pith. దంట్లోదంటు hay, sapless stalks. దంటనమలు to chew cholam stalks. దంట్లోకొయ్య a certain game among boys. అరటిదంటు the pith of a plantain tree. దంటుకూర *dantu-kūra*. n. A kind of green vegetable the stalks of which are eaten.

దండ *daṇḍa*. [Tel.] n. Nearness. సమీపము. A side ప్రక్క. A prop. ఠాయి. కొండదండల on all sides, around. A garland, a collar, or necklace. adj. Big, large. దండకము *daṇḍakamu*. [Skt.] n. The name of a celebrated forest mentioned in poems. Blank verse: or a poetical passage formed of one short and two long syllables alternately. దండకట్ట *daṇḍa-kaṭṭa*. n. A hay band round a stack. The outer ring or line of the thrashing floor where the light grains lie. దండకడియము *daṇḍa-kaḍiyamu*. n. A bracelet worn on the arm. దండకరిణె *daṇḍa-kariṇe*. n. Local Archives: a chronicle or book giving the history of a village. పాతకొత్త పుస్తకపు కట్ట. దండకోల *daṇḍa-kōla*. n. A prop. తూట. "నీకటుదండకోలలను నిల్పినవాఁడు." వై. i. దండచెయ్యి *daṇḍa-cheyyi*. n. The upper arm. దండచేరు *daṇḍa-chēru*. n A sacred string tied on the upper arm దండచేరి కట్టుకొనకోరదము. దండసరిమాటలు *daṇḍa-sari-māṭalu*. n. Voracity, true assertion.

దండగ See దండుగ.

దండపడు See under దండించు.

దండపడు *daṇḍa-paḍu.* v. n. To approach. సమీపించు. To become tough. ఎర్రనుడ్డితోడ ముల్లంతో పాడుపగా దొరుకుగా చేర్చదు. **దండపాటు** *daṇḍa-pāṭu.* n. Approaching సమీపించుట, దండుపడుట. రా. viii

దండము *daṇḍamu.* [Tel.] n. A bow, a salutation made by joining the palms of the hands in front of the breast. నమస్కారము. Respects, obeisance. Remembrance or compliments in correspondence. దండములు పెట్టు to make a bow or courtesy, to make obeisance, to adore. ఆయనకు నాదండములు చెప్పవలసిది please to give him my compliments. **దండము** *daṇḍamu.* [Skt.] n. A rod, stick or staff, కుర్ర్రకర్ర. The stem of a plant. Chastisement either by killing a person, or by confiscating his property or by oppressing him in other ways, punishment, a fine. చతురంగ పాదములలో నొకటి, రాజబిక్. An army. దండు. A multitude. సమూహము. **దండన** or **దండనము** *daṇḍana, daṇḍanamu.* Punishment. **దండనాయకుడు** *daṇḍa-nāyakuḍu.* n. A leader of an army. సేనాధ్యుడు. **దండనీతి** *daṇḍa-nīti.* n. Politics: the principles of government. నీతిశాస్త్రము. **దండయాత్ర** *daṇḍa-yātra.* n. An invasion, an incursion, a campaign, going with troops or in procession. దండెత్తిపోవు, సన్నాహము. **దండలాసకము** *daṇḍa-lāsakamu.* n. A kind of dance స్త్రీలిద్దరుచేయు. దండధరుడు or దండుడు a mace-bearer, or staff-bearer, an epithet of Yama, యముడు. **దండాధిపతి** *daṇḍ-adhipati.* n. A general. **దండాసి** *daṇḍāsi.* n. A bailiff, a beadle. The name of a caste in Ganjam.

దండసిల్లు or **దండసిలు** *daṇḍasillu.* [Tel.] v. n. To be jammed in. ఇరుకుగాను; to be pressed or squeezed అనుచుదండుపడు, అణగు.

దండి *daṇḍi.* [Tel.] n. Strength, power, valor, courage, heroism బలము, శౌర్యము. [Skt.] One who carries a staff. A staff-bearer. దండమునధరించువాడు. Name of a Sanskrit poet. A gate keeper, ద్వారపాలకుడు. Yama the god of death, యముడు. దండిపెనుదండి a full in wrestling. The name of a certain tree. ఎర్రదండి. H. iv. 11. adj. Courageous, valorous శౌర్యము గల. Plentiful సమృద్ధము. Great పెద్ద. దీనికి దండిపైరు శొన్నలు the principal crop is cholum. దండికుండలు large pots. దండి మూక a great mob. **దండిగా** *daṇḍiga.* adv. Much, thoroughly, constantly. **దండి సత్తువ** *daṇḍi-tanamu.* n. Might, vigour. M. viii. v. 109.

దండించు *daṇḍiṁsu.* [Skt.] v. a. To punish, chastise. దండించి దండం the punishment inflicted. **దండితుడు** *daṇḍitaḍu.* n. One who is punished దండింపబడినవాడు. **దండ్యుడు** *daṇḍyuḍu.* n. One who deserves punishment. **దండవము** or **దండన** *daṇḍanamu.* n. Punishment. దండించుట.

దండిక *daṇḍika.* [Tel.] n. A guitar. కిన్నెర. A part of a necklace హారమందలిభేదం.

దండిగ *daṇḍiga.* [Tel.] n. An ornamental palankeen or royal litter.

దండు *daṇḍu.* [from Skt. దండము.] n. An army, a multitude, a swarm, సైన్యము, సమూహము. మిడతల దండు a swarm of locusts. **దండాట** or **దండాడింపు** *daṇḍāṭa.* n. Revels, gambols, frolics, merry-making. Tossing red powder over one another at a feast. కేరాట. **దండెత్తు** *daṇḍ-ettu.* (దండు+ఎత్తు.) To raise an army. యుద్ధప్రయాణమొనరించు. To wage war. To invade.

దండుగ, దండగ, దండుగు దండువ or **దండువు.** *daṇḍuga.* [Tel.] n. Loss, నష్టము. A fine. శిక్షాగా. **కలిమిదండుగ** *kalimi-daṇḍuga.* n. Lit: A tax on wealth, an income tax.

దండుదారి or **దండుబాట** *daṇḍa-dāri.* [Tel.] n. A high way.

దండుదివ్వె or **దండుదీపము** *daṇḍa-divve.* [Tel.] n. A lampstand. దీపస్తంభము.

దండె or **దండియ** *dande.* [Tel.] n. A guitar, కిన్నెర, తంబుర. A. iv. 36. R. ii. 88. A pole. కర్ర, గడ. The pole of a palankeen. పల్లకీ దాండము. The beam of a pair of scales త్రాసు గోల. See కర్ర. vii.

దండెము or **దండియము** *dandemu.* [Tel.] n. A cord line, or pole on which clothes are hung to dry. A kind of gymnastic exercise. దండెములుతీయు to perform a kind of gymnastic exercise, which consists in resting the hands on the ground and moving the body to and fro. కాళ్లు చేతులు నేలను మోపి ముందుకు వెనుకకు ఊగుట. శకా. iii.

దండోరా *dandōra.* [Tel.] n. Proclamation by beat of tom-tom. దండోరాచేయు to proclaim by beat of tom-tom or drum.

దంతము *dantamu.* [Skt. Cognate with Eng. 'Tooth.'] n. A tooth. పల్లు. Ivory. జీవదంతము solid ivory. **దంతధావనము** *danta-dhāvanamu.* n. Cleaning the teeth. పళ్లుతోముట. **దంతావళము** *danta-valamu.* n. An elephant with tusks, a tusker; an elephant. **దంతి** *danti.* n. A kind of tree, *Croton polyandrum.* జాంబవత్పితృక్షము. H. iv. 9. An elephant, ఏనుగు. One who has projecting teeth కోరపంటివాడు. See దంతురుడు.

దంతురత *danturata.* [Skt.] n. Ups and downs. Unevenness. A. iv. 316. నిమ్నోన్నతము, పల్లకిపల్లము. **దంతురము** *danturamu.* adj. Uneven. **దంతురితము** *danturitamu.* adj. Up and down, uneven. భూ కాంపర దంతురితోగ్రుడను he who was in a tremor. V. P. ii. 283. **దంతురుడు** *danturudu.* n. One who has projecting teeth. మిట్టపల్లవాడు.

దంతె or **దంతియ** *dante.* [Tel.] n. A grade of any kind. a fold, a layer of earth. A large rake. పైరుమీదలు నేల్ల యంత్రము, కొయ్య పండ్ల అచ్చు. వెన్ను దంతె a harrow. A rafter అడ్డముగా వేసేకర్ర. **దంతెనము** *dantenamu.* n. A large rake. V. P. viii. 411.

దంత్యము *dantyamu.* [Skt. from దంతము] adj. Dental; of or belonging to the teeth. n. A dental letter.

దండడి *dandadi.* [Tel.] adj. Much, great. Thick. తరుచైన. adv. Thickly, crowdedly, much. తరుచుగా, దొమ్మిగా, మిక్కిలి. **దండడింపు** *dandadimpu.* v. n. To thicken, తరుచును, దట్టమును. **దండడిపెట్టు** *dandadi-pettu.* v. a. To be confused, కలకరపెట్టు. To oppress, to trouble. బాధించేయు.

దండన *dandana.* [Tel.] n. A trick, a delusion, guile. మాయ, బాలము. **దండనకాడు** *dandana-kādu.* n. A trickster, a deceiver. జాలముచేయువాడు. **దండనకత్తె** *dandana-katte.* n. A woman who deceives, a gipsy. జాలముచేయువది.

దండశూకము *danda-sūkamu.* [Skt.] n. A serpent. పన్నగము.

దండహ్యమానము *dandahya-mānamu.* [Skt.] adj. Burning.

దంపకర్రు *dampa-karru.* [Tel. దమ్ము+కర్రు.] n. The plough share used in wet land. **దంపనాగలి** *dampa-nāgali.* n. A sort of plough used in wet land. ఆడుసు దున్ను నాగలి.

దంపతులు *dam-patulu.* [Skt. from జాయా+పతి] n. plu. Man and wife. ఆలుమగలు. **దంపతిపూజ** worship or homage paid to a man and his wife.

దంపు Same as దంచు. v. (q. v.) n. Beating, pounding, bruising. దంపుటిల్లు a room in which rice, &c., are pounded. **దంపుడు** *dampudu.* n. The act of pounding. దంచుట. దంపుడుబియ్యము cleaned rice. **దంపింపు** *dampintsu.* v. n. To cause to pound.

దంభము *dambhamu.* [Skt.] n. Fraud, cheating, hypocrisy. కపటము. See దంబము and డాంబికము. A pretence, ostentation. Insolence, impudence. A fault లోపము. adj. Pretending, deluding. దంభోపసుడు a pretending Brahmin.

దంభోళి *dambhōḷi*. [Skt.] n. A thunderbolt. పిడుగు, వజ్రాయుధము.

దంశము *daṁsamu*. [Skt.] n. A fly, a gad fly. అడవితేనె. దంశము or దంశకము a bite, కాటు; a piece of armour, కవచము. **దంశి** *daṁsi*. n. A forest mosquito. అడవిదోమ. దంశిక pincers, tongs, పటుకారు. **దంశితుడు** *daṁsituḍu*. n. One who is bitten. కాటు పడ్డవాడు. One who wears an armour, కవచము తొడిగినవాడు.

దంష్ట్ర or **దంష్ట్రము** *daṁshṭra*. [Skt.] n. A tusk or large tooth. కోఱపళ్లు. **దంష్ట్రాయుధము** *daṁshṭrāyudhamu*. n. That which is armed with tusks, i. e., a wild boar. పందిపోతు. **దంష్ట్రి** *daṁshṭri*. adj Tusked, toothed, carnivorous. n. A wild boar.

దక్కినము *dakkiṇamu*. [for Skt. దక్షిణము.] The South.

దక్కు *dakku*. [Tel.] v. n. To be available for enjoyment. అనుభవప్రాప్తమగుట, To fall to one's share or lot; to be saved, to escape. adj. Enjoyable. అనుభవప్రాప్తము. మీ ప్రాణములు దక్కవు your lives will not be saved. ఈ పూటకు దక్కినదాకాదేదు I have no chance of keeping the money. **దక్కోకు** *dak-koku*. (దక్కు+కోకు.) v. n. To be independent. స్వతంత్రపడుట. To happen. కలుగు. ఏ. **దక్కించు** *dakkiṁchu*. v. a. To rescue, preserve, defend, save, get, redeem. దక్కించుకొను. To get into one's possession, appropriate. To have. To secure for oneself. To digest. ఆ యిల్లు తెనుకు దక్కించుకొన్నాడు he got the house into his own hands. **దక్కోలు** *dak-kōlu*. n. Occurrence. కలుగుట, సంభవించుట. adj. Taken, usurped: స్వాధీనమైన. Possible, feasible, attainable. **దక్కోలుగానియ్యు** *dakkōlu-gā-n-iyyu*. v. a. To offer in sacrifice: to present as a gift to a god. **దక్కోలుపడు** Same as దక్కోను.

దక్షత *dakshata*. [Skt.] n. Skill, cleverness, ability. నేర్పు. Management, protection. మగతోడులేనిది being without any male protector. **దక్షత్వము** *dakshatvamu*. n. Ability, cleverness, dexterity. సమర్థత. **దక్షుడు** *dakshuḍu*. n. A clever or capable man. నేర్పరి. Name of a Brahma, ఒక్కపు జాతి. కొన్నకదక్షుడు one skilled in archery. మాయాదక్షుడు a clever rogue.

దక్షయజ్ఞము *dakshayajñamu*. [Skt.] n. A kite. ఎఱ్ఱ.

దక్షిణ *dakshiṇa*. [Skt.] n. A present given to a priest at a sacrifice. యజ్ఞాదులందు యాజ్ఞికులకిచ్చే ప్రాశ్యము. A present. An offering made in money. An alms. సంబావీ. the money fee or payment offered to an instructor. వారు ఒకరూపాయి దక్షిణయిచ్చిరి they gave a present of one rupee.

దక్షిణము *dakshiṇamu*. [Skt.] n. The right hand side (i. e., while facing the East). The south, దిక్కు. See under భూ. adj. Pertaining to the right hand, కుడి. Southern, దిక్కుకు, దక్షిణకైలాసము the southern Kailasa—an epithet given to the town of Kalahasti. **దక్షిణాగ్ని** *dakshiṇ-āgni*. n. A name of the sacred fire that has to be kept up by a Brahmin householder. దక్షిణభూదేవ Yama. దక్షిణాపథము the Deccan and South India together. **దక్షిణుడు** *dakshiṇuḍu*. n. A kind, honest or candid person. మీవంటి దక్షిణులు మాకు దొరికి మేము కృతార్థులమయ్యాము.

దఖలు or **దాఖలు** *dakhalu*. [H.] n. Insertion, entering. An application. దాఖలు చేయు to present, to file, admit, &c.

దగ *daga*. [Tel.] n. Heat. దాహము. Thirst, అతిదాహము. M. VII. iii. 309. Swa iv.

దగదగ or **ధగధగ** *daga-daga*. [Tel. (anuk.).] n. Brilliancy, glittering. adj. Bright. **దగదగమను** or **దగదగలాడు** *daga-daga-m-anu*. v. n. To glitter, to flash.

దగర Same as డగర. (q. v.)

దగరము Same as డగరము. (q. v.)

దగరు *dagaru*. [Tel.] n. Sand. ఇసుక.

"వన కొండమున్న దగరు మొదలుగాగల పాషణం బులచే శీకాకుపడియం."

ఉ. హరి. iii.

దగా *daga*. [H.] n. Fraud, deceit, cheating. మోసము. దగాచేయు to deceive.

దగుల్బాజి *dagulbaji*. [H.] n. A rogue, a cheat. మోసకాడు.

దగ్గలి *daggali*. [Tel.] n. A kind of plant used for food.

దగ్గర, దగ్గర or డగ్గర *daggiru*. [Tel.] n. Nearness. సమీపము. adv. and postposition. By, at, near, close by, at hand, towards, to, with, in possession of. వద్ద, సమీప మందు. ఎవ్వరిదగ్గర కొన్నావు from whom did you buy it? నాదగ్గర ఉన్నది I have it by me. అతనిదగ్గరలేదు he has not got it. ఈ పద్యము దగ్గరనుండి చదువు he read on from this verse. నేను దగ్గర ఉంటిని I was by, I was present. దగ్గరకుతీయు to take (a child) into one's family, to patronise, protect, take into one's keeping. దగ్గరి or దగ్గరి *daggiri*. adj. Near. సమీప మందున్న దగ్గరించు, దగ్గరించు *daggiriṁtsu*. v. n. To draw near, approach. సమీపించు.

దగ్గు *daggu*. [Tel.] v. n. To cough. కాచుట చేయు. n. A cough. క్కాసము.

దగ్ధము *dagdhamu*. [Skt.] adj. Burnt. కాల్చబడిన.

దచ్చి or దచ్చిపుక *dachchi*. [Tel. దంట+చేపు కొను.] n. A word used at games, for eight. cf. మరదచ్చి. దచ్చికాళ్ళమెకము a fabulous beast with eight legs. శరభము.

దటాయించు *data-yiṁtsu*. [Tel.] v. t. To chide, browbeat, snub.

దట్టి Same as దట్టా. (q. v.)

దట్టడుగులు *datt-adugulu*. [Tel.] n. Toddling, tottering steps like those of an infant.

దట్టన *dattana*. [Tel.] n. Thickness, closeness, coarseness. Threatening, bullying. అదలుపు, తర్జనము. దట్టించు *dattiṁtsu*. v. t. To bully, to frighten. అదలించు.

దట్టము or దట్ట *dattamu*. [Tel.] n. A body of multitude. Crowd, assembly. తురంగదట్టము a troop of horses, అశ్వికదట్టమూనాము, సుర్రపు దట్టలు crowds of horses. A. iv. 36. ✱ mummy, a dried carcase. Coarse linen, called దంకిడీ. A woman's undervest, పాపడ. adj. Thickset, close, tight, coarse, strong, mighty. Thick, as hair. గట్టి, దిగుళ్ళై, తరుచైన. దట్టపుసిగ్గు deep shame. దట్టాలు *dattalu*. n. A coarse cloth used for sails, &c. దట్టపడు *datta-paḍu*. v. n. To thicken.

దట్టా *datta*. [Tel.] n. A stopper or cork బిరడా.

దట్టి or దట్టె *datti*. [Tel.] n. A sash, belt, girdle, cestus round the waist. వడికట్టు, కాంచెకోక. A. vi. 106. దట్టించు *dattiṁtsu*. v. n. To tie up the girdle. దట్టికట్టు.

దట్టుడు *dattuḍu*. [Tel.] n. A brave or daring man, a hero; a clever man, a man of ability. సమర్థుడు, సమర్థుడు, దిట్టతనముగల వాడు, శూరుడు.

దడ *daḍa*. [Tel.] n. Tremor, agitation. భయము. Faintness; apprehension. A weight put in a scalepan to rectify a pair of scales, దార్. దడదడ్డిన tremulous, agitated, flurried, distressed. ఒళ్లు దడగా నున్న unwell, faint. దడకట్టు *daḍa-kaṭṭu*. v. n. To prove or verify a pair of scales. To counterpoise a vessel in a pair of scales.

దడదడ *daḍa-daḍa*. [Tel. (anuk)] adv. All at once, swiftly. వడిగా. దడదడమను *daḍa-daḍa-m-anu*. v. n. To palpitate. దడ దడలాడుచున్నది.

దడము *daḍamu.* [Tel.] n. Firmness or thickness. దట్టము. A v. 273. An army, సేన. A multitude, సమూహము.

దడాలన *daḍāl-ana.* [Tel. (anuk)] adv. Slapdash, at one thrust.

దడి *daḍi.* [Tel.] n. A screen of leaves, bamboos, &c., a fence. plu. దడ్లు. **దడి బియ్యము** *daḍi-biyyamu.* n. A certain rite observed regarding maidens.

దడిగ *daḍiga.* [Tel.] n. A large shield carried as an ensign. "దడిగెలంబుంచెలం గొడుగు బంబుములుక్ విలసిల్లవిచ్చిరక్." భా. ఆశ్వ. iii.

దడిబము *daḍibamu.* [Tel.] n. A bed. పరుపు, మెత్త, తల్పము, శయ్య.

దడిమము *daḍimamu.* [Tel.] n. A robe. A bed, పరుపు. adj. Thin, పల్చని.

దడియ *daḍiya.* [Tel.] n. Land at the foot of a hill. కొండ కిందనేల. భా. పూ. vii.

దడియము, దడ్డ *daḍḍiyamu* or **దడ్డెము** *daḍḍemu.* [Tel.] n. A weight equal to five, or ten seers. మన్నెడియెంపు thirty seers.

దడియు *daḍiyu.* [Tel.] v. n. To shiver, tremble. వణకు.

దడ్డి *daḍḍi.* [Tel.] n. A lump or ingot of steel.

దడ్డు *daḍḍa.* [Tel.] adj. Naked. **దడ్డుసన్యాసి** *daḍḍu-sanyāsi.* n. An ascetic who goes naked.

దణా *daṇa.* [Tel.] n. An army. సేన, ఊ. రా. ii. **దణాయకుడు** *daṇāyaḍu.* n. A leader of an army. సేనాపతి. **దణి** *daṇi.* n. A master, a ruler, a king. ప్రభువు, రేడు.

దణ్ణము *daṇṇamu.* Same as దండము a salutation.

దణ్ణెము *daṇṇemu.* Same as దండెము (q.v.)

దత్తము *dattamu.* [Skt. cf. Lat. *datus.*] adj. Given, presented. ఇయ్యబడిన. Adopted, reared. స్వయందత్తపుత్రుడు a son self-given, one who being without natural parents or being deserted by them, offers himself for adoption. **దత్తత, దత్తత్వము, దత్తు** or **దత్తువు** *dattata.* n. Adoption. స్వీకారము. **దత్తకుడు** *dattakuḍu.* n. An adopted son. దత్తపుత్రుడు. **దత్తి** *datti.* n. A gift. ఈవి, దానము. "దత్తి నెరక్కి." A. ii. 38. దత్తుడు a man who is given as a hostage. కుదువ ఉంచబడినవాడు. దత్తుతీసుకొను to adopt a son.

దత్తూరము *dattūramu.* [Skt.] Error for ధత్తూరము.

దడ్డనాళ *daḍḍa-naḷa.* [Tel.] n. Tumuli, prehistoric tombs, commonly called పాండవ గుయిండ్లు.

దడ్డుఱుము, దడ్డుల్లు దడిల్లు or **దడ్డు** *daḍḍa-ṟuṉṯu.* [Tel.] v. n. To be alarmed, perplexed, confounded. To be scared or inflamed. తత్తరపడు.

దడ్డళము or **దడ్డడము** *daḍḍaḷamu.* [Tel.] n. A flat ceiling. A small temple with a flat mud roof. చిన్నగుడి. A flat roofed house. ఇంటిమిద్ద. భా. i.

దడ్డు or **దడ్డువు** *daḍḍu.* [Tel.] n. A bump. A slight swelling of the skin. బొక్క.

దధి *dadhi.* [Skt.] n. Curds. పెరుగు. **దధిసముద్రము** or **దధిసాగరము** a sea of curds. A. iv. 141. **దధ్యోదనము** *dadhy-odanamu.* n. A pudding of curds, rice and spice with salt.

దనియలు or **ధనియలు** *daniyalu.* Tel. n. plu. Coriander seeds. కొత్తిమిరిత్తనాలు.

దనియు *daniyu.* [Tel.] v. t. To meet, to unite. కూడు, కలియు. **దనివు** *daniyu.* n. A meeting, union. కూడిక, సంగమము.

దనుక, దాక or **దాకా** *danuka.* [Tel.] adv. Until. వరకు, పర్యంతము.

దనుకు or **దన్కు** *danuku.* [Tel.] v. n. To kindle or catch fire. నిప్పు అంటుకొను. To shine. v. t. To strike, to touch. తాను, సోకుమనుకున్ the sin not having come home to him. పాపము అంటక. M. XII. i 103. To have, పొందు.

దనుజుడు *danujuḍu.* [Skt.] n. A giant, fiend, demon. అసురుడు, రాక్షసుడు. **దనుజాధిపుడు** *danuj-ādhipuḍu.* n. The king of the giants.

దప్పము *dappamu.* [Tel.] n. Thickness, swelling, a tumour. దట్టము. **దప్పనైన** *dappam-aina.* adj. Thick. దట్టమైన.

దప్పళము *dappaḷamu.* [Tel.] n. A sour drink made of tamarinds and vegetables. కాయగూరలతోనీ పులియబెట్టిన పులుసు.

దప్పి or **దప్పి** *dappi.* [Tel.] n. Thirst. నీరు నిట్టు. నాకుదప్పి అయినది I am thirsty. Fatigue, శ్రమము.

దఫా *daphā.* [H.] n. Time, occasion, turn. ఒకదఫా once.

దబదబ *daba-daba.* [Tel. (anuk.)] adv. Audibly, noisily, aloud, trippingly. Quickly. దబదబపారిపోయిరి I could hear them running away, pattering or patteringly. దబదబకొనసినది it rained heavily, or, it pattered. దబదబకొట్టుట to beat soundly or with audible blows.

దబలీకము *dabalīkamu.* [Tel.] n. A disease of the knee joint. The disease of a swelled and carious knee joint.

దబాయింపు *daba-yiṁpu.* [H.] v. a. To frighten, bully, browbeat.

దభేనా *dabēna.* [H.] n. Hoard, buried treasure.

దబ్బ *dabba.* [Tel.] n. The citron tree. **దబ్బకాయ** *dabba-kāya.* n. A citron. కొండదబ్బ & నాటిదబ్బ are two species of it. A slip, strip, piece of split wood, a slice. A thin rafter, బద్ద. చెదుగుబద్ద. దబ్బలపు a door made of strips of wood. చెదుగుదబ్బ a piece of split bamboo. A clot of blood. [From దర్భ a sacred grass] దొప్ప, దబ్బతోడి the ring finger, అనామిక. దబ్బరుంగరము a gold ring made like a దబ్బ ring. **దబ్బకట్టు** *dabba-kaṭṭu.* v. n. To clot, as blood does. దబ్బకట్టిన clotted. దబ్బనేతగాడు a mat weaver, చేయువాడు.

దబ్బడము *dabbaḍamu.* [Tel.] n. An earthern cover over a pot. మూకుడు. **దబ్బడింపు** *dabbaḍiṁpu.* v. n. To close or cover the mouth of a cup with a lid. మూకుడితో మూయుట. To slap (with the palm of the hand) అరచేతితో చరచుట.

దబ్బణము or **దబ్బలము** *dabbaṇamu.* [Tel.] n. A bodkin, a large packing needle.

దబ్బర *dabbara.* [Tel.] n. A falsehood. బొంకు. Cheating, deception. A delusion మోసము. A calamity, harm, విపత్తు. దబ్బరలాడు to deal in falsehoods. నాకాలికి దబ్బర అయినది his leg has been injured. దబ్బరదెబ్బలు feigned blows: mere pretence. దబ్బరకాడు or దబ్బరి a liar. దబ్బరకత్తె or దబ్బర a deceitful woman. adj. False, spurious, apocryphal. దబ్బర కొప్పుకట్టు false locks.

దబ్బాటు or **దబ్బాటు** *dabbaṭu.* [Tel.] adv. Suddenly, unexpectedly. A. vi. 105. అధాట్టుగా, అనిపిలాటుగా.

దబ్బిచిప్ప *dabbi-chippa.* [Tel.] n. A kind of axe. తొడుగుపట్టు దబ్బలుచేసే కొడవలి.

దబ్బిడి *dabbiḍi.* [Tel.] adj. Cross, unsteady, irregular, curst.

దబ్బిడి or **దబ్బిడి** *dabbiḍi.* [Tel.] n. Trouble. A popular ferment or fray. An insurrection. A liar, a makebate, a rascal. **దబ్బిడితనము** or **దబ్బిడితపము** *dabbiḍi-tanamu.* n. Vileness, rascality. **దబ్బిడిపదము** *dabbiḍi-padamu.* n. A jaw-breaker or hard word, a distracting puzzle. దబ్బిడిదేశము a troubled or unsettled district.

దబ్బు *dabbu.* [Tel.] v. t. To tell. చెప్పు. n. A word, మాట. The cover of a jar, మూకుడు, దబ్బడము. The noise made by a blow on anything. A clapping sound, బల్లలమీదలైన వాటిని సర్దిచెప్పుట. దబ్బుపెట్టు to cover, మూయు.

దబ్బు *dabbu.* [Tel.] adv. Aloud. బహిరము.

దబ్బడు Same as దబ్బడము (q. v.)

దబ్బన *dabbana.* [Tel.] adv. Instantly, at once, quickly.

దబ్బర or **డబ్బర** *dabbara.* [Tel.] n. A cup. కప్పు.

ధ్రువము *dabhramu.* [Skt.] adj. Little, small. సూక్ష్మము. Thin, సన్నము.

దమము or **దమనము** *damanu.* [Skt.] n. Austerities, mortification of the flesh, a self-controlled state. ఇంద్రియనిగ్రహము. Fortitude, క్షమ సహనస్వభావము. Suppression, అణుము. **దమనుడు** or **దని** *damanudu.* n. the queller or subduer. ఆ దమనాదులు as కందర్పదమనుడు Sivawho destroyed Mammadha. **దమితుడు** *damitudu.* n. One who is subdued. అణువబడినవాడు. **దమించు** *damitsu.* v. t. To suppress, subdue (as one's passions), అణచివేయు.

దమదమ *dama-dama.* [H.] n. A battery, a fortress. బ్యాటరీ.

దమ్మిడి *dammidi.* [H.] n. A pie, one twelfth part of an anna. అణాలో పండ్రెండో.

దమ్ము *damamu.* [Tel.] n. Mud, mire, slush. అడుసు, బురద, బురకము. Moisture, wetness. Breath. Wet ploughing. దమ్ముదున్నే a plough used to work wet land. దమ్ముదీరుతట్టి దున్నేరు, దమ్ములక. **దమ్ముగొను** *damamu-konu.* v. n. To become miry, or wet. అడుసగు, తడియు. **దమ్ముగొన్న** *dammukonna.* adj. Moist. Empty, worthless. **దమ్ముచేయు** *dammu-cheyu.* v. n. To plough a field while wet. దమ్ముచేసినపొలము a field ploughed while wet. ఊడ్చుటకు పిడ్డగా చేసినపొలము. దమ్ముపట్టు to hold the breath.

దయ *daya.* [Skt.] n. Favour, kindness, grace, regard. Love, affection, attachment. Mercy, pity, tenderness, clemency, compassion. Pleasure, goodness, amiability, a kind heart. కృప, కనికరము. మీ దయ ఎట్లో అట్లా just as your honour pleases. దయచేత thank you. **దయచేయు** *daya-cheyu.* v. a. & n. To grant, bestow, allow, give ఇచ్చు, అనుగ్రహించు. To honor or favour with (something) కటాక్షించు. To come or to go. ఆక్కడికి దయచేస్తారా will you be pleased to come (or go) there? ఇది దయచేయండి oblige me with this, be so good as to grant me this. **దయతప్పిన** *daya-tappina.* adj. Displeased, disgraced, out of favour. ఆయన దయ నామీద తప్పినది I lost his favour. **దయారసము** *daya-rasamu.* n. The spirit of love. Loving-kindness, humanity, benignity, indulgence. **దయాళుత్వము** *dayalutvamu.* n. Benignity. సర్వదయాపిపిత్వము universal beneficence, goodness to all creatures. **దయాళువు** or **దయాశాలి** *dayaluvu.* n. A kind, gracious, merciful person. ఆ కి కరుణించలేడు.

దయిత *dayita.* [Skt.] n. A darling, pet, favourite. స్త్రీయందలి. A woman, ఆడది. **దయితుడు** *dayitudu.* n. A lover, husband. ప్రియుడు, ఇష్టుడు. నా దయితుడు my love.

దయ్యము *dayyamu.* [for Skt. దైవము.] n. A deity, a god. దేవుడు, వేలుపు. M. iv. IV. 57. R. ii. 11. Destiny, fate, విధి. A goblin, fiend, demon or evil spirit, పిశాచము. దియ్యము కాదు భూతమే it was not a fiend but a ghost. కొంపి దియ్యము a jack o'lantern, a will of the wisp. వానికి దియ్యము పూనినది he is possessed. దియ్యము పూనినవాడు a demoniac. దియ్యము పట్టు to be possessed. అతనిక దియ్యము పట్టినది a devil has seized him. దియ్యమును వదలగొట్టు or దియ్యము తోలు to drive out a devil, to exorcise. దియ్యపు స్తంభనము a spell to scare away fiends. **దయ్యాలపాపు** *dayyala-papa.* n. A wizard or a witch.

దర *dara.* [from Skt. ధర.] n. Price. వెల, క్రయము.

దరఖాస్తు *darakhastu.* [H. n. A *darkhast*, an application, a proposal, a tender.

దరణము *daraṇamu.* [Tel.] n. A coin of the value of eight dubs.

దరము *daramu.* [Skt.] n. Fear. భయము. A shell, శంఖము. A pit, గొయ్యి. adj. Slight, little, ఇంచుక. దరదము *dara-damu.* adj. Fearful, terrible. దరహసితము or దరహాసము *dara-hasitamu.* n. A gentle smile, a smile, a slight laugh. దరహసితాస్యుడై with a smiling face.

దరి *dari.* [Tel.] n. A bound, line, limit. A shore, or side. ఒట్టు, మేర. A refuge, a place of safety. "నాకు ఒకింత చూపవే నారాయణా." (నారాయణశతకము.) Nearness, సమీపము. దరిమేర లేనిదైన boundless grief. ఇంటిదరి close to the house. [Skt.] n. A cave, cavern, grotto. గుహ. దరిగా *dariga.* adv. Aside, apart, at hand, hard by. దరిచేరు *dari-cheru.* v. n. To succeed or "reach the shore," to go to heaven. To be finished. దరితేలిన *dari-têlina.* adj. Terminated, ended. కడదరిన. దరికొను *dari-konu.* v. n. To catch fire, be ignited. మండు, కాలు. కుమ్మరికొన్న పట్టున when the belly is inflamed with hunger. దరికొలుపు or దరికొల్పు *dari-kolupu.* v. a. To set on fire, to kindle. తగలబెట్టు.

దరిద్రము *daridramu.* [Skt.] adj. Poor, needy. n. Poverty. పేదరికము. దరిద్రుడు *daridrudu.* n. A very poor man. మిక్కిలి బీదవాడు. దరిద్రురాలు a poor woman. దరిద్రులు the poor. దరిద్రదరిద్రుడు a wretched starveling.

దరిబేసి *dari-bêsi.* [Tel.] n. A helpless man. దైన్యుడులవాడు, దీనుడు.

దరిమిలాను *darimilānu.* [H.] adv. Afterwards, subsequently.

దరియాప్తు *dari-yāptu.* [H.] n. An inquiry, investigation. విచారణ

దరిసింపు *darisimpu* [from Skt. దర్శించు v. t. To see, to pay a visit. చూచు. To offer as a gift, కానుకగానిచ్చు. దరిసెనము *darisenamu.* n. A gift given to a superior when one visits him. A *nuzzur.* నజరు.

దరుజు or దరుజు *daruzu.* [H.] n. cornice, a frieze, a joining, a seam carpentry or masonry కొడలకు గాను గ్రుంధకు కొనుగాని చేసియుండే చిత్ర పుగదురుపోసున్నము plaster made of lime.

దరువు *daruvu.* [Tel.] n. A song in a peculiar metre. తాళము. Beating time to music. తాళము. దరువువేయు to beat time to music. తాళమువేయు.

దరుసు *darusu.* [Tel.] n. A limit, a landmark. ఎల్ల.

దరోబస్తు *daro-bastu.* [H.] adj. All, whole; entirely.

దర్జా *darjā.* [H.] n. Rank, grade.

దర్జీ *darji.* [H.] n. A tailor. కుట్రపుపాడు.

దర్పణము *darpaṇamu.* [Skt.] n. A mirror. అద్దము. దర్పణసేవ the rite of viewing an idol in a mirror and thus adoring it.

దర్పము *darpamu.* [Skt.] n. Pride, passion, anger. Irritability, touchiness. కర్షము. కాల్చు. దుష్టులే యుశస్సుగా భావించువారు they prided themselves on their fierceness. దర్పముచేయు to boil over, to be furious or proud. దర్పించు *darpinṭsu.* v. n. To become proud, to be insolent, కర్షించు, గర్వించు. దర్పితము *darpitamu.* adj. Proud, arrogant. కర్షముగల. దర్పుడు *darpiṭudu.* n. A proud man. దర్పోద్ధతి or దర్పోన్నతి *darpōddhati.* n. The height of insolence or pride. దర్పకుడు *darpakudu.* n. The inflamer: an epithet of Cupid. కర్పకశాస్త్రము the Art of Love.

దర్బారు *darbāru.* [H.] n. An audience-chamber: audience.

దర్భ *darbha.* [Skt.] n. The sacred grass, used in sacrifices. *Poa cynosuroides.* **దర్భపోటు** See కుశము. A. vi. 92. దర్భ ముద్రిక or దర్భ ఉంగరము a ring made of this grass.

దర్వి *darvi.* [Skt.] n. A spoon, a ladle. మిట్టి, పడెఁ, The hood of a serpent, పాముపడగ. **దర్వీకరము** *darvi-karama.* n. A serpent. పాము, సర్పము.

దర్శనము *darsanamu.* [Skt.] n. Sight, view. చూపు. An eye కన్ను. A mirror, అద్దము. The mind, understanding, బుద్ధి, తెలివి. A dream, కల. Science, శాస్త్రము, గ్రంథము. పురుషుడిచ్చినము అయిఁప్పుడు whenever they see a man. దర్శనము చేయించు to introduce. నీకు ఆయనదర్శనము చేయిస్తాను I will introduce you to him. దర్శనాలండి a bill payable at sight. **దర్శకుడు** *darsakudu.* n. One who shows. చూపెడివాడు; a gate-keeper, ద్వారపాలకుడు; a skilful man, శ్రేష్ఠుడు. **దర్శనీయము** *darsanlyamu.* adj. Worthy to be seen, చూడదగిన. **దర్శితము** *darsitamu.* adj. Shown. చూపబడిన. **దర్శించు** *darsintsu.* v. n. To see, view. To visit. చూచు. వానికి నూటరూపాయలు దర్శించినాను I lost one hundred rupees to him, i. e., I am a loser of that sum by him. **దర్శము** *darsama.* n. A name for the new moon. అమావాస్య.

దల *dala.* [Tel.] an affix. Used to convert verbs, &c., into nouns. వాలుదల slantingly. ఊరుదల near the town. P. ii. 117 విడుదల release. దిగువదలపాలము the lower field. కమ్మదల concealment. మోపుదల weight. వ్యాధి తిరుగుదలగానున్నది the disease is on the turn. అచ్చుదల payable, due. తిరుగు దలవ్యయములు the sum incurred. నిలుపుదల stoppage. దానివల్ల ఇంటివాఁకి కొంతమేరకూడుదల ఉండినది the family had some profit by it. ఎగువదల up the river. ఎగిరి దిగువదల down the river.

దలపము *dalapamu.* [Skt.] n. A visor. ముఖత్రాణము.

దలారి *dalari.* [H.] n. A broker; a salesman. దరకఁ. A swindler. Brokerage. Douceur.

దళిముము or **దడిముము** *dalimamu.* [Tel.] adj. Thin. సన్నము.

దళ్లు Same as జెల్లు (q. v.)

దళనము See దళము. [Skt.]

దళము *dalamu.* [Tel.] n. Thickness, solidity. కదుముదనము. Troops, a host, an army, దండు. A multitude, quantity, number, heap. adj. Thick, solid. తొందరైన. Much, great. అధికము. ఎక్కువగా thickly. **దళము కొను, దళకొను** or **దళగించు** *dalamu-konu.* v. n. To become thick, to increase. అధికమగు. **దళముకొలుపు** *dalamu-kolupu.* v. t. To cause to increase. **దళసరి** *dalasari.* (దళము+సరి.) n. Greatness. ఘనత. Thickness, solidity, coarseness. దట్టము, తిరుగు, నుండుము. దళసరిపేక a close texture. adj. Thick, coarse, substantial.

దళము *dalamu.* [Skt.] n. A leaf. ఆకు. A petal. A part, భాగము. A hemistich, or half verse. A bar in music. దూర్వాదళము a blade of grass. **దళకర్త** *dala-karta.* n. A general; a magistrate. Satyabh. ii 88. **దళవరి** *dalavari.* [Tel. దళము+వరి.] n. Much grain. Substance, property, ఆస్తి. A general, సేనానాయకుడు. దళవంతుడు a man of property or substance. నిర్దళుడైన poor, indigent. **దళవాయి** *dala-vayi.* n. A general, a chieftain or minister of state. **దళసంము** *dala-santsu.* (దళము+సంఘము.) n. A class of troops. దళము జాతి. **దళితము** *dalitamu.* adj. Split, divided. ఖండింపబడిన, భేదింపబడిన. Blown, expanded (as a flower.) వికసించిన. **దళింపు** *dalintsu.* v. t. To cut, split, divide. ఖండించు, భేదించు. **దళనము** *dalanamu.* n. Breaking, cutting, severing. ఖండించుట, భేదించుట.

దవ *dava.* [Tel.] n. Dust. దుమ్ము. The tip of a sugar cane. చెరకుకొన.

దవంతి, దవంతిరి *davanti.* [Tel.] n. A moat, a ditch. కందకము, అగడ్త.

దవడ or **దవుడ** *davaḍa.* [Tel.] n. The jaw; the cheek. నన్ను దవడమీద కొట్టినాడు he slapped me on the cheek. దవడపండ్లు the jaw teeth or grinders.

దవనము *davanamu.* [Tel.] n. Southernwood, a fragrant leaf like balm, *Artemisia vulgaris.* (Watts.)

దవము *davamu.* [Skt.] n. A conflagration, wildfire. కాల్చెను. Ardent feelings, the consuming heat of hunger or fever. A forest అడవి. **దవానలము** or **దవనానలము** *dav-analamu.* n. Wildfire, a scorching blaze, a conflagration.

దవసము *davasamu.* [Tel.] n. Grain. ధాన్యము.

దవిష్ఠము *daviṣhṭhamu.* [Skt.] adj. Very remote, far distant. మిక్కిలిదూరమందున్న. **దవీయసుగా** *daviyasu-ga.* adv. Afar, దూరముగా. A. vi. 15.

దవుడు or **దోడు** *davudu.* [H.] n. Running, galloping. An inroad, incursion, or invasion.

దవ్వ *davva.* [Tel.] n. A under shoot. Pith, the soft part of wood. మ్రానిదిమి మెత్తని భాగము, చెరకుదవ్వ the young shoot of a sugar cane. ఈ చెట్టెంతపెట్టుగా ఉంటా దవ్వగాని చేవలేదు this tree is all pith and has no wood.

దవ్వు *davvu.* [Tel.] n. Distance. దూరము. A distant place, దూరదేశము. దవ్వుగా not thinking it far. adj. Distant, far. **దవ్వుగా** *davvu-ga.* adv. Afar, from afar. **దవ్వున** *davvu-na.* adv. Afar off, at a distance. ఎంతయు దవ్వున్నను however far. **దవ్వులు** *davvulu.* n. Far-off places or countries. దవ్వులవారు those who are afar.

దశ *dasa.* [Skt.] n. State, condition, అవస్థ. Power, authority, influence. Luck, fortune. బాల్యదశ childhood. వృద్ధాప్యదశ old age. తొమ్మిదవత్సరాలు, a time of famine came. నీ జాతక ప్రకారము రెండు దశలలో భాగ్యమనుభవించవలసినదిన్ని రెండు దశలలో దుర్గ్రహారము అనుభవించవలసినదిన్ని your destiny gives you two portions of good and two of evil. ఆరాజు ఎన్ని దశలు భాగ్యమునుభవించినాడు what proportion of the king's life was happy? గ్రహదశ the influence of the stars. మహాదశ the rule or sway of the predominant planet, qualified or modified by అంతర్దశ the several influences of the minor planets. అతడు బ్రదికున్నప్పుడు when he was alive. కష్టదశలో నున్నాడు he is in difficulties.

దశనము *dasanamu.* [Skt.] n. A tooth. పల్లు.

దశము *dasamu.* [Skt.] n. Ten. పది. **దశకము** *dasakamu* n. A word for Ten: as we say a dozen for twelve. **దశకంఠుడు** *dasa-kanṭhuḍu.* n. The "ten throated" demon, i.e., Rāvaṇa. Proverbially, a hydra, devil, or monster. **దశమము** *dasamamu.* adj. The tenth part (of a book, &c.) **దశమి** *dasami.* n. The tenth lunar day reckoned from new or full moon. పీనాసిది. **దశరథుడు** *dasa-raṭhuḍu.* n. The name of the father of Rāma. **దశాస్యుడు** *das-āsyuḍu.* n. The "ten faced" demon, i.e., Rāvaṇa. A hydra or devil. **దశాహము** *daśāhamu.* n. The ceremony performed on the tenth day after a death. పదోనాటికార్యము. **దశబంధము** or **దశబంధము** *dasa-bandhamu.* n. An Inam, or copy-hold, taxed at one tenth of the produce. An inam granted to one who constructs a tank.

దష్టము *daṣhṭamu.* [Skt.] adj. Bitten. కరవబడిన. **దష్టించు** *daṣhṭiṁchu.* v. n. To bite or sting. To chide or rebuke.

దసరా *dasara.* [from Skt. దశ ten + రాత్రులు nights.] n. The name of a feast called విజయదశమి in the month ఆశ్వీయుజ (October.) It is the close of the నవరాత్రి anniversary.

దసిలి *dasili.* [Tel.] n. A kind of silk. ఒక దినుసుపట్టు, పొగ్గపట్టు. "దసిలినూలుపట్టెయల్లిక బెడంగు." కళా. ii. Looseness, వదులు.

దసుపంది *dasu-vandi.* [Tel.] n. One who gets up wrestling matches. కుస్తులాటకు కట్టిలము కూర్చువాడు.

దసెన *dasena.* [Tel.] n. A kind of weapon. ఆయుధవిశేషము.

దస్కతు *daskatu.* [H.] n. A signature. చేవ్రాలు.

దస్తరము or **దస్తము** *dastaramu.* [H.] n. A bundle of papers tied together in a cloth, a portfolio, a budget. కాగితాలకట్ట.

దస్తావేజు *dastavēḍu.* [H]. n. A voucher. A document, a bond.

దస్తు *dastu.* [H]. n. The actual collection of money. Money.

దస్తూరి *dasturi.* [H]. n. Handwriting. వ్రాత. "నీ పాదము వ్రా సి యున్న దస్తూరి చాలి." కృష్ణ. iii.

దస్యుడు *dasyuḍu.* [Skt.] n. A thief, a traitor. A. iv. 274. An enemy, శత్రువు.

దస్రులు *dasrulu.* [Skt.] n. The Asvins. అశ్వినీదేవతలు.

దస్సాలా *dassāla.* [H. from దస్+సాలు.] adj. Decennial; lasting ten years.

దహనము *dahanamu.* [Skt.] n. Burning. కాల్చుట. దహనమయిపోయిన burnt. **దహనుడు** *dahanuḍu.* n. The god of fire, అగ్ని. **దహించు** *dahinṭsu.* v. a. To burn. కాల్చు.

దహరము *daharamu.* [Skt.] n. The heart, హృదయము. Intention, అభిప్రాయము. Swa. i. 53.

దా dā

దా *dā.* [Tel. for రా.] An interjection signifying Come!

దా *dā.* [Tel. another form of రా.] In some compounds signifies left, or inner as దాకాలు the left leg. దావెయ్య the left hand.

దాంతము *dāntamu.* [Skt.] n. Patience, endurance, fortitude, self-control, moderation. **దాంతుడు** *dāntuḍu.* n. One who is temperate, patient, self-controlled, moderate, or master of himself. అడుగు బడినవాడు. రెప్పక్లేశమునోర్చువాడు. **దాంతి** *dānti.* n. Self command, repression of the passions. ఇంద్రియనిగ్రహము, బ్రహ్మ చర్యాది రెప్పక్లేశమునోర్చుటసము.

దాంపత్యము *dāmpatyamu.* [Skt.] n. Wedlock. దంపతుల్ధర్మము. అనుకూలదాంపత్యము harmony in a family, mutual affection.

దాంభికుడు *dāmbhikuḍu.* [Skt.] n. One who is ostentatious or pompous. పెద్దమనుషులవాడు.

దాక *dāka.* [Tel.] n. A pot with a wide mouth. బోగోణి, మూతివెడల్పుగల ఆడిక. Also, a vine (corruption of ద్రాక్ష.) **దాక** or **దాకా** affix. Until, as long as, about. As far as, as much as, to the extent of, వరకు. నెలదాకలుదాక for a month. ఇంతదాక until now, before this. ఎందాక how long. పదిదాక as many as ten, about ten. The irregular inflection is దాకట. ఇందాకటి దాక్షిణ్యము the late dispute. ఇందాకటివాడు the man who was here till now.

దాకలి *dākali.* [Tel. దాయు+కలు.] Same as దాకలి. (q. v.)

దాకల్లు *dākallu.* [Tel. దాకు+కల్లు.] n. A spoke in a carriage wheel. బండిచక్రానికి కమ్మి, కేము.

దాళోను or **డాళోను** *dā-konu.* [Tel.] v. n. To come on, to happen. దాళోన్నకష్టము the evil he suffered. To meet or encounter, సన్నద్ధపడు. R. v. 282. సమీపించు. To be hidden, మరుగుపడు, దాగుకొను.

దాక్షాయణీ *dākshāyaṇi.* [Skt.] n. A name of Pārvati. పార్వతి.

దాక్షిణాత్యము *dākshiṇātyamu.* [Skt. from దక్షిణము.] adj. Southern. **దాక్షిణాత్యులు** *dākshiṇātyulu.* n. Southerners, people of the South.

దాక్షిణ్యము *dākshiṇyamu.* [Skt.] n. Shyness, kindness, feeling, delicacy. మొహమాటము. దాక్షిణ్యం ధననాశనం a kindly feeling may cause loss.

దాఖలా *dākhala.* [H.] n. Proof. A receipt. దాఖలాచూపు to verify.

దాఖలు or **దకలు** *dākhalu.* [H.] n. Submitting, as an application or a complaint in writing. దాఖలుచేయు to file or enter. వ్యాజ్యము దాఖలయినది the suit is filed.

దాగర *dāgara.* [Tel.] n. A wallet or pouch for food. A large winnowing basket. ప్రసేవకము, ఎండుపుటెట్ట.

దాగలి or **దాళి** *dāgali.* [Tel. దాగు+కలి.] n. An anvil. ఇరుకుదాగలి a carpenter's vice.

దాగిలిమూఁతలు, దాగిలిమూఁతలు or **దాగిలి బూములు** *dāgili-muṭṭulu.* [Tel.] n. The game of Hide and Seek. **దాగిలిబూతులాడు** *dāgili-būtsu-l-ādu.* v. To play at Hide and Seek.

దాగు *dāgu.* [Tel.] v. n. To be hidden or concealed. To hide. To escape. మరుగుపడు. **దాగురించు** *dāgurinṭsu.* v. t. To hide. దాచు. To delude, వంచించు. B. viii. 413. **దాగుమూఁతలు** Same as దాగిలిమూఁతలు. **దాచు** *dāṭsu.* v. a. To hide, conceal, secrete. దాగజేయు. **దాచుకొను** *dāṭsu-konu.* v. n. To hide, lie hid, be concealed. ఒళ్లుదాచుకొనుట to spare one's body, i. e., pains. See దాచు.

దాటు *dāṭu.* [Tel.] v. n. & a. To cross over, to pass over, To jump or leap, లంఘించు. To elude. To escape. To go beyond or transgress, ఉల్లంఘించు. To cross or copulate, applied to cattle. దాటుట ఆడుమనదాటకు transgress not my command. n. A crossing. A jump, ఎంతు, లంఘనము. A host, an army, సమూహము. చతురంగబలయుతసేన. Vijaya. i. 174. Parij. iv. 5. A sore due to having crossed some unlucky spot. దాటులుదాటించిరి they made the cattle pass over a ploughshare for good luck. Also, an ordeal; passing or stepping over an idol. **దాటుడాయి** or **దాటుడాయి** *dāṭuḍāyi.* n. A boys' game. **దాట్లుచేయు** *dāṭlu-chēyu.* v. n. To bound or jump. దాట్లుచేయుచూచువరకు to come bounding along. **దాటుకొట్టు** *dāṭu-koṭṭu.* v. n. To become a crowd. సంపుకొను. **దాటుకోను** Same as దాటు. **దాటించు** *dāṭinṭsu.* v. a. To cause to pass over. To pass over. ఆక్కడ పది దినములు దాటించినాడు he passed ten days there.

దాడి *dāḍi.* [for Skt. ధాటి.] n. An invasion, an inroad, a campaign. దండయాత్ర. A host, సైన్య. Flight, escape. దాడిపెద్దపులి lit: the invading tiger, i. e., a royal tiger. **దాడి** [H.] The beard. **దాడికాడు** *dāḍi-kāḍu.* n. A spy. వేగులవాడు. **దాడిచేయు** *dāḍi-chēyu.* v. n. To invade. దండెత్తు. To rush on, to charge in battle. **దాడియాడు** *dāḍi-yāḍu.* v. n. To maraud, or rove for plunder. To oppose, మార్కొను. భార. vii.

దాడిమ్మ, దాడీమ్మ or **దాడిమము** Same as దానిమ్మ.

దాడుగచెట్టు *dāḍuga-chettu.* [Tel.] n. The tree called *Nauclea cordifolia.* Rox. i. 514.

దాఢ *dāḍha.* [Skt.] n. A projecting tooth, a tusk. కోరపల్లు. A multitude, సమూహము.

దాణ or **దాణా** *dāṇa.* [H.] n. Horse gram, or other gram given to horses for food. ఉలవలులాంటిను గుర్రములుతినేధాన్యము.

దాణము *dāṇamu.* [Tel.] n. A tax, a toll. సుంకము, శుల్కము.

దాత *dāta.* [Skt.] n. A giver, donor, bestower, or liberal man. ఇచ్చువాడు. **దాతృత్వము** *dātṛitvamu.* n. Generosity, liberality, bounty.

దాతికర్ర or **దాతిమాను** *dāti-karra.* [Tel. దాతి+కర్ర.] n. A carpenter's block or work bench. A block used by cloth beaters.

దాత్యూహము *dātyūhamu.* [Skt.] n. The bird called a gallinule. కారుకుసుండంగిపిట్ట. The black cuckoo or the swallow, నాలికము, వాకకోయిల.

దాత్రము *dātramu.* [Skt.] n. A sickle. కొడవలి, లవిత్రము Appa. Cavi. i. 22.

దాదాపు *dādāpu.* [Tel. దాపు+దాపు.] adv. Close at hand. Very nearly, almost. దాదాపు ముప్పదిదినములయినది about thirty days have elapsed.

దాది or **దాదిలి** *dādi.* [Tel.] n. A nurse, a fostermother. పాలిచ్చి పెంచుతల్లి. M. XII. i. 39.

దాదుంగ *dādunga.* [Tel. దాయి+దుంగ.] n. Same as దాతికర్ర. (q.v.)

దాన *dāna.* [Tel. ablative of ఆది.] adv. Thereby, hereby. **దాన** A feminine form in verbs. I am she who does. ఒంటి దానను I (feminine) am alone. ఒకతానే ఉన్నాను I am left by myself.

దానము *dānamu.* [Skt. cf. Latin word *donum.*] n. A gift, alms. Giving, donation. దానపుపర్వాన an order to bestow a gift, a deed of gift. The fluid that flows from the temples of an elephant in rut. ఏనుగు కపోలమదము. Protection, rule, పాలనము. Subsidising a possible enemy, one of the four Tantrams or methods of Government, లంచమిచ్చుట. **దానశౌండుడు** *dānaśauṇḍudu.* n. A munificent or liberal man. మిక్కిలి ఈయికాడు, వదాన్యుడు.

దానవుడు *dānavudu.* [Skt. from దనువు. The father of the giant race.] n. A demon, fiend, giant, రాలుచేల్పు, దనుజుడు. **దానవారి** *dānav-ari.* (దానవ+అరి) n. The queller of the giants, a god, దేవత, చేల్పు. దానవి an ogress or a giantess.

దాని *dāni.* [Tel.] The genitive form of అది దానిని its accusative.

దానిమ్మ or **దాడిమము** *dāṇimma.* [Tel.] n. The pomegranate tree. దాడిమపుష్పము the scarlet hue of the pomegranate.

దాపన *dāpana.* [Tel. from దాము.] n. Hiding. దాచుట.

దాపనము *dāpanamu.* [Skt.] n. The imposition of a fine. దండనగొనుట.

దాపరము *dāparamu.* [Tel. from దాము.] n. Happening, meeting. ప్రొద్ది. Stealing, దొంగిలించుట. Concealment, duplicity, మరుగు, మాయ. మోసము. వానివద్ద మరేమి దాపరములేదు there is no concealment about him. adj. Secret, unseen, రహస్య మైన. G. ii. 16. దాపరమైన happened, chanced, befallen, తటస్థమైన. ఈ మొగుడు నాకు ఎక్కడ దాపరమైనాడు how was I so unhappy as to have this husband? **దాపరించు** *dāparinṭsu.* v. n. a. To happen, to chance, to have or meet, ప్రొద్దు పుచ్చు. To steal, దొంగిలించు. **దాపరిదు** *dāparidu.* n. A thief. దొంగ. **దాపరికము** *dāparikamu.* n. Hiding. దాచుట. See దాపు and దాము.

దాపల or **దాపల** *dāpala.* [Tel.] n. The left side. ఎడమభాగము. **దాపలి** *dāpali.* adj. On the left side, left. In the inside, within, along with, in the possession of, near. నాదాపలిసొమ్ము the property in my hands.

ఆమె నాదాపలనున్నది I have her by me. దాపటి వాల్లు the letters which are inside, that is, which precede. దాపలిహల్లు the letter N which stands to the left of a consonant, i. e., precedes it. దాపలిశున్న the small end of a drum, which is struck with the left hand. L. iv. 52. దాపలించు or దాపలించు *dāpa-lintu*. v. n. To be near, to come near.

దాపు *dāpu*. [Tel.] n. Nearness. సమీపము. Fear, భయము.

"దాపులేని పరాంబు వేటికి
నానతోత్తమయుడగాక." భార. i.

ఆ యిల్లు నాకు దాపు నీకు దూరము that house is near to me and far from you. adj. Neighbouring, next, bordering on. v. a. To hide, దాచు. దాపించు *dāpiṭsu*. v. n. To approach. సమీపించు. v. a. To cause to be hidden. To have hidden, to cause to hide. దాపుడు *dāpuḍu*. n. Hiding. దాచు. దాపుడుబీర *dāpuḍu-chīra*. n. Clothes that are laid by, i. e., holiday clothes, as distinguished from కట్టుబీర. దాపున *dāpu-na*. (abl. of దాపు.) adv. Near, by. దాపుమాపులు *dāpu-māpulu*. (anuk) n. Hiding and concealing. దాపురము, దాపరికము or దాపరము *dāpuramu*. n. Concealment. మనసుపుచ్చుట. A hoard, దాచినసొమ్ము. Coming into one's possession or enjoyment. ప్రాప్తి. దాపురమగు *dāpuram-agu*. v. n. To accrue. ప్రాప్తించు, లభించు.

దాబు *dābu*. [Tel.] n. Fear, reverence, subjection.

దామము *dāmamu* [Skt.] n. A cord, a string. త్రాడు. A wreath, a string of pearls, హారము. దామోదరుడు *dām-ōdarudu*. n. A title of Krishna; as bound with a cord in infancy. "Funiger," cord-girt, the cordelier.

దామర *dāmara*. [Tel.] n. A halter. ఉత్త త్రాడు. A species of leprosy.

దామాషా *dāmaska*. [H.] n. Allotment, division into shares, dividends. దామాషా ఖర్చులు proportionate costs.

దామినపాము *dāmina-pāmu*. [Tel.] n. A kind of snake.

దామెనతాడు *dāmena-tāḍu*. [Tel.] n. A cord, a tether: a long cord, fastened to a stake or tree at each end, to which cattle are secured by short halters.

దాయ *dāya*. [Skt.] n. A cousin భ్రాత. An enemy, a foe, శత్రువు, "దాయధనంబు" భార. అను. ii. దాయాది or దాయాదుడు *dāyādi*. n. A kinsman. దాయాదులు kinsmen, cousins, co-heirs. దాయాదిత్వము rivalry, kinship, hereditary right.

దాయము *dāyamu*. [Skt.] n. Heritage. పంచుకొనదగినకండ్రిసొమ్ము. Kinship, heirship, జ్ఞాతిత్వము. A gift, ఈవి. దాయము, దాయలు or దాయాలు *dāyamu*. [Tel.] n. A certain game among girls. Xవ్వలాట; Xవ్వలం పాచికలు మొదలుగాని పందెం.

దాయి *dāyi*. [Tel.] n. An anvil, a workbench, or smith's form, used as a rest or prop. దాగలి.

దాయి or దాయీ *dāyi*. [Tel.] n. A nurse. Dasav. IX. 206. బాలుండకు పాలిచ్చి పెంచుస్త్రీ. A plaintiff. (Vizag.). [Skt.] n. One who gives, ఇచ్చువాడు.

దాయు or దాయు *dāyu*. [Tel.] v. n. To approach. సమీపించు.

దార *dāra*. [Skt. from ✓ ధృ = to support] n. A wife. పెండ్లాము. పరదార a neighbour's wife. [From ధార] A stream, నీటిపోలు. A gift, దానము. Order, క్రమము. దారకొమ్ము *dāra-kommu*. n. A torchbearer's oil vessel. చమురుపోసే పనరపుకొమ్ము. A. v. 4. దారపోయు *dāra-pōyu*. v. n. To endow, to give by a formal ceremony, in which water is poured from the hand of the donor. To bestow as a solemn gift. To

lose, పోగొట్టుకొను. దారాపుత్రులు *dāra-putr-āḍulu.* n. A family, a household. Lit: Wives, children, and all.

దారకము *dārakamu.* [Skt.] n. That which breaks or causes breaking. బద్దలుచేయునది. A. v. 118. చీల్చునది. దారకుడు *dārakuḍu.* n. One who splits asunder, చీల్చువాడు.

దారణ *dāraṇa.* [Tel.] n. Price, value. వెల. క్రయము.

దారణము *dāraṇamu.* [Skt.] n. Splitting. చీల్చుట.

దారబంధము *dāra-bandamu.* [for Skt. ద్వార బంధము.] n. The lintel or post of a door.

దారము *dāramu.* [Tel.] n. A thread, cord, string, rope. నూలిత్రాడు. A match for fire.

దారి *dāri.* [Tel.] n. A way, road, path. A manner, mode, method, మార్గము. దారికి వచ్చినది it is cleared up, it has turned out well, she has come to her senses. [For Skt. ధార.] One who bears, ధరించువాడు; used in compounds as జడదారి, జడను ధరించినవాడు. దారిక *dārika.* n. A harlot. లంజ, వేశ్య. దారికొట్టు *dāri-kottu.* v. n. To rob on the high way. దారిబడి *dāri-baḍi.* n. A convoy or guard, an escort.

దారితము *dāritamu.* [Skt.] adj. Split, cut, divided. చీల్చబడిన. దారించు *dārintsu.* v. t. To split, to cut. చీల్చు.

దారిద్ర్యము *dāridryamu.* [Skt. from దరిద్రము.] n. Poverty. బీదతనము.

దారుణము *dāruṇamu.* [Skt.] n. Horror, terror. భయము. A crime or horrible act. adj. Horrid, cruel, భయంకరమైన.

దారుణ *dāruṇa.* [Tel.] adv. Unexpectedly, suddenly, తటాలున, తెప్పున, ఠీల్మనుగా. T. iii. 8. Swa. iv. 68.

దారువు *dāruva.* [Skt.] n. Wood. కొయ్య. adj. Wooden, made of wood. దేవదారువు *dēva-dāruva.* n. Deodar, deadwood. దారుభూతము *dāru-bhūtamu.* adj. Ligneous, woody, turned into wood. దారుయంత్రము *dāru-yantramu.* n. A wooden engine or machine. దారుహరిద్ర or దార్వి lit: wood saffron, మ్రానిపసుపు. దార్వీఘాటము *dārvī-ghāṭamu.* n. The woodpecker. వడ్రంగిపిట్ట.

దారోగా *dārōga.* [H.] n. An agent or superintendent. An overseer of any department.

దార్ఢ్యము *dārḍhyamu.* [Skt. from దృఢము.] n. Hardness, fixedness, stability. Strength, vigour. దిట్టము, గట్టి. Power, reality.

దాలి *dāli.* [Tel.] n. A heap of cowdung cakes used for firing. A hole or little pit used as a temporary fireplace, as పాల దాలి. దాలిగుంట *dāli-guṇṭa.* n. A smouldering fire, a fire pit, a little pit serving for a hearth.

దాల్చిని *dālchini.* [H.] n. Cinnamon.

దాళ or దాళా *dāḷa.* [H.] n. Overweight in scales, preponderance. బండి యెక్కి హెచ్చుతెక్కున.

దాళి *dāḷi* [Skt.] n. Split pulse. పెసరుడ లోనగునవి పప్పు.

దాళింబు or దాళిమ్మ Same as దాడిమ్మ. (q. v.)

దాళికుడు *dāḷikuḍu.* [Tel.] n. An agent. కార్యకర్త.

దాళు *dāḷu.* [Tel.] n. Slight colour, a tinge. పచ్చదనము. ఎఱ్ఱదాళు reddishness.

దాళుప *dāḷupa.* [Tel.] n. A cheek. దవడ.

దాళువా or దాళ్వా *dāḷuva.* [Tel.] n. A wet crop. పల్లపుపంట. adj. Dark-coated: having a black husk. "దాళివాలు." H. iv. 156. దాళివాటంట the black crop, a technical phrase used in Ganjam.

దావంతము *dāvantamu.* [Tel.] n. Grief, suffering. దుఃఖము.

"కర్మి ప్రాణము యీమూడు తెప్పించునాతని
దావంతపెట్టి మరి చలపోయుమండ్రె."

పా. iii.

దావము *dāvamu.* [Skt.] n. A forest. అడవి. A burning forest, a conflagration, wildfire, కాలుచిచ్చు. దావాగ్ని or దావానలము *dāv-āgni.* n. Wildfire, a devouring flame, a conflagration, burning heat.

దావరి or దావరీడు *dāvari.* [Tel.] n. A hero. వీరుడు.

"కం దేవరగొలిచెదనవుడు
నీవిధమున భీకరమునఁ జొచ్చెదుమనఁడున్
దావరికాఁబోలుఁనుపో
డీవిరుదుములరయుఁనాచమచ్చనదంబలరిన్."
భా. v.

దావా or దావు *dāva.* [H.] n. A claim, a law-suit, or complaint. వ్యాజ్యము, తగవు. దావాదారుడు a prosecutor, a complainant. దావాతెచ్చు to make or file a complaint. దావాచేయు to dispute, to quarrel, to claim.

దాశరథి *dāsarathi.* [Skt.] n. The son of దశరథుడు, i.e., Rama.

దాశార్హుడు *dāsārhuḍu.* [Skt.] n. An epithet of Krishna.

దాష్టికము or దార్ష్టికము *dāshṭikamu.* [from Skt. దుష్ట.] n. Resolution, bravery. Overbearing conduct, insolence, pride.

దాసనము or దాసానపువ్వు *dāsanamu.* [Tel.] n. The China rose, or shoe flower plant, *Hibiscus sinensis.* జపాపుష్పము. దాసనిపొడి a blackening dye applied to the teeth.

దాసరి *dāsari.* [from Skt. దాసి.] n. A Sudra or Pariah mendicant who is a worshipper of Vishṇu. దాసరికోరచేప or దాసరికోర్యు *dāsari-kōra-chēpu.* n. A sort of fish called *Zeus equula.* Russell, Vol. i. plate 65. దాసరయ్య, దాసరిగాడు or దాసరితాబేలు *dāsa-rayya.* n. The hermit-tortoise, found on land in secluded spots. చల్లదాసరి గాము the black tortoise. దాసరిపాము *dāsari-pāmu.* n. The hermit or rock snake. దాసరిపిట్ట or దాసాలపిట్ట *dāsari-pitta.* n. The Southern Scimitar Babbler. *Pomatorhinus horsfieldii;* or the White-browed Fantail Fly catcher, *Rhipidura albifrontata.* (F. B. I.)

దాసుడు *dāsuḍu.* [Skt.] n. A slave, bondsman, serf. వెలుగొన్న మనిషాడు. A fisherman, బోయడు. దాసానుదాసుడు *dāsānudāsuḍu.* n. A servant of servants, an utter slave. BD. iv. 2023. దాసి *dāsi.* n. A handmaid, a slave girl, వెలుగొన్న పని కత్తె. దాసితనము *dāsi-tanamu.* n Slavery. Abject submission, drudgery. దాసియుడు *dāsiyuḍu.* (from దాసి.) n. One born to a slave girl. దాసికి పుట్టినవాడు. దాసోహం *dās-ōham.* n. Lit: I am (thy) servant. A compliment. దండము. అతడు అనేక దాసోహములు చెప్పినాడు he presents you his compliments. దాస్యము *dāsyamu.* n. Slavery, drudgery, obsequiousness, abject submission. కీన, పని. దాస్యత *dāsyata.* n. A state of servility, slavery, bondage.

దాహము *dāhamu.* [Skt.] n. Burning, ignition. కాలుట. Thirst, దప్పి. Eager desire, ఆశ. దాహము అయినది I am thirsty. దాహానికి పోయినాడు he is gone to drink water, a usual phrase for going to take refreshment. దాహంతీరినది after quenching the thirst. దాహముపుచ్చుకొను to quench one's thirst, to drink water. దాహకుడు *dāhakuḍu.* n. One who burns. దాహతిరోగము *dāhati-rōgamu.* n. The disease called diabetes.

దాహారి Same as దాసరి. (ఆము. vi.)

ది di

ది *di.* [Tel. contracted from అది.] A verbal suffix as కొది, వాది.

దింపు or దింపు *dimpu.* [Tel. causal of దిగు, v. t. To bring lower, let down, take off, put down, set down. To place, unload,

disembark or land. To distil, or extract spirit. దిగజేయు. విషమునుదించు to bring down or dispel poison. గర్భమునుదించు to bring down the womb, i.e., cause miscarriage or abortion. కడుపుదించుకొను to cause abortion. విల్లెక్కుదించు to unbrace a bow. దింపించు the causal of దించు.

దింపెన or **గింపెన** *dimpena*. [Tel.] n. The flower called Bluebell (*clitorea*) whether blue or red. *Clitorea ternatea* or *Hedysarum alhagi*. పిరికర్ణి.

దిండు *dimdu*. [Tel.] n. A bundle, pillow, cushion or bolster. తలగడ. A belt, a girdle, దట్టి. A sheaf of corn. A bag of money. The nave or centre of a wheel: A cylinder. నుండ్రని తలగడవలెనుండునామె. Any thing cylindrical. అరిటిదిండు or అరటి దూండ్లు the stump of a plantain tree. adj. Much, fiercely: as దిండురుకు to rush furiously. **దిండీడు** *dimdu-adu*. v. One who wears a belt. కాసికట్టినవాడు. **దిండు వడు** *dimdu-padu*. v. n. To faint, be exhausted.

దిండిం Same as దిమిడిమి. (q. v.)

దింపు *dimpu*. [Tel. from దించు.] n. Diminution, setting down, hanging down loose. క్రేలుట. లంబనము. **దింపులుపోవు** *dimpulupovu*. v. n. To hang down loose. క్రేలాడు.

దిక్కు *dikku*. [Skt.] n. A quarter, part, side, direction. దిశ. An airt or point of the compass. The ten directions named in Hindu books are the four points. N. E. S. W. and the intermediate four: N.-E. (ఈశాన్యములు), S.-E. (ఆగ్నేయములు), S.-W. (నైఋతిములు), N.-W. (వాయవ్యములు) to which are added the Zenith and Nadir. దిక్కులు మ్రోయగా while the heavens resounded. Quarter, shelter, asylum, refuge, protection, patronage, శరణము. దిక్కులేని, దిక్కుమాలిన or దిక్కుదిస helpless, resourceless, devoid of any protector; also vile, abominable. దిక్కుగలవాఁడు a refuge. దిగ్వనుల సుందరుఁడై the loveliest in the world. **దిక్పతి** or **దిక్పాలుడు** *dik-pati*. n. A demigod who rules one airt or point of the compass; the regent or genius that governs that quarter. ఈశానాదిదిక్పాలురు the genii of the north-east and other directions. **దిక్కు మొగములు** or **దిక్కు మొగమున** *dikka-mogamulu*. [from దిక్కు+ముఖము.] n. Faces turned in every direction. People that flee in all directions through fear, భయముచేత సిక్కుకు కొకరుగా పోయినవారు. దిక్కు మొగమునగా timidly, భీతిచే దెసలయందినట్లుగా. **దిక్కరి** *dik-kari*. (దిక్+కరి.) n. One of the mythical elephants that support the corners of the world. **దిగంతము** *dig-antamu*. (దిక్+అంతము.) n. An end of the earth. దిగంతఖ్యాతి world-wide fame. **దిగంబరుడు** *dig-ambarudu*. (దిక్+అంబరుడు.) adj. Lit. "Sky vested," having the air as a robe. Naked, stark-naked, undraped. దిగంబరుఁడు. n. An epithet of Siva. దిగంబరురాలు she who is naked. **దిగ్గజము** *dig-gajamu*. n. One of the eight elephants (౮౫) that guard the cardinal points (దిక్కులు) of the world. A poetical phrase answering to the poles of heaven. దిగ్గజములు మ్రోయ making the welkin ring. కవిదిగ్గజము a leading or classical author. **దిగ్బంధము** *dig-bandhamu*. n. A magic rite, restraining by spells the influence of certain stars. cf. Job. XXXVIII. 31. **దిగ్భ్రమము** *dig-bhramamu*. n. Giddiness, stupor, amazement. దిక్కులలమ్మివ్వు భ్రమము. దిగ్భ్రమితుఁడై bewildered, horrified, amazed. **దిగ్విజయము** *dig-vijayamu*. n. Dominion, empire. Universal conquest. A royal progress or tour. **దిగ్మండలము** or **దిఙ్మండలి** *dig-mandalamu*. n. The horizon.

దిగ *diga.* [Tel. from దిగు.] adv. Down; downwards. దిగబడు to go down, to sink. దిగజారు to slide down. దిగగాను to distil. **దిగదిగ** *diga-diga.* adv. Rapidly, brightly. వేగముగా, ప్రకాశముగా, "నీ అజ్ఞదిగదిగన్ను దిగదిగనంచు మెరసె." BD. v. 4, 14. **దిగదీయు** or **దిగదుడుపు** *diga-diyu.* v. a. To take down. To disenchant, to avert a spell, or the evil eye, to expel a fiend. **దిగదుడుపు** *diga-dudupu.* n. Waving a lamp to break a spell. Disenchantment, దిష్టిదిగదీయడము. **దిగద్రావు** *diga-drāvu.* v. t. To drink down; to let go, to leave, విడుచు. v. n. To come down, దిగు. **దిగనాడు** *diga-n-āḍu.* v. a. To do away with or remove (sin). To put (a fault) out of view. To lay (a vest) aside. To forsake or desert, విడుచు. **దిగబట్టుకోను** *diga-baṭṭu-konu.* v. a. To drag down. **దిగబడు** *diga-baḍu.* v. n. To get down. దిగు. To sink or give way. పోవు; to remain or be left behind, రాకపో దిగబడ్డాడు he stayed behind as he could not come. దిగబడిన పైకము an outstanding balance. ఈ కాగితము వాడగ్గారి దిగబడ్డది this paper remained in my hands. **దిగబెట్టు** *diga-beṭṭu.* v. a. To set out of view, set aside. To leave (a thing behind, through forgetfulness.) **దిగబోత** *diga-bōta.* n. Spreading downwards. దిగునకు వ్యాపించుట. వానికి చెమట ఎగబోతలు దిగబోతలుగానున్నది he perspires profusely. **దిగరోసు** *diga-rōsu.* n. Panting. కష్టపాటు. వాడు ఎగరోసు దిగరోసులుగా పరుగెత్తివచ్చినాడు he runs out of breath. **దిగవిడుము** *diga-viḍuṭu.* v. a. To throw aside or leave, to leave behind. విడుచు.

దిగసమ *digasama.* adv. Down, below. దిగ వగా.

దిగు *digu.* [Tel.] v. n. To come down from a higher place. To alight, drop, come or go down, descend from; to dismount. To be landed, unladen, or disembarked, as goods. దిగుమతిచేయు. To fall, break down, sink, fall back, fall in debt or arrears, దిగబడు. To lodge, dwell, halt, ప్రయాణముండి బాలో విడిదకు. To distil, or drop down, as any secretion. To settle, as sediment or dregs. To abate, cease, go off, become less, diminish, as fatness. To sink, as ink in paper, or water in earth. To penetrate or go in, as a stab. To come forth, as fruit from the bud, as in మావిండికాయలు దిగుచున్నవి. ఒళ్లు దిగి పోయినది he is reduced by sickness. బుడ్డ దిగినవానికి a man with a rupture. కానికి నీళ్లు దిగవు she cannot swallow. మదముండిన యేనుగు an elephant not in rut. ఆ పనిలో దిగినాడు he went into that business. The causal form is దింపు or దించు. (q. v.) See also దిగ. **దిగుడు** or **దిగుడు** *digudu.* n. A descent, or downward incline. adj. Descending, going down. Mean, base, low. తక్కువ, పల్లము. ఎగుడుదిగుడు up and down, irregular, uneven. దిగుడుబావి a well into which they descend by steps. **దిగుదల** *digudala.* n. Underneath. Descending, decline. క్రిందిభాగము. **దిగుబాటు** *digu-baṭu.* n. A descent, or downward decline. దారిదిగుబాటుగానున్నది the path is precipitous. Deduction, loss. **దిగుమతి** *digu-mati.* n. Disembarkation, importation, landing of goods, ఓడలోని సరుకులను దేశమందు దింపుట. దిగుమతిచేయు to land, unship, import. **దిగువ** *diguva.* n. The under side. క్రింద. adj. Lower, inferior, under. adv. Below, under, కిందుగా. **దిగువాయి** *diguvāyi.* adj. Lower, inferior. తక్కువ. **దిగువారు** *digu-vāru.* (దిగుడు+వారు.) v. n. To fall down. మీదనుండి క్రిందికి ఱువు. To flow, కారు.

దిగులు *digulu.* [Tel.] n. Fear, alarm, భయము. Palpitation of the heart, గుండె అదురు. **దిగులుపడు** or **దిగులొందు** *digulu-paḍu.* v. n. To fear, be alarmed, be frightened. **దిగులుపరుచు** *digulu-paruṭsu.* v. a. To frighten, alarm. **దిగులుపాటు** *digulu-pāṭu.* n. Fearfulness. దిగులుపడుట.

దిగ్గనాడు Same as దిగనాడు See under దిగ.

దిగ్గియ or **దిగ్గియ** *diggiya*. [Tel. from దిగు.] n. A lake, a large pond. దీర్ఘిక, బొడ్డెనబాలి.

దిగ్గు Same as దిగు. (q. v.) **దిగ్గు** *digga*. [Tel.] n. Fear. భయము. **దిగ్గురను** or **దిగ్గను** *digga-r-anu*. v. n. To shudder, to be alarmed. భయపడు. **దిగ్గన** or **దిగ్గున** *digg-ana*. adv. Suddenly, at once. తటాలున. దిగ్గునలేచు to start up, to jump up.

దిగ్గోలు *dig-gōlu*. [Tel.] n. The last crop reaped before the one which is ripening. కోయుపంటయందును ముందుపయిరు.

దిగ్ధము *digdhamu*. [Skt.] adj. Smeared, anointed. n. A poisoned arrow.

దిగ్భ్రమము *dig-bhramamu*. [Skt. n Confusion.

దిచ్చేరి *ditstsari*. [Tel.] n. An adulteress. వ్యభిచారిణి.

దిచ్చెముగము *ditstsa-mogamu*. [Tel.] adj. Disappeared, vanished. అదృశ్యము. n. Disappearance, vanishing. అదృశ్యము. దిచ్చెముగమగు to disappear, vanish.

దిటు *ditu*. [Tel.] n. Strength, power, దార్ఢ్యము, శక్తి. "దిటువడిగోవడెదెత్తుడు." భార. iii. **దిటువు** *dituvu*. n. Courage. Resolution, firmness. ధైర్యము. adj. Strong. దృఢము. **దిటువరి** *dituvari*. n. A hero, a spirited energetic person. ప్రౌఢుడు, ప్రౌఢ. దిటువరి losing heart. **దిటువు** *dituvu*. n. Courage, bravery. Plumpness. దార్ఢ్యము. adj. Strong. దృఢము. **దిట్ట** *ditta*. n. A hero, an enthusiast, a brave man. Firmness. Strength, దార్ఢ్యము, శక్తి. **దిట్టడు** Same as దిట్ట. **దిట్టతనము** *ditta-tanamu*. n. Heroism, gallantry, firmness, pluck, spirit. **దిట్టకోళ** *ditta-kōḷa*. n. A wicked man. **దిట్టపడు** *ditta-paḍu*. v. n. To fit, answer. To be stout or trim. To be verified, come true, be fulfilled. **దిట్టపరచు** *ditta-paraṭsu*. v. a. To regulate, order, ordain, trim, establish, ratify. **దిట్టము** *dittamu*. n. Firmness, stoutness, tenacity, tightness, good order. దృఢత్వము. A statute or order, నిర్ణయము. దిట్టముచేయు to arrange, settle. అతడు ఆరవకుండా దిట్టముచేసినారు they took precautions against his crying out. A scheme; a statement showing what land each man cultivates and the respective assessment. **దిట్టము** adj. Settled, arranged. Firm, stout, tenacious, solid, tight, orderly. **దిట్టము** an affix. About. అరదిట్టము about half. ముక్కాలి దిట్టము about three quarters.

దిడ్డి *diḍḍi*. [Tel.] adj. Small. చిన్న. n. A backdoor, a postern or sally-port. A little door, as of a palankeen. పల్లకీలోను వాని ప్రక్కనుండు చిన్నవాకిలి, చిన్నవాకిలి. **దిడ్డివాకిలి** *diḍḍi-vakili*. n. A back door, a small side gate, a wicket.

దితి *diti*. [Skt.] n. The mother of the Asuras. అసురులతల్లి.

దిద్దు *diddu*. [Tel. Cf. Tam: తిరుత్తు.] v. a. To correct, rectify, set straight. శిక్షించు, సరిచేయు. To prepare, make ready, train, సింగారించు. To deck, adorn, trim, mould, dispose, చేర్చిపెట్టు. To teach, నేర్పు. **దిద్దు, దిద్దుగడ, దిద్దుడు, దిద్దుబడి** or **దిద్దుపాటు** *diddu*. n. Trimming; a correction, alteration. సరిచేయుట, శిక్షించుట. **దిద్దించు** *diddintsu*. v. a. To make one correct.

దిదృక్ష *didṛikshe*. [Skt.] n. A desire to see. చూడనిచ్ఛ. **దిదృక్షువు** *didṛikshuvu*. n. One who desires to see. చూడనిచ్ఛగలవాడు.

దిద్ది మిక్కి ధిమికి *did-dhimiki-dhimiki*. [Tel. (anuk.)] Rub-a-dub-dub. Samud. 145. See దిమిదిమి.

దిధక్షు *didhakshu*. [Skt.] n. A desire to burn or to set fire to (a house, town, &c.) కాలువనిచ్ఛ. **దిధక్షువు** *didhakshuvu*. n.

One who desires to set fire to. కాలంప దిధ్యకలవాడు.

దిధిషువు *didhishuvu*. [Skt.] n. A re-married woman. మరుమనువురి. A man who marries a widow. మరుమనువు దాని మగడు.

దినము *dinamu*. [Skt.] n. A day. The day time. **దినదినే** *dine-dine*. adv. Daily. **దినకరుడు** *dina-karudu*. n. The maker of the day, i.e., The sun. **దినచర్య** *dina-charya*. n. A diary, day book, or journal. **దినదినము** *dina-dinamu*. n. Every day. adv. Daily, day by day. దినబత్తెము daily batta or allowance. **దినమణి** *dina-mani*. n. The gem of day, a title of the sun. **దినవారము** *dina-varamu*. n. Funeral ceremonies. ఉత్తరక్రియలు or కర్మంతరము. దిన వెచ్చము daily expense. పాండు. iii. **దినసరి** *dina-sari*. n. A kind of grain or crop. ధాన్యవిశేషము, సస్యవిశేషము. దినాంతము the evening time. సాయంకాలము, మాపు.

దినారి *dinari*. [Lat. Denarius. This word proves the contact of the Romans with India. The Coins of the Imperial period have been found all over the country.] n. A gold coin. Same as దీనారము. (q. v.)

"ఒకానొకచోట సుబుద్ధిరాంచె
దెంపొందఁ దినారిటంకసులనుంచిన
కాంచనకుంభిము." పంచ. వా. i.

దినుసు or **దినుసు** *dinusu*. [H.] n. An article, thing, drug, ingredient. వస్తువు. Manner, kind, sort, ప్రకారము, విధము.

దిన్న or **దిన్న** *dinna*. [Tel.] n. A kind of tree. అచ్చి: యుం: కాం.

దిన్నె, దిన్నయ or **దిన్నె** *dinne*. [Tel.] n. A bank, divan or settle, being a seat built at a house door; commonly called a గద్దె. A high raised embankment. ఇసుకదిన్నె a bank of sand. దిన్నెలు dunes or sand hills.

దిబ్బ, దివ్వ or **దిప్ప** *dibba*. [Tel.] n. A high land or mount. ఉన్నతభూమి. A heap or mound. కుప్ప. గోరీలదిబ్బ a burying ground. ఎరువుదిబ్బ a manure heap.

దిబ్బడము, దిబ్బణ or **దబ్బడము** *dibbadamu*. [Tel.] n. A lid or earthen cover to a jar. A bung.

దిబ్బడ or **దిబ్బెడ** *dibbada*. [Tel.] n. Slight deafness, casual deafness, a ringing in the ears, caused by cold, amazement, &c. నా చెవులు దిబ్బెడవేసి (or దిబ్బెడ్డువేసి) ఉన్నవి I was astounded.

దిబ్బెము *dibbemu*. [Tel.] n. A light, a lamp. దీపము.

దిమము or **దీము** *dimamu*. [Tel.] n. A decoy, any lure intended to ensnare.

దిమాకు or **ధిమాకు** *dimaku*. [Tel.] n. Pride, hauteur, arrogance. అహంకారము, గర్వము, హూంకృ.

దిమిదిమి, దిందిం or **ధిమిధిమిస్** *dimi-dimi*. [Tel. (anuk.)] n. Ting tang, ding dong. మువ్వలమ్రోత.

దిమిస, దిమ్మిస or **దిమ్మిస** *dimisa*. [Tel.] n. A paviour's beetle, a rammer. రేలను చదు నుచేసే చనిముట్టు.

దిమ్మ or **దిమ్మె** *dimma*. [Tel.] n. A stand or frame (to support a box or a palankeen.) The frame on which the parchment of a drum is fixed. A sort of rocket. A wooden stopple for a leathern bottle. A mound or heap. దిబ్బ, కుప్ప. Giddiness, thoughtlessness. భ్రమము. **దిమ్మము** *dimmamu*. v. n. To tingle, to turn giddy, to ring in the ears. **దిమ్మరి** *dimmari*. (దిమ్మ+ఆడి.) n. A giddy fool. భ్రమకలవాడు, మత్తుకలవాడు, మత్తుకలది. **దిమ్మరితనము** *dimmaritanamu*. n. Folly, giddiness. **దిమ్మరిడు** *dimmaridu*. n. A giddy fool. మత్తుకలవాడు.

దిమ్మరించు *dimmarinṭsu.* [Tel.] v. t. To upset or pour out (grain, &c.)

దిమ్మస See దిమస.

దిమ్ము *dimmu.* [Tel.] n. Giddiness. Madness, folly. భ్రమము, మత్తు. A multitude, సమూహము. దిమ్ముపట్టు to become giddy, భ్రమగొను, మత్తుగొను. తల దిమ్ముపట్టినది my head is confused. చెవులకు దిమ్ముపట్టినది there was a ringing in my ears.

దిమ్మె *dimme.* [Tel.] n. A cone. An ingot, or cylindrical lump of gold. A wooden cork or stopple, కొయ్యబిరడ. A candlestick. A sort of rocket. A heap (as of sand.) A hillock. The stamen of a flower, పువ్వు లోపిందుడ్డు, మిడ్డి. A shoemaker's last, which is conical. The beazle of a ring. A piece of wood built into a wall to hook a bracket, &c., on. A stamp or impress, కమ్మరిదిమ్మె a steel board with depressions in the surface, used by goldsmiths. See దిమ్మ. **దిమ్మెట్లు** *dimmeṭlu.* n. A deafening sensation. దిగ్భ్రమలు. **దిమ్మెట్లుపడు** *dimmeṭlu-paḍu.* v. n. To become deaf.

దిమ్మెస See దిమస.

దిరదిర or **దిర్దిర** *dira-dira.* [Tel.] adv. Round and round; whirlingly.

దిరిసెన, దిరిసెనము or **దిరిసెము** *dirisena.* [from Skt. శిరీష.] n. A forest tree with delicate woolly flowers, commonly called the Rain Tree. *Mimosa sirisha.* The species called తిరదిరిసెన is a creeper much used in medicine. *Albizzia lebbek.* Rox. ii. 544.

దివటీ or **దివ్వటీ** Same as దివిటీ. (q. v.)

దివము *divamu.* [Skt.] n. The sky. ఆకాశము. Heaven. స్వర్గము. Day, దినము. **దివసము** *divasamu.* n. A day, దినము, పగలు. దివసములు days set apart for funeral rites. దివసములు చేయు or దివసము పెట్టు to perform the obsequies. **దివస్పతి** *divas-pati.* n. Lit. Lord of heaven, i. e., Indra. ఇంద్రుడు **దివాంధము** *div-andhamu.* n. An owl, as being "blind by day." **దివాకరుడు** *divā-karuḍu.* n. The sun. lit: the maker of the day. **దివాభీతము** *divā-bhītamu.* n. An owl. **దివాభీతి** *divā-bhīti.* n. A sneaking wretch, a thief. **దివాభీరుడు** *divā-bhīruḍu.* n. A rogue, robber, దొంగ, దొంక.

దివాకీర్తి *dirākīrti.* [Skt.] n. A pariah or man of low caste. మాలవాడు. A. vi. 9. A barber. మంగలవాడు.

దివాణము *divāṇamu.* [H.] n. An audience chamber; a tribunal. దివాణపువారు persons connected with the Government. Government. న్యాయసభ, కచ్చేరి. రాజకొలువు కూటము, కొలువు కూటము.

"ఈ: పాండీడుసివాణమున్ గెలియనించి
బ్రేలెపుమన్నిదాంగులన్, భోజిమిమాన్చి."
అము. ii.

దివాలా *divāla.* [H.] n. Bankruptcy. దివాలా తీయు or దివాలాయెత్తు to become a bankrupt. **దివాలాకోరు** *divāla-kōru.* n. A bankrupt.

దివి *divi.* [Skt.] n. Heaven. స్వర్గము. The sky. ఆకాశము. adj. Dated so and so (of the month.) **దివిజుడు** or **దివిషదుడు** *divijuḍu.* n. A god. దేవత, వేల్పు. **దివిజాధిపుడు** *divi-j-adhipuḍu.* n. Indra, as chief of the gods.

దివిటీ or **దివిటి** *diviṭi.* [Tel.] n. A torch.

దివియ, దీవియ or **దివె** Same as దివ్వె. (q. v.) **దివ్వెకోల** Same as దివిటీ.

దివ్వు Same as దివు. (q. v.) "దివ్యకల్పద్రుమ ఫలపల్లవముల దివ్యామృతంబులందివ్వులగాపించి." BD. ii. 658.

దివె Same as దివ్వె. (q. v.) **దివెవారికోమ్మ** *dive-dari-kommu.* n. A lamp stand.

దివోకసము or **దివ్యోకసము** *divau-kasamu.* [Skt.] n. A bird పక్షి. **దివోకసుడు** or **దివ్యోకసుడు** *divau kasuḍu.* n. A celestial being, a god. వేల్పు.

దివ్య Another form of దివియ. (q. v.) **దివ్యరూపపురుగు** *divy-arupu-purugu.* [Tel. దివ్య+అరుపు+పురుగు] n. An insect that puts out light.

దివ్యము *divyamu.* [Skt.] adj. Divine, heavenly, supernatural, celestial. Fairy, appertaining to fairies or demigods. Grand, superb, glorious, noble, fine, admirable, bright. ఒప్పునది. n. What is divine or done by God, a divine or providential act or event. A calamity sent by Providence, ఉత్పాతము. దివ్యభావము the spiritual sense. దివ్యప్రమాణము a solemn oath. **దివ్యదృష్టి** *divya-dṛishṭi.* n. Second sight, supernatural intelligence, దివ్యపాదుకలు seven league boots worn by hermits on active service. దూరవాణులు. **దివ్యచక్షువు** *divya-chakshuvu.* n. One gifted with spiritual insight. జ్ఞానదృష్టికల వాడు. A man with a good eyesight, మంచి కన్నులు కలవాడు. A blind man, i. e., one who used the mental instead of the physical vision, గుడ్డివాడు. **దివ్యభామ** *divya-bhama.* n. A fairy, an angel. **దివ్యార్చన** or **దేవతార్చన** *divy-archana.* n. Divine worship. **దివ్యుడు** *divyudu.* n. A god, a demigod.

దివ్వ or **దివ్వియ** Same as దివ్వె. (q. v.)

దివ్వటి or **దివ్వటీ** Same as దివిటీ. (q. v.)

దివ్వు *divvu* [Tel.] v. a. To draw, pull, withdraw. తీయు, తీసివేయు. P. ii. 48, 52.

దివ్వె *divve.* [Tel. from Skt. దివ్యము.] n. A lamp, a light. దీపము. A torch, దివిటీ. Anir. iii. 51. దివ్వెకంబము a candlestick. **దివ్వె** *divve.* adj. Bright, luminous. **దివ్వెసుడి** *divve-sudi.* n. A candlestick, దీపస్తంభము. A niche in a wall to keep a lamp in. కూడు.

దిశ *diśa.* [Skt.] n. A point of the compass, quarter, direction, region. దిక్కు, చెప.

దిష్టము *dishṭamu.* [Skt.] n. Fate, destiny, time. భాగ్యము, సమయము. adj. Taught. ఉప దేశింపబడిన.

దిష్టి *dishṭi.* [from Skt. దృష్టి.] n. The evil eye.

దిస *disa.* [Tel. another form of చెప.] adj. Plain, unadorned. See చెప.

దిసంతు *disantu.* [Tel.] n. Reproach, blame, shame, imputation. మాటలు. దిసంతుకొట్టు or దిసంతడుము to revile. నిందించు, తూలు.

"చెలినొంచినదిసంతులు కొట్టకేవళ." Swa. iii. 148.

దిసమొల or **దిస్సమొల** *disa-mola.* adj. Naked: stark naked. n. Nakedness of the body. దిసమొలతోనుండే stark naked. దిస్సమొలవేల్పు Bhairava (భైరవుడు), the king of sprites, who are always spoken of as naked.

దిస్సు *dissu.* [Tel.] n. A hissing sound. పాముకొట్టు బుసనంటిధ్వని.

ది di

దీ, దీ, దీము or **దీము** *dī.* [Tel.] n. Striking the heads together as rams do. Butting. **దీకొను** or **దీకొను** *dī-konu.* v.a. To oppose. మార్కొను, ఎదిరించు. v.n. To arouse, to rouse or bestir oneself, to prepare. B. v. 145. **దీకొలుపు** or **దీకొలుపు** *dī-kolupu.* v. a. To arouse, warn, excite. **దీకొలు** Same as దీకొను.

దీక్ష *dīkṣha.* [Skt.] n. A vow. Sacrificing, offering oblations. Worshipping. యజ్ఞాది క్రియారంభమునందు అనుష్ఠింపబూనుకొనే ఆచార నియమము. A marriage vow. వ్రతాదులయందు నియమమును పూనుకొనడము. వానిని చంపకవిడువను అని దీక్ష చేసుకొన్నాడు he vowed he would slay them. గర్భదీక్ష a vow whereby the husband remains unshorn pending a wife's pregnancy. వివాహదీక్ష a marriage vow. ఏకదీక్షగా

uninterruptedly. **దీక్షాగురుడు** *dīkshā-guruḍu*, n. A spiritual advisor. వానికి ఆతడు దీక్షాగురువు. **దీక్షాలయము** *dīksh-ālayamu*, n. A convent, a hermitage, a cell. **దీక్షించు** *dīkshintsu*, v. n. To make a vow. దీక్ష వహించు. **దీక్షితుడు** *dīkshi-tuḍu*, n. One who is under a vow. దీక్షవహించినవాడు.

దీటు *dīṭu*. [Tel.] v. t. To arrange, to level. సమంచు. n. Equality, similarity, resemblance. A share or plot of land. A sort. Rate. adj. Equal, similar, like. సమానము. **దీటుకోను** or **దీటుకట్టు** *dīṭu-konu*, v. n. & n. To resemble, equal. సరిపోలు. దీటుకోలును to arrange, సమంచు. To level. A. iv. 36. To become full, to be filled. బిందుకోను. To bite the lip or gnash the teeth.

దీడు *dīḍu*. [Tel.] v. n. To trim or prune, as a bird does its feathers with the beak. To gnash the teeth or bite the lips in rage. It is the same word as దిద్దు. మీసాలుదీడి curling his whiskers, twisting them with his fingers (denoting rage).

దీధితి *dīdhiti*. [Skt.] n. A ray of light. కిరణము, కాంతి, వెలుగు.

దీన *dīna*. [Tel.] pron. Hereby. (the abl. of ఇది this).

దీనము *dīnamu*. [Skt.] adj. Poor, humble, wretched, low. n. A helpless or miserable woman. దీనురాలు. **దీనత** or **దీనత్వము** *dīnata*, n. Poverty, humility, wretchedness. దీనదశ poverty, humiliation. దీనమనసుడు humble in looks. దీనాలాపము a humble tone, a low voice, a pitiful cry. **దీనుడు** *dīnuḍu*, n. A poor or helpless man. దరిద్రుడు. A timid man, భయపడినవాడు. A humble man, దర్పముడిగినవాడు.

దీనారము or **దినారి** *dīnāramu*. [Latin, Denarius.] n. A certain gold coin. పైడి టంకము.

దీపము *dīpamu*. [Skt.] n. A lamp, a light. **దీపముపెట్టు** *dīpamu-peṭṭu*, v. n. To light a lamp. Metaphorically, to sustain a man's household. Also, to offer prayers for blessing on a benefactor; thus, ఓ పాదాలకు దీపముపెట్టుకొంటాను (Lit:) I will light a candle (in the chapel) to thy feet, i.e., I will offer thee worship of thankfulness. **దీపకము** *dīpakamu*. n. A light. దీపము. adj. That which burns. వెలిగించునది. Onum seeds, ఓమము, వాము. Also, used for దీపము. (q. v.) **దీపవల్లి** *dīpa-valli*, n. The wick of a lamp. దీపపుతిత్తి. **దీపవృక్షము** *dīpa-vṛikshamu*. n. A candelabrum, a lamp-stand. దీపస్తంభము. **దీపారాధన** *dīp-ārādhana*, n. The rite of offering a light to a god. The lighting up lamps at a shrine. **దీపావళి** (దీప+ఆవళి.) *dīp-āvaḷi*. n. Lit: A row of lights, i.e., A feast held on the 14th day of the dark fortnight (bahula) in Aswayuja (answering to Oct. Nov.) wherein is commemorated the నరకాసురవధ. **దీపించు** *dīp-intsu*. v. n. To shine, to be evident, to be distinguished or glorious. **దీపిక** *dīpika*. n. A lamp, a light. దీపము. ఆంధ్ర దీపిక the Lamp of Telugu, the name of a Telugu Dictionary. నీతిదీపిక lit. "The lamp of Morals." **దీప్తి** *dīpti*. n. Lustre, brilliancy. కాంతి, వెలుగు. **దీప్యము** *dīpyamu*. n. Cummin seed. ఏమము, జీలకర్ర.

దీముసు, దీము or **దీం** *dīmamu* [Tel.] n. A trained bird, a decoy bird. పక్షిపట్టు పిట్ట. A snare, decoy or trap (for birds, elephants, &c.) A house, ఇల్లు.

దీమసము *dīmasamu*. [Tel.] n. Courage. ధైర్యము. Cleverness: a contrivance, a stratagem, యుక్తి, ఉపాయము, ప్రజ్ఞ, ఆలోచన, నైపుణ్యము. P. i. 250.

దీర్ఘము *dīrghamu*. [Skt.] adj. Long, either as regards size or time. n. A long vowel: thus, పూర్వదీర్ఘము means పాఁపు. దీర్ఘకాలము a long time. **దీర్ఘజంఘము** *dīrgha-*

janghama. n. The long shanked bird; the Adjutant, *Leptoptilus dubius.* (F.B.I.) నిదుపాటిపిట్ట-ఱెండి, i.e., పెద్దరుపుటీ. దీర్ఘదర్శి or దూరదర్శి a far sighted man, దూరపు యోచనగలవాడు. దీర్ఘనిద్ర *dirgha-nidra.* n. The long sleep, i. e., Death, పెద్దనిద్ర, చావు. దీర్ఘబాహువు *dirgha-bāhuvu.* adj. Long armed: a mythological metaphor, signifying the possession of extensive power or influence. It denotes a *Hero.* దీర్ఘసూత్రత *dirgha-sūtrata.* n. Dilatoriness, tediousness, prolixity, spinning a long yarn, wire-drawing. "దీర్ఘసూత్రుడ్ధీక్ష నూర్తుగా." P. ii. 163. Cautious, prudent, considerate. దీర్ఘసూత్రుడు *dirgha-sūtruḍu.* n. He who is dilatory, slow, tedious. చిరక్రియుడు. దీర్ఘాయువు or దీర్ఘాయుస్సు *dirghāyuvu.* n. A long life. One who has a long life to live, పెక్కేండ్లు బ్రతుకువాడు. A crow, కాకి. దీర్ఘిక *dirghika.* n. A long or oval pond.

దీర్ణము *dīrṇamu.* [Skt.] adj. Shivered, smashed, torn, rent. చీల్చబడిన. Frightened, భయపడిన.

దీలు, దీలు or దిల్లము *dīlu.* [Tel.] adj. Lean, thin, poor, deficient; loose, slack. దీలైన. (A. ii. 75.) Emaciated, కృశించిన. దీలు or దీలుపడు to swoon, be wearied or exhausted. సొమ్మసిల్లిపడు, దీలుపడు.

దీవన See under దీవించు.

దీవసము or దీవసము *divasamu.* [Tel.] n. Bravery, courage. ధైర్యము. M. IV. iii. 132.

దీవి *dīvi.* [Tel.] n. An island. (Poetically) a haven, abode, home. మరిచెప్పులదీవి the very home or birthplace of attraction, a perfect mine of charms.

దీవించు *dīvinchu.* [Tel.] v. n. To bless. ఆశీర్వదించు. దీవన or దీవెన *dīvana.* n. A blessing, a benediction. ఆశీర్వాదము. దీవెన పెట్టు / a farewell. దీవనలాలు Same as ఆశీర్వాదములు or దీవనలు (q. v.) దీవెనకోల *dīvena-kōla.* n. A salutation. నమస్కారము.

దీవియ Same as దివ్వె. (q. v.)

దు du

దుంక, దుంకము or దుంకి *dunka.* [Tel.] n. A hole. రంధ్రము.

దుంగ *dunga.* [Tel.] n. A block, clog, or piece of wood. కర్రపెద్దు. తక్కెమువద్దిడుదుంగలు the bits or side pieces in a lathe. వానిదేము బాగా దుంగవలె ఉన్నాడు he is as stout and strong as a log of wood.

దుండగము or దుండరికము *dundagamu.* [Tel.] n. Villainy, dishonesty, crime, wickedness; a crime, a prank. భూత్వము, దొంగతనము, కీడు. దుండగీడు, దుండగుడు or దుండగాయ *dunda-gīḍu.* n. A wretch, scamp, blackguard, villain. రౌటలం. దుండగాయతనము *dundagāya-tanamu.* n. Dissipated conduct, forwardness.

దుండి *dundi.* [Tel.] adj. Corpulent, big bellied. HN. iii. 199.

దుండిప *dundiva.* [Tel.] n. A fish: being a sort of *Sparus.* Russell, plates 97. 98, and No. 122. అంబిదుండిప a sort of Perch.

దుండు *dundu.* [Tel.] adj. Stout, strong. దుండు or దుండుపాము *dundu.* n. A sort of eel. A rock snake. దుండుబలి *dundu-bali.* n. An idler. సోమరి.

దుంత *dunta.* [Tel.] n. A male buffalo. దున్నపోతు, ఎనుబోతు. దుంతరపుతుం or దుంతరాయి (for వాహ్యాళి) కాదు Yama, the god who rides on the buffalo. మహిషవాహనుడు.

దుండిలము, దుండిగము, దుండుగము or దుండుకము *dundilama.* [Tel.] n. A sort of vegetable, *Bignonia indica.* H. iv. 17. కర్కోటకము.

దుందుభి *dundubhi.* [Skt.] n. A drum. భేరి. స్వర్గదుందుభి the drum of heaven; a poetical phrase for thunder in a clear sky, which is considered a happy omen. The name of a year, ఒకసంవత్సరము.

దుందుము *dunḍumu.* [Tel.] n. A wheel-like torch. చక్రాకారపుదివిటీ.

దుందురు Same as జోంపోరు. (q. v.)

దుంప *dumpa.* [Tel.] n. A root. The wedge-like part of a plough, నాగలికొడిక. దుంపకూర any edible root. దుంపతెగినవాడు he is very strong. బంగాళాదుంపలు or సీమదుంపలు potatoes. **దుంపనాగు** *dumpa-nāgu.* n. A sort of snake. G. viii. 101. **దుంపనాశనము** *dumpa-nāśanamu.* n. Total ruin, eradication. వానిని దుంపనాశనము చేసినాడు he ruined him root and branch. దుంపబచ్చలి a kind of plant, a species of బచ్చలి (q. v.), *Basella rubra* or *lucida.* ఈబోదిక. దుంపరాష్ట్రము or పెద్దదుంపరాష్ట్రము the Rhizome, the Greater Galangal, or Java Galangal, *Alpinia galanga.* చిన్న దుంపరాష్ట్రము the Lesser Galangal, *Alpinia officinarum.* (Watts.)

దుంబొడి See under దుమ్ము.

దుఃdaḥ. [Skt.] A negative prefix. Bad, evil, wicked. చెడు, చెడ్డ. In compounds it changes into దుర్, దుశ్ or దుస్ according to the rules of Sandhi. Such compounds as usually occur in Telugu literature are here brought together and explained. **దురంతము** *dur-antamu.* adj. Endless, eternal, without limit, boundless, unfathomable, అంతములేని. **దురదృష్టము** *dur-adṛishṭamu.* n. Ill luck, misfortune. adj. Unfortunate. **దురదృష్టుడు** *dur-adṛishṭuḍu.* n. An unfortunate man. **దురభిమానము** *dur-abhimānamu.* n. Arrogance, presumption. **దురభ్యాసము** *dur-abhyāsamu.* n. An evil practice, a bad habit. **దురవగాహము** *dur-avagāhamu.* adj. Hard to understand, inexplicable, puzzling. **దురవస్థ** *dur-avastha.* n. Mishap, evil plight. **దురహంకారము** *dur-ahaṅkāramu.* n. Presumption, arrogance. **దురాకృత్యము** *dur-ākṛityamu.* n. An evil act, a misdemeanour. దుష్కర్మము. **దురాక్షేపణ** *dur-ākshēpaṇa.* n. A quibble or groundless objection; a finesse. **దురాగతము** *dur-āgatamu.* n. An outrage. **దురాగ్రహము** *dur-āgrahamu.* n. Groundless anger. **దురాచారము** *dur-āchāramu.* n. A bad custom. దురాచారుడు a man of bad habits or conduct. **దురాత్ముడు** *dur-ātmuḍu.* n. A bad hearted man. **దురాపము** *dur-āpamu.* adj. Intolerable, unbearable. దురాటోపము prodigious rage. **దురాలోచన** *dur-ālōchana.* n. Bad intent, a plot. **దురాశ** *dur-āśa.* n. Covetousness, vain hopes, avarice, greed. **దురాశపరుడు** *dur-āśa-paruḍu.* n. A covetous, avaricious man. **దురుక్తి** or **దురాలాపము** *dur-ukti.* n. Hard words, harshness of language. **దుర్గంధము** *dur-gan-dhamu.* n. A bad smell, a stink. **దుర్గతి** *dur-gati.* n. Ruin, perdition, దరిద్రము. Poverty, చెడ తిరగము. **దుర్గమము** *dur-ga-mamu.* adj. Inaccessible, impossible. పోనుపోనిది, పోనూడనిది. **దుర్గుణము** *dur-guṇamu.* n. An evil nature, a bad quality, a bad symptom. **దుర్ఘటము** *dur-ghaṭamu.* adj. Hazardous, hard, impracticable. **దుర్జనుడు** *dur-januḍu.* n. A bad man, a wretch. దుష్టుడు. **దుర్జయము** *dur-jayamu.* adj. Unconquerable, invincible, invulnerable. **దుర్దశ** *dur-daśa.* n. Misfortune. **దుర్జాతుడు** *dur-jātuḍu.* n. A man of low birth. **దుర్దినము** *dur-dinamu.* n. A cloudy or foul day. మబ్బుపట్టినదినము. **దుర్ధరము** *dur-dharamu.* adj. That cannot be worn, ధరింపరానిది. **దుర్ధర్షము** *dur-dharshamu.* adj. Despicable. తిరస్కరింపదగిన. **దుర్నయము** or **దుర్నీతి** *dur-nayamu.* n. Wickedness, immorality. **దుర్నిరీక్ష్యము** *dur-nirīkshyamu.* adj.

Dazzling, that which dazzles, which is hard to look at. Terrific. దుర్బలము *dur-balamu*. adj. Weak, not valid, unreasonable, groundless. దుర్బలము చేయు to weaken. దుర్బుద్ధి *dur-buddhi*. n. Folly, weak reason; evil intent. దుర్బోధన *dur-bōdhana*. n. Evil counsel, instigation, temptation. దుర్బోధనచేయు to give evil advice, to instigate. దుర్భరము *dur-bharamu*. adj. Insupportable, భరింపశక్యము కాని. దుర్భాష *dur-bhāsha*. n. Abuse, reviling, evil words. దుర్భాషలాడు to use foul language, to revile or scold. దుర్భిక్షము *dur-bhikshamu*. n. Dearth, famine. దుర్భిక్షకాలము hard times, a period of scarcity. దుర్మతి *dur-mati*. n. Folly. An evilminded man, దుర్బుద్ధికలవాడు. The name of a year. దుర్మదము *dur-madamu*. n. Arrogance. దుర్మరణము *dur-maraṇamu*. n. An unfortunate end, a violent or untimely death. దుర్మాంసము *dur-mānsamu*. n. Proud flesh (that grows in a sore or wound.) దుర్మార్గము *dur-mārgamu*. n. Misconduct, an offence. adj. Wicked. దుర్మార్గుడు *dur-mārguḍu*. n. A wicked man, sinner, villain, evildoer. దుర్యశము *dur-yaśamu*. n. Infamy, disgrace. దుర్యోగము *dur-yōgamu*. n. Misfortune, hard circumstances. దుర్లభము *dur-labhamu*. adj. Hard to get, scarce, rare. Difficult. దుర్వచనము *dur-vachanamu*. n. Foul language, abuse. దుర్వర్ణము *dur-varṇamu*. adj. Tarnished (as copper.) దుర్వృత్తుడు *dur-vṛittuḍu*. n. He who is wicked, he who leads a low or infamous life. దుర్వారము *dur-vāramu*. adj. Inevitable, irresistible. దుర్వ్యాపారము *dur-vyāpāramu*. n. Misconduct. దుశ్చరితము *dus-charitamu*. n. Wicked conduct, wickedness. దుశ్చేష్ట *dus-chēshṭa*. n. A wicked deed. దుశ్శకునము *dus-śakunamu*. n. An evil omen. దుష్కరము *dush-karamu*. adj. Difficult, hard. చేయరానిది. దుష్కృతము *dush-kṛitamu*. n. A sin, an evil deed. పాపము. దుస్తంత్రము *dus-tantramu*. n. Craft, guile. కపటోపాయము. దుస్తరము *dus-taramu*. n. Difficulty. adj. Difficult, bad, vile, inevitable, unavoidable. తరింపరానిది. దుస్సంగము *dus-saṅgamu*. n. Unlawful intercourse. దుస్సంధి *dus-sandhi*. n. An error in grammatical elision. A base introduction: an acquaintance formed through the medium of vile persons. దుస్సహము *dussahamu*. adj. Insufferable, intolerable. సహింపరానిది. దుస్స్వప్నము *dus-svapnamu*. n. An evil dream.

దుఃఖము *duhkhamu*. [Skt.] n. Grief, trouble, unhappiness, pain, misery. వ్యసనము, మనోబాధ. దుఃఖించు or దుఃఖపడు *duhkintsu*. v. n. To grieve, to suffer pain. దుఃఖితుడైన grieved. దుఃఖోపశమనము consolation. దుఃఖపాటు *duhkha-pāṭu*. n. Grieving. దుఃఖపడటం. దుఃఖపెట్టు to grieve, to cause grief.

దుకాణము *dukāṇamu*. [H.] n. A bazaar, a shop. అంగడి.

దుకూలము *dukūlamu*. [Skt.] n. A robe, vest, fine or white raiment. సన్నని వస్త్రము, తెల్లని వస్త్రము.

దుక్కి *dukki*. [Tel.] n. Ploughing, దున్నటం. Tillage, కృషి. Ploughed land. ఒక దుక్కివాన a certain measure of rain that fills a furrow of the field, equivalent to one inch of rain. దుక్కిఎద్దు or దుక్కిపోతు a plough bullock. దుక్కిపొలము a ploughed field. రొంపిదుక్కి wet ploughing, కలదుక్కి dry ploughing. దుక్కిపాలు a plough, నాగలి. దుక్కిపాలుతాలుపు an epithet of Balarama.

దుగ *duga*. [Tel.] n. A deuce at games, or in dice. రెండు, ద్వయము. దుగదిప్పి deuce-ace. దుగరవిక *duga-ravika*. n.

A double bodice, a lined jacket, జంటరవిక. దుగకొంగమహాపులంగు a fabulous double-faced bird called రండభేరుండపక్షి. అచ్చ. అ. కాం. **దుగుణము** *du-guṇamu*. n. Same as దుగ. ఉ. హా. iii. adj. Double, రెండింతల. **దుగ్గాణి** or **దుగ్గాణీ** *duggāṇi*. (దుగ+కాణి.) n. A copper coin, worth two pies.

దుగలము or **దుగులము** *dugalamu*. [Tel.] n. One sixteenth of the coin termed a Pagoda (వరాహం.)

దుగ్గ or **దుగ్గి** *duggu*. (from Skt. దుర్గా.) n. An epithet of Kāli or Pārvati, కాళి, పార్వతి.

దుగ్గు *duggu*. [Tel.] n. Musty straw. Straw trodden to pieces; నూర్చిన చెడిన గడ్డి (వ్యవసాయం).

దుగ్ధ *dugdha*. [Tel.] n. Ill will, displeasure, annoyance.

దుగ్ధము *dugdhamu*. [Skt.] n. Milk. పాలు. **దుగ్ధాబ్ధి** *dugdh-abdhi*. n. The sea of milk.

దుడిదుడి *duḍi-duḍi*. adv. With eagerness, sharply. చురుక్కు.

దుడుకు *duḍuku*. [Tel.] n. Rashness, folly, wickedness, silliness, hastiness. దుర్బుద్ధి, ఉన్మత్తి. adj. Rash, intemperate, foolish, wicked. దుష్టము, ఉద్ధతియు. దుడుకుమాటలు thoughtless talk, wild language. అది కొంచెం దుడుకుగానున్నది she is rather rash or headstrong. దొంగదుడుకు pilfering. పొరుదుడుకు foolish talk. **దుడుకుడు** *duḍukuḍu*. n. A forward, hasty, mischievous or wicked man, దుష్టుడు.

దుడుదుడ *duḍu-duḍa*. [Tel. anuk.] adv. Bang, slapdash, off, in a trice. దొడదొడ.

దుడ్డు *duḍḍu*. [Tel.] n. A coin of the value, in some places, of four, and in others, of two annas. డబ్బు. Money in general. సైకము. Wealth. దుడ్డుగలవారు rich people. A club. కఱ. కఱదుడ్డు a shepherd's crook. దుడ్డుపలె నున్నాడు he is as strong as a club. v. n. To strike. Vēma. iii. 55. adj. Rough, మొరటైన. **దుడ్డుకర్ర** or **దుడ్డుగోల** *duḍḍu-karra*. n. A club, stick or cudgel. **దుడ్డుకర్ర దుడ్డే** *duḍḍe*. n. A child, a boy, బాలకుడు. Kuchēlo. i. 54. ii. 101. A naughty or wicked person. భూర్తుడు, భుంక్తురాలు.

దుత్త *dutta*. [Tel.] n. A jug, a jar, a small pot. చిన్నబుంక. **దుత్తాయి** *duttāyi*. n. A short half jacket. కుదురు అరచట్ట. **దుత్తారి పటము** *duttāri-paṭamu*. n. A sort of cloth.

దుత్తూరము *duttūramu*. [Skt.] n. The Thorn apple, a poisonous plant. *Datura stramonium*, Rox. i. 561. ఉమ్మెత్తచెట్టు. Cunning, కపటము.

దుద్దు *duddu*. [Tel.] n. The *perianth* or centre bulb of a lotus; తామర పుప్పొరలోనిమొగ్గ. కన్ను. A mark on a letter written on a palm leaf, తాటాకుజాబులో గుర్తు. A sort of ear ornament worn by women. ఒకవిధపు చెవికమ్మ. adj. Coarse, not fine. False, అసత్యము. దుద్దుదెక్కు to evade, elude. **దుద్దేక్కు** *duddekka*. v. n. To excel. అతిశయించు. BD. i. 910. ఇట్లు చేయడానికు వానికేమి బుద్ధిపుట్టెనో (అనగా దుర్బు.) what could bewitch him to do this? **దుద్దుకంబళి** or **దుద్దుగొంగళి** *duddu-kambaḷi*. n. A sort of woollen cloth.

దున *duna*. [Tel. another form of దున్ను.] v. t. To plough, ఆకలిదుఃఖాలటకీర్తనం చేటికిదొ." A. iv. 30.

దునుకు or **దుమకు** *dunuku*. [Tel.] v. n. To leap. To make haste. n. A leap, a jump, ఎగురు. Pain. బాధ.

దునెదారి or **దునేదారి** *dunedāri*. [Tel.] n. One who carries a sword in hand, కత్తిపట్టే కూలివాడు. A hero, శూరుడు.

దున్నంగి *dunnangi*. [Tel.] n. A certain plant, a kind of wild eroton.

దున్ను *dunnu.* [Tel.] v. a. To plough. దున్నించు. **దున్న** *dunna.* n. A male buffalo. మహిషము. A male beast, పుంపశువు. ఏనుగు దున్న a young male elephant. **దున్న పోతు** *dunna-pōtu.* n. A male buffalo. (Applied abusively), a rude, ignorant wretch.

దుప్పటి or **దుప్పుటి** *duppati.* [H.] n. A sheet cloth, vest. పట్టదుప్పటి a bed sheet. **దుప్పటము** *duppaṭamu.* n. A vest, a robe. వస్త్రము

దుప్పి *duppi.* [Tel.] n. The Spotted Deer, *Cervis axis.* (F. B. I.)

దుబారా *dubāra.* [H.] adj. Extravagant. దుబారాఖర్చు vain or extravagant expenditure.

దుబాసి *dubāsi.* [H. from Skt. ద్విభాషి.] n. An interpreter. A Dubash.

దుబ్బ *dubba.* [Tel.] n. The female organ of generation. ఆడుయోని.

దుబ్బు *dubbu.* [Tel.] n. A bunch or tuft of grass, Stubble, పుల్లగుత్తంబును, దుబ్బులుకొట్టి చేయు to weed or clean land.

దుమగతికేతు *duma-gati-kētu.* [Tel.] n. A star portending ill-luck. A comet, ధూమ కేతువు.

దుమదుమ *duma-duma.* [Tel. anuk.] adj. All wet. మిక్కిలితడిసిన "దుమదుమగా తెడిపిబట్టి దువ్వలువలతో." K. P. ii. 75. n. Anger, irritability of temper. కోపము. దుమదుమలాడు to be angry.

దుమారము or **దుమ్మారము** *dumā,* [Tel.] n. Dust, pollen of flowers. దుమ్ము. పుష్పాది.

దుమూలు *dumūlu.* [Tel.] adj. To the root, entire. దుమూలము. ధాక. vi.

దుముకు or **దుమకు** *dumuku.* [Tel.] v. n. To leap, to jump, to plunge into. ఎగుతుచేయు. n. A leap, ఎగుత. దుముకులాడు to leap about, ఎగతులుచేయు. గోడదుమికి leaping over the wall. కోటదుమికి leaping down from the castle. బావిలోదుమికి leaping into the well. **దుమికించు** *dumikinṭu.* [causal of దుముకు.] v. t. To make (a horse, &c.) leap.

దుముక్కు *dumukku.* [Tel.] n. A thud. The sound made in leaping.

దుమ్ముదారు *dumudāru* [Tel. దుము+దారు.] n. An army, a host. దండు. Swa. iii. దుమ్ము దారుగా in a mob, గుంపుగా.

దుమ్ము *dumma.* [Tel.] n. Dust. దుమారము, ధూళి. దుంబోడి (దుమ్ము+పొడి.) Curry-stuff, వెంట జిలకర్రచెచ్చేసిన నున్నని కూరపిండి. A bone, ఎముక. వానినోట్లో దుమ్ముకొట్టిరి they ruined him. దుమ్ములగొండి the bone-eater, i.e., the striped Hyæna, *Hyæna striata.* కొరవానికండు, గాడిదపులి. (F. B. I.) దుము దుము thick dust, దుమ్ముదుమ్ము. **దుమ్ముమము లాడు** *duma-duma-l-āḍu.* v. n. To raise dust or fire. దుమ్ముచేసు, నిప్పులుచేసు. To be gloomy, దుమదుమలాడు. **దుమ్మాడు** *dumaāḍu.* v. n. To wear or use powder. "ఒంటి వొడితోనె దుమ్మాడిమండినకూరు." IIa. i. 149.

దుమ్మ్యా Same as మూయు. (q. v.)

దుమ్ See under దు.

దురటిల్లు or **దురపిల్లు** *duraṭillu.* [Tel.] v. n. To grieve, suffer.

దురద *durada.* [Tel.] n. Itching. జిల, కిరము. **దురదగొండిఆకు** *durada-gonḍi-āku.* n. The nettle. దూలగొండి.

దురదుర *dura-dura.* [Tel.] adv. Hastily. అతిశీఘ్రముగా.

దురము *duramu.* [Tel.] n. Battle, war. యుద్ధము. Swiftness శీఘ్రము. v. t. To wage war, to fight. "దురమునకెదురనితురగము." T. ii. 43.

దురాయి, దురా or **దురాంయా** *durāyi.* [H.] n. A command, conjuration, adjuration, protestation, a caveat or veto. ఆజ్ఞ. నీవు రాజాదురాయి you are not the king's friend.

దురాదము *durādamu.* [Tel.] n. A pillow. ఒరగనదిండు.

దురితము *duritamu.* [Skt.] n. A crime, sin. పాపము.

దురుసు *durusu.* [Tel.] n. Stubbornness, frowardness, impetuosity, hurry, vehemence, boisterousness, bluntness, rudeness. పెదురు, పెటురు, కొట్టివినుపుతనము; పెదవిరిగొట్టుతనము. Tartness, harshness in speech. కాఠిన్యము, మూర్ఖత్వము. చేదుసు an itch for fighting. కోరుదురుసు quarrelsomeness. adv. Forward. మూకుదు. Quickly. శీఘ్రము.

దురోదరము *durōdaramu.* [Skt.] n. Gambling. జూదము. దురోదరుడు a gambler. జూదరి.

దుర్గ *durga.* [Skt.] n. One name of the goddess Kali or Parvati.

దుర్గము *durgamu.* [Skt.] n. A strong-hold or hill fort. కోట. స్వర్ణదుర్గము a golden citadel. జలదుర్గము a place begirt with the sea, or, whose walls are the ocean. వనదుర్గము a fort fenced by forest, &c. adj. Impenetrable. పోనరాని.

దుర్బిణి or **దుర్బీణి** *durbiṇi.* [H.] n. A telescope. ఏకి.

దుర్యోధనుడు *dur-yōdhanuḍu.* [Skt.] n. The name of a certain hero.

దులదుల *dula-dula.* [Tel.] n. Hurry, agitation. కుంగిపాటు. Das. ix. 21. H. i. 155.

దులుపు *dulupu.* [Tel.] v. a. To knock down, as fruit off a tree. **దులుపు** *dulupu.* v. a. To shake off, as dust. విదిలించు.

దువ Same as దూప. (q. v.)

దువారము *duvāramu.* [from Skt. ద్వార.] n. A gate, gateway. వాకిలి.

దువాళము or **దువాళి** *duvāḷamu.* [Tel.] n. A trot. ఒకవిధమైన అశ్వగతి. దువాళించు to trot (as a horse does).

దువ్వ *duvva.* [Tel.] n. Dust. దుమ్ము, ధూళి.

దువ్వటము Same as దుప్పటము. (q. v.)

దువ్వటెల్లు See దూవటెల్లు. HD. i. 1636.

దువ్వలువ *duv-valuva.* [Tel. దువ్వ+వలువ.] n. A cloth, a vest; a garment. దుప్పటము, కట్టుబట్ట. Das. ix. 304. **దువ్వటముగా** *duv-vaṭamu-gā.* adv. Waveringly, backwards and forwards.

దువ్వు *duvvu.* [Tel.] v. a. To stroke, finger, or handle. To comb. To run the fingers through the hair. కాలుదువ్వుట to draw the foot slowly over the ground, to paw the ground with the foot. మీసాలందువ్వు to stroke one's mustaches. కొమ్ములందువ్వు or కాలుద్రొక్కు to paw the ground (in fury.) **దువ్వి** or **దువ్వు** *duvvi* n. A tiger, పులి. A leopard, చిరుతపులి. **దువ్వెన** *duvvena.* n. A comb.

దుశ్శిరము *dus-śiramu.* [Skt.] n. A plant, *Menispermum glabrum,* దుద్దుగాలకి, దూసశీర.

దుష్టము *dushṭamu.* [Skt.] adj. Vile, evil, bad, cruel, weak, base. దుష్టమృగము *dushṭa-mṛigamu.* n. A beast of prey. **దుష్టుడు** *dushṭuḍu.* n. A bad man. **దుష్టుపాకు** or **దుష్టుపత్తి** *dushṭupāku.* n. The plant called *Odina wodier.* జమ్మిచెట్టు. Rox. ii. 293. Ainsl. ii. 486.

దుసికిలు or **దుసికిల్లు** *dusikilu.* [Tel.] v. n. To slide off. To slip out of the fingers. జారుట. A. ii. 88. H. iv. 55. దొరుకు. To escape. తప్పించుకొను.

దుస్ దుస్తరము, &c. See under దుర.

దుస్తు *dustu.* [Tel.] n. A cloth. బట్టలు. A suit of clothes. ఒక వేషభాషలు. Beauty, అందము.

దుస్సర Same as దూసర. (q. v.)

దుహిత *duhita.* [Skt. cf. Eng. "daughter."] n. A daughter, కూతురు.

దూ dū

దూకదూము *dūka-dūmu.* [Tel.] n. A kind of fish, *Calbichrous birmacolatus.*

దూకలి *dūkali.* [Tel.] n. Pain. బాధ.

దూకు *dūku.* [Tel.] v. n. To leap over, get over, cross. దుముకు. **దూకుడు** *dūkuḍu.* adj. Uneven. ఎగుడు దిగుడు. Forward.

దూకొను *dūkonu.* [Tel. from దూకుము.] v.a. To penetrate, pierce To learn, acquire. Mard. i. 66. To suck up. To have, పొందు, కలుగు, ఆపాదించు. To oppose. v. n. To spread, as a scent. వ్యాపించు. **దూకొన్న** suitable, proper, ఒప్పదగిన.

దూగర *dūgara.* [Tel. దూము+కర.] n. Soot. కొదూము. Dust, dirt; the dust of grain.

దూచి *dūchi.* [Tel.] n. A sort of game among boys. H. iii. 185.

దూట *dūṭa.* [Tel. verbal noun of దూటు.] n. Entering. The interior tender substance of the plantain tree: అరటిదూట.

దూటు *dūṭu.* [Tel.] v. n. & a. To enter, rush into. To push the udder with the head, to butt. పొదుగు B. X. 282. 345. దూటి పోవ్ To rush, run swiftly, గబగబ్ P. iii. 75. 79. R. v. 157. **దూటుకొను** *dūṭukonu.* v. n. To fly, ఎగురు.

దూడ *dūḍa.* [Tel.] n. A calf. దూడలు అరిచినవి the calves were bleating. **దూడలగొట్టి గాడు** *dūḍala-gutti-gāḍu.* n. The bird called an Adjutant, *Leptoptilus dubius* (F. B.I.) **దూడలపిలిగాడు** *dūḍala-piḷi-gāḍu.* n. An eagle.

దూడుగ *dūḍuga.* [Tel.] n. A plant called *Uraria cerasoides.* చిరుకదూడుగ a plant called *Unona discolor.* Rox. ii. 667, 669.

దూత *dūta.* [Skt.] n. (masc.) A messenger, an envoy. దూతుడు. దేవదూత (in Christian language) an angel.

దూతి or **దూతిక** *dūti.* [Skt.] n. A lady in waiting; a handmaid.

దూది *dūdi.* [Tel.] n. Cotton: which is thus called after being cleaned: విత్తులుతీసిన తర్వాత. **దూదిబిమ్మకాయ** *dūdi-bimma-kaya.* The citron, a kind of a large lime. **దూదేకు** *dūdēku.* (దూది + ఏకు.) v. a. To clean cotton. దూదేకులవాడు a man of the caste who are cotton cleaners. దూదేకుల cotton fluff. **దూదేకులపిట్ట** *dūdi-ēkula-piṭṭa.* n. The Grey Shrike, *Lanius lahtora.* పెద్దకిచిలి కాము. (F.B.I.) **దూదేర** *dūdera.* n. A small kind of field bug which attacks grain in the ear. There are two kinds of it. ఎర్రదూదెర and చప్పదూదెర.

దూప *dūpa.* [Tel.] n. Thirst. దప్పి. **దూప బెట్టు** or **దూపటిలు** *dūpaṭillu.* v. n. To feel thirsty, దప్పిగొను. To be exhausted or wearied. అలయు. Swa. iii. 43. **దూపించు**. **దూపిల్లు** or **దూపిలు** *dūpiṭsu.* v. n. To thirst, to feel thirsty. దప్పిగొను R. ii. 36. A. iv. 178.

దూపము *dūpamu* [from Skt. ధూపము.] n. Smoke. పొగ. Burning of incense, incense. **దూపార్తి** *dūpārti.* (దూపము+ఆర్తి.) n. A plate or dish in which incense is burned. దూపముపెట్టెకిదుంబట్ట.

దూబ *dūba.* [Tel.] n. A mean fellow. అధముడు.

దూబరదిండి *dū-bara-diṇḍi.* [Tel. దూయు+బర+తిండి.] n. A prodigal, a spendthrift. సొమ్మును వృథాగా కర్చుచేసి తినువాడు.

దూబిడి *dū-biḍi.* [Tel. దూయు+పిడి.] n. A stick used for keeping the loose pieces of thread in spinning, నూలుతోడునప్పుడు చీదం తగిలించుటకు నిలిపే పీటమొట్టనకొయ్య.

దూబూచి *dū-būchi.* [Tel. దూయు+బూచి.] n. A game played by boys.

దూము or **ధూము** *dūmu.* [Tel.] n. Laying waste, sacking; a disturbance, plague, pestilence, epidemic. దూము చేయడము,

కొల్ల, కోలిడి. అక్కడారిదూలు an attack of cholera. హయిదరుదూలు the invasion of Hyder.

మూఁకుడి *dū-mudi*.[Tel. మూయు+ముడి.] n. A knot with a loop, a running knot. దుప్పి పోయేముడి.

మూయు or **ముయ్యి** *dāyu*. [Tel.] v. a. To penetrate, go through. కుప్పుకొను. To pull off the scabbard, as a sword. To take palm leaves out of a volume. తూడుదీయు to strip off leaves or boughs. To pluck, take, as a handful of grass. ఖడ్గమును pulling off the scabbard. కొబ్బ తూసిపోయి నది the blow glanced off. పేగులు దుప్పిరా పాడిని stabbed him so that the bowels came out. Pal. 124. **మూయుతీగె** Same as కుప్పిగము. (ద్వి. v.) **మూయించు** *dāyintsu*. (causal of మూయు.) v. n. To draw across, to pass over. కాలిఇనుప్పపాఁచేత మూయించెను he passed a hot iron over the hand. (This is a ceremony of ordeal in oaths, quite distinct from cauterizing.) మూసిపోవు to go through or penetrate. To glance off, as a dart.

మూరము *dūramu*. [Skt.] n. Distance. (Metaphorically) Distance in point of time. ఇంతమూ ఱు all this while. మూఁమూగా మూడు look before you, consider well. adj. Distant, far. మూఁదేశము a distant land. మూఁ పుత్రుఁడు a distant heir. ఇది వ్యాపారమూ మైయున్నది it is beyond a doubt. **మూరముగా** *dūramu-ga*. adv. Afar. **మూరగుడు** *dūrugudu*. n. One who is far from (anything) బుద్ధిమూఁనుడు he who is far from wisdom. **మూరదర్శి** *dūra-darsi*. n. A sage, one who has foresight. మూరపు దృష్టిలాభము, **మూరదృక్కు** *dūra-drikku*. n. Farsightedness. **మూరభారము** *dūra-bhāramu*. n. A great distance. **మూరుడు** *dūrudu*. n. He who is far from. దుష్టకృత్యమూరుఁడై being far above such wickedness.

మూరు *dūru*. [Tel.] v. a. To reproach, curse, rebuke, abuse. నిందించు. To enter, penetrate, rush in, చొచ్చు. To be introduced or inserted. ప్రవేశించు. చీమమూరని అడవి a forest impenetrable even to ants. n. Rebuke, censure, reviling, abuse, scandal. **మూరుము** or **మూర్చు** *dūrutsu*. v. a. To thrust in, push in. **మూరుపడు** *dūru-padu*. v. n. To be censured, నిందింపఁబడు.

మూర్వ *durva*. [Skt.] n. Bent grass: Saint foin, cinquefoil. *Poa cynosuroides*. Rox. i. 333. *Agrostis linearis* or *Panicum dactylon*.

మూర్వాసుడు *durvāsudu*. [Skt.] n. The name of a Rishi or demigod proverbial for a fierce disposition. మూర్వాసుప్రకృతి a violent temper.

మూల *dūla*. [Tel.] n. Itching. దురద, జిల, నల. **మూలగోండి** *dula-gondi*. n. The plant called Cowach. *Dolichos pruriens* or *Carpopogon pruriens*. Rox. iii. 283, 375. The hemp-leaved Tragia: *T. cannabina*. Ains. i. 92. ii. 61. దురదగోండి, **మూలగోవెల** *dūla-gōvela*. n. The Indian Birthwort. *Aristolochia indica*. కుళ్ళి వేరు. దురదగోవెల. Ainslie ii. 398. **మూల పోతు** *dūla-pōtu*. n. One who is always scratching his body on account of an itching sensation. ఎప్పుడును మూలపోతు.

మూలము *dūlamu*. [Tel.] n. A beam of timber. ముక్కుమూలము the bony division of the nose. P. i. 133.

మూషింతు *dushintsu*. [Skt.] v. a. To revile, abuse, satirize, laugh at. నిందించు, దూషు. **మూషకుడు** *dushakudu*. n. A reviler, a scoffer. నిందించేవాడు. **మూషణ** or **మూషణము** *dūshana*. n. Disparagement, reproach. Abuse, reviling. In plays and poems చంద్రమూఁషణము is "disparagement of the moon:" that is, verses extolling a beauty as surpassing that of the moon. cf. 'And with a blush that

laughs to scorn The brightness of the ruddy morn'. దూష్యము *dūshyamu*. adj. Reprehensible, contemnable, vile.

దూసరితీగ *dūsari-tīga*. [Tel.] n. A plant called *Menispermum hirsutum*. Rox. iii. 814. దూసరిధాన్యము or దూసరివడ్లు *dūsari-dhānyamu*. n. The seeds of the same plant.

దృ dri

దృఢుపు *dṛiḍhuvu*. [Skt.] n. A serpent. పాము. వై. ని.

దృక్కు *drikku*. [Skt.] n. The eye. కన్ను. Sight, seeing. చూపు. దృక్చరణ *drik-charaṇa*. n. Lit. One who is "eye-footed." అత్రిపాదుడు, an epithet of some demi-gods or saints as Gautama, Atri and Bhrigu. The Persian poet Jami applies it also to Yusuf. It means that they were gifted with second sight. దృగ్గాయుధుడు *drig-āyudhudu*. n. Lit: One who is armed with the eye, a title of Siva, who has a blasting glance.

దృఢము *dṛiḍhamu*. [Skt.] adj. Hard, solid, strong, firm, bulky, massive. Able, mighty, brave, resolute, confirmed, certain, sure, real. నిశ్చయించిన. దృఢదంశక *dṛiḍha-daṃsaka*. n. Lit: That which is hard toothed,—an epithet applied to monsters. దృఢమతి *dṛiḍha-mati*. n. Steadfast faith. దృఢలోమ *dṛiḍha-loma*. adj. Bristly, shaggy, rough, hairy. దృఢత్వ *dṛiḍhatva*. n. Firmness, steadfastness, greatness, certainty.

దృతము *dṛitamu*. [Skt.] adj. Comforted, consoled. ఆదరింపబడిన.

దృశ్యము *dṛisyamu*. [Skt.] adj. Visible. చూడఁదగిన. దృశ్యుడు *dṛisyudu*. n. One who is visible, one worth looking at, a venerable person, a respectable person *(Spectabilis)*.

దృష్టము *dṛishṭamu*. [Skt.] adj. Seen, visible, apparent. చూడఁబడిన. దృష్టాంతము *dṛishṭāntamu*. n. An instance, illustration, example, proof; evidence, testimony; a sample. ఉదాహరణము. An institute or body of learning, శాస్త్రము. దృష్టాంతీకరించు *dṛishṭānti-karinchu*. v. t. To exemplify, illustrate, ఉదాహరించు. దృష్టి *dṛishṭi*. n. Sight, seeing. చూపు. An eye, కన్ను. A glance or look. Regard, care. ప్రమాణమును దృష్టి ఉంచలేదు he regarded not his oath. జ్ఞానదృష్టి, దివ్యదృష్టి or దివ్య దృష్టి second sight, prophetical knowledge, intuitive perception, supernatural intelligence. దృష్టిపరిది వంటికి వచ్చినది he was smitten by an evil eye. దృష్టించు *dṛishṭinchu*. v. a. To view or see. దృష్టి దోషము *dṛishṭi-dōshamu*. n. A baneful influence, as that of an evil eye, దిష్టి.

దె de

దెప్పము *deppamu*. [Tel.] n. A butt, a target. దొడ్డాదులకొరకుఁ బిరుదు కృత్రిమలక్ష్యము, కూటలక్ష్యము.

"ఇది యాదిపులజేసి దప్పయిడకా
నిను పాలుసేసి చూచెదండని,
వ్రేలమతి గాముతూపుపైని
జాలనిన్నేన దప్పనొయితిన్."

వే. viii.

దెప్పరము *depparamu*. [Tel.] n. Difficulty, distress. ఆపద, కీడు, కష్టము. Speed, quickness, త్వర. adj Perilous, terrible. అరిష్టము, దుస్సహము. "నన్ను ఈ కరోటికిజనుగాకయిచ్చిన దప్పు మన్యులలోఁ బ్రసిద్ధమ్ము గాదే." M. IV. v. 338. దెప్పరిల్లు or దెప్పరిలు *deppariḷḷu*. v. n. To be hurt, ఆపదనొందు. దెప్పరికము *deppariḷkamu*. n. Unbearableness, intolerableness, దుస్సహత్వము.

దెప్ప *deppu*. [Tel.] v. a. To taunt, quiz, gibe at, slander, tell tales of, satirize.

దెప్పుడు *deppudu.* n. Taunting, gibing. దెప్పట. దెప్పరుమాటలు sarcasm.

దెబ్బ *debba.* [Tel.] n. A blow, a stroke. దెబ్బలుతిను to suffer blows, to be beaten. మంచిదెబ్బ a good blow. దెబ్బలుతీయు or దెబ్బలు *debbalu-koṭṭu.* v. t To beat. దెబ్బాటు *debbāṭu.* (దెబ్బ+పాటు.) n. Heavy rain. బలమైనవాన.

దెస *desa.* [from Skt. దిశ.] n. A quarter or side. దిక్కు, పార్శ్వము. Lot, hap, condition. ఆపద్ధ, దుర్దశ. Protection, refuge, దిక్కు, రక్షణ, ప్రాపు.

దే de

దేకు *dēku.* [Tel.] v. n. To slide along on the posteriors. ముడ్డితో ప్రాకు.

దేదీప్యమానము *dē-dīpya-mānamu.* [Skt.] adj. Glorious, splendid.

దేని *dēni.* [Tel. from. ఏది.] adj. Of which.

దేబరింతు *dēbariṇṭsu.* [Tel.] v. n. To grovel. దేబుమూరి ఉండేవాడు a mean wretch.

దేబె *dēbe.* [Tel.] adj. Wretched, pauper, miserable. Dull, insensible, silly. A silly lout. దేబెమొహమని careworn, wretched looking.

దేయము *dēyamu.* [Skt.] adj. Fit to be given. ఇయ్యదగిన.

దేరిజె *dērijzu.* [Tel.] n. A tent. గుడారము.

దేవ See under దేవుడు.

దేవకము *dēvakamu.* [Skt.] n. A die. (Pin. dice.) పాచిక, ఆక్షము.

దేవకీ *dēvaki.* [Skt.] n. The mother of the god Krishna. దేవకీనందనుడు Krishna.

దేవనము *dēvanamu.* [Tel.] n. Gambling, sport. ఆటము, క్రీడ.

దేవరాతము *dēva-rātamu.* [Skt.] n. A sluice from a tank. అలుగు.

దేవరాయిలోంగ *dēvarāyi-konga.* [Tel.] n. A kind of ibis, probably the Black ibis.

దేవరుడు *dēvarudu.* [Skt.] n. A title applied chiefly by a wife to a husband's brother, మరదిలోనబుట్టినవాడు.

దేవాంగి or దేవాంగులు *dēvāngi.* [Skt.] n. The name of a certain caste of weavers. కేండ్రాక. దేవాంగి or దేవాంగిపిల్లి a sort of monkey, a Loris. The Slender Loris, *Loris gracilis.* (F. B. I.)

దేవిడీ *dēvaḍi.* [H.] n. A fort-gate, a palace-gate. కోటగుమ్మము, రాజమందిరపుద్వారము.

దేవు *dēvu.* Tel.] v. a. To rinse. To take rice, &c., out of water with the hand. To grope for, as with a drag under water, to trample on so as to destroy, as salt. కిళ్లలోనుండి బయటపెట్టు, వెలికి, v. n. To turn, as the stomach when queasy. నాకడుపు దేవుచున్నది I am sickish; my stomach turns. దేవుకొను *dēvu-koṇu.* v. t. To scrape together. To root up, turn up. To plunder, rifle. "ఎందాక్కొండులు దేవుకొని వచ్చి." BD. v. 696. దేవుకించు *dēvuriṇṭsu.* v. a. To sue, intreat, plague or beset with petitions, to beg eagerly, to importune. మీవు చిని యాచించు, ద్రవ్యము వెదకు. దేవుగుగోట్టు *dēvuru-goṭṭu.* n. A sneak, one who sues for favour, a mean beggar. దేవె, దీనుడు. దేవుర్పింపు or దేవురు *dēvu-rimpu.* n. Begging with importunity. Lamentation, bewailing, complaining, ఏడ్పు, వెలి. దేవులాడు *dēvul-āḍu.* v. n. To dive in water, to search in water. To roam about, to be in trouble, to pine or struggle. దేవులాడి సాధించిని I managed to effect it with a great effort.

దేవుడు *dēvuḍu.* [Skt.] n. God. A deity, దేవత, శిలువ. దేవ *dēva.* adj. Of God, దేవుని యొక్క. దేవకాంచనము *dēva-kāñchanamu.* n. A certain tree. *Bauhinia purpurea.* దేవత *dēvata.* n. A deity, generally a goddess; but also a god, శిలువు, దేవుడు. గ్రామదేవత the village goddess. దేవరకువు

dēva-taruvu. n. A heavenly tree, కల్పవృక్షము. A venerable tree. **దేవతాజీవము** *dēvata-jīvamu.* n. A godlike or harmless creature. "ఆ కెలిని దొరుకొట్టి దేవతాజీవుల, మవరి చిచ్చిడ్డవలెనుసాఁ, బాపమెరుగరంతబట్టి చం పుదురయ్యా." Vēma. **దేవతాడిచెట్టు** *dēvatāḍi-chettu.* n. The tree called ఉరాకఁ. *Andropogon serratus.* చూపరడంగిచెట్టు. **దేవత్వము** *dēvatvamu.* n. Divinity, deification, apotheosis.

"అగ్నిమీయాభిదేవత్వం
మహాద్విజాగ్ర్యప్రతిపత్తిరత్ర."

A stone even attains divinity when consecrated by the noble. (Hitopadesa. i. 45.) **దేవదత్తము** *dēva-dattamu.* n. Lit. the gift of god. The name of the conch of Arjuna, అర్జునునిశంఖము. దేవదత్తుడు and యజ్ఞదత్తుడు are two names in Sanskrit Law or Logic like John Doe and Richard Roe, or Titius and Seius, or Omar and Zeid in Arabic Law. **దేవదారువు** *dēva-dāruvu.* n. The Cedar: the Himalayan Cedar. *Cedrus deodara.* (Watts.) commonly called deodar. The *Erythroxylon areolatum* (Linn.) *Uvaria longifolia.* Rox. iii. 664, 666. సుంచపిత్తము, అమరద్రుమము. Chittagong wood; usually called cedar. చాలదేవదారువు the Trincomalli wood. *Berrya ammonilla* (Watts.) **దేవదాసి** *dēva-dāsi.* n. A dancing girl employed in a temple. **దేవనాగరి** *dēva-nāgari.* n. The name of the character in which Sanskrit is usually printed. **దేవభూతము** or **దేవసాయుజ్యము** *dēva-bhūtamu.* n. Divinity. దేవత్వము. **దేవమణి** *dēva-maṇi.* n. A fortunate curl on a horse's neck. గుర్రముమెడపుడి, ఆర్యులకు ఉండే సుడిని కేసము. చింతామణి, మహామేఘ అనే చెట్టు. R. i, 131. Also, కాస్తుభము. (q. v.) **దేవమాతృకము** *dēva-mātṛikamu.* n. A country or land which is dependent on providence, i.e., watered by rain only, not by streams. వృష్ట్యంబుసంపన్న ప్రీహిపాలితదేశము. వాననీళ్ల చేక కుండే పైరులుగల దేశము. **దేవయజ్ఞము** *dēva-yagnyamu.* n. The holy sacrifice called వైశ్వదేవము. A sacrifice. యానము, వేలిమి. **దేవయానము** *dēva-yānamu.* n. The car or vehicle of a god, దేవతాయానము. **దేవర** *dēvara.* n. God. దేవుడు. A lord or master స్వామి. My lord, Sir. A title of respect used in addressing superiors. దేవరవారు your honour. ఇంటిదేవరలు household deities. కులదేవతలు applied particularly to the manes of married women, ముత్తైదువలు. Your reverence, a phrase among Jangams. జంగములకు శ్రేష్ఠనామము. **దేవలుడు** *dēvaludu.* n. A temporary paid priest or incumbent. A term of contempt. like priestling. A sacristan, beadle, or attendant in a temple, గుడిలో దేవుణ్ణి పూజచేసేవాడు, తంబళవాడు, పంబితాడు. **దేవళము** *dēvalamu.* n. A temple, గుడి, దేవాలయము. **దేవవర్ధకి** *dēva-vardhaki.* n. The "artist of the gods," a title of Visvakarma. **దేవసరులు** *dēvasarulu.* n. A sort of grain. **దేవాంబరము** *dēv-āmbaramu.* n. A sort of cloth. BD. iii. 120. **దేవాజీవి** or **దేవాజీవుడు** *dēva-jīvi.* n. An attendant on an idol, దేవలుడు; a godlike creature, one that does no harm, as a bird. **దేవాదాయము** *dēv-ādāyamu.* n. The income of a temple. An endowment to a temple, land given for the upkeep of a temple free of all rent, గుడిమాన్యము. **దేవానాంప్రీయము** *dēvānam-priyamu.* n. Lit. The beloved of the gods, i. e., a goat. మేక. **దేవానాంప్రీయుడు** *dēvānam-priyudu.* n. A foolish or ignorant man. మూర్ఖుడు. **దేవాయుధములు** *dēv-āyudhamulu.* n. Stones and cudgels. రాళ్లు గుద్దుకొర్రలు. (దేవతోద్దేశించిన మొక్కు అర్థంచేసే యజ్ఞమందు ఆయుధములు రాళ్లు దుడ్డు మొదలైనవి కలవు గనుక ఆ సంబంధమునుబట్టి యీ పదము ప్రయోగించినారు.) A.vi.100. **దేవాలయము** *dēv-ālayamu.* n. A temple. దేవళము. **దేవి** *dēvi.* n. A goddess, particularly Parvati. A queen. Cf. పట్టపుదేవి. Madam, Lady.

దేవేరి or **దేవెరి** *dēvēri.* n. A queen, a lady. రాణి, రాజపత్ని.

దేశము *dēśamu.* [Tel.] n. A country, land, territory; a district or subdivision of a country. రాజ్యము. A part, site, place, situation, seat, region. ప్రదేశము. **దేశకాకి** *dēśa-kāki.* n. A homeless wanderer, a vagrant. **దేశపాండియ, దేశపాండ్య** or **దేశముఖి** *dēśa-pāṇḍiya.* n. A recorder. The higher revenue officer, a superintendent. **దేశభాష** n. A vernacular language, as distinguished from Sanskrit; a dialect. **దేశభాషాగ్రంథము** a book in a vernacular or modern language as distinguished from Sanskrit. **దేశవాడి** or **దేశవాళి** *dēśavāḍi.* adj. Of or belonging to a country; produced in a country; native. **దేశస్థుడు** *dēśasthuḍu.* n. An inhabitant of a country. **దేశహాస్తిలు** *dēśa-hāsṭilu.* n. Inland duty. **దేశాంతరము** *dēś-āntaramu.* n. A foreign country, a strange land. **దేశాంతరమందు** in another land, elsewhere. **దేశాంతరమునకుపోవు** to emigrate: to travel in foreign parts. **దేశాంతరుడు** *dēśāntaruḍu.* n. An emigrant, a foreigner. **దేశాంతరుడైపోయెను** he emigrated from his country. **దేశాచారము** *dēś-āchāramu.* n. The custom of a country. **దేశాచారప్రకారము వ్రాసికొన్న పత్రిక** a bond written "in the manner of the country." **దేశాటనము** *dēśāṭanamu.* n. Travelling. **దేశాధిపతి** *dēś-ādhipati.* n. A king: as "lord of the land." **దేశాయి** *dēśāyi.* n. Desāyi, a title borne by a headman among the Balijas. A chief man among the Lingayat merchants, పెద్దకట్టి. **దేశికుడు** *dēśikuḍu.* n. A tutor, master, instructor, or teacher. గురువు. **దేశీయము** *dēśīyamu.* n. A dialect, a local expression. An obsolete idiom, a provincialism. adj. Idiomatic, provincial. **దేశ్యము** *dēśyamu.* adj. Belonging to the country. Native. n. The language of a country, a vernacular; a vernacular term. Desya words are opposed to foreign words.

దేహము *dēhamu.* [Skt.] n. The body. శరీరము. **దేహాళి** a call of nature. **దేహసంబంధి** or **దేహసంబంధుడు** *dēha-sambandhi.* n. A relation by blood. రక్తసంబంధుడు. **దేహయాత్ర** *dēha-yātra.* n. Death. చావు. **దేహీ** *dēhi.* n. The corporeal or embodied spirit. One who has a body, a man, దేహముగలవాడు.

దేహళి *dēhaḷi.* [Skt.] n. A threshold: or the landing place before a door. (ఇంటి) ఎడము.

దేహి *dēhi* [Skt.] n. Lit: "give thou" A demand, a request. **దేహీ అని అడిగిన ఇయ్యకపోవునా?** if you say, Give, I pray thee, will he not grant it? **అతడు దేహీ అనెడువానికి నాస్తి అని అనడు** if one asks him to give, he will not answer 'I have nothing.' **దేహిదేహి** Oh! bestow an alms, I pray thee.

దై dai

దైతేయుడు or **దైత్యుడు** *daitēyuḍu.* [Skt. from దితి.] n. A demon, giant, or titan. రాక్షసుడు. **దైత్యారి** *daity-ari.* n. The foe of the demons, i.e., Vishnu. A god. దేవుడు.

దైన్యము *dainyamu.* [Skt. from దీనము.] n. Lowness, meanness, poverty, humility, దీనత్వము, నిర్దనత్వము. **దైన్యపడు** to be humiliated. **దైన్యపాటు** *dainya-pāṭu.* n. Humiliation.

దైర్ఘ్యము *dairghyamu.* [Skt. from దీర్ఘము.] n. Length. పొడుగు, పొడుగు.

దైవము *daivamu.* [Skt.] n. A deity, God. **దైవికము** caused by chance or fortune. **దైవగతి** providence, the will or act of God: chance, accident. **దైవగతిచే వర్షము రాలేదు** it pleased God to give no rain. **దైవజ్ఞ** *daiva-gnya.* n. A witch. **దైవజ్ఞుడు** *daiva-*

gnyuḍu. n. A fortuneteller, a wizard. దైవతము *daivatamu*. n. A deity: రాజు. adj: pertaining to a god, దేవత. దైవదూషణము *daiva-dūshaṇamu*. n. Blasphemy. దైవయోగము *daiva-yōgamu*. n. Providence. Chance, accident. దైవవశాత్ *daiva-vaśāt*. adv. By the act of God. దైవవాక్యము *daiva-vākyamu*. n. A revelation, gospel, the word of God. దైవమువాహ్యము *daiva-vivāhamu*. n. A marriage performed according to due rites. దైవాధీనము *daiv-ādhīnamu*. n. The power or act of God. దైవాధీనముగా providentially. దైవాధీనం జగత్సర్వం the whole universe is in the hands of God. దైవికము *daivikamu*. n. A visitation, an act of God. An accident. దైవికంరాజకృతంవేర by the act either of God, or of the king. adj. Supernatural, divine, providential. దైవికముగా accidentally, providentially.

దైవారు *daivāru*. [Tel.] v. n. To excel, be exuberant. ఒప్పు, ప్రకాశించు, వెలుగు. To overflow, పొంగిపారు. "నీకరుణాంబుధి దివిని పరిఢ వించి దైవారఁగా." T. i. 39.

దైహిక *daihika*. [Skt. from దేహ.] adj. Corporeal, bodily.

దొ do

దొంగ *donga*. [Tel. ✓ ఱ to take ill. One who takes.] n. A thief or robber. A rogue, cheat, or hypocrite. A wretch, or miscreant: a culprit or felon. Any injurious substance as a thief in a candle or a hard core in the heart of a palmyra or plantain shoot. adj. False, delusive, sly, feigned, pretended, hypocritical, dishonest, dishonourable, mischievous, stolen, wicked, sinful. దొంగసేల land unjustly got, మోసముచేసి ఆపహరించినసేల. దొంగయిసుక a quicksand, క్రిందనీళ్లు తెలియకుండ మీదనుండు ఇసుక. దొంగనిద్ర feigned sleep. దొంగసొమ్ములు stolen goods, దొంగిలించినసొమ్ము. దొంగతిండి food obtained fraudulently, ఇతరులెరుగకుండ దొంగతనముచేసి తిను తిండి. దొంగదున్న a cunt cow, a beast, that strays into other's fields to graze there, దొంగతనముగ మేయుపశువు. దొంగతాళము a false key, దొరుకనిది. దొంగరేయి that part of the midnight which is most favourable for robbers to go about. దొంగవేషి hypocrisy. దొంగమాట a deceitful word, a lie. "దొంగమాటల మంచముకేడినరీతిగా" a proverb implying "make friends for the purpose of ruining one." దొంగతనము, దొంగవని or దొంగకృత్యము *dongatanamu*. n. Theft, robbery, roguery, cunning, craft, a trick, a fraud. దొంగ వేషాలు వీనలు this is mere pretence. దొంగ తనముగా *donga-tanamu-gā*. adv. Secretly, by stealth, unawares. దొంగిలించు or దొంగిలు *dongilinṭsu*. v. a. To steal. అపహరించు.

దొంగు or డొంగు *dongu*. [Tel.] v. n. To hide. దాగు.

దొండ *donda*. [Tel.] n. The plant called *Bryonia* or *Bimba*. దొండపండు the ripe fruit which is glossy and a bright scarlet colour. కాయదొండ *Bryonia grandis*, (Willd.) *Momordica monadelpha*. Rox. iii. 708. తీపిదొండ *Bryonia umbellata*. ib. 711. ఆనెదొండ, ఆకుదొండ or ఆయిదొండ *Capparis zeylanica* or *Capparis horrida*. లింగదొండ *Bryonia laciniosa*. (Watts.) కాకి దొండ *Trichosanthes palmata*. Rox. iii. 704. కైదొండ or కాకిదొండ *Cephalandra indica*. మంకుపుదొండ *Bryonia pilosa*. బొప్ప దొండ is a large sort of thistle with a red fruit. (Watts).

దొండి *dondi*. [Tel.] n. A hole. బండ్రము, తూటు, బొక్క. దొండిపాడుము to bore, to make a hole, బండ్రముచేయు.

దొంతర or దొంతి *dontara*. [Tel.] n. A series. వరుస. A heap, or set of things, as a pile of pots or cups and saucers. adj. Lying in a series, వరుసగానున్న. adv. In a pile or heap. దొంతరముద్దులు kiss upon

kiss. కొంతలో జల్లిబొంత a patched quilt. కొంతరపిడుము botel leaves strung together. కొంతలెత్తనాకేసిన strung, piled. పెంకులను కొంతలెత్తనాపేర్చు to pile up the tiles in rows. సెలపులకొంతి she was a "bundle" of charms. కొంతిగా tier over tier, range over range.

కొండడి *dondadi*. [Tel.] n. A crowd, throng: a squeeze or crush: closeness, crowdedness. కొమ్మి, సందడి, నమ్మర్దము. కొండడింపు *dondadimpu*. v. n. To become thick or close. సందడింపు, నమ్మర్దమగు.

కొండు *dondu*. [from Skt. ద్వంద్వము.] n. A pair. జోడి. కొండుపులికొట్టు (కొండు+పులి+కొట్టు.) lit: one who kills two tigers. Ironically used to mean a coward, పిరికివాడు.

కొంపు *dompu*. [Tel.] n. A series of beds of flower or other plants. మల్లెకొంపు.

కొగ్గలి *doggali*. [Tel.] n. The Broad leafed thorny dock, *amaranthus polygamus*. సన్నకొగ్గలినే చెంకు. The small leaved kind is called చిన్నకూర.

కొట్టి *dotti*. [Tel.] affix. With, from తో, కూడా, రాముడికొట్టి, రాముతోకూడా.

కొడకొడ or కొణకొణ *doda-doda*. [Tel. (anuk.)] n. A rush (of water, &c.), a gushing flow. కొణకొణమను or కొణకొణమను *doṇa-doṇa-mu-anu*. v. n. To be noisy. సందడిచేయు.

కొడవ *dodava*. [Tel.] n. A deformed person. పిరూపి.

"కిరి మునికోతిరైన కొడవును
దనరే కన్నియకొంత ధరణీశునకిమ్ము."
సా. vii.

కొడ్డ *dodda*. [Tel.] adj. Large, great, respectable. Rich, powerful. Pleasing, charming, fine. కొడ్డనీళ్లు delicious water

కొడ్డి *doḍḍi*. [Tel.] n. A yard. A backyard, a stable or byre. పెరడు. adj. Crooked, వంకరగలిగిన. కొడ్డికాళ్లు handy legs. వంకకాళ్లు. కొడ్డినెల a kind of net, ఒకవిధమువల. కాళ. iii.

కొడ్డు [Tel.] Same as కొడ్డ. (q. v.). కొడ్డువారు *doḍḍu-vāru*. (కొడ్డు+పారు.) v. n. To become great, to increase. అధికమగు.

కొడ్డ *doḍḍa*. [Tel.] n. Plunder. కొల్ల. కొడ్డికాడు *doḍḍa-kāḍu*. n. A plunderer. కొల్లపెట్టువాడు. "నీవు కొడ్డికాడివే బలిదాయతూర్పు దిక్కున్." ఉ. హరి. iii కొడ్డికత్తె *doḍḍa-katte*. n. A woman who plunders. కొల్లపెట్టుదని. కొడ్డగొను *doḍḍa-gonu*. v. t. To plunder, to rob. కొల్లగొను కొడ్డవోవు *doḍḍa-vōvu*. v. n. To be plundered. కొల్లపోవు.

కొడ్డు *doḍḍu* [Tel.] n. A pot-bellied man, a corpulent man. బొజ్జపట్టినవాడు.

కొన *doṇa*. [Tel.] n. A pool on a hill. కొండమీంచి పిట్టొల్లంగ. A quiver. అమ్ములపొది. The sheath of a toddydrawer's knife, ఈత్రిచ్చువానికత్తిపిడి. కొనపుప్ప *doṇa-puppa*. n. Fuller's earth. చవుటిమన్ను.

కొన్నె or కొప్ప *doṇṇe*. Tel. n. A dish formed of a leaf pinned up at the corners.

కొపరము *dopparamu*. [Tel. n. The cap used to blind a goshawk or falcon.

"... ... ...
... ...
... ...
... ..."
Velug. ii. 243.

కొండలు మొదలకేసి కొపరాలు, అవిగా డేలు వచ్చునుపు కిల్లాకు తాడుపేసిదాకా తోలుతో పెట్టి కేసిన వీరలాలు.

కొప్ప See కొన్నె. కొప్పలాపు *doppala-āḍu*. [Tel.] v. n. To bag out with wet, as leather does with damp. To shrivel up: to contract as the hands in pain. కొప్ప చెవులవాడు flap-eared, having large ears. కొప్పగాసడి *doppa-gā-naḍi*. adj.

Channelled, like a dish. **దొప్పదోగు** *doppa-dōgu*. v. n. To plunge, to be drenched. దొప్పదోగిన drenched, soaked, bedewed, moist. వానలో దొప్పదోగి తడిసిరి they were soaked in the rain.

దొప్పదొప్ప *doppa-doppa*. [Tel. (anuk.)] n. A dull thumping noise.

దొబ్బ *dobba*. [Tel.] n. A piece of flesh. A clot of blood. ముద్ద. The outer side of the thigh. A pool or puddle. పెత్తురుకండ.

"తిరుగక విరుగక చూచి
కరమేసములాహవంబుగాదిదమంగా
సరిరెంటెపడుము పెత్తురు
దొరగఁ బ్రహరించి విలిచి దొబ్బులుకట్టెన్." P. i. 240.

టీ॥ దొబ్బులుకట్టెన్ అనగా ఎడ్డలుకట్టెన్.

దొబ్బు *dobbu*. [Tel.] v. a. To shove, poke, push. తోయు. To cohabit, or lie with. To ravish or rape. పడదొబ్బు to knock down. దొబ్బుకొనిపోవు to run away with, ఎత్తుకొనిపోవు. n. A push, a thrust. ఇట్లుచేసినయెడల దొబ్బులుచ్చును if you do this you will be scolded or beaten. దొబ్బులుపడు to suffer blows, to be abused. దొబ్బులుపెట్టు to abuse, to reprimand. **దొబ్బిందుకొను** *dobbintsu-konu*. v. n. To copulate. **దొబ్బుడాయి** *dobbu-dāyi*. n. Tympany or windy dropsy. Fatness, pride, మదము, గర్వము. **దొబ్బులాట** *dobbul-āta*. n. Hugging, cuddling. Buffets. Fumbling.

దొమదొమ *doma-doma*. [Tel. (anuk.)] n. A loud buzzing. "ఈకి సమూల దొమదొమ మను వీనితుట్టలు." A. vi. 17.

దొమ్మ *domma*. [Tel.] n. The staggers: a fainting disease. మూర్ఛనంటెదోషము. Also, the chest. దొమ్మవ్యాధి pneumonia. A kind of fish.

దొమ్మడోలు or **దొమ్మవాలి** *domma-dōlu*. [Tel.] n. A certain tree. *Physalis flexuosa*, ఆశ్వగంధి, పెద్దేరు, పాయగంధి.

దొమ్మర *dommara*. [Tel.] n. The name of a certain wandering caste, the members of which are tumblers, ropedancers and buffoons. **దొమ్మరి** *dommari*. n. A man of this caste. దొమ్మరివాడు.

దొమ్మి *dommi*. [Tel] n. A swarm, rabble, mob, crowd. A melee fight. A fray, a skirmish. A noise, సందడి. దొమ్మిగూడి వచ్చిరి they came in a mob. దొమ్ములాడు to riot, to fight. To be distressed, to suffer; to struggle, పెనగులాడు. దొమ్మియుద్ధము a melee fight. దొమ్మిగా tumultuously, confusedly, noisily, buzzingly; in the lump, indiscriminately. **దొమ్మితనము** *dommi-tanamu*. n. Riotousness.

దొర or **ధొర** *dora*. [Tel. from a Turanian root Tur=swift, powerful. The root is found also in *Turk*, *Turanian*, తుర్క, తుర్వసతనము, తుర.] n. A chief, a baron, a lord, master, owner, ruler, king, governor. ఏలినవాడు, రాజు, పొష్టవాడు. A gentleman. మేటికొర the chief lord. ప్రభువు. A great man, పొష్టవాడు. An equal, సమానుడు. **దొరకడలు** *dora-kadalu* (దొర+కడలు.) n. A great wave, a surge. పొష్టలు, కల్లోలము. **దొరసాని** *dora-sani*. n. A lady, a queen. ప్రభ్వి, యువమహారాలు, రాణి. **దొరసానితనము** *dora-sani-tanamu*. n. The dignity of being a lady. Queenship, ladyship.

దొరకు Same as దొరుకు (q. v.) **దొరకుపడు** *dorakn-padu*. v. n. To be caught or entangled. చిక్కుకొను. **దొరకొను** *dora-konu*. (దొరకు+కొను.) v. n. and a. To be found. లభించు, చిక్కు. To begin, ఆరంభించు. To try, యత్నించు. "తనుసారధి కొరకొనివాఁ, బగతురుపాఁదంచు నెంతిపని." M. IV. iv. 10. **దొరకోలు** *dora-kōlu*. n. The being found or obtained. An attempt, an endeavour. దొరకెడము, ఆరంభించడము. "నీవగ్గనై దొరకోల్పబనిరు తొంటిమున్నీటస్తో మంబుక్తిఁజూపి." M. VII. iii. 192.

దొరకోలుసన్యాసి or **దొరకుసన్యాసి** *dora-kōlu-sanyasi.* n. A swindler. కేవలము వేసి నమ్మించి మోసము చేయు దొంగ.

దొరయు *dorayu.* [Tel.] v. n. & t. To touch. అంటు. To approach, come near, సమీపించు. To be equivalent to, సమానమగు. To resemble, be one with, suit, befit, become. To come to pass, to happen, కలుగు, జరుగు. To obtain, పొందు. "నీ సకల లోకాధిపత్యమ్మకు దొరయు నెమ్మేను." Vasu. i. 2. నీ కిరాకలాపంబు దొరయు నెమ్మేను, లావణ్యమునేడు భూషణము పొందు మన్న టుపంటిదక్కినియిచ్చు. "నీ వనవాసాని దొంపి నాడిరొండొక్కనోము కమలాప్తుధర్మం గంబుదొరకి." P. iv. 240. నీ రథశ్రాంతంబు దొరసి, రథముయొక్క ఇక్రమునుపమించి.

దొరలు or **దొర్లు** *doralu.* [Tel.] v. n. To roll, to be rolled, to be poured forth, to be overturned or upset. Metaphorically, to die. To turn up, as cards or dice. To slide or slip down, to trip. To be admitted, united, or joined, కలయు. To oppose, మానుకొను. To befall. అన్యాయము దొరలదు injustice will never flourish. కీడుదొరలి నమ్మి evil will befall (him.) v. t. To enjoy, అనుభవించు. **దొరలించు** or **దొర్లించు** *doralintsu.* v. t. To cause to roll. కొరలు పట్టుచేయు. To upset.

దొరవి Same as దొరువు.

దొరుకు or **దొరకు** *doruku.* [Tel.] v. n. To be got, gained, found, procured, obtained. To accrue, occur, turn up. విక్కి, లభించు. **దొరికించుకొను** *dorikintsu-konu.* v. a. To apprehend, seize, secure.

దొరువు or **దొర్వు** *doruvu.* [Tel.] n. A well-spring supplied by a sluice, a large well: a pit of water. A ship's dock. నడబావి. A tank, కొలను. **దొరువుపట్టెడ** *doruvu-pattēda.* n. A crupper. ఎద్దుయొక్కతోక తగిలించే పట్టెడ.

దొలుపు *dolupu.* [Tel.] v. t. To cause to roll. దొర్లజేయు. (పాంచా. v.) **దొల్లింపు** *dollintsu.* v. t. To upset. దొరలించు, పాచిక లను దొల్లించినాడు he threw the dice.

దొసగు or **దొసవు** *dosagu.* [Tel.] n. Fear, evil, harm. భయము, కీడు, ఆపద. విఘ్నము. ఁ లేఁ అహంబున బంధుత్వయంబుసేయ నొల్ల కెల్ల విగ్రంబుల మహత్తమింప, నీకి రిప్పాండవేయులు వాకి కిట్టు దొసగు నచ్చెనె తులువలతోడబుట్టి." M. V. iv. 54. v. n. To happen, సంభవించు.

దో dō

దోఁ or **దో** *dōḥ.* [Skt.] n. The arm. బాహువు. Plu. దోలు.

"ఈ తదీయదూతులలో దోలనూర్చి జాడ నెప్పిరా వెనటి గాదిదండులు చేతనియిన్న యమ స్వయంబుగాక."

Vish. P. vii. 435.

దోర్బలుడు *dōr-baludu.* n. One who is strong in the arm: a mighty man. **దోర్మధ్యము** *dōr-madhyamu.* n. The armpit. **దోర్లు** *dōrlu.* a plural of దో. V. P. vii. 135.

దోకు *dōku.* [Tel.] v. a. To pare or shave the ground, cutting up the turf. To dig slightly so as to loosen the soil for weeding. కలుపుతీయు. **దోకుడు** or **దోకిన** *dōkudu.* adj. Paring or scraping the ground, కోసిన. **దోకుడుపార** *dōkudu-pāra.* n. A weeding spade. A sort of instrument like a hoe, for paring the ground and cutting up the turf for fodder. **దోకుడుబార** *dōkudu-bāra.* n. A game played by children.

దోగు or **దోగు** *dōgu.* [Tel.] v. n. To be wet. తడియు. To be bruised, కొట్టుకొనిపోవు. "బొప్పిధారాపాతంబుల దోగుచు." R. vi. 32. **దోగాడు** or **దోగియాడు** *dōg-āḍu.* v. n. To crawl on the hands and knees like a babe. **దోగుడు** *dōguḍu.* n. Theft. దొంగ తనము, దొంగిలి. **దోగుకోనిపోవు** *dōgu-*

koni-póvu. v. n. To be grazed or excoriated. కాలు దోసుకొనిపోయినది the skin was taken off my leg.

దోగ్ధ *dōgdha.* [Skt.] n. A cowherd కొల్ల వాడు. **దోగ్ధ్రి** *dōgdhri.* n. A milch cow. ఈనిన ఆవు, పాలిచ్చే ఆవు.

దోఁచు or **దోఁపుకొను** *dōtsu.* [Tel.] v. n. To plunder, rob, sack. దొంగిలించు, ఆపహరించు. **దోఁచిగాడు** or **దోఁచిగాడు** *dōchi-gādu.* n. A bird of prey. A male hawk. మగ జీఁక.

దోటి *dōṭi.* [Tel.] n. A pruning hook. A hook at the end of a pole. **దోటమ్మ** or **దోటియమ్మ** *dōṭ-amma.* n. An arrow with a crescent shaped head. దోటిముక్కర a hook-like nose-ring.

దోఁటు *dōṭu.* [Tel.] v. t. To give. ఇచ్చు.

దోణము or **దోణాము** *dōṇamu.* [Tel.] n. A dumb-bell or Indian club. భుజములకు బలమునిచ్చుటకై త్రిప్పెడు కెట్టివాని యుప కరణవిశేషము. A mallet, మ్రాను సుకిరముగా చీలులట్లై అక్కడక్కడి చెక్కిన మేకులను దిగ కొట్టెడు ఉపకరణవిశేషము.

దోత్రము *dōtramu.* [Tel.] n. A garment: clothes. దోవతి. "ఆసుబ్బలంబుమాఁగాయు దోణం బైన దోత్రంబుమువపితిమాత్రములను." Kalahas. iii. 114.

దోడసి *dōḍasi.* [for Skt. ద్వాదశీ.] n. The 12th day in the dark or lunar fortnight.

దోడు *dōḍu.* [Tel.] adj. Bulky, slow, heavy, tardy.

దోడుమి, దోడుమ్ని or **దోడుము వాఁకి** *dōḍumi.* [Tel.] n. A kind of weapon. ఆయుధవిశేషము.

దోణము *doṇamu.* [Tel.] n. A large mallet. కాటిబద్దలుకొట్టుటప్పుడు దబ్బిచిప్పమీద కొట్టేది.

దోణె or **దోణి** *dōṇe.* [Tel.] n. A small boat; a single masted ship. A small bucket, బరకదుంగకొలిచినది. A trough usually made of a palm tree hollowed a canoe. The beam, roller or pillow of a loom. A sluice, కాలువకొరకు. adj. Slight అల్పము. **దోణమ్ము, దోణియమ్ము** or **దోణ బిల్లి** *dōṇ-amma.* n. A small arrow. అల్ప శరము. **దోణెపెంకు** *dōṇe-penku.* n. A pan tile.

దోపిడి, దోపు or **దోపుడు** *dōpiḍi.* [Tel. from దోఁచు.] n. Plunder, devastation, pillage. దోపిచ్చువారు those who submit to be robbed. A. vi. 101. **దోపుడుపడు** or **దోపుడుపోవు** *dōpuḍu-paḍu.* v. n. To be robbed. దోపరి, దోపిడికాడు, దోపుకాడు or దోపుడువాడు a thief, దొంగ. దోపుడు సొమ్ము loot.

దోపు *dōpu.* [Tel.] v. a. To stick in, insert, fasten (a hook or button.)

దోమ *dōma.* [Tel.] n. A mosquito or goat. మశకము. **దోమతెర** *dōma-tera.* n. A mosquito curtain.

దోమటి *dōmaṭi.* [Tel.] n. Food. అన్నము.

దోమడి *dōmaḍi.* [Tel.] n. A marriage feast attended by certain peculiar ceremonies, in which only married people whose partners are alive can join.

దోము *dōmu.* [Tel.] n. Diarrhoea in cattle. ఆహారము దేహమునుపట్టక పశువులు పారుకొనుట.

దోరుము *dōṛumu.* [Tel.] n. A dose, a certain prescribed quantity. "పాలకోరుము ౫౦. ఇల్లిపాపాణము ౫౦. ఈ రెండు దోరుములమ్మ." Chikitsa. S. S.

దోయి *dōyi.* [Tel.] n. A couple, a pair. జోడు. రెండుదోయి a pair of breasts. తొడదోయి the thighs: "రాఘవుదు దేవుండొడదోయి మైనని." T. U. R. x. 144. తామరదోయి a pair of lilies. కండోయి or కన్నదోయి a pair of eyes, the two eyes. **దోయికట్టు** *dōyi-kaṭṭu.* v. n. To keep company with each other, to go together. జోడుకూడు. **దోయిడి** *dōyiḍi.* adj. Empty. శూన్యము, వ్యర్థ. దోయిడిచేతులు empty hands. **దోయిలి**

dōṇi n. The two hands joined so as to form a cup. అంటి. దోణించు *dōṇiñchu*. v. n. To join the hands like a cup.

దోర *dōra*. [Tel.] n. A heap, pile, stack. కుప్ప, పోగు, రాశి. adj. Dun coloured, Reddish, ఎర్రకాశ. Parboiled. Half ripe. Slanting, ఒరిగి. దోరకాచినపాలు milk that has simmered. దోరగొర్రెలు brown sheep. దోరపండు or దోరకాయ a half ripe fruit. దోరగల్లు *dōra-gallu*. n. A slanting stone. ఒరిగినరాయి "కానదోరగల్లునదొబ్బి." Pal. 441. అటాగా రాశిపండు చేసికొట్టి దోరగిలు, దోరగిల్లు or దోరగిలవడు *dōragilu*. v. n. To be nearly ripe, to approach maturity. To become slightly red, ఎర్రకావు. To be bent down or to slant (as a tree.) దోరగల్లుచేయు *dōragallu-padu*. v. a. To cause to slant or bend, దోరగిల్లజేయు.

దోరణ or దోరణము Same as దోరణము. (q. v.) దోరపాక or ఓరపాక a shed with a pent roof.

దోరము Same as దొరము. (q.v.)

దోరు *dōru*. [Tel.] v. n. To die, expire, perish. చచ్చు. To be done away with or removed. తొలగిపోవు. "తొలని నీర్మనుకొను దోరంగఁజేసి, తొనసీర్లతో పాత్ర వాలిపైనంచి." Pativratya Charitra. p. 80. She washed it so that the dirty water might flow off. To bend down, ఒరగు, వ్రాలు. దోరుము or దోర్చు *dōrutsu*. v. t. To kill. చంపు. To cause to bend down, ఒరగించు, వ్రాల్చు.

దోరువ or దోరువా *dōruva*. [Tel.] n. A kind of plover. ఒకవిధమైన పక్షి.

దోరెము *dōremu*. [Tel.] n. The string by which hawks are kept tied up. డేగలను కట్టేతాడు. "ఇమ బబ్బిర్రనిబద్ధాక్రంబులై కాము రాను దోరెపుతాళ్లతోడిక్ దినునులన్ వెడింగు పడి." Swa. iv.

దోవ, దోవ or త్రోవ *dōva*. [Tel.] n. A way, road, path. A way or means, an expedient. దోవపెట్టు to make a way, దారి చేయు. A. v. 122. వాడు పోయినచెల్లను దోవ every way is his way: he has no settled course, applied to a question that is anomalous or beyond all rule. దోవపిట్ట *dōva-pitta*. n. The Rufous tailed Finch-lark, *Ammomanes phœnicura*. అంబలిపోకి గాడు. (F. B. I.)

దోవతి *dōvati*. [Tel.] n. A man's garment worn round the loins. కట్టుబట్ట్రము, పరిధానము.

దోష *dōsha*. [Skt.] n. Night. రాత్రి. The arm, భుజము. దోషము *dōshamu*. n. Harm, evil. A fault, crime. An error, mistake, తప్పు. Sin, పాపము. A bad sign: a fatal symptom in illness. ప్రమాణముచెయ్యి దోషము the penalty of an oath. దోషముచేదు there is no harm done. దోషముకొన్న దోషము the guilt of robbery. స్పర్శదోషము the defilement caused by a touch. దోషలక్షణములు పుట్టెను bad symptoms appeared. దోష కారి *dōsha-kāri*. n. An evil doer. దోషము చేయువాడు, దుష్టుడు, దుష్టురాలు. దోషఘ్నుడు *dosha-ghnudu*. n. A physician, one skilled in diseases. వైద్యుడు. A learned man విద్వాంసుడు, దోషము వెలికివాడు. దోషాకరుడు *dōshakarudu*. n. The moon. చంద్రుడు. దోషాచారుడు *dōsha-charudu*. n. A fiend that "walks at night." రాక్షసుడు. దోషి *dōshi*. n. A sinner. దోషులవాడు. A criminal. దోషించు *dōshintsu*. v. n. To turn out ill. To come on (as bad symptoms.) దోషములుపుట్టు. అతనికి దోషించెను bad symptoms appeared in his case.

దోస *dōsa*. [Tel.] n. A cucumber. A melon (Ceded Districts). చేదుదోస or చేదుదోస the bitter cucumber. పక్కి దోస కాయ a gherkin. ముళ్ళదోసకాయ the prickly cucumber. నూనదోస rough bryony. దోస కాయచెంబు a mug, ribbed like a sort of cucumber.

దోసము *dōsamu.* [from Skt. దోషము.] Same as దోషము. (q. v.) **దోసకారి** *dōsakāri.* n. A wicked person, a sinner. దుష్టుడు, దుష్టురాలు. **దోసి** *dōsi.* n. He or she who is a sinner. Sueā. iii. 160.

దోసర *dōsara.* n. The name of a certain creeping plant.

దోసిలి or **దోయిలి** *dōsili.* [Tel.] n. The hands held together so as to form a cup. A double handful: as much as can be contained in the two hands held as a cup. దోసిళ్లు handfuls, i. e., tithes or fees levied at various rates. **దోసిలించు** or **దోయిలించు** *dōsilintsu.* v. n. To hold the two hands together as a cup.

దోసె *dōse* [from Skt. దోషకము.] n. A kind of cake. అపూపము.

దోహదము *dōhadamu.* [Skt.] n. Wish, desire, longing. ఇచ్ఛ. The desires of a pregnant woman, గర్భిణికిఁ గలిగిన. Manure, ఎరువు. The art of gardening: the operation of forcing a plant, or bringing out the flowers prematurely. దోహద లక్షణము pregnancy, గర్భము. **దోహదవతి** *dōhada-vati.* n. A longing woman. కలిగిన స్త్రీ. **దోహదశాస్త్రము** *dōhada-sāstramu.* n. The art of gardening.

దోహలము *dōhalamu.* [Skt.] n. Desire, eagerness, or longing. Aspiring. ఇచ్ఛ, ఉత్సాహము. **దోహలి** *dōhali.* adj. Expert. నిపుణుడు, సమర్థుడు. "వెన్నెలనుగోపికాచిత్త చిత్తములను నరసి మ్రుచ్చిలఁజేసి దోహలియె నండు." M. v. iii.

దౌ dau

దౌ, దవు or దవ్వు *dau.* [Tel. another form of దవ్వు.] adj. Far, afar, distant. దూరము. "దౌనినయంతా" even though he went to a distant land. A. iv. 198.

దౌడ, దవుడ or **దవడ** *dauḍa.* [Tel.] n. The cheek. చెంప. బుగ్గలోపలిభాగము, కొలవు.

దౌడు or **దవుడు** *dauḍu.* [Tel.] n. A fast run, a gallop. మిక్కిలివేగముపరుగు. See దవుడు.

దౌత్యము *dautyamu.* [Skt. from దూత.] n. Agency, ambassadorship. దూతకార్యము. An act of an agent, దూతకర్మము. The nature of an agent, దూతస్వభావము.

దౌరు or **దవురు** *dauru.* [Tel.] n. Brightness, brilliancy. కాంతి.

దౌరుగోడ *daurn-goḍa.* [Tel.] n. A parapet wall round a well.

దౌర్జన్యము *daurjanyamu.* [Skt. from దుర్జన.] n. Force, violence, wrong, fraud. బలాత్కారము.

దౌర్భాగ్యము *daur-bhāgyamu.* [Skt. from దుర్భాగ్య.] n. Mischance, evil, ill luck. దుర్దైవము. **దౌర్భాగ్యుడు** *daur-bhāgyuḍu.* n. A wretch, a miscreant.

దౌల or **దవ్వుల** *daula.* [Skt.] adv. Afar off. దూరమందు.

దౌలత్తు *daulattu.* [H.] n. Fortune: wealth: regal state.

దౌవారికుడు *dauvārikuḍu.* [Skt. from ద్వార.] n. A warder, a porter. ద్వారపాలకుడు.

దౌవు Same as దవ్వు. (కై. ii.)

దౌష్ట్యము *daushṭyamu.* [Skt. from దుష్ట.] n. Badness, wickedness. దుష్టస్వభావము.

దౌహిత్రుడు *dauhitruḍu.* [Skt. from దుహిత.] n. A daughter's son. దుహితకొడుకు, మనుమడు. **దౌహిత్ర్యము** *dauhitryamu.* (Low Sanskrit) n. The female line: kinship through a daughter: the relationship between a man and his mother's parents.

దౌహృదము *dauhṛidamu.* [Skt.] n Wish, desire, longing (in pregnant woman.) The prospect or symptoms of pregnancy. Compare దోహదము and దోహదవతి. "దౌహృదోదయశుభసంపన్న రవిక్రియ." R. iii. 91.

ద్యు dyu

ద్యుతి *dyuti.* [Skt.] n. Brilliancy, radiance. కాంతి, తేజస్సు.

ద్యుమణి *dyumaṇi.* [Skt. ద్యు = the sky.] n. The gem of the sky, i. e, the Sun.

ద్యుమ్నము *dyumnamu.* [Skt.] n. Wealth; power. భోగము, పరాక్రమము, బలము.

దూ dyū

దూతము *dyūtamu.* [Skt.] n. Gambling, play. జూదము.

ద్యో dyō

ద్యోతకము *dyōtakamu.* [Skt.] adj. Illuminating. ప్రకాశింపజేయుట. Conveying, shewing. స్నేహద్యోతకము what shews friendship. **ద్యోతము** *dyōtamu.* n. Light, heat. ప్రకాశము, ఎండ. **ద్యోతించు** *dyōtintsu.* v. n. To shine, or flash, ప్రకాశించు. **ద్యోవీథి** *dyō-vīthi.* n. The path of light, i. e., the sky.

ద్ర dra

ద్రప్సము *drapsamu.* [Skt.] n. A drop of water. నీటిబొట్టు. "బలువిష్వగ్బలాల ధనుల్ గొన్ని కేలంగ ద్రప్సలుమోదఁజాలఁడిప్పుడు." HD. ii. 815. అతడు నాకు ఒక ద్రప్సమున్న ఇయ్యలేదు he did not give me even a drop of water.

ద్రబ్బెడ *drabbeḍa.* [Tel.] n. A kind of cake. ఒకవిధమైన భక్ష్యము.

ద్రవము *dravamu.* [Skt.] n. Juice: moisture, తడి. **ద్రవద్రవ్యము** *drava-dravyamu.* n. A liquid. **ద్రవించు** *dravintsu.* v. n. To distil, emit (moisture or liquor.) To trickle, as water. కాను. **ద్రవిణము** *draviṇamu.* n. Wealth, ధనము. **ద్రవ్యము** *dravyamu.* n. Stuff, a thing, a substance. A drug or ingredient, మందు. An element. పృథివ్యాది. (పృథివి, ఆప్యు, తేజసము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు అనునవి.) Wealth, property, ధనము.

ద్రవిడము *draviḍamu.* [Tel.] n. The Tamil country. **ద్రవిడాంగన** a Tamil lady. Sucn. iii. 290. See **ద్రావిడ**.

ద్రా drā

ద్రాక్ష *drākṣha.* [Skt.] n. A grape, a grape vine. పచ్చిద్రాక్ష an unripe or sour grape. **ద్రాక్షపండ్లు** raisins. **ద్రాక్షారసము** wine.

ద్రాక్షారామము *drākṣh-ārāmamu.* [Skt.] n. The name of a village near Rajamundry.

ద్రాఘిష్ఠము *drāghishṭhamu.* [Skt.] adj. Longest: very long. పొడ్డి అతిదీర్ఘము.

ద్రాబ *drāba.* [Tel.] n. A blockhead, a fool. అసారము, అసమర్థము. A. iv. 262. adj. Silly, worthless, base, trashy. అసమర్థము, **ద్రాబసామాన** trash, stuff, rubbish.

ద్రావకము *drāvakamu.* [Skt. from ద్రవము.] n. Spirit. An extract, essence. **గంధకద్రావకము** Sulphuric acid, vitriol. **పిట్టుమన్నద్రావకము** Nitric acid. **ఉప్పుద్రావకము** Muriatic acid. **కర్పూరద్రావకము** or **కర్పూరతైలము** turpentine.

ద్రావిడ *drāviḍa.* [Tam.] adj. Dravida; a name usually applied to Tamil. **ద్రావిడదేశము** the Tamil country. **ద్రావిడులు** or **ద్రావిడ్లు** the Tamil people. As a collective term **పంచద్రావిడములు** the Five-fold Dravida denotes what the English call the South Indian languages, i. e., Canarese, Tamil, Telugu, Guzerati and Mahratta. RKD. gives the list, thus; Dravida, Carnata, Gujarāta, Mahārāshṭa, and Tēlangah. See Caldwell.

ద్రి dri

త్రిందు *drindu.* [Tel.] Another form of రెండు. (q. v.)

ద్రు dru

త్రుడ్డు Same as దుడ్డు adj. (q. v.)

త్రుతము *drutamu.* [Skt.] n. Speed, quickness. లక్ష. A name given by Telugu grammarians to the letter (న) N, in particular places. **త్రుతప్రకృతి** A grammatical phrase denoting a word which ends in an N sound.

త్రుమము *drumamu.* [Skt. cf. Greek *Drus.*] n. A tree. వృక్షము.

ద్రో dro

ద్రొబ్బు Same as రొబ్బు to cause to fall, నెట్టడము.

ద్రో drō

ద్రోణము or **ద్రోణము** *drōnamu.* [Skt.] n. A certain measure of capacity: rather more than 64 lbs avoirdupois. కొలమాను. The name of a certain hill. The plant called *Phlomis indica.* తుమ్మచెట్టు. A steel bow used in gymnastics. A scorpion. **ద్రోణాచార్యులు** *drōṇ-ācharyulu.* n. The name of a certain hero renowned for his strength. **ద్రోణి** *drōṇi.* n. A boat, a small ship. చిన్న ఓడ. A iv. 147.(Hence the name *Doney* or *Dhoneu.*) కొండ.

ద్రోపది *drōpadi.* [Tel.] n. The daughter of Drupada. ద్రౌపది.

ద్రోహము *drōhamu.* [Skt.] n. Treachery. కీడుతలపు. Harm, offence, wickedness, a sin. **రాజద్రోహము** treason. **హరిద్రోహము** a sin against God. **గురుద్రోహము** a sin against a Guru. **ద్రోహముచేయు** to act treacherously. **ద్రోహబుద్ధి** an evil heart. **ద్రోహి** *drōhi.* n. A traitor.

ద్వ dva

ద్వంద్వము *dvandvamu.* [Skt.] n. A pair or couple. రెండు. The name of a certain kind of compound word (సమాసము) in which two nouns if uncompounded would be in the same case and united by a conjunction. Thus, రామలక్ష్మణులు. Rama and Lakshmana. **ద్వంద్వయుద్ధము** A duel.

ద్వయము, ద్వయి or **ద్వోయి** *dvayamu,* [Skt.] n. A pair, couple. జోడు. రెండు.

ద్వా dva

ద్వాదశ *dvā-daśa.* [Skt.] adj. Twelfth. పండ్రెండవ. **ద్వాదశాదిత్యుడు** *dvādaśādityudu.* n. The god who has twelve phases, an epithet of the sun. **ద్వాదశి** *dvā-daśi.* n. The twelfth lunar day of either the light or dark fortnight.

ద్వాపరము *dvāparamu.* [Skt.] n. The third or Brazen age of the world, which has preceded the present కలియుగము or Iron age. **ద్వాపర కథలు** old wives' tales, legends.

ద్వారము *dvāramu.* [Skt. cf. Eng. 'Door' n. A door. వాకిలి. An opening, orifice, hole. A medium or way, ఉపాయము. **ద్వారపాలకుడు** *dvāra-pālakuḍu.* n. A porter. వాకిటికావలివాడు, ప్రతిహారి. The figures of "cherubs" put up on each of the gates of a temple. **ద్వారబంధము** *dvāra-bandhamu.* n. The frame of a gate, a door frame. వాకిటిమానిచట్టము. **ద్వారా** *dvārā.* prep. By means of, through. అతని ద్వారా వింటిని I learned it from him.

ద్వి dvi

ద్వి *dvi.* [Skt.] n. Two. రెండు. **ద్విగుణము** *dvi-guṇamu.* adv. and adj. Double, two-

fold. ద్విశతాంశము cent. per cent. ద్విగుణాకృతము *dvi-guṇa-kṛitamu.* adv. Twice ploughed. ద్విజ *dvija.* adj. Twice born. ద్విజము oviparous, born first from the ovary and then from the egg, as a bird or snake, పక్షి, పక్షులు, పాము. Vasu. iii, 32. A tooth; as all teeth are reproduced. ద్విజుడు A Brahmin, a member of one of the three thread-wearing castes, so called because born into the caste by investiture with the sacred thread. A verse says జన్మనా జాయతే శూద్రః, కర్మణాజాయతే ద్విజః, వేదాధ్యాయీభవేత్విప్రః, బ్రహ్మజ్ఞానేనబ్రాహ్మణః, by birth he is a Sudra: rites constitute him a Dwija: reading the scriptures makes him a Vipra: and knowledge of deity makes him a Brahmin. ద్విజన్ముడు *dvi-janmuḍu.* n. A twice born man. ద్విజుడు. (q. v.) ద్విజరాజు *dvija-rāju.* n. An epithet of the moon, and of the eagle (ఎఱ్ఱగ్రద్ద), as king of birds. ద్విజాతి *dvi-jāti.* n. A bird, a snake, a Brahmin. పక్షులు, అండజ, పాములు, బ్రాహ్మణాది వర్ణత్రయము. ద్విజిహ్వము *dvi-jihvamu.* n. Lit: the double tongued, i. e., a snake, పాము. ద్వితయము See under ద్వి. ద్వితయము *dvi-tayamu.* n. A couple, pair. జోడు, రెండు. ద్వితీయము *dvitīyamu.* adj. Second. రెండవది. ద్వితీయ *dvitīya.* n. The second day of a lunar fortnight. విదియ. ద్వితీయావిభక్తి *dvitīya-vibhakti.* n. The second case of a noun, being the accusative. ద్వితీయుడు the second person, రెండవ వాడు. ద్విత్వము *dvitvamu.* n. Reduplication of a letter, a double consonant, thus, ద్విత్వటకారము double T. డ్డ ద్వత్వము double D. ద్విపము *dvipamu.* n. Lit: That which drinks (ప) with two limbs, i. e., an elephant. ద్విపద *dvipada.* n. Lit: A verse of two lines. A couplet, a sort of metre. ద్విరదము *dvi-radamu.* n. Lit: Two-tusked, i. e., an elephant. ద్విరసనము *dvi-rasanamu.* n. Lit: Double tongued, i. e., a snake. ద్విరేఫము *dvi-rēphamu.* n. The large carpenter bee. Lit: "The Double R." so called because its commonest name *Bhramara* uses the letter R twice. ద్విహాల్యము *dvi-hālyamu.* n. Lit: Twice ploughed, i. e., a field. రెండుసార్లు దున్నిన (పొలము.)

ద్విషుడు *dvishuḍu.* [Skt: cf. ద్వేషము.] n. An enemy. శత్రువు.

ద్వీ dvī

ద్వీపము *dvīpamu.* [Skt.] n. An island. దీవి. A continent. The Hindu mythology reckons seven such. In compounds this means Foreign. Thus, ద్వీపద్రాక్షపండ్లు Raisins., i. e., foreign grapes. ద్వీపవాసులు foreign parts. ద్వీపవతి *dvīpa-vati.* n. A river, stream. నది, ఏరు. ద్వీపి *dvīpi.* adj. Pertaining to islands, native of an island, insular. n. A tiger, ounce or leopard, పులి, చిరుతపులి. The sea, సముద్రము.

ద్వే dve

ద్వేషము *dvēshamu.* [Skt.] n. Enmity, hatred. పగ, శత్రుత్వము. ఆహార ద్వేషము loathing food, want of appetite. ద్వేషి *dvēshi.* n. An enemy. cf. ద్విషుడు. ద్వేషించుము *dvēshinṭsu.* v. a. To hate, dislike. అసహ్యించు, పగపట్టు. ద్వేష్ట *dvēshṭa.* n. An enemy.

ద్వై dvai

ద్వైతము *dvaitamu.* [Skt.] n. Dualism; the theory that there are two eternal and self-existing substances or principles. Opposed to అద్వైతము which teaches that there is but one substance of which all things are manifestations. Also the name of a forest, ఒకానొకారణ్యము.

వైపాయనుడు *dvaipāyanuḍu.* [Skt. from ద్వీపము.] n. Lit: The Island born. An epithet of వ్యాస the celebrated poet.

వైమాతురుడు *dvai-māturuḍa.* [Skt.] n. An epithet of the god Ganésa: who according to mythology had "two mothers:" one being Parvati and the other an elephant.

వైవిధ్యము *dvai-vidhyamu.* [Skt. from ద్వివిధ.] n. Two-foldness: the being in two modes.

ద్వ్య dvya

ద్వ్యర్థి *dvyarthi.* [Skt. from ద్వి adj. Having a double sense, as an allegory or a puzzle.

ధ dha

ధ *dha.* The letter Dh, as in Adhere.

ధగధగ *dhaga-dhaga.* [Skt. anuk.] n. Brilliancy, glittering. adj. Bright. "ధగధగ స్థిరకాంతి." Dasav. ix. 202. **ధగధగయుట** or **ధగధగలాడు** *dhaga-dhaga-meuna.* v. n. To glitter, to flash.

ధటు or **ధటువు** *dhaṭu.* [Skt.] n. A wooden balance, or pair of scales. కొలతకోల.

ధటి *dhaṭi.* [Skt.] n. A belt. నడికట్టు. A modesty piece. కచ్చె. **ధటిని** *dhaṭini.* n. A cotton cord used as a belt. నూలిముల్లతాడు.

ధట్టి *dhaṭṭa.* [Skt.] n. An army. సేన. **ధట్టము** *dhaṭṭamu.* n. A host, a multitude. సమూహము. "తురగధట్టము" ఉ. సారం. iv.

ధట్టుడు or **వట్టుడు** *dhaṭṭuḍu.* [Tel.] n. A hero, a brave man. శూరుడు. BD. ii. 1315.

ధవము *dhavamu.* [Skt.] n. A herd of cattle. ఆవులమంద. (Cf. Lat. *pecus.*) Treasure, property, resources, wealth. In mathematics, it is the equivalent of the word 'plus." (Warren.) (Metaphorically) a talent. "అభిమానంబు ధనంబుగా" (Bobbili Padya. ii. 129.) surely honour is wealth. **క్రయధనము** the price paid, the cost price, the purchase money. **స్త్రీధనము** dowry or pin-money. **ధనవడ్డికిధనము అయినది** the interest equalled the principal. **ధనియు పరులం** beneficent persons. **ధనంజయుడు** *dhanan-jayuḍu.* n. A title of Agni or Vulcan, the god of fire: as being the "vanquisher of wealth." Also, of Arjuna, అర్జునుడు **ధనంజయపురము** *dhananjaya-puramu.* n. A volcano. The భూమి, as being the abode of vital heat. అగ్నిపుండలము or అగ్ని పుట్టము. **ధనదము** *dhanadamu.* adj. Beneficent, liberal. **ధనదుడు** *dhanadudu.* n. A beneficent or liberal man. కుబేరుడు. A name of Kubéra, the god of riches. **ధనికుడు, ధనవంతుడు, ధని** or **ధనుడు** *dhanikuḍu.* n. One who is rich, a wealthy man, a rich man. పాండిత్యధనుడు one who has a richly stored mind: a highly accomplished man. **ఋషిధనులు** great saints: those who abound in penances. **పుణ్యధనులు** those who are rich in good works. See ధనము.

ధనియాలు or **వనియాలు** *dhaniyālu.* [Tel.] n. plu. Coriander seeds. కొత్తిమిర విత్తు.

ధనిష్ఠ *dhaniṣhṭha.* [Skt.] n. The name of a constellation. ఇరవైమూడవ నక్షత్రము.

ధనుపు or **ధనుస్సు** *dhanuvu.* [Skt.] n. A bow. విల్లు. The arc of a circle. The sign Sagittarius in the zodiac. **ధనురాకారము** *dhanur-ākāramu.* n. The shape of a bow. **ధనుర్ధరుడు, ధనుష్మంతుడు** or **ధానుష్కుడు** *dhanur-dharuḍu.* n. An archer. విలుకాడు. **ధనుర్మార్గము** *dhanur-mārgamu.* n. A curved line: an arc.

ధన్యము *dhanyamu.* [Skt. from ధనము.] adj. Fortunate, blest, virtuous. n. Wealth. An exclamation like Hurra! Huzza! most excellent! **ధన్యుడు** a happy or fortunate

man, పుణ్యాత్ముడు, పుణ్యాత్ముడు, ధర్మాత్ముడు. **ధన్య** *dhanya.* n. A noble woman, a lady ధన్యురాలు, పుణ్యవతి.

ధన్వంతరి *dhan-vantari.* [Skt.] n. A name common to Surya the sun, and to Siva, but usually given to the physician of the gods. దేవవైద్యుడు.

ధనువు *dhanuvu.* [from Skt. ధనువు.] n. A bow. **ధన్వి** *dhanvi.* n. A bowman. విలుకాడు. An epithet of Arjuna, అర్జునుడు. A skilful man, నేర్పరి.

ధమనము *dhamanamu.* [Skt.] n. Sonthern-wood, a very fragrant herb. దవనము, కిక్కిసము.

ధమని *dhamani.* [Skt.] n. A vein. నాడి, బోలునరము. A tube or pipe, గొట్టము. A flute. R. vi. 10. **ధమనుడు** *dhamanuda.* n. One who blows a pair of bellows, కొలిమిత్తి నూదువాడు. A cruel man, క్రూరుడు. Fire, అగ్ని.

ధమ్మిల్లము *dhammillamu.* [Skt.] n. Tresses, curls, locks. కొప్పు.

ధర or **వర** *dhara.* [Tel.] n. Price, rate, valuation. ధరలు (వ్రాయు లు) rates, prices. **ధరావధారు** *dhara-ratu.* n. Valuation, A deposit, an advance of a loan.

ధర *dhara.* [Skt.] n. The earth. భూమి, నేల. See ధరణి. **ధరిత్రి** *dharitri.* n. The earth. భూమి, నేల. **ధరాధరము** *dhara-dharamu.* n. A mountain: as being a pillar or prop of the earth. **ధరణము** *dharanamu.* n. Holding, possessing, having. ధరించుట. **ధరణి** *dharani.* n. The earth. భూమి. **ధరణీదేవుడు** or **ధరాసురుడు** *dharani-devudu.* n. A terrestrial deity, i. e., a Brahmin. **ధరణీధరము** *dharani-dharama.* n. A mountain. కొండ, నేల కాల్చు. **ధరణీశ్వరుడు** *dharani-iswaruda.* n. A king. రాజు.

ధరణము *dharanamu.* [Skt.] n. An imaginary coin; of the value of 8 dubs.

ధరించు *dharinchu.* [Skt.] v. a. To wear or put on. To bear, కాల్చు. To hold or contain. ఆజ్ఞ శిరస్సునధరించు to obey (an order), bow to (a command); lit: to bear it on the head. గర్భమునుధరించు to become pregnant, lit: to bear a womb.

ధర్మము or **ధర్మువు** *dharmamu.* [Skt.] n. Duty. విధి. Virtue, పుణ్యము. Right, న్యాయము. Alms. A rule, precept or principle. విధి. Nature, character, property, స్వభావము. A function or trade. Custom, usage, propriety, ఆచారము. **ధర్మశాస్త్రము** or **ధర్మసంహిత** Law, the science of right. **సాత్వికధర్మము** the conduct that shows meekness. **కులధర్మము** the rules of caste. **వివాహధర్మము** conjugal dues, the behaviour proper for a married pair. **పండితధర్మము** scholarship, that which is to be expected from a scholar. **కాలధర్మము** death. **ఆతనిదొరతనములో ధర్మము నాలుగు పాదములతో నడిచెను** justice was administered with perfect impartiality during his reign: lit: it went on its four feet. **ధర్మపత్ని** a lawful wife. **ధర్మకర్త** *dharma-karta.* n. A judge or arbitrator. A church warden, or manager of a temple. The executor to an estate. **ధర్మజ్ఞుడు** *dharmagnudu.* n. One who knows what is right. **ధర్మము** తెలిసినవాడు. **ధర్మధ్వజి** *dharma-dhwaji.* n. A formalist or one who pretends to be religious from ulterior motives. **ఈతడు ధర్మధ్వజియై ఋషిప్రోక్తములను ధరించినవాడు.** **ధర్మరాజు** *dharma-raju.* n. The "king of justice," a name of Yama, the king of Hell; also, the name of a hero in the Mahabharata. A certain petty village god. **ధర్మరాజాదులు** the Pandu heroes collectively. **ధర్మసత్రము** *dharma-satramu.* n. A charity house, a poor's house. **ధర్మాత్ముడు** *dharma-atmudu.* n. A virtuous or liberal man. పుణ్యాత్ముడు. **ధర్మాసనము** *dharma-asanamu.* n. A judge's seat, "the bench."

ధర్మాధికారి కూర్చుండుపీఠము. **ధర్మిష్ఠులు** *dharmishthulu.* n. Charitable or benevolent persons. **ధర్మి** *dharmi.* adj. Just. ధర్మము గల. **ధర్ముడు** *dharmudu.* n. The Just One. A name of Yama, యముడు. **ధర్మువు** *dharmuvu.* n. Virtue, justice. న్యాయము, పుణ్యము. **ధర్మేతరుడు** *dharmetaruḍu.* n. An unjust or unrighteous man.

ధర్షణము *dharshaṇamu.* [Skt.] n. Contumely, scorn. వెదిరించడము, తిరస్కారము. **ధర్షణి** *dharshaṇi.* n. An adulteress. వ్యభిచారిణి. **ధర్షించు** *dharshinchu.* v. t. To treat with contempt. తిరస్కరించు.

ధవళము *dhavaḷamu.* [Skt.] adj. White, bright. తెల్లని. Fine, సన్నని. n. Whiteness, తెలుపు. **ధవళగీతులు** *dhavaḷagītulu.* n. A kind of song. ఒకవిధమైన పాట. **ధవళిమ** or **ధవళిమము** *dhavaḷima.* n. Whiteness. తెలుపు.

ధవిత్రము *dhavitramu.* [Skt.] n. A leather fan used in sacrifices.

ధవుడు *dhavuḍu.* [Skt.] n. A master, lord, owner, king. రాజు. A husband, పెనిమిటి. See విధవ and వైధవ్యము.

ధా dha

ధాటి *dhāṭi.* [Skt.] n. A rush. An attack, an assault. An inroad, incursion, invasion. దండయాత్ర. దాడి. **ధాటికేక** *dhāṭi-kāḷa.* adj. Resolute, firm, decided, decisive. fluent, well versed. **ధాటిగా** *dhāṭi-gā.* adv. Decisively, decidedly, resolutely, firmly, trimly, spiritedly, briskly.

ధాణుకపాలు or **ధాణుకోడ** *dhāṇuka-pāḷu.* [Marati.] n. A shuffle; a quivering motion in dancing.

ధాత *dhāta.* [Skt.] n. One who saves. రక్షించువాడు. Brahma, the Creator, బ్రహ్మ.

ధాతకి *dhātaki.* [Skt.] n. A tree called *Grislea tomentosa,* (W.) or *Banhenia spicata* (*Heyne.*) ఆరచెట్టు.

ధాతువు *dhātuvu.* [Skt.] n. The essence of anything. సారము. One of the constituent elements of the earth, or of the body. A fossil or mineral red chalk, పర్వతధాతువు, కేసరి. మణిశిలలోనుని ఎర్రనిధాతువు, కుంకుమ కారము A red mark on the forehead, బొట్టు. The pulse. ధాతువు ఆడు, నడుము or కొట్టుకొను to beat as the pulse. A grammatical root. A relic. Thus దంత ధాతువు is the Tooth-relic, being the tooth of Gautama Buddha. **ధాతువాదము** *dhātu-vādamu.* n. Assaying. in mineralogy. The art of Chemistry. T. iii. 65. రసవాదము. "ధాతువాదులు హేమవాదులు," Amuk. i. **ధాతువాది** *dhāturādi.* n. A mineralogist. A critic, grammarian. A Chemist రసవాది, A. v. 231. వైద్యకవిది. **ధాతువుకూను** *dhātuva-kūḍu.* v. n. To feel the pulse. సప్తధాతువులు or ముఖ్యధాతువులు the seven great principles of nature, రోమములు మాంసాస్థిస్నాయు మజ్జాశుక్ర ములు.

ధాత్రి *dhātri.* [Skt.] n. The earth. భూమి. A foster mother. పెంచి. A nurse, దాయ. A plant, *Emblic myrobalan,* ఉసిరిక చెట్టు. **ధాత్రేయి** *dhātrēyi.* n. The earth. భూమి. "ఇట్టి హోయదుబోకనిచ్చెదు ధాత్రేయికి," జై. vii.

ధానుష్కుడు *dhānushkuḍu.* See under ధనుస్సు. ధానుష్కు స్వాములు expert archers.

ధాన్యము *dhānyamu.* [Skt. from ధన్ము.] n. Rice in the husk: rough rice. Grain, corn in general: all kinds of grain are spoken of in the plural number, except cleaned rice (బియ్యము.) నవధాన్యములు the nine kinds of grains, *viz.,* గోధుమలు, యవలు, వెలుం, వెలగలు, కందులు, బొబ్బరిలు, నువ్వులు, మినుములు and ఉలవలు. **ధాన్యాక** *dhānyākamu.* n. Coriander. దనియాలు.

ధామము *dhāmamu.* [Skt.] n. A house, abode or dwelling. ఇల్లు. A place, చోటు. Light, వలుగు. Brightness, splendour.

కాంతి. పరమగుణధామ O thou abode of noble virtues! గుణధాముడు he who is the home of excellence. ధామనిధి *dhāma-nidhi*. n. The sun. Lit: The abode of brightness.

ధార *dhāra*. [Skt.] n. A stream, a current; oozing or issuing of anything; the course of a stream, a course or sequence. ప్రవాహము. The edge, అంచు. Sharpness, కరుకు. A horse's pace, అశ్వగతి. పంచధారలు, the five paces, trotting, cantering, &c. కార్యధార the course of the affair. Water poured into the hand of the accepter of a gift in token of a donation, a ceremony performed when a gift is made. ధార పోయు *dhāra pōgu*. v. a. To endow, to give by a formal ceremony, in which water is poured from the hand of the donor; to bestow as a solemn gift. చేత నీళ్లుపోసికొని దానముచేయు. ధారాగ్ని హోత్రము *dhārā-gri-hōtramu*. adj. Received (as a boon.) ధారదత్తము *dhāra-dattamu*. n. A solemn donation. ధారాధరము *dhārā-dharamu*. n. A cloud. A sword. ధారాసంపాతము *dhārā-sampātamu*. n. A hard shower of rain.

ధారకము *dhārakamu*. [Skt.] n. Sustenance, food. A nutritious, made of spices, &c., given to a convalescent before he is put upon diet.

ధారణ *dhāraṇa*. [Skt.] n. Exchange, barter. "భేదధారణి." A. vi. 93 Difference in exchange.

ధారణము *dhāraṇamu* [Skt.] n. Keeping, holding, having, maintaining, wearing, ధరించుట.

ధారాతము *dhārātamu*. [Skt.] n. A horse. అశ్వము. A cuckoo. కోకిల, కోయిల.

ధారాళము *dhārāḷamu*. [Skt.] n. Freedom from restraint. అడ్డపాటులేమి. Openness, want of hesitation, generosity, liberality. adj. Liberal, free. అడ్డపాటులేని. ధారాళముగా *dhārāḷamu-gā*. adv. Easily, plainly, uninterruptedly, with ease, at free will. ధారాళవృష్టి plenteous rain. R. v. 3. and 31.

ధారి *dhāri*. [Skt. from ధరించు.] n. One who bears or carries. ధరించువాడు, ధరించు వాడి. విషధారి poisonous, venemous; one who carries a poison, విషమునుధరించినవాడు. ధారుడు *dhāruḍu*. n. A bearer, carrier, supporter.

ధార్తరాష్ట్రము *dhārtarāshṭramu* [Skt.] n. A sort of goose or swan with a black beak and legs. నల్లనిముక్కును కాళ్లునుగల హంస. ధార్తరాష్ట్రుడు *dhārtarāshṭruḍu*. n. A son of Dhritarashtra.

ధార్మికుడు *dhārmikuḍu*. [Skt. from ధర్మము.] n. A good man. పుణ్యాత్ముడు.

ధావనము *dhāvanamu*. [Skt.] n. Running. పరుగు. Cleanness. శుద్ధి. దంతధావనము cleaning the teeth.

ధావళ్యము *dhāvaḷyamu*. [Skt. from ధవళము.] n. Whiteness, brightness, a white colour. తెలుపు.

ధి dhi

ధిక్కరించు *dhik-karinchu*. Skt. v. a. To flout, scorn, disregard, treat contemptuously, cry out against, తూలనాడు. ధిక్కారము or ధిక్కీరు *dhik-kāramu*. n. Scorn, contempt. తూలనాడుట. ధిక్కారి *dhik-kāri*. n. A scorner. H. ii. 82. ధిక్కరించబడు వాడు one who is scorned, తూలనాడబడువాడు.

ధిమిధిమి *dhimi-dhimi*. [Tel. (anuk.)] n. Ting tang, ding dong. ధిమ్మనిమ్రోగు *dhimm-ani-mrōgu*. v. n. To resound aloud.

ధిషణ *dhishaṇa*. [Skt.] n. Sense, wisdom, understanding: the intellect. బుద్ధి, మతి. ధిషణుడు *dhishaṇuḍu*. n. A name of Brihaspati.

ధిష్ణ్యము *dhishṇyamu.* [Skt.] n. A place. స్థానము. A house, నివాసము. A star, నక్షత్రము. Strength, బలము.

ధీ dhī

ధీ *dhī.* [Skt.] n. Understanding, intellect. బుద్ధి, మతి. ధీజనము the wise, the sagacious. **ధీంద్రియము** *dhīndriyamu.* n. The understanding sense, the knowing faculty, జ్ఞానేంద్రియము. **ధీమంతము** *dhī-mantamu.* adj. Sensible, intelligent. బుద్ధిగల. **ధీమతి** *dhī-mati.* n. A clever woman. ధీమంతుడు a wise man. బుద్ధిమంతుడు.

ధీర *dhīra.* [Skt.] n. A heroine, a brave woman. **ధీరము** *dhīramu.* adj. Brave, firm, steady, wise, sensible. **ధీరత్వము** *dhīratvamu.* n. Courage Self-command, resolution to bear or endure. **ధీరుడు** *dhīrudu.* n. A hero. శాస్త్రజ్ఞుడైనవాడు. A learned man, విద్వాంసుడు.

ధీవరుడు *dhī-varudu.* [Skt.] n. A fisherman. జాలరి.

ధు dhu

ధుస్తూరము *dhuttūramu.* [Skt.] n. The Thorn Apple: *Datura stramonium* Rox. i. 561. తెల్లత్తెట్టు.

ధుని *dhuni.* [Skt.] n. A river. నది. A stream. ఏరు.

ధుర *dhura.* [Skt.] n. A burden. బరువు. **ధురంధర** *dhuran-dhara.* adj. Bearing a burden, able, clever, talented. బరువు మోయునట్టి. **ధురంధరత్వము** *dhuran-dharatvamu.* n. Supporting, upholding, patronage, responsibility. **ధురంధరుడు** *dhuran-dharudu.* n. One who bears a burden, one who is responsible, a clever or able man. భారమువహించువాడు. **ధురీణుడు** *dhurīṇudu.* n. He who bears a burden, బరువుమోయువాడు. An able or clever man. **ధుర్యము** *dhuryamu.* adj. Bearing a burden, entrusted with, sustaining; Fit to bear a burden బరువుమోయుటకు. **ధుర్యుడు** *dhuryudu.* n. One who sustains a burden. భారమువహించువాడు. గర్వధుర్యుడు one who is inflated with pride. ప్రౌఢవాగ్ధుర్యుడు an eloquent man.

ధూ dhū

ధూ *dhū.* [Skt.] interj. Fie! Poh! avaunt!

ధూకళి *dhūkaḷi.* [H.] n. A sort of tune or dance. BD. iii. 405.

ధూతము *dhūtamu.* [Skt.] adj. Tossed, flowing, dishevelled. ఎగరగొట్టబడిన.

ధూపము or **మూపము** *dhūpamu.* [Skt.] n. Incense, fumigation. **ధూపకలశము** *dhūpa-kalasamu.* n. A censer. **ధూపార్తి** *dhūpārti.* n. A censer. **ధూపితము** *dhūpitamu* adj. Fumigated, ధూపముచేయబడిన.

ధూమము *dhūmamu.* [Skt.] n. Smoke. పొగ. **ధూమకేతువు** *dhūma-kētuvu.* n. A comet, being "smoke-tailed," i.e., having a trail of smoke. Also a name of fire (Agni). **ధూమధ్వజుడు** *dhūma-dhvajudu.* n. The god of fire, whose banner is smoke. **ధూమరేఖ** *dhūma-rēkha.* n. A smouldering smoke. **ధూమ్య** *dhūmya.* n. A pillar, cloud or volume of smoke. A. v. 124. ధూమములసమూహము. **ధూమలము** or **ధూమ్రము** *dhūmalamu.* n. & adj. Tawny, dark-red. Smoke-colour, a sort of purple colour compounded of black and red.

ధూర్జటి *dhūrjaṭi.* [Skt.] n. Siva. శివుడు.

ధూర్తము *dhūrtamu.* [Skt.] adj. Outrageous, rude, violent. **ధూర్తుడు** or **ధూర్తు** *dhūrtudu.* n. A violent man, a villain. A cheat, మోసగాడు.

ధూర్వహము *dhūrvahamu.* [Skt.] adj. Able to bear or sustain a burden. బరువుమోయుటకు. **ధూర్వహుడు** *dhūr-*

vahudu. n. One who sustains a burden. **భూర్వహత** *dhūr-vahata.* n. Sustaining, bearing. బరువుమోయుట.

ధూళి *dhūli.* [Skt.] n. Dust. దుమ్ము, పరాగము. **ధూళిధ్వజుడు** *dhūli-dhvajudu.* n. Wind. వాయువు.

ధూసరము *dhūsaramu.* [Skt.] adj. Ash-colored, dark, obscure, embrowned as with dust, discoloured, soiled, begrimed. Iron-grey: blackish. బూడిదవర్ణముగల. n. Ash-color. బూడిదవర్ణము. An ass. గాడిద.

ధృ dhri

ధృతము *dhritamu.* [Skt.] adj. Possessed, held, contained. ధరింపబడిన, గ్రహింపబడిన. **ధృతరాష్ట్రుడు** *dhrita-rāshtrudu.* n. The father of Duryōdhana and uncle of the Pāṇḍu princes. **ధృతి** *dhriti.* n. Steadiness, firmness, bravery, valour. ధైర్యము. Pleasure, happiness. సంతోషము, సౌఖ్యము. A spirit, extract, essence. లవంగ ధృతి essence of cloves. గంధగర్భిత sandal oil.

ధృష్టుడు *dhrishtudu.* [Skt.] n. A man of firmness. కట్టకడపటినిలబడువాడు.

ధే dhe

ధే *dhē.* [Tel.] n. A word used in urging a horse on faster.

ధీమణు నడపఁ బ్రేయమను
వాజికి దోలుట యొండుపోలె నిట్లు viii.

ధేనువు or **ధేనుక** *dhēnuvu.* [Skt.] n. A milch cow. కేవలి ఆవు.

ధై dhai

ధైర్యము *dhairyamu.* [Skt. from ధీరుడు.] n. Steadiness, firmness, reliance, boldness, bravery, self-command, Resolution, courage, gallantry. నాకు ధైర్యము చెడిపోయినది my heart failed me. ధైర్యముచేయు to make bold, to pluck up heart. ధైర్యము లొలుపు to encourage, to comfort.

ధో dho

ధోరణి *dhōraṇi.* [Skt.] n. A series, line, range; పంక్తి, వరుస. A way, style, tradition. పద్ధతి. ధూమధోరణి a volume of smoke.

ధౌ dhau

ధౌతము *dhautamu.* [Skt.] adj. Washed, cleansed. కడుగబడిన, ఉతకిన. n. A washed cloth. ఉతికినబట్ట.

ధౌరంధర్యము *dhauran-dharyamu.* [Skt. from ధురంధరుడు.] Same as ధురంధరత్వము. (q. v.)

ధౌరితకము *dhau-ritakamu.* [Skt.] n. A horse's trot. అశ్వగతిభేదము, కావాతుగతిము.

ధౌరేయము *dhaurēyamu.* [Skt.] n. A beast of burden. బరువుమోయఁదగినజంతువు. adj. Able to bear a burden. ధౌరేయత్వము n. **ధౌరేయుడు** *dhaurēyudu.* n. One who is able to sustain a burden or responsibility.

ధౌర్యము Same as ధైర్యము. (q. v.)

ధ్యా dhya

ధ్యానము *dhyānamu.* Skt.] n. Fixing the attention on God. Meditation, contemplation. A poetical personification. An encomium, panegyric. ఏకధ్యానముగా నున్నాడు he has fixed his undivided attention on it. **ధ్యానించు** or **ధ్యానముచేయు** *dhyānintsu.* v. n. To meditate on. ధ్యానింపఁదగిన fit to meditate on, ధ్యానింపఁదగిన.

ధ్రు dhru

ధ్రువము *dhruvamu.* [Skt.] n. Permanency stability: certainty, నిశ్చయము. The fruit

sure knowledge. adj. Permanent, fixed, enduring, eternal, certain, ascertained. నిలకడగల, కదలని. ధ్రువకౌలు a permanent lease; ధ్రువపైరు a permanent crop, garden produce. ధ్రువకము *dhruvakamu.* n. The Longitude. (Colebr. Essay on Zodiac.) ధ్రువపరుచు *dhruva-paruchu.* v. a. To establish, settle, ascertain or verify. ధ్రువుడు or ధ్రువనక్షత్రము *dhruvudu.* n. The name of the North Pole: the Pole Star.

ధ్వ dhva

ధ్వంసము *dhvamsamu.* [Skt.] n. Destruction, ruin. నాశము. ధ్వంసముచేయు or ధ్వంసపరచు to ruin, destroy. నాశముచేయు. ధ్వంసితము *dhvamsitamu.* adj. Ruined, destroyed, wrecked.

ధ్వజము *dhvajamu.* [Skt.] n. A flag or banner. కొక్కెము. A flagstaff, కొక్కెపు కఱ్ఱ. A mark, a sign or symbol. గురుతు. The male organ of generation, లింగము, మునుకడ. బర్హిధ్వజి she whose sign is the peacock, i.e., Pārvati. ధ్వజస్తంభము a pillar or mast erected before a temple, having a vertical wooden frame of bars at the top to represent a flag. ధ్వజారోహణము a certain rite at the commencement of a festival when the flag is hoisted. ధ్వజిని *dhvajini.* n. An army. సేన.

ధ్వని *dhvani.* [Skt.] n. A sound: a voice. ప్రతిధ్వని an echo. ధ్వన్యర్థము *dhvan-y-arthamu.* n. An allegory. An elliptical meaning. ధ్వనించు *dhvaninchu.* v. n. To sound. శబ్దించు, మ్రోయు, మ్రోగు.

ధ్వా dhva

ధ్వాంతము *dhvantamu.* [Skt.] n. Darkness. అంధకారము, చీకటి.

ధ్వానము *dhvanamu* n. Sound. ధ్వని, మ్రోత.

న na

న The letter N, pronounced as a dental. When followed by some consonants this changes into ం (*anuswara*) as అంత *anta*, కొండ *konda*, పెంకు *penku*. As an initial, N is sometimes dropped, but only in a few words. Thus ఏను, ఱొమ్ము, for నేను, నీవు.

న *na.* [Tel.] affix: An ending of the seventh case, సప్తమ్యర్థకపదముమీదనున్న ఒక ప్రత్యయము. వనమున in the forest. గృహమున in the house.

నంకు *nanku.* [Tel.] v. n. To rub on the ground. నేలను గోరాడు.

నంగ or నంగనాచి *nanga.* [Tel.] n. A weevil, or canker worm, a book worm, a round white worm, (also called నల్లచిలక and ముడిగొక్క) which looks harmless but is destructive. Hence, a demure minx, a sly jade, a specious hypocrite. Sometimes used for a mosquito or gnat because it looks harmless దిట్టకొనము కలిగియు బయటికి ఏమియుం తెలియని దానివలె నుండునది. Swa. iii. 43. నంగనాచితనము *nanga-nāchi-tanamu.* n. Feigned simplicity. నంగిమాట *nangi-māta.* n. A nasal sound: a word pronounced through the nose. ముక్కుతో మాట్లాడినమాట. A snuffle, or twang. నంగు *nangu.* v. n. To speak through the nose: to speak with a twang or snuffle. ముక్కుతో మాట్లాడు.

నంజ or నంజి *nanja.* [H.] n. Land artificially cultivated; land in which wet crops are raised; an irrigated field, a field adapted for the growth of wet crops. మాగాణి. The opposite is పుంస or పుంజి dry land. నంజనేల n. Wet land.

నంజు, నంజుకొను or నంచుకొను *nanchu.* [Tel.] v. n. To eat by small morsels, to nibble, to pick at, to eat a little of any thing like pickle, &c., as a relish to the principal food. కూరలోనుపయోగించునట్లు కొద్ది

కొద్దిగా తినుట. నంజుకొనేవస్తువు a relish or thing so eaten "తిన్నాకొంచెం నంజుం దిలంచు కొనిరెం," A. iv. 243. టీ॥ నంజుచుం=తినువాడిం చుము. అట్లా నంచుకోనుచు. "నంచుపుట్టంబులనం జనిమ్ముగా." Parij. iv. 27. **నంజు** or **నంజే** *nanjɪu*. n. A tart. నంజుకొనువస్తువు. A pickle, ఊరుదంరము, తొరుగాయ. Smacking with the lips, నెప్పరించడము. **నంజే** *nanjɪu*. n. Poison. విషము. Beri-beri, blood poisoning, నెత్తురుచచ్చి తెల్లపాటు. A lingering, indolent or dormant disease. నంజుకురుపు an indolent ulcer. నంజు చిగురు a gum-boil. **నంజోడు** *nanjɪuda*. n. Flesh, flesh-ment. మాంసము, ఎలిచి. పిల్లకాయకు నంజోడు పెరిగినది the boy has outgrown his age or strength. **నంజోడుతిండి** *nanjɪuda-tindi*. n. A flesh-eater, a carnivorous being. మాంసమునతినువాడు. A demon, రాక్షసుడు. **నంజోపాను** *nanjɪu-pāru*. v. n. To become pale, through the blood having deteriorated; to become anaemic, నెత్తురు చచ్చి తెల్లపాను. వాని కోరిమి నంజుపాటినది he became anaemic. **నంజోలు** *nanjɪulu*. n. Pickles or any thing eaten as a relish with food. "మెతనంబుం బ్రియోనుమం గ్రోలే నోరు." Parij. ii. 60. her lips being sauce for the dish.

నంటి or **నంటు** *nanti*. [Tel.] n. Friendship. స్నేహము, మోహము. **నంటు, నంటికాడు** or **నంటుకాడు** *nantɪu*. n. A friend, companion, or lover. స్నేహకాడు, స్నేహితుడు. నంటుకత్తె a female friend, స్నేహురాలు.

నంద *nanda*. [Skt.] n. A small pot. బుంగ. Wealth, fortune, కలిమి.

నంది or **నందికేశ్వరుడు** *nandi*. [Skt.] n. The name of the bull of Siva. A bull. వృషభము. "నందిని నంది నందిని నంది చేసేవాడు" one who can make a pig a bull and a bull a pig.

నందించు *nandinɪu*. [Skt.] v. n. To rejoice. **నందకము** *nandakamu*. n. That which rejoices, సంతోషించునది. The sword of Vishnu. **నందన** *nandana*. n. A daughter, కూతురు. The name of a year, ఒక సంవత్సరము. **నందనము** *nandanamu*. adj. That which rejoices. సంతోషించునది. **నందనవనము** *nandana-vanamu*. n. Indra's pleasure garden. Elysium. A park, ఉద్యానవనము. **నందనుడు** *nandanuḍu*. n. A son. కొడుకు. **నందవనము** *nanda-vanamu*. n. A flowery spot. The name given to Tulasi plants planted in a bed. This word is much used but is of no authority.

నందివర్ధనము or **నంద్యావర్తము** *nandi-vardhanamu*. [Skt.] n. The broad leaved Rose Bay. *Nerium coronarium*. Rox. ii. 23. పెద్ద పెట్టు.

నందివృక్షము *nandi-vriksham*. [Skt.] n. A tree, the Toon or Indian Mahogony Tree, *Cedrela toona*. (Watts.)

నందుడు *nanduḍu*. [Skt.] n. The shepherd king Nanda, the foster father of Krishna.

నంబరు or **నెంబరు** *nambaru*. [Eng. 'number.'] n. A number. Also (colloquially), a law-case. Abbreviated into నెం.

నంబి *nambi*. [Tel.] n. A Vaishnava priest. విష్ణుభక్తుడు.

నకనక *naka-naka*. [Tel. (anuk.)] n. Hunger, కార్శ్యము. **నకనకలాడు** or **నకనకలాడు** *naka-naka-ḍu*. v. n. To be famished. కృశించు. వానికిమిదుట నకనకలాడు మన్నది he is famished. M. 123. 476. "కడుపు మహోగ్రధిన్ నకనకించె." A. vi. 63.

నకరనగ్నలు *nakara-nagnalu*. [Tel.] n. A weed called *Pou ciliata*. Rox. i. 335.

నకలు *nakalu*. [H.] n. A copy of a document or letter; a duplicate. నకలుకాయు or చేయు to make a copy of a document or letter.

నకషా *nakasha*. [H.] n. A map or plan.

నకారపొల్లు *nakara-pollu*. Tel. n. The ం sign of N final. This is exemplified in the words వానిం, వానికిం, ఇటలోనిం, వైటిం.

నకించనత్వము *na-kinchanatvamu.* [Skt.] n. Nothingness, nonexistence.

నకీబు *nakību.* [H.] n. A herald, a chamberlain or usher. శీఘ్రులారా, వెండిచెక్కనువాడు, చేత్రసుడు. Swa. v. 50.

నకులము *nakulamu.* [Skt.] n. The mongoose, *Viverra ichneumon.* ముంగి, ముంగిస. **నకులుడు** *nakuludu.* n. Nakula, the name of a certain hero. యుధిష్ఠిరునికొమ్మడు.

నక్క *nakka.* [Tel. derived from నక్కు to prowl.] n. A jackal. *Canis aureus.* కొంకనక్క a fox; (derived from కొంక timidity.) **గుంటనక్క, కొండనక్క** or **దొంగనక్క** *gunta-nakka.* n. The Indian Fox, *Vulpes bengalensis.* adj. Mean, base, తుచ్ఛము. నక్కమతోకి వచ్చినావు you have come on a jackal in your way, i. e., you are in luck to-day. నక్కకంట a pitfall. నక్కలపాలుచేయు to ruin, spoil, send to the dogs. **నక్కకోర** *nakka-kōra.* n. "Fox-fang." A coarse grass called *Panicum glaucum.* Rox. i. 284. **నక్కజిత్తు** *nakka-jittu.* n. A sneaking trick, guile, craft. నక్కజిత్తులమారి a wily rogue. **నక్కతోక** *nakka-tōka.* n. Fox-tail; a certain plant. **నక్కతోకకసవు** or **దొన్న** *nakkatōka-kasavu.* n. A kind of plant. నక్కతోకిజొన్నము a kind of grain, ధాన్యవిశేషము. **నక్కదోసకాయ** *nakka-dōsa-kāya.* n. The wild or small cucumber. **నక్కనరము** or **నక్కయెర్రగడ్డ** *nakka-naramu.* n. A sort of bulbous plant with stiff woody staiks. Indian squill, *Scilla indica.* ఒకవిధమైనగడ్డ. **నక్కనేరేడు** *nakka-nēréḍu.* n. The wild species of నేరేడు. **నక్కనైచ్యము** *nakka-naichyamu.* n. Fawning, cunning, craft. **నక్కపల్లము** *nakka-pallamu.* n. False ground: a quicksand. **నక్కపిత్త** *nakka-pitta.* n. A certain wild plant. **నక్కపులి** *nakkapuli* n. A panther, or leopard. **నక్కపిరిగి** *nakka-pirigi.* n. A kind of tree.

నక్కి *nakki.* [H.] n. Gold or silver lace, brocade, జరీ.

నక్కు *nakku.* [Tel.] v. n. To prowl, crouch down. To peep. To conceal or hide oneself, ఒదుగు, దాగు. n. A joint, ఆరుతు. నక్కుదూలము a beam in which two pieces are joined together. A lump or ingot of gold, iron or any other metal. A notch, కొక్కు. Reeded or ribbed work in carpentry or in silver. బంగారపుబిళ్ళ. "కొక్కుల పడిండిపకుల్ల కెక్కుకెక్కు." R. iv. 63. "వెయ్యేసిమాడలయెత్తుగాగూడ భుండించియున్న బంగమతోటి కొక్కిక్కినక్కుచెన్నగా చమర్చి చేసి మొక్కుడము." BD. v. 611. ఈ పద్యాలు మునకు నక్కుటంటించు double up part of this belt, to make it shorter. See నక్కి. **నక్కేరు** *nakkēru.* (నక్కు+ఏరు.) n. A sort of plant, the roots of which are used in some medicines. *Cordia myna.* **నక్కిళ్లు** *nakkillu.* (నక్కు+కిళ్లు.) n. The joints of the jaws. The jaw bones. నక్కకండ్లకిళ్లు. నక్కిళ్లుపడ్డవాడు one who has lockjaw.

నక్తము *naktamu.* [Skt.] n. Night. **నక్తంకరుడు** *naktam-karuḍu.* n. An epithet of the moon. A. iv. 36. **నక్తంచరుడు** *naktam-charuḍu.* n. A demon, a fiend that prowls at night. రాక్షసుడు, రేచిమ్మరి. **నక్తంచరము** *naktam-charamu.* n. A night rover, i. e., an owl. గుడ్లగూబ.

నక్రము *nakramu.* [Skt.] n. A crocodile. మొసలి.

నక్షత్రము *nakshatramu.* [Skt.] n. A star. చుక్క. A constellation. The name of any one of the twenty lunar mansions. అశ్వని మొదలగు నక్షత్రములు. సూర్యుడున్న నక్షత్రము the sign in which the sun is. నక్షత్రేశుడు lit; the lord of the stars, i. e., the moon. చుక్కలరేడు. నక్షత్రమాల a necklace consisting of twenty seven pearls. **నక్షత్రవీథి** *nakshatra-vīthi.* n. The Milky Way.

నఖము *nakhamu.* [Skt.] n. A nail, talon, claw. కోరు. A scale, as of an armadillo. నఖమాంసవ్యాయముబోల inseparable as the skin and the nail. నఖశూలార్తుండను I am in pain to the tips of my nails, i. e., all over. **నఖక్షతము** *nakha-kshatamu.* n. A nail mark made on the skin by pinching. **నఖముఖాలు** *nakha-mukhalu.* n. Lit. The tips of the nails. adv. Dispersedly, up and down, all about, in all directions, all over, on all sides. నఖముఖాలనుండి from every quarter. **నఖరము** *nakharamu.* n. A nail, talon, claw. కోరు. A kind of weapon, ఆయుధపుబోలెము. **నఖరాయుధము** *nakhar-āyudhamu.* n. Lit: "Armed with claws;" i.e., a cat, a lion, &c., but usually a cock, కోడి. **నఖరేఖలు** *nakha-rēkhalu.* n. Nail-marks or scratches.

నఖరా *nakhara.* [H.] adj. Worthless, useless.

నగ *naga.* [Tel.] n. A jewel or ornament. భూషణము. Cattle in general. A metal vessel, లోహపాత్రము. A bullock load of tobacco, &c., that is, two sackfuls. పొగాకు దూది మొదలగువాని కిట్టిపుమూట. A pair of leathern vessels, పిద్దలజోడు. A man's load: a cooly load. A robe or long gown. (In house building) ఇండెనలు are the small rafters laid across the సంకకర్రలు.

నగదు *nagadu.* [H.] n. Ready money, cash. నగదిలెక్క or నగదులెక్క a cash account.

నగము *nagamu.* [Skt.] n. Lit: That which is immovable. A hill, కొండ. A tree, చెట్టు. నగధరుడు lit: one who carries a hill, i. e., Vishṇu. నగబైత్రి lit: an enemy to mountains, i. e, Indra, ఇంద్రుడు. నగాధిపుడు lit: the lord of the mountains, i. e., Himalaya, హిమవంతుడు. నగౌకసము a bird, పక్షి.

నగరము or **నగరి** *nagaramu.* [Skt.] n. A town. పట్టణము, పురము.

నగరిచెక్క Same as నక్కెరు (q. v.)

నగరు or **నగరి** *nagaru.* [Tel.] n A house, a palace. రాజగృహము. ఆ మాన్యము నగరగతిపోయినది that land is fallen in to Government. A temple, దేవగృహము. నగరుసాంబ్రాణి benzoin imported from Nugger.

నగవు or **నవ్వు** *nagavu.* [Tel.] n. A laugh, a smile. నగవరి one who is laughing, నవ్వుగలవాడు. See నవ్వు.

నగారా *nagāra.* [H.] n. A large kettle drum. పెద్దఢంకా.

నగిసి or **నగీసి** *nigisi.* [H.] adj. Ornamental, variegated, as sculpture. Sathyabhā. iii. 49; iv. 8.

నగు or **నవ్వు** *nagu.* [Tel.] v. n. To laugh. To smile. నవ్వు. **నగించు** or **నవ్వించు** *nagiṁtsu.* v. a. To make (one) laugh. **నగుబాటు** or **నవ్వుబాటు** *nagu-bāṭu.* n. A joke, a jest: ridicule, mockery. ఆటపాటసము.

నగ్గు or **నగ్గు** *naggu.* [Tel.] n. Powder. పొడి, చూర్ణము.

నగ్నము *naganamu.* [Skt.] adj. Naked. నగ్నులై రాజులై stripped naked. R. vi. 23. నగ్నత్వము nudity, nakedness. **నగ్నవేషము** *nagna-vēshamu.* n. Nudity, a naked figure or appearance. నగ్నవేషధరులై assuming the appearance of a naked man. నగ్నుడు a naked man, దిగంబరుడు.

నచ్చికోట్ట *nachchi-kotta.* [Tam.] n. A drug called *Coccolus indicus.*

నట్సు *naṭsu.* v. a. and v. n. To confide, trust. నమ్ము. To coax, persuade: to harass, pester. n. Delay. ఆలస్యము. Wearisomeness, annoyance; something that gives trouble. కొన్ని. A knot-grass that infests corn. Waste land, infested with knot-grass. adj. Wearisome, tiresome, annoying, tedious, importunate. Chronic, an indolent sore. **నట్సిక** or **నట్సి**

nachchika. n. Faith, confidence, belief, trust. నమ్మిక. **నచ్చుపెట్టు** *naichsu-pettu*. v. t. To annoy, fret, tease. తొందరపెట్టు, బాధించు. **నచ్చుబేరమాడు** *naichsu-beramādu*. v. n. To haggle, chaffer. నన్ను నచ్చుపెట్టే చెప్పినాడు he drummed this in my ears. **నచ్చుకాడు, నచ్చుమన్ను** or **నచ్చుగొట్టు** *naichsu-kādu*. n. A make-hate. A troublesome person, a bore.

నజరానా or **నజేరు** *najarānā*. [H.] n. A present. A present offered in homage. A forced contribution, an unjust fine. నజేరుగల shapely, handsome, fine.

నజుగుజులుచేయు *nadju-gudjulu-chēyu*. [Tel.] v. n. To hustle, push about.

నజ్జె *nadjdja*. [Tel.] adj. Thick, buttery, greasy, as buffalo's milk.

నజ్జు *nadjdju*. [Tel.] n. An atom. అణువు. A bit, fragment, కణము. నజ్జునజ్జుగానొరయు to mince, cut up into small bits.

నటన్ *natat*. [Skt.] adj. Dancing. "నట దుద్యద్భ్రు కుటీభయంకర." (Anir. iv. 53.) terrible with moving eyebrows. **నటన** or **నటనము** *natana*. n. A dance, dancing. నాట్యము. Motion, agitation: cunning behaviour, కపట ప్రవర్తనము. మాయానటనము a course of fraud. **నటి** *nati*. n. An actress. వేశ్య, నట్టువుని పెండ్లాము. **నటించు** *natinchu*. v. n. To dance. To act, as on the stage. నాట్యమాడు to act, manage, conduct oneself, behave. ప్రవర్తించు. To behave cunningly, కపటముగా ప్రవర్తించు. **నటుడు** *natudu*. n. A dancer, an actor. నట్టువుడు. **నటవాలు** or **నటవ్వాలు** *natavālu*. n. A kind of pace of a horse, ఆశ్వగతివిశేషము.

నట్ట *natta*. [Tel.] n. A die at play. పాచిక. "నట్టలఁ దండు చాఁ నబతనంబున జేరొ ని." భో. vii. **నట్ట** Short for నడుమ. The middle part of anything. నట్టడవి (నడుము+అడవి) the heart of the forest, అరణ్య మధ్యము. నట్టనడుమ (నడుము+నడుము) in the very middle, exactly in the centre, సరిమధ్యమందు. **నట్టకోతి** *natta-kōti*. n. A certain game among boys. **నట్టిల్లు** *nattillu*. (నడుము+ఇల్లు.) n. The middle of a house. గృహమధ్యము. The inner apartments of a house, అర్ధగృహము. నట్టింట in the middle of the house. **నట్టేరు** *natterū*. (నడుము+ఏరు.) n. The middle of the stream, నదీమధ్యము. నా బ్రతుకు నట్టేటిలో పుట్టి మునిసి పొమెత అయెను. I am utterly ruined, my raft has sunk in the mid stream.

నట్టనము *nattanamu*. [Tel.] adj. Slight, weak, frail.

నట్టాడు *nattādu*. [Tel. నట్టుట+అడు.] v. n. To dance, కదుపు. To move or shake, కదియు. నట్టాడునడుము a trembling waist.

నట్టు *nattu*. [Tel.] n. A spot of ground. A place, abode. స్థానము, నా నట్టనకము. Delay, ఆలస్యము. An obstacle, or hindrance; hesitation. ఆటంకము. Loss, damage. A platform of earth, a terrace. A tape worm. The bent grass that infests corn-fields. సస్యరోగవిశేషము. One species of this called నంబరునట్టు is found in the నల్ల or black soil, another కరి నట్టు in the *mudub* or mixed soil. The largest species is called పడమనట్టు; the smaller కరినట్టు. **నట్టుకొట్టు** *nattu-kottu*. v. n. To delay. ఆలస్యము చేయు. **నట్టుపడు** *nattu-padu*. v. n. To hesitate. తడబడు, ఆడ్డపడు. **నట్టుకొను** *nattu-konu*. n. To fix (itself) firmly, to be fixed. కుదురుకొను, నిలకొను.

నట్టువ *nattuva*. [from Skt. నర్తనము.] n. Dancing. నర్తనము, ఆట. **నట్టువుడు, నట్టువ కాడు** or **నట్టువగాడు** *nattuvudu*. n. A dancing master. నాట్యము నేర్పువాడు. A dancer, నాట్యకాడు. Suca. iii. 9. **నట్టువ సాలెడి** *nattuva-saredi*. n. A dancing school. **నట్టువపులుగు** or **నట్టుపులుగు** *nattuva-pulugu*. n. The bird that delights

to dance, i. e., a peacock, నెమలి. **నట్టు వెట్టే** *nattu-vedēra.* (నట్టువ+వెట్టే.) n. A dancing master, నాట్యాచార్యుడు.

నట్లోట్లు *natlōṭlu.* [Tel.] n. Drops of water that fall from the leaves of trees. చెట్లాకులమీద నిలిచిపడే నీళ్లబొట్లు.

నడచు Same as నడుచు (q. v.) **నడ** or **నడక** *naḍa.* n. A walk, walking, stepping, motion, movement. గమనము. Pace, step, manner of walking, gait. A trip or journey. నడవ మూడుపడులు వచ్చినది the boat made three trips. adj. Walking, moving, locomotive. **నడకొండలు** moving mountains. **నడకినము** a walking corpse: a fool, a good for nothing man. Sumati. § 69. **నడక** *naḍaka.* n. A walk, walking. **నడగుడు** *naḍa-guḍu.* (నడ+కాడు.) n. A horse. గుర్రము. **నడగొట్టు** *naḍa-goṭṭu* (నడ+కొట్టు.) v. n. To stand, to remain, to be, నిలుచు, ఉండు. **నడజోడు** *naḍa-ḍzōḍu.* n. A foot soldier. కాలిబంటు, పదాతి. **నడత** *naḍata.* n. Conduct, behaviour. నడవడి, ప్రవర్తనము.

నడమ *naḍama.* [Skt.] n. A sort of reed or bulrush. Bur-grass, కుశ-గడ్డి.

నడయాడు *naḍa-y-āḍu.* [Skt. నడ+ఆడు.] v. n. To wander about, to roam, సంచరించు. To move, shake or tremble, చలించు. **నడవ** *naḍava.* n. The entry into a house. నడవలో పండుకొన్నాడు he lay down in the entry or porch. **నడవడి** or **నడవడిక** *naḍavaḍi.* n. Conduct, behaviour. నడక, వర్తనము. plu. నడవడులు, or నడవళ్లు. **నడవచ్చు** *naḍa-tenṭsu.* (నడచు+వచ్చు.) v. n. To come. వచ్చు. నడవచ్చి (the imperative.) come. To go, పోవు. **నడవదివ్య** *naḍa-divya.* n. A torch, దివిటీ **నడపుడు** *naḍapa-baḍu.* v. n. To be managed, or conducted, ఆ పనులు ఎవరివల్ల నడపబడుచున్నవి by whom are those works carried on. **నడబావి** *naḍa-bāvi.* n. A well with steps down into it.

నడి, నడిమి or **నడు** *naḍi.* [Tel. from నడుచు.] adj. Middle, mid. నడికాలము the idle time of the year, between the ploughings. నడిదడపు the thick or middle part of a palm branch, దడపు. **నడికట్టు** *naḍi-kaṭṭu.* (నడిమి+కట్టు.) n. A girdle, waistband. **నడిరేయి, నడికేయి, నడురేయి** or **నడురే** *naḍi-rēyi.* n. Midnight. అర్ధరాత్రము. **నడికొప్పు** *naḍi-koppu.* n. The ridge of a pent roof. **నడికొల్లగాడు** or **నడిమికొల్లగాడు** *naḍi-kolla-gāḍu.* n. An interloper. **నడినూకలు** *naḍi-nukalu.* n. Grits, half broken grain, what in America is called hominy. In Madras it is called rolong. అర్ధచంద్రులు. **నడినెత్తి** or **నడునెత్తి** *naḍi-netti.* n. The middle of the head, the crown of the head. **నడివ్రేలు** *naḍi-vrēlu.* n. The middle finger. మధ్యమ. నడిమికావిడి a hammock slung on a pole. నడిమివాడు a by-stander, a third person. **నడుగుంటు** *naḍu-guṇṭa.* n. The fontonelle or depression in the centre of the head. తలనడిమిపల్లము, బ్రహ్మరంధ్రము.

నడిమి or **నడ్డి** Same as నడి.

నడుచు *naḍuku.* [Tel.] v. n. To tremble. వణుకు, కదలించు. **నడుచోకు** (నడుచు+కొను.) Same as నడుచు. **నడుచునడు** *naḍu-naḍu.* adj. Trembling much. మిక్కిలి వణకుచు.

నడుచు or **నడుచు** *naḍutsu.* [Tel.] v. n. To walk, go, move, proceed. To happen, occur, pass, take place. To behave, conduct oneself, ప్రవర్తించు. To take effect, as an order. To live, continue, last. To descend, as an estate. To beat, as applied to the pulse. To act (as a father, servant, &c.) వాళ్లకేదగినచేలూమి the field they hold or enjoy. నడిచేనెల the current month, వానికిని మాకును నడిచిన జాబులు the letters that passed between us. నడిచినవాదము the dispute that took place. శ్లోకము నడవవద్దా surely the verse ought to flow easily. ఆ ఉత్సవము నడిపిస్తున్నారా is the feast still kept up? **నడుపు** or **నడుపు** *naḍupu.* v. a

To make one walk, make a thing proceed. To manage, conduct. To navigate, steer a vessel. To undertake or govern. న్యాయము నడుపు to execute justice. n. Walk, pace, step, gait. Walking, గమనము. Conduct, ప్రవర్తనము. **నడిపించు** or **నడపించు** *nadipiṁṭsu*. v. a. To make one walk. పిల్లకాయము నడిపించినది she made the child walk. To conduct, carry on, push on, నడుపు. ఆ మాన్యము వానికి నడిపించితిని I let my field to him free. **నడుముకొను** *naḍuṭsu-konu*. v. n. To behave.

నడుము *naḍuma*. [Tel.] n. The middle, the waist, or loins. కాము. The middle portion మధ్యభాగము. **నడుముకట్టుకొను** *naḍumu-kaṭṭu-konu*. v. n. To undertake, to make oneself ready. To gird up the loins, to be ready. సిద్ధపడు. To take a vow of chastity, **నడుమంతరము** or **నడుమంత్రము** *naḍu-mantaramu*. (నడుము+అంతరము.) adj. Extraordinary, unprecedented, unthought of, as a windfall. n. The waist, కాము. An interval, మధ్యకాలము. adj. Middling, neither here nor there. నడమంతిరుడు an alias. నడమంతిరపు విశ్వాసులనుకొను నడమ మీది పుంసునపము మరుకు అధికము those who have recently become rich and an ulcer on a nerve give great trouble. **నడమంతరముగా** *naḍu-mantaramu-gā*. adv. Unexpectedly. **నడుముతోమ్పు** *naḍu-ṭsoṭsiṭsu*. v. n. To come in the middle, to interpose, నడుమ ప్రవేశించు. **నడుమింపు** *naḍ-dimpu*. n. The flesh in the loins. మాంసనిశేషము. నడుములోచెక్కు to pocket, because they stick a handkerchief, &c., in at the girdle. నడుముపడిన gone in the loins, broken down, debilitated. నడుము వదిలినది there was an emission of semen. **నడుము** or **నడమ** *naḍuma*. adj. Middle, centrical. నడుమను adv. and postp. In the middle, meanwhile, through, between. ఈ నడుము presently: (also) lately. ఆనడుము meantime. నడమంచిన్నాను they came between or interposed; they came as messengers or representatives. నడుమవచ్చినవానికి ఇంక ఆధికారము is an interloper to presume thus? నడుము మాట్లాడు to interrupt one while speaking; or to intercede, to mediate. **నడాన** or **నడుమను** *naḍana*. adv. In the middle; midway.

నడ్డి *naḍḍi*. [Tel.] n. The bending of the body back-wards. శరీరము వెనుకకు వంగియుండుట. (The bending of the body forwards or being hump-backed is called కూను.) The small of the back, the hollow above the loins. నడ్డినిర్ల కొట్టినాడు or నడ్డివిరిచ పొడిచినాడు he gave him a blow that broke his back. adj. Sunk in, depressed in the middle, crooked. నడ్డిముక్కు a turned up nose. నడ్డిగా నిలుచు to stand with the belly pushed out, and the back drawn in.

నడ్వలము or **నడ్వంతము** *naḍ-valamu*. [Skt.] adj. Reedy, abounding in reeds. R. v. 225. నడ్వప్రాయదేశే, కిష్కి-స కుముదుగల (దేశము.)

నతము *natamu*. [Skt.] adj. Bent, bowed. వంగిన. Crooked, వంకరైన. Deep, లోతైన. నతనాభి a deeply curved navel. పాదనతులయిన who were humbled before his feet. **నతనాసికుడు** *nata-nāsikuḍu*. n. A flat-nosed man. **నతనైది** *nata-naidi*. n. An enemy who prays for quarter. వినయాగతుడైన శత్రువు. **నతి** *nati*. n. A salutation, homage. నమస్కారము, మ్రొక్కు. **నతుడు** *natuḍu*. n. One who is prostrate.

నత్త *natta*. [Tel.] n. A snail, a shell fish. మల్లయుండుదుడుపురుగు. A pad (like that used by palankeen bearers, so called because somewhat hollow.) **నత్తగుల్ల** *natta-gulla* n. The shell of a snail, &c. **నత్తగొట్టు** *natta-goṭṭu*. n. A sort of bird. పక్షిభేదము. **నత్తచిప్ప** *natta-chippa*. n. An oyster shell. **నత్తచేపలు** *natta-chēpalu*. n. A small sort of fish. (*Clupea*, Russell No. 187.)

నత్తి *natti*. [Tel.] n. Stuttering, stammering. నత్తినాడు a stammerer, నత్తులవాడు. **నత్తు** *natta*. v. n. To stammer, stutter. తడ

బడుచు కూర్చుడు. n. The ring or small jewel worn by women on the left nostril, ముక్కు ని, ముక్కు పోగు.

నత్తెము *nattemu*. [Tel.] n. A sort of glove worn by falconers. HK. ii. 48.

నది *nadi*. [Skt.] n. A river or stream, A river or stream, which flows from west to east. **నదము** *nadamu*. n. A river which flows to the west. పుట్టు నది Noise, మ్రోత. **నదీమాతృకము** *nadi-matrikamu*. adj. Watered by rivers: (land) depending not on rain but on river water, వర్షాధీనమైనది కాక నదులవలన.

నద్ధము *naddhamu*. [Skt.] adj. Bound. కట్ట బడిన. Lifted up, projecting, పైకెత్తబడిన, నిక్కిన.

నన *nana*. [Tel.] n. A bud, blossom. మొగ్గ. A sprout, చిగురు. A flower, పుష్పము. కొత్త నానపూవైనది it bore fresh blossoms. **నన కాలు** *nana-kalu*. n. Lit: Blossom time. Spring, the first of the six seasons into which the Hindus divide the year, వసంత ఋతువు. **ననబోడి** *nana-bodi*. (నన+బోడి.) n. A blooming girl. **ననవిలుకాడు, నన విసుతుడు** or **ననవిల్తుడు** *nana-viru-kadu*. n. Lit: He who bears a bow made of blossoms, i.e., Manmadha.

నణంద or **నణాంద** *nanandu*. [Skt.] n. A husband's sister. ఆడుబిడ్డ, మనిషితోడబుట్టిన ది.

ననయు, నగుు or **నసుు** *nanayu*. [Tel.] v. n. To expand, bloom, blossom, sprout, పూచు, పుష్పించు, పల్లవించు, చిగించు. To be pleasant or fine, ఇంపగు. To excel, అతిశయించు. A. v. 133. **నసుపు** *nanupu*. v. n. To agree with one's health or constitution, ఈదేశము నాకు నసువదు this country does not agree with me. n. Amiability, agreeableness, seductiveness. అనురాగము, ఇంపు, అతిశయము. adj. Agreeable. Swa. ii. 81. **నసుపుకాడు** or **నస్సుకాడు** *nanupu-kadu*. n. A lover. విటుడు. నసుపు కత్తె n. sweetheart. ప్రియురాలు, జారస్త్రీ. **నసుపుపడు** *nanupu-padu*. v. n. To become friends with, or be acquainted with, స్నేహపడు.

నసుబ్బాయి or **నస్బ్బాయి** *nanu-brayi*. [Tel. నాను+బ్రాయి.] n. Ill-boiled food. సక్కగా ఉడుకనియియ్యము. **నసుబ్బాయిపడు** or **నసు బ్బాయియగు** *nanu-brayi-padu*. v. n. To boil badly, as rice.

నన్న *nanna*. [Tel.] adj. Short. కురుచ.

నన్నూరు *nannuru*. [Tel. నలు+నూరు.] adj. Four hundred.

నపుంసకము *na-pumsakamu*. [Skt.] adj. Neuter, neither masculine nor feminine. **నపుంసకత్వము** *na-pumsakatvamu*. n. Impoteney. **నపుంసకుడు** *na-pumsakudu*. n. An impotent man, a man devoid of virile powers, a eunuch. **నపుంసకలింగము** *napumsaka-lingamu*. n. The neuter gender.

నప్త *napta*. [Skt.] n. A grandson, either in the male or female line. మనుమడు. A granddaughter, మనుమరాలు. A great grandson, మునిమనుమడు. **నప్త్రి** *naptri*. n. A granddaughter, either in the male or female line.

నఫరు *naphara*. [H.] n. An individual. నఫరునఫరుగా individually. నఫరుహోమాను personal bail. నఫరుతిలెక్క each customer's account at a shop. H. iv. 43.

నఫా or **నఫ** *napha*. [H.] n. Profit, gain, advantage. లాభము

నభము or **నభస్సు** *nabhamu*. [Skt.] n. The sky, or atmosphere ఆకాశము. **నభస్యము** *nabhasyamu*. n. A name of the month Bhadrapada. భాద్రపదమాసము. A. iv. 172. **నభస్వత్తు** or **నభస్వంతుడు** *nabha-svattu*. n. Air, wind. వాయువు, గాలి. నభోమధ్యమందు in mid heaven, in the vault of heaven. **నభోవచనము** *nabha-vachanamu*. n. A voice from heaven

నమః *namaha.* [Skt.] n. Hail! వందనము. **నమస్కరింపు** or **నమస్కారము చేయు** *namaskarimpu* or *namaskāramu chēyu.* v. n. To prostrate one's self, salute with folded hands, bow, adore, వేడుకొను. **నమస్కారము, నమస్కృతి** or **నమస్సు** *namaskāramu, namaskṛiti* or *namassu.* n. An obeisance or salutation, like *salaam*, or *how do you do* and *good bye*. **నమస్య** *namasya.* n. Worship. పూజ. నమ్య. **నమోనమః** *Namō-namaḥ.* n. Homage and salutation.

నమకచమకము *namaka-chamakamu.* [Skt.] n. Certain prayers in the Vedas addressed to Rudra.

నమనమలాడు *nama-nama-l-āḍu.* [Tel.] v. n. To thrive, to bloom, as plants.

నమనము *namanamu.* [Skt.] n. Bending. వంగుట. Humility, నమ్రము. **నమితము** *namitamu.* adj. Bent, humble. వంగిన, నమ్రమైన.

నమలు or **నములు** *namalu.* [Tel.] v. a. To chew, masticate or munch.

నమస్కరింపు and **నమస్కారము** See under నమ.

నమి Same as **నెమలి** (q. v.)

నముచి *namuchi.* [Skt.] n. A demon, so named. **నముచిసూదనుడు** *namuchi-sūdanuḍu.* n. The slayer of Namuchi, an epithet of Indra. ఇంద్రుడు.

నమూడు or **నమోడు** *namāḍu.* [H.] adj. Shown, exhibited, entered, mentioned, specified, particularised, అనుపరిచబడిన, చెప్పబడిన, వివరించబడిన. **నమోదుచేయు** to shew, bring to notice, to enter. వాదిమాట నమూదుచేయలేదు they took no notice of his statement. **నమోదగు** to be entered.

నమూనా or **నమోనా** *namūna.* [H.] n. A specimen, sample, model, pattern. మాదిరి.

నమేరువు *namēru.* [Skt.] n. The tree named *Calophyllum inophyllum.* పొన్న. A. v. 135.

నమ్మకం *nammaku.* [H.] n. Salt. **నమ్మకపుతోట** a salt superintendent.

నమ్మదుంప *namma-dumpa.* [Tel.] n. A sort of grass. *Scirpus kysoor.* కోరుగడ్డి, గొట్టి గడ్డి.

నమ్మి Same as **నెమలి.** (q. v.)

నమ్ము *nammu.* [Tel.] v. a. & n. To believe or give credit to. To trust or confide in. To rely on, to have faith in. విశ్వసించు. To suppose, imagine. నమ్మవచ్చు it is believable విశ్వసింపవచ్చును. **నమ్మకము, నమ్మిక** or **నమ్మి.** *nammakamu.* n. Trust, reliance, assurance, confidence, belief, faith, dependence. **నమ్మకముగా** confidently, positively, trustworthily. **నమ్మకమైన** *nammakam-aina.* adj. Trustworthy, faithful. **నమ్మకస్థుడు** *nammaka-sthuḍu.* n. A trustworthy or faithful man, a respectable man. **నమ్మిక మాటలు** persuasive words: assurance, beguiling. **నమ్మినవాణ్ణి చెరుపరాదు** you should not injure him who confides in you. **నమ్మించు** *nammintsu.* v. a. To cause to believe or trust. To assure, cheat, promise, persuade. **నమ్మించి గొంతుకోసినాడు** lit: he made them believe in him and cut their throat, i. e., he ruined them.

నమ్రము *namramu.* [Skt.] adj. Bowed, bent, crooked, curved. వంగిన. Humble, వినయ. **కాళ్ళపలోనమ్రకణ్యలు** the full ear of corn bows (humbly.)

నయ or **నయము** *naya.* [Tel.] n. Beauty. అందము.

నయనము *nayanamu.* [Skt.] n. An eye. కన్ను

నయము *nayamu.* [Tel.] n. Cheapness. Profit, లాభము. Smoothness, నునుపు, కృదు

క్షేమము. Beauty, అందము. Welfare, ease, facility. (good health, soundness, safety. Convalescence, improvement, recovery. Kindness, civility. [Skt.] n. Virtue, morality. లేశి. నకుములేదు it is no better. నయభయములచేతందలించి, or నయభంగములతో by fair means or foul, by allurement or alarm, by rough or smooth methods. నయనష్టానికి for either profit or loss, for better or worse. నయమూరగా civilly, kindly. ఇది వాండి దొరకడము నయము they were lucky in getting this. నీవు రాకడము నయము it is well that you came. కొంచెము నయమయినది it is somewhat improved or better. నయకొప్పు duly, fitly, easily. adj. Smooth. మృదువైన. Soft, మృదువైన. Fine, అందమైన. Cheap, చేపుకైన. Well, easy, better in health, convalescent. Malleable, not brittle. High (as a note in music, as opposed to భుజము or deep notes.) నయముగా *nayamu-ga*. adv. Easily, well, kindly, better, cheaply. నయముగానున్నది there is an improvement, it is better. వానికి నయముగానున్నది he is better or convalescent. నయగారము *nayag-āramu*. (నయము+కారము.) n. Smoothness, softness. మృదుశబ్దము. A soft word, మృదువచనము. నయగారి *nayagāri*. n. A gentleman, a courteous man, మృదుస్వభావులవాడు. మృదువచనములవాడు. నయించు *nayintsu*. v. n. & t. To agree, or hold well together, as a paragraph. సంబద్ధించు. To cause to have, పొందించు.

నర, నరపు or నరుపు *nara*. [Tel.] n. Greyness of the hair. పలితత్వము. A grey hair. నరవెండ్రుకలు *nara-vendrukalu*. n. Grey hairs. నరపుగడ్డము a grey beard. నరపుమీసము grey mustaches.

నరకము *narakamu*. [Skt.] n. Hell. దుర్గతి. నరకుడు *narakudu*. n. A scoundrel, villain. దుష్టుడు. హీనుడు. iii. నరకాసురుడు *narak-āsuruḍu*. n. The name of a giant slain by Vishṇu. నరకాంతకుడు *narak-āntakuḍu*. n. The destroyer of Naraka, an epithet of Vishṇu.

నరకు Same as నరుకు (q. v.)

నరగ or నరగజేము *naraga*. [Tel.] n. A drum. భేరి. ఆనకదుందుభి.

నరము *naramu*. [Tel.] n. A vein or artery, a nerve. వాడి. A tendon, or muscle of the body. వానిచేతికి నరాలులేవు he has no nerves in his hand, i.e., he is a very open handed man.

నరము Same as నరము (q.v.)

నరవ *naravu*. [Tel.] n. A hill path. కొండదోవ.

నరవంజి *nara-vanji*. [Tel.] n. A kind of tree. H. iv. 14.

నరాటి or నరాటె *narāṭi*. [Tel.] n. A knife or sword. కత్తి. ఖడ్గము. కృష్ణ. iv. 66. i.

నరిని *narini*. [Tel.] n. A certain colour of sheep. గొర్రెలలో కొకవిధమైనరంగు. H. ii. 86.

నరిడి *nariḍi*. [Tel.] n. A certain disease of the heart among the cattle. గుండెదెబ్బ పశురోగము.

నరియాకుక్క *nariya-kukka*. [Tel.] n. A sort of snake. G. viii. 101.

నరియడు *nariyaḍu*. [Tel. cf. Tam: நரி.] n. A jackal or fox. నక్క.

"నీవు నందుడు లేరుగా నీవనిత యీలాలా
నెడమనుండియాసచ్చి పుడమినిలిజె."

ఉ. గా. vi.

నరియు, నరగు or నరియు *nariyu*. [Tel.] v. n. To grow grey, as applied to the hair. గడ్డమునరిసినవాడు a man with a grey beard.

నరుకు or నరకు *naruku* [Tel.] v. a. To cut, to hew, to fell, to sever, to chop or lacerate. ఖండించు. బొబ్బలు వచ్చుట to boast. n. A cut, a wound: the wards of a key. నరుకుకత్తి *naruku-katti*. n. A short

sword, or dagger. **నరుకుడు** or **నరకుడు** *narukudu*. n. Cutting. నరుకుట. **నరుకుడుపడు** *narukuḍu-paḍu*. v. n. To be cut. ఖండితమగు. **నరుకుపరువడి** *narukuparuvaḍi*. n. A kind of surgery. శస్త్రవిద్యావిశేషము. **నరుకుపయ్యము** Same as నరుబ్రాయి. **నరుకులాడు** *narukulāḍu*. v. t. To cut one another, to inflict wounds on one another. ఒకరినొకరు నరుకుకోవడము. **నరుక్క** *narukka*. n. A cry uttered in sudden fear. దిగులుపడుటయందును భయమునకు కారణము.

నరుఁజొ *narujju*. [Tel.] n. An atom. అణువు. adj. Very small. సూక్ష్మము.

నరుడు *naruḍu*. [Skt.] n. A man. A name of Arjuna. నరులు human beings. **నర** *nara*. adj. Human. **నరదేవుడు, నరపాలుడు** or **నరేంద్రుడు** *nara-dēvuḍu*. n. A king, a ruler. రాజు. **నరపశువు** *nara-paśuvu*. n. A brutish man. **నరబలి** *nara-bali*. n. A human sacrifice. నరమాంసము human flesh. **నరనాథుడు** *nara-nāthuḍu*. n. Kubera, the god of wealth. **నరసింగడు** Same as నృసింహుడు. (q. v.) **నరాంతకుడు** *nara-antakuḍu*. n. A man-slayer, a murderer. **నరభక్షకుడు** or **నరమాంసభక్షకుడు** *nara-bhakshakuḍu*. n. A cannibal.

నరుము *narumu*. [Tel.] v. t. To reduce to powder, to triturate. పొడిచేయు. n Powder. పొడి. ధాన్య. ద్రవ్య. iii. **నరుమూడు** (నరుము+ఆడు.) Same as నరుము.

నర్తనము *nartanamu*. [Skt.] n. Dancing, gesticulation, acting. నటనము, ఆట. నర్తనాగారము a dancing school. నాట్యశాల. M. IV. ii. 326. **నర్తనప్రియుము** *nartana-priyamu*. n. A peacock. నెమలి. **నర్తింతు. నర్తిల్లు** or **నర్తిలు** *nartintsu*. v. n. To dance. నర్తనముచేయు, ఆడు. **నర్తకి** *nartaki*. n. An actress, a female dancer. ఆటకత్తె. **నర్తనంపతులు** an actor and his wife. **నర్తకుడు** *nartakuḍu*. n. An actor, mime, or juggler. A puppet showman. ఆడెమువాడు, నట్టువుడు.

నర్మము *narmamu*. [Skt.] n. Sport, pastime, dalliance. పరిహాసము, వేలము. Gladness, సంతోషము. **నర్మద** *narmada*. n. Lit: The gladdener, i. e., the Nurbuda river. **నర్మాలాపము** *nar-mālāpamu*. n. An allusion, intimation, hint, a tacit reference, an agreeable prattle.

నర్మిలి or **అర్మిలి** *narmili*. [Tel.] n. Desire. ఆశ, వాంఛ.

నర్ర *narra*. [Tel.] n. A troublesome milch cow. ప్రయాసముచేలే పిదుకదగిన ఆవు. An ox. నర్రిలు horned cattle, కొమ్ములుగల పశువులు. Cattle, kine. IV. i. 95.

నర్రమామిడి *narra-māmiḍi*. [Tel.] n. A plant used in medicine, called *Tomex japonica*, or *Tetranthera monopetala* or *Leea staphylea*. Rox. i. 658; iii. 821. Wight's plates No. 58.

నల Same as కల్ల adj. (q. v.)

నల or **నళ** *nala*. [Skt.] n. The name of a king. See నళ.

నలక *nalaka* [Tel. from నలుగు or నలుచు.] n. A particle or mote. నలుసు

నలుకు *nalaku*. Tel.] n. A kind of vessel. భాండవిశేషము. "యూనపలియాలు కలుపయిన కొలుములను, నలుకులు గానులు వాలిగానల భాండములను." M. XIV iii. 175.

నలుగు, నలుగుడు and **నలుచు** See under నలుగు.

నలకూబరుడు *nala-kuburuḍu*. [Skt.] n. The name of a son of Kubera.

నలుగు Same as నలుచు. (q. v.)

నలుచు See under నలుగు.

నలువము *naluvamu*. [Skt.] n. The root of the *Andropogon muricatus*, called cuscuss grass. వెట్టివేళ్ళకట్ట. Rox. i. 265.

నలభై or **నలుబది** *nalabhai.* [Tel. నలు+పది.] n. & adj. Forty. నలభైమంది forty people.

నలి *nali.* [Tel. from నలుగు] n. Dust, powder. పొడి, మార్దవము. Indisposition, illness, రోగము. Rubbish, weeds, stuff. చిరుగులు. Affection, love. ప్రేమ. నలిచియు to clear, clean, weed. adj. Powdered, bruised, నలిగిన. Trivial, slight. స్వల్పము. Lean, సన్నము. నలిచిండి eating trash, చిరుతిండి. adv. Duly, fitly, properly, యోగ్యముగా. **నలికండ్లపాము, నలికి, నలికీలి** or **నలికీము** *nali-kandla-pamu.* n. The polished shining greenish house lizard with a scarlet tail, that haunts houses. *Lacerta interpunctata.* Linn. బ్రహ్మకోడి, చిక్కుపుచ్చిక. **నలికము** *nalikamu.* n. Smallness, minuteness, as dust. సూక్ష్మము, తెలుపుదనము. **నలిగుడి** *nali-guḍi.* adj. Very much bruised or crushed మిక్కిలినలిగిన. **నలిగొట్టు** *nali-gottu.* adj. Very thin. మిక్కిలిసన్న మైన **నలినలి** *nali-nali.* adv. Fretfully. నల. చేయు to be peevish, to fret, కొమ్ము. నలినలిచేయించు to harass, torment. **నలినాకలు** *nali-nakalu.* n. Dust, powder. ఆర్థిపొందులుజులు. **నలిపొడి** *nali-poḍi.* n. Saw-dust, chips, shavings, dirt, fragments. **నలిబలి** *nali-bali.* n. Confusion, అల్లకల్లోలము. **నలిరేగు** *nali-regu.* v. n. To take fire, to become irritated or enraged. కల్లోలించు. **నలిగు** Same as నలుగు. (q. v.)

నలినము or **నళిని** *nalinamu.* [Skt.] n. A lily. తామర. **నలినాయతాక్షి** or **నలినాక్షి** *nalin-ayat-akshi.* n. A woman who has fair eyes or lily-like eyes. **నలినారి** *nalin-ari.* n. The Foe to lilies: i. e., the moon.

నలు or **నాలుగు** *nalu.* [Tel.] adj. Four. నలుదెసలు the four quarters or sides. **నలుగురు, నల్గురు, నలుపురు** or **నల్వురు** *naluguru.* n. Four persons. Some persons, several people, as in English we say half a dozen without meaning exactly the number six. **నలుచదరము** *nalu-chadaramu.* adj. Four square. **నలుములు** or **నల్ములు** (నాలుగు+తూములు.) four bushels. **నలుదిక్కులు** or **నల్దిక్కులు** *nalu-dikkulu.* n. All round: lit: the four sides. **నలుగడలు** or **నల్లడలు** (నలు+కడ.), **నలువేపులు** or **నల్వేపులు** *nalu-vepulu.* adv. On all sides. **నలుబది, నలుపది** or **నలభై** *nalu-badi.* (నలు+పది.) adj. Forty. **నలుపండ్రు, nalu-vaṇḍru.** n. Forty persons. నలుబదిమంది. **నలువ** or **నల్వ** *naluva.* (నలు+వా or వాయి face.) n. A name of Brahma, as the four-faced god. నలుపాల a house with an open space in the middle, మట్టుకొల్లాము.

నలుగు, నలగు or **నలిగు** *nalugu.* [Tel.] v. n. To break. To be broken, bruised, crushed, crumpled or reduced to powder. నలియు. To rub with a fragrant paste నలుగు పెట్టు. To become easy, smooth, or familiar by acquaintance. To wither, be weakened or debilitated. ఆ పాఠము అతనికి నలిగినది the lesson has become familiar to him. దారి యింకా నలుగలేదు the road is not yet trodden smooth. నాను మనిషి మాడికా చేసు నలిగితిని they were the disputants but I was the sufferer, I was crushed between them. వారు నలిగిపోయి వారు they are in reduced circumstances. ఒళ్లి నలిగి వున్నది the limbs are quite tired. **నలుగు** *nalugu.* n. Rubbing, scrubbing the limbs with fragrant paste made usually of పెసలు. నలుగు పెట్టు to rub the limbs with paste. **నలుగు** or **నలుగుపిండి** n. A sort of fragrant paste used as soap. **నలుగుడు** or **నలుగుడు** *nalugudu.* n. Difficulty, trouble, pain, suffering, పీడ, పీడ, సంకటము, తొందర, ఇబ్బంది. "అలసిపోయి నలుగుడుబడేరాత్రి మనుజు" Sucn. iii. 333. That which is thrashed or bruised. నలుగుడు పెట్టు to oppress, to harass. **నలుగగొట్టు** *nalugu-gottu.* v. a. To pound, to

bruise. వాణ్ని నలగొట్టినారు they thrashed him severely. **నలత** or **నల్ల** *nalata.* n. Debility: a weak state: the remains or constitutional effects of a disease. పురాతందినరోగము. Convalescence, a bad state of health, lingering indisposition, a low fever. **నలుగొట్టు** *nalata-gottu.* n. A make-bate, a thorn in one's side. **నలుకువ** or **నలుకుమ** *nalukuva.* n. Ailing, an ill state of health. వ్యాధి. Suffering, శ్రమము, బాధ. Weariness, అయాసము. **నలుము**, **నలుము** or **నలుచు** *nalutsu.* v. a. To crush. To rub the skin. నలిచుటయు, తోము.

నలుడు or **నళుడు** *naludu.* [Skt.] n. The name of Nala, a certain hero.

నలుపు *nalupu.* [Tel.] n. Blackness. నల్లనిరంగు. adj. Black. See నల్ల.

నలువ See under నల.

నలువు *naluvu.* [Tel.] n. Beauty. ఒప్పిదము. Ability, సామర్థ్యము adj. Beautiful. ఒప్పిదమైన. నలువొప్పు beautifully, finely.

నలుసు *nalusu.* [Tel. from నలుచు.] n. A mote or particle: an atom: a mote that gets into the eye. కీలిపు. నలుసంత very little: as much as an atom.

నల్ల *nalla.* [Tel.] adj. Black. n. Blackness. నలుపు. Black stuff: charcoal, బొగ్గు. Blood, రక్తము. **నల్లంగి** *nallangi.* n. A sort of snipe. **నల్లిండ్లు** *nallindlu.* (నల్ల+ఇండ్లు.) n. Brahmin houses. అగ్నిహోత్రము, బొగ్గుపొయ్యిమొదలు చేత నల్లనైయిండ్లు. **నల్లంచిగాడు** or **నల్లంచిగాడు** *nallanchi-gadu.* n. The Black-backed Indian Robin, *Thamnobia fulicata.* పెద్దనల్లంచి or చాలగాడు the Magpie Robin, *Copsychus saularis.* పాదనల్లంచిగాడు or తోకనల్లంచిగాడు the Shama, *Cittocincla macrura.* **నల్లఉలవి, తీపిఉలవి** or **ఉలవ ఉండి** *nalla-ulavi.* n. A fish, *Rhynchobatus djeddensis.* **నల్లకాచ** or **ఇజ్జలతీగ** a certain plant. **నల్లకీము** see నలికిసాము or నలికి. **నల్లగిల్లు** *nalla-gillu.* v. n. To blacken, become dark. నల్లబడు, నల్లనగు. **నల్లగుండు** *nalla-gundu.* n. An evil. **నల్లగుడ్డు** *nalla-guddu.* n. The pupil of the eye, కనిక. **నల్లజీవుంజాయి** *nalla-jivunjayi.* n. The Black-headed Munia, *Munia malacca.* **నల్లచీమ** *nalla-chima.* n. A black ant. **నల్లజీలకర్ర** *nalla-jilakarra.* n. Black cummin. *Nigella indica.* Rox. ii. 646. **నల్లచేమ** the black species of చేమ కూర. **నల్లటి** or **నల్లని** *nallati.* adj. Black. **నల్లతిమిరిమిను** *nalla-timiri-minu.* n. A fish. *Narcine timlei.* **నల్లదనము** *nalla-danama.* n. Blackness. **నల్లదాసరిగాడు** *nalla-dasari-gadu.* n. A tortoise. తాబేలు. **నల్లద్రావుడు** *nalla-dravudu.* n. A demon. రాక్షసుడు. **నల్లదిండి** or **బొత్తిల పొర** *nalla-dindi.* n. A fish, *Rhinchobatus anoylostomus.* (F. B. I.) **నల్లన** *nallana.* n. Blackness. నల్లనయ్య lit: the black god, i.e., Krishna. **నల్లపూస** *nalla-pusa.* n. A black bead. **నల్లపడు** *nalla-padu.* n. To turn black, to blacken. **నల్లమందు** *nallamandu.* n. Lit. the black drug, i. e., Opium. అఫిని. నల్లమడుగు a black pond, that is, a deep pond. మిక్కిలి లోతునలమడుగు. **నల్లమానుము** *nallamanu.* n. Black wood. A sort of harrow used before or after sowing the seed, to level the ground. మానాణిభూమి దున్ని మళ్ళకయలు చల్లుటకు ముందుగా నిదిపలిచిను నీరు సద్దుకొను టకు రండుతాళ్లు కట్టి తోలేది. నల్లమానివ తొలుపు one who wears a black dress; an epithet of Balarama, బలరాముడు.

నల్లనె or **నల్లనో** *nallano.* [Tel.] Inter. Alas! అయ్యో. బొం!

నల్లా or **నల్లి** *nalli.* [Tel.] n. The barrel of a gun.

నల్లి *nalli.* [Tel.] n. A bug. మత్కుణము. నల్లి చెట్టు A shrub. *Grewia carpinifolia.* Rox. ii. 587.

నల్లిక or **నల్లికళ్ళపాము** See నలికిపాము.

నల్లె *nalle.* [Tel.] n. A span, జాన. **నల్లెడు** *nalleḍu.* adj. Of the size of a span, or, of four finger's breadth, జానెడు, బేక, బెత్తెడు.

నల్లేరు or **నల్లేరు** *nallēru.* [Tel.] n. The plant termed *Cissus quadrangularis,* (Rox. i. 407,) a wood used in dyeing, వజ్రవల్లి. కొండనల్లేరు samphire.

నల్వాము *nalvāmu.* [Skt.] n. A furlong or a distance of four hundred cubits or 200 yards.

నళ *naḷa.* [Tel.] n. Name of a year, ఒకసంవత్సరము.

నవ *nava.* [Tel.] n. An itching, దీపు, దురద. **నవగొను** *nava-gonu.* v. n. To itch. **నవనవలాడు** *nava-naval-āḍu.* v. n. To flourish, prosper, thrive.

నవటాకు *navaṭāku.* [Bengali.] n. One eighth part of a seer.

నవల్ *naval.* [Tel.] adj. Budding, విరిసెంగేడి. "నవ్వనాకా," A. vi. 60. తీరుబల్లపించే బుద్ధిచేతను.

నవత *navata.* [Tel.] n. Languishing illness, decline. దీర్ఘవ్యాధి, చిరరోగము. Pain. Sorrow, దుఃఖము.

నవనీతము *navanītamu.* [Skt.] n. Fresh butter. అప్పటము చిలికియత్తిన వెన్న.

నవము *navamu.* [Skt.] adj. New, క్రొత్త. n. Praise, స్తోత్రము. n. Nine, తొమ్మిది. నవనవమగు ప్రీతులాకారిరో (Magha) every moment presented fresh beauties. నవము ౯ the figure nine; viz. ∽ which the poets say is ☽ the form of a beautiful ear. నవమన్మథుడు a second Cupid. నవమంచిరి a second Venus, a rival to Venus. **నవకము** *navakamu.* adj. New, fresh, blooming, మాతకైనది. Nine, తొమ్మిది. n. Freshness, tenderness, మృదుత్వము. Youth. యౌవనము. "నవక్రియనవంబలంబు నవకంబుసేలయు." Nagnajit. ii. 27. **నవగ్రహబిళ్ళ** *nava-graha-billa.* n. A brooch set with nine stones (ruby, emerald, sapphire, &c.) sacred to the "nine constellations." **నవతి** *navati.* n. Ninety. **నవధాన్యములు** *nava-dhānya-mulu.* n. The nine sorts of grains, viz., Rice, wheat, Bengal gram, &c. **నవమము** *navamamu.* adj. Ninth. తొమ్మిదవ. **నవమాలిక** *nava-mālika.* n. The double Jasmine. విరజాజి. **నవమి** *navami.* n. The ninth lunar day either of the light or dark fortnight. తొమ్మిదవతిథి. **నవరంధ్రములు** or **నవద్వారములు** *nava-randhra-mulu.* n. The nine apertures of the body. **నవరత్నములు** *nava-ratnamulu.* n. The "nine gems," a collective phrase: some reckon them as వజ్రము diamond, వైడూర్యము lapis-luzuli (cat's eye), గోమేధికము agate, పుష్యరాగము topaz, నీలము sapphire, మరకతము emerald, మాణిక్యము ruby, విద్రుమము coral, ముక్తికము pearl. నవరత్నకిరీటము a gemmed crown. నవరత్నము a parti-coloured or mottled game cock. నవరత్నకంఠి or కంఠె a neck jewel set with four or five sorts of stones. **నవరాత్రి** *navarātri.* n. The "Navaratri" or nine nights: an annual festival in honour of Durga: also called Dussarah, విజయదశమి. **నవరాశికము** *navarāśikamu.* n. The *rule of nine* in Hindu arithmetic, i. e., the double rule of three: Compound Proportion.

నవలు or **నవియు** *navalu.* Tel. v. n. To languish, sink, perish, to fall away in flesh. శరీరము నవలుట కృశించుట, వ్యాధిచే worn away, worn out. ఇట్లు నవలి చచ్చుచున్నాడు he is dropping into his grave.

నవరంగము *nava-raṅgamu.* [Skt.] n. A chamber, or summer house, standing alone in the square of a house. పెద్ద ఎండము. Vasu. ii. 35.

నవసు Same as నవసు (q. v.) **నవళ్లు** for **నగళ్లు** *navaḷlu.* n. Palaces. "నవళ్లెల్ల నిలుపులకును నవళ్లలోపలమేనిపెండ్లి నవళ్లకాని నవాసు." M. XII. ii. 327.

నవల or **నవలా** *navala*. [Tel.] n. A woman. ఆమని, ఛంది. A. v. 41. R. i, 126. 204. In the acc. case, నవలాను. R. v. 225.

నవాచారము or **నవాసారము** *navachāramu*. [Tel.] n. Sal ammoniac. Ammonium chloride.

నవాతు *navātu*. [Tel.] n. A sort of white loaf sugar. Vijaya Vilas. iii. 63.

నవారు *navāru*. [H.] n. A broad tape. మంచములకు వేసే పెద్దపేరు.

నవి *navi*. [Tel.] n. A foundation pit on which a wall is raised.

నవీనము or **నవ్యము** *navīnamu*. [Skt.] adj. New, recent, fresh.

నవిటి *naviṭi*. [Tel.] n. A measure of twelve seers (Ganjam).

నవుకు *navuku*. [Tel.] n. A leak in a channel or sluice.

నవుకరీ or **నౌకరీ** *navukari*. [H.] n. Service. కొలువు. **నవుకరు** or **నౌకరు** *navukaru*. n. A servant. పరిచారకుడు. కొలువుకాడు.

నవురు or **నారు** *navuru*. [Tel.] adj. Soft (as cloth or the temples.)

నవులు, నౌలు or **నమలు** *navulu*. v. a. To chew. To shoot or throb. పిక్కలునవులు చున్నవి the calves of my legs ache.

నవ్వ *navva*. [Tel.] v. n. To laugh. నగించు. v. t. To laugh at, to joke, పరిహసించు, అపహసించు. **నవ్వులాట, నవ్వుటాట** or **నవ్వుటాలు** (నవ్వులు+ఆట.) *navvul-āṭa*. n. Laughter, amusement, fun. **నవ్వుబాటు** or **నగుబాటు** *navvu-bāṭu*. n. Ridicule, a joke, పరిహాసము. **నవ్వులబండి** *navvula-bandi*. n. A laughing creature. నవ్వేదు స్వభావమువాడు. **నవ్వు** or **నవు** n. Laughter. Laughing at, joking, jest, fun. plu. నవ్వులు or నవ్వుటాలు. నవ్వులాయెను నాబ్రతుకు I am become a laughing stock. **నవ్వించు** *navvinṭsu*. v. a. To amuse or cause to laugh.

నశించు *naśinṭsu*. [Skt.] v. n. To be ruined or destroyed, to lapse, merge, pass away. **నశింపు** *naśimpu*. n. Loss, destruction, ruin. **నశ్వరము** *naśvaramu*. adj. Perishing, perishable. నశించునది. నాశన మగునట్టి. **అనశ్వరకీర్తి** lasting fame. **నష్టము** *naṣhṭamu*. adj. Lost, ruined, destroyed. నాశమొందిన. **నష్టము** or **నష్టి** n. Loss, damage, injury, detriment, destruction, ruin, death. నాశము, ద్రవ్యనాశము, అతని తండ్రి నష్టమైనతర్వాత after the death of his father. **నష్టపరుచు** *naṣhṭa-paruṭsu*. v. t. To waste, to ruin. నష్టపెట్టు to make one lose, to injure. వాణ్ని నష్టపెట్టనము do not do him any damage.

నస *nasa*. [Tel.] n. Irritation, ticklishness, soreness of throat, itching, దురద. A pest; harm, danger, ఉపద్రవము. నసనపానుండే irritable, ticklish. **నసగూటి** *nasa-gūṭi*. (నసగూడు+ఇ.) n. An amorous woman, an adulterous woman, కామోద్రేకకురాలని. జారిణి. **నసగూడు** *nasa-gūḍu*. n. Amorous desire, కామోద్రేకము.

"తిండిచేకండకెండ్రోడండికతిక,
నెసగుసపగూటిపిసనెక్కసరుగాని."
H. i. 257.

See నస. **నసమిరి** or **నసిమిరి** *nasamiri*. n. Irritation, itching. దురద. **నసలించు** *nasalinṭsu*. v. a. To disturb, to spoil. వికలముచేయు. "నసలించుచేర్పులు నాగరికము లు." L. xxii. 111.

నసుకు *nasuku*. [Tel.] n. Slinking, An innuendo, a hint. A lie, అసత్యభూతాలు. adj. Petty, slight, inaudible. False, అసత్యము. v a. To hint, express by innuendo.

నస్యము *nasyamu*. [from Skt. నాసిక.] n. Snuff; any powder, or liquid which physicians prescribe to be snuffed up into the nose. **నస్యమిడుము** to express the juice of any herb into the nose. **నస్యము చేయు** to use such a medicine.

నహి *nahi.* [Skt.] (interjection) No! "నానినహి." (T. iv. 17. R. i. 45.) kinship is all nonsense, the cousinship is a mere nullity.

నా na

నా *na.* [Tel. from. నేను.] pron. I adj. My. **నా** (Contraction for నాకు to lick.) నా చూచు to taste. "విను నాచూచిన మూచూచిన భోజ్యమునింద్యము" M. XIII. iv. 105. **నావీ** *nāvi.* Contracted for ఆనాక On (his) saying this, అనేటప్పటికి. R. iv. 4. నానిని on his saying so. అట్లు అనగా నిని. "ఆస్థాళి కమరెనా." Vasu. iv. 6.

నాంచారు *nāncāru.* [Tam.] n. A lady, a goddess.

నాంది *nāndi.* [Skt.] n. A preliminary. The exordium, prelude, prologue dedication, or praise of a deity, recited in benedictory verses at the commencement of a religious ceremony or poem. నాంది చూకము the opening rite. Anand. vi. 1. The opening benedictory verses in a drama. నాంద్యంతములు, మొదలు చివర్లు. **నాందీకరుడు** or **నాంది నాది** *nāndi-karudu.* n. One who pronounces the benediction. ఆంధ్రీకరుడు చేయు నాంది.

నాకము *nākamu.* [Skt. కమనుభవము; ఆకమనుభవము; న+ఆకము=నాకము=దుఃఖము లేనిది.] n. Heaven, Elysium, Paradise, స్వర్గము. The sky, the atmosphere, ఆకాశము. **నాకి** See నాకస్త్రీ. Chenn. iv. 213. **నాకారి** *nāk-ari.* n. Lit: a foe of heaven," i. e., a demon, a titan or giant. ఆకరినది, నాకిని a female supernatural being, a goddess, దేవకాన్త. **నాకులు** *nākulu.* n. The celestials, the gods. R. v. 35. 176. **నాకేశుడు** *nāk-ēsudu.* n A name of Indra.

నాకు *nāku.* [Tel.] v. n. To lick., నాకించు to make one lick. పులినాకి విడిచిన్లు (proverb) you have had a narrow escape. నానిని పాము నాకినది the snake stung him. A. i. 53.

నాకువు *nākuvu.* [Skt.] n. An ant-hill. పుట్ట.

నాగ or **నాగి** *nāga.* [Tel.] adv. As though, so called.

"చిత్రాంగిచేవ్రేటిఁబుడిగోనాగ,
చిత్రాంగుడప్పాత్రిచేరకకొఱ."

నాగపసాని or **నాగప్పసాని** See under నాగవల్లి.

నాగము *nāgamu.* [Skt. from నగ a hill.] n. Lit: That which pertains to a mountain. A serpent, పాము. Particularly, a cobra. An elephant, ఏనుగు. Various species of పాములు are called కంపునాగము, బింక N. దుండ N. పిం N. శేష N. కొండ N. కృష్ణ N. కోడె N. adj. Large, పెద్ద. When used as the second part of compound, (పదూత్తరము) it means Excellent. శ్రేష్ఠము. **నాగకంకణుడు** *nāga-kankaṇuḍu.* n. Siva who wears a 'bracelet of snakes.' **నాగకేసరము** *nāga-kēsaramu.* n The small tree termed *Mesua ferrea.* Rox. ii. 605. నాగనన్నేరు a large species of Oleander. **నాగగోలంగ** *nāga-gulanga.* n. A plant called *Murraya exotica.* Rox. ii. 374. **నాగజెముడు** *nāga-jemuḍu* n. A kind of cactus or prickly pear. **నాగతాళి** *nāga-tāli.* n. The plant called the prickly pear, *Cactus indicus.* Rox. ii. 474. Ains. ii. 217. **నాగదంతి** *nāga-dantī.* n. A plant called కొండ or నాగ పాల్యాలు. **నాగపడిగలు** *nāga-padigalu.* n. Earrings in the shape of the expanded head of the cobra de capella. నాగపడిగల దండే a necklace. **నాగపాశము** *nāga-pāsamu.* n. The serpentine weapon of Varuna. Nooses twining like serpents. W. on Vish. P. 140. **నాగబంధము** *nāga-bandhamu.* n. The serpent's embrace, i. e., both wound together in an upright position as shown in various

sculptures. అభినయమునందలి హస్తభేదము. **నాగబెత్తము** *nāga-bettamu.* n. A cane with a metal tip at the end. **నాగమల్లి** *nāga-malle.* n. The prickly pear; the plant named *Justicia nasuta*, అట్ట పత్రిక. Rox. i. 120. **నాగలోకము** *nāga-lōkamu.* n. Lit: The serpent world, i. e., the nether world, పాతాళము. **నాగవాసము** *nāga-vāsamu.* n. The subterranean world of Nagas or fairies, నాగలోకము. A staple or a ring for a hasp, because shaped like a snake's head. తెలుపుగొల్లెముపైట తగిలించేది. The iron stays that diverge from the poles of a palanquin. A dancing house or theatre; a set of dancing girls, a troop of strolling players, భాట్యకాల, వేశ్యలమేళము. **నాగస్వరము** or **నాగసరము** *nāga-svaramu.* n. A hautboy, a kind of clarionet. A pipe used by snake players, పాములవాడు ఊదు బూర. **నాగాంతకుడు** *nāg-antakudu.* n. Lit: The killer of serpents, i.e., the eagle, గరుత్మంతుడు. **నాగానందుడు** *nāgānandudu.* n. Lit: 'Elephant faced', an epithet of Gaṇēsa. **నాగు, నాగులు, నాగుపు** or **నాగుబాము** *nāgu.* n. A cobra. నాగము. **నాగులచీర** a sort of petticoat woven with red stripes. **నాగులచవితి** *nāgula-chaviti.* n. A festival devoted to serpent worship, held in the month of భాద్రపదము. **నాగేంద్రుడు** *nāgēndrudu.* n. The king of the Naga fairies.

నాగరము *nāgaramu.* [Skt. from నగర a town.] n. Dried ginger, శుంఠి. H. ii. 172. 248. A. v. 98. **నాగరము** or **నాగర** the name of the Devanagiri alphabet as, being elegant or polished. adj. Pertaining to a town, పురవరసంబంధమైన. **నాగరికత** or **నాగరికము** *nāgarikata.* n. Lit: Townliness; urbanity, elegance, civility, courteousness, refinement, civilisation **నాగరికము** *nāgarikamu.* adj. Genteel, urbane, civil, polite, polished, elegant, refined, civilised. **నాగరకుడు** *nāgarikudu.* n. A gentleman, a man of elegance, a civilised person.

నాగలి, నాగేలు or **నాగేలు** *nāgali.* [Tel.] n. A plough. **నాగటికర్ర** a plough-share. **నాగటిచివ్వ** or **నాగటిదుంప** the wooden part of the plough on which the share is fixed. **నాగటిజోదు** an epithet of Balarama.

నాగవల్లి *nāga-valli.* [Skt.] n. The vine that produces the betel leaf or *tamala-paku.* **నాగవల్లి** or more correctly written **నాకబలి**, i. e., దేవతలకుచేయుపూజ. The finishing ceremony of a marriage (wherein a betel leaf is given) which is performed on the fourth day. Betel nut is presented to a parting guest and thus has come to denote taking leave, or dismissal, as well as the opposite sense of *admission* or installation. **నాగవసాని** or **నాగప్పసాని** *nāgapa-sāni.* n. A married lady who conducts the **నాగవల్లి** ceremony. **నాపసాని** (another form of **నాగవసాని**.) *nāpasāni.* n. A matron.

నాగసింధూరము *nāga-sindhūramu.* [Skt.] n. A red calx of lead.

నాగ *nāga.* [H.] n. Nought, nothing; a cipher; intermission. Remainder. **నాగాలేకుండా** without fail, without intermission or remainder.

నాచికోలు *nachi-kōlu.* [Tel.] v. a. To snatch, usurp, seize. హరించు. "ఇటువలె నీకు నాదుమనుము నాచికోలని నియ్యంతి నమనిమగొని." M. Virat. ii. 88. "మూఢుడు చేతమన్నుపీయబడు వెనువాచికొనిన వేర్వురియం బోరె." M. Dro. v. 290. ABA. ii. 554. **నాచికోలు** *nāchi-kōlu.* n. Seizure, usurpation, అపహారణము.

"భళ్లుణాడించి మీర్లైనభంగపఱుచు, బ్రాణము
నాచికోలుదా నాగ్ధ తలంపనిమహర్షికృత్యకేం."
M. Salya. i. 58.

నాచు *nāchu.* v. n. To snatch. n. A thief. దొంగ. Water-weeds, an aquatic plant called *Vallisneria octandra.* Greenness in water Mossiness. Rox. i. 143.

నాజీరు *nāḍīaru.* [H.] n. A sheriff in a court of law. An inspector. Názir.

నాజూకు *nāḍūku.* [H.] adj. Delicate, fine, tender. కుర్రిదొరసై, నాగరికుడై.

నాటకము *nāṭakamu.* [Skt.] n. Acting, dancing. వర్తనము. A play, or drama. నాటకపుదొర conduct, ప్రవర్తకుడు. పీఠి నాటకము stage-play. కుటిలనాటకము the visible course of the world, the order of creation. జగన్నాటకపు God, the ruler of the universe. నాటకశాల or నాట్యశాల a theatre. నాటకమాడు *nāṭakam-āḍu.* v. n. To act a play. నాటకులు *nāṭakulu* n. Stageplayers, dramatis personæ. నాట్యము *nāṭyamu.* n Dancing, a dance, నృత్యము. నాట్యమాడు to dance.

నాటు *nāṭu.* [Tel. from నాడు a country.] adj. Home-made, country-made. నాటు పుకారు the country, the mofussil. నాటు పురంనకి పోయినారు they are gone up the country. నాటుపురుషులాళ్లు countryfolks. నాటుమీమనిషి a man from the interior. నాటుపురుషులో నుండినందున being away from town. నాటువైద్యుడు a quack doctor. నాటుమందు country-made gunpowder.

నాటు *nāṭu.* [Tel.] v. n. & a. To plant or fix. గుచ్చు. To impress, as with the nails. To prick or pierce, గుచ్చుకొను. To transfix. వైనవరాంబులు నాటునట్లెచ్చి they represented it most impressively. నా మాట నీ చెవికి నాటనెచ్చెద my words shall pierce thine ears. నా మాటలు వానిచెవిలో నులుకు లై నాటెను my words pierced his heart. n. Planting. నాటుట. A wound, (G. X. 152.) a dent: the first or preparatory step, as a chop before striking with the axe. The dent sometimes made on a coin in proving it, called also మూలాక్; hence the నాట్లనష్టము is the loss on shroffage. నాటుకొన rooted. నాటుకొను *nāṭu-konu.* v. n. To be fixed in anything, నిలుకొను. నాటుకొలుపు to cause to be fixed, నిలుకొలుపు. నాటుపనము or నాట్పము *nāṭupanamu* n. Planting little sprouts or young plants. నారులోనుండవానిని నాటుట. నాటించు *nāṭintsu.* v. a. To plant, fix firmly.

నాడా *nāḍā.* [H.] n. A ribbon, tape. చేమట్టా.

నాడి *nāḍi.* [Skt.] n. A pipe, tube, blow pipe. కొట్టము. Any tubular organ of the body, as an artery, vein, the pulse. కాలనిమము. A Hindu hour of 24 English minutes, ఘడియాళము. నాడిచూచు to feel the pulse. నాడీధ్మము *nāḍidhmamu.* n. Bellows, కొలిమిత్త్తి. నాడీధ్మముడు *nāḍidhmamuḍu.* n. A goldsmith, అగసాలి వాడు. నాడీక *nāḍika.* n. An hour, ఘడియ. A country, దేశము.

నాడు *nāḍu.* [Tel.] v. a. To plant, నాటు. n. A land, a country, a district. కూచ్చి నాడు the eastern districts. నాడెల్ల all the land. పల్లపునాడు low-lying land. వేగినాడు the Vegi country. వేగినాటివారు people of the Vegi seat or party.

నాడు *nāḍu.* [Tel.] n. A day. Time. That day, ఆనాడు. That time, ఆకాలము. చిన్ననాడు when he was young, in infancy. ఒకనాటికి విడువడు he will never consent. ఆనాడు at that time. తాతనాడు in my grand-father's time. నాటినుండి since that time. తండ్రినాటనుంచి from the time of his father. సంవత్సరమునాటికి చెల్లించే రూకలు the money payable at the end of the year. నాటివారు the people of that time. నాటిపుస్తకము the book of those times. ఆనా యెన్నాళ్లనాడు how long ago was it? నాలుగేండ్లనాడు four years back. నాటికి on that day, by that time, to that day. నాడే oh I dare say! to be sure! నాటివని the matter you wot of, you know what I mean. ఇది నానాటినుండినాటిది this is very ancient. నానాడు *nā-nāḍu.* adv. Day by day, now and then. నానాటికి *nā-naṭṭiki.* adv. Day by day, by degrees.

నాడె *nāḍe.* [Tel.] n. A weaver's shuttle. నూలుకండెయుండునిదే పాధనము.

నాణెము, నాడెము or **నాణ్యము** *nāṇemu.* [Tel.] n. Quality. Fineness, goodness of cloth, metals, &c. యోగ్యాయోగ్య పరిశీలనము. Character, honesty, యోగ్యత. Polished behaviour. నాణికత. నీకు నిజ్రముల నాణెము లెయునునా are you a judge of diamonds. A coin or piece of money. **నాణ్యమైన** or **నాణెమైన** *naṇyam-aina.* adj. Fine, honest, good. నాణెంపు భక్తియు noble devotion. **నాణెముచూచు** *nāṇemu-chūchu.* v. n. To try (a thing's) goodness. **నాణెకాడు** *nāṇ-gāḍu.* n. An appraiser, or valuer. **నాడెకత్తె** or **నాణెకత్తె** *nāḍe-katte.* n. A polished woman. నాణె మనికలది.

నాతము *nātamu.* [Tel.] n. A daily allowance of money, batta. ఇచ్చే ఆ. వానికి తీసి నాతమునులేదు he receives neither pay nor batta.

నాతి or **నాతుక** *nāti.* [Tel.] n. A woman. స్త్రీ.

నాదము or **నాదం** *nādamu.* [Skt.] n. Sound; a note, a ringing in the ears. A slight headache. నాదం తలనాదమాత్రమైది I have a slight headache. ధ్వని, స్వరం. **నాదింపు** *nādintsu.* v. n. To make a noise, to sound or ring. మ్రోగు. **నాదార** *nādāra.* v. n. To cease. T. iv. 39. "నాదారక," i. e., ఎడతెగకుండా incessantly.

నాది *nāḍi.* [Tel. from నేను.] pron. Mine. **నాదు** *nāḍu.* adj. My, my own. నాదుకరంబులు my hands.

నాథుడు or **నాథుడు** *nāthuḍu.* [H.] adj. Poor, helpless.

నాథుడు *nāthuḍu.* [Skt.] n. A lord, king. భర్త, a husband. పెనిమిటి. **మహానాథుడు** a saint.

నాన *nāna.* [Tel.] n. Shame, modesty. సిగ్గు. నాన గడియై losing all shame, సిగ్గువడి. "మన్నించలాప్రశ్నట్లు మురంబుర నెంచకి నాన గడియై, నవ్వి" నానిజాలిత వ." Parij. v. 38. **నాన గండ** *nāna-gaṇḍa.* n. A shameless man, సిగ్గుమాలినవాడు.

నానపాల *nāna-pāla.* [Tel.] n. The plant called the Thyme-leaved spurge. *Euphorbia thymifolia* (Linn.) Ainslie ii. 75. చక్షీరాల నానపాల విద్యుము.

నానా *nānā.* [Skt.] adj. Many, diverse, of sorts of, sundry. వివిధమైన. **నానాత్వము** *nānātvamu.* n. Plurality, diversity. M. XII. vi. 34.

నానము, నానుగోవి or **నానుకోవి** *nānu.* [Tel.] n. A gold necklace of small beads linked together. కంఠాభరణవిశేషము.

నాను *nānu.* [Tel.] v. n. To soak, to be steeped, to become wet. **నానుము** or **నానుచు** *nānutsu.* v. t. To cause to soak. నానబెట్టు. **నానుడి** *nā-nuḍi.* (నాను+నుడి.) n. A rumour. కింవదంతి. A proverb, పొగడ్త. **నానుదు** *nānuḍu.* adj. Moist, damp, wet, soaked, sopped, steeped. తడిసిన. నానుదు నేల wet land. **నానుదువాన** soaking rain. విడువకుండా యుండా పొడిపొడివాన. **నానుదు వాసన** a damp smell. **నానుపు** *nā-nupu.* v. a. To bleach. చలవచేయు. **నానుబోర** *nānu-bora.* n. A breast of mutton, మాంసమునిలోపల్ని. IIa. iv. 275. **నానుపింపు** *nānupintsu.* v. a. To get bleached. **నానబెట్టు** or **నానపోయు** *nānu-beṭṭu.* v. a. To soak, to steep. **నానబాలు, నానబ్రాలు** or **నానబియ్యము** *nānu-bālu.* n. New rice that is soaked in water or milk. నానబెట్టిన కొత్త బియ్యము. **నానవేయు** *nānu-vēyu.* v. a. To soak, sop, steep. ఊరక యందురుకు నానవేసి చెరుపుకొంటావా? why do you ruin yourself by delay?

నానహుడు *nānahuḍu.* [Skt.] n. A destroyer, నాశనుడు, నశింపచేయువాడు. కులనానహుడు the curse of his father's line. R. v. 178.

నానరాయి *nāna-rāyi.* [Tel. నాను+రాయి.] n. A whitish freestone used in lithography. Grey chlorite slate, or potstone. నానుడుప్పు salt that is not crystallized.

నాపసా *napasā.* [Eng. 'knapsack'] *n.* A knapsack. సిపాయీలబీపుమూట.

నాపసాది See under నానబెట్టి.

నాపితుడు *nāpituḍu.* [Skt.] *n.* A barber. మంగలి.

నాభి *nābhi.* [Skt.] *n.* The navel. బొడ్డు. Musk, కస్తూరి. Poison, విషము. నాభి or విష. నాభి aconite. The central hole in a wheel, చక్రమధ్యరంధ్రము. **నాభిక** *nābhika.* *n.* The navel. *T.* i. 2. **నాభిజన్ముడు** *nābhi-janmuḍu.* *n.* Brahma, as produced from Vishnu's navel.

నామము or **నామధేయము** *nāmamu.* [Skt. cf. Eng. 'name'.] *n.* A name, appellation, title. The upright mark drawn in the forehead by the Vaishṇavites. నామము పట్టుకొనే రాట్టు. నామంకితంగా placing one's name in a (poetical) dedication, &c. **నామకరణము** *nāma-karaṇamu.* *n.* The ceremony of naming a child. Christening. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట. నామకార్థంగా for name's sake, nominally. **నామముడుపు** *nāmam-uḍupu.* (నామము+ఉడుపు.) *v. t.* To kill. చంపు ఫార. స్త్రీ. ii. నామము పెట్టు to leave one's mark upon a man, i. e., to deceive or ruin him. నామము పెట్టుకొనుట to draw lines upon one's own forehead. **నామ మంప** *nāma-dumpa.* *n.* The water plant called *Rumex aponogeton.* Rox. ii. 210. నామంగోడి or నామంకోడి The cook, *Fulica atra.* **నామాలపిట్ట** or **నామపిట్ట** *nāmalapiṭṭa* *n.* The Southern Scimitar Babbler. *Pomatorhinus horsfieldii* (F. B. I.)

నామా *nāma.* [H.] *n.* A deed, letters patent. కరారునామా an agreement. దానీ నామా a deed of an amicable settlement. వకాలతునామా a deed of attorney, a power of attorney given in writing.

నామాలపిల్లి *nāmālapilli.* [Tel.] *n.* A sort of wild cat with four upright lines on the forehead. *Felis rubiginosa.* Jerdon. **నాము లుతీయు** *nāmulu-tiyu.* (నాము + తీయు.) *v. n.* To reed wood in carpentry, to carve it with parallel upright lines, resembling the Vaishṇavite marks.

నాము *nāmu.* [Tel.] *n.* The new sprout springing from the stumps of millet. Empty or blasted ears of corn which are thought to be hurtful to the health of cattle. చిన్నచేత్తకోసిన్యాకాలు. Malice, చలము. "నీ విరాయినామాతో నంజుకొక్కినుదు రానుండుటంగా బసులలంకి జెండవాడు." Nagnijit. ii. 33. నాముకొడ్డ a disgustingly strong scent. **నాపచేను** *nāpa-chenu.* (from నాయు) *n.* A field of కొన్నలు of which the stalks after being cut, have thrown out sprouts. నాపుపంట the crop so produced.

నామోషీ *nām-ōshi.* [H.] *n.* Disgrace, shame. అవమానము.

నాయకము or **నాయకరత్నము** *nāyakamu.* [Skt.] *n.* The central gem or stomacher of a necklace. పతకం మధ్యమణిపుల్లక.

నాయకుడు *nāyakuḍu.* [Skt.] *n.* A leader. శ్రేష్ఠుడు. A chief, అధిపతి. కథానాయకుడు the hero of a poem or story. **నాయిక** *nāyika.* *n.* The heroine. **నాయంకరము** or **నాయకరము** *nāyam-karamu.* (నాయకుడు + కరము.) *n.* The rank or office of a Naik or headman, chiefdom, lordship. ఆధిపత్యము. **నాయకనాడి** or **నాయకనాళి** *nāyaka-naḍi.* *n.* The police force. The militia, కట్టుబడిదాండ్లు. ఊరి కాపరులలో A Government peon who has to look after cultivation operations, సేద్యపుపనులను పరామర్శచేసే సిబ్బందిలోనుండు. **నాయుడు** or **నాయుడు** *nāyuḍu.* *n.* A chief. A title borne by men of a certain Sudra caste.

నాయన *nāyana.* [Tel. నా+అన్న.] *n.* Father, sir. Used also as an endearing term for any one that is addressed. మీనాయన your father. మానాయనమ్మ my grandmother. నాయనా, నాయనా Alas! alas, oh! oh!

నాయము *nāyamu.* [for Skt. న్యాయము.] *n.* Justice.

నార *nāra*. [Tel.] n. The fibre of plants, fibrous bark of trees. నారకచ్చడము or నారమడి a garment made of bark used by nuns. నారపట్టము. ఆరటినార strings of the fibres of the plantain tree. నారచీర *nāra-chīra*. n. A garment of bark worn by sages, a linen cloth. నారజెల్ల *nāra-jella*. n. A sort of fish. G. I. 111. నారదబ్బకాయ or నారదపుకాము *nāra-dabba-kāya*. n. The citron See దబ్బ.

నారంగము *nāran-gamu*. [Skt.] n. The orange tree. నారింజ.

నారము *nāramu*. [Skt.] n. Water. జలము. A crowd of men. నరులసమూహము.

నారకము *nāra-kamu*. [Skt. from నరకము.] n. Hell. నారకిస్థలము the infernal regions.

నారట్టము *nār-aṭṭamu*. [Skt] n. Land which has chasms or cracks in it. నీరు లుబాసినభూమి, బీటినేల.

నారదంతకము *nāra-dantakamu*. [Skt.] n. The side timber of a door frame. ద్వారపు నిమువుకిమ్మి.

నారదము *nāradamu*. [Skt.] n. A sort of orange. "నల్లనియారటాలు నారకీరములు, నారద పాటలి నానాంత్రిఫలులు." ND. i. 10.

నారదుడు *nāra-duḍu*. [Skt.] n. Nārada, the Mercury or Momus of the Hindu Olympus, represented as the inventor of the lute, and messenger and newsmonger of the gods. A roaming tell-tale, a make-bate. నారదసంగీతము divine music. నారదతత్వము *nāradatatvamu*. n. A jeering make-bate temper like that of Narada or Mercury. A. ii. 38.

నారసము *nārasamu*. [from Skt. నారాసం.] n. An iron style or arrow: a pin or spike run through a volume to keep it together. A tool used by housebreakers for boring walls. Proverbially used for a piercing glance. నాని నాలుకమీద నారసము వేసినాడు they have put a padlock on his lips. నారసము or నారసకంటము an iron style (*Kottamu*) of which each end is pointed, but with different tips for writing on harder and softer leaves.

నారాచము *nārāchamu*. [Skt.] n. An iron arrow. అచ్చుయినుపబాణము, *Kottamu*. నారాచి *nārāchi*. n. An instrument to cut gold, బంగారమును నరికే కొరమట్టు, పొనము. The balance used by a goldsmith, అక్కపొలెదాని త్రాసు.

నారాటి or నారాటీ same as నరాజి (q. v.)

నారాయణుడు *nāra-yaṇuḍu*. [Skt. నార+అయనుడు.] n. Lit: One who rests on the waters. See Gen. i. 12. A name of Vishnu or Brahma. విష్ణువు, బ్రహ్మ. A name applied by the common people to God as distinguished from the gods. నారాయణమూర్తి the same. నారాయణము *nārāyaṇamu*. n. A part of the Taittiriya Upanishad, కైతైరీయముపనిషత్తు భాగము. The sacred fig tree. రావిచెట్టు. Prosperity, మంగళము. నారాయణపక్షి *nārāyaṇa-pakshi*. n. The common heron, *Ardea cinerea* (F. B. I.) నారాయణి *nārāyaṇi*. n. The name of a certain goddess. పార్వతి, లక్ష్మి, *Kon.* Name of a plant. పిల్లిపీచరచెట్టు.

నారి *nāri*. [Skt.] n. A woman. పరనారి another man's wife. నారీత్వము *nārītvamu*. n. The being a female: womanhood.

నారి *nāri*. [Tel.] n. A bowstring. వింటిఅల్లె త్రాడు. A gut or muscle, నరము. నారి or నారికురుపు n. The guinea worm that breeds in the flesh of the leg, పిలపురుగు, వాడిపిన్నము. నారికొయ *nāri-kāya*. n. A scar caused by drawing the bowstring, అల్లెత్రాటి రాపిడువలన చేతియందు కలిగిన కురుపు, A wart, కురుపు. నారిపక్షి *nāri-pakshi*. n. The sea gull, from the entrails of which (నారి) bowstrings are made.

నారింజ *nāriṇja*. [H.] n. An orange కిచ్చిలిపండు.

నారికేళము, నారికేడము నారికేడము or నారికేడము *nari-kēḷamu.* [Skt.] n. The cocoanut tree. నారికేళపాకము a very difficult style used in books.

నారు *naru.* [Tel.] n. A tender young sprout, or plant. Young plants kept to be transplanted. నారుమడి a field thickly set with grain to be afterwards transplanted. నారుకప్ప a shoot, &c. (anuk.) నారుపాటలు *naru-pāṭalu.* n. Common ballads or ditties regarding a fairy or goddess named నారు which presides over tender plants. నారుపోయు *naru-pōyu.* v. n. To sow corn thickly, for the purpose of afterwards transplanting it. మిరపనారుపోసినారు they planted chilie seed in beds.

నారుము or నార్చు *narumu.* [Tel.] v. t. To cause to wither. నాడుచేయు.

నారువ *naruva.* [Tel.] n. A kind of tree. H. iv. 18.

నాలవ See under నాలము.

నాలి *nāli.* [Tel.] n. A mean work. కుత్సితపు బని. కూనాలి cooly and other low and uncertain kind of work. adj. Sly. కుత్సితము. Deceitful, కపటకము. Slight, imperceptible, latent, insidious, మందము. నాలికురుపు a latent or indolent ulcer. నాలిప్రాణము, నాలికుసుపు. నాలిగాలి or నాలిచెమ్మ a zephyr, a slight or imperceptible breeze. మందమైనగాలి. నాలినక్షత్రము (Swa. iii. 71) a star which exercises no influence on human life, దుర్బలమైననక్షత్రము. నాలిచూపు a sly look or glance. నాలిచూపుచూచు to glance at or view cunningly. నాలిపెద్ద a traitor or imperceptible foe, a hypocrite. నాలిదేడ్పు silent weeping; or, crocodile tears, కపటకపుదేడ్పు. నాలిలేని powerless. నాలిభూతము a sly being or a ghost. కుత్సితపుపనుడు, లేక కుత్సితస్త్రీ.

నాలి *nāli.* [Tel.] n. A forest tree called *Ulmus integrifolia.* Rox. ii. 68.

నాలుక, నాలిక, నాలిక or నాల్క *naluka.* [Tel.] n. The tongue. A tongue of fire, జ్వాల. కొండనాలుక the uvula. నాలుకచేప or మూరినాలుక the fish called a Sole, a species of Rhombus, or Plouronectes. Russell, Nos. 75. 76. నాలికచేరు *nalika-chēru.* n. A kind of grass. A disease which attacks the cattle that eat it.

నాలుగు, నల్గు or నాలువు *nalugu.* [Tel.] adj. Four. Often used indefinitely as when we say half a dozen. "ఆలుగుక్కా నాల్గడుగులు చూడడొడవ" he looked on all sides, lit: on four sides. నాలుగునడకోర్కలగాలు cantering, running away, నాలుగోపడము. నాలుగుకన్నుల దేవుడు the Fire god, అగ్ని దేవుడు.

నాళము *nāḷamu.* [Skt.] n. A tube, a hollow or tubular stalk, as the stalk of the water lily. కాడ, గొట్టము. A sort of air gun or syringe, చిన్నతూటి. A tube through which pellets or balls of clay (నాళపుగుండ్లు) are discharged. M. Udyog. iii. 325. A blowpipe, ఆసాంకేతాలు ఊదుగొట్టము. A horseshoe, జాడము. నుదురుమీదికొనదాకే నుదురుదొప్ప. నాభినాళము the umbilical cord. నాళగ్రంథి *nāḷa-granthi.* n. A sort of drum. BD. iii. 390. నాళి or నాళులు *nāḷi.* n. A vein in the body. "నాళులను నడిమించిపొడిచినట్లు" L. xiii. 7. నాళీకము *nāḷī-kamu.* n. The lotus, పద్మము. An arrow, బాణము. An arrow head. బాణపుమొన. మునుపోనాళీకము (Das. ix. 356.) an arrow made of a blossom. నాళీకజాడు or నాళీకభవుడు *nāḷīkajuḍu.* n. Brahma. నాళీకవదన *nāḷīka-vadana.* adj. Lily faced, fair. నాళీకాకరము *nāḷīkākaramu.* n. A pond covered with lilies. Vasu. ii. 47.

నాళ్లు *nāḷḷu.* [Tel.] n. The plural of three words: that is, of నాడు a day; నాడి a vein and నాడు a country.

నావ *nava*. [Skt.] n. A ship, boat, or vessel. ఓడ, తరణి. **నావకన్ను** *nava-kannu*. n. A fish called *Kuriteh*, also a species of Sparus. Russell, No. 106. **నావికుడు** *navikuḍu*. n. A steersman. A sailor, ఓడను నడుపువాడు.

నావర *nāvara*. [Tel.] n. A kind of locust that is most destructive to crops.

నావుడు or **అనావుడు** *nāvuḍu*. [Tel.] conj. On his or her saying so, అనినచెప్పగా. Therefore, wherefore.

నావురాకులు *nāvurākulu*. [Tel.] n. A sort of plant with broad leaves. *Premna tomentosa*. Swa. iv. 92. Rox. iii. 76.

నాశము or **నాశనము** *nāśamu*. [Skt.] n. Disappearance. కనబడము. Ruin, loss, destruction, death. "కీర్తనం కలినాశనం." to sing his praise shall destroy all sin. **నాశిలు, నాశిల్లు** or **నాసిల్లు** *nāśilu*. v. n. To be ruined. నాశమునొందు, కనిపించు. To be hurt, కనబడు.

నాస *nāsa*. [Skt.] n. The nose. ముక్కు. The lintel, or upper timber of a door. ద్వారము మీది అక్కటిమ్మ, అడ్డటిమ్మ **నాసాపుటము** or **నాసికారంధ్రము** *nāsā-puṭamu*. n. A nostril. ముక్కురంధ్రము, **నాసామణి** *nāsā-maṇi*. n. A nose jewel. ముక్కర. A. vi. 179. **నాసిక** *nāsika*. n. The nose. The sense of smell, ఘ్రాణము.

నాసీరము *nāsīramu*. [Skt.] n The van of an army. ఆగ్రసైన్యము, ముందరకొట్టుడుదండు, సేనాముఖము. Pride, గర్వము. **నాసీరుడు** *nāsīruḍu*. n. A leader, a captain. A. vi. 171 సేనాముఖమునందు నిలిచువాడు.

నాస్తి *nāsti*. [Skt.] n. Lit: "It is not." A cipher, nonentity, nullity. **నాస్తికుడు** *nāstikuḍu*. n One who denies the existence of an after-life, పరలోకము లేదను వాడు. An atheist, a heretic. **నాస్తిక్యము** or **నాస్తికత** *nāstikyamu*. n. Atheism.

ని ni

ని *ni*. [Tel.] affix, An ending or sign of the second or accusative case, as in ఇంటిని. ని (*ni*) and ను (*nu*), when final may drop the vowel and become న్, thus వానికిని, వాండ్రనుఁ may be contracted (in verse) into వానికిన్, వాండ్రనున్, both to him and to them.

నింకెర *ninkera*. [Tel.] adv. Quickly, శీఘ్రము.

నింగి *ningi*. [Tel.] n. The sky. ఆకాశము. నింగిమార్గి the atmosphere, వాయుపథ. **నింగి పడు** *ningi-paḍu*. v. n. To set, as the sun, అస్తమించు. నింగిసిగ an epithet of Siva, శివుడు.

నింపు or **నింపు** *nimpu*. [Tel. causal of నిండు.] v. a. To fill. పసిడినింపులు నింపు filling the golden vases.

నింజిలి *ninjili*. [Tel.] n. Uneasiness, distress, trouble of mind. మనోదుఃఖము.

నిండు *niṇḍu*. [Tel.] v. n. To be filled, to be full. పూర్ణమగు. **నిండు** or **నిండుట** *niṇḍa*. n. Fullness, as of water (జల)పూర్ణము. **నిండ, నిండా** or **నిండుగా** *niṇḍa*. adv. Fully. Much, entirely, utterly. Perfectly, నిండాదెబ్బలుకొట్టెవాడు he struck many blows. నిండాదండములు పెట్టెనాడు he offered many compliments. వాన నిండాకురిసెది it rained heavily. నిండా సంతోషించెనాడు he was much pleased. నిండాభయపడిరి they feared greatly. **నిండు** or **నిండుము** *niṇḍ-āru*. v. n. To be full. నిండారు or **నిండు** n. Fullness, completion. పూర్ణత్వము. **నిండించు** *niṇḍiṇṭsu*. v. a. To fill. **నిండు** or **నిండైన** *niṇḍu*. adj. Full, abundant, much. నిండుకుండ a full vessel. నిండుకుండ తొణకదు a full pot does not spill. నిండుచూలి a pregnant woman. **నిండుచూలు** *niṇḍu-*

kom. v. n. To be filled: (metaph.) to be pacified, to be silent. నోరే నా చెయ్యి నిండుకొని ఉన్నది a phrase meaning (by rule of contrary) I have nothing to eat or give.

నింద *nimda.* [Skt.] n. Blame, censure, reproach, dishonour. అపవాదము, దూరు. అపదూరు. **నిందాస్తుతి** *nimda-stuti.* n. A sneer: ironical praise: irony. **నిందాస్పదము** *nind-aspadamu.* adj. Scandalous, slanderous. **నిందించు** *nindimtu.* v. a. To blame, abuse, vilify, or accuse. తూరు. **నిందితుడు** *nimditudu.* n. One who is censured. నిందింపబడినవాడు. **నింద్యుడు** one who deserves to be censured. నిందింపతగినవాడు.

నింపాది *nimpādi.* [Tel. నింపు+ఆది.] adj. Plenty, సమృద్ధము. Gentle, proper, right, fair. n. Gentleness, quiet, నెమ్మది. **నింపాదిగా** by gentle means, gently, fair and softly.

నింపిరి *nimpiri.* [Tel.] n. Dirt. మురికి.

నింపు See నించు.

నింబము *nimbamu.* [Skt.] n. The margosa tree. *Azadirachta indica.* వేపచెట్టు.

నికటము *nikatamu.* [Skt.] n. Nearness. సమీపము. adj. Near, close to. సమీపమైన.

నికము Same as నిక్కము (q. v.)

నికరము *nikaramu.* [Tel.] adj. What remains after all deductions are made, the net balance. తీర్పుదుగా మిగిలినది. Selected, excellent. **నికరమయినబంగారము** the net weight of the gold. **నికరంరాబడి** net income. [Skt.] n. A flock or multitude. A treasure, నిధి. adj. Excellent, శ్రేష్ఠము.

నికర్షణము *nikarshayamu.* [Skt.] n. The backside of a house, &c. ఇల్లాదులకునుపాది వెనుకటిభాగము. An open space around a town or city, పట్టణములచుట్టు వాకిలియెల.

నికష *nikasha.* [Skt.] n. The name of the mother of the demons. రాక్షసులతల్లి. **నికష**

హ్యాత్ముడు *nikash-ātmajudu.* n. A son of Nikasha. రాక్షసి.

నికషణము *nikashanamu.* [Skt.] n. Rubbing. H.D. ii. 2517.

నికామము *nikāmamu.* [Skt.] adv. Voluntarily, willingly, (implying certainty.) Much: as much as one pleases, యథేచ్ఛము, మిక్కిలిగోరినట్లుగా.

నికాయము *nikāyamu.* [Skt.] n. A multitude, a congregation. ప్రోగు. **నికాయము నికాయ్యము** or **నికాత్యము** n. A house. ఇల్లు.

నికాశము *nikāsamu.* [Skt.] adj. Like, resembling. తుల్యము, సమానమైన, పరి. n. Certainty, నిశ్చయము.

నికుంజము *nikunjamu.* [Skt.] n. A bower, thicket, arbour. పొదరిల్లు.

నికురంబము *nikurumbamu.* [Skt.] n. A multitude, assembly. గుంపు, గుమి.

నికృంతనము *nikrintanamu* [Skt.] n. Cutting. ఖండించుము, వడుకుట.

నికృష్టము *nikrishtamu.* [Skt.] adj. Outcast, vile, abject. అధమము.

నికేతనము *nikētanamu.* Skt.] n. A house. ఇల్లు.

నిక్కచ్చి *nikkachchi.* [Tel.] n. Violence, forcing, annoyance. నిర్బంధము. Strictness. adj. Strict. ఖండితమైన. వాడు చాలా నిక్కచ్చి మనిషి. he is a very strict man. **నిక్కచ్చిచేయు** *nikkachchi-chēyu* v. t. To force, compel. నిర్బంధము చేయు.

నిక్కము *nikkamu.* [Tel.] n. Truth, reality, certainty, verity. నిశ్చయము, యథార్థము, సత్యము. adj. True, certain, genuine, real, intrinsic, sterling. Unalloyed, pure, సత్యమైన, నిర్మలమైన. **నిక్కల** *nikkala.* (నిక్కము +కల.) n. A true dream, a dream that turns out true. నిజమగుకల. **నిక్కపు చెలికాడు** a real friend. **నిక్కముగా** truly, యథార్థముగా.

నిక్కవుడు *nikkavudu.* [from Skt. నిష్+ Tel. కపుడు.] n. Simplicity, absence of cunning. నిష్కపటము.

నిక్కాక *nikkaka.* [Tel. నిండు+కాక.] n. Burning heat. **మిక్కినిక్కాక.** Fever.

నిక్కు *nikku.* [Tel.] v. n. To strut, sit upright, erect oneself, stand on tiptoe. To jut out or protrude. To be proud or conceited. ఉన్నతముగు, గర్వించు, అతిశయించు, నిష్ఠల్లు. n. Jutting out, or projecting, as the nose, protrusion, ఉన్నతి. Conceit. **నిక్కి** adv. **నిక్కి-పొడుచు** to jut out, to stand on end, as hair, **నిక్కు-నిలుచు, నిక్కించు** *nikkintsu.* v. a. To stretch, to cause to project. **నిక్కు-పోతు** *nikku-pōtu.* n. A conceited or proud man, గర్వస్వభావముగలవాడు. **నిక్కు-కీసులు** ears that jut out. **నిక్కుడు** Same as **నిక్కు-** n.

నిక్కువము *nikkuvamu.* [Tel. another form of **నిక్కువము.**] n. Truth, certainty. యథార్థము. **నిక్కువముగా** truly, నిజముగా; much, మిక్కిలి. P. iii. 281.

నిక్వణము or **నిక్వాణము** *nikvaṇamu.* [Skt.] n. A musical note. వీణలోని నాదవిశేషము.

నిక్షేపము *nikshēpamu.* [Skt.] n. A buried treasure; a treasure, a deposit, a pledge. ఆస్తి. **నిక్షేపించు** *nikshēpintsu.* v. a. To hide, bury under ground, lay up, store up. దాచు, పూడ్చు, దాచు.

నిఖిలము *nikhilamu.* [Skt.] adj. All, entire, complete. సర్వము, ఎల్ల.

నిగదించు *nigadintsu.* [Skt.] v. a. To tell plainly. స్పష్టముగా చెప్పు. (భార. ii.) **నిగదము** or **నిగాదము.** *nigadamu.* n. Plain speaking. స్పష్టముగా చెప్పుట.

నిగనిగ *niga-niga.* [Tel.] n. Brilliancy, gleam. adj. Bright. adv. Brightly **నిగనిగమను** or **నిగనిగలాడు** *niga-niga-m-anu.* v. n. To glitter, to be bright, to glow.

నిగమము *nigamamu.* [Skt.] n. The Veda, వేదము. A market, అంగడిచావడి. A way, మార్గము. **నిగముడు** *nigamudu.* n. A merchant. వైశ్యుడు, వణిజుడు.

నిగరణము, నిగరము or **నిగారము** *nigaraṇamu.* [Skt.] n. Swallowing, మింగుట. **నిగరము** or **నిగారము** *nigarama.* adj. Excellent, శ్రేష్ఠము.

నిగర్వముగా *ni-garvam-ga.* [Skt.] adv. Humbly. నిర్గర్వము లేకుండ.

నిగళము or **నిగడము** *nigaḷamu.* [Skt.] n. A fetter, chain. సంకెల.

నిగా or **నిఘా** *niga.* [H.] n. View. Attention, superintendence, control, care. చూపు, దృష్టి, పహరా.

నిగాళము *nigāḷamu.* [Skt.] n. A horse's neck. గుర్రపుమెడ.

నిగుడు *nigudu.* [Tel.] v. n. To stretch, or be extended. వ్యాపించు, **నిక్కు-.** పొను. To rise or increase. విజృంభించు. To fly or be discharged, as a dart. To fall upon or attack. కవియు. To hasten, వేగిరపడు. To become straight. **నిక్కు-**డు. To be fulfilled. పై వేయు. To be vented, as a sigh. To burst forth, as rage. ఆర్భటులనికిలై shouts arose. "ఇంద్రియములలో నియతులలోడ, నిగు మెవరి మనములో మనుజ సరిచి." M. XII. v. 90. "వీర్లిలాలో రోచి నిగిడి తిన్ని బ్రాకు మైల మంచిదైల బ్రాకలేదు." Vēma. "వీర్లిలాలో మొ ఒ నిగిడియేమను చెట్టు, మైల నిక్కి చేతి ధీని చేమను." Vēma. **నిగుడుచెందు** *nigudu-dentsu.* v. n. To jut out. **నిక్కు-. నిగడ** *nigada.* (Root in A of **నిగుడు**) adv. Out, long, along. **నిగడగొందు** to overreach in measurement. **నిగడ** దన్నెదాడు చూడు he will kick you so that you will stand straight. **నిగిడాడు** (నిగిడి+ఆడు.) Same as **నిగుడు. నిగుడించు, నిపుడించు, నిగిడించు, నిగుడుచు** or **నిగుడ్చు** *nigudintsu.* v. a. To stretch, extend. To discharge, shoot,

cast, emit (light), give (a sigh). To raise up, prop up. నిగుడజేయు. మాడ్కి- నిగుడించు to extend the view over the opening landscape. "అందనిపందుకేమిటికి నగ్రపు నిగు డ్చెదవు." HD. i. 2032.

నిగురు or **నివురు** *nigura*. [Tel.] n. Embers. The ashes covering live coal. కప్పెనిప్పమాది ధైష్ణము. నివురుగప్పిన నిప్పు a fire hidden under ashes. సున్నపునిగురు lime for making plaster.

నిగూఢము *ni-gudhama*. [Skt.] adj. Quite hidden. మిక్కిలి మరుగుపడి చనిది.

నిగ్గడి *niggadi*. [Tel.] adj. Hard. కఠినము.

నిగ్గు *nigga*. [Tel.] v. n. To thrive, flourish; to be effected, to prosper, get through, go on properly. నిగ్గు నిర్వహించు, సమకూను. n. Brilliancy. తుత్థాష్టకాంతి. Extract or spirit. Light color, పచ్చిదేశము, నికటముయొక్క కాంతి. "పసుపునిగ్గుల నిలువపాపిడి" Lavanya. 27. "పసుపునిగ్గయిదుప్పటి" ib. 131. ఈ ధామ నిగ్గును తీసికోజేయుటలేదు they cannot remove the richness of this land.

నిగ్రహము *nigraham*. [Skt.] n. Rejection. తోలుపు. Aversion, disfavour; blaming; a threat. బెదిరింపాట. Imprisonment, చెర. A limit, మేర. "దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలకుఁడు" discountenancing the evil and cherishing the good. T. iv. 17. నిగ్రహానుగ్రహశక్తి despotism. **నిగ్రహించు** *nigrahintsu*. v. a. To neglect, disregard, set aside, quash, refuse. To discountenance, disapprove. Swa. vi. 93.

నిఘంటువు *nighantuvu*. [Skt.] n. A dictionary.

నిఘోషణము *ni-ghoshanamu*. [Skt.] n. A sound, voice.

నిఘ్నము *nighnamu*. [Skt.] adj. Obedient, docile, facile. అధీనమైన, లోబడిన.

నిచయము *nichayamu*. [Skt.] n. An assembly, heap, mass. సమూహము, గుంపు.

నిచితము *nichitamu*. [Skt.] adj. Spread, పరిపఁబడిన.

నిచులము *nichulamu*. [Skt.] n. The red Oleander tree. ఎఱ్ఱగన్నేరు. M. XIII. i. 167. Game, poultry, any bird that may be eaten. "నిచులజరాయువుల్ పక్షిశ్రేణులు, మధురనిచులంబులిడనొక్కొ మధుప వాణి." Balarama. vi. 137, 146.

నిచోళము *nichōlamu*. [Skt.] n. A veil, cloak, covering. కప్పుదుడుప్పటి, ముసుఁగు, కప్పుదుప్పటి. A. vi. 134. Parij. iv. 9.

నిచ్చెన *nichchena*. [Tel.] n. A ladder. నిశ్రేణి. **నిచ్చెనపంక్తి** or **నిచ్చెనమ్రాపంక్తి** *nitchchena-pamkti*. n. A ladder on which a number of torches are arranged. దివిటీల కమ్మలమ్రాను. నిచ్చెనకంటెసోపానము.

నిచ్చే *nitstse*. [Tel.] adv. Always. ఎప్పుడూ. Every day, ప్రత్యహము. See నిచ్చెలు.

నిశ్చయము *nitstsayamu*. [from Skt. నిశ్చయము.] n. Certainty. నిశ్చయము.

నిశ్చలము *nitstsalamu*. [from Skt. నిశ్చలము.] adj. Firm, immoveable. నిశ్చలము. Pure, faultless, నిర్దోషము. Eternal, lasting, నిరంతరము. n. Certainty, నిశ్చయము.

నిచ్చెలు *nitstselu*. [Tel.] adv. Always. ఎల్ల వేళలు, సదా. n. Certainty, నిశ్చయము.

నిచ్ఛేదము *nich-chhedamu*. [Skt.] n. Cutting off.

నిజము *nijamu*. [Skt.] n. Nature, స్వభావము. adj. Own, peculiar, native, తనది. Perpetual, eternal, శాశ్వతమైన. నిజదాస్యభక్తిపైన నేమి I who am your own dependant: this is a mere phrase like "your most obedient servant." The word నిజ prefixed to names of months, as నిజవైశాఖము denotes the proper month, not the అధికమాసము the intercalary month. నిజలాభసంతుష్టుడై being satisfied with his own

resources. **నిజస్థితి** *nija-sthiti.* n. The real fact. **నిజస్థుడు** *nijasthudu.* n. A just upright man. **నిజాప్తచరుడు** *nij-āpta-charudu.* n. A personal attendant. **నిజము** *nijamu.* Truth, reality, సత్యము. Certainty, నిశ్చయము. adj. True, certain. సత్యము. Positive, actual. **నిజముగా** *nijamu-ga.* adv. Actually, really, positively, truly. నిజపరుచు or నిజముచేయు to verify, prove, try. **నిజపడు** *nijapadu.* v. n. To be ascertained, verified, identified. ఇది నాకు నిజపడినది I ascertained this. **నిజమరి** *nijamari.* n. A truthful man or woman. సత్యశీలుడు, సత్యవతి.

"నిజనిజంచేసి భూకాంతుని యొద్దట
నిజమురాజై నెంతి నిలువ నాడెవు."

Sar. D. 585.

నిటనిట *nita-nita.* [Tel. anuk.] adv. Very tremulously.

నిటలము, నిటాలము or **నిటలతటము** *nitalamu.* [Skt.] n. The forehead నుదురు, ఫాలము. **నిటలాక్షుడు** *nital-akshudu.* n. Siva, who has an eye in his forehead.

నిట్ట *nitta.* [Tel.] n. A place. స్థానము, ఇరువు. "మూడుమూర్తుల నిట్ట మొక్కులనట్ట." HD. i. 2105. A stream, ప్రవాహము. A pillar, స్తంభము. Tallness, height, పొడుగు, ఎత్తు, నిక్కు. adj. Tall, నిడుపైన, నిడిన. **నిట్టతాడి** a tall palm tree. Proper, సరియైన. **నిట్ట నిలుచు, నిట్టనిలుచు** or **నిట్టనిలుచుండు** *nitta-nilucu.* v. n. To stand erect, to stand properly **నిట్టనిలువు, నిట్టనిలువు** or **నిట్టనిల్వ** *nitta-niluvu.* n. Being erect, an erect posture. **నిట్టపాటు** or **నిట్టకట్టు** *nitta-podutsu.* v. n. To burst out. To boil up. మైకి విజృంభించు, ఉప్పొంగు. To stand on end, as hair, రోమాంచితమగు. **నిట్టరాడు** or **నిట్టూడు** *nittarādu.* n. The long post that supports the roof (of a house) which does not rest on a beam, a rooftree, మూలములేని యింటికిమి పొడుగుకంబము.

నిట్టలముగ or **నిట్టలము** *nittalamu.* [Tel.] adj. Certain, నిశ్చయము.

నిట్టు or **నిటు** *nittu.* [Tel.] n. Thirst, తీరు వట్టు, దప్పి. A fast, ఉపవాసము. A famine, క్షామము. adj. Dry, కుష్కము. Entire. Intricate, puzzling, obscure. **నిట్టుపవాసము** or **నిట్రుపవాసము** *nittupavāsamu.* [నిట్టు + ఉపవాసము.] A strict fast. కుష్కోపవాసము. **నిటతీల్చు** *nitrilchu.* v. n. To fast, ఉపవాసముండు.

నిట్టూరుపు, నిట్టూర్పు or **నిడూర్పు** *nittūrpu.* [Tel. నిడు + ఊరుపు.] n. Deep sighing, a sigh. **నిట్టూర్చు** *nittūrchu.* v. n. To sigh "ఆచవనంబువేడ్కనిని యూదలయూచి నిడూర్చి పుచ్చి." P. iv. 203.

నిట్టెమ్ము *nittemmu.* [Tel. నిడు + ఎమ్ము] n. The backbone. BD. vi. 1775.

నిట్ర, నిట్రుము or **నెట్రుము** *nitra.* [Tel. from. నిట్ట and నిడు.] n. Height. నిలువు. కలముమంతంత నిట్రముగా పట్టుకొనకుము do not hold the pen so high or erect. **నిట్రాయి** *nitrāyi.* (నిట్ట + రాయి.) n. A long stone. A post, a prop. The centre post, (or king post) of a building. **నిట్రించు** *nitrinchu.* v. t. To keep or hold erect, నిలువుగానుంచు.

నిడు *nidu.* [Tel.] adj. Long. నిడుమొగము a long face. నిడువాలు a long sword. **నిడివి** *nidivi.* n. Length. దైర్ఘ్యము. నిడివిమీద by degrees. adj. Long, దీర్ఘము. **నిడుద** *nidudu.* n. Length, నిడుపు. దీర్ఘము. నిడుదయగు long. నిడుదపండ్లు long teeth. నిడుదవైపురులు long tresses. **నిడుదీయు** *nidu-tsamu.* v. n. To stretch. పాగు. **నిడువచెన్ను** *nidudu-vennu.* n. A snake. సర్పము. **నిడుపు** *nidupu.* n. Length, నిడివి. adj. నిడివైన. నిడుపుతలుపులు door posts, ద్వారశాఖలు. **నిడువడు** *nidu-padu.* n. A snake, పాము. **నిడువెండ్రుక** *nidu-vendruka.* (నిడుద + వెండ్రుక.) n. The hair

standing on end, a startling sensation, రోమాంచము. నిదుచెంద్రుక్కపెట్టు *nidu-rendruka-peṭṭu*. v. n. To be startled, to stand on end, as hair. నిక్కొడుచుకొను.

నితంబము *nitambama*. [Skt.] n. The bottom or posteriors. పిరుదు, మొల. నితంబములు the buttocks. పర్వత నితంబప్రదేశము the ridge of a hill, కొండవడుము. **నితంబిని** or **నితంబవతి** *nitambini*. n. A woman with well developed hips, i. e., a beautiful woman, *callipygis*. "నితంబినీమణీ" a graceful woman. H. iii. 5.

నితాంతము *nitantama*. [Skt.] adv. Extremely, greatly. పెల్లు, అధికము.

నిత్యము *nityama*. [Skt.] adv. Always, continually, constantly. ఎల్లప్పుడు. adj. Constant, perpetual, permanent. Everlasting, eternal, universal, omnipresent. Regular, fixed, natural, invariable, usual, daily, ordinary, unchanging. Perennial, flowering all through the year, ఎడతెగని. నిత్యమల్లెచెట్టు or నిత్తెమల్లె a species of jasmine. నిత్యాహ్నికము a daily sacrifice, as distinguished from నైమిత్తికము an occasional one. నిత్యకర్మము daily rites. **నిత్యుడు** *nityuḍu*. n. The everlasting one, i. e., God.

నిదర్శనము *ni-darśanama*. [Skt.] n. An illustration, example, instance; evidence, proof. దృష్టాంతము.

నిదాఘము *nidāghama*. [Skt.] n. Summer, hot weather. వేసంగికాలము. Heat, వేడిమి. Sweat, చెమట.

నిదానము *nidānama*. [Skt.] n. The original cause, origin, source. ఆదికారణము. **నిదానము** [Tel.] n. Steadiness, patience, gentleness, ఆత్రపడక విచారించుట. నిదానముగా మాట్లాడు speak gently. నిదానములేని మాట an uncertainty, a matter about which we are in doubt. పొద్దునిదానము the exact time. **నిదానస్థుడు** *nidāna-sthuḍu*. n. A correct, prudent, thoughtful or patient man. **నిదానించు** *nidānin̄su*. v. n. To pause, to deliberate or ponder. ఆత్రపడక విచారించు. **నిదానముగా** *nidānamu-gā*. adv. Steadily, soberly.

నిదుర, నిద్దుర or **నిద్ర** *nidura*. [Tel.] n. Sleep. **నిదురపోతు** or **నిద్దురపోతు** *nidura-pōtu*. n. A drowsy person, నిద్రపోవు స్వభావముగలవాడు. **నిదురించు** or **నిదురపోవు** *nidurin̄su*. v. n. To sleep. నిద్రించు.

నిదేశము or **నిర్దేశము** *nidēśamu*. [Skt.] n. An order, command, direction, instruction. పనుపు, చెప్పుట. **నిదేశి** one who gives an order.

నిద్దము or **నిద్దా** *niddamu*. [from Skt. స్నిగ్ధము.] adj. Bright, smooth, polished. నునుపుగల. Loving, dear, స్నేహముగల. **నిద్దాంకి** *nidda-canki*. n. A dagger, కొక. S. iii. 109.

నిద్ర *nidra*. [Skt.] n. Sleep. **నిద్రపుచ్చు** *nidra-puṭsu*. v. t. To put to sleep, as an infant. జ్ఞాననిద్ర a mesmeric trance. **నిద్రమబ్బు** or **నిద్రమత్తు** *nidra-mabbu*. n. Drowsiness. **నిద్రలేపు** *nidra-lēpu* v. a. To awake from sleep. **నిద్రాణము** *nidraṇama*. adj. Sleepy, drowsy. **నిద్రాణుడు** or **నిద్రగొను** *nidraṇuḍu*. n. A sleepy fellow, నిద్రపోతు. **నిద్రించు, నిద్రకేగు, నిద్రిలు, నిద్రిల్లు** or **నిద్రపోవు** *nidrin̄su*. v. n. To go to sleep, repose. నిద్రింతము let us sleep. M. X. i. 65. **నిద్రితుడు** *nidritaḍu*. n. One who is asleep or reposing.

నిధనము *nidhanama*. [Skt.] n. Death చావు. Evil, misfortune, చేటు.

నిధానము *nidhānama*. [Skt.] n. A treasure, a hoard or fund, a treasury. నిక్షేపము, దాచుకొన్నది, పాతర, పాతిపెట్టుకొన్నది.

నిధి *nidhi*. [Skt.] n. A treasure. A repository. పాతర. The poets frequently mention the nine nidhis of Kubera, the god of riches; these are named పద్మ,

మహాభూత, శంఖ, మకర, కచ్ఛప, ముకుంద, కుంద, నీల, వర. నిధానకోశము a hidden treasure. నిధానిధి one who is a perfect assemblage of virtues. పురుషనిధి he who is a perfect hero, a mine of valour.

నినదము or **నినాదము** *ninadamu.* [Skt.] n. A sound, noise. ధ్వని, మ్రోత.

నింపు or **నించు** *ninipu.* [Tel.] v. a. To fill, satisfy, satiate. పిండము నిట్లు చేయుము, తృప్తిపొందించు. M. K. i. 188. **నింపు** or **నించు** *ninupu.* n. Filling, fulness, నింపు. **నింపొందు** or **నించొందు** *ninup-du.* v. n. To become full, to be filled, పూర్ణమగు.

నిన్న *ninna.* [Tel. నిను+చాడు.] n. Lit: The last day; yesterday. కడచినదినము. నిన్నటిరాత్రి last night. నిన్నటివాడు the man who was here yesterday. వాడు వచ్చినది నిన్నటా మొన్నటా did he come yesterday or the day before?

నిపథము or **నిపాఠము** *nipathamu.* [Skt.] n. Reading, perusal, study. పాఠము, చదువు.

నిపాతనము *nipatanamu.* [Skt.] n. An overthrow. పడద్రోయుట. **నిపాతించు** or **నిపతించు** *nipatinchu.* v. a. To overthrow, పడద్రోయు. **నిపాతము** *ni-patamu.* n. A fall, పడుట.

నిపాతితము *nipatitamu.* [Skt.] adj. Hidden, sunken, collected, as mud.

నిపానము *nipanamu.* [Skt.] n. A trough or ditch, near a well. నూతివద్ది నీళ్లతొట్టి, తేర, గాడి.

నిపుణము *nipunamu.* [Skt.] adj. Clever, skilful, conversant. Acquired, learnt. **నిపుణత** or **నిపుణత్వము** *nipunata.* n. Eminence in any art, skill, mastery. **నిపుణుడు** *nipunudu.* n. A clever man, నేర్పరి, కుశలుడు. శాస్త్రనిపుణుడు one who is master of a science.

నిప్పచ్చె *nippachchu.* [Tel. నిరు+పచ్చు.] n. Ruin. నాశము, **నిప్పచ్చేరము** *nippachchu-ramu.* n. Poverty, indigence. **నిప్పచ్చము** adj. Penniless, utterly destitute, కూశ్యము.

నిప్పటి or **నిప్పట్టు** *nippati.* [Tel. నిప్ప+అట్టు.] n. A sort of cake or biscuit. ఆకులలో పెట్టి కాల్చు భక్ష్యము.

నిప్పరలు *nipparalu.* [Tel.] n. A sort of grain.

నిప్పస్తు *nippastu.* [Tel. నిరు+పస్తు.] n. A strict fast. కుమ్మకపవాసము.

నిప్పు or **నిప్పుకో** *nippu.* [Tel. cf. Tam. నిరుపు.] n. Fire. A spark of fire, a live coal. అంగారము, అగ్ని, అగ్నికణము. "ధారమెఱంగు నరాలు నిప్పుకలనం గుంపులైరాలె మహీంద్రు లో పరతులఁ." A. iv. 135. నిప్పు వంచె నుక్కులాకును or అంగారవల్లం a species of కానుగచెట్టు, commonly called the Flame of the Forest.

నిబంధనము *ni-bandhanamu.* [Skt.] n. A condition, an agreement. ఏర్పాటు. That which is binding on any one, బంధము. adj. Ordered, arranged, కూర్చబడిన. **నిబంధించు** *ni-bandhinchu.* v. t. To bind, to prevent, to restrict, బంధించు, అడ్డగించు. **నిబద్ధము** *ni-baddhamu.* adj. Tied, bound. బంధింపబడిన. Prevented, restricted, అడ్డగింపబడిన.

నిబ్బి, నిబ్బి or **నిబ్బిది** *nibbi.* [Tel.] n. Truth, certainty, reality. నిజము, సత్యము. వాడు బ్రతుకుట నిబ్బిలేదు it is not certain that he will live. అది నిబ్బికాని true? to be sure, very true, but yet. **నిబ్బిదించు, నిబ్బిధించు** or **నిబ్బిదిలించు** *nibbidinchu.* v. n. To prove to be true, నిజమగుట. "ఇట్లేదన్న నిబ్బిదించినం మా దికున్న పరిహారించుగా." Radha. i. 25.

నిబర్హణము *nibarhanamu.* [Skt.] n. Slaughter, killing. వధము, చంపుట. **నిబర్హితము** *nibarhitamu.* adj. Killed, slain. చంపబడిన.

నిబిడము *nibidamu.* [Skt.] adj. Thick, దట్టము. Crowded (as a mob). Deep, well

defined (as a colour); bulky, huge. Gross, thick (as darkness.) నిబిడాంధకారము pitch darkness. **నిబిడీకరించు** *nibidi-karintsu*. v. n. To become thick, to thicken. దట్టము చేయు. To be crowded. **నిబిడీకృతము** *nibidikritamu*. adj. Thronged, crowded, నిబిడముగా చేయబడిన. **నిబిసము** *nibirsamu*. adj. Thick. నిబిడము. Full, plump, big. Crowded, populous. Satyab. iii. 89.

నిబ్బరము *nibbaramu*. [Tel.] adj. Firm, sound, steady, immoveable, hard, plump. నిబ్బరముగానుండినాడు he was firm. n. Firmness. నిశ్చలము. మనసు నిబ్బరముగానుండుటకు to restrain the affections, to curb the mind. **నిబ్బరించు** or **నిబ్బరగించు** *nibbarintsu*. v. n. To stand firm. నిదానించు. "మనసునన్నిని నిబ్బరగించుమండి." V. P. ii. 316. To excel, అతిశయించు. **నిబ్బరికము** *nibbarikamu*. n. Steadfastness. స్థిరము. Favour, kindness. కరుణ. **నిబ్బరికించు** *nibbarikintsu*. v. n. To be kind, to be gracious, కరుణించు. To be elated, ఉబ్బించు.

నిభము *nibhamu*. [Skt.] n. A pretext. కైతవము, పాక. adj. Equal, సమానమైన.

నిభాయించు *nibhayintsu*. [Tel.] v. n. & n. To accomplish. To suffer, endure, bear: to manage. సహించు, సహించు.

నిభృతుడు *ni-bhritudu*. [Skt.] n. A firm, steadfast man.

నిమంత్రణము *ni-mantranamu*. [Skt.] n. An invitation, bidding guests to the annual ceremony of making offerings to the manes of deceased ancestors. **నిమంత్రించు** *ni-mantrintsu*. v. a. To invite, to invite guests to a feast at an annual ceremony held in honor of departed ancestors. **నిమంత్రితుడు** *nimantritudu*. n. One who is so invited, నిమంత్రించబడినవాడు.

నిమజ్జనము *ni-majjanamu*. [Skt.] adj. Sinking, plunging, bathing; a bath. స్నానము, మజ్జనము.

నిమటాయి *nimatayi*. [Tel.] n. The name of a certain creeper. ఒకవిధమైన తీగ.

నిమయము *nimayamu*. [Skt.] n. An exchange (of things.) వస్తువులమార్పు.

నిమితము *nimitamu*. [Skt.] n. An engagement, settling. నియమనము, ఏర్పాటు. **నిమిత కాడు** *nimita-kadu*. n. One who is engaged to carry a burden or load, బరువు మోసే పనివాడు.

నిమిత్తము *nimittamu*. [Skt.] n. A cause, reason, motive, mark, sign, token, omen. హేతువు, చిహ్నము, గుర్తు, శకునము. దుర్నిమిత్తము a bad omen. As an affix: Respecting, regarding, on account of, because of. అందునిమిత్తము for that reason, therefore. ఉప్పునిమిత్తము పోయింది she is gone for salt. ఆ దాయాదికిని వానిమ నిమిత్తము లేకుండా చేసినారు they cut me off from the estate. దీన్ని అడుగడమునకు నీకేమి నిమిత్తము what business have you to ask this? ఆతని దర్శన నిమిత్తమై పోతిని I went to visit him. నిమిత్తముమాలినమాట an unreasonable act. నిమిత్తముమాలినమాటలు a groundless assertion. నానిమిత్తమై నీవు కొంచము ప్రయాసపడవలెను you must take a little trouble for me, or on my account.

నిమిషము *nimishamu*. [Skt.] n. A twinkling of the eye, an instant, a moment. రెప్పపాటు, రెప్పపాటుకాలము. నిమిషకవి a ready wit, an extempore poet.

నిమీలనము *nimilanamu*. [Skt.] n. The act of closing the eyes. కన్నుమూయుట. అర్ధ నిమీలితేక్షణుడు half closed eyes.

నిముకళ *nimukala*. [Tel. నిమువు+కళ్లము.] n. Gleanings of grain found at a threshing-floor. కళ్లంచేసేటి కళ్లంలో అడుగు ధాన్యము. Remainder, శేషము.

నిమువు or **నెమువు** *nimuku*. [Tel.] v. a. To search for. To suck. స్వస్థపాపాలుచేయు.

"చాలనిమ్మ,
నిమువకే మనిన్ని నిన్నుమనుగు."
HD. ii. 2387.

నిమురు *nimuru.* [Tel.] v. a. To stroke, to fondle, తేపుట, చేతితోరుమ్మట, ప్రేమతోదయ మున ఒడలిని మెల్లగా రుమ్మట. R. iv. 44.

నిమిషము *nimishamu.* [from Skt. నిమేషము.] n. A moment, an instant. **నిమేషము** *nimēshamu.* [another form of నిమిషము.] n. Twinkling. కనురెప్పపాటుకాలము.

నిమ్నము *nimnamu.* [Skt.] adj. Deep, profound. లోతు, గభీరము. నిమ్న విధిక్ under written. **నిమ్నగ** *nimna-ga.* n. lit: "deep flowing." A stream. నది, ఏరు. **నిమ్నోన్నతమైన రేఖ** *nimn-onnatamaina.* adj. Uneven, high and low, up and down.

నిమ్మ *nimma.* [Tel.] adj. Appertaining to the lime tree. నిమ్మకాయ or నిమ్మపండు a lime. నిమ్మచెట్టు the lime tree. అడవినిమ్మ the wild lime. *Atalantia monophylla.* **నిమ్మతులసి** *nimma-tulasi.* n. A species of the Basil which has a scent resembling the lime. **నిమ్మగడ్డి** or **నిమ్మగడ్డి** *nimma-gaddi.* n. Lemon grass. *Andropogon citratus,* (Watts.)

నిమ్మళము *nimmalamu.* [Tel.] n. Ease, comfort, quiet, patience, gentleness. శాంతము. adj. Easy, quiet, happy, well. నిశ్చింతము, స్వస్థము. నిమ్మళమున్నాడు he is well in health. నిమ్మళముగానున్నది it is well, proper, right. **నిమ్మళముగా** or **నిమ్మళముమీద** *nimmalamu-ga.* adv. Well, by degrees, gradually, gently. నిమ్మళముగా చేయుము do it at your leisure, do it slowly. **నిమ్మళించు** *nimmalinṭsu* v. n. To be at ease, to be quiet or patient. నిశ్చింతనగు. To become better, స్వస్థపడు. To rest one-self. వానికి ఇప్పుడు నిమ్మళించినది he is better now.

నియంత *niyanta.* [Skt.] n. A charioteer, తేరు నడుపువాడు, సారథి. A guide, a leader, నడుపువాడు. A ruler, lord, husband. వాణీ నియంత, i.e., Brahma, spouse of Saraswati.

నియతము *niyatamu.* [Skt.] adj. Self-governed, subdued, restrained, నియమము గల. Constant, permanent, certain, నిశ్చయమైన. **నియతముగా** *niyatamu-ga.* adv. Always, constantly. **నియతి** *niyati.* n. Destiny, luck, good or bad fortune, భాగ్యము. A religious duty or obligation, నియమము. **నియతేంద్రియుడు** *niyatēndriyudu.* n. A sage or man of subdued passions.

నియమము *niyamamu.* [Skt.] n. A principle, rule, precept. An engagement. "The restriction of a rule to particular cases." (*Colebr.*) That which is invariable. Any religious observance. Certainty. The inevitable result of an act. Taking pains. నిశ్చయబుద్ధి, ప్రతిజ్ఞ, ఏర్పాటు, కట్టు. నియమముగా fixedly, statedly. **నియమించు** *niyaminṭsu.* v. a. To appoint, direct, order, ఆజ్ఞాపించు. **నియమించుకొను** *niyaminṭsu-konu.* v. a. To agree on, contract for, engage for, determine, decree, undertake. **నియమితము** *niyamitamu.* adj. Commanded, ordered, నియమించబడిన. **నియామకము** *niyamakamu.* n. Certainty, an arrangement. **నియామకుడు** *niyamakudu.* n. A director, a pilot or steers-man. నియమించేవాడు.

నియుతము *niyutamu.* [Skt.] n. A host, or vast number: diversely interpreted as one lac, ten lacs, and one hundred lacs. సంఖ్యావిశేషము.

నియుద్ధము *ni-yuddhamu.* [Skt.] n. A close fight, a hand-to-hand struggle. కట్లాటలో ఘాతాయుద్ధము. **నియోద్ధ** *ni-yōddha.* n. One who fights hand to hand, బాహాయుద్ధము చేయువాడు.

నియోగించు *ni-yōginṭsu.* [Skt.] v. a. To engage in a task, send about, employ on, appoint to; to command, to order, ఆజ్ఞాపించు. **నియోగ్యుడు** *ni-yōgyudu.* n. One who is fit to be appointed or sent. నియోగించదగినవాడు. **నియోజ్యుడు**

niyōjyuḍu n. A servant or slave. భృత్యుడు, పనివాడు. **నియోగము** or **నియోజనము** *niyōgamu.* n. An order, command, mandate. నియమించడము, ఆజ్ఞ. L. III. 259. **నియోగి** or **నియోజ్యుడి** *niyōgi.* n. A minister. మంత్రి. The name of a certain sect of secular Brahmins. The Niyōgis and the Vyápáris are two classes of secular Brahmins. The Niyōgis are in several points different from ఆచార్యులు Á'chāris. The authors of the Telugu poems are mostly Niyōgis, Sanskrit literature being confined to the Vaidikis who are considered their superiors.

నిర్ *nir.* A Sanskrit particle prefixed to words of that language and implying negation, privation, &c. This prefix varies in accordance with the rules of Sanskrit sandhi. In some cases it becomes నిష్ as నిష్ఫలమైన fruitless. When attached to a word which begins with S, it becomes నిస్, as నిస్సందేహముగా doubtlessly. When it is followed by a vowel, it remains unaltered as నిరాటంకముగా unchecked. The compounds in which this prefix is used are here put together. **నిరంకుశము** *nir-ankusamu.* adj. Unrestrained, free, uncontrolled, resistless. అడ్డములేని. **నిరంజనము** *nir-anjanamu.* adj. Free, void of passion or emotion, stainless. నిర్దోషమైన. **నిరంతరము** *nir-antaramu.* adj. Continued, continuous, without interval. Interminable, endless. ఎడతెగని, ఎల్లప్పుడు. adv. Always, constantly, frequently, generally. **నిరపరాధము** *nir-aparādhamu.* adj. Blameless, innocent, harmless. **నిరపరాధి** or **నిరపరాధుడు** *nir-aparādhi.* n. One who is innocent. **నిరపాయము** *nir-apāyamu.* adj. Harmless, అపాయములేని. **నిరపేక్షము** *nir-apēkshamu.* adj. Undesired, ఆపేక్ష లేని. **నిరర్గళము** *nir-argaḷamu.* adj. Unobstructed, unrestrained, unimpeded. Resistless. అడ్డములేని. **నిరర్థకము** *nir-arthakamu.* adj. Vain, fruitless, improfitable, unmeaning. ప్రయోజనములేని. **నిరవగ్రహుడు** *nir-avagrahuḍu.* n. One who is unimpeded, independent. అడ్డుపాటులేనివాడు, స్వతంత్రుడు. **నిరవద్యము** *nir-avadyamu.* adj. Unobjectionable, unexceptionable. నిష్కళంకమైన. Vasu. ii. 99. **నిరవధికము** *nir-avadhikamu.* adj. Unlimited. మేర లేని. **నిరహంకారము** *nir-ahaṅkāramu.* n. Humility, modesty. **నిరాకరించు** *nir-ākariṅchu.* v. a. To transgress, disobey, disregard, neglect, contemn, తిరస్కరించు. **నిరాకారము** or **నిరాకృతి** *nir-ākāramu.* n. Disregard. తిరస్కారము. What is viewless or invisible. The sky, ఆకాశము. adj. Viewless, shapeless, invisible. **నిరాకారుడు** *nir-ākaruḍu.* n. One who is without form, the Deity. పరమాత్మ. **నిరాకృతము** *nir-ākṛitamu.* adj. Removed, rejected, despised, expelled, disregarded. **నిరాక్షేపముగా** *nir-akshēpamu-ga.* adj. Unquestionably, without objection. **నిరాఘాటము** *nir-aghaṭamu.* adj. Irresistible, మీరరాని. Easy, unobstructed, without hesitation. **నిరాటంకముగా** *nir-aṭaṅkamu-ga.* adj. Without scruple or fear, నిర్భయముగా, నిస్సంకముగా. **నిరాదరణ** *nir-ādaraṇa.* n. Helplessness. Disregard. **నిరాధారము** *nir-adhāramu.* adj. Groundless, helpless. **నిరాపనింద** *nir-apa-niṇḍa.* n. Blame, censure, అపనింద. **నిరాహారి** *nirāhāri.* n. A saint, sage. ముని. Nila. i. 29. **నిరామయము** *nir-āmayamu.* adj. Well, hale, recovered from sickness, free from disease. **నిరామయుడు** *nir-āmayuḍu.* n. One who is free from disease. **నిరాయాసముగా** *nir-āyāsamu-ga.* adv. Easily, without difficulty. **నిరాయుధహస్తుడు** *nir-āyuḍha-hastuḍu.* adj. Unarmed. **నిరాలంబము** *nir-ālambamu.* n. Independent, ఆధారంలేని. **నిరాశ** *nir-āśa.* n. Despair, despondency. ఆశలేమి. **నిరాశ్రయుడు** *nir-*

aśrayudu. adj. Unprotected, unpatronized, helpless, ఆశ్రయములేని. **నిరాసక** **ము** *nirasakamu*. adj. Opposing, rejecting, expelling. Antagonistic, as the potency of medicine. n. A specific, or panacea. విరోధించునది. **నిరాస్పదము** *nir-aspadamu*. adj. Groundless. **నిరాహార** **ము** *nir-aharamu*. adj. Fasting. ఆహారము లేని. **నిరాళుడు** *nir-aludu*. n. One who is unrestrained, ప్రతిబంధకము లేనివాడు. "నిన్నొరు లెరుగంగరామి నిశ్చింతుము, నిరాళుండ వీవు." L. ii. 310. **నిరుద్యోగము** *nir-udyógamu*. n. Unemployedness: the being in a state of idleness. adj. Passive, inert, unengaged, at leisure. **నిరుద్యోగి** *nir-udyógi*. n. One who is unemployed. **నిరుపద్రవము** *nir-upadravamu*. adj. Harmless. ఉపద్రవములేని. **నిరుపమానము** *nir-upamánamu*. adj. Incomparable, matchless. సాటిలేని. **నిరుపహతి** *nir-upahati*. adj. Undisturbed, untroubled, unchecked. **నిరుపాధి** *nir-upádhi*. n. Ease, freedom from pain. **నిరుపాధికము** *nir-upádhikamu*. adj. Causeless, నిష్కారణమైన. **నిర్గుణము** *nir-gunamu*. adj. Indescribable, incomprehensible. Devoid of quality or definable attribute. **నిర్గుణుడు** *nir-gunudu*. n. One (the Deity) who is devoid of properties or qualities. The Indescribable One. **నిర్ఘటము** *nir-ghaṭamu*. n. A crowded bazaar or shop, బహుజనసమ్మర్దము గల అంగడి. **నిర్జనము** *nir-janamu*. adj. Devoid of human beings, lonely, private, solitary, జనములేని. **నిర్జరుడు** *nir-jarudu*. n. One who is not subject to decrepitude. An immortal or god. **నిర్జరసతి** a goddess. **నిర్జలము** *nir-jalamu*. adj. Waterless, జలము లేని. **నిర్దయత** *nir-dayata*. n. Unkindness, దయలేమి. **నిర్దయుడు** or **నిర్దయాత్ముడు** *nir-dayudu*. n. An unkind man, దయలేనివాడు. **నిర్దోషము** *nir-dóshamu*. adj. Faultless, innocent. దోషములేని. **నిర్దోషులు** the innocent. **నిర్దోష** **ముగా** *nir-dóshamu-ga*. adv. Faultlessly, innocently. **నిర్దోషత్వము** *nir-dóshatvamu*. n. Innocence, faultlessness. **నిర్ధనుడు** *nir-dhanudu* \n. One who has no money, a poor man, ధనములేనివాడు. **నిర్ధూమధామము** *nir-dhúmadhámamu*. n. Utter destruction: utter ruin and ashes. "మీరు లోకినవోలె నిర్ధూమధామంబు." Dnb. 232. **నిర్నిద్రము** *nir-nidramu*. adj. Sleepless, awake. **నిర్నిమిత్తము** *nir-nimittamu*. adj. Needless, causeless. **నిర్నీతి** *nir-niti*. n. Immorality. **నిర్భయము** *nir-bhayamu*. adj. Fearless. **నిర్భయ** **ముగా** fearlessly. **నిర్భరము** *nir-bharamu*. adj. Unbearable, సహింపరానిది. Much, excessive, great, అధికము. **నిర్భాగ్యుడు** *nir-bhágyudu*. n. One who is luckless, unlucky, or cursed భాగ్యములేని వాడు, దరిద్రుడు. **నిర్భీతి** *nir-bhiti*. n. Fearlessness. **నిర్మత్సర** *nir-matsara*. adj. Tolerant, free from jealousy. **నిర్మర్యాద** *nir-maryáda*. n. Dishonor, an insult, impudence. **నిర్మలము** *nir-malamu*. adj. Pure, transparent, clear, clean, free from dirt or impurities. **నిర్మలుడు** *nir-maludu*. n. One who is pure: a good man. **నిర్మోగమోటము** *nir-moga-mótamu*. n. Unkindness. **నిర్మోహ్యము**. **నిర్ముక్తము** *nir-muktamu*. adj. Loosed, set free from, disjoined, sundered, separated. n. A snake that has lately cast its skin. నిర్ముక్తపరిధానమై dropping her petticoat. **నిర్ముక్తుడు** *nir-muktudu*. n. An ascetic, a monk. సన్యాసి. **నిర్మోకము** *nir-mókamu*. n. A snake's skin. కుబుసము. **నిర్మూలము** or **నిర్మూలనము** *nir-múlamu*. n. Extirpation, eradication, utter ruin నిర్మూలమైన ruined. **నిర్మూలించు** *nir-múlinchu*. v. a. To eradicate, నిర్మూలముచేయు.

కొరులేకపోవుటట్లు చేయుట. To ruin, నాశము చేయుట. **నిర్లజ్జము** *nir-lajjamu.* adj. Shameless. సిగ్గులేని. **నిర్లేపుడు** *nir-lēpudu.* n. Devoid of pride. నిరహంకారి. **నిర్వంశుడు** *nir-vaṁsudu.* n. One who is childless, barren. **నిర్వచనీయము** *nir-vachaniyamu.* adj. Inexpressible, undefinable. **నిర్వాతము** *nir-vātamu.* adj. Windless or close as a place. గాలిలేని(చోటు.) **నిర్వికారము** *nir-vikāramu.* adj. Unchanged, unaltered, uniform, changeless, immutable. వికారము లేని. నిర్వికారుడై or నిర్వికారచిత్తుడై steadfastly. **నిర్విఘ్నము** *nir-vighnamu.* adj. Unobstructed. విఘ్నములేని. **నిర్విణ్ణుడు** *nir-viṇṇudu.* adj. Earnest, absorbed, overcome, enrapt, పిన్నపెద్దలులేని(వాడు.) **నిర్వివాదము** *nir-vivādamu.* adj. Undisputed, unquestioned. వాదములేని, నిశ్చయమైన. **నిర్విషము** *nir-vishamu.* adj. Venomless, విషములేని. నిర్వైరము without enmity, వైరములేని. **నిర్వ్యాజము** *nir-vyājamu.* adj. Without deceit: without obstruction. Honest, కపటములేని, **నిష్కారణముగా** *nir-hetukamu-ga.* adv. Without cause, causelessly.

నిర్ *nir.* [Skt.] n. An intensive prefix. Much, మిక్కిలి. Well, బాగుగా. See నిరీక్షించు, నిర్ణయము, నిర్మలము, &c.

నిరంతము *niraṁtamu.* [Skt.] adj. Very eager. మిక్కిలి ఆసక్తికల. Ever, always. **నిరంతాన్న** దానము daily alms. **నిరతి** *nirati.* n. Great eagerness. మిక్కిలి ఆసక్తి. **నిరంతుడు** *niraṁtuḍu.* n. One who is engaged or interested in any thing.

నిరయము *nirayamu.* [Skt.] n. Hell. నరకము. Adversity, దుర్గతి.

నిరసనము *nirasanamu.* [Skt.] n. Rejection, denial, contradiction, disallowance. కాదనడము, ఆక్షేపణము, అసమ్మతము. **నిరసించు** *nirasiṁchu.* v. a. To reject, deny, contradict, set aside or disallow. నిరాకరించు, విడుచు. **నిరస్తము** *nirastamu.* adj. Expelled, sent out, thrown out, cast out. Rejected, loosened (as a knot) పోగొట్టబడిన. నిరస్తపాపము sin that is removed.

నిరీక్షించు *nir-ikshiṁchu.* [Skt.] v. t. To look for, view, watch, long for, hope for, wait for. ఎదురుచూచు. **నిరీక్షణ** or **నిరీక్షణము** *nir-ikshaṇa.* n. Looking for, regarding, seeing, expectation, hope, ఎదురుచూచుట. **నిరీక్షితము** *nir-ikshitamu.* adj. Expected, hoped for. ఎదురుచూడబడిన.

నిరు *niru.* [Tel.] adj. Past. గతించిన. Very, మిక్కిలి. నిరుపేద very poor.

నిరుకడము *nirukaḍamu.* [Tel.] n. A plant called అజఘ్నము, అంబుసారము, బుసక and also జలతుండము and తెల్లదుద్దుమ.

నిరుకళ్ళముగా *nirukaḷḷamuga.* [from Skt. నిర్గళము.] adj. Without any let or hindrance, easily, నిర్గళముగా.

నిరుకు *niruku.* [H.] n. Certainty, నిశ్చయము. A price settled upon, నిశ్చయముచేసిన కలి. జీతము నిరుకులేదు there is no fixed salary.

నిరుక్తము *nir-uktamu.* [Skt.] n. A glossary of obscure phrases used in the Vedas. ఒక కోశాంశము. That which is said, చెప్పబడినది. **నిరుక్తి** *nir-ukti.* n. The name of a figure of speech, ఒక అలంకారము. Definition of the meaning of a word, అర్థనిర్ణయము.

నిరుక్తికము *nir-uktikamu.* [Skt.] n. Dumbness. నిరుక్తికుల the dumb. మూగవారు. P. ii. 135.

నిరుడు *niruḍu.* [Tel. నిరు+ఏడు.] n. Last year. కడచినసంవత్సరము. నిరుటి of last year. See నిరు.

నిరూఢి *nirūḍhi.* [Skt.] n. A thorough understanding, skill, fluency, Fame, ప్రసిద్ధి. **నిరూఢము** *nirūḍhamu.* adj. Famous. ప్రసిద్ధికెక్కిన.

నిరూపణము *nir-rūpaṇamu.* [Skt.] n. Sight, seeing. Investigation, ascertaining, determining. చూపు, అరయిక, కొర్కాణి. **నిరూపింపు** *nir-rūpimpu.* v. a. To ascertain, prove, determine, resolve. నిరూపుచేయు. **నిరూపితము** *nir-rūpitamu.* adj. Proved, settled. నిరూపింపబడిన.

నిరూహము *nir-ūhamu.* [Skt.] n. A completed sentence, a full sentence. మనిసిన వాక్యము. adj. Not open to a guess, certain, తూలకలేని, నిశ్చయింపబడిన.

నిర్ఋతి *nirṛiti.* [Skt.] n. The demigod supposed to rule the south west quarter of heaven.

నిరోధము *nirōdhamu.* [Skt.] n. An interdiction, restraint, check, impediment. అడ్డు. Evil చేటు. **నిరోధింపు** *nirōdhimpu.* v. a. To interdict, to obstruct, to impede. అడ్డగించు.

నిర్ఓష్ఠ్యము *nir-ōshṭhyamu.* [Skt.] adj. Lit: Devoid of labials: a device in versification, wherein the poet discards the letters బ, ఫ, వ, మ.

నిర్గతము *nir-gatamu.* [Skt.] adj. That which has come out, gone out. బయలువచ్చిన. **నిర్గతి** *nir-gati.* n. Helplessness, a hard lot. వాడికి నిర్గతిగానున్నది he is in misery. **నిర్గమము** or **నిర్గమనము** *nir-gamamu.* n. The act of coming out. బయలుదేఱడము. **నిర్గమింపు** *nir-gamimpu.* v. n. To go out, to come out. వెడలుపు.

నిర్గళితము *nir-galitamu.* [Skt.] adj. Loosened. బయటికిజాఱిన.

నిర్గుండి or **నీలనిర్గుండి** *nirguṇḍi.* [Skt.] n. A plant called *Justicia gandarussa*, or *Vitex negundo*. వావిలియాకు.

నిర్ఘాతము *nir-ghātamu.* [Skt.] n. A gust of wind, a hurricane, a whirlwind, ఉరుము. A thunderbolt. పిడుగు.

నిర్ఘోషము *nir-ghōshamu.* [Skt.] n. A sound, voice. ధ్వని, మ్రోత.

నిర్జింపు *nir-jimpu.* [Skt.] v. n. & a. To conquer, quell. జయించు, గెలుచు. "దుష్టుల చెక్కెసి నిర్జింపగలేక." Anir. 14. 20.

నిర్ఝరము *nir-jharamu.* [Skt.] n. A cascade, a waterfall, a torrent. ధార్ల కిందికురుకు. **నిర్ఝరిణి** *nir-jhariṇi.* n. A river. నది, ప్రవాహము, ఏరు.

నిర్ణయము *nir-ṇayamu.* [Skt.] n. Settlement. Certainty, a positive conclusion, a decision. ఏర్పాటు. **నిర్ణయమైన** *nir-ṇayam-aina.* adj. Stated, definite. నిశ్చయమైన, **నిర్ణయముగా** *nir-ṇayamu-gā.* adv. Positively, definitely. **నిర్ణయింపు** *nir-ṇayimpu.* v. a. To fix, settle, define, specify, resolve, come to an opinion, conclude, decree. ఏర్పాటుచేయు. **నిర్ణీతము** *nir-ṇītamu.* adj. Definite, positive. Settled. నిర్ణయింపబడిన. **నిర్ణీతి** *nir-ṇīti.* n. Determination, settlement. నిశ్చయము. "బాలాపాణి గ్రహంబుసేసి నిర్ణీతపుబవిచ్చేయుము." Vasu. iii. 108. **నిర్ణేత** *nir-ṇēta.* n. One who settles or decides. నిర్ణయముచేయువాడు.

నిర్ణేజకుడు *nir-ṇējakuḍu.* [Skt.] n. A washerman. చాకలి. **నిర్ణేజనము** *nir-ṇējanamu.* n. Washing, cleansing with water. "హస్తముఖపదనిర్ణేజనాదులఁజేసి." Balrama vi. 139.

నిర్దగ్ధము *nir-dagdhamu.* [Skt.] adj. Well burnt. చక్కగాకాలిన.

నిర్దళితము *nir-dalitamu.* [Skt.] adj. Well cut. చక్కగా ఛేదింపబడిన.

నిర్దహింపు *nir-dahimpu.* [Skt.] v. a. To burn thoroughly. చెక్కగాకాల్చు. **నిర్దహనము** *nir-dahanamu.* n. A thorough burning. చెక్కగా కాల్చుట.

నిర్దారణము *nir-dāraṇamu.* [Skt.] n. A clean splitting. చెక్కగాచీల్చుట. **నిర్దారితము** *nir-dāritamu.* adj. Well split. చెక్కగాచీల్చబడిన.

నిర్దేశము *nir-dēśamu.* [Skt.] n. An order or command; an instruction, direction. ఆజ్ఞ. Telling, కథనము, చెప్పుట. Nearness, ఉపాంతము, సమీపము. **నిర్దేశించు** *nir-dēśintsu.* v.a. To appoint, to command. ఆజ్ఞాపించు. **నిర్దిష్టము** *nir-dishṭamu.* adj. Commanded, ordered. నిర్దేశింపబడిన. **నిర్దేశ్యము** *nir-dēśyamu.* adj. Fit to be ordered or commanded. నిర్దేశింపదగిన. **నిర్దేష్ట** *nir-dēshṭa.* n. One who gives a command or order. నిర్దేశించువాడు.

నిర్ధారము or **నిర్ధారణ** *nir-dhāramu.* [Skt.] n. Certainty; ascertainment, determination; a resolution. నిశ్చయము. **నిర్ధారణ చేయు** or **నిర్ధరించు** *nir-dhārana-chēyu.* v. a. To determine, or resolve. కా. v. **నిర్ధారణీయము** or **నిర్ధార్యము** *nir-dhāraṇīyamu.* adj. Fit to be determined or settled. నిర్ధారణచేయదగిన. **నిర్ధారితము** *nir-dhāritamu.* adj. Settled or determined. నిర్ధారణచేయబడిన. **నిర్ధార్యుడు** *nir-dhāryuḍu.* n. A man of determination, one who fights his way in spite of difficulties. దుఃఖములు మొదలైన ఆటంకములు కలిగినను తనకు నియుక్త స్థానమొనినమనిని విడుపుకి చేయువాడు.

నిర్ధూతము *nir-dhūtamu.* [Skt.] adj. Let out, discharged. విడువబడిన.

నిర్బంధము *nir-bandhamu.* [Skt.] n. Force, violence. బలవంతము, బలాత్కారము, కడిమి మొదలగునవి కట్టు. నన్ను బ్రాహ్మలు చేయు మని నిర్బంధముచేసినారు they forced me to sign it. నిర్బంధపుకైదు close confinement. **నిర్బంధించు, నిర్బంధముచేయు** or **నిర్బంధపెట్టు** *nir-bandhintsu.* v. a. To force, press, to lay violent hands upon. To constrain or oppress: to persist in, or insist on.

నిర్మించు *nirmintsu.* [Skt.] v. a. To create: to erect, build, form, forge; to invent, కల్పనచేయు. **నిర్మితము** *nirmitamu.* adj. Made, fabricated; artificial. **నిర్మాత** or **నిర్మాయి** *nirmāta.* n. One who makes. నిర్మించువాడు. **నిర్మాణము** or **నిర్మితి** *nirmāṇamu.* n. Manufacture, production, creation, invention.

నిర్యత్ *niryat.* [Skt.] adj. Gushing out. S. i. 135.

నిర్యాణము *niryāṇamu.* [Skt.] n. Death, demise. చావు, మరణము, నిర్గమము. **నిర్యాణకాలమువందు** in his last moments.

నిర్యాతనము *niryātanamu.* [Skt.] n. Revenge. ఎగిదీర్చుకొనడము. A gift, దానము. A return of the money held in custody, న్యాసపదార్థానము. Payment of debt, ఋణశుద్ధి.

నిర్యాసము *niryāsamu.* [Skt.] n. Gum exuding from a tree, చెట్టుబంక. An extract, decoction, infusion.

నిర్రనీలుగు *nirra-nilugu.* [Tel. నీలుగు + నీలుగు.] v. n. To throw one's head up. మిక్కిలి నీలుగు. To be proud, గర్వించు. **నిర్రనీల్గిన** stiff (as a corpse), stiffly set up.

నిర్లీనము *nir-līnamu.* [Skt.] adj. Lost, hidden.

నిర్వచనము *nir-vachanamu.* n. A definition. అర్థవివరణము చేసిచెప్పుట. **నిర్వచించు** *nirvachintsu.* v. a. To define (a term, &c.), నిర్వచనముచేసిచెప్పు.

నిర్వపణము *nirvapaṇamu.* [Skt.] n. A gift. **నిర్వర్తనము** *nir-varṭanamu.* [Skt.] n. Sight, seeing, view, చూడుట.

నిర్వర్తిల్లు *nir-vartillu.* [Skt.] v. n. To be fulfilled. కావడము. **నిర్వర్తించు** *nir-vartintsu.* v. a. To achieve, effect, manage, conduct. నిర్వర్తనచేయు.

నిర్వహణము *nir-vahaṇamu.* [Skt.] n. Management, achievement. A vow. మ్రొక్కు.

నిర్వహిల్లు *nir-vahillu.* [Skt.] v. n. To be fulfilled. కావడము. To come to pass. జరుగు.

నిర్వహించు *nir-vahinṭsu*, v. a. To manage, carry through, perform. To protect, నిర్వహించుట. **నిర్వాహము** or **నిర్వాహకము** *nir-vāhamu*. n. Management, power or ability to perform, execute or sustain. బరువునిర్వాహము, శక్తి. **నిర్వాహకుడు** *nir-vāhakuḍu*. n. A manager or director; a man of ability. నిర్వహించువాడు. విద్యానిర్వాహకుడు a Director of Learning.

నిర్వాణము *nirvāṇamu*. [Skt.] n. Eternal happiness, ముక్తి, సుఖము. Annihilation, extinction. శూన్యము. adj. Liberated, extinct, (as a light or fire) చెల్లారిన. In Telugu it means Nakedness. **నిర్వాణదీపుడు** one whose light was put out. **నిర్వాణి** or **నిర్వాణుడు** *nirvāṇi*. n. A beatified soul. ముక్తుడు, ముక్తిపొందినవాడు.

నిర్వాదము *nir-vādamu*. [Skt.] n. Censure, blame, imputation. నింద. A decision.

నిర్వృతి *nir-vṛti*. [Skt.] n. Death. చావు. Destruction. నాశము. Happiness, సుఖము.

నిర్వేదము *nir-vēdamu*. [Skt.] n. Humiliation; neglect, disregard; hopelessness, తపస్సాధన దుఃఖాదులచేత కలిగే హేయత్వబుద్ధి, నిరాశచేసినాను. **నిర్వేదించు** or **నిర్వేదపడు** *nir-vēdinṭsu*. v. a. To renounce, give up, abandon. Vish: ii. 26. నిరాశచేసినాను.

నిలయము *nilayamu*. [Skt.] n. An abode, a dwelling-house or habitation. ఇల్లు.

నిలింపుడు *nilimpuḍu*. (Skt.] n. A deity. దేవుడు. **నిలింపభాష** *nilimpa-bhāshe*. n. The language of the gods, i.e., Sanskrit.

నిలు or **నిలునిలు** *nila*. [Tel.] Stop! Stand! hold!

నిలుము Same as నిలుచు. (q. v.)

నిల్చు or **నిలుచు** *nilutsu*. [Tel.] v. n. To stand. To remain, exist, last, live, continue. To stay, stop, halt. నిలిచిపోవు. To be still or quiet, as a fluid in a vessel. To be firm or steadfast. To bear, be patient, restrain one's feelings. To be repressed, allayed, slackened. మాటలు నిలిచుట he kept his word. నిలిచినట్టుండదు it does not rain steadily. ఆ బడి నిలిచిపోయినది the school is now closed. పని నిలిచిపోయినది the work has stopped. M. XII. v. 459. నిలుపాటి or నిలువుపాటి long, పొడుగైన. నిలువబెట్టు to set up, erect. నిలువబెట్టుట to set one on his legs. **నిలుచుండు** or **నిల్చుండు** *nilutsuṇḍu*. (నిలిచి+ఉండు.) v. n. To remain standing, to continue to stand. నిలుచుటయుండు. **నిలుచూపు** Same as నిలుచుండు. నిల used for నిలువ. **నిలుబడు**, **నిలుచుడు** or **నిల్వబడు** *nila-baḍu*. v. n. To stand. నిలుచుండు. To be stopped, ఆగుట. To be set up, ప్రతిష్ఠితము. **నిలక**, **నిలకడ**, **నిలుకడ** or **బల్కడ** *nilaka*. n. Standing; steadiness, constancy, firmness. స్థైర్యము. ఈ యేరు నిలకయివ్వదు I cannot keep my footing in the current. కాలునిలకడచేసికొను to gain a firm footing. నిలకడయిన ఉద్యోగము permanent (not acting) employment. నిలకడగానుండే firm. **నిలుతము** *nilutamu*. n. Delay; endurance, (Vizag.) **నిలువెడుఎత్తు** or **నిలుపుఎత్తు** *niluvedu-y-ettu*. n. A fathom high, lit: one man's stature. **నిలుపు** *nilupa*. v. a. To cause to stand, నిలువబెట్టు. To fix, to set up, to place, to erect, ప్రతిష్ఠించు. To stay, restrain, interrupt, repress, ఆపుచేయించు. To support, maintain, keep firm, establish, స్థిరపరచు. To retain, keep back, reserve, నిలిపివుంచు. To set aside, exclude. **నిలుపు** n. Standing, a halt, &c. నిలుచుట, ఉండుట. ఆది నిలుపుగానున్నది it is suspended or in abeyance. నిలుపుచేసినారు they stopped the work, &c. detained (me) &c. **నిలుపు** or **నిల్పు** *nilupa*. adj. That which stops. నిలుపుదల. Firm, స్థిరమైన. **నిలుపోపు** *nilup-ōpu*. (నిలుపు+ఓపు.) v. n. To endure, to bear, to put up with, ఓర్చు, సహించు. **నిలుపుదల** *nilupa-daḷu*. n. Stopping, suspension,

నిలువ or **నిల్వ** *niluva*. n. A remainder, something that is left over, శేషము, నిలిచి యున్న వస్తువు. **నిలువరి** *niluv-ari*. adj. Steadfast. n. A steady man. **నిలువు** *niluvu*. n. Standing. నిలుమట. Stature, height, ఎత్తు. A fathom or a man's height, మనిషిఎత్తు. Form, shape, figure, ఆకృతి. A storey, మీదిఅంతస్తు. The standing crop. మూడునిలువులనీళ్లు water three fathoms deep. వాని నిలువెల్లావిషము he is a villain from head to foot. వానిలువెల్లదోచుకొన్నారు they fleeced me or stripped me. వానికి నిలువుగుడ్లు పడినవి his eyes are set, he is dying. నిలువాటి, i. e., నిలువుపాటి standing, erected. **నిలువు** adj. Upright, standing. High, tall. నిలువుదేశెం a cup with upright sides, a mug. నిలువుఅంచనా reckoning upon the standing crop. **నిలువుటద్దము** *niluvu-ṭ-addamu*. n. A pier glass, a full length mirror. **నిలువుకొలువు** or **నిలువుజీతము** service in which one has to stand up always and is not allowed to sit. నిలువుండిచేయు సేవ. నిలువుకాళ్లు stilts. **నిలువరము, నిలువరము** or **నిల్వరము** *niluvaramu*. n. Firmness, steadfastness. The truth, certainty. A deposit, money lodged. adj. True, certain, fixed, firm, stable, sure, స్థిరమైన. **నిలువరించు, నిలువరించు** or **నిల్వరించు** *niluvarinṭsu*. v. n. To stand firmly. చలింపకనిలుచు. v. a. To cause to stand firmly. చలింపకనిలుపు. To stop, to cause to halt; to support, to manage, to sustain.

నివర్తకము *nivartakamu*. [Skt.] n. Accomplishing, finishing, ending. Deliverance, ముక్తి. In the Yoga Śástram, the భూనివర్తకుడు is he who still dies and is born over and over again in various bodies: and the భూవినివర్తకుడు is he who is delivered from transmigration, and has obtained union with the Deity. BD. vii. 80—90.

నివర్తిలు or **నివర్తిల్లు** *ni-vartilu*. [Skt.] v. n. To turn back. మరలుచుట. **నివర్తించు** or **నివృత్తించు** *nivartinṭsu*. v. a. To quit, abandon; to renounce, resign, cease from; to do away with, to quash, నివర్తిల్లజేయు. **నివర్తి** or **నివృత్తి** *nivarti*. n. Doing away, removing, abolition. దారిద్ర్యనివృత్తి అగు టకై so that the poverty might be removed.

నివసించు *ni-vasinṭsu*. [Skt.] v. n. To dwell, reside, live in. వాసముచేయు, ఉండు. **నివాసము, నివసతి** or **నివసగము** *ni-vāsamu*. n. A house, dwelling. ఇల్లు. అక్కడ నివాసమయినారు they dwelt there. నివాసి a dweller, నివసించువాడు.

నివహము *nivahamu*. [Skt.] n. An assembly society, crowd: a large quantity. సమూహము, గుంపు.

నివాకము *nivākamu*. [Skt.] n. A proclamation, ప్రకటన.

నివాడా *nivāḍā*. [Mahrati.] n. Settlement of accounts with a ryot: settlement, adjustment.

నివాతము *ni-vātamu*. [Skt.] adj. Airless, close, confined. n. A prop. ప్రాయు. నివాత కవచము armed in an air-tight panoply.

నివారించు *ni-vārinṭsu*. [Skt.] v. a. To do away with, cure, avert, dissipate: to put a stop to, dispel, remove, rescue; to appease, satisfy. To prevent ill luck by sprinkling water, &c. To forbid, bar, debar, arrest. నివారణచేయు, అడ్డగించు. **నివారణము** *ni-vāraṇamu*. n. Prevention. అడ్డు కొనుట. Doing away with, removing, curing, deliverance, termination. **నివారితము** *ni-vāritamu*. adj. Hindered, checked, opposed.

నివాళి, నివాళి or **నవాళిక** *nirāḷi*. [Tel.] n. Fumigation, for the sake of good luck. ఆళి Burning incense. Pal. 126. **నివాళించు** *nirāḷinṭsu*. v. n. To bless, lustrate or purify by the ceremony of waving a lamp. ఆరతియొత్తు. నివాళి ఒసగు to fumigate in order to avert evil.

నివీతము *nivîtamu.* [Skt.] n. A veil, a mantle, a wrapper. యజ్ఞోపవీతము, యజ్ఞ కోపవీత. The Brahminical thread, so called when worn round the neck as a necklace, at certain religious rites. చేయి వరి చేసుకొన్న దెందము. ముసలుగుడ్డతో మెడను నివీతముగా చేలాడగట్టి అందులో కొప్పిగాయుండే చేయి ఉంచుకొన్నాడు he has slung his arm in a handkerchief.

నివీసు *nivîsu.* [H.] n. A letter writer. జవాబు నివీసు one who writes down an answer. ప్రత్యుత్తరములను వ్రాయువాడు.

నివుడు Same as నివుడు. (q. v.) **నివుడించు** *nivuḍiṁtsu.* v. a. To stretch, నివుడించు. "ఆయుధమును చెల్లుకొన్నట్లు నివుడించుము లోనికిడ మనిపెట్టలు." M. XII. v. **నివుడుడు** Same as నివుడుడు.

నివురు or **నివుగు** *nivuru.* [Tel.] n. Embers. Ashes over coals. నివ్వపైనుండేకరువు.

నివురు *nivuru.* [Tel.] v. a. To handle, finger, feel, stroke. నివురు. "ఇది కరమున రక్షినిమొనినిది." భార. iv.

నివృత్తి *nivṛitti.* [Skt.] n. Cessation, renunciation, abdication. Removal of an objection or an evil solution. నివారణము.

నివేదించు *ni-vêdiṁtsu.* [Skt.] v. a. To make known. To deliver up, give, offer. సమర్పించు. **నివేదితము** *ni-vêditamu.* adj. Offered as a sacrifice. **నివేద్యము** *ni-vêdyamu.* adj. Fit to be offered as a sacrifice. సమర్పించదగినది. **నివేదనము** *ni-vêdanamu.* n. An offering, a burnt offering. సమర్పణము. A. vi. 139. The act of making known any thing, ఎరుక.

నివేశము or **నివేశనము** *nivêśamu.* [Skt.] n. A house. ఇల్లు. The site of a house, a spot of ground: a certain measure of land used in Madras, 60 feet by 40 ft. called "one ground." Entrance, ప్రవేశము.

నివ్వచ్చరము or **నివ్వచ్చరము** *nivvachchaṟamu.* [Tel.] n. Poverty. లేమి.

నివ్వటిల్లు *nivvaṭillu.* [Tel.] v. n. To spread, extend, overflow. వ్యాపించు. To teem, redound, అతిశయించు. To exist or be, కలుగు, ఉండు. To be fulfilled, నెరవేరు, కొనసాగు. **నివ్వటించు** *nivvaṭiṁtsu.* v. a To prepare, trim, adjust. సిద్ధముచేయు.

నివ్వరి or **నివరి** *nivvari.* [Tel.] n. Wild corn. నీవారము.

నివ్వాళి, నివాళి or **నివ్వాళిక** *nivvaḷi.* [Tel.] n. Fumigation, used as a superstitious rite to avert evil. A wave offering, నీరాజనము. plu. నివ్వాళ్లు. **నివ్వాళిపళ్లెము** *nivvaḷi-paḷḷemu.* n. A censer for a wave offering.

నివ్వెర or **నివ్వెరగు** *niv-vera.* [Tel. నిండు+ వెఱ.] n. Great fear. మిక్కిలిభీతియు. Amazement, surprise. Great surprise or alarm. పారవశ్యము, నిశ్చేష్టత, భ్రాంతి. **నివ్వెరగందు** or **నివ్వెరపడు** *niv-vera-aṁḍu.* v. n. To be greatly astonished. To be greatly afraid, మిక్కిలిభీతియుపడు. **నివ్వెరపాటు** *niv-vera-paṭu.* n. Astonishment.

నిశ్ *niś.* [Skt.] A negative prefix, altered from **నిస్** (q. v.) in accordance with the rules of Sandhi. **నిశ్చలము** *niś-chalamu.* adj. Fixed, immovable, firm. **నిశ్చింతుడు** *niś-chiṁtuḍu.* n. A man without care. చింతలేనివాడు. **నిశ్చేతనము** *niś-chêtanamu.* adj. Motionless, inanimate. **నిశ్చేష్టుడు** *niś-chêshṭuḍu.* n. One who cannot move, చేష్టలు ఉడిగినవాడు. **నిశ్శబ్దము** *niś-śabdamu.* n. Silence. adj. Silent, mute. నిశ్శబ్దముగా నుండు to be silent or speechless. **నిశ్శేషము** *niś-śêshamu.* adj. Without a remainder, total, entire, thorough, complete, సర్వము, అంతయును. **నిశ్శేషముగా** *niś-śêshamu-ga.* adv. Wholly, utterly, completely.

నిశ *niśa.* [Skt.] n. Night. రాత్రి, Turmeric. పసుపు. A. iv. 155. **నిశాకరుడు** *niśa-karuḍu.* n. Lit: The night maker, i. e., the moon. **నిశాదరుడు** or **నిశాటుడు** *niśā-*

charuḍu. n. A night rover, i. e., a goblin, fiend, demon. నిశాటి or నిశాచరి *niśāṭi*. n. A female fiend, an ogress. నిశాదర్శి *niśa-darśi*. n. Lit. That which sees by night, i. e., an owl. నిశాపతి *niśā-pati*. n. The lord of night, i. e., Adonis, the regent of the moon. నిశామణి *niśā-maṇi*. n. Lit: the gem of the night, i. e., the moon. A fire fly. నిసి *nisi*. Night. నిసీథాత్రివేళ *nisi-thā-tri-vēḷa*. n. The dead of night.

నిశాంతము *niśāntamu*. [Skt.] n. A house. ఇల్లు. The dawn of day, ప్రొద్దాటము, తెలుఁగు. శయనిశాంతకేళి a bed room. A. vi. 159.

నిశాతము or నిశితము *niśātamu*. [Skt.] adj. Much sharpened. మిక్కిలిసానిపెట్టఁబడిన. Sharp, whetted. Clever, keen. నిశిత త్వము *niśitatvamu*. n. Keenness, sharpness.

నిశాని *niśāni*. [H.] n. A mark, a sign. గురుతు.

నిశీథము or నిశీథిని *niśīthamu*. [Skt.] n. Night, midnight. రాత్రి, నడిరేయి. A. vi. 36.

నిశ్చయము *niśchayamu*. [Skt.] n. Certainty, reality. Resolution, determination. నిజము. adj. Real, intrinsic, actual, true, certain. మరణము నిశ్చయము death is inevitable. నిశ్చయించు *niśchayiñchu*. v. n. To be determined, settled. v. a. To determine, settle, resolve. నిశ్చయించు. నిశ్చయించుకొను *niśchayiñchukonu*. v. n. To determine for oneself, to come to a conclusion. నిశ్చితము *niśchitamu*. adj. Ascertained, settled. నిశ్చయింపఁబడిన. నిశ్చితాత్ముడు *niśchit-ātmuḍu*. n. One who is steadfast in heart. నిశ్చయించుకొనిన మాట్లు నలుగురు. నిశ్చితార్థము *niśchit-arthamu*. n. Resolution, determination. The formal demanding of a bride: a settlement, a betrothal.

నిశ్రేణి *niśreṇi*. [Skt.] n. A ladder. నిచ్చెన.

నిశ్వసించు or నిశ్వాసించు *niśvasiñchu*. [Skt.] v. n. To draw in the breath, to sigh.

నిట్టూర్పువిడుచు. నిశ్వసనము *niśvasanamu*. n. Sighing, నిట్టూర్పులు. నిశ్వాసము *niśvasamu*. n. A drawing in of the breath, a sigh, నిట్టూర్పు.

నిశ్శ్రేయసము *niś-śrēyasamu*. [Skt.] n. Final deliverance, beatitude. మోక్షము. Padma. v. 179.

నిష్ *nish*. [Skt. another form of నిర్ q. v.] A particle of negation. నిష్కపటము *nish-kapaṭamu*. adj. Without cunning or pretence, sincere, simple. కపటములేని. నిష్కల్మషము *nish-kalmashamu*. adj. Pure, free from evil. నిష్కళంకము *nish-kaḷaṅkamu*. adv. Spotless, stainless; clear, perspicuous, decisive, unquestionable, కళంకములేని, కానులేని. నిష్కళుడు *nish-kaḷuḍu*. n. One who is devoid of qualities: that is, a divine or holy being. నిష్కించనము *nish-kiñchanamu*. n. Poverty. The being "without a penny," or penniless. నిష్కాముడు *nish-kāmuḍu*. n. One who is "without any desires," i. e., without hope. నిష్కారణము *nish-kāraṇamu*. adj. Causeless, unreasonable. నిష్కారణముగా *nish-kāraṇamu-gā*. adv. Causelessly. నిష్కలుషుడు *nish-kaluḍu*. n. One who is sinless or harmless. నిష్ప్రయోజనము *nish-prayōjanamu*. adj. Useless. ప్రయోజనంలేని. నిష్ఫలము *nish-phalamu*. adj. Fruitless, vain. ఫలంలేని.

నిషంగము *niṣaṅgamu*. [Skt.] n. A quiver. అమ్ములపొది. A. ii. 17. నిషంగి *niṣaṅgi*. n. A bowman.

నిషణ్ణము *niṣaṇṇamu*. [Skt.] adj. Residing, staying, being. ఉండిన. Sitting, seated, కూర్చుండిన. "ఆసీన నిషణ్ణులై" Swa. iii.

నిషధదేశము *niṣadha-dēśamu*. [Skt.] n. The Nishadha country. (It does not appear exactly where this country, so often mentioned in poems, was situated. W. in Vish. p. 190.)

నిషా *nisha.* [H.] n. Intoxication. మత్తు, మైకము.

నిషాదము or **నిషధము** *nishadamu.* [Skt.] n. The first of the seven musical notes.

నిషాదుడు *nishādudu.* [Skt.] n. The name of a certain aboriginal tribe; a mountaineer, a huntsman, a savage, వెంబు వాడు, చూవాడివాడు.

నిషీందా *nishindā.* [H.] n. Writing with flourishes.

నిషిద్ధము *nishiddhamu.* [Skt.] adj. Prohibited, forbidden. నిషేధింపబడిన.

నిషేకము *nishēkamu.* [Skt.] n. Sprinkling, aspersion, effusion. W. Consummation of marriage. కర్ణాధానము. **నిషేకముగూ ర్తము** the same.

నిషేధము *nishēdhamu.* [Skt.] n. Prohibition, stoppage, contrariety to rule, irregularity. adj. Prohibitory, forbidding. **నిషేధార్థము** *nishēdh-arthamu.* n. The negative tense, in verbs. **నిషేధించు** *nishēdhintsu.* v. a. To prohibit, forbid.

నిషేవణము *nishēvanamu.* [Skt.] n. Service, observance, practice, adhering to rule. సేవించడము.

నిష్కము *nishkamu.* [Skt.] n. A certain gold coin. మాడ. A gold jewel: a weight, used by goldsmiths. W. Vish. 579. ఇరువది చిన్నముల యెత్తు బంగారము త్రిక.

నిష్కర్ష *nish-karsha.* [Skt.] n. Determination, decision. నిశ్చయము. **నిష్కర్షించు** *nish-karshintsu.* v. a. To determine, resolve, settle. నిశ్చయించు.

నిష్కుటము *nish-kutamu.* [Skt.] n. A park. వృక్షారామము, ఇంటితోట.

నిష్కుహము or **నిష్కూహము** *nish-kuhamu.* [Skt.] n. The hollow of a tree. తొఱ్ఱ, తొర్ర.

నిష్కృతి *nish-kriti.* [Skt.] n. Expiation, atonement. ప్రాయశ్చిత్తము. An omission, చేయమి.

నిష్క్రమణము *nish-kramanamu.* [Skt.] n. Going out. వెడలిపోవుట.

నిష్ఠ *nishtha.* [Skt.] n. Fixed affection or attention; devotedness or engagedness of heart. Devotion, austerity in religion, firmness. **ఏకనిష్ఠగా** చదివినాడు he read with undivided attention. **నిశ్చింతు** *nishthintsu.* v. t. To determine, resolve, స్థిరపరుచు. M. xv. ii. 86. **నిష్ఠుడు** *nishthudu.* n. One who is firm or steadfast. వాడు తడేక నిష్ఠుడై యున్నాడు he is devoutly bent.

నిష్ఠీవనము *nishthi-vanamu.* [Skt.] n. Spitting out. ఉమియుట. Rejecting. M. iv. i. 131.

నిష్ఠురము *nishthuramu.* [Skt.] adj. Hard, harsh, cruel, taunting, rude. కఠినమైన, పరుషమైన. n. Rudeness, harshness. A taunt or reproach. **నిజముచెప్పితే నిష్ఠురము** the truth is harsh or hard to hear. **ఎందుకునిష్ఠురము** why incur a reproach? **నిష్ఠురత్వము** *nishthu-ratvamu.* n. Harshness, cruelty.

నిష్ఠ్యూతము or **నిష్ఠ్యూతము** *nishthyutamu.* [Skt.] adj. Cast, thrown, sent, vomited. త్రోయబడిన, వెడలగ్రక్కబడిన.

నిష్ణాతుడు *nishnatudu.* [Skt.] n. One who is skilful or learned. నేర్పరి.

నిష్పందము *nish-pandamu.* [Skt.] adj. Unmoving, stable, still. నిశ్చలము.

నిష్పత్తి or **నిష్పాదము** *nish-patti.* [Skt.] n. Completion, termination. పరిసమాప్తి. Birth, production. సిద్ధి. **నిష్పన్నము** *nish-pannamu.* adj. Complete, done. Natural, born, inborn, సిద్ధించిన. **నిష్పాదించు** *nish-padintsu.* v. a. To cause to be completed. సిద్ధింపజేయు. **నిష్పాదితము** *nish-paditamu.* adj. Completed. సిద్ధించిన.

నిష్పావము *nish-pavamu.* [Skt.] n. The grain called అనుములు. Jaimini. iv. 102.

నిష్పేషితము *nish-pēshitamu.* [Skt.] adj. Reduced to powder. **శాస్త్రాలు నిష్పేషిత** Thoroughly sifted or investigated.

నిస్ *nis.* [Skt. a form of నిర్.] A negative prefix like un or in. **నిస్త్రాణ** *nis-trāṇa.* n. Weakness. **నిస్పృహము** *nis-prihamu.* adj. Hopeless. ఆశలేని. **నిస్పృహత్వము** *nis-prihatvamu.* n. The being without any wish or hope. Indifference, listlessness. Philosophy. **నిస్పృహుడు** *nis-prihuḍu.* n. A philosopher, a calm observer, a man of an equable mind unaffected by ordinary events. adj. Indifferent or listless. **నిస్సంగుడు** *nis-saṅguḍu.* n. One who has quitted his family. A recluse, hermit. **నిస్సంతు** *nis-santu.* adj. Without children or offspring, without an heir. సంతానములేని. అతనివంశము నిస్సంతు అయిపోయినది his family is without a representative, is extinct. **నిస్సందేహము** or **నిస్సంశయము** *nis-sandēhamu.* adj. Undoubted. n. The absence of doubt. **నిస్సత్తువ** *nis-sattuva.* n. Weakness, a want of nerve, debility. Poorness of soil. ఆశక్తి, బలహీనత. **నిస్తంత్రము** *nis-tantramu.* adj. Easy, deliberate. **నిస్తంద్రము** *nis-tandramu.* adj. Unwearied, indefatigable. **నిస్తరింపు** *nis-taritsu.* v. a. To cross safely. దాటు. To succeed, get through, be delivered, కృతార్థుడగు. **నిస్తరణము** or **నిస్తారము** *nis-taraṇamu.* n. Crossing. దాటుట. **నిస్తారకుడు** *nis-tārakuḍu.* n. A deliverer, redeemer. కృతార్థుడైనవాడు. **నిస్సరణము** *nis-saraṇamu.* n. An entrance. ఇల్లులోనికివచ్చుమార్గము. Exit, going out. నిష్క్రమించుట. **నిస్సారము** *nis-sāramu.* adj. Sapless, pithless, dry, exhausted. సారములేని. **నిస్సారముచేయు** to exhaust. **ఈ నిస్సారపు సంసారము** in this worthless world.

నిసుబు *nisabu.* [H.] n. Principal; property. a stated estimate or valuation. **నిసుబుచీటా** a list of the property; a statement of value.

నిసర్గము *nisargamu.* [Skt.] n. Nature, a natural state. A peculiar character or condition.

నిసి *nisi.* [from Skt. నిశా.] n. Night. రాత్రి.

నిసుగు or **నిసువు** *nisugu.* [Tel.] n. A young one, a child, an infant. శిశువు. **నిసువు తనము** *nisuvu-tanamu.* n. Infancy.

నిస్తలము *nis-talamu.* [Skt.] adj. Moving. కదలుచుట్టి. Round, వర్తులాకార. **నిస్తులుడు** *nis-tuluḍu.* n. One who is unequalled or unrivalled.

నిస్త్రింశము *nis-triṅsamu.* [Skt.] n. A weapon, sword. కత్తి. adj. Cruel, కనికరము లేని.

నిస్వనము or **నిస్వానము** *ni-svanamu.* [Skt.] n. A tone, note, musical sound. ధ్వని. శబ్దము.

నిస్సాణము, నిస్సానము or **నిస్సాళము** *nis-sāṇamu.* [Skt.] n. A large double drum.

నిహతము *ni-hatamu.* [Skt.] adj. Killed. చంపబడిన. **నిహతుడు** *ni-hatuḍu.* n. One who is smitten, struck or killed. **నిహతుడగు** to slay, destroy. **నిహతి** *ni-hati* n. Death. చావు. **నిహంత** *ni-hanta.* n. A slayer, చంపువాడు.

నిహితము *ni-hitamu.* [Skt.] adj. Entrusted, deposited, given in charge. ఉంచబడిన.

నిహ్నవించు *nihnavintsu.* [Skt.] v. n. To conceal, hide. మరుగుపుచ్చు. **నిహ్నవము** *nihnavamu.* n. Disbelief. అపలాపము. Cunning, కపటము. Concealment, దాచుట. A confidential hint, మర్మకథ.

నీ nī

నీ *nī* [Tel. the root of నీవు.] pron. Thou. "నీవెప్పుడు వెయ్యిమాటనా" M. VIII. ii. 417. "నీపాపము వెరుగుము" M. v. ii. 286. **నీ** *nī.* the infl. of నీవు. adj. Thy. "మనసీలోనినీ చింతయుము" Consider in your heart. M. v. ii. 103. **నీది** *nīdi.* adj. Thine. ఇది నీదేనా is this thine? **నీము** *nīdu.* adj. Thy. నీ నామము thy name.

నికాశము *nikāśamu.* [Skt.] n. Brightness. ప్రకాశము. Certainty, నిశ్చయము. adj. Equal, తుల్యము.

నిగ *nigā.* [Tel.] n. A certain game among boys. H. iii. 187.

నిగు *nigu.* [Tel.] v. a. To get rid of. నివర్తించు. "ఒక్కఁ డొకప్పుడొక్కఁ డ్రతిరాజేయుఁడజే ర్కొ నిగ పుట్టుపున్నాఁడు." టీక పుట్టుపుఁ, నీగుఁడ, అనగా యీ చాత్రసజ్ఞమను పోగొట్టుకొనెదము. A. vi. 65. "ఎంతనుఁబలులోఁజదు వానినీగొన వేడుసిక్కగా." Parij. ii. 94.

నీచము *nīchamu.* [Skt.] adj. Low, base. **నీచత** or **నీచత్వము** *nīchata.* n. Lowness, baseness, degradation. **నీచుడు** *nīchuḍu.* n. A wretch, a vile creature, a low scoundrel, అధముడు.

నీచు *nīcu.* [Tel.] n. Savour, stench, a fishy smell. Fleshmeat. **నీచుసీర్లు** soup, meat broth. **నీచుకుండ** a flesh pot. **నీచుకంపు** a stench.

నీటు *nīṭu.* [Tel.] n. Prettiness, elegance, beauty, శృంగారకర్మము, ముద్దెసము. adj. Fine, pretty, nice, charming. **నీటుకాడు** *nīṭu-kāḍu.* n. A fop, a beau. శృంగారపురుషుడు. **నీటుకత్తె** *nīṭu-katte.* n. A belle. **నీటుగా** *nīṭu-gā.* adv. Prettily, nicely, finely. **నీటుతనము** *nīṭu-tanamu.* n. Prettiness, niceness. **నీటుపరచు** *nīṭu-paraṭsu.* v. a. To adorn, make fine or pretty.

నీడ *nīḍa.* [Tel.] n. Shade, shadow, ఛాయ, ఎండ లేమి. An image or reflection in a mirror. కాఁడె. నాతోడునీడ he was my very shadow, my constant companion.

నీడము *nīḍamu.* [Skt.] n. A nest. గూడు. P. I. 544. **నీడోద్భవము** *nīḍōdbhavamu.* n. A bird, గూటిలో పుట్టువది.

నీడు *nīḍu.* [Tel. another form of వాడు.] n. A title added to the names of men of the Kamma caste: as అంకినీడు, సామినీడు, అన్నినీడు, &c.

నీతము or **నీతకము** *nītamu.* [from Skt. నీత కము.] n. A vow, an order. నియమము. Talk, chatter, words, వుద్దులు. [Skt.] adj. Brought, obtained, కొనబడిన, పొందింపబడిన. Trained, punished, శిక్షింపబడిన. "నీతము లయిటువంటి నీతములలోకంబుల్" T. iii. 93. "ఓ హెూ హెూ పురుషులాతుడెంతటి వృథాస్థా నీతములో వచ్చె." T. iv. 214.

నీతి *nīti.* [Skt.] n. Justice, right, morality, righteousness, న్యాయము. Policy, morals, philosophy, good sense. Conduct. దుర్నీతి immorality. ఇదినీతియె is this right? **నీతి శాస్త్రము** Ethics. **నీతిచెప్పు** to advise, counsel. **నీతిమంతుడు** a bad man. **నీతిపరుడు** *nīti-paruḍu.* n. A moral man. **నీతిహీనుడు** *nīti-hīnuḍu.* n. A fool, an immoral person.

నీపము *nīpamu.* [Skt.] n. A tree called *Nauclea cadamba*, కడిమిచెట్టు, మెనసుల కడిమి, కదంబవృక్షము.

నీయంచె *nīyaṁtse.* [Tel.] n. The stalk on which an ear of corn grows. కంకికాడ.

నీరంధ్రము *nīrandhramu.* [Skt.] adj. Having no holes. సందులేని. Thickset. నీరంధ్రపుఁగెన్నెల bright moonshine. ఆకా శము నీరంధ్రమయ్యె the sky was thick (with flying darts.)

నీరము *nīramu* [borrowed by Skt. from Drav. నీరు.] n. Water. **నీరజము** *nīrajamu.* n. "Lit. Water-born," నీటిలోపుట్టిన, i.e., a lotus. తామర. **నీరదము** *nīradamu.* n. A cloud. **నీరదాలక** dark tressed, having bright black tresses. **నీరధి** *nīra-dhi.* n. The sea. సముద్రము.

నీరసము *nī-rasamu.* [Skt.] n. Weakness. adj. Weak, pithless, strengthless, poor, రసములేని. **నీరసుడు** *nī-rasuḍu.* n. A weak man. A pauper. నీరసవాడు.

నీరాజనము *nīrajanamu.* [Skt.] n. Fumigation; waving a lamp, or burning camphor, &c., before an idol in homage

or over a person, as a spell to avert an evil eye. ఆరతి, మంగళహారతి, నివాళింపు.

నీరిజే *niridza.* [Tel.] n. The name of a certain forest tree. Rox. i. 646.

నీరు *nīru.* [Tel. cf. Tam. తన్నీర్.] n. Water. ఉదకము. Fluid. ఎండాయనీరు cocoanut water. Bad humors in the body. ఒళ్లి నీరుపట్టినది the body is bloated. Urine, మూత్రము. కొత్తనీరు freshes in a river or rain water. కన్నీరు a tear. plu: నీళ్లు water. కంట నీళ్లు పెట్టుకొన్నది she shed tears. మంచినీళ్లు తాగినట్లుగా coolly, as easily as if drinking water. నీరగుట to melt away, perish, turn to water. బంగారునీరు gilding, gold water. బంగారునీరుపోయుట to gild, to dissolve gold. **నీటికాపు** or **నీటిదోరి** *nīṭi-kāpu.* n. Lit. Water born, i. e., Fire, అగ్ని. **నీటిపుష్ప, నీరుపుష్ప, నీటిరాశి, నీరువాని** or **నీర్వాని** *nīṭi-puṣpa.* n. The sea. సముద్రము. **నీటితాత** *nīṭi-tāta.* n. The wind. వాయువు. **నీటిదయ్యము** *nīṭi-dayyamu.* n. A water-sprite. జలస్వరూపము. **నీటిపుట్టుగు, నీరుపుట్టుగు** or **నీరుపుట్టువ** *nīṭi-puṭṭugu.* n. A lotus. **నీటియుక్క** *nīṭi-yikka.* n. A jewel worn on the breast of Vishnu. కౌస్తుభము. **నీటిరిక్క** *nīṭi-rikka.* n. The constellation called పూర్వాషాఢనక్షత్రము. **నీటిరేడు** or **నీటిరాయడు** *nīṭi-reḍu.* n. Varuna, the god of the Ocean. **నీటిరేణిరిక్క** *nīṭi-rēṇi-rikka.* n. The constellation called శతభిష్టు. **నీరాకు** *nīraku.* (నీరు+ఆకు.) n. Moss, water-weeds, పాచి. **నీరాట** or **నీరాటము** *nīr-āṭa.* (నీరు+ఆట.) n. Bathing, a bath. స్నానము. Sporting in water, జలక్రీడ. **నీరాడు** *nīr-āḍu.* v. n. To bathe. స్నానముచేయు, స్రుంకు. n. Hot water poured on a curry while being cooked, కూరలోపోయు వేడినీళ్లు. **నీరామని** *nīr-āmani.* (నీరు+ఆమని.) n. The rainy season. వర్షఋతువు. **నీరారుచు** or **నీరార్చు** *nīr-ārucu.* v. a. To cause to bathe, స్నానముచేయు. To create a friendship between, స్నేహము చేయించు. **నీరాటము** *nīrāṭamu.* n. Bathing, స్నానము. "కయిచేసిన్నవపద్మాక్షజెంతో, నీరాటమొనర్చుయు శ్వంగాంచి" Bilh. iii. 203. An aquatic animal.

"క: నీరాటవనాటములకు,
బోరాటంబెట్లుంగిలిగొ పుగుపోవ్తుఁనే,
నారాటమెట్లుమానెను,
భూరాటవిలోల భద్రపుంజాయుధకా." B. VIII. 110.

నీరుకట్టు or **నీరుపెట్టు** to water, to irrigate. **నీటికాలవ** a watercourse. **నీరాపు** *nīr-āvu.* n. The "water cow," i.e., the boat-fly, an aquatic insect called *notonecta.* **నీరుకట్టు** or **నీరకట్టు** *nīru-kaṭṭu.* n. Ischuria, a stoppage of urine. మూత్రబంధరోగము. **నీరుకట్టె, నీరుకట్టెలయ** or **నీరుపాము** *nīru-kaṭṭe.* n. A water snake. **నీరుకాకి** *nīru-kāki.* n. A cormorant. **నీరుకాయ** *nīru-kāya.* n. A sort of jelly or blubber found on the sea beach. A bubble of water, నీటిబొప్పి, బుడ్డుడము. **నీరుకాయవాడు** or **నీరుకాయమూడు** *nīrukāya-vāḍu.* n. A man of the sea, a triton. నీటిమనుష్యుడు. **నీరుకాసు** *nīru-kāsu.* n. Alms given at bathing places. "తీర్థమున్న నూత్రములందిచ్చి నీరుకాసులనిడించి." H. ii. 166. **నీరుకుక్క** *nīru-kukka.* n. The common otter, *Lutra vulgaris* (F. B. I.) **నీరుకోతి** *nīru-kōti.* n. A water monkey. **నీరుకోడి** *nīru-kōḍi.* n. A water-fowl. **నీరుగంజి** *nīru-gañji.* n. A large snake, పెనుబాము, ఆజగరము. **నీరుగన్నేరు** *nīru-gannēru.* n. A species of oleander, హంసలము. **నీరుగొబ్బి** *nīru-gobbi.* n. A kind of tree, ఇప్పచెట్టు. **నీరుగోరంట** *nīru-gōranta.* n. A light tinted గోరంట; a species of this plant which has a light, red tint. **నీరుచిల్పు** or **నీర్చిల్పు** *nīru-chilpu.* n. Fire said to exist under the ocean, బడబాగ్ని, బాడబము. **నీరుచురుకు** *nīru-curuku.* n. Heat of urine, a disease. **నీరుజిలుగ** *nīru-jiluga.*

n. A plant, *Aeschynomene aspera* (E. P.) **నీరుట్టుభూమి** *nīr-uṭṭu-bhūmi*. [నీరు+ఉట్టు for పుట్టు.] n. Land under which there are springs. **నీరుఱుంకి** *nīru-ṟuṅki*. n. A lake, జలాశయము. **నీరుడి** *nīrudi*. (నీరు+ఊడు.) n. A disease in which excessive urine is passed, diabetes. Urine. మూత్రము. నీరుడుము a water iguana, నీటిఉడుము. **నీరుతొలుపు** or **నీటితొల్పు** *nīru-tolupu*. n. A cloud, మబ్బు **నీరుతిట్టు** *nīru-tiṭṭu*. n. The sea. సముద్రము. **నీరుతిత్తి** *nīru-titti*. n. The bladder, మూత్ర కోశము. **నీరుతుట్ర, నీరుతొత్త** *nīru-tuṭra*. n. A water snake. **నీరుదోమ** *nīru-dōma*. n. A water mosquito. **నీరుపంది** a water animal, జలజంతువు. **నీరుపంది** *nīru-pandi*. n. The porpoise. వాని కొవ్వు. **నీరుపచ్చ** *nīru-paccha*. n. A sort of emerald. **నీరుపాడి** *nīru-pāḍi*. A plant called కాకోటి. **నీరుపాప** *nīru-pāpa*. n. A sort of mermaid, described as a dumb monster somewhat resembling a man in limbs. నీటిమనుష్యుడు. **నీరుపిల్లి** *nīru-pilli*. n. A water cat, an otter. **నీరుప్రబ్బచెట్టు** *nīru-prabba-chettu*. n. A kind of plant, the reton plant, *Bolomus rotong*. బల వేరని. **నీరుబొద్ది** *nīru-boddi*. n. A sort of vegetable. See బొద్ది. **నీరుమజ్జిగ** or **నీరుచేల్లి** *nīru-majjiga*. n. Thin buttermilk. చాలా నీళ్లు కలిసిన చేల్లి. **నీరుమట్టము** *nīru-maṭṭamu*. n. Water-level. నీళ్లునిలుచు ప్రమాణము. నీరుమట్టపుపలక an instrument called a water-level. **నీరుముంపు** *nīru-mumpu*. adj. Watery, జలప్రాయము. **నీరుముట్టు** *nīru-muṭṭu*. v. n. To touch water, జలస్పర్శనుచేయు; to make water, so called because the Hindus afterwards touch water as purification. "నీటిచేరుఁజొరగాదు నీరుముట్ట." వి. పు. iv. **నీరుల్లి** *nīr-ulli*. n. An onion. *Allium cepa* [Watts.] **నీరువంగ** or **నీటివంగ** *nīru-vaṅga*. n. A kind of brinjal. **నీరువట్టు** or **నీర్వట్టు** *nīru-vaṭṭu*. n. Thirst. దప్పి, పిపాస. నీరువట్టు గొను to be thirsty. **నీరువత్తిగ** or **నీరొట్టు** *nīru-vattiga*. n. A sort of sweetmeat. H. i. 117. చిరోలి. **నీరేనుగు** *nīr-ēnugu*. n. A water elephant, నీటినివసించు.

నీరు, నిగురు or **నివురు** *nīru*. [Tel.] n. Ashes, ashes lying over live coal. భస్మము, బూడిద. "రమణీయుఁడై యుష్ణరంబులమాటి నిమిషంబులో కూలినీరుగాఁజేసె." DB. 135 line 3. **నీరుగా చేయు** to burn to ashes. **నున్న పునీరు** finely powdered lime, భస్మము. **సత్యంబునీరు గాఁచి** he made light of his oath. **నీరుకారు** *nīru-kāru*. n. Tongs for coals, పటకారు.

నీరు *nīru*. [Tel.] adj. Slight. అల్పము. **నీరెండ** the soft sunshine (ఎండ) of evening. "నీరెండకాయ" A. vi. 129. **నీరుమరుగు** slight sharpness, కొంచెము వాడి. **నీరుపాయము** *nīru-pāyamu*. n. Youth, adolescence, యౌవనము. **నీరుకాచి** or **నీర్కాచి** *nīru-kāci*. n. A reddish tint. the soft tint of fine cloth after its newness has gone off. కొంచెమెరుపు. **నీరుకారులు** *nīru-kārulu*. n. A sort of grain. H. iv. 158. **నీరుకాళ్లు** *nīru-kāḷlu*. n. Lit: Reddish legs, i. e., the rays of the sun at sunrise and sunset. కొంచెమెర్రని రంగులనై చెందుసంధ్యవేళలందును కనబడు సూర్యకిరణములు. "నీడుదనైతిలికించనీరుకాళ్లు." పా. భా. vii.

నీలము *nīlamu*. [Skt.] adj. Blue, purple, deep blue, bright black. నల్లని. n. A blue or black stone. పచ్చరాయి, నల్లరాయి. The sapphire. Blue colour, blackness. The Indigo plant, నీలిచెట్టు. **నీలంగువు** *nīl-aṅguvu*. n. An insect. పురుగు. **నీలడు** *nīlaḍu*. n. A black horse. **నీలకంఠము** *nīla-kaṇṭhamu*. n. The purple throated bird, a peacock. నెమలి. **నీలకంఠుడు** *nīla-kaṇṭhuḍu*. n. The blue throated god, i. e., Śiva. కరకంఠుడు. **నీలబోడికోడి** *nīla-bōḍi-kōḍi*. n.

The purple Moorhen, *Porphyris poliocephalus*. (F. B. I.) **నీలాంజనము** *nīl-anjanamu*. n. Blue vitriol, sulphate of copper. **నీలాంబరము** *nīl-ambaramu*. n. A blue vest. The name of a lilac blue-bell. **నీలాంబరుడు** *nīl-ambarudu*. n. A name of Balarām or Saturn. **నీలి** *nīli*. n. The indigo plant. Blue dye. Rox. iii. 379. కొండనీలి or కానినీలి the wild variety of indigo, id. 372. 377. A dark thread. నల్లనూలు. "నీలిబట్టి." (R. ii. 20.) Or, "నీలికచ్చడము." (BD. v. 677). A waist band. కానిపోక. A black woman, a factious jade, a hussey: one who blubbers at a touch. "నీలి నీళ్లకుపోతే బాని లోతుకుపోయిందిది (proverb) when the jade goes to the well all the water disappears. **నీలి** adj. Black, నల్లని. False, hypocritical. నీలి యేడ్పు false or crocodile tears. **నీలివార్త** *nīli-vārtha*. n. A lie set afloat under the superstitious notion that the indigo crop will flourish better. Nonsense, delusion. Rhodomontade, a hoax. **నీలిమ** or **నీలిమము** *nīlima*. n. Black color. నలుపు. **నీలిమందు** *nīlimandu*. n. Indigo. **నీలిమబ్బు** *nīlimabbu*. n. A thin or rainless cloud. **నీలుడు** *nīludu*. n. The name of a monkey. ఒకవానరుడు. నీలోత్పలము or నీలాబ్జము the blue water lily.

నీలీరాగము *nīlī-rāgamu*. [Skt.] n. Heartfelt love, secret and deep love. హార్దమగు రాగము.

నీలుగు, నీల్గు, ఈలుగు or **ఈల్గు** *nīlugu*. [Tel.] v. n. To stretch, strut, stretch oneself. ఒళ్లువిరుచుకొను. To die, చచ్చు. To be audacious or impertinent. నీవు చెనకీల్గి చున్నావు you are very presumptuous. **నీలుగుబోతుతనము** or **నీలుగు** *nīlugu-bōtutanamu*. n. Audacity, impudence.

నీళ *nīla*. [Skt.] n. The name of a wife of Vishṇu.

నీళ్లు *nīllu*. [Tel. plu of నీరు.] n. Water. **నీళ్లతీయు** *nīlla-tīyu*. v. a. To bleach cloth. **నీళ్లుబుచ్చిగాడు** *nīlla-buchchi-gāḍu*. n. The Kingfisher. **నీళ్లవరుగు** *nīlla-varugu*. n. Salt, ఉప్పు. **నీళ్లాడు** *nīl-āḍu*. v. n. To be brought to bed, to bring forth. స్నానముచేయు. To bathe, స్నానముచేయు.

నీవారము *nīvāramu*. [Skt.] n. Wild corn. నివ్వరివడ్లు, విత్తకయే పండుఒట్టి ధాన్యము.

నీవి *nīvi*. [Skt.] n. A zone, or cestus, a belt. The knot (of a peculiar kind) which keeps up a Hindu woman's garment. పాకనడి. Swn. ii. 73. Capital, principal, stock. A stake or wager, మొదటిసొమ్ము, అసలుసొమ్ము, పందెముకట్టేద్రవ్యము. నీవివనము a park or garden around a house. చుట్టూనుండుతోట

నీవు *nīvu*. [Tel.] pron. Thou. gen. కి. నీవ, నీకి or నీచే thou thyself.

నీవ్రము *nīvramu*. [Skt.] n. The edge of a thatched roof, మేను.

నీహకరము or **ఉహకరము** *nīhāramu*. [Skt.] n. Frost, hoar frost. Dew. మంచు.

ను nu

ను *nu*. [Tel.] affix. A particle added to నా, the base of the 1st personal pronoun, as నేను I, and to the first person singular in verbs కొట్టెదను. The sign of the second case of nouns as కోటను. (It is changed into ని in some cases as రాముని) The sign of the gerund as కొట్ట మన్నాను he is going to beat. Conj. And, also, కూడా. జనులను *and* for men.

నుంకు *nunku*. [Tel.] n. A fast, fasting, ఉప్పు, ఉపవాసము.

నుంగు *nungu*. [Tel.] n. A palmyra fruit kernel, while tender.

నుంచి *nunchi*. [Tel. ను+ఉంచు.] affix. From, by. It governs an accusative, as ఇది నన్నుంచిరాదు this cannot be effected by

me. నెలముంది యిక్కడే ఉన్నాను I have been here a month. రెండుదినములనుంది for the last two days. ఆది నన్నుంచి రావలసి నదా is this due by me. నన్నుంచి ఒకనల్లియను చావదు not even a dog has died by my hand. ఈ రెండుదినములనుంది లేదు he has not been here these two days. గాలినుంచి from the wind. ఎక్కడినుంచి whence?

ముండి *mundi.* [Tel. ము+ఉండు.] affix. From, by. ఎన్నటిముండి whence.

ముక్కట *mukkata.* [Tel.] n. Movement, motion. చలనము. నారిక్ష. ii.

ముగ్గు *muggu.* [Tel.] v. n. To be smashed. నలుగు. n. A bit, fragment, తునక. Powder, పొడి. A cake of cowdung dried for fuel. పిడక. "ముగ్గులకుచ్చెలు" piles of such fuel. H. ii. 147. ముగ్గగు or ముగ్గలుపోవు to perish, to be dashed to pieces, to be shivered. ముగ్గలైన broken to pieces. గుర్రములో ముగ్గయ్యె the horses were smashed. **ముగ్గుచేయు** *muggu-chēyu.* v. a. To break to pieces, to reduce to dust. ముగ్గుముగ్గయి (beaten) to pieces. M. X. i. 171. **ముగ్గుముచ్చలై** or **ముగ్గుముచేగా** *muggu-muchcha-lai.* adv. In bits. ముగ్గాడు to cut to pieces, ఖండించు.

ముచ్చిల్ల *muchchilla.* [Tel.] n. Foam, froth, మరుగు, ఫేనము.

ముచ్చుక్కన *mutsukku-na.* [Tel.] adv. Suddenly. నుపాలున, కిసాలున. ముచుక్కున అనివవ్వుకు అమరకారశిల్పము. A. iv. 36.

ముచ్చు *mutsu.* [Tel.] n. The dung of sheep or goats, మేకలగొర్రెలపేడ. Goat hair, మేక వెండ్రుకలు. **ముచ్చుపాతేలు** *mutsu-patalu.* n. 'Dug ties;' bits of cloth with which the teats of sheep or goats are tied. మేకలగొర్రెల చండ్లమకట్టేగుడ్డలు. Pal. 361. **ముచ్చు** *mutsu.* v. a. To tie a cloth round the teats of goats. Swa. iv. **ముచ్చుమల్లి** *mutsu-malli.* n. A cheetah, చిరతపులి. HD. ii. 1091.

ముచ్చె *mudsu.* [Tel.] adj. Hurt, cut. తగిలిన. యు. ii. ఉ. రా. vii.

ముడి *mudi.* [Tel.] n. A word, a thing said, a promise, an expression. మాట. A bad name, అపకీర్తి.

"కడు ముడిమినపప్రభయగుచెడ
బడతికిమోంబు విడువబొడియకాదే,
మడికంటెజోళ్ళుమేలుం
దుడువుపురాణమునకాశ మాతవపడమే."

భో. vii.

ముడికారము *mudikāramu.* [Tel.] n. Style, mode of speech. వాచకము, మాట, రచనము, మాటనుమళ్ళించుక్రమము. **ముడుగు** or **ముడువు** *mudugu.* v. a. To tell. చెప్పు. **ముడుగు** or **ముడువు** n. A word or expression, a thing said, a promise; a line in verse: a bar in music. ఊరకెముడుగులెంచి చెప్పక to sing line upon line, to pester, to dun, to reiterate. ముడుగులదేవుడు lit: the lord of speech, Brihaspati. బృహస్పతి, శిష్యుడి. **ముడువు** *muduvu.* v. n. To speak. పలుకు. Suca. iii. 356. ముడువంగా as he said so, పలుకగా. **ముడువరి** *muduv-ari* n. One who is ready of speech, a talkative person, మాటలరాయి, వాచాలుడు. **ముడువరితనము** *muduv-ari-tanamu.* n. Readiness, fluency of speech.

ముతి *muti.* [Skt.] n. Praise, eulogium. స్తోత్రము, పొగడిక. **ముతించు** *mutinchu.* v. a. To praise, laud, sing the praises of. పొగడు, స్తోత్రముచేయు. **ముతము** *mutamu.* adj. Praised, lauded. ముతించబడిన. **ముతబలారి** *muta-bal-ari.* n. One who is praised by Indra, the "vanquisher of Bala," a title of Krishna.

ముతిక *mutika.* [Tel.] n. A detachment, తెగ, చరిమ. Total, మొత్తము. "మూడునిండ్రాలముతికల రెండుపండ్లుగా జేసి పదింబుజేసి." Pal. 60.

ముత్తము *muttamu.* [Skt.] adj. Sent, ordered, despatched, పంపబడిన. Pushed, త్రోయబడిన.

నుదురు *nudaru.* [Tel.] n. The forehead, నొసలు, లలాటము. infl. నుదుటి abl, నుదుట in the forehead. నెన్నుదురు (నెఱ+నుదురు.) the middle of the forehead.

నున, నునుపు, నుప్ or నున్న *nuna.* [Tel.] adj. Smooth, gentle. నునగాలి a gentle breeze. Soft, delicate, tender. నునపగ్గము a smooth cord. A. v. 129. నునుకినుక slight displeasure. నునుమేను a delicate body. **నునుపు, నున్నన or నున్నదనము** *nunupu.* n. Smoothness. **నునుపరి** *nunup-ari.* (నునుపు+అరి) adj. Smooth, polished, నునుపులు. **నున్నని** *nunnani.* adj. Smooth. నున్నపచేయు to smooth, to level; to clear away.

నున్నము *nunnamu.* [Tel.] adj. Sent, despatched, dismissed. తోయబడిన.

నుయ్యి, నుయి or నూయి *nuyyi.* [Tel.] n. A well. Gen: నూతి. Plu. నూతులు. నూతికిట్టు కడవ ఆటయము like a pitcher at a well; i. e., in danger. See P. i. 546.

నురుగు or నురుపు *nuruga* [Tel.] n. Froth, foam, scum. నుయ్యిపునురుగు sea foam, the bone of the cuttle fish, from which pounce is made. (Ainslie.) **నురుగుదబ్బ** *nuruga-dabba.* n. The liver. కాలేయము.

నురుచు or నూర్చు *nurutsu.* [Tel.] v. a. To thresh corn by driving cattle over it. తొక్కి నలుపు. To crush, quell. నలుపు. **నూరిచియాడు** *nuruchi-y-adu.* v. a. To ruin, నాశము చేయు. **నూరిపిడి** *nuripidi.* n. Threshing corn. ధాన్యమును నూర్చుట. **నురుపు** *nurupu.* v. a. To thresh corn, నూర్చు. To kill, చంపు.

నురుము *nurumu.* [Tel.] v. a. To reduce to powder, చూర్ణముచేయు. To kill, to destroy, చంపు. n. Powder, what is ground. పాడి **నురుమాడు or నురుముచేయు** *nurumu-adu.* v. a. To reduce to powder, to ruin, destroy. చూర్ణముచేయు, చంపు.

నులక or నుల్క *nulaka.* n. A cord, woven of three strands and used in lacing the bottoms of cots, like ticken. మంచమున్నుదారము. నులకమంచము a bed the bottom of which is made of such ticken.

నులి *nuli.* [Tel.] n. A twist, a tangle, మెలి. A griping or gnawing pain in the stomach. వేగులలొనొప్పి. వానికి నులిపెట్టినది he had the gripes. నులిపురుగులు worms in the bowels. adj. Gentle, slight. Small, స్వల్పమైన, అల్పము. Thus నులికాలువ A small stream. A. ii. 72. vi. 17. నులివెచ్చగా slightly warm, lukewarm. నులినొప్పి a slight griping pain, **నులివాల్లి** *nuli-vallu.* n. A slight withering. కొంచెము వాడిపోవుటలు. నులివాల్లువాడు to wither slightly, కొంచెమువాడు. **నులిగొను** *nuli-gonu.* v. n. To be twisted, to be tangled. చిక్కుపడు. **నులిపెట్టు** *nuli-pettu.* v. a. To twist. మెలిపెట్టు, చిక్కుపెట్టు. **నులిగడ or నులితడ** *nuligada.* n. A medicinal plant, having a capsule consisting of fine fibres twisted in the form of a screw. *Helicteres idora.* Linn, ఉద్దాని. **నులియు or నులుపు** *nuliyu.* v. n. To move about, to shake, to tremble. కదలించు. ఇట్టట్టు తోలను. To be reduced to powder, to be crushed or powdered, పొడియగు, నలియు, నలుగు. To ring, sound, tinkle. [illegible] i. 101. **నులిచు** *nulitsu.* v. a. To crush, to cause to be powdered. నులియజేయు, నలుచు. **నులుచు or నులుపు** *nulutsu.* v. a. To tread out, corn with oxen, to thrash corn, నులియజేయు. **నులుగు** *nuluga.* v. n. To be crushed, ground, trodden. నలుగు.

నులుచు, నుల్చు, నులుమాడు or నుల్చాడు *nulumu.* [Tel.] v. a. To roll (cotton between the hands.) To pull (by the ears.) To twist or curl (the whiskers). To twist or pull (a bullock's tail in urging it on.) [illegible] they

wrenched or broke his neck. To dig up, to root up. పెల్లగించు.

నుకువు *nukuvu*. [Tel.] n. Failure. నిష్ఫలము. An imperfection, defect, న్యూనత. "నులుపు లేశపుదించె నోచిన నోములెల్లను సీవయై." B. X. § 3. 28.

నువ్వు or నుపు *nuvvu*. [Tel.] n. Sesamum; a crop of sesamum. నువ్వుచేను. నువ్వులు sesamum seeds, తిలలు. నువ్వుపుప్వు *nuvvu-puvvu*. n. The delicate blossom of sesamum: it is proverbially delicate, and to it the poets compare a beautiful nose. నువ్వెత్తు or ఉవ్వెత్తు *nuvvettu*. n. Something extremely minute, that which is not worth reckoning. Lit: as much as a sesamum seed, నువ్వుగింజయెత్తు. నువ్వెత్తుగాఁ very little, తూలాయమానముగా. నువ్వెత్తగోను to become little or nothing, తూలాయమానమగు. "ఒక్క మూ త్రలో న నువ్వెత్తగోనాఁడె, దురోదరవాదిశతము." M. V. i. 30. నవ్వులెల్లా నువ్వులయినవి (proverb) the laughter is turned into grief. మూఁడిండి or నువ్వులపిండి *nuvvu-pindi*. n. Flour of sesamum.

నుసుము *nusumu* [Tel.] n. Bitterness. కటము.

నుసురు *nusuru*. [Tel.] v. a. To rub. రాచు.

నుసులింగ *nusa-linga*. [Tel.] n. A plant called బుసుచి.

నుసులు See నుసులు

నుసి *nusi*. [Tel.] n. Powder, dust made by insects. నుసిదారులకొయ్య pithless dry wood, touchwood. నుసిపురుగులు book worms, insects that perforate timber. adj. Little, petty, trifling, అల్పము.

నుసుగు *nusugu*. [Tel.] v. a. To disregard, despise. తిరస్కరించు.

నుసుమ *nusuma*. [Tel.] n. An eyefly.

నుసుముఁ *nusumu*. [Tel.] v. a. To attract. ఆకర్షించు

నుసులు or నుసలు *nusulu*. [Tel.] v. a. To stretch the body in or after sleep. ఒళ్ళు విరుచుకొను. v. n. To stir, కదలు. To delay, ఆలస్యముచేయు. To undertake, పూను. మైనిసులుచు stretching oneself. "వ్యసనములనుదరిలి నుసలబోక." Vēma. iii. 35, కొసల ప్రాయుచూచిన నుసిలికే పోవునా? will mere rubbing your forehead blot out your destiny? Vēma. 1796. "చు పెరుగున సంగమల్ నుసులుచ్చేటుల మ్రుగబాఁకి." M. IX. i. 198. n. Lightness, ease. లాఘవము, తేలిక.

నుస్సెలు *nusselu*. [Tel.] n. A sort of fish.

నూ nū

నూ A contraction for నూపు or నువ్వు 'sesamum' and also for నును 'soft.' See నూపు.

నూక or నూకలు *nūka*. [Tel.] n. Grits, pollard, farina, a kind of coarse flour called roulong or soojey in Madras. ఈ బియ్యము నిండా నూకపడిగానున్నది the rice is full of grits. నూకలుగుడు gritty meal, a meal prepared from the coarse grits of rice. నూక n. A kind of tree.

నూకు *nūku*. [Tel.] v. a. To shove, push. నెట్టు, తోయు. To drive as a cart, తోలు. To beat soundly, నిక్కిలి కొట్టు. నూకుడు *nūkuḍu*. n. Thrusting, shoving, తోపుడు. A shove, poke, thrust. నూకించు *nūkinchu*. v. a. To have (it) pushed, నెట్టించు, తోయించు. To get (one) thrashed, కొట్టించు.

నూగు *nūgu*. [Tel.] n. Soft down, downiness or hairiness, whether on plants or animals. పరాగము. Efflorescence of salt. The nap on cloth. Bloom, tenderness, లేతదనము. adj. Downy, tender, లేత. నూగు మీసములు downy moustaches. Hairy, rough. నూగుపరాళం or కరుకుపరాళం coins that are rough to the touch. నూగుబోఁస or నూ బోఁస the woolly cucumber plant, కూతురుబుడమచెట్టు. నూగుబెండ a species of

చెండ (q. v.) **సూగుడు** *sūgudu*. n. Dust, సన్నటిపిండివంటి రేణువు. **సూగారు** *sūg-āru*. n. A line of hair up from the navel to the breast. రోమరేఖ, రోమరాజి. **సూగూగు** *sū-sūgu*. n. Sprouting down, callow fledge, as of a young beard. "సూసూగు మీసకట్టును." Radha. i. 34.

సూచే or **సూచేము** *sūtsa*. [Tel.] n. Powder. పొడి. **సన్నసూచేము** very fine powder, మిక్కిలి పొడి.

సూతనము or **సూత్నము** *sūtanamu*. [Skt.] adj. New, fresh. కొత్త.

సూనె or **సూనియ** *sūne*. [Tel. సూను+నెయ్యి.] n. Oil. **మంచిసూనె** sesamum oil, or gingelly oil, తైలము. **నెమిలిసూనె** the melted fat of peacocks used in medicine. **సూనె కట్లపాము** *sūne-katla-pamu*. n. A small venomous snake "barred with black." **సూనెబుడ్డి** *sūne-buddi*. n. An oil bottle. **సూనెబుడ్డిగాడు** *sūne-buddi-gāḍu*. n. The Indian Redstart, *Ruticilla ruficentris* (F.B.I.) **సూనెముడి** *sūne-muḍi*. n. A joint. కీలుగంటు. **సూనెఅగిసె** the black linseed plant.

సూపురము *sūpuramu*. [Skt.] n. An anklet with bells. అందె.

సూయి Same as **నుయ్యి**. **సూతివాయికట్టు** the parapet around a well. బావ్యాదులు పడకుండా నూతి చుట్టును కట్టినగోడ.

సూరు *sūru*. [Tel.] v. a. To grind or sharpen. పదునుచేయు. To reduce to powder, పిండిచేయు. **వాని కెంత సూపిపోసినా చాలదే. నే నేమిచేతును** I cannot beat learning into him, what shall I do? **సూరురాయి** *sūru-rāyi*. n. A whetstone, a grindstone. సన్నికల్లు, మంగలికత్తి సూరురాయి. **సూరు** *sūru*. n. A hundred. **సూటపది** one hundred and ten. **సూరారు** *sūr-āru*. adj. Numberless, unnumbered (lit. a hundred and six) **సూరంచులకయిచుపు** *sūr-aṁchula-kayi-duvu*. n. The hundred-edged (or many edged) thunderbolt of Indra, వజ్రాయుధము.

సూరుచు, సూర్చు or **సురుచు** *sūrutsu*. [Tel.] v. a. To thrash corn: to tread out grain. **సూర్పించు** the causal of **సూరు**. **సూర్పిడి, సూరిపిడి, సూరిపిడి, సూరుపు** or **సూర్పు** *sūrpiḍi*. n. Thrashing. **సూర్పిడిమిట్ట** a threshing floor.

సూలు *sūlu*. [Tel.] n. Cotton thread. **సూలు తాడు** a cotton rope, a measuring line. **వాడు సన్నసూలు పడుకుచున్నాడు** that man is a mere thread paper. **సూలనిచ్చెన** a rope ladder. "అంపకోలసూలిశాబ్ధి చెల్లసిట్టె సార్వభౌముడైన." A. iv. 251. **సూలిగరసు** *sūli-garasu*. n. A bald head, బట్టతల. **సూలుకోను** or **సూల్కోను** *sūlu-konu*. v. n. To own, ఒప్పుకొను. To be fixed, కుదురుకొను. To be righted, చక్కబడు. To be produced, to flourish, పుట్టుకొను, పుట్టు, అంకురించు, విజృంభించు. "క్రొలుగ, న్నులనను పిన్నసూల్కొన నసుంగానకేల." Parij. i. 90. **సూలుకొలుపు** or **సూల్కొలుపు** *sūlu-kolupu*. v. a. To stir up, spur on, పుటకొలుపు, ప్రేరేపించు. **సూలుకోలు** or **సూల్కోలు** *sūlukōlu*. n. Flourishing, fixing.

సూవు Same as **నువ్వు** (q. v.)

నృ nṛi

నృత్తము or **నృత్యము** *nṛittamu*. [Skt.] n. Dancing, నాట్యము.

నృపతి, నృపాలుడు or **నృపుడు** *nṛi-pati*. [Skt.] n. Lit: a "lord of men," i. e., a king. **నృశంసుడు** *nṛi-saṁsuḍu*. n. A tyrant. క్రూరుడు. **నృసింహుడు** or **నృహరి** *nṛi-siṁhuḍu*. n. A lion among men, నరశ్రేష్ఠుడు. An epithet of Vishṇu, విష్ణువు.

నే ne

నే *ne.* [Tel. Short for నెఱ & నెఴ in compounds, the initial consonant of the next word being always doubled.] adj. Full; gentle, soft, sweet; as నెయ్యాము (నెఱ+మాము), నెత్తావి (నెఱ+తావి), నెమ్మనము (నెఱ+మనము), నెమ్మదురు (నెఱ+మదురు), నెచ్చెలి, నెత్తమ్మి, నెత్తిరి, నెమ్మది, నెన్నిగ, &c.

నెం *nem.* An abbreviation for నెంబరు, the English word 'Number.'

నెంజలి *nenjili.* [Tel.] n. Sorrow, anxiety, anguish. మనోవ్యథ.

నెక్కెర *nekkara.* [Tel.] n. A kind of tree, *Cordia myxa.* Ainsl. ii. 466.

నెక్కొను *nek-konu.* [Tel. another form of నెలకొను.] v. n. To be fixed, to take root, పాదుకొను. To exceed, become vast, swell. వ్యాపించు, అతిశయించు. నెక్కొన్న spread over, extended, అతిశయించిన, వ్యాపించిన. Parij. ii. 42. A. v. 130. **నెక్కొలుపు** or **నెక్కొల్పు** *nek-kolupu.* v. n. To extend, cause to swell. వ్యాపింపజేయు. To cause to be rooted in, పాదుకొనజేయు. **నెక్కొలు** *nek-kolu.* n. The act of being fixed in a thing. పాదుకొనుట.

నెగడి *negadi.* [Tel.] n. A fire lighted either for warmth or to keep off wild beasts. కాగు. ఆను. ii.

నెగడు or **నెవడు** *negadu.* [Tel.] v. n. To increase, to extend, to spread: పెద్దల్లు, పెరుగు. ఆ గ్రామము నెగడి కసుబా అయినది the village has enlarged and become a town. n. A polypus, or marine animal (మకరము), supposed to entangle swimmers. జలగ్రహము. The red sea weed, (tangle or dulse.) తంతువాహము. నెగడుపడిన clogged, trammelled. నెగడు కొట్టినట్లు ఉన్నారు they appeared to be astounded. **నెగడించు** *negadintsu.* v. a. To spread, to extend, as fame, &c.

నెగయు *negayu.* [Tel. for ఎగయు.] v. n. To fly. ఎగురు. To go up, to rise up, పయిలేచు. **నెగయు కొంచు** *negayu-donisu.* v. n. To rise up into the sky. పయిలేచు, కొనగు. **నెగవు** or **ఎగవు** *negavu.* n. A flight. ఎగురుట.

నెగులు or **నెవులు** *negulu.* [Tel.] n. Regret, disquiet, దుఃఖాపహమైనవిచారము. Pain, బాధ. "నెగులెల్లదీర్చి పైనిలిచె ప్రాణములు." Pativratya. p. 361.

నెగ్గు or **నిగ్గు** *neggu.* [Tel.] v. n. To settle, end, thrive, go on well, get on. నిర్ణయిస్తాడు. **నెగ్గించు** *neggintsu.* v. a. To manage or settle. To ratify, settle, promote, push forward. **నెగ్గడము** *neggadamu.* n. Pressure. నుమ్మర్దము, తొక్కిడి. **నెగ్గురు** *neggura.* n. Palpitation of the heart, గుండె ఆదరుట.

నెచ్చెలి *nech-cheli.* [Tel. నెఱ+చెలి.] n. A thick or close friend, a bosom friend. A friend either male or female. స్నేహితుడు, స్నేహితురాలు.

నెత్తి *netsisu.* [Tel.] n. Fine rice flour. మిక్కిలి సన్ననూకలరుమహాహాము.

నెటిక, నెట్టిక or **నెటిక** *netika.* [Tel.] n. The knuckles. నెటికవిరుచు to snap the knuckles. ఆతనిమీది నెటికలు విరిచినది she snapped her fingers at him. **నెటుకురు** *netukuru.* n. Snapping the fingers. నెటిక విరుచుట.

నెట్టకసీల or **నెట్టికసీల** *nettaka-sila.* [Tel.] n. A well-behaved person, మంచిస్వభావము గలవాడు, మృదులస్వభావురాలు.

"ఈ నెట్టన పల్లలచ్చి యిల నీశ్వరయోగపతి
యాండ నీవు నీ,
నెట్టికసీలపై మనసు నిల్పుట కేమనవచ్చు."
A. vi. 159.

నెట్టన or **నెట్టనము** *nețțana.* [Tel.] adv. Immediately. తక్షణమే. Necessarily, అవశ్యము గా. Finely, grandly, much, exceedingly, excessively, entirely, at all, అత్యంతము. "నెట్టనపోనీక" (Rukmang. iv. 126.) not suffering him to go at all, ఎంత మాత్రము పోనీక.

నెట్టవంట *netta-paṇța.* [Tel.] adv. Without any cause. నిష్కారణముగా.

నెట్టు *nettu.* [Tel.] v. a. To shove, thrust, push. తోయు, నెంటు. n. A push, or shove. An attempt. పూనిక. Drought, అనావృష్టి. Ruin, నాశము. A game played by boys. నెట్టు or నట్టు a salt pan, or place where salt is made. తావు. నెట్టుతెగిన ruined. **నెట్టుకోసు** *nețțu-konu.* v. n. To be firm, to maintain one's ground, to remain, పాదుకొను, నెలకొను, కాలూనుకొను. To excel, to be proud, అతిశయించు, విజృంభించు. v. a. To push, thrust, shove, ముందుకి తోసికొని నచ్చు. To force, బలాత్కరించు. "పట్టుగల యటి కంపు రావట్టునేల నెట్టుకొని." Swa. iii. 46.

"నెట్టుకొని యూగ్రయింతురు.
నట్టిని స్త్రీయింబులనుకాలము సుమతీ."
Sumati. 95.

నెట్టుడుకాయ or **నెట్టుకొట్టనగోలు** *nețțuḍu-kāya.* n. A certain game played by boys. H. iii. 190. "చీకటివింటిట్లు చిమ్ము బిడ్డల నెట్టు చూట్టనగోలలు, బొమ్మరాలు." Vishnu. v. 211. **నెట్టి** *nețți.* n. A match, an equal, ఉద్ది. **నెత్తము** or **నెట్టియము** *nețțiyamu.* n. A cushion or pad on the head, for carrying baskets on, like a porter's knot. చుట్టకురుము. "నిమగానములు గాన నిపతోడ బెనవెట్టి నెట్టెంబుగాఁ బ్రేగు చుట్టి నాడు." Swa. iv. 109. తీగ కొవ్వపాలతో కూడా పెనవేసి నెత్తి మట్టగా ప్రేగు జుట్టినాడు. **నెట్టెలుకట్టు** or **నెట్టలుకట్టు** *nețțelu-kaṭṭu.* v. n. To form sides, to make matches. ఉద్దులు నిర్వరచు.

"ద్వి, ఆయెడ గమురాను డాళులు దాను,
నిండారుసైన్యంతో నెట్టెలు కట్టి,
చెండును దండంబు చెలవొప్పుబట్టి."
DRB. 154.

నెట్రుము *nețrunu.* [Tel.] n. Steepness, abruptness, ఒడుదుడుకు. కలమును అంతనెట్రుముగా పట్టుకోరాదు don't hold your pen so upright.

నెత్తము *nettamu.* [Tel.] n. High land, as the crest or terrace of a hill, ఉన్నతెరుగు, పర్వతముమీది విశాలప్రదేశము. Gambling, జూదము, పాచికలాట. A bet, పందెము. **నెత్తి మాడు** or **నెత్తుటాడు** *nettamu-āḍu.* v.n. To play at dice. జూదమాడు. **నెత్తపలక** *netta-palaka.* n. A dice board. **నెత్తకమ్మ** *netta-kamma.* n. A stake at dice. పాచికల పందెము.

నెత్తమ్మి *net-tammi* [Tel. నేల+తమ్మి.] n. The meadow lotus, a flower that resembles the aquatic lotus, *Hibiscus mutabiles,* స్థలపద్మము. **నెత్తావి** [నెఱ+తావి.] a full blown lotus, a large lotus flower.

నెత్తరులు *net-tarulu.* [Tel. నెఱ+తెరులు.] n. Billows, high waves. పెద్ద అలలు.

నెత్తలు or **నెత్తళ్లు** *nettalu.* [Tel.] n. Sprats, or some other small fish.

నెత్తావి *net-tavi.* [Tel. నెఱ+తావి.] n. Fragrance.

నెత్తి or **నెత్తికాయ** *netti.* [Tel.] n. The head. వాని నెత్తిమీది రాయియ్యనాడు he has got him into a scrape. వాని నెత్తిమీది తిన్నినాను they trampled him under foot. **నెత్తిగోడ** *netti-goḍa.* n. The gable end of a house. **నెత్తిమోటు** a bundle carried on the head.

నెత్తురు or **నెత్రు** *netturu.* [Tel.] n. Blood, **నెత్తురుగడ్డ** *netturu-gaḍḍa.* n. A boil. **నెత్తురుకందు** *netturu-kaṇḍu.* n. A new-born infant. **నెత్తురుతాపుడు** *netturu-*

tramuḍu. n. An Asura; a demon. రాక్షసుడు. **నెత్తురుపాడ** *netturu-poḍa*. n. A red snake, పూతురుపాము. **నెత్తురుబంక** or **నెత్తురుబేది** *netturu-banka* n. Dysentery. **నెత్తురొత్తుమాన్యము** or **నెత్తురుకట్టుమాన్యము** *netturottu-mānyamu*. n. A living bestowed on one who (or whose father) shed his blood for the prince. **నెత్తురుపారు** *netturu-pāru*. v. n. To become red. ఎర్రనగు. **నెత్తురుపొద్దు** sunset.

నెనడు *nenaḍu*. [Tel.] n. Marrow in the bones. ఎముకలలోని కొవ్వు.

నెనరు *nenaru*. [Tel.] n. Affection, love. ప్రేమ. Gratitude, కృతజ్ఞత.

నెపము or **నెవము** *nepamu*. [Tel.] n. Blame; an imputation, charge, accusation, aspersion. నింద, తెప్ప. A pretext, pretence, excuse, మిష, వ్యాజము. A cause, కారణము.

నెప్పరము or **నెప్పళము** *neppāramu*. [Tel.] n. Fastness, swiftness, వేగము. "వని అత్తెనెందర్తలబలు దర్తడిం బల్గింప నేరిక నెప్పళంబున నెక్కబోవుబారును." Parij. iv. 74. "తీ తర్తడింబల్గింపనేరిక నుర్రుమనుట బల్లము వేయడమునకు చేతకాక, నెప్పళంబున నెక్కబోవుబారును గ్రక్కున నెక్కి నాయత్తపడుబారును.

నెప్ప *neppu*. [Tel.] n. A place, home, abode. స్థానము. Firmness, స్థైర్యము. Knack, tact, ఉపాయము. రథము గ్రామమంచట్టు తిరిగి నెప్పున చేరిన the car was taken round the town and returned to its old place. **నెప్పరిగి** knowing the knack or right way of doing a thing. దుప్పులకు నెప్ప a home for the deer. **నెప్పరి** *nepp-ari*. n. One who has knack or tact, ఉపాయశాలి. **నెప్పకోను** *neppu-konu*. v. n. To be established. పాదుకొను. నెప్పకొని on reaching home.

నెమకు *nemaku*. [Tel.] v. a. To investigate, search for, look into. వెదకు. **నెమకుడు** *nemakuḍu*. n. A search. వెదకుట.

నెమటాయి or **నెమటాయ** *nemaṭāyi*. [Tel.] n. A low creeper, the root of which is a sweet bulb. H. iv. 13.

నెమరు *nemaru*. [Tel.] n. The cud, rumination. **నెమరువేయు, నెమరుచు** or **నెమర్చు** *nemaru-vēyu*. v. n. To chew the cud. **నెమరుకణతలు** the temples of the forehead that move when we chew.

నెమలి, నెమిలి, నెమ్మి or **నెమ్మిలి** *nemali*. [Tel.] n. A peacock. **నెమలి అడుగు** a certain plant, పూతికరజము అనే చెట్టు. H. iv. 18. **నెమలికన్ను** the eyes in a peacock's train. **నెమలిచెట్టు** *nemali-chettu*. n. A tree called తిప్పాది. **నెమలిజోట్టుఅకు** *nemali-joṭṭu-aku*. n. A certain medicinal plant. **నెమలిమొగ్గ** *nemali-mogga*. n. (lit: The peacock's spreading its tail:) An attitude assumed by dancing girls, walking on the hands with the feet in the air. **నెమలివడ్లు** *nemali-vaḍlu*. n. A kind of rice. కాలిధాన్య విశేషము.

నెమురు *nemuru*. [Tel.] v. a. To rub. తైలము వేసి కాళ్లునెమిరితే నొప్పులుతీయును anointing the legs with oil and rubbing them relieves pain.

నెమ్మది *nem-madi*. [Tel. నెమ్+మది] n. Quiet, ease, comfort, health. adj. Proper, good, right, fine, in good health or order. నెమ్మదిగానుండెను he was well or at ease.

నెమ్మి *nemmi*. [Tel.] n. Attachment, affection, delight. ప్రేమను, సంతోషము. Quietness, నెమ్మది. Welfare, క్షేమము. A peacock, నెమలి. **నెమ్మిక** *nemmika*. n. Affection, love, ప్రేమ. **నెమ్మిచెట్టు** *nemmi-chettu*. n. The tree called తిరువృక్షము or చిత్రపుష్ప. Hamsa. iv. 20. **నెమ్మిరవురు** or **నెమ్మిరేడు** *nemmi-raṭuru*. n. An epithet of Kumāraswāmi.

నెమ్ము *nemmu.* [Tel.] n. Moisture, wet, damp. తడి. A bush in the wheel of a carriage. బండిచక్రముల రంధ్రములలో చొప్పించే ఇనుపగొట్టము. A nail used to join two planks of wood together, పలకలలో నగునవి అంటువేయుటకు చోపల చొప్పించే మేకు. A spike or nail pointed at each end. బందు, రెండుపలకల కంటువేయుమేకు. **నెమ్ము కొను** or **నెమ్మాను** *nemmu-'kona,* v. n. To become damp. చెమ్మగిల్లు.

నెయ్యము or **నెయ్యమి** *neyyamu.* [from Skt. స్నేహము.] n. Affection, tenderness. స్నేహము, ప్రేమ. **నెయ్యగి** or **నెయ్యగడు** *neyyari.* n. A friend. **నెయ్యంపుటలుక** *neyyampu-t-aluka.* n. A lovers' quarrel. ప్రణయకోపము. **నెయ్యమాడు** *neyyam-ādu.* v. a. To be kind or loving. To fondle, స్నేహించు. **నెయ్యపురేడు** *neyyapu-rēḍu.* n. Manmadha. **నెయ్యురాలు** or **నెయ్యురి** *neyyurālu.* n. A female friend. స్నేహితురాలు. **నెయ్యురు** *neyyuru.* n. Friends. ఆప్తులు.

నెయ్యి, నేయి or **నేయు** *neyyi.* [Tel.] n. Butter which has been melted and clarified, ghee. ఘృతము. Any unctuous juice, grease, oil, or fluid: In cookery it is equivalent to "stock," or lard. **నెయ్యులు** the pus from sores. **నెయ్యిపడు** to moisten. "నెయ్యిపూరి" (A. vi. 94.) vegetables that are fried. **నెయ్యిగ** or **నెయ్యిగొన్న** lard. **నేతి** *neti.* adj. Of the ghee; buttery. **నేతిదొండకాయ** the sharp-angled cucumber.

నెర, నెరపు, నెరా or **నేరా** *nera.* [Tel.] adj. Full. నిండిన. Fine, grand, excellent; great, large, big. **నెరిమంట** a great flame or a great pain. "నెరజాణ కోలాహలంబుతో జంటగాని మింటికెనయ నెరమంట నిమంచనోపి." S. iii. 269. **నెరగొయ్యి** a large gully. **నెరమాటలు** queer speech. "నెరిమాటలు కోడిమాటలు వెరమాటలు బాతెకాము." B. v. 86. **నెరకాడు** *nera-kāḍu.* (నెరపు+కాడు.) n. A perfect man. పూర్ణుడు. **నెరక** *neraka.* n. A hair. వెండ్రుక. "నెరకలు తొకియమ్ముల కొరడొర నెత్తురులంతియ." Hari vamsa. ii. 192. **నెరకొను** *nera-konu.* v. n. To fill, నిండుకొను. "తమమన కాలాకోప్రపంచము నెరకొని." Swa. v. 43. **నెరడు** *neraḍu.* adj. Rough. కొర్కి, విషమము. **ఆ నేల నెరడుగా నున్నది** that ground is rough or uneven. **నెరతనము** *nera-tanamu.* n. Respectability "మీయవివేకశీలలిలచే మన కూలమును నెరతనుచేసె." V. P. ii. 245. **నెన్నడుము** *nen-naḍumu.* n. A slender waist. **నెన్నుదురు** or **నెన్నొసలు** *nen-naduru.* n. The forehead. **నెన్నునము** *nen-munamu.* (నెఱ+మునుము.) n. The heart. **నెమ్మొగము** or **నెమ్మోము** *nem-mogamu.* (నెఱ+మొగము.) n. A fair face. **నెరయు** or **నెరియు** *nerayu.* v. n. To fill, నిండు. To be fulfilled, నెఱవేరు. To become grey, తెల్లనగు. To extend, grow, swell, వ్యాపించు. To shine, ప్రకాశించు. "ఓ కాటుక కొండలకు కిమ్మనకుండుట." B. X. 39. 16. **నెరయ** *nerayu.* adv. Fully, much, greatly. బాగుగా. **నెరపు** or **నెరుపు** *nerapu.* v. a. To fill, నింపు. To fulfil, నెఱవేర్చు. To spread, extend, పరచు. To make, చేయు. To enlighten, ప్రకాశింపజేయు. "నూనూగు మీసాలు నొగిలింపు నెరపెనా." B. viii. 438. adj. Much, great, అధికము. n. The act of spreading. **వ్యాపకము.** Greyness of hair. **నెరపరి** **నెరయిక** *nerayika.* n. Filling, నింపుట. Spreading, వ్యాపించుట. The act of turning grey, as hair, తెలగానుట. **నెరపండి** or **నెరవంక** *nera-caṇḍi.* n. A kind of plant. ఆకుకూర. **నెరపడి** or **నెరపరి** *nera-paḍi.* n. Full speed. A scrawl or device. **నెరపడిన** వ్రాసినాడు he scrawled or flourished in writing. Wit, skill. **నెరవాది** *nera-ṇḍi.* n. A skilful, or clever man, నేర్పరుడు, నేర్పరి. P. iii. 205. **నెరవాదితనము** skilfulness. **నెరపుజాలి** or **నెరపువిద్య** *nera-viḍe.* n. Conjuring, sleight of hand. మాయలాపనము, జాలిక్య. Foppery, conceit. **నెరపు**

neravu. n. Fulness. పూర్తి. Spreading, వ్యాపనము. A way, మార్గము. Understanding, తెలివి. A contrivance. ఉపాయము. The name of a certain tree. "నెరపుగలుగువారు, విద్యచేత బిగ్రహీంపవారు పనిచే గలుగువారి భాపిప కొడుపులో." Vēma. 140. నెరపుగలుగువారు, ఉపాయశాలులు. adj. Full. పూర్ణము. Much, great, అధికము. Proper, యుక్తము. Broad, spacious, విశాలము. Spreading, spread, వ్యాపకము, వ్యాప్తము. నెరవేరు *nerav-ēru.* [From నెరవు much, and ఏఱు.] v. n. To be fulfilled, to prosper, thrive, succeed, నెరవేఱి mature. నెరవేర్చు *nerav-ērṭsu.* v. a. To accomplish, effect, manage, discharge నెరయు *neraya.* adv. Entirely, vastly, extremely. In the least, at all. నిండుగ, బొత్తిగా.

నెరపు or నెరపు *neranu.* [Tel.] n. A secret. మర్మము. A vital part, జీవస్థానము. plu. నెరపులు.

నెరపు *nerasu.* [Tel.] n. A mote, atom, particle. లవము A flaw or small defect, కళంకము, దోషము. A stumbling block, defect, puzzle, hitch: a fault. తప్పు. A. iv. 270. వానిపనికి వాపు బుద్ధినెరపుగా నున్నది his affair is a riddle to me. నెరనరి *nerasu-uri.* n. A hero, శూరుడు. A troublesome person, a plague, a tormentor. ఇబ్బందిపెట్టువు. P. i. 354. నెరపులుపట్టు *nerasulu-paṭṭu.* v. n. To boggle, make difficulties, find flaws.

నెరి *neri.* [Tel.] n. Crookedness. వక్రత. Beauty, అందము. Manner, విధము. Custom, ఆచారము. A fold of a cloth, వస్త్రముకుచ్చె. Order, క్రమము. Justice, న్యాయము. Courage, పరాక్రమము. Skill, పుష్టి. Fulness, finishing, పూర్తి. A bird's wing, రెక్క. Hair, tresses, వెండ్రుకలు. Curls, చుట్ట వెండ్రుకలు. Greatness, bigness. A streak. నల్లనెరి a dark streak. A sympathetic swelling: such as appears on one side of the neck or arm in consequence of an injury on the opposite side. adj. Great, large. మొప్పు, అర్హంకము. Pretty, fine, excellent. మాను, దూరకృము, మంచి. నెరికె *nerika.* n. A petticoat or shift. జాకరా, పావడా. Parij. iv.22. నెరిపడు *neri-padu.* v. n. To become, అగు. To accrue, సిద్ధించు. To flourish, thrive, బాగుపడు.

"కట కాసియటులుండి నెరిపడు,
మైనతెరగు దోచి మాయమునువిచ్చుంగా."
M. XII. iii. 31.

నెరిడి *neride.* [Tel.] n. The name of a certain tree. H. iv. 16.

నెరియు, నెరె, నెర్రియు or నెర్రె *nariya.* [Tel.] n. A crack, slit, chink, fissure. చీలిక, బీటలుపడుట.

నెరుము *nerumu.* [Tel.] v. n. To rub, రాయు. To rankle. To yearn or ache, as the bowels. మెలమెలలాడు.

నెరులు *nerulu.* [Tel. plural of నెఱ. q. v.] n. The hair. Cracks, chinks. నెరియులు, ఛిద్రములు. A. v. 19.

నెల *nela.* [Tel] n. A month. మాసము. The moon, చంద్రుడు. The full moon, పున్నమ. A place, నెలవు, స్థానము. Camphor, కర్పూరము. నెలనెత్తబాలు bits of green camphor. పచ్చకర్పూరపు పలుకులు, వాపనట్టు, వాపన పక్కలు. నెలవంక the crescent moon. నెల నెలకు every month. నెలసరికి at the end of the month. నెలకట్టు *nela-kaṭṭu.* n. A pavement, చాలికట్టడపుశిల, కుట్టిమము. "పటికంపునెలకట్టు పైనెక్క నెగడొంయి నించి యిచ్చట గట్ట నెట్టుదాఁచె." HK. iii. 74. నెలకుమ *nelakuma.* n. A place. స్థానము. నెలకూన the crescent moon, బాలచంద్రుడు A nail mark, నఖక్షతము. వసు. vi. నెలకోను or నెలవుకోను *nela-konu.* v. n. To be, stay, arise. ఉండు, నిలుచుండు, పుట్టు, కలుగు. To become firm or settled, నిలుకడయగు.

"ఆ నేమం బుదెంచెద మారుట,
నెలకొని వృషభమధ్యవర్తియు
నోషులపరిదిఁ."

M. VII. i. 55.

నెలకొలుపు *nela-kolupu.* v. a. To place, deposit. ఉంచు. **నెలత** *nelata.* [నెల+త–తనువుగలది] n. A woman. **నెలతోలి** or **నెలపట్టి** *nela-tsūli.* n. The planet, Mercury, బుధుడు. **నెలతాలుపు** or **నెలతాల్పు** *nela-tālupu.* n. Lit: He who wears the moon (on his head) i. e., Siva, చంద్రశేఖరుడు. **నెలత్రావడము** or **నెలపులుగు** *nela-trāvu-damu.* n. A mythical bird called నక్షత్రము, which is supposed to live on the moon's light. **నెలపాలు** or **నెలపిసము** *nela-pālu.* n. A phase of the moon. చంద్రకళ. **నెలపొడుచు** *nela-podutsu.* v. n. To rise, as the moon, చంద్రోదయమగు. **నెలపొడుపు** *nela-podupu.* n. Moonrise, the rising or appearance of the moon. **నెలమేపరి** *nela-mēpari.* n. Lit: One who feeds on the moon, i. e., Rahu, the ascending node. **నెలవెలుగు** *nela-velugu.* n. Moonlight. వెన్నెల. **నెలబాలుడు** *nela-bāludu.* n. The moon, చంద్రుడు. **నెలరాయి, నెలచెట్టు** or **నెలచెలుపు** *nela-rāyi.* n. Moonstone. చంద్రకాంతశిల. **నెలవంక** *nela-vanka.* n. The crescent moon శుక్లచంద్రుడు. A mark like a half moon; such as is produced by nipping (in fondness) with the nail. నఖక్షతము. **నెలవంకగోల** a crescent shaped arrow, అర్ధచంద్రబాణము.

నెలగ *nelaga.* [Tel] n. Money, wealth, ధనము. Alms, దానము, నిర్మము.

"కం॥ కలిమికిని పనికొలదిని,
నిలగల వెలిబిడుకొన్న నిలువక్కడిదా,
కలయుఁ నిండిరెండును,
కలుగింపుక విడువవున్న నానిధంగిఁ."

G. ii. 152.

నెలవు or **నెళవు** *nelavu.* [Tel.] n. A place, abode, home, dwelling, native country. ఉనికిపట్టు, స్థానము. An acquaintance, పరిచయము. రాళ్ళనెలవు a stony place. R. v. 97. A secret, మర్మము. **నెలవుగోను** Same as నెలకొను. See under నెల. **నెలవరి** or **నెళవరి** *nelava-ari.* n. An acquaintance. మర్మము తెలిసినవాడు. R. v. 18.

నెల్లి *nelli.* [Tel.] n. The tree called Emblic myrobalan, Phyllanthus emblica. ఉసిక, ఆమలకము. పెద్దనెల్లిచెట్టు the large species. చిరునెల్లి the small species. Rox. iii. 671. నెల్లికాయ its fruit. **నెల్లికాయగంధకము** *nelli-kāya-gandhakamu.* n. Medicinal brimstone (Tariff.) **నెల్లిపాషాణము** See పాషాణము.

నెళినెళి *neli-neli.* [Tel.] adv. Crackingly, suddenly. పెరుక్కున, హఠాత్తుగా.

నెవడు Same as నెమడు (q. v.)

నెవము Same as నెమలు (q. v.)

నెవగు Same as నెగడు or నెగయు (q. v.)

నెవలి or **నెవని** Same as నెమలి. (q. v.)

నెవులు Same as నెమలు. (q. v.)

నెవ్వ or **నెవ్వము** *nevva.* [Tel.] n. Poverty, దారిద్ర్యము. Distress, ఆపద, కష్టము. Drought, famine, కరవు. "ధనం బెవ్వరిఁటి లేక బ్రతుకుటు, నెవ్వియుమంచిలేనిమనిషి నాఁజేఁ." G. viii. 201. "కా నవ్వలు నెవ్విఁ యుజఁ బోవ్వఁ." A. iv. 291. దీని బదులు నెవ్విఁ, అనాదృష్టిచేతను.

నే ne

నే, నేఁ, నేను or **ఏను** *nē.* [Tel.] pron. of the first person I. n. (Short for నేయి.) Ghee. **నేజెల్ల** *nē-jella.* (నేను+చెల్ల) interj. Alas. అయ్యో!

నేజ, నేజే, నేజము, నెజేము, నేజా or **నెజా** *nēja.* [H.] n. A short spear, lance, or iron spit. చిల్లకోల, ఈటె.

నేటి *nēṭi.* [Tel.] n. Certainty. నిశ్చయము. adj. Good, excellent, fine, శ్రేష్ఠము. Firm, దృఢము. నేటుగా well, properly. **నేటించు** or **నేటుపోవు** *nēṭiñcu.* v. n. To become fixed, firm or hard, దృఢపడు. To become sure, నిశ్చయమగు. **నేటుచేయు** *nēṭu-cēyu.* v. a. To make certain, to ascertain, నిశ్చయపరుచు. To try, prove, weigh, discriminate, వివరించు, పరీక్షించు, తారతమ్యము విచారించు. "ద్వీప పాటితస్థితియెంతో పాపపుణ్యముల నేటు సేయగలేక, నిష్కారణుఁడు." Sāranga. v. 65.

నేడు *nēḍu.* n. To-day, this day. ఈదినము. నేడు వచ్చెదరు they will come to-day. నేటి వర్తమానము the news of to-day. నేటికి for this day.

నేత *nēta.* [Tel.] n. A baron, petty chieftain.

నేత *nēta.* [Skt.] n. A lord, master, leader. ప్రభువు, పతిత.

నేత [Tel.] See under నేయు.

నేత్రము *nētramu.* [Skt.] n. The eye. కన్ను. A garment. Bleached or woven silk. వస్త్రము, పట్టుబట్ట. "మర్కటశీలకృతమైన ముగ్ధంబు నేత్రపదవహించు." A. I. 46. "నేత్రంబువట్టు" a kind of silk. BD. iii. 110. నేత్రోత్సవమగానున్నది it is a feast to the eyes.

నేదిష్ఠము *nēdiṣṭhamu.* [Skt.] adj. Very near, close. మిక్కిలి సమీపము.

నేనలి *nēnali.* [Tel.] n. Weeds. కలుపు. నేనలిదీయడము removing weeds, weeding. కనువుమొదలైనవి దీసివేయడము, కలుపుతీయడము.

నేను or **ఏను** *nēnu.* [Drav. cf. Tam. நான்.] n. The pronoun I. నేను పోతిని I went. The Genitive is నా. నాయిల్లు my house. Dative నాకు, to me. Plu. మేము, ఏము we (excluding the person or persons spoken to) and, మనము we (including the person or persons spoken to.)

నేపథ్యము *nēpathyamu.* [Skt.] n. Ornament, embellishment. మేను, వస్త్రాభరణాది వస్త్రాభరణంబులకోశ, A stage. రంగభూమి. A curtain. Bhr. Vaan. iv. 32.

నేపాళము *nēpāḷamu.* [Skt.] n. The "Nepaul plant" or Physic nut, (Jack Spratt), *Croton tiglium.* Called also the coral plant from the flowers which look like red coral. See under ఆముదము. Rox. iii. 687. 682. నేపాళబడిత a crabstick (or blackthorn) cudgel. ఎఱ్ఱనేపాళము the common coral plant, which is worthless. నేపాళదేశము *nēpāḷa-dēśamu,* n. The country of Nepaul.

నేఁబు *nēbu.* [Tel.] A coin worth twelve cash. Plu. నేఁబులు coins.

నేమము or **నేమకము** *nēmamu.* [from Skt. నియమము.] n. An appointment, a vow. నియమము. [Skt.] n. Time, కాలము. Extent, మేర. A bit, కొంక. **నేమించు** *nēmiñcu.* v. a. To determine, fix, appoint. నియమించు.

నేమి *nēmi.* [Skt.] n. A water pump, నూతి మీనిబొక. The tire of a wheel. బండిచక్రాల చుట్టునుండేది లనుపట్టీలు. A plant called తిరిగె.

నేము *nēmu.* [Tel.] v. a. To winnow. pron. Plu. of నేను. We, మేము. **నేమించు** *nēmiñcu.* (causal of నేము.) v. a. To cause to winnow.

నేయము or **నెయ్యము** *nēyamu.* [from Skt. స్నేహము or న్యాయము.] n. Friendship. స్నేహము. Justice, న్యాయము. "నేయము గాదుబ్బంటే నిలిచేది మేరగాదు" వేమన్న.

నేయు Another form of నెయ్యి (q. v.)

నేయు *nēyu.* [Tel.] v. a. To weave, as a cloth, అల్లు. మంచమునేయు to lace a bed. గడ్డినేయు to lay thatch on a roof. ఇంటికి ఆ గడ్డి నేయించెను he thatched his house

with that grass. గడ్డినేసిన thatched. నేయించుము *nēyinṭsu*. v. a. To cause to be woven. ఆతనిచేత రెండుగుడ్డలు నేయించితిని I made him weave two cloths. నేత *nēta*. n. Weaving, texture. నేయుట. నేతలు fine long cloth, సన్నపొడుగుచీరలు. కవిక. iii. నేతకాడు or నేతరి *nēta-kāḍu*. n. A weaver. నేతపలక *nēta-palaka*. n. A plank or board every now and then used by a weaver in arranging the warp and the woof evenly. నేతపురుగు *nēta-purugu*. n. A spider. "పురహరునకు నేత పురుసులు పూజచేసి స్థిరమైన సుజ్ఞానజీవమూయ." Vēma. iii. 159.

నేరా Same as నెఱ (q. v.)

నేరుగా *nēru-ga*. [Tel.] adv. Straight, direct. ఆ దోవను నేరుగాపోవలెను you must go straight along that road.

నేరాజె *nē-rāḍu*. [Tel.] n. A lace-cloth. పేరిబట్ట, జేరిబాజె, సరిగతో నేసినబట్ట.

నేర్చుము or నేర్ప *nērtsu*. [Tel.] v. n. To learn. Added to other infinitives it is translated by the English verb Can. రాజేరను I cannot come. తెలియనేరరైరి they were unable to know. చూడనేర్తునే can I bear to see it? నేర్చినేర్చి మాట్లాడుతాడు he is talkative or chatters. నేరక *nēraka*. adj. Being unable to. రానేరక being unable to come. adv. Unawares, unconsciously, involuntarily. నేర్చి నేరక నేసినవని an act committed unconsciously or ignorantly. నేరకచేసినాను I did it unintentionally or unconsciously. నేరరు they cannot do it. "నీవు ఇచ్చినశాపంబు నిమ్మహాంబు నేర్తని నమ్మంపుము." M. I. i. 150. నేరబోతు *nēra-bōtu*. (నెఱము+పోతు.) n. An ignorant man, తెలియనివాడు. నేరము *nēramu*. n. Ignorance. అజ్ఞానము. A mistake, fault, దోషము. ఆడనేరమి ignorance of acting, want of power to act. పాడనేరమి inability to sing. నేరము *nēramu*. n. A criminal offence, a crime. తప్పు, అపరాధము. నేరస్థుడు *nērasthuḍu*. n. A criminal, an offender. నేరిమి *nērimi*. n. Knowledge, skill, dexterity. నేర్పు, సామర్థ్యము. నేరుచుకోను, నేర్చుకోను or నేర్చికోను *nērtsu-kōnu*. v. a. To learn. నేరుపరి, నేర్పరి. నేరుపుకాడు, నేర్పుకాడు or నేరుపులాడు *nērup-ari*. n. A wit, an ingenious or skilful person, a genius. సమర్థుడు. నేరుపు or నేర్పు *nērupu*. v. a. To teach, నేర్పవిద్య. n. Art, skill, craft, cunning. A pretext. నేర్పులు arts, wiles, contrivances. నేరుపుగా or నేర్పుగా *nērupu-ga*. adv. Artfully, duly, skilfully. నేర్పించు *nērpiṇṭsu*. v. a. To make one learn, to teach, to cause to teach.

నేరేడు or నేరెడు *nēreḍu*. [Tel.] n. The tree called *Myrtus cyminum*. Rox. ii. 486. *Ardisia humilis* (Watts). భూతనేరేడు and అల్లనేరేడు are other species. జంబునేరేడు *Mo* rosapple, *Eugenia jambos*. నేరేడుపండువలె as black as a cherry.

నేల *nēla*. [Tel.] n. Land, earth, soil. భూమి. A country, దేశము. adj. "Of the earth." A prefix (like *ground*, or *dwarf*,) applied to certain plants, as నేలపిందె, dwarf cattan, నేలపొన్న dwarf cassia. నేలగలుపు *nēla-galupu*. v. a. Lit: To mix with the earth. To ruin. దానిని నేలగలిపినాడు he ruined it. నేలకులతెచ్చు to turn upside down, అందుమీదుచేయు. నేల మాపు a downcast look. నేలచూలి *nēla-tsuli*. n. Lit: The earth-born child, i.e., Sita, భూసుత. నేలతాడి *nēla-tāḍi*. n. The plant called *Curculigo orchioides*. తాల మూల. Rox. ii. 141. నేలతాలుపు *nēla-tālupu*. n. A mountain. పర్వతము, భూధరము. A king, రాజు, భూపతి. నేలనెమలి *nēla-nemali*. n. The bird called a Pond Bird. నేలపట్టి *nēla-paṭṭi*. n. Sita సీత and Mars, అంగారకుడు. నేలపాల

n. A kind of pigeon called a tumbler. నేలమీద వట్టింబోతే పావురాయి. నేలబావి a well without any wall round it. నేలమా ళిగ, నేలమాళిగ or నేలమాలిగ a room under ground, భూమిలోపలియిల్లు. నేలములగ్గ the plant called తుప్పగ, *Solanum jacquini.* నేలరేడు *nela-rēḍu.* n. A king. రాజు, భూపతి. నేలవేము *nela-vēmu.* n. The plant called *Justicia paniculata.* Rox. i. 118. or *Andrographis paniculata.* (Watts.) నేల వేలుపు *nela-vēlupu.* n. A Brahman. భూసురుడు,భూదేవుడు. నేలాపు *nelāpu.* (నేల+ ఆపు.) n. A kind of hawk. ఒకవిధమైనడేగ.

నేనము or నేవము *nēvamu.* [Tel.] n. A pretext. వ్యాజము, మిష.

నేపథ్యము, నేపడము or నేపారము *nēpaṭhyamu.* [Tel.] n. Bloom, brilliancy. శోభ, కుసుమారుణము. A necklace. కంఠాభరణ, మురు లంగ్రచ్చినపేరవము. "అమరులమ్మకపోవుమనకు నేపథ్యంబులు కుందుపృథివి మూసిరాగా." Auir. i. 43. HD. ii, 624.

నేస్తము *nēstamu.* [Tel.] n. Friendship, love. స్నేహము. నేస్తకాడు *nēsta-kāḍu.* n. A friend. నేస్తకత్తె or నేస్తరాలు *nēsta-kattē.* n. A female friend or acquaintance.

నై nai

నైకటికము *naikaṭikamu.* [Skt. from నికటము.] adj. Near at hand. "నైకటికంబు లగ్నమని నవ్యమనోవిభవంబుమీర." Charu. Chan. v. 110.

నైగనగ్యము *naiga-gyamu.* [Skt. from నిగనిగ.] n. Brilliancy, sparkling, నిగనిగ లాడుట. H. i. 61.

నైఘంటికము *naighaṇṭikamu.* [Skt. from ఘంటు.] adj. Appertaining to lexicography, dictionary. నైఘంటికపదములు ...ry words.

నైచికి *naichiki.* [Skt.] n. A milch cow of a fine breed; మంచిపాలుగలగోవు.

నైచ్యము *naichyamu.* [Skt. from నీచము.] n. Humility, obsequiousness. నిజనై చ్యములం బ్రకటించి assumed humility, cringing.

నైజము *naijamu.* [Skt. from నిజము.] adj. Natural, original. తనకైన, స్వభావికము. n. Natural disposition, nature, bent, propensity. Actuality, reality. Character. a trait or characteristic: a peculiarity.

నైపథ్యము *naipathyamu.* [Skt.] n. A theatre. నాట్యగృహము. నైపథ్యమందుండాలి behind the scenes.

నైపుణము, నైపుణి or నైపుణ్యము *naipuṇamu.* [Skt. from నిపుణము.] n. Dexterity, cleverness, skill, art. నిపుణత్వము, నేర్పరితనము. నైపుణంతో cleverly.

నైమిత్తికము *naimittikamu.* [Skt. from నిమిత్తము.] adj. Occasional (as opposed to నిత్యము constant). Practical; reducible to practice.

నైమిషము *naimiṣamu.* [Skt.] n. The name of a forest mentioned in many poems. (Some imagine it to be near Bhadrica, in Orissa: others say, near ప్రయాగ.)

నైయాయికుడు *naiyāyikuḍu.* [Skt. from న్యాయము.] n. A logician. న్యాయశాస్త్రము తలిసినవాడు.

నైరాశ్యము *nair-āśyamu.* [Skt. from నిరాశ.] n. Hopelessness. ఆశలేనితనము.

నైరృతి *nairṛiti.* [Skt. from: నిర్ఋతి.] n. The name of the genius who governs the South West.

నైర్మల్యము *nairmalyamu.* [Skt. from నిర్మలము.] n. Spotlessness, purity. నిర్మలత్వము, నిర్మలత.

నైసర్గిక *naisargika.* [Skt. from నిసర్గ.] adj. Heavenly, divine.

నైల్యము *nailyamu.* [Skt. from నీలము.] n. Blackishness, foulness. నీలత్వము, నల్ల దనము.

నైవేద్యము *naivēdyamu.* [Skt. from నివేదము.] n. Consecration of food to a god. An oblation or wave offering.

నైషధము *naishadhamu.* [Skt. from నిషధ.] n. The name of a celebrated Sanskrit poem. **నైషధుడు** *naishaḍhuḍu.* n. An epithet of the celebrated king Nala, (నలరాజు) as being 'prince of the Nishadha country.'

నైష్కికుడు *naishkikuḍu.* [Skt. from నిష్కము.] n. A master of the mint. టంక సాలకధికారి.

నైష్ఠికము *naishṭhikamu.* [Skt. from నిష్ఠ.] n. Steadfastness in faith. **నైష్ఠికుడు** *naishṭhikuḍu.* n. One who is faithful, devoted or steady. నిష్ఠగలవాడు.

నైసర్గికము *naisargikamu.* [Skt. from నిసర్గము.] adj. Natural, inborn, constitutional. స్వాభావికము.

నొ no

నొంచు *noṇchu.* [Tel.] v. a. To cause pain, to hurt. నొప్పించు, బాధపెట్టు.

నొక్కఁము *nokkamu.* [Tel.] n. A sort of dill or fennel. శతపుష్పియము, పెద్దసదాపు.

నొక్కు *nokku.* [Tel.] v. a. To press, pinch, compress, squeeze. అదుము. To nip with the nails. To indent. N. IX. 363. రండుకొమ్ములు నొక్కు butting with the horns. **నొక్కు** or **నొక్కుడు** n. A squeeze. An impression, or a dent, as with the tooth or nail. The tooth of a saw or clock wheel. A dimple or ripple.

నొగ *noga.* [Tel.] n. The pole that connects the carriage with the yoke.

నొగులు *noguḷu.* [Tel.] v. n. To break, నలుగు. To grieve, sorrow, be in pain. To be sunken, as the cheeks. ఆవు నొగిలి పోయినది the cow out of condition. n. Pain, బాధ. **నొగిలించు, నొగిల్చు, నొగులుచు** or **నొగుల్చు** *nogiliṇchu.* v. a. To distress, grieve, pain, afflict. శ్రమపెట్టు.

నొచ్చిల్లు *nochchillu.* [Tel.] n. Saliva, spittle. చొంగ.

నొచ్చు *notsu.* [Tel.] v. n. To ache, smart, pain, be grieved. నొచ్చినాడు. నొచ్చి యుండు వాడు a distressed man. నొచ్చిపోయిరి they were in reduced circumstances. **నొచ్చు కొను** *notsu-konu.* v. n. To ache, repent, grieve, పశ్చాత్తాపపడు. **నొచ్చుకోలు** *notsu-kōḷu.* n. Repentance. పశ్చాత్తాపపడుట. **నొచ్చ** *norra.* adv. Achingly, acutely, sharply, painfully, so as to pain, smartingly. నొచ్చవాడుట to speak severely. **నొచ్చని** *norchani.* adj. Painless, not aching, easy. **నొచ్చ, నొచ్చు, నొప్పు** or **నొప్పి** *norru.* n. Pain, suffering. వేదన. Disease, sickness, వ్యాధి. **నొచ్చి** a sick person, వ్యాధిగలవాడు.

నొడలవొంటి *noḍala-voṇṭi.* [Tel.] n. A doubt, suspicion, సందేహము.

నొడి or **నుడి** *noḍi.* [Tel.] n. A word. మాట. **నొడికాడు** or **నుడికాడు** *noḍi-kāḍu.* n. A talkative person. మాటలాడు. **నొడికారము** or **నుడికారము** *noḍi-kāramu.* n. Talkativeness. Cleverness in talking. నొడికారపుమాటలు clever words. **నొడికారి** or **నుడికారి** *noḍi-kāri.* n. One who can talk cleverly. మాటలు చెమకొనలవాడు.

నొడుగు, నొడుపు, నుడుగు or **నుడుపు** *noḍuga.* [Tel.] n. A word, speech, మాట. v. a. To say, tell, speak, మాటాడు.

నొడుము *noḍuṭsu.* [Tel.] v. a. To find fault with. తప్పులుపట్టు. **నొడుపు** *noḍupu.* n. Fault-finding, తప్పులుపట్టుట.

నొప్పి or **నొప్పము** *noppi.* [Tel.] n. Pain or ache. Danger, ఆపద. Harm, ill, hazard. నొప్పము. నేరమునొప్పము a crime is harmful. **నొప్పింపు** *noppintsu.* v. a. To hurt or cause pain to. To afflict or torment, to displease or offend. ఎవ్వరిని నొప్పింపరాదు you should do ill to no one. **నొప్పిగుంటి** *noppi-guṇṭi.* n. A sick person. వ్యాధిగ్రస్తుడు.

నొల్ల *nolla.* [Tel.] n. A harrow. **నొల్లబల్ల** *nolla-balla.* n. A broad hoe. **నొల్లు** *nollu.* v. a. To level land with the plough. To suck the fingers, వ్రేళ్లను నోటఁబెట్టుకొనుట చేప్పరించుట.

నొవ్వ or **నొవ్వు** See under నొచ్చు.

నొసలు *nosalu.* [Tel.] n. The forehead. నుదురు, ఫాలము. Gen. నొసటి, Loc. నొసట. Plu. నొసళ్లు. నొట్ట or నొట్టె (corruption of నొసట) on the forehead, లలాటమునందు. నొసట వ్రాసిన వ్రాత తప్పగలదా can what is written on the forehead fail of effect?

నొ nō

నోఁచు *nōtsu.* [Tel.] v. a. To perform a meritorious act, as fasting. To undertake a vow. వ్రతమాచరించు. **నోఁత** *nōta.* n. The act of undertaking a vow, నోమట, వ్రత మాచరించుట. **నోము** *nōmu.* [Tel.] n. A vow. వ్రతము. v. a. To vow, వ్రతము పూను. To lose, పోగొట్టు. వాడును వాని తండ్రియును ఒకటే నోముపోయినవారు he and his father had the same fortune. **నోమునారము** Same as నోరము (q. v.)

నోయు Same as నోచు (q. v.)

నోరు *nōru.* [Tel.] n. The mouth. వక్త్రము, ముఖద్వారము. C. నోఁట, నోర్. Adv. నోట. Plu: నోళ్లు, నోటు with the mouth. నోరు ముయ్యి hold your tongue. నోరు లేని dumb, unable to talk. నోరు లేనివాఁడు a simpleton. నోరుకొట్టు to strike on the mouth, i. e., to silence, cheek, rebuke; to deprive of one's rights or enjoyment, to plunder, spoil. నోరుగాచు to watch one's lips, to keep a secret. నోరుకట్టు to restrain the appetite. నోటిలో ఆడుచున్నది I have it at the tip of my tongue. నానినోరు మంచిదికాదు he is a foul mouthed fellow. పెద్దనోరుచేయుట to talk loud or abusively. నోరుపడిపోవు speechless. నోటికేది foolish, ignorant, senseless. నోటిమాట a mere word of mouth. **నోరుమ్రొగ్గు** *nōru-mrugu.* n. A dumb man. మూగవాఁడు. నోటికి వచ్చినట్టు తిట్టెను he gave them all the abuse that he could think of. నా నోట్లో మన్ను కొట్టినాడు he cast earth in my mouth, i.e., he destroyed my hopes or prospects. **నోరూరు** *nōr-ūru.* v. n. To water (as the mouth). To desire, ఆపేక్షించు. నా నోరూరుచున్నది my mouth waters. వానితో నిపుడేల నోరుచేసుకొంటావు why do you quarrel with him? **నోరెత్తు** *nōr-ettu.* v. n. To raise the voice, cry, speak. To try to speak. మాటాడ యత్నించు. **నోరాడు** *nōr-āḍu.* (నోరు+ఆడు.) v. n. To utter. నానికి ఎటుల నోరాడెనో I can't think how his mouth could utter such words. "చెయ్యబోవలదు విచ్చినవారు కటువుగా నడుగ నంగంచి నోరాడకుము." Sum. iii. 203.

నోవు or **నోపి** Same as నొచ్చు. **నోవరి** See under నొచ్చు.

నౌ nau

నౌ or **నవ్వ** Same as నవ్వి (q. v.)

నౌక *nauka.* [Skt.] n. A ship, boat. నావ, ఓడ.

నౌకరి or **నౌకరు** See under నవ్వకరి.

నౌకు or **నవ్వకు** *nauku.* [Tel.] n. An opening. ఱంధ్ర.

"దివ్య. నల్లమబ్బుకుఁదుం నవుకుదాఁపునను
తెల్లనివాల్చుక్క- తెగిపడ్డరీతి."
Sar. Dwi. ii. 65.

నౌగులు *naugulu.* [Tel.] n. A sort of sweet biscuits made of పిండి. R. ii. 114.

నౌడు or **నవుడు** *naudu.* [Tel. for మోడు.] n. A lip, అవుడు, పెదవి. **నవుడుమోట్టు** *navudu-kottu.* v. n. To swallow with difficulty. To hesitate, మింగకొండు.

నౌబతు or **నౌబత్తు** *naubatu.* [H.] n. A large kind of drum. (Bobbili. ii. 213.)

నౌరు or **నవురు** *nauru.* [Tel.] adj. Soft, smooth, పెత్తని, మృదువైన.

నౌలు or **నవులు** *naulu.* [Tel.] v.n. To chew. నమలు. v. n. To throb or shoot, as a boil.

న్య nya

న్యక్కారము or **న్యక్కృతి** *nyak-kāramu.* [Skt.] n. Disrespect, contempt, flouting. తిరస్కారము.

న్యగ్రోధము *nya-grōdhamu.* [Skt.] n. The banyan tree. మర్రిచెట్టు.

న్యర్బుదము *ny-arbudamu.* [Skt.] n. Ten thousand millions. పది అయిదులసంఖ్య.

న్యస్తము *nyastamu.* [Skt.] adj. Deposited, placed, consigned, delivered, ఉంచబడిన. "కనకమయ పీతాంబరన్యస్తకటిభాగ" wearing a yellow vest about his loins. V. P. viii. 235.

న్యా nya

న్యాయము *nyāyamu.* [Skt.] n. Propriety, fitness. Justice, equity. తీర్పు. Law, morality. అక్షపాదధర్శము. Logic, శాస్త్రము. A reason, a cause. మీరు నాకు తండ్రియనే న్యాయమువల్ల by reason of your being my father. A relation, connection. వారు నాకు తల్లి తండ్రి న్యాయమునైనుండిరి they were as father and mother to me. చంద్రచకోరన్యాయము నాకున్నాము we are like the moon and the partridge, i. e., inseparable lovers. కమరు న్యాయము జరిగింప వలెను I request that you will do justice.

న్యాయ or **న్యాయమైన** *nyāya.* adj. Right, proper, fit, just. **న్యాయతః** *nyāyatah.* adv. Correctly, duly, justly. **న్యాయము** *nyāyamu.* adj. Just, న్యాయముతోకూడిన

న్యాసము *nyāsamu.* [Skt.] n. Placing or depositing, ఉంచుట. A deposit, a pledge. Consigning or entrusting any thing to the mind. Mental appropriation or assignment of various parts of the body to tutelary divinities. కరన్యాసము a mode of folding the hands in prayer.

న్యు nyu

న్యుబ్జము *nyubjamu.* [Skt.] adj. Bent, crooked, hump-backed.

న్యూ nyu

న్యూనము *nyūnamu.* [Skt.] adj. Deficient, defective, తక్కువైన. Blameable నిందింపదగిన. **న్యూనాంగుడు** maimed, mutilated. **న్యూనాధికత్వములు** faults of omission and commission. ఎక్కువతక్కువలు. **న్యూనత్వము** or **న్యూనత** *nyūnatvamu.* n. A defect, deficiency, detriment. కొఱత.

ప pa

ప *pa.* The name of the letter P. The initial P is at times changed by grammatical rule into B as అట్టులనిలోఁ, or into V as వాఁడు, వాటిల్లు, విడ్వడి, for పాఁడు, &c.

పంకము or **పంకి** *pankamu.* [Skt.] n. Mud, mire, clay. బురద. Sin. పాపము **పంకము** [Tel.] n. Milk. పాలు

"నీ చేతిపిల్లలకు బాలెంక విప్పంగలం
పంగంబు లిచ్చుము బంచిపిల్లు." ఫై. iv.

పంకజము, పంకేజము, పంకరుహము or **పంకేరుహము** *pankajamu*. n. Lit: Mud-born, i.e., the lotus.

పంకా *panka*. [from H. పంఖా] n. A fan. A punkah.

పంకించు *pankinchu*. [Tel.] v. a. To apply (as oil to the hair.) పట్టించు. v. n. To move, చలించు.

పంకిలము *pankilamu*. [Skt.] adj. Muddy. n. A muddy place, a bog, బురదగల ప్రదేశము.

పంకెన *pankena*. [Skt.] n. Wet. తడి, చదను. Oiling, anointing, smoothing the hair with oil.

"నీవు పాపటయిడి నూనె పంకెనతో నున్న గారుప్పి నెనులు కీర్ణంబులైనవు." H. ii. 158.

పంక్తి *pankti*. [for Skt. పఙ్క్తి] n. A line, row; a range. In composition, Ten, పది. పంక్తికంధరుడు a ten headed giant, i. e., Ravana. **పంక్తిభోజనము** *pankti-bhojanamu*, n. A feast or dinner party at which guests sit in a line. పంక్తిభోజనము లేనివాడు a person with whom caste, &c., prevents a man from eating.

పంగ *panga*. [Tel.] n. A fork, as the forked branch of a tree. **పంగగా** *panga-ga*. (adv.) Astride, with the legs apart. **పంగతి** *pangati*. adj. Stretching out like the prongs of a fork. "అమరు వెల్లడిగందమున నాభి నుండి మూపులదాక పంగచెట్టుతెఱంగి." Vaija. iv. 57. **పంగతొక్కించు** *panga-tinchu*. v. n. To straddle or open the legs far apart; to sprawl. **పంగతొక్కాళ్ళవాడు** *pangati-kallavadu*. n. A bandy-legged man. **డొక్కిపాళ్లు కలవాడు.** పంగనామము a fork-like mark worn on the forehead by the Vaishnavaites, నదిమము ఎడమ కలుగ పంగపలె తీర్చిన తిరుమణి, as distinguished from బండనామము, a mark which has no broad fork-like branches. పంగలుగుడు a forked post such as rafters rest on. పంగలకర్ర a forked stick. మూడుపంగలబల్లెము a trident-shaped spear.

పంగము *pangamu*. [Tel.] n. A tax on certain employments, వేరువ్యాపారస్థులమీద పూర్వపుసర్కారువారు తీసికొనే చతుర్థాంశ మయిన కప్పము.

పంగిడి or **పంగెన** *pangidi*. [Tel.] n. A pit-fall for catching elephants. ఏనుగులుపట్టే గొయ్యి, ఓదము.

పంగు *pangu*. [Tel.] n. Fear. భయము.

పంగుపు *panguvu*. [Skt.] n. A man with a withered leg. ఈడుబోయిన కాలుగలవాడు. A lame or crippled man.

పంచ *pancha*, [Skt.] adj. Large, big, as పంచాస్యము or పంచాననము lit: 'huge-mouthed,' i. e., a lion. పంచగడ్డము a great beard. పంచడబ్బు a mere fiction. (this name is given to apocryphal poems that are not grounded on any classical tradition as the మైరావణచరిత్ర, శతముఖరామాయణము, కృష్ణార్జున సంవాదము, క్షితిపతిచారిత్రము.)

పంచ *pancha*. [Skt.] adj. Five. **పంచకము** *panchakamu*. n. A set of five things, as of epigrams. భ్రమరపంచకము a set of five epigrams on a bee. యుద్ధపంచకము the five books of the Mahabharata (VI. X.) which deal with the battle. A battlefield, యుద్ధభూమి. **పంచకళ్యాణి** *pancha-kalyani*. n. Black or any other colour with white points: piebald; a horse with a white mark or star in the face and with white legs. **పంచకోణము** or **పంచకోణి** *pancha-konamu*. n. A pentagon. See కోణము. **పంచగవ్యము** *pancha-gavyamu* n. The five articles derived from the cow, viz.: milk, curds, butter, urine, and dung. **పంచగౌడులు** *pancha-gaudulu*. n. The collective name for the Brahmins of Bengal and the northern

provinces. పంచత్వము *panchatvamu*. n. Death, dying, as being the dissolution of the five elements. పంచజనుడు *pancha-janudu*. n. Man in general. మర్త్యుడు. See పాంచజన్యము. పంచజనచర్వణము cannibalism, eating human flesh. A. vi. 70. పంచదశము *pancha-dasamu*. adj. Fifteenth. పంచదశకము *pancha-dasakamu*. n. Fifteen. పంచదశి *pancha-dasi*. n. The fifteenth lunar day, of either the dark or bright fortnight. పౌర్ణమ, లేక, అమావాస్య. పంచద్రావిడులు The five divisions of the Dravida races, viz. Tamil, Telugu, Malayalam, Kanarese and Mahrati. పంచనఖము *pancha-nakhamu*. n. Lit: "Five clawed," i. e., a tiger. పులి. పంచనఖి *pancha-nakhi*. n. An iguana. ఉడుము. పంచపాత్రము *pancha-patramu*. n. The "five dishes;" a phrase used for five cups used in worship. Also, a sort of cup. పంచప్రాణములు *pancha-pranamulu*. n. The five vital airs of the body. Life. పంచభూతములు the five elements. పంచబాణుడు, పంచశరుడు or పంచసాయకుడు *pancha-banudu*. n. Manmadha the god of love, so named from his five arrows. These are five fragrant flowers, viz., the అరవిందము or lotus, the అశోకము Jonesia asoka, the మామిడి or mango blossom, the నవమల్లిక or Arabian jasmine, and the నీలోత్పలము or blue lotus; these are emblems of five passions denominated ద్రావిణి, శోషిణి, బంధని, మోహని and ఉన్మాదని, that is, flurry, pining, enslaving, bewitching and maddening. పంచపిఠికములు five sorts of cakes. పంచమము *panchamamu*. n. A tenor note, similar to that of the cock when crowing; also, a note like that of the linnet or cuckoo. The musical treble. The two notes పంచమము and షడ్జము are called the నిత్య స్వరములు or *constant* (pervading) notes: they are also called స్వయంభు స్వరములు the supreme sounds. adj. Fifth, అయిదవది. Fine, melodious, ఇంపైన. పంచమస్థితి *panchama-sthiti*. n. The being a Parish. The Pariah state or condition. పంచమి *panchami*. n. The fifth lunar day, of either the dark or bright fortnight. పంచముడు *panchamudu*. n. A Pariah, or "man of the fifth class;" as not belonging to any of the four pure Hindu castes. మాలవాడు. పంచరాశికము *pancha-rasikamu*. n. The rule of five, the double rule of three. పంచలక్షణము *pancha-lakshanamu*. n. A Purana. పురాణము. పంచలవణములు *pancha-lavanamulu*. n. Salts in general. The five kinds of salt. See లవణము. పంచలోహము *pancha-lohamu*. n. A mixed metal, composed of five ingredients, viz., copper, zinc, tin, lead, and iron. పంచవన్నెలు *pancha-vannelu*. n. Five streaks. అయిదు చారలు. పంచవన్నెలు *pancha-vannelu*. n. Five colours. పంచవన్నెలరామచిలుక *pancha-vannela-rama-chiluka*. n. A paroquet. పంచశాఖము *pancha-sakhamu*. n. The hand. చెయ్యి. పంచాంగము *panch-angamu*. n. An almanac, as specifying five different things, viz., the lunar day (తిథి), the day of the week (వారము), the sign in which the moon is (నక్షత్రము), the conjunction of the planets shewing good and bad days (యోగము), and the horoscopes (కరణము). పంచాంగము చెప్పు to give a forecast of the year or day; to tell lies or false stories. పంచాణము *panchanamu*. n. The united five castes of the carpenter, blacksmith, brazier, goldsmith, and stonecutter. పంచాణులు *panchanulu*. n. Workmen, mechanics, or handicraftsmen, పంచాణులవాఁడు, పంచామృతము a meat and drink offering formed of cocoanut kernels, plantains, sugar, honey, and ghee. పంచాయతి *panchayati*. n. A court of arbitrators consisting of five members. A Panchayat, an arbitration court. పంచాయతిదారులు arbitrators, referees. పంచా

చక్రము the "five weapons" of Vishṇu: also an amulet, being a plate of gold on which these are engraven. పంచాయుధాలొక్క ఆయుధము, మరిన్ని ఆ ఆయుధ ఆయుధాలలొక్క రూపులు వెళ్ళండిన పత్రిక పుట్టిన్లు. పంచాంగశిపత్రము a bond duly executed, i. e., bearing "five names" viz., those of the lender, the borrower, the writer, and two witnesses. పంచాస్యుడు, పంచాననుడు or పంచముఖుడు *panch-ásyudu*. n. "The five-faced;" an epithet of Siva. పంచాక్షరి *panch-akshari*. n. The "five syllables:" that is, a certain spell or holy name "నమశ్శివాయ" Na-ma-Si-va-ya or "Salutation to Siva," similar to the five syllables "A-ve-Ma-ri-a." పంచేంద్రియములు *panch-éndriyamulu*. n. The five senses or organs. "నీ మేనిలోనిన్నాహాశ్రోత్రజిహ్వ ఘ్రాణాహ్వయ పంచేంద్రియములలోన్." G. v. 13. పంచేంద్రియబద్ధుడైన *panch-endriya-baddhud-aina*. adj. Carnal, sensual, worldly, given up to one's lusts.

పంచితము *panchitamu*. [Tel.] n. A cow's urine. గోమూత్రము. పంచితిలు or పంచిల్లు *panchitilu*. v. n. To pass urine. (applied only to a cow.)

పంచె or పంచియ *pancha*. [Tel.] n. A man's lower garment: పంచెచెట్టు *pancha-chettu*. n. A flowering plant called Cock-scomb, *Celosia argentea*, గురుగుచెట్టు. (Watts.)

పంచె *panjsu*. [Tel.] n. A porch, a slanting verandah. పంచాది, పంచేశాళ or పంచేశాళి *panjsadi*. (పంచె+ఆది.) n. The pent roof of a balcony. A pent or shelving roof supported by pillars, a verandah. వసారా. "మట్టు పంచాదివట్టించి కట్టెవండు." Vaija. i. 62. Cf. ఫీశాది (ఫీశు+ఆది.)

పంచేకము *panjsakamu*. [from Skt. పశ్చాత్ after, hinder.] n. The hinder part of a horse's body. అశ్వమయొక్క పశ్చాద్భాగము.

పంచ [From Skt. పంచ five.] n. Five bushels. ఆయిదు తూములు.

పంచేకరము *panjsa-karamu*. [Tel.] adj. Very much, exceeding great. అత్యధికమైన. పంచేకరపాటులు great sorrows. మిక్కిలి అధికమైన దుఃఖములు.

పంచేదార *panjsa-dara*. [from Skt. పంచ దార. Cf. పంచసారము.] n. Sugar. శర్కర. చీనాపంచేదార sugar from China. [This word is in common use for 'sugar' in Telugu, Malayalam and Bengali, but not in Tamil or Canarese.]

పంచేబంగాళీము *panjsa-bangálamu*. [Tel.] n. Distance. దూరము. Disappearance, vanishing, అదృశ్యము. పంచబంగాళీము కాపించు to put to flight, rout, chase. పంచబంగాళీమగు to disappear.

పంచోరించు *panjsarinjsu*. [Tel.] v. n. To spread. వ్యాపించు. To increase, excel, అతిశయించు. పంచోరము *panjsáramu*. n. The act of spreading. వ్యాపనము. Increase, అతిశయము.

పంచు *panjsu*. [Tel.] v. a. To deal, distribute, divide or share. పాల్గుచేయు, విభజించు. To despatch or send. పంపు. To appoint. To command, నియోగించు. పంచిపెట్టు *panchi-pettu*. v. a. To share out. పంచివేత *panchi-véta*. n. Apportionment, sharing. వేఁజా.

పంజ *panja*. [Tel.] adj. Poor, low, mean. తుచ్ఛమైన, నీచమైన.

పంజరము or పంజెరము *panjarama*. [Tel.] n. A sort of fish. పంజరము or పంజెరము [Skt.] n. A cage, a case or covering. A cloth covering, as that of a palanquin, కప్పుసెన, బయళా. "కాంచరిశిరసంధిబాలించెట్టె వృహంబునంజని పంజరంబు పడలించి యచ్చంద లాడించెనన్." A. vi. 157. తీ॥ పంజరంబు పడలించి, బయటపెట్టి. పంజరము or అస్థిపంజరము a skeleton, శరీరముయొక్క యెముకలగూడు.

పంజి *panji*. [Tel.] n. A lac. కప్పము.

పంజె or **పంజియ** *panje.* [Tel.] n. A tree called చారంటి.

పంజె *pañja.* [Tel.] n. A boddice. రవిక.

పంజెరము See పంజరము.

పంజెళ్ళు *pañjeḷḷu.* [Tel.] n. A kind of song. గీతవిశేషము.

పంజోయి *pañjōyi.* [Tel.] n. A kind of torch. ఒకవిధమైన దివిటీ. హంస. iii.

పంజో *pañjō.* [Tel.] n. A torch, దివిటీ. A sort of fire-work. A pole of a palanquin. A sort of earring. పంజోనృత్యము a torch dance. పంజోలక్ష్ములు large earrings, worn by women.

పంట See under పండు and పల్లు.

పంటి or **పనటి** *panṭi.* [Tel.] n. A large earthen pot with a wide mouth: a globular vase. మూతి వెడల్పుగల ఆడిక.

పంటించు *paṇṭiñcu.* [Tel.] v. n. To delay, తాత్సారంచేయు. To be flurried or confused, తెడబడు. To hesitate, ఆనుమానించు.

పంటిగచెట్టు *paṇṭiga-chettu.* [Tel.] n. A tree called *Briedelia montana.* Box. iii. 735.

పంకు, పంటియు, పంకుకర్ర or **పంకుకోల** *paṇṭe.* [Tel.] n. A weaver's whirl (not a distaff) on which the thread is wound. It is of a pyramidal shape. సాలెవాడు నూలుచుట్టే పాదనము.

పంట్రు or **పంట్రుకోల** *paṇṭru.* [Tel.] n. A fish spear, a harpoon. చిల్లులనలయలుగుల మాడుగాల్గుగలకర్ర, చేపలనుపొడిచే ఆయుధము. **పంట్రించు** *paṇṭrintsu.* v. n. To spear or harpoon a fish. పంట్రుతోపొడుచు.

పండ *paṇḍa.* [Tel.] n. Simplicity. ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పినిక్కాపే బుద్ధి.

పండారము *paṇḍāramu.* [Tel.] n. A devotee of the Siva sect. This word is in *form* neuter: plu. పండారాలు. **పండారాలు** *paṇḍā-rāru.* n. Name applied to a certain beggar caste near Cuttack.

పండితుడు *paṇḍituḍu.* [Skt.] n. A "Pandit" or learned man; a doctor, or professor. See పంతులు.

పండు *paṇḍu.* [Tel.] v. n. To ripen, ఫలించు To be accomplished. To be produced, (as salt from the ground) to effloresce, to crystallize. n. A fruit, a berry. adj. Ripe, mature. వాని కాలము పండింది this is harvest time for him. పండుకాచు to be red hot. ఆయినమును పండుకాచినాడు he made the iron red hot. **పంటు** *paṇṭu.* n. Ripening, పండుట. Cultivation, కృషి. Produce, a crop. **పంటుకాపు** *paṇṭu-kāpu.* n. A husbandman. **పంటుకాపులు** *paṇṭu-kāpulu.* n. Farmers. పంటునీరువు a tank for watering rice fields. కల్లుపంట the toddy season. వలపులపంట my beloved. "ఇకరంపు పంటల రమణి నిర్వంక." Venkatach Mah: iii: 203. **పంటపొలము** *paṇṭa-polamu.* n. A cultivated field. పండిన పొలము. **పంటుమన్ను** *paṇṭa-mannu.* n. Plough land, good soil. పంటపలుత, పంటనెల, పంటపొలతి or పంటలోయ్యలి a poetical phrase for 'the earth.' పంటవిలంతివింటిదొర n. Cupid, i. e., Lord of the earth-born bow, i. e., the bow of sugar cane which grows from the earth: "పంటవిలంతివింటి దొరబాకి నొరువలేక." T. iii. 3. **పంటసాల** *paṇṭa-sāla.* n. A granary, ధాన్యము, కిణజము. **పండబారు** *paṇḍa-bāru.* v. n. To mellow or begin to ripen. To grow pale, turn white. **పండించు** *paṇḍintsu.* v. a. To cause to ripen, పండజేయు. పండుకోతి an old monkey. పండుటాకు a ripened leaf. పండువెన్నెల lit: ripened moonlight: full moon light, the brilliancy of the full moon. ముసిలిపండు an old crone. (opposed to కాయ in the sense పిల్లకాయ) In shop-keeper's cant పండు means చింతపండు tamarind. There is a bird called పండు. మామిడిపండు a ripe mango. **పండుకప్ప** or **పండుచేప** *paṇḍu-kappa* n. The

perch or cock-up fish, of which there are many species. Russell No. 131. పండు మీనుల్చ్యము dried fish.

పడుట or **పరుండు** *panda.* [Tel. Short for పడి ఉండు.] v. n. To lie down, శయనించు. **పండ బెట్టు** *panda-bettu.* v. a. To lay down, put to sleep, put to bed. **పండు కొను** *pandu-konu.* v. n. To go to bed, to lie down or recline. జ్వరమండో పండు కొన్నాడు he is laid up (or in bed) with fever. ఆపని వ్యవహారమంతా పండుకొన్నది his business is asleep, or stagnant.

పండుగ, పండుగు, పండువ or **పండువు** *pandaga.* [Tel.] n. A feast or festival, a treat, ఉత్సవము. దాన్నిమోమేనా వానికన్ను లకు పండుగ అయింది the sight of her was a feast to his eyes. ఇల్లలుకగానే పండుగ యునునా? does the decking of a house constitute a feast? చెవులపండువు a treat to the ears.

పండుడు *panduḍu.* [Skt.] n. A eunuch. నపుంసకుడు, హీజీ.

పండేరము *pinderamu.* [Tel.] n. A cake. భక్ష్యము.

పండ్రెండు *pandrenḍu.* [Tel. పన్ + రెండు.] n. Twelve, పన్నెండు.

పంట or **పంటగద్ద** *panta.* [Tel.] n. A vulture. An eagle.

పంతము *pantamu.* [Tel.] n. A bet or wager, పందెము. Determination, perseverance. A vow, ప్రతిజ్ఞ, శపథము. Rivalry, పోటి. Courage, heroism, శౌర్యము. Way, manner, విధము. నీకు వానితో పంతమేల why do you wager against them? పంతము మీరగా emulously, eagerly. **పంతగాడు** *pantakaḍu.* n. A man who is under a vow, ప్రతిజ్ఞలవాడు. A rival, పోటిచేయువాడు. A man of determination, శౌర్యముకలవాడు. **పంతగించు** *pantaginṭsu.* v. n. To vow, to engage, ప్రతిజ్ఞచేయు. To persevere. To rival, పోటిచేయు. To lay down a rule, to command, విధించు.

పంతు *pantu.* [Tel.] n. Excellence, మేలిమి. adj. Good, excellent, మేలు.

పంతులు *pantulu.* [short for Skt. పండితులు.] n. A teacher, చదువుచెప్పువాడు. A title given to the శాక్ Brahmins as వరహస్ప పంతులు, వెంకన్న పంతులు, &c.

పంద *panda.* [Tel.] adj. Cowardly, base. పిరి. n. A coward. **పందే** పండమాటలు silly words. పందిపంది a glutton. "పిండిపంది యైనా తిరుమలనంబియు." Vēma. 857. **పందతనము** *panda-tanamu.* n. Cowardice. భీరుత్వము.

పంది *pandi.* [Tel.] n. A hog, ఊరుపంది the domesticated pig, అడవిపంది the wild hog, a boar, ఏనుపంది or ముండ్లపంది a porcupine. కిరుపంది a porpoise. **పందికోక్కు** *pandi-kokku.* [Lit. The pig-rat. The Eng. 'Bandicoot,' is a corruption of this word.] n. A Bandicoot. The Bandicoot-Rat. *Nesocia bandicota.* (F. B. I.) కీనుపంది కొక్కు, a guinea pig. A proverb says ధాన్యానికో పందికొక్కు మరి కిట్టికొక్కు, i. e., setting a bandicoot in a granary, or, Setting the wolf to take care of the sheep. **పందిగడ్డ** *pandi-gaḍḍa,* mean. పందిదుద్ది. n. The name of a certain edible root. The pignut. శృంగాటకము, పరికందము. **పందిగోరు** *pandi-gōru.* n. A boar's tusk or claw. A weapon used by boar hunters. పందిగోరు పాదపనిపేయము. **పందిజ్జి** or **పందిజ్జి** *pandi-jitta.* n. The small White throated Babbler, *Dumetia albigularis* (F. B. I.) **పందిపోటు** or **పందిపొటు** *pandi-pōṭu.* n. A spear used to hunt boars with. **పందిమూతి** or **పందిమీసు** *pandi-mukku.* n. A kind of step used in old fashioned carts, గాడిలోపల్లో ఎక్కి దూడ్డానికిరకము పందిమూతి పల్లె వుపయోగించి ఉన్నారు.

పందిరి or పందిర pandiri. [Tel.] n. A shed made of leaves or wicker work, a porch. "అత్మయందిరియు మాశ్చాలపందిరియు." BD. vii, 290. A trellis for vines or creepers to run over: a frame. మాటలతో పందిరివెట్టినాడు all his words ended in smoke. పందిరి మంచము pandiri-mantsamu. n. A tilt-bed, a bed with a top, tester or canopy.

పందుము (పది+తూము.) See పది, and తూము.

పందెము or పందిరము pandemu. [Tel. Connected with పందెం.] n. A wager, stake, bet. A throw of the dice. వాడి మంచిపందెము వడికి he had a lucky throw. గుర్రపుపందెము a horse-race. పందెకాడు pande-kādu. n. One who lays a wager.

పందేరము pandēramu. [Tel.] n. A benediction uttered over money or food which is then distributed. ఫకీరికిపందేరము పంచిపెట్టుట.

పంద్రొమ్మిది pan-drommidi. [Tel. పది+పొమ్మిది.] pron. Nineteen.

పంపరపనస or పంపరమాస pamparapanasa. [Tel.] n. The shaddock or pomelose tree, *Citrus decumana*.

పంపు pampu. Tel. from పంపుట.] v. a. To send. పంపడం, పంపరం. See ఆజ్ఞ. To command. ఆజ్ఞాపించు n. Sending, dismissing. A command, order. ఆజ్ఞ. A share, division. భాగము. A thing ordered to be done. ఆజ్ఞాపించబడినది. Delusion, bewitching. మాయాకల్పితము. A row of rice-beds in a field. కామర్లపంపు. A weight equal to five-eighths of a seer. ఆర్ధసేరు నుండి టాపుఎత్తు వరకూనము, సులామానికి కేపు. పంపింపు pampimpu. v.a. To send, పంపు. పంపుపడు pampu-padu. v. n. To be commanded or ordered, ఆజ్ఞాపింపబడు. To be sent. పంపు పెట్టు to command. ఆజ్ఞాపించు. పంపకము pampakamu. n. Sending, dismissal. పంపిణీ pampini. n. Distribution, allotment, apportioning, division, sharing. పంపుదిడుము to exorcise or cast out a devil. పంపుచేయు pampu-cheyu. v. a. Lit: to set a task to. To bewitch or send a devil into a man. To command. To outrival or outshine. మాయచేపంపు witchery, sorcery.

పంపెన pampena. [Tel.] n. The tree called *Dignonia indica*. Rox. iii. 110. శోభనాకము.

పంబ pamba. [Tel.] n. A kind of drum. వాద్య భేదము. పంబలవాండ్లు pambala-vāndlu. n. A class of beggars or gypsies who are fortune-tellers, పంబలవాండ్లు.

పంబు pambu. [Tel.] v. n. To grow, increase. పెరుగు, అభివృద్ధియగు. "మంచి పోషముతో బలమాంసాదులతో పుష్టినొంది యుల్లములోపలి కొవ్వు." M. IV. ii, 139. n. A large leathern vessel carried by a bullock. ఎద్దుమీదవేసికొనిపోవు తోలుపాత్ర. పంబోరు pambōru. n. A fat bull. పొట్టేలు మొదలగువాని వృద్ధి. A vi. 28. పంబరాస్త్రాలు strong ropes. దేవతలను తుడిచిపెట్టే శాస్త్రాలు

పకపక or పకాపక paka-paka. [Tel. anuk] n. Giggling, or a loud burst of laughter: ha! ha! పకపకనవ్వు or పకపకలాడు paka-paka-navu, v. n. To giggle, to laugh very loud, to burst out laughing.

పకాళి or పకాలి pakāli. [H.] n. A leathern water bag for carrying water on a bullock. ఎద్దుమీద నీళ్ళు మోసే. A man who supplies water by means of it.

పకీలు pakilu. [Tel.] n. A sudden sound caused in striking anything. కొట్టేటప్పుడు కలుగువధ్వని.

పకోడీ pakōdi. [H.] n. A kind of hot sweetmeat.

పక్క or ప్రక్క pakka. [Tel. from పడు. A short for పడక.] n. A side, quarter or direction. పార్శ్వము. A bed or bedding. పక్కబట్ట a bed sheet. పక్కవేసుకొను పక్కన a bed cloth or quilt. adj. Near, next, neighbouring. పక్కయిల్లు the neighbouring house. పక్కపల్లు the side teeth. పక్కబలము an auxiliary force: assistance, help. ఇరుపక్కల on both sides. పక్కకుపోవు to go aside పక్కపొడుచుకొను to tickle

one in the ribs; to elbow, to harass. పక్క-ఎముక *pakka-y-emuka.* n. A rib. పక్క-శూల or పక్క-నొప్పి liver complaint.

పక్కణము *pakkanamu.* [Skt.] n. A gipsy-hamlet, a fishing village. ఎరుకలసాని-దొడ్డు, బోయపల్లె.

పక్కణి *pakkani.* [Tel.] n. A powder box. బరిణె. "కేశ్యాది పక్కణి" దీ. iii.

పక్కము *pakkamu.* [from Skt. పక్షము.] n. A side. పార్శ్వము. A fortnight, శుక్లాది పక్షము. చుట్టపక్కములు kith and kin.

పక్కి See పక్షి.

పక్కి *pakki.* [from Skt. పక్షి.] A bird. పక్కి-జాక్ష్యలుపు *pakki-dhvaja-rēlupu.* n. One whose ensign is the eagle, i.e., Vishṇu. గరుడధ్వజుడు. పక్కి-రాయుడు *pakki-rayadu.* n. The king of birds, i. e., an Eagle, గరుత్మంతుడు.

పక్కియ *pakkiya.* [Tel.] n. A side, quarter, పార్శ్వము.

పక్కు *pakku.* [Tel.] n. A scab. A lump, as of paint. "నందపుపక్కులు." Vishṇu. vi. 28. A sudden laugh. Suddenness. పక్కున *pakkuna.* adv. Startlingly, alarmingly, suddenly. దటాలున. "పక్కునభాండంబు పగుల నొచ్చె" he broke the pot with a crash. N. iv. 241. పక్కున-పగలు *pakkuna-navvu.* v. n. To burst out laughing.

పక్కె or పక్కియ *pakke.* [Tel.] n. The Tamarisk tree. రూపుగ, పిచులపుచెట్టు. పక్కె-చేప or పెదిసపక్క *pakke-chēpa.* n. A sort of carp with forked bones. Some species are called బుడ్డపక్కె, మంగలపక్కె, కొరపక్కె, మూడెనపక్కె, చందమామపక్కె and బొందపక్కె. H. iv. 225.

పక్కెర *pakkera.* [Tel.] n. Armour; mail, కవచము. వీరా. Sws. iv. 36. M. IV. iii. 124. పట్టుపక్కెర silk housings for a horse.

పక్కెరాలు *pakkeralu.* (పక్కెర+ఆలు.) n. A female warrior, a female sentinel, కావలికత్తె. రాయ. vi.

పక్వము *pakvamu.* [Skt.] adj. Mature, ripe, పండిన, పరిపాకమునొందిన. పక్వమగు to grow ripe, to mature. పక్వముచేయు to make fit or ready.

పక్షము *pakshamu.* [Skt.] n. A side, flank. పక్ష. A wing, as being the side of a bird. రెక్క. The feather of an arrow. A side or party. Bias of mind, partiality. A fortnight, as one half of the month. An argument, position or assertion. A hypothesis. పూర్వపక్షము a refutation. A class, or tribe. A group or multitude, సమూహము. కేశపక్షము a lock of hair. ఆతని పక్షమున on his behalf, behoof or favour. ఆపక్షమందు in that case, on that supposition, supposing so, provided it he so. ఇట్లుచెప్పి పక్షమందు if he says so, upon his saying this. మొదటిపక్షమందు on the first supposition. పక్షశాకము *pakshakamu.* n. A back door, పిడ్డివాకిలి. పక్షతి *pakshati.* n. The first lunar day of either the dark or bright fortnight, పాడ్యమి. The root of a wing, రెక్క-మొదలు. పక్షద్వారము *pakshadvāramu.* n. A back door, a side door. పిడ్డివాకిలి. పక్షపాతము *paksha-pātamu.* n. Leaning to one side, i.e., partiality. ఒక పక్ష కొరగుట. అక్షరపక్షపాతము love of learning. పక్షపాతి *paksha-pāti.* n. One who is partial. పక్షాంతరము *pakshāntaramu.* n. An alternative. తొలుతపక్షము కూడదనుచు పక్షాంతరము చెప్పెదను this view of the question or hypothesis not answering, I shall explain the alternative or the other side. వారు పక్షాంతరమును అవలంబించిరి they adopted another view. పక్షి *pakshi.* n. A bird. A poor wretch. A miserable destitute object. పక్షులు poor wretches. నేను పక్షివంటివాడను or నేనొక పక్షిని I am as helpless or desolate as a

homeless bird. పక్షిణీ *pakshini.* n. A period of thirty six hours, a night and two days. రెండుపగళ్లు కొకరాత్రియు, లేక, రెండురాత్రులు కొకపగలునుగలకాలము. పక్షి కేంతుఁ *pakshi-kaṇṭsu.* v. n. To be partial to, to countenance. పక్ష్మము *pakshmamu.* n. An eyelash. రెప్పవెండ్రుక. పక్ష్మలము *pakshmalamu.* adj. Having eyelashes, రెప్పవెండ్రుకలుకల. పక్ష్మించు *pakshmaṭiṇṭsu.* v. n. To wink, రెప్పవేయు.

పగ *paga.* [Tel.] n. Enmity. విరోధము. An enemy, విరోధి. పగపట్టు or పగగొను *paga-paṭṭu.* v. n. To bear a grudge, to cherish enmity, విరోధముఁ. పగచాటు *paga-ṭsaṭu.* n Blaming, censure, మూఁటగట్ట. పగతుఁడు *pagatuḍu.* (పగ+ఆఁడు.) n. An enemy, foe, శత్రువు. పగతురు or పగకులు enemies. M. v. ii. 80. పగతురాలు a woman who is an enemy. పగవారి *paga-vāri.* n. An enemy, విరోధము వహించినవాఁడు. పగరు *pagaru.* (పగ+వారు.) n. Enemies, foes, శత్రువులు. పగలు *pagalu.* n. Enmities, శత్రుత్వములు. పగవాఁడు *paga-vāḍu.* n. A foe, an enemy. ఇది వాఁ పగవారికైనా కూడదు I would not wish even my enemies to suffer this.

పగటు *pagaṭu.* [Tel.] v. a. To proclaim, ప్రకటించు. n. Brightness, brilliance, దీప్తి. ప్రకాశము. Beauty, లావణ్యము. Joy, ముదిపెము. Pride, పొగరు, గర్వము. A quarrel, wrangling. విరోధము.

"ఆభీనవాలోక నీత్కంఠవీథి డిలా,
వలయబోడి సమస్తజన్మభోగ,
భావజ్ఞు తెఁ మాటుఁ బలుమూఁక,
మూపురకు దోఁచె భరియయున్నా స్త్రియపుడు."

Vasu. iii. 86.

పగడము or పవడము *pagaḍamu.* [from Skt. ప్రవాళము.] n. Coral. పగడంపుతినె a name of a kind of rice. పగడ *pagaḍa.* n. An ace; one at dice. ND. iii. 573. నేను పడడమునకు పగడ కప్పినది I was within an ace of falling, I all but fell. పగడశాల *pagaḍa-śāla.* n. A gaming table. పాటలాట పలక. Diceplay, a particular game played with dice on a coloured cloth, పాటలాట ఆట.

"పంగనుల కోరి పైమము పడియాల,
తాఁగోనాడు మాఁకాంచుటీరియొక్క..."

T. iv. 79.

పగడపుజిట్ట *pagaḍapu-jiṭṭa.* n. A kind of bird, పిట్టజేము. పగడపుకొక్క *pagaḍapu-kokka.* n. The constellation called ఆర్ద్రానక్షత్రము. పగడమల్లె *pagaḍa-malle.* n. A very delicate and fragrant flower, with white petals and a yellow tube. *Nyctanthes arbor tristis* Rox. i. 86.

పగలు or పవలు *pagalu.* [Tel.] n. Day-time. Day. ఆహ్నము. (Adverbially) by day, in the day time. రాత్రింబగలు day and night. పగటిమొదట అక్కడనుండి వెళ్లితిమి we set out in the afternoon. పగటివేలుపు *pagaṭi-vēlupu.* n. The god of the day, i.e., the sun. పట్టపగలు *paṭṭa-pagalu.* [పగలు+పగలు.] n. Broad day. adv. In full daylight. పగలుమఱ్ఱి *pagalu-maṟṟi.* n. The fire work called a blue light or Roman candle. నుఁగాలు. "పగలొత్తుఁ గనిచేలుఁదొళ్కిపులుఁ." H. iii. 31.

పగిది *pagiḍi.* [from Skt. ప్రకృతి] n. Mode, feature, likeness. విధము. A tax, శిస్తు.

"ఆ నందనాదికాని కొందనుమోళ్లను
బనిచెదనము దివ్యాలంకారము
మునుపనుఁగుఁదు ఎంచుదుమ్మనుఁ గోటికొలఁది
వాఁడుగాఁ నవతరించినాఁడు."

V. P. vii. 74.

పగిది (ablative) resembling, or in the appearance of, like, విధముఁ. పగిదిగంట (for పైదికంటి.) *pagiḍi-gaṇṭa.* n. The spotted owlet.

పగులు *pagulu* [Tel.] v. n. To break, crack, or go to pieces; to be broken, fractured, burst, chopped. అద్దము పగిలినది the glass has broken. n. A crack, a break, పగుళ్లు *pagullu*. n. plu. Crevices, cracks. పగులుట, పగుళ్ళు, పగిలించు, పగుల చేయు or పగులగొట్టు *pagulutsu*. v. a. To break. పగులబారు or పగుళ్లువారు *pagulin-baru*. v. n. To break.

పగ్గపత్తి *pagga-patti*. [Tel.] n. A plant *Cyrilla aquatica*. Rox. iii. 115.

పగ్గము *paggamu*. [Tel.] n. A tether, cord, rein, halter. A rope used by a weaver to stretch the warp on. A churning rope, తాడు. A particular measure (as a *chain*) of land. చిన్నపగ్గము నూలుగ మూరల పొడవు, పెద్దపగ్గము అయిదు మూరలపొడవు. కొలుపుపగ్గాలమూరలు twice a tether's length off. "వారులుపగ్గములచే వంటికొలిచ్చుచున్." B. x. 20.

పగ్గె or పగ్గియ *paggе*. [from Skt. ప్రజ్ఞ.] n. Skill, cleverness. సామర్థ్యము, ప్రజ్ఞ. Bragging. ఒట్టిపగ్గె, బడాయి. పగ్గింపు *paggintsu*. v. n. To brag. ప్రగ్గలపలుకు, బడాయిలుకొట్టు.

పఙ్క్తి *pangkti*. [Skt.] n. A row or series, వరుస. Ten, పది. పఙ్క్తిలుంటిర్చి కూర్చుండిరి. they sat down in rows.

పచ or పచనము *pachu*. [Skt.] n. Cooking, dressing food. వండుట.

పచరణ or పచారణ *pacharana*. [Tel.] n. Feigning. నటన. "పచరణకాదుమీపాదంబులు." HD. i. 905.

పచరించు, పచరింపు or పచారించు *pacharintsu*. v. n. and a. To make, effect, చేయు. To spread, extend, ప్రసరించు, ప్రసరింపజేయు. To spread, as a net (వల), విసరు, చాచు, వ్యాపింపజేయు. To arrange as goods in a shop, అమర్చు, సరించు. To use or put into effect. ప్రయోగించు. To throw as an arrow, బాణము ప్రయోగించు. To conduct, నడుపు. To proclaim, ప్రకటించు, చెప్పు. "ఆర్యులకు, ధనమంతిల్వియించి పచరించి." Bilh. i. 67. "కులమునుదూషణముగా మగనికూరిమియంగలదానవనందువల్ల బచరింపగా రవరల్ భూడిమె మరబారిచెంతయంగా." Parij. i. 9.

పచారము or పచారము *pacharamu*. [Tel.] n. A shop. అంగడి.

పచారీ, పచారు or పచరము *pachari*. [H.] n. An airing, taking a walk. పచారము. పచారీచేయు to walk to and fro for exercise.

పచేలిమము *pachelimamu*. [Skt.] adj. Ripe. పండిన. "రామక్షితిపచేమ, పచేలిమరాజ్యసంపదల్ భుజ్యన్." Satyabh. i. 178.

పచ్చి *pachchi*. [Tel.] adj. Raw, unripe. మురిగి, పండని. Unbaked, unburnt, కాలని, as పచ్చికుండ. Unboiled, ఉడుకని, as పచ్చి పులుసు. Green, not dry, (as firewood), ఎండని. Uncured (as a hide,) raw, sore, tender, as పచ్చిపుండు. Colloquially it means palpable, gross, downright, absolute, rank, arrant, open, unveiled, unblushing, broad, coarse. పచ్చిమిరపకాయలు green chillies. పచ్చివిషము rank poison. పచ్చికస్తూరి పేర an unstunned or unbroached scent bottle. పచ్చికర్ర a green stick. పచ్చి ఒళ్లనల convalescent. "పచ్చిబడి యలసటని బడగొట్టుదమనుచు." Charit. i. 2223. పచ్చి నెత్తురు blood just shed. "పచ్చిమాంసపుఁజాటి బయుధశస్త్ర, పచ్చినెత్తురుమాత పరికించినాడు." Saranga D. v. 250. పచ్చిక *pachchika*. (పచ్చి+ఇంటి.) n. Grass. పచ్చికడ్డ. పచ్చికకోసిరి the grass is not brought. పచ్చికబయ్యి a grassy spot, a meadow, a lawn, a green. పచ్చితేరు *pachchi-tēru*. v. n. To become green, పచ్చిబారు.

పచ్చిమము or పచ్చిరుము *pachchimu*. [from Skt. వఞ్చన.] n. Swindling cheating. మూయుండగా దొంగిలించడము. A trick (or cannon) at marbles. పచ్చిపువాఁడు or పచ్చిపుదొంగ *pachchipu-vāḍu*. n. A

chent, a sharper, a swindler. పచ్చెకాడు *pachche-kāḍu.* n. A swindler. పచ్చెపు తనము *pachchepu-tanamu.* n. Swindling.

పచ్చ *patstsa.* [Tel.] n. Lit: Leaf colour. Green, yellowish green, yellow colour, (a leaf being first green, then fading into yellow.) An emerald, మరకతము. Any figure punctured or tattooed into the skin, because it is coloured green. A green plant or tree. cf. "పైరుపచ్చ" adj. Green, yellow, sallow. (The word పచ్చ radically means Bright, fair-coloured.) పచ్చ పొడుచుకొను to tattoo the skin. ఆకుపచ్చ green. పసుపు పచ్చ or మాదరపచ్చ yellow. కలంకారిపచ్చలు a sort of cloth, or painted chintz. See on పచ్చి. Various shades of green are called కప్పపచ్చ dark green, తెల్లపచ్చ light green, నేతాపచ్చ a still lighter tint, గరికపచ్చ emerald green, చిలకపచ్చ bright green, మిట్ట పచ్చ dirty dark green. వాని కండ్లు పచ్చపాడినవి he has the jaundice. వాని ఇప్పుడు పచ్చగానున్నవి they are now in prosperous circumstances. కాపు పచ్చగా నుండే రాజు మాడజేడు the king cannot bear to see a thriving farmer. పచ్చ రాళ్ల the blue veins. పచ్చగువ a bright yellow green bird; the green pigeon. పచ్చపైకము a good coin. HD. ii. 153. పచ్చపొల్లపాము a green snake. పచ్చకన్నుల మెకము *patstsa-kannula-mekamu.* n. Lit: The yellow-eyed beast, i.e., a lion, మార్జాలము. పచ్చ కర్పూరము *patstsa-karpūramu.* n. Green coloured camphor; crude camphor. This is the name of a brilliant white drug, used to cure the eye, which real camphor injures. It is not in lumps but is a powder. పచ్చకామెరులు *patstsa-kāmerulu.* n. Jaundice. పచ్చజిట్ట *patstsa-jiṭṭa.* n. The common lora (a small green and yellow bird), *Egithina tiphia.* (F. B. I.) పచ్చజీనువాయి *patstsa-jīnu-vāyi.* n. The Red-headed Bunting, *Emberiza luteola.* (F. B. I.) పచ్చన or పచ్చవనము *patstsana.* n. Greenness or yellowness. పచ్చని *patstsani.* adj. Green, yellow. పచ్చబంగారు yellow or pure gold. పచ్చగానున్న yellow or golden: prosperous, fortunate. పచ్చబ్రాలు *patstsa-brālu.* n. Yellow rice, i. e., rice coated with saffron and used to sprinkle over persons on auspicious occasions. పచ్చరెక్క *patstsa-rekka.* n. The Indian Bee-eater, *Merops viridis.* పెద్దపచ్చరెక్క or బొమ్మపచ్చరెక్క *pedda-patstsa-rekka.* n. The blue-tailed Bee-eater, *Merops philippensis.* (F. B. I.) పచ్చపలువదారి *patstsa-paluva-dāri* n. Lit: One who wears a yellow cloth, i.e., Vishṇu, కేశవుండు. పచ్చతావుపయిదోము or పచ్చతావుపయిదోము *patstsa-tāvu-paidōmu.* n. Lit: One who rides on a green animal, i.e., the sun or Manmadha. మారుడు. కాముడు. పచ్చచిలుకుడు, పచ్చచిలుతుడు or పచ్చచిలుకాడు *patstsa-chilukuḍu.* n. Lit: The green bow-man, i.e., Manmadha, whose bow is green, being made of a sugar cane. పచ్చారె చెట్టు *patstsāre-chettu.* [పచ్చ+ఆరె+చెట్టు.] n. A large forest tree with a very fragrant flower, *Bauhinia spicata.*

పచ్చడము or పచ్చళము *patstsaḍamu.* [Tel.] n. A bed sheet. Any cloth. A cloth worn round the loins. కప్పుపచ్చడము, ఆచ్ఛాదనము. A cloak, a warm covering.

పచ్చడి *patstsaḍi.* [Tel.] n. A chutney, a hotchpotch, a sort of broth, or green sauce, made of vegetables, mixed with tamarind juice, salt, and chillies. ఊరుగాయ. plu. పచ్చళ్లు. మామిడికాయపచ్చడి mango chutney. A bit or fragment, పొడి. వాడిపచ్చడి పచ్చడిచేసినాడు he reduced it to powder.

పచ్చడము *patstsamu.* [Tel.] n. A whole piece or double piece of long cloth or chintz, twenty four cubits in length: in chintzes it means a double జాడ. Diaper or doiley.

పజ్చేముపాడు *pajjaṭamu-pāḍu.* (పాడు+పాడు.) adj. Quite empty. కేవలశూన్యము.

పజీతి *pajīti.* [H.] n. Disgrace, ignominy. అవమానము. A. v. 52. Annoyance, harassment, విబ్బందము.

పజ్జ *paḍja.* [from Skt. ప్రజ.] n People, జనము.

"క, దేవ నీవిపజ్జలను, బ్రోవుము."

కీర్. ii.

పజ్జె *paḍjeḍa.* [from Skt. పశ్చాత్ behind.] n. The back side, behind, వెనుక. Nearness. పజ్జెనము. adv. Near to. H. i. 72. పజ్జెంచు *paḍjeḍarintsu.* v. n. To fawn on, fondle, ఉపచర్యంచు.

పటాకారు *paṭākāru.* [Tel. పట్టు+కారు.] n. Tongs, great pincers.

పటాకారుడు *paṭākāruḍu.* [Skt.] n. A weaver. పాలెవాడు.

పటాచ్ఛరము *paṭāchcharamu.* [Skt.] n. An old cloth. పాతబట్ట.

పటాపట *paṭa-paṭa.* [Tel. (anuk.)] adv. Crashingly (either as gnashing teeth or as splitting wood), aloud (as wings flapping), audibly.

పటము *paṭamu.* [Skt.] n. A cloth, వస్త్రము. A picture. కాగితపటము a paper kite, పతంగి. The hood of a serpent, పాముపడగ. పటాంతరము a change of linen clothing. వస్త్రాంతరము R. v. 282. పటవాసము or పటవాసకము *paṭavāsamu.* n. Perfumed powder. బుక్కాయి. పటాంచలము n. The skirt of a woman's dress thrown over the shoulder. B. X. 183. పటాటోపము *paṭāṭōpamu.* n. Magnificence, gorgeousness of dress.

పటలము *paṭalamu.* [Skt.] n. A roof; thatch, ఇంటిపైన. A multitude, troop, train, number or retinue, సమూహము, పరివారము. A film over the eye, a cataract in the eye. కేశరోగవిశేషము. A flaw in gems, రత్నదోషము. A mark on the forehead, నొసటిబొట్టు. A section or chapter, గ్రంథభాగము. ధూమపటలము a mass or volume of smoke. పటలి *paṭali.* n. A multitude, సమూహము.

పటవణి *paṭavaṇi.* [Tel.] n. Spreading, expansion. వ్యాపనము. పటవణించు *paṭavaṇintsu.* v. n. To spread, వ్యాపించు.

పటసాల *paṭa-sāla.* [Tel.] n. A hall or courtyard.

పటసాలెవాడు *paṭa-sāle-vāḍu.* [Tel.] n. A silk weaver. A. iv. 56.

పటహము *paṭahamu.* [Skt.] n. A kettle drum, a war drum. తప్పెట.

పటా Same as పట్టా (q. v.)

పటాకి *paṭāki.* [H.] n. A cracker, a kind of firework. టపాకి, టపాకు.

పటాణి *paṭāṇi.* [Afghan.] n. A Pathan horse. పటాణిదేశపు గుర్రము. "చిలకపటాణి రౌతు." ఉ. రా. iv.

పటాపంచే, పటాపంచెము or పటాపంచేలు *paṭāpaṃchē.* [Tel.] n. plu. Dispersion, defeat, యుద్ధాదులు. పటాపంచేలైన *paṭāpaṃchēlaina.* adj. Dispersed, scattered. Parij. v. 46. పటాపంచేలై they were scattered.

పటాలము or పటాళము *paṭālamu.* [Eng. 'battalion'] n. A regiment of soldiers, సిపాయిలదళము.

పటిక, పటికారము or పటికారము *paṭika.* [from Skt. స్ఫటిక.] n. Alum. కటుకురోచిని. Lit: An astringent crystal. పటికబెల్లము *paṭika-bellamu.* n. Sugar-candy, కండచక్కెర, కలకండ. పటికము *paṭikamu.* n. Rock crystal, quartz.

పటికిరింత *paṭikiṛinta.* [Tel.] n. Malice. కేలము.

పటిలించు *paṭilaṭintsu.* [Tel.] v. a. To beat or strike, కొట్టు, తేరము.

పటిమ *paṭima.* [Skt.] n. Cleverness, dexterity, skilfulness, నేర్పు. Vigour, strength, liveliness. Patience, ఓపిక. వాక్పటిమ eloquence. నటనపటిమ cleverness in dancing. పటిమగల clever, dexterous, skilful, strong, vigorous.

పటీరము *paṭīramu.* [Skt.] n. Sandal, చందనము. The sandalwood tree.

పటీలుమని *paṭīlu-m-ani.* [Tel. anuk.] adv. Bang, slapdash, with a crash.

పటు or **పటువు** *paṭu.* [Skt.] adj. Clever, dexterous, skilful, able, smart, sharp, firm, hard, strong, vigorous. పటుతరముగా soundly, finely, well, గట్టిగా. **పటుతర ముగా** *paṭu-tarama-gā.* adv. Dexterously; firmly, vigorously, strongly. **పటుత్వము** *paṭutvamu.* n. Cleverness, dexterity, skilfulness, strength, vigour. మేనిపటుత్వము నాని observing his vigour.

పటుకారు Same as పటకారు. (q. v.)

పటుకు or **పటుక్కున** *paṭuku.* [Tel.] adv. Slapdash. BD. v. 948.

పటేలు *paṭēlu.* [Mahrati.] n. The headman of a village. గ్రామపటేలు.

పటోలము, పటోలి or **పటోలిక** *paṭōlamu.* Skt.] A plant called *Trichosanthes dioica*, పొట్ల; or, *Luffa acutangula*, చేదు పొట్ల. Rox. iii. 703.

పట్కా *paṭkā.* [H.] n. A belt or sash, నడికట్టు.

పట్ట *paṭṭa.* [Tel.] n. The bark of a tree, చెట్టుమీదితోలు. Sackcloth, గోనెపట్టలతో నది. A broad sword, పట్టాకత్తి. కొన్నిసారి the back of a fiddle or lute. "పెద్దకీను రాపుపట్టనే పట్టువడిరి" A iv. 37. చేట ఇరువాకు పట్టకే, వినుడాకు అను పట్టాకత్తులచేత. **పట్టతీగ** *paṭṭa-tīga.* n. The name of a large climbing shrub, with greenish white flowers. *Capparis heteroclita.* Rox. ii. 570. **పట్టసారాయి** *paṭṭa-sārāyi.* n. Spirit, distilled arrack.

పట్టడ *paṭṭaḍa.* [Tel.] n. A smithy, a shop. కుమ్మర పట్టంగి మొదలగువారు పనిచేయు చోటు.

పట్టణము or **పట్నము** *paṭṭaṇamu.* [Skt.] n. A city. ప్రధానపురము. A town, నగరము. **పట్టణస్థులు** *paṭṭaṇa-sthulu.* n. Dwellers in a city, city people.

పట్టము *paṭṭamu.* [Skt.] n. A gold band or fillet tied on the forehead of one at the time of his coronation as king, పట్టాభిషేక కాలమున నొసటకట్టెడుబట్ట. A diadem. Silk thread, పట్టునూలు. The bark of a tree, పట్టుమీదితోలు. A grant or lease granted by a king to the ryots, రాజులిచ్చిన పట్టా. A title, బిరుదు. A grade or step in genealogy. A kingdom, రాజ్యము. అందుకే ప్రతాప సింహుడనే పట్టము వారిచ్చినారు they gave him the title of Pratapa Simha. ఆ పట్టణికాకి నిదిరోయినాడు the head of the state died. మూడికి పట్టగట్టిరి they crowned him. పట్ట పురాణి a queen. పట్టపు ఏనుగు or పట్టపుటేనుగు a royal elephant, a state elephant. రాజ ఠీవి ఏనుగు. కీర్తిగజము. పట్టపుకత్తి a state-sword. పట్టమేలుట to reign. **పట్టాభిషేకము** *paṭṭābhishēkamu.* n. Coronation, installation. పట్టాభిషిక్తుడు he who is crowned. పట్టాభిషేకముచేయు to crown one king. **పట్టభద్రుడు** *paṭṭa-bhadrudu.* n. A chief, leader.

పట్టా, **పటా** or **పట్ట** *paṭṭa.* [Tel.] n. The inner bark of a tree. Sackcloth. A sort of girdle cloth. Also, a lease; a grant or lease specifying the land occupied by a cultivator and the assessment due on it. రాయితులకిచ్చుపత్రము. **పట్టాదారుడు** a pattadar, a lease-holder. **బిల్కాపట్టా** a lease for a gross aggregate rent, one in which the land-tax and all other cesses are consolidated. See పట్ట, and పట్టము.

పట్టి *paṭṭi.* [Tel. from పట్టు.] a postposition. A sign of the fifth case of nouns. For, because of, on account of, with reference to. నిమ్మిట్టి యీ పని చేస్తున్నాను I do this

for your sake. It is added to the infinitive of verbs; as ఆ టోపి ఉండబట్టినది చేశపోతే ఆతనిదిల పగులము had it not been for the cap his skull would have been fractured. కాలము యుక్తముగాఉండబట్టి, (i.e., పండుకొనుక) as the season turned out well or proved good. "ప్రభవించబట్టి" (L. XIV. 29.) because he was born. కాబట్టి therefore, it being so, such being the case. పట్టి n. A child, an infant. బిడ్డ, కొడుకు, కూతురు. పట్టిపట్టి a son's son or daughter, మనమడు, మనమరాలు. A roll of betel. A list. బట్టిబొట్టి a woman who has borne a child. తాంబూలపట్టి a roll or mouthful of betel. [Skt.] n. A plate. పలక. Also, a gold band or fillet tied across the forehead at the time of one's coronation. బట్టము.

పట్టిక *pattika*. [Skt.] n. A plate of metal, a board, a frame, the pieces of wood across a door. ఫలకము, పలక, చట్టము, కేము, అందుబొట్టి. An anvil, కమ్మరి వాడిదానిక్రి. "లలాటపట్టికలబట్టిన బట్టెవర్తసంబాలు." Suca. ii. 19. పట్టికామంచము Same as బట్టె మంచము. (q.v.)

పట్టియ Same as బట్టె (q.v.)

పట్టియము or పట్టెము *pattiyamu*. [Tel.] n. A large sword. పెద్దకత్తి, "చేతనుటకా పట్టె యంబులుబండీలల." R. ii. 20.

పట్టీ *pattii*. [Tel.] n. A handful. చేట.

పట్టీసము *pattisamu*. [Skt.] n. A broad sword. అడ్డకత్తి.

పట్టె *patte*. [Tel.] n. A list or inventory, a roll of names, జాబితా. A roll of betel, &c., tied up, మట్ట. A bandage or plaster applied to a sore; anything pasted over a wound.

పట్టు *pattu*. [Tel.] v. n. To suffice, to last. చెల్లు. To last a long time, బహుకాలము చెల్లు. To begin, ప్రారంభించు. To happen, కలుగు. To cost. To fit or suit. To be possessed by evil spirits. To arrive, as ships. To be imbibed or absorbed, as a dye. To be held or contained. To be affected by disease or pain. v. a. To take, to hold, to catch, to apprehend. గ్రహించు. To take by force, విచ్ఛందముచేసి గ్రహించు. దొంగను పట్టి కట్టుము catch and tie up the thief. To adopt, అవలంబించు. To blow as a conch. ఈ సోసె ఎంతబియ్యము పట్టును how much rice will this bag hold. ఈ మురుగు నా చేతికి పట్టదు this bangle will not fit my hand. వాడు నిండా సేపు ఊపిరిపట్టలేడు he cannot hold his breath long. చెపట్టు or చెట్టుపట్టు *che-puttu*. v. a. Lit: To take the hand; to take to wife, to marry. చెయ్యిపట్టు to seize the hand, to ravish a female. దారము పట్టు, to twist a cord, వేసు. గొడుగుపట్టు to hold an umbrella. కాలు పట్టు to geld. కాళ్లుపట్టు to massage or rub the legs. పగపట్టు to conceive hatred. శంఖముపట్టు to blow a conch. కత్తి సానపట్టు to set or grind a knife or razor. కంపుపట్టు to stink. చుట్టపట్టు to smoke a cigar or cheroot. పొగపట్టు to apply smoke. ఆ బొక్కలో నా చెయ్యి పట్టదు my hand will not go into the hole. ఇరు ఒకదారి పట్టినారు each of them went by a separate road. పంట కోతపట్టలేదు the reaping has not yet been put in hand. ఆ వ్యాజ్యము పట్టలేదు they did not admit the lawsuit. దానిగోళ్లకు గోరంటపట్టదు the colouring does not adhere to her nails. ఆ మందు ఈ రోగాన్ని పట్టలేదు the medicine has not affected this sickness. ఆ విద్యను బాగా పట్టినాడు he has taken well to that branch of study. వరిపట్టె సమయము the time when the grain is forming in the ear. ఇందులో ఎవరు కమిపట్టేరు who has any thing to do with this? నాలుగురోజులు పట్టును it will take four days. మనిషిపట్టేమాత్రము only large enough to admit a man. అయిదురూపాయలు పట్టును it will cost five rupees. మూరు గజాలుపట్టును it will take three yards. మన్ని

ముపట్టి ఉన్నారు they betook themselves to the highlands. **ఆనవాలుపట్టు** or **గురుతుపట్టు** *anavālu-paṭṭu, v. a.* To identify, recognise, know again, verify. పట్టి పట్టి మాట్లాడెను he spoke in a broken manner. ఎవరినిపట్టితే వారు చెప్పుదురు ask whom you will, and they will tell you. మీరు పట్టిమాట్లాడితే ఆ పని అనుకూలమవును if you speak to the point the matter will be settled. ఆది నాబుద్ధికి పట్టలేదు I do not take (or comprehend) the meaning. పట్టిచెప్పితే ఆ పిల్లవానికి చదువు బాగానబ్బును if you teach him sedulously the boy will learn well. వాడు దానిని పట్టుకొని వీపులూదుచున్నాడు he is troubling himself about it. వాడు పట్టిన దల్లా బంగారమవును whatever he touched turned to gold. ఆ కోటను పట్టుకొన్నారు they took the fort. ఆ దొంగను పట్టుకొన్నారు they apprehended the thief. నా చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు he laid hold of my hand, or, he seized my hand. ఆ వాడుకను పట్టుకొన్నాడు he began the practice. ఒక నెల జీతము పట్టుకొన్నాడు he stopped one month's wages. చెప్పగా నే పట్టుకొన్నాడు he understood me the moment I spoke. నడుము పట్టుకొన్నది my loins are strained. [పట్టు is also added to a great number of nouns, to give them a verbal signification and in such cases it takes its meaning from the noun to which it is affixed; thus:] తుప్పుపట్టు to rust, ఇలకుపట్టు to be sprained. అక్కరపట్టు to be necessary, to be required or to take interest in. కొవ్వుపట్టు to become fat. బూజుపట్టు to grow mouldy, దోవపట్టు to take a road. పట్టివపట్టు to be recovered, as strength. పట్టుపట్టు to be seized with cramp, &c. వాడు లంచము పట్టుచున్నాడు he takes bribes. వాడికి వర్రిపట్టినది he has gone mad. నాకు చేకపట్టుచున్నది I feel cold. వానినుగాయులు నీకు పట్టుపడినవి you have contracted his habits. వానపట్టినప్పుడు when rain came on. అట్లు చేయుడానకు నీకేమిపట్టినది what business had you to do this? what made you do this? గడ్డిపట్టినపొలము land covered with grass. వానిమీద తప్పుపట్టినారు they found fault with him. ఆ మందు మీరుపట్టినది the medicine made his mouth swell. వానికి జేలుబు పట్టినది he has caught cold. నాకు కూరుకు పట్టినది I became drowsy. ఆ దూడ యింకా గడ్డి పట్ట లేదు the calf has not yet taken to grass. **పట్టించు** *paṭṭiṁchu.* [causal of పట్టు.] *v. a.* To cause to hold. To apply oil or ointment, &c. To make one begin. ఆచిన్న వాడికి అమరము పట్టించినారు they have made him begin (reading) the Amaram. రేపు నీపని పట్టిస్తాను or నీతాళిపట్టిస్తాను I will settle your business to-morrow, i. e., I will punish you. ఆ పెట్టెమ వానిచేఁ పట్టించుకొనిరా make him bring the box with you. **పట్టింపు** *paṭṭiṁpu.* n. Application. Concern. పిల్లకాయలచేతి ఒక పుస్తకము అరంభించుట, శ్రద్ధ, ఆక్కర, పాటింపు. అమరము పట్టింపు అయిన మూడునెలలకు three months after setting to work on the Amaram. అధ్యాయులకు కర్మమందు పట్టింపు లేదు the Adhyas pay no attention to rites. "లేనిపట్టింపులల్లమునూనినాఁడ." Ha. iii. 29. **పట్టు** *paṭṭu.* n. Holding, a hold. గ్రహణము, పట్టుకొనుట. A handful. Pertinacity, resolution, hold, strength, grip, grasp, seizing. గ్రహణము. An external application to a swelling to allay pain, &c., పూత. Ground, for a proceeding, కారణము. A prop; support, favor; a party or side, అధారము. A part or scene in a play, స్థానము, ప్రకరణము. విటవిటపట్టు an amorous scene. యుద్ధపట్టు a warlike scene. A feat in wrestling. ఆకు తీసుకు పట్టు పట్టుకొని పండుకొన్నది she put a plaster on her temples and went to bed. ఈ వ్యాజ్యమునలో పట్టులేదు there is no proper plea in this suit. ఒకనిపట్టుగా మాట్లాడుట to speak on a man's behalf. ఒకపట్టుగానుండుట to insist

pertinaciously. ఉనికిపట్టు a place, a house, an abode. వాడు పట్టివట్టు వదలడు he will not relinquish his purpose. వాణ్ణి పట్టిన పట్టున తీసుకొనివచ్చిరి they brought him as he was. పట్టుస్నానము bathing at the commencement of an eclipse, as opposed to విడుపుస్నానము bathing at its termination. ఆయన పట్టువిడుపు తెలిసినవాడు he knows where to be lenient and where to be severe. కూతపట్టునే as far as a cry may be heard. వాళ్ళకి కర్మములో పట్టులేదు they do not lay much stress upon ceremonies. వాడు ఎంతమాత్రము పట్టు ఇవ్వకుండా మాట్లాడుచున్నాడు he speaks without giving them any handle. చాలా మంది ఆయనపట్టు అయిరి many followed him, or joined his side. పట్టున (with న the sign of the ablative) at, by, close to. కోడిపట్టున along the hedge. గానిపట్టున at the manger. ఈ పట్టున at present. పట్లు feats in wrestling. వాడు జెట్టెపట్లుపట్టగలడు he is able to wrestle. ఆ చుట్టుపట్ల in the adjacent places, in the neighbourhood. చుట్టుపట్ల వాండ్లు neighbours. పట్టు *paṭṭu*. n. Silk. పట్టుబట్ట a silk cloth. పట్టునూలు silk thread, spun silk. పట్టునూలువానవాండ్లు a class of silk weavers. పట్టునూలువాండ్లు a class of silk dyers. పట్టుపురుగు *paṭṭu-purugu*. n. A silkworm. Also, an insect called ఇంద్రగోపము. పట్టంచు *paṭṭ-anchu*. (పట్టు+అంచు.) n. A silk border, a border fringed or trimmed with silk. పట్టుకోమ *paṭṭu-koma*. n. A refuge, stay, support. ఆధారము, ఊతగోల. పట్టుకారు Same as పటకారు (q. v.). పట్టుకోసు *paṭṭu-kōsu*. v. n. & t. To catch, to catch hold of, to seize. పట్టుకోలు *paṭṭu-kōlu*. n. Catching. పట్టుజాతి, పట్టుజిట్ట *paṭṭu-jiṭṭa*. n. A sort of bird. S. i. 187. పట్టుడు *paṭṭ-eḍu*. adj A large handful. Lit. "as much as the hand will hold." పట్టుజీవము *paṭṭu-jīvamu*. n. A kind of bird, పిలిపిట్ట. పట్టుదుడు *paṭṭudu*. n. Persistence, పట్టుదల. adj. Choice, select. పట్టుదుంబలు a first rate sheep. పట్టుబాళ్ళ a picked sow or fine cow. పట్టుదల *paṭṭu-dala*. n. Affection, favor. Perseverance, persistence. పదలనిపట్టు, అభినివేశము. వానికి బానిమీద నిండా పట్టుదల he has a great regard for it. పట్టుబడి *paṭṭu-baḍi*. n. A sum received or credited in an account, the worth or cost of any thing, charges, expense, outlay. పట్టుబడు *paṭṭu-baḍu*. v. n. To be seized or apprehended. చిక్కుకొను. To become plain విదితమగు. పట్టుసారువ *paṭṭu-saruva*. n. A fork-like beam used to hold by while working a pikota or water-lift మోట త్రొక్కువాడు ఆధారముగా పట్టుకొనే బండకొయ్య. పట్లు plu. of పట్టు. పట్ల *paṭla*. [from పట్టు.] adv. About, as ఆ చుట్టుపట్ల in that neighbourhood, round-about. With regard to, with reference to, in the event of. వాడు ఆళ్ళ డే ఉండినపట్ల in case of his being there. ఇంటిపట్ల at home. అతనిపట్ల అన్యాయముచేయకు do him no wrong. తీరుపట్ల in this respect, in this matter.

పట్టె or పట్టెయ *paṭṭe*. [Tel.] n. A spar of wood. కఱ. A piece of wood that forms the frame of a cot. Hair left on the head at the time of tonsure. A fold in a turban or dress. A tape. A stripe or streak of paint, రేఖ. A facet or side of a diamond, వజ్రం. A gold band or fillet worn on the forehead, at the time of one's coronation, పట్టము. Ceiling, మిద్దె యుయ్యెత్తుమాడ పరచే త్రుంపుకొయ్యలసమూహ .. A brush, కుంచె. తాటిపట్టె a palmy ..ra rafter. నవారుపట్టె a broad tape. పట్టె మంచము a cot the bottom of wh..ch is woven with broad tape. పట్టెతీయు to use the barrow. సున్నపుపట్టె a str..k of chunam. పట్టెల తీర్చినకెంపు a ru..y cut into facets. ద్వార బంధపుపట్టె the ..' lintel or top of a door. టంగుపట్టె a ..irth. యోగపట్టె a hermit's girdle. ఒకపట్టెసేద్యం a piece of land. నీరుపారేపట్టె a canal or water course.

పట్టెమానుపు check-colors in a cloth. వస్త్రములోని ఒకవిధమైన చిత్రవర్ణము. **పట్టె వర్ధనము** *patte-vardhanamu.* n. A broad caste-mark worn in the forehead, వెడల్పు గాపుండుబొట్టు.

పట్టెడ *pattéda.* [Tel.] n. A broad and strong tape. పవారు. A collar or ornament for a woman's neck, formed of small square plates. A small anvil. దాగలి.

పట్టెము See పట్టియము.

పట్టెము Same as పట్టణము (*q. v.*) హాంగ. i.

పత్ర *patra.* [Tel.] n. A village, a hamlet. పత్రైపత్ర villages and hamlets. H. iv. 103. **పత్రువాండ్లు** *patra-vāndlu.* n. plu. A certain caste akin to the Boyas. Also called పత్రివాండ్లు.

పఠించు *pathintsu.* [Skt.] v. a. To read, to learn, చదువు. See పాఠము. **పఠనము** *pathanamu.* n. Reading, learning. చదువు. పఠనముచేయు to commit to memory, to learn, పఠితము that which is read.

పఠాణీ *pathani.* [Afghan.] n. Pathan, a certain tribe of Afghans. An Afghan horse.

పఠీల్లున *pathillu-na.* [Tel. anuk.] adv. Aloud.

పడక or **పడుక** *paduka.* [Tel. from పడు.] n. A bed. పరుపు. Repose or reclining. ఇక్కడ పడక చేసినవారు those who lay here. అదేపడకగా పడియున్నాడు or పడ్డపడకగా పడియున్నాడు he did not again arise. **పడకయిల్లు** *paduka-y-illu.* n. A bed chamber.

పడగ or **పణగ** *padaku.* [Tel.] n. A crevice. సందు. స్వా. v. A cave, గుహ. అచ్చ. యం. కాం.

పడగ *padaga.* [Tel.] n. A flag or banner, a crest. పెళ్ళిపడగ A snake's crest or hood. An ear ornament worn by females, గాలిపడగ a paper kite. పాము పడగ ఎత్తినది the snake raised its hood. "కోటికిపడగ లెత్తి." Swa. iii. 42.

"కూడుపడిచియు శతకోటిపడగలెత్తి,
మాటిమాటికిదియుమింటగలిపి." Vēma. iii. 104.

పడగదారి or **పడగలాలుపు.** *padagadāri.* n. A snake, పాము, ఫణి.

పడతొక్కు or **పడితొక్కు** *pad-atsku.* [Tel.] n. A puncheon or tool having a figure on it with which impressions are struck. కింపాలిపనిముట్టు.

పడచ *padata.* [Tel] n. A cheek bone, పనుపు. Also, same as పడతి (*q. v.*)

పడతి or **పడతుక** *padati.* [Tel.] n. A woman.

పడదల *padadala.* [Tel.] n. A belt. "కడ నన్నె వసిపట్టు పడికట్టు పడదలుకట్టించి వేజయు డాతం." N. x. 143.

పడపు *padapu.* [Tel. from పడయు.] n. Earning. ఆర్జనము. Money earned. ఆర్జితము.

పడవా *padaha* [Tel.] n. A piece, fragment, an extract from a document.

పడమర *padamara.* [Tel Dravidian root పడుము falling + ఇరాయిరు sun.] n. Lit: The side in which the sun sets. The West. తూర్పుపడమరలు East and West. **పడమటి** *padamati.* adj. Western. పడమటిగాలి the West wind. పడమటిల్లు the Western apartment, i. e., the cook-room or the dining room. **పడమటికొండ** *padamati-konda.* n. Lit: The Western hill (behind which the sun is supposed to set.) అస్తాద్రి. పడమటిదొర the lord of the West, i. e., Varuna.

పడము *padamu.* [Tel.] n. A carpet. దర్భ కంబళము.

పడయు or **పడయ** *padayu.* [Tel.] v. a. To obtain, gain, acquire, enjoy, possess, పొందు. To get, సంపాదించు. To beget (కొడుకును) కను "పుత్రుల్పడసి." M. 1. ii. 150. "ధర్మం బులమీకు బడయంగ రానిదేమి యనులేదు." Vish. ii. 192. See పడపు.

పడలు *padalu.* [Tel.] n. plu. Heaps, రాసులు.

పడవ *padava*. [Tel.] n. A boat. దోణి. War, combat, fighting, యుద్ధము. Imminent danger, peril, a fatal accident, ప్రళయము. ఈ పడవ గడిస్తే if I can only get over this hobble or scrape. "ఆరదంబు నందుండి తనభయంబైన భీదత్తుండు మందు నదువ పడనైవచ్చెనంతే." Satyabhāma. iv. 134. **పడవరము** or **పడవలము** *padava-vramu*. (పడవలం+వలము.) n. The vanguard of an army, సేనాముఖము. "కొల్లబల్లకొక పుడు కట్టెంబు మిక్కిలి కామకలిచ్చి, పడవలం బులుమూల పలుకూరు చేసి." Pal. 80. పడువరు to proceed or go before, ముందునడుచు. **పడవాగె** or **పడీవాగె** *pada-vāge*. adj. Prepared. Bridled. కళ్లెము పెట్టి సిద్ధపరిచిన. "ఇనుడప్పు డుదూటి మునుముమ్మ పడవాగెనని వమ్మ రాయంచకొదమయగ్గ." Swa. iii. 74. టీ॥ కళ్లెము పెట్టి సిద్ధపరచి శేబడిపటువంటి. అంటా మ్యుద్ధైవచ్చినటువంటి. **పడవాలు, పడవాలుడు** or **పడాలు** *padavālu*. n. A commander of an army. సేనాధిపతి, దళవాయి. "కడపటు లం వేల్పుపడవాలుగన్న మోటు." Swa. ii. 9. టీ॥ వేల్పుపడవాలు, జీవితేశు సేనాధిపతి. "ధనం జయుండు తమతోడంజనుదేరదను పరివారంబు సమకట్టం బడవాల్గొంబనిచె." M. XIV. iii. 4. **పడసాల** *pada-sāla*. (పడలం+శాల.) n. A hall, a portico. కూటము, కూటగము. "పడ సాల మూగిరి పందిరి పనిగాడి." Suca. iii. 469.

పడి *padi*. [Tel.] n. A measure of capacity, containing a seer and half or 120 tolas, or one eighth of a mareal. రెండుసోలుకో లది. **పడికట్టు** *padi-kattu*. n. A weight used in scales: a degree: a standard for reference: a stair, or step. సోపానము. plu. పడికట్లు.

పడికాపు or **పడిగాపు** *padi-kāpu*. [Tel.] n. A hanger on, an expectant. పంచను కాపు గాసియుండేసేవకుడు.

"పడికాపులు పడియుండగ,
బదుగులకేలబ్బు కంసభంజనసేవల్" Kuchēlōp.

పడిగ, పడిగము or **పడికము** *padiga*. [Tel.] n. A vessel, పాత్రము. A spittoon. తమ్ము పడిగ or తమ్మపడిగము a spittoon used in chewing betel. "పడిగంబుపెట్టింది పాదముల్ గడిగి." BD. iii. 236. "త్రిపిష్టపమలా ల్కొల్క పడిగంబులోనూర్చి" Charitra. i. 3089. "కున్న పుకాయ మిర్చులతమ్మపడిగ." Saranga. iii. 141.

పడిగ్గుల్లు *padi-gallu*. [Tel. పడి+గుల్లు.] n. A gunshot, a bullet. తుపాకిగుండు. "ద్వి. కొక్కలు పడిగంటగూలుచేందనువ" రా. సుం. కాం.

పడిదము or **పడిదేము** *padidamu*. [Tel.] n. A certain decoction. ద్రవమూషధము వ్యంజన విశేషము, ఊర్పు, పోరము. "నీ॥ అప్పడంబులు వడియసుల పాలింపులు బలుచని నూపెచ్చ పడి దములందు." ఫై. iii.

పడిదె or **పడితియ** *padide*. [Tel.] n. Borrowed linen, clothes hired from a washerman. పడి దయిన్ను to lend out clothes.

పడియ or **పడి** *padiya*. [Tel.] n. A puddle; a slough, a dirty pond, a fallow, uncultivated waste, నీల్గినిలిచిన చిన్నపల్లము, నేలలు పాల్గొనుట. చవుటిపడియ a salt marsh.

పడిసెము *padisemu*. [Tel.] n. A cold in the head, catarrh, running at the nose. పేండు.

పడిసెకాయ *padise-kāya*. [Tel.] n. A wild acid berry that grows on a large tree.

పడిహరి or **పతీహరి** *padi-hari*. [Tel.] A messenger, a herald, a servant, doorkeeper, ద్వారపాలకుడు.

"పణిహారులను బిల్వబంచి యూర్మిళనై,
కడకతో కన్యాశుల్కంబుగొందు." Charitra. i. 4415.

పడు *padu*. [Tel.] v. n. To feel. To fall, పతనమగు, రాలు. To lie down, శయనించు, To be, to occur, or happen, సంభవించు, కలుగు. To be caught in a snare. To suffer pain, శ్రమయొందు. To be killed in

battle. పడ్చు. To be buried, as money, పూడు. To set, అస్తమించు. v. a. To experience, అనుభవించు. To incur, undergo, enjoy, feel. పొందు. నేను పడిన బాధ నాకే తెలుసును I alone know what I have suffered. Added to nouns it forms them into verbs. సమ్మతిపడు to agree, ఒడంబడు to be pleased, చింతపడు to feel sorry, చింతపడు to be anxious, తిట్లుపడు to be reviled, తొందరిపడు to be in distress, భయపడు to fear, మానుపడు to be stunned. వానికి పళ్ళు బిగిసి పడినవి he has the lockjaw. It may be added in a similar way to past participles, తొలికిపడు to start, తూగిపడు to slumber. It is also added to adjectives or verbs. ఎర్రపడు to redden, blush or turn red. వేరుపడు to be separated, పేర్చుపడు to become. It may even be added to an interjection, కటకటపడు to cry Alas, to pity, కిందుమీదుపడు to be in trouble. ఆ యిల్లు పడిపడి that house is fallen in. ఆ వలలో నాలుగుపక్షులు పడినవి four birds were caught in the snare. అక్కడ ఒక పల్లము పడినది a hollow has formed there. ఆ సంగ్రామంలో నలుగురు పడిరి or పడిపోయినారు four persons were killed in the battle. వానికి చలిపడుచున్నది he passes slime or mucus. వానికి పురుగులు పడినవి he passed worms. వానికి పడిపోయి పడినది his right hand has become paralysed. వారు వెనుకపడినారు they fell back, they retired. ఆ మతంలో పడినారు he embraced that religion. పేరుపడిన renowned, celebrated, notorious. అవకాశము పడినప్పుడు when an opportunity occurs. మరుగుపడిరి వారు they went out of sight. వాని కడ్డుపడి ఆపదకు వాడు అడ్డుపడినాడు he stood in the way of the misfortune that happened to me. వాండ్రికని పడదు they do not agree, they are on bad terms. వానిచేతిలో పడి నేను do not put it in her power to abuse you. ఆ బాలలో మంచిపిల్లి పడినది sweet water broke forth in the well. వానితో పడలేను I cannot get on with him. నాకు ఇప్పుడు పోపడము పడదు I cannot go now. ఇంకా చల్లడము పడలేదు the seed is not yet sown. ఆ చేలలో అడ్డముగా పడి వాడిపోయినాడు he ran away across the field. ఆ యిల్లు ఊరా పడియున్నది that house is unoccupied. ఆ సొమ్ము ఊరకపడి యున్నది that money is untouched, it is lying idle. ఆ వంశము నాచేతిమీద పడినది that family is now left on my hands. ఆ నష్టము నా పాలుపడి పడినది I incurred that loss. Added to the root in V it forms the passive voice, thus కొట్టపడు to be beaten: చూడపడు to be seen. It is added at pleasure to some adverbs, thus బోర్లపడు prostrate. తలక్రిందులుపడు to be topsy turvy, upside down, to be conceited. అది బయటపడినది it came to light. The causal form is పడవేయు or పడదు, తోడు పడవేయు to trouble, torment. **పడగొట్టు** *paḍa-goṭṭu*. v. a. To knock down. **పడదన్ను** *paḍa-dannu*. v. a. To kick down. **పడద్రొక్కు** *paḍa-drokku*. v. a. To tread down. **పడదోయు** *paḍa-dōyu*. v. a. To thrust down, knock down. **పడవేయు** *paḍa-vēyu*. v. a. To cast or throw down. **పడిపోవు** *paḍi-pōvu*. v. n. To fall down, to die, ఆయన పడిపోయినాడన్నారు after his decease. **పడుకోవు** *paḍu-kōvu*. v. n. To lie down, recline. **పడుపు** *paḍupu*. n. A very low place. దిబ్బ కిందపడుపుగా ఉన్నది. **పడుపయిరు** *paḍu-pairi*. (పడు+పయిరు.) n. A crop or sprouts produced by seeds of paddy, that fall by chance as the crops are cut. **పడ్డ** *paḍḍa*. [contr. for పడిన.] pp. Fallen, &c., thus, పడ్డవాడు the man who was called. ఉ. పడ్డవాడు he who was kept there.

పడుపు *paḍuka*. [Tel.] n. A stone, rock. రాయి, శిల.

పడుగు *paḍugu.* [Tel.] n. The woof or threads which run the whole length of the web. బట్టలెయ్యడానికి సిద్ధపుచేసిన దారం. A heap of grain, పైకొట్ట తీయగా మిగిలిన తొన్ని కుచ్చెల, లేక, నాకుప్ప. కూలికిచ్చినట్లు thread given out to be woven as piece work. **పడుగుచేయు** *paḍuga-cheyu.* v. a. To dress, teazle or card the woof with a comb.

పడుచు *paḍuchu.* [Tel.] adj. Young, youthful. పడుచుబుద్ధి a childish whim. (Vish. ii. 28.) పడుచుమాటలు childish language. n. A girl, damsel, maiden, కన్యక. A boy, a youth, పడుచువాడు. అపుపడుచు a girl. **పడుచుతనము** *paḍuchu-tanamu.* n. Youth, girlhood, girlishness, boyishness, silliness; puberty. **పడుచుదనము** *paḍuchu-di.* n. A young girl. పడుచులతిండి a devourer of innocents, కపుఘాతి. **పడుపు** or **పడుపు కత** *paḍupu.* n. Prostitution. పడుపుకొను to prostitute oneself. పడుపుకూడు food gained by prostitution. పడుపుపడుచు a prostitute. **పడుపుకొమ్మ** *paḍupu-komma.* n. A prostitute.

పడ్డ *paḍḍa.* [Tel.] n. A female buffalo or cow fit for breeding, a heifer, తొలిచూలి అవు, లేక, కడె. See also under పడు.

పణకు Same as పనుకు (q. v.).

పణత *paṇata.* [Tel.] n. A certain part of a plough. నాగటికొడిని, బాగలియెక్క మేడి ఎగిలించే పెద్దదుటిది. **పణతపడు** *paṇata-paḍu.* v. n. To suffer from lockjaw. ఒకడి పళాలుపట్టుకొను.

పణపరము *paṇa-paramu.* [Skt.] n. (In astrology), a segment of a circle.

పణము *paṇamu.* [Tel.] n. A feat of strength, &c., as a reward of which the hand of a heroine is bestowed on the victor. [Skt.] n. Price, వెల. Wages, hire. కూలి. The weight of a cowri, కవ్వపెత్తు. Also, a weight of copper, ఒకపాళెము. A stake at play, a bet, a wager, పందెము. Gaming, gambling, playing with dice, పాచికము. **పణితము** or **పణాయితము** *paṇitamu.* adj. Laid as a wager, పందెము కాచేయబడిన. Praised, extolled, పొగడబడిన.

పణవము *paṇavamu.* [Skt.] n. A tabor or small drum, తప్పిట, ఉడుక.

పణిహారి or **పడిహారి** *paṇihāri.* [Tel.] n. A messenger, herald. A doorkeeper, porter. ద్వారపాలకుడు. A bailiff.

పణుగు or **పణక** *paṇuku.* [Tel.] n. A ledge; a side (of a hill, sea, or pit); a cleft or hiding place. చీలి.

పణ్యము *paṇyamu* [Skt.] adj. Saleable, vendible. అమ్మదగిన. **పణ్యవీథి** *paṇya-vīthi.* n. A place where shops are; a market place, అంగడివీధి. **పణ్యస్త్రీ** or **పణ్యాంగన** *paṇya-stri.* n. A harlot, బోగముది, లంజ. **పణ్యజీవుడు** *paṇya-jīvuḍu.* n. A merchant or trader. వర్తకుడు, వ్యాపారి. **పణ్యారము** *paṇyāramu.* n. A cake. అప్పము. "పణ్యారంపు బుయ్యంపు కిందులన్" A. i. 26.

పతంగచెక్క *patanga-chekka.* [Tel.] n. Sappan wood, *Cæsalpinia sappan.* Rox. ii. 357.

పతంగము *patangamu.* [Skt.] n. Quicksilver, పాదరసము. A grasshopper, మిడుత. A bird, పక్షి. **పతంగింపు** *patangiṁpu.* v. n. To apply quicksilver, by burning it and letting the fumes (like smoke) accumulate. రసము పతంగించుటకి the mercury rose in fumes and accumulated at the top.

పతంగుడు *patanguḍu.* [Skt.] n. The sun. M. iv. i. 83.

పతకము *patakamu.* [Tel.] n. A solitaire or brooch hung at the breast. A golden number, a logarithm.

పతగము or **పతత్తు** *patagamu.* [Skt.] n. A bird. పతగరాజు the king of birds: the eagle. See పతంగము.

పతత్రము *patatramu.* [Skt.] n. A wing. **పతత్రి** *patatri.* n. A bird.

పతద్గ్రహము *patad-grahamu.* [Skt.] n. A spittoon. తెమ్మడికము.

పతనము *patanamu.* [Skt.] n. Falling. పడుట. **పతనశీలము** *patanaśīlamu.* adj. Falling, cadent, deciduous, liable or accustomed to fall. పడెడు స్వభావమునిల.

పతాక *pataka.* [Skt.] n. A flag or banner. బెక్కము. **పతాకిని** *patakini.* n. An army. సేన. **పతాకి** or **పతాకుడు** *pataki* n. A banneret or ensign. One who has a banner, బెక్కముకలవాడు. మీన పతాకుడు Manmadha whose banner is the dolphin.

పతి *pati.* [Skt.] n. A lord, master, prince, ruler. ఏలిక. A husband, మగడు. పతింవర a woman who selects her own husband, కన్య, తగినటు మనని వాంఛించుట్టి ఆమని. **పతివ్రత** *pati-vrata.* n. A chaste and virtuous wife, పతివ్రతలకు యిల్లాలు. **పత్ని** *patni.* n. Lit: She who has a husband; a lawful wife. అగ్నిహోత్రము మొదలగు పుణ్యకార్యములకు భార్య.

పతితము *patitamu.* [Skt.] adj. Fallen, alighted, defeated, overthrown. Wicked, abandoned. **పతితత్వము** *patitatvamu.* n. The state of having fallen from one's office or righteousness. **పతితుడు** *patitudu.* n. A fallen creature, a sinner, పడినవాడు, పదవిచెడినవాడు. ఏమియుమనని పతితుడా (for పతితుడుగా) ఉన్నాడు he is as innocent as the babe unborn. పతితపావనుడు a restorer of the fallen, a saviour of sinners.

పతిమ [for Skt. ప్రతిమ.] Same as ప్రతిమ (q. v.).

పత్త *patta.* [Tel.] n. The female organ of generation. యోని, భగము.

పత్తకము Same as పట్టాను (q. v.).

పత్తా *patta.* [H.] n. A sign, trace. జాడ.

పత్తి *patti.* [Skt.] n. A foot soldier. కాల్బంటు.

పత్తి or **ప్రత్తి** *patti.* [Tel.] n. Cotton. అడవిపత్తి a shrub, *Hibiscus abelmoschus.* **పత్తిరేకు** *patti-rēku.* n. A thin plate of metal. Solder. లోహములు అతికెడమలో వేసే రేకు, పూడి. "కటి తెమ్మన్యవాక్ పింగము, లనుగూర్చునవియు పత్తు లుమలెయనుటగం, తుని యిడిన పత్తిరేకన, జనుగొడ్డాణమని గొనుచేను మనమున్." A. v. 27. **పత్తిరిక** *pattirika.* n. A cutting instrument used by goldsmiths, కంసాలవాండ్లు వాడే ఒకవిధమైన పనిముట్టు.

పత్తిరి or **పత్రి** *pattiri.* [Tel.] n. Leaves used as an offering. **పత్తిరిబొట్టు** *pattiri-bottu.* n. A kind of mark worn on the forehead. తిలకమువంటిది.

పత్ని See under పతి.

పత్రము *patramu.* [Skt.] n. A leaf of a tree, or of a book. ఆకు. A written bond, స్వహస్తముతో చెల్లుబడికి వ్రాసియిచ్చెడి పత్రము. A vehicle in general, as a car, a horse, a camel, &c. వాహనము. The wing of a bird, రెక్క. An arrow, బాణము. **పత్రపరంపరువు** *patra-paramparuvu.* n. A file. ఆకురాయి. **పత్రపాశ్య** *patra-pāśya.* n. An ornament for the forehead: a sort of tiara. చేమంతిపూలతో, పాపటబొట్లు. **పత్రరథము** *patra-rathamu.* n. Lit: Wing-borne, i. e., a bird. **పత్రార్థము** *patr-arthamu.* n. The value of a bond, that is, the property or money which it deals with. **పత్రి** *patri.* n. A bird. పక్షి.

పత్రి or **పత్తిరి** *patri.* [Tel.] n. Leaves used in worship. "పత్రికేసిపూజలు పత్రిచేయం." Vema.

పత్రిక *patrika.* [Skt.] n. A letter of correspondence. A paper, కాగితము. One number of a periodical publication; a newspaper; a tract or little book, చిన్నపుస్తకము. పత్రిం గము, పత్రరేఖ, పత్రలేఖ, పత్రిక or మకరికా పత్రిక damasked hue, marbled figures drawn with musk or gold dust on the cheeks of a woman.

పట్టోర్ణము *pat-urnamu.* [Skt.] n. White silk. ధాతకాళీయము, తెల్ల పట్టుబట్ట.

పథము *pathamu.* [Skt.] n. A road or way. దోవ, మార్గము. పథికుడు *pathikudu.* n. A traveller, a way-farer. బాటసారి.

పథ్యము *pathyamu.* [Skt.] adj. Proper, fit, suitable, agreeing with diet or regimen. హితము. n. Restriction in diet, diet, regimen. ఆయువమాటలు ఆమెకు పథ్యము his words are music to her ears.

పద or పదము *pada.* [Tel. for పోవుడును.] (plu. పడండి or పదిరు) *interj.* Go or come thou. పదరా or పదవే go along, or come along. పోదముపద come, let us go. పదపద (plu. పదపడుడు) go, go along; come, come! "ఇదోపట, పరిమళకేళింక పదపడుడనుగు." Sáranga. D. iv. 377.

పదంపడి or పదపడి *padampadi.* [Tel.] adv. And then, afterwards. తరువాత, పిమ్మట, మరియు. "కానితిప్పచేసి గడుగ్గొట్టి పండమువేసి పదంపడి చక్కఁబామతిఁ గాసుగొని మెచ్చి." Vij. ii. 173.

పదకము *padakamu.* [Skt.] n. Order, క్రమము. n. Same as పదికము (q.v.).

పదటము or పదటు *padatamu.* [Tel.] n. Precipitation, hurry. ఆత్రము, దుడుకు, తత్తరము. "ఇంకఁ బదటమునే నించుకైన భాషింపకు." S. iii. 305. వానికి దెయ్యపుపదటము కద్దు he is given to pilfering. దానికి నోరు పదటము she is a foul mouthed woman.

పదము *padadu.* [Tel.] n. Ashes. బూడిద, భస్మము. An empty corn husk; trash, rubbish. "దిట్ట చదరు చేఁబట్టరు పదికిడ్డుపాచరు." Charitra. ii. 2783. పదట in the dirt. "ఆ పదవరాదిదూయుదొడలికిరిన, బాహ్య తులదానిబదటుగలవ" M. XII. v. 468. పదటు ముక్కు *padata-bataṭu.* v. a. To ruin, to waste. బుగ్గిలోఁగలుపు. "చదువుకొనకాఁ డీ నీకు అపదటుబుచ్చె." Satya. iv. 87.

పదప Same as పదము (q. v.).

పదపడి Same as పదంపడి (q. v.).

పదము *padamu.* [Skt.] n. A foot. పాదము. అడుగు. A footstep, the mark of a foot, పాదచిహ్నము. A word or a phrase, శబ్దము. An article, thing, వస్తువు. Preservation, defence, రక్షణము. A place, site, స్థానము. Rank, station, degree, ఉద్యోగము. An attempt, ప్రయత్నము. Cunning, కపటము. A line of a stanza or song, పద్యపాదము. పదభ్రష్టుడు he who is degraded. "మానవి జారధవాంజనకేరలు." A. v. 124. టీ: రథపదు, బండికుడ్డలయిన్క... పరమపదము *parama-padamu.* n. Lit: the best place, i. e., Heaven. పదగుడు or పదుడు *padaguḍu* n. A foot soldier, కాల్బంటు. పదజాళి *padajāḷi.* n. A kind of dance. నాట్యభేదము. పదచ్ఛేదము *padach-chhēdamu.* n. Dividing or separating the words of a sentence from each other. The order in which words are construed. Analysis. పదతలము *pada-talamu.* n. The foot.

పదమూడు See under పది.

పదరము *padaramu.* [Tel.] n. A place where betel leaves are kept safe. తమలపాకులు ఉంచే అడపము.

పదరు or పదురు *padaru.* v. n. To be over hasty, to be precipitate. ఆత్రపడు. To speak hastily, ఆత్రముతో మాట్లాడు. To get angry, కోపించు. To shake, చలించు. v. a. To find fault with, to blame.

ఆక్షేపించు. "అదియొట్టులుండెనీతో, బదరంబని లేదువాకు పద్మధవునిమూటదలంపవలయు." M. XII. iv. 399. n. Way, manner, విధము. A hasty word, క్షుద్రపదమూట. పదురు is also another form of పదునారు ten persons. **పద పులు** or **పదుపులు** *padarulu*. n. plu. Angry words, hasty words. కోపవాక్కులు. "చట్టితో చట్టిపగులంగొట్టితడు, పదరులకునింటి బలంకుక్క-లదరిరాయ" S. iii. 237. పదరుచు, పదురుచు or పుర్కుచు to hasten; to hurry on; to cause to speak, hastily, పదూకేయు.

పదలము *padalamu*. [Tel.] n. A weight equivalent to half a viss.

పదవి *padavi*. [Skt.] n. A road, or path. మార్గము. Station, situation, degree, rank. స్థితి. A place, site, స్థానము. Fortune, luck. సంపద. A high station in life, ఉన్నతస్థితి

పదవశారు or **పదారు** See under పది.

పదాతి or **పదినుడు** *padāti*. [from Skt. పదము.] n. A foot soldier. కాల్బంటు. పదాతుల infantry. See పదునము under పదుము.

పదార్థము *padārthamu*. [Skt.] n. A thing, article, substance; substantial or material form of being. An ingredient or drug. ఐశ్వర్యము. Property, money, goods. పదార్థి పంతుడు a man of property. The meaning of a word. మాటయొక్క అర్థము.

పది *padi*. [Tel.] adj. Ten. పదిమంది ten persons; (metaphorically,) several or many people: as, in English, a dozen, plu. పదుల tens. పదింబదిని, పదిపదిరి or పదిపేలకు by all means, on any consideration, at any rate, అన్నివిధాల, ఎట్టిగా, చిక్కగా. "పదిరకమూలెస్సపదిం, బదినివిచారించిచేయు మంచి దినుమ్మా." Sāranga. ii. 278. **పదము** *padamu*. (పది+ఊము.) n. Ten tooms or bushels పదితూముల. **పదకొండు** or **పదుగొండు** *padakonḍu*. (పది+ఒకండు.) adj. Eleven. **పన్నెండు** or **పండ్రెండు** *pannenḍu*. (పది+రెండు.) adj. Twelve. **పదమూడు** or **పదుమూడు** *padamuḍu*. adj. Thirteen. **పదునాలుగు, పద్నాలుగు** or **పదునాల్గు** *padu-nālugu*. adj. Fourteen. **పదిహేను, పదిలేము** or **పదుహేయము** *padihēnu*. adj. Fifteen. **పదహారు, పదారు** or **పదియారు** *padahāru*. (పది+ఆరు.) adj. Sixteen. పదాఱ్వేలు sixteen thousand. పదియారవన్నెబంగారు fine gold. **పదిహేండు, పదిలేడు** or **పదునేడు** *padihēḍu* adj. Seventeen. **పదునెనిమిది** or **పదునెన్మిది** *padhenimidi*. adj. Eighteen. **పందొమ్మిది** *pandommidi*. adj. Nineteen. **పందొమ్మండ్రు**, *pandommandru*. n. Nineteen persons. **పదుపురు, పదుగురు, పదురు, పదుండ్రు** or **పదుగుండ్రు** *paduguru*. n. Ten persons. **పన్నిద్దమ్ము** *pannid-dama*. (పది+ఇద్దము+తూము.) n. The dry measure of twelve tooms. పన్నిద్దరు, పన్నిరువురు or పన్నిద్వురు twelve persons. **పన్నిల్లము** *pannillamu*. (పది+ఇల్లము.) Twelve palatus.

పది *padi*. [Skt.] n. A foot, పాదము. పదిపిడుగు. See పాది.

పదిలము *padilamu*. [Tel.] n. Steadiness, స్థిరత్వము. Care, caution, security, carefulness, జాగ్రత్తకలిగి. adj. Careful, steady, జాగ్రత్తగా carefully, స్థిరంగా **పదిలముచేయు** or **పదిలపరచు** *padilama-chēyu*. v. a. To secure or take care of, to put by, **పదిలించు** *padilintsu*. v. a. To keep safely, to lay up. పదిలపరుచు. "పదుగువేదపదిని పదిలపరుమనుచు." Naṟan. p. 203. **పదిలుడు** *padiludu*. n. One who is careful, జాగ్రత్తగలవాడు. A steady man, స్థిరుడు.

"నుండుటెట్టిమతిమిండుడైన మాపింటికిరాక,
పదిలమటయిలోర్కి గోరక,
యిదునుఁ జరియించువాఁడెవ్వఁడన్నీతుడేమ."
Vēma. 158.

పద్మగు *padugu*. [Tel.] n. A hole in a path,

పదును or పదనము *padunu*. [Tel. పది+దనము] n. Time, season, పదునుకాడు. Temper, sharpness, whetting, వాడి. Moisture, తడి. Goodness of metal. The right degree of softness (in boiled areca nut, &c.) పదునారము, ఆ కత్తికి పదునుగాలేదు that knife is not properly tempered. దున్నడమునకు ఆ నేల పదునుగా నుండలేదు the ground is not sufficiently moist for ploughing. తిక్కన కొవడములో పదునుతప్పినది he failed in giving the right temper to the steel. "పదునైనబలవాడిమెయి మనుచాలు." HK. iv. 193. పదనుకొను *padanu-konu*. v. n. To become wet or moist, తడియు. "కాఁపుబట్టినరాత్రిపడ్డవిత్తులమీదను, పదనుగొనివిడిచేటినీరుపట్టదభవుడు." Swa. ii. 40. టీ. పదను, చేతితడి. పదనురాయి a hone or whetstone. ఒకపదనువాన one moistening of rain, i. e., so much rain as renders the earth fit for ploughing. One పదను or wetting sinks into the ground about the depth of a plough share: equivalent to "one inch of rain." పదనుచేయు to moisten. పొగాకుపదనుచేయు to prepare or cure tobacco in a particular way. పదనుపెట్టు to set or sharpen.

పదుపు, పదుపు or పదుగు *padupu*. [Tel.] n. A herd, crowd, assembly, collection, flock or flight. గుంపు. "కుక్కపదుపు" a pack of dogs. M. XII. iii. 476. "ఎందేటి పదుపులజంబుపైత్రాలు," Bhanum. ii. 81.

పదురు See పదరు.

పదే పదే *padé-padé*. [Tel. from పది.] adv. Repeatedly, reiteratedly, again and again, now and then.

పద్దు *paddu*. [Tel.] n. A vow or promise, ఒంటెము, ప్రతిజ్ఞ. An item or article: a head or entry in accounts. ఆదాయపుపద్దులు, "పాపలుచేసిచ్చి పద్దుతప్పినవాని" Ila. iv. 46. టీ. మాటయిచ్చితప్పిన కృష్ణునిపద్దు he who has broken his word.

పద్దియము or పద్దెము Same as పద్యము (q. v.).

పద్ధతి *paddhati*. [Skt.] n. A road. దారి, మార్గము. A line, row or range, వరుస. A ritual, or manual: a work upon any act or ceremony, detailing the mode of its performance, and collecting the texts connected with it. Manner, scale, mode, rate, custom. A principle. A bye-law, రాజ పద్ధతి a chronology of kings. న్యాయ పద్ధతిగా according to justice.

పద్మ *padma*. [Skt.] n. A name of Lakshmi. లక్ష్మీ. పద్మము *padmamu*. n. The lotus or water lily, *Nelumbium speciosum*. కామర. A large number, ten billions. In Tantrica books it means a part or region of the body. పద్మనాభుడు *padma-nabhudu*. n. Vishnu, from his navel (నాభి) sprung the lotus containing Bramha when he was sent to create the world. పద్మబాంధవుడు *padma-bandhavudu*. n. The Sun. పద్మరాగము *padma-ragamu*. n. The chrysolite or ruby of the finest class: a gem of a pink colour called కెంపు, ఉదయసూర్యకాంతిలకెంపు. పద్మవెలమలు or పద్మనాయకులు *padma-velamalu* n. plu. The name of a certain Sudra caste. See వెలమ. పద్మవ్యూహము or పద్మము *padma-vyûhamu*. n. A certain kind of military evolution. పద్మసాలివాండ్లు *padma-sâlevandlu*. n. A certain caste of weavers. పద్మాకరము *padm-akaramu*. n. A place of lilies a pond in which the lotus grows. A tank, కొలను, చెరువు. పద్మాలయ or పద్మావతి *padm-alaya*. n. The goddess Lakshmi, so named because her dwelling (ఆలయము) is in the lily (పద్మము). పద్మాసనము *padm-asanamu*. n. A sitting posture used in religious meditation, in which the Bauddha statues are represented; so called because Vishnu is represented in that posture when throned on a lotus. పద్మి *padmi*. n. An elephant. పద్మిని *padmini*. n. A lovely woman, like a Penelope, or

an Eve. The Hindu poets divide all beautiful women into four classes called (1) పద్మిని, (2) శంఖిని, (3) చిత్రిణి and (4) హస్తిని; which answer to Juno, Flora, Venus and Minerva, respectively: See Addison's Spectator No. 209. **పద్మిని** n. A bed of lilies. **పద్మినీవల్లభుడు** the Sun, as being the lover (వల్లభి) of the lotus.

పద్యము *padyamu*. [Skt.] n. A verse. A stanza, a quatrain. పద్యమో నిద్యమో whether it be verse or prose. ఒకనిమీఁద పద్యము కట్టుట to lampoon a person.

పన *pana*. [Tel.] n. A sheaf of corn. చేలలో కోసినపనిఁ బ్రోను.

పనతి or **పనంతి** *panati*. [Tel.] n. A cooking pot, వంటకుండ. A pot, కుండ. A large pot or boiler, పెద్దకాను, మూతిపెట్టిన్నగల యటుకిక. "భూమ్మీఁ బనిన్నీ నిదోకడు నంటికేయిని నాజూకులు." S. i. 151. "ఎవరుపెట్టిరి పెద్ద పనంటిలోఁజె." A. i. 10.

పనపు *panapu*. [Tel.] v. n. To grieve, to bewail. ప్రలాపించు, విలపించు. పనఁ బి sorrowfully. "జనకరాయఁ దెన్ను సేమంత్ర మునిఁ బిలో, విడిచిపోవఁగాంచి యిపుడెట్లయ్యెనో, జంతము నిసుంతకేఁప్పుడే యులఁగెత్తి, పనపుఁజనియేడ్చు పాటలించి." Padm. ix. 12.

పనస *panasa*. [from Skt. పణ్ణాస.] n. A verse in a chapter in the Veda: వేద భాగము. **పనసచెట్టు** *panasa-chettu* n. The jack-fruit tree. *Artocarpus integrifolia*, (Watts.) చెట్టుయందు or వేరుయందు the species of this tree, the fruits of which issue from the root. పనసము the outrigger of a boat. పనసపొలకుండు పక్కను కట్టేమ్రాను. **పనసవాండ్లు** *panasa-vandlu*. [Tel.] n. plu. Mountebanks. The name of a caste of men employed in menial offices, particularly to blow trumpets or conches at funerals. కొంపాలులను యూదించే వారు. పటసన్నిధి fees given to them.

పని *pani*. [Tel.] n. Work, a task. కృత్యము. Business, employment, వ్యాపారము. Workmanship, శిల్పము. ఈకట్టడమందు మంచిపనిచేసియున్నారు there is good workmanship in this building. An affair, act, matter. Service, utility, purpose, object, intention, design. ప్రయోజనము. An order, duty, నియోగము. పనిమీఁద ఉన్నాఁడు he is busy. మంచిపని very well, well, good. మంచిపనిచేసినావు you did well or right. ఆతనిపనిమీఁదున్నాఁడను I am engaged in his service: I am acting for him. అపనిపని తీర్చినారు they settled his business, or they killed him. ఇక్కడి నీకెమిపని what business have you here? This word is sometimes omitted in translating: as in నిపనిపట్టెదను I will punish you. ఇంతపనికి నన్నేల వెంటఁబెట్టుకొనివచ్చినావు why have you brought me for such a trifle or pretence? పనికిమాలి (or) పనిలేక కూర్చున్నాఁడు he is sitting idle. వారు వ్యాధిచేఁ పనిపడిరి they became infirm through illness. వానితో పోరుపని పనికిరాదు he will not stand quarrelling. దాన్ని పంపాదనిపని ఎంతపని it is no great matter to get it. నాపని చెడిపినారు they spoiled my work. పనిపాటులుపుకిళ్ళల idle stories. పనికొచ్చే useful. పనికివచ్చే పిల్లకాయ a promising boy. పనికిరాని or పనికిమాలిన useless. అక్కడికి నీవు ఏపనిమీఁద పోయినావు about what business did you go there? నీపనిని నీవు మానుకొనుము mind your own business. అక్కడికిపోవలసినపనిలేదు there is no need of going there. ఇప్పుడాతనిపని యిట్లుఉన్నది he is now in this state. అట్లు చెప్పనిపని లేదు there is no need of saying so. **పనిగొను** *pani-gonu*, v. a. To undertake a work, to engage in a business. పూనుకొను. To employ, నియోగించు. "పనిగొనఁబడలేయిని బంపించి చూచిన." Vema. **పనితనము** *pani-tanamu*. n. Workmanship, elegance. పనితనము ఒకమంచము a handsome bed. **పని**

పొదుగులు *pani-todaalu.* n. Worked or embossed jewels. **పనిపడు** or **పనుపడు** *pani-padu.* v. n. To busy oneself with, to engage in, పూనుకొను. To concern oneself with, అక్కరయగు. **పనిపడి** or **పనిపడి** *pani-padi.* adv. Intentionally. కావలెనని, ప్రయత్నపూర్వకముగా. "పరులను పనిపడి మాఁపించెనేని పాపము వచ్చు." V. P. iv. 249. పనిపాటులు jobs, work. **పనిముట్టు** or **పనిముటుము** *pani-muttu.* n. An instrument, tool, implement. కొరముట్టు, ఉపకరణము. "పనిముటములుగొంచు పయనమైరి రాము." Pat. 314. **పనిమండు, పని పండు** or **పనిగొను** *pani-mandu.* v. a. To command. నియోగించు. **పనివాడు** *pani-cadu.* n. A servant: a good workman. **పనిమిను** *pani-cinu.* v. n. To obtain permission, to take leave. To proceed, to go or come. "దేవర కిర్తి పక్కి యుంబుగ నెప్పుడని మాఁడగోర, పనిమినిపేదు మాఁ గ్యంబుకతన." H.D. i. 847.

పనుకు *panuku.* [Tel.] v. n. To be angry. ఆగ్రహించు. n. A kind of plant. Its species are called నల్లపనుకు *Mansuris*, a native of sand hills; తెల్లపనుకు *Rottlerlia glabra*; కొండపనుకు *R. exaltata*; పెద్దపనుకు *R. corymbosa*. Rox. i. 351, 355.

పనుగొను or **పన్నుగొను** *pana-gonu.* [Tel.] v. n. To become hard or firm, కఠినపడు, దృఢపడు. To happen, కలుగు.

పనుపు *panupu.* [Tel.] v. a. To send, to command, పంపు, ఆజ్ఞాపించు. "పాపపర్తనుపని చట్టలెత్తని నన్ను పనిచినవిచ్చిక." M. iii. v. 455. **పనుపు, పన్పు** or **పంపు** *panupu.* v. n. To send. n. Sending, a mission; a command, order. నియోగము. **పనుపరి** *panupari.* n. One who is sent or commanded.

పనువడు or **పన్నువడు** *panu-padu.* [Tel.] v. n. To be accustomed, inured, qualified, to fit, to suit. వాడుకపడు, అలవాటు పడు, సరిపడు, చెముడు, తెరియుండు. To happen, కలుగు. వాడు ప్రయోజనమునకు బాగా పనువడ్డవాడు he is dexterous or skilled in writing. "పనువడ్డదృష్టమునుగాంచుటయొ నా మనోవిచియత్నమునుమన్నించి యుపకృతుల్ పల్లవి చుటల కాంక్షితంబగ్నిలింబడిమిందు రాశ్రితులను." M. XII. vi. 87. ఉపకారము ధంగిక్షితినుపడి, అవగా కార్యసంధము తీరగా చలించకుండా ఉండడమునకు అలవాటుపడి. **పను చరడు** *panu-paratsu.* v. a. To inure, to accustom, drill, train. To trim neatly, mend, adjust.

పన్న *panna.* [Tel.] n. A servant, భృత్యుడు. "ఎరుకువున్న లుగన్న పేరుగువిన్న." BD. iii. 1316. A man of no consequence in the world. ఆనామధేయుడు. An old man, వృద్ధుడు.

పన్నగము *panna-gamu.* [Skt.] n. A snake or serpent. **పన్నగాశనుడు** *pannag-asanudu.* n. A snake-eater, that is, an eagle. గరుత్మంతుడు.

పన్నము *pannamu.* [Tel.] n. One verse in a chapter of the Vedas. వేదములో ఆఱుగ ములోనిభాగము.

పన్నె *panne.* [Tel.] n. A frame used in weaving. The frame on which paper is made. The breadth of a cloth. ఆ గుడ్డ వెడల్పు పన్నె పిన్నది that cloth is not broad. A strip of cloth cut out as for jacket.

పన్నెగము *pannegamu.* [Tel.] n. The hood or canopy over an open palanquin, usually made of scarlet cloth, అందలము మీదికప్పు.

పన్నెరు *pannēru.* [Tel.] n. A pot, a vase, కుండ. A child's toy, బాలికలాడుబొమ్మ. "కుడికరంబెత్తుపన్నెరోసెము, మూల పన్నెరులలోనిలోనపోలెయున్నపంపు పోయి తెచ్చెదము." BD. iii. 850. నూలుపన్నెరులు, రోగాదులుండేకుండలు.

పన్నీరు or **పన్నీరము** *pannīru.* [Tel. పని+నీరు.] n. Cool water. Perfumed water, rose water, &c. హీనాంబువు. **పన్నీరుపుష్ప**

the fragrant flower with a white corolla and a long tube, *Guettarda speciosa*. పీమునన్నిపువ్వు the rose, రోజా, నులాబీ.

పన్న *panna*. [Tel.] n. A tax, rent, dues కప్పము. పన్ను కట్టు to impose a tax.

పన్ను *paanu*. [Tel.] v. n. To prepare oneself for battle. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు. To happen, కలుగు. v. a. To make, form, invent, frame, చేయు, పన్నుచు, కల్పించు. To yoke cattle or join together instruments of husbandry, to unite, కూర్చు. To prepare, సిద్ధపరుచు. మాటలనుపన్ను to spin out a story. **పన్నికము** or **పన్నిక** *pannikamu*. n. Yoking cattle, or joining together instruments of husbandry. కాడిమేడి మున్నగు వ్యవసాయానికి అనుకూలంగా కట్టడం. **పన్నిదము** or **పందెము** *pannidamu*. n. A bet, wager, stake. **పన్నగడ** *panna-gada*. n. Making, an arrangement, కూర్పు. A scheme, device. యుక్తి, ఉపాయము. "పా ర్వణక్రియలట్లున్నిపన్ను నడయ, తెఱఁగు మీ రిక్షి." Prabhavati v. 174. **పన్నగా** *pannaga*. adv. Properly, nicely, neatly, in good order, బాగుగా. **పన్నించు** *panninchu*. v. a. To put on, కట్టు, బంధించు "పసిడిపట్టంబు పన్నించి పసిడిపంక్తి జేసెన్." Pal. 52.

పన్నుండు *paan-undu*. [Tel. పడి+ఉండు.] v. n. To recline, lie down, శయనించు, పరుండు.

పన్నుపడు See పరుచు.

పన్నె, పన్నెరు or **పన్నెక్కట్లు** *panne*. [Tel.] n. The centre part of a heckle. A weaver's reed-like comb that strikes the threads of the warps together after the shuttle has passed. మగ్గంలోనుండు పడుము లాటి కేంచేసినా చొప్పించుటకై నడుమ దుర్వాసి పండ్లవలె వరుసగా పేర్చబడియుండుట్లు గలదు పన్నెరులతో అల్లడమునా కట్టబడిన సాలవాని సాధన విశేషము.

పన్నెండు See under పన్.

పప్ప *pappa*. [Eng.] n. Papa, father, తండ్రి.

పప్పటి *pappati*. [Tel.] n. A cloth of a variegated color, చిత్రవర్ణవస్త్రవిశేషము.

పప్పాయపండు *pappaya-pandu*. [Tel.] n. The Papaya fruit. బొప్పాయి పండు. **పప్పాయగువ్వ** *pappaya-guvva*. n. The black-headed Myna. *Temenuchus pagodarum*. (F. B. I.)

పప్పు *pappu*. [Tel.] n. Split pulse of any kind. A kernel of any kind freed from the shell as పొరపప్పు and జీడిపప్పు, &c. రొయ్య పప్పు prawns or shrimps freed from the coat or shell. పప్పుకూర the white Goose-foot, *Chenopodium album* (Watts). పప్పు చేయు to reduce to powder.

పబుపు *pabuva*. from Skt. ప్రభువు. n. Lord. ప్రభువు.

పబ్బము *pabbamu*. [Tel.] n. A feast. పండుగ. A feast at particular periods of the year such as the equinoxes, &c., when offerings are made by the Hindus to the manes of their ancestors. సంక్రాంతి దులు. A festival, ఉత్సవము. Hospitality to guests, అతిథ్యము.

పమిడి *pamidi*. [Tel.] n. Gold. బంగరు. **పమిడికంతు** or **పమిడికంతుక** *pamidi-kantu*. n. The Indian owlet. See పిడి.

పమిరె Same as పైరు (q. v.).

పములు Same as పంజో (q. v.). **పములపు కమ్మలు, పంజులకమ్మలు** *pamulapu-kammalu*. n. Large earrings worn by women.

పమ్ము or **పఱు** *pammu*. [Tel.] v. n. & a. To exceed, to display, to cover, to spread. అతిశయించు, ప్రజ్వరిల్లు, కవియు. ఆవరించు కొను, వ్యాపించును. "ఏపారులని పేర్చుమోపా మై, పలవారక్కు చెలంగ్య బ్రహ్మాండమంతయు." Pal. 294. "పెలసూర్చి తెరచల్లాయమ్మనాపిమి వెన్నవాలి చేతాలమిలుపుల." Vasu. i. 63.

పయ్యెద, పయ్యిద, పయిటె or పైట Same as పయ్యిద (q. v.).

పయనము *payanamu*. [from Skt. ప్రయాణము.] n. A journey. పయనించు *payaninchu*. v. n. To get ready for a journey, ప్రయాణమగు.

పయోర, పయ్యోర or పైర *payora*. [Tel.] n. A zephyr, a cool wind, చల్లగాలి. A south wind, దక్షిణపుగాలి. పయోరపంట is a term for those crops which are grown in the season when this breeze prevails. దక్షిణపుగాలిచేత పండేకందులు పెసలు మినుములు కొందరైనవాటి పంట. పయోరపొగాకు early tobacco, that which is grown in spring.

పయస్సు *payassu*. [Skt.] n. Milk, పాలు. Water, ఉదకము. పయస్విని *payasvini*. n. A milch cow, పాలిచ్చే ఆవు. పయోజము *payojamu*. n. Lit: water-born, i.e., a lotus, తామర. పయోధరము *payodharamu*. n. A woman's breast. A cloud. పయోధరత్వ nebulosity, the quality of being a cloud, ఉదకని మోసికొనియుండుట, మేఘత్వము. పయోధి or పయోరాశి *payodhi*. n. Lit: A place for or a heap of waters, i.e., the ocean, సముద్రము.

పయ్య *payya*. [Tel.] adj. Dun, sorrel. పయ్యెద్దు a dun bullock.

పయ్యెద or పయ్యిద *payyedu*. [Tel. పయి+ఎద.] n. a woman's veil or mantle (or wimple) formed of her skirt which covers her shoulder and her breast, పైట.

పయి Same as పై (q. v.).

పర *para*. [Tel.] n. A measure with which chunam, &c., is measured. A salt marsh, ఉప్పునేలయందుబయలు, పర్రె. A plain, బయలు. ఇసుకపర a sandy plain. ఇసుకపరగానుండే sandy. A series, వరుస. A multitude, సమూహము. అంపర *ampara*. (అమ్ము+పర.) n. A shower or series of arrows. adj. Another, ఇతరము. Much, great, అత్యధిక, కొన్ని. పరమేఘములు great clouds.

పర *para*. [Tel.] n. Another form of పొర (q. v.)

"పెరవాడటమ్మ వనిజెప్పితివంత,
పరమిప్పినట్లుండెపా లలోచనములు."

BD. iii. 1695.

పర *para*. [Skt.] prep. Alien, other, appertaining to one's neighbour. పరకాయ ప్రవేశము transmigration from one body (కాయము) to another (పర); the magic power of shifting oneself into another body. పరకీయ *para-kiya*. adj. Alien, belonging to another. పరకాంత. n. A neighbour's wife, a strange woman, పరస్త్రీ, కాయికలలోనిస్త్రీ. పరజాతుడు *para-jatudu*. n. A slave, దాసుడు. పరతంత్రము or పరతంత్రత *para-tantramu*. n. Subserviency, obedience, dependence, agency. పరతంత్రము adj. Subservient, obedient, dependent. పరతంత్రుడు, పరవంతుడు or పరాధీనుడు n. A servant. పరదళము *para-dalamu*. n. A foe, an enemy's army. పరదేశము n. A strange country. పరదేశి *para-desi*. n. A foreigner, an immigrant. A guest, అతిథి. Also, a wanderer, refugee or homeless wretch. పరధ్యానము *para-dhyanamu*. n. Absence of mind, reverie. పరనారి *para-nari*. n. A neighbour's wife, another's spouse. పరపురుషుడు another man, not one's own husband. పరపుష్టము or పరభృతము *para-pushtamu*. n. A cuckoo, so called as being reared (పుష్టము) in another (పర) bird's nest. కోకిల. పరభృత్తు *para-bhrittu*. n. A crow. పరమండలము *para-mandalamu*. n. A foreign realm. పరమారకయంత్రము *para-maraka-yantramu*. n. A foe-slaying engine. A. ii. 8. పరరతి *para-rati*. n. Fornication, adultery. H. v. 258. పరలోకము *para-lokamu*. n. The other or next

world. Heaven. పరలోకస్థుడు one who is dead or departed to the next world. పరలోకక్రియలు obsequies, rites for the rest of a departed soul. ఉత్తరక్రియలు. **పరవశము** *para-vasamu.* adj. Out of one's control from joy, ecstacy or sorrow, overpowered, seized in a paroxysm, given up to, transported with or overcome with ecstasy, beside oneself with any passion. పరాధీనము. **పరవశత్వము** *para-vasatwamu.* n. Bewilderment, wildness, ecstasy. **పరవశుడు** *para-vasudu.* n. One who is in ecstasy or wild with joy or sorrow. **పరవాది** *para-vadi.* n. A dissenter. A foe, an opponent, శత్రువు. An impetuous or precipitate man, ఆకస్మికుడు. Swa. iii. 113. **పరశతము** *para-satamu.* adj. More than a hundred. పరసహస్రము more than a thousand. **పరసతి** *para-sati* n. Another man's wife, a neighbour's wife, another woman. **పర-సదనము** *para-sadanamu.* n. A neighbour's house. **పరస్థలము** or **పరస్థానము** *para-sthalamu.* n. Another place. **పరాధీనము** *par-adhinamu.* n. Possession by another. ఆ పుస్తకం పరాధీనంలోనున్నది the book is in another person's hands. ఆ సొమ్ము అంతా పరులపాలయినది the whole property has fallen into the hands of others. పరాధీనముచేయు to divert or turn aside from its right possessor. పరాధీన జీవనమంటే a life of dependence is a life of misery. adj. Dependent, subject or subservient to another. **పరాధీనుడు** *par-adhinudu.* n. One who is dependent on or subservient to another. అన్యునికి లోబడినవాడు. **పరార్థవాది** *par-artha-vadi.* n. A vakil, వకీలు.

పరంగి *parangi.* [from 'Frank.'] n. A Frenchman. A Feringee. Applied generically to any European. శ్వేతముఖుడు. మాంస. i. Also, a root, పరంగిచెక్క introduced by the Europeans. The China Root, *Smilax china.* Ainslie. i. 70. ఒక విధమైన మూలిక. **పరంగిసాంబ్రాణి** *parangi-sambrani.* n. The foreign or refined myrrh. పరంగిపగడము a ruby which is red like a European (the Europeans being usually described as a red, not as a white people by the Hindus.) "ఇట్లు దుష్ట జారికిఁ బ్రియురాండ్రుండుటలు నెరిపులకు మిన్నకుండుటలు దన్నుఁ గొప్రకుఁ జూపరుండుటలఁ దెరఁగు మనుటను పరంగిజాతి సంపులపోలుఁ దెనుఁగు దేశాన." నంద్ర.

పరంజము *paranjamu.* [Skt.] n. A mill. గానము. The edge of a sword, దోస్త్రి మలుగు. Foam, నురుగు.

పరంజే *paranjae.* [H.] n. A hilt. పట్టుపిడి. "పరిఘంబిరంజేఁ" Swa. iv. 36.

పరంపర *param-para.* [Skt.] n. A series, succession, order, race, a lineage. వరుస, పరంపరాగము. Also, killing. హింస, బాణపరంపర a shower of darts. చింతాపరంపర a series of griefs. పరంపరగా consecutively, in order. శిష్యపరంపర a succession of pupils. tradition. వంశపరంపరగా in the order of lineage or birth, genealogically. **పరంపరాహింస** *param-para-himsa.* n. Cow-killing for sacrificial purposes. యజ్ఞముంబరి పరంపరా. **పరంపరుడు** *param-paradu.* n. A great-great-grandson. మనుమనిమనుమడు.

పరక *paraka.* [Tel.] n. The fraction of one eighth of a rupee, or two annas. The cream on curds. A trifle, a bit, a slip. గడ్డిపరక a blade of grass. గడ్డిపరకే.

పరకాయించు or **పరికించు** *parakayintsu.* [Corrupted from Skt. పరీక్షయతి.] v. a. To examine.

పరకాలగుడ్డ *parakala-guddu.* [H.] n. Long cloth.

పరగడ or **పరగడము** *paragada.* [Tel.] n. Another place, పరదేశము. Aside, పరాన్నము. A field outside of a village. ఊరిపైటిపొలము, చీమ, నెత్తము. **పరగడ** *paragada.* adv. (affix.) Off, from, aside. పరిహరించు, అవలి. ఊరిపరగడ outside the village. పరగడ

పెట్టి. ఆవగా పైటపెట్టి "వెరపుకుమంచుదేర్చి యడుమీరుమున్నడిగాండ నట్టుడా, పరగడనిచ్చి" N. ix. 138. టీ॥ కొంచెము అవకలుగాపెట్టి. plu. పరగళ్లు A. iv. 54. **పరగడగా** *paragaḍa-gā.* ndv. Indirectly, apart. మేము పరగడగా విన్న సమాచారము the news we received indirectly. వారు పరగడగా నిలిచిరి they stood apart.

పరగడుపు *para-guḍupu.* [Tel. పరగు+కడుపు.] n. An empty belly. Fasting. పరగడుపుకు ఔషధము పుచ్చుకోవలెను it is proper to take medicine fasting or on an empty stomach.

పరగణా *paragaṇā.* [H.] n. A division of a country, a Parganah.

పరగు *paragu.* [Tel.] v. n. To be, exist, remain, చెలగు, ఉండు. To be used, to be applied, ప్రయుక్తమగు. To apply, to be applicable, ప్రవర్తిల్లు. To spread, ప్రసరించు. To become known, to be found, ప్రసిద్ధమగు. To set out on a journey, ప్రయాణమగు To flow, ప్రవహించు. To roam about, to walk about, విహరించు. "మన్ననుతులు పరిచనులు పరిగెపుడుం." V. P. ii. 148. **పరగ** *paraga.* adv. Agreeably, duly. ఒప్పగా. **పరగించు** *paragiñcu,* v. a. To emit. To let fly. విడుచుటచేయు. To cause to spread, వ్యాపింపజేయు. M. XIV. ii. 218.

పరకి *parachi.* [Tel.] n. A loan, ఎరవు.

పరచు or **పరతు** *paraṭsu.* [Tel. causal of పఱచు.] v. a. and v. n. To cause to fall, పడజేయు. To make or cause. To spread over, as a mat. To expand or spread. To go, to run. To run away. To urge or cause to run. To flow as water. To pass as time. To make one enjoy or suffer. పాటుపడజేయు, ప్రయోగించు, చేయు, పోవు, పరుగెత్తు, పరుగెత్తించు, ప్రవహించు, గడుచు, అనుభవింపజేయు "కొట్టెలేని యడుము గొల్లు పరచు." Vēma. 1341. "వినకకు చెప్పి పరచు చేయుచు." M. I. ii. 68. "నీ శిక్షకి భయపడి పరపురస్త్రీలకు పరపురుషులజోడ చూడకూడదు." B. X. 93. "చెట్టుకొమ్మగాక బరిచి వెందులపుత్తు." Swa. iv. 143. "పండిపరచు చేలయేరులు." Swa. iv. 91. It is used with nouns, adjectives, verbs, and postpositions to form verbs with a causal signification. అటంకపరచు to prevent, signifies to distinguish, to effect a distinction, to separate. నిశ్చయపరచు to persuade, to convince or to make one agree. స్థిరపరచు to make firm, to establish. తెలియపరచు to make known. స్పష్టపరచు to make clear. లోబరచుకొను to subdue, to bring under one's control. సిద్ధపరచు to prepare, to make ready. వానిని లోబరచుకొన్నాడు he has got them into his hands. దాన్ని ఫలపరిచినాడు he brought it into use. **పరత, పరతి** or **పరడ** *parata.* n. A stream, current, ప్రవాహము, ఏరు. **పరతెంచు** *para-teñcu.* [పఱచు + తెంచు.] v. n. To come running. పాఱివచ్చు

పరజే *paraṭsa.* [Tel.] n. A kind of bird. Rasica, i. 49.

పరట (Tel.) n A cowdung cake, పిడకిడక.

పరటి Same as పరటి (q. v.) **పరటీపుట్టువు** *paraṭi-puṭṭuvu.* n. Lit. one who is born in a pot, i. e., Agastya.

పరతె Same as పంచె (q. v.).

పరత *pamta.* [Skt.] n. Addictedness, devotedness to, love for. **తత్పరత** *tat-parata.* n. Eagerness, devotedness. ఆసక్తి. "పర్వకాలాపాప చరతనుండి." M. XIV. ii. 185.

పరతము *paratama.* [Skt.] n. A certain large number, ten billions. పద్మైకెండు పండ్లలో కోటి.

పరదా *parada.* [H.] n. A purdah, a [illegible]. ఈ.

పరపతి or **పరపత్తేము** *parapati.* [Tel.] n. Credit, trust, loan. పరపతిచేసేరాను to borrow money. నాకు పరపతిలేకుండ చేయ వలచినారు they tried to destroy my credit.

పరపర *para-para.* [Tel.] n. The noise produced when a cloth or paper is torn, బట్టలు మొసిలయినకి చించినపుడు కాగితాలు. Feigning, affectation. "కపటమున్నదో, పరపరయుండునా, ధర్మయుతియందు." BD. iv. 674.

పరపు or **పరుపు** *parapu.* [Tel. from పఱచు or పరుచు.] v. a. To cause to run or fall, &c. పడవజేయు, పడజేయు. To let fly, as an arrow. (బాణము) ప్రయోగించు. To cause to flow, ప్రవహింపజేయు. To cast, to make, చేయు, చేయు. To remove, పోగొట్టు. To drive away, తోలు. To spread or smear, వ్యాపు. "బలుపైనవానపరపులితిలు, బలిపూర్ణకేసి వానుయుక్కిల్చుచు." M. XIV. iv. 103. adj. Spreading, large, broad, విస్తారము. n. Extent, spreading. విస్తారము. Swiftness, వేగము. A bed, పడక. "పూలపరపు" (Vasu. i. 58.) a flowery couch. "పరపులపాలిశాల శూతంబులు పదపాలికేలు." (III). iii. 641,) in the spreading shades of large sweet mango trees. **పరపించు** *parapinchu.* v. a. To cause to run or flow, &c.

పరమము *paramamu.* [Skt.] adj. Best, supreme, most excellent, principal, chief, ఉత్కృష్టము, ప్రధానము పరమగురువు the supreme teacher. పరమపతివ్రత the most virtuous woman. **పరమపదము** or **పరంపదము** *parama-padamu.* n. Heaven, వైకుంఠము. **పరమపదించు** or **పరంపదించు** *parama-padinchu.* v. n. To depart to bliss, to die, to expire. పరమదుర్భగుడు a great miser. పరమపావనుడు the great purifier, he who wholly sanctifies. పరమయోగి an ascetic recluse, ఉత్తమమయినయోగి. పరమయోగి an absolute ascetic. "పరమాయుష్శతంబుగాం బరమాయుష్కులకు నిరూపితం." (B. iii. XI. 12.) one century is the limit of human life. **పరమాణువు** *parama-anuvu.* n. An atom, the invisible base of all aggregate bodies, సూక్ష్మములకంటె సూక్ష్మమైన అణువు. **పరమాత్మ, పరమాత్ముడు** or **పరమము** *parama-atma.* n. The Supreme Being, considered as the soul of the universe. పరమాత్మ. **పరమార్థము** *parama-arthamu.* n. The great object or summum bonum of life. Bliss, heaven. **పరమాన్నము** *parama-annamu.* n. Rice-pudding, milk boiled with rice and sugar. పాయసము. **పరమేశ్వరుడు** *parama-iswarudu.* n. The Supreme Lord. One of the names of Siva, శివుడు. **పరమేష్ఠి** *parama-eshthi.* n. Brahma, the Creator. బ్రహ్మ.

పరమాణా or **పరవాణా** *paramana.* [H.] n. A grant or letter from one in authority: a firman, an order, a mandate. సన్నదు, రాజాజ్ఞ.

పరమాను *parama-mu.* [Tel.] n. The fore yard of a vessel.

పరము *paramu.* [Tel.] n. The frame or upper part of a carriage. బండిపరము. సమభూమ్యాకృతి. A level surface, చదరము. [Skt.] n. Heaven. వైకుంఠము. adj. Other, అన్యము. Excellent, శ్రేష్ఠము. **పరము పడు** *paramu-padu.* v. n. To fast, as a vow or religious observance. ఉపవాసముండు.

పరవ Same as పరి. See under పరుచు.

పరవంచు *para-vanchu.* [Tel.] v. a. To spread, surround, envelop, expand, వ్యాపించు, ఆవరించు, కప్పుకొను.

పరవతిగాడు *paravati-gadu.* [Tel.] n. The kestrel. *Jer. Catal.* No. 31.

పరవా *paravA.* [H.] n. Regard, respect, care for, అపేక్ష. పరవాలేదు never mind, no matter, ఫరవాలేదు

పరవు or **పరగు** *paravu.* [Tel.] v. n. To spread, వ్యాపించు. n. Spreading, వ్యాపకము.

పరశువు or పరశ్వధము *parasuvu*. [Skt.] n. A battle axe. ఖండకొడ్డలి. M. vi. ii. 93. పరశురాముడు *parasu-ramuḍu*. n. The name of a certain hero. ఆ యిల్లు పరశురామప్రీతి అయినది the house was burnt; lit: enjoyed the favour of Parasu-Rāma. పరశురామక్షేత్రము the ancient name of the country now called Malabar.

పరస్పరము *paras-paramu*. [Skt.] adj. Mutual, reciprocal, interchanging. ఆప్తోక్తి పరస్పరము. By proxy, circuitous, not in person. Diverted from its proper purpose. పరస్పర విరోధము mutual discrepancy, mutual enmity, a disagreement between one another. పరస్పరముగా *paras paramu-ga*. adv. Mutually, to each other. By, through (a proxy). Through the medium of others. Indirectly, circuitously.

పరాకు *paraku*. [Tel.] n. Oversight, error. Carelessness, forgetfulness. ప్రమాదము, పొరపాటు. పరాకున unawares, by error. పరాకులేక heedfully, without inattention. పరాకుచెప్పు to warn, call attention to. (Interj.) Take heed! Take care. Also used as a conversational phrase like I beg your pardon! please listen to me!" పాపపరాకు. పరాకుడు [Skt.] a cunning man, పట్టిపుడు. పరాకుపడు *paraku-paḍu*. [Tel.] v. n. To forget, be off one's guard. ప్రమాదపడు, ప్రమపడు, పరాకుపడుడు.

పరాక్రమము *parākramamu*. [Skt.] n. Valour, prowess. Power, strength, exertion.

పరాగము *parāgamu*. [Skt.] n. The pollen of a flower. పుప్పొడి. Dust, దుమ్ము.

పరాఙ్ముఖుడు or పరాఙ్ముఖుడు *parāṅmukhuḍu*. [Skt.] n. One who turns away his face from a thing, వెదకెనుకకుపెట్టిన వాడు.

పరాచితుడు *parāchituḍu*. [Skt.] n. A slave. బానిసవాడు.

పరాజయము *para-jayamu*. [Skt.] n. Defeat. అపజయము, ఓడిపోవుట. పరాజితుడు *para-jitamu*. adj. Conquered, overcome. ఓడిన.

పరాత్పరుడు *parāt-paruḍu*. [Skt.] n. The Supreme Being, the Almighty. శ్రేష్ఠులకు శ్రేష్ఠుడు.

పరాన్నుడు *par-annuḍu*. n. One who feeds himself at another's table.

పరాపేక్ష *par-apēkṣha*. [Skt.] n. Dependence on the aid of others. ఈ పనిని పరాపేక్షలేకుండా చేసినాడు he did this work himself without any help.

పరాభవము or పరాభూతి *para-bhavamu*. [Skt.] n. Defeat, loss, ruin; contempt, disrespect, defiance. తిరస్కారము, అవమానము, నాశము. పరాభవించు *para-bhavintsu*. v. a. To defeat, disgrace. తిరస్కరించు, అవమానించు. పరాభూతుడు *para-bhūtuḍu*. n. One who is defeated or disgraced. పరాభవింపబడినవాడు.

పరామరిక *parāmarika*. [from Skt. పరామర్శ] n. Heed, care, attention. నీవు పరామరికలేకుండే కార్యమగదు unless you attend to it the work will not succeed. పరామరికలేక inattentive, negligent.

పరామర్శ, పరామర్శము or పరామర్శ *parā-marsa*. [Skt.] n. Attention, care, examination. విచారణ. సాంత్వనము. An inquiry. Condolence, consolation. (In logic), inference, conclusion. పరామర్శించు or పరామర్శింపు *parā-marsintsu*. v. a. To condole with, to pay attention to; to take care of or tend, to console; to investigate, to examine. (In logic), to infer, draw conclusions, విచారణ చేయించు.

పరాయణము *parāyaṇamu*. [Skt.] n. A prop, support, ప్రాపు. Devotion, addiction to. తత్పరత, ఆశ్రయము. adj. Eager, devoted to, ఆసక్తము. పరాయణుడు *parāyaṇuḍu*. n. An aspirant to, one devoted to, a candidate, ఆసక్తిగలవాడు. అల్పపరాయణుడు

one addicted to chattering. "భోజ్య పరాయణుండ." M. IV. iii. 33.

పరాయి *parāyi*, [corrupted from Skt. పర.] adj. Another, ఇతరము. పరాయివాడు a stranger.

పరారి *parāri*. [H. corruption of ఫరారి.] adj. Fled, absconded. n. A runaway, a defaulter. పారిపోయినవాడు.

పరార్థ్యము *parārthyamu*. [Skt.] adj. Excellent, noble. శ్రేష్ఠమైన, శ్రేష్ఠమైన.

పరాసుడు *parāsuḍu*. [Fr. Français.] n. A Frenchman. **పరాసులు.** *parāsulu*. n. plu. The French. "వీరు బుల్లము పరాసుల్వయుండ వారలు." Bobbili. iii. 158.

పరాసువు *par-āsuvu*. [Skt.] adj. Dead, expired. చచ్చిన. n. A dead man, a చచ్చినవాడు. **పరాసవము.** or **పరాసన్వము** *parāsavamu*. n. Death, extinction. పరాసవొయిన పొందు to perish.

పరాస్కంది *par-āskandi*. [Skt.] n. A thief or robber. దొంగ.

పరి *pari*. [Tel.] n. An army. సైన్యం. A multitude, సమూహం. A series, శ్రేణి. The act of surrounding (anything). కట్టుట. The weight of the yoke, కాడిబరువు. పరివలపలిపట్టు కేయుము throw the weight of the yoke on the outside. A time, an opportunity, అవ్వేళ, ఆడు, పాటి. ఒకపరి once. Manner, విధము. "ఆ బాలుండిట్టిది పరిస్పష్టమన్న నెరిగి." అము. iv. **పరిగము** *parigamu*. n. A fully equipped army. సకలరథిసాదిబలసమేతసేన.

పరి *pari*. [Skt.] prefix. Around; full, fully, greatly, completely. మిక్కిలి **పరికరింపు** *parikarintsu*. [corrupted from Skt. పరీక్ష.] v. a. To examine, పరీక్షించు. **పరికర్మము** *parikarmamu*. n. Cleaning the body, శరీరముయొక్కశుభ్రము, మెరుగుపెట్టుట పొగొట్టుకోవడము. Adornment, decoration, అలంకారము. "శిష్టపరికర్మవిశేషంబును ప్రవర్తించి." A. iv. 37. **పరిక్రమము** *pari-kramamu*. n. Walking at ease. మెల్లగా నడచుట. **పరిక్రియ** *parik-riya*. n. Walking round a thing, ప్రదక్షిణము, చుట్టుకొనివచ్చుట. **పరిక్షిప్తము** *pari-kshiptamu*. adj. Surrounded on all sides, అన్నిపక్కలను చుట్టుకొనబడిన. **పరిక్షేపము** *pari-kshēpamu*. n. The act of surrounding. చుట్టుకొనియుండుట. **పరిక్లేశము** *pari-klēsamu*. n. Calamity, affliction, misery, కష్టనష్టములు. "ఇవ్వారిపరిక్లేశంబు లోనుగాక." M. II. ii. 328. **పరిగణనము** *pari-gaṇanamu*. n. Estimation, ఎంచడము, ఎన్నిక. **పరిగణించు** *pari-gaṇintsu*. v. a. To think, reckon, consider, ఎంచు, ఎన్నుట. **పరిగ్రహించు** *pari-grahintsu*. v. a. To take, accept, admit or receive, స్వీకరించు. **పరిగ్రహము** or **పరిగ్రహణము** *parigrahamu*. n. Acceptance, taking, assent, consent, స్వీకారము. Dependants, a family, a train, పరివారము. **పరిగృహీతము** *parigṛihītamu*. adj. Accepted, received with kindness, ప్రేమతో పుచ్చుకొనబడిన. **పరిఘట్టనము** *pari-ghaṭṭanamu*. n. Thumping, striking, collision. **పరిఘోషించు** or **పరిఘూర్ణించు** *pari-ghaṇintsu*. [Tel.] v. n. To vaunt, to boast, to oppose in words. ఎదురాడు.

"చిలుమటూపుల నిట సేయు వాగ్వాదములు,
నిసుమంతతో బరిఘోషించి నడియు."

HD. ii. 352.

పరిఘోషము. *pari-ghōshamu*. n. Sounding, noise. ధ్వని. Thunder, ఉరుము. **పరిచరుడు** *pari-charuḍu*. n. A guard or bodyguard, an attendant, a servant, కొలువులో లు లాగిలిగానుండే భటుడు. A sentinel, కాపలాకాయువాడు. **పరిచర్య** or **పరిచారము** *pari-charya*. n. Service, attendance, dependence, సేవ. **పరిచరించు** *pari-charintsu*. v. n. To serve, సేవచేయు. **పరిచారకుడు** *pari-chārakuḍu*. n. A man servant. **పరిచారిక** *pari-chārika*. n. A

maid servant. పరిచార్యుడు *pari-chāryudu*. n. One fit to be attended on or served. పరిజనము *pari-janamu*. n. A train of followers, attendants. పరివారము. పరితపింతు *pari-tapintu*. v. n. To grieve, to be sorrowful. పరితాపము or పరితాపము *pari-tāpamu*. n. Pain, anguish, sorrow, affliction, వంతాపము. Heat, fever, జ్వరతాపము. Trembling, భీతము, కంపము. పరితోషము or పరితుష్టి *pari-tōshamu*. n. Pleasure, satisfaction, delight, gratification, great joy, మిక్కిలి సంతోషము. పరితోషింతు *pari-tōshintu*. v. n. To rejoice greatly. పరిత్యజింతు *pari-tyajintu*. v. a. To abandon, or quit పూర్తిగావిడుచు. పరిత్యాగము *pari-tyāgamu*. n. Abandonment, quitting, desertion, yielding, relinquishment, giving up. దేహపరిత్యాగము *dēha-pari-tyāgamu*, n. Dying, giving up life. పరిత్యాగపత్రిక *pari-tyāga-patrika*. n. A writ of divorce. పరిత్యక్తము *pari-tyaktamu*. adj. Abandoned. పరిత్యాజ్యము *pari-tyājyamu*. adj. Fit to be abandoned. పరిత్రాణము *pari-trāṇamu*. n. Preservation, protection, fostering, రక్షణము. పరిత్రాసుడు *pari-trāsuḍu*. adj Afraid, భీతుడు కలిగి. "పరిత్రాసపడి జనంబులు మాపాలన్ దిక్కులు వచ్చిరి." Ved. Ras. iii. 20. పరిదానము *pari-dānamu*. n. Barter, exchange. వినిమయము, వస్తువులను మార్చుకొనుట. A bribe. పరిదానముపట్టు to receive a bribe. పరిదేవనము *pari-dēvanamu*. n. A lamentation. విలాపము, శోచనము. M. H. iii. 30. పరిధానము *pari-dhānamu*. n. A cloth, or lower garment. కట్టుబట్ట, దోతి, వస్త్ర క్రిందగా. she who is stripped. పరిపక్వము *pari-pakvamu*. adj. Ripe, mature. Cooked, dressed. పరిపాకము *pari-pākamu*. n. Maturity, perfection; the fruit or consequence of actions. పరిపాలకుడు *pari-pālakuḍu*. n. A good protector, cherisher, or patron. చక్కగా పాలించువాడు. పరిపాలన or పరిపాలనము *pari-pālana*. n. Protection, patronage, fostering care, government. పరిపాలింతు or పరిపాలయతేము *pari-pālintu*. v. a. To protect or cherish, to govern or rule. అయన రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నాడు during his reign. పరిపాలితము *pari-pālitamu*. adj. Well protected or ruled. పరిపూర్ణము *pari-pūrṇamu*. adj. Complete, full, replete. పరిపూర్తి *pari-pūrti* n. Completeness, completion, fulness, satiety, satisfaction. పరిపోషింతు *pari-pōshintu*. v. a. To nourish well, బాగ్గా పోషించు. The noun forms are పరిపోషకుడు, పరిపోషణము, పరిపోషితుడు. పరిభ్రమణము *pari-bhramaṇamu*. n. Wandering, roaming, travelling. పరిభ్రమింతు *pari-bhramintu*. v. n. To travel, roam or wander in all directions. అంగుళ తుల్యము. పరిమండలము *pari-maṇḍalamu*. adj. Perfectly round. అంగుళ కుండ్రము. పరిమర్దనము *pari-mardanamu*. n. Rubbing, grinding, trampling or destroying. పరిమర్దితము *pari-marditamu*. adj. Rubbed, ground, trampled. పరిమార్జనము *pari-marjanamu*. n. A thorough cleaning or cleansing, అంటిట శుభ్రముట, పరిశుద్ధముచేయడము. పరిమితము *pari-mitamu*. adj. Meted, measured, limited. పరిమితి *pari-miti*. n. A limit, పరిమాణము పరిరంభము, పరిరంభణము or పరీరంభము *pari-rambhamu*. n. An embrace. ఆలింగనము. పరిలుఠత్ *pari-luṭhat*. adj. Rolling. పొర్లాడుచుండుట్టి. T. i. 5. పరివట్టము *pari-vaṭṭamu*. [from Skt. పరి వేష్టనము.] n. A cloth or head band, used on particular ceremonial occasions at a temple. పరివర్జనము *pari-varjanamu*. n. Entire abandonment, పూర్తిగా విడుచుట. Killing, చంపుట. పరివర్తితము *pari-varitamu*. adj. Wholly abandoned, పూర్తిగావిడువబడిన. పరివర్తనము, పరివర్తము or పరీవర్తము *pari-varṭanamu*. n. The act of going round any thing, చుట్టివచ్చుట. A return, మరుకతయగుట. An exchange, వస్తు పుమార్పు. పరివర్తింతు *pari-varṭintu*. v. n.

To go round, చుట్టివచ్చు, తిరుగు. **పరివాదము** or **పరీవాదము** *pari-vādamu*, n. Reproach, censure, నింద. M. XI. i. 197. **పరివాదిని** *pa,i-vādini*. n. A lute with seven strings. ఏడుతంత్రులవీణ. **పరివారము** or **పరీవారము** *pari-vāramu*. n. Dependants in train, or retinue. Those who are about a prince, his escort. పరిజనము. **పరివారదేవతలు** *pari-vāra-dēvatalu*. n. Attendant gods. పరిజనులలోని a handmaid, a waiting woman. **పరివాసితము** *pari-vāsitamu*. adj. Scented, perfumed. Pārij. iv. 35. **పరివృతము** or **పరీవృతము** *pari-vṛitamu*. adj. Encompassed, surrounded. చుట్టుకొని. **పరివేషము** or **పరిపేషము** *pari-vēshamu*. n. A halo encircling the sun or moon. గాలిసుడి. **పరివేష్టించు** *pari-vēshṭinchu*. v. a. To surround, or encompass. చుట్టికొను. **పరివేష్టనము** *pari-vēshṭanamu*. n. Surrounding. చుట్టికొనుట. Also, వాక్యము (q. v.) **పరిశీలన** or **పరిశీలనము** *pari-sīlana*. n. An enquiry, investigation. శోధనము. **పరిశీలించు** *pari-sīlinchu*. v. a. To enquire into, investigate, test, examine, వెదకి శోధించు. **పరిశుద్ధము** *pari-suddhamu*. adj. Sacred, holy, pure, clean. మిక్కిలి శుద్ధమైన. **పరిశుద్ధి** *pari-suddhi*. n. Purity, holiness. **పరిశోధన** or **పరిశోధనము** *pari-sōdhana*. n. An enquiry. మిక్కిలి శోధనము. **పరిశోధించు** *pari-sōdhinchu*. v. a. To examine well, investigate; to try or search thoroughly, మిక్కిలి శోధించు. **పరిశ్రమ** or **పరిశ్రము** *pari-śrama*. n. Industry, assiduity, thorough acquaintance. **పరిశ్రమించు** *pari-śramin̄chu*. v. n. To be industrious or diligent. మిక్కిలి కష్టపడు. **పరిశ్రాంతము** *pari-śrāntamu*. adj. Fatigued, exhausted, harassed. **పరిశ్రాంతి** *pari-śrānti*. n. Fatigue, exhaustion, harassment. మిక్కిలి ఆయాసము.

పరింకి (కెంప) *parinki*. [Tel.] n. A certain thorny shrub.

పరిక *parika*. [Tel.] n. A kind of bird. ఒక పిట్ట విశేషము. See పరికపిట్ట. A kind of stone, ఒకవిధమైనరాయి. Also, a pattern or diagram drawn on the floor with lines of flour or coloured powder. ముగ్గులు. పిండి కలంచేయు, లాగా ముగ్గులు పెట్టు.

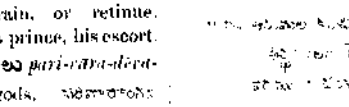

Hamsa. ii. 96.

పరికరము *pari-karama*. [Skt. n. An instrument, పనిముట్లు. Furniture, సామగ్రి. A veil, ముసుగు. "ముసుగుపుచ్చుకొని వింతయా పరికరంబులు, వడ్డాణ, మిపుడు, మువ్వలసరులు, బాహుపరికరాభరణములు, బాహుపరికరంబులు" H. i. 113. A retinue, పరివారము. A multitude, సమూహము. A waist-band, వడ్డాణము. A belt, కొలువుకట్టు.

పరికాడు *pari-kāḍu*. [Tel.] n. The leader among a herd of elephants, మందలో ముఖ్యమైన యేనుగు

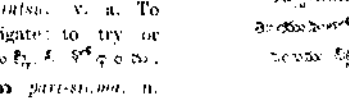

పరికి *parike*. [Tel. adj. Unshevelled. చెదరిన. n. A savage, కిరాతుడు. "పరికిబంట్లకల్ల లోనే చావ్" BD. iii. 1402. See పరికీ, పాలపరికి a certain forest tree.

పరికింపు *parikimpu*. [from Skt. పరీక్ష.] v. a. To seek for, search, enquire into, examine, investigate, scrutinise, to prove by trial, వెదకు, విచారించు, పరీక్షించు.

పరికిణి or **పరికిణీ** *parikiṇi.* [Tel.] n. A frock worn by little girls. గౌరవా, పాపడ, లంగా.

పరికూటము *pari-kūṭamu.* [Skt.] n. A mound of earth raised in front of a gate, to sit on or to plant flower trees on. ఆరుగు.

పరికె *parike.* [Tel.] n. The root of the aquatic plant termed *Trapa bispinosa* Rox. i. 428. వంకాయకూర. **పరికెముట్టె రొయ్య** *parike-muṭṭe-roigga.* n. A sort of cray fish. Cl. i. 111.

పరిఖ *parikha.* [Skt.] n. A moat, or ditch. అగడ్త.

పరిగ or **పరిగె** *pariga.* [Tel.] n. Ears of corn that drop down when a crop is harvested, gleanings of corn. చేలలో రాలిపడ్డవి. Broken fragments, shivers, తునియలు.

"ప్రేమన్నదోసిన మాలు చెరి,
నామిరికంబలము మల్లపాడరుమంగ." Pat. 439.

పరిగచేను *pariga-chenu.* n. A reaped field. పనస్యముకోసినచేను. **పరిగరి** or **పరిగవాడు** *pariga-ari.* n. A gleaner. పరగ దోరువాడు. **పరిగపిట్ట** *pariga-piṭṭa.* n. The Rose-coloured Starling or Cholam bird, *Pastor roseus.* (F.B.I.) **పరిగబ్రతుకు** *pariga-bratuku.* n. An uncertain means of livelihood, పరగ చేసుకొని బ్రతుకుట బ్రతుకు.

పరిగమ్మి *pari-gammi.* [Tel.] n. A crook or stick used by herdsmen.

పరిగె or **పరిసెము** *parige.* [Tel.] n. A kind of tree. A sprat. చేపజాతి the bitter sprat which resembles the silver fish. పాలుమరి the white sprat. చిన్నపాటి a sort of Chaetodon. adv. Quickly, శీఘ్రము.

పరిగోను *parigonu.* [Tel.] v. n. To form a line or series. వరుసతీరు. v. a. To surround, చుట్టుకొను. To steal, అపహరించు "చేసి పరిగి దివ్యగంధఫలభారసమృద్ధదరీచరంబరా వసుధేశ్వరా యమానసములూర్పు ఫలదాయి నై పెరుమండురోని వచ్చు రాజకుపత్న్యు లు చొప్పనొ చ్చి వచ్చు డ, ప్పరివారప్రసూనములు భూరిహస్తని రోధనా వళుల్." Vasu. v.77.

పరిఘ or **పరిఘము** *parigha.* [Skt.] n. The pin, bolt, or bar of a door. ఆర్గళము, గడియ. A club, a bludgeon, a stick mounted with iron. A weapon, బాకీర్ర, కుడియు, కుద్దారము A blow, దెబ్బ. The gate of a fort, కోటగుమ్మము.

పరిచయము or **పరిచితి** *pari-chayamu.* [Skt.] n. Acquaintance, intimacy, knowledge ఎరుక, స్నేహము. **పరిచయించు** *pari-chayinchu.* v.n. To contract friendship. స్నేహించు. **పరిచితము** *parichitamu.* adj. Known, acquainted with. పరిచయమున్న.

పరిపోళిక *paritsalika.* [Tel.] n. A mode of wrestling. ఉ. హా. iii.

పరిచ్ఛదము *parich-chhadamu.* [Skt.] n. Court, train, attendants, retinue, family, dependants. పరివారము. A covering cloth, కప్పుదుప్పటి వస్త్రము.

పరిచ్ఛేదము *parich-chhedamu.* [Skt.] n. A division of a book, a section, or chapter. గ్రంథభాగము. A limit, extent, మేర.

పరిజించు or **పర్జించు** *parijinchu.* [Tel. from పరంజు] v. a. To seize the hilt. కత్తిపిడి మొదలయినవాటినిపట్టు, పరుజొత్తుపట్టు. "పరు పడించి కటారిపర్జించిన్" A. vi. 100.

పరిణె *parine.* [Tel.] n. A weaver's whirl. A trundle. H. ii. 12. and ii. 25. **పరిణె పురుగు** or **బరిణెపురుగు** *parine-puruga.* n. A large spotted beetle.

పరిధవిల్లు *paridhavillu.* [Skt.] v. n. To shine, to give light. వెలుగు, ప్రకాశించు. To excel. అతిశయిల్లు. To go on, to get on, ప్రవర్తిల్లు, నడచు. "ఎన్నోటబిడ్డలగా చము ద్భృత నాలపాటలు మాటులపడ్డిల్లి." Bilh.

iii. 177. **పరిధ్వంసము** *paridhvamsa.* v. a. To carry on, నడుపు, పరిధిబిల్లకీయు. To excel, అతిక్రమించు. To bear, to carry, ధరించు. "దేవ్వాదిబిల్లలు ప్రియమెలర్ప, బట్టెపది లంబుగాదించెవరిధించి." Ruckmāng. iii. 104.

పరిణతము *parinatamu.* [Skt.] adj. Ripe, mature, పక్వమైన. Bent, bowed. "పరిణతాతంబుల్." Vasu. iv. 6. n. A butting elephant, an elephant stooping to strike with his tusks. **పరిణతి** *parinati.* n. Bending, bowing, వంపు, వంగడము. "నిజుండాయశ్రీ త్రైక్షపెను పరిణతిఁల యుండు పట్టిమిదుంమండే" M. XIV. ii. 228. A technical expression for a set of verbs. భూవ్యాప్తి, పరిణతి, భూపత్యాయం, బీజరో అనే ధాతువులు అడగాలని కొన్ని క్రియలకి పేర భాషకనాము, త్రివిధమైన క్రియలలోనొకటి. **పరిణద్ధము** *parinaddhamu.* adj. Bound, tied, possessed of. కట్టబడిన, కూడి కొన్న. "ధైర్యమున్ముదిభూరిదర్పమున్ధన్యుడు." M. IV. ii. 131. **పరినమించు** *parinamintsu.* v. n. To be glad. సంతోషించు, ఆనందించు. "ఈ మాటలువిని పరమానందమున్ పరిణమించి చేలాంచలమ్ముదిలిచి." Swa. v. 117. To become metamorphosed, transformed, changed. వికారమవుపొందు, పుట్టిన్యథాభావము అగుట. "మంత్రములుమంత్రిస్తూ ఫలమ్ములు పుట్టి స్తోమమ్ములై పరిణమించు." Swa. vi. 99. v. a. To cause to rejoice, సంతోషపరచేయు. **పరిణయము** *parinayamu.* n. Marriage. పెండ్లి. **పరిణామము** *parinamamu.* n. Metamorphosis, transformation, change of form or state. వికారము, మార్పు. Maturity, fullness, ripeness, పరిణామమున్న one who looks forward to the end. Joy, gladness, ఆనందము, సంతోషము. "పాణిడియ్యంచిన పాండవులనిక, భూపాలుడు కిరుపరిణామమొందిరి." Pal. 85. 10. Health, prosperity, welfare, క్షేమము, సుఖము. **పరిణామశూల** *parinama-sūla.* n. Pain caused by indigestion, gastritis.

పరిణాహము *parināhamu.* [Skt.] n. Extent, breadth, width. వైశాల్యత, వెడల్పు. M. iv. 412. **పరిణాహుడు** *parināhudu.* n. A great man. విశాలహృదయుడు. "పరిణాహుండగు భూకళత్ర." R. i. 100. cf. "Broad-based, upon her people's will."

పరినేత *pari-nēta.* [Skt.] n. A husband. భర్త.

పరిపము *paritamu.* [Tel.] n. A cuckoo. కోయిల.

పరిధి or **పరిది** *paridhi.* [Skt.] n. The halo of the sun or moon. పరివేషము. The circumference of a circle, the disc of the sun or moon. The branch of a tree, to which the victim at a sacrifice is tied. **పరిధిస్థుడు** *paridhi-sthudu.* n. A sentinel.

పరిపంథి *pari-panthi.* [Skt.] An enemy, foe, antagonist. శత్రువు. Swa. ii. 90.

పరిపణము *pari-paṇamu.* [Skt.] n. Capital, principal stock. మూలధనము, ఇరుదెమిలిన.

పరిపరి *pari-pari.* [Tel.] adj. Divers, sundry, various. Harassed, కలతపడిన, బాధపడిన. అనేక miscellaneous. అనేకప్రకారాలుగా in all sorts of ways. "పరిపరివిధకలితపరిదేవనలు చేసి." M. iv. ii. 286. **పరిపరాయము** *pari-parāyamu.* n. Piecemeal. ఖండఖండము, తెగతెగగా. See పరాయము.

పరిపాటి *pari-pāṭi.* Skt. n. Order, method, arrangement. క్రమము.

పరిపోవు or **పరిపోవు** *pari-pōvu.* v. n. To be plundered, కొల్లపోవు. To perish, to be ruined, నశించు.

పరిబర్హము *parivarhamu.* Skt. n. A retinue or train, పరివారము. Insignia of royalty, రాజచిహ్నములు.

పరిభవము, పరిభావము or **పరిభామము** *pari-bhavamu.* [Skt. n. Disgrace, disrespect, irreverence, insult, contempt, disregard, reproach, abuse తిరస్కారము. అవమానము. **పరిభవించు** *pari-bhavintsu.* v.

a. To contemn, slight, scorn, insult. తిరస్కారము చేయు, అవమానించు. **పరిభూతము** *pari-bhūtamu.* adj. Contemned, disregarded, despised. తిరస్కరింపబడిన, అవమానింపబడిన.

పరిభాష *pari-bhāsha.* [Skt.] n. A technicality, a conventional term in any science, సంకేతము, నియమము.

పరిమళము *parimalamu* [Skt.] n. Fragrance, perfume. **పరిమళించు** *parimalintsu.* v. n. To smell, be fragrant, give forth scent.

పరిమాణము *parimāṇamu.* [Skt.] n. A measure, measuring, quantity, capacity. కొలత.

పరిమార్చు or **పరిమారుడ** *parimārtsu.* [Tel. పరి + మారుచు.] v. a. To kill, assassinate. "చేపడిమార్చి పృథ్వీపతుల కీరీతులం బరిమార్చువాండు." Vish. vii. 171.

పరిరు *pariṛu.* [Tel.] n. A piece, bit, fragment. తునక, శకలము. "కరుణం బృథులం బదుబడిరిం గానని చెక్కు పోవ మిట్టుగతి యీ మాత్రమ్మమాత్రమాయెనిలన్." M. iv. i. 26.

పరిరువాగు *pariṛu-vāgu.* (పరిరు + పాగు.) v. n. To split, tear. **పరిరువాపు** *pariṛu-vāpu.* v. a. To cause to split, to split a thing.

పరిరుంకము See పరిగుంకము (q. v.)

పరిరూపకము Same as పరిగుంకము (q. v.).

పరిరు *pariṛu.* [Tel.] v. n. To miss, లెస్స. To be spoiled, to spoil. చెడు.

పరిట్టి or **పరివిత్తుడు** *pari-vitti.* [Skt. n. An elder brother who remains unmarried while his younger one is married. **పరివేట్ట** *pari-vetta.* n. A younger brother who is married before his elder. అన్నకు పెండ్లి కాకమున్ను పెండ్లాడినవాడు. Swa. iii. 171.

పరివృఢుడు, పరివృఢుడు or **పరిబృఢుడు** *pari-vriḍhuḍu.* [Skt.] n. A master, owner or superior. ప్రభువు, యజమానుడు.

పరివేల్లము *pari-vēllamu.* [Skt.] n. A bulrush. తుంగXX క్షి, భద్రతుంగXX క్షి.

పరివ్రాజకుడు or **పరివ్రాట్టు** *pari-vrājakuḍu.* [Skt.] n. A mendicant, or devotee. సన్యాసి.

పరిషత్తు *parishattu* [Skt.] n. An assembly, meeting, audience, congregation. కోష్టి, సభ, సమాజము. "పరిషత్సమక్షంబున నిట్లు పలికె." A. vi. 146.

పరిషేచనము *pari-shēchanamu.* [Skt.] n. The rite of sanctifying a meal by sprinkling water round the dish. Lustration, మట్టుగుణపెట్టడము.

పరిష్కరించు *parishkarintsu.* [Skt.] v. a. To trim, deck, settle, arrange, adjust. To get through, finish, to make clear or evident; to decree, decide. సిద్ధపరచు. **పరిష్కారము** or **పరిష్కరింపు** *parishkāramu.* n. A decision, finishing, settlement, adjustment, arrangement. సిద్ధపరచుట. Decoration, decking, తీర్మానము, ఆభరణము. **పరిష్కృతము** *parishkṛitamu.* adj. Accomplished, settled, finished, arranged. సిద్ధపరచబడిన. Decorated, adorned. అలంకరింపబడిన. **పరిష్కారముగా** *parishkāramu-gā.* adv. Clearly, distinctly, decidedly, flatly, definitively, positively, fully, entirely, wholly, completely, entirely, fully, duly. **పరిష్కర్తడు** *parishkartuḍu.* n. One who is perfect. పూర్ణుడు. "చాంద్రమస పరిష్కర్తలు." B. v. 148.

పరిష్వంగము *parishvangamu.* [Skt.] n. Embracing, an embrace. ఆలింగనము, కౌగిలి.

పరిసె *parisa.* [Tel.] n. A built well in the bed of a river.

పరిసరము *parisaramu.* [Skt.] n. Neighbourhood, ground on the skirts of a river or mountain, or contiguous to a town పొలిమేరలు. Death, చావు. **పరిసర్వ.** **పరిసారము** or **పరిసారము** *parisāramu*

n. The act of following the track of a hill, a river, &c. కొండలోనుండిపోవుటని పరిమాపుర్థము పరి పరించిపోవుట. Wandering about, అంతట తిరుగుట.

పరిసెమము *parisemamu.* [Tel.] n. Tumbling head over heels. A leap, ఎగురు, ఉమ్మడి దుస్సవట్లు త్రొక్కిలిపట్టువడ బొట్టలుదిరి ఎగిక్కి పరిసెమయించలేయుఁ బియుమను." Swn. iv. 28.

పరిస్పందము *pari-spandamu.* [Skt.] n. Beating, throbbing. Decoration of the hair with flowers. పూలతోనలంకరించుకొనుట.

పరిస్పర్ధ *pari-spardha.* [Skt.] n. Contention. **పరిస్పర్ధాళువు** *pari-spardhaluvu.* adj. Contentious. పోటీ కలిగినవాఁడు.

పరిస్ఫోటనము *pari-sphōṭanamu.* [Skt.] v. a. To split. పగుల్చు. To cause to shine, ప్రకాశింపఁజేయు. **పరిస్ఫోటనము** *pari-sphōṭanamu.* n. Splitting. పగులుట.

పరిహరించు *pari-harinchu.* [Skt.] v. a. To desert, cast off, throw away, quit, discard, reject. To quash, set aside, nonsuit. To remove, abolish, clear away. **పరిహరణము** *pari-haraṇa.* n. Abandonment, shunning, removal. Doing away, abolition, remedy. దానికి పరిహారం లేదు there is no remedy for it. **పరిహారి** *pari-hāri.* n. One who removes, or shuns. పరిహరించువాఁడు. **పరిహృష్ట** *pari-hṛiṣṭa.* adj. Got rid off. Shaken off. పారఁద్రోలఁబడిన. **పరిహార్యము** *pari-hāryamu.* adj. Fit to be got rid off. విడువఁదగిన.

పరిహసము, పరిహాసము or **పరిహాస్యము** *pari-hasamu.* [Skt.] n. Joking, satire, jesting, raillery. అపహాస్యము. వానరాణాం కిలకిలా rough joking, bear's play. **పరిహసించు** *pari-hasinchu.* v. a. To scorn, deride, laugh at. ఎగ్గు, అపహాస్యముచేయు.

పరీక్ష *parīkṣha.* [Skt. పరి+ఈక్ష.] n. Observation. పరిశీలనము. A trial, examination, test, experiment. పరీక్షణము. పరీక్షయిచ్చి to appear for an examination or pass an examination. పరీక్షకుఁడు or పరీక్షాకారుఁడు an examiner. **పరీక్షించు** or **పరీక్షచేయు** *parīkshinchu.* v. a. To examine, to try.

పరీధావి *paridhāvi.* [Skt.] n. The name of one of the Telugu years.

పరీణాహము Same as పరిణాహము (q. v.).

పరీరంభము Same as పరిరంభము (q. v.).

పరీవాహము *parīvāhamu.* [Skt.] n. A drain, or channel: a small sluice. ఆనకట్ట. A. v. 71.

పరుండు *parunḍu.* [Tel. పఱ+ఉండు.] v. n. To lie down, recline, repose, శయించు. కొంచెం పరుండు, నిద్ర చేయు. **పరుండఁబెట్టు** *parunḍabeṭṭu.* v. a. To lay down, put to sleep. **పరుఁగు** *parugu.* part. Reclining, lying down.

పరుగు or **పరుపు** *parugu.* [Tel.] n. Running, a run. The distance a man can run, that is, a *rosa*, about two or two and a half miles. పరుగు గుఱ్ఱము a horse with good paces. **పరుగెత్తు, పరుగిడు** or **పరుగుఱు** *parugetṭu.* v. n. To run. పరుగులు పెట్టు to run about. "పరుగెత్తినన్ బ్రహ్మ పరుగెత్తినన్ M. I. i. 187.

పరుపు *parupu.* Tel. from పఱచు. v. a. To cause to fall. పడఁజేయు. To spread, to scatter. To make, do. అభ్యంతరంపరుపు to make objections. ఉపయోగపరుపు to bring to use, to effect. వారిని వశంపరుపుకొన్నాఁడు he got them into his hands. Added to nouns it changes them into verbs; thus నిశ్చయపరుపు to ascertain, to certify. స్థాపనపరుపు to establish. భేదపరుపు to distinguish, separate. See also పరుపఁబడు. **పరుపఁబడు** or **పరుపఁడు** *parupaḍu.* v. a. To cause to spread. **పరుపు** *parupu.* n. Bedding, a mattress. పఱచుకొనుటకు పరుపు. పరుపు.

పరుఁజే *parudru.* [Tel.] n. A haft, hilt or handle. కత్తిపిడి. "బంటుచే పరిఁజి పరుఁజే తోడనుగ్రి." S. ii. 261.

పరుఁడు *parudu.* [Skt.] n. Another man, one's neighbour, an alien, a stranger. అన్యుడు. An enemy, శత్రువు. God, భగవంతుడు. adj. Addicted to, attached to, a lover of. పరులపాలయిన alienated, given to others. సత్యపరుడు one given to (or addicted to) truth. ముక్తిపరుడు one devoted to holiness, bent upon salvation. చిత్తచాంచల్యపరుడు one addicted to change of mind. శస్త్ర స్త్ర పరుడు a lover of arms and weapons. అత్యాశపరులై being very avaricious. కుతూహలపరులై they were full of joy. యజ్ఞపరుడు bent upon performing a sacrifice. M. XII. v. 479. ధీపరుడు a righteous man. పాపపరుడు one addicted to wickedness. పరిహానపరుడు a murderer. కైంకర్యపరుడు one who delights in worship. న్యాయపరుడు a just, upright, or honest man. దానపరుడు a charitable man. భక్తిపరుడు a pious man. ధర్మపరుడు a righteous man. యుక్తపరుడు a man of tact, a clever or ingenious man.

పరుకొట్టి *paru-patti* [Tel.] n. The cross sticks to which a weaver fixes his web.

పరువడి *paru vadi.* [Tel. పరువు+వడి.] adv. Properly, gently, well, fully, duly. క్రమముగా, పద్ధతిగా తిన్నగా, అప్యాయంగా. "పరువడిఁగొలఁదిగాఁ దెచ్చి." H. iii. 183. n. A time, కాలము. Order, క్రమము. Various steps used in fencing. యుద్ధములో ఆడుగులువేయడము. "ఎడమపరువు పరువడి, కుడియడుగుపరువడి, కడుఁపరువడి, గోపుపరువడి, తాటుపరువడి, ఒంటిఅడుగుకత్తెర, స్వరబంధుకత్తెర, జానికత్తెర, చిట్టిఅడుగుకత్తెర, దాపుపాపులు, జానిపాపులు, పెందలగాగల పదిరెండు పరుగట్లుగల యగ్నాస్త్రవిద్యాంబె

ధి." H. i. 240. ఇది యుద్ధవిద్యలయందు కొందరందురు. "పరపతిగడిలపాదుచేయించి, పరిమళపుదిరెండుపరువట్లఁజేర్చి." Sarang. 647. "జన్యము, న్నాతముదేరఁ జెట్లలరంబడిగా పరువట్లఁ జుట్టుమగా." Satyabhama. iv. 140.

పరువము *paruvamu.* [from Skt. పర్వము.] n. Youth, bloom, prime. యౌవనము. Maturity, పక్వము, పరిపాకము. **పరువంపు** *paruvampu.* adj. Blown, blooming.

పరువు *paruvu.* [Tel.] n. The act of running. పరుగు. Ripeness, పక్వము, పరిపాకము. Dignity, rank, respectability, గౌరవము, అధికారయోగ్యతము. Season. తగిన పరువుగానున్నది the crop is in the course of ripening. వానిపరువెక్కడ, నీపరువెక్కడ what comparison is there between him and you in rank. **పరువుగోపు, పరువు పాపు** or **పరువుపట్టు** Same as పరుగోపు.

పరుషము or **పరుసము** *parushamu.* [Skt.] adj. Harsh, rough, severe, stern. n. A harsh word, పరుషవాక్యము. A harsh letter. In grammar పరుషములు are the five hard consonants, viz. క. చ. ట, త. & ప. **పరుషత్వము** *parushatvamu.* n. Roughness, harshness. కఠినత్వము. **పరుష** *parusha.* n. A severe man, a tyrant. కఠినుడు. "పరుషులలోఁడి త్రొక్కినవఁడి జాలకీవు." BD. iii. 1288. **పరుషన** or **పరుసవము** *parusana.* n. Harshness, roughness. కాఠిన్యము, పారుష్యము. **పరుసు** *parusu.* adj. Rough, coarse, brutal. పరుసుమగు a dreadful roar. Bmj. ii. 192. n. Roughness, harshness, కాఠిన్యము.

పరుసవేది *parusa-vedi.* (from Skt. పుర్ణకోద.) n. The philosopher's stone.

పరుసు *parusu.* [Tel.] n. Manner, విధము

పరేతుడు or **ప్రేతుడు** *paretudu.* [Skt.] n. A dead man, a ghost or spirit. **పరేతుడు పరేతవనము** a haunted spot, i. e., a cemetery. "ఘనాత్మయిప్పరేతవనస్థలిఁ బ్రేతిఁ గుత్తగాఁజేసి నినసించు." HN. v. 101. **పరేఁ**

రాట్టు *paréta-rāṭṭu*. n. The king of ghosts: a name of Yama who corresponds to Pluto in Classical Mythology.

పరోక్షము *par-ōkshamu*. [Skt.] adj. Imperceptible by the senses. Imperceptible, invisible; absent, past. ఆ ప్రత్యక్షమైన, ఇంద్రియములకు అగుపడని. n. Invisibility, absence, secrecy. నాపరోక్షమందు చెప్పినమాటలు నాకు తెలవు what was said in my absence does not affect me.

పరోఢ *parōḍha*. [Skt. పర+ఊఢ married.] n. A neighbour's wife.

పరోష్ణి *parōshṇi*. [Skt.] n. A cockroach. పైలపాయిక. A bat. గబ్బిలము

పర్జని *parjani*. [Skt.] n. Turmeric. చేయు ఏసుము, వ్యాసవసుము. A. v. 94.

పర్జన్యము *parjanyamu*. [Skt.] n. Muttering clouds, thunder. గర్జిలుమేఘము, కేకు నిర్ఘోషము. పర్జన్యలతిక lightning. "ఇట్లు శృంగారంబుచేసి మమ్మద్దియుకు మంత్రాంగలక్ష్మీలం బగాలికలలోడి నొమ్ములబట్టించి యాచ్యాదు ఎమూత్యులు తోడికోర ధాంగ్లాదనికి మనోహరయుగ పర్జన్యలతికయుంబోలె నమ్మన్నవని" M. IV. v. 354 పర్జన్యుడు *parjanyudu*. n. The god of rain, i. e., Indra.

పర్ణము *parṇamu*. [Skt.] n. A leaf. ఆకు. పర్ణశాల a hermitage or bower of leaves or grass: a hut, ఆకుటిల్లు, ఉటజము.

పర్పాటకము or పర్పటము *parpaṭakamu*. [Skt.] n. A tree called *Pharnaceum cervicum*. Rottler. A kind of grass. ఒకవిధ మైనగడ్డి.

పర్మాన *parmāna*. [H.] n. A firman, a royal mandate, a command, a warrant, letters patent, శాసనము. పర్మాయింపు *parmāyiṁpu*. v. n. To direct or command, to order. పర్మాయిషీ *parmāyishi*. n. An order to make an article.

పర్యంకము *paryaṅkamu*. [Skt.] n. A cot. మంచము.

పర్యంతము *paryantamu*. [Skt.] adv. Until, as far as, up to, మటుకు, దనుక, పరిమర్యంతము as much as ten or to the number of ten. వారు వచ్చుపర్యంతము until they come.

పర్యటనము *pary-aṭanamu*. [Skt. పరి+అట నము.] n. A wandering about for alms. పర్యటించు *pary-aṭiṁchu*. v. n. To wander about for alms.

పర్యవసానము *pary-avasānamu*. [Skt.] n. The end, conclusion, termination, finishing, completion, accomplishment, fulfilment, upshot. ముగియుట. ఇది జగడముతో పర్యవసానమయినది this ended in a quarrel. పర్యవసించు *pary-avasiṁchu*. v. n. To end, terminate. ముగించు. పర్యవస్థ *pary-avastha*. n. Quarrelling. పర్యవస్థించు.

పర్యస్తము *pary-astamu*. [Skt.] adj. Fallen. పడిన. Beaten, కొట్టబడిన.

పర్యాప్తము *pary-āptamu*. [Skt.] n. That which is obtained or gained. Satisfaction, satiety, తృప్తి. All, completeness, entirety, enough, sufficiency, యథేష్టము, పరిపూర్ణము, ప్రకాశము. Power, ability, శక్తి. Prevention, నివారణము. పర్యాప్తముగా *pary-āptamu-gā*. adv. Readily, ably, satisfactorily.

పర్యాయము *paryāyamu*. [Skt.] n. An order, arrangement. ప్రకారము, క్రమము, వరుస, అనుక్రమము. An opportunity, occasion, a time. అవసరము, సమయము, తెమిన. Generic or specific character. నాలుగు పర్యాయములు పోయి ఉంటిని I went four times. ఈ రెండుపర్యాయములనుండి జ్వరము మైటకాయడమలేదు these two times the fever has not shown itself. adj. Moderate, మితమైన, యథోచితమైన. పర్యాయపదము *paryāya-padamu*. n. A synonym. పర్యాయముగా *paryāyamuga*. adv. Moderately. ఆడి యిప్పట్లో పర్యాయముగానున్నది it is now pretty well. ఆదేశములో వర్షము పర్యాయముగా నున్నది the rain is but slight there. పర్యా

యతఃor పర్యాయేణ *paryāyataḥ.* adv. Gradually, by degrees. Moderately.

పర్యాలోచనము *pary-ālōchanamu.* [Skt.] n. Deep consideration, pondering. తేర్చి నా అలోచించుట. పర్యాలోచించు *pary-ālōchinchu.* v. a. To consider deeply, to ponder.

పర్యుదస్తము *pary-udastamu.* [Skt.] adj. Thrown down, rejected, త్రోయబడిన.

పర్యుషితము *pary-ushitamu.* [Skt.] adj. Stale (as yesterday's food), పదుల కాలము ఉంచబడిన. పర్యుషితాన్నము cold food, చద్ది అన్నము.

పర్ర *parra.* [Tel.] n. A marsh, bog, fen, swamp, ఊబిది. A plain, బయలు, ఉప్ప పర్ర a salt marsh. పర్రమన్ను the soil of a salt swamp, చేవుడు. A certain measure of capacity, ధాన్యాదులకొలిచే తూము. పర్రమీను *parra-mīnu.* n. A genus of fish, called Scomber, or Zeus, of which there are many species.

పర్రు *parru.* [Tel.] n. The sound caused in tearing a paper, cloth, &c. పర్రున *parru-na.* adv. (anuk.) Aloud. పర్రునచించి పారవేసెను he tore it up and threw it away.

పర్రె or పర్రియ Same as పదము (q. v.).

పర్వతము *parvatamu.* [Skt.] n. A mountain. కొండ.

పర్వము *parvamu.* [Skt.] n. A knot, a joint in a cane or body. గంపు. A feast or annual festival at a certain division of the year. A name given to certain days in the lunar month, as the full and change of the moon, and the 8th and 14th of each half month, పండు. పంచపర్వదినములు the five holidays in a month, i. e., అష్టమి, చతుర్దశి, కుహూవు, పూర్ణిమ, పాడ్యమ్రాంది. పంచపర్వోత్సవము is a feast celebrated in one of these holidays. A sub-division of a book. The Mahábhárata is divided into eighteen (*Parvamulu*) books. నేత్రపర్వము a joyful sight, a feast for the eyes. పర్వసంధి *parva-sandhi.* n. The time that divides a new or full moon and the next day.

పర్వు or పరచు *parvu.* [Tel.] v. n. To spread or extend, as darkness. వ్యాపించు, n. Running. పరువు, పరుగు.

పలంకష *palankasha.* [Skt.] n. A thorny weed, పేనుగపల్లేరు. A horse radish, ములంగి.

పలక *palaka.* [Tel.] n. Any flat surface or face. స్తంభము మొదలైనవానియొక్క ఒక పైపు. ఎనిమిదిపలకలకంబము an eight sided pillar. A plank, board, table, బల్ల. A board used as a slate in schools. A writing tablet, వ్రాయుపలక. A slab or flat stone. One side of any polygon, as of a lantern. A gambling table. కోడుపాదుబల్ల. The bar of wood in a loom that strikes the weft close after the shuttle has passed. A tom-tom. A shield, డాలు. "ఆనికెత్తిల్లములు ఈఁ కేనికిరాకుండ బలకమెనయు జేడి యుయఁ." M. IX. i. 154. "బలదుర్వా రుండు భీముఁడుత్సంచె మదంగారవాలనుండుపలకయుఁ శ్రీకృష్ణుండిపుడై." ib. IX. i. 304. తామ్రశాసనాలపలకలుమూడు three inscriptions on plates of copper. పలకమాగిన *palaka-māgina.* adj. Over ripe, dropping to pieces. పలకలు gleanings, corn picked up. "నాఁడు, నరపతి యూరోనిఁయు నెమ్మనలుఁ, పలకఁ జేసినఁ బ్రాసంబు బ్రాలు." BD. v. 1228. adj. Flat, as a board. పలకరొమ్ము a flat breast. పలకరాయి a slate-stone; a sort of rock, like slate, that splits into plates. పలకము *palakamu.* n. A small cot, చిన్నమంచము. పలకసరి *palaka-sari.* n. A kind of neck ornament worn by men.

పలకు *palaku.* [Tel.] v. n. To ripen, పండు. To produce a crop, ఫలించు.

పలగండుడు *palu-ganḍuḍu.* [Skt.] n. A brick layer, a plasterer. సున్న పులుఁబెట్టువాడు. A tank-digger or excavator. ఊళ్ళగొట్టువాడు.

పలగడి, పలుగాడి or పలుగడ *palagaḍi.* [Tel.] n. Gratings, bars, a door set with spikes: a gate. Vaija. iii. 51. H. ii. 47. and iv. 149.

పలగొర్రు or **పలుగొర్రు** *pala-gorru.* [Tel.] n. A kind of rake. See under పర.

పలచేము *palatsamu.* [Tel.] n. A tax. కప్పము.

పలచే See పలుచే.

పలనాడు or **పల్నాడు** *palanādu.* [Tel.] n. The name of a country in the Kistna District, Palnad. పల్నాడు, ప్రభా. i.

పలపల, పల్పల, పలపలన or **పల్పలన** *pala-pala.* [Tel. anuk.] adv. Scattered by, here and there, one by one, dispersedly. M. IX. i. 458. Plainly, విశదముగా. adj. Thin, పలచనైన "పలపలని పాండురాగాంబర పర్యంతాలు" A. iv. 197. పలపలన అగు పలుచబడు. **పల పలప** *pala-palapa.* n. Plainness, dispersion, స్పష్టత్వము. Thinness, కృశత్వము.

పలము *palamu.* [Skt.] n. A weight, equal to that of ten pagodas. పాగోడ పదియెత్తు బరువు. One-fortieth part of a viss. పలమెత్తనేల పదిపలముల పండేపాటిభూమి a land which will produce a bushel for a half handful of seed corn. **పలము** or **పలలము** *palamu.* n. Flesh, meat, మాంసము. "పలలతోరణము." (A. vi. 19.) a string of dried mutton chops. **పలమైత్రీకము** *pala-paitrikamu.* n. A rite at a funeral (now obsolete) of making flesh offerings. A verse says, అశ్వాలంభం సంన్యాసం పలమైత్రీకం, దేవరేణ సుతోత్పత్తి కలౌ పంచ వివర్జయేత్.

పలవ *palava.* [Tel.] n. A branch, a fork. పలవకర్ర a forked branch or piece of wood. పలవలకొమ్ము a deer with forked or branched horns.

పలవర *palavara.* [Tel.] n. The name of a certain tree much cultivated in the neighbourhood of Hydrabad for its fruit, పలవర ఆకులు, its leaves, which are used to manure land. See description in the Kāsi Yatra, date 7th September, 1830.

పలవరింతు, పలవింతు or **పలవు** *palavaritsu.* [Tel.] v. n. To use broken words or exclamations. ప్రలాపించు, వటించు. **పలవరింత** or **పలవరగు** *palavaritu.* n. Prattling, talking confusedly. ప్రలాపవాక్యము, ప్రలాపము.

పలాండువు or **పలండువు** *palāndu.* [Skt.] n. An onion. ఉల్లి.

పలాల్ *palal.* [Skt.] n. A dew, నీటిమంచు. "కృతపలాస్థిపుంజోపధానోద్భటాంగ." A. iv. 343. టీ॥ చేయబడిన మాంసములను కొఱకు మాంసపు ఎముకలు గ్రుచ్చిచేసిన ఆధ్యుదయము. పిండమన్న పిండము మనలస్వామీ.

పలాన or **పలాని** *palana.* [H.] adj. Such and such, such a one. పలానాది, ఆట్టి పలానివాడు such a man. పలానాపని such a work, such and such an affair.

పలాయనము *palāyanamu.* [Skt.] n. Flight, rapid progress, పారిపోవుట. పలాయనమునకు to disperse, to rout. **పలాయనుడు** *palāyanudu.* n. One who is routed or put to flight. పారిపోయినవాడు.

పలాలము *palālamu.* [Skt.] n. Straw. చొప్ప, పిండేసినట్టి, చొప్పకొంపలు, ధాన్యమున్నట్టి A. i. 88. ధాన్యమిచ్చి పలాలమడుగక." A. vi. 158. టీ॥ ఎత్తిపోసి ధాన్యమంతయు తీసిన్నను పలాలమై.

పలాశము *palāsamu.* [Skt.] n. A tree called *Butea frondosa.* కింశుకము, మోదుగ చెట్టు. A leaf, ఆకు adj. Green, ఆకుపచ్చ. **పలాశి** *palāsi.* n. A tree. చెట్టు. A demon. రాక్షసుడు.

పలాశుడు *palāsudu.* [Skt.] n. A demon. రాక్షసుడు.

పలాస్త్రీ *palāstri.* Eng. 'plaster.' n. A plaster for a wound. పాత్రపలాస్త్రీ a blister.

పలిక్ని *palikni.* [Skt. n. A grey headed woman. ముదిమి. A cow which is for the first time in calf. పోయదూడ కన్నది.

పలితము *palitamu.* [Skt.] n. Greyness. వయసు. A grey hair, తెల్లవెండ్రుక.

పలిగుడ్డి Same as పలగొట్టి. (q. v.) పాలపలిగుడ్డి the Greyheaded Myna, *Sturnia malabarica*. పొదపలిగుడ్డి, the Black-capped Black-bird, *Merula nigripileus*, Or, Tickell's Ouzel. *Merula unicolor*. (F. B. I.)

పలు or పల్లు *palu*. [Tel.] n. A tooth. పలు వరుస a row of teeth. పల్లపడ or పలుపోడ *pal-dāda*. n. The dent or mark of a tooth. "మొల్లకొవ్వివిరులకాంతి పెదు పల్లపడ సుందర మై తేపెలుంబల్కుకొంది." Bilhan. iii. 92. పలుకప్ప *pala-kappu*. n. A lip, పెదవి. పలుకప్ప, పలువెర or పలుగర (పలు+కర.) n. Tooth powder, పండ్లపొడి. పలుగొర్రు n. A harrow.

పలు *palu*. [Tel.] adj. Many, several, various. అనేకము. పలువిధులు various ways. "పలుబల్కులన." A. vi. 52. పలుకొమ్ముల మెకము *palu-kommula-mekamu*. n. An elephant. పలుగురు. పలుగుంద్రు, పలువురు or పలువుంద్రు *palugaru*. n. plu. Several men, many men. "పలుగురునడిచెదు లెరుపుక, పులుదెలియను మెలిసెనేని పాపులను సుమతీ." Sumati Satakam. పలుమోయుడుబులు *palu-dōyambulu*. n. Several seas, సముద్రములు. "పలుదోయుడుబుల జగములు, పలుదోయములుండు మంచి భాషిల్లెనూనా, పలుదోయుడుగాదు పల్లన, లలనాకి దోయముల శెలంగుమే చివియా." B. X. v. 17. పలుపట్టిడ *palu-paltada*. n. A mongrel race. సంకరజాతి జాతి. పలుమారు *palu-māru*. adv. Many times, frequently. పలువగల *palu-vagala*. adv. In many ways. R. v. 237. పల్లోక *pal-pōka*. plu. n. Rascality. పోకిరితనము, adj. Vulgar. "పతియూరి లేనియెడ నీ పల్లోక పెంగాలముల్." T. iii. 81. ¹ టీ॥ తుపోకిర సాకులు.

పలుక *paluka*. [Tel.] n. A shield, డాలు. The small bars of a loom, పావాడు నేయు మగ్గములోని అడ్డకఱ్ఱలు. "అడిదముపలుక యునుం గొని." M. VI. iii. 60.

పలుక, పలుకన or పల్కన *paluka*. [Tel.] n. Whiteness. తెల్లన, Paleness, పైరక్తిమ. పలుకబారు to become white or pale.

పలుకు or పల్కు *paluku*. [Tel.] v. n. & a. To sound, ring, &c. To speak, మాటాడు, అను. To answer, ఉత్తరముచెప్పు. "బాణాసన ప్రాణిమక్ ద్రోణాచార్యులకైన పల్కరుదు." T. ii. 18. To blame, నిందించు. n. Speaking, utterance, language, a word. మాట. A sound, note, voice. పికాదిస్వరము. Blame, నింద. A bit, a piece, తునక. పల్కులబల్క or పల్కుబల్క the primeval word, i. e., the Vedas. సాక్ష్యము పలుకు to give evidence. చుద్దులుపలుకు to tell tales. పలుకు చిల్లడి *paluka-killadi*. n. A parrot. చిలుక. పలుకుమోడు *paluku-dādu*. n. Company, society. మాటతోడు. పలుకురాయి *paluku-rāyi*. n. A ringing stone or an echoing rock. పలుకుబడి *paluku-badi*. n. Pronunciation. ఉచ్చారణము. Influence, power of word. ఆయనకు ఆ ఊరులో కొంచెము పలుకుబడి కర్డు he has some influence in that town. పలికించు *palikintsu*. v. a. To cause to speak. To utter or use (words or notes.) To sound or ring. అందుకు సాక్షులను పలికించి నాన్ను he proved this by witnesses, he called witnesses to prove it. పలుకుపడతి or పలుకుసెలి *paluku-padati*. n. The goddess of speech, Sarasvati, వాగ్దేవి, సరస్వతి. పలుకరించు, పలకరించు or పల్కరించు *palukarintsu*. v. n. To speak. మాటాడు. To encourage, to challenge, పెంపొందించు. పలుకరింత or పల్కరింత *palukarinta*. n. Calling. పిలవడము. Challenge, ఎచ్చరించడము.

పలుగాకి or పల్గాకి *palu-gāki*. [Tel.] n. A wretch, a villain. దుష్టుడు.

పలుగాడి *palugādi*. [Tel.] n. Gratings or cross bars. "పలుగాండ్లు తెరపింప పలుదు పకులు వలిచేకమువచ్చి." B. D. vii. 1650. "తోటవాకిట పలుగాడికి కడ్డి విరింది." Vaijayanti. iii. 51. Rails, railings, etc

కూలు. plu. పలుగాండ్లు. A cart, బండి. adj. Having many gratings or cross bars. పెక్కు-గాదులనిల.

పలుగు *palugu*. [Tel.] n. A wretch, a villain, దుర్జనుడు. A crow-bar, కడ్డిపలుగు. A rock crystal, స్ఫటికము. పలుగుపంటి a harrow with iron teeth in it. పంటి పలుగులు the teeth of a harrow. **పలుగు రాయి** *palugu-rāyi*. n. A white marble stone. Also, a goldsmith's smoothing stone. **పలుగురాప్రతిమ** *palugu-rā-pratima*. n. A white marble statue.

పలుగుడుపాము or **పల్గుడుపాము** *palugudupamu*. [Tel.] n. A snake, the bite of which is not fatal but causes great pain, దర్వికోటు.

పలుగుపిట్ట *palugu-pitta*. [Tel.] n. An owl, గుడ్లగూబ.

పలుచ *palucha*. [Tel.] adj. Thin. సన్నని. Light, లేతకయ్యు, నులుక. **పలుచన, పలుచదనము** or **పల్చనము** *paluchana*. n. Thinness, leanness. Slight contempt, అవమాన పలుచ. thinness of the forest. ఇట్లు చేసి పదుగురలో పలుచనగా if you behave so you will be mean in men's eyes. **పలుచని** *paluchani*. adj. Thin, spare, lean, paltry. Not thickset. Disreputable, contemptible. పలుచనిమాటలు or పలుచని మాటలు contemptuous words or slighting expressions. ముజ్జి బిందా పలుచగా వున్నది the buttermilk is very thin. పలుచనిబట్ట a thin cloth. **పలుచబడు** *paluchabadu*. v. n. To become thin, to melt as butter. పలుచనగు.

పలుపు *palupu*. [Tel.] n. A halter for cattle or horses; the rope collar for oxen in a cart.

పలుమన *palumana*. [Tel.] n. Rubbing or polishing a statue with an ivory point.

పలుమరు, పలుమారు, పలుమారులు, పల్మరు or **పల్మారు** *palu-maru*. [Tel.] adv. Many times, often, perpetually. frequently, constantly, repeatedly. మాటిమాటికి.

పలుము *palumu*. [Tel.] v. n. To mutter, talk indistinctly, to prattle. ప్రలాపించు. n. Prattle. ప్రలాపము.

పలుమేరు *palu-meru*. [Tel.] n. A kind of tree. Swa. iv.

పలువ or **పల్వ** *paluva*. [Tel. పలు+వాఁ(యి.)] n. A wicked wretch, పరిత్యక్తపురుషుడు. **పల్వదిక్కి**. adj. Vile, abominable, wicked, bad.

పలువరేణి *paluva-reni*. [Tel.] n. A sort of tree. "పలువరణికొమ్మ పలుమాటనీ." H. iv. 19.

పలువలువ or **పల్వల్వ** *palu-valuva*. [Tel.] n. A lip, పెదవి.

పలుపుట్టు *palu-puttu*. [Tel.] n. A bastard, a child of many fathers. పలువుర పుట్టినవాడు. దుర్జనుడు H. v. 120.

పలువురు, పల్వురు or **పలువుర్కు**. See under పలు adj.

పలుసము Same as పులుసు (q. v.)

పలుసు *palusu*. [Tel.] n. The sable fish Russell. plate 198. A species of *Clupea*.

పల్లంకీము *pallankīmu*. [Skt.] n. A cot. మంచము. **పల్లంకీక** *pallankīka*. n. A palanquin. పల్లకి.

పల్లకమహము, పల్లకాణము or **పల్లము** *pallakamahamu*. Skt.] n. A saddle. A howdah or seat on an elephant. అంబారి. A. vi. 182. Parij. iv. 78.

పల్ల *palla*. [Tel.] adj. Red, reddish, as hair. తామ్రవర్ణమైన. పల్లజడలు red matted hair. M. XIII. v. 26. పల్లచీమ a red ant. A. vi. 21. పల్లమీసాలు red whiskers. పల్లచట్టు a tree called *Mimusops hexandra*. Rox. ii. 248. ఏటిపల్లచెట్టు *Bradlera urtida*. Rox. iii. 699. **పల్లకట్టు** *palla-kattu*. adj. Reddish tinted. పల్లవన్నె మాసుకొని.

పల్లకి or **పల్లకీ** *pallaki*. [Tel.] n. A palanquin, పాలుపట్టడం మొదలుకొని పోయేవరకు.

పల్లగింపు See పల్లింపు.

పల్లటు or పల్లుటము *pallaṭa*. [Tel.] n. Movement. చలనము. Difference, వ్యత్యాసము. Confusion, perturbation, perplexity, agitation. తారుమారు, తల్లడము, దిగ్భ్రమ. "చిటిపాటిశేకెవానలకు జేసిన కాల్వల శేటనీటి పల్లటముల నిమ్ము [illegible] లచ్చిరి వచ్చి వచ్చి చెప్పెలుల్." Dāśar. ii. 85. పల్లటిల్లు or పల్లటిల్లు *pallaṭillu*. v. n. To move, చలించు. To turn pale. To redden with anger, రోషము. To be in convulsion or disorder, to be perplexed, to be agitated. తారుమారగు, తత్తరపడు, చెదరు, చల్లబడ్డు, కొంచలముండు, మూర్ఛ, అదురు. "దుర్జనుఁ డిలయందు దునిసెను, పల్లము భరితోరగు మేఘ మాసగిదిం పీనుఁడై, చెల్లదొరుగు చెట్టుపై, పల్లటిలం దొడగె బహుదు పాండవబలంబుల్." Mi. VI. i. 340. "ఇపుడు వానయు వాయువు పల్లటిల్లఁ గొంత భూమిలంబల నీయరా వు." M. V. i.

పల్లవి or పల్టి *pallaṭi*. [H.] n. A somersault. పైకెగిరి పొర్లగుట. Tumbling (as of a pigeon in the air), bounding or skipping. పైకెగిరి పిల్లిమొగ్గలు వేయుట. A pigeon called a Tumbler. "తెల్లపావురపు మంది తెలిసిన్నగది, పల్లటిల్ గైసి వారంబులాడ నాతు." Sārang. iii. "బలవిహారలు కొక్కిలి పల్లటిల్లు. పొరుగారులు [illegible] దిద్దుట్లో గాండ్రం." H. v. 166. పల్లటిల్లాడు. పల్లటిల్లాటము or పల్లటిల్ వైచు *pallaṭil-yāṭa*. v. n. To tumble, as a pigeon, to throw a somersault.

పల్లవ, పల్లవము or పల్లము *pallava*. [Tel.] n. A saddle, an elephant's howdah, అంబారి. "కుముదస్తంభేభ మంబరిలో భూమిలో పల్లవకట్టికారసివిచిమ్మట్లో నిబ్బంబింప." Parij. iv. 19. "పాపిపల్లంబు." Śiva. iv.

పల్లము *pallamu*. [Tel.] n. A saddle. A ditch. A hole in the ground (however small). A dale, low ground. పల్లంబుమిట్ట, మెట్ట పల్లము hill and dale, rising and falling ground, ups and downs. పల్లపునాడు low ground capable of being ploughed. పల్లపుసాటు a wet crop, being the crop that is sown on low land.

పల్లరపులు *pallarapulu*. [Tel. పలు+ఆరులు.] n. Several cries, many useless words, much useless talking. వ్యర్థమైన పెక్కు మాటలు, ఆపరాని చెత్తమాటలు. పల్లరపు *pallarapu*. adj. Simple, innocent. వెర్రిన. "[illegible]చిని యల్ల్ల్ల్ల్లయదు నాయకుడిట్లనె బోల్టజాతులతో భాషమువర్తిర్మములు ప్రాభవం బనఁ తగియవ్యయుఁ గోవిదతోకతెలిసిలోపను నింతయుకాక కాలం గోపుల మేపుపల్లరిపుగొల్లని కేంబలియంగ వెర్చు కే." Ra. iii. 181.

పల్లవము *pallavamu*. [Skt.] n. A sprout, a shoot. కరపల్లవములు rosy hands. పల్లవపాండిత్యము superficial knowledge, ఏపైదరువులు. పల్లవాస్త్రుడు *pallav-astrudu*. n. Manmadha, because his arrows are young leaves. పల్లవింపు *pallavimpu*. v. n. To sprout or shoot. చిగించు, చిగుర్చు. పల్లవితము *pallavitamu*. adj. Sprouted, చిగించిన.

పల్లవి *pallavi*. [Skt.] n. The chorus or burden in songs. పాటకి మరలమరలంటే ఆ పాటను నుండి పుచ్చుకొని మధ్యట చెప్పేది వాక్యము.

పల్లవుడు *pallavuḍu*. [Skt.] n. A lover, an adulterer, a gallant. పటుండు.

పల్లా *palla*. [Tel.] n. A certain measure equal to ten *markals*.

పల్లాయనము *pallāyanamu*. [Tel.] n. Relationship, friendship. ఆప్తత. పల్లాయనవాడు a friend, ఆప్తుడు.

పల్లి, పల్లియ or పల్లె *palli*. [Skt. Cf. Gk. *πόλις* and Celtic 'bally' a town.] n. A small village. చిన్నగ్రామము. A lizard, బల్లి. పల్లికట్టుమాన్యము *palli-kaṭṭu-mānyamu*. n. Land held free by the heirs of the founder of a village. పల్లి *palli*. n. A fisherman, a boatman. Local. vi. 33. plu. పల్లిలు.

పల్లింపు or **పల్లగింపు** *pallimpu*. [Tel.] v. a. To saddle a horse. పల్లముకట్టు, జీనుకట్టు. "అత్తఱి నుర్వరింబయి తత్తఱిఁ బల్లింపఁగ" పా. iv.

పల్లిక or **పళ్లిక** *pallika* [Tel.] n. A small basket. చిన్నబుట్ట. **పల్లికలు** *pallikalu*. n. The scab or herpes (distinct from తామర, సోరి and చెఱిది). Varieties of this disease are called సువ్వంటియి పల్లికలు, ఎండికి చిరుగుడు పల్లికలు.

పల్లినాడు, పలనాడు or **పల్నాడు** *palli-nadu*. [Tel.] n. The Palnad Taluq in the Kristna District. పల్లనాయుడు the Rajah thereof.

పల్లు *pallu*. [Tel.] n. A tooth. A tooth of a saw. A sort of gold lace, or bits of gold in a necklace. పల్లికురుపు toothache. పంటి పాలి a gumboil. **పండ్లనూఁత** *pandla-nuta*. n. A harrow. [illegible] a harrow is drawn. [illegible] a harrow.

పల్లం, పల్లము or **పల్లుడు** *pallu*. Tel. adj. Low (as land) పళ్ళపు పొలములకంటె ఈ చేలు పల్లమాయెను that place is lower than this in Low lands. ఆ ఊరు పల్లమున్నది the town is on the side of the hill.

పల్లుగోనె *pallu-gonu*. n. A sort of harrow. See పలుగోనె under పలు.

పల్లె *palle*. [Tel.] n. A small village, a hamlet. పల్లె or పల్లెపాలెము a village, school. adj. పల్లెటూరి a hamlet. adj. Rustic, rude. పల్లెమాట a rustic expression. పల్లెపుట్టె a measure. **పల్లెత** *palleta*. n. A fisherwoman. **పల్లెవాడు** *palle-vadu*. n. A fisherman. A rustic.

పల్లెంక or **పులపల్లెంక** *pallenka* [Tel.] n. The bird called a kingfisher.

పల్లేరు *pallēru*. [Tel.] n. The thorny creeping plant called *Pedalium murex*. ఏనుగుపల్లేరు a large species, *Ruellia longifolia*. Rox. iii. 90. నీటిపల్లేరు, నూనెపల్లేరు, పల్లేరు పల్లేరు small caltrops, a weed with a yellow flower. త్రికంటకము. **పల్లేరుపుష్ప** a nose jewel shaped like the caltrops blossom. పల్లేరుపోగులు earrings of the same shape. పల్లేరు కాయ a thorny seed of the పల్లేరు plant; a certain jewel of the same shape.

పల్వలము *palvalamu*. [Skt.] n. A pit, a pond. పడియనుంట.

పల్వసు See పులుపు.

పళపళ *pala-pala*. [Tel.] n. Brightness, adv. Brightly, ప్రకాశమానముగా. **పళపళమను** *pala-pala-ma-ani*. (anuk) adv. Dazzlingly, brightly. **పళపళాయించు** *pala-pala-y-intsu*. v. n. To be bright, to be dazzling.

పళ్ళెము, పళ్ళెరము or **పళ్ళెము** *pallemu*. Tel. n. A saucer, like a soup plate, a small metal basin, dish, tray or platter, తాంబాళము, భోజనపాత్రము. అభిషేకపుపళ్ళెము a chatice or vessel to bathe an idol with.

పవడము Same as పగడము (q. v.).

పవడుడు Same as పగడుడు (q. v.).

పవనము *pavanamu*. Skt. n. Air, wind. **పవనతనయుడు** *pavana-tanayudu*. n. The son of the air, i. e., Hanuman (హనుమంతుడు), Bhima (భీముడు), or Agni (అగ్ని). **పవనాశనము** *pavan-asanamu*. n. A creature that lives on air, i. e., a serpent. పాము. **పవనుడు** or **పవమానుడు** *pavanudu*. n. The god of the air. Wind. the god of wind.

పవలు Same as పగలు (q. v.).

పవాడము or **పవాడము** *pavadamu*. [Tel.] n. A pretended immolation of a human victim who is afterwards resuscitated. A vow or determination to effect an object.

పవి *pavi*. [Skt.] n. A thunderbolt. పిడుగు, మెరుపు.

పవిత్రము *pavitramu*. [Skt.] adj. Pure, clean, purified. **పవిత్రము**, n. The sacred thread of the twice-born castes. దేవము.

A ring or knot made of sacrificial grass, worn on the fourth or ring finger at a sacrifice. A gold ring, resembling that knot. A sort of necklace made of silk or thread, worn by Vaishnavas. పవిత్రోత్సవము a ceremony observed in Vishnu temples in the month of Avani or August. పవిత్రవ్రేలు the ring finger. అసవ్యపవిత్రము or భగందరము the disease called fistula.

పవది Same as సవది (q. v.).

పవ్వళింతు, పవళింతు, పవ్వడింతు or **పవడింతు** *pavvalintsu*. [Tel.] v. n. To lie down, recline. శయనింతు. **పవ్వళింత** or **పవళింపు** n. The act of reclining or lying down, పవళింతుట, శయనము.

పశువు *pasuvu*. [Skt.] n. A beast, an animal, సాలుసకొట్టము a cow-house. పశుభావము simplicity. పశుకృత్యము a brutal act. పశుఘ్నుడు a slayer of animals. పశుజనము the profane or brute folk, i. e., the heathen, the heterodox, or uninitiated. **పశుపతి** *pasu-pati*. n. A name of Siva, as the master or ruler of all living creatures. పశుప్రాయుడు a brutish or ignorant man.

పశ్చాత్తాపము *paschat-tāpamu*. [Skt.] n. Remorse, repentance, pity, compassion, commiseration, regret, reluctance. జీవులు చూలలయందు దృష్టినుంచుమని మిక్కిలి పశ్చాత్తాపమున వేడికొనువాని నమకి as you are a man of a charitable disposition and full of pity. పశ్చాత్తాపపడు to repent.

పశ్చిమము *paschimamu*. [Skt.] n. The West. adj. Western. పశ్చిమాంబుధి the Western ocean.

పశ్యతోహరుడు *pasyato-haruḍu*. [Skt.] n. A deluder, a beguiler, a swindler, a common cheat. పచ్చివుడొంగ, చూచుచుండగా దొంగిలించువాడు. A goldsmith, కంసాలివాడు.

పస *pasa*. [Tel.] n. Sap, essence, సారము, Bloom, vigour, brilliancy, నిగ్గు, కాంతి, సత్తి, సారవ్యము. Abundance, పుష్కలి. Skill, చాతుర్యము. "పసగొనుము మెదుంగులు దళితశిలంబులు లోలంక తరుణకథ మెరయు." B. viii. 419. "ఇచ్చెలదులయందు భక్తిపస నీకే మేమియులేదు." Śiva. vi. 74. టీ. భక్తిపస, అనురాగాతిశయము. **పసపడు** *pasa-paḍu*. v. n. To be inclined, addicted to, devoted to, పరిణమించు. "పంచేంద్రియముల పసబడుమన్న, మంచువిధంబున మాయయాజాయ." L.v. 2.

పసందు *pasanḍu*. [H.] n. Comeliness, beauty; an ornament or decoration, సొంపు, సొగసు. adj. Comely, handsome, pleasing, nice. పసందగు to become handsome. పసందుచేయు to make handsome, pretty or nice; to prefer or like. అయన దీనిని పసందుచేసినాడు he liked this. **పసందుగా** *pasanḍu-ga*. adv. Nicely, agreeably, fashionably.

పసగరకోను *pasagarakonu*. [Tel.] v. a. To tease, to torment. పీడించు.

పసగు *pasagu*. [Tel.] v. n. To become evident. వికసించు.

పసపసము *pasa-pasamu*. [from Skt. ప్రసాధనము.] n. Adornment, embellishment, అలంకారాదిక. A present of a jewel or cloth, &c., పారితోషికము.

పసపు *pasapu*. [Tel.] n. Crimson or orange colour. ఎరుపుమించిన పసుపుపచ్చ. **పసపుగా** *pasapu-ga*. adv. Well, properly, duly, చక్కగా, బాగుగా. "పసపుగా నిన్నంచె పట్టణం బాకటి." DRB. 250. "మసలక లెచ్చించి మందు పోయించి. పసపుగా నొసరింపు ప్రాణదాతరము, నసమదైన్యముదీప." HD. ii. 1918.

పసపస *pasa-pasa*. [Tel.] n. Raininess, a drizzling rain, వానయొక్క సుసుపు.

పసపు See under పసుపు.

పసరము or **పసలము** *pasaramu*. [Tel.] n. A beast, an animal. గోమహిషాజాతి.

పసరింతు *pasarintsu*. [Tel. corrupted from Skt. ప్రసరించు.] v. n. To spread, to extend. వ్యాపించు.

" బసవయొక్కర బ్రహ్మయ్యకునిని,
పసరింపగానిట్టి భక్తుండుగలడె."
BD. v. 452.

పసరు *pasaru.* [Tel.] n. The juice or sap of leaves. ఆకురసము. A medicinal extract. Sap, రసము. Green color, ఆకుపచ్చన. Bilious vomiting. Spreading, వ్యాపనము. ఆతనికి పైత్యముచేత చాలా పసరు వెళ్లినది he vomited some bilious stuff. పసరాకు a leaf full of sap. పసరుమొగ్గ a tender sprout, Parij. iii. 97. " పసరొక్కటిని." A. v. 122. టీ॥ అవగా పచ్చివాసన రాగాము. adj. Green, ఆకుపచ్చని. బుద్ధిలో పసరడి thinking well. **పసరుకాయ** *pasaru-kāya.* n. A tender or immature fruit. **పసరుగుబ్బి** *pasaru-gubbi.* n. A sort of bird. **పసరుచాయ** *pasaru-chāya.* n. Green colour, ఆకుపచ్చని రంగు. **పసరుపురుగు** *pasaru-purugu.* n. The sap worm, a green caterpillar. **పసరు మొగ్గ** n. A tender blossom, లేతమొగ్గ.

పసాదము *pasādamu.* [corruption of Skt. ప్రసాదము.] n Blessed food. అన్నము, పంటకము. **పసాదపడు** *pasāpadu.* (పసాదము+సాపడు.) v. a. To eat. భోజనముచేయు.

పసారము or **పసారా** *pasārama.* [Tel.] n. A shop. అంగడి. Charms, grace, తళుకు, మినుకు, చూపు.

పసి *pasi.* [Tel.] adj. Little, tender, young. పసిపిల్లి or పసిపాప an infant. పసివాడు a little boy.

పసి *pasi.* [from Skt. పశువు.] n. Cattle. పశుసమూహము, గోసమూహము. The smell of cattle, చర్మాదులమీదిగాలి, వాసన. **పసిపట్టు** *pasi-paṭṭu.* v. n. To scent or follow by the nose, as a dog does a fox. పసిగొను to trace out or smell out. వాసనపట్టు. మొసలి కుక్కను పసిపట్టి when the crocodile scented the dog. **పసులు** *pasula.* n. plu. Cattle, గోవులు. **పసిగాపు** *pasi-gāpu.* n. A herdsman, గోపకుడు **పసిలింది** *pasi-tindi,* n. A tiger, పెద్దపులి. **పసులపోలిగాడు** *pasula-pōli-gāḍu,* n. The Black Drongo or King crow, *Dicrurus ater.* (F.B.I.) పిట్టింగ. Also, the Adjutant. తోకపసులపోలిగాడు the Raquet-tailed Drongo shrike. Jerdon No. 55. 56. 59. కొండపసులపోలిగాడు the White-bellied Drongo, *Dicrurus coerulescens.* పెంటికపసులు పోలిగాడు the Hair-crested Drongo, *Chibia hottentotta.* పెంకిపసులు పోలిగాడు the larger Racket-tailed Drongo, *Dissemurus paradiseus* (F. B. I.). **పసులవాడు** *pasula-vāḍu.* n. A herdsman, గొల్లవాడు.

పసిక Same as పుక (q. v.).

పసిడి *pasiḍi.* [Tel.] n. Gold. బంగారు, Wealth, ధనము. adj. Golden. **పసిడికంటి** Same as పైడికంటి (q. v.). **పసిడికాయ** *pasiḍi-kāya.* n. The fruit of the silk cotton tree. బొప్పూలికాయ. **పసిడిదేడు** Same as పైడిదేడు (q. v.).

పసిమి *pasimi.* [Tel.] n. Yellowness. పసుపు పచ్చ. Greenness, ఆకుపచ్చదనం. " పసిమిదొక్కి దుయుంతేతియచ్చులవాడ." H. iv. 174. **పసిమిడి** *pasimiḍi.* adj. Green, పచ్చిపసిమి. పసిమిరోగము jaundice.

పసిరిక *pasirika.* [Tel. పచ్చ+ఇక.] n. Green or yellow color, పచ్చగడ్డి. Young or tender grass. లేతగడ్డి, పచ్చిగడ్డి. adj. Green or yellow, పచ్చపచ్చనిది. **పసిరికపాము** *pasirika-pāmu.* n. A certain green snake that is harmless. పచ్చేపాము. బొట్లపసిరిక a species of the same. **పసిరికపిట్ట** *pasirika-piṭṭa.* n. The Indian bee-eater, పచ్చపిట్ట, పూలపిట్ట. **పసిరికాయ** *pasirikāya.* n. A silk worm, cocoon. See పిసినికాయ. A miser. **పసిరికబయలు** *pasirika-bayalu.* n. A lawn or meadow.

పసుపు or **పసుప** *pasupu.* [Tel.] n. Indian saffron or turmeric. *Curcuma longa.* Rox. i. 32. హరిద్ర. కొమ్ముపసుపు turmeric used as a spice. అడవిపసుపు the wild species. Rox. i. 23. చేయుపసుపు

the species used as a yellow dye. కొండపసుపు another species, *Curcuma cesia*, Rox. i. 26. మానుపసుపు (or కుసుంభం) Safflower, *Carthamus tinctorius*. W. పసుపుటాకులు turmeric leaves. పసుపాడు to use turmeric (by smearing it over the body), that is, to bathe. A. i. 63, and v. 41. ఎండుపసుపు or పసుపెండ golden sulphine. అనగా కొండచేత గడిన చక్కిని. A. vi. 75. ఆమె పసుపుకుంకుమ యొన్న టికి పోదు lit. she will never lose her turmeric and red paint, i.e., she will never become a widow. పసుపుకుంకుమ a phrase for pin money, or dower, because it is money given to a bride, nominally to supply her with yellow and red paint for the forehead. పసుపు కుంకుమలుపుచ్చుకొను to ratify a marriage by accepting these on behalf of the bride. **పసుపుచాయ** *pasupu-chāya*. n. Yellow colour. **పసుపుపిట్ట** or **పసుపుపుట్ట** n. Lit. The saffron bird. The Baya, or weaver bird, *Ploceus baya*. (F. B. I.) మేనాడు.

పస్తాయింపు *pastāyimpu*. [H] v. n. To regret, to be sorry. పశ్చాత్తాపపడు.

పస్తు *pastu*. [Tel.] n. A fast, fasting, a starved condition, starving. ఉపవాసము, ఉపోషము. **పస్తుండు** or **పస్తుగాముండు** *past-uṇḍu*. v. n. To be fasting or starving.

పా pā

పాంకోడు *pankōḍu*. [Tel. for పావుకోడు.] n. A weaver's treadle. A sandal for the foot.

పాంచజన్యము *pancha-janyamu*. [Skt. derived from పంచజన a certain giant, of whose bone the conch was made.] n. The conch of Vishṇu. విష్ణుశంఖము. Fire. అగ్ని.

పాంచాలము *pañchālamu*. [Skt.] n. The Punjab. The country north of Delhi, between the foot of the Himalayas and the Chambal. పంజాబుదేశము. **పాంచాలి** *pañchāli*. n. The daughter of the king of Pañchāla; a title of Draupadi, the wife of the five Pāndu princes. క్రొవ్వడి. **పాంచాలిక** *pañchālika*. n. A doll or puppet, an image carved on pillars, &c. బొమ్మ, కరమ్యాదిమూరము. **పాంచాలుడు** *pañchāluḍu*. n. A member of any one of the five castes of artificers, *viz.*, the carpenters, weavers, barbers, washermen, painters. వడ్లవాడు, పొరెవాడు, మంగలవాడు, చాకలవాడు, కుమ్మరివాడు, ఈ అయిదు జాతులందు దేనిలోనైనను చేరువాడు.

పాంజేబు *panjēbu*. [H] n. A silver anklet. వెండికాలియ.

పాంక్తేయుడు *pankṭēyuḍu*. [Skt. from పంక్తి] n. A respectable guest, a person received in society.

పాండవులు *pāṇḍavulu*. [Skt. from పాండు (పాండవ)] n. The Pāndus or princes of the house of Pāndu. The ancient heroes. Aborigines. పాండవులవాటినుండి time out of mind. అనాదిగా. పాండవబీడు land that has never been brought under the plough, an immemorial waste. పాండవ దిబ్బలు prehistoric tombs, tumuli.

పాండిత్యము or **పాండితి** *pāṇḍityamu*. [Skt. from పండితుడు.] n. Learning, scholarship, mastery, perfect knowledge or skill. పండితభావము.

పాండువు, పాండిమ or **పాండిమము** *pāṇḍuvu*. [Skt.] n. Paleness. తెలుపు. A pale yellow colour, తెలుపుమించిన పసుపు. Leprosy. పాండురోగము. adj. White, తెల్లని. **పాండుడు** *pāṇḍuḍu*. n. The name of a sovereign of ancient Delhi, the reputed father of the five Pandu princes who are the heroes of the Mahābhārata. **పాండురము** or **పాండురము** *pāṇḍuramu*. n. Pale or yellowish white colour. adj. Pale or yellowish white. తెలుపు. **పాండురోగము** *pāṇḍurōgamu*. n. Leprosy.

పాండ్యము or పాండ్యదేశము *pāndyamu*. [Skt.] n. A country in the Southern part of the Indian peninsula, comprehending the districts of Madura and Tinnevelly. పాండీడు *pāṇḍ-uḍu*. n. A king of the Pāndya country. పాండ్యదేశపురాజా.

పాంథుడు *pānthudu*. [Skt.] n. A traveller. తెలుపరి, బాటసారు.

పాంశువు *pāṃsuvu*. [Skt.] n. Dust. పరాగము, దుమ్ము. Manure, సుపర్ణోర్ధ్వపంచితగోమయాంశు, ఎరువు. Vasu. iii. 165.

పాంసనుడు *pāṃsanuḍu*. [Skt.] n. A contemptible, wicked or bad man. దూషనుడు. కులపాంసనుడు one who is a disgrace to his family. M. IX. ii. 315.

పాంసుల *pāṃsula*. [Skt.] n. An unchaste woman. జారస్త్రీ.

పాంసువు *pāṃsuru*. [Skt.] n. Dust. పరాగము, ధూళి. పాంసులము *pāṃsulamu*. n. Saltish earth, saline earth. సుగంధిపాంసులవణి. "మృదుశయనంబుఁ బిలతలు మెలపుతోఁ, నదనుగొల్పెడి నిద్ర యదుభిదందు గోమాండి యిపుడు నురుకొనిపాంసుల స్థలులందు నిద్ర చనికిఁ దివియుఁ." M. III. ii. 85.

పాక *paka*. [Tel.] n. A hut, shed or hovel of mats, a booth. మూలయిలులేకుండా కట్టేయిల్లు, శాల. Also, a small temple. కడి. BD. iii. 1274.

పాకనాటిరెడ్లు *paka-nāṭi-reḍlu*. [Tel.] n. A certain sub-caste of Kāpus (కాపులు,) who derive their name from the country named పాకనాడు. Also, a sub-caste of the Mālas (మాలలు.)

పాకము *pākamu*. [Skt.] n. Cooking, dressing food, boiling, వంట. Maturity, natural or artificial, as the state of being cooked or ripened. పరిపాకము. The style of an author: the chief distinctions of which are అరటిపాకము the plantain style, which is easily comprehended, the plantain being quite soft and without stones; ద్రాక్షాపాకము or grape style, which is very superior and more difficult, to understand, and నారికేళపాకము or cocoanut style, which is puzzling and dry, requiring time and consideration to digest it. దేహపాకము the constitution of the body. ఆమెకు పాకముకుదిరిద్దు she is a good cook. లేహ్యపాకము the concoction or preparation of medicine. పాకగేహము *pāka-gēhamu*. n. A kitchen. వంటయిల్లు.

పాకలము *pākalamu*. [Skt.] n. A fever in an elephant. ఏనుగులకు కమ్మి జ్వరము. పాకలపుఁబేనుగు an elephant that has fever. A. vi. 58. A horse, అశ్వము.

పాకారి or పాకశాసనుడు *pāk-āri*. [Skt.] n. A title of Indra as the slayer of a giant named పాక.

పాకి, పాకీ, పాకినాడు or పాకిమనిషి *paki*. [Tel.] n. A scavenger, commonly called at Madras a Tōṭi. పాకిది a Tōṭi woman.

పాకు or ప్రాకు *pāku*. [Tel.] v. n. To creep or crawl. పాకించు *pākiṁṭsu*. v. a. To train, as a vine or other creeper. పాకుడు or ప్రాకుడు *pākuḍu*. n. A trellis for a vine or other creeper. Anything that spreads or creeps; mossiness; the scum or greenness on putrid water. Dirt on the teeth. వండ్లపాచి. Dirt, nastiness, మాలిన్యము. పాకులాడు *pākul-āḍu*. v. n. To creep or crawl. To scramble. పరులను పట్టుకొని పాకులాడితే యేమిటిద్దు why ask the help of strangers. పాకోను or ప్రాకోను *pā-kōnu*. v. n. To attach itself to, or to stick to, as dirt or moss. పాకొన్న నుయి a green pool. "పాకొన్ననూతియుసము, మేకలపాడియుమారోతి మేదినిసుమతీ."

పాకవ, పాకెన్న, ప్రాకెన్న or పాకన్నము *pākena*. [Tel.] n. A ceremony performed on the third day of a wedding. పెండ్లిలో మూడవనాటి యుత్సవము.

పాకోడు or పాక్కోడు Same as పాకోను (q. v.).

పాక్షికము *pākshikamu.* [Skt. *from* పక్షము.] n. An alternative. పక్షమున కలిగినది. Unfairness, partiality, పక్షపాతము.

పాగడము or పాడగము *pāgaḍamu.* [Tel.] n. A silver anklet పాదములందు ఒంకెలుగా చేసియుంచే భూషణము.

పాగా or పాగ *pāgā.* [Tel.] n. A turban. పాగాచుట్టు to tie on or form a turban. Also, a stable. అశ్వశాల. A troop of horses, అశ్వసమూహము. పాగాలు Same as పాకశాల్లు (q. v.). పాగాగుర్రము *pāgā-gurramu.* n. A livery *horse*, stalled horse.

పాగీడ *pāgīḍa.* [Tel.] n. Thread that remains after a web has been woven.

పాగు *pāgu.* [Tel.] n. Thick syrup, melted sugar, treacle.

పాగెము *pāgemu.* [Tel.] n. Connection, సంబంధము.

పాచకుడు *pāchakuḍu* [Skt.] n. A cook. వంటవాడు.

పాచి or ప్రాచి *pāchi.* [Tel.] n. Rot, foulness, squalor, staleness, nastiness, scurf, (as of the teeth,) పంట్లమీద. Green slime produced in stagnant water, moss, water weeds, శైవాలము, నీళ్లలోని పచ్చని మురికి. Also, a baby word for the nipple, breast, or milk. adj. Old, పాతదైయుండు. Dirty, unclean, not fresh. ఇంటిపాచిపని కాలేదు the cleaning of the house is not done. పాచివేయుట or పాచిపోయుట to sweep and wash a house, to clean a house. పాచితీగె *pāchi-tige.* n. A certain creeper, also called పాచిమాను. *Anogeissus acuminata* (Watts.)

పాచిక *pāchika.* [Tel.] n. A die in gambling.

పాచితేరు or ప్రాచితేరు *pāchitēru.* [from Skt. ప్రాయశ్చిత్తము.] n. Compensation, atonement. "బహుపడ్డద్రవ్యాలకు కల్పుపుపాచితేరు బిడి, పనిచ్చేశా వాని పంతినుడివి." A. vi. 91.

పాచేసము or పాసేసము *pāchēsamu.* [Tel.] n. Looseness of the bowels, విరేచనము. plu. పాచేసాలు.

పాచ్చు *pāchchu.* [Tel. Causal of పాయు.] v. a. To remove out of the way. తొలగించు, పాయజేయు. To disentangle, విడ్డదిలించు.

పాజీ *pājī.* [H.] adj. Vile, worthless, despicable, base, contemptible, పనికిమాలిన, హీనమైన.

పాజేలు, ప్రాచేములు or పాతచేలు *pājēlu.* [Tel. పాత+చేలు.] n. Land under cultivation, as opposed to waste land, (బీడు).

పాట *pāṭa.* [Tel. from పాడు.] n. Music, a song. కీర్తనము, పదము. Manner, way, విధము. ఇప్పాట in this way, ఈ విధముగా. వాడు నిత్యమును పాడేపాట యిదే this is his incessant theme. వాడు అడిగిన అట్లు పాడినది పాట his authority is all in all, or his word is law. ఎప్పాట how, in what way? ఎప్పాటనైన, in any way, ఏవిధముగనైన.

పాటచెట్టు *pāṭa-chettu.* n. A tree, called *Cissampelos hexandria.* Rox. iii. 842. పేక్కాడిలా, అనుపుంగి.

పాటకము or పాటుకము *pāṭakamu.* [from Skt. స్ఫోటకము.] n. Small pox. [Skt.] n. A bank of a river, &c., తీరము.

పాటచ్చరుడు *pāṭach-charaḍu.* [Skt.] n. A thief or robber. కొంఠ. A. iv. 300.

పాటన *pāṭana.* [Tel.] n. Adornment. అలంకారము. Putting right, making right, righting, సంస్కారము. Regard, ఆదరణము.

పాటనము *pāṭanamu.* [Skt.] n. Splitting. చీల్చుట.

పాటపాట *pāṭa-pāṭa.* [Tel.] adj. Little by little. కొంచెముకొంచెము.

పాటబండి *pāṭa-baṇḍi.* [Tel.] n. A kind of carriage. ఒకవిధమైనబండి.

పాటము *pāṭamu.* [Tel.] adj. Proper, fitting, ఇది రత్నములు చూడడమునకు పాటమైన వేళకాదు this is not a proper time of day to examine the rubies.

పాటరి *paṭari.* [Tel. from పాటు.] n. A hard working man, a drudge. "కూలివాలిచేసి గుల్లాభపాటరి." Vēma.

పాటలి or పాటలీ *paṭala.* [Skt.] n. The flower called the Trumpet flower. *Bignonia suaveolens.* Rox. iii. 104. Ainslie ii. 273. కరిగొట్టుపువ్వు. పాటలము *paṭalamu.* adj. Red, rosy, ruddy. n. Flesh colour. పాటలకంది a rosy maid. పాటలాధర cherry-lipped. పాటలజటలు red matted locks. నవ పల్లవపాటలము ruddy as a young sprout.

పాటవము *paṭavamu.* [Skt. from పటు.] n. Health. ఆరోగ్యము. Strength, vigour, శక్తి, దార్ఢ్యము. Ability, cleverness, నైపుణ్యము. గానపాటవము skill in singing. Brightness, తేజస్సు. Anir. ii. 65. ఆతనికి నృష్టిపాటవము తప్పినది he is losing his eyesight.

పాటి *paṭi.* [Tel.] n. Degree, extent, quantity, size. ప్రమాణము. Value, character, quality, kind, sort. పదము. Fitness. Resemblance, equality, సామ్యము. adj. Equal, సమము. Common, general, సామాన్యము. Due, fit, న్యాయ్యము. Of such a size or character, కొలతది. పాటికొల an exact measurement. ఈ పాటిచాలును so far will do, thus much is enough. "బదుగురాడుమాట పాటియ్గు గదెల్లి," the words of many people will carry weight. ఈపాటికి సచ్చియుండును by this time he will have arrived. వానిపాటి యోగ్యత నీకు ఉండినను చాలును it will be enough if you are equal to him. ఏపాటి రూకలు how much money? అది ఒక పాటి గానున్నది it is tolerably good. పాటిచేపు a ford in a river. పాటిసేల rich soil (see పాడు). వీడు ఏపాటివాడు what kind of a man is he? సన్న పాటికర్ర a slender stick. తన పాటి competent, fit, suitable. కొంచెపాటి small. కొంచెపాటివారు base men, low people, అల్పులు. వీళ్ళు బుద్ధిచెప్పేపాటివాడు ఇక్కడ లేడు there is no one here fit to advise you. ఇది యేపాటిపని what sort of business is this? పాటిపాటిగా little by little, కొద్దికొద్దిగా. పాటిగొను *paṭi-gonu.* v. a. To consider as equal, సరిచేయు.

పాటించు *paṭiṁchu.* [Tel.] v. n. To exceed, to be excessive. మించు, అతిశయించు. "కుసుమబాణుబాణంబులు మూడైనేరు, కరి నేరుపుపాటించి కరుణుట్టి." M. IV. ii. 31. నేరుపుపాటించి. చూర్యమమించి. v. a. To observe, to care for, to regard, to pay attention to, to honour. ఆదరించు, అక్కరిపట్టు, కారణముచేయు. To consider, to take into consideration, విచారించు. To expect, hope, ప్రతీక్షించు. To wear or carry, ధరించు. To have, get, పొందు, కలుగు. "నీ గనసులమీద నాసబాటించక," Visb. iv. 248. "కవితపాటించుటకు కర్ణాట భూమికిని." BD. ii. 149. "ఈతోడి నెమ్మగలవారియొడ దుర్భాష మాడుటాటంపక." Visb. iv. 143. పాటింపు *paṭiṁpu.* n. Care, regard, application, పట్టు, లక్ష్యము.

పాటితము *paṭitamu.* [Skt.] adj. Split, చీల్చబడిన.

పాట్లు or పాటలు *paṭṭlu.* [Tel.] v. n. To happen, to occur, to be produced, to be brought about, సంభవించు, కలుగు, పచ్చు, ప్రాప్తమగు. "పాండవులకు బాటిల్లిన యిట్టిబాధ లెల్లను మూలంబు వీడికాదె." M. VII. v. 123.

పాటీరము *paṭīramu.* [Skt.] n. Sandal. చందనము. పాటీరగిరి Mount Malaya.

పాటీలు *paṭīlu.* [Tel.] n. A sort of gold bracelets worn by women.

పాటు *paṭu.* [Tel. from పడు.] n. A fall. పడుట. Suffering, శ్రమము. Labour. A movement, an action, చర్య. Distress, misfortune, hardship, mishap, ఆపద. Time, occasion. సమయము. Manner, way, mode, విధము. A declining state. The ebb of the tide. సముద్రపుపోటు పొంగి తగ్గులు. కన్ను పాటు (lit: eye-lid-fall) a wink or blink. బల్లిపాటు the fall of a lizard. చెనిటివాడు

పెనవిపాటు గ్రహింపము a deaf man understands the motions of the lips. వారు పడే పాట్లు చెప్పవలదికాదు the hardships they suffer are indescribable. కుక్కపడేపాట్లు పడుచున్నాడు he leads the life of a dog. ఎన్ని పాట్లు పడినను వాడు చిక్కలేదు though we did all we could we did not find him. వాడు పడ్డపాట్లు వృథాపోవును will all his trouble be in vain. వచ్చినపాటునే as soon as he comes. ఆది ఆపాటునే ఉన్నది it remains as it was, it remains unaltered. ఆది యేపాటునున్నదో ఆపాటునే ఉండనిమ్ము leave it as it is. ఆరోహ పాటుగామండేనేల a declivity, slope or descent. పోటుపాటు the ebb and flow of a river or sea. పోకిపాటులు vile pranks. పొరపాటు an error. Added to some verbs it serves as an affix like *-tion*, *-ness* or *-ment* and forms a noun, as నగుపాటు laughter. ఖర్చులపాటు cost, expenditure. దిద్దుపాటు a correction. కుదురుపాటు settlement. ఒంటరిపాటు loneliness. ఒంటిపాటున alone, unaccompanied. ఆపాటున whereupon, thereupon, on that occasion. పని పాటులు jobs. పాట్లవాడు a drudge, మిక్కిలి శ్రమపడు వాడని భావము. **ఎలుపడు** *pāṭu-paḍu*. v. n. To toil, to labour. శ్రమపడు. **ఎలుసాగింపు** *pāṭu-sāgintsu*. v. n. To cultivate, to begin cultivation operations. **ఎలుపడుట** *pāṭuna-baḍa*. v. n. To come back to the original position. తిరుగాస్థితికిరావు.

ఎలము *pāṭhamu*. [Skt.] n. A lesson. Study, reading. పఠనము. **ఎలశాల** *pāṭha-śāla*. n. A school, a college. చూడు See పఠనము. **ఎలకుడు** *pāṭhakuḍu*. n. A lecturer. A spiritual preceptor. A reader, a student. ఉపాధ్యాయుడు, విద్యార్థి. **ఎలభేదము** or **ఎలాంతరము** *pāṭha-bhēdamu*. n. A various reading, another reading, a deviation found in other manuscripts.

ఎలీనము *pāṭhīnamu*. [Skt.] n. A fish, which has numerous teeth. *Silurus boalis* (W.) The poetical dolphin. చేడిస.

ఎడగము *pāḍagamu*. [Tel.] n. A silver anklet.

ఎడరు See under పాడు.

ఎడి *pāḍi*. [Tel.] n. Justice, propriety, fitness, decency. న్యాయము, ధర్మము, యోగ్యము. Nature. స్వభావము. Business, వ్యవహారము. Abundance of dairy produce. క్షీరదధ్యాదిసమృద్ధి. Milk, పాలు. పాడియావు a cow in milk.

ఎడు *pāḍu*. [Tel.] adj. Waste, desolate, dismal, dreary, neglected, ruined, dilapidated. కూళ్యము. Cursed, blasted. Horrid, vile, sad. ఇల్లు పాడుచేసిరి they left the house empty. పాడువార్త sad news, a horrid story. పాడుచలి horridly cold. పాడుతోట a neglected garden. పాడుతాగుబోతు an abandoned drunkard. పాడునేల waste ground. పాటినున్న or పాటినేల rich soil. పాడునుదురు a blank forehead. i. e., one unadorned with the *tilaka*. పాడుజ్వరము a wasting fever. పాడువాన cursed rain. n. A wreck, waste, ruin, desolation. కూళ్యము. A village. పల్లె. **ఎడుచేయు** *pāḍu-chēyu*. v. a. To spoil. To waste, ruin, throw away. **ఎడుపడు, ఎడరు** or **ఎడువాఱు** *pāḍu-paḍu*. v. n. To become waste or desolate. **ఎడుబావి** *pāḍu-bāvi*. n. A disused well.

ఎడు *pāḍu*. [Tel.] v. a. To sing. గానము చేయు. Also, to sell or to bid at an auction. **ఎడించు** *pāḍintsu*. (Causal of పాడు.) v. a. To have something sung. To proclaim, sell by auction. నా ఆస్తి దోలు ము పాడించిరి they sold my property by auction.

ఎడు or **ఎడుపు** *pāḍu*. [Tel.] n. A trellis for a vine or other creeper; anything that spreads or creeps; mossiness; the scum or greenness on putrid water. Dirt on the teeth. పండ్లపాచి. Dirt, nastiness. మాలిన్యము.

పాడె *pāḍe.* [Tel.] n. A bier, a funeral pile. శవవాహము. **పాడెకట్ట** a wretch, villain; a fool, simpleton, booby. **నీవుపాడెకట్ట** perish thou.

పాడ్యమి *pāḍyami.* [from Skt. ప్రథమ.] n. The day after the full or new moon, పక్షమందు మొదటితిథి, ప్రథమ.

పాణి *pāṇi.* [Skt.] n The water or lustre of pearls. ముత్యపునీరు. The hand. **పాణితలము** the palm of the hand. **పాణిఘాతము** clapping the hand. **పాణిగ్రహణము** *pāṇi-grahaṇamu.* n. A wedding, nuptials. వివాహము, పెండ్లి. **పాణిగృహీతి** *pāṇi grihīti.* n. A wedded wife.

పాణిభస్త్రము *pāṇi-bhastramu.* [Skt.] n. A pair of bellows. తిమిస్త్ర. Darkness, చీకటి. A kind of drum. వాద్యభేదము.

పాణిక *pāṇika.* [Skt.] n. A spoon, a ladle.

పాణిపదము or **పాణిపడము** *pāṇipaḍamu,* [Tel.] n. A quiver. అమ్ములపాది, తూణీరము.

పాత or **పాత** *pāta.* [Tel.] adj. Old, decayed, worn out. పూర్వపునాటిది, పురాతన. **పాతకిరాణము** the old clerk, i.e., the former one (not one who is aged.) **పాతగుర్రము** a horse that has been with the owner for a considerable time. **అది పాతసంగతి** that is an old story. n. A cloth, clothes, usually conjoined with the word, బట్ట: thus, **బట్టపాట** clothing and raiment. An old cloth, జీర్ణవస్త్రము. **పాతబిలము, పాత నీళ్లు, పాతగిలు** or **పాతగిల్లు** *pātagilu.* v. n. To grow old. పాతదిగును. **పాతకాపు** *pāta-kāpu.* n. An old resident. **పాతరికము** *paturikamu.* n. Oldness. Experience.

పాత *pāta.* [Skt.] n. One who takes care of or guards. కాపువాడు.

పాతకము *pātakamu.* [Skt.] n. A sin, a crime. **పంచమహాపాతకములు** the five great sins, viz., killing a Brahmin (బ్రహ్మహత్య), stealing gold (బంగారుదొంగతనము), drinking intoxicating liquor (సురాపానము), dishonoring a teacher's wife (గురుభార్యాగమనము), and association with such as are guilty of any of these sins (ఇవి చేయువారితో కలిసి సహవాసము). **పాతకి** or **పాతకుడు** *pātaki.* n. A sinner.

పాతము *pātamu.* [Skt.] n. A fall, descent. పతనము, పాటు. నదిపాతభూమి land devastated by a flood, or that has fallen into a river. గ్రంథపాతము a passage that is lost from a book.

పాతర *pātara.* [Tel. పాతు+ఆర.] n. A grain pit or cellar built with a small mouth above, to preserve salt or grain ధాన్యాదుల దాచేగుంట. A treasury. నిధి. ధాన్యము పాతర పెట్టించాడు he stored up the grain in a pit. ఇదుకపాతర a pack of confusion, a puzzle, పాతర తీయుట to dig a pit, or to open a grain cellar. ఇదుకపాతరపాతళ్లు in a full stream. పడుపాతర a pit-fall, పాతరలు grain pits.

పాతరలాడు, పాతళ్లాడు *pātarāḍu.* [Tel. for పాత్రలాడు. See పాత్ర.] v. n. To dance about. స్థిరము, ఆడు. To be at a loss, to be perplexed or puzzled, to muse, తడబడు, పెనగులాడు. వగచు, భ్రాంతిపడు. "కి. ప్రీతిగోపకులుండగ, నీతెంబులపాడ దిరు లక్రందము సనుచున్." చేతులు త్రుప్పుచు పడి పడి. **పాతరలాడగ యశోదపాపడెడపోలి**." B. X. ch. 18. 15.

పాతాళము *pātāḷamu.* [Skt.] n. The nether world, Hades, క్రింది లోకము. **ఆ నుంతు పాతాళమువలెనున్నది** that pond is as deep as Hades. **ఈ బావిలో నీళ్లు పాతాళములో నున్నవి** the water is very low down in this well. "**పాతాళప్రశ్నలుమాని మేల్కొమ్ము.**" A. vi. 77. టీ॥ **పాతాళప్రశ్నలుమాని ఆద్యోపి ప్రశ్నలువిడిచిపెట్టి, దూరప్రశ్నలుమాని, నిండా మూఢముగా నుండేదానిని అడగమను వాడింపుకొని. పాతాళగంగ** *pātāḷa-gaṅga.* n. The name of the river that flows through the Hindu Hades. Also, the

name of that branch of the Krishna which flows past Sri Saïlum. పాతాళభేది *pātāla-bhēdi*. n. A grappling hook or drag to recover things sunk in a river.

పాతిక or పాతికె *patika* [Tel.] n. One-fourth or quarter of any thing. Thus పాతికరూపాయలు twenty-five Rupees. పాతికేండ్లు కలవాడు a person of 25 years of age. పాతికమంది 25 persons.

పాతివ్రత్యము *pati-vratyamu*. [Skt. from పతివ్రత.] n. Matrimonial fidelity, faithfulness in a wife. పతివ్రతాత్వము.

పాతు *patu*. [Tel.] v. a. To bury, fix, set up or fasten in the ground, పూడుము. n. The foundation, meaning that portion of a post, &c., which is under ground. కొండపాతు the roots of the hills.

"మ్రొగ్గనరదులపాతుగనులంగనేవేళ,
నోలిసప్తవాయువులుపీల."

HN. iv. 11.

పాతుకోను *patu-konu*. v. n. To become firm. పాతిపెట్టు or పాతివేయు *pati-pettu*. v. a. To bury. To plant, to fix. ఒక కంబము పాతిపెట్టినారు they set up a post. ఆ మొక్కలను పాతిపట్టినాను I planted those plants.

పాత్రము *pātramu*. [Skt.] n. A character in a play, an actress. నటకి. పాత్రి or పాత్రము n. A utensil, ఉపకరణము. Hardware. పాత్రసామాను or పాత్రసామగ్రి metal vessels. పాత్రలాడు See పాత్రలాడు.

పాత్రము *pātramu*. [Skt.] adj. Worthy, fit, adequate. యోగ్యము. పాత్రత *pātrata*. n. Fitness, worthiness. పాత్రుడు *pātruḍu*. n. One who is worthy, deserving or fit. అర్హుడు, యోగ్యుడు. ఆయనదయకు పాత్రుడనైతిని I was found worthy of enjoying his favour. వారు దండనకు పాత్రులైరి they were guilty, they were deserving of punishment. A king's counsellor or minister. మంత్రి. "కోటలో నిజపతివారు లేమలేట్టునుండిన పాత్రసామంతులను కొందరు మన్నెపువారినిని తాడా ఉంచినారు." పాత్రసామంతులు means principal servants. A title assumed by the members of a particular caste of Sudras in Ganjam and Orissa, as భోగన్నపాత్రుడు, వీరన్న పాత్రుడు, &c.

పాథము or పాథస్సు *pathamu*. [Skt.] n. Water. పాథశ్చరము n. fish. Vasu. ii. 57. Food, అన్నము. పాథేయము *pathēyamu*. n. Provision or provender for a journey. కావలెడిము. Parij. ii. 117. పాథోధి *pathōdhi*. n. The sea.

పాదట్టు *padaṭṭu*. [Tel. పాదము+ఎట్టు.] n. A cobweb. బూజు.

పాదము *padamu*. [Skt.] n. A foot. అడుగు. A root, మూల. A quarter, పాతిక. A foot or line of verse being a quarter of a stanza. పద్యములో నాలుగవభాగము. A ray of light, కిరణము. A small hill at the foot of a mountain. కొండపిల్ల దిబ్బ. తమ పాదాలనే నమ్మినచ్చినాను I came in reliance on your honour as my protector. This is a mere conversational compliment, like 'I kiss your hands' in Spanish. పాదతీర్థము water made holy by washing a saint's feet. పాదపద్మములు lotus-like feet. పాదరాగి red paint for the feet of women. పాదాణి, తమపాదాలపయిభారము నా కుమారుణ్ణి తెచ్చి అప్పగిస్తున్నాను permit me to introduce my son to your honour's protection. వాడు తండ్రిపాదాలమీద పడెను he fell on his father's feet. తమపాదాల ముందర before your honour, in your presence. తమపాదాల శరణు చొచ్చినాను I throw myself on your goodness. పాదచారి *pāda-chāri* n. A foot passenger. కాలిబంటు. One who goes walking, నడచిపోవువాడు. పాదజుడు *pādajuḍu*. n. A Sudra, because born from the feet of Brahma. పాదత్రాణము *pāda-trāṇamu*. n. A shoe or boot. మేజారు. పాదపము *pādapamu*. n. A tree. పాదపూర్ణము

pada-pūraṇa. n. An unnecessary word inserted in verse, to fill up the measure, such as in Sanskrit the words తు, హి, చ, స్మ, హి, కై, or, in Telugu poetry the words, ఒగి, ఱగ, మరి, ఇల, మదీ, or verbs, చెలగు, ఒప్పు, &c. పాదరసము *pada-rasamu.* n. Quick-silver, mercury. రసము. పాదలి *pādali.* n. A base or low man, అధముడు.

"పాపపు విప్రుని పనికిం గాముఁగొన్న,
శాపికాదైన పాపలిమండపడీడు."

HD. iii. 110.

పాదలేపనము *pada-lēpanamu.* n. A salve or unguent for the feet. పాదాంగదము *pād-āngadamu.* n. An ornament for the feet or toes. పాదపట్టము or పాదుపట్టము *pāda-paṭṭamu.* n. An anklet. అందె. కాలి అందె, చిరుదుపెండేరము, పాగడము.

పాదిరి or పాదిరీ *padiri.* [Tel.] n. The flower called *Bignonia suaveolens.* See పాటలి. Rox. iii. 105. పాటలీ, కృష్ణపుంజాతి, కుబేరాక్షీ, భూతపాదిరి are species.

పాదిరి *padiri.* [Fr. Padré, Eng. Father,] n. A Romish priest. A missionary, or clergyman, గురువు, క్రీస్తుమతబోధకుడైనగురువు

పాదివేట *padi-vēṭa.* [Tel.] n. Fowling or catching birds by decoy. కాజే పూ చేదులోనను పెంపుదు పిట్టలమూలముఁ బెట్టి మైనపిట్టలను పట్టేదు ఒకానొకవేట. పాది గువ్వ *padi-gavva.* n. A dove used in పాదివేట.

పాదు or పాది *pādu.* [Tel.] n. A garden bed or plot smaller than a మడి. Also, the watered earth round a tree. The area or areola round the nipple or round a sore. Underneath, the nether portion, క్రిందు. Steadiness, నిలుకడ. పాదుకట్టు *pādu-kaṭṭu.* v. n. To divide into beds. పాదుకోను or పాదునిలుచు *pādu-konu.* v. n. To be grounded, established firm. To take root or gather strength, have a footing. నాటుకోను, నెలకోను, తనుకోను, నిలుచు. పాదుకొన్న being well grounded. పాదుకొలుపు *pādu-kolupu.* v. a To fix, to ground, to establish. నాటుపట్టుచేయు, స్థిరపరుచు. "భక్తియుక్తిప్రపన్నత పంకజాతపు పాదపద్మంబులందునే పాదుకొలిపె." Vish. i. 3

పాదుకలు or పాదుపులు *pādukalu.* [Skt.] n. plu. Sandals, పాదరక్షలు. పాదుకాసిద్ధి the art of flying by means of seven league-boots. పాదూవాహుడు. *pādū-vāhuḍu.* n. A slipper-bearer, a menial. చెప్పులు తెచ్చు కొనేవాడు. A. iv. 6.

"వావిరయస్థంభ మాకొల్పి యధములు,
పాదుకాసిద్ధులు పరుసవేదులను."

L. xix. 58.

పాదొట్టు [Tel. పాదం + ఒట్టు.] Same as పాదెట్టు [q. v.] పాదొట్టుపురుగు *padottu-purugu.* n. A spider.

పాదుషా, పాదుసా or పాదుసాహా *pādusha.* [H.] n. Padshah, an emperor, చక్రవర్తి. A king, రాజు.

పాద్యము *pādyamu.* [Skt. from పాదము.] n. Water for washing the feet.

పానము *pānamu.* [Skt.] n. Drinking. Also, a draught (of water, &c.) అన్నపానాదులు food and raiment. పానకము *pānakamu.* n. A sweet drink, a beverage made of sugar and water and drunk as sherbet. పానకపూజ a certain rite performed in the hot weather, when they hold a feast of cooling diets and drinks, with amusements. A. ii. 84. 88. పానగోష్ఠి or పానగోష్ఠిక *pāna-gōshṭhi.* n. A dram shop, a place where people drink together. Visb. P. viii. 45. పానముచేయు *pānamu-chēyu.* v. a. To drink.

పానము *pānamu.* [from Skt. ప్రాణము.] n. Life.

పానలు *panalu.* [Tel.] n. plu. Doubts, సందేహములు.

"ద్వి బహువాయువగవిన్న లానలాండేల,
పనిబాలలకునైన ప్రబలదేట్టి."

BD. ii. 684.

పాణగిల్లు v. n. To doubt, to hesitate.

పాణవట్టము *paṇa-vaṭṭamu.* [Tel.] n. The base or trench into which libations, poured on the top of an idol, run down and flow to the spout. లింగపీఠము.

పాణసము *paṇasamu.* [Tel.] n. A kitchen. వంటయిల్లు. Cookery, వంట. పాణసపు బాడబులు Brahmin cooks, వంటబ్రాహ్మణులు. పాణసపుది a kitchen maid, వంటలక్క. "అన్నహీనుతి నీకవ్వడివాడవని యుడిగి నీవి పాండవాగ్రజుపయిం బాణపంబు వేయుడు నవంగిల వాడినవి." M. IV. i. 78. పాణసీడు *paṇas-iḍu.* n. A cook. వంటవాడు, స్వయంపాక. M. IV. ii. 12. & i. 72.

పాణారము *paṇāramu.* [Tel.] n. An unbroken betel nut. A ripe areca nut. బండుపోక, క్రమ్ముకపోచియ.

పాణీయము *paṇīyamu.* [Skt.] n. Water. నీళ్లు. adj. Drinkable. త్రాగడిగా. See పానము.

పానుకు *panuku.* [Tel.] n. A plant called *Rottlerlia perforata.* Rox. i. 356.

పానుపు or పాన్పు *pānupu.* [Tel.] n. A cot. మంచము. A bed or couch. పరుపు. విరిపాన్పు a flowery couch, a bed of roses. మల్లల పాన్పు a bed of jasmine buds.

పాప *papa.* [Tel. from పాము.] adj. Of the serpent, serpentine. పాపరేడు the king of serpents, నాగరాజు. పాపపాన్పు a serpent bed, i. e., the great serpent on which Vishṇu reclines. R. i. 46. పాపలోకము the serpent world, నాగలోకము. పాపజన్ని గట్టు or పాపజంవెన్నుడు *papa-dzanni gaṭṭu.* n. One who wears a serpent as his sacred thread, an epithet of Gaṇêsa, వినాయకుడు. పాపతూపు or పాపరమ్ము *papa-tūpu.* n. A serpent arrow, నాగాస్త్రము. పాపమీను *papa-mīnu.* n. A serpent-like fish. ఒకజాతిచేప. పాపమేపరి or పాపమేపరుడు *papa-mēpari.* n. One who feeds on serpents, i. e., an eagle, గరుత్మంతుడు; or a peacock, నెమలి. పాపమేతపక్కి *papa-mēta-pakki.* n. The "snake-eating bird," i.e., an eagle. పాపరమ్ము *papa-rammu.* n. A serpent arrow. పాపరేలు *papa-rēlu.* n. A sort of fish.

పాప *pāpa.* [Tel.] n. A child. The pupil of the eye. వంటిపాప. దానికి బిడ్డపాపలులేరు she has neither chick nor child.

పాపట *papaṭa.* [Tel. from పాయు.] n. The parting of the hair on the forehead. కేశవీధి. A flowering forest tree, *Ixora tomentosa.* వైకరుంకము. Rox. i. 385. పాపటబొట్టు or పాపటచేమ *pāpaṭa-boṭṭu.* n. A kind of head ornament, a brooch or locket suspended on the forehead from the parting of the hair. చేరుచేక్క. పాపటగోరింక *papaṭa-gōrinka.* n. The Black-headed Myna, *Temenuchus pagodarum,* (F. B. I.) పాపటపోవు *papaṭa-pōvu.* v. n. To get out of the way. దూరవిడిచితొలగు. పాపటపుచ్చు *papaṭa-puchchu.* v. a. To remove out of the way. దూరవిడిచి తొలగించు.

పాపటము or పాపతము *papaṭamu.* [Tel. from పాయు.] n. A harrow, or hoeing instrument. పాపటతోలు *papaṭa-tōlu.* v. n. To harrow. పాపడము *papaḍamu.* n. Harrowing. పైపాపడాకరుల the hire for harrowing.

పాపఠ్యమాన [Skt.] adj. Being read aloud or recited. పఠింపబడుచున్న. R. v. 109.

పాపడు *papaḍu.* [Tel.] n. A little boy, a little fellow. కూనడు. A male infant, పురుషశిశువు.

పాపము *pāpamu.* [Skt.] n. Sin, crime, evil. అతనిగురించి పాపము పుణ్యము రెండు ఎరుగను I know nothing about him either good or bad. interj. Alas! O dear! what a pity! unhappily! పాపము, వాపడిపోరు alas! they fell down. ఆపె అక్కకు అన్నానికిలేదు పాపము her sister, alas! has nothing to eat. ఆ చిన్నవాణ్ణి కొట్టకు పాపము

for shame! don't beat the boy. మహా చెలిసినవాడవు పాపము you are a clever fellow, to be sure! వాడు నమ్మినాడు పాపము he believed it, alas! పాపము ఆ రూకలు అతడు చెల్లించినాడు to do him justice, he paid the money. పాపాత్ముడు, పాప పురుషుడు, పాపి or పాపిష్ఠుడు *pāpātmuḍu*. n. A sinner, wretch, villain. పాపాత్మురాలు a wicked woman, a sinful wretch. పాపి *pāpi*. interj. A vocative particle addressed to a woman or man. My dear! ఒరేపాపి my good fellow! పాపికా, ఓపాపిష్ఠులారా O wicked woman. "లోపించి యూరందు గొంతి కిట్లనియెను, పాపికా బ్రమసితే? స్వామివల్లభుని రూపాడ నూరునే తుంపర్లనింక." BD. iii. 576. పాపిష్ఠి *pāpiṣṭhi*. adj. Horrid, scandulous, nefarious (a general term of disgust.) పాపిష్ఠుడు *pāpiṣṭhuḍu*. n. A great sinner, a miscreant. మిక్కిలిపాపి. పాపపు డు *pāpuḍu*. n. A sinner. A cruel man, హింసకుడు. A wretch, అధముడు. Bhag. X.

పాపర *pāpara*. [Tel.] n. The bitter apple, or colocynth (*coloquintida*), విశాలా, ఇంద్ర వారుణీ. Ainslie. i. 84. పాపర చెట్టు the bitter melon vine. కొట్టెపాపర the shrub called the Self-planter, as the indentations on each leaf contain the seeds. పాపర చేప *pāpara-chēpa*. n. A sort of fish.

పాపాచి *pāpāchi*. [H.] n. Prickly pear.

పాపు *pāpu*. [Tel. from పాపము.] v. a. To free from or deliver: to do away with or remove; to expiate or efface: to liquidate or pay, పాపుకోవు. To till, దున్ను, కల్మషములు బాపుట to do away with sin. "ఆత్మచిక్కు బాపుపతము." (M. XIII. iv. 371.) he who hath loosed the bonds of the soul. పాపుకొను *pāpu-koṇu*. v. n. To get rid of.

పాపుసు or పాపుసికోసు *pāpusu*. [H.] n. A shoe, మేర్పు.

పాపొలము *pā-polamu*. [Tel.] n. An old field, పాడుచేలు.

పాము *pāma*. [Skt.] n. A cutaneous eruption, herpes, scab or itch. సజ్జి. పాముడు *pāmuḍu*. n. One who is scabby or itchy. గజ్జకలవాడు.

పామరము *pāmaramu*. [Skt.] adj. Common or ordinary. Low, base, undignified, vulgar, stupid, senseless, illiterate. Lustful, cupidinous, avaricious. n. Nonsense, folly. వానిమీది పామరము వానికి ఇంకా చదల లేదు he has not yet ceased to dote on her. ద్రవ్యముమీది పామరము చెడ్డది it is miserable to have the heart set upon money. A sort of plant. నీళ్లపామరము *Myriophyllum tetrandrum*. Rox. i. 451. పామరుడు *pāmaruḍu*. n. A common or ignorant man, an illiterate man, అజ్ఞుడు. A wretch, a sinner. పీడుడు.

పాము *pāmu*. [Tel.] n. A snake or serpent, సర్పము. An eel of any kind, called కర్లేచ పాము, పాలుగుపాము, చెప్పేనిపాము, తలిటి పాము, కొమ్ముపాము and నడ్డిపాము Russell on Fishes, No. 31, 35, &c. నల్లిరంగ్లపాము the black dotted lizard. వాన పాము లు maggots in rain water. పాములగద్ద *pāmula-gadda*. n. A sort of heron. Jerd. Catal. No. 13. పాములనారిగాడు *pāmula-nāri-gāḍu*. n. The Common Heron, *Ardea cinerea*, or, the purple Heron, *Ardea purpurata*. (F. B. I.) పాములొండ *pāmu-donda*. n. A species of దొండ (q. v.). పాములవాడు *pāmula-vāḍu*. n. A snake catcher or charmer. పామువేలు *pāmu-vēlu*. n. A name for the middle finger.

పాము or పాము *pāmu*. [Tel.] v. a. To smear, rub, or wash, as a wall, &c. రాము, రుద్దు. "పసుపువేల పైపై పామరాదు." K.H. v. 52.

పాయ *pāya*. [Tel.] n. A clove or division of an onion or of garlick, వీడ. The branch of a river A piece, తునక. A tract or division of a country. Manner or mode ఓడపాయ the wake of a vessel. మంచిపాయలో పడేవాడు he has taken to

good ways, వానిపాయలేవు నాపాయలేవు his way and mine are different. పాయగొమ్మ *paya-gomma*. (పాయ+కొమ్మ) n. A forked branch, పంగలికొమ్మ. పాయపడు or పాయపాడు *paya-padu*. v. n. To split, చీలు. To separate, to avoid, తొలగు. To move out of the way, దారివిడిచితొలగు. To be excommunicated, వెలిపడు.

పాయకట్టు *paya-kattu*. [H.] n. A tract of land newly reclaimed from a jungle. A group of small villages that are connected with another important village. పాయకూలి *paya kūli*. n. A temporary or non-resident cultivator, a cultivator without hereditary interest in the soil. A sub-renter or under tenant, a tenant at will. A man who cultivates land lying in another village. పరగ్రామస్థులుపయిను, భోగపుకూలియు భూస్వామికంత్రియులేని రయిరు.

పాయమాలి or పాయిమాలి *payamāli*, [H.] n. Remission granted to a renter on account of the depredations of an enemy, cattle, &c.

పాయము *payamu*. [from Skt. వయస్సు.] n. Age, వయస్సు. Youth, యౌవనము.

పాయులాకు *payul-aku*. [Tel.] n. A plant used in medicine.

పాయవట్టుము See పాదపట్టుము.

పాయసము or పాయసాన్నము *pāyasamu*. [Skt.] n. Rice and milk with sugar, rice pudding, పరమాన్నము.

పాయి *payi*. [Tel. singular of పాలు.] n. Milk. పాలు. Breastmilk, కాయి. [Skt.] n. One who drinks. త్రాగువాడు. A drunkard, తాగుబోతు.

పాయిఖానా *payi-khana*. [H.] n. A privy or necessary, మరుగుకొట్టి.

పాయు *payu*. [Tel.] v. n To avoid. తొలగు. To be disentangled, చిక్కుడగు. To become rancid, as rice or butter, &c., పక్వపదార్థము పెట్టుండి చెడు. v. n. To quit, abandon, విడుచు

పాయుక *payuka*. adv. Constantly, without intermission. పాయుగిలు or పాయుగిల్లు *payugilu*. v. n. To avoid. తొలగు. పాయుబారు *paya-bāru*. v. n. To become rancid, పాయు.

పాయువు *pāyuvu*. [Skt.] n. The anus. గుదము.

పార *pāra*, [Tel.] n. A short hoe, a spade. తెప్పవొట్టి పారగదము. పారమీను *pāra-mīnu*. n. A fish called 'Old wife,' resembling a pomfret. పారమ్ము or పారమాణి *paramamu*. (పార+అమ్ము) n. A broad-tipped arrow. "పారమ్మునిదానిపట్టు పదునెరుంగుక్ష్మా." G. viii. 9. పారచేపి *pāra-chēpi*. n. A large sort of fish with a big head, a grampus. పారమట్టి a kind of sprat.

పారంపర్యము *pāram-paryamu*. [Skt. from పరంపర.] n. Succession, order, series, క్రమము. పారంపర్యముగా అనుభవించేభూమి land that is enjoyed from father to son.

పారణ or పారణము *paraṇa*. [Skt.] n. Eating after a fast, breaking a fast, ఉపవాసముండి మరునాడుచేయు భోజనము. Metaphorically used for eating. In Telugu it is applied to a peculiar sacrifice in honor of ancestors. అనతాం ధర్మబద్ధు ల్చే తృతాం పలెపాపకారిణాం, ఉపాసితేక్ష్వాకు ప్రభుస్య పారణాసమకూరాణం. "బడిక తీరిన్నీ మపు పారణసేయుము మైత్రిగల్గినట్లు." A. vi. 63.

పారతంత్ర్యము *pāra-tantryamu*. [Skt. from పరతంత్రం.] n. Dependence. పరాధీనత.

పారదము or పారతము *pāradamu*. [Skt.] n. Quicksilver, పాదరసము.

పారమార్థికము *pāram-arthikamu*. [Skt. from పరమార్థం.] n. Devotedness, loyalty, భక్తి. పారమార్థికుడు a devout man. భక్తిగల వాడు, పరమార్థబుద్ధిగలవాడు.

పారము *pāramu*. [Skt.] n. The further or opposite bank of a river, &c. అవతలి. The

end or extremity. అంతము. Nearness, సమీపము. పారంగతుడు or పారగుడు *pāran-gaṇḍu*. n. One who has crossed or gained the other shore, దరిచేరినవాడు. జ్యోతిషపారంగతుడై skilled in astrology. "కొడుకుచేఁదంగము కొంతచేయించి కడమ పారము మట్టరయ్యంబునేయు వచ్చితివి." Sár. D. v.110. అపారము, లేక, పారములేని endless. పారావారము *pārā-vāramu*. n. The sea or ocean. సముద్రము.

పారలౌకికము *para-laukikamu*. [Skt. from పరలోకం.] adj. Pertaining to the other world. పరలోకసంబంధమైన. n. Rice and milk with sugar, పరమాన్నము.

పారవశ్యము *para-vasyamu*. [Skt. from పరవశము.] n. Ecstasy, rapture. పరవశత్వము.

పారశీకము, పారసీకము or పారసికము *pārasīkamu*. [Persian.] n. Persia. A Persian horse. పారసీ *pārasī*. n. The Parsee language. adj Pertaining to Persia, పారసీకదేశసంబంధమైన. "పారసీపల్లవు" Swa. iv.

పారా *pārā*. [H.] n. Watching. కావలి. పారావాడు *pārā-vāḍu*. n. A guard, a sentry, కావలివాడు. పారాయుట్టు *pārā-iṭṭu*. v. n. To stand sentry.

పారాణి *pārāṇi*. [Tel.] n. Turmeric mixed with chunam smeared by women on their feet at a wedding. Decorating the feet with saffron powder, &c. Red dye applied by women to the instep. పాదము యందు కుంకుమద్రవలంకరణము. పారాణించు *pārāṇiṁṭsu*. v. a. To decorate the feet by reddening the instep.

పారాయణము *pārāyaṇamu*. [Skt. from పారము.] n. Whole, అంతయును. Going over, reading or doing any thing completely, అంతయు చదువడము. Reading a Purāṇa, or holy book at daily lessons. వేదపారాయణము the recital of the Vedas. ఆతడు నిత్యము రామాయణ పారాయణము చేయుచున్నాడు he reads the Rámáyaṇam daily in regular lessons.

పారావతము *pārāvatamu*. [Skt.] n. A dove or pigeon. పావురము.

పారాశరి *pārāśari*. [Skt. from పరాశర.] n. A name of the poet Vyása. Also, a monk, సన్యాసి.

పారి *pāri*. [Tel.] n. Time, season. ఒకపారి once. మరొకపారి once again. Earth, మన్ను. [Skt.] n. A pail. పాలుపిదికెకుండ, కిండి, కొడుముంత.

పారిక *parika*. [Tel.] n. A maid servant, a slave. పారికాపు *pari-kāpu*. n. An attendant, a servant, పరిచరుడు.

పారిజాతము *pāri-jātamu*. [Skt.] n. Amaranth. The Coral tree, *Erythrina fulgens*. నందివర్ధి. Also, the *Mimusops elengi*. One of the trees in Paradise. కల్పవృక్షము. పారిజాతాపహరణము *pārijāt-apahaṛaṇamu*. n. The "Rape of the Amaranth." This is the title of a popular poem.

పారితథ్య *pāri-tathya*. [Skt.] n. A trinket worn on the back of the head. బావిడి, జవరిక్క, సీగపువ్వ. కొప్పున అలంకారార్థమైపెట్టే సున్నాది చిత్రమైన వలయము.

పారితోషికము *pāri-tōshikamu*. [Skt.] n. An honorary gift, a donation. సంభావనము, బహుమానము. A. iv. 3. and iv. 274.

పారిభద్రము *pāri-bhadramu*. [Skt.] n. A tree called the Coral tree. దేవతావృక్షము. (The name is given to some other trees.)

పారిభావ్యము *pari-bhavyamu*. [Skt.] n. A plant or tree called పెంకుళ్ళు.

పారిమాండిల్యము *pari-māṇḍilyamu*. [Skt.] n. An atom invisibly small.

పారివాడు or పారికాపు *pari-vāḍu*. [Tel.] n. A servant, పరిచరుడు.

పారిహార్యము *pari-hāryamu*. [Skt. from పరిహారము.] n. A bracelet worn by women. నాడిబంద. పారిహారికుడు *pari-hārikuḍu*. n. A flower-boy, a maker of garlands. పుష్పలావికుడు.

పార్‌ఇంద్రము *pār-indramu.* [Skt.] n. A lion. సింహము. N. ix. 60.

పార్‌ఖత్తు *pari-khattu.* [H.] n. An acquittance, a deed of release from all demands; a deed of dissolution of partnership. A bill of divorcement. A receipt, acquittance or release. విభాగ పత్రము, అన్నిలేకాదాలను వీర్చుకొనినట్లు వ్రాసి కొన్నచీటి.

పారీణత *pārīnata.* [Skt. from పారగు.] n. Complete knowledge, expertness, పారీణుడు Same as పారంగతుడు. (See under పారగు.) సకలశాస్త్రపారీణుడు he who has thoroughly mastered all the sciences.

పారు *pāru.* [Tel.] v. n. To run or run away. పరుగెత్తు, పాఁపోవు. To purge, పాచేసుకొను. To fly or rise in the air, ఎగురు. To flow as water, ప్రవహించు. To creep or crawl, పాకు. To grow, or become. To take effect, as a spell or medicine. To begin. n. A ledge of rock, a flat rock under earth. మందలుగూడు చొరబారు మహిషసంఘంబులు the buffaloes were rushing to enter the pools. కుక్కను కొట్టిన యిల్లంతా పారును if you beat the dog it will befoul the house. ఈ రొంపిలో పారే పక్షులు మిడిసిపడి చచ్చును in this heat birds on the wing fall down dead. ఆ తోటకు ఈ నీళ్లు పారవు this water does not reach that garden. నీళ్లుపారనియేరు the river which has ceased to flow. నేలబారే నల్లచీమ a black ant that crawls on the earth. నాలుక నల్లబారినది the tongue turned black. నా మంత్రము పారలేదు my spell did not take effect. ఆకులు పండుబారుచున్నవి the leaves are turning yellow. అతనిమీద నా దృష్టి పారినప్పుడు when my eye lighted on him. ఆరాతిమీద నీడ పారినప్పుడు when the shadow fell on that stone. నాని మనసు దానిమీద పారుచున్నది his thoughts run or are bent on her. ఆది పగుళ్లుపారుచున్నది it is splitting. ఎండిపోనారంభించినది it is beginning to dry up. కఱకుపారు to grow hard. బిరుసుపారు to grow stiff. "ఆట్లు తన చేత హతశేషులైన జనుల బారగనొని రథ మెక్కి..." పోవుచుండుమున." M. X. i. 198. పారజల్లు *para-jallu.* v. a. To sprinkle, or scatter abroad. పారజాఁచు *para-jāchu.* v. a. To extend, as the arms or legs. కాళ్లిపారజాఁచు to open or straddle the legs. పారజూచు *para-jūchu.* v. a. To look through, go over, view, examine well, విచారించిచేయనగా చూచుచు సరిచేయు పాటి జూచి." T. iii. 128. పారదోలు *para-dōlu.* v. a. To drive out or away, to defeat, తరుము. పారబట్టు *pāra-battu.* v. a. To winnow in the wind, to let down grain against the wind. ధనధేయంబులు పారబట్టి నవారు, అరగా పాలుభీతిని తూర్పాయమారను చేసినవారు. L. ii. 29. and ii. 1. పారబోత *para-bōta.* n. The act of pouring out or throwing away. పారబోయుట. పారబోయు *para-bōyu.* v. a. To pour away, to pour off, or empty out. పరిమార్చు. పారము *pāramu.* [negative verbal noun from పారు.] n. The act of not flowing or running. ప్రవహింపకపోవుట, పరుగెత్తకపోవుట. "ఇట కరుణించినన్నిట్లు పారమిడిస్సి." BD. iv. 1825. అడుగున బిరుసులు సుఖముగా జరుగనియందుకు కినిక, పారవేయు or పారద్రోచు *para-vēyu.* v. a. To fling or throw away, to lose, కనిపించకుండ చేయు, పదులుకొను, పోగొట్టుకొను. పారాడు *pār-āḍu.* (పారు+ఆడు.) v. n. To creep or crawl. పారిపోవు *pari-pōyu.* v. n. To run away, escape. పారుకాడు *paruk-āḍu.* (పారుక+ఆడు.) v. n. To run, పరుగెత్తు. To creep, to roam, to ramble. "పారుకాడు కొలఁది నెంత యడవి సీగులందు పారుకాడఁ బ్రియము పుట్టుచుండలరాదు." Sar. D. 615. పారుటక్క or పారుటక్క *pāru-ṭ-akka.* n. A Brahmin woman. A. 452. బ్రహ్మరాక్షసి. పారుటసురుడు *pāru-ṭ-asuruḍu.* n. A demon who was formerly a Brahmin, బ్రహ్మరాక్షసుడు. A. v. i. 57. పారుటాకులు *pāru-ṭ-ākulu.* n. Autumnal leaves. Leaves, which have got a red tinge but are not withered. (This is the clothing of

hermits.) "మంచెలుదాటి పెక్కుకటికిందలిచుట్టిన పారుటాకులిల, చించుకచందలించి." Kālahas. iii. 12. పారుడు *pārudu.* (పారు+వాడు.) n. A Brahmin. బ్రాహ్మణుడు. M. XII. iii. 460. A motion of the bowels, పాచేనము. The act of flowing, ప్రవహించుట. A stream, ప్రవాహము. పారులెండు or పార్లెండు *pārulenḍu.* v. n. To come running, పరుగెత్తిరమ్ము. "వచ్చిరాహవమొనరింపవారిలోన పదతిరొక్కొకె మున్నాడి పారులెండి." Jaimini. v. 726. పారుబోతు or పారుమాతు *pāru-bōtu.* n. A fugitive, a coward. పిరికివాడు. పారువేట *pāru-vēṭa.* n. The chase, game that is hunted. A festival, దేవోత్సవము.

పారుపత్తెము or పార్పత్తెము *pāru-pattemu.* [Tel.] n. The duty or office of a manager or superintendent of a village or temple. Authority, అధికారము. పారుపత్తి or పారుపత్తెగాడు *pāru-patti.* n. The officer in charge of a village or temple. A man in authority. అధికారి.

పారుపు *pāruvu.* [Tel.] n. Sight, a glance. A trace, జాడ. అతనికి పారువిమ్ములు he has not good eyes. అతనికి గరుడపారువ lit. he has an eagle's glance; (used to mean) he has habitually a side glance. గరుడపారువ a spell to remove the venom of a snake. "ఏమన్నమైనందువిల్ల వనిపోయినాడని తెలిసి గరుడిపారువమొదలైన అనేక మణిమంత్ర ఔషధులచేమాని." Local Records. iii. 305. ఇది పారువగురుము this is a disease brought on by magic. "పారువపట్టేనెమి" ఈ. రా. vi. A certain attitude in dancing, ఆటలో నొకరీతి. "పాదపారువ, హస్తపారువ, దేహపారువ, వయపారువ, భృంగిపటలము, రుంపుటెక్కు, కరిలాఘవనంబులూనియూరితులు నేర్చి." H. i. 247.

పారువము or పార్వము *pāruvamu.* [Tel.] n. A dove. పారావతము "పారునముపొలంను పోరెడు సరోరుహాలోచన." పా. ii.

పారుష్యము *pāruṣyamu.* [Skt. from పరుష.] n. Harshness, roughness. కాఠిన్యము, పరుషవచనము, పరుషత్వము. దండపారుష్యము personal violence. వాక్పారుష్యము violent language.

పార్టీ *pārṭi.* [Eng. 'party.'] n. A faction. ఇది నిండా పార్టీల్లగ్రామము this is a most factious village.

పార్థసారథి *pārtha-sārathi.* [Skt.] n. An epithet of Krishna as the charioteer of Arjuna (పార్థుడు).

పార్థివ *pārthiva.* [Skt.] n. The name of a Telugu year.

పార్థివుడు *pārthivuḍu.* [Skt. from పృథివి.] A king. పృథివీశుడు. పార్థుడు *pārthuḍu.* n. A king, రాజు. Also, a name of Arjuna.

పార్వణము *pārvaṇamu.* [Skt. from పర్వము.] n. A certain funeral rite. పిండ్లనేపలుకూరలను నిచ్చేపండుము, పిండప్రదానము. పార్వణపుముద్దలు the funeral cakes.

పార్వతి *pārvati.* [Skt. from పర్వతము.] n. Parvati, the wife of Siva. పార్వతీకందనుడు. the son of Pārvati, i.e., Kumārasāwmi.

పార్శ్వము *pārśvamu.* [Skt.] n. A side, a part. ప్రక్క.

పార్ష్ణి *pārṣhṇi.* [Skt.] n. The heel. కాలిమడమ. The rear of an army, సైన్యపుతుది, సైన్య పృష్ఠము. The back, వీపు. A violent woman, దుర్జని, ఉగ్రస్త్రీ. S. iii. 282. పార్ష్ణిగ్రాహుడు *pārṣhṇi-grāhuḍu.* n. An enemy behind an invading king. పార్ష్ణిత్రము *pārṣhṇitramu.* n. The vanguard of an army, ముందటనుండి రక్షించుసేన.

పాల *pāla.* [Tel. from పాలు milk.] n. The bird called the Indian Roller, *boracias indica* (F. B. I.), the flight of which is consulted as an omen. It is erroneously called a blue jay. Various varieties are called గొల్లపాలపిట్ట and కేకపాలపిట్ట.

See Jerdon No. 243. A treatise on Omens says. "పాలనరుడతెప్ప పక్షిజాతులెక్కిన మెడమయండికపడికి మెనగుపులదుమ." పాల or పాలతీగ n. A certain tree, ఇక్కుపంగ, క్షీరకాకోళి; of which there are various species as, అడవిపాలకొ *Nerium reticulatum*, కాకిపాలకొ *Asclepias asthmatica*, దూదిపాలకొ *Asclepias volubilis*, మట్టపాల తీగ *Concolvulus paniculatus*; చిరుపాల, అనగా ఊరని. Q. నున్న పాల, అనగా ఉత్పల కృష్ణ. Q. పాలగుండు, అనగా కిపిట్ట. Q. Various species of the "milk plant" are called మేకపాలకొ, కుక్కపాలకొ, &c. పాల adj. White. పాల వెండి pure silver. పాలకన్న *pāla-kanna*. n. A sort of grain. పాలకూర *pāla-kūra*. n. A certain pot herb. *Oxystelma esculentum*. కుక్కపాలకూర a forest plant, *Trianthema crystallina*. Rox. ii. 444. పాలగవ్వ, పాలగార or పాలసున్నము *pāla-gavva*. n. Fine lime plaster, సున్న సున్న పుటాతే. పాలబుగ్గలు (S. iii. 435.) Infant's cheeks, పిడ్డలచెక్కిళ్లు. పాలగరువు or పాలగార *pāla-garuva*. n. A sort of earth, a whitish marl. పైని చిసుకనల కనుజేసే. పాలగుమ్మ Same as పాలపిట్ట. పాలగోరు *pāla-gorru*. n. A rake used in husbandry. పాలగోకుడు *pāla-gōkuḍu*. n. The butter that sticks to the bottom of a milk pot. పాలచెట్టు *pāla-chettu*. n. A species of the *Mimosops* tree. పాలచేప *pāla-chēpa*. n. A sort of Salmon. పాల చేరులు or పాలచేర్లు *pāla-chērulu*. n. The nerves. బీజములకు పైనుండుకరాలు, గజ్జెరాలు. "నీ పాలచేరులుపట్టే తూలించు బలిమి నీదక్కోని డొంకలదూ చుట్టదెబ్బలు." Swa. iv. 68. "నీ కటికి నెత్తుగులలో నండిలుర్లమండు, జేర బండులపాలచేర్లకరము." S. i. 202. పాలతేకు or పాలతేకు *pāla-tēku*. n. The white wooded teak tree. పాలద *pālada*. (పాలు+అదుగు) n. A shell used as a spoon or ladle in giving milk to a child. పాలతుత్తము or పాలతుత్తరము *pāla-tuttamu*. n. White vitriol. పాలపండ్లు *pāla-paṇḍlu*. n. Milk teeth. Also (from పండు,) a sort of sweet white berries. A. iv. 114. పాలపాపడు *pāla-pāpaḍu*. n. An infant at the breast. పాలపిచ్చిక or పాలపిట్ట *pālapiṭṭa*. n. The Grey headed Myna, *Sturnea malabarica* (F. B. I.) పాలబొంత *pālabonta*. n. A fish called the white mullet, *Chanos salmoneus*. పాలమన్ను *pāla-mannu*. n. White earth, pipe clay సుద్ద. పాలమాని చెక్క *pāla-mānichekka*. n. The 'white wood' produced by the పాలచెక్క. పాలసుగంధి *pāla-sugandhi*. n. A plant called Country Sarsaparilla. పాలసున్నము *pāla-sunnamu*. n. Fine lime plaster, సున్నము. పాలసొర or పాలసోర *pāla-sora*. n. A fish, *Carcharias laticaudus* and also *Carcharias elliotii* or *Carcharias macloti*. పాలసొర (F. B. I.) The white shark. కుయ్యద్రవందు మనుష్యులను కృశింపచేసే పట్టి చేప. పాలాకు *pāl-āku*. n. A certain herb. చిటిపాలాకు is one sort. పాలానుగు *pālānugu*. n. The white gourd, ఆనుకుంగ, దుద్ది తుంది. See పాల.

పాల *pāla*. [Tel. ablative of పాలు, a side, a part.] adv. On behalf of. మాపాలనిలుడు దేవుడు God is on our side. See పాల a share.

పాలకి or పల్లకి *pālaki*. [H.] n. A palanquin.

పాలలము *pālalamu*. [Tel.] n. A certain creeping plant.

పాలసుడు *pālasuḍu*. [Tel.] n. A wretch, a fool. పండు, దుర్జనుడు. పాలసురాలు *pālasu-rālu*. n. The feminine of పాలసుడు.

పాలాడు See under పాల.

పాలాశము *pālāśamu*. [Skt. from పలాశ.] adj. Belonging to the tree called పలాశము, i.e., the *Butea frondosa* (మోదుగ), the leaves of which are proverbial for brightness of deep green, and the flowers for a scarlet hue. Green. పాలాశపుపుష్పవర్ణము red colour.

పాలానత్రాళ్లు *palasa-trāḷlu*. [Tel.] A horse's leg ropes.

పాలి or పాలితి *pāli*. [Tel. from పాలు a part or share.] adj. Connected with, appertaining to Near. పాలికాడు or పాలివాడు a comrade, a partner, భాగస్థుడు. n. A partner, proprietor or share-holder. A farm-servant. నాపాలిదైవము my tutelary god. వారిపాలి మృత్యువు the death that was doomed them. వాపాలికిపోగా he went up to them. తన పాలిభాగ్యదేవత అని లోనికి కొంచు పోయి he looked upon the guest as a God and took him in. Vish. P. iv. 222.

పాలించు *pālinṭsu*. [Skt.] v. a. To nourish, cherish, foster, protect. To rule, govern. పోషించు, రక్షించు, ఏలు, కాపాడు. పాలిక *pālika*. n. An earthen vessel containing mould in which nine sorts of seed are sown, in accordance with a rite in Hindu weddings. పాలికలు ఏలాడు నుసు the bridesmaids perform a certain ceremony, as the conclusion of the wedding. పాలితము *pālitamu*. adj. Protected, cherished, nourished. పాలిని *pālini*. n. She who protects or rules. పాలించునది. పాలకుడు *pālakuḍu*. n A guardian, protector. రక్షకుడు. పాలనము *pālanamu*. n. Preserving, guarding, cherishing: government. రక్షించుట. ఆలన పాలన eating, heeding, regard.

పాలు *pāḷu*. [Tel.] n. A share or portion. భాగము, పంతు. Possession, charge, వశము. infl. పాలి, or పాలితి; local ablative పాల or పాలితి. plu. పాళ్లు. నాపాలు నీపాలుచేసి నాను I yielded up my youth to thee. ఆతని పాలికి వచ్చినది యిట్లైనది is what fell to his share. నీపాలిదైవము or నీపాలిటిదైవము your good angel, your tutelary God. వాడు నాపాలిటి యముడు he has been a curse to me. కేసులుపండి కాకులపాలైనవి a proverb regarding the wealth of a prodigal. పరుల పాలైన given up to others or sacrificed. దొంగలపాలైన abandoned to thieves. కష్టాల పాలుకావడము to become a prey to ridicule, to become a laughing stock. అప్పుల పాలయినాడు he has fallen into debt. పాలుబాన or పాలుబాన *pāḷu-bāna*. n. The ryot's share of the crop, ఊడ్చయరాశి అంబారములో కాపునకు చేసే పట్టెడధాన్యము. "కట్టపడి హైరుచేసే రంపాని, మర్రిచీమ, వివసునినిచాటు, నుగ్గిల్లికింద, పాలబాన, రాని అడుగు, ఇవి పుచ్చుకొని." Miscell. iii. 430. పాలాడు *pāḷ-āḍu*. v.a. To divide into shares. To cut, to sever, to separate, ఖండించు. పాలారుచు or పాలార్చు *pāḷ-ārtsu*. (పాలు + అరుచు.) v. a. To disregard, to neglect, ఉపేక్షించు. భార. iii పాలుచేయు *pāḷu-cheyu*. v. a. To hand over, give over to, deliver, sacrifice. నన్ను అప్పులపాలుచేసినాడు he plunged me in debt. పాలుపడు or పాల్పడు *pāḷupaḍu*. v.n. To undertake, to enter upon, to share, to engage in, భాగమగు, పైనవేసికొను To be subject to, స్వాధీనమగు. "పిడికిలెత్తేటలకు బాలుపడి" B.X. ii. 30. పాలుపుచ్చు or పాలుపెట్టు *pāḷu-puṭsu*. v. a. To deduct or subtract: to divide or separate, విభాగించు. To decide or settle, నిర్ణయించు. వేదనపాలుకాలేక I cannot endure being a prey to grief. పాలువాడు a co heir, a cousin. దాయాదుడును, "పాలు వాడును మన కొకఁడుఁలేఁడొక, తాఁనాపాలు వచ్చెఁగా." A. iii. 39. పాలుపోవు *pāḷu-pōvu*. v.n. To be divided or shared. నిశ్చయమగు. To be decided, నిర్ణీతమగు. ఒకరికిని పాలుపోక ఆ పని ఆట్లే పడివేసిపెట్టబడినది no one undertook the work, so it was left undone. ఆది యెట్లు వ్రాయవలెనో పాలుపోకవదిలించినాను unable to decide how to write the passage, I omitted it. పాలుభోగగ్రామము *pāḷu-bhōga-grāmamu*. n. A village wherein each field is held as one man's separate property.

పాలు *pālu*. [Tel.] n. Milk. Milky juice or sap. చనుబాలు or నమ్మపాలు woman's milk, human milk. కొబ్బరిపాలు the juice

of the sugar cane. కొబ్బరిపాలు the white juice expressed from the cocoanut kernel by pounding. (కొబ్బరినీళ్లు is the water in the cocoanut.) మర్రిపాలు the milky juice of the banyan tree. పాలవంటివాడు, పాల వంటి కులము men (or a tribe) like milk, i.e., candid, simple, pure, unspotted, blameless, honourable. పాలవంటి మనసు a pure mind, a simple heart. పాలుకారేముఖము a milk-distilling face, i.e., a face radiant with loveliness. పాల్గారు రొమ్ములు radiantly polished cheeks, bearing with beauty. పాలకడలి, పాల్కడలి, పాలగుండ్లు, పాలముంగిరు, పాలవాము or పాలవెల్లి *pāla-kadali*. n. The Ocean of milk. క్షీరాబ్ధి. పాలముంగిటికూతురు Lakshmi. పాలముంగిటి అల్లుడు Vishṇu. పాలకాయ *pāla-kāya*. n A sort of biscuit, ఫక్కి విశేషము. పాలగుండ *pāla-kuṇḍa*. n. The milk pot, a certain fee claimed by various hangers on on every crop of grain. పాలవన్నె *pāla-vanne*. adj. Milky white, whitish, pale. పాలవన్నెము. పాలవెల్లి *pāla-velli*. n. The sea of milk. పాలపుగుడ్డము. The decorated booth or shrine erected in houses for the worship of an idol at certain feasts. పాలావు *pāl-āvu*. n. A milch cow. పాలిచ్చేఆవు. పాలిండ్లు *pāl iṇḍlu*. [from పాలు milk and ఇల్లు a home.] n. A woman's breasts. పాలేరు *pāl-ēru*. (పాలు+ఏరు.) n. The river or sea of milk. పాల కడలి. A river in South India, the Palar.

పాలు *palu*. [Tel.] v. n. To be pallid or turn pale. తెల్లగను, శోకముచేత తెల్లబారు. ఒళ్లువాలిపి the natural complexion faded.

పాలుమాలు, పాల్మాలు పాలుమాలు or పాల్మాలు *palu-māḷu*. [Tel. from పాలు a share, మాలు to be without, to go without.] v.n. To fail, neglect, slacken in exertion. To be listless or reluctant, బద్ధకించు. To be unwell, out of sorts. To procrastinate or put off for the present.

పాలుమూలిక or పాల్మూలిక *palu-mūlika*. n. Heaviness, laziness. Listlessness, putting off the evil day, imbecility, want of energy, ill-health. బద్ధకము, శక్తిహీనత. నాకు దేహము చాలా పాలుమూలికగా మున్నది నేను ఎట్లు వత్తును ? I am so heavy or indisposed that I cannot come.

పాలే *pāle*. [Tel.] n. A button or round plate of metal. పాలెలకులెలదాము n zone formed of such pieces. See పాళెము.

పాళెము, పాళెము or పాళియము *pāḷemu*. [Tel.] n. Watching or guarding. కావలి. A town ruled by a Poligar or petty baron, పాళెగాని ఊరు. A hamlet, a small village, పల్లె, చిన్నగ్రామము. An army, a force, troops, దండు. A camping ground, దండుబిడియముచోటు. Encamping, halting. A barony or county under a petty chief పాళెములున్నవారు soldiers in garrison. "మెలకువమీరి కోటములకడాటి పాళెమున్న వారిపై కొల్కిబూపి దమన్నజల్లి, పెద్దమరులల కొంతమూలద్రవ్వి." G. 120. "మృగయారూఢులై మూల్ చేపవలిర్చుకేయుటకుశీఘ్రముపాళియమెత్తి." Kalabas. iii. 71. పాళెగాడు or పాళెగాడు *pāḷe-gāḍu*. n. A feudal retainer, a petty chieftain called a Poligar. పాళెపట్టు *pāḷe-paṭṭu*. n. Feudal tenure in fee. Villages held by petty chiefs free of assessment. పాళెముపట్టు *pāḷemu-paṭṭu*. n. An encampment. దండుబిడియనిస్థలము. A polygar's estate, పాళెగాని రాజ్యము.

పాళేరు *pāḷēru*. [Tel. పాలు+ఏరు.] n. An under tenant, who holds land in fee. An under farmer, a sub-renter, పాయకారీ గనీకరంమండి దున్ని ఫలమనుభవించేవాడు. A hired cultivator or labourer. పాళేరుతనము *pāḷēru-tanamu*. n. The state of being an under tenant. Vassalage.

పాళ *pāḷa*. [Tel.] n. The husk or outer coat of a bud, as of that a cocoanut. Parij. iv. 18.

పాళము *palamu.* [Tel.] n. A manner or method. విధము. Season, time. సమయము, A lump, ingot, or mass of metal. కడ్డి. Extent, కొంత. ఇద్ద ఆఁలిపాళమెరికి guessing when the child would be hungry. ఆ పాళపువారు men of that class. ఒక చెంచాపాళముగా as much as a spoonful. ఒక పాళముగా మంచిండ్లు a moderate sized house. ఆతడు వచ్చే పాళముగానున్నది it looks as if he will come. పాళా *pāḷa.* n. An ingot or bar of metal. కడ్డి. పాళాపుజొన్న *pāḷapu-jonna.* n. A species of millet (జొన్న), which is of slow growth and has a large head.

పాళి *pāḷi.* [Skt.] n. A dice board. జూదమాడే పలక. The sharp edge of a sword or cutting instrument, ఆయుధధార. The lobe of the ear, చెవిదిక్కై. A line or row, వ్యక్తి దివక్తి. కర్ణపాళి the tip of the ear. ఖడ్గపాళి the edge of the sword. కపోలపాళి the temples of the head. కలముయొక్కపాళి the point of the pen. This word is often omitted in translation, as జానుపాళి the haunches. పాళిక *pāḷika.* n. The lobe of the ear. A quantity. సముదాయము. "కమలధూళిపాళికా శేఖరంబొక్క." R. i. 162. పాళీ or పాళి *pāḷi.* [Tel.] n. The slit of a pen. A chess table, or cloth marked with squares. జూదమాడేపలక. Dice-play or gambling. దాసుడు. A slave. A furrow. An assemblage. సమూహము, సముదాయము.

పాళెము See పాలెము.

పావ or పావు *pāva.* [Tel.] n. A sandal, a wooden shoe, పాదరక్షము. పావలు, పావులు, పావాలు or పావాలు sandals. పావకోడు *pāva-kōḍu.* n. A sandal. పాదుక. Plu. పావకోళ్లు.

పావంచ or పావంచా *pāvancha.* [Tel.] n. A stair, a step, సోపానము. మెట్టు. Plu. పావంచలు steps, మెట్లు.

పావకుడు *pāvakuḍu.* [Skt.] n. Lit: "He who purifies." పవిత్రము చేసేవాడు. An epithet of Fire: అగ్నిహోత్రుడు.

పావడ *pāvaḍa.* [Tel.] n. A petticoat, a slip worn under a gown, లంగా. A white cloth, ధౌతవస్త్రము. A cloth, వస్త్రము.

పావడము *pāvaḍamu.* [Tel.] n. A present, gift. కానుక.

పావనము *pāvanamu.* [Skt.] adj. Pure, clean, purifying, holy. పవిత్రము. నేడు మనము చూ జన్మము పావనమాయెను this happy day blots out all my sins: (a common phrase of joy). పరముకన్నది నేమి పావనమాస్మ్ is wealth any object in comparison with heaven? పరమపావని O most holy One! పావనముచేయు to purify. ఆయన ఈ రాజ్యమును పావనముచేసెను he reformed this realm. n. Penance, purification. ప్రాయశ్చిత్తము. Water. జలము. A vow, వ్రతము. "పావన క్రియావిశేషాతముల భవ్యగుణార్చలొనర్చి నిత్యె మఱ." Chenn. v. 264. పావనక్రియమనగా, జలాశయము. పావని *pāvani.* [from పవనము, wind.] n. A name of Hanuman or Bhima. R. vi. 67. A pure or holy woman, పవిత్రురాలు. పావనుడు *pāvanuḍu.* n. The purifier: an epithet of Agni, the god of fire. పరమపావనుడు the all-holy one.

పావాడము Same as పవాడము (q. v.).

పావి *pāvi.* [from Skt. పాపి.] n. A sinner, పాపి.

పావిలి or పావలి *pāvili.* [Tel.] n. The herb called the Thick-leaved Sorrel. Its species are బండపావిలి, *Portulaca crystallina,* Rox. ii. 464. and బుడ్డపావిలి *Trianthema monogyna,* (Heyne). Also నొడ్డుపావిలి, ఘుల్లపావిలి, పెద్దపావిలి, సన్నపావిలి, కుక్కపావిలి and బొడ్డుపావిలి.

పావు *pāvu.* [H.] n. A quarter. మూపావు three fourths. పావులా a quarter of a rupee, a four anna piece.

పావుకోడు Same as పావ (q. v.).

పావురము, పావురా or పావురాయి *pāvuramu*. [Tel.] n. A pigeon. నల్లపావురము the Indian Blue Rock Pigeon, *Columba intermedia*. పచ్చపావురము the Green Pigeon, *Crocopus Chlorogaster*. (F. B. I.) పావురాపలుకు *pāvura-paluku*. n. Cooing, the cry of a pigeon.

పావులూరు *pāvul-āru*. [Tel.] n. The name of a village. The పావులూరికణితము (as we say the Eton grammar) is a well-known system of Arithmetic, mensuration and geometry written by వీరాచారి.

పాశము *pāsamu*. [Skt.] n. A cord, తాడు. Metaphorically, a check, a tie, a bond or instrument of curbing. A multitude. సమూహము. కేశపాశము much (or flowing) hair. భక్తపాశము the ties of rectitude. పాపపాశము the bond of iniquity. ఛత్ర పాశము a shabby umbrella, a mere stick of an umbrella, an apology for an umbrella. కర్ణపాశము a strikingly beautiful ear. మృత్యుపాశములు the bonds of death. పాశాష్టకము the eight ties: i.e., the attachment a man has to his wife, child, wealth, cattle, conveyance, land, house and friend. పాశముక్తుడు freed from all earthly ties.

పాశుపతము *pāśu-patamu*. [Skt. from పశుపతి.] adj. Appertaining to Siva. పాశుపతమతము *pāśupata-matamu*. n. A name of the Vira Saiva creed. పాశుపతము or పాశుపతాస్త్రము *pāśu-patamu*. n. A sort of arrow. శైవాస్త్రము.

పాశుపాల్యము *pāśu-pālyamu*. [Skt. from పశుపాలనము.] n. The business of a grazier, rearing and keeping cattle. గవాశ్వాదిపోషణము, గోపాలవృత్తి.

పాశ్చాత్య *pāschātya*. [Skt.] adj. Western. పాశ్చాత్యుడు a westerner, పడమటివాడు.

పాషండము *pāshaṇḍamu*. [Skt.] n. Heresy; heterodoxy. పాషండుడు or పాషండి *pāshaṇḍudu*. n. A heretic, schismatic, unbeliever, blasphemer, freethinker, or heterodox Hindu. వీరశైవ్యాదులు, శివపాషండులు the intolerant sect of Saivites, or Jangams. విష్ణుపాషండులు bigoted worshippers of Vishṇu. In the ఆశ్చర్యాష్టోత్తరశతము is this verse, "నాస్తిక, ప్లేచ్ఛ, పాషండ, బౌద్ధ, ప్రాకృత, దుర్గమం" the atheist, the foreigner, the heretic, the Buddhist, the base man and the evil-doer.

పాషాణము *pāshaṇamu*. [Skt.] n. A stone. (In Telugu), Poison. నా జీవనములో పాషాణమువేయుదువా do you wish to throw a stone (or poison) into my food? శంఖపాషాణము or తెల్లపాషాణము white arsenic, *Arsenicum album*, (Watts.) There are four drugs known in the shops by these names: ఉప్పిపాషాణము corrosive sublimate, కెల్లిపాషాణము, దొడ్డిపాషాణము and గారపాషాణము. పాషాణత్వము *pāshāṇatramu*. n. Stoneness, the being a stone, పాషాణదారణము *pāshaṇa-dāraṇamu*. n. A stone chisel, కాకి ఉలి. పాషాణభేది *pāshaṇa-bhēdi*. n. A stone cutter, a hewer of stone. "అపుడు పాషాణభేదులకర్థమిచ్చి, తీసి కొక దీప శంబుగట్టించి పుడు." H. i. 208.

పాసంగు *pāsangu*. [Tel.] n. A kind of good rice. శాలిధాన్యవిశేషము. భీ. ii.

పాసనము Same as పాడేము (q.v.).

పాసిగర్లు *pāsi-gurlu*. [Tel.] n. Thugs or professional murderers.

పాసు *pāsu*. [Tel.] n. Nastiness, filth, foulness. పాచి.

పాసెము *pāsemu*. [Tel. Corruption of పాయసము.] n. Rice-milk with sugar. పరమాన్నము. "పాసెంబడిసివారిలె వీరలె." A. v. 60.

పాహి *pāhi*. [Skt.] interj. Save! save us! look upon us mercifully.

పి pi

పింగ *pinga.* [Skt.] n. Oxgall. గోరోజనము. adj. Of the color of oxgall. గోరోజనపు రంగుగల.

పింగతింతు *pingatintsu.* [Tel.] v. n. To brag, to give oneself airs.

పింగళి *pingaḷi.* [Skt.] adj. Being behind, following. వెనుకటి, వెనకయైన. నిర్వ. vi.

పింగళ *pingaḷa.* [Skt.] n. The name of a Telugu year.

పింగళము *pingaḷamu.* [Skt.] adj. Brown, swarthy, tawny, red like a lion, or of the colour of honey, the colour of the mongoose or ichneumon. గోరోజనవర్ణము, సింహపుతివర్ణము. **పింగళాక్షి** *pingaḷ-akshi.* adj. Fiery eyed, red eyed. **పింగళనాడి** *pingaḷa-naḍi.* n. An anatomical phrase, used in the Yoga school of philosophy, for a particular vessel of the body, which runs from the os coccygis to the head, and which is the chief passage of breath and air. See సుషుమ్న.

పింగాణి *pingaṇi.* [Mahrati పింగాణి, a butterfly or moth.] n. A china plate, so called because it is sometimes painted with figures of these insects. **పింగాణులు** or **పింగాణిపాత్రము** *pingaṇulu.* n. Crockery. "గాజుపింగాణి." భక్త. iv.

పించము *pinchamu.* [Eng.] n. Pension.

పించెము or **పించియము** [from Skt. పించము.] Same as పించము (q. v.).

పించేము *pintsamu.* [Tel.] n. Nerve, manliness, bravery, vigour, pride. నరము. **పించేమణచు** *pintsam-aṇaṭsu.* v. a. To crush one's pride, to humble. To kill. చంపు, ఉడ్రగొట్టు.

పించేసేయు *pintsu-séyu.* [Tel.] v. a. To scatter, shiver, destroy. ఛిన్నాభిన్నము చేయు. "చిరుదుమగలనమర్చిన పిండుబింబసేయ, బలితంపు సేర్పులచ్చిరువు దెనువ." M.IX.i.137. అనగా కూరులయిన వైరాధిపతులను వీర్యరహిత గుండును ఛిన్నాభిన్నము చేయుడానకు విశేషమయిన చాతుర్యములు ఆశ్చర్యమును కలుగ జేయగా.

పించ్ఛము *pinchchamu.* [Skt.] n. A peacock's tail. నెమలిపుర.

పింజ *pinja.* [Skt.] n. Cotton. దూది. **పింజము** *pinjamu.* n. Strength. బలము. **పింజనము** *pinjanamu.* n. A cotton cleaning instrument. దూదేకుఱ్ఱు. **పింజికె** n. A roll of cotton, నూలిచుట్ట.

పింజరము *pinjaramu.* [Skt.] n. Tawny yellow color. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు. adj. Tawny or reddish yellow. "పింజరీభూత మంజరీపుంజ." R. i. 176.

పింజె *pinje.* [Tel.] n. The tuck in front of a Hindu's dress. మడతలుపెట్టిదోచే పట్టెనెంగు. "తడియారకూరుపండెడుపాతదోతబట్టి కేమరు పింజెలు పెట్టికట్టి." S. ii. 320. "కాచి దోపరి పింజెకట్టి మాగాళ్లపైనారసి కరాడంక." Surabhi. 58. **పింజించు** *pinjintsu.* v. a. To tuck up, as cloth into folds, పింజెలు పోయు. To scatter, as water, నీళ్లు చిలుక లలపోయు. **పింజనగొట్టి** a syringe, చిమ్మన గొట్టి.

పింజె *pinjza.* [Tel.] n. The feather part of an arrow. బాణపుంఖము. Also, same as పింజనము (q. v.). **పింజారి** or **పింజరి** *pinjaṛi.* [H.] n. A cotton cleaner, దూదేయువాడు. A poor miserable wretch, దిక్కుమాలినవాడు.

పిండము *pinḍamu.* [Skt.] n. A lump of rice, అన్నపుముద్ద, A ball. ముద్ద. A body, form, living frame. ఆకారము, శరీరము. The foetus or embryo, గర్భస్థశిశువు. The oblations that are made to deceased ancestors. పితృదేవతలకిచ్చు అన్నపుముద్ద. ఈ నిండుము గడిచి పిండము బయటపడితే చూడిము when the fray is over we shall see what happens. వాడు ఉత్తమ పిండము he is a perfect hero. వాకు పిండా

నికిలేక చస్తున్నాను I am dying for a bit of bread. పిండము పెట్టు to offer balls of rice to the manes of ancestors. Vēma. iii. 192. పిండలి or పిండలివండ *pinḍali*. (from పిండము.) n. A lump or mass. ముద్ద, గడ్డ. పిండలివిండు or పిండిలివిండు mud and slush. గడ్డలుమ నీళ్లును, గడ్డలుగట్టేనీరుపురుడి. "తురగఖురో ద్ధూతధూళితో పెరపిని, వనధిపిండలి విందుగాన." M. IV. iii. 150. పిండాకూడు or పిండాకుడు *pinḍa-kūḍu*. n. A contemptuous word for food.

పిండారి *pinḍari*. [Mahrati.] n. A Pindari or plunderer, a freebooter or mosstrooper. పిండారీలు a gang of mounted robbers.

పిండి *pinḍi*. [Tel.] n. Flour. పిట్టయ్యిలోకను వాని పొడి. [Skt.] n. A multitude. సమూహము. వెన్నెల పిండి ఆడిపోసినట్టుగానున్నది there is bright moonlight. తెలికపిండి a residue of sesamum seeds after the oil is extracted, oil-cake. ఈ మాట పిండికిని పదును పిదుగునకును పదును this is equivocal, it is neither chalk nor cheese. పిండిబలపము a whitish kind of slate stone. పిండిరాయి a soft kind of stone; also a mica or slate. బలపము. పిండిమిరపయను a sauce made of herbs and chillies mixed with rice flour. వేలపిండి flour of parched grain. పిండికూర or పిండిబొద్దికూర *pinḍi-kūra*. n. A kind of vegetable. పిండికొండ *pinḍi-doṇḍa*. n. The herb called *Acrua lanata*. (Watts.) H. iv. 12. పిండివంటలు *pinḍi-vanṭalu*. n. Pastry, cakes.

పిండిక *pinḍika*. [Tel.] n. The nave of a wheel.

పిండితము or పిండీకృతము *pinḍitamu*. [Skt.] adj. Squeezed, పిదుకబడిన, ముద్దగా చేయబడిన. Close, దట్టము.

పిండితకము *pinḍitakamu*. [Skt.] n. The tree called మంగిచెట్టు, స్త్రీపతివిరి పుచెట్టు or మరువము.

పిండు *pinḍu*. [Tel.] n. An army, a multitude, crowd, flock. సమూహము, గుంపు, చక్కటంగ బలయుతసేన. R. i. 2. [Skt.] n. A ball. చెండు. పిండుకట్టు *pinḍu-kaṭṭu*. v. n. To form or gather in a crowd. గుంపుకూడు.

పిండు *pinḍu*. [Tel.] v. a. To press out, squeeze, wring. రసము పిదుకు. To milk. పాలుపితుకు. అతడు పిండినపాలు పిండినట్టే మాట్లాడినాడు he is no hypocrite, he speaks the simple truth.

పిండె or పిండియ *pinḍe*. [Tel.] n. A tender fruit. చింతపిందె a very raw tamarind fruit.

పింపిరీ *pimpiri*. [Tel.] n. A woman's hair separated into four tails and then braided into one. "ము ఐడిగొప్పెన్నులనిం తితాను ముని వేసుంబూనమన్నింపంగీ, ఐడలక పాను టరాపరిక జగిపోచ్చిన గొప్ప పింపిరి." Satyab. iii. 145.

పింపిళ్లు, పింపిళ్లులు or పింపిసలు *pimpiḷḷu*. [Tel.] n. plu. Antics, skips, leaps. గంతులు, తూతూ అనే ఆటలలో భేదము. పింపిళ్లాడు, పింపిసలాడు or పింపిళ్లుతూను *pimpiḷḷāḍu*. v. n. To dance, నర్తించు.

పికపికలు *pikapikalu*. [Tel.] n. Confusion, dispersion, scatteredness, చెల్లాచెదరు. పిక పికలను to be scattered. చెల్లాచెదరగు.

పికము *pikamu*. [Skt.] n. The Cool or Indian cuckoo, కోయిల. పికవర్ణకము *pika-varṇakamu*. n. A crow.

పికిలి, పిక్కిలి, పికిలిగాడు, పికిలిగువ్వ, పికిలిపిట్ట, పిలిలి or పిలిలిపిట్ట *pikiḷi*. [Tel.] n. The Common Madras Bulbul, *Molpastes hæmorrhous*. తురకపికిలిపిట్ట the Southern Red-whiskered Bulbul, *Otocompsa fuscicaudata*. తోకపికిలిపిట్ట the Indian Paradise Flycatcher, *Terpsiphone paradisi*. పాండుపికిలిగాడు the White-browed Bulbul, *Pycnonotus luteolus*. కొండపాండుపికిలిగాడు the yellow-throated Bulbul, *Pycnonotus xantholæmus*. పికిలి చెండు a tuft made of the feathers of this

bird. పికిలిపూసలు *pikili-pūsalu.* n. plu. A kind of beads. "గోరోజన, మిద్దులుఁ, పికిలిపూసల్, మోపిపండులు, కుండేళ్లు." R. ii, 4.

పిక్క *pikka.* [Tel.] n. The calf of the leg, జంఘ. A tamarind seed, చింతగింజ.

పిక్కటిల్లు or పిక్కటిలు *pikkatillu.* [Tel.] v. n. To rise, swell, spread; to burst forth, as scent, anger, sound, passion, నిండు, వ్యాపించు, విజృంభించు, పనుము, వగ్గిల్లు. "దుందుభిధ్వనులు పిక్కటిల్ల." Vish. P. iii. 94.

పిక్కటాను *pik-karu.* [Tel. పండు+కారు.] n. The after or next season.

పిక్కు *pikku.* [Tel.] n. A trick, artifice, a secret. పంపన, మర్మము. అందుగోమాండే పిక్కువానికి తెలియులేదు he did not find out the trick of it. v. n. To withdraw. వెనుదీయు. v. a. To cheat, to deceive. వంచన చేయు, వంచించు.

పిగిలి See పికిలి.

పిగులు *pigulu.* [Tel.] v. n. To burst, పిగువు చేతనును. బొత్తి పిగిలింది the cloth burst or was rent or split.

పిచండము [Skt.] n. The belly, కడుపు. పిచండోదరుడు n. One who has a big belly, పెద్దకడుపులవాడు.

పిచాడీ *pichadi.* [H.] n. A rope by which a horse's hind legs are tied up.

పిచుమందము or పిచుమర్దము *pichumandamu.* [Skt.] n. The tree called the Neem or Margosa, వేపచెట్టు.

పిచువు *pichuvu.* [Skt.] n. Cotton. దూది.

పిచ్చి or పిచ్చే *pichchi.* [Tel.] n. Madness, folly. adj. Fruitless, vain. Foolish, mad. Short, deficient in measure. Applied to plants, it means Wild, uncultivated. పిచ్చిచెట్టు a weed. పిచ్చిదోస a wild cucumber. పిచ్చిమామిడి a wild mango. పిచ్చివాడు one who is mad. పిచ్చిరూపాయి a light or counterfeit rupee. వానిపని అంతా పిచ్చి పిచ్చి అయిపోయింది his business is gone to dogs. పిచ్చివాన rain that does no good. In weights the పిచ్చినేను, లేక, కచ్చానేరు means the smaller or false quantity as opposed to పక్కానేరు the greater or true weight. పిచ్చిపట్టిన or పిచ్చెపట్టిన *pichchi-pattina.* adj. Mad, foolish. పిచ్చిపట్టు selfishness, లుబ్ధత్వము.

పిచ్చిక or పిచ్చుక *pichchika.* [Tel.] n. A sparrow. పిచ్చికవంటు, పిచ్చుకవంటు, పిచ్చుక వంటు. లేక. పిచ్చుకవంటి one who hops like a sparrow, *i.e.,* a lame man; a cripple. అనూరుడు. కాళ్లులేనివాడు; a beggar, బిచ్చమెత్తువాడు. పిదురుపిచ్చిక, కొండపిచ్చిక, నెలుకు పిచ్చిక, ఊరపిచ్చిక, పొదపిచ్చిక, పేదపిచ్చిక are different species. పిచ్చికగోళ్లు *pichchika-gōllu.* n. "Sparrow's claws." A sort of grain. II. iv. 156. పిచ్చికమీను *pichchika-mīnu.* n. A flying fish, *Exocetus volitans.* పిచ్చుకకలు *pitsuka-kalu.* n. A kind of grass.

పిచ్చికారు or పిచికారు *pichchikāru.* [H.] n. A syringe.

పిచ్చిలు or పిచ్చిల్లు *pichchilu.* [Tel.] v. n. To gush, flow, exude. "పచ్చికంపునిండారని, పచ్చని నిట్టూర్పులనుదుపన్నీలుమతితో రచ్చపడబాష్పధారలు, పచ్చిలసాయ్యిందుమఖిన చెదుదుపలకాఁ." Vish. vii. 79.

పిచ్చే *pitsise.* [Tel.] n. A tamarind seed, చింతగింజ. A skein of yarn.

పిచ్చేటిల్లు *pitsisatillu.* v. n. To quake, shudder, &c. "పచ్చనిగోరిగనుపిచ్చేటిల మ్యామలుహొచ్చి నడిరాత్రులు దిచ్చపడిమూఁడాఁ." Adilakshmi Vilāsam. iv. 123.

పిచ్చేలించు *pitsisalintsu.* [Tel.] v. n. To be in a stir, to be afraid, భయపడు, తల్లడపడు. To be proud, అతిశయించు. To sprout, to emanate, అంకురించు, పాటమొదలించు. "చేలంబూ పెచ్చరికె

పిల్చులించు వ్రచ్చుము.” R. v. 194. v. a. To talk or converse about, to praise, admire, వ్రశంసించు.

పిట్టు *piṭṭa.* [Tel.] n. Fat, grease, కొవ్వు. Poison. విషము. పంది పిట్ట hog's grease, lard. A tamarind seed, చింతవిత్తు.

పిటకము *piṭakamu.* [Skt.] n. A pimple, మొటిమ. P. i. 469. A small box, చిన్న పెట్టె.

పిట్ట *piṭṭa.* [Tel.] n. A small bird. A little thing. కర్ర పిట్ట a small wild root. This name is applied to some fish, as తుమపిట్ట. adj. Trifling. పిట్టకథలు idle stories. పిట్ట పీడుగు *piṭṭa-piḍugu.* adj. Inevitable, అనివార్యము. పిట్టకాసు or పిత్తడికాసు *piṭṭa-kāsu.* n. A small kind of fish: what in England is called the Miller's Thumb.

పిట్టు *piṭṭu.* [Tel.] n. Flour boiled in steam, వాపిమాడు నుడక పెట్టినపిండి.

పిఠరము *piṭharamu.* [Skt.] n. A little earthen pot. కుండ. A cooking pot, వంట కుండ. A churning rod, కవ్వపుకోల.

పిడక or పిడుక *piḍaka.* [Tel. from పిడుచు.] n. A cake of cowdung dried for fuel. కత్తిపిడక a toddyman's case, containing his knife, &c. పిడక మూసలి Same as కంసమారము (q. v.).

పిడచె or పిడుచే *piḍatsa.* [Tel. from పిడుచు.] n. A handful; as much as can be clutched. పిడచేపాత a besom or bit of cloth used in smearing, అలుకుపాట్ట.

పిడత or పిడుత *piḍata.* [Tel.] n. A very small earthen pot, మిక్కిలి చిన్నకుండ.

పిడి *piḍi.* [Tel. Lit: to hold.] n. A small handle, hilt, haft కత్తిమరుబులలోనగునది, తొరుపు. A handful, a fist, పిడికిలి. The female of any animal, ఆడుమృగము. రెండు పిళ్లరంపము a two handled saw. నూలు పిడి a skein or ball of string. అరపిడి or మనుపిడి the female bison. Kálabas. ii. 63. పిడిచేయాన a female elephant. పిడికొట్టు *piḍi-koṭṭu.* n. The middle part of a bow where it is held, లక్షకము, విండికవము. పిడికిలి *piḍi-kili.* n. A hold or grasp, a fist, ముష్టి. ప్రాణాలుపిడికిటబట్టుకొన్నాడు his life is in his hand, i.e., he is in great distress: he is at the point of death. (Gen. పిడికిటి, Loc. పిడికిట. plu. పిడికిళ్లు). పిడుగునుబోలు పిడికిటవానిని పొడిచెను he hit him with his fist which was like a thunderbolt. పిడికిలింతు *piḍikilintu.* v. n. To hold in the fist. పిడికిట బట్టు. పిడికిలింత *piḍikilinta.* n. Closing the hands in homage.

“నాగణగిరిపై వరదిస్వామికి,
పిడికిలింతలని పెంపుగమదువుచు.”

H. iv. 286.

పిడికెడు *piḍik-eḍu.* n. A handful, as much as can be held in the closed fist. “ఎరుపిడికెడు ధనము” (a proverb) acquaintance is a handful of money. పిడికోల *piḍi-kōla.* n. The handle of a plough staff, నాగలిలోనగునాని మోడి. పిడిగంట *piḍi-ganṭa.* n. A bell with a long handle. పిడిగుద్దులు *piḍi-guddulu.* n. Blows. పిడిగొట్టు *puḍi-goṭṭu.* v. a. To geld, as an animal. Literally, to strike the handle (of a chisel, &c., which is placed on the testicle). ఎద్దునట్టలుకొట్టు, పిచ్చలుతీయు. పిడిపిప్పెడాకు *piḍi-pippeḍ-aku.* n. An acrid gummy weed, poisonous to sheep, also called కొటజిగరు or గాడిదకడుపర. పిడిమూర *piḍi-mūra.* n. The distance between the elbow and the closed fist. పిడియము or పిడెము *piḍiyamu.* n. A dagger, బాకు. పిడివాటు *piḍi-vāṭu.* n. Taking sheaves of corn up in the hand and beating out the grain from them. An agreement, ఒడంబడిక. పిడివాటుచీటి a note or letter which parties write to each other after an agreement. పిడివాదము *piḍi-vādamu.* n. Obstinacy, మూర్ఖము. పిడివేయు *piḍi-vēyu.* v. n. To put a handle on to anything. పిడిసాన *piḍi-sāna.* n. An

auger, a drill. బరమా. పిడిసి or పిడిసె *pidisi*. n. A Rose colored Pastor or Cholum Bird. "పిడిసెలు చేనిమీద నొకటిమ్మనవా లగుచున్నది." Sri Natha.

పిడుగు or పిడ్గు *pidugu*. [Tel. from పడు.] n. A thunderbolt. అడుగుతప్పినతప్ప పిడుగు కేమీ the thunderbolt shall fall innocuous at the foot. "బొంకులపిడుగులు" thundering liars. Charitr. ii. 1549. కల్లలాడు టక పిడుగుపడుటెవాడు. పిడుగుకైమపు *pidugu-kaidavu*. n. A thunderbolt. పిడుగు.

పిడుచు *piḍutsu*. [Tel.] v. a. To wring, squeeze, press. రసముతోనంగవానిని పిండు.

పిడుదో, పిడుము or పిణుము *piḍudzu*. [Tel.] n. A tick or louse that infests cattle, a bott, గోమార. Various kinds are బుడ్డె పిడుదు or అంబారుపిడుదు a cattle tick, ఆకెపిడుదో or చెక్కపిడుగు a woodlouse, and చీమపిడుదు a body louse.

పిడుప See పిడత.

పిడె or పిడెము *pide*. [Tel.] n. A bundle or a clump (of bamboos) వెదుపొద, గుచ్ఛము వెలుచిగుందు వెదుపులు. See పిడియము, under పిడి.

పిడేరపుగువ్వ *piḍērapu-guvva*. [Tel.] n. A common kind of dove. Jerdon. No. 295.

పిణ్యాకము *piṇyākamu*. [Skt.] n. An oil cake, sesamum seed left after the oil is extracted. తెలికపిండి.

పిత, పితర or పితరుడు *pita*. [Skt.] n. A father. తండ్రి. పితరకోర *pitara-dora*. n. The lord of our fathers, Yama. పిత్పతి, యముడు. పితామహుడు *pita-mahuḍu*. n. A father's father. తండ్రితండ్రి. తాత. Brahma, బ్రహ్మ. ఆంధ్రకవితాపితామహుడు 'the Father of Telugu poesy,' a title of the celebrated poet Allasani Peddanna. ప్రపితామహుడు great grandfather. పితామహి a grandmother on the father's side, తండ్రితల్లి. పితాళ్లు *pitaḷlu*. (another form of పితరులు.) n. The manes or ghosts of forefathers. Charitr. i. 1526. పితరులు *pitarulu*. n. Deceased or departed ancestors, పిత్రదేవతలు.

పితలాటము or పితలాటకము *pitalāṭamu*. [Tam.] n. Trickery, cheating, humbug, మోసము, టక్కు.

పితుకు or పిదుకు *pituku*. [Tel.] v. a. To milk out, express, squeeze, draw (milk.) పాలుపిండు. ఆవుమ పాలుపితికెవాడు he milked the cow.

పితూరీ *pitūrī*. [H.] n. An intrigue, plot, treason, conspiracy. కుట్ర. Tale bearing (Krishna District). Riot or rebellion (Godavery District). పితూరిగోరు *pitūri-kōru*. n. A rebel, a traitor, a conspirator, ద్రోహి. A tale-bearer. చాడీలు చెప్పువాడు.

పిత్రులు *pitṛilu*. [Skt.] n. Fathers, ancestors. పిత్రితిథి *pitṛi-tithi*. n. A lunar day, on which offerings are made to the manes of ancestors. పిత్రపతి *pitṛi-pati*. n. The lord of the ancestors, i.e., Yama. పిత్రవనము *pitṛi-vanamu*. n. A cemetery, శ్మశానము, ఒక కిమిట్టు. M. iv. 18. పిత్రయజ్ఞము or పిత్రతర్పణము *pitṛi-yagnyamu*. n. An offering or sacrifice to ancestors. పిత్రార్జితము *pitṛ-arjitamu*. adj. Earned by one's ancestors, inherited from one's ancestors, ancestral. n. Ancestral property. పిత్ర్యము *pitṛyamu*. adj. Paternal, ancestral. తండ్రిసంబంధమైన, తండ్రిది. పిత్రువ్యుడు *pitṛivyuḍu*. n. A paternal uncle, తండ్రితోబుట్టినవాడు.

పిత్తము *pittamu*. [Skt.] n. Bile, gall, the bilious humour. పిత్తకాక or పిత్తకారకము bilious heat. పిత్తకాసము a kind of consumption. పిత్తశోథ a kind of jaundice, Leucophlegmatia. పిత్తపుగుళ్లు choppings

of the hands and feet. పిత్తవాడి a bilious pulse. ఈ మందు పిత్తముచేయును కనుక మీరు వైద్యికి పోరాదు this medicine will stir up the bile, so you must stay at home. పిత్తకోశము *pitta-kôsamu*. n. The gall bladder. పిత్తజాడ్యము *pitta-jâdyamu*. n. A bilious disease.

పిత్తలము, పిత్తళము. పిత్తడి or పిత్తళి *pittalamu*. [Skt.] n. Brass, ఇత్తడి. adj. Bilious, relating to bilious humour. పిత్తములు. పిత్తడి కాసు *pittadi-kasu*. n. A sort of fish. H. iv. 224. See పిట్టకాసు.

పిదప *pdapa*. [Tel.] n. The after or succeeding time, వెనక. adj. Succeeding, వెనుకటి. Meanspirited, degenerate, base, vile, silly, foolish. తక్కువైన, నీచమైన. adv. Afterwards. పిదపమనుష్యులు, వెనకటి వారు. పిదపచేమ an after crop.

పిదపిద *pida-pida*. [Tel.] adj. Soft, smooth, మృదువు, అనుక. పిదపిదన *pida-pidana*. n. Softness. మృదుత్వము. Fright, భయము. "ఇట్లి వెదురకయందక చిడిముడిగొనక, వెదురక బద లక పిదపిదకాక, క్రొవ్వాడినుండక వ్రేయతిరేక." Charitr. i.

పిదుకు Same as పితుకు (q. v.).

పిధానము *pidhanamu*. [Skt.] n. A covering, concealment, veil. కప్పుడము, తిరోధానము, మూయు, మూసిన దేనినుంచి యిచ్చకా.

పిన or పిన్న *pina*. [Tel.] adj. Little, young, చిన్న. పినతండ్రి *pina-tandri*. n. Literally, a younger father, i.e., a father's younger brother: also, the husband of a mother's younger sister. పినతల్లి *pina-talli*. n. Literally, a younger mother, i.e., a mother's younger sister, the wife of a father's younger brother. See పిన్న.

పినాకము *pinakamu*. [Skt.] n. The name of the bow or trident used by Siva. శివుని ధనుస్సు, త్రిశూలము. A rain of mud, మట్టి వాన. పినాకి *pinaki*. n. An epithet of Siva, శివుడు. పినాకిని *pinakini*. n. The Sanskrit name of the river Pennar which rises near Nandidroog and falls into the sea near Nellore.

పిసుగు or పీసుగు *pinugu*. [Tel.] n. A selfish or covetous man, లుబ్ధుడు.

పిన్న, పిన, పిన్నటి or పిన్నటి *pinna*. [Tel.] adj. Little, small, tiny, diminutive, young. చిన్న. పిన్న పెద్దలు old and young, every body, great and small; also, the elders of a community. పిన్న పెద్దవిచారించి మాట్లాడవలసినది you should consider who it is you are addressing. పిన్ననవ్వు a slight smile పిన్ననాడు or పిన్నటనాడు *pinna-nâdu*. n. Infancy. "పిన్నటినాటనే తెలుపవిశేషము లోకజనాయమెచ్చగా." T. ii. 38. "కడిమిచెల్లా ముల పిన్ననవ్వుగొలంకగా." Parij v. 45. పిన్న తనము or పిన్నకీకము *pinna-tanamu*. n. Childhood. పిన్నవాడు *pinna-vâdu*. n. A boy. పిన్నది *pinn-adi*. n. A girl. పిన్న కక్కెర *pinna-kakkera*. n. The small partridge, *Perdrix sylvatica*, చిన్నకక్కెర, కృకణపక్షి. పిన్నగద్ద *pinna-gadda*. n. A small kind of kite. పిన్నగోరంట a kind of Carleria, the dwarf species of గోరంట (q. v.) పిన్న పాప *pinna-pâpa*. n. A virgin, కన్యక. పిన్నమ్మ *pinn-amma*. n. A mother's younger sister. పిన్న య్య *pinn-ayya*. n. A father's younger brother.

పిపాస *pipasa*. [Skt.] n. Thirst. దప్పి. పిపాసితుడు *pipasitudu*. n. A thirsty man.

పిపీలిక *pipilika*. [Skt.] n. An ant. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము from an ant to God.

పిప్పలము *pippalamu*. [Skt.] n. The sacred fig tree, the Peopul tree. *Ficus religiosa*. రావిచెట్టు.

పిప్పలి *pippali.* [Skt.] n. Long pepper, *Anthrocnemum indicum.* పిప్పళ్లివియ్యము grains of this pepper. నరుపిప్పలి a plant called *Sphenoclea zeylanica.* Rox. i. 507. కొత్తుపిప్పలి a plant called *Salicornia brachiata.* ×జపిప్పలి a plant called *Pothos officinalis*, or *Tonex sebifera.* Rox. iii. 819. ఆది పిప్పళ్లవస్తావలెనున్నది it (or she) is as strong as a horse: lit: as a sack (బస్తా) of this pepper. పిప్పలికొమ్మ the dried root of the long pepper. పిప్పలివేరు the root of long pepper. పిప్పళ్లిమోడి the thick or woody part (మోడి) of the long pepper vine.

పిప్ప or **పిప్పరి** *pippi.* [Tel.] n. Refuse, residue, the stuff that remains after the juice is squeezed out. పిప్ప or పిప్పేటి n. A common weed. **పిప్పిచేయు** *pippi-cheyu.* v. a. To squeeze dry, as fruit, &c. "బిగోర్చినేలన్ పిప్పిచేసెదన్." భా. vi.

పిమ్మట *pimmata.* [Tel.] adv. Afterwards, subsequently, ఆనంతరము. Behind, వెనుక మందు. పిమ్మటివారు those who come after.

పిమ్మట or **పిమ్మటము** *pimmata.* [Tel.] n. Stupor, grief. మూర్ఛావస్థ, అజ్ఞానత్వము, విస్మయాక్రాన్తస్థితి, మనోవ్యథ, మూనుపడుడము. "బిబ్బుల్కిమూర్ఛిల్లి పిమ్మటలొందిరి." BD. v. 257. "తనకు బిమ్మటమైన సన్నివేశవిశేషము, సీలయిచ్చెయి ద్రోణుంకేకతెరియె, నధికులూ బోతు బెబ్బులికిగ్గనై, పగిదియయ్యె బాండవు లకు మహయుంగా." M. VIII. i. 5.

పియ్యి *piyyi.* [Tel.] n. Human dung, or the dung of any carnivorous animal, as distinguished from పేడ, రెట్ట, &c. చేపపియ్యి cuttle fish bone, used in varnish. **పియ్యితిను** *piyyi-tinu.* v. n. To eat dirt: i. e., make a fool of oneself. పియ్యితినేవాడు the dung-eater, a sort of snake.

పిర *pira.* [Tel.] n. In arithmetic, the two hundred and fifty-sixth part of a Rupee or of any thing.

పిరంగి or **పిరంగీ** *pirangi.* [corruption of 'Frank'] n. A cannon. **పిరంగిచెక్క** *pirangi-chekka.* n. China root, *Smilax china.* Ains. i. 70.

పిరము *piramu.* [for Skt. ప్రియము.] adj. Dear. పెలమెక్కువైన. "పోరి మైనికాయకు మెనటి కిరుండు." Mari. P. 144.

పిరాయింపు *pirayintsu.* [H.] v. a. To change, మార్చు. **పిరాయింపు** *pirayimpu.* n. Changing, a change, మార్చడము, మార్పు.

పిరి *piri.* [Tel.] n. A twist. వెండి. A cotton-twist, a thread, a rope, తాడు. **పిరిగొను** *piri-gonu.* v. n. & n. To surround, to twist, to twine round, చుట్టుకొను, వెన కొను, మెలిపెట్టు.

పిరిండి or **పిరికి** *pirindi.* [Tel.] adj. Behind, after, following. సూదికిపిరిండి త్రాడిక్రియ as a thread that follows the needle. **పిరిండికి** or **పిరికి** *pirindi-ki.* adv. Backwards. వెనుకకు. "అన్నిహాలాత్రి పరులు నాజి పిరిండికి నడుగునెట్టిక వెనుకొనుచుయా." M. XII. iii. 55. See పిమ్మట.

పిరికి *piriki.* [Tel.] adj. Cowardly. పిరికివాడు a coward. n. A coward, భీరుకాండుడు. plu. పిరుకులు. "పిరుకులు నానిభాసుజభీమార్జునులండక మీకుర్వీమే." Jaimini. vi. 77. **పిరికితనము** *piriki-tanamu.* n. Cowardice, timidity, shyness, bashfulness. సభా పిరికితనము nervousness that disables a man when in public. **పిరికిదండ** *piriki-kanda.* n. Want of courage, అపైర్యము. **పిరికిమెకము** *piriki-mekamu.* n. A gazelle or antelope, హరిణము, జింక.

పిరియాది, పిరియాడు See under పిర్యాదు.

పిరు *piru.* [Tel. short for పిరుదు.] n. The back part or side. వెనుకప్రక్క, వెనుక, పశ్చాద్భాగము. adv. Behind, back. "పిరుకుడు

నవాడు పీరుసనకతడు." BD. vi. 45. పీరుసనక without going back. **పీరుండు** or **పీరుము** *pirundu.* The back side, the loins, వెనుకటిభాగము. Back, behind, వెనుక. "నూఁపిపీరుండిదాలంబులీల." *L.* vii. 185. **పీరుండికోడ** *pirundi-kada.* adv. Behind, at the back of, after, following, వానిపీరుండికా at her heels. **పీరుమోకొను** *pirudukonu.* v. a. To follow, వెంబడించు. **పీరుతీయు, పీరుతిరియు** or **పీరుతిప్పుడే** *pirutiyu.* v. n. To draw back, shrink back, retreat. వెనుదీయు, పరాఙ్ముఖము. **పీరుపడు, పీరుపోవు** or **పీరుదేసు** *piru-padu.* v. n. To go back, to retreat, వెనుదీయు. To be afraid, భయపడు. **పీరుపెట్టు** *piru-ettu.* v. n. To slight, disregard. అవమానించు.

పీరుపీకు, పీరుపీకు, పీరుపీసు or **పీర్వీకు** *piru-piku.* [Tel. పీకు+పీకు.] n. Wrangling, కీరుగూటలు, కలహ, బడుగూటము. Pain, బాధ. **పీరుపీసులాడు** *piru-pisul-adu.* v. n. To struggle. పెనగులాడు. పీరుపీకుచేయు to torment, బాధించు; to struggle, పెనగులాడు.

పీరుము *pirumu.* [Tel.] n. Severity, కరుణ భావము. adj. Severe, కరుణము.

పీర్యాము, పీరియాము or **ఫీర్యాము** *piryadu.* [*H.*] n. A complaint, పిర్యాది. పీర్యాది or పీరియాది a complainant.

పీర్ర *pirra.* [Tel.] n. A buttock, పీరుదు. పీర్రలు the buttocks.

పీలక *pilaka.* [Tel.] n. A young one, a young shoot. కందపీలక a small root, as that of a radish. See పీలుక.

పీలపీల *pili-pila.* [Tel. anuk.] adv. Suddenly, at once.

పీలుక or **పీల్క** *piluka.* [Tel.] n. A young one, a young shoot. లేలేపీలుక the young of the antelope. "పూలలకు చుట్టిపీరు కొని పూజయుగీరియు మేటిలేడిదే, పీలుకలవెంట త్రిప్పుకొనిపెంచును." B. ii. 69. అంకేపీలుక a young swan. సింహపుపీలుక the cub of a lion. లేటిపీలుక a young doe. **పీలుకవాటు** *piluka-vatu.* n. Bearing young ones, పిల్లలనుకలుగుట. "పీలుకవాటిగోడిగ చావడిగాము లకుం." A. iv. 36. టీ॥ పీలుకవాటి, పిల్లలుకని చేచే, గోడిగెచావడములకు, అడగుర్రపుపెట్టలకు,

పీలుము *piluka.* [Tel.] n. Pride, conceit, గర్వము. **పీలుముమూను, పీలుముమాలు, పీల్కుమూను** or **పీల్కుమాలు** *piluku-manu.* v. n. To die, చచ్చు. To be destroyed, to perish, నాశమొందు. "కాల్బలముల్ వడిక్రమించుటకా, మరిగుయుమాలియుటకా చిలుకమూగియుకల్గి బాయుటకా." M. VIII. i. 4. **పీలుముమూనుము, పీలుముమార్చు, పీలుకుమాలుము** or **పీలుముమాల్చు** *piluku-manuisu.* v. a. To kill, to destroy. "మమజనాధదెయ్యిడుపులూని మహోగ్రునే కాలుపంపుటకా, మమునుజీగాకొడకా చిలుకు మార్చ పిందటయుదాక్షైనైర్వ్యమహీయుకాక." M. IX. ii. 102.

పీలుగు or **పీసుగు** *pilugu.* [Tel.] n. A selfish man, లుబ్ధుడు. A mere formalist, కపటి, మూఢుగాడు.

"క. పిలదాసన్యాయికిబహు,
కిలఫో తెసుఁబూర్ణపూర్ణకిధ వుడా యు,
స్పీలుసనుయుతిమంచపుమోపము,
కిలవేసియుంచేక కానిగవిరహీంచుకా."

P. i. 222.

పీలుము or **పీల్చు** *pilutsu.* [Tel.] v. a. To call; to invite. **పీలుముకొను** *pilutsukonu.* v. a. To call for (a man), to call near, call upon, invite. పీలుముకొని (for పీలుముకొని) పోవు to take (a man) along with one. పీలుముకవచ్చు to bring (a man along) with one. **పీలుపింపుకొను** or **పీలిపింపుకొను** *pilupintsukonu.* v. a. To send for, to invite. **పీలిపింపు** or **పీలువపంపు** *pilipintsu.* v. a. To call for, invite, send for. **పీలు** or **పీలువు** *pilu.* (Imperative of

పిలుచు.) v. "Call him." పిలుపు or పిలుపుడు *pilupu.* n. A call; a cry; an invitation, ఆహ్వానము.

పిల్ల *pilla.* [Tel.] n. A child, a babe, a young girl. A young one, offspring. A shoot or young plant. పిల్లలు, children, బిడ్డలు, young ones. పిల్లలుగలవాడను I am a parent. మక్కపిల్ల a puppy. పులిపిల్ల a tiger's cub. కోడిపిల్ల a chicken. మేకపిల్ల a kid. ఎలుక పిల్ల a young rat. పిల్లలుపెట్టు or పిల్లలు పెట్టు to bring forth young ones. పిల్లపెట్టు to throw doublets on the dice. "మాపిల్లలకి, పంచినపలక పాడుకొనుచైచియు పోసుగాచేసి పెం పుగా, విచిత్రపత్త్రంబునుధరించుచున్." Radha. i. 74. పిల్ల adj. Small, petty. పిల్లగొ తేయు a small hill. పిల్లపెత్తనము misrule. పిల్లచేష్టలు boyish pranks or tricks. పిల్లగాలి a gentle breeze. పిల్లదూలము a small beam or rafter. పిల్లసంగీతము a humming or low singing. పిల్లకాలువ a small channel or canal. పిల్లబావి or పిల్లనుయ్యి an inside well; a well or hole bored in the bottom of a well. పిల్లయేనుగు the young of an elephant. పిల్లదున్న a young buffalo. పిల్లేరు గంతు *pill-êru-ganta.* (పిల్ల+ఏరు+గంతు.) n. A summersault. పిల్లంగోడు *pillan-gôdu.* n. A hockey stick or bat used in games. See పల్లగోట్లు. పిల్లంగ్రోవి, పిల్లనగ్రోవి, పిల్ల గ్రోవి or పిల్లగ్రోలు *pillan-grôvi.* n. A flageolet. plu. పిల్లంగ్రోళ్లు. పిల్లకాయ *pilla-kaya.* n. A child, a little boy. పిల్లగడ్డము *pilla-gaddama.* n. A very small beard. పిల్లగాడు *pilla-gadu.* n. A boy or lad పిల్లవాడు. పిల్లగిరులు *pilla-girulu.* n. The name of a game. పిల్లగోట్లు *pilla-gôllu.* n. A boy's game in which hockey sticks are used. పిల్లచుట్ట *pilla-chutta.* n. A noose, ఉరి. H. v. 112. పిల్లజుట్టు *pilla-juttu.* n. The lesser lock behind or in front of the principal one, పాలరకముందరి జుట్టు, లేక, చిన్నజుట్టు. పిల్లడు *pilladu.* n. A boy, a child. పిల్లది *pilladi.* n. A girl or lass, పిల్లదీపులు *pilla-dîpulu.* n. A certain boys' game. పిల్లపీచర *pilla-pîsara.* n. A plant, *Asparagus racemosus.* (Ains. and Watts.) H. v. 51. పిల్లపీసర *pilla-pesara.* n. A sort of green gram called పెసలు. పిల్లపేగులు *pilla-pêgulu.* n. The small intestines. పిల్లమెరకు, పిల్లమిరుకు or పిల్లిమంతరము *pilla-meraku.* n. A summersault, పల్లక్రిందుగా వేసేలాగు, పల్టీ, పిల్లవ్రేలు *pilla-vrêlu.* n. The little finger, చిటికెనవ్రేలు. "పసరాటపిల్లవ్రేళ్ళ." భా. viii.

పిల్లంకి *pillaṅki.* [Tel.] n. A kind of song. "పిల్లంకిపాడుము పసుపశాసనులం." Pal. 271.

పిల్లంగి or పిల్లాడి *pillaṅgi.* (Tel.) n. A silver ring worn by women on the fourth toe. plu. పిల్లాండ్లు.

పిల్లి *pilli.* [Tel.] n. A cat. ఊరపిల్లి a tame cat. Several different animals go by this name: as జెవ్వాదిపిల్లి, భూతపిల్లి, పాటపిల్లి, బొబ్బులపిల్లి, జొంగపిల్లి and some more. పునుగుపిల్లి a civet cat. పిల్లికన్నులు blue eyes (lit: 'cat's eyes.'). పిల్లికూత mewing. పిల్లికూన a kitten. పిల్లలాగు like a cat, i. e., demurely, harmlessly. పిల్లగుణము a feline disposition. కాలుకాలిన పిల్లిలా తిరుగుచున్నాడు he wanders about like a cat whose feet are burnt. పిల్లి n. A corruption of పల్ల as కొండపిల్లి, ఈడపిల్లి, etc. పిల్లికన్నలాయి (పిల్లికన్ను+పలాయి.) a precious stone, a cat's eye, వైడూర్యము. పిల్లిగడ్డ *pilli-gadda.* n. A root called *Urtica tuberosa.* Rox. iii. 583. Musk. పునుగువేట్టము. పిల్లిడు గుచెట్టు (పిల్లి+అడుగు+చెట్టు.) *pill-aḍugu-chettu.* n. Cowach, a certain plant. కపికచ్ఛు, ఎర్రోకిల. Rox. iii. 283. పిల్లిమీసర గడ్డ *pilli-mîsara-gadda.* n. Cat's whiskers, a sort of plant. Rasica. i. pref.

పిల్లు Same as పుల్లు (q. v.).

పిల్ల *pilla.* [Tel.] n. A title generally assumed by the members of some of the Sudra's castes. **పిల్లరి** *pillari.* n. A name of the god Ganesa, వినాయకుడు. అడ్డే, కిమ్మం, కాం.

పిల్లు *pillu.* [Tel.] n. plu. A tuft of grass. కనుపువెంటి. వాడ. పూ. v.

పిశంగము *pisangama.* [Skt.] adj. Tawny, red, as hair. గోరోచనవర్ణము, కపిలవర్ణ ముగల.

పిశాచము *pisachamu.* [Skt.] n. A demon or ghost. A whirlwind or stormy gust. భేతాళుడు. **పిశాచి** *pisachi.* n. A female fiend or spirit. కర్ణపిశాచి a familiar demon. గుప్తపిశాచి a dragon placed as a guard over hidden treasure.

పిశితము *pisitamu.* [Skt.] n. Flesh, meat. మాంసము. **పిశితాశనుడు** or **పిశితాశి** *pisitasanudu.* n. A cannibal, a carnivorous being. "తూర్పుదిశాలుగాడొగ దుష్టపిశాచ రక్షోయయ్యుడుఁ, మార్చుమురాలయాపవమ ర్పిక యిచ్చువరాశ్వమై." M. I. vi. 235.

పిశునము *pisunamu.* [Skt.] n. Reservedness of temper, a saturnine disposition. **పిశునుడు** *pisunudu.* n. A reserved man. a false friend. A tale bearer, కొండెకాడు. A wicked person, దుష్టుడు.

పిష్టము *pishtamu.* n. Flour or meal. కండ. Scoriæ, meltings, dross. మైనపుట్టము wax. **పిష్టకము** *pishtakamu.* n. A cake, a pudding. అపూప సామాన్యము, పిండివంట. **పిష్ట చక్రము** *pishta-chakramu.* n. A round biscuit, గార. **పిష్టోపకము** *pishtalakamu.* n. Perfumed powder. బుక్కా. A. iv. 36.

పిస *pisa.* [Tel.] n. Folly, nonsense, అవివేకము.

పిసక or **పిస** *pisaka.* [Tel.] n. Grease, or dirt in the hair, తలమురికి. పిసకగానుండే or పిసక పట్టిన greasy. పిసపిసలాడే clammy, viscous. **పిసవెర్రి** *pisa-verri.* n. Eager desire, strong lust. గాడు, కాంక్షాద్వేకము.

పిసరు *pisaru.* [Tel.] n. Stuff, trash, waste matter. The wash or refuse of grain. Matter in the eye, humour, pus. Any thing worthless, a mere trifle, a small quantity, లేశము. పిసరంతపొడి a pinch of snuff. పిసరువెళ్లతొక్కిరారు they beat the stuff out of him. ఆపనిచేయుటలో వానిపిసరు వెళ్లిడి he was quite exhausted in doing the business.

పిసాచి [from Skt. పిశాచి.] Same as పిశాచి. (q. v.)

పిసాళము *pisalamu.* [Tel.] n Brilliance, విశాదము, ప్రకాశము. A jest. పరిహాసము. Spreading, వ్యాపనము. A trick. దొంగచేయుత్తు. **పిసాళి** *pisali.* adj. Brilliant, తళతళమనే, ప్రకాశమునల. Spreading, వ్యాపనములు. Artful, దొంగ యుత్తులు. "సకియ స్త్రీలం బిరుపిసాళి చూపులలోపు, మునుపనిద్దపు ముద్దుమోము నోము." Rasika. iii. 133. An artful or cunning person, కుల్సితపురుషుడు, స్త్రీయనం. "మొరపుమోటు పిసాళినాయాడు దుం." ABA. iii. 11. **పిసాళించు** *pisalinchu.* v. n. To be brilliant, to flash, to be displayed. తళతళలాడు, తిలుగు, విజృంభించు. మించు. To be fragrant, పరిమళించు. To spread, వ్యాపించు. To jest, పరిహాసమాడు. To pretend, దొంగచేయుత్తు చేయు. "నీకు సద్యోగ్యం బిన్న సారంగనాభికా హృత్తమై పిసాళించుమృగ మదంబు." Swa. ii. 59. "ద్వేష కోపంబులు పిలుపించుకొనుదు నీవున్న, పెదవాకొక్కరు పెత్తులేమునులెల్ల, చాలులేదెమ్ము పిసాళింపకుము." HD. ii. 1906. టీప పిసాళింపకు, మాయచేయకు. v. a. To ridicule, పరిహసించు.

పిసి *pisi.* [Tel.] n. A pointed end of a stick, &c.

పిసింగి, పిసెంగి or **పిసిని** *pisingi.* [Tel.] n. A tree called *Clerodendron inerme.* (Watts).

పిసికిళ్లు *pisikillu*. [Tel.] n. Rubbing, kneading, friction, rubbing ears of corn. పిసుకుడు mules. Grains of millet, &c. కొన్నలంచోర్లు కుందలయినవాటి తూచవియ్యము. A. iv. 172.

పిసిని, పిసిడి or పిసివ *pisini*. [Tel.] adj. Avaricious, miserly. పిసినిపురుగు *pisini-purugu*. n. A silk worm: literally, the miser worm. పిసినికాయ *pisini-kāya*. n. The cocoon of the silk worm. పిసినిగొట్టు, పిసినిగొడ్డు, పిసినిదాడు or పిసినారి *pisini-goḍḍu*. n. A miser. లోభి.

పిసుకు *pisuku*. [Tel.] v. a. To squeeze, knead, handle, massage. ఎటుతోచక చేతులు పిసుకుకొనుచుండెను he kept rubbing his hands as if he did not know what to do.

పిహితము *pihitamu*. [Skt.] adj. Covered, concealed. కప్పబడిన.

పీ pī

పీకు *piku*. [Tel.] v. a. To pull out, root up, uproot, wrest. To tear, pull to pieces, destroy, demolish. To turn out, dismiss. నాలుక పీకుకొని చచ్చెను he pulled out his tongue and so killed himself. పీకులాడు *piku-pik-āḍu*. v. n. To be agitated, to be in trouble. మిక్కిలి పీకులాడెను. "తొండజ నుయ్యి-వ్రస్తిష్ఠినము చిక్కిచిక్కి తెగిబుద్ధిం బీకుపి కాయగా, చేస్పాపనిబోంట యగ్గుయుడు సంతే స్వాంగజై యమునెఁబో." M. VII. v. 386. పీకు కోను *piku-konu*. v. a. To snatch. పీకులాట *pikul-āṭa*. n. A squabble, wrangle, quarrel; nonsense; a plague, scrape. పీకులాడు *pikul-āḍu*. v. n. To wrangle, struggle, పెనులాడు, లాగులాడు. A. vi. 18.

పీఁక *pike*. [Tel.] n. The wind-pipe, కంఠనాళము. A pipe. The reed used in blowing musical instruments. తూరుమొదలగువానిలోని క్రోవిచుల్ల. గొంతుపీక the windpipe. A leaf rolled up like a cigar, కాకివలెచుట్టిన ఆకుచుట్ట. A cigar which is partly smoked and thrown away, తాగి మిగిలినచుట్ట. పీకెబిళ్లలు *pike-billalu*. n. A kind of ornament attached to a bed. పక్కెలు. పీకెపారు *pike-paru*. v. n. To become flat. కృశించుట. To become lean, కృశించు.

పీగడ Same as పింగడి. (q. v.)

పీచము *pīṭsamu*. [Tel.] n. The chin, the lower jaw. కింది పెదవి. A dimple in the chin, పెదవికిందిబొల్లము. Pride, మదము. నాడిపీచమణచినాను I brought down his pride. A peacock's tail or train, పింఛము.

పీచర or పిల్లపీచర *pīṭsara*. [Tel.] n. A certain wild shrub. See under పిల్ల.

పీచు *pīṭsu*. [Tel.] n. The fibre of plants. వాళికి మాకు ఉండే సంబంధము పీచాయెయేగానున్నది our relations are not strong at all. Also, used for grass or straw as బోడిపీచు hill grass. "పీచుమోసంబులఁబట్టిన చుల్లి నిష్టంబు." HK. iv. 82.

పీచు [Eng: Fees.] n. Gold. (a secret word used among goldsmiths).

పీట, పీటచెక్క or పీటకోడు *pīṭa*. [from Skt. పీఠము.] n. A seat made of board. మూర్చుండుపలక. బల్లపీట a bench. వాలుసకాళ్లపీట a stool. వీణపీట the bridge of a violin, also called నెమ్మ. దూలపుపీట the short cross rafter in the top of a Hindu house roof. వాకిలిపీట a washerman's bench on which he beats the cloth. కాడపీట a short piece of wood under a yoke, కొనకు తెరువవేయుం చెక్క. పీటవెట్టు or పీటవేట్టు *pīṭa-beṭṭu*. v. n. To set up one's seat, i.e., take up permanent residence, settle. పీఠంవసముయేయు, కపిలకు ఉండు. పీటముడి *pīṭa-muḍi*. n. A double knot, without bows.

పీఠము *pīṭhamu*. [Skt.] n. A seat. The "chair," diocese, or see of a Guru. పీఠస్థుడు one who sits on a seat or throne, i. e., a Guru. పీఠమర్దుడు or పీఠమర్ద

పీఠమర్దుడు *pīṭha-mardudu.* n. A lover. **పీఠి** *pīṭhi.* Same as పీఠము. **పీఠిక** *pīṭhika.* n. A high seat. ఉత్కృష్టపీఠము. A preface, preamble, preliminary note.

పీడ *pīḍa.* [Skt.] n. Pain, annoyance, suffering, బాధ. పీడపోయినది the plague is gone. adj. Painful, nasty, annoying. పీడకల a bad dream. **పీడనము** *pīḍanamu.* n. Paining, gripe, seizure, squeezing, pinching, trouble caused by others. పరులచే కలుగుబాధ. **పీడించు** *pīḍiṁchu.* v. a. To pain, plague, torment, harass. బాధించు. **పీడితము** *pīḍitamu.* adj. Pained, distressed, troubled, afflicted. పీడింపబడిన.

పీత *pīta.* [Tel.] n. A crab. ఎండ్రికాయ. ఎఱ్ఱతోపీత the crab called *Portunus menaetho.* (Linn.) **పీత** [Skt.] n. Saffron. కుంకుమ. **పీతము** *pītamu.* adj. Drunk up. n. Yellowness. adj. Yellow. **పీతదారువు** *pīta-dāruvu.* n. A tree called the deodar. దేవదారువు. **పీతాంబరము** *pīt-ambaramu.* n. A yellow garment. **పీతాంబరుడు** *pīt-ambarudu.* n. The god who is clothed in a saffron robe, an epithet of Vishṇu. **పీత ముండము** *pīta-muṇḍamu.* n. A yellow throated bird, పచ్చలపిట్ట.

పీతి and **పీతిపి**. See under పీచు and పిప్పి.

పీనము *pīnamu.* [Skt.] adj. Plump, big, బలిసిన. **పీనోధ్ని** *pīnōdhni.* n. A cow that has a plump udder, పెద్దపొదుగుగల ఆవు.

పీనసము *pīnasamu.* [Skt.] n. Cold, catarrh. Loss of scent in consequence of cold. జడిసము. Inflammation of the nasal membrane (with loss of sense of smell). Charaka. p. 55.

పీనిగ, పీనుగ, పీనుగు or **పీన్గు** *pīniga.* [Tel.] n. A corpse or carcass. శవము. "మాపెంతల తోడంగూడ పీనుగలై యేగుదెంచులను," T. v. 37. పీనుగుతిండి a demon, పిశాచము.

పీపి or **పీప్పి** *pīpi.* [Tel.] n. Human excreta, the dung of unclean animals. **పీటి** *pīṭi.* adj. Pertaining to human dung, unclean. **పీటిర** *pīṭiri.* n. Defilement with ordure. **పీటిరగద్ద** *pīṭiri-gadda.* n. The white scavenger vulture. **పీటిరగుంట** *pīṭiri-guṇṭa.* n. A dungpit, a cesspool. **పీటిరనాగుపాము** *pīṭiri-nāgu-pāmu.* n. The stinking cobra, lit: the dung snake.

పీయూషము *pīyūshamu.* [Skt.] n. Nectar, ambrosia. అమృతము.

పీరు, పీలు or **పీగులు** *pīru.* [Tel.] v. n. To tear, చిమ్ము. **పీరుచు** or **పీర్చు** *pīruṭsu.* v.a. To tear, పిసుకులాడుచేయు, చిమ్ము.

పీరు *pīru.* [H.] n. An image of a Mahomedan saint, made in the form of a hand, used by Mussalmans at the Mohurrum, మహమ్మదీయులు మొహరము పర్వదినమున పూజించు చేతిరూపు. **పీర్లపండుగ** *pīrla-paṇḍuga.* n. The Mohurrum. **పీరుసుడి** *pīru-suḍi.* n. A waterspout at sea. If descending, it is called తుమ్మెద.

పీల *pīla.* [Tel.] adj. Slender, lean. బక్కచిక్కిన. Poor, spare, scanty: short, not tall. పీలచేలు a scanty crop. పీలపీలలు lean and [illegible]

పీలి or **పీలిపిప్పి** *pīli.* [Tel.] n. A Bulbul, పిచ్చుకపిట్ట. "పీలిపిప్పిపాలుపోలెలు." Sva. iv. 13. A hole or udder, దుక్కాని. M. H. ii. 44. **పీలికాడు** *pīli-kāḍu.* n. A steersman, a helmsman, ఓడనుకాచుని తోలేవాడు.

పీలిక *pīlika.* [Tel. from పీలు.] n. A rag, చిట్టలు మొ॥ అయినవస్త్రపుచీక. See పేరు.

పీలుచు or **పీల్చు** *pīluṭsu.* [Tel.] v. a. To suck up, drink up with a noise. To whiff or inhale (smoke from a pipe.) To dry up the vitals, as fear does.

పీలువు *pīluvu.* [Skt.] n. A kind of forest tree. పిచ్చిమద్దిచెట్టు. An elephant, ఏనుగు. An atom, పరమాణువు. v. n. To tear, చిమ్ము. పీనుగులు.

పీవరము *pīvaramu.* [Skt.] adj. Plump, big, as arms. కొవ్విన, బలిసిన.

పు pu

పు *pu.* [Tel.] n. Contracted for పువ్వు a flower. Thus పుప్పొడి for పువ్వు+పొడి the pollen of flowers.

పుం *pum.* [Skt.] adj. Male. **పుమపత్యము** *pum-apatyamu.* n. Male offspring. R. ii. 64. **పుంభావము** *pum-bhāvamu.* n. Manhood, manliness, virility, skill, శ్రద్ధ. **పుంశ్చలి** *pum-schali.* n. A harlot, రంకుటాలు. P. i. 275. **పుంసవనము** *pum-savanamu.* n. The ceremonies observed when a woman perceives the first signs of a pregnancy, in order that a son may be born. **పుంస్త్వము** *pum-stvamu.* n. Manhood, manliness, virility. ఆచార్య పుంస్త్వము priesthood. A. v. 151.

పుంఖము *pumkhamu.* [Skt.] n. The feathered part of an arrow. వానిమీద మూడేసి పుంఖాలపుంఖాలుగా one after another, in rapid succession. **పుంఖితము** *pumkhitamu.* adj. Set on the bow. పుంఖితశర an arrow set on the bow. T. ii. 214.

పుంగవము *pum-gavamu.* [Skt. పుం male + గవము a cow.] n. A bull. **పుంగవుడు** *pum-gavudu.* n. An eminent man, శ్రేష్ఠుడు. This word is only used in composition, in the sense of "pre-eminent, excellent:" thus మునిపుంగవుడు a venerable hermit.

పుంగుడు *pungudu.* [Tel.] n. White leprosy, తెల్లపొడలకుష్ఠము.

పుంజనేల *punja-nēla.* [H.] n. Dry land, మెట్టపొలము. **పుంజధాన్యము** *punja-dhānyamu.* n. Dry crops. The generic name for every kind of grain excepting rice. It includes కొర్రలు, శనగలు, పెసలు, తమిడలు, జొన్నలు, చోములు and so forth.

పుంజము *punjamu.* [Skt.] n. A heap, quantity, collection. రాశి, ప్రోగు. "శోకపుంజములో" oceans of sorrows. M. IV. iv. 282. "రత్నపుంజభరిత" full of gems. M. I. v. 36.

పుంజి *punji.* n. Abundance, plenty, సమృద్ధి. adj. Plentiful, abundant, prosperous. ఆ గ్రామమును పుంజిచేసినాడు he promoted the welfare of the village. "భజనీ టంబుల పుంజి దలుప." N. ix. 179. వీని బ్రతుకు కనుపడనగాను. వారప్పుడు పుంజిగానున్నారు they are now in good circumstances. Also, a phrase for Four. రెండుపుంజీల రూపాయలు eight rupees. **పుంజికోపు** *punji-kōpu.* v. n. To be grouped thickly, to collect in a crowd, గుమికొను. **పుంజీభవల్** *punji-bhavat.* adj. Collecting, gathering, పోగయ్యే. "పుంజీభవత్పాటలగ్రామము." A. ii. 66. వీని దట్టమైన కొమ్మలు పుష్పములు. **పుంజీభవించు** *punji-bhavinchu.* v. n. To become a heap, రాశిపడు, కుప్పయగు.

పుంజేము *punjēmu.* [Tel.] n. Thirty skeins of thread. ముప్పది యొడికెలనూలు. **పుంజేల వడ** *punjēla-vada.* n. A kind of necklace worn by women.

పుంజె or **కోడిపుంజె** *punjea.* [Tel.] n. A cock, కుక్కుటము, మగకోడి. పుంజకేతుండు an epithet of Kumāraswāmy.

పుంట *punta.* [Tel.] Another form of పూట. (q. v.)

పుండరీకము *pundarīkamu.* [Skt.] n. The white lotus. తెల్లతామర. A royal tiger, పెబ్బులి. పుండరీకాజినము a royal tiger's skin. **పుండరీకాక్షుడు** *pundarīk-akshudu.* n. He whose eyes are bright as the white lotus, i. e., Vishṇu, తెల్లదమ్మకంటి.

పుండరించు *pundarinchu.* [Tel.] v. n. To invent, అభూతకల్పనము చేయు.

పుండు *pundu.* [Tel.] n. A boil, an ulcer, a sore. A blister. The reddish cake in the middle of a white-ant-hill. నాకంఠంలో పుండు గానున్నది I have a sore throat. రాచపుండు a carbuncle. ముల్లంతోపుడు పెంచెదవేమి why do you nourish a thorn in your side? Infl. పుండి (S. iii. 370.) abl. పుండ. plu.

పుండ్లు. **పుండుచేయు** *pundu-chēyu.* v. n. To raise a blister, or make a sore. పుండ్ల రోగము venereal disease.

పుండ్రము *pundramu.* [Skt.] n. A mark worn on the forehead. నుదుటినామము. A blackish red variety of sugar-cane, నలుపుకలపిన యెర్ర చెరుకు. A white lotus, తెల్లతామర. త్రిపుండ్రము the cross mark. ఊర్ధ్వపుండ్రము the upright mark. **పుండ్రేక్షువు** *pundr-ikshu-vu.* n. The white sugar-cane. పుండ్రేక్షుశరాసనుడు an epithet of Manmadha.

పుంత *punta.* [Tel.] n. An alley, path, by-way. పశువులునడిచేదారి. A raised path, a broad ridge between two paddy fields, గనిమ.

పుకారు or **పుకార్** *pukāru.* [H.] n. A rumour. An outcry, alarm, uproar.

పుక్కిలి *pukkili.* [Tel.] n. The inside of the cheek, బుగ్గలోపలిభాగము. పుక్కిటి పురాణము rigmarole, traditional nonsense, an old wives' tale. "పెచ్చనిట్టూర్పు పుక్కిట పడలనెగ్గె." (R. vi. 112.) he could not help drawing a deep sigh. Gen. పుక్కిటి. Loc. పుక్కిట. plu. పుక్కిట్లు. **పుక్కిలించు** or **పుక్కిలించు** *pukkilintsu.* v. n. To gargle or rinse one's mouth. To spirt out. **పుక్కిలించ** or **పుక్కిలింత** *pukkilinta.* n. Gargling, rinsing one's mouth. **పుక్కెడు** *pukk-edu.* n. A mouthful. పుక్కెడునీళ్లు a mouthful of water.

పుచ్చె *puchche.* [Tel.] n. The skull, తలపుర్ర. The young unripe fruit of the palmyra, cocoanut, &c. తాళనారికేళాదుల బొండ్లము. A cap or loose bit under a screw. The loose caps at the ends of a palm fruit. నీతలపుచ్చె బగలగొట్టుతాను I will break your head.

పుచ్చకాయ *putstsa-kaya.* [Tel.] n. The wild bitter melon, called *Bryonia callosa*, or *Cucumis trigonus*. కరింగము, కర్కాయకము పెద్దిపుచ్చె the Colocynth plant, *Citrullus colocynthis, Cucumis colocynthis.* Rox. iii. 719. ఏటిపుచ్చకాయ the water-melon, *Citrullus vulgaris* (Watts) "బబ్బలపుచ్చకాయ విత్తుగారా." T. iv. 214. టీ॥ పుచ్చకాయ తిన రాదనిసురవు అందరికిన్ని చెప్పి తాము తిన్నరీతి యగును.

పుచ్చెటిక, పుచ్చెడిక or **పుచ్చెడికతనము** *putstsatika.* [Tel.] n. Modesty, prudishness, shamefacedness, నిడియము, సిగ్గు. "నీ॥ పుచ్చడికతనంబు పోపెట్టి నికికన్యపతిగొల్వ నాయాసపడినచోటు." Swa. ii. 8. **పుచ్చెడిక** *putstsadika.* n. A modest or shy person. సిగ్గరి.

పుచ్చు *putstsu.* [Tel.] v. n. To take. తీయు. To send, to remove. పంపు, పోనిచేయు. v. n. To decay, mortify, rot. **పుచ్చిపోవు** *puchchi-pōvu.* v. n. To be rotten, decayed. **పుచ్చు** *putstsu.* adj Rotten, decayed. "గమపుగము పుచ్చెకూర్పై నియ్యకరయవేర్చి కిత్తు నిశ్చలమెల్ల." Vēma. 69. **పుచ్చు** *putstsu.* n. The sediment of oil. అంటుపుగుజ్జి. Filth.

"పచ్చనోమ్ము మిక్కిలి పాఁడఁజల్లి,
నేలిలో నాపుఁదిపుచ్చు నించవించి,"
Jagannadha. i. 67.

పుచ్చు is used idiomatically with some nouns to give them an active force ఆ బిడ్డను నిద్రపుచ్చినది she put the child to sleep. నూరురూపాయలతో ఆ యిల్లు కట్టఁబడును పడపుచ్చినాడు he finished the building of the house with a hundred rupees. మోస పుచ్చు to deceive, cheat. చిన్నపుచ్చు to disgrace. ప్రొద్దుపుచ్చు to pass or kill time, కాలక్షేపముచేయు. ఇంతప్రొద్దు పుచ్చి నందుకు హేతువేమి what is the reason of your making so much delay?

"చాకినాఁడుకోక చీకాకుపడజేసి,
మయలబుచ్చి మంచిమడుపుచేయు,
బుద్ధిచెప్పువాఁడు గుద్దినసేమయగా."
Vēma. 230.

" పరులపాపుచ్చి భరరూక్షలాక్షించి,
కడుపునించుకొనుటకానిపద్దు."
Vēma. 258.

పుచ్చుకోను *putchu-konu.* v. a. To take. This verb like 'To take' in English is used in many senses, thus: To receive; to purchase. To eat, to drink, to take medicine, poison, &c. To exact (service.) సెలపుచ్చుకొను to take leave or retire. సమ్మతిపుచ్చుకొను to take (one's) consent. అతడు వైష్ణవము పుచ్చుకొన్నాడు he embraced the Vaishnava creed. **పుచ్చుకోలు** *putchu-kōlu.* n. The act of taking, or receiving, పుచ్చుకొనుట.

పుచ్ఛము *puchchhamu.* [Skt.] n. The tail, the hinder part. తోక, వెనుకప్రక్క.

పుట *puṭa.* [Skt.] n. A page, one side of a leaf. **పుటాక్షరము** *puṭ-akshara.* n. The heading of a page.

పుటపుట *puṭa-puṭa.* [Tel. anuk.] n. The noise caused by fast running, కూకుట. " చిటిపాటిసొమ్ములు పెట్టుక పుటపుటగా నీది వంట పాకసిండ్లబజిక్." H. v. 25. **పుటపుటన** *puṭa-puṭana.* n. The act of breaking forth. పొటమరించుట. adj. Much. అధికము, అతిశయము. Grand, fine. ప్రశస్తము. " కొంతలేని కనుమపుటపుట." A. i. 34. " కంకణాల రత్నపుదండలకులు నెదురుగుంకించినవి చేమంతి బంతులట పటపటలై." Swa. iii. 47.

పుటభేదము or **పుటభేదనము** *puṭa-bhēdamu.* [Skt.] n. A city or town. పట్టణము.

పుటము *puṭamu.* [Skt.] n. A fold, a doubling. The cup or hollow formed by a fold, as in a flower or leaf or in any roll or in the joined hands. దొప్ప. A flower basket, పూలబుట్ట. A horse's hoof, గుర్రపు కాలిగిట్ట. Burning or refining a metal, calcining a medicinal drug. A kind of horse's pace, అశ్వగతిభేదము. నాసికాపుటము the calix of the nose, i. e., the nose.

పుటము పెట్టు or పుటముచేయు to heat metal in the fire, to calcine a drug. " పనివిని తీవెనంపక, పాండురసైకత నిర్గర్భతటం బనిక, జరీపుటం బనిక, నన్నియు వారవే." Vasu. ii. 46. **పుటముబ్బు** *puṭam-ubbu* (పుటము+ఉబ్బు.) v. n. To swell upwards, మీదికుబ్బు. **పుటము మెగయు** *puṭam-egayu.* v. n. To fly upwards, మీదికెగయు. To leap over, దాటు. **పుటి** *puṭi.* n. A cup or concavity made of a leaf folded or doubled, దొప్ప. A flower basket, పూలబుట్ట. **పుటిక** or **పుట్టిక** *puṭika.* A cup. A. i. 92. A small basket, చిన్నగంప. **పుటితము** *puṭitamu.* adj. Folded, inserted, contained.

పుటిక్క or **పుటుక్క** *puṭikka.* [Tel. anuk.] n. Slapdash, a word imitative of plunging or of snapping, as of a cord.

పుట్ట *puṭṭa.* [Tel.] n. An ant hill, వల్మీకము. పామపుట్ట an ant hill in which a snake lives. నాగులచవితికి పుట్టలో పాలుపోయడము they pour milk in a snake's hole on the festday called Nāgula Tsaviti. A pack, number, collection, lot, heap, crowd. ఆ యిల్లు చీమలపుట్టగా నున్నది the house is a regular ant's nest. ఆ పుస్తకము అబద్ధాలపుట్ట గానున్నది that book is a pack of lies. వాడు బొమ్మ బట్టేడంతలుపుట్ట he is mere skin and bone. **పుట్టకుపు** or **పుట్టకుపుడుండి** *puṭṭa-kupa.* n. Lit: That which feeds on ant hills, i.e., a bear, ఎలుగొడ్డు. **పుట్టకాలు** *puṭṭa-kālu.* n. A leg swollen with elephantiasis, బూరకాలు, ఏనుగుకాలు. " పుట్టకాలో పాట్టనేల్ నట్టికేలుండవుల్." Jagan. i. 54. పుట్టకాలవాడు one who is afflicted with elephantiasis in the leg. **పుట్టకుడు** *puṭṭa-kuḍu.* n. The heart of an ant hill, the red earth that contains the eggs. A fungus. నుక్కగొడుగు. " ఏ పొట్టకై పుట్టకూటికిం జీమలకుం బెనులనాకు వెలుంగులు గులగులం బుట్టలు నికతనిజ నఖరికుశేశ కోటులలోరాడ." Swa. iv. 49. **పుట్టగొక్క**, **పుట్టగొడుగు** or **పుట్టచేరువు** *puṭṭa-kokka.* n. A mushroom,

toadstool, fungus. M. XII. v. 418. పుట్టకోట *putta-kōta.* n. A bulwark, a buttress. కోటకు బలుకోసరము కోటచైట చేసిన మట్టితిన్నె. పుట్టకోటలు the pointed tops of ant hills, పుట్టనిండిరిళ్ళుములు. పుట్టగోది *putta-gōdi.* n. A large rudesty piece. పెద్దగోది, కాపీనము. పుట్టచిలుక *putta-chiluka* n. The sirkeer Cuckoo. Taccocua *leschenaultii.* (F. B. I.) పుట్టమాలు or పుట్టపుట్టువు *putta-iṭṭu.* n. He who was 'born of the ant hill.' This is a word translated from the Sanscrit name వాల్మీకి Valmiki. పుట్టచేమ్మచెట్టు *putta-lamma-chettu.* n. A large creeping plant, the fruit of which is used medicinally. పుట్టతేనె *putta-tēne.* n. Honey found in an ant-hill. పుట్టతేలు *putta-tēlu.* n. The large black scorpion, so called because found in rubbish. సూత్రనామ్ము. పుట్టముంగి *putta-mungi.* n. Lit: A mongoose on an ant-hill, used as a type of composure. adj. Demure. అది తిట్టుచుండగా పుట్టముంగివలె మారకయుండినాడు she reviled him but he stood stock still. పుట్టలమ్మ *puttal-amma.* n. A village goddess.

పుట్టము *puttamu.* [Tel.] n. Cloth, a garment or dress. పుట్టచెండు *putta-chendu.* n. A ball to play with made of cloth. "చెట్టుకొని నట్టిమన బట్ట పుట్ట చెండ్లాడికొన్నిచ్చినం" H. v. 242. పుట్టచెండ్లు *putta-chendlu.* n. The name of a game.

పుట్టి *putti.* [Tel.] n. A wicker boat woven of cane and covered with leather. వాని పుట్టి ముణిగినది his raft is sunk, i. e., he is shipwrecked or ruined.

పుట్టి *putti.* [Tel.] n. An Indian measure of capacity equal to twenty toomns. (.తూములు). The putty or candy (ఖండి) is from 800 to 1000 seers. The బళ్ళెపుట్టి is 80 కుంచాలు but the మలకపుట్టి or Malacca ton is 200 or 240 కుంచాలు. కంటికి పుట్టెడు నీరుండిరి she wept in floods. Also, the extent of land that produces this quantity of grain.

పుట్టిక Same as చుటిక. See under పుటము.

పుట్టు *puttu.* [Tel.] v. n. To be born, produced. To arise, come into existence, (as love, anger, &c.) జన్మించు. n. Birth, జన్మము. adj. Born. తల్లితోడబుట్టినవారి a mother's sister. (పుట్టినది and పుట్టినవాడు are used where it is uncertain which member of a family is the elder, as the specific Telugu names for these relations denote the precedency or succession of birth.) తోడబుట్టినవాడు a brother. తోడబుట్టినది a sister. పుట్టుదరిద్రము life-long poverty. పుట్టుభోగి one who is rich from his birth. పుట్టుమచ్చ a birth mark. పుట్టువ్యాధి a congenital disease, a disease born with one. పుట్టుక *puttuka* n. Birth, origin; source, జన్మము. పుట్టుకల్లరి *puttu-kallari.* n. A born liar, పుట్టుకతొనుల అబద్ధములాడువాడు. పుట్టుగట్టు *puttu-gaṭṭu.* n. The mountain out of which the sun is supposed to be born each morning, ఉదయాద్రి. పుట్టుగొడ్రాలు or పుట్టుగొడ్రాండ్రు one who is hopelessly barren. పుట్టుగ్రుడ్డి or పుట్టుచీకు *puttu-gruddi.* n. One who is born blind పుట్టుచేయుపులు *puttu-cheyupulu.* n. Ceremonies connected with a birth. జాతకర్మము. పుట్టుపాపు *puttu-papu.* n. An albino. పుట్టువు, పుట్టుగు or పుట్టుబడి *puttuvu.* n. Birth, origin, production, పుట్టుక. తొలిపుట్టువున in a former birth. పుట్టుమూగ *puttu-muga.* n. One who is born dumb. పుట్టుపడుగు *puttu-paḍugu.* n. One who is a bachelor all his lifetime. పుట్టువెఱ్ఱి *puttu-verri.* n. One who is insane from his birth. పుట్టించు *puttinchu.* v. a. To create, generate, form, make, raise, fabricate. పుట్టింట *puṭṭ-iṇṭa.* (abl. of పుట్టిల్లు.) At home, in her parent's

house. పుట్టిల్లు, పుట్నిల్లు or పుట్టిల్లు *puṭṭin-illu*. n. Birth-place, home; mint, fountain-head. వాడు దుర్మార్గములకు పుట్టిల్లు he is a mass of wickedness.

పుడక or పుడుక *puḍaka*. [Tel. from పుడుకు.] n. A small stick or bit; a pin, a bodkin, a stiletto. వూరిపుడక a bit of straw. ముక్కు-పుడక a gold pin worn in the nose. పుడకలు sticks, firewood. పుట్టుకతో పుట్టేది పుడకలతోగాని పోదు that which is born with a person will not leave him till his cremation, it was born with him and he will carry it to his grave. S. i. 492 పుడకబాలి an earring like a slender stick of gold.

పుడమి *puḍami*. [from Skt. పృథ్వి.] n. The earth, భూమి. పుడమినేలుడు or పుడమిగుడు a king, రాజు. పుడమితొలుపు *puḍami-tolupu*. n. Lit: One who bears or carries the earth, an epithet of the Serpent ఆదిశేషుడు. A king, రాజు. A mountain. పర్వతము. పుడమిపట్టి *puḍami-paṭṭi*. n. Lit: Son of the Earth, an epithet of Mars, అంగారకుడు. పుడమిపుట్టు *puḍami-puṭṭu*. n. Lit: 'Born of the Earth', an epithet applied to a tree or to Sita, చెట్టు, భూదేవి; సీత, భూమిజ. పుడమివేలుపు *puḍami-vēlupu*. n. A terrestrial deity, i. e., a Brahmin, బ్రాహ్మణుడు, భూదేవుడు.

పుడిసిలి *puḍisili*. [Tel.] n. The hollow of the hand. పుడిసెడుబియ్యము a handful of rice. Infl. పుడిసిట. Abl. పుడిసిట. Plu. పుడిసిళ్లు. పుడిసిలించు *puḍisilinchu*. v. a. To hold anything (as water) in the hollow of the hand. పుడిసిలింత *puḍisilinta*. n. The act of holding anything in the hollow of the hand, పుడిసిలిలో పట్టడం కొలత.

పుడుకు, పుణుకు or పుణ్కు *puḍuku*. [Tel.] v. a. To pick up, to handle, to take with the five fingers. వేళ్లతోపుడుకొను. To pinch. To give a little, కొంచెముగా ఇచ్చు. To give, ఇచ్చు. నేలపుణుగు to grovel on the earth as in grief. ఆమె అన్నము పుడికిపుడికి పెట్టినది she gave food stintingly. n. A gift: ఈవి. Giving, ఇయ్యడము. పుడుకుదొడుకు or పుడుకుదొడుకు *puḍuku-doḍuku*. (పుడుకు+దొడుకు.) n. The cow that grants all that one wishes, కామధేనువు. పుడుకుగల్లు *puḍuku-gallu*. n. The stone that grants all that one wishes, చింతామణి. పుడుకుమ్రాను *puḍuka-mrānu*. n. The tree that grants all that one desires, కల్పవృక్షము. పుడుకులు or పుణుకు *puḍukulu*. n. A kind of cake, భక్ష్యవిశేషము. పుణికిరింతు or పుడికిరించు *puḍikirintsu*. v. a. To give a little. కొంచెముగా ఇచ్చు. To fumble, to twitch or be convulsed, as the fingers picking the sheets, &c., పుణికిరింత or పుడికిరించ *puḍikirinta*. n. Fumbling; twitching. పుణికిళ్లు, పుడుకిళ్లు or పుణుకులు *puḍikiḷḷu*. n. Poking, shoving. A romping game like Puss in the corner. "మందయుబుడికిళ్లి మువులనామనువిచ్చినాటలన్నిగము," N. ix. 102.

పుణుగు or పుణుము *puṇugu*. [Tel.] n. A tick.

పుణ్యము *puṇyamu*. [Skt.] n. Virtue, holiness, merit, excellence, purity. శుద్ధము. A good deed, a good or meritorious work or action, a work of supererogation, that which is more than required as a matter of duty. పుణ్యాత్ముడు. adj. Virtuous, sacred, holy, pure, righteous. పవిత్రము. Good, excellent, మహోన్నతము. Charitable, generous. పుణ్యపురుషుడు a celebrated man. పుణ్యకథలు godly legends. పుణ్యకాలము an auspicious time. పుణ్యస్త్రీ (corrupted into పుణ్యాస్త్రీ) a happy woman, one whose husband is living. నన్ను పుట్టి పుణ్యానికి కొట్టినాడు he beat me without cause, meaning the same as నిష్కారణముగా. నీపుణ్యమువేత తొందరచ్చినది (ironical) for this trouble we may thank you. ఇది అంతా మీపుణ్యము this is all due to your goodness. నీపుణ్యముండును వాని శోలికిమాత్రము పోకు

for goodness' sake do not meddle with him. పుణ్యానికి ఇచ్చినపొలము a field granted in free gift. A well known verse says శ్లోకార్ధేన ప్రవక్ష్యామి యదుక్తం గ్రంథకోటిభిః, పరోపకారాః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనం. పుణ్యజనుడు *punya-janudu.* n. A man of excellence, a holy man, సుజనుడు. A Rakshasa, an evil spirit, రాక్షసుడు. పుణ్యజనేశ్వరుడు *punya-janeswarudu* n. Kubera. పుణ్యభూమి *punya-bhūmi.* n. The Holy Land (of the Hindus), i. e., Hindustan, the land between the Himalayas and the Vindhyas. పుణ్యలోకము *punya-lōkamu.* n. Heaven. పుణ్యవంతుడు *punya-vantudu.* n. One who is holy or virtuous. భాగ్యవంతుడు, అదృష్టవంతుడు. ఈ విషయములో అతడు చాలా పుణ్యవంతుడు in this respect he is very lucky. పుణ్యస్త్రీ or పుణ్యాంగన *punya-stri.* n A good housewife, good woman, lady. పుణ్యాత్ముడు *puny-atmudu.* n. A holy, pious or charitable person, పుణ్యస్వరూపుడు. పుణ్యాహము *puny-ahamu.* n. A holy or sacred day, పుణ్యదినము. పుణ్యాహవాచనము *puny-ahavāchanamu.* n. The consecration or hallowing of a ceremony. A ceremonial purification. పుణ్యుడు *punyudu.* n. A holy or virtuous man. పుణ్యులారా O holy men!

పుతపుత *puta-puta.* [Tel. anuk.] n. Tremor. చలనము. పుతపుతపోవు *puta-puta-pōvu.* v. n. To be perplexed, కలతలపోవు. "పుత పుతపోవుచున్న వృషపుంగవు బిట్టి మెరంగి." Zanca. iv. 237.

పుతికి *putiki.* [Tel.] n. A tree called *Grewia asiatica.* Rox. ii. 587. వల్లపుతికి *nalla-putiki.* n. A tree called *Aristida depressa* (Watts).

పుత్త *puttа.* [Tel.] n. The posteriors. పృష్ఠము.

పుత్తడి or పుత్తళి *puttadi.* [Tel.] n. Gold. పుత్తడికాసు a gold coin. "నీ తరతరంబుల నుండి తనయింట వెలయు పుత్తడిపెడిబట్ట మస్తమునవెలుగ." S. i. 16. పుత్తళిక *puttalika.* n. An image, a doll or puppet, బొమ్మ.

పుత్తిక *puttika* [Skt.] n. A white ant. పుట్టలోనిచెద. A honey bee, తేనెటీగ.

పుత్తెంచు [పుచ్చు+తెంచు.] Same as పుచ్చు (q. v.).

పుత్రుడు or పుత్రకుడు *putrudu.* [Skt.] n. A son. ఔరసపుత్రుడు or ఔరసుడు *aurasa-putrudu.* n. A legitimate son. దత్త పుత్రుడు or దత్తుడు *patta-putrudu.* n. An adopted son. పుత్రి or పుత్రిక *putri.* n. A daughter. A copy or transcript from an original. పుత్రవాత్సల్యము parental affection, love towards children. పుత్రోత్సవము *putr-otsavamu.* n. Rejoicings on account of the birth of a son. పుత్రకామేష్టి *putra-kam-ēshti.* n. A religious sacrifice performed for the purpose of obtaining a son. పుత్రజీవక *putra-jivika.* n. A tree, a species of *Nageia.* Rox. iii. 766. పుత్రపౌత్ర పారంపర్యముగా *putra-pautra-paramparyamu-gā.* adv. From generation to generation. ఈ సేవలు పుత్రపౌత్రపారంపర్యముగా అనుభవింపవలసిన the land is to be held by him and his heirs for ever.

పుదియబొట్టు *pudiya-bottu.* [Tel.] n. An upright caste mark worn on the forehead. ఊర్ధ్వపుండ్రము.

"నీ నుదిచేలకెనయగు బొనిరి
పుదియబొట్టునుపాలుబట్టిన మల్లన్నల్ల."

ద. ఆం. ii.

పుదీనా *pudina.* [Tel.] n. Mint, Indian peppermint, *Mentha sativa.*

పుద్గలము *pudgalamu.* [Skt.] n. Matter, substance, (in a philosophical sense.)

పుద్గలాస్తికాయ, matter as comprising all bodies composed of atoms. Colebr. Ess. i. 385. 386.

పునః *punaha.* [Skt.] prep. Again, (in composition.) Thus పునర్విమర్శ or పునర్విచారణ a review, re-trial. ఈ దావా హైకోర్టుబారివల్ల పునర్విచారణకు సంబంధించి this suit is remanded by the High Court for a re-trial. పునఃచే సినవిచారణ a repeated inquiry. పునఃపునః again and again. పునఃప్రతిష్ఠ re-consecration. పునరుక్తము *punar-uktamu.* adj. Repeated. పునరుక్తముగా *punar-uktamu-gā.* adv. Repeatedly. పునరుక్తి *punar-ukti.* n. Repetition. పునరుత్థానము *punar-utthanamu.* n. Restoration. In the Telugu Bible it is used for Resurrection. పునర్జన్మము *punar-janmamu.* n. A second birth. Metempsychosis. పునర్నవ *punar-nava.* n. Hogweed, ఎలికెరు. A finger nail, కుఱుము. పునర్భవము *punar-bhavamu.* adj. Lit: Being born again, మరలపుట్టిన. n. A nail. గోరు. Family life, సంసారము, A phase of the moon, చంద్రకళ. పునర్భువు *punar-bhavu.* n. A re-married widow, మారుమనువుది, విధవ. పునర్వసు *punar-vasu.* n. The seventh of the lunar mansions. See పునాస. పునశ్చరణ *punaś-charana.* n. The repetition of a certain prayer, or charm, మంత్రమును మరలమరల పఠించుట. పునస్కారము *punas-karamu.* n. A word like "&c." ఆ విగ్రహము పూజా పునస్కారములకే పడియున్నది homage and the like is no longer offered to that image. పునస్సంధానము *punas-sandhanamu.* n. Lit: Bringing together again. మరలకూర్పుట. A preliminary ceremony. Also used for the ceremony performed at the consummation of marriage.

పునాది *punadi.* [Tel.] n. A foundation of a house, &c., a basis, వాస్తిభారము.

పునాస or పునాసలు *punasa.* [from Skt. పునర్వసు, the name of a star or constellation.] n. The first crop of the year which consists of grain of an inferior kind, కొర్రలు, బొబ్బిర్లుమొదలగు ధాన్యము. ఆము. iv.

పునిస్త్రీ *puni-stri.* [from Skt. పుణ్యస్త్రీ.] n. A woman whose husband is living.

పునీతుడు *pu-nitudu.* [Skt.] n. A sinless or holy man, పవిత్రుడు.

పునుక or పున్క *punuka.* [Tel.] n. The skull, తలచిప్పయొక్కరెమ్ము, కపాలము. Siva. iv. 109. "చేతిపునుక కప్పరనిండ, బ్రాణికోటుల వల్లబట్టినాడు. I. i. 310. "భూత సంఘంబుల పునుక కందంబు." M. XII. i. 386.

పునుకతాలుపు *punuka-talupu.* n. The bearer of skulls, i. e., Siva.

పునుగు *punugu.* [Tel.] n. The perfume called Civet. See జెవ్వాది. పునుగుచిట్టము *punugu-tsittamu.* n. A civet bag or gland sold as a drug. పునుగుపిల్లి *punugu-pilli.* n. The civet cat. The small Indian Civet, *Viverricula malaccensis.* (F. B. I.) పునుగుబెండ or కస్తూరిబెండ *punugu-benda.* n. A fragrant kind of బెండ. పునుగురాజన్నాలు *punugu-rajannalu.* n. Musky rice. A fragrant sort of rice called Muradazalli.

పునెము See పున్నెము.

పున్న *punna.* [Tel. another form of పిన్న.] adj. Young. పున్నతేలు *punna-telu.* n. A young scorpion. వాడు పున్నతేలువలె అంటించి తిరుగ ఉండినాడు he played the part of an innocent looking scorpion.

పున్నమ *punnama.* [from Skt. పూర్ణిమ.] n. The lunar day on which the moon is full. పౌర్ణమి.

పున్నాగము *punnagamu.* [Skt.] n. A white flower like tuberose: the tree termed *Rottleria tinctoria.* సురపున్న. A white lotus, తెల్లకలువ. A chief, a pre-eminent man, పురుషశ్రేష్ఠుడు.

పున్నెము or పున్నియము Same as పుణ్యము. (q. v.)

పువ్వము *puppamu*. [from Skt. పుష్ప.] n. A flower. పువ్వు.

పుప్పి *puppi*. [Tel. from పుచ్చు to rot.] n. Decay, rottenness, పుచ్చిపోవుట. పుప్పిపురుగు an insect found in rotten timber, మసి పురుగు. adj. Decayed, rotten. పుప్పిపళ్లు a decayed tooth.

పుప్పింపు *puppimpu*. [Tel. Causal of పుచ్చు.] v. n. To send, పంపు.

పుప్పొడి *puppodi*. [Tel. పూ+పొడి.] n. The dust, pollen or farina of a flower. పుష్పపరాగము.

పుబ్బ *pubba*. [Tel.] n. The name of the eleventh lunar mansion.

పుయిలోడు *puyil-odu*. [Tel. పుయిలు+ఓడు.] v. n. To draw back, వెనుదీయు. To hesitate, సంకోచించు. To melt, yield, be kind or tender. To blush, be ashamed. దాక్షిణ్యపడు, సిగ్గుపడు. "నయిలన వేక లోలల రిణంబువడాదెనటూర్చి నా వ, క్కుయిపతి వీ సమయమ్మునకుం గరిమం బయిలోడుచున్." M. XII. ii. 167. పుయిలోటు, పుయిలోడుట, పుయిలోటిమి or పుయిలోటుము *puyil-otu*. n. Hesitation, వెనుకదీయుట, సంకోచించుట. Regard, delicacy or civility, which is inspired only by a person's presence: kindness shewn with an immediate or remote view to one's own interest: shame. మొహమోటము, దాక్షిణ్యము, సిగ్గు.

పుయ్యి or పల్లపుయ్యి *puyyi*. [Tel.] n. A thorny shrub, called *Capparis separia*. Rox. ii. 568.

పురందరుడు *purandarudu*. [Skt.] n. A name of Indra.

పురంధ్రి *purandhri*. [Skt.] n. A mistress of a family, a matron, a good woman. కుటుంబిని, కుటుంబమును పోషించు స్త్రీ.

పురజో *purajo*. [Persian.] n. A daily account of the receipts and disbursements of a village; also sea customs. A piece, bit, rag. A note, memorandum. లెక్కచిట్టా. రోజోపురజో a shopkeeper's day book.

పురడించు, పురుడించు or పురణించు *puradintsu*. [Tel.] v. n. & a. To resemble. To vie with, emulate, to contemn, to subdue. పోలు, సరిపోలు, తిరస్కరించు, నిరసించు. To excel, వర్ధిల్లు, విజృంభించు. "సింగంబున్నగుహాంత రాళమునకుఁ శీఘ్రంబునవ్వచ్చుమా, తంగంబుం బురిడించుమయ్." M. IV. ii. 334.

పురట *puraṭa*. [Tel.] n. An old form of పుట (q.v.).

పురణించు or పురడించు *puraṇintsu*. [Tel.] v. n. To excel, increase, వర్ధిల్లు, విజృంభించు.

పురపుర *pura-pura*. [Tel. anuk.] adv. Much, greatly, మిక్కిలి. పుర పుర పొక్కు to sorrow bitterly, deeply, inconsolably. "నరులారి మీరు వాక్కై పుర పుర పొక్కించవలదు." G. v. 235. ఆ దెబ్బకు వానిచెంప పుర పురవాచినది his cheek swelled much from the blow. పురపురలాడు *purapural-adu*. v. n. To be eager, మిక్కిలి ఆపేక్షపడు. ఏదైనను తినవలెనని వానికోరి పురపురలాడుచున్నది he is eager for some food.

పురము *puramu*. [Skt.] n. A city, or town. పట్టణము. A house, ఇల్లు. A storey, మేడ.

పురవచేప *purava-chepa*. n. A fish, a sort of *Clupea*. Russell's Fishes. No. 189, 190, 194. Or, a species of *Thryssa* (Swainson.)

పురస్కరించు *puras-karintsu*. [Skt.] v. a. To set in front, as a leader, ముందుంచుకొను. "భీష్మనుతుల బురస్కరించుకొనుచు." M. v. ii. 134. To worship, to revere, పూజించు. పురస్కృతము *puras-kritamu*. adj. Placed in front, put forward. ముందుంచబడిన. Worshipped or honored, సన్మానింపబడిన. పురస్కారము, పురస్కృతి or

పుర శ్కరము *pura-skaramu.* n. The act of setting a person in front; worshipping.

పురస్సరుడు *puras-saruḍu.* [Skt.] n. One who walks in front. A leader, a chief, ముందునడచువాడు.

పురహరుడు, పురారి or త్రిపురహరుడు *pura-haruḍu.* [Skt.] n. An epithet of Siva.

పురాకృతము *purā-kritamu.* [Skt.] adj. Formerly done. ముందుచేయబడిన. n. The good or evil acts committed in a former birth. పూర్వజన్మమందు చేయబడిన శుభాశుభ కర్మము.

పురాణము *purāṇamu.* [Skt.] adj. Old, ancient, పురాతనము. n. An ancient story, or legend, a mythological tale, a rhapsody or string of stories. The name of a class of books in Indian literature. పూర్వకథ. స్థలపురాణము local archives, a book regarding the origin of a town, &c. కొరాణికకథ an old tale or romance. పురాణమువెప్పు to chant or read a legend to an audience. పురాణమువిను to be an auditor of a legend which is recited. పురాణభట్టుడు a mere block-head, one who recites a legend without knowing the meaning of it. పురాణించు or పురాణించు *purāṇintsu.* v. n. To recite a Purāṇa, పురాణము వెప్పు. To become inveterate, chronic, or constitutional, as a disease, స్థిల్లు, విజృంభించు, వ్యాధి పురాణించినది the disease became chronic. పురాణదంపతులు *purāṇa-dampatulu.* n. The 'primeval pair,' a phrase for Siva and Pārvati, or Vishṇu and Lakshmi. A phrase like Adam and Eve.

పురాతనము *purātanamu.* [Skt.] adj. Ancient, old. పరంపరాగతులైన. పురాతనులు *purātanulu.* n. plu. The ancients, పూర్వులు.

పురాయించు *purāyintsu.* [from Skt. పుర again.] v. n. To excel, to increase. స్థిల్లు, విజృంభించు.

పురావలోకనము *pur-avalōkanamu.* [Skt. పుర+అవలోకనము.] n. Looking again, reperusal.

పురావృత్తము *pur-avṛittamu.* [Skt.] n. An ancient story. పూర్వకథ, ఇతిహాసము. M. XIII. v. 371.

పురి [Skt.] Same as పురము (q.v.). పురి [Tel.] n. A twist, వెంట్రి. A peacock's tail. పించము. Packthread, twine, twist. A straw basket, plastered with clay, in which grain is stored. A wattle thus plastered. గడ్డితో పొలకవలెట్టి ధాన్యముపోసే సంచి, గోనెతట్టె తాడు. Spreading, కలియుట. క్రమ్మట. Strength: refreshment. Pride. గర్వము. పురులొడ్డి (peacocks) having spread their tails. పురిపుల్లు or పుల్లపిట్ట a peacock, నెమలి. పురిదెప్పిన, పురిక్కిన twisted, refreshed, strengthened. "కెమ్మోర్తిం బురిదిచ్చి కెమ్మనములు." R. vi. 9. పురికొను *puri-konu.* v.n. To be refreshed, to regain strength or spirits. To come to mind, to prick the heart. To cover, surround కలియు, క్రమ్ము.

"కం ఉద్ధతబలంబులు పురికొని,
యిద్ధరణిం గవ్వడిదమలు నిబ్బరములగా,
గద్ధపశ్చర్యాశ్వకులై,
సద్ధర్మరులు పొరడసీరుం బోరాడిరి."

M. VII. iii. 193.

పురికొలుపు *puri-kolupu.* v. a. To spur on, move, instigate, incite, stir up, rally. మొరయు, ప్రేరేపించు, ఎక్కించు, మూలు కొలుపు, చెల్లుచెప్పు. పురికోస *puri-kosa.* n. A large poisonous spider or tarantula. Also, a rough kind of twine. పురిగట్టిన *puri-gaṭṭina.* part. Strong, vigorous. పురిపెట్టు *puri-peṭṭu.* v. a. To twine or twist. పురిపెట్టించు *puri-peṭṭintsu.* v. a. To incite. పురివిప్పు *puri-vippu.* v. a. To untwist or unravel a thread. v. n. To separate, withdraw, retreat. కొరగు, విడిపోవు. పురులోము *puru-*

lōmu. (పురులు+ఓము.) v. n. To be enraged, ఉగ్రము మెరయించు.

పురిటితీగె *puriti-ttige.* [Tel.] n. A creeper, *Ipomoea hispida.*

పురిడిపిట్ట *puridipitta.* [Tel.] n. A quail. నుక్కపురిడి a snipe. See పూరేడు.

పురీషము *purishamu.* [Skt.] n. Dung, excrement, fæces, కులము. మూత్రపురీషములు urine and fæces.

పురుగు or **పురువు** *purugu.* [Tel.] n. A worm, any insect or reptile that has no wings. క్రిమి, కీటకము. నుల్లపురుగు a shell fish. నారి పురుగు లేకుండా చేసినాడు he exterminated them. వాడు చెడు పురుగు he is a vile wretch. పురుగుపట్టిన infested with insects, decayed.

పురుడింపు *purudintsu.* [Tel.] v. n. & a. To resemble. పోలు, సరిపోలు.

పురుడు *purudu.* [Tel.] n. Parturition, child birth. Ceremonial uncleanness for ten days after the birth of a child, జాతాశౌచము. పురుడుపుచ్చు to put away a woman's uncleanness. పురిటిల్లు or పురుటిల్లు the house wherein a birth has happened, ప్రసవగృహము. చెలపురుడు the lesser degrees of uncleanness, extending from the 10th to the 30th day. పురిటి పురుగు a reptile, imagined to injure new born children. ఆమెపురుడుపోసినాను I got her through her confinement, I attended on her in her childbed. "పురిటిజింకలు చెనుపులులగోర్లు." S. i 176. పురిటిజింకలు ఆనగా వేసి పదిదినములైనా కాని జింకపిల్లలు. **పురిటాలు, పురుటాలు** or **పురుటియాలు** *purit-alu.* n. A woman in childbed. బాలెంతరాలు.

పురుదు *purudu.* [Tel.] n. Likeness, similarity. సమానత, సామ్యము. "ఆప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకువచ్చి చెలంగుచున్న నతనితోడి పురుదునం దీవో మహీమండలకొన్న తెరంగున మెరుంగు వాలమ్ములను కిరణంబులు పరగించుచు." M. vi ii. 136. "ధరణీగలరాజు లెల్లను పురుషసంగాంపిల్వనగరమున కరిగెదరో"ండో రుల గడవంగవని భూసురవరు డెరిగించె పృథుప్రభ సుకుశధరయెల్ల." M. I. vii. 34.

పురుదోన *pura-dona.* [Tel.] n. A tree that is commonly used for fuel, the *Ekebergia.* Rox. ii. 392.

పురువు or **పుర్వు.** See పురుగు.

పురుషుడు *purushudu.* [Skt.] n. A man. A husband. నాపురుషుడు my husband. మహాపురుషుడు a great person. పురుషకారము an attempt of man, human effort, పురుష ప్రయత్నము. **పురుషోత్తముడు** *purushōttamudu.* n. Lit: the best of men. The Almighty. **పురుషము** *purushamu.* n. A person in verbs. క్రియలమీది విభక్తుల సంజ్ఞ. ప్రథమపురుషము the third person. మధ్యమపురుషము the second person. ఉత్తమపురుషము the first person. **పురుషరత్నము** or **మంగళింగము** *purusha-ratnamu.* n. A species of violet or phallus flower, *Viola suffruticosa.* Ainslie. ii. 267. *Ionidium suffruticosum.* Wight. plate XIX. **పురుషాయితము** *purush-ayitamu.* n. Man-fashion; playing the husband. **పురుషార్థము** *purush-arthamu.* n. An object of desire. The principal thing or object in life, i. e., గృహస్థకామమోక్షములు the gratification of desire, acquirement of wealth, discharge of duty, and final emancipation. ఇదిచేస్తే పుణ్యమా పురుషార్థమా if one does this, does it bring merit or the satisfaction of one's desires?

పురుహూతుడు *puru-hūtudu.* [Skt.] n. An epithet of Indra.

పురే or **పురే** *purē.* [Tel.] interj. Ah! alas! "చాలుబురేకొత్త సంవాదములు." HD. i. 246.

పురోగము or **పురోగమము** *purō-gamu.* [Skt.] n. Going before, preceding. పురో

గాము, పురోగముడు or పురోగుడు *puro-gami.* adj. and n. One who precedes or goes in front of, a herald, a leader. అగ్రేసరుడు, ముఖ్యుడు, ముందరనడచువాడు.

పురోటీ *puroṭi.* [Mahrati.] n. A short note or letter; a bill; a note of hand. చీటీ.

పురోధసుడు *puroḍhasuḍu.* [Skt.] n. A family priest. పురోహితుడు.

పురోభాగము *puro-bhāgamu.* [Skt.] n. The front. పురోభాగి *puro-bhāgi.* n. One who is malevolent or censorious. ఎల్లప్పుడును దోషములు పెదకువాడు.

పురోభావి *puro-bhāvi.* [Skt.] adj. Probable, likely to happen.

పురోసూచకము *puro-sūchakamu* [Skt.] n. Prognostication, a foreboding, an omen or portent.

పురోహితుడు *puro-hituḍu.* [Skt.] n. A family priest.

పుర్ర *purra.* [Tel.] adj. Left. ఎడమ, వామ. పుర్రచెయ్యి *purra-cheyyi.* n. The left hand, ఎడమచెయ్యి. పుర్రచెయ్యివాటము Kలవాడు a left handed man.

పుర్రు *purru.* [Tel.] n. Mash, slush, ooze, soft mire, a loose motion of the bowels. పులుచని బురద, మలము మొదలైనవి. The noise made in tearing a cloth. బట్టచినిగే ధ్వని.

పుర్రె, పుర్రియ or పురియ *purre.* [Tel.] n. The skull. The head when cut off. పుర్రెడు *purr-eḍu.* n. A skull-ful, as much as fills a skull. పుర్రెలి n. A quail.

పుర్వ Same as పూరువ. (q. v.)

పుల *pula.* [Tel.] adj. Yellowish white. Also, పుల్ల. adj. (q. v.). పులకండము *pula-kaṇḍamu.* n. Sugar-candy, కల్కండ, కండచెక్కర.

పులకచేయు *pulaka-cheyu.* [Tel.] v. a. To harrow land.

పులకలు *pulakalu.* [Skt.] n. plu. A bristling, a glow, a tingling or glowing of the skin, as in a blush, the hair of the skin being erected. Kనురుపొడుచుట, Kనుర్పాటు. Fever, జ్వరము. పులకాంకితుడు *pulak-aṅkituḍu.* n. One who glows or tingles with ecstasy, Kనుర్పాటుకలిగినవాడు. పులకాంకురము *pulak-aṅkuramu.* n. A bristling, a tingle, glow, shudder, thrill. Kనురుపు. పులకించు *pulakiṅchu.* v. n. To glow, bristle or tingle. పులకోద్గమము *pulak-ōdgamamu.* n. A bristling, tingle, glow. పులకరము *pulakaramu.* [from పులకలు.] n. Feverishness, anguishness, జ్వరము. Startling, Kనుర్పాటు. పులకరించు *pulakariṅchu.* v. n. To be feverish or startled.

పులగము or పుల్లము *pulagamu.* [Tel.] n. A dish made of rice boiled with green gram. ఈ భాషలోని మాటలకలయిక పులగము వలెనున్నది this language is a mere hodge-podge.

పులప *pulapa.* [Tel.] n. A mess of various roots, boiled with lime juice. కందగాని వల్లేరుగాని దొరికి పులుసుపెట్టేయడిది.

పులపాడుచు or పుల్పాడుచు *pula-poḍuchu.* [Tel.] v. n. To look without winking the eyes, to stare. రెప్పవేయకచూచు.

పులము n. Same as పులకరము (q.v.). adj. Large, broad. విపులము.

పులస *pulasa.* [Tel.] n. A sort of fish.

పులసరము *pulasaramu.* n. Indigestion. నా కడుపులో పులకరమున్నది I am suffering from indigestion. Enthusiasm, spirit. ఉత్సాహము. పులసరి *pulasari.* adj. Proud. Kర్వముగల. పులసరితనము *pulasari-tanamu.* n. Presumption, pride, arrogance. Kర్వము.

" స్వర్గి కలానిధుల్లు వికృతాయుధకోక్ష్మా-
పులసరితనము వాచ్చితకొలంచు."

భల్లా. iv. 590.

పులాకము *pulākamu*. [Skt.] n. A grain of boiled rice. అన్నపు పొలుకు. Brevity, సంక్షేపము.

పులావు *pulāvu*. [H.] n. A kind of rich food prepared by Mahomedans.

పులి or పుల్ల *puli*. [Tel.] adj. Acid, sour. పులికడుగు sour washings, i. e., water in which raw rice has been washed and is then left to ferment. పులికూడు food that has turned sour. పులికాపు *puli-kāpu*. n. A mixture of tamarinds in water with which copper or brass images are scoured. పులికంజి sour gruel. పులిగడుగు *puli-gaḍugu*. v. a. To wash. (ముత్యము) pearls, &c. in (పులి) acid, to restore their brilliancy. To scour, burnish. "ఇలువుమీ మును నీనిమిత్తమ్, నిలుచుటమహోత్సులకు నాస్థనిస్థిరమ నుగో, పులిగడిగిన్నట్లుకాగా, గులసంతతిచేతిమున్న మూపితమైన." Prabōdha Chandrōd. ii. 108. పులిగాయము *puli-gāyamu*. n. A scar. ఆ మచ్చ, పుంటిమాన్య. పులిచింతచేలకు *puli-chintsa-lāku*. n. A medicinal plant. ఎగ్నిశిఖ. పులిచింత or పులిచేంతి *puli-chinta*. n. Yellow wood sorrel, *Oxalis corniculata*. Linn. Ainsl. ii, 324. మళ్ళిన. పులిచేను a fresh field, one lately left fallow. పులితేపుపు, పులితేవ్పు, పులితేపు or పులితేపు *puli-tēnupu*. n. Acid belching, ఆజీర్ణపుతేపు. పులినీళ్లు raw rank fluid, serum that oozes from a sore. పులిమెట్టు *puli-meṭṭu*. n. The sediment of water in which raw rice has been washed. తేక్కు కడుగునెయ్యి ఆడుగుడి. పులియు *puliyu*. v. n. To turn sour. పులియ, పులియాకు or పుల్లాకు *puliya*. n. A leaf on which one's food has been taken, విస్తరాకు. పులియబారు Same as పులియు. పులివెలగచెట్టు *puli-velagachettu*. n. A species of wood apple. పులివరుగు *puli-varugu*. n. Dried and sour fruits, pickled fruit, పులియబెట్టిన పదార్థము. పులిహారు *pulihāru*. [Kan.] n. Rice dressed with acid sauce, పులి అన్నము.

పులి *puli*. [Tel.] n. A tiger. *Felis tigris*. (F.B.I.) పెద్దపులి. చిరుతపులి a cheetah, leopard or panther, *Felis pardus*. (F.B.I.) కుక్కపులి the fly tiger, i. e., a spider. పులిపాలజున్ను cheese of 'tiger's milk' equivalent to 'pigeon's milk" వాడు పెద్దపులి వలెనుండినాడు he was fierce, or, he acted in a manly manner. పులినుంచి నక్క వాత పెట్టుకొనినట్లు as a jackal brands itself to look like a tiger: a proverb meaning "to ape another person. పులిపోత్సే *puli-pōtse*. n. The tarantula, a large venomous spider. పులిగోరు *puli-gōru*. A tiger's claw, used as the central ornament of a necklace. పులిచెవులాకు *puli-chevul-āku*. n. Tiger's ears; a certain medicinal plant. పులిజూదము *puli-jūdamu*. A game like drafts. One sort is called గుమ్మడికాయపులిజూదము, because played with gourd-seeds H. iv. 148. పులితంకీ *puli-tenki*. n. A kind of fish. పులిపెంజెర *puli-penjera*. n The snake called కాలు కేరువాము. పులిమెకము *puli-mekamu*. n. A certain fish, a species of *Squalus or Tiginus*. Russell, plate. XVII. పులియడు *puliyadu*. n. A name given to a dog which looks like a tiger

పులిపము or పులిపము *pulimamu*. [Skt.] n. A sandbank; a sandhill. ఇసుకదిబ్బ.

పులిపిరి, పుల్పిరి, పులిపిరికాయ, పులిపులి or పులిపులిరికాయ *pulipiri*. [Tel.] n. Callus, hard skin, callosity, as that of a wart. A wart. A villain, a scoundrel. పులిపిరికేమి నొప్పి, i. e., what feeling has a scoundrel? పులిపులి *puli-puli*. adj. Tormented. పీడింప. పులిపులిగాగ *pulipuli-gā-ga*. adv. Easily, into slices, తూలాయమానముగా. "పులిపులిగాగ దెబ్బలిపించుకొనవాడు దెబ్బగా వాలివానిచేతియిం దెన్." R. ii. 22.

పులిరాను Same as పుల్లిరాను. See under పుల్లు.

పులు or పుల్లు *pulu.* [Tel. cf. Tam. புல்.] n. Grass. గడ్డి. Also, foulness in gems, రత్నాదులయందలిన్యము. పుల్గృహము a grass house. A. iv. 167. కనకపుల golden grass. adj. Little, mean. పులుమనిషి a little or low man. పులుమ్రాను *pulu-mrānu.* n. A tree which belongs to the family of the Palms. తాటిచెట్టుకుందలైన వృక్షద్రుమము. పులుకాసిపురుగు *pulu-kasi-purugu.* n. An insect with green wings, పచ్చరెక్కల పురుగు. A low person, అల్పుడు. వాగ్వ ii. పులుకాసిపులుగు *pulu-kasi-pulugu.* n. A parrot. "లేఁ ఇన్ని దేవుర్లగాని నేనేమిగంటి, పోయిపచ్చిపులుకాసి పులుగుచేత, పెంపపోయి తుది ముందు మునియుళ్లెద, మాటలనున్ని పని వియయ్యాఁబడితి," S. iii. 53.

పులుగుపులుకు or పుల్కపుల్కు *puluku-puluku.* [Tel.] n. Blinking. పులుగుపులుకనవలుము *puluku-puluku-na-chūchu.* v.n. To blink or view with blinking eyes: to look piqued, విరాకరించుచు చూచు. "లేఁ పులుకుపులుకనఁజాచి యక్కటికోడి, బలుకుపలుకిన ధైర్యము దొలఁకఁబలికె." Sāranga. P. ii. 103.

పులుగాకు *pulu-g-āku.* [Tel. పులు+కాకు.] n. Harm, mischief. ఊహప్రమము. "ఇట్టి పలుగాకులై బహుళాంగములనిట్లుం, పులుగాకులుగాకపరంపరలోలదే మాన్య," HD. i. 1124.

పులుగు *puluyu.* [Tel.] n. A bird. పక్షి. A mark or sign. గురుతు, జాడ. "లేఁ ఈ పాలతి లేలనీయనంకిరు పులుగుగాఁడ." A. v. 63. పులుగుపిట్ట *puluyu-pitta.* n. An owl, గుడ్లగూబ. పులుగరి or పుల్గరి *pulug-ari.* n. One who understands a sign, జాడతెలుసినవాడు. పులుగుబొల్లడు or పులుగురేడు *puluyu-bollādu.* n. An eagle, గరుత్మంతుడు. పులుగురాయి *puluyu-rāyi.* n. An emerald, పచ్చ, గారుత్మతము. పులుగిండిరాయి or పులుగిండిచేలుమ *pulu-dindi-rāyi.* n. A sapphire, ఇంద్రనీలమణి.

పులుగుడు *puluyudu.* [Tel.] n. A certain medicinal plant. వాకుచ్చి.

పులుఁడు or పులును *puluḍu.* [Tel.] n. A certain tree, perhaps, *Antidesma ghaesembilla.* (Watts). "గోరింట, మంకెన, పులుము, నంగరేకు, తెక్కలి, మురుగు." H. iv. 20.

పులుపు *pulupu.* [Tel.] n. An acid chutney, పుల్లని తొరుబండి. కాశి. vii.

పులుము or పులుముకొను *pulumu.* [Tel.] v. n. and a. To scour or rub, in washing or bathing. రుద్దు, పులుపు. To bent, కొట్టు. కండ్లంపులుకొనుచు లేచినాడు he waked up rubbing his eyes. తలపులుముకొను to rub the head in bathing. గుడ్డలుపులుముకొను to wash clothes. వాణ్ణి బాగా పులిమినారు they thrashed him well. పులుముడు *pulumudu.* n. Rubbing, రుద్దడము. పులిమిపుచ్చు *pulimi-putchu.* v. a. To evade, అడిగినదానికి కుత్తరముచెప్పకుండా మాయచేయు. "నందుడదే మన్నఁబల్కుము మీకేపాన్మంమగొకరి పులిమి పుచ్చు." N. ix. 344.

పులుసు *pulusu.* [Tel.] n. Acidity, an acid, as the juice of tamarinds. Pride, self-conceit. అతనిపులుసుడించిరి they humbled his pride. adj. Acid, sour. పులుసుకూర vegetables dressed with acids, పులుసుపాని sour water.

పులోముడు *pulomuḍu.* [Skt.] n. The name of a Rishi, slain by Indra. పులోమజ *pulomā-ja.* n. The daughter of Puloma who was ravished by Indra and became his wife. ఇంద్రుడు. పులోమజ్యే *pulomajye.* n. The slayer of Puloma: an epithet of Indra.

పుల్కసుడు or పుల్కసుడు *pulkasuḍu.* [Skt.] n. A man of the Chandāla or Pariah caste. చండాలుడు, శ్వపచుడు, అధముడు. పుల్కసి *pulkasi.* n. A female of the Pariah caste, చండి.

పులోమడు Same as పులోముడు. (q. v.)

పుల్ల *pulla.* [Tel.] n. A small bit or piece of stick. పుల్లలు small pieces of wood for fuel. వాఁడిని వ్యాజ్యానికి పొమ్మని వాకు పుల్లలు పెట్టినాడు he goaded me on to quarrel with them. కుట్టుడాకుపుల్లలు pins used in making leaf platters. పాపకుఁలో పుల్లవలె అడ్డ పడినాడు he came in my way like a twig in a draught of water. ఆ బండికి నీవు పుల్లలు వేయకు do not throw obstacles in its way.

పుల్ల, పుల్లటి or పుల్లని *pulla.* [Tel.] adj. Sour, acid, unripe, raw. Whitish, pale, dun-coloured, or reddish, yellow, grizzled, like a lion. పుల్లకంద *pulla-kanda.* n. A certain root, ఒకవిధమైనకంద. పుల్లకూర *pulla-kuli.* n. Sour gruel. అంబలి. పుల్లకూర Same as పులుసుకూర. పుల్లగిల్లు or పుల్లగిలు *pulla-gillu.* v. n. To turn sour. (Metaphorically,) to be afraid, భయపడు. Pal. 261. పుల్లగోరక *pulla-goraka.* n. A water fowl, నీటికోడి. పుల్లతీగె *pulla-teye.* n. The Soma plant, సోమలత. పాండు. v. పుల్లదానిమ్మ *pulla-dánimma.* n. A sour pomegranate tree. పుల్లన or పుల్లదనము *pullana.* n. Sourness, acidity. పుల్లని *pullani.* adj. Sour, acid. పుల్లనీళ్లు *pulla-nillu.* n. Soured rice-water, మాదిపేళ్లు, Kanj. పుల్లపర్ప *pulla-parpa.* n. Sorrel, *Rumex vesicarius.* కిరపర్ప, పుంక్కూర. Ainsl. i. 398. పుల్లుపచ్చి *pulla-pachi.* n. The sour species of పచ్చి. పుల్లరుగు *pull-arugu,* (పుల్ల+అరుగు.) n. A kind of fish. పుల్లావు *pullavu.* (పుల్ల+ఆవు.) n. A dun cow, కపిలవర్ణముగల ఆవు. పుల్లి, పుల్లియ or పుల్ల *pulle.* n. A leaf plate, i. e., a platter made of leaves stitched together and thrown away after it is used.

పుల్లతి *pullati.* [Tel.] n. A club, కర్ర. A butt, పాయచేయువాఁడు నుంకె పెట్టుకొను కోల.

పుల్లబడు or పుల్లవడు *pulla-badu.* [Tel.] v. n. To be stunned, మూర్ఛపడు, స్తంభించు, నిశ్చేష్టితుఁడగు. "కరి పుల్లపడిచేలముంపుము, బొ మ్మైవనెందు కొంత్రొద్దుమొనముఁ, బెల్లదము గదురనిలిచి, రుల్లసములువినగమరియు నిట్లనిపలి కెఁ." M. III. iv. 371.

పుల్లరి See under పుల్ల.

పుల్లసిల్లు *pullasillu.* [Tel.] v. n. To turn pale or pallid, వివర్ణమగు. To be confused in mind, కలతనొందు, వెలవెలబోవు. To be dejected, నొందు. "ఉరు మొల్లసుగంధివామనసు మోహమువారఁ దొట్టినీవున, బొల్లక వీడనా డదువ యోతిగి వామనివాఁ చిత్తిలఁ, బుల్లసిలంగి జీయ బొరిబొరిచ్చెలు లాడఁగ నాడువారిక, చ్చెల్లము చెల్ల బో నెరయు చెడ్డ సుపంబున నిక్కువయ్యెఁ." V. P. ii. 240.

పుల్లింగము or పుంలింగము *pullingama.* [Skt.] n. The masculine gender.

పుల్లిరిక్ [Tel.] n. A kind of shrub.

పుల్లు or పులు *pullu.* [Tel.] n. Grass; foulness in precious stones. నిష్ట, రత్నములు మాలిన్యము. adj. Little, small, అల్పము. పుల్లంటు రాయి *pull-anta-raya.* n. A sapphire, ఇంద్రనీలము. పుల్లరుసు or పుల్లరుసు *pull-rusu.* n. The little wheel over which the bottom rope of a water-lift (కపిల) runs to upset the bucket when it reaches the top. పుల్లుడి *pull-udi* (పుల్ల+ఊడి.) n. Poor land, land productive only at intervals. ఒకానుక సంవత్సరము సిద్ధాయము బనికిమచ్చెలు. పుల్లురి *pull-uri* (పుల్లు+అరి.) n. Tax, a tax on pasture lands. Also, a tax levied on a fishery, or a head-tax on cattle. పుల్లురుకపాము *pull-uruka-pamu.* n. A sort of snake which springs out of grass.

పుల్లెన *pullena.* [Tel.] n. A plant used in medicine, also called లాల్చీదము.

పుళింద *pulinda.* [Skt.] adj. Barbarian, savage, rude. పుళిందదేశము a certain

country inhabited by savages. Bulinda Devi is the goddess of the Bheels. Tod's Rajasthan. i. 506. **పులిందుడు** *pulinḍuḍu.* n. A barbarian, savage, cannibal.

పువ్వు, పుపు or **పూవు** *puvvu.* [Tel.] n. A flower. A cock's wattles. The gills of a fish. Albugo, a kind of blindness. A cataract in the eye. **కంటిలో పువ్వు లేచినది** there is a cataract in the eye. An asterisk or star used in printing. Flowers or flower-like flames which are thrown out by certain fireworks. Vish. viii. 399. A thief in a candle. **పువ్వుగొలు** a golden ball or ornament on a pagoda. BD. vii. 754. A proverb says **వానిశిపువ్వు తుంపువాడులేడు**, i. e., no one can lay a finger upon him. P. iii. 91. **పొదల పువ్వువాడి** మునుపే before his garland loses its bloom, i. e., with perfect ease. plu. **పువ్వులు** or **పూలు.** **పూలవాన** a slight shower, a few drops. **పువ్వాలు** *puv-vālu.* (పువ్వు+వాలు.) n. "Like a flower"—i. e., waving or rocking backwards and forwards, **పువ్వువలె కదలుట.** **పువ్వార** *puv-vāra.* (పువ్వు+వారె.) n. The blossoms of a palm tree. The inner part of a fish's gills. **పువ్వారుబోడి** *puvv-āra-bōḍi.* n. A woman who is as beautiful as a flower. **పువ్వులు** *puv-vilu.* [పువ్వు+విలు] n. The bow of flowers: Manmadha's weapon. **పువ్వులుకాడు** or **పువ్వులుమూడు** *puv-vilu-kāḍu.* n. An epithet of Manmadha. **పువ్వుచిప్పు** or **పువ్వుచేప** *puvvu-chilpa.* n. A large fish called the *Veral.* A species of *Chatonon:* Russell's plate 78. **పువ్వుబోడి** or **పువ్వుబోది** *puvvu-bōḍi.* n. A nymph, lady, fair woman. **పువ్వుమూడుపు** or **పూలుమూడుపు** *puvvu-mūḍupu.* n. Placing flowers in the hair, a ceremony performed with pregnant women. సీమంతకర్మము. See **పూపు.**

పుష్కరము *pushkaramu.* [Skt.] n. The tip of an elephant's trunk. **ఏనుగులొండము** దివి. A lotus, **పెట్టెతామర.** The sky, **ఆకాశము.** The head of a drum, **వాద్యముఖము.** The revolution of twelve years. A feast held once every twelve years at certain holy rivers as the **గోదావరిపుష్కరము, కృష్ణపుష్కరము,** &c., ఒక పుష్కరి పాలగ్రామములు a dozen holy stones. **కరపుష్కరము** the lilies of her hands, i. e., her fair hands. **పుష్కరిణి** *pushkariṇi.* n. A flowery lake, a pond wherein lotuses grow. A. i. 55. **తామరకొలను, కోనేరు.** A female elephant.

పుష్కలము *pushkalamu.* [Skt.] adj. Excellent, eminent, chief, best. Much, many: **శ్రేష్ఠము, పూర్ణము, వింతారు, సమృద్ధము, అధికము.**

పుష్టి *pushṭi.* [Skt.] n. Fatness, strength, increase. **బలుపు, సమృద్ధి. మాటలపుష్టి** a farrago of words, wordiness. **ధాతుపుష్టి** fulness of pulse. **వాడు పుష్టగానున్నాడు** or **పుష్టులుగానున్నాడు** they are well to do. **ధాతుపుష్టిలేని** impotent. **చాలపుష్టి రూకలు పుష్టిగానున్నవి** he has plenty of money. **పుష్టము** *pushṭamu.* adj. Cherished, nourished. **పోషింపబడిన. పుషితము** *pushṭamu.* adj. Nourished, nurtured, reared, fostered. **పోషింపబడిన.**

పుష్పము *pushpamu.* [Skt. n. A flower. **పువ్వు.** Menses. **స్త్రీచక్రము. పుష్పంధయుగము** *pushpandhayugamu.* n. A bee. **పుష్పకము** *pushpakamu.* n. A chariot, a car, or stately conveyance used by Kubéra or Krishna. **కుబేరునివాహనము, కృష్ణునివెయిలలో** నొకటి **పుష్పకము, పుష్పకేతనుడు** or **పుష్పకేతుడు** *pushpa-kētanuḍu.* n. An epithet of Manmadha. **పుష్పదంతము** *pushpa-dantamu* n. The name of the elephant that is supposed to support the earth at the North-West corner. **పుష్పపాము** *pushpa-pāmu.* n. A certain snake; resembling the one given in Russell's serpents. 2. 5. **పుష్పమంజరి** *pushpa-manjari.* n. A bouquet of flowers. **పూగుత్తి. పుష్పమంజరులు** *pushpa-manjarulu.* n. A sort of grain. A. i. 75. R. i. 111. **పుష్పరథము** or **పుష్పరథము** *pushpa-*

rathamu. n. A pleasure chariot, a car or carriage for any purpose excepting war. విమానము, సవారీరథము, క్రీడారథ్యమను విధము. **పుష్పరసము** *pushpa-rasamu.* n. The nectar or honey of flowers, పూదేన. **పుష్పలావిక** *pushpa-lāvika.* n. A flower-girl, a garland maker. **పుష్పవంతులు** *pushpa-vantulu.* n. The 'Luminaries:' i. e., the sun and the moon, సూర్యచంద్రులు. **పుష్పవతి** or **పుష్పిణి** *pushpa-vati.* n. A menstruous woman. ఋతుమతి, రాజమతీ మైనస్త్రీ, రజస్వల, ముట్టుది. **పుష్పవనము** or **పుష్పవాటిక** *pushpa-vanamu.* n. A flower garden. పూదోట. **పుష్పవర్షము** or **పుష్పవృష్టి** *pushpa-varshamu.* n. Lit: a shower of flowers, a poetical phrase for the strewing or scattering of flowers on joyful occasions. Colloquially, it means a slight or vernal shower: a mere sprinkling of rain. **పుష్పసమయము** *pushpa-samayamu.* n. Spring, the season of flowers. **పుష్పించు** *pushpintsu.* v. n. To flower, to bloom. పూచు, వికసించు. **పుష్పితము** *pushpitamu.* adj. Flowered. పూచిన.

పుష్యము *pushyamu.* [Skt.] n. The lunar month (December—January, or January—February,) in which the moon's change takes place when the sun is in Capricorn. **పుష్యము** *pushyamu.* n. The eighth of the lunar mansions. **పుష్యరాగము** *pushya-rāgamu.* n. A topaz.

పుసలాయించు *pusalāyintsu.* [H.] v. a. To coax, persuade. బ్రతిమాలించు. **పుసలాయింపు** *pusalāyimpu.* n. Coaxing, persuasion.

పుసి *pusi.* [Tel.] n. The rheum of the eyes. నెత్రపులలుము. వాని కిండ్లు పుసులుకట్టినవి his eyes are full of gummy rheum. **పుసికాయలు** granulations in a wound or sore.

పుసుకు *pusuku.* [Tel. (anuk.)] adv. Pop! slapdash! suddenly, abruptly. పుసుకునవచ్చు to pop out. పుసుకున మాట్లాడు to blurt out, or say heedlessly.

పుస్తకము or **పుస్తము** *pustakamu.* [Skt.] n. A book, a volume.

పుస్తము *pustamu.* [Skt.] n. A cake of flesh. మాంసపుచెక్కలము. Plaster, లప్పము.

పుస్తు *pustu.* [Tel.] n. Stinking, a foul scent, a rammish stink. దుర్గంధము, కంపు. "కడియంబు మైపుస్తుకంపు కొడసి." HD. ii. 508.

పుస్తె *puste.* [Tel.] n. The mark of marriage, being a small gold disc worn round the neck by married women. తాళిబొట్లు. See మంగళసూత్రము, Any charmed bead, though worn on the wrist. పుస్తెతాడు the tali string. **పుస్తెములుపు** *puste-mudupu.* n. A woman married a second time, కంకేబోట్లు. పుస్తెముడుపుకట్టు to marry in an irregular fashion.

పూ pu

పూ *pu.* [Tel. for పూవు.] n. A flower. పుష్ప. **పూగుత్తి** *pu-gutti.* n. A cluster of flowers, a nosegay. **పూగుమ్మ** *pū-gumma.* n. A flowery branch. **పూజెప** *pu-jepa.* n. A large fish with particoloured sides: called veral (వెరాల్) in Tamil. **పూదరి** *pu-dari.* (పూవు+తరి.) n. Spring time. Lit: the flower season, వసంతఋతువు, పుష్పసమయము. **పూదేన** or **పూదేనె** *pudene.* n. Honey of flowers, మకరందము. **పూనీరు** *pu-nīru.* n. Essence, distilled water. ఆకుగాళ్ళు, పీచులబుఱు, ఎస్సెన్సు. **పూనూక** *pu-nuka.* n. Very fine grits of grain, పిండిలో సన్నపుమెత్త. **పూనూనె** *pu-nūne.* n. The oil extracted from the Champaka flower, సంపంగినూనె. **పూబాళ** *pū-bāla.* (పూ+బాళ.) n. A bunch of flowers, as of an areca palm, &c. **పూబిందె** *pū-binde.* n. A very tender fruit, with the flower still attached to it. **పూబోడి, పూబోణి** or **పువ్వుబోడి**

pū-sōṭi. n. A beautiful woman, lit: one of a flower-like form. **పూరేకు** *pū-rēku.* (పూవు+రేకు.) n. The petal of a flower. **పుష్పదీపము.** A jewel worn by women on the head. "చేయమక్క నిన్నిపూరేకు పాలియలమకరీ చక్రశృంఖలంబులు." Naish. vi. 56. **పూరేగులు** *pū-rēkulu.* n. A kind of grain.

పూగము *pūgamu.* [Skt.] n. The areca palm, పోకచెట్టు.

పూచి or **పూచికగడ్డి** *pūchi.* [Tel.] n. A sort of long stiff grass of which brooms are made, *Aristida setacea.* తృణభేదము.

పూచి or **పూచి** *pūchi.* [H.] n. Responsibility. పూచీ నాదిగా లేదు I am not responsible for it. **పూచీపడు** *pūchi-paḍu.* v. n. To undertake the responsibility. పూర్వాపరాలక్కలు accounts necessary for current business. **పూచీపట్టు** or **పూచీవట్టు** *pūchi-paṭṭu.* v. n. To be bent upon or firmly resolved, to persist. పూనికోట. "పాండవమధ్యముండం బడబుగాడుపుండనట్లేరంబులపూచిపట్టికయ్యంబుకు వచ్చె నతనిలావును దీరంబుకు శాకలుండ కిట్టి యున్న యది." M. VI. iv. 206. "కిడిసైన్య మిండు పీనిమ్మనుగ్గు, శల్యగరుతనూజ సోమదత్త కర్ణద్రౌణులుంతానిలియున్నారి పోటుమగలు గాన పూచిపట్టే." M. VII. iii. 179.

పూచు *pūchu.* [Tel.] v. n. To flower, bloom, blossom, bud, shoot out, open or expand, పుష్పించు. To have a bad mark, as a horse. To become sapless or weak, నిస్సారమగు. నాలుక పూచినది the tongue furred. కన్నులు పూచినవి the eyes became discoloured by disease. పూచిన బట్టలు spotty clothes, which shew evil marks although washed. ఆక్షి మూల దెల్ల బట్టలలోబడే గల్లమక్కలు. A. v. 127. "పూచిన గుఱ్ఱాలు" horses that have unlucky marks, కొరగానిమచ్చలుగల గుర్రములు.

పూజ or **పూజనము** *pūja.* [Skt.] n. Worship, reverence, respect, veneration, obeisance, homage, adoration. అర్చన. ఇది వాడు చేసుకొన్న పూజాఫలము this is an answer to his prayers. **పూజకుడు** *pūjakuḍu.* n. A worshipper, a priest, అర్చకుడు. **పూజనీయము** *pūjanīyamu.* adj. Venerable, honourable, M. XIII. v. 29. పూజనీయులు the noble. **పూజించు** or **పూజచేయు** *pūjiñchu* v. a. To worship, adore, do homage or obeisance to, reverence. ఆర్చించు. **పూజితము** *pūjitamu.* adj. Worshipped, adored, reverend, reverenced. **పూజితుడు** *pūjituḍu.* n. One who is honoured or saintly, పూజింపబడిన వాడు. **పూజ్యత** *pūjyata.* n. Venerableness. **పూజ్యము** *pūjyamu.* adj. Venerable, deserving of respect and reverence. n. Nothing. భూజ్యమున్నది I have nothing to live upon. **పూజ్యుడు** *pūjyuḍu.* n. One who is venerable or honourable, పూజింపదగినవాడు, గౌరవనీయుడు పాత్రుడు. **పూజ్యాత్మ** *pūjyāt-ma.* adj. Venerable, adorable.

పూజ *pūje.* [Tel.] n. Painting or filagree work on pots. A bead or spangle: particularly, drops or beads of gold attached to golden jewels. Flourishes or ornaments in a manuscript. Illumination. పుటారులమినిచిత్రము. కుండకు పూజలుపెట్టిరి the pot is painted with chunam, ochre, &c. Metaphorically a flogging. నీకు పూజల కావలెనా do you want a thrashing? **పూజకాగులు** or **పూజకుండలు** *pūje-kāgulu.* (పూజ+కాగులు.) n. Painted pots, అలంకరించిన కుండలు. **పూజచేయు** to paint pots, &c., పుటారులమీద చిత్రించు.

పూజె *pūje.* [from Skt. పూజ.] Same as పూజ (q. v.) **పూజెరి, పూజెరి** or **పూజెరి నాడు** *pūjāri.* (పూజె+ఆడు.) n. An officiating Brahmin or priest of a temple, అర్చకుడు. **పూజెరిసాని** *pūjāri-sāni.* n. A priestess. Znoca. vi. 127.

పూట *pūṭa.* [Tel.] n. A time. కాలము. A part of a day, సంధ్య. A day. దినము. Security, surety, bail. ప్రతిభూత్వము. One who stands bail for another, పూటకూడు. ఈటిపూట in the day time. రాత్రిపూట at night. తెల్లవారుపూట in the morning. వానికిపూటలు చూపించినాడు he administered medicine two mornings and two evenings. పూటకూపు *puṭa-kūpu.* n. One who stands security. ప్రతిభువు. జోమానుదారుడు. పూటకూడు food obtained by paying for each meal, boarding. వీపూటకు ఆపూట సొమ్ము ఇచ్చి తినుట, కెలసీమకొని చేతవేతకు చెల్లెదు అన్నము. పూటకూళ్లయిల్లు an inn or boarding house. పూటకూళ్లమ్మ a woman who makes her living by preparing food for daily wages. పూటచెల్లు or పూట చెల్లు v. a To give bail. పూటబడు or పూటపడు *pūṭa-biḍu.* v. n. To stand bail. ఆతడు నాకు పూటబడినాడు he stood security for me, ఆతడు నాకు జోమానుగానున్నాడు. పూటసాక్షి a hired or false witness. దొంగసాక్షి, బూటికపుసాక్షి. పూటపూటమను ఇదే కచ్చ this is the daily plague. ఎల్లప్పుడు ఇదే పోరు or రంధి. పూటవాటు *pūṭa-vāṭu.* n. The act of standing security for another.

పూటము *pūṭamu.* [Tel.] n. Weight, బరువు, భారము. పడవ పూటమైనది the boat is filled with the due quantity of goods.

పూడ [Tel.] n. The anus.

పూడు *pūḍu.* [Tel.] v. n. To be filled or closed up: to fall in, as a well or pit. బావి పూడిపోయినది the well has fallen in. కాలువ పూడిపోయినది the canal is filled up with earth. ఎముకలు పూడిపోయినవి the bones are covered with flesh పూడుపాము *pūḍu-pāmu.* n. A small, fierce and venomous snake called the *coluber maculla.* మట్టిలో పూడిపోయినది అనుము. పూడుపు or పూడ్పు n. Burying, భూమ్యాట. buried treasure. నిక్షేపము. పూడ్చు *pūḍisu.* (Madras Telugu for పోయిపిడుచు.) v. n. To go పోవు. పూడింపు or పూడ్పింపు *pūḍipiṁsu.* v. a. To cause to be buried or filled up. పూడు or పూడిక *pūḍu.* n. The filling up, stuff, that has fallen in. పూడుము or పూడ్చు *pūḍusu.* v. a. To fill up, to close, as a pit with earth, to inter or bury, to conceal under the ground. To plant, పాతు.

పూడులు or పూండ్లు *pūḍulu.* [Tel.] adj. Many, అనేకములు. ఏడులు పూడులుగాగ for many years.

పూత *pūta.* (from Tel. పూయు or పూచు). n. Rubbing, beamearing, పూయుట, చన్ను. Sandal which is smeared over the body, చందనము. Mortar, సున్నపుగచ్చు. Blooming, budding, పూయుట, కిసలయము. నోటిపూత Aphthae, a disease of the mouth, thrush. Fragrant paste applied to the skin. చందనము. నాలుగు బంగారుపూతలు అయినవి four coats of gilding are applied. ఆ చెట్టు పూతపట్టలేదు that tree has not commenced to flower.

పూతన *pūtana.* [Skt.] n. The name of an ogress. ఆది రెండో పూతన she is a perfect fiend.

పూతము *pūtamu.* [Skt.] adj. Strained, cleaned, cleansed, వడియబోసిన, పవకట్టబడిన, తూర్పెట్టిన. Pure, purified, పవిత్రమైన.

పూతిగంధి *pūti-gandhi.* [Skt.] n. A stink, a foul smell, దుర్గంధము.

పూవె or పూరియ *pūḍe.* [Tel.] n. A bead of gold. బంగారుపూస. Also, పూస (q. v.).

పూదెకట్టు *pūḍe-kaṭṭu.* v. n. To form into a gold bead. బంగారుపూసగాచేయు.

పూనిగొల్లలు *pūni-gollalu.* [Tel.] n. A particular class of shepherds.

పూను *pūnu.* [Tel.] v. n. To attempt. యత్నించు, ఉద్యమించు. v. a. To take; to undertake; to wear; to bear; to feel or suffer. కొను, వహించు, వైనవేసికొను, ధరించు, ఆరంభించు, అంగీకరించు. "పూనివచ్చుయ రసమున, మానినిమ్మగిలైనరించి మరియంగనై." Swa. vi. 101. దానికి శివుడు పూనినది a spirit or goddess has taken possession of her. **పూనిక, పూనికి** or **పూన్కి** *pūnika.* n. Assumption, hope, persistence. వహించుటయేడము, వహించుడము, కోరిక. ఆశ. An attempt, endeavour, ప్రయత్నము, ఉద్యమము. **పూనుము, పూన్చు** or **పూనించు** *pūnisu.* v. a. To cause to bear or wear. ధరింపజేయు, వహింపజేయు. To cause to undertake, పూనుకొనునట్లుచేయు. To tie, కట్టు. బండికి గుర్రములను పూన్చెను he harnessed the horses to the carriage.

పూనె *pūne.* [Tel.] n. A casket, a small box. బరిణె "చనుడు క్రొవ్వి, నాను భవమీ మంచు నులు తొలంతి నీరుంకుమున్నొనెలా విన్నట్లు కస్తూరిమలభూలమించు భూనగిడుసుకిన్, ప్రాణేలు." S. i. 159.

పూప *pūpa.* [Tel.] n. A tender fruit just formed, పుష్పించిన. An infant, శిశువు. The pupil of the eye, కంటిపాప. adj. Tender, young. చిన్న.

పూపము *pūpamu.* [Skt.] n. A cake, పిత్తుకము, పిండివంట.

పూపు or **పూప్పు** *pūpu.* [Tel. from పూను.] n. An undertaking, effort, attempt, పూనిక. "పీటరపాపేలుమన విజయాత్మ పదవ శత్వంబునుండేని మనుపటి పూపు పుకొప్పక." Kalahas. ii. 71.

పూయము *pūyamu.* [Skt.] n. Pus or matter from an abscess or sore, చిక్కిన చెత్తము, చీము.

పూయు *pūyu.* [Tel.] v. n. To bear or produce, as flowers. పూచు. ఆ భూమి ఉప్పుపూస్తున్నది that ground produces salt. v. a. To smear, besmear, daub, anoint, lay on, apply (oil, paint, medicine, &c.) ఒంటికి గంధము పూసికొను rubbing oneself with sandal paste. **పూయించు** *pūyinisu.* v. a. To cause to apply or smear, paint, oil, &c. ఇంటికి సున్నము పూయించితిని or చేయించితిని I got my house whitewashed.

పూరము *pūramu.* [Skt.] n. A flood, a flow, the flowing of the tide. ప్రవాహము. adj. Filled, నిండిన. **పూరకము** *pūrakamu.* adj Filling, completing. n. That which fills or completes, filling up. A citron, *Citrus medica.* మాదిఫలము. Closing the right nostril and drawing up air through the left. ఊపిరిని పూరించుట. **పూరకుడు** *pūrakudu* n. One who fills, నింపువాడు. **పూరగించు** *pūra-ginisu.* v. v. To fulfil, కొనసాగు. To pass, as time, కడపు. **పూరణము** *pūraṇamu.* n. Filling, completing; stuffing; the inside of a pie. నిండించుట. adj. That which fills, నింపునది. **పూరించు** *pūrinisu.* v. a. To fill, to fill with air, to sound a horn. నింపు, "కూడుపూరించు నిదానస్యమాయిత సుందరాస్యవై." **పూరీ** or **పూరిక** *pūri.* n. A kind of sweet thin cake made of wheat flour. **పూరితము** *pūritamu.* adj. Filled, full, complete; నిండుగుడిన.

పూర్ణ *pūrṇa.* [H.] adj. Full, complete, సంపూర్ణమైన.

పూరి *pūri.* [Tel.] n. Grass. The milk given by animals. మృగముల చేయుపాలు. పూరిమెసను to eat grass, ఓడిపోను. పూరి చెమె he ate grass, i.e., he lost the battle. ఆ చేలను పైపూరితోకూడా అమ్మినాడు he sold the ground with all that was on it. **పూరింట్లు** or **పూరిల్లు** *pūri-illu.* n. A thatched house.

పూరుడూ చెన్న *pūru-doune.* [Tel.] n. A plant called *Ekebergia indica.* Rox. ii. 392.

పూరుషుడు Same as పురుషుడు. (q. v.)

పూరేడు *pū-rēḍu.* [Tel.] n. A bird of the quail genus. A quail. మిలమల్లంకి, డాసు, గోమిడ.

పూర్ణము *pūrṇamu.* [Skt.] adj. Full, filled, నిండిన. Complete, all, entire. సమస్తము. Strong, powerful, able. శక్తిగల. పూర్ణకము *pūrṇakamu.* n. A filling up; as, పాదపూర్ణకము a peg in a verse: any useless word inserted to fill the measure, as ఒగి, అనక, ఇల, &c. పూర్ణకుంభము *pūrṇa-kumbhamu.* n. An ornamented vase filled with water and used in marriages, &c. పూర్ణగర్భము *pūrṇa-garbhamu.* n. A sort of cake. బూరె. పూర్ణపాత్రము or పూర్ణాపాత్రము *pūrṇa-pātramu.* n. A full cup or vessel, a vessel filled with cloths or ornaments, which are scrambled for at a festival, a vessel full of rice presented at a sacrifice to the superintending and officiating priests. సర్వాభరణాలంకారాంబరాదికం. కొబ్బరి కోరడము పట్టడం కనుపులబట్టలు మొదలైనవి ఉంచి సమర్పించు; ఉత్సవకాలమందు పంతోషముచేత బహ్మాధికారులకయిను సోమకొనుట; సమస్తం పూర్ణపాత్రము. పూర్ణమాసము or పూర్ణమాసము *pūrṇa-māsamu.* n. A sacrifice performed on the day of the full moon. పూర్ణము or పూర్ణము *pūrṇamu.* n. The inside of a pie. The stuffing of a cake. పూర్ణిమ or పౌర్ణమి *pūrṇima.* n. The lunar day on which the moon is full. పున్నమ, పున్నమి. పూర్ణీభవించు *pūrṇi-bhaviṃṣu.* v. n. To become full. నిండు, పూర్ణమగు. పూర్ణుడు *pūrṇuḍu.* n. One who is full or well skilled. వాడు విద్యలో పూర్ణుడు he is an accomplished scholar.

పూర్తి *pūrti.* [Skt.] n. Fullness, భర్తీ, నిండుట. Completion, termination, end, సమాప్తి. పూర్తము *pūrtamu.* adj. Filled, full, complete. నిండబడిన. Covered, concealed, కప్పబడిన. n. An act of beneficence, as digging a well or tank, planting a grove, building a temple, feeding the poor, &c. Nourishing, cherishing. పాలనము.

పూర్వము *pūrvamu.* [Skt.] adj. First, former, prior, preceding, initial, before, in front of; old, ancient. మొదటిది, మొదటి సంగతి, మొదటికాలపుది. East, eastern. మొదటిదిక్కు. adv. Formerly, of old. తత్పూర్వము previously, before which, before that (time or occurrence.) n. Former or ancient times, days of old. పూర్వ *pūrva.* n. The east. పూర్వకము *pūrvakamu.* adj. Originating in, made of, arising from. బుద్ధిపూర్వకమైన intentional, originating in purpose. వ్రాతపూర్వకమైన in writing. When added to many nouns it makes them adjectives as వినయపూర్వకమైన humble, humbly expressed. పూర్వకముగా *pūrvakamu-gā.* adv. As a token of. As, through, by way of, in accordance with. ప్రమాణపూర్వకముగా on oath. దానపూర్వకముగా as a gift, freely, సమర్పణపూర్వకముగా willingly, voluntarily. మంత్రపూర్వకముగా by means of spells, magically. వినయపూర్వకముగా humbly. పూర్వగంగ *pūrva-gaṅga.* n. The river Narbada. పూర్వజ *pūrvaja.* n An elder sister. అక్క. పూర్వజన్మము *pūrva-janmamu.* n. A former birth. పూర్వజన్మఫలము *pūrva-janma-phalamu.* n. The result of action in a former birth. Destiny, fortune, fate. పూర్వజుడు *pūrvajuḍu.* n. An elder brother, అన్న. పూర్వదేవుడు or పూర్వగీర్వాణుడు *pūrva-dēvuḍu.* n. An elder god, a Rakshasa, రాక్షసుడు, తొలిదేవుడు. పూర్వపక్షము or పూర్వసిద్ధాంతము *pūrva-pakshamu.* n. An argument, one side of a question in logic, వాదము. An objection to an argument. నామాటలు పూర్వపక్షమయే all my words were mere statements. పూర్వపక్షమైపోయిన refuted, rebutted. పూర్వపర్వతము or పూర్వాద్రి *pūrva-parvatamu.*

n. The eastern mountain out of which the sun is supposed to rise. పూర్వ రంగము *pūrva-rangama.* n. A commencement, prologue, overture. నాట కమునకు మొదలఁట. BD. iii. 97. పూర్వాభిముఖుఁడు *pūrv-abhi-mukhuḍu.* n. One who faces the east. పూర్వార్ధము *pūrv-ārdhamu.* n. A former half. పూర్వాషాఢ *pūrv-āshāḍa.* n. The name of a lunar constellation. పూర్వాహ్ణము *pūrv-āhṇama.* n. The first part of the day, the forenoon, దినపూర్వభాగము. పూర్వులు or పూర్వీకులు *pūrvulu.* n. Ancestors, forefathers, predecessors. పూర్వోత్తరదిక్కు *pūrv-ōttara-dikku.* n. The north east. పూర్వోత్తరము *pūrv-ōttaramu.* n. The whole of an affair, from the first (పూర్వము) to the last (ఉత్తరము). Particulars, details. నాకుపూర్వోత్తరము ఎఱుఁగను I know nothing whatever about it. నీ పూర్వోత్తరములు మేమెఱిఁగి tell me your antecedents. పూర్వోత్పన్నము *pūrv-ōtpannamu.* adj. Primeval. అనాదిగలుఁ.

పూఁటి or తెల్లపూఁటి *pūṭi.* [Tel.] n. A certain plant, *Asiraea pratense.*

పూఁటి *pūṭi.* [Tel.] n. A star pagoda worth 3½ rupees. పూఁటలు plu. Star pagodas.

పూవు *puvu.* [Tel.] n. A flower. పూవు. పూలమట్ట *pūla-maṭṭa.* n. A kind of fish. పూలముడుపు *pūla-muḍupu.* n. Adorning the head with flowers. పూవత్తి or పువ్వొత్తి *pū-vatti.* n. A kind of fire works, which give a white light. పూవిండి శోభనము, పూవెంటేవాఁడు, పూవిలుకాఁడు or పూవిలుతుఁడు *pū-viṇṭi-ḍēvuḍu.* n. An epithet of Manmadha. పూవుబోడి or పువ్వుబోడి (See under పూ. పూవుగట్టు *pūva-gaṭṭu.* (పూవు+కట్టు.) v. n. To crystallise. పువ్వు కలియము. పూవుగుమ్మడివంటి *pūla-gummaḍi* n. The plant termed *Coccinea racemosa*, or *Banisteria bengalensis.* Rox. ii. 368. పూవిల్లు *pū-villu.* n. A bow made of flowers, carried by Manmadha.

పూషుఁడు *pushuḍu.* [Skt.] n. The sun.

పూస *pusa.* [Tel.] n. A bead, మణి. A joint of a finger, కీలులోనిభాగవిశేషం. A bit or piece. వెన్న పూసలు the joints of the back-bone. పిఱుఁదిపూస the rump, os coccyx. "నవనీతపిండపుపై పూతయిల్లు పెడకట్టి చిమ్మిలి సుయ్యడాల్చుమిరవుఁ." A. vi. 104. వెన్నపూస a bit of butter, i. e., butter. "పుట్టనియట్టి పిల్లలకు పూసలు కట్టుదు రిమ్మలక్కలు." (Bhalya. iii. 63.) women call for necklaces for their children before they are born, i. e., they count the chickens before they are hatched. పూసగ్రుచ్చినటి (KP. iv. 131.) in regular order. పూసకజ్జికము. n. The sweetmeat called macaroons. పూసకామంచిగడ్డి or పూసలు కామంచిగడ్డి *pusa-kamanchi-gaḍḍi.* n. A kind of కామంచి. పూసగుమ్మడెంప *pusa-gummaḍenda.* n. A kind of bead. నంజాలు. పూసయెముక or పూసయెముకలు the back bone, వెన్నపూస. "చేదోయియనుచయ్యె వెలుఁగు విల్వంక లై పూసయెముకలు పొందిక లైన." Kāsi Khand. vi. 18. పూసలవాఁడు *pusalu-vāḍu.* n. One who sells beads, one who polishes precious stones, రత్నములు కూర్చువాఁడు.

పృ pri

పృక్తము *priktama.* [Skt.] adj. Joined, united, కూడుకొనిన.

పృచ్ఛ *pruchha.* [Skt.] n. Questioning, a question, query. ప్రశ్నము, అడుగు. పృచ్ఛించు or పృచ్ఛచేయు *prichchhinsu.* To question. అడుగు, ప్రశ్నించు.

పృతన *pṛitana.* [Skt.] n. An army, host. సేన, దండు. పృతనాధిపతి *pṛitan-ādhi-pati.* n. A commander, a general. M. VII. i.

50. పృతనాషాట్టు *pritanashaṭṭu*. n. An epithet of Indra.

పృథ *pritha*. [Skt.] n. The mother of the Pandus, కుంతీదేవి.

పృథక్ *prithak*. [Skt.] adv. Alone, separately. పృథగ్జనుడు *pritag-janudu*. n. An ignorant man, a fool, a man of low caste, a sinner, a wicked man. పీడుడు, మూర్ఖుడు, పాపి. పృథగ్విధము *prithag-vidhamu*. adj. Of different sorts. రెండ్ల విధములయిన.

పృథివి or పృథ్వి *prithvi*. [Skt.] n. The earth. పృథ్వీపతి a king.

పృథు or పృథుపు *pṛithu*. [Skt.] adj. Great, big. పృథుతరువు a big tree. పృథుకంఠకము *pṛitha-kaṇṭhaka*. n. A mole cricket. పృథులము *pṛithulama*. adj. Big, great, large. పొన్న, విరివియైన.

పృథుకము *pṛithukamu*. [Skt.] n. An infant. పిల్ల, బిడ్డ. Parched corn, first scalded and then bruised to remove the husk. అటుకులు.

పృశ్ని *pṛiśni*. [Skt.] n. A ray of light, కిరణము. A dwarf, మనుష్యజాతిలో. A savage, కిరాతుడు.

పృషతము or పృషత్తు *pṛishatamu*. [Skt.] n. A drop of any liquid. బిందువు. The porcine deer. దుప్పి.

పృషదంశకము or పృషదంశకము *pṛishadaṃśakamu*. [Skt.] n. A cat. పిల్లి.

పృష్టము *pṛishṭamu*. [Skt.] adj. Asked. అడుగబడిన.

పృష్టి *pṛishṭi*. [Skt.] n. A ray of light, కిరణము.

పృష్ఠము *pṛishṭhamu*. [Skt.] n. The back. వీపు. The rear, పశ్చాద్భాగము. The posteriors. ముడ్డి.

పె pe

పెం or పెన్ *pem*. [Tel.] n. A contraction for పెను large. పెంకిలుమ (పెను+చిలువ) n. A large rock snake పెంజీకటి *pen-jikaṭi*. Thick darkness. The compounds (సమాసములు) in which it thus appears in an abbreviated form are as follow:— పెంజెమట *pen-jemaṭa*. n. Profuse perspiration. పెంజెర *pen-jera*. (పెను+జెర్ర) n. A kind of rock snake, the boa constrictor. చిన్న పెంజెర a mud snake. తుప్పు పెంజెర or తుప్పు పెంజెరు and బొట్ట పెంజెర are other species. పెండోడ *pen-ḍzaḍa*. n. A large tress. పెద్దజడ. పెంజొట్టుచెట్టు *pen-ḍzaṭṭa-chetṭu*. A jungle shrub. పెంజోర *pen-ḍzora*. (పెను+కోర) n. A certain large fish. The great shark. "మున్నీట పెంజోరచే నీవోపు నిందింబుఁ." కాశీ. సౌ. పెండడి *pen-ḍaḍi*. (పెను+దిడి.) n. Mud. పెండడి పనులు work done with stone and mud. "ఇందుఁగలదన్నలేదనియు లేదురహస్యమెఱింగి పెందలపులి వోనిడంబడి యందుగలానిలో మెలఁగు బ్రాహ్మణుఁడోదనుల పెఱయూఁడ." Swa. iii. 38. టీ॥ ఇందీనగమకి పెందలపులి. పెందడిండ్లు, ఇల్లులవా పూర్వనివాసులయొక్క కొండగుహ. పెందడికడప or పెందలాడ *pen-ḍala-kaḍa*. (పెను+తల+కడ). adv. Early, betimes, quickly, hastily. In the twilight. A. i. 20. ప్రొద్దుపోక మునుపు, ప్రొద్దుగలుక. పెందిరువడి *pen-diruvaḍi*. (పెను+తిరువడి.) n. A Vaishnvaite's name for Garutmant. గరుత్మంతుడు. "పెంది నెయ్యపుఁబలనిన్నుఁజేరఁగా నెమ్మనంత పీఁదింపుల బొడి మొనడల జిడ్డొరిగెదము కమ్మగాదు పెండెంనడు మెత్తఁబెరుగువడిగనిచి." A. iv. 10. పెంతీగ *pen-diga*. n. A large creeper. పెందురుము *pen-duruma*. (పెను+తురుము.) n. Full tresses. "పెంగల్వపూఁబోఁడిపెల్చ పెందురుము పై ఘనపారమున మూసకముపుంచి." Swa. vi. 5. టీ॥ పెందురుము పై పెద్దకొప్పుమీదను. పెందెర *pen-dera*. (పెను+దెర.) n. A billow, a

large wave, like a screen; Swa. v. 102. A. vi. 186. పెంపెరువు *pen-deruvu*. n. A high way, రాజమార్గము. భార. ఉద్యో. iii. పెంపెరులు *pen-devulu*. n. A dangerous disease. A great plague, S. iii. 200. పెంపొడ *pen-doda*. n. The upper or thicker part of the thigh. Mand. iii. 46. పెంపోధ *pen-drôva*. n. Salvation, ముక్తి. భాగ. x. పెంధూళి *pen-dhuli*. n. Great dust. పెపంచగతి *pen-jagati*. n. The great universe. పెపొగ *penboga*. n. A great smoke. పెమ్మాతము *pen-bhutamu*. n. A great demon.

పెంకితీగ *penki-tiga*. [Tel.] n. The name of a large climbing woody shrub, called *Gouania tiliaefolia*. Box. i. 682.

పెంకు *penku*. [Tel.] n. A potsherd or cullet. A tile, a pantile. కుండపెంకు or చిల్లపెంకు a fragment of a pot. అద్దపుపెంకు a pane of glass, a broken bit of glass. తలపెంకు or పుర్రెపెంకు the skull. చదికుదుద పెట్టేటందుకై అద్దపు పెంకులు pieces of glass sewn on to parts of women's dress as ornaments. వాని ముఖము పెంకువలె పోయింది his countenance fell, వాని ముఖము వాడియుండెను. పెంకుటిల్లు *penku-t-illu*. n. A tiled house, one roofed with tiles. టిల్లి పెంకులు pantiles.

పెంకి *penki*. [Tel.] adj. Obstinate, stubborn, impudent. మొండిపెట్టి, మూర్ఖమైన, పెంకితనముగాడుమట్టినగుం బుద్ధులు చెప్పుము." S. iii. 21. n. A stubborn man, మూర్ఖుడు. An impudent or insolent man. పెంకిపురుగు *penki-purugu*. n. A weevil in grain.

పెంకు or పెంకిక *penku*. [Tel.] n. A potsherd. "అలుకకి చిల్లపెంకోదిగా" పాపులకుండ బంతయు కపటంబులేక." HD. i. 1447.

పెంచు or పెనుచు *penchu*. [Tel. from పెను.] v. a. To nourish, support, take care of. To adopt or rear a child, పోషించు, సాకు. To increase, improve. To extend or swell. To exaggerate, to multiply. మాంసము మాంసమును పెంచును flesh meat increases the flesh. కలహము పెంచినాడు he fomented the quarrel. గ్రంథము ఊక పెంచెను he spun the story (or book) out. గడ్డము పెంచు to grow or wear a beard. తలపెంచు to wear one's hair long, to keep one's head unshorn. చెవులుపెంచు or చెవులు పుట్టించు to bore the ears. Chenn. iii. 145. ముక్కు పెంచు to keep a hole open for a nose-jewel. దుఃఖము పెంచు to indulge in grief, దుఃఖముపొందు, దుఃఖించు. ND. i. 702. రోగమును పెంచినాడు he increased the illness. కథను పెంచు to exaggerate. See పెంపు & పెంపకము. పెంచుకోను *penchu-konu*. v. a. To adopt. ఒత్తుకోసికొను.

పెంచెపుచండ *penchepu-danda*. [Tel.] n. A sort of crook or staff. "చుట్టలయందు గ్రాదు పాపాను చెంపగుట్టెవి యద్దుల పగుదికొంచ్యలను మెరుగు పెంచెపు చండి మేటి దుబ్బులలు గరిపెక యుండవాక్కట్టమనికెలు." Navan. D.

పెంజెర *penjera*. See under పెం.

పెంట *penta*. [Tel.] n. A heap, as of dirt, sweepings or manure. ఎరువు. Ash, a dunghill. పేరుగు పెంటలు heaps of corpses. పెంటకట్టు to manure land, to dung a field by penning sheep or goats in it. పెంటకళ్ళు, పెంటకుప్పలు, మందిరువు. పెంటపట్టు or పెంట *penta-pattu*. n. An enclosure in which a herd of cattle or a flock of sheep are kept, పసులలోకను వానిదొడ్డి. Also, a suburb or village, పేట, ఉన గొల్లపెంట, రుమ్మలపెంట, గొల్లపెంట. పెంటి *penti*. n. A female of a bird, animal or plant. పక్షులమొగ్గలులో నాడుది. adj. Female; smaller. పెంటకోడి a hen. పెంటి కుఱుడు or పెంటిఅల the smaller surf, చిన్న ఆల. See చూడు. పెంటిపన్యి feminine accomplishments. పెంటితాడు the female palm tree, ఆడుతాటిచెట్టు. పెంటిక or పెంట్రిక *pentika*. [Tel.] n. The dung of sheep, goats, hares, deer, or rats, &c.

పెంటివడు *penti-paḍu*. v. n. To match or equal. To pair, జతగూడు, కవగూడు. "స్త్రీ మృగమధీ పశువులు మేతలువడిలి, పగలు రేయును పెంటివడి పాయవియ్యి" *Ji.* iii. 136.

పెండ or పేడ *penḍa*. [Tel.] n. Cowdung, గోమయము. The dung of any clean animal. గబ్బిపేడ, గొర్రపేడ. The word రెట్ట is used for the dung of fish or birds, as చేపరెట్ట or ఱాతిరెట్ట; and లద్ది for the dung of horses or elephants, as గుర్రపులద్ది or ఏనుగులద్ది.

పెండలము *penḍalamu*. [Tel.] n. The yam, *Dioscorea alata*, Rox. iii. 797.

పెండెరము, పెండెము, పెండరము, పెండారము, పెండరము or పెండేరము *penḍeramu*. [Tel.] n. An ornament worn like a garter on one leg.

పెండె or పెండెబద్ద *penḍe*. [Tel.] n. A lath or small rafter, commonly called a reaper, a strip of wood. ఇంటివాసములమీని అడ్డముగావేసికట్టే కొయ్య. A pannier or pack, being half a bullock load. పొగాకు మొదలయినవాటిలో సగము. విభూతి పెండెకట్లు or త్రిపుండ్రకము. the triple line of ashes drawn across the forehead by worshippers of Siva, పెండెలవల పట్టీలుగాతీర్చిన విభూతి రేఖలు.

పెండెము or పెండేరము *penḍemu*. [Tel.] n. A door made of strips of bamboo, a wooden gate. పశువులదొడ్డియొక్క ద్వారకవాటము. A wooden bar used to fasten a door. అడ్డకర్ర. See పెండియము.

పెండ్లి, పెండిలి or పెళ్లి *penḍli*. [Drav: పెళ a wife, a woman.] n. Lit: Taking a wife. Marriage. The rite which answers to betrothal between children, the actual marriage being called, కోపిన. పెండ్లి అరుగు or పెళ్లిదిన్న a small hillock upon which the marriage takes place. పెండ్లి కూతురు or పెండ్లికొమార్తె n. The bride, వధువు. A daughter-in-law, కోడలు. పెండ్లి కొడుకు, or పెండ్లికుమారుడు n. The bridegroom. A son-in-law, అల్లుడు. తోడిపెండ్లి కొడుకు a bridesman. తోడిపెండ్లికూతురు a bridesmaid. పెండ్లికూతురుగది the bride-chamber. పెండ్లిచేయించు to unite two persons in marriage. పెండ్లిచేయు to marry a couple. పెండ్లిచేసికొను to marry, i. e., become a husband or wife. పెండ్లిండుములు or పెళ్లిళ్లు n. plu. Marriages, weddings. పెండ్లికుండలు *penḍli-kuṇḍalu*. n. Painted pots used at marriages, అలంకరించిన. పెండ్లిగుమ్మడి the ash gourd used at marriages, బూడిదగుమ్మడి. పెండ్లినడక *penḍli-naḍaka*. n. A very slow or tedious walk, as people walk in marriage processions. పెండ్లాడు, పెండ్లియాడు or పెండ్లిరయగు *penḍl-āḍu*. v. a. To marry. వివాహముచేసికొను. To be married, వివాహమగు. పెండ్లము, or పెండ్లాము *penḍlāma*. n. A wife.

పెంపు *pempu*. [Tel. for పెను.] n. Greatness, మహత్వము, ఆధిక్యము, అధికత్వము. Honour, గౌరవము. Rearing, nourishing, fostering, పోషణ. Increase, growth, వృద్ధి. Plenty, సమృద్ధి. Ruin, నాశము, అయిపు. గ్రామమును పెంపు చేసినవారు those who enlarged the town. v. a. To ruin, నాశముచేయు. పెంపుడు *pempuḍu*. adj. Fostered, reared, adopted (as a son), brought up, tamed, domesticated, పెంచబడిన. పెంపుడుకొమారుడు or దత్తపుత్రుడు an adopted son. పెంపుడులల్లి an adoptive mother. పెంపుడుతండ్రి an adoptive father. పెంపుడుచిలుక a pet parrot. పెంపరలాడు *pemp-ara-l-āḍu*. v. n. To be increased, augmented. మిక్కుటమగు. పెంచు, పెంపగు, పెంపుచెందు, పెంపొందు or పెంపుమీరు *pemp-aru*. v. n. To increase, grow, improve. సద్గుణ, గోప్పయగు, అతిశయించు.

పెకలు *pekalu.* [Tel.] v. n. To come up, i. e., be torn up by the roots, పెల్లగిల్లు. To give way, yield. To get ready to travel. ప్రయాణమగు. **పెకలించు, పెకలుచు** or **పెకల్చు** *pekalintsu.* v. a. To root up, root out, tear up, eradicate. పెకల చేయు. పెల్లగించు. To tear up by the roots.

పెక్కణాము or **ప్రెక్కణాము** *pekkanamu.* [Tel.] n. Dancing with gestures. ఆభినయముతోగూడిన నృత్యము.

పెక్కలి *pekkali.* [Tel.] n. A tree like the Love Apple.

పెక్కు *pekku.* [Tel.] *pron.* Many, అనేకము. ఎక్కేల why so many? పెక్కులు many (things.) అనేకము. adj. Many, plentiful. పెక్కు ఉపాయములు numerous contrivances. పెక్కువిధి in many ways. పెక్కుమా టలేల why so many words? పెక్కుమారులు many times. **పెక్కుమి** *pekkumi.* n. Increase, growth; fullness; greatness, గర్వము, అధిక్యము. ఈవిభు పెక్కుమిం బొలిచే నేమ పెక్కు మొయుంచు సనిలిన్ వాఁడుఁబలుఁగాక." T. ii. 97. నీపు నీవు పెక్కుమో, నీపు చూచవా, నేను పెక్కువో, నేమ పొడవా, అందు, అని. Prettiness, elegance, శోభ. **పెక్కుండ్రు** or **పెక్కురు** *pekkandru.* pron: plu. Many persons, several persons. అనేకులు.

పెగడ, ప్రెగడ or **ప్రెగ్గడ** *pegada.* [Tel.] n. An elder, senior; a noble, a gentleman, పెద్దవాడు. Vish. vii. 153.

పెగలు *pegalu.* [Tel.] Another form of పెఱలు. (q. v.) అప్పు ఎక్కడను పెఱలేదు I could not borrow money anywhere.

పెగ్గడి or **పెగ్గరు** *peggadi.* Same as పెగ్గరు a crane. "పెగ్గడికిదుములఁ బెగ్గిల మస్తంబి రొంగలపాంగెల్ల మ్రంగెరొక్కి." G. i. 108.

పెచ్చరి *petsitari.* [Tel.] n. A stubborn man, a stupid or ignorant man, మూర్ఖుడు.

పెచ్చు *petsiu.* [Tel.] n. Peel, peelings, rind. ఫలాదులపైతొక్క. తోక్కి. Surplus, excess, premium, profit in exchange. మార్పిడిలో. పైపెచ్చులు incidental profits like fees. adj. Much, great, అధికము. adv. Excessively, మిక్కిలి. "ఇట్లుపాలుచ్చుటలు పెచ్చు పెరిగి విద్వలవిడి." A. vi. 103.

పెటపెట *peta-peta.* [Tel. ఱుక్.] n. A crashing or gnashing noise, a loud sound. మాట్యమొదలైన బద్దలుగొట్టిన. **పెటపెటమను** or **పెటపెట లాడు** *peta-peta-ma-ana.* v. n. To produce a crashing sound. పెటపెట అను ధ్వనులవలెఆగు. **పెటలు, పెటలు, పెటలు,** or **పెట్లు** *petalu.* v. n. To crack or split, as paint, or as grain does when roasted. To explode or go off, as a gun. భగ్నమౌను, చిట్లు. "కల్పాంత వీధ్వస్థిశతసంఘంబులు పెరపెర కరదమందు పెటిలివడిన." N. iv. 244. **పెట్లు కోల, పెట్లుదిప్పి** or **పెట్లుకోలయు** *petla-kōlu.* n. A matchlock, a gun rocket or small cannon fired in processions, ఆదరువేడుకలోట్టిన. **పెట్లుమారి** *petla-māri.* n. One who makes himself liable to be constantly beaten, ఇబ్బంది అను స్వభావము గలవాడు, లేక, స్వభావము గలది. **పెట్లుప్పు** *petl-uppu.* n. Saltpetre, nitre. **పెట్లుప్పుఁద్రావకము** *petl-uppu-drāvakamu.* n. Nitric acid. **పెటుకు** or **పెటుక్కు** *petuku.* n. A snapping sound. పెటుక్కు మనెస్వరం. Disgust, అసహ్యం. **పెటులు** or **పెట్లు** *petulu.* n. plu. The explosions or reports of a gun rocket. అనుచుఁబ్లు "నీ పెటులుదాఁపువారలార్ నీవిస్వయంత్రాణ పరిరంభకులుమ్ము నేనులలాన." Swa. v. 52. టీ పెటులనవచ్చపులు, అదియెట్లన్నగునుం **పెటిలించు, పెటులించు** or **పెట్లించు** *petilintsu.* v. a. To explode, to burst. పెటిల్లక్కు లను పెదరుగొట్టుటయేయు. "కేసరిదాఁపుఁ బుట్టములు వ్యర్థరిదిన్నవి లాభంబులోయవిగా." A. iv. 122.

పెట్ట *petta*. [Tel.] n. A female of animals, పశుపక్ష్యాదుల స్త్రీజాతి. A hen, ఆడుకోడి. పెట్ట కుక్క a bitch. S. ii. 44. "ఎదపడనంబొదలు పెట్టలకుంజుట్టంబులై." Swa. iv. 51. టీగ పెట్ట లకు, ఆకుపందులకు, చుట్టంబులై, తరుణాటము లైనవి. **పెట్టమారి** *petta-mari*. n. A cock that looks like a hen, ఆడుకోడివలెనుండు పుంజు.

పెట్టు *pettu*. [Tel.] v. n. To happen. కలుగు. ఈ. హా. v. a. To put, place. ఉంచు. To lay (eggs), to bring forth (young), కను. To wear, ధరించు. To give, ఇచ్చు. To impute a blame, a crime, &c. మోపు. To raise a wall, కట్టు. To plant, నాటు. To beat, కొట్టు. n. A blow, a thump. దెబ్బ. Bestowal, charity, giving. ఈవి. A time, మారు, పెఱవ, ఆవృత్తి. When the verb పెట్టు is added to certain verbs like విడుచు, it means Altogether. బొత్తిగా విడిచి పెట్టు to give up entirely. This verb has numerous senses peculiar to certain nouns under which it will be found. పిల్లలుపెట్టు to bear young ones. గుడ్లుపెట్టు to lay eggs. ఆశపెట్టు to give hopes, tantalise. ఆ తెప్పను వానినిందఁ పెట్టిరి they laid the fault on him. ఆమెకు నూరురూపాయిల సొమ్ము పెట్టి వాడు he gave her a hundred rupees worth of jewels. అన్నముపెట్టు to serve or help food at dinner. కావలిపెట్టు to put a guard over. అపరాధముపెట్టు to pay a fine. నైవేద్యముపెట్టు to offer an oblation. బొబ్బలుపెట్టు to yell. బాధపెట్టు to torture. కనిపెట్టు to watch, to find out, to wait. చెట్లుపెట్టు to plant trees. ఒట్లు చేయవద్దని నాకు ఒట్టుపెట్టినాడు he adjured me not to do so. పాళ్లుపెట్టు to divide or separate into shares. గురిపెట్టు to take aim. కఠిన పథ్యము పెట్టినాడు he put him on strict diet. అంగడి or దుకాణముపెట్టు to open a shop. ఈ మాటను అంగడిలో పెట్టవద్దు do not talk of this publicly. గోడపెట్టు to build a wall. It is also added to many verbs sometimes without altering the meaning. Thus, చేర్చిపెట్టు or కూడపెట్టు to accumulate, store up. చరుడపెట్టు to put to bed. దాచిపెట్టు to conceal or hide. "ఎవ్వనియింటికి నేడువారాకులు పెట్టనికోటయై పెరుగు చుండు" Molla. v. 48. దానిని ఒకపెట్టుపెట్టినాడు he gave her a slap. గోడపెట్టు చెంపపెట్టు రెండును వచ్చినవి his luck was bad in both ways. పెట్టుపోతలు శాశ్వతములు కావు meat and drink are momentary matters. మాటలు నూ అమ్మవి, పెట్టుసవతితెల్లిది the words are those of a mother, but the acts are those of a step-mother. నాల్గుపెట్టు four times. ఒకపెట్టున all at once, simultaneously. **పెట్టింపు** *pettimpu*. v. a. To have it placed or put, &c. మురికను ఉంచమన్లుచేయు. నాకు అన్నము పెట్టించినాడు he had food given me. **పెట్టుకోసు** *pettu-konu*. v. a. To keep, or put, for one's own advantage or use, ఉంచుకొను. కొడుకునకు తనతండ్రి పేరు పెట్టుకొన్నాడు he gave the boy his father's name. ఏముఖము పెట్టుకొని మాట్లాడును has he the face to speak? **పెట్టుకోలు** *pettu-kōlu*. n. The act of keeping, పెట్టుకొనుట. **పెట్టుచెట్టు** *pettu-chettu*. n. An epithet of the కల్పవృక్షము. **పెట్టుడు** *pettudu*. n. Giving, charity, ఈవి, దాన్యము, దానము. **పెట్టుబడి** *pettu-badi*. n. Money advanced or laid out. An outlay. **పెట్టుమందు** *pettu-mandu*. n. A medicine given to acquire complete influence over another, తనకు లోబడియుండుటకుగాను పెట్టేమందు, వశ్యౌషధము. **పెట్టుపడు** *pettu-padu*. v. n. To receive a blow, to be beaten, దెబ్బతిను.

పెట్టె or **పెట్టియ** *petti*. [from Skt. పేటిక.] n. A box, a chest. A coil, as of a snake. **పెట్టెపెట్టు** *petti-pettu*. v. n. To be coiled up as a snake. **పెట్టెబండి** *petti-bandi*. n. A palanquin coach, a closed carriage.

పెట్లుకొట్టు, పెట్లు, పెట్లుపట్టు, పెట్లుపట్టుట భేదము See under పెట్టుట.

పెళిల్లు *pethillu.* [Tel. anuk.] n. The noise produced by a blow or thunder, &c. adv. Bang! slapdash! **పెళిల్లుపెళిల్లున** *pethillu-pethillana.* adj. Aloud. Bang!

పెడ *peda.* [Tel.] adj. Large. పెద్ద. Hinder, back, behind. వెనుకటి. Wrong, erroneous, audacious, విపరీతము. **పెడయుత్తులు** wicked devices. **పెడతల** the back of the head, తలవెనుకటిభాగము. **పెడకోరికలు** wrong wishes. **పెడదారి** a wrong way, తప్పుదారి. **పెడచెయ్యి** the back of the hand, మీచెయ్యి. **పెడయర్థము** a wrong sense. **పెడబొబ్బలు** a dreadful yell. **పెడకచ్చె** the back tuck of the modesty piece. **పెడరెక్కలు** విరిచికట్టు to pinion. **పెడక** *pedaka.* n. The back part or haft of a knife, కత్తియొక్క వెనుకటిభాగము. **పెడకంటివారు** *peda-kanti-varu.* n. The name of a certain subdivision of the Kāpu caste. "ఇంటివాటి పెడకంటి పాపాటి." H. iv. 171. **పెడకత్తె** or **పెడసరకత్తె** *peda-kattɛ.* n. A stubborn person, మూర్ఖుడు, మూర్ఖురాలు. **పెడకట్టు** *peda-kaṭṭu.* n. Tying the hands behind the back, చేతులను వెనుకకు విరిచికట్టుట. **పెడకాలు** *peda-kālu.* n. A leg folded backwards, వెనుకకు మడిచినకాలు. **పెడచేలు** *peda-kēlu.* n. An arm bent backwards. **పెడచేలుకట్టు** *peda-kēlu-kaṭṭu.* v. a. To pinion, పెడరెక్కలు విరిచికట్టు. "పెడచేలుగట్టిన ప్రియుడుగాంచి." SD. v. 419. **పెడచెవి** *peda-chevi.* n. The back part of the ear, చెవివెనుకటిభాగము. నామాటలు పెడచెవిని పెట్టినాడు he turned a deaf ear to my words. **పెడచెల** *peda-nela.* n. A clever or skilful man, శిల్పారి (obsolete.) **పెడబాయు** *peda-bāyu.* v. n. To be separated, ఎడబాయు. "వల్లభులు ప్రాణనిధుంబెడబాయ నేర్తురే." Parij. iv. 60. **పెడబాపు** *peda-bāpu.* v. a. To separate, &c. ఎడబాపు. M. XII. v. 87. **పెడమరలు, పెడమరు** or **పెడమర్లు** *peda-maralu,* v. n. To turn back, వెనుకకు తిరుగు. **పెడమర్లు** *peda-marlu.* n. Turning back, fleeing. వెనుకతిరుగుట. **పెడమరించు** *peda-marintsu.* v. a. To cause to turn back, వెనుకకుత్రిప్పు. **పెడమల్లె** *peda-malle.* n. A kind of Jasmine tree, H. iv. 21. **పెడమోము** or **పెడము** *peda-mōmu.* n. The face turned away. **పెడమోమునుడు** *peda-mōmu-paḍu.* v. n. To be turned away, as the face. **పెడరేగు** *peda-rēgu.* v. a. To goad, instigate, egg on, ప్రేరేపించు.

పెడలు *pedalu.* [Tel.] n. The backyard of a house, పెరడు.

పెడసరము *pedasaramu.* [Tel.] n. Stubbornness, obstinacy. మూర్ఖత్వము. **పెడసరకత్తె** Same as పెడకత్తె. See under పెడ.

పిడిసెపిట్ట *pedise-pitta.* [Tel.] n. The Rose-colored Pastor or Cholam bird, *Pastor roseus.* (F. B. I.)

పెడుఁలు Same as పెడలు (q. v.).

పెడ్డ Same as పెద్ద (q. v.).

పెణక or **పెడక** *penaka.* [Tel.] n. A pent roof, one side of a sloping roof. ఇంటియొక్క ఒకభాగపుకప్పు. The back side of a leaf, ఆకుయొక్క వెనుకటిభాగము. చిప్పపెణక the gable end of a roof.

పెతరులు *petarulu.* [from Skt. పితృలు.] n. plu. Forefathers or ancestors. పితృదేవతలు. **పెతరులపాపి** the lord of the ancestors, i.e., Yama, యముడు. **పెతరులమ్మక్క** the constellation called మఘానక్షత్రము. "పెతరులన్నమును ప్రీతితో విలిపించి కాకులకును పెట్టు కర్మంబారి." Vēma. iii. 191.

పెత్తల్లి, పెత్తండ్రి, పెత్తనము See under పెద్ద.

పెవది *pedavi*. [Tel. corrupted into పెదిమె or పెదిది.] n. The lip. అధరము.

పెద్ద or పెద *pedda*. [Tel.] adj. Great, big, large, గొప్ప, అధికమైన. Long, high, tall, పొడుగైన. Loud. Chief, principal, ముఖ్యమైన, శ్రేష్ఠము. Respectable, honest, honourable. Old. aged. Senior. n. An elder, or senior. శ్రేష్ఠుడు, శ్రేష్ఠులు పెద్దవాడు. An old man, వృద్ధుడు, మనుష్యుడు, మనుష్యస్త్రీ. A great man. గొప్పవాడు. An ancestor. A chief ruler or prince. ఎంతో. adv. Greatly, much. మిక్కిలి, అత్యంతము. "పెద్దవెన్నిన్." M. I. v. 272. పెద్దచిన్న, పెద్దలు చిన్నలు the proper distinctions between old and young, respective rank. పెద్దకాలము a long time; also, old age. ఆతనికి పెద్దకాలము మనుష్యించినది or మనుష్యించినది he has become an old man. "ఇంకను పెద్ద దవ్వుపోయి" going a great distance. M. I. i. 190. ఇందుకు పెద్దమాటలెందుకోయి why make such a noise about this? ఇది మిక్కి పెద్ద మనియా is this a great matter? పెద్దమేలయ్యె so much the better, పరోక్షైశ్వర్యమునకు వేల్పు పెద్ద the father or ruler of the gods. బడిపెద్ద a class leader, or head boy. పిన్న పెద్దలు young and old, every body; or village elders. "మాపెద్దలు మనుమేల్పులు" my ancestors were the gods. B. X. 6. పెద్దకాపు *pedda-kāpu*. n. The headman among the ryots of a village, a village headman, గ్రామాధికారి, గ్రామములో పెత్తనము చేసే కాపుగాడు. పెత్తండ్రి *pet-tandri*. (పెద్ద+తండ్రి.) n. A father's elder brother: the husband of a mother's elder sister. పెత్తల్లి *pet-talli*. (పెద్ద+తల్లి.) n. A mother's elder sister. The wife of a father's elder brother. పెత్తనము or పెద్దతనము *pet-tanamu*. (పెద్ద+తనము.) n. Power, authority, headship. Greatness, rank, respectability, chieftainship. పెద్దమనిషితనము, గొప్ప, గౌరవము. "పెద్దరికము పోదా బుద్ధి పెడతలబట్టిన." T. iv. 15. Superintendence, అధికారము. Old age, మనుష్యత్వము. తనపెట్టుకొన్న పెత్తనము assumed superintendence. మొగుడు చావగానే ముండకు పెత్తనము వచ్చినది after the death of her husband the widow became head of the family. పిల్లపెత్తనములు childish management. పెత్తనపుతనము official insolence or swagger. ఆయనకు పెత్తనము వచ్చినది, కైలు తియగలేదు he is now aged, he cannot walk about. పెత్తనగాడు *pettana-gāḍu*. n. A superintendent, a chief. అధికారి. పెద్దకీటిగాడు or పింకపిట్టింది *pedda-kīṭi-gāḍu*. n. The Indian Grey Shrike, *Lanius tahtora*. (F. B. I.) పెద్దకోమటి or పెద్దసెట్టి *pedda-kōmaṭi*. n. The head man or leader among the merchants. పెద్దచేయు *pedda-chēyu*. v. a. To magnify, honour, increase. "ప్రియమున పుట్టించి పెంచియు పెద్దజేసి." Vish. vi. 36. పదిమందికూడి యెవణ్ణి పెద్దచేస్తే వాడే పెద్ద he is honorable whom all consent to honor. ఆ దీపమును పెద్దచేయుము put the light out. పెద్దతల *pedda-tala*. n. A leader. పెట్టయైయుండి కార్యమును నడిపించువాడు. పెద్దది *pedd-adi*. n. An old woman: an old animal; a large or great thing. పెద్దపల్లంచిగాడు లేక చోరలగాడు *pedda-pallanchi-gāḍu*. n. The Magpie Robin, *Copsychus saularis*. (F. B. I.) పెద్దనిమర or పెద్దనిద్ర *pedda-nidura*. n. Deep sleep, i. e., Death. చోపు, చీన్నినిద్ర. పెద్దనిద్రపోవు *pedda-nidra-pōvu*. v. n. To die. కేడ్చు. పెద్దనెల *pedda-nela*. n. The month called జ్యేష్ఠమాసము. పెద్దన్న *pedd-anna*. n. The eldest brother. పెద్దపులి *pedda-puli*. n. A royal tiger. వ్యాఘ్రము. పెద్దపులుగు *pedda-pulugu*. n. An owl. పెద్దపోల or పెద్దమాంసము *pedda-pola*. n. Cow's flesh, beef. గోమాంసము. పెద్దమనిషి or పెద్దమనుష్యుడు *pedda-manishi*. n. An aged person. A gentleman, an honest man, a man of respectability. నీవు చాలా

పెద్దమనిషి you are a very fine fellow. ఆ పిల్ల ఇంకా పెద్దమనిషి కాలేదు that girl has not yet reached puberty, or arrived at maturity. పెద్దమనిషితనము *pedda-manishi-tanamu.* n. Manly or respectable conduct, propriety, decency, honesty. పెద్దమాను *pedda-manu.* n. The name of a certain tree called *Ailanthus excelsa.* (Rox. & E. Pl.). కట్వాంగము, దుండిమపుమాను, పెదమాను, పెద్దమానుచెక్క or పట్ట the bark of this tree, or, of *Ailanthus malaberica,* which is used in medicine. పెద్దమ్మ *pedd-amma.* n. An elder mother, i. e., mother's elder sister or a father's elder brother's wife. పెద్దమ్మ is also the name of శ్వేష్ఠాదేవి a goddess who is the personification of misfortune, and is described as the elder sister of శ్రీ or Fortune. The word is also used to mean a wretched creature, a blockhead. వాడ్ని పెద్దమ్మకొన్నది he is out of luck. వాడ్ని పెద్దమ్మ విడిచింది his luck has taken a turn. ఇది బుద్ధిమంతురాలు వాడు పట్టేపెద్దమ్మ she is a sensible woman, but he is a mere blockhead. పెద్దమ్మచేల a wretched bit of land. పెద్దమ్మతనము *pedd-amma-tanamu.* n. Wretchedness, stupidity. పెద్దయు *pedda-yu.* adv. Very, exceedingly, much. మిక్కిలి. పెద్దరికము *peddarikamu.* n. Greatness, rank, respectability, old age. పెద్దతనము, వృద్ధత్వము, కొఱత, గౌరవము. పెద్దరోగము *pedda-rogamu.* n. Leprosy. పెద్దలు *peddalu.* n. plu. Elderly people, one's seniors, the wise, తలిదండ్రులు. Ancestors, fore-fathers. పెద్దరాయస్సు *pedda-rayassu.* n. Old age. పెద్దకాలము. పెద్దవాడు *pedda-vadu.* n. An elder, senior, an old man. పెద్దవాకిలి *pedda-vakili.* n The principal gate of a temple, &c. గోపురద్వారము. పెద్దవారము *pedda-vaaramu.* n. Wednesday. బుధవారము. పెద్దవిన్నపము *pedda-vinnapamu.* n. Hardness of hearing, చెవుడు, బధిరత్వము. పెద్దవిన్నపముది *pedda-vinnapamu-di.* n. A deaf woman. చెవిటిది. పెద్దవిన్నపము వాడు *pedda-vinnapamu-vadu.* n. A deaf man. చెవిటివాడు. పెద్దవీధి *pedda-vidhi.* n. A highway, a public road, రాజవీధి, రాజమార్గము. పెద్దవేలుపు *pedd-avelupu.* n. Brahma, బ్రహ్మ, సృష్టికర్తయగు. పెద్దవేలు *pedda-velu.* n. The thumb, బొటనవేలు, అంగుష్ఠము. పెద్దవేపచెట్టు *pedd-aveppa chettu.* n. A certain forest tree పెద్దాపురి *pedd-apuri.* n. A fine sort of sugar made at Peddapur, a town near Rajahmundry. పెద్ది *peddi.* (from పెద్ద.) adj. Great. పెద్దిచిన్నమ్మ *pedd-ini-amma.* n. A name of a certain village goddess, ఒక గ్రామదేవత. పెద్దేటికోంగ *pedd-eti-konga.* n. The large river heron. The pelican.

పెన, పెం or పెము *pen.* (Tam. పెరి Great, large, heavy.

పెన *pena.* (Tel.) n. A twist. మెలిక. A cord coupling two animals together, a tie, a band, బంధము. పెనగు *penagu.* v. n. To be twisted, మెలిపడు. To serrounce, చుట్టుకొను. To join, unite. కూడు. To oppose, తారసిల్లు. To struggle, to fight. పెనగొట్టు, పెనుకొట్టు. n. Sand, as పెనకట. See below. పెనగులాట or పెనగులాటము *penagu-lata.* n. Struggling, fighting, పెనగులాడు *penagulad-u.* v. a To struggle, to fight. పెనగొను, పెనవు పలుగొను, పెనగొనుడు. పెనగుపడు or పెనగొడు *pena-gudu.* v. n. To be twisted. మెలిపడు. To be tangled, as mixed feelings. ఆయనమీది ఇంద్రియాలు వాని పెనగొన్న కాంతలు మనుమలం దేనిన్ II. v. 103. పెనచు *penachu.* v. a. To cause to be twisted, to twist. మెలిపెట్టు. పెన పెట్టు *pena-pettu.* v. a. To stir up a quarrel. పోట్లు పెట్టు, పోరుపెట్టు. పెనవేయు or పెన పెట్టు *pena-veyu.* v. a. To twist. మెలిపెట్టు. To couple, tie together. పెట్టుకొను. పెనుచువ *penachuva.* n. A struggle. కొనులాట.

The act of surrounding a thing. చుట్టు కొనుట. Joining, కలయిక. A fight, యుద్ధము. A quarrel, వివాదము. "పెనకువ గర్ణుడీలుడును వేల పెమానుము ద్రోణవందనా." M. VIII. iii. 292.

పెనము *penamu.* [Tel.] n. An iron plate for baking cakes on. దోసకు పెనము a sugar boiler like a great dish. మంటి పెనము an earthen frying pan.

పెనయు *penayu.* [Tel.] v. n. To twine, కలయు. To struggle, to be implicated. పెనగు. "రూపు పేరు రండుం రూపితో గలిసి, పేరురూపు క్రియను పెనపియుండు." Vēma. 361. **పెనపు** *penapu.* v. a. To cause to be entwined, పెనయజేయు. To unite, కలుపు. To cause to be twisted, పెనుము. To cause to struggle. n. A quarrel, వివాదము. Enmity, విరోధము. **పెనపరి** *penapari.* n. A quarrelsome person, వివాదశీలుడు. One who is fond of creating enmity, భేదకుడు.

పెనిమిటి or **మెట్టిటి** *penimiti.* [Tel. Drav. ✓ పెన్ = woman. Cf. పెండ్లాము & పుట్టి.] n. A husband.

పెను *penu.* [Tel.] adj. Great (in any sense); large, chief. పెనుమాల the greatest of villains. పెనువాన a great rain. M. XII. iii. 291. పెనునిస్సు great shame. Ila. i. 102. పెన్నురము a broad chest. Ii. x. 225. పెనువెంగి quite mad. BD. iii. 2285. **పెనుఁగు** or **పెంచు** *penuṅgu.* v. a. To bring up, to rear, to cause to grow. To nourish, to foster, to fatten. పెరుగజేయు, వర్ధిల్లజేయు. "అష్టదిగంపుమేని నధికపాటులబడి, పెక్కు నిగ్గులందు పెనిచి పెనిచి, యున్నికిచ్చువాడై యుమిసక్కలకిచ్చి." Vēma. 1719. **పెనుఁగొను** Same as పెంపారు. (వేఱు under పెంపు) **పెనుపరి** *penu-pari.* n. One who causes prosperity. వృద్ధిపొందించువాడు. **పెనుపడు** (పెనుపు + పడు.) *penu-padu.* v. n. To increase, అతిశయిల్లు, వర్ధిల్లు. **పెనుపు** See పెంపు. **పెనుమసనము** *penu-masanamu.* n. Benares. కాశి. **పెనుమాను** *penu-mānu* n. A kind of tree called దుండిగము, పెద్దమాను, అంబుక, కార్ష్యక. **పెనుమనుకులు** *penu-manukulu.* n. The Vēda. వేదము. **పెనుమెల్లి** *penu-melli.* n. A deluge. ప్రళయ కాలపు జలప్రవాహము. **పెనుబ్రేలు** *penu-brēlu.* n. The thumb, బొటనవ్రేలు. **పెన్నిధి** *pen-nidhi.* (పెను+నిధి.) n. A great treasure. **పేన్నెరులు** *pen-nerulu.* n. Long tresses, flowing hair. "పెన్నెరుల్ పెనుకకు కొత్తి." T. ii. 71.

పెన్న *penna.* [Tel.] n. The name of the river Pennar which falls into the sea near Nellore. పినాకినీనది.

పెన్నడపులుగు *pen-nada-pulugu.* [Tel. పెన్ + నడపులుగు.] n. A large sort of crane. కొంగజాతి.

పేన్నేరు *penn-eru.* [Tel.] n. The branched winter cherry, *Physalis flexuosa.* ఆకొసగింజ. పేన్నేరుపెండ్లి the bulbous root of this plant.

పేపిన్నె *pennne.* [Tel.] n. Another form of పెదపె (q. v.).

పెయ్య or **పెయ్యదూడ** *peyya.* [Tel.] n. A heifer, a female calf, పాలుపిడిచిన ఆడు దూడ. A calf, దూడ. A young cow, పడుచు ఆవు. ఈ. రా. v.

పెయ్యేర *peyyara.* [Tel.] n. A certain forest shrub called *Grewia orientalis*, Rox. ii. 586. అట్ల పెయ్యేర a species called *Grewia didyma*. Rox. ii. 591.

పెర *pera.* [Tel.] n. A honey comb. పెరతేన honey in the comb, తెట్టెతోనుండు మకరందము. "పులిగోరంటి పెరతేనెకన్నుల మెకంబుల్." R. ii. 4. **పెర** *pera.* [from Skt. పర.] pron. and adj. Other, another, అన్యము. Strange, foreign. పెరచెయి the other hand. "తప్పి

కలుండ పెరకేలిండయిమ్మ." Amuk. i. 13. **పెరయీగ** *pera-y-īga.* n. A honey bee, a working bee, not a drone. **పెర రేపు** or **పెర రేపు** *pera-rēṭsu.* v. a. To disturb a beehive. To encourage, incite, excite, stir, ప్రేరణచేయు. "రేకాపెరలుగొలినయతండు." Vish. iii. 139. **పెరగాయ** *pera-gāya.* (పెర + కాయ.) n. A cunning man, కుత్సితుడు. **పెర గాయసుద్దులు** *peragāya-suddulu.* n. Nonsense, vain words, idle tattle. "కటకట గురువులతోనే, గుటగుటలా కేసకోరుతోకపతి గా, పటువిటు ప్రొద్దులుపుచ్చుచు, చటమటపెర గాయ సుద్దులా డెదవౌరా." T. iii. 102. టీ॥ పెర కాయసుద్దులు, కొంచెముచ్చటలు. **పెరగుగడు** *pera-gagaḍu.* v. A lover, an adulterer, జారుడు.

పెరక *peraka.* [Tel.] n. A tile, పెంక.

పెరడాపె *peraḍāpe.* [Tel.] n. A sort of snake.

పెరడు. *peraḍu.* [Tel.] n. The back yard of a house, ఇంటిపెనుకడొడ్డి. పాటిపెరడు a piece of ground manured by cattle confined there for that purpose. కూరపెరడు a kitchen garden. పెరటిగుమ్మము or పెరటితలుపు the backyard door, the back door. పూతికిచెట్టు మందుమరాదు (a proverb) Lit: the tree in the backyard is considered to be of no use as a medicine. i. e., familiarity breeds contempt. "నా పెరటిచెట్టుకిల్బ్రుమములు." R. v. 176.

పెరపణి *peraṇi.* [Tel.] n. Dancing, capers, gambols. పేరణియాట. కొండెము. "పరమేశ్వరుని సత్యభావంబు నరపురివిరి భావుల పరిహాసకథల సంగజాంతికి వానంబొందుచ దృంగియుందుటంచు పెరపణియాడు." I. ii. 150. టీ॥ వంక పెరపడి, నక్రమైనాట్యమును.

పెరసు *perasu.* [Tel.] n. Flesh. మాంసము.

పెరక or **పెరిక** *perika.* [Tel.] n. A sack, గోనెమూట. **పెరికనెట్టి** *perika-seṭṭi.* n. A drover of laden cattle. **పెరికాటము** *perikaṭamu.* n. Carrying goods on bullocks.

పెరిమ or **పెరిమె** *perima.* [Tel.] n. Love, affection. ప్రేమ. Greatness, పెద్దరికము, గొప్పతనము, అతిశయము. "చనుమ పెరిమైనల్లయది పెరులదొలుపుదురిమె, గుప్పుకుకర్పించు దిలు దెంతజిపెరిమె." Swa. iii. 107.

పెరుకు or **పెర్కు** *peruku.* [Tel.] v. a. To tear out, uproot, pluck up by the roots, to pull out. పీకు, పెల్లగించు. To carry, పెరుగు. To load goods. సామానులు బండ్లు పడవలు వగైరాలపైని ఎక్కించుట. నాలుక పెరు కొనిచచ్చెను he tore out his tongue and so killed himself.

పెరుగు, పెర్గు, పెరుపు or **పెర్పు** *peruga.* [Tel.] v. n. To grow, increase, వర్ధిల్లు, ఎదుగు, విజృంభించు. To accumulate. To grow up, as a child. To bristle up, as a porcupine. To attempt, ప్రయత్నించు. గడ్డి మి పెరిగిన unshaven, wearing a beard. కొండలు నాలుగుపక్కల పెరిగొచ్చెనే the hills extended around it on all sides. కామక్రోధంబుల పెరుగనిచ్చె he gave the rein to his passions. Curds, thick curdled milk. వ్య. **పెరుగుడు** *pera-guḍu.* n. Growth, increase, పెరుగుట, వృద్ధి. **పెరుగు లోటుకూర, పెరుగుతూర** or **పెరుగాకు** *peruga-tōṭa-kūra.* n. A certain potherb, *Amaranthus oleraceus.* (Hayne.) **పెరుగు సముద్రము** *peruga-samudramu.* n. The sea of curds, one of the mythical oceans. An old person, వీడ్డుచెచ్చినవాడు, వీడ్డిపోయిన వది. జానితిల పెరుగుముద్దవలె నెరసిన his head is as white as a bottle of curds.

పెరుమాళ్లు *perumāḷlu.* [Tel.] n. A name for Vishnu, విష్ణువు. "పెన్నాకడనే పెరు మాళ్లకీ." (prov.) **పెరుమాళ్లకోయిల** or **పెరుమాళ్లకోయిల** *perumāḷla-kōyila.* n Conjeveram. కాంచీపుర.

పేరు *pēru.* [Tel.] n. A reservoir for water at the salt pans.

పెలిక or **పెలికె** *pelika.* [Tel.] n. The Rose-colored Pastor or Cholam bird, *Pastor*

roseus, పూలిపెలిస the White headed Maina, *Pastor malabaricus*. పెద్దపెలిక the Cholum Bird, *Pastor roseus*. (Jerdon.) పాడపెలిస *poda-pelisa*. n. The Black bird, *Merula negri pileus* (F. B. I.)

పెలుకురు or పెల్కురు *pelukuru*. [Tel.] v. n. To start, be alarmed. అదరిపడు. To be troubled through fear, &c., భయాదులచేత బిలబిలపోవు, విహ్వలమగు.

పెలుచే, పెల్చు, పెలుచేన or పెల్చున *peluṭsa*. [Tel.] n. Greatness, అతిశయము, అధిక్యము. Anger, wrath, ఆగ్రహము. Hardness, harshness, కాఠిన్యము. adj. Great, అధికము. పెలుచే adv. Excessively, exceedingly, much. "తల్లిన్ఱ్రాణాకృము భూరింపైసురాశీక ములను బలువంగవిసంపించి." M. I. ii. 24.

పెల్ల or పెళ్ల *pella*. [Tel.] n. A lump, clod; a chip; a flake; a raw brick. పెల్లగించు or పెళ్లగించు *pella-gintsu*. v. a. To pull out, root out, draw out. To dig up, unbury, unearth, eradicate. ఆ చెట్టును పెల్లగించి మరియొకచోట పెట్టినాడు, లేక, పాతి నాడు he took up the tree and planted it elsewhere. పెల్లగిల్లు or పెల్లగిలు *pella-gillu*. v. n. To come out by the roots, పారుడుడిలేచు. To run away, పారిపోవు. నాడు అత్తవారింటినుంచి పెల్లగిలివచ్చి గతిగా నుండలేదు he seems unlikely to stir from his mother-in-law's house. గాలివానకి పెల్లు పంకిటిపెళ్లతో పెల్లగిలినవి the trees were torn up by the roots by the storm. ఆ గోడగా అంతా పెల్లగిలిపోయినది all the plaster of the wall came off or peeled off.

పెల్లు *pellu*. [Tel.] n. Excess, greatness. అతిశయము, అధిక్యము. పెల్లు or పెల్లుగా adj. Much, great, excessive, adv. Greatly, exceedingly, vastly, much, మిక్కిలి, అతిశయముగా. పెల్లిడము *pellidamu*. (పెల్లు+ఇడము.) n. Same as పెల్లు n. పెల్లుకోను *pellu-konu*. v. n. To increase, swell. మిక్కుటమగు, అతిశయిల్లు.

పెళపెళ, ఫెళఫెళ, పెళ్లు or పెరుక్కు *pela-pela*. [Tel. anuk.] n. The noise produced in breaking a thing suddenly. ఆ కొమ్మ పెరుక్కున విరిగినది the bough broke with a crash. adv. Aloud, crashingly, echoingly, roaringly, creakingly, resoundingly, "ఫెళఫెళరవాల్ ఫెళిఫెళిపాయించి." H. ii. 98. "కొమ్మ ఫెళఫెళవిరిగెను." Pal. 173. పెళపెళమను *pelapela-mu-anu*. v. n. To crash. To make a rustling sound. అతడు ఆ దేశములో పెళపెళ లాడిస్తున్నాడు he is making a great uproar in the country. "పెళపెళనెడి మరుమున." Padya L. iv. 77.

పెళుసు or పెళుసు *peluṭsu*. [Tel.] adj. Brittle, harsh. పెళుసైన. [Tel.] adj. పెళుసుమాటలు harsh words. n. Stiffness, Inflexibility. Brittleness. A mean or stubborn wretch. మూర్ఖుడు.

పెళ్లమ్రాను *pella-mranu*. [Tel.] n. A harrow. పాటము, నేలను చేరునుచేయుయంత్రము.

పెళ్లి Same as పెండ్లి (q. v.).

పెళ్లున *pellu-nu*. [Tel. anuk.] adv. Loudly, aloud. భేరీమృదంగనులు పెళ్లునమోగెను the great drums resounded aloud.

పెళ్లేలు *pelleru*. [Tel.] n. A flour consisting of a mixture of several substances used in making liquors, మద్యమునుచేయుటకు అనేక వస్తువులు చేర్చి చేసినపిండి.

పెసలు *pesalu*. [Tel.] n. plu. The pulse called green gram, *Phaseolus radiatus*: Heyne. కుచ్చుపెసలు. Rox. iii. 295. పెసర *pesara*. adj. Of or belonging to the పెసలు pulse, as పెసరిచేను, పెసరపప్పు, &c. One sort is పెల్ల పెసలు. P. iii. 272. Rox. iii. 290. and 295.

పే pē

పేక *pēka*. [Tel] n. The warp, or cross threads in a web. బట్టలోని అడ్డనూలు.

పేగు or **ప్రేగు** *pēgu.* [Tel.] n. An entrail, gut, or bowel. Generally used in the plural: పేగులు. పేగులు తెగేటట్లు పరిగెత్తినాడు he ran so fast as to break his wind. పేగులు తెగిన గుర్రము a broken winded horse. అది నా పేగు కనుక నా మనసు తాళలేదు as it was my own child I could not endure to see this. పేగులు తెగ నవ్వినాడు he is ready to split his sides with laughter. పేగుబట్టికోటు rankling or piercing pain. మేమంతమందము ఒకపేగు we are all sons of the same womb. పేగెక్కిట the wringing of the belly. ఆ బిడ్డకు పేగుబడినది the child is suffering from spasms. పేగుతిప్పు or తోము to handle or rub the belly to remove pain. **పేగుదూరు** *pēgu-dūru.* v. n. To have rupture or hernia, బద్ధకించు.

పేచకము *pēchakamu.* [Skt.] n. An owl. పైటికంటి. The tip or root of an elephant's tail. ఏనుగుతొక్కి. తోకచివర. "కరిణి యా పేచకస్థలమైనచెట్ట." A. v. 95. **పేచకి** *pēchaki* n. An elephant. ఏనుగు.

పేచిక *pechika.* [Tel.] n. A plant called *Ambrosinia vailoenlaris.* జోగాడ్డి. Box. iii 493.

పేచి *pechi.* [prob. corruption of భూచి.] n. Responsibility, business, Pecuniary embarrassment, trouble, తొందర. తుంటరి. చేపీలోడు a troublesome fellow. పెళ్ళాల మూటి.

పేట *pēta.* [Tel.] n. A suburb or division of a large city. రాజధానివీధి. A city or town. నగరము. A string as of pearls, మాణిక్యాదుల సరము. **పేటంచు** *pēṭ-anchu.* n. The ornamented woven edge of a cloth. **పేటి, పేటిము** or **పేటికము** *pēṭa.* [Skt.] n. A chest. పెట్టె.

పేటపడ్డెట్టు *pēṭama-beṭṭu.* [Tel.] v. n To attempt. యత్నించు.

పేటము *pēṭamu.* [Tel.] n. A large basket. పెద్దగంప.

పేటూడు *pēṭ-ūdu.* [Tel. పేట+ఆడు.] v. n To break. భేదించు. To prowl about. To play a game with balls tossed up in the air and kept going round. "కీర్తి అనంత విద్యాగణంబుల నుపాసించి, పెక్కి పేటూడి వెలయు." DBK. 174.

పేటి, పేటిక or **పేటీ** *pēṭi.* [Skt.] n. A chest. పెట్టె. చిన్న చేతి the small silver box containing the lingam worn on the breast by Jangams. "మానికాలూని మునుపేటికి," Ha. i. 42 **పేటి** n. A waist band. బిరుదట్టీ.

పేట *pēṭa.* [Tel.] n. A flake, చిట్టి, పెళ్ళె. ఆ గోడమీది పేటలెట్టినది the plaster of the wall came of in flakes. The top of a hill, పర్వతశిఖరము.

పేడ or **పేండ** *pēḍa.* [Tel.] n. The dung of cattle, గోమయము. The dung of any animal. **పేడగువ్వ** *pēḍa-guvva.* n. A species of pigeon. **పేడపురుగు** *pēḍa-purugu.* n. A beetle. **పేడనీళ్ళు. పేణ్ణీళ్ళు** or **పేణ్ణీళ్లు** *pēḍa-nīḷḷu.* n. Water in which cowdung is dissolved.

పేడి or **పేడె** *pēḍi.* [Tel.] n. A hermaphrodite, a eunuch, an impotent man. నిర్ణయము చూపలేనివాడు, నపుంసకుడు **పేడివాడు** *pēḍi-vāḍu.* n. A beardless man, a hermaphrodite. పురుషత్వము లేదుముఖి a face without a beard or moustaches, an effeminate face.

పేడు *pēḍu.* [Tel.] n. A piece, cutting, chip, or splinter. కొయ్య-చెక్క billets of wood. తుపాకిచెక్కపేడు a wicker work box. **పేడెట్టు** *pēḍeṭṭu.* (పేడు+ఎట్టు.) v. n. To split, విచ్చు. To slide, జారు.

పేడు or **పేసు** *pēḍu.* [Tel.] v. a To twist, entwine. పేను. తొడమీద దారము పేడుచుండగా while he was twisting the thread on the thigh.

పేణి or **పేణీ** *pēṇi.* [Tel.] n. A kind of cake made of wheat and sugar.

పేద or పేదా *pēda.* [from Skt. పదాతి.] n. A foot soldier, భటుడు. Also, a pawn (in chess.)

"కొ॥ నమచో॰ నాకిటి పేదలు,
కనిగిన్నచేని"
కా. ii.

పేద *pēda.* [Tel.] adj. Poor, indigent, పేద. Timid, పిరి. Slender, lean, thin, as the waist. కూటికి పేదరయితే కులానికి పేదా if a man happens to be poor, is he to be regarded as contemptible by his fellow-castemen? పేదసాదల the poor and wretched. నిరుపేదనడుము a slender waist. చెవిపేదలు those that turn a deaf ear to complaints, మొరలాలింపనివారు. "అవశ్యంబు రాజులు చెవిపేదలని పలికి." P. i. 534.

పేద or పేదవాడు *pēda.* n. A poor person. A powerless or weak man, అశక్తుడు. A man of low station in life, అనుష్ఠుడు. పేదలు the poor. పేదరాలు *pēda-r-ālu.* n. An indigent woman. పేదరికము *pēdarikamu.* n. Pauperism, poverty. దారిద్ర్యము. పేదరిమి or పేదర్మి *pēdarimi.* n. Poverty. Timidity, పిరికితనము. నడుముపేదరిమి slenderness of the waist. "తే॥ ఆర్జిం యీపెద్దతనమునాని, దండి నైలెమ్ము మనసు పేదరిమిడిచి." M. VI. i. 240.

పేదవడు *pēda-vadu.* v. n. To be reduced to poverty, to become poor, దారిద్ర్యమును పొందు. To be humbled or humiliated, దైన్యమునపొందు.

పేనా *pēnā.* [Eng.] n. A pen. కలము.

పేను *pēnu.* [Tel.] n. A louse. Plu. పేలు lice. పేనుకొరుకుట *pēnu-korukuta.* n. A disease arising from lice which destroy the hair. పేనుగుడ్డు or పేనుపిల్ల *pēnu-guḍḍu.* n. A nit. తుట్టు.

పేను *pēnu.* [Tel.] v. n. and v. a. To twist, or entwine. కలిపిపేను to twist together. See పేచు.

పేపర *pēpara.* [Tel.] n. A heron: the species called a Tiger Bittern. *Ardea tigrina.*

పేపాశము *pēpāśamu.* [Tel.] n. A medicinal plant having a leaf like that of the vine. *Jatropha curcas.* పిచ్చిపేపాశము the wild sort.

పేము or ప్రేము *pēmu.* [Tel.] n. A rattan or cane. *Calamus fasciculatus; Calamus rotang:* కొండపేము a plant called Dragon's Blood. *Calamus draco.* (Watts.) పేప *pēpa.* adj. Made of rattan. A. i. 80. "తనవత్రువపేపసజ్జ, దంతపుబరణిఁ" Swa. i. 40. పేపపండ్లు the rattan fruit.

పేయము *pēyamu.* [Skt.] adj. Drinkable. అపేయము not fit to be drunk.

పేరంటము, పేరంట్రము or పేరటము *pērantamu.* [Tel.] n. Gossiping. The attendance of married women at each other's houses on any domestic festival, such as a wedding. పిలువని పేరంటము attending a feast without being invited, shameless impertinence. పేరంటాలుకూర *pērant-āli-kūra.* n. A herb called *Corchorus elitorea.* (Heyne.) పేరంటాలు or పేరటాలు *pērant-ālu.* n. A married woman, the mistress of a house. A lucky woman, i. e., a woman whose husband is alive. పుణ్యస్త్రీ, పుణ్యస్త్రీ. పేరటము *pēraṭamu.* n. Inviting to a wedding. పెండ్లికి పిలుపుము. "పెండ్లిపృపాలు నింటనని పేరటముల్ ప్రియమొప్పఁజెప్పనిం, ష్లింష్లను శోభనాక్షతలు హేమఘటాక్షతలంగొనం" KP. vii. 62.

పేరణి, పేరణి or పేరణము *pēraṇi.* [Tel.] n. A kind of dancing, skipping. కొండోపరి వృత్యము. Capers, gambolling. నటనము. "అంగనాజాతికి వానందమొందవ, భృంగినుందిర వంక చేరినీచూపు." L. ii. 152. A long jacket, అంగీ.

పేరము See పేరెము.

పేరాస్తు *pērāsu.* [H. from పేర+ఆస్తి.] n. A list, catalogue. జాబితా, పట్టీ.

పేరిమి or **పేర్మి** *pērimi.* [Tel. పేరు+ఇమి.] n. Excess, greatness, eminence. అతిశయము, గౌరవము. Affection, friendship. ప్రేమ, స్నేహము, "యాదవపతుల కానుయంబున నుద్యమపానాద్యోగమునకుఁ బ్రేర్మి." M. XVI. i. 67. **పేరిమికాడు** *pērimi-kāḍu.* n. A great man, గొప్పవాడు, ఘనుడు.

పేరిమము *pērimamu.* [Tel.] n. Coolness. శైత్యము. "పేరిమంపుఁ బడిపోఁ పేరాసుఁ, బాఁ పేరుమదీయవారిదే." Vasu. vi. 91. టీ॥ పేరిమము, కూరా ఆధికశీతలత్వము.

పేరీచు or **పేరీచపట్టు** *pēr-īcu.* [Tel. పేరు+ఈచు.] n. The large date tree. పిండూర వృక్షము.

పేరు *pēru.* [Tel.] n. A name, an appellation. నామము. Fame, celebrity, notoriety, కీర్తి. A long loose necklace, పిండి. దొంగయని పేరుపడినాడు he is notorious as a thief. మంచివాఁడని పేరుపొందినాడు he is well known as a good man. నిన్ను నెఱుఁగుదుఁ గాని నీ పేరు ఏమని అడుగలేదు I do not know you, my name is not Rama. హారపు పేరులంకి a kind of long necklace. adj. Great, అధికము. Large, పెద్ద పేరోడ a large ship. Vish. iii. 303. పేరెండ fierce sunshine. ib. vi. 304. పేరలుక great anger. T. iii. 86, 119. పేరురము a broad breast. పేరెలుఁగెత్తి పలికిరి they spoke aloud. R. v. 220. పేరిడుమి a great misfortune, మహాపద ఆపద. పేరెలమి great joy. M. XIII. i. 242. **పేరుంగరము** *pēr-uṅgaramu.* n. A ring with one's name cut on it, a signet ring, పేరుచెక్కిన ఉంగరము, సీళాఉంగరము. **పేరు** or **పేరుఁబోను** *pēru.* v. n. To congeal, curdle, harden or thicken, as melted butter or curds. భువీభవించు, చట్టమగు, పాలు పేరుపెట్టినది she set the milk to curdle. To increase, అతిశయించు. **పేరుకోను** or **పేరోఁగ్గు** *pēru-kōnu.* v. a. To call one by his name, to call, to utter. పేరుపెట్టి పిలుచు, పిలుచు, ఉచ్చరించు. To praise, స్తుతించు. "భయకంపితుఁడై పేరుకొనఁజాలదు చదువనివాఁడైనఁ బేరుకొని సంతసముఁ బొరి దేవతలు మానవి స్వపితృవ్యస్త్ర మూడిలి నప్పుకమాటలు బల్కి." Vish. vi. 220. **పేరుకోలు** *pēru-kōlu.* n. Calling one by his name, &c. **పేరుగ్రుమ్ము** or **పేరుమూర్కు** *pēru-grumu.* v. a. To call one by his name, పేరు పెట్టిపిలుచు. To tell, to say, to mention, చెప్పు, తెలుపు. **పేర** or **పేరఁట** *pēra* adv. In the name of, in one's name. By name, పేరు చొప్పున. నా పేరఁ బ్రాసినాడు, he wrote to my name, i. e., wrote to me. నాయాఁగ్గులపేరఁ బుట్టినమాన్యము a grant made to my ancestors. తల్లి పేరట ఒకయూరి కట్టెను he built a village in his mother's name. In translation into English we omit "name." పేరాలపేరు in course of time. **పేరి** *pēri.* adj. Named, by name, yclept, called. పేరిమ్మ, "కాంత పేరకాంతలాలనామ" a woman named Santa. R. ii. 130. **పేరిటి** *pēriṭi.* adj. Directed to, bearing the superscription of, as అతని పేరిటి జాబు, a letter to his address. నీ పేరిటి జాబు a letter for you. నీ పేరివాఁడు a man bearing your name. **పేరు పెట్టు** *pēru-peṭṭu.* v. a. To name, to give newly a name or appellation. **పేరిట్లన** *pēriṭṭana.* adv. Name by name, ప్రత్యేకపేరులెత్తి చెప్పుట. "ఆ పేరిట్లనాఁ బెండ్లాడి కొనిపోయిన పేరిమి పాలలలో మునుపుట్టినబిడ్డలము." B. X. 1518. (Rukmini Kalyan.) **పేరడవి** *pēr-aḍavi.* (పేరు+అడవి) n. A great forest, a wilderness. మహారణ్యము. **పేరాముదము** *pēr-āmudamu.* (పేరు+ఆముదము.) n. The large kind of castor oil tree, పెద్దఆముదము, as opposed to చిన్నఆముదము, a smaller species. **పేరోలగము** *pēr-ōlagamu.* n. A great court, or assembly. పెద్దసభ. **పేరుఁదు** *pēruḍu.* n. The act of congealing, or thickening. పేరుకొనుట, ఘనీభవించుట. **పేరుము** or **పేర్చు**

pēruṭsu. v. n. To excel, అతిశయించు, విజృంభించు. v. a. To pile, to heap up. To increase, to enlarge; to display. ఒకటిమీద ఒకటిని వరుసగాపెట్టు, విశేషింపజేయు. చితి పేర్చిరి they prepared a funeral pile. "ఇను మునుం దారియుం బసరంబునుం బెండియుం బసిండి యును, బ్రభూతములై పేర్చిన సిరిజేయుఁ గూ రెమ్మ నమరెడినాఁడ మెచ్చుఁగలపు లారవాఁగా." M. VI. i. 50. **పేరుపు** or **పేర్పు** *pērupu.* n. The act of arranging things one over another, the act of heaping or piling up. ఒకటిమీద ఒకటి పేర్చుట. A potsherd, కుండపెంకు. **పేరుమూకు** n. A large tray, పెద్దమూను.

పేరెము or **పేరకు** *pēremu.* [Tel.] n. Course, pace, running, a gallop. కుదురు బాటను, సామాన్యపుపరుగు. **పేరెముపాఱు** or **పేరెమెత్తు** *pēremu-pāru.* v. n. To run, to gallop.

పేరోజము, పేరోజు or **పేరోదము** *pērōjamu* [Tel.] n. A kind of sapphire. ఒకవిధమైన మరకతము. "పేరోజంబుమణుల మొనసుట్లు." స్వా. iv. A kind of inferior precious stone, ఒకవిధమైన తుచ్ఛమణి.

పేలవము *pēlavamu.* [Skt.] adj. Soft, meek, easy, మృదువు. Thin, sapless. బలహీనము.

పేలా *pēlā.* [Tel.] n. A kind of cup for drinking water.

పేలాలు, పేలిగింజలు, పేలులు or **ప్రేలులు** *pēlālu.* [Tel.] n. Malted grain, fried grain, parched corn. **పేలపిండి** *pēla-piṇḍi.* n. Flour made of parched grain. ఎదుటి వాని సొమ్మునానికి పేలపిండి he devours his neighbour's goods like a bit of bread.

పేలిక *pēlika.* [Tel.] n. A rag, a bit or scrap of cloth, a remnant, a tatter, పీలిక.

పేలు *pēlu.* [Tel. plu. of పేను.] n. Lice.

పేలు or **ప్రేలు** *pēla.* [Tel.] v. n. To swell out through heat, వెచ్చదేర ఉబుకు. To break out in prickly heat, or any eruption. To be fried, to be parched. To gabble, brag, chatter, to talk nonsense. To fret. జ్వరము పేలిపడకాయమున్నది the fever is burning hot. చిటచిటప్రేలు to crackle in roasting. "పేల్వులెల్ల చిటచిటప్రేలుచు చటాటబాకి." BD. iv. 621. వానిముఖము చిటచిట పేలుచున్నది he is very peevish, వాని ముఖము ధుమధుమలాడుచున్నది. ప్రేల మను tattling. **పేల్చు** or **పేలుచు** *pēlchu.* v. a. To fry. Metaphorically, to grieve. A. v. 56. పేల్చువేప a fried fish. **పేలుతనము** *pēlutanamu.* n. Talkativeness. వదరుబోతుతనము.

పేల్లు *pēllu.* [Tel.] n. The plural of పేరు a name, and of పేడు a chip.

పేవు Same as పేరు (q. v.)

పేశలము *pēśalamu.* [Skt.] adj. Dexterous, clever. పెద్దులు, చతురము, delicate, soft, smooth. Agreeable. రుచిరము, మృదువైన.

పేశి *pēśi.* [Skt.] n. An egg, a foetus, అండము. A lump of flesh, మాంసపుముద్ద.

పేష్గీ *pēshgi.* [H.] n. An advance of pay.

పేష్కషు *pēshkashu.* [H.] n. Rent paid to the Government by the proprietor of a permanently settled estate under Regulation, xxv. of 1802. Tribute paid by a Zemindar, కప్పము.

పేష్కారు *pēshkāru.* [H.] n. A revenue officer next to an Amaldar.

పేసము *pēsamu.* [Tel.] n. Juice, sap. తాటి or మామిడిపేసము the yellow juice of the ripe palm or mango fruit. This is spread out and dried, then preserved in cakes called తాటితాండ్ర, మామిడితాండ్ర.

పై pai

పై or **పయి** *pai.* [Tel.] n. The upper part of any thing, the outer part or exterior మీదు, ఊర్ధ్వభాగము. adj. Upper, higher,

superior. External. Extra. పైన ఁగుడి petty sums that remain over. వాఁపైబట్ట the garment he had on. ఆపైయేఁడు the next year, either before or after, ముందుపిదుఁ. పైవిరోధము seeming enmity. పైపనులు the further acts; also, out-door work. వాఁడు నాకు పైపెయ్యిగానుండుఁము he is my superior. వట్టిపైమాటలు this is mere talk. పైమెఱుఁగు mere external beauty. పైకెళ్లిన freshes in a river. దానికి అందఱును పైపడుదురు all are eager to get it. పైకోఁగు or పంకోఁగు *pai-kōgu*. v. n. and n. To exceed, మీఱు. To come upon (with hostile intent), మీఁదికివచ్చు. To get upon, mount on, attack and overcome కొనుఁగు. To attempt, యత్నించు. To happen, కలుగు. పైకొల్పు *pai-kolpu*. v. a. To cause to happen, to fall upon, &c. ఈవిధి వెలుదలయను కొ కాకోయని నిందించి పంపించిన యందుఁదు పైకోఁగు పుగపడెనంటుక నది నెంచనొల్లఁ." HK. v. 54. పైగస్థి *pai-gasthi*. [H.] n. A palace. పైగా *pai-gā*. adv. Above, up. Into the bargain, besides, above all. In the next place. పైకొనివచ్చు *pai-konivachchu*. v. a. A brindled ox. పైన or పైని *paina*. adv. On the top, upon, over, above. In future, hereafter. పైనఁజెప్పు go on, speak on. పైనఁజెప్పవలసినదేమి what is to be done afterwards? పైన్ని కిక్కడ వాఁడు పైనున్నాఁడు there is one above who will punish you. పైనుపడకుము or పైనుపడుము do not touch me. పైపక్కపడు *pai-pakkapadu*. v. n. To caress, పిల్లలపైనపడు. "అయ్యయ్యయ్యయ్యటంచు పెయ్యనంబోలి నా పలుమారు పైపక్కపడియుంటిఁ." N. ix. 103. పైపడు or పైపడు *pai-padu*. v. n. To fall upon, attack, పైకొను, కవియు. To exceed, మీఱు. భూర్వపుమహా ఆందరును పైపడుచున్నారు all of them are contending for the horse. M. x. i 145. పైపాటు *pai-pāṭu*. n. An attack or encounter, కవియుట. పైపైగా *pai-pai-gā*. adv. Easily, superficially, cursorily, కుంటినుగా. పైపెయ్యి or పైపన్నెద్దు *pai-y-eddu*. n. An ox with the belly alone white, called a sheeted ox. పైవిలాసము *pai-vilāsamu*. n. A superscription or address on a letter.

పైఁటు or పంపైఁటు *paiṭu*. [Eng. n. An appointment. పైఁటఁజేయు to appoint.

పైఁకము *paiṅkamu*. [Skt. from పైఁకము.] n. A flock of cuckoos, పైఁకము [illegible] పైఁకము. "మనుమను నిన్నులఁ బిల్లలొల్ల పంచుకోకి పైఁకము." A. v. 134.

పైఁకము or పంకఁకము *paiṅkamu*. [Tel.] n. A small copper coin, చిల్లర [illegible] కాసులు కాదు, నొప్పి. Cash, money. చొప్పి పైఁకము ఈ పాండవికి పైఁకము నిమ్మనుకొన్నాఁడు we received the value of the cheque. A multitude, సమూహము.

పైఁకిలిచేప *paiṅkili-chēpa*. [Tel.] n. A fish of the perch kind, ten inches long and with a forked tail, the body striped with yellow and brown fillets and the second anal spine very large. Russell. No. CXXI.

పైఁజోరు or పంపైఁజోరు *paiṅjāru*. [Tel.] n. A shoe, slipper, మెట్టు, జోడు, పాదుకలు. పైఁజోరుమట్టి *paiṅjāru miṭṭi*. n. The Remora or sucking fish.

పైఁటు, పంపైఁటు or పదపైఁటు *paiṭa*. [Tel. from పదము+పైఁటు.] n. A woman's mantle, formed by throwing the train or end of the cloth over her breast and head. పైఁట కొంగు or పైఁటచెంగు *paiṭa koṅgu*. n. The skirt or end of the same. ఉత్తరీయము, పదుగ్గము. పైఁటకర్ర *paiṭa-karra*. n. A weaver's whirl.

పైఠ *paiṭha*. [Skt. borrowed from Tel.] Same as పైఁట. (q. v.)

పైడి or **వంపడి** *paidi.* [Tel.] n. Gold. బంగారు. Money, ధనము. A dowry, ఉంతువ. adj. Golden, gold coloured, bright yellow. **పైడికంటి** or **వంపడికంటి** *paidi-kanti.* adj. Golden eyed, బంగారువన్ని కన్నులుగల. n. The spotted owlet, *Athene brama* (F. B. I.) కొంకాకీ. **పైడిచూలాలు** *paidi-tsúl-álu.* n. Lit: The lady that produces gold, i.e., the Earth. భూమి, పృథివి. **పైడితామర** *paidi-tamara.* n The land lotus, పెట్టతామర. **పైడినలత** *paidi-nelata.* n. An epithet of Lakshmi, లక్ష్మి. **వంపడిపత్తి** *paidi-patti.* n. A kind of fine golden colored cotton. **పైడిబాసము** or **వపిడి బాసము** *paidi-básamu.* n. Gold and other things. బంగారు మొదలుగాగల వస్తువులు. A. vi. 100. **పైడిముడుపు** *paidi-muduṭsu.* v. a. To betroth, నిశ్చితార్థముచేయు. **పైడి ముడుపు** *paidi-muḍupu.* n. A betrothal, వివాహమునకు ప్రధానముచేయుటను, నిశ్చితార్థము. **పైడి రేడు.** **పైడిరాయుడు** or **పైడిరాజు** *paidi-reḍu.* n. The lord of wealth, i. e., Kubera.

పైతృకము or **పైత్రము** *paitṛikamu.* [Skt. from పితృ.] adj. Ancestral, derived from or relating to ancestors. పితృసంబంధమైన. Ancestral acquisition, family property. పితార్జితము. **పైతృష్వసేయుడు** or **పైతృష్వస్రీయుడు** *paitṛishwas-éyuḍu.* n. The son of a paternal aunt. మేనత్తకొడుకు.

పైత్యము or **పైత్తము** *paityamu.* [Skt. from పిత్తము.] n. Bile, biliousness, melancholy, madness, delirium, imbecility. పైత్యవికారము excess of bile, పైత్యాధిక్యము. **పైత్యప్రకృతి** *paitya-prakṛiti.* n. A bilious temperament. పైత్యజ్వరము or పైత్యజ్వరము bilious fever. పిత్తాధిక్యము or పిత్తోద్రేకము accumulation of bile, congestion of the liver. **పైత్యగాడు** *paitya-gáḍu.* n. A fool, a blockhead, a lunatic, or madman.

పైద or **వంపద** *paida.* [Tel.] n. A child, a boy, పిల్లకాయ.

పైదలి or **వంపదలి** *paidali.* [Tel. from పదియు ద; lit: పదియుదగలది.] n. A woman. స్త్రీ. "పదుచులు పైదలులుమేముం, బడిబాయక వెంట తొంటి పనులను మీవెంబడి." R. ii. 7.

పైనము or **వయనము** *painamu.* [from Skt. ప్రయాణము.] n. A journey.

పైమాయిషీ *pai-máyishi.* [H.] n. The survey or measurement of lands. పొలములకొలత వేయుము.

పైర or **వయిర** Same as పయిర (q. v.).

పైరము or **వయిరము** *pairamu.* [Tel.] n. A milch cow. "కైరవసాండ్రకొల్లలైమకేలు కేలుపండుపై పయింగోర్చలు పాడిపసులు సోకలయాకలియందుమందుగా." Vaijay. ii. 65. టీ॥ పాడిపశువులు, పాడిపసువులు.

పైరు or **వయిరు** *paru.* [Tel.] n. Growing corn, a crop. పంటమొలకలయిన ధాన్యము. **పైరు లయకీమీడు** *pairulu-g-ekimiḍu.* n. The moon. పయిరు పట్టు to plant or sow corn. పయిరుచేయు to cultivate.

పైలుమాను *paiḷu-mánu.* [H.] n. A boxer or wrestler. పెట్టివాడు.

పైశాచికము *paisáchikamu.* [Skt. from పిశాచము.] adj. Pertaining to the demons or fiends. n. A form of marriage in which the bride is carried away by force. An elopement, a rape.

పైశున్యము *paisunyamu.* [Skt. from పిశునము.] n. Information, espionage, roguery. కొండెము, కొండెకాపితనము.

పైష్టికము *paishṭikamu.* [Skt. from పిష్టము.] n. A cake of flour. A kind of beer made from a fermented paste. అప్పము, అసెక ధాన్యసారకృతమద్యము.

పైసరము or **వయిసరము** *paisaramu.* [Skt.] n. Sexual intercourse.

పైసలు or **పైసల** *paisalu.* [H.] n. A settlement, decision, decree. తీర్పు, పరిష్కారము.

పొ po

పొ *po.* [Tel. from పోవు.] adv. or interj. Certainly. "ఒల్లగిపొ నృపుడోపనుగమను" భార. iv.

పొం *pom.* [Tel. short for పొన్ను in compounds.] adj. Gold. పొంబట్టు a golden cloth. "పుంజరాయనినట్టిపులుపెన్ని కొనబట్టు పొంబట్టు పిలుగు నెంతంతోడి." A. i. 13.

పొంకణము or **పొంకనము** *pongkaṇamu.* [Tel.] n. A purse, a pouch. "ఇకనేనెందుం గదగు నిశ్చలుఁడ నీపొంకణంబిట్టు లొంకి రివుగి, దింకపొంకణమును గడకి పడకైన, గొండ లందు దిరుగనేరుదుమయ్య." BP. iii. 2829.

పొంకము *pongkamu.* [Tel.] n. Proportion, fitness, suitableness, neatness, grace, beauty, trimness, పొందిక, చొగము. మంచి పొంకము elegance of speech. **పొంకపడు** *pongka-paḍu.* v. n. To be fit, to be well arranged, పొందికపడు. **పొంకించు** or **పొంకపరుచు** *pongkiṅchu.* v. a. To make fit or beautiful. **పొంకముగ** *pongkamu-ga* adv. Meetly, duly, fitly, gracefully, elegantly. **పొంకగింపు** *pongka-gimpu.* n. Neatness, tidiness, suitability, elegance, grace.

పొంగలి or **పొంగళి** *pongali.* [Tel.] n. Rice boiled with milk. పొంగలిపండుగ a Hindu festival at which this dish is used, the Pongal feast, సంక్రాంతి, సంక్రమణము, సంక్రమణము. తేనెపొంగలి a savoury mess of rice, split pulse, spices, and sugar; a sacrifice of a goat or a fowl to a village goddess. పొంగలి పట్టిరి they offered a bloody sacrifice. H. v. 15.

పొంగిరి *pongiri.* [Tel.] n. A flock of birds. పక్షులసమూహము. Food, ఆహారము.

పొంగు *pongu.* [Tel.] v. n. To effervesce: to boil or bubble up, overflow, boil over. To swell. To ferment. To exult, to be overjoyed, elated, to be in ecstasy. పొంగి తోఁచిను. To become proud, పొంగిపోవు. పొంగి పోఁగుము to boil over with pride or delight. ఎండచేఁ గండ్లుపొంగినవి the eyes are inflamed by the glare. పొంగునీళ్లు boiling water. **పొంగు** *pongu.* n. Effervescence, boiling or bubbling up, overflowing. Excess of joy. పొంగులమ్మ. Pride, పొంగము. Eruption of the measles. Boiling water in which rice is to be cooked, పొంగుకాగినీళ్లు, చిట్టుడుకునీళ్లు. పొంగుపొంగి పోతున్నది the water is boiling over. నీ పొంగుపోఁగ may your pride perish. ఇదేమి చూచుకొన్న పొంగు on what do you pride yourself? పొంగులక్షణము symptoms of an eruption of measles. **పొంగుచ్చాలు** *pongu-prālu.* n. A sort of grain. **పొంగలించు** *pongaliṅchu.* v. n. To stand erect; to be proud, పొక్కు. **పొంగారు** *pongāru.* (పొం గు+ఆరు.) v. n. To be full, నిండారు. To swell out, ఉబుసు. To rejoice, సంతోషించు. To exult, to be proud, అతిశయించు, పొల్పొం గారు, పొక్కు. "తూఁగుకుఱులుఁ దొప్పనఁ బడిపనిఁ గి పొంగారఁ బెట్టిపొం బిచ్చలఁబులుఁగుల్ల పైకిఁ బనికిరిం చలదిచ్చలమున." M. VIII. iii. 273. **పొంగించు** *pongiṅchu.* v. a. To boil. To delight, to please much. చేరడుబియ్యము పొంగించినాఁడు he boiled a handful of rice.

పొంచు *ponchu.* [Tel.] v. n. To lie in wait; to crouch or lurk. పొంచియు they will lie in wait. "పొంచి వీక్షించుచు నొకపొం చొయ." R. i. 129. **పొంచు** or **పొంచిక** *ponchu.* n. Lurking, eavesdropping, lying in ambush. పొంచుకోరు an eavesdropper.

పొంజు or **పొజు** *ponjiu.* [Tel.] v. a. To split (grass) into filaments. "పిన్న పెన్నలమాఁ పొంజ పొంజ, పిదపఁ బెంపిచ్చి మిన్నకమునుపు." L. ii. 173.

పొంతకు or **పొంతకై** *ponte.* [Tel.] adv. By reason of, on account of, for, కొఱకు, నిమిత్తము. "అని పలికిన విశ్వాసపొంతకై మన్నించి యాదరించి." M. XII. iii. 125.

జగత్ప్రయిహితముపొండు, అనగా లోకోపకారము నకు ఉపకారార్థముగాను.

పొండు *pondu.* [Tel. from పోవు.] v. imperative plu. Begone! Go ye.

పొంత *ponta.* [Tel.] n. Neighbourhood, closeness, nearness. సమీపము. A way, path, దారి. A bank, వీధి, దిక్కు. "పులస్త్యి మానియాశ్రమంబు పొంతనొజుని." T. ii. 24. adj. Near, neighbouring. సమీపమైన, పక్కినిదగ్గిరి. **పొంతకడవ** *ponta-kadava.* n. A water pot near the oven, పొయ్యిదగ్గిరినుండి నీళ్లికిడిపి. **పొంప** or **పొంతగద్ద** *ponta.* n. A vulture.

పొంతనము *pon-tanamu.* [Tel. పొందు+తనము.] n. A happy conjunction of stars, గ్రహాలపైత్రి, కూటము. సరిపొంతనము euphony in verse, connection by analogy. వాకు వానికి పొంతనములేదు he and I do not agree, వాకు వానికి సరిదగు, గట్టదగు, సరిపడదు, లేక, సరిపడదు. **పొంతము** *pontamu.* n. Friendship, స్నేహము. **పొంతకత్తె** *ponta-katte.* n. A pimp, పిందెకత్తె.

పొందు or **పొందు** *pondu.* [Tel.] v. n. To wink, (కన్ను)వాల్చు. v. a. To gain, obtain, get, acquire. To reach, attain to. To have, enjoy. To suffer, experience, meet with joy, grief or death, &c. ప్రాపించు. వానిని లక్ష్మిపొందినది good luck has befallen him. అవమానమును పొందినాడు he incurred disgrace. సంతోషమును పొందినాడు he was pleased. నష్టమునుపొందినాడు he incurred loss. విఘ్నము మొదలికి meeting with no obstacle or check. నరకమును పొందినాడు he fell into hell. కన్ను పొందు to sleep. "అతి కిడుపు నిండినపుడూ నాపుకోలేక్కు, నిన్ను పొందుపున్న కిడుపడిన్ని, యొన్న వాడినాకు." M. I. vi. 322. కన్ను పొందకున్న, అనగా నిద్ర లేకుండా ఉండడముచేత. Also, to have intercourse with. కలయు n. Fitness, suitability, agreement. పొందిక intercourse, friendship, స్నేహము. Joining, union, సంధి. The act of obtaining a thing. ప్రాప్తి. Sameness, want of difference, అభేదము. Agreeableness, అనుకూల్యము. adj. Friendly, స్నేహితుడు. "రాలపొందెరింగి రాలమూర్ఖవథంగిలోను పొందెరింగిలోనుపరచి." Vema. 637. **పొందుకాడు** *pondu-kadu.* n. A friend, స్నేహితుడు. **పొందుకొను** *pondu-konu.* v. n. To be fixed or established, కెలకొను. **పొందుపడు** *pondu-padu.* v. n. To be agreeable or fit, సరిపడు, అనుకూలించు. **పొందుపాటు** *pondu-patu.* n. Convenience, suitability, aid, help. వానికి తగినకలలు పొందుపాటులుకాలేదు he could not get the money. పొందుపాటుచేయు to arrange, అనుకూలముచేయు. **పొందింపు** *pondintsu.* v. a. To cause to obtain, get, or experience. నన్ను ఈక్రమము పొందించినారు they caused me this trouble. "మనుజేంద్రుడనగనీవలె వినయము పొందింపగొంతదడవె యుండినవా." B. viii. 116. **పొందిక** *pondiku.* n. Fitness, agreement, aptness. ఇమిడిక. Intercourse, సహవాసము, కలయిక. "సీతా కాంతునిస్త్రీల పొందికిలంజనే." R. v. 59.

పొంపిరి *pompiri.* [Tel.] n. Thickness, సాంద్రత. adj. Thick, సాంద్రము. **పొంపిరిగా** *pompiri-gā.* adv. Thickly. **పొంపిరిపోవు** *pompiri-povu.* v. n. To thicken, సాంద్రమగు. To excel, increase, grow, spread, అతిశయించు, విజృంభించు, సిద్ధిల్లు, వ్యాపించు. To be born, to spring forth, పుట్టు. To rejoice, సంతోషించు. To become famous, to be well known, ప్రసిద్ధికెక్కు.

పొంపు *pompu.* [Tel.] n. The nape or back of the neck. మెడవెనుకటిభాగము, మెడపొంపు. Grace, beauty, ఒప్పు. **పొంపెసలారు** *pomp-esal-aru.* (పొంపు+ఎసలారు.) v. n. To be fine or beautiful, ఒప్పుగు.

పూబంతులు *pom-bantulu*. [Tel. పూవు + తోటలు.] n. Golden plantain trees, (a phrase in poems.) H. iv. 341.

పొకారు or **పోకారు** *pokaru*. [Tel.] v. n. To be ruined, నాశమగు. **పొకార్చు, పొకారుచు, పొకారుచు** or **పోకార్చు** *pokarisu*. v. a. To kill or ruin, to render powerless, to strike with stupor. "ఈ కాకిన్నవా నుతుపొకారిచి యిన్నియుమిధ్యచేసితే." R. ii. 60.

పొకాలు, పొకాలిపోవు, పొకాలు or **పోకాలిపోవు** *pokalu*. [Tel.] v. n. To go off, to be freed, వెడలు, పోవు. To perish, to be ruined. నాశమైపోవు. (The use of this word implies hatred or strong aversion.) "ఆ బ్రాహ్మణమంత్రోపాంశుపూతాత్మకాశీపోతకు వీరా పోరోకోటిర్ర్వెళ్లికిక" Swa. vi. 51.

పొక్కలి *pokkali*. [Tel.] n. One of the three legs or projecting lumps supporting the boiler on an earthen fireplace, పొయ్యి మీది ఎక్కుపడ్డలు. మూడుపొక్కలిపొయ్యి A portable oven. ఎక్కడుపొయ్యి **పొక్కటి గడ్డలు** or **పొక్కటిరాళ్లు** *pokkati gaddalu*. n. Stones used as a temporary fireplace. పొయ్యిరాళ్లు వానియన్ను పొక్కటింగిల్లిరీతి మున్నవి those three are as inseparable as the three legs of a fireplace.

పొక్కి *pokki*. [Tel.] n. A mark or sign, గురుతు. Danger, ఆపత్తుయోగం.

పొక్కిలి *pokkili*. [Tel.] n. The navel, బొడ్డు. A dent, సొట్ట. పొక్కిలిపేరాలి, పొక్కిలిపేరు or పొక్కిలిపేపడు lit: the navel-born, i. e., Brahma, బ్రహ్మదేవుడు.

పొక్కు *pokku*. [Tel.] v. n. To be blistered or excoriated. బొబ్బలేను పొక్కు scalded. నానోరి పొక్కినది my mouth is burnt or sore. To be afraid, ఱెక్కు, భయపడు. To grieve much or be afflicted. గుభించు. To come off in flakes, as plaster. ఆ మాట విని పొక్కిపోయినాడు on hearing that word he grieved very much. n. A breaking out; a boil, blister, pustule, pock, బొబ్బ. A flake that has come off from a wall or anything else, ఎండిలేచిపెల్ల. Grief, దుఃఖము. **పొక్కుడు** *pokkudu*. n. Grief, అనిలార్పు. A flake, as of mortar, that has come off from a wall. పెల్ల. పొక్కిలు or పొక్కిపోవు to come off in flakes. పొక్కుకొరనము a chancre, పొక్కిలు. **పొక్కించు** *pokkintsu*. v. a. To fret, blister, excoriate, scorch.

పొగ or **పోవ** *poga*. [Tel.] n Smoke, steam, vapour. ధూమము. "ఊర్ధ్వపొగానిల" the vapour of sighs. Vasu. iv. 10. పొగతాగు to smoke a pipe or cheroot. "ఆయరు పొగబ్రాణిపొంచుపట్టిరి" Ha. i. 140. టీ. ధూప మిచ్చి. **పొగకన్ను** *poga-kannu*. n. Siva's eye from which fire issued. **పొగకర్ర** *poga-karra*. n. A sunbeam. Lit: a stick of smoke, because a beam has that appearance if it falls amid smoke. **పొగగూడు** *poga-gudu*. n. A chimney. **పొగచేయు, పొగచుము** or **పొగచుంచు** *pogatsu*. v. a. To cause to smoke, పొగపట్టించు. To fry, to season with spices. ఇగుర చేట్లు, పులి మిరోపిచ్చిలు, పొగాకింపు. "ఆ యమ్మన్న ను కొన్న వగపున్నాలు నీ వొగిపిరిపాటు లంట." A. i. 30. టీ. పొగిపిపూలంట, ఇగుపుచూచు. **పొగచేట్టు** *poga-tsuttu*. n. A cheroot or cigar. పొగచేలు a tobacco field. **పొగచేయు** *poga-tsuvu*. v. n. To be smoked, పొగపట్టు, పొగచూచు. **పొగచెట్టు** or **పొగాకుచెట్టు** *poga-chettu*. n. The tobacco plant. పొగ పొగాకు very strong and black tobacco. **పొగపు** *pogapu*. v. a. To cause to be fried or seasoned, పొగాకించు. **పొగపు** or **పోపు** n. Seasoning, spicery తాలింపు, తాలింపు. **పొగబాణము** *poga-bāvuna*. n A smoke-rocket, i. e., a bomb-shell, ధూమము కొఱ్ఱ

గొనేటట్టుచేయు ఆకాశభాణము. "పొగబాణములగుఱి నిరిడింపఁగఁజెల్లు, భూమంపుసెన వెంబడిం దొంగలింప." Bobbili. iii. 137. **పొగయు** or **పొయము** *pogayu*. v. n. To smoke or emit smoke, **పొగలేచు**. To be smoked, **పొగలయిడుగు**. To be passed through smoke. To burn slowly, కుములు.

పొగడ or **పొవడ** *pogada*. n. The tree called *Mimusops elengi*. పసిరిక్కాయ.

పొగడు or **పొవడు** *pogadu*. [Tel.] v. a To praise, laud, applaud. To compliment, flatter. **పొగడిక**, **పొగడు** or **పొగడిఁకోలు** *pogadika*. n. Praise. స్తోత్రము. The act of praising, స్తుతించుట. **పొగడిక** or **పొగడ్త** *pogadika*. n. The act of praising, పొగడుట, Praise, స్తుతి. Fame, కీర్తి. **పొగడ్తపడు** *pogadta-padu*. v. n. To be praised, స్తుతింపఁబడు.

పొగరు *pogaru*. [Tel.] n. Pride, presumption, arrogance, insolence, గర్వము, Length, దైర్ఘ్యము. A shade or color. A strong stifling smell, పీర్ణగంధము. "భూమినుల్ పొగరిక్కి." R. vi. 23. **పొగరుబోఁకు** *pogaru-bōtu*. n. A proud or arrogant man, గర్వులుడు.

పొగులు or **పొవులు** *pogulu*. [Tel.] v. n. To grieve, to pine with grief, to languish, దుఃఖముచేత తపింపు. To burn. దహించు, కుములు. "భువ్వలవాన, నురసి నప్పుడు నవ్వి నొబ్బునఁబడి, నిసుఁడుకీలల మాని నివ్వరుప్పిల్ల, పొగలుంటలఁబడి నిష్ఫలులు తేల్లాఁటి." HD. i. 2285. **పొగిలింపు** *pogilintsu*. v.a. To afflict, to grieve. "మమ్మూఁ బొగిలించెన్." R. v. 234.

పొచ్చెము *pochchemu*. [Tel.] n. Deceit: a trick, feint. A spot. A fault, defect, న్యూనత, కపటము, వంచన, కల్లపము. "ఈ పొచ్చెములేని నెయ్యమిని పూని విపద్దశనొందకుండఁగా." M. IX. i. 91. "కి ఇచ్చటి బంధులు నీవును, నచ్చెరపడి వినుచునుండ నైమాళ్లమ మా, కిచ్చినను జాలునంటిని, పొచ్చెముగాదింతేపట్టు పూర్ణముగుమ్మి." M. V. iii. 11. **పొచ్చెపు** *pochchepu*. adj. Deceitful, కపటమైన, వంచనైన.

పొట *pota*. [for Skt. పుటము.] n. A hollow, a cup. దొప్ప. ఆకుపొట a leaf-cup.

పొటకర or **పొటకర్ర** Same as **పొట్టకర్ర**. See under పొట్ట.

పొటగొరంగు *pota-karintsu*. [Skt.] v. n. To shoot out anew, as lopped trees. చిగుర్చు. To excel, అతిశయించు, వర్ధిల్లు.

పొటపొట or **పొటబొట** *pota-pota*. [Tel. *anuk*: of tears flowing] adj. Fast, gushingly, welling. "బొటబొట నేలు నాయనుఁడు, కటకటపడి మేను వడక గనుగవ నశ్రులో, పొలపొట రాలఁ నేడ్చుచు." T. iv. 19.

పొటమరించు, పొటమర్చు or **పొటమరులు** *potamarintsu*. v. n. To rise or swell up, as a young shoot or a boil, బొబ్బ, చిగురులోఁ గనఁబడుట.

పొటము or **పొడము** *potamu*. v. n. To be born, to rise. పుట్టు.

పొటి *poti*. Another form of **పొట్టి**. (q. v.) **పొటిపొటి** *poti-poti*. adj. Trifling, petty. అల్పము.

పొటుము or **పొటుమ్కు** *potuku*. [Tel. anuk] adv. Suddenly, said of sunset or sunrise, or of leaves falling from a tree. "పొద్దు పొటుమ్కు నఁబోడుమ భూధరికూటము లెక్కి డిగ్గు మఁట." Kalahasti. iv. 63.

పొటేలు, పొట్టేలు or **పొట్టేరు** *potēlu*. [Tel.] n. A ram. గొఱ్ఱపోతు, మేకపోతు, మేషము.

పొట్ట *potta*. [Tel.] n. The belly, paunch, కడుపు. The tender ear just formed, an unopened ear of corn, కలమకర్ణము. **కను పొట్టలు ఉబ్బినవి** the eyes are swollen. **పొట్టపెంచేకొను** to become corpulent. **పొట్టకవుకు** *potta-kavuku*. n. A bulging

ear of corn: a swelling pod, ready to burst, to this is compared the bulge of the calf of a well developed leg. పొట్టికర్ర, పొట్టికఱ్ఱ, పొటుకర్ర or పొటుకఱ్ఱ *potta-karra*. n. An unopened ear of corn. పొట్ట పట్టెడ *potta-patteda*. n. A saddle girth, ఒంగువారు, ఒంగు. పొట్ట పెంజర *potta-penjara*. n. A sort of snake. పొట్టకూడు *potta-kūḍu*. n. Food given in lieu of wages. కడుపుకూడు. పొట్టకూటివాడు *potta-kūti-vāḍu*. n. One who serves for food alone without wages. పొట్టకొవ్వు *potta-kovvu*. n. Pride, conceit, such as come from good living. పొట్టపోసికొను *potta-pōsi-konu*. v. n. To fill one's belly without any regard to self respect. పొట్టి వాడు *potta-vāḍu*. n. A pot-bellied man. బొజ్జకిడుపువాడు.

పొట్టి or పొటి *potti*. [Tel.] adj. Short, small in size. పొట్టిపుచీరము a kind of a short chisel. పొట్టికాకర *potti-kakara*. n. The tree called *Momordica muricata*. పొట్టితనము *potti-tanamu*. n. Shortness of stature. పొట్టిపిట్ట or పొట్టిపిట్టక *potti-pitta*. n. The Ashycrowned Finchlark, *Pyrrhulauda grisea*, (F. B. I.) పొట్టివాడు *potti-vāḍu*. n. A little man. కుఱ్ఱవాడు.

పొట్టియ *pottiya*. [Tel.] n. A scorpion. తేలు.

పొట్టు *poṭṭu*. [Tel.] n. Husk, bran. ఊక. The scales of fish Vēma. 1364. పొట్టు ధాన్యము grain that has a coat or husk, as వడ్లు, ఆరికలు, కొర్రలు, చామలు, వరిగెలు, మొ. పొట్టుకర్ర an empty sprout in a ear of corn. కట్టిడిచిపెట్టి పొట్టుకు పోయెదవా will you give up the real for the false? మీనములో పొట్టుపొట్టుగా రాలిపోయినది the skin peeled off in scales. పొట్టు పొరలుగు *poṭṭu-poral-agu*. v. n. To be troubled, harassed or tormented. పీడితమగు. "అప్పుపొట్టుండెడిదనుం బుట్టఁబడక పుదులం బురోహిత పొట్టుపాలయ్యె కియ్యంబు పాడును వాడుగాని." M. V. iv. 88.

పొట్టేలు See పోటేలు.

పొట్రేగు *pot-rēgu*. [Tel. పొట్టి+రేగు.] n. A kind of tree.

పొట్ల *poṭla*. [Tel. lit: that which has spots. పొడులుకలది. cf. Tamil పొటలంగాయ.] n. The snake gourd *Momordica charantia*. చేదుపొట్ల or చేదిపొట్ల the bitter Hair flower, *Trichosanthes laciniata* (Ainslie ii. 296.) అడవిపొట్ల (Rox. iii. 702.) and నక్కపొట్ల are other species. పొట్లపుసకొక్క *poṭla-pu-sakka*. n. The constellation called పుష్యమి. పొట్లపుకొక్క the mouth called పుష్యమిముఖ.

పొట్లము *poṭlamu*. [Tel.] n. A packet, pack, bundle, little bag, paper or case to hold perfume, powder or medicine: medicine tied up in a cloth for the purpose of fomentation. A crowd. సేన. An army, సేన. పొట్లమొత్త to apply a fomentation, వారందను కొకపొట్లము వారందరికి నొక్కటి all of them are in one cluster.

పొట్ల *poṭla*. [Tel.] v. n. To be come locally పాచిపొట్ల, ఇగాపొట్ల.

పొడ *poda*. [Tel.] n. Appearance, form, figure, shape. రూపు, మాయ. A mole, speck, mark, a scrull or eruption on the skin. Variegated colour. చిత్రవర్ణము a spotted worm or serpent. పొడకట్టు *poda-kaṭṭu*. v. n. To make an appearance, to seem, appear, be visible, కనబడు, ప్రత్యక్షమగు, తోచు. వాకు ఆలాగు పొడకట్టెను it struck me so. పొడగను, పొడగాంచు or పొడచూచు *poda-gānu*. v. a. To see, view, behold. చూచు. "పుడమిపయ్యెదనుండి పొడగాన్పడెనే, కడుభక్తి తోడన క్రమ్మఱిమ్రొక్కులంగ." Sarang. D. v.

371. పది దినాలుగా వాని పొడ కానము I have not set my eyes upon him these ten days. **పొడగాపు** *poḍa-gāṇupu.* n. Seeing, looking. పొడగనుట, దర్శనము. **పొడచూపు** or **పొడపడు** *poḍa-tsūpu.* v. n. To appear, to become visible, to be seen. కనబడు, ప్రత్యక్షమగు. **పొడతామర** *poḍa-tāmara.* n. White leprosy, మండలాకారకుష్ఠము. **పొడతెంచు** *poḍa-teṁtsu.* v. n. To be born, to rise. ఉదయించు, పుట్టు. **పొడనీడ** *poḍa-niḍa.* n. Speckled shade. **పొడపత్రి** *poḍa patri.* n. A certain drug, *Asclepias vomitoria* (Kœnig), Vomiting Swallow-wort (Ainslie), which is very efficacious in cases of scorpion stings. **పొడయెండ** *poḍa-y-eṇḍa.* n. Sun-shine that appears through the clouds. **పొడలమూక** See చేంద్ర **పొడలమెకము** *poḍala-mekamu.* n. The spotted deer. నుప్పి. **పొడసుత్తె** *poḍa-suṭṭe.* n. A small hammer, చిన్న సుత్తె.

పొడము or **పొడ్డు** *poḍamu.* [Tel.] v. n. To be produced, to arise. పుట్టు, కలుగు. **పొడమించు** *poḍamiṁtsu.* v. a. To create, engender. పుట్టించు. "జనితపొడమించకముజాన నుడవైతి." R. vi. 28.

పొడి *poḍi.* [Tel.] n. Powder, dust. సూర్ణము. Solder, rosin, metallic cement. పొడి or ముక్కుపొడి snuff. పొడిపెట్టిడోను to solder. చెరుకుశైలపొడి pounded sugar, శర్కర. B. D. iii. 324. చొక్కుపొడి love powder. ఆ పిల్లవానిని చొక్కుపొడివేసి పట్టుకొనిపోయినారు they deluded him with love powder and carried him off, ఆ పిల్లవానిని మరుల మందుచేల్లి పట్టుకొనిపోయినారు. పొడిమిరియము or మిరియపుపొడి powdered pepper. R. vii. 105. adj. Dry, ఎండిన. Powdered. Small, young. పొడికూర a curry fried without butter in a dry pan. పొడితూర్ mizzle, drizzling rain. పొడిరాళ్లు bricks broken into pieces, brick-dust. పొడిచెల్లము pounded jaggery. పొడికావ్యము a petty poem. పొడిపిట్ట a kind of bird. "పిట్టున, మునుకపూ పిట్టువ, నిజిగాడు, ఉల్లెడ, పొడిపిట్ట, వంగ పండు." H. iii. 14. పొడిముత్యాలు seed pearl. పొడిమన్ను dry earth. పొడిచెమట imperceptible perspiration. పొడిబియ్యము dry rice. పొడిపడ్డవాతెరలు lips parched with grief. పొడిదగ్గు a dry cough. **పొడినీకటి** *poḍi-chikaṭi.* n. Twilight, darkness. **పొడిచేయు** or **పొడిగొట్టు** *poḍi-cheyu.* v. a. To powder. పసుపుపొడిచేసినది she triturated or pulverized the turmeric. **పొడిపొడిగా** *poḍi-poḍi-ga.* adv. In pieces, piece meal, in the form of powder. Very dry.

పొడుగు, పొడువు, పొడగు or **పొడపు** *poḍugu.* [Tel.] n. Height, length, stature, ఎత్తు. వెలపొడుగుదీర an expensive or high-priced cloth, భరీదుగల లేక కిమ్మత్తయిన్‌చీర. సంవత్సరముపొడుగున throughout the year. adj. High, tall, long, lofty. High, as price. v. n. To grow tall, increase, extend, ఉన్నతమగు, వర్ధిల్లు. బియ్యము వెల పొడిగినది the price of rice has risen. **పొడుగాటి** or **పొడుగుపాటి** *poḍugaṭi.* adj. Long, tall. **పొడవడగు** *poḍav-aḍagu.* (పొడవు + అడగు.) v. n. To be spoilt, చెడు. To die, చచ్చు. **పొడపడదు** *poḍav-aḍaṭsu.* v. a. To spoil, చెరుచు. To kill, చంపు. **పొడవు** *poḍuvu.* n. Shape, form. రూపు. **పొడిగించు** *poḍigiṁtsu.* v. a. To lengthen, heighten, raise, increase, exalt. To aggravate, swell. To promote in rank. **పొడుగుచేయు** ఎక్కువచేయు. **పొడుగుమడుగు** *poḍugu-maḍugu.* n. The heavenly Ganges. ఆకాశగంగ.

పొడుచు *poḍuṭsu.* [Tel.] v. n. To rise (as the sun or moon, a star, or the tide.) ప్రొద్దుపొడుచు, ఉదయించు, వీరుపోటుపొడుచు. వీరు వానిపిట్లు పొడిచేవాటికి when his curses

touch you, or fall upon you. ఏరు పొటు పొడిచినది the tide has risen in the river. To fight, పోట్లాడు. "పాండవబలంబేకాదిలా త్రైలోక్యంబుల్ మూడింగారవమైన్యి మాయుధయముం గోపహతా హస్యాగ్నిమై యాడబోవక బికతో బొడుపగా నేపారుభూరాజి వల్లాడెంధాత్రి." M. I. i. 136. బికతోబొడుపగా on their making a bold attack, ధైర్యముతో మైబడగా. v. a. To pierce, stab, gore. To prick or cause pain. To sting, కుట్టు. కంద్రను పొడుము to bore a hole. గాలముమీఁద ఎర్ర పొడుము to put (a worm) on a fish hook. ఇది కండ్లను పొడుచున్నది it tries (pricks) the eyes. మోచేతితోపొడుచు to thrust or hit with the elbow, or to elbow. ముద్రపొడుము to seal, set a seal on. To cut down, or fell, నరుకు. "దుగ్ధంబుల్ కల్పవల్లిరుచు పొడుచుటమానుటే." Sumati. v. 73. ఆ పొడుచు to lay a ban or protest, so as to check proceedings, ఒట్టు పెట్టు. A proverb says నానచేతితోనే నానికన్ను పొడిచినారు they pierced his eye with his own finger, i. e., they turned his arts against himself. పొడుపు *poḍupu*. n. A stab, పొడుచుట. A pricking pain, as that of a boil. The rising of the sun. The swell of a river. ఈ దినము ను, పొటు. "రవుకుద్రోసెన సుమ్ము సొడుపులు." P. iv. 255. చీని కెరటంలనాగ వెసకొద్రొసుదోర్ల రోంగలు. వెలపొడుపు the rising of the moon. పొడికథ or పొడుపుకథ a conundrum. పొడుపుపుమాట or ఎత్తిపొడుపుమాట a taunt or jeer, వెవ్వ. Iha. iii. 8. పొడుపుగోండ *poḍupu-goṇḍa*. n. A mountain out of which the sun is supposed to rise. ఉదయాద్రి. పొడువ or పొడువడు *poḍuva*, n. One who thrusts or pricks. పొడుమనాడు. A wicked man, దుర్జనుడు.

పొడుము *poḍumu*. [Tel.] n. Powder, snuff, పొడుముకొయ or పొడుంకాయ *poḍumu-kaya*. n. A snuff box.

పొణక *poṇaka*. [Tel.] n. A large grain basket. ఈతపేము మొదలైనవాటితో కట్టి ధాన్యాదులుపోసే పెద్దబుట్ట.

పొణకకర్ర or పొణికికర్ర *poṇaka-karra*. [Tel.] n. A light kind of wood like deal or fir.

పొతక *poṭaka*. [Tel.] n. A bundle of leaves. ఆకులుమొదర్లనుకట్టిన పొట్లము. పొత్తం. పొతకన in a bundle, in a crowd, మూటగా. పుట్లమూగా.

పొత్తము same as పొట్లము (q. v.). A crowd, మూట. "ను ఆలకోకవాడుమేటుగా నై అను వెసన వానుమేష్మ్ తో పొత్తమున నై మూటలనే." Bhallana Charitra iii. 100.

పొదుకు *poṭuka*. [Tel.] n. A line drawn round a stack of corn. ధాన్యపురాశిచుట్టు గీసిదము 86.

పొత్తము *poṭṭamu*. [from Skt. పుస్తక.] n. A book, పుస్తకము, గ్రంథము. A poem, కావ్యము.

పొత్తర *poṭṭara*. [Tel.] n. A pack or bundle of leaves. ఆకులలొనమునుచుట్టి. "ఓ కేతకీ నీవాలంబులొండు మనకు నివ్వవుగా, మాయింటనొక్క బద నిట్టలమ మనుమంగొనిరమ్ము." Swa. iv. 87. కోతిఆకు పొత్తరం ఒట్టి, అం దా ఆకులతో పొట్లమును కట్టి.

పొత్తరము or పొత్తరము *poṭṭaramu*. [Tel.] n. A roller or pestle for grinding spices, &c. కొత్తుబండ, మందుగుండు. పొత్తర మున్ను *poṭṭara-munḍa*. n. A kind of grass. "కూరిమిపొత్తరమున్నుల్." H. v. 54.

పొత్తి *poṭṭi*. [Tel.] n. A thin soft, old cloth, పెన్నిది పన్నని పొతవస్త్రము. An integument, coat: skin, bark. పొత్తి, పట్ట. కొబ్బరిచెలమ పచ్చివాటిని పొరనుయించేది. Also, a torch, దివిటి. పోకపొత్తి the coat or skin covering the upper part of an areca tree. అరిటిపొత్తి the coat or skin on a plantain tree.

పొడుముపొట్ట a snuff box, (literally, a piece of bark folded to contain snuff). పొత్తి or పొత్తిగుడ్డ baby linen. పొత్తినూలు fibres used in garments made of bark. M. XII. vi. 221. పొత్తివంచ bombasine cloth, woven of silk mixed with cotton. పొత్తిక *pottika*. n. Same as పొత్తి. Doll's clothes, a gaudy dress for an idol or for a little girl. "బొమ్మపొత్తికలడిగితిఁబొమ్మ యిందమనుచునిచ్చె లాడెచ్చిన యంబుములు." M. IV. v. 308. పొత్తికడుపు *potti-kaḍupu*. n. The abdomen, or belly below the navel. బస్తి, క్రిందుపు. పొత్తిగడ్డ *potti-gaḍḍa*. n. A certain medicinal root called కొరకాశి, విశల్య, పొత్తిదుంప. పొత్తిచీర *potti-chira*. n. Cloth made from the fibres of the bark of certain trees. నారచీర. పొత్తితామర *potti-tamara*. n. A species of the lotus flower which does not open wide, ముడుచుతామర, పద్మాకాశి. పొత్తినూలు *potti-nūlu*. n. Silk thread. పొత్తినూలిగూడు or పొత్తినూలిగూఁడు *potti-nūli-gūḍu*. n. A cocoon. పొత్తిలి *pottili*. n. Baby linen. పొత్తిగుడ్డలు. "పీలపొత్తిలిలోన లేని మాయ్యుండుచో బట్టమునిగాక క్రొత్తగుడ్డనొలవు." KP. vi. 207. పొత్తిలి సొర or సల్లదిండి *pottili-sora*. n. A kind of gourd, *Rhynchobatus oneglostomus*.

పొత్తు *pottu*. [Tel.] n. Friendship, partnership, holding in common. స్నేహనం, సహవాసము, విశ్వాసము, ఉమ్మడి, అవిభక్తత. పోయిట్టి, పొత్తులాభము (proverb) quarrelling is a loss, friendship is a gain. పొత్తుగూడుము to eat together as messmates, విసిగితిను. వీధులు అందరికిపొత్తు the streets are free or common to all men. ఆపదుములు పొత్తున కొన్నాము they bought the goods between them, or as common stock. ఆ పని పొత్తులుపోక పడవేసిపెట్టినారు the work is left undone because they could not settle which of them should do it, ఆ పని వీడంటే వీడని పడవేసిపెట్టినారు. "నృపుపొత్తుబావమపొత్తుంగవటుండను మిత్రుపొత్తుగడుపరపొత్తుం, బిపరీతభార్యపొత్తుం బెపమిడి విడనంగవలయు." Sumati. 129. "ఇట్టి ఆపదానపుపొత్తు మనంగ వచ్చునే." M. IV. iii. 33. పొత్తులవాడు he in whom both parties have an equal right or interest. ఇద్దరికి సమమైనవాడు. "ఏమి పొత్తులవాడవై యిరువురకును." ib. XII. v. 257. adj. Friendly, united, associated, స్నేహితము, సంగతము. పొత్తుకాడు *pottu-kāḍu*. n. A friend, స్నేహితుడు. పొత్తుకత్తె *pottu-katte*. n. A female friend. స్నేహితురాలు. పొత్తుగుడుము *pottu-guḍupu*. v. n. To avail or come to good. పనికివచ్చు. "సత్యములు పొత్తునకుమూవా సన్న తెంగి నిలిచి సత్యములాడైనమ్మనీకు." Ha. iv. 21. తీరి సత్యములు పొత్తుగుడుమువా, మాటలు కలిసివచ్చునా. పొత్తుగుడుపు *pottu-guḍupu*. n. Eating together as messmates. సంక్కిభోజనము. పొత్తుచేయు *pottu-cheyu*. v. n. To make friends with, to cultivate friendship, to associate with, స్నేహముచేయు. పొత్తువు *pottuvu*. n. An epithet of Sarasvati, సరస్వతి.

పొత్తెము or పొత్తెపుమన్ను *pottemu*. [Tel.] n. A red earth, sand or dust with which boxers cover the floor of their gymnasium so as not to be hurt, కడిడీసాల మందు క్రిందపరిచే యెర్రమన్ను. "మా కడిడీ పొత్తెపు మట్టినల్లడయిను వెంగాపి కరిగి దేగుకా, పనిహీ మీరి బొచ్చి మ్మాలా కడుఁ జేసాన లఁ సాధ్యాల్ బాగం బల్విదు సుమ్ము లో బాపు పోఁట్ కద్దుర్ గ్రుద్దులఁ గా బట్టాడియించు నాని కసాధ్యంబెద్ది లేదుదుఁ." Kanaka Ranjani v. 153.

పొత్రము or పొత్తరము *potrama*. [Tel.] n. A roller or pestle used in grinding.

పొద *poda*. [Tel.] n. A bush, a shrub. సుల్లిని. A proverb says "విధికిపొదలడ్డమా" can a bush hide us from our fate? పొదకాచి పిట్ట *poda-kachi-pitta*. n. The blue Rock

Thrush, *Petrophila cyaneus.* పొదపల్లంచి or పొంకపల్లంచి *poda-nallanchi.* n. The Shama, *Cittocincla macrura.* పొదపిట్ట *poda-pitta.* n. The Black-capped Black-bird, *Merula nigripileus,* or, Tickell's Ouzel, *Merula unicolor.* పొదపిగిలి *poda-pigili.* n. The White-browed Bulbul, *Pycnonotus luteolus. (F. B. I.)* పొదపెట్టు *poda-pettu.* v. n. To feign, pretend, assume. "అతికాలాయువు నటనికి వచ్చిశంబుసుయుము నీకు బాలుశుబులో, గాదలని పెద్దరికములు పొదపట్టక నేచిపొమ్ము భోజన్నపాలా." G. ii. 53. పొదరిల్లు *po ardilla.* (పొదరు+ఇల్లు.) n. A bower or arbour. నికుంజము. పొదరు Same as పొద. పొదరిల్లి చుక్క the constellation called పునర్వసు నక్షత్రము.

పొదక *poaaka.* [Tel.] n. A boundary. పొద్దలంపు. పొదక పెట్టు *poaaka-l-ettu.* v. n. To raise the voice or shout. పెద్దగా అరుచుట. "పొది కరచెత్తి యూపుత్రుడిం పొదిమె." Navan. 146.

పొదడు *podadu.* [Tel.] n. A short man, a dwarf. పొట్టివాడు. వామనుడు. పొదిటి *poditi,* adj. Short. పొట్టి.

పొదము *podamu.* [Tel. for పోదము.] v. imperative. Let us go. "పొందుద్దేశయున్న భూమికని యూహించేవుగా నూది వచ్చుటలు లవి." G. iv. 33.

పొదలు *podalu.* [Tel.] v. n. To increase, to flourish or thrive, be generated, be produced. అభివృద్ధియగు, పెరుగు, పిల్లలగుట, పుట్టుట, బుట్టుట. ప్రకాశించు. "కాంచనాలలో ధూపాలు నీరును వరకేర, పూలతో నుదుటిపూ మిదుము పొదిలినవారిలో." Swa. v. 120. పొదలించు *podalintsu.* v. a. To undertake. పూనుకొను. "పెంచుటంచి పొదలించి పెంచి యెట్టి నిక్కి కొక్కొరోయని కోటలొంగ, పంచ తుష్పరమున బాటించి కూయు." Pal. iv. పొదలిక *podalika.* n. Increase, growth, పెంపు, వర్ధనము. Assumption, persistence, enterprise. పూనిక. "భూదారమునైనూనను, భూదారం డడుగు లొలసి పొదలిక నేనక, పైనుగొని గండ్రై చని, మేనిని బడదాని నపుడు మిత్రులు పొగడగా." Bhanumadvijayam. ii. 232. పొదలాడు (పొదలి+ఆడు.) v. n. Same as పొదలు. పొదలుకొను *podalu-konu.* v. n. To increase, to grow, పెరుగు. To become strong, బలియు.

పొదవెట్టు *poda-vettu.* [Tel.] v. a. To hint, సూచించు. To impute, attribute, ఆరోపించు.

పొది *podi.* [Tel.] n. An udder, పొదుగు. Weight. భారము. A quiver, అమ్ములపొది. A multitude, సమూహము. A barber's pouch, మంగలవాని అడుగు. పొదిగొను *podi-gonu.* v. n. To become a crowd, to assemble in a crowd, కూడుకొను. పొదుళ్లు *podullu.* plu. Cases or pouches, used by barbers. "కిత్తులపొదుల్లి మంత్రసాల్ కిట్టుబడిరి." H. iii. 264.

పొదికట్టు *poda-kattu.* [Tel.] n. The ledge of a pandal. అరుగు. The side of a door: a door sill. A pandal or verandah in front of a house. ఇంటికిముందుండేచప్పరం.

పొదిగిలి *podigili.* [Tel.] n. The side of the entrance or principal door of a house. ఇంటిగడప. విస్తరము. "పొదిగిటి విస్తరము నాడోడి." Dasav. ix. 481. An armpit, ప్రక్కలో ఇంటిలోకి పడిపోయే భాగము, కౌగిలించుకోవడం. పొదికిం (locative case.) By the door post. In the embrace.

పొదుక or పొది *poduka.* [Tel.] n. A parcel or packet. భారం. Weight. భారము.

"తెలుగొడ్డపొదుపు ప్రచ్చిగోలదు నిండా,
పంచెయనుబుచ్చి పొదుకకానవచ్చి."

M. XII. iii. 470

పొదుగు *podugu.* [Tel.] n. The udder of a cow. పొదుగుకోసి పాలుతాగు to cut off the udder to drink milk; a proverb like

that of killing the goose that laid golden eggs. పాముగుచేయు *podugu-chēyu.* v. n. To have a large udder, as a cow about to calve (ఆవులోనువది మూటబోవు కాలమందు) పెద్దపొదుగుగలదగు. ఆవు పొదుగు చేస్తున్నది the milk is coming into the udder (previous to calving time.)

పామును or పాముపు *podugu.* [Tel.] v. a. To cover: to envelope, to surround, to encircle. కప్పు, ఆవరించు. To embrace, To set, as precious stones. చెక్కు. To sit on eggs. కెంపులుపొదిగినగడి a jewel set with rubies. పాముగుడు or పాముప్పుడు *podugudu.* n. The act of covering, కప్పుడు, కప్పుట. పొదుగుడుకోళ్లు brood hens, hens that are hatching. పిల్లలుచేయుటకు గుడ్లనుపొదిగెడుకోళ్లు. పొదిగొను, పొదిగికొను or పొదికొను *podi-gonu.* v. a. To surround, to encircle, చుట్టుకొను, ఆవరించు. పాముగు n. Baby-linen. పసిగుడ్డలు. "మెత్తగా పొదుగులించి కొమారు నునిచి రాధ దులటన్." G. iii. 40. పొదుగులించి, అనగా పసిగుడ్డలు చుట్టి.

పాముపు *podupu.* [Tel.] n. Thrift, moderation, frugality, careful management. Increase, వృద్ధి.

పాము *podura.* [Tel.] v. n. To blossom, పూచు. పాదించు *podirintsu.* v. a. To cause to blossom, పూచునట్లుచేయు.

పొద్దు or ప్రొద్దు *poddu.* [Tel.] n. The sun. Time, period. బారెడుపొద్దు ఎక్కినప్పుడు when the sun was about two yards high, i. e., about 8 A. M. పొద్దుతిరుగుడుపువ్వు the sun flower or heliotrope. రెండుగడియల పొద్దుండగా while two hours of daylight yet remained. కావాపొద్దుపోయినది it is very late. పొద్దున early in the morning. పొద్దుపొడిచెను the sun arose. పొద్దుగూకె (or క్రుంకెను) the sun has set. పొద్దు గూకులు the livelong day, all day long. పొద్దుపుచ్చు to while away time. పొద్దుపోకుండాఉన్నది the time passes slowly, or it is very dull. పొద్దు సరసముగా గడిపితిమి we passed the time merrily. పొద్దుతిరుగు బాటున at noon. చాలాపొద్దుగలుగకేచినాడు he rose very early. ఒక్కపొద్దుండు to take only one meal a day, to fast for a period. ఇప్పుడు (lit: ఈ+పొద్దు) now. అప్పుడు (అ+పొద్దు) then. ఆపెకు ఇప్పుడు పొద్దులు she is near her time. దీన్ని పొద్దు పోకచేసినది surely you did this out of mere idleness!

పాన *pona.* [Tel.] adj. Visible, అగుపడు మున్న, స్పష్టంగానైన. పాపపాన or పాన పానగా *pona-pona.* adv. Indistinctly, slowly, gently. మాటాయగా, మంతాలంటి, మెల్లమెల్లగా.

"కని అల్లదిగంటివేహాపాపా,
వెల్లనినిట్టురుతెమ్ముచేరుడుపాలుమం,
దల్లెడజూచిమిసారణీ.
పల్లగిసేరా మునేవాలుమెకింబోల్."

Swa. iv. 15.

పానము *ponamu.* [Tel.] n. Outward show, పైమెరుగు.

పానరు or ఒనరు *ponaru.* [Tel.] v. n. To happen, occur, అగు, పొందు, కలుగు, సంభవించు. "దన ఆకృతియుగ్వాసైన ధనగాసమాజము పిలుపనొక్కచో, బొనరకియ్యమిన్నడెన బోయ నవచ్చినయట్లుతోచె." T. iv. 226. n. Happening, కలుగుట. Suitability, harmony, agreement, పొందిక. Pleasantness, ఇంపు. పానరించు *ponari-ntsu.* v. n. To be fine or agreeable, ఒప్పు. పానరుపడు *ponaru-pudu.* v. n. To be agreeable, to suit, పొందుపడు. పానరుచు or పానర్చు *ponarutsu.* v. a. To cause to be done, to accomplish, కావించు. To cause to happen, పొనరించు. To fabricate, కల్పించు. "క॥

పొనరించియొడెమనూటల, కొనదలచకనుర్వీతల కోటిధరంబుల్." M. XII. ii. 199.

పొనలు *ponalu.* [Tel.] v. *n.* To flame, జ్వలించు. "ధూపవహ్ని కనలుచు మాపులారు, గన కనయుచు." Charitra. p. 535.

పొనిక or **పొనుగు** *ponika.* [Tel.] n. A kind of grass, *Saccharum munja.* ముంజగడ్డి.

పొనుగు *ponugu.* [Tel.] adj. Short, పొట్టి. Dull looking, not bright, తేజముకలది. **పొనుగుపడు, పొనుగుపోవు, పొనువడు** or **పొవ్వడు** *ponugu-padu.* v. *n.* To become dull in color, to grow cool or calm, చల్లారు, నిస్తేజమగు. To come to ruin, నశించు. To be reduced to nothing. శూన్యమగు. "ఆ॥ మినుపాక్కిర్రిజనంబుల, పొనుగుపడితెయినీపు భువన పూజితవృత్తిం, బనుపడితెగాపోనీ, కనల చదివినుండవాతు కలవడనిక." M. III. v. 152. To become useless, వ్యర్థమగు. **పొనుపు** causal of **పొనుపడు. పొనుగుచేప** *ponugu-chēpa.* n. A kind of fish.

పొనుపు or **పొంపు** *ponupu.* [Tel.] n. Courage, heroism. పరాక్రమము.

పొన్న *ponna.* [Tel.] adj. Same as **పొన** (q. v.).

పొన్న *Ponna.* [from Skt. పున్నాగ] n. A tree called Alexandrian Laurel, *Calophyllum inophyllum,* (Watts.) పున్నాగము. Various species are called **కేలపొన్న** which is *Cassia senna,* **రేలపొన్న** *Cassia fistula,* **ముయ్యాకుపొన్న** a sensitive species. **కోనుగపొన్న** and **నుబపొన్న** are other species.

పొన్నంగి *ponn-angi.* [Tel.] n. The bird called in Hind: Nao-rangi or nine coloured. The Yellow-breasted Ground-Thrush. (Jerdon.) The Indian Pitta, *Pitta brachyura* (F. B. I.).

పొన్నగంటికూర *ponna-gantikūra.* [Tel.] n. A certain pot-herb called *Achyranthes triandra.* Rox. i. 677. A medicinal plant called *Illecebrum sessile,* Rox. మత్స్యాక్షీ.

పొన్నట్టు *ponn-attu.* [Tel.] n. A wooden ladle. అబక.

పొన్నాడ *pon-nāda.* [Tel.] n. A species of leopard, ఒకానొకజాతి చిరుతపులి.

పొన్నారి or **పొన్నరి** *ponnari.* [Tel.] adj. Beautiful, మనోజ్ఞము. n. My darling, చిన్నపొన్నారి "My love, my darling."

పొన్న *ponna.* [Tel. and Tam. పొన్, Kan. పొన్న.] n. Gold. బంగారు. A ring, rim, ferrule on a stick or a pestle. రోకటిపొన్న an iron rim or ring on each end of a pestle. **పొన్నరిదళము** *ponna-aridalamu,* n. Orpiment. (పొన్న + అరిదళము.)

పొప్ప, పప్ప, జిర్రిపొప్ప, పెర్రిపప్ప *poppa.* [Tel.] n. A fool or simpleton. "పొరాదు కవ్వనుపాప్ప పొప్పనికిపెరటి మూర్ఖుడ్వనిన నవులనా." BD. iii. 732. "పొరకలనిలా పొన్ని యిూనొబుదేలయుచు పోచ్చిలాపుకోడి." ib. v. 53.

పొయి, పొయ్యి or **ప్రొయ్యి** *poyi.* [Tel.] n. A fire-place, hearth, oven.

పొర *pora.* [Tel.] n. A fold or plait, as of cloth or of fat. మడత. A coat, as of an onion. A layer or stratum of soil. A film over the eye. The disease called a Cataract. The skin of a snake, పాము దొక్క. కుబుసము. A secret. An error, mistake, ప్రమాదము. A flaw, defect, as in a stone. Deceit, fraud, duplicity, కపటము. **పొరలనిడ్డ** a boil or ulcer of which the successive coats peel off. **పొరపడు** or **పొరబడు** *pora-padu.* v. *n.* To be mistaken, to make a mistake, to err. ప్రమాదము. **పొరపాటు** *pora-pāṭu.* n. A mistake, error, oversight. ప్రమాదము. **పొరపు** *porapu.* n. Difference. భేదము adj. Different. భేదమైన,

పారపొచ్చెము *pora-pochchemu.* n. Fraud, deceit, guile; a trick, feint. కపటకల్పము. "నీకూరిమి, పారపొచ్చెముగాకయుండబోవగవలయు," M. VII. iii. 288. అనగా నీ స్నేహములో కుత్సిత కల్పములులేక ఉండవలసినది. **పారపోవు** *pora-pōvu.* v. a. To err, mistake. To go the wrong way in drinking or eating. పొరదారిపెక్కు, పొరయెక్కు.

పారంబోకు or **పోరంబోకు** *porambōku.* [H.] n. Waste land unfit for cultivation. పాడుబడికిరానిభూమి.

పారక *poraka.* [Tel.] n. A blade of grass. (గడ్డి) పోచ, ఈనెపుడక. A broom for sweeping. చీపురుకట్ట. **పారకచేప** *poraka-chēpa.* n. A certain large fish. **పారకటి** *poraka-ti.* n. The outside wall of a house. వాటిచేరువగోడ, ప్రహరీగోడ. **పారకసుడి** *poraka-suḍi.* n. A bad or unlucky mark or tuft of hair, (సుడి), found on oxen and other animals.

పారచి *porachi.* [Tel.] n. A thing borrowed for use. చేబదులు పుచ్చుకొన్న ధనాదికము, ఎరువు అడిగి తెచ్చుకొన్నది.

పారట *porata.* [Tel.] n. One side or page of a leaf. పుట.

పారటు or **పారంటు** *poraṭu.* [Tel.] v. a. To fry, grill, toast. పొరకము. "వ॥ సురుసుంజెంచలినమ్మి కేతరిపాపుండింత్రిశీపల్లపో, త్కరమంగూడబొరంటి నూనియలతో గట్టారి కట్టారి కోరిరమ్మెన్నెసి." A. iv. 173. "అప్పటినుండి యంతరంగంబు విప్పలంగొరంటి నట్లయ్యెడు." M XII. i. 11.

పారడు *poraḍu.* [Tel.] n. A hump. కూని, కూను. **పారడుపోవు** *poraḍu-pōvu.* v. n. To become hump-backed. కూనుపడు.

"ద్వి॥ నెరికూనిపాండ్యుడన్ని భిలాపతీను, పారడుపోయ్ నీవు పారడుపోకేసి."

Charit. iii. 1792.

పారతు *porayu.* [Tel.] v. n. To happen, occur. కలుగు. To lie in wait, పొంచు. To agree with, కలుగు, పొసగు. "కామాతురులకు, భయమునులజ్జయు బొరయునకావినమే." N. vii. 82. v. a. To gain. To feel, (anger, love, surprise.) పొందు. "రాజనందిరెడ్డు వారక పాధబొరయుడు." DRK. 164. **పారయించు** *porayinṭsu.* v. a. To cause to obtain. పొందించు.

పారలు, పార్లు, పారలాడు, పార్లాడు, పారలబడు or **పార్లబడు** *poraḷu.* [Tel.] v. n. To roll over, to roll on the ground; to wallow. To be in excess, to over-flow. To continue, ప్రవర్తిల్లు. "యమూద్వహుండు పుష్పతల్పంబుపై జేరి పొరలుచుండు." Pal. 233. "పురహరుడు మున్ను, సాగ్నిపనచ్చిన చందమున నేడు, పొరలినకోపమున పొంగుచున్నాడు." To wish, long for, like, కోరు, ఇచ్చించు. "సుస్థిరభూజక్తి సైదుగదిసేయరు చత్తినతక్కుమట్టిక్ై, పొరలదీ కుడీకమలబుద్ధి కహింకిక చక్కు." A. ii. 39. టీ॥ మట్టిక్ై, భూమిక్ై, పొరలరు, అభిలషింపరు. To be crossed or covered, as a cow. ఆవుపొర్లినతరువాత after the cow was crossed. మాటపొర్లపద్దు do not break your word. ఆ కల్లుకుండ పొర్లిపొర్లి ఉన్నది the toddy pot is overflowing. **పారలు, పారలిక, పార్లిక** or **పారలాట** n. Rolling over or over flowing. పొరలుదండము a bow or salutation made while rolling on the ground. **పారలుపెట్టు** Same as పొరలు. **పార్లుకట్ట** *porlu-kaṭṭa.* n. A bank or bund raised to prevent water from overflowing. **పారలించు, పార్లించు, పారలుచు** or **పారల్చు** *poraliṭsu.* v. a. To roll. To turn over. మాట పార్లించినాడు he changed his statement or prevaricated.

పారి *pori.* [Tel.] n. Same as పొలి (q.v.) adj. Strong, great. అత్యంతము. adv. Exceedingly, very much. మిక్కిలి, అత్యంతము. Firmly.

వ్యవస్థముగా. Duly, regularly, క్రమముగా. Often, మాటిమాటికి, తరుచుగా. Again, మళ్లీ. "శ్రీనివాసమమ కీర్తనలనిశ్ల పూర్ణమ్మార్తి బారి పూజింతును." H. iv. 297. పారిగొను *pori-goṇu.* v. a. To kill, slay. చంపు. To ruin, destroy. నాశముచేయు. To conquer, జయించు. "బలవిక్రమములను దొరి, చిల్లిన మాటపేర మేదినీశ్వరులను క, న్నులు నిడినట్లున్నది యిమ్మొగిలిం బొలయొనుట నిరుపము సుమ్ము మనుజాధిపా." M. IX. i. 60. పారిచూపు *pori-chūpu.* n. A fierce look, భయంకరమైనచూపు. An envious look, an inimical attitude, ద్వేషదృష్టి. పారిచూపుమాటలు *pori-chūpu-mātalu.* n. plu. Taunting words. పారిపారి *pori-pori.* adv. (anuk.) More and more, much more. Repeatedly, again and again, over and over. మిక్కిలి, మరీమరీ, మాటిమాటికి. "నానుడి పారిపారి కన్నీరు క్రమ్మజాల్చి, మెలగి కాపుల క్రమ్మల మరి విడమరుచుచున్నయిక." M. XI. ii. 67. పారిపోవు, పారిపోవు or పారిపూలు *pori-pōru.* v. n. To die, చెచ్చు. To be confused, to be agitated, కలగు. పారిపుచ్చు or పారిపుచ్చు *pori-puchchu.* v. a. To kill. చంపు. To confuse, కలచు. "అవ్యాజమనుపమానము వ్యోమంబువాఁ బెన్నిధి నానాజనులిచ్చ పారిపుచ్చును సదభ్యుత్థానకృతీశు." M. XII. ii. 166. పారిమారుము, పారిమార్చు, పారిమారుచు or పారిమార్చు *pori-mārchu.* v. a. To kill.

పారివిళంగాయలు *poriviḷa-gāyalu.* [Tam.] n. A sort of cakes. "పిట్టిక్రొనపిప్పళ్ళపిండికంబులు పట్టి కట్టిన పారివిళంగాయ నమియము." A. ii. 111. టీకా పారివిళంగాయ నమియము, చేచిన బియ్యపుపిండిలోనా బెల్లముపాకముపట్టి యుండలు చేసినవి. "పర్కిలియనుపలు, నుక్కిపాలు పారివిళంగాయలు తేనెనంబులు." H. i. 116.

పారుగు, పారుపు, పార్శ్వ or పార్శ్వ *poruga.* [Tel.] n. A side. ప్రక్క. The part or side adjoining the next house, ఇరుగుపొరుగు ప్రక్క. The neighbourhood or vicinity. Nearness, సమీపము. The side opposite to one's house, ఎదయింటికి ఎదుటిభాగము. నీపారుగున నున్నవారు your neighbours. H. ii. 114. పారుగిల్లు the next house. ఇరుపారుగు on this side and on that. adj. Neighbouring, fronting. పారుగింటివాడు or పారుగు వాడు a next door neighbour. మేము ఇరుగు పారుగుననుండేవారము we live in each other's neighbourhood, we are neighbours. See ఇరుగు.

పార్లాడు or పారలాడు *pori-āḍu.* [Tel.] See under పారలు.

పాల or పాలను *pola.* [Tel.] n. Flesh, meat. మాంసము. The stench of bad meat, మాంసపు దుర్గంధము. A scale of a fish. చేపమీది పొలుసు. "అనుతీపులు పాలపెట్టులేక నాకట నుండనొండేనియుంబోవ లా మెడండీక." P. i. 214. టీ పాలపెట్టులేక, మాంసము పెట్టులేక. "పాలగాని పీచెదనుపు నిడమును." A. vi. 20. టీ పొలుసులగాని, మాంసమెంతయు నిడికగాని. పాల దిండి *pola-dinḍi.* n. A cannibal, a carnivorous creature, a Rakshasa, రాక్షసుడు, క్రవ్యాదుడు.

పాలకు *polaku* [Tel.] n. A kind of grass. ఒక గ్రాసవిశే. A kind of fruit, కొన్నిఫలములు.

పాలపుపు *polakuva.* [Tel.] n. A trace, జాడ. వానియింట్లో కత్తిలా దే పాలపువలేదు there were no signs of a knife in his house, there was not such a thing as a knife in his house. వానిపాలపుపులేకుండాచేసినాడు he exterminated them.

పాలతి or పాలపుక *polati.* [Tel.] n. A lady, a fair girl, స్త్రీ.

పాలపము *polapuma.* [Tel.] n. The act of blowing, or spreading as wind, వీచడము, వీచెడిము, ప్రసరణము, వ్యాపకము. Smell, వాసన. Brightness, ప్రకాశము. adj. Spread, వ్యాపించిన, వ్యాప్తమగు. "నీ పాలపంబుమొనీ దక్కుల గాతిభ్రాంతు క్రొక్కారుమెరుగులను క్రమ్మెంచి." M. IV. ii. 87.

పొలపొల *pola-pola.* [Tel.] adv. Much, very much. **పొలపొలపొక్కు** *pola-pola-pokku.* v. n. To be much afflicted.

"భూరుణిపైవ్రాలిగ్రొవ్వంబుమూలి,
హాయనునల్లమయక్కటవిడిచి,
పోయిలేనన్న నిపొలపొలబొక్కు."

L. vii. 178.

పొలమగు *polam-agu.* [Tel.] v. n. To happen, to come into one's possession, దొరకు, కలుగు. "అదినారాయణుడొకనికి, విదితముసేసెలన సురలు వివిధమునులు, నిర్మలసిద్ధ సాధ్యగణములు మొదలగునప్సల సుబోధములబొల మయ్యెన్." M. XIII. iv. 182.

పొలమారు or **పొర పొరు** *polam-aru.* [Tel.] v. n. To make a mistake, ప్రమాదపడు. To go the wrong way (in swallowing). నానికే పొలమారెది the food got into his windpipe. పొలమార్చు (causal of పొలమారు) to cause to be deceived, to cause to blunder, ప్రమాదపడునట్లుచేయు.

పొలము *polamu.* [Tel.] n. A field, corn land. చేను, పైరుపెట్టు నేల. A rice field, నన్నపైరుపెట్టు నేల. Uncultivated land on which cattle graze, పసులుమేయుభూమి. A forest, అడవి. A place, land, ground, ప్రదేశము. ఊరిపొలము the land attached to a village. వలిపొలము the outlying fields belonging to a village. A village, ఊరు. A trace, జాడ. Manner, విధము. పొలుపు కూడిన field herbs, or ordinary herbs, as చెదరి, బిట్టిగింజ, పీనంటి, పొన్నగంటి, మొదలైనవి. (These weeds infest fields sown with పొన్నలు, &c.). "అప్పొలమునరాహపోతములు భూవర తొండమునెనయేమునుచే." Swa. iv. 18. టీ॥ అప్పొలము సరాహపోతములు, అక్కడి అడవిపందిగున్నలు. "గీ॥ ఈపొలములనుపవాసాధిక వ్రతములుదేహశాన్తికములు." M. XII. iv. 361. ఈపొలములను, ఈవిధమునైన **పొలముపాటు** *polamu-patu.* n. Husbandry, పైరుపెట్టుట, కృషి, స్వావసాయము. **పొలక్కట్టు** *pola-kattu.* n. A ploughed field. Kasi Yatra. 55. **పొలమరి** *polam-ari.* n. A cultivator. పొలము కాపు. "పొలమరులందుకూతలిడ భూసురులన్న దివార్చినార్చి." A. iii. 28. టీ॥ పొలములు, పొలము చేయువాను. **పొలపరి** or **పొలమరి** *polaparu.* (పొలము+అరి) n. One who knows the signs, జోడతెలిసినవాడు.

పొలయలుక *pola-y-aluka.* [Tel. పొల్ల+అలుక.] n. A lovers' quarrel, ప్రణయకలహము.

పొలయు *polayu.* [Tel.] v. n. To wander, సంచరించు. To blow, as wind. వీచు, విసరు. To spread over. వ్యాపించు, ప్రసరించు. To approach, సమీపించు. To enter, ప్రవేశించు. "పంచలదృగంచలప్రభల నతని ముఖాంబుజంబుపంచాలియ." Swa. ii. 68. **పొలసాడు** *polas-adu.* (పొలసి+ఆడు) v. n. To wander, సంచరించు. **పొలయించు** *polayintsu.* v. a. To cause to spread, "పొలయించగాపెల్చి ధూళిలతాటనంబు." Kavikarna. iii. 248.

పొలస *polasa.* [Tel.] n. A sea fish like the bream.

పొలసు Same as పొల (q. v.). **పొలసుదిండి** Same as పొల (q.v.).

పొలి *poli.* [Tel.] n. Freshness, bloom. An offering to some village deity, బలి. Profit, gain, లాభము, ఫలము, మేలు. Loss, నష్ట. **పొలికలుగు** *poli-kalugu.* v. n. To gain a profit, లాభమగుట. **పొలికలము** *poli-kalamu.* n. A battle field. యుద్ధభూమి. **పొలిపోవు** or **పొలిపోవు** *poli-povu.* v. n. To be spoiled or ruined, చెడు. To die, చచ్చు. To become useless, నిర్వీర్యమగు. To be defeated, భంగపడు. To be weakened, to give up, as an attempt, ఊడుగు. To lose. కించిద్భంగమగు. "తొలుమంత్రయుబొలివోవె." Swa. vi. 42. **పొలిపుచ్చు** *poli-putstsu.* v. a. To kill, చంపు. M. X. ii. 115. **పొలిపెట్టు** *poli-pettu.* n. Lands and other property made over to a temple for its support, గుడికిచ్చినచిన్నస్థితి. **పొలిమేర** *poli-mera.* n. A boundary or limit, సరిహద్దు.

పాలికెచ్చు *polika-chettu*. [Tel.] n. A certain tree of which some species are called కుమ్మరపాలి and ఎర్రపాలి.

పాలియు *poliyu*. [Tel.] v. n. To be spoiled or ruined, చెడు. To die. చచ్చు. **పాలియిక** *poliyika*. n. Ruin, నాశము. Death, మరణము.

పొలుచు or **పొల్చు** *polutsu*. [Tel.] v. n. To appear, seem అనుపడు. To become visible, ప్రత్యక్షమగు. To be agreeable, ఒప్పు. To become firm, స్థిరమగు. Also, another form of పొడచు (q. v.). "తే॥ అంబుధిచేలాల మృత్తియులయినజలక్. ణములుపా త్రాతీక్షకకటముగాంచి, ఎఎనతెలలమ్మీపొడచి వానిడి., జోలనుప్పాయుపాక్షికస్థలకమ్ము." Parij. ii. 98.

పొలునోరు *polu-nōru*. [Tel. for పొల్లునోరు.] n. A wry mouth, వంకనోరు. "మొఱకడ్డ మూలయు మిడుసుండ్లుపొలనోరు." HK. iv. 144.

పొలుపు or **పొల్పు** *polupu*. Tel.] n. Beauty, elegance, gracefulness, agreeableness. సొంపు. Manner, mode, పద్ధతి, రీతి. Firmness, స్థైర్యము. "ఎలమిం॥ చెలువంబొలమల వాచి, నవనవ్యభోగ్యమై మీరుచున్నయలు." Rukmang. i. 158. **పొలుపుగా** *polupu-gā*. adv. Duly, rightly. **పొలుపొందము** or **పొల్పొందము** *polupu-ondu*. v. n. To be charming. సొంపొందు. **పొలుపారు** or **పొల్పారు** *polupu-āru*. v. n. To appear, shine, be beautiful or pleasant, మెరయు. **పొలుపరి** or **పొల్పరి** *polupari*. adj. Beautiful, charming. **పొల్పెసలార** or **పొలుపెసరార** *polupesari-āra*. adv. Charmingly, fully.

పొలువ Same as పలువ (q. v.).

పొలువడు or **పొల్లవడు** *polu-vadu*. [Tel.] v. n. To decrease. తగును, తెగ్గు, తీయుము.

పొలుసు or **పొలసు** *polusu*. [Tel.] n. A scale of a fish. మత్స్యముమీది నుండేపొలుసు.

పొల్పి or **పొల్పుకి** Same as పొలుపు or పొలుసు (q. v.).

పొల్ల or **పొల్లగింజ** *polla*. [Tel.] n. Pithless or blasted grain. ఏంసేపట్టనిధాన్యము. బూడిద పొల్లు, నిస్సార మైనధాన్యము. "ఒక్కొనకూర్చనాత ఘట్టనలచాఁ చమఁబొల్ల కట్టుమాఁకె." A. iv. 14. A useless person, వ్యర్థుడు. adj. Useless, rejected, వ్యర్థము, విసర్జింపఁబడిన. **పొల్లపడు** or **పొల్లపోవు** *polla-padu*. v. n. To become useless, వ్యర్థమగు. To deteriorate or decrease, తగ్గు, క్షీణించు. **పొల్లపుచ్చు** *polla-putsu*. v. n. To cause to decrease, తగ్గించు, క్షీణింపఁజేయు.

పొల్లాయి *pollayi*. [Tel.] n. Certain fees paid on every thrashing floor.

పొల్లు *pollu* [Tel.] n. Pithless grain in an ear. పొట్టుగా నింజనంపట్టని చిక్కినయాహారము. Trash, worthless stuff. తౌలు, పనికిరానిది. The consonant sound of a letter, etc., A useless word, a slip of the tongue. A lie, a falsehood. అసత్యము. "పొల్లురాదని దోష్టిన." Pal. 399. అసత్యము, అబద్ధము రాకూడని స్నేహమునఁబలుకుడువు. adj. Useless, వ్యర్థము. Sumati, 29. పొల్లుగింజ the corn beaten out of husk or pired grain. వాని పొల్లు వాఁడు పోనికొని ప్రకుసుకొనుఁడు he keeps his blighted grain to himself, i.e., he keeps all his griefs to himself. బంగారుపొల్లు ఉన్నపనికాని మనిషిపొల్లులేదు gold may prove worthless, but man never can be so. మాట పొల్లుపోనుండా ఆడుతాడు he speaks without any slips. ఒక్కొ పొల్లు the letter N. (న) without the vowel sound attached to it as in the words కలిగెన, వెలసెన **పొల్లుపోవు** *polla-pōvu*. v. n. To become worthless. వెబ్బెపోవు. "ఇ ట్లన్నులవారు ఒకేమి చెప్పినట్లు, కోర్లుగా నున్నట్టే సుంచిసాయపులు, పుల్లుమున్నతిరిగి మళ్లుమనువారు, పొల్లుపోకయని పోట్లాడువారు." Pal. 107. To lie, tell stories or lies, అబద్ధమాడు. **పొల్లుదనము** *pollu-danamu*. n. Dispiritedness, effeminacy, పౌరుషంలేమి. **పొల్లుపడు** *pollu-padu*. v. n. To become useless, వ్యర్థమగు.

పొల్లు Same as పొరలు. (q. v.).

పొవ Same as పొన (q. v.).

పొవము or పొగము *povaṉu*. [Tel.] v. n. To smoke or emit smoke. To grieve, mourn, or be dejected. "లోపొవదు న్నపొ రిశ్రేయస్థయముఁ." A. iv. 294. టీ॥ లోపొ నదుం, లోపలపొగాజోనున్న, అనగా మనస్సు పో ఖేదుమందున్న.

పొసగు *posaguṉu*. [Tel.] v. n. To agree, fit, suit, be consistent with. To happen, take place, occur, befal. పొసగు దు, ఒప్పు, పొందుపడు, సిద్ధించు, ఇముడు, సరపడు, అనుకూలించు. To be got, obtained, సంధించు, దొరుకు, లభించు. వీఁకి వాకి పొసఁదు they do not agree, they are on bad terms. వానికేమిపొసగినది what happened to him? ఈ కర్మము నీకెట్లు పొసగినది how did you get into this trouble? "భోజనవేళ పొసఁగనే మాట." Pal. 44. "పరసమిమనుముసోకిబం గారమైనట్లు, కప్పురంబుమోర్తిగలసిట్లు, పుష్ప మందుతావి పొసగినట్లగుమిక్కి." Vēma. i. 81. పొసగ *posaga*. adv. Duly, fitly. "చంప దగినయట్టి శత్రువులఁజేసి, సక్కి సేనికిడుపేయ రాదు, పొసగమేలుచేసి పొమ్మనుఁబోచావు." Vēma. i. 23. పొసగించు *posagiṉcu*. v. a. To cause to agree or fit. To bring to terms, to persuade. పొసగుదు *posaguḍu*. n. Convenience, aid, help, అనుకూల్యము. Happening, పొ ప్తిమనుట.

పొసపొస *posa-posa*. [Tel.] adv. Rapidly, one after another, త్వరగా.

పొసరాకు *posar-āku*. [Tel. పొసగు+ఆకు.] n. A pungent strong smelling leaf used in checking a cough.

పో pō

పో *pō*. (The infinitive of పోవు) అతఁడు పోఁ చి seeing that he was gone. పో *pō*. (Imperative of పోవు.) v. n. Go, పొమ్ము. In many places this is a mere expletive, as Go to. (in English). It denotes certainty or disregard, నిశ్చయమును లేక అనాదరమును తెలుపును. "తెచ్చెదంపో వసు దేవసూను." ఉ. హరి. v. పోక *pāka*. n. Going. పోవడము. Conduct, behaviour, నడనడి. పోకలు n. plu. Evil ways, wickedness. పోకిరితనములు. Foolish wishes, or longings, మర్దుకోరికలు. "పలుపోకళ్ళంగాఁ బలలు" (T. iii. 81.) very naughty pranks. పోకిరిసాగనులు నీవుపోయినదేపోకా are you to be indulged in every thing? వాఁడేమి అడేపోక పోయిరి I am surprised that they did not come back. పోక *pāka*. for పోనక (neg. p. of పోవు.) Without going. Also for పోకు, i. e., పోవద్దు don't go. (the final A being intensive.) పోకడ *pō-kaḍa*. n. Going, departure, going off. నడుకడ, నడి. Behaviour, conduct, నడత, ప్రవర్తనము. Riddance. Ruin, నాశము. కొలబునాలుగా రాకడపోకడలేదు there has been no intercourse between us for a month (literally, going and coming.) పోకడపెట్టు *pōkaḍa-peṭṭu*. v. a. To drive away, to remove, పోగొట్టు. To sell, అమ్ము, విక్రయించు. దాన్ని ఎట్లైనను పోకడపెట్టు get rid of it in any way. పోకలాడి *pōkal-āḍi*. (పోకలు+ఆడి) n. A coquette, పడుపాడి. "కిం చూపట్ట నోపనుంబొన, వీపట్టొఁదించి జడల వికిన్నించిం, బాపోకలాడి క్షణాని వేపికిడన్నిలిపిధిక్తివిశ్రీయు పోలిక." S. ii. 49. పోకలాడు *pōkal-āḍu*. v. n. To be coquettish, to flirt. పోకాడు *pōkāḍu*. (పోక+ఆడు) v. n. To go, పోవు. To be done away with, to be destroyed, నశించు. పోకార్చు *pōkārcu*. v. a. To lose, పోగొట్టు, పోగొట్టు కొను. To destroy, ruin. "రక్షకులుమారుడిపర్వ మంపోకార్చి." R. iii. 137. పోకాలు *pōkāḷu*. v. n. To go, as anger, sorrow, &c. పోవు. పోకిరి *pōkiri*. n. A wicked man, a villain, rogue, lewd fellow, blackguard, దుర్మార్గుడు.

adj. Naughty, wicked, mischievous, unprincipled. పోకిమాలు an obscene word. పోకిళ్లు *pōkillu.* n. plu. Idle wishes, fopperies, whims, freaks, whimsies. పోకిళ్లమారి a fop, an epicure.

పోక *pōka.* [Tel.] n. The areca or betel-nut-palm, *Areca catechu,* (Watts). An areca nut. పోకలంతయున్ను a morsel of food "అనుచు, పోకలకుండ చట్రాతిమీద పసుల వేయుము" Kanyaka Pur. viii. 266. So saying she buried a jar full of nuts down on the floor. "నిజముపోకయు నీకుచెమీము." HD. i. 1527. పోకగంజి *pōka-ganji.* n. The Catechu. *Terra japonica,* కామే. పోకపేరు *pōka-pēru.* n. A kind of cake, భక్ష్య విశేషము. పోకబంతిపువ్వు *pōka-banti-puvvu,* n. The flower called Bachelor's button. పోకముడి *pōka-muḍi,* n. The knot that secures a woman's petticoat at the girdle. పోక ముడిసడలించె she unloosed her petticoat. పోకొత్తు *pōk-ottu.* (పోక+ఒత్తు) n. Nippers for breaking the betel nut. అడకొత్తు.

పోకు *pōku.* [Tel.] n. Conduct, behaviour, నడవడి. Loss, నష్టి. Bedewed grass, మంచు కప్పినగడ్డి.

పోగండుడు *pōgaṇḍuḍu.* [Skt.] n. A deformed man. అంగహీనుడు.

పోగర *pōgara.* [Tel.] n. A graver, or small chisel used by goldsmiths. కలాక, కంసకారి పనిముట్లు. పోగరపని carved work. ఉంగరపోగర a rod for making rings. ఉబ్బుగర a tapping chisel.

పోగు *pōgu.* [Tel.] n. A thread, a string. తంతువు, దారము. A heap, a crowd, an assembly. పోగు, కుప్ప, సమూహము. An ear-ring. భూరుహకర్ణాభరణము. ముక్కుపోగు a nose-ring. కుట్టుపోగు a wire placed in the ear preparatory to an ear-ring. పోగుపోయు or పోగుతీయు to darn. పోగు త్రాడు *pōgu-trāḍu.* n. A kind of net, composed of lines or cords laid by huntsman as a snare. "పండిసచేలుపవరాహపంక్తుల్‌లు నొరరా, కుండ క్రైల్లనిచామరకుండంబులు పోగుత్రాడ్లు గట్టుగురుతుల్." Kálahas. iii. 11. పోగుచేయు *pōgu-chēyu.* v. a. To collect, to accumulate, to put together. పోగువారు *pōgu-vāru.* (పోగు+వారు) v. n. To surround with a cord. To surround, ఆవరించు.

పోగొట్టు *pō-goṭṭu.* [Tel.] v. a. To lose. To do away with, to remove. అంధకారమును పోగొట్టెను he dispelled the darkness. నాకన్నులుపోగొట్టుకొనా are you going to put out my eyes? చలిపోగొట్టుకొనుటకు to keep off the cold.

పోచాయించు *pōchāyiṁchu.* [H.] v. a. To cause to arrive, to cause to convey or conduct. అందజేయు.

పోచి or పోచీ *pōchi.* [Tel.] n. The place near the wrist, the wrist, మణికట్టుమీది చోటు, మణికట్టు. పోచీలు a sort of bracelets worn at the wrists by women.

పోచికోలు *pōchi-kōlu.* [Tel.] n. Worthlessness, uselessness. పోచికోలుగానిచ్చు to give away as useless. మనిషిపోచికోలుకాదు (a proverb) there is no man of whom you can say he is of no consequence to you.

పోచిళ్లు *pōchillu.* [Tel.] n. A superstitious rite (ఉపశ్రుతి) regarding omens: a few grains of rice (అక్షతలు) put in water are flung on the roof of a neighbour's house: he who so casts them sits in a corner and listens for any words he can overhear in the family: the words are put together and a meaning is elicited. "శకునజ్ఞుల వడుగుడు రట్లు, దొనరించి పోచిళ్లు పోతురు మరియు, నద్దె చూపించురు గొరి నోము దురు." L. iii. 105.

పోట్సె *pōṭsa.* [Tel.] n. A blade of grass, గడ్డిపరక. A bit, లేశము. నారపోట్స a bit of

hemp. నూలిపోచ a bit of thread. గడ్డిపోచ a bit of grass. వాముపోచ a grain of mustard. జంధెపుపోచ a sacred thread.

పోహోపతీ or **పోంచాపతీ** *pōhōpatī*. [H.] n. Insurance on goods.

పోజు or **పూజు** *pōjū*. [Tel.] v. a. To clean or prepare cotton with the hands for spinning. "మ్రుచ్చవి పూజుమాఁ బడికి బ్రాహ్మలు డిచ్చు పవిత్రతంతువుల్ కొత్తని నేకి వింకతియు నూర్చి." UH. iv. 76.

పోటు or **పోటువ** *pōṭu*. [Tel.] adj. Large. పెద్ద. [Skt.] n. A woman that has moustaches. మీసములు ఆడుది. A servant woman, దాసి. **పోటుకత్తి** *pōṭu-katti*. n. A bill-hook, a wood cutter's knife, అడవినరుకు కత్తి. **పోటుకందులు** *pōṭu-kandulu*. n. White dhall, తెల్లకందులు. **పోటుసంబంది** *pōṭusambandi*. n. A large ball. పుట్టసెండు. "పోటుసంబంది మాటుగతి." Vasu. ii. 201. **పోటుముంజి** *pōṭu-munji*. n. A large modesty piece, పుట్టగోచి.

పోటుకము *pōṭukamu*. [from Skt. స్ఫోటకము.] n. Small-pox, మశూచికము. **పోటుగలము** *pōṭu-galamu*. n. A fish, చేప. A kind of grass, కిక్కిసకసవు. A reed, తెల్లు.

పోటీ *pōṭī*. [Tel.] adj. Similar, like, resembling, ఈడైన, మాదు. "ఈ భూపాలకుఁబు గూర్చ నమబోటి కతక్యము." నాబోటివాడు a man like me. **పోటి** or **పోటీ** *pōṭi*. n. Emulation, competition, rivalry, స్పర్ధ. A prop. అసరా. వారు పోటిచేసినందున వెల పొడిసినది by their rivalry the price was raised. ఆ మానియమును పోటీ యిచ్చినాడు he set a prop against the beam. **పోటిగాడు** *pōṭi-gāḍu*. n. One who has a prop or support, **పోటినవాడు**. A companion, a fellow, an equal, సముడు, మిత్రుడు. **పోటి పెట్టు** to stir up emulation, to set by the ears.

పోటు *pōṭu*. [Tel.] n. A thrust, a stab, a blow. పొడుపు, కత్తిపోటు. A throb of pain. పొడుపు, నొప్పి. The swell of a river, or of the sea, the flow of the tides, high water, సముద్రోల్బణము, వర్షాదులజలవృద్ధి. Heroism, courage, శౌర్యము. A battle, యుద్ధము. వాడు ఇప్పుడు రొంచెము పోటుమీద నున్నాడు he is now drunk. "జాలోదుకు పోటుమాటలు, నీకేటికి పొసగవాడ." M. IV. v. 258. పోటుమాటలు అనగా ఎత్తిపొడుపుమాటలు. **చెవిపోటు** *chevi-pōṭu*. n. Ear-ache. ఆ కురుపు పోట్లు పొడుస్తున్నది the boil is throbbing. **పోటాపోటీ** *pōṭā-pōṭi*. n. Rivalry, emulation, competition, నీకంటే వాకని పయిబడడము. వానికి నిన్న దర్భపోటుతిరివిడు he was invited to the ceremony held on the anniversary of a man's father's death. పోటుపాటు ఎరిగినవాడు one who knows both sides of the question పోటాడు or పోటాడ్డ to get ready for battle. రణోద్యోగము చేయు. **పోటుకంబము** *pōṭu-kambamu*. n. A post or pillar which is set up as a prop, ఊతగానిలిపినస్తంభము. **పోటుకలుపు** *pōṭu-kalupu*. n. A second weeding, రండవకూరు తీయు కలుపు. **పోటుకాడు, పోటుబంటు, పోటుమగడు** or **పోటుమానిసి** *pōṭu-kāḍu*. n. A hero, a courageous man, శూరుడు. **పోటుకోల** *pōṭu-kōla*. n. A sharp pointed stick used as a prop. "పలలును జుబలు ప్రోగులు చుట్టగాలేదు, పోటుకోలాకటియు బున్నలేదు, తెగిన మెకంబు లతేలేదు." Dhurjati. iii. 96. **పోటుగంప** *pōṭu-gampa*. n. A large basket. **పోటుపాటు** *pōṭu-pāṭu*. n. The ebb and flow of a tide. Paidim. i. 86. "నీపోటుపాటులు నిపు డిట్లు మమ్ము బోరించితివి." HD. ii. 1196. నీపోటుపాటులు, నీ వెచ్చి తగ్గట చేతను. **పోటెక్కించినవాడు** *pōṭ-ekkinchina-vāḍu*. n. An assailant, one who attacks పైకి పెచ్చేవాడు. "పోటెక్కించినవాఁడొరు ప్రయోగించినవాని సమగపతి నధియించుమనియుసు తెర్దలవలన వినియుందుము." M. VII. iii. 96.

పోటొడ్డు *pōṭ-oḍḍu.* v. n. To face in battle, to oppose. యుద్ధాభిముఖుడగు. "పాండవుండొరులు పోటొడ్డినాడు." Pal. 410. పోట్లాట *pōṭl-āṭa.* (పోటులు+ఆట.) n. Fighting; a struggle, dispute, యుద్ధము, కొట్లాట. పోట్లాడు or పోటులాడు *pōṭl-āḍu.* v. n. To fight, to battle, to struggle, to come to blows. యుద్ధముచేయు. పోట్లాపు *pōṭl-āvu.* n. A cow that butts, పొడిచే స్వభావముగల ఆవు. పోటరి or పోటరికాడు *pōṭari.* (పోటు+ఆడి.) n. A hero, a brave man. శూరుడు. "పోటరులైనభర్త లేవురు గలరంటి." M. IV. ii. 264. పోటరితనము *pōṭari-tanamu.* n. Heroism. శూరత్వము.

పోడి or పోడీ *pōḍi.* [Tel.] n. Beauty, grace, ఒప్పు. adj. Beautiful, ఒప్పిదమైన. పోడిగా *pōḍi-gā.* adv. Well, properly, duly, ఒప్పుగా. "పోడిగాబిడ్డల పొరుగిండ్లనుంచి." HD. ii. 2391. పోడిమి or పోడీమి *pōḍimi.* n. A sign or mark, లక్షణము. Brightness, splendour. పస, వన్నె. Proportion, fitness, neatness, పొందు, పొంకము. Economy, management, prudence. మితవ్యయము. Wealth, సంపద. Happiness, పొళ్ళము. Manner, విధము. "విలయకృశానుకీలముల పేడిమిబోడిమి మాలిన్నే ల్లిడిం." Swa. ii. 10. తీ పోడిమిమాలి, పొన్న మొదవెడి. పోడిమిచెడు to die, చచ్చు. పోడి మడించు to kill, చంపు. పోడిమిగా *pōḍi-mi-gā,* adv. Economically. మితవ్యయముగా.

పోడు *pōḍu.* [Tel.] n. A down, a piece of scrub, jungle covered with bushes, land cleared from jungle for the purpose of cultivation, as కొండపోళ్లు. పోడుకొట్టు to clear away brushwood, to remove underwood, చేనిరొంకు చెట్లునరికివేయు. చిరు తేరుపోళ్లు Chayroot grounds, చాయవేళ్లు పైరుసుళ్ళాము.

పోత *pōta.* [Tel. from పోయు.] n. Pouring, పోయుట. Casting, as of melted metal. Bathing, washing. Eruption of the small-pox. ఆకుపోత putting plants into the ground. పెట్టుపోతలు శాశ్వతములుకావు meat and drink (literally, feeding and bathing) are not matters of eternal consequence. పోత *pōta.* adj. Molten, cast in metal. పోతచెంబు a metal bottle or jug, which has been cast not hammered.

పోతము *pōtamu.* [Skt.] n. A vessel, boat, ship. ఓడ. The young of any animal, పిల్ల, శిశువు. An elephant ten years old, పదేండ్ల యేనుగు. A cloth, వస్త్రము. శుకపోతము a young parrot. వాతపోతము a young breeze, i.e., a slight wind. పోతపత్రిక *pōta-patrika.* n. A vessel, a ship, ఓడ. "పంపారి పాథోరథముల ధైర్యపోత పాత్రికనిష్ఠరంపుముకు మూర." M. XII. vi. 222. పోతవణిక్కు or పోతవణిజుడు *pōta-vaṇikku* n. A sea-faring merchant. ఓడను కేవుకు పుచ్చుకొన్న వాడు, ఓడ వ్యాపారి. పోతవాహుడు or పోత వాహకుడు *pōta-vāhuḍu.* n. A rower, a boatman, a steersman. ఓడనడుపువాడు, తెండేలు.

పోతరము *pōtaramu.* [Tel.] n. Fatness, pride, hauteur, గర్వము, మదము, కండకావరము, కొవ్వు. "కాని ఓరియెవ్వాడవేపుపోతరముతో నున్నాడివైయిన్నడే, నారంబట్టితి." KP. iii. 174. పోతరి *pōtari.* n. A tree called *Kydia fraterna.* Rox. iii. 189. పోతరించు *pōta-rinṭsu.* v. n. To become fat, to fatten, to pick up flesh. To become proud or conceited, కొవ్వు, మదించు. "తే॥ ఎండకాకల బొరలాడునెకిలములు, నములుకేరుదొలుపులన లముగోలి, పోతరించినకామబోతులచట." Paidimarri. ii. 80.

పోతు *pōtu.* [Tel.] n. The male of certain birds, animals and plants, పశుపక్షులలోమగది. ఆబోతు an ox, వృషభము. ఎనుబోతు a male buffalo. మేక పోతు a he-goat, a ram. నక్కపోతు a male fox. గొడ్డుపోతు a barren woman. పోతుఈక a male fly. పోతుటేనుగు a male elephant.

పోతుకఱుదు the bigger surf, పెద్దఅల. పోతుతాడు the male palm tree. పోతురాజు, an epithet of Yama, the god of Death, యముడు. పోతుపిల్ల, a male young one. పశుజాతిలో మగపిల్ల. పోతుపిల్లి a tom cat. పోతు sometimes means one who is addicted to, as తాగుబోతు a drunkard. తిండిబోతు a glutton, తూగుబోతు a sluggard మదురుబోతు a chatter box. పోతుపిచ్చిక or పెద్దపిచ్చిక *pōtu-pichchika*. n. The Ashy-crowned FinchLark. *Pyrrhulauda grisea*. (F. B. I.) పోతురాజు or పోతరాజు *poturāḍu*. n. The name of a rustic god, like Pan, worshipped throughout the Telugu, Canarese and Mahratta countries. He represents the male principle associated with the village goddesses Gangamma, Poddamma, &c. A proverb says పాడుకొంప మంచపుకోడుపోతురాజు in a ruined village the leg of a cot is a god, cf., 'a Triton of the minnows' (Shakespeare.) బమ్మెరపోతరాజు the name of a certain poet. పోతుల రాజు *pōtula-rāḍḍu*. n. A name given to a large hound.

పోత్రము *pōtramu*. [Skt.] n. The snout of a hog. పందిమూతి. పోత్రి *pōtri*. n. A pig, పంది, వరాహము. పోత్రిత్వము *pōtritvamu*. n. Hoggishness, swinishness. పోత్రిత్వం వహించె he took the form of a pig.

పోని *pōni*. [Tel. for పోలిన.] adj. Resembling, similar, like. వంటి, పోలిన. మన్మథుంబోనినాఁడు one as handsome as Manmadha. "పాంథావివాంబునుంబోని తెఱఁదిలంబు దొరఁకి యఁట్లొక్కపెట్టమ్మిరి." M. I. ii. 68. See also under పోను.

పోపు *pōpu*. [Tel.] n. Grass. ఎడ్డి, కసవు. "ఆంతటతద్దేనువటవీస్థలంబున పోపు మేయుచు చేలచేపువచ్చి." Chenna. iv. 159.

పోయు *pōyu*. [Tel.] v. n. To arise, to be born or produced, పుట్టు. చెమటపోయు to perspire, చెమటపట్టు. చీముపోయు to suppurate as a boil, చీముపట్టు. వానికి యింకా అమ్మవారు పోయలేదు he has never had the small-pox. v. a. To pour, as water. To cast in metal or found. To fit on, as a halter as ఉరిపోయు. To place an arrow in a bow (బాణమును) సంధించు or కూర్చు. అమ్మవారు నిన్న నేతులుపోసినది the small pox came to a head yesterday. కట్టపోసినారు they built a bank. నారుపోయు to sow seed, which is afterwards to be transplanted. ఆకుపోయు to transplant rice. గోడచెట్టి మదురుపోసినాడు he built a wall and placed a cope upon it. తలబ్రాలు పోసినది she poured the blessed grain upon their heads (in marriage.) ఉచ్చపోయు to make water, to pass urine, వడపోయు or వడకట్టు to strain rice, &c. ఉరిపోయు to cast a noose. వ్యర్థానా నా ఉసురుపోసుకొన్నాడు he has injured me without any cause. పురుడుపోసేనిమిత్తము దానిని పుట్టింటికి తీసుకొనివచ్చినారు they brought her home to lie in. వాడు దానిని నోట్లో పోసుకొన్నాడు he poured it into his mouth. ఆ చిన్నది వానికి నీళ్లుపోస్తున్నది the girl is bathing him. ఆమె చెట్లకు నీళ్లుపోస్తున్నది she is watering the trees. బిచ్చమెత్తి పొట్టపోసుకొంటున్నాడు he fills his belly by begging. ఆసుపోసినది she placed the thread in readiness for weaving. పోయించు *pōyintsu*. v. a. To cause to cast or pour; to erect. కట్టపోయించు to raise a bank. విగ్రహములు పోయించిరి they had some statues cast.

పోరంబోక or పోరంబోకు *porambōka*. [H.] See పొరంబోకు.

పోరి *pōrachi*. [Tel.] Contempt, disregard, అలక్ష్యము. Intention, design; use, advantage, gain, ప్రయోజనము. A present, కానుక. adj. Useless, vain,

వర్ధిల్లు, నిస్సారము. "ఉ। కోటకోట్లకొలంది నిట్లని కుంతిసుతత్రితయమ్ముగాంచెగా, ధారుణిజక్కడ గతిశోకంబుమునంబొనరించెనే, భారతి యీడుపట్టువున బుట్టనిదిట్టకవిప్రపౌత్రుఁడు, సారపుభావబంధమున సత్యమబబ్బుగానబోలుమిక్." M. I. v. 161.

పోరడు or **పోగాడు** *poraḍu*. [Tel.] n. A youthful person, a youth, పడుచువాడు. A boy, బాలుడు. **పోరి** *pōri*. n. A girl, బాలిక.

పోరు *pōru*. [Tel.] v. n. To fight, contend, struggle. కలియుట. దుర్ఘటముచేయు. **పోరి పోరిగా** he mastered it with difficulty. "పెద్దపులియూ పోరు నూరంగులాయ్ర..." N. ix. 191. n. A fight, combat, struggle, quarrel; teasing, troubling, insistence. ఇంటిపోరు family jar, or brawls. ఈ పిల్ల పోరు ఎక్కువగా the child is giving a lot of trouble. పిచ్చిపోరు the uproar that sparrows make. **పోరుడు** *pōruḍu* n. Fighting. **పోరుడిడి** *pōraḍiḍi* n. A quarrelsome person, an epithet applied to Narada. నారదుడు. **పోరుపెట్టు** *pōru-peṭṭu*. v. n. To tease, to plague, to worry. To cry aloud, as a child **పోరాడు** or **పోరిపోరాడు** *pōraḍu*. v. n. To fight, grapple, contend, struggle. కలియుట, యుద్ధముచేయు. **పోరాటము** or **పోరాటుము** *pōraṭṭamu*. n. A combat, a fight, a dispute. కలహము, యుద్ధము. **పోరించు** *pōrinṭu*. v. n. To breed a quarrel, to incite to quarrel. మనుషులకు ఉసికొల్పు. "నిపోరాటాలకు దీప్తమిమ్ము, పోరించిపోరించి పోనిమ్ము..." HD. ii. 1191. **పోరుమ** *pōruma*. (పోరుట ఇతము.) n. War, a battle, a fight. యుద్ధము, పోరాటము. A quarrel, కలహము. Misunderstanding, వ్యత్యాసము.

పోరువ *pōruva*. [Tel.] n. A cloth, shoulder-cloth. వస్త్రము. "ఏమయిందు వాడుపాకపోయిలుచేతి పోరువనొత్త." T. iii. 15. తీగ మాడుపాకపోయిలుచేసినగా, వస్త్రము చేసుచేతిను. A layer పొర.

పోర్కాడించు or **పోరగాడించు** *pōrkaḍiṁchu*. v. a. To bathe an infant. స్నానము పోయు. "ఒకనాడొకలతయంటిపోర్కాడించి, యంకిడిపోయిలిలయుచూ పోర్కాడించి." KP. vi. 305.

పోలక, పోలంక, పోల్క, పోలుక, పోలుగ or **పోయువ** *pōlaka*. [Tel.] n. A Sand Grouse, *Pterocles arenarius*, (F. B. I.) పూపోల్క or నామపోలక. చుక్కపోలక, నుంపోలక or చిన్నపోలక are species. "కేసరమ్మల్లపోలు నలంకారుల్లి." Basica. i. 19. "ఈ పిల్ల దీనుంకొంచి పాలేయుచ్చిపోలుపిల్లవిదాన (వ్యత్యు)." H. iii 14

పోలక or **పోలకమ్మ** *pōlaka*. [Tel. పోలు a town + ఆక (ఆక్క)]. n. A certain village goddess ఒక గ్రామదేవత.

పోలడు, పోలగాడు or **దూడులపోలడు** *pōlaḍu*. [Tel.] n. An eagle. పులులపోలడు the bird called the Black Drongo. *Dicrurus ater*. (F. B. I.)

పోలాలగంటలు *pōlāla-gaṇṭalu*. [Tel.] n. Bells tied to the neck of an elephant.

పోలీసు *pōlīsu*. [Eng. 'police.'] adj. Belonging to the Police. **పోలీసువాడు** or **పోలీసు** వాడు a policeman.

పోలు *pōlu*. [Tel.] v. n. To be fit or agreeable. కుదుర్చు, యుక్తము అగు. To be proper, కుదుర్చుట. To be possible, సాధ్యము. This word is added to infinitives. చేయబోలునా can it be done? The neg. is పోలదు; thus, అట్లు చేయపోలదు or రాదు, it is not proper to do so. ఇంటిలోనకు perhaps they are there, అన్న కుదా. ఎంత చూచినా కనబడబోలదు I. i. 140. v. a. To resemble, to be like, to పోలిక. n. Resemblance, similarity, పోలిక. **పోలుమాలుగలుగు** or **పోలుగోలుగుగా** మాట్లాడు or **పోలుగోలుగుగా** మాట్లాడు to talk without rhyme or reason. **పోలె** *pōle*. adv. Like. రామునపోల like Rama. **పోలిమి** *pōl-imi*.

n. Dissimilarity, unlikeness. పోలిక, పోలుమ or పోల్చు *pólimka*. v. a. To compare, or liken. పోలకేయు. పోలిక, పోలిక or పోల్కి *polika*. n. Resemblance, likeness.

పోలుకర్ర *pólu-kerra*. [Tel.] n. A shaft of a carriage.

పోలుగ See పోలక.

పోలేరు or పోలేరమ్మ *polēru*. [Tel. పోలు+ఏరు.] n. A village goddess.

పోళి *pólí*. [Tel.] n. A cake made of wheat, pulse and treacle. ఒబ్బట్లు.

పోళ్లు *pólla*. plu. of పోడు (q.v.).

పోవు *póvu*. [Tel.] v. n. To go, proceed. To pass, cease, disappear. To be lost, to die. ఇంటికి పోయినాడు he went home. వానిదోవను వాడు పోయను he went his way. వానితండ్రి పోయినతరువాత after his father's death. పదినిమిషాలు పోయిన తరువాత after ten days had passed. నీరుపోయినతరువాత after the rain ceased. ఆ పుస్తకముపోయినది the book is lost. వానికి రెండళ్లు పోయినవి he lost his eyes. చిల్లులుపోయిన చెంబు a mug that leaks. పదింటిలో నాలుగుపోతే ఆరు deduct four from ten and six remain. వాడు దానితో పోయినాడు he had (sexual) intercourse with her. Added to infinitives in A, it gives the signification of intent or futurity. వ్రాయబోతే వద్దన్నాడు when I was going to write he told me not to do so. దాన్ని కొట్టబోయినాడు he was about to strike her. నీవప్పుడుపోబోతావు when are they going to set out? నువ్వు చూసుకోబోవుకుమీ take care, you don't mention it. Affixed to the past affirmative participles of many verbs, it denotes completeness: as ఆ గోడ పడిపోయినది the wall has fallen down. ఆ మాటలు ఇప్పుడు ఏటిలో కలిసిపోయినవి those words are now all forgotten; lit: gone into the river. వాడక్కడనే ఉండి పోయినాడు they settled there. Joined to negative participles it is used to form a past tense negative. రాకపోయెను he did not come. పోకపోయెను he did not go. వినకపోయెను he would not listen. పోపుచేయు Same as పోవు. Also, to pass, as time, కడచు. పోదోయు *pó-dóyu*. v. n. To baffle, to push back, to thrust away. పోదోలు *pó-dólu*. v. a. To drive off. పోనాడు *pón-ádu*. v. n. To drive off, to turn away, to abandon. To blame, censure, నిందించు. పోగొట్టు or పోగొట్టుకొను to lose. పోని *póni*. (neg. part. of పోవు) who or which goes not. పోని పాపము a sin that cannot be removed or done away. లేని పోని nonsensical. లేనిపోనిమాటలు foolish language. లేనిపోనిపని a foolish thing. లేని పోనిదేవుళ్లు gods that are no gods. పోనీ *póni*. [for పోనిమ్ము.] imperative: Let it go, let it pass. Never mind. పోనాడ్చు *pón-ottu*. v. a. To do away, to remove. పోయ్యిం తులు, చిత్రలాంఛనములుచేలి స్థిరచిత్తయుఁబోనాడి మునిదెండ్లయూపఁ బ్రభుఁ బడుఁజెరిగి." Vish. v. 117. పోపడు *pó-padu*. v. n. To go, పోవు. "ఇక్ష్వాకుండు రాజ్యంబు నొడయుడు సుడ్డులు దండుఁ, బోపడునట్లుమనోజ్ఞ, వేషుఁడు." M. XII. iii. 243. పోబడి *pó-badi*. (పోవు+బడి.) n. A trace. పోపు. పోబెట్టు *pó-bettu*. n. A kind of noise expressive of love. అమరఁ గమిళ్ల నేకసిన్నని. పోము *pómu*. (1st. pers. plu. neg. aor. of పోవు.) We will not go. పోరాని *pó-rāni*. adj. Unavoidable. Friendly, loving, dear, ఆప్తమైన. పోరానిచుట్టము a dear relation. పోరాము *pó-rámi*. n. Affection, love, friendship, స్నేహము. "పోరరె పెద్దయించుఁ గిట్టినజనుల్ పోరాము పోబోవుకే." Swa. iii. 173. "ఆరామములోనఁ బెట్టుదు, పోరాములఁ బాలనెపి పుణ్యోత్తముఁడా." B. X. i. 59. Hardship, trouble, సంకటము. పోయిన *póyina*. (past rel. p of పోవు.) Gone, departed, lost. Also, past, last, as పోయినసోమవారము last Monday: పోయిన నెల last month. పోయిమచ్చు *póyi-rachchu*. v. n. To take leave, to go, వచ్చి. పోయి

నస్తాను farewell, goodbye. పోవిడుము *pōviḍutsu*. v. a. To abandon, give up, let go. మాను, వదలు.

పోషింపు *pōshiṁtsu*. [Skt.] v. n. To nourish, cherish, maintain, support, patronize. పోషకుడు *poshakuḍu*. n. A patron, protector. ఉదరపోషకులు those who make a god of their belly. పోషణము *poshaṇamu*. n. Nourishing, cherishing; maintenance, support. ఒక్కపొద్ది ఉదరపోషణము చేసుకొనవచ్చిడు he fills his belly by begging. పోష్యము *poshyamu*. adj. That which is to be cherished, or taken care of. పోష్యులు, తనపోష్యులకొఱకు his dependants. పోష్యవర్గుడు or పోష్యుడు *poshya-vargaḍu*. n. A dependant, hanger-on, protegé. తవదాస్యపోషకుడు రామన్న i. e., your humble servant Ramaya. Lit. Ramaya who is one of your dependants.

పోషణము *pōshaṇamu*. [Tel.] n. Milk పాలు. A coating, painting. పూత. Brightness, brilliance, పాలు. "పోషణము లేనిపూత పూసినమాడ్కి, వాడిలేక్కి= లోన్నిగాకోని వాడు." Sunand D. 156.

పోషరము Another form of పోషము (q. v.).

పోషరింపు *pōshariṁtsu*. v. n. Another form of పోషింపు (q. v.).

పోషరెక్క *pōsha-rekka*. [Tel.] n. A kind of fish. మత్స్యవిశేషం

పోషూడు Same as పోషకుడు (q. v.).

పోస్టు *postu*. [Eng. 'post.'] adj. Belonging to the postal department. పోస్టాఫీసు, పోస్టు జవాను, &c.

పోస్తకాయ or పోస్తుకాయ *pōsta-kāya*. [H.] n. A capsule of the poppy used medicinally. నల్లమందుకాయ.

పోహణ *pōhaṇa*. [Tel.] n. Joining, uniting, కూర్పు. Skill, నేర్పు. A fact or occurrence, సంబంధవస్తువు, వ్యవహారము, పని. "మనపుత్రికాపతి వాని, చనకతిలికి చిలుకుడుం బడకారంబోవు రాయిబువలెనచ్చివడని, మనిపింతుగా వడయకయుండ వృద్ధిచ్చాడా." Bdj. iv. 67. పోహణించు *pōhaṇiṁtsu*. v. a. To string together. సంబంధపరచు, కూర్చు. "నీ పొహణమున్నెచ్చుగుంబో పోహణించి నీలతముంగొనరించుగుంబ్రమలవాఁడు." KP. i. 88.

పౌ pau

పౌండ్రదేశము *paunḍra-dēśamu*. [Skt.] n. The ancient name of a country including the greater part of Bengal. పౌండ్రుడు a native of the పౌండ్ర country. Vish. viii. 236.

పౌగండుడు *pau-gaṇḍuḍu*. [Skt.] n. A boy, a youth. పౌగండము. పౌగండ *paugaṇḍa*. adj. Appertaining to youth. "నాపౌగండవయస్సున, నీపదసేవనమున్ బరుపాలో దొరసానిపాలో నాకు, భూదేవతలారా దీవింపుడు." BX. i. 15. 593.

పౌజు or పవుజు *paujū*. [H.] n. An army, troops, దండు. A series, row, వరుస, పంక్తి. పౌజులుతీరు *paujulutīru*. v. n. To be arranged in a line, to form a line. బారు తీరు. పౌజులుతీర్చుము, పౌజుతీర్చు or పౌజులుచేయు *paujulu-tīrchu*. v. a. To arrange in a line, బారుగాపెట్టుచేయు.

పౌత్రుడు *pautruḍu* [Skt. from పుత్ర.] n. A son's son. కొడుకుకొడుకు, మనుమడు. పౌత్రి *pautri*. n. A grand-daughter. పుత్ర పౌత్రపరంపరలు through all generations.

పౌనఃపున్యము *pounaḥ-punyamu*. [Skt. from పునఃపున.] n. Frequency, repetition, నిరంతరాభ్యాసము. పౌనఃపునిక *punaḥ-punika*. adj. Repeated. "పౌనఃపునిక ప్రణతి విధానంబై." Kal. i. 80.

పౌరము *pauramu*. [Skt. from పుర.] adj. Belonging to a city or town (పురము) పౌరులు the ladies of the place; citizens'

wives. పౌరలోకము *paura-lōkamu.* n. The townsfolk, a body of citizens. పౌరుడు *paurudu.* n. A citizen. పౌరులు citizens, townsfolk.

పౌరాణము *paurāṇamu.* [Skt.] adj. Relating to the Puranas. "ఇట్లు విక్రమార్కుఁడిల్లినవిజయుఁడై శాలివాహనుండులోఁజొ, పౌరులెల్లనొనఁబరిపాలనముఁ గుహోరాజనంగనేఁగె రాజ్యమునటఁ." G. i. 33. పౌరాణికము *paurāṇikamu.* adj. Mythological; old, as a story. పౌరాణికుడు *paurāṇikudu.* n. One who knows the Puranas, పురాణము తెలిసినవాఁడు. A public reader of a Purana. A bard, minstrel.

పౌరుషము *paurushamu.* [Skt. from పురుష.] n. Manliness. పురుషత్వము. Courage, పరాక్రమము. A resolution, effort, attempt. పురుషప్రయత్నము. A vow, ప్రతిజ్ఞ. "ఆఁకొన్నయంతనుడనచేసినపౌరుషంబు ప్రతిహతిఁబొందునటు సువిస్తయండయిదొంకి." M. III. vii 153. "బ్రహ్మ జేత్తలమునిపౌరుషముఁ జోడగు." Vēma. 500. adj. Of, or belonging to man, human; manly. ఊర్ధ్వపుండ్రశోభితుఁడు పౌరుషప్రమాణుఁడు, మనిషిచెయ్యెత్తైపాడుగు. పౌరుషముగా *paurushamu-gā.* adj. In a manly fashion, bravely; insolently, haughtily. పౌరుషేయము *paurushēyamu.* adj. Made by human hands, పురుషుఁడుచేసినది.

పౌరోగవుడు *paurō-gavudu.* [Skt.] n. An overseer of the kitchen. పాకస్నిహాధ్యక్షుఁడు, వంటయింటి అధికారి.

పౌరోహిత్యము *paurōhityamu.* [Skt. from పురోహిత.] n. The office of priesthood. పురోహితకృత్యము.

పౌర్ణమాసి or పౌర్ణిమ *paurnamāsi.* [Skt.] n. The lunar day on which the moon is full. పున్నమ. పొన్నమి a corruption of పౌర్ణమ.

పౌలస్త్యుడు *paulastyudu.* [Skt. from పులస్త్య.] n. An epithet of Kubera the god of riches. Also, of Ravana. పౌలస్త్యదిక్కు *paulastya-dikku.* n. The north, as being the quarter of Kubera.

పౌలు or పవులు Same as పవుళు to break, (q. v.).

పౌలోమి *paulōmi.* [Skt. from పులోమ.] n. The name of the wife of Indra, శచీదేవి.

పౌషము *paushamu.* [Skt.] n. The month called పుష్యమాసము.

ప్య pya

ప్యాద *pyada.* [H.] n. A footman or peon, పాఁదరి.

ప్ర pra

ప్ర *pra.* [Skt.] prefix, signifying Very, much, excessively.

ప్రంగ or ప్రగ్గ Same as పఱఁ (q. v.).

ప్రకటము *prakaṭamu.* [Skt.] adj. Public, notorious. ప్రసిద్ధము, వెల్లడి, కుఁటైనది. "ప్రకటఁబాంధవ్యులఁ." M. VII. ii. 24. ప్రకటన or ప్రకటనము *prakaṭana.* n. Publication, notification, announcement. ప్రకటన పత్రిక or ప్రకటన కాగితము a notice or advertisement. ప్రకటించు or ప్రకటన చేయు *prakaṭiṁchu.* v. a. To make public, proclaim, announce, promulgate. ప్రకటింపఁజేయు to get it proclaimed. ప్రకటితము *prakaṭitamu.* adj. Proclaimed, promulgated, announced, ప్రకటింపఁబడిన. ప్రకటితబలుఁడు celebrated for strength.

ప్రకరణము *prakaraṇamu.* [Skt.] n. An introduction, prologue or prelude. A chapter or section in a book. The plot or thread of a story. An affair, case. Connection, ప్రస్తావము. ఆ ప్రకరణంబున on that occasion.

ప్రకరము *prakaramu.* [Skt.] n. A heap; a quantity; a multitude. సమూహము.

ప్రకర్షము *prakarshamu.* [Skt.] n. Good, excellence, మేలు, అతిశయము.

ప్రకల్పితము *pra-kalpitamu.* [Skt. ప్ర+కల్పితము.] adj. Contrived, made, fabricated, ఉత్పాదితము. Vish. ii. 361.

ప్రకాండము *pra-kāndamu.* [Skt.] n. The stem or trunk of a tree, the part between the root and the branches. adj. Excellent, ప్రశస్తము. కోప్రకాండము an excellent cow.

ప్రకామము *pra-kāmamu.* [Skt.] adv. Voluntarily, willingly. మనోభీష్టానుసారము, ఇచ్ఛానుసారము.

ప్రకారము *prakāramu.* [Skt.] n. Way, manner, mode, similitude, likeness, పోలిక, సాదృశ్యము, తీరు, విధము. ప్రకారము or ప్రకారమునగా *prakāramu.* adv. According to, accordingly, as, in the same way as. ఆప్రకారము చేయుము do that accordingly. యథాప్రకారము as usual.

ప్రకాశము *prakāsamu.* [Skt.] n. Sunshine, ఎండ. Light, splendour, lustre, తేజము. Manifestation. adj. Brilliant, splendid, lustrous. Celebrated. ఎక్కడ ప్రకాశము. Revealed, బహిరంగము. Similar, సదృశము. అతని పేరు నిండా ప్రకాశమానమైనది his name is celebrated. ప్రకాశించుము *prakāsinchu.* v. n. To shine, be splendid, వెలుగు. To be bright, తెలుపగు.

ప్రకీర్ణము *pra-kīrnamu.* [Skt.] adj. Spread abroad, published, promulgated: expanded, opened, scattered, dispersed, విప్పబడిన. ప్రకీర్ణము or ప్రకీర్ణకము *prakīrnamu.* n. A chowri, a cow tail used as a fan, or whisk, విసనకఱ్ఱ. adj. Miscellaneous. ప్రకీర్ణకాధ్యాయము a miscellaneous chapter or section of a book.

ప్రకృతము *pra-kritamu.* [Skt.] adj. Present, ప్రస్తుతమైన the present business. n. The present time. adv. At present, just now, pro tempore.

ప్రకృతి *pra-kriti.* [Skt.] n. Nature, the goddess of nature. The world, the universe. The original or natural condition of a thing. The elementary or root form of a word. Constitution, temperament, disposition. స్వభావము, సహజము, భూలోక భూమిలోకాధిదేవతలు, పంచభూతములలో నొకటి. పైత్యప్రకృతి a bilious temperament. శనిప్రకృతి a saturnine disposition. వాతప్రకృతి an airy or rheumatic humour. జడప్రకృతి (B. vi. 14.) a dull state, stupefaction.

ప్రకోపము *pra-kopamu.* [Skt.] n. The height or crisis of any affair. ఏపనియైనా, వ్యాధియొక్క ప్రకోపములో in the height or crisis of the fever. ప్రకోపించు *pra-kopinchu.* v. n. To be at its crisis. జ్వరము ప్రకోపించినప్పుడు when the fever was at its height.

ప్రకోష్ఠము *pra-koshthamu.* [Skt.] n. The fore-arm. మోచేతికిందటి మణికట్టుదాక ఉండేభాగము. ఆవరణము. A part of the house or palace, a court yard in a house, an open space surrounded by buildings, దొడ్డి.

ప్రక్క Same as పక్క (q. v.).

ప్రక్కి, ప్రక్కి or పక్కి *prakki.* [Tel.] n. A tree so called, *Tamarix gallica.* చిరుమాను, చిరుమాను.

ప్రక్రమము *pra-kramamu.* [Skt.] n. Order, క్రమము. Time, సమయము. Proceeding, going, beginning. ప్రక్రమించినవాడు అన్నము T. ii. 30.

ప్రక్రియ *pra-kriya.* [Skt.] n. Power, అధికారము. A chapter, అధ్యాయము. World-building, లోకసృష్టి. A rule, నియమము. సంస్కృతప్రక్రియ the chapter in Sanskrit grammar regarding compound words

ప్రక్వణము or ప్రక్వాణము *pra-kvaṇamu.* [Skt.] n. The note of a lute. వీణాధ్వని.

ప్రక్షాళనము *pra-kshāḷanamu.* [Skt] n. The act of washing well, చక్కగా కడుగుట. ప్రక్షాళకుడు *pra-kshāḷakuḍu.* n. One who washes well, చక్కగా కడుగువాడు. ప్రక్షాళింపు *pra-kshāḷimpu.* v. a. To wash well, చక్కగా కడుగు. ప్రక్షాళితము *pra-kshāḷitamu.* adj. Well washed, చక్కగా కడుగబడిన.

ప్రక్షిప్తము *pra-kshiptamu.* [Skt.] adj. Well thrown, cast or rejected, చక్కగా విసరబడిన, నిరస్తమైన. Well united, చేర్చబడిన. ప్రక్షిప్తశ్లోకము a spurious verse.

ప్రఖ్యాతము *pra-khyātamu.* [Skt.] adj. Much celebrated, very famous, renowned, మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైన. ప్రఖ్యాతి *pra-khyāti.* n. Celebrity, fame, renown మిక్కిలి ప్రసిద్ధి.

ప్రగండము *pra-gaṇḍamu.* [Skt.] n. The upper arm. మోచేతికి మీదిభాగము, నడుమచెయ్యి. సంస్కృ

ప్రగల్భ *pra-galbha.* [Skt.] n. A bold woman. ప్రౌఢస్త్రీ. ప్రగల్భత *pra-galbhata.* n. Energy, confidence, audacity, insolence, ప్రౌఢత్వము, ధాట్యము, ప్రగల్భములుపలుకుట. ప్రగల్భము *pra-galbhamu.* adj. Bold, audacious, daring. ప్రౌఢమైన. ప్రగల్భుడు *pra-galbhuḍu.* n. A bold man. ప్రతిభగల వాడు.

ప్రగాఢము *pra-gāḍhamu.* [Skt.] adj. Much, excessive, అధికమైన. Hard, దృఢమైన.

ప్రగ్గము Same as పగ్గము (q. v.).

ప్రగ్రహము *pra-grahamu.* [Skt.] n. A rein, rope, కళ్ళెము మొదలు కొనుపట్టే లతాదులు, పగ్గము. Confinement, చెర. A prisoner, a captive, ఖైదుచేయబడినవాడు.

ప్రగ్రీవము *pra-grīvamu.* [Skt.] n. A window, a lattice, a balcony in a fort wall. ప్రాసాదమండలి కిటికీ. A bolster, అర్ధచంద్రాకారమైన తలగడ, ఒరగుదిండు.

ప్రఘణము or ప్రఘాణము *praghaṇamu.* [Skt.] n. A covered terrace, or a small portico before the door of a house. తిలకాతిలకపు అనుసుమాణివాసారా, చూపా, లేక, చిన్న సభ. Vasu. iv 138. and v. 77. Parij. v. 58.

ప్రచండము *pra-chaṇḍamu.* [Skt.] adj. Fierce, vehement, wrathful, fervid, exasperated, offended. సహింపరాకుండునట్టి, చేరాని, వాడిమిగల, పాగ్యముకాని. ప్రచండుడు *pra-chaṇḍuḍu.* n. A fierce, vehement, terrible man, ప్రతాపశాలి. వాడు చెప్పటలో ప్రచండుడు he is mighty in logic.

ప్రచయము *pra-chayamu.* [Skt.] n. A multitude, assemblage. సమూహము. A long-drawn note in music, అనుదాత్తస్వర విశేషము V. P. ii. 146.

ప్రచారణము *pra-chāraṇamu.* [Skt.] n. Putting in practice, causing one to act. అనుసంధానము చేయుట. "కాశ్మీరంబుల మేనకర్తకిటనోద్గంబుల మక్కాదిప్రచారణంబులేమి." A. vi. 46.

ప్రచారము *pra-chāramu.* [Skt.] n. Going, proceeding, సంచారము. Custom, usage, ఆచారము. Appearance, manifestation. "వింటివి జనుల యెఱిక్కగా ప్రచారంబెల్లన్." S. iii. 277. "మలకలుమా ప్రచారములమాము భుమో విమహిన్ కీలుమో." BX. i. 16, 66.

ప్రచురము *pracharamu.* [Skt.] adj. Excessive, much, many. అధికము. మిక్కుటము. Public, notorious. ఆ సంగతి విడా ప్రచురమైనది that matter became widely known. ఈమాటను ప్రచురముచేయకు do not let this become public. ప్రచురించు *pracharinchu.* v. a. To publish, make known

ప్రచేతసుడు or ప్రచేతుడు *prachētasuḍu.* [Skt.] n. The god of the sea, i. e., Varuṇa, వరుణుడు.

ప్రచోదితము *pra-choditamu.* [Skt.] adj. Prescribed, directed, sent. ప్రేరేపింపబడిన.

ప్రచ్ఛన్నము *pra-chhannamu.* [Skt.] adj. Covered, private, secret, concealed, disguised, కప్పబడిన, గూఢమైన, మరుగైన. n. A private door within a house; a lattice, a loop hole, కిటికీ, అంతర్ద్వారము, ఇంటిలోపలి తలుపుకు తలుపు. లోవాకిలి.

ప్రచ్ఛాదనము *prach-chhadanamu.* [Skt.] n. An upper or outer garment, ఉత్తరీయము. పైబట్ట. A covering, concealing. మూత. ప్రచ్ఛాదితము *prach-chhaditamu.* adj. Covered, clothed, concealed. మూయబడిన, కప్పబడిన.

ప్రచ్యుతము *pra-chyutamu.* [Skt.] adj. Fallen, slipped. జారిన.

ప్రజ *praja.* [Skt.] n. Progeny, offspring, posterity, సంతతి. People, folk, the community, subjects, జనము. Plu. ప్రజలు, people, men. కల్లప్రజ dark folk. P. ii. 205. ప్రజాపణము *prajāpaṇamu.* n. Subjection, the state of a subject. ప్రజాపతి *praja-pati* n. The lord of men; a name of the Creator, బ్రహ్మ. A patriarch, one of our first forefathers. 2. రాజు. A king or sovereign. ప్రజాపాలనము protecting one's people. ప్రజాపాలన a general mortality. ప్రజావతి *praja-vati.* n. A brother's wife, an elder brother's wife, అన్నభార్య.

ప్రజనము *prajanamu.* [Skt.] n. Impregnation; pregnancy of cattle, పశువులు చూలు. Birth, production. పుట్టుక.

ప్రజ్ఞ *pra-gnya.* [Skt.] n. Intelligence, understanding, good sense, cleverness. ప్రజ్ఞలు *pragnyalu.* n. plu. Boasting words. "ఇట్టి ప్రజ్ఞలకైవాగ్వైభవంబు" she talks big. S. iii. 24.' ప్రజ్ఞానము *pra-gnyānamu.* n. Knowledge, wisdom. తెలివి, బుద్ధి. A sign, సూచన, ఆనవాలు. ప్రజ్ఞాపత్రిక *pragnyā-patrika.* n. A paper stuck in a volume to shew the place. A book mark. ప్రజ్ఞుడు *pragnyudu.* n. A learned man. పండితుడు. A handy-legged man. చలాకి కాళ్లవాడు.

ప్రజ్వలించు *pra-jvalinchu.* Skt.] v. n. To burn or be inflamed. మండు. To shine or glitter. ప్రకాశించు. ప్రజ్వలనము *pra-jvalanamu.* n. Burning, flaming, మండుట. Shining. ప్రకాశించుట. ప్రజ్వలితము *pra-jvalitamu.* adj. Flamed, shone, మండిన. ప్రకాశించిన.

ప్రడీనము *pradinamu.* [Skt.] n. The first flight of a bird, flying rapidly. పక్షిరాజు ఎగురుట, మిక్కిలివేగముగా ఎగురుట.

ప్రణతి *pra-nati.* [Skt. ప్ర+నతి] n. A bow, salutation, reverence, obeisance. నమస్కారము. ప్రణతుడు *pra-natudu.* n. One who bows or salutes. నమస్కారము, నమస్కారము చేయువాడు. ప్రణమిల్లు *pranamillu.* v. n. To bow, to prostrate oneself, to bow down. నమస్కారము చేయు.

ప్రణయము *pra-nayamu.* [Skt.] n. Affection, love, friendship, friendly or fond regard, acquaintance. ప్రేమ, స్నేహము, పరిచయము. Lover's quarrels, discord between man and wife. కలహము, భేదము. ప్రణయించు *pranayinchu.* v. a. To kindle, to make a fire burn. ప్రజ్వలింపచేయు. "ఆ మహాత్ముడు ఆ మహాగ్నిని ప్రణయించి ఆ మహాగ్నిలో ఆ మహాపురుషుని ఆ మహాపురుషునిలో ఆ మహాగ్నిని ప్రణయించి ఆ మహాగ్నిలో ఆ మహాపురుషుని ప్రణయించెను." Bhāj. ii. 24. ప్రణయిని *pranayini.* n. A beloved woman. ప్రియురాలు.

ప్రణవము *praṇavamu.* [Skt.] n. The name of the sacred syllable O M, the mystic name of God ఓంకారము.

ప్రణామము *praṇāmamu.* [Skt.] n. A bow, salutation ; homage. నమస్కారము, ప్రణతి.

ప్రణాళి *praṇāli.* [Skt.] n. A watercourse, channel, canal. నీళ్లుపోవుదారి.

ప్రణిధి *praṇidhi.* [Skt.] n. A spy or emissary, చారుడు, హర్కారా. A.iv. 339. Asking, solicitation, ప్రార్థన.

ప్రణిపాతము *pra-nipātamu.* [Skt.] n. A Salutation, reverence, ఆభినివేశము.

ప్రణీతము *praṇītamu.* [Skt.] adj. Dressed, cooked. చేయబడిన. Made, done, constructed. చేయబడిన.

ప్రణుతము *pra-nutamu.* [Skt. ప్ర+నుతము.] Much praised, celebrated. మిక్కిలి స్తోత్రము చేయబడిన. ప్రణుతి *pra-nuti.* n. Great praise, మిక్కిలి పొగడిక. ప్రణుతించు or ప్రణుతిచేయు *pra-nutiṁsu.* v. a. To praise. స్తోత్రముచేయు. ప్రణుతుడు *pra-nutuḍu.* n. One who is much praised, మిక్కిలి స్తోత్రముచేయబడ్డవాడు.

ప్రతతి *pra-tati.* [Skt.] n. A company, crowd, విస్తారము, సమూహము. A creeping plant, లత.

ప్రతలము *pra-talamu.* [Skt.] n. The open hand, with the fingers extended. చాచిన క్రేళ్లుగల అరచెయ్యి. One of the infernal regions, అధోలోకభేదము.

ప్రతాపము *pra-tāpamu.* [Skt.] n. Splendour, brilliancy, heat. వేడిమి. తేజము. Power, majesty, valor. ప్రతాపించు *pra-tāpiṁsu.* v. n. To show one's valor, ప్రతాపముచూపు.

ప్రతారణము *pra-tāraṇamu.* [Skt.] n. A delusion, trick ; cheating, deceiving, deception. మోసము, వంచన, మోసపుచ్చుట. ప్రతారించు *pra-tariṁsu.* v. a. To deceive, మోసపుచ్చు. ప్రతారకుడు *pra-tārakuḍu.* A deceiver. ప్రతారితుడు *pra-tārituḍu.* n. One who is deceived or cheated.

ప్రతి *prati.* [Skt.] A Sanskrit particle, prefixed to words of that language, and implying Opposition or substitution, (instead of, in lieu of, opposed to,) order, distribution, (severally, each by each.) direction, designation, (towards, upon.) possession or inclusion in (as a part, or portion.) exchange, return, (again, back again.) ప్రతివేదము each Veda. ప్రతిదినము every day. ప్రతిసంవత్సరము each year. ప్రత్యేకము one by one. ప్రతిపక్షి the opposite party. ప్రతివాది a defendant. adj. Equal, సమానము మారు. ప్రతి n. The other. A match, an equivalent or substitute. A copy, as of a letter. A bit, section, spot of ground. One twelfth of a ఘంటె, one part or length of a wall. ప్రతిలేని matchless, unrivalled. మూయొక ప్రతిలో ఇట్లు వ్రాయబడియున్నది it is thus written in another manuscript or copy.

ప్రతికారము or ప్రతిక్రియ *prati-kāramu.* [Skt.] n. A return of offices, either good, or bad. Revenge, retaliation. Remedying, counteracting. A remedy, an antidote, what averts a spell. మారుచేయుట. ప్రతికారవచనము a contradictory expression. S. iii. 360.

ప్రతికూలము *prati-kūlamu.* [Skt.] adj. Contrary, adverse, unfavorable, reverse, inverted. అనుకూలముకాని, పొసుగనైన. ప్రతికూలమైనగాలి an adverse wind.

ప్రతికృతి *prati-kṛiti.* [Skt.] n. An effigy, figure, image. ప్రతిమ.

ప్రతిగృహీతుడు *prati-grihītuḍu.* [Skt.] n. One who receives alms.

ప్రతిగ్రహము *prati-grahamu.* [Skt.] n. An acceptance of alms. The act of receiving anything. A gift. ప్రతిగ్రహించు *prati-*

grahiṁṣu. v. a. To accept, or receive alms.

ప్రతిఘటించు *prati-ghaṭiṁṣu.* [Skt.] v. a. To oppose, ఎదిరించు. ప్రతిఘటితము *prati-ghaṭitamu.* adj. Opposed, contradicted.

ప్రతిఘము *pratighamu.* [Skt.] n. Anger, wrath, rage: opposition. క్రోధము. ప్రతిఘాతము.

ప్రతిఘాతము *prati-ghātamu.* [Skt.] n. A blow in return, a blow for a blow, మూపుదెబ్బ, Wreaking vengeance, పగదీర్చుకొనుట.

ప్రతిచ్ఛాయ *prati-chchāya.* [Skt.] n. Refraction of light. A reflected image. ప్రతిబింబము. "వ్యభూదనన్యాపేక్షాణాం ప్రతిచ్ఛాయేవ సంపదాం" Vish. viii 93.

ప్రతిజ్ఞ *prati-gṅā.* [Skt.] n. An engagement, engagement, undertaking, asseveration, solemn avowal, determination, resolution, vow. శపథము. Assent, అంగీకారము. ప్రతిజ్ఞాతము *prati-gṅātamu.* adj. Acknowledged, admitted. అంగీకరింపబడిన.

ప్రతిదానము *prati-dānamu.* [Skt.] n. The return or re-delivery of a deposit, barter, exchange. తాపనిచ్చినవాని మరల నిచ్చుట.

ప్రతిద్వంద్వి *prati-dvandvi.* [Skt.] n. An antagonist, or opponent. శత్రువు.

ప్రతిధ్వని *prati-dhvani.* [Skt.] n. An echo. మారుమ్రోత.

ప్రతిన *pratina.* [from Skt. ప్రతిజ్ఞా] n. A vow, determination. ప్రతిజ్ఞ, పంతము. "ఏమేమదుర్ఘటనని పెట్టుకొలుపుదుము. మనియెడి ప్రాపులఁ బ్రతిపక్షులు ప్రతిపత్తిసేయనిశ్చయులు భూపతి." M. IX. i. 71.

ప్రతినామము *prati-namamu.* [Skt.] n. A second name or alias. మారుపేరు.

ప్రతినిధి *prati-nidhi.* [Skt.] n. A resemblance or equivalent; a substitute, deputy, representative. మారు. An image, a statue, a picture, ప్రతిమ. A surety. ఆతని ప్రతినిధిగా as his representative.

ప్రతిపక్షము *prati-pakshamu.* [Skt.] n. The opposite side or party. ఎదిరిపక్షము, ఎదుటి పక్షము.

ప్రతిపక్షి or ప్రతిపక్షుడు *prati-pakshi.* [Skt.] n. An enemy, a defendant, an opponent, a respondent. శత్రువు.

ప్రతిపత్తి *prati-pattu.* [Skt.] n The first day of either lunar fortnight, i. e, the first of the moon's increase or wane. పాడ్యమి.

ప్రతిపదము *prati-padamu.* [Skt.] n. A synonym. పర్యాయపదము.

ప్రతిపాదకము *prati-pādakamu.* [Skt.] adj. That which gives, effects, or causes, కలుగజేసే. Explanatory, demonstrating, proving, సిద్ధపరచే. ప్రతిపాదకత్వము *prati-pādakatvamu.* n. Substantiation. Explanatory force or bearing. నిరూపణశక్తి. ప్రతిపాదనము *prati-pādanamu.* n Giving, donation. దానము, ఇవ్వడము. Ascertaining, determining. ప్రతిపాద్యము *prati-pādyamu.* adj. Substantiated, established. నిరూపింపబడ్డ. ప్రతిపాద్యముగా *prati-pādyamu-ga.* adv. Determinately, firmly. స్థిరంగా.

ప్రతిపాలకుడు *prati-pālakuḍu.* [Skt.] n. One who protects or defends. A king, a protector. రక్షకుడు. ప్రతిపాలనము *prati-pālanamu.* n. Protecting, defending, cherishing. రక్షణము. ప్రతిపాలించు *prati-pālinṭsu.* v. a. To protect, defend, cherish. రక్షించు, కాపాడు.

ప్రతిఫలము *prati-phalamu.* [Skt.] n. A return, requital, remuneration, reward.

ప్రతిఫలించు *prati-phalinṭsu.* [Skt.] v.n. To reflect or give the image of. ప్రతిబింబమును పొందు. ప్రతిఫలనము *prati-phalanamu.* n. A reflection of an image. నీడ. అనుకరించడము. మారుమాటలో చెప్పుట.

ప్రతిఫళితము *prati-phalitamu.* adj. Reflected, cast back, as an image. ప్రతిబింబితము. "దివ్యాంబుచేతికినిచ్చిం దత్ప్రతిఫళిత నిజదేహాంబుమంగనుంగొని." B. iii. 1004.

ప్రతిబంధము *prati-bandhamu.* [Skt.] n. An obstacle, impediment, hindrance. ప్రతిబంధకము *prati-bandhakamu.* adj. Impeding, obstructing. n. An obstacle, impediment, hindrance. వర్షప్రతిబంధకము hindrance caused by rain, or delay of rain. ప్రతిబంధించు *prati-bandhintsu.* v. n. To act against, hinder, obstruct, contradict, అడ్డగించు. అందుకీసూత్రము ప్రతిబంధించుచున్నది this rule is against it.

ప్రతిబింబము *prati-bimbamu.* [Skt.] n. A reflection, as in a mirror, resemblance. ప్రతిఫలము. ప్రతిబింబించు *prati-bimbintsu.* v. a. To reflect back, as a mirror does. ప్రతిఫలించు. ప్రతిబింబితము *prati-bimbitamu.* adj. Reflected, as an image.

ప్రతిభ *pratibha.* [Skt.] n. Understanding, intellect, light, splendour. బుద్ధి.

ప్రతిభటుడు *prati-bhatuḍu.* [Skt.] n. An enemy. శత్రువు.

ప్రతిభువు *pratibhuvu.* [Skt.] n. A surety. భూటబద్ధవాడు, భూటకాళ్ళు.

ప్రతిభేదము *prati-bhēdamu.* [Skt.] n. A various reading in a manuscript. పాఠాంతరము.

ప్రతిమ or ప్రతిమానము *pratima.* [Skt.] n. An image, idol, picture. A resemblance. విగ్రహము, పోలిక.

ప్రతిమాల *prati-mala.* [Skt.] n. An exercise analogous to capping verses, reciting verse for verse, as a trial of memory or skill. అంత్యాక్షరి.

ప్రతిమోత *prati-móta.* [Skt.] n. An echo. ప్రతిధ్వని. "కులగిరులెల్ల ప్రతిమోతలియ్యంగ." Pal. 258.

ప్రతియత్నము *prati-yatnamu.* [Skt.] n. A desire, వాంఛ. An effort, endeavour, పూనిక. A reform, సంస్కారము.

ప్రతిరోధము *prati-rōdhamu.* [Skt.] n. Opposition. ఎదిరించుట. ప్రతిరోధి *prati-rōdhi.* n. An opponent. ఎదిరించువాడు.

ప్రతిలోమము *prati-lōmamu.* [Skt.] adj. Not right, reverse, inverted, contrary to the natural course or order, against the hair or grain. ప్రతిలోమముగా backwards, as reciting (a spell or the alphabet) the wrong way. ప్రతిలోమవివాహము marriage the wrong way, i. e., wherein the wife is superior to the husband.

ప్రతివసించు *prati-vasintsu.* [Skt.] v. n. To live, to be. వసించు, ఉండు. Molli. iii. 2.

ప్రతివాక్యము *prati-vākyamu.* [Skt.] n. An answer. ఉత్తరము, మారుమాట.

ప్రతివాది *prati-vādi.* [Skt.] n. A respondent or defendant. ప్రతికక్షిగానుండువాడు. ప్రతివాదించు *prati-vādintsu.* v. a. To defend in argument, to reply to charges. ప్రతికక్షియై మాట్లాడు. ఎదురాడు.

ప్రతివిధానము *prati-vidhānamu.* [Skt.] n. A preventative, remedy. ప్రతిక్రియ. ఉపాయము.

ప్రతిశ్యాయము *prati-syāyamu.* [Skt.] n. Cold, catarrh. పడిసెము.

ప్రతిశ్రయము *prati-srayamu.* [Skt.] n. An assembly, a place of sacrifice. సభ, సత్ర శాల, సత్రయాగము.

ప్రతిషేధము *prati-shēdhamu.* [Skt.] n. A prohibition, forbidding. అడ్డగింత. ప్రతిషేధించు *prati-shēdhintsu.* v. a. To forbid, prohibit. అడ్డగించు.

ప్రతిస్తంభము *prati-stambhamu.* [Skt.] n. An obstacle, impediment; obstruction, ప్రతిబంధము, అడ్డగింత.

ప్రతిష్ఠ *pratishṭha*. [Skt.] n. Staying, standing, నిలుపుట, స్థితి. Fame, celebrity. ప్రతిష్ఠ. Consecration, dedication. స్తంభప్రతిష్ఠ setting up a pillar as a preliminary to a wedding, &c. దేవాలయప్రతిష్ఠచేయు to consecrate a temple. ప్రతిష్ఠించు *prati-shṭhinchu*. v. a. To establish permanently or firmly, to dedicate, శాశ్వతముగానిలుపు, స్థాపించు. "యోవరాజ్యపట్టంబుకు నంగదుంబ్రతిష్ఠించి." R. v. 326. ప్రతిష్ఠితము *prati-shṭhitamu*. adj. Firmly or permanently established, dedicated.

ప్రతిసరము *prati-saramu*. [Skt.] n. A thread tied upon the wrist at the time of some particular ceremonies. కంకణము. దీక్షాదులు చెందు మంత్రోపనీత సూత్రము. తోరము. The rear of an army. పెనుకమకటెమ్ము, వేదాస్థానము. A garland, మాల.

ప్రతిసీర *prati-sīra*. [Skt.] n. A screen or wall of cloth. జవనిక. తెర.

ప్రతిస్పర్ధ *prati-spardha*. [Skt.] v. Rivalry, పోటి. ప్రతిస్పర్ధించు *prati-spardhinchu* v. n. To behave as a rival. పోటిచేయు.

ప్రతిహతము *prati-hatamu*. [Skt.] adj. Disappointed, opposed, obstructed. పనిచ్చి మనుట. అడ్డము ప్రతిహతమైన ఒకరొక్క... a cross account. అప్రతిహతము irresistible. ప్రతిహతముగా *prati-hatamu-ga*. adv. Against, in opposition. విరుద్ధముగా. ప్రతిహతి *prati-hati*. n. A prevention, obstruction. A repulse, rebound, beating back. Disappointment, అడ్డగింపు, భంగము, అశ్రద్ధచేయుట. ప్రతిహతిలేని irresistible. ప్రతిహతుడు *prati-hatudu*. n. One who is disappointed, opposed or obstructed.

ప్రతిహారము or ప్రతీహారము *prati-hāramu*. n. A gate, or door. ద్వారము. ప్రతిహారుడు, ప్రతిహారి or ప్రతీహారుడు *prati-hāruḍu*. n. A door-keeper, or porter.

ప్రతిహింస *prati-himsa*. [Skt.] n. Revenge, retaliation. కసితీర్చుకొనుట.

ప్రతీకత *pratīkata*. [Skt.] n. The body as being a system of limbs. "ఆకరమును అన్యాన్యప్రతీకతాధ్యవసితమునుబట్టి ... కరిమకరిమదాన్వితకరియను." A. vi. 132. ప్రతీకత, అవయవసమూహములచేతను.

ప్రతీకము *pratīkamu*. n. A limb, a member, a part, a portion, అవయవము.

ప్రతీకారము *prati-kāramu*. [Skt.] n. Revenge, retaliation, vengeance. A remedy. పగతీర్చుకొనుట చేసినదానికి బదులు చేయుట. "ఇత్యప్రతీకార ..." M. XIII. iv. 419.

ప్రతీకాశము *prati-kāśamu*. [Skt.] adj. (In composition) Like, resembling. పోలిన. ...ప్రతీకాశంబైన ప్రకాశంబు bright as the sun.

ప్రతీక్షించు *prat-ikshinchu*. [Skt ప్రతి+ ఈక్ష్.] v. a. To look for, to hope for, to expect. ఆశతో ఎదురుచూచు. ప్రతీక్షణము *prati-kshaṇamu*. n. Expectation, hope, ఎదురుచూపు. ప్రతీక్ష్యుడు *prat-ikshyudu*. adj. A venerable or respectable person. పూజ్యుడు.

ప్రతీచి *pratīchi*. [Skt.] n. The west quarter. పడమర. ప్రతీచీనము *pratīch-inamu*. adj. Western, west. పడమటిది.

ప్రతీతి *pratīti*. [Skt.] n. Knowledge, common report, traditional, belief, a general impression; notoriety, reputation, fame, నమ్మిక. ప్రతీతము *pratītamu*. adj. Famous, celebrated, renowned, known, ప్రసిద్ధమయిన. ప్రతీతుడు *pratītudu*. n. A famous man, ప్రసిద్ధుడు.

ప్రతీపము *pratīpamu*. [Skt.] adj. Disobedient, refractory, perverse, cross, contradictory విరుద్ధమైన. ప్రతీపభూపుని the leader of the hostile host. శత్రుసై... ప్రతీపభూపుని న్యాయంబుమీఱి వధియింప. R. i. 53. ప్రతీపుడు *pratīpuḍu*. n. An enemy, adversary. శత్రువు.

ప్రతీరము *pra-tīramu.* [Skt.] n. A shore, or bank. నదాద్యుదకము, గట్టు.

ప్రతోదము *pratōdamu.* [Skt.] n. A goad. ములుగోల, మునికోల. "తోడకలేచిదండము ప్ర తోదముగా." Mand. ii. 134.

ప్రతోళి *pratōḷi.* [Skt.] n. A high road, the principal road through a town or village. పెద్దదారి, రచ్చ.

ప్రత్తి or పత్తి *pratti.* [Tel.] n. Cotton (used of the plant or of the uncleaned product.) విత్తులలోనుండుదూది. ఎఱ్ఱప్రత్తి red cotton. పెసిప్రత్తి golden or silk cotton. జవప్రత్తి cotton that forms into lumps. పుల్లప్రత్తి cotton that forms like sticks.

ప్రత్యంతరము *praty-antaramu.* [Skt.] n. Another copy. A different manuscript.

ప్రత్యక్పుష్పి *pratyak-pushpi.* [Skt.] n. A plant, *Achyranthes aspera.* ఉత్తరేను.

ప్రత్యక్షము *praty-akshamu.* [Skt.] adj. Perceptible, perceivable; present, cognizable by any of the organs of sense. దాన్ని నాప్రత్యక్షములో చేసినాడు he did it before my eyes. ప్రత్యక్షనరకము death staring one in the face, hell open before him. అతనికి దేవుడు ప్రత్యక్షమైనాడు the god appeared visibly to him. ప్రత్యక్షవాది *pratyaksha-vādi.* n. An agnostic. A Buddhist. A Jain.

ప్రత్యగ్రము *praty-agramu.* [Skt.] n. New, recent, fresh. క్రొత్త.

ప్రత్యపకారము *praty-apakāramu.* [Skt.] n. Returning evil for evil. Tit for tat. M. I. i. 176.

ప్రత్యయము *pratyayamu.* [Skt.] n. Knowledge, apprehension. జ్ఞానము. Trust, faith, belief, confidence, విశ్వాసము. An oath, ordeal, శపథము. A cause, reason, motive, హేతువు. Custom, ఆచారము. Fame, ఖ్యాతి. (In Gram.), An affix to roots and words forming derivatives and inflections.

ప్రత్యర్థి *praty-arthi.* [Skt.] n. An opponent, defendant, rival, ill wisher, enemy. ప్రతివాది, శత్రువు.

ప్రత్యవాయము *pratyavāyamu.* [Skt.] n. Sin. A reverse, a contrary course or proceeding. Disappointment, disagreement. దోషము. దీనిని చేయడమువల్ల ఏమిన్ని ప్రత్యవాయములేదు there is no harm in doing it. "కేపించిన్ కరణే ప్రత్యవాయం, కేపించిన్ ఆకరణే ప్రాయశ్చిత్తం."

ప్రత్యహము *praty-ahamu.* [Skt.] adv. Every day, daily. ప్రతిదినము.

ప్రత్యాఖ్యాతము *praty-ākhyātamu.* [Skt.] adj. Prohibited, forbidden, denied, refused. Removed, set aside. Discouraged, నిరాకృతము. ప్రత్యాఖ్యాతుండయ్యె he was discouraged or refused. ప్రత్యాఖ్యానము *praty-ākhyānamu.* n. Rejection, refutation, disallowance, disregard, denial, refusal. నిరసనము, కూడదనుట.

ప్రత్యాదిష్టము *praty-ādishṭamu.* [Skt.] adj. Same as ప్రత్యాఖ్యాతము. (q. v.)

ప్రత్యాబ్దికము *praty-ābdikamu.* [Skt.] n. An anniversary of a death. ఏటిబాబ్ది శ్రాద్ధము.

ప్రత్యామ్నాయము *praty-āmnāyamu.* [Skt.] adj. Instead of, in lieu of, in place of.

ప్రత్యాలీఢము *praty-ālīḍhamu.* [Skt.] n. Standing with one leg advanced, as when drawing the bow; straddling. విలుకాడు ఎడమకాలు ముందరికిచాచి కుడికాలు వెనుకకు ఉంచి నిలుచుట. కుడికాలు ముందరికిచాచి యెడమకాలు వెనుకకు ఉంచే ఆలీఢమనబడును.

ప్రత్యాశ *praty-āsa.* [Skt.] n. Hope. Vain hope.

ప్రత్యాసత్తి *praty-asatti.* [Skt.] n. Connection, relation, familiar intercourse or association with. సంబంధము. ప్రత్యాసన్నుడు *paty-asannudu.* He who is connected or joined with, సంబంధముగలవాడు, కలిసినవాడు.

ప్రత్యాహారము *praty-aharamu.* [Skt.] n. A withdrawal or restraining of the organs, so as to be indifferent to disagreeable or agreeable excitement. బాహ్యదృష్టిం బ్యాహ్యా అంతర్ముఖుల్చెట్, ఇంద్రియవ్యాపృకరణ. స్వస్వవిషయేభ్య ఇంద్రియాకర్షణం, ఉపసంహారం. (In Gram.) abridgment of letters, వర్ణసంక్షిప్తము.

ప్రత్యుత్తరము *praty-uttaramu.* [Skt.] n. An answer, reply or rejoinder.

ప్రత్యుత్థానము *praty-uthanamu.* [Skt.] n. A welcome given to a guest by rising and meeting him. Civility to a guest, polite reception. అనాగతమంతిథిం ప్రత్యుత్థాయ గృహీత్వా, ఎదురుకొనివచ్చుట.

ప్రత్యుద్యమము *praty-udyamamu.* [Skt.] n. Going to meet a guest. ప్రత్యుత్థాన. ప్రత్యుద్యమించు *praty-udyamimchu.* v. n. To go to welcome a guest, ఎదురుకొనిపోవు.

ప్రత్యుద్వ్యాతము *praty-udvyatamu.* [Skt.] adj. Returning, coming back, మళ్లి వచ్చినట్టి. ప్రత్యుద్వ్యాతమాసేవమదస్యాన్ సలిలమ్ము ఎ గొనువారా. G. viii. 84.

ప్రత్యుపకారము *praty-upakaramu.* [Skt.] n. Doing good in return. A return for good offices; a return of favours.

ప్రత్యూషము or ప్రరూషము *praty-ushamu.* [Skt.] n. Dawn, morning, ప్రభాతము.

ప్రత్యూహము *praty-uhamu.* [Skt.] n. An obstacle, impediment, hindrance, విఘ్నము.

ప్రత్యేకము *praty-ekamu.* [Skt.] adj. Separate, distinct, వేరుచేసి. ప్రత్యేకముగా *praty-ekamu-ga.* adv. Separately, distinctly, in private, alone. ప్రత్యేకించు *praty-ekinchu.* v. a. To separate. వేరుచేయుచేయు.

ప్రథ *pratha.* [Skt.] n. Fame, celebrity, ప్రసిద్ధి.

ప్రథనము *prathanamu.* [Skt.] n. A battle, fight. యుద్ధము. M. VII. i. 213, and iv. 293.

ప్రథమము *prathamamu.* [Skt.] adj. First, initial, prior, original, chief, principal. మొదటి ముఖ్యము. ప్రథమపురుషము (in Gram.) the *First* person, which is the *third* person according to English Grammar. He, she it, they. ప్రథమతహ *prathama-tah.* adv. Originally, in the first instance. మొదట. ప్రథమావలోకనము the first communion. ప్రథమశాఖాదాయ the name of a certain sect among Brahmins.

ప్రథి *prathi.* [Skt.] n. The periphery of a wheel; the circumference of a circle, చక్రపరిధి లేక వృత్తపరిధి.

ప్రథితము *prathitamu.* [Skt.] adj. Famous, celebrated; made known, declared, ప్రసిద్ధము. ప్రథితి *prathiti.* n. Fame. ప్రఖ్యాతి.

ప్రథిమ or ప్రథీమము *prathima.* [Skt.] n. Greatness, bigness మహత్త్వము.

ప్రదక్షిణము *pradakshinamu.* [Skt.] n. Circumambulation. Paying homage (to a god, &c.) by solemnly walking round it with the right hand towards it. అప్రదక్షిణశంఖము a right hand shell (which is considered a curiosity) being the *Pervitrina*, the volutes of which turn (what is commonly called) the wrong way.

ప్రదము *pradamu.* [Skt.] adj. That which bestows. వర్షప్రదమైనమేఘము a rainy cloud.

దేవతాంత భయప్రదం terrific even to gods. మంగళప్రదమైనశకునము a good omen. జయప్రదమైనకార్యము a fortunate affair. ప్రదుడు *pradudu*. n. One who grants. కామితప్రదుడు he who gratifies a wish. జయప్రదుడు he who grants victory.

ప్రదరము *pradaramu*. [Skt.] n. An arrow, బాణము. A fracture, a breaking: చీలుట, విరుచుట. A disease of the womb, menorrhagia. పురుషరోగము.

ప్రదర్శకుడు *pra-darsakudu*. [Skt.] n. One who shews clearly. A teacher, expounder, prophet. విశదపఱచిచూపువాడు. ప్రదర్శనము *pra-darsanamu*. n. Showing, explaining. విశదపఱచిచూపుట. ప్రదర్శితము *pradarsitamu*. adj. Clearly shown or explained. స్పష్టముగాచూపబడిన.

ప్రదానము *pra-dānamu*. [Skt.] n. A great gift, donation. గొప్ప ఈవి.

ప్రదేశము *pra-dēsamu*. [Skt.] n. A place, situation, region, country, district. చోటు. కంఠప్రదేశము the region of the neck or throat. వాని ఈ ప్రదేశములందు లేవు they are not in these parts.

ప్రదేశిని *pra-dēsini*. [Skt.] n. The forefinger. చూపుడు వ్రేలు.

ప్రదోషము *pra-dōshamu*. [Skt.] n. Evening; the first part of the night. The evening of a particular lunar day, in which the recital of the Vedas is forbidden. రాత్రియందలిదోషము. A fault, transgression, sin, దోషము.

ప్రద్యుమ్నుడు *pradyumnudu*. [Skt.] n. A name of Manmadha. మన్మథుడు.

ప్రద్యోతనుడు *pra-dyōtanudu*. [Skt.] n. The sun. సూర్యుడు.

ప్రధనము *pradhanamu*. [Skt.] n. A fight, battle. యుద్ధము.

ప్రధానము *pradhanamu*. [Skt.] n. Nature, the natural state of any thing; the cause of the material world. ప్రకృతి, పరమార్థ. A betrothal, the betrothal ceremony. adj. Chief, principal. ముఖ్యమైన. వారిలో ప్రధానమైనవానిని పిలువు call the chief man among them. ప్రధానమైన ఆక్షేపణ the principal objection. ప్రధానద్రవ్యము నీళ్ళకానున్నది the principal provision (or staff of life), i. e., rice is cheap. ప్రధానముచేయు to betroth. ప్రధానపు ఉంగరము a ring with which a woman is betrothed. ప్రధాని *pradhani*. A minister. మంత్రి. In chess, the queen. A principal. ముఖ్యుడు. ప్రధానుడు *pradhanudu*. n. A president, a chief. Also a minister. ముఖ్యమంత్రి.

ప్రన్నన or ప్రన్నదనము *prannanu*. [Tel.] n. Beauty. అందము. "అగ్గువఁబొంకంజెఁ గడిగిరంబుతెపను. లేసుమూరని మేని ప్రన్నదనము. నిపుణనేతగానహీనపరుషసత్యవాక్యంబుడిమడయయుగాన." M. XII. ii. 361. మేనిప్రన్నదనము నీళ్ళు పేలగాను. అనగా దేహముయొక్క అందమును నశింపచేయడముకాను. adv. Beautifully, సొగసుగా. "అపూర్వపు బంతియు వింటివేయఁగా. ప్రన్నన విద్యయూకొలది బంతము లెవ్వరు కీయనువ్వలో." G. xi. 60. ప్రన్నని or ప్రన్న *prannani*. adj. Beautiful, handsome, సొగసైన. "భాసురచంద్రికాయమున ప్రన్ననిపెన్నెల కిదమునంబలెఁ." Ellana. iii. 190. ప్రన్ననిపెన్నెల అనగా సొగసైన వెన్నెల.

ప్రప *prapa*. [Skt.] n. A place for refreshment, where water is given to passers by. చలివంతి. A. ii. 77.

ప్రపంచము *prapanchamu*. [Skt.] n. The world, the Universe, భూగోళము. Family life, సంసారము. Extent, expanse, విరివి. A large quantity, abundance. A delusion, trick, మోసపుచ్చుట, దగాచేయడము. Difference, వ్యత్యాసము. Composition, రచన. ప్రపంచించు *prapanchinsu*. v. n. To extend, to enlarge, విస్తరింపజేయు, విరివిచేయు.

ప్రపత్తి *prapatti.* [Skt.] n. Seeking or taking refuge. అతిశీఘ్రంగా పాదములను పట్టుకొనుట, శరణుజొచ్చుట. **ప్రపన్న ము** *prapannamu.* adj. Taking refuge with, reaching, arriving at, seeking, adhering to. ప్రపత్తిచేసిన. **ప్రపన్నుడు** *prapannudu.* n. A votary, one who seeks refuge. శరణాగతుడు.

ప్రపదము *pra-padamu.* [Skt.] n. The point of the foot; the tip of the toes. పాదపు చివర. The upper surface of the foot, మీగాలు, పదతలం.

ప్రపతనము *pra-patanamu.* [Skt.] n. A fall, cascade, cliff, precipice, ఎత్తైనచోటనుండి, కొండనుండి.

ప్రపితామహుడు *pra-pitā-mahudu.* [Skt.] n. A great-grandfather. ముత్తాత. **ప్రపితామహీ** a great grand-mother. **ప్రపితామహుని తండ్రి** a great-grandfather's father.

ప్రపౌత్రుడు *pra-pautrudu* [Skt.] n. A great-grandson మొమ్మనిమనికొడుకు. మనుమని మనుమడు. **ప్రపౌత్రి** a great grand daughter మొమ్మనిమనికూతురు మనుమనిమనికూతురు.

ప్రపుల్లము *pra-phullamu.* [Skt.] adj. Blown, blooming. వికసించిన.

ప్రబంధము *pra-bandhamu.* [Skt.] n. A treatise, book, work, composition గ్రంథము పెద్దగ్రంథము, కావ్యము.

ప్రబలము *pra-balamu.* [Skt.] adj. Mighty, powerful, strong. మిక్కిలిబలమున్న. Important, predominant, prevailing. **ప్రబలశత్రు** a mighty enemy. **ప్రబలసాధకబాధకాలు** evident signs. **ప్రబలు, ప్రబలించు** or **ప్రబలుచుగు** *pra-balu.* v. n. To grow, increase, swell. అతిశయిల్లు, వర్ధిల్లు, సమృద్ధిపొందు. **ప్రబలుడు** *pra-baludu.* A mighty man, a celebrated man. ప్రసిద్ధుడు.

ప్రబుద్ధుడు *pra-buddhudu.* [Skt.] n. One who is awake, మేలుకొన్నవాడు. A man who has become acquainted with reality; an enlightened man, a wise man. A clever man. **ప్రబుద్ధురాలు** the wise woman. **ప్రబోధము** *pra-bōdhamu.* n. Wisdom, Intellect, understanding. మిక్కిలి తెలివి, జ్ఞానము. Caution, vigilance, wakefulness, మేలుకొనుట. **ప్రబోధించు** *pra-bōdhinchu* v. a. To teach clearly, చక్కగాతెలుపు. To wake up, మేలుకొలుపు. **ప్రబోధిక** *pra-bōdhika.* adj. That which rouses or warns. లేపునది, జ్ఞానము కలుగజేయునది. **అమరప్రబోధిక** the name of a certain Telugu commentary on the Amara Kosha.

ప్రభ or **ప్రభ్వి** *prabha.* [Tel.] n. The rattan tree. తొనికి, వెదురు, క్రొవ్వుచెట్టు.

ప్రభ్వు *prabhu.* [Tel.] v. n. To spread, వ్యాపించు. To happen, occur, కలుగు, పుట్టుట. To flourish or thrive. పెరుగు, వృద్ధియగు, అతిశయించు. **ప్రభ్వు** ఈ ప్రబంధమున్నిటికి కర్త్రు మూల మెవ్వరులు వైలక్షణ్యము గలదు. Bhag. X. 87. v. a. To lengthen a statement, or spin out a story. పెంచు To blame, నిందించు. To unite, join కలుపు. n. Blame, నింద. **ప్రభ్వి కోలు** *prabhi-kōlu.* n. Spreading, &c. వ్యాపించుట.

ప్రభ *prabha.* [Skt.] n. Light, radiance, brightness, splendour. వెలుగు, తేజస్సు, ప్రకాశము. **ప్రభాకరుడు** *prabhā-karuda.* n. The maker of light, i. e., the sun. సూర్యుడు. **ప్రభాతము** *prabhātamu.* n. The dawn, or morning. తెల్లవారుఝాము, వేకువ, పెందలకడ. **ప్రభావము** *pra-bhāvamu.* n. Majesty, dignity, మహత్వము, తేజస్సు. Magnanimity, high spirit; power, strength, influence, force. ప్రభావము, శక్తి, ఈ ఊరిహవాప్రభావంచేత by the effect of that climate. మీ ప్రభావంచేత ప్రభావమువల్ల క్షేమంగా నేను మీ thanks to your good wishes I have arrived here safely. **ప్రభాసితము** *pra-bhāsitamu.* adj.

Shining, luminous, glorious. వెలిగెడి. Vish. ii. 217.

ప్రభంజనము *pra-bhanjanamu*. [Skt.] n. Lit. That which breaks thoroughly. Wind, a breeze. గాలి, వాయువు. ప్రభంజనుడు *pra-bhanjanudu*. n. The god of the winds. వాయుదేవుడు.

ప్రభవ *pra-bhava*. [Skt.] n. The name of a Telugu year. ప్రభవము *pra-bhavamu*. n. Birth, పుట్టుక. ప్రభవించు *pra-bhavinchu*. v. n. To be born or produced. పుట్టు, కలుగు, జనించు. ప్రభవుడు *pra-bhavudu*. n. One who is born, పుట్టినవాడు.

ప్రభిన్నము *pra-bhinnamu*. [Skt.] adj. Detached, severed, separated. వేరుకొనిన, పరిఖిన, ప్రత్యేకింపబడిన. n. An elephant in rut. మదోన్మత్తగజము. "ప్రభిన్నకటభోగిభస్మ ప్రభిన్నహాహాహూహూలు." Siva. v. 37.

ప్రభువు *prabhuvu*. [Skt.] n. A lord, master, ruler, అధిపుడు. చిత్తము మహాప్రభూ yes, please your honor. ప్రభుత్వము *prabhutvamu*. n. Power, supremacy, lordship, sovereignty, government.

ప్రభూతము *pra-bhūtamu*. [Skt.] adj. Much, abundant. అధికము. Produced, సంభూతము.

ప్రభృతి *prabhriti*. [Skt.] n. A beginning, మొదలు. adv. After that, thence, beginning with, &c. బాల్యాత్ప్రభృతి ever since my youth. శివహరిప్రభృతులు Siva, Hari and the rest. మునిప్రభృతిజనులు the ascetics and the rest.

ప్రమ *prama*. [Skt.] n. Knowledge of the truth, true knowledge, యథార్థజ్ఞానము.

ప్రమత్తము *pra-muttamu*. [Skt.] adj. Very intoxicated. మిక్కిలి మదించిన, మిక్కిలి మత్తెక్కిన. Insane, వెఱ్ఱి. R. vi. 149. ప్రమత్తుడు *pra-muttudu*. n. A very drunk man.

ప్రమథుడు *pramathudu*. [Skt.] n. An attendant on Siva. శివభటుడు, పారిషదుడు.

ప్రమథాధిపుడు *pramath-ādhipudu*. n. Lit: The lord of Pramathas, an epithet of Siva, శివుడు.

ప్రమదము *pra-madamu*. [Skt.] n. Joy, pleasure, delight. ఆనందము, సంతోషము. ప్రమదవనము or ప్రమదావనము *pramada-vanamu*. n. A ladies' pleasure-ground, or park, అంతఃపుర స్త్రీలు విహరించుటకు ఏర్పాటైన తోట. ప్రమద *pra-mada*. n. A wanton girl, an attractive woman; a maid, damsel, lady, అతికాంతవతి, అతిసుందరి, స్త్రీ.

ప్రమాణము *pra-mānamu*. [Skt.] n. Measure, scale; standard; limit; quantity, size, bulk, extent, అంచనకీమానము, కొన, మూర, మొదలు మొదలైనవి. Proof, testimony, authority. A cause, reason, motive. ప్రత్యక్షాది జ్ఞానకారణము. హేతువు. Truth. An oath, adjuration. సత్యము. ప్రమాణముచేయు to make an oath, to take an oath, to swear. ప్రమాణముచేయించు to administer an oath. వేదము శబ్దప్రమాణమైనది the Veda is the standard of revealed truth. శాస్త్ర ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు the methods of Reasoning or Inference. These are: ప్రత్యక్షము actual perception, అనుమానము inference, ఉపమానము analogy, శబ్దము authority or revelation, ఐతిహ్యము tradition. ప్రమాణీకరించు *pramāni-karinchu*. v.a. To consider as true. సత్యమునానించు. ప్రమాణీకము *pramānikamu*. n. Fidelity, faithfulness.

ప్రమాదము *pramādamu*. [Skt.] n. A mistake, error; neglect (of study, &c.) తప్పు, పొరపాటు, పరాకుపడుట. Danger, insecurity, hazard, peril. Mischance, unforeseen evil. అనాలోచితవిపత్తు. ప్రమాది *pramādi*. n. The name of a Telugu year. One who is careless or negligent. ప్రమాదీచ *pramādīcha*. n. The name of a Telugu year.

ప్రమిద, ప్రమిదె or ప్రమ్మిద *pramida*. [Tel.] n. A saucer for oil, used as a lamp.

ప్రమిల *pra-mila.* [Skt.] n. Lassitude, enervation, exhaustion from indolence or fatigue. కుంకిపాటు, అలసటచేత సొమ్మసిలిపోవడము.

ప్రముఖము *pra-mukhamu.* [Skt.] adj. Chief, principal, best, most excellent, first. ముఖ్యమైన, ముందటివైన. ప్రముఖుడు *pra-mukhudu.* n. A chief, a principal man, a leader, ముఖ్యుడు.

ప్రముదితుడు *pra-muditudu.* [Skt.] n. One who is very pleased. మిక్కిలి సంతోషించినవాడు.

ప్రమేయము *pra-mēyamu.* [Skt.] n. That which may be known for a certainty, an object of knowledge, subject. ఆధారమైనది. An opportunity, occasion. ఆప్రమేయములో మీరు చెప్పినాడు he mentioned this on that occasion. ఆప్రమేయమే ఎరుగను I know nothing of the matter.

ప్రమేహ *pra-mēha.* [Skt.] n. Diabetes. Cimraka. p. 218.

ప్రమోదము *pra-mōdamu.* [Skt.] n. Joy, delight ఆనందము. ప్రమోదించు *pra-mōdinṭsu.* v. n. To rejoice, be joyful, ఆనందించు.

ప్రమోదూత *pra-mōdūta.* [Skt.] n. The name of a Telugu year.

ప్రమ్మ *prammu.* [Tel.] v. a. To surround, చుట్టబెట్టించు.

ప్రయతుడు *pra-yatudu.* [Skt.] n. A holy or pious person; one purified by austerity and mortification. పవిత్రుడు, పూతుడు.

ప్రయత్నము *pra-yatnamu.* [Skt.] n. A great attempt, endeavour, or effort. మిక్కిలియత్నము. దైవప్రయత్నమువల్ల ఇట్లు ఎరిగెను it pleased God that matters turned out thus. ప్రయత్నించు *pra-yatnintsu.* v. n. To try very hard, strive, make a great effort, మిక్కిలి యత్నించు.

ప్రయాగ or ప్రయాగము *pra-yāga.* [Skt.] n. The name of a holy place, Prayag. (Allahabad) తీర్థక్షేత్రము. ప్రయాగలు *pra-yāgalu.* n. A certain sort of grain.

ప్రయాణము *pra-yāṇamu.* [Skt.] n. A journey, departure. మీ ప్రయాణమెప్పుడు when do you set out? ప్రయాణముగు or ప్రయాణించు *prayāṇam-agu.* v. n. To set out or start on a journey, ప్రయాణం చేయు. ప్రయాణముచేయు to travel, to make a journey. ప్రయాణము. "బహుప్రయాణల్లకియెక్కి ప్రయాణించుకొడ." కై. viii.

ప్రయాసము or ప్రయాస *pra-yāsamu.* [Skt.] n. Toil, violent effort, trouble, difficulty, pain. శ్రమము. ఆమాట వినుటలోనే ప్రయాసముగానున్నది it is painful even to hear that word. నేను చెప్పేమాటలు అతడు వినడమే ప్రయాస it is hard to get him to listen to what I say. ప్రయాసపడు *pra-yāsa-paḍu.* v. n To try hard, to take pains, to incur difficulties, to suffer. శ్రమపడు

ప్రయుక్తము *pra-yuktamu.* [Skt.] adj. Endowed with, associated or connected with, applied, employed. కల, కూడుకొన్న, ప్రయోగింపబడిన. See ప్రయోగము.

ప్రయుతము *pra-yutamu.* [Skt.] n. A million. పదిలక్షలు.

ప్రయోగము *pra-yōgamu.* [Skt.] n. An application, use or employment, as of a weapon, tool, word, or a spell. Administration of a medicine, మందులు. A usage, In grammar, a voice. క్రియ కృ క్రియలంటిది. మహాబిల్వాదిప్రయోగము a prescription of Bilwa and other drugs వీటిక్ష్ణ నాగప్రయోగమన్నాడు Kalidasa has used this word. మంత్రప్రయోగముచేయు to bewitch or send a devil into (a person) ఈ ఔషధప్రయోగముచేసినవి he administered this medicine. విషప్రయోగముచేసి చంపినాడు he killed him by means of poison.

బాణప్రయోగముచేసినవాడు he used an arrow, i.e., discharged it. ప్రయోగించు *pra-yōginṭsu.* v. a. To use, practise, administer; use, as a weapon. ఉపయోగించు. ప్రయోజకుడు *pra-yōjakuḍu.* n. One who uses. The original instigator of any act. A clever man, a genius. కార్యమును నెరవేర్చువాడు. వాడు శుద్ధ అప్రయోజకుడు he is quite a useless person. ప్రయోజనము *pra-yōjanamu.* n. Use, advantage, profit. A thing to be kept or observed, as a holy day, or a feast. పండుగ. An affair, business. కార్యము. A cause, motive. హేతువు. శుభప్రయోజనము a happy occasion (as a wedding). రేపు మాయింట్లో కొంచెము ప్రయోజనము గనుక రాజాలను వల్లరేదు I cannot come to-morrow as there are some rites to be observed at home. అక్కడికి నీవు పోయినందున ఏమి ప్రయోజనము what is the use (good, or advantage) of your going there? ప్రయోజనస్తులనుకూలవారిని మేము పిలువము లేదు we do not invite them to parties. In Grammar, ప్రయోజ్యకర్త the indirect agent (in the instrumental case.) ప్రయోజకకర్త the direct agent (in the nominative case.)

ప్రరోహము *pra-rōhamu.* [Skt.] n. A bud, a shoot, మొలక, అంకురము.

ప్రలంబము *pra-lambamu.* [Skt.] n. A garland of flowers, &c., worn round the neck, హారము. A branch, శాఖ. The female breast, పయోధరము. adj. Hanging down, depending from, pendulous. క్రేలాడే. ప్రలంబుడు *pra-lambuḍu.* n. The name of a demon. ప్రలంబఘ్నుడు or ప్రలంబారి *pra-lamba-ghnuḍu.* n. He who slew the demon ప్రలంబ, an epithet of Balarāma, బలరాముడు. ప్రలంబితము *pra-lambitamu.* adj. Suspended, pendulous, hanging. క్రేలాడే.

ప్రలాపము *pra-lāpamu.* [Skt.] n. Unmeaning or incoherent speech, prattle, mere ejaculation. విలాపము, పలవరము, పలవరింత, అర్థములేనిమాట, అక్కరలేనిమాట. Lamentation, wailing. ప్రలాపించు *pra-lāpinṭsu.* v. n. To use broken words or exclamations. విలపించు, పలవరించు. To lament, wail.

ప్రలోభనము *pra-lōbhanamu.* [Skt.] n. Tempting, seduction. వలపించడము. A bait to catch animals with, మృగములను పట్టు కొనుటకు పెట్టు మచ్చు.

ప్రలోభము *pra-lōbhamu.* [Skt.] n. Great selfishness, covetousness, greed, మిక్కిలి లోభము. ప్రలోభించు *pra-lōbhinṭsu.* v. a. To make one desire eagerly, to allure, ఆసగొనజేయు.

ప్రల్లదము *pralladamu.* [Tel.] n. Harshness of speech, పారుష్యము. Pride, arrogance; bragging, a vain or wicked word, nonsense. కొవ్వు, గర్వము, పనికిమాలిన కూత, దుర్భాషణము. A wicked act, దుష్క్రియ. ఇట్టు. "ఈమహాప్రల్లదుఁడంతఁగాఁడు గ్రుచ్చి నంబ్రల్లదంబాడినాఁ." Parij. iii. 71.

"తోఁ బెలఁదిఁ బాదంబుపాదంబు వేట పలుకు,
ప్రల్లదంబును దండెంబు పరుసవరము,
సొమ్ములిప్పయోజనము మమ్ముఁ జేత,
యనఁ దెలుపుసత్పత్యసనులెఱఁగ దుతఁగుల."
M. V. ii. 42.

ప్రల్లదగము or ప్రల్లదము *pralla-daganamu.* n Pride, arrogance. గర్వము, అహంకారము, కొవ్వు. "ప్రల్లదనంబుచే నెరుక పాటొకయింతయులేక." Bhāskara. ఫ. 17. ప్రల్లదపు *pralladapu.* adj. Nonsensical, vain, proud. గర్వపు, పనికిమాలిన, "పంటిరివాని ప్రల్లదపు వెంగలికూతలు." T. iv. 220. ప్రల్లమడు, ప్రల్లకీడు or ప్రల్లదగాడు *pralladuḍu.* n. An insolent man, a rogue. An empty fellow. పరుషవాక్యములు పలుకువాడు, తలకొట్టమారి, దుష్టుడు. "మ్రుచ్చులు ప్రల్లదుల్ వచ్చువారలె యట్లు గాకున్న బాధలు లోకమునకు బుట్టవేయని." M. XII. v. 276. ప్రల్లదురాలు *pralladu-rāḷu.* n. A wicked woman, దుష్టురాలు.

ప్రళయము *pra-layamu.* [Skt. ప్ర+లయము.] n. Destruction. The final destruction of the world. కల్పాంతము. Danger, calamity, అపాయము. Death, మృత్యువు. ప్రళయకాలము an awful or portentous period. ఉ. ప్రళయము the Deluge. ప్రళయముగా *pra-layamu-gā.* adv. In a flood, in a deluge. Prodigiously, hugely, grandly. ఇంతటితో నానప్రళయముగా నచ్చినది the rain came in floods. రాజు ప్రళయముగా బయలుదేరినాడు the king set out very grandly. వాడిది బహుప్రళయముగానున్నది he lives in grand style, his business goes on thrivingly. ప్రళయముగా మాట్లాడుతాడు he talks pompously. ఏరు ప్రళయముగా పారుతున్నది the river is rushing furiously.

ప్రవక్త *pra-vaktṛ.* [Skt.] n. One who talks well, an eloquent man, చక్కగా మాట్లాడేవాడు. (In Telugu Christian literature), a prophet, దైవసందేశములను తెలుపువాడు. ప్రవచనము *pra-vachanamu.* n. The venerated text, i.e., the Vedas. వేదము. A great or noble word, గొప్పమాట. Teaching, expounding, ప్రతిపాదించుట. ఇప్పుడిక్కడ ప్రవచనాధ్యయనములు లేవు at present there is neither teaching nor learning. ప్రవచనీయము *pra-vachanīyamu.* adj. That which is fit to be well said, చెక్కగా మాటాడదగినది.

ప్రవణము *pravaṇamu.* [Skt.] adj. Bent, bowed. వంగిన. Attached to, adhering to, తత్పరతగల. ఆసక్తము.

ప్రవర or ప్రవరము *pra-vara.* [Skt.] n. A name, పేరు. Offspring, descendants; family, lineage. గోత్రము, వంశము, కులము. "The *Gotram* is the tribe, containing several *Pravaras.*" ప్రవరము *pra-varamu.* adj. Noble, excellent. శ్రేష్ఠము. ప్రవరుడు *pra-varuḍu.* n. An excellent man. శ్రేష్ఠుడు, మేటి.

ప్రవర్గ్యము *pra-varggyamu.* [Skt.] n. A certain ceremony or sacrifice. అగ్నిష్టోమాద్యంగ భూతమైనయాగవిశేషము. ప్రవర్గ్యుడు *pra-varggyuḍu.* n. An officiating priest. పురోహితుడు.

ప్రవర్తకుడు *pra-vartakuḍu.* [Skt.] n. One who carries on or manages, నడిపువాడు. The original instigator or author of an act, the doer. A manager, or superintendent. కారకుడు, అధికారి. గ్రామప్రవర్తకుడు the manager or agent of a village. ఉభయవేదాంతప్రవర్తకులయిన he who cultivates both systems of theology. ప్రవర్తన or ప్రవర్తనము *pra-vartana.* n. Conduct, behaviour, నడతి, ఆచారము. ప్రవర్తమానము *pra-varta-mānamu.* adj. Current, as a year. నడుచుచున్న. ప్రవర్తించు or ప్రవర్తిల్లు *pra-varttinchu.* v. n. To behave, go on, conduct oneself. దుర్మార్గముగా ప్రవర్తించుచున్నాడు he behaves very ill.

ప్రవర్తులు *pra-vartulu.* [Tel.] n. Purging, diarrhœa. పోకలు, విరేచనములు.

ప్రవర్ధిల్లు *pra-vardhillu.* [Skt.] v. n. To increase, grow, improve, flourish, prosper, మిక్కిలి వృద్ధిపొందు. ప్రవర్ధించు *pra-varddhinchu.* v. a. To cause to flourish, మిక్కిలి వృద్ధిచేయు. ప్రవర్ధమానము *pra-vardhamānamu.* adj. Flourishing, thriving, increasing. మిక్కిలి వృద్ధిపొందుచుండే.

ప్రవహణము *pra-vahaṇamu.* [Skt.] n. A covered carriage or litter. మనుష్యులుమోసెడి వాహనము. ఆంబేము మొదలయినది.

ప్రవహించు *pra-vahinchu.* [Skt.] v. n. To run or flow, (as a river). పారు. ప్రవాహము *pra-vāhamu.* n. A stream, flood, current, వరద, నీళ్లపాస. Continuous passage or flow, unbroken succession, continuity. అఖండత. ప్రవాహిక *pra-vāhika.* n. Diarrhœa, dysentery, అతిసారవ్యాధి, పాచేవాలు.

ప్రవాదము *pra-vādamu* [Skt.] n. A rumour, report, వదంతి.

ప్రవాళము *pra-vāḷamu.* [Skt.] n. A coral, పగడము. A shoot, sprout, new leaf, అంకురము, చిగురు, నవపల్లవము. The neck of a lute, వీణాదండము.

ప్రవాసము *pra-vāsamu.* [Skt.] n. Absence from one's home or land, living abroad, remaining away from home. పరస్థలవాసము, పరదేశనివాసము. ప్రవాసముగానుండువాడు or ప్రవాసనకర్తుడు one who is from home.

ప్రవాహము *pra-vāhamu.* See under ప్రవహించు

ప్రవిమలము *pra-vimalamu.* [Skt.] adj. Most pure, spotless, perfectly innocent. నిర్మలమైన, స్వచ్ఛమైన.

ప్రవిశ్లేషము *pra-viśleshamu.* [Skt.] n. Separating, parting. ఎడబాయడము.

ప్రవిష్టము *pra-vishṭamu.* [Skt.] adj. Entered, gone in, entered upon (as an affair,) engaged in. ప్రవేశించిన, చొరబడిన. ప్రవిష్టుడు *pra-vishṭuḍu.* n. One who entered or has gone in; one who entered upon, or is engaged in దుర్మార్గప్రవిష్టుడు a man given to evil courses, దుర్మార్గించి నవాడు.

ప్రవీణము *pravīṇamu.* [Skt.] adj. Skilful, versed in, conversant. నిపుణతగల. ప్రవీణులు or ప్రావీణ్యము *pravīṇatā.* n. Cleverness, proficiency, skill, ability. నిపుణత. విద్యాప్రవీణత scholarship. ప్రవీణుడు *pravīṇuḍu.* n. One who is skilful or clever, an expert, నిపుణుడు, స్పేషలిస్టు. ఆంగ్లభాషయందు మిక్కిలి ప్రవీణులయిన highly accomplished in Telugu.

ప్రవృత్తి *pra-vṛitti.* [Skt.] n. Pace, manner of walking, నడక. Entrance, ప్రవేశము. Means of livelihood, బ్రతుకుతెరువు. A story, వృత్తాంతము. Activity, occupation; conduct, నడనడి. Inclination, design, disposition. ఉద్దేశము, స్వభావము.

ప్రవృద్ధము *pra-vriddhamu.* [Skt.] adj. Full grown, expanded, diffused: spread abroad or dispersed. వృద్ధిపొందిన, అధికంగా పెరిగిన.

ప్రవేశము *pra-vēśamu.* [Skt.] n. An entering upon or engaging in, entrance. చొచ్చుట; చొరవ. ఆ శాస్త్రములో వానికి ప్రవేశములేదు he has no acquaintance with that science. ఆ దొరవద్ద నాకు ప్రవేశములేదు I have no influence with that gentleman. నూతనప్రవేశముచేసిరి they have gone to live in their new house. ప్రవేశమునకవలెను please to acknowledge the receipt. వర్షాకాల ప్రవేశమైనది the rainy season has now set in. ప్రవేశనము *pra-vēśanamu.* n. Insertion, entering. ప్రవేశపెట్టుము. ప్రవేశపెట్టు *pravēśa-peṭṭu.* v. a. To introduce, instal, induct, admit, enter, entertain or take into service. ప్రవేశించు *pravēśinṭsu.* v. n. To enter; to enter on or upon, to interfere in. చొచ్చు.

ప్రవ్రజ్య *pra-vrajya.* [Skt.] n. A roaming, travelling about, (particularly as a religious mendicant.) Abandonment of the world. కాషాయధిక్యటనము, సన్యాసాశ్రమము. ప్రవ్రజితుడు an ascetic.

ప్రవ్వ *pravva.* [Tel.] n. A pot, కుండ. ఖాసి. vi.

ప్రశంస *pra-śaṃsa.* [Skt.] n. Praise, commendation, eulogy. స్తోత్రము, స్తుతి. A subject, topic: mention. ప్రస్తావము. ఆప్రశంస తెచ్చినాడుకాడు he made no mention of the matter. ప్రశంసించు *pra-śaṃsinṭsu.* v. a. To praise, స్తుతించు, పొగడు. To mention, allude to, speak of. ప్రస్తావనచేయు. అయనపేరును నిష్ఫలముగా ప్రశంసింపరాదు thou shalt not take his name in vain. ప్రశస్తము or ప్రశస్తులైన *pra-śastamu.* adj. Famous, renowned, celebrated, excellent, superior, ప్రసిద్ధమైన,

శ్రేష్ఠమైన. **ప్రశస్తి** *pra-śasti.* n. Fame, excellence, eminence, eulogy. ప్రసిద్ధి, పొగడిక. **ప్రశస్తుడు** *pra-śastakuḍu.* n. A renowned man, one who is famous. ప్రసిద్ధుడు. "అవనినిపస్వకాప్రముఖులయందు ప్రశస్తుడైనయాయుష్మంతుఁ." Bilh. i. 66.

ప్రశాంతి *pra-śānti.* [Skt.] n. Perfect peace of mind, tranquility మిక్కిలిశాంతి. **ప్రశాంతుడు** *pra-śāntuḍu.* n. One who enjoys a perfect peace of mind, మిక్కిలి శాంతి నొందినవాడు.

ప్రశ్న or **ప్రశ్నము** *praśna.* [Skt.] n. A question, query, demand, inquiry ఆడుమాట. Divination, by dipping into the Ramayanam; it is like the *Sortes Virgilianæ.* **ప్రశ్నార్థకము** the interrogative form. **ప్రశ్నించు** *praśnintsu.* v. a. To question, to ask a question, ప్రశ్న అడుము, మాటలు వేయు.

ప్రశ్రయము *pra-śrayamu.* [Skt.] n. Respect, courtesy, civility. Solicitation. ఆదరణము, మర్యాదచేయు, అడుగుటలు.

ప్రసంగము *pra-saṅgamu.* [Skt.] n. Addiction to, connection with. A conversation, talk, discussion. ప్రస్తావము, వల్లింపులు, మాటలు. Connected reasoning or argument. విషయనిష్ఠలు, వాదము. A discourse, speech, sermon, lecture. ఆపండితులు ప్రసంగించేయుదుమంచు the Pandits were holding a disputation. ఇకను ఆప్రసంగము మానుకొండి have done with that discussion. ప్రసంగసంగతిలో in the course of conversation. అధికప్రసంగము talkativeness. **ప్రసంగించు** *prasaṅg-intsu.* v. n. To talk about, to discuss, ప్రస్తావించు, మాటించు. To make a speech. **ప్రసక్తి** *pra-sakti.* n. A topic, or subject of conversation. ఆ ప్రసక్తి నాకు తెలియదు I know nothing about the matter. **ప్రసక్తించు** *prasakt-intsu.* v. n. To talk about, to be related to (a subject). ప్రస్తావనవహించు.

ప్రసన్నము *pra-sannamu.* [Skt.] adj. Clear, clean, bright. నిర్మలము. Complacent, pleased, gracious, benignant, సంతోషించిన, సుముఖమైన. ప్రసన్నదృష్టులై looking upon them graciously. **ప్రసన్నత** *pra-sannata.* n Clearness, purity. Complacency, benignity, favour, kindness. నిర్మలత్వము, ప్రసాదము, సుముఖత్వము. **ప్రసన్నుడు** *pra-sannuḍu.* n. One who is gracious, pleased or delighted. అపాయములేక ప్రసన్నుడైన he who shines in changeless glory

ప్రసరము *pra-saramu.* [Skt.] n. Spreading, extending. వ్యాప్తి. వ్యాపనము. వ్యాపించినది. **ప్రసరణము** *prasaraṇamu.* n. Going forth or round, extending, spreading. వ్యాపించుట. Surrounding an enemy, అంతట నున్న వ్యాపించుట. **ప్రసరించు** or **ప్రసరిల్లు** *pra-sarintsu.* v. n To spread, extend. వ్యాపించు. **ప్రసరింపజేయు** *prasarimpa-jeyu.* v. a. To cause to extend. వ్యాపింపజేయించు, వ్యాపింపజేయు.

ప్రసవము *pra-savamu.* [Skt.] n. Bringing forth, bearing (as young), parturition. కాన్పు. Birth, production, పుట్టుక. A flower, a blossom, పువ్వు. A fruit, పండు. An offspring, child. బిడ్డ. **ప్రసవవేదన** the pains of childbed, పురుడు. **ప్రసవించు** *prasav-intsu.* v. a. To be brought to bed, to bring forth, give birth to, (బిడ్డను.

ప్రసవ్యము *pra-savyamu.* [Skt.] adj. Pertaining to the right hand, కుడి. Pertaining to the left hand ఎడమ. Favourable, అనుకూలము. Contrary, reverse, inverted, reverted. ప్రతికూలము.

ప్రసాదము *pra-sādamu.* [Skt.] n. Clearness, నైర్మల్యము. Composure of mind. స్వాస్థ్యము. Favour, kindness, grace, అనుగ్రహము.

Food presented to a god or blest by a priest and then distributed in a temple. The remains of an offering thus presented, భగవంతుడులోపనువారిచే భుక్త పరిశిష్టమైన అన్నము మొదలగునది. మహాప్రసాదము int. exclamation implying, "Your pleasure!" "Thy will is our law." **ప్రసాదింపు** *prasād-imtsu*. v. a. To favour. అనుగ్రహించుచు. "పసిమలిచ్చి ప్రసాదింపు నాకు" bestow faith upon me.

ప్ర సా ధ న ము *pra-sādhanamu*. [Skt.] n. Dress, embellishment, decoration. వేష విశేషము, వస్త్రాభ్యలంకృతులోది.

ప్ర సా ర ణ ము *pra-sāraṇamu*. [Skt.] n. Stretching. చాపుట. Pulling, తీసుట.

ప్రసారము *pra-sāramu*. [Skt.] n. The act of spreading. వ్యాపనము. See ప్రసరము.

ప్రసిద్ధి *pra-siddhi*. [Skt.] n. Celebrity, fame, notoriety. ఖ్యాతి. ప్రసిద్ధుడవాడు a celebrated man. ఈమాట అంతటను ప్రసిద్ధిగానున్నది this story is known everywhere. **ప్రసిద్ధము** *pra-siddhamu*. adj. Known, celebrated, ప్రసిద్ధికెక్కిన. ఇది ప్రసిద్ధమయిన కావ్యముకాదు this is not a classical poem. ప్రసిద్ధపత్రిక or ప్రకటనపత్రిక a newspaper, a proclamation, a notification. **ప్రసిద్ధిగా** *pra-siddhi-gā*. adv. Confessedly, avowedly, notoriously. అతడు వస్తాడని ప్రసిద్ధిగానున్నది there is a general talk of his coming. ప్రసిద్ధిచేయు or ప్రసిద్ధి పరచు to publish, or make known.

ప్రసూత or **ప్రసూతిక** *pra-sūta*. [Skt.] n. A woman in childbed. బాలెంతరాలు. **ప్రసూతి** *pra-sūti*. n. Childbed, parturition, bringing forth young, labour. బిడ్డకనుడము, కానుపు. Birth, పుట్టుక. A child, బిడ్డ.

ప్రసూనము *pra-sūnamu*. [Skt.] n. A flower-blossom. పుష్పము.

ప్రస్పృతము *pra-spṛitamu*. [Skt.] adj. Stretched, lengthened. కొనసాగింపబడిన. Dispersed, extended, spread abroad. ప్రసృతము. **ప్రస్పృతి** *pra-spṛiti*. n. The palm of the hand hollowed so as to hold liquids. బుడిసిలి, చేర.

ప్రస్వేడకము *pra-śvēḍakamu*. [Skt.] n. The globes of a lute. వీణ కరికె.

ప్ర స్తరము *prastaramu*. [Skt.] n. A stone, రాయి. A jewel, a precious stone, రత్నము, మణి.

ప్ర స్తరింపు *prastarimtsu*. [Skt.] v. n. To spread, extend, విస్తరింపు. To arrange prosodial feet. ఛందస్సు ప్రస్తారముచేయు. **ప్రస్తారము** *prastāramu*. n. A canon, scheme, or formula. A diagram or figure used in magic. Also ప్రస్తారము the combination of syllables in forming prosodial feet, ఛందోబద్ధప్రత్యయభేదము.

ప్ర స్తవము *pra-stavamu*. [Skt.] n. That which concerns one, an object, విషయము.

ప్రస్తావము *pra-stāvamu*. [Skt.] n. An opportunity, occasion, కార్యోచిత సమయము, అవసరము. A conversation, narration, mentioning. Mention. Incidental reference to a person or thing, ఒకనినిగూర్చి మాటయెత్తుడము. ప్రకటనము, చెప్పుట. **ప్రస్తావింపు** *prastāvimtsu*. v. n. To tell in the course of conversation, to talk about, ప్రస్తావముకుతెచ్చు. **ప్రస్తావము** or **ప్రస్తావన** *prastāpamu*. (corruption of ప్రస్తావము.) ఆసంగతి నాతో ప్రస్తావముచేసినాడు he made a mention of this to me. వాడు ఆ ప్రస్తావమెత్తలేదు he did not mention it.

ప్రస్తుతము *pra-stutamu*. [Skt.] adj. Much praised, mentioned; present. adv. At present, just now. ప్రస్తుతముజరగబనియేమి what is going on at present? ప్రస్తుతపు కార్యము the present affair, the business

in hand. ప్రస్తుతము దీన్నితీసుకో take this for the present. ప్రస్తుతము or శుభ ప్రస్తుతము *pra-stutamu.* n. A festive rite. ప్రస్తుతి *pra-stuti.* n. Great applause or praise. మిక్కిలి స్తోత్రము. ప్రస్తుతించు *pra-stutiṁchu.* v. a. To praise or applaud greatly. మిక్కిలి స్తోత్రముచేయు.

ప్రస్థము *prasthamu.* [Skt.] n. A measure of quantity equal to four Kunchams or forty-eight double handfuls. చదరుపుదున్నప్రదేశము, కొలతగుంటదమలం A tableland on the top of a mountain, కొండమీదిమై

ప్రస్థానము *pra-sthānamu.* [Skt.] n. A setting out upon a journey. ప్రయాణము, ప్రస్థిపోవడము. M. IV. i. 137. M. XII. iii. 307. ప్రస్థానభేరి the great drum sounded when a march commences.

ప్రస్థాపించు *pra-sthāpiṁchu.* [Skt.] v. a. To fix well or firmly, to establish. స్థిరాపించుట.

ప్రస్ఫుటము *pra-sphuṭamu.* [Skt.] adj. Blown, expanded. వికసించిన.

ప్రస్ఫురత్ *pra-sphurat.* [Skt.] adj. Bright, brilliant.

ప్రస్యందము *pra-syandamu.* [Skt.] adj. Going quick. "ఒకపర్వతాటకటపటల ప్రస్యందదంష్ట్రాకరాళ." N. I. 115. టీ ప్రస్యందంచైన, అతివేగమైన.

ప్రస్వేదము *pra-svēdamu.* [Skt.] n. Great sweat, excessive perspiration. మహాచెమట.

ప్రహతము *pra-hatamu.* [Skt.] adj. Struck. కొట్టబడ్డ. Wounded, killed, defeated.

ప్రహరము *pra-haramu.* [Skt.] n. A watch (of about three hours), జాము. A blow, దెబ్బ. ఆ బిల్లవానికి బిందా ప్రహారములు తగిలినవి the boy was well thrashed. ప్రహరణము *pra-haraṇamu.* n. A weapon. ఆయుధము.

ప్రహరించు *pra-hariṁchu.* v. a. To smite, beat. కొట్టు.

ప్రహరి or ప్రహరిగోడ *praḥari* [from Skt.] n. The boundary wall of a house, garden, &c., Parij. iv. 86. ప్రాకారము, మ్యాగోడ. ప్రహరిచరించు, ప్రహరితిరుగు or ప్రహరిత్రిరుగు *praḥari-charinṭsu.* v. n. To walk or go round a boundary wall, ప్రదక్షిణించు. మ్యాగోడ్చు. M. iv. కాశి. i. ఫ. i. To go the rounds, to patrol, గస్తీ తిరుగు.

ప్రహసనము *pra-hasanamu.* [Skt.] n. Violent or hearty laughter, mirth. ప్రకృష్టహసనము, పెద్దనవ్వు. Ridicule. పరిహాసము. A farce, a burlesque. నాటకాద్యంగభేదము. ప్రహసించు *pra-hasiṁchu.* v. n. To laugh out-right. పెద్దనవ్వునవ్వు.

ప్రహారము or ప్రహరము *pra-hāramu.* [Skt.] n. Striking, destroying. A blow, దెబ్బ. మానవుల ప్రహారము annihilation of pride and passion. M. I. 1. 218.

ప్రహి *praḥi.* [Skt.] n. A well. బావి.

ప్రహితము *pra-hitamu.* [Skt.] adj. Sent, discharged as from a bow. విడిచినుండి విడువబడిన.

ప్రహృష్టము *pra-hṛiṣṭamu.* [Skt.] adj. Glad, pleased, delighted.

ప్రహేళిక *pra-hēḷika* [Skt.] n. A puzzle, a riddle. అన్యాపదేశకావ్యము.

ప్రహ్లాదము *pra-hlādamu.* [Skt.] n. Joy, pleasure, సంతోషము.

ప్రా prā

ప్రా *prā.* [Tel.] adj. In compounds, short for ప్రాత. Old, ancient. ప్రాచారైన Excellent, శ్రేష్ఠమైన. ప్రాయిల్లు an old house. ప్రాయేరు the ancient stream, i. e., the

sea, సముద్రము. ప్రాగ్జ్ఞము *pra-gabbamu.* (ప్రాత+కబ్బము) n. The Veda. ప్రాగెంపు an excellent ruby, మంచికెంపు. ప్రాచచ్చే an excellent emerald, శ్రేష్ఠమైనపచ్చే. ప్రాచదము (ప్రాత+పదము) Same as ప్రాతపదము (q. v.). ప్రాచసిడి excellent gold. ప్రాచ్యి an old banyan tree. ప్రాచేలుపు or ప్రాచేల్పు an ancient god, i. e., an Asura, అసురుడు, పూర్వదేవుడు. ప్రాజేదువులు, ప్రాజెలుపులు or ప్రాజెల్కులు *pra-dēḍuvulu.* n. The Veda. ప్రాటూరులు ancient wilds, old grass lands ప్రాదేశం *pra-ḍēśamu.* n. An old cap. పాతకప్పల్లాయి. "బూర్జిబ్బంకిని మొనంబుగొదిక్కట్టు, మైపుపుమైలప్రాదేశంబునా కొలంగన్." A. vi. 104. ప్రామినుపులు or ప్రామిన్కులు *prā-minukulu.* n. plu. The Vedas: lit: the ancient words, వేదము.

ప్రాంగణము *pr-āṅgaṇamu.* [Skt.] n. A courtyard, ముఱిచిన ప్రదేశము.

ప్రాంచత్ *pr-āñchat.* [Skt.] adj. Brilliant, shining. ప్రకాశించే.

ప్రాంతము *pr-āntamu.* [Skt.] n. An edge, margin, border, bank. కడ్డ, దిబ్బ, తీరము. Nearness, neighbourhood, సమీపము. A region, district. ప్రాంత్యము *prāntyamu.* (corruption of ప్రాంతము) n. Neighbourhood, neighbouring places or parts. ప్రాంతరము *prāntaramu.* n. A boundary, పొలిమేర. A forest, అడవి.

ప్రాంశువు *prāṁsuvu.* [Skt.] adj. High, tall, lofty. ఉన్నతమైన, పొడుగైన.

ప్రాక్ *prak.* [Skt.] n. The East. తూర్పు దిక్కు. adj. Before, prior, preceding in place or time, past, gone. Eastern. ముందిర, కడిచిన, తూర్పుసంబంధమైన. adv. Formerly, of old. మునుపు, ముందర. ప్రాక్కనము *prak-tanamu.* adj. Ancient, of old days. పురాతనమైన.

ప్రాక n. Same as పాక (q. v.). ఓరప్రాక a verandah.

ప్రాకటము or ప్రకటము *prākaṭamu.* [Skt.] adj. Displayed, manifest, apparent, public, famous, ప్రసిద్ధమైన. "ప్రాకటపత్రవిత్వ మపాటివి లోకమునాకెరుంగగా." T. Intro. 19. ప్రకటముగా *prakaṭamu-gā.* adv. Publicly, notoriously. ప్రసిద్ధముగా.

ప్రాకామ్యము *pra-kāmyamu.* [Skt.] n. Freedom of will; wilfulness, following or obeying one's own will or inclination. An irresistible will or fiat, one of Siva's eight attributes; శివలీలావిభూతి భేదము.

ప్రాకారము *pr-ākāramu.* [Skt.] n. An enclosure, a fence, a rampart, a surrounding wall. చుట్టుగోడ, ప్రహరి. "శ్రీశైలశిఖి కాశీ మహేంద్రగిరిసంయుతం, ప్రాకారంబు మహాత్మ్యవాస్తు శ్రీకిచ్చాంతరాకారంబో." అం ప్రకారము, i.e., He made these mountains as a great boundary wall, wherein there were three entrances.

ప్రాకు or పాకు *praku.* [Tel.] v. n. To mount up, to get up, to climb, ఎక్కు. To creep, crawl, కొమ్మతో జరగు. To climb, as a vine. n. A prop for a creeper to climb on, తీగ పాకుటకు ఏర్పరిచినకొయ్య. Dirt, stain, మాలిన్యము, Moss, పాచి. ప్రాకుడు *prakuḍu.* n. The act of climbing, పాకుట. ప్రాకువేందు *praku-ḍeṇḍu.* v. n. Same as ప్రాకు. ప్రాకులాడు *prākuḷ-āḍu.* v. n. To mount by climbing up, ప్రాకికొక్కు. ప్రాకోము *pra-kōmu.* (ప్ర కు+కోము) v. n. To be covered with moss, పాచిపట్టు.

ప్రాకృతము *pr-ākṛitamu.* [Skt.] adj. Low, common, vulgar. వీచమైన. n. The colloquial or vernacular language derived directly from Sanskrit. ప్రాకృతుడు *pr-ākṛituḍu.* n. A boor, clown, or rustic. పామరుడు.

ప్రాకెన, ప్రాకెన్న or **పాకెన్న** *prākena, prākenna, pākenna.* [Tel.] n. A particular ceremony observed on the third day of a marriage. పెండ్లిలో మూడవనాటియుత్సవము.

ప్రాగల్భ్యము *prā-galbhyamu.* [Skt. from ప్రగల్భము.] n. Skilfulness, cleverness. నేర్పరితము, పాండిత్యము, ప్రవీణత్వము.

ప్రాచి *prāchi.* [Skt. from పురా front.] n. The East. తూర్పుదిక్కు. Moss, పాచి. Dirt, filth, mouldiness, sliminess, as upon a stone near water, కుండిమొదలు. **ప్రాచీనము** *prāchīnamu.* adj. Eastern, placed towards the East. పూర్వదిక్కుది. Ancient, old. పూర్వకాలపుది. **ప్రాచీనబర్హి** *prāchīna-barhi.* n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు. **ప్రాచీనావీతము** *prāchīna-avītamu.* n. The sacerdotal thread, worn (contrary to custom) over the right arm, and passing under the left. అపసవ్యంగా వేసికొన్న జంధెము. **ప్రాచ్యము** *prāchyamu* adj. Eastern, easterly, తూర్పుదిక్కునందలిది. n. The country south or east of the Sarasvati. శారస్వతానకు ప్రాగ్దిగ్భాగమున.

ప్రాచిత్తము *prāchittamu.* [from Skt. ప్రాయశ్చిత్తము.] n. Expiation. ప్రాయశ్చిత్తము.

ప్రాచీరము *prāchīramu.* [Skt.] n. A hound, hedge, fence, wall, an enclosure, a rampart. కంచె, కోట.

ప్రాచుర్యము *prāchuryamu.* [Skt. from ప్రచురము.] adj. Excessive, enormous, బహుళమైన. Jaiminī. I. 40. n. Abundance, plenty, బాహుళ్యము, ప్రచురత్వము.

ప్రాచేతసుడు *prāchētasuḍu.* [Skt. lit. Son of ప్రచేతసుడు.] n. An epithet of వాల్మీకి.

ప్రాజాపత్యము *prāja-patyamu.* [Skt. from ప్రజాపతి.] n. Influence, authority, power, అధికారము. A kind of sacrifice, ఇష్టివిశేషము. A form of marriage, పెండ్లియందు కూడ ధర్మముచేయుటను పెండ్లికొడుకుతోచెప్పి కన్యనిచ్చి చేయు వివాహము.

ప్రాజ్ఞుడు *prāgnyuḍu.* [Skt. from ప్రజ్ఞ.] n. A sage, a wise, or learned man, పండితుడు. An able man, సమర్థుడు. **ప్రాజ్ఞి** or **ప్రాజ్ఞ** *prāgnyi, prāgnya.* n. A wise or clever woman.

ప్రాజ్యము *prājyamu.* [Skt.] adj. Much, many. విస్తారమైన, అధికమైన.

ప్రాడ్వివాకుడు *prāḍ-vivākuḍu.* [Skt. n. A judge. న్యాయాధిపతి, న్యాయి.

ప్రాణము *prāṇamu.* [Skt.] n. Air, wind, breath, life, vitality, the living soul. ఆత్మ, ఉచ్ఛ్వాసమునందలిగాలి, ఊపిరి. In Grammar, a vowel ప్రాణముతోనున్నవాడు one who is yet living; కొనప్రాణముతోనున్నవాడు he is nearly dead. ప్రాణముబిడిచెను he breathed his last, gave up the ghost. **పంచప్రాణములు** *pancha-prāṇamulu.* n. The five vital airs, called ప్రాణము, అపానము, వ్యానము, ఉదానము, సమానము or వానికి వానిమిత్ర పంచప్రాణములు he loves her very dearly. ప్రాణముమీదికితెచ్చే పని a most perilous affair. వాని ప్రాణము మూడికి వచ్చింది he is in danger of his life. ప్రాణముతో పట్టుకొనిరి they caught him alive. నా ప్రాణమిపోయినా ఇట్లు చెప్పనుగాక I will not say so even if it should cost me my life. వాడు పీడకిట ప్రాణములు పట్టుకొని వచ్చినాడు he arrived half dead. వానికి చేప్పుట ప్రాణసంకటమైనది it would cost immense labour to teach him. ఆ బొమ్మకు ప్రాణప్రతిష్ఠచేసిరి literally, they gave life to the image, i.e., they performed the ceremony by which the soul is supposed to be lodged in the image. ప్రాణత్యాగము suicide, ప్రాణాపాయము or ప్రాణసంకటము deadly peril. ప్రాణాపాయమైనచో సాధారణధర్మమును వాఙ్మాత్రమున పరిత్యజింపవచ్చును M. III. v. 67.

ప్రాణాపాయము mortal danger. ప్రాణావసము saving the life. ప్రాణానసానకాలమున in his last moments. ప్రాణాంతి the five morsels offered to the five vital principles. ప్రాణస్నేహము intimate friendship. ప్రాణదానముచేసినాడు he gave them their lives, he spared their lives. నాప్రాణము ఉండేనట్టుకు as long as I live. ప్రాణగోడ్డము *prāṇa-goḍḍamu.* n. The loss of life, death. కోవ, ప్రాణాపాయము. "వినుఁ బ్రసన్నజ్యోతిర్మయుఁడగు పురుషుఁడు ప్రాణగోష్ఠంబైమున్నను ధరుడేనుఁ బురుషవనకుమనుటక్కిఁదమకొను బుధస్తుత్యుఁ డగాఁడు" M. XII. ii. 208. ప్రాణదుడు *prāṇa-dudu.* n. The giver of life, the creator. బ్రహ్మ. ప్రాణనాథుడు or ప్రాణేశుడు *prāṇa-nāthuḍu.* n. The lord of (her) life, i. e., a husband or lover, మగడు. Yama, యమధర్మరాజు. ప్రాణవాయువు *prāṇa-vāyuvu.* n. Oxygen gas. ప్రాణాచారము *prāṇa-chāramu.* See ప్రాణోపాసేశము. ప్రాణాయామము *prāṇa-yāmamu.* n. A ritual mode of breathing, while mentally reciting certain prayers, stopping one nostril and inhaling or exhaling with the other: నాసికాంధ్రమునలవర్జనుండు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట. A. iii. 88. ప్రాణి *prāṇi.* n. A being, or living creature. జంతువు.

ప్రాత or పాత *prāta.* [Tel.] adj. Old, ancient. పురాతనమైన, పూర్వము. Worn out, జీర్ణమైన. ప్రాతందలము an old palanquin, పాతది అయిన అందలము. A. ii. 121. ప్రాత or ప్రాతవాడు. n. A servant. సెలక, భృత్యుడు. "ప్రాత వానినమ్మరాదర్థగ్రహములు." G. xi. i. 103. A cloth, వస్త్రము, పాత. An old cloth, పాతబట్ట. ప్రాతగిల్లు, ప్రాతగీలు, పాతగిల్లు, పాతగీలు, ప్రాబడు, ప్రాతపడు or పాతబడు *prātagillu.* v. n. To become old, పాతది అగు. See under ప్రా. and పాత.

ప్రాతః *prātaḥ.* [Skt.] adv. In the morning, at dawn. తెల్లవారి. ప్రాతఃకాలము early in the morning. ప్రాతర్వాయువు a morning breeze. ప్రాతస్స్నానము bathing in the morning.

ప్రాతికూల్యము *prāti-kūlyamu.* [Skt. from ప్రతికూలము.] n. Contradiction, opposition. విరుద్ధము, ప్రతికూలత్వము. ఆనుకూల్యము కాని.

ప్రాతిపదికము *prāti-padikamu.* [Skt.] n. A crude Sanskrit root, a word in its uninflected form. ధాతువు, ప్రకృతి.

ప్రాథమికుడు *prāthamikuḍu.* [Skt. from ప్రథమము.] n. The first man, a chief man, ప్రధానుడు. ప్రాథమ్యము *prāthamyamu.* n. Importance, ప్రథమత్వము.

ప్రాదుర్భవింపు *prādur-bhavintsu.* [Skt.] v. To appear, to become manifest. అగుపడు, ప్రత్యక్షమగు. To be born, పుట్టు. ప్రాదుర్భావము *prādur-bhāvamu.* n. Appearing, manifestation. అగుపడుడము, ప్రత్యక్షత. Birth. పుట్టుక.

ప్రాదేశము *prādēśamu.* [Skt.] n. The span from the thumb to the fore-finger. బొడిచెయి.

ప్రాధాన్యము *prādhānyamu.* [Skt. from ప్రధానము.] n. Supremacy, dominion. ముఖ్యత, ప్రధానత్వము.

ప్రాధేయపడు *prādhēya-paḍu.* [Skt.] v. n. To beseech, మిక్కిలి ఆశతో వేడుకొను.

ప్రాపింపు *prāpintsu.* [Skt.] v. a. To obtain, get, attain to. పొందు. ప్రాపు *prāpu.* n. A prop. A protection, support, a refuge; patronage; a person on whom one depends, ఆసరా, ఆశ్రయము. ఆయనప్రాపున మున్నాము we are under his protection. ప్రాప్తము *prāptamu.* adj. Obtained, gained, acquired, received, procured, caught, as a disease, పొందబడిన. కష్టం

ఆనికి ప్రాప్తమైనందున because he caught the leprosy. n. That which is obtained, that which falls to one's lot, luck, fortune. నా ప్రాప్తమంతే this is all I can get, such is my luck. ప్రాప్తి *prāpti*. n. Obtaining, attaining, పొందడము. Gain, profit, లాభము. One of the eight superhuman faculties, the power of obtaining every thing one desires. అష్టైశ్వర్యములలో ఒకటి. Luck, fortune. అదృష్టము. వానికి అంతే ప్రాప్తి this is all he can get. వాని ప్రాప్తి ఇట్లు ఉండినది such was her luck. నీకు అది ప్రాప్తిలేదు you were not fortunate enough to get it. ప్రాప్తించు *prāptiṁchu*. v. n. To happen or occur; to be gained, obtained, found. కలుగు, లభించు. వానికి రోగము ప్రాప్తించినది he contracted or caught a disease. ప్రాప్తుడు *prāpuḍu*. n. One who has attained. వాను వైకుంఠ ప్రాప్తులై they went to Vishnu's heaven, i. e., they died. ప్రాప్యము *prāpyamu*. adj. Attainable, procurable, that may be got, పొందదగిన. ప్రాపకము *prāpakamu*. n. Protection, patronage, refuge. ఆసరిక, ఆస్పదము, ఆసరా. ప్రాపకుడు *prāpakuḍu*. n. One who puts an object within our power or reach. పోషకుడు. A patron, protector, guardian.

ప్రాబల్యము *prā-balyamu*. [Skt. from ప్రబలము.] n. Power, vigour, predominance. ప్రబలత్వము. ఇప్పుడు క్రైస్తవమతము ప్రాబల్యముగా నున్నది the Christian religion has now the predominance. ప్రాబల్యముగా *prā-balyamu-gā*. adv. Predominantly.

ప్రాభవము *prābhavamu*. [Skt. from ప్రభవ.] n. Pre-eminence, supremacy, dominion. ప్రభుత్వము, దొరతనము.

ప్రామాణికము *prāmāṇikamu*. [Skt. from ప్రమాణము.] adj. Based on authority, authoritative. Credible. True, just, fair, right, faithful, equitable, యుక్తమైన.

ప్రామాణికుడు *prāmāṇikuḍu*. n. A veracious man. యథార్థవాది, సత్యమునుచ్చరించువాడు. An authority in any science, శాస్త్రమునెరిగినవాడు. ప్రామాణ్యము *prāmāṇyamu*. n. Authority, proof, దృష్టాంతము. Evidence, సాక్ష్యము. Authenticity, credibility.

ప్రామిడి *prāmiḍi*. [Tel.] n. Fraud, deceit. మోసము, కైము. Cruelty, క్రౌర్యము. A cruel person, క్రూరుడు, క్రూరురాలు. adj. Cruel, క్రూరము. "పంకేరుహాంకితోల్, పచ్చిపుక్కిరికులు, నా ప్రాణమునుం బట్టిన్, గోత్రప్రామిడ్లు." Charitr. ii. 1551.

ప్రాము or ప్రాము *prāmu*. [Tel.] v. a. To rub, రాచు. To daub, పూయు, పులుము, వర్దు. To cover, మూయు. To wipe, తుడుచు. To trouble, harass, పీడించు. To cut to pieces, ఖండించు. ప్రాముడు *prāmuḍu*. n. The act of rubbing anything, పూయుటను. "ప్రాముడంగాల్చి చేరంకకోమి యనుచు వి" II. i. 223. ప్రాముడుగాల్చి, నలిపివేసి ఆకసం.

ప్రాయము *prāyamu*. [Skt.] n. Age, time of life, జీవితకాలము, ఈడు. వయస్సు. Puberty, youth, prime, bloom. యౌవనము, లేప్రాయము fresh age. ప్రాయపువాడు a young man. ప్రాయపుది a young woman. A preparation for dying, సేవాశ్యాగార్థప్రతము, ప్రాయోపవేశము. Death, చావు. Exceeding much, a multitude, సమూహము, బాహుళ్యము. adj. (used in composition.) Like, resembling, సమానము. పశుప్రాయుడు a brutish man. వ్యర్థప్రాయుడు one who is as good as dead. అది వానికి తృణప్రాయము he values it no more than a straw. వానికి అబద్ధము తిన్నిప్రాయము telling lies is all his delight. ప్రాయశః *prāyaśaḥ*. adv. Frequently, for the most part. చాలా. ప్రాయశ్చిత్తము *prāyaś-*

chittamu. n. Expiation, propitiation, penance, absolution, recompense, retribution. పాపపరిహారముకొరకు చేయుకర్మము. దీనిప్రాయశ్చిత్తము certain expiatory ceremonies performed over a dying person. తనకొమారునికి ప్రాయశ్చిత్తముచేయించినాడు he had his son purified by expiatory rites. ప్రాయోపవేశము or ప్రాణాచారము *prāy-āpavēśamu.* n. Fasting in order to die, starving to death voluntarily. పట్టుపడియుండి ప్రాణమును విడిచిపెట్టడ మనేనెపము. ప్రాయోపవేశముచేయు or ప్రాణాచారముచేయు *prāy-āpavēśamu-chēyu.* v. n. To meet death by fasting in fulfilment of a vow.

ప్రాయి *prāyi.* [Tel.] n. Manliness, శౌర్యము. Wealth, fortune, prosperity, భాగ్యము, సౌమంగల్యము. ప్రాయిడి *prāyiḍi.* (ప్రాయి+ఇడి.) n. One who has no manliness, పౌరుషహీనుడు. A humble or poor man, దీనుడు. Misfortune. భాగ్యహీనము. Poverty, దీనత్వము.

ప్రాయికము *prāyikamu.* (Skt.) adj. Frequent, general, usual, ordinary, common. సామాన్యము.

ప్రారంభము *Prārambhamu.* (Skt.) n. Commencement, beginning. మొదలుపెట్టడము. An attempt, యత్నము. ప్రారంభించు *prārambhinṭsu.* v. n. To begin, ఆరంభించు. To attempt, యత్నించు. ప్రారబ్ధము *prārabdhamu.* adj. Begun, ప్రారంభింపబడిన. n. Destiny, luck, fortune, predestination, పూర్వకృతము. ప్రారబ్ధకర్మానుభవము suffering the consequences of original sin.

ప్రారజ్యత్ *prā-rajyat.* [Skt.] adj. Shining. వెలుగుచుండే. "మణిగణప్రోతావివాతాళ ప్రారజ్యద్దీపవక్త్ర." Swa. vi. 107.

ప్రారూఢి *prārūḍhi.* [Skt.] n. Fame, notoriety. ప్రసిద్ధి. Determination, resolution. నిశ్చయము. "భయకృత్పల్లవనూచికాస్థితిఱుగ ప్రారూఢిచేశ్వర." Vasu. iii. 138. టీ ప్రారూఢి, నిశ్చయభావము.

ప్రార్థన or ప్రార్థనము *pr-arthana.* [Skt.] n. Asking, begging, prayer, supplication. అడుగుట, యాచన. A vow. ప్రార్థనా ద్యర్థకము the Imperative mood, as showing entreaty. ప్రార్థనచేసికొను *pr-arthana-chesi-konu.* v. n. To pray. To vow. ప్రార్థకుడు *pr-arthakuḍu.* n. One who prays or asks. ప్రార్థించు *pr-arthinṭsu.* v. n. To ask, beg, pray or supplicate. అడుగు, యాచించు. ప్రార్థనీయము *pr-arthaniyamu.* adj. Fit to be asked or begged. ప్రార్థితము *pr-arthitamu.* adj. Asked, begged, solicited. అడుగబడ్డ. యాచింపబడ్డ. ప్రార్థితుడు *pr-arthituḍu.* n. One who is begged, or entreated. అడుగబడ్డవాడు, యాచింపబడ్డ వాడు.

ప్రాలంబము or ప్రాలంబిక *pr-alambamu.* [Skt.] n. A garland, necklace. మెడలో వేసుకొన్న పూలదండ, పేరు, గొలుసు.

ప్రాలు *prālu.* [Tel. plu. of ప్రాయి. (ప్ర v.) n. Rice. బియ్యము. Consecrated rice, తలంబ్రాలు, అక్షతలు. "ఎనటిపూలకు మించుబాలకు జనుదెంచి." Charuttkar. iii. "జనులు వెల్లలిన దండెత్తుమనినిమ్మరి, పీలితీటల్లుడి పిడి ప్రాలనంగి." Parij. ii. 42. దీవనప్రాలు, అవగాహితాక్షతలు.

ప్రాలుమాలు. ప్రాల్మాలు or పాలుమాలు *prālu-mālu.* [Tel.] v. n. To be idle, indisposed, unwell. సోమరితనమునుపొందు. ప్రాలుమాలిక, ప్రాల్మాలిక or పాలుమాలిక *prālu-mālika.* n. Idleness, indisposition, ill-health, సోమరితనము.

ప్రాలేయము *prālēyamu.* (Skt.) n. Snow; frost. మంచు, హిమము, నీహారము. ప్రాలేయాద్రి the hill of snow, i.e., Himalaya.

ప్రావ *prāva.* [Tel.] n. Convenience. ఆవ కూలము, హాయిది. Fault, evil influence, దోషము. "ఓ శ్రీవత్సలాంఛనుఁడు సతీపతి న్యాయ మైపోగిన ప్రావ యాచార్యుఁడు." Vaijáyanti ii. 109. ఆకవచములో మొక్కప్రావ తగిలి వాడు చచ్చినాడు the venom of the verse smote him and he died.

ప్రావారము or ప్రావరణము *prāvāramu.* [Skt.] n. An upper or outer garment. పైబట్ట, ఉత్తరీయము.

ప్రావీణ్యము *prāvīṇyamu.* [Skt. from ప్రవీణుఁడు.] n. Cleverness, skilfulness. నేర్పరితనము, నేమ్మ, ప్రవీణత్వము. ప్రావీణ్యుడు *prāvīṇyudu.* n. A clever person. చేటలో ప్రావీణ్యుఁడై being expert in the chase.

ప్రావు Same as పరువు (q. v.).

ప్రావృట్టు or ప్రావృష *prāvṛittu.* [Skt.] n. The rainy season. వర్షాకాలము, వాన్గుతు. ప్రావృషేజము *prāvṛishijamu.* n. A frog, as being 'produced by rain.' కప్ప. ప్రావృషేణ్యము *prāvṛishēṇyamu.* adj. Of the rains, produced in the rainy season. వర్షాకాలసంబంధమైన. నాగ కదంబంపుఁ బ్రీ. "ప్రావృషేణ్య మలదాసికిచ్చినాడు." M. I. vi. 253. n. A tree called *Nauclea cadamba.* నీపి or కొయిలుకడిమి.

ప్రావృతము *prāvṛitamu.* [Skt.] n. A veil, cloak, mantle. కప్పుకోఁ దగిన బట్ట.

ప్రావృషాయణి *prāvṛishāyaṇi.* [Skt.] n. Cowach, *Carpopogon pruriens.* మూలనొండి.

ప్రాశనము *prāśanamu.* [Skt.] n. Tasting, eating. Feeding, causing to taste or eat, భోజనము. ఆ బిడ్డకు అన్నప్రాశనముచేసినారు they performed the ceremony of first giving solid food to the infant. ప్రాశింపు *prāśimpu.* v. a. To eat, భుజించు. To drink, త్రాగు. ప్రాశితము *prāśitamu.* adj. Eaten, భుజింపబడిన. Drunk, త్రాగబడిన.

ప్రాశస్త్యము *prāśastyamu.* [Skt. from ప్రశస్తము.] n. Excellence, ప్రశస్తత్వము.

ప్రాశ్నికుడు *prāśnikuḍu.* [Skt. from ప్రశ్న.] n. One who asks a question, ప్రశ్న చేయువాడు.

ప్రాసగు *prāsagu.* [Tel.] adj. Old, పాతకాలపు. "బలకల మేర ప్రాసంగుల్లల, నలమేము న్నూటి యుదువదిపుల్లు." BD. v. 1239. ఆనగా బల్లలమీద వేసుకుచిడ పాతబియ్యము. n. Old grain, పాతధాన్యము.

ప్రాసము *prāsamu.* [Skt.] n. The second letter of each verse, the rhyming letter, పద్యపాదములన రెండవ అక్షరము. Alliteration, a rhyme. A barbed dart or lance, ఈటె.

ప్రాసవము *prāsavamu.* [Skt. from ప్రసవము.] adj. Appertaining to parturition, or childbirth. Pertaining to a flower. ప్రాసవ వేదనలు the pains of childbirth, ప్రసవవేదన. Chenna. i. 210.

ప్రాసాదము *prāsādamu.* [Skt.] n. A temple. దేవళము. దేవతాగృహము. A palace. రాజగృహము, నివాసము.

ప్రాహ్ణము *prāhṇamu.* [Skt. ప్ర+అహ్నము.] n. The forenoon. మధ్యాహ్నమునకు ముందటికాల మనఁబడు భాగము, పూర్వాహ్ణము.

పి pri

ప్రీములు *prīḍulu.* [Tel.] v. n. To break, విరుగు. To decrease, తగ్గు. To become loose, to grow slack. సుడులు, వెదులును, To fall off, as a veil. హోను. To separate, leave each other, drop off, విడుచు, ఊడు. To be dislocated, తొలగు "ప్రీదులనిశౌర్యసంపదల చెట్టినిదండలు త్రిస్వీకరుఁడు నిదుమనుము." KP. viii. 109. ప్రీవులకు closely, continually. ప్రీవులని unshaken, firm, unbroken.

ప్రీయము *priyamu.* [Skt.] adj. Dear, beloved. ఇష్టమైన. Dear or high, in

price. ప్రియవచనములు చెప్పి దాన్ని తీసికొని వచ్చినాను by using fair words I brought her. n. Love, desire, affection, friendship, ప్రేమ. Joy, సంతోషము. ప్రియములాడు to be kind, to speak kindly. కరణాలకు సలాములు కాపులకు ప్రియము చెప్పవలెను give my respects to the clerks and kind regard to the farmers; (as in English give my love to, &c.) ప్రియకము *priya-kamu.* n. A tree called *Nauclea cadamba.* కడంబవృక్షము. ప్రీయత *priyata.* n. Friendship, love, స్నేహము, ప్రేమ. ప్రియపడు or ప్రియంపడు *priya-paḍu.* v. n. To like, to be pleased, ఇష్టపడు. ప్రియవాది or ప్రియంపమడు *priya-vādi.* n. A fair speaker, one who speaks what is pleasing, a flatterer. హితమునుచెప్పేవాడు, ఇష్టోక్తులాడువాడు. ప్రియాళువు *priyāluvu.* n. A tree called పెండలిచెట్టు. ప్రియుడు *priyuḍu.* n. A lover, a husband, a friend. ఇష్టుడైనవాడు, పెనిమిటి. ప్రియ *priya.* n. A beloved woman. ప్రియురాలు.

ప్రీ prī

ప్రీణనము *prīṇanamu.* [Skt.] n. Satisfaction, satisfying, gratification. తృప్తిపొందించుట, సంతోషపెట్టడము.

ప్రీతి *prīti.* [Skt.] n. Joy, pleasure, delight, happiness, love, affection, regard. సంతోషము, స్నేహము. The name of the wife of Manmadha, మన్మథునిభార్య. దేవునికి ప్రీతిగా చేసిరి they did it in honour of the god, for the purpose of conciliating the god. ముఖ ప్రీతిమాటలు feigned or flattering words. ఆచార్యులవారికి ప్రీతిగా ఈ గ్రామము నిచ్చినారు they bestowed this village on him as a compliment. తల్లికి ప్రీతిగా ఈ దానముచేసినాడు he gave this in honour of his mother. శని ప్రీతిచేసినాడు he did this to avert the evil influence of Saturn. విష్ణుప్రీతభూమి lands consecrated to Vishṇu. ప్రీతివస్తువు *prīti-dattamu.* n. A dowry given to a bride by her father-in-law or mother-in-law. ప్రీతుడు *prītuḍu.* n. One who is pleased or satisfied, ప్రీతిపొందినవాడు.

ప్రు pru

ప్రుంగుడు *prunguḍu.* [Tel.] n. White leprosy, తెల్లకుష్ఠము.

ప్రుచ్చు or పుచ్చు *prutsu.* [Tel.] v. n. To rot, పుచ్చిపోవు. ప్రుప్పి or పుప్పి *pruppi.* n. Rottenness, rotting, పుచ్చిపోవుట. A flaw in a precious stone, ఒకవిధమైన మణి దోషము.

ప్రుప్పు Same as పుప్పు or పుప్పు (q. v.).

ప్రె pre

ప్రెక్కణము or పెక్కణము *prekkaṇamu.* [Tel.] n. Dancing, a dance, ఆభినయము తోడి నృత్యము. A wrestling place, మల్ల రంగము.

ప్రెగ్గడ, ప్రెగడ or ప్రెవడ *preg-gaḍa.* [Tel. పేరు+కడ.] n. A minister, మంత్రి. A chief man, ప్రధానపురుషుడు. An heir apparent to a throne, యువరాజు.

ప్రెబ్బొత్తి *preb-botti.* [Tel. పేరు+బొత్తి.] adv. Assuredly, positively, certainly. నిశ్చయముగా. "ఇది ప్రెబ్బొత్తి పెయ్యల పెద్ద దొంకండం." BD. v. 921.

ప్రే prē

ప్రేంకణము, ప్రేంకడము or ప్రేంకనము *prēṅkaṇamu.* [Skt.] n. The tree termed *Nauclea cadamba.* ప్రియకవృక్షము, ప్రియాళువుచెట్టు, కడపచెట్టు, కడంబవృక్షము.

ప్రేంఖ *prēṅkha*. [Skt.] n. A swing, a sort of hammock or swinging cot, either for travelling or diversion, డోలి, డోల. Dancing, నృత్యము, నాట్యము. Wandering, roaming or travelling about. సంచారము, పర్యటనము. A horse's pace, కాలగతి, అశ్వగతి. ప్రేంఖణము *prēṅkhaṇamu*. n. A kind of dance, ఒకవిధమైన నృత్యము. Wandering, roaming, travelling, పర్యటనము. Entrance, ప్రవేశము. A drama, నాటకము. ప్రేంఖిత్ *prēṅkhit*. adj. Touching, being in contact with, reflecting. Scattering, diffusing, shaking, moving. వ్యాపించెడి. "దశా ప్రేంఖిత్ర్యా టాపెంచిలయ్యతి జాలుండును." Swa. iv. 100. ఈ దిశా ప్రేంఖిత్, దిక్కులయందు వ్యాపించుచున్నదనుటకి. ప్రేంఖితము *prēṅkhitamu*. adj. Shaken, moving, set in motion, కదిలింపబడిన. Swung, ఊపబడిన.

ప్రేక్షితము *prēkshitamu*. [Skt.] adj. Seen, చూడబడిన.

ప్రేగు, ప్రేవు or పేగు *prēgu*. [Tel.] n. An entrail, a bowel.

ప్రేమ Same as ప్రేతము. See under ప్రేతము.

ప్రేతము *pretamu*. [Skt.] n. A ghost, spirit, shade. The spirit before the obsequial rites are performed. ఒకవిధమైన భూతము. A corpse, శవము. A soul that is thrown into hell. కరకస్థిరప్రాణి. ప్రేతకర్మములు *prēta-karmamulu*. n. Funeral or obsequial rites. దినవాటములు. ప్రేతత్వము *prētatvamu*. n. Ghostliness, the state of being a ghost. ప్రేతపురి or ప్రేతపురము *prēta-puri*. n. Hell, the land of ghosts. యమపట్టణము. ప్రేతవనము *prēta-vanamu*. n. A graveyard, cemetery. శ్మశానము. ప్రేతవస్త్రము *prēta-vastramu*. n. A shroud. శవమునకుకప్పుబట్ట.

ప్రేపు *prēpu*. [Tel.] n. The dawn, తెలుఁజాము, ఉషఃకాలము.

ప్రేమ or ప్రేమము *prēma*. [Skt.] n. Love, affection, kindness, tender regard, స్నేహము. Joy, హర్షము. ప్రేమించు *prēminchu*. v. a. To love, to have an affection for. ప్రేముడి *prēmuḍi*. n. Love, affection. ప్రేమ. M. III. vi. 440. A vi. 136. ప్రేముడించు *prēmuḍinchu*. v. n To love, ప్రియపడు. To grieve, భేదపడు, శోకించు. To suffer pain, బాధపడు. M. IX. i. 12. ప్రేయసి *prēyasi*. n. A loved woman, a sweetheart. ప్రియురాలు. ప్రేయసుడు *prēyasu-ḍu*. n. A lover, a friend, ప్రియుడు.

ప్రేరు or పేరు n. Rattan. See పేరు.

ప్రేరించు, ప్రేరేపు, ప్రేరేపు or ప్రేరేపించు *prērinchu*. [Skt.] v. a. To urge, induce, incite, spur, instigate, excite, prompt, urge, encourage. ప్రేరణచేయు, పురికొలుపు, ప్రేరణచేయు. ప్రేరకుడు *prērakuḍu*. n. One who incites or encourages, ప్రేరణచేయువాడు. ప్రేరణ, ప్రేరణము or ప్రేరేపణ *prēraṇa*. n. Inducement, encouragement, temptation, excitement, instigation, urging. పురికొలుపు. "ప్రేరణము లేకలేము." Sumati. 60. ప్రేరణి *prēraṇi*. n. A kind of dance, ఒకవిధమైననృత్యము. ప్రేరణీయము *prēraṇiyamu*. adj. Fit to be encouraged, ప్రేరణచేయదగిన. ప్రేరితము *prēritamu*. adj. Encouraged or incited, ప్రేరణచేయబడిన. ప్రేరితుడు *prērituḍu*. n. One who is induced, instigated or encouraged, పురికొల్పబడినవాడు. ప్రేరేపకుడు *prē-rēpakuḍu*. (for ప్రేరకుడు.) n. One who urges, or instigates. ఉద్బోధకుడు, పురికొలుపువాడు. In Grammar, ప్రేరణార్థకము the Causal voice.

ప్రేలక Same as పేలక or పేలక (q. v.).

ప్రేలు or పేలు *prēlu*. [Tel.] v. n. To prattle or tattle, to chatter, talk in a silly manner. వాగు. To be roasted and swollen, వేగు, వెర్రిమాటలాడు. ప్రేలు *prēl-ari*.

n. A talkative person, a chatter-box, వదరుబోతు. ప్రేలలు, ప్రేలలు or ప్రేలాలు *prēlalu.* n. Roasted rice. ప్రేలుము or ప్రేల్చు *prēlumu* *prēlchu.* v. n. To fry or roast, ప్రేల్చజేయు, వేయు. ప్రేలుడు or ప్రేలడము *prēludu.* n. Talkativeness, ప్రేలుట. ప్రేలరితనము *prēlari-tanamu.* n. Talkativeness. వదరుబోతుతనము. "అన్న ప్రేలరితనమన నడివినడుగులాడుమాటం కీకింతెయడరెదేల." Chenn. iii. 139.

ప్రేవు Same as పేగు. (*q. v.*)

ప్రేషణము *preshaṇamu.* [Skt.] n. Sending, పంపుట. ప్రేషకుడు *preshakudu.* n. One who sends, పంపువాడు. ప్రేషణీయుడు *preshaṇiyudu.* n. One who is fit to be sent, పంపదగువాడు. ప్రేషితుడు *preshituḍu.* n. One who is sent, పంపబడినవాడు. ప్రేష్యుడు *preshyudu.* n. One who is fit to be sent, పంపబడినవాడు. A servant పటాచారకుడు.

ప్రేష్ఠము *prēshthamu.* [Skt.] adj. Very dear, మిక్కిలిప్రియమైన. ప్రేష్ఠుడు *preshthadu.* n. One who is very dear, మిక్కిలి ప్రియుడు.

ప్రో pro

ప్రొద్దు or పొద్దు *proddu.* [Tel.] n. The sun, సూర్యుడు. Time, కాలము. A day, దినము. Half a day, పూట. The dawn, వేకువజాము. The morning, ఉషఃకాలము. ప్రొద్దువాలిన తర్వాత after the sun began to decline, in the afternoon. పెద్దయొంపొద్దు a long time. ప్రొద్దటిపూట the morning time. ప్రొద్దుపొడుపు the morning sunlight. ప్రొద్దులు *proddulu.* n. plu. The days near the time of the confinement of a woman, ప్రసవదినములు. ప్రొద్దులపొల the month during which a confinement takes place, ప్రసూతిమాసము. ప్రొద్దుగళ్లు or ప్రొద్దుగాయి *proddu-kallu,* n. Lit: the sun-stone, i. e., a focussing lens, సూర్యకాంతశిల. ప్రొద్దుగొడుకు. ప్రొద్దువట్టి or ప్రొద్దుమొలి *proddu-goḍuku.* n. The son of the sun; an epithet applied to Yama, Sani, Karna or Sugriva, యముడు, శని, కర్ణుడు, సుగ్రీవుడు. ప్రొద్దుతిరుగుడు *proddu-tiruguḍu.* n. The sun-flower. సూర్యముఖి. ప్రొద్దుపుచ్చు *proddu-puchchu.* v. n. To pass the time, కాలక్షేపముచేయు. ప్రొద్దు రిక్క *proddu-rikka.* n. A constellation called ఉత్తరఫల్గునీనక్షత్రము. ప్రొద్దురిక్కనెల *proddu-rikka-nela.* n. A name of the Telugu month called ఫాల్గుణమాసము.

ప్రొయ్యి. ప్రొయి, పొయ్యి or పొయి *proyyi.* [Tel.] n. An oven. గొడ్డపొయ్యి *gaḍḍa-poyyi.* n. An oven constructed with bricks or three pieces of stone placed like a triangle. గాడిపొయ్యి *gaḍi-poyyi.* n. An oven which is made by digging a long narrow pit in the ground. గుంటపొయ్యి *guṇṭa-poyyi.* n. An oven formed by digging a pit in the ground.

ప్రో pro

ప్రోక, ప్రోగు, ప్రోవు or పోగు *prōka.* [Tel.] n. A heap, multitude, or assemblage, రాశి, సమూహము. "పుణ్యములునుపాప ములనుం రెండుప్రోకలైయుండు." M. XIII. i. 47. ప్రోగగు *prōgagu.* v. n. To gather, assemble, come together. ప్రోగుచేయు *prōgu-chēyu.* v. n. To gather, bring together, accumulate.

ప్రోక్తము *prōktamu.* [Skt. ప్ర+ఉక్తము.] adj. Told, said, declared. చెప్పబడిన.

ప్రోక్షణము *prōkshaṇamu.* [Skt.] n. Sprinkling. నీళ్లు చిలుకరించుట. Consecration of an idol by sprinkling. Killing an animal in sacrifice. ప్రోక్షించు *prōkshinchu.* v. a. To sprinkle, as water. చేర్చు, చిలుకరించు.

Sacrifice. ప్రోక్షితము *prōkshitamu.* adj. Sprinkled, shed (as water), wetted (as earth.) చిలుకరింపబడిన. Killed, slaughtered, offered in sacrifice. వధింపబడిన.

ప్రోగు or పోగు *prōgu.* [Tel.] n. A thread, a string, A heap. See పోగు, and ప్రోక.

ప్రోచిపుల్లు Same as పోచిపుల్లు (q. v.).

ప్రోచు *prōchu.* [Tel.] v. a. To nourish, support, maintain, protect, preserve, save. ఆహ్లోదకముచిచ్చి పోషించు, రక్షించు. ప్రోపురా O may he bless! రక్షించుగాక. ప్రోచిపోలు or పోచిపోలు *prōchi-kōlu.* n. The act of feeding, bringing up a cow or other animal, బలహీనత్వమునుపొందిన ఆవు మొదలగు జంతువులను కాపాడి అనుభవించుట. వానికి ఆ యావుపు పోచిపోలుగా ఇచ్చినాడు he gave him the cow to feed and enjoy its milk. adj. Useless, వ్యర్థము. గడ్డి ఈచేయు ప్రోచిపోలుకాను even a blade of grass is not useless.

ప్రోజ్ఝితము *prōjjhitamu.* [Skt.] adj. Abandoned, shunned, avoided, త్యజింపబడ్డ, మానుకోబడ్డ.

ప్రోడ Same as పోడ (q. v.).

ప్రోడ *prōḍa.* [from Skt. ప్రౌఢ.] n. A wise or skilful person. నిపుణుడు, వివేకి. ప్రౌఢ పురుషుడు, ప్రౌఢస్త్రీ. "నయశాస్త్రములోదిన నన్ని యు నెరిగిన ప్రోడవీవ." R. vii. 227. ప్రోడడు *prōḍaḍu.* n. A wise or skilful man. ప్రౌఢుడు, నేతురుడు.

ప్రోతము *prōtamu.* [Skt.] adj. Sewn, stitched, కుట్టబడిన. n. A cloth, వస్త్రము.

ప్రోత్తుంగము *prōttungamu.* [Skt. ప్ర+ఉత్తుంగము.] adj. Elevated, high. ఉన్నతమైన.

ప్రోత్థితము *prōtthitamu.* [Skt. ప్ర+ఉత్థితము.] adj. Risen, produced, happened. బయలుదేరిన. "ప్రుదాంధప్రోత్థితక్రోడనాయకము." Swa. iv. 64.

ప్రోత్సారితము *prōtsāritamu.* [Skt.] adj. Relinquished, ejected, expelled, got rid of. నిర్మూలించబడిన.

ప్రోత్సాహము *prōtsāhamu.* [Skt. ప్ర+ఉత్సాహము.] n. Stimulus, incitement, excitement, encouragement. Alacrity. ఉద్రేకము. ప్రోత్సాహకుడు *prōtsāhakuḍu.* n. One who urges or incites. An adviser. ప్రేరేపకుడు.

ప్రోథము *prōthamu.* [Skt.] n. The nose of a horse, గుర్రపుమూతి. The loins or hip. కటి.

ప్రోది *prōdi.* [Tel.] n. Nourishing, cherishing, support, పోషణము. Prosperity, grandeur, వైభవము. "రమణీయమండిరా రామదేశంబు బూవుటీ సంపను ప్రోదిసేయము." B. X. 1818. adj. Graceful, pleasant. పొలుపారుచు, ఒప్పారుచున్న. ప్రోదిని *prōdini.* adv. Gracefully, pleasantly. పొలుపారగా, ఒప్పారగా. "ముద్దైగువలారు తుల్యగా ప్రోదిం దన పరుచుకొచ్చి సూనికిమెరయఁగా." Yayati. iv. 184. ప్రోదిగా *prōdi-gā.* adv. In support of, as an aid. ఉపబలముగా. "వల్ల భులంబాంచి యల్లనవను నభిపాకిలవెడంబిక్కొల చెన్నవన్నలొనిపాపిలు మనసోస్తాదంబునకు ప్రోదిగామెంబిను కాదంబికనంపించి." Swa. iii. 45. ప్రోదిగొను or ప్రోదిచేయు *prōdigonu.* v. a. To nourish, పోషించు.

ప్రోద్దామము *prōddāmamu.* [Skt. ప్ర+ఉద్దామము.] adj. Set free, unbound, unconstrained, self-willed. విచ్చలవిడియైన, నిరంకుశమైన. "మహాస్వాతంత్ర్యముల్, ప్రోద్దామస్థితి వెల్లగించె నవటా బొల్వొందుయుద్ధేభముల్." Tara. ii. 27. ప్రోద్దామత *prōddāmata.* n. Unconstrained power, a self-willed disposition. విచ్చలవిడి, నిరంకుశత.

ప్రోద్ధతము *prōddhatamu.* [Skt. ప్ర+ఉద్ధతము.] adj. Excited, intense. రేగిన, ఆగ్ర

మాయుధాలు. "ధన్విబ్రహ్మచర్యం శాస్త్రతు వివాహప్రోద్ధత." B. viii. 110.

ప్రోద్ధూతము *pr-ōddhūtamu.* [Skt. ప్ర+ఉద్ధూతము.] adj. Shaken. కదిలింపబడ్డ. "అడ్డిక్కే-ర్కటవ్యగ్రభాగ ప్రాక్ప్రకటప్రోద్ధూత మూర్ధ్వతనూజము గ్రహిపుగోక్కదుగ్రత్వరోద్ధూత." H. v. 60.

ప్రోద్బలము *prōd-balamu.* [Skt. ప్ర+ఉత్+బలము.] n. Support, aid, assistance. సహాయము. Encouragement, instigation. ప్రేరణ కొలంపులు. ఇది వాని ప్రోద్బలముచేని జరిగినది this was done at his instigation.

ప్రోద్భిన్నము *prōdbhinnamu.* [Skt. ప్ర+ఉద్భిన్నము.] adj. Opened, burst, proceeded forth or from. విచ్చిన, పుట్టిన, కలిగిన.

ప్రోద్యత్ *prōdyat.* [Skt. ప్ర+ఉద్యత్.] adj. Increased, born, produced. Endeavouring. వృద్ధిపొందే, పుట్టిన, ప్రయత్నించిన. "ప్రోద్యత్ప్రభాపాణి." Swa. iv. 107. "ఆ కీలికాజము పంచి యాహుతుదుప్రోద్యద్ధూప ధారా సుధాపూరంబుల్ పెంపొందుచై." T. v. 5.

ప్రోపు *prōpu.* [Tel. from ప్రోచు.] n. Protection, saving. సంరక్షణము. Nourishing. పోషణము. **ప్రోషము** *prō-padu.* (ప్రోష+పడు.) v. n. To be fed or nourished, పోషింపబడు. **ప్రోషకి** *prōp-ari.* n. One who nourishes, పోషకుడు. A saviour, రక్షకుడు.

ప్రోయాలు *prō-y-alu.* [Tel. ప్రోలు+ఆలు.] n. A housewife, ఇల్లాలు. A woman, స్త్రీ.

ప్రోలు *prōlu.* [Tel.] n. A city. పట్టణము. **ప్రోలుగుడుపు** or **ప్రోల్గుడుపు** *prōlu-gudupu.* v. a. To provoke, rouse, excite. ప్రేరేపు, పుల్లలుపెట్టు. "రాజానకెంతపై ర్యమున రాజలోకమూర్ధన్యులు నిన్నూరులాపైజగతిం బ్రసిద్ధమిది ధరణీధరాగ్రుల రావువారలవ్యాజముగాన ప్రోల్గ డిపిరన్నగారుపంటు నావుపం." Bobbili. ii. 113. **ప్రోలుదిరుగు** *prōlu-dirugu.* v. n. To go in procession about a city. ఊరేగు. In marriage ceremonies it signifies a fictitious procession round the city represented by some objects placed in the house.

ప్రోవ *prōva.* [Tel.] n. A trick; gibing; quizzing.

ప్రోవు Same as ప్రోచు and పోచు (q. v.) **ప్రోవుకోను** *prōvu-konu.* v. n. To lie in a heap, రాశిపడు.

ప్రోషితము *prōshitamu.* [Skt.] adj. Abroad, absent, away from home. దేశాంతరగతుడైన. **ప్రోషితభర్తృక** a woman whose husband is absent. **ప్రోషితుడు** *prōshitudu.* n. One who is gone to a foreign land దేశాంతరగతుడు.

ప్రౌ prau

ప్రౌఢ *prauḍha.* [Skt.] n. A woman in the flower of youth, a lady, dame, యవ్వనవతి, స్త్రీ. ప్రగల్భురాలు. "పరవశ చైన్యమాదుకొని ప్రౌఢనాయకుఁడు." Swa. v. 76. adj. Full grown, mature. Respectable, great, grand, fine, noble. ఎదిగిన, పెద్ద యైన, ఉన్నతమైన. **ప్రౌఢనాయిక** a full grown girl. **ప్రౌఢవాక్కు** a grand style. **ప్రౌఢకావ్యము** a noble poem. ఆ చిన్నది ప్రౌఢ అయినతర్వాత after the girl grew up. **ప్రౌఢత్వము** *prauḍhatvamu.* n. Skilfulness; ability; grandeur. **ప్రౌఢి** or **ప్రౌఢిమ** *prauḍhi.* n. Dignity, skilfulness, ability, సామర్థ్యము, ఉత్సాహము, ప్రగల్భత. **ప్రౌఢుడు** *prauḍhuḍu.* n. One who is mature, wise, skilful, vigorous, clever. ప్రగల్భుడు, ఘనుడు. **ప్రౌఢురాలు** *prauḍhurālu.* n. She who is mature, skilful, wise, vigorous, clever. ప్రగల్భురాలు.

ప్రౌష్ఠపదము *praushṭha-padamu.* [Skt.] n. The name of the sixth lunar month. భాద్రపదమాసము.

ప్ల pla

ప్లక్షము *plakshamu.* [Skt.] n. The waved-leaved fig tree. *Ficus infectoria.* పేర్వి, రావి పేర్వి. Also, same as రావి.

ప్లవ *plava.* [Skt.] n. The name of a Telugu year. ప్లవము *plavamu.* n. A raft, a float, తెప్ప. A frog, కప్ప. A monkey, వానరము. ప్లవంగ *plavanga.* n. The name of a Telugu year. ప్లవంగము, ప్లవంగమము or ప్లవగము *plavangamu.* (lit: the leaper.) n. A monkey, కోతి. A frog, కప్ప. ప్లవగుడు *plavagudu.* n. The charioteer of the sun. సూర్యసారథి. అనూరుడు. ప్లవుడు *plavudu.* n. A Chandala or pariah, నంబాలుడు. మూలవాసుడు. A. vi. 57 and 99.

ప్లవ్లోదము *plahlādamu.* [Skt.] n. Joy, rejoicing. హర్షము.

ప్లి pli

ప్లీహము *plihamu.* [Skt.] n. The spleen. Enlargement of the spleen, spleen disease, వ్యాధము వామభాగాశ్రితమాంసము, రోగవిశేషము. ప్లీహోదరుడు *plih-odaruḍu.* n. A man suffering from spleen disease, కడుపులో బల్ల కలిగినవాడు. ప్లీహశత్రువు *pliha śatruvu.* n. A tree called ములుకాకాయము.

ప్లు plu

ప్లుతము *plutamu.* adj. Wetted, soaked. తడుపబడిన, తడిసిన. "ఏకాన్వాయిలాపినిప్లుతరుతరస్వర మూరరపప్లుతాఖ్యశ్చ." Anirud. v. 53. n. Bounding, curvetting, as a horse. తేరుమన అంతే మేరయు సమముగాపోయే ఆశ్వధారా విశేషము. A steady pace, నిబ్బరపుగమనము. Steadiness, నిబ్బరము. A long drawn out vowel. మూడు మాత్రలకాలముగల స్వరము. A note, a quaver. స్వరభేదము, కాళమానభేదము త్రయము, కాళప్రమాణాంగభేదము.

ప్లుష్టము *plushṭamu.* [Skt.] adj. Burnt. కాల్చబడిన.

ప్లో plō

ప్లోషము *plōshamu.* [Skt.] n. Burning, combustion. కాల్చుట.

ఫ pha or fa

ఫ *pha.* [Skt.] The aspirated P pronounced like ph. in *Up-hill.* This letter occurs in Sanskrit or foreign words only. The F sound in English and other languages is also represented by this letter.

ఫకీరు *fakiru.* [H.] n. A *fakir,* an ascetic.

ఫక్కి *phakki.* [Skt.] n. Manner. తీరు, ప్రకారము.

ఫక్కిక *phakkika.* [Skt.] n. A single treatise. ఏకగ్రంథము.

ఫక్తు *faktu.* [H.] adj. & adv. Only, merely, simply. మాత్రము.

ఫణి *phani.* [Skt.] n. A serpent or snake. A hooded serpent. ఫణిశేల్పుగుడు *phani-talpuguḍu.* n. A name of Vishnu who reclines on Adi Seshu, the chief of snakes.

ఫణిజ్జకము or ఫణిజ్ఝకము *phanijjakamu.* [Skt.] n. A delicate sweet smelling plant, apparently a sort of Basil with small leaves. మరువము లేక కురువ.

ఫణితము *phanitamu.* [Skt.] adj. Told, said, cited, adduced, praised. ఫణితి *phaniti.* n. Speech, a word. వాక్కు. Mode, way, course of conversation. వాక్కు. కథనశై. ఇదమార్థమైన విస్తరనివేదనములన్నియందు విస్త

పాదంబున విస్తరభవితి వినఁగలిగెను." Vishṇu. viii. 323.

ఫయిసలా or ఫసులా *fayisalā*. [H.] n. A decision, settlement. విమర్శ, తీర్పు.

ఫర్మానా or పర్మానా *pharmānā*. [H.] n. A firman; a command, warrant, royal mandate. ఫర్మాయింపు *pharmāyiṁpu*. v. a. To command, direct, order, appoint. ఫర్మాయిషీ *pharmāyishi*. n. An order, a commission. An order to make an article. ఆజ్ఞ. వీనిస్వరూపమైన ఇట్లు చేయవలసినదనే ఆజ్ఞ.

ఫలకము *phalakamu*. [Skt.] n. A shield, కేడెము, డాలు. A die or round piece of metal, బిళ్ల, పలక. కపోలఫలకము the orb of her cheek, her plump cheek. The wooden bottom or frame of a bed. ఊరుఫలకమందు on the lap.

ఫలము *phalamu*. [Skt.] n. A fruit. A crop. Fruit, profit, use, advantage, benefit, a reward, result, consequence. దుస్స్వప్న ఫలము the fulfilment of a portentous dream. ఫలపడు *phala-paḍu*. v. n. To bear fruit, to avail, turn to good, turn out well. ఫలపరచు *phala-paruchu*. v. a. To make fruitful, to realize, to turn to profit, to use. ఫలపూరము *phala-pūramu*. n. The citron. ఫలవంతము *phala-vantamu*. adj. Fruitful, as a tree, పండ్లు గల. ఫలరాజము *phala-rājamu*. n. A certain red fruit, *Momordica monadelpha*. ఫలాహారము *phal-āhāramu*. n. A refection, refreshments, a slight meal of parched corn, cakes, fruit, &c. ఫలించు *phaliṁchu*. v. n. To be fruitful, yield fruit. పండు. To be of advantage, profit, turn out well, to be accomplished, be fulfilled, కలుగు. ఫలితము *phalitamu*. adj. Ripened, fruitful, profitable, advantageous. నా యత్నము ఫలితముకాలేదు my endeavour came to no good. n. Profit, fruit. ఫలితార్థము *phalit-arthamu*. n. The ultimate import, purport, result, or point of a passage, the tendency as distinguished from the literal sense. ఫలినము *phalinamu*. n. A fruit tree. విద్యమాన ఫలవద్వృక్షము. G. iii. 146. ఫలిని *phalini*. n. A tree called ప్రియంగువు, తెలికొండచెట్టు. ఫలోదయము *phal-ōdayamu*. n. Success, enjoyment, gain, profit; heaven, paradise, joy, happiness. ఫలోన్ముఖము *phal-ōnmukhamu*. adj. Fruitful, effective, efficacious. అది యిప్పుడు ఫలోన్ముఖముగానున్నది it is now coming to good.

ఫలానా or ఫలాని *phalāna*. [H.] adj. Such, such and such a one. ఫలానివాడు such and such a man. ఫలానిపని such and such a work. ఫలానికార్యము such and such an affair.

ఫల్గునుడు *phal-guṇuḍu*. [Skt.] n. An epithet of Arjuna.

ఫల్గువు *phalguva*. [Skt.] adj. Pithless, sapless. Vain, unmeaning, empty, useless. నిస్సారమైన. పుచ్చమైన. పట్టేది.

ఫసలి *fasali*. [H.] n. Lit: a crop or harvest. Hence, a season, one year. Fasli, the Fasli or Official year.

ఫా phā or fā

ఫాయిదా *fayidā*. [H.] n. Profit, gain, లాభము.

ఫారము *faramu*. [Eng. 'Form'] n. A tabular statement, పట్టి. In printing, a form of printed matter equivalent to eight pages octavo.

ఫాలము *phālamu*. [Skt.] n. The forehead. The share of a plough. A cotton cloth. ఫాలాక్షుడు or ఫాలనేత్రుడు. *phāl-akshu-*

du. n. The 'Cyclops,' an epithet of Siva, who has an eye in his forehead. R. v. 332.

ఫాల్గుణము or ఫాల్గునము *phalgunamu.* [Skt.] n. The twelfth lunar month, that in which the moon's change takes place, when the sun is in Pisces.

ఫి phi or fi

ఫిరంగి or ఫిరంగి *phiraṅgi.* [From French, 'Frank,' Feringee] n. A European. A cannon (being imported by the Europeans). ఫిరంగిచెక్క *phiraṅgi-chekka.* n. The bark imported by the Europeans, China root, *Smilax china*, a certain medicinal drug, Ainslie. i 70.

ఫిరాయింపు or ఫిరాయింపు *phirāyiṁpu.* [H.] v. a. To change, మార్చు. ఫిరాయింపు or ఫిరాయింపు *phirāyiṁpu.* n. A change, మార్చడము.

ఫిర్యాదు or ఫిర్యాదు *firyādu.* [H.] n. A complaint, a charge, ఇవ్వ, కోరుకోవడము. ఫిర్యాది or ఫిర్యాది *firyādi.* n. A complainant, a plaintiff. ఫిర్యాదు చేయు *firyādu-chēyu.* v. a. To lodge a complaint.

ఫు phu

ఫుల్లత్ *phullat.* [Skt.] adj. Blooming.

ఫుల్లము *phullamu.* [Skt.] adj. Blooming, opened, expanded, వికసించిన.

ఫూ phū

ఫూత్కారము *phūt-kāramu.* [Skt.] n. A sound of sobbing, hissing or panting.

ఫె phe

ఫెళ ఫెళ or వెళ వెళ *phela-phela.* [Tel. anuk.] n. A crash or smash; an uproar. అతడు ఆదేశములో ఫెళ ఫెళలాడిస్తున్నాడు he is making a great uproar in the country. adv. Aloud, crashingly, echoingly, roaringly, creakingly, resoundingly, "ఫెళ ఫెళవిరణాలు ఫెళ ఫెళలాయించి." H. ii. 98. "ధాత్మ ఫెళ ఫెళవిరెను." P'al. 173. ఫెళ ఫెళ మను *phela-phela-mu-anu.* v. n. To crash.

ఫే phe

ఫేనము *phēnamu.* [Skt.] n. Scum, froth, foam, నురుగు.

ఫేనిలము *phēnilamu.* [Skt.] n. The Soap nut plant, *Sapindus detergens.* కుంకుడు చెట్టు. Rox. ii. 280. "ఫూత ఫేనిలములుగ్గిన జలములుగాపు శ్రద్ధలుగాక." Vish. iv. 302. adj. Foamy, frothy. నురుగుగల.

ఫేరవము or ఫేరువు *phēravamu.* [Skt.] n. A jackal. నక్క.

ఫై phai

ఫైసలా or ఫైసలు *phaisala.* [H.] n. A settlement, decision, sentence, decree, తీర్పు, పరిష్కారము.

బ ba

బ *ba.* The name of the letter B. బ అక్షరము.

బంక *banka.* [Tel.] n. Slime, mucus, gum, glue, gluten, gelatine, any thing glutinous, sticky or clammy like jelly or like clay. Stinginess, avarice. బంకలుసాగు *bankalu-sāgu.* v. n. To be gummy or sticky. వానిక చెక్కుబంక పడుచున్నది he

has got dysentery. బంక చెట్టు *banka-chettu.* n. A tree from which gum arabic is obtained. బంకతంగేడు a kind of shrub. బంక తెవుళ్లు *banka-tevulu.* n. The 'gum evil,' a disease of corn. బంకపిట్ట *banka-pitta.* n. A name applied to various kinds of Swallows because they build their nests of mud. బంకపురుగు *banka-purugu.* n. A snail, lit: the 'sticky insect.' బంకభేది *banka-bhēdi.* n. Dysentery. బంకమన్ను *banka-mannu.* n. Clay. ఎఱమన్ను. బంక మూతోడ్పు *banka-mutsu.* n. An avaricious man, a miser. పిసినారి, లోభి.

బంకు *banku.* [Tel.] n. A lane, సందువీధి. A guard, పహారావాడు, కావలివాడు. One who pretends to be a hero, శూరుడనిపించుకొనువాడు. బంకోత *bankōta.* (బంకు+ఎత.) n. A miserly woman. లుబ్ధురాలు.

బంకోలు *bankōlu.* [Tel. Name of a place.] n. Hencooden, whither criminals used to be transported. బంకోలుకుపంపు to transport, to sentence to transportation.

బంగనబయలు *bangana-bayalu.* [Tel. బయలు+ బయలు.] n. An open plain, బట్టబయలు. బంగ నబయలుగానుండే యిల్లు a house upon a plain, not in an enclosure, a lonely house.

బంగల *bangala.* [Tel.] n. An oven. మంచటి.

బంగారము, బంగరము, బంగారు or బంగరు *bangāramu.* [Tel.] n. Gold. నీ యిల్లు బంగారమూ or నీయిద్ది బంగారముగాను bless your innocent heart! you silly creature! కాకి బంగారు tinsel. ముచ్చిబంగారు tinsel, gilding, as distinguished from మంచిబంగారు real gold. బంగారు *bangāru.* adj. Golden. The various names of gold are used (as in other languages) to denote Fine, noble, beautiful, admirable, thus: బంగారు కొండ or బంగరుకొండ the golden mountain, హేమాద్రి, మేరుపర్వతము; my darling. నా బంగారుదొర my beloved lord! బంగారుపిట్ట sweet bird! Also, used to express contempt. బంగారు మర్యాద vastly polite! బం గారుసాయము a precious reason! బంగారు పని a very pretty business! బంగారు చిన్న వాడు a hopeful lad. వాడు పట్టినది అంతా బంగారు అవుచువచ్చినది all he did prospered. బంగారుగా *bangāru-ga.* adv. Grandly, vastly, well, preciously. As easily as possible. As you please! with all my heart! by all means! బంగారుకంటి *bangāru-kanti.* n. (Lit:) Golden-eyed: A name of the Little Owl, పైడికంటి; and also of a sort of rice. బంగారుతీగలు *bangāru-tigalu.* n. (Lit: Gold-sprouts:) A sort of rice. వరిధాన్యము. బంగారునీరు *bangāru-nīru.* n. Gilding. బంగారుపాము *bangāru-pāmu.* n. A very venomous kind of snake. బంగారుపిచ్చిక *bangāru-pichchika.* n. The Weaver-bird, *Ploceus baya.* బంగారుపూత *bangāru-pūta.* n. Gilding. బంగారుపూలు a kind of grain.

బంగాళము *bangālamu.* [Bengali.] n. Bengal, బంగాళదేశము. బంగాళా *bangāla.* [H.] n. A bungalow or house standing alone. బంగాళి *bangāli.* n A species of plantain, కాష్టటి. adj. Bengali.

బంగి or భంగి *bangi.* [H.] n. Bhang, or Indian hemp, *Cannabis sativa.* కంగాయి. Also, the bangy or parcel post or mail. A parcel. బంగిమూట్సు *bangi-mutsu.* n. One who smokes *bhang* బంగిరాయుడు.

బంజారి *banjāri.* [H.] n. A tribe of gypsies, బంజాడివాండ్లు.

బంజెరు or బంజరు *bandzaru.* [H.] n. A waste land, uncultivated land, పీనుగేల. అనాదిబంజరు land which is immemorially waste. adj. Waste, uncultivated. బంజరు భూమి waste land.

బంటి *banti.* [Tel.] affix: As high as: up to. లోకంబొక్కి ప్రమాణము. మొలబంటిసీరు

water up to one's waist. మోకాలిబంటి knee-deep. పుక్కిటిబంటి deep as far as the cheeks. ఈతబంటి deep enough for swimming.

బంటు *bantu.* [from Skt. భట.] n. A soldier, an armed attendant, a police officer, a servant; a pawn at chess. సేవకుడు. A devotee, భక్తుడు. A disciple, శిష్యుడు. A brave man, శూరుడు. **బంటుతనము** *bantu-tanamu.* n. Soldiership, bravery. **బంట్రోతు** or **బంట్రౌతు** *bantu-rōtu.* (From బంటు, a soldier, and రౌతు a trooper.) n. A peon.

బండ *banda.* [Tel.] n. A rock, a block or slab of stone. రాయి, పెద్దబ్బరాయి. A short pounder or pestle without a ferrule, పొన్ను లేనిరోకలి, పాట్టిరోకలి. A much used block, a worn out stone. అరిగినది. (Metaphorically), a block head, an obstinate, stubborn man. adj. Shameless, importunate. Mischievous, naughty, wicked, obscene, indecent, అకటౌయి. **బండాట** *bandāta.* (బండ+ఆట.) n. Mischief, naughtiness, అకటౌయితనము. బండవ్యాజ్యము a litigious case. **బండడు, బండ** or **బండగుడు** *bandadu.* n. A dullard, a mischievous person, a stupid man. **బండవాడు** *bandavādu.* n. A class of beggars, who go with a stone in their hands with which they threaten to beat out their brains unless relieved, రాయితెత్తుకొనివచ్చి అడుగు కొనేవాడు.

బండగు *bandagu.* [Tel.] n. A cage for catching wild beasts, &c. బోను.

బండము *bandamu.* [Tel.] n. A thing. తినుబండములు eatables.

బండారము or **బండారు** *bandāramu.* [from Skt. భాండాగారము.] n. A treasury, ఖజానా, ధనగృహము, సంచికట్టు, బొక్కసము. "తక్కినబండారమెక్కలుచూడు," BD. v. 800. See also ఆముక్త. iv. **బండరు, బండరుడు** or **బండారి** *bandaru* n. A treasurer, కోశగృహాధ్యక్షుడు, బొక్కసమున కధికారి. "హితులుభృత్యులు బురోహితులునరాజసూతులు, బండరులంత్రహంతులుసెంకలునుం." Charitr. iii. 108. **బండరువు** *bandaruvu.* n. A treasury. ఖజానా, సంచికట్టు, బండారము. **బండవలము** or **బండాలము** *bandavalamu.* n. Stock, capital, funds, treasure. సంచితము. Means, capacity, strength, సామర్థ్యము. దానిబండవలము బైటపడినది the secret came to light. ఆందులో బండాలము ఏమిన్ని లేదు there is nothing in that.

బండారు *bandāru.* [Tel. బండ + ఆరు.] n. Saffron ground on a stone. రాతిమీదరాచి పూసుకొనేపసుపు. **బండారుకర్ర** *bandārukarra.* n. A hard yellow wood like mango wood. The Karum timber tree, *Adina cordifolia* (E. P.) **బండారుపిట్టుక** *bandāru-pittuka.* n. "The golden head," a kind of bird, probably *Loxia philippenses.* పీతముండము.

బండారుడు *bandārudu.* [Skt.] n. One who tends buffaloes. బర్రెలను కాచువాడు.

బండాలము See బండారము. (q. v.)

బండి *bandi.* [Tel.] n. A cart, gig, carriage, coach, waggon, శకటము. A car, రథము. The four kinds of బండ్లు are నూదుబండి or చాపబండి a cart covered with a mat. పెట్టెబండి a palanquin coach, or a bullock coach. బిల్లబండి a carriage on springs. కోచిబండి an English "coach." The piece of wood round which gold lace or cotton lace is rolled: so called because shaped like an axle between two wheels. **బండికల్లు** *bandi-kallu.* n. The wheel of a carriage or cart. కల్లు, రథచక్రము. (కల్లు is a stone, as the wheels, were originally made of stone. Such are still seen in remote towns.) **బండికల్లురూపాయి** or **బండిరూపాయి** *bandi-kallu-rūpayi.* n. A milled rupee: lit: one like

a wheel. బండిగిల్లు *bandi-gillu.* v. n. To suffer difficulties. కష్టపడుట. బండిగురిగింజ or బండిగురుచెంద *bandi-guri-ginjaa.* n. The vine called *Dalbergia volubilis.* Rox. iii. 231. కాంభోజలత. బండిమొగ్గరము *bandi-moggaramu.* n. A certain military evolution called శకట వ్యూహము, which is shaped like a cart. బండిరిక్క *bandi-rikka.* n. The star called రోహిణి. బండిరేఫ *bandi-rēpha.* n. "The great R." The letter ఱ; which is so named from బండి a wheel. శకటరేఫ. (The Pandits have made fruitless efforts to introduce this obsolete letter into modern Telugu.) బండిరేవు *bandi-rēvu.* n. A ford in a river where carts cross it. The great shore. బండిరొట్ట *bandi-rotta.* n. A sort of fodder.

బండు *bandu.* [Tel.] adj. Indecent, uncouth, obscene, gross. బండుతిట్లు coarse abuse. బండుకూతలు or బండుమాతలు gross language, అశ్లీలసంభాషణలు.

బంతి *banti.* [Tel.] n. A ball to play with. చెండు, కందుకము. Any ball whether formed of cloth or of flowers, &c. The flower called a marigold. A flower, called Bachelor's button. తురాబంతి చెండ్రపూవు. బంతి (for Skt. పంక్తి) n. A row, line, rank. A row of bullocks driven abreast to thrash out corn. బంతిక్ట్టు the rope used to yoke a row of bullocks together to thrash corn. బంతికుడుపు *banti-kudupu.* n. A dinner party, ఆకేసుల కూడి భుజించుట. బంతితోలు to drive bullocks to thrash corn. బంతి విడుచు to release bullocks after thrashing corn. బంతులాడు *bantul-āḍu.* v. n. To play at ball. బంతులాట playing at ball.

బంద *banda.* [Tel.] n. A small tank.

బందడము Same as బందలము (q. v.).

బందకి *bandaka.* [from Skt. బంధన.] n. Slime, bird lime, gum, paste, glue, cement, any viscous matter, anything sticky. జిగట, బంక. బందకలయిన viscous, glutinous. బందకపడు *bandaka-paḍu.* v. n. To become gummy or sticky జిగట కలిగియుండు.

బందము or బందాము *bandamu.* [from Skt. బంధము.] n. A tie or band to keep the legs together; hobbles or trammels used to confine cattle. Knee-haltering. The rope which connects the feet of a man who climbs a palmtree. బందా *banda.* n. One who is put in prison, చెరబట్టబడినవాడు.

బందరు *bandaru.* [Tel.] n. A sea port. The ordinary name of Masulipatam, also called మచిలీబందరు.

బందలము or బందడము *banda-lamu.* [Tel.] A wide-mouthed jar. పెద్దనోరుగల కుండ.

బందారుచెట్టు *bandāru-chettu.* [Tel.] n. The Karum timber tree, *Adina cordifolia.* (E. P.)

బంది *bandi.* [from Skt. బంధము.] n. Imprisonment, confinement. చెర, కటకటుచేయుట, నిర్బంధము. That which is imprisoned, చెరబడ్డది. "భాగినమునుమాడ బందిదిగ్గ దిరిం." (BD. ii. 800.) behold we have fallen into his hands. బందికాడు *bandi-kāḍu.* n. A marauder, a high-way-man. బందిపోటు దొంగ. "బందికాండ్రై పారువులఁ బ్రతుకనగునె." Swa. iii. 157. బందిగము *bandi-gamu.* n. A dungeon, a prison, చెరసాల. "బందిగములోఁ బళ్ళంబులబద్ధుఁజేసి." Vish. ii. 202. బందిపోటు *bandi-pōṭu.* n. Gang robbery, a predatory incursion, a dacoity. "బందిపోటులు తరుచయ్యె పాపకాని." Ellays. iii. 210. బందీకృతము *bandi-kṛitamu.* adj. n. Imprisoned. Vasu. vi. 109. బందీఖానా, బందిఖానా *bandi-khānā.* [H.] n. A prison, చెరసాల. See బందము.

బందు *bandu.* [for Skt. బంధువు.] n. A vulture; also called రామబందు and బోరువ. [Also, from Skt. బంధము.] A tie, a band; a hoop, clasp, clamp, or hinge. An iron clamp for joining boards together. తలుపు కుదేసేయుపకణ్ములు. The bank of a reservoir or tank. The act of surrounding, ఆవరణము. Secrecy, గోపనము. Obstruction, విఘ్నము. **బందుకట్టు** *bandu-kattu.* n. A conspiracy, league, cabal, plot, plan, scheme. జాతికట్టుబాటు. బందుకట్టుకట్టుకొనా to be leagued together, to have a private agreement. బందుకట్టుమాటలు slang, such as gypsies use. **బందుగుడు** or **బందువుడు** *bandugudu.* (for Skt. బంధువు) n. A relation. **బందె** *bande.* n. Imprisonment, చెర, కయిదు. Confinement of cattle. పశువు లచెర. Poundage fine: a fine for a trespass by cattle. పశువులబందుగ. బందెపిరికొను to exact a fine for stray cattle. బందలదొడ్డి a cattle pound. **బందెకాడు** *bande-kadu.* n. One who puts in prison. చెరలోవేయువాడు. **బందెకత్తె** *bande-katte.* n. A woman who puts in prison, చెరలో వేయునది. **బందెగొను** *bande-gonu.* v. a. To imprison, చెరబెట్టు. **బందెలపాలు** *bandela-pālu.* n. One who is given to imprison people. చెరవేయు స్వభావముగలవాడు. **బందెవేయు** *bande-vēyu.* v. a. To impound cattle. To exact a fine for cattle that have trespassed.

బందెడ, బందేడుచెట్టు or **బంజెరుచెట్టు** *bandeda.* n. Touchwood: a pithy wood that ignites easily. *Nyctanthes arbor-tristis.*

బందోబస్తు *bandā-bastu.* [H.] n. Security, భద్రము. A settlement, arrangement, a system of regulations.

బంధము *bandhuma.* [Skt. Cf. Eng. "Bind."] n. A binding, tie, or fetter. కట్టు. A position or attitude. Confinement, imprisonment. చెర. A pledge, కుదువ. A kind of poetical composition, కావ్యరచావిశేషము. A knot, ముడి. **బంధకవనము** or **బంధకపద్యము** *bandha-kavanamu.* n. A poem composed in a fantastic form; either in the shape of a sword (ఖడ్గబంధము), or, a serpent (నాగబంధము), &c. నానావిధబంధములు 84 ways, i. e., sorts of attitudes. సంసారబంధములు the ties of family. **బంధకము** *bandhakamu.* n. Binding, tie, confinement, చెరసాల. **బంధకి** *bandhaki.* n. An unchaste wife. రంకుటాలు. బంధకీపతి a cuckold. **బంధనము** *bandhanamu.* n. Binding, tying, a knot, కట్టు. Imprisoning, confining, చెర. దిగ్బంధనము the tying up or imposing restriction upon the quarters of the world, so as to prevent the intrusion of evil spirits, &c. **బంధనాలయము** *bandhana-ālayamu.* n. A prison house, చెరసాల. బంధస్తంభము a post to which an elephant is tied. **బంధింపు** *bandhimpu.* v. a. To tie, bind, tighten. కట్టు, బంధనము చేయు. v. n. To be bound or stopped, as urine, &c. మలము బంధించినది there was a stoppage of the *feces.*

బంధురము *bandhuramu.* adj. Uneven, undulating, wavy. ఎగుడుదిగుడు. Bowed, bent, వంకర. Pleasing, delightful, handsome, beautiful. ఒప్పిదమైన. Thick, దట్టమైన. n. A swan. కలహంస.

బంధులుడు *bandhuludu.* [Skt] n. A bastard. కులటాసుతుడు, నడిచెలేటువానికొడుకు, వంకటాలికొడుకు.

బంధువు or **బంధుడు** *bandhuvu.* n. A kinsman or relation. Particularly used for more distant kinsfolk. A. v. 90. కులబంధువు a fellow casteman. **బంధుజీవకము** or **బంధుజీవము** *bandhu-jīvakamu.* n. The flower termed *Pentapetes phœnicea.* Rox. i. 376. మంచెర, పీతసారకము. **బంధుత** *bandhu-ta.* n. A family party: kinsfolk, a circle of relations, బంధుసమూహము. **బంధుత్వము** *bandhu-*

toamu. n. Relationship, affinity, consanguinity. **బంధూకము** *bandhū-kamu*. n. A certain red flower to which beautiful lips are compared, వంకెనపుష్పము, దేవిక.

బంపు *bampu*. [Tel.] n. Dirt on the teeth, పండ్లపాచి, పాచువు. ను. i.

బంబ *bamba*. [Tel.] n. The sound of a conch, శంఖాదిధ్వని. adj. Large, స్థూలము. "భీష్మ హ్యాసుల బంబలింబులు కొనని వారు" L. xxiii. 3. **బంబోకు** *bambōtu*. (బంబ + పోకు.) n. A fat ball. పోకరించిరాచుద్దు. A very fat person, మిక్కిలి బలిసినవాడు. "బంబోదర్దాంతరి, చతుంపుత్రం, బదనాశులం, ఎపోజిపోటులం." A. vi. 28.

బంభరము *bambharamu*. [Skt.] n. The large black carpenter bee. కొనచు, భంమ్మెద.

బక్ జారి *baka-dāri*. [Tel.] n. A dove or pigeon. పావురాయి, పారావతము.

బకము *bakamu*. [Skt.] n. A heron. కొంగ. కొంగ. ఒకధ్యానము. Hypocrisy. (The heron seems to stand praying or meditating, while in truth he is aiming at his prey the fish.) **బకవైరి** *baka-vairi*. n. A title of Krishna or Bhima, who slew the demon named Baka. కృష్ణుడు, భీముడు.

బకాపచెక్క *bakāpa-chekka*. [Tel.] n. The Sappan wood or Sampan wood, *Cæsalpinia sappan*, (Watts). The *chay* root which produces a red dye. Redwood. ఎర్రచాయచేసేచెక్క.

బకాయ or **బకాయి** *bakāya*. [H.] n. Arrears, balance due.

బకోటము Same as **బకము** (q. v.)

బక్క *bakka*. [Tel.] adj. Thin, lean, meagre. Poor. **బక్కవాడు** or **బక్కచిక్కినవాడు** a lean thin person. **బక్కచిక్కు** *bakkachikku*. v. n. To become lean, to become emaciated, కుమ్మనము, కృశించు. **బక్కడొక్క** or **బక్కతోలు** *bakka-dokku*. n. A lean thin person. **బక్కమజ్జిగ** buttermilk mixed with too much water. **బక్కికిబక్కి** or **నుక్కికిబక్కి** *bakkiki-bakki*. n. Tit for tat.

బగబగ or **భగభగ** *baga-baga*. [Tel. (anuk.)] n. The noise made by a blazing fire. అగ్ని జ్వాలాధ్వని. "బగబగయనిపించెనతడు వాహ్యాళియంబాఁ." KP. ii. 97.

బగళము *bagaļamu*. [Tel.] n. Avoidance, the act of moving aside, తొలగుడు. **బగళముసేయు** *bagaļamu-seyu*. v. a. To remove, తొలగించు.

"శ్రీ॥ దెసవిభ్రమహాకాళిప్రసిద్ధిగాటలు
వాయుబగళంబుతోలనుబిచ్చేయుమమ
బాల్యస్థులయందుమిగులనార్చటలుసేయ."
ఫి. v.

బగి *bagi*. [Tel.] n. A side, direction, ప్రక్క.

బగిసి or **బగిస** *bagisi*. [Tel.] n. A kind of tree. బగిసి, బజిసి or **భాసి** n. Wealth, riches, గౌరవము. Respect, కీర్తము.

బగిలు *bagilu*. [Tel.] n. A sudden fear.

బగ్గముపాడు *baggamu-pāḍu*. [Tel. పాడు + పాడు.] adj. Quite ruined or waste, మిక్కిలిపాడు.

బగ్గు *baggu*. [Tel. (anuk.)] n. A blaze. The noise produced by a blazing fire, మండుట యందును ధ్వన్యనుకారము. **బగ్గి** n. Ashes, బూడిద. **బగ్గునన** *baggu-na*. adv. Blazingly, suddenly. **బగ్గుమను** *baggu-m-anu*. v. n. To blaze forth suddenly, బగ్గుమనుడు. **బగ్గరి** *bagg-ari*. (బగ్గు + అరి.) n. A very irritable person, a hot tempered man. బగ్గని మండిపడుచువాడు. **బగ్గుండి** *baggundi*. n. Red powder, రక్తవర్ణచూర్ణము.

బగ్గి or **పగ్గె** *bagge*. [from Skt. భాగ్య.] n. Skill, cleverness.

బచాయింపు *bachayimpu*. [Tel.] v. a. To preserve, save or rescue. బచావు protection, preservation, security. (Vizag.)

బచ్చన *bachchena.* [Tel.] n. Paint, colour. వర్ణము. The act of applying paint, పూత. adj. Painted, lacquered. బచ్చెనపెట్టె a lacquered box. బచ్చెనబొమ్మ a painted doll or puppet.

బచ్చలి or బచ్చలికూర *batchali.* [Tel.] n. Indian Spinach, *Basella alba.* ఉపోదక. తీగబచ్చలి, ఆల్లబచ్చలి or పాలుబచ్చలి the plant termed the Creeping Purslane. దుంపబచ్చలి *Basella indica.* Rox. ii. 104. ఎర్ర ఆల్లబచ్చలి *Basella rubra.* (Watts).

బచ్చు or బచ్చుచాడు *batstsu.* [Tel.] n. A Vaisya, Chetty or Komati, వైశ్యుడు. A treasurer, బొక్కసమునకధికారి. One who tests silver and gold, వెండి బంగారాములు పాకెయుమాడువాడు. A money changer or shroff, పరాము. H. ii. 54. A. iv. 317. S. i 160. "నిచ్చలుగల్గె బచీక్షయంచి చేట్టు బచ్చును బోలె." BD. 2. 511.

బజంత్రీ or భజంత్రీ *bajantri.* [H.] n. Music. A musician, మేళము, మేళగాడు.

బజగడగు or బజగడుగు *bajt-gadagu.* [Tel.] adj. Unsteady, నిలకడలేని. బజగడుగు an unsteady woman. నిలకడలేని ఆడుది.

"బజగడుగుదానిమాటలు,
నిజమనినెరుఁగక్షితిపతులున్నిలుతుం.
సుజనులుమూరుపనీలాం,
బుజనిందోడాడుకొంటికను వేడుమురా."

Sāranga. Pad. iii. 241.

బజాయించు *bajayintsu.* [Tel.] v. a. To beat soundly.

బజీతు *bajitu.* [Tel.] n. Disgrace, భంగము. బజీతుచేయు to disgrace, భంగముచేయు.

"తే॥ ఆటదానిబజీతుసేయంబలెనె."

ఆము. v.

బజ్జి *bajji.* [Tel.] n. A dish of vegetables, a chutney. పచ్చడి.

బజారు *badzāru.* [Tel.] n. A shop, అంగడి. The merchant's quarter, a market, అంగడివీధి. **బజారుమాట** *badzāru-māta.* n. A rumour, town-talk, వీధులలో చెప్పుకొనుమాట. **బజారము** *badzārama.* n. Adultery, వ్యభిచారము. **బజారి** *badzāri.* (బజారము+ఇ.) n. An adulteress, వ్యభిచారిణి. **బజారింపు** *badzārintsu.* v. n. To commit adultery, వ్యభిచరించు.

బజ్జేడి *badzdzi.* [Tel.] n. A kind of pace or gait, పాదవిన్యాసవిశేషము.

"స్వీ॥ బహుచిత్రగతులతో బజ్జేర్చుతొక్కు."

పల్నాటిచరిత్ర. 2. భా.

బటమరులు *batamarulu.* [Tel.] n. Nostrils. ముక్కురంధ్రములు. "ముఖజనితహుతాశనతోత్ప ధూమను ఒడిపవాంగూవ్వనిక్కినవ కొక్కెంత నిక్కి చొక్కిపుంబటమరులంజొచ్చు తీలకుసు మవిలసదాజపాపసిని యనుసానభోసమానుండను వాని." A. vi. 138. టీ॥ చొక్కింపుబటమరులం, సుందరమైన ముక్కురంధ్రములచేతను.

బటాబయలు. బటాబయలు or **బట్టబయలు** *batāka-bayalu.* [Tel.] n. A quite open place. adj. Broadly open, quite naked or evident. UH. iv. 168.

బటాణీలు *batānilu.* [Tel.] n. Peas. *Pisum sativum.*

బటారము *batārama.* [Tel.] adj. Great, large, గొప్ప, పెద్ద. "లోలోనమనుము లు బటారాలు." showy in outward appearance but worth nothing intrinsically. **బటాబారము** *batā-barama.* (బటారము+బారా లు.) n. Gentlemanliness, greatness, పెద్దరికము.

"తే॥ ..... కలదిమ్మ
నుల బటాబారా లుండనేమిబట్టలేదు."

ఉ. హ. iii.

బటు or బటుకో *batu.* [Tel.] n. A Brahmin bachelor. బ్రహ్మచారి. బటునస్త్రము, a bachelor's cloth. బటునవస్త్రము.

బటువు *batuvu.* [Tel.] adj. Round, circular, spherical. గుండ్రని. Firm, దృఢము. n. Roundness, గుండ్రన. A thin ring, చలువని ఉంగరము. బటువు or బటువుబిళ్ళ *batuvu.* n. A small round pillow, a round bolster బిళ్లతలగడ. "బటువులొరగులలగల భూషాస్త్ర మిదం." A. i. 67. బటువుకైమువు or బటువు చాలు *batuca-kaiduvu.* n. (Lit.) The round weapon, i. e., Vishṇu's discus.

బట్ట *batta.* [Tel.] n. Cloth, clothes. వస్త్రము. తడిబట్టతో గొంతుకోయడం to cut the throat with a wet cloth, i. e., to kill by slow torture. adj Dappled, mottled with white and black or red. బట్టపశు a dappled cow. Bald, వెండ్రుకలూడిన. బట్టతల a bald head. బెండ్రుకలూడినవాడు a bald headed man. బట్టగుద్దు *batta-guddu.* adj, Shameless, సిగ్గుమాలిన, ఎగ్గెలేని. బట్ట నెనుపుచెట్టు *batta-genupu-chettu.* n. A certain forest tree. బట్టపువ్వు or నవ్వే తులులాకు *batta-puvvu.* The caricature plant, on the variegated leaves of which there are white marks like faces.

బట్టబయలు *batta-bayalu.* [Tel. బట్ట+బయలు] n. An open plain, an open country, an expanse. బట్టబయలుగా openly, బాహాటముగా. See బటాబయలు or బటాబయలు.

బట్టమోకో *batta-moko.* [Tel.] n. The great Indian Bustard, *Eupodotis edwardsi.*

బట్టి *batti.* [Tel.] n. A still for drawing spirits, &c., సారాయి మొదలగునవి కాచేచోట. A kiln, అవము. Talkativeness. వాగ్ధాటి. బట్టికాడు *batti-kadu.* n. Lit. One that is talkative, i. e., a parrot or a myna. The Red-backed Shrike.

బట్టిగోల *battina-hola.* [Tel.] n. A stick with the aid of which bags of corn are lifted and placed on the backs of oxen.

బట్టు, బట్టువాడు or బటూడు *battu.* [Tel.] n. A bard, herald: a chanter of titles and praise. సంస్కృతము. బటూలు a caste of Sudras who as a rule are eulogisers by profession.

బట్టువాసంచి *battuva-sanchi.* [H.] n. A wallet, సొల్ల.

బట్టె *batte.* [Tel.] n. A water-course fed by a river, a streamlet. కాలువ. తొట్టిబట్టె the trough of a well.

బట్టె *batte.* [Tel.] n. A kind of an earthern cover over a pot, ఒకవిధమైనమూకుడు.

బట్వాడా or బట్టువాడా *batvada.* [H.] n. Distribution, dishursement. బట్వాడా చేయు to disburse, or pay out, as money or goods.

బడ or బడా *bada.* [H.] adj. Large, పెద్ద. adv. Very, మిక్కిలి. "బడకొండ" ఢిల్లా. ii. బడకొండ a large hill.

బడప *badapa.* [Tel.] n. A difficulty, a source of trouble or danger, a calamity. ఇక్కువు, ఆపద.

బడబ *badaba.* [Skt.] n. A mare. ఆడగుర్రము.

బడబడ *bada-bada.* [Tel.] n. A rumbling or gurgling noise, పొయ్యిలోనుండు ధ్వన్యనుకరణము.

బడబాగ్ని or బడబానలము *badab-agni.* [Skt.] n. An inextinguishable flame: fire that burns under water.

బడలు *badalu.* [Tel.] v. n. To be weary, or fatigued, to tire, to flag, to be exhausted. ఆయాసముపొందు. అలసట. n. Fatigue, అలసట. బడలుపడు or బడల్చు Same as బడలు (verb). "మన బలంబులు బడలంబడంబోరు మున్నవాడు." M. VIII. iii. 66. బడలించు

badalintsu. v. a. To fatigue, to exhaust. **బడలిక** *badalika.* n. Fatigue, weariness, exhaustion, అలసట. బడలికతీర్చుకొను to rest oneself. **బడలిన** *badalina.* adj. Wearied, fatigued, exhausted. దన్నిన.

బడవా *badava.* [Tel.] n. A pimp, కాన్పు వాడు, కాన్పువది. A base wretch, లుచ్చా.

బడాయి *badāyi.* [H. from బడ q. v.] n. Boasting, bragging, జంభాలు. బడాయికోరు a boaster, braggart.

బడి or **బళి** *badi.* [Drav. ✓ పడు = to read. Cf. Tam. పడి. Skt. పఠింపు is cognate with it.] n. A school. పాఠశాల, పట్టికూటము. Order, క్రమము. Firmness, స్థిరము. **బడికోలు** *badi-kōlu.* n. Resemblance, an example. చాలు, పోలిక. A. v. 139. **బడి చేయు** *badi-chēyu.* v. a. To warn one to be mindful of any thing, హెచ్చరుచేయు. **బడిపెట్టుకోవు** *badi-peṭṭu-kōvu.* v. n. To open or start a school. బడివేళ అయినది the school time is up. బడికలిసిపోయినది or బడిముగిసినది the school is over. బడిపెట్టివేయు to abolish a school. **బడిపెద్ద** *badi-pedda.* n. A class leader, monitor. **బడిపఠనము** *baḍita-paṭhanu.* n. A lesson that has been read, an old lesson, చదివిపాఠము.

"ద్వి..... ఒజ్జలకు
బడితపాఠము దొంగపదములన్నియు."
హరిశ్చ. ii.

బడి *badi.* [Tel. from పడు to fall.] adj. Slight, petty, "బడిపనులకేమినిపనుపుచు నంచికదుకొనిపిలువంగ నడుచునేచ్చలిని." BD. iv. 1267. బడిపనులు servitude. కొలుపుడుపనులు. బడినుర్రము an unsaddled horse. బడి adv. Along with, వెంబడి. "ఆశ్రితజనంబులమంబడి చేసికొని విజయితుండు యుత్సాహ మంబియ్యి నెడు." M. vi. ii. 348. ఆందానిబడి వెంటబెట్టుకొని. Like, as, conformably to, according to. దీని బడిచేయుమము make it like this one. **బడికోడి** or **కోడిబడి** *badi-kōḍi.* n. A barn door fowl. A large fowl. **బడి** *badi.* An affix forming nouns. Thus దారిబడి along the road. తీరుబడి leisure. తెరులబడి expense. పెట్టుబడి money advanced or laid out. వచ్చుబడి income. ఏలుబడి a reign. So many times as much, గుణార్థము. ఇబ్బడి as much again, twice as much. ముబ్బడి thrice as much. **బడిబడి** *badi-badi.* adv. Repeatedly, one after another. మాటిమాటికి. "ప్రమదంబున బంధుజనులు బడిబడిరాగా." Sunanda. v. 155. **బడివారడి** *badi-vāraḍi.* n. Apportionment, allotment, lot. The share of revenue levied on each farmer. ప్రతిమనుష్యునకు వేసెడుపన్ను.

బడిత or **బడిద** *baḍita.* [Tel.] n. A stake, thick stick, cudgel. కుటియ.

బడితపాఠము See under బడి. n.

బడిమి *baḍimi.* [Tel.] n. A circular movement. A ceremony performed to remove the effects of the evil eye, బడియుట. Going round in a circle. నుక్కొట్టు క్రియ రాము. A sacrifice to a demon, an animal sacrifice, భూతబలి. **బడిత్రిప్పు** or **బడింత్రిప్పు** *baḍi drippa.* v. a. To parade, to carry a prisoner around the town in procession before execution. To take away the evil eye. దిష్టితీసివేయు, దిగిదుమును.

బడియు or **బడివ** *baḍiya.* [Tel.] n. A stake or short thick stick. A cudgel. చిన్నగుడ్డు కర్ర. పిచ్చిబడియు a fool. See బడిత.

బడియు *baḍiyu.* [Tel.] v. n. To remove the effects of the evil eye. (దృష్టదోషనివారార్థము) దిగిదీయు. నై. iii. See బడిత్రిప్పు. **బడిసె** *baḍisi.* n. A charm or amulet. ర. **బడిసెవాటు** *baḍisi-vāṭu.* n. Taking away the effects of the evil eye, దిగిదీసివేయుట. That which is thrown away to remove the effects of the evil eye on a person, దిగిదీసివేసినది.

"లేని ప్రస్తాలొకింత కాకర్ష బడిసివాటము."
కా. vii.

బడిబి *badibi*. [Tel.] n. A hole, తూటు, బెజ్జము, రంధ్రము.

బడిశము *badiśamu* [Skt.] n. A fishhook. చేపలుపట్టేగాలము.

బడుగు or **బడుపు** *baḍugu*. [Tel.] adj. Weak, lean, skinny, కృశము, ఆశక్తమైన. Poor, necessitous. బడుగురాక్షసుడు a gaunt demon. బడుగునడుము (B. viii. 431. and Amuk. vi.) a slender waist. బడుగునడుములు (BD. iv. 638.) drudgery, servitude. బడుగుపీనుగ (BD. v. 1098.) a wretched corpse. బడుగుభక్తులు poor saints. (BD. v. 623.)

బడువ Same as బాడువి (q. v.).

బడే Same as బడియు (q. v.).

బద్ద *baḍḍa*. [Tel.] n. The male organ of generation, మూరన.

బద్దెలు See బత్తెము.

బన్నము or **బన్నెము** *bannamu*. [Tel.] n. A pile of new brass pots. కొత్తబొగ్గిలోని పాత్రల యొక్క రాసు.

బపము *bapamu*. [from Skt. వ్రతము.] n. A vow, ప్రతిజ్ఞ. నిరో. iii.

బతిని *batini*. [Tel.] n. A kind of silk cloth. కాశీ. iii.

బతిమాలు or **బతిమాలుకొను** *batimāḷu*. [Tel.] v. a. To pray, beseech, importune, beg. ప్రార్థించు. బతిమాలిక *batimāḷika*. n. Beseeching, బతిమాలుట. **బతిమాలుము** *batimāḷuṭsu*. v. a. To cause to beseech, బతిమాలజేయు.

బతుకు, బ్రతుకు or **బ్రమకు** *bāṭuku*. [Tel.] v. n. To live, subsist. To survive: to be delivered or saved. నేనొక్కఁడనే బ్రతికినాను I alone survived. n. Life. Means of life, support. Subsistence, mode of life, trade or profession. జీవనము. బతుకుతెరువు or బ్రతుకుతెరువు means of life. జీవనోపాయము. **బతికించు, బ్రతికించు** or **బ్రమకించు** *bratikiṭsu*. v. a. To cause to live, save, rescue.

బత్తడి, బత్తళి, బత్తడిక or **బత్తళిక** *battaḍi*. [Tel.] n. A quiver. అమ్ములపొది.

బత్తాయి *battāyi*. [Corruption of 'Batavian.'] n. Batavia. బత్తాయినాఁటి కాయండు a Batavian orange.

బత్తి *batti*. [for Skt. భక్తి.] n. Faith. బత్తిగల faithful. "అంకగుంటికి భూభ్యమూర్తివో, బత్తలనింపవాదుటెర బాపిరి" S. iii. 63. See on భక్తి. **బత్తుడు** *battuḍu*. n. A worshipper. భక్తుడు. The caste title of all the five castes of artificers as బత్తెఱ్ఱడు a carpenter. కడుపుబత్తెడు one who makes a god of his belly. L. xvi. 230.

బత్తిస *battisa*. [H.] n. Thirty two. "ఇదము బత్తీసా బాఁడంబులకును." BD. iii. 1836.

బత్తెము or **భత్తెము** *batteṃ*. [H. from Skt. భక్తి.] n. Subsistence, allowance, batta. Daily allowance in money or food. దినబత్తెము daily bread. బత్తెపర్చు daily expense.

బదనిక *badanika*. [Tel.] n. Any parasitic plant. H. ii. 45. S. i. 18. Rox. ii. 185. "పాముకుబదనికచూపితే ఎంత అలుగురా" (proverb) as disconcerted or irritated as a snake if you shew it the misletoe.

బదర *badara*. [Tel.] n. A crack, పగులు. కుండ బదరపోయింది the pot is cracked.

బదరి *badari*. [Skt.] n. The jujube tree. రేగుచెట్టు. బదరము the jujube fruit.

బదరికము *badarikamu*. [Tel.] n. A box. పెట్టె.

బదులు *badulu*. [Tel.] n. Exchange, a substitute. మారు. (కవి. iii.) A loan. చేబదులు or చేబదులు a loan given without a

bond being executed. adj. & adv. Instead, in the place of. బదులుజాబు a reply to a letter. బదులుమాట a word in reply. బదులు పలుకు or బదులు చెప్పు to reply. **బదలాయించు** *badalā-yiṉṭsu.* [H. from బదులు.] v. a. To change, exchange, transfer, మార్చు. **బదిలీ** n. A substitute.

బడ్డ or **బద్ద** *badda.* [Tel.] n. A piece, bit, fragment, slice, a flat thin bit, split wood. చీలిక, తునక. దూదేకుల బడ్డ a cotton beater's bow. ఈ భాష మహాకష్టమని బడ్డలుకట్టుతారు they figure this language as very difficult. బడ్డలుకట్టి మాట్లాడినాడు he arranged his arguments to much advantage. కాడిబడ్డ the wooden part of a yoke (కాడి.) See బద్ద. **బడ్డ** or **బద్దన** adj. Lean, lank. చలువ. "బడ్డపిక్కలుంటబలిమి తోడలు." HD. ii. 1087. "పాచిపట్టిన బండ్లు బడ్డచెక్కలును." BD. iii. 55. **బడ్డలగు** *badda-l-agu.* v. n. To break in pieces, to go to shivers, to crack.

బడ్డకము or **బద్ధకము** *baddakamu.* [Tel.] n. Laziness, indolence, sloth. Heaviness, పాలుమాలిక. Delay, ఆలస్యం. **బడ్డకింపు** *baddakiṉṭsu.* v. n. To flag, tire, become lazy. పాలుమాలు. బద్ధకముగానుండు or బద్ధకింపు to feel heavy, or lazy. **బడ్డకుడు** *baddakuḍu.* n. An idle man.

బడ్డపరి See బుడ్డపరి.

బడ్డి *baḍḍi.* [Tel.] n. A certain plant. చిన్న బుడ్డిచేరు.

బడ్డింపు *baḍḍiṉṭsu.* [Tel.] v. a. To test a previous measurement (of land, &c.), to check, verify. సరిగానున్నదో లేదో చూచుటకు కొలిచినదే మరల కొలుచు. To rate, settle price, set a value on. To prune a tree. **బడ్డింపు** *baḍḍiṉpu.* n. The arithmetical process called Reduction. బడ్డింపు తీర్చు to appraise or estimate.

బడ్డు or **బడ్డుర** *baḍḍu.* [Tel.] n. A lie, అబద్ధము.

బడ్డె *baḍḍe.* [Tel.] n. The fag end or selvage of a web, వస్త్రముయొదలు, బట్ట, బట్టయొందటిభాగము. A slip of cloth. వస్త్రఖండము. బడ్డె మెడకువేసుకొని శవము జరిపించెను he performed the funeral rites putting on a slip of cloth round his neck as a mark of mourning. Also, a thin or flat piece of wood as వింటిబడ్డె or కాటిబడ్డె. నవారుబడ్డ a tape. **బడ్డెగుండ్లు** *baḍḍegunḍlu.* n. Little balls like marbles flicked from the finger-ends.

బడ్ర *baḍra.* [Tel.] n. Twelve. పండ్రెండు.

బడ్రము *baḍraṁu* [from Skt. భద్రము] n. Safety, మేలము. interj. Beware! Take care, be on your guard. మేలము.

బధిరము *baḍhiramu.* [Skt.] adj. Deaf. చెవుడు. **బధిరుడు** *baḍhiruḍu.* n. A deaf man, చెవిటివాడు. **బధిరీకరము** *baḍhirīkaramu.* adj. Made deaf, బధిరముగాచేయుటకిర, "బధిర మొదిన్నిఖండము." భార. ఉద్యో. i.

బద్ధము *baḍdhamu.* [Skt.] adj. Tied, bound. కట్టబడిన. **బద్ధకోపము** rancour, fixed hatred. **బద్ధాంజలులై** with clasped hands, i. e., very humbly. **బద్ధెము** or **బద్దము** *baḍdhemu.* [Tel. Colloq.] n. A boundary, limit. వానికి ఒకబద్ధెమా is he bound by any conditions? **బుద్ధిబద్ధములేనివాడు** an unprincipled man. **బద్ధుడు** *baḍdhuḍu.* adj. Bound, obliged. **నిత్యబద్ధుడు** one who is addicted to religious rites. **ఆజ్ఞాబద్ధుడు** bound to obedience.

బనాతు or **బనారు** *banāṭu.* [H.] n. Broadcloth, woollen stuff. పనారు.

బనాయించు *banāyiṉṭsu.* [H.] v. a. To attach, to add. To fabricate, make up. **బనాయింపు** *banāyiṉpu.* n. Fabrication.

బనారసు *banārasu.* [from Skt. వారణాసి.] n. Benares, కాశి.

బన్నము *bannamu.* [from Skt. భగ్నము.] n. Disgrace, అవమానము, మోసపోనవడము. Difficulty, trouble, misfortune. ఇక్కము, ఆపద. "పన్నుగభూజనులు బడినబన్నము లెన్నగరాదు." HK. ii. 12. **బన్నవడు.** v. n. To be disgraced, భంగముకొందు. **బన్నసరము** or **బన్నసరి** *bannasaramu.* n. A necklace of coral and gold beads or plates, or of pearl chains and gold plates alternately. బనడెములు గుండ్లు మొదలైనవి గుచ్చినహారము. A necklace, హారము.

బభ్రువు *babhruvu.* [Skt.] adj. Ruddy, tawny, red, iron grey, like the colour of the ichneumon. Brown, పింగళవర్ణము. Yellowish green. **పచ్చేని.** n. A brown cow, కపిలగోవు. Siva, శంభువు. Vishṇu, విష్ణువు

బమ్మ *bamma.* [from Skt. బ్రహ్మ.] Brahma. **బమ్మగుడ్డు** *bamma-guḍḍu.* n. The globe, sphere, mundane egg. బ్రహ్మాండము. "ఆ బమ్మగుడ్డు అనెడు గట్టి బబుల్‌లోన, బమ్మకెంగనలేని కాపరేల," Vēma. i. 232.

బమ్మరింటు or **బమ్మరిల్లు** *bammarintu.* [from Skt. భ్రమ.] v. n. To err, to go wrong, భ్రమించు. To be confounded, to be afraid or amazed, బెదరు, తొందరపడు. "కోరలు గలవాని, గోళ్లనుగలవాని, కొమ్ములుగలవాని బమ్మ వలదు, బమ్మరించెనేని బ్రతుకంగవచ్చునే, దెలుల గుతో బ్రవెలిమిచేలరీగు." G. i. 284. "పూడ సూపినట్లైన వడిబట్టనమకట్టే, పరికించి కానక బమ్మ రించు." M. IV. ii. 303. **బమ్మెర** or **బమ్మర** *bammara.* n. Confusion. భ్రమ, భ్రాంతి, కలవరపాటు. **బమ్మరపోవు** v. n. To be in fright or confusion, భ్రమపడు, కలవరపడు. "ఎలదేటిదొంతులతో బమ్మెరపోవదోల దిగబారదుఁబొమ్మకలు." Swa. iii. 6. **బమ్మెరపోక** *bammara-pōka.* n. The act of being confused. బమ్మెరపోవుట.

బయకాడు *baya-kāḍu.* [Tel. బయలు+కాడు.] n. A musician, గాయకుడు, గానవిద్యోపాధ్యాయుడు. "చతురాకృతియుగ్మమైన ధనదాగమ వంబు తీలంపక్కనో, బొనరింపకయున్నమిగ్గొడెక బోయగవచ్చిన యట్లతోనెనీ, బమువమదేవదానవ మహాహవవాటిక నూత్రధారవై, భుజమునగీరి విరాట బటకాడివనీయెలికే నెనుగనే." Tnn. iv. 226. **బయకారము** *baya-karamu.* (బయలు+కారము.) n. A youthful prank, యౌవనమందు బయలుపడు శృంగారచేష్ట. **బయకాకి** *baya-kāki.* n. A sprightly woman, కీలాలకి.

బయలు, బయలు or **బైలు** *bayalu.* [Tel.] n. The outside. An open place, open country, బహిర్ప్రదేశము, చప్పుడేములేని చోట. The sky, ఆకాశము. adj. Empty, unoccupied, శూన్యము. **బయలుతెగమర** *bayalu-tamara.* n. The land lotus, తెల్లతామర. **బయలువెడలు** or **బయలువెడలు** *bayalu-veḍalu.* v. n. To come out, to go out, to start, బయలుదేరు. To come to light, to be discovered. **బయలుపడు, బయలుల్పడు, బయలుపోవు** or **బయలుపెరగు** *bayalu-paḍu.* v. n. To make its appearance, to become visible, ప్రకాశింపము. To be found out or discovered, to become publicly known.

బయానా *bayana.* [H.] n. An advance of money, earnest money, బంధీకరువు.

బయ్యంకలు Same as **వెట్టిలు** (q. v.).

బయ్యడు *bayyaḍu.* [Tel.] n. A dull man, మందుడు.

బరక *baraka.* [Tel.] adj. Rough, sharp, కరుకైన. పిండి బరకగానున్నది the flour is rough to the touch. **బరకభూమి** *baraka-bhūmi.* n. Saline soil. **బరకము** *barakamu.* n. A load or bale of cotton. దూది బరువు. **బరకల్లాపి** or **బరగడ** *bara-kallapi.* n. A seal or mark set on heaps of grain to prevent theft.

బరగడము *baragadamu.* [Tel.] n. A tree called *Indigofera glandulosa.* Rox. iii. 373.

బరటు *baraṭu.* [Tel.] v.n. To scratch, to scrape, గోకు. To scratch so as to call one's attention to anything, సైగగాగోకు.

బరడు or **బెరడు** *baraḍu.* [Tel.] n. The rough bark of the tamarind and certain other trees, చింతలుమొదలైనవాటి పైబెరడు. adj. Skinny, lean, as the ribs. "గుజ్జుతుదా డులును దొప్పచెవులునుబరడు ప్రక్కలు." BD. iii. 2231.

బరణి, బరిణ, బరిణె or **భరణి** *baraṇi.* [Tel.] n. A casket, small jewel-case, snuff box, pill box. కర్రాటము. పాచికలబరణి a dice-box. **బరణీముక్క** or **భరణీ** *bharaṇi-tsukka.* n. The second lunar mansion consisting of three stars in a triangle.

బరపిట్ట or **భరపిట్ట** *barapitta.* [Tel.] n. A species of wagtail; Chendūl.

బరపరపు or **బర్తరపు** *barabarapu.* [H.] n. Discharge, dismissal. **బరపరపుచేయు** *barabarapu-cheyu.* v. a. To dismiss from service.

బరపటు *barapaṭu.* [Tel.] n. A kind of grass or its grain. వానిశేయు, వానిధాన్యము.

బరబర *bara-bara.* [Tel. anuk.] n. The noise made in dragging anything along the ground. వానికాళ్లుపట్టుకొని బరబరయీడ్చినాను they dragged him violently along the ground.

బరమా or **బర్మా** *baramā.* [H.] n. A bradawl, a drill, a kind of auger or gimlet worked with a string. తొరమామ.

బరవసము *bara-vasamu.* [from Skt. భారవశము.] n. Courage, ధైర్యము. Perseverance, persistence. పూనిక. బరవసముపెట్టినా with importunity. పూనికదలిస్తినా "బరవసముపెట్టి నానిశపశాలుమెయిన్." Swa. iv. 79.

బరాతము *barātamu.* [H.] n. An assignment, a written order for payment, a cheque or draft. బరాతముచెప్పు to transfer the responsibility to another, to ask another to pay for one.

బరాబరి or **బరాబరీ** *barābari.* [H.] n. Alertness, హెచ్చరిక. "నీ॥ తీరదుదండపుగట్టి యమబెత్తపుగ బట్టి ప్రతిహారులను బరాబరిచేసి" చంద్రా. iii. adj. Right, just, proper, సరి యైన. బరాబరిచేయు to make equal.

బరి *bari.* [Tel.] n. A side. పార్శ్వము. "పక్కలు నాటించి బరులుచెండాడి." Pal. 108. బరులుబ్బు to bloat, as the belly or the sides of the belly. A line drawn on the ground in a circle, &c. An elephant goad, ఏనుగుప్రక్క లుదాటిని దెబ్బలంటుటకై ఆర్థచంద్రాకారమగా నున్న తో నేసిన అలంకరణల వేణుదండము. A thief, దొంగ. An enemy, శత్రువు. adj. (for బరి). Naked. బరిమేను=దుస్తులులేనిదేహము. "తొడిపెడిబరీరాలు దొరకపుసెలులు." B. D. i. 514. **బరికత్తె** or **బరికన్ని** *bari-katte.* A spear without a handle. అలుగులేనియీటె. A crook or stick used by herdsman, దోక. "గొల్లడిబరికన్నిమస్తకూటికుండయును." BD. iii. 2244. **బరికాడు** *bari-kāḍu.* n. An elephant driver, మావటివాడు. **బరికోల** n. An elephant goad. An arrow, బాణము. **బరిజోగి** *bari-dōgi.* (బరి+జోగి.) n. A snake-charmer, పాములవాడు **బరియెముకలు** *bari-y-emukalu.* n. The ribs, పక్కటెముకలు. **బరిశూల** *bari-śūla.* n. Liver complaint. పక్కనూల. See బరి.

బరిక *barike.* [Tel.] n. A small stick or bough, a switch. A dried rough palmyra bough, ఎరుములంటి యెండిన తాటిమట్ట. adv. Rough, dishevelled. చిందిర.

బరిగి *barigi.* [Tel. another form of బరి.] adj. Empty, ఏమియులేని. శూన్యము. **బరిగి రవుతు** *barigi-rāvutu.* n. One who rides a horse without a saddle, జీనుమీదయునికుర్ర వాడుగుర్రమెక్కువాడు సాదిక.

బరిగె *barige*. [Tel.] n. A small kind of grain, like fine rice.

బరిచి *barichi*. [Tel.] n. A spear, ఈటె, కుంతము.

బరిణ or **బరిణె** *barina*. [Tel.] n. A little box. పాఁకిబరిణె a snuff box. **బరిణెగవ్వ** or **బరిణెగవ్వ** *barine-gavva*. n. A kind of cake, కర్ణికాకేసము. కాఁపు. i. **బరిణపురుగు** or **బరిణెపురుగు** *barina-purugu*. n. A cockroach. బొద్దింక. బొద్దిగ

బరిణెంక *bari-venka*. [Tel.] n. A certain tree with small leaves. G. v. 299. ఎఱ్ఱ, నల్ల–చెట్టు.

బరిస *barisa*. [Tel.] n. A club with iron bands, ఇనుపకట్లనుగలిగిన, దుష్టదండము.

బరుకు *baruku*. [Tel.] v. a. To scratch. To lacerate, tear. కీఱు. To scribble in writing.

బరుజె *barujeu*. [Tel.] n. A small bell, క్షుద్ర కింకిణి.

బరువడి *baru-vadi*. [Tel.] adv. Again, మరల.

బరువు or **బరుపు** *baruvu*. [Tel.] n. Weight, heaviness. A load or burden. భారము. adj. Heavy. **బరువుబండ్లు** laden carts.

బరుసు *barusu*. [Tel.] adj. Rough, coarse, కర్కశ. నిష్ఠుర. Brutal. **బరుసుకూత** a dreadful roar.

బరెంక *barenka*. [Tel.] n. A kind of tree, కవిలెచెట్టు.

బర్బరుడు *barbarudu*. [Skt. Cf. Gk. 'Barbarian'.] n. A blockhead, or fool, మూఢుడు. **బర్బరము** *barbaramu*. n. The name of a country, ఒకదేశము. A sort of drum, తంబిక్కోలు.

బర్బూరము *barburamu*. [Skt.] n. The Babul tree which produces gum arabic. *Mimosa arabica*, తుమ్మచెట్టు. యవకోత్తము.

బర్ర *barra*. [Tel.] n. A switch, sapling.

బర్రింక *barrinka*. [Tel.] n. A plant, the stiff stalks of which are used as tooth brushes. Rox. iii. 553. 761.

బర్రె or **బర్రెగొడ్డు** *barre*. [Tel.] n. A female buffalo. ఎఱుము, కేడె, మహిషి. A simpleton or blockhead. **బర్రెగొంతు** a hoarse deep voice.

బర్హము *barhamu*. [Skt.] n. A peacock's tail. నెమలిపింఛము. **బర్హి** *barhi*. n. A peacock, నెమలి. **బర్హిష్మము** *barhishthamu*. n. The plant called Peacock's Pride. A perfume extracted from its root. H. ii. 176. దీని దానుబంకతోఁజేసిన ధూపద్రవ్యము.

బర్హిస్సు *barhissu*. [Skt.] n. Fire, అగ్ని. The sacred grass, used like hyssop, in sacrifices. దర్భ, దర్భకట్ట. **బర్హిర్ముఖుడు** *barhir-mukhudu*. n. He whose mouth is fire, i. e., a god. దేవుఁడు. **బర్హిశ్శుష్మ** or **బర్హిశ్శుష్మడు** *barhis-sushma*. n. A name of the god of fire. అగ్ని.

బల *bala*. [Skt.] n. A spell or charm విద్యాదిదేవత. "బలయతిబలకరణమంత్రి, మూలం" DR. Bala: page 182.

బలపము *balapamu*. [Tel.] n. Potstone, *Lapis ollaris*, a whitish chalk like a slate pencil. A slate pencil.

బలబల or **పళపళ** *bala-bala*. [Tel. (anuk.)] adv. Brightly: more and more. **బలబలెల్ల వాఁడింది** it was dawning rapidly.

బలభిత్తు, బలభేది, బలసూదనుడు, బలారాతి, బలారి or **బలిధ్వంసి** *bala-bhittu*. [Skt.] n. Epithets of Indra, as being the slayer of the demon Bala.

బలము *balamu*. [Skt.] n. Strength, might, power, influence. Efficaciousness, potency. Force, rigour, severity. శక్తత, పాటవము, బలువు. A force, army, host, folk, people, a crowd, number, party. సేన. **బలిబృందము** a host. దైవబలము the finger of God, Divine assistance, బలము

చేయు to strengthen; to enforce, aid, assist. వాన మరీమరీ బలము చేయుచున్నది the rain is increasing. వానిని ఒక బలముపేసు కొని relying on it as a ground or reason. adj. Strong, mighty, much, అధికము. Potent, efficacious. **బలకరము** *bala-karamu*. adj. Forcible, violent, strengthening. బలకరమైన సాక్ష్యము strong evidence. **బలకరము** or **బళకరము** *balakaramu*. n. Force, violence, strength. Watching, కావలి. A guard, or watch, కావలి, పాహా. R. v. 43. **బలకరించు** *bala-karintsu*. v. n. To spread, వ్యాపించు. v. a. To strengthen. **బలకాయించు** (బలము+ఇంచు) *balakāyintsu*. v. n. To flourish, prosper. వృద్ధి ఆను, అతిశయించు. **బలకొట్టు** *bala-kottu*. v. n. To sing, ah, ah ఆ అని శ్రుతి పట్టు. **బలకొను** *bala-konu*. (బలము+కొను.) v. n. To flourish, అతిశయించు. **బలగము** or **బల్లము** *balagamu*. n. Attendants, retinue, పరిజనము. A party, set: a troop, army, host: a family circle. జ్ఞాతి వంశ సమూహము. "చెంచు బలమునేలెను." (Garudach. 113,) he ruled a troop of foresters. Swa. iii. 75. **బలదేవుడు, బలభద్రుడు** or **బలరాముడు** *bala-dēvudu*. n. Balarāma, Krishna's brother. **బలదేవుడు** n. Wind, వాయువు. **బలపడు** *bala-padu*. (బలము+పడు.) v. n To increase, అధికమగు. **బలపరచు** *bala-parichu*. v. a. To strengthen, support, confirm. **బలయు** *balayu*. v. n. To surround, పరివేష్టించు. **బలవంతము** *bala-vantamu*. n. Strength, force, violence, compulsion. బలాత్కారము. adj. Strong, violent, బలవంతులు. adv. Forcibly, బలాత్కారముగా. **బలవంతుడు** or **బలశాలి** *bala-vantudu*. n. A strong man, a violent man, a mighty man. బలవంతులతో విరోధము కూడదు do not contend with the mighty. **బలహీనత** *bala-hinata*. n. Weakness, debility. **బలహీనము** *bala-hinamu*. n. Weakness, debility. adj. Weak, strengthless, powerless. **బలక్షయము** *bala-kshayamu*. n. Loss of strength; weakness, impotence. **బలాత్కారము** *balāt-karamu*. n. Violence, force, severity, exaction. **బలాత్కరించు** *balāt-karinchu*. v. a. To force, press, compel. బలాత్కారముచేయు.

బలా, **బళా**, **బలారా** or **భళా** *balā*. [Tel.] interj. Well done! well well! very good.

బలాక or **బలాకము** *balāka*. [Skt.] n. A sort of crane, or curlew. తెల్ల కొంగ.

బలి *bali*. [Skt.] n. Tax, royal revenue, tribute, కానుక, పన్ను. An oblation. A religious offering in general, presentation of food, &c. పూజోపహారము. The sacrifice of an animal, an animal sacrificed. భూతిబలి, నరబలి a human sacrifice. **బలి** *bali*. n. The name of a giant vanquished by Vishṇu who hence is styled బలిధ్వంసి. A strong man, బలవంతుడు. **బలిపుష్టము** or **బలిభుక్కు** *bali-pushtamu*. n. The "devourer of the sacrifice:" i. e., a crow. P. i. 480. **బలిపీఠము** *bali-pīthamu*. n. An altar. **బలిపెట్టు** or **బలిచ్చు** *bali-pettu*. v. a. To sacrifice, to kill. చంపు. **బలిసద్మము** *bali-sadmamu*. n. The infernal regions. పాతాళలోకము.

బలిజ *balija*. [Tel.] n. The name of a caste among Telugu and Canarese Sudras. బలిజవాడు a man of that caste. బలిజది a woman of that caste. లింగబలిజవాండ్లు that portion of this caste who are Lingaites. వంకబలిజవాండ్లు another sect. తెంకబలిజలు another sect. **బలిజకులము** *balija-kulamu*. n. The community or tribe of the బలిజలు.

బలితము *balitamu*. [Tel.] adj. Strong, బలిష్ఠము. Stout, స్థూలము. కొవ్వు బలితమవ్వ the waist became stout. **బలిపు** or **బలిపము** *balitapu*. adj. Thick, strong, mighty. బలిపపుత్రాడు a strong halter. **బలుడు** *balidu*. n. A strong man. బలవంతుడు.

బలిగు *baligu*. [from Skt. బలము.] v. n. To become corpulent, or strong, to grow fat, big, thick, stable, firm: స్థూలము.

To increase, thrive, prosper, multiply or be augmented, అధికమగు. అరణ్యము బలిసి పోయినది the forest spread over the place. అడవిబలిసినచోటు a spot overgrown with shrubs. **బలిష్ఠుడు** *balishṭhuḍu.* n. A strong man, బలవంతుడు. **బలిపించు** *balipiṁchu.* v. a. To fatten or strengthen. **బలిమి** or **బల్మి** *balimi.* n. Strength, power. కేవలబలము. Force, బలాత్కారము. **బలిమీఁ డు** *balimi-gāḍu.* n. A strong man, బలవంతుడు. **బలిష్ఠము** *balishṭhamu.* [Skt.] adj. Very strong, most powerful, మిక్కిలిబలవంతుఁడు. **బలిష్ఠుడు** *balishṭhuḍu.* n. A very strong man. **బలిసిన** *balisina.* [Tel.] adj. Big, plump, large. **బలీయము** *balīyamu.* [Skt.] adj. Very strong, exceedingly powerful. **బలీవర్దము** *balīvardamu.* n. A bull, or ox. **ఎద్దు బలుడు** *beḍḍu baluḍu.* n. A strong man: one who is powerful. బలుఁడు వాడు. **బలుపు** or **బల్పు** *balupu.* [Tel.] n. Bigness, fatness, plumpness, strength, పుష్టి, బలము. Well being, క్షేమము. " అతిశయమునఁ దెమించియోగ్గులనిలయ. వొరుపుడ్డ యిచ్చకాఁడు నాకు బల్ప బల్పుగొ." M. XII. iii. 9. **బలుపుకోఁపు** or **బల్పుకోఁపు** *balupu-kōṁpu.* v. n. To increase, prosper, అభివృద్ధియగు. **బలుపుతీఁగెరాయి** *balupu-tīgerāyi.* (బలుపు + తీగెరాయి) n. A carpenter's rasp.

బలు or **బల్** *balu.* [Tel. short for బలువు.] adj. Big, strong, mighty, great, exceeding, large, much, very. **బలుగాయము** a deep wound. **బలుమాళ్ళ** a deep swoon. **బలుపొద్దు** it grew late, much time has passed. R. v. 95. **బలుముల్లు** a cluster of large thorns. T. prel. 45. **బలుపుతీరు** పింపుఁజేసినది a lip which reminded one of a noble ruby **బలుపు** = శ్రేష్ఠము. **బలుగుత్తి** *balu-gutti.* (బలు+కుత్త) n. A sort of rice. " కొత్త కొండ బలుసస్తులు పాలుమిడులు క్రొందగాలు కాపు వాన్ల." H. iv. 156. **బలురక్కస, బలుర్క్కస** **బలురక్కసి** or **బలురక్కసి** *balu-rakkasa.* n. A plant called *Arum macrorhizon,* (Roxb), కణగర్షము, కణుగుపము, బ్రహ్మరాక్షసిచెట్టు, బృహత్పత్రము. **బలువిడి** or **బల్విడి** *baluvidi.* n. Way, manner, విధము. adv. Much, vehemently, severely, strongly. అత్యంతము. " తేరుపదలవీఁ బైలులు బలువిడి పాదివిచ్చి రాఁదొట్లనైన." M. VIII. ii. 270. **బల్దూరము** *bal-dūramu.* n. A great distance. **బల్లమక్కువ** (బలు+మక్కువ.) *bal-makkuva.* n. Strong love, great affection.

బలుగు *baluga.* [Tel.] n. A twig, a switch.

బలుపు See under **బలియు.**

బలువు or **బరువు** *baluvu.* [from Skt. భార.] n. Weight, a load or burden; బరువు. Strength, బలము. A charge, or obligatory duty; *onus;* oppression; anguish; acuteness (as of a boil), heaviness, severity of sickness. Importance, consequence. భారము. మీ నిద్దిరకు బలువు తోఁచుట you would be displeased. **బలువుమాలువు** ఎరుగని వాఁడు one who knows no care. నీవని వొ నిచ్చి బలువు తమరు it is your business to settle this. సంబలువు ఇంకా తీయఁబోదు the heaviness of stupor is not yet gone off. నాకెన్నోబలువు లనఁబడి there is a weight off my mind. అటుమీఁదట నాటాటికి బలువు చేస్తున్నది the boil becomes more painful day by day. adj. Heavy, onerous; obligatory; difficult, acute, severe (as illness), irksome, indisposed. అధికము, మిక్కుటము. Large, పెద్ద. See బలు. వాఁడు బలువైన పనిచేయలేడు he cannot do any heavy work. **బలువుగా** or **బరువుగా** *baluvu-gā.* adv. Heavily. అతనికి ఒళ్లి బాగుపడ్డాడున్నది he is very ill. ఆ ఊరు బలువుగా రెండుమైళ్ళు ఉన్నది the village is fully two miles off. **బలువుడు** *baluvuḍu.* adj. Strong. **బలుసుఁడు.** n. A strong man, బలవంతుఁడు, బలిష్ఠుడు.

బలుసు or **బలుసుచెట్టు** *balusu.* [Tel.] n. The plant called *Canthium parviflorum,* Roxb. and Watts; *Webera tetrandra.*

(Willd. Ainsl. ii. 63.) ఆజకెట్టు. The thorny Caray. బలుపాకు the leaves, eaten as a wretched diet. బలుసుకూర. నల్లబలుసు the black species, *Canthium umbellatum*.

బళె *bale*. [Tel. another form of పలె, and comes from పోలు to resemble.) Adj. Like, resembling, పోలి. బళి or బళే adj. Much, very. బళెబాగా ఉన్నది that's very good. Interj: Very good! fine!

బల్బజము *balbajamu*. [Skt.] n. A sort of grass, మొదపెడ్డి. adj. Pithless, sapless, useless, vain.

బల్ల *balla*. [Skt.] n. A bench, plank, board, table. A ship's deck. The disease called spleen. గుల్మము. వారు బల్లమీద కూర్చుండిరి they were sitting on a bench. రెండుబల్లలను జతచేయుము join the two planks together. అతనికడుపులో బల్లికట్టుకొన్నది or బల్ల పెరిగినది he has an enlargement of the spleen. నీరుబల్ల the dropsy. **బల్లకట్టు** *balla-kaṭṭu*. n. A large flat bottomed boat, a raft. వడలుమైన అడుగుగల పడవ. **బల్లకూర్పు** *balla-kūrpu*. n. Wainscotting, planking, joiner's work. బల్లకూర్పు ట్లిల్లు a house built of boards. **బల్లగోల** *balla-kōla*. n. A sort of spear or harpoon. సుర్రుగోల. "శ్రమనుజేయకయుండలను బలుసిన్ని నేసి, భామాప్రతీతమ్ములుబల్లగోల, పుణ్యత్రయమను పెలుసుకు మ్మెడివి" BD. v. 1443. **బల్లగోలవారు** *balla-gōlala-vāru*. n. Lancers. "పసుపుబహుపుష్పు వాటికిల్ నాటి, జాలవారిని దివ్వెటీలను బల్లగోలవారిని నుడిపూజపులను." BD. iii. 1016.

బల్లాడవట్టి or **బల్లిడవట్టి** *ballāḍa-daṭṭi*. [Tel.] n. A kind of belt. ఒకవిధమైన కాసె. "ఇవ్విన్నగంబుం దిరిగినీడు సీమంగపోటయిన, పాం చాలుబిడుదులు వెడలి జగద్రాజ్యంబును స్థిర స్థామ బల్లాడవట్టి మొదలను పురికిరంబులం బొటించి యున్న ఫణిపులుగిళ్లడుంబని." M. X. i. 173.

బల్లి *balli*. [Tel.] n. A lizard. పాలబల్లి the white kind. మూలబల్లి the mottled kind. చింతబల్లి the speckled kind. **బల్లికోక** or **బల్లిమొట్టె** *balli-kōka*. n. A sort of fish, a species of Gobius. Russell's, plate 52.

బల్లిదము *ballidamu*. [from Skt. బలము.] n. Great strength, మిక్కిలి బలము. **బల్లిదము** or **బల్లిదపు** *ballidamu*. adj. Strong, mighty. **బల్లిదముగ** *ballidamu-ga*. adv. Strongly, mightily. "మల్లియు మొకమల్లియు తుది బల్లిదమునినల్లనిసిలుపట్టుటమాపక." Bahulas. ii. 76. **బల్లిదుడు** *ballidudu*. n. A vigorous or strong man. A hero. బలవంతుడు.

బల్లు or **భల్లు** *ballu*. [Tel.] n. Suddenness, a sudden sound, తెల్లవారుటయందలి సుస్వరము కిరణము. A crackling sound, పిసుకుటయందలి ధ్వన్యాకృతిరణము. **బల్లున** or **భల్లున** *ballu-na*. adv. Suddenly, పెల్లున. Broadly, brightly. బల్లున తెల్లవారె it dawned brightly, or, it was now broad day.

బల్లెము *ballemu*. [Tel.] n. A spear. కూర్మి. వాడికి వీడు పక్కలోనికి బల్లెముగా నున్నాడు he is a thorn in their side. **బల్లెములు** Same as బల్లెము.

బళా, బళారె, బళారే, బళ, బళిర, బళిరయ్య, బళిరే, బళిరే or **బళే** *bala*. [Tel.] adv. (Interjection expressive of praise or commendation.) Good! well done! very well, very good, (a word used in argument.)

బళాయి *balāyi*. [Tel.] n. A strong man, బలవంతుడు. కాశీ. vii.

బళుబళుకు *baḷuku-baḷuku*. [Tel. (anuk.)] adv. Tremulously, waveringly, (as a slender waist). "పరిపరివిధముల నిటులుండ దరిశితెలెకు, పిలుపుమిగోమూపుపై వా పరిమిళులు మేటి పట్టాలు." H. ii. 5.

బవంచెము *baramtamu*. [Tel.] n. Deceit, cunning. కపటము, మోసము.

బవంతి *bavanti.* [Tel.] n. A house, containing an open area with rooms built at the corners and roofs between. శాలా నిర్మాణవిధి కట్టిన కట్టడము. Variegated colors, చిత్రవర్ణము. బవంతిబట్ట a cloth which has flowers printed on it, చిత్ర పుష్పములుగలచీర. ప్రభా. iv.

బవని or **బవిని** *bavani.* [Tel.] n. A kind of dance accompanied by story telling. సుద్దులుచెప్పుచు ఆడేనృత్యము. **బవని, బవనీడు,** or **బవినీడు** *bavani.* n. A kind of dancer, వేషగాడు. హోతరా' వేషము వేసే మాలదాసరి. "వాక్కట్టుబవనిలపాయకూన, యనగనిధ్యాతిగాంచె వయ్యాదంబూని." Suca. iii. 19. "కెయ్యం బనాటిలనిపాలికి దేవుడింక బవనిచేయంచుతా నాడగా." ib. ii. 451.

బవనిక Same as బనిక (q. v.).

బవరము *bavaramu.* [Tel.] n. Battle, war. యుద్ధము.

బవరి, బవిరి or **బవ్వి** *bavari.* [Tel.] adj. సుందరము. n. Riding a horse round a ring. వేడుక. **బవరి, బవ్వి, బవిరి, బవరిగడ్డము** or **బవిరిగడ్డము** n. A well trimmed beard. చిద్దివలువంటిగడ్డము. "బవిరిగడ్డమువాడు, పన్నిదండిడీకావమ్మనందంపు కెన్నుపమ్మవాడు." Vijayavilāsam. ii. 271. "ఎంతగడ్డంబైన జింతలేదొసగి తీరుగా బవిరిదద్దింపవచ్చు." R. ii. 109. "వసనిలపునిస్టంపు బవరిగడ్డముసొంపు." Rasikajana. i. 114. **బవిరిటాకు** or **బవరిటాకు** *bavari-t-aku.* n. An emerald, cut in a certain way. "ఉదిరుచుండెయబవిరిటాకుల పచ్చలడంబుమీరుచున్నిలు." T. iv. 202.

బవిరె or **బవిరె** *baviru.* [Tel.] n. An ornament worn from the tip of the ear. లోనచెవియంచుంగాను భూషణము.

బవిసె or **బైసె** *bavisi.* [Tel.] n. Prosperity, welfare, respectability, భాగ్యము, గౌరవము.

బస *basa.* [Tel.] n. A temporary abode, ఒకడు వచ్చి దిగినచోటు. Home, abode, lodging. వాసస్థానము, ఉనికిపట్టు. **బసచేయు** *basa-cheyu.* v. n. To lodge.

బసవడు, బసవన్న, బసవఁడు, బసవయ్య, బసవేశుడు or **బస్వేశుడు** *basavaḍu.* [Tel.] n. A bull. వృషభము. The name of a bull sacred to Siva. అప్పుకొనిన ఆబోతు. A proper name much used among worshippers of the Lingam. The name of a Hindu Reformer, Brahmin by birth, the founder of the Jangam sect.

బసివి or **బసవరాలు** *basivi.* [Tel.] n. A female dedicated in infancy to Siva as a prostitute. వైశ్యకి.

బసుమము Same as భస్మము (q.v.).

బస్తము *bastamu.* [Skt.] n. A he-goat మేక పోతు. H. iii. 9.

బస్తా *bastā.* [H.] n. A bale of goods.

బస్తీ *bastī.* [H.] n. A town; a large town

బహదరు or **బహద్దరు** *bahadaru.* [H.] n. A nobleman, a lord.

బహిః *bahih.* [Skt.] n. The outside. బహిని on the outside. బయట. "బహినిసూత్రతతి బరిగిరింగమగట్టి." Vēma. 940. **బహిస్త్రము** *bahistramu.* n. A kind of boat, యూపాత్రవిశేషము. **బహిష్కరించు** *bahi-pāḍu.* v. n. To be expelled, to be excommunicated, to be outcast. వెలివేయబడు. "బహిష్కరిస్తిరిగాన కల్పుపహిరిచేసి." A. vi. 91. టీ॥ వెలివేయడము శాస్త్రములనికి స్వల్ప ప్రాయ శ్చిత్తమిచేకి. **బహిష్కరించు** *bahi-peṭṭu.* v. a. To excommunicate, to put out of caste, వెలివేయు. **బహిరంగము** *bahir-angamu.* n. An external organ, వెలుపటి అవయవము. Publicity, notoriety, exposure, publication, adj. Made known, made public, బయలుపడిన. **బహిరంగముచేయు** *bahir-angamu-*

chēyu. v. a. To make known or public. **బహిర్ద్వారము** *bahir-dvāramu.* n. An outer door, or principal gate. తలవాకిలి. **బహిర్దేశము** or **బహిర్భూమి** *bahir-dēśamu.* n. The skirts (of a village:) used as a necessary in the villages, hence the word denotes a privy. **బహిర్భూమికిపోవు** *bahir-bhūmiki-pōvu.* v. n. To go to stool. **బహిర్లాపి** *bahir-lāpi.* n. An elliptical question which suggests the answer in other words, ఉన్నారు వేరుమాటలందు అనగి యుండునట్లు అడుగునట్టి విషము సమస్య. "నీ రా జాలకొటువంటి రత్నముల్ ప్రియమగు గాయలేచెట్ల వికరుల్ముమ్రింగు." **బహిర్వాసము** or **బైరవాసము** *bahir-vāsamu.* n. A cloak or upper garment. **బహిష్కరించు** *bahish-karintsu.* v. a. To expel from a caste or sect: to degrade or excommunicate. **బహిష్కారము** or **బహిష్కరణము** *bahish-karamu.* n. Expulsion, degradation: excommunication from sect or caste. వెలివేయడము. **బహిష్కృతుడు** *bahish-kritudu.* adj. Expelled from caste, excommunicated. వెలివేయబడిన (వాడు.)

బహు *bahu.* [Skt.] adj. Very much, very numerous, plenty, abundant, విస్తారమైన. Many, అనేకమైన. బహుకాలము a long time. అది బహులాగానున్నది that is very fine or good. **బహుత్వము** *bahutvamu.* n. Plurality. **బహుధా** *bahudha.* adv. In many ways, అనేకవిధములచేత. **బహుధాన్య** *bahu-dhānya.* n. The name of a year. **బహునాయకత్వము** or **బహునాయకము** *bahu-nāya-katramu.* n. Anarchy. అరాజకము. Authority vested in many chiefs. **బహుపాదము** or **బహుపాద** *bahu-pādamu.* n. The banyan tree, మర్రిచెట్టు. **బహుప్రదుడు** *bahu-pradudu.* n. A very liberal or charitable man, మిక్కిలి దానికారు. **బహుమతి** or **బహుమానము** *bahu-mati.* n. A present, donation, reward, gratuity, premium. పూజితోపకరము. Honor, సన్మానము. వానికి అవమానమును అక్కరలేదు బహుమానమును అక్కరలేదు he regards neither disgrace nor honor. **బహుమూత్రము** *bahu-mūtramu.* n. Diabetes. **బహురూపము** *bahu-rūpamu.* n. A blood-sucker, a lizard. ఊసరవెల్లి, రోండ. **బహురూపుడు** *bahu-rūpudu.* n. One who assumes many forms, అనేకరూపములుగలవాడు. **బహుళము** *bahulamu.* adj. Abundant, plenty, అధికము, కడకు. n. The waning or dark fortnight. కృష్ణపక్షము. బహుళముగా abundantly. **బహువచనము** *bahu-vachanamu.* n. (In Grammar) the plural number. **బహువిధము** *bahu-vidhamu.* adj. Various, diverse, multiform. వివిధమైన, అనేకవిధములుగల. **బహువు** *bahuvu.* adj. Much, అధికము. Many, పెక్కు. **బహువ్రీహి** *bahu-vrihi.* n. One of the forms of Sanskrit grammatical composition in which two or more words are compounded to furnish an epithet or attributive, as మక్కంటి. అన్యపదార్థప్రధానమైనసమాసము. **బహుశః** or **బహుశా** *bahuśah.* adv. Generally, probably, usually, at large. **బహుసుత** *bahu-suta.* n. A woman who is the mother of many children. **బహుస్వనము** *bahu-svanamu.* n. Lit: that which is clamorous: i. e., an owl. గుడ్లగూబ. **బహూకరించు** *bahū-karintsu.* v. a. To bestow honour, to pay respect to. సన్మానించు, గౌరవించు. "జానకీకమనీయ్యేమన్నిర్యూరంధం బనీయదియమున్ను బహూకరించి నీమనోలిపి." R. v. 330. **బహూక్తి** or **బహూకరణము** *bahū-kyiti.* n. Showing respect, సన్మానించుట.

బా bā

బాండువ *bāṇḍuva.* [from Skt. భాండము.] n. A pot, కుండ, ఘటము.

బాంధకీనేయుడు *bandhaki-nēyudu.* [Skt.] n. The son of a prostitute. నడిచేటోడాని కొడుకు.

బాంధవము *bandhavamu.* [Skt.] n. Relationship, చుట్టరికము. బాంధవుడు *bandhavuḍu.* n. A relation, చుట్టము.

బాంకా, బాంకా or బాంఢా *bāṅka.* [H.] n. A long trumpet, ఒకవిధమైన తూటాబద్దను.

బాకీ *bāki.* [Tel.] adj. Wide, విశాలమైన, పెద్ద. బాకిపోరు *bāki-nōru.* n. A wide mouth. బాకిపోరిపెద్దపులి a lion, సింహము.

బాకీ *bāki.* [H.] n. A debt, బాకీ ము. బాకీ ఉన్నాడు he is in debt. బాకీపడు to incur a debt, to be indebted to. బాకీపెట్టించు to pay a debt. బాకీదారుడు a debtor.

బాకు *bāku.* [H.] n. A dagger, కఠారి.

బాగములు, బాగెలు or బాగాలు *bāgamulu.* [Tel.] n. Areca nut ready cut into pieces for eating. సక్కపొడి. "కప్పురంబును బాగములు పుడిపించి." T. iii. 134.

బాగు *bāgu.* [Tel.] n. Good, well being, a good state, or condition; health. శోభ, సుఖము Beauty, charm, attraction, అందము. Benefit, use, advantage. Manner, విధము. adj. Good, safe, sound, correct. శోభనము. Beautiful, అందమగుల ఉట్టాచేస్తే యేమిబాగు what is the use of doing so? మహాబాగు very well, yes. బాగరి *bāgari.* (బాగు+అరి.) n. A beautiful or handsome woman or loan. అందగాడు, అందమైన. "చెల్లనిచిత్తమందురె, చేటిబెకా దనుకొక్కబా గరిచేతనిచ్చినది." R. iii. 14. బాగా or బాగు గా *bāga.* adv. Well, properly, duly, satisfactorily, in good health. బాగానే ఉన్నది it is all right or safe. ఈబట్ట బాగా ఉండలేదు this cloth is not good. వానికి బాగా ఉన్నది he is well. వానితలిదండ్రులు బాగానే ఉన్నారు his parents are alive and well. వెన్నెల బాగా ఉంటెను the moonshine was bright. చిన్నది బాగా ఉన్నది the girl is pretty. బాగుచేయు *bāgu-chēyu.* v. a. To do good to, to ameliorate. To mend, trim, repair. To cure. To clean. To set right, rectify, make fit, చక్కబరచు. బాగుదార్ *bāgu-dāra.* n. A small knife, చిన్నకత్తి. బాగుపడు *bāgu-paḍu.* v. n. To be benefited, to thrive, to prosper. To recover health. To be reformed. బాగులోకివచ్చు to prosper or thrive. బాగులోకితెచ్చు to benefit, ameliorate, rectify. బాగులాడి *bāgu-lāḍi.* n. A bean, అందమైన. బాగులు *bāgulu.* n. Gestures, acts. వెర్రిబాగులు foolish gestures. వెర్రిబాగులవాడు or వెర్రిబాగులమారి one who acts as a mad man. "ఆ బాలుపుం బాగులు మాయక్రొవ్వుల్ ... చిత్తమలంకుర్వి." Satya. iv. 9. బాగాలి (బాగు+ఆలి) the lovely wife, "గుణవతి బాగాల వగుపోలదే చాటి." T. iv. 145.

బాగెము *bāgemu.* [From Skt. భాగ్యము.] n. Wealth, fortune. Good, శుభము.

బాజా *bāja* [H.] n. Music, beating of drums, &c. బాజాభజంత్రీలు musicians, a musical band. Music, drums and trumpets.

బాజారు or బజారు *bāzāru.* [H.] n. A shop. అంగడి. A market, అంగడిపిడి.

బాజు *bāḍu.* [H.] n. A kind of hawk. శ్యేనపక్షి. Brightness, brilliancy, కాంతి. బాజుబందము or బాజుబందు *bāḍu-bandu.* n. An ornament worn on the arm, an armlet.

బాట *bāṭa.* [Tel.] n. A road, way. దారి మార్గము. బాటసారి *bāṭasāri.* n. A wayfarer, a traveller, దారిపడుపోవాడు.

బాడబము *bāḍabamu.* [Skt.] n. A devouring flame, consuming fire, a tremendous conflagration. బడబాగ్ని. A collection of

mares. ఆడగుర్రములసమూహము. బాడబుడు *bāḍabuḍu*. n. A Brahmin, బ్రాహ్మణుడు. Swa. ii. 81.

బాడవ or **బాడపాలము** *bāḍava*. [Tel.] n. A low lying moist land into which water drains, a boggy spot. A piece of low, swampy ground, నీళ్ళపాలము లేక నీరు వాళ్ళ.

బాడసము or **బాడసపుచెట్టు** *bāḍasamu*. [Tel.] n. A certain plant which has a red flower.

బాడిగ, బాడిగె or **బాడుగ** *bāḍiga*. [Tel.] n. Hire, rent. అద్దె.

బాడిత or **బాడిద** Same as బాడిస. (q. v.)

బాడిదెపుచెట్టు or **బాడిదెచెట్టు** *bāḍidapuchettu*. [Tel.] n. A large thorny forest tree. *Erythrina indica*. బంకపత్రిక. Rox. iii. 249.

బాడిస or **బాడిసె** *bāḍisa*. [Tel.] n. A carpenter's adze.

బాడు *bāḍu*. [Tel.] n. A veil or covering, ముసుగు. **బాడుగోలు** *bāḍu-gōlu*. (బాడు+గోలు.) n. A low or mean man, మనిషీ నుడు. **బాడువల** *bāḍuḍala*. (బాడు+తల కించు.) n. Putting one to shame, అవమానించుట.

బాడువ or **బాడవ** *bāḍuva*. [Tel.] n. Marshy land, పల్లపునేల.

బాడె or **బాడి** *bāḍe*. [Tel.] n. Mud, mire, slush, ooze, అడుము, బురద. **బాడెపుండు** *bāḍe-puṇḍu*. n. A sloughing ulcer.

బాధము *bāḍhamu*. [Skt.] n. A vow, ప్రతిజ్ఞ. adj. Much, excessive, అతిశయమైన. Hard, firm. adv. Very, మిక్కిలి.

బాణము *bāṇamu*. [Skt.] n. An arrow. A rocket. బాణాలదర a sort of striped cloth like a plaid. ఆ పుస్తకములో బాణముపట్టది that book is worm eaten. **బాణాసంచి** or **బాణసంచా** a bag containing fireworks, fireworks. **బాణవిద్య** *bāṇa-vidya*. n. The pyrotechnic art. Fireworks. **బాణా** *baṇa*. n. A cudgel. దండాయుధము. **బాణాకర్ర** a two handed sword. **బాణాకర్ర** a quarter staff, a cudgel or pole used in gymnastics, **బాణాసనము** *bāṇ-āsanamu*. n. A bow. విల్లు. "వినికేక్కగబట్టవెరవెయుంగని కన్యబాణాసనంబెట్లు పట్టనేర్చె." B. X. 59. 32.

బాణలి *bāṇali*. [Tel.] n. A metal frying pan with handles.

బాతలింపు or **బాతళింపు** *bātalintsu*. [Tel.] v. n. To be perplexed, to be puzzled, తత్తరపడు. "దిగ్గి పాయలోనినుండె బలువిడిపడిచి, పడగ నెలుంగనిబాతళింపునను." Navanadha. iii. 530.

బాతాఖాని *bāta-khānī*. [H.]n. A loquacious person. Vain talking.

బాతి or **బాటి** *bāti*. [Tel.] n. Likeness. resemblance A great matter or affair. Greatness, గొప్ప. విశేషము. "పాండుసుండమల దుర్దమధరిత్రియుంగి ధృతశత్రవ్రతులకుగెల్వబాతిమాట శ్రుతులపాండు విధాత్రిసంపదలో." M. IX. i. 335. "ధనమేమి బాతివాని." Jag. ii. 31. "మాట ముక్కున నిచ్చాణమేమిబాతగు." Ila. iv. 124.

బాతు or **బాపువు** *bātu*. [H.] n. A duck, పెట్టిబాతు a duck. పెద్దబాతు a goose. నూడబాతు the smaller pelican. చిఱుబాతు the larger pelican.

బాత Same as బాద. (q. v.)

బాదము or **బాదాము** *bādamu*. [H.] n. The almond tree. బాదంకాయలు almonds.

బాదరము or **బాదరు** *bādaramu*. [Tel.] n. The match of a matchlock. బాణకేతాడు, బాణకేతాడుంచే కిర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.

బాదరాయణుడు or **బాదరాయణి** *bādarāyaṇuḍu*. [Skt.] n. An epithet of the sage Vyasa. వ్యాసుడని. A mad man, పెద్దవాడు. A useless man, నిష్ప్రయోజకుడైనమనుష్యుడు.

బాదరా *bādarā*. [Tel.] n. Hurry. ఆదరా బాదరాగా in a great hurry.

బాదరించు *bādarintsu*. [Tel.] v. n. To be equal, సమానమగు.

బాదు *bādu*. [Tel.] v. a. To thrash, beat, cudgel. బడబాదు to knock down. n. Fees in grain paid to the village servants before the division of a crop. బాదుమాన్యము an allowance of grain given to the village servants in those Pargunas where more ground was formerly given away by the local authorities than existed in reality. (Vizag.) **బాదుకోవు** *bāḍukonu*. v. a. To beat oneself. **బాదుగా** *bāḍu-gā*. adv. From time immemorial.

బాధ *bādha*. [Skt.] n. Pain, trouble, affliction, plague, annoyance, grief. నుబ్బు. **బాధకము** *bādhakamu*. n. An obstacle, hindrance, what hinders, opposes, or pains. బాధకం లేదు never mind, no matter; there's no *must* in the case. adj. Troublesome, hindering, awkward, opposing. **బాధపడు** *bādha-paḍu*. v. n. To be in pain, to grieve. **బాధించు** or **బాధ పెట్టు** *bādhintsu*. v. a. To vex, trouble, oppress, torment, plague, force. **బాధితుడు** *bādhitudu*. n. One who suffers or is afflicted. **బాధ్యము** *bādhyamu*. adj. Responsible, liable. Connected with, related to, having a right or claim to. **బాధ్యత** or **బాధ్యత్వము** *bādhyata*. n. Responsibility, liability. Relationship, heirship. Right, claim. **బాధ్యస్థుడు** or **బాధ్యుడు** *bādhya-sthuḍu*. n. One who is responsible or liable. An heir. A rightful owner. నాకే నేనా బాధ్యుడను am I responsible for that? **బాధ్యపడు** *bādhya-paḍu*. v. n. To be obliged or bound, to be under obligation, to be responsible or liable. **బాధ్యపరచు** *bādhya-parachu*. v. a. To oblige, put under obligation, cause to be responsible.

బాన *bāna*. [Tel.] n. A kettle, a boiler, a large pot. కడప. **బానిబాన** a washerman's vat or large earthen vessel.

బానగిల్లు or **బానగిలు** *banagillu*. [Tel.] v. n. To be forced, compelled or obliged, బలాత్కారమగు.

బానసము *bānasamu*. [Tel. from బాన.] n. Cooking, వంట. A cookroom, kitchen, వంటశాల. **బానసీడు** *bānas-iḍu*. n. A cook. వంటవాడు.

బానిస or **బానిసె** *bānisa*. [Tel. probably from బానసము & బాన.] n. A female slave, or maid-servant, దాసి. **బానిసము** *bānisamu*. n. Slavery, బానిసతనము, దాస్యము. **బానిసీడు** or **బానిసవాడు** *bānis-iḍu*. n. A male slave, a servant, దాసుడు.

బాపడు or **బాపనయ్య** *bāpaḍu*. [from Skt. బ్రాహ్మణ.] n. A Brahmin. బ్రాహ్మణుడు. **బాపన** *bāpana*. adj. Brahmin, Brahminical, appertaining to Brahmins. **బాపనక్క**, **బాపక** or **బాపమ్మ** *bāpanakka*. n. A Brahmin woman. **బాపనచీమ** n. A large red ant found on trees. **బాపనబాతు** or **బాపనకోడి** *bāpana-bātu*. n. The Brahminy duck or Ruddy Sheldrake, *Casarca rutila* (F.B.I.) **బాపనవాడు** or **బాపడు** *bāpana-vāḍu*. n. A Brahmin. **బాపనికము** (బాపన+కము) n. The state of being a Brahmin, Brahminhood, బ్రాహ్మణత్వము.

బాపతు *bāpatu*. [H.] n. An item, a head or section. adj. Relating to, సంబంధించిన.

బాపు or **బాపురే** *bāpa*. [Tel.] interj: Well done! Huzza! బళే. O dear!

బాబా *bābā*. [Tel.] n. A horse. An elephant, "బాబ్దిబాబాలు." (R. i. 108.) the horses of the sun. చిలుకబాబాతేరు the parrot-knight, i. e., Manmadha. **బాబాశుకము**

a horseman, rider, knight; an epithet of Kubēra. తెలిబాబా the white elephant of Indra.

బాబు *bābu.* [Tel. Cognate with Eng. 'Papa', Skt. "Pita", Heb. "Abba"] n. Father, తండ్రి. A venerable man, పూజ్యుడు.

బాము *bāmu.* [Tel.] n. Birth, production. జన్మము. Grief, దుఃఖము. Embarrassment, entanglement. చిక్కు, తొందర, భంగము. తొలంబాము a former birth. "రఘూద్వహాశే నపరాధినైనచో, పాదములం జనింపతొలుబాముల నోములెక్కనోమ Ko, గాదిమహాదుఖ్." R. vii. 118. తొలుబాములనోములు, ఆగా పూర్వజన్మములందు చేసిన వ్రతములు. బాముల్‌దు to harass. Ila. iv. 81. బాములుపెట్టు to torture, torment, plague. "కుంచెపాబా ములకైయెదను వీడుబహుపిత్తెంబుల్." Sananda Gan. iii. 55.

బాయి *bāyi.* [Tel.] n. A woman's breast, mother's milk, స్తన్యము.

బార *bāra.* [Tel.] n. A fathom, the length of the two arms extended. చాచిన రెండుచేతు లనడిమికొలత, నాలుగుమూరలు. పదిబారలు twenty yards. బార or బారా *bāra.* [H.] Twelve పండ్రెండు. బారచాపు *bāra-chāpu.* v. a. To extend (the arms, so as to embrace.) "నాపయిన బారచాచి కౌగిటచేర్చెన్." T. iv. 146. బారచాపు *bāra-chāpu.* n. The cloth called Long cloth. చాలానిడివిగలబట్ట, బారదూలము, బారుపట్టె or బారుదూలము a very long piece of timber, నిడుపాటిదూలము. బారపోయు *bāra-pōyu.* v. a. To spin, with the arm fully stretched. చెయ్యిసాచునంతనిడు నూలువడుకు. వీకులుబారపోయం to spin thread.

బారాది *bār-adi.* (బార+ఆది) adj. A great deal. అధికము. A great many. అనేకము, బహుళము, చాలా.

"ఓరోరిరాచవాడా,
రారా నా వింటిదిరుగ బారాదుడ్వై,
బారాదిమాడలిచ్చెద
రోరాసీయప్పదీర్చుకోరాయనుచున్."
HN. iv. 233.

"వారిరువురుతమలోపల
నైరమునొనిరాజ్యకాంక్షవిజిగీషువులై,
హూరాహూరింబోరి,
బారాదిదినంబులవన్నెప్రజలుతలంకన్."
A. iii. 21.

బారంగిచెట్టు *barangi-chettu.* [Tel.] n. A certain tree, అంగారవల్లి.

బారకము or **భారకము** *bārakamu.* [from Skt. భారము.] n. Weight, heaviness; a burden, load. బరువు. A crisis, ముమ్మనము, జ్వరము నిండా బారకముగానున్నది the fever is at its height or crisis. బారకించు or భారకించు *barakiṁchu.* v. n. To become severe, as fever. భారమను. నాకు ఒళ్లు బారకించుచునున్నది I have a prospect of illness. బార కాడి *bāra-kādi.* n. A beak, or yoke in which bullocks are trained. క్రొత్తెడ్లను పాతయెడ్లతోకట్టేకాడి. బారపట్టెor బారపట్టె *bāra-paṭṭe.* n. A chief beam lying on pillars.

బారకాసు *bārakāsu.* [Eng.] n. Barracks. సిపాయీలు ఉండే ఇండ్లసమూహ.

బారము *bāramu.* [from Skt. భారము.] n. Weight, బరువు adj. Heavy, బరువైన.

బారసాల *bārasāla.* [Tel.] n. A ceremony or festival, held on the eleventh day after the birth of a child.

బారసి *bārasi.* [Tel.] n. The twelfth day of a fortnight. ద్వాదశి. పండ్రెండవతిథి. "దిన్. బారసిదాఁకైనముహియముబోలె, పాదాగా వించెబాష్పపుండింతి" భా. x. ix.

బారి *bāri.* [Tel.] n. Annoyance, trouble. ఉపద్రవము, తొందర, వ్యధ, హింస, విచ్ఛిత్తి. The slope at the side of a great well for bullocks to run down in drawing up water, by a rope running over a pulley. కపిలెయెడ్లుపోను విచ్ఛిత్తిగాఁ దెచ్చినదారి. An

elephant's tether, ఏనుగుకాలుకట్టెడు గొలుసు. బారియిడుము to gallop, చుట్టుగట్టించు. బారిగొర్ర a sheep let go at a feast to be run for, as a victim or prize.

"నోమునవిచ్చిపోదుకనిబోలి,
కోమలినిబారిగొరియగాజొనక,
నలసిపోమెల్లపుంటేరుమాలు,
దొలగింపవెందుకుల్ తూగిచిదాడ,
వింమవిల్లునిబారిగానేల."

Sär. D. v. 295.

why sacrifice yourself to love? మన్మథుని బారిపడిచాడు he fell a victim to love. పులిబారినిపివగోడికైనట్లు like a fawn escaping from a tiger. బారి or భారి *bāri*. adj. Great, large, big. బారివాండ్లు well to do people, rich folks.

బారికాడు *bāriki-vāḍu*. [Tel.] n. A village watchman.

బారిముద్రరాక *bāri-mudra-rāka*. [Tel.] n. A forged coin. A light coin, one of an old coinage. There is a proverb, "బారిము ద్రబారిముద్ర, కారుకరుదే" cf. 'A shilling's a shilling but a crown's a crown.'

బారిసేము *bāri-sēmu*. [Tel.] v. a. To kill. వం॥ To annoy, trouble.

బారిసెము *bārisemu*. [Tel.] n. A mask, a masquerade, a disguise, వేషము.

బారీ or భారీ *bārī*. [Tel.] n. An elephant's tether, ఏనుగుకాలుకట్టెడుగొలుసు.

బారు *bāru*. [Tel.] n. A line, row, range, series, వరుస. A multitude, troop. సమూహము. చీమలబారు a line of ants. బారుతీరి standing in a line.

బారుబోపు Same as బారుబోపు.

బారుచేయు *bāru-chēyu*. [from Eng. 'Bar.'] v. a. To load a gun, తుపాకిలో మందుగుండు నించుట్టించు.

బారువ *bāruva*. [from Skt. భారము.] n. A certain weight equal to twenty maunds. ఇరువైమణుగులయెత్తుల పరిమాణము.

బార్డసపుచెట్టు *bārdasapu-chettu*. [Tel.] n. The tree called Moochy wood. See బాడిస చెట్టు.

బార్లాగా *bārla-gā*. [Tel.] adv. Wide open. బార్లాగాతీసినకిటికీలు a door wide open.

బాల *bāla*. [Skt.] adj. Young, tender, fresh. బాలసంసారము an infant family, a family of orphans. n. A damsel, maid, virgin, పదునా రేండ్లకులోబడినపిల్ల. A stubborn woman, మూర్ఖురాలు. బాలకాండ *bāla-kānda*. n. The name of the first book of the Rāmayana. బాలకుడు *bālakuḍu*. n. A youth. పదునారేండ్లకు లోబడిన పిల్లవాడు. బాలగ్రహము *bāla-grahamu*. n. An ogre or fairy that frightens infants. B. X. 254. బాలబోధ a child's instruction; a child's primer. బాలాయకుడు the follies of a young heir. బాల లత a tender creeper. బాలింప, బాలెంప, బాలింతరాలు or బాలెంతరాలు *bālinta*. n. A woman in childbed. "ఆబాలాస్వరంపిని నొడబట్టిదివెడ బాలింత చందంబునన బాలింపడ్డబవిమాని." B. X. 209. బాలింతబోళము *bālinta-bōḷamu*. n. A particular medicine given to a woman in child-bed. బాలింతరోగము or బాలెంతరోగము *bālinta-rōgamu*. n. Puerperal fever. బాలిక *bālika*. n. A lass, or maiden. బాల. బాలికాజనము young women. మత్తకాలికలు young female bees. బాలిశము *bāliśamu*. adj. Silly, childish, puerile. బుద్ధి, మూర్ఖమైన, జ్ఞానశూన్యమైన. M. VII. iv. 234. బాలిశుడు *bāliśuḍu*. n. A fool, a simpleton, అవివేకి, మూర్ఖుడు. M. XII. vi. 111. బాలుడు *bāluḍu*. n. A youth, a lad. కొలబాలుడు the new moon when one day old. Plu: బాలురు. బాలేయము *bālēyamu*. adj. Agreeable to

a child. బాలునికి హితమైన. Soft, మెత్తని. బాల్యము *bālyamu.* n. Childhood, చిన్నతనము.

బాలబంద *bāla-banda.* [Tel.] n. Rabbit weed, a plant with very deep roots. *Ipomœa pescaprae.*

బాలీసు *bālīsu.* [H.] n. A large pillow to recline against, ఒరగుపరిందు.

బాళి *bāḷi.* [Tel.] n. Concern; affection, emotion, passion, love, desire, lust. కాంక్ష, విచారము; ఆశ, ఆసక్తి, మోహము. "చూడకుండంగ నూడదీసుదతిపాటను చూచినంత నెమదిలోనఁ బెనఁచెబాళి." T. iii. 75.

బావ *bāva.* [Tel.] n. A sister's husband, if older than oneself. ఆక్క మగఁడు. The son of a mother's brother, or of a father's sister, if older than oneself, పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు. A woman's brother-in-law, if older than her husband. మఱఁదిఅన్న. See మఱఁది. బావ మఱఁది a man's brother-in-law, either older or younger than himself.

బావనాలు *bāvanālu.* [from Skt. భావనా.] n. Outlines: the first lines drawn, when carving a statue.

బావి *bāvi.* [Tel.] n. A well, నుయ్యి. A tank, చెరువు. A spring, దొరువు. A pit, పల్లము. లంకెలబావులు, గొలుసులబావులు, సంగడిబావులు or తోడుబావులు wells dug side by side.

బావిలి *bāvili.* [Tel.] n. A gold earring. One kind is called పుడకబావిలి.

బావుకోను *bāvu-koṉu.* [Tel.] v. a. To gobble, devour, swallow, gulp. నోటిండా కుక్కి మ్రింగు.

బావుటా *bāvuṭā.* [H.] n. A flag. జెండా.

బావుడోరు *bāvu-dōru.* [H.] n. A horse's leading rein.

బావురుగాడు or బావురుపిల్లి *bāvuru-gāḍu.* [Tel. Literally, "one that makes a caterwauling."] n. A tom cat, or wild cat. బావురనికూసే గండుపిల్లి, గండుపిల్లి.

బావురుమను *bāvuru-m-anu.* [Tel. anuk.] v. n. To be dreary. To echo, to resound as an empty house.

బాష్పము *bāshpamu.* [Skt.] n. A tear. కన్నీరు. ఆనందబాష్పములు tears of joy.

బాస *bāsa.* [from Skt. భాష.] n. A language, భాష. A slang dialect. A word or phrase. An oath; a command or adjuration, ప్రమాణము. A vow, వ్రతిజ్ఞ, ప్రతిజ్ఞ. A sign or mark, సంకేతము. భూమిబొట్టి బాసచేయు to swear by laying your hand on the earth. "పాలతోఁదలయంటిబాసచేసినను" even though they wash their heads in milk and then swear. బాసపత్రిక *basa-patrika.* n. A written promise, a solemn declaration, in writing. బాసపలుకు or బాసచేయు *basa-palukn.* n. To take an oath, to swear. బాసాడు *bas-āḍu.* v. n. To talk, to converse. కూటాడు.

బాసట *basaṭa.* [Tel.] n. Assistance, aid, help. ఊతులము, సహాయము. "బృహద్బలులమే నముప్పటినాసంబులు వాటించివారలకు బొసటి యైకవిసిన సైనికులం బెక్కు తెరంగులతూపులఁజిక్కు పుచి." M. VII. ii. 99.

బాసము Same as జోలె. (q. v.)

బాసవాలు *basa-vālu.* [Tel.] n. A penitent, a sage, ఋషి, మునీశ్వరుడు. A god, ఈశ్వరుడు, దేవత. బాసవాలుదోర *basa-vāludora.* n. An epithet of Indra, ఇంద్రుడు. A sage, యోగి. "వారలమంచిపసిబ్లాపంబుల వీడ్కొలిపి యయ్యోగిపుంగవుండునిజేచ్ఛంజనియె నబ్బాసవాలంమియఁ నేతిత్క-భాస్వరణం బొనరెంపుచు నెప్పటియట్లనుండుబురానండిక." Chenna. v. 432.

బాసికము *bāsikama.* [Tel.] n. A nuptial crown worn on the forehead of the bride and bridegroom. A. i 66. బాసికందండ

a garland worn on the forehead. బాసికపట్టు *basika-paṭṭu.* n. A sitting posture in which the legs are placed over each other, పద్మాసనము.

బాహ *baha.* [Skt.] n. The shoulder, బాహువు, భుజము. The upper arm, చేయి.

బాహాటము *bahāṭamu.* [from Skt. బహిస్.] adj. Public, open, loud, notorious, undisguised. n. Publicity, openness. బాహాటముగా *bahāṭamu-gā.* adv. Openly, publicly, notoriously, undisguisedly.

బాహిరము *bāhiramu.* [from Skt. బహిస్.] adj. Made public, బయలుపడిన, బాహ్యము. Excommunicated, వెలిపైన. "తే॥ నలయుచున్న పాపములో పలుదొరలు, నీరుచ్చిదమున నీకుమరుగు చ్చిదేర్చ, నున్న వీపుపయోగింపఁ జెల్లకుమని, బాంధవము మనితికిబాహిరంబు." M. V. iii. 212. బాహిరపోవు *bahira-pōvu.* v. n. To become public, or open, బయలుపడు. To faint, to lose the senses. మూర్ఛిల్లు. "కం॥ బావునసంచనబాహిర, పోవకయుండంగమనరిపుంబరి మార్శం, గావమ్ము నేనియట్టిది, నావలపటుతాకకీ కినమనిలరుగుమీ." M. IV. ii. 91. "ఆతండు పోలియుమనబాహిరపోవక నేలయవ్వికుం, గిట్టినిబాహ బాంధవయకీలితదేహుండనైన." M. IX. i. 424. బాహిరుడు *bahirudu.* n. One who is outside, or excommunicated, బాహ్యుడు. "ఆటుగాకకర్మఫలలంపటుడైనవరుఁ జేసి యల్పఫలభోగితనై, పటునిటదివరుమ, బాహిరాటవ్యస్థితి బాహిరుండగాఁజెరుతురా." M. XII. i. 73.

బాహుకము *bahukamu.* [Skt.] n. A raft. సంకడి.

బాహుళ్యము *bahulyamu.* [Skt. from బహుల శము.] n. Abundance.

బాహువు *bahuvu.* [Skt.] n. The arm. బాహుజుడు *bāhujuḍu.* n. A Kshatriya. బాహుపురి or బాహువము *bāhu-puri.* n. An ornament worn on the upper arm శోభనంబు. Swa. prof. 35. బాహుపురుషుడు *bāhu-puruṣu.* n. The name of a sort of grain. H. iv. 158. బాహుమూలము *bāhu-mūlamu.* n. The armpit, చేంక, కక్షము. Swa. v. 107. బాహుయుద్ధము *bāhu-yuddhamu.* n. A struggle, a hand to hand fight.

బాహ్యము *bāhyamu.* [Skt.] adj. Lying outside, that which is excluded, outer, external, public. వెలుపలిది, వెలిపైనది. బాహ్యుడు *bāhyuḍu.* n. One who is outside, an outsider, an outcaste. శ్రుతిబాహ్యులు those who are not allowed to hear the Vedas, excommunicated people.

బాహ్లీకము or బాహ్లికము *bāhlīkamu.* [Skt.] adj. Brought from Balkh. n. Saffron, కుంకుమపువ్వు. కుంకుమము. Asafœtida, ఇంగువ. A horse from Balkh. బాహ్లీక దేవదత్తాశ్వము. A. ii. 34.

బి bi

బింకము or బింకెము *binkamu* [Tel.] n. Tightness, stiffness. Pride, presumption, arrogance. బింకపు, గర్వపు, బడాయి. A proud word, గర్వోక్తి. బింకముఱాడు to be saucy. "ఇకనీబింకములంటుమనకు." N. iv. 198.

బింగిపారు *bingi-paru.* [Tel.] v. n. To send forth a lot of unhealthy shoots (used of grain).

బింగురాజు *bingu-rāḍu.* [Tel.] n. A sort of mocking bird, which is black and smaller than a crow.

బింజవరము *binjavaramu.* [Tel.] n. A certain plant. H. iv. 12.

బిందము *bindamu.* [from Skt. బృందము.] n. A multitude. సమూహము.

బిందీ *bindī.* [Tel.] n. A jewel worn by children or by women on their forehead, నొసటిబొమ్మ.

బిందువు *binduvu*. [Skt.] n. A drop. (నీళ్ల) బొట్టు. A dot, చుక్క. A small circle or cipher representing the letters ం, న, or మ. సున్న. An epigram says చింతాచితాయోర్మధ్యే చితాయాశ్చ బిందుమాత్రంవిశేషణం, చితాదహతి నిర్జీవం చింతాజీవంతమప్యహో. చిత the funeral pyre, and చింత, grief, differ only in a (bindu) cipher: the former consumes the dead, the latter the living body.

బిందె or **బిందియ** *bindĕ*. [Tel.] n. A metal vase, or pot, of a large size and with a narrow neck.

బింబము *bimbamu*. [Skt.] n. An image, figure, shape, form, shadow, reflection. ప్రతిమ, ప్రతిబింబము. An orb or disc, as of the sun or moon. (సూర్యచంద్ర)మండలము. A scarlet fruit in colour like a cherry, the *Momordica monadelpha*, దొండపండు (to which lips are compared in poetry.) బింబోష్ఠి or బింబాధర a rosy or ruby-lipped maid. **బింబితము** *bimbitamu*. adj. Imaged, reflected, as in a mirror, ప్రతిబింబించిన.

బికారి or **బికాసి** *bikari*. [from Skt. భిక్షము.] n. A beggar, భిక్షకాడు. A useless person, అప్రయోజకుడు. **బికిరము** *bikiramu*. n. Alms, భిక్షము. బికిరాలమారి one inclined to begging, భిక్షమెత్తు స్వభావముగలవాడు.

బిక్కి *bikki*. [Tel.] n. A certain jungle tree. అడ్డొటము.

బిక్కిరించు *bikkirintsu*. [Tel.] v. a. To erect or cock up, as the ears, రిక్కించు.

బిక్కు *bikku*. [Tel.] n. Fear, fright, trembling, భయము. బిక్కుబిక్కుమని ఉన్నది she is all in a fright.

బిగ or **బిగియ** *biga*. [Tel.] adv. Tightly. **బిగతొక్కు** *biga-tokku*. v. a. To tread in or tread down tight. **బిగపట్టు** or **బిగబట్టు** *biga-pattu*. v. a. & n. To stop, to withhold, keep back, check, suspend. ఊపిరి బిగబట్టు to hold the breath in. వాన బిగబట్టినది the rain held off. నా జీతమును బిగబట్టినాడు he kept back my pay. **బిగాడి** *bigadi*. adj. Penniless, destitute. n. A beggar. "సీ॥ అకటాయబిగాడియుడిబడక నుండదుమొండి కక్కె సులామువెట్టెగోవు." H. v. 128. **బిగి** *bigi*. n. Tightness. Firmness of flesh or body. Rigidity, austerity, superciliousness. దృఢత్వము, బిగువు. adj. Tight, hard, firm. Rigid, austere, proud, arrogant. బిగిబద్ద a stick that holds any two things tight. **బిగించు, బిగియించు, బిగుచు** or **బిగియుచేయు** *bigintsu*. v. a. To tighten, to fasten: to stop, suspend. To be stubborn. అత్తవారింటికి పోనని బిగించుకొనియున్నది she stayed at home refusing to go to her husband's house. **బిగింపు** *bigimpu*. n. Rigidity, stiffness. Austerity. నీ బిగింపులు పనికిరావు your stiffness will do no good. **బిగితము** *bigitamu*. (బిగి+ఇతము.) adj. Firm, దృఢము. **బిగిమానము** *bigi-manamu*. n. Tightness, firmness. Rigidity. Austerity. Superciliousness. "ఈమండలరాజ యాన కాదయాపురమందు మదమ్యడేజన్నెండటి నెవ్వడంచు బిగిమానముతో బుసికొనెంతటంతా." N. vii. 67. **బిగియు** *bigiyu*. v. n. To be tight. బిగువగు, బిగువుచేయు. To be proud or arrogant. "వెలుపలవిడిచిలోవిచ్చేసియుండి, బిలుకుబంపిన దేశబిగియకనచ్చి." L. v. 132. **బిగుతు** *bigutu*. n. Tightness, tension, adj. Tight. **బిగువు** *biguvu*. n. Tightness, Rigidity, stiffness, austerity. Superciliousness, బింకము. **బిగువుకొను** *biguvu-konu*. v. n. To become tight, బిగువగు. **బిగువులు** *biguvulu*. n. A stays, or rafter in a building. A bundle, sheaf, pack, bale. నీలిచాకు రు ఒకి రూ. బిగువుల వంతున చేస్తున్నారు they sell indigo stalks at sixteen bundles a rupee. వొప్ప నాహా ఒకి బిగువులు 30 వంతున thirty packs or bundles of straw per pagoda. **బిగ్గ** or **బిగ్గన** *bigga*. adv. Tightly. All at once. Vijaya. iii. 24. **బిగ్గర, బిగ్గర** or **బిగ్గిర** *biggara*. adv.

Tightly, firmly. Aloud. బిగ్గరగా నవ్వ to laugh out. బిగ్గరగా మాట్లాడు to speak loudly. బిగ్గిలి *biggili.* adv. Tightly (said of an embrace).

బిచానా *bichana.* [H.] n. A mattress, bedding, పరుప.

బిచ్చెము *bichchamu.* [from Skt. భిక్షము.] n Alms. బిచ్చమెత్తుకొను to beg. బిచ్చము పెట్టు to bestow alms. ఇది కూడా నొక బిచ్చముగా నెంచుకొంటాను I shall consider this as a piece of charity to me. బిచ్చెగాడు *bichchegadu.* n. A beggar. భిక్షమెత్తుకొనువాడు.

బిజాగు *bijagu.* [Tel.] v. a. To tell lies, బొంకు.

ఉ॥ "బిజగడిమాటలుచెపినిజి,
నిజమని నమ్మభక్తినిర్మలచరితుఁగా,
సుజనునుమూరుసీలాం
కజానిబోధాదుఁబోలెనేడమాచుక్."

ప॰ iii.

బిటారము *bitaramu.* [Tel.] n. A coquettish prank, విలాసచేష్ట. బిటారి *bitari.* n. A coquette. బిటికీ or బిటుకులాడి *bitiki.* n. A gad-about. "భీతిక నెంతయంటిది వయసు బిటికీ వీఁకీ నంటియొప్పటి పెద్దబిట్టి." A. ii. 203. "బిటుకులాడివాని పెండ్లాముగనుబమ్ము బిటికిమేటిపిరుదులందు, గోడెకాండ్రదిక్కు చూడదు మీ మెత్తి రయారిబైటవలనురున్నచోట." Samagamam. iii. 31. బిటికితనము *bitikitanamu.* n. Incontinence.

బిట్టబిర్రు or బిట్టబిర్ర *bitta-birru.* [Tel. బిర్రు+బిర్రు.] adj. Very tight or stubborn, మిక్కిలిబిగువు. బిట్టబిర్రుగా *bitta-birru-ga.* adj. At once, suddenly. BD. VI. 500.

బిట్టు *bittu.* [Tel.] n. Excess. A great action. హెచ్చు, అధికము. Firmness, tightness, దృఢత్వము. "నిమ్న పర్వైదమనిచలమునొ బిగ బట్టలుబిట్టు." B. X. 359. బిట్టు or బిట్టుగా *bittu.* adv. Greatly, much, మిక్కిలి. Often, తరుచుగా. Quickly, శీఘ్రముగా. "ఎనుబూతులం ముట్టెదొళ్ళి బిట్టాదించి." Swa. iv. 66. "అంబుకాలులు కొరదిడ యుర్వం బులట్ట, బిట్టు రాత్రులుతూలు పెట్టుచుండెం." Vish. ii. 48. బిట్టిరియు to burst with a crash. బిట్టుబిరి పడు to be astonished or frightened. బిట్టరాలు to wail, to howl. Rukmangada. v. 92. బిట్టుబిల్లు *bittu-billu.* (బిట్టు+బిట్టు.) adv. Suddenly, తటాలన.

బిడ *bida.* [Tel. another form of బిడ్డ.] n. A child. ఆబిడ or ఆబిడ that woman. ఈబిడ this woman. ఏబిడ which woman?

బిడము *bidamu.* [Tel.] n. A cake of salt, ఉప్పుబ్బి, ఆట్టుప్ప.

బిడాయింపు *bidayimpu.* [H.] v. a. To fold up a letter; to enclose in a letter; to join. ఒకదానిని మరొకదానిలో పెట్టు.

బిడారము or బిడారు *bidaramu.* [Tel.] n. A caravan. పర్వకులసమూహము, దేవుపు. A drove of loaded cattle. A load. A heap. పళ్ళబిడారు a heap of sacks of areca nut. A camp or halting place, విడిది, బస, వాసస్థానము. కంసారబిడారము a tinker's camp. "ఆరాజులను మూర్ఖవాదివాదంబుఁ మూనిమోసెరుగ్కొనరుప్పించి తనదు బిడారులందరికిఁ జొరంగి." Vencata. P. 35. టీ॥ తనదునిడారులం ఆనగా తనవిడుదులు.

బిడాలము *bidalamu.* [Skt.] n. A cat. పిల్లి. M. IV. ii. 127. బిడాలి *bidali.* n. A female cat. R. vi. 135.

బిడియము or బిడెము *bidiyamu* [Tel.] n. Shame. సిగ్గు. A dagger. కఠారి. "పదులంబుక కట్టినమొగ్గెకాలిలం, బిడియములంటదోపి." Swa. iv. 39. టీ॥ బిడియములంటదోపి, కాకులంబిడియంటదోపి. "చుట్టు బంధాదులందియల పరుఁడాలెనుబిడియమాలం." Navan. p. 58.

బిడువు *biḍuvu.* [Tel.] n. An interval, leisure, అవకాశము. adj. Having an interval, అవకాశముగల.

బిడౌజుడు *biḍaujuḍu.* [Skt.] n. An epithet of Indra. H. ii. 67.

బిడ్డ *biḍḍa.* [Tel.] n. An infant. శిశువు. A child. A son or daughter. ఎక్కువారిచేతిబిడ్డ a compliant simpleton. **బిడ్డకుట్టు** *biḍḍa-kuṭṭu.* n. The pains of parturition, labour pains. ప్రసవవేదన. "చెలువకునిడ్డకుట్టు విల సిల్లగభిల్లపుర్వధ్రులంతలో బిలువకెమంత్రసాని దలపెట్టరకాయము." Kālahas. iii. 31. **బిడ్డడు** *biḍḍaḍu.* n. A little boy, a youngster. A son. Dative: బిడ్డనికి. Kālahas. iii. 32. **బిడ్డతనము** *biḍḍa-tanamu.* n. Infancy, childishness. బిడ్డతల్లి a woman in childbed, a woman with an infant in arms, బాలెంతరాలు. బిడ్డె another form of బిడ్డ.

బిత్తరము *bittaramu.* [Tel.] n. A flash of light. తళుకు. Brightness. A coquettish prank, an amorous gesture, శృంగారచేష్ట, ఒయ్యారము. "బెళుకుబేడసమీలబిత్తరంబులకంటె." N. ix. 404. **బిత్తరముగ** *bittarama-ga.* adv. Flashingly. ప్రకాశముగా. Gracefully, సొగసుగా "సరసమెరుంగుబంగరుపు చెండురు కావిసటంబులూడ్చి, క్రొమ్మగనల్ల పావడలు దాల్చి." N. ix 401. **బిత్తరుఱాడు** to be bright, ప్రకాశించు. **బిత్తరి** *bittari.* n. A coquette, a flirt. A beautiful woman. పూర్ణస్త్రీ, శృంగారచేష్టలుగల ఆడుది. A woman, ఆడుది. "క్రొత్తరలాహాలాయుధునిబిల్వగ." Balrāma. vi. 11. adj. Flashing, sparkling, తళుకైన, ప్రకాశమైన. Beautiful, సొగసైన. "శరమున కెంజడల్నరుట జెన్నుసబిత్తరిబొట్టువాతెరఁగా." T. iv. 122. **బిత్తరించు** *bittariṁṣu.* v.n. To flash, to sparkle, మెరయు, తళుక్కుమను. To move about, చలించు, తిరుగాడు. To crack jokes. సరసమాడు. "బెళుకుబేడసచూపుబిత్తరం

బుగ." N. ix. 159. **బిత్తరపు** *bittarapu.* adj. Flashing, sparkling, తళుకైన, ప్రకాశించే. "సోనువినీతినెమ్మొగము సుందరమూదరహాస చంద్రికా, స్తోమములీనబిత్తరపు చూపులుదిక్కుల పిక్కటిల్ల." Surabha. 18.

బిత్తల *bittala.* [Tel.] n Nakedness. దిసమొల. **బిత్తలి** *bittali.* adj. Naked. "అత్తరబిత్తలైనను సుదాత్తసుచిత్తపుమత్తుపాత్తుతో, బెత్తెర తత్తరించకను." H. ii. 70.

బిత్తెడ *bitteḍa.* [Tel.] n. A metal spoon, a ladle.

బిద్దము *biddamu.* [from Skt. భిన్నము.] adj. Broken, భిన్నము.

బిద్దు *biddu.* [Tel.] v. n. To die, చచ్చు. "కూలెపెద్దినిద్దరబోయబిద్దరిక్లే." ABA. iii. 134.

బిద్దె *biddi.* [Tel.] n. Distress, misfortune, దుర్గతి. Hell, నరకము.

బినామి *bināmi.* [H.] n. A purchase in the name of another.

బిసుగు *bisugu.* [Tel.] n. A sportsman or hunter. (an obsolete word) "అవుగుండనడక గాలపుచిచ్చలెరుకు, లాదియనసాగినయడవులకుం బంపి, కొనిపోటూహుటి నడలతోనెనుగొల్ల, నడిసిడిచియమ్మహీకాంతునరుతే." S. i. 187.

బిన్నె *binne.* [Tel. short for బిన్నన.] adv. Quickly, త్వరగా.

బిబ్బరిల్లు, బొబ్బరిలు, బిబ్బరించు or **బొబ్బరించు** *bibbarillu.* [Tel.] v. n. To howl, as a tiger, (పులి) కూయు. **బిబ్బరింత** or **బొబ్బరింత** *bibbarinta.* n. Howling, (పులి) కూత.

బిబ్బిలికాయ *bibbili-kāya.* [Tel.] n. A jewel worn by women on the third toe.

బిబ్బీ *bibbī.* [Tel.] n. A garland of leaves, flowers, &c., tied across a doorway or street. తోరణము.

బిబ్బీ *bibbī*. [H.] n. A lady, "కీఱుచదలపైబాదలు భయ్యనలుబోరగాదారు, బిబ్బీలకునుమం నులబ్బకేఁ." Vasu Charitra. Preface. 68.

బిబ్బోకము or **బిబ్బోకము** *bibbōkamu*. [Skt.] n. Coquetry, blandishment, playfulness. శృంగారచేష్ట.

"లలితవిబ్బోకవిలాస భావములు,
కలితవిభ్రమభావగతులశోభిలుమ,
నమరుగాబంచబోవక నిగ్గువిడిది."

Navanatha. 73.

బిబ్బోకవతి or **బిబ్బోకిని** *bibbōka-rati*. n. A coquette, or a flirt, విలాసవతి.

"ఆదెబ్బులీయిదెవచ్చి,
లబ్బిబ్బులకేమిసేయుదానమనుచునున,
బ్బిబ్బోకవతిమనంబున,
నబ్బురముగఁధయముద్రొక్కఁజూడనండిఁ."

S. ii. 280.

"నీకతరధ్యంబుబొం, దికఁ దెలంగుమనుటం చు వినుమగపది, బ్బోకినియతినికి వ్యయమును, గైకొంతివాగ్మిచ్చి యనిదెంబుకతఁ." Vish. ii. 339.

బిమ్మటు, బిమ్మటము or **బిమ్మిటి** *bimmaṭa*. [Tel.] n. Stupor, grief. మూర్ఛావస్థ, ఆదోన్మాదము. విషశత, విస్మయజన్యస్థబ్ధత, మూఢపడుట. Doubt, suspicion, misgiving, సంశయము. "తనపుట్టుట మైనకర్జునునిబాహు, లీలయు మ్మెయి స్రోవంగలేక తెగిపడు, వధువుగూర్చి." మొక్కలక్ష్మైన, పగిలిమయ్యే భాండవులకు పగయుఁగొఁక." M. VIII. i. 5. adj. Being in a state of stupor, విశము. **బిమ్మటగొను** or **బిమ్మటపడు** *bimmaṭi-gonu*. v. n. To be in a state of stupor, విశవస్థమొందు. To swoon, మూర్ఛిల్లు.

బియ్యము *biyyamu*. [Tel.] n. Rice when cleared from the husk. ఱ్ఱ బియ్యము grain lac, i. e., gum lac sold in grains. సగ్గుబియ్యము sago.

బిరడ or **బిరడా** *biraḍa*. [Tel.] n. A stopple, plug, cork. బిరడాలు the pegs of a lute.

బిరబిర, బిరాబిర, బిరాలున, బిరిన or **బిరిలున** *bira-bira*. [Tel. anuk.] adv. Hastily, hurriedly, rapidly, round and round. Quickly, immediately. అతిత్వరితముగా. Radha. iii. 112. "తల్లులబిరాలనమూసికృష్ణుఁడా." Radha. i. 98.

బిరికి or **బిరికిలసర్టు** *biriki*. [Tel.] n. A kind of necklace. మెడనుకట్టుకొనేసొమ్ము.

బిరుదు or **బిరుదము** *birudu*. [Tel.] n. A badge resembling a medal. An honorary distinctive mark. కూరలాంఛనము. Heroes honored with a badge. Courage, శౌర్యము. Resolution, a vow, ప్రతిజ్ఞ. An able man, పరాక్రమము. A hero, a brave man. శూరుడు. బిరుదువాద్యము the *nanbat* of Muhammadans, being music which a distinguished person is privileged to use at his abode. "బిరుదులవైనను విరిబాలలవైన." B. viii. 418. **బిరుదులాడు** *birudulāḍu*. n. A man of determination, ప్రతిజ్ఞాసంపన్నుడు. బిరుదుకట్టి a champion, a wrestler who has received an honorary badge. **బిరుదావళి** *birudāvaḷi*. n. The heading of a letter, or the address in correspondence. Titles. "వర బిరుదాంక బిరుదావళీ విరాజిత ధర బంధురకర." Bharata Champu.

బిరుబిర్రు *biru-birru*. [Tel. anuk. of stones falling.] adv. Quickly. "రాలిబిరుబిర్రుమని." A. v. 97.

బిరుసు *birusu*. [Tel.] adj. Hard, firm, coarse, harsh, rough. అన్నము బిరుసుగా నున్నది the rice is hard, not being sufficiently boiled. తలబిరుసుమనిషి a stubborn man. n. Briskness, hardness, firmness, roughness, harshness to the touch. కాఠిన్యము. **బిరుసుగ** *birusu-ga*. adv. Harshly, roughly. **బిరుసులు** *birusulu*. n. A sort

of fire work called flowerpots, బాణసంచ విశేషము. "బిరుసులు తుపాకులు బాణంబులు గ్నిముట్టించి." Sūrya Tanaya. iv. 122.

బిర్ర *birra.* [Tel.] n. Tightness. బిరుపు. **బిర్ర బిగియు** *birra-bigiyu.* v. n. To become very tight. To stop completely. మాట్లాడక బిర్రబిగిసికొనియున్నాడు he is stubbornly silent. **బిర్రు** *birru.* n. Tightness, hardness, stiffness, దృఢత్వము. Haste, speed. వేగము. Heat, as of the sun. Strictness, Peremptory inflexibility. ఊర్ధ్వ. A bar, as securing a door. adj. Tight, hot, &c. ఉష్ణతయు. బిర్రండ fierce sunshine. Vish. vi. 220.

బిలము *bilama.* [Skt.] n. A hole, aperture, chasm, cavern, cave. రంధ్రము, గుహ. మహాబిలము the great expanse, the sky. **బిలేశయుడు** *bile-sayamu.* n. Lit: The dweller in a hole, i.e., a serpent. పాము. A rat, ఎలుక.

బిలింబిచెట్టు *bilimbi-chettu.* [Tel.] n. The Bilimbi tree, *Averrhoa bilimbi.* (Watts.)

బిబిబి *bibi-bibi.* [Tel.] adj. Sweet, delicate, nice. ముద్దగు, మురిపెపు. "మలుకనివమ్మనైన యదు చోద్యమిచేయుచు మిన్నానిపెద్దలు గొనియాడగాను వివితెప్పలుబట్టిపిలంతురో మీయిల్ వివి బిబిమాటలాడ మను మెంచినవారికి యుద్దుగాకయా పలికెదుచిల్క పిల్లనిగొనుపిల్లలుసంతెప్పిల్లగవే." G. i. 17.

"నమణినీపుష్పయుంనమ్మనీకాము,
క్రమమొప్పగొన్న కథకెప్పుమనిని,
బిబిబిబినవ్వుమపీర్గుమోలుక,
పలికెదానికమత్రిభాగ్యనీకేంది." DRU.

బిలుకుమారు *bilaku-maru.* [Tel.] v. n. To die. To be destroyed, to perish. "కాల్బలమునొనవీళవచ్చియుఁ, మరలియుయుధిష్ఠిరుఁడు బిలుకుమానియునల్లడబారియుఁ." M. VIII. i. 4. **బిలుకుమార్చు** *bilaku-martsu.* v. a. To kill, to destroy. "మునుజనాధదొక్కడవుపూని మహాద్భుతబాహుసంపదఁ, దిమువడి దాకడఁబిలుకుమార్చుటంటి యుగాంత్రమైవ ధైర్య మహిమగాదు." M. IX. ii. 103. **బిలుకుర బట్టు** *bilukuru-battu.* v. a. To straugle. "ఒక్కొయడుధూరిశ్వపుట్టి, నీగర్వమణగింతుఁవేడ వితిట్టి. వెడకీలుబిగబట్టిబిలుకురబట్టి. పడ్డాదిశా మీదబడి నుద్దుమంచె." Dab. 216. బిలుకుర బట్టి, అనగా ఊపిరిరానికుండాపట్టి. **బిలుక్కు** *bilkuru,* v. n. To be suffocated or strangled. ఉద్దుమడుము.

బిలుగు *bilugu.* [Tel.] adj. Hypocritical. కపటమైన, మాయమైన.

"కలదాపవ్యానికిబహు,
కలసాలెకుబిగ్గిపూర్ణకుంభగదాన,
ట్లలుసుమతిమదపుతెంపున,
కలనేనియనుకేకనానినిగీంచుట."
P. i, 222.

బిల్మక్తా *bil-makta.* [H.] n. A fixed annual rent, payable in all seasons: a consolidated lease; a fixed quit-rent or revenue assessed at a lower rate than the standard one. **బిల్మక్తాగా** *bilmakta-ga.* adv. By the bulk, in general, మొత్తముగా.

బిల్వము *bilvama.* [Skt.] n. The Bael or Bel Fruit Tree, *Egle marmelos,* (E. P.) మారేడుచెట్టు.

బిళ్ల or **బిల్ల** *billa.* [Tel.] n. Any small, round and flat thing, a disc or tablet, పలుచనైనగుండ్రని వస్తువు. బంట్రోతుబిళ్ల a peon's badge. **అత్తరుబిళ్ల** a cake of rose paste. **వెండిబిళ్ల** a plate of silver. **ఒడ్డుగబిళ్ల** a round cushion. **బంగారుబిళ్ల** a gold tire. **ఆతడెలకు బిళ్లవేసినాడు** he put a patch on the metal vessel. **మొలబిళ్ల** a bit or piece of metal tied on a string around the loins of a female infant. **బిళ్లపెంకు** or **ఓడుబిళ్ల** a tile. **ఓడుబిళ్లపరుపు** a tiled roof. **బిళ్లబొట్టు** a round mark on the forehead. **బిళ్లకట్టు** *billa-kattu* v. n. To have a blood boil formed on any part of the body, దెబ్బనుబ్బికట్టు. దానిని బిళ్లలో

బిళ్లకట్టినది he has buboes. బిళ్ల గోళ్లు or గోడుబిళ్లలు a name of game played by children. బిళ్లచెప్పలు thin, flat shoes. బిళ్లవాలు the flat round discus of Vishnu, చక్రాయుధము. బిళ్ల another form of బిళ్ల. బిళ్లగన్నేరు *billa-gannēru*. n. The jalap plant which has lilac flowers. బిళ్లపురుగు *billa-purugu*. n. The red winged stinging beetle, one of the Cantharides.

బిళ్లు or బిల్లు *billu*. [Tel.] n. The Indian Satin wood tree; whose wood resembles the box wood. *Swietania chloroxylon*. (Roxb. and Watts.)

బిస *bisa*. [Tel.] n. The spring, as of a watch. &c. యంత్రపుటీలు. A machine, యంత్రము. A contrivance, device, ఉపాయము. "అచ్చటం గ్రుచ్చి కొనుచుండు మనుష్యుయుండు పని విడయొడ్డి సంపుటించిన కాలిగోమలం బది." Swa. iv. 55. అగ్రంథమును తెప్పించడానకు నుకిదొక్క బిస పెట్టి ఉన్నాను I have laid another plan for obtaining that book. బిసబిస *bisa-bisa*. adv. Rapidly, with a spring. B. X. 257.

బిసము *bisamu*. [Skt.] n. Fibres, film, as of the water lily. మృణాళము, తామరతూడు, తామర తీగె. "బిసములం బుటంగొను దొరకొంటివి, పాసినీళ్లవిడల్చి మాపుగనమ్మి." M. XIII. iii. 238. బిసకంఠిక *bisa-kanthika*. n. A small crane or water bird. పెద్ద పెంటకొక్కర. బిసప్రసూనము, బిసపుష్పము or బిస జము *bisa-prasūnamu*. n. The water lily: literally, that which has sprung from fibres. తామర, పద్మము. బిసభుక్తి *bisa-bhukti*. n. Lit: That which feeds on lotus fibres, i. e., a swan. Paidim. iv. 45. "బిసపుష్ప సలంగిడి వైదువ బిసరుహాలోచనం బెండ్లి పెద్దల యూఱ్ఱఁ." Swa. v. 67.

బిసాతు *bisātu*. [H.] n. Power. Breadth. Capital, stock. (Vizag) adj. Worthless, worth but a trifle.

బిసి *bisi*. [Tel.] n. A tie between a tatty or screen and a stick placed across to fasten it. కడబడుకట్టెకి, కడబడిత్రాడు. బిసి పోవు *bisi-pōvu*. v. n. To loosen one's hold. పట్టువదలు.

బిసిని *bisini*. [Skt.] n. A pond abounding with lilies. A lotus plant. తామరకొలను. తామరచిట్టు. బిసినికాంతుడు *bisini-kāntudu*. n. The 'friend of the lily,' i.e., the sun.

బిసిబిసి *bisi-bisi*. [Tel. anuk.] adj. Sweet and savoury. లనువులికుపుకొల, ముద్దుగానున్న. బిసి బిసిమాటలు charming prattle. ముద్దు మాటలు. "మతియుఁ జెన్నియుం బిసిబిసిమాటల మఱ, చ్చియుఁ జెప్పియునవిద వైనియ పీఁకాను, పృథ్వీపతిపియ నాకకొంత మెత్తెదఁగ, కీపి." ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము. v. 18.

బిస్తీ *bisti*. [H.] n. A waterman, who loads an ox that carries water in skin bags, పఖాలీ.

బిస్తు or బిస్త *bistu*. [Tel.] n. Adversity, కష్టము. Hell, నరకము.

బిస్సు *bissu*. [Tel. anuk.] n. A buzzing sound, a burst as of steam. తానిలోబిస్సు లేదు there is no 'go' in it. బిస్సున all at once, in a flight, as pigeons, in a crowd, whizzingly, buzzing, aloud. "పెడిసెలుచేనిమీద బిస్సునలగజాచి."

బీ bi

బీగము *bigamu*. [Tel.] n. A padlock, తాళము. బీగపుచెవి a key, తాళపు చెవి. బీగముతీయు *bigamu-tīyu*. v. n. To unlock. బీగముచేయు *bigamu-cēyu*. v. a. To lock up, as a box.

బీజము *bijamu*. [Skt.] n. A seed. విత్తనము. A testicle, వృషణము. బీజాక్షరము or బీజము the essential part of a spell or charm. బీజారి *bīju-ari*. n. Paddy seeds sprout-

ed and ready for sowing, మొలకవట్టం. బీజకోశము *bījakōśamu.* n. The seed vessel of the lotus. తామరపూస. బీజపూరము *bīja-pūramu.* n. A citron. మాదిఫలము. బీజాకృతము *bīja-kṛitamu.* n. A field ploughed or harrowed after sowing. విత్తిదున్నినపొలము.

బీటు or బీటిక *bīta.* [Tel.] n. A chink, crack, cleft, split. బీటలువారిన పెదవులు chapped lips. బీటుగిల్లు,బీటుగిలు,బీటులుపారు or బీటు పోవు *bīta-gillu.* v.n. To be cracked, పగులు. "నిట్టూర్పుగాడ్పుల వగరుపల్లవంబు బీటలు వారె." T. iv, 120.

బీడు *bīḍu.* [Tel.] adj. Waste. Base, low, inferior, poor, second-rate, as rice, or a colour. వానది యిప్పుడు నిండా బీడుగా నున్నది my affairs are in a very bad condition. బీడుది యెందుకు I don't want the worst. బీడుభూమి waste land. n. A waste, uncultivated land, barren land. Worthless iron. మట్టపుఇనుము. చేసుకొన్న పుట్టిబీడు ఎక్కడికి పోవును shall I not do what I will with my own? బొందుబీడు bamboo jungle. గడ్డిమట్టిబీళ్లు grass commons, meadows kept for grass.

బీతు *bītu.* [from Skt. భీతి.] n. Fear. భయము. బీతుకొను *bītu-konu.* v. n. To be afraid, భయపడు. బీతుకొలుపు *bītu-kolupu.* v. a. To frighten.

బీద *bīda.* [from Skt. భీత.] adj. Poor, needy, downcast, dejected, wretched. n. A poor or destitute person. plu బీదలు. బీదనరాలు lean sinews. బీదపిట్టకు దోమ తెవులు a fly can torment a starved bird. బీదగిల్లు *bīdagillu.* v. n. To become poor. బీదగిల్లిన పోయిన impoverished. బీదరికము or బీదతనము *bīdarikamu.* n. Poverty.

బీభత్సము, బీభత్స or బీభత్సు *bībhatsamu.* [Skt.] n. Bewilderment, amazement. Horror, disgust, abhorrence, loathing. Rancour, ruthlessness. Distress, harassment. వాడు బీభత్సు చేస్తున్నాడు he harasses us in various ways. బీభత్సుడై routed, overthrown. బీభత్సుడు *bībhatsudu.* n. A cruel man, క్రూరుడు. A name of Arjuna. "బీభత్సుండువిర్చి స్నేహంబు కతమునవిడువక గాండీవంబునొసి వత్తుమన్న." M. XVII. i. 30.

బీమా *bīmā.* [H.] n. Insurance. Money paid for insurance.

బీర *bīra.* [Tel.] n. The sharp angled cucumber. నేతిబీర the butter cucumber. చేదుబీర or చేగుబీర the bitter kind. మగబీర *Anisomeles malabarica.* (Watts.) adj. Large, పెద్ద. బీరెండ hot sun-shine. బీరజడలు luxuriant tresses. బీరనరాలు large veins. ఆడుబీరాకు or గోడలబీరాకు Betony-leaved black Horehound, *Ballota disticha.* బీరపండ్లు *bīra-pandlu.* n. A sort of scarlet berries, that are eaten, but quite distinct from బీరకాయ.

బీరము *bīramu.* [from Skt. వీర.] n. Prowess, పరాక్రమము.

బీరాజు *bīrāju.* [Tel.] v. a. To heap up, కుప్పచేయు.

బీరిడెము *bīriḍemu.* [from Skt. వృషణ.] n. A testicle. మన్మథము.

బీరు *bīru.* [Tel.] adj. Useless. వ్యర్థము. బీరు పోవు, బీరుపారు or బీరుపడు *bīru-pōvu.* v. n. To become useless, వ్యర్థమగు. To be ruined or spoiled, చెడిపోవు. To become weak, బలహీనమగు. బీరుపోక without losing one's pride. మగబీరుపోయి overwhelmed with fear, అతిభయముపొంది.

బీరువ *bīruva.* [Eng. 'Bureau'] n. A bureau, a chest of drawers, an almirah, అలమారు.

బు bu

బుంగ *bunga.* [H.] n. The baggage belonging to a camp, సరంజామా.

బుంగ *bunga.* [Tel.] n. A pot with a narrow mouth. చిన్నమూతికలకుండ. "కళ్లుబుంగ." వాడిక్క, iv. "చాలుపుమాడిక కృష్ణరాజ భూరు హాములయ్యక్రములన్న బుంగలయూసంబు." Surabh. 45. **బుంగనామము** *bunga-namamu.* n. A variety of the Vaishnava mark on the forehead. See బంగనామము. **బుంగమూతి** *bunga-muti.* n. An ugly face.

బుంగుదువరచు *bunguda-paratsu* [Tel.] v. a. To cause to fall down. కూలిపోవుచేయు. "కరములు తునకలు గాఁగిచేసి, భుజములు నేలపై బాగుగదురుచి, తొడలను మొదలును దుంగ లుచేసి." Pal. 489.

బుక్కడము or **బుచవబుక్కడము** *bukkadamu* [Tel.] n. An oat.

బుక్కణము *bukkanamu.* [Skt.] n. The barking of a dog. మొఱగడము.

బుక్కము *bukkamu.* [Skt.] n. Excellent meat. ప్రసిద్ధమైమాంసము.

బుక్క, **బుక్కి** or **బుక్కలు** *bukka.* [Tel.] n. A fragrant powder formed of various ingredients. పిష్టకము, పరిమళపుడుకు, **బుక్కము** *bukkamu.* n. The pollen of flowers. పుప్పొడి. "రవడల నెలకొలిపి నీరు నిండిన నీళ్ళ బ్బెలుకొక్కి యంబులకునీ పుప్పొళ్లు దెంచెతల బుక్కెను." Swa iii. 112. **బుక్కవాడు** *bukka-vadu.* n. A perfumer. సుగంధద్రవ్యము లమ్మేవాడు.

బుగడ *bugada.* [Tel.] n. A gold pin worn in the tip of the ear.

బుగబుగ *buga buga.* [Tel.] n. A bubbling sound.

బుగులు or **గుబులు** *bugulu.* [Tel.] n. A bubble, swelling, rising to the surface. **బుగులుకోఁపు** or **బుగులుపోవు** *bugulu-konu.* v. n. To become visible. బయలుపడు. To gush forth, చిమ్ము. To increase, spread, విజృంభించు, వ్యాపించు. **బుగులుపుచ్చు** *bugulu-putstsu.* v. a. To make plain or evident, to show, బయలుపరుచు. **బుగులు బుగులు** *bugulu-bugulu.* n. The noise made in rushing forth, as by water. A retching noise.

బుగ్గ *bugga.* [Tel.] n. The cheek: the inside of the cheek. A bubble. A spring of water, a fountain. **బుగ్గరించు** *buggar-intsu.* v. n. To smell, as flowers about to bloom. "కొగ్గలిమాలాకిబుంగరి తుమ్మెల బుగ్గరించినయట్టి మొగ్గపుబ్బలింప." BD. iv. 250. అంగాగ వికసించుచున్నట్టి పొట్టలుచ్చిన గోరకములు.

బుగ్గి *buggi.* [Tel.] n Ashes, dust. బూడిద, భస్మము.

బుచ్చి *buchchi.* [Tel.] adj. Little, small. చిన్న. **బుచ్చిగాడు** *buchchi-gadu.* n. A little fellow, చిన్నవాడు. The white-breasted King-fisher, *Halcyon smyrnensis.* చిన్న నీళ్లబుచ్చిగాడు or నీళ్లబుచ్చిగాడు the common King-fisher, *Alcedo ispida.* **బుచ్చిపారు** *buchchi-paru.* v. n. To look a small or disappointed, చిన్నపోవు.

బుజ *bujsa.* [Tel.] n. A little cross denoting a carat. బంగారపుమాసము. A cipher, సున్నా, శూన్యము.

"కెలనజభవుడయయమలు,
మిరారపుపించిసాపద్మానమతికి,
ద్దానిశాకాక్కెదబ్బర,
యాలిబోయిదంపతిని నాళీయుండనికలయఁగా."

Paidim, iv. 163.

బుజపత్తిరిచెట్టు *buja-pattiri-chettu.* [from Skt. భూర్జ. Cf. Eng. 'beech' or 'birch'] n. A certain tree. భూర్జపత్రిక.

బుజము *bujsamu.* [from Skt. భుజము.] n. The shoulder. **బుజములమోలె** the distance bearers carry a palanquin at one run, without halting to change shoulders; that is, about a furlong. **బుజమునపుట్టువు** *bujsamu-puttuvu.* n. A Kshatriya.

బుజ్జగించు *budzdzagimtsu.* [Tel.] v. a. To caress, or fondle. To pacify, console, calm, lull. To cajole, wheedle, persuade, ఉపలాలించు. **బుజ్జగింపు, బుజ్జేవము, బుజ్జగింత** or **బుజ్జగము** *budzzagimpu.* n. Flattering, soothing, consolation. సాంత్వనము, ఓదార్పు. బుజ్జగింపుమాట a consoling or flattering word, సాంత్వనవాక్కు. "అన్నర నాయకుండు. సంప్రీతియొంది" చెనిచిత్తవహుని హితాత్రంబుబరిచర్యలకు బనిచెబుజ్జవమొప్పఁ. M. xiii. i. 38.

బుటక, బుటుకు, బుటిక్కు or **బుటుక్కు** *butaka.* [Tel. anuk.] n. A plunge. Same as బుదుక్కు.

బుటా or **బుతా** *buta.* [H.] n. Flowered pattern in a cloth. బుటాపని flower-work.

బుట్ట, బుట్టి or **బుట్టిక** *butta.* [Tel.] n. A basket. A hamper, a small basket. కొండము.

బుడకోడి *buda-kōdi.* [Tel.] n. A waterfowl. Particularly, a toad. నీరుకోడి.

బుడబుడ *buda-buda.* [Tel.] n. Gurgling: the sound a bottle makes when sinking in water.

బుడము *budama.* [Tel.] n. The plant named *Bryonia callosa*, or *Curcumis utilissimus*. Ainsl. ii. 428. కూతురుబుడము and కోడి బుడముకాయ are various species. బుడము కాయలాగ తిరుగుచొచ్చు he is running about here and there; (a phrase regarding a dumpy little man, who goes poking about.) బుడమపండ్లు the ripe fruit of the *Bryonia*. బుడమనరుగు the *Bryonia callosa* cut and dried for pickling. **బుడమచేప** *budama-chēpa.* n. A sort of fish.

బుడము *budama.* [Tel.] n. The beginning, source, root. మొదలు, వానికి నాలుక బుడ ముపకు పెరుకుకొనినచెను his tongue fell off from the root. నీచెవులు బుడమలంట తెగనో సెదను I will cut off your ears to the root.

బుడాలున *budālu-na.* [Tel. anuk.] adv. At once. బుడాలునమునుగు to sink like a shot.

బుడికిళ్లు or **బుడికిన్ను** *budikillu.* [Tel.] n. A kind of game. "మరియు బుడికిర్లు మొదలుగా మనసుపచ్చివాటలన్నియు." N. ix. 109.

బుడిగి or **బుడుగు** *budigi.* [Tel.] adj. Small, squat, short and thick. పొట్టి. **బుడిగి, బుడిగ** or **బుడిగె** *budigi.* n. A small pot. పిడత, సిద్ద. "తొల్లియక్షయాచల్లగుబ్బచిల్కుడు గుంజ బూజబింబెలకెన్నచూపు చట్టిపాలబుడిగలు నడిసెలపాతి మెట్లుం." H. ii. 84. A pack or pannier, also a leathern oil bottle (సిద్ద). two of which form a bullock load. ఎద్దులబూది ఒక పైపుసిద్ద.

బుడిపి or **బుడ్పి** *budipi.* [Tel.] n. A bump or swelling. Callus; an excrescence, బొప్పి. A knot or joint in a cane. కణుపు, మానియందలిబుడి. The stump of an amputated hand, &c.

బుడిబుడి *budi-budi.* [Tel. anuk.] adj. Easy, gentle. Trifling, petty, అల్పము. బుడిబుడినడక a gentle pace. బుడిబుడిమాటలు muttered words. బుడిబుడికన్నీరు trickling tears. బుడిబుడియేడ్పు whimpering. బుడిబుడిదేవుల్లలు petty gods. "దివ్వి హరనాదంబులయి ప్రహ్లాదినేపాల, బొరిమార్పులటయి బుడిబుడిదేవుల్లలమ, నంబుటగొద్యమే." BD. iv. 648. n. Haste, hurry, flurry. తొట్రుపాటు. **బుడిసడు** *budi-padu.* v. n. To be agitated, తొట్రు పడు. **బుడిబుడిక్కులవారు** or **బుడుబుడుక్కులవారు** *budi-budikkula-vāru.* n. A certain class of mendicants. **బుడిబుళ్లు పోవు** *budi-bullu-pōvu.* v. n. To be surprised, or astonished, ఆశ్చర్యమగు.

"ద్వివిదుండిక్కరుదుతొల్లిలిబుడిపెట్టి,
యిమ్ముగాదాన బెల్లనెనిసినిపుడు,
బుడిపట్టిచ్చిన్ని ప్రస్తావ్యాగారి,
కెదుటకాయినిసుంబుడిబుళ్లుపోవ,
పనిమాడసచ్చితిమ కై." BD. v. 388.

బుడుక *buḍuka.* [Tel. anuk] n. A plunge into water, మునక. A bath, స్నానము.

బుడుకు *buḍuku.* [Tel.] n. A kind of cake. భక్ష్యవిశేషము.

బుడుక్కున *buḍukkuna.* [Tel.] adv. Slap-dash, suddenly.

బుడుత or **బుడత** *buḍuta.* [Tel.] n. A little one, a child. శిశువు, బిడ్డ, బాలుడు. "ఒక పాటియుడెత్తి, యూకుమడుపులందియ్య." H. i. 134. A. vi. 159. adj. Little. Short, పొట్టి. బుడుతగాడ్పు a gentle breeze. "తూరుపుజం గాస్యకిసలాబుసనంబోల్చి వెడలుసాపవిసయిన బుడుతగాడ్పు." Bmj. iii. 132. **బుడుతడు** *buḍutaḍu.* n. A male child. బాలుడు.

బుడుబుడక్కలవాడు or **డుబుడక్కలవాడు** Same as బుడుబుడుక్కులవాడు See under బుడిబుడి.

బుడుమలు *buḍumalu.* [Tel.] n. A species of grain. One species is called పంగారు బుడుమలు. "పంచ్రనంకలుదినసరులు, కాంభోజలు, పంగారుబుడుమలుపాంగుప్రాలు." H. iv. 156.

బుడుసు *buḍusu.* [Tel.] n. Hollowness. బుడుసుపోయిన lean, thin, fallen in. "పెడకొంగ మెడయసుడు కడుగునవిపుడు బుడుసుబోయినరొండిబొక్కిరొమ్ము." NH. iv. 184.

బుడ్డ *buḍḍa.* [Tel.] n. A bubble. నీరుబుద్ధ. The disease called rupture, hernia, or hydrocele. అండబుద్ధి. బుడ్డవాడు one who is suffering from rupture or hydrocele; one who has a hydrocele. బుడ్డదెయిం పులు a mere bugbear. మూత్రబుడ్డ the bladder. బుడ్డకాకర *buḍḍa-kakara.* n. A species of heart pea (కాకర) which is smooth leaved. *Cardiospermum halicacabum.* (Watts.) **బుడ్డగింపు** *buḍḍa-gintu.* v. n. To bubble up. v. a. To rout up or stir up the earth as with tusks, కెర్లగింపు, (పంది)ముట్టెతోకోరడం. A. iv. 22. **బుడ్డగింపు** *buḍḍa-gimpu.* n. Bubbling up. **బుడ్డతుమ్మ** *buḍḍa-tumma.* n. A kind of babul tree. **బుడ్డపక్క** *buḍḍa-pakke.* n. A kind of fish. **బుడ్డపీనుడు** or **బుడ్డపీనుజి** *buḍḍa-pinuḍu.* n. A tick or round louse. పశువులనుపట్టి క్రమ్మివిశేషము. **బుడ్డబుడుసు** or **బుడ్డబుసిరి** *buḍḍa-buḍusu.* n. The Brazil cherry, a fruit enclosed in a loose dry pod.

బుడ్డి *buḍḍi.* [Tel.] n. A bottle, a flask. plu. బుడ్లు. బుడ్డిచెయి a sort of metal bottle. బుడ్డియీటె a sort of spear. **బుడ్డిగ** Same as బుడ్డి.

బుత్తి *butti.* [from Skt. భుక్తి.] n. Enjoyment. "నిన్నిలభుజ్యతా బుత్తియుంక బుత్తియుంక." Nila. i. 21.

బుద్ధి *buddi.* [from Skt. బుద్ధి.] n. Sense. "బుద్ధులతెల్వలోపుంబిబూనగ కన్నెనుల్లకొంచెమనుట." Radha. i. 28.

బుద్బుదము *budbudamu.* [Skt.] n. A bubble. నీరుబుద్ధ.

బుధుడు *budhuḍu.* [Skt.] n. The regent of the planet Mercury. The planet Mercury. A wise or learned man, a sage. పండితుడు. **బుధవారము** *budha-varamu.* n. Wednesday. సోమ్యవారము.

బుద్ధ *buddha.* [Skt.] adj. Known, understood. ఎరిగిన, తెలిసిన.

బుద్ధి *buddhi.* n. Intelligence, intellect, understanding, mind, judgment, sense, wisdom, intention, inclination, judgment, advice. ఇప్పుడు బుద్ధివచ్చినది I have been taught a lesson, I am convinced of my fault. పదుచుబుద్ధి a childish whim or notion. బుద్ధిపుట్టించు to suggest an idea. బుద్ధి తడుముంచినది the thought occurred. ఇది నీకు బుద్ధికాదు it is not wise on your part to do so. బుద్ధి (like చిత్తము) is a colloquial reply, equivalent to 'as you please.' **బుద్ధిచెప్పు** *buddhi-cheppu.*

v. a. To admonish, exhort, advise. To reprimand or chastise. నాకు ఏమి బుద్ధి చెప్పుతారు what would you advise me to do? కొడుకునికి బుద్ధిచెప్పినాడు he reprimanded his son. బుద్ధిపూర్వకముగా intentionally, on purpose, advisedly. నేను బుద్ధియెరిగిననాటనుండి as long as I can recollect. బుద్ధియెరిగినతర్వాత after he grew to be a man. **బుద్ధి తెచ్చుకోను** *buddhi-techchu-konu.* v. n. To come to one's senses or recover one's wits. **బుద్ధిమంతుడు** *buddhi-mantuḍu.* n. A sensible person, a wise man. బుద్ధిగలవాడు. **బుద్ధిహీనత** *buddhi-hīnata.* n. Stupidity, folly. అవివేకము. **బుద్ధిహీనుడు** *buddhi-hīnuḍu.* n. A fool, a man devoid of sense.

బుద్ధుడు *buddhuḍu.* n. A generic name for a deified teacher of the Buddhist sect. The name is especially applied to Gautama, the founder of Buddhism, who has been treated in the Puranas as the ninth incarnation of Vishṇu.

బుధ్నము *budhnamu.* {Skt.} n. The root of a tree. చెట్టువేరు. An aerial root of a tree. ఊడ.

బుబ్బిలి *bubbili.* [Tel.] n. The whispering larch tree. See బొబ్బిలి.

బుభుక్ష *bubhukṣha.* [Skt.] n. Hunger. భుజింపవలెనను కోరిక. ఆకలి. **బుభుక్షితుడు** *bubhukṣhituḍu.* n. A hungry man. ఆకలిగొనినవాడు.

బుభుత్స *bubhutsa.* [Skt.] n. A desire to learn or to be taught. చదువగోరవలెనను ఇచ్ఛ.

బుయ్యారము *buyyāramu.* [Tel.] n. A prison. చెరసాల.

బురక *buraka.* [H.] n. A cloth cover. **బురకవేసికోను** *buraka-vēsi-konu.* v. n. To cover oneself with a cloth. కప్పుకొను.

బురజ *buraja.* [Tel.] n. A small bell. చిరుగజ్జె.

బురటకొమ్ము or **బుర్రటకొమ్ము** *buraṭa-kommu.* [Tel.] n. A syringe, a squirt, చిమ్మనగ్రోవి.

బురడా *burada.* [Tel.] n. A kind of cloth. "కుసవిచిత్రపుసుల్ గల కలంకారీలు దువారు పూలీలు తగినకల్బరగీలు, తెలుకొత్తగలసుంపు తా స్తులంబురడాలు." H. v. 408.

బురడిజింక *buraḍi-jinka.* [Tel.] n. The Indian Gazelle, *Gazella benetti.* బొట్టిజింక.

బురద *burada.* [Tel.] n. Mud. అడుసు, పంకము. **బురదకమ్మి** *burada-kamni.* n. A stepping stone, a threshold or plank at a door. గడపకిందికమ్మి. **బురదగుంట** *burada-guṇṭa.* n. A puddle. కాలుబొర్లేగుంట. **బురదదుక్కి** *burada-dukki.* n. Ploughing in an irrigated field. ఊడ్చుటకు సిద్ధము చేసేపొలము. **బురదపాము** *burada-pamu.* n. A water-snake. నీరుపాము.

బురిపంది *buriṇi-paṇḍi.* [Tel.] n. A small animal resembling the guinea pig in shape.

బురుక or **బురుకుడు** *buruka.* [Tel.] n. A child, పిల్ల. A hound, వేటకుక్క. adj. Short, పొట్టి.

బురుజు *buruju.* [H.] n. A bastion, a tower or fortalice, పిరంగిపెట్టి కొరకిదిబ్బ, కిటి. చిన్నకోట.

బురుడా *buruḍa.* [Tel.] n. A lie. అబద్ధము.

బురుడుడు *buruḍuḍu.* [Skt.] n. A basket-maker. మేదరవాడు.

బురుమా Same as బరమా (q. v.)

బురుసులు *burusu.* [Tel.] n. plu. Meanness, inferiority. న్యూనతి. BD. iv. 400.

బురుసా *burusā.* [Tel.] n. Red silk. ఎర్ర పట్టు. Silk, పట్టు.

బురుసు *burusu.* [Eng. 'brush'] n. A brush. కుంచె, తూలిక.

బుర్ర *burra.* [Tel.] n. A nutshell: the shell or nut of any fruit. Any small box as a snuff box, or case. The skull or head. తలబుర్ర, బుర్రా-బుర్ర a pouncet box. ఇత్తడి బుర్ర a brass box. సొరబుర్ర, the empty shell of a long gourd. సొరబుర్ర or బొలబుర్ర a swimming gourd or a float. కీచుబుర్రలతల, a creaking pillow. HD. i. 1668. కొంత బుర్రలకాయ a cocoanut or other shell of a peculiar indented shape. adj. Large, పెద్ద-బుర్రకత్తి *burra-katti.* n. A broad knife, a hatchet చట్టలోమ్మలుగరుపు మొటకత్తి. బుర్ర కాయ *burra-kaya.* n. The head, the pate. తలకాయ. Also, same as సొరబుర్ర. బుర్ర జింక *burra-jinka.* n. A kind of antelope: the Open nosed deer. బుర్రముక్కు కల జింక. బుర్రటుంకోమ్మ *burrata-kommu.* n. A squirt. చిమ్మనగొట్టము.

"మొద్దెమలంటక్రొత్తెచ్చిరి.
ముద్దెపుచుప్లగులలోడిబుర్రటుకొమ్ముల్." భార.

బుర్రతలము or బుర్రతరము *burra-talamu.* n. A kind of water-lift. బుర్రపిట్ట *burra-pitta.* n. The Grey Quail, *Coturnix communis* (F. B. I.) ఒకరకమైన పావురము. బుర్రబాడిసె *burra-badise.* n. An adze used by stonecutters. బుర్రముక్కు *burra-mukku.* n. A large nose. పెద్దముక్కు. బుర్ర ముక్కువాడు a bulbous nosed man. బుర్ర లావుక *burra-lāvuka.* n. The sand grouse.

బుర్రి *burri.* [Tel.] n. A heifer or young cow.

బుర్రు *burru.* [Tel. anuk.] n. A loud and sudden noise such as is made when a bird flies.

బులాకీ *bulaki.* [H. from Boulak, a suburb of Cairo.] n. A jewel worn on the middle of the nose between the nostrils.

బులిచు *bulisu.* [Tel.] v. n. To enjoy happiness, to be happy, కుశలము. బులుపు *bulupu.* n. Happiness, glee, joy, కుశలము. Fancy, liking, whim; a hobby horse, or pet. వేడుక, వాంఛ, తలబాటము.

బువ్వ *buvva.* [Tel.] n. Food, అన్నము. బువ్వ కుడుపు *buvva-kudupu.* n. The ceremony used on first giving solid food to an infant. అన్నప్రాశనము. బువ్వము or బువ్వ ములంటి *buvvamu.* n. A marriage feast. పెండ్లిలో మగవాడును ఆడువారును ఎగశాళిపాటలు పాడుకొనుచు భోజనముచేయుడేము. తొలి బువ్వము the feast on the first night of a marriage. పూటబువ్వము the feast on the fourth night of a marriage. బువ్వము బంటి పాటలు ballads such as are used at marriages. "మువ్వనుమాదివేనినయబువ్వంబున దివి నెవ్వెడుపాటు పాలుకొదనిచుచు." Satya. iv. 273. బువ్వమ్మ *buvvamma.* n. The rustic name for the goddess అన్నపూర్ణ (Anna Purna.)

బుస *busa.* [Tel. anuk.] n. A puff, or whizz. Hissing, snorting, snoring, deep breathing. A sigh, నిట్టూర్పు. వాని ఒళ్ళు బుసబుస లాడుచున్నది he is puffed up and strengthless. బుసకొట్టు or బుసలుకొట్టు to breathe, hiss, or puff audibly as a cobra does, or as an elephant does with its trunk, ఘూత్కారము చేయు. To sigh, నిట్టూర్పు. బుస బుస *busa-busa.* n. A bubbling sound, as of boiling water. Ebullition. బుసబుసలాడు *busa-busa-l-adu.* v. n. To boil, to hiss, బుస పెట్టు.

బుసము or బుషము *busamu.* [Skt.] n. Chaff, husk. ఊక, పొల్లు. The thick part of curds. కుండ అడుగుపెరుగు, మీగడతీసిన పెరుగు.

బుసి *busi.* [Tel.] n. Embers, ashes. నిప్పురవ్వ. అతడు బుసిలోపెట్టిననిప్పు he is a fire hidden under ashes, his face conceals his thoughts. బుసిపోవు *busi-pōvu.* v. n. To be under a cloud, or in slight disfavour. To be spoiled, చెడిపోవు.

బుసుకుతోన్న *busuku-tonna.* [Tel.] n. A kind of great Millet, *Holcus saccharatus.*

బుస్సు Same as బుసి (q. v.). **బుస్సున** *bussu-na.* (anuk.) Puff! (in blowing.) Chenna. v. 332. **బుస్సుమను** *bussu-m-anu.* v. n. To hiss as a snake, to sigh, to groan.

బూ bū

బూక *būka.* [Tel.] n. Hypocrisy. బూటకము, మాయ.

బూగర *bāgara.* [Tel.] n. Grain thrashed but not yet winnowed. Trash, dirt, cobwebs, dust, mould. కడిగలిసిన పొల్లుకలిసిన ధాన్యము, ఇండ్లలోపలి వాసములకు పట్టేబూజి, బూజు.

బూచి or **బూచము** *būchi.* [from Skt. భూతము.] n. A ghost, spirit, devil. A monster. అదు బూచి a hag, an ogress. "పాపకులజొక్కు నట్టువుపాలియమదూత, గోవిభకరంపుటయగ్రాహనుండెదిరులు. బట్టువాక్బుబలీలపాయుకూయ నక విఖ్యాతిగాంచెదయ్యాడుబూచి." S. iii. 19. మిణుగురుబూచి a firefly. **బూచిగాడు** or **బూచినాడు** *būchi-gādu.* n. A hobgoblin. బూచులేడు Lit. The Lord of demons, i. e., Siva.

బూజకాగులు *būdza-kāgulu.* [Tel.] n. Painted vases used in marriage processions. అయిలేనికడవలు.

బూజు *būdzu.* [Tel.] n. Mildew, mould, dirt, as cobwebs. బూజోట్టు to become mouldy.

బూటకము *būṭakamu.* [Tel.] n. A trick, guile, prank. మాయ, వంచన. adj. False, delusive. **బూటకాలమారి, బూటకీడు** or **బూటకుడు** *būṭakāla-māri.* n. A cheat, a liar, rogue, pretender. "బూటకులను మాయ బొనిగొనుచుండు." L. xxiv. 188.

బూడిద, బూడిదె or **బూద** *būdida.* [another form of బూది q. v.] n. Ashes. బూడిద గుమ్మడి a white grey or ash-coloured gourd melon, *Benincasa cerifera.* పెండ్లిగుమ్మడి కాయ. **బూడిదవర్ణము** *būdida-varṇamu.* n. Ash-colour. **బూడిదెఉప్పు** or **మూకుడుప్పు** Potash, or Pearl-ash. Carbonate of Potash. (Watts). **బూడిదపండు** *būdida-paṇḍu.* n. A ball of ashes. విభూతిపండు. **బూడిదెపన్ను** *būdide-pannu.* n. A tax levied for burning a corpse on the cremation ground.

బూతము *būtamu.* [from Skt. భూతము.] n. A ghost. పిశాచము. A soul, ప్రాణి. **బూతపిల్లి** *būta-pilli.* n. A civet cat. పూతికము.

బూది *būdi.* [from Skt. భూతి.] n. Ashes, బూడి. Food, తిండి.

బూతు *būtu.* [Tel.] n. Foul language, obscenity; slang; nonsense, వెలమతిట్లు, పలుపమాట. A flatterer, బట్టువాడు. **బూతాటము** the act of using foul language **బూతులాడుట.**

బూద *būda.* [Tel.] n. A milk-vessel. పాలకుండ. "మంచుచయోలాళిమెక్కినిక్కినవాఁగోలేండ్రకుంగుమ్మడే. చనులఁబూడకాంకసీకరమిచ్చాంబులంబట్టి." Vasu. iv. 25. టీ॥ తడలఁబూడ, అకాశమనెదం బూటనుండను అనగా ఊట్టిపైమన్ను పాలకుండను.

బూది *budi.* [from Skt. భూతి.] n. Ashes. బూడిద. బూదిదేఁచు to become mouldy, ash-coloured, pale, బూజుపట్టు. బూదివన్నె whiteness, paleness, తెల్లనివన్నెము, భూనవన్నెము. **బూదె** *bude.* n. Lit: "Ash-day." The name of a day (Siva-rātri) sacred to Siva in the month of Magha. శివరాత్రి. The fourteenth day of a lunar or dark fort-night. చవుద్దశి.

బూము Same as బూజు (q. v.)

బూముపట్టు Same as బూజోట్టు (q. v.).

బూబు or **బూబుపాలి** *bābu.* [H.] n. A Mussulman woman. తురక స్త్రీ.

భూమి *bhūmi.* [from Skt. భూమి.] Same as భూమి (q. v.).

బూమె or బూమియు *būme*. [Tel.] n. A fib, fiction. బూరుసేవము, మాయ, సంచన. "తిలక మొగిడీర్చిమిశభుక్షిసలిమి, కెంటబూమెలెరుగని రొళ్ళపొటిబడుక, చూపుమదుపులంటియ్యా." H. i. 134. బూమెలెరుగని, మాయలెరుగని. బూమెకత్తె or బూమెలాడి *būme-katte*. n. A tricksy woman. బూమెలాడు or బూమెగాడు *bāmel-āḍu*. n. A tricksy man.

బూర *būra*. [Tel.] n. A trumpet. adj. Stout, స్థూలము. బూరకాలు *būra-kālu*. n. A swollen leg. A leg which is affected by elephantiasis, ఏనుగుకాలు. బూరకాలివాడు *būra-kāli-vāḍu*. n. One who has elephantiasis. ఏనుగుకాలివాడు. బూరగడ్డి or పిచ్చికబూరగడ్డి *būra-gaḍḍi*. n. A herb called *Ambrosinia unilocularis*. Rox. iii. 493. బూరడు *burāḍu*. n. One who excels or is proud, విజృంభించినవాడు. బూరదీప్పకాయ *būra-dippa-kāya*. n. A plant called *Leea integrifolia*. Rox. i. 659. బూరగ or బూర *būraga*. n. A trumpet. కాహళ, తార. "క్రూరంబులైన బూరగలరవంబులందున." T. v. 26. A sort of white vulture. బూరగొమ్ము *būra-gommu*. n. A trumpet horn, తూటుకొమ్ము. A conch-shell. శంఖము. బూరకము *būraka*. n. Swelling. ఉబ్బుణము. బూరటిల్లు or బూరటిలు *būraṭillu*. v. n. To be spread. To swell, ఉబ్బు. To be full, నిండు. "కీ కలయుచైలించి నాలికెక్రేగాపోల్కిమిన్నంత యుబ్బూరటిల్లె." M. V. iv. 120. బూరటించు *būraṭintsu*. v. a. To cause to fill, బూరటిల్లజేయు.

బూరగ, బూరుగ, బూరుగు or బూరువు *būraga*. [Tel.] n. The silk cotton tree, *Bombax heptaphylla*, Rox. iii. 167. వాల్లది. Its wood is like the poplar or sallow proverbially large and useless. వాడు నట్టి బూరగమూక he is a mere log, he is a stupid booby. One species is called కుచ్చబూరగ; another is దుంపబూరగచెట్టు *Briedelia scandens*. Rox. iii. 787. బూరగ దూది the cotton found in these pods, which, steeped in nitre, is used for tinder. ముండ్లబూరగమాను *Bombax malabaricum*. (Wight, plate 297 and Watts). బూరుగు దీవి the name of an island, వాల్లదీవము.

బూరె or బూరియు *būre*. [from Skt. పూర.] n. A kind of sweet cake, a bun. పక్వ్య విశేషము బూర్లెపూకుడు a frying pan. బూరెచెట్టు or బావబూరె *būre-chettu*. n. A tree called *Ehretia buxifolia*. Ainsl. ii. 81.

బూర్మీసు *būrmisu*. [H.] n. Flannel. A blanket or thick woollen cloth. మెత్తని కంబళి.

బూలు *būlu*. [Tel.] n. Pith, as the centre of wood. సుళ్లే. బూలతీసినకోడ hollowed, pithless. బూలి pithless, sapless, విస్సాలైన.

బూసము *būsamu*. [Tel.] n. Grain, ధాన్యము. "బూసంబుబడబిసేర్చువి ధమ్మకొనుటకు." P. i. 773.

బూసరకాయ or బుడ్డబూసర *būsara-kāya*, [Tel.] n. The berry called Brazil cherry.

బూసి *būsi*. [Tel.] n. Dirt, మురికి. Cobwebs, ఇండ్లలో సాలెపురుగులు చేసిన పాచిక్రిమిస్థానాలు.

బృ bṛi

బృంద *bṛinda*. [Skt.] n. The sacred Basil plant. *Ocimum sanctum*, తులసి. బృందావనము *bṛinda-vanamu*. n. A raised piece of ground, inside of a house, within which Hindus of the Vishnu sect raise and preserve this plant.

బృందము *bṛindamu*. [Skt.] n. A multitude, సమూహము, బ్రహ్మబృందము a circle or number of Brahmins.

బృందారకుడు *bṛindārakuḍu*. [Skt.] n. A beautiful or excellent being. సుందరుడు,

త్రిదశుడు. A god, a demigod, a deity, an immortal. దేవుడు, దివుడు. **బృందారకాద్రి** *brindāraka-adri.* n. A name of Meru, the hill on which the gods abide.

బృంహితంబు *brimhitamu.* [Skt.] n. The roar of an elephant. ఏనుగుకేక.

బృహత్తు or **బృహతి** *brihattu.* [Skt.] adj. Great, large. గొప్ప. **బృహద్గంగ** *brihad-ganga.* n. The main (stream of the) Ganges. **బృహద్బీజము** *brihad-bijamu.* n. Swelled testicle, Orchitis, అండవృద్ధి, బుడ్డ. **బృహద్భానువు** *brihad-bhānuvu.* n. An epithet of the god of fire. అగ్ని. **బృహద్వ్యాధి** *brihad-vyādhi.* n. Leprosy. **బృహన్నల** *brihannala.* n. A name assumed by Arjuna in his exile.

బృహస్పతి *brihas-pati.* n. The name of the priest of the gods, గురుగ్రహము. The planet Jupiter; also a certain lawgiver. In mythology he answers to Thor, or Vulcan. **బృహస్పతివారము** *brihaspati-vāramu.* n. Thursday.

బె be

బెంగ *benga.* [Tel.] n. Anxiety, sorrowing, pining. మనోవ్యథ, విచారపాటము. A cry, కూత. **బెంగగొను** or **బెంగపడు** *benga-gonu.* v. n. To pine for, to sorrow for. మనోవ్యాధినిపొందు. **బెంగలిడు** *bengal-idu.* v. n. To yell, to cry out or shriek in alarm. "ఈ బెంగలిడుచు నెంతయేటు బెంటిని గాన వేలిపోయి." Sārng. ii. 3.

బెండ *benda.* [Tel.] n. The vegetable called *Hibiscus longifolius.* Rox. iii. 210. ఎర్ర వాలికెచ్చు. కర్పూరపుబెండ *Hibiscus esculentus.* తుత్తురబెండ, తుతిరిబెండ or మూసబెండ Country Mallow, *Abutilon asiaticum* or *Abutilon indicum.* (E. P.)

బెండగిల్లు *bendagillu.* [Tel.] v. n. To start on a journey, వెళ్లగిల్లు, ప్రయాణమగు.

బెండు *bendu.* [Tel.] n. Cork, pith. A float used in angling. The shrub termed *Aschynomine aspera.* బెండుగల. adj. Sapless, విస్సారమైన. బెండుబెండ్లు sapless stalks. "బెండుబొగ్గువలెనుండెడు సంటిబాల్కులై." A. v. 66. ఈకాల గాలి శరీరమున బెండుచేయు మున్నది this burning wind dries up the body. **బెండుపడు** *bendu-padu.* v. n. To be alarmed, to be dejected or disheartened, to become weak, బలహీనతకొందు. "దండికానాచ్చినిన్నిరుల్ బెండుపడక." T. v. 93. **బెండుపరచు** or **బెండుచేయు** *bendu-paratsu.* v. a. To frighten, to render powerless. నిస్సారమగునట్లు నాచేయు. బెండు మాసిన a weak man, బలహీనమైన మనుష్యుడు.

బెక్కువా *bekkuva.* [Tel.] n. A sort of silk cloth. "వాడుకాకియు, బెక్కువాయు, కెందొగరు, కొడిసినియుమంబు, గడిగొడకంబు, బట్టును, రత్నంపుబొబ్బలును, శంఖుపట్టును." BD. iii. 106.

బెక్కోక్కు *bekkotfu.* [Tel. బెం + కొక్కు.] v. n. To pine, వాపోవు.

బెగటుకంద or **బెగ్గటకంద** *begati-kanda.* [Tel.] n. A certain weed called *Athanasia indica.* Rox. iii. 417.

బెగడు, బెగ్గడు, బెగ్గడిల్లు, బిగ్గడిలు or **బెగడువడు** *begadu.* [Tel.] v. n. To be alarmed, to fear. భయపడు. **బెగడు** n. Fear, terror, భయము.

"నీవృతోడిబవిజాల్చుతోడబోవెనెడి,
బిడివమ్రొగ్గాలుంగో బిడుచునీకగ్గ."

HD. i. 2197. **బెగడుపరచు** *begadu-paratsu.* v. a. To frighten, intimidate. "రాకుని మైరుధవిత్తమ్ములు నాబింబియను బురులను బెగడు పరచెనాళీయుడు." M. IX. i. 438. "వీనిని నావంశాలించి బెగడుపోయినంగుబెండగుడు చెగ్గ దిల్లి." Ila. iii. 6.

బెగ్గలము or **బెగ్గలికము** *beggalamu.* [from Skt. విగ్నాలము.] n. Fear, concern. భీతి. **బెగ్గిలు, బెగ్గిల్లు** or **బెగ్గిలించు** *beggilu.* v. n. To fear, dread, be alarmed. భయపడు, బెదరు. "మూఁతుఁజేసియా-విభునకు నిట్టులనిబెగ్గిలుచు." BD. iv. 364.

బెగ్గురు or **బెగ్గురు** *beggaru.* [Tel.] n. The bird called the Adjutant crane, *Leptoptilus dubius.* కురరి, కొరసపక్షి.

బెగ్గోడి *beggōḍi.* [Tel. బెద్ద+కోడి.] n. A sort of wild fowl. ఒకజాతికోడి.

బెగ్గోలుపడు *beg-gōlu-paḍu.* [Tel. బెద్ద+కోలు.] v. n. To be ruined. బొత్తిగాచెడు. "కాపు లందరు బెఁడిదొరలికలంగునబడ్డతనుబండిభంగి బెగ్గోలుపడితమకింపుచున్నారు." Pal. 27.

బెట్సేకాయ *betsīsa-kāya.* [Tel.] n. A fruit resembling the ఉసిరికకాయ.

బెజ్జము *bedzdzamu.* [Tel.] n. An orifice, bore, a small hole. సన్నరంధ్రము. బెజ్జము పొడుచు or చేయు to bore a hole.

బెట్ట or **వెట్ట** *beṭṭa.* [Tel.] n. Heat. వేఁడిమ. బెట్టపన్ను revenue charged on a summer crop. **బెట్టించు** *beṭṭintsu.* v. a. To free from restraint, నిర్బంధమునుండి మరలించు. To set free, విడిపించు.

బెట్టిదము *beṭṭidamu.* [Tel. బెట్టు+ఇదము.] n. Arrogance. ఉద్ధతి. Harshness, cruelty, క్రౌర్యము. A harsh expression, abuse. తూలోక్తి, శిట్టు, నిష్ఠురవచనము. "ఆమచుబెట్టిదంబులాడవనినాగ్రహుతులపై, కినిసి." V. P. v. 205. adj. Proud, ఉద్ధతము. Cruel. తూర్పైన. Harsh, కఠినము. Hard, గట్టి, దృఢము. **బెట్టిదముగా** *beṭṭi-dumu-gā.* adv. Violently, severely. **బెట్టిదుడు** *beṭṭidudu.* n. A proud or cruel man, ఉద్ధతుడు, తూరుడు. A hard man, కఠినుడు. **బెట్టిదురాలు** *beṭṭidu-r-āḷu.* n. A proud, cruel or hard woman.

బెట్టు *beṭṭu.* [Tel.] n. Hardness, difficulty, trouble. Respectability, esteem, regard. గౌరవము, హెచ్చు, ఉద్ధతి, అతిశయము. "నిన్ను బట్టెదమనిచలముతోనినవట్టుటబెట్టా." B. X. 359. నీవు అక్కడికిపోతే బెట్టుదక్కదు if you go there you will not meet with honor, you cannot go there with credit. adj. Hard, trying, కష్టము. Proud, ఉద్ధతమైన. adv. Excessively, violently, much. మిక్కుటముగా. మెండుగా, అత్యంతము. Firmly, గట్టిగా, దృఢముగా. నిండాబెట్టుగానున్నది it is very hard (on us), మిక్కిలికష్టముగానున్నది. **బెట్టుడుత** *beṭṭ-uḍuta.* n. The large or great squirrel. "పికిలిపిట్టలు. జీగలు, బెట్టుడుతలెలు." S. i. 187.

బెడక *bedaka.* [Tel.] n. An empty sack. ఉత్తిగోనె.

బెడకు or **బెణకు** *bedaku.* [Tel.] v. n. To move, చలించు. To move aside, తొలఁగు. To disperse, dissipate, చెదరు. దిశలుబెడకె the quarters of heaven shook. n. Movement, చలనము. Moving aside or away from, తొలఁగుడు.

బెడగు *bedagu.* [Tel.] n. Fineness, prettiness, handsomeness, prime, grace, comeliness, elegance, prettiness, foppish airs. చులకన, సొకసు. అందము, విలాసము, ఒప్పిదము. adj. Great, large, అధికము. Pretty, మనోజ్ఞము. v. n. To be beautiful or pretty, అందఁగించు. **బెడగుతనము** *bedagu-tanamu.* n. Strength, greatness: fineness, సొంపుతనము, ఔదార్యము, సొకసు. "ఒడలిబడలికందడయక బెడంగుదనంబునిగడకొనిన" R. v. 196. **బెడగారు** *bedag-āru.* (బెడగు+ఆరు.) v. n. To shine, to be beautiful, అందగించు. adj Brilliant. "తొడలబెడగారు సన్నపువలువ తోడ." Zacca. v. 64. జాతులాపెంటబట్టి బెడగారునీర్కావిపింబెతోడ." Swa. iii. 93.

బెడద *bedada.* [Tel]. n. Evil, misfortune. కీడు, చెరుపు. Pain, బాధ. Danger, ఆపద. A kind of cake, ఒకవిధమైనభక్ష్యము.

బెడది or **బెడదికి** *bedadi.* [Tel.] n. A sort of plant used in hedging, *Posoqueria fragrans.* Box. i. 717.

బెడిదము or **బేడిదము** *bedidamu.* [from Skt. భేదితము.] n. Horror, terror, dread, భయంకరత్వము. Cruelty, కఠినత్వము. Evil, కీడు, చెరుపు. "తానుసేనయెయెదు లెప్పుడోబెడిదంబు, మానికడు విజేకమమీఁదనరి, యూరకున్నవాడునుత్తకొత్తెముదురా." Vēma. 1027. adj. Horrible, dreadful, terrible. భయంకరమైన, ఘోరమైన. Great. అధికమైన. Hard, కఠినమైన. "తాకినరాభుండు బెడిదంబనుమ్ములవెల్లిబెల్వనక్కాకికుపోల్చెవాడు." Padma. viii. 163. **బెడిదముగ** *bedidamu-ga.* adv. Horribly, dreadfully, terribly. ఘోరముగా. **బెడిమడు** *bedi-dudu.* n. A fearful or cruel man. భయంకరుడు, కఠినుడు. **బెడిమరాలు** *bedidu-rālu.* n. A fearful or cruel woman.

బెడియు *bediyu.* [Tel.] v. n. To separate or fly off as a splinter or a bit. తెగ్గు, విడిలు మను. వీనికివానికి బెడిసినది they are now on bad terms.

బెడుగు See బెగు

బెడ్డ *bedda.* [Tel.] n. A small stone.

బెణకు, బెణుకు, బెడకు or **బెడుకు** *beṇaku.* [Tel.] v. n. To be sprained. To totter, to quake. వణకు. "కొన్ని చిన్ని పన్నిదంబులు చేవి రొనిబడుగు నడుంబెడికి." B. viii. 457. n. A sprain. చలకం.

బెణుగులు *beṇu-gulu.* [Tel.] n. Rafters in a roof or shed. పందిరికి ఆడ్డముగాఁజేసే కర్రలు.

బెత్త or **బెత్తి** *betta.* [Tel.] n. The width of the four fingers, a hand-breadth. A hand, or measure of four finger-breadths. **బెత్తెడు** *betti-ḍu.* n. A hand-breadth or measure of four inches.

బెత్తము *bettamu.* from [Skt. వేత్రము.] n. A cane, a rattan. *Calamus fasciculatus.* Box. iii. 779. వేము. కుర్చీకి బెత్తము అల్లించు to rattan a chair: i. e., to plait thin strips of rattan so as to form a seat. **బెత్తాలచాప** *bettālu-chāpa.* n. A rattan mat.

బెత్తిక *bettika.* [Tel.] n. A flake, that which comes off in flakes as plaster. ఎండినపెచ్చు, లేక, మంటిపెళ్లి.

బెత్తు Same as బెత్తిక. Respectability. గౌరవము. A cane, బెత్తము. **బెత్తుపరికి** *bettu-parike.* n. A sort of sprat. *Chetodon,* ఒకచేపపిల్ల. **బెత్తుబెత్తు** *bettul-ettu.* v. n. To come off in flakes. "సున్నపున్వీలయూడంబడి బెత్తుబెత్తలుగా బెత్తుబెత్త." T. v. 11.

బెదరు, బెదుకు or **బెదరుపడు** *bedaru* [Tel.] v. n. To start, be alarmed, be frightened. భయపడు. **బెదరు** or **బెదుకు** n. Fright, alarm. బెదిరిన or బెదిరిక frightened, timid, alarmed. adj. Timid, పిరికి. **బెదురుపెట్టు** *duru-peṭṭu.* v. a. To threaten, to intim[idate]. **బెదురుపోతు** *beduru-pōtu.* n. A[ny] person. భయశీలుడు. **బెదరించు** or [illegible] *bedirinṭsu.* v. a. To threaten, frighten. **బెదరింపు** or **బెదిరింపు** *beḍrimpu.* n. A threat, intimidation, frightening, threatening, hullying.

బెబ్బులి *beb-buli.* [Tel. పెద్ద+పులి] n. A royal tiger. కొన్నె బెబ్బులి a tiger's cub.

"వన్నెలుమీఱినయోవనకాంతలచందంబుచంచి,
కన్నెబెబ్బులితోలుకాఁ బదరించి."

Sāranga. v. 22.

బెరడు *beraḍu.* [Tel.] n. The bark of a tree, చెట్టుబట్ట. The shell or coat of a tamarind, చింతలు మొదలైనవాటిపైనపొట్టు.

బెరయు *berayu.* [Tel.] v. n. To be or exist. ఉండు, వెలయు, కలుగు. To spread, వ్యాపించు. To unite, చేరు. To be pleased, సంతోషించు. To be wet, తడియు. To

touched, contaminated, affected. కొండ. "మాంసమురొరపాలమనుగోలంగ భేదమురెండు భాండమొరసేయుమంతు." Vēma. i. 171. "అంధ తమసరాసులబెరసెన్." Swa. iii. 24. తీ వారుచీకటిగుంపులు ఆవరించెను. "కమలోయిరె వ్వలలలకమిగులజంచలతెరసె." ib. iii. 135. తీ చంచలతెరసె, చాంచల్యమునుపొందెను. **బెరయించు** *berayinṭsu.* v. a. To dip, to wet. "మందరధరుండు తమనందరిమృష్టాంబువిధి యందు బెరయించెనని దెందములవారెందరసపూ రముబెందఱ." Vish. i. 173. కృష్ణాంబువిధి యందు బెరయించె. అనగా కరుణాసముద్రములో ముంచెను.

బెరసు *berasu.* [from Skt. విరసము.] adj. Cruel, క్రూరము. Coarse, ముతక.

బెరాన or **బిరాన** *berana.* [Tel.] adv. At once, hurriedly. వెంటనే, వడిగా. "ఆదివిని శ్రీనాథధరణ్మల్లనబట్టి బిరాబరేపరాల్." Ila. i. 195. "ఆడియా ఆనికొత్తమపాని బెబ్బక్కగా ధ్వంసమిరావపట్టి." Chatu. 310.

బెరికి *beriki.* [Tel.] n. Want, defect. కొఱత, లోపము.

బెరుకు *berukn.* [Tel.] n. Difference. భేదము. ఎంచి, ప్రయోజనము. Indifference, contempt. అలక్ష్యము. "నీకుమానుని చెంచిన్లాళుంచాను నదిరకీంపుమీమది బెరుకులేక." Vish. vii. 99. adj. Indifferent, contemptuous, అలక్ష్యము గల. "బెరుకుచానిమదిని బించిమాలానరా." Vēma. 174.

బెలంకి or **బెల్లంకి** *belanchi.* [Tel.] n. The bird called a Shrike. చిన్న బెలంచిగాడు the Bay-back Shrike, *Lanius vittatus.* పెద్ద బెలంచి the large Grey Shrike, *Lanius lahtora.* ఎర్ర బెలంచి the Rufous-backed Shrike, *Lanius erythronotus,* (F. B. I.)

బెలము Same as బిలము (q. v.).

బెలయు *belayu.* [Tel.] v. n. To spread, వ్యాపించు.

బెల్లము *bellamu.* [Tel.] n. Jaggery, molasses, treacle. **బెల్లపుసారాయి** rum, being extracted from treacle. **బెల్లకంద** a certain plant, *Morea chinensis.* Rox.

బెల్లి *bellī.* [Tel] adj. Coquettish, deceitful. n. Coquettishness, వంచకము. A liar, or coquette. బెలాడి, వంచకుడు, వంచకురాలు. "ఓసిబెల్లియిమ్మసలియ్యనీకు దోడై వచ్చెదో." Kl. iii. 128. **బెల్లించు** *bellinṭsu.* v.a. To coax, or wheedle. వంచించు, **బెల్లింపు.** *bellimpu.* n. Coaxing, wheedling. బుజ్జగింపు, వంచన.

"కం॥ అల్లందుకొదుకొనిపి,
బెల్లింపులబలికి మెచ్చు పెనుబాములకి,
యిల్లాలి." Ila. iv. 104.

బెల్లిమాటలు or **బెల్లింపుమాటలు** *bellimatalu.* n. Coaxing talk, sweet words, పొంకపునాక్కులు. ఇచ్చకపుమాటలు. "బెల్లిమాటలు నట్టిబినుపును దమకు సహజంబులను." Lila. xx. 113.

బెల్లు or **బెళ్లె** *bellu.* [Tel.] n. A flake of earth, &c. **బెల్లుతవ్వించు** *bellu-tavrinṭsu.* v. n. To dig or break up ground. బెల్లదుక్కి digging in lieu of ploughing. బెల్లవిరవడము to break up fallow ground. (These phrases are used in the western part of the country.)

బెళకు Same as బెడకు (q. v.).

బెళగు or **బెళంగు** Same as బెడగు (q. v.). v. a. To cleanse or clean, పరిశుద్ధముచేయు. "కోర బెళంగొనుచెడుతలకో." BD. iii. 840. అనగా కొన్నను శుద్ధిచేయుటలోయినానో; మంచెడుతలకో, మాలనుతూనికిలియినా లేక పోయినవో.

బెళవ, బెళగువ్వ or **బెళ్లగువ్వ** *belava.* [Tel.] n. A dove. Various species are పిండిబెళగువ్వ the Bronze-winged Dove, *Chalcophaps indica;* ఎర్ర బెళగువ్వ the Red Turtle dove, *Cenopopelia tranquebarica;* చిట్టి బెళగువ్వ

the little Brown Dove, *Turtur cambayensis*. బూడిదపెరుకపావు or పెద్దపెరుకపావు the Indian Ring-dove, *Turtur risorius*. పచ్చపెరుకపావు the Green Pigeon, *Crocopus chlorogastor*. (F. B. I.). పెద్దపుపెరుకపావు a large species.

బెలుకు *beluku*. [Tel.] n. Polish, brightness, a gleam, radiance, brilliancy. తెలుకలయుట ప్రకాశము. v. n. To shine brilliantly, తళ తళయని ప్రకాశించు.

బెసుకు *besuku*. [Tel.] v. n. To miss the mark, or glance aside. To slip through the fingers. చెదరుట.

బెస్త or **బెస్తవాడు** *besta*. [Tel.] n. A man that belongs to the caste of fishermen and palanquin bearers. బోయీ, బెస్తపెత్త నముచేయు to swagger, lord it, brag (because a head bearer is a jack in office.)

బెళగి and **బెళగిరము** See under బేళగి.

బే bē

బే or **అంబే** *bē*. [from Skt. అంభా.] n. The lowing of a cow. "బేయను" ధ్వ. vi.

బీగడ *bīgaḍa*. [Tel.] n. Talc, కాకిబంగారము, అభ్రకము. A filament or very thin plate, as of talc, stone, or gold leaf. A kind of jewel, "కట్టిదండబీగడకాకరంబ్బు." H. iv. 100. The name of a certain tune.

బీగి *bēgi*. [H]. adv. Quickly, శ్వరగా. **బీగి రావు** *bēgiṉ-āru*. n. A dromedary, ఒంటె ఒంటె, పెద్దలొటిపోట.

బేజారుగాను *bē-ḍsarāru*. [H] adj. Useless, unnecessary.

బేజారు *bēḍsāru*. [H.] n. Fatigue, weariness, annoyance, అలుపు. **బేజారగు** *bēḍsār-agu*. v. n. To become fatigued, or disgusted. **బేజారుచేయు** *bēḍsāru-cheyu*. v. a. To tease, fatigue, torment.

బేటము *bēṭamu*. [Tel.] n. A mask. కనుబేటము a mask for the eyes, కండ్లకుముసుగు.

బేటు *bēṭu*. [Tel.] n. A flake of dried earth or of stone. పెళ్ల. A crack in a rock, కొండలోపగులువానిలోని చీలిక.

బేడ or **బేడకాసు** *bēḍa*. [Tel.] n. A coin worth two annas. **బేడలు** *bēḍalu*. n. Split pulse, పప్పు; as కందిబేడలు. బేడనిమ్మి a peaben.

బేడిగ *bēḍiga*. [Tel.] n. Rent, a tax, పన్ను.

బేడిజెము *bēḍiḍzamu*. [Tel.] n. Pretence, feigning, affectation. మూయ, టక్కు.

బేడిసము *bēḍidamu*. [Tel.] n. Another form of బెడిదము. (q. v.)

బేడీస or **బేడీసము** *bēḍisa*. [Tel.] n. The silver fish, a sort of carp. *Cyprinus chrysopaneius*; the poetical dolphin, కృత. బంగారుబేస the sprat.

బేడ్డలు *bē-ḍḍalu*. [H.] adj. Clumsy, ugly, wretched, బేడ్డలైన.

బేతాళము *bētāḷamu*. [Skt.] n. A demon. పిశాచము. **బేతాళకథలు** or **పద్మబేతాళకథలు** *bētāḷa-kathalu*. n. A set of stories related by a goblin who is described as the captive of Vikramārka. **బేతాళకి** *bētāḷiki*. n. A she-devil or sprite; a wicked woman. విశాఖ్రీ. "బండిమీదబేతాళకి పాపిష్టిదాన." A. vi. 23. **బేతాళుడు** or **భేతాళుడు** *bētāḷuḍu*. n. The name of a servant of Yama, a goblin, imp, demon, or fiend similar to Puck, యమకింకరుడు.

బేది or **భేది** *bēḍi*. [from Skt. భేద] n. A purge, or purging, looseness of the bowels. పాతేసము, విరేచనము. భేదిమందు a purgative. భేదికరమైన purgative.

బేపరాకుగా *bē-parāku-ga*. [H.] adv. Heedlessly, carelessly.

బేపి or **వేపి** *bēpi*. [Tel. from బేయు.] n. Lit: That which wakes up. A hound. A dog.

బేబాకీ *bē-bāki*. [H.] n. Absence of debt.

బేబేఅను *bē-bē-anu*. [Tel.] v. n. To look foolish, or disconcerted.

బేమరమ్మతు *bē-marammatu*. [H.] adj. Out of repair, damaged. పికమ్మతాయున్న.

బేరడజేము *bēradzamu*. [Tel.] n. Fraud, deceit, మాయ, కార్పణ్యము, కుత్సితపుపనిక, మనుష్యులు. వాక్కు. "అమ్మునటిగ చేబేమరి బేమ్మనెనుమాట నమ్మరాబుట్టికిక." Vijayanti. iv. 40. adj. Fraudulent, deceitful. మాయలుమాట అయిన. బేరడంపుమణులు sham gems, మాయారత్నములు.

బేరము *bēramu*. [Skt.] n. An image, ప్రతిమ. "పంకజగోనిసైమబేము." భార. v.

బేరము *bēramu*. [Tel.] n. Trade, dealing a bargain, బేరమాడుట or బేరాలాడుట trade, &c. (ఆడుట being a mere expletive.) **బేర కాడు** *bēra-kāḍu*. n. One who makes a bargain, a purchaser, buyer. కొనుటకు, బేరమాడువాడు. **బేరకత్తె** *bēra-katte*. n. A woman who bargains or purchases. **బేరమాడు** or **బేరముచేయు** *bēram-āḍu*. v. n. To bargain. బేరమునకుపోవు to go on a trading journey. **బేరి** *bēri*. n. A man of the Beri or merchant caste.

బేరి *bēri*. [from Skt. భేరి.] n. A kettle drum. నగారా, నగారా.

బేరిజు *bēridzu*. [H.] n. An account. A total sum, లెక్కలు.

బేలు *bēlu*. [Tel.] n. One who is simple, or ignorant. మూఢుడు, బుద్ధిహీనుడు, పసిపిల్లవాడు.

బేలు *bēlu*. [Tel.] n. A trick, guile, మోసము, వంచన. **బేలరి** *bēl-ari*. n. A deceiver, a cheat. మోసకాడు, వంచకుడు. **బేలుపెట్టు** or **బేలుపుచ్చు** *bēlu-peṭṭu*. v. n. To deceive, మోసపుచ్చు. "తారలమాంసమునిచ్చి, యీవ క్కుయబేలుపెట్టి నిచ్చినట్లును." M. XII. iii. 75. **బేలుపోవు. బేలువడు** or **బేల్పడు** *bēlu-pōvu*. v. n. To be tricked, or beguiled.

బేవారసు *bē-vārasu*. [H.] adj. Without heir or claimant.

బేషకు, బేషక్కు or **భేషక్కు** *bēshaku*. [H.] adv. Undoubtedly. నిస్సందేహము గా.

బేషు or **భేషు** *bēshu*. [H.] adj. Best, superior. శ్రేష్ఠమైన. Interj. Well done! good!

బేసము or **బీసము** *bēsamu*. [Tel.] n. Juice, sap, తాండ. తాటిబేసము the yellow juice of the ripe palm fruit.

బేసరి *bēsari*. [H.] n. A ring worn by a woman in the right nostril. వాసాకాయ నిశేషము.

బేసి *bēsi*. [Tel.] adj. Odd (as applied to numbers.) సరిబేసి odd and even. **బేసికంటి** *bēsi-kaṇṭi*. n. Lit. The odd eyed one, i. e., Siva. **బేసికయిదువుపుజోము** *bēsi-kayiduvu-dzōḍu*. n. A title of Manmadha.

బేస్తవారము *bēsta-vāramu*. [for Skt. బృహస్పతివార.] n. Thursday.

బేహరము or **బేహారము** *bēhāramu*. from Skt. వ్యవహార.] n. Trade, commerce, వాణిజ్యము, వ్యాపారవ్యవహారము, బేరము. "అందిచ్చినయీడు బేహారంబులో మాన్చి." BH. iv. 61. **బేహరి** or **బేహారి** *bēhāri*. n. A merchant. వాణిజుడు, వ్యాపారుడు.

బై bai

బైకెలు *baikelu*. [Tel.] n. The vomiting and other signs of pregnancy. వేళ్లి. "తలయంబేల లైనబ్బెవేటికిన్న సిగ్గుపడుచుకలంగారంబులన్." G. iii. 20.

బైజే or **బయిజే** *baidzu*. [Tel.] n Ignorance, అజ్ఞానము. Nonsense, stuff, trash, పనికిమాలిన

"ఈ కల్లలుఁబెమఁగొ స్నేహులు
కల్లలు కల్లలయ్యుఁగ్రక్కమఁగొ,
కల్లలుఁబైత్యకృత్యులు
కల్లలు భూరిపుత్రభాగ్యములుఁగొ.
కల్లలుదేహార్థ్యములు
కాపున బైబలమానిమానుతం.
దెల్లవిగంబులఁగానవు
డిమ్ముల ముక్తికిఁబోవఁగోరినఁ." V. P. iv. 345.

బిడాలము or బండాలము *baidálamu*. [Tel.] n. Anger, కోపము.

బైబిలు *baibilu*. [Gk. through Eng.] n. The Bible, the Christian Scriptures.

బైరవాసము or బయిరవాసము *bairavásamu*. [from Skt. బహిర్వాసము.] n. A cloak, an outer garment. ఉత్తరీయము.

బైరాగి or బయిరాగి *bai-rági*. [for Skt. వైరాగి] n. A hermit or religious beggar. పంగనుఁబెట్టువాడు. cf. బైరాగ్యము.

బైరి, బయిరి, బైరి or బైరవి *bairi*. [Tel.] n. The Peregrine Falcon, *Falco peregrinus*. జెర్డన్‌బైరి. the Crested Hawk Eagle, *Spizaetus cirrhatus* (F.B.I.)

బైలు, బాలు or బయలు *bailu*. [Tel.] n. An open field, plain, area. మైదానము. The outside, the exterior. The sky, the expanse of heaven. వాహ్యము. "పండిన చేలల్ల బయలుగా మేసి." (BD. i. 398.) they devoured the corn fields and reduced them to a bare plain. బయలాడుమాట a voice uttered (or heard) from heaven. "ధారుణిబడ్డయబలు బన్నుచుఁబేద్దు." (BD. iii. 878.) the baby was kicking with its legs upwards. adj. Open, clear. బైలుదేరు, బయలుదేరు, or బయలుదేరు *bailu-dêru*. v. n. To come forth, break out; to begin, start, set out; to come to light, result, appear, be discovered; to prove true or false. To be shed, or to burst forth as tears, కొనుము ఒక మగవాడుగా బైలు దేరినాడు he set out as if he was a big man. గడ్డబైలుదేరినది a boil rose. వెన్న బైలుదేరినప్పుడు మండపగిలినది when the butter was coming the churn burst. ఇల్లుబిడి బైలుదేరగానే on leaving the house. ఆపల్లె తములలో దొంగలు బైలుదేరి thieves broke out in that neighbourhood. బైలుదీర్చు *bailu-dîrtsu*. v. a. To bring out, elicit, bring to light, exhibit. బైలుపడు or బైలగు *bailu-paḍu*. v. n. To fall out, come to light, be disclosed. ఆ మర్మము బైలుపడినది the secret came to light. బైలుపరచు బయలుపరచు or బైలుపుచ్చు *bailu-paratsu*. v. a. To bring to light, to reveal. బైలువెళ్లు or బయలువెడలు *bailu-velḷu* v. n. To start. బీళ్లు or బయళ్లు *baillu* n. plu. Plains. బైట or బయట *baiṭa*. adv. On the outside, on the plain. Out. బైటపడు or బయటపడు *baiṭa-paḍu* v. n. To come out, come to light. To become public. బైటపెట్టు or బయటపెట్టు *baiṭa-peṭṭu*. v. a. To put forward, to reveal, బహిర్గతముచేయు. వెల్లడిచేయు. బైటవెళ్లు or బయటవెళ్లు *baiṭa-veḷḷu* v. n. To go out. To go to the necessary. బైట or బయటనుండు *baiṭa-uṇḍu*. v. n. To be outside: to be menstruous, (because excluded from the family.) బైటవేయు or బయటవేయు *baiṭa-vêyu*. v. a. To cast out. To bring to light, to let a secret out. దీన్ని బైటవేయకుమా take care you don't let this be known. బైటి or బయటి *baiṭi*. adj. Outer, exterior; strange, foreign. బైటియూళ్లు the circumjacent villages.

బైసణ or బయిసణ *baisaṇa*. [Tel.] n. The bridge of the Vina, or Indian lute. వీణ కాయు మళ్లపైనుండునట్టి బల్లచెక్క.

బైసి, బయిసి or బజిసి *baisi*. [from Skt. భ్రష్టి.] n. Fortune. భాగ్యము. Respect, గౌరవము. Shame, modesty. బైసిమాలిన shameless.

less, నిర్లజ్జితము; disgraced, ruined. Swa. iv. 109. బైసేమాలంచెట్టు a tree called *Odina pinnata*, which in the hot weather is naked of leaves.

బైసుక or బంబసుక *baisuka*. [Tel.] n. A resolution, a vow, నియమము, ప్రతిజ్ఞ.

బొ bo

బొంకణము. బొంకసము or బొక్కసము *bongkanamu*. [Tel.] n. A purse, a pouch. "ఆ కటకటాలమనగట్టినగోచియు, కొలుపు బిచ్చపు బిట్టుగుడితిరి, చుంకబొంకణమునుసుదలి నసికైన, కొండలందుదిరుగకుండుదేమ." BD. iii. 282.

బొంకప్ప *bong-kappa*. [Tel.] n. A sort of fish, the genus *Tetrodon*, particularly the species termed *Hispidus*. This fish is nearly spherical and is covered with spikes.

బొంకి Same as బోకి (q. v.).

బొంకు *bongku*. [Tel.] v. n. To lie or speak falsely. n. Fraud, guile, deceit. A falsehood. అబ్బొంకు, adj. False, అసత్యము. బొంకరి or బొంకులాడు *bongk-ari*. n. A man, a man who tells lies. బొంకులాడి a woman who tells lies. బొంకమి *bongkami*. Lit. The not lying, i. e., veracity. బొంకించు *bongkintsu*. v. a. To cause to tell a lie, బొంకజేయు. To deceive, trick, delude, tempt, mislead, మోసపుచ్చు. "క్రయమాలి యేమిటికైన బొంకించువాని." M. XII. iii. 374.

బొంగరము *bongaramu*. [Tel.] n. A top, బూమ్మము. బొంగరాలు *bongaralu*. n. A kind of cakes.

బొంగు *bongu*. [Tel.] n. A large hollow bamboo. బోలుచెరుకు. పాలకీబొంగు a palanquin pole. డేరాబొంగు a tent pole. వెదురుబొంగు a bamboo pole. Adj. Hoarse. వాడిగొంతు బొంగుపోయినది he is hoarse.

బొండ, బొండమాను or బొండకొయ్య *bonda*. [Tel.] n. The stocks or light fetters of wood. బొండమువేయు or బొండనుకొట్టు to put in the stocks. "శేషమునెడు బొండ వెరసియుండు." Vema.

బొండము, బొండాము, బొండలము or బొంట్లము *bondama*. [Tel.] n. A cocoanut with the husk on. "ఎళనీటిబొండలంబులలో లెల మెడజెల్లజాత్రపైచినడొల్లు భుగ్నములు." A vi. 17.

బొండరగాల్లు *bondarag-allu*. [Tel.] n. The flower heads of the oil seed plant.

బొండిగ *bondiga*. [Tel.] n. A stalk of a leaf, the petiole, తొడిమె.

బొండు *bondu*. [Tel.] adj. Round, globular, గుండ్రని. బొండుగంటలు round bells. బొండుమల్లె *bondu-malle*. n. A species of Jasmine.

బొండుగ or బొండుమ *bonduga*. [Tel.] n. The throat or gullet. గొంతుకోశ, కంఠము. "రండేడ్వలినిటిపాలు బొండులోస్థంబి స్రావముల్ గొనియెదా." Ved. Ras. ii 200. దీని బొండుగలోస్థంబి, గొంతులుమూసికొంది.

బొండుమ *bonduma*. [Tel.] n. A tatty or screen; a hurdle. తెరక.

బొంట్లము or బొంట్లాము Same as బొండము (q. v.).

బొంత *bonta*. [Tel.] n. A quilted cloth, a patched rug, a ragged patched cloth. The mullet fish, *Mugil cephalus*. Russell. No 56, &c. "గంతలుపడిగె బొంతలుడే క." Vaija. ii. 99. like horse, like saddle. adj. Large, పెద్ద. బొంతఅరటి *bonta-arati*. n. A large kind of plantain. బొంతకాకి *bontu-kaki*. n. A raven, the large Cormorant. కాకి అను. బొంతగంధకము *bonta-gandhakamu*. n. A sort of brimstone in flakes. బొంతజెముడు *bonta-jemudu*. n. A cactus of a large size used as a medicine. బొంత

రాయి *bonta-rāyi*. n. A kind of pebbly rock, a conglomerate.

బొంతు *bontu*. [Tel.] n. Yellow ochre. Saffron colour. The chaff or husk of seeds. **బొంతులు** *bontulu*. n. plu. The seeds of the great millet while in the husk. పొట్టు తోమన్న శోన్నలు.

బొంద *bonda*. [Tel.] n. A hole, a bore, a fissure. సంద్రము. A pit, a grave. గొయ్యి. A small palmyra or wild date tree. చిన్నతాటిచెట్టు. A little boy. పాడుబొంద a desolate pit or grave. బొందలుపడ్డకుండ sunken పెల a leaky pot. బొందలపడ్డకన్నులు sunken eyes. బొందపొడుము to bore. కేవలంబొంద a mere stripling, సంతపిల్లవాడు. **బొంద కోల** *bonda-kōla*. n. A weapon used in duelling. **బొందపక్కి** *bonda-pakke*. n. A kind of fish. **బొందపువ్వు** *bonda-puvvu*. n. The film or cotton which is found on young Palmyra leaves. తాటిమువ్వను పట్టియుండేపువ్వు.

బొందళము, బొందడము or **బొందలము** *bonda-lamu*. [Tel. బొంత+సన్నము.] n. A piece of armour. కవచము. "పాపెమయిబూబొందలాడ బొందిలవేలకపువ్వుపట్టి." H. iv. 107. **బొందడీడు** *bondaḍ-ḍu*. n. One who has put on armour. కవచముతొడిగినవాడు.

బొంది *bondi*. [Tel.] n. The (human) body. దేహము.

బొందియ *boudiya*. [Tel.] n. A ferrule. పొన్ను, కట్ట. "ఎనిమిదొందియతోలుపట్టికాలయు లిప్పుము సోలయుగతులనిమిదిపర్యంకము." BD. iv. 1413. ఎనిమిదొందియతోలు, అనగా ఎంగాయపొన్ను వేసినకర్ర.

బొందిలి *bondili*. [Tel.] n. The name of a certain caste or race.

బొండము *bondu*. [Tel.] n. A skein, a bundle of fibres or thread. A thread, దారము. A tape, వాడా. The string for fastening a jacket, the tie of a boddice. Growing corn dried up, from want of moisture. కంపట్టినమడి. Flowers woven into a garland, పుష్పసరము. **మూటిబొండు** or **పినిబొండము** a piece of cotton or silk thread, with which the tresses are tied. **బొండుకంకి** a pithless ear. **బొండుతోప్ప** or **బొండుమడ్డి** a blasted crop. "పుష్పమాలలతోపినెయ్యమూటి బలుతెరంగులపింతివిరులన మూటికలనుబొందుగులు కందుకంబులరచించి." KP. iv, 89. **బొండులవాడా** లావాతెరండులు, ఉంగుసమూడాలు. adj. Big, plump, fat-fleshed. పుష్టిగానుండే, లావాటి. ఆబిడ్డకుమక్కు కాళ్లుచేతులు బొండుగానున్నవి the child's limbs are plump. వానికి బొండుశరీరము he is plump. "చాలుచీటిమాపుకుసుపెండకంబల్ల బొండుతోమాలెలరండి." A. i. 22. టీ బొండుతోమాలెలరండి, కట్టమాలెలోయిలగాను. **బొండుపోపు** *boṇḍu-pōru*. v. n. To pine or become pithless, as a ear of corn; to wither, as a crop.

బొండె *bonḍe*. [Tel.] n. The edible inner substance or pith of the plantain tree. అరటిదూడ.

బొంబసు *bombasu*. [Eng. 'Bomb.' n. A name given to a mortar because it discharges 'bombs.' తోటాదిపేరు.

బొక్క *bokka*. [Tel.] n. A hole, a pit, an orifice, రంధ్రము. A grave, సమాధి.

"స్త్రీ ఎడసెడబోక్కలనిడుచాలుల
నడలించిచిత్తకీలంబెలాకొలికెడల."
హరివం. ii.

ఆపుండుచేసి వానిచెపిలో బొక్కపెడిన the sore made a hole in her cheek. నిన్ను బొక్కపెట్టుతాను I will bring you to your grave, I will ruin you. నేనే బొక్కలో దూరుదాను where can I hide my head? **బొక్కలాడు** *bokka-lāḍu*. n. A snake, పాము. A house-breaker, thief, కన్నగాడు. **బొక్కబరుడు** *bokka-baruḍu*. n. A kind of snake, పెద్దపాము.

బొక్కణము or బొక్కణము *bokkaṇamu*. [Tel.] n. A pouch, a purse. పెద్ది "దివ్యపాదులకొ బంబూబొక్కణము." HD. i. 1383. బీలుబాడిబొక్కణము,విభూతిసంచిదెమో.

బొక్కడిచు Same as బొక్కు (q. v.)

బొక్కసము *bokkasamu*. [Tel.] n. Money, ధనము. A money bag. ద్రవ్యముంచుసంచి. A treasury, ధనాగారము, భాండాగారము.

బొక్కి *bokki*. [Tel.] adj. Defective, deficient in teeth, toothless. బొక్కినోటివాడు one who has lost his teeth. Fleshless, emaciated. బొక్కిబొక్కగాడు a hollow-chested man. బొక్కిసొర *bokki-sora*. n. A sort of shark. Russell, No. XVI.

బొక్కిస, బొక్కిసా, బొక్కిస or బొక్కిసా *bokkisa*. [Tel.] n. A small parcel, a bundle, wallet, knapsack, budget. బట్టలబొక్కె, బట్టలమూట, చిన్నమూట.

బొక్కు *bokku*. [Tel.] v. a. To eat greedily, to gobble. నోటెండా వేసికొని తిను. n. A mouthful. బొక్కించు *bokkiṁsu*. v. a. To cram. బొక్కులాడు *bokku-l-āḍu*. v. a. To eat greedily, gobble, devour. బొక్కుడు *bokk-uḍu*. adj. As much as a mouthful.

బొక్కెన *bokkena*. [Tel.] n. A bucket for drawing water from a well or for baling a boat. ఓడలో నీళ్లుదేవి పారబోయు పాత్రము, మూతిలోనీళ్లుతోడెది. A nosebag for horses, the corn bag put on a horse's nose. గుర్రములకు దాణాపెట్టెగ. బొక్కెనాకు *bokken-āku*. n. The Creeping Vervain, *Verbena nodiflora*, తోయపిప్పలి. Linn. Ainsl. ii. 313. బొక్కెనకాయలు its berries.

బొగడ *bogaḍa*. [Tel.] n. A golden ornament which women wear on the upper part of the ear. The peg or key of a flute. The knob on the top of the leg of a cot. Any knob, గుబ్బ. బొగడెది a hole bored in the ear, in which the gold ornament is worn. A chink or leak. నీళ్లెవమ్మురంగ్రము. ఆచెరువుగట్టులో బొగడపడినది there is a leak in the bund of the tank.

బొగ్గు *boggu*. [Tel.] n. Carbon, charcoal. నీమబొగ్గు or రాతిబొగ్గు, coal, భూమిలో తవ్వదెయ్యేబొగ్గు.

బొచ్చె *bocche*. [Tel.] n. A sherd or potsherd. The upper part of a skull. The fish called Roball, కేవ. Russell, No. 105.

బొచ్చు *boccu*. [Tel.] n. Hair, down, fledge, downy hair, wool, రోమము, కేశము.

బొజ్జెగు or బొజ్జంగు *bojjuṅgu*. [Tel.] n. A paramour. కులుడు. S. ii. 605. బొజ్జంగుబోటి *bojjuṅgu-bōṭi*. n. A licentious woman.

బొజ్జ *bojjaṇa*. [Tel.] n. The belly, a paunch. గదుము, పెద్దకడుపు. బొజ్జపెరికిన or బొజ్జపట్టిన corpulent, fat bellied. బొజ్జెమడుపుల folds of fat across the belly. బొజ్జవాడు *bojjaṇa-vāḍu*. n. A corpulent man, పెద్దకడుపువాడు.

బొటకచెట్టు *boṭaka-cheṭṭu*. [Tel.] n. A thorny bush.

బొటనవ్రేలు, బొటవ్రేలు, బొట్టవ్రేలు, బొట్టనవ్రేలు or బొటమనవ్రేలు *boṭana-vrēlu*. [Tel.] n. The thumb, the great toe. అంగుష్ఠము, పెద్దవ్రేలు. కాలిబొటనవ్రేల నేలనానినది she drew lines on the ground with her great toe.

బొటిమ or మొటిమ *boṭima*. [Tel.] n. A wart. మొటిమె.

బొట్ట *boṭṭa*. [Tel.] n. A hamper, a large high basket for storing grain, &c. కాని. బొట్టకడపచెట్టు *boṭṭa-kaḍapa-cheṭṭu*. n. A kind of tree, *Nauclea cadamba*. నీపవృక్ష విశేషము. బొట్టపెండర *boṭṭa-peṇḍara*. n. A sort of snake.

బొట్టడి or **బొట్టుడి** *boṭṭaḍi*. [Tel.] n. A stone roller, రోళ్లుచెడిరాయి.

బొట్టనగోలలు *boṭṭana-gōlalu*. [Tel.] n. The name of a game played by children.

బొట్టము *boṭṭamu*. [Tel.] n. A modesty piece. సోలి.

బొట్టిరు or **బొట్టిరుడు** See under బొట్టి.

బొట్టు *boṭṭu*. [Tel.] n. A drop. A sectarian mark on the forehead, white, yellow, black or scarlet, long or round. A gold spangle or patch in general. The gold piece attached to the marriage cord. (మంగళసూత్రము.) A three-pie piece. The grammatical *sunna* or circlet, representing N. or M. నిలువుబొట్టు or సోగబొట్టు the upright line or streak in the forehead which denotes the Vaishṇava sect. అడ్డబొట్టు the cross mark which denotes the Saivites. తాళిబొట్టు the sign of marriage, being a bit of gold tied on the bride's throat. బొట్టుకట్టు to tie the తాళిబొట్టు, i. e., to marry. కట్టిబొట్టు full *sunna*. నేతిబొట్టు a little ghee. "తెరుపరి పొ ట్టన లడరుగడకట్టిన బూచిరెబొట్టు, మంచిబోడ్ప టిచిమిచిమనుటి యిదు లెక్కడ లేవులు." S. iii. 99. ఎక్కడ ఉన్నా పరికా బొట్టు పెట్టినట్టు చిక్కువున్నది wherever it is, he finds it in a moment. **బొట్టుదారము** *boṭṭu-dāramu*. n. The string round the neck from which the *tāli* is suspended, మంగళసూత్రము.

బొట్టె or **బొట్టెరు** *boṭṭe*. [Tel.] n. A child, బిడ్డ. A son, కొడుకు. A daughter, కూతురు. బొట్టెయడు or బొట్టెడు a son, కొడుకు. నాబొట్టెలు my wife and children, బొట్టెలవేము the slave trade. **బొట్టెకోల** *boṭṭe-kōla*. n. A kind of sharp pointed arrow.

బొట్లచేప *boṭla-chēpa*. [Tel.] n. A sort of *Sparus, cauda bifida* Russell, 99.

బొట్లు or **భొట్లు** [for Skt. భట్ట.] n. A title assumed by certain Smarta Vaidika Brahmins. (The three titles Botla, Sastri, and Dikshitulu closely resemble the titles Bachelor of Arts, Doctor of Laws, and Doctor of Divinity. These are used among Smartas alone.)

బొడబొడ *boḍa-boḍa*. [Tel.] n. A gushing noise, as of swiftly flowing water. A loud noise.

బొడిగ *boḍiga*. [Tel.] n. A boy. బాలకుడు.

బొడిపి, బొడిపె or **బొడ్పె** *boḍipa*. [Tel.] n. A knot or excrescence on the trunk of a tree. చెట్టుమీదిబొడిపి.

బొడిమ or **బొడ్డిమ** *boḍima*. [Tel.] n. The peg of a sandal. పాదరక్షకాణి.

బొడియ *boḍiya*. [Tel.] n. A string, twisted round two leathern jars, కుమ్మిడిద్దులకుచేయు పెన.

బొడ్డ *boḍḍa*. [Tel.] n. The Sycamine or glomerous fig tree, *Ficus glomerata*, అత్తి.

బొడ్డబావి *boḍḍana-bāvi*. [Tel.] n. A well with steps descending into it. A. v. 129. మెట్లు దిగునయ్యిన బావులు.

బొడ్డపవళము *boḍḍa-pavaḷamu* [Tel.] n A weed called *Stemodia*. Rox. iii. 94.

బొడ్డి *boḍḍi*. [Tel.] n. A plot of ground మడిబొడ్డి a bed of earth for plants. బొడ్డి కట్టుకట్టు to form a row of small beds, ఒకరకమగు కొన్ని చిన్నమడ్లుకట్టు.

బొడ్డు *boḍḍu*. [Tel.] n. The navel. బొడ్డు or బొడ్డుచేప a bolt, a pointless arrow. బొడ్డుగుడ్డ the knot of a man's cloth at the navel. బొడ్డుకోయు to cut the navel string. adj. (In composition) Centrical, interior, inner, middle: as బొడ్డుచేడ్ the centre court. బొడ్డురాయి or బొడ్డురాయి the middle stone. Vish. ii. 67. **బొడ్డుకిట్ట** *boḍḍu-kiṭṭa*. n. The coping of a wall. **బొడ్డుగంపలు** *boḍḍu-*

gantalu. n. The large bells hung on each side of an elephant. "కరులుబొడ్డుగంటలు ఘల్లుమనిమ్రోయ." Pal. 30. **బొడ్డు చేవిక** *boddu-tsavika.* n. A central hall. నడిమి సోవడి. **బొడ్డుపుడక** *boddu-pudaka.* n. A double headed wooden instrument, used by cotton beaters. ఒకవిధమైన మ్రానికొర ముట్టు. **బొడ్డుమల్లి** *boddu-malle* n. The double jasmine. పెద్దపుష్పి.

బొణగ or **బొణిగె** *bonaga.* [Tel.] n. A small leather bottle filled with any liquid. నీరుతోనున్న చిన్న తిత్తి. **బొణిగెలు** *bonigelu.* plu. n. A kind of parched corn: a kind of cakes. కాయధాన్యములు, పెనములు మొదలైనవి, పాట్లుపోయి బద్దలుకానిది.

బొత్త *botta.* [Tel.] n. A hole. రంధ్రము.

బొత్తాము or **బొత్తాను** *bottamu.* [Eng. 'button']. n. A button, గుండి.

బొత్తి *botti.* [Tel.] n. A pack or bundle in which things are arranged in order. **బొత్తివేయు బొత్తిపెట్టు** or *botti-pettu.* v. a. To set straight, arrange, put in order.

బొత్తిగా, బొత్తిగ or **బొత్తుగా** *botti-ga.* [Tel.] adv. Entirely, wholly, quite, completely, perfectly, utterly, totally, మొదలంటె, ఆమూలము, సంపూర్ణముగా, పూర్తుగా.

బొత్తు *bottu.* [Tel.] n. Husk or chaff. (Ganjam dialect.) **బొత్తుబొత్తుమని** *bottu-botta-m-ani.* (anuk) adj. Dead, dull, not sharply.

బొద or **బోద** *boda.* [Tel.] n. A kind of grass, a common hill grass, పైరువిశేషము.

బొది *bodi.* [Tel.] n. A dockyard. ఓడలుచేయు స్థలము.

బొద్ది *boddi.* [Tel.] n. The plant called *Osyris peltata.* Rox. iii. 755. *Cissampelos.* (Rottler.) త్రిస్థ, మహాశ్యామ.

బొద్దు *boddu.* [Tel.] n. A rick or bundle of grass, a skein or bunch of threads. A kind of ornament for the hand. adj. Stout, corpulent, లావైన. **బొద్దుకీటము** *boddu-kitu.* n. The coping of a wall. See బొందు. **బొద్దీగ, బొద్దీక** or **బొద్దింక** *bodd-iga.* (బొద్దు+ఈగ.) n. A cockroach. బరిణెపురుగు.

బొనము *bonamu.* [Tel.] n. Outward show. మెరుగు, పైమెరుగు. "నాతిమగవారినమ్మకూరకొరగా దు, వారిమేలనమద్దంబుబోనిముడుపు, గడ్డపైపూ స్నమేమిఁకాయుబోవు, యెయ్యరికోవారికిమే లంగలదే." Miscell. i. 557. line 10. మేఁకా యుబోవు, అక్కరాయపైమిసిమేగడా.

బొనుగుచేప *bonugu-chepa.* [Tel.] n. A kind of fish.

బొప్పడు *boppadu.* [Tel.] n. An ignorant man. మూర్ఖుడు.

బొప్పాయి *boppayi.* [Foreign word.] n. The Papaw, or Papaya tree, *Carica Papaya;* మదనఆకారకాయ. (Watts.)

బొప్పి *boppi.* [Tel.] n. A bump or weal arising from a blow. బరిణి. A kind of mug. "మూకలతోప పాశాపహస్త బొప్పి మ్మగ మంత." H. ii. 84.

బొబ్బ *bobba.* [Tel.] n. A cry, roar, squealing, bellowing, కేక, పెద్దఅరుపు. A blister or pustule. బొక్క. అగ్నిబొబ్బలు pustules. A. ii. 66. బొబ్బపులము a lion, కంఠీరవము, కీఁకారము. **బొబ్బపెట్టు, బొబ్బలుపెట్టు, బొబ్బ నిడు** or **బొబ్బలువేయు** *bobbarmusu.* v. n. To shout, scream, bellow, roar, బొబ్బ చేయు. **బొబ్బరింత** or **బొబ్బాటము** *bobbaranta.* n. Shouting, roaring. **బొబ్బలగు** or **బొబ్బలేచు** *bobbal-agu.* v. n. To blister, to rise in pustules.

బొబ్బడాయి *bobbadayi.* [Tel.] n. A small bat (*vespertilio.*) గబ్బిలము or గబ్బిడాయి.

బొబ్బర *bobbara.* [Tel.] n. Rind or bark. చెట్టు చెరడు. **బొబ్బరలు** or **బొబ్బర్లు** *bobbaralu.* n. A kind of beans. plu. A black species of the pulse termed *Dolichos catiang.* Rox. iii. 304. నల్ల అలసందలు.

బొబ్బిలికాయ *bobbili-kaya.* [Tel.] n. An ornament worn by Hindu wives on the great toe. పాదాంగుష్ఠాభరణము.

బొబ్బిలిచెట్టు *bobbili-chettu.* [Tel.] n. The whispering larch tree.

బొమ or **బొమ్మ** *boma.* [from Skt. బింబ.] n. An image, a doll, ప్రతిమ. The eye-brow. కనుబొమ్మ. A. v. 6. **బొమముడి** or **బొమ్మముడి** *boma-mudi.* n. A frown; (lit: a knot of the eye-brows.) "మోమంత్రస్థులు బొమముడి బొమ్మతోడింపు." S. iii. 320. **బొమముడి పెట్టు** *boma-mudi-pettu.* v. n. To frown. Satyab. iv. 165. **బొమముడిపాటు** *boma-mudi-patu.* n. Frowning, బొమముడివేయడం. See బొమ్మ

బొమిక or **బొమికె** *bomika.* [Tel.] n. A bone. ఎముక.

"వీరు మంత్రాస్త్రములోన ప్రయోగసూత్రంబున్
బొమిక చెప్పక మాయోపాయమున్." vi.

బొమిడిక, బొమిడికము, బొమ్మిడికము or **బొమ్మిడికము** *bomidika.* [Tel.] n. A tiara or elegant head dress: a helmet. కిరీటము, కిరణాంగదాదులు పెట్టుకొనే కుళ్లాయి.

బొమ్మ or **బొమ** *bomma.* [from Skt. బింబ.] n. The god Brahma. బ్రహ్మదేవుడు. An image, idol, puppet, doll. ప్రతిమ, లావణ్యము బొమ్మవలెనున్నది she is as beautiful as a statue. An eyebrow, కనుబొమ్మ. A badge of a title, బిరుదచిహ్నము. A mark of disgrace, అవమానచిహ్నము. adj. Little, trifling, అల్పము. **బొమ్మంచు** *bomma-antsu.* adj. Broidered, figured. Dyed in figures on the edges. Red, ఎఱ్ఱని. "పులుపండి మూలంగుల్ల బొమ్మంచుమోవికి గ్రుక్కిన్ల మించని మందారవన." N. ix. 287. n. Redness, ఎఱుపు. **బొమ్మంచులు** *bomma-antsulu.* n. A red-bordered cloth. **బొమ్మకట్టు** or **బొమ్మపెట్టు** *bomma-kattu.* v. a. To deride, to scoff at, to disgrace, to insult. తిరస్కరించు, అవమానపరచు. "పరాంగనాస్వాన్య సంచులసొంపుమీంచి, మీదుమిక బొమ్మపెట్టువాను." Zacca. v. 134. **బొమ్మడు** *bommadu.* n. A Brahmin. బ్రాహ్మణుడు. **బొమ్మజాతి** Same as బ్రహ్మజాతి. q. v.) **బొమ్మజెముడు** *bomma-jemudu.* n. The tree called *Euphorbia antiquorum.* పాలగుజ్జు, **బొమ్మడాయ** *bomma-daya.* n A kind of fish. పర్లమాడ చేప. **బొమ్మ పెండ్లిళ్లు** or **బొమ్మల పెళ్లిళ్లు** *bomma-pendlilu.* n. Toy marriages, a game played by children, playing at marrying dolls. **బొమ్మమ్రాను** *bomma-mranu.* n. The opposite leaved fig tree, *Ficus oppositifolia,* కొండ రావి. **బొమ్మరాక్షసి** *bomma-rakshasi.* n. A devil or fiend, being the ghost of a Brahmin who was skilled in the Vedas, బ్రహ్మరాక్షసి. **బొమ్మరాయి** *bomma-rayi* n. A brick bat, a large pebble, pot. పెద్ద రాయి. **బొమ్మరిల్లు** *bomma-rillu.* n. A doll house, or baby house. H. iii. 35. **బొమ్మలాట** *bommalatta.* n. A puppet show, a show of puppets moved by springs. **బొమ్మలాటకాడు** *bommalatta-vadu.* n. A puppet showman.

బొమ్మరము *bommaramu.* [Tel.] n. A spinning top. బొంగరము. **బొమ్మరములు** *bommaramulu.* n. plu. A game played by children. "చిక్కిలిమోపై దిమ్మలుగట్టిన బొట్టలు వోలలుబొమ్మలు దిమ్మరులుదులు మిన్నలాటలు." Vish. vii. 211. **బొమ్మరపోకు** a spinning top shaped like an inverted umbrella, పైకిలాగానున్నట్టి బొంగరం ఆకారము గలది. **బొమ్మరపోవు** *bommara-poru.* v. n. To turn giddy, భ్రమించు.

బొమ్మిడి or బొమ్మిడాయి Same as బొమ్మిడాయి (q. v.).

బొమ్మిడము or బొమ్మిడాయిచేప *bommidamu.* [Tel.] n. The great loach, or tobacco pipe fish, which has a very long head and a body like an eel.

బొమ్మ *bomma.* [Tel.] n. Faintness. మూర్ఛ. "బొమ్మిలమైమరచుట." IIa. i. 178. బీన సొమ్మ పిలుటచేత శరీరము మరచియుండుట.

బొరిగ *boriga.* [Tel.] n. A small spade, (కడ్డపి) గొడ్డుపార, కప్పుపార.

బొరియ or బొర్రె *boriya.* [Tel.] n. A hole or burrow such as is made by foxes, &c కంన్నము. A pit, గొయ్యి. A cave, గుహ, చుర్వ కలిలము. A dried cocoanut. ఏండిపోయుఎండిన కొబ్బరిబొండము. "అంగట కొక్కనక్కదొర యంబుజ బాంధవుచప్పహర్యశో పాంతముకీయదాశ బారియశోజవరాజకలీలచెంతయుఁజింతిలుదుంది." S. iii. 350. బొరియదొలి *boriya-tuli.* n. *Lit.* One born in a hole, i. e., Vâlmiki.

బొరుగులు or బొరుఁవులు *boruguln.* [Tel.] n. Parched grain, parched corn. వేలాలు, లాజలు. H. i. 113.

బొరుసు *borusu.* [Tel.] n. An earthen pan, usually made by breaking off the upper part of a pot. A potsherd, కెపుడు చేసి. A tumor, కణ.

బొర్ర *borra.* [Tel.] n. A pot-belly. బొజ్జ. బొర్రజిట్ట *borra-jitta.* n. The Great Reed Warbler, *Acrocephalus stentoreus* (F.B.I.)

బొల్లిడు *bolladu.* [Tel.] n. A horse brought from the Bôlâni country. బోలాందేశపు గుర్రము. "కడ ఒనరించినవేలివిడి, గదిబొల్లిని గన్నారా." G. iii. 134. A white spotted or speckled horse, బొల్లిగుర్రము.

బొల్లి *bolli.* [Tel.] adj. White spotted, white. తెల్లమచ్చల. "బొల్లిమోరలపల్లూరులు లుమ." Parij. ii. 113. బొల్లిఅవు a white spotted cow. n. The white leprosy. శరీరమందుండే తెల్లరోగం. A man with the white leprosy. బొల్లిరోగి, బొల్లిరోగముగలవాడు. బొల్లికోడి *bolli-kôḍi.* n. The coot, *Fulica atra.* (F. B. I.) "ముక్కొండదిరుగుడుపక్షి బొల్లికోడి." H. iii. 13. బొల్లిగద్ద or బొల్లిమోముపులుగు *bolli-gadda.* n. The white-faced kite, కరుక్షకంతము. బొల్లితనము *bollitanamu.* n. Whiteness. శరీరమందుండే తెల్లరంగు. Disgrace, dishonor, చిన్నదనము. "మర్మభేదులయిజమర్మగ్రములకొఁతలేందిపిన్నలయిముడిగ్గఁబడి, దెమ్మలుచూడ బొల్లికవంబుఁ, గొల్చియక్కుమాకుడోడిపాఁక." M. xiii. i. 14. బొల్లిమోర మెకము *bolli-môra-mekamu.* n. A bear, ఎలుగు.

బొల్లు *bollu.* [Tel. for బొల్లు.] v. n. To tell a lie. అబద్ధమాడు. n. A lie, a falsehood, అన్యతము. "బొల్లుగాదనరాదొక్కటి." Pal. 399. అవగా అబద్ధముగాఁబోదని పేర్మిమాఁలవాడవు.

బొళుకు బొళుకు *boluku-boluku.* [Tel.] n. The retching noise made in vomiting.

బొసబొస *bosa-bosa.* [Tel.] adv. With a gushing noise. Rapidly, one after another.

బొసికె *bosika.* [Tel.] n. The rind of a fruit like the cocoanut, కొబ్బరియొదలగువాని పైతోలు.

బొసుకు *bosuka.* [Tel.] adj. Fat. బలిసిన. n. One who is fat, బలిసినవాడు.

బో bō

బోక *bôka.* [Tel.] n. The belly, "బొక్కటమును పొట్టబోదరం డొక్కటనుదరంబొసంగు." Venkatês-ândhram. 76.

బోకి *bôki.* [Tel.] n. A pot (a word of contempt). A native ship or vessel. బోకి. బోకిసాచ్చి (anuk) pots and pans.

బోకె *bôke.* [Tel. for భూకె.] n. A bone, ఎముక.

బోక్కాణము *bōkkaṇamu.* [Tel.] n. A bucket. బొక్కెన.

బోగము *bōgamu.* [from Skt. భోగము.] adj. Appertaining to the dancing or theatrical caste. n. Price, వెల. **బోగముదాన** or **బోగముది** (బోగము+ఆది) a dancing *girl*, కేల రూలు. **బోగమువాండ్లు** dancing girls, actresses. **బోగమాట** dancing. **బోగమాడు** to dance. **బోగి** *bōgi.* n. The name given to the eves of some particular feasts. పండు కతోకనాడు. A serpent. One who lives in splendour or luxury. **భోగములవాడు, భోగములవాడు.**

బోగు *bōgu.* [Tel.] n. An attempt, resolution, పూనిక. **బోగుబడి** *bōgu-badi.* n. A glutton, మూల దిండి.

బోటి *bōṭi.* [Tel. from బోడి q. v.] n. A damsel, a woman, స్త్రీ. A female companion, చెలికత్తె. adj. Like, resembling. నంటి, నంటివాడు. **బోటిపశ్చె** *bōṭi-kattc.* n. A female companion, చెలికత్తె. **బోటి తనము** *bōṭi-tanamu.* n. Female wit, woman's wisdom, స్త్రీబుద్ధి. "నాటకపు బులు బూటకపుబులు బోటిపనబులుసీబులు." Jaganna. ii. 9.

బోటు *bōṭu.* [Tel.] n. A projection in a hill, దిబ్బ. కొండమీదులగువానియందు ఉబ్బుగానుండు కోట. adj. Clever, ప్రాజ్ఞుడైన. Forward, ధూర్తుడైన.

బోటు *bōṭu.* [Eng. 'boat'] n. A boat, పడవ.

బోడ *bōḍa.* [Tel.] n. (In sea language) a board, i. e., a side. ఊబిబోడ starboard. కాపుబోడ larboard.

బోడ, బోడి or **బోడు** *bōḍa.* [Tel.] adj. Bald, bare, hornless, cropped. n. A monk, సన్యాసి. **బోడితల** bald-head. **బోడితలతో** వచ్చినాడు he came with his head bare or uncovered. **బోడిఆవు** a hornless cow. **బోడిఅమ్ము** a blunt arrow, an arrow without a point. వాని బొగా **బోడిచేసినాడు** he stripped them bare, or plundered them. **బోడిదేనగు** a tuskless elephant. **బోడిచెట్టు** a pollard or a tree with the boughs cut off. **బోడితీరువ** gross tax (as on a crop) without deducting charges. "ఆనగుబోడిమైన నేనగునుగాని యింటి సొమ్మిక్కటాపైనియయ్య." S. ix. 3. **బోడడు** a bald headed man, **బోడివాడు.** **బోడతరగు** *bōḍa-tavamu.* n. A plant, *Sphœranthus indicus.* కొనటి, ముండినిచెట్టు. Ainslie. 167. **బోడలు** *bōḍalu.* n. Hornless cattle. కొమ్ములురానివసువులు. **బోడసరగు** Same as బొడ్డసరము. (q. v.), **బోడికోడి** *bōḍi-kōḍi.* [Tel.] n. A cock, *Fulica atra* (F.B.I.), **బోడించు** or **బోడిచేయు** *bōḍiñcu.* v. a. To make bald, to crop the hair on the head entirely, to shave the head entirely bare. **బోడింపు** *bōḍimpu.* n. The act of removing the hair on the head entirely, బోడిచేయుట.

బోడి *bōḍi.* [Tel.] n. One that has a body. సేనుములవి. as చిగురాకుబోడి, పువ్వుబోడి.

బోడిక *bōḍika.* [Tel.] n. A companion, చెలికాడు A pupil, శిష్యుడు. A servant, సేవకుడు. A boy, బాలకుడు.

"గరిగండయిరాయిడు గళులసేవింప,
బొరిగొనిలాడుచు బోడికలదాన,
కరిగతిబాయకవరియింపుచున్న."

Sar. D. 12.

బోణి *bōṇi.* [H.] n. Handsel or the first money a seller receives towards the price of a thing. The luck-penny. **బోణిచేయు** to take handsel.

బోద *bōda.* [Tel.] adj. Swollen, as a leg. **బోదకాలు** a swollen diseased leg. "కైలిమను బోద్దకాలుగాకరిమాని." A. vi. 22. **బోదనరము** to swell. "పాదములుబోదనరి చిరి యొడ్డలతో." Swa. iv. 21. **బోదబోదనచిను, వీకశతిగా బులి** నాటువంటి. n. The young or chick of a bird or tree. ఱెక్కపిల్ల. కొమ్మలనంటిబోదలు, రాజహంసలయొక్క బొసములు. "ఎనుబోనపైనూడనిన పాడి పొదుగులెక్కవాని యుత్తిమింపలేదు."

P. i. 201. బీ ఎఱబోడ్లై, పెద్దబిల్లలై, అనగా ఎఱనీరూర్చెడి పిల్లలనుట. "కైదీకంబునగూడు దట్టి వేణుబద్ధ రాచిల్కబోదల బ్రోచు పిల్లి. Kalahasti ii. 83. పోకబోడ a tender areca nut tree, లేతపోక. అంజేబోడ a young swan, ఎలుకబోడ a young rat.

బోడన *bōḍana*. [for Skt. బోధన.] n. Advice, బోధన. Evil advice, దుర్బోధనము.

బోడు *bāḍu*. [Tel.] n. The sacking in which oil bottles are packed on a bullock, పొనరము మోసేయడ్డంకుగంటిమీదవేసేది. A sack. గోనె.

బోడె, or **బోడిరు** *bōḍe*. [Tel.] n. The trunk of a tree, ప్రకాండము. The bulging part of anything. The pediment or chapter of a pillar, గ్రంథమునాది రూపుచుకేదమండేది. Also, a runnel or small channel for watering trees. మర్గకుబోడ్లేకాలవ. "పూచిన దొక్కపోకమునుబోడయజేసి." Swa. ii. 33. "అనుపులనున్నంబుపెరమంటి బోడ్లలతీర్చినగోడులతేజిల్లి. నిండుకున్న పుప్పొతేనెచాలుబోగులు నిద్దినమీరమిద్దరగవ." H. i. 167. "మిద్దిలో బోడియమీదమన్నతులపొందుగనీకుకొమ్మటంచు." ib. i. 224. బోడకొయ్య a piece of wood for a doorstep, గడపకిందికిమ్ము.

బోధ or **బోధము** *bōdha*. [Skt.] n. Wisdom, intellect, understanding, awaking, arousing; teaching, instruction, doctrine. తెలియడము, తెలివి, జ్ఞానము. "బోధకిక మాస్వెక మోహవిధ్వంసి." Swa. ii. 37. టీ బోధకర, నిరంతరజాగ్రత. "పుత్రహితవాక్య విస్తుగదోచ్చగమునకు, తల్లిదండ్రులకుసంతోషములుల్ల పిల్ల." H. i. 208. **బోధకుడు** *bōdhakuḍu*. n. A teacher, preacher, instructor: బోధించువాడు, ఉపాధ్యాయుడు, గురువు. **బోధపడు** *bōdha-paḍu*. v. n. To be known, to be understood, to become intelligible. ఆళింతకువచ్చు. అది నాకు బోధపడినది or బోధఅయినది I understand it. **బోధపరుచు** *bōdha-parichu*. v. a. To teach, explain, or make intelligible. **బోధకి** or **బోధకము** *bōdhaka*. n. Teaching, informing, awaking, arousing, counsel. వాని బోధన వినవద్దు do not listen to his counsel. **బోధ్యము** or **బోధనీయము** *bōdhyamu*. adj. Fit to be taught. బోధించదగిన. **బోధించు** or **బోధచేయు** *bōdhinchu*. v. a. To teach, to explain, to inform, తెలిపు చేయు. To persuade, advise, admonish, induce, నేర్పు. వానికి బోధచేసేశక్తిలేదు he is unable to convey his knowledge, i.e., to teach. **బోధితుడు** *bōdhituḍu*. n. One who is taught. **బోధించబడినవాడు**. **బోధిద్రుమము** *bōdhi-drumamu*. n. The sacred fig tree: *Ficus religiosa*. రావిచెట్టు.

బోనము *bōnamu*. [from Skt. భోజనము.] n. Food, meat, భోజనము, అన్నము. "పిణా పాణులు మట్టకబట్ట గట్టక బోనంబుసేయక." Jagannm. ii. 63. A meat offering, an offering of food to a god, నైవేద్యము. **బోనకత్తె**, **బోనకత్తియ**. **బోనపుకత్తె** or **బోనముకత్తె** *bōna-katte*. n. A cook woman, వంటకత్తె. A housemaid or slave girl. దాసి. **బోనకాడు** *bōna-kāḍu*. n. A cook. **బోనకావిడి** *bōna-kaviḍi*. n. A yoke (కావిడి) on which baskets containing food are carried. "కర్పూరమాదిగా వాసనలమరుపెట్టెలను బొక్కసంబున బలుబోనగాబిల్లు." Pal. 256. **బోనపుబుట్ట** *bōna-puṭṭika*. n. A basket of food.

"వింతగాన్నన్నబు విబుధభక్ష్యములు,
పాసనసించబోనపుబుట్టచేబూని."

DRY. 112.

బోనాంపెట్టె *bōnam-peṭṭe*. [H.] A round box or basket covered with leather, తోలుతోకప్పిన గుండ్రనిపెట్టె.

బోను *bōnu*. [Tel.] n. A trap. దుష్టమృగములను పట్టుకొను కపటయంత్రము. A cage, పెంపుడు మృగముల సంచరించునిబంధము. "కత్తులబోను కాపురము కామిని వీరలపాపు దీరెడుగా."

Chenna. iv. 279. **బోనుపొయ్యి** *bōnu-poyyi.* n. A portable oven shaped like a bowl.

బోము *bōmu.* [Tel.] n. Compulsion, బలాత్కారము, బలాంకము.

బోయ *bōya.* [Tel.] n. A forester, or mountaineer. A huntsman or fowler. A man of the hunter caste, కిరాతుడు. "బోయమరునకు." T. iii. 113. దీని దయలేని వుష్టుడునికి. **బోయలు** the fowler caste. **బోయడు** or **బోయవాడు** *bōyaḍu.* n. A savage, a man of the hunter caste, **బోయత** or **బోయెంత** *bōyata.* n. A woman of this tribe. కిరాతస్త్రీ. R. ii. 15. **బోయి, బోయీ** or **బోయీడు** *bōyi.* n. A palanquin bearer, పల్లకిమోచువాడు, బెస్త. A man of the cowkeeper's or shepherd's caste. గొల్లబోయడు a shepherd.

బోర *bōra.* [Tel.] n. The breast, the chest. రొమ్ము, ఱొమ్ము, ఎద, మక్షము. **బోరగింపు** *bōragintsu.* v. n. To turn upside down. **బోరగిల్లజేయు.** "కడుపుబోరగించి కన్నులను మరించి చిర్రబిగిసికొన్నవీరయోధి." Vēma. 1624. **బోరగిల్లు, బోరగిలు** or **బోరగిలబడు** *bōragillu.* v. n. To lie on one's face or breast. రొమ్ము భూమినాను నట్లు పరుండు. "పాలులతో బోరగిలుటనడిగిన కొ." Bmj. i. 68. **బోరప్రాకుడు** *bōra-prākuḍu.* n. A snake, ఉరగము. **బోర్ల** *bōrla.* adv. Upside down, topsy-turvy. **బోర్లదోయు** to upset, overthrow. **బోర్లపడు** to lie prostrate: to be overset. దేన్ని చూచి బోర్లపడుదావు what do you pride yourself upon? **బోర్లబొక్కలపడు** to fall on one's breast or face. **బోర్లించు** *bōrlintsu.* v. a. To upset, lay a thing on its face.

బోరిగము *bōrigamu.* [Tel.] n. A broom to sweep with, చీపురు. "ఆవుపైనబోరిగబడిన దింబోనియం, భక్తులయింట్లకునుబోయేకి ముంగిటి రచ్చమొన్న మొదలునుదివియం." Mari BP. page 149.

బోరు *bōru.* [Tel.] adj. Great, large. **బోరుతలుపులు** or **బోర్లపులు** large doors, పెద్దకవాటములు. "వారలంతము తమబాటి, బోరుతలుపులెట్టిసమయములదెరవక నా, రారసీపడిలమునేయుదు, వారూఢస్థితివ హించిరాభోగమునాతో." KP. vi. 130. n. A rush or downpour, as of heavy rain, వానమరియాటయందును ధ్వన్యనుకరణము. **బోరుమ, బోరగ, బోరుమ** or **బోరగ** *bōruna.* adv. Quickly, rushingly, శీఘ్రముగా. Much, grandly, greatly, heavily (as rain.) వాన బోరున కురిసినది it rained heavily. **బోరున** ఏడ్చినది she wept bitterly. "మనుజేశ్వరుడె ల్లనుబోరన సమయుంతో స్వయంనయముసకు మెప్పుగా, జనదండికి." M. HJ. ii. 28. **బోరుకలుగు, బోరుకలుగు** or **బోరుకల్లు** *bōru-kalugu.* v. n. To sound loud, బొబ్బలు, గర్జనము. **బోరుకోను** *bōru-kōnu.* v. n. To resound, sound aloud. "ధ్వనిమొరలనువాద్యముల్ బోరు కొనగ." Ha. i. 104. **బోరుకోయు** *bōru-kōlupu.* v. a. To sound, గర్జనముచేయుట్లుచేయు. "బూరుగొ కించుకొమ్ములు కాహళులు బోరు కొలుపుటకునంచుగు లెల్లగలగ." ND. ii. 552.

బోరుక *bōruka.* [Tel.] n. A bath. స్నానము. **బోరుకాడు** or **బోర్కాడు** *bōruk-āḍu.* v. n. To bathe, as children. **బోరుకాడింపు** or **బోర్కాడింపు** *bōruk-āḍintsu.* v. a. To cause to bathe. బోరుకాడజేయు.

బోరుమ or **బోరవ** *bōruma.* [Tel. బోరు+మ.] n. A vulture, also called **బోరుమన్న** or **బండు.** పెద్దబోరుమ the large vulture. తెల్ల బోరుమ also called **పీతమన్న** the White Scavenger Vulture, *Neophron ginginianus.* నల్లబోరుమ The Black Vulture, *Otogyps calvus.* (F. B. I.)

బోరెము *bōremu.* [Tel.] n. A bundle or load, as of cotton, దూదిబోనువానిమూట, భారము. v.

బోలము *bōlamu.* [Tel. for **బోళము.**] n. A certain decoction. **బోలెరుబోళము** a certain medicine.

బోలు *bōlu*. [Tel.] adj. Hollow. బోలుగాజేలు hollow bangles. మట్టిని బోలుగాపోయించిరి they heaped the earth lightly without pressing it solid.

బోలె *bōle*. [Tel.] n. A pot, pipkin; a contemptuous word for a vessel. ఓటి కుండ, కుండబొచ్చె. నాకు తాగుటకు ఒకబోలె లైనాలేదు I have not got even a pot to drink out of. బోలెడు అన్నము a bowl of rice.

బోలెము *bōlemu*. [Tel.] n. Swiftness. వేగము.

బోలెవాటు *bōle-vāṭu*. [Tel.] n. A wretch, కపటకొట్లమారి. "మెండికిట్టెగులాయిమెప్పి గోవు బోలెవాటపు చాట్లపోతురుగ్నగ్గుండు." H. v. 128.

బోళము *bōḷamu*. [Tel.] n. Myrrh, *Balsamodendron myrrha* (Watts).

బోళా *bōḷa*. [Tel. from బోలు.] adj. Hollow. Frank, unreserved. కపటకాని, మనస్సులో దాచని. బోళామనిషి one who is not a reserved man.

బోషాణము or **భోషాణము** *bōshāṇamu*. [H.] n. A large chest. పెద్దపెట్టె.

బోసి *bōsi*. [Tel.] adj. Toothless. పండ్లులేని. Defective, empty. ఒకపెట్టె అరలుగలది ఒకటిబోసిది one box has partitions, the other has none. **బోసినోరు** *bōsi-nōru*. n. A toothless mouth. **బోసిపడు** or **బోసిపోవు** *bōsi-paḍu*. v. n. To become toothless. బోసియగు.

బోసేయు *bō-sēyu*. [for Skt. భోజనముచేయు.] v. a. To eat. "నవరేయిబేళబోసేసిపోవ." H. iv. 47.

బౌ bau

బౌద్ధము *bauddhamu*. [Skt. from బుద్ధ.] n. Buddhism. బౌద్ధులు. Buddhists.

బ్ర bra

బ్రక్క or **బక్క** *brakka*. [Tel.] adj. Slight, thin, సన్నని. Poor, దీనుడైన. "ఈ బ్రక్కలద్విజాజాతరయ్యసభవారు." ఆము. vi.

బ్రదుకు, బదుకు, బతికించు or **బతికించు** See under బతుకు. **బ్రదికి** Same as బ్రదుకు. n.

బ్రద్ద Same as బద్ద. (q. v.). **బ్రద్దలవారు** or **బద్దలవారు** *braddala-varu*. n. Officers, footmen, personal attendants. బంట్రౌతులు, పేర్కగరులు. "బ్రద్దలవారిగొన్ని పుంబుజనాసీసుప్రసిద్ధులై, పెద్దలపెల్ల నిచ్చటికి బిల్వ్సిదు పొండునవారిలేరి." Chenna. v. 247. **బ్రద్దపరి** *braddā-pari*. n. A shield made of wickerwork. చేమలితోగిల్లికడెము. **బ్రద్దర** *braddā-ara*. (బ్రద్ద+అర) n. A piece, bit, తునక, చీలిక.

బ్రహ్మము *brahmamu*. [Skt.] n. A root, వేరు. **బ్రహ్మువు** *brahmuḍu*. n. The sun, సూర్యుడు. Siva, శివుడు.

బ్రమయు *bramayu*. [from Skt. భ్రమ.] v. n. To err, be deceived, To be confused, perplexed. భ్రమించు. **బ్రమకితిరుగు, బ్రమసిపోరు** or **బ్రమరులుపోరు** *bramari-tirugu*. v. n. To go round, చుట్టవచ్చు.

బ్రమ్మి *brammi*. [Tel.] n. A tree called సొంపు దబెట్టు.

బ్రమ్మెత *brammeta*. [for Skt. బ్రహ్మహత్య.] n. Brahmin-slaying, the act of slaying a Brahmin "బ్రమ్మెతకత్తెలంపమునగోండ్లు." Charitra. ii. 1552.

బ్రల్లు or **బ్రల్లు** *brallu*. [Tel.] n. A sudden noise, as of any thing that falls from a height.

బ్రహ్మ *brahma*. [Skt. బృహ్. (brih) to increase, Probably, the Indianised form of the name of 'Abraham', as బ్రహ్మము

is of 'Abram,' the పితామహుడు of the Jewish race. Compare their stories.] n. The god Brahma, the operative creator of the world. ఇది బ్రహ్మకైన్నను దీనిని this is invincible even to Brahma. వాడు పట్టి యంబ్రహ్మ he is a mere simpleton. There are said to be *nine* Brahmas, *viz.*, భృగువు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, అంగిరసుడు, అత్రి, క్రతువు, పతుడు, వసిష్ఠుడు, మరీచి. బ్రహ్మము *brahmamu*. n. The deity, పరమాత్మ. The Veda, వేదము. Meditation, తపము. బ్రహ్మ కమ్మి *brahma-kammi*. n. The seam that goes down the middle of a sheet. బ్రహ్మ చర్యము *brahma-charyamu*. n. The bachelor state. Abstinence from sexual intercourse. బ్రహ్మచారి *brahma-chari*. n. A bachelor or novice: the title borne by a Brahmin during the period of religious instruction, which extends from childhood up to manhood, when he is married. బ్రహ్మచారిణి *brahma-charini*. n. A maiden that remains unmarried, a female novice: a woman leading a life of continence. బ్రహ్మచర్యమును ఆనుష్ఠించు స్త్రీ. బ్రహ్మణ్యము Same as బ్రహ్మదారువు, Xon రాదిచెట్టు, (q. v.). adj. Relating to, or connected with a Brahmin. బ్రాహ్మణహితము. బ్రహ్మత్య *brahmatya*. (correctly, బ్రహ్మహత్య) n. Brahmin-slaying, బ్రాహ్మణవధచేయడము. బ్రహ్మత్వము *brahmatvamu*. n. Identification with Brahma, or God. Godhead. బ్రహ్మసాయుజ్యము, బ్రహ్మస్వరూపము. బ్రహ్మదండి *brahma-dandi*. n. The Mexican or Prickly Poppy. (Watts); a plant called *Argemone mexicana*. (Wight.) బూరాసి. బ్రహ్మనాడి *brahma-nadi*. n. The cerebral nerves. Hari Vams. i. 11. బ్రహ్మనాభుడు *brahma-nabhudu*. n. An epithet of Vishnu. బ్రహ్మపుత్రము *brahma-putramu*. n. The river Brahmaputra. A sort of poison. మహారాష్ట్రదేశపు విషము. బ్రహ్మపుత్రుడు *brahma-putrudu*. n. A name of Narada. నారదుడు. Ketu, కేతుగ్రహము. బ్రహ్మబంధువు *brahma-bandhavu*. n. A wretch, a miscreant infamous as a false witness. అబద్ధపుసాక్ష్యము పలికినందువల్ల నిందింపబడ్డవాడు, కూటసాక్షి అయిననిందితుడు. బ్రహ్మబిందువు *brahma-bindavu*. n. A drop of saliva. బ్రహ్మభూతుడు *brahma-bhutudu*. n. One who has become one with the Supreme Spirit. బ్రహ్మత్వమునుపొందినవాడు. బ్రహ్మభూయము or బ్రహ్మసాయుజ్యము *brahma-bhuyamu*. n. Brahmanhood, బ్రహ్మత్వము. బ్రహ్మయజ్ఞము *brahma-yagnamu*. n. The name of a certain rite among Brahmins. వేదపాఠము. బ్రహ్మరథము *brahma-rathamu*. n. A vehicle or car borne on the shoulders of Brahmins. P. i. 14. Vulgarly, a bier. పాడె, శవవాహనము. బ్రహ్మరంధ్రము *brahma-randhramu*. n. The fontanella, in anatomy: the quadrangular aperture found betwixt the *os frontis* and *ossa sincipitis*, in children just born; మూడపట్టు, నడినెత్తి. At death the soul is supposed by the Hindus to quit the body by this crevice. బ్రహ్మరాకాసిచెట్టు *brahma-rakasi-chettu*. n. The giant-aloe used in fences. బ్రహ్మరాక్షసి *brahma-rakshasi*. n. A ghoul, ogre or she-sprite. శోతిభుండు బ్రహ్మరాక్షసి అయినది this made matters worse than before. బ్రహ్మరాక్షసుడు *brahma-rakshasudu*. n. A fiend of the Brahminical class: a priest's ghost. బ్రహ్మలిపి or బ్రహ్మవ్రాత *brahma-lipi*. n. An unintelligible scrawl, a bad scribble. Originally applied to the lines or the sutures of the skull, which are supposed to be hieroglyphics, the mysterious writing of destiny. తల వ్రాతలు వ్రాత, చిక్కుగానుండేవ్రాతలు. బ్రహ్మవాది *brahma-vadi*. n. A Vedantist, వేదాంతి. బ్రహ్మవిద్వాంసుడు *brahma-vidvansudu*. n. An illustrious doctor or professor.

బ్రహ్మవేళ *brahma-vēḷa.* n. Dawn, అరుణోదయకాలము. A vi. 2. బ్రహ్మవాలు *brahma-vrālu.* n. The handwriting of God: a name given to the crooked lines on the skull. బ్రహ్మసూత్రము *brahma-sūtramu.* n. The sacred thread worn by Brahmins. యజ్ఞోపవీతము, జొంధెము. బ్రహ్మసువు *brahma-suvu.* n Manmadha, మన్మథుడు. బ్రహ్మస్వము *brahma-svamu.* n. A Brahmin's property or wealth. బ్రాహ్మణపాత్ర Kod. ṣ. 5. Jain 1. 77. బ్రహ్మహత్య *brahma-hatya.* Brahmin-slaying. Also (vulgarly) any killing; thus పిల్లిబ్రహ్మహత్య cat slaughter. బ్రహ్మహత్యగాడు *brahma-hatya-gāḍu.* n. A Brahmin-slayer, a man of blood. బ్రాహ్మణునివధించినవాడు. బ్రహ్మాంజలి *brahm-añjali.* n. Joining both hands together while reading the Vedas. వేదాధ్యయనకాలమందలిమొక్కు. బ్రహ్మాండము *brahm-āṇḍamu.* n. The globe, the universe, the world. adj. Huge, vast, immense, awful. బ్రహ్మాండముగా *brahm-aṇḍamu-ga.* adv. Vastly, prodigiously. బ్రహ్మాణీ *brahmāṇi.* n. The female energy of Brahma. సరస్వతి. బ్రహ్మానందము *brahm-ānandamu.* n. Divine bliss. Great joy. మహాసంతోషము. బ్రహ్మారణ్యము *brahm-āraṇyamu.* n. A place where the Veda is studied. వేదపాఠశాలము. బ్రహ్మావర్తము *brahm-āvartamu.* n. Brahmāvarta, the land first occupied by the Brahmins to the north-west of Delhi. బ్రహ్మాసనము *brahm-āsanamu.* A sacred seat. బ్రహ్మ్యము *brahmyamu.* n. Divineness. వాద బ్రహ్మ్యము divine harmony, heavenly tones. See బ్రాహ్మణుడు.

బ్రా brā

బ్రాతి *brāti.* [Tel.] n. Love, ప్రేమ. adj. Much, great, అధికము, హెచ్చు, అతియము, కొప్ప. Hard to get, impossible, దుర్లభము. Dear, beloved, ప్రియము. See బ్రాతి. "ధనదసఖీమలకుఁ బ్రియంబు బ్రాతె." M. VII. v. 8. is it any great matter for thy favourites to be conquerors? నీప్రాపుగలినవారికి జయము కలుగుటయతిశయమా?

బ్రాహ్మణము *brāhmaṇamu.* [Skt. from బ్రహ్మ.] n. An assembly of Brahmins. The Brahmanas of the Vedas. వేదభాగము. బ్రాహ్మణ్యము *brāhmaṇyamu.* n. An assembly of Brahmins, బ్రాహ్మణసమూహము. The state, quality, or business of a Brahmin, Brahminhood. బ్రాహ్మణభావము. బ్రాహ్మము *brāhmamu,* n. The rite o marriage performed in accordance with the Vedas by Brahmins, కన్యాదానము. adj. Pertaining to Brahma. బ్రహ్మసంబంధమైనది. బ్రాహ్మణుడు or బ్రాహ్మడు *brāhmaṇuḍu.* n. A Brahmin. విప్రుడు. బ్రాహ్మణాయనుడు *brāhmaṇa-āyanuḍu.* n A Brahmin of a good family. బ్రాహ్మణబ్రువుడు *brāhmaṇa-bruvuḍu.* n. A Brahmin who does not act according to rules of his caste. తాను బ్రాహ్మణుడై అన్యజాతిస్త్రీ మోహించి బ్రతికేవాడు. బ్రాహ్మణి *brāhmaṇi* n. A Brahmin woman. బ్రాహ్మణస్త్రీ. The lizard called సరికంఠ్లపాము. బ్రాహ్మీ *brāhmi.* n. An epithet of Saraswati, spouse of Brahma. సరస్వతి. See బ్రహ్మ.

బ్రు bru

బ్రుంగు *brungu.* [Tel.] v. n. To be buried, పూడు. To hide, మరుగు. To sink; to die, perish. మునుగు, చెచ్చు, పాతిపెట్టు. "మేను రోంపిలోపలను బ్రుంగిన నేనువు నెత్తుపోలికిన్." M. IX. i. 172. "పాలకాదిరి బ్రుంగెదు పుల్‌గృహంబులు." A. iv. 167. బ్రుంగుడు *brungaḍu.* adj. Hidden, concealed, మరిగిన. Sunk, మునిగిన. బ్రుంగుపడు or బ్రుంగుడుపడు *brungu-paḍu.* v. n.

To be hidden, to be diminished, to be in reduced circumstances. మరుగుపడు, కొచ్చిపోవు, ముణిగిపోవు, మగ్గను. "ఆ విభుడు రాజ్య సుఖలీలావిభుఖుడై కడలిబంధులం దొరసి యుర్వి, ప్లవాసత బ్రుంగుదుపడిపోవ నెన్నోట కడుపు ల్రోతునొయంచుఁ." M. IV. i. 249. బ్రుంగుడుపాటు *brungudu-patu*. n. Concealment, బ్రుంగుడుపాటు. బ్రుంచు *brunṭsu*. v. a. To cause to sink, to submerge, బ్రుంచడేయు. బ్రుయ్య *bruyya*. v. n. To perish, నశించు.

బ్రుసి or బ్రుసి *brushi*. [Skt.] n. A seat, throne, couch, as that of a hermit, made of grass. యతీశ్వరులు కూర్చుండే ఆసనము.

భ bha

భ *bha*. [Skt.] n. The name of a Skt. letter, ఒక అక్షరము. భ or భగణము *bha*. n. In Prosody, a dactyl or foot composed of a long syllable followed by two short ones as Bhārata.

భంగము *bhangamu*. [Skt.] n. Breaking; a break, breach, hindrance; prevention, defeat, loss, disappointment, discomfiture, failure, అవమానము, ఓటమి. A breach or chasm. A wave, అల. Overwhelming destruction. చెరుపు. కార్య భంగము disappointment. భ్రూభంగము a frown or contraction of the brow, knitting the brows. A bit, piece, తునక, ఖండము. భంగిత *bhangata*. n. Defeat. అవజయము. "అలనవలులెప్పుడును శౌరునిలచియుండు, నిలకడ యొకింతయునులేక చలనమొందుచుండు నంచును బలుమారుమల్లడమున, భంగితయొనర్చు జలధితరంగములకు." Raja Sekh. i. 51. భంగపడు *bhanga-padu*. v. n. To be disappointed, disgraced, defeated. అవమానపడు. భంగపరచు. భంగించు or భంగపెట్టు *bhanga-paraṭsu*. v. a. To disappoint, defeat, disgrace. భంగపడ్డ disappointed, defeated. భంగపాటు *bhanga-paṭu*. n. Defeat, disappointment.

భంగి *bhangi*. [Skt.] n. Manner, mode, way. విధము. ఎట్టుంగి how? Also, the drug called Bhang. Indian hemp, *Satva indica*, గంజాయిచెట్టు.

భంగురము *bhanguramu*. [Skt.] adj. Crooked, bent, వంకరైన. Frail, fragile, perishable, unsteady, fleeting. నశించునది. "స్త్రీభంగురములు కాంతలెల్లన్." KP. iii. 60. women's patience is fleeting.

భంజకము *bhanjakamu*. [Skt.] adj. That which breaks, dissipates or destroys. భంజనము *bhanjanamu*. n. Breaking, విరుపు. Dissipating, doing away, destroying. భంజించు *bhanjintsu*. v. a. To break, విరుచు. To dissipate, to do away with, పోగొట్టు. భంజితము *bhanjitamu*. adj. Dissipated, scattered.

భండనము *bhandanamu*. [Skt.] n. A battle. యుద్ధము. A piece of armour, కవచము. A wicked or cruel deed, దుశ్చేష్ట.

భండారము, బండారము or బండారు *bhandāramu*. [Skt.] n. A treasury. ధనాగారా, ధనసృహము, పొక్కిలము, పంచిక్టట్టు. "తక్షిణ బండారు లెక్కలుమాడు." BD. v. 800.

భండించు *bhandintsu*. [Skt.] v. n. To play pranks, బండాటలాడు.

కు॥ "ఒండ్రైనజేయుమూరక
భండించిన గలదా పరమపదవిసృపాలా."
నుక్మాం. v.

భండుడు *bhanḍuḍu*. [Skt.] n. A wicked man, దుశ్చేష్టుడు, ఆకతాయి.

భంబు *bhambu*. [Skt.] n. A star, నక్షత్రము. The sky, ఆకాశము. A ray of light. కిరణము.

భక్తము *bhaktamu*. [Skt.] n. Food. అన్నము. adj. Divided, భాగింపబడినది.

భక్తి *bhakti.* [Skt.] n. Attachment, devotion, reverence, piety, loyalty. Faith, belief, శ్రద్ధ, సేవ. Friendship, affection, love, స్నేహము. A part or division of a thing, భాగము. పూర్వోత్తరమీమాంసాభక్తి is a well known canon. భయభక్తులతో with reverence and love. భక్తుడు a devotee, a pious man, భక్తికలవాడు, దీనుడు.

భక్షించు *bhakshintsu.* [Skt.] v. a. To eat, to feed on, తిను, భక్షణముచేయు. **భక్షణము** *bhakshanamu.* n. Eating, తినుట. **భక్షకుడు** *bhakshakudu.* n. One who eats. తినువాడు, తిండిపోతు. **భక్షణీయము** *bhakshaniyamu.* adj. Fit to be eaten, తినదగినది. **భక్షితము** *bhakshitamu.* adj. Eaten, తినబడిన. **భక్ష్యము** *bhakshyamu.* adj. Fit to be eaten, తినదగిన. n. An eatable, తినుబండము. A cake or sweetmeat. పంచభక్ష్యములు five kinds of eatables, viz. భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీయము. భక్ష్యకారుడు one who makes sweetmeats, పిండివంటచేయువాడు.

భగణము *bha-ganamu.* [Skt.] n. The circumference of a circle. Warren. p. 357. An assemblage of stars. భ, నక్షత్రముల యొక్క, గణము, సమూహము. "ఎనిమిదవ భగణంబున్నచో చిఱురాకులపాఱడవాలు చెలికానుండు, భగణంబులోనుపుదెలుపు, దనుజేంద్రుల పద్ధతి క్రియలైనవగా." Also, in Prosody, a dactyl.

భగభగ or **బగబగ** *bhaga-bhaga.* [Tel.anuk.] adv. Blazingly. అగ్ని జ్వాలాన్వితి. "భగభగ యనిపించెనెదలు నా హృదయంబుగా." KP. ii. 97. **భగాలను** *bhagal-anu.* v. n. To explode, to be terrible. "నుండెభగాలన" heart-brokenly. HD. ii. 1104. **భగ్గరి** *bhagg-ari.* n. An irritable, passionate man or woman. భగ్గుమనుమండించేటిది. **భగ్గున** *bhaggu-na.* adv. Flashingly, suddenly, all at once (applied to fire or anger). వానికడుపు భగ్గున మండినది he was all on fire with rage. **భగ్గుమను** *bhaggu-m-anu.* v. n. To be violent, to explode, as flame.

భగము *bhagamu.* [Skt.] n. The female organ of generation. యోని. **భగిని** *bhagini.* n. A sister. తోడబుట్టినది. **భగందరము** *bhagandaramu.* n. An ulcer or sore in the genital parts. మర్మస్థానమందలి వ్రణము.

భగవత్ *bhagavat.* [Skt.] adj. Respectable, worshipful, adorable. **భగవద్గీత** "the Divine Song," the name of a celebrated poem. **భగవద్ధ్యానము** meditation on the Deity. **భగవత్శాస్త్రము** the sacred text. **భగవతి** *bhaga-vati.* n. A respectable woman. పూజ్యురాలు. **భగవతీదేవి** the blessed goddess. **భగవంతుడు** or **భగవానుడు** *bhaga-vantudu.* n. Almighty God. The Supreme Being. The Lord.

భగిని See under **భగము**.

భగీరథుడు *bhagi-rathudu.* [Skt.] n. A certain king whose exertions brought the Ganges from heaven to earth. **భగీరథ ప్రయత్నము** a phrase similar to "Herculean labours."

భగ్నము *bhagnamu.* [Skt.] adj. Broken, shattered. భంగముకొందిన.

భజించు or **భజియించు** *bhajintsu.* [Skt.] v. a. To worship, adore, pray to; to serve. సేవించు. **భజనము** *bhajanamu.* n. Worship, homage. సేవించుట. **భజన** or **భజన** worship accompanied by music. రామభజనము the rite of singing the praises of Rama. **భజంత్రీలు** *bhajan-trilu.* n. Musicians.

భటుడు *bhatudu.* [Skt.] n. A servant. పనివాడు. A soldier, కాపువాడు.

భట్టాచారి *bhatt-achari.* [Skt.] n. A title given to a learned man, equivalent to Doctor, His Reverence (thus used in

Bengal.) In the south this is applied to a mere temple Brahmin (*sacrificulus*,) a priestling. ఆర్భటము, గండిపాడు. A showy person, దాంబికుడు.

భట్టారకుడు *bhaṭṭārakuḍu.* [Skt.] n. A sage, a saint. ముని. The Sun, సూర్యుడు. Also, a theatrical phrase for 'a king,' రాజు.

భట్టిగాడు or **భట్టికేటిగాడు** *bhaṭṭi-gāḍu.* [Tel.] n. The Brown Shrike. *Lanius cristatus.* (F. B. I.)

భట్టిని *bhaṭṭini.* [Skt.] n. A theatrical phrase for a king's secondary wife, as distinguished from దేవి the crowned queen.

భట్టియము *bhaṭṭiyamu.* [Skt.] n. The name of an ancient brief treatise upon Telugu grammar, written by నన్నెచోడ భట్టు.

భట్టుడు *bhaṭṭuḍu.* [Skt.] n. A title equivalent to 'Doctor,' as బిరుదభట్టుడు, కృష్ణ భట్టుడు. **భట్టుమూర్తి** *bhaṭṭu-mūrti.* n. The Minstrel; or he who wore "the form of a Minstrel." This is the title of the celebrated author of the Vasu Charitra, whose original name was Rama Razu.

భట్రాజు or **భట్టు** *bhaṭ-rāju.* [Skt.] n. A bard, minstrel, herald, chanter of titles.

భద్రము *bhadramu.* [Skt.] Blessedness, prosperity, welfare, శుభము. Care, attention. భద్రమాతడు is it well with thee? I hope you are well. interj. Beware! take care, be on your guard! adj. Fine, noble. శ్రేష్ఠము. Happy, blessed. శుభకరమైన. Safe, secure. Careful, watchful. భద్రగజము a fine elephant. భద్రాస్త్రము a supernatural or celestial weapon. భద్రముగా carefully. భద్రముచేయు to take care of, to lay up, store up, secure. **భద్ర** *bhadra.* n. A name of Sri or Venus. **భద్రకాళి** *bhadra-kāli.* n. An epithet of Pārvati, దుర్గాదేవి. **భద్రలు** *bhadralu.* n. Sixes, at dice. **భద్రపంచెములు**. **భద్రసురము** *bhadra-suramu.* n. A dagger, చేతకత్తి. **భద్రాకరణము** *bhadra-karaṇamu.* n. A phrase for shaving. క్షౌరము. **భద్రాసనము** *bhadr-āsanamu.* n. A king's seat, a throne. రాజు కూర్చుండు పీఠము. **భద్రుడు** *bhadruḍu.* n. One who is blessed or fortunate. **భట్టభద్రుడు** the lord of the land. "పలికెడిది భాగవతమట, పలికించెడివాడు రామభద్రుండట." B. i. 21.

భము or **భమ** *bhamu.* [Skt.] n. A star, నక్షత్రము. The sky, గగనము. "భమునగ నక్షంబుకర భమునగలో దరూపమఁ మదేభంబు గజే." Ratnāvali. iv. 146.

భయము *bhayamu.* [Skt.] n. Fear, fright, terror, alarm. **భయంకరము** *bhayaṅkaramu.* adj. Frightful, alarming, terrible. **భయదము** *bhayadamu.* adj. Frightful, terrific. **భయపడు** *bhaya-paḍu.* v. n. To be afraid. **భయపరచు** *bhaya-paraṭsu.* v. a. To frighten, alarm, intimidate. **భయపెట్టు** *bhaya-peṭṭu.* v. a. To frighten, alarm. **భయస్థుడు** *bhayasthuḍu.* n. A timorous or timid man; one who fears to do evil; a god-fearing man. భయస్థురాలు a timid woman. **భయానకము** *bhay-ānakamu.* adj. Fearful, frightful, alarming. **భయావహము** *bhay-āvahamu.* adj. Frightful, alarming, terrible. **భయోత్పాతము** *bhay-ōtpātamu.* n. A fearful prodigy or phenomenon.

భరంతు, or **భరంతుమ్ము** *bharaṇtu.* [Tel.] n. A terrace or raised floor.

భరటుడు *bharaṭuḍu.* [Skt.] n. A potter. కుమ్మరివాడు.

భరణము *bharaṇamu.* [Skt.] n. Cherishing, maintaining, nourishing, supporting. భరింపుట. Dowry, స్త్రీధనము. Wages, hire,

కూలి, వేతము. భుక్తికైనాహారంభరం శక్తిమాలి నాను I did it to the best of my ability to get my bread. భక్తభరములు batta and wages. Also, a land measure in Ganjam equal to about one-fifth of an acre.

భరణి *bharani.* [Skt.] n. The second lunar mansion, being three stars in a triangle.

భరతపిట్ట *bharata-pitta.* [Tel.] n. A species of Titlark or Pippit called in Dakhini Chendul.

భరతుడు *bharatudu.* [Skt.] n. The name of a younger brother of Rāma. The name of a celebrated writer on dramatic composition. An actor, dancer. భరతంపుతూర్పజ్ఞే *bharatampu-t-odnza.* n. A dancing master. నాట్యశాస్త్రపాధ్యాయుడు. "భరతంపుతూర్పజ్ఞకు చచ్చడంబొసగవచ్చు." H. v. 156. భరతశాస్త్రము *bharata-sastramu.* n. Theatrical learning, the art of acting and singing.

భరద్వాజము *bharadvajamu.* [Skt.] n. The King-crow or Drongo-shrike, *Dicrurus ater* (F. B. I.) పిట్టింత, వ్యాఘ్రపుటపక్షి. Radha KD. (It has been wrongly taken to be the sky lark: it never rises into the sky and is commonly seen on the backs of cattle and hence is called పసులపోలిగాడు. It will even perch on the tiger and hence is called వ్యాఘ్రపుటము.)

భరవస *bharavasa.* [H.] n. Confidence, trust, belief, pledge. నమ్మకము, కాకట్టు.

భరింపు *bharimpu.* [Skt. from భృ to bear.] v. a. To bear, sustain, maintain, support, endure, tolerate. మోయు, పోషించు, రక్షించు. భరము *bharamu.* n. Weight, బరువు. Excellence, అతిశయము. భరితము *bharitamu.* adj. Filled with, full, పూరితము. See భర్త, భారము and భార్య.

భర్గుడు *bharguḍu.* [Skt.] n. A title of Siva

భర్జనము *bharjanamu.* [Skt.] n. Frying. వేయించడము. భర్జించు to fry. To beat, కొట్టు.

భర్త *bharta.* [Skt. from భృ to bear.] n. A husband, lord, master. అవనీభర్త a king, as lord of the earth.

భర్తి or భర్తీ *bharti.* [H.] n. Fullness, completion, filling up. భర్తీచేయు *bharti-chēyu.* v. a. To fill up a deficiency.

భర్త్సనము *bhartsanamu.* [Skt.] n. A threat, menace. బెదిరించడము, బెదిరింపుమాట.

భర్మము *bharmamu.* [Skt.] n. Gold. బంగారు. "భర్మపుటంబుల్" tissue, gold cloth. భర్మదేశము *bharma-dēśamu.* n. The "land of Gold," Burma. The king has as a title భర్మపరుడు Golden footed.

భల్లము *bhallamu.* [Skt.] n. A bear. ఎలుగుబంటి. A. iv. 255. A broad headed arrow such as cuts through a cord. A spear, బల్లెము.

భల్లాతము or భల్లాతకి *bhallā-tamu.* [Skt.] n. The marking nut, జీడికాయ.

భల్లుకము or భల్లూకము *bhallukamu.* [Skt.] n. A bear. ఎలుగుబంటి.

భళా, భళి, భళీ, భళిర, భళిరా or భళారే *bhala.* [Tel.] interj. Well done! bravo! Very good! పిబాము. "ప్రాయపు వాడుగల్గి భళిరాయితడంచుగైకొనకిట్టే." K. P. iv. 68.

భవంతి or భవంతి *bhavanti.* [Tel.] n. A house containing an open area in the middle. నాలుగిండ్లుకలిపికట్టినది. భవంతిబట్ట a handkerchief which has flowers at the corners.

భవదీయము *bhavad-iyamu.* [Skt.] adj. Yours, belonging to you, నీది.

భవనము *bhava-namu.* [Skt.] n. A house, dwelling.

భవము *bhavamu.* [Skt.] n. Being, existence, subsistence. Earthly or corporeal existence. The condition of being on

earth. Birth as a mortal, పుట్టుక. భవము leading immortal, released from the bonds of the flesh; free from mortal birth. In theology, sin, the sinful state, or mortality as subject to sin, సంసారము. భవబంధనములు earthly ties, as those of kindred. భవదుఃఖములు the ills of human life. భవమోక్షము a release from mortal life. M. XIII. v. 410. adj. In composition, arising from, produced or caused by. భవాండము *bhav-aṇḍamu*. n. The world. బ్రహ్మాండము.

భవాదృశుడు *bhavā-dṛuśuḍu*. [Skt.] n. One like you. నీవంటివాడు.

భవాని *bhavāni*. [Skt.] n. A name of Parvati, the spouse of Siva.

భవించు *bhaviṅtsu*. [Skt.] v. n. To happen, occur. A verb used only in certain compounds, as ఉద్భవించు, మూర్ఛ భవించు, &c.

భవిష్యత్తు *bhavish-yattu*. [Skt.] adj. Future, about to be, కాబోవు. భవిష్యత్కాలము the future tense.

భవిష్యము *bhavi-shyamu*. [Skt.] n. Prosperity, welfare. శుభము, భాగ్యము.

భవుడు *bhavuḍu*. [Skt.] n. A title of Siva, adj. Sinful, ignorant. పాపకృత్యుడు, సంసారహీనుడు, వ్రాత్యుడు.

భవ్యము *bhavyamu*. [Skt.] adj. Prosperous, శుభమైన. Beautiful, handsome, మనోజ్ఞమైన. Holy, శ్రీమత్.

భషకము *bhashakamu*. [Skt.] n. A dog. భషితము or భషణము *bhashitamu*. n. Barking, కుక్క మొఱుగు.

భసలము *bhasalamu*. [Skt.] n. A wild bee, the large black carpenter bee, తుమ్మెద.

భసితము *bhasi-tamu*. [Skt.] n. Ashes. భసిత వర్ణమైన ashy, gray. Suca. iii. 53.

భస్త్ర, భస్త్రి or భస్త్రిక *bhastra*. [Skt.] n. A pair of bellows, used in a forge. తోలుతిత్తి. A leather bag. భస్త్రికుడు *bhastri-kuḍu*. n. A bellows-blower.

భస్మము *bhasmamu*. [Skt.] n. Ashes, calx. బూడిద. రాగ్రుభస్మము calx of copper. Ainslie. i. 513. భస్మీకరించు *bhasmi-karinṭsu*. v. a. To reduce to ashes. భస్మము చేయు.

భా bhā

భా *bhā*. [Skt.] n. Sunlight, సూర్యుని వెలుగు. A ray of light. కిరణము. Splendour. ప్రకాశము.

భాండము *bhaṇḍamu*. [Skt.] n. An earthern pot or vessel. Any vessel. మడికలోనుండు మంటిపాత్రము, పాత్రము. Capital, principal. పెట్టుబడిసొమ్ము, ఆసలు, మూలధనము, బండాలము. Harness, trappings. అశ్వభూషణము. ఏక భాండాశములుగా నున్నారు they eat out of the same dish, i. e., they form one family. పృథగ్భాండాశమైనారు they began to eat food prepared in separate vessels, i. e., they formed a separate family. భాండశ్రాద్ధము or పుట్టశ్రాద్ధము a ceremony used in divorce, when some funeral rites are performed as though a relation was dead. భాండాగారము *bhaṇḍ-āgāramu*. n. A treasury. ధనస్థానము, ఖజానాకొట్లు, బొక్కసము. భాండాగారికుడు *bhaṇḍ-āgārikuḍu*. n. A treasurer. కోశాధ్యక్షుడు. G. ii. 50.

భాండీరము *bhaṇḍīramu*. [Skt.] n. A banyan tree. "పెంచుదుపాటివానిని కాటుబాలవారు ప్రహరియించి, భాండీరపటముగాక, నరికి రావలెనంపి." N. iv. 10. దీని భాండీరమనే మఱికెట్టుదురా.

భాక్త *bhakta*. [Skt.] n. One who has obtained. ఫలభాక్త he who has obtained an advantage.

భాగము *bhāgamu.* [Skt.] n. A portion, share, part, quarter, side. దక్షిణభాగమందు on the south side. సమభాగములుగా in equal shares. భాగమైన భూమి land that fell to his share. భాగధేయము *bhāga-dhēyamu.* n. Luck, భాగ్యము. A royal revenue, పన్ను. భాగరి *bhāg-ari.* n. A sharer, partner, fellow. భాగస్వామి *bhāga-swāmi.* n. A shareholder. భాగహారము *bhāga-hāramu.* n. Division in Arithmetic. భాగించు *bhāginṭsu.* v. a. To divide or distribute, to share, పంచు.

భాగవతము *bhāga-vatamu.* [Skt.] n. The name of a celebrated Hindu poem describing the life of Krishna. Any Puranic story, a story, పురాణకథ, కథ. "ఆ చెలివిడుము ప్రియాంగన లల్లన్, ఁఁచిమునుంబిల కోకయిమి నన్, యోవనశేషదోయిదిదియేమో, దానెనుభాగవతంబుగొంచున్." భరతాభ్యుదయము. ii. 8, 10. A stage play, acting. A comedy. భాగవతుడు *bhāga-vatuḍu.* n. A religious man. A monk or friar. భాగవతులు *bhāga-vatulu.* n. Religious or pious men: fellow scholars in divinity. Stage-players, actors.

భాగినేయి *bhāgi-nēyi.* [Skt. from భగిని.] n. The daughter of a sister, మేనకోడలు. భాగినేయుడు *bhāgi-nēyuḍu.* A sister's son, మేనల్లుడు.

భాగీరథి *bhāgi-rathi.* [Skt. from భగీరథ.] n. The Ganges. గంగ.

భాగ్యము *bhāgyamu.* [Skt.] n. Luck, fortune, riches, wealth. అదృష్టము, ధనము. అదియేమి భాగ్యము what great matter is it? భాగ్యము గలవాడు a man of fortune. భాగ్యరేఖ a line on the palm of the hand, &c., that portends good luck. భాగ్యవంతుడు a fortunate man, a rich man. భాగ్యవతి or భాగ్యశాలి a fortunate woman; a woman (sometimes used contemptuously.)

భాజనము *bhājanamu.* [Skt.] n. A dish, platter, cup, భోజనముచేయుపాత్రము. An object of mercy or anger. Worth, యోగ్యము. భాజనత *bhājanata.* n. Worthiness, desert. పాత్రత, యోగ్యత.

భాట or భాటి *bhāṭa.* [H.] n. A road, way. A quarter, దిక్కు. A resource.

భాటకము *bhāṭakamu.* [Skt.] n. Rent. బాడిగ.

భాణము *bhāṇamu.* [Skt.] n. A kind of drama. నాటకభేదము. A short poem or novel. A dramatic monologue. భూస్థపైక్ష కాహవపతంభాణమిత్యభిధీయతే.

భాతి *bhāti.* [Skt.] n. Light, brilliance, కాంతి. Way, manner, విధము. (affix) Like, like to. వలె, వలెను. "సాత్మోత్కర్షంచిన కోపం బుభాత." Ila. iii. 14. "కాంతమానసమున బల్గలై వితల భాతినున్నవాడు మా మయోరి." Vēmana. 908.

భాద్రపదము *bhādra-padamu.* [Skt.] n. The sixth month of the Hindu year, that in which the moon's change takes place when the sun is in Virgo.

భానుడు, భాస్కరుడు or భానువు *bhānuḍu.* [Skt.] n. A name of the god Sūrya, the sun, "భానుండుదయించి బట్టెవెడ పడీతి." Vēma. iii. 210. భానువారము *bhānu-vāramu.* n. Sunday. భానువు *bhānuvu.* n. A ray of light, కిరణము.

భామ *bhāma.* [Skt.] n. A woman. ఆడుది. భామిని *bhāmini.* n. A woman.

భారతము or మహాభారతము *bhāratamu.* [Skt. from భరత.] n. The name of a celebrated poem called by Sir W. Jones the 'Iliad of India.' చేటుభారతము an Iliad of woes, an interminable tale of distress. ఆ భారతమంతా యెందుకు నీవు కూలసినదేమో చెప్పుము leave out those long stories and come to the point.

భారతి *bhárati.* [Skt.] n. A name of Sarasvati the Goddess of Speech.

భారద్వాజగోత్రము *bháradvája-gôtramu.* [Skt.] n. A certain ancient family up to which many Brahmins trace their genealogy.

భారద్వాజము *bhára-dvájamu.* [Skt.] n. The bird called the King crow: it is the Drongo shrike, *Dicrurus ater.* (F. B. I.) పసులపోలిగాడు, పిట్రింత.

భారము *bháramu.* [Skt.] n. Weight, heaviness, a burden. బరువు. Responsibility, incumbent or bounden duty. Hardship. A certain weight. బారువ. "కా పువనాకుండలములు గైకొనుమని సంభావనముతో నిత్యము మహావరపాపన్న భారమిచ్చుచునుండుఁ." G. vii. 142. నాకు ఒళ్లు భారముగానున్నది I am unwell. వానంటి దీనులకీఁదే భారము తమదే it rests with you to relieve poor men like me. దూరభారములో నున్నాడు he is afar off. **భారకము** *bhárakamu.* n. A crisis. ముమ్మరము. జ్వరము నిండా భారకముగానున్నది the fever is at its height or crisis. **భారకర్త** *bára-karta.* n. One who sustains or is responsible. Thus, దేవుడు మా భారకర్త God is our refuge. **భారకింపు** *bhára-kintsu.* v. n. To become severe, as fever. నాకు ఒళ్లు భారకించేలాగుచున్నది I have a prospect of illness. **భారవాహుడు** or **భారకుడు** one who carries a burden, బరువు మోయువాడు. **భారీ** *bhárî.* adj. Big, high, stout, bulky. Rich, respectable.

భార్గవి *bhárgavi.* [Skt.] n. A goddess: usually denoting Párvati or Lakshmi, పార్వతి, లక్ష్మి.

భార్య *bhárya.* [Skt. భృ to carry, maintain.] n. A wife. **భార్యాపిల్లలుగలవాడు** one who has a wife and children. **భార్యాభర్తలు** husband and wife, a wedded pair. **భార్యాతికుడు** *bhâryâtikudu.* n. A hen-pecked husband. పెండ్లాము మాట వేదవాటువినేవాడు.

భావము *bhávamu.* [Skt.] n. Mind, soul, heart, ఆత్మ. Thought, idea, feeling, disposition, nature. Import, meaning, drift. Motive, aim, view. అభిప్రాయము. Temperament, humour, passion, sentiment, state or condition of being. మనోవికారము. A property or power of matter. వస్తుధర్మము. An act, gesture. భావార్థరూపక్రియ. A learned man, (సాట్య మంభావయాం) పెద్దపి, విద్వాంసుడు. నన్ను తల్లిభావముతో నెంచిరి they looked upon me as a mother. అని దొంగసొమ్ము అని మీ భావమా do you mean that these were stolen goods? **భావగర్భము** *bhâva-garbhamu.* adj. Having a secret import or a mysterious meaning: intelligible, as a glance conveying a certain impression. **భావజారి** *bhávajári.* n. The "*Amoricide*" or slayer (అరి) of Cupid, i.e., Siva. **భావజుడు** *bhávajudu.* n. Lit: "Born in the heart," an epithet of Manmadha. **భావన** *bhávana.* n. Mental perception, recollection, consciousness of past ideas or preceptions, imagination. తలపు. Observing, investigating. వాసనపట్టుట. Steeping, maceration of a drug in a liquid. Thus భావశొంఠి, భావనకరక్కాయ are ginger or aloes prepared by being repeatedly dipped in certain fluids and dried again. అల్లపుభావనలు వేసి భావనలుచెయ్యి let these drugs be steeped seven times in the juice of ginger. **భావనచేసుకొను** *bhávana-chesi-konu.* v. n. To imagine or figure to oneself. **భావభవుడు** *bhávabhavudu.* n. One who exists (భవ) in the heart (భావ): i. e., Manmadha. **భావార్థము** *bháv-arthamu.* n. Implication, innuendo, a sense not expressed, an affirmative sense. The affirmative form of the verb. **భావ్యము** *bhávyamu.* adj. What must, will, or ought to be, కావలసిన. Likely, probable, befitting. ఆ యింటితోలికి పోనడమునకు మీరు

భావ్యము కాదు you must not have anything to do with that house. **భావ్యుడు** *bhāvyuḍu.* n. One on whom they meditate.

భావి *bhāvi.* [Skt.] adj. Future. Later, subsequent, భవిష్యత్తు.

భావించు *bhāviṁchu.* [Skt.] v. n. To fancy, imagine, feel. ఎంచు, తలచు.

భావుకము *bhāvukamu.* [Skt.] n. Good fortune, luck. శుభము, భవికము, మంచిశకునము

భావుకుడు *bhāvukuḍu.* [Skt.] n. A sister's husband. బావమరది.

భాష *bhāsha.* [Skt.] n. A language, speech, dialect. A word, phrase, expression. మాట. A solemn undertaking, vow, engagement: what one gives his word for, an oath, ప్రతిజ్ఞ, ప్రమాణము. దేశభాష the vernacular of a country. **భాషణము** *bhāshaṇamu.* n. Speaking, speech. మాటాడుట. **భాషాంతరము** *bhāsh-āntaramu.* n. Another language: a translation. **భాషా గ్రంథము** *bhāshā-granthamu.* n. A poem in a modern or vernacular language, not in Sanskrit. **భాషామంత్రము** *bhāshā-mantramu.* n. A spell or charm, written in any *vernacular* language, not in Sanskrit. **భాషించు** *bhāshiṁchu.* v. n. To speak, use language, converse, talk, మాటాడు. **భాషితము** *bhāshitamu.* n. Speech, language. మాట. adj. Spoken, మాటాడిన. **భాష్యము** *bhāshyamu.* n. A commentary, a paraphrase or exposition either of scripture or a work on science, సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము. **భాష్యకారులు** or **భాష్యకార్లు** *bhāshya-kāruḷu.* n. A commentator or expounder of technical texts; commonly applied as an epithet to two authors named పతంజలి, and ఎంబెరుమానార్. This last is one of the chief legislators of the Vaishnavite Brahmins. His disciples subsequently separated into the two Sects called Tengala and Vadagala. **భాష్యకార్లు** is also vulgarly used for **భాషికములు** fillets worn at weddings.

భాసము *bhāsamu.* [Skt.] n. Light, brilliancy. **భాసి** *bhāsi.* adj. Bright, radiant. Pleased. "అప్పుడహల్యాకృతగాదియు, పడతనవికాసభాసిత్తై." Vish. ii. 76. **భాసిల్లు** *bhāsillu.* v. n. To shine. **ప్రకాశించు. భాసురము** *bhāsuramu.* adj. Bright, shining. **భాస్కరుడు** *bhāskaruḍu.* n. A name of the sun or of fire, సూర్యుడు, అగ్నిహోత్రుడు. **భాస్వంతము** *bhāsvantamu.* adj. Luminous, bright. Solar. **భాస్వంతుడు** *bhāsvan-tuḍu.* n. The sun. **భాస్వరము** *bhāsvaramu.* adj. Shining, radiant. n. Phosphorus. **భాస్వరత** *bhāsvarata.* n. Glory, splendour, ప్రకాశము. **భాస్వరుడు** *bhāsvaruḍu.* n. One who shines, ప్రకాశించువాడు; the sun, సూర్యుడు.

భి bhi

భిండివాలము or **భిండిపాలము** *bhindivālamu.* [Skt.] n. A slender arrow or dart, which is thrown from a tube, ఇనుప అంబును కర్రసాను, హస్తప్రమాణమైన విడిచివాటుగుడియ.

భిక్ష or **భిక్షము** *bhikṣha.* [Skt.] n. Alms, ఓచ్చము. Hire, wages, కూలి. A boon, a great favour. దీన్ని భిక్షముగా అడుగుతున్నాను I entreat this as a boon or particular favour. పతిభిక్ష entreaty for the restoration of a husband. BD. iv. 1347. వాడు పెట్టేవది భిక్షగాన్నది his pleasure is law, he is all powerful. భవతీ భిక్షాందేహీ give me an alms. **భిక్షకుడు** *bhikṣhakuḍu.* (corruption of భిక్షుకుడు). n. A beggar. **భిక్షించు** *bhikṣhiṁchu.* v. n. & a. To beg, take alms. "పరవీజభవుజడల్ జన్మించులుల్, బరభిక్షించిన బ్రాహ్మణాండకథలు." BD. iv. 112.

భిక్షుకుడు *bhikshu-kudu.* n. A mendicant ascetic or monk. A beggar, mendicant, pauper. భిక్షువు *bhikshuvu.* n. A celibate, బ్రహ్మచారి. An ascetic or monk, సన్యాసి. "అవటివాలవజాతి వాలమునొత్త విభూతి నాదిభిక్షువు వైతిమైన మావ్వ." Swa. i. 3. టీ॥ ఆదిభిక్షువు. కొందటి భిక్షుకుడైన శివునియొక్క వైతిమైన, భిక్షావ్యాపారము సైనట్టిది.

భిత్తము *bhittamu.* [Skt. from భిద్, భేద్, to cut, divide.] n. A bit, piece, fragment. "మినుపలమెత్తివిపులభిత్తింబులు." Swa. iv. 93. భిత్తి *bhitti.* n. Dividing, cutting. భేదనము. A wall. గోడ. భిత్తిక *bhittika.* n. A wall, గోడ. A thunderbolt, పిడుగు. భిద *bhida.* n. The act of tearing or rending. భేదనము, చిద్రలుచేయడము. "భూభిదాపాది విర్భరాంభోధిరంపుపవి." A. iv. 128. భిదురము *bhidhuramu.* n. A thunderbolt, ఇంద్రాయుధము. M. XII. iv. 399. భిదువు *bhiduvu.* n. A thunderbolt. ఇంద్రాయుధము.

భిదేలిమము or భిదేలిమను *bhide-limamu.* [Skt.] adj. Frangible, that may be broken.

"తదిలెక్కారవందాహా మూచికనిభిక్ దాహాస్మిది క్ష్మాధీరా,
భుజదోర్దండప్రతాపంబిటికినబలం కాహోపురోర్వీం Xళ్ళం,
Xవిటంకంబుల దొక్కలించెనపుడల్ల్ Xత్యున తుంబులి,
ట్లిభిగోళికలెనక్ భిదేలిమములయ్యిన్నండ పాపాణముల్."

Parij. iv. 101. R. vii. 163.

భిన్నము *bhinnamu.* [Skt. from భిద్, భేద్, to cut.] adj. Separated, divided. Broken, maimed (as a statue); distinct, separate. బింబము భిన్నమైంది the image was broken. Blown, opened. Other, different. భిన్న గృహములు separate houses. భిన్న నామములు separate names. భిన్నముగా distinctly, separately. భిన్నోదరులు step-brothers, 'children by different mothers, as opposed to ఏకోదరులు or సోదరులు children by the same mother. భిన్ని *bhinni.* n. A wound. గాయము.

భిల్లుడు *bhilludu.* [Skt.] n. A highlander or 'Bheel,' a savage. చెంచువాడు, బోయవాడు. Kálahasti. iii. 60.

భిషక్కు *bhishakku.* [Skt.] n. A physician. వైద్యుడు, చికిత్సకుడు.

భిస్స *bhissa.* [Skt.] n. Food, boiled rice. అన్నము. భిస్సటి *bhissaṭi* n. Burnt grains of rice, stickings, i. e, grain which sticks to the bottom of the kettle. మాడిన అన్నము, మూడు.

భీ bhī

భీ *bhi.* [Skt.] n. Fear, భయము. "అతులతరాభీభిహితచిత్తాంభోజ." Swa. v. 133. భీకరము *bhikaramu.* adj. Fearful, frightful, horrid, భయంకరము. భీతము *bhitamu.* adj. Frightened, వెరచిన. భీతి *bhiti.* n. Fear, alarm. వెరపు, జడుపు. భీతిలు or భీతిల్లు *bhitilu.* v. n. To fear, be afraid, be frightened, భయపడు. భీమము *bhimamu.* adj. Horrible, frightful. భీమాటవి a dreadful forest. భీమరాజు *bhima-rāḍzu.* n. A song bird with a fine mellow voice *Ixnus malabaricus.* Bucha. E. I. iii. 578. భీమసేనుడు or భీముడు *bhima-sēnuḍu.* n. The name of a certain hero, the Indian Hercules. Also, a name of Siva. adj. Terrible, భయంకరుడు. భీష్మీమ thou of terrific form. HK ii. 161. భీరువు *bhiruvu.* n. A timid woman. Swa. v. 52. భీరుకుడు or భీలుకుడు *bhirukuḍu.* n. One who fears, a timid man. భయపడువాడు, వెరపరి. భీషణము or భీష్మము *bhishaṇamu.* n. Horror, dreadfulness. adj. Horrible, dreadful. భీష్ముడు *bhish-*

mudu. n. A terrible man. భయంకరుడు. The name of a hero in the Mahábhárata. **భీష్మించు** or **భీష్మీకరించు** *bhíshmimtsu.* v. n. To declare or protest as Bhishma did in the affair of Satyavati.

భు bhu

భుంభుం *bhumbhum.* [Tel. anuk.] n. Bom! Bom! The sound of a conch or shell.

భుక్కణము *bhukkanamu.* [Skt.] n. The barking of a dog. కుక్కమొఱుగు.

భుక్తము *bhuktamu.* [Skt.] adj. Eaten, enjoyed, భుజింపబడిన, అనుభవింపబడిన. n. That which is enjoyed, possession. నా భుక్తవయిన నాచేనిచేను the field which is in my enjoyment. **భుక్తి** *bhukti.* n. Enjoyment, use, possession, అనుభవము. Eating, food, a meal, భోజనము. **భుక్తిముక్తి** happiness both temporal and eternal, lit: possession (of good) and freedom (from evil.) **భుక్తిముక్తియొసగు** he will teach you to enjoy good and avoid evil. **భుక్తిముక్తి దాయకుడు** he who gives sustenance here and happiness hereafter.

భుగభుగ or **బుగబుగ** *bhuga-bhuga.* [Tel. anuk.] adv. Fragrantly, redolent, breathing forth, or rising, as a scent; sweetly. ఘుమఘుమ. **భుగభుగలు** *bhuga-bhugalu.* n. Fragrance. "మృగనాభిభుగభుగలు భుగభుగ నలలాడుము." Subhadra. ii. 84. టీ॥ పరిమళములు. **భుగాలున** *bhugaluna.* adv. Slapdash, suddenly. **భుగులుకొను** *bhugulu-konu.* v. n. To spread, as a smell. "పాలయుగెత్తివి భుగులుకొనుచున్." A. ii. 85. టీ॥ ప్రకాశించుచున్న పరిమళాది వ్యాపించగా. **భుగులుపుట్టు** *bhugulu-puttu.* v. n. To noise abroad, lab.

"పుట్టుచున్నదిమాపు భూపాలపుత్రి,
పుట్టియొజ్జలుగాసి పరిమళంబు,
భుగులుపుట్టుగొమారు పుటలోడనమ్మి."

-HD. p. 245.

భుగ్గురన *bhuggu-r-ana.* adv. Fragrantly, నమ్మని. "క్రొన్ననావి భుగ్గురన క్రొమ్మొడిజారగ." Charu Chandr. iv. 21.

భుగ్నము *bhugnamu.* [Skt.] adj. Curved, bent. వంగిన, వంచబడ్డ, వంకరైన. Broken, విరిగిన. "కృకవాకుల్ మొరచెఁ గృకొలూపఱిచ్చి భంగిఁ భుగ్నకంఠధ్వనిఁ." Swa. iii. 76.

భుజ *bhuja.* [Skt.] n. A hand, చేయి. A little cross denoting a caret. హంసపాదము. "నవజవిపుండివయిమములు, తనరారసృజించిపావధానమలిం. గగ్గనికాజొక్కెఁ బెబ్బరయని భుజయిదుపగిది నాళియంగనకలరఁగ." Paidin. iv. 163.

భుజపత్రము Same as **భూర్జము** (q. v.).

భుజము *bhujamu.* [Skt.] n. The shoulder, the arm. **భుజంగభుక్కు** *bhujanga-bhukku.* n. The snake-eater, i. e., a peacock, నెమలి. **భుజగము, భుజంగము** or **భుజంగమము** *bhujagamu.* n. A snake, పాము. **భుజంగుడు** *bhujangudu.* n. A libertine, a lover. భుజంగి పీఠజానికెఱి భుజంగి చరణంబుఁ జేఁ the feet of a snake and the tricks of a leecher, are known to himself alone. "పరిరాజుల భుజంగపుత్రీవాయుడు." Pal. 291. Brahmi Nayak who hast dishonoured all his foemen. **భుజకీర్తి** *bhuja-kirti.* n. A certain ornament for the arm. **భుజపుర** n. భుజాంతరము the breast, chest, రొమ్ము. Balaram. v. 71. **భుజశిరస్సు** *bhuja-sirassu.* n. The shoulder, భూపు.

భుజింపు or **భుజియింపు** *bhujimpu.* [Skt.] v. a. To eat, తిను. To enjoy, అనుభవించు. **భుజిష్య** *bhujishya.* n. A handmaid, concubine, prostitute. భుజనాటకి, వేశ్య. **భుజిష్యుడు** *bhujishyudu.* n. A servant, భృత్యుడు.

భువి *bhuvi.* [Skt. from భూ, the earth.] n. The earth. భూమి. **భువనము** *bhuvanamu.* n. The world, the universe, జగము. Water, ఉదకము. The sky, ఆకాశము. "భువన త్రయము." Ellanna. i. 254. **భువ**

నేశ్వరము *bhuvan-ēśvaramu.* n. An ark or shrine wherein an idol is kept. A casket. "కలిమి చెలువంగలనిమలి యులకి దొంగనిద్రగనుచి తెలికొలువుకీడించెల్లదీవి భువనేశ్వరంబుగా సచ్చటంబలుకుచిలుకలొలికిపం డీడుము." R. iii. 41. భువనేశ్వరి *bhuvan-ēśvari.* n. An epithet of Lakshmi or Pārvati.

భూ bhū

భూ *bhū.* [Skt.] adj. (In composition) Of the earth. భూకంపము *bhū-kampamu.* n. An earthquake. భూగతము *bhū-gatamu.* adj. Buried in the earth. భూచంపకము *bhū-champakamu.* n. A tree called *Kempferia rotunda.* Rox. i. 16. భూచక్రము *bhū-chakramu.* n. The earth, or terrestrial sphere. Also, a certain tree. "గడ్డ, తక్కలి, బలుగు, లేపి, భూచక్రము, యిక్కిష్ట కొక్కిస, మొల్లమ్రానము." H. iv. 20. భూచక్రగడ్డ *bhū-chakra-gadda.* n. A large bulbous root, like truffles, dried and used in medicine. భూచ్ఛాయ *bhū-ch-chāya.* (From భూ and ఛాయ.) n. Darkness. చీకటి. భూజము *bhūjamu.* [lit: born (*a*) of the earth (భూ).] n. A tree, వృక్షము. భూజాడు *bhū-jāḍu.* n. A king. రాజు. భూతలము *bhū-talamu.* n. The earth, the globe. భూతిలకము *bhū-tilakamu.* n. A sort of silk. "మంచు, పూజంబు, మడిబట్టు, భూతిలకంబు, శ్రీవన్నియును, మాలీసనీయమును." BD. iii. 99. భూతులసి *bhū-tulasi.* n. A species of the sacred Basil tree (తులసి) which keeps off insects from clothes. నేలతులసి. భూదారము *bhū-dāramu.* n. A hog. పంది. భూదేవి *bhū-dēvi.* n. Mother earth, regarded as a goddess. భూదేవుడు *bhū-dēvuḍu.* n. A god of this world, i. e., a Brahmin. భూధరము *bhū-dharamu.* n. A mountain, as being a prop or stay of the earth. పర్వతము. భూపతి, భూభుజుడు or భూపుడు *bhūpati.* n. A king, రాజు. పిడభూపతి a certain quack medicine. H. i. 284. భూపతిరుద్రతిలకము *bhū-pati-rudra-tilakamu.* n. A particular sort of silk. ఒకవిధమైనపట్టు. HD. iii. 116. భూపాళము *bhū-pālamu.* n. The name of a certain tune. రాగవిశేషము. విభూపాళము a variation of this tune. భూపురము *bhū-puramu.* n. A diagram used in magic. భూభృత్తు *bhū-bhṛittu.* n. A king. రాజు. A mountain, కొండ. భూరుహము *bhū-ruhamu.* n. A tree. భూరూపకము *bhū-rūpakamu.* adj. Landed (property). భూవరుడు *bhū-varuḍu.* n. A noble person: a venerable man. A king, రాజు. భూసురుడు or భూసురశ్రేష్ఠుడు *bhū-suruḍu.* n. A lord of earth, i. e., a Brahmin. భూస్తృణము *bhū-tṛiṇamu.* n. A fragrant kind of grass. *Andropogon schenanthus.* W. చివ్వగడ్డి. భూస్థాపనము *bhū-sthāpanamu.* n. Burying, inhumation. భూస్థాస్థేయము *bhū-sthāsthēyamu.* n. Landed property. See భూమి.

భూతము *bhūtamu.* [Skt.] n. A ghost, a demon, a powerless sprite supposed to haunt a cemetery, being the spirit of a bad man. పిశాచము. A living being. ప్రాణి. An essence, or element, one of భూతపంచకము the five elements, viz: Earth, fire, water, air and ether. "భూతకిరాతుడు నే నేరా ఖడ్గాదులు భూతాలయమున వర్తింపన్. నేనుండిన్నా పాపకృత్యకాండ్యము నుండ దెందున్ బ్రజలకు భూతాపాయము పర్వున్ గుడ్డకుం దనరుచుండు భూతము" G. v. 13 Universal nature. భూతగుణములు elemental qualities. నిజంబుగా భూతము it was not a fiend but a miserable ghost. adj. Past, elapsed. గడచిన. గతించిన. (In composition). Equal, సమానమైన. భూతకాచము *bhūta-kāchamu.* n. A magnifying glass. భూతకాలము *bhūta-kālamu.* n. The past tense in verbs. భూతకి *bhūtaki.* n. An ogress.

చికిత్సశాస్త్రి. భూతచికిత్స *bhūta-chikitsa.* n. Remedies against witchcraft. భూతదయ *bhūta-daya.* n. Humanity, kindness. భూతధాత్రి *bhūta-dhātri.* n. The nurse of living beings, i. e., the earth. భూమి. భూతబలి sacrifice of a living animal. భూతనాథుడు *bhūta-nāthudu.* n. An epithet of Siva. భూతవైద్యుడు *bhūta-vaidyudu.* n. One who drives away spirits. భూతశుద్ధి *bhūta-śuddhi.* n. Consecration of food at a sacrifice. భూత సంప్లవము *bhūta-samplavamu.* (from సంప్లవము the drowning of భూతములు living creatures.) n. The deluge. ఊగాంత్రప్రళయము. భూతాత్మము *bhūt-ātmamu.* n. The body. దేహము. భూతాత్ముడు *bhūt-ātmudu.* n. Brahma. భూతాంకుశము *bhūt-ānkuśamu.* n. A kind of tree, *Croton obliquifolium.* "భూతాంకుశమోక భూర్జ పత్రిష్వలం." H. iv. 20. భూతావాసము *bhūta-vāsamu.* n. The tree called *Terminalia belerica,* Rox. ii. 431. కర్షిణి లము, విభీతకము, or తాండ్రచెట్టు. This tree is said to be haunted, and it is shunned, even its leaves being considered unlucky. భూతుడు *bhūtudu.* n. He who became, he who is. (Used in composition) కుపీ-భూతుడైనవాడు a lean wretch. సహాయభూతు లైనవారు allies. భూతేశుడు *bhūt-éśudu.* n. The lord of demons, i. e., Siva.

భూతి *bhūti.* [Skt] n. Wealth, prosperity. ఆయిశ్వర్యము, సంపద. Superhuman power, an attribute of Siva. Ashes, భస్మము. భూతిగడ్డ a ball of white ashes.

భూమి *bhūmi.* [Skt.] n. The earth, land; place, site. Ground, soil. నేల, చోటు. భూమిజెముడు *bhūmi-jemudu.* n. A species of Euphorbia, *Euphorbia antiquorum,* Rox. ii. 468. భూమిజుడు *bhūmijudu.* n. Son of Earth, a title of the planet Mars. కుజుడు, అంగారకుడు. భూమిజ *bhūmi-ja.* n. Sita. సీత.

భూమిక *bhūmika.* [Skt.] n. A garb, costume, theatrical dress, trim. వేషము. A spot, place, situation, land. ప్రకేశము, స్థలము. "తానెక్కినభూమిక దాల్చుభూతు." A. vi. 169. "భృంగాంకమండలంబు సగముగ బలించిన రాహుగ్రహభూమికల చందంబునం దందదిరుగు చొల్లికొరలభల్లూకంబులును." Parij. ii. 113.

భూయిష్ఠము *bhū-yishthamu.* [Skt.] adj. Much, పరిపూర్ణము, ఎక్కువ, అధికము, మిక్కుటము. భూయిష్ఠమర్దనము much rubbing.

భూరి *bhūri.* [Skt.] adj. Much, many. అధికము. n. Gold; బంగారు. భూరిమాయువు or భూరిమాయుడు *bhūri-māyuvu.* n. A jackal.

భూరుండి *bhūrundi.* [Skt.] n. A sort of sunflower, *Heliotropium indicum,* నరుగుచెట్టు.

భూర్జము *bhūrjamu.* [Skt. cf. Eng. 'birch.'] n. The Indian Birch Tree. The Indian Paper Birch. *Betula bhojpatra,* (Watts.) బహుత్వచి, భుజపత్రిచెట్టు.

భూష or **భూషణము** *bhūsha.* [Skt.] n. Ornament, embellishment. An ornament, a jewel. ఆలంకారము. తొడవు, సొమ్ములు. "ఒక్కయెడనిక్కి పైపయో దానినానాటతోళ్ళ భూషలాడ్చుకొని యానందంబుతోడ పుటం బేర్చి." S. iii. 507. Flattery, praise. భూషింపు *bhūshimpu.* v. a. To praise, laud. స్తుతించు. భూషితము *bhūshitamu.* adj. Adorned, decorated, dressed. భూషితుడు *bhūshitudu.* n. One who is adorned, అలంకరింపబడినవాడు.

భృ bhri

భృంగము *bhringamu.* [Skt.] n. The large black carpenter bee. తుమ్మెద. భృంగరాజము *bhringa-rājamu.* n. A male carpen-

ter bee, నంబుతుమ్మెద. The bird called *Dicrurus retifer*. శోకపక్షులలోనిదాడు.

భృంగారము or **భృంగారుకము** *bhringaramu*. [Skt.] n. A golden vase or chalice. A gold vase placed at a royal gate. బంగారు కుండ, బుంగకూజా. "బంగారుభృంగారగరుభృంగారుజాలంబునంబ." T. iii. 20. టీ॥ సాగ్రమైనబంగారపు బిందెలోపలియుంగకము చెంబులోపలికి పంచియిచ్చినా. "భృంగారుకంబున కనకభాజనమీప్తం బులను కుశేయపేశలపడి సలయుంబులుగడిన." A. vi. 185. టీ॥ భృంగారుకంబున, బంగారు కూజాచేతను.

భృంగి *bhringi*. [Skt.] n. A three legged griphon like a seal or sea calf; a figure carved on temples of Siva, as representing one of his train: a figure with only a head and legs, or a human figure with three legs. **భృంగినాథుడు** *bhringinathudu*. n. An epithet of Siva.

భృగువు *bhriguvu*. [Skt.] n. A precipice, cliff. పర్వతతటము, కొండచరియ. A name of Sukra. శుక్రుడు. **భృగువాసరము** Friday. **భృగుపతనము** *bhrigu-patanamu*. n. A fall from a precipice. "కవిలేఖనగానుకర్మ్యం నవ్యత్నై భృగుపతనం బూనుచునుండుమీతో నొడెకిచ్చమాంబుధిన్." K. P. iv. 220.

భృతము *bhritamu*. [Skt.] adj. Carried, maintained భరింపబడ్డది. Filled, నింపబడినది. Hired, paid, **భృతకుడు** *bhritakudu*. n. A hired servant. కూలివాడు. **భృతి** *bhriti*. n. Support, భరించుడము. Wages, hire, తీతము, కూలి. Price, వెల. **భృత్యుడు** *bhrityudu*. n. A servant, a slave. పరిచారకుడు, పనివాడు, బంటు.

భృశము *bhrisamu*. [Skt.] adj. Much, great, extreme. adv. Exceedingly. అధికము.

భృష్టము *bhrishtamu*. [Skt.] adj. Fried. వేయించినది.

భే bhé

భేకము *bhēkamu*. [Skt.] n. A frog. A certain slender creeper. **భేకి** *bhēki*. n. A female frog. ఆడుకప్ప.

భేటీ *bhēti*. [H.] n. An interview, a visit.

భేదము *bhēdamu*. [Skt.] n. Dividing, separating, tearing, rending, breaking, భేదనము. Distinction, difference, variation. వేరిమి. A sort, kind, species. Change, alteration, మార్పు. Disagreement, dissension. వైమనస్యము. R. vi. 8. **భేదనము** *bhēdanamu*. n. Dividing, separating, tearing, breaking, discriminating. భేదించుట. **భేది** or **బేది** *bhēdi*. n. That which breaks or penetrates. A purge, or purging. భేదిమందు a purgative medicine. భేది కరమైన purgative. **భేదించు** *bhēdinchu*. v. n. To vary, differ, deviate. వేరు. To split, చీలు. వారిమతము భేదించినది they now differ in their opinions. v. a. To break, split, divide, separate, pierce. To penetrate a secret, resolve a riddle, explain, open. **భేదిలు** or **భేదిల్లు** *bhēdilu*. v. n. To be rent, as the heart. చీలు బద్దలగు. To become different. వేరగు. "భేదిల్లెడి ధరిత్రీంద్రులన్." Kasikh. iv. 283. **భేదకుడు** *bhēdakudu*. n. One who cut or divides. One who sows enmity among friends. భేదించువాడు. **భేదితము** *bhēditamu*. adj. Cut or divided, భేదించబడిన. **భేద్యము** *bhēdyamu*. adj. That which can be cut or divided, భేదించబడిన.

భేరి *bhēri*. [Skt.] n. A kettle drum. నగారా, జయభేరులు వాయించినాడు he sounded the drums in triumph.

భేరుండము *bhērundamu*. [Skt.] n. A fabulous double headed eagle. పక్షివిశేషము. "భరభేరుండాదివాహ్యావలులు, నిండుమృగములు భేరుండవేదండములు." BD. iii. 2175. adj. Formidable, horrible. భీకరమైన.

భేలుడు *bhēludu.* [Skt.] n. An ignorant man. మూర్ఖుడు, మూఢుడు. A timid man, పిరికి. An unsteady man, చలించువాడు.

భేషజము *bhēshajamu.* [Skt.] n. Medicine. మందు. Imposture, deceit. వంచన.

భేషక్కు, భేసక్కు, భేషు or భేసు *bhēshakku.* [Tel. anuk.] interj. Excellent! Capital!

భై bhai

భైక్షము *bhaikshamu.* [Skt. from భిక్ష.] n. Mendicity, begging. "ఆపత్తిక్షయు భైక్షమై సమాన్యు." Swa. i. 3. టీ॥ భైక్ష మైన, భిక్షాన్నా హారము వైనప్పటికిని. బిచ్చ మెత్తి బదార్థము యొక్కసుంపు, భిక్షాన్నమూహాము.

భైరవము *bhairavamu.* [Skt.] n. Frightfulness. భయంకరత్వము. Darkness, or swimming of the eyes. కన్నులకు భైరవముకమ్మినది a darkness came over my eyes, I was dazzled. adj. Terrible, frightful. భైరవ కత్తి *bhairava-katti.* n. A large heavy two edged sword. "భైరవకర్తులు పట్టుకరాగా." Pal. 259. భైరవి or భైరి *bhairavi.* n. The Peregrine Falcon, *Falco peregrinus.* జుట్టుభైరవి the Crested Hawk Eagle. భూత భైరవి an epithet of the goddess Kāli or Durga who is the same as Isis or Venus. పార్వతి. A shrub called *Premna serratifolia.* Rox. iii. 77. భైరవుడు *bhairavudu.* n. A name of Siva, but more especially an inferior manifestation or form of the deity, eight of which, are called by the common name భైరవులు, and are severally termed అసితాంగభైర వుడు, రురుభైరవుడు, చండభైరవుడు, క్రోధభైర వుడు, ఉన్మత్తభైరవుడు, కుపిత భైరవుడు, భీషణభైర వుడు, సంహారభైరవుడు, ఆకాశభైరవుడు, (a form of Siva, corresponding to *Anubis* or *Osiris.*)

భైషజ్యము *bhaishajyamu.* [Skt. from భేషజము.] n. Medicine. ఔషధము.

భో bhō

భో *bhō.* [Skt.] n. A vocative particle. "Oh!" Fowls are called together by this cry.

భోంచేయు *bhōn-chēyu.* [Tel. short for భోజనముచేయు.] v. n. To feed, eat, take a meal, dine.

భోక్త *bhōkta.* [Skt.] n. One who eats, భుజించువాడు. One who enjoys. అనుభవించువాడు. కర్తాభోక్తజగదీశ్వరుడు the creator and enjoyer is God, all things are created by God for his good pleasure. భోక్తవ్యము *bhōktavyamu.* adj. Fit to be eaten or enjoyed, తిన దగిన, అనుభవింపదగిన.

భోగట్టా *bhōgaṭṭā.* [H.] n. An enquiry, విచారణ. భోగట్టాచేయు *bhōgaṭṭā-chēyu.* v. a. To inquire into, విచారించు.

భోగము *bhōgamu.* [Skt.] n. Enjoyment, possession, అనుభవము. Happiness, సుఖము. Food, భోజనము. A snake's body or crest. పాముశరీరము, పడగ, పాముపడగ. అష్టభోగములు the eight kinds of enjoyment as House గృహము, Bed శయ్య, Clothes వస్త్రము, Ornaments ఆభరణము, Woman's company స్త్రీ, Flowers పుష్పము, Scent గంధము and Betel తాంబూలము. ఏకభోగము undivided possession. ఏకభోగగ్రామము a village in the hands of one single person. పాలిభోగము separate possession. పాలిభోగగ్రామము a village whereof the land is the property of several persons, each of whom holds his land as a separate property and always retains the same fields. ఈ సంవత్సరము ఒక భోగము పండినది ఒక భోగము పోయినది one crop turned out well, one crop turned out ill. భోగగృహము *bhōga-*

grihamu. n. A bed room. పడకగది. **భోగ బంద** *bhōga-banda.* n. A mortgage in which the article pledged or mortgaged may be converted to use, as land, houses, cattle, &c., the profits of which are to be appropriated by the lender or mortgagee in lieu of interest. **భోగమంటపము** *bhōga-mantapamu.* n. An open hall or porch of a temple, in which festivals are celebrated. కళ్యాణమంటపము. **భోగవతి** *bhōga-vati.* n. The name of the Capital of the Nagas or serpents, పాతాళము, దేవపట్టణము. The name of the infernal Ganges. పాతాళగంగ. A fashionable lady, భోగముసలి. **భోగస్త్రీ** *bhōga-stri.* n. A kept woman, mistress or concubine, a prostitute. "మచిత్రవీర్యుని భోగస్త్రీయందు విదురుంబుట్టించె." Vish. vi. 425. **భోగాశి పతి** *bhōgāsi-pati.* n. A name of Garuda. "భోగాశిపతితేరమ్మా నిన్నభూమా." Swa. v. 133. టీ॥ పన్నగాశనపతి, గరుత్మంతుడు. **భోగి** *bhōgi.* n. A happy man. భోగముసలినాడు. One who lives in splendour or luxury. అనుభవశాలియైనపురుషుడు. A serpent. పాము. The name given to the eves of some particular feasts. పండుగలో రెండవ దినము. **భోగింపు** *bhōginpu.* v. a. To enjoy, అనుభవించు. To be happy, సుఖించు. **భోగింపు** *bhōginpu.* n. Enjoyment. Plu. భోగింపులు. "మువమూనాడుమహోత్సవాదులచే భోగింపులన్ మీరభోగింపుటల్ వినుము." Radha. iii. 25. **భోగిని** *bhōgini.* n. A royal concubine. రాజు ఉంచిన భోగముది. An inferior wife of king. పట్టాభిషిక్తరాలుకాని రాజభార్య. A female serpent. ఆడుపాము. **భోగ్యత** *bhōgyata.* n. Deliciousness, sweetness. దీనిభోగ్యత చెప్పరానిది nothing is more delicious than this. **భోగ్యము** *bhōgyamu.* n. Use, usufruct, enjoyment, or something given in pledge or on mortgage. **భోగ్యపత్రము** a mortgage bond, wherein the lender assumes the temporary use of the property mortgaged. adj. Enjoyable, fit to be enjoyed, delicious, agreeable as food. అనుభవింపదగిన. ఆ తిండము భోగ్యముగానుండలేదు that food was not agreeable. **భోజనము** *bhōjanamu.* n. Food, a repast or meal, ఆహారము. Eating. కుడుచు. **భోజనముచేయు** to eat, to dine. **భోజనపుదొండ** small oranges pickled. **భోజరాజు** or **భోజుడు** *bhōja-rāju.* n. The name of a king celebrated by Sanskrit poets as a bountiful patron. **భోజ్యము** *bhōjyamu.* adj. Edible, fit to eat, eatable. భుజింపదగిన n. Food, ఆహారము.

భోటు *bhōṭa.* [Skt.] n. The name of a country, perhaps Bootan. "కర్ణాటనుపలుటభోటవిభుం, బలగ కాశీర కలింగ బబ్బరాధ్ర." Bair. v. 22.

భోరున or **భోరన** *bhōruna.* [Tel.] adv. Much, grandly, greatly, heavily (as rain.) నాన భోరున కురిసెడి it rained heavily. భోరున ఏడ్చెనది she wept bitterly. భోరున నడచెను he proceeded in great pomp. "భోరన కురిసెన పుష్పవృష్టులు." DRY. 2268. "మునిశ్వరులెల్లను భోరన దుమ్ముంతస్వాంతవిదూరులు నెప్పుడు, జనరంచిరి." M. III. ii. 28. **భోరుకొను** *bhōru-konu.* v. n. To resound, sound aloud. "శోకసంకులమనస్కులై భోరుకొనగా." Ila. i. 104. టీ॥ మిక్కిలి ధ్వనిచేయుచుండగా.

భోషాణము *bhōshāṇamu.* [Tel.] n. A large wooden box.

భౌ bhau

భౌంకీయము *bhaun-kriya.* [Skt.] n. The yelping of a dog. Vish. vii. 147.

భౌతికము *bhautikamu.* [Skt. from భూతము.] adj. Elementary, appertaining to the elements. పాంచభౌతికము composed of the five elements.

భౌముడు *bhaumuḍu.* [Skt. from భూమి.] n. Lit: Earthborn. A name of Mars. అంగారకుడు.

భౌరికుడు *bhaurikuḍu.* [Skt. from భూరి gold.] n. A treasurer, ధనాధ్యక్షుడు.

భ్ర bhra

భ్రంశము *bhramsamu.* [Skt.] n. Slipping, moving. Falling, declining from a height, or from propriety: falling from or off. జారుట, చలించుట.

భ్రమ or భ్రమము *bhrama.* [Skt.] n. Whirling round, gyration. గిర గిర తిరుగుట. Error or obliquity of judgment. Delusion, misapprehension. Misconception, illusion. Desire, wish, fondness, longing. భ్రాంతి. వానికి కొడుకును మరి వలెవని నిండా భ్రమగానున్నది he wishes very much to see his son. adj. Erroneous. తప్పైన, భ్రమపుమాటలు nonsense. భ్రమణము or భ్రము *bhramanamu.* n. Whirling, turning, going round, wandering. భ్రమపడు *bhrama-paḍu.* v. n To err, be mistaken, be deluded. భ్రమపరచు *bhrama-paraṭsu.* v. a. To mislead, delude. భ్రమప్రమాదము *bhrama-pramādamu.* n. A blunder, oversight. భ్రమయు, భ్రమియు or భ్రమయు *bhramayu.* v. n. To err, be deceived. To be confused, perplexed. భ్రమర *bhramara.* n. The large black carpenter bee, తుమ్మెద. The poets compare braids of black hair to clustering bees. A large kind of wasp. భ్రమరకీటన్యాయము like the caterpillars which the wasp places in its nest as food for its grubs; these are supposed to change into wasps; the similitude is used to point out the entire change produced in the mind of a pupil. భ్రమరకము *bhramarakamu.* n. Hair curled upon the forehead, నొసట మట్టలుమట్టలుగా తిరిగే ముంగురులు. A top బొంగరము. భ్రమరి *bhramari.* n. A female bee. ఆడుతుమ్మెద. భ్రమరించు *bhramariṭsu.* v. n. To circle round, భ్రమణముచేయు. భ్రమింపు or భ్రమియింపు *bhramiṭsu.* v. n. To turn round, to spin round. To be confused, misled, deluded. M. I. i. 157. భ్రమపాటు, భ్రమము.

భ్రష్టము *bhraṣhṭamu.* [Skt.] adj. Fallen, lost, depraved, fallen from virtue. జారిన. భ్రష్టు or భ్రష్టుడు *bhraṣhṭu.* n. One who has fallen from. కులభ్రష్టుడు one who is excommunicated, an outcast. దేశభ్రష్టుడు one who has lost his kingdom, one who is driven from his country.

భ్రా bhrā

భ్రాంతము *bhrāntamu.* [Skt.] adj. Whirled, revolved; perplexed, deluded; blundering, mistaken. గిర గిర తిరగబడ్డ, పొరపాటుబడ్డ, భ్రాంతిపొందిన. భ్రాంతివృష్టి giddiness. భ్రాంతి *bhrānti.* n. Fancy, whim, error, delusion, whirling. భ్రమ, గిరగిర తిరుగుడము, మిథ్యామతి. ఉన్నది లేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తెలుచుట.

భ్రాజిల్లు *bhrājillu.* [Skt.] v. n. To shine. ప్రకాశించు. భ్రాజితము *bhrājitamu.* adj. Brilliant, shining. ప్రకాశించే. B. X. i. 38.

భ్రాత *bhrāta.* [Skt. Cognate with Eng. "Brother."] n. A brother. తోడబుట్టిన వాడు. భ్రాతృజుడు or భ్రాతేయుడు *bhrātṛi-juḍu.* n. The son of a brother, తోడబుట్టినవానికొడుకు. భ్రాతృస్నేహము *bhrātṛi-snēhamu.* n. Brotherly love. భ్రాతృవ్యుడు *bhrātṛi-vyuḍu.* n. The son of a brother, తోడబుట్టినవానికొడుకు. An enemy, పగవాడు. భ్రాతేయము *bhrātṛi-yamu.* adj. Fraternal, appertaining to a brother. తోడబుట్టినవాని సంబంధమైన.

భ్రామరము *bhrāmaramu.* [Skt. from భ్రమరము.] n. Pure honey. భ్రమరములుకూర్చిన తెల్లతేనె. adj. Pertaining to bees, భ్రమర సంబంధమైన.

భ్రామిక *bhrāmika.* [Skt. from భ్రమ.] n. Wish, longing. కోరిక, ఆశ. "భ్రామికలుదీర సంభోగ్యభోగులై కాంతలుమగలు చొప్పిన కైవడులాగ." II. ii. 129.

భ్రక్షము *bhrakshamu*. [Skt]. n. A frying-pan. మంగలము, వేపుడుచెట్టి.

భ్రు bhru

భ్రుకుంసుడు *bhrukumsudu*. [Skt.] n. A man who puts on a woman's garb. A male actor or dancer in female apparel. స్త్రీవేషధారి. స్త్రీవేషమువేసికొని ఆడేపురుషుడు. నాట్యపురుషుడు. "హసిరోల్లసనివిధిగాభ్రక్షుండ్ర కుభ్రూభ్రుకుంసలవాదులన్గరిదీర్చిపుచ్చి." A. iv. 61. టీ॥ భ్రుకుంసల, వక్రకులయొక్క.

భ్రుకుటి, భృకుటి or భ్రూకుటి *bhrukuti*. [Skt.] n. A frown. కనుబొమ్మలనిరుపడము, బొమముడి.

భ్రూ bhru

భ్రూ *bhrū*. [Skt.] n. The eye-brow. కను బొమ్మ. భ్రూభంగము or భ్రూవిక్షేపము moving the eyebrows as in winking. బొమముడి. "నటనాడంబులు కన్నుసన్నలను భ్రూభంగంబులుం గర్షముల్." T. iv. 13. టీ॥ భ్రూభంగంబులుం, కనుబొమ్మసన్నలను. భ్రూకుటి Same as భ్రుకుటి. (q. v.)

భ్రూణము *bhrūṇamu*. [Skt.] n. An embryo, fœtus: a child. అర్భకుడు, కడుపులో పిల్లి చూలు, గర్భము, బిడ్డ.

భ్రే bhrē

భ్రేషము *bhrēshamu*. [Skt.] n. Dereliction of duty. కీడుకు ఉచితమైన కర్మమునుండి చలించుట.

మ ma

మ *ma*. The latter M. It stands, like the English letter M for the hieroglyphic sign representing the horns of an owl. (See Taylor.) This letter when an initial is sometimes dropped in poetry. Thus ఏమం is written for మేమం Sometimes it is inserted to prevent elision as in ఉన్నమనుచు, నినినమను.

మంకు *manku*. [Tel.] adj. Vile, abominable; stubborn; dull, stupid. కొంజి. n. A fool, a stubborn man, a wretch, a jade. దుష్టుడు, దుర్మార్గుడు. మూర్ఖుడు, మూర్ఖురాలు. మంకుతనము *manku-tanamu*. n. Stupidity, brutishness, stubbornness. పండితనము.

మంకెన *mankena*. [Tel.] n. A hamper, pannier. ఎద్దుమీద నీళ్లకింకిలు తెచ్చుటకు వెదురుతోకట్టినది. A certain tree, *Pentapetes phœnicea*. జపా, బంధూకము, దాసాని చెట్టు.

మంగ or మ్రంగ *manga*. [Tel.] n. The tree called *Vangueria spinosa*, or *Randia dumetorum*. పిండీతకము, మంచాచెట్టు.

మంగలి *mangala*. [Tel.] n. The barber caste. మంగలకత్తి *mangala-katti*. n. A razor, క్షురము. మంగలకత్తినామ the constellation called కృత్తికానక్షత్రము. మంగలపక్కి *mangala-pikke*. n. A kind of fish. మంగల పిట్ట or మంగలకత్తిపిట్ట *mangala-pitta*. n. The bird called a Palm Swift, *Tachornis batassiensis* (P. B. I.) Also, applied to some species of Martins. మంగలి, మంగల వాడు or మంగి *mangali*. n. A barber. దివాకీర్తి. మంగలిబోళ్లు *mangali-kōllu*. n. plu. The clarionet used by the barbers, సన్నాయి. మంగలిపని *mangali-pani*. n. Shaving, క్షౌరము.

మంగలము *mangalamu*. [Tel.] n. A pipkin. An earthen vessel to roast grain in. అంబరీషము, భ్రాష్ట్రము, వేపుడుచెట్టి.

మంగళము *mangalamu*. [Skt.] n. Happiness, good fortune, well-being, welfare, prosperity. భద్రము, క్షేమము. The lines at the opening of a poem in praise of some deity

adj. Happy, lucky, fortunate, auspicious, prosperous, faring well. శుభమైన. నీకు మంగళమగుగాక blessings upon thee. **మంగళదేవత** *mangala-dēvata.* n. Lakshmi. **మంగళవారము** *mangala-varamu.* n. Tuesday. అంగారకవారము. **మంగళసూత్రము** *mangala-sūtramu.* n. The cord or necklace with which the తాళిబొట్టు or token of marriage is fastened on the neck of the bride. బొట్టుదారము. **మంగళహారతి** or **మంగళారతి** *mangala-hārati.* (మంగళ + ఆరతి.) n. A lamp used for waving before an idol, శుభకరమైన ఆరతి. Also, the closing verse of a play, the denouement. **మంగళాష్టకము** a particular kind of song. **మంగళాశాసనము** *mangala-śāsanamu.* n. A benediction, ఆశీర్వాదము. **మంగళుడు** *mangaluḍu.* n. A name of Angāraka, who corresponds to Mars, అంగారకుడు. **మంగళ్యము** *mangalyamu.* n. The peepul tree. రావిచెట్టు, జెమ్మిచెట్టు.

మంగు or **మంగుడు** *mangu.* [Tel.] n. Crow's feet, marks of age in the face. ముఖమందలి నల్లనిపొడ, మొటిమలు.

మంచము *manchamu.* [Skt. borrowed from Drav.] n. A couch, cot, bedstead. మంచే ము. A scaffolding, మంచె.

మంచి *manchi.* [Tel.] n. Good, మేలు. మంచి చెబ్బరలు good and evil. adj. Good, excellent, best; sound, fine, fair; much, great, severe (as a blow, a fever), heavy (as rain.) adv. Very, మిక్కిలి. వాడు మంచివాడు he is a good man. మంచివారితో చెలిమిచేయుము seek the company of good men. మంచిపేరు a good name, i. e., reputation, character. వాడు మంచిపేరెత్తినాడు he gained good repute. మంచినీళ్లు good or drinkable water. వానితో మంచిమాటలాడి ఆ పుస్తకమును తెచ్చితి. I spoke him fair, and brought the book. దీనియొక్క మంచి చెడ్డలు వానికి నిమి త్తములేదు, చేక, దీని మంచి చెడ్డలతో వానికి ప్ర సక్తిలేదు he has nothing to do with its good or evil fortune. మంచిగంధము sandal, శ్రీగం ధము. మంచిగాయము a severe wound. మంచిచేయి the right hand. మంచిచెబ్బ a sound or severe blow. మంచినిద్ర sound sleep. మంచినూనె sesamum oil. మంచిపాము a venomous snake, i. e., the cobra. మంచిపగడము real coral. మంచిపాలు pure milk, i. e., unmixed with water. మంచిముత్తెము a true pearl. మంచివాన heavy rain. ఇది మంచిబంగారా, కాకిబంగారా is this real gold or tinsel? ఒకటి మంచికుక్క, ఒకటి చెడ్డకుక్క one dog is sound, the other is mad. వానిమీద మంచిచిక్కు తెచ్చినారు they have brought a serious charge against him. మంచిది పో well, you may go! మంచిది కానీ well, be it so! **మంచితనము** *manchi-tanamu.* n. Goodness, friendliness, gentleness. వానిని మంచిచేసుకు చేసికొన్నాను they spoke him fair or got him over. మంచితనాన అయ్యేది చెడుతనాన కాదు you may do that by fair means, which you cannot do by violence.

మంచె or **మంచియ** *manche.* [Tel.] n. A shelf, stand, or platform. A shed or scaffolding erected on posts for persons who watch crops. ఆరుగు, చేల్పరియుపయిటి మంచం.

మంచేము [Tel.] n. A cot. See మంచము.

మంచు *mantsu.* [Tel.] n. Dew, fog, mist. Snow. హిమము. మంచుగడ్డ ice. మంచుతున్నది dew is falling. **మంచుపుంజము** a sort of cloth. BD. iii. 98. **మంచుకొండ** or **మంచుగుబ్బలి** *mantsu-konda.* n. The Himalaya Mts. **మంచుకాలము** the dewy season, హేమంతఋతువు.

మంచు or **మనుచు** *mantsu.* [Tel. from మను v.] v. a. To preserve, maintain, nourish, or cherish. పోషించు.

మంజరి *manjari.* [Skt.] n. A tender branch of a tree with sprouted leaves, చిగిరించిన

మంజరి. A posy, bunch of flowers or leaves, nosegay. పూమంజరి, చిన్నమంజరి. (Used of a collection of proverbs or poems, as సీసమంజరి.) A large pearl, పెద్దముత్తెము.

మంజిడి or మంజిటి *manjiḍi*. [Tel.] n. A kind of horse's pace, అశ్వగమనవిశేషము. A particolored cloth, చిత్రవర్ణవస్త్రము. A blue cloth, నీలవస్త్రము. "మంజిళ్లపరిపాటి మరిగినటుల, రంజి స్థానమ్ము సొంచాటి లేశాలము." Navan. D. p. 310.

మంజిమ or మంజిమము *manjima*. [Skt.] n. Beauty, elegance. మనోజ్ఞత.

మంజిష్ఠ *manjishṭa*. [Skt.] n. Madder, a plant used in medicine and in dyeing, *Rubia cordifolia*. A very brilliant red colour, మంజిష్ఠచీర a red petticoat. మంజిష్ఠ పటరమ్మ పీఠావళి a crimson cushion. మంజిటి (from మంజిష్ఠ) Same as మంజిష్ఠ.

మంజీరము *manjīramu*. [Skt.] n. A ring and bells worn round the ankle or toe; an anklet, అందె, మాపురము.

మంజులము *manjulamu*. [Skt.] adj. Sweet, delicious, pleasing. Pretty, మనోజ్ఞమైన. మంజువు *manjuvu*. adj. Beautiful, pleasing, agreeable. మనోజ్ఞమైన. మంజుభాషిణి or మంజువాణి a sweet voiced girl. మంచిమాటలాడేస్త్రీ.

మంజూరు *manjūru*. [H.] n. Approval, sanction. మంజూరుచేయు to approve, admit, sanction.

మంజూష *manjūsha*. [Skt.] n. A large basket or box. పెద్దపెట్టె. మంజూస or మంజసము *manjūsa*. [from మంజూష.] n. A box or ark.

"మాతుడరుగు దెంచి మాదిరిన్న,
భీజంధరితమైనమంజసలోనన్ని,
కొదుగుబాదితోకగొనుపవ్వి."
M. I. v. 36.

మంజోడి or మంజోటి *manjoḍi*. [Tel.] n. A certain weight (in diamonds,) a carat. వజ్రమునందొక్క, రత్నమునందొనిక్.

మంట *manta*. [Tel. from మండు.] n. A blaze, flame, burning. A hot or burning sensation. జ్వాల. Heat, acute pain, inflammation. మరుమ్రుగుమంటకొట్టి. Fury, wrath, కోపము. వానిని చూస్తే నాకు మంటవస్తున్నది I am provoked at seeing it. కడుపుమంట envy. కడుపుమంట తీర తిట్టినాడు he cursed till his rage was exhausted. కడుపుమంటమాటలు ఎందుకు వింటావు why do you listen to envious language? మంట దేమురు or మంటమానె *manta-tamuru*. n. Burning oil. మంటనెయ్యి hot ghee. మంటమాఁక or మంటలమారి a peevish or pestilent fellow, కోపిష్ఠుడు; an envious man, ఓర్వలేనివాడు.

మంటకము *mantakamu*. [Skt.] n. A biscuit, a sort of wheaten cake without sugar. పంచదార వేయని గోదుమపూరి.

మంటపము Same as మండపము (q. v.).

మంటి *manti*. [Tel.] n. Genitive of మన్ను earth. మంటిమాను *manti-mānu*. n. Earth oil.

మంటి or మంటిని *manti*. [Tel. from మను to live.] I lived, బ్రతికితిని, కడతేరితిని. "వినుమంటమంటిమరలన్నవై" Parij. iii. 27. I am alive again.

మండ *manḍa*. [Tel.] n. A twig with leaves on it. చెట్టుకొమ్మ. A small branch, తుంపళ్ళు. the back of the hand. మీకెయ్యి. A frying brush, వేపుదుకుచ్చు. An ankle, చీలమండ.

మండనము *mandanamu*. [Skt.] n. Adorning, dressing, decorating, decoration. An ornament, jewel, భూషణము, అలంకారము. మండనుడు *mandanuḍu*. n. One who is dressed or ornamented. "ఏకాంతభక్తిమతీత మండనుడు" he who is adorned with faith. BD. v. 1.

మండపము *mandapamu.* [Skt.] n. A porch, a portico, స్తంభములమీద కట్టిన కట్టడము. A bower, pavilion, చావడి, సభాభేదము. నాలుగు కాళ్లమండపము a four pillared portico. ముఖమండపము a porch of a temple. **మండపి** or **గర్భమండపి** *mandapi.* n. A shrine, a sanctuary. గర్భగృహము. A small portico, చిన్నమండపము. "గర్భమండపి నడిగిన కలశజలము." A. vi. 7.

మండము or **మండా** *mandamu.* [Skt.] n. Scum, skimming, froth, foam, barm, పర్విసస్త్రవ్యసారము, మిగడ, సారము. An ornament, భూషణము. **మండకంచేము** *manda-kantsamu.* n. A platter that has a rim like a soup plate. అంచుకట్టిన కంచేము. ఆకుకంచము a platter that has no rim. **మండగంజి** *manda-ganji.* n. Gruel strained clear of rice. మెరుగులులేని గంజి. **మండకారకుడు** *manda-kārakudu.* n. A distiller. గమ్మల్లవాడు, కల్వరివాడు.

మండలము *mandalamu.* [Skt.] n. The disc (of the sun, moon and stars.) సూర్యచంద్రాదులబింబము. An orb, బింబము. A circumference in general; or the circle which bounds the view, the sensible horizon. A halo, పరివేషము. A province, district, country or empire; a region, place. దేశము. ముఖమండలము the face. A heap, a quantity. A multitude, an assembly. సమూహము. A division of the Rig-Veda. The period of forty days. మండలార్ధము twenty days. ఈ ఔషధము ఒకమండలము దినములు పుచ్చుకోవలసినది, లేక, సేవించవలెను you should take this medicine for forty days. Standing with the legs apart, as an archer sometimes does. ధనుర్విసర్జస్థానస్థితిభేదము. Leprosy, కుష్ఠము. **మండలాగ్రము** *mandalāgramu.* n. A sword, a scimitar, కత్తి. **మండలి** *mandali.* n. Society, an assembly, సమూహము. A dog, కుక్క. A cat, పిల్లి. A serpent, పాము. **మండలేశ్వరుడు** *mandal-iswarudu.* n. An independent sovereign, a monarch. చక్రవర్తి సార్వభౌమ నృపాలకులలో గ్రామాధిపతి, ప్రభుడాదా.

మండాడు *mand-āḍu.* [Tel.] v. a. To beg, beseech, pray. బతిమాలడము, సోదాడు, దైన్యముతో యాచించు. "దిష్టి ఆకోరిధయకంపి రాత్మడైనాడు. నండికి నీశ్వరోశ్వరునకుసరికి, మం డాడబోయిన మురియుండుతగిరే." పండి: ప్ర. i. **మండాటము** *mand-āṭamu.* n. The act of begging with great humility. దైన్యముతో యాచించుట.

మండి or **మండీ** *mandi.* [Tel.] n. Kneeling down with one leg, an attitude in archery, ఒకకాలితో నేలమీద మోకరించుట, ఆర్చిధారణము. [H.] n. A wholesale shop, భారీ సరుకులు ఆమ్మేచోటు. **మండీలు** *mandilu.* n. A sort of sweet cakes. **మండీగంజ్రలు** *mandi-ganjralu.* n. A sort of grain. "మండీకంజ్రాలు, వామిమ్మెలలు, తీగమల్లెలు." H. iv. 155.

మండిగము *mandigamu.* [Tel.] n. A threshold. గడప.

మండిగె or **మండెగ** *mandige.* [Tel.] n. A very thin cake made of fine flour, milk, sugar, &c. పిత్తుకవిశేషము. "కుదుములో నా కెలుబెల్లపుమండిగెలు."

మండితము *manditamu.* [Skt.] adj. Dressed, decorated, decked. అలంకరింపబడ్డ. **మండితుడు** *manditudu.* n. One who is dressed, arrayed, or decorated. అలంకరింపబడినవాడు.

మండిలూటి *mandilūṭi.* [Tel.] n. An abscess. లోపలనే ఆగకొయ్యండు వ్రణము.

మండు *mandu.* [Tel.] v. n. To burn, blaze, flame. జ్వలించు. To smart, or give acute pain. చురుక్కుమని నొప్పిపెట్టు. To be in a fury or violent rage. కోపము మొదలగు వానిచేత రేపించు. నా కండ్లు మండుచున్నవి my eyes are smarting or burning. అయ్యో నా కడుపు మండుచున్నదే alas! I am much grieved. ఈమాట వింటే వానికి ఒళ్లు మండదా

it be heard of this, will he not be in a fury? **మండువేసవి** *mandu-vēsi.* n. A hot month, the hot weather, వసంతఋతువు. **మండింపు** *mandimpu.* v. n. To provoke, irritate, stir up.

మండువా *manduvā.* [Tel.] n. A courtyard. A booth. A stable for horses, శుర్రాలపాక, శుర్రపుశాల. స్వా. i.

మండూకము or **మండుకము** *mandūkamu.* [Skt.] n. A frog. కప్ప. **మండూకపర్ణము** *mandūka-parṇamu.* n. A plant. *Bignonia indica.* దుంటకూరచెట్టు. **మండూకపర్ణి** *mandūka-parṇi.* n. The madder plant, మంజిష్ఠ. **మండూకి** *mandūki.* n. A female, or small frog. ఆడుకప్ప, చిరుకప్ప.

మండూరము *mandūramu.* [Skt.] n. The rust of iron, or refuse of melted iron, used as a medicine. ఇనుపచిట్టెము, ఇనుప చిట్టెముతో చేసిన పిండారము.

మండె or **మండియ** *mande* [Tel.] A stock or heap of the unthrashed ears of the great millet, or of cut tobacco. జొన్న కుచ్చెలను దించి కంకిపోసి ప్రోగుచేసి ఉంచేసిన పొగాకుకట్ట.

మండోదరి *mand-ōdari.* n. Ravana's first wife. A prudent woman. బుద్ధిమంతురాలు.

మంత్ర *mandra.* [Tel.] n. A kind of thorny tree. H. iv 10.

మంత్రగబ్బ *mandra-gabba.* [Tel.] n. A large black scorpion. పుట్టతేలు, నల్లని పెద్దతేలు.

మంద్రాడు *mandr-āḍu.* [Tel.] v. n. To be grieved, సంతాపించు. **మంద్రాటము** *mandr-āṭamu.* n. Grief, సంతాపము, ఉ. హ. ii.

మంద్రె *mandre.* [Tel. for మనుదురా.] v. inter. Will they live! బ్రతికురా. "ధూపితిలేకున్న మంద్రె" M. XII. ii. 273.

మంత *manta.* [Skt.] n. One who considers, a thinker. ఆలోచించువాడు. **మంతనము** *mantanamu.* n. Secrecy, a secret place, a place of concealment, రహస్యము, ఏకాంత స్థలము, ఏకాంతము. A secret consultation, secret advice, రహస్యాలోచన. "కలసియొక్కొంతసేపు శృంగాటకములు, నగరిజనుమాటలు మంతనంబులాడినవని విచ్ఛేదింపుచిండ్లకు." A. iv. 6. **మంతరసాని** Same as మంత్రసాని (q. v.) **మంతిరి** Same as మంత్రి (q. v.) **మంతిరింపు** Same as మంత్రింపు (q. v.). **మంతవ్యుడు** *mantavyuḍu.* n. One who is fit to be consulted with, ఆలోచింపదగినవాడు.

మంతు *mantu.* [Tel.] n. Greatness, glory, nobility. భూతి, ప్రసిద్ధి. "వెలయలమగరా, మంత వలమంతుకెక్కినవు, మంతెపుపనినవికాలోన." Ila. i. 113. [From Skt.] n. A minister, మంత్రి. The Queen in chess. Also, same as మంత్రము (q. v.).

మంతువు *mantuvu.* [Skt.] n. A fault, offence, transgression, అపరాధము. Understanding, intellect. బుద్ధి. తెలివి.

మంతుడు *mantuḍu.* [Skt.] An affix, denoting One who has. బుద్ధిమంతుడు one who is wise.

మంత్రము *mantramu.* [Skt.] n. A sacred text or hymn. A verse sacred to some deity, used as a prayer. A spell, a charm, incantation. జాలవిద్య. Secret consultation, secret counsel. రహస్యము, మంత్రోక్త రహస్యపుమాట. Help in a woman's confinement, ప్రసవోపాయము. **మంత్రపుష్పము** consecrated flowers. **మంత్రాక్షతలు** blessed rice, i. e., rice over which incantations have been pronounced. నీదివ్యనామ మంత్ర మునేర్ by the force of thy blessed name. **మంత్రణ** or **మంత్రణము** *mantraṇa.* n. A secret consultation, రహస్యాలోచన. **మంత్రకాడు** or **మంత్రవాది** *mantra-kāḍu.* n. A magician, conjurer. మాంత్రికుడు, ఇంద్రజాలవిద్యకెరిగినవాడు. **మంత్రసాని** or **మంతరసాని** *mantra-sāni.* n. A midwife, **మంత్రసానితనము** *mantra-sāni-tanamu.* n. Midwifery. మంత్రసానికి ఒళ్లుదాచుకొలవా

can you conceal the truth from your midwife? **మంత్రాంగము** *mantr-angamu.* n. Machination, trickery. **తంత్రము.** **మంత్రి** *mantri.* n. A minister, a counsellor, or adviser, బుద్ధిసహాయుడు. The queen at chess. **మంత్రించు** or **మంత్రింపు** *mantrinchu.* v. n. To charm, or perform magic spells over. మంత్రముచేయు.

మంథము, మంథానము or **మంథరము** *manthamu.* [Skt.] n. A churning staff, కవ్వము. **మంథము** n. An emulsion of medicine in fine powder with four parts of cold water. ఒకమూకుడులో 4 పలుముల నీళ్లో ఒకపలుమునుపోసి అందోళ పలపల్లాగున బొడ్డిగ్రహ్యములను వేసక్రమి పంచిపైని చిలికి వడియకట్టుట. కాశీఖండము, p. 151. **మంథనము** *manthanamu.* n. Churning, త్రచ్చుట. **మంథని** *manthani.* n. A churn. **మజ్జిగచిలికే కుండ.** తొలకపవ, కర్ణకీ. **మంథరజ్జువు** *manthara-jjuvu.* n. A churning rope, తెడ్డుత్రాడు. **మంథాద్రి, మంథాచలము మంథశైలము** or **మందరగిరి** *manth-adri.* n. The name of a mountain which served as a churning rod for the Ambrosia. కవ్వపుగొండ.

మంథర *manthara.* [Skt.] n. The name of a female slave of Kaikeyi. A scheming woman. తాంత్రపురాలు.

మంద *manda.* [Tel.] n. A flock or herd of cattle. పశుసమూహము. A place where the flocks or herds are kept outside a village, ఊరికిబయట పశువులుండుచోటు. A hamlet, inhabited by herdsmen, గొల్లపల్లె. **కుక్కల మంద** a pack of dogs. **మందకట్టు** or **మంద కట్టుబాటు** the bye-laws of shepherds. గొల్లలు పేర్వేరచుకొన్న ఏర్పాటులు. ఆ చేలకు **మందకట్టిరి** they manured the field by penning sheep or goats on it. **మందగూడు** *manda-gonu.* v. n. To come together in a crowd, మంద గానుండు. **మందపిచ్చిక** *manda-pichchika.* n. The name of a little white breasted bird with a black-head. పెదమంద పిచ్చిక a species witha yellow breast. **మంద ప్రోయాలు** *manda-proyalu.* n. A shepherdess, గొల్లది.

మందట *mandata.* [Tel.] n. Nearness, సమీపము. Weakness, బలహీనత. adv. Near, along with, at, before.

మందటిల్లు or **మందటిలు** *mandatillu.* [Tel. from మందము.] v. n. To subside, to grow weak, అడగు.

మందడి *mandadi.* [Tel.] n. A stable, గుర్రపుశాల. **మందడిగోడ** a partition wall. **మందడీడు** *mandad-idu.* n. A groom, a horse-keeper గుర్రపువాడు.

"తీ॥ లాయములున్న,
యపుడుదొసగించుకయం చేనియట్లుగాగ,
మాటిమాటికిబరికించి మందడీల.
కెల్లనూరటయనుచుపల్లసేర్తు."
M. IV. i. 89.

మందము *mandamu.* [Skt.] adj. Slow, tardy, dull, stupid, heavy, foolish; gentle, soft, not violent, మెల్లని. **మందమారుతము** a gentle breeze. **మందగమనము** a gentle pace. **మందబుద్ధి** dull intellect. **మందమతి** a block-head. **మందస్వరము** a low tone. **మందాహారము** generous diet. n. Thickness, slowness, indigestion, loss of appetite. మాంద్యము, చెరుము. వానికి కడుపులో **మందము** గానున్నది he suffers from indigestion. **మందగాము** *manda-gami.* n. One who walks slow, పెల్లగానడచువాడు. **మందగమన** or **మందగామిని** *manda-gamana.* n. The 'gentle mover,' an epithet of a graceful woman. **మందగించు** *manda-ginchu.* v. n. To become dull, to lose one's appetite. To fall, as price. **మందముగు.** ఇప్పుడు సరి **మందగించినది** the market is now dull. సరిదక్కినది. **మందస్మితము** or **మంద హాసము** *manda-smitamu.* n. A smile, a gentle laugh, చిరునవ్వు. **మందాగ్ని** *mandagni.* n. A slow fire. Want of appetite:

(hunger being considered as fire.) అగ్ని మాంద్యము మందాగ్నిమము mand-agnimamu. n. Modesty, bashfulness, shame. సిగ్గు, లజ్జ. మందోష్ణము mand-ōshṇamu. n. Slight warmth, lukewarmness, gentle heat. మందోష్ణ, ఇందుకోడి. adj. Warm, tepid, lukewarm. మందోష్ణపు, గోరువెచ్చని.

మందరము mandaramu. [Skt.] n. The mountain Mandara, the Indian Olympus. The gods are said to have churned the ocean with it and it now lies at the foot of Mount Meru. మందరధరుడు (A. v. 172.) an epithet of Vishnu.

మండల mandala. [Tel.] n. A limit, boundary, extent. మేర. Manner, విధము. Life, జీవము. The act of living, మనుటలు. Nearness, చనవు.

మండలించు manda-lintsu. [Tel.] v. n. To tell, చెప్పు. To suggest, warn, allege, mention, remonstrate. ఎచ్చరించు. బుద్ధి చేయు. To command, order, ఆజ్ఞాపించు. To think, తలచు. To pacify. "నీవు ప్రతియుంకు కారణంబిగియటించు, మండలింపుము నాయానమందయా." Ila. iv. 65. మండలింపు mandalimpu. n. Business, వ్యాపారము. A suggestion, remonstrance.

మండస or మండసము mandasa. [from Skt.] n. A chest, a large bin, an ark or great box. పెట్టె.

మందాకిని mandakini. [Skt.] n. The Ganges of heaven. A woman sixty years old. "ఆమందాకిని మాయిల్లు." Vasa. Intro. vi.

మందారము mandāramu. [Skt.] n. One of the five celestial trees, ఐదు కల్పవృక్షములు. The Gigantic Swallowwort, or Coral tree, *Calotropis gigantea*. జిల్లేడుచెట్టు. దీనిమందారధరుడు he who is to the wretched a tree of life.

మందారము mandāramu. [Tel.] n. Cloudy or gloomy weather. మేఘాంధకారము, మబ్బు పట్టియుండుట. ఇప్పుడు మబ్బుమందారముగా నున్నది the weather is now gloomy.

మంది mandi. [Tel.] n. People, జనసమూహము. A retinue, పరివారము. Infantry, కాల్బలము. అయిదుమంది five persons. కొంత మంది a few persons. సగముమంది half the people. ఎంతమంది how many persons? పదిపదిహేనుమంది ten or fifteen persons.

మందిరము mandiramu. [Skt.] n. A house, గృహము. A town, పట్టణము. A temple, దేవతాలయము. రామమందిరము Rama's temple.

మందు mandu. [Tel. cf. Tam. మరుందు.] n. Medicine, physic, a drug. ఔషధము. A love powder, వశ్యౌషధము. An antidote, ప్రతిక్రియ. An expedient, ఉపాయము. దీనికొక మందుచెప్పెదను I will tell you a device for this. Poison, విషము. Gunpowder, తుపాకి మందు. A rarity, a scarce thing. ఇంట్లో బియ్యము మందుకైనలేదు there is no rice to be had for love or money. మంచివానికి మాట్లాడిన దోషమందు if you are silent towards a good man it is a punishment to him. నీలిమందు indigo. కల్లమందు opium. మందు తాగినా or కల్లమందుతాగినా an opium eater. మలపుమందు or వశ్యమందు love powder. మందుకాటుక eye salve. మందుపెట్టు to drug, to infatuate a person by administering to him or her a love powder, to poison. మందోవ్యాధికి మందులేదు there is no cure for the heart-ache. మాటమందు మాని కొంపకొల్లేరు the love powder administered by her has turned his head. adj. Impossible, దుర్లభము. "మందుమందనుచు మందుమందిందు." భార. iv. మందుపట్టడ mandu-paṭṭaḍa. n. A place where fireworks are prepared, బాణసంచాచేయుచోటు. మందుమల mandu-mala. n. A hill on which drugs are found, an epithet applied to a hill called ద్రోణము. మందులమారి mandula-māri. n. One who administers

love powders. **మందాకు** *mandāku.* n. A medicinal herb, ఓషధి. "కోటబంగారుగా జేయుకొరకుమన్ను, భస్మపడిచిన మందాకు పసరి నంగ." A. ii. 8. **మందులవాడు** *mandula-vāḍu.* n. A druggist.

మందుడు *mandudu.* [Skt.] n. A blockhead, a fool, మూఢుడు.

మందుర *mandura.* [Skt.] n. A stable, నాటి శాల. స్థానము. **మందురకుడు** *mandura-kuḍu.* n. A horsekeeper, హయపాలకుడు. గుర్రపువాడు.

మందేమేలము *mande-mēlamu.* [Tel.] n. Over-familiarity leading to insolence, meddling, impertinence. మించిచనవు. అధికస్నేహము, అధికప్రసంగము. Disregard, carelessness, ఉపేక్ష. "మమపితృత్రనామరశంఖికిరీటవిచిత్రశయ్యాసౌధసింహాసనంబులుక్రిందనుట మనమందమేలంబుబంగాదె." B. X. ii. 666. "చిన్నవాడితి మనకెలిమినహించి, మన్నింపవల సినమందమేలంబు." Sārang D. ii. 238.

మంద్రము *mandramu.* [Skt.] n. A base, or low sound, such as that of muttering thunder. హృదయజాతి నంభీరధ్వని.

మంపు *mampu.* [Tel.] n. Drowsiness, intoxication, tipsiness, heaviness, నిద్రమబ్బు. మత్తు, పైకము. "ఉగ మంపెసగనిచూతులవ మూత్రముచేతని ముజ్జగంబు మో, హింపగజేయందొరి మిక నీవుపహించితిగాన." Vijaya Vilasa. i. 92. **మంపిల్లు, మంపిలు** or **మంపుగొను** *mampillu.* v. n. To be heavy, to be drowsy. నిద్రమబ్బుగానుండు. To be intoxicated, మత్తిల్లు. "క్రోల్ పులుల్ మంపిల్లినోటగోటమనియార్చి,బలు పింగములైన బట్టజూచు." Sārang. i. 70.

మంబరము *mambaramu.* [Tel.] n. Burning, దహనము. **మంబరముచేయు** *mambaramu-chēyu.* v. a. To burn, దహించు.

మకమక *maka-maka* [Tel.] n. Dimness, as of the light of a lamp. **మకమకలాడు** *maka-maka-lāḍu.* v. n. To be dim, obscure, or dull. నిస్తేజస్కమైనాయుండు, నుద్దీపనముండు, మకిలగానుండు.

మకరందము *makarandamu.* [Skt.] n. The nectar or honey of a flower. పూదేన.

మకరము *makaramu.* [Skt.] n. An alligator, మొసలి. The sign of the Zodiac called Capricorn, రాశిభేదము. **మకరసంక్రమణము** or **మకరసంక్రాంతి** the passing of the sun into Capricorn. This is observed as the Pongul feast, పొంగలిపండుగ. **మకరకంఠి** *makara-kaṇṭhi.* n. A necklace shaped like an alligator. మొసలిమూతులుగనిలకంఠాభరణము. **మకరకుండలము** *makara-kuṇḍalamu.* n. An earring bearing the figure of a crocodile's head. మొసలిముఖముగల కర్ణభూషణము. **మకరతోరణము** *makara-tōraṇamu.* n. A festoon of cloth shaped like a crocodile, మొసలిమొదలైనరూపములను చిత్రించిచిత్రమగాకుట్టినవీధులలోకట్టేతోరణము. **మకరధ్వజుడు. మకరకేతనుడు** or **మకరధ్వజుడు** *makara-kuḍu.* n. An epithet of Manmadha, whose banner is an alligator. మన్మథుడు. **మకరాలయము** *makara-ālayamu.* n. The sea, సముద్రము. **మకరి** *makari.* n. A crocodile, or alligator, మొసలి. **మకరిక** or **మకరికాపత్రము** *makarika.* n. Figures of crocodiles drawn in gold dust on the cheeks or breasts of women, నెత్తిన్లేమీదను రొమ్ములమీదను వ్రాసే మొసలిఆకారము. "మకరీమకరికలు లవర్ణంబుల భాసిలుచున్న ముద్రలయిభాసిల." Vij. Vil. xi. 97. **మకరివల** *makari-valu.* n. A snare to catch crocodiles.

మకరతేము Same as **మాకతేము** (q. v.).

మకాము *makāmu.* [H.] n. A halting place, lodging, station. **మకాముగా** settled permanently.

మకిల *makila.* [Tel.] n. Dirtiness, soil, dirt, మాలిన్యము, **మకిలి** మకిలిగానున్న dirty, dim, tarnished, unclean, impure, మలినముగా నున్న.

మకుటము *makuṭamu.* [Skt.] n. A crest, tiara, crown, head dress. కిరీటము, తొడిగే కిరీటము.

మకురము *makuramu.* [Skt.] n. Glass, a mirror. అద్దము.

మకురు or మకురుతనము *makuru.* [Tel.] n. Obstinacy, stubbornness, మూర్ఖత్వము, పెండితనము, పెంకితనము.

మక్క, మక్కపగాయు or మక్కలైనము *makka.* [Tel.] n. A boil on the abdomen, పొత్తి కడుపుమీదని పెత్తురుగడ్డ.

మక్కళింపు *makkaliṁpu.* [Tel.] v. n. To come back, to reappear, as intermittent fever, మళ్లు, మళ్లుకొను, తిరుగుకొను, To agree, పడుపడు. To resemble, పరిపోలు. v. a. To cause to come back or reappear. తిరుగుకొనజేయు, మళ్లుకొనజేయు. To jut out, as the belly, ఉబ్బునట్లుంచేయు. To cause to be contained, పరిపరుచు, ఇమిడ్చు. To cause to resemble, పరిపోల్చు. "నీ వికోయు మైనయొడ్డాణంబులనడిచే మక్కళించిపోట్టమిక్కళించి. Swa. i. 15. "నీ మూర్ఖుండుర్రలోమక్కళించుకసంది గట్టిన చంద్రశేఖరుడెలయ." H. i. 212.

మక్కా *makka.* [Arabic.] n. Mecca.

మక్కు *makku.* [Tel.] v. n. To fade, spoil, lose colour. కాంతిహీనమగు, పనికిరాకుండు To die, చచ్చు. To scratch, కీఱు. n. Dirt, మురికి. "వెలవెలనైనగోరిదారలుమక్కు." Kanyaka viii. 315. మక్కించు *makkiṁchu.* v. a. To kill. చంపు. Parij. iii. 46. మక్కి *makki.* adj. Weak, fleshless, emaciated, thin, దిస్సారము. "రే॥ మందరసదిక్షపీ నొరిపెలుమక్కిరొండ్లం." H. v. 36. మక్కిక్కు *makkikku.* v. n. To become dim or dull. మసిలుఅగు. "నీ॥ Xంపులజ్వలితకరుల చూడ మక్కిక్కి మంXకేంద్రులు తిప్పలుదేనపడుపున." A. vi. 17.

మక్కువ *makkuva.* [Tel.] n. Affection, love; desire, lust; wish, inclination, ప్రేమ, ప్రేమము.

మక్కె or మక్కు *makke.* [Tel.] n. A bone. ఎముక. The hip-joint, the part of the body just above the hip-joint.

మక్త *makta.* [H.] adj. Fixed. n. A fixed rate or rent. A contract. మక్తాలు a special agreement given to a tenant. మక్తానర్త a contract or lease of land occupied at a fixed rate, and not liable to extra cesses. మక్తాదారుడు *makta-daruḍu.* n. A contractor.

మక్షిక *makshika.* [Skt.] n. A fly. ఈగ.

మఖము or మఘము *makhamu.* [Skt.] n. A sacrifice, or oblation. యజ్ఞము, శతమఖుడు an epithet of Indra, who performed a hecatomb. మఖవాజి a horse fit for being sacrificed in the అశ్వమేధయాగము. **మఖవంతుడు, మఘవంతుడు, మఘవుడు or మఘవుడు** *makha-vantuḍu.* n. Indra as being the god who offered sacrifices. **మఖి** *makhi.* n. A sacrificer, one who celebrates a sacrifice. యజ్ఞముచేయువాడు.

మఖమలు or మొగమలు *makhamalu.* [H.] n. Velvet.

మగ *maga.* [Tel.] adj. Male. మగపోనిమి యొయనిది a pure maid. మగలమగడు a phrase meaning the chief of men, a hero. ఎండిపోనిచెట్టు, "నడయూరుమగిడ్డ వాండ్రు లలమగ్గ, డాలయము." Swa. iv. 169. మగ పుడు want of men. **మగటిమి or మగంతనము** *magaṭimi.* n. Manliness, పౌరుషము, పురుషత్వము, మగతనము, శౌర్యము. **మగడు or మగండు** *magaḍu.* n. A male, a man, పురుషుడు, మనుష్యుడు. A husband, పెనిమిటి. A ruler, a king. రాజు. A hero, a courageous man, శూరుడు "మనుజులుమగలనిరొయనయదు." R.ii.112. "మన్నెరాజులెల్ల మగడనైయుండు, నన్నెనలి చిక్కనాయిద్దురుకూడ." I. viii 30. **మగతనము** *maga-tanamu.* n. Manliness, potency. పురుషత్వము, పౌరుషము. **మగది** *magadi.* n. The male of any animal. **మగనాలు** *maga-nalu.* (మగ+ఆలు.) n. A woman whose

husband is alive. మగడుండగల్గి. A good woman. **మగపాడి** *maga-paḍi.* n. Courage, manliness, శౌర్యము. **మగబీర** *maga-bira.* n. Malabar Cat-mint, *Isiomalos malabarica.* **మగమాణిక్యము** or **మగరాయి** *maga-māṇikyamu.* n. A diamond. వజ్రము. **మగమాణిక్యపునాలు** or **మగరాతినాలు** *maga-māṇikyapu-nāḷu.* n. Indra's thunderbolt, వజ్రాయుధము. **మగరాకి** *magarāki.* [H.] n. Haughtiness, arrogance. **మగలింగము** *maga-liṅgamu.* n. A common plant called 'the stinker.' Rox. i. 109. **మగవాడు** *maga-vāḍu.* n. A man, a male, పురుషుడు. A hero, శూరుడు.

మగిడి *magiḍi.* [Tel.] n. A snake charmer, పాములవాడు. A snake charmer's flute, పాములవానినాగస్వరము.

మగుడు or **మగుడుబడు** *maguḍa.* [Tel.] v. n. To return or turn back. మరలు. మళ్లుకొను. **మగుడ** or **మగుడి** *maguḍa.* adv. Again, anew, in return మళ్లి, తిరిగి, వెనుకకుమళ్లి. **మగుడించు, మగుడుచు** or **మగుడ్చు** *maguḍiṁsu.* v. a. To turn back, to avert. మళ్లించు. తప్పు. **మగుడకేరుట.** "మా ణంబు నెందిం మగుడించుగాక," BD. v. 842.

మగుళు or **మగులు** *maguḷu.* [Tel.] n. The coping of a wall. మగులు. **మగులుగోడ** a wall that has a cope or crown, మగులు గోడ.

మగువ *maguva.* [Tel.] n. A woman. స్త్రీ. ఆడుది. **మగువమగనికి కొకమంత్రి** a wife is a minister to her husband. **మగువతనము** *maguva-tanamu.* n. Womanhood. స్త్రీ త్వము. "మగువతనంబులజగముల లేములమొందింపగోరంతె రెడవెమకుందా." B. viii. 446.

మగ్గము *maggamu.* [Tel.] n. A loom, నేత యంత్రము **మగ్గముపెట్టు** to set to work, మొదలుపెట్టు, ఆరంభించు. **నా మగ్గము చెడగొట్టి వాడు** he baffled my efforts. **మగ్గపు** *maggapu.* (మగ్గము+ఆడు) n. A weaver, సాలె వాడు.

మగ్గు *magga.* [Tel.] v. n. To become mouldy by dampness and heat ఊక్కుచే చెమ్మగిలి చెడు. అది మాచానికి మగ్గుచున్నది she is too proud to stoop to her present condition. **మగ్గుడు** *maggaḍu.* n. The act of becoming mouldy, మగ్గుట. **మగ్గుడుపాసు** *maggaḍu-pāsu.* v. n. To become mouldy.

మగ్గురాలు *magaḍāru.* [H.] n. Power, authority, అధికారము, ఏర్పే.

మగ్నము *magnamu.* [Skt.] adj. Plunged, immersed, sunk, drowned. మణిగిన. **మగ్నుడు** *magnuḍu.* n. (In composition.) One who is immersed. మణిగినవాడు.

మఘము *maghu.* [Skt.] n. The name of the tenth lunar mansion. మఘానక్షత్రము.

మఘవుడు See మఘవు. మఘవానింద్రుడు Arjuna, as son of Indra. **మఘోని** *maghōni.* n. The wife of Indra. ఇంద్రాణి.

మచ్చిక *machchika.* [Skt.] adj. Best, excellent. శ్రేష్ఠ మైన, సొల్లజము. మంచికి. **మచిలీమాపు** *machili-māru.* [from Skt. మచ్ఛి a fish, and Arabic మారూ abode.] n. A fishery. మచిలీ పన్ను or మచిలీకము a tax levied on a fishery.

మచ్చిక or **మచ్చిగ** *machchika.* [Tel.] n. Love, attachment, affection, liking, fondness, familiarity, tameness. ప్రేమ, ఆసక్తి. స్నేహము. **మచ్చికపడు** *machchika-paḍu.* v. n. To become tame or used to, to love, మరలు కొను, మరగు. ఆలవాటుపడు.

మచ్చెము *machchemu.* [from Skt. మత్స్యము.] n. A fish, చేప. **మచ్చెకంటి** *machche-kaṇṭi.* n. A woman with eyes as lovely as those of a fish.

మచ్చె *matsse.* [Tel.] n. A mole, freckle, stain, scar or spot on the skin. పుట్టుమచ్చలు natural marks on the skin, birth-marks. **మచ్చేమాయు** *matsse-māyu.* v.

ము. To be ruined or destroyed, నశించు. **మత్సించుము** *matsiṁchumu*. v. a. To ruin, destroy. నీకర్ర మత్సించుకొందును look out, I will certainly ruin you. **మత్సెము** *matsemu*. n. A mark, గురుతు.

మత్సర్యము *matsaryamu*. [from Skt. మత్సర్య ము.] n. Malice, hatred, envy, spite. మత్సెర్యము, చేలము, ద్వేషము, అసూయ, ఓర్వలేనితనము. "మత్సెర్యమునిరహింపుండిరి, జిచ్చరవిమునులమహో నిశ్చలదివ్యమునులకా." M. III. vii. 138. **మత్సెర్యకము** *matsaryakamu*. n. Malice, envy, చేలము, ద్వేషము. Rivalry, పోటి. **మత్సర్యకింపు** *matsaryakiṁpu*. v. n. To be spiteful, or envious. అసూయపడు. చేలపట్టు. ద్వేషించు. **మత్సెరి** or **మత్సెరిడు** *matsari*. n. A spiteful person, చేలపాది. An enemy. ద్వేషి. **మత్సెరించు** or **మత్సెరపట్టు** *matsariṁchu*. v. n. To be spiteful. చేల మవట్టు. To hate, dislike. ద్వేషించు. "వాడు నీతోడనెప్పుడు మత్సెరించును." Hari Vams. Pt. II. Bk. i. 171.

మత్సు *matsu*. [Tel.] n. A model, standard, sample, pattern, specimen. మాదిరి, నమూనా. An upstair-house. A terraced house, మిదకట్టనిమేడ. A shelf. A bait, మృగాదులు కలలో తనులో మటుకు ఉంచబడే ఆహారము. Love powder, చోక్కుపొడి. Manner, way. "మేళ్లమ్చులు చేసి" going upstairs. UH. iv. 25. మచ్చుల గుది a bunch of samples of gold or silver. మచ్చు చల్లు to sprinkle with love powder, i. e., to bewitch. మరులమందుచేల్లి. ఆ రెండ్యు మంతా ఒక చేమచ్చుగానున్నది all the rice is alike, ఆరోగము ఆదేమచ్చుగానున్నది the disease is in the same state. **మత్సుకత్తి** *matsu-katti*. n. A bill-hook or large wood knife. కట్టెలనరికేకత్తి. **మత్సుపొడి** *matsu-podi*. n. A love powder, an aphrodisiac. మరులమందు.

మత్స్యము *matchchhamu*. [Skt. another form of మత్స్యము.] n. A fish. చేపము.

మజిలీ *majili*. [H.] n. A stage in a journey.

మజూరు or **మజ్కూరు** *majukūru*. [H.] adj. Before mentioned, aforesaid.

మజూతు *majubūtu* [H.] adj. Strong, powerful.

మజుమూమ *majumūmu*. [H.] n. The purport or contents of a letter.

మజూరి *majūri*. [H.] n. Hire, the wages of a day-labourer, కూలి.

మజూరు or **మజ్దూరు** *majūru*. [H.] n. A workman, a labourer.

మజ్జ *majja*. [Skt.] n. Marrow, pith, sap. సారము, చేవ, ఎముకలలోనిగుజ్జు.

మజ్జనము *majjanamu*. [Skt.] n. Bathing, ablution. A bath, స్నానము. **మజ్జనశాల** A bath room. **మజ్జనమాడు** to bathe

మజ్జిగ *majjiga*. [Tel.] n. Butter-milk. చేట్ల మజ్జిగవెలుల mildew in corn which turns it white. పెరుగుమజ్జిగ whey.

మజా, మజే, మజ్జే, మజ్జా, మజ్జాక, మజాక or **మజ్జాకె** *maja*. [Tel. inter.] Hail! Huzza! Hurrah! ప్రబంధాదికృతి యందు మా జేజాబ్రహ్మ జంగమయోగ్యా." Charitra. i. 4559.

మజా *maja*. [H.] n. Taste, flavor. రుచి.

మజాకా *majakā*. [H. n. A jest, a joke.

మటమట *mata-mata*. [Tel.] n. Boiling, rage. మలమల ఉడుకుట. **మటమటలాడు** *mata-matal-āḍu*. v. n. To burn, to flame forth, మండు, జ్వలించు. To fume, or be enraged. గుమగుమలాడు.

మటుమాయ *matu-maya*. [Tel. మాయ Skt.] n. Disappearance, vanishing. అన్నట్లనమాయం అనుమాటకి పాఠాంతరం. **మటుమాయము** *matu-mayamu*. adj. Very deceitful, మిక్కిలిమాయము. **మటుమాయలాడు** *matu-mayal-āḍu*. n. A very deceitful or artful person. మిక్కిలి మాయలుగల వాడు.

మట్ట *matta.* [Tel.] n. A bough or stem (of the palm, cocoanut, or date tree.) తాళ వాకేళాదులకొమ్మ. కలబందమట్ట the stem of the Aloe plant. The tail of an animal, ఆవులలోనవుచానితోక. The sucking fish, called the *Echeneis*, or *remora*. Several species of this are called కొండమట్ట, పయి రోనుమట్ట, మట్టుపడకెం or మట్టుగొండెం, పూలమట్ట, మాలమట్ట and కడిచెనమట్ట. See Russell, Plates. 82 and 84. **మట్టుగీడుసు** *matta-gidusu.* n. A sort of fish.

మట్టము *mattamu.* [Tel.] n. Measure, extent, level, కొలది. A pony. పైగోమట్టము a Pegu pony. A goldsmith's secret term for Silver. adj. Small, scanty. పరుచుగా నుండే. Low, తక్కువ. Short, పొట్టి. "గట్టుదే మాపులుడాసి కంజివుమట్టపు బొట్టల నిండమేపి." Sūrya. ii. 10. **మట్టుగీనము** *matta-ginisu.* v. a. To lessen, diminish, or depress. తగ్గించు. **మట్టుపలక** *matta-palaka.* n. A flat ruler, a bricklayer's level. మూలమట్టపలక a carpenter's rule. **మట్టుపాటు** *matta-pāṭi.* adj. Small, petty, scanty. పరుచుగానుండే. **మట్టుసము** *mattusamu.* adj. Small, petty, scanty. పరుచుగానుండే. Limited, పరిమితము. **మట్టుసి** *mattusi.* n. A short man, పొట్టివాడు.

మట్టుమధ్యాహ్నము See under మధ్యాహ్నము.

మట్టి *matti.* [Tel.] n. Earth, soil, mud. Scurf or dandruff. మట్టితిన్న పామువలె పడి యున్నాడు he is as stupid as a snake gorged with mud. మట్టిగుర్రమును నమ్మి యేటిలోదిగుట to rely on a mud horse and go into a river, i. e., to trust to appearances. **మట్టితైలము** or **మట్టిమరా నె** *matti-tailamu.* n. Earth oil, kerosine or petroleum. **మట్టాడు** *matti-āḍu.* (మట్టి+ఆడు.) v. n. & a. To walk. నడచు. To wander, roam, సంచరించు. To spread, వ్యాపించు. To cut to pieces, తునుమాడు. "అత్తూపునములు తుత్తుమురుదొట్టి మట్టాడి అట్టహాసంబుసేసె." R. v. 191. **మట్టిరము** Same as మట్టి and మట్టె (q. v.). **మట్టు** *mattu.* v. a. To tread or trample, to crush, తొక్కు. n. Trampling, walking over, తొక్కుడు. Limit, bounds, measure, restriction, extent; moderation. మర్యాదయు, ప్రమాణము, మితి, కొలత, తగ్గుదల. A settle or ring of cord, fibre, &c., to prevent a pot from rolling over, కుదురు. A place, ప్రదేశము. పైమట్టు the upper place or part. అడుగుమట్టు the bottom. ఆ బల్లమట్టుబట్టి తీసుకొనిరా measure the plank కావడిమట్టు the frame or bottom of the slings in a Kāvadi. వానికి తెలివిమట్టు he is wanting in sense. వానితో చెప్పనది నాబుద్ధి మట్టు I was a fool to tell him this. ఈ సంవత్సరము జనము మట్టు this year the assembly is but small. వానికి పుణ్యానకుమట్టు he has no chance of heaven. మట్టుబీర a kind of బీర కాయ (q.v.). మట్టుగిన్నె a cup with a foot or base attached to it. adj. Limited, small. మితము. తక్కువ. మట్టుకు as far as, up to, as much as, in regard to, until, as long as. దీనికి ఒకమట్టుమొయిలేదు there is no end or limit to it. మట్టుమర్యాదలేనివాడు he who has neither modesty nor moderation. మట్టుమీరవద్దు you must not go beyond bounds. అతడు వచ్చునటకు అని దీనిక ఒకమట్టు పెట్టిరి they laid it aside until his arrival, "మనసుచెదరకిక మట్టుపెట్టి." (Vēma. ii. 278.) curbing and restraining the mind. ఈ మట్టుకు లేచిపోయిరి with this they went away or thereupon they went away. పిడుగుపడి అంతమట్టుకు వాన నిలిచినది there was a thunderbolt and then the rain ceased. వానికి అంతమట్టుకు తెలియదు he does not know so much. ఎంతమట్టుకు పోయినావు how far did you go? గొంతుమట్టుకు నీళ్లున్నవి the water is up to the neck. వాడు ఎంతమట్టుకుంకో అంతమట్టుకు సంతోషిస్తాడు he contents himself with as much as he gets. నా ప్రాణము ఉన్నంతమట్టుకు as long as

I have life. నాయట్టుకు నేను ఉంటాను నీయట్టుకు నీవు ఉండు I shall keep to myself, you keep to yourself. నీయిష్టము కానలసిన మట్టుకు నీకున్నన్ని you can get as much rice as you want. నాకేలయట్టుకు నాకు వద్దు as for the jewels I do not want them. అంతమట్టుకు ముందుని చెప్పితి so far you did well. ఇంతకు ట్టుకు వచ్చిన తరువాత ఇక నేమి బాకీయ్యము when the matter has come to such a push what is the use of delicacy? వానికి తిండి మట్టుకు బాగా కావలెను he cares for nothing but his dinner. నేనొట్టుకు పోతిని I alone went. వాని ఒళ్లు కానాట్టుకు చాలీగానున్నది his health is in a great measure recovered. మట్టుతగ్గు, మట్టుకోసు or మట్టువడు *mattu-agu.* v. n. To lessen or be diminished. తగ్గు, ఆడను, మెరుగవడు. రోగము మట్టువడినది the disease is moderating. వానికి దాహము మట్టువడినది his thirst was slackened. మట్టుగా *mattu-gā.* adv. Moderately, మితముగా. వర్షము మట్టుగానున్న ప్పుడు when the rain is moderate. దగ్గు మట్టుగా నున్నది the cough is now moderate. మట్టుగా తిన్నాడు he ate moderately. మట్టు చేయు or మట్టువరచు *mattu-cheyu.* v. a. To lessen, moderate, diminish. తగ్గించు. వానికి జీతము మట్టుచేసిరి they diminished his pay, వానికి జీతము తగ్గించిరి. మట్టుపెట్టు *mattu-pettu.* v a. To keep down, suppress, అణచు. To kill, చంపు. మట్టుమీగులు or మట్టు మీరు *mattu-migulu.* v. n. To exceed the limits, అతిక్రమించు.

మట్టె or మట్టెర *matte.* [Tel.] n. A ring worn on the toe. కాలికెలయందు పెట్టేటిది. చెప్పుమట్టె a shoe-heel, చెప్పుమడిమ. adj. Dappled. బట్టాలంగల. మట్టెలావు a dappled cow, బట్టావు. H. ii. 88.

మేటు *matra.* [Tel.] n. An unploughed piece of land between two furrows, పెట్ట లేల, దున్నబడుదు రొండ్రతిమ్మగక నడుమనుండు రొంచెముభాగ.

మఠము *mathamu.* [Skt.] n. A monastery, convent. పండ్రాములు మెండైనవారు ఉండే స్థానము. మఠముచేసుకొనిరూచుండు to squat as the images of Buddha are seated.

మడ *mada.* [Tel.] n. A small opening out of a channel into a field, నుడిదారి నీళ్లు పోదోవ, ప్రవాహమార్గము. "పాపలవ్యాపులు నీడలను మడలతీరంబులమరులు మేటిపడియలం." Navana. D. 59. మడ చెట్టు *mada-chettu.* n. The mangrove. తెల్లమడచెట్టు the white mangrove, *Avicennia officinalis.* ఎల్లమడచెట్టు *Avicennia tomentosa.* (Watts.)

మడక *madaka.* [Tel.] n. A plough with bullocks complete. వానికి ఎడ్లమంద్రిని యరక, అరక, ఏరు. A folding, a fold, కుంపటి. A promontory of land, ఏటిమలకసందు. వానికి నాలుగుమడకలు సాగుచున్నవి he has four ploughs in use. రెండుమడకలసేల as much land as requires two ploughs. మడకలు కట్టేదకంటె after he yoked the cattle to his ploughs. మడకలువిప్పినాము they loosed the cattle from the plough.

మడకర్ర *madakarra.* [Tel.] n. A stout piece of wood. లావుకర్ర.

మడగు or మడుగు *madagu.* [Tel.] v. n. To bend, to be folded, వంగు, మడతపడు. To turn, మరలు, తిరుగు. మడతొక్కు *madatokku.* (మడవక + తొక్కు.) v. a. To pile palm leaves and then trample them flat. మడచు or మడుచు *madachu.* v. a. To fold, to plait, to bend To slay. To abolish. "ఇహపరంబులకుమ ఇది హేతువనంబరి. స్వానిమిది మన్నవారిక్షి, మన్యాశ్రయిస్తిమనుమ మహాంతరాయమును మూలమైనుక్తిమించిమేము." Vema 1388. మడత *madata.* n. A fold, plait, crease. A kind of cake. "వేలంవిరియాస్త్రీలు మడతలుపప్పలూలు." H. i. 117. మడతకత్తి a clasp knife. మడతతడికి a folding screen. మడతతీయు *madata-tiyu.* v. a. To unfold. మడతపెట్టు

or మడతపెట్టు *madata-pettu*. v. a. To fold, to double up, to crease. See మడుచు.

మడతి, మడంతి or **మడుఁతుక** *madati*. [Tel.] n. A woman, స్త్రీ.

మడమ, మడిమ or **మడిమె** *madama*. [Tel.] n. The heel. గుదికాలు. పారమడమ the back of a hoe. గొడ్డలిమడమ the back of an axe. తుపాకిమడమ the butt end of a gun or musket, కుంటా. మడిమెత్తుపరుగు running quickly. "మడిమెత్తుపరుగులో మంత్రాత్మతమ్ము లియ్యి." S. i. 369. "మడిమలు మ్రోగినా మైల గోదలుకట్టి." Mand. iv. 104.

మడవ or **మడువ** *madava*. [Tel.] n. A small dam or dike to stop water; a small opening out of a channel into a field, అడ్డకట్ట. మళ్లికు పాదులకు నీళ్లుపోయేదో నియొక్క మొదటిభాగము. "మళ్లికు మడవలుమార్చిమార్చి." KP. iv. 105. **మడవచేప** *madava-chēpa*. n. A kind of fish, మత్స్యవిశేషము.

మడపు *madapu*. [Tel.] v. n. To turn away, as the face, to turn back, to withdraw from, విముఖమగు. To become useless, నిష్ఫలమగు.

మడి *madi*. [Tel.] n. A field, a sub-division of a field, a garden-bed or plot. పరిపాలము. కాలుమడి urine. మళ్లెలుక the field mouse. మళ్లీర muslin woven in little lattice-like squares. **మడిపెసలు** *madi-pesalu*. n. A kind of green grain, పెసరలో నైన పెల్లపెసలు.

మడి *madi*. [Tel. from మడుపు.] n. Purity, an unpolluted cloth, clean clothes, శుచి, స్వచ్ఛత. మడిగోనుగు to be dressed in clean garments, as a Brahmin, when he takes his meals. ఎక్కడికిపోయినా నా మడితెప్పను go where I may, I will not break the rule of purity. adj. Pure, clean. శుచిగానుండే. మడిబట్ట a clean cloth. **మడికాసు** *madi-kasu*. n. Silver, వెండి. (Thus, white money was an old English word for silver.) మడికాసుకొండ the hilt of silver, i. e., రజతగిరి. "ఆదిపురాకారచింపుమాకాసు మడికాసువన్నె వేలుపుటన్ను వర్ణగాని." P. iv. 251. **మడిచేరు** *madi-chēru*. n. The end of a woman's cloth tucked up behind. **మడివేలు** *madi-vēlu*. n. A washerman. చాకలి. **మడిసంచి** *madi-sanchi*. n. A pure or sacred bag. మడివస్త్రములను ఉంచుసంచి. **మడిసంది** *madi-sandi*. n. The arm pit, చేంక, కక్షము.

మడిమంచి or **మడిమంచిది** *madimanchi*. [Tel.] adj. Weak, బలహీనము.

"చు చెల్లుపట్టెమను.ప్రాతి దశరంబులతోడనోలెనా,
మునిరోరిమంచిరాజు మడిమంచిదనగో
యిలనంటఁ జెల్లుగాక." సౌ. vi.

"ధృష్ట బలదేవుడుద్ధతి నాముంగుబాని,
మలయుసుగ్రీవు మడిమించుబోరు." భా. x.

మడియపడు *madiyapadu*. [Tel. from మడ్డి.] n. An ignorant person, a blockhead, బుద్ధిహీనుడు.

మడియు *madiyu*. [Tel.] v. n. To die, perish, చచ్చు. To break to pieces, తునుగు. **మడియించు** *madiyintsu*. v. a. To kill, assassinate, destroy, చంపు.

మడుగు, మడువు, మడ్డు or **మడ్వ** *madugu*. [Tel.] v. n. To be kept down, అణుగు. To be bent, వంగు. n. A proportion, ratio, నిష్పత్తి. దీనికంటె అది యెన్నిమడుగులు హెచ్చు how many times is it larger than this? A basin, pond, lake, a deep or hollow place, a hole or pool in the bed of a river or tank. పరిచర్యమడుగున్నత్రాసము. కొలను. A clean cloth. స్వచ్ఛత్వము. Purity, శుచి, పవిత్రత్వ. A weight of eight viss, మణుగు. Humility, submissiveness, suppression of the desires, moderation. అణకువ, ఊపకాంతి. A fold of a leaf, ఆకుమడుపు. adj. Pure, పరిశుద్ధము. "నిండారాకమ్మదీనియ మడ్డనంబోడి. కెమ్మెయిమ్మనీడ నిన్నమడుగుకొట్టి."

P. iv. 243. అక్కడ నెత్తురు మడుగు కట్టియుండి నది the blood was standing in pools. **మడుము** *maḍuṭsu.* v. n. To fold, plait, bend, crease, clasp. To shut, or close (as a book). మడుచుకోడము. See మడుచు. కాలు మడుచు lit. to sit down to pass water. **మడుపు** *maḍupu* n. A fold or plait, మడత. A fold of betel leaf, ఆకుమట్ట. Clean linen fresh from washing, మడుచుకున్నబట్ట. "మా ముఖకళలెంచి మడుపులన్నియును కళింబుల్ గాకుండ పుట్టించిమడుపు." BD. iv. 35. **మడుపు కత్తి** *maḍupu-katti.* n. A folding or clasp knife.

మడ్డి *maḍḍi.* [Tel.] n. Dregs, lees, sediment మడ్డిస్తంభము a pole or mast smeared with lees, up which boys climb, on festival days, for prizes placed on the top. ఆముదపుమడ్డి the dregs of castor-oil. adj Foul, dull, stupid, awkward, clumsy. మడ్డియెఱుపు a dull red. మడ్డితిండి foul feeding. మడ్డినిద్ర deathlike sleep, dead sleep. వాడు మట్టిమడ్డ he is a blockhead. **మడ్డికాగితము** *maḍḍi-kāgitamu.* n. Coarse paper, మట్టికాగితము. **మడ్డిచెక్క** *maḍḍi-chekka.* n. A sort of forest wood used for dyeing cloth red. *Morinda citrifolia.* Ainsl. ii, 254. *Morinda bracteata.* Rox. i. 544. Wight's Plate, 126. మంజనికెక్క. **మడ్డితనము** *maḍḍi-tanamu.* n. Rudeness, rusticity, clownishness, stupidity, ఎడ్డితనము, కొంటెతనము, మొద్దితనముండుటము. **మడ్డిమైనము** *maḍḍi-mainamu.* n. Bees-wax. మట్టిమైనము.

మడ్డు *maḍḍu.* [Tel.] n. An iron ball, ఇనుము గుండు, "ఊఁ ఎన్నిగా నాసిమడ్డిం దండమంగంను బెట్టి నిమండునట్లనికా." Prabhavti, v. 62.] Great heat, అత్యుష్ణము, వానికడుపులో మడ్డు పోసినట్లు ఉన్నది he is in bitter grief. adj Red hot. **మడ్డుకత్తి** *maḍḍu-katti.* n. A bill hook, మచ్చుకత్తి.

మడ్డువు *maḍḍuvu.* [Skt.] n. A sort of small drum. ఉడుము, గుమ్మెట.

మణగు, మణుగు. మడగు or **మడుగు** *maṇagu.* [Tel.] v. n. To be bent, to bend. మేకులు మణగగొట్టు to clinch nails. మణగగొట్టినమేకు a rivet. **మణచు** or **మణుచు** *maṇaṭsu.* v. a. To bend. మడుచుకత్తిని మణచు close the clasp knife. See మడచు, మడుచు and మణచు.

మణి *maṇi.* [Skt.] n. A gem, a precious stone. పచ్చేరాయిలోనగునది. A pearl, ముత్తెము లోనగునది. In compounds this denotes Unrivalled excellence, as వాయికామణి a woman who is a gem of her sex. విప్రమణి the noblest of Brahmins. సుందరీమణి the loveliest of women. అనవద్యామణులు lovely women. దినమణి the gem of day, i. e., the sun. నవమణులు nine precious stones, viz., గోమేధికము Onyx, నీలము Sapphire. పగడము Coral, పుష్యరాగము Topaz, మరకతము Emerald, మాణిక్యము Ruby, Carbuncle; ముత్యము Pearl, వైడూర్యము Cat's eye, lapis lazuli; వజ్రము Diamond. మాటలదాచెక్కిన మణికంకణాల్లో jewelled letters, i. e., disguised difficulties. **మణికంఠకము** *maṇi-kaṇṭhamu.* n. The Indian Roller, *Coracia indica,* కాకము, పాలపిట్ట. **మణికట్టు, మణికట్టు** or **మణిబంధము** *maṇi-kaṭṭu.* [Tel.] n. The wrist: మణికట్టుమడచినట్టు to cut off the hands. **మణికారుడు** *maṇi-kāruḍu.* n. A jeweller. A lapidary, or worker in precious stones. రత్నములకు పాలు బట్టువాడు. **మణిపట్టు** *maṇi-paṭṭu.* n. A sort of flowered silk. ఒకవిధమైనపట్టు. **మణిప్రవాళము** *maṇi-pravāḷamu.* n. A doggerel verse: or a mixed language, part Sanscrit, part Telugu or Tamil. రెండుభాషలనుకలిపి కవిత్వము. **మణిభేది** *maṇi-bhēdi.* n. A diamond. Lit. "the ruby cutter." వజ్రము. **మణిమాల, మణిమాలిక** or **మణిబింబమాలిక** *maṇi-mālā.* n. An impression left by a bite. పంటిక్రిందిదేహము. A

necklace. పర్యాయం. "మనిగణములకు-బిరుదు లగు మహనీయ్యక్కలాంఛనాదులు రాజిల్లన్." T. iii. 196.

మణికము *manikamu.* [Skt.] n. A water jar, or pitcher. పెద్దకుండ, కాను. A small pot, కుంట.

మణిగ or మణిగ *maniga.* [Tel.] n. A wholesale shop. అంగడి. A shop, దుకాణము.

మణిగాసము *mani-gasamu.* [Tel.] n. A thin coating of whitewash or lime, సున్నపుగుమ్మ పుపూత.

మణితము *manitamu.* [Skt.] n. A low murmuring sound, గద్గదము. A cuckoo's cry, కోకిలధ్వని.

మణిగాడు or మణిగాడు *manigadu.* [Tel.] n. The Superintendent of a village or temple. పాలుపత్తి.

మణిపము or మణిగము *mani-vamu.* [Tel.] n. Authority. అధికారము మణిపకాడు *manira-kadu.* n. One who is in authority or power, a superior officer, అధికారి.

మణిశిల or మణిసిల *mani-sila.* [Skt.] n. Realgar; red sulphuret of arsenic. ఒక విధమైన ఎర్రమన్ను.

మణుగు or మడుగు *manugu.* [Tel.] v.n. To be folded, beat. To die, to expire. అణుగు. n. A clean cloth. ధౌతవస్త్రము, బట్ట. "ఏకార్ణవంబైయెడ నజాండములు, జీకాకుబడికాదు చాక్షుషవాదము, మహిం బెరధర్తాకి మణుగులఱాశ, మహిం నెఱుడుమడివాలు మాచయ్యయనగ." BD. iv. 146. మణుగు or మణువు *manugu.* n. A maund or weight of eight visa., i. e., forty seers or twenty-five pounds. ఎనిమిదిసేర్లు. మణుగుబువ్వలు *manugu-bvvulu.* n. Vermicelli. పేంటాలలో భేదమైనభక్ష్యము లు. H. i. 117. మణుము or మడుము *manumu.* v. a. To fold or bend. See మడుము.

మత్ *mat.* [Skt.] adj. Mine, my. మదీయ్ *madiyamu* my word. మచ్చరిత్ర *my* history. మదాజ్ఞలు my servants, మచ్ఛునకము my dog. మన్నామము my name. మన్నియమము my custom, my order. మన్నియోయ్యులు those who obey me.

మతంగుడు *matangudu.* [Skt.] n. The name of a Rishi. A man of the chuckler or shoe-maker caste. మాదిగవాడు. మతంగజము or మతంగము *matanga-jamu.* n. An elephant. మతంగస్త్రీ *matanga-stri.* A chuckler woman. మాదిగది.

మతకము *matakamu.* [Tel.] n. Deception, illusion, delusion. మాయ. "మనమునవా మాయ మతకమంటియనుచు, గనుగొన్న ధనమ్ముంతుగా నవిట్టనిదియె." L. iii. 396. మతకరి *matak-ari.* (మతకము+అరి.) n. A deceitful person, a deluder. మాయలకూరి, మాయాది. "మతకరి చిత్రాంగిమత్సరంబునను, మకరంబిపై కపటంబుమూర్ది కల్పించె." Sar. D. 350.

మతము *matamu.* [Skt.] n. Opinion. అభిప్రాయము. wish, idea. A doctrine, creed, sect, religion, శాస్త్రము. Consent, సమ్మతి. త్రిమతములు the three creeds, i. e., the Vaishnava, Madhwa and Smarta creeds. షణ్మతములు the six creeds, viz. వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, కాణాదము, పౌరము and కాపాలికము. వామమతము (in magic) is the *mode* wherein the alphabet is recited the right way while పాదిమతము is reciting the alphabet backwards, the wrong way, beginning with హ which is the last consonant.

మతలబు *mata-labu.* [H.] n. Purport, meaning. A topic, subject, contents, as ఆర్జీ మతలబు.

మతల్లిక *matallika.* [Skt.] n. (In composition,) the best or most excellent of all things. మిక్కిలిశ్రేష్ఠమైనది. వధూజనమతల్లిక the gem of her sex. Vasu. vi 84.

మతాబు or మత్తాబు *matabu.* [H.] n. A blue-light, చంద్రకోశిక.

మతి *mati.* [Skt.] n. Understanding, intellect, consciousness, judgment; sense, memory, recollection; wish, desire, inclination, బుద్ధి, తలంపు, ఇచ్ఛ. **మతిభ్రమ** mental aberration, perplexity, పిచ్చి, వెర్రి. **మతి తప్పినవాడు** one out of his senses. **మతిమంతుడు** *mati-mantudu.* n. A man of sense, a clever man, బుద్ధిశాలి. **మతిమరుపు** *mati-marupu.* n. Forgetfulness, absence of mind, పొరపాటు. **మతిహీనుడు** *mati-hinudu.* n. A senseless or foolish man. బుద్ధిహీనుడు.

మతింపు *matintsu.* [H.] v. a. To estimate, appraise. మతింపు same as మదింపు (q.v.).

మత్కుణము *matkunamu.* [Skt.] n. A bug. నల్లి.

మత్తము *mattamu.* [Skt.] adj. Intoxicated, drunk, tipsy. Infatuated, wanton, lustful. Mad, insane. Proud, gay, merry. **మత్తగజము, మత్తకరి** or **మత్తేభము** an elephant in rut. **మత్తకోకిల** the amorous dove, the lovelorn nightingale. **మత్తకాశిని** or **మత్తకాశినీ** *matta-kasini.* n. A wanton woman. మదించిన స్త్రీ. **మత్తకోకిల** *matta-kokila.* n. The name of a certain Telugu metre. **మత్తి** *matti.* n. Intoxication, amorous desire. కామము. **మత్తికాడు** *matti-kadu.* n. A lewd wretch. కాముకుడు. An impudent fellow. తలకొవ్వినవాడు. "చిక్కిబోనేడుసాచేమత్తికాడు, చిక్కులపెట్టి కాశుని మెప్పింతు." HD. ii. 536. **మత్తు** or **మత్తా** *mattu.* [from Skt.] n. Intoxication, drunkenness, pride, arrogance. కైపు, మదముకము, గర్వము. **మత్తుమందు** an intoxicating drug. **మత్తిల్లు, మత్తిల్లు** or **మత్తుగొను** *mattillu.* v. n. To be intoxicated, to be inebriated. నిషాచేయు, గర్వించు, కైపెక్కు. **మత్తుడు** *mattudu.* n. A drunkard, a lustful man. A proud man. **మత్తుగొన్నవాడు**, మదించినవాడు. **మత్తేభము** *matti-bhamu.* n. The name of a Telugu Metre.

మత్సరము *matsaramu.* [Skt.] n. Envy, impatience of another's success or prosperity, jealousy, passion, anger. **ఈర్ష్యి క్రోధము.** adj. Envious, inimical, **ఈర్ష్యలు క్రోధములు.**

మత్స్యండి *matsyandi.* [Skt.] n. Coarse or unrefined sugar. Molasses, బెల్లము. Crystallised sugar. కండచక్కెర.

మత్స్యము *matsyamu.* [Skt.] n. A fish, చేప. **మత్స్యకధ్వజుడు** *matsya-dhvajudu* n. An epithet of Manmadha. మన్మథుడు. **మత్స్యాక్షి** *matsy-akshi.* n. The moon plant, *Asclepias acida.* పాల్గంటిమొక్క.

మథనము *mathanamu.* [Skt.] n. Churning చిలకడము, త్రచ్చుట. **మథించు** *mathintsu.* v. a. To churn, చిలుకు, త్రచ్చు. **మథితము** *mathitamu.* n. Butter-milk. మజ్జిగ. adj. Stirred, churned, agitated, distressed, grieved. త్రచ్చబడిన.

మదటి *madati,* [from Skt. మదము] n. An intoxicated person, మత్తుడు. **మత్తురాలు.** A clownish boor, a stupid rustic, మందుడు, జడుడు. **మదటితనము** *madatitanamu.* n. Stupidity, clownishness, rusticity. జడత్వము, మాడ్డితనము. "ఇటివాయి దినాళిని సడనము నీకిదయిలువ జనుపె మురారీ మదటితనమడిగియెంతే కిటులనుటయ్యనిన." P. iii, 108.

మదనుడు *madanudu.* [Skt.] n. Manmadha. **మదనము** *madanamu.* n. The Thorn Apple, *Datura fatuosa.* ఉన్మత్తపు చెట్టు, దుత్తూరము. Wax, సిందూరము. "మదనా దికరింద మధుర్యమునాదేలు మధురంబులో లంసేమదనాములకు." B. vii. 17. **మదన గ్రంధి** *madana-gyandhi.* n. A plant called *Spermatoce hispida.* పాలిచేర. Ainslie. ii. 259. **మదనచేతులు** *madana-chetulu.* n. The wooden frame work over the beams in the roof of a Hindu house. శ్రేణి, దంతెలు, మూలమీది అంగ

దాయవులు, ఇంటిపనులుజాలమిగిలేయు పట్టెలు. "మదనచేతులచాతుర నెయ్యపుంసురుంజూవిదలు దార్పు విష్ణుపదమొత్తపురీగృహాలక్ష్మినూన్నతా." A. ii. 17. "నీ తమవెల్లవేల్లగానయువినక్కున బొదువనిచేతులుమదనచేతులనయుంబు." Paidi. i. 129. **మదనపత్రిక** *madana-patrika.* n. A billet doux, or love-lotter, విరహవేదనాదులు తెలియచేయుము వ్రాసికొనినజాబు. **మదని** *madani.* n. A civet cat, జెవ్వాదిపిల్లి.

మదము *madamu.* [Skt.] n. Fat, కొవ్వు. Pride, arrogance, lust, frenzy, madness. కస్తూరి. Musk, కస్తూరి. **మదాంధత** the blindness of pride, haughtiness. **విద్యామదము** the pride of learning. **ధనమదము** the pride of wealth. **ధనమదాంధుడు** he who is blinded by riches. **కులమదము** the pride of caste or birth. **ఉద్యోగమదము** the pride of office. **రూపమదము** the pride of beauty. **యౌవనమదము** the pride of youth. **అన్నమదము** the pride of plenty. **స్త్రీమదము** the pride of passion. **మదాలస** indolent, heavy as with tipsiness or lust. **అతని మదమణిగినది** his lustful arrogance has gone, he has sown his wild oats. adj. Proud. **మదగజము** an elephant in rut. "**మదద్విరేద్విషదీహమూర్తి.**" G. viii. 4. **మదించు** *madinchu,* v. n. To become fat, proud, or arrogant, to be in rut. కొవ్వు, అహంకరించు, మత్తిల్లు. **మదపుటేనుగు** *madapu-t-enuga.* n. An elephant in rut. (The ట is inserted to prevent elision.) **మదమడచు** *madam-adachu,* v. n. To put down pride, to kill. చంపు. **మదవతి** *madavati.* n. A wanton woman. **మదావళము, మదహస్తి, మదవారణము** or **మదకలము** *madavalamu.* n. An elephant in its prime.

మది *madi.* [from Skt. మతి.] n. The mind, మనస్సు, బుద్ధి. **మదించు** to think, తలచు. **మది మది** *madi-madi* n. Great calmness, నెమ్మది. Steadiness, నిశ్చలత. "మదిమదిరాజ్యము విడిచి మంకుతనంబున దెందరానిమేల్, పద పులంగోరగల్గొనె తపంబు ఘటింపుము." UK. iv. 183. **మదింపు** or **మతింపు** *madimpu.* n. An estimate, valuation. **మదింపు** or **మతింపు** *madimpu.* v. a. To make an estimate. మనింపుచేయు.

మదిర *madira.* [Skt.] n. Spirituous or fermented liquor, సుర, కల్లు. **మదిరాక్షి** or **మది లేక్షణ** a wanton eyed girl, a giddy woman, మదమునకప్పిన కన్నులుగల ఆడుది. **మదిరాయతేక్షణ** one who has drink-swollen eyes.

మదిర *madira.* [Tel.] n. A heap of earth or gravel.

మదీయము *madiyamu.* [Skt.] adj. Mine, appertaining to me.

మడుగు, మడుము or **మడువు** *madugu.* [Tel.] n. A sluice, a flood-gate. కూము.

మడుపు *madupu.* [Tel.] n. Green color, ఆకుపచ్చ.

మడుము or **మడులు** *madumu.* [Tel.] n. Coping, the cope or crown of a wall; or thatch placed on the top of a wall. గోడపైకప్పు. **మడుములోడ** an enclosing wall. III. ii. 1038. **మడుము పోయు** to put a coping on a wall. **మడుములమీదిపిల్లి** a cat on the roof, i. e., a calculating man; one who "sits on the fence."

మడురువు *madhuruvu.* [from Skt. మధు.] n. Intoxicating liquor, మద్యము. Intoxication, మత్తు.

మడ్గువు *madguvu.* [Skt.] n. An aquatic bird: the cormorant, నీరుకాకి, కొంగజాతి. A kind of fish. మత్స్యభేదము.

మద్దతు *maddatu.* [H.] n. Assistance, help, abetment. **మద్దతుదారు** *maddatudaru.* n. An assistant.

మద్ది *maddi.* [Tel.] n. The tree called *Mentuptera arjuna.* అర్జునము. Rox. ii. 438 *Terminalia alata.* Koenig. Ainsl. ii. 193. *Ailanthus malabarica.* (Watts.)

There are various species called ఇసుమద్ది, కూసుమద్ది, పీరుమద్ది, ఎఱ్ఱమద్ది or చిరుమాను and దూసిమద్ది, *Briedelia retusa*. **మద్దికాయలు** *maddi-kayalu*. n. The fruit of the tree. A kind of earrings worn by boys.

మద్దెల *maddela*. [from Skt. మృదంగ.] n. A small drum. మృదంగము. **మద్దెలరూపురిక్క** *maddela-rupu-rikka*. n. A constellation called ధనిష్ఠానక్షత్రము.

మద్యము *madyamu*. [Skt.] n. An intoxicating drink, toddy, liquor. కల్లు, సారాయి, సుర. **మద్యపాయి** n wine-bibber, a drunkard, మద్యపానము wine drinking. **మద్యపానము మానుము** give up drink.

మధురము *madhuramu*. [Skt.] adj. Sweet, delicious, agreeable. రుచిరమైన, స్వాదుమైన, ప్రియమైన. n. Sweetness, తియ్యన. **మధురరస** *madhu-rasa*. n. The vine tree, ద్రాక్షచెట్టు. **మధురిమ** or **మధురిమము** *madhurima*. n. Sweetness, తియ్యన.

మధువు *madhuvu*. [Skt.] n. Wine, spirits, కల్లు. Honey, తేన. The sweet juice or nectar of flowers. మకరందము, పూదేన. The spring time of the year. చైత్రమాసము. ఒక సంతబుతువు. **మధువ్రతము** *madhu-vratamu*. n. A bee. తుమ్మెద. **మధుసఖుడు** *madhu-sakhudu*. n. An epithet of Manmadha. **మధుకరము** *madhu-karamu*. n. A bee, as the *maker of honey* (మధువు.) తుమ్మెద. Also, boiled rice given as alms, భిక్షాన్నము. **మధుపము** *madhupamu*. n. A bee, as 'sucking honey.' తుమ్మెద. **మధుపర్కము** *madhu-parkamu*. n. Honey mixed with curds. వధిసంయోక్తమధువు. A bridal dress. పెండ్లిలో వధూవరులకు ఇచ్చే వస్త్రము. **మధుయష్టిక** *madhu-yashtika*. n. Liquorice, ఆతిమధురము. **మధులిహము** *madhu-lihamu*. n. The honey bee, తేన చూగ. **మధువారము** *madhu-varamu*. n. Tippling, drinking frequently. మద్యపానకర్మము. **మధూకము** or **మధుకము** *madhūkamu*. n. The tree called *Bassia latifolia*. ఇప్పచెట్టు. **మధూచ్ఛిష్టము** *madhū-chhishṭamu*. Bees wax. Lit: the refuse of honey. మైనము. **మధూలకము** *madhūlakamu*. n. The lesser species of *Bassia latifolia*. పీరుఇప్ప. కొండయిప్ప. **మధూళిక** or **మధూళిక** *madhūlika*. n. The pollen or dust of flowers. పుప్పొడి. A stream of honey. మకరందధార. "నిదుర మధూళికల్ వదుమునేకొని దివులుపాకశేష్టుకొం, చదరికొదారకానికటకాళ్ళతి పుల్లపెంచెగాడు పూల్, జడగతిసిన్నవీన పరిషత్తటునిశ్వసికొనంద బెదుర్చుడమరిపార్శ్వపై సుదతుండగుడు సుప్తుడగ్రు క్కినోయనుచున్." A. v. 130. టీ॥ **మధూళికల్**. మకరందధారలు.

మధుసూదనుడు or **మధుసిపుడు** *madhu-sūdanuḍu*. [Skt.] n. An epithet of Vishnu, as having slain the giant Madhu.

మధ్యము *madhyamu*. [Skt.] n. The middle, the waist, the middle part. నడుము, నడిమి భాగము. adj. Middle, that which is in the middle, centric; mean, as opposed to extreme. Middling, that is neither good nor bad, poor, indifferent. నడితరము, నడుమనుండే. **మధ్యపుకెండి** inferior silver, much alloyed. **మధ్య** *madhya*. n. A girl of from 13 to 18 years of age. A youthful maiden. **మధ్య** adv. affix: Between, in the midst, amongst, amidst, meanwhile. **ఆమధ్య** thereabouts, during that interval. **తొమ్మిదో మాసము ఆమధ్య** about the ninth month. **ఇవరిఆమధ్య** about January. **ఈ మధ్య** lately, recently. **మధ్యమధ్య** here and there, between whiles, now and then, at times, occasionally, అప్పుడప్పుడు, **ఆక్కడక్కడ**. **మధ్యదేశము** *madhya-deśamu*. n. The central portion of the Bharata Varsha, i. e., of Northern India. **మధ్యమ** *madhyama*. n. The middle finger. నడిమికేలు. **మధ్యమము** *madhya-mamu*. n.

The fifth note of the Hindu gamut; Tenor. adj. Middle, centrical, intervening. Mean, ordinary, middling, నడిమి. మధ్యమమైన కొండి base or ordinary silver. వానికిదృష్టి మధ్యమముగా నున్నది his eyes are not good. **మధ్యమపురుషము** *madhyama-purushamu.* n. The second (or middle) person in Grammar. Thou, you. ఎదుటివానినితెలుపు మాట. **మధ్యముడు** *madhyamudu.* n. One who is middling, i. e., neither good nor bad. నడిమివాడు. **మధ్యరాత్రము** *madhya-rātramu.* n. Midnight. అర్ధరాత్రము, నడిరేయి, నిశీథము. **మధ్యవర్తి** *madhya-varti.* n. An arbitrator, a third person, a mediator, referee, nominee, umpire. **మధ్యవర్తిత్వము** or **మధ్యస్థము** *madhya-varitvamu.* n. Mediation, arbitration. **మధ్యస్థుడు** *madhya-sthudu.* n. A third person, umpire, referee, mediator. మధ్యవచ్చి, నడుమనుండి పక్షపాతములేక యిరుతెగల వారికి న్యాయముచెప్పువాడు. **మధ్యాహ్నము** *madhy-ahnamu.* n. Mid-day, noon. పట్ట పగలు.

మనము *manamu.* [Tel.] pron. We, (including the person or persons addressed,) as distinguished from **మేము** which excludes the person addressed. మనము మాడలేదే neither you nor I saw it.

మనము *manamu.* [Skt.] n. The mind. మనస్సు. **మననము** *mananamu.* n. Minding, understanding, thinking, reflecting, ధ్యానము.

మనవర్తి *mana-varti.* [Tel.] n. Corruption of మనోవృత్తి. (q. v.)

మనవి *manavi.* [Tel.] n. A request, solicitation, petition, విన్నపము.

మనసు or **మనస్సు** *manasu.* [Tel.] n. The internal organ of cognition, the intellect, understanding, mind. Inclination, wish, will, pleasure, ఇష్టము. adj. Liking, ఇష్టము.

మనసగు *manas-agu.* (మనసు+అగు.) v. n. To like, ఇష్టమగు. మనోవేగముగా పోయినాడు he went as quick as thought. మనోవ్యాధికి మందులేదు there is no cure for the heart-ache or for a mental disease. వాణ్ణి పిలవడానకు నీకెట్లామనస్సువచ్చినది how could you find it in your heart to call him? నీకు మనస్సువచ్చినదానిని తీసికొనవచ్చును you may take which you choose. దానిని చేయడానకు వానికి యింకా మనస్సురాలేదు he is not yet inclined to do this. తెమరు మనస్సుపట్టితే అవును if you once set your heart upon it it will be done. వానికిమనస్సునిస్తే ఒకటి, మనస్సురాకపోతే ఒకటి he is guided by fancy or whim. మనస్సే కైలాసము heaven is in the heart. వానిమనస్సు అగోచ్యము his thoughts are inscrutable. వానిమనస్సును ఎందుకు నెప్పింపజెప్పవు why should you grieve him or his heart? వానిమనస్సు విరిగినది he is heart-broken. ఈమాట నీమనస్సులో ఉండనీ you must keep this to yourself. ఆది యేడ్చితే వానిమనస్సు తాళలేదు he could not endure to see her weep. వాని మనస్సు తిరుగలేదు he has not altered his opinion. వానికి మనస్సులో ఒకటి, పయిట ఒకటి he has one thing in his heart and another in his mouth. నామనస్సు ఒకవిధముగానున్నది I know not what to think, my mind is confused. "ఇంద్రియములుమనస్సులో" the senses are dependent on the mind. M. XII. v. 596. మనస్సులోనిమాట the thought of his heart. మీమనస్సు as you please, your pleasure. వానిమనస్సువచ్చినట్లు as he chose, as he pleased. మనసిచ్చినట్లేలేదు he did not tell his real thoughts. నీమనస్సువచ్చినట్లా or నీమనస్సుపోయినదే దోవా what! are you to do as you like! మనస్సుంచు to give close attention. మనస్సులోనిమాట one's real opinion. తనమనస్సువచ్చినపనులు whatever jobs he pleased. ఇట్లుచేయుటకు మనస్సురానందున as (he) could not find it

n (his) heart to do this. నామనస్సునపట్టినది it was impressed on my mind. నీవునుం దిసాలు మనస్సుపట్టుకొని (లేక, విలుపుకొని) ఉండు you must keep yourself quiet or restrain yourself for a short time. **మనసరి** *manas-ari.* (మనసు+ఆరి.) n. A wise man, బుద్ధిమంతుడు. "కిం అవయమునిజ ప్రకారం, బయయుగాకుండ నటు నతిశౌర్యము గా, మనసరియేపరిమాని, మనసరిలాకొమరు మాత మనుమమరీతిగా." R. i. 123. **మనసా** *manasā.* adv. Mentally, in the heart. హృదయములో. **మనసార** *manas-āra.* adv. Sincerely, willingly. **మనసిజుడు, మనఃప్రభవుడు, మనోజుడు** or **మనోభవుడు** *manasijudu.* n. Lit: The mind-born. An epithet of Manmadha, మన్మథుడు. **మనస్కరించు** *manas-kariṁchu.* v. n. To be inclined. మనఃపూర్వకముగాచేయు, మనస్సు ఉంచు. In correspondence మనస్కరించెది denotes 'please to consider the above: this is equivalent to "yours truly." మనస్కరించి willingly, మనఃపూర్వకముగా. **మనస్కారము** *manas-kāramu.* n. Fixed attention, profound meditation. మనఃపూర్తి, మనఃప్రమోదము, చిత్తవికాసము. **మనస్కుడు** *manas-kudu.* adj. "Minded;" a word used in compounds, thus సన్మనస్కుడు a right minded man, a good hearted man. దుర్మనస్కుడు an evil minded man. భిన్నమనస్కులయి being of various minds. ప్రసన్నమనస్కులయి light hearted, pleased. **మనస్తాపము** *manas-tāpama.* n. Mental distress, displeasure, anger, vexation. ఆమెకు మనస్తాపముగానున్నది she is annoyed or grieved at this. **మనస్ఫూర్తిగా** or **మనఃపూర్వకముగా** *manas-phūrti-gā.* adv. Willingly. **మనస్వి** *manasvi.* adj. Attentive, fixing the mind upon anything. Intelligent. మంచిమనుషుడు. Good-hearted. మంచి మనస్సుగల. **మనోజ్ఞము** *manōjñamu.* adj. Agreeable, pleasing, captivating, lovely, handsome, సుందరమైన, కుందరమైన. **మనోరంజని** *manō-ranjani.* n. (Lit. that which delights the mind.) The name of a certain flower with a rank smell, apparently a sort of arum. **మనోరథము** *manō-rathamu.* n. A wish, desire. ఇచ్ఛ. నామనోరథము తీరుట శ్వరగా కరవేర్చుని నమ్మియున్నాను I trust that you will soon grant what I so earnestly wish. **మనోమలికితము** *manō-malikitamu.* n. Misunderstanding. **మనోహరము** *manō-haramu.* adj. Heart-stealing, i. e., charming, lovely, alluring, captivating, fascinating, ఇంపైన. n. Vermicelli.

మనా or **మన్నా** *manā.* [H.] n. A prohibition, hindrance, prevention. వాని కెవి డీమన్నా అయినది he is banished the court.

మనాక్ *manāk.* [Skt.] adv. Little, slowly. అమనాక్ not a little. "పుణపుణరుదంచద్ధరణి చేలుతత, వ్యసనాబ్ధిక్రమక్రమంబుల మనాగ్వర్ధిష్ణుడినోక్తిచే." N. vii. 157. టీ॥ అమనాక్, అధికమనునట్లుగాను.

మణికట్టు Same as **మణికట్టు**. (q. v.)

మణికిలము *mani-kilamu.* [Tel.] n. Grief, affliction, sorrow. వ్యాకులము, దుఃఖము, విచారము. "కిం లేదయానము విభ్రమచే, వీనికిడువవ ద్రయించే చేనుమిగో, ధనములుమిమ్మగాచెద, మణికిలములు మానుడమను మణిన్పనమెరయఁగా." Vish. vii. 260. **మణికిలపడు** *manikila-padu.* v. n. To be sorry, to grieve, దుఃఖపడు. **మణికిలపాటు** *manikila-pāṭu.* n. The act of being sorrowful, దుఃఖపడుట.

మణిషి *manishi.* [for Skt. మనుష్యము.] n. A man or woman, a person. వానికినూకలక్కట్టా లేదు మణిక్కట్టూలేదు he has neither money nor men. మణిషికొక మూకుడాచ్చును a proverbial expression, meaning, all men are subject to disease. మణిషికి ఒకరూపాయియిచ్చి వాడు he gave each man a rupee. మణిషికొక మాటచెప్పినారు each man gave a different opinion. మణిషికొకమాట చెప్పుకొడు he talks differently to different people. ఓ ఆదం

మనిషి a woman. ఆమె లావాటిమనిషి she is a stout person. నీదేమిమనిషివి what a strange man you are! మనిషివా, పశువువా? are you a man or a brute? do you call yourself a man? నామనిషిని పంపుతాను I will send my man. ఆ దేశపుమనుషులు people of that country.

మనీష *manīsha.* [Skt.] n. Mind, understanding, intellect. బుద్ధి, మతి, ప్రజ్ఞ. **మనీషి** *manīshi.* n. A learned man, a teacher. ప్రాజ్ఞుడు, పండితుడు, బుద్ధిమంతుడు.

మను *manu.* [Tel.] v. n. To live, exist. జీవించు. To conduct oneself, వర్తించు. "కంటిని శ్రీపాదకమలంబులేను, మంటినింకేటికి మనుదుమనిన." BD. iii. 2220. n. Earth, soil, మట్టి, నేల. **మనికి** or **మన్కి** *maniki.* n. Existence, living, జీవించడము, జీవనము. Home, an abode. నివాసము, ఉనికిపట్టు. వాసస్థానము. A place, స్థానము. "మనుకులయి రాచవాండ్ల, మనుకులకిరవగుకలిమిమనుపకుసె లవై, తనయనయోధ్యానగరము." R. i. 102. మనుకులకిరవగుము, అనగా ఇండ్లకు ఉనికిపట్టుఅగుము. **మనికిపట్టు** *maniki-paṭṭu.* n. Home, an abode. నివాసము. **మనుమన** *manumana.* n. An abode, house, residence. వాసస్థానము. **మనుగడ** *manugaḍa.* n. Life, living. జీవనము, జీవించడము. Means of livelihood, జీవనోపాయము. "మనుగడదప్పనొక్క మునిమాటలంచేకొన్నవైతి." M. XII. iii. 370. **మనుము, మండు, మనుపు** or **మన్పు** *manuṭu.* v. a. To cause to live, to nourish, to take care of, bring up. మనజేయు, పోషించు, బ్రతికించు. **మనుపుండి** or **మన్పుండి** *manuḍiṅḍi.* n. Lit: That which eats earth, i.e., a kind of snake, ఒకవిధమైనపాము. **మనుపరి** *manuparī.* n. A guardian, కాపరి, రక్షకుడు. **మనుపీనుగు** *manu-pīnugu.* n. A living corpse, జీవచ్ఛవము. **మనువృత్తి, మనోవర్తి** or **మనువర్తి** *manu-vṛitti.* n. Maintenance, support; a pension, allowance, stipend. **మనువు** *manuvu.* n. Life, living, జీవనము, బ్రతుకుట. Conduct, వర్తనము. Choosing a husband, the choice of a husband, మగని వరించుట. A husband, మగడు. A fitting match, implying a proper or respectable son-in-law. వివాహనిశ్చయము. ఆతడు కూతుళ్లకు మనువులుచిక్కక ఆల్లాడుచున్నాడు he is at a loss for a suitable match for his daughters. మంచిమనువులుచిక్కినచో కూతుళికి పెండ్లిచేస్తాడు. if he meets with a suitable match he is ready to give his daughter in marriage. మారుమనువు a second marriage of a woman, ఆడదానికి పెండ్లివివాహము. **మనుగుడుపు** *manu-guḍupu.* n. A final entertainment given by the bride's parents to the bridegroom, after the conclusion of the whole marriage ceremonies.

మనుగు or **మనుపు** *manugu.* [Tel.] v. n. To die, చచ్చు.

మనుపాలి *manu-pāla.* [Tel.] n. A certain medicinal tree with oval leaves, *Nerium antidysentericum.* కొటజము, కొండపెచ్చెట్టు, పాలకూర, జీవంతి.

మనుబోతు, మన్నుబోతు, మను or **మన్ను** *manu-bōṭu.* [Tel.] The Gayal, commonly called the Bison. బుఱ్ఱము. **మనుపెంటి, మన్పెంటి, మనుబిడి** or **మన్బిడి** *manu-peṇṭi.* n. A female bison. ఆడుబుఱ్ఱము. HD. i. 511. plu. మన్బిట్లు.

మనుమడు *manumaḍu.* [Tel.] n. A grandson. **మనుమరాలు** *manumarālu.* n. A granddaughter.

మనువు *manuvu.* [Skt.] n. A mystical verse or formula. మంత్రము. A legislator and saint called Manu. There are said to be fourteen of these Manus, viz., స్వాయంభువు, స్వారోచిషుడు, ఉత్తముడు, తామసుడు, రైవతుడు, చాక్షుషుడు, వైవస్వతుడు, సూర్యసావర్ణి, దక్షసావర్ణి, బ్రహ్మసావర్ణి, ధర్మసావర్ణి, రుద్రసావర్ణి, రౌచ్యుడు, భౌచ్యుడు. **మనుజుడు** or **మనుష్యుడు** *manujuḍu.* n. A man, a

human being. మనుజోత్తముడు *manuja-uttamuḍu.* n. Lit. An eater of men, i. e., a demon, రాక్షసుడు. మనుజేంద్రుడు *manuj-êndruḍu.* n. A king, రాజు. మన్వంతరము *manv-antaramu.* n. An age or period of time supposed to be under the sway of one Manu, వీకసప్తతిదివ్యయుగములు, మహాకాల మన్వాదిక్రమ. (Vulgarly) Time, a rule, reign; thus చందులాలు మన్వంతరములో or హయూములో in the time of Chandulala a former governor of Hyderabad. అతని మన్వంతరమతీసినది his days are ended.

మనోజ్ఞము or మనోహరము and మనోరథము See under మనస్సు.

మన్న *manna.* [H.] n. Prevention, an obstacle, ఆక్షేపం, విఘ్నము. See మానా.

మన్నన or మన్నిక *mannana.* [Tel.] n. Respect, regard, grace, favour, సమ్మానము, గౌరవము, గొప్పచేయడము. "మమజనాగ్రనివాలన మన్ననలుగనిరి." V. P. ii. 18. adj. Dear, beloved. ప్రియమైన. "పాలవెల్లికిఁ బన్నని యన్ను పైపసిమించి పుం దొరయైతో య్యెఁ." R. v. 17. మన్నించు *mannimpu.* v. a. To respect, మన్ననచేయు, గౌరవచేయు, సమ్మానించు. To excuse, forgive, to pardon నా తప్పు మన్నించవలెను I pray you to excuse my fault. మన్నింపు *mannimpu.* n. Respect. గౌరవము. Forgiveness, క్షమాపణ. వానికి నిబ్బులు మన్నింపు చేసినారు they excused him the flogging, i. e., he was not punished.

మన్ని *mannu.* [Tel.] n. Life, జీవము. A certain muscle in the back of the head. వెదకల యందుండునది. మన్ని గోము *manni-yomu.* v. a. To kill, or slaughter. చంపు. "మన్ని గొన్న విభ్యాకమహాప్రతాపుఁడు." Kalhaṇa. iii. 234.

మన్నీడు, మన్నియడు or మన్నిలు *mannīḍu.* [Tel. మన్ను + ఈడు.] n. A lord, a chieftain, ప్రభువు. మన్నెపుదొర. "మాళనదేశంబు మన్నీలగొంగ." Pal. 52. "ఎన్నఁదునుదుఁజక్రట్టక, తొన్నమతికూర్చుధనము భరలోకపుదొరతా, మన్నీలతనదరులకు, నిన్నిలతుదుమోపుమండుమదరా." Sumati §. 49.

మన్ను or మణు *mannu.* [Tel.] n. Earth, mud, soil, dirt. మంటబెట్టు to inter or bury. భూమ్మీద పాతిపెట్టు. వానికి మన్నుమిన్నుకానరాదు he is too proud to care for anything in heaven or on earth. మన్ను తిండి, మనుతిండి or మన్నిండి *manu-tiṇḍi.* n. Lit. that which feeds on earth, i. e., a kind of snake. మన్నురేడు *mannu-rēḍu* n. A king, భూపతి. మన్నులపాము *mannula-pāmu.* n. A harmless species of serpent, extremely thick. Russell on Snakes, Vol. ii. No. XVI.

మన్ను *mannu.* [Tel.] n. A wild animal of the ox tribe, the Gayal or the Bison బుక్కెము. See మిసురోరు.

"తేక పంకమునొజ్జదిగి బడిమహవరేవు,
మన్ను లిక్కోళ్ళకటిమన్ను లదరు."
Swa. iv. 20.

A kind of military weapon, యుద్ధపాసిన విశేషము.

మన్నెము or మన్యము *mannemu.* [from Skt. మాన్యము.] n. Land given as a token of respect. సమ్మానించి యిచ్చిన కొంతభూభాగము. High-lands, hilly land, hill-country, uplands. Agency tracts. మన్నెపుజ్వరము jungle fever. మన్నెపుదేశము highlands. లోమన్నెము the interior of the hills. "ఆయంబు రజతాద్రి యట్టి దుర్గంబు మనకు నల్లగా నేల మన్నెమంత్రి." BD. iii. 1033. మన్నెకాడు, మన్నెకోర or మన్నెపుకోర *mannekāḍu* n. A highland chieftain. మన్నెపువారు hill people. మన్నెపుగొడ్డలి a broad axe, a woodman's axe, a highlander's axe. మన్నెపుల్లి *manne-pulli.* n. A large needle used to remove thorns from the feet of goats. "మందులపాడిబర్ర మన్నెపుల్లలోలంకుర్రాయి." H. ii. 85. మన్నెరికము *manne-rika-*

ru. n. Chieftainship, the state of being a lord among the hill people, మన్నెపుదొరతనము. "వలపుల మన్నెరికంబు" Vijayanti. ii. 66. టీ॥ మోహములనెక్కి= ప్రభుత్వము.

మన్మథుడు *manmathudu.* [Skt.] n. Manmadha, the Hindu Cupid, ఆనంగుడు. **మన్మథ** *manmatha* n. The name of a Telugu year. ఒక సంవత్సరమునకు పేరు. మన్మథబాణాలు the arrows of Love, the name of a particular kind of rice, or flower. "మన్మథబాణాలు మరువంపు మొలకలు." H. iv. 155. **మన్మథపత్రిక** *manmatha-patrika.* n. A billet doux or love letter.

మన్యువు *manyuvu.* [Skt.] n. Sorrow, grief, distress, indigence, displeasure, anger, శోకము, పుత్రమరణాదిజాత మనోవ్యథ, క్రోధము. A sacrifice. క్రతువు.

మప్పు *mappu.* [Tel. contracted from మచ్చు.] v. a. To break in, or train (any animal). అలవాటు, ఆభ్యాసము చేయించు. అలవాటుచేయు. మప్పవిమ్మనుగాని అప్పలేము it is easy for us to teach but not to correct. మప్పితము adj. Limited, tolerable, మితము, పరిమితము.

మబ్బు *mabbu.* [Tel.] n. A cloud, మేఘము. Obscurity, darkness, dimness, laziness, dullness, heaviness, మాంద్యము, చీకటి. కనుమబ్బు dimness of sight. వానిచెవులకు మబ్బువచ్చెను his ears are dull of hearing. నిద్రమబ్బు drowsiness or heaviness. ఆ సంగతిక మబ్బుతోళ్ళు వేసినాడు he eluded or evaded the question. మబ్బుమందారముగానుండే దినాలు cloudy days. మబ్బురంగు a dark tint in colour, మేఘవర్ణము. **మబ్బుకొను** *mabbu-konu.* v. n. To become cloudy. To be intoxicated, మత్తిల్లు. **మబ్బుతోవ** *mabbu-tōva.* n. The sky, ఆకాశము. **మబ్బుపెట్టు** *mabbu-peṭṭu.* v. a. To delude, to evade, conceal. **మబ్బుమేవరి** *mabbu-mēp-ari.* n. The wind, వాయువు. **మబ్బురావుడు** *mabbu-rāvuḍu.* n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు.

మమత or **మమతత్వము** *mamata.* [Skt.] The interest or affection entertained for objects, from considering them as belonging to, or connected with oneself. అభిమానము. "వేటజూదంబు పాపంబు మాటలిరుసు, కటివిదండంబులేరాశీకానియీవి, యాసెడివ్యసనంబులేడింటి యందుమమత, తెగదుగాపింపధాత్రీతలవిభునకు." M. V. ii. 42. **మమకారము** *mama-kāramu.* n. Egoism, self regard, pride, arrogance, self-sufficiency, అహంభావము. Attachment, love, ప్రేమ.

మమ్మ *mamma.* [Tel. for అమ్మ.] n. A mother. An old woman in general. **మమ్మారే, మమ్మారే, మమ్మారి, మమ్మరె, మమ్మ** or **మమ్మా** *mammare.* interj. Oh! Oh! O dear me! ఆశ్చర్యార్థమాట. "క॥ అమ్మనానాగంద్రబుగు, కుమ్మపాగసితిచుట్టు కొనివడిదిరుగ, నుమ్మగ యమచమోపరు, మమ్మరుగా బొగడిరొక్కి మొగినవ్వేర." T. v. 58.

మమ్మాయి *mammāyi.* [Tel.] n. A kind of medicine, లేహవిశేషము.

మమ్ము *mammu.* [Tel.] n. An adverse wind on the sea, a kind of whirlwind that is adverse to sailing ships, సముద్రమునందు ఓడలకు విఘాతముగావీచెడు సుడిగాలివిశేషము. pron. The plu. accusative of నేను.

మయనము, మయినము or **మైనము** *mayanamu.* [Tel.] n. Wax. మయినపుస్తె a wax-candle. A. v. 161.

మయము *mayamu.* [Skt.] adj. Composed of, made of, formed of, full of. This is an affix denoting quality or substance. జలమయమైన aqueous, watery. అగ్నిమయమైన fiery. రత్నమయమైన jewelled, set with gems. త్రయి the Vedas; త్రయీమయమైన scriptural. లోహమయసర్పము a snake made

of grass. దివ్యమైన spiritual, formed of spirit. తత్త్వమయమైన full of truth. ఆ ఊరు తురకలమయమునూనున్నది the town swarms with Musulmans. మయత or మయత్వము *mayata*. n. Identity, unity, oneness, sameness. తాదాత్మ్యము. ఉదకమయత్వమొందెను she was united or mingled with the water. KP. iv. 94. "కనుంగవరెల్ల మోడ్చియుం బలుపు మంత్రమ్మని మమతంగమొట్టిన." Mand. i. 2. టీమంత్రిమయతకెన్, మంత్రివర్గతాత్పర్యము చేతను.

మయిలు, మైలు or మసిలు *mayila*. [Tel.] n. Dirt, foulness, uncleanness, actual or ceremonial impurity, dirty clothes. మయిలి, ఆయిలి, కట్టివిడిచినమైళ్లు. చాకలవాడు ఇంకా మయిల యొత్తుకొనిపోలేదు the washerman has not yet taken away the dirty clothes. వాకియింట్లో మయిలపడ్డది their house has been defiled. adj. Dirty, foul, unclean, impure. మయిలకాపండే, అయిలియైన.

మయిలుతుత్థము or మయిలుతుత్థము *mayila-tuttamu*. [H.] n. Blue vitriol, sulphate of copper. Verdigris, subacetate of copper. మయూరతుత్థము.

మయుడు *mayudu*. [Skt.] n. The name of the architect of the *Asuras*, అసురశిల్పి.

మయూఖము *mayūkhamu*. [Skt.] n. Light, brightness, flame, జ్వాల, ప్రభ. A beam of light, కిరణము.

మయూరము *mayūramu*. [Skt.] n. The peacock. నెమలి. మయూరారి lit: the enemy of the peacock, a chameleon, a lizard. పుపరపల్లి. కొండమయూరము (Rox. i. 380.) a small tree or large shrub: *Ardisia solanacea*. మయూరశిఖ or మయూరశిఖండి *mayūra-sikhi*. n. The plant called *Adiantum melanocaulum*.

మయ్యచేప *mayya-chēpa*. [Tel.] n. A sort of fish.

మర *mara*. n. [Tel.] n. A spiral, a screw, a joint or hinge. కల. adj. Made of wood, wooden. కొయ్యతోచేసిన. మరకట్టు *mara-kaṭṭu*. n. A sort of spell called స్తంభనము. "వాకట్టు మరకట్టు వశీకరిట్టు, పొట్టపొంగెడు కట్టు పొంగులకట్టు." Pal. 93. మరకాడు *mara-kāḍu*. n. A sailor, నావికుడు. A skipper, the commander of a vessel. A shipowner. ఓడకారు. "మరకాణకు పొందుగకై తేర్చుమరకాడు." Swa. v. 56. టీ మరకాడు, ఓడనడుపువాడు. మరగాలు *mara-gālu*. n. A stilt or wooden leg, కృత్రిమపాదము. మరగొన్ము *mara-gonmu*. n. A stilt. The pommel of a saddle, కుర్చమునొకపల్లమునకు మందుపెనుకలనానికై యొత్తుగా చేర్పరిచియుండు భాగము. "నెమకమరిగొన్ముతాతాగొడుగు నరియె." KP. iii. 69. మరచేప *mara-chēpa*. n. A sort of shark. పొడ్డమరచేప or చిట్టిమరచేప the Squatina or Angel Shark. మరతొట్టు *mara-toṭṭu*. n. A toe ring secured with a screw, మెరుగడ. "స్త్రీపుంగవులు మరతొట్టులు" A. v. 131. A turnscrew. తిరుగుడు మరమేకు *mara-mēku*. n. A screw, lit: a spiral nail, ఇప్పుడాణి. మరసాన *mara-sāna*. n. An instrument for polishing stones, రాళ్లపనివానిసాధనవిశేషము.

మరందము or మకరందము *marandamu*. [Skt.] n. Nectar, the honey of flowers. పూతేన.

మరక *maraka*. [Tel.] n. A stain, spot, or blot. కల. A female-kid, ఆడుమేకపిల్ల. సంజ్ఞా. వ.

మరకతము or మరతకము *marakatamu*. [Skt.] n. An emerald. మణి, రత్నవిశేషము. A i. 34.

మరకము *marakamu*. [Tam మరక్కాల్.] n. A certain measure called a markal, i. e., 8 measures or seers.

మరపు *marapu*. [Tel. from మఱచు.] n. Ignorance, forgetfulness, అజ్ఞానము.

మరగు or **మరుగు** *maragu.* [Tel.] v. n. and a. To use, to be used, accustomed, or addicted to. అలవాటుపడు, పరిచితమగు. To desire, covet, ఆశించు, ఆశపడు. To boil fiercely, మసలకాగు. To fall in love with, to be enamoured of, మోహించు, ఆసక్తుడగు. వాడు దానిని మరగినాడు he fell in love with her. తాగమరిగినవాడు one who is addicted to drink. మరుగుచున్న నేయుఱు boiling oil. మఱగాగు to boil fiercely. "కరుగు చుమరగురు కటకటాయనుచు, కందుచుగుందుచు కళవళింపుచును." L. viii. 52. "వాలిమృతుడొట్ట పోలగ నాలో లక్ష్మణుడొంగి యర్చ్యుజూతోడం, బా లందుపోలెండాలిమి మాలియజేమిటికివిటు మరిగెదిం కిక." BRK. x. 343. **మరపడము** or **మరపుటు** *mara-paḍamu.* n. Training, breaking in. అలవాటుచేయడము. **మరపు** *marapu.* v. a. To train, break in. అలవాటుచేయు. **మరుగరాని** untameable, indomitable. **మరగింపు** *maraginṭsu.* v. a. To enamour. మోహించునేయు. To cause to boil. కాగించు.

మరచు, మరుచు, మరపిచ్చు or **మరిపిచ్చు** *maraṭsu.* [Tel.] v. a. To forget. **మరపించు** or **మరిపించు** *mara-pinṭsu.* v. a. To cause to forget, to blot out from one's memory. వాడు దాతృత్వమిలో తండ్రిని మరిపించినాడు he out-shone his father in liberality. ఆ బిడ్డను చనుమరిపించినది she weaned the child. "స్వవాక్కృత్యకృత్యవలనన్వరిపించు." T. ii. 161. **మరపు, మరుపు** or **మరగుపు** *marapu.* n. Forgetfulness, ignorance, delusion. విస్మృతి, అజ్ఞానము, పారవశ్యము, ప్రమాదము.

మరణము *maranamu.* [Skt.] n. Death. చావు. **మరణించు** or **మరింపు** *maraṇiṇṭsu.* v. n. To die, చచ్చు.

మరదలు or **మరందలు** *maradalu.* [Tel.] n. A wife's younger sister; also a younger brother's wife. పెండ్లాముచెల్లెలు, తమ్ముని భార్య. "నీమరందలిబోవ్య." T. i. v. 49.

మరది or **మఱిది** *maradi.* [Tel.] n. A husband's younger brother, పెనిమిటితమ్ముడు. A younger sister's husband. చెల్లెలిమగడు. A brother-in-law, భార్యతోబుట్టువు.

మరమ్మతు *marammatu.* [H.] n. Repair.

మరల or **మరలి** *marala.* [Tel. from మరలు.] adv. Again, anew, in return. "పూర్వనామజేసితినీకు మేల్మరలజేయగాలేనమస్కరించితిన." Anirudh. iii. 59.

మరలు or **మళ్లు** *maralu.* [Tel.] v. n. To turn, return, go back, తిరుగు, వెనుకకు తిరుగు. To be rescinded, abrogated, annulled. "నమ్మ్రిందుప్రవేశించియేయల చిందందుమ మరలనెరుంగక." Vish. ii. 272. **మరలబడు** or **మరలుబడు** *marala-baḍu.* v. n. To return, మరలు, తిరుగు. To rebel. తిరుగుబడు. వానినాలుక మరలబడియున్నది his tongue is tied. "వాటల, మంత్రమయనుష్ఠించు గాకమరలంబడుటే." M. V. i. 308. **మరల బాటు** *marala-baṭu.* n. The act of turning back, మరలబడుట. **మరలుతోరు** *marala-koṇu.* v. n. To turn. **మరలుచు, మరల్చు, మరలించు, మళ్లించు** or **మళ్లించు** *maralaṭsu.* v. a. To turn back, to cause to return, to recall, to rescind, abrogate, annul. To ward off, elude, evade. "భిక్ష వల్లియుండు, గోపాలబాలకులమరలించి మరియు పెక్కుచిద్రంబుల జరియింపుచుండె." N. ix. 254. **మరలుపు** or **మరల్పు** *maralupu.* n. Changing, turning, మరల్చుట, మళ్లించుకొనడము. "మక్కమరల్పునేర్పులు." T. iii. 124.

మరవ or **మరువ** *marava.* [Tel.] n. A sluice, or outlet. తూము.

మరాటు or **మరాటి** *maraṭa.* [from Skt. మహారాష్ట్ర.] n. A Mahrâti man, adj. Pertaining to the Mahrati country or nation. **మరాటితీగ** *marati-tiga.* n. A plant called *Spilanthus amelia.* Rox. iii. 410. **మరాటిమొగ్గ** *marati-mogga,* n. A

certain drug. Bom. iii. 410. మరాఠీలు *marāṭhīlu.* n. plu. The Maharattes.

మరాళము *marāḷamu.* [Skt.] n. A species of waterfowl, with red legs and bill; commonly supposed to be a swan. హంస.

మరి *mari.* [Tel.] n. A time, season, ఱెప. ఒకమరి or ఒక్కమరి once. adv. More, further, still, else, again, then, so, మరియు, ఇంకియు, ఇంకను, అనంతరము. మరేమిలేదు there is nothing else, or nothing more. మరేమి what else? what more? కేన మరి వచ్చేది then when shall I come? మరి యంతిది so much the better. మరి లేశలేదు there is nothing else. మరియొక another. మరియొకటి another thing. మరియొకడు another man. మఱియు or మరియును besides, also, moreover. మరియెట్లు in what other way? మరికొన్ని a few more. మరినాలుగు four more. వాడు ఎవడు who is that man? మరియెవరులేరు nobody in particular. మరేమి లేదు there is nothing further. ఇది మరీతొం దర this is more troublesome. మరిమరి *mari-mari.* adv. Very much, మిక్కిలి, అత్యం తము. Again and again, more and more, మరియుమరియు.

మరిగ *mariga.* [Tel.] n. A cup cut out of soft soapstone. రాతిచిప్ప. "మాపిచ్చుచు మరిగలంటు నాని." BD. iii. 639.

మరిగొమ్ము *mari-gommu.* [Tel.] n. An overflow channel. పెరవుపుకు పీరు ఎక్కువైతే పోవి డించు ఆలుగు.

మరిడి or మరిడీ *mariḍi.* [Tel.] n. Cholera, మరిమ్మాదేవుడు, విసూచి. The name of the goddess of cholera.

మరిది See మఱది.

మరియాద *mariyāda.* [from Skt. మర్యాద.] n. Order, క్రమము. Extent, limit, boundary, హద్దు. Respectability.

"కం బరిమాణంబొలిచుటలవడి,
మరిమరిపాకంబుగ మరిమరిపోవ,
మ్మరియాదమప్పకొలుకిన,
మురుపెర్గంబుగు పాణిపుష్పకయుక్తిన్."
కాశ. దశా. i.

మరీచమము or మరిచము *marīchamu.* [Skt.] n. Pepper. మిరియము.

మరీచి *marīchi.* [Skt.] n. A ray of light, కిరణము. plu. మరీచులు. Swa. v. 98. Also, the name of a certain rishi. ఒకముని.

మరీచిక *marīchika.* [Skt.] n. A mirage, ఎండమావి, మృగతృష్ణ. H. ii. 169.

మరు *maru.* [Tel.] n. In composition, short for మరును, మరుప, and మారు. adj. Other, next, in return. మరునాడు or మర్నాడు (మరు సటినాడు) next day. మరుమాట (మారు+ మాట) a word in return, contradiction. వేమరు or వేమారు a thousand times. మరు పడు *maru-paḍu.* (మరుగు+పడు) v. n. To be concealed, to disappear or vanish, మరుగగు, అదృశ్యమగు. "ఇమయందలయు మరు పడ మొనరించెడి." M. VII. iv. 315. మరు పెట్టు *maru-peṭṭu.* v. a. To conceal, hide. మరుగుచేయు. మరుమ్రోత *maru-mrōta.* (మారు+మ్రోత) n. An echo.

మరుగు *marugu.* [Tel.] v. n. To be concealed or hidden, దాగు. To be dejected, to be in deep sorrow, కుందు, వంతపాటించు. మరుగు or మరువు *marugu.* n. Privacy, cover, shelter, a screen, concealment, the hidden part of any thing, అగోచర స్థానము, చాటు. నీమరుగుజొచ్చినాను I have sought shelter with you. ఆతోట నిండా మరుగుమనున్నది that garden is very private. మరుగుగోడ a curtain or screen placed before a door. మరుగుదొడ్డు or మరుగుడొడ్డి a privy or necessary. ఆమాటను మరుగుచేసినారు they kept that word secret. adj. Hidden, unseen, invisible, imperceptible, obscure, sheltered. మరుగుపడు

marugu-padu. v. n. To disappear, to be hidden. కానకపోవు. **మరుగుచరుడు** *marugu-parutsu*. v. a. To conceal, keep secret. **మరుగువ** *marukuva*. n. Sorrow, grief, సంతాపము. **మరువ** *maruva*. (మరుగు+వా.) n. A pot, కుండ. adj. Dumb, మూగైన. **మరువకందము** *maruva-kandu*. n. An epithet of Agastya, కుంభసంభవుడు. **మరువవాడు** *maruva-vādu*. n. A dumb man. మూగవాడు.

మరుగుజ్జు *marugudzdzu*. [Tel. మరుగు+గుజ్జు] n. A dwarf, కుబ్జుడు.

మరుతు or **మరతు** *marutu*. [Tel.] v. a. To forget. ఒళ్లుమరుచు or మైమరుచు to forget oneself, to lose consciousness, to swoon.

మరుధుడు *maradhu*. [from Skt. స్మరుడు.] n. Manmadha. మరుధవ్యము the host of Manmadha, i. e., parrots, cuckoos, &c. మరుకాక the fire of love. మరుచివ్వ or మరుమని the union of the sexes. మన్మథయు స్థిము, రతి. H. ii. 268. మరుతేజి a parrot. Ila. i. 34. మరువిల్లు *Mons veneris, pudendum muliebre*, మదనగృహము.

మరుత్తు *marutlu*. [Skt.] n. Wind, air, వాయువు. A sort of demigod. వేలుపు. **మరుత్వంతుడు** or **మరుత్వాలుడు** *marut-vantudu*. n. An epithet of Indra as lord of the demigods. **మరుత్సఖుడు** *marut-sakhudu*. n. An epithet of Fire and of Indra. అగ్ని వాయుత్రుడు, ఇంద్రుడు.

మరులు *marulu*. [From Skt. స్మర.] n. Love, desire, lust, మోహము. కామము. A demon, పిశాచము. **మరులెత్తినకైనడి** as if love stricken. **మరులుకొను** *marulu-konu*. v.n. To fall in love, మోహించు. **మరులుకొలుపు** *marulu-kolupu* v. a. To allure, enamour, to cause to love, మోహింపజేయు. **మరులుదేడ.** **మరులుతీగె** or **మరులుమాతంగి** *marulu-dsada*. n. A creeper or plant which, as soon as touched, makes one fall in love with another, Orris root: a kind of bent grass. "మరులుతీగెమెట్టెయిరులన్నచో యవి యెదు తమిస్ర గాడుపజి." A. vi. 11. మరులు మందు or మరులమందు a love potion. **మరుల్గొన** మరులుపుట్టించు ఓషధి, భూతకేశము, లోమిశ్యత్తము. **మరులుదేడు** the lord of the demons, పిశాచములరాజు. ఉ. హరి. ii.

మరువము, మరువకము or **మరువపుచెట్టు** *maruvamu*. [Skt.] n. The plant called the Sweet Marjoram. పృష్ఠపుష్పకము. **మరువపుమొలక** a slender girl. lit: a sprig of that plant. **మరువపుమొలకలు** plu. a kind of grain. H. iv. 155.

మరువు *maruvu*. [Tel. another form of మరుగు.] n. A cover, shelter; privacy, solitude. చాటు, మరుగు, ఆచ్ఛాదనస్థానము. A piece of armour. కవచము. "మన్మథవిభుడు నిన్నేమాయంతో సుతులమైమరువులుగా, నరకిమార్చిన ముల." M. IX. i. 295. **మరువుచేయు** *maruvu-cheyu*. v.a. To hide, చాటుచేయు. దాచు. **మరువుపడు** *maruvu-padu*. v. n. To disappear, vanish. కానకపోవు. "ఇల మరువుపడ్డ నిర్వలశివర్త." BD. i. 568.

మరువు *maruvu*. [Skt.] n. A desert, waste, barren country. నిర్జలప్రదేశము. A mountain, పర్వతము. **మరుభూమి** *maru-bhumi*. n. A dry waste, a desert spot. ఊసరక్షేత్రము.

మరుసటి or **మరుస** *marusati*. [Tel.] adj. The next. మరుసటిసంవత్సరము the next year. మరుసటిదినము next day. **మరుసంజె** *maru-sanja*. (మరుస+సంజె) n. Evening.

మర్కటికము or **మర్కటకము** *markatamu*. [Skt.] n. A monkey, కోతి. A spider. సాలెపురుగు. A. i. 45. మర్కట కిశోరన్యాయము, "like the monkey and its cub," i. e., the weaker adheres to the stronger by instinct, కోతిపిల్ల కోతిని తానుగాపోయి కరచుకో

వడము. ఆవగా శిష్యుడుగాపోయి గురువును ఆశ్ర యించడము. మార్జాల కిశోరన్యాయము like the cat and kitten, i, e., పిల్లి తన పిల్లను కరుచు కొని తీసుకొని పోవడము, that is, the instinct which leads the stronger to protect or carry the weaker, గురువు తానై ఆశీర్వదించి శిష్యునిని ఏలుకోవడము. The latter instance is used to illustrate the free grace of God: and the former is of man seeking divine aid.

మర్తబు *martabu*. [H.] adj. Closed, settled, as an account, concluded, finished.

మర్త్యము *martyamu*. [from Skt. మృత.] adj. Mortal. n. The visible world, the earth, ప్రపంచము, భూలోకము. "తపఃకర్మ కనుగుణమైన యట్టిక్ష్మాదేవ్యై మర్త్యమున." M. I. ii. 172. **మర్త్యుడు** *martyudu*. n. A man, a mortal. మనుష్యుడు.

మర్దనము *mardanamu*. [Skt.] n. Rubbing, handling, grinding, pounding. పిసకడము, నూరడము, అంగమర్దనము massaging, rubbing or pressing the limbs.

మర్దలము *mardalamu*. [Skt.] n. A kind of drum. మద్దెంక.

మర్దించు *mardintsu*. [Skt.] v. a. To rub, handle, grind, pound, crush, పిసుకు. నూరు. **మర్దితము** *marditamu*. adj. Rubbed, ground, పిసకబడిన, నూరబడిన.

మర్మము *marmamu*. [Skt.] n. A vital part, ఆయువు, జీవస్థానము. A secret, a mystery, కపటము. Secrecy, mystery, dissimulation, hypocrisy, కపటము, నెపము, సమగ్రముగా in full detail, minutely. మర్మస్థానము a private part, vital part. **మర్మజ్ఞుడు** one who investigates or tries to discover. **మర్మజ్ఞుడు** *marma-gnyudu*. n. An intimate. Lit: One who knows a secret. **మర్మి** నెరిగిన వాడు. **మర్మి** *marmi*. n. A hypocrite.

మర్మరము *marmaramu*. [Skt. cf. Eng. 'murmur'.] n A murmur, a rustling sound. ఎప్పములయొక్కయు ఘర్మములయొక్కయు మ్రోత.

మర్యాద *maryada*. [Skt.] n. A limit, boundary, మేర, పొలిమేర. రీతి, Respect, civility, సమ్మానము. Manner, way, fashion, decency, custom, rule. కట్టుబాటు. ఆయుర్మర్యాద the limit of life. **మర్యాదమాట** a civil expression. **మర్యాదస్థుడు** a gentleman, a respectable man. ఇది నీకు మర్యాదా is this manners? is this proper for you. **మర్యాదైన** *maryad-aina*. adj. Honourable, respectable.

మరుమాము Same as మనుడిండి. See under మన్ను.

మర్రి *marri*. [Tel.] n. The Banyan tree, *Ficus indica*, బనియన్ వృక్షము.

మర్షము *marshamu*. [Skt.] n. Patience, endurance. ఓర్మి, ఓర్పు.

మల *mala*. [Tel.] n. A mountain, కొండ. The axle bar on which the lever (మీట) of a కొలిమి turns. వీళ్లతోడే దోమకు కొడి అడ్డకిర్ర. **మలగొంగ** *mala-gonga*. n. An epithet of Indra, ఇంద్రుడు. **మలమనికి** or **మలమన్ని** *mala-manikī*. n. A monkey. **మలియమ్మ** *mala-y-amma*. n. The mountain goddess, i. e., Parvati.

మలక *malaka*. [Tel.] n. A tangle, twist, bend; a spiral, a serpentine line; crookedness, మెలిక, చిక్కు, చుట్టు. **మలకలు** tricks, guiles. The twisting or turns of a channel. **మలకరుసి** a wily monk. కుటిలముని. "మలకలమాటలాడెడు మాయలు మూలు మూలలో మిమవిశ్వాసింపుమీ." B. X. § 16, 66. A Mahomedan, తురక. An earthen lid over a pot, మూకుడు. adj. Crooked, వంకర. **మలకతూము** *malaka-tumu*. n. A mea-

sure (loose) containing ten కుంచములు, పదికుంచములప్రమాణము. మలకొలుపు *malaka-kolupu*. n. A measure of grain, about a ton, being from 200 to 240 కుంచములు or 960 seers. ధాన్యాదులుకొలుచుటకలప మానిన కొమ్ము. మలకొలుపు *malaka-merupu*. n. A bow-shaped flash of lightning, ధనుర్ఆకారమున మెరుపు. మలగోము or మెలిగోము *mala-gomu*, v. n. To be twisted, మెలికలగా మలపుగోము *malapu-gomu*. v. n. To dance, నర్తించు.

మలకడము *malakadamu*. [Tel.] n. A shoe, పాదరక్ష. "కెలివాడుమిక్కిలిశ్రేష్ఠ మలకడాల్గొని మోపెండి." A. vi. 94. టీ॥ మలకడాలు, చెప్పులు.

మలగ *malaga*. [Tel.] n. A double bullock load. ఎద్దులైనంతతోడి పనికూలి.

మలగు or మలుగు *malaga*. [Tel.] v. a. and v. n. To wander, to roam about, to turn, to quit. తిరుగు, మళ్లు, మరలు. నివృత్తిచేయు. To be bent, వంగెదను. "సారెమలంగిమోమునుతా." A. iii. 28. "దినమధ్యాహ్నంబునగర్జనిరూఢకలుషు, చావులుగవుజననంబులుమరణాము." M. XII. vi. 163. మలతు, మలుపు, మలప్పు or మలుపు *malatu*. v. a. To cause to turn, మలగజేయు, త్రిప్పు, మళ్లించు. To chip, to cut stone with a chisel, to engrave a stone. రాళ్లుకొట్టుట, ఉలితోచెక్కుట. To winnow grain so as to remove pebbles, dirt, &c. ధాన్యములోని రాళ్లు తీసివేయుట. మలచినధాన్యము winnowed grain. ఎద్దుమలుచు to turn the oxen. To fold, to bend. మడుచు. "కైమోపులమలంచి లోలోన వంచిన సొయ్యనమదచక్కెము." A. iv. 45. టీ॥ మలంచి ఆవగా నుడిచి, పెదవిమడిచి. "పాదములు మిక్కిలిమలిచి." T. iii. 130. టీ॥ మలంచి, మడిచి. మలుపు *malapu*. n. Acting, dancing, నర్తనము. "మ ఎడమొకడంబదళంకల మలపుగొన." A. iv. 38. టీ॥ మలుపు, ఎడమొకటి ఆడే ఆట. Greatness, ఆధిక్యము.

మలతేఱు *malatsāru*. [Tel.] adj. Great, main, గొప్ప, ఆధారము.

మలవ *malapa*. [Tel.] n. A cow or buffalo which gives milk after her calf is dead. దూడ చచ్చినను పాలిచ్చే ఆవు లేదా బర్రె.

మలమల *mala-mala*. [Tel.] adv. Fiercely, violently. మలమలమఱుగు *mala-mala-marugu*. v. n. To boil violently. మలమల మాడు *mala-mala-mādu*. v. n. To burn fiercely, "మలమలకుఱుగుచునిలాడకీల, కాం శికిన్న మాడుచుమండుకీల." BD. iii 760. ఎండలో చీమల మలమలమాడును the ants are scorched or burned up in the sun.

మలమాసము *mala-māsamu*. [Skt.] n. An intercalary month. అధికమాసము.

మలము *malamu*. [Skt.] n. An excretion, especially applied to the faeces, dung, dirt, filth, dregs, sediment. Sin, pollution. మూత్రము, పురీషము, గులివి, చీమిడి, పుసి, ఉమ్మి మొదలైనవి; పాపము, మాలిన్యము, దోషము. మలహరుడు the remover of defilement. ఆనవమలము original sin, ఆణవసంబంధమైనమలము. మలత్రయము or ముమ్మలము three kinds of defilement or evil passions, viz., గర్వము, మాయ, కామము, pride, confusion of mind and lust. మలమూత్రములు dung and urine, మూత్రపురీషములు. మలబంధనము costiveness, obstruction of the bowels. మలబాధపెట్టు to go to stool.

మలయము *malayamu*. [borrowed by Skt. from Drav. మల.] n. Malabar, మలయాళదేశము. Mount Malaya, a hill range in the southern part of Western India. A garden, తోట, ఆరామము. మలయగిరి (literally,) the sandalwood mountain, i. e., the Indian Hymettus, a mountain celebrated for its fragrant sandal groves. మలయమారుతము a gentle, fragrant breeze, a zephyr. మలయజము *malayajamu*. n. The Sandalwood tree, చందనవృక్షము. San-

dalwood. చందనము. **మలయజశీరి** *malaya-ja-siri*, n. A kind of cloth. వస్త్రవిశేషము. "పుంగొయిపట్టుమధూపతిరుప్రతిలకంబు, సరికస్తి, మలయజవీరియు." BD. iii. 117. "మాందోళి భూసతిమలయజవీరి." BP. iii 25.

మలయు *malayu*. [Tel.] v. n. To wander, roam, తిరుగు. To be entangled, to form a tangle, కెవగు, చిక్కుపడు. To spread, వ్యాపించు. To attempt, ఉద్యమించు. To be eager for, ఉద్రేకించు. To long for, తపించు. To rejoice, be pleased, eager, or delighted. To shine, be splendid. To unfold or display, ఉల్లసించు, వెలయు. విజృంభించు. To blow, as wind. విసరు. "ఇలలోనిద్దరురాజులు మలయుచువచ్చిరంగమాడి మాటికిచేక బల మెత్తెక్కట్టనరచిన సెలగలు తమకిలనులోనికేమ నదీసెకా." చాటుపద్యము. "మాటిక్యదీపములో మలయుంటిం." Swa. iii. 146. "మలసినదా గామమలయుచుమీరాము." T. ii. 149. **మలయింక** *malayika*. n. Rambling, jaunting, junketting. విహారము.

మలవది *malavati*. [Tel.] n. Extra assessment, an increased demand or cess. (Vizag.)

మలాము or **మొలాము** *malāmu*. [H.] n. Plating, gilding.

మలారము *malāramu*. [Tel.] n. A rake (used in a garden.) గాజులమలారము a string or bunch of glass bracelets.

మలికితము *malikitamu*. [Tel.] n. Doubt, hesitation, సందేహము. Sorrow, వ్యాకులము. **మలికితపడు** to sorrow. "మనుకుకొల్లిగ నాడమలికితపడుము." L. xi. 118. **మనోమలికితము** mental grief.

మలిగండ్లు *mali-gandlu*. [Tel. మలి+కండ్లు.] n. Stones separated from grain by winnowing. Light grains which are worthless. తరుగులు, నూకలువగైరా.

"ఆల్లుచేమలచి యూలికండ్లుమలికండ్లు,
తలపెమిదెదుంకటికిదేలోన్ల,
నెలమిమన్నదపెడు నెర్రిలోదురిసుమీ."
Vēma. iii. 34.

"దిట్టి మలికండ్లుదీసిన మంచిబియ్యంబు,
నిలుమువిధంబున విస్తారదుష్ట,
వాపనెంతయుబడికడకోర్చి,
భూరుజ్ఞానసంపద బ్రిద్ధిలోందు."
L. xxiv. 57.

మలినము *malinamu*. [Skt.] n. Dirt, blackness; a fault, defect, మకిల. కోపము. adj. Dirty, soiled, foul, black. మాసిన, నల్లని. Sinful, wicked, abominable, మాలిన్యమైన. **మలినముఖుడు** blackfaced, an epithet of the god of fire, of a ghost, of a monkey, or of a bad man; the large black wild bee. అగ్ని పిశాచుడు, దుర్జనుడు, చచ్చినవాడు, కోండెముచ్చు, తుమ్మెద. **మలీమసము** *malimasamu*. adj. Foul, dirty, మాసిన.

మలు *malu*. [Tel. a form of మరు from మరుసు.] adj. The second. **మలుకోత** *malu-kōta*. n. The second crop produced within the year, the light crop. కండ్లో మారుపెట్టినపంట. Also, winter, శీతకాలము. **మలుమూల** or **మల్మూల** the second child. తొలిచూలు first child. **మలుపక్కము** the second fortnight, కృష్ణపక్షము. **మలుసంజ** *malu-sanja*. n. The evening time, eventide. సాయంసంధ్య. **మలుతోట్టు** *malu-tottu*. n. A screw, a screw driver, a wrench, తిరుగాణి.

మలుకు or **మల్కు** *maluku*. [Tel.] n. A turn, twist, fold. A slip-knot. గాలి మిందిలయినవాటిని ఎదురుమరుగా తిరిగించి మళ్లి పెడమళ్లతిప్పింది. కోండమలుకుగాలి an eddy of wind round a point of land. "మల్కుతో, డూమెలిపెట్టికట్టినకడానిజగాలిపాపమిది." T. v. 7.

మలుకువ *malukuva*. [Tel.] n. Dirt. మరు.

మలుగు *malugu*. [Tel.] v. n. To be extinguished, go out. ఆరిపోవు. To perish, వినుము. మలుపు *malupu*. v. a. To extinguish or put out a lamp. ఆర్చు. To turn, త్రిప్పు. To destroy, వధించుట. n. A turning. తిరుగుడు. మూలమలుపున in turning a corner. మలుచు or మల్చు *malutsu*. v. a. To winnow grain in order to remove stones and grits from it, ధాన్యములోనుండి రాళ్లుపోవుటకు చెరుగు. To turn in a lathe, తిరిగి మలచెట్లు. To cut stone with a chisel, to engrave a stone, రాతిని తోలుచు. See మలుచు. మలుగు or మలుగులు *malugu*. n. The small of the back above the loins, the sides of the loins. కటిదొక్కి క్రిందు, మక్కెకు మొకమలుగు the back of the hip, రుంటి. మలుగు or మలుగుపాము *malugu*. An eel. పాము.

మల్కాంగిని or మాల్కాంగిని *malkāngini*. [Tel.] n. The black oil plant, *Celastrus paniculata*, or *Oleum nigrum*. (Watts.) జ్యోతిష్మతి, నెక్కదుంటి క, విష్ణుమూలము.

మల్కుడు *malkudu*. [Tel.] n. A Mussulman "మల్కుడికోడూ." Vasu. iii. 261.

మల్లెలు or మొమాలు *malmalu*. [H.] n. A kind of fine silk.

మల్లకుడు *mallakudu*. [Tel.] n. An obstinate man, a forward man. కొంటెడు, గడుసరి.

"ఆక్ష తల్లిదండ్రిసుతులకు
నెల్లవిధంబులమవలయు హితములుచెప్పక,
మల్లకుడుగాకరిగి
మల్లాపముగాగడించి బాజ్యమునకి."
భార. ఆది. iv.

మల్లము or మల్లకము *mallamu*. [Skt.] n. A vessel holding oil whether for culinary purposes or for burning as a lamp, మూకుడు, వ్రక్కిండ, పాత్ర. మల్లి or మల్లె *malla*, (from మల్లము.) n. A shallow earthen vessel. మంటిరంజేయు, పాత్ర.

మల్లిదేరజేయు, మల్లెడు, and మల్లిడి See under మల్లు.

మల్లిరము *mallirama*. [Tel.] adj. Fat, proud, కొవ్విన, మదించిన, గర్వించిన. మల్లిరపు టాబోతు a fat ox.

మల్లసాల or మల్లెసాల *malla-sāla*. [Tel.] n. A dining room. భోజనశాల.

మలాపు *malāpu*. [H.] adj. Covered, enclosed. n. An enclosure. మలాపు చేయు *malāpu-cheyu*. v. a. To enclose (a letter in a cover).

మల్లా *malla*. [Tel.] n. A certain grain-fee allowed to potters. మల్లామడి *mallāmadi*. adj. Plagued, troubled, troublesome, distressful. బాధితము, తొందరగా.

మల్లాటు and మల్లాడు See under మల్లు.

మల్లారము or మలాతము *mallāramu*. [Tel.] n. A cluster of bracelets. A cord on which bracelets (గాజులు) are strung by venders.

మల్లిక *mallika*. [Skt.] n. The Jasmine plant. మల్లెచెట్టు, మల్లెపుష్ప. నవమల్లిక the double jasmine, రెట్ట. Rox. i. 95. మల్లికాక్షము *mallikākshamu*. n. A kind of heron or swan with dark legs and light eyes. Ananda. ix. 59. మల్లివరగాదంచుశ్వేతవర్ణము. A white-eyed horse, శ్వేతకృష్ణాక్షము మల్లి or మల్లియ *malli*. [Tel.] n. The Jasmine plant. మల్లెపూలు jasmine blossoms. అడవిమల్లె *Jasminum angustifolium*, a shrub which grows to the height of ten feet. ఒలాండామల్లె the tuberose jasmine. బొండుమల్లె or బొడ్డుమల్లె a variety with luxuriant flowers. కాగమల్లె a plant, *Austicia grandiflorum*, prickly pear. నీటి మల్లె a water creeper, *Ipomœa? wightiana*: Rox. ii. 287. Other kinds are called కుంటిమల్లె, పిచ్చిమల్లె, మాడిమల్లె. మల్లె లగునది *malle-laguḍi*. n. A name given to

a beautiful dog. **మల్లిపురుగు** *mallepuruguఁ.* n. A parasitic worm that is generated in the flesh of cattle. **మల్లెలు** *mallelu.* n. Jasmine flowers. Also, pustules produced in the pox. **మల్లెలవ్వులు** the disease called Cancer "విసములయ్యినవి చేర్చిన విసములన్ని మల్లెలయ్యిన జిగిబొందుమల్లె అంద." Ila. iii. 93. **మల్లి** *malle.* [Tel.] n. A twig. చువ్వ. **మల్లెంగురు** or **మల్లెజెగురు** *malle-jangaru.* n. A heron. లోహపృష్ఠము, రాపులుగు.

మల్లు *mallu.* [Tel. from మల and also Skt.] n. A name (like Pug, or Jack) for a monkey. కోతి. A wrestler or boxer. జెట్టివాడు, పస్తాదు. Wrestling, a struggle. జెట్టిపెనకువ. **మల్లులు, మల్లాటు** or **మల్లాడుటు** *mall-ulu.* n. Struggling, wrestling, పెనగులాటుట. **మల్ల చేరతు** *mallu-tsaratsu.* (మల్లుట+చరచు) v. n. To clap oneself on the breast or shoulder (as wrestlers do in challenging their opponents.) భుజాస్ఫాలనముచేయు. "దురోర్వ్యగనిం జెనివానినికాళ్ళ తన్నఁ బ్రయత్నించి కాదలంచుచు మల్లచరచినం." M. IX. i. 412. **మల్లచరపు** *malla-tsarapu.* n. Clapping the shoulder with the hands in token of a readiness to fight. **మల్లిడి** *mallidi.* n. A struggle, పెనకువ. Grief, పరితాపము. A crowd. గుంపు. **మల్లడించు** or **మల్లడిగొను** to rise or gather in a mob, గుంపుకూడు. To unfold or display, విచ్చుంచించు, అతిశయించు. To grieve or be afflicted, పంతాప మనుపొందు, పరితపించు. "తేంట్లుమల్లడిగొని చుట్టి రా పవసలఁ." A. i. 21, "మనుమవజయ కాంక్ష మిగులమల్లడిగొనఁగా." BKY. ii. 773. **మల్లాడు** *mall-adu.* v. n. To struggle, పెనగులాడు. **మల్లుడు** *malludu.* n. A wrestler, జెట్టివాడు. **మల్లుకట్టు** *mallu-kattu.* v. a. To oppose, obstruct, అడ్డగించు. **మల్లుపెనగు** *mallu-penagu.* v. n. To struggle like a wrestler, జెట్టిపెనకువగా పెనగులాడు. **మల్లగుల్లము** *malla-gullamu.* n. A discussion, a dispute. మల్లగుల్లాలుపడుచున్నారు they are disputing or wrangling.

మళయాళము *mala-yalamu.* [Drav. మల (hill)+అలము (place)] n. Lit. The hilly country. Malabar and Travancore, మళయాళదేశము.

మళిగ *maliga.* [Tel.] n. A wholesale shop.

మళ్లి or **మళ్లీ** *malli.* [Tel. from మర్లు.] v. adv. Again. తిరిగిన్ని. **మళ్లించు** *mallinchu.* v. a. To turn, to return, to get back.

మళ్లు *mallu.* [Tel. plural of మడి.] n. Fields. పొదులు.

మళ్లు or **మరలు** *mallu.* [Tel.] v. n. To turn, తిరుగు. మళ్లుచున్నాయున్నది it is on the turn. **మళ్లుకోలు** *mallu-kolu.* v. n. To turn back or return. **మళ్లవేసికోలు** *malla-vesikolu.* v. a. To turn or stop a thing, as a cat or dog does a rat. దోవలో దొంగలు నన్ను మళ్లవేసుకొన్నారు or ఆడ్డుకొన్నారు the thieves beset me in the road.

మవ్వము *mavvamu.* [Tel.] n. Beauty, comeliness, elegance. సొగసు, కోమలత, గోము, **మవ్వము, మవ్వంపు** or **మవ్వపు** *mavvamu.* adj. Beautiful, handsome, neat, comely, pretty. సొగసైన, సుందరమైన, కోమలమైన. "కడుసరసత్వమున్ మృదిమ నెరపుచు తిరిగినమ వ్వంపుతేగమాడ్కి..." URT. vi. 78.

మశకము *masakamu.* [Skt.] n. A gnat, or mosquito; any stinging fly. దోమ.

మశానము *masanamu.* [for Skt. శ్మశానము.] n. A cemetery.

మశూచి or **మశూచికము** *masuchi.* [from Skt. మసూర.] n. Small pox. పిల్లకు మశూచికమబోసినది, కనిపించినది, లేక, చూపినది the child has got the small pox.

మషాకట్టు *mashakattu.* [H.] n. The measurement of land. కొలమటి.

మసాలు *masālu.* [H.] n. A torch. మసాల్చీ a torch-bearer, a lamp lighter.

మసి, or మషి *masi.* [Skt.] n. Ink. ఇంక్, కాటుక. Blackness, a stain, మలినము, మాలిన్యము.

మస్తు or మస్తర *mastu.* [Tel. from మసలు.] n. Sediment, dross. కల్మషము. రెండిమస్తు silver dross.

మస *masa.* [Tel.] n. Delirium, perplexity, భ్రమ, మాయ. A love powder. మన్ను. Beauty, సౌందర్యము. "తనివిరుగఁ జిన్నెలమస మాఁది మంత్రింపఁజాలఁడె." Hams. ii. 105. మసకొట్టివిచ్చాడు he conjured it out of their hands.

మసక or మసకత *masaka.* [from Skt. మసి.] n. Blacklishness, ఇందుకలంకము. Dimness of the eyes. Dimness, slight darkness, మసి చీకటి. మసమసకత *masa-masakana.* (మస కన+మసకన) n. Great dimness, మిక్కిలి మసక. adj. Very dim, మిక్కిలి మసకగానున్న. Very little, మిక్కిలి కొంచెము, ఇంచుక.

మసకొను *masakonu.* [Tel.] n. Sexual intercourse or desire, సంభోగము, సంభోగేచ్ఛ. మసగొను *masa-konu.* (మసక+కొను) v. n. To yield, melt, be charmed, భ్రమపడు. "మసగొనిరేనుఁబట్టకును మూర్ఖమంత్రి కిలు పోదిన్నఁడు." Dasaradhi § 12. To desire sexual intercourse. మసగొలుపు to excite such a desire.

మసగు *masagu.* [Tel.] v. n. To be enraged, to rage, to increase, swell. విజృంభించు, చేరు.

మసటు or మసడు *masatu.* [Tel.] n. Dirt. మురికి, మూలిన్యము. A stain, మచ్చ, మచ్చే. "నెరవారుమములమేనుల మసటుగొ మెలఁతలోడు మిని." Pal. 70.

మసనము *masanamu.* [from Skt. శ్మశానము.] n. A cemetery, or place for burning or burying.

మసర *masaru.* [Tel.] n. Grey colour. ధూమ రవర్ణము. adj. Grey, ధూమరవర్ణమునఁల. మస రలు or మసరవన్నె *masaralu.* n. A sort of rice. H. v. 69.

మసరు *masaru.* [Tel.] n. Fulness, jollity. శోభ. Inspiration, force, energy, ఉత్సాహము, బలము. "ఇదివెలఁదుల తీవ మసరుఁ గాయమునుఁబట్టియున్నాడు." NH. v. 89.

మసలు or మసులు *masalu.* [Tel.] v. n. To delay, to tarry, తచ్చాడు, తిరుగు. To roam, wander, walk or go about for pleasure, విహరించు, తూగుచేయు, తిరుగు. To hesitate, సంకోచించు, అనుమానించు. To be gorged, or heavy with eating, కొక్కసముగా తిని బాధ పడు. To boil violently, పిల్లలు మిక్కిలిగా ఉడుకు. To turn back, వెనుకకుమరలును, దానికి నెలయుతినని a month has passed with her, i. e., she has been a month pregnant. పాము కప్పను తిని మసలుచున్నది the snake is sluggish being gorged. నీళ్లు మసలుచున్నవి the water is boiling violently. "రమణుఁడు మానిచమండ్ల నిచటం మసలఁడని యిట." Swa. vi. 85. "పురపుఁబుంసుఁడుపై ట్టియుఁ, మసలకుండుమా మసలుమూలకే నిఁ, బసిచెలులయుధరుఁడంసము, మసలుమూర్ఖుఁడెట్టిచె ఱచె మసలుమాలకేనిఁ." Vēma 814. "కకినాఁడు గరచిచూచిన, మసలకుమరియొఁకకొకాఁ మధురంబు నకే." Sumati 62. మసలుకొను Same as మసలు. మారుమసలు *maru-masalu.* v. n. To rival, match, to oppose, to front, సరిగా ఎదిరించు.

మసారము *masāramu.* [Skt.] n. An emerald, or sapphire, ఇంద్రనీలము.

మసాలా *masāla.* [H.] n. Spicery, curry-stuff, సంభారము. Horse physic. గుఱ్ఱానికి ఇచ్చేమందు.

మసి *masi.* [from Skt. మషి.] n. Ink. కాటుక. Blackness, మలినము. Dirt, a stain, మచ్చ. Charcoal, బొగ్గు. adj. Dirty, black. మసికొంపలోగిళ్ళను a jewel hidden in a dunghill. మసిబొగ్గు *masi-boggu.* n. The scoria of precious metals. బంగారుకొనను బాది చిందు. మసిబోతు *masi-kōti.* n. A black monkey. నల్లకోతి. మసిబుడ్డి *masi-buddi.* n. An inkstand. సిరాబుడ్డి.

మసీదు *masidu*. [H.] n. A mosque, ముసల్మానుల దేవళము. ఆం. i.

మసూరి or మసూరిక *masūri*. [Skt.] n. Small pox. మహాచికాశోకము. జ్వరము దురద గాత్రస్ఫంగము ఆరుచి భ్రమ దాహ మేహోపేతము శ్వేతశోకము ఇదివిరి మిమ ములు పెసలం బిటియాకారములకురుపులు కలు గుట. కాశ్యపర. p. 80.

మసృణము *masrinamu*. [Skt.] n. adj. Glossy, smooth, soft, mild, polished, unctuous. నున్నని, చిక్కని. మసృణత్వము *masrinatvamu*. n. Smoothness. నున్నన.

మసెల *masela*. [Tel.] n. A loft or garret near the roof of the house, అటక.

మస్కరము *maskaramu*. [Skt.] n. A bamboo. వైదురు. A. v. 146. మస్కరి *maskari*. n. A mendicant, as using a bamboo staff. P. i. 236. A. i. 45, 48.

మస్తు, మస్తు or మసతు See under మస్తు.

మస్తకము or మస్తిష్కము *mastakamu*. [Skt.] n. The head, the skull. శిరస్సు, కపా. మస్తిష్కము *mastishkamu*. n. The brain. మెదడు. మస్తీ *masti*. n. An overfed or disobedient or proud elephant, an elephant in rut, మదించినయేనుగు. మస్తు *mastu*. n. Plenty, abundance, సమృద్ధి. Fat, pride, మదము. మస్తుపు *masturu*. n. The cream on the top of curds, పెరుగుమీదిమీగడ.

మస్తరించు *mastarinṭu*. [Tel.] v. a. To overcome, subdue. లోబరుచు. మస్తరు *mastaru*. n. Subjection, dependence. లోకువ, ఆధీనత.

మహంతు *mahantu*. [Skt. మహంతః nom. plu. of మహత్.] n. The chief of a monastery. A religious superior, like the manager of the temple at Tripati.

మహజరు *mahaẓaru*. [H.] n. A memorial, a petition, signed by a number of people.

మహత్ *mahat*. [Skt.] adj. Great, గొప్ప. మహతి *mahati*. n. The name given to the Vina or lute, of Narada. The feminine gender of Telugu nouns. మహత్తరము *mahattaramu*. adj. Greater, more. మిక్కిలి. మహత్తు *mahattu*. n. Glory, greatness. బుద్ధిశక్తిత్వము, ప్రభావము. The masculine gender of Telugu nouns. మహత్తైన *mahattaina*. adj. Great, large, bulky. గొప్ప. Best, excellent, illustrious. శ్రేష్ఠము. మహత్వము *mahatvamu*. n. Greatness, celebrity, glory. మాహాత్మ్యము *mahatmyamu*. n. Greatness, glory. A legend or chronicle regarding a town. మహాధీనము dependency on the great, బలమైన ఆధారము. మహాపద్ద a lofty position, a high station in life, గొప్పదశ. మహాపవిత్రము *mahapyamu*. adj. Holy, sacred, blessed, excellent, celebrated. శ్రేష్ఠమైన, దివ్యమైన. మహానీయుడు *maha-niyudu*. n. A great man, గొప్పవాడు. మహర్షి *maharshi*. (మహత్+ఋషి.) n. A great saint. మహస్సు or మహసు *mahassu*. n. Light, lustre. తేజస్సు. మహేంద్రము *mah-endramu*. n. A mountain. కొండ. మహేంద్రుడు *mah-endrudu*. n. A name of Indra, ఇంద్రుడు. మహేశ్వరుడు *mah-esvarudu*. n. The 'great lord.' గొప్పప్రభువు. An epithet of Siva. శివుడు. మహోత్పలము the lotus, తామర. మహోత్సవము a high day, a great feast. మహోద్యోగుడు or మహోద్యమి an extraordinarily enterprising man, an adventurer, అద్భుతకార్యారంభము చేయువాడు. మహోదధి the great sea, మహాసముద్రము. మహోదయము auspiciousness, prosperity, అభివృద్ధి. మహోదరము dropsy, బల్లచేత కడుపాచేరోగము. మహోద్యమము great energy, great exertion. అధిక ప్రయత్నము. మహోన్నతము highly elevated, very high; noble, great. అత్యున్నతమైన.

మహాఒంటె a dromedary. See ఒంటె.
మహాఎద్దు a large bull or ox. ఆబోతు.
మహామందు a great medicine, a panacea, an epithet applied to Strychnine (అకోనం), onion (ఉల్లిపాయ), or dry ginger, (శొంఠి.)
మహాకార్యాలు *mahaarulu.* [H.] n. Reaping a crop, harvesting. The produce of land, a crop.
మహా *maha.* [Skt. for మహత్ in compounds.] adj. Great, much, eminent. మహా తుంటరి a base wretch. adv. Exceedingly, vastly, excessively, much, very, abundantly, frequently. మహాచెడ్డ very bad. మహామంచి very good. ఉప్పు మహా వేసినావు you have put too much salt. మహా అరిచినాడు he roared out loud. మహా వచ్చినారు they have come in great numbers. ఏటిలో నీళ్లు మహాపారుచున్నవి the water flows abundantly in the river. మహాంగము *mah-angamu.* n. A camel, ఒంటె. మహాకాయుడు *maha-ka-yudu.* n. A bulky or stout man. మహాకాళి *maha-kali.* n. The name of the wife of Siva; a terrific form of Durga. మహాకాలుడు *maha-kaludu.* n. A name of Siva. శివుడు. మహాకులము *maha-kulamu.* n. A good or respectable family. మహాకులుడు *maha-kuludu.* n. A man of a respectable family. సత్కులప్రసూతుడు, కులీనుడు. మహాగ్రీవి *maha-grivi.* n. (Lit. Long necked.) A camel. ఒంటె. మహాజనము *maha-janamu.* n. The upper classes, the higher ranks of society. The principal people; a multitude of people, the masses. జనసామాన్యము. మహాదేవుడు *maha-devudu.* n. Lit. the great god. A name of Siva: మహాధనము *maha-dhanamu.* n. Gold, బంగారు. Cultivation, tillage, husbandry, కృషి. మహానందము *mah-anandamu.* n. Bliss, eternal emancipation or beatitude. మహానటుడు *maha-natudu.* n. The great dancer, i. e., Siva. మహానది *mahā-nadi.* n. The name of a river near Cuttack. మహానవమి or మహార్ద్రనవమి, *mahā-navami,* n. The name of a feast called the Dasara, which falls on the ninth day of the bright fortnight in the month of Aswayuja, (October.) At this time all tools, arms, books, &c., are worshipped. మహానివాసము *mahānivāsamu.* n. A kitchen, వంటయిల్లు. M. III. i. 50. A. vi. 83. మహానాడు or మహానాడు *maha-nādu.* n. A council held by headmen. మహానిశ or మహారాత్రము *maha-nisa.* n. Midnight. అర్ధ రాత్రము. మహానుభావుడు *mahānubhāvudu.* n. An exalted personage, a great man, a gentleman. మహాపద్మము *maha-padmamu.* n. A certain very high number, a million of millions. మహాపురుషుడు *maha-purushudu.* n. A hero, a heaven-born personage, a supernatural being. మహాప్రళయము *maha-pralayamu.* n. The end or destruction of the world, లోకనాశనము. మహాబలుడు *maha-baludu.* n. A very strong man. Wind, వాయువు. మహాభాగుడు *maha-bhagudu.* n. A pure or holy man. మహాభారతము *maha-bharatamu.* n. The Mahā-Bharata, a celebrated poem. మహామృగము *maha-mrigamu.* n. An elephant, ఏనుగు. మహాయుగము *maha-yugamu.* n. Eternity, a great age or revolution of ages. మహారజతము *maha-rajatamu.* n. Gold, బంగారు. మహారజనము *maha-rajanamu.* n. The Safflower, కుసుంబపువ్వు. Gold, బంగారము. మహారణ్యము *mah-aranyamu.* n. A great forest, గొప్పయడవి. మహారథుడు *maha-rathudu.* n. A great charioteer, one who can fight single-handed against 11000 bowmen. మహారాజు *maha-rāju.* n. A sovereign, or emperor. మహారాజా O mighty Sire! O great king! మహారాజశ్రీ మహాప్రభువు my gracious lord. మహారాజసన

by all means! of course! మీకు మహారాజాగా నుండవలెను I wish you all good fortune! వాడు మహారాజాయినాడు he became opulent. మహారాజరాజశ్రీ the usual ascription at the beginning of a letter. మహారాష్ట్రము the Maharata Country. మహారౌరవము *maha-rauravamu*. n. The name of a particular hell, నరకభేదము. మహార్ణవము or మహార్ణవుడు *maha-rnavamu*. n. The great ocean. మహాలక్ష్మి *mahala-kshmi*. n. The goddess of fortune. A good woman. మంచియాదుది. మహాలయము *maha-layamu*. n. Offerings made to the manes of departed ancestors, for the fifteen days from full moon to new moon in the month of Bhadrapada. మహావిద్య *maha-vidya*. n. Magic, as being the great knowledge. Byron in Manfred. ii. 2. మంత్రశాస్త్రము. మహాశాస్త్రుడు *maha-sastruda*. n. A shepherd, గొల్లవాడు. మహాసేనుడు *maha-senudu*. n. One who has a large army; an epithet of Kumaraswami. మహాలు or మహాలు *mahalu*. [H.] n. A house, mansion, seraglio, రాజగారి, లేక, సావాబుగారిమహాలు.

మహి *mahi*. [Skt.] n. The earth. భూమి. మహీపతి or మహీశ్వరుడు a king. మహీసాక్షి, a sort of frankincense. BD. iv. 766. Charitra. ii. 2101. మహీధ్రము or మహీధరము *mahidhramu*. n. A mountain. పర్వతము. మహీరుహము *mahiruhamu*. n. A tree, as produced (పుట్టుట) from the earth. వృక్షము. మహీలత *mahi-lata*. n. An earthworm, కంచుపురుగు, ఎర్ర. మహీసుత *mahi-suta*. n. Lit. Earth-born. An epithet of Sita, the wife of Rama, సీత. మహీసుతుడు *mahi-sutudu*. n. Mars. అంగారకుడు. The Asura named Naraka, నరకాసురుడు.

మహితము *mahitamu*. [Skt.] adj. Great, గొప్ప. Proper, right, agreeable, fit. Worshipped, reverenced.

మహిమ or మహిమము *mahima*. [Skt.] n. Greatness in general (literal, or figurative), గొప్పతనము. All-pervasiveness, as one of Siva's attributes; illimitability, omnipotence, majesty, grandeur. ఒక చిత్రకార్యము. The power of working miracles. మహాత్మ్యము.

మహిళ *mahila*. [Skt.] n. A lady, a female, a maiden. స్త్రీ. మహిళాపురము the name of a town. P. ii. 5.

మహిషము *mahishamu*. [Skt.] n. A he-buffalo, దున్నపోతు, ఎనుపోతు. మహిషి *mahishi*. n. A she-buffalo, ఆడ, ఎనుము. A queen, consort. పట్టాభిషిక్తరాజభార్య. పట్టపుదేవి. మహిషవాహనుడు *mahisha-vahanudu*. n. One who rides on a he-buffalo, an epithet of Yama, యముడు.

మహిష్ఠము *mahishtamu*. [Skt.] adj. Great, extreme. విశేషమైన. "ఇరువదాండాకి మహిష్ఠ భక్తికిని." BD. iv. 305. మహిష్ఠత *mahishtatha*. n. Greatness, ఘనత.

మా mā

మా *mā*. [Skt.] n. A title of Lakshmi. లక్ష్మి.

మా *ma*. [Tel. infl. of మము.] pron. Our. మా తలిదండ్రులు our parents. మాతండ్రి my father.

మా [for Skt. మహా.] adj. Great, మిక్కిలి. మాబాగా very well.

మా *ma*. [Tel.] interj. Heigh ho! To be sure! ఔరా.

"లేమ మీమనోభిరామాభిరామ నుడుగు,
నవకుడవేమ యీయిచ్చినవెక్కిరింపుమా,
కామమనంగయైవెడలిపోవగనీకు,
మామయిచ్చెమాయని మహీనుతింపు."

వై. vi.

మాంగల్యము *mangalyamu*. [Skt. from మంగళము.] n. Auspiciousness, మంగళత్వము. The marriage token, తాళిబొట్టు. మాంగల్య

performing the ceremony of attaching the Tali to the neck of the bride.

మాంజిష్ఠము *manjishṭhamu.* [Skt. from మంజిష్ఠ.] adj. Coppery red, orange red, కాషాయవర్ణమైన. n. A coppery red or orange red colour. కాషాయవర్ణము, ఎరుపు చుక్కలు కలిసిన గుఱ్ఱంవంటి రంగు, కర్ణాటకరంగు.

మాండవ్యుడు *mandavyudu.* [Skt.] n. The name of a certain sage. మాండవ్య సుభము 'Mandavya's maxim', i. e., pre-possession of victory, confidence (మనో ధైర్యము.) It is used of those who disregard superstition and act on their own judgment.

మాంత్రికుడు *mantrikuḍu.* [Skt. from మంత్రము.] n. A magician, conjurer, మంత్ర విద్యతెలిసినవాడు.

మాందాళి *mandāḷi.* [Tel.] n. A green silk cloth, పచ్చిబట్టవీర. "నీలపుంబుబాపడమీద లసు రధికృత్రిమలిఖితాళి దాల్చిన మాంటాళిక్రై." P. iv. 364. మాంటాళిపచ్చే a kind of false emerald. కృత్రిమమరకతము.

మాంద్యము *mandyamu.* [Skt. from మంద ము.] n. Dullness, sluggishness, torpor, apathy, stupidity, అలసత్వము, జడత్వము. Sickness, indisposition.

మాంసము *māmsamu.* [Skt.] n. Flesh, meat. మాంసము, కలయము. **మాంసలము** *māmsalamu.* adj. Strong, stout, lusty, fleshy. మాంసలుడు a strong man. **మాంసాదకుడు** *māmsādakuḍu.* n. A meat-eater, an eater of flesh. **మాంసికుడు** *māmsikuḍu.* n. A meat-seller, మృగమాంసాలు మాంసము విక్రయించి జీవించువాడు.

మాకందము *mākandamu.* [Skt.] n. The mango tree. మామిడి, మామిడిచెట్టు.

మాకు or **మాఁకు** *māku.* [Tel.] n. A tree, చెట్టు.

మాకోదము *mākōdamu.* [Tel.] n. తేనె. కమ్మదనము.

"శ్రీ రాజమన్నారు నిండారు రాయబ్రి, యాదిరింపంగాను మాకు మతులాయె," ప్రబం. v.

మాక్షికము *mākshikamu.* [Skt. from మక్షి.] n. White honey, తెల్లతేనె.

మాగ, మాగకొల్లి or **మాగుచేప** *māga.* [Tel.] n. A fish called Roball. ఎర్రమాగ the Mango fish, *Polynemus, paradiseus,* Russell plates 168, 164. There are other species.

మాగధి *māgadhi.* [Skt. from మగధ.] n. A sort of wild jasmine, అడవిమొల్ల. The Magadha dialect. **మాగధము** or **మాగధుడు** *māgadhuḍu.* n. A bard or minstrel whose duty it is to recite the praises of sovereigns. స్తుతిపాఠకుడు, బిరుదాలు.

మాగాణి *māgāṇi.* [Tel.] n. Wet land irrigated for cultivation, wet cultivation. పరిపాటము, పంటలు పెట్టుభూమి. **మాగాణి** or **మాగిడి** *māyāṇi.* n. A country, దేశము. తూర్పుమాగాణి the east country.

మాగాయ See under మాగిడికాయ.

మాగు *māgu.* [Tel.] v. n. To mellow, or ripen fully (as a fruit, or a boil), పండుట. n. Dirt, మాలిన్యము. A black spot, నల్లమచ్చ. A disease marked with black spots, నల్లమచ్చలరోగపు రోగము. **మాగిలు** *māgilu.* v. n. To become dim, మసలుట. **మాగుడు** *māguḍu.* n. Blackness, నలుపు. Dirt, మురికి. **మాగుడుపారు, మాగుడుపడు** or **మాగుడుపారు** *māguḍu-paru.* v. n. To become dim, or dull, to become soiled or black. మురుగు, మసిబారుట. "కొందరకడుం దుందుడుకుచందంబులు మాగుడుపారునంచెన." Prabhavati Prad. v. 53.

మాఘము *māghamu.* [Skt.] n. The name of the eleventh Telugu month, answering to February—March. **మాఘ శుద్ధ**

māghuḍu. n. The name of a Sanskrit poet. మాఘ్యము *māghyamu*. n. A sort of jasmine. మొల్లపువ్వు. A. v. 116.

మాచి *māchi*. [Tel.] n. A kind of tree. A gall nut. మాచిపత్రి *māchi-patri*. n. A plant, *Artemisia indica*. (Watts.) ప్లానీ యము.

మాచెనపక్కి *māchena-pakke*. [Tel.] n. A kind of carp fish. ఒకవిధమైనచేప.

మాచేఱ్ఱము *matsa-k-anuma*. [Tel. మాచె+అక+అమ్మ.] n. A woman of a masculine appearance. మీసములుకలిగి రొమ్ములులేని ఆడుది.

మాజీ *māji*. [H.] adj. Cancelled. Former, late, last, past, మునుపటి, గడచిన. ఈచట్టము మాజీఅయినది this law is repealed. మాజీతహసీల్దారు the late Tahsildar. మాజూలు *majūlu*. adj. Dismissed from office.

మాట *māṭa*. [Tel.] n. A word, పదము. A promise, వాగ్దత్తము, ప్రతిజ్ఞావచనము. Slander, నింద. Opinion, rumour, వృత్తాంతము. ఆతడునీ మాటనెత్తలేదు he did not speak of you. ఇదివేఱ మాట this is another affair, another thing. వానిమాటకాదు this is not about him, I am not talking about him. గడియకు ఒకమాట చెప్పినాడు he changed his mind every hour. మంచిమాట (interj.) Very well. దాన్ని గురించి రెండోమాటలేదు there is no alternative. వానిమీద మాటలుపడినాడు he was reproached or reprimanded by them. In some phrases the word మాట need not be translated. Thus, ఆమె తిరిగి వస్తున్నదనేమాట తెలిసి knowing that she would return. నేను దానిని కొన్నమాట రూఢి it is very true I bought it. ఆమాటే యెరుగను I know nothing of it. ఇందుచేతమాటవచ్చును by this you will get into disgrace. ఆతడు మాటతప్పలేదు he did not fall in his promise. మాట తప్పినవాడు మాలవాడు a promise breaker is a pariah, i. e., is a mean wretch. నేను పోయినమాట వానికి ఎట్లాతెలిసినది how did he know that I was gone? ఆతడు పోదేమాటా ఉండేమాటా does he propose to go or stay? వాడు ఉండేమాట యింకా తెలియలేదు I do not as yet know that he will remain. మాటకుమాట word for word, literally. నామాట అతుమీరవాకుము transgress not my command. తనమీద మాటరాకుండా ఇట్లాచేసెను he did this to avoid blame. మాటవినుట to obey. ఎంతమాట what nonsense! వానిమాట వాని ఒడిలోపోసినాను I acted as he desired. నీకు మాట వాకు మాట a command is easy to give but hard to perform, or a word from you will make me rich. చెయ్యిమాటలేల why discuss it at length, in a word. ఆ పెండ్లి మాట యీ గ్రంథములో లేదు there is no mention of the marriage in this book నామాటలేదు, నీమాటలేదు I say one thing you say another, my opinion is different from yours, my case is quite different from yours. వానికి వాకు మాటలు లేవు he and I are not on speaking terms. వానితోనీకేమిమాటలు why do you speak with him? ఈమాట వింటే ఆయన యేమనును if he hears of this what will he say? కడపటిమాటయేమి what was the upshot of the business? ఇప్పట్లో వాని మాట సాగదు he has now no influence. కడకు వానిమాటే నుండిరికిబచ్చినది at last his words proved true. దానిని గురించి ఇంకా యేమాటా తెలియలేదు I do not yet know the result. మాటలకు పట్టుకొంటే విడవడు if he begins talking he will never stop. ఆదెక్కడిమాట what nonsense! such a thing is impossible. మాటలు మంచిదికాని మాసు మంచిదికాదు he talks well but has a bad heart. ఇంకా మాటలు రాని బిడ్డ a child that cannot yet speak. వానికి ఆ ఊరిలో మాట వానికర్ధం లేక మాట సాగకుండి he has influence in the town. ఆయనమాటకు ఎదురులేదు his word is law. మాటలకుమాత్రము వేదరికములేదు as far as words go he is rich enough. ఒకమాట యిచ్చి పదిమాటలు తీసుకొన్నాడు his reproaches were returned ten-fold. మాట కొ దు

mata-kāḍu. n. A good public speaker, సభలయందు ధైర్యముతోడ మాటాడువాడు, ఱ. మాటకారి *mata-kāri.* n. A skilful speaker, చక్కగా మాటాడువాడు. A talkative person, వాచాలుడు, మాటలమారి *matala-māri.* n. A talkative person, నిష్ప్రయోజనముగా మాటాడువాడు. మాటులాడు, మాటాడు or మాట్లాడు *māṭu-l-āḍu.* v. n. To speak, talk, converse, to reproach. నన్నెందుకు ఊరక మాటలాడుదువు why reproach me for nothing? S. iii. 41.

మాటికాడ *maṭi-kāra.* [Tel. మాటిక+కాడ.] n. A lustful person, కామి.

మాటీ *maṭi.* [Tel.] n. Dirty grain. మాటిపాగులు sweepings of grain.

మాటీడు *māṭīḍu.* [Tel. for మావటీడు.] n. An elephant driver. ఏనుగువాడు. "దంతిగుంపైన మాటీనిరప్పి." Narasim. § 12.

మాటు *maṭu.* [Tel.] v. n. To get entangled, కరుచుకొను. "కొడుకు యడిగినవిల్లాండ్రతోడ మాటు." T. iv. 31, v. a. To conceal or hide. దాచు, మరుగుచేయు. n. Concealment, మరుగు. A remedy, విరుగుడు. An ambush, screen, covering. ఋతుకాండానికి కొంచ్చి, మరుగు. A menstruum in which a metal is dissolved. Time, period, occasion. చేర. Connection, కరుచుట. An instalment of payment. A patch of metal put on to mend a vessel, కరిచెలకుకొనే ఆకుము. పొదల మాటున behind the bushes. మాటుకొట్టు, మాటుపెట్టు or మాటుబెట్టు *maṭu-kaṭṭu.* v. a. To set a trap. మాటికి *maṭiki.* adv. Often, every now and then, అడుగడుగునకు. మాటిమాటికి *maṭi-maṭi-ki.* n. Time after time, again and again, frequently. మాటు గొయ్యి *maṭu-goyyi.* n. A hidden pitfall. మాటుపడు *maṭu-paḍu.* v. n. To disappear, vanish, అగుపడక పోవు, మరుగుపడు. Also, to get entangled, to get caught, కరుచుకొను. మాటుమణుగు or మాటుము

మణుగు *maṭu-maṇugu.* v. n. To be hushed, still or silent. ఊరంతా మాటుమణిగి ఉన్నది the whole town was in dead silence. మాటుమణిగిన కర్ణాక in the dead of the night.

మాడ *māḍa.* [Tel.] n. Half a pagoda, that is, about two rupees. అరవరహా. Money in general. శ్రీరామమాడ an ancient medal imagined to be lucky and worshipped by the wearer.

మాడపట్టు *māḍa-paṭṭu.* [Tel.] n. The crown of the head. బ్రహ్మరంధ్రము, సోడు.

మాడి *māḍi.* [Tel.] n. The wild species of horse gram. ఉడదజాతివ.

మాడు *māḍu.* [Tel.] v. n. To be burnt or scorched. కాలు, కాలిపోవు. అన్నము మాడిపోయినది the boil dried up. n, Rice or any other food burnt in cooking. అడుగున బూర్ణమైపోయిన అన్నము. The gable end of a house, ఇంటి రెండు భాగపు గోడ. మాడుము, మాడ్చు or మాడించు *māḍuṭṭu.* v. a. To burn, scorch, blacken, మాడికేయు. వాండ్లు భూమి మాడ్చిరాడు he burnt their tining pot, i.e., he broke up their scheme. వాడు మొగము మాడ్చుకొని వీడాడి he looked sulky. మాడుచెక్క *māḍu-chekka.* n. Burnt rice. అడుగున చెక్కలుగా మాడిన అన్నము.

మాడుగు or మాడుపు *māḍugu.* [Tel.] n. An upstair house. మిద్దెయిల్లు, మేడ, వాస్తవము.

మాడెము *māḍemu.* [Tel.] n. The territory of a king, రుండలాధిపతుల భూమండలము. "రేడీ మాడెములు త్రిక్కిరోడ్డాడినయిక్కి." స్వా. i.

మాడ్కి or మాడిక *māḍki.* [Tel.] n. Manner, likeness. రీతి, విధము, అవ్వాడ్కి in that manner. చెప్పినమాడిక in the manner said.

మాడ్పు *māḍpu.* [Tel.] n. A kind of tree. H. iv. 10.

మాణవకము *mānavakamu.* [Skt.] n. A necklace of twenty strings. ఇరువదిపేటలు గలహారము. మాణవకుడు *mānavakuḍu.* n. A child, boy, lad, బాలుడు.

మాణిక్యము *māṇikyamu.* [Skt.] n. A ruby. కెంపు. A term of admiration, as "a perfect jewel, a gem." మాణిక్యమువంటివాడు he is a perfect jewel. మాణిక్యమువలె or మాణిక్యముగా as fine as possible. మాణిక్యమైనకాగితము superfine paper, a fine specimen of paper. మాణిక్యమువంటి ఆడపిల్ల a darling, a pet.

మాత *māta.* [Skt.] n. Mother, తల్లి. An epithet of Parvati or Lakshmi, పార్వతీదేవి. లక్ష్మీదేవి. పంచమాతలు five ladies who are to be looked upon with as much respect as one's own mother, viz. (1) the king's wife, రాజభార్య; (2) an elder brother's wife, అన్నభార్య; (3) a teacher's wife, గురుభార్య; (4) a mother-in-law, అత్త; (5) one's own mother, కన్నతల్లి. మాతాపితలు *mātā-pitalu.* n. Father and mother, parents, తల్లిదండ్రులు. మాతామహి *mātāmahi.* n. A maternal grandmother. తల్లి యొక్కతల్లి. మాతామహుడు *mātāmahuḍu.* n. A maternal grandfather. తల్లి యొక్కతండ్రి. మాతుశ్రీ *mātu-śrī.* adj. 'Dear' a phrase used regarding elder female relations, as మాతుశ్రీ మా తల్లిగారు my dear mother. మాతృక *mātṛika.* n. A mother, తల్లి. The original writing from which a copy (ప్రతి) is made. ఆసలు గ్రంథము.

మాతంగ *mātaṅga.* [Skt.] adj. Outcaste, pariah. చండాల. మాతంగము *mātaṅgamu.* (born from మతంగుడు a Rishi.) n. An elephant, ఏనుగు. మాతంగత్వము *mātaṅgatvamu.* n. The Pariah state. చండాలత్వము. మాతంగత్వమవాల్పి assuming the form of an outcaste. మాతంగి *mātaṅgi.* n. The goddess Parvati, పార్వతి. The wife of Vasishtha, వసిష్ఠుని భార్య. A syren, fairy nymph; a she-devil. A Pariah woman, చండాలస్త్రీ. HD. ii. 2561. A woman who sells or serves wine. The name of the tutelary goddess of the Madras boatmen. మాతంగి *mātaṅgi.* n. A kind of shrub. మాతంగుడు or మతంగుడు *mātaṅguḍu.* n. A pariah, మాలవాడు.

మాతగోరక *māta-gōraka.* [Tel.] n. A fish called Old Wife or Rice Fish, resembling the Pomfret. చందువాయి.

మాతరిశ్వుడు *mātariśvuḍu.* [Skt.] n. An epithet of వాయువు the god of the winds.

మాతలి *mātali.* [Skt.] n. The name of the charioteer of Indra, ఇంద్రసారథి.

మాతు *mātu.* [Persian.] n. In chess, checkmating with any piece other than a pawn, చదరంగములో బంటుతోగాక తిక్కినకాయలతో రాజును మహఅనుట.

మాతుల *mātula.* [Skt.] n. The wife of a mother's brother, మేనమామభార్య. Also, the *Datura* plant, ఉమ్మెత్త. మాతులపుత్రకము *mātula-putrakamu.* n. The thorn apple, or fruit of the *Datura.* ఉమ్మెత్తికాయ. మాతులపుత్రకుడు *mātula-putrakuḍu.* n. The son of a maternal uncle. మేనమామ కొడుకు. మాతులాని or మాతులి *mātulāni.* n. The wife of a mother's brother, మేనమామభార్య. మాతులుడు *mātuluḍu.* n. A maternal uncle. మేనమామ. మాతులేయుడు *mātuleyuḍu.* n. The son of a maternal uncle. మేనమామకొడుకు.

మాతులుంగము *mātuluṅgamu.* [Skt.] n. A citron. మాదీఫలవృక్షము.

మాతుశ్రీ and మాతృక See under మాత.

మాత్ర *mātra.* [Skt.] n. Measure, extent, కొలది. A little, కొంచెము. A short time, a moment, తుటికాలము. Also (in Telugu),

a gill. చిన్నమంచకానిక. A bag, ఆకిసుంది. A. vi.

మాత్రము *mātramu.* [Skt.] n. Quantity, measure, proportion, computation, whether by number, rate, weight, extent, or capacity. పరిమాణము. వాడు అట్లు చెప్పిన మాత్రమున or మాత్రాన as soon as he said so. ఆమాత్రపుదేవళము so large a temple. ఆ గ్రంథము ఉండేమాత్రపువాడు a man likely to have that book. ఒకమాత్రపుమనిషి a sort of fellow, not much of a man. ఏమాత్రము or ఎంతమాత్రము how much, how far, to what amount, in what degree. ఆమాత్రము so far. నాకు తెలిసినమాత్రము as far as I know. ఎంతమాత్రమునుకాదు far from it, by no means, not in the least. అది లేమాత్రము వ్యాయమునుకాదు it is anything but right. ఎంతమాత్రము హేతువులేదు there is not the smallest reason. మనుష్యమాత్రులకు అలవి కాదు it is impossible for mortals. adj. & adv. Only, merely, alone, simply, exclusively. నేనుమాత్రము వచ్చినాను I alone came.

మాత్సర్యము *mātsaryamu.* [Skt. from మత్సరము.] n. Envy, malice. ద్వేషము, పగ.

మాదళము, మాదాళము, మాదపళము or మాదాపళి *mādalamu.* [Tel.] n. Tawny color, కపిలవర్ణము. A tawny colored cloth. కపిలవర్ణముగలచీర.

మాదిగ *mādiga.* [from Skt. మదంగ.] n. The cobbler or shoe-making caste. మాదిగవాడు a man of that class, చెప్పులుకుట్టువాడు. **మాదిగది** *mādig-adi.* n. A woman of the cobbler caste.

మాదిఫలము *mādi-phalamu.* [Skt.] n. A citron. మాదులంగము.

మాదిరి or మాది *mādiri.* [Tel.] n. A pattern, sample, model, type, specimen, మాట్లు, పొందిక. A sort, kind, variety. adj. Similar, like. సమానమైన.

మాధ్యేతి *ma-dhyetiyamu.* [Skt.] adj. Like me, resembling me. నాలాంటి. **మాధ్యేతిడు** *ma-dhyetidu.* n. A man like me. నాలాంటి వాడు.

మాధవమతము *mādhava-matamu.* [Skt.] n. A Dwaita sect of Vishnu worshippers who adore Hanuman as the one God and look upon Vyasa as their great prophet. Their tenets are explained in the పరాశరసంహిత. See మాధవుడు.

మాధవము *mādhavamu.* [Skt.] n. A poetical name of the second Telugu lunar month. The spring season, వైశాఖమాసము, వసంతఋతువు.

మాధవి *mādhavi.* [Skt. from మధువు.] n. Sugar. The large creeping plant termed *Gaertnera racemosa.* బంచదరచెండ. A bawd, కంచెనకత్తె.

మాధవుడు *mādhavuḍu.* [Skt.] n. A name of Vishnu; also of Vasanta, the spring season. విష్ణువు, వసంతుడు.

మాధుకరము *mādhu-karamu.* [Skt. from మధువు.] n. Begging from house to house as a bee gathers honey from flower to flower, మధుకరవృత్తి.

మాధుర్యము or మాధురి *mādhuryamu.* [Skt. from మధురము.] n. Sweetness, తీపు.

మాధ్యస్థ్యము *mādhya-sthyamu.* [Skt. from మధ్యస్థము.] n. Arbitration, mediation, the decision of an arbitrator, మధ్యస్థుడుచేయుతీర్పు.

మాధ్వి *mādhvi.* [Skt. from మధువు.] n. Spirituous liquor. మద్యము, సారాయి.

మానె *māna.* [from Skt. మానము.] n. One sixteenth part of the measure called a తూము. కొలుచుటలోమూలకొలతలో పదియారవపట్టి కొలత.

మానము *mānamu.* [Skt.] n. A measure of any kind, కొలత. Pride, arro-

gance, or indignation, చిత్తోన్నత్యము, గర్వము. Civility, honor. గౌరవము, Self-respect, a sense of honor or dignity, modesty. The pudenda. స్త్రీ పురుషులయొక్క మర్మమైన అవయవము. A system or method. సౌరమానము the solar system of astronomy. బార్హస్పత్యమానము the system described by బృహస్పతి. "దక్షక్రతధ్వంసంబును స్మార్తశ్రౌతమానములుంగొలంపఁ." Swa. ii, 31. తిథి వారమానములు, వార ప్రమాణములు. కాలమానము the state of the weather, the nature of the season. అవమానముఁజేసిరి they disgraced or exposed him. మానముపోయినఁ గాలి ప్రాణమెందుకు what is the good of living after losing one's "character?" మానధనులు those whose good name is their wealth. మానహీనులు those who are devoid of character or of self respect. మానవ Same as మన్నన (q. v.) మానవీయము *māna-nīyamu*. adj. Venerable, honourable, పూజ్యమైన, మన్నింపఁదగిన. మానభంగము *māna-bhaṅgamu*. n. Disgrace, dishonor, అవమానము. మానవతి *māna-vati*. n. A modest woman, మానముగల ఆడుది. మానస్థానము *māna-sthānamu*. n. The pudendum muliebre. మర్మస్థలము. మానస్థుడు *māna-sthuḍu*. n. A man of respectability or character. మర్యాద గలమనిషి. మాని *māni*. adj. Respectable, మానస్థుడైన.

మానవ *mānava*. [Skt. from మను.] adj. Written by Manu. మనువుచేఁ గ్రంథుఁడు. మానవధర్మశాస్త్రము the Laws of Manu. Human, మనుష్యసంబంధమైన. మానవబలము human strength. మానవస్త్రీ, a mortal woman, i. e., not a goddess. మానవాశనుడు *mānava-aśanuḍu*. n. A cannibal, మనుష్యుల మ్రింగువాడు. మానవుడు *mānavuḍu*. n. A man, మనుష్యుడు. మానవేశ్వరుడు *mānava-īśvaruḍu*. n. A king. రాజు. M. I. i. 141.

మానసము *mānasamu*. [Skt. from మనస్సు.] n. The mind, the seat or faculty of reason and feeling. The name of a lake, మానస సరోవరము. adj. Mental, మానసికమైన. మానస పూజ mental prayer. మానసించు *mānasiṁchu*. v. n. To think, consider. తలచు. మానసహంసము *mānasa-haṁsamu*. n. A swan. హంస.

మానిక *mānika*. [Skt. from మానము.] n. A dry measure; one fourth of a పుంచము, or one-sixteenth of a శూర్పము. కాలగుటకు మూలయిర్రు చెయ్యముట్ట మానము. పొట్టి మానిక a stumpy figure.

మాణిక్యము *māṇikyamu*. [Skt. from మాణిక్యము.] n. A ruby, కెంపు. A diamond, వజ్రము. మాణిక్యపు *māṇikyapu*. adj. Set with gems, jewelled, రత్నఖచితమైన. మాణిక్యాల a prostitute, బోగముది.

మానితము *māni-tamu*. [Skt. from మానము.] adj. Respectful. కొనియాడఁబడిన. మానిని *mānini*. n. A respectable woman, మానము కలఆడుది. A lady, damsel, maid, స్త్రీ.

మానిసి *mānisi*. [from Skt. మనుష్యుడు.] n. A man or woman, a person. మానిసికోతి a baboon, "కొచ్చిచేపులుమానిసి కోతులాడి స్రుంచిన్నయి." S. i. 130. మానిసిరాడి a demon, రాక్షసుడు. మానిసిరాయుడు *mānisi-rāyuḍu*. n. An epithet of Kubera, కుబేరుడు. మానిసిరేడు *mānisi-reḍu*. n. A king, రాజు. మానిసిసింగము *mānisi-siṅgamu*. n. A Telugu substitute for Nrisimha, నృసింహుడు.

మాను *mānu*. [Tel.] adj. Fit, proper, worthy, యోగ్యము. Pleasant, fine, మనోజ్ఞము, ప్రకాశముతోఁగూడి beautiful with brightness. n. Pleasantness, మనోజ్ఞత. మానుగ *mānuga*. adv. Duly, fitly, truly, పొందుగా.

మాను or మ్రాను *mānu*. [Tel. cf. Tam.

మానికి.] n. A tree. Wood. మాను or మానుచెట్టు the trunk of a tree. మానుపడు, మానుపుపడు, మానుపుచెడు or మానిచెడిపోవు *mānu-paḍu.* v. n. Literally, to turn into wood. To be astounded, or stunned with horror: to stand aghast, to be struck dumb. అడ్డమాను the cross bar of a door. కట్టమాను (cf. Tam. Catamaram), a float, or raft. మానుఉప్పు or మానిపుఉప్పు Potash, Pearl-ash, Carbonate of Potash, (Watts.) మాని or మానిన *māni.* adj. Wooden, vegetable. మానిపసుపు *māni-pasupu.* n. Wood turmeric, a medicinal drug. *Curcuma xanthorrhiza.* Rox. i. 25. Ainsl. ii. 188. కట్టెక, బావుకాడ్ర, మానిమాంసి *māni-mānsi.* n. A wooden pail. S. ii. 391. చదివెల కాయ్యతోచేసినపాత్ర.

మాను *mānu.* [Tel.] v. a. and v. n. To forbear, refrain, abstain, or desist from, leave off, విడుచు. To heal, be healed or cured, కుదురు. To be laid aside or left off, to be got rid of. చెప్పకమానెను he stopped without saying it. అక్కడ ఉండకమానరు they will not fail to be there. చేయకేలమానెను how should he fail to do this? చేయక మానెను he desisted from doing so. This verb implies a general negative as రాకమానెను he did not come. పోకమానెను he did not enter. కొట్టితే కరవకమానునా if you strike it, will it not bite you? చెప్పినాడో మానినాడో whether he spoke or not: lit. whether he spoke or whether he forbore. అక్కడ అది లేకుంటే మానెను I don't care if it is not there. రాయివేయనా మానుదునా shall I throw the stone or no? తీరవరించిరా మానిరా whether they mentioned it or no. చింతమానుము abandon your grief. It is even applied impersonally to mean 'Never mind,' చరమానేదు, as బట్టలంతపిలిరా మాను it does not matter if the clothes got wet. ఇయ్యకపోతే మాను if you won't give it, never mind, no matter, it is of no consequence. మానిపించు or మానిపుచేయు *mānu-pinchu.* v. a. To cause to stop; to prevent. To cause to heal. అతనిప్రయాణము మానిపించితిని I made him stop his journey. మానుకొను *mānukonu.* v. a. To relinquish, forego, resign, lay aside, desist from, abstain from. ఉన్న మానుకొనుట to give up or resign an employment. మానుపు, మాన్పు, మానుపు or మాన్పు *mānupu.* v. a. To stop, heal, cure. మానినగాయము, మానినపుండును మళ్లి రేపుట to stir up old sores, to revive old quarrels. మానుమా *mānumā.* [Tel. short for మానుమయ్యా.] v. imp. Oh! please give up (anger, &c.)

మానుషము *mānushamu.* [Skt. from మనుష్యుడు.] n. Honor, respect. మర్యాద, గౌరవము. మానుషస్థుడు *mānushasthuḍu.* n. A respectable man. మర్యాదపురుషుడు. మానుషుడు *mānushuḍu.* Same as మనుష్యుడు. (q. v.) మానుషి *mānushi.* n. A woman. మానుషీక్షీరము *mānushi-kshīramu.* n. Woman's milk. కేశవ కా. లం. M. XII. i. 358. మానుష్యము *mānushyamu.* n. Manhood, manliness. Kindness, humanity, కరుణ.

మానెరు or మానేరు *mānēru.* [Tel.] n. A climbing plant, ఎక్కుతీగ.

మానేజరు *mānējaru.* [Eng. 'manager.'] n. A manager. కార్యకర్తయుండు.

మాన్యము *mānyamu.* [Skt.] adj. Respectable, venerable. భూమ్యాదిమాన్యము, మన్నింపబడినది. n. A living: a glebe-land granted by a ruler on quit rent or on various favourable tenures. పన్నుమాన్యము land entirely free of rent. అర్ధమాన్యము land which pays only half the usual rent. విసిమాన్యము a glebe-land granted in exchange for another. మాన్యగాడు or మాన్యదాడు one

who enjoys a మాన్యము. మాన్యుడు *mānyuḍu.* n. A respectable or honorable man. పూజ్యుడు. One worthy of respect.

మాపు *māpu.* [Tel. causal of మాయు.] v. a. To dirty, make foul. మలినముచేయు, మసిచేయు. To destroy, efface. మాయుచేయు, పోగొట్టు. రూపుమాపు to ruin, destroy. n. Evening, సాయంకాలము. Night, రాత్రి. Infl. మాపటి. Dative మాపటికి at night. రేపుమాపు morning and evening. మాపటిపేళ the night time. మాపటియెండ the evening sunshine. మాపుడు *māpuḍu.* n Foulness, మలిన్యము, మయిల.

మాపుచేయు *māpu-cheyu.* [H.+Tel.] v. a. To pardon, forgive, excuse.

మాబాగు *ma-bāgu.* [from Skt. మహాబాగ.] Interj. Very well! మంచిది.

మాబీర *ma-bīra.* [Tel.] n. The plant called *Ajuga disticha.* Rox. iii. 3.

మాభేరి *mabhēri.* [Tel.] n. Malabar batmint, *Anisomeles malabarica.*

మామ *māma.* [from Skt. మాతుల.] n. A father-in-law. Also, a mother's brother, పెనుమామ. The same title is bestowed equally on the brothers of a father-in-law, as పెదమామగారు, పెద్దమామగారు. The phrase శకునిమామ denotes 'Uncle Sakuni,' i. e., an evil counsellor. Sakuni was the maternal uncle of Duryōdhana. మామ మామ an epithet of Vishṇu, as he married Lakshmi the daughter of the Sea (సముద్రుడు) whose wife (Ganges) is related to him as a daughter, లక్ష్మీదేవి పెండ్లాడెందుకు తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూతురుపరిపు అనుటచేత విష్ణువు సముద్రునికి మామ అయ్యెను.

మామకము or మామకీనము *mamakamu.* [Skt.] adj. Mine, నాదియైన. మామకీనులలు people of my caste.

మామకుడు *mamakuḍu.* [Skt.] n. A mother's brother, మేనమామ. adj. One belonging to me, నాదైన.

మామా See under మామ.

మామిడి *māmiḍi.* [Tel.] n. A mango tree, *Mangifera indica.* Rox.i.641. మామిడిపండు a ripe mango. మామిడికాయ a green mango. మామిడిచెట్లు mango trees. మామిడితోట a mango garden or grove. మామిళ్లు mango trees. పుల్లమామిడి the sour species. తియ్యమామిడి the sweet kind. గుజ్జేమామిడి the low (or small) mango tree. కట్టుమామిడి a tree which bears a fine species of fruit which are usually tied up to preserve them. అడవిమామిడి the wild mango tree, *Spondias mangifera.* చిలకముక్కుమామిడికాయ a mango fruit terminating in a crooked point like a parrot's bill. Various trees are called చామమామిడి *Buchanania latifolia.* Rox. ii. 385. బ్రహ్మమామిడి *Ficus glomerata,* Rox. iii. 558. బొడ్డుమామిడి *Ficus racemifera.* Rox. iii. 561. అడివిమామిడి, నల్లమామిడి, ముంతమామిడి and so on. తొండ్లమామిడి a jungle shrub. మామిడిగుత్తులు *mamiḍi-guttulu.* n. A sort of grain. వజ్రలోహదము. A. i. 75.

మామునోడి or మామోడి *mamu-kōḍi.* [Tel.] n. A turkey.

మామూలు *mamūlu.* [H.] n. Usage, established custom. మామూలుగా usually, according to custom.

మామెన *mamena.* [Tel.] n. A fragrant root like *Sarsaparilla.* మామేనవేరు. P. i. 703. Ainslie ii. 177. నేలమామెన is another kind. "మామెనియను నేలమామెనయటి కామిడి." H. iv. 14.

మాయ *maya.* [Skt.] n. Fraud, trick, deceit, delusion, illusion, diplomacy. Conjuring, ఇంద్రజాలవిద్య. Ignorance, అవిద్య.

Philosophical illusion, the phenomenal world, unreality of all worldly existence. This is personified in mythology as Lakshmi, the consort of Vishṇu, she being the immediate and active cause of creation. మాయాప్రపంచము the delusive world. 'Vanity' in the theological sense: materiality as distinguished from intellectuality. మాయలాడి a deceitful woman. మనిషిం మాయాస్త్రీకైనను as women are deceivers. M. XIII. ii. 189. మాయాపద్మనాభము a fictitious form. మాయగొల్లడు a seeming herdsman, i. e., Krishṇa, who bore the appearance of a rustic. మాయంచాటగా unexpectedly, by stealth or trick, cunningly. మాయకాడు, మాయగాడు, మాయజాది or మాయపోడు a deceiver, మాయావి. మాయాదేవి *māyā-dēvi.* n. Nature, regarded as a goddess. మాయాదేవి సుతుడు a name of Buddha. మాయానగరము the place called Haridvāra. మాయము *māyamu.* n. Same as మాయ. Disappearance, అదృశ్యము. adj. Vanished, disappeared. మాయమగు to vanish. ఉంగర ముమాయమైపోయినది the ring disappeared. వారు మాయమైపోయిరి they vanished. ఆ పాము మాయమైపోయినది the snake disappeared. ఇది యేమిమాయము this is a strange trick. మాయలాడు *māyal-āḍu.* n. A rogue. మాయలుచేయుపురుషుడు. మాయాచి, మాయి, మాయావిలమారి or మాయకాడు *māyāvi.* n. A cheat, a deceiver, a juggler, a conjurer. ఇంద్రజాలికుడు. మాయలుచేయు పురుషుడు. మాయి *māyi.* n. Concealment. మసుము. Blackness, నలుపు.

మాయు *māyu.* [Tel.] *v.* n. To become dirty or foul, to be unwashed, మలినమగు, మసిలిపోవు. To perish, be destroyed, or effaced, లేకపోవు, నశించు. అదిమాసినది it is dirty. మాసినపాతలు dirty clothes. మచ్చలు మాసిపోయినవి the vestiges are destroyed, or effaced. వాడితలమాసినది his head is dirty, i. e., he is unshaven. తలమాసినవాడు a man of beggarly appearance. మాసినదనుట she is menstruous. మబ్బు మాటిపోయెను the star faded away (at dawn.) మాసిక్ *māsiki,* adj. Dirty, foul. మసిగానున్న. మాయుము or మాయుమా *māyumā* interj. Alas! ah! అయ్యో, మాయుటకు మాయుము or మాపు *māyiṭa.* v. a. To do away with, abolish, annihilate. వేగోట్లు. "కరదుగొండధర్మమాయు, నాదుమంచరుల మాయ మాయుంది." T. v. 76.

మారణకము *maraṇakamu.* [Tel.] n. Opposition. ఎదురు మారణకము to oppose. ఎదిరించు. "అనుమానింతోడమారణకై పెనగెను. BD. ii. 1021.

మారకము or మార్కము *marakamu.* [Tel. from మారు.] n. Exchange, మార్పు.

మారకుడు *mārakuḍu.* [Skt.] n. A slayer, or destroyer. చంపువాడు.

మారటి *maraṭi.* [Tel.] adj. and adv. Other, another, counter, ప్రతి, ప్రతిమాలము. Altered, changed. ప్రతి. ప్రతిమాటకై. In lieu of. మారటిదేవి a second Venus, a perfect beauty. మారటిమారుడు another Cupid. మారటిమాట an exact likeness. "మరిమాద కేదే మ్రుమారటిబొద్ది నెరిగెంతకాలంబు నిలుపుదునంటి." HD. ii. 2816. "భాగ్యవతులుమారటి మాటలరితులు." Raja Sekhara. i. 40. "మారటిపోరు బానవయి మాటలచిత్తమునందు నిల్వకే కారులు ప్రేలెదా విజయం." M. V. iii. 93. మారటిబిడ్డ or మారటితమ్ముడు, &c., step-mother, step-brother, &c.

మారణము *maraṇamu.* [Skt. of మరణము.] n. Killing, slaughter. చంపుడము.

మారాకు *mār-āku.* [Tel.] n. A prop, a post for a plant to creep on, పాకుటకొయ్య.

మారాడు *mār-āḍu.* [Tel. మారు + ఆడు.] *v.* n. To speak against. To oppose in words. ఎదురాడు, మాటాడుట. మారాటము or మారాటమము *māraṭa.* n. Opposition in speech, ఎదురాడుట. A quarrel, కయ్యము.

మారాము or **మారము** *mārāmu.* [Tel.] n. Teasing, plaguing, annoying. గోలాట. A secret, రహస్యము. A joint, కీలు. A trick, knavery, కపటం. మారాములకారి a rogue. "ఈ రాజులిందఱ మారుమారాములు తెలిసుండుటను మిగులవారు." S. ii. 40. **మారాముచేయు** *mārāmu-chēyu.* v. n. To tease, to plague. గోలాటం.

మారి *mārī.* [Skt.] n. The name of a goddess like Durga, supposed to preside over certain epidemics. A plague, epidemic or pestilence, slaughter, బహుమంది చచ్చే రోగము, మహామారిరోగము, జాడ్యము. మారిదయుక్తవ్రణము cholera. "ప్రాణులమారి వచ్చెనని." G. i. 276. [Tel.] A noun affix. A doer, one who commits, one who is accustomed to. తిప్పలమారి or కడగండ్లమారి one who troubles or torments. మందులమారి a poisoner. ముండలమారి one who is given to women. **మారించు** *mārinṭsu.* v. a. To destroy. బాళముచేయు. "మారింతుసర్వమును." Kuchēlo. iii. 49. **మారిమసంగు** *mārī-masaṅgu.* v. a. To slaughter, ruin, destroy, వధించు. "ఒరయొడవారుదుమీల్కొని మార్కొనిన మారిమసంగినట్లు మృత్యుదేవతకొలిచి చాల్చుట." M. X. i. 174. "గ్రామముల్ మారిమసంగినట్లొయ్యె సమస్తము మార్కుకుశేషి." Rukmāngada. iii. 84. "మెసవదొరకొంటె ప్రజమారిమసగినట్లు." Swa. v. 38.

మారిషుడు *mārishuḍu.* [Skt.] n The principal actor or the manager in a theatre. (నాటకపరిభాషయందు) పూజ్యుడు, అర్యుడు.

మారీచము *mārīchamu.* [Skt.] n. Pretence, feigning, hypocrisy, dissemblng. మారీచుడు a giant who was a friend of Rāvana; a deceiver, మోసగాడు.

మారీభక్తి *mārī-bhakti.* [H.] n. Trust, charge, possession. మారీభక్తిచేయు to entrust to one.

మారు *mārū.* [Tel.] v. n. To be changed. మారుపడు. To be transmuted, altered. వ్యత్యాసమగు, విపరీతమగుట. మారులు మారుపు thatmoney will not pass. To be ruined, నశించు. n. Opposition, ఎదురు. A time, దఫా, అప్పటి. ఒకమారు once. ఈమారు this once, or this time. రెండుమార్లు twice. మూమ్మారు thrice. పలుమారు many times. Buttermilk, మజ్జిగ. A course or remove at dinner, రెండుపూటల పెట్టదగిన భోజ్యపదార్థము. **మారు** adj. Other, మరియొక, అన్యము. Opposite, opposed, ఎదురైన, ప్రతి. Turned, averted, వెడ. Replying, answering. మారు మనిషి a substitute. మారు మాట a reply. మారుతాళము a false key. మారుమొగము an averted countenance. మారుమూల a bye-place. **మారుకోను** or **మారొక్కను** *mārukonu.* v. a. To attack, front, face, ఎదురుకొను. To oppose, to be adverse to. ఎదిరించు. **మారుగా** *māru-gā.* adv. Instead of, in lieu of, ప్రత్యాన్నాయముగా. నాకు మారుగా పోయినాడు he went in my place, instead of me. **మారుచు** or **మార్చు** *mārutsu.* v. a. To change, మరలకేయు. **మార్పు, మారుపు, మారుపడు** or **మారు పాటు** *mārpu.* n. Changing, మారుట. **మార్పు** *mārpu.* n Exchange, change. A kind of fish. కుండమార్పిళ్లకూడదు or కుండమార్పులుకూడదు marrying a man's son and daughter with another man's daughter and son, is wrong. **మారుతల్లి, మారుచు తల్లి** or **మారుతల్లి** *māru-talli.* n. A stepmother. సవతితల్లి. **మారుతాళము** *māru-tālamu.* n. A picklock, a false key. దొంగ తీకము చెవి. **మారుతుడు** or **మార్తుడు** *māru-tuḍu.* n. An enemy. plu. మారుతులు enemies, శత్రువులు. **మారుపడు** *māru-paḍu.* v. n. To be changed or exchanged. కేడ పడు. To disappear, vanish, అదృశ్యమగు. **మారుపు** *mārupu.* n. A kind of fish. Russell. 168. "మారుపులకు జతవాకిన్నె." G. i.

111 మారుపెట్టు or మార్పెట్టు *maru-peṭṭu, v. a.* To oppose. ఎదిరించు మారుబేరగాడు *maru-bēra-gāḍu.* n. A retail dealer. చిల్లర వర్తకుడు. మారుబేరము *maru-bēramu.* n. Retail trade. చిల్లరవర్తకము. మారుమనువు *māru-manuvu.* n. A woman's second espousals. ఆడదానికి రెండవ వివాహము. మారుమనువుది a woman who is married a second time, విధిపు, రెండవపెండ్లాడిన స్త్రీ. మారుమగడు a woman's unlawful husband, ఉపపతి. మారుమలతము, మార్మలయము, మారుమనులు or మార్మనలు *māru-malayu. v. a.* To rival, to match. సరిగా ఎదిరించు. "మాన్న శాస్త్రమారుచికి మారుమలయంబయున్న శమం తకంబు." Vish. vi. 263. "తానుసందరకుమ భత్తర్వ్వరూపమహావాక్యార్థులతో మారుమలయము చుము." L. xiii. 130. మారుమాట or మార్మాట *maru-māṭa.* n. An answer, ఎదురుత్తరము, ప్రతివచనము. మారుమొగము or మార్మొగము *māru-mogamu.* n. An averted face. రెండవమొగము. మారుమ్రోత *māru-mrōta.* n. A echo. ప్రతిధ్వని. మారుమూల *maru-mūla.* n. The opposite side, ఎదురుమూల. An out of the way corner or retired place. మారుమ్రోయు *maru-mrōyu.* v. n. To echo. ప్రతిధ్వనిచేయు. మారురూపు *maru-rūpu.* n. A new appearance, a change of form. రూపాంతరము, మారిపోయినరూపు. మారోడ్డు *mār-oḍḍu.* v. a. To oppose, ప్రతిఘటించు. మారువర్తకుడు *māru-vartakuḍu.* n. A retail dealer. చిల్లరవర్తకుడు. మారుమెడ or మార్మెడ *māru-meḍa.* n. A twisted neck. మెలిపడిపోయిన వంకము. A. iii. 23.

మారుడు or మరుడు *māruḍu.* [Skt.] n. Manmadha, the god of love మన్మథుడు. మారాంతకుడు *mār-āntakuḍu.* n. An epithet of Siva as the *Amoricide*, or slayer of lust, శివుడు.

మారుతము *mārutamu.* [Skt. from మరుత్తు.] n. Air, wind, గాలి, వాయువు. మారుతి or మారుత్మజుడు *māruti.* n. Son of the wind, an epithet of Hanuman and Bhima. హనుమంతుడు, భీముడు. మారుతాశనము *mārut-āśanamu.* n. A snake; (lit. that which lives on air.) పర్వము.

మారుతుడు See under మారు.

మారువ *māruva.* [Tel.] n. A sluice from a tank.

మారువు *māruvu.* [Tel.] n. A sort of fish.

మారేడు or మారెడు *mārēḍu.* [Tel.] n. The Bael or Bel Fruit-tree, *Ægle marmelos.* (E. P.) బిల్వవృక్షము.

మార్కండేయుడు *mārkaṇḍ-ēyuḍu.* [Skt. from మృకండ.] n. The name of a certain sage who lived for ten centuries. తనకు మార్కండేయుని ఆయుస్సుకలుగునాక may you live a thousand years.

మార్కము or మారకము *markamu.* [Tel. from మారు.] n. Exchange.

మార్కొను See under మారు.

మార్గణము *margaṇamu.* [Skt.] n. Search, research, వెతకడము. Begging, యాచించడము. An arrow, బాణము. మార్గణుడు *margaṇuḍu.* n. A mendicant, యాచకుడు. A. i. 30.

మార్గము *margamu.* [Skt.] n. A way, road, path, means, manner, method. మార్గదర్శి *marga-darśi.* n. A guide. మార్గుడు *margu-ḍu.* n. A word used only in composition, as దుర్మార్గుడు an evil doer. సన్మార్గుడు he who does good, దుర్మార్గురాలు she who does evil. "ఆజన్మముక్తిమార్గుడై" he who is freed from earthly ties. Chenn. iv. 132.

మార్గశిరము or మార్గశీర్షము *mārgaśiramu.* [Skt. from మృగశీర్ష.] n. The ninth lunar month (December—January), wherein the moon's change takes place when the sun is in Sagittarius.

మార్చు *mārṭsu*, [Tel. causal of మారు.] v. a. To change, to alter, to exchange. To serve, as food, వడ్డించు. To transmute metals. పరివర్తనచేయు, వ్యత్యయముచేయు, ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొను. To kill, slaughter, destroy, నాశనుచేయు. చంపు. దినమునార్చి దినము every other day. **మార్చుకోను** *mārṭsu-konu*. v. a. To exchange or barter. పరివర్తనచేసికొను.

మార్జనము *marjanamu*. [Skt.] n. Wiping, తుడుచుట. Rubbing, రుద్దుట. కేశమార్జనము a comb, గుండ్రం. Parij. iii. 105. గృహమార్జనము cleaning the house. **మార్జని** *marjani*. n. A broom, చీపురు. **మార్జించు** *marjinṭsu*. v. a. To wipe. తుడుచు.

మార్జాలము *mārjālamu*. [Skt.] n. A cat. పిల్లి.

మార్తాండుడు *mārtaṇḍuḍu*. [Skt. from మృతిండుచుడు.] n. The sun. సూర్యుడు.

మార్పాడు See under మార్చు.

మార్దంగికుడు *mārdangikuḍu*. [Skt. from మృదంగము.] n. A drummer, మద్దెలవాయించువాడు.

మార్దవము *mārdavamu*. [Skt. from మృదువు.] n. Softness, మృదుత్వము, మెత్తన. Smoothness. Grace. మార్దవమయిన్మనోజ్ఞ graceful, కవిరాజవిలాసోక్తిన.

మాల *māla*. [Tel. from మలయు.] n. A Pariah, an outcaste. adj. Pariah, outcaste. Vile, base. మాలకూల, మాలకాక the jungle crow. In some compounds it is equivalent to dog (as dog-rose), thus: **మాలతులసి** the wild tulasi. **మాలడేగ** an inferior sort of hawk. **మాలతాచు** the lesser sort of viper. **మాలది** a Pariah woman. **మాలభాష** base language. **మాలపల్లె** a Pariah village. **మాలుడు** *māluḍu*. n. A Pariah. చండాలుడు, మాల వాడు. **మాలది** or **మాలెత** *māladi*. n. A Pariah woman. **చండాలస్త్రీ**. **మాలనూలు** *māla-nūlu*. n. Fine thread spun by Pariahs, and used in weaving muslin. **మాలికము** *mālikamu*. n. The being a Pariah. చండాలత్వము. "ఉద్దండ తమాలికంబుమ చండికనుకొండ." CH. iv. 91.

మాల *māla*. [Skt.] n. A garland, wreath, necklace or heraldic collar: a coronal or coronet of flowers. A series or string of verses or songs. **జపమాల** a rosary or string of beads. **గండమాల** scrofula about the neck. **వర్ణమాల** the alphabet. **మాలకారి** or **మాలాకారుడు** *mala-kari*. n. A garland maker, a flower seller. A gardener, నందనవనపాలకుడు. "నందన పారిజాతములు నిల్లకు మాడతెత్తులకిచ్చి మమ్మమాలికిపోలె." G. vi. 49. **మాలి** *māli*. n. One who has a garland. A gardener. Radha. i. 74. **మాలిక** *mālika*. n. A chaplet, garland of flowers, a wreath. A line, or row. పూదండ, పూమాల, పద్య మాలయైనమాటమ. "తనయు మాల్యాన్నాలక్ష్మీనాథ:" R. vi. 12.

మాలతి *mālati*. [Skt.] n. The great flowering jasmine, *Jasminum grandiflorum*. Rox. ii. 11. పూవు.

మాలిన్యము *mālinyamu*. [Skt. from మలినము.] n. Foulness, turbidness, filth. మలినత, మాలిన్యము, మురికి.

మాలిమి *mālimi*. [Tel.] n. Familiarity, love, attachment, affection. **మాలిమిచెప్పు** చిన్న మాటతో చేయు శిక్షణము. **మాలిమిక.** The science of navigation, నావికుల శాస్త్రము. **మాలిమిడు** or **మాలిమిదారు** a navigator, ఓడ నడిపెడు శాస్త్రము తెలిసినవాడు.

మాలిసము *mālisamu*. [H.] n. Grooming or rubbing down (a horse). **మాలిసుచేయు** to groom a horse.

మాలు *mālu*. [Tel.] v. n. To be laid aside, to be desisted from. To be spoiled or ruined, చెడు. నశించు. **మాలిన** *mālina*.

adj. Devoid of, విహీనమైన. పనిమాలిన or కారుమాలిన useless. పాలుమాలిన idle. సిగ్గుమాలిన shameless. పనిమాలి (or పనిలేక) దీన్ని చేసి వా వా did you do this for want of something to do, or out of mere idleness? ఈ మాటలు వినియొక్కమేమాలినవి these statements are useless. కరుణమాలిన relentless, merciless. "కరుణమాలినయట్టి క్రౌర్యమువంచి," DRyo. 136. దిక్కుమాలిన helpless. ఎరుగమాలిన devoid of wisdom, senseless. వావిమాలిన incestuous. మాలుము, మాల్చు మానుపు or మాల్పు *malupu*. v. a. To set aside, stop. మానుము. దాని బయిసి మాలిచిరి they humbled her.

మాలు *malu*. [Tel.] n. The pad or cushion placed on the shoulder of a palanquin bearer. బోయిల మ్రుచ్చులమీనబట్టపాత్రులు. Also, property, wealth; the rent or revenue obtained from land. మాలి pertaining to the revenue. మాలుకరణము a revenue clerk. మాలుసిబ్బంది the establishment of revenue peons. మాలుసుంకరి paying land tax.

మాలుగు or మాల్చు *malugu*. [Tel. from మాల.] v. n. To become or grow idle, సోమరితనమునొందు. n. Idleness, సోమరితనము. Also same as మాలు a pad or cushion placed on the shoulder of a palanquin bearer. మాలుగుపోరు *malugupōtu*. n. A sluggard, a lazy wretch. సోమరిగొడ్డు, సోమఱ. "ఈ మాలికిచ్చి యీడెవరిగో యనుమ, మారుకుదెండబోచ్చేసి, కులుగుపోతుంటిని కనుమానములేదిక." Chenn. iii. 447.

మాలూరము *mālūramu*. [Skt.] n. The Bael tree, *Ægle marmelos*. మారేడు చెట్టు, శ్రీఫలము, బిల్వము. Also, the Wood-apple tree, వెలగచెట్టు.

మాళి or మాలియ *māli*. [Tel.] n. A house, dwelling, మానుస, వాస్తవ్యము. నేలమాళి a cellar. "ధీగనిచాలని నేలమాళిలో బ్రీతి వసించి చాలి." G. I. 90. [Also, for Skt. మాల.] n. A garland, పూదండ. A line, వక్తి.

మాళిక See under మాల.

మాల్యము *mālyamu*. [Skt.] n. A wreath, chaplet, garland, పూదండ. మాల్యవంతము *mālya-vantamu*. n. The name of a certain mountain, ఒకపర్వతము.

మాళయము *mālayamu*. [Tel.] n. Vulg. for మహాళయము.

మాళవము or మాళవదేశము *mālavamu*. [Skt.] n. The country called Malwa, దేశభేదము.

మాళిగ *māliga*. [Tel.] n. A house, abode, dwelling, ఇల్లు. నేలమాళిగ a subterranean chamber. తిరుమాళిగ a phrase among Vaishnavas for a house: lit. a blessed tabernacle.

మావంతుడు or మావసుడు *māvanthuḍu*. [from Skt. మాతృ.] n. An elephant driver, మావటివాడు.

మావటము *māvaṭamu*. [Tel.] n. A small roll or packet of betel, areca nut, lime, and other ingredients, made up in order to be distributed among guests. తమలపాకులబట్ట. "బంగారు చిలుమలమీందం తమలపాకుల మావటాలుకొండలుగాచి." KP. vii.

మావతి, మావటీడు or మావటివాడు *māvaṭi*. [from Skt. మాతృ.] n. An elephant driver, or mahout. ఏనుగును తోలువాడు.

మావి *māvi*. [Tel.] n. A mango tree. మామిడిచెట్టు. మావిడి or మామిండం a mango. The after birth, the placenta. ఎద్దుపేండ్లింపుమందు మట్టుకొనియుండు పొర. మావిచేప *māvi-chēpa*. n. A kind of fish. ఒకవిధమైనచేప.

మావు *māvu*. [Tel.] n. A horse. గుర్రము. The covering a mare. ఆడ్డుసంకము. A snare for fish. పట్టేవాడు చేపలుపట్టు సాధనము. A numerical fraction, one twentieth.

మంచిమావును ఇస్తే మంచిపిల్లపుట్టును if the sire is good the foal will be good. B. i. 8. పాలునునీరు వేరుచేయుహంసలమావులు vehicles that can separate water from milk, that is, swans. క్షీరనీరములను పిడదీయు శక్తికలహాంసములు, ఆనగా, హంసలు. మావుపిడిబొకు a sort of dagger. **మావుమోమునాడు** *mâvu-mômu-râḍu*, n. Lit: "Horse faced." A kind of mythological being. కింపురుషుడు.

మావురము *mâvuramu*. [Tel.] n. A kind of fish. ఒకవిధపుచేప. "రాతిరొయిను, మావురిమనుమంటమక్కు." H iv. 225.

మాషము *mâshamu*. [Skt.] n. Black gram. *Phaseolus radiatus*. Rox. iii. 296. మినుము లు. రాచిమాషము a kind of bean, *Dolichos catjang*. Rox. iii. 303. అలసందలు, commonly called అలచందలు. Jaim. iv. 201. A small weight equal to five seeds.

మాసటి, మాసటీడు or **మాస్టీడు** *mâsaṭi*. [Skt.] n. A hero, a gymnast, a fine fellow. శూరుడు, మల్లుడు, సాహసికుడు, వస్తాదు, శ్రేష్ఠుడు. "కటారి మాస్టీనిచెలపుర నూర్చుజి." T. iii. 140. "దానికిఁబల్మాస్టీని బిరుదుండింది మల్ల." ib. iii. 25. "మైనాకు నొరపీనిమాసటీడు." Swa. v. 56

మాసము *mâsamu*. [Skt.] n. A month, either of the lunar, solar, or any other computation of the year. నెల. The Telugu months are చైత్రము, వైశాఖము, జ్యేష్ఠము, ఆషాఢము, శ్రావణము, భాద్రపదము, ఆశ్వయుజము, కార్తికము, మార్గశీర్షము, పుష్యము, మాఘము, ఫాల్గునము. అధికమాసము an intercalary month. క్షయమాసము a lost month. నిజమాసము the month proper. నక్షత్రచంద్రమాసము the time wherein the moon moves through a sidereal revolution. Also, same as మాషము a small weight.

మాసకేమ్మ or **మాచేకమ్మ** *masak-amma*. [Tel.] n. A woman with male characteristics. See మాచేకమ్మ.

మాసరము *masaramu*. [Skt.] n. The scum of boiled rice. అన్నముమార్చినగంజి, గంజిమీది మీగడ. adj. Spread, వ్యాప్తము, Long, దీర్ఘము. **మాసరముగ** or **మాసరమై** *masaramu-ga*. adv. Being mingled or mixed, unitedly, మిశ్రమముగా, కలిసినట్లుగా. "చెంగల్వకాలువలకు డిగ్గి కాసారదధిమండమాసరం బులుగాలిసిక యూరంగట్టిన వాఁగళ్ళింగి పెరి ఠింగఁబులతో." A. iv. 37. టీ॥ మాసరంబులు గా, మిశ్రమముగాన. "శ్రేసుసంప్రీతి వివయ మాత్రవిలోకనంబు స్నిగ్ధనిముఖికవలంబుసఁదు మాసరంబుని వికసవమగ్నుపుఁదు మధుస్రవంబయి నినుదువాసుప్రసూనం." M. XII. i. 135.

మాసి *mâsi*. [Tel. from మాయు.] n. Dirt, మాయి. Also, another form of మాసికి. (q. v.)

మాసిక *masika*. [Tel.] n. A patch. అతుకు. A jumble, a pack of nonsense, చిక్కు. మాసికలు odds and ends. మాసికలుచేయు or పెట్టు to patch up: to raise false claims.

మాసికము *masikamu*. [Skt. from మాసము.] adj. Monthly. మాసమసంబంధమైన. నెలనెలకు వచ్చే. n. A monthly ceremony for a deceased relative, continued for a year after the death. ఏడాదికిలోగా నెలనెలకు పెట్టే శ్రాద్ధం.

మాసూలు or **మహసూల్** *mâsûlu*. [H.] n. Produce, a crop, ఎంటి, ఫలము. That which is collected, income.

మాహాత్మ్యము *mâhâtmyamu*. [Skt. from మహాత్మ.] n. Might, efficacy, greatness. The peculiar efficacy or virtue of any divinity or sacred shrine. A work giving an account of the merits of any holy place or object. శ్రీరంగమాహాత్మ్యము the legend of Sri Rangam. ఈమంత్రమొక్కమాహాత్మ్యము the might or efficacy of this spell. రామమాహాత్మ్యము the adventures of Râma or the miracles of Râma.

మాహేశ్వరులు *mahēśvarulu.* [Skt. from మహేశ్వరుడు.] n. Worshippers of Siva, a title assumed by the Jangams.

మి mi

మింగు or మ్రింగు *mingu.* [Tel.] v. a. To swallow, devour. కబళించు. గుక్కిట్లుమింగు to swallow one's saliva, to stand speechless, to smother one's grief; to water, as the mouth. ఆపేక్షించు. గుక్కిట్లు ఎందుకు మింగసౌవు నెప్ప why do you falter so in speaking. "కన్నపుత్రుండంబచ్చిరి, మిన్నక యీలోనినారె మింగిరిటంచున్." Vaij. iv. 54. the people inside have devoured it. మింగినగొండి, మింగగొట్టి or మ్రింగగొండి *minga-na-gondi.* n. A glutton. తిండిపోతు. "మనవీజాతియు మింగగొండియయ్యె." BD. iv. 1281.

మించు *mintsu.* [Tel.] v. a. To surpass, excel; to transgress. అతిశయించు, అతిక్రమించు. చదువులోవారిని మించినాడు he surpassed them in learning. అతడు ముందు మించిపోయినాడు he is already gone on. మించిమాట్లాడకు do not talk rashly. పని మించిపోయినది it is now too late, the thing is gone by. చెయ్యిమించవద్దు do not lay a hand upon him, do not take the law into your own hands. ఇంతకుమించి యెరుగను I know nothing more than this. పెదవిమీదమించినపల్లు a projecting tooth, i. e., a scapegrace, a disobedient fellow, మించిమించియుంటే, లేక, మహా ఉంటే పదిరూపాయలు ఉండవచ్చును at the utmost there may be ten rupees. అరుకాలము మించ ఇచ్చివేసినాడు he had already paid the money. "ఉత్తరంబుమించి యరిగిన" M. III. i. 2; when they first went northwards, ఉత్తరాదికి ముందుగా పోవునప్పటికి. మించుకాలు the right leg, కుడికాలు. n. A kind of ring worn on the second toe, కాలిమట్టు. Excess, అధిక్యము. Lightning, మెరుపు. Brightness, ప్రకాశము. మించుగా it flashed, మెరుపుమెరిసెను, మెరసెను. "నీ వాదొల్లనుదయాద్రి కలదాకమించుని."

A. i. 43. మించుబోడి or మించుబోటి *mintsu-bōḍi.* n. A beautiful girl. మెరుపు తీగవంటిచక్కనిస్త్రీ. మించుదల *mintsudala.* n. Transgression. అతిక్రమణము. Excess, greatness, అధిక్యము.

మించుబేరము *mindzumala.* [H.] n. A part, payment.

మిజాజు or మిజాజు *mijaju.* [H.] n. Pride.

మింటి *minṭi.* [Tel.] n. (Abl. of మిన్ను.) in the sky. మింటి *minṭi.* Gen. of మిన్ను, of the sky. మింటితెరువరి *minṭi-teruvari.* n. Lit. a traveller in the sky, i. e., the sun, సూర్యుడు, or an Asura, అసురుడు.

మిఠాయి *miṭhayi.* [H.] n. A sweetmeat, పిండివంట.

మింతుడు *minthuḍu.* [Skt.] n. A paramour, విటుడు, మిండగాడు.

మిండడు, మిండగాడు or మిండగీడు *mindaḍu.* [from Skt. మింద.] n. A paramour, విటుడు. A person, పురుషుడు. A great man, అధికుడు. మిండజేంగము *minḍa-dzangamu.* n. A buck, a lascivious zangam. మిండతపసి a lascivious monk. "నీకు కడపట భుజంగ వేషంబు పడమిన్నప్ప, దుండుబో నందుమారి యీ మిండతపసి." R. ii. 110. మిండతుమ్మెద *minḍa-tummeda.* n. A male carpenter bee. "మిండతుమ్మెదల్ ముట్టనిపుష్పమంజరుల." Kālahas. iv. 54. మిండప్రాయము the bloom of youth, యౌవనము. మిండవడ్డి a high or exorbitant interest on money lent, అధిక మగువడ్డి. మిండమేఘము a great cloud, పెద్ద మబ్బు. మిండతనము or మిండరికము *minḍa-tanamu.* n. Whorishness, rakishness, adultery, జారత్వము. మిండత or మిండలోరి *mindaṭa.* n. A harlot, an adulteress, an unchaste woman. లంజ, జారిణి. మిండరి *mindari.* adj. Loverlike, appertaining to a paramour. విటసంబంధమైన. మిండరిమాటలు the words of a paramour

మిక్కటము or **మిక్కుటము** *mikkaṭamu*. [Tel.] n. Excess, abundance, greatness, extremity. "కాంతి మిక్కుటమై పర్వఁగా వరులు నగ్నోన్మత్తప్రజ్ఞఁ." Chenn. ii. 287. **మిక్కటము, మిక్కుటము** or **మిక్కుటపు** adj. Excessive, extreme, great, much. దుస్సహము, అధికము, మిక్కిలి.

మిక్కిలి *mikkili*. Tel. n. Much, abundance, greatness. అధికము, విస్తారము. "మిక్కిలియైన కీర్తి." భార. ఆది. vi. adj. Great, much, vast, అధికము. Excellent, fine, best, శ్రేష్ఠము. మిక్కిలికన్ను an extra eye, అధికమైనకన్ను. "కు॥ మిక్కిలిచేతులను నాని మిక్కిలికన్నవాఁ." భార. సభా. ii. "నీఁజూపిలు నతనుప్పడంబులకు నీవవు మిక్కిలి. మాంసులకు బ్రహ్మాణుండు పరమ్ముఁడు, మిక్కిలుంగు శ్వేనమధికంబు." భార. ఆర్య. ii. **మిక్కిలికంటివేల్పు** Siva. **మిక్కిలి మిన్ను** the sky. ఆకాశము. "మిక్కిలినిదిక్కు లాపులు మిక్కుగొనఁ గుబ్జి మోదముఁ గందరనిష్ఠమిక్కిలి మిక్కుగనుంగొని కొక్కొరోక్కియనుచు కోళ్లు కూయఁదొడఁగెఁ." S. i. 173. మిక్కిలి ఉప్పు too much salt. adv. Very, greatly, much, vastly, extremely, excessively, too much, more than. మిక్కిలి అబద్ధమైన utterly false. మిక్కిలి రహస్యముగా very secretly. గోడలు మిక్కిలి పాడైపోయినవి the walls are much ruined. **మిక్కిలివాడు** *mikkili-vāḍu*. n. A great person, అధికుడు. "పాండవుల్ మిక్కిలివారు." భార. ద్రోణ. v. **మిక్కిలిలు** *mikkilu*. v. n. To exceed, excel, మించు, అతిశయించు.

"కు॥ తెలసిలతోఁ దాటించుఁ
దలమీరుచుఁ గాలుసాలదాటించి మి
క్కిలిసాలు నీలుసేతుల
నలికిరదనఁజేయుమీదనుఁ బ్రేలుగొనన్" ఈ. మార. vi.

Also, to come from left to right. ఎడమ నుండియుండుటవల్ల. "మిక్కిలియున్నవారు మేమనినవాదులు." B. i. ş. 14.

మిగులు *migulu*. [Tel.] v. n. To remain over, to be over and above; to be left as a residue, to survive. శేషించు. To excel, అతిశయించు. To expire, as a period. To pass a limit, మట్టుమీరు. సమయమునుమిలిచినది it is now too late. మిగిలినది the rest, the remainder. **మిగిలినవారు** the rest of the people. n. Remainder, balance, remnant మిగులు, శేషము. **మిగిలిన** *migilina*. adj. Remaining. **మిగులు** *migulu*. adv. Much, exceedingly, excessively, greatly; already. మందు మించి, మిక్కిలి, అత్యంతము. అతడు మిగుల వెళ్లిపోయినాడు he is already gone, it is too late, he is gone. **మిగులమాటలాడకు** do not use improper language, i.e., do not be rude **మిగిలించు**. **మిగులుచు** or **మిగుల్చు** *migi-lintsu*. v. a. To cause to remain over. మిగులఁజేయు. To save or lay up. కూడఁ బెట్టు. **మిగులుచుకోఁపు** or **మిగుల్చుకోఁపు** *migulutsu-kōṭa*. v. a. To save or lay up. **మిగుత** *migata*. n. That which remains over. Remainder, remnant, surplus, balance. Desideratum, deficit మిగులిక. శేషము.

మిటమిటలు *miṭa-miṭa*. [Tel.] adv. Fiercely, hotly, brightly, **మిక్కిలి** ఉష్ణము గా, ప్రకాశముగా. "ఎంటమిట నెండ కాయఁగ." Padma. iv. 62. **మిటమిటపు** *miṭamiṭapu*. n. Fierceness, brightness. **మిటమిటలు** *miṭamiṭalu*. adj. Fierce, bright **మిటమిటలాడు** *miṭa-miṭa-āḍu*. v. n. To leap, to be insolent or arrogant. ఎగిరిపడుచుండు. **మిటారము** *miṭāramu*. n. Beauty, coquetry, foppery. ఒయ్యారము, విట్కా, అందము. "అలసేవఁడు, వైకొనులతోడి మిటారమెఱిఁగించివ్వఁగవె." N. ix. 55. **మిటారి** *miṭāri*. n. A belle, a pretty woman. కులకాంత లాడి, వారకుఁడైన. "కులమిటారి నీవు కెలకొన్న చందంబు నన్నుఁజూచి." Radha. iii. 104. **మిటారి** or **మిటారపు** adj. Graceful, pretty, attractive; charming, beautiful, coquettish, foppish, ఒయ్యారమైన, సొగసైన. "చానమిటారిపోయినపు చట్టపు మోహపుటోఁ

చూచుటలో." H. v. 26. "చిన్ని మిటారపు నోటికొక్కలక." T. iii. 10. మిటారించుట a coquettish look. మిటారించు *mitārinchu*. v. n. To move gracefully, కులుకు, నిక్కు., విజృంభించు, ఆతిశయించు. To bound, jump, leap. దుముకు.

మిట్ట *mitta*. [Tel. from మిడిచు.] n. A high or rising ground, a small hill. ఉన్నతభూమి. adj. High, elevated; raised (as ground), jutting out (as teeth.). మిట్టపండ్లు projecting teeth. మిట్టపల్లములు ups and downs, uneven ground. మిట్టమధ్యాహ్నము high noon. మిట్టవరహా a kind of gold pagoda worth four rupees. మిట్టమిన్ను (మిన్ను+మిన్ను) very high ground, ఆత్యున్నతభూమి. "ఏటికాల్వ మిట్ట మిన్నుగాద్రివ్వి." HD. i. మిట్టు or మిట్టించు *mittu* v. n. To fly, ఎగురు. మిట్టాడు *mitt-adu*. (మిట్టి+ఆడు.) v. n. To roam, to walk about. సంచరించు. "మనుజులుమిట్టాడని యొక్కకుసకానము." P. i. 292, a forest unfrequented by men. మిట్టిపడు *mitti-padu*. v. n. To jump, hop along, bound. ఎగిరిపడు. To be puffed with pride or insolence. మిడిసిపడు. మిట్టిపాటు *mitti-pāṭu*. n. Insolence, మిట్టిపడుట.

మిడత or మిదుత *midata*. [Tel. from మిడియు.] n. A grasshopper, locust, or cricket. శలభము. ఆకుమిడత a green grasshopper. మిడతంభట్ల శోస్యము a happy hit. వెదుర మిడత the cricket that bores the bamboo. ఊర్పుమిడత a large kind of cricket. కొండ మిడత or కొండ్లభామ a grasshopper. పెట్టి మిడత the wrestler locust, so named from its strength.

మిడమిడ *midā-midā*. [Tel. anuk.] adv. Fiercely. మిడమిడమిడుకు *mida-mida-midukū*. v. n. To be enraged. "మిడమిడ మిడుకును మిహమిందడదిక్కు." BD. iv. 1460.

మిడి *midi*. [Tel. from మిడిచు.] n. Pride, insolence, మిడిసిపాటు, గర్వము. adj. Proud, insolent, మిడిసిపాటుగల. High, raised, ఉన్నతము. మిడిపండ్లు projecting teeth, మిట్టపండ్లు. Sharp, hot, ఘర్మము. మిడిమధ్యాహ్నము midday, noon. మిడిముల్లు spurs. మిడికింతు *midi-kintu*. v. n. To blink (the eyes), మిటారింతు. "కనులుమిడికింతుమనుగ్రహింపరీవి." S. iii. 32., blinking like an owl. మిడిగుడ్లు *midi-guḍlu*. n. Large prominent eyes. మిడిగుడ్లవాడు a man with large eyes. మిడిగోము *midi-gomu*. v. n. To glitter, to flash. మెరయు. "మిడిగొనుపైదిచేతులు, మేలిమియాలనుండ." H. iv. 101. మిడినాగు or మిణ్ణాగు *midi-nāgu*. n. A springing serpent. The adder. చిటుక్కన ఎగిరిపడే సర్పము. మిడిసి మిణ్ణాగువలె పడుతాడు he is as proud as a serpent. మిడిపోవు *midi-pōvu*. v. n. To lose brilliance, become blunt, to be spoiled, పోబ్బుపడు. To become less. To be an exception, తక్కు. To avoid, తొలగు. "మనులకొచ్చియు వాము మిడిపోనికడిమి." HD. i. 2019. మిడిపల్లి or మిణ్ణిల్లి *midi-nalli*. n. A flea. మిడిమేలపు *midi-mēlapu*. adj. Pragmatic, hot headed, haughty. తలకొట్టుకూరైన, తలబిర్రవ. "అడిగినదేకంటే యన్యని మిడిమేలపుదొరమగోచిని మిడుకుటకంటే కా, పడిగలదొద్దులగట్టుక మడిదున్నుక బ్రతుకవచ్చు మహీలోనుమీ." Sumati Satakam మిడిమేలము *midi-mēlamu*. n. Insolence, haughtiness, మిడిసిపాటు. "మనువలయుంబలి యొసగడు, మృగములకొరనిలడేము మిడిమేలమిడుగబడునని తలచిరికాబోలు." R. ii. 112. మిడియము *midiya*. n. A word of the Veda, వేదవాక్యము.

"కం॥ తలచియుండుండొకండే
యొలయంతికరవాని మిడియుడొచ్చుమరియె
వ్వలనరసిన్నకు తిక్కన
చెలంగుసకొక్కాక వెడుపుచిమగలకొక్క."

మిడియు *midiyu*. v. n. To flash or fly off as a chip of wood or a drop of water. ఎగసు. ఆ కాతిచెక్క మిడిసిపడినది the chip of the stone leaped out and fell down. మిడిబిల్లు *midi-villu*. n. A pellet bow, తుండబిల్లు. "కడియంచుకైవతరుణిదొక్కిన మిడిందింటికతినున్న మెలతలుడాసి." Dab. 170. మిడిసిపడు *midisi-padu*. v. n. To bounce, leap; to be insolent, మిట్టిపడు, తుళ్లిపడు. మిడిసిపడి చచ్చినాడు he suddenly fell down dead. మిడిసిపాటు *midisi-pāṭu*. n. Bouncing, exultation, pride, తుళ్లిపాటు.

మిడుకు *muḍuku*. [Tel.] v. n. To live, బ్రతుకు. To be insolent, తుళ్లి. To move, చలించు, కదలు. To wander, roam, move about, సంచరించు. To grieve, mourn, or lament. దుఃఖపడు. To dry. ఎండు "ఆడికిన కీర్తనియ్యని నుడిమేలపుదొరనుగోలిచి మిడుకుటకంటెన్." Sumati Satakam. n. Life, జీవము. మిడుకుమిడుకన to grieve, పరితపించు. మిడుగుమూలగా *muḍuka-mūla-ga*. n. adv. Insolently, మిడిసిపడగా. మిడుకరించు *muḍu-kariṁtsu*. v. n. To blink (the eyes) in fear. See మిరుకరించు. "మెడనంచుకోనినట్లు మిడుకరించెదవు." Dab. 217.

మిడుగు or మిణుగు *miḍuga*, [Tel. from మిడియు.] n. A hard stone. కఠినశిల.

మిడుగురు, మిడుగు or మిణుగురు *miḍuguru*. [Tel. from మిడియు.] n. A spark, a gleam. అగ్నికణము. "మిడుగురులుపడిన మిన్నంటినహ్ని." HD. i. 2228. A firefly or glow-worm, మిణుగురుపురుగు.

మిడుతు *miḍutsu*. [Tel. from మిడియు.] v. a. To drop or pour by drops. "మృతిబొందు నెడనీరు మిడువనెవ్వరికి." DRU. 1112. To crack the knuckles, నెటికెరియు.

మిడుత. Same as మిడత. (q. v.)

మినకరింతు *minakarintsu*. [Tel.] v. n. To blink (the eyes) as in fear, to hesitate, to be at a loss. తడబడు. మినకరిప్రుచ్చాడు he is at a loss, he knows not what to do. మినకరము *minakaramu*. n. Perplexity, ఏమిన్నితోచక భ్రమించుట.

మినుకు or మిసుకు *minuku*. [Tel.] n. Glimmering, sparkling. తళుకు. మినుకుమినుకు మని ఒకదీపము తుండినది there was a glimmering lamp. మినుకు మినుకుమన్నది it gleamed, or was just perceptible. మినుకు చేయు to polish or burnish. మినుకుచేసి కొను to be gay in dress. మినుకుకాటుక black eyesalve. v. n. To be bright, to glimmer. మినుగురు Same as మిడుగురు (q. v.). Plu. మినుగురులు or మినుగుర్లు. మినుగురుపురుగు or మినుగురుబూచి *minuguru-purugu*. n. A fire fly or its larva. A glow-worm, ఖద్యోతము.

మిన్నాగు See under మిడి.

మితము *mitamu*. [Skt.] adj. Moderate, temperate. Few. మితజనముతో with a few followers. మితభాషి one who is moderate in language, not talkative. మితజ్ఞులు the ignorant. n. A bound, measure, limit, term; moderation, limitation. మితములేని or అమితమైన countless, endless, immoderate. మితి *miti*. n. End, limit. పరిమాణము, హద్దు, కొలది, కడపు. మితిలేని unlimited, endless, huge, vast. "అన్నకాయనితోడ ఆడినమితులు." Pal. 120. ఆడినమితులు the terms proposed.

మిత్ర *mitra*. [from Skt. మిత్ర.] n. A friend, స్నేహితుడు.

మిత్తి *mitti*. [from Skt. మృత్యువు.] n. Death or dying. చావు, మృత్యువు. "వెలఁదులమిత్తిసా చేతిత్తి." R. ii. 23. మిత్తిక *mittika*. [from Skt. మృత్తిక.] n. Earth, మన్ను, మృత్తిక. మిత్తికూడు rice offered to the dead. "మిత్తి కూర్చిన్నాఁడ మేలెయు నేన్నినా." Vema. 76.

మిత్తిగొంగ *mitti-gonga.* n. The conqueror of Death, i. e., Siva. మృత్యుంజయుడు, శివుడు. మిత్తిబిడ్డలు *mitti-biḍḍalu.* n. Lit. the child of death, an epithet applied to the descending node of the moon, కేతువు. మిత్తివేటకాడు *mitti-vēṭa-kāḍu.* n. Siva, మృత్యుంజయుడు.

మిత్రము *mitramu.* [Skt.] n. A friend, స్నేహితుడు. మిత్రుడు *mitruḍu.* n. A friend. ఆప్తుడు. The sun, సూర్యుడు. మిత్రత్వము *mitra-tvamu.* n. Friendship. మిత్రభేదము a breach of friendship. మిత్రకరణము the making of friends. అమిత్రుడు lit. not a friend, i. e., an enemy.

మిథము *mithamu.* [Skt.] adj. Reciprocal, పరస్పరము. ఆసు. iv.

మిథునము *mithunamu.* [Skt.] n. A couple, a brace, a pair: particularly male and female. ఆఁడుమగలజోడు. The sign Gemini. "తెనుఁగునకొకమిథునము జూదరులనఁగొంచె." M. XIII. ii. 220. 2. మిథునమునఁజూదరులు a pair of gamblers. మిథునవర్తనము sexual intercourse, సంభోగము, రతి. "మిథునక్రియం బుచితాని ప్రజాభివృద్ధిచేయుచు." Vish. ii. 270.

మిథ్య *mithya.* [Skt.] n. A lie. అన్యాయము, అబద్ధము. adj. False, unreal, deceptive, delusive. అబద్ధమైన, మాయయైన. మిథ్యాదృష్టి *mithya-dṛishṭi.* Atheism, heresy, materialism. పరలోకనాస్తికత, నాస్తికత్వము. మిథ్యామతి *mithya-mati.* n. Error, mistake, ignorance. భ్రమ, భ్రాంతి.

మిద్దె or మిద్దియు *midde.* [Tel. from మీదు.] n. A flat roof, an upper story. A flat roofed house or a storeyed house. The pistil of the lotus, తామరపువ్వుగోనెనుండి లోపలి దిబ్బె. The beazle of a ring, ఉంగర ముమీదిదిబ్బె. మిద్దెటిల్లు or మిద్దియిల్లు a terraced house, a house that has a flat roof, or a storeyed house. మూడుమిద్దెలయిల్లు a three storeyed house. మిద్దెనంటుట to string with a beazle.

మిన్నమిన్న *minna-minna.* [Tel.] n. Brightness, twinkling, sparkling, తళతళ. "మిన్నమిన్న నెదుటనుండుచేయు." H. iv. 178. మిన్నుమిన్నుఁడు to sparkle, తళతళమఁడు. adv. Twinklingly, sparklingly, brightly. తళతళమని. "మిన్న మిన్నఁగాదు మూఁడుఁబంటలాని." Sat. D. 484.

మినహా *minaha.* [H.] n. A deduction, remission, an exception. మినహాయించు *minaha-yiṅchu.* v. a. To subtract, deduct; to make an exception.

మిను Same as మిన్ను (q. v.).

మినుకు or మిన్ను *minuku.* [Tel.] n. Glittering, flashing, brightness, తళుకు. A ray of light. కిరణము. A marriage token, కాలిబొట్టు. "ఇమ్ము మీరంగనూర్మిళ మున్న మినుకైనలోకముండిరి." "మదీయనగరంబునున్న మంగళ సూత్రబుమినుకు పరపురుషులుచూచెన్నఁడు లోపల నోవరంబుగాదు." HN. v. 102. A small gold coin. చిన్న బంగారు వాసెము. మినుకులు or మిన్నులు *minu-kulu.* n. The sciences, the scriptures. విద్యలు, శాస్త్రములు, వేదములు. "ఉడిపోనిమిన్నులేనెడు చిలిపిచెఱ." Vasu. Pref. 7. ఈ ఉడిపోని మిన్నులు, వేదములు. మినుకుచేడియ *minuku-cheḍiya* n. An epithet of Sarasvati. మినుమినుకనఁగ, మినుకుమినుకుమను or మినుక్కు మను to twinkle, to sparkle. మినుకులుబారఁడి or మినుకులుంబార్కొ *minukula-bāraṇi.* n. An epithet of the sun, సూర్యుడు.

మినుము *minumu.* [Tel.] n. Black gram, *Phaseolus mungo, or Phaseolus minimus.* మాసము. మినప or మినుప *minapa.* adj. Made of or belonging to the grain called మినుము. మినపపిప్పి water wherein this gram has been steeped. మినపగింజలు black gram. మినుపప్పు split black gram.

మిన్ను See మినుకు.

మిన్న *minna*. [Tel.] n. A gem, a jewel. రత్నము. That which is noble or pre-eminent. మేటి, శ్రేష్ఠము, శ్రేష్ఠజనుఁ. "కొండెక కాపులు కొందరైనమోటిదురు, కాపులలోఁబెల్ల మిన్నయాకాఁ బ్రభోదుకు." H. iv. 171. "లేక తమ్ము భూమండ్రేశు మిన్నయొన్న జనిదొల్కిదుంచేతలం." ib. i. 64. adj. Noble, superior, high. శ్రేష్ఠమైన, పొడుంగైన. "మందుకోకొక్కఁ దెమిన్న సొమ్ములిడ." N. ix. 417.

మిన్నక *minnaka*. [Tel.] adv. Sedately, silently, coolly. తొంక.

మిన్ను or **మిను** *minnu*. [Tel.] n. The sky or heaven, ఆకాశము. (G. మింటి. D. మింటెక్ Abl. మింట) మింటికాఁగ్గి it flew up into the sky. మిన్నున in the sky. మిన్నువిరి మీదుపడి నట్లు as if the skies were falling. Swa. iv. 115. **మిన్నుచోలు** *minnu-chōlu*. n. Lit. the offspring of the sky, an epithet applied to the wind, వాయువు. **మిన్నుకేలుపు**, lit. the sky-tressed god, an epithet of Siva. **మిన్నుగోలకు**, **మిన్నుగాక**, **మిన్నాక** or **మిన్నేరు** *minnu-kolaku*. n. The heavenly Ganges, ఆకాశగంగ. **మిన్ను మన్ను** *minnu-mannu*. n. Heaven and earth, ఆకాశమును భూమియు. The space between heaven and earth, లోనిది. **మిన్నువాకతాలుపు** *minnu-vāka-tālupu*. n. An epithet of Siva, as carrying the heavenly Ganges on his head. గంగాధరుడు, శివుడు.

మిన్నుటము *minnuṭamu*. [Tel.] adj. Much, మిక్కుటము

మిమ్ము, **మిమును** or **మిమ్ములు** *mimmu*. [Tel. accusative plural of నీవు.] n. You.

మిర *mira*. [Skt.] n. Extent, a limit, హద్దు.

మిరపకాయ, **మిరెప్పకాయ** or **మిరియపుకాయ** *mirapa-kāya*. n. Chilly, or red pepper. *Capsicum annuum*. **కూదిమిరపకాయ** *Capsicum minimum*. **సోలకొండమిరపకాయ** or **సీమమిరపకాయ** n. very small hot chilly, Bird's eye Chilly, Spur pepper, Cayenne pepper or Goat pepper. *Capsicum frutescens*. [Watts.] **మిరపకాంద్ర** *mirapa-kāndra*. n. A plant called *Scopolia aculeata*. See మిరియము. **మిరప** *mirapa*. adj. Appertaining to chilly. **మిరపపొడి** chilly powder.

మిరాసి or **మిరాసీ** *mirasi*. [H.] adj. Hereditary. n. Hereditary right, hereditary property, పరంపరగావచ్చినబాధ్యత లేక ఆస్తి. **మిరాసీదారుడు** a mirasidar, a man possessing landed property.

మిరిచూపు *miri-chūpu*. [Tel.] n. An upward look. పైచూపు, ఊర్ధ్వదృష్టి.

మిరియము or **మిరెము** *miriyamu*. [Tel.] n. Black pepper. **మిర్యాలపొడి** or **పొడిమిరియము** black pepper powder. ఆది మగనిచేత మిద మిరియాలు నూరుమన్నది she grinds pepper on her husband's head, i. e., she wears the breeches.

మిరు *miru*. [Tel.] adj. Dazzling. **మిరుమిట్లు** *miru-mitlu*. n. Dazzle. **మిరుమిట్లుకొనడము** the feeling of being dazzled. **మిరుమిట్లుగొను** *miru-mitlu-konu*. v. n. To be dazzled, కన్నులు చిరుతిలువారు, దృష్టిచెదరు, చీకట్లుకమ్ము.

మిర్రు *mirru*. [Tel.] n. An acclivity, swell, rising ground, knoll, bulge. ఉన్నతభూమి. **మిర్రుమొగము** a face with a projecting forehead. Intl. **మిర్తి**, **మిర్తిచేను** high lying land **మెరకపొలము**, **మిర్రుపల్లము** high and low ground. **మిరుత** *mirutu*. (Locative of మిర్రు) n. On high ground. "కేవలరోడియల్లనవెడలిమిరుతి, కొకవనస్థలి బొంపమైయున్న." M. XII. iii. 292.

మిలమిల *mila-mila*. [Tel.] n. Glittering, sparkling. మెరుగుకాంతి. **మిలమిలలాడు** *mila-milal-ādu*. v. n. To glitter, sparkle. To abound, swarm, be rife. ఆకలిచేత మిల మిలలాడుచున్నవి they are exhausted with

hunger. ఆ నీళ్లలో చేపలు మిలమిలలాడుతున్నవి fishes are swarming or are abundant in that water. మిలమిలగా *mila-milana.* adv. Wrigglingly, మెదలుతు. "పంజరికము లెప్పుడు నులు, జీవనములమిల మెదలునందు సుకుమళు మూర్తి." M. XVI. i. 27.

మిళిందము *milindamu.* [Skt.] n. The wild bee. తుమ్మెద.

మిళితము *militamu.* [Skt.] adj. Mixed, conjoined. మిశ్రమైన, కలిసిన.

మిళ్లి or మిళ్లిగరిటె *milli.* [Tel.] n. A very small spoon like a tea spoon. మిళ్లి-చిన్న ఎరవే.

మిఱ్ఱులు Same as మిఱులు (q. v.).

మిశ్రము, మిశ్రకము or మిశ్రితము *miśramu.* [Skt.] adj. Mixed, mingled, blended. కలిసిన. మిశ్రీకరించు *miśri-karintsu.* v. a. To mix, మిశ్రముచేయు, కలుపు. మిశ్రుడు *miśrudu.* n. A gentleman, a man of consequence. It is an affix to some proper names, as అర్జునమిశ్రుడు.

మిష or మిషము *misha.* [Skt.] n. Fraud, a trick, pretext, excuse, pretence. నెపము. వీడో ఒకమిషపెట్టి నన్ను తిట్టినాడు he got a pretext to abuse me. "నెత్తమ్మితొలినాడు మీమొగంబిమూర్ఖ్యాను మిషమువహించెన్." P. iv. 432.

మిస or మిసమిస *misa.* [Tel.] n. Sparkle, flash, brilliancy. మిలమిల, మెరుగుకాంతి "మిసమిసలాడేను నున్నపైనమేనిపొలుపు." T. ii. 68. మిసమిసమను, మిసమిసయను or మిసమిసను to be bright, మెరయు.

మిసి *misi.* [Tel.] n. A sort of fish.

మిసిమి *misimi.* [Tel.] n. Brilliancy, lustre, polish, మెరుగు, కాంతి. adj. Brilliant, polished. మెరుగైన, మిసిమిగలమోతళ్లమామిడి mangoes that shone as if polished. మిసిమి తెందొడలు thighs that shone as if polished. "మిసిమిలేల" R. ii. 70. మిసిమింతలు *misimintalu.* n. Fading, decrease of brightness. Want of lustre, gloom, gloominess కాంతిక్షయించుట, కళగుందుట. మిసిమింతుడు *misi-mintudu.* n. One who is gloomy, or fallen in countenance. One who is tired, అలసినవాడు. మిసిమింతురాలు *misi-mintu-r-alu.* n. A woman who is gloomy or, in her decline, or past her bloom She who is tired, అలసిన. "రాలెన్ని వేసినను, మిసిమింతుదప్పుకాపు మృడదేవయేమ వసిమిసిరింపేల." BD. vi. 532. "లోలలోచన మిసిమింతురాలుగాక, మళ్ళి కీలలోనిట్లు వన్ని చెరవ." HN. iii. 149.

మిసుకు or మిసుగు *misuku.* [Tel.] v. n. To move, stir. కదలు. "చనిడిదమ్మనమే బలు మూరుకోడ, మిసుకకేమును నివ్వమీటినయట్లు." HD. ii. 162.

మిహి *mihi.* [Tel.] adj. New, novel. కొత్త. Excellent, శ్రేష్ఠము. "రసిమాడినమునుపతిపుడొన్నెల, మిహిపైజిలగామేలిమిన్నెల." Satyabh. iv. 98.

మిహిక *mihika.* [Skt.] n. Frost, hoar frost, snow. మంచు, హిమము. A. v. 107. మిహికకరుడు *mihika-karudu.* n. The moon, "whose rays are frosty." చంద్రుడు. Vijaya. ii. 115.

మిహిరుడు *mihi-rudu.* [Skt.] n. The sun. సూర్యుడు. Jaim. vi. 96.

మీ mī

మీ *mī.* [Tel. Gen: of మీరు.] adj. Your, మీ అన్న your brother.

మీ *mī.* [Tel. contracted for మీది or మీదు.] adj. Upper, above. మిగడ or మిగడ *migada.* (మీదు+కడ.) n. Cream, కాచినపాల మీదితెట్టె the cream has formed. పాలమీగడలు a name given to a fine sort of rice. H. iv. 156. మీగడతెరుగు curds with the cream on it. మిగాలు *mi-gālu.* (మీదు+కాలు.) n. The upper part

of the foot, పాదముమీది వైభాగము. మిఁజెయ్యి *mi-jeyyi.* (మీదు+చెయ్యి.) n. The back of the hand. కరపృష్ఠము, చేతిమీది వైభాగము.

మిట *mita.* [Tel.] n. A lever. A door-latch. A see-saw. బోనుమీట the bar of a trap on which the door hangs.

మిటు *mitu.* [Tel.] v. a. To tillip, fling, toss. వీణెమిటు to touch the lute. గోటమిటు to flick away or fling from the nail. గుర్రమునుమిటు to spur a horse. చెక్కుమిటు to touch or scratch (the cheek) with the nail. తేలు మిటెఁడి the scorpion stung (him) "నిజాంగసుప్తయైనలో ఁ బోనాజ మునుపోవమిటెఁ." R. v. 293. "చెక్కుమిటెడి విపకాంతకొసపు." Vish. ii. 62. "తేలవు మిగిలుబట్టిన మేలెరుగక మిటుగాకి." Vema 1087. "తోడోపులమిం మేటిపృతుఁ" నుండఁడ మిటుమిటిపిల్ల." T. v. 22. "దిటువుం మిటిక్కొఁ తుఁ గోటికొక్కుమిటు." N. vii. 158. **మిటు** n. A touch, fillip, toss. Greatness, grandeur. ఉత్కృష్టము. పొగ్గు. గొప్ప. "ఆలఁతోలి కిఁ తి పేగుతూటవాడు. మిటువాటల్ల వెలందాఁ మెచ్చువడునే." R. vi. 18.

మిడ *mida.* [Tel.] n. The upper surface; top, head. ఊర్ధ్వభాగము. ఊర్ధ్వము. Futurity. భవిష్యత్కాలము. What is vowed, or set aside for sacrifice, దేవతకు నియమింపఁబడునది. That which is next, the next thing, పని. **మిడకట్టు** *mida-katta.* v. a. To devote, sanctify, set aside in the name of God. **మిడ** or **మిడను** *mida.* postposition. Above, on, upon, on the top of, at, against. నామీదనెత్తిన తెప్పు a fault laid on me. ఆ పనిమీదనున్నాఁడు he is engaged in that business. వానిఁ తూనిమీఁద నంపుము be sent them upon this business. ఇకమీఁద in future. ఉపాయమీఁదఁజేసిన effected by stratagem. పనిమీఁదపని task after task. మధ్యాహ్నమునమీఁద in the afternoon. మాటమీఁదమాట word upon word. నామీఁదఁగోపముచేసి being angry with me. ఉత్తరంబుమీఁదంపుము send a letter by post. ఘడియలమీఁదనున్నది it is hourly expected. **మిదట** *midata* adv. or prep. After. ఇకమీఁదట in future. అటుమీఁదట after which, then. వాను పోయినమీఁదట after they went away. ఇకమీఁదట నీకు వారినవారమునుండ్డు do not have any thing to do with them hereafter. **మిదటి** *mudati.* (Irreg. infl. of మీదు. See మీది.) adj. Subsequent. అమీఁదటిపనులు the subsequent acts. **మిదటికి** *mudatiki.* adv. In future, next year. మీఁదటికి వాన లేకుండఁజేసిన if there should be no rain next year. **మిది** *midi.* (infl. of మీదు) adj. Upper, higher, the next, above, on. మీఁదికొమ్మ the top branch. నామీఁది ప్రేమ (her or his) love towards me మీఁది మాట the next word. మీఁదుమాఱు what is to be done afterwards. మీఁదిమన్ను the upper layer of earth. మీఁదునుండ్లు staring eyes: (as in the song దొమ్మిచెవులు, దోసిటిదుపు, నుట్టనోసలు, మీఁదునుండ్లు.) దాని మీఁది నొమ్ములు the jewels which were on her. పాలమీఁదిమీఁగడ the cream upon milk. **మిదికి** *midiki.* (Dative of మీదు) Upon, against. ఆఁడుదిదిమీఁదికి పోయినది against which village is the army gone? ఆ తెప్పు మామీఁదికి వచ్చినది that fault was laid upon us. **మిమిమిక్కిలి** *mida-mikkili.* adj. Very much, కడు మిక్కిలి.

మిను *minu.* [Tel. A Drav: word common to all South Indian languages.] n. A fish. చేప. మీనమాఁబాలుక్కి a constellation called పేఁటకత్తి వైఁజు. plu. మీనలు. **మినుము** *minumu.* [borrowed by Skt. from the Drav. languages.] n. A fish. మత్స్యము. The sign *Pisces.* మీనరాశి. మీనకేతనుఁడు a name of Manmadha, మన్మథుఁడు. **మినపల్లంకి మినపల్లిక** or **మిలమున్ను** *mina-pallanki.* n. A bird that lives on fish; probably, a kingfisher or a tern. పైకారంకి, పిట్టలోనిక

తండ్రి చేయుట భ్యుదయనిమిత్తమైనచో. మీనాంకుడు *mīn-aṅkuḍu.* n. Manmadha so called because this god has a dolphin in his banner. మత్స్యకుడు. మీనాక్షి *mīn-akṣhi.* adj. Bright-eyed, having swimming or glancing eyes. శఫరనయన. n. The name of a goddess.

మీమాంస *mīmaṁsa.* [Skt.] n. A discussion or disputation held to find out the truth regarding anything. ప్రమాణార్థవిచారణ, ప్రమాణములచేత నిజమునిశ్చయించుటము. Polemical divinity. Theological criticism. The name of one of the six great Indian philosophical systems, పూర్వమీమాంస is a system of ritualism. ఉత్తరమీమాంస is a system practically the same as the వేదాంతము, జ్ఞానకాండ. పుత్రీకరణమీమాంస is a 'treatise' (or essay) on adopting a daughter. మీమాంసచేయు to dispute, argue. మా యిద్దరికి ఇందుమునుగురించి చాలా మీమాంసజరిగినది we had a great discussion about this matter. మీమాంసకుడు *mīmāṁsakuḍu.* n. One who knows the Mimansa system of philosophy, మీమాంసశాస్త్రము చెలిసినవాడు.

మీరు or మీరలు *mīru.* [Tel. plural of నీవు.] pron. You. మీది *mīdi.* pron. Yours. మీయిల్లు మీదేనా is this house yours?

మీఱు *mīṟu.* [Tel.] v. n. and a. To exceed, transgress, pass, excel, అతిశయించు, కడచు, అతిక్రమించు. ఈడుమీరినపడుచు a grown up girl. మీరికి excessively, extremely. రూఢిమీఱి certainly. సొగసుమీఱి prettily. దయమీఱి affectionately. బాగుమీఱంగ healthfully, cheerfully, i. e., well. బాధ మీఱంగ sorrowfully. Visb. iii. 290.

మీలితనము *mīlitanamu.* [Skt.] n. Closing the eyes, కనుమూతలాట. మీలితము *mīlitamu.* adj. Closed, as the eye.

మీలు See మీను.

మీసము *mīsamu.* [Tel.] n. A moustache or whisker. An insect's feelers, horns, or antennæ. Plu. మీసములు, మీసాలు or మీసాలు. "మిన్నక వచ్చివచ్చి పులిమీసము దువ్వలదూసిన్." (Padm. iii. 37.) to beard a lion in his den. వానికి ఇంకా మీసకట్టు వేర్పడలేదు his whiskers have not yet appeared.

మీసరము *mīsaramu* [Tel.] adj. Excellent, fine, grand, శ్రేష్ఠము. "మీసరమౌ నీ లంపుసరులమర." T. iv. 144.

ము mu

ము *mu.* [Tel.] n. An affix of neuter nouns and of masculine nouns that take a neuter form as కర్తృము, ఆవశ్యము. In composition, it is a contraction for మూడు three, and the first consonant of the next word is usually doubled. Thus మారు a time, ముమ్మారు three times, thrice. పాతిక a quarter, ముప్పాతిక three quarters. ముక్కన్ను (ముడు+కన్ను) the third eye, ముడివి కన్ను. ముక్కాటి threefold beat. ముక్కానె (ముడు+కానె) three quarters of an anna. ముక్కాలు (ముడు+కాలు) three seasons. ముక్కాలు (ముడు+కాలు) three legs or three quarters of anything. ముక్కాలిపీట a three-legged stool. ముక్కోల (ముడు+కోల.) a trident, త్రిదండము. ముజ్జగము or ముల్లోకములు the three worlds, viz., earth, heaven and hell. ముమ్మన్ని the three (primary) colors. See మూడు.

ముం *muṁ.* [contracted for Tel. ముందు.] adj. First, fore, front, as ముంగురులు the front locks of hair. ముంగడ *muṁ-jaḍa.* (ముందు+కడ) n. The front place, ముందు భాగము, ఎదురు, ముంగు. ముంగల *muṁgala.* n. The front, ఎదురు. adv. In front, opposite, before, ఎదురు. ముంగరి *muṁgaḷi,* adj. Fronting, opposite, being in front. ఎదుటనుండే. Next, తరువాతి,

మీదటి. "నీవాపతియుసుంగ్రమనఁ దమ్ముండు, ముంగలియైనడపించుచుండ." M. VI. i. 147. n. One who goes before, ముందునడచువాడు. **మున్‌గలు** *mun-galu*. v. n. To walk before, ముందునడచు. **మున్‌గారి** or **ముంగరి** *mungari*. adj. Pertaining to the beginning of the season, ముంగారిపైరు the early crop. **మున్‌గాలు** *mun-galu*. (ముందు + కాలు.) n. The fore leg, the tip of the foot. ముందిరికాలు, పాదాగ్రము. "ముంగాళ్లపై జోకి." A. vi. 17. **మున్‌గురులు** *mun-gurulu*. (ముందు+కురులు.) n. Front-locks. అలకలు. **మున్‌గేలు** *mun-gēlu*. (ముందు+కేలు.) n. The fore arm. **ముంగోంగు** *mun-gongu*. (ముందు+కొంగు.) n. A fringe or trimming. The front tuck of a woman's girdle, ముందిరిచెంగు, చెంగుకొన. ముంగోట the front end, ముందటికొన. **ముంగోపము** *mun-gōpamu*. n. Sudden passion, unreasoning anger. ఎంగుకుమ ముందటివచ్చి కోపము, ఓచ్చులేక వెనుకొచ్చి కోపము. **ముంగోపి** *mun-gōpi*. n. A passionate man or woman, a peevish man or woman, ముందు కోపముచేయువాడు. **ముంగోలు** *mun-gōlu*. (ముందు+కోలు.) adj. First, మొదటి. **ముంజెయ్యి** *mun-jeyyi*. (ముందు+చెయ్యి.) Same as ముంగేలు. ముంజేతికి ధరించు a bracelet on the wrist; metaphorically, plain as a bangle on the fore-arm, మెచ్చ దగ్గ స్పష్టమైన. **ముంజూరు** *mun-jūru*. (ముందు+మూరు.) n. The eaves of a house, ఇంటిమీదనుండిపడు.

మునుగ *munga*. [Tel.] n. A certain forest tree called *Crotolaria stricta*. Rox. iii. 265. A bundle of sheaves. ఎన్నలమోపు. adj. Dumb, మూగ. **మునుగతనము** *mungatanamu*. n. Stubbornness, obstinacy, మూర్ఖత్వము. "ముసుగుట్టనిరియేం మునుగతనము." Charita. ii. 533.

మునుగటు *mungatu*. [Tel. from ముందఱ.] adv. First, at first, in front. **మునుగటి** *mungati*. adj. First, prior. See under ముం.

మునుగమురుగు. **మునుగామురుగు, మునుగమురుపు, మునుగమురము, మునుగమురాము, మునుగామురము, మునుగమురాసి, మునుగామురాసి. మునుగయిమురాసి** or **మునుగైమురాసి** *munga-muruga*. [Tel. ముంగరు+కయి+మురము.] n. A kind of bangle worn at the wrist, మంజీరనగరంచెడు ఒక విస్తారమైన కిటకము.

మునుగర *mungara*. [Tel. another form of ముక్కెర.] n. A nose ring, worn by women. నాసాభరణవిశేషము.

మునుగామ *mungama*. [Tel.] n. A palmyra leaf folded like a packet, పొట్లమువా మడిచి చేటాకుపుట్ట. Half a packetful of anything, పొట్లములోనుంచునవి సగము పుట్టలో నగము. **మునుగామచీర** or **మునుగాచీర** *mungama-chīre*. n. A kind of cloth worn by women.

మునుగి or **మునుగిస** *mungi*. [Tel.] n. The ichneumon or mongoose, a kind of weasel. *Viverra ichneumon*. నకులము. **మునుగి** or **పప్పుమునుగితీగె** *mungi*. A tree called *Phaseolus maderaspatensis*. Rox. iii. 311. Compare ముక్క. **మునుగిమునేడిచేప** *mungi-munēdi-chēpa*. n. A sort of fish: a sort of *Sparus*. (Russell, plate 110.)

మునుగిలి *mungili*. [Tel. ముంగిట+కిల+ఇల్లు.] n. A courtyard. అంకణమయిమిక్కి మధ్యస్థ పదేశము. ఇంటిమీదనుండిపడుఅంకణము. The space between two beams in a house, an apartment, అంకణము. The middle part of anything, మధ్యస్థపదేశము. "ముంగిటి కాల్గడంకము ముంగిటివిచ్చినవేడి." Dasaradhi. i. 29. ముంగిటినిధానము a treasure lying at your own door, a windfall. R. iv. 158.

మునుగిసమానము *mungisa-mānu*. [Tel.] n. The upright staff of a waterlift (ఏతము) which suspends the bucket. ఏతమానము. "అంసి, ముంగిసమ్మాను లోనివియుండి, నుండె నిండారి నాయించి కూడుకొనిన. నింటికేనము." H. i. 219.

ముంచు *muṁchu.* [Tel. causal of మునుగు.] v. a. To dip, plunge, immerse. To plunge in ruin. నన్ను బొత్తిగా ముంచివేసినాడు he ruined me entirely. **ముంచుకోను** *muṁchu-konu.* v. a. To surround, to cover, ఆవ్రమించు కొను, సిరాలో కలమును ముంచుకొని వ్రాసినాడు he dipped the pen in the ink and wrote it. See ముంపు.

ముంజము *muṁjamu.* [Skt.] n. A fine silky grass called *Saccharum munja.* (Rox.) ముంజకడ్డి. **ముంజకేశుడు** *muṁja-kēśuḍu.* n. An epithet of Vishṇu. విష్ణువు. **ముంజి** *muṁji.* n. The Brahminical girdle made of the *Munja* grass. బ్రహ్మచారులు మొలను కట్టుకొనేకడ్డిదారము. "రెండిల్లు మెచుబోడ్డు ముంజి వాని." A. vi. 21. **ముంజికాడు** *muṁji-kāḍu.* n. A bachelor. బ్రహ్మచారి. **ముంజికోక** *muṁji-kōka.* n. A garment woven of fibres. వాల్చీర. Vēma. 904.

ముంజి *muṁje.* [Tel.] n. The kernel of the unripe palm fruit. లేత తాటికాయలోనుండే పిక్కలు.

ముంజెరము *muṁ-jeramu.* [Tel. ముంగు+చెరము.] n. A nostril, నాసాపుటము.

ముండము *muṇḍamu.* [Skt.] n. The head cut off from the neck. దేహముకెనికలు. A shaven pate, a bald head. బోడితల. The trunk of a lopped tree. కొట్టబడిపోయిన మోటుచెట్టు. "భిన్నముండపుదార్ఢ్యము." A. vi. 29. **ముండము** or **ముండితము** *muṇḍamu.* adj. Shaved, bald, having no hair on the head కొరగుబడిన. **ముండ** *muṇḍa.* n. Lit: One whose head is shaven. A widow, విధవ. A wretch. A whore. వేశ్య. **ముండమోయు** *muṇḍa-mōyu.* v. n. To become a widow, వైధవ్యమునొందు. To become useless, వ్యర్థమగు. ఆది చెడ్డముండ she is a wretched slut. ఎదవముండ a miserable creature. పోకిరిముండ an immoral wretch. పేదముండ a poor wretch. ముండమోపి a widow. పిచ్చిముండ a simpleton. ఆది కాకి ముండకొడుకు as she is a horrid wretch. ముం డలకూటి, ముండకి or **ముండలకూటాడు** a whoremonger. **ముండపెట్టుకొన్నాడు** he keeps a concubine. **ముండనకము** *muṇḍanamu.* n. Shaving, shearing, cutting. క్షౌరము. **ముండి** *muṇḍi.* n. Bald-pate: one who has a shaven head. బోడితలవాడు. A barber, మంగలవాడు. **ముండుడు** *muṇḍuḍu.* n. A bald headed man, బోడితలవాడు. A monk. సన్యాసి. "వక్కపాదముఖుడై నుండుండు నని పేరుండు వృత్తమూలవాసియుఁ బాలభక్షుండు." M. XII. v. 133.

ముండ్లు, ముండులు or **ముళ్లు** *muṇḍlu.* [Tel. plu. of ముల్లు.] n. Thorns. కంటకములు. ముం డ్లపందులవాన a shower of prickles (discharged by a porcupine, &c.) KP. vi. 9. **ముండ్ల** *muṇḍla.* adj. Thorny, prickly. కంటకమున కైన. **ముండ్లకంచె** or **ముళ్లకంచె** *muṇḍla-kanche.* n. A prickly-pear fence. **ముండ్లపంది** or **ములుపంది** *muṇḍla-pandi.* n. The porcupine, పందిపంది. **ముండ్లమునగ** *muṇḍla-munaga.* n. A shrub, the Three lobed Nightshade, *Solanum trilobatum.* ఆలర్కము.

ముంత *muṁta.* [Tel.] n. A lóṭa or small water pot. చెంబు. A wooden bowl, a small pot or cup. A varying measure of grain, commonly two seers. చెల్లమవచ్చి ముం తదాచుకొనే why do you conceal the pot having come for buttermilk? i. e., why conceal your real intention? **ముంతపాకపెట్టు** to burn chillies, &c., in a pot and apply it to the face as a torture, కాల్చి ముంతలో వేసిన మిరపకాయలు పొగను మూతికి పట్టు. **మంతగజ్జనము** *muṁta-gajjanamu.* n. A certain shrub called *Echites frutescens.* పవాడి. **ముంతమామిడి** *muṁta-māmiḍi.* n. The Cashew nut tree. *Anacardium occidentale,* ఆకర్షీజము. **ముంతమామిడి పప్పు** Cashew nuts.

ముంతడి *muṁtaḍi.* [Tel. a word peculiar to the West.] n. A wretch, a miscreant.

"భూపతియాచకోత్తముని భాంకముల్ దిన్నితేక మియ్యకా వేపికిబుట్టుముందడి పవిపంపకవిప్పుమ పేయఁ." Samudap. §. 78. plu. ముందుల్లు.

ముందు *mundu*. [Tel.] n. The front. ఎదురు. adj. Fronting, fore. Previous, former, preceding, early. After, next. ముందువెనుకలు before and behind, what comes before and what comes behind. adv. In front, in the beginning, at first, first. ముందుపని ముందుచేయవలెను you must first do what is first wanted. దానిముందుమాట లేమి అర్థము what is the meaning of the preceding word? ముందువెనుకలుగా పోవు చుండిరి they were going along, some before, some behind. ఏమంత్రైనా ముందువెనుక చూడక without considering causes or consequences. ముందుకు వెనుకకు backwards and forwards, to and fro. Postposition: Before. వాని ముందుకుఁదను before they come. **ముందుపడు** or **ముందగు** *mundu-padu*. v. n. To go before, to lead. **ముందర** or **ముందల** *mundara*. n. The front, ఎదురు. A former time, మునుపు. Beginning, మొదలు. adv. Before, in front. First, in the first instance. Formerly, previously. Hereafter, next, in future. After, following, next. అంతకుముందరి before that. ముందరి or ముందటి fronting, opposite, former, previous. ముందటి కాలమునందు in former times. ముందరిపోటు a wound in front. "ముందరిపోటులుమూనుమంచెందైనమనఁలదు." Vema. ముందటిమాట lit. the word before, i.e., the following word: also, the *preceding* word. ముందరికి forwards. ముందరి బల్లమి వెనుక మిట్ట a ditch before, and a hill behind, i.e., to be in a fix, to be caught in the horns of a dilemma. ముందరికి తెచ్చు to bring forward, promote. ముందరికి వచ్చు to come to the front, to be promoted, to prosper. **ముందల** *mundala*. (ముందు+ల.) n. The front part of the head, శిరస్సు యొక్క ముందుభాగము. "దట్టించిముందలల్ బట్టియాడ్చి" URK. iv. 112. **ముందట** *mundata*. adv. In front, before. ఎదుట.

ముంపు *mumpu*. [Tel. from ముంచు.] n. Immersion, plunging, dipping. నీటిముంపునకుం జేపాలము lands under water. ఈ చెరువు యొనర్చు నీటిముంపునున్నది this tank is full. A multitude, సంపు. **ముంపుగొను** *mumpugonu*. v. n. To form a crowd. సంపుకూడు.

ముక *muka*. n. Another form of ముక్క (q. v.).

ముకుందము *mukundamu*. [Skt.] n. The Red lotus. **ముకుందబల్లెము** *mukundaballemu*. n. A halberd or broad bladed spear. విష్ణువు. **ముకుందుడు** *mukundudu*. n. A name of Vishnu.

ముకుటము *mukutamu*. [Skt.] n. A crest, diadem, or tiara. మకుటము, కిరీటము. **ముకుటము** or **ముకుత్తుము** *mukutamu*. [Tel.] n. Linen, వస్త్రము.

ముకురము *mukuramu*. [Skt.] n. A mirror. అద్దము.

ముకుళము *mukulamu*. [Skt.] n. A bud: a half opened flower. మొగ్గ, అరవికసించిన. **ముకుళించు** or **ముకుళీభవించు** *mukulinchu*. v. n. To shut, or close as a flower, the eyes or the hands. మొగ్గు. **ముకుళితము** *mukulitamu*. adj. Closed as a bud (used of the eyes, the hands, &c.) మొగ్గబట్ట, మకుళించిన. **ముకుళీకృతము** *mukuli-kritamu*. adj. Closed. మొగ్గబట్ట, మకుళించబడిన.

ముక్క *mukka*. [Tel.] n. A bit, piece, fragment. రెండుముక్కలఁ బ్రాస్తాను I'll write a line or two, or, two or three words. ఒక గుడ్డముక్క, a bit of cloth.

ముక్కంటి *muk-kanti*. [Tel. from ముక్కన్ను (ముఖము+కన్ను).] n. The three-eyed one; a title of Siva. త్రినేత్రుఁడు, త్ర్యంబకుడు. **ముక్కంటిచుక్క** *muk-kanti-chukka*. n. A constellation called శతభిష్నక్షత్రము. **ముక్కంటి పండు** *muk-kanti-pandu*. n. A cocoanut, so called because it has three eyes. See under ము.

ముక్కడి *mukkadi.* [Tel. ముక్క+కాడి] n. A heap of ploughs, ఆరుగలకాళ్లయొక్క మొత్తము. An epidemic disease. ఆకులకు ఒక్క పెట్టున కరిచేరోగము.

ముక్కపురుగు See under ముక్క.

ముక్కాడి *mukkādi.* [Tel.] n. The timber tree called 'Weaver's beam.' *Schrebera swietenoides.* Ainsl. Rox. i. 109.

ముక్కాని, ముక్కారు, ముక్కాలు See under ము.

ముక్కిడ or **ముక్కిడి** *mukkida.* [Tel.] n. A snipe.

ముక్కు or **ముకు** *mukku.* [Tel.] n. The nose. నాసిక. The bill or beak of a bird, పక్షిముఖము. The point or tip. చేనుముక్కు a nipple. ముక్కుజోడనలు a double nose, పేరిలిముక్కు. "ముమనవలే వమించుట్టి ముంగార్లు ముక్కుజోడనలనీలిచి." A. v. 122. ముక్కుదున్న unourbed, broken loose, rampant, ముక్కుతాడుతీసిన. "వసుధేశముక్కుదున్న పపరముక్రియ." A. vi. 53. ముక్కుబంటి చెనడమక satiating his nostrils with fragrance to the full. P. iii. 224. చిలుకముక్కులు and జీవముముక్కులు two sorts of grain. రెండుముక్కులపిట్ట (the double beaked bird) also called మూడుముక్కులపిక్క and ఎబ్బెరపిక్క the Hornbill, or Toucan. Jerdon No. 198. "ముండనోపక్కిముక్కుమొగ మేడతనము." HD. ii. 1059. ముక్కుమొగము ఎరగనట్లు మాట్లాడినాడు he talked as if I was a perfect stranger to him. ముక్కుపట్టనిముత్తెము a pearl not suited to the nose, i. e., a round man in a square hole. ముక్కుకమ్మిక a certain useless forest tree. **ముక్కు** *mukku.* v n. To moan, groan To mould or turn musty. To spoil or become half rotten. To strain or press, (as in pain.) **ముక్క** *mukka.* (Root in A of ముక్కు to be musty or mouldy, &c.) ముక్కుపురుగులు weevils in spoilt grain, కృతిపురుగులు. ముక్కుగంపు a frowzy small. తరువాత తొండూరిగ్రామము ముక్కు తుంటిపండుచ ఆ పెత్తము పడిలి a disease has appeared which is peculiar to that place. ముత్యాలు ముక్కిపోయినవి the pearls were spoiled. **ముక్కుగోళ్లు, ముకుగోళ్లు, ముక్కుగోళ్లు, ముక్కుజెరములు, ముక్కుజెరములు** or **ముక్కురంధ్రములు** *mukkugōllu.* n. plu. The nostrils. నాసాపుటములు. ముక్కుత్రాడు or ముకుత్రాడు a nose-rope used for curbing oxen. **ముక్కుదొమ్మ** or **ముకుదొమ్మ** *mukku-dōmma.* n. A sort of fish. H. iv. 225. **ముక్కుద్దము** *mukk-addamu.* n. A pair of spectacles, కురోచనము, కంటిఅద్దము. **ముక్కుమ్మి** or **ముక్కుకమ్మి** *muk-kammi.* (ముక్కు+కమ్మి.) or **ముక్కెర** *mukka-ra.* (ముక్కు+రాయి.) n. A nose ring. నాసాభరణము. **ముక్కురమాను** *mukkara-mānu.* n. The frame in which the roller (పుల్లిరుకు) of a కపిల well rolls. **ముక్కురము** *muk-karamu.* (ముక్కు+కారము.) n. A nostril, నాసికారంధ్రము. **ముక్కిడి** *mukkidi.* (ముక్కు+ఇడి) adj. Noseless. ముక్కులేని. ముక్కిడిరోగము caries of the bones of the nose. "ముక్కిడిలొత్తకు ముత్తెంపుసాళ్ల." రామలింగశతకము. **ముక్కిడి** or **కొండముక్కిడి** n. A certain large tree, *Schrebera swietenoides.* Rox. i. 109. **ముక్కుదూలము** or **ముకుదూలము** *mukku-dūlamu.* n. The bridge or division of the nose. ముక్కునడిమియెముక. **ముక్కుపురిడి** or **ముక్కుపూరేడుపిట్ట** *mukku-puridi.* n. The common snipe. (Jerdon.) ఒకపక్షి. **ముక్కుపొడి** *mukku-podi.* n. Snuff. నస్యము, పొడుము. **ముక్కుపోగు** *mukku-pōgu.* n. A nose ring, ముక్కుమ్మి, నత్తు. **ముక్కుబంటి** or **ముకుబంటి** *mukku-banti.* n. A disease that attacks the nose of a cow through cold. **ముక్కుమొంగర** *mukku-mungara.* n. A certain useless forest tree. **ముక్కులు**

mukkulu. n. Rice flour. మిక్కిలి బియ్యపు నూకలు. A kind of cake.

ముక్కుటము or **ముక్కుటపుపంచె** *mukkuṭamu.* [Tel.] n. A kind of garment, also called దసరిపట్టు or సారమడి.

ముక్కుస *mukkusa.* [Tel. ముడుము+కుంచెము.] n. A measure of grain, &c., equal to five సుంకులు, ముడుకుంచములప్రమాణము. "ముక్కొ లపాడిమాకు ముక్కుసవిలయు." BD. ii. 869.

ముక్కూరు *mukkūru.* [Tel.] v. n. To become ignorant, అజ్ఞానమునుపొందు. "మ ఈ యొక్కువతక్కువలు విచారింపక నలవని పెద్దపు కట్టుకొని ముక్కూరి యూరకే పనిచుమ్మవాడవు." భార. ఉద్యో. ii.

ముక్కొను *mak-konu.* [Tel. మును+కొను.] v. n. To come forward, ముందుకొను.

ముక్కొమ్మొకము *mak-konmu-mekamu.* [Tel. ముందు+కొమ్ము+మొకము.] n. The white-footed antelope, the Gayal. ముందుకొన్న, ముఖ్యమైన ము.

ముక్కోణము *mak-kōṇamu.* [Tel. మూడు+కోణము.] n. A triangle. త్రికోణము.

ముక్తము *muktamu.* [Skt.] adj. Freed, released, liberated, discharged, sent (as a weapon). ముక్తకపదము disarmed, freed from his armour. **ముక్తత్వము** *muktatvamu.* n. Freedom, release, liberty. విమోచనము. **ముక్తపదగ్రస్తము** *mukta-pada-grastamu.* n. Reiteration somewhat similar to cuffing verses. అంత్యాది. **ముక్తాఫలము** *mukta-phalamu.* n. A pearl, ముత్యము. ముక్తాఫలములవలెనుండు లిపి a pearly hand in writing, i. e., round, clear, and beautiful. ముక్తాయించు to finish (in music.) ముక్తార్థము a summary, the purport. **ముక్తావళి** *mukt-āvali.* n. A pearl necklace. ముత్యాలహారము. **ముక్తాస్ఫోటము** *mukta-sphōṭamu.* n. A pearl oyster.

ముక్తి, ముక్తెపుచిప్ప. **ముక్తి** *mukti.* n. The delivery of the soul from the body, and its exemption from further transmigration, liberation, deliverance, emancipation, మోక్షము. సంసారముక్తి or భవముక్తి release from all earthly bonds or mortal ties. "మానసగ్రహముక్తి కలుగు మహిలోన." Vema. 481. **ముక్తుడు** *muktuḍu.* n. One who is freed, emancipated or released from the body. మోక్షమునుపొందినవాడు.

ముక్తసరు *muktasaru.* [H.] adj. Abridged, brief. సంక్షిప్తమైన.

ముక్త్యారు *muktyāru.* [H.] n. A free agent, a superintendent.

ముఖము *mukhamu.* [Skt.] n. The mouth, నోరు. The face, countenance, మొగము. The commencement, ఆరంభము. The front, ముందటిభాగము. The external appearance, the look of the face, ముఖవిలాసము. నిశాముఖము nightfall, evening. సేనాముఖము the front of the army. నఖముఖములు the points of the nails. ముఖమిచ్చు to indulge. అతడు వారితో ముఖమిచ్చి మాట్లాడలేదు he did not speak with them as a friend. "బిడ్డాలంటైన శత్రువానాటి ముఖమాలోకింపగలే." Bilh. iii. 25. అధోముఖుడుగానుండినాడు he was hanging with his head down. ఆ సేవకుడు అధోముఖముగాపట్టినాడు he held the torch with the flaming end downwards "ఆనఘకథాముఖంబున హితాహిత బోధమొనర్తురంపుగా." Mand. i. 8. కథాముఖంబున by means of a story, కథచేసిన అర్ధముఖము the profile or half face. తెలుగు వానినిముఖముచూచి నన్ను రక్షింపవలసినది I pray that for the sake of Rama you will relieve me. పడమటిముఖముగా towards the west. పడమటిముఖముగానుండేయిల్లు a house facing the west. అవధానిముఖమెరుగనివాడు a youth that as yet knows not the face of a woman, i. e., entirely chaste. అందరును ఏకముఖముగా నుండలేదుగనుక as they

were not unanimous or were not all of one mind. "కాంక్షపోణముఖాస్త్రశస్త్రములు," M. VII. ii. 275; arrows, swords, and other weapons. ముఖముమాడ్చుకొనియాడు he looked sulky or angry. వానికి ముఖము చచ్చినది he turned pale, he looked blank or ashamed. ముఖదాక్షిణ్యము complaisance. వానిముఖములో ఈగ ఆడలేదు he was all in a pucker. ఆ రూకలను వానిముఖముమీద పార వేయుము fling the money at his face. ఆది వానికి ముఖపాఠముగానున్నది he has got it by heart. వాడు ముఖప్రీతి మాటలాడును he talks plausibly. ముఖమెరుగనివాడు a stranger. ముఖమెరుగనిదేశము a strange land, a land where one has no acquaintance. ముఖవాసికలవాడు he is a winning man. వానికి ముఖవశ్యముకద్దు he is a very taking man. ముఖము తప్పించుకొనిపోయినాడు he has absconded or disappeared. ముఖస్తుతి flattery. ముఖస్తుతిచేయు to flatter. వాని శ్లోకము ముఖస్థముగానున్నది he knows the verse by heart. **ముఖద్వారము** *mukha-dvāramu.* n. The mouth. నోరు. నదీముఖద్వారము the mouth of a river. **ముఖపట్ట** or **ముగపట్ట** *mukha-paṭṭa.* n. The headstall of a horse, గుర్రము యొక్క ముఖమునకుకట్టే నోలుపట్టా. **ముఖమంటపము** *mukha-maṇṭapamu.* n. The porch or pillared entrance of a Hindu temple. ముందరిమండపము. **ముఖవచనము** *mukha-vachanamu.* n. Verbal communication, word of mouth. నోటిమాట. **ముఖవస్త్రము** *mukha-vastramu.* n. A veil. A pall, ప్రేతవస్త్రము. **ముఖశాల** or **ముగశాల** *mukha-śāla.* n. A hall at the entrance of a house, an antechamber, ఇంటి వాకిటివాసరి. **ముఖాంతరముగా** *mukh-antaramu-gā.* adv. By means of, through, ద్వారా. నా తమ్ముని ముఖాంతరముగా పంపించినాను I sent it by my brother. **ముఖాముఖి** *mukhā-mukhi.* adv. Face to face. ఎదురెదురుగా. "వినుముఖాముఖిబల్కెద." T. iii. 84.

ముఖుడు *mukhuḍu.* n. A word used in compounds, thus అధోముఖుడై hanging with his face down. నముఖుడుగా మాట్లాడినాడు he spoke graciously. దుర్ముఖుడైయుండినాడు he was cross. పరాఙ్ముఖుడైయుండెను he turned his face away.

ముఖరము *mukharamu.* [Skt.] adj. Noisy, resounding, loud, uproarious. మ్రోయునది. ముఖరపుధార a roaring cataract. ముఖరాళులు humming bees. R. viii. 93. **ముఖరుడు** *mukharuḍu.* n. A jabberer. అక్కరలేని మాటలు ప్రేలువాడు.

ముఖ్యము *mukhyamu.* [Skt.] adj. Chief, primary, particular, principal, eminent, urgent, indispensable. ప్రధానమైన. Excellent, prime, శ్రేష్ఠమైన. ముఖ్యార్థము the chief purport. ముఖ్యమైనభాగము the bulk of the work, the chief portion. ఇది ముఖ్యము this is the chief point. ఇది ముఖ్యముకాదు this is no great matter. **ముఖ్యముగా** *mukhyamu-gā.* adv. Chiefly, in a great measure, for the most part, particularly, especially, principally, ముఖ్యంకు, ప్రధానముగా. **ముఖ్యుడు** *mukhyuḍu.* n. A chief, a leader, a principal man, a man of weight. ప్రధానమైనవాడు.

ముగితి *mugiti.* [from Skt. ముక్తి.] n. Deliverance, salvation, heaven. ముక్తి. మోక్షము.

ముగియు *mugiyu.* [Tel.] v. n. To come to an end, close, be finished. సమాప్తమగు.

ముగించు *mugintsu.* v. a. To end, close, terminate, finish, conclude. సమాప్తముచేయు. **ముగింపు** or **ముగిమ్ము** *mugimpu.* n. The end, close, conclusion. సమాప్తి.

ముగువ *muguva.* [from Skt. ముగ్ధ.] n. A simple, innocent woman, ముగ్ధస్త్రీ. A maid, damsel, a lady, a woman, ఆడుది. **ముగుడుడు** *muguḍuḍu.* n. A simple man, a simpleton. ముగ్ధుడు.

మూగురు or **మూర్గురు** *muguru*. [Tel.] pron. Three persons. "మూగురాడవారు కూడి, మునుపాకరపట్టసగరె చుక్కలుపాదుచు."

మూగ *mugga*. [Tel.] n. The name of a particular tree. ఒకచెట్టు.

మూగు or **మ్రుగ్గు** *muggu*. [Tel.] n. A pattern or diagram (రంగవల్లి) drawn with lines of flour or coloured powder. ముత్తి యపుమూగ్గు a pattern made in seed pearl. మూగుచెరుపు to spoil one's plans, to break the spell. మూగ్గురాయి a limestone, a pebble. మూగ్గువేయు to set a pattern. మూగ్గులువేయు to perform certain magic rites, seating the patient on a magic square drawn on the floor.

మూగు *mugga*. [Tel.] v. n. To be musty or mouldy, to be damaged or spoiled. మూతోపట్టు, అవిసిపోవు. To become overripe. **మూగ్గవేయు** *mugga-veyu*. v. a. To ripen fruit in baskets in a house. పూత వేయు.

మూగురు *mugguru*. [Tel. మూడు+గురు.] pron. Three persons. మూడుమందిని.

మూగ్గోయ్య *mug-goyya*. [Tel. మూగు+గొయ్య.] n. A gag; a difficulty or puzzle. వసుచరిత్ర విద్వాంసులకైన మూగ్గోయ్య the Vasu Charitra is so hard as to puzzle the best scholars. adj. Difficult, అసాధ్యము.

మూగ్దరు *mugdaru*. [H.] n. An Indian club used by wrestlers.

మూగ్ధ *mugdha*. [Skt.] n. A blooming simple girl. ఉదయింపుమున్న యావనమునిలది. A girl of twelve years of age, పండ్రెండేండ్ల యీడు నిలది. A simple girl. తెలివిలేనిది, వగలేనిది, కపటములేనిది. adj. Lovely, beautiful, రేజ్ఞి. Stupid, ignorant, తెలివిలేని. New, inexperienced, క్రొత్తది. **మూగ్ధంపు** the new moon, పాడ్యం దినము. Sananda. 366. **మూగ్ధుడు** *mugdhudu*. n. A handsome man, అందమైనవాడు. An ignorant man, మూఢుడు.

మూచ్చి or **మూచ్చినాడు** *muchchi*. [H.] n. A painter. చిత్రకారుడు.

మూచ్చిక *much-chika*. [Tel. మూంగు+పీక.] n. Husk or scales like those at the stalk part of a cocoanut or palm fruit. తాటి పండ్లు మొదలయినవాటి తొడిపెకెందనుండేపిల్లి. A basket, గంప.

మూచ్చిగొను *muchchi-konu*. [Tel.] v. n. To cover, to swarm upon as flies. మూసుకొను. "అనిసులకొదెసకు మూచ్చిగొనగా వేసెల్ల మూచ్చిగొనుమిక పుడమిల్లనెయు నొక్కటి." S. ii. 288.

మూచ్చిచ్చు *much-chichchu*. [Tel. మూడు+చిచ్చు.] n. plu. Three fires, త్రేతాగ్ని.

మూచ్చిబంగారెకు Same as మూచ్చెంగారెకు (q. v.).

మూచ్చిరు *muchchiru*. [Tel.] v. n. To grieve, శోకించు, రుఁభించు, వ్యాకులపడు. మూచ్చిరనేల why grieve or sorrow? "మూచ్చిరనేలనేలని మూర్ధయనాతు స్వశోకమునుండివిన్నవించుదుదాను." M. V. iii. 104. **మూచ్చిరి** *muchchiri*. n. An aggrieved man, a sorrowful man, గుఱుపుమనొందినవాడు. **మూచ్చిరితనము** *muchchiri-tanamu*. n. Grief, sorrow. మనోగుఱుపు. BX. 239.

మూచ్చిలి *muchchili*. [Tel.] n. A small winnowing fan, used by children as a toy. మురటిచేట.

మూచ్చిలి or **మూచ్చిలిగుంట** *muchchili*. [Tel.] n. The nape or hollow at the back of the neck, అవటువు, కిరీటిక, పడితలయందలిగుంట.

మూచ్చిలించు or **మూచ్చిలు** See under మూచ్చు.

మూచ్చిలిక or **మూచ్చిలిక** *muchchilika*. [H.] n. An agreement in writing, a deed. వాదిప్రతివాదులు మధ్యస్థులను వ్రాసియిచ్చు

ఒడంబడిక. కాపులు వేలగలవారికి వ్రాసియి చ్చిన ఒడంబడిక.

ముచ్చిలిపాటు *muchchili-pāṭu.* [Tel.] n. Drowsiness, sleepiness, కునిపాటు.

ముచ్చిపుక *much-chivaka.* [Tel. మూడు+చిప్ప.] n. Three quarters of a rupee, మూడు పావలాలు.

ముచ్చె *muchche.* [Tel.] n. A shoe. చెప్పులు, ముచ్చెలు shoes, చెప్పులు. adj. Appertaining to the Moochee caste, who are generally painters, bookbinders, paper cutters, makers of saddles, toys, trunks, &c. చర్మకారసంబంధమైన. **ముచ్చెకర్ర** *muchchekarra.* n. A spongy wood, *Erythrina indica.* బూడిదదొక్క. Rox. iii. 249. It is so called because much used by Moochees or cabinet-makers. **ముచ్చెపని** *muchche-pani.* n. Lacquer work. **ముచ్చెపెట్టె** *muchche-petṭe.* n. A lacquered box. **ముచ్చెబంగారము** or **ముచ్చిబంగారము** *muchche-bangāramu.* n. Tinsel. కాకిబంగారు, ఇత్తడిలోహపుము. **ముచ్చెవాడు** *muchche-vāḍu.* n. A man of the ముచ్చె caste, చర్మకారుడు.

ముట్స *mutsva.* [Tel. ముడ్డి+పూస.] n. The base of the spine, the os coccyx.

ముట్సంగి *mutsangi.* [Tel.] n. A sort of fish. H. iv. 225.

ముట్సట *mutsata.* [Tel.] n. Conversation, discourse, talk. సల్లాపము. A story; news, tidings. వృత్తాంతము. Wish, desire, longing, కోరిక. Love, ప్రేమము. వేడుక. వట్టి ముచ్చట prattle, tattle. మనమనుచ్చివవట్టము వట్టిముచ్చటకాదు the loss we suffered is no mere talk, or is no trifle. అది నాకు ముచ్చట నుచున్నది I am fond of it. వానికి వాట్లాడడమే ఒకముచ్చట he is fond of conversation. "ఒచ్చెంబులేనికూటిని ముచ్చటలాడుమమ." T. iii. 7. "వచ్చి నా ముచ్చటిదీర్పు మెచ్చు నాఁడు." N. vii. 182. ముచ్చటగానుండే elegant, handsome, attractive, charming, pleasing, ముద్దుగానుండే. **ముచ్చేటకాడు** *mutsiṭa-kāḍu.* n. One who desires, కోరికలవాడు. **ముచ్చెటపడు** *mutsiṭapaḍu.* v. n. To fall in love with, be enamoured of, to wish, long for, desire, ఆశపడు, కోరు. **ముచ్చేటించు, ముచ్చేటలాడు** or **ముచ్చేటాడు** *mutsiṭ-iṭsu.* v. n. To converse, to talk. సంభాషించు.

ముచ్చేట్లు *mutsiṭlu.* [Tel. మూడు+చోట్లు.] n. Three places, మూడుచోటులు.

ముచ్చేముడుగు *mutsiṭsu-muḍugu.* [Tel. ముడుగు+ముడుగు.] v. n. To be entirely folded, మిక్కిలిముడుగు. To become unable to act, చేష్టలు ఉడుగు.

ముచ్చేచవలము *mutṣ-tsavalamu.* [Tel. మూడు+చేవలము.] n. Three *tsavalas* or three-eighths of a pagoda. మూడుచేవల మూలు.

ముట్సు or **ముత్సు** *mutsu.* [Tel.] n. A rogue, a thief. దొంగ. గొర్రలముట్సు a sheep stealer. కానుముట్సు a cannibal, a flesh eater. మునిముట్సు a pretended saint. వాలిముట్సు a sneak. లొట్టిముట్సు a toss-pot or tippler. adj. Roguish, thievish. ముట్సు చూపులు roguish glances. A vi. 19. **ముచ్చిలు** or **ముచ్చిలించు** *muchchilu.* v. n. To steal. దొంగిలించు. **ముచ్చిలి** *muchchili.* adv. By stealth. దొంగతనముగా. "ముచ్చిలి వస్తురువారలు." BX. 164. **ముట్సుతనము** *mutsu-tanamu.* n. Roguishness, roguery, thievishness. దొంగతనము. Satya. iv. 232. **ముట్సుపొద్దు** *mutsu-proddu.* n. Midnight, ఆర్ధరాత్రి. **ముట్సుబోడుపు** *mutsu-bodupu.* n. A potty thief. అల్పపుదొంగ. "కడుంగడుపరిముచ్చబోడుపులు." P. iv. 255.

ముట్సుకోను *mutsu-konu.* [Tel.] v. a. To cover, to swarm. ముమురుకొను.

ముజ్జగము *muj-jaganu.* [Tel. మూడు+జగము.] n. The three worlds, viz., earth, heaven and hell, the universe. లోకత్రయము.

ముట్టేరా Same as ముదరా (q. v.).

ముటుము *mutamu.* [Tel.] n. Cowdung found dried in woods. ముద్దపిడక.

ముట్టు *muttu.* [Tel.] v. a. and v. n. To touch, కాకు. To attack as an enemy, శత్రువును కాకు. To touch or strike a sensitive part of the body, మర్మమునుకాకు. To besiege, ముట్టడించు. To be ended or finished, కడ ముట్టు. To arrive, be received, obtained. నాకు రూపాయిలు ముట్టలేదు I did not receive the rupees. ముట్టుగొలుచు to worship to the end, or with unfailing devotion, కడవెర్గకొలుచు. "ముట్టుగొలిచినఫలం బిట్టుండి పలుకె," BD. v. 457. రాత్రి తుదముట్టగానే (Vasu. iv. 170) as soon as night came to its close. ఇది తుదముట్టేదన్నటికో when will this be finished? వానిని సర్పము ముట్టేసెరి a snake bit him. n. Contact, touching, కాకుడు. Defilement by contact. Hence, the menses. A tool or instrument, ఉపకరణము. నానికి అంటుముట్టులేదు he does not care about being touched. పనిముట్టు or కొరముట్టు a tool. కన్నపుముట్టు (B. v. 807.) a house breaker's tool for boring walls. adj. Defiling, foul, unclean, menstruous. ముట్టయిన menstruous. **ముట్టుకోను** *muttu-konu.* v. a. To touch, కాకు. To besiege, ముట్టడించు. To surround, encroach upon, ఆక్రమించు. **ముట్టుకోలుపు** *muttu-kolupu,* v. n. To cause to touch or besiege. రాయ. vi. **ముట్టుకోలు** *muttu-kolu.* n. A siege, ముట్టడి. **ముట్టుకోలుగొను, ముట్టుకోళ్లగొను, ముట్టుకోలువట్టు, ముట్టుకోళ్ళట్టు** or **ముట్టుకోలువహించు** Same as ముట్టడించు. **ముట్టుది** or **ముట్టుదె** *muttudi.* n. A menstruous woman. **ముట్టుచెప్పు** *muttu-cheppu.* v. a. To assign. చెల్లనట్టు నాకు పదిరూపాయలముట్టు ముట్టజెప్పినాడు. he paid or gave me ten rupees. **ముట్టడి** *muttadi.* n. A siege, blockade. ఊరుముట్టుకొని అరికట్టడము. **ముట్టడించు** or **ముట్టడివేయు** *muttad-intsu.* v. a. To besiege. ఊరుముట్టుకొని అరికట్టుకొను. **ముట్టడము** or **ముట్టణము** *muttadamu.* n. Compulsion, oppression, నిర్బంధము. The act of laying siege to a place, ముట్టడించుట. **ముట్టించు** *muttintsu.* v. a. To cause to touch. To light a candle, to kindle, i.e., communicate (fire) కాకించు. **ముట్టేకాళ్లు** *mutti-kallu.* n. Knees that touch. ముట్టెకాళ్లివాడు a knock-kneed man. ముట్టెకాళ్లుపెట్టికొను to kneel down. **ముట్టుపడు** *muttu-padu.* v. n. To be troublesome, సంకటమగు. **ముట్టుపాటు** *muttu-patu.* n. Trouble, సంకటము. **ముట్టుసందు** *muttu-sandu.* n. A blind alley, అవల పోవుటకు దారిలేనిది.

ముట్టె *mutte.* [Tel.] n. A snout, పందిమూతి. A fruit stone. మానిడిముట్టెవంటిమొగము a haggard face. **ముట్టెచేప** *mutte-chepa.* n. A sort of fish called Gobius. Russell No. 49. అలముట్టె a sort of Salmon: *ibid* No. 171. Other sorts are called కోరముట్టె (plate 50), సూదిముట్టె (plate 52), పెద్దతిప్పలి ముట్టె (plate 54.) **ముట్టెమేకము** *mutte-mekamu.* n. A pig, పంది. **ముట్టెగీచు** *mutte-gintsu.* v. a. To root up earth with the snout (as a pig,) పందిమూతితో కెల్లగించు.

ముతా *mutha.* [H.] n. A subdivision of a district.

ముడవ *mudava.* [Tel.] n. A place where platforms for heaping up salt are raised (Vizag.)

ముడి *mudi.* [Tel.] n. A knot. గ్రంథి. A knot of hair, వెండ్రుకలముడి. A knot or joint in wood, చెట్టులోనుపానిముడిపి. The hump of an ox, ఎద్దుమూపురము. A quarrel, కలహము. A form of a letter written like a

knot as మూముడి the letter ఱ. ఱాముడి the letter �less. ఱాముడి the secondary form of the letter ర, i. e., ఽ. An union, joining, సంధి. Also, another form of ముడ్డి. (q. v.) వాడు దానిని ముడిపెట్టుకొన్నాడు he tied the nuptial knot to her, he married her. ముడ్లుకొట్టించేవాడు a pick-pocket. ఆమె తలముడి విడిపడి her hair fell loose, the knot being untied. ముడివిప్ప to untie or open a knot. ఆ దారములో ముడ్లుపడ్డవి that string has formed into knots. ముడిపళ్ళు unbroken (or whole) areca nuts, గుంటపోకచెక్కలు. బొమలుముడిపెట్టు to knit the eye-brows. ఒకవ్యాజ్యమును ముడివేసి విడిచిపెట్టినాడు he cast a bone of dispute between them. "పడంతిముది ముడిపడలా." Bhadra Parin. iii. 297. దాని మనపళ్ళంది వీడువఱకు ఱ. ముడి *mudi*. adj. Closed, విశదించని. Entire, whole, unbroken, ఖండముకాని. ముడిపూలు unblown flowers. "ముడిపూలపాట్లుఱుల్." Illa. ii. 163. ముడిజొన్నలు the great millet enclosed in its husk. ముడిమునుపులు sesamum seeds which are not cleaned. ముడిపోక an entire areca nut. ముడివిత్యము rice that is not well cleaned, చేవియ్యము. ముడికట్టు *mudi-kattu*. n. Certain fees on a crop for the benefit of the landlord. A truss of straw, a sheaf. v. a. To tie a knot. To tie a knot in a man's cloth to remind him that you call upon him to be a witness. అందుచేతనించి పెద్దలు ముడికట్టినారు our ancestors have laid down this rule or hold this doctrine. ముడికాడు *mudi-kadu*. n. One who ties a knot, one who unites, సంధానముచేయువాడు. ముడికాళ్లు *mudi-kallu*. n. Knock-knees. ముడికాళ్ళవాడు a man who is knock-kneed. ముట్టికాళ్లవాడు. ముడికాళ్లది a woman who is knock-kneed. ముడిగొక్క *mudi-kokku*. n. A weevil. సంగకాటి. ముడిగోము, ముడిగొంగు or ముడివడు *mudi-konu*. v. n. To be tied in a knot. ముడిగొన్న or ముడిగొన్న *mudi-konna*. adj. Tied, bound. బద్ధమైన. "ముడిగొన్న సంసారబంధములఁ బెడదన్ని కుజ్ఞానిఁ బెడలివకూడ్కి." DBK. 372. ముడిగోలుపు *mudi-kolupu*. v. a. To cause to be tied in a knot. ముడిగిబ్బ *mudi-gibba*. n. An ox, a bull, ఆబోతు. ముడిపంచె or ముడిబట్ట. *mudi-panche*. n. A plain cotton cloth without any coloured border. నెల్లాగుడ్డ. ముడివడు or ముడివడు *mudi-padu*. v. n. To be tied in a knot, ముడికలిగియును. To be united, సంధించు. To be entangled, పెనగొను. To be confounded, puzzled. చీకాకుపడు. "ముడివడనిరెండు దండిఁబడి, ముడివడకుడు." N. vii. 312. "మొన మున చీకట్లుముడివడ." HD. ii. 1380. To increase, excel, అతిశయించు. To happen, కలుగు. ముడిపెట్టు or ముడిచేయు *mudi-pettu*. v. a. To tie a knot. ముడిబొమ్మ. *mudi-bomma*. n. A kind of fish, *Mastacembelus aenuatus*. ముడియ *mudiya*. n. A knot. A bundle of straw or young plants ready to set. కట్ట, మూట. A wager, పందెము. ముడియవిడుపు *mudiya-vidupu*. n. A pick-pocket. ముడ్లువిప్ప దొంగ. ముడివాటు *mudi-vatu*. n. The act of being tied in a knot, &c., ముడిపడుట.

ముడుగు *mudugu*. [Tel.] v. n. To be drawn in, as one's limbs, to shrink, shrivel, or close, ముకుళించు. To be diminished, కర్ర, సంకోచించు. To be unable to act, చేష్టలుడుగు. ముడుగుతామర *mudugu-tamara*. n. The plant called *Hibiscus mutabilis*, పొడ్డితామర, సమస్కంధ. See ముచ్చేముడుగు, ముడుచు *muduchu*. v. a. To cause to fold, ముడుకజేయు. To tie into a knot, ముడిజేయు, ముడివెట్టు. To set flowers in the tresses. To bend the limbs. "తన్వీలం జెముల్ ముడుంప." (S. iii. 399.) the

doves looked downcast. జానికి పూలుముడిచినదెవరు who set the flowers in her hair? **ముడుముకొను** *muḍutsu-konu.* v. a. To contract as limbs. To wear flowers in one's hair. ఆది పూలుముడుచుకొన్నది she wore flowers in her hair. మోముముడుచుకొని ఉన్నది her features are contracted, pensive or downcast. **ముడత** or **ముడుత** *muḍata.* n. A wrinkle, crumpling, knot in spinning or twisting. నలి, మడత. ముడత తెవులు a transient blight in corn that goes off again. **ముడుపు** or **ముడ్పు** *muḍupu.* n. A rouleau, bag or purse. ముద్ద, భూమిగానులుమాట, ధనపుమూట, ధనము. పూలముడుపు a ceremony of setting flowers in the head dress of a pregnant woman. వేంకటేశ్వరులముడుపు money or jewels promised by a vow to the god Venkatesa. ముడుపు కట్టుకొను to vow money or jewels to a god. సిరాణ ముడుపు money payable into the Government treasury. "అద్దములోనిదోమ ముడుపు." (Abal. iii. 48.) a purse reflected in the mirror. **ముడుపరి** *muḍupari.* n. One who vows to offer some money to a god. ముడుపుకట్టినవాడు.

మూడుము *muḍuma.* [Tel.] n. The knee, మోకాలు, జానువు. ముడుముబొళ్లి the knee-cap.

ముడుము *muḍuma.* [Tel.] n. A bone. ఎముక, అస్థి, శల్యము. The base of the spine, ముడ్డిపూస.

ముడేకము *muḍēkamu.* [Tel.] n. A half penny, called ten cash. ఏకాని.

ముడ్డి *muḍḍi.* [Tel.] n. The breech, rump, anus. వానిని ముడ్డివెనుక తిట్టేరు they reviled him behind his back. ముడ్డిమీద కొట్టితే నోటిపండ్లు రాలెను (i. e., పృష్ఠతాడనాత్ దంతవిభ్రష్టః the teeth were dislodged by a slap on the back. ముడ్డికిందికి నీళ్లు వచ్చుట to get into a scrape. దీపము ముడ్డికింద చీకటి under the lamp it is dark., i. e., roguery hides under the judgment seat. వాని ముడ్డికెంట తిరుగుచున్నారు they are dancing attendance upon him. **ముడ్డితిప్పడుపిట్ట** *muḍḍi-tippaḍu-piṭṭa.* n. The Grey Wag-tail, *Motacilla melanope* (F. B. I.) **ముడ్డిపూస** *muḍḍi-pūsa.* n. The rump bone. కొక్కెముకచివరిపూస.

మునుగు *munugu.* [Tel.] v. n. To sink, become immersed, submerged; to dive, drown; to be lost, ruined. అవని మునుగుతూ తేలుతూ ఉన్నది that affair is still in uncertainty. నాకేమిన్ని మునిగిపోలేదు it is no loss to me. నాసొమ్ము మునిగిపోయినది my money is lost. **మునక** *munuka.* n. Immersion, submersion. నీళ్లలో మునకలు. ఒక మునకలో నానిప్రాణము పోయినది he died in one immersion. **మునకరాములు** *munaka-rāmulu.* n. A puzzle, hesitation, being at a loss. ఎటుతోచనిస్థితి. ఇంతలో పులికి మునకరాములయినది the tiger was now at bay. మునకరాములోనున్నాను I was in a fix. **మునిగించు** *munigiñcu.* v. a. To sink, immerse, drown. నీళ్లలో మునిగిపోవునట్లు చేయు. **మునుగులాగుకొను** or **ముడుగులాగుకొను** *munuga-lāgu-konu.* v. n. To crouch or lie coiled up. సింహంపిల్లలు కాళ్లుచేతులు ముడుచుకొని పండుకొను.

ముతక, ముసుక or **ముసక** *mutaka.* [Tel.] adj. Coarse. మోటైన. ముతకమాటలు coarse language, abuse.

ముత్త *mutta.* [Tel.] anj. Old, స్థవిర, వృద్ధము. See ముత్తెవ్వ, ముత్తాత, ముత్తైదువ, &c.,

ముత్తరంగలు or **ముత్తరులు** *mutta-rangalu.* [Tel+Skt. ముత్తు+తరంగములు.] n. The three folds that appear above the navel, మూడైన కడుపుమీది సన్ని ఘుమడతలు, త్రివళి. "మెమ్మెయిముత్తరులంతికాలిలిన్ వాళిద్వానిమండొప్పనా." Bilhan. ii 153.

ముత్తరాడే or ముతరాచే, ముత్తిరాచేవాండ్లు or ముత్తిరాళ్లు *mutta-raṭsa.* [Tel.] n. The name of a certain Sudra caste, the members of which were originally feudal retainers. The people of this caste.

ముత్తవ, ముత్తవ్వ or ముత్తవల్లి *muttava.* [Tel. ముత్త+అవ్వ.] n. A great grandmother, an old woman, వృద్ధ పితామహీ, వృద్ధస్త్రీ. ముత్తవపులగము *muttava-pulagamu.* n. A tree called *Pavonia odorata.* (Willd.) The root of the sweet smelling *Pavonia.* Ainsl. ii. 297. సవాకేబు, చిట్టామదపుచెట్టు.

ముత్తాత *muttata.* [Tel: [ముత్త+తాత or మూను+తాత.] n. A great grandfather. మూడోతాత, వృద్ధపితామహుడు, ప్రపితామహుడు.

ముత్తి *mutti.* [from Skt. ముక్తి.] n. Salvation. "నిచ్చలపుబుత్తిబుత్తియుముత్తియుగా" Nila Parin. i. 21.

ముత్తిగ *mut-tiga.* [Tel. మూడు+తిగ.] n. Nine, తొమ్మిది.

ముత్తుము *mut-tumu.* [Tel. మూడు+తూము.] n. The measure of three తూములు.

ముత్తెము, ముత్తియము or ముత్యము *mut-temu.* [from Skt. ముక్తికము.] n. A pearl. Any gummy drop resembling a pearl. See ముత్యము. ముత్తెపుబంటు *muttepu-banta.* n. Lit: a crop of pearls, an epithet applied to a sugar cane, చెరకు. ముత్తెపురిక్కనెల *muttepu-rikka-nela.* n. An epithet applied to the month, వైశాఖమాసము. ముత్తెపుసవతు *muttepu-savatu.* n. The lunar mansion called చిత్తానక్షత్రము. ముత్తెసరి *mutte-sari.* n. A pearl necklace, ముక్తాహారము. A kind of grain, ధాన్యవిశేషము. Any bead or concretion resembling a pearl, such as is found in bamboos. ముత్తెములవంటి లిపి a pearly (i. e., delicate) handwriting. ముత్తెపుచిప్ప *muttepu-chippa.* n. A pearl oyster, mother of pearl. కుక్కి. ముత్తెపుచిప్పలు a sort of cake. H. i. 118.

ముత్తెవ, ముత్తెమవ or ముత్తయిదువ *mutt-aida.* [Tel. ముత్త+అయిదువ.] n. A woman whose husband is living. A good woman, mistress, dame. The brides-women who are always wives (not maids nor widows.) సుమంగలి.

ముత్తో [Tel. ముత్త+తో ఉండి.] Same as ముత్తెదువ (q. v.).

ముత్యము or ముత్తెము *mutyamu.* [from Skt. ముక్తికము.] n. A pearl. ముక్తికము. చిప్పముత్యము an artificial pearl. వానికి అమ్మ వాను పోసిచెవపుడు ముత్యాలు బాగా లేవలేదు the pustules did not rise properly when he had small pox. ముత్యాలమ్మ *mutyal-amma.* n. A certain local goddess.

ముదము *mudamu.* [Skt.] n. Delight, pleasure, joy, సంతోషము. హర్షము. ముదబాష్పములు *mud-asruvulu.* n. Tears of joy. ఆనందబాష్పములు. ముదితుడు *muditudu.* n. He who is pleased or delighted. ప్రహృష్టుడు.

ముదముద *muda-muda.* [Tel.] n. Doubt, hesitation, సంకోచము.

ముదరా or ముజరా *mudara.* [H.] n. An allowance, deduction, remission, compensation.

ముదల *mudala.* [Tel.] n. An order, command, ఆజ్ఞ. An example, దృష్టాంతము. Land near a hill, గనిమచేటినేల. ముదలపెట్టు *mudala-pettu.* v. a. To command, ఆజ్ఞాపించు.

ముదలింతు or ముదలించు *mudala-kintsu.* [Tel.] v. a. To attack, to resist, to oppose. ఎదిరించు, మార్చెను "ఎదురెదురను ముదలిం

ముసలి ముదిగొంకి పిండివలన ముందగతిఁ జేరెద వేమరియుఁ బొమ్మెడ, బుట్టెదమరువుగ పుష్పకంబుడిగి వచ్చుకతఁ." UR. vii. 78. "కడు డింభఁ బరణాంతములు. కించుదనంబెన్న ముదిలకంమఁ నుంచుఁ, జెంచుఁ బదళనచుంమా, దంచచ్చుం చూపుటస్ఫుటభూతముఁ." R. v. 190. To ask, question, అడుగు.

ముది *mudi*. [Tel.] adj. Old, ancient. ముసలి. వృద్ధ, ముదిరిన. "అచ్చటకేనువచ్చు సమయంబగువేళ యెయ్యంగఁ జెల్లితే ముచ్చటదీర్తునంచు ముదిముద్దుమో వివరించిపంపగా." H. ii. 53. "ఎక్కడ దట్టించనిదిముదిపోతు." n. Old age, ముసలి తనము, వార్ధకము. **ముదిగరము** *mudi-garamu*. n. Stubbornness, వక్రస్వభావము. **ముదిమి** or **ముదితనము** *mudimi*. n. Old age, decrepitude. వృద్ధత్వము. **ముదియు** *mudiyu*. v. n. To grow old. "ముదిమిము న్నవనినింతే ముదిమరుల్ పొంది." BD. iv. 1249. **ముదివాడు** *mudi-vādu*. n. An old man. వృద్ధపురుషుడు. **ముదుక** or **ముదుకు** *muduka*. adj. Coarse. వాడెము కాని, ముతగ్గైన. Old, వృద్ధ. **ముదుక** or **ముదుకడు** *mudukā* n. An old man. వృద్ధుడు. "ముదుకండయ్యనమకుమారుఁడాహింసించెఁ." M. VII. i. 134.

ముదిత *mudita*. [Tel.] n. A maid, damsel, lady. వనిత, ఆడుంది. [Skt.] adj. Pleased.

ముదిరము *mudiramu*. [Skt.] n. A cloud. మేఘము.

ముదుగు *mudugu*. [Tel.] adj. Coarse. వాడెముకాని.

ముదురు *muduru*. [Tel.] v. n. To be mature, to arrive at full growth or maturity, to reach its full height. To increase. పక్వమగు, వర్ధిల్లు. ఎండలు ముదిరినవి the summer or heat is now at its height. కలహము ముదిరినది the battle is raging. To be chronic or established. ఆ రోగము ముదిరినది the disease has become chronic. adj. Mature, ripe, elder, senior, old, వృద్ధము. **ముదురాకు** a leaf that is ripe and brittle. **ముదురుముఖము** or **ముదురు రూపు** the face of mature age, set features. **ముదురు అక్షరములు** a fixed hand, or a formed or settled text.

ముదుసలి *mudusali*. [Tel.] adj. Old, ancient. వృద్ధుడైన. "ముదుసలిభావయ్య." R. ii. 108 "ముదుసలితురపిదొండ." Parij. iv. 48. n. An old man or woman. **ముదుసలితనము** *mudusali-tanamu*. n. Old age, వృద్ధత్వము. **ముదుసలిది** *mudusali-di*. n. An old woman. వృద్ధస్త్రీ.

ముద్గము *mudgamu*. [Skt.] n. The pulse called green gram. పెసలు.

ముద్గరము or **ముద్గలము** *mudgaramu*. [Skt.] n. A mace or club, a weapon formed like a hammer. కురువయిముపనుయిం. A hammer. కమ్మరివానిసమ్మెట.

ముద్ద *mudda*, [from Skt. ముగ్ధ.] n. A girl, a simple maid. ముగ్ధస్త్రీ. **ముద్దరాలు** *muddarālu*. n. A maiden, lass; a simple girl, ముగ్ధస్త్రీ. **ముద్దడు** *muddadu*. n. An idiot. ముగ్ధుడు.

ముద్ద *mudda*. [Tel.] n. A lump, mass, morsel. కబళము, పిండము, ఉండ. ముద్దకాగునము to form or collect in a mass. నూలు తడిసి ముద్ద అయినాయి they are soaking wet, or are a mass of wet. నెత్తురు ముద్దగానున్నది it is a mass of blood. **ముద్ద కర్జూరము** a species of date. **ముద్దపప్పు** pease pudding, యూషము. తడి ముద్దగానుండే బట్టలు a wet wisp of clothes. **ముద్దకమ్మరులు** *muddē-kammarulu*. n. Smelters, smiths who work at smelting iron. రాయి కరిగి యినుమగునేకమారు. **ముద్దకవ్వము** *mudda-kavvamu*. n. A sort of churning staff, with a heavy mass at the end కర్రబిళ్ల తగిలించినకవ్వము. **ముద్దకుడు** *mudda-kudu*. n. A lump of

A paste of rice and ashes applied to the eye of a drum forming the black spot in the centre of the head, for the purpose of regulating the tone. అన్నపిండము, పుష్కరకేపవార్థమైన భస్మమృదిశాన్ను. **ముద్ద కొలిమి** *mudda-kolimi*. n. A forge for smelting iron. రాతిలోనున్న యినుమును కరగించు కొలిమి. **ముద్దీటె** *mudd-iṭe*. n. A stout spear. **ముద్దవాయువు** *mudda-vāyuvu*. n. The cramp. కాళ్లుచేతులు ముద్దలుగా కట్టి కొను వాతరోగము.

ముద్దతు *muddatu*. [H.] A period or time. **ముద్దతుకాలు** *muddatu-kālu*. n. A temporary or conditional agreement. **ముద్దతుక్రయము** *muddatu-krayamu*. n. A foreclosed mortgage, a conditional sale with a penalty attached. **ముద్దతుహుండి** *muddatu-hundi*. n. A bill payable after a stipulated interval.

ముద్దాయి *muddāyi*. [H.] n. A defendant in a suit. A prisoner at the bar, the accused.

ముద్ది *muddi*. [Tel.] n. A calamity, peril, misfortune, danger, ఆపద, ఇడుము.

ముద్దియ *muddiya*. [from Skt. ముగ్ధ.] A lady, dame, woman. స్త్రీ. ముసిముద్దియ an old woman.

ముద్దు *muddu*. Tel.] n. A kiss. చుంబనము. Sweetness, fondness, delight; caressing, toying. మనోజ్ఞత, చిన్నవాండ్లయందలి ప్రేమ. ముద్దుచూపు to show love. **ముద్దుపెట్టుకొను** *muddu-peṭṭu-konu*. v. a. To kiss, చుంబనముచేయు. **ముద్దాడు** or **ముద్దులాడు** *mudd-āḍu*. v. a. To caress, to fondle, లాలనముచేయు, ఆదరించు. ముద్దిచ్చు, ముద్దిడు or ముద్దుపెట్టు to give a kiss. దాన్ని చూస్తే ముద్దువస్తున్నది I am delighted to see her, she is very charming. ఆపిల్ల ముద్దులు గుగ్గు కట్టినది the child is a lump of charms, a perfect beauty. ముద్దులకొమ్మడు my darling little brother. ముద్దయ్య an epithet of Kumaraswami. ముద్దుగుమ్మ my sweet lord. ప్రయోగముల ముద్దు కనుగొనడము మహాకష్టము it is very difficult to perceive the niceties (or delicacies) of local adaptation or meaning. కాకిపిల్ల కాకి కి ముద్దుకాదా surely the crow's chick is dear to the crow, i. e., every beggar will love her brat. adj. Darling, pet, sweet, charming, lovely, dear. నాముద్దుమనుమడు my beloved son, my darling boy. ముద్దుపేరు a pet name. ముద్దుటుంగరము or ముద్దుటుంగరము a pet ring, worn on the little finger, a signet ring. ముద్దుమాటలు sweet words. ముద్దుమొగము a sweet face. **ముద్దుగా** *muddu-gā*. adv. Charmingly, tastily. అందముగా. **ముద్దులగుమ్మ** *muddula-gummā*. n. A beauty, a charming woman. **ముద్దులాడి** or **ముద్దురాలు** *muddulāḍi*. n. A charming woman, ముద్దులలనకి స్త్రీ, మనోజ్ఞకాంత. **ముద్దులాడు** *muddulāḍu*. n. A charming or pleasant man, మనోజ్ఞుడు.

ముద్దుగులము *mud-dugulamu*. [Tel. ముద్దు+గురులము.] n. The fraction of three *dugulamu*, i. e., three-sixteenths of a pagoda.

ముద్దె *muddε*. [Tel.] n. The pistil of a lotus. కర్ణిక. "కొమ్మలతోడిపూవులు నర్తిపు ముద్దలముద్దునుక్కపొందమ్ములు." P. iv. 154.

ముద్ర *mudra*. [Skt.] n. A seal: a seal ring, or signet. The stamp, print, or impression of a seal. A distinguishing mark impressed or burned upon a man or beast. Coinage. మనుబోటిముద్ర రూపాయి a rupee of the old coinage. Gesticulation, attitude. మౌనముద్ర the seal of silence, i. e., silence. నిద్రాముద్ర the seal of sleep, i. e., sound sleep. జ్ఞానముద్ర a particular position of the fingers used in religious ceremonies. **ముద్రలు** marks impressed upon sand or clay placed on heaps of grain, the permanent marks made on the

shoulders representing the insignia of Vishnu which are the shell and the wheel, ఉ. వాడు ముద్రాధారణము చేసికొనినవాడు he received the seals, i.e., his shoulders were sealed with the shell and wheel of Vishnu. మధ్వులు గోపీముద్రలు వేసికొందురు they wear patches of brown clay. వానికి కుక్కముద్రవేసినారు they stamped him with the figure of a dog. **ముద్రకర్త** *mudra-karta.* n. An apparitor, the lowest local officer attached to a Guru or priest, ఆయా స్థలములలో గురువుయొక్క శాసనకారుగానుండే వాడు. **ముద్రకోల** *mudra-kōla.* n. A stamp to mark or seal with. The insignia of Vishnu, being the shell and wheel made in copper. ముద్రవేయుట సాధనము, ముద్రధారణముచేయు నుద్దేశ్య సాధనమును. **ముద్రగడ** *mudra-gada.* n. A sceptre, a royal staff. "అన ముద్రగడ వేసుకొలఁబట్టించి." Pal. 450. A wooden stamp. **ముద్రగరిటె** *mudra-garite.* n. A ladle-shaped mace or large spoon borne in state before a person in authority, దేశాయీలు ముందర బంగారుగరిటెలు పట్టుకొని వీరుదుగా తీసికొనిపోవు సంబరాలు ఎత్తుకొనిరి. **ముద్రణము** *mudraṇamu* n. Setting one's seal to. ముద్రించుట. Dooming, giving a decision. సిద్ధాంతిప్రతిష్ఠాపనము, "ఈకార్యమ్ము ముద్రణంబిట్టిదని." A. ii. 45. తీర్పు మేయువఁడందను తీర్పుముద్ర వెల్లించినాడు. **ముద్ర తీసివేయు** *mudra-tīsi-vēyu.* v. a. To unseal. **ముద్రాధారణము** *mudrā-dhāraṇamu.* n. Sealing, i.e, the act of impressing the shell and wheel of Vishnu on either shoulder. చక్రాంకనము చేసికొనుట. **ముద్రపలక** *mudra-palaka.* n. A wooden stamp for sealing a heap of corn. ధాన్యరాశిమీఁద ముద్రవేసేపలక. **ముద్రమనిషి** *mudra-manishi.* n. A sealer, i.e., a bailiff who seals heaps of corn. ధాన్యరాసులకు ముద్రవేయు వంట్రాతఁడు. **ముద్రవేయు** *mudra-vēyu.* v. a. To seal. ఈ బోళ్ళమువాండ్లు ఆసుడికి ముద్రవేయబడినారు these dancing girls are dedicated to that temple. **ముద్రాంకితము** *mudr-ankitamu.* adj. Sealed, marked with a seal. ముద్రవేయబడిన. **ముద్రాంకితుడు** *mudr-ankituḍu* adj. One who is impressed with the shell and wheel of Vishnu on either shoulder. ఊర్ధ్వపుండ్రములు చేసికొన్నవాడు. **ముద్రాక్షరశాల** *mudr-akshara-śāla.* n. A press or printing office. అచ్చుయిల్లు, అచ్చుకూటము. **ముద్రించు** *mudrintu.* v.n. To seal. ముద్రవేయు. అచ్చువేయు. "మృషావాదం ఛేదముం బనుతిలంఘ్యమున్ ముద్రించి." HN. v. 176. **ముద్రిక** *mudrika.* n. A seal ring, శిలాక్షరంవంటిది. **ముద్రితము** *mudritamu.* adj. Sealed, marked, stamped, closed. ముద్రవేయబడిన. ముఁతోడనైన. ముకుళితమైన.

మున *muna* [Tel. for పూర్వం.] adv. Formerly, in old times.

మునక See మునుక.

మునగ *munaga.* [Tel.] n. A plant resembling the horse radish, *Hyperanthera moringa.* శిగ్రువు. [Ainslie.] కాడుమునగ a wild species of the same. The *munaga* is proverbially weak and brittle. నేను ఎక్కినది మునగకొమ్మకాదు విరుగకొమ్మ what I rely on is a tamarind branch, i. e., is no broken reed.

మునస *munasa.* [Tel.] n. A piece of wood, fixed on the top of a water lift. బావిపై నిమిడి ఆధారమైనది. See మూట.

మునసబు *munasabu* [H.] n. A munsif, native judge. గ్రామమునసబు a village magistrate.

ముని *muni.* [Tel. for ముందు.] n. The point, tip. కొన. adj. Former, front. ముందుపల్లు the point of the tooth. ముందునాలుక the tip of the tongue. ముందుకాళ్ళు the points of the toes. **మునిలోఁగు** *muni-longu* n. The tip of the skirt. ముందొంగు. "మునిలోఁగొక యించుకరెత్తి." S. i. 330. **మునికోల** or **మునుకోల** *muni-kōla.* n.

point of a goad. మునియేడు the year before the last, నిరుటికి తొలిసంవత్సరము. మునిచీకటి the early twilight. "మునిముని చీకటిం గడుమనుంగిటివాకిట." N. IX. 286. మునిగుత్త *muni-gutta*, n. Usufruct of land in satisfaction of a debt. A forestalled rent: money wrongfully collected by anticipation. మునిమనుమడు or మున్మనుమడు *muni-manumadu*. n. A great grandson. మునిమనుమరాలు or మున్మనుమరాలు *muni-manumarālu*. n. A great grand daughter. మునిమాపు *muni-māpu*, n. A great fault, evil, ఘోరపాపము.

ముని *muni*. [Skt.] n. Lit: a man of silence. A hermit, monk, or recluse. A prophet, seer or sage. A saint or holy man, ఋషి. మునిపుంగవుడు *muni-pungavuḍu*. n. A great hermit. Vish. iii. 371. మునిమాన్యు *muni-mānyu*. n. A pretended saint, a hermit who is a rogue, కపటపాషాండి, వెళ్ళతోహరుడు. Swa. ii. 82.

మునిమాట్ల *muni-māṭla*. [Tel.] adv. Much, excessively. మిక్కిలి. "ఈయప్పమైంపుమింక దొంగిలబోవనేనమిమినిమట్ల నేయ్దువాని." B. X. ix. 16.

మునుషి *munushi*. [H.] n. A writer, a secretary. లేఖకుడు, గుమాస్తా. A teacher or tutor in a language. ఉపాధ్యాయుడు.

మునీశ్వరుడు or మునీంద్రుడు *mun-iśvaruḍu*. [Skt. from ముని.] n. A venerable saint or hermit.

మును or మున్ను *munu*. [Tel.] n. The former time, పూర్వము. The beginning of any thing, మొదలు. The end, తుది. మును ముట్టన to the end, కడవరకు. మునగట్ట the first or former hill, తొలుగట్టు, పూర్వపర్వతము. adj. First, former, ancient. adv. Formerly, previously, first, పూర్వము. మునకోసినపైరు the crop first reaped, ముందరికోయట, మునుకోను, మునకొను, మునుపడు or మునుకొను *munu-konu*, v. n. To place or have in front, ముందు ఉంచుకొను. మునుకోలు *munu-kōlu*, n. The act of keeping in front, ముందు ఉంచుకొనుట. మునుమాపు *munu-māpu*, n. The earlier part of the night. ముంజోము. BD. iii. 269. మునుమునుపు or మునుమున్ను *munu-munu*, adv. At first. మొట్టమొదట.

మునుకు *munuku*. [Tel.] v. n. To hesitate, to be at a loss, ఎటుతోచకయుండు, విరకించు. To grieve, చింతించు, "మొనసి వ్యాలక్షేపించుమనుచున్న." HD. ii. 2675. To speak in reply, మారుపలుకు. To speak, పలుకు. మునుకువ *munukuva*. n. An attempt, ప్రయత్నము.

మునుగు or మున్గు *munugu*. [Tel.] v. n. To sink, to be immersed, to plunge; to dive, to go under water. మున్గుమొగు. To be depressed, అణగు. మునిసినమొగ్గ a depressed or snub nose. To perish, to be ruined, నశించు. To be hidden, మరుగుపడు. మునుగుకోడి *munugu-kōḍi*. n. A water fowl. The little Grebe, *Podiceps albipennis* (F. B. I.). మునుపు or మునుచు *munupu*. v. a. To cause to sink, మునుగ జేయు. మునుక *munuka*. n. Immersion, a plunge or dive. మునుగుట, మునుక వేయుట, మజ్జనము, మునకడము. నీరుమునుకపొలము land liable to inundation.

మునుపు or మున్పు *munupu*. [Tel.] n. A former time, పూర్వము, పూర్వకము. adv. and postposition. Formerly; before, పూర్వము. వాడు రాకమునుపు before he came. మునుపటి *munupaṭi*. adj. Former. మునుపు. మునుపే formerly, ముందుగానే.

మునుము or మున్ము *munumu*. [Tel.] n. A field of grain, of which part has been cut. కోయగా మిగిలినచేను. The extent of a crop selected to be reaped, పైరుకోతకు

రుచుకొన్న మిథి. The front or van of an army; any thing opposite. సేనాముఖము, ఎదుటిది, ఎదురు, ఎదుటిచోటు. Thickness, కరుచుదనము. A series, వరుస. adj. Thick, కరుకైన. మునుముకొను *munumu-konu*. v. n. To form a series, వరుసపెట్టు. మునుముడి *munumu-idi*. adv. Well, properly. చేక్కగా, బాగుగా. "మూడుబోరంబుల మునుమిడిమీరు, మూడనియట్టిరాజులుమరిలేరు." HD. i. 113.

మున్నీరు *mun-nīru*. [Tel. ముందు first + నీరు.] n. The sea, ocean. సముద్రము. మున్నీటి అగ్ని volcanic fire, submarine flame. బడబానలము. ఆమె కన్నీరుమున్నీరుగా నేడ్చెను she shed a torrent of tears. "యాపుత్రిస్సప్తరాద్యా." కాశికాను. మున్నీటిచూలి the ocean born, an epithet of Lakshmi.

మున్ను *munnu*. [Tel.] n. A former time, ముందు, మునుపు. The beginning, ఆరంభము. adv. Formerly, erst, before, of old. మునుపు. ఇంతకుమున్ను just now, lately. మున్నటియట్లు *munnaṭi-yaṭlu*. adv. As usual, మునుపటివలెనే. మున్నడి or మున్నాడి *munn-aḍi*. (మున్ను+అడుగు.) adv. First, at first, before anything else, ముందుగా. "వారిలోన పడతియొక్కతె మున్నాడి పాసరలేంచి." Jaim. v. 126. మున్నరక *munn-araka*. n. The front plough, followed by others. ముందరదుక్కి. Courage, ధైర్యము.

మునూర్రు *mun-nūru*. [Tel. మూడు+నూరు.] n. Three hundred.

మున్నెరిక *munnerika*. [Tel. మున్ను+ఎఱుక.] n. Shrewdness, archness. Outrage, horror. ధూర్తత్వము, పూర్వరూపమువలన కలిగిన విపరీతము.

మున్నటిట్లు or మున్నటిలు *munnaṭillu*. [Tel.] v. n. To cool after boiling. కాచిచల్లారు. "క్రమమునిదానులక్కడుం మున్నటిలినజలకంబు రీతి యూహలనణంతుమతు." G. iii. 42.

మున్నది *mun-padi*. [Tel. మూడు + పది.] n. Thirty. త్రింశత్. మున్నదికంటెనుంపు an epithet applied to a lunar mansion called రేవతీనక్షత్రము. మున్నండ్రు or మున్నదుగురు *mun-paṇḍru*. n. Thirty persons. మున్నండుమ *mun-paṇ-ḍuma*. (మూడు+పది+తూము.) n. Thirty tooms (of grain). ముప్పైతూములు.

మున్నాలిక *mun-pātika*. [Tel. మూడు+పాతిక.] n. Three quarters.

మున్నావు *mun-pāva*. [Tel. మూడు+పావు.] n. Three fourths of anything.

మున్నావుల *mun-pāvula*. [Tel. మూడు+పావులు.] n. Three-fourths of a Rupee.

మున్పీడి *mun-pīḍi*. [Tel. మూడు+పిడి.] n. A dagger. బాకు. "పైడిగుప్పటిరాయను మొల మున్పీడియును మణిమేఖలయుబొడ్డుమానికంబు." KP. ii. 143.

మున్పీరి *mun-pīri*. [Tel. మూడు+పీర.] n. Three folds. మూడు పీరులు. adj. Threefold, triple. Of three twists or strands (పుంత), as a cord. మున్పీరితాడు a threefold cord. మున్పీరిగొను *mun-pīri-gonu*. v. n. To redouble or swell. మూడు మార్లు పెనగొను, అతిశయించు. మున్పీరిగొన్న threefold, redoubled, vehement. మున్పీరిగొన్న మోహము redoubled love. మున్పీరిగొన్న వేడుక exceeding joy. "చిలుము కోపంబు లోపంబు నిమూడు మున్పీరిగొనగ" annoyance, anger, and spite united to spur him on. Nala. D. iii. 58. మున్పీరిచేప or మూరి మున్పీరి *munpīri-chēpa*. n. A kind of fish, a species of Sparus, *Mesoprion quinque lineatus*.

ముప్పు *muppu*. [Tel.] n. Old age, వార్ధక్యము. Danger, peril, ఆపద, కీడు. "ఇప్పనికిం బోపుము ముప్పగునాయని." S. iii. 184.

ముప్పూట *mup-puṭa*. [Tel. మూడు+పూట.] adv. At the three (పూటలలో) times; viz.,

morning, noon, and night; continually. మూడుకాలములయందును, "ముప్పూటనిమ్మార్గమున జరియింప." BD. vi. 26.

ముప్పై or **ముప్పయి** Same as ముప్పది (q. v.).

ముప్పొంగు *mup-pongu.* [Tel. మూడు+పొంగు.] v. n. To boil over three times, మూడు పొంగులుపొంగు. To be elated (with joy), ఉప్పొంగు.

ముప్పోకలాడు *mup-pōkal-adu.* [Tel. మూడు +పోకలు+ఆడు.] n. One who manifests the three *guṇas* or characteristics, viz., సత్త్వ, రజస్, తమోగుణములు, i. e., the Universal Spirit, త్రిగుణాత్మకుడు, ఖిగుణాతీతుడు.

ముప్పొద్దు *mup-poddu.* [Tel. మూడు+పొద్దు.] adv. All day long, the livelong day, త్రికాలములయందును. BD. v. 1223.

ముఫస్సలు *muphassalu.* [H.] n. Up-country, provincial, mofussil.

ముబ్బడి, ముమ్మడి or **ముమ్మడుగు** *mubbaḍi.* [Tel. మూడు+వాడును.] adj. Threefold, treble, triple. త్రిగుణము. **ముబ్బడించు** or **ముమ్మడించు** *mub-baḍintsu.* v. n. To become threefold or trebled. మూడింతలు అగు, ముప్పిడియగు.

ముభావము *mubhāvamu.* [H.] adj. Unknown, doubtful, indeterminate.

ముముక్షువు *mumukshuvu.* [Skt.] n. One who desires to give up the world. A sage abstracted from all human passion and feeling. One who is pious, heavenly minded, or devout. మోక్షేచ్ఛగలవాడు.

ముమ్మడి or **ముమ్మడుగు** See ముబ్బడి.

ముమ్మరము *mummaramu.* [Tel.] n. Vehemence, excess. ఉగ్రము. జ్వరముయొక్క ముమ్మరము the crisis of the fever. జ్వరముయొక్క ముమ్మరము తగ్గినది the vehemence of the fever is now past. అతనిపని యిప్పుడు నిండా ముమ్మరముగానున్నది his star is now in the ascendant. adj. Vehement, excessive. మిక్కిలి అతిశయమైన, ఉగ్రమైన. **ముమ్మరముగా** *mummaramu-gā.* adv. Vehemently, excessively. మిక్కిలి అతిశయముగా, ఉగ్రముగా. **ముమ్మరించు** *mummarintsu.* v. n. To grow stronger, redouble, exceed, become violent, to come to its height or crisis. ఉగ్రమగు. జ్వరము ముమ్మరించినది the fever reached its height, maximum, or crisis.

ముమ్మారు See under మూడు.

ముమ్మొనవాలు *mum-mona-vādu.* [Tel. మూడు+మొన+వాలు.] n. A trident, a three pronged weapon. త్రిశూలము. ముమ్మొనవాలు దాల్చువాడు an epithet of Siva.

ముమ్మోటు *mummōṭu.* [Tel. మూడు+మోటు.] adj. Very rude, coarse or ignorant, మిక్కిలిమోటైన.

ముయ్యేడు &c., See under మూడు.

మురా *mura.* [Skt.] n. The name of an Asura. **మురారి** or **మురభిన్నుడు** *murāri.* n. The 'vanquisher of 'Mura' an epithet of Krishna, కృష్ణుడు. Also, the name of a Sanskrit poet.

మురకటము *murakaṭamu.* [Tel.] n. The act of turning the face away from or towards a thing, త్రిప్పట. **మురకటించు** *muraka-ṭintsu.* v. a. To turn, as the face. త్రిప్పు.

మురకము *murakamu.* [Tel.] n. Pride, conceit, విఱ్ఱు. ఉద్ధతి.

మురజము *murajamu.* [Skt.] n. A tabor or small drum. మృదంగము, మద్దెల.

మురబ్బా *murabba.* [H.] n. A conserve, confection.

మురమురలాడు or **మురమురమను** *muramural-āḍu.* [Tel.] v. n. To fume, to evince anger. కోపపడగాలు వదులుకొను.

మురళి *murali.* [Skt.] n. A flute, a pipe. పిల్లనగ్రోవి. A kind of a horse's pace. అశ్వ ధోరణి విశేషము. **మురళించు** *muralintsu.* v. a. To scorn, set at naught, తిరస్కరించు. "ద్వీప మంత్రివుచిప్పలమురళించుకొనము." HD. i. 571.

మురాళించు *muralintsu.* [Tel.] v. a. To remove the evil eye or an evil spirit by waving round the head some chillies, &c., and throwing them away, దిగదుడుపు చేయు. **మురాళింపు** *muralimpu.* n. The act of removing the evil eye, &c. మురాళించుట.

మురి or **మురియ** *muri.* [Tel.] n. A bit, a piece. A half piece of cloth. "కొమిరిమ్రుచ్చ కొరములు మురియలైనెదర." DRY. 1576. adj. Little, small, అల్పము. **మురిమొండెము** *muri-mondemu.* n. A little or small trunk. **మురికోయు** or **మురియకోయు** *muri-koyu.* v. a. To cut to pieces, to cut, ఖండించు. **మురిబొంత** *muri-bonta.* n. A sort of sword-fish with an elongated head. **మురిమురి** *muri-muri.* adj. Very little, inconsiderable. కొంచెము కొంచెము, మరి మురిచీకటి slight darkness, చీకటిగా.

మురి *muri.* [Tel.] n. Pride. గర్వము. A coquettish manner of walking, వడకయందలి కులుకు. **మురింపు** or **మురియింపు** *murimpu.* v. a. To turn the face about. "చటుప్రకటానమున్ మురింపుచుఁ." P. iii. 159. "కరమ్మర్రనుని మొగమురిమరమరి యించి." M. X. i. 15. **మురికాడు** *muri-kadu.* n. A proud or conceited person, గర్వమొందు.

మురికి *murki.* [Tel.] n. Dirt, nastiness, filth, impurity, మాలిన్యము. adj. Dirty, foul. మలినమైన. **మురికినాడు** *murki-nadu.* n. The name of a country.

మురిడిగొలుసు *muridi-golusu.* [Tel.] n. A kind of gold chain worn at the wrist, మంగళకరమైన బంగారుగొలుసు.

మురియు *muriyu.* [Tel.] v. n. To exult while walking, గర్వముచూపుచు నడుచు. To exult, rejoice in hope, to evince a strong desire. తొణకించు, ఆశపడు. To turn, తిరుగు. Sar. D. 376. "తోట్రు పల్కులము ర్దుదొల్కునవ్వలుగాంచి మురియుశోదసక్కెదమంద." Radha. i. 10. To turn, as the face (మొగమును) తిప్పు. To break, as the point of a spear, &c. తెగు, విరుగు, తునియలగు. **మురియుబడు** *muriyu-badu.* v. n. To excel, rejoice, be proud, ఆతిశయించు. **మురిపము** or **మురిపెము** *muripmu.* n. A proud manner of walking, వడకయందలి కులుకు. Exultation, joy, gladness, gaiety, gracefulness. సంద్దు, ముద్దుకలిమి. Caressing, fondling, coaxing, తొల్లాపము, లాలన, శృంగారము, మదము. Pride, గర్వము, శృంగార గర్వము. **మురిపపు** or **మురిపెపు** *muripapu.* adj. Graceful. సొగసైన. "మురిపపుచిరునవ్వ." Padma. iii. 13.

మురువు *muru.* [Tel.] n. A piece or bit, ఖండ, as మురువుమొండెము. Also same as మురి (q. v.).

మురుగు *murugu.* [Tel.] n. A bangle, a bracelet; కడియము. కమ్మమరుగుల a wire twisted and worn as an earring.

మురుగు *murugu.* [Tel.] v. n. & a. To putrefy, mortify, rot, decay, కుళ్లు. To pine, languish. **మురుగుడు** *murugudu.* adj. Rotten, putrid, putrefied, stinking, మలినము, కుళ్లిన, కంపెత్తిన. **మురుగుడువాసన** a stench, stink. **మురుగుడునీరు** stagnant water. **మురుగుడుపెయ్యి** rancid butter. **మురుగుడుపొలము** land filled with foul water. "మట్టిపెంటరిలమురుగుడుచెప్పుమ." BD. iv. 84. **మురుగుడుచేప** *murugudu-chēpa.* n. The Indian flying-fish. Russell. 161. *Trigla volitans.* **మురుగుతోవ** *muru-tōva.* (మురుగు+తోవ.) n. A dirty stinking road. **మురుగుతోవ.** **మురుగడ** *murugada.* n. Putrid matter.

మురుపు *murupu*. [Tel. from మురియు.] n. Delight, glee, liking. సంతోషాతిశయము. See మురియు.

మురువు *muruvu*. [Tel.] n. Beauty, loveliness, grace. సౌందర్యము. Pride, సర్వము. Also, a bangle, మురుగు, కడియము. adj. Beautiful, సుందరమైన.

మురు or మురుబాలు *murru*. [Tel.] n. Beestings; milk given by a cow during the first week after calving. మురుబాము *murru-bama*. n. A kind of snake.

ములక *mulaka*. [Tel.] n. The plant called Solanum, or Nightshade. చేదుములక *Solanum jacquini*. తెల్లములక *Solanum indicum*. బృహతి.

ములికి or ములిక్కి *mulikki*. [Tel.] n. An arrow; an arrow head; the peg of a top. బాణము, బాణపుటలుకు. బొంగరము యొక్క ములుక్కి. "పిండిములికితోడ పెలయుబొంగరము." Pal. 312.

ములు Same as ముల్లు (q. v.). adj. Thorny.

ములుకత్తి *mulu-katti*. n. A short knife used for removing thorns. ములుకోల or ములికోల *mulu-kôla*. n. A goad, ఎద్దునుపొడిచేకోల. ములుగోగు *mulu-gôgu*. n. A plant, *Hibiscus suratensis*. ములుగోరిమిడి *mulu-gorimidi*. n. A plant bearing a dark black flower, *Capparis spinosa*. కాకిజాత్రము, ఇక్కిరిసము. ములుగోరంటి *mulu-gôranta*. n. The plant called *Barleria cristata*. ముంటికి, నైదేయకము. ములుచిత or ముల్లుచిత *mul-uchita*. (ముల్లు+ఉచ్చిత.) n. The name of a berb. ఒకవిధమైన కూరాకు, ముళ్లముచ్చె. ములుతారు or ములుదారు *mulu-târu*. n. A kind of snare. "వి మృగంబులు మెలుగు తోవట్టులలోని ములుతారుదీయించి, పోనుపా రించి." H. N. ii. 16. ములుదోస *mulu-dôsa*. n. The prickly cucumber. *Cucumis muricatus*. గోమటి. ములుబంతి *mulu-banti*. n. See under ముల్లు. ములుమోదుగు *mulu-môdugu*. n. A tree called *Andersonia rohitaka*. రోహితకవృక్షము. Rox. ii. 213. ములువెంపలి *mulu-vempali*. n. The tree called *Trophusia spinosa*. కంటువుంఖి. ములువెలగ *mulu-velaga*. n. The thorny wood-apple tree, చక్రశ్రీక వృక్షము. ములుసూపు *mulu-sûpu*. (ములు+చూపు) v. n. To excel, మీరు, అతిశయించు. ముల్లగుమి *mul-gumi*. n. A cluster of thorns. కంటుకసముదాయము.

ములుగు *mulugu*. [Tel. another form of మూలుగు.] v. n. To groan. n. Groaning, a groan. A treasury, a purse, కొక్కసము. ములుగుడు *mulugudu*. n. The tree called *Morinda umbellata*. Ainsl. ii. 253. ములుగుమీను *mulugu-mînu*. n. A sort of fish.

ములుచే or ములు *mulutsa*. [Tel.] adj. Mean, trifling, slight. తక్కువైన, అల్పమైన. "వీలనామొగిమోల మేమియుములేక, ములుచ మాటలనన్ను మునుకడేగెనవు." Dab. 39. n. A mean wretch. అల్పుడు, తుచ్ఛుడు. "కి చిలుకనుమిటి నిదిన, ములుచల పిల్లకాం తెమట్టి మాధుపు దుర్జ్ఞా, శుల వలుకలదలిచి చదువ, ఒలదేమది దెదువిచరుగాక నిజేచ్ఛ." KP. vi. 301. ములుచదనము *mulutsa-danama*. n. Slightness, meanness. చులనదనము. "ములు గోత్రములవా వలిపి కొట్టెలు వీర్లు మోయించు చుండెడు ములుచదనము." H. ii. 259.

ములుము *muluma*. [Tel.] n. A stubble field. కోతకోసిపొలము. A field irrigated from wells.

ములిక్కి See ములికి.

ములిక్కి *mulikki*. [H.] adj. Pertaining to revenue, as ములిక్కిటపా.

ముల్లంగి *mullangi*. [Tel.] n. The radish. *Raphanus sativus*, Rox. i. 569. అడవిముల్లంగి or కారుపాషాణపుట్టు. *Blumea lacera*. (Watts.) మూలకము.

ముల్లు *mullu.* [Tel.] n. A thorn, a spur, a prickle. A fish bone, a spine. The tongue of a balance. A small needle or pin, as the hand of a watch or clock. ము ల్లిడు to plant thorns. A. iv. 265. ము ల్లిడి setting up a hedge. గుట్టూకంపవేసి. ముండ్లు పోయిన గడియారము a clock that has lost its hands. ముల్లాడించు *mull-adimtsu.* v. a. To chip (stone with a chisel). To chisel. పట్టముండ్లు the beards of grain. ముండ్లికర్ర a sharp instrument to extract thorns with. ము ండ్లపంది a porcupine. ముండ్లబంతి or ములబంతి a cluster of prickers used by thieves. "కత్తెదనిమము ముండ్లబంతియు నీలికచ్చదముత." BD. v. 676. ముల్లుమాపు or ములుమాపు *mullu-tsūpu.* v. n. To excel, అతిశయించు. To turn the balance, i. e., be superior. ముల్లాకురాయి *mull-āku-rāyi.* (ముల్ల+ ఆకు రా యి.) n. A rough file. ముల్లు చిత, ములుచిత or ముండ్లముచె *mull-uchita.* n. The name of a thorny plant whose leaves are eaten. ఒకవిధమైన కూరాకు.

ముల్లె or ముల్లియ *mulle.* [Tel.] n. A bag, or bundle, (of money, or jewels), a purse or rouleau. Wealth, money, property. మూట, ధనముముడి, ముడుపు.

ముల్లోకము *mul-lōkamu.* [Tel. మూడు+లో కము.] n. The universe, i. e., the three worlds, heaven, earth and hell.

ముల్లోయతి *mulla-yati.* [Tel. ముల్లు from ముడి a knot. Skt. యతి.] n. lit. One who ties knots. A hermit who is fond of breeding quarrels, ఒకకొంకిలహములుముడిపెట్టుమని. An epithet of Nārada.

ముప్పురు or మూవ్వురు Same as ముగ్గురు. See under మూడు.

మువ్వ *muvva.* [Tel. ము ము+వా.] n. A small bell (such as dancers and post office runners wear). An anklet with small bells. ఒక్క. "మురుగులుకాకిలిరవమున మువ్వలు గ్రుచ్చివచ్చల్లబాలు." Chenn. ii, 229. మువ్వ టపా an express or postal mail carried by runners. Also, a single masted vessel. (Vizág.) మువ్వకోడె *muvva-kōḍe.* n. A bullock in training. కొత్తగా కాడికిగంతకు నలవరచేయ్దు. మువ్వగోనె *muvva-dōne.* n. A vessel with one keel (as distinguished from కోతడోనె or సంగడిదోనె a shoe dony, which has two keels.) ఒంటి అడుగు పలక గలదోనె.

మువ్వంచ *muv-vamtsa.* [Tel. మూడు+పంచ.] n. Three sides. adj. Three-sided. మూడు పంచలుగల.

మువ్వంటు *muv-vantu.* [Tel. మూడు+అంటు.] n. Three pollutions caused by child-births in the same month, నెలకుగూలి మూడు పురుడులు.

మువ్వన్నె *muv-vanne.* [Tel. మూడు+వన్నె.] n. Three colors. మువ్వన్నెపెకము *muv-vanne-mekamu.* (మూడు+వన్నె+పెకము.) n. A royal tiger (literally the tri-colored beast.) పెద్దపులి. మువ్వన్నెచిల్లు *muv-vanne-villu.* n. A rainbow.

మువ్వీసము *muv-vīsamu.* [Tel. మూడు+వీసము.] n. The fraction of three-sixteenths.

మువ్వురు *muvvuru.* [Tel.] pron. Three persons. ముగ్గురు.

మువ్వెట్టి *muv-vetti.* [Tel. మూడు+వెట్టి.] n. Three plagues, all sorts of drudgery. మూడు విధములైన పనికష్టాలు "కనుముయ్య నెడబాయుకేదన ముప్పెట్టినొయెను." BD. iii. 964.

ముషితము *mushitamu.* [Skt.] adj. Stolen, robbed. దొంగిలబడ్డ.

ముష్కము *mushkamu* [Skt.] n. A testicle. వృషణము.

ముష్కరము *mushkaramu.* [Skt.] n. Obstinacy, persistency. ముష్కర. adj.

Hard, obstinate, severe, of a sullen saturnine disposition, మూర్ఖుడై న. ముష్కరి or ముష్కరుడు *mushkari.* n. An obstinate, stubborn man, a ruffian, a violent man. మూర్ఖతగలవాడు, పెరిపట్టు గలవాడు, కుటిలుడు.

ముష్టి *mushṭi.* [Skt.] n. A fist. The hilt or handle of a sword, పిడి. A handful. పిడికిలి. A handful of grain given as alms, పిడికెడుగింజలు. ముష్టిపెట్టు to give alms. భిక్షముచేయు. ముష్టియెత్తుకొని బ్రతుకుట to live by alms. ముష్టిమధ్య *mushṭi-madhya.* n. A slim girl: (lit. slenderwaisted.) "her waist was a handful." (Addison.) ముష్టివెట్టు the tree called *Strychnos nux vomica* sometimes called the poison nut tree. Rox. i. 575. ముష్టికాంతకుడు *mushṭi-kāntakuḍu.* n. A name of Balarāma. Dub. 69. ముష్టికాయ *mushṭi-kaya.* n. The *Nux vomica* or poison nut. ముష్టికాయముట్సు *mushṭi-kāya-muṭsu.* n. The Hoopoe: lit. The poison-nut-eater. ముష్టింపతుడు *mushṭiṁ-paṭsuḍu.* n. A poor man. ముష్టిచణుడు *mushṭi-chaṇuḍu.* [Skt.] n. A boxer. బిట్టివాడు.

ముసద్దీ *musaddi.* [H.] n. A writer, a clerk.

ముసవాబు *musavāḍu.* [H.] n. A screen, తెర, తడక. "కొడియ, అలంకు ముసవేయరాకుబల్ ముసవాబుపుపంపు పొనిచెప్పుబాటువు పిండ్లు." Paidim. iii. 77.

ముసముస *musamusa.* [Tel. anuk.] n. A buzzing noise, ముసుసుటిలోనగునవానియుండెడు ధ్వని. Sharp anger, చిరచిరలాడుకోపము. ముసముసమను to fume, to be angry; to rustle, as hair. చిరచిరమను, వెండ్రుకలవల్లగాల్చినపుట్టు "ఆరాజు మాయుమాకెట్టైనను ముసుసుమనుమను తెమసంబుబలిక." Dub. 139

ముసర *musara.* [Tel.] n. Foot and mouth disease in cattle.

ముసరు *musaru.* [Tel.] v. n. To collect, gather, crowd, settle upon (any object, as flies, or insects); to surround. మూసి కొను, చుట్టుకొను, క్రమ్ము, కవియు.

ముసలము *musalamu.* [Skt.] n. A club, a pestle. రోకలి, రోకలివంటి ఆయుధము. ముసలాయుధుడు he who is armed with a club. ముసలకీసలయము *musala-kisalayamu.* n. "Club blossoms", (an expression similar to "milk from a stone"), the name of a certain hook.

ముసలి or ముసిని *musali.* [Tel.] adj. Old. ముసలిమనిషి an old person. ముసలిపండు a decrepit person. ముసలివాన the latter rain. n. An old man or woman. మూడు కాళ్లముసలి a crone that hobbles on three legs, i. e., with a staff. plu. ముసళ్లు old people. Swa. vi. 57. Pal. 454. ముసలమ్మగారిపిండి an old wife's tales. ముసలితనము *musali-tanamu.* n. Old age. వృద్ధాప్యము.

ముసల్మాను *musalmānu.* [H.] n. A Mussulman, a Mahomedan.

ముసి *musi.* [Tel.] adj. False, feigned, బూటకపు, అసత్యము. ముసిముసినవ్వు a feigned laugh, a smile, చిరునవ్వు.

ముసిండు *musiṇḍu.* [Tel.] v. n. To become silly or foolish, to be silly, play the fool. చెడు. నీకు ఏల ఇట్లు బుద్ధిముసిండినది why are you so silly? వానికి బుద్ధిముసిండినది he has lost his wits. వానికి బుద్ధిముసింది ఆ కాగితము ఎట్లు చూచినాడు he was off his guard and took the letter and read it.

ముసిడి, ముసిసి or ముసిని *musidi.* [from Skt. ముష్టి] n. The tree called *Strychnos nux vomica*, Rox. i. 573. ముష్టివెట్టు. "ముసిడివానను, పిలిచిను బండ్లనల్పండని చెనుసంచీల నృపింపవయ్య." Vaij. iii. 108.

ముసుండి *musuṇḍi.* [Skt.] n. A wooden club, కొయ్యగుదియ.

ముసుగు, ముసుఁగు, ముసుపు or ముసుముసుగ్గ *musugu.* [Tel.] n. A veil, a covering for the head, తలమీదికప్పుదుప్పము. ముసుకువేసికొను, ముసుగిడు or ముసుగు పెట్టుకొను to put on a veil, to cover with a veil. "కనకాక్షరీముండు మేలుముసుంగుగాఁగొంగొల్వ." Ahalya. i. 23. **ముసుగుడు** *musugudu.* n. Covering, కప్పుడు, కప్పుట. **ముసుగువడు, ముసుగుడుపడు** or **ముసుగుపాఱు** *musugu-padu.* v. n. To be covered up, కప్పుడుపడు. **ముసుగుబొండ** *musugubonda.* n. A small tree of the palm species whose leaves are never cut off, మట్టలు ఊడని తాడిలాంటి చిన్న చెట్టు.

ముసురు *musuru.* [Tel.] n. A constant or continued rain; drizzle, or mizzling rain, విడువకకురియువాన. **ముసుఁచు, ముసురు కొను** or **ముసురుకొఁచు** v. n. & n. To cover as flies or ants do. To surround, to swarm or crowd together, మట్టు కొను. **ముసురుమూతి** *musuru-muti.* n. An angry-looking face. ముసురుమూతితనము crossness, ill-humour, peevishness. కోపిష్ఠితనము. ముసురుమూతివాడు a captious, or peevish man, a cross creature. కోపిష్ఠుడు. ముసురు మూతిమాటలు peevish talk.

ముస్త or **ముస్తకము** *musta.* [Skt.] n. A sort of grass, *Cyperus rotundus.* Rox. i. 197, తుంగముస్త.

ముస్తాబు or **ముస్తీబు** *mustabu.* [H.] n. Equipment, accoutrement. Dressing.

ముస్తీదు *mustidu.* [H.] n. Readiness. సిద్ధము, ఆయితము. "ప్రాకారపరిఖలకుఁ బేర్మితోఁ బాదిఁబాఁచి లెమ్ముముస్తీదు ఘటియించిచేతివనిన." UH. iv. 22. adj. Prepared, ready, capable, worthy. **ముస్తీదుగా** *mustidu-ga.* adv. In readiness, ready. సిద్ధముగా. "ఎలదేటెకమి మేటి దొలిగోలుమూకల, నెల్లముస్తీదుగా నెచ్చ రించి." T. iv. 104. టీ ముస్తీదుగా, సిద్ధముగా.

ముస్తె *muste.* [Tel.] n. A tree of the *Cyperus* family. ముండ్లముస్తె or అలర్కము the white Swallow-wort, the Three-lobed Nightshade, *Solanum trilobatum. (Linn.)* నముద్రముస్తె *Cyperus speciosus. (Heyne.)* తుంగముస్తె *Cyperus rotundus. (Heyne.)* తీగముస్తె *Menispermum polycarpon.* Rox. iii. 816.

ముహుః *muhuh.* [Skt.] adv. Again, మాటిమాటికి, పదిలమార్లు. ముహుర్ముహుః, ప్రతిముహుః reiteratedly, over and over. పునఃపునః. ముహుర్భావ reiteration పలుమారుపలుమాఱు.

ముహూర్తము *muhurtama.* [Skt.] n. Time; a division of time; a moment; the thirtieth part of a day and night, an hour of forty-eight minutes. కాలము, అల్పకాలము, రెండు ఘడియల కాలము, ముప్పదిటికి కాలము, రెండుఘడియలకాలము.

మూ mū

మూ *mū.* In composition, short for మూడు as ముక్కంటి, the next consonant being doubled in such cases.

మూక *mūka.* [Tel. from మూఁగు.] n. An assembly, a crowd, గుంపు. An army, host, సేన. **మూకమీఁద** indiscriminately, in the lump, without details. "వేవిధంబులమూక విరుపులమాటలే వేర్వేఱ నెన్నఁడు." Dab. 104. మూకవిరుపులమాటలు, అనగా గుంపు చెడిరిపోకొన్న మాటలు. **మూకవిప్పు** *mūka-vippu.* adj. Scattering. చెదరగొట్టుట. స్వా. iv.

మూక *mūka.* [Skt.] adj. Dumb. **మూకీకృత** *mūkī-krita.* adj. Stricken dumb. మూగఁబోకుండాచేయఁబడిన. R. ii. 130. **మూఁకుఁడు** or **మూఁకుడు** *mūkuḍu.* n. A dumb person a miserable wretch. మూగవాఁడు, దీనుడు.

మూఁకుడు *mūkuḍu.* [Tel. మూఁకుడు+కుడుక.] n. An earthen platter used as a cover. A

cover. మూత. H. v. 12. కరాపము. కుండిలమొద కొప్పే మంటికొట్టు. An earthen cup.

మూకొను *mū-konu.* [Tel. మూకు or ముక్కు + కొను.] v. n. To smell, to scent. వాసన చూచు. To abscond, to hide oneself. దాను. "మలిదేవుమున్నగ మట్టాడెయనుక, మూకొనినేటి కే మూల్గెబ్బకొల్లే. ఏడ బోయి రో యెరుగనో లన్నా." Pal. 322.

మూగ *mūga.* [Tel.] n. A mosquito, దోమ. A kind of bird. Hamsa iii. Dumbness. మూకత్వము. adj. Dumb, మూకతయిన. మూగవాడు a dumb man. మూగది a dumb woman. మూగదుండె dull sultry heat. మూగసంజ్ఞలుచేయు to use dumb gestures. కుంకటిమూగ the Fork-tailed Shrike. పూమ్యాటము. **మూగలు** *mūgalu.* n. A sort of cakes. "అటుకులు మూగలలా జలు." H. i. 114. **మూగ** *mūga.* n. A dumb man. మూగవాడు. "మూగ, చొరకొసోడియు పలింపబూనుటసునీ." G. viii. 2.

మూగు *muga.* [Tel.] v. a. To surround: to settle upon any object (as flies or insects do.) ముసురుకొను, చుట్టుకొను, కప్పికొను. "ఈగలుచీమలుమూగి, మైనకీడ్చి, దగ్గించుకొక్క మాంసములు మెసవన." N. iv. 95. మూగితోట thick-set itch, దట్టముగాపోలినతోట. **మూగ** చాలు same as మూగు.

మూగుసు Same as ముగ్గసు (q. v.).

మూగేలు *mugelu.* [Tel. మూకు+ఎలుక.] n. A musk-rat, చేంచు, సిందమూషిక.

మూచూడు *mū-chūḍu.* [Tel. మూతి+చూచు.] v. a. To smell, put to the nose. ఆఘ్రాణించు. "వినునా మూచిననూచూచిన భోజ్యము నిండ్యము." M. XIII. iv. 105.

మూట *mūṭa.* [Tel.] n. A bundle, a pack. బట్టలుమొదలైనవాటిముడుపు. ఏమిమూటకట్టు కొని పోబోతున్నాము at death what can we carry away with us?

మూడమంచు *mūḍa-manchu.* [Tel.] n. Thick or heavy dew, దట్టమైనమంచు.

మూడి *mūḍi.* [Tel. another form of ముడ్డి.] (q. v.)

మూడు *mūḍu.* [Tel.] adj. pron. or n. Three. infl. మూటి as ఆమూటికి to the three. **మూటి** *mūṭa.* n. ablative. Thirdly, at the third. మూటియందు, మూటిదానియందు. plural మూర్లు, as పదిమూర్లు ten times three. మూడుసరులుగానేసి laying the garland in three festoons. G. xi. 19. మూడు సరములుగానేసి. **ముక్కాకే** *muk-kāka* (మూడు+కాక.) n. Oppression, trouble, distress. నిర్బంధము. శ్రమ. "మనులాల మీ కింతే ముక్కాకేల మలభించునిమిత్తమొప్పదుమిధను." L. xx. 256. ముక్కాకిలంతరిం thrice proved, thrice tried in the fire, inured; well versed, or experienced. బాగాఁదెలిపిడి యుండు. **ముక్కాణి** *muk-kāṇi* (మూడు+కాణి.) n. The fraction of three కానులు; 9 pies or three sixty-fourths. **ముక్కారు** *muk-kāru.* (మూడు+కారు.) n. Three seasons or crops (in a year.) మూడుసంటలు, మూడుపోకలు. "భీడతీసి క్కాసును తెలసినకతివండె." T. v. 215. **ముక్కాలిపీట** or **ముక్కలిపీట** *muk-kāli-piṭa.* (మూడు+కాలి+పీట.) n. A three legged stool or table. A tripod. "ముక్కలిపీటమీది సొంపులదనసెంపుజేసె." Rasika. i. 52. **ముక్కాలు** *muk-kālu.* (మూడు+కాలు.) n. Three quarters. ముస్వాతికి. Three legs. మూడుకాళ్లు. **ముక్కోటిక** *muk-koṭika.* (మూడు+కోటిక.) n. Three cities, త్రిపురములు. **ముక్కోటి ఏకాదశి** *muk-koṭi-ekādasi.* n. A fast held in honor of Vishnu in the month Margasira. మార్గశిరశుద్ధ ఏకాదశి నాడు తిరుపతిలో స్వామిపుష్కరిణిలో మూడు కోట్ల తీర్థములువస్తున్నవనే ఐతిహ్యముల్ల ఈపే రువచ్చినది. **ముజ్జగము** *muj-jagamu.* (మూడు + జగము.) n. The 'three worlds,' the

universe, లోకత్రయము. మూత్తుము *mu-t-tumu*. (మూడు+తూము.) n. The measure of three తూములు. మూనూరు *mun-nūru*. (మూడు+నూరు.) n. Three hundred. మూపది or మూపై *mup-padi*. (మూడు+పది.) n. Thirty. మూపదంమము *mup-padumu*. (మూడు+పది+తూము.) n. Thirty *toons*. (తూము లు.) మూపాతిక *mup-patika*. (మూడు+పాతిక.) n. Three quarters. మూపావు *mup-pāvu*. (మూడు + పావు.) n. Three quarters. మూపిడి *mup-piḍi*. (మూడు + పిడి.) n. 'Three handles,' a dagger. మూప్పిరి *mūp-piri*. (మూడు+పిరి.) n. Three twists or strands. adj. Threefold, triple. మూమ్మడి *mum-maḍi*. (మూడు +మడంగు.) n. Three times as much, threefold, treble, triple. మూమ్మనుమడు *mum-manumaḍu*. (మూడు+మనుమడు.) n. A great grandson. మూమ్మారు *mum-māru*. (మూడు +మారు.) n. Three times. మూమ్మూడు *mum-muḍu* (మూడు + మూడు.) n. Three times three, మూడుమార్లు. మూన్నిరి, మూన్యేరు *mun-yēru*. (మూడు+ఏరు) n. Three streams, an epithet of the Ganges, "మూండేరున్నిది ముయ్యేరుకేల." HD. ii. 3. మూల్లోకము *mul-lōkamu*. (మూడు+లోకము.) n. Three worlds, i. e., the earth, heaven and the nether world. మూవీసము *mūv-visamu*. (మూడు+పిసము.) n. The fraction of three-sixteenths. మూవురు or మూగురు *mūv-vuru*. (మూడు+వారు.) n. Three persons. మూడో or మూడవ *māḍō*. adj. The third. మూడోదినము the third day, i. e., the next day but one.

మూడు *muḍu*. [Tel.] v. n. To happen, to befall. కలుగు, సంభవించు. To end, close, terminate, అంతమగు. వానికి చావుమూడినది he is sure to die. వాని ఆయుస్సుమూడినది his days are ended. "తమునిమృత్యుసంకీర్త మూడె." HD. i. 1629. మూడించు or మూడ్చు *māḍuṭsu*. v. a. To cause to happen, మూడజేయు, కలిగించు. మూడుపు *māḍupu*. n. The name of a certain plant. H. iv. 11.

మూఢము *māḍhamu*. [Skt.] adj. Dull, stupid, foolish, ignorant. అవివేక మైన. మూఢభక్తి superstition, blind faith, simple reliance. మూఢభక్తుడు a superstitious man. మూఢత్వము *māḍhatvamu*. n. Dullness, stupidity. అవివేకము. మూఢుడు *māḍhuḍu*. n. An ignorant man, తెలివిలేనివాడు. A fool, simpleton. అవివేకి. A boy or child, బాలుడు.

మూత *muta* [Tel. from మూయు.] n. Shutting, closing, covering, మూయుట. A cover, lid, top. A valve, any little door as that of a lantern. The cover or parchment of a drum. మూతమడి. మూతపడు or మూతలుపడు *muta-paḍu* v. n. To be closed, మూసికొనిపోవ. ఆనినిచెవులు మూతలుపడినవి his ears were stunned, his ears tingled. మూతపొదుపు *muta-poḍupu*. n. A kind of game ఒకఆట. "చాయాలుసాగటాలు కాట్రాయి వసిరిపిసుము పోటుగార్లుమ, మూతిపాడుపు, చామంకుంటలం." H. iii. 191. మూతబల్ల *muta-balla*. n. A sheathing plank that closes up the ends of the rafters of a pent roof. ఇంటిమీదా రును మూతబల్ల, వాలోరుపెట్టె.

మూతెము *mūtemu*. [Skt.] n. A pillow used by a king to rest his arms on, రాజులు చేతిక్రిందనుంచుకొను తలగడ. adj. Tied, bound, కట్టబడిన.

మూతి *muti*. [Tel.] n. Mouth, నోరు. Face, ముఖము. పిండిమూతి the muzzle of a gun. మూతిమీద కొట్టు to give a slap on the mouth.

మూత్రము *mūtramu.* [Skt.] n. Urine. ఉచ్చే, నీరు, కాలుమడి. మూత్రకృచ్ఛ్రము *mūtra-krichchhramu.* n. The disease of stone in the bladder. Diabetes. అశ్మరీ, మూత్రస్వారసంబను రాయి పుట్టుకోనగు, నీరుడి రోగము. మూత్రించు *mūtrinchu.* v. n. To pass urine.

మూదల or మూవలిక *mūdala.* [Tel. మూల+ తల.] n. Proof, ascertainment. నిరూపణము, తార్కాణ. మూవలించు *mūdalinchu.* v. a. To prove, to ascertain. నిరూపించు, తార్కాణించు, ముదలకించు, ఎచ్చరించు. "ఉభ పాండుపృథాస్వసంబనుడు బావనియుం గనలంజ ఆంబుమై, కొండొరుమూవలించుకొని యొక్క టదాకన." M. VIII. ii. 20. మూవలింపు *mūdalimpu.* n. Proof, assertion. తార్కాణము.

మూన *mūna.* [Tel.] n. The chaff of castor oil seeds, &c., the larger particles that will not pass through in straining. వస్త్రగాలి తముచేయగా రాలక నిలిచినది. రాగులు ఆముదాలు మేలరాసికాగా మిగిలినపొల్లు. మూను *munu.* v. a. To strain, as flour through a piece of cloth, వస్త్రగాలితముచేయు.

మూపు *mūpu.* [Tel.] n. The shoulder, భుజము. "కుజిమూపులపైచిన్నిగోడుగు చెవ్వెదిన డాపల నమండలండిండియులు వేలుంగన." Padma. vii. 176. "నీనిలమూపులావ్వ, యిను వేలజహించిన వానకూన్నగోత్రావనిభృద్ధికాకుల కీ యమనూనిట పట్టుగాదు." M. IV. ii. 191. మూపురము *mūpuramu.* n. A bull's hump. ఎద్దుయొక్క భుజశిరము, కకుదము.

మూయు *māyu.* [Tel.] v. a. To shut, close, cover. To close in, as darkness. తలుపు మూయుము shut the door. వాని కన్నులు మూయుము shut his eyes. పెట్టె మూయుము shut the box. చేసినతప్ప మూసి పెట్టిన దాగునా? will a fault remain concealed, however much we may try to do so? రెప్పలుమూసి యుమూయక with half closed eyelids. అంధకారము మూసికొనినది darkness gathered. తోలుమూసినపెట్టె a box covered with leather. మూయించు *māyinchu.* v. a. To cause to shut or close. మూయునట్లుచేయు. మూసికోను *mūsi-konu.* v. a. To close. కండ్లుమూసికొను to close the eyes: to die. నోరుమూసుకో hold your tongue.

మూర *mūra.* [Tel.] n. The lower arm. The length of the forearm, a cubit. అగుడ్డను మూరవేసినాడు he measured the cloth with his arm or in cubits. ఈబట్టకు మూరాలేదు వెడల్పూలేదు the cloth is deficient both in length and width. మూరకోక long cloth, చీరచేపు. మూరకోల *māra-kōla.* n. A measuring rod, a చేతుకోల.

మూరు *māru.* [Tel.] v. n. To be full, to teem. నిండారు. "సారస్వాదిప్రాణుండ కమువృష్ణంబాసిసంధ్యాణకో మూరిబోవ్వేద్రంచి పాంగెడు భిన్నుండంపుధారోష్ణమింపాండగోలి." A. vi. 29. టీ॥ మూరిబో, అనగా సంపూర్ణమను నప్పటికి. To excel, increase, అతిశయించు. మూరిపోపు *māri-pōcu.* v. n. To excel, increase, అతిశయించు, వృద్ధిఁ. విజృంభించు. To succeed, be successful. సఫలమను. To be ruined, నశించు. మూరుకొండ *māru-konda.* n. The name of a certain tree, సూపగంధిచెట్టు.

మూరుతము or మూర్తము Same as ముహూర్తము. (q. v.)

మూర్కొను or మూరుకోను *mur-konu,* [Tel.] v. a. To nose, put to the nose, smell. ఆఘ్రాణించు. To smell a child's head, (equivalent to kissing it).

మూర్ఖము *murkhamu.* [Skt.] adj. Irrational, brutish, senseless, stupid, stubborn, obstinate, అవివేకమైన, పిచ్చిపట్టిన. మూర్ఖత or మూర్ఖత్వము *mūrkhata.* n. Stubbornness, stupidity, senselessness. అవివేకము, పిచ్చిపట్టు. మూర్ఖుడు or మూర్ఖు

mūrkhuḍu. n. A fool, an obstinate blockhead. అవివేకి.

మూర్ఛ *mūrchha.* [Skt.] n. A swoon, fainting, an epileptic fit. సొమ్మ, స్మృతి తప్పుట, స్పారకము తొట్రుపడుట. **మూర్ఛపోవు** *mūrchha-pōvu.* v. n. To swoon. **మూర్ఛ తెలిసినది** the swoon went off, he recovered his senses. **మూర్ఛ** *mūrchhana.* n. Fainting, swooning. A cadence or dying fall in music. సంగీతములందు క్రమముగా స్వరతారోహణావరోహణములు. HD. i. 805. **మూర్ఛరోగము** *mūrchha-rōgamu.* n. Fainting, a fit. స్పారకమతిప్పరోగము. **మూర్ఛాలుడు** *mūrchhāluḍu.* n. One who is subject to fits, మూర్ఛరోగము గలవాడు. **మూర్ఛితుడు** *mūrchhituḍu.* n. One who has fainted, మూర్ఛిల్లినవాడు. **మూర్ఛిల్లు** or **మూర్ఛిలు** *mūrchhillu.* v. n. To swoon or faint, స్పారకమతిప్పు, సొమ్మసిల్లు.

మూర్తి *mūrti.* [Skt.] n. The body. శరీరము. A figure, form, body in general, or any definite shape, or image. ప్రతిమ. Matter, substance, a divine hypostasis or person. త్రిమూర్తులు the Hindu Trind, i. e., Brahma, Vishṇu, and Siva. కృష్ణమూర్తి the god Krishna, or an image of Krishna. అతడు న్యాయమూర్తి he is justice in human form. వాడు భీకరమూర్తి he is an absolute fright or horrible figure. వాడు పాపమూర్తి he was all sin. **మూర్తిమంతుడు** *mūrti-mantuḍu.* n. One who has bodily form. దేవుడు. **మూర్తిమత్** *mūrti-mat.* adj. Material, corporeal, substantial, solid, having shape. **మూర్తికరించు** *mūrti-karintsu.* v. n. To assume a visible form, శరీరమగు. **మూర్తము** *mūrtamu.* adj. Solid, material, endowed with form or shape. వస్తురూపములు, కఠినమైన.

మూర్ధము *mūrdhamu.* [Skt.] n. The head. తల. **మూర్ధాభిషిక్తుడు** *mūrdh-abhishiktuḍu.* n. One who is anointed, i. e., an enthroned king: an emperor. పట్టాభిషిక్తుడైనరాజు.

మూల *mūla.* [Tel.] n. A corner, దిక్కు. An angle. కోణము. A retreat. కొండ. A braid, or tress. కొప్పు, కేశబంధము. An airt or point of the compass. దిక్కు. **మూల యిల్లు** a corner house. **మూలవేయు** *mūla-vēyu.* v. a. To lay aside, put by, throw aside, neglect. ఇది చేసినా లకు పనికిరాదు this will not suffice at all, ఎంతమాత్రము చాలదు. **మూల మూలను** in a bye place. **మూలనుండి జీవాత్మిని యేల మనుజుని కీయిందువిప్పవు** why draw a man out of his corner into the centre of the court, i. e., why pick a quarrel with a quiet man who is sitting still. **మూల** or **మూలా నక్షత్రము** [Skt.] n. The nineteenth of the lunar mansions. **మూలమట్టము** or **మూలమట్టపుపలక** *mūla-maṭṭamu.* [Tel.] n. A carpenter's square వడ్రంగులిలుచుకొను, కోడలను లంబము పరీక్షించు మట్టపుపలక. **మూలమానము** *mūla-mānamu.* n. A bracket (fixed in the wall and used as a stand), గోడలలోనుండి పైకిపెట్టినమానై మూలలో ఇరికించినమాను. **మూలరాయి** or **మూలరాశి** *mūla-rāyi.* n. A diamond. ఆ అందలి మూలరాయిమల మాంసపు చిత్రములో Satya. i. 6. **మూలవిరాడు** *mūla-virāḍu.* n. The lord or king of the S.W. corner, an epithet applied to Kubera. కుబేరుడు, నిఋతి.

మూలగ *mūlaga.* [Tel.] n. The marrow in a bone. ఎముకలోపలి మజ్జ.

మూలము *mūlamu.* Skt.] n. A root, వేరు. Origin, commencement, beginning. మొదలు. Capital, principal, పుట్టి మొదలు. A text, as opposed to its commentary. శాకలమహాముని కి మూలమెవరు who was the

beginning of this quarrel? ఆది మూల నాశనమైనది it is ruined, root and branch. ఋషిమూలము నదీమూలము విచారింపరాదు you must not inquire into the origin of a Rishi or of a river. ఆసంగతిని ఆమూలాగ్రముగా విచారించినాను I examined it thoroughly. Means, an instrument. In Algebra, the root of a quantity. adj. Radical, main, principal, primeval. ప్రధానమైన. మూల విగ్రహము the chief image in a temple. **మూలకము** *mūlakamu*. n. The horse radish. ముల్లంకి. మూలముంగ the principal root. **మూలముగా** *mūlamu-gā*. adv. Through, by means of, ద్వారా. **మూల ధనము** *mūla-dhanamu*. n. Capital, principal, stock. మొదటిమూలధనము. **మూల బంధము** *mūla-bandhamu*. n. A foundation, పునాది. **మూలభూతము** *mūla-bhūtamu*. adj. Original. ప్రధానమైన. **మూల భూతుడు** *mūla-bhūtuḍu*. n. One who is the origin. ప్రధానుడు. **మూలమట్టు** or **మూలమట్టు** *mūla-maṭṭu*. adv. Entirely, ఆమూలముగా. **మూలవ్యాధి** or **మూలశంక** *mūla-vyādhi*. n. The disease called piles. రక్తమూలము bleeding piles, hæmorrhoids. Ainslie. **మూలస్థానము** *mūla-sthānamu*. n. The shrine in a temple. మూలవిగ్రహము ఉండు స్థలము. **మూలాధారము** *mūl-ādhāramu*. n. The basis or source. The bottom. The chief support. The Sacrum. The coccyx.

మూలిక *mūlika*. [Skt.] n. A root. Any medicinal root. మందుచేరు. See మూలము.

మూలుగు or **మూల్గు** *mūluga*. [Tel.] v. n. To groan, to moan, to make a noise or sound. రోగి ఆకర్కశతవల్ల మూల్గులుండా చచ్చుదు చేయుట. విత్తము పెక్కు సమయము మూలుగుచున్నది the money is lying idle. Vasu. ii. 11. n. A groan, moan, grunt. రోగి ఆకర్కశతవల్ల మూల్గులుండా చేసే చచ్చుదు. **మూలుగు** *Morinda bracteata*. Rox. i. 544. Wight, plate 126. అంబుడుపుళి.

మూల్యము *mūlyamu*. [Skt.] n. Price, wages, hire. కిల, ధర, కూలి, వేతము.

మూవ Same as మువ్వ or మూఁ (q. v.).

మూవురు Same as మువ్వురు (q. v.).

మూషకము or **మూషికము** *mūshakamu*. [Skt.] n. A rat, or mouse. మూషకేంద్రుతు డెనుడు he whose steed is the rat, i. e., Gaṇêsa.

మూస *mūsa*. [from Skt. మూష.] n. A crucible. లోహములుంకరించేపాత్రము.

మూసా *mūsā*. [Fr.] n. Monsieur, Mr. మూసాబూసీ Monsieur Bussy.

మూసాంబరము *mūsāmbaramu*. [Tel.] n. The Socotrine Aloes of commerce. (Watts.) *Aloe succotrina* (Lam). & *A. perryi* (Baker.)

మూసిక *mūsika*. [Tel.] n. A tube of gold on either side of the Tali (తాళిబొట్లు). through which the string passes.

మృ mṛi

మృగము *mṛigamu*. [Skt.] n. An animal in general, పశువు. A wild animal. కూర మగుపశ్వాదిజంతువు. A deer, gazelle, antelope. జింక, లేడి. పశుపక్ష్యాదిమృగములు cattle, birds, and beasts. మృగశీర్షుడు a certain demon, having the neck of an antelope. మృగనయన a gazelle-eyed girl, having eyes bright and black as those of fawn. **మృగతృష్ణ** *mṛiga-tṛishṇa*. n. A mirage; vapour that looks like water in the distance. ఎండమావి. **మృగదంశకము** *mṛiga-daṃśakamu*. n. The deer-seizer, i. e., a dog. పెక్కు. A bear, ఎలుగుగొడ్డు. **మృగధూర్తకము** *mṛiga-dhūrtakamu*. n.

నాభి or మృగమదము *mriga-nábhi.* n. Musk, produced by the muskdeer. కస్తూరి. మృగపతి or మృగరిపువు *mriga-pati.* n. The lord of beasts: a lion, సింహము. మృగయ *mrigaya.* n. The chase: hunting. వేట. మృగయుడు *mrigayudu.* n. A huntsman, a man of the woods, వేటకాడు, బోయడు, మృగవాహనుడు *mriga-váhanudu.* n. The deer-bearer, i. e., a breeze, as bearing the deer along. వాయువు, శంకరభృత్యుడు. మృగశిర or మృగశీర్షము *mriga-síra.* n. The name of the fifth lunar mansion. ఆర్ద్రాకూటమి, మృగశిరానక్షత్రము. మృగాంకుడు *mrig-ánkudu.* n. The 'fawn bearer': he who has a deer for his banner or ensign, చంద్రుడు. మృగాజీవము, మృగావపము or మృగాదము *mriga-jívamu.* n. The fawn-eater, i. e., a leopard. శిబంకి. చిరుత. "మృగాజీవకేళి మృగావళ్లాక." SD. vi. 15. మృగాజీవుడు *mriga-jívudu.* n. A huntsman, బోయవాడు. మృగాక్షి or మృగేక్షణ *mrig-ákshi.* n. A woman with eyes like a gazelle, a beautiful lady, లేడికండ్లవంటి కండ్లుగల మృగి *mrigi.* n. A female antelope, ఆడలేడి. మృగీమదము *mrigi-madamu.* n. Musk, produced by the మృగి, కస్తూరి. H. iv. 1. మృగేంద్రము or మృగేశ్వరుడు *mrig-índramu.* n. The lord of beasts, i.e., the lion, సింహము.

మృగ్యము *mrigyamu.* [Skt.] adj. Fit to be sought, or inquired for. వెదకదగినది. మృగ్యతమము *mrugya-tamudu.* n. He who is eminent, not to be overlooked. "మృగ్యతములవాని వేదక మిచ్చనాదిమ్మనో." KP. v. 250.

మృడుడు *mriduḍu.* [Skt.] n. A name of Siva. శివుడు. మృడాని *mrudáni.* n. An epithet of Párvati. పార్వతి.

మృణాళము *mriṇálamu.* [Skt.] n. The stem of a lotus. తామరతూడు.

మృతి *mriti.* [Skt. mri = to die.] n. Death. చావు. మృతిబొందు *mriti-bondu.* v. n. To die. చచ్చు. మృతుడు *mritudu.* n. One who is deceased, or dead. చచ్చినవాడు. జీవన్మృతుడు dead while alive. మృతము *mritamu.* adj. Dead, expired. చచ్చిన. మృతమనుష్యుడు a dead man. మృతవంశము *mrita-nashtamu.* adj. Dead, merged, extinct, as a family or heirship. వారి మృతవంశమైపోయినవారు the family became extinct. మృత్యువు *mrityuvu.* n. Death. మరణము. The god of death, కృతాంతుడు, మరణాధికుడు. మృత్యుంజయుడు *mrityun-jayudu.* n. The victor over death, i. e., Siva. మృత్యుంజయ. మృత్యుసూతి *mrityu-súti.* n. That which bears young, and then dies, i. e., the crab, which, like the viper, is supposed to be destroyed by its young. పీత.

మృత్తు or మృత్తిక *mrittu.* [Skt.] n. Earth, clay, soil, మన్ను. మృత్స్న or మృత్స్నిక *mritsa.* n. Rich soil, fine soil, sweet earth. నుంచిమన్ను.

మృదంగము *mridangamu.* [Skt.] n. A tabret, tabor, small drum, double drum. మద్దెల.

మృదువు *mriduvu.* [Skt.] adj. Soft, smooth, mild, gentle, tender, మెత్తని. మృదుస్వభావము a gentle or mild man. మృదులము *mridulamu.* adj. Soft, smooth. మెత్తని.

మృద్వీక *mridvíka.* [Skt.] n. A grape. ద్రాక్ష.

మృధము or మృధము *mridhamu.* [Skt.] n. A battle, యుద్ధము.

మృష *mrisha.* [Skt.] n. A falsehood, an untruth, అసత్యము, అపత్యము. ఆబద్ధము. మృషామృధము *mrisha-mridhamu.* n. A tournament or mock battle, a sham fight

మృష్టము *mrishtamu.* [Skt.] adj. Cleaned, cleansed. **మృష్టాన్నము** *mrishṭ-annamu.* n. Pleasant food, a delicate morsel, సుభోజనము.

మె me

మెంగ *menga.* [Tel.] n. An affix used with the word నోరు as నోరుమెంగ mouthless, నోరులేని.

మెంచే *mentsa.* [from Skt. మ్లేచ్ఛ.] n. A foreigner, మ్లేచ్ఛుడు. A Turk, తురక.

మెంతకము *menthamu.* [Mahrati.] n. A ram, పొట్టేలు. "రణములోనైనతమకించుబెల్లా, దేవతలకుమించెవద్దేవకీరు, చాల్చెదతుండుకీర్త్యాధాబలము, నంతనాశ్వగునండమెంతశీమ." Kasi Khand. vii. 139.

మెండు *mendu.* [Tel.] n. Abundance, excess, అధిక్యము, అతిశయము. కల్లపసిండికి కాంతిమెండు tinsel is abundantly bright, false gold glitters finely. adj. Much, abundant, అధికము. **మెండుకోను** *mendu-konu.* v. n. To abound, exceed, redound, overflow; to grow, swell. అతిశయించు, నిండుకొను, అధికమగు. "మెండుకొనుఘీంకృతులు." Anirud. iv. 61. **మెండుకొలుపు** *mendu-kolupu.* v. a. To cause to abound. **మెండుగా** *mendu-gā.* adv. Much, excessively, greatly. **మెండొడ్డు** *mend-oddu.* v. n. To rebel. ఎదిరించు, ఆలస్యముచేయు. "మాటేమాటికిమగనితో మెండొడ్డిచలపాదితనమున నలిగియుండు." T. iv. 35.

మెండెము or **మెండీయము** *mendemu.* [Tel.] n. A ring worn on the index finger. **మెండీడు** *mend-īḍu.* n. The index finger, చూపుడువ్రేలు.

మెంతి or **మెంతులు** *menti.* [Tel.] n. The herb called Fenugreek. *Trigonella fœnum græcum.* **మెంతిమజ్జిగ** *menti-majjiga.* n. Buttermilk seasoned with fenugreek. లేమజ్జిగ, తిరుగబోతిచేసినమజ్జిగ.

మెకము or **మెగము** *mekamu.* [from Skt. మృగము.] n. A beast. See మృగము. An antelope, జింక. జడమెకము the long tressed beast, i. e., the lion, సింహము. **మెకముల తిండి** *mekamula-tindi.* n. A leopard, పెంగ. **మెకములరేడు** *mekamula-rēḍu.* n. A lion.

మెక్కమెక్కపడు *mekka-mekka-paḍu.* [Tel.] v. n. To be puffed up with pride. తుళ్లిపడు, గర్వపడు, ఉద్ధతిగొందు. "కి॥ ఒకనాడుండుసీనీ, దకుమబ్బాటరుగు దంచుటయునక్కేలా, త్రిగు వ్రేగ్గమన్నించిన, మెక్కమెక్కపడితిట్టపలుకుమీరితిరే పుణ్." M. XIII. iii. 369. **మెక్కమెక్కపాటు** *mekka-mekka-paṭu.* n. Pride, elation. తుళ్లు, గర్వము, ఉద్ధతి. "చి॥ ఒకపెను బాపరేదు వేలమొప్పరసాతలసీమకుంజతో, చక్కులుభూతధాత్రికిగురల్ దివికిం బగదీయవల్లుగా, మెక్కమెక్కపాటులోడ నిను మ్రింగకపోరపుడుం ద్రిలోకకంటకుడవు గానసీయెడలనజ్ఞగొసికిగుం సిలాంధ్రా." Swa. iii. 59. కి॥ మెక్కమెక్కపాలు, మిడిసిపాలు.

మెక్కు *mekku.* [Tel.] v. a. To eat. To swallow, gobble, తిను.

మెగము See మెకము.

మెచ్చు *metsu.* [Tel.] v. a. To applaud, commend, praise, approve, శ్లాఘించు, ఒప్పుకొను, ఆపనికి మెచ్చి approving that act. "జీవహింసలకును శివుడు మెచ్చండు." Raghava Pandav. iii. 25. n. Praise, approbation, applause, commendation. మెప్పు, శ్లాఘన, అనుగ్రహము, ప్రీతి, బహుమానము. **మెచ్చుపడ** adj. he was applauded. adj. Praiseworthy, శ్లాఘ్యము. **మెచ్చుకోను** *metsu-konu.* v. a. To praise, approve, commend. శ్లాఘించు, కొనియాడు. **మెచ్చులచెట్టు** *metsula-*

chettu. n. The admirable tree, an epithet applied to the కల్పవృక్షము. మెచ్చులాడి *metsulaul-ādi.* n. A woman who is fit to be admired, మెచ్చుకొనదగిన ఆడుది. మెచ్చులాడు *metsulaul-ādu.* n. One who is fit to be admired, మెచ్చుకొనదగినవాడు. మెఱమెచ్చు *mera-metsu.* (మెచ్చు+మెచ్చు.) n. Great praise or approbation, entire satisfaction. మిక్కిలిమెచ్చు. See మెచ్చు.

మెటికె or మెట్టికె *mettika.* [Tel.] n. A snap or crack (of the fingers, toes, &c.) నెటిక. A step. పాదాము. మొగుణ్ణి చూచి మెటికలు విరిచింది she snapt her fingers at her husband.

మెట్ట or మిట్ట *metta.* [Tel.] n. Rising ground, high lying land, uplands. A hill, a rock. ఉన్నభూమి, మిరక, పర్వతము, రాయి. The foot, పాదము. Dry land as opposed to మడి or మూగాణి land artificially irrigated. శ్రీరంగమెట్ట the hill at Rajahmundry on which Sirangadhara was slain. "ఇట్టి లంబుకమీదబుట్టలు పెరిగిమెట్టలక్రియనున్న యిట్టిసస్యములం." BD. iii. 2141. మెట్టజీలుగు *metta-jilugu.* n. A species of జీలుగ. (q. v.). మెట్టతామర *metta-tāmara.* n. The plant called *Cassia alata*, or *Senna alata*. Rox. ii. 349. మెట్టపంట a dry crop, a crop raised on land which is solely dependent on rain. మెట్టమడుము a lake among hills, or on rising ground, కొండమడుగు. మెట్టమార్గము the upper road, మెరకమార్గము. A land route (in opposition to సముద్రమార్గము "by water.") మెట్టవాలుపిట్ట or మెట్టవాల్పిట్ట *metta-valu-pitta.* n. A fowl, కోడి.

మెట్టియ See మెట్టె.

మెట్టు *mettu.* [Tel.] v. a. & n. To step, walk, tread. అడుగుపెట్టు, నడచు, తొక్కు. "పెల్ల పెల్లన మెట్టుచుఁదొలఁగి అల్లనల్లనఁజలుపులుంచెను కేళి." BD. iv. 1523. To tread on, to trample on. To kick, to thrust with the foot. To wear, as sandals. తొక్కు, కాలితోతన్ను, పాదుకలుతొడిగాను. "ఏయేతీర్థములందు స్నానంబొనరించియేయేద్వీపముఁ మెట్టెనాఁడు." Swa. i. 26. "నీర్మమునఁ జేలు జలధిమెట్టఁగఁ జేలు మొనసిచేల్పులకును మ్రొక్కఁ జేలు." Vēma. iii. 259. n. Treading, తొక్కుట. A step of a ladder or stair, పాదాను. A step, grade, degree, rank. A mount, a hill, తిప్ప, కొండ. The total, మొత్తము. A custom house, సుంకమువుచ్చుకొనుచోటు. A stop on the lute, వీణెనమెట్టు. Curds mixed with water, as పుల్లమెట్టు sour curds, పుల్లనిమజ్జిగ. మెట్టు a shoe, slipper. పాదుక, plu. మెట్లు sandals, పాదుకలు. మెట్టించు *mettintsu.* v. n. To lead, to make one walk, to cause to be trampled. To suggest, to stir the mind. నడిపించు, తొక్కించు. To kill, చంపు. "మంటిఁగలసినవైరుల తోమని లో మెట్టించునున్నీ వృథాయింటిఁగ బుట్టించుటకంటెముదంబొడఁ జించుటయున్నలెస్స." B. X. 102. మెట్టిక *mettika.* n. A step, మెట్టు, సోపానము. See also మెటిక. మెట్టేమల్లాడు *metti-mall-āḍu.* v. a. To trample down or all over, to ruin, మాతముచేయు, ధ్వంసముచేయు. "కట్టిం బులకట్టడులుతొలఁగొక మాయలమెట్టి మల్లాడి వెన్నులలంగనేల పెట్టెదక్షిణులఁజెందుమా." L. xvi. 229. మెట్టుకు *mettu-ku.* adv. On the whole, altogether. In fact, in all, at the most, at least, at any rate. In short, at the best or worst, once for all, finally, at last, in the end, after all, withal, yet still. నిజము. మెట్టుకుపోయినాడు of course he is gone. మెట్టినిల్లు (మెట్టు + ఇల్లు). the mother-in-law's house. ఆదిమవాని ఆకై నాల్లు. మెట్టుబియ్యము sacred rice, విత్తబియ్యము.

మెట్టె, మెట్టియ or మట్టె *mette.* [Tel.] n. A ring worn on the toe, a toe ring, కాలి వేలికిపెట్టేయుంగ.

మెట్లు See under మెట్టు.

మెడ or **మెడకాయ** *meda.* [Tel.] n. The neck, కంఠము, గళము. మెడమీదిజంధెరు the Brahminical cord worn over the shoulder. మెడలోయెముకలు the collar bones. మెడమరక్టు to tie on the neck, i. e., to oblige, to constrain. ఈ ముదిలిదానిని నా మెడను కట్టిపోయినాడు he left the old woman as a weight upon my neck. మెడబట్టినూకు to push by the neck. **మెడనుగిగాడు** *meda-nuli-gaḍu.* n. The bird called the Wryneck. **మెడపూలు** *meda-pūlu.* n. A necklace made of gold threads plaited together. మెడనిరుప్రశ్నలు teasing questions. నీకు మెడచాచినది మొదలు ever since I took you for my husband. మెడపాంపు the back of the neck. **మెడవిరుకు** n. A neck-break, i.e., a puzzle or jaw-breaker. **మెడవిరుకు** v. To press the neck, to throttle. మెడవిరికి చంపినాడు he strangled him. **మెడవిరుచులు**, i.e., to twist the neck. **మెడవాలు, మడివాలు** or **మడివేలు** *meda-vāḍu.* n. A washerman, a washer-woman, చాకలివాడు, చాకలిది.

మెడరము *meḍaḍama.* [Tel.] n. Noise, sound. ధ్వని.

మెడువ *meḍuḍa.* [Tel.] n. Sour buttermilk. పులిమజ్జిగ.

మెణకరి *meṇakari.* [Tel.] n. A bachelor, బ్రహ్మచారి.

మెణకు *meṇaku.* [Tel.] n. A twig. మళ్ల "మెందుగావసులను మెణకొల్లడించి." Pal. 160.

మెతక or **మెసుక** *metaka.* [Tel.] adj. Slack, loose, soft, free from gravel (as soil). మెతకనేల soft soil. మెతకమనిషి a soft creature. మెతకయెద్దు a dull ox.

మెతుకు or **మెదుకు** *metuku.* [Tel.] n. A grain of boiled rice, food, a morsel. దానికి మెతుకుదినదు she cannot eat a bit. మింగడానికి మెతుకులేదు మీసాలకుసంపంగి నూనె, i. e., he has fragrant oil for his whiskers while he has not a morsel to eat. రెండుమెతుకులితిన్నారు they took a mouthful, they ate a morsel.

మెత్త *metta.* [Tel.] adj. Soft, mild, gentle, మెత్తని, మృదువైన. n. Bedding, a mattress, cushion, pad. పరుపు, పాశరముమోసే యెద్దు గంతమీదిపరుపు. A saddle or numdah, కుర్రపుపల్లము. **మెత్తగా** *metta-ga.* adv. Softly, slowly, మృదువుగా. **మెత్తగా** పిండికొట్టు to pound or beat fine. **మెత్త గిల్లు** *metta-gillu.* v. n. To become soft, మెత్తనగు. **మెత్తడి** *mettaḍi.* n. A sprat, a small inferior fish. ఒకచేప. **మెత్తన** *mettana.* n. Softness, మృదుత్వము. Mildness, slowness. శాంత. " చిత్తంబులోనిచిత్తమెత్తనెయంచు, కత్తికిమెత్తనిలంచొందదాన." Sar. D. 584. చెయ్యిమెత్తనచేయు to grease one's palm or to bribe. adj. Soft, gentle, మృదువైన. adv. Softly, straight, తిన్నగా. **మెత్తన** *mettani.* adj. Soft, mild, slow, yielding, meek, మృదువైన. మెత్తనివాడు a soft, patient man. **మెత్తపడు** or **మెత్తబారు** *mettapaḍu.* v. n. To soften. మృదువగు. To be mollified, yield, శాంతపడు. ఆరాము. **మెత్తపాటు** *mettapāṭu.* n. Softness, మృదుత్వము. Delay, ఆలస్యము.

మెత్తు *mettu.* [Tel.] v. a. To lay on or apply, to daub, as plaster or mud, అలికు, పూయు, పట్టించు, "పట్టెపేర్చి మడిపుటట్టి పిఱపిండపుదుముడ మెత్తి." KP. vi. 284. గోడకు మన్ను మెత్తిరి they plastered the wall with mud. " మడిపుపిండపుగోపం మెత్తినాడు." Swa. iv. 109. n. Plaster, plaster put over grain pits. మళ్ళుపూడించిపుచ్చు. **మెత్తడము** *mettaḍamu.* n. Daubing, మెత్తుట. " మంటిమెత్తడము." Vi. pu. vii.

మెదడు *meḍaḍu.* [from Skt. మేధస్సు.] n. The brain. తలలోనిదొప్ప, మస్తిష్కము. Infl. మెదటి. Loc. మెదటు.

మెడపు Same as మెరుపు. (q. v.)

మెదలు or **మెదులు** *medalu.* [Tel.] v. n. To move a little, to stir. కొంచెముచలించు. To wander, rove, go about. సంచరించు. To walk, behave, conduct one self. మరి లితే చంపుదునా if you stir I will slay you "పాదములపైమెదలు తుమ్మెదలూహాకృ." T. iv. 115. **మెదలుము, మెదల్చు, మెదలించు,** or **మెదిలించు** *medalutsu.* v. a. To cause to move, మెదలజేయు. To stir, to shake, కదపించు. నోరు మెదలించు to move the lips.

మెదిము See under మెరుగు.

మెదికొళ్లు *medi-kallu.* [Tel.] n. Stilts. మానికొళ్లు.

మెదుకు *meduku.* [Tel.] n. Coarseness, mattedness, as of hair, వెండ్రు. One who is course or dull, పెంపుడుపు. adj. Coarse, dull, పెంపుడుపు. **మెదుకుగొను** *medeku-gonu.* v. n. To become coarse or matted, as hair, పెండ్రుకట్టు.

మెదుగు *medugu.* [Tel.] v. n. To be pounded or triturated. దిగ్గు-గా కొంచెముచేయు చున్న రొగుబుడు, దుమ్ముడు, దిగ్గు-బడు, దగ్గు. To be familiar with, inured to, well versed in. To become old. "కి: కిగ్గుల మెదుగ్గుదీయ చేసి పెంపడిపానిలో." వి. పు. iv. **మెదుగుడు** *medugudu.* n. The state of being pounded, as rice, మెరుగుడు. An old cloth, పాతగుడ్డ. **మెదుము, మెదిలించు** or **మెదుపు** *medulsu.* v. a. To pound, grind, triturate. రోకలి బండతో దంచుము, మద్దుము. కస్తూరి మొ. వస్తువులను triturating musk or grinding it. "ఎరుపులుమ్మి చెరుకూళ్ళ మెదలించి యీపుగొట్టుపడిన యీసుగొట్టాడిన సొగ్గిన." G. iv. 186. వాణ్ణి లెస్సగా మెదిపి నిడిచినాను they thrashed him properly "అతనిపోరుపడజాలకుండాకొన్ని మిని మెదలనివాని మిగిలిపడిరి." HK. iv. 149. "మిరేవలోనే కస్తూరిమెదలించి." Basiva. iv. 1.

మెదులు See మెదలు.

మెదువు *meduvu.* [from Skt. మృదువు.] adj. Soft, మృదువు. Course, dull, మందము.

మెపుపు *mepupu.* [Tel.] v. a. To stir as with a churning rod. (కవ్వముతో) ఎనుచు.

మెప్పు *meppu.* [Tel. from మెచ్చు.] n. Approbation, approval, commendation. శ్లాఘ. Love, ప్రీతి. A boon, వరము. **మెప్పించు** *meppintsu.* v. a. To gratify, persuade, talk over, conciliate. మచ్చికొనుట్టుచేయు. **మెప్పించుకోను** *meppintsu-konu.* v. n. To gain one's good word, acquire a good character. To hymn or celebrate. మెప్పు మచ్చుట్లు చేసికొను. సంసారంలో యెరుగుదని మెప్పించి కొన్నాడు he obtained the applause of many.

మెయి or **మయి** *meyi.* [Tel.] n. Manner, రీతి, గుణము. The body, దేహము. A side, పక్క, భాగము. Time, opportunity, సమయము. "నీవే వృద్ధ మెయిన వాడవు నీవాటిల్లవు మానికి యుక్తుడు." M. VIII. ii. 417. "వారమంతయు నిని మెయిని" చూచిదుబూకో" Vema. 885. "మాతో వేషాకి భోగాంటి మయి మాటాడని వేలాక్ష్మి." N. ix. 350. "అయ్యకుండిన్నను వాలో రంది రాము మయిలంచడుంచిన్ని పాలాము పిల్లాకులన్ని టని." M. VII. v. 334. **మెయి** postp. With, along with. తో, చేత. అలుక మెయి angrily, అలుకచేసి. "అనుచాలు మానిచ్చి మయి, నిచ్చుగానియనిరోధ్యమయిడి." M. XV. ii. 78. "కేప్పు మయిలంబులను పిల్లోపిం చి పిలుచుచు." T. iv. 120.

మెయికోను, మయికోను or **మీకోను** *megi-konu.* v. n. and a. To wish, desire, want. To consent, to comply with. కోను, ఆశీ కించు, ఇష్టపడు. అంగీకరించు, ఒప్పుకొను. అను కూలించు. To happen, కలుగు. "పుత్రపౌత్ర లభించుట మెయికొనుట బ్రహ్మహత్యతోడి విరోధ మిత్యాదిలిటే." Jaimini. vii. 36. **మెయికొను.**

అఱించి. "సర్వ సర్వంసహాచక్రంబు వెల్ల వా కొకమనకిచ్చి యతనికిమున్ను మేకొన్నధనముల్ మెలకపెట్టెదను." HD. టీ॥ మేకొన్ని, ఒప్పు కొన్ని. మెయిలోలు or మయిలోలు *meyi-kōlu.* n. Consent, సమ్మతించుట, అంగీకారము. మెయిలోలుపు *meyi-tōlupu.* n. A corporeal being, a living creature, శరీర, ప్రాణి. మెయిపాలు *meyi-pālu.* n. An equal share, సమభాగము. మెయిమరపు or మయిమరపు *meyi-marapu.* n. Forgetfulness of oneself, ecstasy, rapture, a trance, పరాకుపడుట. మెయిమెయిగా or మయిమయిగా, *meyi-meyi.* adv. Easily. సులభముగా. మెయిమరుపు or మయిమరపు *meyi-maruvu.* n. A piece of armour కవచము.

మెరక *meraka.* [Tel.] n. Raised ground, a high spot. మిట్ట, ఉన్నభూమి. ఆచోటు మెరకగానున్నది it is an elevated spot. మెరకపల్లములు irregularities in the surface, ups and downs. ఆ పడవను తీడ్చి మెరకను వేసినారు they drew the boat ashore, they hauled up the boat on the beach.

మెరయు *marayu.* [Tel.] v. n. To flash, as lightning. తళుక్కని ప్రకాశించు. మెరపు, మెరుపు. మెరము or మెరుము *marapu.* n. Lightning. తటిత్తు. Brightness, brilliance, ప్రకాశము. మెరపుతీగ *marapu-tiga.* n. A streak of lightning, తీగవంటి మెరపు. మెరము or మెరుము *merumu.* v. n. To rankle, or fester. మెర మెరలాడు, కంటిలోగాని పుండిలోగాని లేక పుసులలోగాని మెదులు. కంటిలో నెరసుపడి మెరముచున్నది the mote fell into his eye and pain was caused. "మెర మెరభోంబులోన మెరమరమరి యుఱా." T. ii. 85. టీ॥ మెరమఱ, అవగా చెలి ఱింపచేయుచుండగాను. v. a. To cause pain or mortification. మెర మెరలాడించు, కొచ్చి నట్లు మెదలించు. "మెరుపుల్లెరుపుల్రుచ్చి మెర మెర్పుల్లెన." HD. ii. 214. మెర మెర *mera-mera.* n. Rankling. కంటిలోగాని పుండిలోగాని మెదలడము. Mental agony, anxiety. మనశ్శంక. Doubt, suspicion. సంశయము. Difference, భేదము. "మీరభక్తులనమ్మి మెరమెరగాని, పందెముగోవాపణంబైన దాన." P. ii. 97. మెర మెరపడు *mera-mera-padu.* v. n. To doubt, hesitate, సంశయపడు. మెర మెర పాటు *mera-mera-pāṭu* n. Impetuosity of hunger. Mental distress, మెర మెరపడుట, ఆకలితొందర. మెర మెరమను or మెర మెరలాడు *mera-mera-manu.* v. n. To rankle, or fester. మెరము, కంటిలోగాని పుండిలోగాని లేక పుసులలోగాని పెదలు. To suffer pain, బాధపడు. "తమమున్న పలుకుట ర్థయనపుడు, మైదుఱాయి మదిలోన మెర మెరమనక." Dalh. 224. మెరయు *marayu.* v. n. and a. To lighten, to gleam: to glitter, to shine, ప్రకాశించు. To come to light, బయలుపడు. To cause to be seen, to show, బయలుపఱచు. మెర పించు *mera-pinṭu.* v. a. To enlighten or make bright, to illume. మెరయుఁజేయు.

మెరవడి or మెరవఱి *mera-vaḍi.* [Tel.] n. Courage, ability, energy. Increase, greatness, excess. Pride. ధైర్యము, శక్తి, ఉద్రేకము, ఆధిక్యము, అతిశయము, గొప్పము. A procession, ఊరేగింపు. Skill, నేర్పు. Respect, గౌరవము. adj. Bright, ప్రకాశమానమైన. మెరవడిచెయు to show respect. "తమతమిమడిం మెరివడి క్రమమున నేర్పడిఁగాఁ, ప్రభువులు మెచ్చఁగా గుమిపిట్టలపైపైఁ చిత్రపదంబుల రాజసులు పంతులులరిఁగా." Surya Tanaya. iv. 144. దేశమల మెరవడి, శ్రేష్ఠములధైర్యము, శక్తి

మెరయు or మెరియు *merayu.* [Tel.] n. A mortar, రుబ్బురోలు.

మెరిక or మెరికె *merika.* [Tel.] n. Grits, that which remains in the sieve after sifting; the finest and hardest particles which resist the pestle. మెరికబియ్యము ధాన్యము, మెరికబియ్యము the rice which in

pounding resists the pestle. చాట్లు పిడీని మరిపించును. మెరికలవంటివాడు a man of grit, a choice favourite. మెరికలవంటిమాటలు choice phrases. ఈగ్రంథము రత్నాలమెరికలు this book is a perfect gem, a galaxy of beauties. మెరియుడు *meriyadu.* n. A steady man, చలింపనివాడు. మెరియుత *meriyata.* n. A steady woman, చలింపనిది. A victress, heroine, she who escapes with impunity.

"కరిబిరిచ్చెమెరియుతకై,
కావమునవలసినట్లుగయ్యశించుగా,
గాపెరిచిపేదమెయగా,
నేపరిణివారెదగిలి దోలుపచింతగా."

K. iii. 243.

మెరుకు *meruku.* [Tel.] v. n. & a. To rankle, మెరుము. To pull up by the root, పెరుకు, ఉత్పాటించు.

మెరుగు or మెరుంగు *merugu.* [Tel. from మెరయు.] n. Polish, lustre, brightness, కాంతి. Lightning, మెరపు. Grease, oil, melted butter, నెయ్యి. మెఱుగులుగానిజడ్డు. "మెరుగువేయకగాని మృదువుగాదన్నఁబు." Kódanda. §. 33. adj. Polished, bright, luminous. మెరుగుసున్నము fine plaster. మెరుగురాయి a polishing stone. మెరుగుపోటు the final pounding of rice. మెరుగుడుమూవె *merugudu-nūne.* n. Varnish. మెరుగుడుపురుగు or మెరుగుపురుగు *merugudu-purugu.* n. A lady bird, ఇంద్రగోపము. A firefly or glowworm. మిణుగురుపురుగు. మెరుగుతీగె *merugu-tige.* n. A necklace worn by women, ఒక కంఠాభరణము. మెరుగుపెట్టు *merugu-pettu.* v. a. To polish. కాంతివచ్చునట్లుచేయు. మెరుగుబోడి *merugu-bōḍi.* n. A beautiful woman, మెరుపువలె మనోహరాలు ఆడుది. మెరుగురిక్క or మెరుగుడురిక్క *merugu-rikka.* n. Coral. పగడము. A bright star, కాంతికలనక్క.

మెరుపు See under మెరయు.

మెరుమము *merumu.* [Tel.] n. Lightning, విద్యుత్తు. ఉరుములు మెరుములు విస్తారముగా నుండెవి there was much thunder and lightning. v. n. To lighten. మెరుపు మెరుము. "ఉరుమును మెరుమువిడుగులు, వరలుమునలుగడల, బడెసవారిన్నమ్మో." M. I. iii. 328. v. a. To thrust, చొరుము.

మెలక *melaka.* [Tel.] n. A trick, fraud, కపటపుయించా.

మెలకు *melaku.* [Tel.] v. n. To burn, to be bright, జ్వలించు.

మెలగు *melagu.* [Tel.] v. n. To wander, to roam about. సంచరించు. To behave, to conduct oneself carefully, జాగ్రూకతతో నడుచుకొను, స్థైర్యము. To move, ఱుగు. "కొంతిపేపుగాయ్రిక్రొవిమలేచి, యల్లనల్లన మెలగుచున్నాకటికిని." Vish. iii. 287. మెలపు *melapu.* v. a. To cause to behave, మెలగజేయు. మెలపువ, మెలంపువ, మెలుపువ or మెళుపువ *melakuva.* n. Waking from sleep, మేలుకొనుట. Watchfulness, జాగ్రూకత. Conduct, నడవడి. Life, living, livelihood, జీవనము. Wandering, సంచారము. మెలపువకాడు *melakuva-kāḍu.* n. A watchful or careful man, జాగ్రూకుడు. మెలత, మెల్ల. మెలచుక or మెల్లుక *melata.* n. A lady, woman, maid. స్త్రీ. మెలవ *melava.* n. Conduct, behaviour. నడవడి, ప్రవర్తన. "వానిసంగతి నమ్మటులోకాదు, వానిమెలకాస్థంబులోని మనుపు." Miscell. i. 467. line 9. మెలపు or మెల్పు *melapu.* v. a. To conduct, to lead, to manage. నడిపించు, ప్రవర్తనజేయు. మెలయజేయు. "భూలోకపు స్త్రీలమల సత్పాత్రయోగమందిన నలినవిభీగుగా మెలపుకొండని నియమించి." A. iii. 109. n. Watchfulness, జాగ్రూకత. Conduct, behaviour. Dexterity, cleverness, skill, నేర్పు. Steadiness,

చలింపము. Softness, dullness, మాంద్యము. "దండనీతి విధానమంతటికి రక్షయర్థంగు మెలపు లోకేయనది వెలుంగు." M. XII. ii. 182. కనుమెలపు (M. IX. i. 24.) అనగా నేత్రన మ్మీల్యము.

మెలగు or **మెలియు** *melagu* [Tel.] v. n. To mix, be united. To be entangled or twisted, పెనగు. This verb is only used as a rhyme in the phrase కలిసిమెలసి mixing and mingling. Also, same as మెలగు (q. v.). **మెలి**, **మెలిక** or **మెలిక** *meli*. n. A turn, a twist. వ్రుంపు, పెన. **మెలి గొను** or **మెలిపడు** *meli-gonu*. v. n. To be twisted, to get twisted. వ్రుంపొక్కు... **మెలిపెట్టు** or **మెలివేయు** *meli-peṭṭu*. v. a. To twist, వ్రుంపెట్టు. **మెలుతు** *melutsu*. v. a. To twist, to cause to be twisted, మెలియుజేయు, పెనచు. **మెలుగులు** *melu-mulu*. [Tel.] n. Certain ropes used in a కమిల pump. తాళ్లు. **మెలుపు** *meluvu*. n. A twist, మెలిక.

మెల్ల, **మెల్లిక** See under మెలగు.

మెల్ల or **సంటిమెల్ల** *mella*. [Tel.] n. A hall. మధ్యాంగణము, శాల.

మెల్ల *mella*. [Tel.] n. A squint, squinting. కేకరత్వము. **లోమెల్ల** a squint inwards. **బహి మెల్ల** a squint outwards. adj. Squinting. ఓకకన్నుగల. Excellent, మేలైన. Gentle, soft, తిన్నని. **మెల్లకంటి** *mella-kaṇṭi*. n. A squint-eyed person, కేకరాక్షుడు, కేకరాక్షి. A crow, వాయసము. **మెల్లకంటిది** *mella-kaṇṭidi*. n. A squint-eyed woman. ఓకకంటిది. **మెల్లకంటివాడు** *mella-kaṇṭi-vāḍu*. n. A squint-eyed man, a man who squints. కేకరుడు. **మెల్లగా** *mella-gā*. adv. Gently, softly, slowly, gradually. తిన్నగా. **మెల్లచూపు** *mella-ṭsūpu*. n. A squint, a side-look, a glance. ఓరచూపు. **మెల్లన** *mella-na*. n. Gentleness, softness, slowness. మాంద్యము, తిన్నన, ఆల్లన. **మెల్లని** *mella-ni*. adj. Gentle, soft, slow. తిన్నని. **మెల్లిగా** or **మెల్లగా** *melli-gā*. adv. Slowly, softly, gently. తిన్నగా. **మెల్లి మెల్లిగా** *melli-melli-gā*. adv. Very gently, gradually.

మెల్లమెల్లి, **మెలమెల్ల** *mella-mella*. adv. Gently. తిన్నగా.

మెళ్లి *melle*. [Tel.] n. A withe, twig, switch, tendril: a withe used as a cord. బద్ద, చివిక.

మెళుకువ *meḷukuva*. [Tel.] n. Same as మెలకువ (q. v.) **మెళుకువయొ** an allurement, bait, delicacy. **మెళుకువపడు** *meḷukuva-paḍu*. v. n To be aroused, to awake, to be alert.

మెసగు or **మెసవు** *mesagu*.. [Tel.] v. a. To eat, feed on. తినుట.

మెహదా *mehadā*. [H.] n. A kind of sword. "మిహాపనీండుసమంబు మహా ... ... సుజ్జనసేత కేమిబలం." Swa. iv. 36.

మెహనతు *mehanatu*. [H.] n. A present, gift. (Also,) trouble, difficulty, toil, labour.

మే mē

మే *mē*. [Tel. for మయి.] n. The body, శరీరము "విధినా మేబ్రాణముల్ నిల్వె." భార. శల్య. ii. **మేపూత** a perfume, unguent. విధము. Manner, విధము. "వీలులపు మేనెలువన్ సరమే." భార. ద్రో. v. A side. పార్శ్వము. "ఇరుమేల." భార. viii. adj. Upper. **మేకోట** the upper fort. పైకోట. అనగా కోటలో పైనిభాగము. **మేతాలుపు** or **మెయి తాలుపు** *mē-tāḷupu*. n. A corporeal being, శరీరి.

మేండము *mēṇḍamu*. [Skt.] n. A ram, పొట్టేలు.

మేండ్రించు *mēṇḍrinṭsu.* [Tel.] v. a. To divide, cut, sever; భేదించు.

మేంతి *mēnthi.* [Skt.] n. The herb called fenugreek or saintfoin. మెంతి.

మేక *mēka.* [Tel.] n. A goat. మేకపిల్ల a kid. మేకవన్నెపులి a tiger of the color of a goat, i. e., a wolf in sheep's clothing. పెంటిమేక a she-goat. మేకపోతు a he-goat. పిల్లలుమేకలుగలవారము I am the head of a large family containing many individuals of both sexes. The Indian goat has excrescences like teats on the neck: as these are useless, వాడుమొట్టేమేక మెడచన్ను denotes He is a mere useless burden or appendage. **మేకతిండి** *mēka-tiṇḍi.* n. That which feeds on goats, i. e., a wolf. తోడేలు. **మేకము** [borrowed by Skt. from Tel.] n. Same as **మేక**. **మేకమేయనాకు** *mēka-mēyan-āku.* n. A certain poisonous herb. H. iv. 14 (As Shakespeare says, 'The green sour ringlets whereof the ewe not bites.')

మేకు *mēku.* [H.] n. A wooden or iron peg, a nail, a stake or spike, కూటము. మేకును పెరికినకోతి the monkey that drew out the wedge, i. e., one who brings injury on himself by too much meddling.

మేలుకొను or **మెలుకొను** *mē-konu.* [Tel.] v. n. To consent, ఒప్పుకొను. To happen, కలుగు. To undertake, పూను. v. a. To have, obtain, పొందు. **మేలుకొలుపు** *mē-kolupu.* v a. To fit or suit. పొందుగ కట్టుచేయు. "పులితోలు విడిపించి జిలుగు దువ్వలుంబరింగలు వల్లెవాటుమేలుకొలువవచ్చు." R. ii. 109. **మేలుకోలు, మెలుకోలు** or **మేగని** *mē-kōlu.* n. Undertaking, an attempt, పూనిక.

మేఖల *mēkhala.* [Skt.] n. A zone or girdle. The silver girdle worn by women, మొలనూలు, వడ్డాణము. The central part of a hill, కొండనడుము. A sword knot. A string or chain fastened to the hilt. A sword belt. కాంచీదామ, త్సరుపరిబంధనము: **మేఖలకన్యక** *mēkhala-kanyaka.* n. An epithet of the river Narbuda.

మేగ See **మేఘ**.

మేగు or **మ్రేగు** *mēgu.* [Tel.] v. a. To smear, besmear. పూయు, దళముగాపూయు, దట్టముగా చేయు, దళపరిచా మెత్తు. "పెన్నలుపు మించికంచెన, మేనిపట్టుపన్నూలి మెనయుచు చీకట్లుముడివడ." HD. ii. 1388. To surround, ఆవరించు.

మేఘము *mēghamu.* [Skt.] n. A cloud. మొయిలు. **మేఘద్వారము** *mēgha-dvāramu.* n. The gate of clouds, i. e., the sky. ఆకాశము, మొగులుదారి. **మేఘనాదము** *mēghanādamu.* n. Thunder, ఉరుము. **మేఘనాదుడు** *mēgha nādudu.* n. The son of Rávana. ఇంద్రజిత్తు. Also, Varuna, వరుణుడు. **మేఘపుష్పము** *mēgha-pushpamu.* n. The flower of clouds, i. e., water, or drizzle, ఉదకము, తుంప. **మేఘవన్నె** *mēgha-vanne.* n. A sort of silk. "మేఘవన్నెయు, దుప్పటి వన్నెయు, కాంభోజ పుష్పంబును." BD. iii. 114. **మేఘాడంబరము** *megh-āḍambaramu.* n. The lowering or threatening of clouds. **మేఘుడు** *mēghuḍu.* n. A cloud, personified as living. Bhasc. § 1.

మేచకము *mēchakamu.* [Skt.] n. Darkness, చీకటి. Dark hue, నలుపు. The eye of a peacock's feather. **మేచకవర్ణము.** adj. Dark, black, నల్లని.

మేజా or **మేజో** *mēja.* [from Eng. 'Mess.'] n. A table, dinner, mess: అన్న, భోజనము

మేజిస్ట్రేటు *mējestrēṭu* [Eng. 'magistrate.'] n. A magistrate. గ్రామపు మేజిస్ట్రేటు a village magistrate or Munsif.

మేజోడు *mējōḍu.* [H.] n. Stockings.

మేట *mēṭa.* [Tel.] n. Accumulation, alluvial soil, మేటవేయుట్టినమన్ను a deposit of earth.

మేటి *mēṭi.* [Eng. 'Mate'.] n. Lit: a helper. A servant, a cook, a menial who cleans plates, dishes, lamps and shoes, &c.

మేటి or **మేటు** *mēṭi.* [Tel.] n. A chief, leader, head man, lord, శ్రేష్ఠుడు, అధిపుడు. adj. Chief, excellent, noble. శ్రేష్ఠమైన. మేటిదొర a noble lord. Bilh. ii. 50. మెర యుమనుండెడి మేటీరంబులు. మేటీరంబులు, అనగా మేటి, గొప్పనైన, ఈరంబులు, పొదలు large bushes. "తేజోవహస్థిర తీర్థంబులాడి, మేటికస్తూరి మేనెల్లబూసి." Misc. iii. 322. మేటిగా=మెండుగా. మేటుల్లు *mēṭillu.* v. n. To excel, అతిశయించు.

మేడ *mēḍa.* [Tel.] n. A mansion or large house: an upper chamber, a storey, హర్మ్యము, సౌధము.

మేడము *mēḍamu.* [Tel.] n. Joining, union, కూడిక. A fight, battle, యుద్ధము. **మేడము పాడుము** *mēḍamu-paḍuṭa.* v. n. To fight a battle, యుద్ధముచేయు. కోడి మేడము a cock fight.

మేడి *mēḍi.* [Tel.] n. The Glomerous Fig tree. *Ficus racemosa.* వృక్షం, యజ్ఞుంబరము. మేడిపండు the fruit of this tree. One species is బ్రహ్మ మేడి and another is రాతిమేడి which grows parasitically on other trees. మేడికాయచైమినిమి outward bloom, mere show.

మేడి *mēḍi.* [Tel.] n. A plough staff, or plough tail. నాగటిదుంపనెనుక నిలిపికొయ్య. మేడితలకిందుగాపాతు or పాతిపెట్టు to bury a plough staff upside down as a signal (దురాయి) to warn people that the land is under ban. **మేడికర్ర** *mēḍi-karra.* n. The pole or shaft of a plough. మేడికోయ or మేడిపాలు the farmer's share of the crop. **మేడితాడు** *mēḍi-tāḍu.* n. The plough hands. **మేడితోక** or **మేడిసోగ** *mēḍi-tōka.* n. The plough tail. మేడిసీల or మేడిసీల the nail or pin which fastens the plough to the handle.

మేడుపడు or **మేడ్పడు** *mēḍu-paḍu.* [Tel. for మోడుపడు.] v. n. To become unconscious or senseless, అజ్ఞతకొందు.

మేడెము or **మేడియము** *mēḍemu.* [Tel.] n. A spear or dagger. ఈటె, బాకు. The rim of a bell-shaped earring, set with gems. రాళ్లుచెక్కినజోడుకి అంచుదొలుక్కుపనిలేమ. "కు॥ కిడితిన్నగా చారక మేడెముపాదు తుర." BD. vi. 116.

మేఢ్రము *mēḍhramu.* [Skt.] n. The penis. శిశ్నము. పంచమేఢ్రుడు (P. 163.) the name of a giant. Polyphemus.

మేత *mēta.* [Tel. from మేయు.] n. Food, meat, provender, forage. A lure or bait, పశుగ్రాసము. **మేతకి** *mēt-ari.* n. A head man, a head labourer or 'maistry'. చిల్లరకూలులకు కూలశ్రేష్ఠనామము, కొందరు శిల్పులలో ముఖ్యుడు. మేస్త్రి. An eater, తినేవాడు. A glutton, తిండిపోతు. గడ్డిమేతకి a grass eater. విసపు మేతడు he who eats venom, i. e., Siva. **మేతమేయు, మేతాడు** or **మేతలాడు** *mēta-mēyu.* v. a. To eat, graze, feed on.

మేదకుడు *mēdakuḍu.* [Tel.] n. A meek, mild man. పాతివ్రకుడు. An artless or simple man, కపటములేనివాడు. **మేదకురాలు** *mēdaku-r-alu.* n. A meek mild woman. పాతివ్రకురాలు. **మేదతనము** *mēḍatanamu.* n. Plainness, a harmless, quiet, simple disposition. పాతివ్రకత.

మేదర *mēḍara.* [Tel.] n. The basket maker caste. ఏంపలవ్లే ఒకజాతి. మేదరి or మేదరిసాని a woman of that caste. మేదరకులము the basket weaver's caste. మేదరపెట్టె a bamboo box. మేదరి or మేదరవాడు a basket maker. మేదరపాప a bamboo mat.

మేదస్సు *mēdassu.* [Skt.] n. Marrow. మేదసంగము triturated marrow, i. e., the brain, మెదడు.

మేధాది *mēdhasi.* [Tel.] n. The ashes obtained from a sacred fire, హోమాగ్నిభస్మము.

మేధావిబొట్టు *mēdhavi-bottu.* n. A black spot of ashes worn by a Brahmin between his eyebrows after the termination of a sacrifice.

మెదిపిను or **మెదిపము** *mēdipinu.* [Tel.] v. a. To soften, make soft, triturate, మర్దించు. "కలియనూనితోడ కాటుక మేదింపి వలయు బూసికొనిధమునోర్చు." HK. iv. 177.

మేదిని *mēdini.* [Skt.] n. The earth, భూమి.

మేదు *mēdu.* [from Skt. మేదస్.] n. Marrow, మేదస్సు. "పారిలేదు మేదుపట్టను దొప్పలందు." DRA. 168.

మేదురము *mēdhuramu.* [Skt.] adj. Thick, compact, పొందికైన, దట్టమైన. Smooth, soft, bland, unctuous, saponaceous. పొందిక్కిన్న్ గ్ధ చేక్కైనమనుపుగల. "బహుమేధ్యోదుగ్ధతిమేదురోదరి పరిభ్రాంబులంజొల్చు." Swa ii. 49.

మేధ *mēdha.* [Skt.] n. Wit, understanding, apprehension, conception. బుద్ధి. ధారణ బుద్ధి, మహాప్రతిభబుద్ధి. "మాకు సర్వంబుసెప్పగ మేధగలదు." B. I. 5 xiii. 33. **మేధము** *mēdhamu.* n. A sacrifice, offering, oblation. క్రతువు, యజ్ఞము. **మేధావంతము** *mēdhavantamu.* n. Fineness of grain, something excellent, distinguished or rare. adj. Sensible, prudent. **మేధావి** *mēdhavi.* n. A wit, a man of intellect, a genius. మేధగలవాడు, సూక్ష్మబుద్ధిగలవాడు. ధీమంతుడు. **మేధావిధిమము** pregnancy of wit, cleverness. బుద్ధికౌశల్యము. **మేధ్యము** *mēdhyamu.* adj. Fit for a sacrifice, pure, purified, nice, delicate. పరిశుద్ధమైన. అమేధ్యము impure.

మేన *mēna.* [Tel.] n. Relationship through a paternal aunt, or a maternal uncle, or through a sister. adj. Connected or related through a maternal uncle or paternal aunt, or through a sister. **మేనకోడలు** *mēna-kōḍalu.* n. A niece, the daughter of a man's sister or of a woman's brother. భగినీపుత్రిక, తోడబుట్టినదానికూతురు. **మేనత్త** *mēn-atta.* n. An aunt, a father's sister, or the wife of a maternal uncle. తండ్రితోడబుట్టినది, మేనమామభార్య. **మేనబావ** *mēna-bava.* n. The son of a father's sister, or of a mother's brother, who is thus called if older than oneself. మేనత్తమేనమామలకూతురు. **మేనమరదలు** *mēna-maradalu.* n. The daughter of a father's sister or of a mother's brother, who is thus called if younger than oneself. మేనత్తమేనమామలకూతురు. **మేనమరిది** *mēna-maridi.* n. The son of a father's sister or of a mother's brother, who is thus called if younger than oneself. మేనత్తమేనమామలకొడుకు. **మేనమామ** *mēna-mama.* n. A maternal uncle. తల్లితోబుట్టినవాడు. **మేనరికము** *mēna-rikamu.* n. The relationship that exists between a man and his father's sister's or his mother's brother's family, మేనత్తికూతురు మేనమామకొడుకులింగా నుండుటము. **మేనల్లుడు** *mēnailudu.* n. A nephew, son of a man's sister or of a mother's brother. తోబుట్టినవానికొడుకు, ఒకరేపు తోబుట్టినవానికొడుకు. **మేనవరిసె** *mēna-rarine.* n. The daughter of a father's sister or of a mother's brother, who is thus called if older than oneself. మేనత్తమేనమామలకూతురు.

మేనక *mēnaka.* [Skt.] n. A goddess (answering to Hebe), wife of Himalaya and one of the courtezans in heaven. స్వర్గవేశ్యాభేదము, హిమవంతునిభార్య. **మేనకాత్మజ** *mēnaka-atmaja.* n. The daughter of Menaka; an epithet of Parvati, wife of Siva. పార్వతి.

మేని *mēni.* [Tel.] n. Brightness, కాంతి.

మేను, మే, మెయి or **మై** *mēnu.* [Tel.] n. The body, శరీరము. Birth, జన్మము. A side, పార్శ్వము. "ఇటమేనంజొడుచుచు," ఆము. vi.

ఒకమేల on one side. ఒకపక్కయందు. మేపు తొలుపు or మేతొలుపు one who has a bodily form, శరీర. మేపుపుట్టువు or మేపు పుట్టువు *mē-puṭṭuvu* n. A daughter, కూతురు, తెనూజ. A son, కొడుకు, తనూజుడు. మేమరువు or మెయిమరువు *mē-maruvu.* n. Armour, a piece of armour, కవచము.

మేపు *mēpu.* [Tel. from మేయు.] v. a. To feed, graze, మేయజేయు. To herd or tend cattle, పశువులను కాచు. వాడు పశువులను మేపు తాడు he grazes cattle. n. Food, fodder, pasturage, grazing, forage. పశుగ్రాసము, తిండి, మేత. మేపరి *mēp-ari.* n. Eater, feeder. తినువాడు, భక్షకుడు. మేపింపు *mēpintsu.* v. a. To make (one feed on): to make (one) tend (cattle) తినిపించు. మేయుంట్లు చేయు.

మేమండు *mēmaṇḍu.* [Tel.] n. Consent. సమ్మతి, మేకోలు.

మేమెయిం or మైమై *mē-meyi.* [Tel.] n. Ease, అనాయాసము. adv. Easily, అనాయాసముగా.

మేయు *mēyu.* [Tel.] v. n. & n. To feed, graze, eat, as cattle, పశ్వాదులు మేతనుతిను. మేఘములు కొండమీద మేస్తవి the clouds hang over the hill.

మేర *mēra.* [Tel.] n. A limit, boundary, space, distance. ఎల్ల, హద్దు, మితి, మట్టు, ఎడము. An instalment, వాయిదా. Order క్రమము. An arrangement, ఏర్పాటు. "దరి మేరలేని బాధకు తాళికేను." SD. vi. 95. "మీరు మన్నింపుతో మనవు మేరయొప్పుక." B. X. 73. 12. Respect, మర్యాద మేరయుంచి, మర్యాదనుబట్టుకొని. A fee in money, in goods or in grain. మేరలేని దుఃఖము boundless grief. మేరతప్పు to transgress. నాలుగు మూరలమేర a space of four feet. మేరకు *mēra-ku.* prep. Up to, according to. శక్తిమేరకు, బుద్ధిమేరకు according to reason. ఆజ్ఞమేరకు according to orders.

మేరువు or మేరు *mēruvu.* [Tel.] n. A pyramid, a cone. శిఖరము, కూటి. The centre jewel in the top of a necklace. A carboy, jar, or great bottle of rose water. The top or ridge of a pent roof. [Skt.] The name of Mount Mēru, a mountain of gold (the Olympus of India), హేమాద్రి.

మేలము *mēlamu.* [Tel.] n. Jeering, joking, fun, sport, ridicule. పరిహాసము, కోడిగము, హాస్యము. మేలమాడు *mēlam-āḍu.* v. n. To joke, కోడిగమాడు.

మేలు *mēlu.* [Tel.] n. Good, kindness. ఉపకారము. Good fortune, prosperity, favour, happiness, క్షేమము, శుభము. Profit, advantage, లాభము. Righteousness, పుణ్యము, సుకృతము. Excellence, superiority, విశేషము. Love, మోహము. Pride, మదము. "బదులుపలుమేలులేదో." P. iv. 119. అక్కడికి పోతే మేలు it would be better to go there. ఆదిమేలు so much the better. మేలెరుగు to be grateful, remember kindness. కీడుమేలు తెలిసినవాడు one who knows good and evil. మేలుకలికాలము in time of prosperity. "ఎప్పుడుకలికాలమెట్లుండెనో మాకు మాన్యతగాకష్టము మేలుతథ్యమనంగ." Bhārat. మేలు or మేలి adj. Upper, higher. ఉన్నత, అధికము, మై. Good, better. Noble, fine, excellent, superior, శుభమైన, శ్రేష్ఠమైన. మేలుమిద్దె an upper storey. "లోపలియింటి స్తులోని మేల్మిద్దె." Sārang. D. 113. మేలుగోడ the top wall, battlement, parapet or rail wall. మేలుముసుకు the outer cover. మేలు వాటు or మేలువార్త happy news. adv. Up, above, over, మేలు or మేలుమేలు interj. Well done! excellent! better and better! జయ, జయ జయ. మేలుకట్టు *mēlu-kaṭṭu.* n. An awning, a canopy, వితానము. "మేలిమిమీరగా మేలుకట్టులగట్టి, కమణీయ చీనాంబరములగట్టి." N. ix. 124. మేలు కమ్మిచీర *mēlu-kammi-chīra.* n. A cotton

cloth woven with a coloured border three inches broad. మేలుచెయ్యి *mēlu-cheyyi.* n. Superiority, మేచ్చు, ఆధిక్యము. adj. Superior, పైచైన. Victorious, గెలుపుగల. మేలుచెయ్యిగానుండు to prevail, to have the advantage. "అట్లు కమవారు మేలుచెయ్యి న ధరణిది." M. VI. ii. 2. మేలిమి *mēlimi.* n. Fineness, excellence. Pure gold: లేత కాంచనము. ఆపరంజి. మేలిమి or మేలి adj. Fine, excellent. B. X. 207. మేలిమిల్లు *mēl-illu.* n. An upper storey, మేడ, పైధనము. మేలుకోను, మేల్కొను, మేలుకోను, మేల్కను, మేలుకొండు or మేల్కొండు *mēlukonu.* v. n. To awake, rise. To be aroused, stand on one's guard, be alert. నిద్రలెలియు. జాగ్రతపడు. మేలుకోలుపు *mēlukolupu.* v. a. To awaken. నిద్రలేపు. మేలుకోలుపులు *mēlu-kolupulu.* n. Matin-song, reveille, music in the dawning. సుప్రభాతములు. cf. "the dulcet sounds at break of day, &c. మేలుకోలు *mēlu-kōlu.* n. The act of awaking, మేలుకొనుట. మేలుమురంగి or మేల్మురంగి *mēlu-murangi.* [H. dorangi] n. Fine velvet. *Fine shot silk.* విశిధమైన చేక్కవిప్పట్టు. "పటికంపు మెల్లనం జరిందుమేల్దరంగి." T. iv. 202. మేలువడు or మేల్పడు *mēlu-paḍu.* n. To fall in love, be enamoured, మోహించు, ఆశపడు. "ఎవ్వనిమాటిమేలుపడితే యాతనిందఁ దగాకీ." Vijaya. iii. 37. మేలుబంతి *mēlu-banti.* n. The top line, the copy set to a schoolboy learning to write. A pattern, మాదిక. One who is or sets an example; a paragon of excellence, an example, ఉదాహరణము. adj. Excellent, శ్రేష్ఠము, శ్రేష్ఠుడు, శ్రేష్ఠులు. "మేదినీనాథులకుఁ గల్ల మేలుబంతిగాఁ బ్రవర్తింపఁ జేల, దుష్ట-శిక్ష." Vish. ii. 116. "విజయవిక్రమాది భూవిభూషాలకుల్ల మేలుబంతిగవసుమతియేలుమండె." ib. vi. 63. మేలుమజ్జె *mēlu-maṭṭu.* n. An upper storey, చంద్రశాల. మేలుమజ్జెలు a kind of game played by boys. మేలురాసి *mēlu-rāsi.* n. The top part of a heap of winnowed grain. కూర్చుడైన ధాన్యపురాసు. మేలువాడు *mēlu-vāḍu.* n. A lover, విటుడు. వలపుకాడు, మంచివాడు. "అంతరాధకుమేలు వాడైమురారి." A. v. 56.

మేళకము *mēḷanamu.* [Skt.] n. Meeting, union, coming together. Connection, affinity, as of two languages. కలియడము, కూడిక. మేళము *mēḷamu.* n. Union, కూడిక. A set of musical instruments. వాద్యములజేత. A band of musicians, a set of dancers or singers. The music used by them. మేళగాండ్రయొక్కయు నటుల యొక్కయుగుంపు. పాటగాండ్రగుంపు. అ పెండ్లికి నాలుగుమేళములను పిలిపించివారు they sent for four bands to come to the wedding. ఆది యిప్పుడు మేళానికి పోవడములేదు she does not now dance. పాకిపి మేళము a pack of rascals. మేళతాళములు instrumental music. మేళవించు or మేళగించు *mēḷa-vintsu.* v. n. To unite, be joined, జేరుకూడు, కలియు v. a. To mix, unite in harmony, as the sound of various instruments. కలుపు, జేరికూర్చు, కూర్చుకూర్చు. "ఆరీతి నపుడు పాటకాండి తెమఁక, వీనిమేళవించి వెలువడే మొలనవిలో నిక్కి." KP. ii. 98. "కిన్నరగాంధర్వములు మేళవించుచట్టి, చెలువమునిండుమఖులఁ." Jaimini. v. 125.

మేవ *mēva.* [Tel.] n. A fish called White Pomfret, a species of turbot; *Stromateus argenteus*; also called బొచ్చె.

మేవడి *mēvaḍi.* [Tel.] n. Humility, gentleness, నమ్రత. An expedient, tact, ఉపాయము. adj. Proper, fit, ఉచితము. మేవడికాడు *mēvaḍi-kāḍu.* n. A gentleman, a humble man, నమ్రతకలవాడు. A man of tact, ఉపాయశాలి.

మేవు Same as మేవ (q. v.)

మేషకము *mēshakamu.* [Skt.] n. A kind of plant, *Amaranthus campestris.* కీరాకము, మారిషము, వీరుచిర్ర.

మేషము *mēshamu.* [Skt.] n. A ram. The sign *Aries.* బాట్టేలు, మేషరాశి. మేషాక్షీ పుష్పము *mēsh-ākhsi-kusumamu.* n. A sort of Cassia. మేషి *mēshi.* n. A female sheep, an ewe, ఆడగొర్రె.

మేస్త్రీ *mēstrī.* [Eng. 'Master.'] n. A master workman. A head-workman.

మేహము *mehamu.* [Skt.] n. A urinary disease, especially, an inflammatory affection of the urethra, gonorrhœa. A venereal disease, gleet. Cachexiæ. స్త్రీసంభోగాధిక్యముచేత కలిగేరోగము. మేహగ్రంథి *mēha-granthi.* n. Venereal herpes. మేహరోగము *mēha-rōgamu.* n. A venereal disease. మేహవాయువు *mēha vāyuvu.* n. A venereal affection. A complaint wherein the limbs are stiff and contracted.

మై mai

మై or మయి *mai.* [Tel.] n. The body. శరీరము. Manner, విధము. A side, పార్శ్వము. A time, తడవ. "మస్తకమస్తక్యకజట్టి పోరుచిల్వ లక్రియసాగరానిలతులక్ మై మై చెలు మడ్జ వించు." Swa. iii. 83. మైకావలు a body guard. మైదీన a slender figure. ఇరుమైల on both sides. "తెల్లవారెయదుపుం బదిహాతులంగపోడి పోఁటులనియమైలంబోడుచుమదేనుమ బోవంబట్టి పటుంబుబ్బెవాడిట్లనియెక్." A. vi. 28. "ఇమైనరగెలు నెల్లిక్రమ్మంగ." Pal. p. 277. Prep. With, తో. "నిమ్మగొల్చెదిభక్తిమైనీజాత." "కాంతుడ్డతిభువఖ్యాతిమైనుండు." BD. v. 336. adv. Equivalent to గా, as ఒంటిమై alone, ఏకాకిగా. వేడుకమై joyfully, ఉల్లాసముగా. "కటకటమమ్ము నెంకరిటికాలములాయనదాని వొంటిమైనెలువలెవచ్చిరన్నచెలి." Vasu. iii. 147. మైతాలుపు or మయితాలుపు *mai-tālupu.* n. A corporeal being, a living creature, ప్రాణి, శరీర. మైపూత *mai-pūta.* n. The act of smearing the body with anything, such as sandal paste, &c, అంగరాగము. మైపోక *mai-pōka.* n. Lightness, కేరక. మైమరపు or మయిమరపు *mai-marapu.* n. Forgetfulness of oneself, ecstasy, a trance, పారవశ్యము. మైమరువు or మయిమరువు *mai-maruvu.* [from మరుగు.] n. Armour, mail. కవచము. మైమై, మైమయి or మయిమయి *mai-mai.* n. Ease. అనాయాసము. Freedom from danger, అనుకూల్యము. adv. Easily, without any difficulty, అనాయాసముగా.

మైకము or మయికము *maikamu.* [Tel.] n. Intoxication, insensibility, drowsiness. మత్తత, నిద్దు.

మైకోను or మయికోను *mai-konu.* [Tel.] v. n. To agree, consent. సమ్మతించు, ఇయ్యకొను. మైకోలుపు or మయికోలుపు *mai-kolupu.* v. a. To cause to consent or agree with. సమ్మతింపజేయు. మైకోలు or మయికోలు *mai-kolu.* n. The act of consenting, మయికోలుట.

మైజారు or మయిజారు *mai-dzāru.* [Tel.] n. The skirt or selvage of a garment. చీరకొంగు.

మైత్రావరుణి *maitrā-varuṇi.* [Skt.] n. An epithet of the sage Agastya, అగస్త్యుడు.

మైత్రి *maitri.* [Skt. from మిత్ర.] n. Friendship. మిత్రత్వము, స్నేహము.

మైథునము *maithunamu.* [Skt. from మిథునము.] n. Coition, sexual intercourse, కూడిక, సంగమము, స్త్రీపుంసంగతి, రతి.

మైద or మయిద *maida.* [Tel.] Same as మైకము. (q. v.)

మైదు or మయిదు *maidu.* [Tel.] n. Deception, deceit, delusion. మాయ.

Intoxication, మయిక్కు. Love-powder, magic-powder made to enamour one. మోహనద్రవ్యము, వలపుమందు, కోక్కొపొడి.

మైనము or మయినము *mainamu.* [Tel.] n. Wax. మధూచ్ఛిష్టము. తేటమైనము virgin wax, white wax. మట్టిమైనము bees' wax which is not purified. మైనపుపత్తి a wax candle. మైనపుబట్ట or మైనపుగుడ్డ wax cloth.

మైరేయము *mairēyamu.* [Skt.] n. Spirituous liquor, made from sugar. పెరుకురస మునచేసినట్లు. ఒకవిధమైనమద్యము. Wine made from the blossoms of a tree, *Lythrum fruticosum.* Rox. ii. 233.

మైల or మయిల *maila.* [from Skt. మలినము.] n. Uncleanness, foulness, impurity, dirt, pollution, ceremonial defilement, మాలిన్యము, అశుచిత్వము. A dirty cloth, మలినవస్త్రము. adj. Dirty, unclean. మైలవస్త్రములు dirty clothes. మైలావు or మయిలఆవు a cow of a grizzled colour. పొగచూరుగులఆవు. మడి మైల clean and dirty, foul and fair. **మైలక్రోసు** *maila-krōci.* n. A kind of musical instrument, మురికి. **మైలచూపు తొండ** *maila-chūpa-tonda.* n. A kind of lizard or bloodsucker. **మైలుతుత్తము or మయిలుతుత్థము** *maila-tuttamu.* n. Blue vitriol or sulphate of copper. తుత్థము. **మైలపడు** *maila-paḍu.* v. n. To become dirty or unclean, to become polluted, మలినమగు, అశుచియగు.

మైలారు or మయిలారు *mailāru.* [Tel.] n. The name of a petty goddess, ఒకక్షుద్ర దేవత.

మైవడి or మయివడి *maivaḍi.* [Tel.] n Consent, చక్కటి Suitability, convenience, అనుకూల్యము. Manner, విధము. Propriety, beauty, సౌమ్యత. adj. Convenient, suitable, అనుకూలము.

మైసాక్షి *maisākshi.* [from Skt. మేసాక్షీ.] n. A drug used in fumigation. Indian bdellium గుగ్గిలము. *Balsamodendron mukul, Balsamodendron agallocha.* మేసాక్షీపుష్పము a sort of cassia.

మొ mo

మొగు *mo.* [Tel.] n. A contraction for మొదలయిన; that is, etcetera, ఇత్యాది.

మొంకి Another form of మొండెము (q. v.).

మొండి *moṇḍi.* [Tel.] adj. Maimed, crippled, defective, imperfect. చేతులు కాళ్లు తెగిన, అంగహీనమైన. Bare; lopped. Blunt, blunted, మొక్కపోయిన. Stubborn, obstinate, perverse, pertinacious, impertinent, incorrigible, unmanageable, ungovernable, refractory, unruly, మూర్ఖమైన. మొండిమాటలు stubborn or rude language. మొండిపిల్లకాయ an obstinate or refractory boy. మొండిగోడలు bare walls. మొండిగంటము a blunt stylus. మొండిచెయి a maimed hand. మొండిచేతులు bare hands, i.e., hands without any ornament. మొండితోక a docked tail. మొండిమెడ a bare neck, i. e, without any necklace. వానిది మొండిప్రాణము he is tenacious of life. **మొండికత్తి or మొండికి** *mondi-katti.* n. A stubborn wretch, మూర్ఖుడు. **మొండిచేయు, మొండాడు or మొండాటలాడు** *mondi-chēyu.* v. n. To be unruly; to oppose. ఆగుర్రము మొండిచేస్తున్నది the horse is stubborn. **మొండితనము** *mondi-tanamu.* n. Stubbornness, obstinacy, మూర్ఖత్వము. **మొండిపరిన** *mondi-parina.* adj. Callous. కాయకాచిన. **మొండిపురుగు** *mondi-purugu.* n. The 'stumpy' snake, or *Amphisbena,* which looks as if the tail was lopped off. **మొండు** Another form of మొండి. **మొండెము or మొండియము** *mondemu.* n. A stump. The trunk of a body after the head is lopped off. కొట్టబడిన శరీరము, కబంధము.

A fragment, a limb lopped off, a separated member, ఖండము. **మొండెపుగామము** *mondepu-gamu*. n. An epithet of Rāhu. రాహువు.

మొకద్దమా *mokaddamā*. [H.] n. An affair, business.

మొకమాలు Same as **మొఖమాల్** (q. v.).

మొకము See **మొగము**. **మొకమాటము** or **మొగమాటము** *moka-māṭamu*. Corruption of **మొగమోటము**. See under **మొగము**.

మొకరము Same as **మొక్కరము** (q. v.).

మొకరి *mokari*. [Tel.] adj Sounding, రొంపుట్టి. Noisy, prattling, అసంబంధపు మములాడుట్టి. **మొకరితుమ్మెద** *mokaritummeda*. n A large black bee, ధ్వనిచేసే తుమ్మెద. "పెత్తోవులకు వెకలులైగూడు మొకరితు మ్మెదలరో చలుగల మెరుగుదుం బారువులట్లు." Swa. iii. 37. టీ॥ మొకరితుమ్మెదలు, నిండుతు మ్మెదలు.

మొక్క *mokka*. [Tel. short for **మొలక** from **మొలచు**.] n. A germ, shoot, young plant. నారు, చిన్నచెట్టు. Bluntness, disgrace. వాడిమిలేమి. భంగము. A stub of wood. చెట్టు నరికినగా మిగిలినమోడు. **మొక్క నవ్వు** a budding smile, a slight laugh. "ద్రక్కు నంబోడము మొక్కనగవుల మోహదమ్ములకు మోక్కొక్క వింత." A. iv. 45. **మొక్కపైరు** young corn. **మొక్కనట్ట** to transplant. వాణ్ణి **మొక్కభంగచినారు** they disgraced him. **మొక్కచెడు** *mokka-chedu*. v. n. To be disappointed or disgraced, భంగపడు, అవమానపడు. **మొక్కచెడి వచ్చినాడు** he returned home disgraced. **మొక్కచెరుచు** *mokka-cheruṭsu*. v. a. To disgrace, disappoint. భంగపరుచు. **మొక్కచేయు** *mokka-cheyu*. v. a. To blunt. పదును చెరుచు. **మొక్కజొన్న** *mokka-jonna*. n. Maize, Indian corn, a large species of the Great Millet. Rox. i. 263. **మొక్కడి** or **మొక్కడీడు** *mokkaḍi*. n. An obstinate man. ముష్కరుడు. An elephant without tusks. కొమ్ములులేనియేనుగు. **మొక్కడు** *mokkaḍu*. n. A firm or determined man, a strong man, బలిష్ఠుడు, బలిసినవాడు. **మొక్కడుగు** *mokk-aḍugu*. n. The stumps of corn which yield a second crop. **మొక్కపడు** *mokka-paḍu*. v. n. To be disgraced, **మొక్కపరుచు**, **మొక్కచెరుచు** or **మొక్కపుచ్చు** *mokka-paruṭsu*. v. a. To disappoint, disgrace. భంగపరచు, అవమానము చేయు. **మొక్కపోవు** or **మొక్కబోవు** *mokka-pōvu*. v. n. To become blunt, వాడిచెడు. To be disgraced, to be disappointed, భంగపడు. **మొక్కమానిడి** *mokka-mānidi*. n. The Cashew nut, జీడిమామిడి.

మొక్కట్టు *mok-kaṭṭu*. [Tel. **మొకము**+**కట్టు**.] n. Features, lineaments, face, likeness. ముఖసాదృశ్యము.

మొక్కను or **మొక్కపుచెట్టు** *mokkanu*. [Tel.] n. The name of a tree.

మొక్కరము or **మొకరము** *mokkaramu*. [Tel.] n. A post, స్తంభము. A prop. A bar set against a door to keep it shut. తలుపు మొగటిచ్చినామాను, గడియ, గడెమాను.

మొక్కలము or **మొక్కలితనము** *mokkalamu*. [from Skt. **ముష్కరము**.] n. Obstinacy, stubbornness, **ముష్కరత్వము**. Bravery, courage, valor, heroism, కొండ్యము, ధైర్యము. Spiritedness, enthusiasm, joy, ఉత్సాహము, **మొక్కలములు** stubborn language. adj. Stubborn, obstinate, **ముష్కరమైన**. Irresistible, అప్రతిహతము. "ఎక్కడిసిద్ధిసాధ్యం బెక్కడి చుట్టబలమింకనేటిపిరాయుల్. మొక్కలపుశ్రుతిం బొంటిం బిక్కిన జంపుటరుదీ పిసులు బలసిరా." Vish. viii. 446. "చ॥ మనుజనియోయుసత్వముమనంబునజెల్గిలిదా యయనప్పుడీ, మృనివరుడిట్లపోలెక్కిపు మొక్కలమై శుకంబుగానీయయ్యా." M. XII. iii. 100.

శ్వపొక్క్-లపై, అవగా దరూపిహీముపై. **మొక్కి** or **మొక్కిక** *mokkali.* n. The flash or sparkle in a ruby. రంభలోని అధీరత్వాది. **మొక్కిలి, మొక్కిరాడు, మొక్కిడు,** or **మొక్కిలుడు** n. An obstinate man. దుష్కుడి, మూర్ఖుడు. A guard, a sentry, కావలివాడు. A hero, a courageous man, శూరుడు, రోహగాడు. "నీవు మంత్రివిద్వేషులు మాన్యపరాభవంబును ప్రజాపీడనంబులును లని, మొక్కిడినటయు ముచ్చిలిమంత్రులా. తని పాపియతనినందమునిరాజ్య." M. XIV. i. 23.

మొక్కు- or **మొక్కు** *mokku.* [Tel.] v. n. To prostrate oneself, to bow, to make an obeisance, నమస్కారముచేయు. **మొక్కు-బోయిన** దేవుడు ఎదురుగావచ్చినట్లు the god I came to worship has met me in the way. n. An obeisance, a vow, దండము, వ్రతము, **మొక్కుబడి** or **మొక్కుబడి** *mokku-badi.* n. A vow. జీవశాస్త్రీయ, వ్రతము. **మొక్కుబడి** వాండ్రు those who are under a vow. **మొక్కుకొను** or **మొక్కుకొను** *makkukonu.* v. n. To vow or to make a vow. ప్రార్థన చేసికొను.

మొఖమల్ or **మొకమాలు** *mokhamal.* [H.] n. Velvet.

మొఖాసా *mokhasa.* [H.] n. A village held on service tenure. A village granted at a favourable assessment or no assessment, to any person for past or expected service. **మొఖాసాదారుడు** a person holding the above.

మొగ *moga.* [from Skt. ముఖము.] n. The tip, point, end; the beginning, మొదలు. The mouth of a river, &c. మొన, నది సము ద్రాదుల ముఖము. An entrance, ద్వారము, ఆ మొనను at the beginning. A blossom, పువ్వు. **మొగకొను** *moga-konu.* v. n. To begin, commence. మొదలు పెట్టు. To meet, turn the face towards, అభిముఖమగు. "ది మునీంద్రముఖముఖము లనిత్యములలావా వాని యూన మకాలంబున ముదము గోరకు మొగకొనదీయమి యుయువుళాంతిగోరుజనులకు." M. XII. i. 196. See మొగదల.

మొగ or **మగ** *moga.* [Tel.] adj. Male. పురుష. **మొగచెంపల** side locks. **మొగతనము** *moga-tanamu.* n. Manhood, virility, పుంస్త్వము. **మొగవాడు** *moga-vadu.* n. A man, a male, a husband. పురుషుడు.

మొగకట్టు *moga-kattu.* [Tel.] v. n. To sound. మ్రోగు.

మొగడ *mogada.* [Tel.] n. A bud. A boss or knob on a shield or door. మొగ్గ, కుసుమ. "విత్తులేనియట్టి వృక్షమొక్కటిపుట్టి ఫలమంపువ్వ మొగడపత్రలేదు, వాసనులేదుచూడ పాపాటుకు లెస్స. దీనిభావమేమి తిరుమలేశ.' Tirumalesa. "పూమొగడతోరణులదూనులతాంగిమొక్క." R. iv. 60.

మొగదు *mogadu.* [Tel.] adj. Stubborn, obstinate. మూర్ఖ పైన. మొండి. "అనిచిలుకయు కలికినివమ్ములుమంచి మొనదు సాహసవెరగినమనుజులకు వేగ. నన్నుకినుకటించి కూడబుట్టిన వీరెనవమాన్పి వేయుచున్నట్లుజనుడు." N. ix. 359.

మొగదు *mogadu.* [Tel.] n. The ridge of a roof, ఇంటిపడికొప్పు. plu. మొగిళ్ళు or మొగదులు and మొగలు. Gen. మొగలి.

మొగము or **మొకము** *mogamu.* [from Skt. ముఖము.] n. The face. ముఖము. Front, ఎదురు. An entrance, door, ద్వారము. adj. Chief, ముఖ్యము. **మొగచాటు** *moga-chatu.* n. Surfeit, disgust in eating, ముఖమొట్టడము. "తినితినిచావ్రపు వీవైన మొగచాటు, సాకులు సుటచేప్పనగము." Venkateswara. ¿. 16. **మొగతప్పు** or **మొగతిరుగు** *moga-tappu.* v. n. To have the face turned away, విముఖమగు. **మొగపల** *mogadala.* n. The end or butt (of a wall.) ఎదురు, ముందిభాగము. **మొగపట్టు** or **మొగముట్టు**

moga-patta. n. An ornament for a horse's head something like a cavesson, ముఖపట్ట. "మణుల మొగపట్ట పన్నిసాహినీయొక్కండు." Swa. iv. 37. **మొగవడు** *moga-padu.* v. a. To see, చూచు. **మొగసాళము** or **మొగనాళము** *moga-palamu.* n. The front portion of a house, &c, ఇల్లు లోగదు వాని ముందటిభాగము. **మొగపిరికి** *moga-piriki-* (మొగము + పిరికి.) n. A tortoise, తాబేలు. **మొగము కప్పించు** to abscond, disappear. **మొగపు** *mogapu.* (మొగ+పూసు.) n. The front portion of a necklace, హారాదులముఖభాగము. A buckle. కంఠభూషణముయొక్క ముఖభాగము. "ధాత్రీసుతాదేవి తాల్చినమున్నటి మొలనూలిరత్నంపు మొగపదం." Prabhavati Pradyumnam, i. 3. **మొగమిమ్ము** *moga-mitsu.* v. n. To show the face, to favour, to be pleased, దయచూడగు. **మొగమోటము, మొగమొటము, మొగమోతు** or **మోగమోటము** *moga-mōtami.* n. Partiality, pity, compassion, దాక్షిణ్యము. Hesitation, doubt, సంకోచము. **మొగమోడు** *mogam-idu.* v. n. To be ashamed. సిగ్గుపడు. "ముంగిటికేచెంచి మొగమోడకునికి." Abhim. 47. To be partial, దాక్షిణ్యపడు. To hesitate, సంకోచించు. **మొగవాడ** *moga-vāda.* n. The front door of a temple, గోపుర ద్వారము. "అమరిమొగవాడ దరిచిచీఱింప." BD. iv. 661. **మొగవీణె** *moga-vīne.* n. A kind of వీణె, ముఖవీణె. **మొగసరి** *moga-sari.* (మొగము + సరి.) Same as మొగమట్టు (q. v.). **మొగసాల, మొగసల** or **మోసాల** *moga-sala.* n. An entrance hall. ఇదం. ముఖమంటపము, నగితిల వాకిటిచావడి. "వీతిమ్ముండు పెద్దమొగసాలం బాలమూలంగావలివెట్టె." M. ix. ii. 34. A porch in front of a house, తలవాకిటిపంచె.

మొగరంబము *moga-rambamu.* [Tel.] n. The large black bee, భ్రమరము, గుంపెద.

మొగరము See మొగ్గరము.

మొగరింతు *mogarintsu.* [Tel.] v. a. To surround, to seize, ఆక్రమించు.

మొగలాయి *mogalāyi.* [H.] adj. Mogul. కర్ణాటకపు.

మొగలి or **మొగిలి** *mogali.* [Tel.] n. The Screw Pine, or Mangrove, *Mandanus odoratissimus.* (Rox. iii. 738.) కేతకి. **మొగిలిచాప** a mat made of its leaves. **మొగలాకుగొడుగు** an umbrella made of its leaves. **మొగిలి దండ్లు** the drooping tips of the branches. **మొగిలిపువ్వు** the fragrant flower of this tree. **మొగిలిపాము** a snake said to be found in its flower. **మొగలిరేకు** a petal of its flower, or an ornament worn by women on the head. **మొగలి కోడి** *mogali-kōdi.* n. A watercock. ఒకపక్షి. **మొగలిపనస** *mogali-panasa.* n. The pineapple, అనాసపెట్టు **మొగలేరు** *mogalēru.* (మొగలి+ఏరు.) n. The celestial river. ఆకాశగంగ. The name of a stream, also called సువర్ణముఖి. "మొగలేటిమడువున." Kālahas. ii. 161. BD. iii. 349. **మొగలివాకిలి** *mogali-vākili.* n. An entrance to a town, పురవాకిలి. A town hall where criminal cases are tried. కచ్చేరి. హాజోలము. "పురిపాతములు వేసిను వీరుచోదుపింటము వెలుగొందుగిన్నె కి పటంబుగైకొనిచోరుంచించు నవ్వినడబొళ్ళింది మొగలివాకిటికీడిచి గోరదండాల మొగలంబు జూడని." Valeswara. v. 85.

మొగవడము *mogavadamu.* [Tel. మొగ+ పడము.] n. A black blanket thrown over an elephant, ఏనుగుమీదకప్పు కల్లనికంబలి.

మొగాళము *mogalamu.* [Tel.] n. The head of a canal carried from a river to irrigate the fields, ఏటికాలువమొక్క మొదల, ఆరంభము.

మొగి *mogi.* [Tel.] n. An attempt, పూనిక. "నీ ద్వాదశాహ్నికోత్తిమపత్రయూనంబు మొగిసేయుచున్న యమ్మనులకడకు." భార. ఆది. i. Total

a group. మొత్తము, గుంపు, సమూహము. Joint property, ఉమ్మడి. ఇది వారికి మూకు మొగి or మొగినిచున్నది this is held jointly by us. "మా ధీనుండుమీఱ, . . అతిబలుండను మనువారొక్క మొగియును, గుమిత్రుండయు మిత్రవర్యయు మనువారొక్క మొగియును, శుచిరుండను శుచర్ముండు మనువారొక్క మొగియును నిట్లు మూడు మొగ్గంబులై." భార. ఆది. Manner విధము. A time, ఆవృత్తి. ఒక్క మొగి or ఒక్క మొగిలో at once. ఒక్క పెట్టున. "తుక్క మిగిలి యొక్క మొగిలో దిక్క టిల్లి." adv. At first, ముందుగా, ముందర. "తనునిదితకదనియెడలో బవకసాధులను పీడవాఁకొన్నల్ మొగిదేయుదుర్వినీతుల కనునమిత్రొగ మనులై వధియుంబింతే." M. I. i. 130. మొగియు mogiyu. v. n. To attempt, to undertake, పూను. To spread all over, to surround, as darkness, కవియు.

మొగిలి See మొగలి.

మొగుటు mogutu. [Tel.] n. The ridge of a roof. మొగుటేవాసము the ridge pole of a roof. ఇంటెనడ్డికొప్పు.

మొగుడు mogudu. [Tel. from మొగడు. See మొగ్గు.] v. n. To be closed, as a flower, the hands, &c. ముకుళించు. మొగుడు, మొగుడుచు, మొగుడ్చు, or మొగిడించు mogutsu. v. a. To cause to be closed, as a flower, &c. To close, shut (the eyes), fold (the hands.) ముకుళించు. "సాష్టాంగదండప్రణామంబుచేసి నిలిచి కరంబులు మొగిడించి." Vish. ii. 72. "చనిమంత్రులెల్లహస్తములు మొగిడ్చి యున్నరహాదు నకంటియుదెలుపు." Sar. D. 283. "కేల్మొగిడించిభిక్షనమస్కరించి." Parama Yōgi Vilāsa. Dwip: page 238.

మొగుడు mogudu. [Tel. for మగడు.] n. A husband. భర్త.

మొగులు, మొగిలు, మొగాలు or మొయిలు mogulu. [Tel.] n. A cloud. మేఘము. "కాలయమదూడిదొంగులలో కాలాకృతిబొదలుచదంగదిరిపొనని." R. vi. 10. మొగులులోకడీమి mogulu-kadimi. n. The tree called *Nauclea Orientalis*. కడపచెట్టు, పీరుకడిమిచెట్టు. మొగులుదారి mogulu-dāri. n. The cloudy road, i. e., the sky, ఆకాశము.

మొగ్గ mogga. [Tel. another form of మొగడు.] n. A bud. ముకురము. A feat performed by gymnasts in falling back. మొగ్గవాలుడము or మొగ్గవేయుడము the feats or contortions practised by acrobats; as that of falling back and dancing on the feet and hands. మొగ్గనాలు to bend backwards touching the ground with the hands. మొగ్గవిచ్చు mogga-vittsu. v. n. To unfold as a flower, వికసించు. To be scattered. చుక్కాయిలలు.

మొగ్గలము Same as మొక్కలము (q. v.).

మొగ్గు or మొగ్గు mogga. [Tel.] v. n. To incline, to lean on one side. To be depressed, as a scale in weighing, to bow down, under a burden, to show an inclination toward, to be inclined to, వంచు, వాలు, కూలు, "అంబరంబులమొగ్గై నమోపతిపైన్." BD. v. 268. n. Leaning, inclination ఒకపక్కుకై కూలుడము, వంచుడము, వాలుడము, "దిగ్గనలేచియోబసవధీమణి మామకిరోచమాగ్గమే మొగ్గనుగాఁ బోదమని మంచారునిపంపె." Chenna. iv. 305. మొగ్గను, విశేషముగానున్న వి. ఘనముగానున్న ది. మొగ్గటిల్లు మొగ్గతిలు or మొగ్గతిల్లు moggatillu. v. n. To bend down, to stoop. వంచు. To kneel down, మోకాల్లు. "చనికీలుజడిగ్గిన మునుపే మొగ్గతిలఁ." BRY. ii. 437. "మంచిటికార్చుటనిని మొగ్గతిలఁబడియను, మునులుపలయనై, నెనయున్నమారీయము." M. VI. iii. 218. మొగ్గరము moggaramu. n. An array, వ్యూహము. "అనుచు వేకంబోయకనును మొగ్గమ్మై కనుపట్టుమల్కాలగ్నములమూల." R. v. 112. M. IX. i. 318.

మొటిక or మొట్టిక motika. [Tel.] n. A sprout, మొలక A fragment, తునక.

"ఏమిసేవని నిన్నటియింకమొటికె." IIa. iii. 25. టీ॥ మొన్నటిరాత్రిలోపిల్లవని భావము.

మొటిమ or **మొటిమె** *motima*. [Tel.] n. A pimple. యౌవనమందు ముఖముమీదనలిచేకాయ, తారుణ్యపుపిటిక. adj. Short, పొట్టి.

మొట్టమొదట See under మొదలు.

మొట్టు *mottu*. [Tel.] v. a. To rap with the knuckles. తలమీద వ్రేళ్లకణుపులతో కొట్టు. **మొట్టికాయ** or **మొట్టు** *motti-kayu*. n. A rap with the knuckles, a buffet, a cuff. వ్రేళ్లకణుపులతో కొట్టుదెబ్బ. **మొట్లమారి** *motla-māri*. n. One who often gets cuffed, మొట్టికాయలుతినువాడు.

మొట్టె *motte*. [Tel.] n. A kind of fish. బడిమొట్టె and వాగమొట్టె are its species.

మొడికట్టు *modi-kattu*. [Tel.] n. Fashion, mode. విధము. "మొత్తమాంబలంగె మొడికట్టుపనులచేష్టలు మేల్కట్టులవాలులవిరులు." IIa. ii. 13.

మొత్త *motta*. [Tel.] n. A side. ప్రక్క. The end, origin. మూలస్థానము. The side way at a door way. వాకటిమూల. The corner or end of a wall. ప్రక్కగోడ. A bank thrown across a stream. ఎలిసెమొత్త a fat side or paunch. మొత్తెలపిసె having heavy hips. కనుమమొత్తనుకాచియున్నారు they lay hid in the side of the hill pass. **మొత్తపిరి** *motta-piri*. n. A straw cushion placed under the bucket that works in a water-lift.

మొత్తము *mottama*. [Tel.] n. The total, whole; a flock, multitude, heap, or collection. సమూహము, సందడి. శూరులమొత్తము a multitude of heroes. కోతిమొత్తము a herd of monkeys. వింటిమొత్తము a heap of bows. మంటమొత్తము a mass of flames. "మంచుమొత్తములోన మార్తాండుడున్నట్లు." Kālahas. i. 22. మంచుమొత్తములోన, in a mass of clouds, మేఘసమూహము. "మెరుపుమొత్తంబులు మీరనుత్తరమున." Zacca. iv. 26. మొత్తముగాచెప్పినాడు he spoke in general. మొత్తవ్యయము the total expenditure. మొత్తపుమాట a generic word. మొత్తముచేయు to make a total. మొత్తముగా in mobs. "పులులుమొత్తంబుగా పాదరేణ్డ్లలో దూరు." B. VIII. adj. Thick, దరుసైన. మొత్తపుదీక్షలు big lights.

మొత్తు *mottu*. [Tel.] v. a. To beat, smite, thrash. కొట్టు. "కత్తులకేడెములో కరముల దాల్చి, మొత్తుదెత్తువలశంబులడుల్లగొట్టి." Venkatachala Mahā. page. 171. To cut, నరుకు. n. A blow, దెబ్బ. **మొత్తించు** to cause to beat, కొట్టించు. **మొత్తులాడు** *mottu-l-ādu*. v. n. To fight, dispute or quarrel, కొట్లాడు. "పుణ్యాంగనలందులమునకు మొత్తులాడి." A. vi. 91. **మొత్తుపడు** *mottu-paḍu*. v. n. To be beaten, కొట్టబడు, కొట్టబడు. **మొత్తికోను** or **మొత్తుకోను** *motti-konu*. v. n. To beat one's own head or mouth in despair. To lament or wail. అక్కడికి పోవద్దని మొత్తుకొంటిని I entreated him not to go there. "అసుంగుమొగుడు చదుమొత్తి మొత్తి కొనుచు." Jagann. ii. 63. **మొత్తుకోళ్లు** *mottu-kōḷḷu*. n. Lamentations, howling, outcries, wailing. ఏడ్పు, పెడబొబ్బలు.

మొదలు *modalu*. [Tel. infl. మొదటి or మొదలి. abl. మొదట. plu. మొదళ్లు.] n. The beginning, origin, source. ఆది. మూలము. The root, stock. వృక్షమూలము. Principal, capital as opposed to interest. మూలధనము, అసలు. The chief, the head; the foundation of a thing, the basis. The foot of a mountain. చెవిమొదలు the lower tip of the ear. వడ్డీ మొదలు interest and principal. వాడు మొదలే మంచివాడుకాడు in fact he is not a good man. మొదల, అనగా మూలమునందు at the root. **మొదలు, మొదలుగ, మొదలైన, మొదలు**

గా or మొదలుగాగల *modalu.* adv. Et cetera. భేరిమొదలుగా drums, &c. (literally, beginning with the drum.) వాడు వచ్చినది మొదలు or మొదలుగా since his arrival. మొదలుకొను or మొదలగు *modalu-konu.* v. a. To begin. ప్రారంభించు. ఇది మొదలుకొని henceforth, beginning from this. వాడు వచ్చినది మొదలుకొని since his arrival. మొదలుచెడు *modalu-chedu.* v. n. To be ruined, root and branch. తుట్రుముచెడు. మొదలుపెట్టు *modalu-pettu.* v. a. To begin. ఆరంభించు. మొదట *modata.* adv. At first, at the beginning, in the first place. మొట్టమొదట *motta-modata* (మొదలు+మొదలు.) adv. At the very beginning, at first, first of all, ప్రప్రథమమందు. మొదటి *modati.* adj. First, earliest, original, primary, principal, capital, chief. వాడు అయిద్దులకు మొదటివాడు he is the father of lies, వాడు కలహానికి మొదటివాడు he was the beginner of the quarrel.

మొదవ *madava.* [Tel.] n. The grass named *Saccharum cylindricum.* బబ్బిగడ్డి.

మొదవు *modavu.* [Tel.] n. A milch cow. పాడిఆవు.

మొదుకు *moduku.* [Tel.] adj. Sharp. కరుకైన. Thick, దట్టమైన. మొదుకన *modukana.* n. Sharpness. కరకుదనము. Heaviness, బరువు. మొదుకని *modukani.* adj. Heavy, బరుసైన.

మొద్దడు *moddadu.* [from Skt. మూర్ఖ.] n. A booby, a blockhead, a great hulking fellow. వెఱ్ఱివాడు, మూర్ఖుడు. A stout man, లావైనవాడు.

మొద్దు *moddu.* [Tel. from మోదు.] n. A block, stump, pollard, lump, mass. స్థాణువు, మోడు. A blockhead. జడుడు, బద్ధకాలు. "నిర్మొద్దులకు జేసుకొన్నయట్లు." Vemia. 1073. ఎద్దుమొద్దు స్థిరబుద్ధిగానుండేవాడు a mere brute, a blockhead. adj. Blunt, not sharp, వదునులేని. Stout, thick, లావైన. మొద్దుపెదవులు thick lips. Stubborn, uncouth, lumpish, dull, stupid, callous. మోటుగానుండే, మేరుకులేని. మొద్దుగా *moddu-ga.* adv. Stupidly. మొద్దుపోవు *moddu-pōvu.* v. n. To become blunt, వాడికెనిదగు.

మొన *mona.* [Tel.] n. The point, end, extremity. అగ్రము, శీర్షస్థానము. An army, or detachment, సేన. A tube, కొన. A military array, వ్యూహము. A tribe, తెగ. The front, ముందు. "మన మొనలకుమీరి మూగిన వారలు పుమింకలో." M. VI. ii. 97. "లోమొన వెలిమొన, ఉనిమొన, మిమ్మొన, చతురమొన, పృష్ఠపుమొన, పాపపుమొన, దాటుడుమొన, కసలుమొన, అరిమీటుమొన, నెమీటుమొన, పరశౌర్యపుమొన, లాడిగాండ్ల పదిగండుమొనా వాఁ డెలినిన." H. i. 245. మొనలాపోయినకత్తి a knife with a blunt point adj. Last, furthest, utmost. కడపటి. మొనకట్టు *mona-kattu* v. n. To attempt with enthusiasm, ఉత్సాహించు. n. Joy, rejoicing, enthusiasm, ఉత్సాహము. An amulet or drug used as a charm, పెట్టుమందులలో నొకటి. ఒకానొక సంధినుపూర్వక. "ఇదిదాకట్టు మొనకట్టిది, కాంతావశ్యకరమిది." S. i. 18. "ఐ లాక్షిప్తం ధీంబులను, మొనకట్టుము వాక్కిను." H. i. 174. adj Rejoicing, enthusiastic. ఉత్సాహకరమైన. మొనకాడు or మొనగాడు *mona-kādu.* n. A leader of an army, a hero, a principal; a ringleader, నాయకుడు, సేనాధిపతి, ముఖ్యుడు. దొంగలలోమొనగాడు a ringleader among thieves. మొనగోను Same as మొనయు. (q. v.) మొనచేయు *mona-chēyu.* v. n. To face or front in battle. మోహరించు. మొనచన్ను *mona-channu.* n. A nipple. Lit. the tip of the breast. చూచుకము. మొనతప్పు *mona-tappu.* v. n. To be turned away

as the face, to turn away from, విముఖముగు. "మొగఁదప్పితిని దిగ్గనఁ మన మొకటి నుప్పరిము." భార. కొ. i. **మొనయు** *monayu*. v. n. and v. a. To be, appear, happen, కలుగు. To busy oneself, to engage in. To prepare, be ready, attempt, ప్రాను, పనిపడు. To prepare for battle, రణోద్యోగముచేయు. To cover, to rest upon, ఒద్దు, కప్పు, ఆనించు. "మొండి మాటలాడి మొనసియుండుదురక్కి యమునిగెల్వనె చటు నలవిగాదు. " Vēma. 864. "మొనయుచింతాశ్రేణిమూక వెన్నుఁ." Swa. iv. 148. టీ: మునుము, కప్పుకొనుట్టె. **మొనపు** or **మొనుము** *monapu*. v. a. To cause to attempt, ప్రాఁజేయు. To cause to happen, కలుగఁజేయు. To put, place. మోపు, ఉంచు. "అనినఁ గైటభ్వైరి నవ్వి, దురాపాంకూ ముల్ మోపి, మనపంగొం డొక నిశ్చయవ్రతమునఁ." Parij. iv. 12. **మొనపు** n. An attempt, ప్రాణిక.

మొనరు *monaru*. [Tel.] v. n. To be pretty, ఒప్పు.

మొన్న *monna*. [Tel. మొదలు+నాడు.] n. The day before yesterday, స్మరణకు, నిన్న టికిన్న. adv. The other day, lately. అటు మొన్న the day before that, three days ago. మొన్నటిసంవత్సరాది last New Year's day. మొన్నటిబృహస్పతివారము last Thursday (though five days ago.)

మొప్ప *moppa*. [Tel.] n. The dragonet, *Callionymus lyra*, a fish with a projection like a switch from its shoulders. **మొప్పలు** *moppalu*. n. A fish's gills. చేపయొక్క ప్రువ్వారె.

మొప్పె or **మొప్పీయ** *moppe*. [Tel.] n. An idiot, a head-strong, obstinate fool. మూర్ఖుడు, మూర్ఖురాలు. మొప్పపు నూరకుం మొనఁ a fool has a mouth a cubit wide. adj. Stiff, బండయైన. "మొప్పెశరీరము." భీష్మ. iv. **మొప్పెతనము** *moppe-tanamu*. n. Idiocy, stubbornness, pertness. కొంచెము, మూర్ఖత్వము.

మొయిలు or **మొయిలు** *moyilu*. [Tel. another form of మొగులు.] n. A cloud. మేఘము. Vasu. ii. 49. plu. మొయిళ్లు.

మొర *mora*. [Tel.] n. A cry, scream, lamentation, complaint, plaint. A declaration, statement. ఆర్తనాదము. Also, another form of కొర (q.v.) **మొరపెట్టు** *mora-pettu*. v. n. To scream, cry, yell, lament, wail, cry aloud, complain. ఆర్తిధ్వనిచేయు, ఆపదను, పడిన అన్యాయమునుగూర్చి చెప్పు. మొరపెట్టుకొను to howl, make a complaint, complain, తనకు కలిగిన అన్యాయమునుగూర్చి చెప్పుకొను. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యములేదని శాస్త్రములు మొరపెట్టుచుండగా while the Sastras declare that women have no independence.

మొరకు or **మొరకుడు** *moraku*. [from Skt. మూర్ఖ.] n. An idiot, a blockhead, an obstinate fool. మూర్ఖుడు, మూర్ఖస్త్రీ, కొటువాడు, జడుడు. "మొరకులుగుట్ట స్వరాజ్ఞ భోగివరబంధులకు మిదివరు." M. V. iii. 233. adj. Stubborn, brutish. Too hard to bite, కరకైన, పరుషమైన, కొరికితే నరనరమునియుండికి కరకుముగా నుండే, మూర్ఖమైన, మొండి. "మొరకుపనిరకును గాదాకు, గాముండుఁగాఁది." BD. iii. 1388. **మొరకుతనము** *moraku-tanamu*. n. Stubbornness. మూర్ఖత్వము. Anger, rage, కినుక. **మొరక** *moraka*. n. Harm, mischief, damage, defect, deficiency. కొఱత. న్యూనత. adj. Defective. న్యూనము. **మొరకడము** *morakadamu*. n. Wickedness, mischief. దొడ్డతనము.

మొరగు or **మొరఁగు** *moragu*. [Tel.] v. n. To hide. దాగు, చాటు. v. a. To delude the eyes, to deceive, వంచించు, దాచు, మరు చుచేయు. కన్ను మొరగు to wink, to connive

at, to shut the eyes. "మొరగినిదురింపుచో నిది తరియనుటం బంపలోయెనం బదమనుచున్." P. iii. 243. టీ॥ మొరగి, కనుమరుగై. "నీడను దుష్ఠభార సేలకు వెలిగాగ వడుగు వెట్టిరుగనాశ్మమొరగి, మొగటిదలపనరులకొరదనికొడవడే, కరజీవ్యతుల్యదేవికన్నచ్చాము." Swa. iv. 146. టీ॥ ఆత్మ మొరగి, మనస్సుమునిచేసి, మనస్సుకు ఎరుకలేకుండా. n. Hiding, concealment; delusion, deception, వంచన. One who deceives, a cheat, వంచకుడు. adj. Deceptive, cheating, వంచకమైన.

మొరటు *moratu*. [Tel.] n. An obstinate fool, మూర్ఖుడు. "మొరటుమొగిసిద్ధి మొరయుయాత్రకు." Vēma. 1965. **మొరటుతనము** *moratu-tanamu*. n. Stubbornness. మూర్ఖత్వము. **మొరడు** or **మొరటి** *moraḍu*. adj. Hard, hardened, rough, knotty, stubborn. కఠినుడు, కఠినమైన, మూఢుడైనవాడు. "మొరడువంగినవెట్టియిదుకను." P. iii. 193. టీ॥ కఠినుడు పాషాణ, దుర్బిమిచేత అవినయుడైన. **మొరడు** n. A block, a stump; a knot. మొద్దు, మాడ్, మోడు. "మొట్టుచాకిశేరు మొరడుకమ్మశేరు." Vēma. 2084. **మొరడుపాషాణ** *moraḍu-pāṣāṇa*. adj. Hard, grown hard by age, having the limbs contracted by disease. కఠినుడుపాషాణ. ముద్దలుకట్టుకొనిపోయిన.

మొరప *morapa*. [Tel.] adj. Stony, gravelly; గులకరాళ్లనిల. మొరపురాళ్లు gravels, pebbles. మొరపనేల a gravelly soil. **మొరము** or **మొర్ము** *moramu* n. A pebble, gravel, గులకరాయి, జెల్లరాయి. **మొరపము** or **మొరవము** *morapamu*. n. A sound, noise. మోత, ధ్వని, రవము. "అందియల మొరపంబుకరుణం దొమ్మిదోదిరాత్మంబవిధమన." M. IV. iv. 24 **మొరవ** *moravа* adj. Blunt, మొనలేని, మొక్కపోయిన, మొనమపినిన, మొక్కయైన. **మొరవపోవు** *moravа-pōvu*. v. n. To be blunt. To be disregarded, or disused. మొక్కపోవు. **మొరవపోయిన** *moravа-pōyina*. adj. Blunted, మొక్కపోయిన, ఉడిగిన.

మొరమొర *mora-mora* [Tel.] n. A noise, murmur, ధ్వని, మ్రోత. **మొరమొరలాడు** *moramora-l-āḍu*. v. n. To crackle, మొరమొరయని మ్రోయు. To be enraged or furious. రోషవికారమునుచూపు.

మొరయు or **మ్రోయు** *morayu*. [Tel. another form of మ్రోయు.] v. n. To sound, resound, ధ్వనించు. **మొరయించు** *morayinṭsu*. v. a. To sound, cause to resound, roar. ధ్వనిచేయు, వాయించు. "మొరయించెవటుజ్యావాదము." R. iv. 82.

మొరవి *moravi*. [Tel.] n. The tree called *Celtis orientalis*. Heyne. శ్రీయూరంన్యక్షము, కోరపప్పు చెట్టు.

మొరసడము *mora-saḍamu*. [Tel.] n. A kind of dog, a terrier. ఉడుంపుకుక్క, పొలుసుకుక్క. "జోరిలములుమొరసడములు జూచిలి చాపముక్కశరనిధి." Swa. iv 67.

మొరసు or **మొరుసు** *morasu*. [Tel.] n. Gravel, a pebble, మొరము. మొరుసునేల a gravelly soil. adj. Rugged, stubborn. మోటు. "పాకనాటిపెద్ద మరిమొగాలపెద్ది దొరసుతోటపెద్ద దొరిగెద్ది. మొనములుండుమిధిమాసులోపల్ల నిల్వంట ప్రతిక్షకిక్కట్టుమనకేమ." Vēma. 1322. "మంటమోటాటిమొరకాటి పాకినాటి యుంటెలమాటాడకొండాల మొరసుసోనకొనిచకాళులుమొదలై." H. iv. 171.

మొరి or **మొరికి** Same as మొర్ర (q. v.)

మొరిసె *morise*. [Tel.] n. A little winnowing basket; చిన్నచేట.

మొరుగు or **మొరుఁగు** *morugu*. [Tel.] v. n. To bark, as a dog. మూయు. n. The bark of a dog, కుక్కకూత. A cry. కూత **మొరుగుడు** *morugudu*. n. Barking. (కుక్క) కూయుట.

మొర్ర or **మొర** *morra*. [Tel.] n. A cry, scream, outcry, wailing, lamentation, complaint. కేక, ఆక్రందన. "ధరణీశ

కడుమంచు శాపమ్మరిడక." BD. iv. 1961. దొంగలంటించిపడగానే కలకొట్టాపెట్టారో అని అరిచారు on being attacked by the thieves they screamed out. మొఱ్ఱోయనిదేవ్వు to howl, cry, vociferate. నేను మొఱ్ఱోవద్దని చెప్పితిని I cried 'Alas! do not do this.'

మొఱ్ఱి *morri.* [Tel.] n. A fault, want, defect, broken edge, as that of the moon in an eclipse. ("*Defectus Lunæ.*" Virgil) వెలితి, తొఱ్ఱి, అంగన్యూనత. adj. Defective, maimed, imperfect, damaged. Partial, as an eclipse. తొఱ్ఱి తొఱ్ఱి ఇప్పుడు గ్రహణమువట్టి చంద్రునిలో కొంచెము మొఱ్ఱిపోయి ఉన్నది as the eclipse came on, the edge of the moon appeared broken. వాడు పెళ్ళిచేస్తే నీకు ఎక్కడ మొఱ్ఱిపోయినది what harm does his gilding do you?

మొల *mola.* [Tel.] n. The waist, the middle, కటిప్రదేశము. A wedge, pin, large nail, or spike. The pin or needle of a balance, త్రాసుమొన్న, చీల. మొలత్రాసు a balance which has a tongue. "ధనమిదము త్రాసుంబు మొలత్రాసుపట్టెడ నీనుకొన్నాము." H. ii. 200. నిరుమొల or మొండిమొల starknakedness, utter nudity. **మొలకట్టు** *mola-kattu.* n. A girdle or waist-band. వడుపును కట్టుకొనేవాడు. మొల గూడ. A waist cloth, కట్టుకోక. **మొలకత్తి** *mola-katti.* n. A dagger, బాకు. **మొలకులికి** or **మొలకోలికి** *mola-kuliki.* n. A kind of grain, ధాన్యవిశేషము. **మొలతాడు** *mola-tādu.* n. The small string tied round a Hindu's waist whence is suspended the bit of cloth which serves as a modesty piece. కటిసూత్రము. బంగారుమొలతాడు a woven cord of golden wire. **మొలతాటి గోడ** *mola-tāti-gōḍa.* n. A parapet, or rail wall. మేలుగోడ. **మొలనూలు** *mola-nūlu.* n. A girdle, a zone: a cestus of gold or silver, worn by women. ఆడువాటకటిసూత్రము.

మొలుకు, మొలుచు or **మొల్చు** *molukas.* [Tel.] v. n. To sprout, germinate, vegetate, grow, To rise, to appear, as a star. **మొలక, మొలప** or **మొల్క** *molaka.* [from మొలచు.] n. A germ, a sprout. అంకురము. The core, or centre of a boil. దుర్జంపలిపోకుము. Pilus. ఆసనములోనిమొలక ఉచ్చ్రయము. adj. Young, tender. లేత. కొబ్బరికాయలోనిమొలక a substance that rises like a knob in an overripe cocoanut. **మొలకకొన్నెల** the new moon. **మొలకనవ్వు** a budding smile, i. e., a gentle smile. ఆ వంశమునకు వాడొక్కడే మొలక ఉన్నాడు he is the only remaining individual or scion of that family. **మొలకపండుగ** a vernal festival, the feast of the sprouts. **మొలకకట్టు** *molaka-kattu.* v. a. To put moistened seeds into a basket to germinate with a view to sow them. **మొలకెత్తు** or **మొలకలెత్తు** *molak-ettu.* v. n. To sprout up, మొలచు. **మొలకబంగారు** *molaka-bangāru.* n. Fairy gold, supposed to grow in snake-holes, &c. పుట్టలలోనే పుడుతులున్న పుట్టే బంగారు. **మొలకకాయ** *molaka-kāya.* n. A small kind of Egg plant. A kind of prickly Night shade, *Solanum hirsutum.* బృహతీ. కొండవంకాయ. నల్లమొలకాయ the black kind. తెల్లమొలకాయ the white kind. **మొలవేయు** *mola-vēyu.* v. a. To sow (corn), to cast seed in order to sprout, మొలిచేలాగున వేయు, నాటు. **మొలిపించు** *moli-pintsu.* v. a. To cause to sprout. మొలిచేపట్టుచేయు. **మొలతెంచు** or **మొలచేచు** *mola-tentsu.* v. n. To sprout, shoot, grow. అంకురించు, పుట్టు, కలుగు. "మొలతెంచు పంటలోనుండు బీజపుకుప్ప." Dah. 299.

మొలాము పండు *molāma-pandu.* [Eng. 'Melon.'] n. A sort of melon.

మొలాము or **మొల్లాము** *molāmu.* [H.] n. Gilding, బంగారుతొడుగునది పూత. adj. Gilded, plated.

మొలుగు or **మోలుగు** *molugu*. [Tel.] n. A certain drug used in dyeing. వస్త్రములకు మొలుగుమడ్డింపరిచి మూరలాగటియం జేసిన కట్టియంగా గట్టినడొల్లుటుల్లారులం." A. iv. 55.

మొల్క See మొలక. **మొల్పు** See మొలుపు.

మొల్ల or **మల్లె** *molla*. [Tel.] n. A kind of jasmine, *J. multiflorum* or *pubescens*. కుందలత. అడవిమొల్ల or యూథిక. wild jasmine, gold amaranth, *Jasminum auriculatum*.

మొల్లము or **మొల్లమి** *mollamu*. [Tel.] n. Thickness, సాంద్రత. Abundance, plenty. విస్తారము. అనేకము. adj. Thick, సాంద్రము. Abundant, plentiful. "కలకన్యధాన్యపలుల మొల్లంబులమునుంగుపదుం బల్లంబులును." Swa. iv. 57. **మొల్లము** n. Money, ధనము. "ఉ॥ ఎల్లధనంబునోటుబడి యిందుపరీక్షల యింక నొడ్డగా, మొల్లముసాహుజూపుము." భార. సభా. ii. **మొల్లమిగా** or **మొల్లముగా** *mollamiga*. adv. Thickly. దట్టముగా. In abundance, plentifully. విస్తారముగా. అనేకముగా. దండిగా. "తెల్లతెల్లనై మొల్లమిగా నంతకంతకుదిగంబు లందీరిచి యిందుపులంబోలెండీడ్రీరం." Swa. iii. 39. **మొల్లమైన** *mollam-aina*. adj. Abundant, plentiful. విస్తారమైన. అనేకమైన. "మొల్లమురేపనుండులు మాచిలెలంగు చున్నవాకు." Vish. ii. 11.

మొవుడు Same as మొగుడు. to close as a flower.

మొవ్వ, మొవు or **మోవు** *morru*. [Tel.] n. A sprout or shoot in a palm, cocoanut or plantain tree.

మొసలి *mosali*. [Tel.] n. A crocodile. మకరము. నక్రము. A monster. Capricorn in the zodiac. **మొసలికట్టు, మొసలిచేము** or **మొసలిరాశి** *mosali-kattu*. n. The liver of a crocodile. మొసలిరాశి the sign of the zodiac called Capricorn, మకరరాశి.

మొసలివాఁగు *mosali-vā-pōgu*. n. An earring with the face of a crocodile engraved on it. **మొసలివా, మొసలివాలు** or **మొసలిబాలు** *mosali-vā*. n. The hilt of a sword shaped like a crocodile, మకరముఖాకృతిగల ఖడ్గపుపిడి.

మొహడా *mohada*. [H. or Mahr.] n. A broadsword, ఆజ్ఞకత్తి, పట్టాకత్తి. "మొహడపండి పరుండోమొహడా." Swa. iv.

మొహరము *moharamu*. [H.] n. The first Muhammadan month. The feast celebrated on the first ten days of that month, in honor of the death of Hasan and Hussain. The Mohurrum. పీర్లపండుగ.

మొహరించు *moharinṭsu*. [Tel.] v. n. To face or front in battle. ముఖంచేయించు.

మొహరీ *mohari*. [H.] n. A Mohur, a gold coin.

మొహరు *moharu*. [H.] n. A seal.

మొహలము *mohalamu*. [Tel.] n. The name of a certain garden herb, ఒకవిధమైన కూరాకుచెట్టు.

మో mo

మోక *mōka*. [Tel. another form of మొక్క.] n. A sprout, మొలక. మొక్క. "అత్తిరం భోగుదు పచ్చిమాత్రి నమపట్టెదలిర్చినమావిమోక." M. IV. iii, 185.

మోకాలు *mōkalu*. [Tel. మోక + కాలు.] n. The knee, జానువు. మోకాటిచిప్ప the knee-cap. **మోకరించు, మోకిల్లు, మోకరిలు, మోకిల్లుబడు, మోకాళించు** or **మోకాళించు** *mōkarinṭsu*. v. n. To kneel, to squat down and sit on the knees.

మోకు *mōku*. [Tel.] n. A thick rope, a cable. మిక్కిలి లావుతాడు.

మోక్షము *mōkshamu*. [Skt.] n. Lit. Liberation, that is, of the soul from the body.

Deliverance from the bonds of sense. Exemption from sin and punishment. Beatitude. Final and eternal happiness. ముక్తి. Heaven. మోక్షము, మహాలోకము, మోక్ష రాజ్యము the kingdom of heaven.

మోగు or **మోగ్గు** *mógu.* [Tel.] v. n. To sound, ring, resound, echo. ధ్వనించుట.

మోఘము *móghamu.* [Skt.] adj. Empty, vain, fruitless. వ్యర్థమైన. Humble, దీనము.

మోచ *mócha.* [Skt.] n. The plantain tree, అరటిచెట్టు. The silk cotton tree. బూరుగ చెట్టు. మోచాస్తంభము the trunk of a plantain tree. **మోచకము** or **మోచము** *móchakamu.* n. The tree called *Hyperanthera moringa.* మునగచెట్టు.

మోచనము *móchanamu.* [Skt.] n. Liberation, release, deliverance. విముక్తి, విడుపు. సంసార మోచనము release from worldly ties. విమోచనము entire liberation, salvation. **మోచితము** *móchitamu.* adj. Liberated, విడిపింపబడిన.

మోచేయి, మోచేయి or **మోచేయి** *mó-cheyyi.* [Tel. మో + చేయి.] n. The elbow. కటకటి. మోచేతివంపు triangular, having a projecting angle. మోచేతిపోటు a thump or poke with the elbow. మోచేతివాటపుటిండ్లు two houses built as one, ఎదిండ్లుగలిసి కట్టినకట్టడము.

మోటు *mótu.* [Tel.] v. n. To rest on, ఆను. To happen, occur, కలుగు, సంభవించు. "మోటుపడిరక్షైన మోహారసముమోచి మోచి యుమ్మడియాకొ, మోరుండొక్కఁ- డుపమాకు మోక్షమునకు." Vish. vii. 98. "ముట్టినకార్యములు మోటి మోచినకతనన." ib. viii. 413. v. a. To bear, to carry, మోయు, వహించు. భరించు. To begin with, మొదలుపెట్టు. "భూశేశ్వరు నిమ్మహి దలమోచియుండ దాసగదలి." Kálahasti 1. 502.

మోజా *mója.* [H.] n. A boot.

మోజు *módu.* [H.] n. An ardent desire, great liking, fancy, taste. ఇష్టము. మోజుపడు మోచు మోజుపడ్డాడు he has a great fancy for that horse. మోజులాటరు మరు favourite or fashionable goods. "మోజుకనకరత్నమువిచారంక." Vema. 1524.

మోట *móta.* [Tel.] n. A water pump, a water wheel for drawing water from wells to irrigate the fields. మోటలోఁగల to drive the bullocks that draw up water with a మోట. కడిమోటబాన the large bucket in which the water is drawn up from a well. **మోటు** [from Skt. మూఢ.] adj. Dull, stupid, simple. మూర్ఖమైన, బిద్దు. **మోటుకత్తి** *móta-katti.* n. A hunting knife, a cutlass. ముచ్చుకత్తి. సాన్. iv. **మోటుపారు** *móta-paru.* n. The slope at a well down which the cattle run while drawing water. **మోటుబరి** *móta-bari.* n. A pack bullock, బరువు మోయుఎద్దు. **మోటాటిరెడ్లు** or **మోటుపాటిరెడ్లు** *mótáti-reddlu.* n. plu. The name of a subdivision among the Kapús (a class of farmers). ఆవర్లలో భేదము.

మోటించు *mótinchu.* [Tel.] v. a. To prop up, to lean. చాటేలాగునిలుపు, ఏదైనను పడిపోకుండా ఆధారముగా నిలుపు, ఆనించు.

మోటిక or **మొటిక** *mótika.* [Tel.] n. A sprout, such as springs from a cocoanut or a potato in a warehouse. మొలక.

మోటు *mótu.* [Tel.] n. An obstinate person. మూర్ఖుడు, **మోము**. A stupid person, or blockhead. మూఢుడు, మూఢస్త్రీ. A male horse, మగగుర్రము. A country bred horse, నాటుమగగుర్రము. A stump, block, trunk. మొదలు, వరకాగా మిగిలిన కొట్లుచేయులు మొదలైనవి, బిద్దు. "కాలిమోటుమీఁదికొరగానిశరీరము." Vish. ii. 143. A false human figure placed before a sow, పందికొదుటి మాయాకారముగా నిలిపిన కర్రబొమ్మ.

adj. Dull, stupid, simple, rude, coarse, boorish, uncivilised, vulgar, మట్టి, మూఢమైన, మూర్ఖమైన. మోటుసరసము bear's play, practical jokes, rough romping. **మోటాసరసము** *mōṭā-sasa-paḍu.* (మోటు+ఆసరసము.) v. a. To aim at. "నీ పటలెత్తుగానియెత్తు కిటిసైనమోటాసపడియేయబారుతునీపాదమాన." Swa. iv. 44. టీ॥ మోటాసపడియేయ, మాటు చేసికొని బాణములచేతవేయుట.

మోడ or **ఉప్పరమోడ** *mōḍa.* [Tel.] n. A salt pan, where the salt is made from fuller's earth.

మోడము *mōḍama.* [Tel.] n. Cloudiness, haze, thick weather. ఆకాశము మేఘముల చేత మేదురముగానుండెను, మబ్బు వేసియుండెను, మేఘావరణము, మంచుకొను.

మోడి *mōḍi.* [Tel.] n. The act of picking up a thing (kept at one's feet) by bending back like an acrobat, నేలకొరుగు మున్నవాలి కాలికసమీపమందుంచిన వస్తువు పెత్తుట. Way, manner, air, style, విధము, రీతి. A whim, pettishness, crossness, ill-humour, pique, malice. మెకిమ. Hand-writing. వ్రాతలు, వ్రాయుమొక్కడము. **రాజమోడి** royal style, pomp, grandeur. A kind of craft, enchantment, connected with the concealment of a jewel or money, మంత్రగాడు పంతముచేసికొనివచ్చేటిది. **మోడి వేయు** to draw magic lines. **మోడితీయు** to break such a spell. **మోడిఅక్షరములు** or **గొలుసుకట్టు** a running hand. "మోడిమాని సిక్కులెజని తెల్పు మంచనిన." Radha. i. 70. టీ॥ మోడిమానిసిక్కుల, ముచ్చుడైనమనిషివలెనే.

మోడు or **మోద్దు** *mōḍu.* [Tel.] n. The stump of a tree. మొద్దు, స్థాణువు. The stump of an arm or leg which has been amputated. కోయగా మిగిలిన కాలుచెయ్యి మొదలైనది. A stumbling block. A knoll or rising ground, the crest of a hill. మిట్ట. **మోడుచేరుము, మోడుపడు** or **మోడ్పడు** *mōḍu-ṭsarutsu.* v. n. To become blunt, మొక్కిను. To become hardened or coarse, కూటను. To break to pieces, తునను, ఖండితమను. **మోడువరుము** *mōḍu-parutsu.* v. a. To cut, ఖండించు. To reduce to a stump. To be motionless, నిశ్చేష్టితమను.

మోడుము or **మోడ్పు** *mōḍutsu.* [Tel. another form of మొగుడుము.] v. a. To close (as the eyes or a flower), fold (the hands.) మూసికొను, జోడించు. **మోడ్పునకన్నుల్** half closed eyes. "చేతులు మోడ్పునభక్తితో." Vish. ii. 76. **మోడుపు** or **మోడ్పు** *mōḍupu.* n. The act of folding or closing, as of a flower or of the hands, మొగుడుట.

మోత *mōta.* [Tel. from మోయు] n. A load. బండిమోతలసేనుపు. [From మోయు or మ్రోయు.] A roar, a yell, ధ్వని. ఈ ఆవు తోలుమోతలుగానున్నది this cow is on the point of calving. **మోతియెద్దు** a bullock to carry loads.

మోతాదు *mōtādu.* [H.] n. A charge (of powder). ఒకటేలకు కొలదిసమీపందాఁక. A dose (of medicine, &c.) **మోతాదుగా** moderately, in due proportion.

మోతుబరి *mōtubari.* [H.] adj. Trustworthy, honest; respectable, substantial, నమ్మదగిన, విశ్వాసముగాని.

మోద *mōda.* [Tel.] n. A small packet or parcel of betel leaves. తమలపాకులకట్ట. Also, see under మోదు.

మోదము *mōdama.* [Skt.] n. Pleasure, joy. సంతోషము. **మోదకము** *mōdaka.* n. A sort of sweet cake. తినుము. మోదకప్రియుడు vināyaka. **మోదమానము** *mōda-mānamu.* adj. Rejoicing, సంతోషించుచున్న. **మోదించు, మోదిల్లు** or **మోదిలు** *mōdintsu.* v. n. To rejoice, be happy, సంతోషించు.

మోదు *mōdu.* [Tel.] v. a. To hit, smite, strike, beat, కొట్టు, వుత్తు. "మోదినవీర

[illegible] M. XIII. v. 304. n. A blow or stroke. [illegible] woods. n. A swelling or stiffening of a joint, callosity formed where a bone was broken. [illegible] the joint has become stiff.

[illegible], [illegible] or [illegible] *móduga*. [Tel.] n. The tree called Bastard Teak. *Butea frondosa*. [illegible], [illegible]. [illegible] *Butea superba*. (Watts.) [illegible] a thorny species. [illegible] [illegible] *móduga-toḍimalu*. n. The name given to a kind of fine rice, having long grains, [illegible]. "[illegible] [illegible] [illegible]." H. iv. 157. [illegible] [illegible] *móduga-mádalu*. n. A kind of rice. [illegible]. The seeds of the Bastard Teak tree. [illegible].

[illegible] or [illegible] *módesa*. [Tel.] n. The name of a tree called also [illegible], [illegible], [illegible] or [illegible].

[illegible] *mópu*. [Tel. from [illegible].] v. a. To load, place a burden on (another). [illegible]. To lay (a fault) upon (a person.) To impute, or charge (against another), [illegible]. To prop up, [illegible]. [illegible] he laid or rested his hands on the ground. "[illegible]." Sár. D. 545. "[illegible] [illegible] as much land as the point of a sharp needle can cover, or rest on. Kanyaka Puran. vii. 116. n. A bundle, load, burden. [illegible] A bowstring. [illegible]. adj. Much, heavy, [illegible]. [illegible] there is rain impending in the north. [illegible] the blows fell thick. [illegible] a severe wound. "[illegible]." B. P. v. 413. [illegible] or [illegible] *mópari*. n. A sustainer, a supporter, one who props. [illegible], [illegible]. [illegible]

mópadi. [illegible] n. [illegible], [illegible], [illegible]. [illegible] *mópu*. A willow, [illegible], [illegible]. [illegible] she wears a shaven pate. [illegible] *mópiñcu*. v. a. (Causal of [illegible].) To cause to bear a burden. To impose. [illegible], [illegible]. [illegible] they made him carry the fagots of wood. [illegible] they caused the fault to be laid upon him. "[illegible], [illegible]." BD. page 129. [illegible] *mópika*. n. Weight, [illegible]. Help, aid. [illegible] by the help of the plough. [illegible] *mop-idu*. ([illegible]+[illegible].) v. a. To string a bow, [illegible]. [illegible] *mópu-konu*. v. n. To take upon one's-self. [illegible] *mópu-dala*. n. A charge or accusation. [illegible]. A load, [illegible]. [illegible] a cow on the point of calving. [illegible] money still due, [illegible]. [illegible] he spoke very impressively. [illegible] he was charged with the offence. [illegible] *mópudala-cheyu*. v. a. To lay, charge, to bring as a charge, impose, [illegible] they made the money payable by me. [illegible] *mop-ettu*. ([illegible]+[illegible].) v. a. To place a weight upon, [illegible]. [illegible] put this weight on those papers. To brace a bow, [illegible]. "[illegible]." M. v. I. 261.

[illegible] *mómu*. [From Skt. [illegible]; and another form of [illegible].] n. The face, or countenance. "[illegible]." Vema. 1465. [illegible] he was abashed, his countenance fell. See [illegible]. [illegible]

మోం *mōm-ōdu.* (మోము+ఓడు.) *v. n.* To yield, fall into temptation; to comply wrongly, దాక్షిణ్యపడు. "ఏవంవంచియంచదల్చి పాప్తమగు మోమోడక యంచనంబతిని రాయకే కేసిరే ప్రవమా." URK. vi. 384. మోమోటు or మోమోటుము Same as మొంకోటుము. See under మొంకము.

మోయు *móyu.* [Tel.] *v. a.* To bear, sustain, bring, convey, take or carry as a burden, వహించు. ఆ పాము ముక్కు మోయ తిని మనలుచున్నది the snake is gorged. ముక్కు మోయు రాగను he drank till the milk ran out at his nose. See మోపు and మోత. మోయించుము *mōyinṭsu.* *v. a.* To cause to bear a burden, to load (with a burden.) మోయు పట్టుచేయు.

మోర *móra.* [Tel.] *n.* The projecting face of animals. Phiz, a word of contempt for face, మూతి. (నిందింపందు) మనుష్యముఖము. మోరమీచెప్పలు shoes put on the wrong way so as to deceive those who trace the wearer. మనుమోరలు the tips of the breasts. కంటిమోరలు the cheek bones. "పిడుకముందరి మనుకపాటి మీయంబు మొరుగుచున్నది మోరయెత్తి." B. i. § 14. 7. మోరపలువ the head stall. మోరకోట్లులు *móra-koṭṭulu.* plu. Rebukes. మూతికోట్ట దెము. S. i. 490. మోరపట్లు or మోరటిలు *móraṭillu.* *v. n.* To turn the face upwards, మోమునిదికెత్తు. మోరతోపు, మోరత్రోపు or మోరతోపుతనము *móra-tṓpu.* *n.* Aversion, turning away or averting the face. మూతులుతిప్పడము, పరాఙ్ముఖత్వము. "ప్రాణకాంత మోరతోపున బోవబోనిమనేమ." N. ix. 404. టీ॥ మోరితోపున, తల కొంచెమువంచుకొని. మోరతెమునగా in profile. మోరపక్కి *móra-pakke.* *n.* A sword fish. మోరపాక *móra-paka.* *n.* A hut thatched with leaves, మూలములేకుండా నిడ్డ రాటాలతో కట్టినది. A temporary shed, పిరిపాక.

మోరకము *mórakamu.* [from Skt. మూర్ఖ.] *n.* Stubbornness, మూర్ఖత్వము. *adj.* Stubborn. మూర్ఖము. మోరకకత్తె *móraka-kattε.* *n.* A stubborn woman, మూర్ఖురాలు. మోరకు, మోరకుడు or మొరకు *móraku.* *n.* A stubborn man, మూర్ఖుడు.

మోరలి or మొరలి *móral.* [Tel.] *n.* A kind of fruit tree. గునుపచెట్టు, సున్నక్కదుక్క. "కోరెడుపండ్లు మోరలిపండ్లు పనస శుభ్రూరపండ్లును." Chan.itra. 1549.

మోరా *móra.* [H.] *n.* A footstool, పీట.

మోరు *móru.* [Tel.] *n.* A weal, coagulated blood under the skin, after a bruise. మోకాటిమోరు a node on the shin. వాచి కదుముకట్టడము. A mountain peak, పర్వతశిఖరము. Buttermilk, మజ్జిగ. "నారలబూరలు చారులమోరులు." ఉ. రా. vi. మోరుండ *mór-unda.* *n.* A sort of cake, ఒకపిణ్యారము. "నారలబూరలన మోరుండలన." H. i. 117.

మోలము or మోళము Same as ములాము. (q. v.)

మోలుగు *mólugu.* [Tel.] *n.* A kind of wood from which a black dye is extracted. వల్లచేయు చెక్క.

మోవి *móvi.* [Tel.] *n.* The lip. పెదవి, అధరము. A kind of wild fruit tree. ఒకజాతి అడవి పండ్లచెట్టు. "దేవదారు, గుమ్మడు, మోవి, తెప్పిచి." H. iv. 19.

మోవు or మోవ్వు *móva.* *n.* A sprout, or shoot, the unopened sprout of a plantain tree, &c. "ఆమోవులదూసిపోని తెమ ముందిటి యీరమెల్లశాపి." Nagnajit. ii. 113.

మోష *mósha.* [Skt.] *n.* Theft. దొంగతనము, మోషకుడు *móshakuḍu.* *n.* A thief, or robber. దొంగడు. మోస *mósa.* [from మోపు.) *n.* Theft, దొంగతనము. A fault, దుష్టపనము. Deceit, వంచన. మోసగాడు *mósa-gāḍu.* *n.* A deceiver, rogue. వంచకుడు.

మోసగించు or మోసపుచ్చు *mosagiṁchu.* v. a. To deceive, delude, or betray. మోసపోవు *mósa-pōvu.* v. n. To be ruined, duped, deluded, or deceived. తప్పించుకొను. To make a mistake, తప్పుపడు. మోసము *mósamu.* n. Deceit, fraud, a trick, duping. అపాయ, చేటు, ప్రమాదము. Danger, detriment, peril, mischief. ఇక్కడ ఉండే మోసమువచ్చును remaining here is dangerous. నాబుద్ధికి మోసము వచ్చెను I was deluded. అందుపెట్టే కంట్లకు మోసము if you apply that medicine it will injure the eyes. మోసకత్తె a cunning jade. మోస మొనరించు to deceive.

మోసలు, మోసాలు or మొగసాలు *mósalu.* [from Skt. ముఖశాల.] n. The front hall. A terrace with seats, before a house. ౨౪౪ లలో కొటి చాపి. "ఆస్థిను పతిసాధ్వి యచ్చకధరు నవ్ఓ మోసలనిలుమటుయు, నవ్వేష్టంబిత్తుంను రత్నధావళరాంబుసేకి, ధరణీధవసమూహస్థానిక్ప్యూహంబు పెంటరాజైకం బునేచింది." A. iv. 59. టీ॥ మోసల, మొగసాల, అనగా ఇళ్ళకు గోపురద్వారము.

మోసు *mósu.* [Tel.] n. A shoot, sprout. అంకురము, దుంపలాదులుంకురము, పొలిక. పొగ మోసులు curls of smoke. "పైపల్లవనవమున మోసుచెక్క." P. ii. 232. టీ॥ మోసుచెక్క, పొలికలాంటిగా. "పీఠ పాలనమర్థ్యదరిత్రాంతధి ర్యవ్ఞి శౌర్యమిని గొమ్మకటి మోసుమీస్రంగి." A. iv. 192. మోసవగా, ఆమమిన్నని ఆరటిపొలిక పలకే. Also, a kind of fish, *Labeo.*

మోహము *móhamu.* [Skt.] n. Love, fascination, infatuation, distraction, ignorance, weakness of intellect, loss of consciousness, a swoon. వలపు, అజ్ఞానము, మూర్ఛ, చిత్తభ్రాంతి. మోహదృష్టి వేరము buying blind-fold, or without an inquiry into the real value, or on a cursory glance. మోహాస్త్రము *móhāstramu.* n. A sword-bill. ఖడ్గవిశేషము, కత్తిపీట. "అలమోహాస్త్రమున హస్తంబుదొరిగి, బలిందిమిసంబాసు వరిచేదుర్వ్య." BD. v. 903. మోహాకర్షణ *mohākarshaṇa.* n. Attraction, మూర్ఛ. Enamouring, allurement, fascination, the over-powering of reason, వ్యామోహము. An arrow of Cupid's. మోహక్షయకరమైన *mohakshayakaramaina.* adj. Fascinating, stupefying, depriving of sense or of understanding. వ్యామోహాకరమైన. మోహనకూటం the stone beam across the top of a temple gate. రాతిమాను. మోహనగడ్డ or మోహనపుగడ్డ *mó-hanagaḍḍa.* n. The red sweet potato, చిరకన దుంపలలోనొకటి. The Thorn apple or Datura fruit. మోహి *móhi.* n. A deceiver, a cheat. వంచకుడు. "భూములన్ని కేదుపాపిష్ఠితీవను ఆర్జితాయువెప్పివట్టినిమను, ఇదు మనమోహి దెల్ప నివ్వంబళమయా." Vēma. 1474. మోహించు *móhinṭsu.* v. a. To fall in love with, to become enamoured of, వలచు. v. n. To lose one's reason, అజ్ఞానము పొందు. To swoon, మూర్ఛిల్లు. మోహితుడు *móhitudu.* n. One who is fascinated, మోహముకొందినవాడు. మోహిని *móhini.* n. A syren; a name of the queen of the fairies, ఒకదేవత. మోహినివేషము a captivating form, the guise of a syren.

మోహరము *móharamu.* [Tel.] n. Battle-array; a manœuvre. దండుదెంకొక్ప్యూహము. "ధవంజయుండును తక్కినవారికి దుర్నిరీక్షుండు సును, నమ్మెహారంబు దెసనవారిరాంబుచేసి." M. IV. iv. 266. మోహరించు *móharinṭsu.* v. n. To array, prepare for battle. దండు కేయించు, రణోద్యోగముచేయు, వ్యూహముల్ను. "నీవు రణస్థలి మోహరించినగ." Chatu. ii. 52. line 21. "ఏడుదెసలనులుబుల మోహరించెన." Padmn. x. 283. v. a. To face an enemy, ఎదుర్కొను. To oppose, ఎదిరించు.

మౌ mau

మౌంజి *maunji.* [Skt. from మూంజ] n. The girdle worn by a Brahmin bachelor made of three strings of Munja grass.

బ్రహ్మచారులు కట్టుకొనే ముంజగడ్డి మొలతాడు. మౌంజీధరుడు one who wears this girdle, a bachelor.

మౌక్తికము *mauktikamu.* [Skt. from ముక్త.] n. A pearl. ముత్యము.

మౌఖరి or **మౌఖర్యము** *maukhari.* [Skt. from ముఖరము.] n. Crossness, a scolding disposition, talkativeness. గుప్పనిపుట్టుకోపము, అక్కరలేనిమాటలు పేలడము, వాచాలత్వము. "మౌఖరిమించనిట్టులను, మంత్రిశిఖామణి మోద్యమయ్యె వీవెఱుగవిన్న నేమనగవచ్చు." Vijaya i. 137.

మౌఢ్యము *maudhyamu.* [Skt. from మూఢ.] n. Ignorance, folly. మూఢత్వము, మూఢత్వము.

మౌనము *maunamu.* [Skt. from ముని.] n. Silence, taciturnity. మాట్లాడకి ఉండడము. విధూనాం మౌనమొండితోనాం silence does credit to the ignorant. మౌనం సర్వార్థసాధనం silence will conquer every difficulty. **మౌనవృత్తి** *mauna-vritti.* n. Silence, the state of being silent, మౌనముగానిలబడి యుండడము. **మౌని** *mauni.* n. A hermit, recluse, ascetic, కామమునిలవాడు, యతి, సన్యాసి.

మౌరజికుడు *maurajikudu.* [Skt. n. A drummer, మద్దెలకాడు.

మౌరి or **మువ్వురి** *mauri.* [Tel.] n. A clarionet. నాగసరము. "డోలుమౌరిభేరి కొరుసుమ్రోత తప్పుటంబు." A. iv. 38.

మౌర్ఖ్యము *maurkhyamu.* [Skt. from మూర్ఖ.] n. Stubbornness, stupidity, మూర్ఖత్వము, మూర్ఖత్వము.

మౌర్వి *maurvi.* [Skt.] n. A bowstring. వింటినారి, అల్లెత్రాడు.

మౌళి *mauli.* [Skt.] n. A crest or top-knot, a lock of hair on the crown of the head, hair ornamented and braided round the head. సిగ, కొప్పు. A diadem, కిరీటము. యోగమౌళి the venerable hermit, the crown of hermits. Bhanu. iv. 137. నృపాలమౌళి or భూపమౌళి the noblest of kings.

మౌష్టికము *maushtikamu.* [Skt. from ముష్టి.] n. Boxing, sparring. పిడికిలుద్దులాట.

మౌహూర్తికుడు or **మౌహూర్తుడు** *mauhūrtikudu.* [Skt. from ముహూర్తము.] n. An astrologer. జ్యోతిష్కుడు. జోస్యుడు.

మ్ర mra

మ్రంగి or **మ్రంగ** *mranga.* [Tel.] n. A kind of tree.

మ్రంగు or **మ్రంగబడు** *mrangu.* [Tel.] v. n. To decrease, be abated, be humbled. మ్రుంగు, తగ్గు, తొగ్గు, మట్టుపడు. "ఊట అంచనంచనిగ్గి యవ్వగ్గలాంతుచూయూభూనాథుఁడు, ప్రాంచదుదీప్తమైయుండఁట బొగ్గిడలాదుబ్రహ్మజ్ఞానిఁ బ్రుంగిపడిపంజేసెఁ గర్ణుఁ మరుఁడంచిక చెప్పఁ గేయ, యుద్యోగపర్వమేఁదుగ నిడ్డమె యూహెడ బ్రహ్మజ్ఞానిఁ." Ellana. iii. 366.

మ్రగ్గము *mraggu.* [Tel.] v. n. To die, చేవ్వు. To break, మగుడు. To be hurt. కొమ్ము. To be tired, fatigued, or withered, కాలు. To burn, consume. చెక్కలంచు. **మ్రగ్గించు** *mragginchu.* v. a. To kill, or cause to be killed. చంపించు. "ముందటకిట్టిడినిడి సంక్రందన నందిమహుదుచేసి నంగాతేజయు ద్రు మ్రగ్గించెఁ కపటముల." M. VIII. i. 36. **మ్రగ్గిలి** *mraggili.* adj. Hurt. నొచ్చిన.

మ్రగ్గు *mraggu.* [Tel.] v. n. To die, చేవ్వు. To incur a loss, నష్టమగు. To be dejected, మ్రుంగు, విషాదించు. To decrease, to soften (as fruit), to be overboiled. తొగ్గు, మిక్కిలి చేదు, ఆసి మరి మిక్కిలి చియ్యదు. "ఇవ మండలమున, నన్యాయంబరిదాంబు లూండోండఁదాకి, యన్యాయమైనడి జలాయువుమ్రగ్గుటయును, బది

"వైరాగ్యాశాంతులందుండి, నానందానుభవముం బొందిరి." DiK. 920. మృగ్య, కనుపోవ్ట.

మ్రుచ్చు Same as మ్రుచ్చు (q. v.).

మ్రా mra

మ్రాకు, మ్రాను, and మ్రింగు, &c. These words may be found in the Dictionary without the R which is used or dropped at pleasure, thus for మ్రాకు, see మాకు or మాను, &c.

మ్రాగు *mragu.* [Tel.] v. n. To be tired or fatigued. పోలు. మ్రాగన్ను *mra-ganuu.* (మ్రాగు+కన్ను) n. A dejected eye, a downcast look. మ్రాగన్ని యుండు, మ్రాగన్ను వేయు, మ్రాగన్నగు or మ్రాగన్ను పడు *mra-gann-idu.* v. n. To look dejected. To blink or to have the eyes half closed. ఆర్ధనిమీలితేక్షణము. "అందులఘనీకులమునన, చందనసంవర్ణితభాషాబుధనీనసానసంవాదకథాప్రమాణ ముండానిలుమాపుచుండు మ్రాన్నిద్దు చు." G. viii. 50.

మ్రాను Same as మాను a tree (q. v.). మ్రానుకోయిల a wood pecker, వడ్రంగిపిట్ట. మ్రానుపుట్టిమ్మరి, మ్రాన్దిమ్మరి, మ్రానుమనుబోతు or మ్రానుమనుష్యుడు *mrânu-drimmari.* n. A monkey, కోతి. మ్రానుమస్తాటము or మ్రాన్పాటు *mrânu-pâtu.* n. Stupor, the state of being stunned. నిశ్చేష్టత. మ్రానుపడు, మ్రాన్పడు, మ్రానుపెండు, మ్రానుతేరు, మ్రానుపోవ్ట or మ్రానుపాలు *mrânu-padu.* v. n. To be stunned, or become motionless. నిశ్చేష్టపడుట. "జిహ్వలుమ్రాన్పడియొయ్యన శ్రీయళాళి చిత్రపుబొమ్మలోయనవిచ్చెకకొందిన." T. v. 144. మ్రానుపెట్టు *mrânu-pettu.* v. a. To cause to be stunned, మ్రానుపడ చేయు.

మ్రాలు or మ్రాలుదెండు *mrâlu.* [Tel.] n. To be fatigued, to be downcast, as the looks. పోలు. మ్రాలుము or మ్రాల్పు *mrâlupu.* v. a. To cause to be downcast. మ్రాగించు.

మ్రి mri

మ్రింగు Same as మింగు to swallow. మ్రింగుడు *mringudu.* n. The act of swallowing, మ్రింగుట. మ్రింగుడుపడు *mringudu-padu.* v. n. To be swallowed. మ్రింగబడు.

మ్రు mru

మ్రుక్క or మూక్క *mrukka.* [Tel.] adj. Spoiled (as grain), చెడిపోయిన (ధాన్యము.) మ్రుక్కడి *mrukkadi.* adj. Petty, trifling, mean, base, అల్పము, క్షుద్రము. మ్రుక్కడిమూక the baser sort of people, the mob.

మ్రుగ్గు Same as మూగ్గు. n. (q. v.)

మ్రుచ్చు or మూచ్చు *mrutstsu.* [Tel.] n. A thief, దొంగ. See మచ్చు. మ్రుచ్చిలు or మ్రుచ్చిలించు *mruchchilu.* v. a. To steal, దొంగిలించు. To deceive, వంచించు. మ్రుచ్చిలి or మ్రుచ్చిలి *mruchchili.* n. Theft, దొంగతనము, చౌర్యము. మ్రుచ్చిలిపోటు *mruchchili-pôtu.* n. Attacking or stabbing a person when he is asleep, నిద్రపోవుచుండగా పైబడిచేయుదాడి. మ్రుచ్చుగోర *mrutstsu-gôra.* (మ్రుచ్చు+కోర.) n. A notorious thief, పెద్దదొంగ. మ్రుచ్చుపొద్దు *mrutstsu-prodlu.* n. Midnight, అర్ధరాత్రము.

మ్రుదమ్రుద *mruda-mruda.* [Tel. మునుక.] n. Loitering, shuffling, hesitation, సందిగ్ధము. మ్రుదమ్రుదగానుండు to be in doubt, సందిగ్ధముగానుండు. మ్రుదమ్రుదచేయు to keep in doubt, shuffle off, సందేహముతోనుండు. "తొడరిన్నయనిన్నియు, దుడుకుం దనమునుం దొలంగుట." Bhâg. x. 1. 1.

గాని యములకున్నచో, రోయిడగాడక్ మ్రుగ్గుము వి. నిజనిర్ణయమని పలింపుడు పెద్దల్." Vaijay. v. 93.

మే mrē

మ్రేగు, మ్రేవు, మేగు or మేపు *mrēgu*. [Tel.] v. a. To smear, పూయు. To surround, ఆవరించుకొను.

మ్రో mro

మ్రొక్కు Same as మొక్కు (q. v.) మ్రొక్కు, మ్రొక్కుడు, మ్రుక్కు or మ్రుక్కుడు *mrokku*. n. A bow, salutation, నమస్కారము. మ్రొక్కుబడి or మ్రొక్కుబడి a vow.

మ్రుగ్గు, మ్రుగ్గబడు, మ్రుగ్గితిల్లు, మ్రుగ్గితిలు or మ్రుగ్గితిల్లబడు *mruggu*. Same as మిగ్గు. (q. v.) మ్రుగ్గు n. Much, ఎక్కువ.

మ్రో mro

మ్రోగు or మ్రోవు *mrōgu*. v. n. Same as మోగు. (q. v.) మ్రోగుడు *mrōgudu*. n. Noise, sound, ధ్వని, మ్రోత. మ్రోత *mrōta*. n. A noise, ధ్వని.

మ్రోడు, మ్రోడు or మ్రోదు *mrōḍu*. [Tel.] n. The stump of a tree. స్థాణువు. Bluntness, మొండి, మొక్కు. మ్రోడుగు or మ్రోడుము to become stumpy. మొండనగు. "ఆకులెల్ల మించిశాఖానికాయములో మ్రుగ్గిపోవ మ్రోడుగా యుండె." S. iii. 414.

మ్రోగు or మ్రోయు *mrōgu*. [Tel.] v. n. To sound, ring, resound. To roar, ధ్వనించు, మ్రోగు, మ్రోయు. To proclaim, denounce, say, declare, (as a law or book denounces.) "ఆని యిట్లు నిషిలాగమములు మ్రోయుచు." Mari. BP. page 176. మ్రోయించు *mrōyiṁchu*. v. a. To sound or cause to resound, ధ్వనింపజేయు. ధనువు మ్రోయించి twanging his bow. Kusalava, page 129.

మ్రోల *mrōla*. [Tel.] n. The front, ఎదురు. adv. Before, in front. ఎదుట, ముందర.

మ్లా mlā (౧)

మ్లానము *mlānamu*. [Skt.] adj. Faded, withered, languid. వాడిన. మ్లాని *mlāni*. n. Fading, వాడుట. Fatigue, ఆలసట, అలసట.

మ్లే mlē (౧)

మ్లేచ్ఛము or మ్లేచ్ఛము *mlēchchhamu*. [Skt.] adj. Barbarous, foreign. మ్లేచ్ఛదేశము a country outside the Bharata-varsha or Northern India. మ్లేచ్ఛపూటలు foreign words. మ్లేచ్ఛముఖము *mlēchchhamukhamu*. n. Copper, రాగి. మ్లేచ్ఛము *mlēchchhamu*. n. Cinnabar. ఇంగిలీకము. మ్లేచ్ఛుడు *mlēchchhuḍu*. n. A foreigner, a stranger by nation or religion.

య ya

యు *ya*. [Tel.] n. The consonant y as in Youth, beyond.

యంత *yanta*. [Skt.] n. A charioteer. An elephant driver. Any person or thing that restrains. సారథి, మావటీడు. "తెగువ యనెడి యంతయై యుండకయుండిన నివియాగ మయినఁబడి పీడకత్వంబుఁ జెందుఁ." T. v. 90.

యంత్రము *yantramu*. [Skt.] n. A contrivance, machine, implement, instrument, apparatus. A diagram or figure of a mystical nature, an astrological character; a talisman, or amulet. A pump, పాషాణము, చుక్కి మొక్క యైనకీలకము. "బీజసహితంబు

యంత్రము ... చాలసాక్షియంత్రకాలకారణము." IIa. iv. 56. ఇక్షుయంత్రము a sugarcane mill. A. ii. 94. "ఘటయంత్రధారలక్ష్మిచ్." Zaccaya. v. 47. యంత్రకారుడు *yantra-kāruḍu*. n. A maker of engines, an engineer, an artillery man, a gunner. యంత్రికము నైపుణసాధనకారుడు. "శంబరితాన్యస్తయంత్రకారుడు." A. v. 89. వి॥ యంత్రకారుడు, పిరంగులకారుల్చేవాడు. యంత్రధారకుడు *yantra-dhārakuḍu*. n. An engineer, one who manages an engine. యంత్రమును తిప్పేవాడు. L. xv. 126. యంత్రపాతితము *yantra-pātitamu*. n. A kind of cake. బంకిక లు. యంత్రింపు *yantrintsu*. v. a. To contrive: to plan: to make a diagram or figure of a mystical nature, to put under a spell, యంత్రముచేయు. "యంత్రించిమంత్రించి యంత్రంచుడంచు." Pal. 98. యంత్రితము *yantritamu*. adj. Spell bound, కట్టబడిన.

యకాయకి or ఎకాయెకి *yaka-yaki*. [H.] adj. Sudden, speedy, solitary, ఆకస్మికమైన, త్వరితమైన. adv. Straightway, suddenly, all at once, దిగ్గున.

యక్షుడు *yakshuḍu*. [Skt.] n. A demigod, దేవయోనివిశేషము, కుబేరాదియక్షాధికారి. Kubēra, కుబేరుడు. యక్షకర్దమము *yaksha-kardamamu*. n. A perfume made of powdered sandalwood mixed with camphor, agallochum, musk, and saffron in various proportions. కుంకుమకస్తూరులు కలిపినచందనము. యక్షగానము *yaksha-gānamu*. n. A melody, a chant. Poetry written rather to suit an air than according to the strict rules of prosody. There are several poems written in this style as the వీరాంజనేయము, ఉషాపరిణయము, గరుడాచలము, మొ. యక్షిణి *yaksh-iṇi*. n. A thorny plant. *Guilandina bonducella*. యక్షిణంకాయ, గచ్చ. యక్షిణీవిద్య *yakshiṇi*. n. An art by which events that have happened elsewhere are ... యక్షిణి ... land attached to the service ... and frequently maintaining (illi... or fairy) intercourse with ... ery. యక్షీణవంపు bewitching, ... మంత్రిపుడు మంచిన మనులు చేసే దయ్యము.

యక్ష్మము or రాజయక్ష్మము *yakshmamu*. [Skt.] n. Pulmonary consumption, phthisis, క్షయరోగము.

యజనము *yajanamu*. [Skt. from యజ్ to sacrifice.] n. An offering or sacrifice. యజ్ఞము. Vish. v. 963. యజించు *yajintsu*. v. n. To perform or offer a sacrifice. యజ్ఞముచేయు. v. a. To worship, ఆరాధించు. యజమానుడు or యజుమాని *yaja-mānuḍu*. n. One who offers a sacrifice, a sacrificer, యజ్ఞకర్త. A lord, a master, ప్రభువు. An owner or proprietor, సొంతగాడు. A husband, గృహస్థుడు. An employer of priests at a sacrifice; the person who institutes its performance and pays the expense, యజ్ఞకర్మాదియంత్యకయజ్ఞకర్త గ్రామయజమానులు the headmen of a village. యజమానురాలు *yaja-mānu-r-alu*. n. A wife; a lady, good woman, or mistress of a family. యజమానత్వము or యాజమాన్యము *yaja-mānatvamu*. n. Mastership, lordship, dominion, ఆధిపత్యము. యజుర్వేదము or యజుస్సు *yajur-vēdamu*. n. The name of one of the four Vedas. యజ్ఞము *yagnyamu*. n. The rite of offering a sacrifice; a sacrifice or offering. The sacrifice in which a goat is smothered and the inside fat is dressed and eaten by Brahmins. (The person who celebrates this sacrifice assumes the honorary title of సోమయాజులు.) యజ్ఞోపవీతము or యజ్ఞోపవీతము *yagnya-sūtramu*. n. The sacred thread, worn by the three principal classes of the Hindus. వేదము. యజ్ఞ

యజ్ఞయాజి *yajña-yāji.* n. A sacrificer in the form, agreeably to the Vedas. విధ్యనుక్రమముగా యజ్ఞముచేయువాడు.

యమకము Same as యమ్మము. (q. v.)

యతి *yati.* [Skt.] n. A sage whose passions are completely under subjection; a hermit or religious mendicant. సన్యాసి, జితేంద్రియుడు. A syllable rhyming to the initial of a line of poetry. పద్యపాదక్రమ స్థానము, తారకస్థానము. See ప్రాసము.

యత్నము *yatnamu.* [Skt.] n. An effort, exertion, endeavour; a method, measure, step, plan, scheme, intention, design, purpose. సేవనము, ఉద్యోగము, కడక, ఉపాయము. దైవయత్నము a decree or interposition of Providence, the finger of God. యత్నించు or యత్నపడు *yatnintsu.* v. n. To endeavour, attempt, try, intend, design, ప్రయత్నముచేయు. యత్నపడిఉన్నాడు he intends or is about to do it. See ప్రయత్నము.

యథా *yathā.* [Skt.] adv. As, according to, to the extent of, యథాకాలము a reasonable time. యథాక్రమముగా *yathā-kramamu-ga.* adv. In order, orderly, duly. క్రమప్రకారముగా. యథాజాడ్యుడు *yathā-jāḍyudu.* n. A fool, blockhead. మూఢుడు. యథాతథా *yathā-tathā.* adv. In any way, in like manner, ఎట్లాగైనా, ఎట్లో అట్లు. యథార్థము *yath-arthamu.* (యథా+అర్థము.) n. Truth, reality, verity, the case or fact. నిజము, సత్యము. యథార్థుడు a veracious man, a conscientious man. adj. True, correct, real, actual, నిజమైన. యథార్థత *yath-arthata.* n. Rectitude, veracity. నిజము. యథాప్రకారముగా as usual. యథాభిమతముగా జరిగించినారు they did as they pleased. యథాయథలు *yatha-yathalu.* adv. Dispersedly. యథాయథగా పోవు to run away in various directions or at random, to flee or disperse on all sides.

యథావిధిగా *yatha-vidhi-gā.* adv. According to rule. విధిమత్తుగా, శాస్త్రప్రకారముగా. యథాశక్తిగా *yatha-sakti-ga.* adv. To the extent of one's capability, as much as possible. చేతనైనమట్టుకు. యథాస్థితిగా or యథాస్థలిని *yatha-sthiti-ga.* adv. As it was before. ఎప్పటివలెనే. యథేచ్ఛముగా *yath-ēchchhamu-ga.* adv. At pleasure, as you please, arbitrarily, ఇష్టమైనట్లు. యథేష్టముగా *yath-ēshṭamu-gā.* adv. According to will or inclination, freely, abundantly. కోరినట్లు, కోరినంత. యథోచితము *yath-ōchita-mu.* adj. Suitable, proper, right. యుక్తమైన. యథోచితముగా *yath-uchitamu-ga.* adv. As much as may be fit, precisely what is required, neither more nor less. యుక్తముగా. యథోచితముగా మాట్లాడు to speak to the purpose, or pertinently; to say just what is proper.

యదృచ్ఛ *yadṛichcha.* [Skt.] n. Wilfulness, independence, freedom. స్వేచ్ఛ. యదృచ్ఛగా *yadṛichcha-ga.* adv. Wilfully, according to one's own fancies, voluntarily, యథేచ్ఛముగా.

యద్భవిష్యుడు *yad bhavishyudu.* [Skt.] n. One who resigns himself to whatever may happen, without putting forth his own exertions. తాను ఏప్రయత్నమును చేయుండ జరుగునది జరుగనిమ్మని యూరకుండువాడు.

యమకము *yamakamu.* [Skt.] n. A pair, a brace, పక్షులజోడు. Twins, కవలపిల్లలు. A kind of a figure of speech in Sanskrit. A kind of alliteration. ఏకావ్యమున్లోకద్వయమున.

యమము *yamamu.* [Skt.] n. Restraining or controlling the passions. A pair, a brace. "యమనియమాది" A. ii. 113. యమి *yami.* n. A sage, an ascetic. సన్యాసి. A swan, హంస. "యమిశ్రేణులు." అము. iv. యమించు *yamintsu.* v. n. To subdue, as one's passions. భర్తృ. iv.

యమళము *yamalamu.* [Skt.] n. A pair, brace, or couple. **యమళులు** twins, కవలలు. "భీమార్జునయమళులదిగి విజయంబుసేయ," M. II. i. 251.

యముడు *yamudu.* [Skt.] n. Yama, the ruler of Naraka or hell, and judge of departed souls; "the genius of death:" also, the guardian of the southern point of the heavens. He is often identified with death, and corresponds with the Grecian Pluto or Minos. దండనాథుడు. ఇది **యమునిదెబ్బ** this is terribly difficult. **యమకింకరులు** messengers of death, angels of death. **యమధాటి** *yama-dhāti.* n. A kind of weapon, దెబ్బడి. **యమధారము** *yama-dhāramu.* n. A double edged sword.

యమున *yamuna.* [Skt.] n. The river Jumna. కాళింది.

యవనిక *yavanika.* [Skt.] n. A screen, or curtain. తెర, తెరచీర, పట్టా.

యవనుడు *yavanuḍu.* [Skt. corruption of Gk. 'Ionian.'] n. A Greek. An Arab. యవన దేశస్థుడు.

యవలు *yavalu.* [Skt.] n. plu. Barley, *Hordeum hexastichon.* బార్లీవిత్తులు. "మనుష్యులకు తినపోసి మందలకు గాసరిపులులను గోధుమంబులను, యవలను, మినపులను, తలను," Vish. i. 103.

యవసము *yavasamu.* [Skt.] n. Grass. పైరు, గడ్డి.

యవాని or **యవానిక** *yavāni.* [Skt.] n. Bishop's weed, *Sisun ammi, Linn.* ఓమము. Of this two sorts are mentioned in H. ii. 350. "యవానికచ్ఛపియంబుకచ్ఛ్యములు, మంటిమొగ్గలు." adj. Swift, వడిగల.

యశము or **యశస్సు** *yasamu.* [Skt.] n. Prosperity, celebrity, glory, reputation. స్త్రీ. **యశస్కరము** *yaśas-karamu.* adj. Rendering famous. స్త్రీకీర్తికలుగజేయునట్టి. **యశస్కాముడు** *yaśas-kāmuḍu.* adj. Emulous, desirous of renown. **యశస్సున కోరువాడు. యశస్వి** *yaśasvi.* n. A man of fame. **యశోధులు** *yaśōdhulu.* n. They who are glorious; this is used merely in compounds; thus, **మహాయశోధులు** the most glorious. **విదిత యశులు** the most celebrated people. "పీనవిక్కాలంక పిదిరయశులు." M. III. ii. 34.

యష్టి *yashṭi.* [Skt.] n. A staff, a stick, a staff armed with iron, &c., used as a weapon. దండము, చేతకర్ర. A necklace, a string or thread, especially of pearls, ముత్యాలహారపుపేట. **తులాయష్టి** the beam of a pair of scales. BD. iv. 1924. **యష్టిమధుకము** *yashṭi-madhukamu.* n. Liquorice, the root of the *Abrus precatorius*, అతిమధురము.

య ya

యాగము *yāgamu.* [Skt.] n. A sacrifice, యజ్ఞము.

యాచకము *yāchakamu.* [Skt.] n. Begging, asking, అడుగుట. **యాచకుడు** *yāchakuḍu.* n. A beggar or mendicant. అడుక్కొనేవాడు. తిరుమంత్రాలు చెప్పేవాడు. గ్రామయాచకుడు a village mendicant. **యాచన** or **యాచ్ఞ** *yāchana.* n. Begging, asking, requesting. అడుగుట. **యాచించు** *yāchiṅchu.* v. n. To beg, solicit, request. అడుగుకొను, అడుగు. **యాచితకము** *yāchitakamu.* n. A thing borrowed for use. ఎరువు.

యాజకుడు or **యాజ్ఞికుడు** *yājakuḍu.* [Skt.] n. An officiating priest, a Brahmin who conducts any part of a sacrifice. ముఖ్యమైన. **యాజనము** *yājanamu.* n. A sacrifice.

యాజుషము *yājushamu.* [Skt.] adj. Pertaining to the Yajur Veda.

యాత *yāta.* [Skt.] adj. Going, పోయేడు. n. One who goes. పోవువాడు. **యాతము** *yātamu.* adj. Gone, పోయిన. Past, గతము.

యాతాయాత (యాత+ఆయాత) going and coming.

యాతన *yātana*. [Skt.] n. Torment, agony, acute pain. శీఘ్రవేదన, కాలము, బాధ. యాతనా శరీరము the body created to bear the torments of hell, as వింశరీరము is for heaven. గర్భయాతన the prison of the womb, i. e., the misery of the child in the womb.

యాతుధానుడు *yātu-dhānuḍu*. [Skt.] n. A giant or goblin, an evil spirit. రాక్షసుడు.

యాత్ర *yātra*. [Skt.] n. Going, moving, proceeding, marching, travelling, పోవుట. A journey, march, expedition, voyage. Going on pilgrimage, a pilgrimage, పుణ్యక్షేత్రములకుపోవుట. Whiling away the time. కాలముపుచ్చుట. యాత్రము, దేహయాత్ర subsistence. "ధీక్షయొత్తి మహోత్సవంబు జయించి దేవయాత్రలయిందిరాధవుఁ డైనవాఁడు ప్రియం బొసంగుచున్." Vish. iv. 181. నీచేతయాత్ర ప్రాణంపయాత్ర a pill from you is a pass to heaven.

యాదము or యాదస్సు *yādama*. [Skt.] n. Any cruel aquatic or amphibious animal. క్రూర జలజంతువు. యాదఃపతి, యాదస్సాంపతి or యాదోనాథుడు *yadaḥ-pati*. n. The king of the sea-monsters, i. e., Varuna or Neptune. సముద్రుడు. The Ocean, సముద్రము.

యాదాస్తు *yādāsta*. [H.] n. A memorandum or note.

యాదృశము *yā-dṛśama*. [Skt.] adv. As like, how like, what like, like which, of what kind. ఏలాగ, ఎటువంటి.

యానము *yānama*. [Skt.] n. Going. పోవుట. Invading, దండెత్తిపోవుట. Marching, రాజు సన్నద్ధుఁ డైదండెత్తుట, దండెత్తిపోవడము. A vehicle, conveyance. వాహనసామాన్యము. యానపాత్రము *yāna-pātramu*. n. A vessel, ship, boat. ఓడ. యానాం *yānam*. [Tel. from యానము.] n. The sea beach; also called యానాదిడ్డ. Hence the town of Yanam in the Godavery district is so named.

యాపనము *yāpanamu*. [Skt.] n. Spending or passing the time, as కాలయాపనము కాలముగడుపుట, కాలక్షేపము. యాప్యము *yāpyamu*. adj. Low, vile, contemptible. నికృష్టమైన. యాపుష్కుడు *yāpyuḍu*. n. A wretch, a base person. నిక్కుట్టుడు.

యాబై or యాభై *yābai*. [Tel. for పదిమఁ (పది+మఁ.) adj. and n. Fifty. యాభైమంది fifty men.

యామము *yāmama*. [Skt.] n. A watch or space of three English hours. జాము. యామవతి or యామిని *yāma-vati*. n. Night. రాత్రి. యామికుడు *yāmikuḍu*. n. A patrol, తెలా, ఆయిదము. సిద్ధంచుట్లోరు.

యామళము or యుమళము *yāmaḷama*. [Skt.] n. A pair, a couple, a brace. జంట.

యామునాహ్వము *yāmunāhvama*. [Skt.] n. Antimony.

యామ్య *yāmya*. [Skt. from యమ] adj. Pertaining to Yama. యమసంబంధమైన. "యామ్యవిమానమేతఁడై మహోగ్రియంబులతోడ." Vish. ii. 58.

యాయవరము, యాయాచకము, యాయావరము or ఆయాచకము. *yāyāvaramu*. [Skt.] n. Alms. భిక్షము, ఆడుక, యాచన అనుటెల్ల to beg alms. "పాయకసంచారివలె యాయాచకమిచ్చి యితిరేనయ్యా." HD. ii. 192. "యాచ నేనొండు నాచుల యాయాచకవృత్తి నిచ్చి నన్నేలుకొమ్మన్." KP. vi. 167. "యాచకాలయులచేఁ బ్రాణాదులతోడ నాచకమయిచెన్." H. ii. 166. యాయవరుడు *yāyā-varuḍu*. n. A vagrant, mendicant, బిచ్చగాడు.

యాయి *yāyi*. [Skt.] n. One who goes. పోవువాడు.

యలము, వేలము or వేలమ *yalamu.* (Arabic *Il'lam*, notification, proclamation.] n. An auction.

యావత్తు *yavattu.* [Skt.] n. The whole. సమస్తము adj. All, entire. సమస్తమైన. adv. Wholly, entirely, altogether. సమస్తమును.

యావనాళము *yava-nalamu.* [Skt.] n. A kind of grain. పస్యవిశేషము.

యావదము *yavadamu.* [Skt.] n. The red animal dye called Lac, sealing wax. లక్క.

యు yu

యు *yu.* [Tel.] conj. And, also. (Added like que in Latin) With a verb it has the force of 'although'; as వచ్చియు and having come, even though he came. "మణిగ్రీవుండయు తన్న కుపకియుకా జూచును." Vish. iv, 147. Added to an interrogative pronoun followed by a negative verb it has a distributive force. వాడేమియు చెప్పలేదు he said nothing whatever. It sometimes has ము added, as ఆదియుము, "బుద్ధియు నిశ్చలాంతియుఁ." M. I. i. 218. It is also added to infinitive forms of verbs to denote a participial construction, as "ఆనుటయు మహేంద్రుడిట్లనియె." భార. శాం. iv.

యుక్తము *yuktamu.* [Skt.] adj. Joined, combined, united, కూడుకొనిన. Right, fit, proper, ఉచితమైన, న్యాయమైన. యుక్తమైనవాడు a proper person. n. Fitness, propriety, justice. ఉచితము, న్యాయము. వాన్ని నీవు చెల్లించుట యుక్తము it will be better for you to pay the money. నీవు యుక్తాయుక్తము విచారింపవలసినది you must look on both sides of the question. యుక్తపడు *yukta-padu.* v. n. To fit or suit. అనుకూలపడు. యుక్తి *yukti.* n. Union, కూడిక. Wit; a contrivance, expedient, stratagem, artifice; a plot, a happy thought. ఉపాయము, యోచన. యుక్తుడు *yuktudu.* An affix meaning Accompanied by, possessed of, characterised by. కూడుకొన్నవాడు. భార్యాయుక్తుడై being accompanied by his wife. పాపయుక్తులు sinners. దోషయుక్తురాలు she who is sinful, a sinner.

యుగము *yugamu.* [Skt.] n. A pair, couple, or brace. జత. A measure of length equal to two yards, బార. A yoke, ఎడ్లకాడి. An age of the world, or long period of time; as సత్యయుగము the Golden Age: కలియుగము the Iron Age. All time is divided into four ages, named the Krita, Tréta, Dvápara and Kali Ages, corresponding with the Golden, Silver, Brazen and Iron Ages. యుగానికి the fashion of the day. కలియుగమునందు in this Iron Age. యుగళము, యుగ్మము or యుగ్మము *yugalamu.* n. A pair, brace, or couple. ద్వయము. యుగాంతము *yug-antamu.* n. The end of the Age or World. ప్రళయకాలము. యుగాది *yug-adi.* n. New Year's day. సంవత్సరాది. యుగ్యము *yugyamu.* n. Any vehicle or conveyance; a yoked animal. వాహనసామాన్యము, కాడిపశువులెద్దు.

యుగ్మలి *yugmali.* [Tel.] n. A woman. ఆడుది. "ఇట్టిచెలి వీన్నతి చేర్చి నీమనము యుగ్మలియుం దనువాసకారయఁగా." M. III. vi.

యుతము *yutamu.* [Skt.] adj. Joined, united, combined, connected. కూడుకొన్న. యుతుడు *yutudu.* adj. Endowed with or possessed of. దారిద్ర్యయుతుడు a poor man, one in poverty. మదయుతులు those who are snared in their lusts.

యుద్ధము *yuddhamu.* [Skt.] n. War; a battle, combat, contest. జగడము. యుద్ధరంగము a battle field.

యువ *yuva.* [Skt.] n. The name of a Telugu year. adj. Young, youthful. ప్రాయమందున్న. యువతి *yuvati.* n. A young woman, maiden. యువకుడు. యువరాజు

యువ. n. A young prince, especially the heir apparent to the throne, యువరాజు. యువరాజత్వము *yuva-rajatwamu.* n. The state of being the heir apparent.

యుష్మత్ *yushmat.* [Skt.] n. Yours. ✱ యుష్మ... Vish. ii. 211.

యూ yū

యూకము *yūkamu.* [Skt.] n. A louse. పేను.

యూధము *yūdhamu.* [Skt.] n. An assemblage of beasts or birds, a herd, flock, multitude. సమూహము.

యూథిక *yudhika.* [Skt.] n. A species of jasmine. అడవిమొల్ల. A. i. 120.

యూపము *yūpama.* [Skt.] n. A post to which the victim is bound, at a sacrifice. యజ్ఞము నందుపశువుకట్టు స్తంభము.

యూషము *yūshamu.* [Skt.] n. Pease-soup, or porridge. పప్పుకట్టు.

యొ yo

యొక్క... *yokka.* [Tel.] postpos. Of. The sign of the sixth or genitive case. నాయొక్క గుర్రము my horse.

యో yo

యోక్త్రము or యోత్రము *yōktrama.* [Skt.] n. The tie of a yoke. కాడితాడు.

యోగము *yōgamu.* [Skt.] n. Junction, meeting, union, కూడిక, కూర్పు. Fortune, అదృష్టవిశేషము. సద్యోగము a lucky conjuncture, good fortune, or luck. దుర్యోగము misfortune. దైవయోగము Divine Providence. దైవయోగముచేత్తి unhappily, unfortunately. Accession of property, or wealth. ప్రక్రియము. A prescription, a recipe. ఔషధము, ముఖ్యంగా బిల్వాది యోగము a prescription including Bilva roots. Devotion, spiritual worship, the practice of abstraction and meditation. ధ్యానము. Of these forms of worship there are eight named (*a*) యమము restraining the passions, (*b*) నియమము providing a proper place, &c, for worship, (*c*) stopping the breath in three modes called రేచకము, పూరకము or కుంభకము, (*d*) ప్రత్యాహారము withdrawal from sense perception, (*e*) ధ్యానము meditation, (*f*) ధారణము repression of all physical movements, (*g*) ఆసనము fixing the mind on the deity, and (*h*) సమాధి complete immersion in thought so that the thinker is dead to the world. ధ్యానయోగము an act of faith or meditation. మంత్రయోగము a magical operation. యోగపట్టి or యోగపట్టము *yōga-patte.* n. A magic girdle worn by ascetics. యోగదృష్టి the second sight, obtained by devotion, superhuman sagacity or perspicacity. యోగాభ్యాసము the keeping the body in a fixed posture for spiritual worship, the practice of abstract contemplation. యోగనిద్ర or జ్ఞాననిద్ర the divine sleep, or supernatural stupor which yōgis or saints strive to attain. యోగమాయ supernatural stupor. యోగపాగులు, యోగపాగములు or యోగపాగాలు *yōga-paigalu.* n. Magical boots supposed to be worn by hermits. తలదిండుతోటి తీసిపారవేసిపోవు మంత్రశక్తులపాగులు. "యోగపాగాలు మెట్టి యొకపాదమాత్రి." HD. ii. 135. "యోగపాగాలవాడ వొప్పారు యోగ, వాగిలవాయుము." L. xxiii. 31. యోగక్షేమము *yōga-kshēmamu.* n. Welfare, well-being, good circumstances. యోగి *yōgi.* n. A devotee, hermit; an ascetic in general, ముని. యోగాభ్యాసముచేయువాడు. యోగిని *yōgini.* n. A woman who practises Yoga, a female mendicant. A nymph or fairy, attendant on Durga the good goddess. కాపలదేవి. దుర్గ దేవకాంతిశేషము. యోగురాలు *yōgu-rālu.* n. A female mendicant. బిచ్చి.

యోగ్యము *yōgyamu.* [Skt.] adj. Worthy, fit, proper, suitable, competent, clever, skilful. మంచి, తగిన, నేర్పుగల, శక్తికల. **యోగ్యత** *yōgyata.* n. Ability, cleverness, skill, merit, worthiness, fitness, capacity, desert, respectability, అర్హత. **యోగ్యుడు** *yōgyuḍu.* n. One who is fit, proper, worthy, or deserving; an honest, respectable man. మంచివాడు, తగినవాడు, అర్హుడు. వ్యవహారయోగ్యుడు one who is legally of age, a free agent. నిజము నిచ్చువాడు. **యోగ్యురాలు** *yōgyuraḷu.* n. A woman who is fit, proper, or worthy; a decent, respectable woman. మంచిది, తగినది.

యోచన *yōchana.* [Skt.] n. Consideration, deliberation, reflection; an idea, supposition, conjecture; counsel, advice; an expedient, means, plan. ఆలోచన. II. v. 272. **యోచించు** *yōchinṭsu.* v. n. & a. To consider, regard, deliberate, plan, devise. ఆలోచించు. న్యాయము యోచించక regardless of justice.

యోజనము *yōjanamu.* [Skt.] n. Joining, union, junction. చేర్చడము, కూర్పు. A measure of distance equal to four క్రోసులు, that is about ten miles, ఆమడ. **యోజించు** *yōjiṇṭsu* v. a. To join, unite. కూర్చు.

యోధ, యోధుడు or **యోద్ధ, yōdha.** [Skt. from యుద్ధము.] n. A warrior, soldier, combatant. బంటు. "ఒక్కటి నెక్కుటుల్ విబుధయోధులతోడ శిబ్బిమూటల్గి పేరుక్కొనన్." T. v. 89.

యోని *yōni.* [Skt.] n. The female organs of generation, the vagina, the uterus, place of birth, origin, భగము, కారణము. **యోనిజులు** such as are womb-born, as distinguished from egg-born (అండజము). **అయోనిజుడు** a person born in some supernatural manner.

యోష, యోషిత or **యోషిత్తు** *yōsha.* [Skt.] n. A woman. స్త్రీ, వనిత.

యౌ yau

యౌగపద్యము *yauga-padyamu.* [Skt. from యుగపత్.] n. Simultaneity, ఏకకాలము. "యౌగపద్యాభియానంబున." P. ii. 14. టీ॥ ఏక కాలమందలికమనించుటచేత. "సర్వేషామేవాపాపానాం యౌగపద్యేనావాకరం." Lalit. iii. 33.

యౌగికము *yaugikamu.* [Skt. from యోగము.] adj. Resulting from union or usage. Customary, usual, common, proper, regular (as the sense of words depending upon their derivation or construction.), యోగముచేతవచ్చిన, సాధారణమైన, శబ్దవ్యుత్పత్తి నిపట్టిన.

యౌతకము *yautakamu.* [Skt.] n. A wedding gift, or present. పెండ్లిలో కూతురికి అల్లునికి యిచ్చినసొమ్ము, ఆయితము.

యౌవతము *yauvatamu.* [Skt. from యువతి.] n. A bevy of maidens, యువతీసమూహము, యువతుల సమూహము. "కొడ్డ కెక్కినయౌవనాంగి యొత్తుటందన్నమ్ము." A. i. 70.

యౌవనము *yauvanamu.* Skt. from యువ.] n. Youth, manhood. పదియాఱేండ్లమొదలు ముప్పదియేండ్లదాకనుండునవస్థ. **యౌవనస్థుడు** *yauvanastuḍu* n. A young man. **యౌవరాజ్యము** *yauva-rājyamu.* [from యువరాజు.] n. Heirship, the state of being the heir apparent, the rule of the heir apparent, యువరాజు కొరసము.

ర ra

ర *ra.* [Tel.] n. The letter R, called రేఫ *repha,* or రకారము *ra-kāramu.* When it is a subjunct letter, it is written underneath and shaped, thus, ◡ or ⌊, and is called *kravadi* క్రవడి or *kravaraḍi;* thus, కర్ర *karra,* వక్రము *vakramu*

In many Telugu words this ర is used optionally after the initial, as in ధూమ, కృష్ణ, ఇంద్ర, శ్రీమ, కృష్ణ respectively.

The letter ర is sometimes inserted to prevent elision, as చూడర్ల, నంగరెద్దు, బాలు రేర్లు, తక్కువరాయలు.

ర in prosody, stands for రగణము, a foot composed of a short between two long syllables.

ర *ra* [Tel. short for రమ్మ.] In addressing intimate friends or very low class persons, this is used as a suffix; thus, ఏమిర, ఎందుకురా, ఏమిరా, ఎందుకురా.

In ancient Telugu, when it was under influence of the Kanarese literature the letter ఱ was used, but it is now obsolete. It is called ఱకటరేఫము, అఱుపు రేఫము or బండి 'ర' while the ర is called మంచి 'ర' or ఱుపురేఫము. The ఱ is never used in Sanskrit words. It is said to have been pronounced hard, and to have had the force of two ర sounds; so that in ఱ్ there are supposed to be four R sounds included, which is absurd on the face of it. According to the ancient spelling తఱుము means to churn, ఱంగు thick. తేఱ is a bee hive, వేఱు other, strange. వెఱుక is ourd, ఎఱుక to grow. వేఱు means a root, వేఱు different. మఱుగు means to hide, కాఱుగు to boil. In modern Telugu the ఱ is unknown and thus both sets of words are spelt alike. The ancient poets distinguished these sounds, never allowing ర to rhyme with ఱ. Modern Telugu poets such as the translator of the Bhagavata disregard this distinction. In recent years attempts have been made to revive the use of this obsolete letter, but without success.

రంకు or రంకుతనము *ranku*. [Tel.] n. Adultery, whoredom, fornication. దూర కృష్ణ. Trouble, ill. రంకులోపల to accuse one of adultery. To slander. నూరు కోముల ఒకరంకులో పోయినది one act of impurity will ruin a hundred years' penance. వాడిమీద రంకే నా రంకే whichever way I go I get into trouble. "రంకు లెందరొకో" &c. loose women. P. iv. 255, 256. రంకాట *rank-ata*. n. Committing adultery, రంకాడుట, వారకన్యనుచేయుట. రంకాడు or రంకు పోవు *rank-adu*. v. n. To commit adultery, వారకన్యనుచేయు. రంకుబోతు *ranku-bótu*. n. An adulterer or adulteress. వారుడు, వారిణి. రంకుమొగడు *ranku-mogadu*. n. A gallant, a man of loose conduct. వారపురుషుడు. రంకుమాలు, రంకులాడి or రంకుది *ranku-malu*. n. An adulteress, a loose woman. వ్యభిచారిణి. రంకురోగము or రంకుజాడ్యము a venereal disease, మేహరోగము. రంకుల రాట్నము or రంకులరాట్నము *rankula-ráttnamu*. n. The machine called a merry-go-round, పిల్లకాయలు మూర్ఖులు పెద్దలు తిప్పేయంత్రము.

రంకువు *rankuvu*. [Skt.] n. A sort of deer, the Spotted Axis. తెల్లమచ్చ.

రంకె *ranke*. [Tel.] n. A roar, cry, bellow, as of an ox. ధ్వని, కేక, వృషభధ్వని.

రంగము *rangamu*. [Skt.] n. A theatre, a stage. కాల్యక్షేత్రము. A field of battle, రణభూమి. A name of Trichinopoly, శ్రీరంగము. A colour, రంగు. వారి రంగుచెడిరది they have quarrelled among themselves. రంగడు *rangadu*. n. The god శ్రీరంగనాథుడు worshipped at Srirangam near Trichinopoly. రంగమంటపము *ranga-mantapamu*. n. An ornamented hall in a temple. రంగవల్లి *ranga-valli*. n. Ornamenting the floor with white lines or figures. ముగ్గు.

రంగు *rangu*. [Tel.] n. Colour, paint, tint, dye, lustre, shining. వన్నె. కాంతి.

రంగుగా *rangu-ga.* adv. Finely, gallantly. దివ్యముగా. రంగుచేయు to paint. రంగరింపు or రంగలింపు *rangarintsu.* v. a. To blend or mix together, with the finger, any solid and liquid substances. వేలితో మెదుపు. సున్న మును ఆముదమును రంగరించినాడు he mixed the lime and oil with his finger. రంగరి. రంగాడి *rangari.* n. A painter, రంగు చేయువాడు, చిత్రకారుడు. రంగాయింపు *ranga-y-intsu.* v. a. To colour, to paint. రంగుచేయు.

రంజకము *ranjakamu.* [Skt.] n. Vermillion, levigated cinnabar. ఇంగిలీకము.

రంజని *ranjani.* [Skt.] n. The Indigo plant. నీలిచెట్టు.

రంజిల్లు or రంజిలు *ranjillu.* [Skt.] v. n. To be reddened, ఎర్రనగు. To shine, to be splendid, వెలయు. To be glad or pleased, to rejoice, be charmed or delighted. రంజనము *ranjanamu.* n. Gladdening, rejoicing; excitement. రాగ జనము, పంతోషమును కలుగజేయుదము. Red sandal. రక్తచందనము, ఎర్రచందము. రంజింపు *ranjintsu.* v. a. To gladden, charm, delight, please. పంతోషము కలుగజేయు. రంజకుడు *ranjakudu.* n. One who causes joy. రంజింపువాడు.

రంజెకము *randzakamu.* [Tel.] n. A fuse used to fire a gun with, the priming of a gun. తుపాకిచివని కాల్చుటకుపెట్టేమందు.

రంజెణ or రంజెణి *randzana.* [Tel.] n. A large boiler. గాదివంటికాగు.

రండ *randa.* [Skt.] n. A widow. విధవ.

రండి or రండు *randi.* [Tel. from వచ్చు.] v. imp. plu. "Come ye." రండని saying 'come ye'

రంత *ranta.* [Skt.] n. One who sports, క్రీడించువాడు.

రంతు *rantu.* [Tel.] n. A sound, noise; clamour, disturbance, trouble, annoyance. ధ్వని, అరుపు, పందడి, గల్లంతు, లొంపర, బాధ. "అతిథ్యమునొని హారతనచేలోగతిరొలయు, రంతు సేయనివిద్వద్వాతంబులూది." A. iii. 4. "ఏలా రంతుల్. A. vi. 52. టీ॥ ఈసందడులేల, ఈరచ్చ లెందుకు. Lewdness, sexual intercourse. Sport. క్రీడ. రతి. రంతుకాడు *rantu-kadu.* n. A lewd man, a man of pleasure, క్రీడాసరుడు. రంతిలు or రంతిల్లు *rantilu.* v. n. To brawl, ధ్వనిచేయు. అరుచు

రంధి *randhi.* [Tel.] n. A scrape, hobble, evil, heat, lust. చేటు. కాదు. Annoyance, పోరు.

రంధ్రము *randhramu.* [Skt.] n. A hole, aperture, orifice, fissure, opening, cavity, chasm. బొక్క, బెజ్జము, సందు, నవరంధ్రములు the nine apertures of the body; being the nostrils, ears, eyes, mouth, anus, and the private parts. వాడేచేష వానిని రంధ్రాన్వేషణము చేయుచున్నాడు he tries to pick holes in my conduct.

రంపము *rampamu.* [Tel.] n. A saw. క్రకచము, కరవెత్తము. రంపకాడు or రంపకాండు a sawyer. రంపానకోసిన రాతిపలకలు sawn slates.

రంపు *rampu.* [Tel.] n. A squabble, wrangle, plague, scrape. వీకులాట, రచ్చ, కలకలము, పోరు ఏచేత యిదేవానిరంపు this is his constant theme. ఏచేత దీనిరంపెరంపు she has an endless tongue, she is a constant plague. రంపిల్లు or రంపిలు *rampillu.* v. n. To contend. వాపోవు, పోరాడు. "నీ రెసిన సోకుదమూకమగిడి వాలుచిద్దెపెంపున బ్రదికిరంపిల్లచుండ." Yayati. iii. 107. To spread,

extend, వ్యాపించు. To increase. వర్ధిల్లు, అతిశయించు, విజృంభించు. To chatter, prattle, make an uproar.

రంపె or రంపము *rampe*. [Tel.] n. A cobbler's knife for cutting leather. చర్మకారు సాధనము. తోలుకోసేకత్తి. రంపెలాడి *rampel-adi*. (రంపెలు+ఆడి.) n. A slut, vixen, termagant. కాశ్మీరపుబ్రాహ్మణస్త్రీ. పోరుపెట్టది. "నీ చిందిచైతమెక్కాని చీరలిచ్చినయట్టిమనిషై నిముదా రంపెలాడి." P. iii. 190.

రంభ *rambha*. (Skt.) n. A plantain tree. అరిటిచెట్టు. రంభానిభోరుయుగళంబుల్లసిల్లెడిలలి her thighs were as smooth as plantain trees. A name of one of the courtezans of Elysium. ఒక అప్సరస్త్రీ. A very beautiful woman.

రంహస్సు *ramhassu*. [Skt.] n. Speed, haste, velocity. వేగము, వడి.

రకము *rakamu*. [H.] n. Shapeliness, grace, elegance. అందము సొగసు. Sort, kind, class, style, quality. విధము, మర్యాద. ఈ వరి. దినుసు. ఆ బియ్యములో నాలుగురకములున్నవి of that rice there are four kinds. "చికిరి కొప్పుల పరిపాటిలో రకి మెసంగు నుంవరిబింబము నెరసి యింపరయు పుసెంప." S. ii. 263. adj. Graceful, elegant, handsome, beautiful. సొగసైన, సుందరమైన. "మకుటంపుజిగిసొంపు రకమైనకెలవంపు." T. i. 29. రకముగ *rakamu-ga*. adv. Gracefully, beautifully, elegantly. సొగసుగా, సుందరముగా.

రక్కసుడు, రక్కసీడు or రక్కసి *rakkasudu*. [from Skt. రాక్షసుడు.] n. A giant, an evil spirit, demon, fiend. రక్కసము *rakkasamu*. n. Shrewdness, archness, జాణతనము, రాక్షసత్వము, రాక్షసము. రక్కసి, రక్కెస or రక్కసుదాలు *rakkesi*. n. An ogress, giantess, a female fiend. రాక్షసస్త్రీ. రక్కెసులగొంగ *rakkesula-gonga*. n Vishnu, the foe of the demons, దైత్యారి. రక్కెస or రక్కెసి *rakkesa*, n. The thistle, *Cyperus elatus*, Rox. i. 204. రక్కెసనూనె oil of thistles, used medicinally. రక్కెసగడ్డి matted grass, spear grass. రక్కెస *rakkesa*. adj. Improper, అయుక్తమైన. రక్కెస మాటలు fiendish or improper language. "రక్కెసకొల్వి." భార. ఉద్యో. iii.

రక్కు *rakku*. [Tel.] v. a. To scratch or tear with the nails or talons. గీరు, కెలుకు, గిల్లు, బరుకు. n. A scratch, tear, గీరు.

రక్కొనుట or రెక్కొనుట *rak-konu*. [Tel.] v. n To extend, grow, thrive, prosper. వృద్ధిపొందు. వర్ధిల్లు, వ్యాపించు. To recover. తేరుకొను, To happen, కలుగు.

రక్తము *raktamu*. [Skt.] n. Blood. నెత్తురు. Redness, ఎఱుపు. adj. Bloody, red. నెత్తురుగానుండే, ఎఱ్ఱని. రక్తముతీయు to bleed or draw blood. రక్తచందనము red sandal wood. రక్తవస్త్రములు purple or red garments. రక్తవాహిక *rakta-vahika*. n. A blood vessel. రక్తపము *raktapamu*. n. A blood-drinker. A leech, జలగ. రక్తపుచ్ఛిక *rakta-puchchhika*. n. A green lizard with a red tail. నలిచెండ్లపాము. రక్తపుడు *raktapudu*. n. A blood-drinker, a vampire, a devil. రాక్షసుడు. The ghosts are described in the Odyssey as drinking blood. రక్తపెంజెర or రక్తపింజర *rakta-penjera*. n. The boa, or rock snake. నల్లవిషము. రక్తమందుచెట్టు a kind of shrub. రక్తాక్షి *rakt-akshi*. n. The name of a Telugu year. రక్తిక *raktika*. n. A plant, *Abrus precatorius*, the seeds of which are used as weights. గురివింద. రక్తిమ or రక్తిమము *raktima*. n. Crimson, blood colour. రక్తవర్ణము. రక్తోత్పలము *rakt-otpalama*. n. The red lotus. ఎఱ్ఱకలువ, ఎఱ్ఱతామరపుష్పము. Rox. ii. 647.

రక్తి *rakti*. [Skt.] n. Affection, attachment, love. Melody in Music. అనురక్తి, ప్రేమము

ముడు, కొయ్యకి "మంచంమర్రి చెట్టు." A. v. 156. రక్తకి-కాముడు-భక్తుడు. రక్తుడు *raktudu.* n. A lover of, వేదుతిరామకథలువాడు. రాము కథాలుడు *he who loves the story of Rāma.*

రక్ష *raksha.* [Skt.] n. Preservation, salvation, protection, రక్షణము. An amulet. రక్షణముకొరకు పిల్లలుమెండలుగానుంటికి కట్టబడు మూలికలు. Ashes worn on the forehead for protection against evil, రక్షణముకొరకు కొంటపెట్టుకొనుభస్మము. Cautery, branding. తొడుగు a shoe. రక్షకము *rakshakamu.* adj. Preserving, protecting, saving, కాపాడునట్టి. రక్షకుడు or రక్షి *rakshakudu.* n. A preserver, protector, saviour, రక్షించువాడు. రక్షణము or రక్షణ *rakshaṇamu.* n. Salvation, protection, రక్షించుట. రక్షరేకు *raksharéku.* n. An amulet. మంత్రాక్షరములు వ్రాసినరేకు. రక్షించు *rakshintsu.* v. a. To save, protect, preserve, కాపాడు. రక్షించుకోను *rakshintsu-konu.* v. a. To preserve, protect, save, keep for oneself. రక్షితము *rakshitamu.* adj. Protected, saved, preserved, కాపాడబడిన. రక్షితవ్యము or రక్ష్యము *rakshitavyamu.* adj. Fit or worthy to be saved or protected, రక్షించదగిన. రక్షివర్గము *rakshi-vargamu.* n. A body guard, అంగరక్షకసమూహము.

రక్షస్సు *rakshassu.* [Skt.] n. A giant, a demon, రాక్షసుడు.

రగడ *ragada.* [Tel.] n. A melody. A species of (dithyrambic) verse used in sportive amorous compositions. ఓడ in old English was called an Ecstasy. It is called in French verse a descant or tirade.

రగులు *ragulu.* [Tel.] v. n. To be kindled, to take fire, burn or flame. రాజు, మండు. రగులుకోను or రగులుకొను *ragulu-konu.* v. n. To be on fire, to take fire, to burn, మన్న అంటుకొను. రగిలించు, రగిలించు or రగుల్చు *ragilintsu.* v. a. To kindle, light a fire, inflame. వెలిగించు, రాజేయు, రగులజేయు.

రచన or రచనము *rachana.* [Skt.] n. Making, composing, arranging, preparing, చేయుటము, నిర్మాణము. Decoration, dressing of the hair. Stringing flowers, weaving wreaths: దండలు సుచ్చుటము కిందకైవడి. The arrangement of troops. Literary composition. గద్యపద్యాదిరచన, గ్రంథకృతి. "ధారుణీనటవిరచితనభాంచనవిజగజాండ బడబన్యాకి." M. XI. ii. 156. రచించు or రచియించు *rachintsu.* v. a. To make, compose, frame, arrange, చేయు, కావ్యాదులనెప్పు. రచిత *rachitamu.* adj. Made, composed, రచింపబడిన.

రచ్చ *ratsa.* [Tel.] n. A public way, a highway, రాజమార్గము. A portico, మండపము. A court of audience, a public place, a place of meeting. సభ, కొలువు. Publication, betraying or divulging a secret. Plague, torment, trouble, quarrel. కలకలము, రట్టు, తొందర, పోరాటము, కలహము. రచ్చచేయు or రచ్చపెట్టు to plague, tease, తొందరపెట్టు. ఇంటగలిచిరచ్చగెలువమరెము establish your influence at home before trying to do so abroad; master a smaller difficulty and then a greater one. దానితో నీకేమిరచ్చ why do you quarrel with her? ఇంటికి పిలుచుకొనిపోమ్మని రచ్చపెట్టెనాడు the child plagued me to carry him home. "రచ్చలు బ్రంతులు రాజమార్గంబులు." B. X. § 53. "మెచ్చి రచ్చయంతిసాబరరచ్చలు గుచ్చు రసికు లెల్ల." Surabh. 51. A. iv. 148. రచ్చకుతీయు or రచ్చకీడ్చు *ratsaku-diyu.* v. a. To challenge, defy. బహిరంగపరుచు, బాదుకీడ్చు. రచ్చకోట్టము, రచ్చచట్టు or రచ్చమంటపము *ratsa-kottamu.* n. A place where

the village authorities sit, a debating room. A court, a hall of audience. కొలువుకూటము, కచ్చేరి. "వానానిసమాయాపి పక్షకులమరిగనుమట్టు రచ్చే కొట్ట ముపకరి కి." S. iii. 158. రచ్చేగొను *ratstsa-gonu.* v. n. To assemble. గుంపుకూడు. To plague. బాధించు. "ఇఁ ఆచ్చెవుపుడీయచ్చరులు పెచ్చిరచ్చేగొనిచూడు." R. v. 195. "నెమ్మనము నవిచ్చేరచ్చేగొనుమచ్చేనము." Satyabh. iv. 200. హృదయములో నెల్లప్పుడు బాధించుచున్నటువంటి స్వభావము. రచ్చేబండ, రచ్చేబల్లorరచ్చేరాయి *ratstsa-banda.* n. A stone bench in a street or meeting place. The village bench, where the elders hold council, పలుపురుకూర్చుండేబల్ల. H. iv. 148. రచ్చేమాను or రచ్చేరాచి *ratstsa-mānu.* n. A great tree under which a council is held. రచ్చేలబెట్టు *ratstsala-bettu.* v. a. To publish, divulge, expose. బట్టుచేయు. To plague, annoy, బాధ పెట్టు.

రజకుడు *rajakudu.* [Skt.] n. A washerman, చాకలివాడు.

రజతము *rajatamu.* [Skt.] adj. White, silvery, argent. వెల్లని. n. Silver. వండి. రజతాద్రి *rajat-adri.* n. The silver mountain, i.e., Mount Kailasa. వండికొండ.

రజని *rajani.* [Skt.] n. Night. రాత్రి. Turmeric, పసుపు. రజనీచరుడు *rajanicharudu.* n. A night-rover, i. e., a goblin, a thief. పిశాచము, దొంగ. రజనివల్లభుడు the lord of night, i.e., the moon.

రజను *rajana.* [Skt.] n. A tree called *Celosia corymbosa.* Ros. i. 681.

రజము or రజస్సు *rajasu.* [Skt.] n. Dust, దుమ్ము, ధూళి. Filings, రంపపుడి. The dust or pollen of flowers, పుప్పొడి. The menses, ముట్టు నెత్తురు. రజస్సుorరజోగుణముrajassu. The second of three *gunas*, or qualities, i.e., passion; the earthly nature, the natural man, the flesh, that which produces sensual desire, worldliness, coveting and falsehood, and is the cause of pain. రజస్వల *rajasvala.* n. A menstruous woman, ముట్టుమతిగానుండేస్త్రీ, ముట్టుది. రజస్వలఅగు *rajasvala-agu.* v. n. To become adolescent. రజస్వల అయినది the maiden is come to puberty.

రజ్జువు *rajjuvu.* [Skt.] n. A string, cord, rope, తాడు.

రజన *rajana.* [Tel.] n. Earning, సంపాదన, సంపాదనము.

రజా *rajā.* [H.] n. Leave of absence.

రజాయి *rajāyi.* [Tel.] n. A blanket, కేరికెప్పలొత్తి దుప్పటి.

రజ్జన *rajjana.* [Tel.] n. Self-praise, ఆత్మస్తుతి. రజ్జు *rajjuvu.* v. n. To be talkative, to prattle, స్తుతించు. n. A boast, వ్యర్థభాషణము. Self praise, ఆత్మస్తుతి. "కన్నెట్లుంబలు కనెటిక, నిన్నుచెనటిజ్జనికిని తోప్పదుసే." M. VII. v. 112. "కల్లలుంబల్లదాపెడి నిజ్జనకు నిన్." M. IX. ii. 142. రజ్జులాడి *rajjulādi.* n. A woman who is fond of vain boasting or of self praise, వ్యర్థభాషణురాలు, ఆత్మస్తుతిపరురాలు. రజ్జులాడు *rajjulādu.* n. A vain boaster. వట్టి ప్రజ్ఞలు పలుకువాడు, వ్యర్థభాషణుడు. A vain-glorious person, ఆత్మస్తుతిపరుడు. "బాయుచిన్న బ్రహ్మ రజులాపటిబులు భూపాలుని విని నుగ్గడంచెనెక్కిలంక యేవి పెద్దలానకనవ్యమునుగాని కేయిం తెంగిచి." M. VIII. ii. 104.

రటత్ *ratat.* [Skt.] adj. Resounding. మ్రోగు, వాగు, ధ్వనించే. రటనము *ratanamu.* n. A sound, ధ్వని. మ్రోత. రటితము *ratitamu.* n. The crackling of fire, అగ్ని జ్వాలాధ్వని. నిప్పుమంటల మ్రోత, చటచట.

రట్టు *rattu.* [Tel.] n. Publication, betraying or divulging a secret. రచ్చ, రచ్చ. Ill-

fame, disgrace, ఆపకీర్తి. Blame, నింద, తూలు. Danger, తొందరము. రట్టుచేసిన or రట్టుపడిన *ratṭu-chesina*. adj. Notorious, buzzed abroad. రట్టేచెప్ప. రట్టాడి *ratṭ-aḍi*. adj. Blameworthy, నిందార్హము.

రడ్డు *raḍḍu*. [from Skt. రాష్ట్ర.] n. A kingdom. రాజ్యము. "రాజేంద్రసంగమవని."A. vi. 108. టి రాజా, ప్రభుపుత్రుఁగాని, రడ్డు, రాష్ట్రముఁగాని.

రణము *raṇamu*. [Skt.] n. War, a battle. యుద్ధము. రణగృహము *raṇa-gṛihamu*. n. A house built over the gate of a fort. కోటవాకటిమీదియిల్లు. రణధ్వనము *raṇadhwanamu*. n. Noise, ధ్వని.

రతనము *ratanamu*. [from Skt. రత్నము.] n. A gem, రత్నము. రతనపుగని *ratanapugani*. n. The Ocean, సముద్రము, రత్నాకరము. రతనపుపిల్లు *ratanapu-villu*. n. A rainbow, ఇంద్రధనుస్సు.

రతము *ratamu*. [Skt.] n. Coition, copulation. adj. Intention, actively occupied or engaged in. ఆసక్తము. ఇచ్ఛగల. రతి *rati*. n. Desire, passion, inclination, attachment, ఆసక్తి. Coition, copulation, సంగమము. The name of the wife of Manmatha, మన్మథుని భార్య. A weight used in weighing diamonds, రవలుపుచ్చలు తూచే వడికట్టు. "పన్నంపురతిజాతిపచ్చిపుచ్చలపరం గారయూనితిమూనాలు తీరు." UH. ii. 55. One twenty-fifth part of a Maund. రతిపతి or రతిరాజు *rati-pati*. n. Manmadha. రతుడు *ratuḍu*. n. A lover of, enjoyer of, delighter in. ఆసక్తుడు. పాపరతుడు a lover of sin.

రత్నము *ratnamu*. [Skt.] n. A jewel, precious stone, gem. మణి. A masterpiece or fine thing, the best of its kind or species వస్తుశ్రేష్ఠము. నవరత్నములు the nine precious stones, viz., ముత్యము a pearl, కెంపు a ruby, పగడము a coral, మరకతము an emerald, పుష్యరాగము a topaz, నీలము a sapphire, గోమేధికము an agate, వైడూర్యము a cat's eye, అశ్వరత్నము a jewel of a horse, i.e., a noble steed. స్త్రీరత్నము an unrivalled woman. సూర్యరత్నము the sun, as the gem of heaven. అప్సరోరత్నములు the most lovely of nymphs. రత్నకంబళము *ratna-kambaḷamu*. n. A carpet. రత్నగర్భ *ratna-garbha*. n. The earth; as producing gems. భూమి. "వైడూర్యమయకరీరహరినఖాంబుధరుఁడు నిలిచిన దివ్యరత్నముల్ పొలుపుమీఱఁగ." T. ii. 20. రత్నగర్భుడు *ratna-garbhuḍu*. n. Kubera, the god of wealth, కుబేరుడు. The god of the sea, సముద్రుడు. రత్నపర్వతము *ratna-parvatamu*. n. An epithet of Mount Meru as having "gems in its slopes." మేరుపర్వతము, మేరు. రత్నాకరము *ratnākaramu*. n. The abode of gems, that is, the ocean, సముద్రము. రత్నావళి *ratnāvaḷi*. n. A necklace of gems.

రథము *rathamu*. [Skt.] n. A car, a chariot, a wheeled vehicle. తేరు. "రథములపరిభద్రనపాత్రయుల్." M. VI. ii. 400. రథకారుడు *ratha-kāruḍu*. n. A coach builder. తేరులు చేయువాడు. రథాంగము *rath-angamu*. n. A wheel. తేరుదొంక్కచక్రము. Any part of a carriage. The globular breasted swan. చక్రవాకము. T. i. 14. రథి, రథికుడు or రథసారథి *rathi*. n. A warrior fighting from a car, a charioteer. రథముమీద యుద్ధము చేయువాడు. రథిని *rathini*. n. An army. కి. M. IX. i. 49. రథోత్సవము *rath-otsavamu*. n. The annual festival at a Hindu temple when the god is taken round in his car. పండుగలు చేయుదురనియ్యది పండుగు.

rathya. n. A cavalcade, a line of coaches. రథసమూహము. A high road, రాజమార్గము, వీధి. **రథ్యము** *rathyamu* n. A carriage horse. రథమును ఈడ్చే గుర్రము.

రదనము or **రదము** *radanamu*. [Skt. cf. Lat. 'rodent.'] n. A tooth, a tusk. పల్లు, దంతము. **రదనచ్ఛదము** *radana-ch-chadamu*. n. A tooth covering, i. e., a lip. పెదవి.

రద్ది or **రద్దు** *raddi*. [Tel.] n. Tumult, అల్లరి. A great noise, గొప్పధ్వని. Ill-fame, betraying or divulging a secret, అపకీర్తి, రట్టు, రచ్చ.

రద్దు *raddu*. [H.] n. Repeal, abrogation. రద్దుచేయు, to strike out, to rescind, or repeal, as a law, rule or order. **రద్దైన** *radd-aina*, adj. Annulled, quashed, set aside, కొట్టివేయబడిన.

రపణము *rapanamu*. [Tel.] adj. Great, గొప్ప.

రపము or **రపణము** *rapamu*. [Tel.] n. Festivity, joy, delight, pleasure: సంబరము, సంతోషము, ఉల్లాసము. **తనరపమై** or **తమరపంబై** *tana-rapam-ai*. adv. As one pleases, gladly, delightfully. తనకిష్టమై, ఆనందముగా, ఉల్లాసముగా. "......" S. i. 412. "......" Navanatha, page 56. రపము ridicule, ఎగతాళి, అపహాస్యము.

రప్ప *rappa*. [Tel.] n. A small stone, చిన్నరాయి.

రప్పించు See under రమ్ము.

రప్పు *rappu*. [H.] n. Darning, పోగుపోయడము. రప్పుతీయు to darn.

రబ్బు *rabbu*. [Tel.] n. Brightness, కాంతి. "......" Ila. i. 10. తీరుదిరిగబ్బుగను, దట్టమైనటువంటి కాంతిదినవ్వు.

రభసము *rabhasamu*. [Skt.] n. Speed, velocity, hurry. ఆతురము, వేగము, విచారించక త్వరపడడము. Joy, delight. హర్షము, సంతోషము, సమ్మదము. "......" M. VI. ii. 100. రభసముగా speedily, rapidly. త్వరగా, ఆతురముగా.

రమ *rama*. [Skt. from రమ్ to sport.] n. A name of the goddess Lakshmi. లక్ష్మి. **రమణ** *ramana*. [from రమ.] n. Elegance, beauty. ఒప్పు, ఒప్పిదము. Love, ప్రీతి. Manner, విధము. "......" Ila. i. 11. **రమణి** *ramani*. n. A beauty, a lovely woman, a grace. సుందరమైన స్త్రీ. **రమణించు** *ramanintsu*. v. n. To be beautiful, ఒప్పిదము గా. **రమణీయము** *ramaniyamu*. adj. Pleasing, gratifying, charming. సుందరమైన. **రమణుడు** *ramanudu*. n. A beautiful person, మనోజ్ఞుడు. A husband, మగడు.

రమారమి *rama-rami*. [Tel.] adv. More or less, about, on an average, ఇంచుమించు, సుమారు.

రమించు or **రమియించు** *ramintsu*. [Skt. from రమ్ to sport, play.] v. n. To sport, క్రీడించు. To cover, cress, copulate, lie with, అనుభవించు, సంభోగము చేయు.

రమ్ము *rammu*. [Tel. imp. of వచ్చు. వచ్చు is in Tamil వా. The first part of this word being dropped, we get in Tel. the forms రమ్ము and రా in the imperative mood.] v. imp. Come (thou.) **రప్పించు** or **రావించు** *rappintsu*. v. a. To cause to come, to call, summon, పిలుచు. **రండి** or **రండు** *randi*. (plu. of రమ్ము.) Come (ye).

రమ్యము *ramyamu*. [Skt. from రమ్ to sport.] adj. Charming, pleasing, delightful, agreeable. మనోహరమైన.

రయము *rayamu*. [Skt.] n. Speed, velocity, quickness, precipitation. వేగము. అతిరయ మున with great speed. రయతి *rayati*. n. Speed, quickness. త్వర, వేగము. పరుగున వచ్చి coming with speed. T. iv. 198.

రయితు, రయితు, రయిఁతు or రైతు *rayitu*. [H.] n. A ryot కాపు. రయితాంగము or రయిఁతాంగము the agricultural body, the peasantry, కాపులు. రయితువారి *rayituvari*. n. The Ryotwary system, i. e., the system under which each cultivator holds direct from Government. An individual farmer's settlement of rent, or of the Government demands. రయితువారిలెక్క an account showing the holding, &c., of each cultivator.

రవ or రవ్వ *rava*. [Tel.] n. A small particle. లవము. A bit, ముక్క. A diamond. వజ్రము. A kind of horse's pace, ఆశ్వగతి విశేషము. సొన్నరవ soojee or roulong, i. e., coarse wheat flour. రవలు small shot, కుంపిలోపడికాల్చే సన్నగుండ్లు. adj. Thin, fine, సన్నము. రవసెల్లా *rava-sella*. n. A fine woven vest of transparent muslin. సన్నచెల్లా, ఉల్లిపొరవంటిసుడ్డ. రవంత or రవ్వంత *ravantu*. n. A little, just a trifle. కొంచెము, స్వల్పము. adj. or adv. Tiny, a little, somewhat, rather. చిఁరవంతకష్టము it is a little difficult. రవగాలు or రవాలు *rava-galu*. n. The name of a certain pace in horsemanship. అశ్వగమనవిశేషము. "వీఁ రవగాలుగమనసాటివాఁగాదుపటాణి పొదులు పిన్నబోయి పొదలుపొచ్చె." URK. i. 78. రవన్ని or రవ్వన్ని *rav-anni*. adj. A few, కొన్ని. రవపలము *rava-palamu*. adj. Very thin, as cloth, మిక్కిలి సన్నపాటి. రవముచేయు Same as పకీరలముచేయు. (q. v.).

రవడి *ravadi*. [Tel.] n. A debt, ఋణము. అరవడి.

రవము *ravamu*. [Skt. for రవము.] n. Beauty. Also, a handbell, చేతిగంట. "భూరి కాంచనాభరణరవకాసార, ఆటపా, టంబుల్, తేటం." H. iii. 38. రవణము *ravanamu*. n. A jewel, an ornament, భూషణము. "మెల్లనిగంధులుల్లాస నిర్ఝరనినదంబులు, నవరత్నరవణ, రవళిమెఱిఁగి." Swa. ii. 11. [Skt.] adj. Sonorous, sounding. ధ్వనిచేయుచున్నది. రవణించు or రవణీంచు *ravaninchu*. v. n. To bloom, flourish. అంద మొనారుఁచు. "వీఁకనుదొడ్డకొండ్రమ్ము మొగుడులవెర్చు క్రమంబురవణించి మించివాయుపులఁ బిరికి." N. viii. 103.

రవము *ravamu*. [Skt.] n. Sound in general, a noise. ధ్వని. A voice, కంఠధ్వని. ఆర్తరవము a cry of distress. కింకిణీరవము the tinkling or jingling of small bells. రవళి, రవళి or రవాళి *ravali*. [from రవము.] n. Sound, noise. ధ్వని. "రవళిమ్రోయ మ్రోయఁదొడఁగెనాయుధంబు." Vish. vi. 13. "రాజాజుపన్న రవళిపాలలిగుంభకృతి, శ్రుతిబాధుఁగాఁక." Swa. vi. 38. రవళించు or రవాళించు *ravalinchu*. v. n. To make a noise, resound. ధ్వనించు. "దిక్కు రవళించి చాలుపాఁప్రాణి వేఁటలు." HD. i. 32. రవళించి neighing, శబ్దించి. adj Sounding, sonorous. మ్రోగే, ధ్వనించే.

రవరవ *rava-rava*. [Tel.] n. A clamour, disturbance, noise. కూత, రచ్చ, ధ్వని. Brightness, dazzling, కాంతిమేను. Distress of mind, anxiety, వ్యగ్రత. Anger, కోపవికారము. "కులమనఁ గూపుమఁ బొనరి, కూరిమిదుఃఖ మెలనాఁటఁబంచనవ్యథలఁబొందఁగాఁదన రవపాఁడమెఁ బాపుమవారికిందయుఁగా." Parij. i. 48. "రవలకంకణముల రవళవెలసఁగ." HD. i. 86. రవరవ adv. Precipitately, quickly, hastily. శీఘ్రముగా.

రవాణా or రవాణా *ravana*. [H.] n. Despatching, పంపుట. రవాణాచేయు to despatch, as goods, &c.

రవ్వయాకు *ravvayāku*. [Tel.] n. A false ruby, కృత్రిమమైనమాణిక్యము.

రవి *ravi*, [Skt.] n. The sun. సూర్యుడు.

రవిక *ravika*. [Tel.] n. A bodice, or corset. N. vii. 229.

రవ్వలు Same as రవలు. (q. v.)

రవుసు or రవిసు *ravusu*. [H.] n. Customary fees, రుసుము. Grandeur. adj. Best. రవుసు ఆకులు the best betel leaves, తేరాకులు.

రవ్వ *ravva*. [Tel. another form of రచ్చ.] n. Ill fame, a bad name. Clamour, disturbance, ఆపకీర్తి, రచ్చ. రవ్వాడు *ravvāḍu*. v. n. To blame, censure, నిందించు.

రశన or రసన *rasana*. [Skt.] n. A woman's zone or girdle, usually set with little bells. చిరుగంటలుగల ఆడుదాని నడుముమాల.

రశ్మి See రష్మి.

రశ్మి *rasmi*. [Skt.] n. Light. వెలుగు. Lustre, కాంతి. A ray of light, కిరణము.

రసము *rasamu*. [Skt.] n. Juice, fluid, liquid, extract, essence. Taste, flavour, రుచి. Taste, sentiment, emotion, passion, affection, humour. Quicksilver, పాదరసము. The షడ్రసములు or six flavours are మధురము or తీపి sweet; ఆమ్లము or పులుపు sour; తిక్తము or వగరు astringent; లవణము or ఉప్పు salt; కటువు or కారము pungent; కషాయము or చేదు bitter. రసభూయిష్ఠభూమి or రస పుష్టిభూమి strong soil, which is not exhausted. నీరసభూమి land that is exhausted. రోషరసము the spirit of wrath. దయారసము the spirit of love, kind feelings. ఈ పద్యములో రసములేదు this is a tasteless verse. నీరసమైనమాటలు rude language The nine రసములు or humours produce the following స్థాయీభావములు (symptoms.) 1. శృంగారరసము (love) produces రతి enjoyment. 2. వీరరసము (honour) produces ఉత్సాహము daring. 3. కరుణారసము (mercy) begets శోకము pity. 4. అద్భుతరసము (credulity) begets విస్మయము marvel. 5. హాస్యరసము (merriment) produces హాస్యభావము laughter. 6. భయానకరసము (timidity) leads to భయము fright. 7. బీభత్సరసము (austerity) begets జుగుప్స sarcasm. 8. రౌద్రరసము (wrath) leads to క్రౌర్యము cruelty. 9. శాంతరసము (gentleness) produces శమభావము calmness. రసకర్పూరము *rasa-karpūramu*. n. A white sublimate or muriate of mercury, కర్పూరరసము. రసగుండు *rasa-guṇḍu*. n. A ball coated with quicksilver, రసముపూసినగుండు. రసజ్ఞ *rasa-gnya*. n. The tongue, నాలుక. రసజ్ఞత *rasa-gnyata*. n. Skill, judgment, taste, critical discernment, తెలివి. రసజ్ఞుడు *rasa-gnyuḍu*. n. A man of taste, a critic. సుందోపసుందులనెడివారు. రసదాడి or రసవాళి *rasa-ḍāḍi*. n. Sugar cane. చెరుకు. "సుమధురస్థూలదాడిమీబీజములతోడ. దనరారుదాడిమీనిలతోడ" A. ii. 85. A fine sort of plantain. అరటిలో శ్రేష్ఠము. రసదాళిక *rasa-ḍāḷika*. n. A kind of sugar, చెరుకురసము. రసన *rasana*. n. The tongue. నాలుక. రసనేంద్రియము *rasa-nēndriyamu*. n. The sense of taste. రసనవతి *rasa-vati*. n. A kitchen, వంటిల్లు. రసవర్గములు *rasa-vargamulu*. n. plu. The various condiments or ingredients such as salt, pepper, &c., సంబారములు. రసవాదము *rasa-vādamu*. n. Alchemy, chemistry. పాదరసమునుకట్టి బంగారుచేయువిద్య. రసవాది *rasa-vādi*. n. An alchemist, a chemist, రసమునుకట్టి బంగారుచేయువాడు. రస సింధూరము *rasa-sindūramu*. n. A sort of factitious cinnabar, made with zinc, mercury, blue vitriol and nitre, కొవదలికము. రస సిద్ధి *rasa-siddhi*. n. Alchemy, రసవాదము. "నమకమకుంభంబున, రస మిందిచెమరింపనుడిసి పాఱవడిజ్ఞా." B. vi. 10.

రసాంజనము a kind of collyrium, అంజనవిశేషము. **రసాతలము** *rasā-talamu.* n. A name of Hades. పాతాళలోకము. **రసాభాసము** *ras-ābhasamu.* n. Bad taste, inelegance. adj. Disagreeable, disgusting. విరసమైన. ఆ శ్లోకమును దిద్ది రసాభాసము చేసినాడు in correcting the verse he has spoiled it, he showed bad taste in correcting it. రసాభాసముగా మాట్లాడినాడు he spoke coarsely. ఆయిల్లు నిండా రసాభాసముగానున్నది that house is very disagreeable. ఊరేగుచుండగా వాన వచ్చి అంతా రసాభాసమైపోయినది when the marriage procession was going on, there was a shower and everything was upset. **రసాయనము** *ras-āyanamu.* n. A panacea, a medicine preventing old age and prolonging life, జరావ్యాధినారోగ్యప్రదము. Butter milk, sweet curds, గోసము, చల్ల. Poison, విషము. "తనకునో మాహుర్యమైనయది నా యివి చూడుమన్నట్లు మేలిరసాయనములు, ఒప్పుగా గిన్నియలనుంచి యుంచినరీతి." T. iii. 18. టీ॥ రసాయనములు, తీపిగలిగినపదార్థములు. **రసాల** *rasāla.* n. A pudding or mess of curds, mixed up with sugar and spices, పెరుగు లో ఁ నేక ద్రవ్యములువేసి చేసినది. **రసాలము** *rasālama.* n. The sugar cane, చెరుకు. Also, the sweet mango tree, తియ్యమామిడిచెట్టు. **రసావళ్లు** *ras-āvaḷḷu.* n. A kind of cakes. "తపయింటనప్పుడాయితె మొనరించిన కమ్మదాపు లొలుకుర సావళ్లునమిమపనడలు జాపట్లునగోదుమ పిండివంటలుంకా నలవినిరి." Vish. iii. 377. **రసి** or **రసిక** *rasi.* [Tel.] n. The pus, or matter of a sore, serum, చుంటిచీము. **రసిక** *rasika.* [Skt.] n. A woman of taste రసికురాలు. **రసికత** or **రసికత్వము** *rasikata.* [Skt.] n. Good taste or judgment. రసజ్ఞత. **రసికుడు** *rasikuḍu.* A man of taste. శృంగారాదిరసములను స్రహించువాడు, రసజ్ఞుడు. **రసితము** *rasi-tamu.* n. Sound noise, thunder. ధ్వని, ఉరుము.

రసీదు or **రశీదు** *rasīdu.* [Eng. 'Receipt'.] n. A receipt, an acknowledgment in writing.

రసోనకము *rasōnakamu.* [Skt.] n. Garlic. వెల్లుల్లి.

రస్తా *rasta.* [H.] n. A road. బాట. A high road, రాజమార్గము.

రస్తాలి *rastāli.* [Tel. for రసాలి.] n. A kind of plantain, ఒకవిధమైన అరటిపండు.

రస్తు *rastu.* [H.] n. Food, provisions, commissariat supplies. ఎస్తుసంభారము. "రస్తు పదగొడుగుస్తుకొట్టరులు ధర్మ్రముగావొగిలిగముద్రలక్, నిరిమరొనర్చి." హంస. i. "కస్తురిపోకే పదారువన్నె బంగారము రస్తుకుప్పలెలిగంబట వెన్నెల లోనితోట." S. i. 112.

రహాటము *rahāṭamu.* [Skt.] n. A spinning-wheel. రాట్నము.

రహాటు, రహట్టు or **రాటు** *rahāṭu.* [Tel.] n. Ravages, mischief, plague, trouble, annoyance. ఉపద్రవము. ఈ యింటిలో ఎలుకల రహాటు మెండుగానున్నది in this house rats have made great havoc.

రహదారి or **రాదారి** *rahadāri.* [H.] n. A public way. A passport. The collection of tolls or taxes on roads

రహస్యము *rahasyamu.* [Skt.] n. A secret, a mystery; secrecy, privacy. **ఏకాంతము,** adj. Secret, mysterious; private; abstruse, recondite, obscure. ఏకాంతమైన, దాచబడిన.

రహి *rahi.* [Tel.] n. Joy, ఆనందము. Beauty, elegance, harmony. సొంపు, సొగసు. Lustre, కాంతి. Affection, love, ఆశ, భక్తి, ప్రియము. Eagerness, ఆసక్తి. Understanding. తెలివి. Welfare, క్షేమము. Manner, విధము. "గుజరాతి జగిసిస్తు గోల్లుదాపినడాలు రహింపుమైతిలో దవికదాడిని." H. 133. "ఈ రహిపుట్టజంత్రి గాత్రములార్జలరించు విమలగాంధర్వంబువిద్య మాకు." Swa. ii. 46. **రహిం** or **రహింబ.** adv.

Regularly, affectionately. ఆరాతో, ప్రేమ తోనూ. This word is often used as a mere peg to fill the metre. రహింపు or రహింపుఁడు *rahiṁpu.* v. n. To bloom, flourish, to be pleasant, to be agreeable, to shine. వికసం, వెలసం, ఒప్పు, పద్దిల్లు. "నెమ్మొగములింద జడిపాన మెలుపుగాంద కరక బంకింద నిరులుగ్రడులుందం." Paidimarri vi. 29.

రహితము *rahitamu.* (Skt.) adj. Destitute, bereft, abandoned, left. విహీనమైన, విడువబడిన. రహితుడు *rahituḍu.* n. One who is without or devoid of, one who is free from, విహీనుడైనవాడు. విద్యారహితుడు one who is devoid of learning, or is unlearned.

రా rā.

రా *ra.* (Tel.) n. and adj. Short for రాయి a stone; and also for రాజే (kingly adj.) Pertaining to a stone. రాతసంబంధమైన. Pertaining to a king, of the king, royal, రాజే. ఆయూరికి రాళ్ళు కట్టించిరి they built the wall round with stone. "పచ్చరా బసదైన, పనిదీరకంబులు మెచ్చగానిపి, యూమాడ పిలంపుచోటలు." DRB. 550. రాకులము the royal race, రాజవంశము, రాజేశ్వరులు. రాండ్రా the king of hills. రారాజు the king of kings. రాకుమారి a king's daughter. రాజపుత్రి. రాకుమారుడు a king's son, a prince, రాజకుమారుడు. M. IV. i. 173. రాజేచితము *ra-jochitamu.* n. Kingly style or dignity. రాజోచి *ra-jochi.* n. A prince, or princess. రాజకుమారుడు. లో. రాజపుత్రి. రాజోలిబాణము a rocket.

రా *ra.* [Tel. short for రమ్ము.] A particle expressive of contempt, disrespect or familiarity (in poems ర, as in Swa. iii. 128. "పీలయాచేలంబుడిగెదెలా, శాలసాల మాలి రామయ్యా.") "రారానంచమహర్షి రారానవనీ యస్థిత రారాజ్యక్షరారాజాలయేలిక." అట్లు చేయుము రా come, you must do this? వాణ్ణి పిలువురా call him, will you? దానిని తీరా come, bring it here. పోరా come, begone.

రా *ra.* [Tel.] The infinitive or imperative of వచ్చు. See note under రమ్ము. మాయింటికిరా come to my house. రావలచినాడు he thought of coming. రాలేను I cannot come. "దగ్గిరరాఁబోవుచు." (T. iv. 173.) when he drew near, (she) turned towards him. రాక, రాకడ or రావడము *raka.* n. Coming, arrival, approach. వచ్చుట. రాకపోకలు coming and going. రాక adv. Without coming. రాకోవు or రాక యుండు *raka-pōvu.* v. n. Not to come or arrive. రాకు or రాకుము *raku.* v. imp. negative. Come not, do not come, రావద్దు. రాబడి *ra-baḍi.* n. Income, వచ్చుబడి. రాగాపోగా *raga-pōga.* (lit: coming or going.) adv. In the end, finally, at last, one way or another, with one thing or another. రాగాపోగా నిలిచినదియే after all this is the remainder. రాదు *radu.* (3d. pers. sing. masc. neg. aorist of వచ్చు.) He will not come, he does not come. రాదు *radu.* (3rd. pers. sing. neut.) It does not come. It is used as an auxiliary signifying prohibition: కోపపడి రాదుగాని చెప్పరాదు you must not be angry but I will tell you. విరాళరాదు we should not give up hope. అట్లు చేసినట్లు ఎంచరాదుగాని we must not imagine he has done so, but yet. నేను ఇచ్చోటనుండరాదు I must not stop here. రాని *rani.* (neg. rel. participle of వచ్చు.) Which has not come, which shall not come or does not happen. పనికిరాని or ఉక్కెరికురాని useless. చెప్పరానిమాట what is not fit to be said. వచ్చీరానిమాటలు a half formed pronunciation as that of a child beginning to speak. వాడు వచ్చీ రానిమాటలో చేసే his

coming is as useless as if he were absent. చదువురానివాడు one who cannot read, an illiterate man. చదవరానిజాబు an illegible letter, or a letter that should not be read. "వచనములురానికడుచిన్న కానిన్ను" thee, a child unable to speak. Yamuna Charya Charitra i. 73. రాను *rānu*. (first person neg. aor. of వచ్చు) I will not come or I do not come. Also, a noun meaning coming, as రానుపోను both coming and going. రానుపోను పదిదినములుపట్టును to go and return will take ten days. రాబోవు that which is to come or to happen. "రానిదిపోదనరాదని రానున్నదిపోకున్న రానుండెనుగా" (Sumati. 137) what cannot happen cannot happen though desired: that which will happen though undesired will not fail to come to pass. రాబట్టు *rā-baṭṭu*. v. a. To receive, receive back, recover, regain, పంపిన దానిని రాబట్టు receive that which is sent to you. రామి *rāmi*. (negative verbal noun of వచ్చు.) The not coming, non-arrival, రాకపోవుట. plu. రాములు. చేయరాము impracticability. తిప్పరాము the difficulty of turning (it.) కానరాము the not seeing, the impossibility of seeing. "అక్కుచుదు రామిప్పుడు పొక్కుచునీదేవరూపు" (Yayati. iii. 126) grieved at his not coming or at his non-arrival.

రాంకవము *rāṅkavamu*. [Skt.] adj. Woollen. n. Any thing manufactured of wool or hair. నీలాంకులు రాంకవులు మెండలయి నవి. A. v. 111.

రాంబోంము or రాబంము *rāmbomu*. [for Skt. రాజబంధు.] n. The White Sea eagle Vulture. పసుపుపచ్చనామండే మిక్కుటపుతి వచ్చినగొడ్లనుతి వేపుటి.

రాంభము *rāmbhamu*. [Skt.] n. The bamboo staff of a monk or friar. వ్రత చేపట్టు కొనే మనుగుదండము. "త్రిదండియై చ్రుసీరా సుంధరాంధ్ర కుండికలూసంగసంగీకృతాంతిరూక్ష నుండై." A. vi. 82.

రాక *raka* [Skt.] n. The day of full moon. పూర్ణచంద్రుడుగల పున్నమ. రాకాచంద్రుడు the full moon. రాకి See under రా.

రాకాసి or రక్కసి *rākāsi*. [from Skt. రాక్షసి.] n. A Rākshasa, a demon, రాక్షసి. రాక్షసుడు.

రాకింపు *rākiṁpu*. [Tel.] v. a. To thrash, రాను.

రాకొట్టు *rā-koṭṭu*. [Tel. See under రా from వచ్చు.] v. n. & a. To address scornfully using thou and thee, tutoyer. రారా పోరా అని వీకిపిచినాంతముగాపిలుచు, రారా పోరా అని మర్యాద గా అను, తొక్కించు. "కలహకంటకుడయ్యిది, నిక్కారికైకాడు శత్రునింపెన్నుచో, రాకొట్టి పిలిచిమందిమి. ద్రౌపదిముట్టించిపోటు గలుపసెలయుంటా." G. vii. 68.

రాక్షస *rākshasa*. [Skt.] n. The name of a Telugu year.

రాక్షసము *rākshasamu*. [Skt.] n. A form of marriage in which the bride is carried away by force. adj. Pertaining to the Rakshasas, రాక్షససంబంధమైన. Devilish, cruel, inhuman. రాక్షసకృత్యము an inhuman act, a horrible deed. రాక్షసత్వము *rākshasatvamu*. n. The condition of being a Rakshasa, cruelty. రాక్షసి *rākshasi*. n. A Rakshasa, a demon. రాక్షసుడు. An ogre or she-demon, a female fiend. రాక్షసుడు *rākshasuḍu* n. A giant, demon, fiend.

రాగ *rāga*. [Tel.] n. A bad creature, దుష్టుడు. లాగరాగుడురా a serpent, సర్పము. "లాగదాగుడురా పోగులిజెడు పోడి." (Atsisa Telugu Ramayan,) i. e., Siva, the hero who wears as an earring a serpent at hides in a hole. An adulteress, జాణ. A proud or wicked man, ఉద్ధతుడు, గుర్తుడు. adj. Shrewish wicked.

కయ్యాలి, దుష్ట, కెడుగరమైన. "కూతురు రాగిన మాతకవ్వ లాన్నించుచెడుగైన రాశీపతినిచ్చు." Nrisim. § 12. రాగిగడ్డ a kind of grass called భద్రముస్తకము. రాగతనము *ragatanamu.* n. Envy, malice. మాత్సర్యము. "లోకవించుశైవరాగతనంబునడోచివలనలెల్ల దానిశాపు గీజాపారకమ్ముగొజనవలెన్న." Appa kavi. ii. 36. రాగంట్లమారి *ragamla-mari.* n. A blackguard, a villain. పోకిరి, గుండాగుండి. "బాడు బాటికిభృద్ధిబలదెరిగి, కాకలమదీరగడియించట్టిపారి, బాలుగాయతానా కేరజపుదారిసారతేరకేరగంట్లమారియయ్యె." H. v. 126.

రాగము *rāgamu.* [Skt.] n. A tune. పాట. సరసమూర్ఛాలింగికిశీలము. Affection, love, delight, desire, ప్రేమాతిశయము, అనురాగము. Sorrow. Colour, tint, dye, hue, రంగు. Envy. రాగద్వేషములు envy and hatred. మదనరాగము agitation of love. మన్మథవికారము. ఆ పడుచు రాగములు పెట్ట మున్న ది, లేక, రాగములపట్టి యేడ్చుచున్నది the girl is screaming away.

రాగి *rāgi.* [Tel.] n. Copper. తామ్రము. plu. రాగులు. n. The grain called Natchony, *Cynosurus coracanus.* కోడిది, గుదిరలు.

రాగిచెట్టు (for రావిచెట్టు) *rāgichettu.* n. The Poplar-leaved Fig tree, *Ficus religiosa.* పిప్పలము.

రాగిడి *ragidi.* [Tel.] n. A round golden tire embossed with flower-patterns, worn by Hindu females on the back of the crown of the head. జడపిల్ల.

రాగింప. రాగిల్లు or రాగిలు *raginisa* [Skt.] v. n. To shine, to be glad, rejoice ప్రకాశించు, ప్రియమునందు, సంతోషించు, రంజిల్లు. "బనవనియుపమని బ్రాజరల్లి, గనుగాగ్నివెల్లివినినట్ట మొదవురాగిల్లికన్నరబ్రహ్మయ్యనవియె." BD. ii. 39.

రాజ్ఞ *rājna.* [from Skt. రాజ్ఞ.] adj. Of or belonging to the king. రాజసంబంధి, క్షత్రియసంబంధమైన. రాజ్ఞవారు persons belonging to the kingly caste. క్షత్రియుల. రాజ్ఞపుడుగుడేడు a Kshatriya king. రాజ్ఞపీనుగు తోడుంచక రాదు a king's corpse will not fall alone; a proverb denoting that every great man's fall ruins many persons. రాజ్ఞేయుడు a Pariah who was formerly a క్షత్రియ. రాజ్ఞేవని or రాజ్ఞకార్యము *rājna-pani.* n. A public affair, politics, a transaction, business. వ్యవహారము. రాజ్ఞకోమరుడు or రాజ్ఞకుమారుడు *rājna-komarudu.* n. A king's son, a prince. రాజపుత్రుడు. రాజ్ఞకులము or రాజులము *rājna-kulamu.* n. The Kshatriya caste, క్షత్రియకులము. రాజ్ఞకోడి *rājna-kódi.* n. A wild fowl with a beautiful purple plumage, and scarlet beak and crest: probably, the Black Ibis. రాజ్ఞపుండు *rājna-puṇḍu.* n. A carbuncle. రాజవ్రణము. రాజ్ఞపుట్టువు *rājna-puṭṭuvu.* n. A Kshatriya, క్షత్రియుడు. రాజ్ఞయుసిరిక *rājna-yusirika.* n. A kind of Emblic Myrobalan. ఉసిరికలోభేదము. రాజ్ఞరీకము *rājna-rikamu.* n. Government, రాజకీయము. రాజ్ఞవాడు *rājna-vāḍu.* n. A Kshatriya. రాజ్ఞవీడు *rājna-viḍu.* n. The capital of a king. రాజధాని. రాజ్ఞచిలుక *rā-chiluka.* n. The large red parrot. రాజశుకము.

రాజ్ఞు *rājsu.* [Tel.] v. n. To be rubbed, ఒరసికొను. v. a. To rub, ఒరయు. కర్షించు To cover (with any substance;) to white-wash, సున్నము, రేకు మున్నగువానితో వేయు పూయు వేయు, ఇల్లు సోడలుమొదలైనవానిని అలుకు. To rub out. To file. రాజ్ఞకోను *rājsu-konu.* (reflexive form of రాజ్ఞు.) To rub one's self (against any thing.) సుద్దుకొను. ఒరసికొను.

రాజ్ఞ *rāja.* [Skt.] adj. Royal; belonging to a king. Lunar, belonging to the moon. Chief, eminent. రాజసంబంధమైన, చంద్ర సంబంధమైన, శ్రేష్ఠమైన, ముఖ్యమైన. ఆరడు రాజాన్నపాయసిల్లుగాకమి, కలుమిలదరములగొ

లువఁబోఁపు." R. i. 124. రాజకము *rājakamu*. n. An assembly of kings. రాజసమూహము. adj. Pertaining to Government. దివాణపు వాఁకిబల్ల పంభవించునది. An act of oppression by the government or by the king, as opposed to దైవికము evil regarded as a visitation of God. రాజక్ దైవికములు casualties. రాజము *rajamu*. In composition denotes superiority (శ్రేష్ఠత్వము.) చాపరాజము a noble bow. "జవదగ్గి కతడిచ్చె చాపరాజంబు." DRB. 609. "మఖరాజము" (N. ix. 200.) a noble sacrifice. రాజకార్యము *raja-karyamu*. n. A royal deed, politics. రాజదొక్కుపని, దివాణపుపని. రాజగృహము *raja-grihamu*. n. A palace. రాజదొక్కుమనిరు. రాజత్వము *rajatvamu*. n. Royalty. రాజైయుండుటము. రాజదంతము *raja-dantamu*. n. A bright or chief tooth, *i.e.*, a fore tooth. ముందరిపల్లు. రాజధర్మములు *raja-dharmamulu*. n. The duties incumbent on a king. రాజనీతులు, విధింపఁగా రాజు చేయువలసినపనులు. రాజధాని *rāja-dhāni*. n. A metropolis or royal residence. A presidency. రాజదొక్కు ప్రధానపట్టము. రాజబంధువులు the king's kinsmen. రాజభాగము the king's share, Government's share of produce. రాజనీతి *raja-niti*. n. Royal polity, civil and military government. రాజదొక్కుసర్దేము. రాజన్యుడు *rāja-nyudu*. n. A man of the royal or military caste. క్షత్రియుడు. రాజవంశము *rājan-vantamu*. adj. Having a good king (as a country). రాజపత్ని a queen. రాజదొక్కు భార్య. రాజపురోహితుడు a king's household priest. రాజబీజి *raja-biji*. n. One of royal descent. రాజవంశమునందు పుట్టినవాఁడు. రాజమార్గము *rāja-margamu*. n. The king's high way, a public road, ఘంటాపథము. పెద్దబాట. రాజమాషము *rāja-mashamu*. n. The pulse termed *Dolichos catjang*. అలచేఁపలు. రాజయక్ష్మము *raja-yakshmamu*. n. Pulmonary consumption. క్షయరోగము. రాజయోగము *rāja-yōgamu*. n. A simple and easy mode of abstract meditation, as distinguished from the austere and rigorous modes. రాజయోగి *rāga-yōgi*. n. One who practises the రాజయోగము. రాజయోగ్యము *rāja-yōgyamu*. adj. Proper or suitable for a sovereign. రాజార్హమైన. రాజరాజు or రారాజు *rāja-rāǰu*. n. An emperor, or universal monarch. రాజరాజు. The god of riches, కుబేరుడు. Also, an epithet of Duryodhana, దుర్యోధనుడు; and of the moon, చంద్రుడు. రాజరీతి *raja-riti*. n. Royal style. Also, Tinsel, బూరిచ్చ కొడి, కాకిబంగారు. రాజర్షి *rajarshi*. n. A man of the క్షత్రియ caste who by religious austerity has become a saint. రాచేవాడై యుండినమని. రాజవంతము having a king, as a country. రాజవల్లభము *raja-vallabhamu*. n. A kind of cloth. B.D. iii. 102. రాజవీధి *raja-vidhi*. n. The main street of a town. పెద్దవీధి. రాజశేఖరము *raja-sekharamu*. n. A sort of cloth. B.D. iii. 102. రాజశ్రీ *raja-sri*. adj. A title like Mr. prefixed to names. రాజసర్పము *raja-sarpamu*. n. A large species of snake. రాజసూయము *raja-sūyamu*. n. A hecatomb or sacrifice performed by a monarch, after subduing other kings as in the case of Yudhishtira and others. ఒకవిధమైనయజ్ఞము. రాజహంస or రాజహంసము *raja-hamsa*. n. A white goose or swan with red legs and bill; perhaps the flamingo. ఎఱ్ఱనికాళ్లు ముక్కులు తెల్లహంస. Also, a phrase for an excellent king. రాజశ్రేష్ఠుడు. రాజాంకుడు *rāj-ankudu*. n. Siva: who has the moon as his emblem. శివుడు. రాజాంగము *raj-angamu*. n. Government. ప్రభుత్వము. ఇప్పుడు ఆ రాజాంగము తలక్రిందులైనది that government is now upset. రాజసము *rājasamu*. [from

రజస్ dust.] adj. Impetuous. రజోగుణము వల్ల కలిగిన, ఐహిక సుఖోత్పత్తికై. రాజయజ్ఞము or రాజసపూజ worship offered to obtain a particular object such as fame, కామ్యార్థముగానీ దంభార్థముగానీ చేయు పూజ. n. That which is of the earth, worldly, earthly. Passionateness, heat of temper. Hauteur, pride, arrogance. వారిద్దరిలో నొకడు రాజసుడు ఒకడు సాత్వికుడు one man is haughty, the other man is meek. వాడు ఎలకసిండా రాజసముగానండినాడు he haughtily refused to reply. రాజాదనము *raj-ādanamu*. n. A name applied to three different trees. *Butea frondosa*, *Buchanania latifolia*, and *Mimusops kauki*, మోదుగుచెట్టు, ప్రియాళచెట్టు, మోటిచెట్టు. చారమామిడిచెట్టు. పాలచెట్టు. రాజావర్తము *raj-āvartamu*. n. A sort of *lapis lazuli* having a sky blue or lilac tint. This stone is ground down into powder which painters use for a delicate light blue tint. రాజోచితము worthy of a king, రాజకులకు. రాజోపచారము *raj-upacharamu*. n. Attendance on a king, homage of servants to their master. రాజసేవలు సేవిస్తూను.

రాజి *raji*. [Skt.] n. A line or row. పంక్తి. A line, వరుస. పుష్పరాజి a heap of flowers.

రాజితము *rājitamu*. [Skt.] adj. Illuminated, adorned, embellished, ప్రకాశింపబడిన, అలంకరింపబడిన, ఒప్పిన.

రాజిలము *rajilamu*. [Skt.] n. A snake equally thick at each end as if it had two heads, *Amphisæna*. ఈ పాము విస్తృతిస్పర్శము, మల్స్యభేదము. "ప్రభోగముకువాసనిన్ని రాజిలంబుకు నుగవిభుగకు కలదింకముకు నుభుగకుల్లాధిపుగకు." BRV. ii. 223. ఈ ప్రయోగమువల్ల ఇది దిక్పాలసామని తెలుస్తున్నది.

రాజిల్లు *rājillu*. [Skt.] v. n. To shine, ప్రకాశించు.

రాజీ *rāji*. [H.] n. Consent. Reconciliation, a settlement of a quarrel or dispute. ఇచ్ఛ, సమ్మతి, సమాధానము. రాజీనామా resignation of an office. రాజీచేయు to satisfy, reconcile, appease. నాకు రాజీనామస్తది it is agreeable to me, I consent to it. రాజీనామాయిచ్చు to resign an office.

రాజీవము *rājīvamu*. [Skt.] n. A lotus, పద్మము, ఎర్రకలువ. Also, a large fish called *Cyprinus niloticus*. విశాలమీనము.

రాజ్ఞి *rājñi*. [Skt. feminine gender of రాజు.] n. A queen, రాజుభార్య. A female ruler, రాజ్యంచేసేది. రాణి.

రాజ్యము *rājyamu*. [Skt.] n. Rule, government. Administration of government, sovereignty. దొరతనము, ఏలుబడి, ప్రభుత్వము. A kingdom, principality, country, ఒక రాజు ఏలే దేశము. అతడు రాజ్యముచేయుచుండగా while he reigned. మారాజ్యమునకు వెళ్లుచున్నాను I am going to my own country. ఇది అడవి రాజ్యము this is a forest country or land. రాజ్యభ్రష్టుడై being expelled from the kingdom.

రాజవనులు or రాజవాలు *rājavanulu*. [Tel.] n. A superior kind of rice of a reddish colour. ముక్లలోభేదము. "పోకసాలిరాజవాలు, బూడిదపోల్ రాజవాలు, పిలకిరాజవాలు, పొన్నపూరాజవాలు, జాజిరాజవాలు, వాసనరాజవాలు, సంబూరురాజవాలు." H. iv. 154.

రాజు *rāju*. [Tel.] v. n. To take fire, flame, begin to burn. పొయ్యంటుకొ, ప్రజ్వలించు. "పదపదమనుచు యేమనుచు నేనికయు నన్ను వింటు పొయిరాజదుగా." S. iii. 212. unless I go every day to work I cannot keep the pot boiling.

రాజు *rājn*. [from Skt. రాజన్.] n. A king, prince, ruler. A lord, baron, earl, count, nobleman, ప్రభువు, ఏలినవాడు. క్షత్రియుడు, క్షత్రియులలోశ్రేష్ఠుడు. The moon, చంద్రుడు.

రాజాధీనము Government land, సర్కారు భూమి. రారాజు or రారేడు *rā-rāḍu.* n. A king of kings. రాజులకు రాజు. An epithet of Kubera and Duryódhana, కుబేరుడు, దుర్యోధనుడు.

రాటునేయు Same as రాట్నము (q. v.).

రాటు or రాటుము *rāṭu.* [Tel.] n. Overcrowding, as of people. (ఇరు) సమ్మర్దము. Appearance, breaking out, as of rats or thieves. A plague, pest, danger, ఉపద్రవము, రచ్చ, కొట్లు, రంపు. ఆ యింటిలో ఎలుకలరాటుగానున్నది the rats broke out in the house. "నోటికిం-టికి రాటు తెచ్చుకొంటినని" (S. iii. 340.) I saw that I had got into a scrape which might cost me my bread. రాటువడు or రాట్పడు *rāṭu-paḍu.* v. n. To be troubled, teased, pestered, plagued, ఉపద్రవపడు.

రాట్నము, రాట్నము or రాటునేయు *raṭṭa-mu.* [from Skt. చరటము.] n. A spinning wheel. నూలువడుకుయంత్రము. "పడిదారుచెలులతో దొమ్మి-దుపలకయుదిండు కదురుసుంజలుసుంత్రోక్కుడు బొమ్మయుసుంత్రిస్వము పుడకయుసుంగిలుసు రాట్నములగ్రాహుడు." S. ii. 455. రంకురాట్నము a merry-go-round (lit. the prank wheel), a whirligig.

రాట్టు *raṭṭu.* [Skt.] n. A king రాజు. "కృష్ణమంత్రిరాట్టిలకుడు." T. i. 51. రాడ్తనయుడు *rāḍ-tanayuḍu.* n. A king's son. రాజపుత్రుడు. రాడ్వంశము *rāḍ-vaṁsamu.* n Royal race or lineage, రాజాన్వయము. "రాడ్వంశపయోధిధీరుడు." R. v. 225.

రాడు *rāḍu.* [Tel.] n. A post or pillar, సంజే, స్తంభము. "ఓరులుమూలి రాడుంచిక్కొనే రాలుపాడరి సీమజనుచు." A. vi. 13. ఓరులు మూలి, మాటలుపడిపోయి, రాడుంచిక్కొ, మలరాడుమార్గము అవశేష్టముగానున్నటువంటి. (Also, 3rd pers. neg. sing. of వచ్చు See under రా.)

రాణ *rāṇa.* [Tel. another form of రవణ.] n. Brightness, lustre, ప్రకాశము. Cheerfulness, ఉల్లాసము. Beauty, సొంపు. Love, liking, ప్రీతి. "రాణకెక్కువపైరాణలు సిరిరేకి." Swa. iv. 36. టీ॥ రాణికొచ్చారు, శృంగారయుచేత సొంపుమీఱు. "ప్రాగ్గోరుదుచేదియుంటని యుచ్చెరణాకీంజాలి." Vish. viii. 181.

రాణి *rāṇi.* [from Skt. రాజ్ఞీ.] n. A queen, రాజభార్య. A wife, భార్య. రాణివాసము *rāṇi-vāsamu.* n. The female apartments, the queen's house, a zenana. అంతఃపురము. "ఈరాణివాసులరాణివాసములు చక్కుణాతుకాపాదిన్రాణీలాలితవర్ష్యవాటికల." HN. iv. 64. రాణివాసి or రాణివాసము *rāṇi-vāsi.* n. A gosha lady, a lady. అంతఃపుర స్త్రీ. A wife, భార్య.

రాణించు *rāṇiṁchu.* [from Skt. రమణం.] v. n. To shine, be illustrious, be splendid, ప్రకాశించు. To be beautiful or fine. ఒప్పు.

రాణువ *rāṇuva.* [Tel.] n. An army, militia, yeomanry, సేన. A retinue, పరివారము.

రాతి *rāti.* [infl. Tel. of రాయి.] adj. Made of stone. రాతిగోచేసిన. రాతిఉప్పు *rāti-uppu.* n. Rock salt. రాతిఉలి *rāti-uli.* n. A stonecutter's chisel. రాతిగుండె a hard heart, కఠినమనస్సుయందు. వానిది రాతిగుండె he is a hard hearted man. రాతిగొరక *rāti-gorake.* n. A kind of fish. రాతినార *rāti-nāra.* n. Stone hemp, an article like asbestos. ఒకగుండదినుసు. రాతిపాచి *rāti-pāchi.* n. A lichen or rock moss, used in medicine, *Lichen rotundatus* (Rottler.) ఒకమందుదినుసు. రాతిపువ్వు or రాపువ్వు *rāti-puvvu.* n. A fabulous coral or flower on rock imagined to distil quicksilver. శిలాపుష్పము, అభ్రపుష్పము. "రాతిపువ్వుచేత రసముగల్గె." Vēma. 159. రాతిబొమ్మ *rāti-bomma.* n. A stone image, a stone statue, శిలాప్రతిమ. రాతివాలు *rāti-vālu.* n. A

thunder bolt, వజ్రాయుధము. రాతిసున్న ము or రాసున్నము *rāti-sunnamu*. Quicklime.

రాత్రి *rātri*. [Skt.] n. Night. As an adverb, at night. This means to night or last night according as the verb is past or future. రాత్రివచ్చి5 they came last night. రాత్రిపోర్లుచాడు he goes to night. అర్ధరాత్రి midnight. రాత్రియిల్లుచొచ్చి entering the house at night. "రాత్రిరాదికాలరాత్రిగా బోలు" (Dab. 206.) this is not night but the shadow of death. Plural రాత్రులు or (vulgarly) రాత్రిర్లు. రాత్రించరుడు or రాత్రిచరుడు *rātrin-charuḍu*. n. A night wanderer, i. e., a goblin or fiend. రాత్రి సుడు, దయ్యము. A thief, a patrol, కొంక. రాత్రిర్ల పగరోధనచేయు తగవారిచాడు. రాత్రిం బగళ్లు *rātrim-bagaḷḷu*. n. Night and day. ఆహోరాత్రిశము, రెయిబగలు. రాతిరి Same as రాత్రి. "పగలురాతిరి రాతిరిబగలుజేసి." A. iv. 146. రాత్రము *rātramu*. n. Night. A word only used in compounds as త్రిరాత్రము three whole days. అర్ధరాత్రము midnight. అహోరాత్రము a day and night, i. e., a whole day.

రాధ *rādha*. [Skt.] n. The name of a shepherdess. ఒకగొల్లది. Also, the name of the foster mother of Karna. రాధేయుడు *rādhēyuḍu*. n. The name of Karna, a hero celebrated in the Mahábhárata. కర్ణుడు.

రాద్ధాంతము *rāddhāntamu*. [Skt.] n. An axiom, demonstrated truth; a proved and established fact. ప్రకటముగా నిర్ణయించబడిము, సిద్ధాంతము. Colloquially, an oft-repeated saying, a truism. L. x. 36.

రాపడు *ra-poḍu*. [Tel. రాయి+పడు.] v. n. To be turned into a stone, రాయియగు, స్తంభించు. To become firm, or hardened. దృఢపడు. To be stunned, become senseless, జడుడగు.

రాపాడు *rap-āḍu*. [Tel. రాపు+ఆడు.] v. a. To rub, collide, రాయు. To plague, torment. బాధించు. "నాకుష్టిపట్టి రాపాడిచిత్రాంగి రాజులోకెల్ల వరకపకాడులపెడకట్లుకట్టించె." Sar. D. 339.

రాపిడి, రాపు or రాయిడి *rāp-iḍi*. [Tel. from రాచు.] n. Rubbing, filing, friction. Collision. Plague, torment. ఒరయిక, రాయిడి. బాధ, ఉపద్రవము. రారాపిడి (రాపిడి+రాపిడి) or రారాపు (రాపు+రాపు) *rā-rāpiḍi*. n. Great friction or rubbing, మిక్కిలి ఒరయిక. Great annoyance, బాధ. రాపుడు *rapuḍu*. n. Friction, rubbing. రాచుట. రాపుడురాయి a stone used to polish the surfaces of walls, &c. రాపొడి *rā-poḍi*. n. Filings, the dust of any metal produced by filing. ఆకురాయితో రాయుగా పడే రజము.

రాపులుగు or రాబుండు *rā-pulugu*. [Tel. రాచే+పులుగు.] n. Lit. the royal bird. A heron, or possibly the Black Ibis or king-curlew. కంకము.

రాబడి *rā-baḍi*. [Tel.] n. Income, వచ్చుబడి, ఆదాయము.

రాబోవు *rā-bōvu*. [Tel.] v. n. To be at hand, వచ్చునట్లునానుండు. వానరాబోవుచున్నది rain is at hand, rain is approaching, or is expected.

రామ *rāma*. [Skt. lit. 'Beautiful.'] n. A woman, స్త్రీ. రాము or రాముడు *rāmaḥ*. n. Rāma a celebrated hero. This name is also applied to Balarāma and Parasu-rāma. రామకీర్తన a hymn to Rāma. రామచంద్రుడు or రామభద్రుడు *rāma-chandruḍu*. n. The glorious Rāma. రామచిలుక *rāma-chiluka*. n. A species of parrot. రామతమ్మ *rāma-tamma*. n. A parrot, చిలుక. రామతాడు *rāma-tāḍu*. n. A gigantic palmyra tree, బ్రహ్మాండమైన తాటి

చెట్టు. pln. రాముకాళ్లు. రామపాము or అపరిరామపాము *rama-pāmu.* n. The Black-winged Kite, *Elanus caeruleus.* (F. B. I.) రామప్రతాపము or రామమాడ *rama-pratāpamu.* n. An ancient gold coin (నిష్కము) weighing ten pagodas. రామఫలము or రామాఫలము *rama-phalamu.* n. The great red custard apple called Bullock's Heart, or Sweet sop, *Anona reticulata.* The true Custard apple of the West Indies (Watts.) See శీతాఫలము. రామబాణము *rama-bāṇamu.* n. A bookworm (*tinea*). Lit. the arrow of the hero Rāma; as these worms spare no volume whatever, being indiscriminate in destruction; equivalent to "the bolts of Jove." పుస్తకములనుకొట్టేపురుగు. రామభజన *rama-bhajana.* n. Worship of Rama, chanting or reciting the Rāmāyaṇa. రాముము *ramamu.* n. A large species of deer. పెద్దదుప్పి. రామమలక *rama-mulaka.* n. A small plant, resembling the brinjal with a white fruit. రామరామ *rāma-rāma!* interj. Alas! alas! రామలు *ramalu.* n. plu. A sort of fish. మత్స్యభేదములు. రామవరము or రామవాక్యము *rāma-varamu.* n. Lit. the word of Rāma, a phrase for a sacred promise, an irrevocable word, absolute truth. "God's truth." రామసాగరములు *rāma-sāgaramulu.* n. plu. A species of rice. వడ్లలోభేదము. రామానుజులు or రామానుజాచార్యులు *rām-ānujulu.* n. The name of a certain reformer among the Vaishnavites. రామామణి *ramā-maṇi.* n. A jewel among women, i. e., a superior woman. శ్రీరమ్మ రామాయణము *ram-āyaṇamu.* n. The Rāmāyaṇa, an epic poem of the Hindus, recording the adventures of Rama, the son of Dasaradha. రామార్పణము గానిచ్చు *ram-arpaṇamu-gā-iccu.* v. a. To give in solemn donation. రామునిపాడి or రామునిపాడి *rāmuni-pāḍi* n. Lit. Rāma's invasion. An innumerable number. అసంఖ్యము. పిల్లలు రాముని పాడినా వీధులమ్మట the people are going about in the streets in vast crowds.

రామశము *rā-maṭhamu.* [Skt.] n. Assafœtida. ఇంగువ.

రాయంచ *rā-y-aṇṭi.* [Tel. రాచ+అంచ from Skt. రాజహంస.] n. The fabulous swan.

రాయడు or రాయుడు *rāyaḍu.* [from Skt. రాజా.] n. King, master, lord, రాజు. (A word used only in compound phrases.) పులుగు రాయడు the king of birds, i.e., Garuda. వేంకటరాయడు or ఆంధ్రనాయకుడు the name of the god worshipped at Chicacole. కొండలరాయడు the king of hills, i. e., the Himalaya. A title (like Mr.) assumed by certain Hindus as రామరాయడు, శివరాయడు, రాయలు (plu.) was the title assumed by the last Telugu dynasty, the kings of Vijayanagar.

రాయబారము or రాయభారము *rāya-bāramu.* [for Skt. రాజభారము.] n. A negotiation, message, embassy. Intercession. సంధిచేయుడము, బోధ్యము. రాయబారి or రాయభారి *raya-bāri.* n. An ambassador. సంధిచేయువాడు, దూత.

రాయసము *rāyasamu.* [for Skt. రాజసము.] n. Authority. Clerkship, secretaryship. జాబులవ్రాయు ఉద్యోగము. రాయసగాడు *rāyasa-gāḍu.* n. A secretary. జాబులు వ్రాయువాడు.

రాయి *rāyi.* [Tel.] n. A stone, rock, శిల. ఇటికరాయి a brick. రాయిరప్ప stone and rubbish. (here రప్ప is an anuk.) (Gen. రా. Instr. రా. Plu. రాళ్లు.) రాళ్లకట్టురాయి stony soil. చిట్టిపురాయి a lump of dross. ఉప్పురాయి a crystal or bit of salt. ఉప్పురాయివలె నేను ఒకకొడుకును పెట్టుకొన్నాను I have one single son whom I have kept as a pet. ఉప్పురాయివలె ఒకన్ని

రాయ్డ I am left solitary. A proverb says చలియించిచెడరాయ్డ రాల్గొట్టకయుడము to dissuade one from a good deed. See రాతి.

రాయిడి *rāyiḍi*. [Tel. from రాయు.] n. Rubbing, friction; plague, trouble, annoyance, ravages. ఒరయుట, ఉపద్రవము. "రాయిడిలేకసరాళంబులైనతోవల జను గృహస్థులు." L. xiv. 26. "రాపాత్తులబ్బటి రాయిడిమాన్పి." Pal. 74. రాయిడించు *rāyiḍ-intsu*. v. n. To rub together, ఒకటి తోడొకటి ఒరసికొను. To make a noise, to cause a disturbance. ధ్వనిచేయు, సందడిచేయు, ఆర్భరించేయు. "వాపాకిటివిన్వస్తప్పు నూవ పౌరభములొండొంటితో రాయిడించు." Vish. iii. 113. "లేఁ పీ రవళమ్మిట్లలెత్తోలు రాయిడింప." V. P. v. 13. రాయిడికాడు *rāyiḍi-kāḍu*. n. A tormentor. ఉపద్రవము చేయువాడు. రాయిడికత్తె *rāyiḍi-katte*. n. A troublesome woman. రాయిడిసిడిసిడి a kind of drum, డిండిమము.

రాయితీ, రాయిరు, రాఁబీరు or రాఁబీతీ *rāyiti*. [H.] adj. Cheap. n. Cheapness. Remission, abatement of a demand, indulgence, favour.

రాయు *rāyu*. [Tel.] v. n. To rub, to be rubbed, roughened, or frayed, ఒరయు. To become hoarse, as the throat (గొంతు) కమ్ము. To oppose, ఎదిరించు. To quarrel. కలహించు. వానిగొంతు రాసినది he is hoarse.

రాయుడు Same as రాయుడు. (q. v.)

రారాజో, రారేడు. See under రాజు.

రాలు or రాళ్లు *rālu*. [Tel plu. of రాయి.] n. Stones. మణులు diamonds, వజ్రములు.

రాలు *rālu*. [Tel.] v. n. To fall off or down, to drop, to run or flow off, as tears, &c. పడుట, పడు. ఆకులు రాలును leaves fall. వానికండ్లలో నిప్పులు రాలినవి fire flashed from his eyes. శోకరువులో జనము ఎండాకులు రాలినట్లు రాలిపోయినది in this famine the people dropped down like withered leaves. "చాలమోయిబాగైతే చల్లనినీకుఁ రాలనియట్టిశరణ్యాంతరమున." BD. v. 854. రాలుగాయి *rālu-gāya*. n. A wicked or mischievous boy. తుంటరిపిల్లకాయ. రాలుగాయితనము *rālu-gāya-tanamu*. n. Wickedness, mischief. తుంటరితనము. "లేఁ బాడు వాఁబాటికళిభృద్ధి వడలఁబోకి, కాలఁబుడికడిమారి నట్టిపారి, రాలుగాయతనానఁబోజపుదారి, వారిలే రెవరాఁడట్లు మూయయ్యో." H. v. 126. రాలుము, రాల్చు, రాలిగొట్టు, రాలివేయు or రాల్పించు *rālutsu*. v. a. To knock off, beat down, shed, రాలజేయు. ఆది కండ్లఁ నీళ్లు రాల్చినది she shed tears. రాలుపు *rālupu*. n. Falling off, dropping, as leaves, రాలుట.

రావడము *rāvaḍamu*. [Tel. from వచ్చు.] n. Coming. వచ్చుట. రావడి *rāvaḍi*. n. Danger, ఉపద్రవము, హాని.

రావదు Same as రాఁబదు. (q. v.)

రావము or రవము *rāvamu*. [Skt.] n. Sound, voice, noise. ధ్వని.

రావణుడు *rāvaṇuḍu*. [Skt. literally, he who afflicts or injures.] n. Rāvaṇa, the Asura lord, the sovereign of Lanka, or Ceylon, లంకేశ్వరుడు. A very cruel man హింసకుడు. A learned fool, తెలిసిన మూర్ఖుడు. "దైవతములారాత్రించరులు రావణుని రారాధిపైదుర్మతంబా." R. iii. 69. రావణుని కోట a labyrinth, a great puzzle. రావణ హస్తము *rāvaṇa-hastamu*. n. A kind of fiddle. వీణాభేదము. "కాహాళకోర్ణళంఖములు రావణహస్తములు డిండిమంబులు మురళికలును." Bahrana. v. 24.

రావి or రాఁగి *rāvi*. [Tel.] n. The Poplar leaved Fig tree, *Ficus religiosa*, అశ్వత్థము, పిప్పలము. రావి ఆకురీతిగా వణకేవది she trembled like an aspen leaf, the leaves of the fig tree being proverbial for quivering. Xరావి the Portria tree, *Hibiscus populneus*, బ్రహ్మదారుపత్తెము.

రావించు *ravinṭsu.* [Tel. from వచ్చు, and another form of రప్పించు.] v. a. To cause to come, to send for, వచ్చునట్లుచేయు. పిలిపించు.

రావిరేక, రావిరేకు, రావిరాకు or రాజ్రేక *ravi-rēka.* [Tel.] n. A jewel worn by children or women on the forehead. బిడ్డలుగాని ఆడవారుగాని నొసట పెట్టుకొను భూషణము. "బాలేందుబోలిన ఫాలంబున రావి రేకగడలా." N. iv. 165.

రావు *rāvu.* [Tel. another form of రాయడు.] n. An honorific title like (Mr.) assumed by Vyapari Brahmins or by the Velama caste in the North; as రామరావు. కృష్ణరావు. అప్పారావు. మాణిక్యరావు. "తేజీ రావు."

రావుతు or రావుత్తు Same as రౌతు or రవుతు. (q. v.) భా. స్త్రీ. ii.

రాశి or రాసి *rāśi.* [Skt.] n. A heap, pile; a collection, quantity, multitude, mass. భాగ్యాదులప్రోసు. A constellation or sign of the Zodiac, మేషాదిరాశులు. These are మేషము (Aries), వృషభము (Taurus), మిథునము (Gemini), కర్కటకము (Cancer), సింహము (Leo), కన్య (Virgo), తుల (Libra), వృశ్చికము (Scorpio), ధనస్సు (Sagittarius), మకరము (Capricornus), కుంభము (Aquarius), and మీనము (Pisces). Plu. రాశులు, జలరాశి or అంబురాశి the collection of waters, i. e., the ocean. జీవరాశి or జీవజాలి the animal kingdom, animated nature. ఉత్పన్నరాశిధాన్యము the gross produce of a field before the Government share is deducted. మేలురాశి a heap of winnowed grain. బూనరరాశి a heap of unwinnowed grain. రాశిఆడుగు a small quantity of grain remaining after a heap has been measured. త్రైరాశికము the rule of three. పంచరాశికము the double rule of three. బహురాశికము, compound proportion. రాశిపోయు *rāśi-pōyu.* v. a. To heap or pile up. పోగుగాపోయు.

రాష్ట్రము *rāshṭramu.* [Skt.] n. A realm, country, దేశము, A public calamity, such as plague or famine. ఉత్పాతము. మధ్యరాష్ట్రము the middle kingdom, that is, Central India.

రాసభము *rāsabhamu.* [Skt.] n. An ass. గాడిద. రాసభి *rāsabhi.* n. A she ass or jenny. రాసభోక్తి *rāsabh-ōkti.* adj. Braying, harsh-voiced.

రాసము *rāsamu.* [Skt.] n. Frolics, pastime, rustic dances. గోపకులక్రీడ, గొల్లవాండ్రఆట. "రామలతోడను రాసము రామునుజూడజూచి రాజిల్లిమనోరాములమిద వియచ్చర రాములు మూర్ఛిల్లిపడిరి రామనినోచా." B. x. 1153.

రాసి *rāsi.* [from Skt. రాశి.] n. A heap. See రాశి.

రాస్న *rāsna.* [Skt.] n. A plant called *Smilax china, or Alpinia galana.* A water plant without any root in the ground. సన్నరాస్నము. పరంగిచెక్క. దుంపరాస్న. అంతరి కామరి. *Mimosa octandria.* Rox. ii. 564. The Serpent ophioxylon, a sort of perfume. సర్పాక్షి.

రాహిత్యము *rāhityamu.* [Skt. from రహితము.] n. Non existence. రహితభావము. అభావము, లేమి. Absence of, want of, freedom from. దోషరాహిత్యము freedom from fault, the being without fault. గుణరాహిత్యము unqualifiedness, i. e., the absence of any good quality. "దేవాది భేదవిహీనంబై తిర్యఙ్మనుజరాహిత్యమున." A. iii. 96.

రాహుతు, రాహుత్తు, రాహుత్తుడు or రౌతు *rāhutu.* [Skt.] n. A trooper, a horseman. గుర్రపురౌతు. "ఆపదిజీవురాహుత్తులొక్కొక్కెట్ట." M. VI. iii. 217.

రాహువు *rāhuvu.* [Skt.] n. The name of the ascending node of the moon, కలగాము. The name of a certain demon.

ఠి ṛi

ఠి *ṛi.* [Tel.] n. A note in music called B.

రింఖ *rinkha.* [Skt.] n. A horse's hoof. గుర్ర పుడెక్క, అశ్వఖురము. "రింఖాసంఘాతజాతా న్యత వితతధరారేణుపంక్తిచ్ఛటాళుల్." Anirud. iv. 62. A certain pace. Dancing. నృత్యము.

రింఖణము or రింగణము *rinkhaṇamu.* [Skt.] n. Slipping, stumbling. జోరుట, స్ఖలనము. తొట్రుపాటు. "తుంగతురంగ రింఖణజఘళి పరీతపతంగ." Balaram. v. 109. రింఖత్ *rinkhat.* adj. Slipping, stumbling. Skipping. కంతులు వేయు, స్ఖలితమైన, తొట్రుపడే. Shining, ప్రకాశించే, "రింఖత్కనకమణిపుంఖశరములు." T. v. 62. టీ॥ రింఖత్ = ప్రకాశించెడి. "కంధరాకాంతిధారాద్య, ఘనశోభోత్కర్షరింఖత్కరసదన మ్యనిగ్రాసవిత్రాసలోల." ib. v. 126. టీ॥ రింఖత్ = ఎగురుచున్నటువంటి. "సైంధవరింఖాసంఘాతజాతరేణూన్మతేవా రింఖద్రిపున్యష." Swa. preface. 53. టీ॥ రింఖత్ = తొట్రుపడుచున్న.

రింగు *ringu.* [Tel.] n. The fluttering of wings. పక్షిపతనోద్విగ్నధ్వని, రెక్కలాగాలించప్పుడు. రింగులు *ringulu.* n. plu. The ends of a garment. చెంగులు, వస్త్రపుకుచ్చెళ్లు. "బలు వైనవిలువచే జలువైనసన్నంపు వెలువ రింగులుగా నివాళిట్టి." Raja Sēkhara. i. 24. "పులితోలు విడివించి తలనగుద్వయలువ రింగులు నల్లెవాటుమై కొలుపవచ్చు." R. ii. 109.

రించోళి *rinchhōḷi.* [Skt.] n. A multitude, crowd, mob. సమూహము. "మూరురాయాట నిండె పెండేరమణిమరీచించోళిఁ లయసాన్నిధ్యము లనుచు." Swa. preface 15. టీ॥ రించోళి = సంపు.

రిండె *riṇḍe.* [Tel.] n. A certain feat in wrestling.

రికము *rikamu.* [Tel.] An affix like 'hood' or 'ness' signifying state or condition, as పెద్దరికము greatness, మేనరికము cousinhood, దొంగరికము thieving, కన్నెరికము virginity, చుట్టరికము relationship, కొత్తరికము newness. మాలరికము (UH. iv. 191) the being a pariah.

రిక్క *rikka.* [Tel.] n. A star. నక్షత్రము. A constellation, a lunar mansion. A peculiar noise made in driving cattle. పశువులను తోలునపుడుచేయు ధ్వని. A pustule, weal, blister. బొబ్బ. రిక్కించు *rikkiṁchu.* v. a. To prick up the ears, &c. నిక్కించు, నిక్కపొడుచు. "చిసుపట్టెళ్లమరించి వేటకుపుటుల్ వేర్వేరి సంకించుమందుగవిల్వి ముడియుఁ బయల్ పవిగొనఁ దాటుఁ దిశల్ నిక్కినిలిగికొద్రివ్వ నెలంగిదుఁ చెవినవళి క్కించిపై బ్రాపుపాల్పుగడల్లొల్చుచు పోవుదిస్స మొలవేల్పుల్ దర్శింపుఁ మెచ్చెమిఁ." R. ii. 19. రిక్కవెట్టు or రిక్కవిడు *rikka-veṭṭu.* v. n. To stretch the body through drowsiness. ఒళ్లువిరుచుకొను. "రిక్కలబిల్చు మురిక్కివెట్టుచును, నెల్లోననొగాలినిల్చుచుంజ నుచు." BD. iii. 2244. రిక్క *rikka.* n. The noise made by waving a cane or whip, etc.

రిక్తము *riktamu.* [Skt.] adj. Empty, void, poor, indigent. శూన్యమైన, పట్టి. ఉత్త. రిక్తహస్తము *rikta-hastamu.* n. An empty hand. ఉత్తచెయ్యి. One verse says "రిక్తహస్తేననోపేయా ద్రాజానందైవతంగురుం." రిక్తహస్తుడు *rikta-hastuḍu.* n. One who is empty-handed. శూన్యహస్తుడు, నేల ఏమిన్ని లేనివాడు. రిక్తుడు *riktuḍu.* n. A poor man, a pauper. దరిద్రుడు రిక్తురాలు *riktu-r-alu.* n. A poor woman. దరిద్రురాలు.

రిక్థము *rikthamu.* [Skt.] n. Wealth, property. ధనము. రిక్థహరి *rikthahari.* n. An heir, one who succeeds to the property of the deceased and gives the funeral cake. దాయాది, పిండప్రదాత.

రిక్కము Same as బుక్కము (q. v.)

రిచ్చే or రిచ్చేపాటు *rittse.* [Tel.] n. Horror, terror, stupefaction. నిశ్చేష్టత, ఏమిచేయాలో తోచకయుండడము, దిగులు, వికారము, మ్రానుపాటు. "మంటమీదుటిగాదని యింటివైకి, రెచ్చుగొంటినటుంతొల్లి రిచ్చపెడలం." A. v. 155. రిచ్చేగొను or రిచ్చేపడు *rittse-gonu.* v. n. To be horror-struck, to be stupefied. దిగులవడు, వికారపడు, మ్రానుపడు. "ఆచ్చటివార లాబాలగోపాలమెల్ల వచ్చి రిచ్చలంపడి చోద్యమందిరి." Vish. vii. 139.

రిత్త *ritta.* [from Skt. రిక్త.] adj. Empty, fruitless, vain, unprofitable, mere. False. శూన్యమైన, ఉత్త, వట్టి, కల్ల. "జనముల లోనొనరించిరిత్తపేమ." BD. v. 178. రిత్తమాటలు empty words. Adv. Without cause, తగక. రిత్తమూఁదింది abusing without any cause. రిత్తగాడు or రిత్తకత్తె Same as రిక్తుడు and రిక్తురాలు. రిత్తపోవు *ritta-póvu.* v. n. To become useless, వ్యర్థమగు. రిత్తపుచ్చు *ritta-putstsu.* v. a. To cause to become useless. వ్యర్థపుచ్చు.

రిపుడు or రిపువు *ripudu.* [Skt.] n. An enemy, foe. శత్రువు.

రిప్ప *rippa.* [Tel.] n. A defect, something wanting, a flaw, కొదివి. Also, same as రిప్ప (q. v.)

రిమ్మ *rimma.* [Tel.] n. Giddiness, perturbation, ఉన్మాదము, దిమ్మ. "జ్ఞానమెన్నఁగురుపు జ్ఞానవిహీనబుద్ధి రెంటిసందుననుండు రిమ్మచూడ, రిమ్మతెలిపెనేని రెచ్చితానుండడా." Vēma. iii. 39. వాని రిమ్మతిరిగినది his giddiness is gone off.

రిమ్మ *rimmu.* [Tel.] v. a. To scatter, disperse, splash, as water from a syringe, చిమ్మనగ్రోవితో జలాదిమమును చిమ్మ.

రిరంస *ri-ramsa.* [Skt.] n. Desire for sensual pleasure, lust, amorousness.

రిరక్ష *ri-raksha.* [Skt.] n. A desire to save or protect, రక్షింపవిచ్చ. రిరక్షాపరుఁడు *ri-raksha-parudu.* n. One who has a desire to save. రక్షింపవిచ్చగలవాఁడు.

రిల్లు *rillu.* [Tel.] n. A bookworm, a cricket. చిమట.

రివటు or రివ్వ *rivata.* [Tel.] n. A branch growing from a large branch, ఉపశాఖ. A small branch, a twig, రెమ్మ.

రివాజు *rivadzu.* [H.] n. Currency, usage, custom. రివాజుకాక excess (in taxation) above what is usual.

రివ్వు *rivvu.* [Tel.] n. A flutter. చటీలపక్షి ధ్వని. The name of a gregarious waterfowl with a grey body and a black head. రివ్వు మని fluttering. రివ్వునఁ *rivvu-na.* adv. Suddenly, abruptly, quickly, speedily, శీఘ్రముగా.

రీ ri

రీధ *ridha.* [Skt.] n. Irreverence, scorn. తిరస్కారము.

రీతి *riti.* [Skt.] n. Manner, mode, method, way, state, condition. ప్రకారము, విధము. Practice, custom, extent, మర్యాద, మేర. A style in Rhetoric. ఏకరీతిగానుండే regular, correct, steady.

రు ru

రు *ru.* [Tel. short for వారు.] The sign of the plural termination in certain nouns and verbs, as బారు they, బాలురు boys. విలుకారు archers, వేటకారు huntsmen, etc. వత్తురు they will come.

రుంజ *rundza.* [Tel.] n. A brazen drum. ఆనద్ధవిశేషము, ఆవుజు. "భూనైజరుం జేలుకాకకొట్టు." Pal. 258.

రుండము *rundamu.* [Skt.] n. The head separated from the trunk, దేహంనుండి

శరస్సు, తెగికలల. "రెండుకొన్నుల కొక్కిరుండంబు గాజ ప్రాణివిలోకశాపమునభక్షుండు." BD. iv. 66.

రుంద్రము *rundramu.* [Skt.] adj. Large, great, విశిష్టమైన, గొప్ప.

రుక్కు *rukku.* [Skt.] n. Sickness. రోగము. Splendour. తేజస్సు, కాంతి

రుక్మము *rukmamu.* [Skt.] n. Gold. బంగారము. రుక్మకారకుడు a goldsmith.

రుక్మి *rukmi.* [Skt.] n. The brother of Rukmini. రుక్మిణీదేవిసోదరుడు. రుక్మిణి *rukmini.* n. The name of the principal wife of Krishna. కృష్ణుని పట్టపుదేవి. రుక్మిణీకళ్యాణము the marriage of Rukmini, the name of a particular episode in the Bhāgavata.

రుగ్ణము *rugnamu.* [Skt.] adj. Bent, crooked, curved. వంకిన, విరిగిన. Sick, రోగముచెందిన. రుగ్మత *rugmata.* n. Sickness, disease, వ్యాధి.

రుచకము *ruchakamu.* [Skt.] n. An ornament for the neck or breast. కంఠాభరణము, మాల్యము.

రుచి *ruchi.* [Skt.] n. Taste, flavour, relish, వేది. Desire, wish, inclination, ఇచ్ఛ. A ray of sunlight. సూర్యకిరణము. Lustre, light, splendour, కాంతి, ప్రభ, కాంతి. రుచింపు or రుచియింపు *ruchintsu.* v. n. To be agreeable, to be sweet, ఇష్టమగు. అది నాకురుచింపలేదు I did not like it. "ఇప్పని నాకుఁబరిపోరు మీకురుచియింపఁ బోలునిప్పట్టునఁ." S. iii. 368. రుచికరము *ruchi-karamu.* adj. Delicious, fine, sweet, agreeable. వేదికల. పాదముల. రుచిగల or రుచి అయిన *ruchi-gala,* adj. Tasty, of good flavour, delicious. వేదికల. రుచిచూచు *ruchi-tsuchu.* v. a. To taste. వేది చూచు. రుచిరము or రుచ్యము *ruchiramu.* adj. Tasty, sweet, pleasing. Charming, beautiful, మనోహరమైన, చక్కని, ఒప్పిదమైన.

రుజ *ruja.* n. [Skt.] Disease, destruction. రోగము. "దుఃఖరుజాపర్వతము." P. iv. 213.

రుజువు *rudzuvu.* [H.] n. Proof. రుజువు చేయు *rudzuvu-cheyu.* v. a. To prove, to establish. రుజువైన *rudzuv-aina.* adj. Proved, established.

రుటము or రుటుంపు *rutamu.* [from Skt. రూఢము.] adj. Hard. firm. దృఢము. "పానిరుటంపు చెదరొడలు." T. ii. 74. రుటుముగ *rutamu-ga.* adv. Firmly, certainly. నిట్టిగా, రూఢిగా. "కం॥ ఆటుగాఁ జేయు నియ్యెడ, మటలాలకనిమ్ము నిత్తు మనుమవ్యాకుం, బుటనఁగనింపెకుమిక్కి, భూతలపాలుంబోలేదు కలలోనైనన్." Valeswara v. 116.

రుట్టు *ruttu* [Skt.] n. Wrath, anger. క్రోధము, కోపము, కినుక.

రుతము or రుతి *rutamu.* [Skt.] n. The cry of birds. Any cry or noise, ధ్వని, రొద.

రుత్త *rutta.* [Tel.] n. Destruction, ruin, నాశము. వానిమూలు రుత్తాయెనపో he is totally ruined.

రుత్తు *ruttu.* [Tel.] v. a. To beat, కొట్టు.

రుదితము *ruditamu.* [Skt.] n. Weeping, crying. ధ్వనిగా రోదనము, ఏడ్పు. రోదనము.

రుద్రరక్క. రుద్రాక్ష or రుద్రాక్షి *rudra-rakka.* [for Skt. రుద్రాక్ష] n. The berries of the *Elæocarpus,* of which rosaries are usually made. మాలాకలవృత్తి ముయొర్కొనిత్తు." సన్నంపుయరురాక సరులుంబోడబూని." Chenn. iv. 206.

రుద్దు *ruddu.* [Tel.] v. a. To rub, scrub. రోము. రుద్దుడు *ruddudu.* n. Rubbing. రోయుట.

రుద్రుడు *rudrudu.* [Skt.] n. A name of Siva. శివుడు, Also, a name given to certain lesser deities. వీరాదిదేవతలు, తొలగా మొదలనువారు. రుద్రజడ or రుద్రజోడ *rudra-jada.* [from Skt. రుద్రజటా.] n. A plant

named Sweet Basil. *Ocymum basilicum.* కుక్కపల్లి. రుద్ర పాము *rudra-pamu.* n. A certain venomous snake. సర్పవిశేషము. రుద్రభూమి *rudra-bhūmi.* n. A cemetery or place where the dead are burnt or buried. శ్మశానము, ఒడిమిట్ట. రుద్రవీణ or రుద్రి *rudra-vīṇe.* n. A sort of lute. కాశవిశేషము. "పిళ్లగింబేయకుగాశాదింపుటద్దమునుద్ర బిరాకొన్నరవట్టిబెళ్ళమండె." Surabh. 102. రుద్రాణి *rudr-āṇi.* n. The wife of Rudra, i. e., a name of Durga or Pārvati. పార్వతి, ముద్దుపళ్ళ. రుద్రాక్షము *rudr-akshamu.* n. The tree termed *Elæocarpus ganitrus,* the seeds of which named రుద్రాక్షలు are much used for rosaries by the Saivites. రుద్రాక్షపిల్లి a hypocrite, lit. a cat with a rosary in her hand.

రుధిరము *rudhiramu.* [Skt.] n. Blood. రక్తము, నెత్తురు. రుధిరోద్గారి *rudhir-ōdgāri.* n. The name of a Telugu year.

రుద్ధము *ruddamu.* [Skt.] adj. Obstructed, అడ్డగింపబడిన. Surrounded, begirt, ఆవృతము, ప్రాపకమబడిన, మట్టబడిన.

రుప్పు or రువ్వు *ruppu.* [Tel.] v. To fling, toss, throw. విసరివేయు. n. A fluttering noise, రెక్క లల్లార్చివేయుట. A sudden noise caused by anything that falls down, కూలుటవల్ల కలుగుధ్వని. రువ్వ్వలయిలుగు *ruvva-y-ilugu.* n. A kind of bird.

రుబ్బు *rubbu.* [Tel.] v. a. To grind in a mortar any thing first moistened in water. రోటిలోనికి పాత్రలములోనె మెదపు. రుబ్బుపాత్రము, రుబ్బురోత్రము, రుబ్బుగుండు or రుబ్బుగుండ్రాయి *rubbu-pottramu.* n. The stone pestle used in a mortar, రాతిరోటిపాత్రము. రుబ్బురాయి *rubbu-rāyi.* n. A grindstone. రుబ్బురోలు *rubbu-rōlu.* n. A mortar for grinding. రాతిరోలు.

రుమాలు, రుమాలుపు or రుమాలి *rumāl.* [H.] n. A handkerchief, a towel, చేతిగుడ్డ. తలరుమాలు a headkerchief or turban, తలగుడ్డ, తలా, తలాపా. i.

రురువు *ruruvu.* [Skt.] n. A sort of spotted deer. చుక్కలజింక తెల్లకుచ్చులతోకలదుప్పి.

రురుచిరము *ruruchiramu.* [Tel.] n. Brightness. కాంతి.

రువారము *ruvvāramu.* [Tel.] n. Beauty, elegance, grace. అందము, సొగసు. "పీత కాశులలోనవిడూరి రువారమిట్టారయువారు లొట్టిమర్మ." S. iii. 323. రువారపు *ruvvārapu.* adj. Beautiful, elegant, graceful. అందమైన, సొగసైన. "ఇంతిర్తుఁడో లులలకొ; ఛ్ఛంతీచేమంతిపిరి రువారపుబంతి, కంతుని పట్టపుదంతి." Ila. iv. 81.

రువ్వ *ruvva.* [Tel.] n. A pie, one twelfth part of an anna. దమ్మిడి.

రువ్వు *ruvvu.* [Tel.] n. A lesson given to a boy in the Vedas. పిల్లకాయలు పనసము పల్లికే యడమున్న ఉపాధ్యాయులయందర కొకపర్యాయము చెప్పడము. Repetition, పల్లె. A time, కడప. "దినము నెందరువ్వనిని," భార. ఉ. x రువ్వము *ruvvamu.* n. A time, కడప. ఆవృత్తి. రువ్వియ్యు *ruvv-iyyu.* v. n. To give a lesson to a boy in the Vedas; making him repeat it a set number of times. చిన్న వాండ్రు పనసము పల్లికేయడమున్న ఉపాధ్యాయులయందర కొకపర్యాయము చెప్ప. "ని పదుగర్మబొమ్ము ప్రకటనం బెంతయుదింపుమీరంగ నవిద్వాంసులాచ్చుచేట్ల గడకరకి." KP. iv. 46.

రువ్వు *ruvvu.* [Tel.] v. a. To fling, throw, toss. విసరివేయు. "లతావనితారియువ్వు తేమరు పదుబంతులట్లు." Vasu. iii. 165.

రుష *ruṣha.* [Skt.] n. Anger, wrath, passion. కోపము.

రుషి *ṛuṣi.* [for Skt. ఋషి.] n. A hermit, monk, saint. "ఋషిసంతతిలోన్ని వన్ని

పనిసుంపులబెట్టి యేమినుడిచెదరు పాపంబిరోలి తాకు నిను నేనుకుర్చున్నంబాలుజాలు కోహనాయ మదుర." P. i. 259.

రుసుము *rusumu.* [H.] n. A fee, a bribe; commission, brokerage. Customs, taxes, dues.

రూ rū

రూ *rū.* [Tel.] (in accounts) a contraction for Rupees. See on రూపాయి. Thus రూ ౨౫౦=Rs. 250.

రూక *ruka.* [Tel.] n. A silver coin, sometimes equal to two and sometimes to four annas. A two-anna piece. A small coin of silver or gold. ఒక్క రూక ఏడణాల నాణెమంటారాయెను. ఒక్క or ఒక్కరూక a single two-anna piece. పెద్దరూక the coin called a quarter of a Rupee. బంగారురూక a small gold coin. కంఠీరవరాయరూక a coin named after a king whose proper name was Canṭirava or "the Lion," valued at nearly three Rupees. **రూక** or **రూకలు** *ruka.* n. Money in general, wealth, ధనము. రూకలు Ns moneyed, having money. రూకలులేని penniless.

రూక్షము *rukshamu.* [Skt.] Adj. Harsh, rough, not smooth, నిమురుగానిండే, కనికరంగానిండే. Unkind, unfriendly. అకారుణ్యమైన, ప్రేమలేని.

రూడి Same as రూఢి. (q. v.)

రూఢము *ruḍhamu.* [Skt.] adj. Sure, certain, true, నిశ్చయంబయిండే. Public, notorious, well-known, ప్రసిద్ధమైన. Opened, blown, as a bud, వికసిత. **రూఢము గా** *rūḍhamu-ga.* adv. Positively, certainly. **రూఢి** *rūḍhi.* n. Certainty, truth, నిశ్చయము. Fame, notoriety, ప్రసిద్ధి. **రూఢి or రూఢి గలిగిన** adj. Certain, established, famous, usual or customary. నిశ్చయమైన, ప్రసిద్ధమైన. లోకరూఢిలోయిన్ Universally known. Peculiar, as opposed to యోగిక (etymological or radical) ఆదాన్ని పాధారణమైన. The రూఢ్యర్థము or usual meaning of పంకజము is a lotus but the యోగార్థము or literal sense is mud-born. **రూఢిగా** *rūḍhi-ga.* adj. Positively, certainly. నిశ్చయముగా అదిపాపురూఢిగానున్నది I am confident of it, I know it for certain. **రూఢిచేయు** or **రూఢిపరచు** *rūḍhicheyu.* v. a. To ascertain, confirm, establish, prove, resolve, determine, నిశ్చయించు, స్థిరపరచు, రేపువచ్చిట్లు రూఢిచేసిరారు they have determined on going to-morrow. మీరుచెప్పిన దాన్నే రూఢిచేసిరారు they have confirmed your statement.

రూఢించు *rūḍhinchu.* [Tel.] v. a. To wrestle in a particular way. **రూఢింపు** *rūḍhimpu.* n. A certain feat in wrestling, మల్లవిద్య విశేషము.

రూపకము *rūpakamu.* [Skt.] n. An allegory, a parable. A metaphor. Also, same as రూపము. **రూపము** *rūpamu.* Figure, form, shape, appearance, semblance, ఆకారము. Nature, స్వభావము. Beauty, సౌందర్యము. నిజరూపము, దివ్యరూపము or కైవల్యరూపము the real form, the fact, the very truth, reality. ఆకృతి and ఉదగ్రతి are terms in statuary for the profile and front figure. రూపాంతరము metamorphosis, another shape, a disguise. **రూపకముగా** or **రూపముగా** *rūpakamu-ga.* adv. In the shape of. కొక్కిరాయ రూపకముగా పట్టించిరాడా పరిపరిరూపకముగా పట్టించిరాడా? did he pay it in money or in kind? **రూపకమైన** *rūpakam-aina.* adj. In the form of, in the shape of: (a word only used in compounds.) thus, రూపకమైన జీవనము subsistence derived from land. **రూపాంతరము** *rūpāntaramu.* n. Metamorphosis, another form. మారురూపు,

రూపవంతుడు *rūpa-vantuḍu.* n. A handsome man. అందగాడు. రూపవతి *rūpa-vati.* n. A beauty or beautiful woman. అందకత్తె. రూపరి or రూపసి *rūpari.* n. A beauty-కొన్ని విశేషములు, చేర్చిన స్త్రీ. రూపాజీవ *rūpa-jīva.* n. One who lives by her beauty, a harlot, వేశ్యస్త్రీ. రూపించు *rūpiñcu.* v. a. To show, అనుభవించు, చూపు. To prove, ascertain, confirm. నిరూపించు, రూఢిచేయు.

రూపాయి or రూపాయము *rūpāyi.* [from Skt. రూప్య silver.] n. A rupee. పాతరూపాయి, కిళ్ళరూపాయి or నుండురూపాయి a narrow thick rupee of the old coinage. డాలరు రూపాయి (i. e., dollar rupee) is a rupee of the broad flat coinage introduced by the English government. ముప్పదిరెండ్ల మూల రెత్తుKe పెండిగాకేము.

రూపు *rūpu.* [from Skt. రూపము.] n. Form, figure, shape, ఆకారము. Beauty, అందము. Manner, mode, way, విధము. రూపగు *rūpagu.* v. n. To prosper, వర్ధిల్లు. రూపుకెడు or రూపుమాయు *rūpu-keḍu.* v. n. To perish. కడచు. చచ్చు. రూపడచు *rūp-aḍacu.* v. a. To kill, destroy, చంపు. రూపరు or రూపడగు *rūp-aru.* (రూపు+అరు or అడగు.) v. n. To perish. స్వరూపనాశనము. "తూర్వకులైజనియించిరిరూపరక." Swa. preface. 29. రూపుమాపు *rūpu-māpu.* v. a. To blot out, kill, destroy. చంపు, నాశముచేయు. రూపురూపుల *rūpu-rūpu-na.* adv. In one's presence, సమ్ముఖమున.

రూప్యము *rūpyamu.* [Skt.] n. Silver. వెండి. Also, a rupee, రూపాయి.

రూలుకర్త *rūlu-kartu.* [Eng. 'Rule' + Tel. కర్త.] n. A ruler.

రూళ్ళ Same as రువ్వ. (q. v.)

రె re

రె *re.* [Tel.] An affix denoting approbation, surprise, wonder, &c. బళె or బాపురె well done!

రెంజె *renjsa.* [Tel.] n. (In gambling,) Two. రెండు.

రెంట *renta.* [Tel. from రెండు.] n. The state of being two, రెండగుట, చీల, ద్విధ్వము, ద్వైవిధము. Severing, a division. "లోరెంట లండి పెట్టునమగు. వారునిఁగార్జనముఁజేయువారికి నీకే." A. v. 23. టీ॥ లోరెంటలు, లోపలరెండు గానుండుటలు. రెంటతొండుడుండి a lion, సింహము. రెంటతొండుడుమొకము an elephant, ఏనుగు.

రెంటము *rentamu.* [Tel.] n. A fold, as of cloth, folding, మడుపు. రెంటూడ *rentaṇa.* adj. Double folded, folded. రెండుగామడిచిన. Thus, మృతమస్త్రిరెంటూనవిడ్డ on doubling up the corpse. A. vi. 21. రెంటెము *rentemu.* n. A cloth woven with a double thread. రేమిలిపోగుచీర వస్త్రము. "పులుసు రాయనిచట్టుపలనాన్నె మొరపట్టుబొంబట్టుజిలుగు రంచెంబుతోడి." A. i. 13. టీ॥ దుప్పటితో వచ్చు.

రెండు *reṇḍu.* [Tel.] pron. and adj. Two. n. Difference, భేదము. "చూపరియిండ్ల రెండుచేత కులభ్రాంతులు . . . కన్నతిజనియించుటొప్పు." రా. అ. కాం. ఆకుండ రెండయినది the pot broke in two. వాడు ఉన్నడిలేడిది రెండు తెలియకేదు I do not know whether he is there or not. రెండుమార్లు twice. రెండుతలతనము *reṇḍu-talatanu.* v. n. To think both ways, i. e., to be double minded or treacherous. రెండు మనుచేయు. రెండుతలచేతము a treacherous man. రెండవ or రెండో *reṇḍava.* adj. Second, other. ఇందకు రెండోపేరు ఏమి what is the other name of this? రెండోమాటలేదు

nobody else was present. రెండోమనిషితో చెప్పలేదు I told nobody else. ఆతడు రెండవ కృష్ణుడు in beauty he was a second Krishna. రెండింట *rend-inta.* adv. By two, రెంటితో. రెండింటనుగుణించు multiply by two.

రెంటు Another form of రెమ్మ. (q. v.)

రెక రెకలాడే *reka-rekul-āḍe.* [Tel.] adj. Slender, thin, wizened. సన్నవేది. రెకరెకలాడువాడు a thin lean man.

రెక్క *rekka.* [Tel.] n. A wing, పక్షము. Also, any thing resembling a wing as the shoulder blade, or a leaf of a door. పొగ రెక్కలు pieces of smoked fish. అంచేరెక్కలపక్కే a downy bed. రెక్కలతలుపు a door which has two leaves, a folding door. రెక్కలాగునున్నది she is very slender. పెనరెక్కలు విరిచికట్టు to pinion a man. రెక్కలువిరిగినపక్షి, a bird with broken wings, i. e., a helpless person. రెక్కచాపు *rekka-tsāpu.* n. A long cloth, containing an under and an upper garment. దోతిమీద వస్త్రరీతిమునుకకిరిచుకుంపించి. రెక్కపాయలు or రెక్కపాలలు *rekka-pāyalu.* n. A sort of grain. H. iv. 157.

రెక్కాములు *rekkāmulu.* [Tel.] n. A sort of grain. ధాన్యవిశేషము. H. iv. 156.

రెకోకొను *rek-konu.* [Tel. రెకు+కొను.] v. n. To increase, prosper, thrive, విర్ధిల్లు. రెకోలుపు *rek-kulupu.* v. a. To cause to prosper. విర్ధిల్లజేయు. రెకోలు *rek-kōlu.* n. Prospering, thriving. రెకోలనడ.

రెగ్గుత్తి *reg-gutti.* [Tel.] n. A tree called *Capparis grandis* (Watts.)

రెచ్చెల *rechchela.* [Tel. from రెచ్చు.] n. A quarrelsome person, జెనకాటగాడు.

రెట్సు *retsu.* [Tel.] v. n. To low, as cattle. అరచు. To increase, swell, to be proud. విజృంభించు.

రెట్ట *retta.* [Tel.] n. The upper part of the arm. భుజము. Filth, the dung of birds or fish, పక్షిమలము. A certain tint of carmine used in painting, వర్ణవిశేషము. వానిరెట్ట పడలి పడి his shoulder is dislocated. కోడిరెట్ట fowl's dung. రెట్ట is also the name of an astronomer whose school is called రెట్ట మతము. రెట్టనాడి *retta-nāḍi.* adj. Double muscled, strong. బలిష్ఠమైన. రట్ట నాడిగుఱ్ఱము a strong horse. రెట్టి *retti.* n. and adj. A double or twofold. ద్విగుణము. మూడురట్లు threefold. రెట్టించు *rettintsu.* v. a. To double, redouble, repeat. To oppose. ఇనుమడించు, ఎదురాడు. "పీకొన్నిటంబు రెట్టించు." N. ix. 365. టీకి ఇచ్చి డింపగా. "ఇవనిసామర్థ్యంబు రెట్టించెనె." IIa. iv. 33. మాటలు రెట్టించినది it came to high words. రెట్టింపు *rettimpu.* n. and adj. Twice as much. ఇనుమడి, ఇచ్చుడి. Opposing, adverse. రెట్టింపుమాటలు arguing against.

రెట్టు *rettu.* [Tel.] n. A coarse cloth. ముతక గుడ్డ.

రెడ్డి *reddi.* [Tel.] n. A title annexed to the proper names of the members of the farmer caste. The head man of a village. రెడ్డిపాలవంకలు *reddi-pāla-rankalu.* n. A sort of grain. "మాదునుతోపిలెల ముదుక చదులు, పన్నిపసుల్ రెడ్డిపాలవంకలు సుఖభోగ మాపన్నికగ్రూరిసొమ్ము." H. iv. 157. రెడ్డివారి నామబ్రాలు *reddi-vāri nāma-brālu.* n. A plant. *Euphorbia thymifolia* or *E. hypersifolia.* Rox. రక్తపిండము వ్యాపము. మటుకుగ్గిల.

రెడ్డిగము *reddigamu.* [Tel.] n. Sitting on the floor, with one knee up and a cloth round it and round the body in a knot. ఒకకాలు నుదుచుకొని దానిపై అంగవస్త్రముతో నడుముచుట్టు బిగియపట్టుకొని కూర్చుండుట. రెడ్డిగముచేసికొను to sit in this posture.

రెపరెప *repa-repa.* [Tel. (anuk)] n. The flickering noise made by a flame. అగ్ని జ్వాలధ్వని. A faint flutter (of leaves, &c., as when a wind blows.) రవంతగాలివీచడము, కొంచెపుచలనముతోనుండెడిది. రెపరెపమను or రెపరెపలాడు *repa-repa-mu-nu, v. n.* To be faint or fluttering with weakness. రవంతగాలివీచుట, కొంచెపుచలనము గానుండుట. To be hungry, రవంతి ఆకలి యగు.

రెప్ప *reppa.* [Tel.] n. An eye-lid. మిక్కిలి. రెప్పలు మూసి తీయుచు యుక with quivering eye-lids. "కంటికి రెప్పయుంబోలి నిన్నభరించి" he kept her as the apple of his eye. Pal. 25. రెప్పపాటు *reppa-pāṭu.* n. A wink. నిమేషము, రెప్పవాల్చడము, రెప్పవేయడము. A second of time, నిమిషము. రెప్పవేయు or రెప్పవాల్చు *reppa-nēyu,* v. n. To wink. కన్నుమూయడము.

రెప్పము *reppamu.* [Tel.] adj. Full. పూర్ణము. రెప్పముగా *reppamu-gā.* adv. Fully, పూర్ణముగా.

రెమ్మ, రెమ్మి or రెంబ *remma.* [Tel.] n. A small branch, a sprig or twig. చిన్నకొమ్మ. "వలయగొబ్బిళ్ళమ్మరెంపరెమ్మ" Ila. iii. 172.,

రెమ్ము *remmu.* [Tel.] v. a. To pull out, పెరుకు. "రేలమృతాంశుకాంతుడు రెమ్మదమంబు డులించి" Vijaya Vilas, i. 9.

రెంబ Same as రెమ్మ (q. v.)

రెల్ల *rella.* [Tel.] n. A particle of boiled rice, మెతుకు.

రెల్లు *rellu.* [Tel.] n. A reed, used to write with. *Saccharum arra.* Rox. i, 344. రెలుము. శృంగిరెల్లము. రెల్లుకొమ్ము *rellu-kommu.* n. Lit. Reed-horn; an epithet of Kumāraswāmi. రెల్లుదీవి *rellu-dīvi.* n. The name of a certain island, ఒకద్వీపము.

రే రె

రే or రె *rē.* [Tel.] An affix. కాలార alas!

రే, రేయి or రెయి *rē.* [Tel.] n. Night. రాత్రి. "రేచిక్కనమాకే." UH. iii. 190. రేచికు *rē-chiku.* n. A blind man. గ్రుడ్డివాడు. "రెండుకన్నులాకేని రేచికుచేశ." L. vii. 85. రేచికటి *rē-chikaṭi.* n. Purblindness, night blindness, రాత్రులందు కంటికాననరాకుట. రేడొర *rē-dora.* n. The lord of Night, i.e., the moon, చంద్రుడు, రాక్షసి రేత్రిమ్మరి or రేత్రిమ్మరిదేవు *rē-drimmari.* n. Lit. A night rover, i. e., a Rakshasa, రాక్షసుడు. See రేయి.

రేకు *rēku.* [Tel.] n. A vessel made of palm leaf or tin for drawing water from a well. తాటాకుతోగాని టిన్నుతోగాని. [from Skt. రేఖ.] A line, stripe, streak. రేఖ. గీటు. A row, series. పంక్తి. A letter, అక్షరము. రేకుచిరగాము *rēku-chiragamu.* n. A small chisel used for drawing lines on wood, చెక్కమీద గీతలుగీయుటకు తుదయందు చిన్నకత్తి.

రేకులము *rēkulu.* [Tel.] n. The sun. సూర్యుడు.

రేకు *rēku.* [Tel.] n. A petal of a flower. పుష్పదళము. A strip, plate, or thin piece of metal. తగరము, సులనములోవాడుపుటకై. A sheet of cloth called *Dangri,* అంచుకన్నుల లేనిబట్ట. One half of a sheet of cloth, దుప్పటిలోసగము. A feather of a bird, రెక్క, ఈక. ఆభరణంలో రేకు a strip of gold leaf used in setting gems. ఈ కూపే రేకుఎక్కువ this ruby will look well with a piece of gold leaf under it. టీనురేకు పెట్టె a tin box. రేకుమడిపెట్టు *rēku-muḍipu.* v. a. To put down, to suppress, అణచుకొను. రేకెత్తు *rēk-ettu.* v. n. To increase, prosper, వృద్ధిపొ.

రేఖ *rēkha.* [Skt.] n. A line, streak, stripe, గీత, గీర. A row, పఙ్క్తి. A line upon the palm, or on the sole of the foot, కరతల సాముద్రికమందలిగీత. Fortune, one's lot or destiny (in connection with Palmistry), అదృష్టము; as in వాని రేఖ యింతకాలమునకు ఫలింపడ్డది. Beauty, grace. శరీర సౌష్ఠవము. సౌందర్యము, కళ. అంశము. దైన్యరేఖ the sign of poverty, కటుద్రిద్రత్వము. Anirud. ii. 148. "శ్రీ రేఖా వైభవంబు" great beauty, సౌందర్యాతిశయము. H. i. 94. నానావిధరేఖల graces, నానావిధాలంకారాలచే. Swa. iv. 6. చంద్రరేఖ a gleam of moonshine. **రేఖ** *rēkha.* adv. Like. ఉదా. "లోకరేఖ." Swa. iv. 32.

రేగడ, రేగడి, రేవడ or **రేవడి** *rēgaḍa.* [Tel.] n. Clay, బంకమన్ను. రేగడనేల clayey soil, called also cotton soil, కృష్ణమృత్తిక. **రేగటి** *rēgaṭi.* adj. Clayey, loamy. కృష్ణమృత్తిక Nw. **రేగడిదూల** *rēgaḍi-dūla.* n. A certain plant, లక్ష్మణఫలము, కచ్చూరి.

రేగు *rēgu.* [Tel. v. n. To rise, as dust. మన్నులేచి పైకి ఎగయు. To be excited or aroused, to rage, be angry, ప్రజ్వరించు. ఉద్రేకించు, ఆగ్రహించు. వానికి ఒళ్లిం రేగిన he was incensed. వాడు రేగియున్నాడు he was in a rage. **రేగు** *rēgu.* n. A tree called *Zizyphus jujuba.* బదరీవృక్షము. నల్ల రేగు *Albizzia amara.* తియ్యరేగు the sweet species.

రేగుప్తి రాగము *rēgupti-rāgamu.* [Skt.] n. The name of a certain tune. రాగవిశేషము.

రేగుడు or **రేగుము** *rēguḍu.* [Tel.] n. A climbing shrub, called *Hiptage indica.* విష్ణుక్రాంత.

రేచకము *rēchakamu.* [Skt.] n. Respiring, emission of the breath, ప్రాణాయామంలోని వాయువు విడిచిపెట్టడము, ఊపిరివిడుచుట.

రేచితము *rēchitamu.* [Skt.] n. A particular pace of a horse, అశ్వగతిభేదము, పట్వాలతో కుదుపు. A fast trot, మంకరగతి తేలుచూ పోవు అశ్వధారావిశేషము.

రేచు or **రేచుపుర్క** *rētsu.* [Tel.] n. A hound or wild dog, రేచులాగున like a wild dog. "పవలిరేచుమబ్బిచందంబదలించి." Navanadha, page 97.

రేచు or **రేపు** *rētsu.* [Tel. causal of రేగు.] v. a. To irritate, excite, set on. రగలేయు, కోపముపుట్టించు, ప్రతికొలుపు. ఆటలు మొదలేయు.

రేచెము Same as రెంచెము, (q. v.)

రేడు *rēḍu.* [Tel.] n. A king, lord, husband. రాజు, పెద్ద. నాధుడు. చిలువలరేడు the king of serpents. కొండలరేడు lord of hills, the Himalaya.

రేణము *rēṇamu.* [Tel.] n. The dung of young cattle, దూడపేడ. "పెయ్యలరేణంబు లా." హరి. పూ. v.

రేణి or **రేణు** *reṇi.* [Tel.] An affix to the names of certain trees, as చింతరేణి, ఉత్తరేణి.

రేణుక *reṇuka.* [Skt.] n. A sort of perfume. The name of the wife of the saint Jamadagni and mother of Parasurama, పరశురాముడితల్లి. [Tel.] n. A sort of cucumber, దూసగాయ.

రేణువు *rēṇuvu.* [Skt.] n. Dust, ధూళి, దుమ్ము. An atom.

రేతస్సు or **రేతము** *rētassu.* [Skt.] n. The seminal fluid. పాదరసం. Quicksilver, పాదరసము.

రేనాడు *rē-nāḍu.* [Tel.] n. The old name of a district containing the lands of కమ్మపల్లె మదనపల్లె, పొద్దుటూరు, కొలిమిగుండ్ల, and ఉయ్యాలవాడ, which now form part of the Cuddapah district. Also, the old name of the country on the banks of the Penneru west of the Gandikota hills.

రేపి See రేణి.

రేఁ Same as రేఁ (చెట్టు). (q. v.)

రేపు *rēpu.* [Tel.] n. The dawn, the morning, ప్రాతఃకాలము. To-morrow, తరువాతిదినము. Gen. రేపటి. Loc. రేపట. రేపటఎల్లుండి either to-morrow or the next day. నేటిరేపటి to-day or to-morrow. రేపటిపని to-morrow's business or work. రేపుమాపు day and night. రేపటి సోమవారము next Monday. రేపకడ or రేపాడి *rēpa-kaḍa.* n. The morning or dawn. ప్రాతఃకాలము. adv. In the morning, at dawn. "రేపకడమధ్యాహ్నములంది." HK. ii. 226.

రేపు *rēpu.* [Tel. causative of రేఁ.] v. a. To raise, provoke, irritate, incite, excite. రేచు, ఉసికొల్పు. See రేఁడి.

రేఫము *rēphamu.* [Skt.] n. The letter R. రకారము. రేఫుడు *rēphuḍu.* n. A low or base man, అధముడు. నిష్కృష్టుడు.

రేయి, రే or రేఁ *rēyi.* [Tel.] n. Night, రాత్రి. plu. రేలు. రేయిటి *rēyiṭi.* adj. (Gen. of రేయి.) Nocturnal, nightly, రాత్రిటి. "చల్లని రేయిటిత్రుట్పుష్పంలక్ విందులదేలూకొనుడిదెం ట్రుక్కలందడిశాపుఁ=గా." A. v. 95. టీఁ రేయిటి. రాత్రియందుపూసినపుష్పము. రేయెండ *rē-y-enḍa.* n. Moonlight. వెన్నెల. "ఆడుదరే యెండ లప్పుడప్పుకొనుగ." N. ix. 145. రేరేడు or రేరాయడు *rē-rēḍu.* n. The moon, as "lord of night." రేరేడితో బుట్టు a name of Lakshmi. లక్ష్మీ. రేవగలు *rē-vagalu.* (రే+పగలు) n. Day and night. అహోరాత్రము. See రే. రేవెలుఁగు, రేవెల్లు or రేవెలుంగు *rē-velugu* n. The moon. చంద్రుడు. "డొంకకొన్న రేవెలుంగొప్పు గానట్లు." Vēma 274.

రేయు *rēyu.* [Tel.] v. n. To increase, to be proud, అతిశయించు, విజృంభించు. v. a. To cut, sever, ఖండించు. "రేయ్ఁగరంబులకేసి రేసి." భార. iv.

రేలు *rēlu.* [Tel.] n. The Purging Cassia, Indian Laburnum, *Cassia fistula.* (Watts.) కర్ణికము, ఆరగ్వధము.

రేవ *rēva.* [Skt.] n. The river Narbada, నర్మదానది. The Indigo plant, నీలిచెట్టు.

రేవంతుడు *rēvantuḍu.* [Skt.] n. A horse breaker, a horse trainer. అశ్వశిక్షకుడు. "రేవిట్టుగరేరుకొంటిరైన." Pal. 59.

రేవడ or రేవడి Same as రేనడ (q. v.)

రేవఁడు *rēvaḍu.* [Tel. రేవు+ఆడు.] n. A washer-man, చాకలవాడు. A rogue. కృతఘ్నుడు, నమ్మకుడు. "ఇహపరంబులకూడ కదూరి మైయ్యశ్రీ చన రెండకొండిడినరేవడనాదుగా నీవిశేషజ్ఞా." Swa. iii. 140.

రేవతి *rēvati.* [Skt.] n. The name of the wife of Balarāma, బలరాముని భార్య. The twenty-seventh lunar mansion. ఇరువదియేడవ నక్షత్రము.

రేవల్చిని *rēvalchini.* [H. from చీని China.] n. Rhubarb.

రేవు *rēvu.* [Tel.] n. A landing place, port, harbour; a shore, beach or bank: a ford, a ferry. వర్తకాదులయందు మనుష్యులు దిగుట కు యుక్తమైనచోటు; నదులయందుగాని సముద్రపు దిబునగాని నడకులు ఎగుమతి దిగుమతిచేయుటకు యుక్తమైనచోటు. A seaport కరవాలపట్టణము. Also, same as రేన (చెట్టు.) (q. v.) రేవు or చాకి రేవు a washing green or whitster's yard. ఓడరేవు a harbour or sea-port. బండిరేవు a wharf or common shore. రేవుతప్పినది the ford is not now passable, the water is not fordable. చల్లగడ్డలు తవ్వేవారికొరకు వాని చెట్టు మరి యెవరికి తెలియబడదు the place that produces this root is known only to those who live by digging for it. రేవుబోయ *rēvu-bōya.* n. A boatman, a sailor, ఓడ నడిపేవాడు.

రేఁకు *rēku.* [Tel.] n. Ease, lightness, ease కస. adj. Easy, light. రేఁకఱి. "పిప్పలమున బరిందిన, దోసములెల్లఁ బాసుము రేటిలోఁ దనరిచిన, శూరుఁడు ధీరుఁడు వాఁడే రేసోయిట్లూడఁ బెనఁచువాఁడిపి దీరుఁ." P. i. 748. రేనుగుడ్డ *rēnu-guḍḍa* n. A handkerchief. చేతిగుడ్డ.

రై rai

రై *rai.* [Skt.] n. Wealth. ధనము. రైవేశ్మ *rai-vēśma.* n. A treasury. ధనాగారము. "రైవేశ్మంబరిపడ్డతిన్నదరిచి." A. iv. 3. రీ రైవేశ్మ. ధాండాగారము.

రైక Same as రవిక. (q. v.)

రైతు Same as రయితు. (q. v.)

రొ ro

రొ *ro.* [Tel.] The vocative sign in some feminine nouns, as చెలియరొ O woman. "ఇంతిరొ నాలాంటిపెలయిపుబుద్ధిచిందిది." T. iii. 90. It is also added to some other nouns, as అన్నరొ, మీమనరొ, etc

రొంచెడు or రొండుడు *rondzuḍu.* [Tel.] n. A wail, ప్రలాపము.

రొండి *roṇḍi.* [Tel.] n. The haunch, the side between the ribs and loins. పక్కయు యొక్క పార్శ్వభాగము, కట్టెపుదేశము. "అడ్డంబుతిరి తలూహతిబడి రొండి పార్శ్వంబులిడి యుంగా లాగుచు ఫుల." A. vi. 19. "రొండి మెయ్యిరొండిపెక్కు." S. iii. 317. రొండిమీఁద చేతులుపెట్టుకొను to stick the arms akimbo. రొండిపేటు a kind of feat in wrestling. రొండు *roṇḍu.* n. Asthma. రొప్పి. శ్వాసరోగము.

రొంప *rompa.* [Tel.] n. A cold, a catarrh. పడిశము, పీనసరోగము.

రొంపి *rompi.* [Tel.] n. Mud, mire. బురద, అడుగు, బురద. రొంపిగంధము sandal paste. "మెదడు రొంపిగంధమిట్టిదినాడు." Śwa. iv. 109. రొంపిలోనాటిన స్తంభమువలెనున్నాడు he is unstable as a post set up in a bog. రొంపిదున్ను (opposed to పొడిదున్ను) wet cultivation: lit. mireploughing. రొంపిమాను *rompi-mānu.* n. A piece of wood used for levelling a miry field.

రొక్కము *rokkamu.* [Tel.] n. Cash, money, చేతిసొమ్ము, ధనము. A crowd, multitude, సమూహము. "రొక్కమున్నకిల్బిషంబు రుద్రునిచెల్లియున్నమి." URK. ii. 341. "అక్కరికిగాను నాసీమ రొక్కము పుచ్చుకొనుదుమాని మాయము చేసా చెక్కుచెదరకుండునెట్టిపుణ్యమునకైన మక్కరితమ్ము మంచిమనుజులకొఱకు." S. iii. 27. రొక్కపుదొర *rokkapu-dora.* n. Kubêra. ధనాధీశుడు. రొక్కారొక్కములు *rokkā-rokkamulu.* adv. In various ways, బహుప్రకారములుగా, ఊచ్చాపనిము. "రొక్కారొక్కము లేర్పడ్డ. భక్తుల ప్రోడమ్ముకాదులఁ బలుకుఁ దోఁచదన్." Kâlahasti. iii. 68. రొక్కీఁచు or రొక్కపఱచు *rokkiṁsu.* v. a. To give ready money, to pay down cash.

రొచ్చు *rotsu.* [Tel.] n. Mud, mire. బురద. Contempt, disregard. అవధీరణము. తిరస్కారము. Blame, ill-fame. Noise. పండుడి. "నవ రసమునురులనచ్చి రొచ్చయంబులనుచ్చరింపుము, రొచ్చెంబులలోచ్చనేయుము." R v. 194. "రొచ్చోర్వకేటులలోనజొచ్చె మేము." A. v. 6. రొచ్చొంపు a foul stench.

రొట్ట or రొడ్డ *roṭṭa.* [Tel.] n. A small bough. మండ.

రొట్టె or రొట్టియ *roṭṭe.* [H.] n. Bread, a loaf. భక్ష్యవిశేషము. రొట్టెకి వెన్నలోబడుట (proverb) the bread broke and fell into the butter. Used of a happy occurrence, to denote one's luck.

రొడ్డ *roḍḍa.* [Tel.] adj. On the left hand side, ఎడమ. రొడ్డచెయ్యి *roḍḍa-cheyyi.* n. The left hand. ఎడమచెయ్యి.

రొడ్డు or రొండు *roḍḍu.* [Tel.] n. Hard breathing, dyspnœa. రోజాట, శ్వాసరోగము. adj. Much, అధికము. రొడ్డుపులుసు very sour.

రొడ్డుడు Same as రొంజోడు. (q. v.)

రోద or రోదాళము *roda.* [Tel.] n. A noise, a cry, an outcry. A sound, voice, note, ధ్వని, కలకలధ్వని. "అవ్వు వనముమాయుటరోద వన్నకిలుట." Swa. iii 152. రోదాళించు *dodāḷiñcu.* v. n. To make a noise, to sound. ధ్వనించు.

రోప్పు *roppu.* [Tel.] v. n. To roar, yell. కూయు, ఆరచు. To get angry. రోపించు v. a. To abuse, revile. తిట్టు. To drive away, turn off. తర్కశాస్త్రాలు పరుగెత్తించు. తరుము, కొట్టు. "పాపులమన్నములచెండిరోప్పరోడంగె." B. X. 30. "వేత్రధరులరోప్పనిజియోగా విలు వక." K. P. ii. 85. "కప్పకుదార్ఢశాస్త్రాలక, రోప్పడుపత్తయ్యనిరోపించె." Sumati. ii. 120. n. Panting, hard breathing; asthma. ఎగరోప్ప hard breathing.

రోమ్ము *romma.* from Skt. ఉరసు.] n. The breast, chest or bosom. ఆడ ము. The female breast. మంచిరోమ్మువాడు one who has a good chest or lungs. రోమ్మురోగి broken-winded. రోమ్మెముక *rommu-emuka.* n. The sternum, or breast-bone.

రోయ్య *royya.* [Tel.] n. A prawn, shrimp. నాటరోయ్య the larger kind of prawn, a gray fish. చేపరోయ్య. రోయ్యపారచెట్టు *royya-para-chettu.* n. A species of the jujube tree. ఒకచెట్టు.

రోయ్య or రోసు *royyi.* [Tel.] n. The ashes on live coal, కాల్చినప్పుమిదినిసురు. రోయిబూడిద ash used in scouring pearlash, alkali.

రోల్పు *rōlpu.* [Tel.] v. n. To bewail, ప్రలాపించు. రోల్పుడు *rōlpuḍu.* n. Bewailing, a wail. ప్రలాపము, రోంజోడు.

రోష్టు or రోష్టు *roshṭu.* [Tel.] n. Confusion, annoyance, outrage, రోయడి.

రో ro

రో *rō.* [Tel. another form of రోయి.] n. Wealth, money. Value, price. ధనము. విలువ. రోయిచ్చి *rō-y-iri.* n. A gift of money. రోవిల *rō-vela.* n. The money value, the sum bargained for, అంజుకు ఇస్తానని చెప్పుకొన్నరూక. రోవిలది *rō-veladi.* n. A woman that has her price, a harlot

రో *rō.* (affix) A vocative particle, as అక్కరో O sister. అన్నరో Oh brother. This is for the vocative sign ఓ with R inserted to save elision. See రా.

రోండు or రవుసు *rōnḍu.* [Eng. 'Round.'] n. A round, circuit, journey, a policeman's beat.

రోక *rōka.* [Tel.] n. A corner, మూల, కోణము.

రోకము *rōkamu.* [Skt. n. A hole. ఎఱ్ఱని రంధ్రము. Light, దీప్తి. వెలుగు.

రోకమ్మిసజ్జ *rō-kammi-sajjaa.* [Tel.] n. A kind of grain, కొఱ్ఱలలోపైరము.

రోకలి *rōkali.* [Tel.] n. A wooden pestle, a rice-pounder, మూసలము. "వర్షర్తక, రోకలి తెలుచ్చిన." (KP. ii. 116.) my madness is over, so I will make a turban of the poker In D. Abhim, page 42 is a proverb, "నాజాలపడికిరోకలిబూనినట్లు." రోకలికిదినము వచ్చుట a strange thing. రోకలిబండ or రోకలిబండ *rōkali-banda.* n. A large brown millepede that rolls itself up like a spring on being touched. కరకడి. కిమిడిరోకము. A small wooden pestle without iron ferrules at the ends. పొన్న లతిని చిన్నరోకలి.

రోకు *rōku.* [Tel.] n. Greenness. పచ్చదనము. Brightness. ప్రకాశము.

రోకొమ్మ *rō-komma.* [Tel.] n. The name of a certain part of a pikota (వీణ).

రోగము *rōgamu.* [Skt.] n. A disease, sickness, ailment. వ్యాధి, రోగము. తాళపుచెవికి రోగమువచ్చినది the key has got something the matter with it. నీకు రోగము వచ్చినది what was the matter with you that you did this? పెద్ద రోగము leprosy, in which the limbs drop off. భవరోగములు the ills of the flesh, the ills or sorrows that flesh is heir to. **రోగకారి** *rōga-kari.* adj. Insalubrious, unhealthy: వ్యాధిని కలుగజేసే. **రోగహరి** *rōga-hari.* n. Lit. 'The disease-destroyer.' The ash gourd. బూడిదగుమ్మడి. **రోగి** *rōgi.* n. A patient, a sick person, a sufferer, వ్యాధిగ్రస్తుడు. భవరోగి one who is subject to the ills of the flesh, one who is not yet released from earthly ties.

రోచన *rōchana.* [Skt.] n. Ox gall. గోరోచనము.

రోచిస్సు or **రోచి** *rōchissu.* [Skt.] n. Light, brilliancy, splendour. కాంతి. వెలుగు. A ray of light, సూర్యకిరణము. **రోచిష్ణులు** *rōchishṇulu.* n. Splendour, glory. "తాటంక రోచిషం దెక్కొల్పదములరోచిష్ణుతమిస్రనీకము." B. iv. 86. **రోచమానము** *rōchamānamu.* adj. Splendid, shining, brilliant, ornamented, ప్రకాశమానమైన. n. A curl or swirl of hair round the neck of a horse, or on the lower part of it. అశ్వకంఠమందుండే సుడి. **రోచిష్ణువు** *rōchishṇuvu.* adj. Splendid, brilliant. ప్రకాశమానమైన. n. One who shines, ప్రకాశించువాడు.

రోజుచెట్టు *rōjamu-chettu.* [Tel.] n. The Dammar tree, *Canarium strictum.* (Watts.) నల్లరోజమువృక్షము the black species, the Black Dammar tree.

రోజాపువ్వు *roja-puvvu.* [Eng. 'rose'.] n. A rose.

రోజు *rōdzu.* [Tel.] v. n. To pant or breathe hard. ఎగశ్వాసించుట, నిట్టూర్చు, నిశ్వసించు. n. Panting, hard breathing, asthma. ఒగర్చు, ఆత్యుచ్ఛ్వాసము, నిశ్వాసము, ఊర్పు. **రోజుపడు** or **రోజుపోవు** *rōdzupadu.* n. Wailing. ప్రలాపము.

రోజు *rōdzu.* [H.] n. A day. దినము, వారము.

రోటు *rōṭu.* [Tel.] n. Thinness, emaciation. కృశత్వము. **రోటుపోవు** *rōṭu-pōvu.* v. n. To become very thin, or emaciated. కృశించిపోవు.

రోడ్డు *rōḍḍu.* [Eng.] n. A road. మార్గము, బాట. **రోడ్డుపన్ను** *rōḍḍu-pannu.* n. Road cess.

రోత *rōta.* [Tel. from రోయు.] n. Foulness, filth, nastiness. అసహ్యము, పేవము, జుగుప్స. adj. Foul, nasty, squalid, disgusting. Disgraceful, abominable, hideous, horrid, vile. అసహ్యమైన. **రోతలు** *rōtalu.* n plu. Abuses, తిట్లు. **రోతగింపు** *rōtagintsu.* v. n. To feel a disgust for, రోతపుట్టు.

రోదనము *rōdanamu.* [Skt.] n. Weeping, wailing, lamentation, ఏడ్పు. ఏడ్పుపడుట. **రోదింపు** *rōdintsu.* v. n. To cry loud, రోదనముచేయు.

రోదసి or **రోదస్సు** *rōdasi.* [Skt.] n. The Earth, భూమి. The sky, heaven, మిన్ను. Heaven and earth as one, మిన్నుమిన్ను, పృథివ్యంతరిక్షాంతరాళము. "ఖిల్లనిరంతరైరోదసీవిదారణంబు సేసిరంచున్." B. X. ii. 434.

రోది *rōdi.* [H.] n. A wheel of a cart.

రోధము or **రోధస్సు** *rōdhamu.* [Skt.] n. A shore, bank, నదీతటాంతరము, గట్టు, దడి.

రోధించు *rōdhinṭsu.* [Skt.] v. a. To obstruct, oppose. అడ్డగించు, విరోధించు. To quarrel.

రోపణము or రోపము *rōpaṇamu.* [Skt.] n. Putting on as a load or weight, imputing. మోపుట. రోపము *rōpamu.* n. An arrow, బాణము. రోపితము *rōpitamu.* adj. Placed in or upon, ఉంచబడిన.

రోమంథము *rōmaṇthamu.* [Skt.] n. Ruminating, chewing the cud. కుతుకాతి నెమరు.

రోమము *rōmamu.* [Skt.] n. Hair (growing on the body), a hair. శరీరమందుండే వెంట్రు క. రోమకర్ణము *rōma-karṇamu.* n. Lit: Hairy-eared, i. e., a hare or rabbit. వెవుల పిల్లి. రోమకూపము or రోమరంధ్రము *rōma-kūpamu.* n. A pore in the skin, a sebacious gland. "ఘోటకోత్తమరోమకూపంబులం దెల్లమొక్కటఘనధూమము స్థవించె." M. XIV. iii. 118. రోమరాజి, రోమలత or రోమావళి *rōma-rāji.* n A line of hair extending to the navel. నూగారు. రోమనిష్క్రియ or రోమహర్షణము *rōma-niṣkriya.* n. Horripilation. Tingling, a shudder or thrill as when electrified, or blushing, or in a flush with ecstasy. రోమాంచము, గగుర్పు, గగిపొడవడము. రోమశము *rōmaśamu.* adj. Hairy, woolly. రోమములుగల. రోమకుడు a hairy man, శరీరమందు ఎంతగనకువచే నిడుపెంట్రుకలుగలవాడు. రోమహర్షణుడు *rōma-harshaṇuḍu.* n. An epithet of సూత the hermit. ఒకబుషి. రోమాంతము *rōma-aṇchamu.* n. Horripilation, tingling, an electric thrill. "ఆనం దాశ్రులంకన్నులఁ బెడల రోమాంచంబుతోఁ." B. i. 200.

రోయి *rōyi.* [Tel.] n. A stake at play. జూదమందు ఒడ్డినదొడ్డు, చుంచము. A pledge, తనుపు. A loan, ఎరవు, చేబదులు. Value, price, కిల. Money, ధనము. రోయిడు *rōy-iḍu.* v. a. To pawn, pledge. కాళ్లు పెట్టు. రోవెలది *rō-veladi.* A concubine, a prostitute, వేశ్య, వారకాంత.

రోయు *rōyu.* [Tel.] v. n. To dislike, abhor, be disgusted with, ఆసహ్యపడు, రోతపడు. "ఇట్టిదిక్రూరకర్మమని యింతుగరోయక." M. ix. ii. 140. v. a. To search, seek, look for. వెదకు. "పాదసరణిఁజని రోయందుర్భేద్యరోసి తారక్కుడ గాంచుఁదేమిబలదా యభిమానమొకింత యింతికిఁ." A. v. 73. To blame. నిందించు. To leave, give up, quit. త్యజించు, విడుచు, మానుకొను, వదలుకొను. "రోతలైనవాఁ రోయుకపిలుతురో." Vēma. 1945.

రోలంబము *rōlambamu.* [Skt.] n. The large black bee. తుమ్మెద.

రోలు *rōlu.* [Tel.] v. n. To weep or cry aloud, రోదనముచేయు, విలపించు. "రోలు చుబోరగిలంబడి పాలుంకవెడలంగఁబెట్టి యవురు గరచుచుఁ బాలలుగ్మగరత్పాలుడు విక్ర శాస్యుడగుచు బ్రాణమువిడిచెఁ." M. VII. v. 276. n. A mortar for pounding grain in. ఊలుఖలము. (cf. Tam. ఉరల్.) Plu. రోళ్లు. G. రోటి. Loc. రోట. రోలుమాను a door hinge, a piece of wood on which a door turns.

రోషము *rōshamu.* [Skt.] n. Anger, wrath, irritation. కోపము. రోషగాడు or రోషగాడు *rōsha-gāḍu.* n. A passionate man. రోపిడి. రోషించు or రోషపడు *rōshiṭsu.* v. n. To be irritated, incensed or annoyed. కోపించు, ఆగ్రహపడు. రోషితుడు *rōshituḍu.* n. A passionate, irascible man. ఆగ్రహపడినవాడు. రోషము Vikriti of రోషము. "చలముసాధించుదిట్టరోషాలపుట్ట." S. iii. 16. రోషించు Same as రోషించు.

రోసుబడి *rōsu-baḍi.* [Tel. from రోయు.] n. Disgust. A disgusting man. రోబోగొట్టు. A drudge, wretch. Adj. Loathsome, disgusting, shameless. రోతైన, పిన్న

మంది. రోమంచితనము rascality, shamelessness, impudence.

రోహణము or రోహము *rōhaṇamu.* [Skt.] n. Mounting, ascending, ఎక్కుట. రోహణము the name of a certain hill, Adam's Peak in Ceylon. ఒకకొండ. రోహము *rōhamu.* n. A bud, a blossom. మొగ్గ, రోరకము.

రోహిణి *rōhiṇi.* [Skt.] n. The fourth of the lunar mansions, personified as the wife of the moon, రోహిణీవల్లభము. Also, the mother of Balarāma. బలరామునితల్లి, A medical plant, *Helleborus.* కటుకరోహిణి.

రోహితము *rōhitamu.* [Skt.] adj. Red, ఎర్రని. n. Redness, ఎఱుపు. A red streak in the clouds. మబ్బులలోఁ బ్రకాశమగు, కోరడు. Swa. v. 123. రోహితాశ్వుడు *rōhitāśvuḍu.* n. The god of fire. అగ్నిచూడుడు. Also, the name of Harischandra's son. రోహిత్తు *rōhittu* n. The female white-footed antelope. మన్నెలిడి, ఆడుమన్నెపు గము.

రోహిషము *rōhiṣhamu.* [Skt.] n. A species of wild deer. కొండగొర్ర.

రౌ rau

రౌతు or రవుతు *rauṭu.* [for Skt. రాజపుత్ర.] n. A trooper, rider, horseman. గుర్రము నెక్కువాడు. రౌతుకొద్దిగుర్రము like rider like steed.

రౌద్రము *raudramu.* [Skt. from రుద్ర.] adj. Terrible, terrific, fearful, sharp, acute, wrathful, violent. భయంకరమైన, తీక్ష్ణమైన. n. One of the nine feelings or emotions called రసములు. An emotion of fear, ఒక రసము. Terror, wrath. రౌద్రి *raudri.* n. The name of a Telugu year.

రౌప్యము *raupyamu.* [Skt. another form of రూప్యము.] n. Silver. వెండి. adj. Made of silver, argentine. వెండిరోచిన. T. i. 5.

రౌమకము *raumakamu.* [Skt. from 'Rome.'] n. Salt obtained from Rome, సంభరిదేశమున దుయ్యబడెడు ఒకవిధమైనపుట్టిప ఉప్పు.

రౌరవము *rauravamu.* [Skt.] n. One of the divisions of Naraka or Hell ఒకనరకము. adj. Fearful, terrible, భయంకరము.

రౌలు or రవులు Same as రసులు. (q. v.) రౌలుకొను *raulu-konu.* v. n. To take fire, to flame forth, కాలమెందలంపెట్టు. రౌలుకొలుపు *raulu-kōlupu.* v. a. To set on fire, మండింపజేయు. రౌలుకోలు *raulukōlu.* n. The act of burning, రవులుకొనుట. రౌలుము or రవులుము Same as రసుల్ము.

రౌహిణేయుడు *rauhiṇēyuḍu.* [Skt.] n. A name of Balarāma or of the planet Mercury. బలరాముడు, బుధగ్రహము.

రౌహిషము *rauhiṣhamu.* [Skt.] n. A sort of wild deer. కొండగొర్ర.

ల la

ల *la.* [Tel.] The letter L(ళ) is the same letter with a harsher sound. These two are separate and one cannot always be used for the other. The harsh sound has been introduced into some Sanskirt words. Thus, the nouns కల, కశేఖరము, are in Telugu invariably written కళ, కళేఖరము. Authority or custom is the only rule, and it never varies. వేళ time. వేల gen. plu. of వేయి a thousand.

లంక *laṅka.* [Skt.] n. An island in general. దీవి, ఏటిమడిమిదిబ్బ. The capital of Rāvana, Ceylon, రావణుడుపరిపాలించెడిది.

లంకణము *laṅkaṇamu.* [for Skt. లంఘనము.] n. A day passed without eating any food when one is attacked with fever and other diseases. జ్వరము మొదలైనరోగములు

వచ్చినప్పుడు ఆహారములేకుండా ఉండేదినము, ఉపవాసము.

లంకింతు *lankintsu*. [Tel.] v. a. To join, unite. తగిలించు, చేర్చు. To link or couple together, as two bullocks, పెనవేయు. "గుజ్జోకొలబట్టుకొనిస్త్రీలంకించియుండ లంకెతోడినండుమిరి పాకనకొక్కడియల్." M. XII. iv. 39. To disgrace. అవమానించు. **లంకింతుకోను** *lankintsu-konu*. v. a. To seize, or take by artifice. చెయి చిక్కించుకొను, తంత్రముగా వలలోవేసికొను. **లంక** or **లంకెరు** *lanke*. n. Coupling or tying two animals together. A link, connection. రెండుపశువుల పెడకు కొయ్యకట్టడము, పెన, కూడిక, సంబంధము. తెసులుపాటు, కూచ్చడము. సంగము. "నీకుమనా ముల్లోకైనబులంకపే నెన." Vish. vi. 31. ఆరండు చెరువులు లంకెలుగానున్నవి those two tanks are connected, lit: are as links. వానికి దుడ్డంకులంకె he is much attached to money. "భార్గవతలయిన భర్తస్వామికి కీలించెద లంకనక్కెల్ల రంతలు." H. iv. 303. **లంక** or **లంకమా విసి** *lanke*. n. A slave, vassal. బంటు. దాసుడు. **లంకెపలుపు** *lanke-palupu*. n. A tether that ties two animals together. **లంకెపాటు** *lanke-patu*. n. Clinging together. ఒకతితోనొకటి కరుచుకొనియుండడము. Connection, తెసలము. "నీ లలాపొదుంబిన లంకెపాటై యుండి రాజనవేనూర్పురంబులార్." R. v. 280. **లంకెపీట** *lanke-pita*. n. A wooden plank used in linking cattle together. పశువులను పెనవేయుపలక. **లంకెపెట్టు** or **లంకెవేసు** *lanke-pettu*. v. a To link together. తెసులు పరుచు, పెనవేయు.

లంగ *langa*. [from Skt. లంఘనము.] n. Same as లంఘనము. (q. v.) **లంగగొను** *langa-gonu*. v. a. To leap across, cross over. లంఘించు. దాటు.

లంగరు *langaru*. [H.] n. An anchor. లంగరు ఖానా a poor house or hospital where food is dispensed. అన్న సత్రము. లంగరువేయు to cast anchor. లంగరుతీయు or ఎత్తు to weigh anchor.

లంగా *langa* [H.] n. A woman's petticoat. పావడ.

లంగోటి *langoti*. [H.] n. A piece of cloth worn like a truss. కోచి.

లంఘనము *langhanamu*. [Skt.] n. Going over, leaping, springing, jumping over or beyond, transgressing, going beyond proper bounds. ప్లవనము, దాటుడము. Fasting, abstinence, a day passed without food when one is attacked with fever, &c. అభోజనము, కోరి భోజనము లేకుండా ఉండడము, లంకణము. **లంఘి** *langhi*. n. A transgressor. అతిక్రమించినవాడు. "కిన్నుగన్నతు లిలంఘిష్ణులైకలిమినులంక." Ila. i. 3. **లంఘింతు** *langhintsu*. v. n. & a. To pass, or cross over, leap, jump. దాటు, దూకు.

లంచము *lantsamu*. [Tel.] A bribe; bribery. కార్యార్థియుగాను అక్రమముగాను ప్రభుత్వముగాను ఇచ్చిపుచ్చు. "అవినీతిపరులు సహస్రంబులంచంబుగానిచ్చి." M. IX. ii. 276 **లంచగొండి** *lantsa-gondi*. n. One who is given to taking bribes.

లంజ *lanja*. [Skt.] n. A whore, a harlot, a concubine or kept woman. వారస్త్రీ, వేశ్య **లంజె. లంజియ** or **లంజెత** [from లంజ.] Same as లంజ. **లంజెకొడు** *lanje-kadu*. n. A whoremonger. పటుడు. **లంజెబెడిస** *lanje-bedisa*. n. A kind of fish. ఒకవిధమైన చేప. **లంజెరికము** *lanje-rikamu*. n. Whoredom. చెడుపు. **లంజెసపరము** *lanje-saparamu*. n. A medicinal plant. H. v. 52. ఒకమందాకు, గొంతెమోరు చెట్టు.

లండి, లండు or **లండుపోకు** *landi*. [Tel.] n. A wretch: an obstinate or wicked person. కుత్సితపురుషుడు, లేక, కుత్సితస్త్రీ. "లండుపైయర్థంబు లావుగానడుగు మిండజంగములకు మితిమీరిదేదు." L. ix. 186.

లండ *landa*. [Tel.] n. A very stout person, మిక్కిలి లావుగలవాడు.

లంపట or **లంపటము** *lampaṭa*. [Tel.] n. Pain, trouble, weariness, కష్ట, శ్రమ, ఆయాసము. Danger, ఆపద. "నూర్యదీప్తికలన గోపిల్లలున్న పద్మాకరంబు లెల్లన తీయిల్లే. పెక్కులంపటములకిమత్స్యముల్ మానకున్న జనం బమునులున్న." Vish. vii, 228. **లంపటపడు** *lampaṭa-paḍu*. v. n. To take pains. శ్రమపడు. **లంపటుడు** *lampaṭuḍu*. n. One who loves, one who is given up to or eager for, ఆశ్చర్యక్తిలవాడు, మిక్కిలి ఆసక్తిలవాడు. స్త్రీలంపటుడు a whoremonger, a libertine, a gallant. "రాజ్యసుఖలంపటుడై." URT. iii. 111. "అటుగాక కర్మకతిలంపటుడనగను వేది." M. XII. i. 37.

లంపటా or **లంపటావాడు** *lampaṭa*. [Tel.] n. A son of a slave. దాసీపుత్రుడు.

లంపు *lampu*. [Tel.] n. Stolen food, దొంగమేత. **లంపులమారి** *lampuḷa-māri*. n. An animal that is fond of stolen food, దొంగమేత మేయునది. "లంపులమారిదానినిమిలాయక మాదిన వాడుగోయ." H. v. 80.

లంబము *lambamu*. [Skt.] adj. Long, పొడుగైన. Great, large, spacious, capacious, broad, expanded either in breadth or length or both. విశాలమైన, విస్తీర్ణమైన. Pendulous, depending, క్రేలాడునట్టి. **లంబకర్ణము** *lamba-karṇamu*. n. Lit: The long eared, i.e., a hare, కుందేలు. **లంబకము** *lambakamu*. n. Depending, descending, falling. క్రేలాడుట, A necklace. హారము. **లంబిక** *lambika*. adj. n. The uvula, or soft palate. కొండనాలుక. **లంబితము** *lambitamu*. adj. Hanging down. క్రేలాడుచున్న. **లంబు** *lambu*. [from Skt. లంబము.] n. Largeness, bigness. స్థూల్యము. Greatness, గొప్పతనము. "నీలంబుగనీకాంచిలంబుదమని." T. iii. 71. **లంబోదరుడు** *lamb-ōdaruḍu*. n. Lit. The big bellied god, i. e., Ganesa, వినాయకుడు.

లంబాడి or **లంబాడి** *lambāḍi*. [Tel.] n. A certain tribe of gypsies called Lambadies or Brinjaris, who trade in bullocks, salt, grain, &c. **లంబాడిదండా** a troop or camp of these vagrants.

లంబి or **లంబీ** *lambi*. [Tel.] n. A family. కుటుంబము.

లంభనము *lambhanamu*. [Skt.] n. Reviling, abuse. తిట్టడము, దూషించడము. **లంభించు** *lambhiñcu*. v. a. To abuse, revile. దూషించు, తిట్టు.

లకుచము *lakuchamu*. [Skt.] n. A species of the bread-fruit tree, *Artocarpus cuha*. (Rox. and Watts.) కమ్మతేగ. A large species of lemon. పనసపుచెట్టు.

లకుముకి *laku-muki*. [from Skt. లక్ష్ముఖి, so called from its red bill.] n. The White-breasted. King-fisher. *Halcyon smyrensis*. (F. B. I.) బుచ్చిగాడు.

లకోటు *lakōṭa*. [Marati.] n. An envelope. Sealing. A post parcel.

లకోరి or **లకోరీ** *lakōri*. [Tel.] n. A sharp arrow. క్రూరబాణము. "తకుపులకోరులతరసంబు." Swa. iv. 36. ఈ లకోరులకర్కశసంబు, అంబులపొది. A kind of pigeon, పారావతపక్షము. "మేలైనలకోరీల." పా. i.

లక్క *lakka*. [from Skt. లాక్ష.] n. Lac, sealing wax. లాక్ష. చతుష్పు. **అటుకులలక్క** shell-lac. **కొయ్యలక్క** stick-lac. **లక్కతెగులు** *lakka-teguḷu*. n. The weevil or the blight caused when corn turns rusty. ఒకవిధమైన చీడ. **లక్కపెట్టె** *lakka-peṭṭe*. n. A lacquered box. చిత్రపెట్టె. **లక్కబియ్యము** or **లక్కపొడి** *lakka-biyyamu*. n. Powdered lac, grain lac. పొడిలక్క. **లక్కయిల్లు** a house built with lac, seeming like mortar, intended by Duryodhana to be set on fire to procure the death of the Pandavas. **లక్కపగడాలు** false coral. **లక్కాకు** *lakk-āku*. (లక్క+ఆకు.) n. A

roll of palm leaf reddened with *lac* and worn in the ear instead of an earring. చెవ్వాకు. లక్కాకుపచ్చ a sort of pale red colour.

లక్కణము *lakkaṇamu.* [from Skt. లక్షణము.] n. The science of Grammar, వ్యాకరణశాస్త్రము. A sign, గురుతు, ఆనవాలు.

లక్కి *lakkimi.* [From Skt. లక్ష్మి.] Same as లక్ష్మి. (*q. v.*) **లక్కుమనుడు** corruption of లక్ష్మణుడు.

లక్ష *laksha.* [Skt.] n. A lac, one hundred thousand. నూరువేలు.

లక్షణము *lakshaṇamu.* [Skt.] n. A sign, mark, token. గురుతు. A symptom, an indication: a characteristic, attribute, quality; a predicate, any thing by which an object is designated, or distinguished. వేదు. A rule of art or science. విధి. The Science of Grammar, &c. వ్యాకరణాది శాస్త్రము. Perfection, comeliness, beauty, correctness, precision. వర్ష లక్షణములు the signs of rain. జ్వరలక్షణములు the symptoms of fever. అక్షరలక్షణము the description of letters in grammar, i. e., Orthography. ఛందోలక్షణము prosody. ఆ రోగ లక్షణములను చెప్పుచున్నాను I will now describe the symptoms of that disease. లక్షణయుక్తమైన కావ్యము a classical poem, a book written according to the rules. **లక్షణమైన** *lakshaṇam-aina.* adj. Handsome, beautiful. అందమైన. **లక్షణయా** *lakshaṇayā.* adv. Metaphorically. **లక్ష్యము** *lakshamu.* n. A butt, mark, or aim. గురి. **లక్షించు** or **ఆలక్షించు** *lakshintsu.* v. a. To aim at, to see, గురిపెట్టు. చూచు. **లక్ష్మము** *lakshmamu.* n. A mark, token, or sign. చిహ్నము, గురుతు "మీనలక్ష్మోక్తి." T. iii. 149.

లక్ష్మి *lakshmi.* [Skt.] n. Lakshmi, the wife of Vishṇu, the goddess of prosperity. Wealth, fortune, సంపద. Beauty, splendour. కోథ. Turmeric. చనుళ్ళు. "శుభాశ్వర లక్ష్మలంపికుచరితము." Rukmāngada. iii. 129. **లక్ష్మణుడు** *lakshmaṇuḍu.* n. The younger brother of Rāma. పొమిత్రి. A fortunate man, శ్రీమంతుడు. **లక్ష్మీపతి** *lakshmi-pati* n. The husband of Lakshmi. **లక్ష్మీమనోహరాలు** *lakshmi-manōharālu.* n. A certain kind of rice. H. iv. 158. **లక్ష్మీవంతుడు** *lakshmi-vantuḍu.* n. A man of wealth. భాగ్యవంతుడు, సంపదగలవాడు. **లక్ష్మీవారము** *lakshmi-vāramu.* n. Thursday, గురువారము. బృహస్పతివారము. బేసవారము.

లక్ష్యము *lakshyamu.* [Skt.] adj. Observable, perceptible. చూడదగిన, విచారింపదగిన. n. A mark, or butt, an aim. Care, regard, respect, esteem. గురి, ఉద్దేశము, గౌరవము. వాడందు వానికి లక్ష్యములేదు. he does not care for me, or mind me. An instance or example adduced in proof. దృష్టాంతము. ఇందుకు లక్ష్యము for instance. అది లక్ష్యము కాదు that is no great matter. **లక్ష్యపెట్టు** or **లక్ష్యముచేయు** *lakshyapeṭṭu.* v. a. To aim. To esteem, take notice of, regard, value, care for, respect. గురిపెట్టు, గౌరవముచేయు.

లగడ *lagaḍa.* [Tel.] n. Overboiled rice. చిమిడిన అన్నము.

లగ్నము [from Skt. లగ్నము.] Same as లగ్నము. (*q. v.*)

లగాము *lagāmu.* [H.] n. A horse's bridle.

లగాయతు *lagāyatu.* [H.] n. Beginning, commencement. adv. Since, from the commencement of, from the beginning. ఈరోజు లగాయతు beginning from this day.

లగింతు *lagintsu.* [Tel.] v. n. To agree or coincide in sense or meaning. ఇముడు. To suit, సరిపడు.

లగుడము *lagudamu.* [Skt.] n. A club bound with iron or made of it, a staff or stick. ఇనుప తొడుగుగల దండము. "లక్ష్మణుడంబుద కల్పక్షయ లగుడమునిచి." P. i. 614.

లగుడు *lagudu.* [Tel.] n. A kind of hawk; the Lagger Falcon, *Falco jugger.* (F.B.I.) ఒకజాతిడేగ. "దింగిక దుంచెదొత్తిదెసుంగోయని చూర్వకుడు పంపాతిగాత్వంలో దింగని శ్యేనకు భాగ్యుడొరంగలశోకలనుదుడ్డి కొట్టినిలబడెన." Swa. iv. 86.

లగువు [from Skt. లఘువు.] Same as లఘువు. (q. v.)

లగ్గ *lagga.* [Tel.] n. An escalade, scaling, (ముట్టడించి) కోటపైకిపాకడము. లగ్గదెక్కు, లగ్గపట్టు or లగ్గలుపట్టు to scale a fort, ముట్టడి చేసి కోటనెక్కు. **లగ్గడింపు** *lagga-dimpu.* n. Assault baffiers; (these were stones kept upon fortresses to be rolled down upon the besiegers.) కోటమీదనుంచి శత్రువులపైకి దొర్లించేబండలు.

లగ్గము Same as లగ్నము. (q. v.)

లగ్గు *laggu.* [Tel.] n. Welfare, prosperity, happiness. శుభము, కుశలు. **లగ్గులు** *laggulu.* n Obsequies, ఉత్తరక్రియలు. దినవారాలు. "ఆనతరంబ దశీణభూస్వందనం బులపఁగించి మీదులగ్గనునమ." M. III. iv. 110. "దురోధనాదులకు సంకటంబెవిధంబెనగా ధృతరాష్ట్ర డాహ్వయపైకిధం లానరించుటట్లుగా నొకని తానొరంగినవాకిల్లలగ్గులు పేయాటలుందను బంధులు లేరని వసుంధరాబల్లభులపెల్లమద్దేశించియుంచితదా సంబులలో ధామ్యమించునెన." M. XII. i. 488.

లగ్నము *lagnamu.* [Skt.] n. The rising of a Sign or Constellation. That portion of the equator, which rises in succession with each Sign in an oblique sphere. A period astrologically selected for any auspicious ceremony, such as a marriage, జోడి. తానొకొక్క ఉదయము. adj. Attached to, adhering to, in contact with, joined to, connected with, intent on, తగులుకొన్న.

లగ్నకుడు *lagnakudu.* n. A security, or surety. పూటబాధ్యుడు, పూటపడినవాడు, ప్రతిభువు. **లగ్నపత్రిక** *lagna-patrika.* n. A wedding notice.

లఘిమ or **లఘిమము** *laghima.* [Skt.] n. Ethereality, volatility, subtility, buoyancy. Excessive lightness; absence of weight, especially as an attribute of supernatural power. చులకదనము, లఘుత్వము. **లఘిష్ఠము** *laghishthamu.* adj. Lightest, very light, very small, least, మిక్కిలి చులకనైన. మిక్కిలి తక్కువైన. **లఘుత్వము** *laghutvamu.* n. Lightness, triviality. చులకదనము. **లఘుబ్రహ్మి** *laghu-brahmi.* n. A plant called *Trigonella corniculata* **లఘులయము** *laghu-layamu.* n. The root of a fragrant grass, usually called Cuss-cuss, *Andropogon muricatum,* కెజ్జపట్టి వేరు. **లఘువు** *laghuvu.* adj. Swift, quick, వడిగల. Light, not heavy; slight, trivial, trifling. Convalescent, better in health. Abating, moderating, as applied to disease, చులకని. తేల్పైన, శాంతమైన. n. An abatement, lessening, slackening. A short syllable. A leap, darting. Quick time in music. శాంతము, సరుపుశాదిది, సంతు. కేరము. తాళములో భేదము. **లఘువుగా** *laghuvu-ga.* adv. Lightly. In good health. Gently, well, softly, slowly. తిన్నగా. స్వస్థముగా. **లఘుశంకకు పోవు** *laghu-sankaku-pōvu.* v. n. To pass urine. ఉచ్చపోయు.

లచ్చి [from Skt. లక్ష్మి.] n. Same as లక్ష్మి (q.v.) **లచ్చిమగడు** same as లక్ష్మీపతి.

లచ్చెనము Same as లక్ష్మణము. (q. v.)

లజ్జ *lajja.* [Skt.] n. Shame, modesty, bashfulness, shyness, సిగ్గు. **లజ్జాళువు** or **లజ్జాశీలుడు** *lajjaluvu.* adj., Bashful, modest. సిగ్గులవాడు. **లజ్జించు** *lajjinchu.* v. n. To be ashamed, bashful or shy. సిగ్గుపడు. **లజ్జితము** *lajjitamu.* adj. Abashed. సిగ్గుపడిన.

లటుక్కున *lafakku-na.* [Tel. (anuk.)] adv. Suddenly. అకస్మాత్తుగా.

లటుపటు, లటుపటుకు or **లటుపీటు** *lafapafa.* [Tel.] n. Fighting, a quarrel, జేగడము. "కల్లసత్యములమ కపటకృత్యములు, లటుపటుంబులు మలూలామాలయులను." L. vii. 277. Bragging, boasting. జంభాలునరికడము, కప్పాలుకొట్టడము. "వావుడుపరిభూలించెద నీపుంచుటయెరిగికాదె యిదివేటుగనే గానించి వేరికిదగ్గలాపించుకనిగొనేనిలటుపటులేలా." G. vii. 29.

లటుహాము *latahamu.* [Skt.] n. A kind of drum. వాద్యవిశేషము. adj. Skilful, attractive. కార్యకుశలము. "ధక్కాఝుంధక్కాధ్వనిణా కలటుపటహశబ్దము, ఆజనిస్వాన." H. iii. 38.

లట్టు *lattu.* [Tel.] n. A step, పడియ.

లట్టుమ or **లట్వ** *lattuva.* [Tel.] n. A cudgel. దుడ్డుకర్ర. A small cymbal, చిటికెలకాయ. "వనకరిముపమానిలట్టువయు కంబళ మంపము నందుంకిటం, దిరిపెపుగూడయుంగొనితదీయని వాసమునిర్ధమించి దొవ్వియతనుజాతురోయ నుము." Vaija. iii. 98.

లఠాలున *lathalu-na.* [Tel. (anuk.)] adv. Suddenly, all at once. లటుక్కున.

లడాయి *ladayi.* [H.] n. A fight, battle, యుద్ధము.

లడి *ladi.* [H.] n. A skein of lace, &c., నిడుపుగాచుట్టిన సరిగెలోనేసువానిచుట్ట. A skein of gold or silver thread. A string of pearls, flowers, &c.

లడ్డిగ, లడ్డిగె or **లడ్డిగము** *laddiga.* [Tel.] n. A kind of bottle used in travelling, బుర్ర, ఒకవిధమైనపాత్ర. "కావడిపైనంటగట్టినకొకకాని, కాటికంబళియూర్రసంచియులర, పేలిలడ్డిగనీళ్లునిం చివ సొరకాయ, బుర్రలిర్వంశలపాసిగయుండ." H. i. 200. "సంబారంపుచింతపండు, పెల్లులో హండికావళ్లకొమ్ములక్రేలు గిడ్డి మొత్తపుపెసలడ్డిగెనుము." A. ii. 123. తేనెలడ్డిగ a honey bottle.

లడ్డు *laddu.* [Tel.] n. A kind of sweetmeat. (Metaphorically,) a scrape, perplexity. **లడ్డుకము, లడ్డుమము** or **లడ్వము** Same as లడ్డు.

లత or **లతిక** *lata.* [Skt.] n. A creeper, a creeping plant, తీగ. A branch, కొమ్మ. ఖడ్గ లత a slender sword. తనులత her slender form. **లతకూన** *lata-kūna.* n. A sprig, (poetical phrase for a girl.) కొలిక, చేరదీసి పంచి ఆడుసి. **లతాంగి** *lat-angi.* n. A slender woman; one whose form is slender as a sprig. కన్నెరి. **లతాంతము** *lat-antamu.* n. A flower (lit: the extremity of a creeper.) లతాంతాస్త్రుడు one who uses blossoms for weapons, i.e., Manmadha, పుష్పాస్త్రుడు. Kalahas. iv. 31. **లతాడోల** *lata-ḍōla.* n. A swing formed of twigs. తీగఉయ్యాల. A. v. 66.

లత్త *latta.* [Tel.] n. A blow, కొట్టు. Danger. ఆపద.

లత్తిక *lattika.* [Tel.] n. A stout and heavy seed of the కచ్చకాయ.

లత్తిచేప *latti-chēpa.* [Tel.] n. A sort of fish, *Drepanus punctatus.* Russell; plate 79.

లత్తుక *lattuka.* [from Skt. లాక్ష.] n. The red colour called lac, produced like cochineal from insects. లాక్ష. లత్తుకదూసి cotton steeped in lac liquid and then dried. This by being dipped in water forms red ink. **లత్తుకబొత్తులు** *lattuka-bottulu.* n. A certain kind of grain. ధాన్యవిశేషము. H. iv. 158.

లద్ది or **లద్దె** *laddi.* [Tel.] n. The dung of horses, asses, elephants, or camels. ఆశ్వాదులపేడ. లద్దిఆకు trash, the remaining substance of leaves boiled for dye, &c. **లద్దిపురుగు** *laddi-purugu.* n. A dung-beetle. The fly that destroys corn, a grub in wood. క్రిమివిశేషము. **లద్దెపిప్పి** or **లద్దిపిప్పి** *ladde-pippi.* n. The blight

or mildew that destroys corn. ఒకవిధమైన చీడ. లడ్డి or లడ్డియ *ladde*. n. The end of a cloth. వేసుకొనేవాడు బట్టచివరను విడిచెడు అంచు.

లపకే *lapake*. [Tel.] n. Money, wealth. ధనము, విత్తము.

లపటాయించు or లప్పాయించు *lapaṭa-y-intsu*. [Tel. anuk.] v. a. To devour, to plunder.

లపనము *lapanamu*. [Skt.] n. The face or countenance. ముఖము. The mouth. నోరు, Voice, talking. మాట్లాడడము. A word, మాట, "కళదేరుకస్తూరి తిలకంబుచాపసిలో లపన కంధములకులంచు మెనగ." H. iv. 84. లపితము *lapitamu*. adj. Said, spoken. చెప్పబడినది. n. Voice, speech, a word. మాట.

లప్ప *lappa*. [Tel.] n. A lump (as of sugar or of civet.) ముద్ద. కడ్డ. రాశి. "తలము క్లేసరముగా తొల్చిమేనులను బొల్పలవాస్తిలప్పలు పోదుముట్ట దళముగా నగలుగంధము మోఁదలి." Nava. page 58. లప్పము *lappamu*. n. Plaster, cement used to fill up the cracks in wood or the seams of ships, &c. Putty.

లబలబ *laba-laba*. [Tel. anuk. of beating oneself on the mouth, as a mark of distress.] adv. Much, severely.

లభించు *labhintsu*. [Skt.] v. n. To happen, befall, occur, be acquired or gained. ప్రాప్తమగు, ప్రాప్తించు. కలుగు. బాము చెప్పిన ప్రకారము లభించినది it turned out as he prophesied. లబ్ధము *labdhamu*. adj. Gained, acquired, obtained, received, attained. పొందబడిన. n. The quotient in division. భాగహారముచేయగా వచ్చినసంఖ్య. లబ్ధపండితుడు *labdha-paṇḍitu*. n. A learned man, పండితుడు. లబ్ధి *labdhi*. n. Profit, gain. లాభము, ప్రాప్తఫలము, గలిమి. "ఇతరమత్స్యిమలనంగట బోకార్చియందులు లబ్ధిఁగొనుగాదనవలే వల్వుతుల్ల ల." BD. iv. 1922. లభ్యము *labhyamu*. adj. Attainable, procurable. పొందదగిన.

లమడి or లమ్డి *lamḍi*. [H.] n. A slave girl, a wretch, scamp. కొక్క.

లయము *laya*. [Skt.] n. Beating time in music and dancing. తాళము చెయ్యడం. తాళము. [Tel.] n. Fraud, trick, deceit. మాయ, మోసము. లయకాడు or లయకాది *layakaḍu*. n. A rogue. మోసగాడు. "లేఁ తలకి, కప్పి పెట్టెదిలయకాది కొంక." Vaijayanti. iv. 81.

లయము *layamu*. [Skt.] n. Loss, destruction, extinction, annihilation, నాశము. The grass called cuss-cuss. పట్టివేరు. ఇంతలో ఆ ప్రభుత్వమువకు లయకాలము. వచ్చినది these were the declining days of the dynasty. లయించు *layintsu*. v. n. To be destroyed. తగించు. To be attached to, be connected with, లగ్నమగు, సక్తమగు. వాని మనసంతా దానియందే లయించియుండగా while his every thought was engrossed by her.

లయ్య *layya*. [Tel.] n. A prostitute.

లలంతిక *lalantika*. [Skt.] n. A necklace hanging as low as the waist. కంఠాభరణము.

లలత్ *lalat*. [Skt.] adj. Shaking, tremulous. వణంచే, కదిలే. లలన *lalana*. n. A wanton girl, a beauty. వేలాసవతియగుస్త్రీ.

లలాటము *lalāṭamu*. [Skt.] n. The forehead. నుదురు. నొసలు. లలాటలిఖితము or లలాటలిపి *lalāṭa-likhitamu*. n. That which is written on the forehead: (what Mussulmans call 'nasib.') Luck, destiny. (Bramha is imagined to write in crooked lines on the skull, the future events of each life.) లలాటిక or లలాటపట్టము *lalāṭika*. n. A tiara, a fillet నుదుట బొట్టు, పాపటబొట్టు.

లలాటము *lalāṭamu*. [Skt.] n. A sign. గురుతు. A flag, పెక్కెము. A ornament, భూషణము. A coronet of flowers. A mark on the forehead, నుదుటబొట్టు పుష్పలతాదికము, చేత, బొట్టు, తిలకము. సమస్తలలాటములలో the loveliest of women. "ఆర్యలలాటా

చినవారిలలామంబు ప్రతిబింబింపంబుపగిది." B. vii. 416. adj. Chief, principal, excellent, శ్రేష్ఠమైన. Beautiful, agreeable, charming, సుందరమైన. **లలామకము** *lalāmakamu.* n. A coronet of flowers. పూదిక్కు. పుష్పమాలా పురోన్మస్తకాలంకృతము. పిల్లజాట్టునకట్టెదండ. "హారంగపదంబలిలలామకమిడి." A. vi. 180. లలామము the chief man, ముఖ్యుడు. శ్రేష్ఠుడు. భూపాలలలాముడు the noblest of kings. "మంత్రిలలామా." Ved. Ras. ii. 1. సాధ్వీలలామము the most virtuous of women. "ఈ యబలాలలామకవియేయుమనుచున్నాఁ." T. ii. 105.

లలి *lali.* [Tel.] n. Order, క్రమము. Love. ప్రేమ. Brightness, joy, వికాసము, ఉత్సాహము. Gracefulness, agreeableness. సొంపు. ఒప్పిదము, సమ్మతి. అంగీకారము. adj. Graceful, agreeable. సొంపైన, ఒప్పిదమైన. adv. Gracefully, agreeably. సొంపుగా, ఒప్పిదముగా, అభ్యంతరము. "లలిమల్లసిల్లుగులలితలోచనదీప్తి లజ్జ రమంకించి నాకియారి." M. IV. iii. 55.

లలితము *lalitamu.* [Skt.] adj. Beautiful, graceful, charming, lovely, gay, cheerful. మనోజ్ఞమైన, సుందరమైన. లలితాంగి a sweet or lovely figure.

లవంగము *lavangamu.* [Skt.] n. A clove. *Caryophyllus aromaticus.* (Watts.) దేవతరుసుమము. లవంగపు మొగ్గ. **లవంగపుచెక్క** *lavangapu-chekka.* n. *Cassia lignea* (Ainslie. వరాంగకము. **లవంగపట్ట** *lavanga-patta.* n. Cinnamon. సన్నలవంగపట్ట *Cinnamomum zeylenicum.* అడవిలవంగపట్ట *Cinnamomum inerr* (Watts.)

లవణము *lavanamu.* [Skt.] n. Salt. ఉప్పు. Saltness. ఉప్పన. adj. Salt, saline. ఉప్పగానుండే. సముద్రలవణము sea salt. సైంధవలవణము rock salt. విడాలవణము salt used in medicine. లవణాంబునాకము hydrochloric or muriatic acid, *acidum muriaticum.*

లవణి *lavani.* [Tel.] n. Tightness. బిగువు. "నీ వెఱుకుమైరమునుద్దానంబులకతీవెక్కలించిన పాట్లనుక్కలించి." Swa i. 15.

లవనము *lavanamu.* [Skt.] n. Reaping, mowing. పైరుమొదిలినవి కోయుడము.

లవము *lavamu.* [Skt.] n. A small quantity, a very little, a minute particle. కొంచెము. సూక్ష్మము. లేశము. Cutting, plucking, as a flower, &c. కోయుడము, కోత. adj. Little. కొంచెమైన. **లవింతు** *lavintsu.* v. a. To cut, reap, mow. కోయు. **లవలేశము** *lava-lesamu.* adj. Very little. కడుంగడు లవలేశమైనను ఎఱుకవిచాము one who is utterly ignorant.

లవలవ *lava-lava.* [Tel.] adj. Split, divided, broken asunder. ఛిద్రిల్లిన. పగిలిన.

లవలి *lavali.* [Skt.] n. A kind of creeper. ఒకతీగ. Swa. iii. 146. A. v. 80.

లవిటె *lavite.* [Tel.] n. The root of a bird's wing. రెక్క మొదలు.

లవిత్రము *lavitramu.* [Skt.] n. A sickle, a small reaping hook. కొడవలి. "దూరుడు శాలిత్ర." Dasarathi Satakam.

లశునము *lasunamu.* [Skt.] n. Garlic. వెల్లి. A certain kind of flaw in a gem, రత్నములలోనుండే దోషవిశేషము.

లసత్ *lasat.* [Skt.] n. Bright, brilliant. ప్రకాశమాన మైన.

లసుకు *lasuku.* [Tel.] v. a. To destroy. నాశముచేయు.

లస్కరు *laskaru.* [H.] n. An army, దండు. A lascar, సిపాయి. adj. Stout and strong

లస్తకము *lastakamu.* [Skt.] n. The middle of a bow, where it is grasped. ధనుర్మధ్యస్థానము. A. ii. 88.

లహరి *lahari.* [Skt.] n. A large wave or surf, a billow. A flood. మహాతరంగము, ప్రవాహము, పెద్దకెరటము. T. iv. 150.

లా la.

లాంగలము *langalamu.* [Skt.] n. A plough. నాగలి. లాంగలి *langali.* n. An epithet of Balarāma. బలరాముడు. The forest tree called *Gloriosa superba.* తీరుపిప్పలి. Rex. ii. 143.

లాంగూలము *langūlamu.* [Skt.] n. A hairy tail, as a horse's.

లాంఛనము *lānchhanamu.* [Skt.] n. A mark, or sign, చిహ్నము. A name, or appellation. పేరు.

లాక *laka.* [Tel.] n. A feather. పక్షియొక్క. A new shoot from a stalk of corn, &c. జొన్నపైరులాక పెట్టినది the cholam has sent out fresh shoots. లాకకట్టు *laka-kattu.* n. Pinioning the arms. వెడచేతులు విరిచికట్టు. లాకలు *lākalu.* n. plu. Small pieces of stick, used by weavers. సాలెవాడు పడుగునందునుచ్చేపుల్లలు "కాసింపుపడుగులు కండెల కప్పెర గోలుచుల్ లాకలునీలికడిన, సంప, డొల్ల, కొసంబు, కదురు, చెమికె." H. ii. 12. లాకకట్ట *laka-katta.* n. The unfinished warp of a cloth with pieces of wood still stuck in it. లాకలతో చుట్టియుండిన పనిముగియని పడుగు

లాక్ష *laksha.* [Skt.] n. Lac, లక్క. లాక్షారసము *lākshā-rasamu.* n. The red dye obtained from lac. లత్తుక.

లాక్షణికుడు *lākshanikudu.* [Skt. from లక్షణము.] n. One who knows the rules of the various arts, &c. A grammarian. A classical scholar. లక్షణము తెలిసినవాడు, లక్షణజ్ఞుడు.

లాగ *lāga.* [Tel.] n. A burrow, hole. కలుగు, బొరియ, బిలము. "అడవియొల్లెడలాచినపనిబాధ నొల్లెడయుబోలెలాగలుల్లపిల్లు." Swa. iv. 25 "అనవినిస్తవడి. తవచరుగోటిపిల్లిచనియె పృథిబిలిఖించుము బోలాగలులాగుజని సముచిత మర్తనమున సౌఖ్యముబొందెదా." M. XII. iii. 236. లాగడాగుడు *laga-dāgudu.* n. A snake, సర్పము. లాగరి *lāg-ari.* (లాగ+అరి.) n. The ear. చెవి.

లాగము *lāgamu.* [from Skt. లాఘవము.] n. Same as లాఘవము. (q. v.) లాగి *lāgi.* adj. Light; easy; skilful. లాగములఁబ, లఘువైన, సులభమైన.

లాగు *lāgu.* [Tel.] v. a. & n. To pull, haul, drag, draw. ఈడ్చు. వాడు ప్రాణమువిడుచుచప్పుడు వానికాళ్లుచేతులు లాగినవి in dying his arms and legs were drawn up, or were contracted. n. Attraction, ఆకర్షించడము. Consent, సమ్మతి. Manner, విధము. A summersault, leap, లంఘనము. Short drawers, reaching only to the middle of the thigh. తొల్లడము. లాగించు *lāgintsu.* v. a. To cause to pull or drag, లాగుటచేయు. లాగుకోను *lāgu-konu.* v. a. To take by force, seize. బలాత్కారముగా తీసికొను. అపహరించుకొను. లాగుబడి *lāgu-badi.* n. Expense, cost. లాగులాడు *lāgulādu.* v. n. To struggle, పెనగులాడు. లాగు or లాగున *lāgu.* adv. Like, as, రీతిగా. విధముగా, వలె. "వెలయుహారిశ్చంద్రునివిధమున, నలనిమీకును, పురుషుడున్నవాడ్వున. పురూరవునిలీల, పరులలాగున, కార్తవీర్యుమార్యాజనమునియటుల్ కీర్తి." H. i. 42. ఏలాగునున్నది how is it, in what fashion is it? ఈలాగున in this way. ఆలాగున in that manner? అతడు చెప్పినలాగున according to what he said? అది అయ్యేలాగున చేయవలసినది you must manage to get this done. మాకు అందేలాగు so that it may reach us. మొద్దులాగు నిలిచినాడు he stood stock still. వాని ముఖములాగు ఉండెను it looked like his face. ఇట్లు చేసేలాగున చెప్పుము tell him to do so.

లాఘవము *laghavamu*. [Skt. from లఘుత్వ.] n. Lightness, slightness, delicacy, easiness, facility, dexterity, చతురత్వము. Health, ఆరోగ్యము. హస్తలాఘవము or కరలాఘవము sleight of hand. నన్ను లాఘవముచేసిరి or లాఘవపరిచిరి they scorned me. చూచువారికి లాఘవముగానుండును it will appear contemptible. "మూఢులంచులలాఘవమున, పితలిరి మచ్చుకొంటి." B. X.

లాచారు *lachāru*. [H.] adj. Helpless, forlorn, poor.

లాచి or లాచీ *lachi*. [Tel.] n. The sack to receive loads, placed upon horses or asses, కుర్రములమీదను గాడిదలమీదను వేసేగోనె. A load carried on a small cart.

లాచు *latsu*. (Tel from లాసు.) v. p. To lie in ambush, పొంచు. To oppose, కలియు. v. a. To pull, haul, ఈడ్చిపట్టు, లాగిపట్టు. "వాతిభృత్యులలాచి యిదంవిడియుములోడి." A. ii. 69. "వానినుమూలాధమొల్లవెట్టి నోరిక్కా పైదానినోనుచుకేలించిలాచిమాన్నిదుంటిలాగోత్తి చూడ." HD. ii. 1051. "కటిసూత్రమున లాచిబట్టినగోని." L. xi. 253.

లాజలు *lājalu*. [Skt.] n. plu. Fried grain, parched corn. పేలాలు, పొరుగులు.

లాటదేశము *lāṭa-dēśamu*. [Skt.] n. The ancient name of a part of Southern India: Guzerat or Malayalam.

లాటి *lāti*. [Tel.] n. The Tailor bird. పక్షివిశేషము.

లాటికర్ర *lāṭi-karra*. [Tel. లాటి corruption of లావాటి.] n. A staff or club. దుడ్డుకర్ర.

లాడము *lāḍamu*. [H.] n. A horse shoe. లాడముగొట్టు to shoe a horse.

లాడి *lāḍi*. [Tel.] n. A large ulcer, a galled sore, a sore on the back of any animal of burden produced by its load. పెద్దపుండు. లాచ్చిపుండు. Matter or pus exuding from the ear, చెవిపుండులోనుండికారుదము. "లాడిని మూగుబాధలు బాధపడుచుండకేయు." H. v. 35. A sacrifice, బలి.

లాడె or లాడీయము *lāḍe*. [Tel.] n. Loading a pack ox. ఎడ్లకుభరము బరువెక్కించుట.

లాఠీ See లాయము.

లాతము, లాతాము or లాతిపుల్ల *lātamu*. [Tel.] n. A stick, staff, rod, a hermit's staff. దండము, సన్యాసిచేతిదండము, చేతికోల, వంకరకోల. "కటకాలకేదార కటకము త్రితయాటి కమండలుకమండ్రు నూల్చిపట్టి." Swa. i. 15. "కూబులపుట్టుంగొడుపుపనిలపైనుల పీడ దొన్నిలెక్కలాండె రేఖలాంధ్రవ్యాకీయు లాతపుంగోలపవ్యహస్తంబునంబట్టి యుట్టించినన్ని యునీపుతలంచిన్నప్రాణై." G. viii. 116.

లాతి *lāti*. [Tel.] adj. Other, strange, foreign, అన్యము. n. A stranger, an alien, అన్యపురుషుడు, అన్యస్త్రీ. లాతివాడు a stranger, చరుడు, అన్యుడు. "ధర్మము మనదియ్యకోరి చేమెంతాకా యేమి చేసికిలాతి నేసోమనకును." R. vi. 30. "తల్లిపచ్చిబిడ్డకైనుపచరింపక లాతిపైయిటులూరకుండుటయుక్తమై." M. XI. ii. 32. Plu. లాతులు.

లాతు *lātu*. [Tel.] adj. Much, great, అధికము.

లాపర or లాపరా *lāpara*. [Tel. లాపు+రాయి.] n. A grate over a drain. జలద్వారమున లాకపు చొరకుండా వేసిన కాని బంధపుమూ, రేక, గండ్లరాయి, చిల్కపలక. "మగుడిలాపరా కూర్చురాతిబడనిలిచి." A. vi. 9.

లాపు *lāpu*. [Tel. from లాచు.] n. Lying in ambush, &c. See లాచు. లాపోసు combination, interference.

లాభము *lābhamu*. [Skt.] n. Gain, profit, advantage. దొరకడము, వృద్ధి. Interest on money. క్రయవిక్రయములవల్ల వచ్చెడు, వచ్చే. లాభనష్టములు profit and loss.

లామజ్జకము *lāmajjakamu.* [Skt.] n. The root of the *Andropogon laniger*, usually termed Cuss-cuss. The *Juncus orderatis* of Pharmacy. (Watts.) తెల్లవట్టివేరు, నీటి వట్టివేరు.

లాయఖు *lāyakhu.* [H.] adj. Fit, proper, suitable. తగిన. లాయఖుకాదు it is not proper.

లాయము *lāyamu.* [Perhaps from Eng. 'lines'.] n. A stable. ఆవ్వశాల.

లాయు or లాతచేయు *lāya.* [Tel.] v.n. To increase, prosper, be proud. ఉద్రేకించు, విజృంభించు. లాత *lāta.* n. Pride, అయుట.

లాల or లాలాజలము *lāla.* [Skt.] n. Slaver, saliva, spittle. సోంఒ, చొల్లు.

లాలన or లాలనము *lālana.* [Skt.] n. Wheedling, coaxing, flattering. బుజ్జగింపు.

లాలము *lālamu.* [Tel.] n. A certain cloth put on over a saddle cover. ఉల్లాసక్రింది శోలము. లాలసరి *lālasari.* (లాలము+సరి) n. Scarlet tufts attached to a state saddle. సుర్రపుసల్లాల మిక్కిలి అందమగట్టు పట్టుముచ్చెలు.

లాలస *lālasa.* [Skt.] n. Ardent desire, అతి కాంక్ష, ఔత్సుక్యము. Soliciting, asking, ప్రార్థన, యాచన. Amorousness, విషయలంపటము. లాలసము *lālasamu.* adj. Devoted to, attached to. విషయలంపటమైన, మిక్కిలి కాంక్షగల. లాలసుడు *lālasuḍu.* n. One who loves, one who is wishing for. మిక్కిలి కాంక్షగలవాడు.

లాలాట *lālāṭa.* [Skt. from లలాటము.] adj. Relating to the forehead. నొసటి. "లాట శుద్ధాంతేలాలాటఫుర్యంబు సీలాటాక్రీయలబొమ్మ Xదోచి." T. ii. 33. టీ: లాలాట, లలాటప్రదేశమందుపుట్టిన.

లాలి *lāli.* [Tel.] n. A cradle, ఉయ్యాల. A lullaby sung to children. డోలికమాని నెప్పుడనుపదుము. "లాలిలాలియటంచుమీలీలానాథులుపాడ." Charu Chandrōd. iii.

లాలించు *lālinchu.* [Skt. from లాలనము.] v. a. To wheedle, coax, lull, soothe. బుజ్జగించు. See లాలన. లాలితము *lālitamu.* adj. Coaxed, wheedled, seduced, loved, desired. Bright, illumined. బుజ్జగింపబడిన. మిక్కిలి కాంక్షింపబడిన, ప్రకాశింపబడ్డ. Beautiful, సుందరమైన. "బాలేందు శేఖరుండిచ్చిన లాలితమనుచు భవదిక్కులాసనధారణీ, పాలింపి నేమాను మెఱ పేను." B. X.

లాలిత్యము *lālityamu.* [Skt. from లలితము.] n. Beauty, అందము, సొగసు

లాలు *lālu.* [H.] adj. Red. ఎర్రని. లాలు గుంచెలు *lālu-kuncheḷu.* n. plu. Scarlet tufts attached to a state saddle. ఎర్రని చిన్న జెల్లులు. "లాలుగుంచెల." A. v. 55. అనగా, సుర్రముయొక్కపల్లముపై కట్టే యెర్రని చిన్నచామరములు.

లాలూచీ *lālūchi.* [H.] n. Temptation, inducement, bribery.

లావకము Same as లావుకిపట్టి. (q. v.)

లావణము *lāvaṇamu.* [Skt. from లవణము.] n. A list of soldiers or servants. Enlistment. కొత్తగా కొలువుకుపెట్టిన కొలువుడు కానిని పట్టికయందు వ్రాసికొనుట. The profits of a custom house. లావణముచేయు to enlist. లావణీ *lāvaṇi.* n. Money advanced for grazing cattle on pasture land.

లావణ్యము *lāvaṇyamu.* [Skt.] n. Beauty, loveliness. A pearly white color. పాండుత్వము. ముక్తాఫలచ్ఛాయావంటిపైకిమాత్రకాంతి, ముఖకాంతివిశేషము.

లావాదేవి *lāva-dēvi.* [H.] n. Traffic, mercantile transactions, buying and selling, money dealings in general. లావాదేవిచేసినవాడు he quarrelled or gave annoyance.

లావుక *lāvuka.* [Skt.] n. A female who vends articles. అమ్మువాడి. పూమ్మలావికి a woman who sells flowers.

లావు *lāvu*, [Tel.] n. Bigness, stoutness, corpulence. శక్తిత్వము. Power, strength, పొడుగ్గాను, శక్తి, బలము. Greatness, అధికత్వము, అధిక్యము. Aims, విధ్యేయము. లావుపు large quill-feathers, రెక్క-యొందటి పెద్దయీకలు. " నిలనిల చారుపాముల లావులవలింప కదరి దిక్కులయ్యెన్ కరుడుములను." N. ii. 72. " బలమిరో యొండునీవిరము లావుమండకనీవు." Vaij. ii. 125. టీ॥ లావుగుండు, చిచ్చుమనకు. adj. Stout, స్థూలము. Difficult, impossible, అశక్యము. లావువాడు a stout man. లావుండి a great many people. లావుపొట్టు to fertilise (land). లావాటి *lāv-ari*. (లావు+అరి.) n. A robust man. బలాఢ్యుడు. " బోకిలో వాడిమిగొంతగాలమిల వ్రాలుటలావరియోట నిల్చి వాపాడిశరంబయ్యె." A. vi. 24. లావాటి *lāvaṭi*. adj. Big, large, fat. స్థూలమైన. లావుకోడి or లావుకము *lāvuka-piṭṭa*. n. A sort of quail, *Perdix chinensis*. The Courier Plover. *Cursorius coromandelicus*. (F. B. I.)

లాసము *lāsamu*. [Skt.] n. Dancing. ఆట, నాట్యము, నృత్యము. లాసకము *lāsakamu*. n. A peacock. నెమలి. లాసిక *lāsika*. n. An actress, a female dancer, నాట్యము చేయుస్త్రీ. లాసకుడు *lāsakuḍu*. n. A dancer, actor. నాట్యముచేయువాడు. లాస్యము *lāsyamu*. n. Dancing. నాట్యము.

లాహిరి or లాహిరీ *lāhiri*. [Tel.] n. Drunkenness, intoxication. మైకము. " దేవాంబుపానవిధిగొనిలాహిరిగా." Radha. i.

లి li

లింగము *liṅgamu*. [Skt.] n. A mark, sign, token, symptom, characteristic. చిహ్నము. An element, principle. The male organ of generation. The phallus, i.e., emblem symbolic of Siva. పంచభూతప్రకృతి, పురుషశక్తి కేతనము. Nature as an active power in creation. అగ్నింగము hydrogen, the watery element. పృథివింగము the earth. తేజోలింగము caloric. Gender, in grammar, as పుంలింగము the masculine gender. స్త్రీలింగము the feminine gender. నపుంసకలింగము the neuter gender. ఉభయలింగము or త్రిలింగము common gender. బాణలింగము a cylindrical oblong pebble or crystal worshipped as the emblem of Siva. గురులింగము a father confessor. శివలింగము an image of Siva. జంగమలింగము a man of the Jangam sect. ప్రసాదలింగము what is dedicated to Siva. లింగశరీరము the subtile or atomic body, the active and causative principle in animated creatures, the quintessence or ethereal substance constituting the soul or spirit, పంచీకృత పంచేంద్రియ పంచప్రాణములకల సూక్ష్మదేహము. లింగకట్టుమాత్ర *linga-kaṭṭu-mātra*. n. A particular kind of pill made of factitious cinnabar. లింగాకారముగానేసిన రసవస్తువులగోళీ. లింగకాయ *linga-kāya*. n. The solitaire or small case usually made of silver to keep the lingam or phallus in and worn on the breast, suspended by a cord round the neck. పతకాము. లింగడు *liṅgaḍu*. n. A name of the god Siva జంగమయ్య. శివుడు. లింగగోండ *linga-gonḍa*. n. A creeper with a red conical fruit, *Bryonia laciniosa*. దొండలోభేదము. లింగధారి or లింగధరుడు *linga-dhāri*. n. One who wears the lingam or phallus. లింగమును కట్టుకొనియుండువాడు. లింగపొట్ల *linga-poṭla*. n. A kind of snake gourd, లింగాకారపు చిక్కుడుకాయల ఒకవిధము పొట్ల. జీర్ణకము. లింగబలిజలు *linga-balijalu*. n. plu. People of the బలిజ caste, who wear the lingam in a case hung round their necks. లింగసంబంధమైన భిక్షజీవాండ్రు. లింగవృత్తి లింగవృత్తుడు or లింగి *linga-vṛitti*. n. A religious hypocrite, one who assumes the dress, &c., of an ascetic in order to get a livelihood. భక్తవేష, కూటసాధకతనుండి బ్రతుకు దుర్మార్గుడు భక్తిహీనుడు.

లికుచము or **లకుచము** *likuchamu.* [Skt.] n. A lime or lemon. A species of the bread fruit tree. *Artocarpus lacucha.* నిమ్మచెట్టు, కమ్మరేగుచెట్టు.

లిక్కి *likki.* [Tel.] n. A small sickle. కర్రకొయ దట్టైనవాటిని కోసే చిన్న కొడవలి.

లిక్కు-జిత్త *likku-jitta.* [Tel.] n. The Tailor bird, చకిరేకము.

లిఖించు or **లిఖింపుము** *likhinchu.* [Skt. from లిఖ్ to scratch.] v. a. To write. వ్రాయు. **లిఖితము** *likhitamu.* n. Writing, వ్రాత. A manuscript. వ్రాసినవ్రాత. A letter, వ్రాయు. adj. Written, drawn, delineated, painted, వ్రాయబడిన. **లిఖితవ్యము** *likhitavyamu.* adj. Worthy or fit to be written or drawn, వ్రాయదగిన. **లిఖితుడు** *likhitudu.* n. A witness that signs a document. సంతకముచేసినసాక్షి. A witness, సాక్షి.

లిడ్డి *liddi.* [Tel.] n. A stake driven into a hole that is made in a mortar. The stoppage of the breadth through the nose on account of a cold.

లిపి *lipi.* [Skt. from లిప్ to smear.] n. Writing in general, hand-writing, a written character. వ్రాత. దేవనాగరిలిపి the Devanágari character. **లిపికారుడు, లిపికరుడు** or **లిపికరుడు** *lipi-karudu.* n. A scribe, writer or copyist. వ్రాయువాడు. **లిప్తము** or **లిప్తకము** *liptamu.* adj. Smeared, anointed, plastered. పూయబడిన. **లిప్తకము** *liptakamu.* n. A poisoned arrow.

లిప్స *lipsa.* [Skt.] n. Desire, wish. ఇచ్ఛ, కోర్క. **లిప్సువు** *lipsuvu.* n. One who wishes. ఇచ్ఛగలవాడు.

లిఫాఫా *lifapha.* [H.] n. An envelope, జాబూ.

లిబ్బి *libbi.* [Tel.] n. Wealth, riches. ధనము, సిరి. "లిబ్బరమునబ్బిలలీమబ్బుబాడి, గొబ్బునను నబ్బురపులిబ్బలబ్బకేడి మించుదయచేతమమ్ము రక్షించుమాతల్లి." Bahulas. § 116. లిబ్బివాడలి Lakshmi, లక్ష్మీదేవి. **లిబ్బులు** *libbulu.* n. plu. Treasuries, నిధులు, ధనస్థానములు, లిబ్బుల రాజుడు or లిబ్బులదొర Kubéra, కుబేరుడు, ధనాధిపతి.

లిమి Same as లిమ్ము. (q. v.)

లిమ్మ *limma.* [Tel.] n. A twig used as a whisk. మండె. "వాడొక యంగడిలోయు నెందరో మనుమని కొక్కమీనమిడి మూసిన యీగల చేతిలిమ్మతో కొమరుచుదీసికొందు వెలసొమ్మనియమ్ముము మన్నివాడన." Chenna. iv. 344.

లిమ్ము Same as లిమము. (q. v.)

లిలిక్ష *lilikshа.* [Skt.] n. Inclination to lick. Acquisitiveness. ఆస్వాదనేచ్ఛ. "నోమేధిక ప్రభాంతూర మిశ్వామనుద్రిని లిలిహామిళభల్లి కంబు." Parij. ii. 105.

లివ *liva.* [Tel.] n. Agility, lightness. లాఘవము. (Vulgarly), a syllable. రెండు లివలుగలశబ్దము a word of two syllables. "కీ॥ కమధాశమిరంగ మడమలుదాటించమును మించరికి లివచూపిచూపి." KP. iii. 85. **లివ లివ** *liva-liva.* adv. Easily, చులకనగా, సులభముగా.

లిహాల్ *lihal.* [Skt.] adj. Licking. A word only used in compounds as ఆకాశలిహాల్ sky-high; lit. 'licking the skies,' ఆకాశమును అంటే.

ీ li

లీక్ష *liksha.* [Skt.] n. A nit. శెవు.

లీఢము *lidhamu.* [Skt.] adj. Eaten, తిన బడిన.

లీనము *linamu.* [Skt.] adj. Absorbed into, swallowed up in. కలిసిపోయిన, లయించిన. Melted, కరిగిన. "అంతర్లీనము నీయుమ," (P. i. 314.) అనగా, తనయందుకల్పుకొ మాయము.

లీయత or **లీయము** *liyata*. [Skt.] n. Friendship, intimacy. సఖ్యము. **లీయముగా** *liyamu-ga*. adv. Intimately, in a friendly manner. స్నేహముగా, విశ్రాంతముగా.

లీల *lila*. [Skt.] n. Play, sport, pastime, diversion. క్రీడ, కేళి, విలాసము, ప్రభులింగలీల the Siva comedy. A deed, work, క్రియ. Manner, mode, fashion, way, విధము, రీతి. **ఇట్లీల** in this way. **ఆలీల** in like manner. "ఇట్లీలనడుమంతాయని." S. iii. 113. **లీలాకోపము** sportive anger. **లీలావతి** *lilavati*. n. A sportive girl. విలాసవతి.

లు lu

లు *lu*. [Tel.] n. The sign of the plural in Telugu. It is probably a corruption of the Sanskrit word గణము. In the Ujjayani or Middle Indian dialect, as seen, according to Cunningham, in the Girnar, Rupenath and other inscriptions of Asoka, the word గురు (guru) first occurs in the form of గులు (gulu). Cf. ళ్ in used in Tamil and ళు in Kanarese. గులు as a plural ending occurs in a few words in Telugu, as కొలకులు. *Vide* Seshagiri Sastri's Notes on Telugu Grammar. Originally there was no sign of the plural in the Dravidian tongues. See Caldwell. The use of లు as a plural sign was finally extended to other than Masculine nouns, as తల్లులు, స్త్రీలు, చెట్లు, &c.

లుంగ *lunga*. [Tel.] n. The weight of a cloth, వస్త్రభారము.

లుంగము *lungamu*. [Skt.] n. The citron. మాతులుంగము, పుల్లమానిశపలము.

లుంగీ *lungi*. [H.] n. A frock, or petticoat, కుల్లాయి కుప్పసములచేర్చి కుట్టినపాఁవడ.

లుంటాకుడు *luntakudu*. [Skt.] n. A thief or robber, a plunderer. అపహరించువాడు, కొంగ. R. i. 6.

లుంఠనము or **లుఠనము** *lunthanamu*. [Skt.] n. Rolling on the ground. భూమిమీద పొరలుట. **లుంఠితము** *lunthitamu*. adj. Rolled on the ground (as a horse).

లుకలుక *luka-luka*. [Tel. anuk.] n. The noise made in running or by insects boring through wood. **లుకలుకమను** *luka-lukam-anu*. v. n. To wriggle, crawl about. మెదలు. **లుకలుకలాడు** *luka-lukal-adu*. v. n. To totter, తడబడు.

లుక్క *lukka*. [Skt.] n. Elision, cutting off, dropping, rejecting. లోపము, కోయుట.

లుగచెడు *luga-chedu*. [Tel.] v. n. To be spoiled, పాడుచెడు, పాడవ్వు.

లుగుసాను *luga-sanu*. [H.] n. Loss. నష్టము

లుచ్చా *luchcha*. [H.] adj. Mean, base. n. A scoundrel, wretch. లుచ్చాతనము meanness, baseness.

లుప్తము *luptamu*. [Skt. connected with the root of లోపము.] adj. Disappearing. Cut off, rejected, as a vowel by elision. లోపించిన.

లుబ్ధము *lubdhamu*. [Skt.] adj. Covetous, greedy, desirous, avaricious. లోభియైన. **లుబ్ధకుడు** *lubdhakudu*. n. A selfish man, a miser. పిసినిగొట్టు. A fowler, huntsman. బోయవాడు. **లుబ్ధత్వము** *lubdhatvamu*. n. Covetousness, avarice. లోభిత్వము. **లుబ్ధు** or **లుబ్ధుడు** *lubdhu*. n. A miser. లోభి. A huntsman, బోయవాడు.

లులాయము *lulayamu*. [Skt.] n. A wild male buffalo. కారుదున్నపోతు. **లులాయి** *lulayi*. n A female buffalo, ఆడుగేదె.

లులి *luli*. [Tel.] n. Littleness, a little, తక్కువ. **లులిపడు** to become low or less. కీనమగు.

లుల్లిగాడు, లుల్లిగాడు or **లొల్లిగాడు** *lulligadu*. [Tel.] n. A bankrupt, a spendthrift. A man in distressed circumstances. కిడ్వడినవాడు. A low man, అధముడు.

లూ lū

లూటి or **లూటీ** *lūṭi.* [H.] n. Plunder, loot, sacking కొల్లపెట్టడము. Danger, ఉపద్రవము. A lachrymal abcess, a boil near the eye. కనుదోనిపుర్రాము. **లూటీచేయు** or **లూటూలుఁజేయు** *lūṭi-cheyu.* v. n. To plunder.

లూత *lūta.* [Skt.] n. A spider. సాలెపురుగు.

లూనము *lūnamu.* [Skt.] adj. Cut. కోయబడిన.

లూమము *lūmamu.* [Skt.] n. A tail. తోక.

లూలూమాలము *lūla-malamu.* [Tel.] n. Cheating, wheedling, defrauding. మోసము, వంచన. "శ॥ లూలూమాలపుమాటలు, కాలంబనిననిలికిన నిజంబుగూపం, బొలోనఁ దెలుపఁబెని, నీలగ్రీవుడునటుల కీర్తముఁజూపక." Kālahasti. iii. 194.

లే le

లేంక *lenka.* [Tel.] n. A servant. భటుడు, సేవకుడు. "శ॥ అవసరమక్కరలంగై, దువకొడ్డము లందుఁజేటసోటలయందుఁగా, చవులైనపాకలెలంకల, మఘటగామముఁజాడు మోపినపు డెపుడైనఁగా." R. ii. 8.

లేంజ *lenja.* [Tel.] n. Alum, పటిక.

లేండి *lendi.* [Tel. from లేచు to rise.] v. imperative plu. Rise ye. A colloquial expression like "To be sure"! you see! of course! you know! "ఔలెం డేమిటిమాట పోపయ్యనమాఁపోస్వానమంబల్కి టో." T. ii. 164.

లేంప *lempa.* [Tel.] n. A side, a cheek. లెంప, చెట్టు, ప్రక్క. **లేంపకాయ** *lampa-kāya.* n. A slap on the cheek. లెంపకాయ.

లెక్క *lekka.* [Tel.] n. Number, సంఖ్య. An account, a sum in arithmetic, reckoning. గణితము. [from Skt. లక్ష్యము.] Esteem, regard. లక్ష్యము. **లెక్కలేని** numberless. వాడు మంచిలెక్కవాడు he is a good accountant. వాడు లెక్కలు చదువుచున్నాడు or లెక్కలుఁబన్నాడు he is learning arithmetic. **లెక్కలేచు** to ascertain the balance in an account. **లెక్కచూచు** to make out or look over an account. వాడు నన్ను లెక్కచేయఁడు లేదు he disregarded me. **లెక్కగొను, లెక్కచేయు** or **లెక్కింపు** *lekkagonu.* v a. To esteem, respect. లక్ష్యముచేయు, గౌరవించు. **లెక్కపెట్టు** or **లెక్కింపు** *lekka-peṭṭu.* v. n. To reckon, count. To regard, mind, esteem. ఎంచు. లక్ష్యముచేయు.

లెప్ప or **లెప్పము** *leppa.* [Tel.] n. An aim, a butt, గురి, లక్ష్యము. "లెప్పఁబడినప్రాణులిం Xచు." Charitra. i. 255.

లెస్స *lessa.* [Tel.] n. Good, well being, weal, a good state, health, right. శుభము, క్షేమము, బాగు, మంచి. plu. లెస్సలు. adj. Good, క్షేమయుక్తము. Excellent, శ్రేష్ఠము. Proper, యోగ్యము, శ్రేయస్కరము. అంతా లెస్సలా is all right? "లెలభామండు లెమను లెస్స." A. i. 18. "అనిన లెస్సగాకయనిధర్మసుతుడు." (M. XV. ii. 195.) very well, said he. **లెస్స** or **లెస్సగా** adv. Well, properly, duly. Severely. దానిని లెస్సగా కొట్టినాడు he beat it soundly. **లెస్సనాడు** *lessa-vādu.* n. A proper or excellent man, యోగ్యుడు.

లే lē

లే *le* [Tel. from లేచు.] v. imperative. Rise, Interj. Go to, you know, of course. పోలే పోయినాడులే let him go, never mind. ఇక్కడ ఉన్నారులే never mind, they are here.

లే *le.* [Tel.] adj. A contraction for లేత tender, as లేదెమట, లేఁదవ్వ, లేనడుము, లేదెల, &c. లేవయసు tender age.

లేనవ్వు a slight laugh, a smile. లేతోట a blooming garden. లేకపువు tender grass.

లే *lē.* [Tel.] The base of the negative forms లేక, లేని, లేదు, &c. **లేక** *lēka.* past participle of లేదు. Not being, not being present, without, wanting. అతడు అక్కడ లేకపోవుటవల్ల by his not being there. వానికి రూకలు లేకపోవుటవల్ల by being in want of money. దాన్ని అణిచేవాయలేక యిట్లు విడబడి తిరిగింది she played these pranks as there was no one to check her. కూటికిలేక being in want of food. When added to the infinitive, it means Unable. రాలేక unable to come. దానిని చూడలేక unable to look at it, unable to bear the sight of it. **లేకుండ** or **లేకుండా** *lēk-unḍa.* is used in much the same way as లేక; e.g., అతడు లేకుండ నావల్లకాదు I cannot do it without him **లేకుండాచేయు** *lēk-uṇḍa-cheyu.* v. a. To do away, to get rid of, to turn out. నివృత్తిచేయు. వానిని ఆ యింటిలోలేకుండా చేయుము turn them out of the house. ఆది వాడు ఇవ్వనక్కరలేకుండా చేసితి I relieved him from the necessity of giving it. **లేకుండు** *lēk-uṇḍu.* v. n. To be absent, to be wanting. **లేడు** *lēḍu.* He is not; he is not present. ఇంటిలోలేడు he is not in the house. చేయలేడు he cannot do it. చీకీంపనలేడయ్యె he could not behold it. **లేవా** *lēḍā.* Is it not? or, or else. ఆది అక్కడ లేదా is it not there? **లేదు** *lēḍu.* It is not. ఆది అక్కడ లేదు. it is not there. **లేనట్లు** *lēn-aṭlu.* As if it is not అతడు లేనట్లున్నది it appears he is not there. అతడు లేనట్లు తెలిసి knowing that he was not there. **లేని** *lēni.* adj. Devoid of. తెలివిలేనివాడు he who is devoid of sense. వాడు పశువులేనివాడు he is a dumb creature, a mere fool. తప్పులేని faultless. దారిలేనియడవి a pathless forest. పెలలేనిమాణిక్యము a priceless gem. లేనిపోనిపని nonsense, a fool's errand. లేనిపోనిసొత్తులు vain deluding joys. లేనిమాటలు slanders, falsehoods. లేనిపోనిపాపు a false pretence. పొరలేని పోయుపుట్టె నీప్రొద్దు a dispute arose without cause. "ఆదియుగాకరాజ్యమును మహీభూతంబు సోకినప్పు డెట్టిసుజనులకును లేనిదీమనసులేనిమానవులము, లేనిచెడుడు గొంతయైనకలదు." K. P. v. 248. లేనివారు the absent; the poor. **లేమి** *lēmi.* n. Nullity, not being, absence, want, poverty. కలిమి, ఉండము, దారిద్ర్యము. "జనకుడు లేమికింగడుమిపాదము మండె." M. X. ii. 17. ధనములేమి want of wealth. కలిమిలేములు gains and losses, riches and poverty. **లేమిడి** *lēmiḍi.* n. Poverty, want. దారిద్ర్యము. **లేరు** *lēru.* v. 3rd. pers. plu. They are not. M. V. i. 342. వారు లేరు they are not here, not living. **లేవు** *lēvu.* v. (neuter.) They are not.

లేండ్లు *lēṇḍlu* [Tel. plu. of లేడి.] n. Antelopes. జింకలు.

లేక *lēka.* Conj. Or, else. ఇల్లు లేక తోట a hous or a garden. **లేక లేక** *lēka-lēka.* adv. At last. లేకలేక వానికి ఒక కొడుకు పుట్టినాడు at last he had a son born to him. **లేకపోవు** *lēka-pōvu.* v. n. To be in want of. విహీనముగానుండు, వాడు అప్పుడు తెలివిలేక ఉండినాడు he was then out of his senses.

లేక *lēka.* [from Skt. లేఖ.] n. A letter of correspondence, వరుస. A row of thick-set trees, ఎడములేక మిక్కిలి దగ్గిరగానుండు వృక్షముల వరుస. A multitude, సమూహము.

లేక *lēka.* [Tel. another form of లెంక.] n. A servant. భటుడు. లెంక.

లేకరి *lēk-ari.* [from Skt. లేఖి.] n. A writer, a penman. లేఖకుడు, లేఖరి, వ్రాతకాడు

లేకి *lēki.* [Tel.] n. Grain dropped down on the ground, రాలిన ధాన్యపుగింజలు. A worthless

wretch, a vagabond. చేపురు గొట్టం, పనికి మాలినవాడు, పనికిమాలినది, అప్రయోజకుడు. "లేకులతో కులకాకరుపులకు చాలవాకని దేల సందడించెదవు." BD. iv. 101. **లేకిచేష్టలు** silly doings. **లేకిబడియ** a rascal, a scoundrel. **లేకిబ్రతుకు** *lēki-bratuku*. n. A miserable life, a hand to mouth livelihood. **లేకివాడు** *lēki-vāḍu*. n. One who lives from hand to mouth. A useless person. అప్రయోజకుడు.

లేకుంటే, లేకపోతే or లేకపోయినా *lēk-uṇṭē*. adv. Or else, otherwise.

లేకువికి *lēk-uṇiki*. [Tel.] n. The state of being in want of. లేకపోవుట. అతడక్కడ లేకునికి for his being absent there. "ఒడిల ప్రాణములు లేకునికి భావించి." DRA. 331.

లేఖ *lēkha*. [Skt. from లిఖ్ to scratch.] n. A letter, an epistle. తోట. A line, a row. లేఖ, పఙ్క్తి, వరుస. **లేఖకుడు** *lēkhakuḍu*. n. A scribe, writer, clerk. వ్రాతికాడు. లేకరి. **లేఖనము** *lēkhanamu*. n. Writing. వ్రాయడము, వ్రాత. లేఖనపుష్టి empty words, mere rigmarole. ఈ జాబు లోని వట్టిలేఖనపుష్టేగాని వీనిలో యేమున్నా లేదు this letter is a pack of nonsense and nothing else. **లేఖనికుడు** *lēkhanikuḍu*. n. One who gets a letter written for him by another and makes a mark on it to show that it is written by himself or under his orders. తనగురుతు పెట్టి ఒకరిచేత వ్రాయించువాడు. **లేఖనీయము** or **లేఖ్యము** *lēkhan-īyamu*. adj. Worthy or fit to be written, వ్రాయదగిన. **లేఖభామిని** *lēkha-bhāmini*. n. A goddess. దేవతాస్త్రీ. "లేఖభామినులయము." Vasu. v. 4. **లేఖహారకుడు** *lēkha-hārakuḍu*. A letter carrier, a postman. **లేఖర్షభుడు** *lēkharshabhuḍu*. n. A title of Indra. దేవ్వరేడు, ఇంద్రుడు. **లేఖ్యము** *lēkhyamu*. n. A business letter. వ్యవహారవిషయమైన వ్రాత. **లేఖితము** Same as లిఖితము. (q. v.)

లేఖిని or **లేఖుని** *lēkhini*. n. A pen. వ్రాసే కలము. **లేఖుడు** *lēkhuḍu*. n. A god, a deity. దేవత.

లేగ *lēga*. [Tel. లేత+కానుపు.] n. A sucking calf. క్రొత్తగాపుట్టినదూడ. A calf, దూడ, వత్సము, మేతకట్టనిదూడ. A delicate chisel used by stone-cutters. సన్నపుఉలి. ఆవులావులు పోట్లాడితే లేగలకాళ్లు విరుగునటివి or లేగలు మధ్యను నలిగిపోనివి when the cows quarrel the calves' legs are broken; i.e., when the great fall out the poor suffer. **లేగటావు** or **లేగటియావు** *lēga-ṭ-āvu*. n. A cow with a young calf at foot. లేతదూడగల ఆవు.

లేచు *lēchu*. [Tel.] v. n. To rise, get up, arise. ఉత్థితమగు. పాటమరించు, లేగు. To rise from sleep, నిద్రలేచు, మేలుకొను. లేచినస్థిని I came away. నాకు లేచినది the itch appeared. **లేచిపోవు** *lēchi-pōvu*. v. n. To depart, go away. వెళ్లు. లేచిపో be gone! get off! వాడు లేచిపోయినాడు he walked off. **లేప** *lēpa*. Infinitive of లేచు, నానిని లేపవెళ్తిని, I lifted him up. **లేపగొట్టించు** *lēpa-gottin-chu*. v. a. To expel. వానిని ఆ యింటిలోనుంచి లేపగొట్టించినాడు he got them turned out of the house. **లేపనెత్తు** or **లేపవీగు** *lēpa-n-ettu*. v. a. To lift up, pull out; to turn out; to expel. బయటికిడ్చి విడిచిపెట్టు, వెళ్లగొట్టు. వాన్ని లేపనెత్తు help the man up.

లేత *lēta*. [Tel.] n. A bough or branch. కొమ్మ. శాఖ. లేతమొగముపడు to be turned away, as the face, విముఖమగు.

లేడి or **లేటి** *lēḍi*. [Tel.] n. An antelope. కురంగము. బంక. "ఇట్లుపవెన్నాడి యలసికాదిది వుగంబుమాయయో యేమొయిపు నేమాయెనంచు కాకపుంఖమయో నాకునంబు పరిపరితెరా కొమ్మనడిచక్కి వాటుకొనిన." R. v. 160. "మునిపజిగంబుల ఔన. నీయిచ్చనిలేడిని జూచి కుతహలుడు పె. ల్చనయేమ్ములవాడు, టివి చ్చల్లిగ

లేవారుమనుచున్నదనుచుండై." M. I. v. 55. **లేడికన్ను** *lēḍi-kannu* n. A bright-eyed girl, a girl or woman with gazelle-like eyes. మృగాక్షి. Pln. లేళ్లు.

లేత *lēta*. [Tel.] adj. Young, tender, soft. తరుణమైన, కోమలమైన. లేతయెండ soft sunshine. లేతరంగు a light tint. Easy, సులభమ. (సం. iii.). Small, little, straight, light, thin, soft, కొంచెము, చిన్న, తిన్ని, లేలేత, సులభమని, పెళుసని, పుల్లని. **లేతతనము** or **లేత రికము** *lēta-tanamu*. n. Infancy, youth, tenderness. తరుణత్వము.

లేదు *lēḍu*. [Tel.] n. A bear, ఎలుగుబంటి. **లేదుబంటి** or **లేదుబంతి** *lēḍu-bantu*. n. A lie, కొంకు.

లేపనము *lēpanamu*. [Skt.] n. Smearing, plastering, anointing. అలుకుడము, పూయుడము, పూతయుడము. **లేపింపు** *lēpintsu*. v. a. To smear, పూయుము, పట్టించు. **లేపకుడు** *lēpakuḍu*. n. One who smears, మన్ను మలాగునదానిని పూయువాడు. **లేపము** *lēpamu*. n. Plastering, smearing, పూయుడము, పూత. Plaster, mortar. మన్ను, మన్నము. Food. భోజనము. **లేప్యము** *lēppyamu*. n. A coating, పూత. adv. Fit to smear, పూయదగిన.

లేపు *lēpu*. [Tel. from లేచు.] v. a. To cause to rise, to raise, లేవజేయు. To rouse, awake, stir up. నిద్రలేపు to arouse from sleep. దుమ్ములేపు to raise dust. అడ్డముగా ఒకగోడ లేపినాడు he raised a wall across. వాణ్ణి ఆ యింటిలోనుండి లేపు turn him out of the house. **లేపింపు** *lēpintsu*. v. a. To remove, to turn out, ఎక్కించు, నిమ్ప త్తిచేయు. వారిని ఆ యింటిలోనుంచి లేపించినాడు he turned them out of the house. **లేపు** n. A bed, పెత్త, పరుపు. "చిక్కిలిలోన్లేవందమూ, పటిసెల పట్టెమంచమున వాయునగాయమితావాసంపైపరం, పిళ్లలెక్కలూలేపునశీతిలయనించెయశోధరమ్మ భూ." H. i. 73. A mane, కొండ

లేశమగు *lēśamu*. [Tel.] adj. Empty, శూన్యము.

లేమ *lēma*. [Tel.] n. A woman. స్త్రీ. adj. Tender, young, లేత.

లేమి, లేమిడి See under లే.

లేలిహసమము or **లేలిహమము** *lēli-hasamu*. [Skt.] n. A snake. పాము.

లేవ *lēva*. [Tel.] n. A horse's face, గుర్రపు తలాటము.

లేవడి *levaḍi*. [Tel. from లే (q. v.)] n. Want, లేమి. Poverty, దారిద్ర్యము. adj. Poor, దరిద్రుడు. Low, base, vile, mean. నీచమైన, అల్పమైన. "యశ మెంతలేవడి." A. iv. 285. టీ॥ యశ మెంతలేవడి, శ్రీకృష్ణుండంతోవీచము, అనగా అల్పమైపోవునని భావము. "కులగుంలేవడియైన బుట్టలేదా విలువపెట్టనరానివజ్రంబులలోనరి." Garuḍāch. 66.

లేవిడి *leviḍi*. [H.] n. Disgrace. లేవిడికొట్టు to disgrace openly by crying Fie!

లేశము *lēśamu*. [Skt.] n. Littleness, కొంచెపుదనము. A little, a small portion; a particle, atom. adj. Very little. కొంచెము. లేశమైనాలేదు there is not even the least, not a whit, not a jot. **లేసు** *lēsu*. (from లేశము.) adj. Light, సులభ. Easy, సులభము.

లేహనము *lēhanamu*. [Skt.] n. Licking, నాకుట. **లేహ్యము** *lēhyamu*. n. Food, భోజనము. **లేహ్యము** *lehyamu*. adj. That which can be licked, నాకదగిన. n. An electuary, a medicine. Nectar, ambrosia. నాకి భుజింపదగినమందు, నాకి భుజింపదగిన వ్యంజనవిశేషము. ఆల్కాద్రవ్యములంచేర్చి నుద్దగాచేసిన మందు, ఆమృతము.

లొ lo

లొంక *lonka*. [Tel.] n. A dell, a valley. కొన. "ఆ॥ భూతేశాలండంతరుగయిపోవోట్లు, గట్టి

కాలుగేలుబట్టికొనుచు, లొంగజొచ్చెనాత్త గొంకక కాలుండు. కదపితివియబట్టి వెదకుమాడ్కి." G. viii. 45.

లొంగు or **లోగు** *longu*. [Tel.] v. n. To submit, to yield, to be humble, లోకువను, తగ్గు. To withdraw, retreat, వెనుదీయు. **లొంగినంత** *longin-anta*. adj. As much as possible, or practicable. సాధ్యమైనంత. రెండుపళ్లతోను లొంగినంతభూమి దున్నినాడు he tilled as much land as could be done with two ploughs.

లొండు *londu*. [Tel.] n. A pond, tank, జలాశయవిశేషము.

లొంప *lompa*. [Tel.] n. A small house. కొంప.

లొగ్గు or **లొంగు** *loggu*. [Tel.] v. n. To submit, to yield, to be humble. లోబడు. **లొగ్గడి** *loggadi*. n. Confusion, perplexity, కలగడు, క్లేశము. **లొగ్గడిల్లు** or **లొగ్గడిలు** *loggadillu*. v. n. To be confounded or perplexed, క్లేశమునపొందు, కలగడుపడు, తొలంచు. **లొగ్గడిలజేయు** *logga-dila-jeyu*. v. a. To subdue, make one yield, లోబడునట్లుచేయు. "లోహాపుపెం దొట్లులో లొగ్గడిలజేసి." Pal. 446.

లొజ్జ or **లొజ్జె** *lojjsu*. [Tel.] adj. Inferior, less, deficient. తెక్కు వ. "మిగు ఘనుల్ సంపదల్ రెల్లగా మనలక్ష్మణాపతికిలొజ్జ సుమ్మీ మాట కృతిలో." Chamatk. Manj. ii. 9. "ధాత్రీపాల పాశ్చిమపుల్లను లొజ్జనినికిలో." Chatu. i. 52. line 10. ఎక్కినవానికి ఏనుగులొజ్జ an elephant is nothing when you are upon it.

లొట Same as **లొట్ట**. (q. v.) **లొటక్కిట్టి** Same as **లొట్టకన్నుజిట్ట**. (q. v.)

లొటలొట *lota-lota*. [Tel.] adv. Sounding like a pot when struck, Quickly, దడదడ. "ఇటునటుగనగొనివోనికి లొటలొటజనిమంచి మెత్కులోలతనదితిత్తుటనుగూర్చుండిన." Jagannad. iii. 78. **లొటలొటమను** *lota-lotamanu*. v. n. To rattle. To dangle about, to be loose, లొటలొటయాడు ఊగులాడు, వదులైయుండు.

లొటసక్షి *lota-sachchi*. [Tel.] n. Carbonate of Soda. (Watts).

లొటారము *lotāramu*. [Tel.] n. A hole, బొక్క. విలము adj. Empty, pithless. నిస్సారమైన. "ఈలోకసుఖములు వైబలటారములోలొటారంబు, లోపలెరంబి." Rama Satya Rajam. iii. 5. వైబలటారంబులోన లొటారంబు big without, empty within.

లొటిపిటు or **లొట్టిపిట్ట** *lotipitu*. [Tel. లొట్టి +పిట్ట. Lit: a hollow-eyed object.] n. A camel ఉష్ట్రము. **లొటిపిటుతల్లి** *lotipitutalli*. n. A species of rushes, *Scirpus articulatus*. Rox i. 214.

లొటుక్కు *lotukku*. [Tel.] adv. Suddenly, దిడీలున.

లొట్ట *lotta*. [Tel.] n. A smack or cluck with the tongue. Hollowness of the eyes or cheeks. Low ground, a pit, పల్లము. అముదపులొట్ట the dried stem of the castor oil plant. adj. Sunken, hollow. Dried up, wasted away (as an eye), ఆరిపోయిన లవణాంగుడే. "మొట్టమొదట్లమావెనుకొట్టకన్ను మనుము." Jagannad. i. 54. **లొట్టకన్ను జిట్ట** *lotta-kannu-jitta*. n. The bird called *Prinia socialis*. See జిట్ట **లొట్టిపోవు** *lotta-pōvu*. v. n. To be sunken, ఆరిపోవు To be injured. వానికన్ను లొట్టపోయింది his eye is injured. చేవుతప్పి కన్ను లొట్టపోయింది (proverb) he escaped death but his eye is injured. **లొట్టవేయు** *lotta-veyu*. v. n. To click or smack the tongue against the palate. కేవలమైనను తిని నాలుకతో చేప్పిడుచేయు. **లొట్టకాటకత్తె** *lota-kāta-katte*. n. A cunning wench, a deceitful woman. మాయలమారి. "వెదలిపోజూచెదో వేసాలుపన్నిలోకియులోపల్ని లొటకాటకత్తె." HD. 1901.

లొట్టి *lotti.* [Tel.] n. The small earthen pot used in drawing toddy from the tree. చెట్టుకట్టిన కొతిచేయంద. "ఇంతయట్టిపట్టకోలదానను బల్లకాయుండగీతిక, వ్రజల మారేమువలందు వాపుచుటయందుం గావిక్కొంచలుఁ, గల లొట్టిండెడ కట్టనిచ్చిన పిదంద కొమ్మకాల్బందమునుఁ, దలకోవుచిదిసుశ్లేయుం దనర్ప్రాణ కాలమందెప్పుడుఁ." Chenn. v. 202. లొట్టి మనుష్య a drunkard, కాసుకోరు. లొట్టి పుండు *lotti-pundu.* n. A hollow sore, an ulcer, a sinus.

లొట్టిపిట్ట, లొట్టిపిటు, లొట్టిరు or లొట్టిపిగు *lotti-pitta.* [Tel.] n. A camel. ఒంటె. See లొటిపిట.

లొడపెట్టు *loda-pettu.* [Tel.] v. a. To stir up, (as a liquid), to rummage. చెయిపెటి ఎందరగోలుచేయు, ప్రవర్తన్యమును మెతిలో కలియబెట్టు.

లొడలొడ or లొడలిడ *loda-loda.* [Tel. anuk.] adj. Loose, బరువైన. adv. Confusedly. తారుమారుగా. Quickly, త్వరగా. లొడలొడ మని నెత్తురుకారెను the blood flowed rapidly. ఆ కొక్కా, మంచేతిలో చెయిమూస్తే లాచేలొడమని యున్నది the sleeve very loose.

లొడిసె, లొడిసి or లొడుసి *lodisa* [Tel.] n. The span from the thumb to the fore finger ప్రాదేశము. లొడిసెడు *lodisedu.* adj. Span-long. చెక్కెడు.

లొడుకు or లొడుగు *lodduku.* [Tel.] adj. Lean, fallen in, miserable. బిక్కిపోయిన. "బడుగుదిద్దిబాలుకూడి లొడుగుమండ్రియిబిది బడుగుకోడెదనుబడుగొండు కడుగుచ్చాతకాకి కావుమన్నట్లుడా." Vema. 886. n. A kind of bell tied to the neck of a cow, ఆవుమెడకు కట్టెడు గుంటబిళిగము.

లొడ్డ Same as లొడ్డు. (q. v.)

లొడ్డు Same as లొడ్డు. (q. v.) లొడ్డుపులుసు or లొడ్డుపులుసు *lodda-pulusu.* [Tel.] adj. Sharply acid. చెరుకుపులుసు.

లొత్త *lotta.* [Tel. another form of లొట్ట.] n. Low ground, a pit, పల్లము.

లొడ్డ *lodda.* [Tel.] n. A lump, ముద్ద. A heap, రాసి, రాశి. "అన్యరంగుమొద్ద తిత్యం బులొద్ద." Navanad. 131.

లొద్ది *loddi.* [Tel.] n. A hollow in the ground, a gully, a ravine between hills. కొండలసందునుండే లోయ.

లొద్దుగు or లొద్దికెట్టు *loddugu.* [from Skt. లోధ్రము.] n. A tree called *Symplocos racemosa*, the bark of which is used in dyeing. పాలబన్నెము, చిల్లిబన్నెము.

లొల్ల *lolla.* [Tel.] n. A drag, a sort of harrow or rake drawn by oxen. చాలము మిట్టపల్లములులేకుండా సరిచేబల్ల.

లొల్లి *lolli.* [Tel.] adj. Thick, దళసైన. Heavy, ఘనమైన.

లొల్లిని *lollini.* [Tel. (anuk.)] adv. Fiercely, as the bark of a dog. లొల్లిని కరకరలాడుచు the dog rushed on him barking fiercely.

లో lō

లో *lō.* [Tel.] prep. In, within, inside of, amongst, among, of. దారిలో on the road. ఇంటిలో or ఇంట్లో in the house. వచ్చినంతలో on his coming. అంతలో or ఇంతలో in the meantime. The word must be translated to suit the verb with which it is used. Thus, భిక్షను మెడలో వేసు కొన్నాడు he wore the badge over his shoulder. తలలో చుట్టు కొన్నాడు he rolled the turban round his head. అత్త లోనుండి విడిపోకుండా she is not separated from her mother-in-law's family. ఇంతరాత్రిలో so late at night. తమలోతాము మాటాడుకోలేదు they did not

speak to each other. కలిలోనుండే ఉంగరము the ring on his finger. బిడ్డ నాపక్కలో పండుకొని ఉండినది the child lay down at my side. మాలో అందరు all of us. వాడు అందరిలో మంచి వాడు he is the best of them all. (See లోను and లోని.) పనిలో మాట్లాడుట to talk during work, or while at work. చెట్టులో బంకకారుతున్నది gum flows from the tree. అతడు నాచేతిలో కోసినాడు he inflicted a wound on my hand. లో lō. adj. Inner, internal, inside. Inferior, or subordinate. లోగది an inner room. లోకౌలు a sub-renter or under farmer. లోచెయ్యి the inner hand, i. e., the palm of the hand. లోగొనుట to take inside, to receive, to contain within itself, లోపల నడుముకొనుట. లోమనుష్యుడు a reserved or self-contained man. లోగా lō-ga. adv. Within, inside, meanwhile, in the course of, లోపల. పదిదినములలోగా within ten days. ఈలోగా meantime. ఇది వానికి చేరే లోగా before this reaches him. యాభైయేండ్లలోగా before he was fifty years old.

లోకము lōkamu. [Skt.] n. A world, a division of the universe as heaven, earth, and hell. భువనము. The human race, mankind, జనము. Heaven; (metaphorically) a palace. ఇంద్రలోకము. "స్త్రీలోకంబు బాధలబరుచువుడు." Swa. iii. 58. దానికి బిడ్డలమీదలోకము she gives herself entirely to her children, or her children are all the world to her. లోకత్రయము the universe, lit. the three worlds. లోకాభిరామముగా మాట్లాడుచుండగా while they were talking on various matters. లోకప్రవాదము a common saying, current report, town talk, వదంతి. లోకబాంధవుడు lōka-bāndhavuḍu. n. The universal friend i. e., the sun, సూర్యుడు. లోకమాత loka-māta. n. An epithet of Lakshmi. లోకాలోకము lōkā-lōkamu. n. A mountainous belt bounding the world. చక్రవాళపర్వతము. లోకారాధ్యుడు lōk-ārādhyuḍu. n. The universally adored, i. e., God, the Lord. లోకేశ్వరుడు. లోకులు lōkulu. n. plu. People, folk, the community, జనులు. లోకులేమందురో what will people say? లోకేశుడు lōk-ēśuḍu. n. The lord of the world, i. e., Bramha, చతుర్ముఖుడు. A king, రాజు. లోకోక్తి lōk-ōkti. n. A proverb, పొమెత, లోకోత్తరము lōk-ōttaramu. adj. Best in the world. శ్రేష్ఠమైన.

లోకువ lōkuva. [Tel.] adj. Subordinate, inferior, subject to. ఆధీనము. లొంగిన. తక్కువ. బీదవాడు బిచ్చగానికికూడా లోకువ the poor man is beneath even a beggar. నేను అందరికిన్నీ లోకువ I am every man's servant, I am a slave to every body. మాకు లోకువగానుండేవారు those who are subject to us. "కంతుబాణికి లోకువగాని వారు గని లోకులె." T. iii. 84. వాండ్లను లోకువచేసుకొన్నాడు he got them into his power.

లోగడ lōgaḍa. [Tel. లోను+కడ.] n. The intervening space or time, అంతరాళము. The past time, గతకాలము. adv. Formerly, previously. పూర్వము. లోగటి or లోగడి lōgaṭi. adj. Former, previous, last. మునుపటి, ముందటి. లోనటిదినము the day before. లోగడి విక్రమసంవత్సరమందు in the year Vikrama before the last.

లోగడప lō-gaḍapa. [Tel.] n. The inner door, లోండ్రో ద్వారబంధము.

లోగిలి or లోగిలి logili. [Tel. లోను+కిలము.] n. A house. ఇంటి. The interior of a house, గృహాంతర్భాగము. plu. లోగిండ్లు. Gen. లోగిటి.

లోగు lōgu. [Tel.] v. n. To yield, submit, retire, retreat, go back. వెనుకకు రాయు, లొంగు, లోబడు, లోకువను, అడగు. To enter, చొచ్చు. "లోగవించుకైవరాగతెంబుల దోచిన వలువల్లెదాచినావు." Appa. ii. 36.

లోకనేత్రము *lō-kanētramu.* [Skt.] n. The eye. కన్ను.

లోచెయ్యి, లోచేయి, లోచేయ్యి or **లోచేయి** *lochēyyi.* [Tel.] n. The palm of the hand. అరచెయ్యి. "చదసిరి లోచేత బెడచేత్రేయము." BD. iv. 196. తనలోనిమంత్రి శత్రువులకు లోచెయ్యిగానున్నాడు his minister is plotting with the enemy.

లోఁచు *lōchu.* [Tel. from లోను.] v. a. To cause to submit, లొంగజేయు.

లోచూపు *lō-chūpu.* [Tel.] n. Inner vision, spiritual discernment, second sight, జ్ఞానదృష్టి.

లోట *lōṭa.* [Tel.] n. A well, a pond. జలాశయవిశేషము.

లోటా *lōṭā.* [H.] n. A small drinking vessel ఒకవిధమైన చిన్న పానపాత్రము.

లోటు *lōṭu.* [Tel.] n. Loss, detriment, deficiency. తక్కువ, నష్టము, లోపము. **లోటు పోవు** *lōṭu-pōvu.* v. n. To become deficient, to prove a loss, నష్టమగు, లోపమగు.

లోడి or **లోడీ** *lōḍi.* [Tel.] n. Dumb-bells, ముద్గరు, సాము చేర్చువారు తిప్పేటివి. Plu. లోడీలు.

లోఁదు *lōdu.* [Tel.] n. A cushion to lean on. ఒరగుదిండు. v. a. To rake up as with a finger, వ్రేలితోనుగాని దానితో క్లిష్టించు.

లోతక్కువ *lō-takkuva.* [Tel.] n. The rest, residue, remainder, what is deficient or wanting. మిగతి. adj. Remaining, as a balance. కడమ.

లోతు *lōtu.* [Tel.] n. Depth. నిమ్నము. ఈ బావిలో నీళ్లు నిండా లోతుకుపోయినవి the water in the well has sunk very low. నీటి నీళ్లకుపోతే బావి లోతుకుపోయినది when the jade goes to the well the water slinks away. Profundity. ఆది లోతైనమాట that is a deep saying. **లోతిడి** *lotiḍi.* (లోతు +ఇడి.) adj. Not deep, shallow, లోతులేని.

లోత్పలము *lōtpalamu.* [Skt.] Same as లోద్దలము. (q. v.)

లోను *lōnu.* [Tel.] n. The inside. లోపల. The heart or mind. మనస్సు. "లోనుబలిచరిచి లోనివిశారములో తలచిపెట్టువారు తెలియనివారు." Vēma 1836. The beginning, మొదలు. adj. Subject to, లోబడైన. **లోన** *lōna.* Inside. adv. Within, inwardly, internally. "లోనదృఢంబులేని మొగలోలిని నమ్మి" (Bhask. § 71.) లోనదృఢంబులేని internally weak. "అబ్రహ్మణ్యములోనవైనకొని." A vi. 158. ఈలోన in the meantime. **లోని** *lōni.* adj. Inner, inside, internal. లోపలి. అందులోని which is therein. లోనిసముద్రము far out at sea. లోనియిల్లు the inner room. **లోనగు** *lōn-agu.* v. n. To be gained, seduced, brought over. లోబడు. వారిమోసములకు లోనైపాడు he was snared by their guile. అన్యాయమునకు లోనైనాడు he acted unjustly.

లోపము *lōpamu* [Skt.] n. Deficiency; a defect, a flaw, fault; something wanting, a hiatus, omission, disappearance. A passage lost in a poem. Dropping a letter by grammatical rule. అనుపడిపోవడము, హీనత్వము, తక్కువ పూర్వస్థితిలో లోపములేకుండా వారికి జరుగుతున్నది they have not fallen away from their former state. **లోపింపు** *lōpintu.* v. n. To be dropped, elided, understood, as a syllable. అనుపడకపోవు.

లోపల *lōpala.* [Tel.] n. The inside. లోను, అంతరము. (affix) Among, in, within. మాయింటిలోపల ఉన్నాడు he is now in my house. నన్ను పదిలోపల పడకొంటూగా చూచిరారు they looked upon me as one of the mob. "తనశిష్యులలోపల నిన్ను దుర్వారులకు క్రమూర్ధ్యుడని." M. X. i. 231. "ఏటిలోపల తీర్థములెల్లనిరి." N. vi. 162. ఏటి లోపల within one year. **లోపలి** *lopali.* adj. Inner, interior. లోని. లోపలి పొద్దము

the inner chamber. "లోపలిపొందులోన లోపంబక." Bhāg. X. లోలోపల *lō-lōpala.* adv. Secretly. రహస్యముగా. మర్మముగా.

లోప్త్రము *lōptramu.* [Skt.] n. Plunder, booty, stolen goods, దొంగిలించినసొమ్ము.

లోబడు *lō-badu.* [Tel. లో+పడు.] v. n. To submit or yield, to consent. To be in one's power, to be subject to one. లొంగు, స్వాధీనమగు, సమ్మతించు, తగ్గు. "లోబడిపతికిని బాపకు నిచ్చో యన." Swa. vi. 79. లోబరుచుకొను *lō-barutsu-konu.* v. a. To master, conquer, bring over. స్వాధీనపరుచుకొను.

లోభము *lōbhamu.* [Skt.] n. Covetousness, cupidity, avarice, eagerness; miserliness, stinginess. పిసినితనము. లోభి *lōbhi.* n. A miser, a covetous or a greedy man. పిసినిగొట్టు, పిసినాతిగొట్టు, ఆశాపాతకుడు. లోభిత్వము *lōbhitvamu.* n. Covetousness. పిసినాతితనము.

లోమము Same as రోమము (q. v.)

లోమశము *lōmasamu.* [Skt.] n. A polecat. బూతపిల్లి, పూతికూర్జాలము.

లోయ *lōya.* [Tel.] n. A pit or hollow place in a hill, a deep crack or opening. పర్వతముమీద మిక్కిలి లోతుగానుండే పెదము. లోయడవులు. A valley.

లోల *lōla.* [Skt.] n. A crone, beldame, wretch. లోల or లోలము *lōla.* adj. Trembling, wavering moving, shaking, tremulous, unsteady. చంచలము. కదలుచట్టే. Wishing very much, desiring greatly, greedy. ఆశకల, మిక్కిలి ఇచ్ఛగల. లోలత్వము or లౌల్యము *lōlatvamu.* n. Wish, desire తృష్ణ, ఆశ. Shaking, moving, చాంచల్యము. "విశేషకేళి జనియించుట లౌల్య మిందుట." A. iii. 68. వీ॥ లౌల్యము, తృష్ణ. "మొల్లల కడమందొడంకు నులుగౌల్యపు చూపుల చూచు." H. ii. 113. లోలలోచన or లోలాక్షి *lōla-lōchana.* n. A girl with rolling eyes or a swimming glance, చంచలాక్షి. లోలుడు *lōludu.* n. One who loves, is devoted to, is enamoured of. చంచలుడు, ఆసక్తుడు. లోలుపము *lōlupamu.* adj. Covetous, cupidinous. ఆసక్తికల.

లోవ *lōva.* [Tel.] n. A valley, లోయ. The eaves of a house, ఇంటిచూరు. A burrow in the ground, కేలబొరియ. "కాలిమంట సము ప్రాకారంబులోపలు బోలుచుట్టలు పొందు పడక." H. i. 209.

లోవంక *lō-vanka.* [Tel. లో+వంక.] adj. Bending inwards. లోనికివంగిన. "లోవంకభుజంబులు, గొంకినికలుగానిదుప్పట్లు మొప్పు." A. iv. 47.

లోవరి *lōvari.* [Tel. లోన+అరి.] n. An apartment. లోగ్టికర్టు.

లోవి *lōvi.* [Tel.] n. A large brass water pot. నీళ్లు తెచ్చుకొనే యిత్తడిపాత్ర. A cooking vessel, వంటకుండ. A vessel, స్థాలి.

లోవు *lōvu.* [Tel.] v. n. Same as లోను. (q. v.)

లోవైనము or లోవైవేకు *lō-vaiyamu.* [Tel.] n. That which is past, the past. కడచినదినము. adj. Past, former, older.

లోష్టము *lōshtamu.* [Skt.] n. A clod or lump of earth. మంటికొడ్డు. లోష్టకాంచనులకు సమభావనుడు లవాడు he who looks upon gold as dross. M. XII. vi. 76.

లోహము *lōhamu.* [Skt.] n. Metal in general, అట్టిలోహసామాన్యము. Iron. ఇనుము. పంచలోహములు the five metals, viz., gold, silver, brass, bronze and iron. అష్టలోహములు include lead, tin and another metal called నీవరము. లోహకారకుడు *lōha-karakudu.* n. A blacksmith. కమ్మరి వాడు, కమ్మరి. లోహజిత్తు *lōha-jittu.* n. A diamond (as "surpassing all metals" in hardness.), వజ్రము.

లోహితము *lōhitamu.* [Skt.] n. Ruby colour, redness, రక్తవర్ణము, రుధిరము. Blood, నెత్తురు.

adj. Bed. ఎర్రని. **లోహితకము** *lōhitakamu*. n. A ruby. కెంపు. **లోహితాంగుడు** or **లోహితుడు** *lōhit-angudu*. n. The planet Mars. అంగారకుడు. **లోహితాశ్వుడు** *lōhit-aśvudu*. n. Fire. అగ్ని హేళాత్రుడు. **లౌహిత్యము** *lauhityamu*. n. A blush, redness. ఎఱుపు.

లౌ lau

లౌకికము *laukikamu*. [Skt. from లోకము.] (Vulgarly, లౌకీకము) n. Business, worldly affairs. ఉద్యోగము. లౌకిక వ్యాపారము. ఆతనికి ఇప్పుడు లౌకికములేదు he is now unemployed. adj. Secular, mundane, worldly, human, what prevails amongst men or is familiar to mankind. ప్రపంచసంబంధమైన. M. XIII. v. 192. **లౌకికుడు** *laukikudu*. (vulgarly, లౌకీకుడు) n. A layman, a secular Brahmin, a man of the world. ఉద్యోగస్థుడు. నేను విశేష లౌకికుడనుగాను I am not a man of the world.

లౌడి, లవుడి, లౌణి or **లవుణి** *laudi*. [Tel.] n. A club or mace, పరిఘము.

లౌల్యము See under లోల.

లౌహము *lauhamu*. [Skt. from లోహము.] adj. Metallic, లోహసంబంధమైన.

వ va

వ ఱ. [Tel.] The consonant V or W. As with h in English, v in Telugu is sometimes added in places where it does not occur, and dropped in places where it does occur by incorrect speakers or writers; e. g., ఒళ్లు is often pronounced and written వళ్లు and ఊరు, వూరు; while words like నిర్ణి and వెచ్చెము are pronounced and written ఎర్ణి and ఎచ్చెము. The initial V is also frequently changed into a vowel or a Y by vulgar speakers; e. g., ఏసు or యేసు for వేసు. ఎట్టి or యెట్టి for వెట్టి.

The initial P (in verse) is sometimes changed into V; thus వోయె (vōye) for పోయె (pōye) he went; వాపె (vape) for పాపె (pāpe) he removed.

Sometimes the initial V changes into B, as బలె for వలె 'like.' "దీపాంకురపఙ్క్తులబలె." Bhanumat. iv. 142. This change is caused by the preceding sunna.

Sometimes in the second syllable G changes into V; as భగడము, భవడము.

In prosody వ stands for వగణము an iambic; more usually written లగము. And in poems వ stands for వచనము prose.

వంక *vanka*. [Tel. from వంగు.] n. A side, quarter, direction, పక్క, ప్రక్క. Crookedness, a bend. A pretence or pretext. వక్రత్వము, వంకర, వంపు. Fault, blame. వేరము. A rivulet or watercourse. వాగు. ఆలివంకవారు relations by the wife's side. కొయ్యివంక పోయి పీర్చుము fire settles the crookedness of the wood. తాము ఆడలేక మద్దల మూసి వంకపెట్టినవాడు he cannot dance so he finds fault with the drum. వాపంక చూడు look towards me. నెత్తురు వంకలుకట్టినది the blood flowed in streams. వారిమీద వంకపెట్టి వ్రాసినాడు he wrote laying the blame on them. నెలవంక a half moon. adj. Crooked. వక్రమైన. "పెడతలివంకనీకయ్య." P. iii. 211. టీ॥ వక్రముగావేసుకొన్న జోట్టము. affix. By, through, వల్ల. "పంచనయిప్పుడీ నులుప వంకజనించెజనియంగాక." P. iii. 309. "క్రొత్తవువంక నిలుపుదా మోత్తింబు." Vema. 952. వంకదారి a crooked way: వంకరగా. **వంకము** or **వంకాము** *vankamu*. n. A crooked stick used while threshing corn. **వంకర** *vankara*. n. Crookedness, a bend or curve. Blame, a fault. వక్రత్వము, దోషము. **వంకర, వంకరటింకర** or **వంకరటూంకర** *vankara*. adj. Crooked, distorted. వంకరైన. వంకరమాటలు crooked language, nonsense. వంకరపోవు to become crooked. **వంకసన్న**

ములు *vanka-sannamulu.* n. plu. A sort of rice. వడ్లలో శేదము.

వంకాయ *van-kāya.* [Tel. వంక+కాయ.] n. The vegetable called a brinjal or egg plant. *Solanum melongena.* Rox. వార్తాకము. కామోద్దీపవంకాయ the plant called a love apple. పెద్దవంకాయ a large sort of brinjal.

వంకి *vanki.* [Tel. from వంగు.] n. An arrow. బాణము. A dagger, బాకు. A sort of hook, కొక్కి. "తిమ్మితుపాకికెందలిరాకువంకి, కవ్వనిపిల్లు చెంగల్వకేజయను, జాజిపూబాకు గొజ్జగిపెద్దక్షీ." ND. i. 593. **వంకీతీ** *vankini.* A certain musical instrument. వాద్యవిశేషము. A dagger. బాకు. "బూరాంను శోలా పోటు ధారలనుకాహళివంకీ కానిగొమ్ములను శంఖ సమూహముల్ పన్నాయిశోభిల్లి." Pal. 257. **వంకీ** *vanki.* n. An armlet of a crooked shape, స్త్రీలు వుంచికొనుచుండే ఒకవిధమైనవంకి. **వంకే** or **వంకేయు** *vanke.* n. A kind of grain, సన్నవిధాన్యము. A wooden hook or peg in the wall. మంచెగోడకువేసిన చిన్నకొయ్య. పులిగోళ్లివంకెలు a certain kind of grain. తెల్లవంకెలు another kind of grain. H. iv. 150. వెల్లవంకెలు a fine species of rice.

వంగ *vanga.* [Tel.] n. The Brinjal or Egg plant, *Solanum melongena.* వార్తాకము. నిక్కి వంక a small species of this. వంకాయలు or వంకాయలు brinjals, వార్తాకములు. "వంకాయలప్రాణ లింగంబులెయ్యి." BD. ii. 807. Also, వంకిపిండు or వంకిపిండునవ్వి the Indian Oriole. *Oriolus kundoo.* కొండవంకిపిండు the Black-headed Oriole. *Oriolus melanocephalus.* (F. B. I.) "వల్లెడపాడిపిట్ట వంక పిండుంధీరతమంకోకిల." H. iii 14. **వంగరేడు కూర** *vanga-rēḍu-kūra.* n. A plant growing on sand hills near the sea. *Crithmus indicus.* Rox. ii. 509.

వంగము *vangamu.* [Skt.] n. Lead, tin. సత్తు, తగరము. వంగభస్మము the calx or ashes of lead. **వంగదేశము** *vanga-dēsamu.* n. The ancient name of Bengal.

వంగసము or **వంగడము** *vangasamu.* [Skt. from వంశము.] n. A family, race, lineage. వంశము, కులము. "శ్రమల్ మునుదా బెంచినివారి వంగడముపై మోహంబువాటింపరే." R. i. 111.

వంగు *ranga.* [Tel.] v. n. To bend, bow, stoop. To become crooked. To become low or humble. వంగు, ఒరుగు, నమ్రమగు. ఒళ్లువంగనిచేయు to work hard. ఒళ్లువంగనివాడు one who does not choose to bend his back, a lazy man. **వంగతీయు** *vanga-tīyu.* v. a. To bend, bow down. వంచు. **వంగుడు** *vangudu.* n. A crack, పిటిక. An excrescence, స్ఫోటము. వంగసున్నం drippings of the caves. వానవెలిసిన తర్వాతి బొట్టుబొట్టుగా పడుచుండేనీళ్లు. "చివుల జల్లనితోరా వంతెకి మునుపటి, జల్లువీరూనివిమ్మని జల్లుమందిలి, శాలియొలగోలుచేకొమ్మగదలిజల్లు, దల పడికమున్న వంగున్నిచడిపెడిరులు." A. iv. 169. **వంగులు** *vangulu.* n. plu. The ribs or bends of a boat. పడవలోని అడ్డవాసములు.

వంచన *vanchana.* [Skt.] n. Cheating, fraud, craft. ఒకరని మోసాచేయుడము, మోసము, కపటము. ఆత్మవంచన self-deception, wronging oneself. **వంచకత్వము** *vanchakatvamu.* n. Cheating, fraud. మోసము. "తత్వమింగి యివంచకత్వంబునను." Vēma. 2057. **వంచకము** *vanchakamu.* adj. Cheating. మోసముచేసే. n. A fox. నక్క. **వంచకుడు** *vanchakudu.* n. A rogue, impostor. మోసగాడు. **వంచింపు** *vanchintsu.* v. a. To cheat, defraud, trick, wrong. మోసముచేయు. **వంచితము** *vanchitamu.* adj. Tricked, deceived, wronged, మోసముచేయబడిన.

వంచె or **వంచియు** *vanche.* [Tel.] n. A sack, సంచి.

పంచ, పంచెము or **పంటి** *vantsa.* [Tel.] n. The ace, at dice, ఒకటి. A piece of land, plain. పల్లం, ప్రదేశము. చేవుటిపంచ a spot of salt land. కాడిపంచపొలము a bit of black cotton soil. గరపుపంచపొలము a stony sandy soil. రాతిపంచము ఇసుకనేల. నాపంచే four at dice. మీపంచే three at dice.

పంచాడింపు or **పంచాళింపు** *vantsadimpu.* [Tel.] v. n. To be frightened or alarmed. బెదరు.

పంచు *vantsu.* [Tel. from పంస్.] v. a. To bend, bow down; to make a thing crooked, to make one stoop; to humble, lower, reduce, వంగజేయు, సంగజేయు. తలవంచి hanging down the head. నీళ్లను వంచివేసినాడు he poured the water off. నావేలుపంచేవాడు ఎవడు who can bend my finger? i. e., who can lay a finger upon me?

పంజరము or **పంజెరము** *vanjaramu.* [Tel.] n. The coal-fish, seer-fish or scomber, *Gadus carbonarius*, resembling a very fine haddock.

పంజులము or **పంజుళము** *vanjulamu.* [Skt.] n. A sort of bird with a remarkably sweet whistle. Also, the tree called *Jonesia asoca*: and another tree, called *Dalbergia ougeinensis*. పక్షివిశేషము, ఆశోకవృక్షము, తినినిను, నెమ్మనెట్టు, ప్రేబ్బెట్టు.

పంజెరగు *van-jeragu.* [Tel. పంక+చెరగు.] n. The end of a woman's garment. కొంగు.

పంజె *vandza.* [Tel.] n. A barren woman, a sterile cow. గొడ్రాలు, గొడ్రాలు. "నీ॥ పంజ బ్రాహ్మనునవలనేర్పడక నొకపింకి జేపుజేపిసాలు గొందు." M. IV. i. 95. పంజెలు the cross pieces that support the ribs of an umbrella.

పంజో or **పింజో** Same as పంజెరము (q. v.)

పంట *vanta.* [Tel. from పంచు.] n. Cooking or dressing food, cookery. పంచడము, పాకము. పిండివంటలు flour cakes, pastry. adj. Boiled, cooked. పంచబడిన, పచనముచేయబడిన. పంటనూనె or పంటచేమంటు oil used in cookery. పంటాముదము boiled castor oil. (opposed to the cold drawn oil.) పంటగుగ్గిలము boiled dammer. **పంటకత్తె** or **పంట లక్క** *vanta-katte.* n. A cook-woman. **పంటకము** *vantakamu.* n. Food. అన్నము. **పంటచెరుకు, పంటచెరకు, పంటకొయ్యలు** or **పంటసరకు** *vanta-cheruku.* n. Fuel, firewood, ఇంధనసమూహము. **పంటయిల్లు, పంటసాల** or **పంటకొలు** *vanta-y-illu.* n. A kitchen, cookroom. మహానసము. "మరియొకపంటయిల్లు చొచ్చినవళ్ళమునగరుణచేయకనూరగా వండిపనుపు." (HD. i. 1199) Is it fair to cook a rabbit that has taken refuge in a kitchen? **పంటఉప్పు** salt extracted by boiling sea-water. **పంటరాయి** *vanta-rayi.* n. An artificial ruby. కంబోకు. **పంటరి** *vant-ari.* n. A cook, one who knows how to cook. **పంటలు** *vantalu.* n. plu. Dried cow dung, which is used as fuel. వీరపడికలు. **పంటవాడు, పంటలివాడు** or **పంటకొడు** *vanta-vādu.* n. A cook. వంటకుడు.

పంటి *vanti.* [Tel. from నది.] adj. Like, similar to. నావంటి like me. బొగ్గువంటి like charcoal. నీవంటి like thee. ఆటువంటి. ఇటువంటి such.

పంటు *vantu.* [Tel.] n. Convenience, propriety, ఆనుకూల్యము, అనువు. "పంటుదప్పి పోరి పంటకము మీరంబు కంటిమోడ నానెరంటగించు." Vema.

పంటెము or **పంటేరుము** *vantemu.* [Tel.] n. A district or taluq. తాలూకా.

పండ *vanda.* n. Danger, ఆపద. Silt, ఐరడ. [Skt.] n. An unchaste woman, రంకుటాలు. adj. Stubborn, మొండి. **పండలి** or **పండు** *vandali.* n. Alluvial soil: mud, mire; the muddy deposit of a flood or river. ఎండినఐరడ. పట్టిపోయినరోడు మెండ వైనవాటిలోపోసినమట్టి. "భా 5 రా ము లం పీడితి

వండులయ్యె." Zacc. iv. 52. వండనీళ్లి muddy water.

వండు *vandu.* [Tel.] v. a. To cook, boil, (food, oil, &c.); distil (spirits); to fuse iron. వంటచేయు, పక్వముచేయు. ఒంటివంట సారాయి spirits only once distilled. **వండించు** *vandintsu.* v. To have food cooked. పచనముచేయించు.

వండుసున్నము *vandu-sunnamu.* [Tel.] n. Fine lime plaster.

వండ్ర, or **వండర** *vandra.* [Tel.] n. A favourable lease or rent. వండ్రభూమి land unfit for cultivation.

వంట *vanta.* [Tel.] n. Vexation, regret. మనోదుఃఖరూపమైనవిచారము. Sorrow, grief, సంతాపము. Pain, బాధ. A cry, ఏడ్పు. "ర బాసిగాసిలెనుపట్టనిక్రొవ్వి వంటిసొంది స్థలువతి." R. v. 168. "వావంటియేమిచెప్పుదు వావంటియుసుఖములేదు." Bmj. iii. 33. A rivulet. ఏరు, కుల్య, చిన్నకాలువ. "ఎనుపోతుపుడుకుమ్మ తెనయింటికిరాకయున్న తప్పుగినింజ్లిక నాములసంటెలడొంకల నమగోనుమాక వచ్చివచ్చికినియ్యచ్చటకా." H. v 79. "వంటెల్కొండల చెట్ల నట్లనాహార మతించకించి." P. i. 496.

వంతు *vantu.* [Tel.] n. A share, portion, part. A turn, time, or bout by rotation. పాలు, భాగము, వరుస. Likeness, సామ్యము. "నెలకొక్కరుందుగా, నిలువుడుటంచుంచెవిధి నీజమిత్రులవంతుదీరగా." T. ii. 12. 172. "కొండెనాదుజూవకొంపనుకోవు సంతుకంతేగా నివగవలేదు. Vema. Rivalry, పోటి.

వంతుడు *vantudu* [Skt.] Affix meaning Possessed of, gifted with, having, possessing. ధైర్యవంతుడు a brave man. విద్వాంసుడు a learned man. ధైర్యవంతుడు a courageous man.

వంతెన *vantena.* [Tel.] n. A bridge.

వంద *vanda.* [Tel.] n. A hundred, శతసంఖ్య, నూరు.

వందనము *vandanamu.* [Skt.] n. An obeisance, salutation, ఆభివాదనము, నమస్కారము. Praise, స్తుతి. Thanks. **వందనమిడు** or **వందనముచేయు** *vandanam-idu.* v. n. To honour, salute, bow to. **వందనమాల** *vandana-mala.* n. A garland hung over a gate or carved in stone trellis. ద్వారమందు కట్టినపతోరణము. **వందారువు** or **వందారుడు** *vandaruvu.* n. One who salutes or pays homage. నమస్కారము చేయువాడు. **వంది** *vandi.* n. A herald, bard, panegyrist. ప్రాతఃకాలమందు రాజులను మేలుకొలిపేవాడు, స్తుతిచేసి జీవించువాడు, భట్టువాడు. **వందించు** *vandintsu.* v. a. To praise, స్తుతించు. **వందితుడు** *vanditudu.* n. One who is praised or saluted, స్తుతింపబడినవాడు, నమస్కరింపబడినవాడు. **వంద్యము** *vandyamu.* adj. Honourable, venerable, worthy of regard Lauded or laudable. కొనియాడుటకిర్ పూజ్యమైన. "సకలలోకైకవంద్యంబు సకలసుఖ, చిత్తరింజనకారణంబుక్తమంబు." Vish. i. 31. **వంద్యుడు** *vandyudu.* n. One who is worthy to be praised. పూజ్యుడు. లోకవంద్యుడు fit to be praised or extolled by the whole world.

వందర *vandara.* [Tel.] n. A piece, fragment, bit. తునక. Also, a favourable lease or rent. వందరభూమి land unfit for cultivation. **వందరలాడు** *vandaral-adu.* v. a. To mangle. ఛిన్నాభిన్నముచేయు. To cut, sever, ఖండించు. "కి॥ యుత్తుల మెలిగినిశాతఖడ్గా. వా బట్టీంద్రుడు వ్రచ్చివందరలాడెన్." M. I. ii. 100.

వందిలి *vandili* [Tel.] n. Calamity, embarrassment.

వందు *vandu.* [Tel.] v. n. To grieve, sorrow, be afflicted. దుఃఖపడు, విచారపడు, సంతాపించు. "యుక్తకార్యయత్నము ఫలియించుమెక్కి యొడదక్కనేయనవందనేటికిక." BRK. 715. **వందురు** *vandiru.* v. n. To grieve, to be

vexed or sorrowful. దుఃఖము, విచారము. "వారలంగట్టి కూరలశనముఁ బుక్కవరకుఁబోవి వజ్రపర్వతమో యదియందురిపళ్లమ మృష్టలరాజ్యమైన బోరులమైకొనుంగాని." M. III. v. 373. "ఇట్ట వనమంతరి వందువిచారమిరావమ్మ ముక్, దెవకదలంకురు." M. III. v. 386.

వందె or **వందియ** *vande.* [Tel.] n. A kind of grass, తృణవిశేషము.

వందోండు *vandondu.* [Tel.] n. A kind of fish.

వంమ్మము See under వందనము.

వంధ్య *vandhya.* [Skt.] n. A childless woman. గొడ్రాలు. A barren cow. గొడ్రావు. **వంధ్యము** *vandhyamu.* adj. Barren, as a tree. కాయని (చెట్టులోనగునది).

వంపు *vampu.* [Tel. from వంగు.] n. Crookedness; a bend, curve. వక్రత్వము, వంకర. తలవంపులు hanging the head; shame, disgrace. adj. Bent, crooked, వంగిన, వంకరైన.

వంబుత్రాడు *vambu-tadu.* [Tel.] n. A certain rope belonging to a waterlift. కవలంకపోకి ఒక తాడు.

వంశము *vamsamu.* [Skt.] n. A race, line, lineage, family, stock, extraction; a dynasty. తండ్రి తాతమొదలైనవారి వరుస. A bamboo. కెరుక. A multitude, సమూహము. **వంశోద్భవుడు** *vamsa-udbhavu.* n. A man belonging to a family. కులస్థుడు. **వంశావళిచరితము** *vamsa-avali-charitamu.* n. A pedigree, genealogy, a chronicle, or genealogical history. వంశచరిత్ర. **వంశావళి** *vamsa-avali.* n. Genealogy. వంశక్రమము. **వంశవృక్షము** *vamsa-vriksha mu.* n. A genealogical tree.

వకవకలు or **వకావకలు** *vaka-vakalu.* [Tel.] n. plu. Splashings, చెదరుటలు. Pieces, fragments, bits, చిద్దలు.

వకాలతు *vakalatu.* [H.] n. Agency, attorneyship, power of attorney. **వకీలు** *vakilu.* n. An attorney or agent. A vakil or pleader in a law court.

వకుళము *vakulamu.* [Skt.] n. The plant termed *Mimusops elengi.* పొగడచెట్టు.

వక్క *vakka.* [Tel.] n. A bit, fragment, shiver or piece, as of glass, or areca nut. తునక, పోకచెక్క. వక్కలు areca nut bits or fragments. తెల్లవక్క చిద్దు a kind of rice, ఒకవిధమైనబియ్యము.

వక్కణ or **వక్కాణ** *vakkana.* [from Skt. వచ్ to speak.] n. The heading of a letter, &c. Compliments written at the head of a letter, జాబు మొదలైనవాటి మొదట్రాసే వాడుకమాటలు. "ఆ నిమిటు వ్రాయుపద్యమునయంబుగ వ్రాసినజాబుపక్కాల్ దిని తన మంత్రిశేఖరుని." Bmj. iii. 256. Titles, బిరుదావళి, చిరునామా. A commentary, వ్యాఖ్యానము. **వక్కణించు** Same as వక్కాణించు (q. v.)

వక్కరము *vakkaramu.* [from Skt. వక్రము.] n. Same as వంకర (q. v.) **వక్కరాలు** *vakkaralu.* n. A jade, scold. An impostor. కుటిలస్త్రీ, వంచకురాలు. "వెనకవక్కసినవక్కరాండ్లి లిని." R. vi. 171. **వక్కరించు** or **వక్కరింతు** *vakkarinchu.* v. n. To err, go crookedly, to follow an irregular course. వంకరదోవలబోవు. To oppose, rebel, తిరుగుబడు. "బుజ్జనింపకునలం బొక్కరించెనినవన్న మానవు వెక్కసించెదవు." Charitra. ii. 1535.

వక్కాకు or **వక్కలాకులు** *vakk-aku.* [Tel. వక్క+ఆకు.] n. Betel nut, i. e., betel and nut. తాంబూలము. అకువక్క.

వక్కాణించు *vakka-nunchu.* [from Skt. వచ్ to speak.] v. a. To tell, narrate, describe. చెప్పు, వాక్రుచ్చు. "ధర్మకాస్త్రములంవక్కాణింపగ బోచినాకాకేశ." N. ix. 309. To write a comment on, to comment on, వ్యాఖ్యానముచెప్పు. **వక్కాణము** *vakkana mu.* n. News, సమాచారము. See వక్కణ.

వక్కి *vakki.* [Tel.] adj. Lean, fleshless. చిక్కినైన, బలము, శక్తము. **వక్కిపక్కి, వక్కిపోకి** or **వక్కిపోతు** *vakki-pokki.* n. A

starveling. బక్కవాడు. బిక్క. *vakku.* v. n. To become lean. బక్క-చిక్క, కృశించు. "ము నివురువిసుమునిని తుద్దలైనుద్దలై, పనరవరివనరి బక్క-బక్క, తిరిగితిరిగిని మిక్కిలైయుండుట." Vema. 816. బక్క, బక్క-కోగ or బక్క-పులుగు *vakku.* n. A heron, బగము.

వక్త *vakta.* [Skt. from వచ్ to speak.] n. One who speaks, మాట్లాడువాడు. A speaker, an orator. సభలలో నిర్భయముగా మాట్లాడువాడు, వాచాలుడు. A learned man, పండితుడు. వక్తవ్యము *vakta-vyamu.* adj. Fit or proper to be spoken, or said. చెప్పదగిన, మాటాడదగిన. n. A word, speech, మాట. అవక్తవ్యము unspeakable, unutterable, not to be mentioned.

వక్త్రము *vaktramu.* [Skt.] n. The mouth, face, countenance, ముఖము, మోరు.

వక్రము *vakramu.* [Skt.] adj. Crooked, awry, bent, curved, twisted. వంకరైన. Cruel, perverse, wicked. క్రూరమైన. "ఎహాము లన్నియుంవక్రగతులుండిచె." (Vish. viii. 267) all the planets moved in irregular courses. వక్రతిమనులు *vakra-timanulu.* n. Lit. 'Most crooked' ones, In Telugu grammar, this term denotes the diphthongs ఐ and ఔ. వక్రత్వము *vakratvamu.* n. Crookedness. వంకరతనము. Perversity, cruelty. వక్రములు *vakramulu.* n. plu. In Telugu grammar this term denotes the vowels ఎ, ఏ, and ఒ. ఓ. వక్రించు *vakrintsu.* v. n. To err, or go in an irregular course, as planets. To turn, మరలు, మరలుచుడు. వక్రిమ or వక్రిమము *vakrima.* n. Crookedness, కుటిలత. "కమబొమ్మల్ వక్రిమగకమున్న." H. ii. 109. వక్రోక్తి *vakr-ōkti.* n. Equivoque, a hint, insinuation, evasion, అలంకారభేదము.

వక్షము or వక్షస్సు *vakshamu.* [Skt.] n. The chest. రొమ్ము. వక్షోజము or వక్షోరుహము *vakshō-jamu.* n. A woman's breast. స్తనము.

వక్ష్యమాణము *vakshya-mānamu.* [Skt.] adj. That which is about to be said, చెప్పబోయెడిది.

వగ *vaga.* [Tel.] Grief, vexation, melancholy, regret, remorse. దుఃఖము, సంతాపము, విచారము, శోకము. Intention, ఆలోచన. Mode, way, manner, విధము, రీతి, ధోరణ, గతి. Amorous action, శృంగారచేష్ట, విలాసము. కూటికిగతిలేనివాడు he who has no means of living. "కను శ్రీరాముడుసీయలమట, లారసి పలు మనలబలుకొనర్థగభీరో, దారోక్తించెను మనకు, మూరీ." R. v. 37. "మనచిత్తంబొయినకార్యము, మనుడుచెన వగమంగా లోకమునుండగనే, నగపుణ్యగతికి మూలము, నగ చెల్లవిధాల విధువలయు వరేంద్రా." M. XI. i. 22. adj. Beautiful, handsome. అందమైన. "కాపురుషనవ్వుకొవగోల కొప్పనువ్వ." T. ii. 98. వగకత్తె or వగలాడి *naga-katte.* n. A coquette, belle. శృంగారచేష్టలలకల్పి, విలాసవతి. A rogue, a deceiver, మాయలాడి. వగకాడు or వగలాడు *vaga-kādu.* n. A fop, a beau, a gallant. వయ్యెకాడు, వీరుడు, సొగసుకాడు, విలాసపరుడు. వగచు *vagatsu.* v. n. To grieve, sorrow, దుఃఖించు, శోకించు. To regret, repent, పశ్చాత్తాపపడు. To cry, ఏడ్చు. v. a. To consider, think, విచారించు, ఆలోచించు, తలచు. "నీపరాభవంబె నాపరాభవమూర్య వనసుంచు మనుచ వనుచనస్త." R. v. 274. వగతెగు *vaga-tegu.* v. n. To be settled or decided. తీరు, పరిష్కారమగు, పరిష్కారమగు. వగతెంచు *vaga-dentsu.* v. a. To decide, settle, determine. వగతెనట్లుచేయు. తీర్చు, పరిష్కారముచేయు. "తెలియగజాలకున్న వగదెంచెద కేవలియింటికేగ." S. iii. 509. వగవ or వగ వగ *vagava.* adv. Grievingly, sorrowfully. "వనవగసాధులను వేదనాకికి నిర్జరులొయిన నేయుదురు." M. I. i. 130. వగపు *vagapu.*

n. Grief. మనోదుఃఖ రూపమైనవికారము, శోకము.

వగరు, వగరము, వగరుపు or **వగర్పు** *vagaru.* [Tel.] n. Hard breathing, panting. శ్వాసశోకము. **వగరుచు** or **వగర్చు** *vagarutsu.* v. n. To breathe hard, to pant. శ్రమపో.

వగరు or **ఒగరు** *vagaru.* [Tel.] n. and adj. Astringent.

వగైరా *vagaira.* [H.] adj. Etcetera, and so forth. ఇత్యాది. రామయ్యవగైరాలు Ramayya and others.

వగ్గు or **వగ్గు** *vaggu.* [Tel.] adj. Lean, skinny, decrepit. ముదిమిచేత ఎండిపడుగుగా మండే, బక్కచిక్కిన. "నగ్గులోకికివిమువచ్చిన కన్య." HD. iii. 348. "కడలుచుమవ్వగ్గు వటపిక టముండిరా." Swa. iv. 123. ముసలివగ్గ a decrepit old man.

వచనము *vachanamu.* [Skt. from వచ్ to speak.] n. Speech, speaking. A word, మాట. A sentence. A dictum, an aphorism, a rule. భర్తృహరిప్రభువులోని ప్రమాణ వాక్యము. Prose (as distinguished from metre) ఛందోబద్ధము కాకుండా మాటలుగా వ్రాసినది, ఎద్య. Number, in the grammatical sense, as ఏకవచనము the singular number, ద్విపచనము dual, and బహువచనము plural. వ్యాకరణములో ఏకవచనాదులు. **వచస్సు** *vachassu.* n. Speech, speaking. మాట. **వచించు** or **వచియించు** *vachintsu.* v. a. To say, speak, tell, relate. పలుకు.

వచ్చే *vatchtsa.* [Tel.] n. A canker worm or blight which destroys trees. చెట్టుకు పట్టే పురుగా నాశముచేసే ఒకవిధమైన చీడ.

వచ్చు *vatchu.* [Tel.] v. n. To come, arrive. To happen, occur, take place. చేరు, సంభవించు, కూడు, ప్రాప్తమగు. రేపువత్తురు they will come to-morrow. నిన్నవచ్చితిమి we arrived yesterday. నాతోకూడావచ్చినాడు he accompanied me. మనసువచ్చినన్ని కాగితాలు పుచ్చుకొన్నాడు he took as many papers as he pleased. నీ మనసువచ్చినట్టుచెయ్యి do as you please. This verb is used (like Come in all languages), in numerous senses. వచ్చేతేప next time. వచ్చేనెలలో in the next month. వచ్చేకడగండ్లు రాకమానవు the evil that must happen will happen. As an auxiliary, it is added to the present participle of any verb to denote long habit or continuance, as చదువుచువచ్చినాడు he continued to read. ఆట్లుచేయుచువచ్చినాను I have been doing so all along. ఆక్కడికి పోవుచువచ్చినాడు he used to go there. It is also joined to the past participle of the verb వలయు. ఇట్లు చేయవలసివచ్చినది it became necessary to do so. It is added to the infinitive in A, ఇది మాకు తెలియవచ్చినది it came to our knowledge. నాకు బుద్ధిచెప్పవచ్చినాడు he went so far as to advise me. వచ్చు or వచ్చును (the third person singular aorist of వచ్చు) is used with the infinitive as an auxiliary signifying permission, possibility or probability. నీవు ఆక్కడికి పోవచ్చును you may go there. మేము రావచ్చునా? may we come? అట్లు కావచ్చును it may be so perhaps. రాదు (the neg. aor. 3rd person singular) means must not or cannot. నీవు ఆక్కడికి పోరాదు you must not go there. నేను చేయరాదు I cannot do it. అట్లా చెప్పరాదా can you not say so? Added to a dative, వచ్చు is used to mean To be got, gained, acquired, to be available. ఆ భాష వానికి వచ్చినది he has learned the language, he knows that tongue. ఈ బియ్యము నాలుదినాలకు వచ్చినది this rice lasted for one month. వానికేమివచ్చినది what happened to him? ఇయ్యమనసువచ్చినది he was inclined to give it. వానికి బుద్ధివచ్చినది he has learnt sense. వానికి మీసాలువచ్చినవి his whiskers have grown. వానికి

మళ్లీ కండ్లంవచ్చినది she has recovered her sight. ఆ బిడ్డకు పళ్లువచ్చినది the child has cut its teeth. ఇక్కడ సకారముపకు లోపమువచ్చినది there is here an elision of the letter S. వానికి ఆహ్నానికి లోపము వచ్చినది he is even in want of food. వానికి ఒంటికివచ్చినది he fell sick. ఇది పనికివచ్చును this will do, this will be useful. ప్రాణము కువచ్చే perilous, hazardous. ఇది నీ ప్రాణము నకువచ్చును this will put your life in peril. నోటికివచ్చినట్టు వానిని తిట్టినాడు he gave them all the abuse he could think of. ఆతని పేరు నాకు రాలేదు I cannot recollect his name. ఆ పాఠము వానికి రాలేదు he does not know the lesson. **వచ్చుబడి** *vachchu-badi*. n. Income. ఆయతి. రాబడి. వానికి నిండా వచ్చుబడియున్నది he has a large income. **వచ్చురాములు** *vachchu-rāmulu*. (వచ్చుట+రాము.) n. Coming and not coming. వచ్చులయును రాములయును.

వజా *vaja*. [H. from Arabic.] n. Deduction, subtraction, మినహాయింపు.

వజీరు, వజీరుడు, వజ్జీరుడు or **వజీరు** *vajīru*. [H.] n. A 'vizier' or minister. మంత్రి. A hero, శూరుడు. A commander. సేనాని. "వానా వజీరు సేనానాథుఁ డేదునుంతును." Vasu. (preface.) 24. టీ॥ వజీరు, మ్లేచ్ఛప్రధానులయొక్క. "లావుగ సార్చుచుఁ గలనులాయపులేజవజీరు డంకురంబా నబజారిపై బరుఁ." T. v. 136. టీ॥ కలనులాయపులేజవజీరు, బొక్కలు స్థానమునానికిఁ బొలుకవానము నలికిటియంటి విఘ్నేశ్వరుడు. "చిచ్చురుంజేకత్తిజతీయసజ్జపయాయుంజిక." H. ii. 189. టీ॥ మన్నగుజ్జె లత్యుముచేయకుండా ఉండెను. Plu. వజీర్లు. "నీ ప్రతూరునియలు కేయామేలైనవతీర్లునుచ్చి పలాముచేసివిలను." సా. i. "మనితాముత్తెపుబంటుఁబంటి మొనగ్రీడుహాయంచు" Satyabha. iii. 79.

వజ్జరము or **వజ్రము** *vajjaramu*, [Tel.] n. A kind of sea fish. ఒకవిధమైన సముద్రపుమత్స్యము. Glue used by carpenters, వెక్కము ఆతనుటకు వేసేజిగట.

వజ్రము *vajramu*. [Skt.] n. A diamond, రవ, వజరత్నములలో నొకరత్నము. Adamant: a thunder-bolt; the weapon of Indra. వజ్రాయుధము, వజ్రకుంతుడు a block head. **వజ్రకీటము** *vajra-kīṭamu*. n. A worm that bores through hard stone. **వజ్రవండము** or **వజ్రదండపురుగు** *vajra-daṇḍamu*. n. An insect engendered in an ulcer. వ్రణములోపుట్టేపురుగు. వజ్రదేహము an adamantine frame, a strong constitution, a constitution of flint. **వజ్రదేహి** *vajra-dēhi*. n. A man of iron constitution. **వజ్రనిర్ఘోషము** *vajra-nirghōshamu*. n. A clap of thunder. పిడుగుచేప్పుడు, ఉరుము. **వజ్రపుష్పము** *vajra-pushpamu*. n. The blossom of the sesamum. నువ్వుపువ్వు. **వజ్రవల్లి** *vajra-valli*. n. The plant termed *Cissus quadrangularis*. నల్లేరు. **వజ్రాంగి** or **వజ్రాంగినిజోడు** *vajr-āngi*. n. Admantine armour, వజ్రమయకవచము. **వజ్రి** *vajri*. n. One who has or carries a thunder-bolt. వజ్రాయుధముగలవాడు. An epithet of (Indra) as armed with the thunderbolt. ఇంద్రుడు.

వజ్రే *vadzdza*. [Tel.] n. An expedient, ఉపాయము, వెలవ.

వటకము *vaṭakamu*. [Skt.] n. A kind of cake, వడియము. A pill, a bolus. మాత్ర.

వటుగ, వటుగా or **వఠాగా** *vaṭuga*. [Tel.] adj. Clever, skilful, నేర్పరుల, సమర్థులైన.

వటువు *vaṭuvu*. [Skt.] n. The Banyan or Indian fig tree. మర్రిచెట్టు. వటుపత్రము a fig leaf.

వటారము or **వటారు** *vaṭāramu*. [Tel.] n. A lodge. బస. A palace, నగరు. "నిన్నిదరహాసమునుఁ జొచ్చిదనఁ జూడనఁ, కరిగిమంత్రులు కొలువనునాకనిరి." Navanaudha. 306.

వటూకి See under వటుక.

వటించు *vaṭiṁcu.* [Tel.] v. n. To starve. పస్తుండు. ఉపవాసముచేయు. వాడు అన్నానికి లేక వటించినాడు he starved for want of food.

వటువు, వటుడు or వటుకుడు *ṭuḍu.* [Skt.] n. A bachelor, an unmarried Brahmin, a celibate. బ్రహ్మచారి. A boy, బాలకుడు. **వటుత్వము** *vaṭutvamu.* n. Bachelorship, the state of being unmarried, celibacy. బ్రహ్మచర్యము.

వట్ట *vaṭṭa.* [Tel.] n. The bar that turns the centre post of a sugar mill. చెరుకు గానుక రోటినడిమిరోకలికి వేయు అడ్డమాను. **వట్టకాయలు** or **వట్టలు** *vaṭṭa-kāyalu.* n. plu. The testicles. వృషణములు, వీజములు. **వట్టలుకొట్టు** to castrate. lit: to strike the (bullock's) stones, (which are crushed with a mallet, not cut out.)

వట్టము *vaṭṭamu.* [Tam.] n. The agio allowance, a rate of exchange, abatement.

వట్టి *vaṭṭi* [Tel.] adj. Empty, mere, plain, simple, naked, downright, utter, gross, false, vain: unprofitable, groundless. ఊక్తి. ఏమియులేని. ప్రయోజనములేని. **వట్టిఆవు** a dry cow. **వట్టికాలు** a shin bone, పిక్కలెన్న పటికాలు. **వట్టిగోడ** a mere wall, a blind wall. **వట్టికాళ్లతో** వచ్చినాడు he came barefoot. **వట్టి మన్ను** loose earth. **వట్టిగాలి** mere wind, without rain. **వట్టిప్రయాసము** unprofitable labour. **వట్టిమాట** an untrue word, a meaningless word, లేని మాట. అపవాదము. **వట్టిసరి** or **వట్టిసరులు**, a kind of grain. సజ్జవిశేషము. **వట్టివాడు** an empty fool, వ్యర్థుడు. **వట్టివేరు** *vaṭṭi-vēru.* n. A fragrant grass usually called Cuscus. *Andropogon muricatus.* (Watts.) Same as ఆవుపురుగడ్డివేరు. ఆవురువేరు, విడనలివేరు. ఉశీరము. లామజ్జకము. **వట్టు** or **వట్టిపోవు** *vaṭṭu.* v. n. To dry, become dry, be drained, నీరు ఇంకు. నీరు ఎండిపోవు. ఇంకు. To become lean, కృశించు. n. Drying up, draining, నీరువట్టిపోవడము. A dried vegetable, పరుగు. A scab, ఎండినపక్కు. A hoop, కొయ్య కుగాని దూలముకుగాని బలమిచ్చుటకు వేసిన కట్టు. A limit, మేర. ఇంతవట్టు thus far, ఇంతమట్టుకు. "అనుజులదనయులమత్తేభజులమలన సమయించివారుసమరోల్లాసంబుఁ మెఱయఁ జూ పోనేర్తురజనాథునఁ కింతెట్టుసంజయనెపుమా." M. IX. ii. 16.

వట్నము *vaṭnamu.* [Tel.] n. A sack or gunny bag filled with grain. ధాన్యాదులు నించిమోసె. **వట్నాలకర్ర** n. stick used to carry such a bag.

వట్ర or **వట్రవ** *vaṭra.* [from Skt. వర్తులము.] n. Roundness. వర్తులము. నుండ్రము. **వట్ర, వట్రి** or **వట్రముగాఁబండే** adj. Round. నుండ్రము. **వట్రము** *vaṭramu.* adj. Short, హ్రస్వము. n. A bag in which betel and nut are kept. సక్కాపళ్ళ. **వట్రపడు** *vaṭrapaḍu.* v. n. To become less, to be diminished, decreased, or lessened, తగ్గు. **వట్రపెట్టు** *vaṭra-peṭṭu.* v. a. To diminish, decrease, make less, తక్కువపరచు. తగ్గించు. **వట్రించు. వట్రిల్లు** or **వట్రులు** *vaṭriṁcu.* v. n. To make round, or cut round. నుండ్రముగా చేయు. To turn, తిరుగు. To turn back, పరావర్తనముగు. To happen, occur, కలుగు. వచ్చు. సంభవించు. To be agreeable or pleasant. ఇష్టము "నగుబాటు వట్రిల్లెనాయుల్లంబు." BD. v. 103. **వట్రువ** or **వట్రువు** *vaṭruva.* adj. Round, circular ఆటుపైన, నుండ్రము. n. Roundness, నుండ్రము, వర్తులము. **వట్రువసుడి** *vaṭruva-suḍi.* n. Lit: "The round twirl," i. e., the letter ఒ. the secondary form of ఱు.

వఠార, వఠారి or **వఠాలి** Same as వటూ. See under వటుక.

వడ *vaḍa.* [Tel.] n. Heat, వేడిమి. ఎండసెగ. తాపము. Trouble, pain, labour, శ్రమము.

A sort of cake. గారె. A kind of hot cake. adj. Hot, వేడి. ఎండతొట్టె వచ్చిపోయినవాడు or ఎండతగిలి వచ్చిపోయినవాడు he died of sunstroke. "నిప్పులు నిపంతములాడు నెండిలవడబల్లపడినటి వాయువులను." P. i. 304. **వడగల్లు** *vaḍa-gallu*. n. A hailstone. "రా లెకొ యిన్ని వడగండ్లు సాపండ్లు." A. iv. 118. **వడగవ్వ** *vaḍa-gavva*. n. The name of a certain fish, a species of Scomber. Russell, plate 139. **వడగాలి** or **వడగాడ్పు** *vaḍa-gāli*. n. The hot or land wind. పిప్పగాలి. **వడగొను** *vaḍa-gonu*. v. n. To feel hot, తాపమునుపొందు. **వడపప్పు** *vaḍa-pappu*. n. A dish of green gram, split and soaked in water, with salt, pepper, assafœtida, &c. బఱలికి తీరటకు వాఁ చేసి కొఁ డలు తెచ్చి ఇంటనుకలిపి. "వడపప్పు." **వడపిండె** *vaḍa-piṇḍe*. n. A tender fruit that falls down from a tree through the heat of the weather. **వడముడి** *vaḍa-muḍi*. n. One who makes it hot for his enemies. శత్రువులకు తాపమును కలుగజేయువాడు. A Telugu name of Bhima, one of the heroes of the Pāṇḍu race. భీముఁడు. "కిరి కిమ్మరి వేనియంతరాంతరమిమ్మడిఁ గిరాతవేషంబు పోలుపులు కపటాకృతిముడియుడిపి తిమ్మెన్నడిన్ వెదకి తేలు వడిమ వడియక." M. VI. ii. 375.

వడకట్టు Same as వడియుఁబోయు. See under **వడియు.**

వడకు *vaḍaku*. [Tel.] n. The North, ఉత్తర దిక్కు. **వడకుగుబ్బలి** or **వడకుకొండ** *vaḍaku-gubbaḷi*. n. The Himālayas. హిమవత్పర్వతము. వడకుతోఁ same as ఉత్తరాభిముఖము.

వడకు or **వణకు** *vaḍaku*. [Tel.] v. n. To tremble, shake, quiver, shudder. కంపించు. **వడకుఁ** or **వణకుఁ** *vaḍakuṭa*. n. Trembling, shaking, shuddering. వడకాడు (వడకి+ఆడు.) Same as వడకు. **వడకించు** or **వణికించు** *vaḍakiṁchu*. v. a. To cause to tremble, to shake. వణుకుట్టుచేయు.

వడకు See వడుకు.

వడతోలు *vaḍa-tōlu*. [Tel. వడము+తోలు.] n. A leather rope, used by toddy drawers. కల్లుగీతవాడు వడమునకు కట్టుకొనేతోలు. A leather hunting-coat. వేటకాడు శరీరమునకు తొడిగికొనేతోలు.

వడప *vaḍapa*. [Tel.] n. The web which surrounds the lower parts of the stem-leaves of a palm tree. జెట్ట.

వడపు *vaḍapu*. [Tel.] n. A den: the spot under a over-hanging cliff. "మాచర్లలోనిమానినులెల్ల నింప్రక్కనికుగూడి నమరచియిచట నాడకాపకు నపాయముపొందు వారిని, వారాపాపమెన్నఁడుపుట్టి కీడు వచ్చి మిమ్మెరి వకుఁ బ్రొమ్మనుడు." Pal. 30.

వడపోయు or **వడుపోయు** Same as వడియు పోయు. See under వడియు.

వడము *vaḍamu*. [Tel.] n. A very thick rope. మోకు. A garland, దండ. తేరువడము a rope used to drag a car.

వడలు or **వడులు** *vaḍalu*. [Tel.] v. n. To fade, or wither. ఎండ్రుపులుకొనుఁ.

వడవడ *vaḍa-vaḍa*. [Tel. anuk.] adv. Violently (shaking), వడవడ.

వడవారము or **వడవారము** *vaḍavāramu*. [Tel.] adv. Totally, entirely, బొత్తిగా.

వడి *vaḍi* [Tel. n. Quickness, briskness, celerity, rapidity: sharpness, violence. వేగము, తీవ్రము. Prowess, courage. శౌర్యము, ధైర్యము. Time. కాలము. as in ఇదమిత్థపువడి, కొంతవడి. పెద్దవడి. The twist of a cord. నారమడిచి, పూనికను, పూనికవుఁ బడించిన్ఁ. (In prosody) rhyming syllables. కవిత్వపు యంతి. బంధయతి. plural వడ్లు. **వడికాడు** *vaḍi-kāḍu*. n. A quick or brave man. వేగముకలవాడు, శౌర్యముకలవాడు. వడిమలతనము courage, bravery, వడిమలవానితనము, శౌర్యము. **వడితోలుపు** *vaḍi-tolupu*. v. a. To twist.

మెలిపెట్టు. "మొలకమీసలువడిగొల్వముదవు వొక్కి." T. ii. 73. To hasten, to cause to be quick. వేగముకలుగజేయు. **వడిగొను** *vaḍi-gonu.* v. n. To become twisted, మెలిపడు. To be fast, వేగముకలుగు. **వడిగల** *vaḍi-gala.* adj. Quick, brisk, violent, clever, brave, వేగము గల, శూరత్వముగల. వాడు మంచివడిగలవాడు he is very quick or clever. adv. Quickly, freshly, త్వరగా, వురిగొని. "పడుచులేమచుదు నచువడిగొంచొడవెదుకినుకల గడుచెట్టిదమున." M. V. ii. 348. **వడివడు** *vaḍi-vaḍu.* v. n. To be troubled, afflicted, oppressed; to toil. **వడిపెట్టు** or **వడివేయు** *vaḍi-peṭṭu.* v. a. To twist. మెలిపెట్టు. మలుచు. "తే॥ నీ. ఆలుక చేసుండెయిగ్గలునలిచితిట్టెలొడలువడి పెట్టి కోదండమమర నట్టిరట్టతెగట్టి." H. ii. 180. To trouble, annoy, persecute, బాధపెట్టు. **వడినుడి** *vaḍi-suḍi.* n. A whirlpool, ఆవర్తము.

వడికట్టు or **వడిగట్టు** Same as వడియగట్టు. See under వడియ.

వడియము *vaḍiyamu.* [Tel.] n. A cake made of black gram (split, soaked and ground,) mixed with salt, chillies, and assafœtida; it is dried in the sun and eaten as pickle. పంచోకోవడమునకైమిపప్పుమిరపకాయలు ఇంగువవేసి నూరివేసి యెండబెట్టిన పిండివంటకము.

వడియు *vaḍiyu.* [Tel.] v. n. To flow, to drip down or trickle as tears from the eyes, to distil or fall by drops. To decrease, to be diminished, as water in a river, to sink into the ground. ప్రవహించు, జోరు, కారు, పట్టిపోవు, తరుగు, ఇంకు. చెరువులో నీళ్లన్నియు వడిసిపోయినవి the water in the tank is all dried up. To become lean or thin, కృశించు. చిక్కు. వాని ఒళ్లు మునుపటికంటె ఇప్పుడు మిక్కిలి వడిసిపోయినది his body is now much thinner than before. **వడియగట్టు, వడియ బోయు, వడకట్టు, వడబోయు** or **వడికట్టు** *vaḍi-giṭṭu.* v. n. To strain or filter. ద్రవద్రవ్యమును శుద్ధిచేయు, నలకలులు మొదలగునవి లేకుండా చేయు. **వడియబోత** *vaḍiya-bōta.* n. Filtering, straining. ద్రవద్రవ్యమును శుద్ధి చేయడము. **వడుపు** *vaḍupu.* v. a. To cause to be strained or filtered. వడియజేయు. To cause to drip, కార్చు. **వడుపు** *vaḍupu.* n. The state of being emaciated, వడియుట, కృశించుట.

వడిసెల or **వడిసె** *vaḍi-sela.* [Tel.] n. A sling for throwing stones. వడుము రాయి పెట్టికిప్పి రువ్వే త్రాటిసాధనము. **వడిసెగడ్డ** *vaḍise-gaḍḍa.* n. A bubo. గజ్జలలోలేచే చేమరుగ్రంథి. పంకటిపుబిళ్ళ.

వడుకు *vaḍuku.* [Tel.] v. a. To spin thread. రాట్నము మొదలగువాటిపై పత్తినినూలుగాఁజేయు. **వడుకుడు** *vaḍukuḍu.* n. The act of spinning cotton into thread.

వడుగు or **వడువు** *vaḍugu.* [Tel.] n. Mode, manner, style, way. పద్ధతి, రీతి. "లలి నూర్వమండలములొక్కి-వడువనూడియొన్న వైఖరి డిసుచ్చి." Bilana. iii. 451. The ceremony of initiation into the Dwija or twice-born castes. ఉపనయనము. **వడుగు, వడువు** or **వడుగడు** n. A Brahmin bachelor. బ్రహ్మచారి.

వడుము and **వడుపు.** See under వడియు.

వడుసు *vaḍusu.* [Tel.] n. The act of being torn when a cloth is handled to be ironed or bleached. మొంటుతనముగా చేలువచేయుట చేత వస్త్రములందు వడుగుపేకలుసందిచ్చి వంకర గాతొలగుట. **వడుసుడి** *vaḍu-suḍi.* (వడుసు+ సుడి.) n. A fine (paid to the king). (రాజు లక్ష్మి) దండము. **వడుసుపోవు** *vaḍusu-pōvu.* v. n. To be torn, as a cloth. వస్త్రము వడుసు కిలిదియగు.

వడె or **వడియ** *vaḍe.* [Tel.] n. A peg, చిలుకొయ్య.

వడ్డన See under వడ్డించు.

వడ్డీ *vaḍḍi.* [from Skt. వృద్ధి.] n. Interest on money. ధనముకు వచ్చు వృద్ధి. నిర్ణవడ్డీ legal interest. చక్రవడ్డీ compound interest. వడ్డికివ్వు to lend on interest. **వడ్డీబ్రతుకు** *vaḍḍi-bratuku.* n. Living by lending money at interest. **వడ్డీభోగ్యము** *vaḍḍi-bhōgyamu.* n. Usufruct of a field, given in lieu of interest on money borrowed. అప్పుచ్చిన కూలకు వడ్డీకిచ్చినట్లు అనుభవించుచుండు.

వడ్డించు *vaḍḍiñcu.* [Tel.] v. a. To help at meals, to serve up a meal. అన్నమిడు. వాడన్నమాటలకు నీకునీవే యేల వడ్డించుకొంటున్నావు why do you take his words to yourself? "అనుటయుమఱికొనకి యన్నిటిలో నునికినీవి వడ్డించుకొనుజనకే." Abud. ii. 46. "అతివవడ్డించుదివ్యాన్నమారగించి." Ha. ii. 71. **వడ్డన** or **వడ్డిన** *vaḍḍana.* n. Serving out, or helping food. ఇడుటకును, వడ్డించుటకు. వడ్డనఅయింది dinner is served. రండువడ్డన the second course.

వడ్డె See వడ్డ.

వడ్రంగి, వడ్లంగి, వడ్లవాడు or **వడ్లబత్తుడు** *vaḍrangi.* [Tel.] n. A carpenter. **వడ్రంగము, వడ్లవని, వడ్రము** or **వడ్లంగితనము** *vaḍrangamu.* n. The trade of a carpenter. వడ్లవాని స్త్రీ. వడ్రంగికుటి. **వడ్రంగిపిట్ట** or **వడ్లంగిపిట్ట** *vaḍrangi-piṭṭa.* n. A woodpecker. దార్వాఘాటము. **వడ్లకంకణము** *vaḍla-kaṅkaṇamu.* n. A ourlew. ఉల్లంకులలో భేదము. **వడ్లత** or **వడ్లది** *vaḍlati.* n. A woman of the carpenter caste.

వడ్లు *vaḍḍu.* [from Skt. వృహి. and plu. of వరి.] n. Paddy, rice in the husk, rice grain. వరిధాన్యము, శాలిధాన్యము. పిచాపువడ్లు a fine sort of paddy. **వడ్లశిలుక** *vaḍla-chiluka.* n. A kind of insect that infests rice.

వణకు or **వణుకు** See వడుకు.

వణిక్కు or **వణిజ్య** *vaṇikku.* [Skt.] n. Trade, traffic, commerce. వాణిజ్యము, వర్తకము, క్రయవిక్రయములు. **వణిక్కు** or **వణిజుడు** *vaṇikku.* n. A merchant or trader. వర్తకుడు. "వణిజులు లోకప్రసిద్ధులం బులకిల్ల మహకాశకులు." M. XIII. v. 11. **వణిక్పురి** a mayor or chief merchant. **వణిగ్జనము** *vaṇig-janamu.* n. Tradesfolk, merchants as a body. వర్తకులు.

వణికేము *vaṇikamu.* [Tel.] n. A district, country, తొలాకా, సంబెము.

వతంసము or **అవతంసము** *valaṃsamu.* [Skt.] n. A crest: an ornament on the head: an earring. శిరోభూషణము. పెనిబంది. వెనిక్రి: మంచేపుష్పపల్లవాదులు, ఘ్రాణమ్ము. Metaphorically, the crest or chief, as హయవతంసము the noblest of horses.

వత్త *vatta.* [Tel.] n. A dried vegetable, anything that has dried up or withered. వసుము.

వత్తి *vatti.* [from Skt. వర్తి.] n. A wick. దీపపు వత్తి మైనపువత్తి a wax candle. వత్తివలెనున్నది it is as soft as a wick.

వత్తుగా *vattu-gā.* [From Skt. వత్.] adv. Accordingly. వ్రాసినవత్తుగా. వచ్చినవత్తుగా according to rule.

వత్సము *vatsamu.* [Skt.] n. The breast, the chest. రొమ్ము. A year. సంవత్సరము. A calf. ఆవుదేవడూడ. A boy, కొలుపు. **వత్సతరము** *vatsa-taramu.* n. A steer. ఎదిదూడ. "దత్సమువోవెవర్తిలుంబలికిరి." M. XII. iv. 40 **వత్సలత** *vatsalata.* n. Tenderness, affection, love. స్నేహము, విశ్వాసము, వాత్సల్యము. **వత్సలము** *vatsalamu.* adj. Affectionate, kind. స్నేహము, విశ్వాసము గల. **వత్సలుడు** *vatsaluḍu.* n. A kind or affectionate man, వాత్సల్యము గలవాడు. **వత్సుడు** *vatsuḍu.* n. A little boy. ముద్దుపిల్ల, కొలుపు.

వత్సనాభము or **వత్సనాభి** Same as వత్సనాభి. (q. v.)

వత్సరము *vatsaramu.* [Skt.] n. A year. సంవత్సరము, ఆబ్దము.

వదంతి *vadanti.* [Skt.] n. Talk, report. rumour. లోకప్రవాదము.

వదనము *vadanamu.* [Skt.] n. The face, countenance, mouth. ముఖము, నోరు. **వదన** *vadana.* adj. Having a face. పంచవదన having a face as bright as the moon.

వదనిక or **బదనిక** *vadanika.* [Tel.] n. A parasitic plant, *Epidendron tesselaides* and other species. ఈ వంటి కొన్ని తీగ, వృక్షములు.

వదరు or **వదురు** *vadaru.* [Tel.] v. n. To spread. అదరు, వ్యాపించు. To prattle, chatter, jabber. ప్రేల. "నోరుంబిలుచుకవదరెదరు." Vema. iii. 305. n. Chattering, prattling. ప్రేలుడు. The long gourd, సొరకాయ, ఆనపకాయ. ఎవరుతీగ the creeping plant of the long gourd, *Cucurbita lagenaria.* ఆనపతీగ, సొరతీగ. "ఆ, వదరుబోనుయిూరుకునిము వనిదియొక్కఁ- నెదురుపుట్టెనట్టిదొయిను మదానిబాధ మనగూనున్న." M. III. iii. 44. **వదరుబోతు, వదరుబోతు** or **వదర** *vadaru-bōta.* n. A chatterbox, an empty talker. ప్రేలువాడు.

వదలు or **వదులు** *vadalu.* [Tel.] v. n. To be loosened, to be slackened or untied; to cease, depart, disappear. వదలు, ఊడు, వీడు. జ్వరము వదిలిపోయినది the fever went off. నా ప్రసూచారము వదిలేకాలమువచ్చినది the time has arrived for my ill-luck to come to an end. ఆకర్మము వదిలిపోయినది that trouble is now over. v. a. To loosen, let go, quit, renounce, abjure, give up, abstain from. విడిచిపెట్టు, విడుము, మానుకొను. The act of leaving, విడుపు. **వదలించు, వదిలించు** or **వదల్చు** *vadalinṭsu.* v. a. To loosen, slacken, release, get rid of. విడిపించు, సడ్లించు, పోగొట్టు, వారికర్వమును వదలించినాడు he crushed their pride. **వదలివేయు** or **వదలుకొను** *vadali-vēyu.* v. a. To abandon or leave, to desist from, get rid of, abstain from, మానుకొను, త్యజించు.

వదాన్యము *vadānyamu.* [Skt.] adj. Liberal, generous, munificent. బహు ప్రదమైన. మిక్కిలి ఇచ్చునట్టి. Speaking kindly, eloquent. మనోహరముగామాట్లాడే. వదాన్యసైనికి = కామధేనువు. Parij. ii. 130. **వదాన్యుడు** *vadānyuḍu.* n. A liberal man. దాత, కుబేరుడు. One who talks sweetly. మనోజ్ఞముగా మాట్లాడువాడు.

వది *vadi.* [Tel.] n. A pit to catch elephants in. A trap. మాడు.

వదిన or **వదినియ** *vadina.* [Tel.] n. An elder brother's wife. అన్న భార్య. The daughter of a mother's brother or of a father's sister, if older than one's self. తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త మేనమామల కూతురు. The elder sister of a wife or husband. కుముడి అక్క లేక పెండ్లానికి అక్క. మీయన్న యు వదినెయు your elder brother and his wife. వాపదినె a prostitute, which Shakespeare also calls an "aunt." "వాపనినిపెండ్లి వానివిన్నవులు చాడిగానిచే జాపెట్టి. మాధవమాతులకులమునిమతోజ్ఞానము." Vema. 1689.

వదుడు *vaduḍu.* [Skt.] n. One who speaks. మాటలాడువాడు. ప్రియంవదుడు one who uses kind words.

వదులు Same as వదలు. (q. v.) adj. Loose. విసుకుకాని. **వదులుడి** *vadulugi.* (వదులు+ బూడి.) n. A crack. బీటిక.

వది, వదియ or **వంది** *vade.* [Tel.] n. A kind of grass. తృణవిశేషము.

వద్ద or **ఒద్ద** *vadda.* [Tel.] adj. and affix. Near, with, by, at, to. సమీపము. ఇంటివద్దనున్నాడు he is at home. నావద్దలేదు I have not got it. నీవద్దనున్నదా have

you got it? అతనిచెప్పి they told it to him. తీరమువద్ద close by the shore. వద్ది *vaddi.* (infl. of వద్ద) adj. Near, which is near. తనవద్దిచెలులు her playmates that were with her. నావద్దిచుట్టములు the bonds which are with me, నాయొద్దనున్నచుట్టములు.

వద్దు *vaddu.* [Tel. contracted from వలదు the neg. aor. of వలయు to will.] Do not, must not. See వలదు.

వధ or వధము *vadha.* [Skt.] n. Killing, slaying, murder. చేయుట, మారుట. వధించు or వధియించు *vadhinchu.* v. a. To kill, slay. చంపు.

వధువు or వధూ *vadhuvu.* [Skt.] n. A woman, lady. ఆడది, స్త్రీ. A wife. కూతు, పెండ్లాము. A daughter-in-law. కోడలు. A bride. పెండ్లికూతురు. వధూవరులు bride and bridegroom, man and wife. వధూమణి the flower of her sex. వధూజనము *vadhū-janamu.* n. Women, womankind. వధూటి *vadhūṭi.* n. A woman. చనిది. A virgin, కన్యక. A daughter-in-law. కోడలు.

వధ్యము *vadhyamu.* [Skt. from వధ.] adj. Deserving death, condemned to die. చంపబడగిన. "కినుగొనివధ్యశృంగారంబుచేసి," (BD. iv. 782.) decking out a victim for sacrifice, or adorning a culprit for the halter. వధ్యుడు *vadhyudu.* n. A culprit: one who is condemned to death, చంపదగినవాడు.

వనట See under వనము.

వనము *vanamu.* [Skt.] n. A forest, a wood, అరణ్యము, ఆడవి. An orchard, grove, fruit garden, తోట, తోపు. Water, జలము. చింతవనము a tamarind grove. A multitude, సమూహము. సరోవనము a group of lakes. వన *vana.* adj. Wild, not domesticated or tame, ఆడవిసంబంధమైన. వనగజము a wild elephant. వనమల్లిక a wild jasmine. వన మల్లీ a gaddfly. వనచరము *vana-charamu.* n. Lit. a wood rover: i. e., a monkey, వానరము. వనజము *vana-jamu.* n. A lotus or water-lily. తామరపువ్వు. A wild elephant. A wild bird. వనజలోచనుడు *vanaja-lōchanudu.* n. An epithet of Vishṇu, విష్ణువు. వనజసంభవుడు *vanaja-sambhavudu.* n. The one who sprang from the lotus, i.e, Brahma, చతుర్ముఖుడు. వనజాక్షీ *vanaj-akshi.* n. The lotus-eyed; a poetical word for a lady. వనిత. వనదము *vanadamu.* n. A cloud. మేఘము. కడదళ్ళ మము sky blue. వనదీపము *vana-dīpamu.* n. The glory of the garden, an epithet of the Champaka flower. సంపెంగపువ్వు. వనధి *vana-dhi.* [from వన water + ధి. place for.] n. The sea. సముద్రము. "వనధి జీరములలగలించి." R. v. 275. వనప్రియము *vana-priyamu.* n. A cuckoo, కోయిల. వనభూషణము *vana-bhūshaṇamu.* n. A bird called the Mocking bird. వనభోజనము *vana-bhōjanamu.* n. A picnic. వేరుక నా మిత్ర బాంధవులతోకూడ వన తోటలయిం ఆక్కడ భోజనముచేయుట. A kind of bird, the Green Bulbul, *Chloropsis jerdoni.* (F. B. I.) వనమాల *vana-māla.* n. A chaplet, or garland. వనమాలి *vana-māli.* n. An epithet of Krishna. కృష్ణుడు. వనవిహారము *vana-vihāramu.* n. Rambling in a garden for pleasure. తోటలో వేడుకగా తిరుగడము. వనశృంగాటము *vana-śṛngāṭamu.* n. A plant, *Ruellia longifolia,* కొయ్యపుదుము, బల్లేరు. వనస్పతి *vanaspati.* n. A tree which bears fruit without flowering, పూచికాచేచెట్టు. వనాటము *vanāṭamu.* n. An animal that lives in the woods.

వనగు *vanāru.* [Tel.] v. n. To grieve, pine, sorrow. దుఃఖించు, శోకించు, విలపించు, దీనాలాపముచేయు. వనకు, వనపు or వనట *vanāru.* n. Grief, pining. మనోదుఃఖ రూపమైనవిచారము, దుఃఖము, శోకము, వగపు. "ఆవయఁబునుపనటమునిని మోహారవముల్ మిను పిధిమట్టోహ మొనరించి." M. XV. ii. 183.

వని *vani.* [Skt.] n. A forest, వనము, అడవి. **వనిక** *vanika.* n. A forest, అడవి. A park, grove, తోట, తోపు. "ఆనగరోపకంఠవని కావనిశాలకౌచరస్తమోవానరయూథ ముద్దవిడి నచ్చి." P. i. 134.

వనిత *vanita.* [Skt.] n. A woman, damsel. స్త్రీ.

వనిపకుడు *vanipakuda.* [Skt.] n. A beggar. యాచకుడు.

వనౌకసము *vanau-kasamu.* [Skt. from వనము.] n. A monkey. కోతి.

వన్నె or **వర్ణియ** *vanne.* [from Skt. వర్ణము.] n. Colour, hue, రంగు, వర్ణము. Beauty, అందము. Ornament, అలంకారము, శృంగారము. Brightness, కాంతి. Fame, ప్రసిద్ధి. Manner, విధము. A paint, వర్ణపుపూత. Affected airs, gestures. Touch, quality of precious metals, బంగారుకాంతి, బంగారు వెండిలోనుండే మేలిమి. Honour, esteem, గౌరవము. "లోక మువాయమెన్నగా, వన్నెకువాసికెక్కి." T. ii. 38. ఎనిమిదవవన్నె బంగారు gold of the eighth touch (of 8 carats fine,) that is, half pure. పదహారవవన్నె బంగారు gold of sixteen carats, that is, quite pure. adj. Coloured. వర్ణము. **వన్నెకత్తె** or **వన్నెలాడి** *vanne-katte.* n. An elegant or graceful girl. శృంగారము. సొగసుకత్తె. **వన్నెకాడు** or **వన్నెలాడు** *vanne-kādu.* n. A beau, a handsome man. శృంగారవంతుడు, సొగసుకాడు. **వన్నెచీర** *vanne-chira.* n. A coloured cloth, రంగుబట్ట. **వన్నెపులుగు** or **వన్నెల పులుగు** *vanne-pulugu.* n. Lit: The painted bird, i. e., a pheasant, కోడిజాతి.

వన్య *vanya.* [Skt.] n. A multitude of groves or forests. A quantity of water, a flood, a deluge. సమూహము, ప్రవాహము. **వన్యము** *vanyamu.* adj. Forest, savage, wild, produced in a wood. అడవిసంబంధమైన, అడవిలోపుట్టిన.

వప *vapa.* [Skt.] n. The mucous, or glutinous secretion of the flesh or bones: a coat of fat. కడుపులో బొద్దువద్దనుండే బట్టి వంటిపొర.

వపనము *vapanamu.* [Skt.] n. Shaving, గుండ్రము, గొరుగుట. Sowing, విత్తుట. **వప్త** *vapta.* n. One who sows, విత్తెడువాడు. Father, తండ్రి.

వపువు or **వపుస్సు** *vapuvu.* [Skt.] n. The body. శరీరము.

వప్రము *vapramu.* [Skt.] n. A fort, a citadel. కోట. A mud wall, a rampart, the glacis of a fort, కోటగోడ, పుట్టకోట. కొండవిత్తము, కోటఅడుగునపెట్టేకొండరాయి మట్టిగోడ మొదలైనవి. A shore, ఒడ్డు. "రాజులూ నిలిచుట్టుంగలవప్రంబు." Sar. D. 112. **వప్ర క్రీడ** *vapra-krida.* n. Butting, as of an elephant or bull, &c. ఏనుగులు మొదలైనవి కొమ్ములతో ఏటవెడమలను పెళ్లగించేఆట.

వమధువు *vamadhuvu.* [Skt.] n. Water ejected from the elephant's trunk. ఏనుగు నోటినుండిపుచ్చు. Vomiting, వాంతి.

వమనము *vamanamu.* [Skt.] n. Vomiting, వాంతి. **వమనకాకి** *vamana-kaki.* n. A bird, the small green-billed Malcoua, *Rhopoliptis viridirostris.* (F. B. I.)

వమ్ము *vammu.* [Tel.] adj. Vain, fruitless. వ్యర్థము, పనికిరాకుండా. "వమ్ముజేయకు." M. N. i. 74. "వమ్ముపుచ్చుకొంటి వమ్మవారి చలన." HD. ii. 250. "సొమ్ములమ్మయ్యెనె." Kálahas. iv. 56. n. Ruin, wasting. నాశనము, పాడుచేయుట. **వమ్ముపోవు** *vammu-pōru.* v. n. To become useless, వ్యర్థమగు. To be wasted or lost, నష్టమగు. పాడైపోవు.

వమ్రి *vamri.* [Skt.] n. The white ant. చెదలు. A kind of black ant. చెట్టుమీదతిరిగే పెద్దనల్లచీమ.

వయసు or **వయస్సు** *vayasu.* [Skt.] n. Age, time of life, any period of life, ప్రాయము, శైశవము. Youth, యౌవనము. వయసుమచ్చినవాడు a full grown boy. వయఃకాలము youth, maturity. వయసుమచ్చినచిన్నది a grown girl. వయస్తంభము the art of prolonging youth by finding the philosopher's stone. "వాడ వయస్తంభవిద్యోద్ధతులు." I. vii. 370. **వయసుది** *vayasu-di.* n. A young woman. యౌవనవతి. **వయసుమాడు** *vayasu-vādu.* n. A young man. యౌవనవంతుడు. **వయస్థుడు** *vayas-thudu.* n. A man in the prime of life. పడుచువాడు. **వయస్య** *vayasya.* n. A female friend. సఖి, చెలి. **వయస్యుడు** *vayasyudu.* n. An equal, a friend. స్నేహితుడు, సఖుడు.

వయాళి or **వయ్యాళి** *vayāli.* [Skt. from వాహ్.] n. Galloping, speed, going at a rapid pace. పరుగు, పరుగున, విహారము. A car, a chariot. రథము. "మేయబోయినవోట ముడవెంద్రుకలుపట్టి ఆకతాయలు వ్యాళిదోళి నోలి." H. v. 47 When the procession called వరుడోత్సవము takes place at great temples there is a custom of advancing and receding alternately; this is called వయ్యాళి.

వయ్యము or **వాయము** *vayyamu.* [Tel.] adj. Vain, useless, నిష్ఫలము.

వర *vara.* [Tel.] n. A limit. మేర, పర్యంతము, ఇదివరలో before this time. ఆదివరలో before that time. [for ఒర.] Kind, sort. ఈ వరవంటాయి gold of this kind. A kind of grain, ధాన్యవిశేషము. **వర** (for ఒర) n. A scabbard, a sheath. ఖడ్గకోశము. వరదూయు to unsheath or draw out of the scabbard. పోయినది వర ఉండేది కత్తియనియెయు what we have lost is the mere sheath but what we have got is the very blade, i. e., he who is dead is nothing to his successor. **వరకట్టు** *vara-kattu.* v. n. To test gold by rubbing it on a touchstone. Also, to prepare land for cultivation. **వరగొడ్డము** *vara-goḍḍamu.* (వర+గొడ్డము.) n. A crooked word, వంకరమాట. **వరకు** or **వరకును** *vara-ku.* postp. Until, as far as, పర్యంతము. ఇదివరకు until this. ఆదివరకు so far, until that time. ఆవరకే పాతి పోయియుండిరి they had already fled. ఎంత వరకు to what extent? how far? ఆయన దివంబోయేవరకు up to the time of his death. నేను వచ్చేవరకు until I come. **వర** or **ఒర** *vara.* n. The large circular ring of pottery sunk in a small well, to prevent the earth from falling in. మూతికొప్పెర.

వరండము *varaṇḍamu.* [Skt.] n. A hayrick or bundle of hay. వడ్డివాము, వడ్డికట్ట. A pimple on the face. ముఖముమీది చెంబేము.

వరకము *varakamu.* [Tel.] n. The multiplier in Arithmetic. A rut cut by water. Imprisonment with hard labour. **వరకములు, వరగలు** or **వరిగెలు** *varakamulu.* n. The pulse termed Wild Kidney Beans, See వరకలు.

వరకు or **వరసు** *varaku.* [Tel.] n. An intricacy, difficulty. చిక్కు. సులభము. కిటుకుపుపదవము. A metal plate, రేకు. Gilding, పెలాము.

వరగచేప *varaga-chēpa.* [Tel.] n. A kind of fish. మత్స్యవిశేషము.

వరగలించు *varaga-lintsu.* v. n. To shine, or glitter. ప్రకాశించు.

వరగలు or **వరిగెలు** *varagalu.* [Tel.] n. A kind of grain called Wild Kidney Beans, *Panicum miliaceum.* ఆరుకలు.

వరట *varaṭa.* [Skt.] n. A goose. A female swan. ఆడుహంస. Vasu. ii. 84. **వరటు** [Tel.] n. A lump of dried cowdung. ఎండిన పేడచెక్క. **వరటు** *varaṭu.* v. n. To pine, to become lean or lank. కుమ్మించు, "ఇంకరాత్రి నెల్లమంచల్లార్చి మిక్కి లివరి టీనాడు

మహోపవాసములవలె." Kuchēlo. i. 38. వరటినాడు=కృశించినవాడు. "మినుకువరటున్న"= మిక్కిలి కృశించియున్న. ib. iii. 10.

వరడు *varaḍu.* [Tel. Tam. and Mal.] n. An old fox. ముదినక్క. A large kind of fox. పెద్దజాతినక్క. A fox, నక్క. "వరడులుతమ చేయవచ్చిరగుట బిట్టెగురు గాలియడరుట X డ్రిల్ వరచుX నాడుట." M. VIII. ii. 126. "క॥ గృహరాష్ట్రమన్ని హోతాత్రి, యతనంబునవరిచెవరిడులు." భార. సభా. ii.

వరణము *varaṇamu.* [Skt.] n. An outer building, enclosure, or wall. ప్రాకారము. R. i. 119.

వరత్ర *varatra.* [Skt.] n. A leathern thong or girth. టెంకనాడి. "మహిథోXముల పెనుపడి మహిరంబొగిసాహిసోనస్రల్ స్రవ్యబోరిపాఱి." P. i. 65.

వరద *varada.* [Tel.] n. The overflow of a river, a torrent or flood. An inundation. నదిలోనుంచి పైటికివచ్చిన ప్రొత్తనీరు, ప్రవాహము. **వరదగుడి** *varada-guḍi.* n. A halo round the sun or moon, సూర్యాదిపరివేషము. **వరద పాఱు** or **వరదలుపాఱు** *varada-paṛu.* v. n. To flow in a torrent or torrents.

వరదుడు See under వరము.

వరపు *varapu.* [Tel.] n. Drought, want of rain. అనావృష్టి, వానలేమి. "వరపునలతెకూన వాడినయట్లు." Abhi. D. 317.

వరము *varamu* [Skt.] n. A boon or blessing sought in prayer, a divine gift. దేవతాదుల వల్ల పడసిన అనుXహము. adj. Best, excellent, noble. శ్రేష్ఠమైన. వరరత్నము an excellent gem. సరోవరము a beautiful lake. **వరదుడు** *vara-ḍuḍu.* n. A benefactor, one who bestows a boon. వరమిచ్చువాడు, కోరికలు పండించువాడు. **వరవర్ణిని** *vara-varṇini.* n. An excellent woman, a woman in general. ఉత్తమస్త్రీ. ఆడుంది. **వరసతి** *vara-sati.* n. A fine or excellent woman. ఇండా పతివ్రతగానుండేది. Vēma. **వరాంగము** *var-aṅgamu.* n. The head, శిరస్సు. The organ of generation. **వరారోహ** *var-aróha.* n. An excellent woman, a lady. ఉత్తమస్త్రీ. **వరుడు** *varuḍu.* n. An excellent man. శ్రేష్ఠుడు. One who chooses or selects (a wife), వరించినవాడు. A husband, మగడు. A bridegroom, పెండ్లికొడుకు.

వరలు *varalu.* [Tel.] v. n. To shine or be splendid. ప్రకాశించు, కలుగు. To continue, to be, to behave. ప్రవర్తిల్లు. To spread, వ్యాపించు. "మెరుగులనన్నులమిరుమిట్లుగొనగ, నా లెదురత్నహర్మ్యమెలర్తిన." BD. iv. 2063.

వరవ *varava.* [Tel.] n. A channel of supply to an artificial lake or tank. చెరువుకు నీళ్ళిమ్మిట చేసినచిన కాలువ. **వరవచేప** *varava-chēpa.* n. A kind of fish. మస్యవిశేషము.

వరవడి, వరుపడి or **ఉరవడి** *varavaḍi.* [Tel.] n. The top line, a copy set to school boys learning to write. మేలబంతి.

వరవు or **వరవుడు** *varavu.* [Tel.] adj Slavish, servile. ఊడిగపు. n. A servant or slave. దాసి. సేవకుడు. **వరవుడము** *varavuḍamu.* n. Service, servitude. దాస్యము. "నీపులొల్లి కిట్టివాడు వైనరింపుమని వారినిశ్వాశ శాపమిచ్చిరి." M. XIII. i. 60.

వరస or **వరుస** *varasa.* [Tel.] n. A line or row, శ్రేణి. A series or order, పరంపర. A mode, way, క్రమము, విధము. Relationship, బంధుత్వక్రమము. Usage, వాడుక. A turn, relief, or time, ఇంత. ?-శవరసు once. Likeness, similitude, సామ్యము. A present, a donation, a gift solemnly presented by a procession of relations or friends. బంధువులుగాని మిత్రులుగాని వాద్యసహితముగా తీసికొనివచ్చే బహుమానము. "మీమునుంటిపెద్దలెతను వారియొవరుసదప్పనించిన." URK. iv. 273. ఆ పని యీవరుసమండగా when the business was in this state. లేవు అనివరుస it is

his turn to-morrow. నన్ను వాడు ప్రతుకనిచ్చే పనిపనపడదు there is no chance of his sparing me. వరుపతప్ప to commit incest. ఎప్పటం చెప్పేవరుసకే చెప్పినారు they talked as they have always done. వరుసజ్వరము remittent or recurring fever such as tertian or quartian. వరసగా or వరుసగా *varusa-gā.* adv. In a line, in order, regularly. క్రమేణా, క్రమముగా. ఆన్నదమ్ముల వరసగానున్నారు they are connected as brothers. వరుసమొగ్గరము *varusa-mogga-ramu.* n. A military evolution. పండ్ర వ్యూహము.

వరహా or వరా *varaha.* [From Skt. వరాహము.] n. The gold coin bearing the impression of a boar (వరాహము), and termed a pagoda, equal to 3½ rupees. కనకవరహా a coin equal to four rupees. కంఠీరవరాయనవరహాలు Kanterai pagodas, 105 of which are equal to rupees 305-7-4. The weight called వరహాయెత్తు is equal to 52·56 grains avoirdupois. తొమ్మిదిచిన్నముల్లయెత్తు బంగారపుయుక్తి.

వరాటకము or వరాటిక *varāṭakamu.* [Skt.] n. The small shell called a cowri which is used as a coin. కవ్వ. The seed vessel of the lotus, తామరదుద్దు.

వరాశి or వరాసి *varāsi.* [Skt.] n. A coarse cloth. మతకబట్ట.

వరాహము *varāhamu.* [Skt.] n. A boar or hog. ఆడవిపంది. వరాహావతారము the third incarnation of Vishnu in the shape of a boar. వరాహకూర్చము (or, vulgarly వరాకచ్చె) *varāha-kūrchamu.* n. A brush made of hog's bristles.

వరి *vari.* [from Skt. వ్రీహి.] n. Rice in the husk, usually called paddy. వల్లం. వరిచేను or వరిమాగాణి a rice field. ఎర్రవన్నవరి a small kind of rice with a red husk. తెల్లవన్నవరి a small kind of rice with a white husk. చవుకవరి the crop that rises from grains of paddy that have fallen accidentally. వరిగడ్డి *vari-gaḍḍi.* n. Rice straw. వాల్చినాము. వరిగింజలు *vari-giṇḍalu.* n. Rice in the husk. వరిపొట్ట *vari-poṭṭa.* n. The unopened ear of rice. కలమనర్భము. వరిబీజము *vari-bījamu.* n. Swelled testicle, orchitis, hydrocele, or hernia. ఒకపక్కవాచిన వృషణము, బుడ్డ. వరిముల్లు *vari-mullu.* n. The awn or beard of rice in the husk. ధాన్యసూకము.

వరించు or వరియించు *varinṭsu.* [Skt.] v. a. To desire, wish for, covet. To choose for (one's) husband. పొందు, కోరు, వలచు. "అరిదిపుష్పగంధబూనవతిని నరియింపుమొల్లక బ్రహ్మ నిర్మితము నివెలంకియయ్యో స్త్రీమంచిపేరె." M. IX. ii. 274. "ఇది నాతలోన్లి వరియించు బుద్ధి భార్య." ib. I. i. 186.

వరిగెలు Same as వరిసెలు. (q. v.)

వరిష్ఠము or వరీయము *varishṭhamu.* [Skt.] adj. Very excellent, supreme, best, most preferable. మిక్కిలిశ్రేష్ఠమైన. వరిష్ఠుడు or వరీయుడు *varishṭhudu.* n. A chief, a noble man. మిక్కిలి గొప్పవాడు. అతిశ్రేష్ఠుడు.

వరుగు *varugu.* [Tel.] n. Vegetables, fruit or fish preserved by drying. ఎండబెట్టినకాయలుమొదలైనవి. A kind of Vulture, గృధ్రవిశేషము. ఎండనవంకాయ dried brinjals. మామిడి వరుగు sun-dried mangoes. వరుగుచేప *varugu-chēpa.* n. Dried fish. ఉప్పుచేప. వరుగైన *varugaina.* adj. Dried, dry. ఎండకుమ్మించిన.

వరుజో *varuḍzu.* [Tel.] n. A ridge to retain water in corn fields, నీళ్లకుకట్టేగట్టు. నిదా. "కట్ట వరుజోబడిరొంపిగొన్నిక." A. iv. 163.

వరుడు See under వరము.

వరుణుడు *varuṇuḍu.* [Skt. cf. Gk. Ouranos.] n. Varuna, the Hindu Neptune, who is the god of the waters and regent of the west. ఒకదిక్పాలుడు, పడమటిదేవుడు. వరుణుడు

వరు a prayer offered to Varuna for rain in time of drought. **వరుణము** *varunamu.* n. Water, జలము.

వరువట్టులు or **వరుపట్టు** *varu-vattulu.* [Tel. వట్టులు+పట్టులు.] n. Quite empty or dry (things.) మిక్కిలివట్టులు. **వరువట్టుగొను** or **వరువట్టువట్టు** *varu-vattu-gonu.* v. n. To dry up entirely, బొత్తిగా ఎండిపోవు. MI. V. ii. 94.

వరువాయి *varuvayi.* [Tel.] n. The dawn, morning, ప్రాతఃకాలము. **వరువాత** (in the locative case.) In the morning, ప్రాతఃకాలమందు.

వరూస See వరుస.

వరూథము *varuthamu.* [Skt.] n. Armour, a piece of armour, a coat of mail. కవచము. A sort of wooden fender or ledge round a carriage, as a defence from collision. రథమును సంరక్షించే వ్యాక్షచర్మాదికము. A piece of leather inserted in the bush of a carriage wheel to prevent the axle from being worn out, a washer, ఇరుసరంధ్రము లందు చొప్పించేచెమ్ములు.

వరూథిని *varuthini.* [Skt.] n. An army, సేన. Also, the name of a mountain nymph, ఒక దేవతాస్త్రీయొక్కపేరు.

వరేణ్యము *varenyamu.* [Skt.] adj. Chief, noble, principal, pre-eminent. శ్రేష్ఠమైన, ముఖ్యమైన. **వరేణ్యుడు** *varenyudu.* n. A chief, or pre-eminent man, శ్రేష్ఠుడు, ముఖ్యుడు.

వర్గము *vargamu.* [Skt.] n. A class or tribe, a group or set of things, the whole group or body of a number of similar things. సజాతీయసమూహము. A chapter, అధ్యాయము. భూవర్గము the chapter regarding the earth. కవర్గము the class of guttural letters. త్రివర్గము a class of three (objects, as love, duty, and wealth.) ఆప్తవర్గము a body of friends, a band of allies. తమపోష్యవర్గములో నున్నానుగుక as I am one among the number of your dependants. ఆఱుషడ్వర్గము the six classes of foes to good, i. e., the six passions. కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములు. desire, wrath, covetousness, lust, arroganec, and envy. కట్టువర్గము a dress, or suit of clothes. **వర్గావర్గి** *varga-vargi.* [Mahr.] n. Exchange, transfer, income, resources. వచ్చుబడి. **వర్గావర్గిచేయు** *varga-vargi-chāyu.* v. a. To change, or exchange. మార్చు. **వర్గు** or **వర్గువు** *varga.* n. A square number (in arithmetic), సమసంఖ్య. In accounts, it means a ledger. ఆసామివారిగా వ్రాసినలెక్క—సేనానుపగా వ్రాసినలెక్క. Change of appointment, ఉద్యోగనిలుపుమార్పిడము. **వర్గించు** *varginchu.* v. a. To classify, class, post, arrange. తెరచితిగా ఏర్పఱచు, నిర్ణయించు

వర్చస్సు *varchassu.* [Skt.] n. Form, figure, shape, రూపము. Light, lustre. కాంతి, జ్వాల, తేజము.

వర్జించు *varjinchu.* [Skt.] v. a. To relinquish, give up, abandon. విడిచిపెట్టు, "నిద్రయుమాన్పించి యిడుసులార్తు." M. XIII. ii. 304. **వర్జనము** *varjanamu.* n. Quitting, abandonment, shunning, avoiding, విసర్జనము, మానుకొనడము. **వర్జనుడు** *varjanudu.* n. One who quits, avoids or abandons. విడిచిపెట్టువాడు, మానుకొనువాడు. "అమాయాపాప్తనుడై తగ విప్రకోటిసంభావింపక." M. XII. ii. 411. **వర్జితము** *varjitamu.* adj. Abandoned, avoided, excepted, excluded. విడిచిపెట్టబడిన, తీసివేయబడిన, త్యజింపబడిన. **వర్జితుడు** *varjitudu.* n. One who is shunned, cut off, abandoned, త్యజింపబడినవాడు. **వర్జ్యము** or **వర్జనీయము** *varjyamu.* adj. That which should be abandoned, avoided, shunned, renounced, given up. విడిచిపెట్టబడిన, త్యజింపబడిన. **వర్జ్యము** n. An evil hour, an unlucky period

of the day. త్యాజ్యము, విడువబడిన దోషయుక్తమైనవస్తువులను.

వర్ణము *varṇamu.* [Skt.] n. Colour, hue, tint. రంగు. A tribe, class, caste, order. కులము, జాతి. A letter of the alphabet. అక్షరము. వర్ణవిభేదన discrimination of caste. వర్ణక్రమము the order of the letters, spelling. వర్ణాచారములు the rules of caste. వర్ణానుసారముగా conformably to the caste rules. **వర్ణకము** *varṇa-kamu.* n. Sandal paste, చందనము, గంధము. Perfume, ointment. Paint, pigment, as indigo, orpiment, &c. లేపనము, నీల్యాదిలేపనద్రవ్యము. A case ending in Telugu grammar. ప్రత్యయము. **వర్ణన** or **వర్ణనము** *varṇana.* n. Description. A characteristic, feature, Praise, panegyric. స్తోత్రము. వర్ణనాంశము a descriptive passage, a thing that is the subject of description. **వర్ణనీయము** *varṇanīyamu.* adj. Fit to be described, delineated, or praised. స్తోత్రముచేయదగిన. నిర్వర్ణనీయము indescribable. **వర్ణమాల** *varṇamāla.* n. The alphabet. అక్షరసమూహము. **వర్ణి** *varṇi.* n. An unmarried Brahmin boy. A bachelor, బ్రహ్మచారి, బ్రహ్మచారి. A painter, చిత్రపువ్రాయువాడు. **వర్ణింపు** *varṇimpu.* v. a. To praise, describe, depict. స్తోత్రముచేయు, వినుతించు. **వర్ణితము** *varṇitamu.* adj. Described, praised, స్తోత్రముచేయబడిన.

వర్తకము *vartakamu.* [Skt.] n. Trade, traffic, commerce. వ్యాపారము, వ్యాపారము. A sort of quail, *Perdix olivacea.* పిలిచెట్టి, మానవుల్లంకిపిట్ట. **వర్తకుడు** *vartakuḍu.* n. A merchant, or trader. వ్యాపారముచేయువాడు.

వర్తనము *vartanamu.* [Skt.] n. Conduct, behaviour, నడవడి. Staying, abiding. ఉనికి, స్థితి. Profession, occupation, livelihood. వృత్తి, వ్యాపారము, జీవనోపాయము. An act, పని, కృత్యము. "అనఘామణినవ్వి నా వర్తనము నీవచెవిప్పిపిలింక నేకెప్పవలెను. KP. iv. 2. "భూనభంబులవర్తనంబులునీకు నేటుపడనివిధంబుగా వున." M. XII. i. 20. "స్వకార్యవ్యవస్థవర్తనపరుల పింపు." T. ii. 161. **వర్తన** *vartana.* [from వర్తనము.] n. A fee. **వర్తనుడు** *vartanuḍu.* n. (In composition) One who practises, or behaves, వ్యాపారముగలవాడు. పాపవర్తనుడు an evil doer. సద్వర్తనుడు a well doer, one who acts properly. "నా వరుంగనీయీపాపవర్తనుండు." Kaluvai. § 134. ఆజ్ఞావర్తనుండై obediently, in obedience or conformity to the command. **వర్తమానము** *vartamānamu.* n. Situation, condition, circumstance. స్థితి, సంగతి. News, intelligence. సమాచారము, వృత్తాంతము. The present time. The present tense, in Grammar. వర్తమానము, జరుగుచున్న కాలము. "ఆవాగితివర్తమానంబులు నుచితాసనచితి భూవార స్వంబులం దెలుపుమనిన." H. i. 51. **వర్తమానము** adj. Being, existing, living, being present. స్థితిగల. విద్యమానమైన. సర్వవ్యాపకమైన omnipresent. Anand. i. 11. **వర్తి** *varti.* n. One who is, behaves or acts, వర్తించువాడు. Sandal, perfume. గాత్రానులేపని, పరిమళద్రవ్యములుకూర్చిన గంధపుబిళ్ళ. The foil placed under a precious stone of the same colour to increase its lustre. మణిరంజకద్రవ్యము. The wick of a lamp, దీపపువత్తి. **వర్తింపు, వర్తిలు** or **వర్తిల్లు** *vartintu.* v. n. To be, remain, abide; to act, behave. ఉండు, నిలుచు, ప్రవర్తించు. "ఎయ్యెడనివాసంబెందున్నంతం." URK. ii. 262. ఈపదము మూడు లింగములయందును వర్తించును this word is used in all genders, i. e., it is of the common gender. **వర్తిష్ణువు** *vartishṇuvu.* adj. Staying, abiding, being stationary, or fixed. ఉండేవాడు, నిలుకడగానుండువాడు, వర్తించువాడు.

వర్తులము *vartulamu.* [Skt.] adj. Round, circular, globular, spherical. గుండ్రని, వట్టులైన, బట్టలైన. "నన్నులొత్తిరిమి." ఏము. v.

వర్త్మము *vartmamu.* [Skt.] n. A road, path, way, course. మార్గము, త్రోవ.

వర్ది *vardi.* [H.] n. Report, news; an order, warrant. **వెళ్ళువర్ది** a warrant of attachment.

వర్ధకి *vardhaki.* [Skt.] n. A carpenter. వడ్రంగి వాడు.

వర్ధిలు. వర్ధిల్లు or **ప్రవర్ధిల్లు** *vardhilu.* [Skt.] v. n. To grow, increase, improve, flourish, thrive, prosper. వృద్ధిపొందు, పెరుగు. "పృథ్వీవిహారంబులన్నిదినంబులున్నా నీవు." Dab. 240. **వర్ధింపు** *vardhintsu.* v. t. To cause to thrive, to nourish. వృద్ధిచేయు, పెంచు. **వర్ధిష్ణువు** *vardhishnuvu.* adj. Prosperous, flourishing. వృద్ధిపొందుచున్న. "స్వస్వప్రభావోదయవర్ధిష్ణుగతీరుడా." Swa. i. 32. **వర్ధిష్ణుడు** or **వర్ధిష్ణువు** *vardhishnudu.* n. One who prospers or flourishes. వృద్ధిపొందువాడు. **వర్ధమాన** *vardhmanu.* adj. Increasing, growing, thriving. పెరిగే, అభివృద్ధిఅయ్యే. "వర్ధనంబును వర్ధనం stripes breed virtue. n. Increase, growth, improvement. పెరుగుట, అభివృద్ధి. **వంటివర్ధనము** a shrub called *Nerium coronarium*, వంటివర్ధనము. గుండువర్ధనము a species of this flower. "గుండువర్ధనములుతోండ గోసులును." L. iii. 33. **వర్ధమానకము** *vardha-manaku.* adj. Increasing, growing, thriving. అభివృద్ధిఅగుచున్న, పెరిగే. **వర్ధమానకము** *vardha-manakamu.* n. A lid. మూతుడు. **వర్ధితము** *vardhitamu.* adj. Increased, grown, thriven. వృద్ధిపొందింప బడిన.

వర్మము or **వర్మువు** *varmamu.* [Skt.] n. Mail, armour. కవచము. Jaimini ii. 50. **వర్మితము** *varmitamu.* adj. Armed, accoutred. కవచాలంకృతమైన.

వర్యము *varyamu.* [Skt.] adj. Chief, principal. ముఖ్యమైన, శ్రేష్ఠమైన. **వర్యుడు** *varyudu.* n. A chief, leader. ముఖ్యుడు, శ్రేష్ఠుడు. మునివర్యుడు a noble sage. కుమారవర్యుడు the noblest of sons. **వర్య** *varya.* n. One who chooses her own husband, తనంతట మగని వరించునట్టి ఆడుది. A noble or distinguished woman, ముఖ్యురాలు.

వర్ర or **ఱ్ఱ** *varra.* [Tel.] n. A pungent taste. కారము. **వర్రమీను** *varra-minu.* n. A kind of fish, మత్స్యభేదము.

వర్రు *varru.* [Tel.] n. A heap or quantity. రాశి. A flood, inundation. వరద, ప్రవాహము. "వెత్తురు వర్రులవారజంపుదురు." M. XIII. v. 63. adj. Much. విస్తారమైన. **వర్రొడ్డు** *varr-oddu.* (వర్రు+ఒడ్డు.) v. n. To flow in a stream, ప్రవహించు. **వర్రె, వర్రియ** or **ఱ్ఱె** *varre.* n. A crack. బీటె. A rick of corn, దిబ్బడుప్ప. A rick of straw, చొప్పవర్రె.

వర్షము *varshamu.* [Skt.] n. Rain, a shower, వాన. A year, సంవత్సరము. The state of being a eunuch, పేడితనము. **వర్షమువెలిసినది** the rain has ceased. **వర్షాభావము** want of rain. **వర్షకాలము** or **వర్షాకాలము** *varsha-kalamu.* n. The rains or rainy season. వానకాలము. **వర్షణము** *varshanamu.* n. Raining, వానకురియడము. Sprinkling, నీళ్లు చిలకరించడము. **వర్షధరుడు** or **వర్షవరుడు** *varsha-dharudu.* n. A eunuch. ఖోజ్జావాడు. **వర్షాభువు** *varsha-bhuvu.* n. Lit. That which is born in the rainy season, i. e., a frog, కప్ప. A. iv. 113. **వర్షాశనము** *varsh-asanamu.* n. An annuity, or yearly maintenance. సంవత్సరమువరకొకపాటి జీవనార్థముగానిచ్చునొప్పము. **వర్షింపు** *varshintsu.* v. n. To rain. వానకురియు. "నెత్తురు వర్షింప while it rained blood. Jaimini. vii. 47. **వర్షీయసి** *varshiyasi.* n. A very aged woman. ఏండ్లుండెల్లినది, ముసలిది. "ప్రత్యక్షజ్ఞుఁ వృద్ధవర్షీయసీపలితపాండుగకేశబంధమునన్."

వర్షీయుడు *varshiyudu.* n. A very old man. **వర్షోపలము** *varsh-ópalamu.* n. A hail-stone, వడగళ్ళు.

వర్ష్మము *varshmamu.* [Skt.] n. The body. శరీరము.

వల *vala.* n. A net. బాలము. "వలయెత్తపీటిలో" వేయంగ." BD iv. 1818. "వీనులజిక్కి నిన్నిశలించు." L. iv. 241. (For వలపు.) Love, కామము. **వలకాక** *cala-kaka.* n. Amorous desire, మన్మథతాపము. (శ్లేత్రియ). **వలకాడు** *vala-kádu.* n. A lover. కాముకుడు. ఏసు. iv. **వలకారి** *vala-kari.* n. One who causes another to fall in love. వలపించువాడు; లేక వలపించువది. **వలకారితనము** *vala-kari-tanamu.* n. Prettiness, gracefulness. శృంగారభావము. "అలవోక గానిచ్చి యప్పటికి సమేలంపు మాటలమీదుగా, వలనూని తర్వాతొలకరికేతులోడి వలకారితనమునన్ని చెట్టు, ఆన్యాయదేశంబులాడి నాచ్చెలులచే ప్రియమార నేమనిచెట్టింపు." Vish. vi. 19. **వలకారి రగలు** *vala-kari-ragalu.* n. Airs, graces, pretty ways or gestures. వన్నెలాడిచమ్కులు. **వలకూర, వలతూరు, వలతూరుము** or **వలదేరు** *vala-dora.* n. A name of Manmatha, the Hindu Cupid. మన్మథుడు. **వలపంత** or **వల్వంత** *vala-panta.* n. Amorous desire, మన్మథవ్యథ. Emotion, passion, grief, affliction, misery, మనోవ్యథ, దుఃఖము, పరితాపము. "ఆత్మవేద్యభూతాని యనుటనొంక, ముద్దియల కైనవలపంతమచ్చలను, వాటపాటలనతుల నొంతడమగాని. నోరులేనిజంతువులకు నొప్పిఘనము." A. v. 45. టీ॥ వలపంతి, పరితాపము, "శోకవిమున్న మానసాంభోరుహాలైపథంబునొని పోయెదరివ్వలవంక మీకు నేకారణ జాతమయ్యె." Védanta Rasayanam iv. 129.

వల *vala.* [Tel. for వలను.] adj. Right, కుడి. వలచేయి or వలకేలు the right hand. "అరుగుపావలచేతనడుతూలికయం." DR. Aran. 268. "వలక్ష్మల క్రిందజేర్చుగాని." P. i. 256.

వలకట్టు *vala-kattu.* (వలను+కట్టు.) v. a. To make a thing convenient, అనుకూలపరుచు. **వలకడ** *valakada.* (వలను+కడ.) n. The South side. దిక్షిణపుదిక్కు. **వలగొను** (వలను+కొను). **వలతొట్టు** (వలను+కొట్టు) or **వలతిరుగు** *vala-gonu.* v. n. To walk round, circumambulate, ప్రదక్షిణముచేయు, చుట్టుకొను. "సదాన్యమహీరుహసార్వభౌమునిఁ వలగొనిమ్రొక్కి." Parij. v. 88. **వలతొట్టు** *vala-tsuttu.* n. The act of walking round anything. వలగొనుట.

వలంతి See వలతి.

వలకు or **వలకువు** *valuku.* Same as వలను, (q. v.)

వలగ్నము *va-lagnamu.* [Skt.] n. The middle part of the body, దేహమధ్యొక్క మధ్యము. The waist, నడుము. KP. v. 67.

వలచు or **వల్చు** *valatsu.* [Tel.] v. n. To smell or emit perfume. వాసనకొట్టు. "గమగమనలచు నొక్కపుజవాది." Swa. ii. 59. "శ్వాసపదంబులపదుగూర్చ స్రవించలి, వరుస దరుచను మరుత్రోవనరిగియేమిటి." A. vi. 18. టీ॥ వలచు, కంపుకొట్టుచుండే. v. a. To love, wish, long for, కాంక్షించే. మోహించు, కోరు, అశించు, ఆపేక్షించు. "నాకింతలాలియన్నది యహహాహాహినగవలతు." P. iii. 308. **వలపు** or **వల్పు** *valupu.* n. Love, affection, fondness, మోహము, కామము. A desire. కోరిక. Smell, fragrance, పరిమళము. "భూనికటాటవీ వలపుల్ Xలక్రప్రక్కన్నభూమి." R iii. 98. వలపుల్ X.., వాసనలX కోరికలుఁబోలె "కపటు కోపస్నేహమదిరి ప్రవ్యులతాపినులసైనిమ్మజవ్వాది వలపువాసన." T. iii. 131 టీ॥ వలపు, వాసన. **వలపింపు** *valapintsu* v. a. To inveigle, tempt, enamour or cause to love. మోహింపజేయు. **వలపింపుట** *valapintsuta.* n. Enamouring, tempting. మోహింపజేయుడము. "వయ్యారమున్ వింతలుఁగొలిపిరింతిఁ వలపించుటొ చెప్పరితిఁ." H. i. 293. **వలపు**

కాడు *valapu-kadu.* n. A lover, an amorous person. కాముకుడు. కాము కుడు. **వలపుకత్తె** or **వలపుకత్తియ** *valapu-katte.* n. An amorous woman, కాముకు రాలు. కాముకి. **వలపుటీలు** Same as పోక ముడి. (q. v.) **వలపుమోపరి** *valapu-mópari.* n. Lit: The bearer of scents, i. e., the air, వాయువు. గంధవహుడు. **వలపుల రేడు** or **వలపురాయడు** *valapula-rédu.* n. The god of love. మన్మథుడు. **వలమి** or **వల్వని** *valarani.* adj. Not wanted, useless. అక్కరలేని, అరమూలి. adv. Much, very. ఆతి. అమితమైన. "చేయనలవని కార్యం బుసేయుకతన." Padma iii. 61. చేయనలవని కార్యము what one ought not to do, చేయ రానిపని. "వలవనితీవి వవ్వ." P. ii. 135. వలవనితీవి, అరగా పనికిమాలి. రాజనము.

వలత్ *valat.* [Skt.] adj. Shaking, moving. చలించే, కదిలే. "వలదుదియూరూ ద్యుతులు." T. ii. 66.

వలతి or **వలంతి** *valati.* [Tel.] n. A genius, a skilful person. చేవ్రాఁ. A woman, ఆడుది. A place, కోరు. "నీవవివికరుని నాడబడి, నీ వెదు కొనివచ్చి వుడ నందింతుమన్నిం జెల్లకీతనిమాట్లాం గావలతులు గారెమని జనిజ్జనులధిపా." M. XIII. i. 79. "కాముకృతిజెప్పవలతులమ్ము ద్రిముఖులు." A. i. 13. adj. Obtained, got, పొందబడిన, ఆధీనమైన. Handsome, elegant, అందమైన. Agreeable. హితమైన, అనుకూలమైన. "ముకరంపు మధుపాల మత్తరోలంబనికరాకరంబైన నీరజాకరము. వలతిరైయుయాసరోవరసమీపమును నెలసి యొప్పుతో నాకతపోనాము." DRU. 1104. **వలతితనము** *valati-tanamu.* n. Cleverness, skilfulness. చేవ్రాఁ, నట్టిదనము. "వలతి తనంబెలయగనాచెలి కానిమత్తరాయు చెప్పుమ." Rasika. v. 132.

వల్లదు *valadu.* [Tel.] adj. Big, great, స్థూలమైన, గొప్పదైన, అధికమైన. n. Greatness, అధికత్వము, గొప్పతనము.

వలదు or **వద్దు** *valadu.* [Tel. negative aorist of the verb వలయు.] v. Ought not, must not, do not. అట్లు ఉండవలదా or ఉండ వద్దా should it not be so, ought it not to be so? నాకు వలదు or నాకు వద్దు I do not want it. అట్లు వద్దండి I pray you not to do so. అట్లు చెప్పవలదు do not say so. నేను రావలదా am I not to come? ఈ కూళలు ఇయ్యవలదా is not this money to be paid? నాతో చెప్ప వలదా should you not tell me? నిమ్ము వలదన (i. e., వద్దని చెప్పడమునకు) నీకు న్యాయముకాదు it is not right that you should forbid me? "వలదుమీరులీనిట వాగ్వాదమెందుకు" it is not right for you to begin a quarrel.

వలవ See under వలమ.

వలనము *valanamu.* [Skt.] n. Moving, turning. కదలించడము, తిప్పడము, కంటేపాము తిరుగుట. "వలనాజవనాచాంచల వలనాపవనంబు వలనాశిక్షా ధిగిదోప్రసంగి." Vasu. i. 41.

వలసు *valasu.* [Tel.] n. A side, direction. వైపు, దిక్కు. పొత్తు. A method, manner, విధము, రీతి. Grace, excellence, ఒప్పిదము. Art, skill, a stratagem. ఉపాయము. చేవ్రాఁ. A sign or omen. శకునం. "భూలుదురాజతో బలికెనిట్లను మి, వలనుజూచితిమయ్యవసు శ్రీరాజ, శకునాలు గానిసమయంబుగాను, మనుడు మునివినిన మను శకుంనిరోధ." Pal. 133. Purity, సుచిత్వము. Convenience, practicability, possibility. అనుకూల్యము. "నియమమహోరమ శిక్షయుంగరగె, వలవల్వాసనవెన్నెచిత్రములు. దలలుగవల్చెనైపన్యతింబొందిలి." HD. i. 877. adj. Pertaining to the right hand side, కుడి, దక్షిణము. Proper, యుక్తము. **వలసగ** *valasu-ga.* adv. Artfully, skilfully, gracefully, agreeably, ఉపాయముగా, ఒప్పిదముగా. "వకటిక్రిందనొకటి నొనలబ్బముబెట్టి వలసన గుణియింపనరుదెరుగు." Vema. 1242. **వల నైన** *valan-aina.* adj. Agreeable, ఇంపైన. "కపటుమోసన్నీట వడిపిపువ్వలతాపి. వల్లనై కన్యజవ్వాదిపలపుమెరపి." T. iii. 131. టీ॥ వల

ైపు, ఒద్దుగాఁబండెడి. **వలన** or **వలనన్** *valana.* A postposition used as a case ending in the 5th case. By, by means of, with, from, వల్ల. "నీవలనంబరమప్రీతుండనైతి." M. I. i. 175.

వలపల *valapala.* [Tel. వలప+పల.] n. The right side. కుడిపక్క, దక్షిణపార్శ్వము. **వలపలగిలక** *valapala-gilaka.* n. The letter ర (r), which is always written on the right side of the syllable before which it is pronounced, as చేయుఁ to join, మాఁయుఁ to change **వలపలించు** *valapalintsu.* v. a. To surround, go round, వలగొన, వలచుట్టు. **వలపట** or **వలపల** *valapata.* adv. On the right side. కుడిపక్కన. "నీవలపటకేఁగు, నీపుదాపటన." BD. iv. 817. **వలపటి** or **వలపరి** *valapati.* adj. Of the right side, or dexter. కుడి.

వలపు See under వలచు.

వలభి *valabhi.* [Skt.] n. The wooden frame of a thatched roof. గోపానసి, ఆవరణ ఇంటి మోఁచుకఱ్ఱ. A temporary building on the roof of a house. చండ్రశాల, ప్రాసాదముపైనియ్యిల్లు. "ప్రజయుంతొహార్యనిల్భివీడంబుల." Pari. iv. 49.

వలమానము *vala-mānama.* [Skt.] adj. Moving. కదలువట్టి. చలించుచున్న. "వసుధా వలమానవమూలకులసోలి." T. v. 142.

వలము *valama.* [Tel.] n. Abundance, విస్తారము. Stoutness, bigness, స్థూలత్వము, లావు. adj. Stout, స్థూలము.

వలమురి *vala-muri.* [Tel. వలము+మురి] n. Lit: That which has its volutes formed from right to left. The conch of Vishnu, విష్ణుశంఖము. వలమురితొలుపు an epithet of Vishnu. విష్ణువు. "వలమురిపైవంటు వలధి వంశము నంక మళయుపైకస్తురికప్పమెరయ." S. iii. 407.

వలయము *valayamu.* [Skt.] n. A bracelet, an armlet, any thing round. కడియము, మురుగు, చక్రము, ఊంగరము, మండలము, గుండ్రనిది. A boundary, an enclosure. పొలిమేర, ఆవరణము. వలయవామనమూర్తి an image of Vāmana placed as a boundary mark. వలయశాసనము an inscription placed on a boundary. **వలయితము** *valayitamu.* adj. Surrounded, encompassed. చుట్టుకొనబడినది.

వలయు *valayu.* [Tel.] v. n. To be liked, desired or wanted. ఇష్టమగు, విహితమగు. To be needful, or necessary, ఆవశ్యకమగు. To be proper, తగ్గుమగు. To be surrounded, వలయితమగు. "మ్రొనమువలయంబొనఁగ." పంచ. వా. ii. "స్వబుద్ధిరాజ్ఞకు వీళ్ళింపవలయు" (P. i. 391) the use of his own judgment is much needed in a king. "కయ్యమునకు సెయ్యమునకు వియ్యమునకు సమత వలయు." (ib. ii. 47) in combat, in intermarriage, and in friendship equality is wanted; or, there should be a similarity. "లాభములోనవలయు." (ib. iv. 431) you should look to the chances of gain or loss, of success or failure. **వలె, వలెను, వలసినది** or **వలయుఁ** are added as auxiliaries, to the Root in the Infinitive of any verb; to give the idea of obligation or necessity; నేను ఇంటికి పోవలెను I must go home. నీవు ఇక్కడికి రావలెను you must come here, you should come here, I hope you will come here. తమదయ రావలెను మా దరిద్రము తీరవలెను I hope your favour will come and that my poverty will be removed. ఆయన రేపో ఎల్లుండో రావలెను he must be here tomorrow or the next day, i. e., we expect him here tomorrow or the next day. వాడు మానిచెల్లెమ్ముడుగా ఉండవలెను I suppose he must be her brother. మాకు ఆ పుస్తకము కావలెను I want that book. వాణ్ణి చంపియుండవలెను they must have killed him. నీకు ఆట్లుకావలెను this serves

you right. నీవు పంచేపించవలసినదిలేదు you need not doubt it, there is no occasion to doubt it. వాణ్ణి పిలువవలెనని ఆక్కడికి వెళ్లితిని I went there to call him. ఈ పని చేయవలెనని పోవుచుండగా as I was going there to do this. ఆగడమాడవలెనని వచ్చితివా did you come on purpose (or wanting) to quarrel? వలసి (the past p. of వలయు.) ఇవ్వవలసి యిచ్చితిని I paid it, because I had to. "నిశాచరుడుద్యోగంబుచూచుకొనవలసి." Swa. iv. 163. ఆట్లు చేయవలసివచ్చును it will become necessary to do so. వలసిన (past part. of వలయు) is used as an affix (similar to the Latin-*ibilis* or-*endus*). చెల్లింపవలసిన సొమ్ము money due, the sum payable. "వలసినసంపదలొసగవా." T. ii. 34. టీ॥ వలసిన, కావలసినటువంటి. వలసె or వలసెను (the past tense of వలయు) it became necessary, or requisite. వానితో చెప్పవలసె I was obliged to tell him. "వినిపింపరానికార్యము వినిపింపవలసి." Swa. iv. 176. The negative aorist of this, వలసదు. వలదు, see under వలదు.

వలవల or **విలవిల** *valavala*. [Tel.] adv. Bitterly, much greatly, జేజేలమని, శోలశోలమని. "తెలికు నిద్దంపుటద్దపు మొగుకొకెడు చ్చెవలనల కిన్నీరువిడువకమ్మ." Anirudh. ii. 104. వలవలయేడ్చు to weep bitterly. Fluttering-ly, as a bird does when it alights on the ground.

వలవలన *valavalana*. [Tel.] adj. Loosened. వదలిన. "వలవలనైన దంతములు."

వలస *valasa*. [Tel.] n. Emigration, fleeing, flight from home for fear of the king or a hostile army, expatriation. స్వదేశములో నుండజమునకు ఱుచ్చ్రనుమించి పర దేశమునకు లేచిపోవడము. వలసతీయు or వలస పోవు to fly from home for fear of an enemy. అన్నపువలసపోవు to emigrate in search of food. **వలసపిట్ట** *valasa-pitta*. n. The golden plover.

వలాహకము *valāhakamu*. [Skt.] n. A cloud. మేఘము.

వలి *vali*. [Skt.] n. A fold, ముడుత. See వలిముఖము. [Tel.] n. Cold, coldness, చేలి. Shivering through cold, కంపము. "పవన శైత్యంబులు వలియుచునదగు." ABA. iii. 92. "వానకుసెండకు వలికాదున్నకు." Pittivr. 83. line 8. adj. Cold, chill. చేల్లని. "మదిరాక్షీ వలిగాద్దుబాదమనెత్తావిచే బాలయుమన్నట్లుగాని బాలయనెరము." R. v. 175. **వలిగొను** *valigonu*. v. n. To be chill, to feel very cold, to shiver, చేలిపెట్టు. "కలువరమునెరింగిక్కన్నుల దూరచివలి గొన్న మెయి తిలనరులగానమిని, నిడుగడ నడకుచుక్కదుర్భయంబడుచు." Sur. D. 475. **వలితిప్ప** *vali-tippa*. n. A phrase for the Himalaya mountains. హిమవత్పర్వతము. **వలిపని** *vali-pani*. n. The act of cooling anything, శైత్యోపచారము. Sīla. iii. **వలిపిరి** *vali-piri*. n. Cold, చేలి. A chill, shivering, వడకు. **వలిపిరిగొట్టు** *valipiri-gottu*. n. One who shivers from cold. వడకువాడు. **వలిమల, వలిగట్టు. వలిగుబ్బలి** or **వలిగొండ** *vali-mala*. n. A snow-clad mountain, హిమపర్వతము. The Himalayas. **వలిమిడి** *vali-midi*. n. A kind of foot-rot from which cattle suffer, పశువులకు కాలిమడమల యందు కలిగే రోగవిశేషము. **వలిమొలక** or **వలిమొల్క** *vali-molaka*. n. The son of the Wind god, వాయుపుత్రుడు. An epithet of Bhima, భీమసేనుడు. **వలివెలుగు** or **వలివెళ్ళు** *vali-velugu*. n. The Moon చంద్రుడు.

వలికి or **వల్కి** *valiki*. [Tel.] n. A kind of bird, also called నారపిట్ట or చెన్నరు.

వలిచేలు *valicelu*. [Tel.] n. plu. Hoof lathe. కొండెలు.

వలితము *valitamu*. [Skt.] adj. Surrounded. చుట్టబడిన. Shaken, వణుకుచుండిన.

వలిదము *validamu.* [Tel.] n. A sort of cloth. వస్త్ర విశేషము. "వలిదంబుపరికిన్ని తెలుపు నిజాంబరంబుఁబొ, మదయారాగంబు, దేవాంబరంబు." BD. iii. 119.

వలిపము, వలిపెము or **వల్పము** *valipamu.* [Tel.] n. A fine sort of muslin. సన్నవెల్లా, సన్న నివెల్లవస్త్రము. A clean cloth, మడుగుబట్ట. "బంగారుపరికెలపట్టంబువలిపంబు పెరికిమొగాళ్లపై నెరనిత్తురాల." Surabha. 44. "తడియొత్తిసన్న వలిపెంబిచీ మణిపీఠస్థయైనయింతి మొరుగు చెన్నొందు సమరులూర్చి." A. vi. 177. **వలివ, వలిపపు** or **వలిపము** *valipa.* adj. Fine (as muslin,) సన్నని, నాకేపైన. Pure, clean. శుభ్రపైన. White, తెల్లనైన. "తేటయగొంజొంగినీటమాడ్చి మాడి వలిపచెంగావిపాఁడధరించి. T. iii. 23. తీఁ వలివ, సన్న పృథివికిలిసినటుంటి. "రొద్దు కాధ్వ శ్రీకరణాభరణంబులంబు, చిలికెలువనివలివెంపుజిముకు మంచు." Parij. ii. 50. "వల్లపు చన్నవ," "వల్లపాఁడ."

వలిగు *valigu.* [Tel.] v. n. To become thin, సన్నగిలు. To be tired or fatigued, డెయ్యు.

వలిగము *valikamu.* [Skt.] n. The edge of a thatched roof, eaves, ఇంటిచూరు.

వలిముఖము *vali-mukhamu.* [Skt. from వలి a fold, ముఖము.] n. A monkey. వానరము, కోతి.

వలుకు or **వళుకు** *valuku.* [Tel.] n. An intricacy, difficulty, కరము, చిక్కు. A dispute, తగవు. "అంతరమెలుగనివలుకులు." Satyabha. iv. 283.

వలువ, వలుంవ or **వల్వ** *valuva.* [Tel.] adj. Big, large, stout, స్థూలమైన, లొప్ప. "చాలవలుంవమీలాగొనిన." Chenn. iv. 343. "వలువమత్స్యంబు." BD. iv. 1816.

వలువ, వలువము, వలువు, వల్వము or **వల్వ** *valuva.* [Tel.] n. A fine garment, a cloth, వస్త్రము. "వెలుంగొందువలువలువెల వాచ్చుసొమ్ములన." T. iii. 3.

వలె, వలెము or **వలెనే** *vale.* [Tel. from పోలు.] adv. Like, resembling, according to, as though. లీలగా, పోలికగా. "నన్నుఁగాచి నలెవేలుము." Ila. ii. 155. **వలె** or **వలెము** [from వలయు.] See వలయు.

వలెవాటు See వల్లెవాటు.

వల్కము *valkamu.* [Skt.] n. The bark of a tree, the fibre of a tree or plant. చెట్టుపై పట్టు లేక, నార. **వల్కలము** *valkalamu.* n. The bark of a tree, చెట్టుపైనార. A hermit's garb made of bark. నార చీర.

వల్గ *valga.* [Skt.] n. A bridle, a rein. కళ్ళెము గుఱ్ఱమునడిపించేనార, వార.

వల్గన్ *valgat.* [Skt.] adj. Moving. కదలుచున్న. **వల్గనము** *valganamu.* n. Galloping, prancing, curvetting. అశ్వకమనవిశేషము. "దేవరాయండుచెక్కి దివంబుని పితిరోడులుపల్లకిలో నివాళి చేలంగ." T. v. 75. తీఁ వల్గనంబులో, కులుకుటలు. **వల్గించు** *valgintsu.* v. n. To gallop, to curvet, to bound. (గుఱ్ఱము) పరుగెత్తు. "నదుల వ్యాపమించి చిట్టుపడినవి వల్గించాలిలతో." Vish. vii. 375. **వల్గితము** *valgitamu.* n. A horse's gallop. అశ్వగతివిశేషము, ఒక పైపుగాఁదమము. **వల్గువు** *valguvu.* adj. Handsome, beautiful, delicate, tender. సుందరమైన, స్నిగ్ధమైన. n. An eyelash, కనురెప్పమీఁదవెండ్రుక.

వల్మీకము or **వల్మికము** *valmikamu.* [Skt.] n. An ant hill, పుట్ట. వల్మీకములోఁ బ్రవేశించు సర్పములు the serpents enter the ant hills.

వల్ల *valla.* [Tel. another form of వలన.] A postposition used as a case ending in the 5th case of nouns and pronouns. By, by means of, from. వానివల్లఁ దెలిసినది I learned it from him, or of him. ఈ వుపాయంవల్ల by means of this medicine. adj. Convenient,

feasible, practicable, possible. యుక్తము, అనుకూలము. అది వల్లకాదు it is impossible. ఆక్కడికి పోవల్లలేదు you cannot go there. ఇది లేకుండా వల్లకాదు I cannot do without this. చెల్లిస్తేగాని వల్లకాదు you cannot avoid paying it. వాడు ఉండేగాని వల్లకాదు I cannot do without him. నీవు వస్తేగాని వల్లకాదు your coming is indispensable, it cannot be done unless you come. చెప్పకోక వల్లకాదు you cannot avoid explaining this. n. A stratagem, expedient, convenience. ఉపాయము, యుక్తి. వల్లపట్టుతప్పి పడినాడు he lost his hold and fell. ఎడమవల్లవాడు a left handed man, ఎడమచెయి వాటముగలవాడు. **వల్ల కాని** *calla-kāni*. adj. Impracticable, impossible. అసాధ్యమైన. **వల్లమాలిన** *callamālina*. adj. Much, excessive; impracticable, అపరిమితమైన. **వల్లగానుండు** *calla-gā-nuṇḍu*. v. n. To be convenient, practicable, possible, feasible. సాధ్యముగానుండు.

వల్లకాడు *calla-kāḍu*. [Tel. వల్లడి+కాడు.] n. A cemetery, a place for burning or burying corpses. శ్మశానము. The inflected form వల్లకాటి like "gallows" is used as a term of scorn. వల్లకాటివైద్యుడు that vile Doctor.

వల్లకి *vallaki*. [Skt.] n. The Indian lute. వీణె, విపంచి.

వల్లడి *valladi*. [Tel.] n. A causeless or unaccountable danger or calamity. అకారణమైన ఆపద. Plunder, కొల్ల. **వల్లడికాడు** *valladi-kāḍu*. n. One who causes danger without a cause. అకారణముగా ఆపదను కలుగజేయువాడు. A plunderer, కొల్లపెట్టువాడు.

వల్లభము *vallabhamu*. [Skt.] n. A horse of a good breed. మేలుజాతిగుఱ్ఱము. adj. Dear. ప్రియమైన. **వల్లభ** *vallabha*. n. A loved woman, a mistress, a wife. ప్రియురాలు. **వల్లభుడు** *vallabhuḍu*. n. A lover, a husband, a friend, ప్రియుడు. మగడు. A lord, ruler, chief, ఆధిపతి.

వల్లము or **వల్ల** *vallamu*. [Tel.] n. A purse. తిత్తి. సంచి. "నిద్దిపుడోవలెవట్టడొల్లిరాదని వెనంగివల్లముడి దెంది" A. vi. 106.

వల్లరాసి *valla-rāsi*. [Tel.] n. A tree called *Walsura tomata*. Rox. ii. 389.

వల్లరి *vallari*. [Skt.] n. A tender twig with the sprouting leaves on it. చిగురించిన కొమ్మ. A bunch of flowers. A compound pedicle, a composite flower; a creeper. పూగుత్త. చిగురుగుత్త, తీగ. "వల్లరు లంగంబునడిదుట్టుకొనియె." I. vii. 50.

వల్లవుడు *vallavuḍu*. [Skt.] n. A cook, వంటవాడు. A herdsman. కొల్లవాడు. **వల్లవి** *vallavi*. n. A cowherdess, a milkmaid. కొల్లది. Vasu. iv. 16.

వల్లి or **వల్లిక** *valli*. [Skt.] n. A creeper, or climbing plant. తీగ, లత.

వల్లింపు *vallimpu*. [Tel. from వల్లి.] v. a. To learn or get by heart, to repeat from memory or by rote. నేర్చికొను, పాఠము చేయు. See వల్లి.

వల్లిగము *valligamu*. [Tel.] n. An iron hoop which forms the rim of a leathern bucket. తోళ్ళుపాత్రయొక్కనులుపుయినుపవలయము.

వల్లువము Same as వల్లము. (q. v.) "వెనంగి వల్లువముద్రించి." ఆము. vi.

వల్లూరము *vallūramu*. [Skt.] n. Dried flesh, a dry rasher or steak. ఎండినమాంసము, కిరకుట్టు, కిరవాడు. Bacon, pork. సంది ఎంపోడు.

వల్లె, or **వల్లెయు** *valle*. [Tel.] A noosed rope: a noose for catching cattle. పోవుచున్నయెద్దును కొమ్ములకువేసి పట్టుకొనే త్రాడు. పాశము. The noose of Varuṇa.

"పచ్చిమాయున్నపాలమెల్ల వల్లెవైచుచందమున బాట్లాడిన." P. ii. 205. టీ॥ వల్లెవిడుచందమున, వల్లెత్తాడువేసినట్లనకొనే. Repetition, చెప్పినది మరల మరల చెప్పుట. adv. Yes, సరే. "ఈ వల్లెయనిరాజవందుము, వెల్లనసమక్షట్టి." భార. ఆది. iii. వల్లెకాండ్రు, వల్లెకొల్పు an epithet of Varuṇa, వరుణుడు. **వల్లెవాటు** or **వలెవాటు** *valle-vāṭu.* n. A scarf, a term for the upper garment, if gracefully arranged round the neck. సొగసుగావేసికొన్న ఉత్తరీయము. వల్లెయొక్కవాటువంటివాటు.

వల్వ Same as వలన. adv. Sweetly. Also, the infinitive form of the verb వలచు. వల్వక or వలవక without wishing. వల్వము same as వల్వ, వలన or వలనము.

వళక్షము *valakshamu.* [Skt.] adj. White, తెల్లని.

వళ or **వశ** *vaḷaru.* [Kan.] n. A stratagem, trick, device. A secret. ఉపాయము, గుట్టు, మర్మము, బండికలము, తంత్రము. "దేవ నావని మహోగ్ర నాటకసూత్రధారుడై భూమి నధిగమించు బయలాడువునీవది వేషమంచనే." T. iv. 226. టీ॥ వళరు, ఆవగా తోడి. వీడు శత్రువులతో వళ్ళుగానుండినాడు he was plotting with the enemy.

వళాగ్రము *vaḷāgramu.* [Tel.] n. A superior species of the areca (or betel) nut. క్రముకభేదము.

వళావళి *vaḷāvaḷi.* [Tel.] n. Excessive joy or pride, మితూలాలము, విజృంభణము. Riot, hubbub. ఆడావాడి, కోలాహలము. "చిలుక కలికివళావళిదొరగన్." P. iv. 191. "నీవు లలితావనిందు మండలసాంద్రుడవాయు నవనుమా వళివళినీయడంచు." Vasu. iii. 160. టీ॥ వళావళి, ఆడావాడిన.

వళాసము *vaḷāsamu.* [Tel.] n. A bag, pouch, సంచి.

వళి *vaḷi.* [Skt.] n. A fold of the skin or fat forming lines across the belly over the navel. కడుపుమీదిమడత, శరీరపుమడత. Any fold, ముడుత. A rhyming letter, యత్యక్షరము. "వలితరంగము లుపాక్కిలికుల్లు." N. ii. 284. **వళులు** *vaḷulu.* n. plu. Folds, ముడుతలు. Goods, వస్తువులు. "మంచి వళులను బెలుచుసించుకోక." S. iii. 46.

వళుకు *vaḷuku.* [Tel.] n. Justice. A dispute, తగవు. A quality, గుణము, ధర్మము.

వశము *vaśamu.* [Skt.] n. Possession, custody, charge. Subjection, submission, లోబడు, స్వాధీనము. Ability, authority, power, supremacy, ప్రభుత్వము. అధీనత్వము. ఆతనివశములో ఉన్నది it is in his charge or in his hands. "ధనమునిర్గబడిమైదువళయిమనుండు." సుమా॥ వశమయిన carried by the wind, breeze-borne. ఆ యింటిని వశముచేసికొన్నాడు he took charge or possession of the house. నన్ను వశముచేసికోలేకపోయినాడు he was unable to get me into his hands. అది నాకు వశము, లేక. అది నా వశమవున్నదా is it in my power to do so? కాలవశముచేత in the course of time, by the lapse of time. నాకు ఆకలి వశముకాకుండా ఉన్నది I cannot curb my appetite, I am excessively hungry. నా పుణ్యవశమున by my luck. **వశ** *vaśa.* n. A wife, పెండ్లాము. A female elephant, ఆడుఏనుగు. A barren cow, గొడ్డుటావు. **వశంవదము** *vaśam-vadamu.* adj. Submissive, obedient. విధేయమైన. **వశంవదుడు** *vaśam-vaduḍu.* n. One who talks submissively, one who is submissive, విధేయుడు, లోబడియుండునట్లు మాటలాడువాడు. **వశత్వము** *vaśatvamu.* n. Obedience, submissiveness. M. XVI. i. 236. కాలవశత్వంబున by the course of time. **వశపరుచుకొను** *vaśa-paruchu-konu.* v. n. To take possession of, to take under one's control. **వశాత్** or **వశాచ్చ** *vaśāt.* adv. Through, by in consequence of, in

subjection to, over-powered by. కర్మవశాత్తుగా through his bad luck. దైవవశాత్ by the finger of God. **వశి** *vasi.* n. A chaste man; one who has subdued his passions. ఇంద్రియ నిగ్రహములవాడు. **వశీకరణము** *vasi-karanamu.* n. The act of over-powering, subduing, or inveigling by charms, spells or drugs. మందుమూపుల చేత స్వాధీనముచేసికొనడము, వశ్యముచేసుకొనడము. **వశీకరించు** *vasi-karimtsu.* v. a. To subdue or over-power by means of charms, drugs, &c. **వశ్యము** *vasyamu.* adj. Dependant on, subject to, over-powered by charms, drugs, &c. స్వాధీనమైన, లోబడిన. **వశ్యుడు** *vasyudu.* n. A dependant, one who is submissive, obedient, or subject to, విధేయుడు. **వశ్యురాలు** *vasyu-rálu.* n. She who is submissive. విధేయురాలు. **వశ్యౌషధము** *vasy-aushadhamu.* n. Any medicine made use of to subject another to one's own will. A love-powder.

వషట్కృతము *vashatkritamu.* [Skt.] adj. Burnt as an offering, అగ్నిహుత్రములో వేల్చబడిన (హవిస్సు.)

వస *vasa.* [from Skt. విసము.] n. Sweet flag; *Acorus calamus.* (E.P.) వసపాలు the root of this, macerated in milk as pap and given to an infant. చెక్కు లేమిటినవసగారుశిశువు a babe so young that if you touch his cheek it will exude pap. Serum; fat on the kidneys. A thin layer of fat found below the navel. కడుపులో బొడ్డుక్రిందినుండే ఉల్లిపొరంటి కొవ్వు, నవ. **వసనాభి** *vasa-nabhi.* n. Indian Aconite, *Aconitum ferox.*

వసంతము *vasantamu.* [Skt.] n. Spring time. వసంతబియ్యము. Water mixed with turmeric and lime powder, which is thrown over people on festive occasions. పసుపు సున్న మొకలిసిన ఎర్రనీళ్లు. వసంతములాడు to fling such water over each other as a frolic in particular feasts. **వసంత కడిమి** *vasanta-kadimi.* n. A kind of tree, ధూళికదంబవృక్షము. **వసంతగంధము** *vasanta-gandhamu.* n. The plant called *Rottlera tinctoria.* తుంగవృక్షము. R. iii. 827. **వసంతఘోషి** *vasanta-ghoshi.* n. The vernal songster, i. e., the Indian cuckoo, కోకిలము, కోయిల. **వసంతద్రుమము** *vasanta-drumamu.* n. Lit. The tree of the spring season, i. e., the mango tree. మామిడి. **వసంతుడు** *vasantudu.* n. The god of Spring. *Vertumnus.*

వసత్ *vasat.* [Skt.] adj. Residing in, remaining at, dwelling in. ఉండే, వాసము చేసే.

వసతి *vasati.* [Skt. from వస to dwell.] n. A house, dwelling. ఇల్లు. Convenience, commodiousness, comfort. హాయి, సౌఖ్యము, అనుకూలము. Night, రాత్రి. Also, a pension, an allowance of money, భరణము. వసతి వాడుడు a pensioner, a holder of an allowance of rent-free land. A proprietor of land, a landholder. అక్కడ మీళ్లినవతలే నిండుగ as good water is not easily procurable there. ఆయిల్లు నిండా వసతిగాలేదు the house is not very convenient. వాళ్లకి ఆ గ్రామములో వసతులు ఏర్పరిచినాడు, లేక, ఇచ్చినాడు he granted them a living in that village. **వసతిగానుండే** *vasati-gá-n-undu.* adj. Convenient, commodious. హాయిగానుండే. అక్కడ నీకు వసతిగానుండేటిది if you find a suitable spot you may halt or put up there.

వసనము or **వస్తము** *vasanamu.* [Skt. from వస to dwell.] n. Staying, living. ఉనికి. A cloth, robe, వస్త్రము. Chenn. iii. 220.

వసము *vasamu.* [from Skt. వశము.] n. Submissiveness, having under one's control, స్వాధీనత, ఆధీనత. adj. Submissive, obedient. ఆధీనము. Possible, శక్యము. **వస పడు** or **వసపోవు** *vasa-padu.* v. n. To be controllable. స్వాధీనమగు. వసపోక

irresistibly, uncontrollably, స్వాధీనపడక. **వసమగు** *vasamu-agu.* v. n. To fade or fail, శేషము చెడు, రంజు చెడు. "కొమ్మ ప్రమువెన్నెలకాంతి వసమగు ప్రేయంటయు, వసుమతీనాథుఁడిపుడి మంచిదన్నె." DRU. 1146.

వసల or **వసలా** *vasala.* [Tel.] n. A tenon, or piece of wood joined on to another. కొయ్యకు అతుకుకొయ్యకొయ్య.

వసార or **వసారా** *vasara.* [Tel.] n. A verandah. పంచాది, పంచేపాళి.

వసి *vasi.* [Tel.] n. A spike, a wooden pin, కొయ్యమేకు. "వసులకిక్కుమరంబిరుదములను." Paidim. ii. 118. Prefix to certain verbs and nouns: Much, great, మిక్కిలి. **వసిగొను** *vasi-gonu.* v. n. To undertake, attempt. పూను, ఉత్సహించు. "ద్వీప వసిగొని మహాయుద్ధ మతిలఁ జెల్లెడిగ, కైకసీ కిశోరు తి వి హి తెత్తుమని." BD vi. 1796. **వసిగోడ** or **వసులగోడ** *vasi-gōda.* n. A wall in which stakes are fixed. లోన కొయ్యకీలు వేసి పెట్టిన గోడ. "వసులగోడలకైన వుద్ధతిఁ జెక్కు సొక యొక్కొ కేరవతేటియు మ్రొగ్గుడీ." Suca. i. 63 **వసిదాకు** *vasi-āku.* n. A great or heavy blow. గొప్పదెబ్బ **వసిమాలు** *vasi-māla.* v. n. To be quite lost or ruined, మిక్కిలి చెడిపోవు. **వసివారు** *vasi-vāru.* v. n. To run off, మిక్కిలిపారు. **వసివాడు** *vasi-vādu.* v. n. To fade much, to lose the first brilliancy, మిక్కిలి వాడు. కొనుము. "వసివాడిన మొగ్గుమొగిలు." Suca. i. 114. **వసివాడులు** or **వసివాళ్లు** *vasi-vāḍulu.* n. plu. Paleness, great fading, మిక్కిలి వాటంటలు, కొనుములు. "ముసుసుడ్డగదిరిచిమున డరందమున, వసివాళ్లువాడుచు వదనంబుంచి, కాటుకకన్నీరు కడుగోరిద్ది." Navan. 105.

వసింతు or **వసింపుము** *vasintu.* [Skt. from వస to dwell.] v. n. To dwell, reside, lodge, live. To be, remain. ఉండు, కాపుముచేయు, నివసించు.

వసిష్ఠుడు *vasishṭhudu.* [Skt.] n. The name of a celebrated hermit. బ్రహ్మవసుపుత్రుడు. **వసిష్ఠవాక్యము** *vasishṭha-vākyamu.* n. Lit: Vasishṭha's dictum. A peremptory command.

వసులపాతర *vasula-pātara.* [Tel.] n. A sort of fighting cock. ఒకవిధమైన పందెపు కుంజే. "కస్తులపాదివింతగాలి వేరాకుండు, వసులపాతరపాదు పభుట్లు." H. iii. 268.

వసులు *vasulu.* [Tel] v. n. To slip out, be dislocated. తొలఁగు. **వసిలిపోవు** *vasili-pōvu.* v. n. To slip out, or be dislocated. తొలగి పోవు.

వసువు *vasuvu.* [Skt.] n. Gold. బంగారు. Wealth, riches, ధనము. A gem, a jewel, రత్నము. A ray of light, కిరణము. Water, జలము. A kind of demi-god, విశ్వకరదేవ తెలలోనొకడు. The name of a king, ఒక రాజు పేరు. వసుధారోత్సంధకుఁడు a pillar out of which a fountain gushes. **వసువులు** or **అష్టవసువులు** *vasuvulu.* n. plu. Eight demi-gods called Vasus. They are ఆపుడు, ధ్రువుడు, సోముడు, ఆధ్వరుడు, అనిలుడు, ప్రత్యూషుడు, అనలుడు, ప్రభాసుడు. **వసుంధర, వసుగర్భ, వసుధ** or **వసుమతి** *vasundhara.* n. The earth. భూమి. **వసుదేవుడు** *vasu-dēvuḍu.* n The father of Krishna. కృష్ణునితండ్రి.

వసూలు *vasūlu.* [H.] n. A collection of money. **వసూలుచేయు** *vasūlu-chēyu.* v. a. To collect money, to realise.

వస్తాదు *vastādu.* [H.] n. A leader, a captain, a tutor.

వస్తి *vasti* [Skt.] n. The abdomen or lower part of the belly బొడ్డుకిందుభాగం. The end of a cloth, బట్టయొక్క మూలభాగం.

వస్తువు *vastuvu.* [Skt.] n. A thing, article, matter, substance. పదార్థము, విషయము, సరుకు. "ఆత్మపురుషుఁడు నూతనవస్త్రమును వెల్వరాఁబట్టి

పస్తువులేకదు." Vēma. iii. "శివిపోకముందెతీవకి పస్తువులిచ్చి, జీవినిలుపుమలయు జీవముగను, జీవి తాలగువెనుక జీవపస్తువులేల." ib. v. 61. ఱవపస్తువు the Supreme Being, Providence, God.

వస్త్రము *vastramu.* [Skt.] n. A cloth, clothes, raiment, dress, చేలము, బట్ట. కట్టువస్త్రముతో నన్ను తెచ్చివారు they brought me in my shirt, they brought me just as I was. అన్నవస్త్రములు food and raiment. వస్త్రగాని తెముచేయు to strain a powder through a dry cloth.

వహవ్వా *vahavva.* [H.] interj. Well done! Bravo!

వహి *vahi.* (from Skt. వహ్ to carry.) n. A book, పుస్తకము. An account book. లెక్క పుస్తకము. A head in accounts. Manner, mode, fashion, రీతి. Celebrity, reputation. ఘనత, కీర్తి. "ఈవహిదనదిమచ్చు గావింపుమి." Bhanumad. iv. 29. "యమహిమాడు వెల్లధర్మరాజు డాళ్వ వహికెక్కగాస్తిగాణిజ్యపరుఁడు." L. i. 66. వహిలెక్క an account, kept in a book. n. One who bears. వహించువాడు.

వహించు or **వహియించు** *vahiṁchu.* (Skt. వహ్ to carry.) v. a. To bear, support, sustain, assume, undertake. అతిడు ఈప్రభుత్వమున వహించివాడు he gained this reputation. నాపైన కాపృత్యమున వహించివాడు he entertained ill will against me. మొండివహి వహించు to become obstinate. తమలేఖను శిరసావహించితిమి I have the honor to acknowledge your letter. **వహనము** *vahanamu.* n. Carrying, bearing, వహించుట. Anything that carries. A ship, ఓడ. **వహిత్రము** *vahitramu.* n. A raft, a float, a vessel. నావికాధేడము. BD. ii. 509. & iv. 113. **వహ్ని** *vahni.* n. Fire, the god of fire. అగ్ని.

వా va

వా *vā.* [Tel. Short for వాయి.] n. The mouth, the face. నోరు. "ఎనమరుమ్మనబూడి చిగిరించవాయాయెరెగిన మూతిపాతరబోరియల." A vi. 12. వీ॥ వాయాయు వెరిగినచిగిరించి, గడ్డియుళ్ళు పెల్లా మూయువెరిగిన. The edge of a sword, ఖడ్గధార. **వాకట్టు** *vā-kaṭṭu.* n. Gagging, వాగ్నిబంధనము, నోరుతెరవకుండా చేయడము. ఈవాకట్టు వాకట్టు అయినది this mortgage is fore-closed. v. a. To gag. నోరుకట్టకుండాచేయు. "కుక్కలవాకట్టివ్యవహారో ధగృహభాగంబుల్ ప్రవేశించి." HN. v. 158. **వాకాటు** *vā-kāṭu.* n. Wrangling, వాగ్వాదము. వాచవచ్చినవాడు a dumb animal, i. e., a mere fool. **వాచెరుము** *vā-cherumu.* v. a. To spoil the taste of the mouth. **వాచేరము** *vā-cēramu.* v. a. Lit: to beat the mouth. To beg alms. (Indian beggars or complainants often slap their open mouth with the open hand in wailing to attract attention.) దీనవ్యక్తి యాచించు, నోటిమీదచెయ్యకొను. v. n. To cry, నోరు పెట్టు. "వాత్రోవకిడ్డంబు నిలిచివా నిరువకిలనిలుండనుము." BD. v. 1050. వాని నివాక. నోరుతోకుండా. **వాచేవ** *vā-cēra.* n. Taste or flavour to the mouth. రోచి కుచి. "భూరిసమారుసాని వాచేరగాపిడ్డమునుద్రావించి." Sar. D. 556. **వాచేర** *vā-cēra.* (వా+చేర.) n. The lower lip; lit. the screen of the mouth. పెదవి, అధరోష్ఠము. **వాపాఠము** *vā-paṭhamu.* n. Recitation, repeating verses by rote. నళ్ళ వాపాఠము నాకుపదేసెను. "ధీరతరాస్త్రంబు వాపాఠంబు నీడ పరిపరివిధముల పలికించువేర్చు." **వాపుచ్చు** *vā-puchchu.* v. a. To open the mouth. నోరుతెరచు. To say or tell, చెప్పు. **వాపోవు** *vā-pōvu.* v. n. To cry out, to chatter or bubble. To cry or bewail, రోదనముచేయు, ఆక్రందనవిలాపాలుచేయు, ఏడ్చు.

వాంచు *vāṁchu.* [Tel. another form of వంచు.] v. a. To bow down, to decline, to bend. వంచనజేయు. "నుదీముసివావుతో మోమువాంచు" Radha Madh. i. 60.

వాంఛ *vāṁchha.* [Skt.] n. Wish, desire, attachment. ఇచ్ఛ, కోరిక. కాంక్ష. **వాంఛించు**

vāṁchiṁchu. v. a. To desire, long for, wish, fancy, like. ఇచ్ఛించు, కోరు, కాంక్షించు. **వాంఛితము** *vāṁchitamu.* adj. Desired, కోరబడిన.

వాండ్రు or **వాండ్లు** *vāṁdru.* [Tel. the third person plural of వాడు be.] n. They, those people. వారు.

వాంతి *vānti.* [Skt.] n. Vomiting. కక్కడము, వమనము, కోసుకోవడము. **వాంతిభ్రాంతి** or **వాంతిభేది** vomiting and purging, cholera. **వాంతము** *vāntamu.* adj. Vomited. కక్కబడినది.

వాంశికుడు *vaṁsi-kudu.* [Skt. from వంశము a bamboo.] n. A flute-player, a piper. పిల్లంగ్రోవి ఊదువాడు.

వాక *vāka.* [Tel.] n. A side. వైపు. **కరవాక** the shore side. A river, a stream, ఏరు, నది. "చదలువాకకిటులకమాడి." Pārij. iv. 49. "ప్రవహించెదిరి కేనివాకయనగ." Ila. iii. 127. వరివాక కొరకుమూల what avails a crop without a stream? what avails a chief without a troop? **వాకచాలుపు** or **వాకచాల్పు** lit. the river-crested; an epithet of Siva, శంకరుడు.

వాకాయ, వాక్కాయ or **వాకల్వికాయ** *vāku-kaya.* [Tel.] n. The tree called *Carissa carandas*; also, *Carissa spinarum*, (Watts.) the fruit of which is edible. పెద్ద కలివికాయ. "శీకరక్షాయము వాకల్వికాయము చిరకల్వికాయము చిల్లకాయ." H. iv. 169.

వాకబు *vākabu.* [H.] adj. Skilled, versed in, experienced, accustomed to. n. Experience. అనుభవము. **వాకబుచేయు** to ascertain by making enquiries.

వాకము *vākamu.* [Tel.] n. Level, సమము. A side, ప్రక్క. Convenience, అనుకూలము.

వాకర *va-kara.* [Tel.] n. Retching to vomit. కక్కిలి.

వాకిలి *vākili.* [Tel. వా + ఇల్లు.] n. A door, a door way, a front yard. కలవాకిలి an entrance into a house, a gate way, ద్వారము, గృహద్వారము. plu. **వాకిండ్లు, వాకిళ్లు** or **వాకిండ్లు**. Gen. **వాకిటి**. Loc. **వాకిట**. "ఆది శోకస్థానదుపచ్చెవనకెంకపునిదైన, నదలివత్తుమరల వాకిండ్లకు." N. ix. 293. **వాకిటికెంకలు** porters, door-keepers, ద్వారపాలకులు. **వాకిటిదలుపు** the house door. **వాకిట తురుము** to stop at the door, to be in menses.

వాకుడు *vākudu.* [Tel.] n. A sort of prickly nightshade, *Solanum jacquini*, కంటకారిక.

వాక్కు or **వాకు** *vākku.* [Skt.] n. Speech, speaking. A word, పలుకు, మాట. "పాలుపంటి వారుమన్న చెప్పెదునాకు, వాకెయగుకాపవారు." Vēma. 1314. **మనోవాక్కాయకర్మంబుల** by mind, word, limbs or acts. **వాగ్దత్తము** a promise. **వాగ్దానము** giving a promise. **వాక్సహాయము** interest, recommendation. **వాక్చాతుర్యము** power of speech, eloquence. **వాగ్రోము** *va-kōmu.* v. a. To tell, say, utter, speak. చెప్పు, మాటాడు. To cry out. అరచు. **వాక్పతి** or **వాగీశుడు** *vāk-pati.* n. Lord of speech. A name of Brahma or of Brihaspati, బ్రహ్మ, బృహస్పతి. An eloquent person. మిక్కిలి చతురుడును మాట్లాడువాడు. A poet కవీశ్వరుడు. **వాక్యము** *vākyamu.* n. A sentence, కర్తృకర్మ క్రియా సంబంధములగు పదసమూహము. Speech, a word, utterance, dictate. మాట. (In astronomy,) the process for astronomical computations. **వాక్రుచ్చు** *va-krutsiṁchu.* (వాకు+కూర్చు.) v. a. To say, utter. చెప్పు. To name, పేరుచెప్పు. "వాకాబుపంతిగలవాడు మనకుస్థిర మచ్చరస్వకతిరాన్న స్థియనను మగకేద వాక్యముల్ వాక్రుచ్చుచుండు." L. iii. 105. **వాక్సరణి** *vāk-saraṇi.* n. The course of conversation. **వాగ్జాలి**. **వాగ్జాలము** *vāg-jālamu.* n. A mass of words, loquacity, శబ్దసమూహము. **వాగ్దేవత** or **వాగ్దేవి** *vāg-dēvata.*

n. The goddess of speech, Sarasvati, సరస్వతీదేవి. **వాగ్ధాటి** *vāg-dhāti.* n. Readiness of speech, వాక్పటి. **వాగ్బంధము** *vāg-bandhanamu.* n. Silencing, stopping any one's speech. నోరుమూయడము. **వాగ్మి** *vāgmi.* n. A man of eloquence, an orator, one who is talkative, or talks much. నలుగురిలో నిర్భయముగా మాట్లాడేవాడు, యుక్తియుక్తముగా మాట్లాడువాడు, మాటకారి. **వాగ్వాదము** *vāg-vādamu.* n. A verbal dispute or altercation, an argument. వాక్కలహము. **వాఙ్మూలము** *vāng-mūlamu.* (from వాక్ mouth and మూలము origin.) n. A deposition, an oral statement. వాచాచెప్పినది. వాచాచెప్పినదానిని వ్రాసినది. **వాఙ్మూలము వ్రాయించు** or **ఇచ్చు** *vāng-mūlamu-vrāyinchu.* v. n. To depose, to make a deposition. వాఙ్మూలము వ్రాసికోను to take down a deposition. **వాఙ్మూలముగా** *vāng-mūlamu-gā.* adv. Orally, by word of mouth. నోటిమాటగా.

వాగ Same as వాగె. (q. v.)

వాగడుపు *vā-gadupu.* [Tel. వాపు+కడుపు.] n. A swollen belly. వాచినకడుపు. "ఓ నీ వీది వరాలతో చెరుగువాగడుపులో బల్లన్నడలందు ర్మిల్లిపడక." S. iii. 37.

వాగర *vā-gara.* [Tel. వా యు + కర్ర.] n. A painting brush. తూలిక.

వాగరత or **వాగర్త** *vāg-arata.* [Tel. వాగులు+ఆరతి.] n. The sea-side or shore. సముద్రతీరము.

వాగరా *vāgarā.* [Tel.] n. A channel, or water course by which water comes into a reservoir. చెరువుకు నీళ్లుపచ్చేకాలువ.

వాగళ్లము or **వాగళము** *vā-gallamu.* [Tel. వా+కళ్లము.] n. The circular space round a thrashing floor. కళ్లముచుట్టునుండునూఁటు. కళ్లముయొక్కమందుభాగము.

వాగాయిళ్లము Same as వాఙ్మూలము. See under వాక్కు.

వాగీశుడు See under వాక్కు.

వాగు *vāgu.* [Tel.] v. n. To sound, ring, or emit sound. మోగు. To talk or chatter, ఆక్కరలేనిమాటలాడు, వదరు. n. A hill stream, a torrent, a channel, a hollow or breach such as that formed by a torrent. కొండమండిపచ్చినకాలువ, సెలయేరు. An army, సైన్యము. "వాగులఁ బారదరిచెన్నియవచ్చిన నీరునిల్చునే?" Bhāskara. § 45. **వాగుడు** *vāguḍu.* n. Sounding, noise, మోగుడు, మ్రోత, ధ్వని. **వాగులు** *vāgulu.* n. plu. Waves, అలలు.

వాగుర *vāgura.* [Skt.] n. A net, snare, noose, toils or nets for birds or animals. ఉరి, వల. **వాగురికుడు** *vāgur-ikuḍu.* n. A hunter, a snarer of birds or animals. ఉరులువలలుపన్ని వేటాడితినేవాడు.

వాగె, వాగ or **వాగియ** *vāge.* [Skt.] n. The rein of a bridle, గుర్రపుకళ్లెమును తగిలించేవారు. A painting brush, చిత్తిరువ్రాసేతూలిక. "తుదినంబులవాగెలుపట్టెయెత్తి." M. IV. iv. 172. "శ్యామలకపిల, పట్టెములుతూర్చి చిప్పలవాగెలనిచి, చిత్తిరువ్రాయుసర్వలో చిత్రమునందు." H. iii. 7.

వాచ *vāchа.* [Skt.] n. Another form of వాక్కు. (q. v.). **వాచంయముడు** *vachaṁ-yamuḍu.* n. A sage or prophet, మునీశ్వరుడు, మౌని. **వాచకము** *vachakamu.* n. A word, a significant sound, శాస్త్రశబ్దము వాక్కు. **వాచ్యార్థము** శెలఁపుశబ్దము. (Vulgarly) fluency in reading, పఠితావశక్తి. **వాచస్పతి** *vachas-pati.* n. The lord of speech, i. e., Bṛihaspati. **వాచా** *vāchа.* adv. Orally, verbally, viva voce, by word of mouth. అయన వాచాచెప్పినాడు he said it orally. **వాచాటుడు** or **వాచాలుడు**

vāchāḍuḍu. n. A talkative man, one who talks idly or blamably, a tattler, వాగుబోతు, ప్రేలేవాడు, కూటికాడు. "వాచాటులను జరకువినకలు." A. iv. 43. వాచాలము *vāchālamu.* adj. Chattering, talkative, gabbling, talking much. ప్రేలే, వాగే, పనికిమాలిన మాటలాడే. వాచాలత or వాచాలత్వము *vāchālata.* n. Talkativeness, readiness or fluency of speech, tattling, ప్రేలుడము, వాగుడము, తరుచుగా మాటలాడడము. "రాజిల్లు వాచాలత్వమూనియె." G. vii. 10. వాచించు *vāchinchu.* v. a. To tell, చెప్పు. To read, చదువు. వాచికము *vāchikamu.* n. News, intelligence, tidings. చెప్పిపంపించిన వర్తమానము, సమాచారము. "కాంచన పత్రి వాచికం గొనుకొనుచుక వాచికము వ్రాయించినమన్నడేని వసు ధేశులకించిన." Vasu. v. 80. చీ వాచికము, పంచేవాళ్ళు. వాచ్యము *vāchyamu.* adj. Fit or proper to be spoken or said. చెప్పదగిన. Blameworthy, vile, contemptible, low, out-caste. నిందింపదగిన, నింద్యము. హీనము. In grammar, the voice or mood of a verb. కర్తవాచ్యము the active voice; కర్మణివాచ్యము the passive voice.

వాచేరము See under వా.

వాజారు *vājāru.* [Tel.] v. n. To lament, పలవింపు, ప్రలాపించు. "సత్యతలపోసి చాలవా వాజారెల." Satya. iii. 93. వాజారము or వాజారపము *vājāramu.* n. Lamentation, వాపోటు, పరిదేవనము.

వాజు *vāju.* [Tel.] v. n. To swell. కొప్పించే లాగు. To pine, long, be eager. చేపురించు, ఏగు. (The Hindus like the Musulmans imagine the face and the legs to swell with desire or want.) వాడు తూటికి వాచిపోయాడు he is perishing for want of food. మేము దానికి వాచిపోలేదు we are not pining for it, we do not care for it. "ఈ మేమువై తేమూ వాచిపోవుట్లు ఎరవలదాన ఎక్కడనుంటి వో మన్నించుమా." V. P. vi. 100.

వాడోరు *vā-ḍiḍaru.* [Tel.] n. The eaves of a house. ఇంటిచూరుదిడారు, ముంజోరు. వామారు అన్న అనగా ఇంటిముందారుగుమీది.

వాజపేయము *vājapēyamu.* [Skt.] n. A particular kind of sacrifice. యజ్ఞవిశేషము.

వాజి *vāji.* [Skt.] n. A horse. గుర్రము. A bird, పక్షి. An arrow, బాణము. వాజిగంధ *vāji-gandha.* n. The name of a plant, *Physalis flexuosa.* పెద్దేరు.

వాజివి *vājivi.* [H.] adj. Just, right, reasonable, proper. న్యాయమైన, సరియైన, తగిన.

వాజె *vāḍa.* [Tel.] n. Disgust. రోత. adj Disgusting, రోతలు.

వాజెము *vāḍamu.* [Tel.] n. A kind of bird. ఒకవిధమైనపక్షి.

వాటము *vāṭamu.* [Tel.] adj. Handsome, pretty. అందమైన. "వాటమైన మన్నరులు." V. P. viii. 108. Convenient, అనుకూలమైన. n. Convenience, అనుకూలము. The slope of the ground, a roof, &c., which allows the water to flow off; sloping, slanting. వాలు, పీటవాలుగానుండడము. "వాటంబులై నివాలుగొనకోళ్లు." Surabha. i. 63. [Skt.] n. A road, way, మార్గము. A street, ఇండ్లవరుస, వీధి. A garden, తోట. The site of a house or building, ప్రదేశము. యజ్ఞవాటము the spot where a sacrifice is made. వాటపడు *vāṭa-paḍu.* v. n. To be convenient. అనుకూలపడు, జరుగు, వల్లగానుండు.

వాటి or వాటిక *vāṭi.* [Skt.] n. A garden plot, or orchard. తోట. A place, the site of a house or building. ప్రదేశము, స్థలము. A row of houses, a street ఇండ్లవరుస. స్నానవాటిక a bath. చండాలవాటిక the abode of Pariahs. "బల్దారంబై శ్మశానవాటియుమయిలోకంబక." Bilh. iii. 35.

వాటు *vāṭu.* [Tel. from వడు and పాటు.] n. The act of throwing. పైకిటు. A blow, stroke, దెబ్బ. A mode, manner, way, fashion, విధము. ఠీ. Convenience. కత్తివాటు an incision or cut. "మాయయూహాటకు మూర్ఖ రంబు వాయొత్తగాలేక వాటు దప్పినను, ధీహారు వన్నట్లు." L. vii 77. Turning over, upsetting. బండి వాటుపడును the cart will upset. వాటుగాలు *vāṭu-gālu.* n. A lame leg, a leg that has a convulsive twitch in walking. నడవడములో పక్కవాటుగా పోయే కాలు. "వాటుగాలును రోలువంటినడుము." HK. iv. 143. "వాటుగాలనరాదు చేటు దెచ్చు." S. ii. 20. వాటుగాలు వేసుకొనుచు వచ్చినాడు he came twitching along or limping. వాటురాయి *vāṭu-rāyi.* n. A stone for slinging, a pebble or stone that could be easily flung at a person, రువ్వడమునకుతగిన రాయి. "దిగ్గిజలంకులు బూడిదయుంపవాటురాలు." BD. v. 680. వాటులాడు *vāṭul-āḍu.* v. n. To fight, కొట్లాడు. వాట్లోడు *vāṭl-iḍu.* n. A quarrelsome man, కొట్లాడువాడు.

వాడ *vāḍa.* [Tel. for ఓడ.] n. A ship. వాడ-వాడంగి *vāḍangi.* n. A boat man, ఓడవాడు. The beams of a boat, తోకెలతోబట్టుపలకీదూలము. వాడగన్నేరు *vāḍa-gannēru.* n. A certain fragrant plant, called Oleander, *Nerium odorum*, కరవీరవిశేషము. వాడగాలి *vāḍa-gāli.* n. Wind that blows from the sea, a strong wind. వాడమూక్కు *vāḍa-mukku.* n. A small thin long snouted fish. మత్స్యభేదము.

వాడ *vāḍu.* [Tel.] n. A street, a range or row of houses. పేరి, ఇండ్లవరుస. Fragrance, scent, పరిమళము. "వాడవాకరిగినవన్నెదరుగు." H. i. 138. "వాడకురికి తిట్టు వలదన్న మొరబెట్టు, ముందుమునినిట్టిమనుకుబెట్టు గడుంపరాలు మగనింపబెట్టమ్మరా." Vema 173. వాడకురికి, పెద్దిక్కి. వాడకట్టు *vāḍa-kaṭṭu.* n. Neighbourhood. వాడవరిని *vāḍa-vāḍini.* n. A whore, లంజె, వేశ్య. "వాడవరిపాలిబాపనిర్వన్న ములు, చాడిగానిపోడిదుద్ధి మూఢమతులకేల ముడమతోజ్ఞానంబు." Vema. 1669.

వాడి *vāḍi.* [Tel.] n. Sharpness of weapons or instruments. ఆయుధాదులకరుకు, పదును. Heroism, శౌర్యము. adj. Sharp. కరుకు, తీక్ష్ణము, నిశితము. Cruel, క్రూరము. "కుజ్ఞాన మున వాడినురియుచేబట్టి." BD. v. 1435. వాడిమగడు *vāḍi-magaḍu.* n. A hero, శూరుడు. వాడిమి *vāḍ-imi.* n. Sharpness, కరుకు, నైశిత్యము. Brightness, తేజము, ప్రకాశము. Courage, శౌర్యము.

వాడు *vāḍu.* [Tel. of. Tam. అవన్. The Drav. base of the word is అ or అఁ that. The primitive form is అడు he. cf. అది. The sound of న (V) is added to facilitate the pronunciation.] pron. in the third person masculine singular. He, that man, ఆ పురుషుడు. Gen. వాడి or వాని his. Dative వాడికి or వానికి to him. plu. వారు, వాండ్లు. వారలు or వాండ్రు they. వారు తమతమ యిండ్లకుపోయినారు they all went to their respective houses. వాడికివాడే he himself. వారికివారే they themselves. It is added to the genitive of a noun. ఇంటి వాడు the owner of the house, the house-owner. గుర్రపువాడు a horsekeeper. రావి పాటివారు the people of the Ravipati family. తప్పెటవాడు he of the drum, the drummer. అక్కడివారు the people of that place. వాడు నావాడు he is a man of mine, i.e., he is my kinsman, my relation. అతని వారు his relations, his friends, his people. It is also added to verbal participles. పోయేవాడు the man who goes. పాడేవాడు he who sings, the singer. ఆడేవారు those who play, the players. వెళ్లేవాడా O passer-by! Added to adjectives, it forms the corresponding nouns. మంచివాడు a good man. చెడ్డవాడు a bad man. నుతి వాడు

an old man. చిన్నవాడు a boy. పెద్దవారు old folks. చిన్నవారు young folks.

వాడు [Tel.] v. n. To wither or fade. పూవు మొదలు. "ఆదూపభరమునవాసవాజ్ఞముపాడ." T. iii. 144. వాడించు or వాడుచు vādinchu. v. a. To cause to wither, వాడజేయు. వాడబారు, వాడుపారు, వాడుమెరుగు or వ్యాడుపడు vāḍa-bāru. v. n. To fade. పూవు మొదలు, కందు. "నీఁ లవలీదళములట్లు నవకైవకెక్కలు వాడ వారనముద్దుగాడియాడి." UR. iv. 287. వాడు or వాడుకొను vāḍu. v. a. To use, to make use of, ఉపయోగపరచు, పని నడుపుకొను, వినియోగపరచు. v. n. To be generally talked, or spoken of. వదంతిగా చెప్పఁబడు. వారీమాటలువాడుదురిదివారా did they use these words? వాడుఁబడలు vāḍu-ḍala. n. Use, practice, వాడుక, అభ్యాసము. వాడుక or వాడిక vāḍuka. n. Practice, habit, custom. సాధారణప్రవృత్తి, పని పడడము, ఉపయోగము, అభ్యాసము, అలవాటు. Business, వ్యవహారము. వాడికకు తెచ్చు to use, make use of. adj. Customary, usual, habitual. అలవాటుగానుండే. వాడుకగా or వాడికగా vāḍuka-gā. adv. Usually, commonly. అలవాటుగా. వాడుక పడు vāḍuka-paḍu. v. n. To be accustomed. అనుపడు, అలవాటుపడు. ఈ పనిలో వాడుక పడ్డవారు persons accustomed to this business. వాడికవారు or వాడుకవాండ్రు vāḍika-vāru. n. plu. Customers. వాడికగా వచ్చువారు.

వాడెవడ vāḍe-dava. [Tel.] n. The end of a sugar-cane, చెరుకుదుది.

వాణి vāṇi. [Skt.] n. Voice, speech, sound, మాట్లు, పలుకు. The name of the Goddess of Speech, సరస్వతి. ఆకాశవాణి or ఖగవాణి a voice from heaven, a voice heard from the sky. వాణీశుఁడు vāṇi-śuḍu. n. Brahma, as husband of Saraswati. బ్రహ్మదేవుడు.

వాణిజ్యము vāṇijyamu. [Skt. from వణిక్కు.] n. Traffic, trade, commerce. క్రయవిక్రయములుచేసే వైశ్యవృత్తి. వాణిజుఁడు vāṇijuḍu. n. A trader, merchant, వర్తకుడు, వణిజుడు.

వాణీ ō vāṇi. [Skt.] n. An actress, a dancer, a public singer. నాట్యకత్తె, ఆట కత్తె.

వాత vāta. [Tel. from వాము.] n. A burning, a brand, a cautery, the mark which it produces. కాలినలోహముతో కోఁకముపుచ్చిన పళ్ళాదులుఱ కాల్చడము. Also, the 3rd case of వాయి. By or in the mouth, నోటితో లేక, కోటియందు. వాతపెట్టు vāta-peṭṭu. v. a. To burn with an iron or apply as the actual cautery. To cauterize, to brand. కాలినలోహముతో కోఁకముపుచ్చిన పళ్ళాదులుఱ కాల్చు. To put in the mouth. వాయింటిని వాతపెట్టుకొన్నాడు he devoured my house, i. e, he seized my property. See under వాయి.

వాతము vātamu. [Skt.] n. Air, wind, వాయువు, గాలి. Rheumatism, gout, inflammation of the joints. వాతపోతము vāta-pōtamu. n. An infant breeze, a gentle wind, పిల్లగాలి. వాతిపోధము vāta-pōdhamu. n. The Palasa tree, *Butea frondosa*. మోదుగచెట్టు, కింశుకము. వాతప్రమి, వాతమృగము or వాతాయువు vāta-pramī. n. A swift antelope, గాలికదుపుగాఁజేసే మృగము. వాతాయనము vāt-āyanamu. n. A window, కిటికి. వాతాశి vātāśi. n. A serpent, సర్పము.

వాతిగాము or వాతివియ్యము See under వాయి.

వాతూలము vātūlamu. [Skt.] n. Wind. గాలి. A whirlwind, a gale, a hurricane, సుడిగాలి. "ప్రచండవాతూలహతింబడనీయని రాదతోడ." Swa. Prat. 3. వాత్య vātya.

n. A whirlwind, or hurricane. సుడిగాలి, వాతూలము.

వాతెర See under వా.

వాత్సల్యము, వాత్సల్యత or వత్సలత *vātsalyamu.* [Skt. from వత్సలము.] n. Parental love, fondness. విశ్వాసము, పుత్రాదులయందుండెడుప్రేమ. పుత్రవాత్సల్యము paternal kindness.

వాదనము *vādanamu.* [Skt.] n. Sound, sounding; beating. వీణాదిధ్వని, వాయించుడము.

వాదము *vādamu.* [Skt. from వద్ to speak.] n. A dispute, discussion, contention. మాట లపూర్వికమైన కిలాసము, వాగ్వాదము. రసవు. Alchemy, రసవాదము. వాదభ్రష్టోవైద్యశ్రేష్ఠుఁ he who fails in alchemy becomes an excellent doctor. "బధిరుబలె దరిద్రునకతివా దిపరిహసింపకకాంచాదుచాడ్పున." P. Prof. 15. టీ॥ వాదిపరిహసి, రసవాదివలెన. వాదింతు, వాదడుము or వాదాడు *vādintu.* v. a. To argue, debate, dispute, discuss. కలహముచేయు, జగడమాడు, తర్కించు. వాది *vādi.* n. A speaker. One who argues, వాదించువాడు. A plaintiff or complainant. వ్యాజ్యము తెచ్చినవాడు, తగవునకుపోయినవాడు. ప్రతివాది a defendant. కార్యవాది one who speaks or argues the point alone. "కార్యవాదికిల కెదుచలంబు." Vēma. iii. 96. వాదు *vādu.* (from Skt. వాదము) n. A dispute, contention, fighting. కలహము, యుద్ధము. "స్త్రీల యెడవాదులాడకుము." Sumati. i. "బల మన్నబోవుడునెవాడుకుదీయక." Ila. iv. 72. వాదుదుగుట, అనగా జగడమునకొనుట. "మునుగజాన్యునితో వాదుడుగకెయ్యవచ్చిపిమ్మట." S. iii. 412. వాదుచేయు or వాదులాడు *vādu-chēyu.* v. n. To dispute, to contend. వివాదమాడు, పోరుచేయు.

వాదోడు *vā-dōḍu.* [Tel. వా+తోడు.] n. Assistance in word or in speaking, మాటకు సహాయము. A social companion, a friend to talk with. మాటకుతోడు. An instrument to open and examine the diseased mouth of an animal, a pharingoscope. "వాదోడైనకొంగసామలు, విల్వం." Charu Chandrod. iv. 35.

వాడర *vādara.* [Tel. వాడి+దార.] n. The edge of a sword. ఖడ్గాదితీక్ష్ణధార.

వాద్యము *vādyamu.* [Skt.] n. Any musical instrument. మద్దెలడోలుసన్నాయిపెరికాహళములు మొదలగునవి.

వాన *vāna.* [Tel.] n. Rain, a shower, వర్షము. Plu. వానలు showers. The rainy season, వర్షాకాలము. వానలేనివట్టిపిడుగు lit; a thunderbolt without rain: i. e., mere words without deeds. వానకాళ్లు *vāna-kāḷlu.* n. Dark or black streaks in the sky, which are a sign of rain, a Nimbus or raincloud, a water spout, నీళ్లధారలుతో "శ్యామలోపరినిలిడచ్చుదాళ్ళి ములకు కాండమండంబుదిగువావకాళ్లు గాఁ." Swa. iii. 109. టీ॥ వానకాళ్లు, ఉదకధారలు. "మింటిపైనుండి తెనతెంటనంటె వచ్చుకాలసర్పంబులవానకాళ్లిందనర." Paldim. iv. 13. వానకోకిల, వానకోయిల or వానకోవెల *vāna-kōkila.* n. The Coel or Indian Cuckoo. Also used for a swallow or martin. వానకపిత్త. A harmless water snake of a brown colour, with two light green stripes down the back. వానకురిసివిప్పుడు వైటపడే నీళ్లపాము. "వడిగొని భీతితో వన్నెంబుగాక కోరు చుండెడివానకోయిలపిండి." Pal. 15. వాన డేలిపులుగు *vāna-ḍēḷi-pulugu.* n. A swan,

బాయు. "అవిచలితానవాలీశ్వరుఁడానవాఁడనీ కకటికిన." H. iv. 67. వానకాలి *vāna-kāli.* n. The rainy season. వర్షాకాలము, వర్ష ఋతువు. వానకొయిల an epithet of the cuckoo. వానపాము or వానపీగు *vāna-pāmu.* n. An earthworm; (lit: a rain worm. కందూదము, మహీలత, ఎర్రపాము. వానరాయి *vāna-rāyi.* n. A hailstone. వడగల్లు.

వానప్రస్థుడు *vāna-prasthudu.* [Skt.] n. A hermit, a recluse. తృతీయాశ్రమముండువాడు. వానప్రస్థము living in a forest.

వానరము *vānaramu.* [Skt.] n. A monkey, or ape, a "man of the woods." కోతి. వానరుడు a monkey; a mischief-maker, చెడ్డపనిచేయువాడు.

వానస్పత్యము *vānas-patyamu.* [Skt. from వనస్పతి.] n. A tree which bears blossoms and fruit; as the mango, Eugenia, &c. పూచికాచేచెట్టు. A tree which bears fruit without flowering is called వనస్పతి.

వాని *vāni.* [Tel. Possessive of వాడు and another form of వాడి.] pron. Of him, his. వానియొక్క. వానిఁ or వానిని (the acc. singular of వాడు or the acc. plu. of ఆది that.) Him, or them. Those things. వానిని. "కోరలుగలవాని గోళ్లునుగలవాని కొమ్ములుగలవాని నమ్మవలదు." (G. i. 284.) never trust those animals which have tusks, claws, or horns.

వానిరము *vānīramu.* [Skt.] n. A sort of cane or rattan, *Calamus rotang.* వేసినము, ప్రబ్బు.

వాను *vānu.* [Tel.] v. a. To make, as pots, (కుండలు) చేయుట. "ఆజాండభాండముల్ వానను." A. i. 3. "కడుఁ బ్రహ్మాండనిధిభాండముల నేఁడివానిదండాదిపుష్పరియింతడు." BD. iv. 120. వానించు *vānintu.* v. a. To get (pots) made; to have (bricks) prepared. (కుండలు) చేయించు, (ఇటికలు) కోయించు. ఇటికలువానించి ఆ దేవాలయము కట్టించినాడు he got bricks made and had the temple built. వానె *vāne.* The name of a low caste among the Banians. A. iv. 36. వానెత *vāne-ta.* n. A woman of that caste. "ఆనిస్పట్టిపేటియగసాలె, సాలె, పటసాలె, వాని, వైశాతి." A. iv. 56. వానిడు *vān-idu.* (వాని + కుడు.) n. A man of the Banian caste, వానికులమువాడు. An epithet of Kubéra, కుబేరుడు.

వానపండుము See వాతుపండుము.

వాపసు *vāpasu.* [H.] n. Restitution, returning. వాపసుచేయు to return, తిరిగియిచ్చు.

వాపి *vāpi.* [Skt.] n. A large oblong pond, pool, or lake. పెద్దకోనేరు. A well with steps, బడబాని.

వాపితము *vāpitamu.* [Skt.] adj. Sown, as seed. విత్తబడిన. Shaven, గొరగబడిన.

వాపు *vāpu.* [Tel. from వాచు.] n. Swelling, protuberance, intumescence. శోథ, వాచేటు. Pining or longing, ఆశ, దుఃఖించుట, ఏకలు. కొనుదువచ్చినశంఖిత దాని వాపుతీరినది the arrival of her husband put an end to her pining. వాపి *vāpi.* n. One whose body is swollen, వాపురోగముగలవాడు. వాపిరి *vāpiri.* (వాపు + ఇరి.) n. Lamenting, ఏకరుట. వాపిరిగొట్టు *vāpiri-gottu.* n A glutton, తిండిపోతు. A fickle-tongued man, వాక్చాపల్యముగలవాడు. A gloomy looking man, ఏకరువాడు, దుఃఖించుచుండువాడు. వాపు *vāpu.* (for వాయింపు.) n. Sounding a drum, &c. వాయించుట. వాపు లెవులు *vāpu-levulu.* n. The dropsy. వాచేరోగము, శోథ.

వాపుట్టు *vā-puttu.* [Tel.] v. a. To open the mouth, నోరువిచ్చు. To say or tell, చెప్పు. వాపుట్టని unsaid, that cannot be said,

చెప్పటి, చెప్పకూడని. వాపోవు *va-pōvu.* v. a. To cry out, అరచు. To cry, bewail, weep, ఏడ్చు. వాపోక *va-pōka.* n. Crying, అరచుట, ఏడ్చుట.

వాము See under వాముము.

వామదేవుడు *vāma-dēvudu.* [Skt.] n. A name of Siva. శివుడు.

వామనము *vāmanamu.* [Skt.] adj. Dwarfish, short. పొట్టి. n. A tree termed ఊడుగుచెట్టు. వామనకాకి *vāmana-kāki.* n. The green billed Cuckoo. వామనకాయలు or వామనములు *vāmana-kāyalu.* n. plu. The name of a certain fruit used as a pickle. తొక్కకాయచేసే ఒకవిధమైన కాయలు. Tender tamarind fruit, లేతచింతకాయలు. వామనగుంటలు *vāmana-guṇṭalu.* n. A tablet with fourteen holes for playing at a kind of game. నవ్వలుగాని చింతగింజలు మొదలైనవాటినిగాని వేసి ఆడే రెండు పరుసలుగా నేడేసి గుంటలుగలపీట. వామనపాతుకాడు *vāmana-pāṭu-kāḍu.* A kind of bird. వామనావతారము *vāman-avatāramu.* n. The fifth incarnation of Vishṇu as a dwarf. విష్ణువుయొక్క అయిదవ అవతారము. వామనీకృతము *vāmanī-kṛitamu.* adj. Shortened, stunted. పొట్టిగాచేయబడిన. వామనుడు *vāmanuḍu.* n. A dwarf. పొట్టివాడు. An epithet of Vishṇu, విష్ణువు.

వామము *vāmamu.* [Skt.] adj. Left, not right. సవ్యము. ఎడమ. Charming, lovely, రమ్యమైన. Crooked, వక్రము. Short, పొట్టి. ప్రాస్యము. వామ *vāma.* n. A lovely woman, సుందరమైన స్త్రీ. వామకరము *vāma-karamu.* The left hand. ఎడమచెయ్యి. వామలోచన *vāma-lōchana.* n. Lit: the bright eyed, or fine eyed, i.e., a beautiful eyed woman. మంచికన్నులుగల స్త్రీ. వామావ్యకరము the right hand; lit. the hand which is different from the left, కుడిచెయ్యి. KP. vi. 33.

వామలూరము or వామలూరాము *vāmala-rāmu.* [Skt.] n. An ant hill, or mole hill, especially the mounds of earth thrown up by the white ant. పుట్ట.

వామి *vāmi.* [Tel.] n. A heap as of straw, a stack, any heap. రాశి, ప్రోగు, కుప్ప. "వామిగా పడగండ్లంపర్వించెనదగ, మరిపినపెను మంచుతుంపినిచెల్ల కొరవి." DR. Aranya. 86. వామిగా, కుప్పకుప్పలుగా. "పెరటిలో వెక్కబొవి, మునుగలంప, చొప్పపెనువామి, జమ్ము, రుబ్బురోలు." S. ii. 440. [Skt.] A mare, ఆడగుర్రము. A she-ass. వేసడము, ఆడగాడిద. వామిదొడ్డి *vāmi-doḍḍi.* n. A stack-yard, గడ్డివేయుచోటు.

వామింటు or వాంఇంటు *vāminṭa* [Tel.] n. A small shrub, the leaves of which are used medicinally. *Oleone pentaphylla,* ఆజగంధిని.

వాము See ఓమము.

వాయు *vāya.* [Tel.] n. A quantity of grain put in a mortar to be pounded at one time; so much grain as the mortar holds at once, దంచుటకు రోటిలో నొకసారిపోయు ధాన్యము. A quantity of rice and curry mixed to be eaten. A crack or valley in a hill, కొండసందిచ్చినలోయ.

వాయుగొట్టు or వావగొట్టు *vāya-goṭṭu.* [Tel. from వాచు.] v. a. To beat so as to cause a swelling. To cause to swell. To make one pine for, వాచేనట్లుచేయు, ఏకాయనట్లు చేయు.

వాయుదండము or వావదండము *vāya-daṇḍamu.* [Skt.] n. A loom, పాతివాడు నేసి పకిక్కెదు పలక.

వాయువము *vāyanamu.* [Skt.] n. A cake or cakes offered to the Deity and then given as a present to a Brahmin woman at the commencement of the performance of a vow, వ్రతోద్యాపనకాలమునందు ఉపాయనముగా నిచ్చెడిపిండకము. చేటవాయవము

cakes so given in a winnowing basket. మూకిపాయసము cakes so given covered. భక్తిపాయసము పుచ్చుకొంటి పాయసము the like for the like, tit for tat.

వాయుము *vāyamu*. [Tel.] adj. Useless, vain, వ్యర్థము. "వాయుపుర్రజొరలు." మార్కం. iv.

వాయవ్యము *vāyavyamu*. [Skt. from వాయువు.] adj. Pertaining to the wind. వాయుసంబంధమైన. n. The north-western corner of the earth, the North-west quarter. వాయవ్యదిక్కు.

వాయసము *vāyasamu*. [Skt.] n. A crow, కాకి. వాయసకులన్యాయమున కాకిశాస్త్ర న్యాయము. **వాయసారాతి** *vāyasārāti*. n. An owl. గుడ్లగూబ. (lit. the foe of the crows.)

వాయి *vāyi*. [Tel.] n. The mouth, నోరు. The face. ముఖము. The edge of any cutting instrument. శస్త్రాయుధము. Wind, వాయువు; as కోవాయి, మంచివాయి. వాయివిరంచము the name of a tree. M. III. vi. 261. పల్లివాయి a valley or hollow through which a stream sometimes runs, వలనిమిక్కిలిగా కురియునీళ్లు వచ్చేదారి. నూతివాయిచిట్టా a parapet round a well, దవురుగోడ. పళ్ళాదులుంపడకుండా చాపి వట్టుకట్టిదగోడ. Plu. వాయిలు. **వాఁదే** *vāte*. (Loc. of వాయి the mouth.) In the mouth, మీరు వచ్చేదాకా మాకు వాఁ తడియేదు there was no moisture in our mouth until you came, i.e., we were in terror until your arrival. **వాఁట్ని పిరంగివాఁ పెట్టిపేలు** they blew him up from the mouth of a cannon. **వాఁతరట్టు** *vāta-raṭṭu*. n. A chatter box, వదురుబోతు. **వాఁతవాడి** *vāta-vāḍi*. n. An unpleasant talker. **వాఁటి** *vāṭi*. (Gen. of వాయి.) **వాఁటికాసు** *vāṭi-kāsu*. n. Hush-money, a bribe, లంచము. **వాఁటిబియ్యము** or **వాఁటికాసు బియ్యము** *vāṭi-biyyamu*. n. A few grains of rice put in the mouth of a dead person when lying on the funeral pile. కీళుగుఱ్ఱంబోనేసిబియ్యము. **వాయొడు** *vāyoḍu*. v. n. To be unable to open the mouth, to be unable to talk, to be timid in speaking, to be bashful or reserved in speech. వాయొడక frankly, freely కోపు అంచుకొవకుండా. "ఆత్మపరిశాల వాయొడకపరు బోదువారలతోడన." S. iii. 321.

వాయించు *vāyintsu*. [Tel.] v. a. To beat, strike, sound or play on a drum, a lute, మే. మేళమువెందలైనవాటినికొట్టు, వీణెమీటు, పన్నాయిమొదలైనవాటినితీయు. చదువుకునంటి పెట్టి వాయించు to forget what one has learnt. **వాయింపు** *vāyimpu*. n. Sounding a drum, etc. వాయించుట, వాయిదము same as వాద్యము, (q. v.) వాయిద్యము corruption of వాద్యము (q. v.)

వాయింటు or **వాయింటు** *vāyiṇṭa*. [Tel.] n. A small shrub, the leaves of which are used medicinally. *Cleome pentaphylla*, అడ వంది.

వాయిదా *vāyida*. [H.] n. A stated period for the discharge of a debt or for the payment of a sum of money. గడువు. An adjournment.

వాయిదార *vāyi-dāra*. [Tel.] n. A crooked sword. వంకలంగఖడ్గ.

వాయువు *vāyuvu*. [Skt.] n. Air, wind, గాలి. A rheumatic distemper, rheumatism, వాతరోగము. అజీర్ణవాయువు a species of dyspepsia. ఉదరవాయువు flatulency in the stomach. దమకశ్వాయువు difficult and short respiration, asthma. తిమిరవాయువు paralysis, palsy, deprivation of motion and sensation together, i. e., numbness. పక్షవాయువు or పార్శ్వవాయువు hemiplegia. మద్దవాయువు dead palsy. మేహవాయువు flatuleney in the body said to be caused by venereal heat. వాయువుహరించేమందు or వాతహరమైనమందు a medicine that dissipates flatulency. వాతవాడి a flatulent

pulse. వాతాతిసారము a flatulent disease of this kind, diarrhœa. వాయునిరో ధము the art of stopping the breath, practised with a view to attain length of days. వాయుస్తంభనము. *vāyu-pathamu.* n. The atmosphere. ఆకాశము. వాయువిళంగము *vāyu-vilangamu.* n. A medicinal seed, like a pepper corn, put in the mouth of children in order to assist their speech. చిన్న కుండులము. వాయువేగి *vāyu-vēgi.* adj. Swift as the wind. వాయుసఖుడు *vāyu-sakhu-ḍu.* n. Lit: the friend of the wind, i.e., fire, అగ్ని.

వార *vāra.* [Tel.] n. A skein of thread for weaving, containing eight punjams, ఎనిమిదిపుంజములనూలు. Variance, difference, discrepancy, especially in calculation. (లెక్కలో) ఎచ్చుతక్కువలు.

వారక *vāraka.* [Tel.] adv. Constantly, unintermittingly, continually, perpetually. సంతతము, శమింపక, ఎడతెగక.

వారకము *vārakamu.* [Tel.] n. A stipend: pay given in advance: money advanced to cultivators to be received again without interest when the crop is reaped. పొగుబడి కాలములో ఇచ్చి ఫలకాలములో వడ్డి లేకుండ మళ్లీ రాబట్టుకొనురూకలు, తకావి. "వలసి నచేతంబువారకంబులను కొలదిమీరకనిచ్చి కూడు కనుండు." L. iv. 113.

వారడ *vārada.* [Tel.] n. A bit of a palmyra leaf, తాటాకు చివ్వ.

వారడి *vāradi.* [Tel.] n. Deficiency, difference in exchange, loss. లోపము, నష్టి. ఆవారడియింటులో కలిసివచ్చినది that deficiency is made up by this (gain).

వారడు *vāraḍu.* [Tel.] v. a. To give up, చాలించు.

వారణము *vāraṇamu.* [Skt.] n. Resistance, opposition, warding off a blow, guarding, defence; a shield. నివారించడము, వారించుట, ప్రతిషేధము. దాలు. An elephant, ఏనుగు. వారణరాజము the prince of elephants. వారణపుడేగ *vāraṇapu-dēga.* n. A kind of hawk, డేగలలోభేదము. Jerdon No. 33. వారణుసు or వారణవృష *vāraṇa-busa* n. The plantain tree. అరటిచెట్టు. వారణ *vāraṇa.* n. An embankment. చెలియలికట్ట.

వారణాసి *vāraṇ-asi.* [Skt.] n. Benares. కాశీపట్టణము.

వారబట్టు *vā-ra-baṭṭu.* [Tel. వా+రా+బట్టు.] v. a. To drink, ఆరోశించు. To dry up. ఇంకించు.

వారము Another form of వారువము. (q. v.)

వారము *vāramu.* [Skt.] n. A day of the week. దినము. ఆదివారము మొదలైనది. A time, ఒడుపు. ఆస్యస్థ. A multitude, a flock or herd, a quantity, a heap. సమూహము, వారమువారము many a time, repeatedly, often. "వినువాల్లయిచ్ఛాపూర్ణంబుగొన్నిమ నచ్చకోటుట్టుక." A. iv. 289. టీని వారత్రయ, మూడుమార్లైన. వారంవారాంచేసుకొని జీవించు మన్నాడు every day of the week he gets his dinner at a different house. "అంది నొకవారము తిరపంతెనుట." P. i. 351. వారకాంత. వారాంగన. వారకామిని. వారసతి or వారస్త్రీ *vāra-kanta.* n. A courtezan, a prostitute, a dancing girl. గణిక, వేశ్య, బోగంది.

వారయాత్రికుడు *vāra-yātrikuḍu.* [Skt.] n. A relation by marriage, a relation who comes to witness a wedding. పెండ్లిచుట్టము.

వారలు *vāralu.* [Tel. poetical for వారు.] pron. They.

వారవాణము *vāravāṇamu.* [Skt.] n. A piece of armour; a quilted jacket. కవచము, దూది బొంతివొక్కాయ.

వారసుడు *vārasuḍu.* [H.] n. An heir, master, lord, owner, ఒకనిసొమ్మునకు హక్కు దారుడు.

వారధి or **వారిధి** *vāra-dhi.* [Tam.] n. A bridge. వంతెన.

వారాహి *vār-āhi.* [Skt.] n. A wild sow. అడవి ఆడపంది.

వారి *vāri.* [H.] affix. According to, by; as తారీఖువారి according to date. ఆసామివారి man by man **వారినామా** *vāri-nāma.* n. A bill of lading, a receipt given by a ship captain for goods laden on his vessel.

వారి *vāri.* [Tel. the infl. of వారు.] pron. In the genitive case. Of them, వారియొక్క.

వారి *vāri.* [Skt.] n. Water. జలము, నీళ్లు. **వారాశి, వారిరాశి** or **వారాన్నిధి** *vārāsi.* n. A collection of waters. The ocean, సముద్రము. "పూపూవారాశిలోనికాదాముడేరి యుండే." Vema. 393. **వారిజము** *vārijamu.* n. Lit: The water-born, i.e., a lotus or water lily. పద్మము. **వారిదము** or **వారివాహము** *vāri-damu.* n. A cloud. మేఘము. **వారిధి** or **వారిధి** *vāri-dhi.* n. The sea. సముద్రము. **వారిధికన్య** *vāri-dhi-kanya.* n. Lakshmi, the sea-born goddess, లక్ష్మి.

వారించు *vārinchu.* [Skt.] v. a. To do away, drive away, warn off or ward off, avert. To guard, defend, prevent, elude, or oppose. To dissuade, forbid. నివారించు, అడ్డగించు, ప్రతిషేధించు. "నినుయడంతని వేరయి ప్రతివేరంబనవచ్చిదం బిన్నెవ్వరివారింపంగుందిరా." M. III. ii. 38.

వారిణ or **వారిణి** *vārina.* [Tel.] n. The cord with which the large iron bucket is fastened to the hanging arm of a picota. చేపలు పీతలుపడకు కట్టేదారము. A kind of net used to catch small fish. **వారిణపీట** *vārina-pita.* n. A stick used in fixing the yoke to the plough.

వారు *vāru.* [Tel.] n. A strap of leather. తోలుపట్ట నిడుపుగాకోసిన చర్మపుచీలిక, పన్నగా కోసినతోలు. **వారుఅంటువిల్లు** *vāru-anta-villu.* (వారు+అంటువిల్లు.) n. A large bow used by masons. రాతిపనివారు వాడుకట్టిన పెద్దవింటిత్రాడు. **వారెము** *vārenu.* (వారు + ఎము.) n. A piece of leather or rope used to tie the yoke and the pole of a cart together, కాడతో కాడినిచేర్చికట్టువారులాగనుపది. A rope used for a similar purpose in a plough or a waterlift. పీటతోలుతో కాడిని చేర్చికట్టుటకు గాని ముంగిస్మృనితో కడకు చేర్చికట్టుటకుగాని ఉపయోగించెడు వారులాగనుపది. **వారెపీట** *vārena-pita.* n. A piece of wood placed between the yoke and the shaft of a plough.

వారు *vāru.* [Tel. plu. of వాడు he.] pron. They. వారందరు. It is also thus used, as equivalent to people, folk. వీవారు my people. మీవారు your people. ఈ యూరివారు the people of this village. నేను చూచినవారు the people whom I saw. Added to some nouns it has an honorific sense, as దేవరవారు, దొరవారు your honor. Infl. వారి their. **వారు** v. n. To flow down, or drain off, as water from boiled rice, పడియు, Xంజియొదలైనవికారు. To be lessened or diminished, ఉడుగు. v. a. To pare or cut thin, as the ends of a palm leaf. కొబ్బరాకు వొరచివ్వు. **వారుకోసు** *varu-kosu.* v. a. To take up by the handful. Metaphorically, to get, gain, possess oneself of. పిడికిళ్లతోడినాఎత్తుకోను, పొందు, చుండు. నన్ను మోసము చేసి వాడేమి వారుకొన్నాడు has he gained any thing by cheating me? **వారుపు** or **వార్పు** *varupu* (causal of వారు) v. a. To touch water with the lips and cast it away. ఆచమించు. To cause to flow, వారజేయు. Xంజినార్చు to pour off the water from boiled rice by inclining the vessel, వారు పట్టించేయు. To expect, ప్రతీక్షించు, ఊర్జే యించు. సంధ్యవార్పు to offer up prayers: (because while uttering the prayer called సంధ్య they let water run through their fingers.) "హేమకుంభ జలములొసరివార్చి జల సంధివార్చి." DRU. 774. "సంధ్యవార్చుట."

G. vi. 17. వారుపు or వార్పు *varupu.* n. The act of straining water or letting it flow, ఆనమము. Water poured off from boiling rice, కంజి.

వారుణి *varuṇi.* [Skt. from వరుణ.] n. The West, the region of Varuṇa. పడమటిదిక్కు. Any spirituous liquor. కల్లు.

వారువము or వార్వము *rāruvamu.* [Tel.] n. A horse. గుర్రము. "వారువముదినగుకిరి వసుధగంపింప." Pal. 497.

వార్చు See వారుము under వారు.

వార్త *varta.* [Skt.] n. Tidings, intelligence, news, talk, conversation, a report. వర్తమానము, వృత్తాంతము, మాట, సంభాషణ. వాడు వచ్చినామె స్నవార్త ఒకటే కాని వాడు నిజముగా వెళ్లి లేదు the report is that he went, but in reality he did not go. "కలలోనన్న వార్తలకంటివలనంటే కేమి కారణమియ్యంకొంటి." Anirudh. ii. 158. వార్తకాడు *varta-kāḍu.* n. A talkative person. మూటకారి. "వెన్నునన్న వాడువార్తకాడు." Vēma. 450. వార్త కెక్కు *varta-k-ekku.* v. n. To obtain notoriety, ప్రసిద్ధిపొందు. "నన్నా కొరకుమేనుగోసిచ్చి శిబిరాజు వార్తకెక్కి చేలాస్పెక్కెన్." Vēma. 289. వార్తలాడు *vartalāḍu.* v. n. To talk, speak, converse. మాట్లాడు, సంభాషించు. వార్తావహుడు or వార్తికుడు *varta-vahuḍu.* n. A messenger వర్తమానమును తెలిపేవాని పోయి చెప్పువాడు.

వార్తాకము *vārtākamu.* [Skt.] n. The Brinjal, Egg plant, *Solanum melongena,* ఇంగిచెట్టు, వంగకాయ. వార్తాకి *vārtāki.* n. The plant called *Sukanāsa radicum,* ఇంగిచెట్టు.

వార్తికము *vārtikamu.* [Skt. from వార్త.] n. A gloss, a commentary. మూలగ్రంథమునకు నామ సంగ్రహముగాను ఉండే వాక్యము, ఉక్తానుక్తార్థములను తెలిపెడి గ్రంథము.

వార్ధకము *vārdhakamu.* [Skt. from వృద్ధ.] n. Old age, ముసలితనము. An assembly of old men. ముసలివాండ్రసమూహము. వార్ధక్యము *vārdhakyamu.* n. Old age. ఏబదియేండ్లకలుగు వాతియీడు, వృద్ధత్వము.

వార్ధి Same as వారిధి. (q. v.)

వార్ధుషికుడు *vārdhu-shikuḍu.* [Skt. from వృద్ధి.] n. A usurer. వడ్డికిచ్చి జీవించువాడు.

వార్ము See under వారు.

వార్వము Same as వారువము (q. v.). వార్వాగ్ని or volcanic fire under a sea, బడబాగ్ని.

వార్షికము *varshikamu.* [Skt. from వర్షము.] adj. Pertaining to a year, limited to a year. సంవత్సరకాలమునకుగల

వాలకము *vālakamu.* [Tel.] n. Deceit. మోసము. Hypocrisy, pretence. వేషము

వాలధి or వాలహస్తము *valadhi.* [Skt.] n. A hairy tail. రోమగుచ్ఛవంతమైనచ్ఛము. ఏనుగు మ్రియులోనునువానితోక.

వాలము *valama.* [Skt.] n. A tail, తోక. A sword, ఖడ్గము. Tel.] A royal tiger, పెద్దపులి.

వాలయించు or వాలాయించు *valayintsu.* Tel. v. n. To be compelled or forced, నిర్బంధపడు. v. a. To oppress, force, compel, నిర్బంధించు

వాలరుగుడు *val-araguḍu.* [Tel. వాలు+అరుగుడు.] n. A tailless monkey, a baboon, వాలములేక.

వాలాయము *valayamu.* [Tel.] n. Force, compulsion. నిర్బంధము. adj. Inevitable. అనివార్యము. Constant, నిరంతరము. వాలాయముగా *valāyamu-gā.* adv. Positively, certainly, undoubtedly, అవశ్యము. నిశ్చయముగా, రూఢిగా. (Also, less correctly) usually, often, commonly. వాడుకగా. "ఆంధ్రవాలాయంబుగా భరణింబుట్టగలదిట." KP. v. 100. "మాయాపుర భూమి

వాలాయతాక్షులను, దుర్వ్యవస్థబుంరాజాయనీయ వేయం శ్రీకాళహస్తి యము ఇక్రమనని క్షేనిమ్మతిమి చేసం." B. iii. 66.

వాలూరు *valūru.* [Tel. వాలు + ఊరు.] adj. Sharp, as a sword. Swordlike, resembling a sword. వాడిమొనతీవలిసుండే. "వాలూరు కరజుండంబిరిసెంచె." Parij. v. 56. వాలూరు తూపు a sharp arrow.

వాలూర్చు *val-arisu.* [Tel.] v. a. To brandish a sword, కత్తివిసుళింపు, "ఎడిగొనవక్షగ వాలూర్చిచూచి." BD. v. 425.

వాలిక *valika.* [Tel. from వాలు.] adj. Long. నిడుపైన. దీర్ఘమైన. "నిడుపాటికచూపు." Vasu. iii. 59. టీ॥ మిక్కిలి పొడవైనచూపు Sharp, వాడిమైన. "వాలికయమ్ములు" భార. ఛిత్ర. i. [Skt.] n. A pit in the roof of the mouth. అంగిటిసుంటి. వాలికవాడ *valika-vada.* n. A certain pace in horses. అశ్వకమవిశేషము. "ఇట్లేచ్చియనిపి పోకీయము ఇంగినడియిపాలికవ డరుణుం నిలనుపారుపించు నదలించివాగవటిలిగ కవం గదలించిపోలిన." G. viii. 74.

వాలు or వ్రాలు *valu.* [Tel.] v. n. To bend or weigh down. To light or perch. To hang loose; to fall down. కొమ్మ నుండి లైకివించు, చెట్టుమీదపడ్డీదను, కిందకిదను, దెనువడు, దిగు, తోరు, ఒరగు. To increase, అతిశయించు. v. a. To transgress, exceed, అతిక్రమించు. వాలి వక్కొ-మై in the passion which he felt, పచ్చినశోభముచేత. వాలివక్కమను through the grace that descended on thee, పచ్చి. ఆను నమానమున్న. అదవాని పాదములమీదబడలేదు she fell at his feet. "శైలసుతత్తకిందుకము చందము గానెవ్వలి శేలకుని వ్రాలనికిబట్టు" R. v. 290. "పువ్వులా వ్రాలదుతేటి." T. iii. 111. వాలు *valu.* n. A sword, కత్తి. A slope, a descent. అతిశయము. Length, దీర్ఘము. Sharpness, వాడిమి. "ఆరిదులతేనియలవాలు ఆతినివాలు." H. ii. 16. ఇరువాలుదున్నుట ఆనగా అష్టమ పద్దమగా రెండుసారులు దున్నుట. వాలు *valu.* adj. Long, sloping, slanting, descending, drooping. దీర్ఘమైన, అతిశయమైన. వాలుచూపులు drooping glances. Sharp, వాడిగల. Cruel, క్రూరము. బాలువ్వు or వాలు టమ్ము a sharp arrow. వాలుకొంగ *valu-konga.* n. A stork, పక్షి-కొంగ, బకము. వాలుగ or వాలుగా *valu-ga.* adv. Slantingly, lengthily, అతిశయముగా. నిడుపుగా. వాలుగంటి or వాల్గంటి *valu-ganti.* n. A bright eyed woman; lit: a long-eyed girl. దీర్ఘము దైనకన్నులుగల స్త్రీ. అతిశయాక్షి, విశాలాక్షి. వాలుగడుపు or వాల్గడుపు *valu-gadupu.* n. A projecting or protuberant belly, బొజ్జ. వాలుగొమ్ము a canal or sluice. వాలుచు or వాల్చు *valuisu.* v. a. To bend, incline, slant. కిందకివించు. To cut off, కోసి వేయు. కన్నులను to droop the eye-lids, i. e., to close the eyes. రాత్రియంతా కన్నులు వాల్చలేదు I did not close my eyes all night. ఆమంచమును వాల్చినాడు he slanted the couch. "వాలినకన్ను వైవాలు నివాడి, వాలనిజిహ్వలవాలుతునని, జలచరనిధులం జలమునెల్లిం." HD. i. 947. టీ॥ వాలిన, పచ్చిన; కిన్క-మై, కోపముచెల్ల; వాలు, దీర్ఘమైన; ఈ వాడివాలన, ఈ శస్త్రి భిద్దము చేసను; జిహ్వాల, వాలుకలము; వాలుతునని, కోసివేయుని చేటుచ్చిదే. వాలుచుక్క or వాల్చుక్క *valu-tsukka.* n. The planet Venus or its regent. శుక్రుడు. "వాలుచాందితారుపు బొడిచెవాల్చుక్క." Sar. D. 558. వాలుచేప *valu-chepa.* n. A kind of fish called *Chirocentrus nudus.* మత్స్యవి శేషము. వాలుడు *valudu.* adj. Hanging down. వాలుడుకొమ్మల branches that hang down. n. A kind of tree. ఎర్రవాలుడు the red kind. వాలుడుబెర్క the bark of this tree used in medicine. వాలుడుతైలము the oil extracted from this bark. "కొన్ని వాలుడుతైలంబు గ్రోలవారు." P. i. 725. వాలుపు or వాల్పు *valupu.* n. Bending down, వాల్చుట. వాలుపొద్దు *valu-proddu.* n. The morning or evening sun.

శేత్రప్రాప్తు, అవరాక్షణము. వాలుమగడు *vālu-magaḍu.* n. The hero of the sword, i. e., A brave man, శూరుడు.

"క॥ కాలిమియుద్ధృతియుప్రజ్ఞా,
నీలతెయు బరాక్రమనిశేమ్ధ్రతెయుఁ,
గాలోచితకార్యములఁ,
వాలుమగండేలు జలధివలయితెధరిణికిఁ."

P. iii, 32.

వాలుమేకము, వాశేకము, or వాలుమృగము *vālu-mekamu.* n. The sworded beast, i. e., the wild boar. అడవిపంది. "అలస్యుడు తరువుడిగి వెపవలలకు లోబడకి హాయ వాలుమృగములఁ బలుమూలులబడఁ జేయుచు, జలకేళి మొలిందెచెక్కు-మూకిరసమితిన్." Padma. i. 55.

వాలుక *valuka.* [Skt.] n. Sand. ఇసుక.

వాలుగ or వాలుప *valuga.* [Tel.] n. A kind of fish. A fish in general, చేప. The name *valuga* is given to two or three kinds of fish, which are scaleless, rank and oily. Thus, వాలుగచేప is a sea-fish, *Trichiurus lepturus.* See Russell, plate 165. Another *valuga* is a fresh water fish, found in tanks but oftener in rivers. Another is a species of *Silurus* (Russell, plate 165). ముల్లువాలుగ is the Cat fish, which is nearly globular, and is covered with prickles. వాలుగకంటి *valuga-kaṇṭi.* n. A beautiful eyed woman, a woman whose eyes are as beautiful as those of a fish. వాలుగచెంక a sort of Scale-fish. Russell, plates 3 and 10. *Rhinobatus lævis.* (Jerdon.) వాలుగపాము a certain venomous water snake. "వాలుగమాలుమిట్టెపమ." S. iii. 291. "కొక్రమీనులతోఁ బ్రి, కోలువలెంకలకిచ్చె వాలుగలనుసంగడీలకిచ్చె." G. i. 111. వాలుగకేతు, (మీనకేతనుడు) is a title of Manmatha whose banner is a fish.

వాలారు *valāru.* [Tel.] v. n. To delay, ఆలస్యమగు.

వాలెము Another form of వాలాయము (q. v.)

వాల్మీకి *valmiki.* [Skt. from వల్మీకము.] n. The name of the author of the Sanskrit Ramayana.

వాల్లభ్యము *vallabhyamu.* [Skt. from వల్లభి.] n. Authority, rule, అధికత్వము. దొరతనము. Love, affection. Influence, ప్రీతి, విశ్వాసము, బలము, చొరవ. వానికి రాజవద్ద నిండా వాల్లభ్యి మున్నది he has much influence with the king. "వాల్లభ్యలభ్యద్గుణ స్వహాణంబోవ్యజవా తప్తత్రిదృతియో." A. ii. 105. టీ॥ వాల్లభ్యము, భక్త్యతిశయము. భూశ్చేష్టమరాగాభక్తియు యున్నది నవుక పెద్దలయందలి విశ్వాసము భక్తియు చదుచున్నది.

వాళి or వాళీ *vāḷi.* [Tel.] n. Custom, practice, usage, experience, వాడుక. A cattle-path, పశువులుపోవుదారి. మాయింటివాళి the custom in my family. అది నాకు వాళీలేదు I am not accustomed to it.

వావదూకుడు *vā-vadūkuḍu.* [Skt.] n. An eloquent man, an orator. వక్త, రస్సగామాట్లాడు శక్తిగలవాడు, యుక్తిగాయుక్తముగా మాట్లాడువాడు, వాగ్మి.

వావాదు *vā-vādu.* [from Skt.] n. An address. ఉపన్యాసము.

వావి *vāvi.* [Tel.] n. Legality, lawfulness, consanguinity, legitimacy. వరుస. Relationship, బంధుత్వము. "వాని కెల్లలంకాని కూఁతునివంటిది." భార. X. వావిశుద్ధ to commit incest. ఇది వావికాదు this is not right, i. e., this is incest. ఆ పదుచుమ పెండ్లాడెము వావికాదు it is unlawful for him to marry that girl.

వావిలి or వాయిలి *vāvili* [Tel.] n. A small shrub, which is edible and medicinal, *Cleome pentaphylla.* అజమంద, బర్బరి.

వావిళ్ళ *vāviḷla.* [Tel.] n. The pit at the bottom of the throat on the breast bone. కంఠమూలమందిటనుండెంగుంట.

వాణిరి *vāṇiri.* [Tel.] n. Order, series, క్రమము, ఆజ్ఞగి. Greatness, glory. Patience, quiet, resignation. సహనము. "వణియాసంబాళంబి పట్టాంబుకు, బోవు చున్నారమెం బ్రాబోడియనుచు, వాణిరిదో డ్కొనివిడిపడినరుగ." ND. iv. 600. adj. Great, much, అధికము. Following, అనుగతము. Difficult to obtain. దుర్ల్భము. "కులశల్యబాకథలుక్కి త్రిమురక్కి ము ల్యపత్కి థల్, వాణిరిపుట్టారక్కి ములు," Vasu. Prof. 35. adv. Very, exceedingly, much. అత్యంతము. "రోహాణయుతసంబుభక్తిరమా ప్రియము, వాణిర వర్ణించివర్ణించివాని, మనమునదయు బుట్టమాటలువాడి స్ప." ND. i. 612.

వాణిలి *vāṇili.* [Tel.] n. The Five leaved Chaste tree, *Vitex negundo* or *Clerodendron pentaphylla*, Heyne. శేపాలి, నిర్గుండి. వల్లవాణిలి a shrub called *Justicia gendarussa*. Another species is called కొండవాణిలి.

వాణువరము *vāṇuvaramu.* Another form of వాయువము (q. v.) Also, a conveyance, వాహనము.

వాశితము or **వాసితము** *vāsitamu.* [Skt.] n. The chirping of birds, or the cry of animals. పక్షిమృగాదులధ్వని.

వాస Same as వాసము (q. v.)

వాసంతము *vāsantamu.* [Skt. from వసంత.] adj. Vernal. వసంతఋతుసంబంధమైన. n. A cuckoo. **వాసంతి** *vāsanti.* n. A species of wild jasmine, *Jasminum auriculatum*, వసంతకాలపుమల్లె. అడవిమల్లె.

వాసకసజ్జిక *vāsaka-sajjika.* [Skt.] n. A woman who expects to meet her husband. తాను అలంకరించుకొని మనఃప్రియము కనిపెట్టి కొనియుండు స్త్రీ.

వాసన *vāsana.* [Skt.] n. Smell, scent, odour, fragrance. Flavour. పరిమళము. Notion, recollection from memory. Fancy, imagination. నిజము అనుభవించినదాని స్మరణ. ఇది పూర్వజన్మవాసన this is the influence of his former birth. వానికి సంస్కృతవాసనలేదు he has not the slightest acquaintance with Sanskrit. "ఉపరాబ్ధకజన్మ ధురీణ వాసనల్." R. iii. 95. **వాసనకొండు** a scented wick, పెద్దతుమ్తి. **వాసన చూచు** *vāsana-chūchu.* v. a. To smell. వాసనపట్టు to scent, to catch the scent of, to trace, to track. **వాసనవేయు** or **వాసన కొట్టు** *vāsana-vēyu.* v. n. To smell, to emit an odour; to stink. పరిమళించు, కంపు కొట్టు.

వాసము or **వాస** *vāsamu.* [Tel.] n. A rafter of a building. ఇంటికిరీలులోనిదూలె. **వాసవాసము** the hook that suspends a swinging cot. **వాసపుసయ్యము** grains of gum found inside a hollow bamboo. **వాసపోయు** *vāsa-pōyu.* v. a. To place the rafters on a building, to rafter it. ఇంటికిపైకప్పునకువాసము లుంచట్టు. వాసాలుపరచు, కెండకెట్టు.

వాసము *vāsamu.* [Skt.] n. A house, habitation, abode, dwelling, residence, నివాసము. ఆయన మమ్ముల తన గర్భవాసములో పెట్టుకొనియుండినాడు he kept us in his bosom, i. e., we were in his protection. **వాసి** గర్భవాసములోపుట్టినవాడు the son of his own body, his son. "కోసలాధ్వరాసి వాసకుశలం," Kala. i. 152. **వాసము** or **వాసనము** n. A cloth; clothes. బట్టలు. **వాసకము** *vāsakamu.* n. A house, ఇల్లు. **వాసగృహము** *vāsa-gṛihamu.* n. A bed chamber, పడకయిల్లు.

వాసరము *vāsaramu.* [Skt.] n. A day, దివసము. **వాసరాంతము** the close of the day.

వాసరా *vāsarā.* [Tel.] n. Compensation. చెల్లుగా ఇచ్చినది.

వాసవుడు *vāsavuḍu.* [Skt. from వసువు.] n. Indra. ఇంద్రుడు.

వాసి *vāsi.* [Tel.] n. Difference. తారతమ్యము, భేదము. Greatness, ఆధిక్యము, గొప్పతనము. Profit, లాభము. Fame, renown, ప్రసిద్ధి. Amelioration, improvement in health or quality. పస్థిష్ఠము, గుణము. Comparative merits, superiority amongst competitors. Influence. Splendour, glory, celebrity, eminence, honor, lustre. ప్రసిద్ధి. శ్రేయస్సు. "రఘు శేఖరబల్విలంకాజవౌదు, నివాసియవన్నె నే మెంచనమ్మెచ్చె." R. v. 316. "పదిపెలుతెలిసినవాసి దెచ్చునా" H. i. 138. "వాసివెడి నతని కాంతితో." UR. iv. 297. వాసిఒర్లు వాసిచేసిరి they cured him. ముఖవాసి fascination, personal influence. వానికి చెయివాసికద్దు he has a lucky hand, he is fortunate in his practice. కూటవాసికిచెప్పినాను I said it without any particular reason. Extent, limit. పరిమితి. This is affixed to words denoting fractions: thus, ఆరవాసి one half. కాలువాసి one quarter. Advantage gained in measurement, &c., surplus. ధారవాసి advantage gained by price. "ధారణవాసిపైన్రొదల్ బెట్టుచు." A. vi. 93. టీ॥ వాసి, మార్పుయెక్కువనతక్కువలకొరకు. "మాయుక్కుకన్న వాధిక్యమేయెక్కువనయైన చానయెరిగింపుమదే యీయయమనాయమన్నిగ ప్రాయుమ్మనరాజుంబం బువాసివలంపక." IIa. iii. 179. టీ॥ రాజు యింటువాసి, ఆసగా దొరకును సేనకుకును ఉండే తారతమ్యము. వాసి *vāsi.* adj. Greater, గొప్ప. Better, either in health or in quality. పస్థిష్ఠము, బాగు. అది యిప్పుడు నిండావాసి it is much better now. రోగము వాసియైనది the disease is cured. వారికంటెనీరు వాసి these are better than the other men. వాసికెక్కు *vāsi-k-ekku.* v. n. To rise to celebrity, become great, obtain eminence, attain superiority, ప్రసిద్ధినిపొందు "లోకమువారు మెచ్చగా వన్నెకువాసికెక్కి." T. ii. 38. "నీ యంపకారము నుజ్జగంబులో వానికి నెక్కి." Anirudh. iii. 59. వాసిగా *vāsi-ga.* adv. Well, properly, fully. చేక్కగా. "కాశీమహిమను మించేవానికని సంశయములు వాసికిమిక నీడాను లము." P. iv. 262. వాసిచేయు *vāsi-cheyu.* v. a. To ameliorate, cure, make better. పస్థిష్ఠముచేయు. వాసితనము *vāsi-tanamu.* n. Propriety, fitness, యుక్తము. "సత్కృతా నిధేయములవ మరలగొనుటలో వాసితనము." Parij. iv. 16.

వాసి *vāsi.* [Skt. from వస to dwell.] n. A resident, inhabitant, dweller. నివసించువాడు. పురవాసులు citizens. గ్రామవాసులు villagers. నివాసి a hermit.

వాసింపు *vāsimpu.* [Skt.] v. n. To dwell, live. To smell or be fragrant. పరిమళించు. "తుమ్మెదలు వేధవాధ్వుల్లక్షిన చిక్క ; చిక్కిన పెరుగు వాసింపజోర్చి." Krishna i. 81.

వాసితము *vāsitamu.* [Skt.] adj. Perfumed, scented. పరిమళింపజేయబడిన.

వాసుకి *vāsuki.* [Skt.] n. The name of a king of the Serpents. ఒక సర్పరాజు.

వాసుదేవుడు *vāsu-dēvudu.* [Skt. from వసుదేవ.] n. Lit. The son of Vāsudēva, i. e., Krishna. కృష్ణుడు.

వాసె, వాసియ or వాసెగ్రోల *vāse.* [Tel. వాసె+గ్రోల.] n. A flute or fife. పిల్లంగ్రోవి. "పన్నగా గోవివాసెగ్రోలఁజోలు." A. iv. 38.

వాసెన *vāsena.* [Tel.] n. A cloth tied over the mouth of a vessel, particularly of one in which cakes are boiled by steam. కుండమూతికికట్టినగుడ్డ. A cloth bound over the head. ఆస్థిష్ఠముగాఁజేవారు తలకు కట్టుగుడ్డ. వాసెనకుడుము a cake boiled in steam. ఇడ్డెన.

వాస్తవము *vāstavamu.* [Skt.] n. Reality, truth, తథ్యము, యథార్థము. వాస్తవము or వాస్తవికము adj. True, real, genuine, యథార్థమైన, తథ్యమైన. వాస్తవికార్థము the true, real, or literal meaning.

వాస్తుకూరము or **వాస్తూకము** *vāstukamu*. [Skt.] n. A potherb, *Chenopodium album*. చక్రవర్తికూర.

వాస్తువు *vāstuvu*. [Skt.] n. The site of a house; a house, a habitation, గృహము నకునిర్మించుటకినవస్థలము, గృహము. **వాస్తవ్యము** *vāstavyamu*. adj. Fit to dwell in, నివసింపదగిన. **వాస్తవ్యుడు** *vāstavyuḍu*. n. A dweller, inhabitant, resident. ఆక్కడి వాస్తవ్యులు those who dwell there. **వాస్తోష్పతి** *vāstōṣh-pati*. n. A name of Indra. ఇంద్రుడు.

వాహనము *vāhanamu*. [Skt.] n. A vehicle, or conveyance of any kind; a carriage, car, horse, &c పాలకొన్నిమి మొదలైనవి. **వాహము** *vāhamu*. n. A horse. గుర్రము. **వాహకుడు** *vāhakuḍu*. n. A porter, a carrier; a bearer of dead bodies. మోట మోపు, పీనుగనుమోసేవాడు. **వాహితము** *vāhitamu*. adj. Borne, carried, supported, మోయంబడిన. **వాహిని** *vāhini*. n. A river, a stream. నది. An army, or force. సేన. Eloquence. వాగ్ధోరణి. **వాహినీపతి** *vāhinī-pati*. n. The leader of an army. సేనానాయకుడు. The ocean, సముద్రము. **వాహ్యము** *vāhyamu*. n. A carriage, a vehicle, a beast of burden. వాహనము, బరువులు మోయుజంతువు. adj. Fit to be carried or borne. మోయతగినది. **వాహ్యాళి** *vāhyāḷi*. n. An excursion, trip. దూర ప్రాంత ప్రాంత. An expedition.

వాహ్లికము *vāhlikamu*. [Skt., n. The part of an elephant's forehead between the frontal lobes. ఏనుగుయొక్క పిన్నలనుటి బుదుటికేంబిక్కాము.

వి vi

వి *vi*. [Skt.] A particle and prefix, implying intensity, muchness separation as in విఖ్యాతి, వియోగము.

వి *vi*. [Tel.] An affix, a contraction for ఆవి or ఇవి. Thus ఇవి వావి these are mine. ఈ బట్టలు ఆవివి these clothes are his.

వింగడము or **వింగళము** *vingaḍamu*. [Kanḍaresu] adj. Separate, వేరు, ప్రత్యేకమైన. Spacious. విశాలమైన. Beautiful, సుందరము. Strange, విచిత్రము. "నీ వింగడంబైనట్టి మంగిటిసెలకొన్న బృందావనికి మ్రుగ్గు పెట్టుదాన." A. iv. 76. "వింగడమైనయొక్క వనమిచ్చిగనుంగొనె." ib. v. 3. **వింగడముగ** *vingaḍamu-ga*. adv. Separately. వేరుగా, ప్రత్యేకముగా. **వింగడించు** or **వింగళించు** *vingaḍiṁchu*. v. a. To separate, put asunder, divide. ప్రత్యేకముచేయు. విభజించు, వేరుపరుచు.

వింత *vinta*. [Tel.] n. Surprise, wonder. విస్మయము. "అనుచుఱుతులాశ్చర్యంబెల్లనాపెధాటంబు గనుచింతమాకిచ్చినట్లు వినుచుంటన్న నెండ్రి నిం ద్రునకెనయిట్లని చెప్పుండగాడంగ." KP. v. 13.

వింజరము or **వింజిరము** *viṁjaramu*. [Tel.] n. The seer-fish. Russell plate 134. Ainslie 154.

విఁజామర or **వింజామరము** *viṁ-jāmara*. [Tel. వింజ+చామర Cf. Tam. వెణ్ చామరం.] n. A white whisk or chowri, the tail of the *Bos grunniens*. తెల్లనిచామరము. "ఈ భూస్థ వింజామరమిదొన్నిపొండ్యుడనియె" ఆము. iv **వింజామరపుటూవులు** *viṁ-jāmara-puṭūvulu*. n plu. A sort of fireworks, బాణసంచాలోనొకము. "దుర్యమణింబోలె మలఁగ-నంబులు వత్తుల మించియొకొళ బాణమునింబామునుటూవులుబోలి సుంటి." Bahuḷas. iv. 92.

వింజిలి *viṁjili*. [Tel.] n. A certain fish.

వింధ్యము *viṁdhyamu*. [from Skt. వింధ్యము.] n. The Vindhya mountains.

వింట *viṇṭa*. [Tel.] The ablative of విల్లు a bow. **వింటి**. The genitive of విల్లు. Of or belonging to a bow. విల్లుసంబంధమైన. **వింటి**

కోల *vinti-kōla.* n. A bow-like instrument used by masons. **వింటిపట్టు** *vinti-paṭṭu.* n. The part of the bow where the arrow is fixed. **వింటికాని** *vinti-rāsi.* n. The sign called Sagittarius, ధనూరాశి. **వింటివాడు** *vinti-vāḍu.* n. A bowman, an archer, విలుకాడు. **వింట్లు** or **విండులు** *viṇḍlu.* n. (plu. of విల్లు) Bows, ధనుస్సులు.

వింట *vinta.* [Tel. from వినుట.] n. Hearing, వినుట. వింటి the same as వింటివి, విన్నాను.

వింటాలము *viṇṭālamu.* [Tel.] n. A certain feat in wrestling.

వింత *vinta.* [Tel.] n. Curiosity, wonder; oddity, oddness; an odd thing, a rarity, a thing that causes wonder, a marvel, ఆశ్చర్యము, అద్భుతము. మోమొక్కవింత చేసినది her countenance being changed. adj. Strange, rare, curious, odd, queer, foreign, new. సోద్యమైన, కొత్త. Other, అన్యము. వింతచూపులు odd looks. వింతమాటలు strange words. "ఆదయిదవింత నీదయని యూగుచూర్క." Vasu. iv. 100. **వింతగా** *vinta-gā.* adv. Rarely, admirably, wonderfully, సోద్యముగా. **వింతరాలు** *vinta-rālu.* n. A strange woman, అన్యరాలు. **వింతవాడు** *vinta-vāḍu.* n. A stranger, a strange man, సోద్యపు మనుష్యుడు, అన్యుడు.

విందు *vindu.* [Tel. cf. Tam. విరుందు.] n. A treat, entertainment, banquet, feast. An invitation. Hospitality, ఆతిథ్యము, ప్రార్థనాపూర్వకి భోజనము. A guest, భోజనముకు వచ్చినవాడు, భోజనమునకు వచ్చినస్త్రీ, అతిథి. A relation, చుట్టము. కన్నులకువిందుగానుండే a feast for the eyes, a delicious or alluring sight. "చూడ్డి విందొనరించి." N. ix. 276. మాకు విందులేనికూడు మందు a dinner without a guest is medicine with us, i. e., we seldom dine without friends. "కొండకు చ్చునకునాకోరియువిందో." Vema. 1783. తమ్మివిందు the friend of the lotus, i. e., the sun. R. v. 175. **విందుచేయు** or **విందు పెట్టు** *vindu-chēyu.* v. n. To give a party or a feast. మర్యాదగాపిలిచి భోజనము పెట్టు. **విందుకుపిలుచు** *vindu-ku-piluchu.* v. a. To invite, to call to a feast. భోజనమునకుపిలుచు. **విందుపురుగు** *vindu-purugu.* n. A kind of spider.

విందువు *vinduvu.* [Skt.] adj. Intelligent, knowing, wise. శాస్త్రవైదికకార్యజ్ఞుడైన, తెలిసిన.

వింధ్యము *vindhyamu.* [Skt.] n. The Vindhya mountains.

వింశతి *viṃśati.* [Skt.] pron. Twenty. ఇరువది సంఖ్య. **వింశము** *viṃśamu.* adj. Twentieth, ఇరువదవ.

వికచము *vikachamu.* [Skt.] adj. Expanded blown, open as a flower. వికసించిన.

వికటము *vikaṭamu.* [Skt.] adj. Large, great, విస్తీర్ణమైన, కొప్పు, విరూపమైన. Very crooked, మిక్కిలివంకరైన. Horrible, frightful. Changed in form or appearance. Reverse, contrary. విరుద్ధమూ పమి శ్రలు, విరుద్ధమైన. "భూమినీయధరాధరప్రవాళము వాని వికటదంతములక్రిందిపెనవె." S. i. 52. **వికట కవి** *vikaṭa-kavi.* n. A jester, a buffoon. ఏదాఁచేఁ బోదాఁనేవాడు, వికటముగా మాటాడువాడు, హాస్యకవి. **వికటించు** *vikaṭiṃchu.* v. n. To contradict. To disagree with the health. విరుద్ధమగు. గిట్టకపోవు. "కిరణముల నినుసరించకవిరుసంబువ లిన్నితిండివికటించుమీ." Sumati. 55. "కిరణాలగా మాధరిణము, కిరణముతోనే లుపతికి కంభాధిరణస్ఫురణమలేదువికటించినమరుమరి కాపులకుమిగుల మరణముసుమతీ." ib. 121.

వికత్థనము *vikatthanamu.* [Skt.] n. Praise, స్తోత్రము. Ironical applause, egotistical boasting, irony, ironical or unmerited praise. మిథ్య. "పరుషా న్యోన్యవికత్థనంబు." N. viii. 204.

వికరణమూలములు *vikaraṇi-dīlamulu.* [Tel.] n. plu. The cross lower beams of a shelving roof. చిప్పపెంకలందుంచేసేమూలములు.

వికర్తనుడు *vi-kartanuḍu.* [Skt.] n. The sun, సూర్యుడు.

వికలము *vikalamu.* [Skt.] adj. Defective, imperfect, mutilated. Decayed, impaired. Confused, agitated. Withered, waning. విచ్ఛిన్నమైన, భగ్నమైన, చెడిన, కలుషమైన. "అక్కరుప్పుద్ధు జూడనార్తివికలులనును." M. XV. i. 166. **వికలత్వము** or **వికలత** *vikalatvamu.* n. Confusion, agitation, decay. కలుషత్వము, వైకల్యము. "లావటియిప్పుడంగవికలత్వముపాటిలి" P. i. 499. **వికలాంగుడు** *vikalāṅguḍu.* n. A cripple, one who is deformed or maimed. అంగహీనుడు. "ఇట్టివికలాంగుండైపుట్టినయమరుండు." M. I. ii. 8. **వికలితము** *vikalitamu.* adj. Confused, confounded: decayed, impaired, withered. కలుషమైన, శిథిలమైన. "ఏకరణివికలితాశ్వసంకాశుండుండంబతి." B. i. 535. **వికలుడు** *vikaluḍu.* n. A fool, one who is in confusion. కలత బారినమనస్సుగలవాడు. "నేనిమనవిలిచి భ్రాంతి వికలుండనుచున్." P. ii. 152.

వికల్పము *vikalpamu.* [Skt.] n. Confusion, doubt, indecision, ambiguity, an alternative opinion, option. వైవిధ్యము, సందేహము, భ్రాంతి. **వికల్పకము** or **వైకల్పికము** adj. Optional, admitting of two forms (in grammar); alternative, ద్వివిధమైన, సందిగ్ధమైన,

వికవిక or **వికావిక** *vika-vika.* [Tel. (anuk.)] adv. Much, aloud (a word used of laughter.) పకపక. "శృంగారపుటింతిమాటల వికావికవానినించివ్వుచున్." T. ii. 95. **వికవికవవ్వు** *vika-vika-navvu.* v. n. To laugh out, to laugh loudly, పకపకనవ్వు. "కవికవికనుచుగర్జనువికావికవవ్వు." IIa. iii. 71.

వికసించు or **వికసిల్లు** *vikasintsu.* [Skt.] v. n. To open, blow, expand, as a flower. పువ్వు మొదలైనవి విరియు, వికాసమొందు. **వికసన** *vikasanamu.* n. Blossoming, expanding, as a flower. Understanding, consciousness, తెలివి. **వికసితము** *vikasitamu.* adj. Expanded, in bloom, as a flower, వికసించిన. **వికాసము** *vikasamu.* n. Expansion, opening, blowing, bloom. వికసనము, విరియుడము. Brightness. వర్చస్సు. "నీవదనంబువికాసము, శ్రీకెలయుచునున్న దిపుడు." Vish. viii. 396. **వికాసితము** *vikasitamu.* adj. Opened, expanded, blown, as a flower. వికసించిన, వికసిత.

వికారము *vikaramu.* [Skt.] n. A change of form, nature or quality, alteration; a transition from the quiescent state of the mind. Disease, sickness. Oddness, queerness, ugliness. రూపాంతరము, ప్రకృత్యన్యథాభావము, మనోవికారము. రోగము. "లోనుండిలుకుచు లోకవికారంబుతీరివేయువాడు." Vema. 2056. వికారములు strange doings or tricks కళ్ళెదుటనేచేష్టలు. **వికారము** adj. Ugly, unnatural, odd, queer. వికారమైన, కురూపమైన, వింతైన, **వికారముగా** *vikarama-ga.* adv. Oddly, queerly, unnaturally. విరూపముగా, కురూపముగా. వాడు ఒళ్ళు వికారముగానున్నది I am ailing a little. కడుపులో వికారముగానున్నది I feel nausea. **వికారించు** *vikarintsu.* v. n. To disagree with the health; to ail. ఒంటికి పట్టక (or పడక) పోవు. **వికారి** *vikari.* n. The name of a Telugu year.

వికిరము *vikiramu.* [Skt.] n. A bird. పక్షి. A piece, ఖండము. The funeral cake offered for one destitute of surviving relatives to do it for him. కర్మిష్ఠులైనవారికి చేయుపిండము.

వికీర్ణము *vikīrṇamu.* [Skt.] adj. Scattered, spread about, dispersed, sprinkled. చెదరిన, విచ్చిపోయిన, చిమ్మినట్లైన. **వికీరణము** *vikīraṇamu.* n. Scattering, చెదరగొట్టడము.

వికృతము *vikṛtamu.* [Skt. from వికారము.] adj. Changed, altered, transformed,

Imperfect, deformed, faded. వికారమైన, విరూపమైన, విజాతీయమైన, వికలాంగమైన. "వివిధ పాపాస్తులం విక్రియకరీయలై చూతవాటికి గులనుటమాన." M. XVIII. i. 39. "పరుసడి విక్రియరూపమునయెొద్యకకి." ND. iv. 496.

విక్రృతి *vikṛiti.* n. Change, transformation, metamorphosis; distortion, depravity. వికారము. కించిత్ప్రకృత్యన్యథాభావము. వికార శబ్దము. విభక్తిపదమునకు ఆంధ్రకారము. In grammatical treatises this name is applied to the Telugu language, as distinguished from ఆర్యప్రకృతి the Sanskrit. "విక్రృతి పాపిం నాకుపేమేమిటికి." L. xvii, 64. The name of a Telugu year.

విక్క *vikkamu* [Skt.] n. A young elephant, ఏనుగుపిల్ల.

విక్క విరిగు *vikka-viriyu.* See under విరియు.

విక్కు *vikku.* [Tel.] v. n. To stretch out (as the limbs.) To swell with pride. ఒడలు మిగుమిగొను, ఎక్కుకొను, గర్వించు. కుంచిక్రుంబోకిదునాగుచేసాటించుట్, విక్కు దురల్లకడకొనుని." Chandra Hek. ii. 4.

విక్రమము *vikramamu.* [Skt.] n. Heroism, valour, power, might, energy. శక్తి, అధికబలము, ప్రతాపము, పాహాపము. A foot, పాదము. A footstep, పాదవిన్యాసము. "విక్రమత్రయియాధవుడాక్రమించె." A. v. 143. **విక్రముడు, విక్రమాదిత్యుడు** or **విక్రమార్కుడు** *vikramudu.* n. A certain king, the founder of an era wherein the year 1960 is coeval with 1903 A.D. **విక్రమించు** *vikramintsu.* v. n. To show prowess, to use one's power, to be energetic. పాహాపముచేయు, పరాక్రమించు.

విక్రయము *vi-krayamu.* [Skt.] n. Selling, sale, vending. అమ్ము. **విక్రయికుడు** or **విక్రయి** *vi-krayikudu.* n. A seller, vender, dealer. అమ్మేవాడు. **విక్రయించు** *vi-krayintsu.* v. a. To sell. అమ్ము. **విక్రీత** *vi-krīta.* n. A seller, vender. అమ్మేవాడు. **విక్రేయము** *vi-krēyamu.* adj. Vendible, saleable. అమ్మదగిన.

విక్రియ *vi-kriya.* [Skt.] n. Change, alteration of mind, form or condition. వికారము, కించిత్ప్రకృత్యన్యథాభావము.

విక్రీడితము *vi-kridítamu.* [Skt.] adj. Well played or danced. మిక్కిలి ఆడబడిన.

విక్షేపము *vi-kshēpamu.* [Skt.] n. Throwing, propelling, casting. వేయడము, విసిరివేయడము, ఎగరవేయడము. Confusion, perplexity, distress of mind. భ్రాంతి, కదలిక. In astronomy, Latitude. **విక్షేపించు** *vi-kshēpintsu.* v. a. To toss up, ఎగరవేయు. To throw away. విసిరివేయు. **విక్షేపణము** *vi-kshēpaṇamu.* n. Scattering, dispersing. Throwing. **విక్షిప్తము** *vi-kshiptamu.* adj. Tossed up, thrown with force.

విక్షోభము *vi-kshōbhamu.* [Skt.] n. Agitation, distress of mind, anxiety. వ్యాకులత, చిత్తక్షోభ.

విఖ్యాతి *vi-khyati.* [Skt.] n. Great fame, celebrity. మిక్కిలి ప్రసిద్ధి. **విఖ్యాతము** *vi-khyātamu.* adj. Very famous, celebrated. మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైన.

విగడియ *vi-gadiya.* [from Skt. ఘటిక.] n. The sixtieth part of a ఘడియ, i. e., of a period of 24 minutes.

విగతము *vi-gata-u.* [Skt.] adj. Quite gone, disappeared. అంతర్ధానమైన, పొయ్యినాపోయిన. Gloomy, obscure. విస్తీర్ణమైన. వి గతాసువు or విగతిడేహుడు the deceased. విగతశక్తుడై having lost his courage, being deprived of his strength. విగతకల్మషమై freed from sin, sinless, pure. విగతప్రజ్ఞుడు one who has lost his wits, who is devoid of sense.

విగళితము *vi-galitamu.* [Skt.] adj. Much fallen, dropped, మిక్కిలి రాలిన, పతితమైన.

విగాహింతు *vi-gāhintsu.* [Skt.] క్రి. n. To sink, as in water. మునుగు, క్రుంకు. **విగాహితము** *vi-gāhitamu.* adj. Sunk, మునిగిన. **విగాహము** *vi-gāhamu.* n. Sinking, మునుగుట.

విగుర్వింతు *vigurvintsu.* [Tel. విరుచు+విరుచు.] v. a. To break well or thoroughly, చెక్కగాదీయు.

విగ్రహము *vigrahamu.* [Skt.] n. War, a battle, యుద్ధము. An image, idol, form, shape; the body. ప్రతిమ, శరీరము. **విగ్రహింతు** *vigrahintsu.* v. n. To quarrel, to fight, కలహించు, పోరు.

విగ్గుడు, విఘ్ముడు or **విఘ్నుడు** *viguḍu.* [Skt.] n. A noseless person, ముక్కుడి.

విఘంటికె or **విఘుడీయ** Same as విడియ. (q. v.)

విఘట్టనము *vi-ghaṭṭanamu* [Skt.] n. Rubbing, friction, striking. ఒరిసికొనుట, కొట్టడము.

విఘసము *vi-ghasamu.* [Skt.] n. The residue of food offered to the gods, to the manes, to a venerable guest, or to a spiritual preceptor. దేవతాతిథిప్రాగ్ధానశేషము.

విఘాతము *vi-ghātamu.* [Skt.] n. A hindrance, obstacle, impediment, difficulty, stumbling-block. అడ్డంకి, ప్రతిబంధకము. Evil, harm, damage, చెరుపు. A great blow, పెద్దదెబ్బ. **విఘాతింతు** or **విఘాతము చేయు** *vighātintsu.* v. a. To impede, hinder, obstruct, అడ్డంకిలుచేయు. To spoil, injure, ruin, చెరుచు. To kill, చంపు.

విఘూర్ణము *vi-ghūrṇamu.* [Skt.] n. A whirl, gyration. గరగరతిరగడము. **విఘూర్ణితము** *vi-ghūrṇitamu.* adj. Spinning, turning, whirling round. గరగరతిరిగే.

విఘ్నము *vighnamu.* [Skt.] n. A hindrance, impediment, obstacle, obstruction, అడ్డంకి, ప్రతిబంధము. **విఘ్నపడు** *vighna-paḍu.* v. n. To be obstructed or hindered, అడ్డపడు.

విఘ్నేశుడు, విఘ్నేశ్వరుడు or **విఘ్నరాజు** *vighn-īśuḍu.* n. The usual name of Ganêsa (corresponding to Janus.) విఘ్నాయకుడు. A pot-bellied man, a glutton.

విచక్షణము *vi-chakshaṇamu.* [Skt.] adj. Wise, clever, able, skillful. తెలిసిన, సమర్థుడైన. **విచక్షణుడు** *vi-chakshaṇuḍu.* n. One who is wise or skillful. తెలిసినవాడు, సమర్థుడు, నేర్పరి.

విచారణ *vi-chāraṇa.* [Skt.] n. Investigation, examination, inquiry, search, research, యథార్థవిషయపరిశీలన. విచ్ఛిన్నరసము, ఈచితానుచితములువిచారించడము, పరికీలన, చర్చ. **ఆతనికి మావిచారణలేదు** he takes no notice of us. **విచారణకర్త** *vi-chāraṇa-karta.* n. An inquirer, a superintendent, an investigator, విచారించువాడు, విచారణచేయువాడు. **విచారము** *vi-chāramu.* n. Thought, investigation, examination, consultation, discussion, disputation, reasoning. ఆలోచన, విశేషన, దిగ్భ్రి. Grief, sorrow, care, చింత, సంతాపము, **విచారపడు** *vi-chāra-paḍu.* v. n. To be sorrowful, to grieve, వ్యాకులపడు, సంతాపించు. **విచారణీయము** or **విచార్యము** *vi-chāraṇīyamu.* adj. Fit to be or that which ought to be discussed or investigated. విచారణచేయదగిన, పరికీలనచేయదగిన. **విచారించు** or **విచారణచేయు** *vi-chārintsu.* v. a. To investigate, examine, inquire into. విమర్శచేయు, పరికీలనచేయు. v. n. To reflect, consider, deem, suppose, think. ఎంచు, ఆలోచించు. **అల్లు విచారించినాడు** such was his opinion. To grieve, సంతాపించు. **విచారితము** *vi-chāritamu.* adj. Investigated, examined, judged, discussed, tried. పరికీలనచేయబడిన.

విచికిత్స *vi-chikitsa.* [Skt.] n. Doubt, uncertainty; an error, mistake. సంశయము, సందేహము.

విచికిలము *vichikilamu.* [Skt.] n. A kind of Jasmine; a shrub called *Vanqueria spinosa.* మల్లెనెల్లి, మల్లెపువ్వు, చిన్నము.

విచిత్రము *vi-chitramu.* [Skt.] n. Surprise, wonder, astonishment. విస్మయము, ఘోద్యము, ఆశ్చర్యము. A variegated color, చిత్ర వర్ణము. adj. Wonderful, surprising. Variegated, gaudy, painted, coloured; beautiful, handsome. నానావర్ణమైన, చిత్ర వర్ణనులుగల, సుందరమైన, విలక్షణమైన, ఆశ్చర్యకరమైన.

విచేష్ట *vi-chēshta.* [Skt.] n. Motionlessness, **విచేష్టట, విచేష్టించు** *vi-chēshtintsu,* v. n. To move about much, to be active. మిక్కిలి చేష్టించు. **విచేష్టితము** *vi-chēshtitamu.* adj. Motionless, immovable, విచేష్టితము.

విచ్చేయు *vich-chēyu.* [for Skt. విజయయుచేయు.] v. n. To come, వేంచేయు. "నీకిల్లతుఱిం బులుంగఁబ్రపు విచ్చేయుండు నేడుం బల్కినరాశేందుడు పట్టణంబునకు వేగఁ." Vish. vi. 98. To go, పోవు. నీవెచ్చోటికిని విచ్చేయకుము do not go anywhere.

విచ్చె *vitstsa.* [Tel.] n. A small ball of thread. చిన్న నూలుతుండు.

విచ్చలవిడి *vitstsala-vidi.* [Tel. విచ్చలు+విడి.] n. Independence, freedom, స్వాతంత్ర్యము. adj. Independent, free, స్వతంత్రము. **విచ్చలవిడి** or **విచ్చలవిడిగా** *vitstsala-vidi.* adv. At pleasure, at will, freely, independently. యథేచ్ఛగా, స్వతంత్రముగా. "ఇవ్వాళ్లరీతిగా దింతమండ్రమియుఁ విచ్చలవిడిగా మెలగరాదు." NH. v. 17. **విచ్చే విచ్చేలు** *vitstsa-vitstsalu.* (anuk.) n. Dispersion on all sides; scattering about. యథాయథలు. adv. Pell-mell, dispersedly. యథాయథలుగా.

విచ్చేయ *vits-tsaya.* [Tel.] n. A flaw in a precious stone.

విచ్చు *vitstsu.* [Tel.] v. n. To become open or loose, to burst asunder, as a ripe fruit, to be cracked, split or broken, to be dispersed. విరియు, వికసించు. చీడు, చీలు. "కుబ్జకయించుకవిచ్చు మొగ్గయి మరిపారిపోదుము చనుప్రతిజ్ఞాగతులైనయద్వసుల్." A. iv. 170. మొగ్గవిచ్చినది the bud opened. దండువిచ్చి యథాయథలైపోయినది the army broke up and every man went his way. ఆగోడ విచ్చినది a crack has opened in the wall. ఆ కుండ విచ్చినది the pot cracked. మూసలో బోహుముకరిగి కన్ను విచ్చి ఆడువప్పుడు when the melted metal looks quite clear. v. a. To open, loosen, untie, undo; to spread, expand. విరియజేయు, విడిపించు. దాని కొప్పువిచ్చినాడు he untied her knot of hair. కన్ను విచ్చి వానిని చూచినాడు he opened his eyes and looked at them. పాము పడగవిచ్చినది the snake spread or expanded its crest. "మేడిపండుమాడ మేలిపైయుండును పొట్టవిచ్చి చూడ పురుగులుండు." Vema. 174. **విచ్చు** *vitstsu.* n. The act of being scattered or dispersed, చెల్లాచెదరగుట. adj. Scattered, scattering, చెల్లాచెదరైన. చెల్లాచెదరుచేయునట్టు. **విచ్చుకత్తి** *vitstsu-katti.* n. A drawn sword, ఒరనూడినకత్తి. **విచ్చుతూకు** *vitstsu-t-āku.* n. A coloured palmyra leaf rolled up and put in the pierced ears of women, in order to widen the bore for an earring. చెవ్వాకు. **విచ్చుమొగ్గ** *vitstsu-mogga.* n. An opening bud, విరియుమొగ్గ.

విచ్ఛాయము *vich-chhāyamu.* [Skt.] n. A flying shadow, as that of a flock of birds. పక్షులయొక్కనీడ. Fading, చేయపోవడము. adj. Faded, విస్తేజస్కమైన. "మూర్ఖ శ్రమంబు విచ్ఛాయములైనభక్తుని పదాంభోజంబుల." G. vi. 117.

విచ్ఛిత్తి *vich-chhitti.* (vulgarly విచ్ఛిత్తు) [Skt.] n. Parting, separation, ఎడబాటు. Loss, destruction, భంగము. Cutting, నరుకుట. గర్భవిచ్ఛిత్తి a miscarriage. **విచ్ఛిన్నము** *vich-chhinnamu.* adj. Parted, divided, cut separated, interrupted. భిన్నమైన, భగ్నమైన, నరకబడిన. అవిచ్ఛిన్నమైన or నిర్విచ్ఛిన్నమైన continual. **విచ్ఛేదము** *vich-chhēdamu* n. Disjunction, separation, cutting, removal, నరుకుట, వియోగము, భంగము.

విజనము *vi-janamu.* [Skt. వి+జనము.] adj. Solitary, private, lonely, uninhabited. నిర్జనమైన.

విజయము *vi-jayamu.* [Skt.] n. A great conquest, a complete triumph, a great victory. మిక్కిలి గెలవు. This word is used in the titles of several poems, and can be translated 'Adventures' or 'Tale,' as తారాశశాంకవిజయము the adventures of Tara and Sasanka, similar to those of Stella and the Genius. విజయ *vi-jaya.* n. The name of a Telugu year. విజయదశమి *vijaya-dasami.* n. The tenth day of the month Asvayuja, being the day after the festival to Sarasvati, when all books, arms and instruments of trade are worshipped. విజయముచేయు or విజయంచేయు *vi-jayamu-cheyu.* v. n. To come; వచ్చు. To proceed; deign, condescend to come or go. దేవరవారు విచ్చేయుము, వచ్చు, పోవు. ఈవేళ మాయింటికి విజయముచేస్తారా will you do me the honor to come to my house? will you favour me with your company. "దేవదేవుండువిజయంబొనరింపవలయు." A. prof. 21. "విద్వత్సంభావనంబునకు విజయంబు చేయుమనుటయు." ib. iv. 111. విజయస్తంభము *vijaya-stambhamu.* n. A pillar of victory. జయించి నాటినస్తంభము. "పట్టునాటివిజయస్తంభంబులాట్టంకిన." A. iv. 345. విజయి *vi-jayi.* adj. Victorious, triumphant, జయముపొందిన, జయముగల. n. A conqueror. జయించినవాడు. విజయీభవ *vijayi-bhava.* interj. Hail to so and so, here's to the health of so and so. Hallelujah. సర్వోత్కృష్టమైనపుగా నుండుము. విజయుడు *vi-jayudu.* n. A name of Arjuna. ఆర్జునుడు. విజయవిలాసము a poem in his honour. Jaya and Vijaya are the names of the two porters at the gate of the palace of Vishnu, విష్ణువుయొక్కద్వారపాలకులు.

విజాతి *vi-jati.* [Skt.] n. A different species, విజాతీయుడు, విజాతీయము *vijatiyamu.* adj. Of a different species, of a different sort or nature. Strange, queer, odd. విజాతి మైన, భిన్నమైన, వింతైన, ఆశ్చర్యమైన.

విజిగీష *vi-jigisha.* [Skt.] n. A great desire to conquer, emulation, rivalry. మిక్కిలి జయింపనిచ్చ. A. pref. 12. విజిగీషువు *vi-jigishuvu.* adj. One who is desirous of victory. మిక్కిలి జయేచ్ఛకలవాడు. A. iv. 195. ib. iii. 21.

విజితము *vi-jitamu.* [Skt.] adj. Subdued, overcome, conquered. జయింపబడిన. విజితుడు *vi-jitudu.* n. One who is defeated or conquered, జయింపబడినవాడు.

విజృంభణము *vi-jrimbhanamu.* [Skt.] n. Budding, expanding. వికసనము, వ్యాపకత్వము. Pride, మిక్కిలి బృంభణము. విజృంభింపు *vi-jrimbhinu.* v. n. To bloom, blossom, flourish, to be in its pride, shine forth, display. వికసించు, సామర్థ్యము ప్రకాశింపజేయు, చెలరేగు. వాడిప్పుడు నిండా విజృంభించియున్నాడు he is now in his pride. నిండా విజృంభింపబోకుము do not hold up your head too high. విజృంభితము *vi-jrimbhitamu.* adj. Spread, open, expanded. వికసించిన, వ్యాప్తమైన. A. i. 45. ib. ii. 60. Proud, గర్వించిన.

విజ్ఞప్తి Same as విజ్ఞాపనము and విన్నపము. (q. v.)

విజ్ఞాతము *vi-jnatamu.* [Skt. వి+జ్ఞాతము.] adj. Celebrated, famous, known, understood. ప్రసిద్ధమైన, తెలిసిశ్లాఘింపబడిన. "విజ్ఞాతయాకాస్తుండపేపు." A. iii. 82. విజ్ఞాతుడు *vi-jnatudu* n. A famous man. ప్రసిద్ధుడు.

విజ్ఞానము *vi-jnanamu.* [Skt.] n. Knowledge of science, learning, విశేషజ్ఞానము, శాస్త్రాదులయందలిజ్ఞానము. A vi. 86. విజ్ఞాని or విజ్ఞానుడు *vi-jnani.* n. A man of great learning. విశేషజ్ఞానముకలవాడు. "శ్రుతవిజ్ఞాన క్రమంబునకానిచే." A iii. 20.

విజ్ఞాపనము or **విజ్ఞప్తి** *vi-jnapanamu.* [Skt.] n. Representing, informing. విన్నపము. A petition, request, prayer, making a representation, "ఆతని చేతవిజ్ఞాపనంబు చేయించి ఆనమహాగాంచి." A. vi. 130. **విజ్ఞాపించు** or **విజ్ఞాపనముచేయు** *vi-jnapinfsu.* v. a. To represent, address, request, pray, విన్నపముచేయు, విన్నవించు.

విజ్ఞుడు *vi-jnudu.* [Skt.] n. A skillful man, one who is conversant with (a subject), a wise or learned man. నిపుణుడు, పెద్దవారి.

విజ్జోడు *vidzdzu.* [Tel.] v. n. To spread, వ్యాపించు. n. Kicking about, ఎన్నో కొనటయందగ్గవ్యవస్థమకిరణము. **విజ్జెవిజ్జెగా** *vidzdzu-vidzdzu-ga.* adv. In a mangled manner, in pieces, piecemeal, నలిపలిగా. "విజ్జేవిజ్జెగా పన్నంగివిదుపకలమికరికుటంబులనిరకించిచిజ్జెదల." Swa. iv. 85. టీ॥ విజ్జేవిజ్జెగాదన్నంగ, నలిపలిగానట్లు తన్ను చెన్న పెట్టికెని.

విజ్జోడు, విజ్జోడుగాఁడు or **విజ్జోడైన** *vidzdzodu.* [Tel. విడు+జోడు.] adj. Odd, not even, not a pair, discordant. జోడుకాకుండా, తోడుకాని, సరికాని. "నీ త్రుతులు విజ్జోడైనవారిం బగిసిరాబిడించి కటకటవిడి పెద్దిన్న." Vijayanti. i. 86. **విజ్జోడుపడు** *vidzdzudu-pada.* v. n. To become discordant, to differ, భేదించు.

పిటంకము *ritankamu.* [Skt.] n. A dovecote, an aviary. కపోతశాల, కొణిసుంచిలసన్న సుడు.

పిటకాడు, or **పిటుకాడే** See పిటుడు.

పిటతాటము, పిటతటము, పిటతాటనము or **పిటుతాటము** *rita-tatamu.* [Tel.] n. Confusion, disorder, తారుమారు. adj. Confused, disorderly, తారుమారైన. **పిటతాటముగా** *rita-tatamu-ga.* adv. Topsy-turvy. తారుమారుగా, తాటవిదాపలవాపలీదీవలతుండనట్లు. "పెనుగైన ప్రతిమలపిటతాటమాడి, వసుధలన్నియు నిచ్చిపైపెంచెగాచె." BD. vi. 202. "కోటబు న్నినపురోదానవకోటి బల్కువదోలి యు, క్కోట నల్లడలన్ మహోగ్రసగుంలదోచిరమున్నము, ర్కూటతోరం యుత్రశక్తసపురాట్టకసంహారులో, పిటతాటముజేసిరక్కపిపిరులొక్కమూ త్రిలోకా," M. iii. vii. 82.

పిటపము *vitapamu.* [Skt.] n. A branch of a tree with its new sprouts or shoots చిగిరించినకొమ్మ. A branch, కొమ్మ. A clump, బోదచేవచెట్లు. **పిటపి** *vitapi.* n. A tree, వృక్షము. A banyan tree, మర్రిచెట్టు.

పిటుడు, పిటుకాడు, పిటపురుషుడు *vitudu.* [Skt.] n. A lover, a gallant or paramour. వల్లభుడు. పిటి, పిటుక్తె, పిటుకులాడి or పిటురాలు *riti.* n. A belle. వన్నెలాడి, కులంకుఁడి. **పిటురాయడు, పిటుపుడు** or **పిటురాయకుడు** *rita-rayadu.* n. A leader in fashion, a prince of gallants.

పిట్చరము *ritcharamu.* [Skt.] n. A domestic pig, పూకరము. ఊరపంది.

పిడంబనము *ridambanamu.* [Skt.] n. Imitation, copying. అనుకరించడము. అనుకరణము. "అనేకకోటిమార్తాండమండల ప్రభాడంబపిడంబనంబైన యీరాజాదివ్యతేజంబు." T. v. 84. Deception, మోసపుచ్చుట. **పిడంబించు** *ridambinfsu.* v. a. To imitate, copy, అనుకరించు. To broaden, expand, extend. విస్తరించు. To deceive, మోసపుచ్చు. "చిన్నదిపిడంబు పిడంబించి సుంపులుగొన్న." P. i. 283. "పెరిపిడంబులడంబు పిడంబించుచిత్రమ్ములను." T. iii. 39. **పిడంబితము** *ridambitamu.* adj. Imitated, copied, simulated, transformed. అనుకరించబడిన. Extended, spread. విస్తరింపబడిన. **పిడంబితుడు** *ridambitudu.* n. One who is distressed, mortified, annoyed. పీడితుడు, బాధింపబడినవాడు.

పిడవాల్కు, or **పిడనాడు** See under పిడు.

పిడవలి *vidavali.* [Tel.] n. A kind of grass used for thatching the roofs of houses.

Andropogon muricatus. వట్టివేరు గడ్డి. *విడిచేత* a house thatched therewith.

విడి *vidi.* [Tel.] n. A red tint, ఆరుణాంశ. Clearness, transparency, brilliancy, నైర్మల్యము, స్వచ్ఛత. Heroism, courage, valour, శ్రూరత్వము, పరాక్రమము. Anger, క్రోధము. The pods in a cotton fruit, ప్రత్తికాయలోని కొత. "విడిఅరూనకవనంబుక్తడితోడం గూర్చి గట్టుం." P. iii. 285. adj. Red, ఆరుణము. Clear, transparent, స్వచ్ఛమైన, నిర్మలమైన. Separate, distinct. Single, odd, extra, spare, unoccupied, unemployed, loose. ఒంటి, ప్రత్యేకమైన, మిగిలినదానిండే, పనిలేనిది. That can be untied, విడువబడిన, "విడిశింపుపడకలోడుగులు, కడుంబేడుకశేషు డూహ." N. ix. 219. **విడాకు** *vid-āku.* (విడి+ఆకు.) n. A loose leaf. Divorce. **విడిసంజె** *vidi-sanje.* n. The ruddy dawn or evening, ఎర్రసంజె. *విడిపువ్వు* an unstrung flower. *విడిముత్యములు* loose pearls. *విడిమనిషి* a single man, an extra man, one who is unoccupied or unemployed. *విడిఆకులు* loose leaves, not stitched. *విడిబండ* a single cloth (meaning one of a pair.) *విడిపాదరక్షము* one sandal, an odd shoe. *విడిబాస* an old head. *విడిబేడు* naked, దిగంబర. *విడిదొరసాని* a loose woman, లంజె. *విడిబిత* a riddle to be solved, *విడుపడనికథ.* *విడిబోడి* a bullock that is set free from work, పనిలేకుండావిడిచిన బోడి. **విడి** *vidi.* (past p. of the verb విడు.) Setting aside, leaving off. *విడిచిపెట్టి.* adv. Alone, ఒంటరిగా. **విడిగానుండే** *vidi-gā-nunḍe.* adj. Single, unoccupied, unemployed, loose. ఒంటరిగానుండే, మిగిలియుండే, ఒకటి కొకటి చేరకుండా ఉండే. **విడిగోలు** *vidi-gōlu* adj. Spare, unemployed. మారుపు, పనిలేని. *విడిగోలు ఎద్దులు* spare bullocks. *వాడు విడిగోలుమోడ దున్నిన* he ploughs with different yokes of cattle in turn. **విడిదల** *vidi-dala.* (విడి+తల.) n. A halting place. విడియుటకోటు, విడిసినకోటు, దండుదిగినస్థలము. "విడిదలయుపోయించుడు పీఠాదులుతెల్లగాగా నందనువిడకటునచెంచి." M. VI. iii. 70. **విడిది** *vididi.* n. Halting, విడియుట. A lodging, a residence; దిగుబస, విడిసినకోటు. "ఈ విడిదింటిలోనిశేలకాయ." L. iv. 240. **విడిదిచేయు** *vididi-chēyu.* v. n. To halt, stay, abide, దిగు, బసచేయు. **విడిపట్టు** *vidi-pattu.* (విడిది+పట్టు.) n. A halting place, విడిదికోటు. A lodging, inn, బస. "ఆమర విభుండు చేరి వినయానతుండై విడిపట్టువైజయంతము నకు జిత్రగింపుమన." Parij. iii. 76. **విడిమట్టు** *vidi-maṭṭu.* n. A dwelling place, వాసస్థాన ము, కాపురస్థలము. Also, same as విడిది. **విడిమట్టుచేయు** *vidi-maṭṭu-chēyu.* v. n. To halt, stay, lodge, దండుదిగు, బసచేయు. **విడిపడు** or **విడిపడు** *vidi-paḍu.* v. n. To separate, విడు, విడుబడు. To slip, తోరు, To escape, get free, break loose, to shake off (shame), విడిపించుకొను, జంకువిడుచు. **విడిపోవు** or **విడిపోవు** *vidi-pōru.* v. n. To cease or terminate, తెరపుతొలగిపడలు, విడిపడు. **విడిముడి** *vidi-muḍi.* n. Wealth, riches, ధనము. వైశ్యవ్యము. **విడియత్తము** *vidi-y-attamu.* n. The glove or leather worn on the huntsman's arm for the hawk to perch upon. డేగమొదలైనవికూర్చుండడమునకై వేటకాని తొకి కట్టుకొనేచర్మము. "విడియత్తమునందు దొత్తి మాంసబ్ పాసుపమున్ బడిందనుశకుంబు పంయిన్ విడిచెన్ నుహోద్ధతిన్." Swa. iv. 82. **విడివేట** *vidi-vēṭa.* n. Falconry, డేగవేట.

విడియ, విడియము. **పిడెము** or **పిడ్యము** *vidiya.* [Tel.] n. Betel and nut, తొంబూలము. "పడిగంబుకొనవట బసపంచమిమ్మ మడిచిన విడియముల్ గాంచి నెక్కడి విడియ మిందెవ్వరు వచ్చిరక్కడికని దనయింతినడుగ." BD. v. 589.

విడియు *vidiyu.* v. n. To halt, alight, stay, lodge, విడియు, (ప్రయాణికులు బాటలో నాగ తోట) దిగు, బసచేయు. To be separated,

to become separate, వీడు. To slip, జారు. **విడియింపు** *vidiyimpu.* v. a. To lodge, place, cause to alight, దిగునట్లుచేయు, బసచేయించు. "రియమున మృష్టిశ్రీయొదిగి రచ్చేలపై విడియింపరు గ్రక్కా." A. iv. 170. See విడి.

విడు *vidu.* [Tel.] v. n. To separate, become loose, వీడు. To fall asunder, తనకుతానేవదలు, వీడిపోవు, విరిపిపోవు. "నీళ్లమీదబుగ్గ నిలచినయప్పుడు తక్కువేనవచ్చితాకుగాక, విడెదుకుండకింత విభ్రాంతిపడుదురు." Vēma. 70. v. a. To relinquish, leave, quit, abandon, give up, loosen, untie, undo, let go, release, separate, త్యజించు, కూనుకొను, వదలు, విచ్చు, విప్పు, వీడ్చు. **విడుగడ** or **విడుగర** *vidu-gaḍa.* n. Release, liberation. విడుదల, విమోచనము. "ఊరిద్రవ్యగోరికయిప్పుడె వెడవారగానేనునీకు విడుగరనేయం దొరకొనుట నీదుభాగ్యం బరితత్వము దొరగినైత్రియలపరుషుడిలా." M. XII. iii. 207. "అన్యదేశ్యోన ర్షవిడుము." A. iv. 257. **విడుగు** *viḍugu.* v. n. To blow or expand, as a flower, వికసించు. "ముడిగెతోగలడనెక్కలు విడిగ పదోఁజుల్లుడిగెవెన్నెల." S. I. 164. **విడవొక్క** or **విడచొక్క** *viḍa-dokka.* v. a. To allot, set aside, grant, as land, విడుచు, ఇచ్చు. ఆయూరికింద వాయూరి పొలముల్లో కొంతభూమి విడదోక్కిరారు they allotted some land from one village to that village. **విడనాడు** *vida-n-āḍu.* v. a. To cast off, desert, quit, relinquish, divorce. విడుచు, విడిచిపెట్టు. వదులు. "మూరూరు మెచ్చి నుణవంతు విడనాడి." Vēma. 1752. **విడబడు** or **విడివడు** *vida-baḍu.* v. n. To escape, get free, break loose, వీడు, విచ్చేలవిడియను, కట్టువడిలించుకొని నిరంకుశుఁగానుండు, తెగనుండి వేరుపడు, నిర్బంధమునుండి తొలగు. To slip, జారు. "ఆతనిమహాభ్రండగజము, తన్ను దామరచి మదగ్రస్తయనుచు, కడిగిమావంతుని బడగూళిచేసి, విడివడిపండ్లె విరియు దోబుచును." B.D. iv. 352. ఆది విడివడిమాట్లాడినది she shook off all shame and spoke.

విడుము or **విడ్చు** *viḍuṁu.* [Tel.] v. n. & a. To relinquish, leave, quit, abandon, give up, loosen, slacken, untie, undo. To cease, to terminate. చాలించుకొను, మానుకొను, వదలుకొను. ఆచెట్టు నాలుగుకొమ్మలు విడిచినది that tree has produced four branches. వానవిడిచెను the rain is over. గ్రహణము విడిచినది the eclipse is now over. వీడవిడిచినది the plague has ceased. అంటువిడిచినది the impurity has passed away. దయ్యమువిడిచినది the demon has quitted him or let him go. క్రోధమువిడిచివాడు he has laid aside his wrath. చేనిలో ఆవును మేయవిడిచినాడు he let the cow go to graze on the crop. ఆహారమువిడిచెను he gave up eating. ప్రాణమువిడిచెను he gave up the ghost. ఆమె కన్నీళ్లువిడిచెను she shed tears. రాకాణువిడుము to discharge a rocket. ఆకోటను విడిచిపోయిరి they quitted the fort. తర్పణము విడుము to peform a certain rite. పట్టినపట్టు విడువడు he will never let go his hold. కుమార్తెను అత్తవారియింట విడిచినాడు he left his daughter at the house of her mother-in-law. దినములువిడిచిదినము on alternate days, every other day. బట్టలువిడుము to strip. ఊపిరివిడుము to breathe. వారిని చెయ్యి విడిచినాడు he abandoned them. "కొంగకాకువిడిచిగొబ్బునసీరాదు." Vēma. 171. **విడిచిపెట్టు** *viḍichi-peṭṭu.* v. n. To relinquish, leave, quit, abandon, give up. To loosen, untie, undo, చాలించుకొను. వదలు. **విడిపింపు** *viḍipiṁpu.* v. a. To loose, let go, release. విడిచిపెట్టు, వదలు, పోనిచ్చు. **విడిపించుకొను** *viḍipiṁpu-konu.* v. n. To escape, get free, break loose, విడివడు, వదలించుకొను. **విడుత** *viḍuta.* n. A time, కడవ. ఒకవిడుత once. రెండువిడుతలు twice. **విడుదల, విడుపు, విడ్పు** or **విడుమర** *viḍu-daṭa.* n. Release, liberation, setting at liberty, freeing, కడతేర్పు, విప్పిత్తి, విమోచనము. విడుదలసన్నదు a deed of surrender or relinquishment. **విడుపు** also means

Almighty, కాపాడు. విడువరి *vidup-ari.* n. One who abandons a friend, &c. పరిత్యాగము. A liberal man; త్యాగశీలుడు. విడువడు *vidu-vadu.* (విడుచు+వడు.) v. n. To separate, to be severed. విడిపోవడము.

విడూరశిల *vidura-sila.* [Skt.] n. The stone called Cat's eye or Lapis lazuli. వైడూర్యము. "వెలకెక్కనుమణిబ్రుయము ధీర విడూర శిలాంతరస్థుడోక్కలిపిష్టమై." A. iv. 138.

విడెము Same as విడియము and విడియము. See under విడి.

విద్వారము *viddaramu.* [Tel.] n. Obstinacy, stubbornness, enmity, మూర్ఖత్వము, శత్రుత్వము. "విద్వారములవిచ్చి కేశ్రాయము నకు." Pal. 334. adj. Obstinate, stubborn, inimical. మూర్ఖమైన, శత్రుత్వమైన. రాజవిద్వారము the enmity between kings.

విడ్యము Same as విడియము. See under విడి.

విధ్వరము *vidvaramu.* [Skt.] n. Danger, ఉపద్రవము.

విన్మయము *vin-mayamu.* [Skt.] adj. Covered with dung, filthy, foul. మురికమయమైన. "భరమూత్రవిన్మయ కర్దమస్థలములు." Surabha. i. 67.

విత See వితా.

వితండము *vitandamu.* [Skt.] n. Wrangling, controversy, contention. స్వపక్షస్థాపన ముగా వాదించెడువాదము, దుర్వివాదము, అక్షేపవాదము. వాడు వానితో వితండావాదముచేసినాడు he wrangled or squabbled with me. వితండావాది *vitanda-vadi.* n. One who wrangles. దుర్వివాదముచేయువాడు.

వితంతువు *vi-tantuvu.* [Skt.] n. A widow. విధవ.

వితంసము *vitamsamu.* [Skt.] n. A net, a chain or other thing made to confine beasts or birds. మృగపక్షిబంధనోపకరణము, మృగాలు పక్షులు బంధనమైనది.

వితతము *vitatamu.* [Skt.] adj. Stretched, extended, expanded, spread, diffused. విస్తృతమైన, వ్యాపింపజేయబడిన. వితతి *vi-tati.* n. An assemblage, quantity, cluster, సమూహము. "విప్రకులావనివితతిచేఁబాలింది." Ila. i. 103.

వితథము *vi-tathamu.* [Skt.] adj. False, untrue. అసత్యమైన. n. A falsehood, అబద్ధపుమాట.

వితము *vitamu.* [from Skt. విధము.] n. Manner, way, mode, kind, sort. విధము. "వితముచెలిమిమారుచేదాంతెమ్మదీ." Vēma. ii. 283. వితమరి *vitam-ari.* n. A skilful person, కార్యదక్షుడు. A husbandman, a peasant, కాపువాడు.

వితరణము *vitaranamu.* [Skt.] n. Bounty, liberality. దానము, ఈవి, త్యాగము. వితరణి *vitarani.* n. A liberal or bountiful man. దాత, ఈవికాడు. "పండితవితరుపుపైబుత్తులందున వట్టివితరణికడపటిన విన్నవెల్ల." Kālahasti Satakam 77. In another Satakam, "కలిమి కలలోఁబ్రిక్కున, విలసితముగాఁపదమేలు వితరణి యైనన్."

వితర్కము *vi-tarkamu.* [Skt.] n. Reasoning, discussion, doubt, deliberation; a conjecture, opinion, inference. ఊహ, తర్కము, తర్కించడము, సంశయము. వితర్కించు *vi-tarkintsu.* v. n. To reflect, ponder, hesitate, తలపోయు, డోలాయమానపడు, సంశయించు, ఊహించు.

వితర్ది or వితర్దిక *vitardi.* [Skt.] n. A raised seat, or terrace, usually called a pyal వేదిక, అరుగు, తిన్నె. "కస్తూరివిలేపనకరి తర్దిల." L. iii. 41.

వితలము *vitalamu.* [Skt.] n. The name of the second region in Patalam, the infernal or nether world, పాతాళలోకము.

వితస్తి *vitasti.* [Skt.] n. A span; twelve fingers' breadth. జేన, పండ్రెండు అంగుళములకొల.

విఁతా or **విత** *vita.* [from Skt. వ్యర్థ.] adj. Useless, vain, వ్యర్థము, వృథా. **విఁతావిత** *vitā-vita.* adj. Quite useless, మిక్కిలి వ్యర్థము.

విఁతాకు *vitaku.* [Tel.] n. Horror, confusion, నిశ్చేష్టత, ఎటుతోచక కలవరపడియుండడము. Forgetfulness, absent-mindedness, పారవశ్యము, పరాకు. **విఁతాకు** or **విఁతాకుడు** n. One who is confused or struck dumb. నిశ్చేష్టితుడు, పరవశుడు. **విఁతాకుపడు** *vitaku-padu.* v. n. To be confused or confounded, to be at a loss, నిశ్చేష్టితుడగు, ఎటుతోచక కలవరముగానుండు. "మార్గ ముదప్పికంపలఁజొక్కి మదిఁ బితాకుపడిచింతము నంగసుచు." G. iii, 21.

విఁతాన *vitana.* [from Skt. విధము.] adv. In the manner of, like. విధముగా, రీతిగా. "నక్కి యురులలోనచిక్కుఁగొన్న విఁతాన." Ila. iii. 59.

విఁతానము *vitanamu.* [Skt.] n. An awning, tester or canopy, మేలుకట్టు. A heap, a quantity, సమూహము. Extent, వ్యాప్తి. "వినుతి సహస్రవిఁతానమునకువాఁడ." Suca. iii. 286. "భవ ద్భవవిఁతానముఁ జీవులలాలుఁ జేసె." M. v. iii. 364. adj. Empty, శూన్యము. Dull, మందము.

విఁతీర్ణము *vi-tirnamu.* [Skt.] adj. Crossed, passed, దాటబడిన. Given, ఇయ్యబడిన.

విత్త *vitta.* [Tel.] n. A very small sack, మిక్కిలి చిన్న గోనె.

విత్తపము See under విత్తు.

విత్తము *vittamu.* [Skt.] n. Wealth, riches, ధనము. adj. Known, తెలియబడిన. Obtained, gained, పొందబడిన. Famed, ప్రసిద్ధిఁజెందిన. Investigated, inquired into, విచారంపబడిన.

విత్తు *vittu.* [Skt. from విద్ to know.] n. He who knows. తెలిసినవాడు. వేదవిత్తు skilled in the Vedas.

విత్తు *vittu.* [Tel.] v. a. To sow, విత్తుమొలవఁజేయు. "కాన్నులుగలయడవులుమహీరున్న కవిత్తిక్ష ళించు." Vish. ii. 156. n. A seed; a testicle, విత్తనము, బీజము. **విత్తనము** *vittanamu.* n. A seed. విత్తు, బీజము. **విత్తించు** *vittintsu.* v. a. To cause to sow, to get to be sown. ఆపొలమును విత్తించినాడు he caused the field to be sown.

విదగ్ధము *vi-dagdhamu.* [Skt.] adj. Skilful, clever. సమర్థుఁడైన, నేర్పుగల. **విదగ్ధత** *vi-dagdhata.* n. Cleverness. కౌశల్యము, సమర్థత. **విదగ్ధుడు** *vi-dagdhudu.* n. A learned or clever man. కార్యకుశలుడు, నేర్పరి.

విదరము *vidarama.* [Skt.] n. Splitting, చీల్చుట.

విదర్భము *vi-darbhamu.* [Skt.] n. A dry, or desert soil, మరుస్థలము. **విదర్భదేశము** the country called Vidarbha, a district to the south-west of Bengal, the modern Behar proper. దేశభేదము. **విదర్భ** a city of that name.

విదలించు or **విదల్చు** See under విదులు.

విదళము *vi-dalamamu.* [Skt.] n. Breaking, rending, splitting, బద్దలుచేయుట. **విదళము** *vidalamu.* n. Split pulse. కందులు మొదలైనవాటిపప్పు. Cuttings, chips. చీల్చు, బద్దలు. adj. Opened, expanded, blown, as a flower. Rent, split. వికసించిన, పరిలిన, బద్దలైన. **విదళించు** *vi-dalintsu.* v. a. To split, cut, break, rend. పగులగొట్టు, నరుకు. "కడగినపీరుచారసిలిఖడ్గముచే విదళించిపాచ్చుటో." Krishn. Abhyu. ii. 156. **విదళితము** *vidalitamu.* adj. Rent, torn, split. Blown, expanded. పగులగొట్ట బడ్డ, చించబడ్డ, వికసించిన.

విదారణము *vidaranamu.* [Skt.] n. Tearing, splitting, severing. చీల్చుట. **విదారించు** *vidarintsu.* v. a. To tear, split. పగులగొట్టు. చీల్చు. "దుర్గాదేవికికాశతలం బోడ్రోవిదారించి." Sananda Padya ii. 17 **విదారితము** *vidaritamu.* adj. Torn, split,

dashed to pieces. బద్దలుచేయబడిన. M. VII. iv. 306.

విదాహము vi-dāhamu. [Skt.] n. Great thirst. మహాదప్పిక.

విదిక్కు vi-dikku. [Skt.] n. An intermediate point (or half-point) of the compass, as south-east, south-west, north-west, north-east. దిక్కులమధ్యలనుండేది, అగ్నేయాది కోణములు.

విదితము viditamu. [Skt.] adj. Known, understood, evident, plain. తెలియబడిన, స్పష్టమైన. "బుధవిధ్వాంసులవిదితులు." M. III. ii. 34. విదితముగా viditamu-gā, adj. Clearly, plainly, evidently. విదితముగా, స్పష్టముగా. "విదితమగా స్త్రీలులం చదువును వ్రాంచె." Vish. vi. 8. "ఇదివిదితమగాను." Kuchleo. ii. 47. విదితుడు viditudu. n. A well-known or celebrated man. తెలియబడినవాడు, ప్రసిద్ధుడు.

విదియ vidiya. [from Skt. ద్వితీయ.] n. The second day after full moon or new moon. పున్నమందు రెండవ తిథి.

విదీర్ణము vi-dīrṇamu. [Skt.] adj. Torn, split, burst. చీల్చబడిన. Expanded, opened, విచ్చిన. "కేమిపుట్టవము భూమినిదీర్ణమై పాంసు రూపమున నధికులొరగ." BRY. 3256.

విదుడు vidudu. [Skt.] n. (In composition), one who knows. తెలిసినవాడు, ఎరిగినవాడు.

విదులు or విదురు vidulu. [Tel.] v. n. To fall or drop down. రాలు. ఆ చెట్టు పండ్లతో విదులు చున్నది the tree is overburdened with fruit. విదులుచుడు, విదుల్చు, విదురుచుడు, విదుర్చు, విదుటుడు, విదలించుడు, విదల్చు, విదిలించుడు or విదిలుచుడు vidulutsu. v. a. To shake off, get rid of. To reject angrily. కోపించుడు, దులుపు. వన్ను పట్టుకొని విదిలించి విదిచిపెట్టినాడు he seized me and chastised me. విదులుపు, విదుల్పు, విదురుపు or విదుర్పు vidulupu. n. The act of shaking, విదులుట. విదిలింపులు vidilimpulu. n. plu. Chastisement, reprimand, చీవాట్లు.

విదుషి vidushi. [Skt.] n. A learned woman. పండితురాలు.

విదూరము vi-dūramu. [Skt.] adj. Very far or remote. బహుదూరమైన. విజ్ఞానవిదూరుడు he who is wholly devoid of wisdom. "తమతమ్ముల విజ్ఞానవిదూరుల." M. I. i. 129.

విదూషకుడు vi-dūshakudu. [Skt.] A wag, jester, buffoon. హాస్యగాడు, శృంగారచేష్ట సభికులతో నెరపేవాడు. "విదూషక పూర్వకము పురాణాదినిర్వహించిరి పూర్వకము." A. iv. 321. వీని విదూషుక, వికారోపమలు. One who is given to fault-finding in others. విదూషితము vi-dūshitamu. adj. Dirty, ugly. మలినమైన, వికారమైన. "మనీవిదూషితాకారము." P. iii. 352.

విదేశము vi-dēsamu. n. A foreign country, abroad, any place away from home. పరదేశము, అన్యదేశము. విదేశస్థుడు vi-dēsa-sthudu. n. One who remains abroad, పరదేశమందుండువాడు. విదేశి, విదేశీయుడు or విదేశ్యుడు vi-dēsi. n. A foreigner, పరదేశస్థుడు. "విదేశ్యుచెరుచు." A. iv. 298. విదేశగతుడు vi-dēsa-gatudu. n. One who is away from home, a pilgrim, emigrant, దేశాంతరమందుడు. విదేశత vi-dēsata. n. Absence from home, దేశాంతరస్థితిత్వము. "చుట్టపు మ్మరు నైవిదేశత సొప్పగాంచి చెనాయమను మాతమువింగి." Ila. iii. 165.

విదేహుడు vi-dēhi. [Skt.] adj. Incorporeal, bodiless, without a body. దేహరహితుడైన.

విద్దె or విద్దియ vidde. [from Skt. విద్య.] n. Science, knowledge, learning. చదువు. A trick; guile. "అద్దిరభిత్తినియుర్వి గొండెనము విద్దెలాడుటగాని యందుమెతోన్ని, విజయేమించరు విజయబల్మింతు." BD. v. 208. విద్దెము or విద్దియము vidde-mu. n. The tottering

gait of an infant. నిలువకుండలాక్కోలేక్కి ఆడే ఆట. "జనపండయ్యలు విద్దమేకియవకృష్ణ రామనోవిందయంచునటించు." N. iv. 165. విద్దిలాడు *vidde-l-adu.* v. n. To juggle, గారడి విద్యలు చేయు.

విద్య *vidya.* [Skt. from విద్ to know.] n. Knowledge, science, learning, eduoation; an art, వేదుపు, జ్ఞానము. Conjuring, juggling. మహావిద్య the great art, i. e., magic. విద్యాధరుడు *vidya-dharudu,* n. A demigod of a particular class, a fairy, or genius, కిమ్మరవాహనాదిజాతి. విద్యార్థి *vidy-arthi.* n. A pupil, student, చదువు కోరువాడు, చదువు దొనువాడు. విద్యావంతుడు *vidyā-vantudu.* n. A man of learning.

విద్యమానము *vidya-mānamu.* [Skt.] adj. Existent, present. నెర్వమానము, ఉంటూఉండే. n. Condition, state. స్థితి. ఇప్పుడుఉండేవిద్యమానముచూస్తే if we consider the present state of things.

విద్యుత్తు *vi-dyutu.* [Skt.] n. Lightning, మెరుపు. విద్యోతింపు *vi-dyōtintsu.* v. n. To shine, ప్రకాశించు, వెలుగు.

విద్రధి *vidradhi.* [Skt.] n. A deep seated or internal abscess. గర్భములోపుట్టే నాభిలో నైలుపైకి వ్రణశోథము. A disordered liver, కడుపులోనిబల్ల.

విద్రవము or విద్రావము *vi-dravamu.* [Skt.] n. Flight, retreat, running away from a battle field. పారిపోవడము. Flowing out, leaking.

విద్రుము Same as విదురుము or విదిలించు. See under విదులు. (q. v.)

విద్రుతము *vi-drutamu.* [Skt.] adj. Liquified, melted; flown, running, కరిగి నీరుగా కాగి.

విద్రుమము *vi-drumamu.* [Skt.] n. Coral. పగడము. A tender or young leaf or shoot. చిగురు.

విద్వాంసుడు *vidvamsudu.* [Skt.] n. A learned man, a man of letters. పండితుడు. విద్వత్పక్షపాతి a patron of learning. విద్వాంసురాలు *vidvamsu-r-alu.* n. A learned woman. పండితురాలు, చెలిసినస్త్రీ.

విద్వేషము *vi-dvēshamu.* [Skt.] n. Enmity, hatred. పగ. విద్వేషి, విద్విట్టు or విద్విషుడు *vi-dvēshi.* n. An enemy, foe. శత్రువు. "వీరవిద్విడ్జయకాంక్ష." Chatu. 36. విద్వేషింపు *vi-dvēshintsu.* v. n. To bear malice or enmity, పగగొను, విరోధించు.

విధ *vidha.* [Skt.] n. Plenty, సమృద్ధి. విధము *vidhamu.* n. Kind, sort, way, manner, mode, state. ప్రకారము. Pay, wages, hire, జీతము. ఏవిధముగా how, in what manner? ఈ విధముగా thus. నీవు ఎన్ని విధాలచెప్పినా వినడు whatever you may say he will not listen.

విధవ *vi-dhava.* [Skt. వి+ధవ.] n. A widow. పెనిమిటిలేనిది. A term of scorn, applied to both sexes.

విధాత or విధాతృడు *vidhata.* [Skt.] n. A name of Brahma, the creator. బ్రహ్మ.

విధానము *vidhanamu.* [Skt.] n. Doing. చేయుట. A command, rule, ordinance, ఆజ్ఞ. Performing prescribed rites, or acts prescribed in the sacred books of the Hindus. విధ్యుక్తప్రకారము చేయడము. Worship, పూజ. విధాయకము *vidhāyakamu.* n. An ordinance, order, decree, విధి, ఆజ్ఞ. adj. Binding, enjoined. విధాయకుడు or విధాయి *vidhāyakudu.* n. A director, an authority, particularly in religion. నిర్ణేత, విధించువాడు.

విధి *vidhi.* [Skt.] n. An order, command, rule, law. నిబంధనము, విధానము. An act prescribed by the Vedas; an ordinance; duty. వేదశాస్త్రోక్తవిధి, ఏర్పాటు. Providence, Fate, destiny, luck. భాగ్యము. Brahma,

God. విధిలేక విధాయక having no alternative I must there. విధిలేదు నీవు చచ్చేదాకా నిన్ను విడిచేది there is no alternative, you must remain here for ten days. కాదిది నీయందు this is my fate, what can I say? విధివశమున దొరికెను, చేశ, చిక్కెను it was found by chance. యథావిధిగా చేసిరి it was done according to rule. విధించు *vidhinṭu*. v. a. To order, command, ordain, prescribe, allot, adjudge, assign. ఆజ్ఞాపించు, నిర్ణయించు, ఏర్పాటు చేయు, కల్పించు. వారికి ప్రాయశ్చిత్తము విధించిరి they appointed him a penance. తగిన విధింపబడెను this punishment was awarded. యాభైరూపాయలు అపరాధము (శిక్ష, జుులానా) విధించిరి they sentenced him to pay a fine of Rs. 50. విధ్యుక్తము *vidh-yuktamu*. adj. Prescribed, legal, యథావిధియైన. విధ్యుక్తముగా *vidh-yuktamu-ga*. adv. Legally, in proper form or manner, యథావిధిగా.

విధుంతుడు *vidhuṁtuḍu*. [Skt.] n. A name of Rāhu, రాహువు.

విధురము *vidhuramu*. [Skt.] adj. Agitated, distressed, overcome with anxiety or distress; bewildered, confused. Separate, absent, భయపడిన, విహ్వలమైన, ఎడబాటు కొంటిన, వైకల్యముకొంటిన. విధురుడు *vidhurudu*. n. A widower, భార్యచచ్చినవాడు.

విధువు *vidhuvu*. [Skt.] n. The moon, చంద్రుడు Vishnu, విష్ణువు.

విధూతము *vi-dhūtamu*. [Skt.] adj. Shaken, కదిలింపబడిన. Left, let go, thrown, విడువబడిన. విధూతి, విధూపము or విధూపము *vi-dhūti*. n. Shaking, tremor, trembling, కదలింపుట.

విధేయము *vi-dhēyamu*. [Skt.] adj. Obedient, చెప్పినట్టుండే, వినయవిధేయతలుగా with humble obedience. విధేయత *vi-dhēyata*. n. Obedience. విధేయవిశేషణము *vi-dhēya-viśēshaṇamu*. n. An adjective coming after its noun. విధేయుడు *vi-dhēyuḍu*. n. One who obeys; an obedient man. చెప్పినట్టు వినువాడు, వినయముగలవాడు.

విధ్వంసము *vi-dhvaṁsamu*. [Skt. వి+ధ్వంసము.] n. Great ruin, destruction. మిక్కిలి ధ్వంసము, నాశము. విధ్వంసితము *vi-dhvaṁsitamu*. adj. Ruined, destroyed, పాడు చేయబడ్డ.

వినతము *vi-natamu*. [Skt.] adj. Bowed, bent, stooping, humble, modest. Trained, disciplined, వంగిన, నమ్రమైన, గురుశిక్ష మైన. వినతి *vi-nati*. (వి+నతి.) n. Humility, modesty, reverence, వినయము. A salutation, bowing, నమస్కారము. వినతుడు *vi-natuḍu*. n. A humble, modest or unassuming man, వినీతుడు, నమ్రుడు.

వినని *vinani*. [Tel. from విను.] adj. Unheard of, not heard of. శ్రవణము కాని. Not hearing; వినవినవాడు a deaf man.

వినమితము *vi-namitamu*. [Skt.] adj. Much bowed down, declined, humbled, conquered, మిక్కిలివంచబడిన, వంగిన, జయింపబడ్డ.

వినమ్రము *vi-namramu*. [Skt. వి+నమ్రము.] adj. Much bent, bowed, humble, modest. మిక్కిలివంగిన, లొంగిన.

వినయము *vi-nayamu*. [Skt. వి+నయము.] n. Humility, modesty, gentleness, mildness, reverence, వినతి, వినమ్రత. వినయపూర్వకముగా or వినయవిధేయముగా humbly. వినయవంతుడు *vi-naya-vantuḍu*. n. A humble man, నమ్రతగలవాడు. వినయవర్తనుడు *vi-naya-vartanuḍu*. n. One who acts humbly, నమ్రతతో నడచుకొనువాడు.

వినా or వినాగా *vinā*. [Skt.] adv. Save, except, without. తప్ప. వినాయించు or వినాయేయు *vināyiṁtu*. v. a. To except, exclude, make an exception of, leave out of account, తప్పవిచుము, విడిచిపెట్టు.

వినాయకుడు *vināyakuḍu.* [Skt.] A name of Ganesa, విఘ్నేశ్వరుడు.

వినాశము *vi-nāsamu.* [Skt. వి+నాశము.] n. Great ruin, total loss, destruction, annihilation. మిక్కి-లినాశము. నీకు వినాశమువచ్చి నదా are you rushing on destruction? వినాశమునొందు to perish.

వినింవింము *vi-nindintsu.* [Tel.] v. a. To blame much, మిక్కి-లి నిందించు.

వినీ, వినీడీ or **వినీపించు** See under విను.

వినిమయము *vi-nimayamu.* [Skt.] n. Barter, exchange. ఒక వస్తువును ఇచ్చి మరొకటిని పుచ్చు కోవడము, వస్తువులమారుపు. A pledge, deposit, security, కుదువ.

వినియోగము *vi-niyóganu.* [Skt. వి+నియోగము] n. Using, use, utility, advantage, serviceableness, ఉపయోగము. Sharing any thing sacred, as gifts distributed among Brahmins at a temple. గుడిలో ప్రసాదము పంచి పెట్టడము. ఆందువల్ల నేమి వినియోగము what is the good of it? వినియోగము లేని మాట an unprofitable statement. **వినియోగించు** or **వినియోగపడు** *vi-niyóginṭsu.* v. n. To be used or applied. ఉపయోగపడు. **వినియోగించు** or **వినియోగపరచు** *vi-niyóginṭsu.* v. a. To use, apply. ఉపయోగపరచు. నీయావత్తు శక్తిని వినియోగపరచ వలసినది you must use every effort; you must apply or put forth all your strength. దీనిని దేనికి వినియోగపరచవచ్చును to what purpose can this be applied? **వినియుక్తము** *vi-niyuktamu.* adj. Used, ఉపయోగించబడిన.

వినిర్గతము *vi-nir-gatamu.* [Skt.] adj. Gone out, departed from. ఆవలకైన, బయలు వెడలిన. "నిత్యప్రకాశ వినిర్గతపాపి." BD. ii. 406.

వినిర్మలము *vi-nir-malamu.* adj. Very pure, or clear. నిర్మలమైన.

వినిర్ముక్తము *vi-nir-muktamu.* [Skt.] adj. Liberated, let loose or free, exempt, free from, విడువబడిన.

వినివారణము *vi-nivāraṇamu.* [Skt. వి+నివారణము.] n. Prevention; an obstacle, hindrance. "తవయాచనోన్ముఖీకరియందు జిహ్మమడ వేదండంబునుంగావవే వినివారణంబుజొండవే వెరపు వేవిధ్వాంతియుంజెందవు." Bhag. x. ½. ix 9.

వినివేదితము *vi-nivēditamu.* [Skt. వి+నివేదితము.] adj. Offered, as sacrifice. నైవేద్యము చేయబడిన.

వినిష్క్రాంతము *vi-nishkrāntamu.* [Skt. వి+నిష్క్రాంతము.] adj. Going out, setting out. బయలుదెడలిన. "మతియవిష్ణుపాద వినిష్క్రాంతయు శాంకరమండలస్థాపయుసైన యూకాశగంగ." Vish. iii. 37.

వినిష్ఠ్యూతము *vi-nishṭhyūtamu* [Skt. వి+నిష్ఠ్యూతము.] adj. Cast, thrown, sent, directed, despatched, ejected from the mouth, spit. విసర్జితమైన, ఉమ్మివేయబడిన.

వినీతము *vi-nītamu.* [Skt. వి+నీతము.] adj. Humble, modest, trained. వినయముగల, శిక్షితమైన. **వినీతుడు** *vi-nītuḍu.* n. One who is humble, modest, unassuming; one who is educated or trained. వినయముగల వాడు, చక్కగా శిక్షింపబడినవాడు.

వినీలము *vi-nīlamu.* [Skt. వి+నీలము.] adj. Black. నల్లని. "వినీలమంతిల." Vasu. iv. 147.

వినువీను. [Tel.] n. The sky. ఆకాశము. "అది ధరణీ పరాగము భయంకరమై వినువీధి బర్వుచుఁ." Vish. ii. 140. **వినుకెంపు** *vinu-kempu.* n. The Sun, సూర్యుడు, సూర్యుడని. **వినుగూలి** or **వినుగాలి** *vinu-gāli* n. The wind, గాలి. **వినుదిమ్మరి** *vinu-dimmari.* n. An aerial being, భూతము. **వినుపోలు** *vinu-pōlu.* n. Heaven. Lit. a city in the sky. **వినుమారము** *vinu-mārgamu.* n. The heavenly

tree, కల్పవృక్షము. *vinu-valamu* or *vinvalamu*. n. Heaven, స్వర్గము. *vinu-vaka* or *vinnaki* (విను+వది) *vinu-vaka* n. The heavenly Ganges, ఆకాశగంగ, స్వర్గనది. *vinu-siga-dévara*. n. Siva.

వినుట *vinu*. [Tel.] v. a. To hear, to listen to, ఆకర్ణించు, To pay attention to, give heed to, obey. *mu.* అవిధేయుడు disobedient. *vinnavā* did you hear? *vinitivā* have you heard? do you hear? *vinaḍāmu* he did not listen. పెద్దలమాటవినుట listen to the advice of your superiors. స్కాందపురాణమువిన్నాడు he had the Skanda Purana read to him. **వినబడు** *vina-badu*. v. n. To be heard, వినుటకు వినబడినది I heard it. **వినమి** *vinami*. n. Not hearing, not obeying. అవిధేయత. **వినవచ్చు** *vina-vachchu*. v. n. To be heard. వినబడు. ఆ శబ్దము వినవచ్చినది that noise reached my ears. **వినికి**, **విన్కి** or **వినికిడి** *viniki*. n. Audience, hearing, listening. వినడము. నాకు అట్లాగా వినికి I have heard so. **వినిపించు** or **వినుము** *vinipinchu*. v. a. To cause to hear. వినిపించుట. To tell, to read out or aloud. ఆ ఉత్తరము నాకు వినిపించినాడు he read the letter to me. v. n. To be heard వినవచ్చు. నాకు వినిపించినది I heard it. తుపాకీలాగు వినిపించినది it sounded like a gun. **వినుకలి** or **విన్కలి** *vinukali*. n. Hearing. వినికి, వినుట. **వినుకలికుంటి** *vinukali-kunti*. n. A snake. వినవానిమాటలు slander, backbiting, చాడీమాటలు.

వినుతము *vi-nutamu*. [Skt. వి+స్తుతము.] adj. Laudable, praiseworthy. స్తుతింపదగిన. **వినుతి** *vi-nuti*. n. Great praise, commendation, applause. స్తోత్రము. **వినుతించు** *vi-nutinchu*. v. a. To praise greatly, commend. స్తోత్రముచేయు. **వినుతుడు** *vi-nutuḍu*. n. One who is praised, lauded. స్తోత్రముచేయబడిన వాడు.

వినూత్నము or **వినూతనము** *vi-nutnamu*. [Skt. వి+నూతనము.] adj. Novel, new, fresh. నవీనమైన, కొత్త.

వినోదము *vinodamu*. [Skt.] n. Play, sport, pastime; an interesting pursuit, pleasure. స్త్రీపురుషులు క్రీడాదులచేత కాలయాపనచేయుడము, క్రీడ, కేళిక, విలాసము. మృగయావినోదము pleasures of the chase. "ఇమ్మెయిబ్రహ్మండ ప్రకాశంబులచేతములుచనిరయినవినోదమ్ములు నారాయణునకు." Vish. i. 54. **వినోది** *vinódi*. n. One who is delighted or made happy, one who delights in. ఉల్లాసమునిలవాడు. కలహప్రియుడు one who loves quarrelling. "కర్మకర్మములొక్కచిక్కనివినోదునకు తత్ఫలమునకు జలియుఁగా." Vēma. 529. **విప్ర వినోదులు** sham priests, a certain caste of beggars who call themselves Brahmins. **వినోదించు** *vinódintsu*. v. n. To revel, play, sport, rejoice, సంతోషించు, క్రీడించు, క్రీడాదులచేత ప్రొద్దుపుచ్చు.

విన్కలి See under వినుట.

విన్కి Same as వినికి. See under వినుట

విన్న *vinna*. [from Skt. విష్ణ్] adj. Pale. విన్నని మైన. **విన్నదనము** or **విన్నవ** *vinna-danamu*. n. Dejection, sorrowfulness, భీతము, చిన్నతనము, Paleness, నైర్బల్యము, Diminution, wanting, న్యూనత, శోరవిడుపు, తక్కువయగుట, లేకపోవుట. "అట్లువిఫలప్రయత్నుడైయుడవిలో నిన్నవినముఁ జనియెఁ బ్రోటకాడు." P. ii. 217. **విన్నబగు** or **విన్నపైన** *vinna-nagu*. adj. Dejected, sorrowful, desponding, భిన్నమైన, చిన్నబోయిన, విమ్మనమైన, వ్యాకులమైన. **విన్నబడు**. v. n. To be dejected, to be in sorrow. భిన్నపడు, చిన్నబోవు. **విన్నబోవు** or **విన్నబడు** *vinna-bōvu*. v. n. To become pale, విచ్ఛాయను. To be dejected or sorrowful, వ్యాకులపడు, భిన్నపడు, చిన్నబోవు. "నీకింత శూన్యమెవిన్నంబవఁజేఁ." Parij. iv. 69. **విన్నబోయిన** *vinna-bōyina*. adj. Dejected,

desponding, downcast. భిన్న మైన, విసుగ్గు మైన. "విన్నం బోయిన మోమున్ దోన్న హృదయ నిర్వేదంబుతోన్." Ellana. i. 238. **విన్న బాటు** *vinna-bāṭu.* n. Dejection, sorrowfulness. విసుగ్గుత. Paleness, వైవర్ణ్యము. "నాపుడువిన్న బాటుమదనంబునిం చుకతోబలర్చె." Swa. ii. 58. **విన్నయై** *vinna-yai.* adv. Being sorry. విసుగ్గొని, చిన్న బోయినై. "నాXమువిన్నయైXవెల్లమాని. Pal. 89.

విన్నపువు *vinnapuvu.* [Tel.] n. Skill, నేర్పు. Manner, విధము.

విన్నపము *vinn-apamu.* [from Skt. విజ్ఞాపనము.] n. A petition, request. మనవి, విజ్ఞాపనము. **విన్నపత్రిక** *vinna-patrika.* (విన్నప+పత్రిక.) n. A petition, విజ్ఞాపన పత్రిక.

విన్నము *vinnamu.* [Skt.] adj. Made known, తెలియబడిన. Considered, విచారింపబడిన.

విన్నవించు *vinna-vintsu.* [from Skt. విజ్ఞాపించు.] v. a. To represent, tell, narrate. మనవిచేయు, విజ్ఞాపనముచేయు, విజ్ఞాపించు.

విన్నాణము *vinnāṇamu.* [from Skt. విజ్ఞానము.] n. Capacity, skill, dexterity. సామర్థ్యము, నేర్పు, చాతుర్యము. Grace, beauty, అందము. A certain hold in wrestling. కొట్టిపట్టు. "విన్నాణంబువలోఁ నేర్తురుమహా వీర్యప్రతాపాదిసంపన్నుల్ మీరలుమేటివల్లురవగా." B. X. 36. 17. విన్నాణమైనది that which is fine or graceful, నాజూకైనది. సొగసైనది. **విన్నాణి** *vinnāṇi.* n. One who is skillful or dexterous, నేర్పరి. An ascetic, a recluse, సన్యాసి. **విన్నాణము** or **విన్నాణపు** *vinnāṇamu.* adj. Skillful, clever, నేర్పుగల. Graceful, handsome, అందమైన, సొగసైన. "విన్నాణపుం బిరుదుల్ దిద్దివనిద్దరుసాకరయబ్బి వెక్కి." Ranga Rao Charitra. ii. 221. **విన్నాణముగా** *vinnāṇamu-gā.* adv. Gracefully, skillfully. సొగసుగా, నేర్పుగా.

విన్ను *vinnu.* [Tel. another form of విను.] n The sky.

విన్యసించు *vinyasintsu.* [Skt.] v. a. To keep to place or put, ఉంచు. **విన్యస్తము** or **న్యస్తము** *vi-nyastamu.* adj. Kept, placed, ఉంచబడిన. **విన్యాసము** *vi-nyāsamu.* n. Keeping, placing, ఉంచుట.

విపంచి or **విపంచికి** *vipanchi.* [Skt.] n. A lute. వీణ.

విపక్వము *vi-pakvamu.* [Skt. వి+పక్వము.] adj. Raw, not boiled. ఉడకని, చురుకక్వము కాని.

విపక్షము *vi-pakshamu.* [Skt.] n. An enemy's side, శత్రుపక్షము. **విపక్షుడు** *vi-pakshudu.* n. An opponent, enemy, శత్రువు.

విపణము *vi-panamu.* [Skt.] n. Selling, అమ్మకము. **విపణి** *vipani.* n. A shop, a stall, a market place. అంగడి, అంగళ్లబజారు, అంగడిదిబ్బ. A merchant, వర్తకుడు.

విపత్తి or **విపత్తు** *vi-patti.* [Skt.] n. A crisis; a sad event, calamity, misfortune, disaster, ఆపద, ఇడుము. **విపద్దశ** *vipad-dasa.* n. The time of calamity. ఆపత్కాలము. **విపన్నము** *vi-pannamu.* adj. Luckless, unhappy, unfortunate. ఆపదకొందిన. **విపన్నుడు** *vi-pannudu.* n. One who is unfortunate. ఆపన్నుడు, ఆపద నొందినవాడు.

విపథము *vi-pathamu.* [Skt. వి+పథము.] n. A wretched road, a bad path. చెడుతోవ.

విపరి *vipari.* [Tel.] n. Exchange. **విపరిదస్తా వేజు** a deed of exchange.

విపరీతము *viparitamu.* [Skt.] n. Contrariety, reverse, queerness. Abundance. విపర్యయము, వ్యత్యస్తము. adj. Reverse, inverse, contrary, opposite. Strange, odd, prodigious, unusual, queer, unnatural, విపర్యయమైన, వ్యత్యస్తమైన. **విపరీతముగా** *viparitamu-gā.* adv. Contrariwise, incongruously

unnaturally. Abundantly. విపరీతముగా, విస్తారముగా. విపర్యయము *viparyayamu.* adj. Reverse, inverse, contrary, queer, strange, unnatural, విపరీతమైన. విపర్యయ మగు ఆగ్రహము violent or outrageous anger. విపర్యయము or విపర్యాసము *viparyayamu.* n. That which is opposite, contrary, reverse. Difference, వ్యత్యాసము.

విపశ్చిత్తు or విపశ్చిత్తుడు *vipaschittu.* [Skt.] n. A learned man. విద్వాంసుడు. "వెలయం బ్రాహ్మణకాండవిపశ్చిత్తుల్." K. P. ii. 29.

విపాకము *vi-pakamu.* [Skt. వి+పాకము.] n. Ripeness, maturity. Result, event. The fruit or consequence of action. The crisis or fulness of time. పరిపాకము, పరిణామము, ఫలము, భాగ్యము.

విపాటనము *vi-patanamu.* [Skt.] v. Breaking, dashing to pieces. బద్దలుచేయుడము. విపాటితము *vi-patitamu.* adj. Broken, dashed to pieces. బద్దలుచేయబడిన. S. iii. 374.

విపాదిక *vi-padika.* [Skt.] n. Sores or blisters in the hands and feet. A kibe or ulcerated chilblain. పాదస్ఫోటము.

విపినము *vipinamu.* [Skt.] n. A forest, wood, jungle, అడవి.

విపులము *vipulamu.* [Skt.] adj. Extended, huge, big, vast, large, much, deep. వికటమైన, విస్తారమైన. "విపులార్థవంతంబు లైనమ్రుతు లవధిక్రియయున్నవై." M. I. i. 158. "విపులపరాక్రమశాలి." Bobbili ii. 99. విపుల *cipula.* n. The earth. భూమి.

విప్పు *rippu.* [Tel.] v. a. To open, untie, loose. ముడివిప్పు to untie a knot. కథ విప్పు to solve a riddle. ఆ సంగతిని విప్పిచెప్పినాడు he explained the matter clearly. పెండ్లాం విప్పేదాకా until the marriage was over. n. Loosing, opening, untying. విడుదల, విప్పడము, విడుపు. Extension, spreading, విస్తారత, వ్యాప్యత్వము, వ్యాప్యము. "నీ భిక్షాటనకళ లిక్కడ మ్రుచ్చిక జాట్టలో బిప్పుటో ఒడిగాండమూడ." A. iv. 193. adj. Extensive, large, విస్తారమైన. "విప్పుగ నొప్పుచోట్ల వివిధప్రకారంబులందండం దెలుపుమీర." T. iv. 144. విప్పుగా *vippu-ga.* adv. Extensively, greatly, widely. విస్తారముగా. "వింతసుంతన లేకవిప్పుగా దోడికొనుచు మంత్రిపూల మెయ్యనుకొచ్చు." H. iv. 134. "విప్పుగవిరిసేనవనిడిబడిగురియుగా." ib. ii. 81. విప్పు *vipp-agu.* adj. Large, great, wide. విశాలమైన. "అప్పెనకేసడివిధమువిప్పుగుబ్బిన్నరనిరికట వ్యుపనిటమాడికా." A. ii. 83.

విప్ర *vipra.* See under విప్రుడు.

విప్రకృష్టము *vi-prakrishtamu.* [Skt.] adj. Remote, distant. దూరమైన.

విప్రతిపత్తి *vi-prati-patti.* [Skt.] n. Disbelief, unbelief, want of confidence. అనుమ్మకము. Confusion of mind, భ్రాంతి. Enmity, విరోధము.

విప్రయోగము *vi-pra-yogamu.* [Skt.] n. Separation, especially of lovers. ఎడబాటు, స్త్రీపురుషులయెడబాటు.

విప్రలంభము *vi-pra-lambhamu.* [Skt.] n. Separation, ఎడబాయుట. Deceiving (by a false affirmation or by not keeping a promise), a quarrel. వంచనము, ఒప్పుకొని చేయనిపోట్లాడుడము. విప్రలబ్ధ *vi-pra-labdha.* n. A mistress whose lover is not true to appointment. ఎంతకిచ్చినమాట ప్రియునికాకి చాపుమోయి దుఃఖించువారు. విప్రలబ్ధము *vi-pra-labdhamu.* adj. Tricked, cheated. వంచింపబడిన.

విప్రలాపము *vi-pra-lapamu.* [Skt.] n. A self-contradictory expression or statement, nonsense, పరస్పర విరుద్ధమైనమాట.

విప్రశ్నిక *vi-praśnika.* [Skt.] n. A witch, సోదెకత్తె.

విప్రియము *vi-priyamu.* [Skt.] adj. Disliked, disagreeable, displeasing. అనిష్టమైన, అసహ్యమైన.

విప్రుడు *viprudu.* [Skt.] n. A Brahmin. బ్రాహ్మణుడు. విప్ర *vipra.* adj. Brahmanical, బ్రాహ్మణ సంబంధమైన. విప్రవినోదులు *vipra-vinōdulu.* n. plu. A certain class of Brahmins who are jugglers. గారడివిద్య గాండ్రియుంజే బ్రాహ్మణులు.

విప్లవము *vi-plavamu.* [Skt.] n. Ruin; a national calamity. దేశోపద్రవము.

విఫలము *vi-phalamu.* [Skt.] adj. Fruitless. నిష్ఫలమైన.

విబుధుడు *vi-budhudu.* [Skt.] n. A god, an immortal. దేవుడు, దేవత. A learned man, a teacher, విద్వాంసుడు.

విభూతి *vi-bhūti.* [from Skt. విభూతి.] n. Ashes, బూది. కొద్ది, విబూదిమొక్క a plant called *Ocimum basilicum.*

విభ *vibha.* [Skt.] n. Lustre, light, తేజస్సు. విభాకరుడు or విభావసుడు *vibhā-karudu,* n. The sun, సూర్యుడు.

విభక్తము *vi-bhaktamu.* [Skt.] adj. Divided, proportioned. విభజింపబడిన, పంచబడిన. విభక్తి *vi-bhakti.* n. A share, విభాగము. Any case of a noun. సుప్, ప్రత్యయాది. విభక్తుడు *vi-bhaktudu.* n. A co-parcener, one who has received his portion. One of a family that has taken his share of the family estate. పాలుపంచుకొనినవాడు. వేరుపడినవాడు. మీరు విభక్తులా అవిభక్తులా is your family divided or undivided? i. e., have you shared your property or do you live together? విభజనము *vi-bhajanamu.* n. Separation, dividing, allotment, విభాగము, విభజించుట. Details, particulars, వివరము. విభజనగా *vi-bhajanaga.* adv. Particularly, in detail. వివరముగా. విభజించు *vi-bhajintsu,* v. a. To divide, share. పాలుచేయు, విభాగించు, పంచు.

విభవము *vibhavamu.* [Skt.] n. Wealth, riches. సంపద, ధనము. ఆ ఉత్సవము విభవముతో జరిగెను the festival was grandly performed. "అప్పుగొనిసేయు విభవము." (Sumati. 21) luxury supported by contracting debt. విభవ *vibhava.* n. The name of a Telugu year.

విభాగము *vi-bhāgamu.* [Skt.] n. A share, part, portion. పాలు. Division into shares. పంపకము, పంచుట. విభాగించు *vi-bhāgintsu.* v. a. To share out, divide. పంచు, భాగించు. విభాజకము *vi-bhājakamu.* adj. That which divides. విభజించువాడు. n. In Arithmetic, a divisor, విభాగించుసంఖ్య. విభాజితము *vi-bhajitama* adj. That which is divided. విభజనఫలము. n. A quotient, భాగహారముచే భాగించగా వచ్చెడిసంఖ్యము. విభాజ్యము *vi-bhajyamu.* adj. That which is to be divided. n. A dividend.

విభాతము *vibhātamu.* [Skt.] n. Dawn, daybreak. వ్రాతఃకాలము.

విభావము *vi-bhāvamu.* [Skt.] n. Acquaintance. Attraction or excitement; that which attracts or excites, as dress or perfumes, సంచితి. కావ్యార్థిస్ఫురణము, రసాస్వాదనకారణము. "మోహకరమయ్యె నాస్థితోన్ విభావముగా నాసలయుయ్యాలలూపె హృదయమ్మునకున్." Bilh. iii. 27.

విభావరి *vibhavari.* [Skt.] n. Night. రాత్రి.

విభాషుడు. See under విభ.

విభాష *vi-bhāsha.* [Skt.] adj. (In Telugu grammar) optional.

విభిన్నము *vi-bhinnamu.* [Skt.] adj. Broken. భిన్నమైన. విభిన్నహృదయులై with broken hearts. Vish. viii. 407.

విభీతకము *vibhītakamu.* [Skt.] n. A tree called *Beleric myrobalan,* or, *Terminalia belerica.* కొన్నలము, తాండ్రచెట్టు.

విభీషణము *vi-bhīshanamu.* [Skt.] adj. Formidable, fearful, terrific, alarming. ఎక్కిలి భీకరమైన, దారుణమైన. విభీషణు

భయా *vi-bhishanamu-ga.* adv. Formidably, terribly, భయంకరముగా. విభీషణుడు *vi-bhishanudu.* n. The name of Ravana's brother.

విభు *vibhu.* [Skt.] adj. Omnipresent, all-pervading, eternal. విశ్వము, సర్వగతము. విభుడు or విభువు *vibhudu.* n. Lord, master, ruler. స్వామి, ప్రభువు. ప్రభువే విభువు God is lord alone, God is above all.

విభూతి *vi-bhuti.* [Skt.] n. Blessedness, divine excellence or power. Happiness, సంపద, విశ్వర్యము. A divine attribute. అణిమాదులు. అష్టవిభూతులు the eight divine attributes. These are అణిమ invisibility, లఘిమ buoyancy, ప్రాప్తి omnipresence, ప్రాకామ్యము amplitude, మహిమ gravity, or vastness, ఈశిత supremacy, dominion, వశిత్వము omnipotence, and కామావసాయిత miraculous creation, &c., at pleasure. White ashes of cowdung, with which the worshippers of Siva smear themselves, తెల్లనిబూడిద. Hence సొమ్ము విభూతిపాలయినది the money is all gone to ruin: lit. to ashes. విభూతిపండ్లు *vibhuti-pandlu.* n. Balls of white ashes, తెల్లనిబూడిదతుమ్మలు.

విభూషణము *vi-bhushanamu.* [Skt.] n. An ornament, decoration. ఆభరణము. విభూషితము *vi-bhushitamu.* adj. Adorned. అలంకరింపబడిన.

విభేదము *vi-bhedamu.* [Skt.] n. Dividing, breaking, wounding. Difference, discrepancy, distinction, separation. Enmity. విచ్ఛేదము, భిన్నత్వము, వైపరీత్యము, శత్రుత్వము.

విభ్రమము *vi-bhramamu.* [Skt.] n. Turning round, whirling. An error, mistake; doubt, misapprehension, భ్రాంతి. సంశయము. Female dalliance, love, beauty. విలోభి, అలంకారము, విలాసము. "తనవి భ్రమలు." T. iii. 41. "అవాల్యాదివిభ్రమంబులతోడన్." N. vii. 86. ఈ విలాస విభ్రమంబులు, శృంగారచేష్టలు. A particular feat or gesture in dancing. ఆభినయశేషము. విభ్రాంతి *vi-bhranti.* n. Error, confusion, hurry, flurry, precipitation. భ్రమ, ఆతురము. "సంతోషవిభ్రాంతి." Vedanta Ras. ii. 131. ఈ సంతోషమువల్ల కలిగిన తొందరపాటుచేత.

విభ్రాజిల్లు or విభ్రాజి *vi-bhrajilu.* [Skt.] adj. Splendid, luminous, shining. ప్రకాశిత మైన. "ప్రతిమలక్షణవిభ్రాజితమహిమ." BD. ii. 1059.

విమతుడు *vi-matudu.* [Skt.] n. A dissenter, one of another opinion, an opposer; one who is malevolent or spiteful, an ill wisher, an enemy, విరుద్ధమైన మతమునలవాడు, అన్యమతస్థుడు. శత్రువు. "విమతులబలమడంచుక." P. i. 542.

విమర్దనము *vi-mardanamu.* [Skt.] n. Grinding, rubbing, pounding, trituration. మర్దనము, ప్రాయడము.

విమర్శ, విమర్శము or విమర్శనము *vimarsa,* [Skt.] n. Examination, scrutiny, investigation; an inquiry, trial. విచారణ. విమర్శించు *vimarsinchu.* v. a. To examine, try, enquire into. విచారణచేయు, పరామర్శము చేయు.

విమలము *vi-malamu.* [Skt.] adj. Pure, stainless, unspotted. Clear, apparent, evident, sound. స్పష్టమైన, ఒప్పిదమైన.

విమాత *vi-matta.* [Skt.] n. A step mother. సవతియొక్క. విమాతృజుడు *vi-matrijudu.* n. A step-mother's son. సవతియొక్కకొడుకు.

విమానము *vimanamu.* [Skt.] n. The chariot of a god, దేవతలు ఆకాశమందు ఎక్కి తిరిగెడి రథము. A car, vehicle, carriage. An emperor's palace, చక్రవర్తియొక్కసౌధము. A horse, గుర్రము. The pinnacle or upper dome of a temple over the sanctuary. "నవరత్నజ్వలదివ్యపుణ్యవిమానంబెక్కి." UBK. ii. 263.

విముక్తము *vi-muktamu.* [Skt.] adj. Quite liberated, freed, redeemed. మిక్కిలి విడువ బడిన, నిర్ద్వంద్వమైన. విమోచనము చేయబడిన. విముక్తి *vi-mukti.* n. Liberation, release, redemption, especially final emancipation from further transmigration. విమోచనము, మోక్షము, అపవర్గము. విముక్తుడు *vi-muktudu.* n. One who is liberated or redeemed. విమోచనముచేయబడినవాడు, ముక్తుడు.

విముఖుడు *vi-mukhudu.* [Skt.] n. One who has turned away his face, పరాఙ్ముఖుడు.

విమోచనము *vi-mōchanamu.* [Skt.] n. Liberation, liberating. విముక్తి. వానిని విమోచన మైనది my troubles are over. విమోచితము *vi-mōchitamu.* adj. Liberated, freed, redeemed. విమోచనముచేయబడిన, విడిపింపబడిన.

విమోహము *vi-mōhamu.* [Skt.] n. Great or excessive passion or love, మిక్కిలి మోహము. విమోహించు *vi-mōhinṭsu.* v. n. To love excessively, మిక్కిలి మోహించు. విమోహితుడు *vi-mōhitudu.* n. One who loves excessively.

వియత్ or వియత్తు *viyat.* [Skt.] n. The sky. ఆకాశము. వియచ్చరుడు *viyach-charudu.* n. A treader of the skyey paths, i.e., a celestial, a god, నభశ్చరుడు, ఘనుడు. వియత్పథము *viyat-pathamu.* n. The skyey path between earth and heaven. ఆకాశమార్గము. వియదాగారము *viyad-agāramu.* n. The skyey mansion, Heaven. ఆకాశనివేశనము. "ఆత్మన్నిధేహపాంకారివియదాగారంబెల్లనేదిల్ల." M. I. vi. 16. వియద్గంగ *viyad-ganga.* n. The heavenly Ganges, ఆకాశగంగ.

వియమము or వియోమము *viyamamu.* [Skt.] n. Pain, బాధ.

వియుక్తము *vi-yuktamu.* [Skt.] adj. Separated, sundered. విడివోయిన. వియుక్తుడు *vi-yuktudu.* n. One who is separated, విడివోనివాడు.

వియోగము *vi-yōgamu.* [Skt.] n. Separation, disunion, absence, especially of lovers. Death. ఎడబాయుడము, ఎడబాటు, చావు. నాకు భార్యావియోగమయినతరువాత after I lost my wife.

వియ్యము *viyyamu.* [Tel.] n. Connection by marriage, binding together, వైవాహికసంబంధము, ఇచ్చిపుచ్చుకోట్లు, సంబంధము. Also, same as వియ్యంకుడు. వియ్యంకుడు *viyyankudu.* [వియ్యము+అంకుడు] n. The father of one's son-in-law or daughter-in-law. వియ్యపురాలు. వియ్యపురాలు or వియ్యపుసాని *viyyapu-r-alu.* n. The mother of one's son-in-law, or daughter-in-law, వియ్యమందినాండ్రు. ఆమె నాకు వియ్యంకురాలు she and I are connections through our children having married. వియ్యమందు *viyyam-andu.* v. a. To form a marriage connection, to intermarry, సంబంధము చేయు, ఇచ్చిపుచ్చుకొను. మేము వారితో వియ్యమందగూడదు they and we cannot intermarry. వియ్యమాకుడు *viyyamu-kūḍu.* n. A relation by marriage, బంధువు. Also, Same as వియ్యంకుడు.

విరక్తి *vi-rakti.* [Skt.] n. Dislike, aversion, disinclination: a loathing or disgust at earthly enjoyments. విరాగము. సంతోషము లేనివాని హృదుకమిట్లనుకొని వానికి విరక్తిపుట్టెను he began to feel deep dissatisfaction at the thought that the life of the childless is no life at all. ఇందువల్ల ఆమెమీద ఆయనకు విరక్తిపుట్టెను this made him dislike her. విరక్తుడు *vi-raktudu.* n. One who dislikes or hates.

విరగడ See under విరుగు.

విరచించు *vi-rachinṭsu.* [Skt.] v. a. To write much; to make, form, frame, compose, విశేషముగా రచించు, చేయు. విరచితము

vi-rachitamu. adj. Composed, framed, formed. విశేషముగా రచింపబడిన, చేయబడిన.

విరజ *virāja.* [Skt.] n. The name of the river Styx. సప్తసంఖ్యాపర్వత మందే ఒకటి.

విరజాజి, విరజాజి, విరవాజి or విరవాది *vira-dāji.* [Tel] n. The Double Jasmine. నవమాలికాపుష్పము, దానిపుష్పము.

విరటుడు *viraṭuḍu.* [Tel.] n. The king of the Virata country.

విరతి *vi-rati.* [Skt.] n. Stopping, ceasing, rest, pause, cessation. The cæsura or pause in a verse. విరామము, ఛందం. విరతము *vi-ratamu.* adj. Stopped or ceased, rested. విరమించిన, విలిచిన, చాలించిన. విరతుడు *vi-raṭuḍu.* n. One who has rested, stopped or ceased. చాలించుకొన్నవాడు.

విరథుడు *vi-rathuḍu.* [Skt.] n. One who is uncoached or flung from his chariot. రథము లేనివాడు.

విరమించు *vi-ramintsu.* [Skt.] v. n. To cease, to be at an end, to rest, తీరు, ముగిసిపోవు, విశ్రాంతిపొందు.

విరళము or విరాళము *viralamu.* [Tel.] n. A certain tax. ఒకవిధమైనపన్ను. (అపరిచిత్వాలు అని అంటారు.) [Skt.] adj. Separated by an interval, remote, rare, clear as hand-writing. ఎడబెడముగానుండే, కలిసిలేనుండే, అరుదుగానుండే. విరళముగా *viralamu-ga.* adv. Distinctly, clearly. స్పష్టముగా. విరళి *virali.* adj. Broad, విశాలము.

విరవాయు *vira-vāyu.* [Tel. విర+పాయు.] v. n. To separate, part, divide. వీలు, పాయలగు. విరవారు *vira-vāru.* (విర+పారు) v. n. To fly dispersedly. చెదరిపారిపోవు. "భీతిమూర్ఛన్న లరివారిపోయి, చలిమూలిగము లాకాశకెక్కుము." Pal. 16. విరవిర *viravira.* n. Blossoming, విరబూయు. Kicking about spasmodically. Paleness. విరవిరపోవు or విరవిరమను *vira-vira-pōvu.* v. n. To turn pale, to be faint, to be convulsed. To be heated. చెమటలోళ్ళు, కాళ్లుచేతులుతీయు, చచ్చిపోవు, ఎండతీక్ష్ణముచేత చేయాను విరవిరలాడు. "వీడుసంధిభమువదము చెల్లిక్రేపుత్రేయుంటయు, వెసగాళ్లుచేతులు విరవిరభోవ, వదముగాకేలమీద వ్రాలంగవలయును." DRU. 1024.

విరసము *vi-rasamu.* [Skt.] n. Unpleasantness, bad terms, ill-will, disagreement. కలహము. విరసించు *vi-rasintsu.* v. n. To hate, ద్వేషించు.

విరహము *virahamu.* [Skt.] n. Separation, parting, absence of lovers, ఎడబాటు, విడోకము. విరహతాపము or విరహాగ్ని the grief or pain caused by the absence of a lover. విరహి *virahi.* n. One who is separated from her whom he loves. కాయకావియోకములవాడు. విరహిణి *virahiṇi.* n. A woman who is absent from her husband or lover. విడోకురాలు, ప్రియవియోకములలి స్త్రీ.

విరహితము *vi-rahitamu.* [Skt.] adj. Separated, left, విడువబడిన. Devoid of, లేని. విరహితుడు *vi-rahituḍu.* n. One who is without, or devoid of, లేనివాడు. ఆద్యంతరహితుడు he who is without origin or end.

విరహోత్కంఠిత *virah-ōtkanthita.* n. She whose husband or lover is absent. విరహముచేత వేడుకపడేదాయిక.

విరాగము *vi-rāgamu.* [Skt.] n. Indifference to the world and the pleasures of sense; absence of desire or passion; stoicism, విరక్తి. విరాగుడు *vi-rāguḍu.* n. One who is indifferent to the pleasures of sense.

విరాజమానము *vi-rāja-mānamu.* [Skt.] adj. Very bright, brilliant, మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న. విరాజితము *vi-rājitamu.* adj. Splendid, bright, shining. మిక్కిలి ప్రకాశకము.

విరాట్టు or విరాట్పురుషుడు *virāṭṭu.* [Skt.] n. The Deity, God. ఆదిదేవుడు. విరాడ్రూపము the corporeal form of the deity. B. iii. 905

విరామము *viramamu.* [Skt.] n. Rest, respite, interval, remission, pause. End, conclusion, విశ్రాంతి, విరతి, ఆవసానము.

విరాలము or విరాళము, *viralamu.* [Tel.] n. A tax or impost. ఒకవిధమైనపన్ను. See విరళము. విరాలము, విరాళము or విరాళి *viralamu.* n. Love, fascination, longing. మోహము, వ్యామోహము, ఎలపు. విరిమము, మనుట. విరాళి *virali.* n. Piety, devotion, భక్తి. విరాళికొలుపు to enamour. విరాళిగొన్న enamoured. "ను మనసునవిష్ణు చింతనలు మానుడునీవిరాళియొట్టికో." Vish. ii. 299. "ము యూ రికి విరాళిపొందగలిగె." A. vi. 155. టీకి విరాళిపొందగలిగ, తెప్పరపడగలిగెను. adj. Exciting a longing or desire, alluring. వలపుపుట్టించెడి.

విరావము *vi-rāvamu.* [Skt.] n. Sound. ధ్వని, ధ్వాంత.

విరి *viri.* [Tel.] n. A flower, పువ్వు. adj. Blooming, blown, as a flower, వికసించిన. Dispersed, scattered, dishevelled, తొలగిన. Free from, liberated. వీడిన, విముక్తమైన. "లీల నీ ప్రాపై డా ఓమ చేళ యందు నిండు జాబిల్లిపండువెన్నెలలు మింట నెడనెడలగాయ నదికంటివేకరణి, మొగలువిరియెండవలె బాపమున కెదల్చు." R. vi. 21. విరిపువ్వు a blooming flower. విరిగొందులు flower lanes. A. v. 122. విరిపానుపు a flowery couch. విరిసులకాడు Manmadha. విరిబోడి or విరిబోణి *viri-bōdi.* n. A blooming girl, a woman, స్త్రీ.

విరించి. విరించిపుడు or విరించుడు *viriṅchi.* [Skt.] n. A title of Brahma, the creator, బ్రహ్మ.

విరిగి *virigi.* [Tel.] n. A certain tree called *Cordia myxa.* శ్లేష్మాతకము. H. iv. 18. Also, ground that is cracked, పగుళ్లుబాసిన నేల.

విరిచికట్టు *virichi-kaṭṭu.* [Tel.] v. a. To pinion (a man) or tie his arms behind his back. వెనకకట్టు, చేతులను వెనుకకు మళ్లించికట్టు. n. The act of pinioning a man, చేతులను వెనుకకు మరలించికట్టుట.

విరివట్టు *viri-daṭṭu.* [Tel. విరి+వట్టు.] adj. Separated. ఎడబాటునొందిన, వియుక్తము.

విరిపోటు *viri-pōṭu.* [Tel.] n. Grudge, ill-will, enmity, పగ, ద్వేషము, భేదము. విరిపోటు చేయు *viri-pōṭu-chēyu.* v. a. To cause ill-will, disunite, separate, భేదించు. "ఈ చక్రవర్తిపైనెవనినికూర్మి పీడిపోవనిబల్కి విరిపోటుచేసి."

విరియు *viriyu.* [Tel.] v. n. To blow, open or expand, as a flower, వికసించు. To burst, crack or open. To be loosed or dishevelled, as hair. To break or disperse, as an army. వీడిపోవు, పగుల, చెదరు. To move away from, to be removed, తొలగు. To rejoice, ఉబ్బుగొను. సీళ్లునల్లగానే సున్నపురాళ్లు విరిసిపడు on being sprinkled with water, the burning limestones cracked. "విరిసిపూడు పల్లవెంద్రుకలు." B. X. 23. "ఇల్లువిరిసినవే నల్." M. VII. ii. 40. "కడుపులోపాయంగదు పండ్లుకుదుపుచొల్లి." S. iii. 216. మబ్బు విరిసిపోయినది the cloud is dispelled. విక్కవిరియు *rikka-viriyu.* (విరియు + విరియు.) v. n. To blow or blossom well, as a flower, మిక్కిలి వికసించు. విరియుబడు Same as విరియు. విరియుబారు *viriyu-bāru.* (విరియు + పారు) v. n To blow, or expand, as a flower, వికసించు. To burst or crack, వీడు, పగుల. To expand, extend, వ్యాపించు. విరియుబోగు *viriyu-bōgu.* v. n. To hang loose, as hair, జలపించ్రుకలవలె వ్రేలాడివిడుము. To slack lime, సున్నపురాళ్లు మీద నీళ్లుచల్లివిచ్చుపట్లు చేయు. తలవిరియబోసికొను to wear one's hair dishevelled. విరియించు *viriyiṅchu.* v. a. To open a flower, to make it bloom. To break. వికసింపజేయు, విరుచు. "ఇలసుమనోగుణంబు విరియించెదు స్త్రీగమటంచు నెంచుము, మ్రుళయగ కేసిదారమలయానిలి." T. iv. 113.

విరిచాపము *viri-chāpa.* [Tel. విరి+చాపము.] v. n. To split, separate, part, divide, చీల, పాయుటకు. Vasu. ii. 101.

విరివి or విరివిడి *viriví.* [Tel.] n. Expanse, width, breadth, extent, విస్తృతి, విశాలత, వెడల్పు. Abundance, విస్తారము. "విద్యలేల భూమి విరివి లేం ఁ." Vēma. 1099. adj. Extensive, large, wide, విశాలమైన, విస్తృతము. విరివిగా *viriví-gā.* adv. Widely, much, abundantly. విస్తారముగా, విశాలముగా. "విరివిగా కొమ్మల విర్రవీగుచుఁ." Sar. D. 376.

విరుగు *virugu.* [Tel.] v. n. To break or go to pieces. ఖండించు, భగ్నమగు. To curdle. To fail, to be defeated, to be counteracted. ఓడు, దండుచిరుగు, ఒడిపోవు. To be spoilt, పాడగుచెడు. జాలమువగ్గు విరిగిపోయినది she is quite disgusted. పాలు విరిగిపోయినది the milk curdled. వాని దేహములో రక్తము విరిగిపోయినది his blood curdled. ఈ మందు వల్ల విషము విరిగిపోయినది this medicine counteracted the poison. ఆ బొమ్మ చేయి విరుగగొట్టినాడు he broke the arm of the doll. విరగబండిచెట్టు a tree in full bearing. "మిన్న విరిగిపడ్డి మీదుబడ్డట్లు." Sar. D. 196.

"ఇటమంచిరిగి నేదియుమరుమూర్ఖు,
కాచియుంకశేర్చుకవ్యరీడు,
మనుచుంచిరిగినేని మరియుంకశేర్చువా."
Vēma. 157.

విరుగుడు *virugudu.* n. An antidote, a remedy, విరుపు, విరుగుమందు. విరుగడ or విరుగుడ *viru-gada.* n. Release, liberation, setting at liberty, విడుదల. నీకు ఇంకా ఆ తొందర విరగడకాలేదా? are you not yet free from that trouble. నేటితో ఈ కష్టములు విరగడైనవి to-day these ills have ended.

విరుగుడు or విరుగుడు *viraga-budu.* v. n. To be puffed up or haughty. గర్వపడు, పొగరుపడు. విరుగుడుతనము or విరుగుడు *viruga-tanamu.* n. Pride, haughtiness, గర్వము, పొగరుపడుట. విరుచు *viruchu.* v. a, To cause to break, to break. To counteract poison. విరుగుచేయు, భగ్నముచేయు, మూలబీజరసమును గాని విషమునుగాని విరిచిపోవునట్లుచేయు. వ్రేలు విరుచుకొను to crack or snap the finger joints. తోకవిరుచు twist the tail. పెదవివిరుచు to turn up the lip in scorn. మండువిరిచినాడు he broke the branches off a tree. "చెలిమిచొన్నిపాపలచే యీవిన్నంచు మెక్కి కొన్నాని విరిచెకాకి." Ila. iv. 29. విరవగొయ్య or విరుగుడుగొయ్య *virapana-goyya.* n. A stubborn wretch. మొండివాడు. విరుపు *virupu.* n. A break, or the act of breaking. An objection, contradiction, విరుగుట, భగ్నము, అడ్డము, ఆక్షేపణ. మెలిపిరుపులు a puzzle, stumbling block. పెదవివిరుపులు turning up the lip in scorn. adj. Counteracting, విరుగుడు. విరుపుతోను *virupu-konu.* (middle voice, with passive sense.) To be defeated. ఆదండు శత్రుకు విరుచుకొనిపోయినది the army was broken and retreated. ఒళ్లువిరుచుకొన్నాడు he stretched himself through weariness. ఈ కొంచెమునకే ఏల యెముకలు విరుచుకొంటావు why do you break your bones, i. e., take so much trouble for this trifling business.

విరుద్ధము *vi-ruddhamu.* [Skt.] adj. Opposed, opposite, reverse, contrary, inconsistent, contradictory, disagreeing with another, hostile, inimical, unfriendly, విరోధముగల, ప్రతికూలమైన, అసంగతమైన, విపరీతమైన. n. Opposition, contrariety, incongruity, enmity. ప్రతికూలత, అసంగతము, శత్రుత్వము, విరోధము.

విరూపము *vi-rūpamu.* [Skt.] adj. Deformed, ill-shaped, ugly. కురూపమైన. Crooked, వంకరైన. Odd, బేసి. n. Deformity, ugliness, వికృతరూపము, కురూపము. విరూపాక్షుడు *vi-rūp-ākshudu.* n. A name of Siva. శివుడు.

విరేచనము *virēchanamu.* [Skt.] n. Evacuation by stool, purging. ప్రవృత్తి, శౌచి,

సాధనము. వానికి నాలుగుమార్లు విరేచనములు అయినవి he had four motions. విరేచన కారి *virēchana-kāri.* adj. Cathartic, purgative. భేదిఅయ్యే.

విరోచనుడు *vi-rōchanuḍu.* [Skt.] n. Lit: one that shines: a name of the sun, the moon, or fire. సూర్యుడు, చంద్రుడు, అగ్ని. Also, the name of Prahlāda's Son.

విరోధము *vi-rōdhamu.* [Skt.] n. Difference, opposition, contradiction, disagreement, discrepancy, enmity, animosity. Detriment, harm, mischief, misdemeanor. ద్వేషము, పగ, విరుద్ధత, కిట్టిమి, చెరుపు, అపకీ. ఎడకాలు. నేత్రవిరోధము an affection of the eyes. మార్గవిరోధము perils in travelling. ఇది ధర్మశాస్త్రవిరోధము this is at variance with the laws of propriety. దేహమునకు విరోధమైన unhealthy, insalubrious. విరోధభము *vi-rōdhanamu.* n. The act of opposing. విరోధించుట. విరోధి *ri-rōdhi.* n. An enemy, or opponent. శత్రువు. The name of a Telugu year. విరోధించు *ri-rōdhintsu* v. n. To oppose, withstand, contradict, prevent: to hate, be at enmity with, be hostile to. విరోధముచేయు. అడ్డగించు, కిట్టకపోవు, ద్వేషించు, పగపట్టు. విరోధికృత్తు *vi-rōdhi-kṛittu.* n. The name of a Telugu year.

విర్రవీగు *virra-rigu.* [Tel. విసు+విగు.] v. n. To be proud, swell, be puffed up. గర్వించు, ఉబ్బు. ఎక్కీలి నిక్కు. "బటుమైత్రిన్ విర్రవీగి నివారింపక పూని చరాచ పుంజమొక్కటుగల యుంగ." Siva. iii. 98. తీ॥ విర్రవిగి, విరయబడి. "విద్యచేత విర్రవీగువారు." Vēma. 140. "శత్రు వుచేసెదమనివిరుదుని ర్రవీగుచు." ib. 1847. "విభవి సంపదలమ విర్రవీగెదవి." ib. 1521.

విలంఘించు *vi-langhintsu.* [Skt.] v. a. To cross over, pass, transgress. మిక్కిలి లంఘించు, అతిక్రమించు, దాటు. విలంఘితము *vi-langhitamu.* adj. Transgressed, overstepp ed అతిక్రమింపబడిన, దాటబడిన.

విలంబము or విలంబనము *vi-lambamu.* [Skt.] n. Delay, tardiness, loitering, procrastination. Delaying, retarding. ఆలస్యము చేయడము. విలంబితము *vi-lambitamu.* adj. Delayed, slow. n. Slow time in music. ఆలస్యమునాతీసినలయ.

విలక్షణము or విలక్షణత *vi-lakshaṇamu.* n. Difference. భేదము. "శత్రువులందు శీలము నాడుమచ్చుతెరువిలక్షణతెలిపె." A. iii. 13. తీ॥ విలక్షణత, వైలక్షణ్యము. విలక్షణము *vi-lakshaṇamu.* adj. Other, different. భిన్నమైన. Handsome, beautiful, elegant, excellent, select. విశేషలక్షణములగల, సుందరమైన, ఉత్తమమైన, దివ్యమైన, సౌందర్యమైన. ఇది విలక్షణమైనపదము she is a handsome girl. విలక్షణముగా *vi-lakshaṇamu-ga.* adv. Properly, with propriety, handsomely, excellently. చక్కగా. అందముగా. దివ్యముగా. ఆ పెండ్లి విలక్షణముగా జరిగినది that marriage went off very well. విలక్షణుడు *vi-lakshaṇuḍu.* n. One who is highly accomplished, a model of excellence. One who differs from the common order, one who has some distinguishing qualities, భిన్నుడు, ఉత్కృష్టుడు. వాడు విలక్షణుడుకాడు he is not a man of strict religious habits. "వీనికిత్యంతవిలక్షణుండనుగతి యుండుమ నట్లనుట నింతయనర్థమూలంబగు." A. iii. 82.

విలక్షము *vi-lakshamu.* [Skt.] adj. Astonished, surprised, abashed, ashamed. ఆశ్చర్యముగల, సిగ్గుపడ్డ. విలక్షుడు *vilakshuḍu.* n. One who is astonished or surprised, కొరకుపడ్డవాడు. One who is ashamed, సిగ్గుపడినవాడు.

విలగ్నము *vi-lagnamu.* [Skt.] n. The waist. నడుము. adj. Well struck or hit. చక్కగా తగిలిన.

విలపించు *vi-lapintsu.* [Skt.] v. n. To lament, wail; to be in grief or affliction. తలచుకొని తలచుకొని ఏడ్చు, మరు. విలాపము or విలపనము *vi-lapanamu.* Lamentation,

weeping, bewailing. ఏడ్పించి, కలుగజేసి దుఃఖము, దుఃఖంలోకి నెట్టు. విలాపించు *vi-lapistu.* v. n. To lament, to be in grief or affliction. ఏడ్చు, విలపించు.

విలయము *vi-layamu.* [Skt.] n. Dissolution, destruction, ruin, annihilation. ఉల్బణము, ప్రళయము, వినాశము. "విలయపయోధిమధ్యమున." Sar. D. 408. "ప్రియపుత్రుహితులాప్తించిచే మాంసనిభిన్నవిగతాసుఁడు విలయములో నాంది." B. X. 86. 12.

విలవిల *vila-vila.* [Tel.] n. Convulsiveness. కన్నుగానటయందున ధ్వజస్తంభరాయము. విశ్వలత. adv. Convulsively, కొరకొరే, విలవిలకొట్టుకొను or విలవిలలాడు *vila-vila-kottukonu.* v. n. To be convulsed, or in convulsions. కొరకొరే కన్నుగాను. విలవిలపోవు *vila-vila-póvu.* v. n. To be convulsed. విశ్వలకరించు. విలవిలలాడించు *vila-vila-i-adintsu.* v. a. To convulse. కొరకొరలాడించు. విలవిలలాడించే *vila-vila-i-adinchè.* adj. Convulsive. కొరకొరలాడించే.

విలసత్ *vilasat.* [Skt] adj. Shining, splendid. ప్రకాశమైన. విలసనము *vilasanamu.* n. Sporting, dallying. విలాసము, క్రీడ. Brightness, ప్రకాశము. "వలిచ్చటనీమరుయాని అనమయిలుపనికిరాపు చిదుపుపటున్న ఓ." Kalahasti. iii. 196. విలసితము *vi-lasitamu.* adj. Shining, splendid. ప్రకాశమానమైన, ప్రకాశము. "విలసితధర్మవిశ్వలలీజుండె." BD. v. 505. "విబుధవిధానవిలసితంబైన." DUR. 1045. విలసిల్లు *vilasillu.* v. n. To shine. ప్రకాశించు. To be fine, pleasing, agreeable. ఒప్పు. "కొండలెల్లవడిండి కొండలైవిలసిల్లి." Paidim. v. 46.

విలాతి *vilati.* [From Persian *Vilayati.*] n. A foreign country. కొలంకరము. A country, దేశము. "వసుమంతుడు నాప్తసిద్ధిగాంచివిలాతి ఇట్టిరత్నంబులు నాకైన మరువిలాతిశిక్షయుచూ కన్న రాకైనిచిన." P. i. 48. విలాయతి or విలాయతీయ *vilayati.* n. An inhabited country, a foreign country. విలాయతి గ్రామము a hamlet or dependant village.

విలాపము *vi-lapamu.* [Skt.] n. Sorrow, sorrowful speech, దుఃఖంలోకి నెట్టు. విలాపించు Same as విలపించు (q. v.)

విలాసము *vi-lasamu.* [Tel.] n. A label, direction, the superscription on a letter. పైవిలాసికపేరు, కోటుమీదచ్చాసికచిటు వాసూ. మైలాసము. [Skt.] n. Sport, dalliance, amorous blandishments, affection of coyness. క్రీలసుఖాశేదము, *&c,* క్రీడ, క్రీడ పురుషుల శృంగారచేష్ట, కృష్ణవిలాసము the adventures of Krishna. విజయవిలాసము the tale of Arjuna. విలాసవతి or విలాసిని *vilasa-vati.* n. A flirt, a coquette, a playful girl, క్రీడ, కేరుకగలస్త్రీ. విలాసవంతుడు or విలాసి *vilasa-vantudu.* n. A sportive person.

విలియము or విలియా *viliya.* [H.] n. Arrangement, order, distribution, classification. విలియంచేయు to compose, arrange in order, assign. ఈ పాప్తునుగురించి నన్ను అతనికి విలియంచేసినారు they referred me to him for payment. విలియవారి or విశేషాని arranging according to different heads, విభాగంచేసి వర్గీకరించడము.

విలు or విల్లు or విల్ *vilu.* [Tel.] n. A bow, ధనుస్సు. విలుకాడు, విల్లాడు, విలుతాలుపు or విలుతాల్పు *vilu-kadu.* n. An archer or bowman, ధనుర్ధరుడు, ధానుష్కుడు. విలుబండి or విల్లుబండి *vilu-bandi.* n A carriage built on springs. విల్లు లేని బండి. విలురాసి *vilu-rasi.* n. The sign Sagittarius. ధనూరాశి. విలువిద్య *vilu-vidya.* n. Archery, skill in the use of the bow. ధనుర్విద్య. విల్లుడు *villudu.* n. An archer, bowman. విలుకాడు.

విలుచు or విల్చు *viluchu.* [Tel.] v. a. To buy, purchase, కొను. To sell; అమ్ము "వేలు

లకవిముక్తు విలిచిగొనియు, బాల్యక్రీడకున్న బంధంబనేయు." BD. v. 113. కొలిచితిమో పెర వేల్పుల, విలిచితిమో కూలధరుని నిందింపఁదగన్, తలచితిమో దుర్వృత్తులు, విలిచితిమో వేదమంత్ర విద్యాతతులన్." Chen. v. 428.

విలుప్తము *vi-luptamu.* [Skt.] adj. Obsolete, extinguished, forgotten, erased, wanting, విస్మృతమైన, స్థలితమైన, మూచిపోయిన, లోపము చేయఁబడిన, "క్రూరులువిలుప్తధర్మవిచారులగ్నతరాప్రభుతులు." M. I. v. 192.

విలులితము *vi-lulitamu.* [Skt.] adj. Tremulous, shaking, waving. కదిలే, చలించే.

విలువ or **విల్వ** *viluva.* [Tel.] n. Price, cost, value. ధర, వెల, క్రయము. విలువకానుచోటు a market, or place for sale. "ఈచంద్రబింబాస్య నీభూసురేంద్రునకీవుమెందలము విక్రయింపవేళ, నీవిల్వలోని వాడినందనుఁడుకాడు." NH. iv. 145. **విలువకాడు** or **విల్వకాడు** *viluva-kadu.* n. A buyer, వెలయిచ్చి కొనువాడు, క్రయికుడు.

విలేపనము *vi-lēpanamu.* [Skt.] n. Smearing; rubbing with ointment. అంటిపెట్టడము, పూతలు, చందనాదులపూత. An unguent; ointment. చందనాదిత్తైలము. **విలేపి** *vi-lēpi.* n. Rice gruel, గంజి.

విలోకింపు *vi-lōkimpu.* [Skt. వి + లోకింపు. cf. Eng. 'look.'] v. a. To see, behold, gaze at, view, observe. చూచు. **విలోచనము** *vi-lōchanamu.* n. Seeing, looking at, observing. The eye. కన్ను.

విలోమము *vi-lōmamu.* [Skt.] adj. The wrong way, the reverse way, the opposite order or course, against the hair, against the grain, ప్రతిక్రమము, క్రమమునకు తలకిందు, వ్యత్యయము, విపర్యయము, విపరీతము, ప్రతిలోమములు, అవరోహాక్రమములగల. **విలోమముగా** contrariwise. **ఆనులోమవిలోమశ్లోకము** a palindrome or verse that may be read forwards and backwards.

విలోలము *vi-lōlamu.* [Skt.] adj. Tossed, rolling.

విల్లు or **విలు** *villu.* [Tel.] n. A bow. ధనుస్సు. విల్లునమ్ములు or విల్లంబులు a bow and arrows. "శేతే లక్ష్మణ విల్లునమ్ములను." N. viii. 105. **విల్లెక్కుపెట్టు** to brace a bow. **విల్లెక్కఁదీయు** to unbrace a bow. Gen. sing. వింటి and the nom. plu. విండ్లు. **నూరువిండ్లమూరములో** a hundred bow-shots off. See విలు.

విళంగము or **విలంగము** *vilangamu.* [Skt.] n. A vegetable and medicinal substance considered of great efficacy as a vermifuge, చిత్రకంఠులను, వాయువిరోగపుచెట్టు.

విళంబి *vilambi.* [Skt.] n. The name of a Telugu year.

వివక్ష *vi-raksha.* [Skt.] n. A wish to speak. చెప్పవిచ్చ. Intention, the aim of a speaker, desire. (In Telugu) Difference, distinction, భేదము. **వివక్షించు** or **వివక్షచేయు** *vi-rakshintsu.* v. a. To wish to speak, చెప్పవలెనని యిచ్చించు. To distinguish, వ్యత్యాసమునుకనుగొను. **వివక్షితము** *vi-rakshitamu.* adj. Required, or wished to be spoken, wished, desired. చెప్పవిచ్చించిన, వాంఛితమైన. **వివక్షువు** *vi-vakshuvu.* n. One who wishes to speak, చెప్పనిచ్చించువాడు.

వివరణము or **వివరము** *vi-varanamu.* [Skt.] n. An explanation, specification, comment; a description, a detailed account, విస్తరించిచెప్పడము, వర్ణనము, టీక, వాఖ్యానము. **వివరము** *vivaramu.* n. A hole, burrow, chasm, cave, recess. రంధ్రము, బిలము. **వివరములు** *vivaramulu.* n. plu. Particulars, details; a specification, description, వైనములు. **వివరముగా** *vivaramu-ga.* adv. With all particulars, in detail. విభజనగా. **వివరించు** *vivarintsu.* v. a. To describe, particularise, state, specify, విస్తరించిచెప్పు, వివరముగాచెప్పు. To explain, tell, చెప్పు. To

consider, think, విచారించు. To delay, ఆలస్యముచేయు.

విచర్జితము *vi-varjitamu.* [Skt.] adj. Left, abandoned, shunned. త్యజింపబడ్డ.

విచర్ణము *vi-varnamu.* [Skt.] adj. Pale, pallid, colourless, వికృతవర్ణమైన, నిస్తేజమైన. **విచర్ణుడు** *vi-varnudu.* n. One who has turned pale, పెల్లబారినవాడు.

విచర్తనము *vi-vartanamu.* [Skt.] n. Revolving, turning round, revolution, going round, circumambulating. కవీనికాచలవ ఛేదము, పారలడము, ప్రదక్షీణము, తిరగడము, చుట్టివచ్చుట, తిరిగివచ్చుట. **విచర్తము** *vi-vartamu.* n. Dancing, నృత్యము.

విచర్ధనము *vi-vardhanamu.* [Skt.] n. Increase. అభివృద్ధి. "భక్తివిచర్ధనములు." L. xviii. 66.

విచశత *vi-vasata.* [Skt.] n. Helplessness, ecstasy, a trance, పరవశత్వము. కోపవిచశత a fit of fury. ఆనందవిచశత an ecstasy of joy. **విచశుడు** *vi-vasudu.* n. One who is helpless, one who is in ecstasy, one who is wild with joy or sorrow, one who is bewildered, పరవశుడు, కలతిగొండినవాడు, స్వవశముకాని బుద్ధిగలవాడు. "రాజనిరాశా రోద్రవశవిచశుండై." R. viii. 97.

విచస్వంతుడు *vivas-vantudu.* [Skt.] n. The sun, సూర్యుడు. A god, దేవుడు.

విచాచము or **విచాచ** *vi-vadamu.* [Skt.] n. A contest, altercation, dispute or quarrel, వాక్కలహము, కలహము. విచాచపడు to quarrel, altercate.

విచాహము *vi-vahamu.* [Skt.] n. A marriage, wedding, పెండ్లి, పరిణయము. Eight kinds of marriages are distinguished as బ్రాహ్మము, దైవము, ఆర్షము, ప్రాజాపత్యము, ఆసురము, గాంధర్వము, రాక్షసము, and పైశాచము. **విచాహముగు** or **విచాహముచేసికొను.** *vi-vahamu-agu.* v. n. To wed, marry. పెండ్లాడు.

విచిక్తము *vi-viktamu.* [Skt.] adj. Lonely or solitary. రహస్యము, ఏకాంతము.

విచిధము *vi-vidhamu.* [Skt.] adj. Various, varied, of different kinds, multiform, diverse. నానావిధమైన, అనేకవిధములుగల.

విచృతము *vi-vritamu.* [Skt.] adj. Open, gaping, expanded, particularized, explained, described, వికసించిన, తెరవబడిన, విప్పబడిన, వివరింపబడిన.

విచేకము *vi-vekamu.* [Skt.] n. Discrimination, judgment, the faculty of distinguishing, prudence, discretion, పదపద్ధివేచన, విశేషజ్ఞానము, తెలివి. "వినువిచేకమువెడు వింతగొడ్డలిచేత నల యవివిద్యయు నెదుం డదినిక్కి." Vema. 341. "తెఁవిచేకములోకమంతాను పెచ్చగా". T. ii. 38. విచేకముకలిగియుండు to come to oneself, reflect, be wise. తెలిసి తెచ్చుకొను. **విచేకి** *vi-vēki.* n. One who is cautious or prudent. తెలివిగలవాడు. **విచేకించు** or **విచేచించు** *vi-vēkintsu.* v. n. To reason, discriminate, distinguish. వివక్ష చేయు, విచారించు, విచేచనచేయు. "చనువు లన్ని జనుని చాలవిచేకింప కుపటికాన్నె వేలకాకుముక్కి." Venm. 428. **విచేచన** or **విచేచనము** *vi-vēchana.* n. Discrimination, examination, investigation. వివక్ష, విచారణ. వర్ణవిచేచన discrimination of caste.

విచ్వత్సేము *vi-vatsisamu.* [from Skt. వీధత్సము.] n. Devastation, destruction. Killing. నాశము. **విచ్వత్సుడు** *vivatsudu.* n. An epithet of Arjuna.

విశంకటము *vi-sankatamu.* [Skt.] adj. Great, large, gigantic. గొప్ప, బృహత్తయిన, విశిష్ట. Vasu. v. 53.

విశంకితము *vi-sankitamu.* [Skt.] adj. Alarmed, fearful, suspected, భీతిల్లిన.

విశకలితము *vi-sakalitamu.* [Skt.] adj. Disordered, jumbled, shivered. వికీర్ణతమైన.

విశదము *visadamu.* [Skt.] adj. White; clear, pure, pellucid. తెల్లని, నిర్మలమైన,

విశదమైన. Evident, apparent, manifest. స్పష్టమైన. విశదుడక్కడుండు downright villains. Charitra ii. 1673. n. Clearness, స్పష్టము. విశదపరచు, విశదముచేయు or విశదీకరించు *visada-parachu*. v. a. To particularise, explain, define, manifest. స్పష్టము చేయు. విశదమగు *visadam-agu*. v. n. To come to light, become clear or known. స్పష్టమగు. ఆతనిజాబువల్ల ఆ సంగతులు విశదమగును his letter will explain or make clear those matters. దీనము విశదముకొఱకనిని వ్రాసితిని I have written this for your information. విశదములు *visadamulu*. n. plu. Matters, things, particulars. విషయములు.

విశయము *vi-sayamu*. [Skt.] n. A dwelling place, వాసస్థానము.

విశల్యము *vi-salyamu*. [Skt.] adj. Boneless. Thornless. Free from care or pain. నిర్గతకూలము, నిష్పీడము. విశల్యకరణి *vi-salya-karani*. n. A plant, *Echites dichotoma*, (Rox.) గుంటది. విశల్యుడు *vi-salyudu*. n. One who is free from thorns or spikes, one who is released from care or pain. నిర్గతకంటకము, పెరికబడినకూలుగలవాడు, బాధ లేకుండాచేయబడ్డవాడు. "అంతరగ్నుడవరుండు గ్నుగ్నీవాదులంబి శల్యులలేవిడియలుమంచి." BRY. i. 925.

విశసనము *vi-sasanamu*. [Skt.] n. Killing, slaying, slaughter. చంపడము, సంహరించడము. విశసించు *vi-sasinchu*. v. a. To kill, slay. చంపు. "పరఁగ శక్తిశిరమ్ము పుత్రులవిశసించి మమకారులై." Vema. 1530.

విశాఖ *vi-sakha*. [Skt.] n. The name of the 16th lunar mansion. విశాఖము *vi-sakhamu*. n. The act of standing with the legs about a foot apart from each other. దిగజాడు రెండుకాళ్లవడము లేక రెండడుగు లగునిలుచుట. A spindle, తూలుమిరోలదారు. adj. Branchless, కొమ్మలులేని. విశాఖుడు *vi-sakhudu*. n. A name of Kumaraswamy, కుమారస్వామి.

విశ్రాయము *vi-sayamu*. [Skt.] n. Taking rest by turns (as applied to watchmen). A turn, వంతుకాపు.

విశారదుడు *vi-saradudu*. [Skt.] n. One who is learned, or wise, కొంచెము చదువుకొన్నవాడు, విద్వాంసుడు. A clever or skilful, famous, or celebrated man; an adept or expert. ప్రగల్భుడు. ప్రసిద్ధుడు, విఖ్యాతుడు, శోభన్న. "జ్ఞానవిజృంభితోదయవిశారదుఁడన్న," Rukmangada. iii. 232.

విశాలము *vi-salamu*. [Skt.] adj. Large, wide, broad, great, spacious. విస్తీర్ణమైన, విరివైన, గొప్ప. ఆ యిల్లు విశాలముగానున్నది that house is a large one. విశాలత *vi-salata*. n. Width, breadth, వెడల్పు. విశాలాక్షి *vi-sal-akshi*. n. An epithet of Parvati. Lit. Large-eyed.

విశిఖ *vi-sikha*. [Skt.] n. A high way, or carriage road. వీధి, రాజమార్గము. విశిఖము *vi-sikhamu*. n. An arrow, బాణము.

విశిష్టము *vi-sishtamu*. [Skt.] adj. (In composition.) Endowed with, possessed of, having. కూడు గొప్ప, గల. Excellent, superior, distinguished. ఉత్తమమైన, ఉత్కృష్టమైన. విశిష్టుడు *vi-sishtudu*. n. One who is endowed with, or possessed of. గలవాడు, కూడుకొన్నవాడు. సద్గుణవిశిష్టుడు one who is endowed with noble qualities.

విశిరస్కుడు *vi-siraskudu*. [Skt.] adj. Beheaded, headless. తలనరకబడిన. వాణ్ని విశిరస్కునిగాజేసిరి they beheaded him.

విశీర్ణము *vi-sirnamu*. [Skt.] adj. Loosened, that has lost the cohesion, or connection of its parts; that has fallen or is falling to pieces: వదలిన, విచ్చిపోయిన, విడిపోయిన, రాలిపోయిన. Withered, decayed. శిథిలమైన, శీర్ణమైపోయిన.

విశుద్ధము *vi-suddhamu*. [Skt.] adj. Pure, clean, cleansed, purified, pious, holy, virtuous, నిర్మలమైన, పవిత్రమైన. విశుద్ధి

vi-śuddhi. n. Purity, purification, holiness. పరిశుద్ధి, శుచిత్వము. విశుద్ధుడు *vi-śuddhuḍu.* n. One who is pure or holy. పరిశుద్ధుడు. "శుద్ధులుగాన విశుద్ధులై విన్న." L. i. 205.

విశృంఖలము *vi-śṛinkhalamu.* [Skt.] adj. Unchecked, unrestrained, unfettered. ఆడ్డులేని, అనర్గళమైన.

విశేషము *vi-śēshamu.* [Skt.] n. Sort, kind, species, variety, భేదము, విధము. A particularity, speciality, peculiarity, singularity. A specific quality, a distinguishing property, a characteristic. A particular thing, an individual, an object distinguished by some attribute or adjunct. Merit, excellence; something noteworthy or distinguished, a remarkable occurrence, news. చూడదగిన యుత్తమవస్తువు, అతిశయము, వింత, విందురూపము. A charitable or virtuous action. పుణ్యము, పుణ్యము. ఈ వైద్యునికి హస్తవిశేషముకద్దు this doctor has a fortunate hand. ఓషధివిశేషము a sort of herb. అక్షక్రీడావిశేషము a kind of dice-play. నేడేమివిశేషము what is there particular to-day? what is the matter to-day? అతడు విశేషజ్ఞుడు he is a great scholar. adj. Extraordinary, eminent, remarkable, unusual. Much, more, abundant, greater, exceeding, surpassing. అతిశయమైన, వింతైన, ఆశ్చర్యంతమైన. విశేషమైన కార్యము a good deed. ఈ శ్లోకమునకు ఒక విశేషార్థమున్నది this verse has a secondary or recondite meaning. విశేషణము *vi-śēshanamu.* n. (In grammar). An adjective. విశేష్యలక్షణములనుచు వ్యాపి, గుణవాచకశబ్దము. విశేషించు *vi-śēshinchu.* v. n. To excel. అతిశయించు. విశేషించి or విశేషముగా *vi-śēshinchi.* adv. Abundantly, plentifully, much, exceedingly. తరుచుగా, విస్తారముగా, మిక్కిలి, మిగుల. ఆతనితో విశేషించి సహవాసముచేయవద్దు you should not associate much with him. "ఈ యుత్తమూరునింబోలించెదవిశేషించినేటి నుండియు బ్రాణపదంబుగాగారవించెదన." T. ii. 178. విశేష్యము *vi-śēshyamu.* n. (In grammar), a noun or substantive. నామవాచకపదము, వస్తువాచకశబ్దము.

విశ్రమము or విశ్రాముము *vi-śramamu.* [Skt.] n. Rest, repose, cessation from fatigue or work. విశ్రాంతి, ఊరట. In Telugu verse, it denotes a certain kind of rhyme. ఛందస్సులోయతి, పద్యవిరామము. విశ్రమించు *vi-śramiṁchu.* v. n. To rest, repose, or refresh oneself. ఆలయికతీర్చుకొను, ఊరడిల్లు. విశ్రమింపజేయు *vi-śramiṁpa-jēyu.* v. a. To place, lay, పరుండబెట్టు. "విశ్రుత కృష్ణాజినముపయిన్ విశ్రమింపజేసి." Jaimini. Bh. vi. 93. విశ్రాంతము *vi-śrāntamu.* adj. Rested, reposed, refreshed after fatigue, శ్రమపరిహరము, ఆలయికతీర్చుకోబడిన, ఊరడిల్లిన. విశ్రాంతి *vi-śrānti.* n. Rest, repose, refreshment. ఊరట, ఆలయికతీర్చుకోవుమను. Termination. విరామము, అవసానము. "కల్పవిశ్రాంతి" T. iv. 183.) the end of the world. "కడ్డిలవన్ని ప్రళయాగ్ని దీప్తులలోవిశ్రాంతిగావించి." Vish. ii. 220.

విశ్రాణనము *vi-śrāṇanamu.* [Skt.] n. A gift, or donation. ధ్యానము, ఈవి.

విశ్రావము or విశ్రుతి *vi-śrāvamu.* [Skt.] n. Great fame, మిక్కిలిప్రసిద్ధి, ప్రఖ్యాతి. విశ్రుతము *vi-śrutamu.* adj. Famous, well-known, celebrated. విదితమైన, మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైన. విశ్రుతుడు *vi-śrutuḍu.* n. A very famous man, a well-known man.

విశ్లథము *vi-ślathamu.* [Skt.] adj. Loose, relaxed. వీడిపోయిన. R. ii. 59.

విశ్లేషము *vi-ślēshamu.* [Skt.] n. Separation (especially of lovers), disunion, disjunction. విరహము, వియోగము, ఎడబాటు.

విశ్వ *viśva.* [Skt.] n. The earth. భూమి.

శ్వము *viśvamu.* n. The universe or

world, లోకము, అన్న adj. All, universal, entire. సర్వమైన, సమస్తమైన. విశ్వంభర *viśvam-bhara.* n. The earth. భూమి. విశ్వంభరుడు *viśvam-bharudu.* n. An epithet of Vishnu or Indra. విష్ణువు, ఇంద్రుడు. విశ్వకర్త or విశ్వకర్మడు *viśva-karma.* n. The name of the artist of the gods, corresponding to Vulcan. దేవతలయొక్కవాడు, కమ్మరివాడు. విశ్వకేతువు *viśva-kētuvu.* n. An epithet of Aniruddha. విశ్వజనీనము *viśva-janīnamu.* adj. Agreeable to all men. విశ్వతోముఖుడు *viśvatō-mukhamu.* n. An epithet of Brahma. బ్రహ్మము. adj. All pervading, అంతట వ్యాపించిన. విశ్వనాథుడు *viśva-nāthudu.* n. The Lord of the Universe. A name of Siva, especially as worshipped at Benares, కాశీవిశ్వేశ్వరుడు. విశ్వభేషజము *viśva-bhēshajamu.* n. Dry ginger, శొంఠి. విశ్వరూపము *viśva-rūpamu.* adj. Existing in all forms, multiform. నానారూపము గలది. n. Multiformity. నానారూపము. "బిబుధేంద్రశిలంబువిశ్వరూపము జూచెనన నాస్థానసభాసదులు." N. v. 17. విశ్వరూపప్రదర్శనము manifestation or display of one's own real form or hidden majesty, నిజస్వరూపమును అనుబోధించుట. విశ్వరూపుడు *viśva-rūpudu.* n. He who exists in all forms; a name of Vishnu. విష్ణువు. "విశ్వరూపునకు వినతులుసేయుము." H. iv. 297. విశ్వసృజుడు. విశ్వాతృ or విశ్వాత్ముడు *viśva-srijudu.* n. Brahma, the creator, బ్రహ్మ. విశ్వామిత్రుడు *viśv-āmitrudu.* n The name of a certain sage, the son of Gādhi. గాధికుమారుడు. విశ్వామిత్రము *viśvāmitramu.* adj. Worthy of Viswāmitra: (that is) fabricated, fictitious, artificial, కల్పితమైన, కృత్రిమమైన. విశ్వామిత్రబంధము a fabricated bond, a Machiavelian trick. కల్పనసృష్టిచేయబడిన. n. A deed worthy of Viswamitra, that is, a trick, fiction, fabrication. Machiavelianism. మోసము, కృత్రిమము, కల్పన. విశ్వామిత్రసృష్టి *viśva-mitra-srishti.* n. The creation of a second series of beings, Viswamitra being represented as having created a mimic world. విశ్వులు or విశ్వేదేవతలు *viśvulu.* n. The name given to certain deities of a particular class.

విశ్వసించు *vi-śvasinṭsu.* [Skt.] v. a. To trust, rely on, confide in. నమ్ము. విశ్వసనీయము *vi-śvasan-īyamu.* adj. Trustworthy, నమ్మదగిన. విశ్వసితము *vi-śvasitamu.* adj. Trusted, confided in, trusty, విశ్వసింపబడిన. విశ్వస్త *vi-śvasta.* n. A widow, విధవ. విశ్వసింపబడినది. విశ్వస్తము *vi-śvastamu.* adj. Trusted. నమ్మబడిన, విశ్వసింపబడిన. విశ్వాసము *vi-śvāsamu.* n. Trust, faith, confidence. Affection, kindness, favour. నమ్మకము, ప్రేమ. విశ్వాసి *vi-śvāsi.* n. One who is faithful. నమ్మకముగలవాడు. "హీనుడు విశ్వాసిగుమతిమంతుడుమనగ." UR. vi. 392. "ఇంగమనివిశ్వాసిం గాధిసూ." BD. v. 343.

విషణ్ణము *vishaṇṇamu.* [Skt.] adj. Dejected, sad, sorrowful, penative. శోకయుక్తమైన. వ్యాకులస్వాంతమైన. M. XII. 2. 274. విషణ్ణుడు *vishaṇṇudu.* n. One who is dejected, sorrowful, శోకము గలవాడు. See విషాదము.

విషమము *vishamamu.* [Skt.] adj. Odd, uneven, irregular. Unparalleled, unequalled. Contrary, adverse, unfavourable, evil, bad. చేవి, ఎక్కు మొదలగువానిలో చేసమముకాని, విరుద్ధము, దుష్టము. విషమసంఖ్య an odd number. విషమజ్వరము a pestilent fever, a fever difficult of cure. విషమబాణుడు or విషమశరుడు Manmadha, whose arrows are five (an odd number). విషమనయనుడు Siva who has an odd (or extra) eye in his forehead. విషమబుద్ధి an evil or wicked mind. విషమవిభాగము an unfair or unequal division. "విషమశాక్యులుకాడు విషమించినాడు." L. i. 210. "విషమశిలా సంకులము." full of rugged rocks. Sanskrit Harivsh. xxi. R. vi. 49. విషమిలుడు *visha-*

nishtu. v. n. To be painful, mortal or difficult of cure (as applied to disease.) దోషించు, విరోధించు.

విషము *vishamu.* [Skt.] n. Poison, venom: anything hurtful or destructive. కఠినము, చెరుపైనది, ప్రాణహరమైనది. In poetry it sometimes means water, జలము. ఆది దీనికి విషము that is poison to this. వాని నిండ వెల్లాఁ విషము he is a rogue from head to foot. విషమెక్కినది the poison took effect. విషము విడిచినది the effect of the poison went off. నేనంటే వానికి విషముగానున్నది he hates me like poison. దీన్ని నోట్లోవేసుకొంటే విషముగానున్నది it is as bitter as gall. విషజ్వరము a malignant fever, typhoid fever. విషభేది virulent diarrhœa. విషపాండువు acute dropsy. విషపునీరు the pus or matter in a boil. విషవాక్కులు fatal expressions, కూరవచనములు. **విషధరము** *visha-dharamu.* n. A snake or serpent. పర్వతము. A cloud, మేఘము. **విషధరుడు** *visha-dharudu.* n. One who carries poison, an epithet of Siva. శివుడు **విషపుచ్చము** *visha-puchchamu.* n. A scorpion. తేలు. A rogue, కుంటి. **విషముష్టి** or **విషవృక్షము** *visha-mushti.* n. A poisonous tree, the nux vomica tree. ముష్టిచెట్టు. **విషరుహము** *visha-ruhamu.* n. A lotus, కమలము. "విషమగుఁ బేలపోవ్వు విషరుహాన యజా." Bh. iv. 9. **విషవైద్యుడు** *visha-vaidyudu.* n. A snake-catcher. ఆహితుండికుడు. A magician, గారడీడు **విషోల్బణుడు** *visha-ulbanudu.* n. One who has an excess of venom. అధికవిషము కలవాడు. "బహుపవనులనురుదీర్ఘశ్వాసవిషోల్బణులనఁ." **విషాశి** *visha-ashi.* n. A venomous serpent. విషమునఁ బుసకర్పము.

విషయము *vishayamu.* [Skt.] n. An object, matter, subject, affair, thing. Any peculiarity as colour, form, flavour, odour, sound. Definition, respect, relation, ఆంశము, సంగతి, ఇంద్రియార్థము, శబ్దాదిపంచభూతగుణము. "విషయములజోరలి రోయక విషమంటిసకతనిజాచు విగ్రహనిధరులోవిషసమమాయాసుఖములవిషయములఁ గూడకుండ్రు వేత్తలు." Vema. 499. ఆ విషయము నాకు తెలియదు I do not know anything about it. ఈ విషయములో నిండాసొమ్ము వ్యయముచేసినాడు he spent much money on this. సద్విషయములలో ఈసొమ్ము వ్యయముచేసినాడు he spent his money on worthy objects. శృంగారవిషయమైనకావ్యము a poem on amorous subjects. ఈవిషయమందు in this respect. ఆ విషయమందు in that respect. ఆతనివిషయమందు regarding him. ఆ విషయమై regarding that subject. ఏతద్విషయముగా మాట్లాడినాడు he spoke regarding this. మీ విషయములో regarding you. **విషయి** *vishayi.* n. An organ of sense. లోకాదియిం ద్రియము. A man of the world, one who is conversant with or interested in worldly occupations or enjoyments. లోకవ్యవహారవ్యక్తుడు, సంసారమున్నవాడు, సాంసారికుడు. **విషయింపు** *vishayimpu.* v. n. To have to do with carnally, సంభోగముచేయు. **విషయికరింపు** *vishayi-karimpu.* v. a. To aim at, ఉద్దేశించు.

విషాణము *vishāṇamu.* [Skt.] n. A horn, కొమ్ము. **విషాణి** *vishāṇi.* n. A kind of tree, చేట్లపుచెట్టు. An elephant, ఏనుగు. An ox, ఎద్దు.

విషాదము *vishādamu.* [Skt.] n. Sadness, grief, lowness of spirits, dejection. ఖేదము. **విషాదింపు** *vishādimpu.* v. n. To be sad, to grieve, ఖేదించు.

విషువము or **విషువత్తు** *vishuvamu.* [Skt.] n. The equinox. రాత్రియును దివసమును సమమైనకాలము. **విషువచ్ఛాయ** *vishu-vachchaya.* n. The shadow of the gnomon at noon, when the sun is in the equinoctial point.

విషూచి or **విషూచిక** *vishūchi.* [Skt.] n. Cholera. వాంతిభేది, ప్రమాదికవ్యాధిసంకటము.

విష్కంభము *vish-kambhamu.* [Skt.] n. A bolt of a door, గడియ. An obstacle, ఆటంకి.

విష్కిరము *vishkiramu.* [Skt.] n. A bird, పక్షి.

విష్టపము *vishtapamu.* [Skt.] n. The world, లోకము.

విష్టరము *vishtaramu.* [Skt.] n. A seat, a seat of kusa grass. ఆసనము, పీఠము, కుశాసనము. "తదీయసదసిహోద్యానమధ్యంబుక కృష్ణాజినంబులు విష్టరంబులుగానిడి కూర్చున్న సప్తమహర్షులం." Vish. ii. 28. విష్టరశ్రవుడు *rishtara-sravudu.* n. An epithet of Vishnu. విష్ణువు.

విష్టి *vishti.* [Skt.] n. Wages, hire, కూలి. Forced labour, కూలికినుపు. Work, పని.

విష్ఠించు *vishthinchu.* [Skt.] v. n. To ease oneself, to go to stool. మలవిసర్జనముచేయు.

విష్ణుడు or విష్ణువు *vishnudu.* [Skt.] n. Vishnu, one of the three principal Hindu deities. విష్ణుపదము *vishnu-padamu.* n. The sky. ఆకాశము. విష్ణుపది *vishnu-padi.* n. The Ganges, గంగ. విష్ణురథము *vishnu-rathamu.* n. The Brahminy kite, గరుత్మంతుడు. విష్ణుక్రాంత *vishnukranta.* n. A medicinal creeping plant, *Evolvulus alsinoides.* శంఖపుష్పిమొక్క.

విష్వక్సేనుడు *vishvak-senudu.* [Skt.] n. Vishnu. విష్ణువు. The captain of Vishnu's forces, విష్ణుసేనాధిపుడు.

విసంవాదము *vi-sam-vadamu.* [Skt.] n. Arguing first in favor of a thing and then against it.

విసనకర్ర, విసిరికర్ర, or విసుకుకర్ర *visana-karra.* [Tel.] n. A fan. కొల్చుంటకు.

విసము *visamu.* [from Skt. విషము.] n. Poison. విషము. విసదారి *visa-dari* (for విషదారుణుడు.) n. A snake. పాము. విసపాల *visa-pala.* n. A kind of tree. విసపాలవిల్లు *visa-pala-villu.* n. A destroyer, శంకరుడు. విసపుమిటారి *visapu-mitari.* n. The eater of poison; an epithet of Siva. విసబోడి *visa-bodi.* n. A kind of tree called పాలవృక్షము.

విసరము *visaramu.* [Skt.] n. A multitude, an assemblage, a flock. సమూహము. విసరణము *visaranamu.* n. Spreading, diffusion. విస్తరించడము, వ్యాపించడము.

విసరు or విసురు *visaru.* [Tel.] v. n. To come out, బయలుదేరు To blow, as the wind, to spread, as a scent. వాసనకొట్టు, వీచు, వాసనకొట్టు. లోగా ఆడిగి తెల్సుకోవలసిన రోగమును పైకి విశేషంగా చేసేమందు a searching medicine, a medicine that makes a hidden disease appear. లోపలికా పైకివిసరింది the latent fever came out. v. a. To wave, as a fan, to brandish, whisk, flourish, as a sword or a whip. ఆడించు, వీచు, To throw, fling, hurl, sling, రువ్వు. To turn, to grind. తిరుగవిసరు to turn a mill. వలవిసరు to cast or let down a net. n. Waving, casting, spreading. ఆడించుట, వీచుట, వేయుట, వ్యాపించడము. కాటకపువిసరుచేత through the spreading of the famine. విసరురాయి *visaru-rayi.* n. A grindstone. తిరుగలి. విసరివేయు Same as విసరు. విసరికొట్టు or విసిరికొట్టు *visari-kottu.* v. a. To fling, to dash. రువ్వు. To scorn, to hurl. కసరు. ఒకడబ్బు ఇమ్మంటే మూతితో ముఖముమీద విసిరికొట్టిచున్నది he asked for a penny, she gave him a scolding. ఆకుండను గోడమీద విసిరికొట్టినాడు he dashed the pot against the wall. విసరివేయు or విసిరివేయు *visari-viyu.* v. a. To hurl, fling. రువ్వు. ఊరిపైట విసరివేసినట్లుగానుండే ఒకయిల్లు a house that seemed as if it had been thrown out of the town.

విసర్గ *visarga.* [Skt.] n. The character [:] or two dots representing H, as in the words ప్రాతఃకాలము *prataḥ-kalamu.* విస

ర్గము *vi-sargamu.* n. Abandoning, relinquishment, letting go, emitting, పరిత్యాగము, వదలుకొనడము, విసర్జనీయము. **విసర్జనము** *vi-sarjanamu.* n. Quitting, relinquishing, abandoning, renouncing. పరిత్యాగము. Sending, despatching, ప్రేషణము. A gift, donation, దానము, ఇవ్వడము, ఈవి. **కవిసర్జనము** shaving the head. **మలమూత్రవిసర్జనము** evacuations. **మలమూత్రవిసర్జనముచేయు** to evacuate the bowels. **విసర్జించు** *vi-sarjinchu.* v. a. To abandon, relinquish, give up, renounce, త్యజించు, విడుచు. **విసర్జింపబడ్డభార్య** a divorced wife. **విసర్జనీయము** *vi-sarjaniyamu.* adj. Fit to be relinquished, or abandoned.

విసర్పణము *vi-sarpanamu.* [Skt.] n. Spreading, extending. వ్యాపించడము.

విసవిస *visa-visa.* [Tel.] adj. Spreading, ప్రాకుచుండునది. adv. Fast, quickly, hurriedly. వడిగా. చివచివ. "విసవిసనవనడుంబనుఁ బిసరినడిబారుజూచిపిసరి యిభంబిగా" Rajasékh. i. 70.

విసుకు, విసుగు or **విసువు** *visuku.* [Tel.] v. n. To be fatigued, tired, weary. To be disgusted, to be sick at heart. వీపారి వాని ప్రాణము విసికినది he was sick at heart. "విసుఁగొందారమునకు విసుగనిమిర్యులు." M. XIII. v. 323. n. Disgust, weariness, satiety. వేసట, అలసట. నిర్వేదము. **విసిమాలు** *visi-malu.* v. n. To be very disgusted. మిక్కిలి విసుగు. **విసికించు** *visikinchu.* (causal of విసుకు.) v. a. To weary, disgust, sicken, sadden. వేసటపుట్టునట్లుచేయు.

విసుమానము *visumanamu.* [from Skt. విస్మయము.] n. Wonder, ఆశ్చర్యము. adj. Wonderful, ఆశ్చర్యకరమైన.

విసువాసము *visuvasamu.* [from Skt. విశ్వాసము.] n. Faith, trust, affection, విశ్వాసము, నమ్మకము. **విసువాసి** *visuvasi.* n. A faithful man, నమ్మకముగలవాడు.

విసురు See విసరు.

విస్మృతము Same as విస్మృతము. (q. v.)

విస్తరి, విస్తర or **విస్తరాకు** *vistara.* [from Skt. విస్తరము.] n. A leaf platter, భోజనము చేసెడి ఆకు. plu. విస్తళ్లు.

విస్తరము *vistaramu.* [Skt.] n. Spreading, expansion; prolixity, detail, abundance, plenty. శబ్దాదులవిస్తృతి, వ్యాప్తి, ప్రాచుర్యము, బాహుళ్యము. **విస్తరింది** *vistarinchi.* (participle used adverbially) Much, abundantly, greatly, considerably. బహు, మిక్కుటముగా. **విస్తరిలు** or **విస్తరిల్లు** *vistarilu.* v. n. To spread, extend, increase, enlarge, exceed, be prolix, dilate. విస్తారమగు, వ్యాపించు. **విస్తరించు** *vistarinchu.* v. a. To extend, spread out, increase, swell; to particularise. విస్తరిల్లజేయు, విపరించు. **విస్తారము** *vistaramu.* n. Spreading, extension, expanse, breadth, vastness. Plenty, abundance బహు, బాహుళ్యము. "తనువాఁగాఁ బియర్థిద్భుతంబగు ధనజ్ఞుకు తేఁగం బిస్తారి మొప్పుఁజెప్పినవా." M. XIV.iii. 228. adj. Plentiful, abundant: extended, extensive, large, great, much, extreme. బహుళము, విపులము. **విస్తారముగా** *vistaramu-ga.* adv. Plentifully, abundantly, largely, much. బహుళముగా, నిండా, చాలా. **విస్తీర్ణత** *vistirnata.* n. Extent, area. **విస్తీర్ణము** *vistirnamu.* adj. Great, large, wide, extended, extensive, విస్తారమైన, విశాలమైన.

విస్మ *vismu.* [Tel.] n. Surprise, wonder. ఆశ్చర్యము. Also, dirt, stench, దేహాదులందుండెడి మల దుర్గంధము. "ద్వి. ॥ లోల, వెలుపలివిసరును విస్మకంబెపుడు, బలకలవెట్టుచు." ని. 8. భా.

విస్మృతము *vismritamu.* [Skt.] adj. Wide, broad, extensive, large.

విస్పష్టము *vi-spashtamu.* [Skt.] adj. Very clear, distinct, definite. స్పష్టమైన, ప్రస్ఫుటమైన. **విస్పష్టముచేయు** to particularise or specify.

విస్ఫారము or విస్ఫారము *visphāramu.* [Skt.] n. The twang of a bow-string విల్లినారి, విలితజ్యధ్వని. adj. Very great, మిక్కిలి అధిక మైన.

విస్ఫురత్ *vi-sphurat.* [Skt.] adj. Shining. ప్రకాశించే. "క్షుత్కృతవిస్ఫురద్విస్ఫారోష్ణ ము." H. i. 208. విస్ఫురణము *vi-sphuraṇamu.* n. Trembling, quivering of the lips, throbbing of the eyes, &c. Expansion of mind. Splendour, manifestation. కంపనము, మనోవికాసము, ప్రకాశము విస్ఫురింతు *vi-sphurintu.* v. n. To shine, ప్రకాశించు. To swell, enlarge, విస్తరించుకొను. విస్ఫురితము *vi-sphuritamu.* adj. Shaken, tremulous; swollen, enlarged. Shining. కంపితమైన, విస్తరించబడిన, ప్రకాశించే. విస్ఫూర్జితము *vi-sphūrjitamu.* adj. Very bright, మిక్కిలి ప్రకాశము గాంచిన. విస్ఫూర్తి *vi-sphūrti.* n. Throbbing, palpitating, shaking; shining.

విస్ఫులింగము *vi-sphuliṅgamu.* [Skt.] n. A spark of fire. అగ్నికణము.

విస్ఫోటము *vi-sphōṭamu.* [Skt.] n. A pustule, boil, abscess, sore, పొక్కు, బొబ్బ, వ్రణము. విస్ఫోటములు prickly heat, చెమటకాయలు.

విస్మయము or విస్మితి *vi-smayamu.* [Skt.] n. Surprise, astonishment, wonder, ఆశ్చర్యము, దిగ్భ్రమ. Perplexity, dismay. Pride, గర్వము. adj. Wonderful, ఆశ్చర్యకరమైన. విస్మయముతోడిన raptured, bewildered. విస్మితము *vi-smitamu.* adj. Raptured, amazed, astonished, dismayed. ఆశ్చర్యపడ్డ. విస్మితుడు *vi-smitudu.* n. One who is astonished.

విస్మృతి *vi-smṛiti.* [Skt.] n. Forgetfulness మరపు. విస్మృతము *vi-smṛitamu.* adj. Forgotten. మరచిన.

విస్రంభము *vi-sraṁbhamu.* [Skt.] n. Trust, confidence, విశ్వాసము, నమ్మకము, affection, ingard. స్నేహము. A sham fight, a false quarrel. కృత్రిమము, అబద్ధపోరాటము.

విస్రము *visramu.* [Skt.] n. A smell, stench, a smell like that of blood or raw flesh, పచ్చిమాంస. adj. Stinking, అసహ్యమైనకంపు గలుగుట.

విస్రసము *visrasa.* [Skt.] n. Old age, decrepitude. ముదిమి.

విస్వరుడు *vi-svaruḍu.* [Skt.] n. One whose voice is changed, కేవలపురుషకంఠస్వరముంచు వాడు.

విహంగమము *vihaṅgamamu.* [Skt.] n. A bird. పక్షి.

విహంగిక *vihaṅgika.* [Skt.] n. A pole used as a yoke for bearing burdens on the shoulder. కావడిబద్ద.

విహగము or విహంగము *vihaga.mu.* [Skt.] n. A bird, an arrow. పక్షి, బాణము.

విహరణము *vi-haraṇamu.* [Skt.] n. Roaming, a ramble, excursion, a walk for pleasure or exercise. విహారము, సంచరించుట, వర్తనము, పరిభ్రమణము. విహరింతు *vi-harintu.* v. n. To take a walk or airing, to wander, to go about, to go about for pleasure or exercise, to roam, ramble, rove. సంచరించు, పర్యటనముచేయు, పరిభ్రమణము చేయు. విహారము చేయు, తిరుగు. విహర్త *vi-harta.* n. One who takes a walk, a rambler, rover, విహరించువాడు.

విహారసీమము See under విహారము.

విహ్వలము *vi-hvalamu.* [Skt.] adj. Lit: Without hands, unable to move one's hands. Perplexed, bewildered, confused, confounded. తొట్రిల్లు మైన, విహ్వలమైన, వ్యాకులమైన.

విహాయసము *vi-hāyasamu.* [Skt.] n. The sky. ఆకాశము.

విహితము *vihitamu.* [Skt.] n. A gift, donation దానము, ఇచ్చుట, ఈవి.

విహారము *vi-hāramu.* [Skt.] n. A walk for pleasure or exercise, a tour, trip, ramble, roaming, play, pastime, sport, excursion, దేవతలు గాలిలోనుట. సంచారము, క్రీడము. తో. లీల, యాత్ర. A Buddhist monastery. బౌద్ధాలయము. **విహారి** or **విహారుడు** *vihāri.* n. One who takes a walk for pleasure, సంచరించువాడు. వారు ఉద్యానవిహారులైయున్న వేళ while they were walking in the park.

విహాసము or **విహాసితము** *vi-hāsamu.* [Skt.] n. A gentle laugh, a smile. చిరునవ్వు.

విహితము *vi-hitamu.* [Skt.] adj. Ordered, prescribed, ordained, విధింపబడిన. Fit, proper, right, orderly, necessary. Friendly, intimate. Placed, deposited. Done, made. యుక్తమైన. అనుకూలమైన, ఉంచబడ్డ, చేయబడ్డ. కాంగ్రామములు దోచుట విహితమికాదని considering that it is not proper for us to plunder their villages. "ఇమ్మహాభారతంబిమ్ములబాయకవిహితావధానులైవినుచునుండువారికి." M. I. i. 114. **విహితము** *vi-hitamu.* n. Friendship, intimacy. Propriety, fitness, justice. స్నేహము. యుక్తము, న్యాయము. అది విహితమే that is proper. అది విహితము కాదు that is not proper. **విహితముగా** *vi-hitamu-gā.* adv. In a friendly manner, on good terms, స్నేహముగా, అనుకూలముగా. **విహితుడు** *vi-hitudu.* n. A friend, companion, ally. స్నేహితుడు, అనుకూలుడు. మీకు విహితులైనవారు those who are your friends.

విహీనము *vi-hīnamu.* [Skt.] adj. Destitute of, devoid of. లేని. **విహీనముగా** *vi-hīnamu-gā.* adv. Without, లేక, బుద్ధివిహీనముగా senselessly. **విహీనుడు** *vi-hīnudu.* n. One who is destitute of or devoid of. లేనివాడు. వస్త్రవిహీనుడు he who is devoid of clothes.

విహ్వలము *vihvalamu.* [Skt.] adj Disturbed, discomposed, disquieted, agitated, affected with fear, sorrow, &c. భీతుడుల చేత ఆవేశమహస్వీకరింపబడిన, ఉద్విగ్నమైన. "భీతవిహ్వలమనస్కులై." Anirud. iii. 168. **విహ్వలత** or **విహ్వలత్వము** *vihvalata.* n. Disturbance, disquiet, perturbation. ఉద్విగ్నత. **విహ్వలించు** *vihvalintsu.* v. n. To be disquieted or affected with fear, sorrow, &c. ఉద్విగ్నమగు. "పెరిగెతిఘ్నడంతియం విహ్వలించి అమ్మకొరుగక యుండై నీకాంతమున." Vish. vi. 290. **విహ్వలుడు** *vihvaludu.* n. One who is disturbed, agitated, disquieted or affected with fear, sorrow, &c. ఉద్విగ్నుడు. "విషాదవిహ్వలుండై." P. i. 446. "మనోశరీరవ్యథలు విహ్వలులనుము." L. xiii. 146.

వీ vī

వీక or **వీకము** *vīka.* [Tel. from వీగు.] n. Strength, బలము. Valour, courage, శౌర్యము, ధైర్యము. Joy, exhilaration, enthusiasm, ఉత్సాహము. Pride, haughtiness, విజృంభణము, గర్వము, ఉన్నతి. Running away from a battle, flight, retreat, యుద్ధమునుండి పారిపోవుట. Disgrace, అవమానము. Humility, దైన్యము. Similarity, similitude. సామ్యము, పోలిక. Bulk, largeness. స్థౌల్యము. Manner, విధము. "భూమిడప్పాస్థిరుడుగాండివంబునొవి వీక న్నాలయెక్కించు బోయిన దొక్క క్షత్రియుండు." Vish. viii. 209.

వీక్ష *vīksha.* [Skt.] n. Sight, view. చూపు, దృష్టి. **వీక్షణము** *vīkshanamu.* n. Seeing. అవలోకనము, చూచుట. **వీక్షించు** *vīkshintsu.* v. a. To see, view, look at, observe, చూచు. **వీక్షితము** *vīkshitamu.* adj. Seen, beheld, చూడబడిన. **వీక్ష్యము** *vīkshyamu.* adj. Visible, perceptible. చూడదగిన, Wonderful, ఆశ్చర్యకరమైన.

వీగు *vīgu.* [Tel.] v. n. To rejoice, to be enthusiastic, ఉత్సహించు. To be proud, విక్కు. To become large or big, స్థూలమగు. To move or step aside, to get out of the way, to retreat, తొలగు, వెనుకకు దీయు.

To తప్పు, to go off. నిష్క్రమించు. "ఘన మంత్రములఁ బిశాచంబులు వేరుపడిపోవుచుఁ బాఱిపోయినఁగాఁ." Swa. iii. 74. వీఁ బిఱ్ఱి పోయిరి.

విఱ or **విఱిక** *vichi.* [Skt.] n. A wave. తరంగము.

విఱచు *vichu.* [Tel.] v. n. To blow, as the wind, to spread, as scent. వీచికొను, వ్యాపింపఁజేయు. "చాలఁ బిఱిచి." A. vi. 20. v. a. To wave, as a fan, hand, &c. To revile, reproach. విసరు; నిందించు. "వెలిక లేదిండ్రు లేమని తలుపుఁ గొట్రా, దిన్న బంధువులే మని పిఱుపుఁ గొట్రా..." Paidim. iv. 185. "భూదిపోతుధరాధ్యమునైన యిట్టుంపఁబిఱుచ్కొనుఁగా నని వెంటనరిగి." Dab. 140. **విఱాఁపు** *vi-chōpu.* [విఱిచు+చోపు.] n. A chowri, a fly-flap, a whisk, విసనకఱ్ఱ. "వీనుచిఱోఁపులుంచ్మలఁగా ముదీ నున్నములనంకిరము." Swa. v. 83. వీఁ బిచుచిఱోఁపులు, వేయుమంటే విసనకఱ్ఱలు. **వివ** or **వివఁగ** *vivu.* (Root in infinitive of విచు to wave, to fan.) While they waved, విసరఁగా.

విజనము *vijanamu.* [Skt.] n. A fan. విసనకఱ్ఱ. "నవరత్నమయవిజనప్రజలు." Bhanu. Pari. iv. 119.

విటులేటము, విటులాటము or **విటులాటము** *viṭa-latamu.* [Tel.] adv. Piecemeal. ఛిన్నాభిన్నము. "మంతులెఱుఁగకుండ్రి లేకుండలి విటులాటముల్ వేసెదశ్వమునంగాల్చి." M. VIII. i. 148.

విటి *viṭi.* [Tel.] n. Plunder, booty, కొల్ల, దోపుడు. **విటిపోవు** *viṭi-pōvu.* v. n. To become blameworthy. దూషితమగు, నిందితమగు. To be lost, నష్టమగు. To become useless, vain or unprofitable, వ్యర్థమగు. **విటిబుచ్చు** *viṭi-buchchu.* v. a. To lose, ruin, abandon, baffle, disappoint. కోలుపుచ్చు, పోఁగొట్టు, విడిచిపెట్టు, వ్యర్థముఁ జేయు. "భూతనిష్ఠుఁడ భోది చ్చునట, నాపరోపకారముఁజేసి మిగిలిపోయినఁగా ఱాతిపాపఁడనిచ్చునట యుచితుఁడు తనకితిచిటి బుచ్చుటనుచి." Sumati. 25. "మన్నింపుము భూతదయిత్వమునఁ బిటిపుచ్చినవాఁడవుగా కనుఁగొనుము." P. iii. 189. **విటివాండ్రు** *viṭi-vāndru.* n. Acrobats, rope-dancers దొమ్మరాండ్రలో భేదము. **విటివాఁడి** a female rope-dancer; దొమ్మసాని. "ఒకతెయాటకంబు విటివాఁడుల్ వ్యవ్యయమ్ము లాడుచుండఁగాఁ, భూనభంబుమట్టుపుట్టెనగోనదం." Vema. 1693.

విటి or **విటి** *viṭi.* [Tel.] The plural inflec. of ఇవి these.

విటి or **విటిక** *viṭi.* [Skt.] n. The betel leaf and nut. తాంబూలము. **విటీకరండము** a *paun-dann*, or tray.

విడియము, విడెము, విడ్యము, విడియము. విడెము or **విడ్యము** *viḍiyamu.* [from విటి.] n. Betel leaf with areca nut, &c. తాంబూలము. "వాణికర్పూరలులాయిడుపిడియములు పేర." A. ii. 69.

విడు *viḍu.* [Tel. cf. Tam. இவன்.] pron. This man. ఈ మనుష్యుడు. Plu. విరు; infl. విన.

విడు *viḍu.* [Tel.] n. A city, పట్టణము. A remuneration, a complimentary present. పారితోషికము, కట్నము. An army, దండు. A military camp, శిబిరము. A crowd of travellers, బాటసరుల గుమ్మాము. A camp or troop of rope-dancers. దొమ్మరాండ్రదండు. "యదుపదరాజ్యవాటు విధేయుఁబంపుపయ్యలుబిడు వడిఁబలిచి చిచ్చు ఫెళ్ళని." Chandra Bhanu Charitra. v. 152. "ఉపరాజకీయశరీరము విపరీతముఁజాడుగమ్మువిడుపుచే, యుపరాజకీయము కారము కెపమొన్నఁజేయుఁజాడు." Sumati. 19. "చారుదొరవరుఁబంచిత్రోపాయచేత, విటిపొ ద్దుపడ్డాపురవిటిత్రోపరాజాపురకరుఁగాంచి వాడ." Channa Basa. Pur. ii. 349. **విడుపట్టు** or **విడిపట్టు** *viḍu-paṭṭu.* n. A camp, శిబిరము, దండువిడియోగు. An abode, నివాసస్థానము. A temporary abode, విడిది. "అనిబాసిపరిపరిపరిగ మతిపరిచ్ఛ బంధులతోడుత

బరచివిడ్కొల్పి, పీడుపట్టుపడపోయి విశ్రాంతుడగును." Pal. 45. "ఆత్మకీపరమాదంబుపడని పీడుపట్టునకలిగె." M. XII. ii. 374.

పీడు *vidu.* [Tel.] v. n To be separated, loosened or unfastened, విడిపోవు, విడిచిపెట్టు, వదలు. To become plain or evident, విశదమగు. To be fulfilled, కానసాగు. To increase, prosper. వర్ధిల్లు. v. a. To cause to be separated, పీడజేయు. "దుష్టకీటంబుల్ పీడకలుగుడుం కెలదికి మైదీడుదొరకొనెన్." BX. **పీడజేయు** *vidu-jēyu.* v. a. To do away, to cause to be separated, విచ్ఛిత్తిజేయు. **పీడదీయు** *vidu-diyu.* v. a. To take off, to separate. విడిపించు, చీలదీయు. **పీడదొక్కు** *vidu-dokku.* v. a. To apportion, assign, పాలుపంచు. **పీడుకోలు** or **పీడ్కోలు** *vidu-kōlu.* v. a. To quit, leave, abandon. To take leave or permission, విడుచు. విడిచిపెట్టు, వదలు, పోయివచ్చెదనని చెప్పుకొని వచ్చు, సెలవుపుచ్చుకొను "పాండు పుత్రులకి పించి పురద్దిర్చిన మద్యాహ్నమగు పీడ్కొనివిజని వాసంబులకుంజనిరి." M. IV. i. 54. "అరిగము గనిచ్చి కుశలుండుడనుచు పిలుపించుబ్రోడ్కొని భార్యతోనరిగెనుడు." T iv. 195 **పీడుకొలుపు** or **పీడ్కొలుపు** *vidu-kolupu.* v. a. To send away, dismiss. పంపించు, సాగనంపు. "బ్రహ్మాణ్యేనుంబిలేక బ్రతికుండని పీడ్కొలిపిరంపోయి." P. iii. 254. **పీడుకోలు** or **పీడ్కోలు** *vidu-kōlu.* n. Permission to go. పోవనజ్ఞ. The act of leaving or quitting, విడుపు. Permission, leave. అనుజ్ఞ, సెలవు. Death, చావు. **పీడుచు** *vidu'cu.* v. a. To cause to be separated, పీడజేయు. To let go, give up, విడిచిపెట్టు. **పీడుపోడుచు** *vidu-dōd-adu.* v. n. To undergo a change, to be changed, రూపాంతరమొందు "To resemble, సరిపోలు. **పీడుపోడు** Same as విడ్డోడు. (q. v.) **పీడుపడు, పీడ్వడు, పీడుపడు** or **పీడ్వడు** *vidu-pdu.* v. n. To be changed, మరుపడు. To differ, భేదపడు, To totter, నడలు, తడబడు. **పీడుపాటు** or **పీడ్పాటు** *vidu-pāṭu.* n. Change, రూపాంతరము. Difference, వ్యత్యాసము. A decision, settlement. పీర్పాటు. "కల్లయుంగా నిజముపీడ్పాటొందగా." KP. iii. 269.

పీడెము Same as పీడియము. (q. v.)

పీణ *vīṇa.* [Skt.] n. A kind of musical instrument resembling a lute. **పీణావాదుడు** *vīṇa-vāduḍu* n. One who plays on the lute. పీణకొయించువాడు.

పీణము or **పీణాము** *vīṇamu.* [Tel.] n. A thin or fine cloth. సన్నవస్త్రము.

పీతీయ, పీణె, పీనియ or **పీనెవు** *vīniya.* [Tel.] n. The follicle or bag in which musk is produced, a pod of musk. Also, same as వీణ. కస్తూరియుండే కస్తురమ్మనమయొక్క బొడ్డు కాయ. కుక్కుటము a Jew's harp, మోనుచెవుల వుద్దము a sort of lute. A. iv. 38.

పీతము *vītamu* [Skt.] adj. Gone, past; devoid of; tranquil, quiet, నడచిన, పోయిన, శాంతియైన. **పీతనిద్రుడు** ceasing from sleep. **పీతరాగుడు** *vīta-rāgudu.* n. A prudent, or moderate man, one who has subdued his passions, or curbed his desires. జితేంద్రియుడు, జితేంద్రియుడు.

పీతి *vīti.* [Skt.] n. A horse, అశ్వము. Jaimini. vi. 112.

పీతిహోత్రుడు *vīti-hōtruḍu.* [Skt.] n. An epithet of the god of fire. అగ్ని హోత్రుడు.

పీవెంచు *vī-veṁsu.* [Tel. పీచు+వెంచు.] v. n. To come, or blow, as the wind, గాలి మొదలైనవివచ్చు, వీచు, వీచు. "అద్దిక్కునకొక్కయపూర్వదుర్వాసై భోంబు వీవేవాక్కర్పించి" P. i. 185.

పీధి *vīdhi.* [Skt.] n. A street; a road, path, way వీధులు వీధ్యులు. A row, line. వీధులు వీధ్యులు. శిరోవీధి the line or division of the hair, the parting over the forehead. వీధిపాట, వీధిగుమ్మము a

kind of comedy, a farce. (Note: In some compounds this word is often left untranslated.) మనసువీధి or మనోవీధి the heart, గగనవీధి the sky. వనవీధి the forest. వీధి *vīdi* [from Skt. వీథి.] Same as వీథి.

వీని *vīni*. [Tel.] The genitive of వీడు this man, or of ఇవి these things. వీనిచొళ్ళు. వీనిని acc. of or వీడు or ఇది. "వీనివసుంధ్రాధిపత్యమొనరింపవచు." M. XIV. iii. 96.

వీనిదు or వీనె See under వీడు.

వీను *vīnu*. [Tel.] n. The ear. చెవి. Fame, ప్రసిద్ధి. వీనులవిందు *vīnu-vinduvu*. v. n. To become famous, ప్రసిద్ధిగొను. వీనులకాంతి *vīnula-kānti*. n. Lit: One that hears with its eyes, i. e., a snake. పాము, చదువు శ్రవణము.

వీపు *vīpu*. [Tel.] n. The back. వృష్ఠము, వెన్ను. వీపుచూపు to show one's back, to flee, పారిపోవు.

వీప్సా *vīpsā*. [Skt.] n. Reiteration, repetition, వీప్సార్థక, వచ్చివచ్చి, తినితిని, చెట్టుచెట్టు ఆనుట, ఏపుగా reiteratedly, frequently. పూటపూట ప్రతిదినము, మళ్లీమళ్లీ.

వీరయము Same as వీర్యము. (q. v.)

వీర *vīra*. [Skt.] n. A woman who has a husband and sons. Also, same as వీరము. (q. v.)

వీరకాహళము or వీరాహళము *vīrakāhaḷamu*. [Tel.] A double drum, used at weddings, అగ్గిదోలు మొదలు. "వీరకాహళంబులేని పెండ్లిసృష్టిరా." Sumati. 65.

వీరము *vīramu*. [Skt. cf. Lat. *vir*.] adj. Heroic, brave, exalted. శూరులైన, శౌర్యము గల, ఉత్తములైన. వీరస్వర్గము the Olympus or Elysium of heroes. వీరశ్రీ the company of heroes, "వీరశ్రీవరంబుగాంచి." (Vasu. prof.) ఆహారం చేయరాని వీరులైన ఉత్తములు. వీరకాంతారము a severe famine. వీరవ్రతస్థుడు stern chastity, rigid purity. వీరశిక్షలు or వీర శిక్ష Same as చిత్రహింసలు. (q. v.) వీర వాడు Same as వెంగళప్పడు. (q. v.) వీర *vīra-kaṭṭike*. n. A war dance.

వీరకంఠీరవ వీరకంఠీరవము. వీరత్వము *vīratvamu*. n. Heroism, courage, valor, శూరత్వము. వీరపటాచ్ఛాదనము *vīra-paṭāchchādanamu*. n. Armour worn by warriors. వీరపత్ని *vīra-patni*. n. A hero's wife. వీరపానము *vīra-pānamu*. n. A drink taken at the beginning or end of a battle. వీరభద్రపల్లవరము *vīra-bhadra-pallavaramu*. n. A very large ray. వీరమురైలు, వీరముద్దియలు, వీరమట్టిడియలు, వీరమురైలు, వీరమురుళ్యములు or వీరమురుత్తెలు *vīra-muddelu*. n. plu. Rings worn on the middle toe. వీరులు పూజలుజ్యాం గురించడంచే మహత్వము. వీరముష్టి *vīra-mushṭi*. n. An extremely orthodox or very bigoted Saivite, a Jangam beggar, one who goes about begging alms from the Vaisyas with sword and shield. వీరవైష్ణవుడు *vīra-vaishṇavuḍu*. n. An extremely bigoted or orthodox Vaishnavaite, వైష్ణవులలో పరాకాష్ఠనభిమానించువాడు. వీరశైవము *vīra-saivamu*. n. Ultra-orthodox Sivaism. శివమతంలో పరాకాష్ఠనభిమానించుట. వీరశైవుడు *vīra-saivuḍu*. n. A very orthodox or bigoted Saivite. వీరసూతి *vīr-asuti*. n. The mother of a hero, వీరుని కన్నతల్లి. వీరావేశము *vīr-āvēśamu*. n. Zeal, bravery, madness, fury, శౌర్యము, ఆవేశ. వీరాస్థానము *vīrā-sanamu*. n. Keeping a careful sentry at night. వీరుడు *vīruḍu*. [Skt. cognate with 'hero.'] n. A hero, warrior, or champion, శూరుడు. An excellent man. శ్రేష్ఠుడు. వీర్యము *vīryamu*. n. Heroism, valour, courage, bravery, శౌర్యము, పరాక్రమము. Semen virile. రేతస్సు.

వీరిడి Same as వీడి. (q. v.)

వీరు *vīru*. [Tel.] pron. These persons. వీరందరు, వీరి to these persons. "వారి వీరిని వాళ్లువాళ్లని." BX. viii. 34. వీరందరు అందరు అనకుండా he abused them all without distinction.

విరుల్ *virul.* [Skt.] n. A creeper, a tendril. లత, తీగ. **విరుధము** *virudhamu.* n. An arbor of vine creepers. A sprouting branch. చిగురుకొమ్మ.

విరుదు, విర్యము See under విరము.

విలు *vilu.* [Tel.] v. n. To be of use, ఉప యోగించు. adj. Convenient, practicable, అనుకూలము. n. An expedient, convenience; success, facility, practicability, possibility, వాటము, వీసనపాటు, అనుకూలము. **విలుచేయు** *vilu-cheyu.* v. a. To make convenient. To raise money from ryots in proportion to their kists. **విలుగా** *vilu-ga.* adv. Expediently, conveniently, అనుకూలముగా. ఊసులుగా, వాటముగా. "విలుగానిన వేవిధూలుదడ బెలుచుట్టి." Jagannadha. ii. 21. **విలువడు** or **విల్వడు** *vilu-padu.* v. n. To be convenient, to be practicable, అనుకూలపడు, పడు వడు. **విలువరచు** or **విల్వరచు** *vilu-paratsu.* v. a. To bring about, manage. అనుకూలపరచు. **విలుజేబీతా** *vilu-dzabita.* [H.] n. An account according to the estimate.

విలు or **వ్రీలు** *vilu.* [Tel.] v. n. To split, burst asunder, as a ripe fruit. విచ్చు, పగులు, చీలు. "వానుండెతూలదువీలదుతునియ లైపోదు." HD. ii. 277. "ఆడుగుడ బండివీ లియగవై మధుపుపుట్టు ద్రావతేంట్లుమల్లడిగొనివిచు ట్టిరా." A. i. 21. "వెలువడిరార్వులతో దిరలువీలు కేయుచుఱా." BRY. ii. 77.

వీవన or **వీవెన** *vivana.* [Tel. from వీచు.] n. A fan. తాలవృంతము. విసనకర్ర. A whisk, సురటి. **వీవలి** *vivali.* (from వీచే, ormed like కావలి.) n. Wind, గాలి.

వీసము *visamu.* [Tel.] n. The fraction called one sixteenth, the sixteenth part of anything. A grain of gold equal in weight to one grain of rice. వడ్లగింజబరువుత్తుబం గారము. **వీసబడి** or **వీసుబడి** *visa-badi.* (వీసము+బడి.) n. Cess or tax, levied on a town and then divided among several persons each of whom pays his share, a certain tax on the profits of a trade. గ్రామముసందు భాగప్రకారముతీసిన భూస్థా నంత్కృష్టము. A ryotwari settlement. A measure of land equal nearly to two acres.

వీసర or **విసరము** *visara.* (వీసము+అర.) n. Want, defect, deficiency, diminution. కొరత, వెలితి. **వీసరపడు** or **వీసరపోవు** *visara-padu.* v. n. To be lacking, or deficient, వెలితిపడు. To fail, be fruitless. వ్యర్థమగు. కీంచిద్భంగమగు. "కవికావనకిచేకీకృష్ణ పాపముల్ వీసరపోవు." Dasarathi Satakam.

వీసె or **వీసియ** *vise.* [Tel.] n. A weight equivalent to 120 tolas, or $\frac{1}{4}$ of a maund.

వు vu

వు *vu.* [Tel.] Affix. A termination added to some nouns and verbs, as ధీమవు, వచ్చెదవు.

వృ vri

వృంతము *vrintamu.* [Skt.] n. The foot, stalk or pedicle of a leaf or flower, తొడిమె.

వృకము *vrikamu.* [Skt.] n. A wolf. తోడేలు. **వృకోదరుడు** *vrik-ōdarudu.* n. Wolf-bellied, voracious as a wolf: an epithet of Bhima. భీముడు.

వృక్షము *vrikshamu.* [Skt.] A tree, చెట్టు. ఇది తమరు పెట్టినవృక్షమే this is the tree set by your own hand, i. e., I am a protegé of yours, it is your part to do me good. **వృక్షవాటిక** *vriksha-vatika.* n. A grove or garden. ఇంటిలోనితోట. **వృక్షాదనము** *vriksh-ādanamu.* n. A chisel; an adze, hatchet, chopper. ఉలి, కొడ్డలి. The Indian Fig tree. రావిచెట్టు.

వృజినము *vrijinamu.* [Skt.] n. Sin. పాపము.

వృతము *vritamu.* [Skt.] adj. Covered, screened. ఆవరింపబడిన. **వృతి** *vriti.* n. A hedge, a fence, వెలుపు. A. v. 146.

వృత్తము *vrittamu.* adj. Round, circular, globular, full bodied. కుండ్రన, కుప్పిన. n. Practice, custom. కీడ్రవృత్తి. A circle, మండలము. A kind of metre or verse. పద్యభేదము. **వృత్తాంతము** *vrittāntamu.* n. Intelligence, news, tidings, a story, narrative. Detail, particulars, వివరణము, వార్త, జనరవము, పరుచారము, వ్యాప్తి మము. **వృత్తి** *vritti.* n. Being, existence. Livelihood, means of subsistence, profession, conduct, తీవకోసాయము, జీవనము, వర్తనము, కాలంగడుపు, కులాచారము. వృత్తివీర. A share in a village, granted to a Brahmin in free gift. శ్రోత్రియములో నొకపాలు. A certain style of composition, ఆధిక్య, ఉపమా, వ్యంజన, రీతి, కైశి, ఆరభటి, సాత్వతి and భారతి. **వృత్తిదారుడు** *vritti-dāruḍu.* n. A proprietor of small grants of land, made free of rent or at a light rent, to Brahmins only.

వృత్రహుడు *vritrahuḍu.* [Skt.] n. A name of Indra. ఇంద్రుడు.

వృత్రుడు *vritruḍu* [Skt.] n. An enemy. The name of an Asura.

వృథా or వృథ *vritha.* [Skt.] adj. Vain, empty, fruitless. adv. In vain, uselessly, వ్యర్థముగా.

వృద్ధ *vriddha.* [Skt. from వృధ్ to increase, to grow.] adj. Increased, extended, improved. Old. వృద్ధకావేరి the main stream of the Kaveri. వృద్ధగోదావరి the main stream of the Godavari. **వృద్ధత్వము** *vriddhatvamu.* n. Old age. వార్ధక్యము. **వృద్ధశ్రవుడు** *vriddha-śravuḍu.* n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు. **వృద్ధాప్యము** *vriddhāpyamu.* Old age. ముసలితనము. **వృద్ధి** *vriddhi.* n. Increase, augmentation, extension, పెరుగుట, అధికవృద్ధి. Plenty, abundance, prosperity. సమృద్ధి. Interest on money, వడ్డి. Multiplication, గుణకారము. In Sanskrit grammar, the temporal augment, భవ్యవృద్ధి. compound interest. హాసవృద్ధులు increase and decrease. దానికిని వృద్ధులకు నేను ఉన్నాను I am answerable for all loss and gain, for all good or ill that happens. వృద్ధుడు or **వృద్ధుడు** *vriddhu.* n. An old man. ముసలివాడు. **వృద్ధాంగనా or వృద్ధ స్త్రీ** *vriddhāṅganā or vriddha-strī.* n. An old woman, వృద్ధస్త్రీ. **వృద్ధ్యాజీవుడు** *vriddhya-jīvuḍu.* n. One who lives by lending money at interest.

వృశ్చికము *vrischikamu.* [Skt.] n. A scorpion. ఈఁదు. The Sign Scorpio of the zodiac.

వృషణము *vrishaṇamu.* [Skt.] n. A testicle, అండము, కట్ట.

వృషభము *vrishabhamu.* [Skt.] n. A bull, ఆంబోతు. The sign Taurus, **వృషభరాశి.** adj. In compounds, excellent, best of its kind, pre-eminent. **మునివృషభము** a noble saint, an exalted sage. **కవివృషభుడు** a noble poet. **వృషము** *vrishamu.* A bull, an ox, ఎద్దు. **వృషుడు** *vrishuḍu.* n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు. **వృషభధ్వజుడు** or **వృషభాంకుడు** *vrisha-dhvajuḍu.* n. A name of Siva. శివుడు.

వృషలుడు *vrishaluḍu.* [Skt.] n. A Sudra. కూద్రుడు. A wretch, పాపాత్ముడు. **వృషలి** *vrishali.* n. A female Sudra; a wretched woman, a barren woman, a woman who gives birth to still-born children. కూద్రస్త్రీ పెండ్లికాకమునుపు కొడుకులు అందుబాటుకు రాకుండా, గొడ్రాలు. మృతప్రసూతి. చచ్చుబుడ్డిదాని.

వృష్టి *vrishṭi.* [Skt.] n. Rain. వర్షము, వాన.

వృష్ణి *vrishṇi.* [Skt.] n. One of the descendants of Yadu. ఒక యాదవుడు. Krishna, కృష్ణుడు. Indra, ఇంద్రుడు.

వె VE

వెంగడము *vengaḍamu.* [Tel.] adj. Reverse, contrary, opposite. విపరీతము, వ్యతిరిక్తము.

"వంగచేయువనది యిప్పుడు వెంగడమైతూరుదు, వింతెగాదనకూ." Vij. Vil. ii. 8.

వెంగలి, వెంగళి or **వెకలి** *rengali.* [from Skt. వికల.] n. An ignorant man, మూఢుడు. A stupid man. జడుడు. A mad man, fool, idiot. వెర్రివాడు. అవివేకి. "పొంగిచిచ్చునకి నంబోవు వోలెఁగొంగసవరించు వెన్నెంగళియట్లు." BD. iii. 2385. **వెంగలితనము** *rengali-tanamu.* n. Folly, madness, వెర్రితనము. **వెంగలివిత్తు** *rengali-vittu.* n. A very stupid person, మూఢాగ్రేసరుడు.

వెంచే *rentsa.* [Tel.] n. A lake or pool. మడుగు. "పొంబోతెరువెడవ్వుల నెడవడిచిలో మలఁగా." G. x. 37.

వెంట *renta.* [Tel. from వెనుక.] n. Business, కార్యము. An affair, విషయము. A way, మార్గము. Manner, విధము. Hunting, the chase, వేట. adv. and postposition. With, along with, in company with, behind, following after, వెంబడి. ఏవెంట in what manner or way? ఏరీతిగా. నా వెంటవచ్చినాడు he came along with me. వీధివెంటపరిగెత్తినాడు he ran along the street, ప్రవాహము వెంట కొట్టుకొనివచ్చినమానులు the trees that came down the river, వానినోటి వెంట వచ్చినమాటలు the words that slipped out of his mouth, వానిముక్కు వెంట నెత్తురుకారుచున్నది he is bleeding at the nose. "కాలువ వెంటబూచు మల్లికలమంబవంగి." Swa. ii. 24. **వెంటతగులు** or **వెంటుకొను** *renta-n-anta.* v. a. To follow, pursue. వెంబడించు. **వెంటనే** *ventan-e.* adv. and postposition. Immediately, at once, వెంబడిగానే. వారు వచ్చిన వెంటనే as soon as they arrived. **వెంటబెట్టుకొను** *renta-bettukonu.* v. n. To take along with.

వెంటము *rentamu.* [Tel.] n. Pleasure, joy, వేడుక, సంతోషము.

వెంటి *renti.* [Tel.] n. A straw rope. మేటి పెట్టెడకుపుదారము, కనుపుటిరి. **వెంటిగొను** *renti-gonu.* v. n. To be twisted, పీరిగొను.

వెంటిక *rentika.* [Tel. for వెంట్రుక.] n. A hair. **వెంట్రుక** or **వెండ్రుక** *rentruka.* n. A hair. కేశము.

వెంట్రువ *rentruva.* [Tel.] n. A kind of mongoose. *Viverra ichneumon,* ముంగిసలో భేదము.

వెండి *vendi.* [Tel.] n. Silver. రజతము. **వెండికొండ** or **వెండికుండు** *vendi-konda.* n. The silver mountain; a name for Kailasa. రజతాద్రి.

వెండి or **వెండియు** adv. Besides, and, further, మరిన్ని. Again, once more, తిరిగి, మఱల. Then, after, పిమ్మట.

వెంట్రుక See under వెంటిక. (q. v.)

వెంపర *rempara.* [Tel.] n. Plague, trouble, annoyance, బాధ. Killing, హింస. **వెంపరలాడు** *rempara-l-adu.* v. a. To destroy, kill. హింసించు, చంపు. To harass, annoy, పీడించు. "అంబరచరులఁ బెంపరలాడి నాకు నమ్ము." T. v. 33. "వెంపవి వాకిటి చావు సభ్యులు వెంపరలాడకి వీపెవదు రుమీరు." L. xx. 264. "వీరు వసిదాచ్చివి చీమచిటుకిన్న నొకపొంపులఁ బెంపరలాడుఁబట్టు లల్ల." Swa. iv. 16.

వెంపలి *rempali.* [Tel.] n. The Purple Galega. *Tephrosia purpurea.* A small wild shrub with a pink flower and a leaf resembling that of the Indigo plant. కొనపుంఖ. మఱి కారము. It has several species called ముళ్ళవెంపలి the thorny sort, జిగ్గువెంపలి the gummy kind. కేదవెంపలి the whitish and పెద్దవెంపలి the giant species.

వెంబడి *vem-badi.* [Tel. వెను+బడి.] n. The back part or side. వెనుక. **వెంబడి, వెంబడిని** or **వెంబడిగా** adv. and postposition. Behind, after, following, with, along with, through. వెనుక, కూడ, సంగా. నావెంబడి వచ్చినాడు he came with me. ఊళ్ళవెంబడి తిరుగుచున్నారు they roam from village to village. వాని కోటివెంబడి వచ్చినమాటలు

the words that dropped from his lips. వాని వెంబడిచేను the land bordering on my field. వాని వెంబడిపద్యము the next verse, the following verse. ఆమె వెంబడి వెంబడి immediately after he went. "దయకొద్ది చని చూ వెంబడి చనుటయుఁదప్పి, వస్త్రాలంకరణ మూఁది." R. iii. 212. "తిర్గాలవెంబడి తిరుగుట కొన్నట్లు." T. ii. 168. వాని కోరిక వెంబడిని in conformity with their wish. "పొడమెం చదివి చొప్పనివాఁడెందుఁ." Ila. ii. 15. వెంబడించు *vembaḍ-iṁṭsu.* v. a. To follow, accompany. To pursue, hunt, వెంటాడు.

వెంబరి or వెంబరి *vembara.* [Tel.] n. A fool, ఆజ్ఞాని. A wicked person, దుష్టుడు, దుష్టురాలు. A mad man, పిచ్చివాడు. "చిన్న అమ్మ కంబుక్కిం బెంచిచ్చుటలిని, వంబరిచేయ వాఁడించుటకై, వెంబరివాని నిటికి నాదెందు." L. xiii. 458. వెంబరిబిద్దు *vembari-biṭṭu.* n. A fool, a mad man. పిచ్చివాడు, పిచ్చిది. A very wicked man, దుష్టుల్లోదుష్టుడు. A very stupid man, మూర్ఖుల్లోమూర్ఖుడు.

వెకలి or వెక్కలి *vekali.* [from Skt. వికల.] n. A foolish woman or man, పిచ్చిది, పిచ్చివాడు, మూర్ఖుడు. An eager man, ఆసక్తుడు. "ఓ వెకలిపురాణమంటా వెకలివలె నన్నన్." Satyabhama iii. 126.

వెక్క *vekka.* [Tel.] n. Heat, వేడిమి.

వెక్కసము *vekkasamu.* [Tel.] n. Excess, an extreme. మిక్కుటము. Satiety, glut, fullness, gorge, plethora. Nausea, loathing, repugnance, disgust, dislike, చీదర, అసహ్యము, దుస్సహత్వము. వెక్కసములు *vekkasamulu.* n. plu. Disgusting words. దుస్సహశబ్దములు. "వరిచరిదించుటలు పుచ్చిన వెక్కసమై మత్కటికి దిన్నవంది." Swa. iii. 37. adj. Excessive, extreme. అధికము. Loathesome, disgusting, దుస్సహము. Hard to get, దుర్లభము. వెక్కసపడు or వెక్కసమందు *vekkasa-paḍu.* v. n. To abhor; to loathe, చీదరపడు, అసహ్యపడు. "వెక్కసమందుదురుగాక, వెక్కసమో కదయ్య." M. VI. iii. 99. వెక్కసపాటు *vekkasa-paṭu.* n. The act of being disgusted, loathing. వెక్కసించు or వెక్కసపరుచు *vekka-siṁṭsu.* v. n. To be glutted, or gorged. To exceed, మిక్కుటమగు. "కన్నులకు వెక్కసంబొనర్చె నదియె." Eliana. ii. 114. To become loathesome, disgusting or unbearable, దుస్సహమగు. వెక్కసపడుచుఁజేయు *vekkasamu-l-aḍu.* v. a. To scold, to abuse, తిట్టు. "అందరుదూరుచు వెక్కసములాడి వ్రయంది యుల్లడిపింప." Sar. D. 386. వెక్కసి *vekkasi.* n. A loathsome, disgusting or unbearable person, దుస్సహుడు, దుస్సహురాలు.

వెక్కిరించు *vekkir-iṁṭsu.* [from Skt. వికరము.] v.n. & a. To jeer, scoff at, ridicule, mimic, అపహసించు, విడంబించుట, వెక్కిరింత or వెక్కిరింపు *vekkirimta.* n. Mimicry, jeering, ridicule. అపహాస్యము.

వెక్కిళి or ఎక్కిళి *vekkiḷi.* [Skt. from శిక్క్‌, cf. Eng 'Hiccough.'] n. Hiccough, retching, శిక్క్‌.. plu. వెక్కిళ్లు.

వెక్కివెక్కియేడ్చు *vekki-vekki-y-eḍṭsu.* [Tel.] v. n. To sob in crying. ఎక్కిఎక్కి దుఃఖించు ఏడ్చు.

వెక్కు *vekku.* [from Skt. శిక్క్‌..] v. n. To hiccup. వెక్కిళించుట. To sob in crying. n. Hiccup, వెక్కిళి.

వెక్కుడుచిక్కి *vekkuḍu-ṭsikkī.* [Tel.] n. The vegetable called Heartpea. *Halicacabum cardiospermum.* కోకిబిక్కి, కోకిబిక్కిచి.

వెక్కుసు *vekkusu.* [from Skt. వికృతము.] adj. Ugly, odd, queer. వికృతమైన. "వెక్కుసపుచ్చకాయంటి." HD. i. 1382. n. An ugly person, వికృతమూర్తిమాడు. "ఓ వెక్కుసపు రక్కసివలనన, వెక్కుదుఃఖించితిఁదాను." భార. vii.

వెగటు *vegaṭu.* [Tel.] v. n. To sob in crying. వెక్కు.

వెగటు *vegaṭu.* [from Skt. వికటము] n. Harshness, or acerbity of taste. Abhorrence, loathing, dislike, repugnance, అనిష్టము. అసహ్యము, చీదర. "భీమభాషలమీదవెగటు పుడగ." S. iii. 17. "వికటభోగములవిషవెగటు గాఁచె." P. iii. 56. "పిన్నవెగటునొడమ నిప్పని మాతలందున." Swa. ii. 71. adj. Harsh, bitter, disgusting, విరసము. **వెగటింపు** *vegaṭ-intsu.* v. n. To be distasteful, అసహ్యమగు.

వెగడు *vegaḍu.* [Tel.] n. Torpidity, amazement, astonishment, confusion of mind. విచ్చేష్టత, తల్లడము, కడబాటు. **వెగడుపడు** *vegaḍu-paḍu.* v. n. To be confused, to be troubled, తల్లడపడు. "బహీనిర్ధిగుంబోవంచిక వడుపడియున్నమృగమునుమారడించి." B. ii. 179.

వెగ్గలము *veggalamu.* [Tel.] n. Excess, much, మిక్కుటము, అధికము. "అరి బిందగోష్ఠికి వెగ్గలమాదుదేంట్లు." A. v. 129. "బాలాలవసరోక్తి పద్యాశీయవసివెగ్గలంబని కొన్ని కడలనుమిసి." Swa. iii. 87. **వెగ్గలము, వెగ్గలపు, వెగ్గలంపు** or **వెగ్గలమైన** *veggalamu.* adj. Excessive, extreme, too much, మిక్కుటమైన, మించిన, అధికమైన. "వెగ్గలపుఁజాపమునూనవా." A. i. 11. "కమల లోచనకు వెగ్గలపుభాగ్యంబు." DB. page 167. **వెగ్గలిడు** *vegal-iḍu.* n. A great man, అధికుడు.

వెఱ్ఱింగు See under వెర్రి.

వెచ్చ *vetstsu.* [Tel. from వేడి.] n. Heat, warmth, వేడిమి. Fever, జ్వరము, కాక. "ధీరహృదయుఁడైన బొడమువిచ్చకుఁ గాతియెనర్ప." A. ii. 60. adj. Hot, warm, వేడియైన. "దేవరకు మవెచ్చనిట్టూర్పుపుక్కిట వెడలకున్న." R. vi. 112. **వెచ్చదనము** or **వెచ్చన** *vetstsa-danamu.* n. Warmth, heat. వేడిమి. **వెచ్చని** or **వెచ్చటి** *vetstsana.* adj. Warm, hot. వేడియైన. **వెచ్చనూర్చు** *vetstsan-urtsu.* v. n. To sigh warmly or deeply, వేడిగానిట్టూర్చు. Bobbili. ii. 112. **వెచ్చవేయు** or **వెచ్చవెట్టు** *vetstsa-chēyu.* v. a. To warm, to heat a little. చలంత వేడిచేయు. **వెచ్చలి** *vetstsali.* n. The hot season, గ్రీష్మఋతువు. "వెచ్చలింపవే కాసరాంగనులనిప్పింపరొంపులు." A. ii. 56. టీ॥ వెచ్చలిన్, గ్రీష్మఋతువులయందు. **వెచ్చు** *vetstsu.* v. n. To boil, to be heated, కాగు. n. Heat, వేడిమి.

వెచ్చెము *vetstsamu.* [from Skt. విసర్జనం.] n. Expenditure, expense. వ్యయము. Purchasing petty articles for household use on credit. ఇంటికి వాడుకొనుటకు కాసులిచ్చి చిల్లరవస్తువులు తెప్పించుట. "సరిపడ వైతే అంగడి వెచ్చెములూడకు పంగలిలో వెలిమివలదువినరా." Sumati. 105. అనువెచ్చము the tax on every "shuttle." "పిసినివానియింట పిసుగు వెడలేక కట్టుకోలలను కాహుంచి వెచ్చెమాయెనను పక్కవెక్కెద్దు రా." Vema. i.34. **వెచ్చకాడు** *vetstsu-kaḍu.* n. A spendthrift. మిక్కిలిగా చ్చు చేయువాడు. A gallant or paramour, విటుడు. **వెచ్చపెట్టు** or **వెచ్చించు** *vetstsa-peṭṭu.* v. a. To spend, to lay out. వ్యయముచేయు. "కట్టకడపటివరకు వరులకు వెట్టక తమతండ్రిగూడ పెట్టినపేర దాఁటి రాయనుడీయియొరులకు వెట్టరాయెనుచు వెచ్చపెట్టదలంచెఁ." Yacca. ii. "దానినమచుస కలంధనమంపాత్రులమనుచెచ్చపెట్టుటదియె ధర్మము." Kuchelo. iii. 140. **వెచ్చపోవు, వెచ్చపడు** or **వెచ్చమగు** *vetstsu-pōru.* v. n. To be spent. వ్యయమగు.

వెద్దె *veḍḍḍu.* [from Skt. వైద్య.] n. A physician or doctor, వైద్యుడు. "వెడమిని జూచ్చుటకులే దవెద్దలం." P. iv. 73. **వెద్దుతనము** *veḍḍḍu-tanamu.* n. The work or profession of a physician or doctor. వైద్యవృత్తిగుణము. "వెద్దొకనిమేయనిమిలిబ్ధనొందిమి." Swa. v. 13. **వెద్దేరాలు** *veḍḍḍu-r-alu.* n. A female doctor, వైద్యురాలు.

వెఱ్ఱి See under వెర్రి.

వెట్ట *vetta.* [Tel. from వేడి.] n. Warmth, heat, sunshine, heat of the body. వేడిమి, ఎండ. The hot season, ఎండకాలము. Enmity. విరోధము, పగ. "పరియగు నిట్టివెట్టనివి సర్వమటుండగటు

మాడవచ్చిన." A. ii. 56. "అట్టిపేదనిదెడిపంపు వెట్టలకు." ib. ii. 77. "అతనుపుట్టుమంటుపుట్టున వెట్టగాపున పరుషుర్మవెట్టి పడులుష్ణ." P. iv. 908. Also, heat due to inflammation. adj. Hot. పండాకాకగానుండే, వేడియైన. "కొక్కపై క్రాయువెట్టపేసుటనసుల." P.i.557. వెట్టకారు or వెట్టికిరుములు *vetta-kāru*. n. The hot season. వేసవికాలము. "వెట్టిదినములు మదుపు ఉపుట్టికలమందలుండవ్వని బిడలు." Swa. iv. 17. వెట్టవెట్టలవుడి an epithet of ఉక్కడ. వీరా. ii.

వెట్టము *vettamu*. [Tel.] n. An enemy, a foe, శత్రువు. "నీకు కలంబలమ్మట్టంబు కలంబల వెట్టంబు లని కొండుకున్న వైకమగుదాని." G. ii. 135.

వెట్టి or వెట్టివని *vetti*. [from Skt. విష్టి.] n. Drudgery, unpaid work. కూలిలేక చేయువని. "రాజకుంగని వెట్టిక్రమమయ్యెనకటా." L. xx. ii. 13. వెట్టిగోము or వెట్టిచేయుండు *vetti-gonu*. v. a To exact work without paying for it. వెట్టితనము *vetti-tanamu*. n. Drudgery, unpaid labour, కూలిలేక పనిచేయుడము. "నమము వెట్టితనంబు చాలదెందిమము." Bhag. 123. వెట్టివాడు *vetti-vādu*. n. A serf, drudge, or hereditary public slave. The lowest village servant who performs menial offices (such as porter's work) in consideration of certain fees or privileges. వెట్టిదు *vettidu*. n. One who has to work without pay. The same as వెట్టివాడు.

వెడ *veda*. [Tel.] adj. Trifling, petty, mean, base, అల్పము, తుచ్ఛము. Useless, fruitless, vain, కారణాని, వ్యర్థమైన. Wrong, erroneous, wicked. Excessive, చెడు, నిష్కృష్టమైన. Deformed, వికృతము. adv. Slightly, ఇంచుక. "అట్టిమాత్రుడొక్కనికి జాత్రకుల కెడ సూచించరుదు చెప్పనిల్లి వాని మది క్రీడనెడమన్నిక్రి చేయుడుం." M. IV. ii. 190. "వెడడాడుదుమి వెళ్ళి, మతీవర్ష్ణ ఉపరంబుర్వుమాంలి." A. iv. 202. వెడడాడు దుర్భరమార్గము. "వెడమాడుమక్కు మూరుం." P. iv. 578. వెడవిలుతుడు, వెడవిల్లుడు, వెడవిలుకాడు or వెడవిలి *veda-viluḍu*. n. The god with the little bow, i.e., Manmadha. మన్మథుడు. వెడవెడ *veda-veda*. adj. Very small or petty, అత్యల్పము, సూక్ష్మము. adv. Gradually, slowly, tardily, gently; again and again, repeatedly, సూక్ష్మముగా, మందముగా, మెల్లమెల్లగా, తిన్నగా, మాటిమాటికి. "కాలిమాటులతలోలోవెడవెడనడుచు." P. iv. 526. "నిదుపేండ్రుకలుంపుమాటలి వైదికోవెడ వెడమడితొత్తి విధియుంటిమాక." A. v. 94. వీ వెడవెడ, మెల్లమెల్లనే. "వెడవెడనిద్ర చాంటికను నిన్నివసాంశులమాడ." M. V. ii. 123. "రాం కనేపు వెడవెడంతింది చనాకొంతయొత్తి సన్నంపు పెలుసులోనిట్టులనియె." Swa. iii. 132.

వెడగు or వెడంగు *vedagu*. [Tel.] adj. Foolish. బుద్ధి మిచ్చి, అవివేకమైన. "వెడగుమందుం చేతుమ మెట్టడంగం. వెడంగిరాలోపీర రాదినపాపు కాటం." HD. ii. 213. n. Folly, madness. అవివేకము, వికారము. A fool or mad man. బుద్ధివాడు. "చెప్పాటరుంగిపుత్రయుండు వడం గులగుటు కార్యవచనంబుల కెరంగెరుంగండు." M. V. iii. 233. "వెడగు, లిప్పుబుద్ధివకవెడయె." ib. VII. iv. 68. వెడగుపడు *vedagu-paḍu*. v. n. To become foolish, అవివేకమగుండు. To become ugly, వికారమగుండు. వెడగు పాటు *vedagu-paḍu* n. The act of becoming foolish or ugly, వెడగుపడుట. వెడగురుపడు *vedaguru-paḍu*. n. To be bewildered, దిగ్భ్రమగుండు, జడత్వమగుండు. "కొక్కడికన వెడగురుపడగ." Chartira. p. 251.

వెడద or వెడంద *vedada*. [Tel.] adj. Wide, broad, extensive, large, big. వెడదైన. విశాలమైన, స్థూలమైన, ఎత్తైన. "వెడదలై కడుపుట్ట బిరుదుగుడు." Swa. ii. 39. "అన్ని వెడద బాటియుట్ట లక్ష్యకేయుం." M. IV. v. 151. "వెడదయాంటియుమ్మక్క." M.VII. iv. 257. "వెడద కట్టి ఆ." Swa. vi. 114. "వెడగం గాగుమ మూరుంటిరేని." P. iv. 485. వెడ

వడమొగమొనకము *vedada-mogha-mekamu.* n. The big-mouthed, i. e., a lion, సింహము. వెడదవాతియమ్ము a broad tipped arrow.

వెడలచెట్టు *vedala-chettu.* [Tel.] n. A kind of plant, *Gaertnera racemosa.*

వెడలు *vedalu.* [Tel.] v. n. To come out, go out, set out, start, బయలు వెళ్లు. "వెడలు మునిలేయుచూపిన." M. XII. v. 461. **వెడలుము** or **వెడలపాఱు** same as వెడలు. **వెడల పాటు** *vedala-bāṭu.* n. The act of going out. **వెడలించు, వెడలుము** or **వెడల్పు** *vedalintsu.* v. a. To take out, send, send away, despatch, వెడలజేయు, పైటికి పెళ్లగీయు, పంపు, సాగనంపు. "శీలమావాయదుచేతొనిమలజేశంబు వెడలించుచొనుచున్నాడు." Pal. 92. "జేసిమెప వాఁడనవికి వెడలించుమికఁ." R. v. 299. "భూజ్ఞ రేసును బలంబులతోడనిచ్చుడు, మనుపుడు వెడలించు మనులకనుంక." Dub. page. 232. **వెడలుపు** or **వెడల్పు** *vedalupu.* n. Extent, breadth, width, విశాలత్వము. విశాలత. adj. Broad, extensive, విస్తీర్ణ.

వెడ్డు *veḍḍu.* [Tel.] n. Cunning, hypocrisy, కపటము. Deceit, మోసము. **వెడ్డు** *veḍḍ-uḍu.* n. A cunning person, a hypocrite, కపటి, వంచకుడు. **వెడ్డుపెట్టు** *veḍḍu-peṭṭu.* v. a. To delude, beguile, cheat, మాయచేయు, వంచించు. "అవనీపుడుమున్ను నిట్టులా వైరికిపోని వినుమిన్నిచెంగున నిడువెడ్డు పట్టితిని." M. XII. v. 300.

వెణవ Same as వెడమ. (q. v.)

వెణుతుము Same as వెలుతుము. (q. v.)

వెత or **వెతారము** *veta.* [from Skt. వ్యథా.] n. Pain, grief, distress, మనోదుఃఖరూపమైన విచారము, బాధ, దుఃఖము. "నా వెతవెరుగనిచేకదయించు." N. ix. 273. **వెతలజిక్కు** *vetala-jikku.* v. n. To pine with grief.

వెతకు, వెదుకు, వెవకు, వెదుసు, వెదుసులాడు వెవసులాడు or **వెదుకులాడు** *vetaku.* [Tel.] v. a. & n. To seek, search for, look for, అన్వేషించు.

వెద *veda.* [Tel.] n. Sowing of the seed, విత్తుట, విత్తులనల్లడము. The rutting season, పశుబుతువు, ఫలించుకాలము. వెదబడ్డది the seed is sown. "నీ: హాలజీవి సుందోపాములకు బలాకకానిపరంబులకు మంచివెదలడొరికె." A. iv. 160. A woman's tresses, కొప్పు. **వెదగొర్రు** *veda-gorru.* n. A drill-plough. విత్తనము వేయుసూదుకొర్రులనిలా నేలు. **వెద చల్లు** *veda-tsallu.* v. a. To scatter, to sow broadcast. పాలు చెల్లు. "వేడిమిరిక్కల వెద చేల్లుకొనుచు." DRY. 1412. To cause to spread, వ్యాపింపచేయు. **వెదచిందు** *veda-chindu.* v. n. To spread, వ్యాపించు. **వెద పెట్టు** *veda-peṭṭu.* v. a. To scatter, sow, as seed, చేల్లు, విత్తు. To impregnate. గర్భధారణము చేయు, బీజారోపణముచేయు. **వెదాఁపు** *ved-āvu.* n. A cow that is in heat, పశువులకుడాపు ఆ మత్తిముగానుచే ఆవు, పొగ్గులకుతెరియున్న ఆవు.

వెదకు See వెతకు. **వెదకుడు** *vedakuḍu.* n. Searching, వెదకుట. అన్వేషణము.

వెదురు *veduru.* [Tel.] n. The bamboo, బొరుగువెదురు the male bamboo, పెంటివెదురు the female bamboo. కాకివెదురు a kind of reed. **బొంగువెదురు** *bongu-veduru.* n. The Sping Bamboo of Central, South, and West India, *Bambusa arundinacea,* (Watts.) **వెదురుకంపపిట్ట** *veduru-kampa-jitta.* n. The bird called the Grass Warbler, or Meadow Wren Warbler, *Cisticola cursitans.* **వెదురుపిచ్చిక** *veduru-pichchika.* n. The bird called the Rose Finch, *Loxia lotta.* **వెదురుప్ప,** or **వెదురుపాలు** *vedur-uppu.* n. A medicinal salt exuded from the bamboo called Bamboo manna (Watts.) *Tabashir.* (Ainslie.) **వెదురుబియ్యము** *veduru-biyyamu.* n. The bamboo seed, freed from the husk. కేసరిబియ్యము. **వెదురుమిడుత** *veduru-miduta.* n. A sort of insect said to bore the bamboo. క్రిమి విశేషము. **వెదురువిల్లు** *veduru-villu.* n. A bow made of the bamboo.

ವೆಳ್ಳೆ veḷḷe, [Tel.] n. Corruption of ಬೆಳ್ಳೆ. (q. v.)

ವೆಳ್ಳೆ Same as ಬೆಳ್ಳೆ. (q. v.)

ವೆಳ್ಳೆಯಕ್ಕ veḷḷe-akka. [from Skt. ವಿನಾಯಕ.] n. Vinâyaka, another name of Ganêsa. ಶಬ್ದ ರತ್ನಾಕರ.

ವೆಳ್ಳೆ Same as ಬೆಳ್ಳೆ. (q. v.) ವೆಳ್ಳೆಯಂ Same as ಬೆಳ್ಳೆಯಂ (q. v.)

ವೆಂ Same as ಬೆನ್ನ. (q. v.) ವೆಂಕೆ, ವೆಂಕೆಯ or ವೆಂಕ್ಕೆ veṅke. [Tel. from ಬೆನ್ನ.] n. The back part or side, the rear, ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗ. The front, ಮುಂದೆ. The west, ಪಡುಗಡೆ. Indifference, ತಿರಸ್ಕಾರ. adj. Behind or before (in place, order or time.) ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ, ಮುಂದಿರುವ. adv. and affix. Behind, after (in time or place.) Formerly, ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ. Afterwards, ತರುವಾಯ. ನೀನು ನಾವಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ after me this is to be enjoyed by my sons. ಮುಂದು ಹಿಂದು ನೋಡಿ ಮಾತನಾಡು speak with much caution; lit: looking forwards and backwards. ಹಿಂದು ಮುಂದು ತೋಚದಂತಾ not knowing which way to turn. ಹಿಂದಿನ on the latter occasion. ಆ ಹಿಂದೆ (wrongly pronounced ಆಕೆ) thereafter. ವೆಂಕೆಗೆ, ವೆಂಕೆಗೆ, ವೆಂಕ್ಕೆಗೆ or ವೆಂಕೆಕ್ಕೆ veṅke-ge. adv. Backwards, ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ. ಅವನು ಇವನನ್ನು ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟನು he thrust him down backwards. "ಹಿಂಜರಿದು ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ" T. iv. 52, stepping forwards reluctantly. ವೆಂಕೆ ಉಳಿಸು veṅke-uḷisu. v. n. To hang behind, to lag, fall back. ಹಿಂದೆಬೀಳು. ವೆಂಕೆ ಬೀಳುವ ಕಪಿಯಂತೆ veṅke-biḷuva-kapiyante. n. A bear. ಜಾಂಬವಂತ. ವೆಂಕೆಯ or ವೆಂಕೆಯಿ veṅkeya. adj. Former, previous. Subsequent, following, latter, hinder. ಮುಂದಿನ, ಪೂರ್ವದ, ಹಿಂದಿನ ಮುಂದಿನ. ಹಿಂಗಾಲುಗಳು the hind legs. ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿಗಳು the former matters; also, the latter particulars. ಹಿಂದಿನವನು or ವೆಂಕೆಯವನು the former man. The latter man; ಮುಂದಿನವನು, ಇತರನು. ಹಿಂದಿನವರು ಮುಂದಿನವರು. ಹಿಂದಿನವರು the chief mourners, funeral adventitious, ಮುಂದಿನವರು. ವೆಂಕೆಯ ತಮ್ಮ veṅkeya-tamma. n. A younger brother, ತಂಗಿಯ. ಹಿಂದಿನವರು ಮುಂದಿನವರು. ಹಿಂದಿನವರು those who precede: also, those who come after. ವೆಂಕೆತೆಗೆ veṅke-tiyu. v. n. To retreat, draw off, fall back, hesitate. ಹಿಂದಿರುಗು, ಹಿಂಜರಿ. ವೆಂಕೆಬೀಳು veṅke-biḷu. v. n. To fall, back, retreat. ಹಿಂಜರಿಯು. ವೆಂಕೆಪಡು veṅke-paḍu. v. n. To hang behind, lag, fall back. ಹಿಂಗಾಲಾಗು. To remain on hand, as a remainder or surplus. ಮಿಂಚಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಉಳಿದುಬಂದು. ವೆಂಕೆಪಾಟು veṅke-paṭu. n. The act of lagging behind, or of remaining over, ಹಿಂಜರಿಯುವಿಕೆ. ವೆಂಕೆಮುಂಕೆಯಾಗು veṅke-muṅkeyāgu. v. n. To be topsy-turvy, to be thrown into confusion. ತಲೆಕೆಳಗು. ವೆಂಕೆಮನೆ veṅke-mane. n. The back, ಹಿತ್ತಿಲು, ಪಡಮನೆಯಂಗಳ. ವೆಂಕೆಮರ veṅke-mara. n. A piece of wood on which the man who works a picota sits. ವೆಂಕೆಲೆ or ವೆಂಕೆಲಾಲೆ veṅkela. (ವೆಂಕೆ+ವೆಲೆ) affix. Behind, ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ. ವೆಂಕೆವೆಡಗು veṅke-viḍu. v. a. To save, lay up, keep in store. ಕೂಡಿಡು. ವೆಂಕೆವಾರಿ veṅke-vāri. adv. The last time, on a former occasion, on a latter occasion. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ. ವೆಂಕೊಯ್ಯು, ವೆಂಕೊಯ್ಕು, ವೆಂಕೊಡೆರು, ವೆಂಕೊಯ್ತರು, ವೆಂಕೊಯ್ತುರು, ವೆಂಕೊಯ್ತುರು or ವೆಂಕೊಯ್ತುರು veṅkoyu. v. a. To pursue closely, to follow. ಬೆಂಬತ್ತು. "ಶಾಮಿಲಿಯ ಪಾದವ ಪಿಂಗೊಯ್ದಲಾಕ್ಷಣಂ ಬಂದಿಸಿ." R. v. 325. ವೆಂಕೊಯ್ಸು Same as ಬೆನ್ನೊಯ್ಸು. (q. v.) ವೆಂಕೊಯ್ತು veṅkoyu. v. n. To turn back, retreat, ಹಿಂತಿರುಗು. "ಪಿಂಗೊಯ್ತರಂತೆಯೆ ಬಿಡಿಸಿತ್ತಾ ಬಾಣಂಗಳಂ ತೆಗೆದಾಗಳ್." Vema, 460. ವೆಂಕೊಯ್ಯು or ವೆಂಕೊಯ್ಕು veṅkoyyu. v. n. To be grieved, to be sorrowful, ದುಃಖಿಸು, ಶೋಕಿಸು. ವೆಂಕೊಯ್ತ or ವೆಂಕೊಯ್ತ veṅkoyta. n. The

act of grieving, the state of being sorrowful, grief, sorrow. వెనుబడుట, విషాదము, ఖేదము. వెనువెంట *venu-venta.* adv. Along with. మిక్కిలి వెంబడి.

వెన్న *venna.* [Tel. వెల్ల+చేయి.] n. Butter, నవనీతము. **వెన్నడాయి** *venna-dāyi.* n. A kind of bird. **వెన్నదొంగ** or **వెన్నముద్దు** *venna-donga.* n. Lit. the butter-stealer; a name of Krishna, కృష్ణుడు. **వెన్నపడిదము** *venna-padidamu.* n. A kind of sweet cake, ఒకరకమునుపిండివంట. **వెన్నపాలకాయ** *venna-pāla-kāya.* n. A kind of cake. ఒకవిధమైన భక్ష్యము. **వెన్నపూస** *venna-pusa.* n. Butter, నవనీతము: (here పూస means a little or a bit, as a pat or bit of butter.) **వెన్నప్పము** *venn-appamu.* n. A kind of cake. మధురభక్ష్యవిశేషము. **వెన్నమడుగు** *vennamaduga.* n. A kind of cloth. వస్త్రవిశేషము. H. v. 406. **వెన్నముద్ద** *venna-mudda.* n. A lump of butter. **వెన్నముద్దలు** a superior kind of rice, కాలిధాన్యవిశేషము. "పాల మీగడలు స్రీరంగాలుకామదాన్లు రాయబాణాలు వెక్కాయములు వెన్నముద్దలుచిల్ల బుదులుబండారు వాలు." H. iv. 176. **వెన్నముద్దకోడి** *venna-mudda-kōḍi.* n. A bird called the Spotted Crake, *Poryana marmetta* (F. B. I.) **వెన్నముద్దచాకు** *venna-mudda-v-āku.* n. A plant called *Ommelina bengalensis.* **వెన్నమెరుగు** *venna-merugu.* n. A kind of cake. **వెన్నయుండ** *venna-y-unda.* n. A kind of cake. మధురభక్ష్యవిశేషము. **వెన్నవేరు** *venna-vēru.* n. A kind of herb. ఒకవిధమైనమూలిక, వీర్యము.

వెన్న *vennu.* [Tel.] n. The back. వీపు. An ear of corn, వరి మొదలైనవాటి ఎన్ను. "వేసి కచిక్కి-తిరోయని వెన్ను వేరచి." Lavan. 30. "వెనుకవెన్న పుట్టివెరచదాతోపెల్ల." Vēma. 17. వాడు నా వెన్ను దున్ని పుట్టినవాడు he was born next after me. వరి వెన్ను తీసినది the crop of grain sprouted. **వెన్నకొక్కి** or **వెన్నకొక్కిరము** *vennu-kokki, -kokkiramu.* n. A backbreaker: that is, a cudgel. వడంబువిరగొట్టేకర్ర, ధింబకము. "కుచ్చికుచ్చిస్తులకును వెన్నకుదియ." L. xv. 107. **వెన్నాడు** or **వెన్నడు** *vennādu.* v. a. To follow closely, to pursue, వెంబడించు. "ఇట్లు వేసాడియలసి కాదినిమ్మగంబుమూయురోయేమి." R. v. 160. v. n. To toss about (supine) on the back. వీపుపై ఇటుఅటుకదలు. "గదిగొని వెన్నాడు కుసుమపుంజములోడు (Jn. i. 10.) టీ॥ వెన్నాడు, వీపుపనకదలుచుండే. **వెన్నిచ్చు** *venn-ichu.* v. n. To retreat, run away. వెనుకదీయు. "నుగకంరకు వెన్నియ్యపాటిగాదయ్య." Pal. 419. **వెన్నదంటి** *vennu-danti.* n. A kind of harrow. రోడికంరో రొన్నకంరో ముందలివని నూర్పుపప్పుడు బయలుదేరు బూడిదపోవుటకును తేలటకును సాధనమైన కొడ్డలివంటి వాలుగైదు దుండ్లుగలమాను. **వెన్నదమ్ము** *vennu-dammu.* v. n. To stand behind, వెనుకనిలుచు. v. a. To follow, pursue, వెంబడించు. **వెన్నపట్టి, వెన్నగాడి. వెన్నబల్ల** or **వెన్నప్రాను** *vennu-patte.* n. The roof tree, the chief beam or ridge of the roof. కొంగటిదూలము, ఇంటినడికొప్పుప్రాను. **వెన్నపట్టె** *vennu-patte* n. The spine or backbone, వీపు వడిమియెముక. **వెన్నపాము** *vennu-pāmu.* n. The spinal marrow, మెండిలి, వెన్నుఎముకలో నుండేమూలగ. **వెన్నపూస** *vennu-pūsa.* n. The spine, వీపువడిమియెముక. One joint of the backbone. వెన్నెముకలోని ఒకకీలు. **వెన్నెముక** *venn-emuka.* n. The spine or backbone. కీరుక. **వెన్నంటు** or **వెన్నంటిపోవు** *vennu-antu.* v. n. To pursue closely, to follow, వెంబడించిపోవు. **వెన్నడి** or **వెన్నడిది** *vennu-adi.* adv. Along with. కూటుచె, వెంబడి. "ఇక్కడప్రాణముల ఓడలియేదిబోగాదు వీరు వెన్నడిది న్యాయమీవు వన్నిడిది." BRK. 340. **వెన్నడింటు** or **వెన్నడింపు** *vennad-intu.* v. a. To follow after, వెంబడించు. See వెను and వెనుక.

వెన్నుడు *vennuḍu.* [from Skt. విష్ణు.] n. Vishṇu, Krishṇa.

వెన్నెల *ven-nela.* [Tel. వెలుగు+నెల.] n. Moonlight. చంద్రిక. A kind of salutation, ఒకవిధమైన నమస్కారము. వెన్నెలకాలము *ven-nela-kālamu.* n. Autumn, the season following the rains. శరదృతువు. వెన్నెల కుప్పలు *ven-nela-kuppalu.* n. plu. A game played by children. పిల్లలాడుకొనే ఒక ఆట. "కామరూప వెన్నెలకుప్పలాడెదుగాక." Ila. i. 22. వెన్నెలకోలు *ven-nela-kōlu.* n. A bow or salutation. నమస్కారము. వెన్నెల గుంట *ven-nela-guṭṭi.* n. A poetical phrase for the moon. చందమామ. వెన్నెలపులుగు or వెన్నెలపిట్ట *ven-nela-pulugu.* n. A kind of fabulous bird, which loves the moonlight and is supposed to feed on the moonbeams. చకోరము. వెన్నెలరేడు or వెన్నెలరాయుడు *ven-nela-rēḍu.* n. The lord of moonlight, i.e., the moon.

వెప్ప *veppa.* [Tel.] n. Heat, warmth. వేడిమి. వెమ్మ *vemma.* v. n. To become heated, to be burnt, to pine with sorrow, తపమున, శోకమునొందు.

వెయ్యి, వేయి or వేఁయి *veyyi.* [Tel.] n. A thousand. సహస్రము. వెయిమంది a thousand persons. పదివేలు ten thousand: (this in many places means many.) కొల్లమని పదివేలమార్లు చెప్పినా వాడు పెళ్లలేదు though I told him to go a thousand times he did not go away. వెయ్యేల or వెయిమాటలేల why a thousand words? why say more? i.e., in a word, after all. వెయ్యి కాళ్లజెర్రి *veyyi-kāḷḷa-jerri.* n. Lit: a thousand-legged centipede. A restless wanderer. వాడు వెయ్యికాళ్లజెర్రి, వాడికి ఎప్పుడు తీరదు he has a thousand jobs in hand, he has no leisure. పదివేలైనా or పదివేల కొమ్ము వాణ్ణి నమ్మవచ్చును we may trust him in every thing.

వెర *vera.* [Tel.] n. Fear, terror, horror. భయము, భీతి. Weight, heaviness, భారము. Wonder, ఆశ్చర్యము. "భయమునిందయుఁబొందక వెరవకయుఁబాపకులుఁడి." A. iv. 168. తీఁ వెర, భయముఁజేయు. వెరఁ or వెరచు *veraṁ.* v. n. To be afraid, to fear, to dread, భయపడు. వెరవకుము fear not, కాపట్యమునకు వెరచి dreading his cunning. అసత్యమునకు వెరచి fearing to tell a falsehood. వెరపు *verapu.* n. Fear, భయము, భీతి. వెరవరి *verap-ari.* n. A timid man, భయముగలవాఁడు, భయపడువాఁడు. వెరపింపు *verapiṁpu.* v. a. To frighten, alarm, భయపెట్టు. వెరపిడి *verap-iḍi.* n. A fearless person, భయములేని వాఁడు, భయములేనిది. వెరబొమ్మ *vera-bomma.* n. A scare crow. దిష్టిబొమ్మ. వెరవేక *vera-vēki.* n. Fear, horror, terror. భీతి, భయాశ్చర్యము. "నన్నెదిరించెదుగాక నా చేరుబలిమి విన్నమృత్యుభీతులైన వెరవేకలచ్చు" HD. ii. 1192. "కరయ్యంబయిరాంబరంగాయంబయిరంగాయంబు వేకివెరవేక గాఁబిడినాకాక్షత్రవామదేయ చండాల కరాళశేముఁబు కన్నులంగట్టినట్లుండె" A. vi. 112. Plu. వెరవేకలు. వెరవొచ్చు *vera-voccu.* v. n. To be afraid, భయపడు. "చిత్రలుఁబట్టరా వెరవొచ్చి యొండిగెరుఁగవయంబు చాఁచున" M. viii. 96.

వెరక *veraka.* [Tel.] n. A hair. "నీ మూపు పెఱ్ఱవెరకట్టిబోఁదిపిపిడిండె" A. vi. 4. "గాలి వాఁటుచెరకుల" ib. vi. 17.

వెరగు *veragu.* [Tel. connected with వెఱ.] n. Surprise, astonishment, wonder, ఆశ్చర్యము. The act or state of being stunned, bewilderment, embarrassment, నిశ్చేష్టత. వెరగొందు or వెరగుపడు *verag-oṇḍu.* v. n. To be surprised. ఆశ్చర్యపడు. To be stunned, నిశ్చేష్టరఁగొందు. వెరగుపాటు *veragu-pāṭu.* n. Wonderment, surprise, bewilderment, వెరగుపడుట. The act or state of being stunned; bewilderment, embarrassment, నిశ్చేష్టత. వెరవెరపాటు *vera-vera-pāṭu.* n The act of being stunned.

వెరజో, వెరఁజు or వెరజోడు *veradu.* [Tel.] v. a. To steal, plunder; to take by large handfuls. దొంగిలించు, ముచ్చిలించు, కొల్లకొను, కొల్లగొను. "వడకి వడకి వెన్న వెరజోడుచున్నాడు." V. P. vii. 130. "తద్దుష్టామతీ, ర్ధస్ఫూర్తూటముఁ జెల్ల గించుగతివాఁ డత్రశ్రీకరిం కవ్వెరం, జనిత్రస్తరభమ్ము భూవరులుప్రోచున్నధర్మ పంచానసా." ✱. iv. 23.

వెరపు See under వెర.

వెరపడాలు *verara-dalu.* [Tel.] n. A kind of rice, which requires little irrigation. నిండానీళ్లు అక్కరలేని ఒకవిధమైనవడ్లు.

వెరవు or వెరుపు *veravu.* [Tel.] n. A contrivance, expedient, device. ఉపాయము. Skill, cleverness, నేర్పు. Livelihood, జీవనోపాయము. Manner, mode, way, విధము. అక్కడజీవనముచేయ వెరవులేక without the means of living there. "వరునులాభు లేని ప్రజ వేయుపిండంబులదిన్యభోజనవిస్తారము మూపినూపి." M. VII. v. 444. "కాశిపోవువాడు కడసినేడుకతోడవెరవి యింకి మేను విడిచెనేని." Vēma. 1018. adj. Proper, యుక్తము. Dependent on, ఆధీనము. **వెరవరి** *verar-ari.* n. A clever, adroit, skillful person; an adept or expert, ఉపాయశాలి, నేర్పరి. **వెరవిడి** *verav-idi.* n. An unskillful man. ఉపాయహీనుడు.

వెరసి *verasi.* [Tel.] n. The total, the sum, the whole, లెక్క. మొత్తము. The last thing, కడపటిది. వెరసిమాట the last word, the final decision, కడపటిమాట. adj. Total, entire. మొత్తము, కడపటి. వెరసి నూపాయిలనూరు total rupees one hundred. ఉభయమువెరసి the grand total.

వెరసు *verasu.* [Tel.] n. A line or row of figures in Arithmetic. అంకెలులోనివరుస పక్తి.

వెరుపు See వెరవు.

వెర్రి *verri.* [Tel.] n. Madness, insanity, పిచ్చి. Folly, frenzy, అవివేకము. A mad man, a fool. పిచ్చివాడు, పిచ్చిరి, ఉన్మత్తుడు, అవివేకి, తెలివిలేనివాడు. "అపథ్యశీలబాల్యవ్యథితావలివాడి జనుఁడి వెర్రివై." M. IV. iv. 55. plu. వెర్రులు. adj. Mad, insane, foolish, nonsensical, bad, useless, పిచ్చి, వివేకములేని, తెలివిమాలిన. వెర్రితలనొప్పి a distracting headache, a maddening headache. వెర్రిపడుచు a silly girl. Wild, uncultivated. వెర్రిచెరకు the wild sugarcane, *Saccharum arundinaceum.* వెర్రితుమ్మ *Phlomis zeylcynica.* వెర్రినిమ్మ the wild lime. వెర్రిపుచ్చే the bitter wild melon. వెర్రిబచ్చలి a wild kind of Portulac. Similarly, వెర్రిజిడ్డు, వెర్రిబీర, వెర్రిమేడి. వెర్రియావ, &c. Also used, like the word 'silly, in old English, to mean innocent. వాడు నట్టివెర్రివాడు he is a very innocent person. **వెర్రితనము** *verri-tanamu.* n. Madness. ఉన్మత్తత. **వెర్రిది** *verr-idi.* n. A foolish, silly or mad woman. ఉన్మత్తురాలు. తెలివిలేనిది. **వెర్రినీళ్లు** *verri-nillu.* n. Lit. the water that makes one silly, or mad, i. e., any spirituous liquor. మద్యము. **వెర్రిబాగులు** *verri-bagulu.* n. A foolish man or woman, వెర్రివాడు, వెర్రిమాలినది. **వెర్రివాడు** *verri-vadu.* n. A mad man, a fool. ఉన్మత్తుడు, తెలివిలేనివాడు. వెర్రివానిచేతరాయి lit: a stone in the hand of a mad man, i. e., a dangerous experiment.

వెల *vela.* [Tel.] n. Price, value, rate. వెలవ, మూల్యము. A stake on a race or gamble. పందెము. **వెలయాలు, వెలముట్టియ, వెలవెలది** or **వెలపోవ** *vela-yalu.* n. A courtezan, a harlot. **వెలమిది, వెలలేని** *vela-leni.* adj. Invaluable, most precious. అమూల్యమైన.

వెలగ *velaga.* [Tel.] n. The Wood-apple or Elephant apple. *Feronia elephantum.* కపిత్థము. The thorny species is called చిక్కెలక. వేలకెలక is another

species. పుల్లవెల్ల is the sour species. వెలగ కాయ or వెలక్కాయ *velaga-káya.* n. The fruit called the wood-apple. గడ్డవెల్ల, వెలగచెట్టు.

వెలయిం *velaiṁ.* [Tel.] v. a. To clean, purify, శుద్ధముచేయు, శుద్ధిచేయు, శోధము.

వెలది, వెలంది or **వెలముే** *veladi.* [Tel.] n. A damsel, maid, lady. స్త్రీ. Brightness, ధాళిభర్యము. వెలది adj. Pure, నిర్మలము. Kind, ప్రసన్నము. **వెలదిగా** *veladi-ga.* adv. Clearly, plainly. నిజముగా. "వలపొప్ప బోయంచిన కెరంగొక్క వెలదినాపంతియునిపింప కాకి." Navanath. 104.

వెలనాడు or **వెల్నాడు** *vela-nádu.* n. The name of a subdivision of the Telugu country in ancient times. The name of a particular subdivision of Brahmins. బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు.

వెలపర *velaparu* [Tel.] n. A shrub with a large coarse fruit.

వెలపల or **వెలపల** *velapala.* [Tel. వెలుపల.] n. The outside, exterior, బహిఃప్రదేశము. adv. Outside, externally, on the right side, కైట, కుడిపక్కను. **వెలపటి** or **వెలపటి** *velapali.* adj. Outer, external, outside. Dexter, on the right hand or side, బాహ్యమైన, కైటి, కుడి. వెలపల్లున్న the "next N" or, the letter n *following* a syllable. See దాపటి.

వెలమ *velama.* [Tel.] n. The name of a caste of ancient hill chieftains. వెలమలు or వెలమవారు people of that caste. వెలమతనము Cavalier treatment, swaggering haughtiness, lordliness, petulance, domineering insolence.

వెలయు *velayu.* [Tel.] v. n. To shine, be splendid. ప్రకాశించు, ఒప్పు. To be pleased. ప్రసన్నకావించు. To dwell, as a god in an image. To become famous, ప్రసిద్ధికెక్కు. To become known, ఎరుకపడు. To appear, to come to light, ప్రత్యక్షమగు. ఈ ఊరిలో the goddess has made her appearance in this village వెలయు, వెలయగ or వెలయగా *velaya.* adv. Splendidly, brightly, pleasingly. ఒప్పుగా, ప్రకాశముతో. "మందురూపాకారమందుండుటందొడ వెలయ, మందువెలయుటాదినుగుమోడ, మందమన మూలాన మందయాయమ్మ." Vémn. i. 97. **వెలయింపు** *velayintsu.* v. a. To brighten, adorn. ప్రకాశింపజేయు To please, సంతోషపరచు.

వెలరు *velaru.* [Tel.] n. Whiteness, తెల్లన. **వెలర్చు** or **వెలసిపోవు** *velar-chu.* v. n To become white, తెల్లనగు. To shine, ప్రకాశించు. "జలధరప్రకరంబు వెలిగెలైదో వెలారికిమ్మలువిదమయ్యె." Padma. ix. 224. To turn pale, వెలవెలపోవు.

వెలలు Same as వెలలు (q. v.) **వెలలుపు** Same as వెలుపు. (q. v.)

వెలవ *velava.* [from Skt. వలక.] n. Rice-water, gruel, కాపుతెంకి.

వెలవెడాలు or **వెలువెడాలు** *velava-dálu.* [Tel.] n. A kind of grain, ధాన్యవిశేషము, H. iv. 155.

వెల్వెలతన *vela-vela-na.* [Tel.] n. Paleness, పాండుత్వము. **వెలవెలది** *vela-vel-ani.* adj. Pale, colourless, wan, తెల్లనయిన. "కలికి వెలవెల దివెలనమునకలవలిదిరిదటుతుండు." P. i. 693. **వెలవెలగను. వెలవెల్లగను, వెలవెలపోవు, వెలవెలవారు** or **వెల్వెలవారు** *vela-vela-n-agu.* v. n. To turn pale, to be in despair. తెల్లపోవు, విగతమగు, దరాకరిలియుండు. **వెలవెలై** turning pale, తెల్లపోయి. **వెలవెలపాటు** *velavela-pátu.* n. Paleness. తెల్లపోవుట, పాండుత్వము. "ఇందిరయశానపైవెల వెలుపెలవాటు లేవ్వరుపడింది." A. v. 75.

వెలార్చుట, వెలార్చుట or **వెలార్చు** *velar-chutsu.* [Tel. వెలువుట.] v. a. To push out, send out, నెట్టుట. To throw away, cast off, get rid off. పోగొట్టు. To make

known, to show, బయలుపరుచు. "తొల్లిపడి నపాపమ్ములు వెలారించుటవధిపనీతమనుశాస్త్ర మెపుడు." M. IX. ii. 316. "ధర్మార్థులయియుండుము వచ్చి నవారి కెందరెందరినిటుమోసపుచ్చితివో కర్మంబుల్ వెల్ల వెలార్చుజూడుమిక్కడనని." Skand. Puran. ii. 190.

వెలి *veli.* [Tel.] n. Whiteness, తెలుపు. The outside or exterior, బయటి, బాహ్యము. The external surface of the body, దేహమునొక్క బహిఃప్రదేశము. Publicity, బయలుపాటు. Excommunication, or exclusion from caste, బహిష్కారము. మాలో వెలిఅనేమాటలేదు excommunication is unknown in our caste. "వెలికొమ్మ్ వెల్లడించిపెట్టి." Vēma. 791. adj. White, తెల్లని. Outer, outside, external. వైటి, బాహ్యమైన. వెలిపాక a tent pitched outside the town. వెలిపొలములు the outlying fields of a village. వెలిగొట్ట to drive out. **వెలికత్తెరనేల** *veli-kattera-nēla.* n. A land mixed with gravel. కంకరమన్ను వెలిసిన నేల. **వెలికిలు** *veli-kilu.* v. n. To fall on the back, to touch the ground with the back. వెల్లకిందపడు. To lie on the back, వెల్లకిందుగాపడుండు. **వెలికిల** *velikila.* adv. Supine, lying on the back, ఊర్ధ్వాముగా. వెలికిలబడు to lie on the back. **వెలిగడ** *veli-gada.* n. Dry land, మెట్టనేల. **వెలిగారము** *veli-garamu.* (వెలి+కారము.) n. Borax. బంగారమునకుకాంతితెచ్చి పుటమిడి పైతెల్లనిడుప్ప. **వెలిగిడ్డి** *veli-giddi.* n. The fabulous cow that grants all wishes, కామధేనువు. **వెలిగుల్ల** *veli-gulla.* n. A conch shell, శంఖము. "వెలిగుల్లయు పెనుమాలయు ఎలమియు మానికము మేనవిసిపేల్వఁగా" G. iv. 169. **వెలిగొండ** *veli-gonda.* n. The distant mountain. Same as వెలిదిప్ప. **వెలిగౌరు** *veli-gauru.* n. The white elephant of Indra, ఐరావతము. **వెలిచెండ్ర** *veli-tsandra.* n. The white species of the tree called చెండ్ర. **వెలిచేవి** *veli-tsavi.* n. Adultery, జారత్వము. **వెలితిప్ప** *veli-tippa.* n. The silver mountain, Kailasa. వెండికొండ, కైలాసము. **వెలితుమ్మ** the white species of the తుమ్మచెట్టు. **వెలిదుక్కి** *veli-dukki.* n. Ploughing land while it is moist with rain, నీట్లుకట్టకుండావానతడితో దున్నడము. (Opposed to లొంపిదుక్కి.) **వెలిదము** Same as వలిదము. (q. v.) **వెలిపుచ్చు** or **వెలివరుచు** *veli-putstsu.* v. a. To reveal, divulge. వైటపెట్టు, బయలుపరుచు. "వేదశిక్ష మెల్ల వెలిబుచ్చుగాచేల." Vēma. 214. **వెలిపెట్టు** See వెలిపరుచు. **వెలిపూడిద** *veli-budida.* n. The ashes of cowdung fuel. పిడకనిప్పలబూడిది. **వెలిపెట్టిక** a certain feat in wrestling. **వెలిమాడు** exports. లోమాడు imports, goods received. **వెలిమావు** *veli-māru.* n. (Indra's) white horse, (ఇంద్రుని) తెల్లనిగుఱ్ఱము, ఉచ్చైశ్శ్రవము. వెలిమావులు white mares. "వెలిమలాడుమలబూనిన వినామములదుని వెలిమావులు." M. VII. i. 328. "వేగొక్కి వెలిమావువేల్వడొరుకు." R. i. 16. **వెలిమిడి** or **వెల్మిడి** *veli-midi.* (వెలి+మిడుసు.) n. The ashes of cow-dung fuel, ashes, పిడకనిప్పలబూడిది, భస్మము. "తెలుఁపుల వెల్లయిమేలుదలఁపుంగనినుంక వెలిమిడియెయిక్కిలు పెనుప్పుడిత్తే." Madhura Puran. D. page. 78. **వెలిమొట్టి** *veli-motta.* n. A sort of fish, the 'white snout.' "వలిమొట్టలనుఁదుంబిల లిల్లడ్డమునఁ జెక్క కొండ పలుఁబిరోపసుంబులుని చ్చె." G. i. 111. **వెలిమ్రాను** *veli-mranu.* n. The fabulous tree that grants all wishes, కల్పవృక్షము. **వెలియుణికి** *veli-y-unuki.* n. Living in a foreign land, పరిదేశవాసము. **వెలివాడ** *veli-vada.* n. The outer "street" or suburb of a town in which the pariahs live. వైటనుండేమాలపల్లె, చండాలవాడ. **వెలివాడపని** *veli-vada-pani.* n. Cobblers' work. మాదిగపని. "వెలివాడపనిగ్రహ్యములకు వాల్గాని నూనెయిడినంగడాకుచ్చెడుతెవాటిమా." A. vi. 94. **వెలివాడు** or **వెలివాడవాడు** *veli-vadu.* n. An outcaste, a pariah. చండాలుడు, మూలవాడు. "వెలివాండ్రుగోపుగొట్టుకేరిర

యొయ్యడుగా." M. xiii. iii. 270. వెలివారు *veli-vāru.* n. A cordon formed round a hunting place. వేటాడుచోట బయటచోట్టువారిని చెదుపోగు. వెలివెలియు Same as వెల్లివిరియు. (q. v.) వెలివిసరు *veli-visaru.* v. n. To come out, be revealed, be made public, బయటపడు. వెలివేయు or వెలిపెట్టు *veli-veyu.* v. a. To eject or excommunicate from a caste or sect. బహిష్కరించు.

వెలికి *veliki.* [Tel.] n. The name of a tree called *Vanguoria spinosa.* Konda-vindi-kayamu. కొండవిండికాయము.

వెలిచె, వెలిచిరు or వెల్చె *veliche.* [Tel.] n. A sort of quail, called *Eloke* in Hindustani. వర్తకమనేమీ.

వెలితి or వెల్తి *veliti.* [Tel.] n. Deficiency, want, looseness, thinness, తక్కువ, లోపము. విరళత్వము, తరుచుదనములేమి. గుడ్డ వెలితిగా నుంచుటనేత by the thinness of the cloth. పిడికెలితిరెండుమూళ్ళ వెడల్పు a span less than two cubits. "కడుపదివేలదాళియొయ్యనవధముండొ కడియొయ్యకున్న వర్తకి వెలితా, పదవేలనొగ్రపులియొయ్యన వెల్తి కాకుకటియొయ్యకున్న." adj. Deficient, thin. Inferior, less; low, vulgar. Open, having interstices. తక్కువైన, సిడపైన, లోపమైన, విరళమైన. కుటిలమాటలు low language. వెలితి మానిసి *veliti-manisi.* n. A mean or petty man or woman. అల్పుడు, అల్పురాలు.

వెలియు *veliyu.* [Tel.] v. n. To stop, cease, go off, as rain. వర్షముపడుము. To fade, పోయిపోవు.

వెలిసె or ఎలిసె *velise.* [Tel.] n. That part of a beam which juts out beyond the wall, the eaves. ఇంటిమోరు.

వెలు *velu.* [Tel.] adj. Another form of వెల్, (q. v.) వెలుక *vel-uka.* (వెల్+ఉక.) n. Whiteness. తెల్లన. వెలుకబారు or వెల్కబారు *veluka-bāru.* v. n. To turn pale. తెల్లబారు. "తనుబాలి కళి దవ్వుచనిన కెవ్వకబోలెనొబిందిక్కు బుత్తరాఱు వెలుకబారె." Swa. v. 47. "వెలుకబార నిశాంతవిశాంతదీపముల్." Parij. ii. 76. వెలుపడు or వెల్పడు *velu-paḍu.* v. n. To come out, become known, be made public, బయలుపడు. To set out, వైలుపెట్టు, వైలుకదు. వెలువరించు, వెల్వరించు or వెలువరచు *velu-varinṭsu.* v. a. To send out, to force out, to give vent to, make known, divulge. వెలుపరచేయు, వైటికివచ్చునట్లు చేయు, బయలుపర్చు. "ఒక్కొం తపేపులకు వెలువరించవలెనకయూరుండి." M. IX. ii. 12.

వెలుగు or వెలుంగు *velugu.* [Tel.] v. n. To shine or give light. ప్రకాశించు. "వెలికిలు లములు తూర్యంబులాదిత్యులంవెలుంగ." M. VI. ii. 187. n. Light, splendour, brightness, సూర్యచంద్రాదికాంతి, ప్రకాశము, వెలుతురు. A ray of light, కిరణము. Sunshine, ఎండ. దండివెలుగు the great light, i. e., God, పరంజ్యోతి. "పెద్దలున్నచొటం జెప్పినగానివిరావు, చేవెలుంగిడకున్న చెదరని దృష్టి." Vish. viii. 402. వెలుగురేడు *velugu-rēḍu.* n. The lord of light, i. e., the sun. వెలుగించు *velugu-inṭsu.* v. a. To light, kindle. To cause to shine. ధరించు, ప్రకాశింపజేయు. వెలుగొందు or వెల్గొందు Same as వెలుగు (verb).

వెలుగు or వెల్గు *veluga.* [Tel.] n. A hedge, fence, enclosure. చెరుడు మొదలగువానికి శంపతోకొనిన ఆవరణము.

వెలుదే or వెల్ప *veluṭsu.* [Tel.] n. A serpent, snake, సర్పము.

వెలుతు *veluṭsu.* [Tel. for వెడలించు.] v. a. To drive, తోలు. వెలుతురు or వెలింపు v. a. To drive out, వెడలించు. "ఎ ఱ వెలిచిన కన్ను రీరు వెడి." ఉ. హా. v. వెలుతు or వెలులుతు *veluṭsu.* v. a. To roll up thread, (నూలు) తోడు. వెలుపుడు *veluṭsuḍu.* n. The act of rolling thread. నూలు వెలుంగుట.

వెలుతురు or వెల్తురు *veluturu.* [Tel. from వెలుగు.] n. Light, lustre. ప్రకాశము. వెలుతురు మొగులు white clouds, తెల్లని మేఘములు. వెలుతురుచెట్టు *veluturu-cheṭṭu.* n. A small species of Babul with pink flowers.

వెలుపల *velu-pala.* [Tel. వెలి+పల.] n. Outside. adj. Outside, బయటి. adv. Outside, బయట. **వెలుపలించు** or **వెల్పలించు** *velupal-intsu.* v. a. To reveal, divulge, వెలిపరుచు.

వెలుపు Same as వెడలుపు (q. v.) **వెలుపించు** or **వెలుపుచేయు** *velup-intsu.* v. a. To widen, వెడలుపుచేయు. **వెలుపు** *velupu* (from వెలు మే.) v. n. To issue, as a stream. నీరుబయల వేరు. **వేసవివిడిమలయందుకొద్దిసీరు వెలుపును** a little water flows from it in summer.

వెలుమసంధి *veluma-sandhi.* [Tel.] n. A plant called *Leea hirta* (Rox. i. 656.) కాకజంఘ, దానీవల్లి, పారావత.

వెలువడములు or **వెల్వడములు** *velu-vada-mulu.* [Tel.] n. pln. A sort of rice, ధాన్యభేదము. H. vi. 659.

వెలువడు, వెలువరించు and **వెలువరుచు** See under వెలు.

వెల్ల బారు See under వెలు.

వెల్ప See వెలుపే.

వెల్లె See వెలిచు.

వెల్వి See వెలితి.

వెల్వికి See under వలి.

వెల్ల *vella.* [Tel.] n. Whiteness. తెల్లదనము, ధావల్యము, శ్వేతవర్ణము. adj. White, తెల్లని, ధవళితము, "కుంభధవళిమపాచార్యుల యుజ్జ్వలిమలు వెల్లలు." భార. విరా. v. **వెల్లగింజె** *vellagise.* n. Flax, తెల్లఅవిసె. **వెల్లగింజెలు** linseed or flax-seed. **వెల్లగుర్రము** Same as వలిమావు. (q. v.) **వెల్లచేరపు** *vella-tsarapu.* n. White-washing, సోపైని తెల్లసున్నము చేయడము, సున్నముకొడము, సున్నపుపూత. **వెల్లదన** or **వెల్లదనము** *vellu-na.* n. Whiteness. తెల్లదనము. Paleness. వెలవెలపాటు, పాండురత్వము. "ఇంద్రరాజ్యలక్ష్మీ ముఖమండలంబున వసించిన వెల్లదనంబు కైవడిన్." Parij. ii. 43. **వెల్లబడు** or **వెల్ల బారు** *vella-n-agu.* v. n. To become white, తెల్లనగు. **వెల్లని** *vellani.* adj. White, తెల్లని. **వెల్లనికన్నులు** white eyes. **వెల్లబాటు** *vella-batu.* n. Becoming white. తెల్లనగుట. **వెల్ల మావు** Same as కల్వపుమావు. (q. v.) **వెల్ల యేనుగు** *vella-yenugu.* n. Indra's elephant. ఐరావతము. **వెల్లసున్నము** *vella-sunnamu.* n. Whitewash, సోడుకొట్టడము వలె కలుపుకొన్న సున్నము. **వెల్లాటుకత్తె** or **వెల్లాటుపుకత్తె** *vell-ata-kattc.* n. An adulteress. జారిణి, వేశ్య. **వెల్లాటము** or **వెల్లాటకము** *vell-atamu.* (వెల్ల+ఆటము.) n. Notoriety, publicity, ప్రసిద్ధి. **వెల్లావు** Same as కామధేనువు. (q. v.) **వెల్ల వేయు** to white-wash. **వెల్లుల్లి** *vell-ulli.* (వెల్ల+ఉల్లి.) n. Garlic, వెల్లలశుక. **వెల్లేలుక** *vell-eluka.* n. A white rat.

వెల్లకి or **వెల్లంకి** *vellaki.* [Tel. anuk. to the word వేము.] n. A root, నిష్ట, వేరు. **వెల్లకి** or **వేమువెల్లంకులు** root and all. "మెత్తకయి వేమువెల్లకియు ద్రవ్వదుకర్షింపట్ల." A. iv. 266.

వెల్లకీల or **వెనికీల** *vella-kila.* [Tel.] adv. Supinely, with the face upward, ఉత్తానముగా. **వెల్లకీలవేయు** to turn on the back.

వెల్లడి *velladi.* [Tel.] n. Openness, publicity, బయలు, ప్రసిద్ధి. Emptiness, శూన్యత. క్రమేణ అరణ్యము వెల్లడియయిందుట ఏనుగులు కనిపించక as the forests were cleared away the elephants disappeared. **వెల్లడిచేయు** or **వెల్లడిపరుచు** *vellad-i-cheyu.* v. a. To publish, to make known.

వెల్లాయి or **వెల్లోయి** *vellayi.* [Tam.] n. The steam of water used in bleaching cotton cloth, నూలి వెల్పుట. ఉడకవేయుట.

వెల్లి, వెల్లిక or **వెల్లుక** *velli.* [Tel.] n. A flood, stream, ప్రవాహము. A series, పరంపర. Whiteness, తెలుపు. **వెల్లివేసుడు** as it dawned, అరుణోదయకాలమురాగా. "వెల్లివేసుడు స్వచిత్తోల్లాసమున." BD. iii 410.

వెల్లికొలుపు, వెల్లికొల్పి or వెల్లికొలుపవ *velli-kolupu.* v. a. To inundate. "ఆ శాకప్రధానిరిలంబీయు భుజబలాంధి వెల్లి గొల్పుచున్." Swa. ii. 33. వెల్లిగొను *velli-gonu.* v. n. To flow, to run as water, to be spread. ప్రవహించు, పరంపరగా వెడలు. ప్రసిద్ధమగు. "కమనవాక్కుల కమలాసనుల వెల్లిగొన శ్రీ మాధవుకథలు భక్తుండు." BD. v. 409. వెల్లివిరి *velli-viri.* adj. Made known, made public, ప్రకటితము. వెల్లివిరియు or వెల్లివిరుగు *velli-viriyu.* v. n. To break forth, spread; to overflow, teem. వ్యాపించు, విస్తరించుట, వరదలైపొరలు. To become public or famous, ప్రచురమగు, ప్రసిద్ధమగు. To swell, ఉబ్బు. "ఇట్టిమాయాభూతులున్న చోట సర్వంబు మూలబలికిన్ వెల్లివిరియదు." P. i. 53.

వెల్లువ See under వెల్ల.

వెల్లువ *velluva.* n. A flood, a stream, an inundation. ప్రవాహము. A number of men, a troop, సేన. "డెబ్బదిరెండు వెల్లువలైన నవనరపతుల భూపరులజయించి." DRY. 1494. "ఏకకాలమున హెచ్చినవంబు వెల్లువలో." Kod. ii. 43. వెల్లువకట్టు or వెల్లువలుకట్టు *velluva-kattu.* v. n. To flow in streams, to form a pool, ప్రవహించు, మడుగుకట్టు.

వెల్వడు or వెలువడు *vel-vadu.* [Tel. వెలి+ పడు.] v. n. To go out, start, బయలుదేరు. వెల్వరించు *velva-r-intu.* v. a. To cause to start, బయలుదేరదీయు. See వెలువడుము.

వెల్వెల్ల *vel-vella.* [Tel. వెల్ల+వెల్ల.] adj. Very pale, మిక్కిలి వెలవెల్లము.

వెవ్వేరు See under వేరు.

వెళ్లు *vellu.* [Tel. short for వెడలు.] v. n. To go, proceed, depart. To pass, or elapse. To be emitted. పోవు. కడుపు వెళ్లివున్నది she bowels are loose. కాలంబడినమీదుట వెళ్లినతర్వాత after four days passed. కడవెళ్ల చదివినాడు he read it to the end. చాలిమేర వెళ్లగొట్టు to tread the boundary line, i. e. to settle the boundary. వెళ్లగక్కు *vellagakku.* v. a. To vomit up, disgorge, unload, వమనముచేయు, ఉద్గిరణచేయు. వెళ్లగొడుము, వెళ్లగొట్టు or వెళ్లతోలు *vellagodu.* v. a. To drive out, chase away, eject, expel, పారతోలుచేయు. "అరిసైన్యము వెళ్లగొడుము వెన్నుని ధ్యానము వెల్లంబుమొందుటకాదె." Pal. 449. వెళ్లతీయు *vellatiyu.* v. a. To take out or extract, బయటికితీయు. వెళ్లిపోవు *vellipōvu.* v. n. To go away, depart.

వేన *vēna.* [Tel.] n. Haste, speed. శీఘ్రము, త్వర. వేనన *vēnan.* adv. Hastily, with haste, speedily. శీఘ్రముగా.

వేనపాము Same as వ్యజనము. (q. v.)

వేనల or వేనలి *vēsala.* [Tel.] n. A deep saucer, or shallow earthen bowl. ఆకర. A cooking pot, వంటకుండ.

వే vē

వే *vē.* [Tel.] pron. Same as వేయి (q. v.) adj. Thousand, సహస్రము. Many, అనేకము. కోరులు many times. adv. Quickly, speedily, శీఘ్రముగా. "దేవాస్త్రశతైర్వాక్యైరంబరేవాచ్చి." G. ii. 80. "రథమువేగ నడపుమ." DRAyo. 127. "దివసవశంబిన వేదధనుల." M. XV. ii. 143. వేగంటి or వేగన్న లక్షాయి *vē-ganti.* n. Lit. the thousand-eyed; a name of Indra. ఇంద్రుడు. "దీనికనుగొన్న వేగంటి మోదమున, వచ్చేదిట్టాయి చుక్కిటి వడలకన్న." R. vii. 112. వేడెంగుల పాగ *vē-tsungula-paga.* (వేడెంగులు+పాగ.) n. The serpent called శేషుడు. Lit. one who has a thousand-folded turban. వేవెలుగు or వేవెలుంగులిలోర *vē-velugu.* n. The sun, సూర్యుడు. "వేవెలుంగులిలోర లోడు వేవెలుగ." A. i. 22.

వేంచేయు *vēn-cheyu.* [for Skt. దయచేయు.] v. n. To proceed; to deign to come; to condescend to go. వచ్చు, పోవు. To come and take a seat, కూర్చుండు. To live or

dwell. ఉండు, విహరించు. మాయింటికి వేంచేస్తారా will you do me the honor to come to my house? ఆయన కంచిలో వేంచేసియున్నారు he lives at Conjevaram.

వేంద్రము *vēndramu.* [Tel.] n. Heat, either of the sun or of a pungent taste, ఉగ్రము, కారము. **వేంద్రపడు** *vēndra-padu.* v. n. To be hot or angry, మండిపడు. "తల్లికికల సైన దయలేదు వామాద తండ్రియెప్పుడు చూచి వేంద్రపడును." H. iii. 195.

వేకటి or **వ్రేకటి** *vēkaṭi.* [Tel.] n. Pregnancy, కడుపు, గర్భము. **వేకటిమనిషి** *vēkaṭi-manishi.* n. A pregnant woman.

వేకరము *vēkaramu.* [Tel.] n. Danger, harm, ఉపద్రవము.

వేకరి *vēkari.* [Tel. వేకము+అరి.] n. A gypsy tribe.

వేకి *vēki.* [Tel.] n. Fever. జ్వరము. **మలవేకి** Malaria or hill fever. **లోవేకి** internal fever. "ఎర్రనాడు దానియేపూటి జూచిన వెర్రి పట్టిమనుల వేకిపుట్టు." Vēma. 170.

వేకువ *vēkuva.* [Tel. from వేగు.] n. The dawn, morning. ప్రభాతము. **వేకుజాము.** **వేకువజాము** *vēkuva-jāmu.* n. The morning watch. తెల్లవారిజాము. **వేకువనే** *vēkuva-nē.* adv. Early in the morning

వేగ *vēga.* [from Skt. వేగ.] n. Swiftness, speed, haste, వడి, త్వర. **వేగ, వేగముగా** or **వేగమే** *vēga.* adv. Speedily, hastily, quickly. శీఘ్రముగా, త్వరగా. "కుండలంబులు వేగవిడమ్ము నాలవనాటికి." M. I. i. 164. **వేగము** *vēgamu.* [Skt.] n. Swiftness, celerity, velocity, speed, haste, త్వర. త్వరితము, జవము. A stream, flow, current. ప్రవాహము. **వేగపడు** *vēga-padu.* v. n. To make haste, త్వరపడు. **వేగపాటు** or **వేగర పాటు** *vēga-paṭu.* n. Hurry, haste, త్వర, శీఘ్రము. "వేగపాటేలయతడని విధుడగుటను." A. v. 86. **వేగవతి** *vēga-vati* n. The name of a river that runs by Conjevaram.

వేగరి See under **వేగు.**

వేగి *vēgi.* [from Skt. వాజిన్.] n. A tiger, పులి. [Skt.] n. A horse. Lit. that which goes fast.

వేగి or **వేగిన** *vēgi.* [Tel.] n. A tree, *Pterocarpus bilobus.* పర్ణకవృక్షము, రక్తబీజ. Various kinds are called **బట్టవేగి** and **మల్లువేగి.** "వేగివేనుపెండలుగానలమ్రానుల." P. iv. 545

వేగి, వేగీ or **వేగినాడు** *vēgi.* [Tel.] n. The country round Rajamundry, రాజమహేంద్రవరముచుట్టుపుండు దేశము. "జమ్మిలోయబడి వేగిదేశించె." A. preface 43.

వేగింపు See under **వేగు.**

వేగిరము *vēgiramu.* [from Skt. వేగము.] n. Haste, speed, swiftness, త్వర, శీఘ్రము. adv. Quickly, త్వరితము. **వేగిరించు** or **వేగిరపడు** *vēgir-intsu.* v. n. To hurry or hasten. త్వరపడు. "శామసించినేను దనజట్టి కార్యంబు వేగించుపఁడియు విమిమనుగును, వచ్చి కాయజాచ్చి పడనేయు ఫలమవ్వని." Vēma. 103. **వేగిరకాడు** *vēgira-kāḍu.* n. A quick man; a hasty or rash man, త్వరకలవాడు. **వేగిరకత్తె** *vēgira-katte.* n. A quick woman, a hasty or rash woman, త్వరకలది. **వేగిర పాటు** *vēgira-paṭu.* n. Hastening. త్వర పడుట. **వేగిర పెట్టు** *vēgira-peṭṭu.* v. a. To cause to hasten, to expedite, త్వరపెట్టు.

వేగు *vēgu.* [Tel.] v. n. To dawn. తెల్లవారు, ఉదయమగు. To watch without sleeping, నిద్రమేలుకొనియుండు, జాగరముచేయు. To fry, or be fried. వేపించు. To endure, suffer, grieve. సహించు, పడు. "కంటికిని ద్రానకొరుగరంబుడి వేగెదమిందు." A. iii. 40. **వీనితో వేగడమకష్టము** I cannot get on with him. "వేదనవేగికే, దుర్భరవినాడుతో లలమాగితూరి." R. v. 228. "తెలతెలవేగుదు బులుగులు, కలికులబలకంఠ జనముకన్నులదాకా తెలతెలవేగుదమ్మ్రాచెలి యల్లన యుయిలు శిఖరి శిఖరంబెక్కెఁ." Padma. iii. 34. n. Public news, news. రాజ్యసమాచారము, సమాచారము. Espionage, పొంచి రహస్యముగా

మర్మము కనుక్కొనుట. "వేగులవిచారించి వెరగొందుదురి." BD. iii. 1416. కుంది, దొంగండి, వేగు, వేగుడాడు, వేగులవాడు *vēgu.* n. A spy, scout. చారుడు, దూర్తుడు, వేగిరి *vēg-uri.* (వేగు+ఉరి.) n. A messenger, spy, scout, చారుడు, దూర్తుడు, వేగులవాడు. "ఇనకులుఁ డిట్లనుచు వేగుల్లకుఁ జెప్పెఁ." వేగింపు *vēginṭsu.* v. n. To keep awake. జాగరము చేయుట, మేలుకొనియుండు. To cause to be fried. వేఁకించు. వేగింపు *vēgimpu.* n. Waking from sleep, జాగరము. The ceremony performed on the consummation of a marriage. శోధనము. వేగు చూడు *vēgu-chūḍu.* v. a. To spy out, reconnoitre, to explore, రహస్యముగాపోయి లేక వచ్చి మర్మమును కనుక్కొను. వేగుచుక్క, వేగుజుక్క or వేకువచుక్క *vēgu-chukka.* n. The morning star, the planet Venus, శుక్రుడు. వేగుజాము *vēgu-jāmu.* n. The morning watch. రాత్రి చివరిజాము, వేకువజాము, తెల్లవారుజాము. వేగుఝాడ, వేగుఝాము or వేకుఝాము *vēgu-jhāḍa.* n. Matin hour, the time of dawn. ప్రాతఃకాలము. వేవిన *vēvina.* adv. At dawn. తెల్లవారఁగా. "వేవినఁగనిడెకి వేవేల్విధముల." BD. v. 284. "వేవకమేదైన." A. v. 15. ib. v. 164.

వేగురు *vēguru.* [Tel. from వేయి.] n. A thousand persons, వెయ్యిమంది.

వేఁచు *vēṭsu.* [Tel. from వేఁగు.] v. a. To fry, or grill. To torment, persecute, grieve. To wish for, hope, expect, watch for, వేయించు, వేఁడుకొను, ఆశించు, అసూయించు, కనిపెట్టు, ఎదురుచూచు. "పాంచికపేదిమనుల వేఁచిరి." A. v. 157. "రుచిరవ్రతుఁ డేచితిరుగుచు." M. XIII. ii. 192.

వేఁట *vēṭa.* [Tel. from వేయు and వేటు.] n. Hunting, the chase. మృగయ, ఆడవి లేదా మృగములను చంపడము. A sheep or goat set apart for slaughter. కోడె, వేఁకపోతు. చూడుము. "భూపాలవాహనం బెక్కి వేఁటకుఁ బోవుచోఁ గనుఁగొని." H. ii. 109. వేఁటకాఁడు, వేఁటరి or వేఁటరి *vēṭa-kāḍu.* n. A huntsman, మృగయుడు. A slaughterer, చంపరకుడు. వేఁటకుక్క *vēṭa-kukka.* n. A hound, a hunting dog. మృగయులకుక్క. వేఁట పల్లె *vēṭa-palle.* n. A village inhabited by huntsmen, బోయపల్లె. వేఁటపిట్ట *vēṭa-piṭṭa.* n. A fowler's decoy bird. దీనిపుట్టె. వేఁటపోతు *vēṭa-pōtu.* n. A ram. చూడుము. వేఁటాడు or వేఁటలాడు *vēṭ-āḍu.* v. n. To hunt, to follow the chase. ఆడవిలో పశువులను మృగము లను చంపు. To kill, slaughter, చంపు, వధించు.

వేటికి or వేటికి *vēṭiki.* [Tel. from ఏది which.] n. To which things: the dative plural of ఏది which things. Also, it is the anuk. of the phrase పోటికి, as పోటికిపోటికి in rivalry. "పోటికిపోటికిఁ బలుకు నిచ్చలుగా."

వేటు or వ్రేటు *vēṭu.* [Tel. from వేయు.] n. A blow, a stroke. A shot, the discharge of a gun or cannon, దెబ్బ, తాకు, మందుతో నిండిన వైపాటిని ఒకటిగా కాల్చడము. "పిఱిగాని మూటరాతిచేటు." Vēma. 259. వేటుపాటుపడి పిండిరి they began to fire. వేటుపాటు fighting, coming to blows. వేటులాడు or వేట్లాడు *vēṭu-l-āḍu.* v. n. To fight, to deal blows. కొట్లాడు. "భుజవ్యాయామ వేట్లాడి." Charu Chandrod. iv. 92.

వేడబము *vēḍabamu.* [from Skt. విడంబనం.] n. Curiosity, wonder, amusement. వింత, కౌతుక, వింతచూడ్కి. A trick, trickery, deceit, మాయ, మోసము. A mask, వేషము. "విలసత్కాలమందు విశ్వంబునిఁ బెట్ట, కడుపులోన దానుగడిది మేటి, నటుదీనిపుట్టు మేము నాగర్భజాతులమట మరు పురమ వేడబంబగాదె." (B. x. iii. 27). "ఆస్థానబుధరంజనంబును, కవిత్వవ్యాసటు ల్యట్టిదే డబుమదెల్యొడకనంజే." Kasi. Kan. viii. 66.

వేడము or వేడెము *vēḍamu.* [from Skt. వేష్టనము.] n. Riding or running round in a ring, మండలాకృతిగా తిరుగుట.

"కేడెంబుమ నొవి, వేడెంబుమ దురగంబు పరపి తెరవిగని." TT. చుట్టువరుగుతోడ గుర్రాన్నివడి పించి. **వేడింపు** *vēḍimpu.* v. n. To go round. చుట్టివచ్చు.

వేడి *vēḍi.* [Tel.] n. Heat, warmth. వేడిమి, ఉష్ణము, తాపము. Sharpness, చురుకు. Brightness. తేజము. adj. Hot, warm. ఉష్ణమైన. **వేడినీళ్లు, వేణ్నీళ్లు** or **వేనీళ్లు** hot water. **వేడికంటి** *vēḍi-kaṇṭi.* n. Lit: the hot-eyed; an epithet of Siva. **వేడిమి** *vēḍimi.* n. Heat, warmth. వెచ్చెవ, ఉష్ణత్వము. **వెన్నెల వేడిమి** the warm beams of the moon. Grief, తాపము. Sharpness, acuteness, మొనకు. **వేడివెలుగు** *vēḍi-veluguu.* n. The Sun, సూర్యుడు. Sunshine, సూర్యకాంతి. **వేడి వేలుపు** *vēḍi-vēlupu.* n. The sun, as being the god of heat. సూర్యుడు. Also, the god of fire, అగ్ని.

వేడు *vēḍu.* [Tel.] pron. Who? ఎవడు?

వేడు *veḍu.* [Tel.] v. a. To pray, beseech, entreat, solicit, beg for, ask for. To wish, desire, బతిమాలుకొను, కోరు, అడుగు. చూపించు. "పాయువరంబు వేడుమను." Rama Stava. i. 135. **వేడుకోడు** or **వేడికోడు** *veḍu-koḍu.* v. a. To pray, beg, entreat, solicit. ప్రార్థించు. **వేడుకోలు** or **వేడికోలు** *veḍu-kōlu.* n. Praying, beseeching. An entreaty, prayer. బతిమాలుకోవడము.

వేడుక or **వేడ్క** *vēḍuka.* [Tel.] n. A spectacle, show, display, pomp, feast, festival. Curiosity, interest, joy, glee, delight. కుతూహలము, సంతోషము, వినోదము, సంబరము, ఇచ్ఛ, ఆభిలాష. **వేడుకపడు** to be happy or pleased. adj. Novel, curious. Delightful, pleasant, amusing. Happy, pleased. వినోదకరము, కుతూహలమైన, సంబరమైన. **నిండా వేడుకగా నుండినారు** they were much pleased, very merry. **వేడుకగా** or **వేడ్కగా** *vēḍuka-gā.* adv. Pompously, splendidly, in an interesting manner, pleasantly, happily, cheerfully. సంబరముగా, ఇంపుగా. **వేడుక కత్తె** *vēḍuka-katte.* n. A belle. A courtezan, a harlot, an adulteress. జారస్త్రీ, వేశ్య. **వేడుక కాడు** or **వేడ్కగాడు** *vēḍuka-kāḍu.* n. A fop, a man of pleasure, a lover, an adulterer. విటుడు. క్రీడాసక్తుడు. One who takes a delight in anything, కుతూహలపడు, అభిలషించువాడు, వినోదకరుడు. **వేడుక జూదము** *vēḍuka-jūḍamu.* n. Gambling for pleasure. **వేడుకపడు, వేడ్కపడు, వేడుకచేయు** or **వేడ్కచేయు** *veḍuka-paḍu.* v. n. To rejoice, to be delighted, to desire eagerly, కుతూహలపడు, అభిలషించు.

వేడెము Same as **వేదము**. (q.v.) **వేడెపెట్టు** *vēḍe-peṭṭu.* v. a. To cause to surround, ఆవరింపజేయు.

వేణి *vēṇi.* [Skt.] n. A plait or braid of hair. Plaited tresses. జడ. A stream, నదియొక్క పాయ. A canal or channel, కాలువ. The junction of two or more streams, అనేక ప్రవాహములయొక్క కూడిక. A kind of grass, *Andropogon sorratum.* **వేణిక** *veṇika.* n. A plait or braid of hair, plaited tresses, జడ.

వేణువు *vēṇuvu.* [Skt.] n. A bamboo. వెదురు. A pipe, a flute. **వేణులావకుడు** *vēṇu-lāvakuḍu.* n. A basketmaker. బుట్టలు వాడు.

వేణ్నీళ్లు See under **వేడి**.

వేత or **వ్రేత** *vēta.* [Tel. from వేయు.] n. Throwing, casting, a toss, a throw, a cast. వేయుడము.

వేతనము *vētanamu.* [Skt.] Wages, hire. కిరాయి. కూలి.

వేతసము or **వేతస** *vētasamu.* [Skt.] n. A kind of reed or rattan creeper. విమరము, ప్రబ్బెట్లు, ప్రబ్బలి.

వేత్త *vētta.* [Skt. from విద్ to know.] n. One who is versed in or acquainted with.

తెలిసినవాడు. తత్త్వజ్ఞ one who has a knowledge of the truth.

వేత్రము *vētramu.* [Skt.] n. A rattan, cane, stick, staff, బెత్తము. A cane tree, a rattan tree. **వేత్రధరుడు** *vētra-dharudu.* n. One who carries a cane in his hand. A mace-bearer, a staff-bearer, a door-keeper. ద్వార పాలకుడు. **వేత్రపాణి** *vētra-pāṇi.* n. The leader of a musical band. వాద్యము వేర్చు వాడు. "వలిచినవాల్యమునకు వేర్చరియైన వేత్రపాణికంటెనుంబుగలేదె." Pal. 284, **వేత్రవతి** *vētra-vati.* n. The river Betwa, which rises in the province of Malwa and falls into the Jamna. నదీవిశేషము.

వేదండము *vēḍaṇḍamu.* [Skt.] n. An elephant, ఏనుగు. **వేదండగతి** a soft pace.

వేదన *vēdana.* [Skt.] n. Pain, smart, ache, agony, torment, torture, distress, కాఠిన్య, కష్టము, వ్యథ, దుఃఖము. Perception, sensation, feeling, knowledge, తెలియడము, తెలివి.

వేదము *vēdamu.* [Skt. ✓ *vid.* to know.] n. Knowledge, art, science, విద్య, జ్ఞానము. Divine knowledge or science, the sacred or inspired writings. The Veda or sacred books of the Hindus. బ్రహ్మముఖమందు పుట్టినవదువు, శ్రుతి, శాస్త్రము. వాడు చెప్పినది వేదము all he said was taken for gospel. **వేదమూర్తి** his reverence, his holiness, a title given to learned theologians. ధనుర్వేదము the art of the bow, i. e., archery. **వేదశాస్త్రము** *vēda-śāstramu.* n. The Vedanta or philosophical portion of the Hindu Scriptures. **వేదాంగములు** *vēd-āngamulu.* n. plu. The sciences dependant on or auxiliary to the Vêdas. వ్యాకరణాదులైన ఆఱంగశ్రవణములు. They are శిక్ష, the science of pronunciation and articulation, కల్పము the detail of religious ceremonies, వ్యాకరణము grammar, ఛందస్సు prosody, జ్యోతిషము astronomy, నిరుక్త the explanation of the difficult or obscure words and phrases that occur in the Vedas. **వేదాంతము** *vēd-āntamu.* n. The theological part of the Vedas, i. e., the Upanishads, ఉపనిషత్తులు. A name given to the Advaita system of philosophy. **వేదాంతి** *vēd-āntī.* n. A follower of the Vedanta philosophy, వేదాంతశాస్త్రము చదివిన వాడు, వేదాంతము తెలిసినవాడు. A bachelor, బ్రహ్మచారి.

వేది or **వేదిక** *vēdi.* [Skt.] n. A terrace, a piece of raised ground, a platform. An altar. యజ్ఞాదులుచేయడమునకై చదునుచేసిన భూమి, అరుగు, తిన్నె. **వేది** n. One who knows or is acquainted with. ఎరిగినవాడు. An epithet of Brahma. బ్రహ్మ. A man of learning. విద్వాంసుడు. **త్రికూపవేది** one who knows all nature.

వేదు *vēḍu.* [Tel.] n. A stench, bad smell, దుర్గంధము. A smell, గంధము. Nausea, వెగటు. A disgusting word, వెగటుమాట.

వేదురు *vēḍuru.* [Tel.] n. Madness, foolishness. పిచ్చి, ఉన్మాదము. "వసుధ వేదురుగొన్న వానిభంగి." HK. ii. 118. "శోలతవేదురు గొన్న రుష్యశృంగుఁడు." HD. i. 1385. A madman, fool, ఉన్మత్తుడు, మూఢుడు. "ఏల యుండుచున్నవే వేదురలారా." భార. అశ్వ. iv.

వేద్యము *vēdyamu.* [Skt. విద్ to know.] adj. Fit to be known or evident, knowable, తెలియదగిన. ఇది తమకు వేద్యమగును it will be clear to you. **వేద్యుడు** *vēdyuḍu.* n. One who may be known. తెలియదగినవాడు, ఎరుగదగినవాడు. **వేదాంత వేద్యుడు** one who may be known through or by means of the Vedanta Philosophy.

వేధ *vēdha.* [Skt.] n. A name of Brahma, బ్రహ్మ. A learned man, విద్వాంసుడు.

వేధము *vēdhamu.* [Skt.] n. Pain, grief. బాధ. **విఘ్నవేధలు**, లేక, **విఘ్నవేధలు** obstacles, hindrances. H. iv. 74. **కాలుడుగ్రహవేధలు** or **చేయు** the evil influence of a star.

వేధింపు *vēdhiṁpu.* v. a. To pain, torment, tease. బాధించు, పీడించు. వేధితము *vēdhitamu.* adj. Pained, teased, tormented, బాధింపబడిన.

వేనలి *vēnali.* [from Skt. వేణి.] n. A braid of hair, a woman's hair tied in a tuft, a queue. జడ, కొప్ప. A hair, వెండ్రుక. "వేనలిబారనిక్కి యురమే నెయ్యార మైవా లాగా." Parij. ii. 11.

వేనవేలు See under వేయి.

వేప *vēpa.* [Tel. from వేము.] n. The Margosa or Neem tree, నింబవృక్షము. వేపాకు the leaves of this tree. వేపనూనె margosa oil. కరివేపచెట్టు a tree called *Bergera koenigii*, whose aromatic leaves are used in cookery. వేఁవేము Colombo-root, *Jatrica.* కొండవేము a tree, a beautiful variety of the *Melia azadirachta.* తురక వేపచెట్టు *Olax scandens* or *Melia sempervirens.* Rox. వేపపూపండుగ or పండుగరాని పండుగ the feast held at the season when the Margosa tree is in flower. This is the Telugu New Year's Day. See వేము.

వేపథువు *vēpathuvu.* [Skt.] n. Tremor, trembling, tremulousness, కంపము. వ్యర కంపము. The shaking palsy, Paralysis agitans. వరా. p. 224. వేపనము *vēpanamu.* n. Shaking, shivering, trembling, nervousness, కంపనము, వణకుట. వేపితము *vēpitamu.* adj. Quivering, shaking, trembling, కంపితమైన.

వేపి or బేపి *vēpi.* [Tel. from వేగు] n. A dog, కుక్క. "వేట వేపులఁబడి వేలుమచ్చికమాఁడి." Jagann. i. 15. "తొల్చి వేపులు మానినికోతులాది యైనవన్నియుఁ." S. i. 130. "జడలచెక్కినలిం గంబాపాకలాడి గైకొనవేపికడెంనిలిపిచ్చికినాయ పోలెఁ." S. ii. 49.

వేపు *vēpu.* [Tel. from వేగు.] v. a. To fry, roast, bake. వేయించు, వేచు. "విదిలించుఁగా నితెచ్చి వేపిదంపించి." BD. iv. 1942. వేపు or వేపుడు n. The act of frying, వేయుట, వేయించడము. వేపు or వేపుడు adj. Baked. వేయించిన, వేపిన. వేపుడంబియ్యము roasted rice, fried or baked in a pan without ghee. n. A frying pan. వేయించు కొట్టి.

వేపోక Same as వేనపోక. See under వేను.

వేమము *rēmamu.* [Skt.] n. A loom. నూలు వాడు నేయుపలక, నేతపలక, మగ్గము.

వేము *vēmu.* [Tel.] n. The Margosa or Neem tree, *Amanyadirachta indica.* నింబవృక్షము. See వేప.

వేముడు or వేమడు *vēmuḍu.* [Tel.] n. A name used for God. దేవుడు. "ఆమడకామడకివులు, గ్రామములఁ బొలుపుదులుకొల్పిమలంతే, తామందులోనిదిగ, వేమడుతోడనుమవ్వు వెంటనె." Vēma. 2150.

వేయి, వేలు or వెయ్యి *vēyi.* [Tel.] pron. A thousand. సహస్రము. Plu. వేలు. వేనవేలు *vēna-vēlu.* n. (వేల+వేల.) Many thousands. అనెకవేలు. వేమరు or వేమారు *vēmaru.* adv. A thousand times, again and again, over and over, often, constantly. పలుమారు, మాటిమాటికి. వేమాఱుకి *vē-māṭiki.* adv. Again and again. వేయంచుల్ఖడ్గము *vēy-aṁchula-khaḍgamu.* n. Lit. a thousand edged weapon; an epithet of Vishnu's discus, విష్ణుచక్రము. వేయిచేతుల వెడు *vēyi-chētula-vēḍu.* n. Lit: the thousand handed lord, i. e., the sun, సూర్యుడు. వేలవేలను the sun. వేయిచేతులయకిమిడు an epithet of కార్తవీర్యార్జునుడు. వేయు వేల or వెయ్యేల *vēy-u-n-ēla.* Why a thousand words? In a word, in short. వేలతరబడి *vēla-tarabaḍi.* adv. Thousands on thousands, అనెకసహస్రములు.

వేయించు *vēyiṁchu.* [Tel. for వేపించు or వేపు.] v. a. To fry, heat, warm, roast, bake. వేనవట్లుచేయు. [Causative of వేయు.] To cause to throw, వేయువట్లుచేయు.

వేయు *vēyu.* [Tel.] v. a. To throw, cast, or fling. To discharge a missile weapon, or fire arms. To let drop, విడిచుట. To place, put, put on, as a dress. తొడుగు. వానిని చెంపమీద ఒక దెబ్బ వేసినాడు he gave her a slap on the cheek. ఆ గుడ్డను బల్లమీద వేసినాడు he put the cloth on the table. నాపాలిలో రాయి వేసినాడు he threw a stone into my food, i.e., he injured my livelihood. మూత వేయు to put a lid on, shut. తలుపు వేసినాడు he shut the door. రాత్రియంతా నేను కన్ను వేయలేదు I did not close my eyes all last night. కోలాటము వేస్తున్నారు they are dancing a Kolatam. గంతులు వేయు to leap. బండికట్టు or వేయు to make the carriage ready. గుఱ్ఱము వేయు or జీనికట్టు or వేయు to saddle a horse. ప్రశ్న వేయు to ask a question. గుడిసె వేయు to build a hut. దివిటీలు వేయు to light torches. లెక్క వేయు to add up an account. ఆ యావు దూడ వేసినది the cow calved. మబ్బు వేసినది it is now cloudy. మేత వేయు to give fodder. కూత వేయు to give a cry. "వేయ్యునొక్కటి బ్రహ్మని వినుకకుబడ్రోలిపుత్రు వేసిరా వెలుచకా." Vish. ii. 14. పడమటిగాలి వేసేటప్పుడు when the land-wind blows. వాసు భయము వేస్తున్నది I am afraid. కంపు వేస్తున్నది it is stinking. As an auxiliary added to some past participles, it denotes completeness of action and may be expressed by "up, off, on, down, through, away." కోసివేయు to cut off. మూసివేయు to shut up. తోసివేయు to push away. పీకివేయు to draw out. పీకివేయు to pluck up or out. కొట్టివేయు to strike down or cut off. వ్రాసివేయు to write off. ఇచ్చివేయు to give away. తినివేయు to eat up. It is also used with an infinitive; as పడవేయు to cast down; పారవేయు to throw away. వేసికోను *vēsi-konu.* v. a. To put, place, eat, consume. ఆ పొక్కుడు వాని కొడుకులో వేసికొన్నాడు he devoured my property. ఆ మూర్ఖుడు కోపం వేసుకొన్నాడు he put the pill in his mouth. టోపీ వేసుకొన్నాడు he put on his hat. చెదలు వేసుకొన్నది వస్త్రం worm eaten up by the locusts.

వేరియ *vēriya.* [H.] n. A tack in sailing. వేరియతీరాయించు to make a tack or turn.

వేరు *vēru.* [Tel.] n. Separation, division, విభాగము, విభజన. Difference, distinction. భేదము. adj. Other, another, అన్యము. Separate, distinct, different, other, another. ప్రత్యేకము-గానుండే, భేదముగల, వేరే. "మమకాదుబంధాత్రికంటె వేరులవియటంచు తలచుటాదు." B. iii. 18. వేరిమి or వేరిదము *vērimi.* n. Difference, enmity, భేదము. వేరము or వేరము *vērami.* n. Enmity, విరోధము, పగ. వేరుపడు or వేర్పడు *vēru-padu.* v. n. To be separated, to differ, భేదపడు. వేరుపాటు or వేర్పాటు *vēru-pāṭu.* n. Separation. భేదపడుట. Enmity, విరోధము. Difference, distinction, భేదము. వేరుపోవు Same as వేరుపడు. వారు వేరు పడినారు they separated. వేరుపుచ్చు *vēru-puchchu.* v. a. To divide, separate. ప్రత్యేకపరచు, ఎడబాచు. వేవ్వేరు *vēr-vēru.* (వేరు+వేరు.) adj. Separate, distinct. వేరువేరుగా, వేర్వేరు or వేరేవేరే *vēru-vēruga.* adv. Separately, differently, distinctly, each by itself. ప్రత్యేకముగా. వేరే *vēre.* adj. Other, another, distinct. ఇతరమైన, భిన్నమైన. వేరొక *vēr-oka.* adj. Another, మరియొక. వేరొకడు another man, మరియొకడు.

వేరు *vēru.* [Tel.] n. A root. మూలము, plu. వేరులు or వేళ్లు. వేరిడి *vēr-iḍi.* [వేరు+ఇడి.] n. A fool, a mad man. అవివేకి, వెఱ్ఱివాడు, వెఱ్ఱిస్త్రీ. "వృథాబోధకుండవేడిశాడే." P. i. 729. వేరిడించు *vēridintsu.* v. n. To cause to become foolish, అవివేకమందించుట. వేరు పారు or వేరుతన్ను *vēru-pāru.* v. a. To take root. వేరుపనస *vēru-panasa.* n. That kind of jack tree, the fruit of which springs from the root. A. i. 21. వేరుమల్లె *vēru-malle.* n. A creeper called *Ipomœa tymosa.* వేరుసంపెంగ *vēru-sampenga.* n. A

plant called *Polyanthes tuberosa*. వేరు శనగ *vēru-senaga*. n. The ground nut. *Arachis hypogæa* (Watts). వేరుశాచెము. వేరుశిత్తు *vēru-sittu*. n. A bane, ruin, destroyer. నాశకము, నాశకుడు. "మనవేమాత్ర మశేషదుర్జనులన్నశా." M. VIII. iv. 247. "భుం జాలవేరుసత్త." H. iii. 268.

వేల *vēla*. [Skt.] n. A limit, boundary, the sea-shore, పాలిమేర, సముద్రపుగెలియుతుట్ట. An inundation of the sea, ఉప్పెన. Painless death, అవాయుమరణము.

వేలము *vēlamu*. [from Skt. వేష్టనము.] n. A camp, శిబిరము, పాళెము, దండుదిగియుండు చోటు. "అవిరేలమందరియుఁబుడుచాటించి." Pal. 308. "వచ్చినయాయుఁడి వేలముఁజొచ్చి." ib. 200. Also, same as వేడము (q. v.)

వేలము or వేలాము *vēlamu*. [H.] n. An auction. వేలముపాడు or వేలము వేయు *vēlamu-pāḍu*. v. a. To auction, to sell by auction. వేలంపాట, వేలముపాట or వేలాముపాట *vēlam-pāṭa*. n. An announcement in an auction sale.

వేలాఁర్చు *vēl-arṭsu*. [Tel.] v. n. To throw away, cast off, get rid of. పారఁజల్లు. "తద్వేదవేలార్చుఁబో." M. VIII. ii. 241.

వేలిమి *vēlimi*. [Tel.] n. A burnt offering. హోమము. "వేలిమియుఁగూర్చునాయు, విప్రసపర్యయుఁజెక్కి." Swa. ii. 57. వేలిమి కట్టెలు firewood used in a burnt sacrifice. వేలిమిబొట్టు a mark made on the forehead with the ashes from a burnt sacrifice, రక్ష. "కాసలివేలిమిబొట్టు మనిమాన మ్మగ నాళికిలలంబుఁబుగాదీర్చవచ్చు." R. ii. 109.

వేలు, వ్రేలు, వేలాడు or వ్రేలాడు *vēlu*. [Tel.] v. n. To hang, to be suspended, to dangle, ఎంకిరము. వేలుబడు or వ్రేలుబడు *vēla-baḍu*. v. n. To hang, be pendent, వేలాడు. వేలవేయు *vēla-vēyu*. v. a To hang, to suspend, వేలాడవేయు. తలవేలవేసి కూర్చుండ్రాడు or ముఖము వేలవేసికొండుండ్రాడు he is downcast, i. e., hanging down his head. A. iv. 22. వేలుడొక్కే a big paunch.

వేలు *vēlu*. [Tel. plu. of వేయి.] pron. Thousands, బహుసంఖ్యలు. "కొండ్రవేల్వురు." B. i. 111. ఆకసాన చాలుమల్లించిరున్నవని వేలాదిగా వండుము,

వేలు or వ్రేలు *vēlu*. [Tel.] n. A finger, a toe, a claw. An inch. అంగుళము. పెద్ద వేలు or బొటనవేలు the thumb or great toe. చిటికెనవేలు the little finger or toe. అవిద్యలో వాడు వీనికంటె రెండువేళ్లు మించిన వాడు that man is a little above this one in learning. వేలువిడిచినమేనమామ an uncle removed by one step of relationship, lit: by the omission of one finger. ఏవైనా వేలుకు వేలు విడమే every two fingers are separate: a proverb, meaning that there is a difference even between those (son, nephews, &c.) who appear to be equally in favour. నోట్లో వేలుపెట్టుకొనిపోయినవాడు he went off with his finger in his mouth, i.e., he was disappointed or cheated.

వేలుము, వేల్చు or వ్రేల్చు *vēlutsu*. [Tel.] v. a. To offer up a burnt sacrifice, హోమముచేయు. infin. వేల్వ. వేల్పించు *vēl-pintsu*. v. a. To cause to offer a burnt offering. హోమముచేయించు. "హోమము వేల్పించి." ND. ii. 553.

వేలుపు or వేల్పు *vēlupu*. [Tel.] n. A god or goddess, దేవుడు, దేవి. ఇలవేల్పు a god of this world, i.e., a Brahmin. ఇంటివేల్పు a patron saint, a genius or household god. వేలుపుటమ్మ a goddess. దేవకాస్త్రీ. T. ii. 106. వేలుపులోయేరు or వేలుపుటేరు the heavenly stream, the celestial Ganges, ఆకాశగంగ; the river Ganges, గంగ. వేలుపుగాఁ a mythological being, a Gandharva, గంధర్వుడు. వేలుపుగడ్డి or వేల్పుటావు the mythological cow that grants all wishes, కామధేనువు. వేలుపుచెట్టు the divine

tree that grants all wishes, కల్పవృక్షము. వేలుపు వేడనాఁ the divine ascetic or monk. i. e., Narada, నారదుడు. వేలుపుటొజ్జ the divine preceptor or Guru, i. e., Brihaspati, బృహస్పతి. వేలుపుదాయ an enemy of the gods, i. e., an Asura, వేలుపు బాస the language of the gods, i. e., Sanskrit. వేలుపుబోనము the food of the gods, i. e., Ambrosia, అమృతము. వేలుపుమల or వేల్పుకొండ the hill of the gods, i. e., Mount Meru. వేలుపుమానికము the diamond of the gods, i. e., the philosopher's stone, a jewel that grants all that may be desired, చింతామణి. వేలుపులేడు or వేల్పుదొర the lord of the gods, i. e., Indra, వేలుపుసాని a fortune teller, సోదెచెప్పునది, దైవజ్ఞ. వేలుపుగారు the white elephant of the gods, ఐరావతము. వేలుపులలోన the sky, ఆకాశము. వేలుపులోకము heaven, స్వర్గము. వేల్పుదొరవాయి the general of the gods, i. e., Kumáraswámi, కుమారస్వామి. వేల్పుపెద్ద Brahma, బ్రహ్మదేవుడు, సురజ్యేష్ఠుడు. వేల్పువైద్యుఁడు the physician of the gods, i. e., Dhanvantari, ధన్వంతరి. వేల్పుడు *vēlpuḍu*. n. Worship, పూజ.

వేల్మిడి or వ్రేల్మిడి *vēl-miḍi*. [Tel.] n. A snap or sound of the thumb and finger, చిటిక. "వ్యధుపూజ వేల్మిడింబోవ వివిధబంధయుతము." BD. v 468. వ్రేల్మిడింబోవ in a moment. చిటికవేయునంతసేపులో.

వేల్లనము *vēllanamu*. [Skt.] n. Surrounding, వేష్టనము. Shaking. కదులడము, చలనము, ఊగడము. "డోలా వేల్లనసుఖులోలుఁడై." G. ii. 101.

వేల్లితము *vēllitamu*. adj. Shaken, trembling, tremulous. కదలింపబడిన, వ్రేలాడుచున్న. Crooked, bent, వక్రమైన, సంకీర్ణ.

వేళ *vēḷa*. [Skt.] n. Time, a time, period or opportunity. కార్యోచితసమయము, కాలము, ఈ. ఈవేళ to day, this time. ఆవేళ that day, that time. ఇంకొకవేళరండి come another time. ఒకవేళ perhaps. గంటవేళ one hour's time. రాత్రివేళ night time. సంధ్యవేళ the evening. ఆవేళకాఁ at that time. వేళలు (or సమయములు) కాచుచుండెడివారు they who watch for an opportunity. అట్లుచెప్పేవేళకు on his saying so. వాఁడు వేళాపాళాచూడఁడు he does not care for time or season. వేళకు *vēḷamu*. [from Skt. వేళ.] adv. Quickly, త్వరితముగా.

వేళాకోళము *vēḷa-kōḷamu*. [Tel.] n. Intricacy. చిక్కు. Ridicule, derision, joking, పరిహాసము. వేళాకోళమునొందు to be caught in difficulties, చిక్కులఁబడు; to be ridiculed, పరిహసింపబడు. "ఆలుంబిడ్డలకూటమైలంబడి ధనముగూర్చుచచ్చినదనుక వేళాకోళము నొందుచు స్త్రీలోలుండైనవాఁడెచిపోవలె." Ramastava Raj. ii. 62. వేళాకోళపు *vēḷa-kōḷapu*. adj. Intricate, puzzling. చిక్కు గానుండే. "కం వేళాకోళపుదీగెలు, చేతికలంగొనసములుమ వీరజడలుంగా, బాలుచుపెట్టెగామింటఁ, జీలాహరిదోలనిఁ జేర్చియయ్యెఁగా." KP. iii. 79. Ridiculing, joking, derisive. పరిహాసమైన.

వేమి or వేమిసేమ *vēmi*. [Tel.] n. A field ploughed last year but this year lying fallow. విసుమందున్ని నిలిపిపొలము. A field cultivated only at intervals. An uncultivated field, దున్ననిపొలము. A field, పొలము. adj. Occasional, done at intervals.

"కం" దేవార్చనానిమిత్తము,
దావేళాకతోటసేయదలచియుఁడా,
రావుగ్నహస్థులచేత,
వేమిలిసుమ్మేశ్వరుమివిలుఁగొనియెన్."
సా. i.

వేవిళ్లు *vēviḷḷu*. [Tel.] n. The longing, sluggishness and other affections of a pregnant woman. గర్భిణీస్త్రీయొక్క వాంఛ్యాది వికారములు.

వేవు Same as వేగు, to dawn (q. v.) వేవుజాము Same as వేగుజాము or వేకువజాము. See under వేగు.

వేళ్ళము same as వేళము. (q. v.)

వేశము *vēśamu.* [Skt.] n. A house in general. గృహము. The abode of harlots. "వేశ్యవాడ వేశము *vēśyavāḍa vēśamu* ib., A house. భాగ. H. ii. 220. వేశ్య or వేశ్యాంగన *vēśya.* n. A hariot, a prostitute. కొరమంది. వేశ్యానురాగము a harlot's love, pretended affection.

వేషము or వేళము *vēshamu.* [Skt.] n. Dress, garb, habit, a fashion or manner of dress, costume, a disguise or guise. వస్త్రభూషణాదులు అలంకరించుకొనుట. మారు వేషము a false garb, a disguise. "తపమువుండు నన్న వేషధరుడై." M. I. i. 151. వేషము వేయు to put on a disguise. కృష్ణవేషము వేసినాడు or కట్టినాడు he dressed or disguised himself as Krishna. తలకొట్టినాయన్నదని వేషము వేసినాడు he feigned a head-ache. వేషగాడు *vēsha-gāḍu.* n. An actor; an impostor, వేషములు వేసేవాడు. వేష ధారి *vēsha-dhāri.* n. A person in disguise, a hypocrite, an impostor. మారు వేషము వేసుకొన్నవాడు. వేషాలమారి *vēshāla-māri.* n. One who feigns, a pretender, a cheat. మాయల మారి. వేషి *vēshi.* n. One who is disguised. వేషధారి. "ఇంద్రుడు ప్రియంబుగ నాకమ్ము వేషియైనవాడన." BRY. v. 37.

వేష్టనము *vēshṭanamu.* [Skt.] n. Surrounding, encompassing. చుట్టుకొనుట. వేష్టించు *vēshṭinṭsu.* v. a To surround, encompass, encircle; to wrap round, twist round. కట్టుకొను. చుట్టు. వేష్టితము *vēshṭitamu.* adj. Surrounded, encompassed. చుట్టుకొనబడిన. వేష్టము *vēshṭamu.* n. (from, రుమ, roam. బంక. A hedge all round, చెట్లంచెలంగ. వేష్టవ *vēshṭava.* (from వేష్టనము.) n. A garment. రోంది.

వేసంగి, వేసగి or వేసవి *vēsaṅgi* [from Skt. వైశా.] n. The summer, the hot season, ఎండకాలము, గ్రీష్మఋతు. వేసంగిసెలవులు mid-summer holidays.

వేసట *vēsaṭa,* [Tel. from వేసుట.] n. Fatigue, weariness, vexation. అలసట, అలుపు, శ్రమము, విసుకు. "జలము త్రావినవేసటదీరుచుండు." Sar. D. 209.

వేసడము *vēsaḍamu.* [from Skt. వేసరము.] n. A mule. ఖచ్చేరగాడిద. [Tel.] A kind of hawk, ఒకవిధమైనడేగ. "విడిచెవడిగ్రైనగాకిచ్చి వేసడంబు." Swa. iv. 85.

వేసము *vēsamu.* [from Skt. వేషము.] Same as వేషము (q. v.) Plu. వేసాలు. "వేసాలై జగతిలో గాసాలకగాముక్తిలిపికేలో." వేసగాడు *vēsa-gāḍu.* n. A person in disguise, a masker, అన్యవేషములు వేసికొన్నవాడు. వేసాలమారి *vēsāla-māri.* n. One who feigns, మాయలమారి.

వేసరము *vēsaramu.* [Skt.] A mule. వేసడము. [Tel.] n. Fatigue, trouble, vexation, శ్రమము. వేసరి *vēsari.* n. A tormentor, బాధకుడు. వేసరింపు *vēsarimpu.* v. a. To fatigue, vex, or disgust. విసికించు, అలసటనొందించు, శ్రమపెట్టు. వెసరు or వేసారు *vēsaru.* v. n. To be fatigued, vexed, disgusted, విసుగు, అలసటపడు, బడలు. To be troubled or pained, శ్రమపడు. కొల్పో. To be grieved, విచారముకొందు.

వేసవి Same as వేసంగి. (q. v.)

వేస్తము Same as వేసడము. (q. v.)

వై Vai

వైకక్షకము or వైకక్ష్యకము *vai-kakshakamu.* [Skt.] n. A garland worn like a sash. వేంకమువలె వేసికొనుపూదండ.

వైకటికుడు *vaikaṭikuḍu.* [Skt.] n. A lapidary, రత్నములుసానబట్టేవాడు.

వైకల్పికము *vai-kalpikamu.* [Skt. from వికల్పము.] adj. Doubtful, alternative,

optional, వికల్పముచేయఁబడిన, సంబంధమైన, చమత్కారమైన.

వైకల్యము *vaikalyamu.* [Skt. from వికలము.] n. Lameness, mutilation. Deficiency, defect. Agitation, flurry, confusion, perturbation, వికలత, వికలత్వము, వికృతభావము. అంగ వైకల్యము maimedness or lameness. చిత్తవైకల్యము confusion of mind, blindness of heart.

వైకుంఠము *vaikunthamu.* [Skt.] n. The paradise of Vishnu. విష్ణువుండెడిస్థానము. మా కండ్రికి వైకుంఠప్రాప్తియైన తరువాత after the death of my father. **వైకుంఠుడు** *vaikunthudu.* n. A name of Vishnu. విష్ణువు. Also, applied to Indra.

వైకృతము *vaikritamu.* [Skt. from వికృతి, adj. Changed, modified, వికృతిఁజొందిన, మారుపాటుగల.

వైఖరి *vaikhari.* [Skt.] n. Manner, appearance, way, రీతి, విధము.

వైఖానసుడు *vaikhanasudu.* [Skt.] n. A monk. మాన్యపుష్ఠుడు.

వైగుణ్యము *vai-gunyamu.* [Skt. from వైగుణము.] n. The state of having no qualities, విగుణత్వము.

వైగై *vaigha.* [Skt.] n. The name of the stream near Madura.

వైచక్షణ్యము *vaichakshanyamu.* [Skt. from విచక్షణుఁడు.] n. Discrimination, విచక్షణత.

వైచిత్ర్యము *vai-chitryamu.* [Skt. from విచిత్రము.] n. Strangeness, peculiarity, diversity, విచిత్రత.

వైచు or **వయిచు** *vaitsu.* [Tel. connected with వేయు.] v. a. To cast, throw, పడవేయు, To throw down, పడవేయు.

వైజాతవము *vai-jananamu.* [Skt.] n. The last month of pregnancy, ప్రసవమునకు నెల, తొమ్మిదవ నెల, పూర్ణగర్భిణి. A. iv. 176.

వైజయంతము *vai-jayantamu.* [Skt.] n. Indra's palace. ఇంద్రభవనము. **వైజయంతి** *vai-jayanti.* n. A banner, a flag. ధ్వజము. The garland of Vishnu. విష్ణుమాల. **వైజయంతికుడు** *vai-jayantikudu.* n. A standard bearer. ధ్వజమును పట్టువాడు.

వైజాత్యము *vai-jatyamu.* [Skt. from విజాతి.] n. The state of belonging to a different caste, విజాతిత్వము. **వైజాతి** or **వయిజాతి** *vai-jati.* n. A certain low caste among Komatis. కోమట్లలో ఒకవిధమైన వీరపులు. "నఁ ఆగసాలె, పాలె, పటువాలె, బారి, వైజాతి." A. iv. 56. **వైజాతితొండ** *vai-jati-tonda.* n. A chameleon. ఊసరవెల్లి. "వీ చెల్లకొల్ల మంత్రోపదేశంబునఁబట్టి సొమ్ములుసడలకుండ కోమట్లను లాము, చేసేకవిత్వంబించి వారిచెప్పుచిమ్మల వల్పరిచుచు వైజాతితొండ." పంచ. కేం. i.

వైజ్ఞానికుడు *vai-gnyani-kudu.* [Skt. from విజ్ఞానము.] n. A skilful person, an expert. నేర్పరి.

వైడము See వైరము.

వైడూర్యము *vaidûryamu.* [Skt. from విదూరము.] n. Lit. Pertaining to a country called విదూరము. The stone called a cat's-eye, lapis lazuli. విదూరమణి. పిల్లికన్నరత్నము.

వైణవము *vainavamu.* [Skt. from వేణువు.] adj. Made of bamboo. Produced by the bamboo, వెదురుతోఁజేయఁబడిన, వెదురునఁబుట్టిన. n. Bamboo rice, వెదురుబియ్యము. **వైణవికుడు** or **వేణుకుడు** *vainavikudu.* n. A flute-player. పిల్లంగ్రోవియూదువాడు. Vasu. v. 81.

వైణికుడు *vainikudu.* [Skt. from వీణ.] n. A player on the *Veena*. వీణవాయించువాడు.

వైతనికుడు *vaitanikudu* [Skt. from వేతనము.] n. A hired labourer, a cooly. కూలి వాడు, కూలికి పనిచేయువాడు.

వైతరణి *vaitaraṇi.* [Skt. from వితరణ.] n. The river of fire that is said to exist in hell. The Hindu Styx. నరకంలోని నిప్పునది. The name of the mother of the Rākshasas or giants. రాక్షసులతల్లి.

వైతాళిక *vaitālika.* [Skt. from వితాళము.] n. A melody or tune which is without a marked time. తాళంలేనిపాట. **వైతాళికుడు** *vaitālikudu.* n. A king's bard. రాజుయొక్క కీర్తిప్రతాపాదులను పాడువాడు, భట్టారకుడు. "ఒక్కవైతాళికేయుడంది పథలోకమ్ము నిల్పి" *Sri Bhā.* G. xi. 135.

వైదగ్ధి or **వైదగ్ధ్యము** *vaidagdhi.* [Skt. from విదగ్ధము.] n. Dexterity, subtlety, cleverness, skill. విదగ్ధత, విదగ్ధత్వము, చాతుర్యము, వైచక్షణ్యము, నేర్పు.

వైదర్భి *vaidarbhi.* [Skt. from విదర్భ.] n. The lady born at Vidarbha, a name of Damayanti wife of Nala or Rukmini the wife of Krishna. దమయంతిశబ్దార్థములకీ. Also, a certain style of composition, ఈ విధమగు.

వైదికము *vaidikamu.* [Skt. from వేద.] adj. Pertaining to the Vedas; conformable to the Vedas. Canonical, clerical, sacred. వేదమంత్రములకు సంబంధించిన, వేదసమ్మతమైన. n. Conformity to the Vedas; any sacred pursuit. ఈరోజు మాయింట్లో కొంచెము వైదికము a certain religious rite is to be celebrated in my house to-day. వాడు లౌకికవైదికము లందు సమానుడు he is equally skilled in sacred and secular pursuits. వైదికవిద్యలు the sacred studies. వైదికాగ్ని the sacred fire, i. e., fire on an altar, sacrificial fire as distinguished from లౌకికాగ్ని common fire. "మఱియింత వైదికంబుగ లౌకికంబుగ నెందు విధులయం దయ్యె విధులు." M. XIII. v. 193. వైదికి or వైదికారము the clerkly hand, a round antique mode of writing like law-text. వైదికబ్రాహ్మణుడు a Vaidika Brahmin, i. e., one who is set apart for religious duties or studies; **వైదికుడు** *vaidikudu.* n. A Brahmin who knows the Vedas, వేదము తెలిసిన బ్రాహ్మణుడు. One who is engaged in sacred pursuits or studies. వైదికుడులౌకికుడు. One who does not know the world, లోకము తెలియనివాడు. ఇతడు కద్దవైదికుడు he is a very simple man.

వైదుషి or **వైదుష్యము** *vaidushi.* [Skt. from విదుషి.] n. Learning, wisdom. విద్వజ్జనము, విద్వాంసునికర్మము, పాండిత్యము, జ్ఞానము.

వైదేహి *vaidehi.* [Skt. from విదేహ.] n. A title of Sita, wife of Rāma. సీతాదేవి. A female merchant, వర్తకురాలు. **వైదేహుడు** a merchant.

వైద్యము *vaidyamu.* [Skt. from విద్ to know.] n. The art of medicine, surgery, రోగచికిత్సాశాస్త్రము. **వైద్యుడు** *vaidyudu.* n. A physician or surgeon, a doctor వైద్యశాస్త్రము, వైద్యుడు.

వైధవ్యము *vaidhavyamu.* [Skt. from విధవ.] n. Widowhood. విధవాత్వము. ముండెకొంటి తనము.

వైనతేయుడు *vaina-teyudu.* [Skt. from వినత.] n. Lit. The son of Vinata a name of Garuda, the Brahminy kite. గరుత్మంతుడు.

వైనము or **వంకమము** *vainamu.* [from Skt. విధానము.] n. Particulars, detail, విధానము. A convenience, expedient. ఉపాయము. A cause. కారణము. Order, క్రమము. Manner, way, పద్ధతి, మార్గము. నాకొక వైనము చేసెదను I will try a plan regarding it. వైనముగాచ్చు కొన్నాడు he hold it cleverly so as to be handy. వాడు రాకుండా ఉండేవైనమేమి what can be the cause of his not coming?

వైపరీత్యము *vaiparityamu.* [Skt from విపరీతము.] n. Diversity, contrariety, opposition, adverseness. విపరీతత్వము, వ్యత్యయము, వ్యతిరేకత్వము, వ్యతిక్రమము, తిరుగుబాటు.

వైపు or **వంకమ** *vaipu.* [Tel.] n. A direction, side, quarter, దిక్కు, దిక్కు. An expedient.

convenience, way, manner, ఉపాయము, ఓపుబు, లక్ష్యము. ఆ కొండపయికి ఎక్కడము నకు వైపుచిక్కలేదు I did not find a way to go up the hill. "వైపుతెలిసినవలుకవలయు వేమ." Vema. 107. ఈవైపువారు people of these parts. "కొనరువైపుల నిన్ని కొనగోటురుచివినాక మివిన్నంచు వేరెలిరుబోకి." Sakuntala. iii. 53. వైపుకాడు or వంపుకాడు *vaipu-kādu*. n. A skilful contriver. ఉపాయశాలి. A man of resources. "నీవు మంత్రులయూహవంబు, వడిచిన్ని చెప్పుచున్నట్టివైపుకాడు." Surabhanda. 45.

వైభవము *vaibhavamu*. [Skt. from విభవము.] n. Wealth, riches, grandeur, splendour, విభవము, ఐశ్వర్యము, మహిమ. "ఆవాఙ్మి సోతిమతర్క్యవైభవంబు." Lalito. viii. 27. వైభవుడు *vaibhavudu*. n. One who is flourishing or blooming. విభవమునిలవాడు. "పవయూపవైభవుండు." Vish. ii. 87.

వైమనస్యము *vai-manasyamu*. [Skt. from విమనస్క.] n. Aversion, dislike, estrangement, ill will, విముఖభావము, దుఃఖముతోం డినమనస్సునిలవాపితినము, పగ, విరుద్ధము, స్నేహభంగము

వైమాత్రేయుడు *vai-mātrēyudu*. [Skt. from విమాత్ర.] n. A half brother by a different mother, సవతితల్లికొడుకు.

వైమానికుడు *vaimāni-kudu*. [Skt. from విమానము.] n. One who rides in a celestial car. విమానమెక్కి సంచరించువాడు.

వైమాలము *vaimālamu*. [Skt. from విమాలము.] adj. Great, much, అధికము. వైమాల్యమనస్సు great shame. వైమాల్యకోపము great anger.

వైయాకరణుడు *vaiyākaraṇudu*. [Skt. from వ్యాకరణము.] n. A grammarian, వ్యాకరణశాస్త్రము తెలిసినవాడు.

వైయాత్యము *vaiyātyamu*. [Skt. from విరూక్షము.] n. Boldness, courage, ధైర్యము.

వైరము *vairamu*. [Skt. from విరము.] n. Enmity, hostility, antipathy. శత్రుత్వము. వైరనిర్యాతనము or వైరశుద్ధి *vairaniryātanamu*. n. Revenge, retaliation, requital of injury. ప్రతీకారము, పగతీర్చుకొనుట. వైరి *vairi*. n. An enemy, foe, adversary, శత్రువు, రిపుడు, పగవాడు. వైరి the elephant's foe, i. e., the lion. adj. Hostile, inimical, విరోధియైన. వైరింపు *vairintu*. v. n. To entertain enmity, పగగొను.

వైరులు, వైరాలు or వయిరాలు *vairavulu*. [Tel.] n. Charcoal fire, a burning brand or coal, కొల్లలనిప్ప, అంగారము.

వైరస్యము *vairasyamu*. [Skt. from విరసము.] n. Ill-will, enmity, విరసత్వము, ద్వేషము.

వైరాగి *vai-rāgi*. [Skt. from విరాగము.] n. An ascetic, a devotee; a monk, విరక్తుడు, వైరంగి. వైరాగ్యము *vai-rāgyamu*. n. Freedom from passion or worldly attachments, విరాగత్వము, విరక్తి. పుస్తకవైరాగ్యము the self restraint caused by reading pious books. ప్రసూతివైరాగ్యము the continence that impresses the mind of an accouchee. శ్మశానవైరాగ్యము the feelings of repentance caused by a funeral.

వైరి, వైరింపు See under వైరము.

వైరూప్యము *vai-rūpyamu*. [Skt. from విరూపము.] n. Ugliness, deformity, విరూపత.

వైల or వంపుల *vaila*. [Tel.] n. A kind of hawk.

వైలక్షణ్యము *vai-lakshaṇyamu*. [Skt. from విలక్షణము.] n. Contrariety, disparity, a difference. విశేషము, వైలక్షణ్యము.

వైలోమ్యము *vai-lōmyamu*. [Skt. from విలోమము.] n. Reversal, reading a magic

spell, adv. backwards. విలోమక్రమము, అడ్డగా తిరుగుటలో మొదటిది చివరయగుట మొదలైనది.

వైళము or **వైళమ** *vaiḷamu*. [Tel.] n. Haste, speed. adv. Speedily. శీఘ్రముగా. "వచ్చి వెళ్లిపోవుట వైళంబయ్యెను." HD. ii. 298. "తిరిగి వైళమునకు మెచ్చి వాడుండు." Pal. 497. **వైళము** or **మేలంవైళము** *vaiḷamu*. n. A certain measure of musical time. కాల విశేషము. "ఖండితంబగు వైళంబులోపలి, నాలి వెల్లిపోయెనాలి." BD. iii. 1870.

వైవధికుడు *vaivadhikuḍu*. [Skt.] n. One who carries a వివాది. A hawker or pedlar, a news-bearer, a messenger. వార్తాహరుడు, చిల్లరఅంగడివాడు, ఉప్పుమిరపకాయలమ్మేవాడు.

వైవర్ణ్యము *vai-varṇyamu*. [Skt. from వివర్ణము.] n. Change of colour, becoming pale, వివర్ణత, తెల్లబోవుట.

వైవస్వతుడు *vaivasvatuḍu*. [Skt. from వివస్వత్.] n. A title of Yama. యముడు. The name of a Manu, ఒకమనువు.

వైవాహికము *vaivāhikamu*. [Skt. from వివాహము.] adj. Nuptial, matrimonial, relating to marriage, వివాహసంబంధమైన. "వైవాహికులందు వైవాహికులందు వ్యాపించి యిట్టి మాయాకర్మంబందు." Bhag. vii.

వైశాఖము *vaiśākhamu*. [Skt. from విశాఖ.] n. The name of the second lunar month, ఒక నెలపేరు. A churning staff. చిల్లము.

వైశారద్యము *vai-śāradyamu*. [Skt. from విశారద.] n. Skill. విశారదత్వము, నేర్పు. Learning, పాండిత్యము.

వైశాల్యము *vaiśālyamu*. [Skt. from విశాలము.] n. Breadth, width, extent. విశాలత్వము, వెడల్పు.

వైశికము *vaiśikamu*. [Skt. connected with వేశ్య.] n. Harlotry, a courtezan's wiles or allurements, వేశ్యలమోసములు. Cunning, కపటము. adj. Pertaining to a harlot, వేశ్యకు సంబంధించిన. Blameworthy, దూష్యము. **వైశికుడు** *vaiśikuḍu*. n. A gallant, వేశ్యాలంపటుడు లోలుపడేవాడు. A licentious man.

వైశేషికము *vaiśeshikamu*. [Skt.] n. One of the six philosophical systems (Darsanas) of the Hindus, in which seven primeval principles are maintained as existing, సప్తపదార్థములను చెప్పబట్టి తర్కించుశాస్త్రము, దర్శన భేదము, షడ్దర్శనములలో ఒకటి. వైశేషికశాస్త్రము a treatise explaining this system.

వైశ్యుడు *vaiśyuḍu*. [Skt.] n. A man of the third Hindu caste, a merchant, వైశ్యవర్ణపువాడు, వ్యాపారి వాడు.

వైశ్రవణుడు *vaiśravaṇuḍu*. [Skt.] n. A name of Kubera, god of riches. కుబేరుడు

వైశ్వదేవము *vaiśva-dēvamu*. [Skt. from విశ్వదేవ.] n. A form of sacrifice or prayers offered to all the gods of the world, పంచ యజ్ఞములలో నొకటి. విశ్వదేవులనుగూర్చి చేయు పూజాదులు.

వైశ్వానరుడు *vaiśva-naruḍu*. [Skt. from విశ్వానర.] n. An epithet of the god of fire. అగ్ని.

వైషమ్యము *vaishamyamu*. [Skt. from విషమము.] n. Unevenness, inequality, విషమత్వము, అసమత్వము. Enmity. శత్రుత్వము, వైరము.

వైషయికము *vaishayikamu*. [Skt. from విషయము.] adj. Pertaining to the phenomenal, cognisable by the senses, విషయసంబంధమైన.

వైష్ణవము *vaishṇavamu*. [Skt. from విష్ణు.] adj. Relating or belonging to Vishnu. విష్ణుసంబంధమైన. n. Vaishnavism, విష్ణుసంబంధమైనమతము. **వైష్ణవుడు** *vaishṇa-vuḍu*. n. A follower of Vishnu, విష్ణుభక్తుడు.

వైసారిణము *vaisarinamu.* [Skt.] n. A fish. చేప, మత్స్యము. Chen. iv. 346.

వైసిక or వంచనీక *vaisika.* [from Skt. చేయు.] n. Cunning, hypocrisy, కపటము.

వైస్వర్యము *vaisvaryamu.* [Skt. from విస్వరి చేయు.] n. Discordance of the voice. విస్వరిల్లుము.

వైహాయసము *vaihayasamu.* [Skt. from విహాయస్సు.] adj. Ethereal, heavenly, ఆకాశసంబంధమైన. "ఆకసీకుసుమవాసితదేహుఁడై నవైహాయసవిధి వారిచిముఖామరసంయమీశ్వరనీయెడ." Parij. iii. 10.

వైహళి *vaihali.* [Skt.] n. Same as వాహ్యాళి (q. v.) Also, Tumult. పుడమి. "భక్తిరసంగాఁదిశ్వరియుండుమ నిలుపంబడి విస్తారంబుగాఁగల వైహాళిదీర్చియొజ్జలనుగూర్చుండ నియమించిగల స్థలంబుట్టుకుండ నెడనెడందలవరులనిలిపి." G. vii. 63.

వో vo

వోఢ *voḍha.* [Skt.] n. A charioteer, a car-driver తేరుతోలువాడు. A carrier బోయి.

వ్య vya

వ్యంగ్యము *vyangyamu.* [Skt.] n. Sarcasm, irony, covert expression of contempt, &c. అవజ్ఞాపము, శ్లేషకథ. వ్యంగ్యోక్తి a sarcastic speech or expression. "కాంతిక్షణదియొవ్యంగ్యముగానబడున." L. viii. 84. Impropriety, indecency, indelicacy, ఎబ్బెరగు. ఇది వారి వ్యంగ్యముకాదు among them this is no indecency. వ్యంజకము *vyanjakamu.* adj. Making clear or plain, distinguishing, indicative or expressive of passion or feeling. ప్రకాశమైన, సూచకమైన, బోధకమైన. వ్యంజకము *vyanjanamu.* n. A mark, sign, token. గురుతు, చిహ్నము. A consonant (in grammar.) హల్లు, వ్యాప్తిఅక్షరము. A sauce, or condiment. అప్పుపచరిణము, కూర. వ్యంజితము *vyanjitamu.* adj. Made visible, manifested. తెలుపెట్టబడిన. "జలధి వ్యంజనితాదములో ప్రళయనర్థి శేషసంవాదములో." N. iv. 40.

వ్యక్తము *vyaktamu.* [Skt.] adj. Apparent, clear, manifest, evident, disclosed, revealed, distinct, specified, తెల్లమైన, స్పష్టమైన, ప్రకాశితమైన, తెలియబడిన. వ్యక్తత or వ్యక్తత్వము *vyaktata.* n. Distinctness, manifestation. స్పష్టత. వ్యక్తి *vyakti.* n. An incarnation, జాతికిఁజేర జాతిఁ ఆశ్రయించిన స్వరూపము, పృథక్స్వరూపము. An individual, a person, a man, జనుఁడు, ఒకడు. Manifestation, స్పష్టము. "భక్తహితార్థమైపై భవించెనిట్లు, వ్యక్తిగాఁజెప్పితి మనకుమింత." BD. i. 477. వ్యక్తిగా, అనఁగా స్పష్టముగా. "భక్తునకుమదోడు పరిపాలునిచ్చి, వ్యక్తిసందర్శనశక్తిఁ జెంది." ib. v. 444. వ్యక్తుడు *vyaktudu.* n. A man of the world, a man of understanding. తెలిసినవాడు, తెలిఁకలవాడు. వ్యక్తురాలు *vyaktu-r-alu,* n. A clever woman, a woman of understanding. తెలిఁకలది.

వ్యగ్రము *vyagramu.* [Skt.] adj. Bewildered, confused, perplexed. Eager, ardent, zealous. వ్యాకులమైన, ఆసక్తికల. "కాంతుఁడిట్లు వ్యగ్రాంతరంబందు." Swa. i. 39. వ్యగ్రత *vyagrata.* n. Perplexity, anxiety. కాకలము. చింత. వ్యగ్రుడు *vyagrudu.* n. One who is perplexed or anxious, వెరపుపడువాడు.

వ్యజనము *vyajanamu.* [Skt.] n. A fan. కాశ్యపంతిము, విసనకర్ర.

వ్యతికరము *vyati-karamu.* [Skt.] n. A misfortune, calamity, reverse, grief, trouble, ఆపద, కీడు. వ్యతనము. Reciprocity, reciprocal action, వ్యతిహారము, పరస్పరక్రియ.

వ్యతిక్రమము *vy-ati-kramamu.* [Skt. వి+అతి+క్రమము.] n. Contrariety, irregularity, transgression, wrong, క్రమవిపర్యయము. అక్రమము.

వ్యతిరేకము *vy-ati-rikamu.* [Skt.] n. Contrariety, difference, opposition, disagreement, change, విరోధము, భిన్నకర్తృకము, మారు. అవ్యతిరేకములు తెలియరాదు whether it will succeed or no is uncertain, ఆనుకూల్య ప్రాతికూల్యములు తెలియరాదు. adj. Contrary, opposed to, negative. విరోధమైన. ఆజ్ఞకు వ్యతిరేకముగా against orders. వ్యతిరేకార్థకము. (in Gram.) the negative form of the verb. **వ్యతిరిక్తము** *vy-ati-riktamu.* adj. Different, distinct, contrary, opposite, excepted, withdrawn, భిన్నమైన. వేరుపడిన. మారుపడిన.

వ్యతీపాతము *vy-ati-patamu.* [Skt.] n. The seventeenth of the astrological Yogas. ఒక జ్యోతిషయోగము, పంచాంగయోగవిశేషము. A portent, a prodigy indicating calamity, as a comet, earthquake, &c. అరిష్టోత్పాతము, ఉపద్రవము. Applied figuratively to a naughty, troublesome, mischievous child. Contempt, అసహ్యము, Fleeing from a battle, యుద్ధమున వెనుదీయుట. ఓరీపో! వ్యతీపాతి go along, you fool! "ఆలుకలిమేమర్త్యునికిని జాలించిని యూరుచూతమునింయ పుట్టదన్నిటి పంచాంగమున వ్యతీపాతంబున్న మాడమిరొక్కటు మున్నకొంటిమదియ." T. v. 120.

వ్యత్యయము or **వ్యత్యాసము** *vyatyayamu.* [Skt.] n. Difference. భేదము. Contrariety, opposition, variation, inverted or retrograde order. విపర్యయము, వ్యతిక్రమము. వ్యత్యయముగా contrarily, విరుద్ధముగా. **వ్యత్యస్తము** *vyatyastamu.* adj. Differing, contrary, opposite, reverse, వ్యత్యాసపడిన.

వ్యథ *vyadha.* [Skt.] n. Pain, soreness, ache, agony, torture, suffering, distress, బాధ, భేదన. **వ్యథితము** *vyadhitamu.* adj. Pained, hurt, sore, distressed. బాధింపబడిన, బాధాకరమైన.

వ్యపదేశము *vy-apa-disamu.* [Skt. వి+అపదేశము.] n. A great pretence, a notable fraud, a stratagem, మిక్కిలి కపటము, మిష, వ్యాజము.

వ్యభిచరించు *vy-abhi-char-intu.* [Skt. వి+అభి+చరించు.] v. n. To go astray, తప్పిపోవుట. To commit adultery, రంకుపోవు. **వ్యభిచారము** *vy-abhi-charamu.* n. Deviation from the common rule: fornication, adultery, తప్పిపోవుట, భ్రష్టాచారము, రంకు. **వ్యభిచారి** or **వ్యభిచారిణి** *vy-abhi-chari.* n. An adulteress, a harlot, jilt. రంకుది. రండ. **వ్యభిచారుడు** *vy-abhi-charudu.* n. An adulterer.

వ్యయము *vyayamu.* [Skt.] n. Spending, expense, expenditure. Ruin, waste, పాడు కావడము. వడుట, నాశము, అర్థవినియోగము, కర్చుకావడము, వెచ్చము, ఖర్చు. "ధనమొం కిన లాభాన్వయమున, వ్యర్థవిధానవిచారమున." M. I. iii. 246. **వ్యయము చేయు** or **వ్యయించు** *vyayamu-cheyu.* v. a. To spend, expend, వెచ్చించు.

వ్యర్థము *vyarthamu.* [Skt.] adj. Useless, vain, fruitless, ineffectual, నిరర్థకమైన, ప్రయోజనము లేని. **వ్యర్థము చేయు** *vyarthamu-cheyu.* v. a. To make vain, waste, spoil, baffle, పాడుచేయు. నిరర్థకము చేయు. **వ్యర్థుడు** or **వ్యర్థజీవి** *vyarthudu.* n. A worthless man, a fool. నిరర్థకుడు. అప్రయోజకుడు. కుటుంబభారమును మోయలేక వ్యర్థుడనైయున్నాను I am a poor fellow unable to support my family.

వ్యవకలనము *vyava-kalanamu.* [Skt.] n. Subtraction of numbers. ఒక సంఖ్యలో మరొకటి తీసివేయుట. **వ్యవకలితము** *vyava-kalitamu.* adj. Subtracted, వ్యవకలనము చేయబడిన.

వ్యవధానము or **వ్యవధి** *vyavadhanamu.* [Skt.] n. A covering, మరుగు, కప్పు. An

intervening space, interval, delay. అవకాశము.

వ్యవసాయము *vyavasāyamu.* [Skt.] n. Effort, attempt, industry. ఉద్యోగము, పరిశ్రమము. Cultivation, tillage. కృషి, సేద్యము. వ్యవసాయముచేయు to cultivate, సేద్యముచేయు. **వ్యవసాయి** or **వ్యవసాయకుడు** *vyavasāyi.* n. A cultivator, husbandman, farmer. వ్యవసాయముచలవాడు.

వ్యవసితము *vyavasitamu.* [Skt.] adj. Ascertained, settled. నిశ్చయింపబడిన.

వ్యవస్థ *vyavastha.* [Skt.] n. A decree, a statute, rule, law. A written extract from a code of law, a written legal opinion. An engagement, agreement, contract. శాస్త్రనిరూపితనియమము, స్మృతి, నియమము, కోర్టు పండితుడు వ్రాసియిచ్చే విధానపత్రిక, ఒడంబడిక. వానికి ఒకవ్యవస్థలేదు he goes by no rule. వ్యవస్థలేని illegal, unlawful, నియమములేని. **వ్యవస్థితము** *vyavasthitamu.* adj. Arranged, fixed, settled, decreed, నియమింపబడిన.

వ్యవహారము *vyava-haramu.* [Skt.] n. Usage, custom. వాడుక. Profession, business, occupation, trade. ఉద్యోగము. Civil administration, management of public affairs. వ్యాపారము, పని. A lawsuit, litigation, వ్యాజ్యము. వివాదము. తగవు, వివాణాపుపని. వ్యవహారముచేయు to administer or conduct public affairs, to carry on business. **వ్యవహారస్థుడు** *vyavahara-sthudu.* n. A man in business వ్యాపారము చేయువాడు. A public officer, ఉద్యోగస్థుడు. **వ్యవహారి** *vyava-hāri.* n. One engaged in trade, a merchant, a litigant. **వ్యవహార్త** *vyava-harta.* n. A judge, వ్యాఖ్యాధిపతి, వ్యవహారించువాడు. **వ్యవహరించు** *vyava-harinchu.* v. t. To use, practise, make use of. ప్రయోగించు. వాడుకచేయు. v. n. To dispute or litigate. వ్యాజ్యమాడు, వివాదముచేయు.

వ్యవహితము *vy-ava-hitamu.* [Skt.] adj. Covered, concealed, అవృతమైన. Parted, separated. Not immediate, not direct. వ్యవధానముగల. **వ్యవహితుడు** *vy-ava-hitudu.* n. One afar off. దూరమునున్నవాడు. "అంతరిక్షంబుపం దవిద్యావిహీనుండందు నిండిన గారించేమి వాకు." Naish. ii. 160.

వ్యసనము *vyasanamu.* [Skt.] n. Grief, sorrow, affliction, passion, pain. దుఃఖము. చింత. వినాశము. A fault, vice. దోషము. A calamity, విపత్తు. M. V. ii. 42. వేట, జూదంబు, పానంబు. వేట, కులుకుప్రల్లదంబుమ, దండంబుపసుసదనము, ధనము మ్ముచేయుట, ఇవి సప్తవ్యసనములు. "నిరతసనవ్యయవ్యసనము." P. i. 825. **వ్యసనకరమైన** *vyasana-karam-aina.* adj. Grievous. దుఃఖకరమైన. **వ్యసనపడు** *vyasana-padu.* v. n. To sorrow, to suffer grief. చింతపడు, దుఃఖించు. **వ్యసనార్తుడు** *vyasan-artudu.* n. One who is afflicted, or is suffering pain or calamity. విపత్తులవాడు, పీడింపబడినవాడు. **వ్యసని** *vyasani.* adj. Vicious, unfortunate, distressed. దుష్టమైన. భ్రష్టమైన, దుఃఖపడి.

వ్యస్తము *vyastamu.* [Skt.] adj. Confounded, confused, వ్యాకులమైన. Separated, separate, వేరుపడిన, చెదరిన, భిన్నమైన. **వ్యస్తపదము** a simple or non-compound word, (Grammar).

వ్యా vyā

వ్యాకరణము *vyā-karanamu.* [Skt.] n. Lit: analysis, విభజనము. The science of Grammar. శబ్దశాస్త్రము.

వ్యాకీర్ణము *vyā-kirnamu.* [Skt.] adj. Scattered, tossed or thrown about or away. విడదీల్లబడిన, చెదరిన, "తూలాద్రులతగిది భద్ధళ

చేత వ్యాకీర్ణము లుకపోక్తుల పుంభావపూర్వ మంత్రి." Kāḷahasti iii. 200.

వ్యాకులము or **వ్యాకులితము** *vy-ākulamu*. [Skt.] adj. Afflicted, sorrowful, confused, perplexed, confounded, bewildered, anxious, దుఃఖితమైన, కలతపొందిన, "మదకళాకాశీ వ్యాకులికుసుమాంజలి." S. iii. 32.

వ్యాకులత or **వ్యాకులము** *vyākulata*. n. Grief, sorrow, anxiety, affliction. దుఃఖ. విచారము. "అన్నవిభుండిట్లు మునుంగ వ్యాకులత." T. ii. 79.

వ్యాకృతి *vy-ākṛti*. [Skt.] n. Separation, analysis, విడుదీయుట. Explanation, exposition, వివరించుట. Translation into another language. భాషాంతరపరచుట. Grammar, వ్యాకరణము.

వ్యాకోచము *vy-ākōchamu*. [Skt.] adj. Blown, opened as a flower. విరిసిన.

వ్యాఖ్య or **వాఖ్యానము** *vy-ākhya*. [Skt.] n. A commentary, gloss, note, exposition, explanation, టీక, అర్థవివరణము, అర్థవివరణము చేయుట. **వ్యాఖ్యాత** *vy-ākhyāta*. n. A commentator, టీకచెప్పినవాడు. **వ్యాఖ్యాతము** *vy-ākyātamu*. adj. Explained, expounded. వివరింపబడిన.

వ్యాఘట్టనము *vyā-ghaṭṭanamu*. [Skt.] n. Rubbing, friction. రుంపట్టుట, ఒరియుట. **వ్యాఘట్టితము** *vyā-ghaṭṭitamu*. adj. Rubbed, rubbed together. ఒరిసికొనబడిన.

వ్యాఘాతము *vyā-ghātamu*. [Skt.] n. Striking, beating, a blow, దెబ్బ. An obstacle, impediment, hindrance, విఘ్నము, అడ్డంకి రము. The thirteenth of the astronomical yogas. పంచాంగయోగాంతర్భేదము.

వ్యాఘ్రము *vyāghramu*. [Skt.] n. A royal tiger. శ్రేష్ఠము. adj. (In comp.). Best, pre-eminent, శ్రేష్ఠము. పురుషవ్యాఘ్రుడు a noble man, పురుషశ్రేష్ఠుడు. **వ్యాఘ్రనఖము** *vyāghra-nakhamu*. n. Lit. a tiger's claw. The name of a plant, *Galeduja arboria*, కరంజము, కక్కరాచెట్టు. A sort of perfume. గంధద్రవ్యము. **వ్యాఘ్రాజినము** *vyāghr-ājinamu*. n. The skin of a tiger, used to sit upon at devotions. **వ్యాఘ్రాటము** *vyāghrāṭamu*. n. A sky-lark. భరద్వాజము, పిట్టజాతి. **వ్యాఘ్రి** *vyāghri*. n. A tigress.

వ్యాజము *vyājamu*. [Skt.] n. An excuse, pretence, deceit, fraud. మిష, కపటము, కపటము. **వ్యాజనింద** *vyāja-ninda*. n. Praise in the guise of blame. A figure of rhetoric, నిందాస్తుతి, అలంకారభేదము. **వ్యాజస్తుతి** *vyāja-stuti*. n. Sarcastic praise, ironical commendation. స్తుతినింద. **వ్యాజోక్తి** *vyāj-ōkti* n. Double entendre; words that convey an underhand meaning, a covert expression, an innuendo, ధ్వన్యోక్తి.

వ్యాజ్యము or **వ్యాజ్యెము** *vyājyamu*. [from Skt. వివాదము.] n. A law-suit, case; dispute, contention, litigation. వివాదము, కయ్యము. **వ్యాజ్యగాడు** *vyājya-gāḍu*. n. A disputant, a contending party in a law-suit. **వ్యాజ్యగాండ్రు** the parties, plaintiff and defendant. **వ్యాజ్యమాడు** or **వ్యాజ్యవడు** *vyājyamāḍu*. v. n. To contend, litigate, to be at law. To quarrel, dispute, wrangle. కయ్యములాడు, వివాదపడు.

వ్యాధి *vyādhi* [Skt.] n. Disease, sickness, disorder. రోగము, తెవులు. **వ్యాధిగ్రస్తుడు** or **వ్యాధితుడు** *vyādhi-grastuḍu*. n. A sick man, a patient. వ్యాధికలవాడు, తెవులు గొంటు.

వ్యాధుడు *vyādhuḍu*. [Skt.] n. A fowler, a hunter. బోయవాడు A wicked or cruel man, దుష్టుడు.

వ్యానము *vyānamu*. [Skt.] n. That one of the five vital airs, which pervades the whole body, పంచవాయువ్యాపించియుండే వాయువు

వ్యాపకుడు, వ్యాపకము See under వ్యాపించు.

వ్యాపాదము *vy-apādamu.* [Skt.] n. Evil design, malice prepense. దోహించిత, దోహపూర్వకలపు. వ్యాపాదనము *vy-apādanamu.* n. Killing, slaying. చంపడము. Wishing evil, treacherousness. దోహము చేయుట.

వ్యాపారము *vyāparamu.* [Skt.] n. An affair, matter, business, occupation, profession; trade, commerce. పని, వ్యవహారము, విద్యకృత్యము, ఉద్యోగము. "పాపపురులకు కోప వ్యాపారంబులేతోను." Vish. i. 21. దుర్వ్యాపారము misconduct, bad practice, crime. సద్వ్యాపారము good conduct, a good action. మనోవ్యాపారము an act of the mind. వ్యాపారముచేయు *vyāpāramu-chēyu.* v. n. To trade, వ్యాపారముచేయు. వ్యాపారి *vyāpāri.* n. One engaged in any business. A man belonging to a certain sect among Brahmins. బ్రాహ్మణులలో నొకశాఖవాడు, మాధ్వుడు. ఆలకొండ వ్యాపారులు a subdivision of that sect.

వ్యాపించు *vyāpinṭsu.* [Skt.] v. n. To pervade, spread, or extend. అంటుట వ్యాపించు, అతనిబుద్ధి తర్కములో వ్యాపించలేదు his mind cannot comprehend logic. వ్యాపి *vyāpi.* n. One who pervades, వ్యాపించువాడు. వ్యాప్తి Same as వ్యాపారము. (q. v.) వ్యాపకము *vyāpakamu.* adj. Spreading, extending, diffusive, comprehensive; influential. విస్తరించే, వ్యాపించే. రాజావద్ద అతనికి నిండా వ్యాపకముగానున్నది he has great influence with the king. వ్యాపకత, వ్యాపకత్వము or వ్యాపకము *vyāpakatva.* n. Influence, sway, prevalence. ప్రభుత్వము, ప్రాబల్యము, విస్తారము. వ్యాపకుడు *vyāpakuḍu.* n. A man of influence. కార్యశీలుడు. వ్యాపనము *vyāpanamu.* n. Diffusion, pervading, spreading. వ్యాపించుట. వ్యాప్తము *vyāptamu.* adj. Pervading, encircled, surrounded, penetrated. ఆవ్రించిన, వ్యాపించిన, ప్రవేశించిన, పొందుబడిన. వ్యాప్తి *vyāpti.* n. Pervading, diffusion, permeation, extension, spread. వ్యాపించడము, పొందుట. వ్యాప్తిమీదనున్నాను I am engaged in this business. వ్యాప్యము *vyāpyamu.* adj. Fit to pervade, pervasive, వ్యాపించబడిన.

వ్యామము *vyāmamu.* [Skt.] n. A fathom, a length of two yards. బారు.

వ్యామోహము *vyā-mōhamu.* [Skt.] n. Inordinate affection, lust, carnal desire. మిక్కిలి ఆశ, అత్యంతమోహము. "వ్యామోహంబున నొ ధీ ము, కామక్రోధంబుమదిని కారిము దరోద్ధామమును లేక యూర్ధ్వారామండై భిక్ష దున్నరంజిల్లుసుమీ." Vish. iv. 182. వ్యామోహించు or వ్యామోహపడు *vyā-mōhinṭsu.* v. a. To lust, desire, or love inordinately. మిక్కిలి ఆశపడు.

వ్యాయామము *vyāyāmamu.* [Skt.] n. Perambulation, walking up and down. సంచారము. Exercise, శ్రమము. వ్యాయామోవ్యాధినాశాయ exercise cures disease. వ్యాయామి *vyāyāmi.* n. One who takes exercise.

వ్యాయోగము *vyā-yōgamu.* [Skt.] n. A certain sort of theatrical entertainment, a kind of drama. నాటకభేదము.

వ్యాళీఢము *vy-aḷīḍhamu.* [Skt.] adj. United, joined, put together. కూడుకొన్న. "వా రాందోళిత చందనాగరులతావ్యాళీఢ శీతానిలాళిం బిల్ ధవదీయవక్షస్థలమంటిల్." Vasu. iii, 282.

వ్యాలోలము *vyā-lōlamu.* [Skt.] adj. Tremulous, shaking, waving. చంచలమైన, తరళమైన. మిక్కిలి కదిలే.

వ్యాళము or వ్యాడము *vyāḷamu.* [Skt.] n. A snake, సర్పము. A tiger, పులి. Any beast of prey. వ్యాళమృగవిదుష్టమృగము. A vicious elephant, దుష్టగజము. వ్యాళగ్రహి or వ్యాళగ్రాహుడు *vyāḷa-grahi.* n. A snake-

catcher, పాములవాడు. వ్యాధీ *vyādhī*. A female snake, పెంటిపాము. "రాజసేవామను వ్యాకులాయుధిచా రాజసేవనం బుబాహనరుమ్మంగో వ్యాధీవధవడంబునం."

వ్యావర్తనము *vyāvartanamu*. [వి + ఆవర్తనము.] [Skt.] n. Surrounding. చుట్టుట. Retreating, turning back, వెనుకకుమరలుట.

వ్యావలనము *vyā-valanamu*. [Skt.] n. Shaking. చలనము. "నటికిటి ప్రభావ్యావలన మూలం." L. ii. 18.

వ్యావహారికుడు *vyāvahārikudu*. [Skt. from వ్యవహారము.] n. A man of business, one in business. ఉద్యోగస్థుడు, వ్యవహారము తెలిసిన వాడు. A counsellor, మంత్రి.

వ్యావృతము *vy-āvṛitamu*. [Skt.] adj. Covered, screened. అచ్ఛాదింపబడ్డ, చుట్టబడిన. వ్యావృత్తము *vy-āvṛittamu*. adj. Surrounded, చుట్టబడిన. Turned back, వెనుకకుమరలిన. వ్యావృత్తి *vy-āvṛitti*. n. An *ignis fatuus*, a will of the wisp భూత ప్రేతము.

వ్యాసంగము *vy-āsangamu*. [Skt.] n. Grief, anxiety. Devotion to study, assiduity in study, diligence. చింత, చదువులో చేయు పరిశ్రమము. "ఆనవపానవిధాన వ్యాసంగికరంగి శాంభవసంసిద్ధరుడుగా. M.,iv. ii. 330.

వ్యాసక్తుడు *vy-āsaktudu*. [Skt.] n. A very diligent man, చిత్తంలో ఆసక్తికలవాడు.

వ్యాసము *vyāsamu*. [Skt.] n. Expansion, diffusion, విస్తరి. A dissertation, an essay. ఏదియైనయంశమును విపులీకరించుట. వ్యాసుడు *vyāsudu*. n. Vyása, the sage who is said to have written the Mahá Bhárata. మహాభారతకర్తయు వ్యాసకూటమును *vyāsa-ghaṭṭamu*. n. Any difficult passage in the Mahá Bhárata; a puzzle or stumbling block; an inextricable difficulty. భారత మంతా అతిక్లిష్టముగానుండేటట్లు, అసాధ్యముగా నుండుటకి.

వ్యాహతము *vy-āhatamu*. [Skt.] adj. Smitten, beaten, repulsed, confused. చిత్తంలో కొట్టబడ్డ, పరాభూతమైన, నిష్ఫలమైన. Useless, వ్యర్థమైన.

వ్యాహారము *vyāhāramu*. [Skt.] n. Voice, speech, a word. వాక్కు, ఉక్తి, వచనము. వ్యాహృతము *vyā-hṛitamu*. adj. Uttered, spoken, announced. ఉక్తమైన, కథితమైన, చెలుకబడిన, పిలింపబడిన. వ్యాహృతి *vyā-hṛiti*. n. Voice, speech, a word, an articulate sound, a mystical word or sound. శబ్దము, మాట, మంత్రికశబ్దము, మంత్రపదోక్తము, ఓమ్ అనునది.

వ్యు vyu

వ్యుత్క్రమము *vyut-kramamu*. [Skt.] n. Reverse or inverted order, an irregular arrangement. క్రమ విపర్యయము, తలక్రిందు. వ్యుత్క్రమపఠనము reading backwards as a spell or charm.

వ్యుత్పత్తి *vy-utpatti*. [Skt.] n. Production, origin, birth. The origin of words, derivation, etymology, శబ్దసంభవప్రకారము, శబ్ద సాధనక్రమము. Science, learning, critical knowledge. తెలివి, పాండిత్యము, నైపుణ్యము, విద్వత్తు. వ్యుత్పత్తిగల to be born, పుట్టు; to become instructed in or acquainted with. కావ్యవ్యుత్పత్తి acquaintance with a poem. కావ్యవ్యుత్పత్తి skill in an art. అవయవవ్యుత్పత్తి acquaintance with etymology. వ్యుత్పన్నము *vy-utpannamu*. adj. Derived, formed as a derivative word, పుట్టిన, కలిసిన (ఇది శబ్దమును సంబంధించిన మాట.) వ్యుత్పన్నుడు *vy-utpannudu*. n. One who is versed in, proficient or learned. నిష్ణాతుడు, పండితుడు, పాండిత్యము కలవాడు. వ్యుత్పాదకము *vy-utpādakamu*. adj. Instructive. పాండిత్యమును కలిగించు. ఇది మంచి వ్యుత్పాదకగ్రంథము this is a very improving book.

వ్యుష్టము *vyushṭamu.* [Skt.] adj. Dawned, become daylight or dawn. తెల్లవారిన, పగిన. n. Dawn, break of day, పగటు, ఉదయకాలము.

వ్యూ vyū

వ్యూఢము *vyūḍhamu.* [Skt.] adj. Arranged, arrayed, placed in order or array; compact, firm. వ్యూహముగా నుంచబడిన, క్రమముగా నిలుపబడిన, దృఢమైన, చట్టమైన, విశాలమైన. "కపిచితివ్యూఢాంగక." Swr. iv. 107.

వ్యూతి *vyūti.* [Skt.] n. Weaving, texture, నేయడము, నేత.

వ్యూహము *vy-ūhamu.* [Skt.] n. A multitude, flock, సమూహము. A phalanx, array, military evolution, the arrangement of troops in various positions. దండవ్యూహాకారస్థితచతురంగబలరచన, సేనావిన్యాసము. వ్యూహోర్వరయు to set in array. అర్ధచంద్రవ్యూహము placing an army in a semi-circular position. "కుకవివ్యూహుండు." (M. VI. p. 108.) be who is surrounded by poets. T. preface, 95.

వ్యో vyō

వ్యోమము *vyōmamu.* [Skt.] n. The sky, the heaven, ఆకాశము. **వ్యోమకేశుడు** *vyōma-kēśuḍu.* n. Lit. he who is crowned with the heavens or whose locks are the skies, i. e., Siva. శివుడు. **వ్యోమయానము** *vyōma-yānamu.* n. A divine car, a carriage in which the gods ride. విమానము, A balloon.

వ్ర vra

వ్రంత, వంత or **పరత** *vranta.* [Tel.] n. A rivulet, stream, కుల్య, చిన్న కాలువ, ఏరు. A pit, బల్లము. "ఖండితంబైనవ్రంతవిఖాతికిని, పెడవ్రంత దీయనిచ్చి జాపెదము. BD. v. 1001. "రాజాలవెత్తుటం బరుకురాముడు వ్రంత లంచేకి." Parij. i. 10.

వ్రక్క or **పక్క** *vrakka.* [Tel. from వ్రయ్యు.] n. A piece, fragment, bit. తునక, బద్ద. **వ్రక్కపాయు** *vrakka-pāyu.* v. n. To be cut, కోయు. **వ్రక్కపారు** *vrakka-pāru.* v. n. To be cut or split. చీలు, ఛేదిల్లు. **వ్రక్కలించు** *vrakka-liñcu.* v. a. To split or break in pieces, బద్దలుచేయు. **వ్రక్కలింత** *vrakka-linta.* n. The act of cutting in pieces. **వ్రక్కు** *vrakku.* v. a. To tear to pieces. చీల్చు, పగల్చు, ఛేదించు. "అలబలంబులఁజొచ్చి యరటుల్వ్రక్చి. రావులగొట్టివారణము నట్టే." HD. i. 1112.

వ్రజనము *vrajanamu.* [Skt.] n. Going, travelling, travel. నడువము, పర్యటనము. గయావ్రజనము a pilgrimage to Gayn. **వ్రజము** *vrajamu.* n. A multitude, flock, herd. సమూహము, పశులమంద. A cowpen. పశువుల దొడ్డి, పశులశాల. పశువులమందపట్టు. గోకులము. **వ్రజ్య** *vrajya.* n. Wandering, roaming. కార్యార్థియు తిరుగుట. ప్రయాణము. A multitude, సమూహము.

వ్రణము *vraṇamu.* [Skt.] n. A boil, ulcer, abscess, sore, sinus, wound. పుండు, పుండు, గాయము. రాజవ్రణము the boil called a carbuncle.

వ్రతతి *vra-tati.* [Skt.] n. A creeper or climbing plant. తీగ.

వ్రతము *vratamu.* [Skt.] n. A religious vow, a self imposed task, a religious observance or obligation. ధర్మసాధకోపవాసాది పుణ్యకర్మము. వ్రతముచేయు or వ్రతము ఆచరించు to observe a vow. ఏకపత్నీవ్రతము conjugal fidelity. శాకవ్రతము abstaining from certain food on special occasions. ఏకాదశీవ్రతము the observance of a religious fast on the eleventh day of either lunar fortnight. **వ్రతకల్పము** *vrata-*

vratōpavāsamu. n. A treatise on vows. నోములు వ్రతములకైన ప్రకరణంబది. వ్రతి or వ్రతస్థుడు *vratī.* n. One who makes or performs vows, a votary, వ్రతములు ఆచరించేవాడు. One who offers a sacrifice, యజ్ఞము చేయువాడు.

వ్రప్ప *vrappu.* [Tel.] n. A split, crack. చీలిక, పగులు. చీలిక. "కీ॥ కలబడ్డనదియు వ్రప్ప లబ్రాహ్మణియిది." A. vi. 110. టీ॥ వ్రప్పల, అనగా బద్దలయిన కాయములయందు.

వ్రయగు *vrayagu.* Corruption of వ్యయము (q. v.) "వలసినంతర్థంబు వ్రయముసేకొన్న." BD. v. 110. Vema. 1094. ఆయువ్రయము lapse of years. ఎందుకు వాగ్వ్రయము చేస్తున్నావు why do you waste your breath? వాడు నిండా వాగ్వ్రయముచేసినాడు he has given his tongue great liberty about me. వ్రయమై పోవు *vryam-ai-pōvu.* v. n. To be expended, వ్యయమైపోవు.

వ్రయ్య *vrayya.* [Tel.] v. n. To go to pieces, to be split. బద్దలగు, చీలు. "వారిరు శ్వాసనిరోధ్మి వ్రయ్యకిఁ." M. IX. ii. 129. వ్రయ్యబడు or వ్రయ్యపాతు Same as వ్రయ్య. వ్రయ్య *vrayya.* n. A bit, piece, fragment, splinter. బద్ద. చీలిక. ఖండము. తునక.

వ్రా vrā

వ్రాకుడు or **వాకుడు** *vrākudu.* [from Skt. వ్యాఘ్రీ.] n. A sort of night shade, *Solanum jacquini.* పిట్టవాకిలి.

వ్రాత See under వ్రాయు.

వ్రాతము *vrātamu.* [Skt.] n. A multitude, an assemblage, a number, a heap, a pile. సమూహము, గుంపు. "రత్నకూటవాటధన వ్రాతంబు లర్పించి." T. iv. 7. "గుణస్థవైభవ వ్రాతముతో." Jaimini Bhār. v. 183.

వ్రాత్యుడు *vrātyudu.* [Skt.] n. A man of the twice-born caste who is not invested with the sacred thread. ఉపనయనాది సంస్కారహీన బ్రాహ్మణుడులోనగువాడు. (Commonly), a blockhead. కుంటుడు, దద్దమ్మడు. వ్రాత్యవైశ్యుడు a Vaisya who has lost caste.

వ్రాయు *vrāyu.* [Tel.] v. a. To write, draw, paint. లిఖించు. "వలుమండిపోటాల వ్రేళ్ళల వ్రాయుమను." Bar. D. 287. To compose, రచించు. వ్రాయసకాడు or రాయసకాడు *vrāyasa-kāḍu.* n. A writer, clerk, secretary, లేఖకుడు. వ్రాయసము or రాయసము *vrāyasamu.* n. Writing, వ్రాత. A letter, కాగితం. వ్రాయి *vrāyi.* n. A letter of the alphabet. అక్షరము. A line, రేఖ. A mark on a die, పాచికమీదిబొట్టు. వ్రాయించు *vrāyiñcu.* v. a. To cause to be written, get or have (it) written. అతనిచేత కొకటి వ్రాయించినాను I had a letter written by him, I got him to write a letter. వ్రాఁత *vrāta.* n. Writing, handwriting. లిపి. వ్రాత or కలవ్రాత fate, destiny, విధి. "ఫలమిచ్చునె వ్రాత ఫలమించెయమచు." Bar. D. 414. కీకలవ్రాత వానికాల వ్రాతకు సమానమా what is thy prosperity when compared with his? వ్రాతకాడు *vrāta-kāḍu.* n. A writer or clerk, లిపికారుడు, లేఖకుడు. లేఖరి, వ్రాయువాడు. వ్రాతపని *vrāta-pani.* n. Writing work. Also, chintz work, అద్దకపుపని. వ్రాతపనివాడు *vrāta-pani-vāḍu.* n. One who paints, i. e., one who makes chintz. అద్దకపునివాడు. వ్రాతబల్ల *vrāta-bulla.* n. A writing table, a desk. వ్రాతలు *vrālu.* n. (plu. of (వ్రాయి.) The letters of the alphabet. అక్షరములు. Writing, handwriting, లిపి. వ్రాలు or చేవ్రాలు a signature, సంతకము. వ్రాలుకాగు a signed paper, a letter. Pal. 31. వ్రాసికోను *vrāsi-konu.* v. a. To write down, take down, enrol, take a note of.

వ్రాలు or **వాలు** *vrālu.* [Tel.] v. n. To alight or come down to the ground, as a bird,

చుట్టుకొండికిను. To lean on, ఒరగు, "కిం ఆర్ద్రయుయిద్వాలిన, ధరణీశ్వరుడేం" కై. ii. To excel, మీరు. To be diminished, తగ్గు. వ్రాలుము or వ్రాల్చు *vrāḷumu*. v. a. To cause to alight, వ్రాలజేయు.

వీ vrī

వ్రీడ *vrīḍa*. [Skt.] n. Modesty, shame, లజ్జ, సిగ్గు.

వ్రీలు *vrīlu*. [Tel.] v. n. To go to pieces, to be split, ఖండలను, తునియలను. చీలు. వ్రీలువడు *vrīlu-paḍu*. v. n. To become weak. దౌర్బల్యమునొందు.

వ్రీహి *vrīhi*. [Skt.] n. Unhusked rice of any kind. ధాన్యసామాన్యము, వడ్లు.

వ్రే vrē

వ్రే *vrē*. [Tel.] n. The shepherd caste, గొల్లకులము. వ్రేపల్లె or రేపల్లె *vrē-palle*. n. A shepherd village, గొల్లపల్లె. వ్రేడు *vrēḍu*. n. A shepherd, గొల్లవాడు, గోపకుడు. వ్రేత *vrēta*. n. A dairy woman, a woman of the shepherd caste, గోపిక, గొల్లది. "వ్రేతలచేత క్కు పిచేతిలన్నియు నెరింగి." B. X. vii. 40. "నెయ్య గొప్పవ్రేతల మెరగి వెన్నలమెక్కి." Nila. i. 4.

వ్రేకటి or వేకటి *vrēkaṭi*. [Tel. వ్రేగు+కట్టు.] n. Pregnancy. వేకటి, గర్భము.

వ్రేకము, వ్రేకన or వ్రేగు *vrēkamu*. [Tel.] n. Weight, heaviness. భారము. Wonder, marvel. ఆతిశయము, వింత, "నాదుయూర్ధ్వులకు వెంతయు వ్రేగయితోచె." M. IV. i. 178. వ్రేగు or వేగు *vrēgu*. v. n. To become hot, to be heated, కందు. వ్రేగువడు *vrēgu-paḍu*. v. n. To become heavy, భరపడు. వ్రేగైన or వ్రేగిన *vrēg-aina*. adj. Heavy. బరువైన, అతిశయమైన. వ్రేయు or వేయు *vrēyu*. v. a. To cause to be heated, to cause to pine, తపింపజేయు, వ్రగజేయు.

వ్రేటు or వ్రేత *vrēṭu*. [Tel. for వేయు.] n. A blow. వేటు, దెబ్బ. వ్రేటుగొను to beat, strike, కొట్టు.

వ్రేయు or వ్రేత See under వే.

వ్రేపల్లె or రేపల్లె See under వ్రే.

వ్రేపు or వ్రేపుడు Same as వేపు. చేయుడు. See under వేను.

వ్రేయు or వేయు *vrēyu*. [Tel.] v. a. To strike, beat, కొట్టు. To throw. To cut, కరుకు.

వ్రేలు, వ్రేలాడు or వ్రేలుకొడు *vrēlu*. [Tel.] v. n. To hang down, dangle. వేలాడు. వ్రేలు v. n. To sink under water, మునుగు. వ్రేలు or వేలు *vrēlu*. n. A finger. An inch, అంగుళము. వ్రేలుడు. వ్రేల్చు or వ్రేలజేయు *vrēlutsu*. v. a. To hang down. To wash, కడుగు. వ్రేలుడు *vrēluḍu*. adj. Hanging down. వ్రేళ్ళిడి or వ్రేలుమిడి *vrēḷ-miḍi*. n. A crack of the fingers, i. e., an instant. చిటిక. "హాయములనాలుగుసొక వ్రేళ్ళిడిన నిలబడవేవా." M. XIII. i. 296. వ్రేళ్ళిడుడు *vrēḷ-miḍuḍu*. v. n. To snap the fingers, చిటిక వేయు. "చూచుచేవ్రేళ్ళిడుచుమాట దలయూచివిపన్నచిత్తుడై యూచకులాశీర్ముక్కుపయిం గంగుళముం గడియించి." M. IV. ii. 357.

వ్రేళ్ళి *vrēḷmi*. [Tel. for వేలిమి.] n. A burnt offering, an offering by fire. హోమము. "దర్భలుము వ్రేళ్ళిసమిధలుము." T. i. 27. టీ. హోమమునకు చిదుగులుము.

శ śa

శ *śa*. [Skt.] The letter *ś* pronounced like the second *s* in 'Issue.'

శంక *śaṅka*. [Skt.] n. Suspicion, doubt, సందేహము. Fear, terror. భయము. Grief,

sorrow విచారము. శంకానివృత్తి the solution of a doubt, సందేహనివారణము; a motion of the bowels, an evacuation, పురీష విసర్జనము. శంకానివృత్తికిపోయినాడు he went to stool. శంకించు, శంకిల్లు, శంకపడు or శంకిల్లాడు *śankintu*. v. n. To hesitate, doubt, suspect, సందేహించు. To fear, భయపడు. శంకితము *śankitamu*. adj. Doubtful, uncertain, suspected. సందేహింపబడిన, అనుమానింపబడిన. Frightened, భీతుడైన.

శంకరుడు *śankaruḍu*. [Skt.] n. Lit. one who causes happiness, సుఖమును కలుగజేయువాడు; an epithet of Siva. శివుడు. శంకరాభరణము *śankar-ābharaṇamu*. n. The name of a certain tune. రాగవిశేషము.

శంకుల *śankula*. [Skt.] n. A chisel. ఉలి. A nut-cracker. పాళాత్తు.

శంకువు *śankuvu*. [Skt.] n. A stump. A spike, stake, pole, pin, peg. స్థాణువు, మేడు, మేకు. శంకుస్థాపనము establishing a new village by setting stakes on its boundaries.

శంఖము *śankhamu*. [Skt.] n. A conch shell, a conch used as a horn. The number called 100 billions. శంఖువు, నూరుకోట్లసంఖ్యలు. సవ్యావర్తశంఖము a conch the windings of which turn to the right. శంఖచక్రములు the conch and the discus, as weapons of Vishnu. శంఖచక్రాలపోగులు round earrings worn by Vaishnavites on which is the form of a conch and of a circle. శంఖమందుపోసినోర్తీర్థము (a proverb) lit. any water poured in a conch becomes sacred water; that is, all one says is law! I am to take his word for gospel! జీతముముట్టలేదని శంఖధ్వనిచేయుచున్నాడు he is howling for his pay. శంఖనఖము *śankha-nakhamu*. n. A small or base shell. క్షుద్రశంఖము, వట్టగుల్ల. A perfume, ఒకవిధ మైన పరిమళద్రవ్యము. శంఖపాణి *śankha-pāṇi*. n. Lit. the conch bearer, i. e., Vishnu. శంఖపాలకులు *śankha-pālakulu*. n. plu. A kind of snake. సర్పవిశేషములు. "బొట్టపెంజరలను, శంఖపాలకులనుజాతినాగులు." G. viii. 101. శంఖిని *śankhini*. n. A woman of a certain type. An apparition. a fairy. స్త్రీజాతిభేదము, స్త్రీభూతభేదము.

శంగోలు or శంగోలము *śangōlu*. [Tam.] n. A royal staff, a sceptre. రాజదండము.

శంప or సంప *śampa*. [Skt.] n. Lightning. మెరుపు. శంపాపాళి a succession of flashes. శంపాంగి *śampāṅgi*. n. Lit. Bright-limbed. A woman having a form (అంగము) as brilliant as (శంప) lightning. మెరుపుతీగవంటిదేహముగలది.

శంపాకము *śampāku*. [Skt.] n. A kind of tree, *Cassia fistula*. ఆరిన్నిక, రేలచెట్టు.

శంబుకము or సంబుకము *śambuka*. [Skt.] n. A thunderbolt. పిడుగు, వజ్రాయుధము. "నిఖిల పాపాగ్నిసంధ్రశంబుకము." Raja Sekhara. i. 42.

శంబరము *śambaramu*. [Skt.] n. Water. జలము. A fish. చేప. A sort of deer. ఎర్రచిన్న జింకపోతు. శంబరుడు *śambaruḍu*. n. The name of a demon. ఒక రాక్షసుడు. శంబరారి *śambar-āri*. n. Lit. the slayer of Sambara; an epithet of Manmatha, మన్మథుడు.

శంబలము or సంబలము *śambalamu*. [Skt.] n. Batta. Provisions or stock for travelling expenses. దారిఖర్చు. Pay, salary, జీతము.

శంబళి *śambaḷi*. [for Tel. వెంబడి.] n. The tree called *Vitex negundo*.

శంబాకృతము or సంబాకృతము *śambākṛitamu*. [Skt.] adj. Twice ploughed.

శంబుకము or శంబూకము *śambukamu*. [Skt.] n. A bivalve shell, a conch shell, జలుగుల్ల, కప్పచిప్ప.

శంభళి *śambhaḷi*. [Skt.] n. A procuress, a bawd. కుంటినత్తె. Vaij. iv. 38.

శంభువు *śambhuvu.* [Skt.] n. An epithet of Śiva. శివుడు.

శంస *saṁsa.* [Skt.] n. A word. మాట. Praise, flattery, స్తోత్రము. Desire, ఇచ్ఛ. **శంసనము** *saṁsanamu.* n. Telling, చెప్పటి. Praising, స్తుతించుట. Desiring, కోరుట. **శంసితము** *saṁsitamu.* adj. Said, declared, praised, celebrated, చెప్పబడ్డ, స్తోత్రముచేయబడ్డ.

శకటము *śakaṭamu.* [Skt.] n. A cart, or carriage. The bishop at chess. బండి, చదరంగములో ఏనుగు ఆకారము. **శకటవ్యూహము** the "cart-evolution," i. e., troops arranged in the form of a cart. Thus the yoke AB is the covering line of skirmishers. CD (the pegs) flanks of the same. E (the pole) the line of communication with F the column; of which HH, the wheels, are cavalry covering the flanks. **శకటరేఫ** *śakaṭa-rēphа.* n. The name given to the obsolete letter ఱ (R,) also called బండిరేఫ, as its shape is compared to that of 'a cart.'

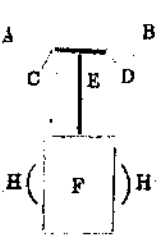

శకము *śakamu.* [Skt.] n. An epoch or era, particularly the era named after శాలివాహనుడు. A reign, the period of a king's rule. ఒకరి పరిపాలనతో చేయ సంబంధము, సంబంధసంఖ్యానిమిత్తము, ఏలుబడి. **శాంతశకము** అనిపించి his reign is past, his days are ended. **శకాబ్దము** *śak-abdamu.* n. A year of an era. ఒకశకములోని సంవత్సరము.

శకలము *śakalamu.* [Skt.] n. A part, a portion, a piece. తునక.

శకుంతము or **శకుంతి** *śakuntamu.* [Skt.] n. A bird. పక్షి. "ఉద్యద్భృంగశకుంతాళి." Raja Śekhara. i. 11.

శకునము *śakunamu.* [Skt.] n. A bird. An omen or augury, chiefly such as is derived from the flight of birds. "శుంభన్మకుటమండలం బెంది వెండ్రిచూడు." Vāma. 1114. **శకుని** *śakuni.* n. A bird. పక్షి. The name of the uncle of Duryōdhana. దుర్యోధనుని మేనమామ.

శకులము, శకుళి or **శకిలి** *śakulamu.* [Skt.] n. A fish. చేప. Swa. v. 62.

శక్తి *śakti.* [Skt.] n. Ability, power, strength, energy, force, బలిమి, బలము, సామర్థ్యము, శౌర్యం. The goddess Pārvati, పార్వతీదేవి. The personified energy or wife of a god. శక్తిపూజ worship of the female principle. **శక్తుడు** *śaktuḍu.* n. One who is able, strong, capable. సమర్థుడు, బలవంతుడు. శక్తుఁడు. **శక్తము** *śaktamu.* adj. Able, capable, సమర్థమైన, దృఢమైన. విపులమైన. **శక్తత** *śaktata.* n. Ability, power, బలిమి, సామర్థ్యము.

శక్యము *śakyamu* [Skt.] adj. Possible, practicable. సాధ్యమైన.

శక్రుడు *śakruḍu.* [Skt.] n. A name of Indra. ఇంద్రుడు. **శక్రగోపము** *śakra-gōpamu.* n. The insect called a lady bird. ఇంద్రగోపము, ఆరుద్రపురుగు, చందమామపురుగు. "శక్రగోపము భూమి నెంచనుమా." Parij. iii. 102. **శక్రధనుస్సు** *śakra-dhanuvu.* n. The bow of Indra, the rainbow. ఇంద్రధనుస్సు. **శక్రభవనము** *śakra-bhavanamu.* n. The abode of Indra, i. e., heaven, స్వర్గము.

శచి or **శచీదేవి** *śachi.* [Skt.] n. The name of the wife of Indra. ఇంద్రుని భార్య.

శఠగోపము *śaṭha-gōpamu.* [Skt.] n. A dish-cover shaped like a cup and on which are two marks like shoes called Vishnu's sandals.

శఠము *śaṭhamu.* [Skt.] adj. Wicked, depraved, deceitful, crafty, దుష్టమైన, వెర్రి, జడిలమైన. **శఠత** or **శఠత్వము** *śaṭhata.* n. Craftiness, deceit, wickedness. దుష్టత, దుష్టత. **శఠన** *śaṭhana.* n. Jealousy, envy,

అనుట. శపింపు or శపియింపు *śapiyintu.* v. a. To abuse, revile. తూలించు. "ఆతని భటులుండ వాగాశ్చటులుండ శపించకమిరి." Bhanumat. iii. 28. శపుడు *śapuḍu.* n. A blockhead, fool, cheat, rogue, rascal, జడుడు. మూఢుడు, ధూర్తుడు, కుటిలుడు.

శణము *śaṇamu.* [Skt.] n. Hemp. జనుము. శణసూత్రము n hempen cord. జనపనారతో అల్లిన తాడు. "పరిగతశణకణజూటరామలు." A. iv. 180.

శతము *śatamu.* [Skt.] n. A hundred. నిండు. నూరు. adj. Hundred, నూరు. అష్టోత్తరశతము a hundred and eight. శతకము *śatakamu.* adj. Hundred, నూర n. A collection of one hundred stanzas; a set of 100 verses, on a subject, in the same metre, and having one unvaried chorus. నూరు పద్యములుగల గ్రంథము. భాస్కరశతకము the epigrams of Bhaskara. వేమనశతకము the verses of Vemana. "శతపత్రశతకంబుగొని." M. I. iv. 102. శతకోటి *śata-kōṭi.* n. One thousand millions. నూరు కోట్లు. A thunderbolt, వజ్రాయుధము. శతఘ్ని *śata-ghni.* n. A weapon, literally "the slayer of an hundred." శత్రుఘ్నదండము. A club two yards long and fitted with iron spikes, వాలంనుమూలలనిండిదిగిలయినుమముండ్లకర్ర. శతదళము or శతపత్రము *śata-dalamu.* n. Lit: the hundred leafed, i. e., the lotus. తామర. "శతదళమందిరధవళ." A. iv. 145. శతధృతి *śata-dhriti.* n. One to whom hecatombs are offered in sacrifice; an epithet of Brahma or Indra. బ్రహ్మ or ఇంద్రుడు. శతపది *śata-padi.* n. A centipede, రోకటి బంచ. కట్లపెర్రి, చెవిలోపాము, కర్ణజలూక శతపుష్ప or శతాహ్వయ *śata-puṣpa.* n. Anise, a sort of dill or fennel. పెద్దసదాపచెట్టు. శతభిషము *śata-bhishamu.* n. The name of one of the lunar mansions, ఒకనక్షత్రము. శతమన్యుడు *śata-manyuḍu.* n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు. శతమానము *śatamānamu.* n. A certain weight, a *palam*, ఒకతులము. *A palam* of silver or gold. పులుసు మూడుతులసువర్ణములు. The *tali-bottu*, a neck ornament tied on a bride's neck by the bridegroom at the time of marriage, తాళిబొట్టు. A hundred fold, నూటికొలది. శతాంగము *śat-angamu.* n. A chariot, a car, స్యందనము, రథము. శతాంశము *śat-amsamu.* n. One hundredth part: నూటిలో నొకభాగము. శతానందుడు *śat ānandudu.* n. An epithet of Brahma. బ్రహ్మదేవుడు.

శత్రుపు or శత్రుడు *śatruvu.* [Skt.] n. An enemy, విరోధి, పగవాడు. "శత్రుడుచదువని పుత్రుడు." Vacc. v. 169. శత్రుత్వము *śatrutvamu.* n. Enmity, hostility, విరోధము.

శనగలు *śanagalu.* [for Tel. సెనగలు.] n. The chick pea, commonly called Bengal gram, *Cicer arietinum* (Watts.) చెరకము, హరిమంథజము. సెనగపులుసు a strong acid collected from this plant by spreading muslin cloths over the field to catch the dew. వేరుసెనగ or the ground nut, earth-nut, pignut, Manila gram, *Arachis hypogæa.*

శని or శనైశ్చరుడు *śani.* [Skt.] n. The planet Saturn, or its regent. ఛాయాపుత్రుడు. శనిబాధ or శనిపీడ the evil influence of Saturn. నాకాలిశని నేను ఆళ్ళకిపోయినాను through the bad luck of my legs I went there. దానినోటిశని అది అట్లు చెప్పినది through the bad luck of her mouth she said so. నాశనివిడిచినది my bad luck has left me, i. e., my trouble is over. శనివారము the evil influence of Saturn. శనివారము *śani-vāramu.* n. Saturday. మందివాసరము.

శపథము or శపథము *śapathamu.* [Skt.] n. An oath, a protestation, an asseveration by oath or ordeal. A promise to do a thing. ప్రతిజ్ఞ. ఒట్టు.

శపింపు *śapintu.* [Skt.] v. a. To curse, imprecate. శ్రుట్టు, శాపమిచ్చు.

శఫరీమీనము or **శఫరి** *sapharíma.* [Skt.] n. The silver fish, to the gleam of which in water, poets compare the flash of a glancing eye.

శబరి *sabara.* [Skt.] adj. Barbarous, savage. శబరసంబంధమైన. శబరివేషము disguise in the dress of a savage. శబరనివాసము a hamlet of a savage tribe. ర్‌ *sabari.* n. A woman belonging to a savage tribe, కిరాతస్త్రీ, చెంచుది. "ప్రమథులెరుకలఁగా శబరిరాజపురి శబరికాన్వయవేదులులూకలిలయలాక." Kalahasti. iv. 214. **శబరుడు** *sabarudu.* n. A savage, a man of the woods, a man of a wild tribe, కిరాతుడు. చెంచువాడు. Siva, శివుడు.

శబలము *sabalamu.* [Skt.] n. A variegated colour. మిశ్రవర్ణము, చిత్రవర్ణము. **శబలి** *sabali.* n. A brindled cow, పైఱంగుపులావు.

శబ్దము *sabdamu.* [Skt.] n. A sound, noise, roar, report, tone, voice, ధ్వని, నినాదము, స్వనము, రవము. A word, speech, శాస్త్రకీర్తి మైనవాక్కు. **శబ్దశాస్త్రము** *sabda-sástramu.* n. Grammar, philology. వ్యాకరణము. **శబ్దించు** *sabdintsu.* v. n. To sound. ధ్వనించు, మ్రోగు. **శబ్దకుడు** *sabdanudu.* n. One who makes a sound. శబ్దించువాడు. **శబ్దప్రమాణము** argument based on revelation or authority. **శబ్దితము** *sabditamu.* adj. Sounded, శబ్దముచేయబడిన.

శమంతకము *samantakamu.* [Skt.] n. A certain mythological gem. పుణ్యశ్లోకుడు సూర్యుడు మెచ్చి తన కంఠహారమాలలోనుండి విడిపించిపంపిన్న ము. విష్ణుపారిజాతమంచిదిమణి.

శమము *samamu.* [Skt.] n. Tranquillity, calmness. శాంతి. **శమనము** *samanamu.* n. Tranquillity, peace, calmness; appeasing, soothing, relieving, శాంతి. Killing, వధ. **శమనపురి** *samana-puri.* n. Hell, నరకము. A. ii. 4. **శమనవ్రస్వ** *samana-swasa.* n. A name of the river Jumna. యమునానది. **శమనుడు** *samanudu.* n. A name of Yama, యముడు. **శమి** *sami.* adj. Peaceful, శమించిన. **శమీ** tree called *Prosopis spicigera,* జమ్మిచెట్టు. The husk of peas, &c. పచ్చిసెనగలమొదలైనవాటిపొట్టు. **శమించు** or **శమియించు** *sam-intsu.* v. n. To be at rest, to be or become quiet, still, or tranquil, శాంతిపొందు, ఆదిను. **శమిత** *sam-itamu.* adj. Pacified, appeased, still, calm, శాంతిపొందిన, శమించిన.

శయనము *sayanamu.* [Skt.] n. Lying down, sleeping, sleep, నిద్ర. A bed, a couch, పరుపు, మంచము. **శయనించు** or **శయించు** *sayan-intsu.* v. n. To lie down, recline, to go to bed. పండుకొను, పరుండు **శయనీయము** *sayaniyamu.* n. A bed, a mattress, మంచమునందుపరచిన పరుపు, శయ్య **శయనోపవిష్ట** or **శయనోపగుడు** *sayanúpa.* n. A sleepy, slothful, or sluggish man, నిద్రాళువు. పనిపాటలు కూలినిచేయువాడు. ఆలసుడు, పందితిండి. **శయ్య** *sayya.* n. A bed, mattress, పరుపు, పరుచుకొనుట. Stringing or tying words together, style, శబ్దసందర్భము. "పతకంబులోపల శయ్య ప్రసంగము మానిశయ్యలోన్ శకసంచరమునాన." T. ii. 72. "ఆరసివిరుద్ధశబ్దములార్థములొక్కొ స్వనిదోషంబులం కరణయుతీతవృత్తులనుకల్పనసాగుశయ్యయుగా రచనమ్మురణము." ib. ii. 60. పుష్పశయ్య a bed of flowers.

శయము *sayamu.* [Skt.] n. The hand. హస్తము. Vasu. vi. "అంజనంబులశయుష్కాన్వయమును." Sar. D. 237.

శరణము *saranamu.* [Skt.] n. A refuge, shelter, asylum, defence, protection, protector, రక్షకము, రక్షణము, రక్షకుడు, ఆశ్రయము. A house, గృహము. "సురాశరణము." a liquor shop, కల్లుగీడి. P. i. 405. "ఆనుపోనుపరిరణమునకు శాసంబులఁజేయఁగొన్న నాసనులదిమురిగి నీమించిబంధనంబులఁగొనుచు నులకఁజిక్కువిద్వాంసులాశ్రీకరచిత." P. ii. 115. వ్యాకరణశరణులై grammarians resort to or rely upon usage. **శరణాగతుడు** *saran-agatudu.* n. A

refugee, one who seeks or takes refuge or shelter with another, one who calls for quarter. శరణుచొచ్చినవాడు. ఆశ్రయించినవాడు. శరణాగతులైరి they threw themselves at his feet, they sought refuge with him. **శరణార్థి** *saraṇ-arthi.* n. A suppliant, petitioner. "శరణార్థినమ నాదినాదును." Siva vi. 113. **శరణు** *saraṇu.* (another form of శరణము.) n. A refuge, asylum, shelter, defence, protection. రక్షణము. ఆశ్రయము. A bow, salutation, prostration, obeisance. నమస్కారము. "భయార్తులై శరణు గోరినవారిరక్షింపుటకంటె" Vish. v. 244. "బద్ధస్నాత్మయదిక్షే శీక్షశరణు." A. vi. 111. **శరణుచొచ్చు** *saraṇu-tochchu.* v. n. To take refuge with. **శరణుడు** *saraṇuḍu.* n. A preserver, a protector. రక్షించువాడు. పోషించువాడు. "సకలయుద్ధాగ్ర శరణుకి సాకల్యోను శరణుండు నాకు నీవలికిలది." L. ii. 262. **శరణ్యము** or **శరణీయము** *saraṇyamu.* adj. Fit to be protected or aided. రక్షించదగిన. Fit to seek refuge under, శరణుచొచ్చదగిన. n. A protection, defence, shelter, రక్షణము. **శరణ్యుడు** *saraṇyuḍu.* n. A protector, defender, saviour. రక్షకుడు. "ఆర్తజనశరణ్యుండు." B. v. 1162.

శరత్తు, శరవ, శరత్కాలము or **శరవ్యుతువు** *saratthu.* [Skt.] n. The autumnal or sultry season, the two autumn months after the rains. A year, సంవత్సరము. **శరదింవుపు** *sarad-induvu.* n. The autumnal moon. శరదింవుంటిది she whose face is bright as the harvest moon.

శరభము *sarabhamu.* [Skt.] n. A fabulous monster said to have eight legs. A young camel, ఒంటెపిల్ల, మదపుటేనుగు. **శరభాంకుడు** *sarabh-ankuḍu.* n. An epithet of Siva. శివుడు.

శరము *saramu.* [Skt.] n. An arrow, బాణము. A sort of reed or grass, దర్భ. Water, జలము. **శరజన్ముడు** *sara-janmuḍu.* n. Lit. born among reeds; an epithet of Kartikeya, కుమారస్వామి. **శరధి** or **శరధి** *sara-dhi.* n. The sea, the ocean. సముద్రము. A quiver, అమ్ములపొది. A sort of cloth వస్త్రవిశేషము. "పన్నెండంబరయ శరధియు మేఘు వన్నెయు. కుర్రుతనవన్నెకాంభోధి." BD. iii. 144. **శరవనము** *sara-vanamu.* n. A forest or bed of reeds. దర్భవనము.

శరవ్యము *saravyamu.* [Skt.] n. A mark or butt. లక్ష్యము, గుఱి. **శరాళి** or **శరాళి** *sarāli.* n. A sort of bird, probably *Turdus ginginianus.* జాతిపక్షివిశేషము, ఆడెలు. **శరావము** *sarāvamu.* n. A cover, a lid. A shallow cup or dish, మూకుడు. **శరాసనము** *sar-āsanamu.* n. A bow, ధనుస్సు. **శరుడు** *saruḍu.* adj. Possessing arrows. (A word only used in compounds,) పుష్పశరుడు the blossom-arrowed god, i. e., Manmadha.

శరీరము *sarīramu.* [Skt.] n. The body, దేహము, శరీరము. This word may sometimes be omitted in translation; thus, మీ శరీర మెలా ఉన్నది? how are you? are you in good health? నా శరీరము కుశలమున్నది I am well. పొట్టిశరీరపువాడు, a man of short stature. శరీర కష్టము bodily health. శరీర శ్రమ hard labour. శరీరసంబంధము consanguinity. **శరీరి** *sarīri.* n. An embodied spirit, a corporeal being, శరీరి మాత్రుడు. An animal, creature. జంతువు.

శర్కర *sarkara.* [Skt.] n. Sugar, పంచదార, Gravel, కొంకర్లు రాళ్లు కలిసిన. **శర్కరిలము** *sarkari-lamu.* n. A gravelly or stony soil. కొంకరలుగలిసిన నేలభూమి.

శర్మ or **శర్మము** *sarma.* [Skt.] n. Joy, happiness. ఆనందము, సుఖము. A name or appellation, పేరు. A certain title conferred on Brahmins, as శ్రీధరశర్మ, వేంకటశర్మ. "ధర్మము శర్మకరంబు." P. iii. 126. adj. Joyful, సంతోషముకల.

శర్వుడు *sarvuḍu.* [Skt.] n. An epithet of Siva. శివుడు. **శర్వాణి** *sarvāṇi.* n. An epithet of Párvati. పార్వతి.

శలభము *salabhamu.* [Skt.] n. A grasshopper or locust, మిడత. **శలభత్వము** or **శలభక** *salabhatvamu.* n. The locust state: the condition of being a grasshopper. మిడతయైయుండుటము. A ii. 52.

శలము, శలంబము or **శల్లి** *salamu.* [Skt.] n. A porcupine, పందికొంద. The quill of a porcupine. పందిముళ్లు. Sar. D. 459. KP. vi. 7. **శల్లి విల్లు** *śalla-villu.* (for శల్ల్య.) n. A kind of bow. ధనుర్విశేషము. "శల్లి ప్రయోగాభిరంగమాత్ర కేళీ కురంగాభిరామ." Bhanumat. ii. 186.

శలాక or **సలాక** *salāka.* [Skt.] n. A thin bar or rod, a ramrod, the rib of an umbrella, one of the bars of a cage, a slip of bamboo, a probe. A pin or peg, a small stake, a fibrous stick used as a brush or pencil. లాకుండము, కిట్ట, పుల్ల, కంబి, పుండుమున్నగు అయుధము. **కనకశలాక** a slender rod of gold. **వ్రణశలాక** లు to probe a wound. **శలాకపరీక్ష** probing, a critical examination.

శలాటువు *salāṭuvu.* [Skt.] n. An unripe fruit. పండనికాయ. "శలాటువులు." A. v. 134.

శల్యము *salyamu.* [Skt.] n. A bone. A stake, a thorn, an arrow. ఎముక, ముల్లు, బాణము. "చుంచపుశల్య మెందఁగా దెరువఁ." A. iii. 47. దీని కర్థము కాకరువుతో అంటుకున్నదను మాట వెరుపును చూపుచున్నది. "మిగిలి శల్యమువె ల్లిపైన." P. ii. 171. ఇది నాకు హృదయశల్యము గానున్నది this rankles in my mind. నాది చర్మశల్యమగానున్నాడు he is a mere skeleton.

శల్యుడు *salyuḍu.* [Skt.] n. A king mentioned in the Mahabharata, దుర్యోధనుని మేనమామ. **శల్యసారథి** a faithless ally. **శల్యసారథ్యము** double dealing, like that of Salya.

శవము *śavamu.* [Skt.] n. A corpse. శవం.

శశము or **శశకము** *śaśamu.* [Skt.] n. A hare. కుందేటి. **శశవిషాణము** (HN. i. 55.) a hare's horn, **శశవిషాణన్యాయ**, i. e., a natural impossibility, a mere absurdity. **శశధరుడు** or **శశి** *śaśa-dharuḍu.* n. An epithet of the moon, given because the figure in the moon's disc is supposed to resemble a hare. చంద్రుడు. **శశాంకము** *śaś-aṅkamu.* n. Crude camphor. కర్పూరవిశేషము. "ఘనసారశశాంకాగరు పరిమళంబు." A. v. 98. **శశాంకుడు** *śaś-aṅkuḍu.* n. Lit: one who has a hare as a sign; an epithet of the moon. చంద్రుడు. **శశాంకనరేంద్రము** the tale of Tara and the moon, like the story of Stella and the Genius, a very beautiful poem in five books. **శశాదనము** *śaś-adanamu.* n. A hawk, falcon. డేగ. **శశిబింబము** *śaśi-biṃbamu.* n. A fabulous moongum. చంద్రకాంతము. **శశిఖండము** *śaśi-khaṇḍamu.* n. A phase or portion of the moon. చంద్రకళ. **శశిధరుడు** or **శశిశేఖరుడు** *śaśi-dharuḍu.* n. Lit: one who wears the moon on his head; an epithet of Siva. శివుడు. **శశిరేఖ** *śaśi-rēkha.* n. A digit or horn of the moon. కళ. **శశివంక** *śaśi-vaṅka.* n. The crescent moon. చంద్రవంక.

శశ్వత్ *śaśvat.* [Skt.] adv. Again and again, repeatedly. మరలమరలకి. "శశ్వత్ప్రవర్ధమాన రతిభోగ్య." Mand i. 3.

శష్కులి *śaṣkuli.* [Skt.] n. A kind of cake. వేపుడు. The outer ear or opening of the external auditory passage. కర్ణరంధ్రము, చెవిలోపల.

శస్తము *śastamu.* [Skt.] adj. Happy, well. Praised, eulogized. మంచిదైన, స్తుతింపఁబడిన. Excellent, best, **శ్రేష్ఠము.** n. Happiness, welfare, మంచిది

శస్త్రము *śastramu.* [Skt.] n. A weapon. A surgical instrument, a knife. చేయుధము.

శస్త్రవైద్యము *sastra-vaidyamu.* n. A surgeon, one who uses surgical instruments. స్త్రీలచికిత్సకుడు. **శస్త్రోపజీవుడు** *sastra-upajivudu.* n. One who lives by his weapons; a man at arms, a soldier, a mercenary. ఆయుధములచే బ్రతుకువాడు, ఆయుధీయుడు, దండువాడు. **శస్త్రి** *sastri.* n. One who carries a weapon. శస్త్రమును ధరించువాడు.

శా Sā

శా *sa.* [Skt.] A contraction for శార్దూలవిక్రీడితము a kind of metre. Also, a contraction for the "year of Salivahana;" thus; శా. శకవర్షంబులు ౧౭౭౨ in the year 1772 of the Salivahana era.

శాంకరి *sankari.* [Skt. from శంకర.] n. A name of Kartikēya, of Ganēśa, and of fire. సుబ్రహ్మణ్యస్వామి, వినాయకుడు, అగ్ని. Kodand. p. 20.

శాంఖికుడు *sankhikudu.* [Skt from శంఖము.] n. One who blows a conch shell; a shell seller. శంఖమునూదువాడు, శంఖములు అమ్మేవాడు.

శాండిల్యము *sandilyamu.* [Skt.] n. The Bael tree, *Aegle marmelos*, మారేడుచెట్టు. శాండిల్యుడు the name of a hermit, ఒకముని.

శాంతము *santamu.* [Skt.] adj. Calm, patient, tranquil, meek, humble; appeased, calmed, stilled, శమితము. n. Patience, mildness, gentleness, tranquillity. ఓర్పు, శాంతి, సహనము. **శాంతి** *santi.* n. Tranquillity, calmness, quietness, rest, peace, serenity. Stoicism, absence of passion, quietism. Convalescence, cessation or alleviation of disease. A religious rite to avert inauspicious accidents or to procure remission of disease. శాంత్యుద్ధారిహోమ్యము. ఉపశమనము, రోగాదులుమట్టుపడుటయు, క్రూరగ్రహాదులకు ఊరశాంతులుగాచేసేక్రియ. గ్రామశాంతి a ceremony on completing a village to propitiate evil spirits, &c. ముగుశాంతి the consummation of a marriage. రోగశాంతి the curing of a disease. కామశాంతి allaying heat or excitement దాహశాంతి quenching thirst. **శాంతింపు** *santintsu.* v. n. To become calm, to be pacified, శాంతినొందు. To improve in health, to become better. మృదువుపడు, మునుపటి **శాంతిపరచు** *santi-parachu.* v. a. To mitigate, alleviate, calm, మట్టుచేయు.

శాంబరి *sambari.* [Skt. from శంబర.] n. The art of conjuring, juggling. మాయ. శాంబరీ. A female juggler, మాంత్రికురాలు. Also, రతీదేవి. "శాంబరీవిద్యలుడిగి." Swa. preface, 2. తీవ్ర మాయాకౌశలుడైన పాంబుమాస్త్ర.

శాంభవి *sambhavi.* [Skt. from శంభు.] n. An epithet of Parvati, పార్వతి.

శాకటము *sakatamu.* [Skt. from శకటము.] adj. Pertaining to a carriage, బండిది. A yoke ox, బండిదెడ్డు.

శాకము *sakamu.* [Skt.] n. A potherb, a vegetable, కూర. శాకవ్రతము abstaining from certain vegetables in certain months. **శాకతుంగ** *saka-tunga.* n. A weed called *Cyperus rotundus.*

శాకిని *sakini.* Skt.] n. An elf, imp, fairy, an attendant on Siva and Durga. పార్వతీపరమేశ్వరులను కొలిచెట్టుకొని యుండు దేవత. మహాచిలీమము.

శాకునము *sakunamu.* [Skt. from శకుని a bird.] n. Augury, the science of omens. శకునశాస్త్రము. **శాకునికుడు** *sakunikudu.* n. A fowler, a bird-catcher. An explainer of omens or dreams. పక్షులను పట్టుకొనేవాడు, శకునస్వప్నఫలములు చెప్పువాడు.

శాక్కరము *sakkaramu.* [Skt.] n. An ox, ఎద్దు. "శాక్కరసంఘంబులు చెక్కటించుచాడిని." హరి. పూ. vi.

శాక్తుడు *saktudu.* [Skt. from శక్తి.] n. A worshipper of the female principle or Durga, శక్తిమతప్రవర్తకుడు, శివ్యసాధకుడు. **శాక్తేయము**

śākt-ēyamu. n. The worship of Durga, శక్తియంత్రము, శక్తిపూజ. **శాక్తేయుడు** *śākt-ēyudu.* n. A worshipper of Durga. శక్తి పూజకుడు.

శాక్యముని *śākya-muni.* n. Sukyamuni, a name of Buddha.

శాకవరము *śākavaramu.* [Skt.] n. A bullock, బలీవర్దము, ఎద్దు. P. i. 200. M. i. 456.

శాఖ *śākha.* [Skt.] n. A branch, a bough. కొమ్మ. A sub-division of the Vedas. వేద భాగము. A division, a sect. తెగ. **శాఖోపశాఖలుగా** branch upon branch, i. e., abundantly. ఈ కలహము శాఖోపశాఖలుగా పెరిగినది this quarrel had many ramifications. **యజుర్వేద శాఖ** the Yajur Veda. **యజుర్వేదశాఖాధ్యాయుడు** a Brahmin who reads the Yajur Veda. **శాఖానగరము** *śākha-nagaramu.* n. A suburb, పేట, ఉపనగరము. **శాఖామృగము** *śākha-mrigamu.* n. A monkey. **శాఖి. శాఖ** *śākhi.* n. A tree. చెట్టు.

శాటి or **శాటక** *śāṭi.* [Skt.] n. A sheet, a garment, a cloth, గుడ్డ. A monk's garment, సన్యాసులబట్ట.

శాఠ్యము *śāṭhyamu.* [Skt. from శఠుడు.] n. Conning, కపటము, శఠత్వము.

శాడ్వలము or **శాద్వలము** *śādvalamu.* [Skt.] n. A meadow or green, a verdant spot, పచ్చికబయలు. R. v. 226.

శానము or **శాణి** *śānamu.* [Skt.] n. A whet stone, grind-stone, hone, సానరాయి. A touch-stone, బంగారుమొదలగునవి పరీక్షించురాయి. "కొనుట వ్యవహరింపరాయిమీదటనాయె." H. ii. 200. **శానచక్రము** *śāna-chakramu.* n. A cutler's or jeweller's grinding wheel. సాన.

శాతము *śātamu.* [Skt.] adj. Whetted, sharp, వాడ్డిచేయబడిన, వాడియైన. Feeble, thin, కృశించిన. n. Joy, pleasure, happiness. సుఖము. **శాతకుంభము** *śāta-kumbhamu.* n. An epithet of gold. బంగారు. **శాతోదరి** *śātōdari.* n. A slender waisted woman, సన్నని నడుముగలస్త్రీ.

శాత్రవము *śātravamu.* [Skt. from శత్రువు.] n. Enmity, hatred. శత్రుత్వము. adj. Appertaining to an enemy. శత్రుసంబంధమైన. **శాత్రవుడు** *śātravudu.* n. An enemy. శత్రువు. ద్వేషి, విరోధము. "శాత్రవమహీశ్వరాహరణార్థం." Vish. v. 372.

శాదము *śādamu.* [Skt.] n. Mud, mire, బురద. Fresh grass, పొలర్చుగము, లేతపచ్చిక, పచిక.

శాన *śāna.* [Tel. corruption of చాలా.] adj. Much, plentiful, very, many, long. చాలా, బహళం. **శానరాత్రియైనది** it is very late at night. **శానమంది** or **శానజనము** many persons, a great many people. **శానదూరము** a great distance. adv. Much, very, greatly. చాలా. విస్తారముగా.

శాపము *śāpamu.* [Skt.] n. A curse, imprecation, malediction, తిట్టు. **శాపగ్రస్తము** *śāpa-grastamu.* adj. Cursed, lying under a curse. **శాపగ్రస్తుడు** *śāpa-grastudu.* n. One who is cursed. **శాపించు** or **శపించు** *śāpinchu.* v. a. To curse. తిట్టు.

శాబము or **శాబకము** *śābamu.* [Skt.] n. The young (of any animal). కొదమ. పిల్ల, కూన.

శాబరము *śābaramu.* [Skt. from శబర.] adj. Pertaining to a savage, శబరసంబంధమైన. n. The Lodh tree, *Symplocos racemosus.* లోధ్రము, తెల్లలొద్దుగ.

శాబాసు or **షెబాసు** *śābāsu.* [H.] interj. Well done! Bravo! Excellent!

శాబ్దము *śābdamu.* [Skt. from శబ్దము.] adj. Pertaining to a word, or to sound, శబ్దసంబంధమైన. **శాబ్దికుడు** *śābdikudu.* n. One who is skilled in Etymology. శబ్దశాస్త్రము తెలిసినవాడు.

శామకము Same as **శాంత** (q. v.)

శాయి *sāyi.* [H.] n. Ink. సిరా, ఇంక్. Duties, tolls, సుంకము. [Skt.] n. One who reclines, పడుకొనియుండువాడు. రంగశాయి he who dwells at Rangam; this is a name of the god at Śrirangam close to Trichinopoly.

శాయిరు or **సాయిరు** *sāyiru.* [H.] n. Transit duty, custom.

శారద or **శారదాలు** *sārada.* [Skt. another form of సరస్వతి. See on బ్రహ్మ.] n. An epithet of Sarasvati. సరస్వతి. **శారదము** *sāradamu.* [from శరత్తు.] adj. Produced in the autumn season, autumnal. శరదృతువు బంధమైన. **శారది** or **శారదము** *sāradi.* n. A tree called *Jussiena repens.* ఎన్నపర్ణము, పీడాంతులకూటి. T. iii. 29.

శారి *sāri.* [Skt.] n. A Myna, a bird akin to the starlings. గోరువంక, మైనాపిట్ట. A piece or man at draughts. పాచికలాట. హోదంబాసా n. An elephant's housings. వాస్తిపం భ్రమము. పీనుగుపీటకింబరము, చోళకం. **శారిక** *sārika.* n. A Myna. గోరువంకపిట్ట. **శారిఫలము** *sāri-phalamu.* n. A chequered cloth or table for playing draughts, పాచికలాటపావి, హోదంబాడెయుటలక, పెత్తటలక.

శారీరము *sārīramu.* [Skt. from శరీరము.] adj. Belonging to or produced from the body, corporeal, దేహసంబంధమైన, దేహము లోపుట్టిన. "గీతాకర్తయంబకంయుక్తనాత్మయశారీ రమ్ని యందుమదీ యా, లక్ష్మించిచేల్వగర్గిం పాత్మాధీశ్వరుడుగాడుపస్యాసిన్మనా." Vish. iv. 183. A sweet tone, a modulated sound, melody. మంచికంఠము, కలకంఠధ్వని, మంచిశారీరముగలవాడు a sweet voiced man, దానిశారీరము బాగానున్నది her tones are fine, her voice is sweet. **శారీరకము** *sārīrakamu.* adj. Corporeal, relating to what is bodily. దేహసంబంధమైన.

శార్కరిలము *sārkarilamu.* [Skt. from శర్కర.] n. A gravelly soil. ముంబలము గల నేల. "పింజూనశ్శాంతమృద్విన్నవాసుంధ రమిశిముక్తశాలాశార్కరిలము." R. ii. 24.

శార్ఙ్గము *sārngamu.* [Skt. from శృంగము.] n. The name of the bow borne by Vishnu. విష్ణుబాణము. An arrow, విల్లు. **శార్ఙ్గీ** *sārngi.* n. An epithet of Vishnu. విష్ణువు.

శార్దూలము *sārdūlamu.* [Skt.] n. A tiger. పులి. adj. (In Composition,) excellent, శ్రేష్ఠము. **శార్దూలవిక్రీడితము** *sārdūla-vikrīditamu.* n. The name of a certain metre in prosody.

శార్వరి *sārvari.* [Skt.] n. Night. రాత్రి. The name of a Telugu year. **శార్వరము** *sārvaramu.* n. Thick darkness, కటికచీకటి. adj. Killing. చంపుటకై.

శాల *sāla* [Skt.] n. A house, edifice; a hall, room, place. నివాసము, పట్టి, వాడి. అశ్వశాల a stable. ఆయుధశాల an arsenal, an armoury. ముద్రాక్షరశాల a printing office. నాణెపుశాల a mint. యాగశాల a place of sacrifice. See సాల. **శాల** n. An avenue or row of trees, a walk or promenade. కోనకు చుట్టుతిట్ట చాల్లుగా పెట్టిన చెట్లు. తోటలో నడవడముకు చాల్లుగాకట్టిన చోటి.

శాలి *sāli.* [Skt.] n. Rice in the husk, paddy. వరిధాన్యము. An affix denoting "One possessed of." ధైర్యశాలి a brave man. బలశాలి a strong man. పులకితశాలి he who is thrilled or in an ecstasy. **శాలేయము** *sālēyamu.* n. Land fit for producing a particular rice called Sali. రాజాభుపద్దుపుండ్లచేథూపి. A sort of dill, or fennel, *Anethum panmoriam, Anethum sowa.* Rox. పిన్నసంబాలచెట్టు. **శాల్యన్న వేమము** *sālyannamu.* n. Food prepared from excellent rice.

శాలు or **శాలువ** *sālu.* [H.] n. A shawl.

శాలుకము or **శాలూకము** *sālukamu.* [Skt.] n. The root of the water lily. కలువదుంప. A nutmeg. జాజికాయ.

శాలూకము or శాలూకికము *śālūkamu*. [Skt.] n. A frog. కప్ప.

శాల్మలి *śālmali*. [Skt.] n. The silk-cotton tree, which (like the Sallow) is proverbially big and worthless. మాయనచెట్టు. A mere braggart. Also, the name of an island. ఒకద్వీపము.

శావము *śāvamu*. [Skt. from శవము.] adj. Relating to a dead body. శవసంబంధమైన. n. Imaginary pollution, proceeding from the death of a relation. శవసంబంధి అశౌచము.

శావి *śāvi*. [Ital. and Port. 'Chiavi.'] n. A key. తాళముచెవి.

శాశ్వతము *śāśvatamu*. [Skt. from శశ్వత్.] adj. Eternal, permanent, perpetual, everlasting, నిరంతరమైన, నిత్యమైన. శాశ్వతకాలం permanent (lease). శాశ్వతుడు *śāśvatuḍu*. n. The Eternal Being, God. నిత్యుడు.

శాసనము *śāsanamu*. [Skt.] n. A command or order, ఆజ్ఞ. Punishment. శిక్షించుట, శిక్ష. An edict, act or command, a charter or royal grant of land, or of villages, &c., usually inscribed on stone or copper. A writing; an inscription, a deed, a contract. Government rule. భూమ్యాదిదానార్థశిష్యము. రాజు రాసి దానము చేసిన భూమ్యాదుల్ని వ్రాసియిచ్చిన కాల్, ఆధికారము, రాజ్యపాలనము. Science, శాస్త్రము. శిలా శాసనము a charter inscribed on stone. తామ్రశాసనము a grant or charter inscribed on a copper plate. మరణ శాసనము a will. దానశాసనము a deed of gift. "ధారదత్తైనతామ్రపులలులూనపు టంగరమునలంకరించి మదిమీదరాజ్యభ్రష్ట మయిరచించడనిశాసనంబు." Vēma. 1917. "మాయాజ్ఞలుశాస్త్రములు కాయంబైయున్న దిదెంచికిన్." Padma. iii. 58. దుష్టశాసనము a tyrannical government. శాసనికుడు or శాసనుడు. *śāsani-kuḍu*. n. A governor or commander. ఏలికవాడు. శాసనిత్వము or శాస్తవము *śāsanitvamu*. adj. Fit to be punished, punishable. దండనార్హము. శాసితుడు *śāsituḍu*. n. A ruler, or commander, ఏలినవాడు. దుష్టశాసితుడు a tyrant. M. III. ii. 43. శాసించు *śāsiṁchu*. v. a. To command. ఆజ్ఞాపించు. To punish, శిక్షించు. శాసితము *śāsitamu*. adj. Ordered. ఆజ్ఞాపింపబడిన. Governed, ruled, ఏలంబడ్డ. శాసితుడు *śāsituḍu*. n. One who is ordered. "ఏకవచనము శాసితుండంటి వచనాధికుండు మాన్యుడవైనవాడవే." BRy. iii. 757. శాస్త *śāsta*. n. A ruler, governor, one who disciplines, controls or punishes, దేవతావిశేష, శాసించువాడు, శిక్షించువాడు. శాస్తి *śāsti*. n. Punishment, chastisement, correction. శిక్ష, దండన. "నీనయంబెట్టిదియన్ను సూచియిక్కిట్లు శాస్తిగాఁబంపకేఁబనవారాణము మాకుమంచము." N. vii. 855. శాస్త్రము *śāstramu*. n. A science, art, law. నిరుక్తము వ్యాకరణశాస్త్రము, తర్కశాస్త్రము the science of Logic. వ్యాకరణశాస్త్రము the science of grammar. వైద్యశాస్త్రము the science of medicine. జ్యోతిశ్శాస్త్రము the science of Astronomy వేదాంతశాస్త్రము the science of Theology. ధర్మశాస్త్రము the science of law, a system, or code of ordinances, a code of laws, jurisprudence. శిల్పశాస్త్రము the science of Architecture. అలంకారశాస్త్రము Rhetoric. సూపశాస్త్రము the science of cookery. నీతిశాస్త్రము the science of morals. గణితశాస్త్రము the science of Arithmetic. కృషిశాస్త్రము the science of Agriculture. యోగశాస్త్రము the Yoga Philosophy. ఆయుధశాస్త్రము the science of war, *or* weapons. శాస్త్రి *Śāstri*. n. A man of science, a learned man, one skilled in the arts. A title, like "Doctor," assumed by learned Smarta Brahmins. శాస్త్రులు శాస్త్రిలు *Śāstrulu*. The respectful plural is శాస్త్రులు or శాస్త్రిలు. శాస్త్రీయము *śāstriyamu*. adj. Of or belonging to a science, scientific. శాస్త్ర

సంబంధమైన, శాస్త్రసమ్మతమైన. శాస్త్రీయమర్యాద a prescribed form. శాస్త్రీయమైనశబ్దము a scientific phrase. **శాస్త్రోక్తము** *sastr-ôktamu.* adj. Declared or commanded in the Laws or Codes. Proper, legal, in accordance with scientific usage. శాస్త్రనిషిద్ధమైన.

శి si

శింజ *sinja.* [Skt.] n. The twang of a bow, వింటినారిమ్రోత. A tinkle, tinkling sound, jingle, అందెమ్రోత, **శింజానము** *sinja-namu,* n. Tinkling, jingling. పొగ్గులధ్వని. "మంజుల శింజానమంజీరరవము." DRA. page 244. **శింజీరవము** *sinji-ravamu.* n. Ringing, tinkling. భూషణములమ్రోత. **శింజిని** *sinjini.* n. A bowstring. వింటినారి. A leg ornament, కాలి అందె.

శింబ or **సింబి** *simba.* [Skt.] n. A legume, a pod. పెసలబొట్టుమొదలైనది.

శింశప or **శింశుప** *simsapa,* [Skt.] n. A tree called *Dalbergia sissoo.* ఆశోకవృక్షము, ఇగసుడుచెట్టు.

శింశుమారము *simsu-maramu.* [Skt.] n. A crocodile, మొసలి. A whale, పిడికెమొసలి. The zodiac, సూర్యచంద్రాగులు తిరిగేచక్రము. "ఆ నయం బు శిం శు మా రా కృ తిమన్ని జ్యోతిశ్చక్రమును తదధిష్ఠితార్కచంద్రాదులును." Vish. iii. 269. "నీలాంగము శింశుమారమెయంగాఁజెప్పవేమయా." A. iv. 29. "శింశుమారచక్రవికాసితంబై మేరువుపం బురిడించు తేజోరంబున." H. iv. 31. "క్రకచుండను దారుణశింశుమారమనోహరుండుగా." P. iv. 30. టీ. శింశుమారము, మొసలి.

శికస్త *sikastu.* [H.] adj. Broken, ruined. శిథిలమైన.

శికా or **శిఖా** *sika.* [H. from Skt. శిఖ.] n. A seal. **ముద్రశికాంగరము** a ring with a seal, a signet ring.

శిక్యము *sikyamu.* [Skt.] n. The string or loop, suspended from either end of a pole or yoke to receive the burden, the string or loop suspended from the ceiling of a house to hang things on. చిక్కము, కావడి ఊట్టి, పాలకుండలుమొదలైనవి వెట్టేఊట్టి.

శిక్ష *siksha.* [Skt.] n. Punishment, correction, chastisement, discipline, శాసనము, శిక్షంచుట. Instruction, teaching, అధ్యాపనము, విద్యాభ్యాసము. One of the Vêdângas which deals with the art of pronunciation. **శిక్షించు** or **శిక్షచేయు** *siksh-imtsu.* v. a. To punish, chastise. To drill, teach, instruct, శాసించు. అభ్యాసముచేయించు, అధ్యాపనముచేయు. **శిక్షితుడు** *sikshitudu.* n. One who is taught, drilled, instructed, trained, or punished. అభ్యస్తుడు, శాసితుడు, శిక్షంపబడినవాడు. A skilful man, నేర్పరి.

శిఖ *sikha.* [Skt.] n. The point, top, tip, summit, కొన. A crest, జోట్టు, సిగ. A peacock's crest, నెమలిజోట్టు. A lock of hair left on the crown of the head at tonsure, జోట్టు. A flame, అగ్నిజ్వాల. అందికే శిఖ అందుకుఁదే కాళ్లు బట్టుకోవాడు if it suits he is at the top: if it does not he falls at one's feet: a proverb regarding a timeserver, a beggar on horseback **శిఖండము** or **శిఖండకము** *sikhandamu,* n. The tail of a peacock. మయూరవాలము, నెమలిపుర్రె. Locks left on the crown or the sides of the head at tonsure, చూడము, పిల్లజోట్టు, కాకిపక్షము. **శిఖండి** *sikhandi.* n. A peacock. నెమలి. A peacock's tail, నెమలిపుర్రె. An arrow, బాణము. A cock, కోడిపుంజు. The name of the son of Drupada, who being at first a female, the daughter of Drupada, was (by force of tapas) metamorphosed into a man, like Iphis, in Ovid. Commonly, a hermaphrodite. ద్రుపదరాజకొడుకు, ఆడదీగాక మగవాడుగాక యిబ్బందిగానుండేమనిషి. A sort of Boa, commonly called పెందుళిలపాము a thick snake:

(hence) a stubborn person, a pertinacious wretch. పెంకి, మూర్ఖుడు. శిఖం డికేతనుడు *sikhaṇḍi-ketanu.* n. A peacock, నెమలి. A cock, కోడిపుంజు. A certain plant called *Abrus precatorius.* గల్లగుర వింద. శిఖరము *sikharamu.* n. The point, top, tip, peak, summit. వృక్షాగ్రము, పర్వతశృంగము, కొన. శిఖరి *sikhari.* n. A mountain. పర్వతము. A tree, వృక్షము. శిఖరిణి *sikhariṇi.* n. A mixture of plantains or melons in curds with sugar and spices. పెరుగులో అరటిపండ్లమంకూర్చి చేసినది. The name of a certain melodious metre, వృత్తభేదము. శిఖరిహస్తము *śikhari-hastamu.* n. An attitude in dancing. అభినయభేదము. శిఖామణి *sikha-mani.* n. The gem of a diadem, the crest, the principal jewel, చూడామణి, (As an affix,) the noblest, finest, grandest. నృపశిఖామణి the noblest of kings, the most glorious prince. శిఖావంతుడు *sikhā-vantudu.* n. A name of fire, అగ్ని. శిఖావళము *sikhā-valamu.* n. A peacock, నెమలి. శిఖి *sikhi.* n. Fire, అగ్ని. A peacock, నెమలి. A cock, కోడి.

శిగ్రువు *śigruvu.* [Skt.] n. A tree called *Hyperanthera moringa.* మునగచెట్టు.

శితము *śitamu.* [Skt.] adj. Sharpened, whetted. వాడిచేసిన. Thin, weak, feeble, దుర్బలమైన, బక్కచిక్కిన.

శితి *śiti.* [Skt.] adj. White, తెల్లని. Black, నల్లని. శితికంఠుడు *śiti-kaṇṭhudu.* n. Lit. the Black-throated one; an epithet of Siva, శివుడు.

శిథిలము *śithilamu.* [Skt.] adj. Slack, loose, flaccid, lax, relaxed, inactive, inert, inattentive, decayed. వ్యధలేని, వదలిన, వదులైన, మంద మైన, జడమైన. శిథిలి *śithili.* n. A white ant, చద్ది, చెద.

శిరిస్ఫోటుడు *śiri-sphōṭuḍu.* [Skt.] n. A bald-headed man, బోడితలవాడు; an epithet applied to Siva, and Vishnu, శివుడు, విష్ణువు.

శిఫ *śipha.* [Skt.] n. A rocker or root growing down from the branches, తీగ. A branch, కొమ్మ.

శిబిక or శిబిక *śibika.* [Skt.] n. A litter, or palanquin. పల్లకీ.

శిబిరము *śibiramu.* [Skt.] n. A camp, an encampment, దండువిడిసినస్థలము.

శిర *śira.* [Skt.] n. Any tubular vessel of the body, a nerve, a vein, a tendon, an intestine, ధమని, నరము, ప్రేగు. శిరము, శిరస్సు or శిరసు *śiramu.* n. The head, top. లం. శిరసావహించుము *śirasā-vahiṁ-u.* v. a. To place on the head; to acknowledge the receipt of (orders, &c). ఆజ్ఞను పాటించి in submission to your command, obediently, submissively. శిరస్త్రము or శిరస్త్రాణము *śiras-trāmu.* n. A helmet, ఇనుపకీలుకులంకోక్టినకుళ్లాయి, మకుటము, పాండిదీము. శిరోగృహము *śirō-gṛihamu.* n. A turret, an upper room. చంద్రశాల. శిరోజము or శిరోరుహము *śirō-jamu.* n. An hair on the head. తలకట్టు. శిరోధి *śirōdhi.* n. The neck, మెడ. శిరోభారము a headache. శిరోమణి *śirō-maṇi.* n. A gem worn in the crest or on the head. చూడామణి.

శిరస్తాదారుడు *śirastā-dārudu.* [H.] n. The manager of a Revenue office or of a Civil Court; a Sheristadar.

శిరా or సిరా *śirā.* [H.] n. Indian ink, ink.

శిరీషము *śirīshamu* [Skt.] n. A kind of tree, *Acacia sirisa.* దిరిసెనము.

శిల *śila.* [Skt.] n. A stone. పాషాణము, రాయి. The stone or plank of wood placed at the threshold of a house, గడపకింద తొట్టె మొక్కి. శిలా మయము built of stone. శిలాలిఖితము *śilā-likhitamu.* n. Engraving, writing

on a rock. (Metaphorically,) an irrevocable promise. రాతిమీదవ్రాసిన అక్షరము. One verse says నిలువెల్ల అమృతసారము, పలుకెల్లశిలాక్షరంబులు. **శిలాజతువు** or **శిలాజిత్తు** *sila-jatuvu.* n. Bitumen; red chalk. పర్వతధాతుభేదము. **శిలాపుష్పము** *sila-pushpamu.* n. Storax or benzoin. సుగ్గిలము, సాంబ్రాణి. **శిలారసము** *sila-rasamu.* n. A tree called *Alstonia excelsa* (Watts.) **శిల్‌ఛ్ఛయము** *sil-ochchayamu.* n. A mountain, పర్వతము. **శిల్‌ద్వాసనము** *sil-adhivasanamu.* n. A funeral rite, in which a man's ghost is invoked to sit down on a particular stone and తిలోదకములు and వాసోదకములు are offered to it for nine days: on the tenth day they remove it by the rite of expulsion (ఉద్వాసనము), పిచ్చివదలోవాడు పాపాణమును ఎత్తడమనేకర్మము.

శిలము or **సిలము** *silamu.* [Skt.] n. Gleaning, grain gleaned. పొలంలో ఏరుకొని తీసిం దంట.

శిలింధ్రము *silindhramu.* [Skt.] n. The flower of the plantain tree అరటిపుష్పము. A mushroom, toadstool, fungus, కుక్కగొడుగు.

శిలీముఖము *sili-mukhamu.* [Skt.] n. A bee; an arrow. తుమ్మెద, బాణము.

శిల్పము *silpamu.* [Skt.] n. An art, any manual or mechanical art. చిత్తరువువ్రాయడము మొదలైనపని. **శిల్పి** or **శిల్పకారుడు** *silpi.* n. An artist, artisan, artificer, mechanic, handicraftsman, పనివాడు. A painter, చిత్రి. A carpenter, వడ్లంగి. A weaver, సాలవాడు. (Usually) a stone-cutter, a sculptor, కాసెవాడు. **శిల్పిశాస్త్రము** *silpi-sastramu.* n. A mechanical science; the science of Architecture. చిత్రాదికర్మలను గురించినవిధానము.

శివ *siva.* [Skt.] n. A jackal. నక్క. **శివ** or **శివాణి** n. An epithet of Durga, the wife of Siva. పార్వతి. **శివుడు** or **శివుడు** *sivudu.* n. The god Siva, the third member of the Hindu Triad. రుద్రుడు. **శివంకరుడు** or **శివకారి** *sivan-karudu.* n. One who confers happiness or fortune. క్షేమంకరుడు. శుభకరుడు. **శివబ్రాహ్మణుడు** *siva-brahmanudu.* n. A Brahmin of the Siva creed, a Saivite Brahmin, శివమతస్థుడు. **శివమతము** or **శైవము** *siva-matamu.* n. The Saiva sect or religion, **శివము** *sivamu.* n. Welfare, happiness, prosperity. శుభము, సుఖము, మంగల్యము. Inspiration by the deity or by an evil spirit; spossession by a demon, ఆవేశము. **శివుడు** or **శివాలాడు** to play pranks as if possessed by an evil spirit. **శివముపుట్టించు** *sivamu-puttinchu.* v. a. To spur on, instigate, incite, పురికొలుపు, పుల్లలుపెట్టు. **శివరాత్రి** *siva-ratri.* n. A festival in honor of Siva held on the fourteenth day of the waning moon in the month of Mágha as sacred to Siva. మాఘమాసకృష్ణచతుర్దశినాడు చతుర్దశీవాడు పరమేశ్వరసంబంధమైన ఉపవాసదినము. **శివలింగము** *siva-lingamu.* n. The phallus worshipped as the emblem of Siva. శివుణ్ణి పూజచేసేమూర్తి. **శివలోకము** *siva-lokamu.* n. The abode of Siva. రుద్రుడు ఉండు స్థానము. **శివలోకప్రాప్తుడయ్యె**, లేక, **శివలోకమును పొందిరి** they died; (this is a Saivite phrase.) **శివవర్తి** *siva-varti.* n. Demoniac fury. ఆవేశముచేతవచ్చినపిచ్చి. "ముందలనవ్వ యాపై ముదిమదితెప్పినది కోపమునాడసి నిదదెయొకచేసి కొనియుల్లుండుర." Vaijayanti. iv. 45. **శివ శివ** *siva-siva.* interj. O lord O lord! P. i. 517. **శివశక్తి** *siva-sakti.* n. A holy nun, a female mendicant. ఒక సన్యాసినీయాచారాలు. **శివాలయము** *siv-alayamu.* n. A temple of Siva. శివునిగుడి.

శివాయి or **సివాయ** *sivayi.* [H.] adv. Except, extra, separately, besides, తప్ప.

శిశిరము *sisiramu.* [Skt.] adj. Cold, frigid, chilly, freezing. చల్లని. n. Dew, frost, నీహారము, మంచు. The dewy season, the

cold season, winter, శీతాకాలపుగుడ్డలు winter clothes. శీతకిరణుడు *sīta-kiraṇuḍu*. n. The moon. చంద్రుడు. శీతోపచారము *sītōpa-chāramu*. n. Cooling, refrigeration, soothing, refreshment. శైత్యోపచారము.

శిశువు *śiśuvu*. [Skt.] n. An infant, babe, baby, a child, the young of any animal, a calf, foal, pup, &c. పిల్ల, పిల్ల, బాలకుడు, బచ్చడు. శిశుబాలవృద్ధులు babes, children, and old people; this usually means Men, women, and children, i. e., every body. "పిసేవధింపుబహున్న శిశుబాల కృష్ణ వేలొ వ్యుపుణా." URT. x. 63. **శిశుత్వము** *śiśutvamu*. n. Infancy, childhood, boyhood, pupilage. బాల్యము.

శిక్షితము *śikshitamu*. [Skt.] adj. Disciplined, trained. శిక్షింపబడిన, ఆజ్ఞాపింపబడిన. Obedient, docile, విధేయకరుల, శాంతమైన. గుణవంతులు. Principal, eminent, ప్రధానమైన. "పృథ్వీబుద్ధిపయంటి శిక్షితపులకు." L. i. 45. **శిక్షాచారము** *śikṣhā-āchāramu*. n. A rule, an established line of conduct. వెరవడ పెద్దలనడవడి, సాధుప్రవర్తనము. **శిక్షి** *śikṣhi*. n. An order, command, ఆజ్ఞ. **శిష్టుడు** *śishṭuḍu*. n. One who follows traditional custom; a pious, holy, righteous, good or honest man. సాధువు, సద్వ్యవహారపంతుడు, సదాచారసంపన్నుడు, పుణ్యుడు. One who is commanded, ఆజ్ఞాపింపబడినవాడు.

శిష్యుడు *śishyuḍu*. [Skt.] n. A disciple, pupil, scholar. విద్యాభ్యాసముచేయువాడు. శిష్యోపాధ్య the fees given to a spiritual guide. సుశిష్యలక్షణము the proper behaviour of a disciple towards his master, docility. అతనికి శిష్యసంపత్తికలదు he has many followers. శిష్యసంచారము a tour among one's pupils, a journey through the villages where one's disciples live.

శిస్తు or **సిస్తు** *sistu*. [H.] n. A land tax, assessment, పన్ను.

శిస్తువు *sistu*. [H.] adj. Triennial.

శీ śī

శీకరము *śī-karamu*. [Skt.] n. A drop of water, a sprinkle, thin rain. అంబుకణము, తుంపర.

శీకు *śīku*. [Eng. 'sick.'] adj. Sick. n. Sickness. అతడు శీకులోనున్నాడు he is unwell.

శీఘ్రము *śīghramu*. [Skt.] n. Speed, quickness. వేగము, త్వర. adj. Quick, speedy, rapid, swift. వేగముగల, త్వరగల. **శీఘ్రముగా** *śīghramu-gā*. adv. Rapidly, quickly, hastily, త్వరగా, వేగముగా. **శీఘ్రతరము** *śīghra-taramu*. adj. More rapid, quicker. మిక్కిలివిత్వరగల.

శీతము *śītamu*. [Skt.] adj. Cold, chilly, frigid. చల్ల ని. n. Coldness, chilliness, చల్లన. **శీతకరుడు** or **శీతాంశుడు** *śīta-karuḍu*. n. The moon. చంద్రుడు. **శీతజ్వరము** *śīta-jvaramu*. n. Ague, fever accompanied by shivering. **శీతదుక్కి** *śīta-dukki*. n. Ploughing a field in winter against sowing next spring, ఎండకాలములో విత్తడమునకై వానకాలములో దున్నడము. **శీతపర్వతము** *śīta-parvatamu*. n. The cold mountain, i. e., the Himalaya. **శీతభేది** *śīta-bhēdi*. n. A slimy diarrhoea or dysentery. **శీతలము** *śītalamu*. n. Coldness, cold, coolness, chilliness, frigidity. చలువ, శైత్యము. adj. Cold, చల్ల ని.

శీధువు *śīdhuvu*. [Skt.] n. Nectar; the juice of flowers; spirit distilled from molasses. అమృతము, మకరందము, మద్యము.

శీర్ణము *śīrṇamu*. [Skt.] adj. Thin, slender, emaciated, lean; dry, withered, decayed. కృశమైన. సీరమైన, కుష్ఠమైన.

శీర్షము *śīrshamu*. [Skt.] n. The head. తలకొన, తల. **శీర్షకము** *śīrshakamu*. n. A helmet. తలత్రాణము, ఇనుపకవచములతో కట్టినశిరస్త్రాణము.

శీలనము *śīlanamu*. [Skt.] n An examination. పరీక్ష.

శీలము *śīlamu.* [Skt.] n. Nature, disposition, character; good conduct or disposition, good character; purity. స్వభావము, సద్వృత్తము, చరిత్రచరిత్రము, ఆచారము. **శీలత** or **శీలత్వము** *śīlata.* n. Disposition, quality, గుణము. భయశీలత timidity. **శీలవంతుడు** or **శీలసంపన్నుడు** *śīla-vantuḍu.* n. A man of good conduct or disposition. సదాచారపరుడు. **శీలింపు** *śīlimpu.* v. a. To accustom, to practise, వాడుకపఱచు. To examine, పరికించు **శీలుడు** *śīluḍu.* n. (In composition,) one who is possessed of, or endowed with, he who practises or is versed in. స్వభావశీలుడు. భీరు శీలుడు a timid man.

శు śu

శుంఠ or **శుంఠుడు** *suṇṭha.* [Skt.] n. A blockhead. మూఢుడు. వాడు వెఱ్ఱిశుంఠ he is extremely stupid.

శుంఠి *suṇṭhi.* [Skt.] n. Dried ginger. సొంటి, ఉడకనిచి యెండబెట్టిన అల్లపుకొమ్ము.

శుండ *suṇḍa.* [Skt.] n. An elephant's trunk or proboscis. ఏనుగు తొండము. **శుండాలము** *suṇḍālamu.* n. An elephant. ఏనుగు

శుంభత్ *sumbhat.* [Skt.] adj. Shining, splendid. ప్రకాశించే.

శుకము *śukamu.* [Skt.] n. A parrot. చిలుక. **శుకనాసము** *śuka-nāsamu.* n. A tree, *Bignonia indica* or *Sesbana grandiflora*, తెల్లఅగిస. దుండిసము. **శుకవాహుండు** *śuka-vāhuḍu.* n. Lit. he whose steed is a parrot, an epithet of Manmadha.

శుక్కు *śukku.* [Skt.] n. Sorrow, grief, distress, regret. మనోవ్యథ, శోకము, దుఃఖ.

శుక్లము *śuklamu.* [Skt.] adj. Pure, clean, bright.

శుక్తి *śukti.* [Skt.] n. A pearl oyster. ముత్తెపు చిప్ప. Any shell, శుద్ధ. **శుక్తిజము** *śukti-jamu.* n. A pearl. ముత్యము. శుక్తిమంతము the name of a hill.

శుక్రుడు *śukruḍu.* [Skt.] n. The planet Venus or its one-eyed regent who was the Guru of the Asuras, దైత్యగురువు. **శుక్రవారము** *śukra-vāramu.* n. Friday. భృగువాసరము. **శుక్రశిష్యుడు** *śukra-śiṣhyuḍu.* n. n Asura, అసురుడు.

శుక్ల *śukla.* [Skt.] n. The name of a Hindu year.

శుక్లము *śuklamu.* [Skt.] adj. White. తెల్లని. n. Whiteness, తెలుపు. Semen, రేతస్సు. శుక్లస్రవము Spermatorrhœa. **శుక్లవర్ణము** *śukla-varṇamu.* n. White colour, శ్వేత వర్ణము. **శుక్లపక్షము** *śukla-pakshamu.* n. The fortnight of the moon's increase. చంద్రవృద్ధికాలము.

శుచి *śuchi.* [Skt.] adj. White, pure, purified, cleansed, clean; pious, తెల్లని, పరిశుద్ధమైన, నిర్మలమైన. n. Whiteness, తెలుపు. Purity, purification. పవిత్రత. **శుచికరము** *śuchi-karamu.* adj. Cleansing, purifying, పవిత్రమొనరించే. **శుచిర్భూతుడు** *śuchir-bhūtaḍu.* n. He who is purified, or free from impurity, పరిశుద్ధుడు.

శుద్ధము *śuddhamu.* [Skt.] adj. White, తెల్లని. Pure, clean, stainless, పవిత్రమైన, నిర్దోషమైన. Unmixed, unadulterated; entire, complete. Total, downright, absolute, mere. పరిష్కృతమైన. శుద్ధసంస్కృతము pure Sanskrit. శుద్ధప్రతి a faultless or true copy. శుద్ధఅబద్ధము an utter falsehood. శుద్ధలోభి a perfect miser. In music it means devoid of variations: as శుద్ధకాంభోజి the melody or theme of the Kambodi air. శుద్ధక్రయము absolute sale. శుద్ధక్రయశాసనము a written instrument of absolute sale. n. Whiteness, తెలుపు. The bright lunar fortnight. శుద్ధపంచమి the fifth day of the bright lunar fortnight. **శుద్ధముగా** *śuddhamu-gā.* adv. Wholly, entirely, completely, utterly. పూర్తిగా, యావత్తు. **శుద్ధాం**

శుద్ధాంతము *suddh-antamu.* n. A harem or seraglio; the private or women's apartments in a palace. అంతఃపురము. The king's wife or concubine. అంతఃపురస్త్రీ. శుద్ధి *suddhi.* n. Purity, cleanness, purification, పవిత్రత, నిర్మలత్వము. వాఙ్ముద్ధి purity of speech. హస్తశుద్ధి successful practice, as that of a skilful physician. అంతశ్శుద్ధి or భావశుద్ధి spiritual purity, cleanness of heart. ఐదువరసలు తెప్పించి ఆయనకి దేహశుద్ధి చేయించినారు they got a cane and purified his body, i. e., gave him a thrashing. శుద్ధీకరించు *suddhi-karinpu.* n. Cleansing, correction, emendation. పవిత్రీకరణము. శుద్ధుడు *suddhudu.* n. A pure or holy man.

శునకము *sunakamu.* [Skt.] n. A dog. కుక్క. శునకముద్రించుట to brand one with the figure of a dog. శుని *suni.* n. A hitch, ఆడుకుక్క.

శుభము *subhamu.* [Skt.] adj. Good, happy, lucky, blessed, fortunate, మంగళకరమైన, శ్రేయస్కరమైన. n. Good fortune, welfare, any auspicious ceremony. మంగళము, మంగళకార్యము, శుభకార్యము or శుభప్రదానము a happy or auspicious affair, a happy occasion or festival. శుభసూచన a favourable omen. శుభవార్త good news. శుభమస్తు let it prosper. శుభాశుభములు good and evil. శుభకృత్తు *subhakrittu.* n. The name of a Telugu year. శుభలేఖ *subha-lekha.* n. A letter containing happy news of a wedding.

శుభ్రము *subhramu.* [Skt.] adj. White, fair, bright, shining, pure, clean. తెల్లని, ప్రకాశమానమైన, పవిత్రమైన. n. Whiteness, purity, cleanliness. శ్వేతవర్ణము, పవిత్రత. శుభ్రముచేయు *subhramu-cheyu.* v. a. To clean, purify, పవిత్రముచేయు. శుభ్రాంశుడు *subhr-amsudu.* n. The moon. చంద్రుడు.

శుల్కము *sulkamu.* [Skt.] n. A toll, duty, impost, అంకము. The present bestowed on a bride by her husband. Purchase money given to a bride's parents. Earnest money. ఓడి, పందెము. బహుమానము a wager or stake for the victor in an argument.

శుశ్రూష *susrūsha.* [Skt.] n. Service, serving. సేవ.

శుష్కము *sushkamu.* [Skt.] adj. Dry, dried. ఎండిన. Mere, groundless, causeless, unprofitable. వట్టి, కేవలము. శుష్కాన్నము dry bread. శుష్కవాచాలములు empty flattery, mere compliments. శుష్కదరిద్రుడు one who is utterly poor, a mere beggar. శుష్కవైరము groundless enmity, mere spite. శుష్కరోదనము mere weeping. శుష్కోపవాసము entire fasting. శుష్కించు *sushkinchu.* v. n. To become dry, lean or poor. ఎండిపోవు.

శూ śū

శూకము *sūkamu.* [Skt.] n. The awn or beard of barley, rice, &c. వడ్లు. An insect's bristle or sting. A scorpion's sting, తేలుకాటి. శూకకీటము *sūka-kītamu.* n. A scorpion, వృశ్చికము. శూకజంబుక *sūka-jambuka.* n. A thorny plant, called *guilandina bonducella,* చయ్యవాక, గచ్చకాయ. శూకధాన్యము *sūka-dhānyamu.* n. Awned or bearded grain. చుమ్మీదుధాన్యములు.

శూద్ర *sūdra.* [Skt.] adj. Belonging to the Sudra caste. నాలుగవజాతివారి సంబంధమైన. శూద్రమాట or శూద్రమోట a low word, a vulgar phrase. శూద్రదేవత a rustic god or deity, as Potarazu or Poleramma. శూద్రకావ్యము a poem written in a mean style, an illiterate book. శూద్రత్వ or శూద్రతనము *sūdrata.* n. The condition of a Sudra. శూద్రుడు *sūdrudu.* n. A man of the fourth caste, a Sudra. శూద్రురాలు *sūdru-rālu.* n. A woman of the Sudra caste. శూద్రురాలిపిల్ల.

శూన్యము *sūnyamu.* [Skt.] adj. Empty, void, blank, lonely, deserted destitute of, రిక్తమైన, ఉత్త, నిర్జనమైన, రహితమైన, పాడు. **శూన్యహస్తుడై** empty handed. **శూన్యవిపినము** a lonely wilderness. n. A dot, spot, cipher. Vacuum; nothing. సున్న, శూన్యము, లేమి. Witchcraft, sorcery, చంపు. **శూన్యముపెట్టు** to injure or kill by sorcery, చంపుచేయుట. **కిల్లిశూన్యము** the black art. **శూన్యకత్తె** *sūnya-katte.* n. A sorceress or witch, చంపుచేసేస్త్రీ. **శూన్యగాడు** *sūnya-gāḍu.* n. A sorcerer, a wizard, an enchanter, చంపుచేసేవాడు. **శూన్యపుబొమ్మ** *sūnya-pu-bomma.* n. An effigy. **శూన్యవాదము** *sūnya-vādamu.* n. Atheism. **శూన్యవాది** *sūnya-vādi.* n. An atheist. నాస్తికుడు. **శూన్యుడు** *sūnyuḍu.* n. (In composition,) one destitute of, విహీనుడు, వాడు **జ్ఞానశూన్యుడు** he has no wisdom. **వివేకశూన్యుడు** one who has no wit or genius.

శూర *śūra.* [Skt.] adj. Pertaining to a hero. **శూరత్వము** or **శూరత** *śūratvamu.* n. Heroism, courage, bravery, valour. **ఆరంభశూరత్వము** enthusiasm at the outset. **శూరుడు** *śūruḍu.* n. A hero or champion. **రణసారసములవాడు.** బిరుదు. **ఆరంభశూరుడు** he who is vigorous only at starting.

శూర్పణఖ *sūrpaṇakha.* [Skt.] n. The name of a female demon, ఒకరాక్షసి, చుప్పనాతి.

శూర్పము *sūrpamu.* [Skt.] n. A winnowing basket. చేట.

శూల or **శూలము** *śūla.* [Skt.] n. A darting or throbbing pain, a racking pain, a twitch, కొట్టి, పోటు. **పార్శ్వశూల** a stitch in the side. **కడుపుశూల** the colic. **హృదయశూల** pain or distress of mind. **దుర్నిమిత్తశూల** inauspiciousness. **శూలము** *śūlamu.* n. A sharp pointed weapon, a lance, pike, or dart; an iron pin or spit; a stake for impaling. A trident. సళాక, కొర్రు, త్రిశూలము. "శూలహస్తుఁడనిక్ష్వాయుము." A. iv 285. "శూలాలఁద్రిప్పెనాకరి శూర్పంబి." Pal. 374. **శూలపాణి** or **శూలధరుడు** *śūla-pāṇi.* n. Lit. one who bears the trident: an epithet of, Siva, శివుడు. **శూలవ్యాధి** *śūla-vyādhi.* n. Piercing pain in the side, కడుపుశూల్ని. **శూలాకృతము** or **శూల్యము** *śūlā-kṛitamu.* adj. Roasted on a spit. ఇనుప సళాకయందు గ్రుచ్చి చక్కముచేసిన. **శూలి** *śūli.* n. One who bears a trident: an epithet of Siva, రుద్రుడు.

శృ śri

శృంఖలము *śrinkhalamu.* [Skt.] n. A chain or fetter, especially for an elephant; a chain of silver worn as a man's girdle or zone. సంకెల. వీపుసరుసంకెల, మగవాని మొలనూలు. **శృంఖలి** *śrinkhali.* n. A certain shrub. కోకిలాక్షము, గొలిమిడిగుబ్బ.

శృంగము *śringamu.* [Skt.] n. A horn, a trumpet. పశువాదికొమ్ము, బూర. A peak, the summit of a mountain. కొండకొమ్ము, పర్వతశిఖరము. **శృంగభంగముచేయు** to crush one's pride. **శృంగి** *śringi.* n. A horned animal. కొమ్ములగలజంతువు. **శృంగిణి** *śringini.* n. A cow. ఆవు.

శృంగబేరము *śringa-beramu.* [Skt.] n. Ginger. అల్లము.

శృంగాటకము *śringāṭakamu.* [Skt.] n. A place where four roads meet. నాలుగు తోరణంకట్టినదారి. An aquatic plant called *Trapa bispinosa*, పరికిచెట్ట.

శృంగారము *śringāramu.* [Skt.] adj. Beautiful, handsome. అందమైన. n. Ornament, decoration, beauty. Passion, love. అలంకారము. అందము. **లోన వికారము లైట శృంగారము** inside foul, outside fair. **శృంగారభావము** love, amorousness. **శృంగారకార్యము** *śringāra-kāryamu.* n. Polite

literature, a romance or novel in verse. శృంగారపురుషుడు or శృంగారి *śringara-purushudu.* n. A gallant, a beau, a handsome man. శృంగారవతి *śringara-vati.* n. A fine or beautiful lady, a belle. శృంగారవనము *śringara-vanamu.* n. A park, a pleasure garden. తురష్కవనము. శృంగారించు *śringarintsu.* v. a. To adorn, decorate. అలంకరించు. ఆ సంగతి కొంచెము శృంగారించి చెప్పినాడు he told the story with some decorations or improvements.

శృంగి See under శృంగము.

శే శె

శెజ్జ or శెజ్జె *semme.* [H.] n. A candlestick, a lampstand. దీపస్తంభము.

శే శే

శేఖరము *śekharamu.* [Skt.] n. A chaplet for the head. శిరమాల, కొప్పిరమాల, శిఖరం మున గట్టిన పూలదండ. చంద్రశేఖరుడు he who is crowned with a crescent, i. e., Siva. శేఖరముగు *śekharam-agu.* v. n. To be prepared or ready. సిద్ధము. అది శేఖరమైనది it is ready. శేఖరించు *śekharintsu.* v. n. To acquire greatness, కొప్పరము.

శేఫాలి or శేఫాలిక *sephali.* [Skt.] n. A flowering plant called *Nyctanthes arbor tristis.* వరువాలి.

శేముషి *semushi.* [Skt.] n. Understanding, intellect. బుద్ధి, మతి.

శేరు or సేరు *seru.* [H.] n. A *seer*, a weight of eight palams or ten ounces, or about a quart in measure. ఎనిమిదిపలములెత్తు, బద్దశేరు the same more definitely. బద్దశేరు the large seer which contains three ordinary *seers* or twenty-four *palams.* పావుశేరు one-fourth of a viss.

శేవధి or నేవధి *sevadhi.* [Skt.] n. A treasury, నిధి.

శేషము *seshamu.* [Skt.] n. The rest, residue, remainder, remnant, what is left, omitted or rejected, మరులు. పిల్ల శేషము the remains of a funeral offering. శేషభోజనము eating the leavings of a dinner. అగ్ని శేషము, రోగశేషము, ఋణశేషము, కలహశేషము the remnants of fire, of a disease, of a debt, and of a quarrel. శేషంగా శేషపుచరణంతో passion supplies the want of argument. శేషపూర్తి చేయు to fill up a deficiency, to supply what is wanting. శేషత or శేషత్వము *seshata.* n. Obsequiousness, submission. దాసత్వము. "నిత్యశేషతకంటె శేషము." T. pref. 3. శేషభాగము *sesha-bhagamu.* n. The remaining part. మిగత. శేషషష్ఠి *sesha-shashti.* n. The grammatical phrase for యొక్క. "of." It signifies the *superfluous form* because కాయిల్లు and కాయొక్కయిల్లు mean the same. శేషించు *seshintsu.* v. n. To remain as a balance, to be over and above, మిగులు. శేషించిన *seshinchina.* adj. Remaining, left over, మిగిన. శేషించినది the remainder. శేషించినవారు the rest of the people. శేషులు *seshulu.* n. plu. (In composition,) the rest, the remainder of the people. మిగిలినవారు, బ్రతికేవారు the survivors.

శేషుడు or ఆదిశేషుడు *seshudu.* [Skt.] n. The name of the great dragon, the king of serpents, పెద్దపాములలోపన్ను, అనంతుడు. శేషవాహనము *sesha-vahanamu.* n. A serpent throne used for conveying the image of Vishnu. పర్యాయమునుండే వాహనము. శేషశయనుడు *sesha-sayanudu.* n. Lit. one who has Sesha for his bed; an epithet of Vishnu. శేషాచలము or శేషాద్రి *sesh-achalamu.* n. A name of Tirupati, తిరుపతి.

శై sai

శైక్షుడు *saikshuḍu.* [Skt. from శిక్ష.] n. A new disciple. క్రొత్తగా చదువసారంభించిన శిష్యుడు.

శైత్యము *saityamu.* [Skt. from శీతము.] n. Cold, coldness, chilliness, a cold or catarrh. శీతలము, జేలము. adj. Cold. శీతల మైన. **శైత్యముచేయు** to take or catch cold. **శైత్యోపచారము** cooling, refrigeration, the ceremony of offering rosewater, sandal paste, flowers, &c., to alleviate heat. **పట్టిశైత్యోపచారములు** empty civilities.

శైథిల్యము *saithilyamu.* [Skt. from శిథిలము.] n. Slackness, looseness, flaccidity, dilapidation, ruin. శిథిలత, శిథిలత్వము, దొర్బల్యము.

శైనేయుడు *sainēyuḍu.* [Skt. from శని.] n. Lit. the son of Saturn. An epithet of Satyaki, the younger brother of Krishna. కృష్ణునితమ్ముడైనసాత్యకి.

శైబికుడు *saibikuḍu.* [Skt. from శిబి.] n. A palanquin bearer. పల్లకీమోయువాడు, బోయ, బెస్త. "పాండుగానందలంబులుపల్లకీలు, మత్కరవాయిమేయుశైబికులను." KP. viii. 32.

శైలము *sailamu.* [Skt. from శిల.] n. A mountain. పర్వతము. **శైలకన్య** *saila-kanya.* n. Lit. the mountain-born virgin; an epithet of Parvati. పార్వతీదేవి. A. vi. 194. **శైలధనుర్వుడు** *saila-dhanvuḍu.* n. Lit. one who has a mountain for his bow; an epithet of Siva. **శైలాటము** *sailāṭamu.* n. A lion. సింహము. **శైలేయము** *sailēyamu.* n. Rock-salt, రాతిఉప్పు.

శైలూషము *sailūshamu.* [Skt.] n. The Bael or Bilva tree, *Ægle marmelos*, బిల్వము, మారేడుచెట్టు.

శైలూషి *sailūshi.* [Skt.] n. An actress, a female performer. ఆటకత్తె, మేటకత్తె. "నాదువల్లభుండంటుమోటనిక్కఁబు, పెద్దవారి యిట్లుమీన్న వారు, గానపటులవిధమునాశతోఁ శైలూషకాదుసంక." M. iv. ii. 153. "కాశిశైలూషి శా." Vasu. iv. 22. టీ॥ రాశియాడెడు శాల్యస్త్రీ. **శైలూషుడు** *sailūshuḍu.* n. An actor, a dancer. The bandmaster who beats time. నటుడు, నట్టువవాడు, ఆటకాడు, తాళధారకుడు. "పాశ్యంగళ్లలమధ్యసంచరణశైలూషా." P. ii. 415. "ఆయతశైలూషీశైలూషులంబుక." ib. iv. 357.

శైవము *saivamu.* [Skt. from శివ.] adj. Relating to the god Siva, Saivite, శివసంబంధమైన. n. The Saiva religion or sect. **శైవమతము**, **శైవాచారములు** the manners and rites of the Saivites. **వీరశైవము** the title assumed by the Jangams or Lingayats. **శైవుడు** *saivuḍu.* n. A worshipper of Siva. శివమతస్థుడు. **వీరశైవుడు** one who belongs to the Jangam creed. **ఆదిశైవుడు** a Brahmin of that sect.

శైవలము or **శైవాలము** *saivalamu.* [Skt.] n. A kind of aquatic plant or weed. *Vallisneria octandra.* వాపో, నీటిపాచి. **శైవలిని** *saivalini.* n. A river. నది, నీరు. "శైవలినీవనంబెపగి శైవలినీవనమంబుకన్న మున్నా నిలధూసితారి విహంగాళిరవంబగొనవచ్చె." Vasu. ii. 183. "XXXశైవలినిందినిశోచ్చిరంచరుఁ." Parij. v. 33.

శైశవము *saisavamu.* [Skt. from శిశువు.] n. Infancy, childhood. శిశుత్వము, బాల్యము. **శైశవక్రీడలు** childish sports.

శొ śo

శొంఠి, శొంటి or **శొంఠికొమ్ము** *sonṭhi.* [from Skt. శుంఠి.] n. Dry ginger.

శో śō

శోకము *sōkamu.* [Skt.] n. Grief, sorrow, affliction, దుఃఖము. **పుత్రశోకము** grief for the loss of a son. **శోకించు** *sōkinṭsu.* v. n. To sorrow, grieve, దుఃఖించు. **శోచనము** *sōchanamu.* n. Grieving, దుఃఖించుట.

శోచితము *śōchitamu.* adj. Lamented, grieved, afflicted, దుఃఖితమైన. **శోచ్య** యము, **శోచనీయము** or **శోచ్యము** *śōchanīyamu.* adj. Lamentable. దుఃఖింపదగిన.

శోచిస్సు *śōchissu.* [Skt.] n. Splendour, light, lustre. తేజస్సు. **శోచిష్కేశుడు** *śōchish-kēśudu.* n. An epithet of the god of fire. అగ్ని పేరాల్లో ఒకటి.

శోణము *śōṇamu.* [Skt.] adj. Red. ఎఱ్ఱని, ఱుఱుపైన. n. Redness. **శోణరత్నము** *śōṇa-ratnamu.* n. The ruby. కెంపు. **శోణితము** *śōṇitamu.* n. Blood. రక్తము, నెత్తురు.

శోథము *śōthamu.* [Skt.] n. Swelling, వాపు శోకము.

శోధించు *śōdhinṭsu.* [Skt.] v. a. To purify, cleanse, refine; to search, examine, investigate, నిర్ణయముచేయు, శుద్ధిచేయు, పరుగు. "శరణంగోర్వంగపర్వకముశోధించి." DRK. page 262. **శోధకుడు** *śōdhakudu.* n. A searcher, inquirer; a critic, a man of genius: an inquisitive man. చక్కగా విమర్శించువాడు. **శోధనము** or **శోధన** *śōdhanamu.* n. Cleaning, purifying, correcting; a search, trial, investigation, శుద్ధిచేయడము, పరిష్కరించడము, పరగడము. రాత్రి రాజు నగరశోధనచేసినాడు the king went incognito through the town by night. **శోధనపత్రము** *śōdhana-patramu.* n. A table of errata. శుద్ధిపత్రము. **శోధని** *śōdhani.* n. A broom. చీపురుకట్ట, సమ్మార్జని. **శోధితము** *śōdhitamu.* adj. Purified, cleansed, refined. Examined, searched. నిర్ణయముచేయబడిన, పరిష్కరించిన, పెరగబడిన. **శోధ్యము** *śōdhyamu.* adj. Fit to be searched. పరగదగిన. "శోధ్యస్థానములఁ జూడఁబంపిన." Anir. iii. 148. **శోధ్యస్థానములు** places where he is likely to be found.

శోథ *śōtha.* [Skt.] n. Swelling or intumescence. వాపుశోకము. **పిత్తశోథ** swelling of the body caused by bile.

శోభ *śōbha.* [Skt.] n. Lustre, radiance, light, splendour, beauty. ప్రభ, కాంతి, సౌందర్యము. **శోభకృత్తు** *śōbha-kṛittu.* n. The name of a year. **శోభనము** *śōbhanamu.* adj. Auspicious, propitious; shining; handsome. మంగళకరమైన, ప్రకాశమానమైన, అందమైన. n. Happiness, good fortune. The consummation of a marriage. మంగళము, వివాహము. **శోభనముచేయు** to finish or complete a marriage. **శోభనములు** *śōbhanamulu.* n. plu. Songs, each foot of which has the word **శోభనే** as a chorus, పరిపాటులు. "ఆక్కరతో నుయ్యాలంశోభనములు ధవళాలు మొదలైనపాటలు పాడే రప్పుడు." S. i. 483. **శోభనాక్షతలు** grains of raw rice, made yellow with turmeric and sprinkled on the heads of persons with a benediction on auspicious occasions. పసుపురాసిన బియ్యం. విరాజిల్లు, **శోభిల్లు** or **శోభిలు** *śōbhinṭsu.* v. n. To shine, be splendid. ప్రకాశించు. **శోభితము** *śōbhitamu.* adj. Beautified, decorated. అలంకరింపబడిన, విరాజిల్లిన. Bright, splendid. **శోభితత్వము** *śōbhitatvamu.* n. Splendor, lustre. ప్రకాశము, తేజస్సు. "శోభితత్వముదిర." M. XIII. iv. 402. **శోభితుడు** *śōbhitudu.* n. One who is decorated, అలంకృతుడు. **శోభితురాలు** *śōbhitu-rālu.* n. She who is adorned. అలంకృతురాలు. మంచుమోశోభితురాలయిన యక్క my sister who is adorned with the red powder on her forehead.

శోష *śōsha.* [Skt.] n. Drying up, ఎండడము. Fainting, faintness. ఆహారముతీసుకొనకుండా రోగముచేతనావిచ్చిపోక్కు పట్టికొంచోటనాని కూర్చుండు this is mere waste of breath. **శోషణము** *śōshanamu.* n. Drying up. ఎండడము. **శోషము** *śōshama.* n. Drying, dryness. Fainting. **శోషరోగము** Pulmonary consumption. Intumescence, swelling. **శుష్కశోకము**, **వాపుశోకము** **శోషించు**, **శోషిల్లు** or **శోషిలు** *śōshinṭsu.* v. n. To be dried up, to become dry, lean, thin, poor. ఎండిపోవు, కృశించు. To faint,

ఆహారము లేనందువల్లగాని రోగముచేతగాని మూర్ఛ పోవు. శోషింపజేయు śōṣhimpa-jēyu. v. a. To cause to dry up, ఎండజేయు.

శౌ śau

శౌంఠ్యము śaunṭhyamu. [Skt. from శుంఠ.] n. Blockishness, stupidity. జడత, శుంఠత్వము, మూఢత్వము.

శౌండికుడు śauṇḍikuḍu. [Skt.] n. A dealer in spirits. మద్యవిక్రి, సారాయి అమ్మేవాడు.

శౌండుడు śauṇḍuḍu. [Skt.] n. One who is able or versed in. సమర్థుడు. జగత్రౌశౌండుడు he who is able to rule the universe.

శౌకము śaukamu. [Skt. from శుక.] n. A flock of parrots. చిలుకలగుంపు. A v. 134.

శౌక్తికము śauktikamu. [Skt. from శుక్తి.] adj. Made of oyster shell. ముత్యపుచిప్పతోచేసిన. "శౌక్తికమాక్తికవిద్రుమద్యుతులై." M. II. ii. 117.

శౌచము śauchamu. [Skt. from శుచి.] n. Purity, cleanliness, purification, పవిత్రి పారిశుద్ధ్యము.

శౌరి śauri. [Skt. from శూర.] n. Lit. the hero; an epithet of Krishna, కృష్ణుడు. శౌర్యము śauryamu. n. Heroism, prowess, valour, bravery, courage. శూరత్వము, పరాక్రమము. శౌర్యుడు śauryuḍu. n. A man of valour, a hero. విపరీతశౌర్యుడు a man of great valour.

శౌల్కుడు or శౌల్కికుడు śaulkuḍu. [Skt. from శుల్కము.] n. A superintendent of tolls or customs, a custom house officer. సుంకరి.

శౌల్బికుడు śaulbikuḍu. [Skt.] n. A copper smith, or brazier. కంచరవాడు, రాగివనివాడు.

శ్మ śma

శ్మశానము, శ్మశానభూమి or శ్మశానవాటిక śmaśānamu. [Skt.] n. A cemetery, a place where corpses are burnt or buried. వల్లకాడు, ఒలికిమిట్ట. శ్మశానవైరాగ్యము "Cemetery-seriousness:" the brief impression made on the mind by the sight of a cemetery.

శ్మశ్రువు śmaśruvu. [Skt.] n. Beard, whiskers, moustaches. గడ్డము, మీసాలు. ఎఱ్ఱశ్మశ్రువు red whiskers.

శ్యా śyā

శ్యామ śyāma. [Skt.] n. A girl or maid under sixteen. పదునారేండ్లపడుచు, యౌవన మగ్గస్థురాలు. శ్యాముము or శ్యామలము śyāmamu. adj. Of a dark tint, dark blue, black, green, నీలమైన, ఆకుపచ్చని. తమాల శ్యామలము growing as a gloomy tree. n. A dark tint, dark blue, black, green, నీలవర్ణము, ఆకుపచ్చన. శ్యామలత్వము śyāmalatvamu. n. Blackness, a dark complexion, నైల్యము. శ్యామిక śyāmika. n. Blackness. నైల్యము. Darkness, చీకటి. Swa. ii. 29.

శ్యే śyē

శ్యేనము śyēnamu. [Skt.] n. A hawk falcon. డేగ.

శ్ర śra

శ్రద్ధ śraddha. [Skt. from శ్రత్ Wish, desire, care, attention, diligence, zeal. ఆసక్తి, ఇచ్ఛ. Faith, devotion, attachment, విశ్వాసము. వానికి చదువులలో శ్రద్ధలేదు he is not diligent

in his studies. శ్రద్ధాళువు *sraddhā-aluvu.* n. One who is faithful, zealous, eager, attentive, ఆసక్తిగలవాడు, ఉత్సాహవాడు.

శ్రమ or శ్రమము *srama.* [Skt.] n. Labour, toil, trouble, distress, hardship, difficulty, fatigue, weariness, ఆయాసము, కష్టము. శ్రమ, శ్రమము, శ్రాంతి. Practice, అభ్యాసము. "శ్రమముచే యోగులాత్మలందెక్కుదు రమరేంద్ర." భార. శల్య. ii. Exercise, వ్యాయామము. శ్రమపడు *sramapaḍu.* v. n. To be troubled, distressed, annoyed; to take pains. శ్రమపెట్టు *sramapeṭṭu.* v. a. To trouble, pain, plague, torture, annoy. శ్రాంతపెట్టు, బాధించు. శ్రమపడిన వాడు *sramapaḍina vāḍu.* n. He who is tired or fatigued. ఆలసినవాడు. Anir. iii. 49.

శ్రవణము *sravaṇamu.* [Skt.] n. The ear. Hearing. వెను, వినుము, వినికి. శ్రవణేంద్రియము the sense of hearing. శ్రవణి or శ్రవణీ (*sravaṇi.* n. The ear. వెను. P. i. 466. శ్రవణీయము *sravaṇiyamu.* adj. Worthy to be heard, fit to be heard, audible.

శ్రా శ్రీ

శ్రాంతము *srāntamu.* [Skt.] adj. Refreshed. విశ్రాంతిచెందిన. శ్రాంతి *srānti.* f. Refreshment, rest, calm, peace, తీరుట, విశ్రాంతి. శ్రాంతుడు *srāntuḍu.* n. One who is refreshed or at rest, విశ్రాంతిచెందినవాడు.

శ్రాద్ధము *sraddhamu.* [Skt. from శ్రద్ధ.] n. Funeral ceremonies or obsequies, observed at various fixed periods, consisting of offerings with water and fire, to the gods and manes, and gifts and food to the relations present, and assistant Brahmins. ఒక్క కర్మము, ఏకోద్దిష్టము. దేవతాబ్రాహ్మణ సమేత పిండ ప్రదానము. పిండ శ్రాద్ధము a funeral ceremony observed seven days after a person's death. దైనందిన శ్రాద్ధము daily funeral ceremonies for a year after a person's death. నిత్య శ్రాద్ధము the funeral ceremony observed every new moon. షణ్మాస శ్రాద్ధము a funeral ceremony in the sixth lunar month. సపిండీకరణ శ్రాద్ధము or పిండ కరణము a funeral ceremony in which the balls of rice offered to the deceased individually and collectively, are blended together. తీర్థశ్రాద్ధము a funeral ceremony celebrated in a holy place. పార్వణ శ్రాద్ధము an offering made to the manes of deceased ancestors on solemn occasions. హిరణ్యశ్రాద్ధము money distributed in charity as an offering to the manes. అమశ్రాద్ధము uncooked ingredients distributed as above said. అన్న శ్రాద్ధము cooked food served out to guests as aforesaid. కుంభశ్రాద్ధము obsequies performed to a waterjar, which bears the name of a man's living wife, whom he divorces by breaking the jar. మాకీ పాంచము హిరణ్య శ్రాద్ధము చెప్పకపోతే ఆ పని అయ్యవారిచేత్తు తుంచరేదు unless you grease his palm, I think that business will not be settled in our favour. శ్రాద్ధ దేవుడు *sraddha-devuḍu.* n. Yama, the god of death. యముడు.

శ్రావణము *sravaṇamu.* [Tel. for శ్రవణము.] n. The pincers or nippers used by goldsmiths. కంసాలి ఉపయోగించే కారి.

శ్రావణము or శ్రావణమాసము *sravaṇamu.* [Skt.] n. The fifth lunar month. ఆయనమాసం. శ్రావణపూర్ణిమ *sravaṇapūrṇima.* n. The full moon in the month of Sravana, (July—August.) This is among Hindus the great day of atonement. Certain ceremonies if duly performed on this day are supposed to procure pardon for all the sins of the past year. తుమ్మ వృక్షము. శ్రావణి *sravaṇi.* n. A plant called *Sphæranthus indicus,* దీనిని తమిళంలో కొట్టంచెడి.

శ్రావ్యము *sravyamu.* [Skt.] adj. Harmonious, melodious. వినుటకు ఇంపైన.

శ్రీ sri

శ్రితము *sritamu.* [Skt.] adj. Dependant on, inherent. ఆశ్రయించియుండే. శ్రితుడు *srituḍu.* n. He who is waited upon or served. ఆశ్రితుడు, సేవితుడు.

శ్రీ śrī

శ్రీ *śrī.* [Skt.] *n.* Lakshmi, the wife of Vishnu, the goddess of plenty and prosperity. లక్ష్మీ, Wealth, riches, prosperity, good fortune, సంపద. Beauty, lustre, splendour, glory, శోభ. Also, poison, venom, విషము. విద్యాశ్రీ the glory of learning. ముఖశ్రీ lustre of the face. మాతుశ్రీ a respectful way of mentioning any elderly woman in a letter. adj. Holy, sacred, blessed, venerable, famous, glorious, renowned. Used as an honoritic prefix. శ్రీకంఠుడు *śrī-kaṇṭhuḍu.* n. An epithet of Siva (lit. poison-throated.) శివుడు. కరకంఠుడు. శ్రీకరము *śrī-karamu.* adj. Propitious, happy, blessed. లక్ష్మీప్రదమైన. శ్రీకరుడు *śrī-karuḍu.* n. One who gives wealth, one who grants prosperity, సంపత్కరుడు. శ్రీకాంతుడు or శ్రీపతి *śrī-kāntuḍu.* n. A name of Vishnu, as being the spouse of శ్రీ or Lakshmi. విష్ణువు. శ్రీకారము *śrī-karamu.* n. The letter శ్రీ. The poets compare a beautiful ear to the form of this letter. "కలకంఠకంఠి వినులకు శ్రీకారములరీతియంత్రిములగాచాయ వచ్చు." Anir. iii. 68. శ్రీకార్యము *śrī-kāryamu.* n. Holy duties, i. e., the management of a temple. గుడిపారుపత్యము. శ్రీకార్యపరుడు *śrīkārya-paruḍu.* n. The manager of a temple. గుడిపారుపత్తి. "శ్రీకార్యపరులగాంచినకేలి కొమ్మ సంజలికిందు డైనగర్భాలకొరకొర." A. i. 10. శ్రీఖండము *śrī-khaṇḍamu.* n. A name of mount Malaya. మలయపర్వతము. The sandal tree; sandal wood. చందనవృక్షము, చందనపుచెక్క. "శ్రీఖండకేతన మూర్ధాభిషిక్తుఁజేయుండల." Swa. ii. 1. "శ్రీఖండకిరణా." A. ii. 45. టీ॥ మలయమునఁ బుట్టిన శ్రేష్ఠత. శ్రీగంధము *śrī-gandhamu.* n. Sandal wood that has a fine scent. బాగున్న గంధము. శ్రీచూర్ణము *śrī-chūrṇamu.* n. A yellow paste of turmeric and rice flour, used by the Vaishnavites in marking their foreheads. తిరుచూర్ణము, బాగుగా నలుమపెట్టుకొనే పసుపుబియ్యము దొక్కుపొడి. శ్రీచూర్ణపరికొలుపు a ceremony among Vaishnavites performed when removing a corpse from the house. శ్రీచూర్ణములు *śrī-chūrṇamulu.* n. Trumpets, usually blown in pairs before a priest, or in a temple ఆశ్చర్యమొందినను గుడిలోను ఊదే బిరి. శ్రీజుడు or శ్రీపుత్రుడు *śrī-juḍu.* n. An epithet of Manmadha, మన్మథుడు. శ్రీతాళము *śrī-tāḷamu.* n. The giant palm tree. *Corypha umbellifera.* దృఢపత్రవృక్షము. శ్రీతాళాలపైవ్రాసినగ్రంథము a book written on the large leaves of this tree. శ్రీతులసి *śrī-tulasi.* n. The purple-stalked Basil. తులసిలోభేదము. శ్రీదుడు *śrī-duḍu.* n. Lit. the wealth giver, an epithet of Kubera. శ్రీధరుడు or శ్రీనివాసుడు *śrī-dharuḍu.* n. A name of Vishnu. విష్ణువు, వేంకటేశ్వరుడు. శ్రీపతి *śrī-paṭi.* n. An epithet of Vishnu. విష్ణువు. A king, రాజు. శ్రీఫలము *śrī-phalamu.* n. The Bael fruit tree, *Ægle marmelos,* బిల్వవృక్షము, మారేడు. శ్రీమంతుడు *śrī-mantuḍu.* n. An opulent or wealthy man, భాగ్యవంతుడు. ఆఱ్ఱ శ్రీమంతుడు one born wealthy. శ్రీమత్ *śrī-mat.* adj. Prosperous, happy, blessed, holy, noble, glorious: (as a title) "His reverence" శోభనకరమైన, సంపత్కరమైన. The epithet శ్రీమద్రామాయణము is usually given to the celebrated poem written by Valmiki. శ్రీముఖ *śrī-mukha.* n. The name of a Telugu year

శ్రీముఖము *sri-mukhamu.* n. A pastoral letter, a letter from a Guru or adviser, సుబుద్ధిచెప్పేలేఖ, పెద్దలువ్రాయులేఖ. శ్రీముద్ర *sri-mudra.* n. The holy seal; a name given to the stamps used in placing the five marks worn upon the face, &c., by the members of the Madhva sect. శ్రీమూర్తి *sri-murti.* n. The sacred image, a name given to the విగ్రహము (q. v.) శ్రీరంగము *sri-rangamu.* n. The name of a holy town situated upon an island close to Trichinopoly, తిరుచనాపల్లిమధ్యమందుండు పరమపదాలయము కావేరి మధ్యే తీరము. శ్రీరంగాలు *sri-rangalu.* n. The name given to a certain kind of rice. ధాన్యవిశేషము. H. iv. 156. శ్రీరంగాలు or శ్రీరంగకస్తూరివన్నెలు n. A kind of pink flower. వీనుబల్ల దువ్వుపుష్పవర్ణము Kelly. శ్రీరస్తు *sri-rastu.* Interj: May it be fortunate, Good luck to it! మంగళమగుగాక. శ్రీశైలము *sri-sailamu.* n. The sacred hill, usually called Sri-Sailam, in Kurnool.

శ్రీవత్సము *sri-vatsamu.* [Skt.] n. A particular mark, said to be a curl of hair, on the breast of Vishnu. విష్ణువక్షస్థలమందలి యుర్వె. శ్రీవత్సకి, శ్రీవత్సాంకుడు or శ్రీవత్సలాంఛనుడు *sri-vatsaki.* n. An epithet of Vishnu. విష్ణువు. శ్రీవాసము *sri-vasamu.* n. Turpentine. సుగంధమంటి చెట్టుబంక. A lotus. తామరపువ్వు. శ్రీశుడు *sri-sudu.* n. An epithet of Vishnu. విష్ణువు.

శ్రీశైలము See under శ్రీ.

శ్రు sru

శ్రుతము *srutamu.* [Skt.] adj. Heard, reported. వినబడిన. శ్రుతపరుచు *srutaparuchu.* v. a. To represent, state, communicate, విన్నవించు. శ్రుతి *sruti.* n. The ear, కర్ణ. That which is heard, వినబడినది. Revelation. The Vedas, వేదము. A sort of drone corresponding to that used with bagpipes. పుంగివాద్యానికి. శ్రుతిపరుచు to put an instrument in tune.

శ్రే sre

శ్రేణి *srēni.* [Skt.] n. A line, row, range, rank. Regular order. A multitude, crowd, cluster. పంక్తి, క్రమము, వరుస, సమూహము, సంచయము. "దివ్యంతాళ్ళశ్రేణి." M. VI. iii. 241. పైన్నశ్రేణి a number of fishermen. P. i. 545. A rafter, ఇంటికిపుంజాలమీద వేసే వళ్ళె.

శ్రేణిక *srēnika.* [Skt.] n. A tent. దేరా, గుడారము.

శ్రేయము or శ్రేయస్సు *srēyamu.* [Skt.] n. Virtue, moral merit, good fortune, prosperity, happiness, beatitude, ధర్మము, పుణ్యము. ఐశ్వర్యము, మంగళము, శుభము, మోక్షము. శ్రేయస్కరము or శ్రేయోవంతము *srēyas-karamu.* adj. Prosperous, fortunate, beneficial, producing happiness, ఐశ్వర్యకరమైన.

శ్రేష్ఠము *srēshthamu.* [Skt.] adj. Best excellent, superior, chief, eminent, principal. ఉత్తమమైన, ప్రశస్తమైన. శ్రేష్ఠుడు *srēshthudu.* n. An excellent man, a chief man.

శ్రో sro

శ్రోణి *srōni.* [Skt.] n. The hip, the loins the posteriors. కటిప్రదేశము, వడుముటింది రొడలమీది భాగము, పిరుదు, కుంది.

శ్రోత *srōta.* [Skt.] n. A hearer, an auditor. వినేవాడు. M. XII. vi. 186. శ్రోతవ్యము *srōtavyamu.* adj. Audible, fit to be heard or listened to. వినదగిన. శ్రోత్రము *srōtramu.* n. The ear. కర్ణ. శ్రోత్రియుడు *srōtriyudu.* n. A Brahmin well versed in

the Vedas. He who is modest, docile, or well behaved. శ్రుతము, వేదము బాగా వచ్చిన బ్రాహ్మణుడు, ఛాందసుడు. శ్రోత్రియము or శ్రోత్రియగ్రామము *śrôtriyamu*. n. A village held at a favourable assessment, a present or donation of a village made to learned men.

శ్రౌ śrau

శ్రౌతము *śrautamu*. [Skt.] adj. Of or belonging to the Vedas. వేదసమ్మతమైన, వేదమందు విధింపబడిన, వేదోక్తమైన. n. Any observance ordained by the Vedas. A treatise detailing and explaining certain observances. శ్రుతివిహితధర్మాది, వేదోదితమైన కర్మప్రతిపాదక గ్రంథము.

శ్ల śla

శ్లక్ష్ణము *ślakshṇamu*. [Skt.] adj. Small, fine, minute, smooth. సూక్ష్మమైన. కృశమైన, మృదువైన.

శ్లథము *ślathamu*. [Skt.] adj. Slack, loose, lax, relaxed, dishevelled (as hair) జోకన, వదులు. విడిన.

శ్లా ślā

శ్లాఘ or శ్లాఘనము *ślagha*. [Skt.] n. Praise, applause, eulogy, flattery, స్తుతి, స్తోత్రము. శ్లాఘించు *ślaghintsu*. v. a. To praise, applaud, flatter, స్తోత్రముచేయు. శ్లాఘ్యము or శ్లాఘనీయము *ślaghyamu*. adj. Praiseworthy, celebrated, excellent. స్తుతనీయమైన, శ్రేష్ఠమైన, గొప్పదైన.

శ్లి śli

శ్లిష్టము *ślishṭamu*. [Skt.] adj. Connected, joined, combined, embraced. సంయుక్తమైన, మిళితమైన.

శ్లే ślē

శ్లేష *ślēsha*. [Skt.] n. Union, combination. సంయోగము. A figure of rhetoric, consisting of the choice, or connection of words, so as to admit of a double interpretation; a species of paranomasia or pun. Double entendre, irony, sarcasm. శబ్దాలంకార విశేషము, ఏకవాక్యమునకు అనేకార్థము, ద్వ్యర్థము. శ్లేషగానుండేపద్యము a verse bearing a double meaning.

శ్లేష్మము *ślēshmamu*. [Skt.] n. Phlegm, కఫము, తెమడ. శ్లేష్మప్రకృతి a saturnine temperament.

శ్లో ślō

శ్లోకము *ślōkamu*. [Skt.] n. A verse, a stanza. పద్యము. Fame. యశస్సు. అర్ధశ్లోకము a hemistich. పుణ్యశ్లోకుడు, ఉత్తమశ్లోకుడు or శ్లోకుడు a famous man, one well spoken of.

శ్వ śva

శ్వపచుడు *śvapachuḍu*. [Skt.] n. A man of low caste, a pariah. చండాలుడు, మాలవాడు.

శ్వభ్రము *śvabhramu*. [Skt.] n. A chasm, hole or gap. బొందెము, బొక్క, బిలము.

శ్వయథు or శ్వయథువు *śvayathu*. [Skt.] n. Swelling, dropsy. శోథ, వాపు.

శ్వవృత్తి *śva-vṛitti*. [Skt.] n. Service, menial labour. సేవాకర్మము, కొలువు.

శ్వశురుడు *śvaśuruḍu*. [Skt.] n. A father-in-law. భర్తమామ ఇచ్చినామము. భార్యకుతండ్రి. A. v. 102. శంకరశ్వశురుడు లేదా an epithet of the Himalaya, as "father-in-law to Siva." శ్వశ్రువు *śvaśruvu*. n. A mother-in-law. భర్తమామ ఇచ్చిన అత్తగారు, భార్యకుతల్లి.

శ్వేయస్కరము *śvē-yaskaramu.* [Skt.] adj. Happy, prosperous. మంగళకరమైన, కళ్యాణకరమైన. n. Prosperity, welfare, happiness, మంగళము, కళ్యాణము.

శ్వేయసము *śvēyasamu.* [Skt.] n. Air, wind; the god of the wind, వాయుదేవుడు. శ్వేయసాశనుడు lit. that which feeds on air, i. e., a serpent, పాము. **శ్వేసితము** *śvēsitamu.* n. Breath, శ్వాసము.

శ్వా śvā

శ్వానము *śvānamu.* [Skt.] n. A dog, కుక్క.

శ్వాపదము *śvā-padamu.* [Skt.] n. Any beast of prey, క్రూరమైన దుష్టజంతువు. A. vi. 18. A tiger, పులి.

శ్వాసము *śvāsamu.* [Skt.] n. Breath, breathing, respiration, ఊపిరి. Wheezing, asthma. రోగి, ఉబ్బసము. ఉచ్ఛ్వాసము breath inhaled. నిశ్వాసము breath expired or exhaled. వాడు ఎగశ్వాసము విడుచుచున్నాడు or ఊర్ధ్వశ్వాసము విడుచుచున్నాడు he is gasping or labouring for breath. **శ్వాసకాసము** *śvāsa-kāsamu.* n. Cough attended with wheezing, asthma, ఉబ్బసముతో కూడిన దగ్గు.

శ్వి śvi

శ్విత్రము *śvitramu.* [Skt.] n. White spotted leprosy. శ్వేతకుష్ఠము, తెల్లమచ్చలకుష్ఠు. **శ్విత్రి** *śvitri.* n. One suffering from this disease.

శ్వే śvē

శ్వేతము *śvētamu.* [Skt.] adj. White, white coloured, fair. తెల్ల. n. White colour. వెండి. Silver. వెండి. **శ్వేతకుష్ఠు** *śvēta-kushṭhuvu.* n. White leprosy. తెల్లమచ్చలకుష్ఠు. **శ్వేతపక్షి** or **శ్వేతపరుతము** *śvēta-parutu,* n. A swan, హంస. **శ్వేతశీర్షకము** *śvēta-śīrṣakamu.* n. The White Island, which cannot be identified. **శ్వేతపింగళము** *śvēta-piṅgalamu.* n. A lion. సింహము. **శ్వేతపింగళ వర్ణము** *śvēta-piṅgala-varṇamu.* n. Light tawny colour, the colour of a lion. సింహవర్ణము. **శ్వేతవాహనుడు** *śvēta-vāhanuḍu.* n. An epithet of Arjuna, అర్జునుడు. (Cf. Leucippus.) **శ్వేతాద్రి** *śvēt-adri.* n. The white mountain. i. e., the Himalaya mountains, హిమవత్పర్వతము.

ష sha

ష *sha.* The letter *sh* as in *shun*, shop, &c. It is called శ్వేషకారము.

షండము *shaṇḍamu.* [Skt.] n. A multitude, a heap. వృన్దారకషండము. A bull, ఆబోతు. "శిరంబులాకాశాన్ని కెరుకుండేయుల మాడ." Rukmang. iii. 203: **షండుడు** *shaṇḍuḍu.* n. A eunuch, an impotent man. క్లీబుడు, నపుంసకుడు.

షట్ *shaṭ.* [Skt.] adj. Six. ఆరు. షట్కర్మలు the six acts, or duties enjoined on Brahmins, i. e., ఆధ్యయన, అధ్యాపన, దాన, ప్రతిగ్రహ, యజన, యాజనములు. **షట్కర్ముడు** *shaṭ-karmuḍu.* n. A Smarta Brahmin who performs the six acts above enumerated. షడక్షరమంత్రము a spell which has six syllables. షడ్గుణము six-fold, six times as much. అంతయు. "శాస్త్ర సంపన్నులైన." షడ్గుణములు అనగా సంధి, విగ్రహము, సంశ్రయము, యుద్ధానకు సమాయము చూపడము, భేదము పుట్టించడము, బలవంతుని చేరుట. **షట్కము** *shaṭkamu.* Six. ఆరు. **షట్పదము** *shaṭ-padamu.* n. Lit. the six-footed, i. e., a bee, the large black bee. తుమ్మెద, భ్రమరము. **షణ్ముఖుడు** or **షణ్ముఖము** *shaṇ-muḥamu,* n. Lit. the six faced; a name of Kumaraswami, the Hindu Mars. కుమారస్వామి. **షడ్జము** *shaḍjamu.* n. A shrill musical tone like the peacock's cry. The fourth or middle note (tenor)

of the Hindu gamut. సప్తస్వరములలో నొక స్వరము. **షడ్భాషలు** *shad-bhāshalu.* n. plu. The six languages, i. e., ఆచ్చికెమను, జోకియము, గ్రామ్యము, కన్నడి, హరికన్నడి, అరబము. **షడ్రసములు** or **షడ్రుచులు** *shad-rasamulu.* n. plu. The six flavours used in cookery; viz., astringent, ఒగరు; sweet, తీపి; salt, ఉప్పు; pungent, కారము; bitter, చేదు; sour, పులుసు. షడ్రసాన్నము a ragout, highly seasoned food. "చవులలగట్టించు షడ్రసాన్నములుంచిరి." IIa. i. 87. అనగా మృష్టాన్నము పెట్టుట. **షడ్విద్యలు** *shad-vidyalu.* n. plu. The six magic arts; which are called ఆకర్షణము, స్తంభనము, మారణము, విద్వేషణము ఉచ్చాటనము, మోహనము. **షణ్మతములు** *shan-matamulu.* n. The six Schools or doctrines of Philosophy, ఆరుదర్శనములు. They are మాహేశ్వర, చార్వాక, బుద్ధ, జైన, వామన, గాణాపత్యములు. But a verse says ఔద్ధంజైన, శైవంచ, పాంచరాత్రపాశుపతం. **షష్టాష్టమము** *shashṭ-ashṭamamu.* n. Enmity, animosity, పగ, విరోధము. వారికి షష్టాష్టమముగానున్నది they are on bad terms. **షష్టి** *shashṭi.* n. Sixty. అరువది. **షష్టిపూర్తి** *shashṭi-pūrti.* n. A feast held on a man's attaining his sixtieth year. అరువదియేండ్లుపయినుండగానే చేయు ఉత్సవము. **షష్ఠము** *shashṭhamu.* adj. Sixth. ఆరవది. **షష్ఠి** *shashṭhi.* n. The sixth day of the lunar fortnight, ఆరవతిథి. In grammar, the sixth case. ఆరవ విభక్తి. **షష్టికము** or **షష్టిక** *shashṭhikamu.* n. A kind of rice of quick growth. వరిలో భేదము. **షష్ట్యంతములు** *shashṭh-y-antamulu.* n. Dative verses, i. e., a set of verses in the preface of a Telugu poem, having every phrase in the dative thus: To the prince, to the hero, &c., &c. అవతారిక లొనరించే షష్ఠీవిభక్తిపద వాక్యములు పద్యములు. షష్ట్యంతమైన శబ్దము a word in the sixth case. ఆరవ విభక్తియందుండు శబ్దము.

షడ్డకుడు or **షడ్ఢకుడు** *shaḍḍa-kuḍu.* [Skt.] n. A fellow son-in-law, తోడియల్లుడు. వీరు షడ్డకులు these two men are married to two sisters.

షరతు *sharatu.* [H.] n. An agreement, a condition agreed on. ఒడంబడిక.

షరా *sharā.* [H.] n. A remark, a post-script, a *nota bene.*

షరాబు *sharābu.* [H.] n. A money changer, a cash-keeper.

షహా *shahā.* [H. Pers. 'Shah.'] n. A king. Interj. Check! (in chess.)

షా shā

షాడవము or **షాడవము** *shāḍabamu.* [Skt.] n. Flavour, taste, savour. రసము. (అనగా ఉప్పు, కారము, పులుసు మొదలైనవి.) Music, singing, గానము, రాగజాతివిశేషము, అనగా షట్స్వరవివిధరాగములు. "నానావిధషాడవముల." A. iv. 331. టీ షడ్రసనిర్దిశభోజనములు.

షాడ్గుణ్యము *shāḍ-guṇyamu.* [Skt. షట్+గుణము.] n. An aggregate of six properties or qualities, such as Greatness (విశ్వరక్షణము). Might (వీర్యము). &c, or Peace (సంధి), Enmity (విగ్రహము). &c. నూట పట్కాము.

షాణ్మాతురుడు *shāṇ-māturuḍu.* [Skt.] n. A name of Kartikeya. కుమారస్వామి.

షాణ్మాసము *shāṇ-māsamu.* [Skt.] n. Six months. ఆరునెలలు. **షాణ్మాసికము** *shāṇ-māsikamu.* adj. Of or relating to six months, half yearly. ఆరునెలలకుచేసే. n. A funeral ceremony performed in the sixth month after death.

షి shi

షికారి or **షికార్** *shikāri.* [H.] n. Sporting, fowling, hunting, వేట. A huntsman,

s. fowler, పిట్టలవాడు. పిట్టవేట shikaru, n. An airing on foot or horseback, a walk or ride. పిట్టవేటపోవు to go out for exercise. పిట్టవేటపోయినాడు he is gone out for a walk or ride.

పిడ్డుడు shidyudu. [Skt.] n. A libertine, gallant, paramour. పిడుదు.

పు shu

పుమూరు (H.) Same as కుంకుమ (q. v.)

షో shō

పోడశము shōdasamu. [Skt.] adj. Sixteen, sixteenth. పదునారు, పదహారవ. పోడశోపచారములు sixteen acts of civility. అది నాకిది పోడశోపచారములు చేయుచున్నది she does every thing he wants. పోడశకళాపరిపూర్ణచంద్రుడు the full moon in its splendor. n. A funeral rite celebrated on the twelfth day after a death, in which sixteen Brahmins are fed. చచ్చిన పండ్రెండవనాడు పదహారుమందికి భోజనముపెట్టి కర్మము.

స sa

స sa. The letter s as in sat, so, &c. It is called దంత్యసకారము or కులపిస sakāramu to distinguish it from the other sibilants శ+ష.

స sa. [Skt.] (In composition,) with, together with. సకుటుంబముగా together with one's family. సగుణము having (or endowed with) properties or qualities. సజాతీయము of the same tribe, of the same species. సటీక accompanied with a commentary. సదుడుడు one who is kind or good. సపక్షము having wings, రెక్కలుగల. సవిస్తరముగా in full detail, circumstantially, with all the particulars, minutely, క్షుణ్ణముగా. సమూలము together with the root, having a root, entire, వేరుతోసహా, మొదలైన. అది సమూలముగా నాశనమైనది they are ruined, root and branch. సరీతిగా decently, entirely, "సరీతిగా పూజించుచుండు." Vish. ప్ర. 19. సయుక్తికము reasonable, logical, rational. సవడిగా with speed, త్వరగా. "సరభసోద్ధత్యదుర్వారవేగంబు." T. iv. 198. సుకుమారము classical, beautiful, handsome, అనుగుణమైన, అందమైన. సుకుమారియైనయువతి a handsome girl. సుందరము beautiful, lovely. "సుందరకాండ." T. Pref. 87. సవిస్తారముగా at full length, extensively, with all the particulars, completely, to the full, విపరముగా. సవినయముగా respectfully. సవినయముగా modestly. సకలద్రవ్యోదకశూన్యకముగా entirely; (lit. with money and water)—a phrase used in making gifts. సహృదయుడు a good hearted man. సహేతుకము reasonable, well grounded. కారణముతోగూడిన. సహేతుకముగా with the reason or the grounds, కారణసహితముగా. సాభిప్రాయము significant, అభిప్రాయముతోకూడిన. సాకూతము a wanton glance. A. iv. 41. సానుకూలము favour or kindness, success, ఉపకారము. అతడు వానికి సానుకూలమైనవేళలలో when he succeeded in that affair. అది సానుకూలముకాకపోయినది it did not succeed. సానుకూలము favourable, kind, ఉపకారమైన. సానుకూలమైనమాట favourable word. సానుకూలముగా favourably, kindly, ఉపకారముగా. సపత్నిత్వము the condition of a co-wife, the state of being or having a rival wife, సపత్నిస్థానము, సవతితనము. "వీరికిసపత్నిత్వక్లేశ సంభావనము" A. ii. 24. "సాపత్నిమునుమగనికిసైరింపరెందేనిసవతిబిడ్డన్." N. iii. 122. సాపత్నికుడు an enemy, శత్రువు; the son of a co-wife. సపత్నీపుత్రుడు. సాపరాధి a culprit, offender, sinner, he who is guilty, తెప్పరము. సాపాశ్రయము leisure, spare time, an interval, తీరు, వ్యవధానము. సావధానముగా carefully, diligently, attentively, with due heed, జాగ్రతగా.

సం or సమ్ *sam.* [Skt.] prefix. When used with Skt. nouns and adjectives, it means beautiful, చక్కని. Much, very, మిక్కిలి. Placed before verbs, it means Well, చక్కగా. See సంక్షోభము, సంక్షోభించు, సంఘటిల్లు, సంచరించు, సంచలించు, సంతోష్టి, సందర్శించు, సంపూర్ణము, సంప్రాప్తి, సంప్రీతి, సంయోక్తము, సంయుక్తము, సంయోగము, సంరక్షించు, సంస్తుతి, &c. It also means With, together with. సమంచితము worshipped, revered, పూజ్యమైన. సమధికము exceeding, abundant, plentiful, ఎక్కువైన, మిక్కుటమైన, మిక్కిలి అధికమైన. సమన్వితము joined, united, combined, కూడుకొన్న, సంయుక్తమైన. సమర్పించు to give to the great, to offer presents to superiors, పూజ్యులకు ఇచ్చు. సమర్పితము offered, presented, given to superiors, పూజ్యులకు ఇవ్వబడ్డ. సమర్పణ giving to superiors, a thing presented to the great, an offering, పూజ్యులకు ఇయ్యడము. పూజ్యులకు ఇచ్చినవస్తువు. సమవధానంబుతోఁ attentively, జాగ్రతతో. సమాకర్ణి far spreading, as scent. సమాకీర్ణము dishevelled, shed, scattered, sprinkled, interspersed, నిల్లబడ్డ, వెదచల్లబడ్డ. సమాగతము that which is come right, చక్కగావచ్చిన; got, obtained, పొందిన. సమాగమము union, junction; a coming, arrival, coming together, meeting, assembling. చేరడము, కూడడము, కలియడము, రావడము. సమాదరము respect, esteem, honour, సన్మానము, మర్యాద. సమాదృతము respected, esteemed, సన్మానింపబడ్డ, గొప్పచేయబడ్డ. సమాశ్లిష్టము embraced, కౌగిలించుకొన్న. సమాశ్వాసము consolation, condolence, soothing, comforting, సాంత్వనము, ఓదార్పుడము. సమిద్ధము shining, glowing, blazing, ప్రకాశమానమైన, "ఏదేవుచాయసమిద్ధకిరీటసంఘవులమం పద్మజభవులొకొ." BX. 6ఆ. సముచితము proper, right, fit, యోగ్యమైన, న్యాయమైన, సముపపత్తి opposition, విరోధము. సముపాశ్రయము height, elevation, ఔన్నత్యము. సముచ్ఛ్రితము high, tall, lifted up, raised, పొడుగైన, ఉన్నతమైన. సముచ్ఛ్రితుడు he who is high or elevated, ఉన్నతుడు. సముజ్ఝితము abandoned, left, quitted. త్యజింపబడ్డ, విడువబడ్డ. సముత్కటము much, excessive; drunk, mad, furious; superior, high, మిక్కుటమైన. కొగి మదించిన, పెద్ద, శ్రేష్ఠమైన, ఉన్నతమైన. సముత్తుంగము high, lofty, tall, ఉన్నతమైన. సముత్సుకము zealously active, fond of, attached to, మిక్కిలి ఆసిలాషగల. సముత్సుకుడు one who is eager, ఆశగలవాడు. యాత్రకై సముత్సుకుడై wishing to make a journey. సముదంచితము worshipped; thrown up, tossed. పూజితమైన. పైకిపడ్డ, వ్యాపింపబడ్డ. సముద్గము high, tall, large, vast, ఉన్నతమైన, స్థూలమైన. సముద్గత height, tallness, largeness, ఔన్నత్యము, స్థూల్యము. సముదీర్ణము generous, great, excellent, intense, దానశౌండమైన, నివ్వటమైన. "సముదీర్ణబాహుదర్పోజ్జ్వలలైన భృత్యులు." M. XV. ii. 185. సముద్భవము produced, born, పుట్టిన. ఉత్పన్నమైన. సముద్భవము birth, production, ఉత్పత్తి, కలుగడము. సముద్దండము violent, fierce, ప్రచండమైన. సముద్యతము ready, prepared, సిద్ధమైన. సముద్ధతము rude, ill mannered, misbehaved, మోటు, పెడసరమైన. ధూర్తమైన. సముద్ధతి ill behaviour, effrontery, audacity, misbehaviour, ధూర్తత, దుర్మార్గము. "కనరాదు ఖరసముద్ధతి గుర్తుకొనుము." Sar.D. 420. సముద్ధరుడు a boor, a clown. ధూర్తుడు. సముద్ధరణము drawing up, raising, lifting (as water from a well, &c.) పీల్చుతోడడము; eradicating, పెరుతో పెకలడము. సముద్ధురము heavy, thick, gross, full, నిండుగైన, సంపూర్ణమైన. సముద్ధూలించు to smear oneself (with

మన్నింది. సమున్నద్ధుడు a proud man, a wiseacre, చదువురాకపోయినను తన్ను చదువరిగా నెంచుకొనువాడు. సముపస్థితము arrived, present, ready, near at hand, సమీపగతమైన, ప్రస్తుతపు, కట్టుదప్పిన. సముపేతము having, possessed of, కూడుకొన్న. సమ్మిళితము mingled, కలుబడిన. సమ్మేళనము meeting, joining, mixing, చేరడము, కలియడము సమీపనివాసుడు a by-stander, he who was present, చక్కన ఉండినవాడు, అక్కడుండినవాడు. సమ్మోదము great pleasure, delight or joy, మిక్కిలి సంతోషము. సమ్మోహనము or సమ్మోహనము bewilderment, fascination, stupefaction. సమ్మ, సమ్మోహిని or సమ్మోహినిగా in common, not separately, ఊరుగా. సమ్మోహిని ఉన్న కొంతబాడవపాలము a certain boggy spot.

సంకటము *sankatamu.* [Skt.] n. A difficulty, trouble, affliction, danger, calamity, ఇరుకు, బాధ, ఇక్కట్లు. Disease, illness, రోగము. ప్రాణసంకటము mortal peril. కుత్సితసంకటము a venereal disease. adj. Difficult, unsafe, narrow, కఠినమైన, ఇరుకైన. సంకటపడు *sankata-padu.* v. n. To be in trouble, to be distressed, క్రమపడు. అన్నవస్త్రములులేక సంకటపడుచున్నారు they are in trouble for want of food and clothing. సంకటపాటు *sankata-pāṭu* n. The state of being in trouble, సంకటపడుట. సంకటపెట్టు *sankata-peṭṭu.* v. a. To give trouble to, to annoy, harass, బాధపెట్టు, హింసపెట్టు.

సంకటి *sankaṭi.* [Tel.] n. A coarse pudding made from Cholam or Ragi flour, a thick porridge or pap. ఉడికిన రాగిపిండితోగాని, ఉడకబెట్టిన జొన్నపిండితోగాని.

సంకరము *sankaramu.* [Skt.] n. Mixing, blending. Dust, sweepings. మిశ్రము, మిశ్రిత కసుపుకుప్ప, వెంట. కర్ణసంకరము a mixture of castes. adj. Confusedly mixing or mingling. Mixed, adulterated, of mixed race or caste, of impure origin from intermixture of castes. మిశ్రితమైన, కలియబళ్ళుగానుండే. సంకరజాతి or సంకరము a mixed caste. సంకరజాతివాడు a half caste, a person of mixed parentage. సంకరరోగము a complication of diseases. సంకరభాష a mixed language or impure dialect.

సంకర్షణుడు *san-karshaṇudu.* [Skt.] n. A name of Balarāma, బలరాముడు.

సంకలనము *san-kalanamu.* [Skt.] n. Addition in Arithmetic, సంఖ్యలుకూర్చుట. సంకలితము *sankalitamu.* adj. That which is added. Added together, as a figure, కూర్చబడిన (సంఖ్య).

సంకల్పము *san-kalpamu.* [Skt.] n. Resolve, determination, resolution, intention, will. A project, design. A religious or solemn vow, or declaration. మనోవ్యాపారము, మనోనిశ్చయము, ఎన్నిక. దేవుని సంకల్పము providence, the will of God. సంకల్పజుడు or సంకల్పభవుడు *sankalpa-judu.* n. Lit. "The will-born," a name of Manmadha, as "born from the will." మన్మథుడు. సంకల్పించు or సంకల్పముచేసికొను *sankalpintsu.* v. n. To determine, resolve, project, plan, decree, as Providence does. ఉద్దేశించు, నిశ్చయించుకొను, ఎంచు.

సంకాశము *san-kāśamu.* [Skt.] adj. Like, similar. సమానమైన, సదృశమైన. Near, సమీపమైన. సంకాశుడు *san-kāśudu.* n. (In composition,) one who is like or similar to, సదృశుడు. సూర్యసంకాశుడు he who is like the sun.

సంకీర్ణము *san-kīrṇamu.* [Skt.] adj. Crowded, confused. Mixed, impure, miscellaneous. Spread, diffused, ఎడములేకుండా దిట్టమైన, సంకరమైన, అన్నియుంటగలిసిన, వ్యాపించిన.

సంకీర్తనము *san-kīrtanamu.* [Skt.] n. Celebration, praising, honour, glorification, స్తోత్రము, గుణకీర్తనము, స్తవనము.

సంకు *sanku.* [from Skt. శంఖము.] n. A shell, a conch. సంకుటుంగరము a ring made of shell. సంకుపూసలు beads made of shell. "సంకుటబ్ధములు." Pal. 81. **సంకుముక్తిగుఱ్ఱము** *sanku-muti-gurramu.* n. An ass. గాడిద.

సంకుచించు *san-kuchintsu.* [Skt.] v. n. To shrink, shrivel, contract, close up.

సంకుచితము *san-kuchitamu.* adj. Shrivelled, contracted, narrowed, closed. ముడుచలుపడిన, ముడుచుకొన్న, ఇరకటముగానుండే. ఈ స్థలము సంకుచితముగానున్నందున as this place is not roomy.

సంకుముదము See under సంకువు.

సంకులము *sankulamu.* [Skt.] adj. Spread, వ్యాపించిన. Crowded, perplexed, confused, agitated, ఎడములేక నిండిన, ఒకటితోనొకటి కలిసిన.

సంకువు *sankuvu.* [Skt.] n. A civet cat. జవ్వాదిపిల్లి. **సంకుముదము** *sanku-madamu.* n. Civet. జవ్వాది.

సంకెల or **సంకిలియ** *sankela.* [from Skt. శృంఖలము.] n. A fetter, or iron. **సంకెల వాడు** *sankela-vādu.* n. A convict, a prisoner in irons.

సంకేతము *sanketamu.* [Skt.] n. An appointment, agreement, compact, engagement, ఏర్పాటు, ఒడబాటు, నిష్కర్ష, నిర్ణయము. A provision, a matter or point previously arranged. A sign or signal, a token or intimation, generally without words; a nod, wink, beck, indicative gesture; సనుగు, సంజ్ఞ. A name, పేరు. A place of assignation, a rendezvous, ముందుగా కూడుడి నిష్కర్షచేసికొన్న స్థలము. A. v. 135. "సంకేతంబులమండక." Swa. iii, 45. adj. Appointed, fixed, ordained, stipulated, contracted for, agreed upon. నిర్ణీతమైన, నిష్కర్ష చేయబడిన, ఏర్పరచుకోబడిన. **సంకేతనామము** a technical name, a name agreed upon but different from the real name. **సంకేతపదము** a technical word, a technicality. **సంకేతస్థలము** or **సంకేతస్థానము** a place of rendezvous, a place of assignation. నిర్ణయించుకొన్న చోటు. **సంకేతించు** *sanketintsu.* v. a. To appoint, assign, fix, contract for, agree upon, నిష్కర్షచేయు, నిర్ణయించు, ఏర్పాటుచేయు. To give a name to, పేరుపెట్టు. "బొంకక సంకేతించిన తెరగునఁ బయ్యెదకుఱుగుఁ దించు." M. IV. ii. 282. **సంకేతితము** *sanketitamu.* adj. Appointed, fixed, ordained, stipulated, contracted for, agreed upon, నిష్కర్షచేయబడిన, నిర్ణయించబడిన, ఏర్పరుచుకొనబడిన.

సంకోచము *san-kochamu.* [Skt.] n. Shrivelling, contraction, shrinking, shutting, closing, ముడుచుకోవడము, ముకుళించడము. Narrowness, straitness, ఇరుకు. Backwardness, diffidence, bashfulness, modesty, జంకు. బిడియము. Hesitation, reluctance, సంశయము. **సంకోచించు** *san-kochintsu.* v. n. To shrivel up or contract. To hesitate, be reluctant, be bashful or timid, ముడుచుకొను. ఆలుమానించు, వెనుకతీయు, జంకు.

సంక్రందనుడు *san-krandanudu.* [Skt.] n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు.

సంక్రమము *san-kramamu.* [Skt.] n. Difficult progress, advance through difficulties. The transit of a planetary body through the zodiac, గమనము. రవి. సూర్యాదిగ్రహములు ఒకరాశినుండి మరియొకరాశికి పోవడము. A causeway, a bridge, వంతెన. **సంక్రమణము** *san-kramunamu.* n. The passage of the sun or planetary body from one sign of the zodiac into another. సూర్యాదిగ్రహములు ఒకరాశిని విడిచి మరియొకరాశికి పోవడము. **సంక్రమించు** *san-kramintsu.* v. a. To encroach on, ఆక్రమించు. To enter, ప్రవేశించు. **సంక్రాంతి** *san-kranti.* n. The

transit of the sun or a planetary body from one sign of the zodiac into another; particularly applied to the passage of the sun from Sagittarius to Capricornus in January when the Hindus celebrate the Pongal (పొంగలి) feast. సంక్రాంతినాడు ఒకరింట్లోనుండి మరొకరింటికి పోవడము, ముఖ్యముగా సూర్యుడు మకరములో ప్రవేశించే మకరసంక్రాంతి.

సంక్షిప్తము *san-kluptamu*. [Skt.] adj. Brief, short, abridged. �othe An abridgment, a summary, సంగ్రహము, సంక్షేపము. సంక్షిప్తముగా briefly, summarily. సంక్షిప్తము చేయు to abridge, to make brief.

సంక్షేపము *san-kshépamu*. [Skt.] n. An abridgment, a compendium, a summary, సంగ్రహము. సంక్షేపించు *san-kshépinchu*. v. a. To abridge, abbreviate, contract, సంక్షేపము చేయు, సంగ్రహము చేయు. సంక్షిప్తము *san-kshiptamu*. adj. Abbreviated, abridged, సంక్షేపింపబడిన. సంక్షేపణము *sankshépaṇamu*. n. The act of abridging, సంక్షేపపరుచుట. సంక్షేపముగా *san-kshépamu-ga*. adv. Concisely, briefly, సంగ్రహముగా.

సంక్షోభము *san-kshóbhamu*. [Skt.] n. Agitation, alarm, కలత. Distress of mind, sorrow, grief, వ్యాకులత, దుఃఖము, వ్యసనము. సంక్షోభించు *san-kshóbhinchu*. v. n. To be agitated, disturbed, excited, alarmed, కలతపడు. To grieve, sorrow, వ్యాకులపడు. సంక్షుభితము or సంక్షోభితము *san-kshubhitamu*. adj. Agitated, disturbed, grieved, frightened, alarmed, afraid, భిన్నభిన్నము చేయబడ్డ, వ్యాకులపరచబడ్డ, చెదిరిన, భీతిపడ్డ.

సంఖ్య *sankhya*. [Skt.] n. A number; a numeral. అంకె, లెక్క. సంఖ్యలేని numberless. An inquiry, విచారణ. Spiritual knowledge, అధ్యాత్మము. సంఖ్యాము *sankhyamu*. n. War, a battle, యుద్ధము. సంఖ్యాతము *sankhyátamu*. adj. Numbered, counted, reckoned. లెక్కపెట్టబడిన, లెక్కింపబడిన, గణింపబడిన. సంఖ్యావాచకవిశేషణము a definite numeral adjective (cardinal). సంఖ్యావంతుడు *sankhya-vantudu*. n. A learned man, పండితుడు, విద్వాంసుడు.

సంఖ్యేయము *sankhy-iyamu*. adj. Numerable, that which can be counted or numbered, ఎంచదగిన, గణింపతగిన. సంఖ్యేయార్థకవిశేషణము a definite numeral adjective (ordinal).

సంగడము *sangadamu*. [from Skt. సంగతము.] n. Dumb-bells, రామచేయడానికి తోడ్పడేది. Help, assistance, aid, సహాయము. Friendship, చెలిమి, స్నేహము. Meeting, కలియుట. Nearness, సమీపము. A retinue, పరివారము. Service, సేవ. An army, సేన. "ఇంతటిమహాత్ముని సేవిస్తకంటెనా వెరపు సంగడము లున్నవి." M. VII. iv. 59. "ఈ అంబెలంగట్టి కాలిలోదుసైవడిపుగడమ్మ పోదిరా, యంచు లీలేటి సంగడములడ్యిన్." Swa. v. 72. Trouble, annoyance, వేధింపులు, సంకటము. సంగడమునాడు *sangaḍamu-vāḍu*. n. A friend or companion. చెలికాడు, చేస్తకాడు. సంగడి *sangaḍi*. n. A couple, pair, జోడు, జోక. Friendship, స్నేహము. A friend, a fellow, a playmate, చేస్తకాడు. A raft or boat made of two canoes fastened side by side. రెండుతాటి బొండులు జతగాకట్టినతెప్ప. Nearness, సమీపము. A side, ప్రక్క. The back, వీపు. A crowd, సమూహము. Manner, విధము. "ఇది సింగయాయసంగడిబెలయము లిర ధిటులలుమ." ఉ. హ. iv. సంగడిబావులు two wells side by side, జోడు బావులు. సంగడికత్తె *sangaḍi-katte*. n. A female friend or companion. చెలికత్తె. సంగడికాడు or సంగడీడు *sangaḍi-kāḍu*. n. A compeer, fellow, companion, friend, స్నేహితుడు. సంగమడుగు *sanga-maḍugu*. (సంగము+మడుగు.) n. A lake or pool near a village,

తీరసముద్రమందు ఎవరు తుఫ్పరలో ఎన్న బోలిన్ని నీళ్లు ఉండే మడుగు.

సంగతము *san-galamu.* [Skt.] adj. Joined, united, come together, coherent, consistent, proper, just, adequate, reasonable, suitable, appropriate, applicable. యుక్తమైన, యోగ్యమైన, సంబన్నమైన, సంయుక్తమైన. "ఈ మనీయప్రసంగతవాటములు." HD. i. 13. n. Friendship, స్నేహము. Meeting, చేరిక. **సంగతి** *san-gati.* n. A circumstance, matter, case, subject, affair, business, event, occurrence: the contents of a writing. Association, junction, union, company, society. Fitness, decorum, propriety. కార్యము, వ్యవహారము, పని, విషయము, ప్రకాశము, పొందిక్యము, యుక్తము. యోగ్యము, సంబర్ధము. ఆతడు చెప్పిన సంగతి ఏమంటే he stated as follows. ఈ సంగతి వాకు తెలిసి on knowing this. ఆ సంగతి నేను వినలేదు I did not hear of it. ఆతడు బ్రతికియుండే సంగతి చనిపోయిన సంగతి తెలియలేదు I do not know whether he is alive or dead. **సంగతిని** or **సంగతిగా** *san-gati-ni.* adv. Properly, fitly. యుక్తముగా, తగినట్టుగా. "పట్ట వస్త్రములు భూషణములో నలచందనంబులుగా, సంగతిపట్టియుండొడిగి సత్యుసజ్జాశే." ప్రసన్న రాఘవశతకము. **సంగతింపు** *san-gatimpu.* v. n. To happen, occur. సంభవించు. ప్రవర్తించు. **సంగతుడు** *san-gatudu.* n. (In composition,) one who is accompanied by, or beset by. కూడుకొన్న వాడు. "అసురాజ్ఞాసంగతుం డైనయట్టుండని బ్రాహ్మణుండ కడు వేసరుదురీరిపులన." M. VI. ii. 341.

సంగమము *san-gamamu.* [Skt.] n. Juncture, union, meeting, the confluence of rivers, sexual intercourse. కలియడము. మేళనము, సంయోగము. సంగమదోషము any sexual disease, ముఖసంగటము. **సంగము** *sangama.* n. Junction, meeting, union, intercourse, association, confluence. కూడిక. చేరిక, సంసర్గము, మేళనము, కలియడము, తూనదీసాగరసంగమస్థలము the place where this river falls into the sea. నదులసంగము the confluence of rivers. **సంగి** *sangi.* adj. (In composition,) uniting or united with. కూడుకొన్న, మిళితమైన. n. He who is united, he who is attached to. కూడుకొన్న వాడు, మిళితుడు.

సంగరము *sangarama.* [Skt.] n. War, a battle, combat. యుద్ధము. సంగరాంగని a battlefield. M. XVI. i. 73.

సంగాతము *san-gatamu.* [from Skt. సంగతము.] n. Friendship, స్నేహము. **సంగాతి** or **సంగాతకాడు** *san-gati.* n. A friend, companion, comrade. స్నేహితుడు. **సంగాతకత్తె** *sangata-katte.* n. A female friend, స్నేహితురాలు.

సంగీతము *san-gitamu.* [Skt.] n. Music, a song, singing. A choral symphony, గానము. **సంగీతి** *san-giti.* n. A song. plu. సంగీతులు songs, పాటలు. "పాంగోపాంగసంగీతములకొ." G. viii. 163.

సంగోరు *san-goru.* [Skt. సగము+Tel. కోరు.] n. A half-share. అర్ధభాగము. Half of the gross produce of a crop. సంగోరుపాలు usually means the government share of a crop.

సంగ్రహము *san-grahamu.* [Skt.] n. Seizing, grasping, obtaining, receiving, earning, acquisition. స్వీకారము, స్వీకరించడము, సంపాదించడము. Collecting, amassing, కూడికట్టడము, పోగుచేయడము. A compilation, abridgment, compendium, సంక్షిప్తగ్రంథము. One verse says కర్తవ్యం స్వల్పసంగ్రహం. adj. Short, brief. సంక్షేపమైన. **సంగ్రహించు** *san-grahinchu.* v. n. To seize, grasp, snatch, obtain, acquire, earn, get, సంపాదించు. To abridge, compile, summarize, సంక్షేపించు. సంగ్రహించుకొని పోవు to walk away with anything, అంకించుకొనిపోవు.

సంగ్రామము *sangramamu.* [Skt.] n. War, a battle, fighting. యుద్ధము. కలహము, పోరు.

సంగ్రహము *san-grahamu.* [Skt.] n. The fist. పిడికిలి. Holding by the fist, పిడికిట పట్టుట. The gripe of a shield, డాలుపిడి, అరకిడి.

సంఘటనము *san-ghatanamu.* [Skt.] n. Meeting, encountering, happening, occurrence. కలియడము, సంభవించుట. సంఘటిల్లు or సంఘటిల్లు *san-ghattintsu.* v. n. To occur, happen. సంభవించు, జరుగుట.

సంఘట్టనము *san-ghattanamu.* [Skt.] n. Friction, rubbing together, beating, a collision, shock. ఒరసికోవుట. కొట్టుట, కొట్టుకోవడము. "ఏ సంఘట్టన మింకిరాదుగా." L. vii. 170.

సంఘము *sanghamu.* [Skt.] n. A collection, heap, multitude, number, assembly, association, society. పోగు, సమూహము, గుంపు. సంఘీభవించు *sanghi-bhavintsu.* v. n. To become a crowd. గుంపుకూడు. To unite together.

సంఘర్షము or సంఘర్షణము *san-gharshamu.* [Skt.] n. Trituration, rubbing. ఒరపుట. Contending. వివాదము, స్పర్ధ. Rivalry, పోటి.

సంఘాతము *san-ghatamu.* [Skt.] n. An assemblage, multitude. సమూహము. A hard blow, గట్టిదెబ్బ. సంఘాతమరణము wholesale slaughter, deaths in crowds. కంటిసంఘాతములు a heap of thorns. P. i. 457.

సంచయము *san-chayamu.* [Skt.] n. Heaping, collecting, gathering, కూడబెట్టుట. A heap, multitude, quantity or number. సమూహము, రాశి. సంచయనము *san-chayanamu.* n. Collecting, gathering, collecting the ashes or bones of a burnt corpse, పోగుచేయడము, దహనముచేయబడిన శవమునుండి ఎముకలు పోగుచేయడము.

సంచరించు *san-charintsu.* [Skt.] v. n. To roam, wander, walk. తిరుగు. "సకలజంతు సంచరించు" he pervades or moves in all that lives. సంచారము or సంచరణము *san-charanamu.* n. Traversing, wandering, roaming, travelling. తిరుగుడు. గ్రామసంచారము a pastoral visitation, or progress made by a Guru. పిశాచసంచారము the walking or haunting of a ghost. సంచారి *sanchari.* n. One who wanders about, సంచరించువాడు.

సంచలనము *san-chalanamu.* [Skt.] n. Shaking, moving. కదలుట. సంచలించు *san-chalintsu.* v. n. To move, shake, tremble, quake.

సంచి or సంచీ *sanchi.* [Tel.] n. A purse, a bag. తిత్తి. గోనసంచి a sack. ముడిసంచి a bag made of woollen cloth or canvas to keep clean clothes in. సంచికట్టు *sanchi-kattu.* n. A physician, సంచిపట్టువాడు తిరుగు వైద్యుడు. సంచిమొదలు *sanchi-modalu.* n. The capital sum, capital, మూలధనము.

సంచితము *sanchitamu.* [Skt.] adj. Gathered, amassed, accumulated, collected. సంపాదించబడిన, ఆర్జించబడిన, కూడబెట్టబడిన. "పూర్వజ్మసంచితములైన దోషములు." (B. iii. 1001) the sins contracted in a former birth. సంచిక *sanchika.* n. A section or part of a book. A few palm leaves or sheets of paper taken out of a volume. ఒక గ్రంథములోనుండి యెత్తివేయబడిన కాగితపు భక్కము లు. A tract, చెప్పబడిన కొన్ని కాగితములు. A volume of a Magazine or Journal.

సంచీకరువ్వు, సంచీకరము or సంచీకారము *sanchi-karuvu.* [from Skt. సత్యంకార.] n. Earnest money, an advance, బయానా, ఖర్చుకోసంచుకు ముందిచ్చుసొమ్ము.

సంచేము *sanchemu.* [Tel.] n. Gold. బంగారు. సంచేనరేకు *sanchenu-reku.* n. Gold leaf, bits of gold leaf, బంగారరేకు. "కాలు ప్రపంచపు సంచేము వైభవి."

Ila. i. 139. "సంచర్చ కేతుమ్ప్రయాణకోల." H. v. 197.

సంతు *santu.* [Tel.] n. Manner, way. విధము, రీతి, పైపు. An artifice, stratagem. కొనము. A trace, కోడ. Beauty, అందము.

సంఛన్నము *sanchhannamu.* [Skt.] adj. Covered, ఆచ్ఛాదితము. "రేణుపటలసంఛన్న శీర్షాణవదన." Vish. ii. 135.

సంజనితము *san-janitamu.* [Skt.] adj. Born, produced, become. పుట్టిన, కలిగిన, అయిన. సంజనితుడు *san-janitudu.* n. One who is born. పుట్టినవాడు.

సంజయరాయభారము *sanjaya-rāya-bharamu.* [Skt.] n. The embassy of Sanjaya; i.e., lukewarm negotiations.

సంజవనము *sanja-vanamu.* [Skt.] n. A cluster of four houses. A house built with four suites of apartments. వాలుగిండ్ల బంతి.

సంజాతము *san-jātamu.* [Skt.] adj. Born, produced, become. కలిగిన, పుట్టిన, అయిన.

సంజాయిషి *sanjayishi.* [H.] n. An explanation; conciliation, persuasion, సమాధానము.

సంజీవి *sanjīvi.* [Skt.] n. That which gives or revives life, జీవమునకలుగజేయునది. A medicine which prolongs life. ఆయుస్సును వృద్ధిచేయుమందు. సంజీవకరణి *sanjīva-karani.* n. A restorative, a cordial, a reviving medicine, a medicine tending to prolong life, or of sufficient efficacy to raise the dead. మృతిని బ్రతికించుమందు. "భూతలసంజీవకరణిపోలువను వనితవిస్మరణచేవిడిచియిచ్చి." Sar. D. 675. "స్థిరమైయరయ యాయుష్యరేఖమెక్కి, భరమంపుసంజీవకరణి విశల్య, కరణీయము సంధానకరణి సౌవర్ణ, కరణీకాలంగాయధమలుంగలవు." DRY. 1504. సంజీవనము *san-jīvanamu.* adj. Animating, bringing to life. బ్రతికించే.

సంజ్ఞ *sangnya.* [Skt.] n. A gesture, పైగ. A token, sign, గురుతు. A name, appellation, పేరు. A technical name, పరిభాష. Intellect, sense, తెలివి, బుద్ధి. సంజ్ఞాబాణము a nodn. సంజ్ఞప్తి or సంజ్ఞవము *san-gnyapti.* n. Making known, apprising, informing, తెలియజేయడము, ఎరుకచేయడము, విన్నపించుట. M. VII. iv. 144.

సంజ్ఞువు *san-gnyuvu.* [Skt.] n. A knock-kneed man. మట్టికాళ్లవాడు.

సంజ్వరము *san-jvaramu.* [Skt.] n. Heat, burning, scorching. కాక, వేడిమి, ఉష్ణము, కాల్చడము.

సంజె *sandza.* [from Skt. సంధ్య.] n. Twilight, evening. సంధ్యాకాలము. సంజెకాము, సంజెకెంపు or సంజెకావి the redness of the evening sky. Sar. D. 213. Vasu. v. 96. అరుసంజె అనగా అర్ధాస్తమయకాలము. సంజెపడు *sandza-padu.* v. n. To become dusk, సంధ్యాకాలమగు.

సంజోక *san-dzōka.* [Tel. సము+తోక.] n. The string that strikes the two sides of a double-faced drum, రెండు ముఖములుండును కాక ముడిగల దుబుడక్కనడిమితాడు.

సండ్ర Same as చేండ్ర (q. v.)

సంత *santa.* [Tel.] n. Nearness, చెంక. [from Skt. సంధా.] A fair, a market day. మ్మంబట్ల సందువారందిరును సరుకులమ్మడమున్న ఒకయూరిలో కొకనాడు పెట్టే అంగడికాని. Recitation of a lesson from the Veda, ఒక్కొకవాక్యము గా నుపాధ్యాయులు చెప్పుదానిని పిల్లకాయలు చెంచేపి మరులు చెప్పుటము, వేదపాఠము. ఏకసంతగ్రాహి (for ఏకసంధాగ్రాహి) one who is gifted with intuitive perception.

సంతకము *santakamu.* [Tel.] n. A signature. చేవ్రాలు.

సంతతము *santatamu.* [Skt.] adj. Constant, continuous, unceasing. ఎడతెగని, విడువని,

adv. Always, perpetually. నిరంతరము, ఎల్లప్పుడు. వర్షము సంతతధారగాకురిసినది it rained incessantly.

సంతతి *san-tati.* [Skt.] n. Progeny, offspring. సంతానము. పుత్రపౌత్రప్రపారంపర్యము. A series, వరుస. పురుషసంతతి male offspring.

సంతతి *santana.* [from Skt. సంధానము.] n. Joining, junction, union. Agreement, concord, suitability, అనుకూలముగా కుదిరిడము, కూర్పు. ఇమిడిక, పొందిక, చేరిక. "దంతిపుత్రకు సంతనపని." Satya. ii. 125. సంతపచేయు *santana-cheyu.* v. a. To fit, adjust, join, unite. కూర్చు. చేర్చు. ఆ రాళ్లను బాగా సంతచేసినాడు he fitted the stones together closely. సంతపకట్టు *santana-kattu.* v. n. To be united, చేరు, సంఘటించు. To be prepared, ఆయుక్తపడు. సంతపడు *santa-padu.* (సంతన+పడు.) v. n. To be united, or adjusted. ఒద్దికపడు. సంతపరుచు or సంతపెట్టు *santa-parusu.* v. a. To unite, adjust, చేర్చు.

సంతన్యమానము *santanya-manamu.* [Skt.] adj. Spreading, extending. వ్యాప్తిపొందించు బడిన. "అతఃపుర కాంతాకరాంతసంతన్యమాన మణిభాజనవీరాజ మంగళంబులనీక్షించి." Swa. v. 65. టీ॥ సంతన్యమాన, మిక్కిలి వ్యాప్తిపడుచుండే.

సంతప్తము *san-taptamu.* [Skt.] adj. Much heated; pained, grieved, distressed, afflicted. సంతాపితమైన, భేదమునొంద, దుఃఖితమైన. సంతప్తచిత్తుడు he who is much grieved. "సకలదేవమునుల సంతప్తచిత్తులై." Padma. vii. 17. సంతప్తుడు *san-taptudu.* n. One who is burnt up, or exhausted with heat, hunger or thirst. ఎండి ఆకలి దప్పిచేత పీడింపబడినవాడు.

సంతమసము *san-tamasamu.* [Skt.] n. Total darkness. సర్వతమోగాఢాంధకారము, కటిక చీకటి. Vasu. iv. 21.

సంతరణము *san-taranamu.* [Skt.] n. Crossing or passing over, going across. దాటడము.

సంతరింపు *san-tarinpu.* [Tel.] v. a. To equalise, సరిపరుచు. To earn, get, acquire, సంపాదించు, గడించు. To cause to acquire, కలిగించు. To write, వ్రాయు, రచించు. To protect, support, rear, భరించు, సంరక్షించు. "చక్కదనమెల్లమొల్లగాసంతరించి." H. i. 254. ఆమె నన్ను పాకి సంతరించినది she brought me up and took care of me.

సంతర్జితము *san-tarjitamu.* [Skt.] adj. Threatened, frightened. బెదిరింపబడిన. M. vii, 432.

సంతర్పణము or సంతర్పణ *san-tarpanamu.* [Skt.] n. Satisfying, satiating. తృప్తిపరుచుట. A feast given to Brahmins. సంతర్పితము *san-tarpitamu.* adj. Satisfied, gratified. తృప్తిచేయబడిన. "నిత్యాన్నదాన సంతర్పిత సకలభూసురుండును." T. Pref. 30.

సంతసము, సంతోసము or సంతోషము *santasamu.* [from Skt. సంతోషము.] n. Pleasure, joy, gladness. ప్రమోదము, సంతోషము. సంతసించు, సంతసిల్లు, సంతసిలు. సంతోసిల్లు or సంతసపడు *santasintsu.* v. n. To rejoice, be pleased, be glad, ఉల్లాసపడు, సంతోషించు.

సంతానము or సంతానవృక్షము *santanamu.* [Skt. n The name of one of the trees of heaven. ఒక కల్పవృక్షము. సప్తసంతానములు:— Digging a tank (తటాకము), building a Brahmin village (అగ్రహారము), building a temple (దేవాలయము), making a garden (వనము), getting a poem written (ప్రబంధము), getting a son (పుత్రుడు), finding treasure (నిధి).

సంతానము *santanamu.* [Skt.] n. A child, బిడ్డ. Offspring, progeny, race. బిడ్డలసంచయము, సంతతి.

సంతాపము *san-tapamu.* [Skt.] n. Heat, burning heat. కాక, వేడిమి, వెట్ట. Affliction, pain, distress. The fever of desire. సంతాపార్థకము an interjection showing

sorrow. సంతాపింతు *san-tāpintu*. v. a. To be afflicted, to be distressed, to be grieved, దుఃఖించుట, బాధపడుట, పరితపించు. సంతాపితుడు *san-ta-pitudu*. n. He who is pained, distressed, or afflicted. బాధ్యుడు. దుఃఖితుడు. పరితపించువాడు.

సంతు *santu*. [from Skt. సంతతి.] n. Offspring, progeny. సంతానము. మగసంతు male offspring.

సంతులుగొట్టు *santulu-gottu*. [Tel.] v. a. To reproach, blame. నిందించు. "ఆశ్రీరంగంబుని నన్నుగాఁబోసి సంతులుగొట్టుము మీము చేసుకోఁడా." A. vi. 109.

సంతుష్టము *san-tushtamu*. [Skt.] adj. Delighted, pleased, satisfied. సంతోషమైన, ఆహ్లాదముగల. ఉల్లసితమైన. సంతుష్టాంతరంగుఁడై being filled with joy. సంతుష్టి *san-tushti*. (సం+తుష్టి) n. Pleasure, satisfaction, gladness, joy, delight. సంతోషము, హర్షము, ఆహ్లాదము. సంతుష్టుడు *san-tushtudu*. n. He who is delighted, or satisfied. హర్షితుడు.

సంతోషము *san-tōshamu*. [Skt.] n. Pleasure, satisfaction, joy, delight. సంతసము. హర్షము. సంతోషపెట్టు *san-tōsha-pettu*. v. a. To gladden, please, gratify. ఉల్లాసపరుచు, తృప్తినిగావించు. సంతోషించు or సంతోషిల్లు *san-tōshinchu*. v. n. To rejoice, be glad. హర్షించు, సంతోషపడు. సంతోషము Same as సంతోషము. See సంతోషము.

సంత్యక్తము *san-tyaktamu*. [Skt.] adj. Deserted, left, quitted, abandoned. విడువబడిన, పరిత్యజింపబడిన.

సంత్రస్తము *san-trastamu*. [Skt.] adj. Frightened, alarmed భయపడిన.

సంత్రాసము *san-trāsamu*. [Skt.] n. Fear, alarm. భీతి, భయము.

సందంశకము *sandamsakamu*. [Skt.] n. Pincers. కమ్మరవాని పటకారు.

సందడి *sandadi*. [Tel.] n. A thick crowd, mob. సమ్మర్దము. ఒత్తిడి, సుంత్తి. Noise, clamour, uproar, a tumult, disturbance, సమ్మర్దధ్వని. "రాజులసందడి కాలినతోడివలు." M. IV. iii. 69. adj. Confused, సంకులము. సందడికయ్యము a noisy or melee fight. సందడించు, సందడిల్లు, సందడిగొను or సందడిపడు *sandadinchu*. v. n. To flock, to come in crowds, సుంత్తిలుగొను. To make a noise, సందడిచేయు. To spread, extend. ప్రసరించు, ఆతిశయించు. "భీయమిస్తయంబులు మనంబునసందడింప." P. i. 277. "కలుదనివాతె చాలుపుగుపులపెరుగులు సందడింప." Śiva. iv. 106.

సందరము or సంద్రము *sandaramu*. [from Skt. సముద్రము.] n. The sea.

సందర్భము *sandarbhamu*. [Skt.] n. Stringing beads, weaving garlands, etc. Meeting, connection, coherence. Convenience, opportunity, occurrence, context, కూర్పడము, సచ్చడము, కట్టడము, సంధించడము, క్రమము, ఆనుపూర్వి, అనుకూలము, సమయము, సంభవించినది. "ప్రయాణసందర్భములు దెందలు పది డింప." Vish. vii. 148. వీనికిదానికి సందర్భమే లేదు, లేక, ఒకటికొకటి సందర్భమేలేదూ they disagree, they do not agree. ఆది తగు సందర్భములో జరుగదు it cannot be done at this juncture. పూర్వోత్తర సందర్భము ఎరుగక మాట్లాడుచున్నాడు he talks without knowing the circumstances. ఇప్పుడు సందర్భము కాదు it is not convenient now. సందర్భించు *sandarbhinchu*. v. n. To agree, tally, to be convenient, to be opportune, to occur, happen, అనుకూలించు, ఇమిడు, సంభవించు, ప్రాప్తమగు.

సందర్శనము *sandarsanamu*. [Skt.] n. Seeing, looking, a view. A visit, meeting దర్శనము, చూడడము. సందర్శించు *sandarsinchu*. v. a. To look at, view, behold, visit. చూచు.

సందష్టము *san-dashṭamu.* [Skt.] adj. Bitten, stung. కొరకబడిన.

సందానము *sandānamu.* [Skt.] n. A tether. పలుపు. సందానితము or సందితము *sandānitamu.* adj. Tied, bound, కట్టబడిన.

సంది Same as సందు (q. v.)

సందిగ్ధము *sandigdhamu.* [Skt.] adj. Doubtful, questionable. సంశయమైన.

సందిబొందె *sandi-bonde.* [Tel. from సందిలి.] n. An ornament for the arm, an armlet, బాహువుది. "వేలిమిమూలదండ, కడెములుపంది బొందె విడికమ్మలుమించులమించుమించులకా." H. iv. 101.

సందియము *sandiyamu.* [from Skt. సందేహము.] n. Doubt, uncertainty, suspicion. సందియపడు same as సందేహించు (q. v.)

సందిలి *sandili.* [Tel.] n. The arm from the shoulder to the elbow. నడిచెయ్యి. సందిలి దండ, సందిదండ or సందికడియము *sandili-danda.* n. An ornament worn upon the upper part of the arm. An armlet, కేయూరము. Swa. v. 106 సందేడు *sandedu.* adj. An armful, as much as one can hold in the arms. చెందుచేతులంజనిరి యెత్తరిలి నంత.

సందు or సంది *sandu.* [from Skt. సంధి.] n. A small opening, a fissure, crack, hole, బొత్త, చిల్లి, బీటిక. Space, an interval. ఎడము, మధ్యప్రదేశము, మధ్యకాలము. A lane, a narrow street, చిన్నవీధి, గల్లి. A nook, corner, మూల. A backyard, పెరడు. A period of time, an opportunity, సమయము, సందర్భము. A direction or quarter. చంకసందు the armpit. వేళ్లసందు the space between two fingers. ఇక్కడ సందు విడువు leave a space here. సందిచ్చు to give room or opportunity. వాడు ఎవరికిని సందియ్యకుండా మాట్లాడుతాడు he will let nobody else get a word in, he gives no one an opportunity of speaking. వాండ్లిద్దరిసందున వీడు నలిగిపోతున్నాడు between the two this man is ruined. సందులు గొందులంతా వెతికినాడు he hunted in every hole and corner. సందుచూచి లోగా దూరబడినాడు he took an opportunity and rushed in. సందుదొడ్డి the back-door, పెరటిసందు. సందుసుట్లు menses occurring at intervals, that is, at irregular periods. "వేటికి నచ్చెసందు." T. iii. 87. అనగా వేడుపను యముచిక్కినం. సందిక్రొత్తలు petty disputes, అల్పమైనజగడములు. సందుకట్టు *sandu-kaṭṭu.* n. An interval, మధ్యకాలము. గ్రహణపు సందుకట్టు the time that an eclipse lasts. అమావాస్య సందుకట్టు the period of new moon. నేను పోయి మీరు వచ్చేసందుకట్టులో in the interval between my going and his coming. సందుకోను *sandu-koṇu.* v. n. To take or seize an opportunity, సమయము చూచుకొను. To extend, spread, వ్యాపించు. v. a. To unite with, కూడు. To be joined to, to marry, పరిణయించు. సందుకొట్టు or సందుతగులు *sandu-koṭṭu.* v. n. To be injured by a ghost. సందుదోషము *sandu-dōshamu.* n. Demoniac possession. బిడ్డలకు మూససంధియందు కలగు బాలగ్రహదోషము. ఆ బిడ్డకు సందుదోషమునుతగిలినది, సందుకొట్టినది or సందుతగిలినది the child is fairy-struck or injured by a ghost that haunts a particular spot. సందుసీసము *sandu-sīsamu.* n. A certain feat in wrestling.

సందుగు *sanduguṇu.* [H.] n. A small box.

సంజె *sanje.* [from Skt. సంధ్య.] n. Evening, సాయంకాలము. Daily prayers used by Brahmins, &c. సంధ్యాసందనము. adj. Vesper; appertaining to the evening, or vesper hour. సాయంకాలపు. సంజచీకటి the evening twilight. సంజదీపమన్నా పెట్టరు she has not so much as a light in the evening. సంజవేళ or సంజెకడ at even-tide, in the evening. "అయ్యలుసంజెవేళజని రాడక నిటిక

ళ్ళు. H. iii. 69. సంధ్యార్చ్ to perform daily prayers. సంధ్యోపాసము, సంధ్యావందన or సంధ్యోపాసన *sandhyā-upāsana*. n. The time of sunrise or sunset, when the night passes into the day or the day into the night. Generally, the evening.

సందేశము *sandēśamu*. [Skt.] n. A message, news, tidings. వర్తమానము, సమాచారము. సందేశహరుడు *sandēśa-haruḍu*. n. A messenger. దూత, వార్తాహరుడు. సమాచారమును తీసికొనిపోవువాడు.

సందేహము *sandēhamu*. [Skt.] n. Doubt, hesitation, suspicion, mistrust, uncertainty. సంశయము. సందేహించు *sandēhinchu*. v. n. To doubt, suspect, hesitate. సంశయించు, సందేహపడు, అనుమానపడు.

సందోహము *sandōhamu*. [Skt.] n. An assemblage, multitude. సమూహము.

సంద్రము See సంద్రము, సంద్రుడు Same as సముద్రుడు. (q. v.)

సంధ *sandha*. [Skt.] n. A vow, promise. Resolution, determination. ప్రతిజ్ఞ, శపథము. Extent, limit, మర్యాద. మేర, అవధి. Parij. v. 52. Also, same as సంధ్య (q. v.)

సంధర్షణి *san-dharsaṇi*. [Skt.] n. India rubber.

సంధానము *sandhānamu*. [Skt.] n. Holding together, joining, uniting, కూర్చుట, సంధించుట. Reconciliation. బాణసంధానము or శర సంధానము placing an arrow on the bow-string. నాయికానాయకులకు సంధానముచేసినది she made her master and mistress friends, she reconciled them. "సకలజీవులందు సంధానమైయుండి." Vema. 518. సంధానకరణి *sandhāna-karaṇi*. n. That which heals, reunites or reconciles. స్వస్థము చేయు (ఓషధి), విఱిగినదానిని చేర్చునది, స్నేహము చేయునది. సంధానించు *sandhānin̆chu*. v. a. To join, unite, చేర్చు, కూర్చు. సంధానితము *sandhānitamu*. adj. Joined, united, చేర్చబడిన, కూర్చబడిన. సంధానుడు or సంధాత *sandhānuḍu*. n. One who unites. సంధానముచేయువాడు.

సంధి *sandhi*. [Skt.] n. Connection, union, combination, junction, coalescence. కూడిక, చేరిక. కీలము. కలియుట. A joint of the limbs, కీలు. Pacification, peacemaking, conciliation, peace, a treaty, ఆపత్కాలము, సమాధానము. The coalescence of letters in accordance with the laws of euphony. అచ్చంది the union of vowels. హల్సంధి the union of consonants. శత్రువు వారికి సంధి చేసినాడు he made them friends. "దిట్టుల్కి సంధులు ప్రతిలిక్కరమగు." BD. iv. 359. కుసంధి a bad union. సంధివిగ్రహము peace and war. సంధివిగ్రహాధికారము a war ministry, the duty of a war minister. సంధిబంధనము a ligament. సంధించు *san-dhinchu*. v. a. To cause to meet, to bring together, join, unite. కలుపు. చేర్చు. కూర్చు. సంధిల్లు or సంధిల్లు *sandhillu*. v. n. To be joined to or united with. కూడు. సంధితము *sandhitamu*. adj. Joined, united, connected, bound, చేర్చబడిన. కూర్చబడిన. కట్టబడిన. సంధిత్స *sandhitsa*. n. The desire of joining, an inclination to unite. చేర్చవలెనెయిచ్ఛ. సంధిలు or సంధిల్లు *sandhilu*. v. n. To happen, occur; to meet. ప్రాప్తమగు, ఎదురుపడు, కలుగు, పచ్చు. "భక్తిగారవము విశ్వాసంబు సంధిల్లగా." T. ii. 55. "అచలాక్షులమాటకు లేక వ్యవసంధిల్ల." Swa. pref. 2. సంధుడు or సంధూకుడు *sandhuḍu*. n. One who is united with. These words are used in compounds; thus సత్యసంధుడు, సత్యసంధురాలు, a truthful or veracious man or woman.

సంధుక్షితము *sandhu-kshitamu*. [Skt.] adj. Lighted, inflamed, kindled. రగిలింపబడిన, మండింపబడిన.

సంధ్య *sandhya*. [Skt.] n. Twilight in the morning or evening. సంధ్య or సంధ్యాకాల

వము morning or evening prayer. ప్రాతస్సం ధ్యావందనము matins. సాయంసంధ్యావందనము vespers. సంధ్యకార్చు to perform matins or vespers. సంధ్య త్రాడు the sacerdotal thread. వేంకటము. Vema. 880. సంధ్యా రాగము *sandhya-ragamu.* n. The redness of the evening sky. సంజెకెంపు.

సంపంగి, సంపగె. సంపగీయ or సంపెగ *sampangi.* [from Skt. చంపక.] n. The 'gold flower', *Michelia champaka.* చంపకము. A species is కొండసంపంగి. H. iv. 19. (Note: This flower is called by all the synonymes of gold, as సువర్ణపుష్పము. బంగారుపువ్వు, &c., &c. No bee will touch this fragrant flower.) సంపంగినూనె a fragrant oil extracted from this flower. తీగసంపంగి a certain creeper with yellow fragrant blossoms. నేలసంపంగి a kind of long white flowering creeper. ఫలసంపంగి or సకలఫలసంపంగి *Artabotrys odoratissimus,* మనోరంజితము. (Watts). **సంపంగిపురుగు** *sampangi-purugu.* n. A wasp, రుమ్మెద. **సంపంగిపూబద్దలు, సంపగెలు. సంపెగలు** or **సంపెంగలు** *sampangi-pā-vadlu.* n. A certain sort of rice. H. iv. 158.

సంపత్తి, సంపద్దు or **సంపద** *sampatti.* [Skt.] n. Fortune, riches, wealth, prosperity. ఐశ్వర్యము. కలిమి, శ్రేయస్సు. "ఇంద్రియం బులయమ పాటవసంపదలోం ది." M. XII. ii. 158. **సంపత్కరము** *sampat-karamu.* adj. Causing or bringing prosperity. శ్రేయస్కరమైన. సంపదధికుడు a wealthy man, మిక్కిలి భాగ్యవంతుడు. **సంపన్నము** *sampannamu.* adj. Wealthy, prosperous, enriched or endowed with, possessed of, సంపదతో కూడుకొనిన, సమృద్ధమైన. **సంపన్నుడు** *sampannudu.* n. A wealthy man. (In composition,) one who is endowed with or possessed of, సమృద్ధుడు, సహితుడు. ఆర్థ సంపన్నుడై being wealthy, ద్రవ్యముగలవాడై.

సంపర్కము *samparkamu.* [Skt.] n. Union, connection, contact, కలయిక, చేర్క, కూడిక.

సంపాకము *sampakamu.* [Skt.] n. A tree, *Cassia fistula,* ఱేలచెట్టు, కేలచెట్టు.

సంపాటము *sampatamu.* [Tel.] n. Weighing a jewel with all things connected with it.

సంపాతము *sam-patamu.* [Skt.] n. Descending, falling, coming down, a fall. పతనము, పాటు.

సంపాదనము *sam-padanamu.* [Skt.] n. Acquisition, earning, getting, acquiring. ఆర్జనము, కడించుట. సంపాదించుట. **సంపాదించు** *sampa-dinṭsu.* (or vulgarly సంపాయించు) v. a. To procure, acquire, get, earn. కడించు, ఆర్జించు. **సంపాదకుడు** *sampadakudu.* n. One who earns, or acquires, సంపాదించువాడు. **సంపాదితము** *sampaditamu.* adj. That which is earned or acquired. **సంపాద్యము** *sampādyamu.* n. That which is fit to be earned, కడించదగినది. Also, (colloquially) getting, acquiring, earning. **సంపాసారి** *sampa-sari.* n. A merchant, వైశ్యుడు.

"ధర్మి కోటిబదగెర్తి కోయస్తులు,
పాటించియొసగు సంపాసారులార."
భారత్న. ii.

సంపుటము *samputamu.* [Skt.] n. A casket, a covered box. బరిణ. A volume of a book or magazine. **సంపుటించు** *samputinṭsu.* v. a. To close as a flower. To fold the arm. ముకుళించు.

సంపూజనము *sam-pūjanamu.* [Skt.] n. Honouring, veneration, esteem, treating with respect. మిక్కిలి గౌరవించడము, పూజ్యనము. ఆదరము. **సంపూజనీయము** *sampūjaniyamu.* adj. Honourable, respected, venerable, గౌరవించదగిన, ఆదరణీయము. **సంపూజితము** *sam-pūjitamu.* adj. Honored, respected. గౌరవింపబడిన, పూజనీయమైన.

సంపూజ్యము *sam-pūjyamu.* adj. Honourable, adorable. అర్చనీయము.

సంపూర్ణము *sam-pūrṇamu.* [Skt.] adj. Complete, finished, whole, entire: filled, full of, perfect. అఖిలము. సమగ్రము.

సంపృక్తము *sam-priktamu.* [Skt.] adj. United, joined. సంయుక్తము.

సంపెంగ See under సంపంగి.

సంపెట *sampeṭa.* [Tel.] n. A sledge-hammer. ఇనుమునుసాగగొట్టెడు సమ్మెట. "తరిమిసంపెట పెట్లుతగిలియిట్లన." Dab. 233.

సంప్రతి *sam-prati.* [Tel.] n. A head accountant. లెక్క-సరిచూచు పెద్దకరణము. An accountant, కరిణము. సంప్రతించు *sam-pratiṁsu.* v. a. To collate, compare, examine. లెక్క-ములనుసరిచూచు.

సంప్రదానము *sam-pradānamu.* [Skt.] n. Giving, bestowing. ఇవ్వడము. In grammar, the Dative case, చతుర్థీవిభక్తి, ఇట్లాంటిది ములలోనాకటి.

సంప్రదాయము *sam-pra-dāyamu.* [Skt.] n. A rule, routine, method, doctrine, custom, convention, system, practice, tradition, సంశాపుపద్ధతి, సరుపరంపరచేతినిచ్చినది. సంప్రదాయ్యము, వాడుక. adj. Traditional, customary, systematic. సంశాపుపద్ధతైన, సరుపరంపరాగతమైన, పరంపరాప్రాప్తమైన, వాడుకైన. సంప్రదాయుడు *sam-pradāyakuḍu.* n. (Colloquially), a respectable or well-to-do man. సంప్రదాయముగా *sam-pra-dāyamu-ga.* adv. Systematically, traditionally, in accordance with custom or convention. సంశాపుపద్ధతిగా. పరంపరాగతముగా, వాడుకగా. సంప్రదాయస్థుడు *sam-pra-dāya-sthuḍu.* n. An upright or just man, one who walks according to the rules of his caste, క్రమస్థుడు.

సంప్రయోగము *sam-pra-yōgamu.* [Skt.] n. A good use. చేక్కుపయోగము. Association, relation, connection. సంబంధము. Enchantment, an incantation, మూలిక తోచేయు ఉచ్చాటనాదిక్రియ, వశీకరణాది కర్మము. "స్నానభోజనశయనాది సంప్రయోగ మర్మజ్ఞులకు మున్నెందునాచరింప." M. III. v. 319. సంప్రయోగముగా ఆచరించడము "సా ధులకుసాధుసహవాసము చొప్పు సంప్రయోగమనుట సందియంబె." ib. III. i. 6. సంప్రయోగమనుట అనగా సంప్రాప్తమవుట.

సంప్రసారణము *sam-pra-sāraṇamu.* [Skt.] n. A grammatical term applied to the substitution of ఇ, ఉ, ఋ, ఌ for య, వ, ర, ల in sandhi.

సంప్రహరము *sam-pra-haraṇamu.* [Skt.] n. War, a battle, a fight, యుద్ధము.

సంప్రాప్తము *sam-prāptamu.* [Skt.] adj. Attained, obtained, gained, become arrived, come. పొందబడిన, వచ్చిన, సంభవించిన, కలిగిన, అగుచు. కలియుగము సంప్రాప్తమైన మొదట after the beginning of the Iron Age.

సంప్రీతి *sam-prīti.* [Skt.] n. Affection, kindness. విశ్వాసము. ప్రేమ.

సంప్రేరణము or సంప్రేరణ *sam-prēraṇamu.* [Skt.] n. An exhortation, instigation. బుద్ధి, బోధన. "నైవసంప్రేరణాదికిన." KP. v. 244.

సంప్రేషణము *sam-preshaṇamu.* [Skt.] n. A funeral ceremony observed on the twelfth day after death.

సంప్రేషము *sam-prēshamu.* [Skt.] n. Sending. An order, command, పనుపు, నియోగము.

సంప్రోక్షణము *sam-prōkshaṇamu.* [Skt.] n. A ceremonial sprinkling of water. Hallowing, cleansing, consecrating, dedication, lustration, మంత్రోదకమును చిలకరించడము. దేవాలయాదులను ఉపయోగింపరుగో సుడుమున్నకై మంత్రోదకమును చిలకరించడము, విగ్రహాదులను ప్రతిష్ఠాచేయడము. ఆ విగ్రహము

పోకపోని సిద్ధముగానున్నది గాని యింకా సంప్రోక్షణము కాలేదు the idol is all ready and adorned but is not yet consecrated. సంప్రోక్షించు *sam-prókshintsu*. v. a. To sprinkle with holy water, to consecrate. సంప్రోక్షితము *sam-prókshitamu*. adj. Sprinkled with, consecrated.

సంఫుల్లము *sam-phullamu*. [Skt.] adj. Well blown, well expanded. చేర్చ-బి సించిన.

సంబంధము *sam-bandhamu*. [Skt.] n. Connection, relation, relationship, relevancy, affinity. సంపర్కము, చుట్టరికము, చేత, కూడిక, పొందిక, నీకంబంధమేమి నాకు కాబాదు I cannot endure having anything to do with you. సంబంధి *sam-bandhi*. n. One who is connected by marriage. ఇచ్చి పుచ్చుకొన్న వాడు. సంబంధిమనవేసినవాడు. చుట్టము, అయిన మా సంబంధి he is my kinsman, ఆమె మా సంబంధపురాలు she is a connection of ours. సంబంధించు *sam-bandhintsu*. v. n. To be related to or connected with, to have to do with. చేరు, సంబంధము కలిగియుండు.

సంబళము See సంబళము.

సంబరము or సంభ్రమము *sambaramu*. [from Skt. సంభ్రమము] n. Joy, delight. A feast, festival, merry making. సంతోషము, కేళి, ఉత్సవము. తరువాత్ల, పండుగ. సంబర మించు (for సంభ్రమించు.) *sambara-mintsu*. v. n. To be delighted. సంతసిల్లు. Pal. 30.

సంబలి See సంబళి.

సంబరేణు or సంబరేణి *samba-renu*. [Tel.] n. A kind of shrub. చెట్టుకు. H. iv. 12 or 14.

సంబళము or సంబడము *sambalamu*. [from Skt. శమ్బలము.] n. Wages, hire. బత్తెము, Salary, జీతము. Hatta, దానబత్తెము. సంబళపు *sambalapu*. adj. Hired, lent. తీసుకుని పెట్టుకొన్న, అడ్డపు తెచ్చిన.

సంబళి, సంబడి, సంబలి or చెంబడి *sambali*. [Tel.] n. A pariah, మాలవాడు. "బడియును సంబళిసంబళియును, వరిమువాసెరవెడి తెవమేని కున్." HD. ii. 1384.

సంబళించు or సంబడించు *sambalintsu*. [Tel.] v. n. & a. To be convenient. వచ్చుట. To manage, furnish, supply. సమకూర్చు, సర్దు కించు, తెప్పించు, పోషించు. "పాడిచినంబళంబు మునుకి నిర్వురు గ్రక్కు సొరగియంతలోన సంబళించుకొని పోకుపోమనియూర్చుచు." Harivamsam, Uttara, ii. 60.

సంబళిక, సంబెల or సంబెళి *sambalika*. [Tel.] n. A wallet or sort of pouch, to hold betel leaf, areca-nut and lime. అడకము, వక్కాకుసంచి. "సంబెలవదలించి తాంబూల మిచ్చగా నీవుమాంత చాలంగి నిందనుబ్బి." A. vi. 94.

సంబళులు See సంబారము.

సంబాయువు *sambayuvu*. [Tel.] n. A raft to cross a river on. ఏరుదాటే దాధువు.

సంబాధము *sam-bádhamu*. [Skt.] n. Difficulty, trouble; a crowded place. ఇరుకు, సంకటము, ఇక్కట్టు, సంకటస్థలము, ఇరుకుస్థలము. adj. Narrow, contracted, impassable, impervious; crowded, ఇరుకైన, ఒత్తుగా నుండే, చొరడానికు అసాధ్యమైన.

సంబారము or సంబారు *sam-bárumu*. [from Skt. సంభారము.] n. A mixture of spices for seasoning. Spicery, condiments, curry powder, మూలలతోటియు రసవస్తువు, వివాలు మెంతులు జీరకర్ర మొదలైనవి. సంబారపుచింత పండు tamarind mixed with spicery. "మెంతిబాల సంబారంపుచింతపండులు బల్లాలు." H. i. 113.

సంబాళించు *sam-bálintsu*. [from Skt. సంభాళించు.] v. a To comfort, console, ఆదరించు.

"చింబములు సంబాళించు వెమ్మోవిడాలు." పాండా. ii.

సంబాళిగలు, సమ్మళిగలు or **సంబళము** *sambhāligalu*. [from Skt. సంభరుపు.] n. Sandals, చెప్పుళ్లు. Shoes, slippers, పాదరక్షలు. పాదరక్షలు.

"నీ పట్టంగదీరుసంబాళికల్
కలితోరుకేరుపద్మిసమర్తుచేతగాని."

యా. i.

సంబావులు *sambāvulu*. [from Skt. సంభావులు.] n. plu. A very fine sort of rice కుసుమభాగ్యములు, ఉత్తమమైనవట్లు. కరుడుసొన్న సంబావులు another kind.

సంబుద్ధి See సంబోధనము.

సంబెల, సంబేళ or **సంబెలపెట్టె** See సంబళిక.

సంబోధనము *sam-bōdhanamu*. [Skt.] n. Addressing, calling to. పిలవడము, ఆమంత్రణము, సంబుద్ధి. In Grammar, the vocative case. **సంబుద్ధి** *sam-buddhi*. n. Calling. పిలవడము ఆమంత్రణము, సంబోధనము.

సంబ్రము Same as సంబరము (q. v.)

సంభవము *sam-bhavamu*. [Skt.] n. Birth, production. The origin, cause, reason, motive, ఉత్పత్తి, పుట్టుక. హేతువు. adj. Arising from, produced from, descending from. ఉత్పన్నమైన, ఉద్భవించిన, కలిగిన. పాప సంభవము caused by sin. **సంభవించు** or **సంభవిల్లు** *sambhav-intsu*. v. n. To be born, happen, occur. పుట్టు, ప్రాప్తమగు. కలుగు. **సంభవింపజేయు** *sambhav-impa-jēyu*. v. a. To bring about, cause, effect. ప్రాప్తమగునట్లుచేయు.

సంభారము *sam-bhāramu*. [Skt.] n. Provision, preparation. Collection, a multitude, number, quantity, assemblage, సంభృతము, పదార్థసంచయము, సమాహారము, సర్వభూతార్థత్వము, గణము.

సంభావన or **సంభావనము** *sam-bhāvana*. [Skt.] n. Honor, esteem, respect, worship. A present, reward, prize gift. Vulgarly, alms or money distributed among Brahmins, సజ్జనము, గౌరవము, పూజ, దక్షిణ. **సంభావనీయము** *sam-bhāvan-īyamu*. adj. Honorable, worshipful. సజ్జనింపదగిన, గౌరవింపదగిన, పూజ్యమైన. **సంభావనీయుడు** *sambhāvan-īyudu*. n. He who is venerable or honored. పూజనీయుడు. లోకసంభావనీయులు all-honoured persons. **సంభావించు** *sam-bhāvintsu*. v. a. To honor, esteem, venerate. గౌరవించు, మర్యాదచేయు. సజ్జనించు. **సంభావితము** *sam-bhāv-itamu*. adj. Honored, respected. సజ్జనింపబడిన (Colloquially,) Proper fit, suitable. యుక్తము, విహితము. **సంభావితుడు** *sam-bhāv-itudu*. n. He who is honored. పూజితుడు. **సంభావ్యము** *sam-bhāv-yamu*. adj. Fit to be praised, honorable, worthy of respect.

సంభాషణ or **సంభాషణము** *sam-bhāshana*. [Skt.] n. Conversation, discourse, talk. చక్కగా మాట్లాడడము. **సంభాషించు** *sam-bhāsh-intsu*. v. n. To converse, talk. చక్కగా మాట్లాడు, సంభాషణము చేయు.

సంభూతము *sam-bhūtamu*. [Skt.] adj. Born, produced, arisen, sprung. ఉత్పన్నమైన, పుట్టిన.

సంభృతము *sam-bhritamu*. [Skt.] adj. Well supported. చక్కగా ధరింపబడిన. Gained, got. సంపాదింపబడిన. Possessed of. Filled, full. నిండింపబడిన. "సమస్తశాస్త్రాండు అస్త్ర యుద్ధసంధిసంభృతయగు వీరిక్వంధిని." A. iv. 337. **సంభృతి** *sam-bhriti*. n. The act of supporting well. చక్కగా ధరించుట.

సంభోగము *sam-bhōgamu*. [Skt.] n. Coition, sexual intercourse, రతి. **సంభోగించు** or **సంభోగముచేయు** *sam-bhōgintsu*. v. n. To cohabit, to have sexual intercourse, రమించు.

సంభ్రమము *sam-bhramamu*. [Skt.] n. Passion, emotion, confusion, excitement, agitation, flurry, hurry. తొందర, చేవి

పాటు, భయము, తొట్రుపాటు, ఆశ్చర్యము, ఉత్సాహము. సంభ్రమించు or సంభ్రమముంచు *sam-bhram-iṅsu.* v. n. To be elated. హర్షించు, To be excited, confused, bewildered, తొందరపడు, కలవరపడు.

సంయమని *sam-yamani.* [Skt.] n. The name of the capital of Yama. యముని పట్టణము.

సంయమము *sam-yamamu.* [Skt.] n. Restraint or control of the passions. Humanity, compassion, the temper that shuns giving pain to others, gentleness. పరోపకారనిమిత్తి. హింసాదులను విడిచిపెట్టుట.

సంయమి *sam-yami.* n. A hermit, or monk. ముని, సంయమముగలవాడు.

సంయుక్తము *sam-yuktamu.* [Skt.] adj. Combined, joined, united, connected with, possessed of. కూడుకొనిన, కు- సంయుక్తాక్షరము a double letter as *l* in క్ల్ప.

సంయుగము *sam-yugamu.* [Skt.] n. War: a battle, combat. యుద్ధము.

సంయుతము *sam-yutamu.* [Skt.] adj. Well combined or joined, united, connected with. సంశ్లిష్ట కూడుకొన్న.

సంయోగము *sam-yōgamu.* [Skt.] n. Union, junction, connection, association with. సంగమము, సంబంధము, కూడిక. సంయోజితము *sam-yōjitamu.* adj. Connected, joined, united with. కలిసిన్న సైన, మిళితమైన, కూర్చబడిన.

సంరంభము *sam-rambhamu.* [Skt.] n. Haste, flurry, agitation, trepidation, fear. తొందర, ఇష్టాపత్తి కార్యాతత్వర. వేగపాటు, తొట్రుపాటు, భయము. Wrath, rage, కోపము. సంరంభి *sam-rambhi.* n. One who is enraged, or hurried. ఆగ్రహముగలవాడు, తొట్రుపాటుగలవాడు. "భోజపుర్యా స్సైన్యం భసంరంభైః." A. v. 54. సంరంభించు *sam-rambh-iṅsu.* v. n. To be excited or flurried. వేగపడు. To burst out in rage, fury or pride, ఆగ్రహించు, విజృంభించు.

సంరక్షణ or సంరక్షణము *sam-rakshana.* [Skt.] n. Sustaining, support, maintenance, nourishment, guardianship, charge, patronage, పోషణ, పాలనము, కాపాడుము. సంరక్షించు *sam-rakshiṅsu.* v. a. To support, protect, maintain, patronize, rear. సంరక్షణచేయు. పోషించు, పాలించు, కాపాడు, పెంచు. సంరక్షకుడు *sam-rakshakuḍu.* n. A protector, trustee, patron, guardian. పాలకుడు, పోషకుడు.

సంరావము *sam-rāvamu.* [Skt.] n. Sound, noise. ధ్వని, మ్రోత.

సంరూఢము *sam-rūḍhamu.* [Skt.] adj. Budded, blossomed, grown. అంకురించిన, మొలిచిన.

సంరోధము *sam-rōdhamu.* [Skt.] n. An impediment, hindrance, అటంకము, ఆవశ్యకరము. సంరోధి *sam-rōdhi.* n. That which causes an impediment, విఘ్నముచేయునది. సంరోధించు *sam-rōdhiṅsu.* v. a. To hinder, impede, prevent, ఆక్షేపించు, అటంకపరచు.

సంలాపము *sam-lāpamu.* [Skt.] n. Discourse, conversation, friendly talk. సల్లాపము, స్నేహముతో నుండి సంభాషణము, ముచ్చట.

సంవత్ *samvat.* [Skt.] n. A year. అబ్దము, ఏడు. సంవత్సరము *samvatsaramu.* n. A year. హాయనము, ఏడు. సంవత్సరాది *samvatsar-ādi.* n. New Year's Day. యుగాది.

సంవర్తకము *sam-vartakamu.* [Skt.] n. The plough of Balarama. బలరాముని నాగలి.

సంవర్తము *sam-vartamu.* [Skt.] n. A destruction of the universe. ప్రళయము. M. XIV. 150. R. v. 4.

సంవర్తిక *sam-vartika.* [Skt.] n. The new leaf of a water lily. తేరకాకుల తీగ.

సంవసథము *sam-vasathamu.* [Skt.] n. A village. గ్రామము.

సంవాదము *sam-vadamu.* [Skt.] n. A conference, discussion, dispute, contention, wrangling. సంభాషణము, కలహము, తర్కించడము. "అభిముఖ్యంబుసంవాదాశ్వమాగ్యం బమవ్యాయంబువంగాని పుట్టమియందు." A. iv. 81. సంవాదించు *sam-vadintsu.* v. n. To converse, talk together, discuss, wrangle. సంభాషించు, తర్కించు.

సంవాహనము *sam-vahanamu.* [Skt.] n. Carrying, తెక్కుట్టా మోసికొనిపోవుట. Handling, rubbing, pressing the limbs, massage, అంగమర్దనము, ఒళ్లుపిసకడము. సంవాహకుడు *sam-vahakudu.* n. An attendant who shampoos or rubs down the limbs, a massagist, అంగమర్దకుడు, ఒళ్లుపిసకవాడు.

సంవిత్తు or సంవిత్తి *sam-vittu.* [Skt.] n. Wisdom, understanding, intellect. బుద్ధి, తెలివి, జ్ఞానము.

సంవితము *sam-vitamu.* [Skt.] adj. Surrounded, enclosed, encompassed. ఆవృతము. ఆవరింపబడిన. n. The sacerdotal thread when hung round the neck like a garland, పేరులాగ వేసుకొన్నజంధెము.

సంవృతము *sam-vritamu.* [Skt.] adj. Covered, concealed, encompassed, clothed with. చుట్టుకొనబడిన.

సంవేగము *sam-vegamu.* [Skt.] n. Hurry, haste. త్వర, వేగిరపాటు.

సంవేది *sam-vedi.* [Skt.] n. He who knows. ఎరిగినవాడు, తెలిసినవాడు. "రహస్యసంవేది." M. V. v. 21. సంవేదితము *sam-veditamu.* adj. Made known. తెలియజేయబడిన.

సంవేశము *sam-vesamu.* [Skt.] n. Sleep. నిద్ర. A seat, పీఠము.

సంవ్యానము *sam-vyanamu.* [Skt.] n. An upper garment, a cloak. ఉత్తరీయము, పైబట్ట. S. iii. 408.

సంశప్తకుడు *sam-saptakudu.* [Skt.] n. A picked man or soldier, one of a select band sworn never to recede and stationed to prevent the flight of the rest, శపథం కృతోద్యుద్ధానివర్తిని, తిరిగిపోవనని ఒట్టుపెట్టుకొని యుద్ధముచేయంబాడు. A hero, శూరుడు. M., IX. i. 14. ib. VIII. ii. 321.

సంశయము *sam-sayamu.* [Skt.] n. Doubt, uncertainty, suspicion, hesitation, సందేహము. సంశయాళువు *sam-say-aluvu.* n. A suspicious man, an irresolute man. సంశయించు *sam-say-intsu.* v. n. To doubt, suspect, hesitate, సందేహించు, అనుమానించు.

సంశ్రయము *sam-srayamu.* [Skt.] n. A refuge, asylum, protection. ఆశ్రయము, శరణము, అండి. సంశ్రయించు *sam-srayintsu.* v. a. To flee to, appeal to, resort to, seek protection from, take refuge with, శరణుచొచ్చు, ఆశ్రయించు, అండనొను.

సంశ్లేషము *sam-sleshamu.* [Skt.] n. An embrace, union, connection, junction, coalescence. కౌగిలింత. ఆలింగనము, సంగము, సంధి, కలయిక, చేరిక. సంశ్లేషించు *sam-slesh-intsu.* v. n. To coalesce, కలియు.

సంసక్తము *sam-saktamu.* [Skt.] adj. Joined. కలిసిన, చేరిన. Near, adjoining, connected or endowed with, అన్వయమైనట్టి, సంలగ్నమైన. సంసక్తి *sam-sakti.* n. Union, adherence; nearness.

సంసత్తు *sam-sattu.* [Skt.] n. An assembly, meeting, audience. కొలువుకూటము, సభ.

సంసరణము *sam-saranamu.* [Skt.] n. A highway. రాజమార్గము, బాట. Going, the progress or march of troops. ఆసంబాధన మూగతి, ఇరుకులేక విందుచుమాట, పురనిర్గమము, కణారంధము. A city gate, గుమ్మము, పురద్వారము. Married life, సంసారము. "సంసరణోత్తర దిత్తుడు." (P. iv. 451.) టీక సంసారమునకు అన్యమైనమనుష్యులవాడు.

సంసరించు *sam-sarintsu.* [Skt.] v. n. To be born. జన్మించు. "సంసరించుచుండి త్రిగుణ కల్పంబుల సంసరించుచుండువారు బద్ధులే." A. iii. 95.

సంసర్గము *sam-sargamu.* [Skt.] n. Union, connection, intercourse. సంశ్లేషము, సంబంధము. కూడుట.

సంసారము *sam-sāramu.* [Skt.] n. The world, the mundane state. Domestic life, secular life. A family, household. పెండ్లాము బిడ్డలతో కూడియుండడము. Birth, పుట్టుక. వానికి సంసారము తప్పిపోయినది he has lost his wife. సంసారములేని వాడు one who has no wife or children. సంసారతాపత్రయములు family cares. సంసారమునుఈడిపించు or సంసారమునుసాగించు to support or manage a family. **సంసారము చేయు** *sam-sāramu-chēyu.* v. n. To keep house, to live a family life. కాపురముచేయు. **సంసారి** *samsāri.* n. A householder, the head or master of a family, a family man; a citizen; an honest man. A secular person as distinguished from a solitary recluse, గృహస్థుడు, గృహపతి. ఆ యూరిసంసారులు the inhabitants (కాపులు) of the village. సంసారి a good or respectable woman, కులస్త్రీ.

సంసిక్తము *sam-siktamu.* [Skt.] adj. Wet, humid. తడిసిన. "రక్తసంసిక్తమైన ధరాతలమున." M. X. i. 15.

సంసిద్ధి *sam-siddhi.* [Skt.] n. Nature. స్వభావము. Perfection, completion, accomplishment, తప్పగాలభించడము, చేకూరడము. **సంసిద్ధుడు** *sam-siddhudu.* n. One who is perfect or accomplished. సంపూర్ణుడు. "ఆ త్రుతికోటిసంసిద్ధుడు." P. iii. 95.

సంసృతి *sam-sriti.* [Skt.] n. The world, the mundane state, a domestic life, secular condition; a family, household, సంసారము. M. XII. vi. 212. Swa. i. 88.

సంసృష్టము *sam-srishtamu.* [Skt.] adj. Connected, united. సంయుక్తమైన, సంశ్లిష్టమైన. **సంసృష్టి** *sam-srishti.* n. Union, connection, సంసర్గము.

సంసేవనము *sam-sēvanamu.* [Skt.] n. Waiting on, serving. పరిచర్యచేయడము, ఉపాసనచేయడము. M. XII. v. 354. **సంసేవితము** *sam-sēvitamu.* adj. Worshipped, waited on, served, attended. పూజితమైన, ఉపాసితమైన.

సంస్కరించు *sam-skarintsu.* [Skt.] v. a. To reform, improve, repair, make better. బాగుచేయు. To purify, sanctify, consecrate, శుద్ధిచేయు, ప్రతిష్ఠించు. To burn a corpse (శవమును) దహనముచేయు. **సంస్కారము** *sam-skāramu.* n. The act of making better or improving, reformation. పక్కచేయుట. The power of memory, any faculty or capacity. అనుభూతార్థసంస్మృతి. A purificatory or dedicatory rite or ceremony: burning on the funeral pile, దహనము, శాస్త్రవిధము. Purification, శోధనము. పన్నీరు పువ్వులను నీళ్లతో బట్టీలోవేసి అగ్నిసంస్కారము చేసి దించుదురు they put the roses in a still filled with water and by the application of fire make rose water. ఆ శవమును సంస్కారముచేసివేసినారు they burned the corpse. **సంస్కృతము** *sam-skritamu.* adj. Purified, refined, exquisitely wrought, polished. పరిష్కృతమైన, చక్కచేయబడిన. The Sanskrit language, దేవభాష. **సంస్క్రియ** *sam-skriya.* n. Funeral ceremonies, such as burning the dead body. దహనము. Any purificatory or dedicatory rite, తీర్చడము. "మాంసపిండసంస్క్రియలకొసరిరి." H. v. 247.

సంస్తంభనము *sam-stambhanamu.* [Skt.] n. The name of a magic arrow which arrests the progress of an enemy. "ఈ సంస్తంభనము రాక్షసపర పేర్పడి కేసము." T. v. 119. సంస్తం

స్థింపు *sam-stambh-imtsu.* v. a. To make firm or rigid. స్థాపించు, సిద్ధము చేయు. KP. iii. 251.

సంస్తవము *sam-stavamu.* [Skt.] n. Praise, స్తుతి, దేక్కొనిస్తుతి. Acquaintance, intimacy, పరిచయము. సంస్తవకారి *sam-stava-kari.* n. One who praises. స్తోత్రముచేయువాడు. "సంస్తవకారిమువిప్రోమ సామగానంబె సగా." A. iv. 15.

సంస్థానము *sam-sthanamu.* [Skt.] n. A state, government, dominion, province. రాజ్యము, సీమ. మైసూరుసంస్థానము the Mysore State. సంస్థానాధిపతి or సంస్థాని కుడు *sam-sthan-adhi-pati.* n. A sovereign or ruler. రాజ్యాధిపతి, ప్రభువు.

సంస్థాపనము *sam-sthapanamu.* [Skt.] n. Placing, fixing, establishing. నిర్ధారణచేయుము, స్థితికరణము. సంస్థాపకుడు *sam-sthapa-kudu.* n. A founder, author. కల్పించినవాడు, ఏర్పరచినవాడు.

సంస్థితి *sam-sthiti.* [Skt.] n. Abiding, being, residing with. ఉండడము. సంస్థితము *sam-sthitamu.* adj. Fixed, established, settled, abiding in. సంస్థితుడు *sam-sthitudu.* n. One who dwells in. ఉన్నవాడు. "వేదాంత శాస్త్రసంస్థితుడాదిమహేశుండు" the Supreme Lord who resides in the Scriptures. Suta Samhita. v. 55.

సంస్పర్శ *sam-sparsa.* [Skt.] n. Touch, contact, feel. తాకడము, చక్కనిస్పర్శము. Vema. 402. సంస్పర్శించు *sam-sparsintsu.* v. n. To touch. తాకు. B. X. 225. సంస్పృష్టము *sam-sprishtamu.* adj. Touched, తాకిన, అంటిన.

సంస్పృహ *sam-sprisa.* [Skt.] n. Wish, desire, inclination. మిక్కిలి ఆశ, వాంఛ.

సంస్ఫాలనము *sam-sphalanamu.* [Skt.] n. Slapping, dashing. చరచడము.

సంస్మరణము *sam-smaranamu.* [Skt.] n. Recollection, remembrance. తలచడము.

సంహతి *sam-hati.* [Skt.] n. A flock, assembly, heap, collection, సమూహము, రాశి.

సంహననము *sam-hananamu.* [Skt.] n. Rubbing the limbs. ఒత్తిడిసకడము. The body, శరీరము.

సంహరించు *sam-harintsu.* [Skt.] v. a. To kill, destroy. చంపు. సంహారము or సంహరణము *sam-haramu.* n. Destruction, annihilation, killing. నాశముచేయడము, చంపడము. సంహారకుడు or సంహర్త *sam-harakudu.* n. One who kills. చంపువాడు. సంహృతము *sam-hritamu.* adj. Destroyed, killed. నాశముచేయబడ్డ. "అఖిలజంతువులు సంహృతమయ్యెనిచట." M. XVI. i. 75. సంహృతి *sam-hriti.* n. Destruction, loss. సంహారము.

సంహిత *sam-hita.* [Skt.] n. A peculiar arrangement of the Vedas into short divisions; a collection or compilation of hymns or prayers or legends extracted from a Veda. శాఖ, వేదమునుండిన్న వాక్యవిన్యాసము, శాస్త్రము. సంహితము *sam-hitamu.* adj. Collected, compiled, joined. సంచిత మైన, సంయుక్త మైన, కూర్చబడిన.

సకర్మకక్రియ *su-karmaka-kriya.* [Skt.] n. An active or transitive verb, కర్మసాపేక్షిత మైన క్రియావాచకపదము.

సకలము *sakalamu.* [Skt.] n. The aggregate or whole. సమస్తము, సర్వము, అఖిలము, యావత్తు. adj. All, entire, whole. సమస్తమైన, అఖిల మైన.

సకలాతు, సకళాతు or సగళాతు *sakalatu.* [H.] n. A kind of woollen cloth. మేలైన కంబళిబట్ట.

సకి or సకియ *saki.* [from Skt. సఖి.] n. A female friend or companion. చెలికత్తె.

A woman, ఆడుది. సఖుడు *sakudu.* n. A friend, companion. చెలికాడు, స్నేహితుడు.

సకిన, సకిన or సగిన *sakina.* [from Skt. శకునము.] n. An artificial bird, the figure of a bird. కృత్రిమపక్షి, కృత్రిమ్. A doll, బొమ్మ. A chirping noise, కిలకిలముద్ధ్వని. "తెలిమిబ్బియుంపులో, సకినెలకూఁతలం గిలిల స్నిగ్ధ మాహానశయ్యమాన్నెడఁ." Vasu. vi.111. బీ॥ సకినెలఁకిమిబ్బిల్లు. "సకినెలతలఁదల్ చప్పు డైనతోఁసకినెల్ నొణుకునాఁపురిపుఱోల్లు." N. ix. 482. బీ. సకినెలతలఁడిల్లు, ఒత్తికే కుండ్ కుండ్ ఆకే పిటిబ్బిలుండినిండ్లు. సకినల మంచము *sakinala-mantsamu.* n. A bedding formed on a frame of wood, having orifices covered with perforated brass buttons that make a whistling or squeaking sound. కిలకిలశబ్దమంచము. కోర్లు బొమ్మలుగాచేసినమంచము "తనఁ బ్రాణసఖి యిందిందిరయిలుగులాసనుపట్టి, సకినలమంచములు." Siva. vi. 3. "పచ్చలఁబించిన బిబ్బిల కోర్లనంబరూపకి నెలపట్టెమంచమున." H. i. 73. సకినము *sakinamu.* [from Skt. శకునము.] n. An omen. సకినంపుగ్రుడ్లను a bird of omen, an owl. కపటాకీగూబ. పైడికంటి.

సకీయు Same as సకి (q. v.)

సకిలించు or సగిలించు *sakilintsu* [Tel.] v. n. To neigh. సకిలము పేయు, సకిలము పేసిరవముచేయు, కూసించు. సకిలింత or సగిలింత *sakilinta.* n. A neigh, neighing. సకిలపుకూత, కూఁత.

సకుటుంబముగా *sakutu-sumaru-ga.* [సకుటుంబ (from Skt. స+కళత్ర)+ముగా (H.)] adv. Here and there, scatteredly, moderately, on an average. చెల్లుచున్నగా.

సకృచ్ఛముగా *sa-krichchamu-ga.* [Skt.] adv. Without reserve, entirely. సమస్తము, ఏమిమిగాచకుండా, యావత్తు. "వీరుసకృచ్ఛంబుగాఁజెప్పెద." Sar. D. 539.

సకృత్, సకృత్తు, సకృత్తుగా *sakrit.* [Skt.] adv. Rarely, seldom, scarcely. ఎప్పటైనా ఒకమాఱు, అరుదుగా, అపరూపముగా: అసకృత్ incessantly.

సక్తము *saktamu.* [Skt.] adj. Attached, joined, in contact with. లగ్నమైన, తగులుకొనిన (మనస్సు).

సక్తుచేయు *saktu-cheyu.* [H.] v. a. To use violence. నిర్బంధముచేయు. సక్తుచేయుము a positive order.

సక్తువు *saktuvu.* [Skt.] n. Flour. పొడిపిండి, పేలపిండి. M. XIII. iv. 106.

సక్థి *sakthi.* [Skt.] n. The thigh. తొడవు, తొడ. సక్థిమూలము the root of the thigh.

సఖి *sakhi.* [Skt.] n. A female friend. చెలియ, చెలికత్తె. సఖుడు *sakhudu.* n. A friend, fellow, companion, playmate. స్నేహితుడు. A helper, సహాయుడు. లోమశసఖుడు the lover of the lily, an epithet of the sun. సఖ్యము or సఖ్యత *sakhyamu.* n. Friendship, intimacy, unanimity, good terms. స్నేహము, చెలిమి. సఖ్యపడు *sakhya-padu* v. n. To be reconciled, agree, come to terms. సమాధానపడు. సఖ్యపరచు *sakhya-paraṭsu.* v. a. To make friends, to reconcile. మిత్రత్వముచేయు, సమాధానపరచు. సఖ్యుడు *sakhyudu.* n. A friend. చెలికాడు. "రాయుడు సఖ్యసఖ్యుడు శరణ్యుడు న్యాయపరుండు." BRK. 539.

సగటు or సగటు *sagatu.* [H.] n. Average. సరాసరి, సగటున on an average. వానిని సగటున ఱిట్టినాడు he reviled them at random. వానిక సగటుమోకాలిమట్టు he sets a due value upon no one, he treats no one with proper respect.

సగటు *sagatu.* [from Skt. శకటము.] n. The bishop (in chess).

సగరు *sagaru.* [H.] n. Embroidery made of wire in patterns. తీగెపోడిగా కసీదుపని

చని. "నీ ॥ ఉదిరిబంగెరు వ్రాతిహారని పూపని చొక్క సగలల పూంబట్లు మొగలిపల్లము." Chandranga. ii. 85.

సగము *sagamu.* [Tel.] n. Half. అర్ధము. సగానికిసగము ఎక్కువ ఉన్నది it is half as much again. **సగపాలు** or **సాపాలు** *saga-palu.* n. A moiety, a half share. అర్ధభాగము. Vema. 975. **సగరేయి** *saga-rēyi.* n. Midnight. అర్ధరాత్రి.

సగలాతు *sagalātu.* [H.] n. A woollen cloth.

సగిన See సకిన.

సగిలించు See సకిలించు.

సగుటు See సగటు.

సగుడము *sa-guḍamu.* [Skt.] adj. Mingled with treacle. బెల్లముతోకలిసిన.

సగుణము *sa-guṇamu.* [Skt.] adj. Having attributes or qualities.

సగోత్రుడు *sa-gōtruḍu.* [Skt.] n. A distant kinsman, a kinsman of the same family name. సమానగోత్రపురుషుడు, జ్ఞాత, ఏకవంశస్థుడు, దాయ, దాయాది.

సగ్గరి or **సగ్గాలము** *saggari.* [from Skt. సృగాలము.] n. A jackal, నక్క.

సగ్గిసముగ్గిసలు *saggisa-muggisalu.* [Tel.] n. plu. Suffocation, ఊపిరాడకుండుట. "ఎన్నడిబుట్టు సబ్బాకు సగ్గిసముగ్గిసల్." Maudhat. iii. 252.

సగ్గు or **స్రగ్గు** *saggu.* [Tel.] v. n. To decrease, grow less, abate, be diminished; to sink, go down. To die, పుట్టుటకుడు, క్షీణించు, అడగు, తిగ్గు, చచ్చు. "అవయవంబులలతుల శ్రాంపపుమనులగాని స్రగ్గంబోడవైచూపట్టు చంద్రుడు." P. ii. 30. జ్వరముసగ్గినది the fever is subdued. భారముసగ్గినది the load is lightened.

సగ్గుబియ్యము *saggu-biyyamu.* [Malay through Eng.] n. Sago.

సగ్గెడ *saggeḍa.* [Tel.] n. A metal vessel, చెంబు. "దిన్న. బాసిసచేతిగిన్నల. వలనెప్పదప్పించి బాడు నిచ్చలుమ, జలములు స్రోలెడిసగ్గెడనించి." Navanad. 229.

సగ్ధి or **సజ్ధి** *sagdhi.* [Skt.] n. Eating together. సహభోజనము, సలుగురుకూడి భోజనము చేయడము, విందు, బంతికుదురు.

సచివుడు *sachivuḍu.* [Skt.] n. A minister or counsellor, మంత్రి. A friend, companion or associate, చెలికాడు. A helper, సహాయుడు. Vasu. ii. 28. శిశిసచివుడు a playmate, or playfellow.

సచ్చేము *satstsamu.* [Tel.] n. A petty loan, చిల్లరదొక్కమప్ప.

సచ్చు Same as చేచ్చు (q. v.) **సంపు** Same as చంపు (q. v.)

సజ్ధి Same as సగ్ధి (q. v.)

సజాపు *sajāvu.* [H.] adj. Straight, honest. Clear, plain. తిన్నని, స్పష్టమైన, ఆటంకములేని.

సజీవము or **సజీవి** *sa-jīvamu.* [Skt.] adj. Having life, living, alive. ప్రాణముగలిగిన. **సజీవుడు** or **సజీవితుడు** *sa-jīvuḍu.* n. One who is alive. ప్రాణవంతుడు. మాతండ్రి సజీవుడైయున్నప్పుడు when my father was living. ఆతడు సజీవుడైయుండినట్టుగు as long as he lived. వారు సజీవులైయున్నారు they are now alive, they are still surviving. "చెచ్చెనచెలి సజీవితుండేసి." Bl). iv. 308.

సజ్జ *sajja.* [Skt.] n. An armour, a piece of armour, కవచము. Adornment, అలంకరణము. **సజ్జిక** *sajjika.* n. A bed-room, పడకయిల్లు. **సజ్జనము** *sajjanamu.* n. A hedge round a camp. కంచెకోట. **సజ్జము** *sajjamu.* adj. Prepared, got ready, armed. సన్నద్ధమైన, సిద్ధమైయుండే, కవచాలంకృతమైన. **సజ్జితము** *sajjitamu.* adj. Armed, accoutred, dressed, duly prepared, got ready, కవచయుక్తమైన, అలంకరింపబడిన, సర్వసిద్ధముగానున్న. **సజ్జుడు** *sajjuḍu.* n. He who is prepared or ready, సన్నద్ధుడు.

సజ్యము *sa-jyamu.* [Skt.] adj. Strung (as a bow), having a bowstring. ఆజ్ఞలు. సజ్య కార్ముకము a bow with the string attached.

సజ్జ *sajjaa.* [from Skt. సద్మ.] n. A kind of grain. *Holcus spicatus.* Kon. లు. "సజ్జవ రంబుమేపుసం." A. iv. 5. An upper story in a house, శిరోగృహము. adj Ready prepared, అయినది. సజ్జ *sajjaa.* [from Skt. శయ్య.] n. A bed, couch or cot. శయ్య. A box, పెట్టె. A basket, బుట్ట. సజ్జకము *sajjaa-kamu.* adj. Beautiful, pleasant, మనోజ్ఞము. సజ్జీకృత్తు *sajja-a-kuttu.* adj. Prepared, ready, అయినది. సజ్జీకరసము *sajjaa-ra-samu.* n. The resin or exudation, of the Sal tree. యక్షధూపము, సజ్జనిర్యాసము. సజ్జీ గడ్డి *sajjaa-gaddi.* n. A kind of root like seaweed, the alkali of which is సజ్జీకారము impure chlorate of soda సజ్జనిర్యాసము. Ainslie i. 395.

సజ్జీకరణకోల *sajjaa-karana-kola.* [from H. *sazaa.* punishment.] n. A scourge or whip, a rod. "చెక్కడక బట్టబట్టించి సేపుమాపు లొట్టి చెప్పుసజ్జీకరణకోలతోనమ." H. iii. 180.

సజ్జీకారము *sajjaa-karamu.* [from Skt. క్షార కారం.] n. A stall or stable for an elephant. శాల, ఏనుగుకు కట్టేచోటు.

సట *sata.* [Tel.] n. An untruth, lie; a trick; cunning, intricacy. అబద్ధము, మాయ, మోసము; కపటము. చిక్కు. సటసటమాటలు boasting lies or idle talk, వెల్లిమాటలు. "ద్రోహబుద్ధి నైన దొంగకపటమునైన, సటలనైన సాహసములనైన." Vema. iii. 33. "సటవిదూరతరోహారి." Parij. iii. 38. సట *jata.* [Skt.] n. Clotted hair. కేడ, కేసరజటాజూటము. A mane, కొలం

సడ *sada.* [Tel.] n. A thick crop of young sprouts. దట్టమగు నారుపైరు.

సడపు *sadapu.* [Tel.] v. a. To steal, misappropriate. అపహరించు.

సడలు or సడల్ *sadalu.* [from Skt. శట.] v. n. To become slack or loose, to fall off. వదలు, విడిపోవు, తొలగు, కోలు. n. Loosening, falling, తొలగుట, కోలుట. వదలుట. సడలుట Same as సడలు. సడలించు, సడలుచు, సడల్చు, సడలజేయు or సడలింపు *sadalintsu.* v. a. To untie, unloose, take off. వదలించు, విచ్చు, విడిజేయు.

సడవ *sadava.* [Tel.] n. A way, కోవ, మార్గము.

సడి *sadi.* [Tel.] n. Infamy, disgrace. అపకీర్తి. Slander, reproach, censure, blame, మారు, అపవాదము, నింద, దూషణ. A trace, కోడ. "కనినాడవొనినాడవో చనుసేనామీద నిట్టి సడిమాపంగా." P. i. 747. సడిసన్న *sadi-sanna.* adj. Celebrated, famous, renowned. ప్రసిద్ధికెక్కిన, పేరుపడ్డ. "మనసలలుందు బాపున బంటుగినమున జనులెరుంగ సడిసన్న వాడు నుంచిమనందు దామక్కంది యనమనం గ్రామకేళి గాధకాతుకుందు." M. IV. iii. 146. "కేల్చును భుజశక్తియుం గలిగి మూఢిక్ చెక్కినవా రెన్న శ్రీమై నని సడిసన్న యోద్ధోరబ్బహస్త్రాలకుంల దంబుజాసనా." M. IV. iv. 16. "కొల్యాదినూ యుల సడిసన్న యాస్థకోలాహల బెల్లమర్చుట యుల ఘనిం." M. XII. ii. 303.

సడించు *sadintsu.* [Tel.] v. a. To pound, or beat rice. దంచు. సడింపులు or సడింపు బ్రాలు *sadimpulu.* n. plu. Rice properly beaten, దంపుడుబియ్యము. "ప్రస్తావారిభుజం చుమ్మత్తకుసడింపుబ్రాల." A. vi. 95.

సడికుడుక *sadi-kuduka.* [Tel.] n. A kind of cake. అపూపవిశేషము. "పెన్న మెరుంపులు, నిడి కుడుకలు, సడికుడుకలు. మున్నేచుచిచ్చులు." H. i. 118.

సడి or సడికీయ *sadike.* [Tel.] n. A leash for dogs. కుక్క మెడత్రాడు. "సడికొలుచుయ్యా తుసారమేయములు, నడిరసంకము సొలెదిడిపింపు కొమరు." BD. v. 1391.

సడుగులు *saḍugulu.* [Tel.] n. plu. The joints of the hip. కటిప్రదేశమునందలి కీళ్లు. Crooked or cunning words, వంకరమాటలు.

సడ్డ *saḍḍa.* [from Skt. శర్ధ.] n. Care, heed, regard, honor, respect. ఆర్ద్రత, లక్ష్యము, గౌరవము. " లోకులేమియుఁ జేయఁ జాలరు సడ్డలు సేయకొన్నచో." Vish. v. 102. **సడ్డ** *saḍḍa.* adj. Regarded, honored. గౌరవమైన. " సరకు సేయమమను సడ్డమాటలంగొన్ని యీడిచంతఁ జేసి యయ్యెనింద్ర " M. XII. iv. 416. **సడ్డచేయు** *saḍḍa-cheyu.* v. a. To honor, regard, heed, care for, లక్ష్యపెట్టు, లెక్కచేయు, " రే సడ్డచేయన్ ఘనుఁ డుజ్జగించునారి." N. vii. 179.

సడ్డకుడు *saḍḍa-kuḍu.* [from Skt. శర్ధకుడు.] n. A co-son-in-law. తోడియల్లుడు, తన సడ్డకుఁడైన రామస్వామిని పంపినాడు he sent Ramaswami who had married his wife's sister. వీరు సడ్డకులు these men are married to sisters.

సణుగు or **సణగు** *saṇugu.* [Tel.] v. n. To grumble, to mutter, to mumble. గొణుగు. n. Grumbling, murmuring. గొణుగుట. Pain, బాధ.

సత్ *sat.* [Skt.] adj. True, good, virtuous. Excellent, venerable, respectable, pure, holy. యథార్థమైన, ఘనమైన, మంచి, పావనమైన. One verse says " సదుపనివాడజ్ఞుండును చదివినసదసద్వివేక చతురతలంచుఁ." సత్కర్మము or సత్కార్యము a good deed. అసత్ not good, evil. సత్కవి a good poet, మంచి కావ్యకర్త. సత్పాత్రము worthy, deserving, fit. యోగ్యమైన, అర్హమైన. సత్పాత్రుడు one who is worthy, deserving or fit, అర్హుడు, తగినవాడు. సత్పురుషుడు a good man, మంచివాడు. సత్పథము a good way, మంచిదారి. The final letter undergoes the usual phonetic changes when the word is used in composition: e. g. సత్పథము a good way, సత్తపోధనుడు a holy sage; కి. సత్పురికుడు a virtuous, honest or upright man, మంచివడగలవాడు. సచ్చిదానందము God, as the fountain of being, intelligence, and happiness: lit. "it that is good, wise, and happy." విశ్వజ్ఞానానంద స్వరూపబ్రహ్మము. సచ్ఛూద్రుడు a pious Sudra. సదాచారములఁ గూర్చుఁడు. సజ్జనత్వము magnanimity, goodness. సభ్యత్వము. సజ్జనుడు a respectable man, a good man. సత్ప్రయోగము a good practice. సదాచారము. సదములము pure, spotless, నిర్మలము. సదాచారము virtuous conduct, correct deportment, మంచినడత. సదాచారి a virtuous man. సదానాయలు the wise, the good. సదుత్తరము a proper answer or reply, మంచి ప్రతిసమాధానము. సదుపాయము an excellent means, a good expedient, మంచిసాధనము. సద్గతి beatitude, salvation, future bliss, ముక్తి. " సద్గతికిఁ జేకురు." Swa. ii. 80. సద్గుణము virtue, a good quality, శీలము. సద్భక్తి true religion, zeal, strong faith, fidelity, భగవద్భాగవతులయందలి మిక్కిలి అనురాగము. సద్భావము goodness, kindness, politeness, విధిజ్ఞతత, దయ, శుద్ధాశయము. సద్వినయము true humility, మంచివినమ్రత. సద్వ్యవహారము good behaviour, good conduct, మంచినెన్ని. సద్వ్యసనము love of good acts, మంచియిచ్చ. సమ్మతము praised, applauded, commended. స్తోత్రముచేయఁబడ్డ. కొనియాడబడ్డ. సమ్మతి sincere praise, commendation, laud. సమ్మతింపుట. స్తోత్రము. సమ్మతించు to praise, applaud, commend, చక్కగా స్తోత్రముచేయు, మెచ్చుకొను. సమ్మహత్త్వము greatness, urbanity, గొప్పతనము, శ్రేష్ఠత. Chenn. ii. 77. సమ్మార్గము good or virtuous condnct, మంచినడవడి. సమ్మార్గి or సమ్మార్గుడు one of virtuous condnct, one who behaves well, మంచినడతగలవాడు. " సమ్మార్గికి కలియుగమున సౌఖ్యము గలదే."

G. v. 69. సప్తఋషి or సప్తఋషీంద్రుడు a venerable sage or hermit మహర్షి. M. I. i. 173.

సత *sata.* [from Skt. సప్త.] pron. Trois-quatre (seven) at dice or cards. ఆరుసొక టి, సప్తసంఖ్య. "సతశిబ్బల్." నీలా. ii. **సతనాల్కలజేజే** or **సప్తజిహ్వుడు** *sata-nalkala-jéjé.* n. Fire, అగ్ని. (అచ్చ. బాల. శా.)

సతకడము or **సతుకము** *satakadamu.* [Tel. for చదవడము.] n. A scornful expression for the word చదవడము reading. "సతకడ ముల్ పురాణములు." H. ii. 49.

సతతము *satatamu.* [Skt.] adj. Eternal, continual. నిరంతరము, ఎడతెగని. adv. Always, ఎల్లప్పుడు. **సతేము** *satamu.* [from సతతము.] adj. Eternal, permanent. శాశ్వతము. "ఇభుడువసుల బ్రకుమలికాంతసేవతికో సత ములుగావు." Kuchélo. iii. 65. "కలిమియంతే మియున్ సతేముకావు." భార. ఆది. vii.

సతాయింపు *satayintsu.* [Tel.] v. a. To tease, torment, annoy. హింసించు, బాధించు.

సతి *sati.* [Skt.] n. A virtuous woman, పతివ్రత. One who burns herself with the corpse of her husband, సహగమనముచేయు స్త్రీ. A woman in general, స్త్రీ. A name of Parvati, పార్వతి.

సతిసప్తమి *sati-saptami.* [Skt.] n. The ablative case absolute. ప్రథమానిర్దిష్టార్థమందు పచ్చే సప్తమీవిభక్తి.

సత్కరించు *sat-karintsu.* [Tel.] v. a. To worship, honour, treat politely. సన్మానించు. **సత్కారము, సత్కృతి, సత్క్రియ** or **సత్కర్మము** *sat-karamu.* n. A good act, an act of piety or charity, honor, respect, courteous treatment, మంచిపని. సన్మానము. **సత్కృతుడు** *sat-kritudu.* n. One who is honoured or reverenced. సన్మానింపబడ్డ వాడు.

సత్తి *satti.* [from Skt. సత్త్వం.] n. Essence, sap. సారము. Existence, being. విద్యమానత, ఉనికి. Excellence, goodness, efficacy, మంచితనము, శ్రేష్ఠత్వము, మాట సత్యము. ఎదిరిసత్తకనిపత్తము we will go and spy out the enemy's force. దేవునిదయవల్ల కొంచెము సత్తగానున్నది by the goodness of God, there is a little hope.

సత్తమము *sat-tamamu.* [Skt.] adj. Best, most excellent, most pure, very holy. మరీమంచి, మిక్కిలిశ్రేష్ఠమైన. పూజ్యమైన. **సత్తముడు** *sat-tamudu.* n. The best or most excellent of men. అందరికంటె మంచివాడు. అందరికంటె పూజ్యుడు, శ్రేష్ఠుడు.

సత్తరువు *sattaruvu.* [from Skt. సత్రము.] n. A choultry, a lodge or halting place, a hotel or rest house, సత్రము. "జగడపు కూటి సత్తరువుసారకుమారుచుఱవారినిందనిలెదు తిందనా లజడదారి." KP. iii. 217.

సత్తా *satta.* [from Skt. సప్త.] pron. Seven.

"కని ఆప్తసంచిత్తినదుగ
సత్తాదన్నాకంచహాసాచీర్ల
చిత్తగయుద్దుగ బద్రలు
చిత్త బూదలచిట్లు చెలికీదమ్ముఁ."
ఈ. హాఁ. iii.

సత్తి *satti.* [from Skt. శక్తి.] n. Power, ability, energy, strength, force, vigour, శక్తి, బలము, బడిమి. A goddess, పరిచారకదేవి, పార్వతి. "బలిమిజూర్ప్కొనికలభాపిణిసేవలి రొంకకోల బట్టి వేరొక్కకోల. వారనిత్తెలికినీకొప్పవనుచు దయంచు సత్తినిగెయ్యొత్తిమ్రొక్కి." KP. iii. 231. ఇక్కడ సత్తి అనగా దేవత. The name of Vasishtha's son, వసిష్ఠునికొడుకు. A kind of weapon. **సత్తితాలుపు** *satti-talupu.* n. An epithet of Kumaraswami, శక్తిధరుడు.

సత్తు *sattu.* [from Skt. సత్త్వం.] n. Essence, sap, strength. సారము, బలము. సారాంశము. Pewter, తగరము. Sediment, refuse. [from Skt. సత్యం.] Truth, సత్యము. తిప్పసత్తు

the extract of the heart-leaved moonseed. సత్తుకోల a vessel made of pewter. సత్తురూపాయి a counterfeit rupee. సత్తు [Skt. సత్.] n. Being, existence, ఉండుట, ఉనికి. adj. Existing, ఉన్న. Excellent, శ్రేష్ఠము. True, సత్యము. Meek, సాధువు. [Skt.] n. A star, నక్షత్రము. "హీనసత్రిహోనవి త్తుండు." P. i. 83. టీ॥ ఇక్కడ ద్వ్యర్థిగా" చెప్పలనిన్ని, తుచ్ఛపదములో పశ్చాత్రము లనిన్ని అర్థము." సదసత్తు sad-asat. n. & adj. Good and bad Existing and non-existing; entity and nonentity; being and not being; true and false. యుక్తాయుక్తము లైన, కల్లనిజములైన, ఉత్తమాధమములైన. సదసద్వివేకము discrimination between true and false. B. viii. 263.

సత్తువ or సత్తువు *sattuva.* [from Skt. సత్త్వ.] n. Strength, vigour, force, power, energy, capability. బలము. శ్లో. సత్తువగల భూమి a rich soil.

సత్తెంగ *satte-canpa.* [Tel.] n. A kind of grain. ధాన్యవిశేషము. "ది సత్తెంగ బెడక సత్తియ్య." నిష్ణు. భా. iii.

సత్యము *satyamu.* [Skt.] n. Truth, veracity, reality. నిజము, యథార్థము. An oath, ప్రమాణము, ఒట్టు. (Vulgarly,) the miraculous power of a deity. (సామాన్యులవాడుకలో) మూర్తిమ. adj. True, real, sincere, genuine, truthful. యథార్థమైన, నిజమైన. సత్యప్రవర్తన truthful behaviour, upright conduct. adv. Yes, verily, truly, indeed. నిజముగా. సత్యముగా చెప్ప to avow, to vouch for. సత్యముచేయు to swear. ఈ అమ్మవారు బహు సత్యము కలిగిన దేవత this is a true goddess. ఫలిచ్చినీరూపము లయందు సత్యమెల్లపోయిరి the gods have now lost their power, the images now ceased to work miracles. సత్యపుటిచ్చ a sincere promise or vow, ఱుణపత్రము. సత్యయుగము *satya-yugamu.* n. The Golden Age. కృతయుగము. సత్యలోకము *satya-lokamu.* n. One of the fourteen heavens of the Puranas. సత్యవంతుడు *satya-vantudu.* n. A truthful or sincere man. సత్యవచస్కుడు or సత్యవాది *satya-vachaskudu.* n. One who speaks the truth, a man of veracity. నిజస్థుడు. సత్యవతి *satya-vati.* n. A truthful woman. సత్యవతీదేవి. The name of the mother of Vyása, and of the wife of Naradu. సత్యవాక్కు or సత్యవాణి *satya-vakku.* n. A true statement. సత్యవ్రతుడు *satya-vratudu.* n. One who is devoted to truth, one who is sincere or honest. నిజానికినాటు నడిచేవాడు. పెద్దమనిషి. సత్యసంధుడు *satya-sandhudu.* n. An upright man. నిజస్థుడు. సత్యహరిశ్చంద్రుడు one who is as truthful as Harischandra, i.e., a very truthful man. (sometimes used ironically also to mean a liar.) సత్యాకృతి, సత్యంకారము or సత్యాపనము *satya-akriti.* n. The ratification of a bargain, an advance of money, earnest money, కొనుక్రియలమీద నిశ్చయాన, బయానా, పెట్టి. సత్యాస్పదము *satya-aspadamu.* n. Commerce, trade, traffic, వాణిజ్యము, వ్యాపారము.

సత్రము *satramu.* [Skt.] n. A kind of sacrifice. యజ్ఞము, ఆచరించు మహాయజ్ఞము. Liberality, munificence. దానము, విరివిగావిచ్చుట, ఎడతెగనిదాతృత్వము. "నిజదాత్రసత్రములు." A. vi. 80. A choultry or rest house for travellers, an inn or hotel, అన్నదానగృహము. కూటసాక్షులు. దివిజసత్రికి కిట్టియంగొనితెచ్చి. See సత్తువు. సత్రశాల *satra-sala.* n. An almonry, an apartment in which mendicants are presented with food and gifts. దివ్యాన్నదానముచేయు చోట్లు.

సత్రాజిత్తు *satra-jittu.* Skt.] n. The name of the father of Satyabhāma: hence she is called సాత్రాజి.

సత్వము *satvamu.* [Skt.] n. Being, existence. ఉనికి. Essence, nature, స్వభావము. A substance, thing, వస్తువు. Vigour, power, strength. శక్తి, దేహబలము. The quality of excellence or goodness. త్రిగుణములలో నొకటి, పృథివ్యాదిద్రవ్యము. An animal, a being, జంతువు. Mind, మనస్సు. Life, ప్రాణము. An attempt, ప్రయత్నము. "సత్వర వస్తు మోక్షగుణవిశిష్టితి." M. XII. vi. 15. "తన సత్వమెదిసత్వముకనుగొనకివ్వాడభర్వగర్వమణం." P. iii. 30. "ఆకలంకాత్మసత్వమంచెలియ." Swa. ii. 17.

సత్వరము *sa-twaramu.* [Skt.] n. Quickness, celerity. శ్వరి, వేగము. adj. Quick, శ్వరితము. adv. Quickly.

సద *sada.* [Tel.] n. The hair on a leaf. ఆకు మీదినూగు. **సదపత్ర** *sada-patra.* n. Small sticks, etc. చిదుగుచిత్ర. "పూలబల్లుట్టెడు బుడకయీడినము, సదపత్ర వలిపత్ర పరిగపుష్ప పత్ర, వెదకియుగాక మనినాపించి." BD. 1060. iii.

సదనము *sadanamu.* [Skt.] n. A house, dwelling, residence. నివాసము, బండారుసదనము a treasury, a store-house.

సదమదము or **సదసద** *sada-madamu.* [Tel.] n. Destruction, annihilation, death. నాశనము, చావు. "జంద్యాలరాజులసదమదము గాను." Pal. 130. సదమదముచేయు to kill, murder, assassinate, destroy, చంపు. **సదమదముగు** *sada-madam-agu.* v. n. To be bruised. నలగు.

సదమలము *sad-amalamu.* [Skt.] adj. Very pure. మిక్కిలి నిర్మలమైన.

సదయుడు *sa-dayudu.* [Skt.] n. One who is kind. దయతోకూడుకొన్నవాడు.

సదరు or **సదరహీ** *sadaru.* [H.] adj. Aforesaid, above-mentioned. పైనచెప్పిన, పైన నుదహరింపబడిన. సదరు above, పైని సదరును చెప్పినప్రకారము as is above stated. సదరహీలు the above-said persons, పైనచెప్పబడినవారు.

సదసద See సదమదము.

సదస్సు, సదసు or **సదకము** *sadassu.* [Skt.] n. An assembly, a meeting. ధర్మజ్ఞసభ, రాజసభ, సభ. **సదస్యుడు** *sadasyudu.* n. An inspector or director of a sacrifice. కర్మస్థానవ్యవస్థాధికారివిచారకుడు, సదస్యత్వవిచారకుడు. A councillor, the member of an assembly, సభికుడు. A by-stander, spectator, one present. పా. A. iii. 58.

సదా *sada.* [Skt.] adv. Always, continually. ఎల్లప్పుడు. **సదాగతి** *sada-gati.* n. Lit. a perpetual motion: an epithet of the wind, వాయువు. **సదాతనము** *sada-tanamu.* adj. Eternal, permanent. నిరంతరమైన. **సదాతనుడు** *sada-tanudu.* n. One who is eternal. శాశ్వతుడు. **సదారోగి** *sada-rogi.* n. A chronic invalid: one who is always ill. రోగిష్ఠుడు, దీర్ఘవ్యాధులవాడు. Vani. Vilas. p. 311. **సదావృత్తి** *sada-vritti.* n. Rice, salt, firewood, &c., daily bestowed on travellers or mendicants at a choultry, వైరాగులకును బాటసార్లకును నిత్యము విడ్యుచుపస్సు ఇయ్యడము. **సదాశివుడు** *sada-sivudu.* n. Lit. always propitious. An epithet of Siva, రుద్రుడు.

సదాతు *sadatu.* [Tel.] adj. Strong, vigorous, hale. పృఢమైన. "నీ గాటంపుసీకసదాతైనమేనుల నెదిమట్టినిగనిలో హరుమీర." T. ii. 16.

సదాప *sadapa.* [from Skt. శతపుష్ప.] n. A sort of fennel, common anise. *Anethum panmorium.* (Rox.) or *Anethum sowa,* మిశ్రేయావృక్షము, వాలేయము. H. ii. 249.

సదామస్తె *sada-muste.* [Tel.] n. A certain plant, a kind of cactus. కెముడు. "కేలంటక సిందిలోలకెముడు బొంతకెముడిల్లియనం సదామస్తె మొదలు గాలిబలసట్టె చిరుచెట్లగాంచి యుంటి." H. iv. 15.

సమాచారము See under సత్.

సదృశము or సదృక్షము *sa-drisamu.* [Skt.] adj. Similar, like, comparable. సమానమైన, సరి.

సదేశము *sa-dēsamu.* [Skt.] adj. Near, nigh, proximate, adjoining. సమీపమైన, ఆంతిక మైన.

సద్దణి See under సత్.

సద్దు *saddu.* [from Skt. శబ్ద.] n. Sound, noise, tumult, clamour. ధ్వని, సందడి. సద్దుము. మ్రోత. interj. Silence! hush, be still, keep quiet.

సద్మము *sadmamu.* [Skt.] n. A house, abode. ఇల్లు.

సద్యః or సద్యము *sadyah.* [Skt.] adv. Instantly, momentarily, at the moment, in an instant. తత్క్షణంలో, అప్పుడు. ధాత్ర. i. సద్యఃఫలము the immediate result or reward. సద్యఃకాలము present time. సద్యోఘృతము butter just fried, fresh ghee. సద్యోజలము new fallen rain.

సధర్మము *sa-dharmamu.* [Skt.] adj. Accompanied by virtue. ధర్మముతోకూడిన. Equal, సమానము. సధర్మిణి *sa-dharmini.* n. A wife. ధర్మపత్ని. Parij. iii. 85.

సధ్యా *sadhya.* [for Skt. సధ్య.] adv. At present, తత్క్షణమునకు, ప్రస్తుతమునకు.

సన, సన or సన్న *san.* [H.] n. A year. సనవారు yearly, annual.

సనగలు, సనిగలు, సెనగలు or శనగలు *sanagalu.* [from Skt. చణక.] n. The chick pea, commonly called Bengal gram, *Cicer arietinum.* చణకము. సెనగపులుపు a strong acid collected from this legume by spreading cloths over the field to catch the dew. కొండసెనగలు groundnut, earthnut, pignut, Manilla gram, *Arachis hypogeu.*

సనాతనము *sanātanamu.* [Skt.] adj. Eternal, fixed, permanent. స్థిరమైన, శాశ్వతమైన. సనాతనుడు *sanātanudu.* n. The eternal One. శాశ్వతుడు.

సనాథ *sa-nātha.* [Skt.] n. A woman who has her lord (or husband) alive. సనాథము *sa-nāthamu.* adj. That which is accompanied by. కూడుకొనినది. సనాథుడు *sa-nāthudu.* n. One who is accompanied by his lord or master.

సనాభి *sa-nābhi.* [Skt.] adj. Like, resembling. సదృశమైన, సమానమైన. సనాభుడు or సనాభి *sa-nābhudu.* n. A cousin, జ్ఞాతి, ఏముతరములకులోని దాయాది.

సని [from Skt. శని.] Same as శని (q. v.)

సన్నిడము *sa-nidamu.* [Skt.] adj. Near, proximate. సమీపమైన.

సను Same as చను (q. v.)

సనెకలు Same as సన్నెకల్లు (q. v.)

సన్న *sanna.* [from Skt. సంజ్ఞ.] n. A sign, gesture, token. సంజ్ఞ. సైగ. కనుసన్న a wink. చేసన్న a sign or motion of the hand. సన్నకసన్న *sannaka-sanna.* (సన్నకుఁ + అ+సన్న) adv. Gently, idly, మోడిగా, మెల్లమెల్లగా. "సన్నకసన్న నేనకొనుడి యంచొకో మా పా మి ఱా పరు మలారఁ." Jagann. iii. 9. కొం. సన్నకిసన్నను, చల్లచల్లగా. సన్నసన్న *sanna-sanna.* (సన్న+సన్న.) adj. Easy. సులభము.

సన్న See సన్నము.

సన్నదు *sannadu.* [H.] n. A patent of office or nobility. An order. A written grant, instrument or diploma, a charter or letters patent, శాసనము, ఆజ్ఞాపత్రిక.

సన్నద్ధము *san-naddhamu.* [Skt.] adj. Ready, prepared, accoutred, equipped, armed. సిద్ధముగానుండే. సన్నద్ధుడు *san-naddhudu.* n. One who is prepared, ready or accoutred. సిద్ధముగానుండువాడు.

సన్నము *sannamu.* [Tel.] adj. Thin, lean, slender, small. చిలుచన, కృశమైన. సన్నము, సన్నత or సన్నతనము n. Thinness, leanness. Fineness, smallness. సూక్ష్మత్వము, కృశత్వము, చిలుచన, కార్శ్యము. సన్న or సన్నని *sanna.* adj. Thin, lean, fine, small, little, narrow, slight, gentle, soft (not loud), చిలుచని, కురుచైన. సన్న గాలి a slight breeze,' మందమారుతము. సన్న బట్ట a thin cloth. సన్న బియ్యము fine rice. సన్న కొండ a little hill. సన్న కర్ర a slender stick. సన్న దోవ a narrow passage. సన్న చేలల small fishes. "అది సన్ననూలువడుకు చున్నది she is spinning a thin thread, i.e., she is pining away. Yayati. v. 52. సన్న నిట్టూర్పులు gentle sighs. "సన్నని నవపాటలు." Sw. vi. 38. టీ సన్నపురుగ్ సుకోక పాటలు. సన్న పురుగు small insect. సన్న గీడు *sanna-gāḍu.* n. A lean fellow, a little fellow. అల్పుడు. An ant. చీమ. (అచ్చు. బాల. కాం). సన్న గాళి *sanna-gāli.* (సన్న ము + గాళి) n. A musical instrument. వాద్యవిశేషము, తురుచిన్న ము. A. iv. 38. సన్న గింపు, సన్న గిల్లు. సన్న గిలు or సన్న వారు *sanna-giṇṭsu.* v. n. To become lean or thin, to pine away, become emaciated. సన్న మగు, కృశించు. సన్న చాపులగన్నేరు *sanna-p-pāḳula-gannēru.* n. A species of oleander, శతపుష్పము, ధీరపుష్పము. సన్న పాటి or సన్న పు *sanna-paṭi.* adj. Thin, lean, సన్నని, చిలుచని. సన్న పాటివాడు a lean man. సన్న పాటి కర్ర a slender stick. సన్న పీల్లి *sanna-pilli.* n. A spider. పాదెప్రుగు. సన్న పువాడు *sannapu-vāḍu.* n. A poor, weak, low or base man. అల్పుడు. సన్న మండిగలు *sanna-maṇḍigalu.* n. A kind of rice. వడ్లలోభేదము. II. iv. 155. సన్న రాస్ట ము or సన్న రాస్నకము *sanna-rāsṭamu.* n. A medicinal root. *Alpinia galanga* వట్టర్. పులంజనము.

సన్నయము *sannayamu.* [Skt.] n. A reserve force. మెరకనుంచుదండు. A crowd, సమూహము.

సన్నవిడి *sannaviḍi.* [Tel. from సన్నము.] adj. Small, fine, (used of species or varieties). సన్నవిడివియ్యము fine rice.

సన్నహనము *sannahanamu.* [Skt.] n. An endeavour, effort. ప్రయత్నము. Hari Vams. II. iv. 126. A breast plate, a piece of armour, కవచము.

సన్నాయి *sannāyi.* [H.] n. A clarionet. బాకరము, వాద్యవిశేషము.

సన్నాసి Same as సన్యాసి (q. v.)

సన్నాహము *sannāhamu.* [Skt.] n. Preparation. ప్రయత్నము. Armour, mail, accoutrements, కవచము. సన్నాహముచేయు to prepare, to make ready.

సన్నికర్షము *san-nikarshamu.* [Skt.] n. Proximity, nearness. సమీపము. సన్నికృష్టము *san-nikṛishṭamu.* adj. Near, proximate. సమీపమైన.

సన్నికల్లు, సనికల్లు, సన్నెకల్లు or సనకలు *sanni-kallu.* [Tel.] n. A stone on which articles of food, etc., are bruised. నూరుటకు రాయి. నూరురాయి.

సన్నిధానము or సన్నిధి *sannidhānamu* [Skt.] n. Proximity, nearness, vicinity, presence. నికటము, సమీపము. ఈమ సన్నిధిలో మనవిచేసుకొన్నాము I have informed your honor of this ఆది ఈమ సన్నిధానములోనే ఉన్నది it is near your hands. ఈమ సన్నిధానస్థులు those who are in your presence, i. e., your servants.

సన్నిపాతము *san-ni-pātamu.* [Skt.] n A sort of paralytic disease, delirium, convulsions, hysteria, వెర్రి. A collection assemblage, multitude, సంచయము, కలయిక. ప్రలాపసన్నిపాతము delirium. కాంక్షికసన్ని

పాతము nervous debility. దుర్దాహసన్ని పాతము pains in the body, attended with thirst. అన్నివిషమసన్ని పాతము sudden death or disease caused by eating heartily while convalescent from fever.

సన్నిబద్ధము *san-ni-baddhamu.* [Skt. సమ్ + నిబద్ధము] adj. Bound firmly, fast tied. బాగాకట్టబడ్డ.

సన్నిభము *san-nibhamu.* [Skt.] adj. Like, resembling. సదృశమైన, సమానము. **సన్నిభుడు** *san-nibhudu.* n. (In composition,) one who resembles. సన్నిభుడు, సూర్యసన్నిభుడు bright as the sun.

సన్నిహితము *san-ni-hitamu.* [Skt.] adj. Near, present, at hand, entered into, engrossed in. సమీపమైన, ప్రవేశించిన.

సన్నివేశము *san-ni-vesamu.* [Skt.] n. An open place, either in a town or its vicinity. పట్టణాదిపశ్చాద్భాగము. The backyard of a house, గృహములసమీపస్థలము.

సన్నిహితము *san-ni-hitamu.* [Skt.] adj. Near, neighbouring, close at hand, adjacent. సమీపమందున్న, చేరియుండిన, జాలికాలము సన్నిహితమైనది his last moment approaches, his end is drawing near. వారు మాకు సన్నిహితబాంధవులు they are our nearest kinsmen. **సన్నిహితుడు** *san-ni-hitudu.* n. One who is near, one who is closely related, సమీపమందుండువాడు.

సన్ని or **సన్ని** *sanni.* [H.] n. A dagger-like sword, a bayonet కుపాకికొనను తెక్కించుటకై చొప్పించుకత్తి.

సన్నుతి, సన్నుతించు See under సన్.

సన్నె or **సన్నెకల్లు** Same as సన్నికల్లు. (q. v.)

సన్మానము *san-manamu.* [Skt.] n. Honor, respect. మర్యాద, గౌరవము. **సన్మానించు** *san-manimchu.* v. a. To honor or pay respect to. గౌరవముచేయు. **సన్మానము** *sanmdanamu.* n. The act of honoring, గౌరవించుట. **సన్మానితము** *san-manitamu.* adj. Respected, honored. గౌరవింపబడిన.

సమ్మోహనవిద్య *san-mohana-vidya.* n. Glamoury, bewitching, enchantment. భ్రమింపజేయువిద్య "తనసమ్మోహన విద్యచేజనులని స్త్రీమాత్రున్ బలికెన్." Aniruddh. iii. 53.

సన్న్యస్తము *san-nyastamu.* [Skt.] adj. Left or abandoned, consigned or delivered to. అప్పగింపబడ్డ.

సన్న్యసించు *sanyasimchu.* v. a. To renounce the passions of the world. కామక్రోధాదులను విడుచు. To take the vows of an ascetic, to become a monk. To bid farewell to the world, ఆశ్రమస్వీకారముచేయు, కాషాయములు ధరించు. **సన్న్యాసము** *sanyasamu.* n. The ascetic state or condition, monachism, asceticism. Abandonment, relinquishment. ఆశ్రమస్వీకారము, చాలించుకొనుట, మానుకొనుట. శస్త్రసన్న్యాసము laying aside weapons, renouncing the use of arms. Vaija. ii. 134. **సన్న్యాసి** *sanyasi.* n. A monk, ascetic, hermit. సన్యసించినవాడు.

సపత్ని *sa-patni.* [Skt.] n. A co-wife; one of several wives, a fellow wife, a rival wife. కొత్తపెండ్లాము. Yogi. **సపత్నీమాత** *sa-patni-mata.* n. A step-mother. Vish. v. 227. N. ix. 162. **సపత్నుడు** *sa-patnudu.* n. An enemy, an adversary. శత్రువు.

సపర్య *saparya.* [Skt.] n. Worship, reverence. పూజ, సమర్చ.

సపాటు or **సపాటుము** *sapatu.* [Tel.] adj. Level, level with the ground, మట్టము. "ఇవమేనిపాపువు లేపుపాటంబుగావించి వింధ్యాచలం బమ్మహాభూధరంబు సిడుదొక్కినియెం." కాశీ. ii.

సపాదము *sa-padamu* [Skt.] adj. And a quarter. పాతికకొనుగొన్న. Thus, ఏకసపాదలక్షము a lac and a quarter. Vasu. preface 78.

సపిండుడు *sa-pinḍuḍu.* [Skt.] n. A kinsman to the seventh generation in a descent from a common ancestor who has a right to partake of the funeral cake. పిండభాగి, సప్త పురుషపర్యంతజ్ఞాతి, ఏడుతరములకులోనివాడు. **సపిండీకరణము** *sa-piṇḍi-karaṇamu.* n. The name of a particular rite celebrated on the 12th day after a death. చచ్చినపుండ్రెండో దాము చేసే సంవత్సరాంతశ్రాద్ధము.

సప్తము *saptamu.* [Skt. Cf. Eng. 'Seven',] n. and adj. Seven, the seventh. ఏడు, ఏడవ. **సప్త** *sapta.* n. A musical instrument with seven strings. **సప్తకము** *saptakamu.* n. Seven, ఏడు. A ceremony performed on the 12th day after a death. సపిండీకరణము. adj. Seventh, ఏడవ. **సప్తకి** *saptaki.* n. A woman's girdle or zone. ఏడుపేటలుగల ఆడుదానిమొలనూలు. **సప్తజిహ్వుడు** *sapta-jihvuḍu.* n. An epithet of fire. అగ్ని. Lit. Seven-tongued, i.e. seven flamed; **సప్తతంతువు** *sapta-tantuvu.* n. A sacrifice, యజ్ఞము. **సప్తతి** *saptati.* n. Seventy. డెబ్బది. **సప్తపది** *sapta-padi.* n. Seven steps. ఏడడుగులు. సప్తపదులుమెట్టించుట a ceremony performed in marriage. "కాళ్ళుమెట్టించెను సప్తపదులు." A. vi. 190. "భూమరంబుగసప్త పదులు ద్రొక్కించె." Bhag. 157. **సప్తపథ** *sapta-patha.* n. The pharynx. **సప్తమము** *saptamamu.* adj. The seventh. ఏడవ. **సప్తమి** *saptami.* n. The seventh day after new or full moon. సప్తమీవిభక్తి (in grammar) the seventh or Locative case of the noun. **సప్తరాశికము** *sapta-rāśikamu.* n. The Rule of Seven, i. e, a species of Compound Proportion, ఏడు వస్తువులగల లెక్క. **సప్తసముద్రములు** *sapta-samudramulu.* n. The seven oceans of Hindu Cosmology. లవణోదధి, ఆజ్యక్షీ రాదులు. **సప్తార్చి** or **సప్తహవ్యుడు** *sapt-archi.* n. Fire. అగ్ని హవ్యాశుడు. **సప్తాశ్వుడు** *sapt-aśvuḍu.* n. The sun. సూర్యుడు.

సప్తల *saptala.* [Skt.] n. The double jessamine. నవమాలిక, వనమోల్లి. A. iv. 151.

సప్తి *sapti.* [Skt.] n. A horse. గుర్రము.

సప్పము *sappamu.* [from Skt. సర్పము.] n. A serpent. **సప్పపుట్టుక** *sappapu-puṭṭuka.* n. The star called ఆశ్లేష.

సప్రయోజనముగా *sa-pra-yōjanamu-gā.* [Skt.] adv. Profitably, advantageously. సఫలముగా.

సప్రాణి *sa-prāṇi.* [Skt.] adj. Living, having life. సజీవి.

సఫణము *sa-phaṇamu.* [Skt.] adj. Crested, hooded. పడగలు. "సఫణంబైయాడుసీరాపా." Anir. iii. 126.

సఫరము *saphāramu.* [Skt.] n. The silver fish to the gleam of which in water poets compare the flash of a glancing eye.

సఫలము *sa-phalamu.* [Skt.] adj. Fruitful, advantageous, efficacious, successful. ఫలముతోనూడిన, సార్థకమైన. నా జన్మము సఫలమైనది my life has borne fruit, has been worth living. నా కోరిక సఫలమైనది my desire is accomplished. ఈయుక్తి సఫలమైనది this plan turned out well, this method was successful. నా పూర్వజన్మపుణ్యము సఫలమైనది the merit I acquired in a former birth has now borne fruit. **సఫలత** *sa-phalata.* n. Benefit, advantage, success, fulfilment. సార్థకత, సాఫల్యము.

సఫేదా *saphēdā.* [H.] n. Whitelend used in painting. adj. White, తెల్లని.

సబబు *sababu.* [H.] n. Reason, ground, cause. కారణము.

సబము *sabamu.* [from Skt. శవము.] n. Same as శవము (q. v.)

సబరు *sabaru.* [H.] n. A top-gallant mast. ఓడస్తంభములలోనొకటి.

సబలము or సబళము *sabalamu.* [Skt. స+బలము.] n. A sort of spear. ఈటె అనే ఆయుధము, ప్రాసము, కుంతము, ఈటె. "సబళ ముద్దగ్రహస్తులై కొన్నవారిని గ్రహసోముండ ల్కాసోవక." M. X. i. 185.

సబాబు *sabamu.* [from Skt. సభాగము.] Same as సభాగము. (q. v.) "దేశ పాలు కడుదెక్కువదాని సబాబులెన్న." భార. ఆది. ii.

సబిడీ *sabidi.* [Tel.] n. A kind of weapon. "సబిడీలపటములు వేముడాబలము." ఆము. చారు. కాం.

సబురు *saburu.* [H.] n. A voyage. దరిబురు sailing along the coast, a coasting trip. లోబురు sailing far out at sea.

సబ్జా *sabja.* [H.] n. Green or black colour.

సబ్‌నివీసు *sab-niviau.* [H.] n. A writer, paymaster.

సబ్బండు *sabbandu.* [Tel.] n. A jumble or *omnium gatherum*, dirt, rubbish. అనేక విధమ్ములైన వస్తువులు కలిసినది, ఉచ్ఛిష్టము. కష్టకరుంగాము. Filthy language. ఈ బియ్యములో సబ్బండు కలిసియున్నది this rice is a mass of dirt, mere rubbish.

సబ్బు *sabbu.* [Eng. 'Soap.'] n. Soap. సౌకారము, జిడ్డుసుపొన్ని ఒకవిధమైన పదార్థము.

సబ్బుబియ్యము or సగ్గుబియ్యము *sabbu-biyyamu.* [Tel.] n. Sago. ఒకవిధమైన ధాన్యము.

సబ్రహ్మచారి *sa-brahma-chari.* [Skt.] n. A fellow disciple or student. సతీర్థుడు, సహపాఠి.

సభ *sabha.* [Skt.] n. A convocation, court, an assembly, meeting, levee, council, association, society. A place of meeting, a hall of audience. సభాభవనము, సభాస్థానము, గృహము, కోవిడి, కొలువుకూటము. ఉత్తరసభ a superior court or a court of appeal. భక్షాశాలలము hotel, etc., served out at a public meeting. సభాకంపము bashfulness in company. సభాపతి *sabhapati.* n. The president of an assembly, a chairman at a meeting. సభాసదుడు, సభాస్థారుడు or సభికుడు *sabha-sadasu.* n. A member of a council, a councillor, one present at a meeting. One of a company. సభావిలోకకుడు, సభాస్థితి ధర్మజ్ఞుడు, న్యాయవాది. సభ్యము *sabhyamu.* adj. Polite, polished, genteel, well-bred, fit for or admissible into society. సభారంజకమైన, పొందికైన, సక్కులవ్రయూతమైన. సభ్యత *sabhyata.* n. Politeness, refinement in manners. సభ్యవేషము. సభ్యత్వము *sabhya-tvamu.* n. Courtiership, councillorship. సభ్యనిర్ణయము. B. vii. 157. సభ్యుడు *sabhyudu.* n. A councillor, a good man, a man of good birth or manners. సభాస్థితిధర్మజ్ఞుడు, సభ్యయం దుండువాడు, మంచివాడు, సభ్యులప్రయూతుడు.

స *sa.* [Skt.] A particle and prefix implying Union, junction, with, together: as a prefix it corresponds to *con, co, com.* It means also, much, great or well, మిక్కిలి, ఎక్కువగా. సమధికము very great, very much, మిక్కిలిఅధికమైన. సమాలోకించు to see well. సమావృతము well covered or surrounded. సమాశ్రయము a good support. సమాశ్రితము well supported. సమాపాదితము well got or obtained. సముచితము very proper or suitable. సమున్నతము well born. సముత్సుకము very glad or joyful. సమున్నతితము well born. సమున్నతము very great or proud. సమున్నిద్రితము well raised or supported. సముద్భవించు to be born well. సమవాప్తము well born. సమున్నతము very high See సం.

సమంజసము *sa-manjasamu.* [Skt.] adj. Just, right, proper, fit, correct, accurate, true. సమీచీనమైన, యోగ్యమైన, మంచి, తథ్య

సైన, ఆవిరోధమైన, న్యాయమైన, ఉచితయుక్తమైన. "పూర్వవైరమునుమనమొరనీక కడుసమంజస వృత్తి ని." Visb. viii. 440. n. Justice, propriety, fitness, న్యాయము. తగుపు ఉచిత మైన ధర్మములవల చలింపకయుండడము.

సమకట్టు *sama-kattu.* [Skt.+Tel.] v. n. To get ready, to try, attempt. యత్నపడు. యత్నించు. v. a. To prepare, make ready, సిద్ధపరుచు. To arrange, ఏర్పరుచు. To make, చేయు. To get, obtain, సేకరించు. "పార్శ్వం బులంగట్టు కెంబట్టులాలసరిసమకట్టు రిక్కలు గాయాతుణాసుండినుకొండచిలంపకొండియ." Swa. iv. 166. n. A piece of armour, కవచము.

సమకూడు, సమకూరు or **సమకుము** *sama-kūdu.* [Skt.+Tel.] v. n. To succeed or take effect, to accrue to, to be got, to be accomplished, to happen, occur. చేకూరు, లభించు, సిద్ధించు, సంభవించు, కలుగు, ప్రాప్తమగు. "సైన్యమాచేసమరజయముసమకూరదు." M. XII. iii. 179. **సమకూర్చు** or **సమకూర్చు** *sama-kūrutsu.* v. a. To cause, effect, bring about. చేకూరజేయు.

సమకోను *sama-konu.* [Skt.+Tel.] v. n. To be got, to be obtained; happen, occur. లభించు, ప్రాప్తమగు, సిద్ధించు, కలుగు. v. a. To attempt, to aim at. యత్నించు. "సకలరిపుస్వర్గ సంఘమసమకొనియుండెన్." Swa. ii. 63. "సమకొనినీరికిద్దరకుసఖ్యముజేయకయున్నసా ధ్యమే." P. i. 215. **సమకోలుపు** or **సమకోల్పు** *sama-kolupu.* v. a. To cause to happen. లభింపజేయు, సిద్ధింపజేయు. To make ready, సిద్ధపరుచు. To have, bear, endure, కలిగియుండు, సహించు. To induce, incite, persuade. పురికొలుపు, ప్రేరేపించు. "నమకృ తార్థనిజేయనాగురుస్తుతికి సమకోల్పితివిన్న సద్గురుపుత్ర." L. i. 160. **సమకోలు** *sama-kolu.* n. The act of happening, occurrence, accruement. లభించుట, సిద్ధించుట, కలుగుట.

సమక్షము *sam-akshamu.* [Skt.] n. Presence, sight. ఎదురు. adj. Seen, visible, నయనేంద్రియగోచరమైన. adv. In sight of, in presence of, before. ఎదుట, ముందర.

సమగ్రము *sama-agramu.* [Skt.] adj Entire, whole, complete. పూర్ణమైన, సమస్తము. **సమగ్రత, సమగ్రిమ** or **సమగ్రిమము** *sam-agrata.* n. Whole, entirety. యావత్తు, అంతయును, సమస్తము.

సమజ్య *samajya.* [Skt.] n. An assembly, meeting. సభ, చెరువత్తు.

సమత See under సముము.

సమధిగమము *sam-adhi-gamamu.* [Skt.] n. Obtaining, పొందుట.

సమన్వితము *sam-anvitamu.* [Skt.] adj. Accompanied by, joined, united, కూడు కొన్న.

సమము *samamu.* [Skt.] adj. Like, alike, similar, same, equal, even, smooth, level. Impartial, free from passion, equable. సమానమైన, తుల్యమైన, సదృశమైన, అవిషమమైన, చేనికాని, మిట్టపల్లములేకుండా ఉండే. సమసంఖ్య a round or even sum. సమదృష్టిగలవాడు one who is equitable or impartial. n. Equality, evenness, తుల్యత, అవిషమత. A year, సంవత్సరము. "అభూపతియోకష్టిసమముల్ పూర్ణేందుబింబాస్య లోక." Vish. vi. 76. **సమముచేయు** *samamu-chēyu.* v. a. To level or equalise. మిట్టపల్లములేక సరుదు, ఈడుచేయు. **సమచతురస్రము** *sama-chatur-asramu.* adj. Four square. చక్కోకమైన. **సమత** or **సమత్వము** *samata.* n. Equality, similarity, sameness. తుల్యత. **సమదర్శి** *sama-darsi.* n. One who regards all things alike, an impartial man. సర్వభూతములను సమముగా చూచువాడు. **సమదృష్టి** *sama-drishti.* n. An impartial attitude, considering all things alike. సర్వభూతములను సమముగా చూచుచూపు. **సమపదము** *sama-padamu.* n. Standing

with the two legs on the same line, as an archer. విలాడు రెండుకాళ్లతో సమముగా నిలుచుట. సమరసము *sama-rasamu.* n. Equality, uniformity. Familiarity, fellowship. Kindness, amicableness, సమానరాగము, సమూహనము. వారిప్పుడు సమరసముగా నున్నారు they are now on good terms. సమవర్తి *sama-varti.* n. One who treats all alike. అంతటి సమముగా వ్యవహరించువాడు. A name of Yama the King of Hell. యముడు. P. iv. 398. సమసుప్తి *sama-supti.* n. Lit. an equal or universal sleep. The end of a Kalpa or Age; the destruction of the world, యుగాంతము. "సమసుప్తిలోనుండిలేపినయటుల ద్రుంచి." BD. v. 27. సమాంశములు *sam-amsamulu.* n. plu. Equality of parts, equal proportions, తుల్యభాగములు. సముడు *samudu.* n. He who resembles, సదృశుడు.

సమయము *samayamu.* [Skt.] n. An opportunity, occasion. An age, period. Time, season, juncture, crisis, కాలము, ఉచిత కాలము. Leisure, తీరుబాటు. An oath, imprecation. ప్రతిజ్ఞ, శపథము. An established moral or ceremonial custom. ఆచారము. A settled conclusion, a demonstration, a decision. A contract, engagement, covenant. A sign, సంకేతము. A school of philosophy, సిద్ధాంతము, శివసమయము the Saivite sect. విష్ణుసమయము the Vaishnavite sect. సమయముచూస్తూ ఉన్నాడు he is looking for an opportunity. సమయములో సహాయముచేసినవాడు he helped me in time of need. సమయపుసందర్భము a time of difficulty. సమయములో చెయ్యివిడుచు to forsake a man in the time of need. సమయమైనప్పుడు when an opportunity arises. నేను లేనిసమయమందు when I was absent. కాలసమయంటులసమయమందు when it was about four o'clock. సమయముచూడ్డి మనిషి, a time-server, a fickle man. సమయస్ఫూర్తి a quick memory or understanding. సమయస్ఫూర్తిగలవాడు a quick-witted man. సమయమైన or సమయయుక్త *samayamaina.* adj. Opportune, seasonable. యుక్తమైన. "సమయంబనకేర." H. ii. 53. సమయపడు *samaya-padu.* v. n. To attempt, యత్నించు. To watch for an opportunity. To become opportune. To resolve on secrecy, సంకేతించు. "సమయపడి మనుజాంబుచేసుచచ్చితిమి." భార. అర. సమయోచితము *samaya-uchitamu.* adj. Seasonable, suitable to the occasion, appropriate, కాలోచితమైన. సమయోచితమైనమాట a word in season, an appropriate word.

సమయు *samayu.* [from Skt. శమ్.] v. n. To be ruined or destroyed, to perish, to die. నశించు, చచ్చు. "కేసు సమసిపోవ్వ సుమసిపోవు." Bhma. 130. "తమ వాడు నెల్లను సమయించితానుచు మనసు." M. XIII. v. 466. సమయించు or సమయజూచు *samayinchu.* v. a. To destroy, kill. నశించుట, నాశనముచేయు, చంపు, చెరుపు. "అమేయు మిమయుల మృత్యుజనుల సమయించి వారు సమస్తోల్లసంబైన." M. IX. ii. 16 సమసిపోవు *samasi-pova.* v. n. To be ruined or destroyed, to perish, to die. To be expended, consumed, worn out. నశించు, చచ్చు, అయిపోవు, అంతమవోవు.

సమరము *samaramu.* [Skt.] n. Combat, war, a battle. యుద్ధము.

సమరసము See under సమము.

సమర్తి or సమరలు *samarti.* [Tel.] n. Puberty. మనిషిలోమార్పు. సమర్తాడు *samartadu.* v. n. To be grown, arrive at puberty (used of a woman), ఋతుమతియగు, ఋతుమతియగు.

సమర్థము *sam-arthamu.* [Skt.] n. Perseverance. పట్టినది అవిడువక చేయుట.

Maintaining, establishing, proving, accomplishing, performing, నిశ్చాహము, నిర్వహించుకము, పాధించడము. **సమర్థింపు** *sam-arthimpu.* v. a. To master, overcome a difficulty, succeed, accomplish, achieve, పట్టినది తగినట్లు కాగలిర్చు. **సమర్థము** *sam-arthamu.* adj. Able, capable, versed in, master of. Adequate, powerful, strong. శక్తిగల, త్రాణగల, సామర్థ్యముగల. **సమర్థత** *sam-arthata.* n. Ability, cleverness, capability. శక్తి, సామర్థ్యము. **సమర్థుడు** *sam-arthudu.* A man of ability or talent. శక్తిమంతుడు, గట్టివాడు, నేర్పరి, సామర్థ్యవంతుడు. అట్లు చేయుటకు సమర్థుడనుకాను I have not the ability to do so.

సమర్పింపు *sam-arpintsu.* [Skt.] v. a. To offer a thing (to a god, &c.) **సమర్పణము** or **సమర్పణ** *sam-arpanamu.* n. The act of offering any thing (to a god, &c).

సమువ్వి See under సమము.

సమవాయము *samu-vayamu.* [Skt.] n. A flock, multitude, collection, heap. సమూహము.

సమవేతము *sama-vetamu.* [Skt.] adj. Mixed, mingled, united. మిశ్రితము. కూడుకొన్న.

సమష్టి or **సమిష్టి** *samashti.* [Skt.] n. The whole, the entirety. మొత్తము, సర్వము, సమస్తము. adj. Collected, collective, joint. **సమష్టిఆస్తి** joint property. **సమష్టిగా** or **సమిష్టిగా** *samashti-ga.* adv. Collectively. వారు సమష్టిగానున్నారు they live as one family.

సమస్తము *samastamu.* [Skt.] adj. All, whole, entire, complete. సకలము, సర్వము, అంతా. n. The whole, all.

సమస్థానము Error for సంస్థానము (q. v.)

సమస్య *samasya.* [Skt.] n. Part of a stanza proposed by one person to be completed by another as a trial of skill. కవిపండితులో పము ఇచ్చే పద్యపాదము.

సమాంసమీన *samasa-samina.* [Skt.] n. A cow which calves every year. ఏటేట తీను ఆవు. Satyabha. iv. 85.

సమాఖ్య *sam-akhya.* [Skt.] n. Fame. కీర్తి. Confederation, convention. బందుకట్టు.

సమాచారము *sam-acharamu.* [Skt.] n. News, tidings, intelligence, a report, a message. An occurrence, matter, affair. వర్తమానము, వృత్తాంతము, సంగతి, వ్యవహారము.

సమాజము *samajamu.* [Skt.] n. A multitude, assembly, గుంపు, సమూహము. A society, association, congregation, church, సభ, సంఘము. సామాజికుడు a member of a society, congregation or church.

సమాధానము *sam-adhanamu.* [Skt.] n. Peace, tranquillity, satisfaction, consent, agreement, a treaty. A reason, ground. నెమ్మది, సమ్మతి, అంగీకారము, న్యాయము. **సమాధానపడు** *sam-adhana-padu.* v. n. To agree, consent. సమ్మతిపడు. To be reconciled. **సమాధానపరుచు** *sam-adhana-paruisu.* v. a. To cause one to agree or consent. To reconcile, సమ్మతించునట్లుచేయు.

సమాధి *samadhi.* [Skt.] n. A grave, or tomb. శవమునుంచి పైనికట్టినది, గోరీ. Deep meditation on the Deity, devout abstraction, absorption of thought. దేవునియందు తదేకధ్యానమునగ్నుండడము. **సమాధిస్థానము** a place where a recluse sits when praying or meditating. దేవధ్యానమునమిదమండుపమ్మును కూర్చుండేచోటు. వారు జలసమాధినిపొందిరి they found a watery grave.

సమానము *samanamu.* [from Skt. సమాధానము.] n. Consent, సమ్మతి. [Skt.] The vital air. నాభియందలి వాయువుల్లో. adj. Like, similar, equal, సదృశమైన, తుల్యము. **సమానార్థకమైనశబ్దము** a synonym or equivalent word. **సమానుడు** *samanudu.* n. An equal. సరిసమానులు equals in all respects.

సమాపకము *samapakamu.* [Skt.] adj. That which completes. ముగించునది. సమాపక క్రియ *samapaka-kriya.* n. A finite verb. అసమాపక్రియ an incomplete verbal form which cannot finish a sentence. సమాపనము *samapanamu.* n. Finishing, completing. Killing, destroying, ముగించుట, నాశపడుము. సమాప్తము *sam-aptamu.* adj. Finished, completed, ముగిసిన. సమాప్తమగు or సమాప్తియగు *sam-aptam-agu.* v. n. To become finished or completed. ముగిసిపోవుట. సమాప్తి *sam-apti.* n. The end, completion, close, conclusion, finis. ముగింపు. Death, చావు. సమాప్తింపు or సమాప్తిచేయు *sam-aptimpu.* v. a. To finish, end, close, conclude. ముగించు. సమాప్యము *sam-apyamu.* adj. That which is fit to be ended, terminable. ముగింపదగిన.

సమారాధనము *sam-aradhanamu.* [Skt.] n. Worship, పూజ, ఆరాధన.

సమావేశము *sam-avesamu.* [Skt.] n. Being together at one place. ఒకచోట కూడియుండుట. Entrance, ప్రవేశము. Meeting, కలియుట, కూడుట.

సమాసంజితము *sam-asangitamu.* [Skt.] adj. United, combined, connected with, కూడుకొన్న, తగులుకొనిన. "మా పుణ్యాన్న కాశీవాసమాసంజిత సమస్తపాపక్షయంబయి మున్న నున్నం బాఁది." KP. v. 20.

సమాసము *samasamu.* [Skt.] n. Composition of words, formation of compound terms. A combination of several words into one, all but the final being devoid of the signs of case, a compound word. రెండుమూడుపద్యముల శేకపదముగా చేర్చుట, విభక్తి లోపము చేసిన పదము. సమస్తపదంబగు పదముల యొత్తిడి. సమాసకము *samasakamu.* n. A compound word formed out of pure Telugu words, శుద్ధాంధ్రపదములసమాసము, సమాసోక్తి a compound word.

సమాహారము or సమాహరణము *samaharamu.* [Skt.] n. An aggregation, collection, assemblage; contraction, abridgment. సంగ్రహము, చెదరకుండ ఒకటిగా పోగుచేయుట.

సమాహితము *sam-ahitamu.* [Skt.] adj. Well placed, settled, assembled, compiled, చక్కగా ఉంచబడిన. Promised, agreed, or assented to, అంగీకరింపబడిన, అంగీకృతమైన. Absorbed in meditation, engaged in devout meditation. Attentive, cautious. సమాధియందున్న, సమాధిస్థము, వినిహితము, సావధానమైన. సమాహితుడు *sam-ahitudu.* n. One who is well placed. చక్కగా ఉంచబడినవాడు.

సమాహ్వయము *sam-ahvayamu.* [Skt.] n. A name, an appellation. పేరు. యుద్ధము. A battle, యుద్ధము.

సమితి *samiti.* [Skt.] n. An assembly, company, సమూహము. War, a battle, యుద్ధము. Union, సంఘము. సమిత్తు *samittu.* n. War, a battle, యుద్ధము.

సమిధ *samidha.* [Skt.] n. Sacrificial fuel, wood for a sacrifice. ఇన్ధనము, చిమ్మరు. Firewood, పుల్లచెరకు.

సమిరము *samiramu.* [Skt.] n. War, a combat, a battle, యుద్ధము.

సమీకరణము *sami-karanamu.* [Skt.] n. Equalization, making equal to, సమముచేయుట, ఒకటిగాచేయుట. సమీకరించు *samikarinchu.* v. a. To equalize, make equal to, సమముచేయు.

సమీకృతము *sam-ikritamu.* [Skt.] adj. United, ఒకటిగాచేయబడిన.

సమీక్షణము *sam-ikshanamu.* [Skt.] n. The act of looking well, careful inspection, చక్కగాచూచుట. సమీక్ష్యకారి *sam-ikshya-kari.* n. One who does a thing after due consideration, a prudent man. సమీక్ష్య

కాశిక్ష్వము *sam-ikshya-karitvamu.* n. Prudence, forethought. చక్కగా విచారించి చేయుడము. అసమీక్ష్యకారిత్వము acting inconsiderately, imprudence. The last book of the Pancha tantram is so styled.

సమీచీనము *samīchīnamu.* [Skt.] adj. True, right, correct, fit, proper. యథార్థమైన, సమంజసమైన, యుక్తమైన, తగిన. n. Truth, సత్యము.

సమీపము *samīpamu.* [Skt.] n. Nearness, proximity, దగ్గిర, చేరువ. ఆయన సమీపమందు నిలిచితిని I stood near him. adj. Near. దగ్గిరనున్న, మధ్యాహ్నము సమీపమైనది it is near noon. **సమీపస్థుడు** *samīpa-sthudu.* n. A bystander. దగ్గిరనున్నవాడు. **సమీపింపు** *samīpintsu.* v. n. To come near, approach, be imminent. దగ్గిరకువచ్చు. వానితండ్రికి కాలము సమీపించేవేళకు when his father was about to die, when death was near at hand.

సమీరణము *samīraṇamu.* [Skt.] n. Going well. చక్కగాపోవుట. **సమీరితము** *samīritamu.* adj. Gone, చక్కగాపోయిన. Thrown away, పారవేయబడిన. Sent, dospatched, పంపబడ్డ. Said, uttered, చెప్పబడ్డ. **సమీరుడు** *samīrudu.* n. Wind, air, వాయువు.

సముఖము *sa-mukhamu.* [Skt.] n. Presence, proximity, nearness. ఎదురు, సమక్షము, సామీప్యము, సముఖమునకు వచ్చి రాయభారము చేయు to come into a man's presence and then send an embassy to him, that is, to do an unnecessary thing.

సముచ్చయము *sam-uchchayamu.* [Skt.] n. Connection, collocation, conjunction. A collection, assemblage; (gram.) a conjunction. చెదిరినవాని నొకటిగా పోగుచేయుట, సమూహము, సముదాయము.

సముతు *samutu.* [H.] n. A combination or league, a strike among workmen. కట్టుపాటు. "ఒక యేకాదశీ వాటలేఁబడతొయిదు స్నట్లుతో నెట్టువేతకుఁదారాయ." Vaij. ii. 87. **సముతుకట్టు** *samutu-kattu.* v. n. To strike work, కట్టుకొట్టు. సముతుపడు to be caught, to yield, పట్టుబడు. సముతుపరచు to cause to yield. "తే॥ మస్తకమునుబ్విపలుమారు గస్తరించి, సతురసముచూపి మెల్లనే సముతుపరిచి, వాగెనిటియించి తెమ్మెనూల్వాగెసడలి, పల్మెపోకివ నుందర బరువదయ్యె," చంద్రా. iii.

సముదయము *sam-udayamu.* [Skt.] n. The state or act of being well born. చక్కని ఉదయము. A multitude, assembly, quantity. సమూహము, చయము, గణము. **సముదాయము** *samudāyamu.* n. A multitude. సమూహము, గుంపు. సముదాయపుసేల a piece of land which is common to various persons, land held in common. సముదాయపువిన్న పము a general petition.

సముదాయింపు *samudāy-intsu.* [from Skt. సముదము.] v. a. To comfort, persuade. To appease, lull, ఓదార్చు.

సముద్గము or **సముద్గరము** *samudgamu.* [Skt.] n. A casket, a covered box. పెట్టె, సంపుటము, బరిణె.

సముద్దారుడు *samud-dārudu.* [H.] n. One who manages a Samut or subdivision of a Taluq. ఒక సముతంయొక్క అధికారి.

సముద్రము or **సముద్రుడు** *sa-mudramu.* [Skt.] n. The sea, ocean. అబ్ధి, పారావారము, నున్నీరు, పాకరము, కడలి. There are 7 seas according to Hindu mythology, viz., లవణసముద్రము the sea of salt, ఇక్షు సముద్రము the sea of sugar, సురాసముద్రము the sea of wine, సర్పిస్సముద్రము the sea of ghee, దధిసముద్రము the sea of curds, క్షీరసముద్రము the sea of milk,

and జలసముద్రము the sea of waters. సముద్రనవనీతము lit. the butter of the ocean, an epithet of the moon, చంద్రుడు. సముద్రపు చిలుక a flamingo, పూ॥ంగ. సముద్రపాల్చ *samudra-palsika.* n. A plant called *Convolvulus speciosus.*

సమూహము *samūhamu.* [Skt.] n. A crowd, multitude, number, flock, heap, quantity. వివహము, సుంపు.

సమృద్ధము *sam-riddhamu.* [Skt.] adj. Ample, full, entire; abundant, plentiful, సంపూర్ణమైన. సమృద్ధి *sam-riddhi.* n. Fulness, plentitude, abundance. Increase, prosperity, success. అభివృద్ధి, మిక్కిలి సంపద. ఆ కుండ సమృద్ధిచేసినాడు I filled the pot. సమృద్ధిగా *sam-riddhi-ga.* adv. Amply, plentifully, fully. సంపూర్ణముగా, విస్తారముగా. సమృద్ధియగు *sam-riddhi-y-agu.* v. n. To grow full. సంపూర్ణమగు. సమృద్ధుడు *sam-riddhudu.* n. A wealthy or prosperous man. మిక్కిలి సంపదగలవాడు.

సమేతము *sametamu.* [Skt.] adj. Having, possessed of, accompanied by. కూడు కొన్న, సహితమైన, కల. సమేతము or సమేతముగా adv. With, together with, along with. సహితముగా, కూడా. సమేతు *sametu.* [for సమేతము.] adv. Even. సహితము, కూడా. అన్నానికి సమేతులేదు I have not got even food to eat. సమేతుడు *sametudu.* n. One who is accompanied by, attended by; he who has or is possessed of, సహితుడు, కలవాడు, కూడుకొన్నవాడు. సేనా సమేతుడైవచ్చెను he came with his troops. "అతీంద్రోత్సాహసమేతుడై." M. I. ii. 13. "యా సుగణసమేతుడైమహాభయంబుతోడ." (Vish. ii. 58.) attended by goblins and inspiring fear.

సమేలము *su-mēlamu.* [from Skt. సమ్మేళన q.v.] n. Friendship, familiarity; meeting. ఒడ్డిక, చేర.

సమ్మతము *sam-matamu.* [Skt.] adj. Assented to, agreed to, concurred in, approved of, liked, agreeable, సమ్మతియైన, అంగీకృతము. శాస్త్రసమ్మతమైనపని a legal act. అతనికి సమ్మతము కానిది that which is not agreeable to him. సమ్మతముగా *sam-matamu-ga.* adv. Willingly, agreeably, according to. మనఃపూర్వకముగా, ప్రకారముగా. శాస్త్రసమ్మతముగా according to rule. తమిరు ధైవసమ్మతముగా నుండజలసిన తీర్పు you should give such a decision as may be right in the sight of God. సమ్మతి *sam-mati.* n. Consent approbation, assent. అంగీకారము, ఇచ్చ, ఇష్టము, అనుజ్ఞ. సమ్మతివచనము a text adduced in proof. తేవయ్యసమ్మతిని కొమారుడు రంగయ్య వ్రాలు signed by me, Rangaya, on behalf of my father Seshiya. సమ్మతింపు, సమ్మతిలు or సమ్మతిల్లు *sam-mat-intsu.* v. n. To consent or agree. ఒప్పు, అంగీకరించు. సమ్మతుడు *sam-matudu* n. One who assented to or agreed to; one who is approved of, అంగీకృతుడు, ఒప్పుకోబడ్డవాడు. సర్వజనసమ్మతుడు he whom all approve.

సమ్మదము *sam-madamu.* [Skt.] n. Joy, pleasure, happiness. ప్రమోదము, ఆనందము, సంతోషము. సమ్మద *sam-mada.* n. A gratuity, donation, gift. పారితోషికము, బహుమానము. "అలిరిక్రమ్మనిమనకాశ్రీలల్లిన ధాత్రినాయగాండ్రోకిలాదినాకులుగతోరము సమ్మదలిచ్చి యమ్మహీపాలుడు సత్కరించె." Panc. i. 135.

సమ్మర్దము *sam-mardamu.* [Skt.] n. A throng, crowd, press. సంకులము, రాయిడి, ఒత్తుడు. War, a battle, యుద్ధము. జనసమ్మర్దము a crowd or press of people. సమ్మర్దముగా నుండే *sam-mardamu-ga-n-undē.* adj. Crowded. ఒత్తుడుగానుండే.

సమ్మానము *sam-mānamu.* [Skt.] n. The act of respecting, గౌరవించుట. సమ్మానము *sam-mānamu.* n. Respect, గౌరవము.

సమ్మానించు *sam-mānintsu.* v. a. To respect, treat with respect, honor. గౌరవించు. సమ్మానితము *sam-mānitamu.* adj. Respected. గౌరవింపబడిన.

సమ్మార్జనము *sam-marjanamu.* [Skt.] n. A search, cleaning. శోధనము. సమ్మార్జని *sam-marjani.* n. A broom. చీపురు, చీపురుకట్ట.

సమ్మాళిగలు or సంబాళిగలు *sam-māligalu.* [from Skt.] n. plu. Sandals. పావుకోళ్లు. Shoes, పాదరక్షలు. పట్టుసమ్మాళిగలు silk shoes. "పీ॥ అట్టిట్టునొడిసినయంగ్రుల రత్నంపుసమ్మాళిగలుసాలెజారుచుండ." KP. ii. 23. See సంబాళిగలు.

సమ్ముదము *sam-mudamu.* [Skt.] n. Great joy. మిక్కిలి సంతోషము.

సమ్మె or సమ్మియ *samme.* [from Skt. సమయము.] n. Confederation, league. సమూహ్యకట్టుపాటు. సమ్మెజాబు a letter signed by many.

సమ్మెట *sam-meṭa.* [Tel.] n. A sledge hammer. పెద్దసుత్తె. [from Skt. చర్మయష్టి.] n. A whip. కశ, కొరడా. "కాలంచేసమ్మెట వేటులబడక." B. i. 14. సమ్మెటకోల *sam-meṭa-kōla.* n. A javelin, a lance. ఈటె. "అపుడుసమ్మెటకోలలసంకుశములు." M. VII. iii. 57.

సమ్యక్ or సమ్యక్కు *samyak.* [Skt.] adv. All, wholly, properly, duly, fitly. యూనత్తు, యుక్తముగా, చక్కగా.

సమ్రాట్టు *sam-raṭṭu.* [Skt.] n. A paramount sovereign, an emperor. రాజాధిరాజు.

సయం or సయాము *sayam.* [corruption of Skt. స్వయము.] adj. Own. సొంత. నా సయంతమ్ముడు my own younger brother.

సయ్యన *sayyana.* [Skt.] adv. Quickly, at once. తెప్పున. "తెప్పులసయ్యనసచ్చుగా." BD. iv. 841.

సయి *sai.* [from Skt. సహ.] adv. Together with. కూడా. With, తోడ.

సయ్యాట or సయ్యాటము *say-y-āṭa.* [సయి (from Skt. సహ) + Tel. ఆట.] n. A joke. సరసము, పరిహాసము. Sport, లీల. "కపివాయొక్క వచ్చివిచ్చేయు నీసయ్యాటంబిక్కలోలు." P. iv. 724. సయ్యాటించు *say-y-āṭintsu.* v. a. To joke. పరిహసించు. సయ్యొద్ద *say-y-odda.* n. Friendship, అనుకూలత, చెలిక, స్నేహము. సయ్యొద్దగా *say-y-odda-gā.* adv. Amicably, in a friendly manner. విశ్వాసముగా, స్నేహముగా. వారు మిక్కిలి సయ్యొద్దగానున్నారు they are on very good terms.

సయించు *sayintsu.* [from Skt. సహనం.] v. n. To be agreeable, to be palatable, to bear, endure, put with, ఓర్చు.

సయిగ Same as సైగ (q. v.)

సయితము *sayitamu.* [from Skt. సహితమ్.] adv. Also, కూడా.

సయించు Same as సైంచు (q. v.)

సరంగు *sarangu.* [H.] n. The headman of the sailors in a boat or ship, a boatswain, నావికులపెద్ద, ఓడమూలిము కాదు, నావికుడు.

సరంజాము *sarandaamu.* [H.] n. Furniture, things, articles, property. సామాను, వస్తువులు. సరంజాముచేయు to get ready, to supply, కావలసినవస్తువులను సిద్ధముచేయు.

సరంబి *saramḃi.* [Malay.] n. A porch, gallery, awning; the ceiling in a house, a house made of shingle or board. సరంబి కొట్టు a room with a ceiling, బల్లతూర్పుచేసి యుండుగది.

సరకటము *sarakaṭamu.* [Tel.] n. Difficulty, hardship. తొందర, సంకటము. "వెరంగుదప్పి నవేళ, మరుంగుపడక, వెరంగుదోపసరకటంబున నిరకటంబుచేసి." H. K. iv. 85.

సరకట్టు *sara-kaṭṭu.* [Skt. సరము + Tel. కట్టు.] n. A stop on a lute. వీణెమెట్టు. "వీ॥ తనుణాం

సుఁచ్చాయమంత్రపురక్షణులింగిలీకపుపింతరంగు లీన." Swa. i.

సరకు *saraku.* [Tel.] n. Esteem, regard, care, heed. లక్ష్యము, కారము, "జనవాయక వాపుజుమసరకేలపక." M. VIII. i. 247. సరకు or సరుకు *saraku.* [H.] n. An article for sale. అమ్మదగినవస్తువు. An article or thing. వస్తువు. సరకుగోను or సరకుచేయు *saraku-gonu.* v. a. To esteem, regard, care for, లక్ష్యముచేయుం. "అమ్మలపతియుంచుకయుసరకు గొనడవ్వినమున." M. XIII. ii. 305.

సరగు *saragu.* [from Skt. స్వర్.] n. Swiftness, speed. త్వర. సరగ or సరగున *saragu.* adv. Rapidly, soon, at once, quickly, with speed. శీఘ్రముగా, తొప్పున. "పాసిమ్మెక్కి లేచి సరగున నుఁబలిపైకలు దిమ్మలో యికలు నాలిక." B. X. iii. 12.

సరఘ *saragha.* [Skt.] n. A bee. మధుమక్షిక, తేనెయీగ.

సరటము *saraṭamu.* [Skt.] n. A lizard, chameleon. కృకలాసము, తొండ.

సరడు *saradu.* [from Skt. శర్ద్ధ.] n. A kind of gold necklace worn by women.

సరణి *saraṇi.* [Skt.] n. A road, path, way, course. మార్గము, దోవ. A series, order, సమూహ. "సరసకాంక్షిత్యమాయుర్య సరణి తేర్చి." Molli. i. 46.

సరత్ని *saratni.* [Skt.] n. A short cubit, from the elbow to the extremity of the closed fist. ముష్టిబద్ధహస్తము, పిడికిలితోడిమోచి.

సరవ or సర్వ *sarada.* [H. from Skt. శర్ద్ధ.] n. Fondness, affection.

సరదారు or సర్దారు *saradāru.* [H. from Skt. శరధార.] n. A Sirdar, a leader, a superior officer. అధికారి. "నీవు మాసరులన్నుగ్గిన డిగ్గి యునిచినసరదార్లు సరదార్లుపడిన సోపరులు మాసరులు." చంద్ర.

సరము, సరుము, సర్దు or సర్దు *saradu.* [Tel.] v. a. To divide equally, సమముగాపంచు. To arrange, క్రమముగాఅమరు.

సరపణి, సరపేణి, సరవేణి or సరపణి *sarapaṇi.* [Tel.] n. An ornament of gold chains of two or more folds, కొలసు. "సరసంబుల్ మణిపట్టిడెసంగగాఁజోక." A. v. 148. "సరలాపుసరపణి మెరపెంగయిచ్చిన దంతుల తోడ నెదురుఁ గరులమరొలసి." ib. vi 125. టీ. పాదములయందలి గొలసులయిచ్చి.

సరపువ్వులు or సరపూవులు *sara-puvvulu.* [Tel.] n. plu. Wreaths, garlands of flowers. పుష్పమాలలు. "ఎంటెకొరబోసిపూజ సుకలంబుంచి పాంటెకొరబోసిపూవులందిచ్చిరి." A. v. 111.

సరబడి *sara-baḍi.* [Skt. సరము+Tel. బడి.] n. Friendship. స్నేహము. A passage, an entrance, ద్వారము. "భూమిపతియొడ్డకె వ్వారి సరబడిగోళపుత్రిక." R. vi. 200.

సరభసము or సరభసముగ *sa-rabhasamu.* [Skt.] adv. With speed. వేగముగా, త్వరగా. "ఇవ సరభసమేను సరభసబిది నాతో మిసుపంపుమనిన." P. i. 225. సరభసిల్లు or సరభసిలు *sa-rabhasillu.* v. n. To make haste. త్వరపడు. "సరభస్మిల్లజే మూర్ఖమైనవ భూతనయనుమాట నమలుఁ జరిచిల్లి." H. iii. 89.

సరమ *sarama.* [Skt.] n. The name of the wife of Ravana's brother. విభీషణుని భార్య. A bitch, ఆడకుక్క. The dog of the gods, దేవకుక్క. [From Skt. శ్రమ.] n. Fatigue, trouble. శ్రమ. సరముగోను *sarama-gonu.* v. n. To be fatigued, to be troubled. శ్రమపడు.

సరము *saramu.* [Skt.] n. A pond, pool. కొలను. ఇచ్చోటికరు వొకసరంబు వెన్నలోనవిధి." P. iii. 64. A row or string (of pearls), హారము. A wreath (of flowers), (పుష్ప) మాలిక, దండ, పేట. [From Skt. స్వస.] n. Breath. శ్వాసము, ముక్కగాలి.

సరయూ *sarayu.* [Skt.] n. The name of a river. నదీవిశేషము.

సరళము *saralamu.* [Skt.] adj. Straight, direct, level. Upright, honest, artless, simple, sincere, candid. తిన్ని, వంకరకాని, ఋజువైన. సరళాచారము proper behaviour. n. (In gram.) a liquid consonant, a soft consonant, as ర, జ, డ, ద, బ. Also, a sort of pine, *Pinus longifolia.* సరళదేవదారు, తెల్ల తెగడచెట్టు. H. iv. 19. సరళత *saralata.* n. Sincerity, uprightness, candour. ఆర్జవము, తిన్నదనము. సరళముగా *saralamuga.* adv. Honestly, uprightly, sincerely, candidly, simply. ఋజువుగా, తిన్నగా. సరళి *sarali.* n. The notes of the gamut in vocal music.

సరవడి *sara-vadi.* [Tel.] n. A litter, a palanquin, a sledge.

సరవి *saravi.* [Tel.] n. Regularity, order. నడుస, క్రమము. "వానలు సరవితో వర్షించె." Swa. vi. 127.

సరస *sarasa.* [Tel.] n. Nearness, proximity. సమీపము, దాపు. "సారెకు మిక్కిలసరసకు చోవు." Sar. D. 62.

సరసము *sa-rasamu.* [Skt.] adj. Juicy, tasty. Sapid, soft. Good, virtuous. Charming, agreeable, pleasant, elegant, sweet. Jocose, funny, merry. Easy, cheap. రసయుక్తమైన, సుస్వాదుమైన, అందమైన, మనోహరమైన, పరిహాసమైన, లలితమైన; చవుకైన. సరసోక్తి a jocose, amusing or agreeable expression. n. A joke, jest, fun, merriment, amusement, sweetness, pleasantry. Cheapness. పరిహాసము, ఉల్లాసము, వినోదము, సారస్యము; చవుక. సరసమాడు to make jokes, to jest. సరసమాడవద్దు do not jest. సరసము విరసమవును a jest may turn to a strife. సరససల్లాపము jocose talk. ఇప్పుడు బంగారు సరసముగానున్నది now gold is cheap. పెద్దియ్య సరసము bear's play, a scuffle. "సరసాకాశమునఁ బొకర్యమేపార." Ha. i. 2.

సరసత *sa-rasata.* n. Delicacy, taste, sweetness, elegance, brilliancy of thought, beauty of composition. మాధుర్యము, సారస్యము, లాలిత్యము. ఆ పద్యమునొక్క-సరసత the sweetness of the verse. "మేఘురాజాలు సరసతమీర దమ్ము సరళవిద్యుల్లతాదీర్ఘతరకటాక్ష." R. vi. 9. సరసత, అనగా సజలత్వము, లాలిత్యము.

సరసముగా *sa-rasamu-ga.* adv. Jocosely, in joke, humorously. Sweetly, merrily. Cheaply. పరిహాసముగా, సారస్యముగా, ఉల్లాసముగా, చవుకగా. వెల సరసముగానుండినందున as the price was low. సరసయతి *sa-rasa-yati.* n. A rhyme not quite precise, but elegant. "ఆయతులు చన్నజరుళశుసలు, నయసన్నుతివిన్నలేచవాపురుషగాన, ప్రియయతియొం డొంటికిని, శ్రీయముగనెసలయ్యె." Bhima. 71.

సరసుడు *sa-rasudu.* n. A gentleman, a man of good taste, an amiable or well behaved man; one easy of access, రసికుడు. సరసురాలు *sa-rasu-rálu.* n A lady, a woman of elegant manners, రసికురాలు.

సరసర *sara-sara.* [సరస+సరస from Skt. స్రా.] adv. Quickly, rapidly, hastily. వెడవెడ, త్వరగా, చిక్కిలిశీఘ్రముగా. "ద్వారసరసగానిచ్చి సంశ్లేషమంబునన." BD. iv. 1804.

సరసి, సరస్సు or సరసు *sarasi.* [Skt.] n. A pool, pond, lake. మడుగు, కొలను. సరసి or సరసుడు n. A phrase for an excellent or amiable man. రసికుడు, రసజ్ఞుడు. సరసిజము or సరసీరుహము *sarasi-jamu.* n. A lotus. పద్మము. సరసిజనాభుడు, సరసీరుహాక్షుడు or సరసీరుహాక్షుడు *sarasija-nabhudu.* n. Lit. the lotus-born; an epithet of Vishnu, విష్ణువు. సరసిజభవుడు *sarasija-bhavudu.* n. An epithet of Brahma, బ్రహ్మ. సరస్వంతుడు *sa-ras-vantudu.* An epithet of Kubera, కుబేరుడు. సరస్వంతము *saras-vantamu.* n. Neptune: the sea, సముద్రము.

సరసు Same as సరస్సు. (q. v.)

సరస్వతి *sa-ras-vati.* [Skt.] n. Speech. The goddess of speech. A certain river. వాఙ్మ, శార్దిని, వదిరోమము. సరస్వతీజెర్రి *sarasvati-jerri.* n. A centipede. కుటుంబము. సరస్వతిపురుగు a name of the shining green lizard with a red tail. చక్రపుచిప్ప, నలికండ్లపాము.

సరస్సు Same as సరసి (q. v.)

సరాగము *sa-ragamu.* [Skt.] n. Friendship, intimacy. ఒద్దిక.

సరాటి *sarati.* [Tel.] n. A chamber, room, apartment. అంకణము. "కొమటిసరాటిదాటి యటముంగలికిడ్డము కొంతసేపు సమ్మదముకొల్పు వేకి." Satya. iii. 5. A curtain round a tent. కుడారముచుట్టు వేసినచిన తెర.

సరాబు or షరాబు *sarabu.* [H.] n. A shroff, banker, money changer, cash-keeper.

సరాళము or సరళము *saralamu.* [Skt.] adj. Easy, free, clear. ధారాళమైన. సరాళముగా *saralamu-ga.* adv. Easily, freely, without difficulty. ధారాళముగా, తిన్నగా. నాకు పాడుటకు గొంకు సరాళముగానుండలేదు my throat is not clear enough to sing.

సరాసరి *sara-sari.* [Tel. సరి+సరి.] n. An average. సగటు, సమత్వము. ఆ పద్దులమీద సరాసరి వెయ్యి make an average of the items. adj. Average. సగటైన. ఆ గుర్రములకు సరాసరి వెలయేమి what is the average price of the horses? ఆ గుర్రములకు సరాసరివెల మున్నూరు రూపాయలు అవును the average price of these horses is three hundred rupees. సరాసరి or సరాసరిగా adv. Equally, alike, on an average. సగటుగా. అన్ని సరాసరి ఎంతకు ఇస్తావు for what will you sell all together?

సరి *sari.* [from Skt. సదృశ.] n. The end. అంతిమము. Similarity, likeness. సాదృశ్యము, సమానము, సమము. Propriety, fitness, యుక్తము. [From Skt. సర.] n. A garland, wreath. దండ. See also సరియు. ఆ వంశము ఇతనితో సరి that family terminates with him. సరిలేనిమాణిక్యము a matchless gem. కొలసరి at the end of the month. ఆ దినమువరకి up to that day. నీకు నాకు సరి there is an end of everything between us. సరికాని వారు those who are not equals. "సరికాని వారితో సరసమాడెదువారి" (Kálahas. i. 66.) he who takes liberties with such as are not his equals. సరికారితనము improper behaviour or conduct. సరికిసరి tit for tat. వోధులులు వియ్యాలకి సరికిసరి ఇస్తారు they barter wheat for an equal quantity of rice. సరిగా చెసినాడు he repaid them according to what they had done. సరి adj. Equal, like. సమము. ఈక్షైన. Just, right, proper, fit, correct, suitable, యుక్తమైన, తగిన. Corresponding to. Even, level, not odd, మిట్టుపల్లములులేని. Ended, finished, సమాప్తము. ఆతనికి సరిలేడు he has no equal. రాత్రి అయినా సరే పగలు అయినా సరే be it day or be it night. ఇది సరికాదు this is not right. ఈ ఊళ్ళము వేటితో సరి this least is finished with this day. adv. Equally, సమముగా, సరిగా. Fully, పూర్ణముగా. "జలధి తోడ జలధియు సరిబోరుకరిణి." DRV. 2224. "సరిబల్కుమనియడల్కు" T. iii. 143. సరి (interj.) Well! Yes! very well! very good! Aha! Aha! Oh! బాగారెయి; అంగీకారార్థము. సరికట్టు *sari-kattu.* v. n. To be equal or similar. సరిపట్టుకొను. v. a. To attempt, యత్నించు. See సరుపు below. సరి కడుము *sari-kadutsu.* v. n. To exceed, excel. మించుచుండు, మీరు, అతిక్రమించు. సరిగా *sari-ga.* adv. Equally, abreast, properly, rightly, correctly, in good

order, completely, fully. సమముగా, నేరుగా, బోరుగా, యుక్తముగా, న్యాయముగా, క్రమముగా, సంపూర్ణముగా, ఆ రెండు పల్లకీలు సరిగా వచ్చుచుండెను the two palanquins were coming on abreast. సరిగెల్పులు *sari-gelpulu.* n. Quits (at dice or games). సమానమైన జయములు. సరిగొను *sari-gonu.* v. a. To resemble. సమానమగు. To kill, destroy. చంపు, రూపుమాపు. M. VII. iv. 277. వీణ "సరియన్నచిరిపొన్న సరిగొన్నసరిమంచేగంధీ రమనుబాధింతురాని." T. iv. 62. సరిచేయు *sari-chēyu.* v. a. To arrange or put in order, to put straight, to level or make even. To complete, end or finish. To equalize, క్రమపరచు, వంకరలేకుండా చేయు, మిట్టపల్లములులేకుండా చేయు, సమించు, సమానము చేయు. To ruin, నాశముచేయు. సరిచూచు *sari-tsūtsu.* v. a. To compare, review, collate. సంప్రతించు, సరిగానుండజూచు. సరిచూగు *sari-tūgu.* v. a. To counterbalance, to be qual in weight, to be equal. సమానగు. సరిపడు, సరిపాటు or సరిపట్టు *sari-padu.* v. n. To be equal, fit, suit, agree. To be on good terms. To be complete, to be finished, expended, exhausted. సమానమగు, జతపడు, అనుకూలమగు, పొసగు, యుక్తమగు, అయిపోవు. ఆ బియ్యము సరిపడిపోయినది the rice is all done. మీకు సరిపడితే ఉంచుకోండి keep it if you like it. మేమంటే సరిపడక not being on good terms with us. సరిపడని discontented. సరిపుత్సు or సరిపెట్టు *sari-putsitsu.* v. a. To equalize, సమముచేయు. To finish, end, complete, consume. ముగించు, కాజేయు, కార్యాంతముచేయు. సరిపోవు *sari-pōvu.* v. n. To be equal, become equal, సమానమగు. To fit, suit, agree. To be finished or terminated. To be expended, spent. To be ruined, or destroyed, అయిపోవు, వ్యయమై పోవు, నశించు. To be reconciled, సమాధానమగు. A. vi. 90. నోటికి సరిపోయినట్లు మాట్లాడినాడు he said everything that came to his tongue. అవి నీకు సరిపోతవి these will suit you. నీవు తిట్టినదానికిని నేను కొట్టినదానికిని సరిపోయినది the blows I have given are a fair payment for your abuse. ఆ బియ్యము ఆ కుండలోకు సరిపోయినది the rice was just enough to fill the vessel. సరిపొద్దు or సరిపొద్దు *sari-poddu.* n. Midnight, అర్ధరాత్రి. P. iii. 45. సరిబిత్తరము *sari-bittaramu.* n. A kind of wrestling. మల్లబంధవిశేషము. సరిబేసులు *sari-bēsulu.* n. A kind of game played by boys, పిల్లకాయలు ఆడే ఒక ఆట. "గుర్రుదారుడుముద్దిట్లు సరిబెసిలేలపాటలు, సరి చేయలీలకుశలాకిగాశైశవక్రీడలాడి." Vish. vii. 212. సరియగు *sari-y-agu.* v. n. To become equal, సమానమగు, to be destroyed, నశించు. సరియైన *sari-y-aina.* adj. Equal, like; just, right, proper, fit. Corresponding to. Level, straight; even, not odd. సమమైన, యుక్తమైన, తగిన, సూటియైన, ఈడైన, అభిమతమైన, మిట్టపల్లములు లేని. సరిలేని *sari-leni.* adj. Matchless, unequalled. అసమానమైన. సరిపడ్సు *sari-patsitsu.* v. n. To match, be alike, సమానమగు. సరిసమానము *sari-samānamu.* (a pleonasm.) n. Equality. సమము, తనకు సరిసమానము ఎవరులేరుమఱొకమాన్యాడు he imagines that he has no equal. సరేగదా *sare-gada.* interj. Very well!

సరించు *sarintsu.* [Skt.] v. n. To go. కొల్లు. "సరించెవెండిగా." Vajjuyanti. iii. 51.

సరిక *sarika.* [Skt.] n. A necklace of a hundred strands. నూరుపేటలహారము.

సరిగ or సరిగె *sariga.* [from Skt. స్రక్.] n. A necklace, హారము. Gold lace, silver lace, &c. వెలతాడు. సరిగంచుచీర a cloth with gold ends, a cloth trimmed with lace. సరిపట్టు *sari-pattu.* n. A sort of silk. ఒక విధమైన పట్టుబట్ట. BD. iii. 104.

సరిత్ or **సరిత్తు** *sarit.* [Skt.] n. A river. నది, ఏరు. **సరిత్పతి** *sarit-pati.* n. The lord of rivers, i.e., the sea or ocean. సముద్రము.

సరిపణి, సరిపీణి or **సరిపేణి** *saripaṇi.* [Tel. సరి+పెన.] n. A gold or silver chain. బంగారులోనగువానిగొలుసు

సరియు or **సరి** *sariya.* [Tel.] n. A crank. వంగులు, వంపు.

సరిఇంచు *sariginchu.* [Tel.] v. a. To supply, to fill (a lamp) with ghee or oil. ఆఖండదీపమునకు మూసి సిద్ధముచేయు.

సరీసృపము *sarī-sṛipamu.* [Skt.] n. A serpent, snake, reptile, సర్పము, పాము.

సరుకు or **సరకు** *saruku.* [H.] n. Wares, goods, commodities, merchandise. వస్తువులు, దినుసులు. **సరుకుగాచెల్లించు** to pay in kind. See **సరకు**.

సరుగు *sarugu.* [Tel.] v. n. To increase, grow, improve. పెరుగు, వర్ధిల్లు.

సరుగుడు *sarugudu.* [Tel.] n. A hurdle, sledge, drag. A platform. తడక, లేలుగుడు, కంపగట్టెవేసి యీడ్చుకొనిపోవే చక్రములులేని తడిక.

సరుడు *sarudu.* [Tel.] n. An arrow. బాణము. A blunt arrow, మొదలేనిబాణము.

సరుదు *sarudu.* [Tel.] n. A boundary, ఎల్ల, మేర, పరిచ్ఛేదం.

సరుపు or **సర్దు** *sarupu.* [Tel.] v. a. To make even, or level. To eke out or shift with; to make a little go a good way. To arrange, సమముచేయు. చాలీచాలక ఉండే దానిని వెలుగరికి సమముగాపంచిపెట్టు, క్రమపరుచు. **సరుపుకోను** *sarupu-konu.* v. n. To eke out, or shift with: to make a little go a good way. To make room among themselves, to move a little farther; to get out of the way. To arrange, settle, చాలీచాలక ఉండేదానిని తలొకంచెము తీసుకొను, ఒత్తు, తొలగు, వారివారు సర్దుకొన్నారు they settled it among themselves. దాన్ని వారే సరుపుకొన్నారు they shared it among themselves. నది సరుపుకొన్నది it is full tide. కృష్ణ వెలవాడనట్లు సరుపుకొనిపోతున్నది the river Krishna runs by Bezvada.

సరేసు *sarēsu.* [H.] n. A kind of gum, rosin వృక్షము, వట్టిరసము.

సరోజము or **సరోరుహము** *saro-jamu.* [Skt.] n. A lotus. పద్మము. **సరోజిని** *sarōjini.* n. A bed of lilies, a pond covered with lotus flowers, తామరలు. A lotus, తామర.

సరోవరము *saro-varamu.* [Skt.] n. A pond. దివ్యసైనికులను.

సర్క *sarka.* [Tel.] n. A kind of cattle disease.

సర్కారు *sarkaru.* [H.] n. The government, Circar. పరిపాలము, రాజకీయము. **సర్కారు ఉద్యోగము** Government employment.

సర్గ or **సర్గము** *sarga.* [Skt.] n. A chapter. అధ్యాయము. **సర్గము** *s'argamu.* n. Creation, సృష్టి. Nature, natural property or disposition, స్వభావము. Certainty, నిశ్చయము. "ప్రజాసర్గము." Viah. vi. 196.

సర్జము or **సర్జకము** *sarjamu.* [Skt.] n. The Sal tree, *Shorea robusta.* Also, the resinous exudation of the Sal-tree. సాలవృక్షము, వీనిచెట్టు, వీనిచెట్టు. **సర్జరసము** *sarja-rasamu.* n. The resinous exudation of the Sal-tree, resin. యక్షధూపము.

సర్దా or **సరదా** *sarda.* [H. from Skt. శ్రద్ధ.] n. Interest, zeal. ఆసక్తి.

సర్దారుడు or **సర్దారు** *sardāruḍu.* [H.] n. A chief, captain, leader, ruler. అధికారి, పెద్ద. See **సరదారు**.

సర్దు Same as **సరుపు** (q. v.)

సర్పము *sarpamu.* [Skt. Cognate with Eng. 'serpent.'] n. A serpent, snake. పాము. **సర్పయాగము** a serpent sacrifice.

సర్పరాజు *sarpa-rāḍu.* n. The king of the serpents. వాసుకి, శేషుడు. సర్జకీ చెట్టు a kind of tree.

సర్పి *sarpi.* [Skt.] n. Oil, butter, clarified butter, ghee. ఘృతము, నెయ్యి. Also, a kind of disease.

సర్రున or జర్రున *sarru-na.* [Tel. (anuk.)] adv. Quickly, as in slipping down.

సర్వము *sarvamu.* [Skt.] pron. All, the whole. సమస్తము, అంతయు. adj. All, whole, complete, universal, entire, సకలము, అఖిలము. సర్వంసహా *sarvam-saha.* n. Lit. the all-sustaining, i. e., the earth, భూమి. సర్వంకషప్రజ్ఞశాలవాడు a Jack of all trades. సర్వజనీనము *sarva-janinamu.* adj. Pertaining to all men, సకలజనులకు సంబంధమైన; agreeable to all men, సమస్తజనులకు హితమైన. సర్వజిత్తు *sarva-jittu.* n. The name of a Telugu year. సర్వజ్ఞ *sarvagnya.* adj. All knowing, omniscient, all-wise. సమస్తము తెలిసిన. సర్వజ్ఞుడు *sarvagnyuḍu.* n. An omniscient being. సమస్తము తెలిసినవాడు. సర్వతాపనుడు *sarvatāpanuḍu.* n. One who fires all beings; an epithet of Manmatha, మన్మథుడు. సర్వతోముఖము *sarvatō-mukhamu.* n. Water. నీళ్లు. The sky, heaven, ఆకాశము. Vasu. iv. 13. సర్వతోముఖుడు *sarvatō-mukhuḍu.* n. A name of Brahma or Siva. బ్రహ్మ, శివుడు. The soul, ఆత్మ. సర్వత్ర *sarvatra.* adv. Everywhere, in all places, always, at all times. అంతట, ఎల్లప్పుడు. సర్వత్రయిమ్ము give everywhere. సర్వథా *sarvathā.* adv. In all ways, by all means, assuredly, at any rate, అన్నివిధాల. సర్వదా *sarvadā.* adv. Always, at all times. ఎల్లప్పుడు. సర్వదుంబాలా *sarva-dumbālā.* [H.] n. A deed exempting land from all rent. సర్వధారి *sarva-dhāri.* [Skt.] n. The name of a Telugu year. సర్వనామము *sarva-nāmamu.* n. A pronoun. సర్వభక్షకుడు *sarva-bhakshakuḍu.* n. The devourer of all things, an epithet of fire. అగ్ని. సర్వమంగళ *sarva-mangaḷa.* n. She who is all blessed, most holy or auspicious; an epithet of Parvati, పార్వతి. సర్వమాన్యము *sarva-mānyamu.* n. Free tenure, land exempt from tax. జాగీరు. సర్వలింగి *sarva-lingi.* [Skt.] n. A heretic, or free-thinker. పాషండుడు. సర్వశుద్ధిగా *sarva-suddhi-gā.* adv. Utterly, entirely, every thing being taken into account. సర్వసుబారముగా. వాకికి మాకు సర్వశుద్ధిగా లెక్కలుతీరినవి the accounts between us are finally settled. సర్వస్వము *sarvasvamu.* n. Entire property, the whole of one's possessions. యావత్తు సొత్తు. సర్వస్వుడు *sarvasvuḍu.* n. One who possesses all the property, the sole lord. యావదాస్తిగలవాడు. "వదనవనజహ్వా తాంశు సర్వస్వుడనుచు." Vasu. ii. 54. టీకా యావద్వస్తుమంగలవాడనుచు. Swn. vi. 25. సర్వాంగీణము *sarv-ang-inamu.* adj. Appertaining to all the limbs; thorough, entire. యావదంగములసంబంధమైన. "సర్వాంగీణములైనమైమరువులుకొల్లగ్కొనిపాణంబులుంగా." Parij. iv. 98. సర్వాగ్రహారము *sarv-āgra-hāramu.* n. A village granted to Brahmins free from all tax. పన్ను లేకుండా బ్రాహ్మణులకిచ్చినగ్రామము. సర్వాత్మకము *sarv-ātmakamu.* adj. All pervading. సర్వవ్యాపియైన. సర్వాత్మకత్వము *sarv-ātmaka-tvamu.* n. Omnipresence, the state of pervading all things. సర్వంకర్యామిత్వము. "ఆనిలుజీవితివారింపనట్లి నీవు కలనివర్తింతుసర్వాత్మకత్వమెప్పు." B. viii. 444. సర్వాత్మనా *sarv-ātma-nā.* adv. In all ways, by all means, at any rate. సర్వప్రకారాన, అన్నివిధాల. సర్వాధికారి *sarv-adhikāri.* n. The ruler of all, అన్నిటికియజమానుడు. సర్వేశుడు or సర్వేశ్వరుడు *sarv-ēśuḍu.* The Lord of all, the Supreme Being, దేవుడు.

సర్వల or శర్వల *sarvala.* [Skt.] n. A short spear or lance, an iron spit. చిల్లకోల, తోమరము, వేజా.

సర్షపము *sarshapamu.* [Skt.] n. Mustard-seed. ఆవాలు.

సలి *sala.* [Tel.] n. A bund or bank raised across a stream to draw off its waters into a different channel.

సలక *salaka.* [Tel.] n. A small sack. One eighth of a putti or 2½ toomns (తూములు). చిన్నగోనె, ఇద్దున్నిర్రు. "తూమ ములాసుకంట్లమలు కెండిగములో సలకల్ దడెవ్ర కుతూగణములు." H v. 111.

సలగ, సలుగ or సలువ *salaga.* [Tel.] n. or interj. So much! A word used in measuring grain, &c.; one lot of 20 or 100 from which a new reckoning begins. The handful of grain, &c., put down as a mark of reckoning. A fee rated at 16 or 18 మానికలు to the putti, or two rupees per kuchchela (కుచ్చెల). ధాన్యము కొలచేటప్పుడు లో క్కొక్కటి లెక్క పెట్టడం చెప్పినప్పుడు ఆశేమాట, అప్పుడు దోవిలిలో ఎత్త కుప్పగా పోసిధాన్యము, పుట్టికింది అని యిచ్చేరుసుము. నూటికిపాడిచిం ల Nలాడు he kills one hundred and cries "That's one.lot!"

సలగ, సలగసార or సలవ *salaga.* [Tel.] n. A kind of spade or hoe. ఒకవిధమైన పార, పారచిప్ప.

సలవాది or సలాది *salavādi.* [Tel.] n. A beadle or servant of the Chetty or headman (పెద్దసెట్టి). A crier, పదిమందికి చాటు సమాచారము తెలియజేసేసేవకుడు.

సలసల *sala-sala.* [Tel. (anuk. of boiling.)] adv. Loudly, aloud, audibly. బకబక. "సలసలఁ గ్రాగెడుతైలము." G. vi. 128.

సలహ *salaha.* [H.] n. Advice, counsel.

సలాక or శలాక *salāka.* [from Skt. శలాక.] n. A thin bar or rod, a ramrod, the rib of an umbrella, one of the bars of a cage, a slip of bamboo, a probe. A pin or peg, a small stake, a fibrous stick, a fibrous stick used as a brush or pencil. లోహదండము, కమ్మి, పుడక, తూలిక, కుంచెనకు వెట్టే ఆయుధము. కనకశలాక a slender rod of gold. పుంటిలో సలాకవేయు to probe a wound. సలాకపరీక్ష probing, a critical examination.

సలాకు *salāku.* [Tel.] n. Base metal mixed with gold or silver (a term used by goldsmiths.)

సలాది See సలవాది.

సలావము *salāpamu.* [Tel.] n. A pearl fishery.

సలాము *salāmu.* [H.] n. A Salaam, a bow or salutation. నమస్కారము. నా సలాములు చెప్పి give my compliments.

సలి *sali.* [Tel.] n. Noise. సందడి. "కడ సలి చేయ్వారు లేదమ్మెయి దోలిసి వ్రాస్యాము." భా. హా. iii.

సలింపు Same as చలింపు (q. v.)

సలికము *salikamu.* [Tel.] adj. Small, petty, thin; trembling, అల్పము.

సలిగ *saliga.* [H.] n. Patronage, protection, interest, influence. ప్రాపు, అండ, ఆశ్రయము. "నూతను యూనెలవని శీతుంబేరమ్మ." UH. iv. 152.

సలితము *salitamu.* [Skt.] n. Dismissal from service. కొలువునుండి పంపివేయుట.

సలిలము *salilamu.* [Skt.] n. Water. జలము.

సలుగ or సలువ Same as సలగ (q. v.)

సలుగు or సలుపు *salugu.* [from Skt. శలాక.] n. A porcupine. ఏబుకుంది. "చిల్లరిసలుగు లంచిల్లులంజొల్లరంబులసానిచ్చి నమిక వెనుకయ్." Swa. iv. 51.

సలుగుడు or చేలుగుడు *sḷuguḍu.* [Tel.] n. A sledge, a vehicle without wheels.

సలుపు, సళుపు, చలుపు or చేళుపు *salupu.* [Tel.] n. A throb, a pang, a shooting

pain. పోటు. సలుపు or సళుపు v. n. To throb or shoot as a painful boil, to ache, పోట్లుపాడుచు. సలవరము, సలవరింత, సలు పరింత or సళువరింత *salaparamu.* ఈ A pang, throb, pain, ache. సళుపు. సలవ రించు, సలుపరించు or సళువరించు *salupa-rintsu.* v. n. To throb or shoot as a boil, to give a shooting pain, as a boil, to ache, సళుపు.

సలుపు *salupu.* [Tel.] v. a To do, make, perform, practise. చేయు. "పరిసులతో నెల్లి సలుపబూనిరి." T. ii. 72. "బిడ్డలులుసలుపు." to skip about. N. ix. 241. పొత్తుసలుపు to contract friendship. అజ్ఞాతవాసంబుసలిపి తిమి we lived in concealment, or incognito. M. V. iii. 272. వ్రతమునుసలుపు to perform or fulfil a vow. సలిపించు *salipintsu.* v. a. To get done, to cause to be done or made. చేయించు.

సలువ Same as సలుగ (q. v.)

సలువు Same as సలుసు (q. v.)

సల్లకి *sallaki.* [Skt.] n. The Gum Olibanum tree, *Boswellia thurifera.* అంబుసుచెట్టు.

సల్లాపము or సల్లపనము *sal-lapamu.* [Skt.] n. Conversation, talk. పరస్పర సంభాషణము. "వాక్యవిస్తరచతురత్వమొప్పుడు సల్లపనం బొనరించునర్థిలోఁగా." M. iv. i. 197. సల్లా పించు *sal-lap-intsu.* v. n. To talk or converse. పరస్పరము సంభాషించు.

సల్లాపిల్లా అనియుండు *sallā-pillā-ani-y-undu.* [Tel.] v. n. To be on good terms. కలిసి మెలసియుండు. సల్లాపెల్లా అని యుండేవాడు a facetious fellow, a jocose man. కలియ కలుపుగా నుండేవాడు, పరసుడు.

సళించు *salintsu.* [Tel.] v. n. To grieve. దుఃఖించు.

సళుపు See సలుపు.

సళువరించు See under సలుపు.

సళ్లు or సడలు *sallu.* [Tel.] v. n. To become slack or loose. వదలు, తొలు. వాని ఒళ్లునిండా సళ్లిపోయినది his constitution is much broken down. వడుముసళ్లు to be gone in the loins. "శబరకాంతల నట్టుసళ్ల జెట్టు." Swa. iv. 115. n. Looseness, slackness, వదలు. సళ్లించు *sallintsu.* (for సడ లించు.) v. a. To loosen, slacken. వదలు చేయు. A. v. 161. See సడలు.

సవ *sava.* [Tel.] n. A trace. జోడ. సవసవ *sava-sava.* n. A slight trace. మోపోయు. సవసవ, సవసవగా or సవసవలుగా adv. Slightly, indistinctly, half and half. కొద్దికొద్దిగా, జోడజోడగా, మోపోయగా. "సాదెబ్బలంబు సవసవగా బలిసి." Swa. v. 32.

సవడి Same as సవ్వడి (q. v.)

సవతి or సవతెలు *sa-vati.* [from Skt. సహ ఇ.] n. A fellow wife. సవతికొడుకు a step son. సవతితల్లి a step mother, మారు తల్లి, మారుతల్లి, మారుడుతల్లి. సవతిపోరు a quarrel between two wives.

సవతు *savatu.* [from Skt. సమతా.] n. Equality, likeness, similarity. సామ్యము. adj. Equal, similar. సమానము. "అద్దంపు మెరుగువాఁబారుఁగెవుమాద్రి శ్రీనిమండినకాంతి సవతుగాఁ." A. v. 70. టీ॥ సవతుగాఁ, సామ్యమునుపొందినగాను. "ఎవ్వరుసవతిందుసందు బలవంతుడుపోనిధి." P. ii. 31.

సవదండపల *sava-danda-pala.* [Tel.] n. A kind of net or snare జాలరిభేదము. Kalahas. iii. 62.

సవరించు *sava-darintsu.* [from Skt. ధరిం చు.] v. a. To wear, put on, hold. ధరించు, వహించు, తాల్చు. "సరసనిరుగేల నందియల్ సవరించి." N. vii. 135. To bear, endure, సహించు. సవరించుట యెట్లుజూరసోదమునందు నవమమాసావసాసంబుదాఁక." కాశి. iv. సవదరి *sava-dari.* n. A ship's bowsprit.

సవనము *savanamu.* [Skt.] n. A sacrifice. యజ్ఞము. Bathing preparatory to a sacrifice. స్నానము. **సవనవిరోధి** *savana-virōdhi.* n. The sacrifice-disturber, an epithet of Siva. శివుడు. "సవనవిరోధి శంగిలిబ్రహ్మదము కొంకకయి చ్చుటొప్పుకె." Chenn. ii. 12.

సవము *savamu.* n. A sacrifice. అధ్వరము, యజ్ఞము. The honey of flowers. మకరందము. Clear toddy, కల్లుశేట.

సవము Same as సగము (q. v.)

సవర *savara.* [Tel.] adj. Beautiful, fine. చక్కనైన. Level, smooth, చేదుగైన, నునుపైన. **సవరచేయు** *savara-chāyu.* v. a. To smoothe, to set right, చక్కచేయు. To level, చేదుగచేయు. **సవరణ, సవరణము, సవరణ** or **సవరణము** *savarana.* n. Beauty, elegance, neatness. అందము, సొగసు. Correction, setting right, చక్కపెట్టుట. Adornment, వాహనాద్యలంకరణము. "హరోయలుచక్కనుదంబు నొసబరికెడలి పనిగా నెలుపంబు సరసతి." H. v. 101. Articles or implements for any ceremony or business. సామగ్రి, సరంజాము, పరికరము. "తిమతిమ చతురంగ బలంబులకు సవరణంబులుగఁ జూపుటిం పొందొడంకిన." M. IX. i. 109. **సవరణ, సవరణ, సవరని, సవ్వరణ** or **సవరణ** *savarana.* adj. Elegant, neat, graceful. అందమైన. "తనసవరణాదైవమాటలు ప్రసంగము చేసిమాసిలోటితోఁ." Vish. v. 352. **సవరణించు** or **సవరణచేయు** *savaran-intsu.* v. a. To adorn. అలంకరించు. To correct, put in order, చక్కపెట్టు. **సవరదనము** *savara-danamu.* n. Beauty, elegance, neatness. అందము, సొగసు. "సవరదనంబు లమరంగలంచేయు." Sar D. 122. **సవరణముగా** or **సవరణగా** *savaranamu-gā.* adv. In good order, in trim. క్రమముగా, చక్కగా. **సవరించు, సవరుచు** or **సవర్చు** *savarintsu.* v. a. To adorn, అలంకరించు. To adjust, trim, set right, prepare, కూర్చు. చక్కపరుచు. To rectify, correct, దిద్దు, చక్కపెట్టు, సవరుచు, కూరుచేయు. To do, accomplish, చేయు. To bear, carry, తాల్చు. "బలసాధనంబులు సవరించుకొని యుపాటిమి దంచు." M. XII. iii. 291. "కొన్నసవరించు." S. iii. 320. **సవరింత** *savarinta.* n. Trimming as hair or clothes, setting right, arranging. **సవరిల్లు** *savarillu.* v. n. To be fine, beautiful, or in good order, అందమగు. **సవరు** *savaru.* n. Beauty, grace, elegance. అందము, సొగసు. "సవరైనకవాలంబులి కన్నులనిక్కునవిధిమ మునుకొనవంటిదేవి." H. ii. 42. **సవరుపరుచు** *savaru-parutsu.* v. a. To trim, adjust, set right. దిద్దు.

సవరము *savaramu.* [from Skt. చమర.] n. The hair of the yak or Tartarian ox, చమరమృగము. which is used by women a queue. False hair used by women. పట్టు సవరము an imitation of this made in silk. సవరపుముప్పె the gold buckle worn by women on this false hair, చమరమృగపు బంధమైనముంగురు. **సవరపుమెకము** *savarapu-mekamu.* n. The yak or Tartarian ox. చమరమృగము.

సవరలు or **సవరవాండ్రు** *savarulu.* [Tel.] n. plu. The name of a certain tribe in the Vizagapatam District; also, called Thugs or Phaseegara. ఒకవిధమైన చెంచువాండ్లు, వీరు లంబాడీలకర్ణ. **సవరాటకము** *savarāṭakamu.* n. The assembly of the Savara people. సవరవాండ్లసమూహము.

సవాయి *savāyi.* [Tel.] n. A venereal disease or eruption.

సవారచేప *savāra-chēpa.* [Tel.] n. A species of Ophi-cephalus or snake headed fish.

సవారీ *savārī.* [from Skt. స్వారి.] n. Riding; any mode of conveyance; a palanquin. కాలిసవారి or గాలిసవారి a walk, an airing. కుర్రపుసవారి riding.

సవాలు *savālu.* [H.] n. A question, proposal. అడ్డసవాళ్లు cross questions, cross examination.

సవి *savi*. [Tel.] conj. Saying. ఇది, అని. "సవిసాదియనియనినిశ్చయార్థకమైనపదార్థ." ABA. iii. 107. "ద్విజాతులని పిండీకృతకాటికల్ సవికదాసంబుల్." A. i. 108.

సవిత or సవితృడు *savita*. [Skt.] n. The sun. సూర్యుడు. A father, తండ్రి. సవిత్రి *savitri*. n. A mother. తల్లి.

సవిధము *sa-vidhamu*. [Skt.] adj. Near, proximate. సమీపము. R. v. 98.

సవిస్తరము *sa-vistaramu*. [Skt.] adj. Full, complete. సవిస్తరముగా in full, at length.

సవ్యము *savyamu*. [Skt.] adj. Left, left hand. వామము, ఎడమ. అపసవ్యము the right. సవ్యకరము the left hand. బ్రాహ్మణుడు సవ్యముగా వేసుకొనియుండినాడు he wore the Brahminical thread on the proper shoulder, i. e., the left shoulder. బ్రాహ్మణుడు అపసవ్యముగా వేసుకొని యుండినాడు he wore the thread on the wrong shoulder, i. e., the right shoulder. "నక్తంచయండుదంచితసవ్యదిశాభాత్తిరుమనపసవ్యగతింబా రేబునహాయంబు బోనిచ్చును." Swa. iv. 159. "నీరుకావులుంకట్టనిపిళ్లదుర్బుద్ధిచేత సవ్యాపసవ్యతత్వాల్లువారు." Rama Stava. Raj. ii. 74. సవ్యముగా *savyamu-ga*. adv. Towards the left hand. ఎడమగా. సవ్యసాచి *savya-sachi*. n. Ambidexter; a title of Arjuna, because he used both hands equally well. అర్జునుడు. సవ్యేష్ఠుడు *savye-shthudu*. n. A charioteer, who stands on the proper side, that is, on the left. రథసారథి.

సవ్వడి or సవడి *savvadi*. [Tel. సవ+వడి.] n. A trace. జాడ.

ససి *sasi*. [Tel.] n. Soundness, beauty, health, good. బాగు, కుదురు, ఆరోగ్యము. [From Skt. సస్యము.] n. A crop. పరిపాటి పైపయిరు. A sprout or shoot, మొలక. "అసమాయుధునిస్థిరసుఖులైనడిమల్లికాకుంజవిత తిమొగ్గలుంబోల్చి." Vaij. i. 56. adj. Good, sound, proper, well, healthy, handsome, బాగైన, కుదురుగాతుండే, ఆరోగ్యముగల. "ససిమొరుంగుమెయ్యంబుల." Swa. iii. 38. ససిమిరా what is the good of this? ససిగా *sasi-ga*. adj. Well, properly, in good health. In good order or repair. బాగుగా, క్రమముగా, కుదురుగా. ఆమెయం ఒళ్లు ససిగాయుండలేదు she is unwell or ill. ససువు s. ముదు. n. A sprout or shoot. మొలక. "పసువులన్నిన్ని పువులనడిగె." R. iv. 6. adj. Mild, meek, సాధువు.

సస్కాణి *sas-kani*. [Tel.] n. A coin worth about eight pies. రెండుడబ్బులవాగెము.

సస్యము *sasyamu*. [Skt.] n. Produce, a crop, grain. వృక్షధాన్యాదిఫలము, పరిపాటి పైపయిరు. సస్నెము or ససి *sasenamu*. [from సస్యము.] Same as సస్యము (q. v.)

సహా *saha*. [Skt.] n. The earth. భూమి. సహా or సహకి adv. With, together with, even, also, too. కూడ, సహితము. ప్రస్తుతముసహా even now, and at this very time, and now too. సహకారము *saha-karamu*. n. A grafted mango. తియ్యనూమిడి చెట్టు. సహాకారి or సహకారుడు *saha-kari*. n. An assistant, one who helps, సహాయుడు. సహకృతుడు *saha-krituḍu*. n. One who is assisted. ఉపకృతుడు. సహగమనము *saha-gamanamu*. (sometimes corrupted into సాగుమానము.) n. Lit: going with. A widow accompanying her deceased husband, i.e., the immolation of herself on his pyre. Suttee. మనిశముతో కూడా రగలబడిచావడము. సహచరత్వము *saha-charatvamu*. n. The being a companion. మిత్రత్వము. "విహీనసహచరత్వంబు వినశాయంధత్వంబువావా వాభావంబుజొందిరి." M. ix. ii. 97. సహచరి *saha-chari*. n. A female companion or attendant. స్నేహితురాలు, చెలియ. A wife, భార్య. సహచరుడు

saha-charudu. n. An attendant, companion, follower, compeer, mate. కూడ తిరుగువాడు, స్నేహితుడు. సహాజ *saha-ja.* n. A sister. తోడబుట్టువు. సహాజము *sahajamu.* adj. Lit. Born with. Innate, inherent, natural, proper, true. స్వభావము, కూడబుట్టిన. సహజగేథ the "common" ర as distinguished from the obsolete ఱ. n. Nature, స్వభావము. Truth, propriety, justice, నిజము, న్యాయము. "భవసంహారుండు దినసహజంబులుండక భక్తపాలనమందుపాతకుడనగు." Vema. 1990. సహజుడు or సహజాతుడు *saha-jamudu.* n. A brother. తోడబుట్టిన వాడు. సహదేవిచెట్టు *saha-devi-chettu.* n. Tamarisc; a thorny plant growing in deserts, and fed upon by camels, *Capparis aphylla.* కరీరము, ఎలుతురుచెట్టు, దేవ కంద. H. iv. 12. సహధర్మిణి *saha-dharmini.* n. A lawful wife ధర్మపత్ని, అగ్నిసా కిముగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము. సహపఙ్క్త్యభోజనము, సహపఙ్క్తిభోజనము or సహపఙ్క్తి *saha-pangti-bhôjanamu* n. Eating together, dining at one table. కూడా భోజనముచేయ డము. వాళ్ళని మాకును సహపఙ్క్తిలేదు they and we do not eat together. సహపాఠి *saha-pathi.* n. A fellow-student. కూడ చదివెడి వాడు. సహవాసము *saha-vasamu.* n. Association, intercourse, friendship. స్నేహము. కూడియుండుట. సహవాసయోగ్యుడుకాడు he is not fit to associate with. సహ *saha.* adv. With, together with, even, too, also, సహితము, కూడా. సహాధ్యాయుడు *sahadhyayudu.* n. A fellow-student, brother disciple. సహోదరుడు *sah-ôdarudu.* n. A brother. తోడి బుట్టినవాడు. సహోదరి *sah-ôdari.* n. A sister. సోదరి.

సహనము *sahanamu.* [Skt.] n. Patience, endurance, resignation, quiet, leniency. ఓర్పు, కూరిమి.

సహస్రము *sahasramu.* [Skt.] n. A thousand. వెయ్యి. Also, indefinitely used for many, or any great number, అనేకము. సహస్రదంష్ట్రము *sahasra-damshtramu.* n. A thousand-toothed animal, i. e., a whale. వేయికోరలుగలచేప, తిమింగలము. సహస్రనామములు *sahasra-namamulu.* n. A thousand names. సహస్రనామస్తోత్ర a hymn wherein a god is addressed by all his titles. సహస్రపత్రము *sahasra-patramu.* n. A lotus. కమలము. సహస్రపాదుడు or సహస్రాంశువు *sahasra-padudu.* n. Lit. the thousand-rayed, i. e., the sun. సూర్యుడు. సహస్రాక్షుడు *sahasr-akshudu.* n. Lit. the thousand-eyed; an epithet of Indra, ఇంద్రుడు.

సహాయము, *sahâyamu.* [Skt.] adj. Auxiliary. ఊతలమైన. సహాయము, సహాయత or సాహాయ్యము n. Aid, help, assistance, succour, తోడు. నాకు దోవలో సహాయము చిక్కలేదు I had no assistance on the way. సహాయముచేయు to aid, to assist. సహాయముగా *sahâyamu-ga.* adv. As an assistant, as an aid, in assistance, తోడుగా, అనుకూలముగా. నాకు సహాయముగా వచ్చినవాడు he accompanied me to help me. నాకు సహాయముగా మాట్లాడినవాడు he spoke in my favour. అనికి సహాయముగా వచ్చినవారు those who came to support him. సహాయుడు *sahâyudu.* n. An assistant, helper, companion, ally, associate, friend. అనుకూలుడు, తోడైనవాడు. స్నేహితుడు.

సహకారు *saharu* [Tel.] n. A term used in gambling, జూదమందలి పదార్థము. ఉ. హా. iii.

సహించు *sahinchu.* [Skt.] v. n. To please, be agreeable. ఇష్టమగు. దానికి మీదు సహించదు food is loathsome to her. అది నాకు సహించదు I do not like it. అది నాకు సహించకుండా to prevent my liking it. v. a. To

bear, suffer, tolerate, sustain, endure. ఓర్చు, ఓర్పు, సహించు.

సహితము *sahitamu.* [Skt.] adj. Composed of, accompanied by, in company with. మిళితము, కూడుకొనిన, విషసహితము envenomed. adv. With, along with, even, also, too, into the bargain. కూడా.

సహిష్ణుత *sahishṇuta.* [Skt.] n. Toleration, patience, endurance. ఓర్పు, శాంతిమి, సహించడము. **సహిష్ణువు** *sahishṇuvu.* n. One who is patient, enduring, resigned. ఓర్పుగలవాడు, శాంతిమగలవాడు, సహనుడు.

సహేతుకము *sa-hētukamu.* [Skt.] adj. Having a reason, with a reason. హేతువు తోకూడిన.

సహోదరుడు See under సహ.

సహ్యజ *sahyaja.* [Skt.] n. A name of the river Kavori. కావేరినది. Vasu. preface 110. A. vi. 119.

సహ్యము *sahyamu.* [Skt.] adj. Sufferable, bearable, endurable, tolerable. ఓర్వగూడిన, సహించదగిన.

సా sā

సా *sa.* [Tel. short for సాము or సగము.] adj. Half, అర్ధము. సామేను half the body, అర్ధశరీరము. "అతనిసామేననిలిచినయతనూజ." Vasu. preface 8. సాబాలు a half share, అర్ధభాగము. "వడివెట్టిలోజలనుడుము సాబాలుప్పు తెలుగ సంబారంబుచింతింపండు." A. ii. III.

సాంకవము *sān-kavamu.* [Skt. from సంకువు.] n. Musk. జెవ్వాది, సంకువుడము. A. ii. 26. "తలుకుచెక్కులసాంకవశైలముంచి." IIa. ii. 8.

సాంకాలిక *sān-kālika.* [Skt. from కాలము.] n. Interest payable daily, ప్రతిదినమునిచ్చెడి వడ్డి.

సాంకేతికము *sānkētikamu.* [Skt. from సంకేతము.] adj. Relating to an appointed sign, agreed on, arranged, appointed. నిర్దేశమైన, సంకేతముచేసికొనిన. సాంకేతికస్థలమునందు in the place agreed on. See సంకేతము.

సాంఖ్యము *sānkhyamu.* [Skt. from సంఖ్య.] n. Ratiocination, the name of a certain school of Philosophy called the Sankhya philosophy, ఒక శాస్త్రము.

సాంగత్యము *sāngatyamu.* [Skt. from సంగతి.] n. Association, intercourse. సహవాసము, కూడిక, చేరిక.

సాంగము *s-āngamu.* [Skt. స+అంగము.] adj. Having all the members or parts, comprising all the subdivisions, complete, perfect, full. సంపూర్ణమైన, సావయవమైన. **సాంగముగా** *s-āngamu-gā.* adv. Completely, at full length. సంపూర్ణముగా. **సాంగము చేయు** *s-āngamu-cheyu.* v. a. To complete, finish. **సాంగోపాంగము** *s-āng-ōp-āngamu.* (స+అంగ+ఉప+అంగ) adj. Complete from beginning to end, entire. సంపూర్ణము. **సాంగోపాంగముగా** *s-āng-ōp-āngamu-gā.* adv. Completely, with all the members and subdivisions, అంగప్రత్యంగములతోకూడా, సవిస్తారముగా.

సాంతపనము *sān-tapanamu.* [Skt.] n. A kind of fast. ఒకవిధమైన ఉపవాసము.

సాంతము *s-āntamu.* [Skt.] adj. To the end, full. సాంతముగా to the end, in full. సాంతముచేయు to finish.

సాంతికోంగ *sānti-konga.* [Tel.] n. The bird called the Cattle-heron. *Bubulcus coromandus* (F. B. I.) Jerdon, No. 308. పక్షివిశేషము.

సాంత్వనము *sāntvanamu.* [Skt.] n. Appeasing, pacification, soothing; urbanity, complaisance. ఆశ్వాసనము, ఓదార్పుట.

సాంత్వము *sāntvamu.* [Skt.] adj. Sweet voiced. మిక్కిలి మధురమైనది (వాక్కు). n. Kindness, favour, దాక్షిణ్యము.

సాంపరాయికము *sān-drishṭikamu.* [Skt.] n. The immediate consequence or result,

అప్పటిఫలము, అప్పుడు కలిగెడుఫలము, సద్యఃఫలము.

సాంద్రము *sāndramu.* [Skt.] adj. Thick, dense, close, compact, thickset, much, abundant, దట్టమైన, నిబిడమైన, నిరంధ్రమైన. కీర్తిసాంద్ర full of glory. Śiv. D. 537.

సాంధ్యము *sāndhyamu.* [Skt. from సంధ్య.] adj. Evening; produced at evening, or relating to evening. సాయంకాలముందుకలిగిన, సంధ్యాసంబంధమైన. సాంధ్యరాగము the redness of the sky in the evening, సంధ్యారాగము. Also, the name of a sort of silk. BD. iii. 112.

సాంపరాయము, సంపరాయము, సాంపరాయికము or సంపరాయికము *sāmparāyamu.* [Skt.] n. War, a battle, a combat, యుద్ధము. Vasu. iv. 1. P. iv. 435.

సాంప్రతము *sāmpratamu.* [Skt.] adv. Now, at this time, at present. ఇప్పుడు, ప్రస్తుతము. Properly, fitly. యుక్తము.

సాంప్రదాయము *sām-pra-dāyamu.* [Skt. for సంప్రదాయము.] n. Traditional doctrine. మునులుపరంపరగాతీర్థహస్తోపదేశము, పరంపరగానెడిక్రమము. సాంప్రదాయార్థము a traditional meaning. సాంప్రదాయకము *sām-pra-dāyakamu.* adj. Traditional. సాంప్రదాయికుడు *sām-pra-dāyikudu.* n. (colloquial phrase.) A man of good family, a gentleman, an honest man. మంచివంశస్థుడు, కులస్థుడు, యోగ్యుడు, పెద్దమనుష్యుడు.

సాంబశివుడు *s-āmba-śivudu.* [Skt. స+అంబ+శివుడు.] n. An epithet of Śiva. శంకరార్చకుడు.

సాంబా *sāmba.* [*H.*] n. The large red stag called a Sambur. కణిత.

సాంబ్రాణి *sāmbrāṇi.* [from Skt. సంబరేసము.] n. The fragrant gum called benzoin, సంబరేసమనెచెట్టునుండి కలిగిన ధూపద్రవ్యము. సాంబ్రాణినైలము an oil extracted from this. సాంబ్రాణిపత్తి a perfumed taper or pastille, a candle made of benzoin which produces the fragrance of frankincense. ధూపపత్తి, పరంగిసాంబ్రాణిచెట్టు the Indian Olibanum tree, *Boswellia serrata,* సుగ్గిలపుచెట్టు. (Watts.) సాంబ్రాణి ఆకు a certain herb.

సాంయాత్రికుడు *sām-yātrikudu.* [Skt. from యాత్ర.] n. A sea merchant, ఓడవర్తకుడు.

సాంవత్సరికము *sām-vatsarikamu.* [Skt. from సంవత్సరము.] n. An anniversary of a death. సంవత్సరాంతమున జరుగువది, తద్దినము, ఆబ్దికము. సాంవత్సరుడు *sām-vatsarudu.* n. An astrologer. జ్యోతిష్కుడు, జోస్యుడు. "సాంవత్సరికదత్తకాల కలితోసంయి మంగళ తూర్యంబులు సెలంగ." M. IV. v. 396.

సాంశయికుడు *sāmśayikudu.* [Skt. from సంశయము.] n. One who has a suspicion or doubt. సంశయముగొండు మనస్సునలవాడు.

సాకటము *sākaṭamu.* [Tel.] n. Consolation, తోడుపడు. Favour, అనుగ్రహము.

సాకము *sākamu.* [Tel.] n. A dispute: a pretext, వ్యాజము. A feast. ఊట్లవము. "సాకుమనమ వ్యాజమున్నమురోమ." ABA. iii 93.

సాకల్యము *sākalyamu.* [Skt. from సకలము.] n. The whole, the total, all, entirety, సకలత్వము, సమగ్రము, యావత్తు. ఆ కథను సాకల్యముగా (or సమాకల్యముగా) చెప్పుము tell the whole story.

సాకిన్ or సాకిన్ *sākin.* [*H.*] adj. Residing. n. An inhabitant.

సాకిరి *sākiri.* [Skt. from సాక్షి.] n. A witness. సాక్షి. "మునిమిత్తము లెసాకిరి." భా. రా. vi.

సాకు *sāku.* [Tel.] n. A pretence, pretext, excuse, palliation. నెపము, వ్యాజము. "ఆకొక మనీకట్టి సాకుకలడ." Bahurama i. 196. v. a. To bring up, foster, rear, educate, train up. పెంచు, పోషించు, కాపాడు, విద్యాబుద్ధులుచేర్చు. సాకుకోను *sāku-konu.* v. a. To adopt, స్వీకారముచేసికొను. పెంచుకొను. సాకుడు *sākuḍu.* n. Rearing, training.

adj. Reared, trained, adopted, [illegible] సాకుడుకొడుకు an adopted son. [illegible]ము చిలుక a pet or tame parrot.

సాళోటము, శాళోటము or శాళోటకము *sākōṭama.* [Skt.] n. A certain tree, *Trophis aspera,* గంధమూలఛ్ఛము. పెద్దచేపు.

సాక్షాత్, సాక్షాత్తు or సాక్షాత్తుగా *s-ākshat.* [Skt.] adv. In sight, in view, in presence of, before. Manifestly, openly, publicly. Very, real, own. సమ్ముఖముండు, ఎదుట, ప్రత్యక్షముగా. సాక్షాత్వాడే or సాక్షాత్తువాడే that very man, the identical person. వాడు సాక్షాత్తుగా వచ్చినాడు he came in person. సాక్షాద్విష్ణువు Vishnu himself. సాక్షాత్తుతమ్ముడు an uterine brother, an own brother. సాక్షాత్కరించు *s-ākshat-karinṭsu.* v. n. To manifest oneself, to become manifest or present. ప్రత్యక్షమగు, ఎదుటికివచ్చు. సాక్షాత్కారము *s-ākshat-karamu.* n. A manifestation of oneself, an appearing in a visible form, ప్రత్యక్షమునట. సాక్షాత్కృతము *s-ākshat-kritamu.* adj. Made manifest. ప్రత్యక్షమైన. సాక్షాత్కృతి *s-ākshat-kṛiti.* n. Personal presence; appearance in person, an interview. ప్రత్యక్షముకావడము. సాక్షాత్కృతుడు *s-ākshat-kritudu.* n. One who manifested himself. సాక్షాత్కరించినవాడు.

సాక్షి *s-ākshi.* [Skt. స+అక్షి.] n. An eye witness, a witness, one who testifies to anything, one who gives evidence. ప్రత్యక్షముగా చూచినవాడు, ఎరిగినవాడు. దొంగ సాక్షి or అబద్ధపుసాక్షి a false witness. అంతరాత్మ సాక్షిగా నేనొకపాపమెరుగను my heart bears me witness that I did no wrong. అగ్నిసాక్షిగా in the presence of the god of fire. పంచభూతసాక్షిగా నేనెరుగను I swear by the five elements that I am not guilty. ఏకసాక్ష్యమనిర్ణేయం a single witness will not suffice. "తమరుచూడగానె తమవారుగొందరు, చుట్టు చెల్లతమకు సాక్షికాదా." (Vema. 1650.) Is not this a proof? సాక్షిభూతుడు *s-ākshi-bhūtuḍu.* n. One equivalent to a witness, one as good as a witness. చూచుచుండువాడు. సాక్ష్యము *s-ākshyamu.* n. Testimony, evidence. ప్రత్యక్షముగా చూడడము, ప్రత్యక్షముగా చూచిన దాన్ని చెప్పడము. సాక్ష్యముగా as an evidence. దొంగసాక్ష్యము or అబద్ధపుసాక్ష్యము false evidence. ప్రత్యక్షసాక్ష్యము direct evidence. సాక్ష్యమిచ్చు or సాక్ష్యముచెప్పు *s-ākshyam-iṭsṭsu.* v. n. To give evidence, to bear witness. మనస్సాక్షి the conscience.

సాగ or చాగరుబ్బు *sāga.* [Tel.] n. A sort of hemp, from the fibres of which bowstrings are made. *Sanseviera Zeylanica,* మోరట, మూర్వి. సాగనారి or సాగనార కట్టె the fibres of this plant.

సాగరము *sāgaramu.* Tel.] n. A bullock-load of oil, consisting of a pair of leathern bottles of oil. నెయ్యి మూసె పెండలైన నిండిన పిడ్డెలతోడు. సాగరము [Skt. from సగర.] n. The sea, ocean. సముద్రము.

సాగు or చాగు *sāgu.* [Tel.] v. n. To go on, proceed, get on, advance, continue, be current, be usual. To lengthen, to extend, as hot iron under the hammer. To take effect. To begin, నడుచు, జరుగు. దీర్ఘమగు, నిడుపగు, ఆరంభించు. n. A spit or iron lance, a short arrow thrown from the hand, అడుగున త్రొక్కుడుకట్టెనకటారి, అలుగు వంటి ఆయుధవిశేషము. Cultivation, tillage. కృషి, వ్యవసాయము. దండుసాగుచుండినా when the army was marching. పని సాగలే, the business does not go on or proceed. ఆతనిమాట సాగలేదు his word did not take effect. కమ్మి సాగలేదు the wire could not be drawn out or lengthened. ఆ ఉత్సవము సాగుచున్నదా is the feast still kept up? దానికోరిక తీరసాగినది her wish is fulfilled. చెప్పసాగినది she went on to say. ఇది లేకుండా నాకు సాగదు I cannot get on without this. అక్కడ సాగకనన్నిని as I could not subsist there I came away. సాగు

సాగు *saga-palu.* n. Means of getting on, livelihood. జరుగుపాటు. సాగుబడి *saga-badi.* n. Cultivation. వ్యవసాయము. plu. సాగుబళ్లు. సాగదోట్టు *saga-gottu.* v. a. To hammer out, extend or draw out (by heating a rod of iron, gold, etc.) పొడుగగునట్లుగా కొట్టు. సాగదీయు *saga-diyu.* v. a. To extend, stretch out, draw out, lengthen, పొడుగగునట్లుగా లాగు. To importune, మిక్కిలి ప్రార్థించు, బతిమాలుకొను, వాణ్ణి ఎంత సాగదీసినా పోనన్నాడు however much I urged him he said he would not go. సాగనంపు *saga-n-umpu.* v. a. To send away, to send one on, to set a traveller on his way, to convey or accompany one for a little distance. పంపించు. సాగుబడు or సాగిలబడు *saga-badu.* v. n. To fall down at full length, flat or prostrate. సాష్టాంగపడు. "సాగబడి మ్రొక్కి సేవకపుంగి ఱ్ఱై." Parij. v. 48. సాగించు *sāginisu.* v. a. To conduct, carry on (a business.) To celebrate (a feast.) జరుపు. వీళ్లపాపంచి వాను they performed the swinging feast.

సాగుమూతము See సహగమనము.

సాచా *sachā.* [H.] adj. Faithful, honest, true, real, just. సాచాగా honestly.

సాచివ్యము *sachivyamu.* [Skt. from సచివుడు.] n. Ministry, the office of a minister. మంత్రిత్వము, సచివత్వము. "సంజీవక సాచివ్యము సంతోటగు." P. i. 386.

సాజము or సాజేము *sājamu.* [from Skt. సహజము.] adj. Natural, innate, proper, true. "శరీరముతోనాటిదొండు సాజంబుగాదె." II. v. 36.

సాజాత్యము *sā-jātyamu.* [Skt. from సజాతి.] n. Similarity, likeness. సజాతిత్వము, పోలిక.

సాటు, సాటా, సాటుబోటి or సాటుబేరము *sāta.* [Tel.] n. Barter, exchange. బేరము, ఒక వస్తువునిచ్చి మరియొకవస్తువు పుచ్చుకొనే బేరము. సాటాఇచ్చు to give in exchange, to barter.

సాటి *sāti.* [Tel.] adj. Like, similar, equal. మనవాడైన, ఈడైన. వాసాటివాడు my equals.

సాటి or సాటిక n. Likeness, similarity. equality. సామ్యము. సాటిలేని *sāti-leni.* adj. Unrivalled, matchless. అసమానమైన.

సాటువ *sātuva.* n. Likeness, similitude, comparison. సామ్యము.

సాటింపు *sātimpu.* [Tel. for చాటింపు.] v. n. To proclaim, to publish by beat of drum. ప్రసిద్ధపరుచు.

సాతాని or సాతని *sātāni.* [? ఇం Tam. చాత్తాన్ కి.] n. Literally, those who do not wear the sacred thread or crown-lock of hair. The Sātānis, a class of Vaishnavites originally formed from various castes. వీళ్ళాయజ్ఞోపవీతములులేని విష్ణుభక్తులు. సాతిన బాంధ్లు or చాతినవాండ్లు *sātina-vāndlu.* n. plu. An epithet of Vaishnava Brahmins, who do not wear the sacred thread and crown-lock of hair. శ్రీవైష్ణవులు. "సాతిని సాతానులమనుచునీ." A. ii. 112.

సాతు *sātu.* [from Skt. సాత్ఞ.] A company of travellers or of merchants. కూటసార్థము, వర్తకులగుంపు. "ఔపకారికులు సాతుగా మూడి మదిశాంబుకమునుచో." M. XII. iii. 9. "సాతుకిరియొక్కటిదూరాగతముగనీవు యాబ్రుంపదొనరుటలు." ib. XII. iii. 451. "సాతిరుగనలేమిసాతుదిసునుపడియె." A. vi. 98. సాతు *sātu.* v a. To put vestments or garlands about an idol. సమర్పించు. "దివ్యాంబరసూత్రంబుసాతి." BD. i. 814. సాతు వాండ్లు or సాతులు *sātu-vandlu.* n. plu. The name of a class of people who weave sackcloth. గోనెలు నేయువారిజాతి. A. vi. 56.

సాత్కరించు *sāt-karimtsu.* [Skt.] v. a. To make over, deliver. అర్పించుచేయు. A. iv. 34. సాత్కృతము *sāt-krtamu.* adj. Delivered, made over, sacrificed. అర్పించుచేయబడ్డ. "నినిశ్వసాత్కృతమునుజేయుచేల." BRY. ii. 1092.

సాత్యవతేయుడు *sātyava-tēyuḍu.* [Skt. from సత్యవతి.] n. A name of Vyāsa. వ్యాసుడు.

సాత్రాజితి *satrājiti.* [Skt. from సత్రాజిత్.] A name of Satyabhama, as daughter of Satrājit. సత్యభామ. Parij. xii. 30.

సాత్వతి *sātvati.* [Skt.] n. The name of Sisupala's mother.

సాత్వికము *sātvikamu.* [Skt. from సత్వము.] n. Amiability, goodness, sincerity, gentleness. సాధుత్వము. సత్వగుణము వల్ల గలిగినది. adj. Virtuous, amiable, good, well disposed, gentle, sincere, సత్వగుణాలుంటిదైన, శుభీలముగల. సాధువైన. సాత్వికపూజ *sātvika-pūja.* n. A bloodless sacrifice. A bloody rite is called తామసపూజ. గాపు ఇయ్యడము మొదలైన జీవహింసలేకుండా చేసే అర్చన. సాత్వికుడు *sātvikuḍu.* n. A peaceable man, a man of gentle temper. తిన్ననివాడు.

సాధన *sādana.* [Skt. from సాధనము.] n. Practice, exercise, అభ్యాసము. Gymnastic exercise. సాధనకాడు or సాధనకోడు *sādana-kāḍu.* n. A wrestler, మల్లుడు.

సాధనము or సదనము *sādanamu.* [Skt.] n. A house. ఇల్లు. "మృత్యుసాదనమునకున్." భార. ఆర. i.

సాదము *sādamu.* [Tel.] n. Boiled rice. అన్నము (a Vaishnavite word).

సాదరము *s-ādaramu.* [Skt. స+ఆదరము.] adj. Respectful. సన్మానమైన. "సాదరభాషణ సారంగధరుని." Sar. D. 567. సాదరత *s-ādarata.* n. Regard, respect, veneration, affection. సన్మానము, ఆదరణ, విశ్వాసము. సాదరముగా *s-ādaramu-gā.* adv Respectfully, kindly, సన్మానముగా. సాదరుడు *s-ādarudu.* n. One who is gracious. సన్మానముచేయువాడు. "వింజాధరుఁ డాదరుఁడై." Balarama. iii. 218.

సాదరు *sādaru.* [H.] adj. Issued, proclaimed, enacted.

సాదరవారి *sādaravāri.* [H.] n. Expenditure and receipts, output and income. Petty charges for pens, ink, paper, &c.

సాదా *sādā.* [H.] adj. Plain, clear, blank.

సాది *sādi.* [Skt.] n. A rider or driver: a coachman, or charioteer, an elephant-driver, a horse-soldier. రథసారథి, మావటీడు. గుర్రపురౌతు. సాదిబలము cavalry. UH. iv. 22. "సాదిరెడలెడుంబేడ్కతోసాదిఱాచి." Satya. iv. 114.

సాదు *sādu.* [from Skt. సాధువు.] n. A tame animal. సాధువైనజంతువు. A gentle or good man, మంచివాడు. adj. Tame, mild, gentle, good, మంచి. "నీ దుర్జనులగూడి వేడసాదులను గొట్టి." భల్లా. iii.

సాదృశ్యము *sā-dṛisyamu.* [Skt.] n. Likeness, similarity, resemblance, comparison; an instance, example, illustration. తుల్యత, పోలిక, సామ్యము. దృష్టాంతము, ఉదాహరణము.

సాధకము *sādhakamu.* [Skt.] adj. Completing, effecting, finishing. సాధించునది. n. Practice, exercise. Vouchers in evidence. Instruments, means, medium; authority for the use of a word. అభ్యాసము, అలవాటు, దస్తావేజు, ఉదాహరణము. కత్తిసాధకము sword exercise. నీవు చెప్పేమాటకు సాధకముకద్దా have you any means of proving what you say? సాధకబాధకములు the pros and cons of a case. సాధకముచేయు *sādhakamu-chēyu.* v. a. To practise, exercise or use. అభ్యాసముచేయు. సాధకుడు *sādhakuḍu.* n. A conqueror, masterer, achiever, సాధించువాడు, నిష్పాదకుడు, సాధనకర్త. A devotee, ఉపాసకుడు. "ఆయోగికిహాగసాధకుండుకాకేరడు." A. iii. 90. "స్వానుభూతిలేకశాస్త్రవాసనలచే సంతతుండుకొడమసాధకునకు." (Vema. 115.) సాధకము *sādhanamu.* n. A way, means, medium, instrument, agent,

contrivance, expedient, tool, implement. Authority, reason. నిష్పాదనము, ఉపకరణము, సామగ్రి, ఉపాయము, చేతువు. సాధనసంపత్తి ways and means. మూలసాధనము the principal means. "చక్రవర్తిసాధనం బగ్గలిసాధనము." BX. సాధనీయము *sādhan-īyamu*. adj. That which can be realised or accomplished, practicable. సాధింపదగిన.

సాధర్మ్యము *sa-dharmyamu*. [Skt.] n. Community, equality or similarity of duty, office or property; likeness, comparison, ఒకటేవిధమైన ధర్మమును కలిగియుండడము, పొందిక. "ఇంటిసాధర్మ్యమింతకడొనేని." UR. iv. 256.

సాధారణ *sādhāraṇa*. [Skt.] n. The name of a Telugu year.

సాధారణము or సాధారణమైన *sādhāraṇamu*. [Skt.] adj. Usual, ordinary, customary, common. సామాన్యమైన, సహజమైన. అది వానికి సాధారణము he can very easily master it. "అసాధారణమైనపాండిత్య" (T. ii. 41.) uncommon learning, profound learning. సాధారణముగా *sādhāraṇamugā*. adv. Commonly, ordinarily, generally, easily, సామాన్యముగా, అల్పముగా, అసాధ్యసాధారణము not common to others

సాధించు *sādhiṃchu*. [Skt.] v. a. To achieve, accomplish, effect, master, overcome, conquer. నెరవేర్చు, సమకూర్చు. v. n. To persist in saying, insist upon, affirm, సాధ్యము సాధించు to obtain a thing by perseverance. "యుక్తిసాధించినన్." Vema. 866. ఆ పొత్తము చెల్లించినాడని సాధించుచున్నారు they affirm that he paid the money. ఆ యడవిని సాధించిరి they subdued the jungle. నిలుచు (or చు) సాధించినాడు he wreaked his malice. See సాధనము and సాధనము. వాడు లేదని సాధించినాడు he persistently denied the fact. ఆ అమ్మకము జరుగలేదని సాధిస్తాడు he makes it out that the sale never took place. సాధు or సాధువు *sādhu*. adj. Tame, docile, tractable, gentle, good, not vicious. Pleasing, right, correct, fit, proper. Excellent, eminent. గుణవంతుడైన, సాధ్యమైన, మనోహరమైన, ఉత్తమమైన, సుబద్ధమైన, మంచి, చేర్కొని. సాధుపైడిఆవు a quiet cow. సాధువు *sādhuvu*. n. A good, meek, harmless or gentle person, a good-natured or virtuous man, a saint. సాధ్వి కుడు, మంచివాడు, ఏమ్మనినాడు. "సాధులను జేర నాకిచ్చెన్." M. I. i. 130. సాధ్యము *sādhyamu*. adj. Possible, attainable, practicable, tractable. సాధింపదగిన. n. The twenty second astronomical Yoga. సాధ్యాదులో సాధ్యానుస్వారము *sādhy-ādulō sādhy-ānusvāramu*. n. The changeable *sunna* (n) which may be inserted according to circumstances, as in అల్లుడు, అల్లుడు, అతిడు, అతుడు. సాధ్యుడు *sādhyudu*. n. One who is easy, docile, gentle or reasonable. సాధింపదగినవాడు, సులభుడు, మెత్తనివాడు. వీడు సాధ్యుడు వాడు అసాధ్యులు he may be mastered but they cannot be mastered. An inferior deity, or demigod సాధ్వసము *sādhvasamu*. n. Fear, terror. భీతుడు. సాధ్వి *sādhvi*. n. A good woman, a chaste wife. పతివ్రత సాధ్వీకరుడు *sādhvīkaruḍu*. n. A saint, a chaste or holy man. మునీ.

సాన *sāna*. [from Skt. శాణ.] n. A whetstone or hone, a grind-stone. A stone on which sandal paste is prepared. A piece of stone, metal or wood on which jewels are polished. చందనపెట్టేరాయి, అంగుమాత్ర రాయి. కత్తులను నిక్కబెట్టేరాయి. వజ్రాల పాన a machine on which diamonds are cut and polished. సానపట్టడము *sāna-paṭṭaḍamu*. n. Grinding or polishing. సానపట్టు *sāna-paṭṭu*. v. a. To grind a knife, razor or sword: to cut and polish gems, చదును చెట్టు, కత్తులకు మొనను పెట్టు. సానపట్టనిరత్నము an uncut or unfinished ruby.

సానకత్తి *sana-katti.* [Tel. for సానకర్ర.] n. A sword used in fencing. సాదనచేయు కర్ర.

సాని *sāni.* [from Skt. స్వామిని.] n. A lady, a woman of rank. స్వామిని, అధిపురాలు, పూజ్యురాలు. A wife, భార్య. (Commonly,) a dancing girl, వేశ్య. కొరసాని or ఏలిసాని a lady or queen. రెడ్డిసాని a farmer's wife. మంత్రిసాని a midwife. సానిది *sānidi.* n. A dancing girl, వేశ్య. సానిచేప or సానిమొయ్య *sāni-chēpa.* n. A fish, a species of *Labrus.* Russell. సానివాండ్లు *sāni-vāndlu.* n. plu. Members of the dancing caste. వ్యభిచారమునకే పిలుచే స్త్రీలజాతి.

సానిక *sānika.* [Tel.] n. An earthen vessel, plate or dish. మంటికంచము.

సానుకూలము *s-anukūlamu.* [Skt.] adj. Convenient. అనుకూలమయిన.

సానుమత్తు or సానుమంతము *sānumattu.* [Skt.] n. A mountain. పర్వతము.

సానువు *sānuvu.* [Skt.] n. A tableland, even or level ground on the top or edge of a mountain. కొండనెత్తము. "సానుభూముల దరుమగాజదియుబడి." Vish. iii. 31. "హిమవత్పర్వతకూటసానువులనుండి తెంచు." ib. ii. 336. రత్న సానుపు a name of Mount Meru.

సాన్నిధ్యము *sānnidhyamu.* [Skt. from సన్నిధి.] n. Nearness, vicinity, proximity, సామీప్యము.

సాపడు *sāpadu.* [Tel.] v. n. To dine. సాపాటు చేయు, భుజించు. సాపాటు *sāpāṭu.* n. Food, a meal, భోజనము. Eating, సాపడుట. సాపాటురాముడు *sāpāṭu-rāmuḍu.* n. A glutton.

సాపు or సాపు *sāpu.* [H.] adj. Clear, pure, fair, smooth, straight, level, not crooked. సాపుప్రతి a fair copy (of a paper, book, &c.) సాపునాయడము copying out fair. సాపుచేయు to level.

సాప్తపదీనము *sāpta-padīnamu.* [Skt. from సప్తపది.] n. Friendship. సఖ్యము, స్నేహము.

సాఫల్యము *sa-phalyamu.* [Skt. from సఫలము.] n. Fruitfulness, efficacy, success. ప్రయోజనసిద్ధి, ఫలోత్పత్తి. తమదర్శనము వావడమువల్ల నా జన్మసాఫల్యమైనది by seeing you I have accomplished the great end of my life. నా కోరిక సాఫల్యమైంది my object is accomplished, my hopes are fulfilled.

సాఫు See సాపు.

సాబకు *sabaku.* [H.] adj. Former. సాబకు పద్ధతుము a former order.

సాబాలు See under సా.

సామంజస్యము *sāmanjasyamu.* [Skt. from సమంజసము.] n. Fitness, propriety. సమంజసత్వము, యుక్తత.

సామంతుడు *sāmantuḍu.* [Skt.] n. A neighbouring king, a feudatory prince, చుట్టుపానుసరాజు. "దొరలుసామంతులుద్ధతోద్ధతులు." Sar. D. 592. సామంతరాగోల *sāmanta-rāgōla.* n. A kind of weapon. ఆయుధవిశేషము. రాగోల అనగా, బంగలాకై. "ద్వి సామంతిరాగోలసాచి వేసినను, బలభుజుబున దాకిపసుధేశుడలిన." Pal. 413.

సామగ్రి *sāmagri.* [Skt.] n. A thing, article, material, ingredient. A utensil; furniture, goods. ద్రవ్యము, వస్తువు. ఉపకరణము, ఆప్తశస్త్రాదులు.

సామము *samamu.* [Skt.] n. The third of the Vedas. తృతీయవేదము. సామగానము the chanting of this Veda. Conciliation, pacification, gentle methods, fair means. శత్రువులను మంచిమాటాడడము, శాంతము, మంచితనము. "సామదానములగాని పటుల్." T. iv. 187. Gymnastics such as sword play or wrestling. సాము. "సాముమానిగొబ్బునమసండడిదీనవరమ్ము." Chatu. i. 67.

సామగుడు *samaguḍu.* n. A chanter or

reciter of the Sama Veda. సామవేదపాఠకుడు.

సామజము *sāma-jamu.* n. Lit. Born from the Sama Véda. An elephant, ఏనుగు. **సామాభ్రవము** *vām-ābhravamu.* n. An elephant. ఏనుగు. "మదపత్సాహోద్భవస్తోమమగ్న లమై." M. VI. 108.

సామరస్యము *sama-rasyamu.* [Skt. from సమరసము.] n. Equality, friendliness, amicableness. సమభావము, సమరసత్వము.

సామి See సాము.

సామర్థ్యము *sām-arthyamu.* [Skt. from సమర్థము.] n. Skill, ability, capacity, adequacy, power, నేర్పు, బలము, శక్తి, దౌర్న్యత. **సామర్థ్యవంతుడు** *sām-arthya-vantudu.* n. An able man, బలముగలవాడు. **సామర్థ్యవంతురాలు** *sām-arthya-vantu-r-alu.* n. A skilful woman. నేర్పుగలది.

సామవాయికుడు *sāmavāyikudu.* [Skt.] n. A principal minister or counsellor. The chief of a company or corporation. మంత్రి, ముఖ్యుడు.

సామాజికుడు *sāmājikudu.* [Skt. from సమాజము.] n. A member of an assembly, or society. ధర్మసభాస్థితుడు, సభలోనుండువాడు, సభికుడు.

సామాను *sāmānu.* [H.] n. Things, baggage, luggage, goods, wares, tools, apparatus. A service or set of things. అంగడిసామానులు bazaar goods. వంటసామానులు cooking ingredients or vessels.

సామాన్యము *sāmānyamu.* [Skt. from సమానము.] adj. Common, general, usual, ordinary. సాధారణమైన. Middling, inferior, low, base, mean, తుచ్ఛమైన, జఘన్య. **సామాన్యుడు** *sāmānyudu.* n. A common or ordinary person, a base man. తుచ్ఛుడు, అల్పుడు. సామాన్యులు middle class people, common folk. వాడు సామాన్యుడా is he a common man? **సామాన్య** *sāmānya.* n. A common woman. సర్వసాధారణ నాయిక.

సామి *sāmi.* [from Skt. స్వామి.] n. Lord, master. ప్రభువు, యజమానుడు. A king రాజు. A husband, పెనిమిటి. సామిమల a hill on which Kumāraswāmi resides.

సామెత, సామియె or **సామెత** *sāmita.* [from Skt. సమత.] n. A proverb, a common saying, ఒకసంగతికి దృష్టాంతముగా లోకులు వాడుకగా చెప్పేమాట, లోకోక్తి.

సామీప్యము *sāmīpyamu.* [Skt. from సమీపము.] n. Nearness, contiguity, proximity, neighbourhood. సమీపత్వము, చేరువు.

సామిరి *sāmiri.* [Skt.] n. Lit. the son of సమీరుడు. An epithet of Hanuman, హనుమంతుడు. Also, of Bhima, భీముడు.

సాము *sāmu.* [Tel. short for సగము.] n. A half. అర్ధము. "సాముసోము నోముగోముమాము." IIa. iii. 170. టీ. సాముసోము, సగము సంద్రుని. [from Skt. శ్రమము.] n. Bodily exercise, వ్యాయామము. Fencing or feats of strength, గారడి. కేలవిడిచి సాముచేయగూడదు if you lose your footing you will lose your power. సాముచేయు to practise gymnastics or feats of strength. **సాము** *sām-ari.* n. A gymnast or fencer, సాము చేర్చినవాడు. **సాముకంటముక్క** *sāmu-kanti-chukka.* n. The name of a constellation called పుబ్బ or పూర్వాభద్రనీనత్రయము.

"ఆఱు చిదువుసాముగలిగి మిత్రయుల్ సంపూర్ణ,
విద్యులనుపీటనీనతిక్కి,
సాధులనుబరిష్యలొసగులనేమంచి,
జాలకుండుదుర్ప్రశంసనేయ."

కవి. i.

సాముద్రికము *sāmudrikamu.* [Skt. from సముద్రము.] adj. Belonging to the sea. n. Palmistry, the interpretation of spots on the body, and of lines in the hand. దేహములోనుండు మచ్చలను చేతిరేఖలనుచూచి అదృష్టమును చెప్పుశాస్త్రము. **సాముద్రికుడు**

samudrikuḍu. n. One who knows palmistry, a palmister. మనిషిలు రేఖలుచూచి అదృష్టము చెప్పేవాడు.

సామెత See సామిత.

సామ్యము *sāmyamu.* [Skt. from సముడు.] n. Equality, analogy, likeness, similarity, comparison. సమత్వము, పోలిక.

సామ్రాజ్యము *sām-rājyamu.* [Skt. from సమ్రాట్టు.] n. Empire, sway, rule. సమ్రాట్టుపరిపాలనము, అధికారము, ప్రభుత్వము. నూరు రూపాయలు ఇవ్వడము 2.ది సామ్రాజ్యమా is it a great thing to give a hundred rupees? సామ్రాట్ or సమ్రాట్టు *sām-rāṭ.* n. An emperor. రాజాధిరాజు.

సామ్రాణి or సాంబ్రాణి *sāmrāṇi.* [Tel.] n. Benzoin. సామ్రాణిధూపము incense. సామ్రాణిధూపముచేయు to burn or offer incense. సామ్రాణివత్తి a perfumed taper or candle. A steed, a fine horse, వాజి, కుర్రము, ఉత్తమాశ్వము. "గాంధర్వులయుక్తిచేయు కలులదాటించివేసితో సాంబ్రాణిశేజియగునా." Kalahasti ş. 49.

సాయకము *sāyakamu.* [Skt.] n. An arrow. బాణము. A sword, ఖడ్గము. సాయుము *sāyamu.* n An arrow. బాణము.

సాయము *sāyamu.* [Skt.] n. Evening, the close of the day. సాయంకాలము. సాయంసంధ్య the evening prayer. సాయంకాలము *sāyan-kālamu.* n. Evening. సంధ్యాకాలము. సాయంతనము *sāyan-tanamu.* adj. Belonging to the evening. సాయంకాల సంబంధమైన. సాయంత్రము *sāyantramu.* (corruption of సాయంతనము) n. Evening. సాయంకాలము.

సాయము *sāyamu.* [from Skt. సహాయము.] n. Aid, assistance, help. సహాయము. [Tel. anuk.] as ఆయసాయమ్ములు custom-house duties and the like, సుంకములు Accములు. "ఆయసాయమ్ములు, అమిగోవి." Pal. 313.

సాయరు or శాయరు *sāyaru.* [H.] n. A transit duty, customs, tolls. సుంకము.

సాయిలు *sāyilu.* [Tel.] n. A man belonging to a certain class of mendicants who profess fortune telling. బుడబుడుక్కులవాడు.

సాయుజ్యము *sa-yujyamu.* [Skt.] n. Identification, intimate union, absorption into the essence of the Deity. దేవునిలో కలసిపోవడము, సహవాసము.

సారంగము *sāraṅgamu.* [Skt.] n. A deer. దుప్పి. A bee, తుమ్మెద. An elephant, ఏనుగు. A species of Cuckoo, a swallow, a bird of paradise, *Cuculus melanoleucos.* వానకోయిల, నాశికపక్షి. సారంగరాగము *sāraṅga-rāgamu.* n. A certain tune. రాగవిశేషము. సారంగి *sāraṅgi.* n. A kind of fiddle with five wires, played with a bow. ఒకవిధమైన వీణె.

సారచెట్టు *sāra-chettu.* [Tel.] n. A certain jungle tree. సారపప్పు the kernel of the fruit of this tree.

సారణము *sāraṇamu.* [Tel.] n. A kind of hawk. ఒకపక్షిభేదము. "వ్యర్థపాలింపలులుంజుల కట్టియలను, పెద్దసారణములబట్టుసాళిని." HD. i. 534.

సారణి *sāraṇi.* [Skt.] n. A sluice, drain, or canal. మొరవుతూము, కాలువ. "పాంచ్రమాణమరంది రసప్రవాహ సంతతుల పారిణుంపొల్పె సుంసుచోట." Vedanta. R. ii. 20.

సారథి *sārathi.* [Skt.] n. A charioteer, a coachman. రథమునునడుపువాడు.

సారము *sāramu.* [Skt.] n. Essence, substance, the essential or vital part. The pith, sap, marrow. Juice. Vigour. The effect or purport. Riches, wealth. మూలము, మెదడు, చేవ, బలము, గుజ్జె, ఫలము, విత్తము, అర్థము, రసము. "సారాహారుడన, ప్రాణసంచారము

దృష్టించాని సంతర్పణాత." A vi. 29. టీ॥ సారాస్వాదన, మెదడుమథించుట. లోహసారము steel. వేదాంతసారము the essence of Theology; (this is the title of a certain Christian book). శూన్యసారము the essence of emptiness. భూసారము the fertility or richness of the earth. ఇందులో సారములేదు in this I see nothing of any worth. సారములేనిమాటలు dry and empty discourse. adj. Excellent, fruitful, rich, శ్రేష్ఠమైన. సారఖండము a rich or fruitful country or soil, "సారాచారము" అనగా, శ్రేష్ఠమైనవడక. M. XIII. ii. సారతరము *sāra-taramu*. adj. More excellent. మిక్కిలిశ్రేష్ఠమైన. సారవంతము *sāra-vantamu*. adj. Fruitful, fertile, rich. సారాంశము the essence or purport of any matter. సారవత్తరము *sāra-vat-taramu*. adj. Best, most excellent. మిక్కిలిశ్రేష్ఠమైన. సారాంశము *sār-āmsamu*. n. The essential part, the pith, gist or purport. An issue framed by a court. సత్త, నిస్సు, సారస్యము.

సారమేయము *sāra-mēyamu*. [Skt.] n. A dog. కుక్క. సారమేయి *sāra-mēyi*. n. A bitch. ఆడుకుక్క.

సారవ *sārava*. [Tel.] n. A bridge. A scaffolding. చరంకో.

సారసము *sārasamu*. [Skt. from సరస్సు.] n. A lotus or water lily. పద్మము. సారసనేత్ర a lily-eyed or fair-eyed woman. The Siberian or Indian crane, or Cyrus, *Ardea liberica*. పెద్దరుపకీ. సారసి *sārasi*. n. The female Indian crane. ఆడుపెద్ద రుపకీ.

సారస్యము *sārasyamu*. [Skt. from సరసము.] n. Suavity of manners. సరసత్వము.

సారస్వతము *sārav-vatamu*. [Skt. from సరస్వతి.] adj. Relating to the goddess Sarasvati. సరస్వతిసంబంధమైన. "ఇతోధికా శాధ సారస్వతోద్బోధనంబును." A. prf. 21. అధికమా, పాండిత్యమును.

సారా or సారాయి *sārā*. [from Skt. సారము or షురా.] n. Arrack, wine, intoxicating liquor, పండిసకల్లు, మద్యము.

సారి *sāri*. [Tel.] n. A time, turn, occasion. తడవ, వేపు, మాటు. ఒకసారి once. రెండుసార్లు twice. మూడుసార్లు thrice. ఈసారి this time. నెలకు ఒకసారి once a month. నలుగు వాలుగుసార్లు four times a month. సారి *sāri*. [from Skt. స్వారి.] n. A military expedition, యుద్ధయాత్ర. సారె, సారెసారె or సారెసారెకు *sāre*. adv. Frequently, often, repeatedly, again and again. మాటి మాటికి. "భూరంబు గాసారె నుంటకు మ్మలు త్రిప్పు." S. iii. 91. "సారెయంతయు పొద్దుక దలుపు." N. ii. 334.

సారించు *sārintsu*. [Skt.] v. a. To extend, stretch. చాచు. "కదసారించు." To open, తెరచు. "వాలిసారించు." To straighten, set right, చరిదీయు, సనరించు. "కారిసారించు." To brandish or flourish a sword, ఝళిపించు. విసరు. "కంటిసారించు." To cast a glance, దృష్టిసారించు. To spread, ప్రసరింపజేయు. "మీనలతంత్రుల సారించుతుంబుర వారిదులను." N. i. 224.

సారు *sāru*. [Tel.] n. A kind of dance. నాట్యగతిభేదము.

సారువ *sāruva*. [Tel.] n. A scaffolding. A canal. A bridge. A bank or bund, కట్ట, కాలువనిమొదలైనవి చేయుటాకి ఎత్తుగానుండడముకై కొయ్యలతో కట్టివది, రాతితో కట్టిన కాలువ, వంతెన.

సారువా *sāruva*. [Tel.] n. A wet crop. నీరా సరానుపండేపంట.

సారూప్యము *sā-rūpyamu*. [Skt. from స+రూపము.] n. Identity of form, close resemblance, assimilation. సమానరూపమునుకలిగియుండడము, సమానరూపత్వము.

సారె *sāre.* [Tel.] n. Presents made to a daughter when sent to her husband's house. కూతురని అత్తవారింటికి పంపుపట్టీదుస్తు లను. A potter's wheel, కుమ్మరివాని చక్రము. A stop in a lute, తంతెమెట్టు. [From Skt. శారి.] n. A pawn or piece used in games, a die. సారిచూలకాయ, పాచిక, ఆడుపాలకాయ, See also under పాచి. సారెసత్తు *sāre-sattu.* n. A sort of cake, ఇంతి. "ఒబ్బట్లుసారె సత్తులం." H. i. 117.

సార్జెంటు or సార్జంటు *sarjeṇṭu.* [Eng. 'serjeant.'] n. A serjeant, పాలింబ్రోకరు. Bobbili. iii. 106.

సార్థకము or సార్థకత *s-arthakamu.* [Skt.] n. Utility, profit, good, benefit, fruit, use, efficacy. ఫలము, ప్రయోజనము. సార్థకము adj. Having a meaning, significant, to the purpose, well adapted, suitable as an epithet, name or title. Effectual, profitable, useful. అర్థయుక్తమైన, సప్రయోజనమైన, సఫలమైన, అన్వర్థమైన. సార్థకనామము a significant name, a name having its peculiar meaning, as చతుష్పత్తు a quadruped. సార్థకములేని *s-arthakamu-lēni.* adj. Irrelevant, fruitless, ineffective. నిష్ప్రయోజనమైన.

సార్థము *sārthamu.* [Skt.] n. A pack, swarm or multitude of animals, a troop or caravan of merchants. పంతుసమూహము, ప్రాణిసమూహము, పణిక్సంఘము. adj. Significant, having a meaning, అర్థముతో కూడిన. సార్థవాహుడు *sārtha-vāhudu.* n. A merchant, a trader, a headman or leader, నిదేశకుడు, క్రయవిక్రయకారుడు, వర్తకుడు, ముఖ్యుడు.

సార్ *sārā.* [Tel.] n. Success, completion, achievement, good result. కార్యసిద్ధి, అనుకూలం. సార్‌అగు *sārā-agu.* v. n. To succeed, to be finished. సఫలమగు, అనుకూలమగు. అవని సార్‌కాదు the undertaking did not succeed. సార్‌చేయు *sārā-chēyu.* v. a. To settle, prepare, get ready, పరిష్కారము చేయు, సిద్ధము చేయు. దాన్ని సార్‌చేసుకొని he brought it about, settled it. అది సార్‌అయింది the thing succeeded well. సార్‌పడు *sārā-paḍu.* v. n. To be gained, to come to a good result, to prosper, అనుకూలపడు, సఫలమగు. సార్‌వరకు or సార్‌పెట్టు *sārā-varaku* or *sārā-peṭṭu.* v. a. To bring about, get (a thing) done, get it settled. అనుకూలపరచు, తీర్చు.

సార్వభౌముడు *sārva-bhaumuḍu.* [Skt. from సర్వభూమి.] n. A universal monarch. సమస్త భూమిని పాలించేరాజు, చక్రవర్తి. పండితసార్వభౌముడు a most celebrated scholar. సార్వభౌమత్వము *sārva-bhaumatvamu.* n. Universal dominion. సమస్తభూపాలకత్వము.

సాల *sāla.* [from Skt. శాల.] n. A house, edifice; a hall, room, place. గృహము, పది, చావడి. కారుసాల a prison. టంకసాల a mint. ప్రసూతిసాల a lying-in apartment. నాటక సాల a theatre. కొలువుసాల an audience-hall.

సాలకము *sālakamu.* [Skt.] n. A kind of fish. ఉరుజే మీను.

సాలగ్రామము *sāla-grāmamu.* [Skt.] n. The Sulagram, a species of ammonite, worshipped by the Vaishnavites as a type of Vishnu. విష్ణుభక్తులు పూజించురాయి. ముస్సిక వుర్తి సాలగ్రామము the Salagram resembling a fish.

సాలభంజిక *sāla-bhanjika.* n. A doll, a puppet. పాంచాలిక, స్తంభమందుచేసినబొమ్మ.

సాలము *sālamu.* [Skt.] n. A wall surrounding a building. ప్రాకారము. A tree, వృక్షము. The "Sal-tree," the Umbrella Thorn Tree, *Acacia planifrons.* గుండె చెట్టు.

సాలశ్రీ *sālaśri.* [H.] n. A farrier, a horse doctor. నుర్రశ్రైద్యుడు.

సాలారిక *sālārika.* [Skt.] n. A woman taken captive in war. యుద్ధమందు బంధింపబడిన స్త్రీ.

సాలావృకము *sāla-vṛikamu.* [Skt.] n. A dog. కుక్క. A wolf, తోడేలు. A jackal, నక్క. A monkey, కోతి.

సాలీడు *sālīḍu.* [Tel. సాలె+ఈడు.] n. A spider, సాలెపురుగు. A weaver, సాలెవాడు.

సాలు *sālu.* [H.] n. A year. సంవత్సరము. **సాలాబాదుగా** *sālā-bādu-gā.* adv. Annually. **సాలీనా** or **సాలియానా** *sālinā.* adj. Annual. **సాలారు** *sālāru.* n. The end of the year. **సాలుబస్సాలు** *sālu-bassālu.* adj. Annual. **సాళ్వారిళ్వారి లెక్క** *sālvā-dālvā-lekka.* n. An account regarding the wet and dry grain crops, i. e., for the whole year.

సాలు or **సాలువు** Same as కాలువు. (q. v.)

సాలె *sāle.* [from Skt. శాలా.] n. Weaving. బట్టలు నేయుడము. A caste of weavers, సాలె వానికులము. **సాలెపట్టు** *sāle-paṭṭu.* (from వానికులము) n. A spider's web. **సాలెపురుగు** *sāle-puruqu.* n. A spider. దూకు వాయము. తొగపురి. **సాలెవాడు** *sāle-vāḍu.* n. A weaver.

సాలోక్యము *sā-lōkyamu.* [Skt. from స+లోకము.] n. Being in the same world, dwelling in heaven with God, దేవునితో సమాన లోకమందుండుట, సమానలోకత్వము.

సాల్వడు *sālvaḍu.* [Tel. సాలు+పడు.] v. n. To become applass, or lose strength, నిస్సారమగు. To lean to a side, వడగు. **సాల్వరచు** *sāl-varachu.* v. a. To cause to lean, &c.

సాళగము *sāḷagamu.* [Skt.] n. Harmony in music, సంగీతమందు సానుకూల్యమున్నట్టి రాగమేళ వము. A certain tune, రాగవిశేషము. "బాలి తక్కువసాళగములొలయ." BD. iii. 1864.

సాళగించు *sāḷag-inchu.* v. n. To be mixed or mingled, మిళితమగు. **సాళగింపు** *sāḷa-giṁpu.* n. Mixing, harmony, మేళనము.

సాళువ, సాళువము, సాళ్వము or **సాళువపు గద్ద** *sāḷuva.* [Tel.] n. A hawk used in hunting. వేటకు వేయు. "వేటసాళువలిరవేసి వెంపుగద్దలు." P. i. 554. నడమిపిల్లసాళువ the black eagle. కొండపిల్లసాళువ and మంచిసాళ్వము are other kinds. **సాళ్వడు** *sāḷvaḍu.* n. A name given to a dog that hunts like a hawk.

సావకాశము *s-avakāsamu.* [Skt.] n. Leisure. సావకాశముగా leisurely.

సావధానము *s-āva-dhānamu.* [Skt.] n. Attention. సావధానముగా attentively.

సావడచేప *savaḍa-chēpa.* [Tel.] n. A kind of fish of the species called Chimnera, మత్స్యవిశేషము.

సావని or **సావలిడు** *sāvali.* [Tel.] n. A mendicant fortune-teller, సంచారజ్యోతిషము.

సావాసము *sāvāsamu.* [from Skt. సహవాసము.] n. Association, companionship, friendship, చెలిమి. **సావాసి** *savāsi.* n. A friend, an associate, చెలికాడు.

సావి *sāvi.* [Tel.] n. Time. కాలము. A blasted stalk of withered corn. తిరగ బండిక మునుపే యెండిపోయిన పైరు. "ఎవుపుల్లెడుసావి నెరపుచల్లుచ్చకొనిమాన్పజనంబుతాకెచ్చి." KP. iv. 84.

సావు Same as చావు (q. v.)

సావిత్రి *sāvitri.* [Skt.] n. A name of Sarasvati. The gayatri or sacred hymn to the sun, గాయత్రి. N. v. 79.

సావు Sam as చావు (q. v.)

సాష్టాంగము *s-ashṭ-āngamu.* [Skt.] n. Prostrate adoration. Literally, touching the ground with (స) the eight (అష్ట) limbs

(ఆంగ), i. e., the hands, knees, shoulders, breast and forehead. సాగిలబడి దండము పెట్టడము. సాష్టాంగదండ ప్రణామముచేయుట to do homage. సాష్టాంగడండము or సాష్టాంగ నమస్కారము prostrate homage.

" కరచరణకములుచరణంబులు,
నురములలాటస్థలంబు మున్నగ్గభుజముల్,
పరిధరణిమోపి మ్రొక్కిన,
బరుపడిసాష్టాంగమున్ద్రు పరమునీంద్రుల్."

సాసువులు *sāsuvulu*. [Tel.] n. plu. Mustard seed. ఆవాలు. H. ii. 251.

సాస్న *sāsna*. [Skt.] n. The dewlap of an ox. గంగడోలు.

సాహసము *sāhasamu*. [Skt.] adj. Daring, rash, outrageous, impetuous. తెనువరి. సాహసవృత్తి bold conduct. n. Courage, boldness, daring. Violence, rashness, temerity, impetuosity. Desperate or wild daring, a wild or desperate deed. చొరవ, తెనువ, తెగింపు. సాహసముచేయుము to venture, to dare. సాహస్కృత్యము *sāhasa-kṛityamu*. n. A daring act or deed, a feat, an outrage, తెనువరిపని. సాహసించు *sāhas-iṃchu*. v. n. To dare, venture. తెగించు, సాహసముచేయు. సాహసికము *sāhas-ikamu*. adj. Violent, desperate, bold, rash, reckless, hot-brained. తెనువరి. సాహసికత్వము *sāhas-ika-tvamu*. n. Daring, rashness, temerity, impetuosity, తెనువ, తెగింపు. సాహసుడు or సాహసికుడు *sāhasuḍu*. n. A bold, daring, rash or impetuous man. తెనువరి.

సాహస్రము *sāhasramu*. [Skt. from సహస్రము.] n. Many thousands; a host. కేవలము, సహస్రముల సమూహము. సాహస్రుడు *sāhasruḍu*. n. The commander of a thousand (troops).

సాహాయ్యము *sāhāyyamu*. [Skt. from సహాయము.] n. Aid, assistance, help. సహాయత్వము, సహాకారి, తోడుపాటు.

సాహిణము *sāhiṇamu*. [Tel.] n. A stable. గుర్రపుసాల. సాహిణీ or సాహిణీ *sāhiṇi*. n. A groom, a horsekeeper, రవుతు, గుర్రపువాడు. "చేరజంపుమణుల మొగపట్ట పన్ని సాహిణియొ కండుకర్ణదెందుటికొనివచ్చె గంధవాహబాంధవంబ సురొక మహాసైంధవంబు." Swa. iv. 37. "చప్పటులుకొట్టియదల్చుచు సాహిణీలు మూపులబరపంగ నైచి." A. iii. 28. "సకలదేవుమత్పర్వరాజధర నంబున సాహిణీయైచరింపడే." P. iii. 354.

సాహితి or సాహిత్యము *sāhiti*. [Skt.] n. Classical knowledge, scholarship, erudition, ఆర్షజ్ఞానము. పాండిత్యము. "సాహితిసమరాంగణ సార్వభౌము." A. pref. 54. Association, connection, సంసర్గము. కూడిక. సాహిత్యజ్ఞాని or సాహిత్యజ్ఞానముగలవాడు *sāhitya-gnyāni*. n. A classical scholar.

సాహు, సాహుకారి or సాహుకారు *sāhu*. [H.] n. A rich merchant, a banker.

సాహేబు *sāhēbu*. [H.] n. A sahib, a master. ప్రభువు, దొర. "సాహేబుఁగరు." రా. వి. v. A Mahomedan, తురకవాడు, ముహమ్మదీయుడైన వ్యక్తి.

సాహో *sāhō*. [Mahrati.] interj. Behold! Be attentive! An exclamation used by heralds on the approach of a king or on the egress of an idol in a procession. పరాకు, ఎచ్చరిక. "తేఁ డీ స్వామిసాహోపరాకుహాహ్వరికయనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమారు విన్నవింప." Anir. iv. 4.

సి si

సింగము *singamu*. [from Skt. సింహము.] n. A lion. సింహము. సింగపుపీట *singapuṭa*. n. A throne, సింహాసనము. "తమ్మిపూసింగపుపీట" పాంచా. i. సింగడు *singaḍu*. n. Narasimha. నృసింహుడు. A gypsy, ఎరుకల వాడు. "మాసింగడల్లకరికొండ చరితల మాని తెచ్చినదియిది." S. i. 19. One who is angry.

కోయిందివాడు. **సింగళము** *singaḷamu.* [from Skt. సింహళము.] n. Ceylon. సింహళదేశము. **సింగి** *singi.* n. (fem.) A gypsy woman. ఎరుకలది. **సింగినాదము** *singi-nādamu.* [from సింహనాదము.] n. A horn, a trumpet, కొమ్ము. Nonsense, stupidity, folly, వెర్రి తనము. "కొనచేతెర్చెదు సురతపుతో నకకుమా దాల్చిన సింగినాదంబులోడ." Chandra Bhānu, Chari. ii. 54.

సింగాణి *singāṇi.* [from Skt. శృంగ.] adj. Made of horn. కొమ్ముతో చేసిన. "సింగాణిబండులు." S. i. 159. **సింగాణి. సింగిణి** or **సింగిణీ** [from Skt. శింఖిన్.] n. A bow. విల్లు. The name of a dog, ఒకకుక్క పేరు. "తిరిపెంబరి సింగిణి చేయుచుంజొప్పుకొనినా." Swa. iv. 160. "సింగిణీపెరి కపంబులు." A. ii. 30.

సింగారము *singāramu.* [from Skt. శృంగారము.] n. Beauty, prettiness, ornament, decoration, embellishment. అందము, సొంపు, శృంగారము. adj. Ornamented, handsome. అలంకారమైన, అందమైన. **సింగరించు** *singarinchu.* v. a. To adorn, beautify, trim. అలంకరించు. **సింగారి** *singāri.* n. A well-adorned woman, a beautiful woman. శృంగారవతియగు అడుది.

సింగి *singi.* [from Skt. శింఘాణము.] n. Irritation. కోపము. వానికి సింగిసేసినది he is enraged. See also under సింగము.

సింగిణీ See సింగాణి.

సింగిలీకము *singilīkamu.* [Tel.] n. The great black monkey. పెద్ద నల్లకోతి. "ఇంగిసంసింగిలీక ముంబు మునిసిరోతులనొచ్చి కొనియెడు." H. v. 400.

సిందూరము *sinduramu.* [from Skt. సిందూరము.] n. Red lead, vermilion, చెందిరము. A sort of tree, వానిచెట్టు, సింధువారచ్చెట్టు.

సిందువారము *sindu-vāramu.* [Skt.] n. A kind of tree, *Vitex negundo* వావిలిచెట్టు.

సింహారము *sindhāramu.* [Skt.] n. Same as పీదురము (q. v.)

సింధురము See సింధువు.

సింధువు *sindhuvu.* [Skt.] n. The ocean. A river. The river Indus: the country on its banks, సముద్రము. నది, సదీనదేశము, తన్ని కటదేశము. **సింధుశయనుడు** *sindhu-śayanuḍu.* n. He whose couch is the bed of the sea, i. e., Vishṇu. విష్ణువు. **సింధుదేశము** *sindhu-dēśamu.* n. Sindh: the country on the banks of the Indus, the Punjab, సింధూనదీప్రాంతభూమి. **సింధుపుత్రి**, or **సింధుకన్య** *sindhu-putri.* n. Lit. the daughter of the sea; an epithet of Lakṣmi. లక్ష్మీ. **సింధురము** *sindhuramu.* n. An elephant. ఏనుగు.

సింహము *simhamu.* [Skt.] n. A lion. The sign Leo. (In composition), Eminent, chief, ముఖ్యుడు, అందువాడు. శ్రేష్ఠము. సింహము or సింహపుముక్క a large piece of timber, బాలాసము. కవిసింహము a noble poet. **సింహస్వప్నము** (lit. the elephant's dream of his mortal foe the lion.) a killing thought, a dreadful apprehension. **సింహలలాటము** (corrupted into సింహతలాటము) an ornament in the form of a lion's head, the figure carved on the front of the pole of a Hindu litter. **సింహద్వారము** *simha-dvāramu.* n. The portal or front gate of a house, ముఖద్వారం. **సింహనాదము** *simha-nādamu.* n. A loud cry, a war cry or war whoop. Huzzas. కేక, యుద్ధకాలములో వైరులు అరచే అరుపు, కొప్పు. **సింహసంభావితుడు** *simha-sambhāvituḍu.* n. Lit. one who kills a lion, i. e., a very handsome person, a man of noble presence or figure. ఘనాభిజాతుడు. **సింహావలోకనము** *simha-ava-lōkanamu.* n. Lit. a lion's look. Retrospection. A trick in versification consisting of making each line begin with the last word of the preceding one. పెనుకకు మళ్లిమళ్లి మానిపోవడము, పద్యములో

నుండుచెప్పిన పదమును మళ్లీయెత్తుట కావడము. "ఇదిమనూహార కాంతికంపైనబింబము, నింబంబు గాదిదిదెనడుకంపు, కంపుగాదిది తేటియొంపనిన మంకెన, మంకెనగాదిదిమంచిచిగురు." T. iii. 63. **సింహాసనము** *simh-āsanamu.* n. A lion seat, a seat or throne supported by sculptured lions, a throne, వ్యాఘ్రాసనము, భద్రాసనము, రాజపీఠకము. **సింహాసనస్థుడు** *simh-āsana-sthudu.* n. One who is enthroned. పట్టాభిషిక్తుడు. **సింహి** *simhi.* n. A lioness. ఆడుసింహము. **సింహిక** or **సింహిక** n. The mother of Rāhu. రాహువుయొక్కతల్లి.

సింహుండము *simhuṇḍamu.* [Skt.] n. The plant called *Euphorbia antiquorum.* వజ్రకంటకము, బొమ్మెజెముడు.

సిక *sika.* [from Skt. శిఖ.] n. A crest, a lock of hair left on the crown. శిఖ. కేశసంఘము. పిలక, జొట్టు.

సికతము *sikatamu.* [Skt.] n. Sand, ఇసుక. A sandy soil, ఇసుకనేల, ముంబనేల. Stone or gravel in the bladder. **సికతామేహము** *sikatā-mēhamu.* n. Stone or gravel in the bladder. ఆశ్మరి. మూత్రాశ్మసంభవము. **సికతిలము** *sika-tilamu.* adj. Sandy, ఇసుకనల.

సికా or **సిక్క** *sikā.* [from Skt. శిఖ.] n. A seal. **సికాఉంగరము** a ring which is used as a seal, a favourite ring. ముద్రాంగుళీయకము.

సిక్తము *siktamu.* [Skt.] adj. Wet, wetted, sprinkled. తడిసిన, తడుపబడిన. మధుసిక్తము moistened with honey, honeyed.

సిక్థకము or **సిక్థము** *sikthakamu.* [Skt.] n. Bee's wax. మహాచిప్పట్టము, మైనము.

సిక్యము *sikyamu.* [Skt.] n. The string or loop suspended from either end of a pole or yoke to receive the burden, a string or loop suspended from the ceiling of a house to hang things on. కావడిఉట్టి. పాలమండలు మొదలైనవి వ్రేల్చేఉట్టి, చిక్కము.

సిగ or **సికి** *siga.* [from Skt. శిఖ.] n. A lock of hair, left on the crown of the head, at the time of tonsure. **సికబంతి** a bouquet or garland of flowers worn on the head.

సిగరము *sigaramu.* [from Skt. శిఖరము.] Same as శిఖరము (q. v.)

సిగరి or **సిగర** *sigari.* [from Skt. శిఖరీ.] n. Buttermilk seasoned with spices, మెంతి మజ్జిగ.

సిగినాలు, సికిపపుపక్కలు or **సిగినపుపక్కలు** *siganālu.* [Tel.] n. plu. A fine sort of areca nuts, పల్లాలుపల్లాలుగానుండే సాగైన పెక్కలు.

సిగ్గు *siggu.* [Tel.] n. Shame, shyness, modesty, timidity. లజ్జ. **సిగ్గుపడు, సిగ్గుపెండ్లము** or **సిగ్గుపోవు** *siggu-paḍu.* v. n. To blush, to be ashamed, to be shy or bashful, లజ్జించు. **సిగ్గుపాటు** *siggu-pāṭu.* n. The act of being ashamed or feeling shy, సిగ్గుపడుట. **సిగ్గుమాలిన** *siggu-māliṇa.* adj. Shameless, impudent. లజ్జాహీన. **సిగ్గుయు** *sigg-ayu.* (సిగ్గు+అయు) or **సిగ్గువెడు** v. n. To lose shame, to become shameless, సిగ్గుపోవు. **సిగ్గరి** *sigg-ari.* n. One who is ashamed. సిగ్గులవాడు, సిగ్గులది. **సిగ్గరికత్తె** or **సిగ్గరికత్తియ** *sigg-ari-katte.* n. A shy or bashful woman. లజ్జాశీలస్త్రీ. **సిగ్గరికాడు** *sigg-ari-kāḍu.* n. One who is ashamed or bashful, సిగ్గులవాడు. **సిగ్గరితనము** *sigg-ari-tanamu.* n. Shamefacedness, bashfulness. సిగ్గుగానుండడము. **సిగ్గిడి** *sigg-iḍi.* (సిగ్గు+ఇడి) n. One who has lost all shame, లజ్జాహీనుడు, లజ్జాహీనురాలు.

సిచయము *sichayamu.* [Skt.] n. A cloth, వస్త్రము. An old cloth, జీర్ణవస్త్రము.

సిడము or **సిడెము** *siḍamu.* [Tel.] n. A flag, a banner, ధ్వజము, A flagstaff, ధ్వజస్తం

ళము. "నడ్డిస్నీలిట్టులైనమరియొగ్యంబులను మా తురవరదమునిడముఁ బదురుమలుఁగుఁ" M. VII. v. 257. "తిరిగదుసిడెముఁ" M. VI. i. 340. ib. II. ii. 4. ib. VII. ii. 127.

సీడి *sidi.* [Tel.] n. The cross beam of a picota or water lift. ఏతపుమ్రాను. "కఁ ఏతపుసిడిం దంగిన, బాధారపుమీదిదుమ్ము." A hook or gaud. A machine on which men were formerly suspended in the air by a hook passed through the sinews of the back and swung around in honor of the goddess పోలేరమ్మ. ఎంపసిడి a basket in which a devotee (instead of being hooked up) is seated and swung about. మైసమ్మ-పోలేరమ్మలోనవారు కొందఱు వెదురుతీసిచుట్టూ తిప్పుకొనుట. ఈ వాడుకయు మాను మొక్కుబడిని ప్రతిసంవత్సరమును మైసూరులో నొక్కొక్కరు చొప్పున ఒకటి రెండు సార్లు చేయుచుందురు in honor of this goddess they swing a goat and a man every year. **సీడ్లు** or **సీడులు** *sīḍlu.* n. An elephant goad, బాకోల్. "వి నుంచుకొనియున్నవాఁడు" M. IV. v 92. "కనకనానాభక్తి యేనుంగుకు సీడ్లుగానిచ్చుటకొఁ బుఁ." ib VI. ii. 311. "ఆనగొడ్డుకేలనుండ నిలుఁబు, బోఁబుఁ సీడులు వాడిచేఁ బుట్టోఁ ద్రొక్కఁ." H. ii. 100.

సీత *sīta.* [Skt.] n. Sugar. పంచ. **సీతము** *sītama.* adj. White, bright, light-coloured. తెల్లని. **సీతాభము** or **సీతాభ్రము** *sītābhama.* n. Crude camphor. పచ్చకప్పూరము. **సీతుడు** *sītuḍu.* n. One who is white, తెల్లనివాడు.

సీదాయము *sīdāyamu.* [from Skt. సీధాయనం] n. Saving in expenditure, economy. Embezzlement, pickings. A tax, fee. కర్చుకు ఇచ్చినదానిలో కొంచెముకొంచెముగా తీసికొని కూడఁబెట్టుకొను, అపహరించుకొను, పన్ను, రుసుము.

సీది *sīdi.* [H.] n. An African, a negro, an Abyssinian. పల్లగా మొద్దువలె ఏమనఁగల బలముగల కాఁపు-తీవనివాడు.

సీద్దె or **సీద్దెరు** *sīdde.* [Tel.] n. A leather bottle or vessel.

సిద్ధము *siddhamu.* [Skt.] adj. Ready, prepared, ఆయుత్తమైన. Accomplished, completed, fulfilled, కడతేఱిన. Cooked, boiled వండబడిన. Constant, eternal, ఎడతెగని. నిత్యమైన. Real, right, true, certain న్యాయమైన, నిజమైన, యథార్థమైన, ప్రసిద్ధమైన. పోకడయందు పిద్ధమైయుండినందుఁ as it was ready to fall n. Readiness, accomplishment. Reality, truth. నిమ్మ్నిమిత్తమాత్రమె మనము, నిమ్మ్నిద్ధమునాయుండుటయు, శాశ్వతిక, వాస్తవము. The twenty first of the astronomical Yogas. పిండ్లంధ్రాంయిందు వైధృతియందు రెండవ నాములలో మందిదవయోగనామము. **సిద్ధపడు** *siddha-paḍu.* v. n. To get ready, to be ready or prepared. **సిద్ధపరచు** *siddha-paraṭsu.* v. a. To make ready, prepare. ఆయుత్తపఱచు. సిద్ధంచేయు. **సిద్ధపురుషుడు** *siddha-purushuḍu.* n. One who by devout abstraction and severe mortification has acquired spiritual perfection and superhuman powers. దైవాంశంచేత ఆయుష్యమును పెంపొందినవాడు. మహాపురుషుడు. **సిద్ధక్రియ** *siddha-kriya.* n. An action done by a sage or saint. An elixir or miraculous medicine. సిద్ధపురుషులచేత చెప్పఁబడిమహాత్ముల మాట. **సిద్ధముగా** *siddhamu-gā.* adv. In readiness, ready. Actually, verily, doubtlessly. నిజంగా. తొల్లెటియట్లనా, నిస్సందేహముగా, నిశ్చయముగా. సిద్ధముగానున్నది it is ready. సిద్ధంగాచెప్పు to tell positively or definitely. **సిద్ధాంతము** *sidḍh-āntama.* n. Demonstration. An established truth, a principle. A conclusion, result, decree, doctrine, స్థిర నిర్ణయము, స్థానము, నిశ్చయము. An astronomical work. జ్యోతిశ్శాస్త్రం శ్రీమత్సిద్ధాంతము. సూర్యసిద్ధాంతము solar astronomy. సిద్ధాంతకాలాంశము an almanac. **సిద్ధాంతి** *siddh-anti.* n. A follower of the Mimansa philosophy. One who demonstrates or

establishes his conclusions. A mathematician or astronomer; one who prepares an almanac. పంచాంగము గణించువాడు. సిద్ధాంతీకరించు *siddh-anti-kar-inṭsu.* v. a. To lay down as a rule or doctrine, to establish or demonstrate. సిద్ధాంతముచేయు. సిద్ధాను స్వారము *siddh-ānu-svāramu.* n. The letter N, when an integral part of a word and not merely inserted to save elision, సహజమైనయున్న. సిద్ధార్థి *siddh-ārthi.* n. The name of a Telugu year. సిద్ధార్థుడు *siddh-arthuḍu.* n. A name of Buddha. సిద్ధి *siddhi.* n. Fulfilment, accomplishment. The attainment of any object, success: the result, fruit, effect. Ascetic perfection: acquirement of supernatural powers; final beatitude. నిష్పత్తి, కూడేరుట, పొందికేడుము, వాంఛితప్రాప్తి, అణిమాదులుచేకూరుటము. ఇచ్ఛసిద్ధి, అభీష్టసిద్ధి or మనోరథసిద్ధి the gratification of a wish. క్రియాసిద్ధి the completion of a deed. మంత్రసిద్ధి a charm taking effect. కాయసిద్ధి the state of being invulnerable. "పొట్టిన నవియుండుటు కాయ సిద్ధి." L. xix. 166. ఆయన సిద్ధినిపొందినాడు he died or went to heaven. సిద్ధిరస్తు let (him) be happy, be it successful. సిద్ధించు *siddintsu.* v. n. To be effected, fulfilled or accomplished; to be gained, acquired, attained, కూడేరు, సమకూడు, లభించు, ప్రాప్తించు. ఆయనకు మోక్షము సిద్ధించినది he gained final beatitude. సిద్ధుడు *siddhuḍu.* n. A person who has acquired supernatural powers by magic methods; a sort of demigod; a sage, a seer, జీవన్ముక్తిని పొందినవాడు, అణిమాదినవనిధులతో విశ్వావసుప్రభృతి, వ్యాపదులు. సిద్ధురాలు *siddhu-r-alu.* n. A female recluse who has acquired supernatural powers by magical methods, అణిమాది సిద్ధుల స్త్రీ.

సిద్ధము or సిద్ధలము *sidhmamu.* [Skt.] n. A beauty spot, a bright or golden tint or spot on the body. సిబ్బెము.

సిపాయి *sipayi.* [H.] n. A Sepoy, కాలిబంటు.

సిపారసు *sipārasu.* [H.] n. A recommendation, a certificate, a testimonial.

సిబ్బంది *sibbandi.* [H.] n. An army, a retinue, armed peons, సేన, పరివారము.

సిబ్బి or సిబ్బిచట్టి *sibbi.* [Tel.] n A cullender, a strainer. ఇత్తడిమూకుడు, Xంజవార్చుపాత్రము తొలిమిదములాయుటల్ల. చిల్లులసిబ్బి a perforated strainer.

సిబ్బితి *sibbiti.* [Tel.] n. Bashfulness, modesty. సిగ్గు సిబ్బితికాడు *sibbiti-kāḍu.* n. A bashful man, సిగ్గరికాడు, విడియపడువాడు. సిబ్బితికత్తె *sibbiti-katte.* n. A bashful woman, విడియముగలది. "కాంతుడుచి చ్చెజ్జడైనం. కాంతకు సిగ్గుపడి చెల్లుగాక కటకటా, కాంతుడుసిబ్బితికాడై, కాంతయుసిగ్గైన నెట్లుకాపురమింకన్." KP. iv. 72.

సిబ్బెము or సిబ్బియము *sibbemu.* [from Skt. సిద్ధ.] n. A beauty spot; a damask mahogany tint; a bright or golden tint or spot on the body, సిద్ధలము.

సిర *sira.* [Skt.] n. Any tubular vessel of the body, a nerve, a vein, a tendon, a gut. ధమని, నాడి, బోలునరము, నరి మెన్నదొక్కచిరి.

సిరంగము *si-raṅgamu.* [from Skt. శ్రీరంగము.] n. Srirangam, a sacred town near Trichinopoly. సిరంగడు *si-raṅgaḍu.* (for శ్రీరంగడు). n. The name of the god Sri-Ranga worshipped there.

సిరము *siramu.* [from Skt. శిరము.] n. The head, ఱొ. Crude camphor. పచ్చకర్పూరము. "దొరసినపచ్చకర్పూరపుసిరము." Swa. ii. 59. adj. Cool, చల్లని.

సిరా *sirā.* [H.] n. Indian ink. మసి, కాయి, ఇంకి.

సిరాజి or సిరాజీ *sirāji.* [Perhaps corruption of "Kurachi."] n. A name of a country, స్వా. ii. adj. Excellent, శ్రేష్ఠము.

సిర్రాణము *sirrāṇamu.* [Tel.] n. A kind of weapon. ఆయుధవిశేషము.

సిరి *siri.* [from Skt. శ్రీ] n. A name of Lakshmi, the goddess of riches. లక్ష్మీదేవి. Fortune, prosperity, wealth, సంపద. Beauty, splendour, lustre. అందము, శోభ. **సిరిగంధము** Same as శ్రీగంధము (q. v.) **సిరిగట్టు** *siri-gattu.* n. The name of a hill called శ్రీశైలము. **సిరిమరి** *siri-maḍi.* n. The son of Lakshmi, i. e., Manmadha. **సిరిమంతుడు** Same as శ్రీమంతుడు (q. v.) **సిరిసింగణాట్టి** *siri-singaṇa-aṭṭi.* n. A certain game played by boys. చిన్నవాండ్రు ఆడే ఒక ఆట.

సిలసిల *sila-sila.* [Tel. (anuk.)] adv. Quickly, త్వరగా. "సిరి సిరివాల్చి వల్లకిం బెల్చి జవంబున చెట్టుచెట్టునం బిలసిల రాకపూబాదుల ద్రింపి హళాహళిగాఫలాపాళిన్ జలజలరాల్చి." R. viii. 154.

సిలాజిత్తు *sila-jittu.* [from Skt. శిలాజతు.] n. Bitumen; red chalk. పర్వతధాతుభేదము.

సిలుగు *silugu.* [Tel.] n. Mischief, trouble, inconvenience. అపాయ, చెరుపు, సంకటము, తొందర, ఉపద్రవము. "జలధ్యానుతశీర్షకుండు దనని నిశ్చల్ వే బ్రపంచింపగా సిలుగుల్ దేవకిం బుత్రకాం పళిర్రవాపించెఁ." P. i. 626.

సిలువ *siluva.* [H.] n. A cross. శూలము.

సిల్హము or **సిల్హక్కము** *silhamu.* [Skt.] n. Incense, gum benjamin or olibanum. సిండికము, అందుగుబంక, సుగంధద్రవ్యము, నిర్యాసద్రవ్యము.

సిళ్లు or **సిమలు** See under సిడి.

సివంగి, సివి, సివ్వంగి or **సివ్వగి** *sivangi.* [Tel.] n. A cheetah or hunting leopard. పెద్దపులి. "ఖంచమిందుగ వడిదెక్కి పులిగదుమునిది సోబలుసివంగులు." S. i. 155. "విరతకిరాతరమణకరాంచిత జనలోకభయము సివ్వంగిజంపు." BD. v. 1440. **సివంగితనము** *sivangi-tanamu.* n. Fractiousness, peevishness, a cross or snappish temper. గయ్యాళితనము, చిటపటి.

సివము or **సివమము** *sivamu.* [from Skt. శివ.] n. Inspiration by the deity or by an evil spirit; possession by a demon. ఆవేశము, దేవతావేశము. సివమాడు or సివాలాడు to play pranks as if possessed by an evil spirit.

సిసలు *sisalu.* [H.] adj. Settled, నిర్ధారణమైన

సిసువు *sisuvu.* [from Skt. శిశువు.] n. An infant. పసిబిడ్డ.

సిస్రుక్షు *sisrikshu.* [Skt.] n. A desire to create, సృజింపవలెనని. **సిస్రుక్షువు** *sisrikshuvu.* n. One who desires to create, సృజింపవలెనని యెంచువాడు.

సిస్తు *sistu.* [Tel.] adj. Pretty, nice, becoming, trim, elegant. అందమైన, సొంపైన. "సిస్తైన దుస్తులు." Bmj. ii. 212. n. Delicacy, fineness సొంపు. "సీసిస్తుంబడవాచ్చి సిస్తుగానంబీటు గానాదివింతమహిమంబిదిమలసి." H. R. iv. 237. **సిస్తుగ** or **సిస్తుగా** *sistu-ga.* adv. Gracefully. సొంపుగా, సొంపు గా. **సిస్తువరుచు** *sistu-paraṭu.* v. a. To make trim or fine, to deck, to adorn, సొంపుచేయు. ఒక్కి చేయు. "కిస్తూతిలకంబు సిస్తువరిచి." Ha. i. 80.

సిస్తు or **శిస్తు** *sistu.* [H.] n. A tax, government rent, charge. పన్ను.

సిస్సాల *sisala.* [H.] adj. Triennial, మూడేండ్లకొకమారుచేయు.

సీ Sī

సీ *sī.* [from Skt. శ్రీ] n. Lakshmi. Wealth, సంపద. "సీరాముసేనవాలుమెఱంబుల్" Sk. iv.

సీ or **సీ సీ** *sī.* [Tel.] interj. Foh! pah! bah! ఏహ్యభావ్యక్తి నుండు పెక్కుమాటలు "సీయనుచైవమూఢయటు చేసిరిగా వసుధాస్థలి

వచ్చెనావాయువు." Paidim. v. 103. "దేవకీవ భూమిలోనగనమి వేదనకెందుమనంబునందు, నీ, బ్రకుకుదిరక్షకంబనుచుబల్కరు దేవత." T. iv. 161.

సీకాయ *sī-kāya*. [Tel.] n. The soap acacia, *Acacia concinna*. (E. P.) వాడు సీకాయపేడు నరె ఎండినాడు he is become a mere thread-paper.

సీకారి *sīkāri*. [from Skt. శీకార.] n. A singer. పాటపాడువాడు, గాయకుడు.

సీగాడు *sīgāḍu*. [Tel.] n. A name given to the Black-bellied Finch Lark, *Myrrhulauda grisea*. (F. B. I.)

సీడు or **సీడు** *sīḍu*. [Tel.] n. A skein of thread. పుంజము తెక్కునినారి. plu. సీళ్లు.

సీత *sīta*. [Skt.] n. A furrow, the track of the ploughshare, నాగటిచాలు. The name of Rama's wife, రామునిభార్య. The river Ganges, Kos. సీతారామార్పణముగా చేసినదానము a gift made in the sacred names of Sita and Rama, a solemn gift. **సీతకాటుకలు** *sīta-kāṭukalu*. n. plu. (Lit. white and black) A sort of rice. ధాన్యభేదము. **సీతమ్మపురుగుమాలు** *sīt-amma-purugu-nālu*. n. A certain parasitical plant, *Cuscuta reflexa*. వానకాలములో పొదిలమీద అల్లుకొనే ఒకతీగ. **సీతాశోకచిలక** *sīta-śōka-chilaka*. n. A butterfly. చిత్రవిచిత్రమైన వర్ణములమీ ఏనుగుచెవులవలె పెద్దరెక్కలనుగల ఒకపురుగు. **సీతాఫలము** *sīta-phalamu*. n. The white custard apple, *Annona squamosa*, Kos. వృక్షము. **సీతాభోగములు** *sīta-bhōgamulu*. n. A sort of rice. బియ్యములోభేదము.

సీతు or **సీతువు** *sītu*. [from Skt. శీతము.] n. Cold, చలి. The cold season, winter, the cold weather, శీతకాలము, చలికాలము.

సీత్కారము, సీత్కృతము or **సీత్కృతి** *sīt-karamu*. [Skt.] n. A sigh: the sound of gushing or spirting: a whispering sound, as in shivering.

సీత్యము *sītyamu*. [Skt. from సీత.] n. Land that has been once ploughed, ఒకసారి దున్నినచేల.

సీదరము or **సీత్రము** *sīdaramu*. [Tel.] n. Poverty, దారిద్ర్యము. A serpent, a snake, సర్పము. A serpent's skin, కుబుసము. "నీవు ఆశయంబులడకితేప్పనినోర్వరుంతెప్పడును నీదుమనోనిశ్చయమహత్వంబులం." Vasu. i. 8. "కూటికినిశోకకుసీదరమైక్యంబుచుండు." P. i. 800.

సీదా *sīdā*. [H.] n. Right, straight; honest. సీదాగా honestly, rightly, straightly, completely, సాధుగా, బొత్తిగా.

సీమ *sīma*. [Tel.] n. A country, district: (Colloquially,) a foreign country, as Europe or England. దేశము, (వాడుకగా) యూరోపుఖండము, లేక, ఇంగ్లీండుదేశము. A kingdom, రాజ్యము. A limit, boundary, barrier, border, frontier, ఎల్ల, పొలిమేర, హద్దు. A part, place, site, స్థలము, ప్రదేశము. సీమచిహ్నములు వేర్పరిచిరి they fixed the boundaries. సీములుగానిసీములు countries which are not our home, i. e., foreign lands. మా సీమమీదబట్టుకొన్నారు they seized our lands. adj. Foreign, not native. సీమకోడి a turkey సీమసున్నము white chalk. సీమచింతచెట్టు a kind of tree. సీమగరికచెట్టు a kind of jungle tree.

సీమంతము *sīmantamu*. [Skt.] n. The parting of the hair on the forehead. కేశపద్ధి, పాపట. **సీమంతము** or **సీమంతోన్నయనము** n. A ceremonial; parting the hair on the forehead at certain periods of first pregnancy. మొదటిగర్భవతి గానుండు స్త్రీకిచేయు సంస్కారవిశేషము. **సీమంతపుత్రుడు** n first born son. **సీమంతాస్థి** *sīmant-asthi*. n. The parietal bone. **సీమంతిని** *sīmantini*. n. A woman, స్త్రీ.

సీమాటి *sīmāṭi*. [Tel.] n. An honorable woman, lady, matron. భాగ్యవంతురాలైన స్త్రీ.

"తూ చెలులంబిట్టుచుండఁ జేరుటకాసీమాటిపీ మాటిసిన్నలదన్న ఖాదిరాళ్ళప్రేదరు." Paidim. iii. 121.

సీరము *sīramu.* [Skt.] n. A plough. జాఱి. P. i. 661. **సీర** or **సీరపాణి** *sīri.* n. An epithet of Balarama. బలరాముడు. **సీరాంగము** *sīr-angamu.* n. A plough-share. కర్రు.

సీల or **సీలు** *sīla.* [Tel.] n. A nail or peg. కీలము. **సీలమండ** or **సీలమండ** *sīla-mānḍa.* n. The ankle. మడిమ, మడిమ.

సీవనము *sīvanamu.* [Skt. Cf. Eng. 'sew.'] n. Sewing, stitching. (బట్ట) కుట్టడము.

సీవిరి *sīviri.* [Tel.] n. A chowri or cow-tail whisk. వింజామరము. "సారథ్యంబుసలిపి చామరము సీతన్నకుంబుగాండివిచెల్వారంబట్టినసీ విరుల్ నవిడఁడా." M. XII. i. 386.

సీసము or **సీసకము** *sīsamu.* [Skt.] n. Lead. కత్తి, జాడ. **నల్లసీసము** black lead. **కెండిసీసము** pewter. [From Skt. శిక్షకము.] n. A certain feat in wrestling. మల్లబంధవిశేషము. **సీసకము** *sīsakamu.* n. A crown. కిరీటము. **సీసము** *sīsamu.* n. A certain metre used in Telugu poetry. పద్యవిశేషము. Irritation, madness. కోపము, పెర్ర. అతనికి సీసపుటేకేది he was enraged.

సీసా *sīsā.* [H.] n. A bottle. బుడ్డి.

సు Su

సు *su.* [Skt.] A prefix (like 'Eu' in Greek, meaning) Good, well, శోభన మైన, మంచి. **సుముహూర్తము** a happy hour. **సుదినము** a lucky day. **Much**, very much, thoroughly, మిక్కిలి. **సుకరము** easy. **సుకర్మము** a good deed, సత్కర్మము, మంచి పని. **సుకృతము** a good or righteous deed, righteousness, పుణ్యము. **సుకుమారము** happy. **సుగంధి** or **సుగంధకాల** *su-gandhi.* n. A medicinal drug, *Periploca indica.* A perfume, fragrance, మంచి పరిమళముగల వస్తువు. **సుగుణము** an amiable disposition, a virtue or good quality. వానియందు ఒక సుగుణ మున్నది he has one good point or quality. **సుగుణుడు** or **సుగుణి** a good man, మంచి వాడు, సద్గుణుడు. **సుచరిత్రుడు** a man of a good character. **సుచరిత్ర** a woman of a good character. **సుజనుడు** a good man, మంచివాడు. **సుతేనువు** a handsome woman, చక్కనిస్త్రీ. **సుతనుడు** a handsome or well proportioned man, అవయవసౌష్ఠవముగలవాడు. **సుదాతి** a liberal man, దానశీలుడు. **సుదారుణము** terrible, horrible, భయంకరమైన. **సుదూరము** very far, మిక్కిలిదూరమైన. **సుధారము** acute, very sharp, అతితీక్ష్ణమైన. **సుధీరుడు** a virtuous man, పుణ్యాత్ముడు. **సుపథము** a path easy to travel, a good road, మంచిదారి, సన్మార్గము. **సుపర్ణుడు** an epithet of Garuda, గరుత్మంతుడు. **సుపలుకు** a good word, మంచిమాట; eloquence, elegant discourse. **సుపర్వము**, **సుప్రసన్న**ము well pleased, favourable, clear, clean, ప్రసాదగుణము కలిగిన, నిర్మలమైన, స్వచ్ఛమైన. **సుప్రసన్నత** delight, clearness, ఉల్లాసము, తేట. "**సుప్రసన్నత్వ**మొందఁడా." Vish. i. 5. **సుప్రసిద్ధుడు** a most celebrated, లోకప్రసిద్ధుడు. **సుబద్ధము** correct, true, free from error, విడమైన; truth, fact, right, నిజము. **సుభటుడు** a champion, a warrior, శూరుడు. **సుభాషితము** a good word, eloquence an eloquent word, మంచిమాట. "అనిపల్కు డాచెల్వలులోన సుభాషితమంబరింపనగొ." **సుభిక్షము** plenty; prosperous, plentiful. (the opposite is దుర్భిక్షము scarcity.) **సుభిక్షమునాయందుకాలము** a time of plenty. **సుమతి** good sense, a sound mind: a wise heart, మంచిబుద్ధి, సద్బుద్ధి. **సుమనస్కుడు** a good hearted or benevolent man, మంచిమనస్సుగలవాడు. **సుమహితము** most

excellent, దివ్యమైన. సుకరము sweet, well favoured, elegant, మధురమైన, సుందరమైన. సురక్షితము well guarded, secure, safe, comfortable, క్షేమమైన, హాయిగానుండే. సురక్షితముగా happily, safely, in a flourishing state, క్షేమముగా, హాయిగా. సురుచిరము beautiful, lovely, engaging, సుందరమైన, రమణీయమైన, మనోజ్ఞమైన. సురూపము handsome, well formed, సుందరాకారమైన. సురూపుడు a handsome looking man. సువచనము a good word, మంచిమాట. M. XVI. i. 107. సువాణి a sweet-voiced lady, మంచికంఠము గల స్త్రీ. సువ్రతము a good vow, మంచినోము. సుశ్రావ్యము melodious, చెవులకు మిక్కిలి యింపుగానుండే. సుశ్లోకుడు a celebrated man, సత్కీర్తిపొందినవాడు. M. XIII. iii. 276. సుసంగము good company or society, సత్సహవాసము. సుస్థిరము firm, steady, stable, స్థిరమైన, నిలకడైన. సుస్నాతుడు one who has bathed, స్నానముచేసినవాడు. సుస్నాతుండై having bathed. సుస్నిగ్ధము smooth and soft. మిక్కిలి నున్నని.

సు or సుమ్ము *su.* [Tel. short for చూడుము.] interj. Indeed! look ye! See సుమి.

సుంకము *sunkamu.* [from Skt. శుల్కం.] n. A toll, custom, dues, tax. శుల్కము, పన్ను. An obstacle, ప్రతిబంధము. "పంకజాతుని చెల్వసుంకమడిరి." Swa. iii. 25. కప్పమిమ్మని ఆనగా, అతిశయించి అని భావము. "చిఱు ఆతపతరదల్ప పాపఫలమందుటసుంకముదీరిపోయి." A. vi. 55. ఆనగా, ప్రతిబంధకము నివర్తించిపోయి. "సుంకపు కాసులు." B. iii. 207. **సుంకమ్మ or సుంకాళమ్మ** *sunkamma.* n. The name of a village goddess. **సుంకరి, సుంకరీడు or సుంకీడు** *sunk-ari.* n. A custom house officer; an exciseman. శుల్కాధికారి, సుంకాధికారము, సుంకము వసూలు చేయువాడు. **సుంకరిమెట్టు** *sunk-ari-mettu.* n. A toll or custom-house. సుంకము పుచ్చుకొనుస్థలము.

సుంకు *sunku.* [Tel.] n. A corn blossom: the yellow flower that comes on each grain in an ear or head of corn, కంకిలోనిగింజ పూలపట్టకముగుం ప్రతిగింజమీద పన్నగామండేపుష్పం. Grain ceremoniously thrown over a married couple. ఒక పల్లెలలో వివాహమువేసి నపుడల్లెనుమూసి విధూవరులమీదపాటలుపాడుచు చల్లేవిధ్యము. "మనయిలోమాధవులకుశోభనము టంచుచల్లగాపాడి సుంకులుచేల్లిరిభుజు." Ila. i. 114. "విరుదుల్ Xంటలంగట్టి సుంకులెలయుల్ బింకంబులోనెంకగాకరుమల్ జాచెబోతుడ్ విరిస్సుక్కల్ వ్రాలుచుక్ కంగాపరులాందక్ కెసుసింకేశాకలమగర్భంబుల్ కృష్ణప్రాయమై." UH. iv. 3. 65. సుంకుపోసుొన్న శోన్న the great-millet in flower. An obstacle or obstruction. ప్రతిబంధము.

సుంకేసలము or సుంకేసరి *sunkesalamu.* [Tel.] n. The Tiger-bean-tree, a large tree with white flowers.

సుండీ, సుడీ, సుడు, సుడి or సుమండి *sundi.* [Tel. for చూడుము.] interj. Look ye, do you know. See సుమి. "మడికిదిసమయము సుండీ." M. vii. 1. 353. "దేవవరాటలు వేదసుసుండీ." Vema. 2098.

సుంత *sunta.* [Tel.] adj. Little, small, slight, short, trifling. కడంత, కొంచెము, ఇసుమంత, ఇంచుక. n. A little. కొంచెము. "సుంతయెయెరుం Xబల్కుమన." Bmj. ii. 50.

సుందరము *sundaramu.* [Skt.] adj. Handsome, beautiful, fair, fine. సురూపమైన, విలక్షణమైన, శోభనమైన. **సుందరత** *sundarata.* n. Prettiness, beauty, fairness. చక్కదనము, అందము. "ఏదేవుమందిరంబేపారుదేవతాతతుసభా విభవసుందరతకెందు." B. ii. **సుందరి** *sundari.* n. A beauty, a lovely girl, చక్కనిస్త్రీ, అందకత్తె. **సుందరుడు** *sundarudu.* n. A handsome man, శోభనినాతుడు. **సుందారి** *sundari.* n. A certain tree. వృక్షవిశేషము "విజిత సుందారి, చిక్కర్ర, సుమ్మయము." H. iv. 9.

సుకట *sukata.* [Skt.] n. An untamed cow.

సుకము *sukamu.* [from Skt. సుఖము.] n. Happiness. సుఖము. **సుకవాసి** *suka-vāsi.* n. A happy man, one who leads an easy life, కష్టపడక సుఖముగానుండువాడు.

సుకరము *su-karamu.* [Skt.] adj. Easy, feasible, practicable. సులభమైన, సుసాధ్యమైన. **సుకర** *su-kara.* n. A tame cow.

సుకర్మము See under సు.

సుకారి *sukāri.* [from H. సుకారి.] n. A gypsy tribe. ఊరూరుతిరిగి వర్తకముచేసే ఒక సీదజాతి.

సుకీయ *sukiya.* [from Skt. సుఖము.] n. A sort of cake. ఒకవిధమైన భక్ష్యము.

సుకుమారము *su-kumāramu.* [Skt.] adj. Comely; young, youthful; soft, smooth, tender, delicate, మృదువు, కోమలమైన. సుకుమారదేహము a delicate form. **సుకుమారుడు** *su-kumāruḍu.* n. A delicate man.

సుకృతము *su-kṛitamu.* [Skt.] n. A good work, a good deed, well doing, charity. సుకర్మము, పుణ్యము, సుధము. తనతండ్రికి సుకృతముగా ఈభూమిని దానముచేసినాడు he made a gift of this land so that his (deceased) father might obtain the fruit of his good deed. **సుకృతి** or **సుకృతవంతుడు** *sukṛiti.* n. A well doer, a benefactor, పుణ్యాత్ముడు, ధన్యుడు. **సుకృతాత్ముడు** *sukṛit-ātmuḍu.* n. A man of a good disposition, a virtuous man. పుణ్యాత్ముడు.

సుక్కాని or **తొక్కాని** *sukkāni.* [H.] n. A rudder, helm.

సుక్కిళ్లు *sukkillu.* [Tel.] n. plu. Wrinkles, creases. ముదిమిచేత ముఖములోపడుసుడతలు.

సుక్కు or **సుక్కు** *sukku.* [Tel.] n. Pride. గర్వము, "శోకులుపెక్కండ్రసుక్కుణగించి." Pal. 55.

సుక్కురుడు *sukkuruḍu.* [from Skt. శుక్రుడు.] n. The planet Venus.

సుఖము *sukhamu.* [Skt.] n. Happiness, welfare, health, safety, pleasure, enjoyment, delight, ఆనందము, ఆరోగ్యము, భాగ్యము, క్షేమము. Heaven, స్వర్గము. నయనసుఖము the delight of one's eyes, the name of a kind of cloth. adj. Pleasing, delightful, agreeable, comfortable, easy, happy, well, cheerful, healthy. ఆనందమైన, ఆరోగ్యమైన, క్షేమమైన. సుఖప్రశ్నాదినోదంబననుండగా while he was passing his time agreeably in listening to a pious story. **సుఖజీవనము** *sukha-jīvanamu.* n. A happy or easy life, కష్టములేనిబ్రతుకు. **సుఖజీవి** *sukha-jīvi.* n. A prosperous or happy person. కష్టములేక జీవనముచేయువాడు. **సుఖప్రసవము** an easy and safe accouchement. **సుఖశాయి** one who lives at ease. **సుఖభోగులు** *sukha-bhōgulu.* n. A sort of grain, ధాన్యవిశేషము. H. iv. 157. **సుఖముగా** *sukhamu-gā.* adv. Happily, safely, in good circumstances. సంతోషముగా, క్షేమముగా. మీ తండ్రి సుఖముగానున్నాడా is your father well? **సుఖవాసి** or **సుఖప్రాణి** *sukha-vāsi.* n. A delicate, luxurious person, one who lives at ease. సుకుమారము గానుండేవాడు. **సుఖసంకటము** or **సుఖభోగము** *sukha-saṅkaṭamu.* n. (lit. the pains of pleasure) Venereal disease. ముండలరోగము. **సుఖాసీనుడు** *sukh-āsīnuḍu.* n. One who is seated at his ease. హాయిగా కూర్చున్నవాడు. **సుఖి** *sukhi.* n. One who is happy, one who possesses happiness or pleasure, one who is in good health, సుఖముగలవాడు. **సుఖించు** or **సుఖియించు** *sukhiñchu.* v. n. To be happy, well or at ease; to be glad, rejoice, be comforted. ఆనందించు, హర్షించు.

సుగంధము *su-gandhamu.* [Skt.] n. Fragrance. **సుగంధపాల** *su-gandha-pāla.* n. Indian Sarsaparilla.

సుగతుడు *su-gatuḍu.* n. A deified sage, a sage or teacher of the Buddhist sect, బుద్ధదేవర.

సుగసు Same as సుగము. (q. v.)

సుగుడి or **సుగుణి** *su-gudi.* [from Skt. సు+గుణి.] n. A good or pleasant man. సరసుడు.

సుగ్గడితనము *suggadi-tanamu.* [Tel.] n. A close texture, as of cloth. **సుగ్గడితము** or **సుగ్గడితపు** *suggaditamu.* adj. Thick, close-woven. తరచుగా నేయబడిన, దిరుము కొనగల. "సుగ్గడితపుజీబు నేర్చు మొక్కకామిని." Vasu. v. 96.

సుగ్రీవుడు *su-grivudu.* [Skt.] n. The name of an ally of Rāma, who led a host of bears. వాలికిమ్ముడు. ఆక్కడ మహా సుగ్రీవాజ్ఞగా నడుస్తున్నది there matters go on orderly or peaceably. సుగ్రీవాజ్ఞ Draconian law.

సుఙాలము *sudālamu.* [Skt.] n. A certain pace in horsemanship. అశ్వధారావిశేషము.

సుడి *sudi.* [Tel.] n. A whirl. ఆవర్తము. A whirlpool. A circlet. A curl or twist in the hair, particularly in the hair of horses. A fold of a leaf. The secondary form [ృ] of the letter ఋ. "సుడియవంక వట్టుపయనఋకార మై పెలయు." ABA. ii. 351. ఆ గుర్రానికి సుడ్లు బాగా తిండలేదు the horse has not good "marks" or curls in its hair. "అనుపసుర్ల్లోస్వములయానిలవాహము నెక్కి..." పాం. vi. (Verb. plu.) Look! behold! "సుడియుమీ యుండి, మూసుమ్మియవంకను నిశ్చ యార్థకముగా నెనయుచుండు." ABA. iii. 109. **సుడిగట్టు** *sudi-gattu.* n. A hill called చక్రవాళము. సుడిగాలి a whirlwind. **సుడిగొట్టు** *sudi-gottu.* n. Wind, గాలి. **సుడిగోను** *sudi-gonu.* v. a. To environ, surround, encompass. చుట్టుకొను. "భూమండ లము సుడిగొనియిడికిటంబాడి." R. v. 196. **సుడిగోరు** *sudi-goru.* n. A ring-like protection for the finger nail used when playing on the lute. **సుడిచేదుమాచేప** *sudi-chandu ma-chēpa.* n. A certain fish, like a small pomfret but with the tail and fins different, a species of *stromateus.* **సుడిపోవు** *sudi-pōvu.* v. n. To become useless, చెల్లకుండు. **సుడియు** *sudiyu.* n. Half a bundle of betel leaf. తమలపాకుల మూటలో సగము. A rascal, villain, తులువ. "చూచియల్లువవిల్ల సుడియలమొగడ." Pal. **సుడియుడితము, సుడికయిదువు** or **సుడిచాలు** *sudi-y-adidamu.* n. The short circular missile weapon or discus of Vishnu. చక్రాయుధము, సుదర్శనము. **సుడియు** *sudiyu.* v. n. To blow like a whirlwind, చుట్టిచుట్టికొడు. To surround, చుట్టుకొను. To appear, పొడమూపు, అగుపడు. To wander, సంచరించు. "సుధజిందుమోవిపై సుడియుతేనియపుల్కు శీకరాధికాన్యాయ మారమై నయు." UH. i. 52. "కడుబెట్టిదపుగాలి సుడి వెనకొనిదప్ప దిగినసువ్వంపుదీగమాడ్కి..." TUR. vi. 78. **సుడివడు** or **సుడిబడు** *sudi-vadu.* v. n. To twist or get entangled, to turn. To hesitate, be puzzled, confused, entangled or ensnared, చిక్కుకొనుపడు, కలవరపడు, చలించు, తిరుగు, మెలిపడు. To swoon or faint, పొమ్మసిల్లు, మూర్ఛిల్లు. "తడబడిసుడివడి సుడికాయసుడులలోను పోకుమగాలి." Swa. iii. 38. "నీదుపైన్నవుల్ సుడివడ భీష్మదాకుటయు జాచి." M. VI. ii. 294. Plu. సుర్లు. **సుర్ల మారి** *sulla-mari.* n. One who has bad marks, చెడ్డ సుడులుకలవాడు; one who whirls about or gives trouble, చుట్లు చెట్టువాడు.

సుడీ Same as సుడి (v. plu.) (q. v.)

సుడుము *sudumu.* [Tel.] n. A flock of a hundred sheep. నూరుగొర్రలగుంపు. A torch మిటే. A fagot of firewood or wisp of grass, used as a torch. మిటేపలె మండడము కట్టెకట్టపవు లేక కట్టెలకట్ట. బోడగుడుము a lighted wisp of straw.

సుడుగు *sugugu.* [Tel.] v. a. To cheat, overreach. మోసపుచ్చు.

సుత *suta.* [Tel.] adv. Since, from. మొదలు కొని, వ్యుత్పత్తి, నుండి. Even, also, కూడా. వానిసుత or ఆదిసుత ever since that time.

సుత *suta.* [Skt.] n. A daughter. కూతురు.

సుతరాం, సుతరాము or **సుతారము** *sutarām.* [H.] adv. Utterly, totally, at all, in the least. బొత్తిగా.

సుతలము *su-talamu.* [Skt.] n The sixth of the lower regions. అరవపాతాళము.

సుతి *suti.* [from Skt. శ్రుతి.] n. An accompaniment to an air, the drone accompaniment in music, the running bass, the diapason, the tone of a chord. సంగీతశ్రుతి, శ్రుతి. సుతికూర్చు to put an instrument in tune, to harmonise chords. హెచ్చుసుతి a note set too high. తక్కసుతి a note that is too low. సుతిగాడు or సుతగాడు a drone-player, one who plays the Lag-pipe. సుతిపోయువాడు. "వారిది సుతిగూర్చి వేరవునివలె నెమ్మని నీవాటింపుటెంతమను మాట." N. iv. 139. **సుతి మెత్తవినాడు** *suti-mettani-vadu.* n. A meek, soft, patient man. సాత్వికుడు. తిన్న వివాడు.

సుతుడు *sutudu.* [Skt.] n. A son. పుత్రుడు.

సుత్తి, సుత్తె or **సుత్తియ** *sutti.* [Tel.] n. A small hammer. దాకలిమోడకొట్టే చినిమట్టు. సుత్తెపెట్టు or సుత్తెపాటు a dent or mark made by a hammer. **సుత్తియెముక** *sutti-emuka.* n. The bone called the Malleus. **సుత్తిచర** *sutti-cara.* n. A fish, *Ithinobatus granulatus.*

సుత్రాముడు *sutrāmudu.* [Skt.] n. An epithet of the god Indra. ఇంద్రుడు.

సుద *suda.* [Tel.] n. The point, end, tip. అగ్రము, కొన, తుది, కడ. "చూతపోతమ్ముల సుదనొన్నతెక్కి." HD. p. 255.

సుదతి *su-dati.* [Skt.] n. A woman with beautiful teeth; a woman in general. అందమైన పలువరుసగలది.

సుదర్శనము *su-darsanamu.* [Skt.] n. The city of the gods. అమరావతీపట్టణము. The discus or missile weapon of Vishnu. విష్ణుచక్రము. The Salagram, a species of ammonite, worshipped as a representation of Vishnu, చక్రాకారముగానుండు సాలగ్రామము.

సుద్ద *sudda.* [from Skt. శుభ్ర or శుద్ధ.] n. White pipe-clay. తెల్లమన్ను, శ్వేతమృత్తిక. సుద్దబావి a well sunk in white clay. **సుద్దము** *suddamu.* [from శుద్ధము.] adj. Pure, clean, శుద్ధము. **సుద్దగింపు** *sudda-gintsu.* v. a. To smooth by beating with a hammer. మిట్ట పల్లములులేకుండా సుత్తెతోకొట్టు. H. ii. 201. **సుద్ది** *suddi.* adj. Clean, pure, free from pollution. ధాతమైన, శుచియైన. "వీరాడికిదు సుద్దిరీతట్టే." Chamatkara Manj. ii. 12. n. Purity, పవిత్రత. Morality, justice, నీతి. [From శ్రుతి.] n. A story: news, tidings, intelligence. మాట, వృత్తాంతము, జన్మశ్రుతి భేదము. "ప్రొద్దుపోయిను లెమ్మిక నుద్దులేల." Vish. iii. 9. **సుద్దిగాడు** *suddi-gadu.* n. A holy or clean man. పవిత్రుడు. "చూపియి న్నాళ్లినటుపంటి సుద్దిగాడుకాటుందువుగడ." Suca. i. 481. **సుద్దిచేయు** *suddi-cheyu.* v. a. To purify, clean. శుద్ధిపరుచు.

సుధ *sudha.* [Skt.] n. Nectar, the drink of the gods. అమృతము. Chunam, సున్నము. **సుధాంశువు** or **సుధాంశుడు** *sudh-amsuvu.* n. The moon. చంద్రుడు. సుధాంశురత్నము the poetical amber or noble opal, which is fabled to melt in the moonbeams, చంద్రకాంతము. **సుధాకరుడు** *sudha-karudu.* n. The moon. చంద్రుడు. **సుధాపాణి** *sudha-pani.* n. An epithet of Dhanvantari, the physician of the gods, ధన్వంతరి. **సుధామయూఖుడు** *sudha-mayukhudu.* n. The moon. చంద్రుడు. Vish. ii. 212. **సుధాశనవర్ధకి** *sudh-asana-vardhaki.* n. Visvakarma, the artist of the gods. విశ్వకర్మ. A. iv. 34.

సుధర్మ *su-dharma.* [Skt.] n. The council or assembly of the gods. దేవసభ.

సుధి *sudhi.* [Skt.] n. A learned man, a scholar, విద్వాంసుడు. సుధీజనులు men of

sense, learned men, తెలిసినవారు, విద్వాంసులు.

సునామనీ or సుజామనీ *sunāmani*. [H.] n. Reading out, reciting. నా అర్జీ సునామనీ అయిందా has my petition been read out?

సునాయాసముగా *sun-āyāsamu-gā*. [Skt.] adv. Without any difficulty, very easily, అమిక్కిది సులభముగా, అవాయాసముగా.

సునాసీరుడు *sunāsīrudu*. [Skt.] n. An epithet of the god Indra. ఇంద్రుడు.

సున్న *sunna*. [from Skt. శూన్యము.] n. A cipher. Nothing, nonentity. వాస్తి, అభావము. A dot. The Anusvara or circle used for a nasal letter, as అందము for అన్దము. అనుస్వారము. "నిలుకడయున్నవానినిసున్నమువాస్తి." T. iv. 17, "చూడనికనూగ్రహ్యమూలో సున్న లనుచు." A. v. 163. ఆ పిల్లకాయ సున్నలయట్లుచున్నాడు the boy is in round hand. An epigram says, "ఆధ్యుడొక్కడున్న నందరుపూజ్యులే లెక్కమీదసున్న లెక్కసట్లు, అతడంపోవ మనక నందరుపూజ్యులే లెక్కచెంపయున్న లెక్కన్." సున్న గీలు or సున్న గిల్లు *sunna-gīlu*. v. n. To become round, సుంద్రమగు. సున్న పెట్టు *sunna-peṭṭu*. v. a. To mark with a cipher, to draw a circlet round a thing; to dupe, elude, cheat. అనుస్వారమున్ వ్రాయు, వంచించు. "పాకిదినిందరి కనుగట్టిసున్న పెట్టి పోనినసేర." Ila. iv. 103.

సున్నతి *sunnati*. [H.] n. Circumcision.

సున్నము *sunnamu*. [from Skt. చూర్ణం.] n. Lime made of shells or stone. Carbonate of lime. Chunam. కారుసున్నము unslaked lime. పీనుసున్నము white chalk. రాతిసున్నము stonelime. గుల్లసున్నము lime made of small shells. పాలసున్నము fine lime. సున్న ముకొట్టు or సున్న ముపూయు to white-wash. సున్న బుర్రా a small box in which lime, which is used with betel, is kept. వాడు వచ్చి సున్న వైనాడు he was in dreadful trouble. వాణ్ణి సున్నా నికి ఎముక లేకుండా కొట్టినాడు the ybroke all his bones.

సున్ని *sunni*. n. Powder. పొడుము. సున్ని పిండి *sunni-pindi*. n. A paste used as soap in bathing. కలంగపిండి. శనిగపిండి powdered Bengal gram. సున్నితము *sunnitamu*. adj. Delicate, susceptible. రవంతైనను తొచ్చినా తక్కినా తాళని. నా దేహము సిండా సున్నితము, తొట్టదేహమువాడు your constitution is easily affected, it is not tough. రోగులశరీరము మరా సున్నితముగానుండు రోగులు sick persons are easily affected by any thing. n. Delicacy, susceptibility. రవంత తొచ్చినను తక్షణమ తాళలేకపోవడము.

సుపథము See under సు.

సుపర్వుడు See under సు.

సుపర్వుడు *su-parvuḍu*. [Skt.] n. A god. దేవత, దేవుడు.

సుపాణి or సుప్పాణి *sup-āṇi*. [Tel. సుప్ప+ఆణి.] n. A clear water (used of a pearl), ముత్యమందలి శుభ్రమైనీరు. A pearl of the first water, శుభ్రమైనీరుగల ముత్యము. "తరు సుపాణిముత్యాలమేల్కట్లు." Navanad. page 420.

సుప్తి *supti*. [Skt.] n. Sleep. నిద్ర. సుప్తుడు *suptuḍu*. n. A sleeper. నిద్రించు వాడు. సుప్తపాదము a benumbed or paralysed foot.

సుప్రతీకము *su-pratīkamu*. [Skt.] adj. Handsome, well made. అందగాడుగా, మంచి అవయవములుగల. n. The name of the elephant of the north-east quarter. ఈశాన్యపు దిక్కు నందలి గజము.

సుబంతము *sub-antamu*. [Skt. సుప్+అంతము.] n. A technical term in grammar for a noun or substantive, నామవాచకపదము.

సుబాణము *su-bāṇamu*. [సు (Skt.)+బాణము. Tel.] n. A kind of cannon. ఒకవిధమైన ఫిరంగి. "శ్రీవిరంగిసుబాణముసుంటిరోత." ABA ii. 411.

సుబేదారు or **సుబేదారుడు** *subē-dāru.*[H.] n. A Subadar. The governor of a province (సుబె). A serjeant or native captain.

సుబ్బు *subbu.* [Tel.] v. n. To come forth, appear, become manifest. బయలుపడు. "రామశ్రీ బట్టముగట్టగాదొడసువార్తల్ సుబ్బినన్ గైక." R. v. 2.

సుబ్రహ్మణ్యుడు *su-brahmanyuḍu.* [Skt.] n. A name of Kumaraswami, the god of war, కార్తికేయుడు.

సుభగ *su-bhaga.* [Skt.] n. A pleasing or happy woman. ఇష్టురాలు, భాగ్యవంతురాలు. The cord is bound on the neck of the bride with a blessing that runs as follows, "మాంగల్యతంతునానేన మమజీవన హేతునా కంఠేబధ్నామి సుభగే త్వంజీవశరదాం శతం." **సుభగము** *su-bhagamu.* adj. Pleasing, gratifying to the eye, beautiful, charming. Beloved, dear; fortunate, auspicious. చేతోహరమైన, మనోహరమైన, శుభమైన, శోభనమైన. **సుభగత** *su-bhaga-ta.* n. Blessedness, auspiciousness; beauty, charm. శోభనత్వము, మనోహరత, రమణీయత. **సుభగుడు** *su-bhaguḍu.* n. A fortunate man. భాగ్యవంతుడు.

సుభద్ర *su-bhadra.* [Skt.] n. The sister of Krishna, married to Arjuna. కృష్ణునితోడ బుట్టువు, అర్జునునిభార్య.

సుభిక్షము *su-bhikshamu.* [Skt.] adj. Affording an easy means of subsistence, cheap. సులభభిక్షములు. The opposite is దుర్భిక్షము.

సుమంగలి *su-mangaḷi.* [Skt.] n. A wife, a spouse, a married woman, one who wears the ornaments of a married woman. ముత్తైదువ, భవానీని.

సుమనస్సు *su-manassu.* [Skt.] n. A flower. పుష్పము. The great flowered jasmine. మొలతీపుష్పము. A god, an immortal, దేవత, దేవుడు. A learned man, విద్వాంసుడు.

సుమహోరజము *su-mahō-rajamu.* n. The pollen or dust of flowers, (lit. flower-dust). పుప్పొడి.

సుమము *sumamu.* [Skt.] n. A flower. పుష్పము. **సుమరసము** *suma-rasamu.* n. The juice of flowers. మకరందము. **సుమశరుడు** *suma-śaruḍu.* n. Lit. one whose arrows are flowers, i. e., Manmatha, మన్మథుడు. **సుమాంజలి** *sumāñjali.* n. Presenting a nosegay or flowers held in both hands opened and hollowed. పుష్పాంజలి.

సుమా *sumā.* [Tel. short for చూడుమా.] interj. Indeed! సుమీ.

సుమారు or **షుమారు** *sumāru.* [H.] adv. About, nearly. రమారమి.

సుమాళము *sumāḷamu.* [Tel.] n. Mirth, joy, gaiety, elation, అత్యుల్లాసము, సుఖము. "సామాన్యమానవులంగైకొనక సుమాళంబు కెయ్యంబుగా." A. iv. 44. తీ. మనోభావము. **సుమాళి** *sumāḷi.* n One who is elated with joy. సంతోషముతో ఉప్పొంగువాడు. **సుమాళించు** *sumāḷ-iñcu.* v. n. To leap for joy. ఉల్లాసముచేత గంతులువేయు. "తేఁ గీ ఉన్నవని సుమాళించుచుభవనినిఁబ్రియదయ, నవమయూరంబుచెలి లేని నాట్యమాడె." KP. vii. 202. "లీలాగతుల సుమాళించి యాడె." Vish. vii. 296.

సుమి, సుమీ, సుమ్మి or **సుమ్ము** *sumi.* [Tel. for చూడుమి.] interj. Look! Verily! Truly! Indeed! సుమా! ఆశ్చర్యము! really this is very unjust. plu. సుడి.

సుముఖము *su-mukhamu.* [Skt.] adj. Pleasing, agreeable. సంతోషకరమైన, రమ్యమైన. n. A fine face, good features. ఉత్తమాస్యము. **సుముఖత** or **సుముఖత్వము** *su-mukhata.* n. Loveliness, prettiness. ప్రసన్నవదనత. "కంటకమెట్లుగాక సుముఖత్వము నొందితివయ్య." Kalahasti. ii. 135. **సుముఖుడు** *su-mukhuḍu.* n. A handsome or agreeable man. సంతోషకరమైన ముఖముగలవాడు, చక్కనిముఖముగలవాడు.

సుమేరువు *su-mēruvu.* [Skt. cf. 'Sumir.' and 'Merv.'] n. Mount Meru. మేరుపర్వతము.

సుర *sura.* [Tel.] n. A whirlwind. సురగాలి, సుడిగాలి. Wind, గాలి. adj. Large, పెద్ద.

సుర *sura.* [Skt.] adj. Celestial, divine. దేవ సంబంధమైన. n. A spirituous liquor, toddy, nectar. మద్యము, కల్లు, అమృతము. సురగవి *sura-gavi.* n. The cow of the gods. కామధేనువు. సురజ్యేష్ఠుడు *sura-jyeshthudu.* n. The eldest of the gods, i.e., Brahma. బ్రహ్మదేవుడు. సురద్విషుడు *sura-dvishudu.* n. An enemy of the gods. An Asura. సురనిమ్నగ *sura-nimnaga.* n. The river of the gods, i. e., the heavenly Ganges. సురపతి or సురేశ్వరుడు *sura-pati.* n. The lord of the gods, i. e., Indra. సురలు *suralu.* n. The immortals, the gods, దేవతలు. సురలోకము *sura-lōkamu.* n. Heaven. స్వర్గము. సురవరుడు or సురోత్తముడు *sura-varudu.* n. The sun. సూర్యుడు. సురవర్త్మము *sura-vartmamu.* n. The sky, ఆకాశము. సురాచార్యుడు *sur-ācharyudu.* n. The priest of the gods; an epithet of బృహస్పతి. సురాలయము *sur-ālayamu.* n. The abode of the gods, i. e., Mount Meru. సురారి *sur-āri.* (సుర+అరి.) n. A foe of the gods, i. e., a demon or fiend. రాక్షసుడు. సురార్చితము *sur-architamu.* adj. Adored by the immortals. దేవతలచేత పూజింపబడిన. సురేజ్యుడు *surējyudu.* n. The teacher of the gods. బృహస్పతి. M. V. i. 149.

సురంగము *surangamu.* [Skt.] n. A bore, a hole, a passage dug or excavated. కన్నము, కుహరము, సొరంగము.

సురకత్తి, సురకత్తి or సూరకత్తి *sura-katti.* [from Skt. ఛురికా.] n. A small knife. చిన్నకత్తి.

సురకరువలి, సురగాడ్పు or సురగాలి *sura-karuvali.* [Skt.+Tel.] n. A whirlwind. సుడిగాలి. Bhag. x. 17.

సురకాణి *sura-kāṇi.* [Tel.] n. One-fourth of a quarter of an anna.

సురకీరము See under కు.

సురటి *suraṭi.* [Skt.] n. The name of a certain tune. రాగవిశేషము. సురటి or సురటీ [Tel. సుర+అంటు.] n. A round fan. విసురునది సుళ్ళకర్ర. A whisk for brushing away flies, చామరము, మంచె. "భక్తసురటిని విసరుచుండ జనకుడాతనిచేయిపట్టె." T. iii. 19. సురటిపట్టీగలు *suraṭi-paṭṭa-tigalu.* n. A drug used in dyeing pink. కొయిలగలు.

సురతము *su-ratamu.* [Skt.] n. Coition. స్త్రీ పురుషులరతియందు.

సురరాణి *su-raṭāni.* [Skt.] n. Indra, ఇంద్రుడు. The wife of Indra, ఇంద్రాణి.

సురపొన్న *sura-ponna.* [from Skt. సుర+పున్నాగ.] n. The tree called *Calophyllum longifolium,* పున్నాగము, దేవపున్నాగము.

సురభి *surabhi.* [Skt.] adj. Fragrant, sweet-smelling. సుగంధముగల, పరిమళించే. Beautiful, మనోజ్ఞమైన. n. A perfume, odour, fragrance. The spring season. The celestial cow, spoken of as granting every wish. సురంధము, సుర అనే గంధర్వస్త్రీము, వసంతఋతువు, స్వర్గధేనువు. సురభిళము *surabhilamu.* adj. Sweet smelling, మంచివాసన గల. సురభీకరించు *surabhi-karinṭsu.* v. a. To make fragrant. పరిమళింపజేయు.

సురమాయి or సురమా *suramayi.* [H. from సురుమా.] adj. Very black. మిక్కిలినల్లని.

సురమాలి *suramāli.* [Tel.] n. An air-cushion or pillow. గాలిందిబొంగు.

సురళీయు See సురాళీయు.

సురస *surasa.* [Skt.] n. The name of the mother of the Nagas. నాగమాత.

సురసుర *sura-sura.* [Tel. (anuk.)] adv. Bang; slapdash; all at once. This is an adverb used of quickness in taking fire; or of fainting. తీవ్రముగా. (ఇది నిప్పు అంటుకో

పడము మూర్ఛపోపడుటనుగురించినమాట). "కన లెరుసూదులు కర్ణరంధ్రముల, బొనిపినయట్లైనసుర సుర్రుమ్కి." HD. ii. 1181. **సుర్రన** or **సుర్రున** *surr-ana.* adv. Aloud, hissingly.

సురామండము *surā-mandamu.* [Skt.] n. The froth of ardent spirits. కల్లుమొదిమరుగు, తెట్టె.

సురాళించు or **సురళించు** *surāliñcu.* [Tel.] v. a. To wave a lamp or a cup of burning camphor, &c., before an idol, or over a person to avert an evil eye. నీరాజనముచేయు, దృష్టిదోషపరిహారార్థము దిగదుడుచు. To throw away in disdain, నిరాకరించు. "అర్ఘపవిత్తుకొనిధూపితయనివారణంబు గాగోవున్నంబుసురాళించి గోమయంబునందిల కంబుచెట్టి." Vish. vii. 109. "కడమపూదండ లెల్ల నొక్కటిగబట్టిబాలకుడు సురాళించిపాఁ వైచె." KP. vii. 76. **సురాళము** *surāḷamu.* n. Wrathfulness. మోహావేశము. Giddiness, భూతాద్యావేశనిమిత్తోన్మత్తము.

సురిగ *suriga.* [Tel.] n. A sprig, twig, small branch. రెమ్మ.

సురియ or **సురె** *suriya.* [from Skt. క్షురిక.] n. A small knife. మోకత్తి, సూరికత్తి. A. vi. 106. "కుజ్ఞానమను వాడిసురియచేపట్టి." HD. v. 1435. "సురియ బట్టవచ్చుకూరుంటుకారాదు." Vema. i. 176. **సురియాళు** or **సురెయాళు** *suriyāḷu.* (సురియ+ఆళు.) n. A Pariah. మాలవాడు.

సూరీ *sūri.* [Mahr. 'Surat'.] adj. Made in Surat. సూరీదేశోత్పన్నమైన. "సూరీపుట్టము పై బరచిరి." Swa. v. 111. టీ॥ సూరత్తుపట్టుంబాపి తామరచిరి.

సురుగు *surugu.* [Tel.] v. n. To disappear. అదృశ్యమగు. To take flight, retreat, పలాయితుడగు. To wither or fade. వాడిపోవు. To slink away, హోడగాపోవు. To move, shake or tremble, చలించు. "తొలుత పుత్రునిశిక్షణిశోకాగ్నినంకి యుడ్డనిలోపాము మూర్ఛన్నదమయి మొరిగి, కల్లయేద్దులనేద్చు చుకపటప్పత్తి, వెదకుసందునసురగజాచెదవునీవు." HN. v. 53. "ఆట్టిసురతరుపునెరుగకచుట్టపు మేలమున నొంచుసుకిసెదుమదినీకెట్టుజవియించె." Parij. iv. 63. "శ్రీడిక్పాకుందనుపాత్రముపేక్షి యొక్కడజాసురిగిచెప్పమానిజము." M. XIII. ii. 81.

సురుగుడు or **సురుగుడుపట్ట** *surugudu.* [Tel.] n. A tree called *Ventilago madraspatana.* A bark used in dyeing cloth.

సురుడు *surudu.* [Tel.] n. A fire brand, జొంజొయకట్ట.

సురుమా or **మురుమా** *suruma.* [H.] n. Collyrium, antimony.

సురుము *surumu.* [Tel.] n. Powder. చూర్ణము.

సురె See సురియ.

సురేకారము *sure-kāramu.* [Tel.] n. Saltpetre, nitrate of potash. పెట్లుప్పు.

సురేఖిత *su-rekhita.* [Skt.] n. A particular mode in music. రాగస్వరభేదము.

సులభము *su-labhamu.* [Skt.] adj. Easy, feasible, attainable, practicable, easy of access. సుఖముగాలభించెడి, కష్టముకాని, సాధ్యమైన, దుర్లభముకాని. **సులభుడు** *su-labhuḍu.* n. One who is easy, courteous or accessible. కనుసుమనినిత్కానివాడు. వాడు సర్వులకు భుడు he is good or kind to all. భక్తులకు భుడు he who is accessible to his worshippers.

సులోచనము *su-lōchanamu.* [Skt.] n. Spectacles, eye glasses. ముక్కద్దము.

సుల్తాను *sultānu.* [H.] n. A Sultan or Mussalman prince.

సులుపు or **సులువు** *suluvu.* [from Skt. సుల భం.] adj. Light. తేలికైన. Easy, సులభము. "సులువులతలగడ చెయ్యాది." T. iv. 204. n. Facility, lightness. సులభము, తేలిక. **సులుపుచేయు** *suluvu-cheyu,* v. a. To facilitate, సులభముచేయు.

సుళ్లమారి See under సుడి.

సువర్ణము *su-varṇamu.* [Skt.] n. Gold, బంగారు. సువర్ణకాసులు gold coins. సువర్ణభూపతి a certain medicine. ఔషధవిశేషము. A. iv. 318.

సువారము *suvāramu.* [from Skt. సూపకారము.] *n.* Cooking, వంట. "చన్ పొడిమిరి యంబుగా వెడలిపోయెనంచులు సుళ్లచేరియె, క్రమ్మనిజలజంతులంబాలసుకుళ్లలనుండి వెడందచిప్పలం దుడుకగ బెట్టిముయ్యపుటోగిరముల్ గరుగుమ్మ రంచెన,దొయ్యడరభుపీయసాయకముదెక్కడ సేర్చుదు వారిపుంబముల్." R. vii, 105. సువారపుటిల్లు *suvārapu-ṭ-illu.* n. A kitchen, వంటయిల్లు. సువారపువాడు *suvārapu-vāḍu.* n. A cook. వంటవాడు.

సువాసిని *su-vāsini.* [Skt.] n. A good woman; one whose husband is alive. పేరంటాలు, ముత్తైదువ.

సువేలము or సువేలాద్రి *su-vēlamu.* [Skt.] n. The name of a certain mountain. పర్వతవిశేషము. R. vii. 141.

సువ్వాలు, సువాలు, సువ్వాల, సువాల, సువ్వలాల or సువ్వి *suvvālu.* [Tel. సువ్వి +ఆల.] interj. A word or chorus used in carols, like 'derry down down'. సువ్వి *suvvi.* n. The noise made by persons while pounding rice, దంచుటయందను ధ్వన్యనుకరణము.

సువ్వే *suvvē.* [Tel.] interj. Behold! చూడుమీ.

సుషమ *sushama.* [Skt.] n. Exquisite beauty or splendour. అధికాంతి. సుక్ష్మలిళోధ. adj. Beautiful, handsome, pleasing. మనోజ్ఞమైన, మనోజ్ఞమైన.

సుషి *sushi.* [Skt.] n. A hole. రంధ్రము, బెజ్జము. A. iv. 26. సుషిరము *sushiramu.* n. A hole, orifice. రంధ్రము. A wind instrument, మురళ్యాదివాద్యము, పిల్లనగ్రోవిమొదలగు వాద్యము.

సుషిమము or సుశీతము *sushimamu.* [Skt.] adj. Cold, frigid. శీతము, చల్లని.

సుషుప్తి *su-shupti.* [Skt.] n. Sound or deep sleep. సుఖనిద్ర, ఒళ్లెరుగనినిద్ర. దీర్ఘసుషుప్తి the long sleep, i. e., death. చావు. సుషుప్తము *su-shuptamu.* adj. Fast asleep, బాగా నిద్రపోవుచుండే.

సుషుమ్న *sushumna.* [Skt.] n. The spinal cord. The name of a particular tubular vessel of the body, spoken of in mystic treatises. The pineal gland.

సుషేణము *sushēṇamu.* [Skt.] n. A cane or reed, the rattan. వేణువు, ప్రబ్బ. సుషేణుడు *sushēṇuḍu.* n. A name of Vishnu. Also, a name of the physician of the monkey chief Sugriva. విష్ణువు, సుగ్రీవుని వైద్యుడు.

సుష్ఠు or సుష్టు *sushṭu.* [Tel.] adj. Well, good, sound, handsome, healthy. మంచి, బాగైన, అందమైన, ఆరోగ్యమైన. "సుష్ఠుదేహయానము." Vēma. 1238. n. Good condition, a sound state, health, beauty, బాగు, అందము, ఆరోగ్యము. సుష్ఠుపరచు *sushṭu-paraṭsu* v. a. To amend, make better. చక్కబెట్టు.

సుసరము or సుసారము *susaramu.* [Skt.] adj. Easy, clear, free, unimpeded. సులభమైన.

సుస్తి or సుస్తీ *susti.* [H.] n. Laziness, idleness.

సుహితము *su-hitamu.* [Skt.] adj. Fit, proper, suitable. తగిన, యుక్తమైన.

సుహృత్తు or సుహృదుడు *su-hṛttu.* [Skt.] n. Lit: a good hearted man. A friend. ఆప్తుడు. సుహృత్కోటి a circle of friends.

సూ sū

సూ or సూవే *sū.* [Tel. short for చూడుము.] interj. Behold! చూడుమీ. నిశ్చయార్థకము. "భూమీశిఖ్యగములుగర్వమూభుజు." L. xvi. 90.

సూకరము *sūkaramu.* [Skt.] n. A hog. అడవిపంది, దూడము. A pig, పంది. **సూకరి** *sūkari.* n. A sow.

సూక్తము *sūktamu.* [Skt. సు+ఉక్తము.] adj. Well or properly said. చక్కగాచెప్పబడ్డ. n. A hymn in the Rig Veda. వేదములో నొక విషయమును గురించిన కొన్ని పద్యములు. "అన్ని సూక్తంబవిశ్వాతు." L. iii. 52.

సూక్తి *sūkti.* [Skt. సు+ఉక్తి.] n. A good word, a fair or friendly speech. మంచిమాట. Vasu. iv. 8.

సూక్ష్మము *sūkshmamu.* [Skt.] adj. Little, small, minute, atomic, fine, subtle, delicate. Ingenious, subtile, clever, smart, quick. కొంచెము, సన్నమైన, చురుకుగల. సూక్ష్మమైనపని delicate work. సూక్ష్ముగా చెప్పుట to explain in a few words. సూక్ష్మదృష్టి quick sight. సూక్ష్మబుద్ధి a clever or keen intellect. సూక్ష్మశరీరము the spiritual body. సూక్ష్మరూపము the atomic or spiritual form, the ideal body, as distinguished from the bodily shape, the spiritual image. సూక్ష్మవస్తు the invisible or essential condition, spirituality as opposed to corporeal being. **సూక్ష్ముము** or **సూక్ష్మత** *sūkshmamu.* n. An atom. Fineness, delicacy, peculiarity, nicety. సూక్ష్మాంత్రములు the small intestines.

సూచకము *sūchakamu.* [Skt.] n. Intimation, information by signs. సూచన, జ్ఞాపకము. adj. Shewing, denoting, intimating, suggesting. అనుపరచే, జ్ఞాపకముచేసే. **సూచకుడు** *sūcha-kuḍu.* n. A spy, informer. కొండెగాడు. One who hints or suggests, బోధచేయువాడు. **సూచన** *sūchana.* n. A hint, a suggestion, a slight or faint notice. జాడ. సూచనగాచెప్పు to tell briefly, to give a general idea or outline, to hint. **సూచించు** *sūchinṭsu.* v. a. To hint, signify, point out. జాడగాతెలియజేయు. "చూచినీతో దీనిసూచింపకుండిరి." Vish. vi. 337. **సూచితము** *sūchitamu.* adj. Hinted at. సూచింపబడిన.

సూచి or **సూచిక** *sūchi.* [Skt.] n. A needle. సూది. An index or sign, తెలియజేయునది. **సూచీముఖము** *sūchi-mukhamu.* n. The point of a needle. సూదికొన. An arrow. "సూచీముఖంబైవజోపరాసిచీకటి." BD. v. 683. **సూచీముఖపక్షి** *sūchī-mukha-pakshi.* n. A kind of bird. చిచ్చిలీకము. "సూచీముఖపక్షిగాంచి." G. i. 276.

సూటి *sūṭi.* [Tel.] n. An aim, an expedient. సరి, ఉపాయము. Manner, విధము. ఈ పని సూటిపడునా will this business succeed? నీమనసుకు సూటిగా ఉన్నట్టయితే if it seems right to you. adj. Straight, not crooked, right, చక్కని, సున్నని, వంకగుళ్లులేని, సరళమైన. "సూటిమార్గముజూపి." Chenna v. 415. **సూటిగా** *sūṭi-ga.* adv. Duly, straight, in a right line. సరిగా. కొంచెపు సూటిగా రాయివేసినాడు he threw the stone straight at his forehead. **సూటికాడు** *sūṭi-kāḍu.* n. A marksman, సరిశాడు. A handsome person, అందగాడు. **సూటిగొను** *sūṭi-gonu.* v. n. To fit, suit, agree. వెతుకుడు, పొసగు, పడపడు. "సూటిగొనుజాతివాఁ చెక్కినవక్కడించి." Bilh. ii. 194. **సూటిపడు** *sūṭi-paḍu.* v. n. To hit correctly, సరిపాకు.

సూడించు *sūḍinṭsu.* [Tel.] v. n. To be envious, పరగొను. వి. viii.

సూడిగములు *sūḍigamulu.* [Tel.] n. plu. A sort of bracelets. హస్తభూషణవిశేషము, గాజులు, చేతకడియములు. "అలపాత్రకల్పించిన లక్ష్మీవాలె, Xరణములతో సూడిగములరాజు." Kasikhandamu. v. 172.

సూడిద or **సూడిదె** *sūḍida.* [Tel.] n. A gift, an offering. కానుక. "ఇనకరంబిచ్చి నన్ని సూడిదల్ పెట్టిన పుల్లెలవాకిమల్లీశ్వరాఖ్య." Miscell. i. 125. line 4.

సూడు *sūḍu.* [Tel.] n. Enmity, pique, spite. పగ, వైరము, విద్వేషము. An enemy, శత్రువు. v. a. To cut, కోయు. "ఆజ్ఞానమునెడియడవిని, సూజ్ఞానపుఖడ్గమునసూడగబలదా." Vema. 2091. "శ॥ సూడొక్కటియునుమరిదా, కీడొక్కటియుగు జగంబుక్తించుటకై." UH. iv. 248. "బ్రహ్మవనమినూడుచక్రనివగాదం." T. i. 44. **సూడుకాడు** *sūḍu-kāḍu.* n. An enemy. కై. **సూడుపట్టు** or **సూడుబోవు** *sūḍu-paṭṭu.* n. To entertain ill will. పగబోను, విరోధించు.

సూతకము *sūtakamu.* [Skt.] n. Ceremonial impurity arising from childbirth or death, జాతాశౌచము, మృతాశౌచము. సూతకముపట్టు to observe the rites of ceremonial impurity. **సూతి** *sūti.* n. Birth, childbearing. ప్రసవము, కనడము. Offspring, progeny, స్త్రీపురుషసంతానము, విద్ధ. వ్యాసమునిసూతి the son of Vyasa, i. e., the hermit Suka. "అగ్రసూతి" an elder brother. Ila. ii. 2. "భవదంతఃసుతధర్తసూతికి." Bhanumati. iv. 4. **సూతిక** *sūtika.* n. A lying-in woman, a woman recently delivered. పురిటాలు, నవప్రసూత, బాలెంతరాలు. **సూతికాగృహము, సూతిగృహము** or **సూతీగృహము** *sūtika-gṛihamu.* n. A lying-in chamber. పురిటిల్లు.

సూతము *sūtamu.* [Skt.] n. Mercury, quicksilver. పాదరసము.

సూతము *sūtamu.* [Skt.] adj. Born, engendered. ప్రసూతము, పుట్టినది.

సూతుడు *sūtuḍu.* [Skt.] n. A charioteer. రథసారథి. A carpenter, వడ్లవాడు. A bard, an encomiast. కవి, స్తుతిపాఠకుడు, భట్టుబాడు. "నయమునసూతికిలలనివంబడ." Mandha. iv. 213.

సూత్రము *sūtramu.* [Skt.] n. A thread, cord, line, yarn, twine. దంతి, నూలు, నూలిపోగు, దారము. A brief rule or precept in grammar, &c., an aphorism. ఆశేకార్థబోధకగుం తీవ్రవాక్యము. An expedient, contrivance; an artificial piece of work; a machine, ఉపాయము, యంత్రము. కపటసూత్రము a delusive contrivance. కపటనాటకసూత్రధారి "the unseen mover of the world's machine," an epithet of God. జలసూత్రము a water work, a hydraulic engine. వ్యాకరణసూత్రము a concise rule of grammar. ఆపస్తంబసూత్రము the institutes of Apastamba. మీ గోత్రసూత్రములేమి what is your family name? and what is your creed? మంగళసూత్రము the thread with which the marriage badge is tied on the bride's neck. యజ్ఞసూత్రము the sacred thread worn by the three principal classes of the Hindus. "స్మృతిసూత్రసమాజములకు." A. i. 43. **సూత్రగాడు** *sūtra-gāḍu.* n. An artist, a contriver or maker of any machine. యంత్రకాడు. **సూత్రధారకుడు, సూత్రధారుడు** or **సుత్రధారి** *sūtra-dhārakuḍu.* n. The manager or principal actor in a play or drama; the person behind the scenes who pulls the strings of puppets. An instigator, secret agent, or tempter. మేళనాయకుడు, ఆటాడించువాడు, నడిపించువాడు. "జగన్నాటకసూత్రధారికి." T. ii. 77. "శేషసూత్రధారిమీరందరుబహుసూచులని." B. X. 297. **సూత్రపట్టు** *sūtra-paṭṭu.* v. a. To "lay the line," as a bricklayer does. దారము పట్టు. "బ్రహ్మతనుచేయంజోక్రప్రపంచమునకు, దారతమ్యంబులెలపంగదలచియొక్కొ, సూటిమింటికి నేలకు సూత్రపట్టు, వీకసీరంధ్ర ధారాళవృష్టి గురిసె." B. vi. 3. "చరసుధీధరుపుణిసూత్రపట్టినట్లు." A. i. 4. **సూత్రపదము** *sūtra-padu.* v. n. To match, తోపడు. **సూత్రించు** *sūtrinṭsu.* v. a. To lay down a rule, to enact. సూత్రముగాసేర్పరచు, సూత్రపరచు.

సూదనము *sūdanamu.* [Skt.] adj. Destroying, killing. చంపే. n. Killing. చంపుట. **సూదనుడు** *sūdanuḍu.* n. A destroyer.

చంపుబాడు. **సూదితము** *sūditamu.* adj. Killed, destroyed. చంపబడిన.

సూది *sūdi.* [from Skt. సూచి.] n. A needle. సన్నిలంకట్టుసాధనము. **సూదిబియ్యము** a kind of rice. **సూదిమొన్నలు** slender or sharp horns. **సూదివలెవచ్చి దబ్బనమువలెపోవు** to enter like a small needle and come out a packing needle. **సూదిమల్లిక** or **సూదిమల్లి** *sūdi-mallika.* n. The eared jasmine, *Jasminum auriculatum.* సూదులవలె పువ్వు గానుండేమల్లెలు. **సూదంటురాయి, సూదిరాయి** or **ఆయంటు రాయి** *sūd-anta-rāyi.* n. A magnet, a lodestone. కాంతరాయి, ఉదసక్కాంతము.

సూదుడు *sūḍuḍu.* [Skt.] n. A cook. వంట వాడు.

సూన *sūna.* [Skt.] n. A slaughter-house, the shambles. కొయ్యలు మేకలు గోయుస్థలము, కబేలా. See also under సూనుడు. **సూన గాడు** or **సూనకి** *sūna-gāḍu.* n. One who kills. చంపువాడు. A butcher, కటికవాడు. "భక్తులజంపబాల్పడుసూనకాడు." BD. iv. 1287.

సూనము *sūnamu.* [Skt.] n. A flower. పుష్పము. **సూనశరుడు** *sūna-śaruḍu.* n. Lit. "the god whose darts are flowers," i. e., Manmatha, మన్మథుడు.

సూనుడు *sūnuḍu.* [Skt. Cf. Eng. 'son.'] n. A son. పుత్రుడు. **సూన** *sūna.* n. A daughter. కూతురు.

సూనృతము *sūn-ṛtamu.* [Skt.] n. Sincerity, veracity, truth. విజము, సత్యము. adj. True, sincere, యథార్థమైన. **సూనృతోక్తి** a true word.

సూపము *sūpamu.* [Skt.] n. Split pease cooked in water. ముద్దపప్పు, ఉడికినపప్పు. **సూపకారుడు** or **సూపుడు** *sūpa-kāruḍu.* n. A cook. వంటవాడు. **సూపశాస్త్రము** *sūpa-śāstramu.* n. The science of Cookery. పాకశాస్త్రము.

సూయమానము *sūya-mānamu.* [Skt.] adj. That which is being offered as a burnt sacrifice. హోమముచేయబడుచుండే. "సూయ మానసోమలతలుగై." R. iii. 26.

సూయాణము *sūyāṇamu.* [from Skt. యుద్ధ యాత్ర.] n. A punitive expedition. కర్తుర్థ యాత్రరమైన దండయాత్ర. "సీతకువాయార్థ సూయాణముక నొరగించె మంచిక చేలాలంగ చెరగులమను." భార. విరా. v.

సూరకత్తి *sūra-katti.* [from Skt. ఛురిక.] n. A small knife. అవిపుత్తిక, చేరకత్తి.

సూరణము *sūraṇamu.* [Skt.] n. An esculent root called *Arum campanulatum.* కంద.

సూరపటము, సూరెపుటము or **సూర్య పటము** *sūra-paṭamu.* [Tel.] n. A kind of cloth. వస్త్రవిశేషము. Velvet, మొగమలు. "రంగడు మొగమాలమను సూరెపుటములుబూ నుదమను." H. v. 148.

సూరసూతుడు *sūra-sūtuḍu.* [Skt.] n. The charioteer of the sun. అనూరుడు.

సూరాకారము or **సురాకారము** *sūra-kāramu.* [Tel.] n. Salt-petre. కాటితో పండించిన, పెట్టుమన్ను.

సూరి *sūri.* [from Skt. ఛురిక.] n. A knife. ఛురిక. "కేవగిసూరియెత్తుచెయ్యి." A. iv. 151. టీ॥ మొగిలిపువ్వును సూరకత్తపోలుచ్చియిను.

సూరి *sūri.* [Skt.] n. A great scholar: a learned man. **విద్వాంసుడు.** The sun, సూర్యుడు.

సూరీడు or **సూరుడు** *sūruḍu.* [from Skt. సూర్యుడు.] n. The sun.

సూరెలు *sūrelu.* [Tel.] n. pln. Sides, flanks. పార్శ్వములు, ఉభయపార్శ్వములు. "ఆతనిసూరెల మన్నపీరంగోకబులు." M. VII. iii. 185. "ఆత నినొసపోయి వాతిల్లిదండ్రులసూరెలబ్రియ." R. ii. 45. "గాండీవిబిత్తులసూరెలబ్రియ." M. II. i. 138. "సూదంటుశిలదనసూరెలకీరుమాడి

మొహంబునఁదూర్పున నెనసిఱంటులొన్న విధాన." L. ii. 169. **సూరెగిల్లు** or **సూరెగిలు** *sūregillu.* v. n. To lean or move aside, ప్రక్కకొదుగు.

సూరేపాను or **సూరెపాను** *sūrē-pānu.*[Tel.] n. A triangular perpendicular parasol or fan carried before a prince or an idol.

సూర్మి or **శూర్మి** *sūrmi.* [Skt.] n. A metal idol. లోహపుప్రతిమ.

సూర్యుడు *sūryudu.* [Skt.] n. The sun. భాస్కరుడు. **సూర్యకాంతము** *sūrya-kāntamu.* n. The sun-gem, tourmaline, ఆదిత్యశిల, సూర్యరశ్మితగులుటచేత నిప్పుకలిగెడు ఒకవిధమైనరాయి. A well known medicinal herb. **సూర్యకాంతిపుష్పము** or **సూర్యావర్తము** *sūrya-kānti-pushpamu.* n. The sun-flower. *Helianthus annuus.* పొద్దుతిరుగుడుపువ్వు. **సూర్యపటము** Same as సూరపటము. (q. v.) **సూర్యపాము** *sūrya-pāmu.* n. A triangular perpendicular parasol or fan, resembling a fire screen. See సూరేపాను. **సూర్యపుటము** *sūrya-puṭamu.* n. Exposure to the sun. ఎండబెట్టడము. సూర్యపుటము పెట్టు to inspissate fluid medicines or extracts by exposure to the sun. **సూర్యపుత్రుడు** *sūrya-putrudu.* n. The son of Helius: an epithet of Sani, of Yama and of Varuna. శనిశ్రాద్ధము, యముడు, వరుణుడు. **సూర్యప్రభ** *sūrya-prabha.* n. The disc or orb of the sun; also a vehicle or seat with a gilt aureole, సూర్యబింబము, ఒక దేవత వేంచేయు సూర్యాకారమైన వాహనము. **సూర్యవాద్యము** *sūrya-vādyamu.* n. A tambourine or small double tabor. పాగామీద కట్టుకొనివాయించే సూర్యాకారమైన చర్మవాద్యము.

సూల [from Skt. శూల.] Same as శూల (q. v.) **సూలచేకటులు** *sūla-chēkaṭulu.* n. A kind of bracelet. హస్తభూషణములు. "సూలచేకటులాకమూలవైవిరాజి, గజపులనండ్ల చేకటులుందాల్చి." S. i. 176. **సూలలదండ** *sūlala-danda.* n. A kind of necklace. కంఠభూషణవిశేషము. "చేకటులుమేలిమిసూలలదండ." H. iv. 101.

సూళము *sūlamu.* [Skt.] n. A certain tune or song. గీతవిశేషము. "గాలొమెచ్చగవాడి కెంపుదొలకంగాశాతమూనంబులా తోలేవాధ జయాంకసంకలితముల్ సూళాదిగీతావళుల్." NH. ii. 125. "ఆలాపములుచేసియారాజుమోది సూళాదులింపులుసాగయుబాడుటయు." HD. i. 873.

సూసకము *sūsakamu.* [Tel.] n. A kind of jewel worn on the head by women. తిరుగుడుబిళ్ల, పిగపువ్వు. "కీ॥ చెంగల్వపూదండపేర్చి పెందురుముపై, ఘనపాగమునసూసకముఘటించి." చంద్రా. vi. 5.

సూసరి *sūsari.* [Tel.] n. A bricklayer, plasterer. గారకాడు, సున్నముపూయువాడు, లేపకుడు.

సృ sṛi

సృక్వము or **సృక్వి** *srikvamu.* [Skt.] n. A corner of the mouth. నోటిపెలివి, పెదవిమూల.

సృగాలము *srigālamu.* [Skt.] n. A jackal. నక్క. **సృగాలిక** *srigālika.* n. A female jackal. ఆడునక్క.

సృజింపు *srij-impu.* [Skt.] v. a. To create, make, form, produce. పుట్టించు, కలుగజేయు, సృష్టిచేయు. **సృష్టము** *srishtamu.* adj. Created, made, formed, invented. పుట్టింపబడ్డ, కల్పింపబడ్డ, నిర్మింపబడ్డ, సృజింపబడిన. **సృష్టి** or **సృజన** *srishti.* n. Creation, formation, production, fabrication, invention. సృజించుట, ఉత్పత్తి. నిర్మాణము, కల్పన. The world, the universe, జగత్తు, సచరాచరము. **సృష్టింపు** or **సృష్టిచేయు** *srishtimpu.* v. a. To

create, make, form, fabricate, invent. సృష్టించు, కలుగజేయు, కల్పించు. సృష్టికర్త *srishṭi-karta.* n. The creator, or lord of creation. సృష్టిచేయువాడు. సృష్టియగు *srishṭi-y-agu.* v. n. To be created. పుట్టు, కలుగు.

సృణి *sriṇi.* [Skt.] n. A goad, a hook with which elephants are urged. అంకుశము.

సృతి *sriti.* [Skt.] n. A way, road, path. మార్గము. Going, పోక.

సె se

సెండారులు *seṇḍarulu.* [Tel.] n. plu. An instrument which was apparently used in hunting. మృగయాసాధనవిశేషము. "తీవం బులుబంటిరియం, కాసులపాసిరియం, సెండారుల దీవ్యయం బలరుచుండ్యాయం." Rukmangada. iii. 90.

సెక or సెగ *seka.* [from Skt. శుష్క.] n. Heat, warmth. ఉష్ణత్వము. వెట్టి, వేడిమి. తావు. A flame, జ్వాల. "సంద్రవలంబుచేసినియంతనె సెకలంను వెసకాశ్యంతిముల్ వినకెల." Anir. iii. 29. సెకకంటి *seka-kaṇṭi.* n. Lit. the flame-eyed, an epithet of Siva. సెకవేలుగు *seka-velugu.* n. An epithet of the sun, సూర్యుడు. సెగగడ్డ *sega-gaḍḍa.* n. A boil, pimple, pustule, arising from heat. కాక వేడి చేసికొనుట. సెగబెట్టు *sega-beṭṭu.* v. a. To warm. విష్ణ కాకమనుంచు. సెగరేడు *sega-rēḍu.* n. Fire, అగ్ని, శుష్కాంతుడు. సెగరోగము *sega-rōgamu.* n. Gonorrhœa. మండులరోగము.

సెగ్గు, సెగ్గము or సెగ్గెము *seggu.* [Tel.] n. Reproach, censure, a false accusation. అపవాదము, నింద. Disgust, రోత. సెగ్గము *seggamu.* adj. Disgusting, రోతయైన. Blameworthy, నింద్యము. సెగ్గింపు *seggimpu.* n. Disgust, రోత. సెగ్గించు *seggiñcu.* v. a. To reproach, blame, accuse, to evince disgust or horror at. నిందించు, చూపించు, అసహ్యపడు, రోయు, వేవళించు. "నీమగడింటను సెగ్గింప దెవ్వరిట్లుం బేటులవక్ష." Vish. vi. 57.

సెజ్జ *sejjaa.* [from Skt. శయ్యా.] n. A bed, a couch, శయ్య. A basket of plaited cocoanut leaves to hold flowers, fruits, &c. The box worn by Jangams, containing the lingam. పూలుమొదలైనవి పెట్టేబుట్ట, పండ్లుటకు, లింగకాయమొదలైనవి ఉంచేపంచి. "రాత్రియందంటియం బిలయొచ్చగాసీకాస్యజై యుండె." M. XII. iii. 202.

సెట్టి or శెట్టి *seṭṭi.* [from Skt. శ్రేష్ఠి.] n. A merchant, వర్తకుడు. A title assumed by all members of the Beri Komati, or Balija caste who are merchants.

సెనగలు *senagalu.* [from Skt. చణక.] n. The pulse called Bengal gram. *Cicer arietinum.*

సెపియించు or సెపించు *sepiyiñcu.* [from Skt. శపించు.] Same as శపించు (q. v.)

సెబాసు, సెబాసు or శాబాసు *sebāsu.* [from Tel. చీ+ H. షాబ్.] interj. Hollow! What a wonder! well done! bravo! ఆశ్చర్యము!

సెబ్బర, సెబ్బర or సెబ్బర *sebbara.* [Tel.] n. Evil, కీడు. Harm, చెడుగు. మంచిసెబ్బరలు. good and bad.

సెమ్మె *semme.* [from Skt. శమ్యా.] n. A brass lampstand. ఇత్తడిదీపస్తంభము.

సెర *sera.* [Tel.] n. A line or streak in the eye, కన్ను. "ఎర్రనిరులతోడి సెరలక్కుల సెదరుజోపులను." Harivansa. v. 167.

సెరగు *seragu.* [Tel.] n. Danger, ill fortune, evil, harm. ఆపద.

సెరబడి *sera-baḍi.* [Tel.] n. Friendship. స్నేహము.

సెరింత *seriṇta.* [Tel.] n. Jest, jeering mimickry. హాస్యము. "నానవుగ్యసెరింతలా నానుహాస్యము." ABA. i. 162.

సెల *sela.* [from Skt. శైల.] n. A fountain head. అంబుప్రవాహము, నదీమూలము. A hill stream or torrent. సెలయేరు. A twig, బరిక. A burrow, a hole, బొరియ, బొక్క. A line or streak, జీర. The mouth or orifice of an ulcer, వ్రణముయొక్క నీరుమొదలించురంధ్రము, The point of an arrow, బాణపుమొన. [from Skt. శలాక.] n. A porcupine's quill, ఏదుపందిముల్లు. [from Skt. శల్య.] n. A sharp point of a dagger, &c. ముల్లులాగా సగుపాని యినుపముల్లు. An arrow, బాణము. "వ। ఎరకలు విసుగనరికినయొడలసెలలకునిడిన జలగలచొలుపున." Parij. ii. 112. "సెల సెప్పకొనిరొప్పబులినైనబీడించి చడవైతుఁగొచ్చి నీపాదమాన." Swa. iv. 44. వీ॥ సెలసెప్పలాని, డొంకలొత్తావుచేసుకొని. సెలలుపొరపుండు a fistula, a deep sore or ulcer. **సెలకట్టె, సెలకట్టియ** or **సెలగోల** *sela-katte.* n. A dart, javelin, arrow. A bamboo rod or stake, a slender stick. A shepherd's crook. కయ్యాకై, చిరుతకట్టె, సన్నకర్ర, కరము, మూకిడికట్టె చబుకుకట్టివది. "కట్టినసేలిదిండ్లు సెలకట్టియ విండ్లనువిండ్ల గాసెవరే." Swa. iv. 43. "క॥ మొలవట్టెచెరగుచెక్కచు, బలుదిట్టికారాతుడా కరు పటుభరుమట్టిగా, సెలకట్టెబట్టిచేరొక, సెలకట్టెంగొట్టివైచె దైమరుంగాకిగా." Swa. iv. 83. "కనిచేతగాసెలగోలపట్టిగానుచుగా నిన్నుకానిమ్మురా." BX. 349. **సెలపంది** *sela-pandi.* n. A porcupine, ఏదుపంది, ముండ్లపంది. **సెలపారు, సెలవడు, సెలవారు** or **సెలవేయు** *sela-paru.* v. n. To fester or run into sinuses; to break into holes as a bad sore or ulcer. పుండులో బొక్కలుపడి మూలమూలకుపోవు. సెలపాటివుండు or సెల పుండు a sinuous ulcer which breaks into holes. ఆ పుండు సెలలుపారుచున్నది the ulcer breaks into holes. "చిరుతోట్టి పోటుల సెలపారునందురు." Ila. ii. 7. **సెలయేరు** *sela-y-eru.* n. A waterfall, cascade, mountain torrent. నిర్ఝరము, ధార. **సెలయూట** *sela-y-uta.* n. A mountain spring. కొండయూట.

సెలగ, శెలగ, శలగ or **సలగ** *selaga.* [Tel.] n. or interj. So much! A word used in measuring grain. "One lot;" from which a new reckoning begins. The handful or pinch of grain put down as a mark of reckoning, నూటిసజ్జ. A fee rated at 16 or 18 మానికలు to the Putti or at two rupees per Kuchchela (కుచ్చెల). ధాన్యము కొలవడములో కొత్తశెక్క మొదలుపెట్టేటప్పుడు ఆసేమాట, ఆప్పుడు దోసిలితోయెత్తి కుప్పగాతో యుధాన్యము, భుట్టికింత అని యిచ్చేరుమను, మాటికిపాడిచిసెలగంటాడు he kills one hundred and cries "that is one lot."

సెలగ or **సెలగొమ్మ** *selaga.* [Tel.] n. A branch of a branch. ఉపశాఖ.

సెలగపార *selaga-para.* [Tel.] n. An Indian spade or hoe. ఒకవిధమైనపార, గొడ్డలి.

సెలగు or **చెలగు** *selagu.* [Tel.] v. a. To cut to pieces. ఖండించు.

సెలగులు *selagulu.* [Tel.] n. plu. Troubles. చిక్కులు. "చిల్లరపిడ్డులసెలగులబాపి." L. xix. 335.

సెలయు *selayu.* [Tel.] v. n. To burst out, to riot. చెలరేగు. "తవశ్రీపగమపట్టు ధారణీధ్రములిట్టు సెలసికొమ్మనగొట్టు తలగొట్టు." N. i. 144. v. a. To chop, to cut. నరుకు. To scatter, చిమ్ము. "చెదిదార్చివిచీమచిటుకున్న నొకపాటి సెలసిపెంపరలాడుబిట్టలెల్ల." Swa. iv. 16.

సెలవి *selavi.* [from Skt. శృక్వి.] n. A corner of the mouth. పెదవిమూల. "వీ॥ సెలవులప దసంశములుమూగ." Swa. ii. 5. "సెలవులు విసించినేత్రదండ్రికలుపెరయ." ib. iv. 155.

సెలవు *selavu.* [Tel.] n. Leave, permission. An order, ఆజ్ఞ. Expenses, charges, expenditure (Madras Telugu) వ్యయము. Use, ఉపయోగము. Dismissal; a holiday, విడుపు.

సెలవిత్తు *selav-ittu.* v. a. To order, command, ఆజ్ఞాపించు. అట్లు సెలవిచ్చినారు he was pleased to say so. To give leave, to permit, allow, give permission. వేసంగి సెలవు the midsummer holidays. **సెలవు చ్చుకో** take leave, depart. నాకు సెలవుకులేదు I have nothing to live on, నాకు కర్చుకులేదు. **సెలవుకాడు** *selavu-kāḍu.* n. A prodigal, a spendthrift. దూబరదండి. **సెలవు చేయు** *selavu-chēyu.* v. a. To spend, to expend. వ్యయముచేయు, కర్చుచేయు (Madras Teluga).

సెలసు *selasu.* [Tel.] n. A kind of tree. దాని విశేషము. **సెలసువిల్లు** or **సెలవిల్లు** *selasu-villu.* n. A bow made of its wood. "వీకసలిన విడవిల్లుపెదుసువిల్లును సెలసువిల్లును మొదలైనవేక విండ్లు చులకగాదీసి." Kalahasti. iii. 43.

సెల్లా *sella.* [from Skt. శాట.] n. Muslin; any cloth without a border. Jaconet. అంచు లేని శెల్లవిబట్ట. దవసెల్లా fine muslin.

సెల్లుడు [from Skt శల్యుడు.] Same as శల్యుడు one of the heroes of the Mahabharata.

సే sē

సేకము or **సేవకము** *sēkamu.* [Skt.] n. Wetting, sprinkling. తడుపుట, చల్లుట. ప్రోక్షణము. **సేకముచేయు** to smear, చేయుము. "ఇవియాదిగానుండులన్ని యుమాళ్ళిచెప్పెరలను వెల్లసేకంబుచేసి." BD. iii. 1162. "భవదీయవి లాశనామృతసేకంబున." M. XII. i. 33. "భవదీజములుపాదుగాలించినాటిజలసేకమునపోష ణముగాలించి." Sar. D. 375.

సేకము *sēkamu.* [from Skt. శ్రా.] n. Heat, warmth. వెచ్చ, కాక. "నీ కమలులపుపటిసేక ములో నోరువారు." P. i. 725. "సేకప్రసరములు రోకలు నాకులంగోంక్లు." ib. i. 722. టీ॥ సేకప్రసరములు, ఉస్ణనిస్తువులు.

సేకరించు *sēkarinṭsu.* [from Skt. సీకరించు.] v. a. To prepare, collect. సిద్ధముచేయు, కూర్చు, సంగ్రహించు. To recover, తెప్పించు. **సేకరము** *sēkaramu.* n. Collecting, preparing anything. సంగ్రహించుట.

సేగి *sēgi.* [Tel.] n. Loss, నష్ట. Evil, harm, calamity, misfortune. కీడు, ఆపద. "నాదెస యాగ్యదివేవుడుసువట్టెనటలి సేకటుపేసి." R. iii. 139. "ఏమనిచెప్పవచ్చువసుధేశ్వరయాబలు సేసి." Vasu. ii. 161. "ఘనులాశ్రులసేకిరోధ్వగాలేదు గదా." P. ii. 40. **సేగిపోవు** *sēgi-pōvu.* v. n. To fail, prove useless, be in vain. వ్యర్థమైపోవు. "వీనిమిత్తములేకమెల్లను సేగిపోదుము." Vish. ii. 249.

సేచకము *sēchakamu.* [Skt.] adj. Sprinkling, తడిపే. ప్రోక్షణముచేసేది. n. A cloud, మేఘము. **సేచనము** *sēchanamu.* n. Sprinkling, wetting, తడుపుట, ప్రోక్షణముచేయుడము.

సేదుకర్ర *sēḍu-karra.* [Tel.] n. A kind of instrument used by weavers. సాలెవాని సాధనవిశేషము.

సేతువు *sētuvu.* [Skt.] n. A bridge, a causeway, dam, bank or mound. The bridge at Rameswaram. కట్ట, కట్ట. వంతెన. రామే శ్వరముమీదనున్న వారధి. "ఆకెసులిమునకుసేతువేలా. Bilh. iii. 38.

సేద *sēda.* [from Skt. స్వేద.] n. Fatigue, weariness, languor, distress. అలయిక, బడలిక, శ్రమము. **సేదగొను** *sēda-gonu.* v. n. To be tired, wearied, fatigued. బడలు, శ్రమముకొనుము. సేదదేరు to be calmed or comforted. **సేదదీర్చు** to comfort. "శ్రోత్రోపచారం బులసేదదీర్చుచెడ్డయుం." Ila. iii. 10.

సేద్యము *sēdyamu.* [Tel.] n. Cultivation, tillage, farming. కృషి. **సేద్యగాడు** or **సే ద్యకాడు** *sēdya-gāḍu.* n. A farmer, ploughman, agricultural labourer, సేద్యము చేయువాడు, వ్యవసాయదారుడు, కాపు.

సేన or **శానా** *sēna.* [Tel. corruption of చాలా or చాల.] adj. Much, plenty. విస్తారమైన. **సేన, సేనా** or **సేనగ** adv. Much, abundantly. విస్తారముగా. "సేనగాంధిశాప్తముథు జంపుగ." Bhāska. §. 69.

సేన *sēna.* [Skt.] n. An army, forces. చతురంగబలముగలసమూహము, దండు, సైన్యము. **సేనాంగము** *sēn-angamu.* n. A component part of an army, as elephants, chariots, cavalry or infantry. హస్త్యశ్వరథపదాతిసమూహము. **సేనాధిపతి** or **సేనాపతి** *sēn-ādhi-pati.* n. A general, commander; a leader or headman. సేనానాయకుడు, దండుకుయజమానుడు, మొనగాడు. **సేనాధిపత్యము** or **సేనాపతిత్వము** *sēn-ādhi-patyamu.* n. Generalship, leadership, command of an army, సేనానాయకత్వము, దండుయొక్క ఆధిపత్యము. **సేనాని** *sēnāni.* n. A general. Also, an epithet of Kumaraswami, the god of war. దండుయజమానుడు, కుమారస్వామి. **సేనాముఖము** *sēnā-mukhamu.* n. The front or van of an army. సేనయొక్క అగ్రభాగము.

సేపు *sēpu.* [Tel.] n. Time, a period. కాలము. కొంతసేపు some time. గంటసేపు an hour's time. క్షణముసేపటికి for a moment. కొంచెము సేపటికి soon, shortly after. ఒకటియసేపటికి in an hour. ఇంతసేపటికిరాలేదు he has not come all this while.

సేబాసు, శాబాసు or **సెబాసు** *sēbāsu.* [H.] interj. Well done! Bravo! See సెబాసు.

సేమంతి or **సేమంతిక** *s manti.* [Skt.] n. The flower called *Chrysanthemum indicum.* చేమంతి. "తలమాపెనొకవంక భళభళ్యేమంతి కాగంధినీహారకరభరములు." Parij. iii. 91.

సేమము *sēmamu.* [from Skt. క్షేమము.] n. Happiness, well being, welfare, health. కుశలము, ఉన్నదిచెడకుండుట, శుభము.

సేరి or **శేరి** *sēri.* [H.] n. Free land, which, though not Inam, pays no direct tax to Government. Land rented by a farmer from a Zemindar or possessor of a Manyam and free of tax to Government. Land which pays no money rent, but a portion of the crop as payment in kind. Also, land cultivated by the proprietor himself, a home farm.

సేరు or **శేరు** *sēru.* [H.] n. A *seer*, a measure of weight equal to two pounds: also, a measure of quantity equal to about a quart. (It varies in various parts of the country.) అరువదినాలుగు తేక ఇరువదిడబ్బుల యెత్తు; ఎనిమిదిపలములయెత్తు; ఇరువదినాలుగు తులములయెత్తు. కచ్చాసేరు the same more definitely. పక్కాసేరు the large seer which contains three సేరులు, that is, twenty four పలములు or ninety-six rupees' weight. సవ్వాసేరు a seer of thirty rupees' weight.

సేల *sēla.* [from Skt. చేలము.] n. A cloth, వస్త్రము.

సేలు *sēlu.* [Tel.] n. A kind of tree. ఒకవిధమైనచెట్టు.

సేవ or **సేవనము** *sēva.* [Skt.] n. Service, servitude, homage, reverence, worship. పరిచర్య, శుశ్రూష. సేవచేయు to serve, to wait on, attend on. ఏకాంతసేవ solitary adoration. తీర్థసేవ visiting a holy place. ఔషధసేవనము taking medicine. "అమల వాఙ్మానసేవనము నిర్మలత్వంబు." M. XII. vi. 2. **సేవకవృత్తి** *sēvaka-vritti.* n. Servitude, living by service. కొలువుచేసి జీవించడను, నవుకరి. **సేవకుడు** or **సేవి** *sēvakudu.* n. A servant, an attendant. దాసుడు. తమసేవకుడైన your obedient servant. **సేవించు** or **సంసేవించు** *sēvinṭsu.* v. a. To serve, to worship, to prostrate oneself, to salute; to eat or drink, as a medicine, &c. కొలుచు, పూజించు, పుచ్చుకొను, తిను, త్రాగు. "కావున సేవింపుమన సుర సేవింపకయుండుగుటొప్పు." M. XIII. v. 166. బహుదివ్యదేశములు సేవించిరాడు he has visited many shrines. **సేవితము** *sēvitamu.* adj. Served, worshipped. కొలువబడిన, పూజిం

పూజింప, ఉపాసింపదగిన. సేవితుడు *sevitudu.* n. One who is worshipped or venerated. సకలభక్తులును, ముని[illegible]నైన దుర్వాసుడు the god who is adored by the hermits. సేవ్యము *sevyamu.* adj. Venerable, worthy of worship, సేవించడమునకు అర్హమైన, ఉపాస్యమైన. n. Ploughed land. దున్ని సిద్ధము చేసినపొలము. సేవ్యుడు *sevyudu.* n. One who is venerable, one who deserves worship or veneration. సేవింపదగినవాడు.

సేవియ or సేవి *seviya.* [from Skt. శివిక.] n. A kind of food prepared from wheat flour, sugar and milk.

సేసలు or సేసబ్రాలు *sesalu.* [from Skt. శేష.] n. Raw rice thrown on the heads of the bride and bridegroom during the marriage ceremony. ముడతాళ్ళు శేలు, ఉక్కుతీలు, తెలబ్రాలు. పెండ్లికూళ్ళు trusses worn on the wedding day. పెండ్లిబొమ్మ. కాంకెసిక. "సేసబొమ్మనజోయ[illegible]చెంకల్వమొగడలు వాకటాణకటాక్షములనెనయ." Vasu. iv. 121. "వారలుత్సహింపివిజయశాపదీపించి, సేసలిడిరియు పరిరమ్మనంపు." B. X.

సై sai

సై or సంయ *sai.* [from Skt. సహ.] adj. or prefix. Assisting, together with. See సైదోడు.

సైంధవము *saindhavamu.* [Skt. from సింధు.] adj. Born in or belonging to Sind. n. A horse from Sind, సింధుదేశజాతాశ్వము. సైంధవము or సైంధవలవణము n. Salt brought from Sind. సింధుదేశనవలవణము.

సైంహికేయుడు *saimhik-éyudu.* [from Skt. సింహిక.] n. A name of Rahu. రాహువు.

సైకతము *saikatamu.* [from Skt. సైకత.] adj. Sandy in general. సికతామయమైన, ఇసుకతో సంబంధించిన, సైకతలింగము an effigy made of sand. n. A hillock or dune of sand. ఇసకదిబ్బ. సైకతస్తోని *saikata-stoni.* n. A beautiful woman. Vasu. ii. 146.

సైకము or సంయకము *saikamu.* [Tel.] n. Thinness, సూక్ష్మత్వము. adj. Thin, light, nice, pretty, trim. సూక్ష్మము, అల్పము. సన్నని, తేలికైన, చక్కని. "పలకించుచెంగావిసైకపు దుప్పారలుపవిచ్చిల్లు అంగుళీయకాలు." Bauj. iii. 136.

సైగ or సంయగ *saiga.* [from Skt. సంజ్ఞ.] n. A sign, gesture. సంజ్ఞ. కన్నుసైగ a wink. చెయిసైగ a sign with the hand.

సైచు or సంయాచు *saichu.* [from Skt. సహనము.] v. n. and a. To bear, endure, to pardon. సహించు, మన్నించు. "ఇంకనాపదు చెయ్యసొమ్మొల్లదో మీరు సైచకయున్న నాజ్ఞలేలు." T. iv. 20. "ఎవరాన్న సహనశీలవై సైచి." BD. iv. 516.

సైతము or సంయతము *saitamu.* [from Skt. సహితము.] adv. Even, too, also, కూడా. "ఈ మేము సైతము, వాచివవారియట్లగరువంబునశ్రీ నుచుంటిమద్వితీయా." Vish. vi. 100.

సైదము or సంయదము *saidamu.* [Tel.] n. Wheat flour. గోధుమపిండి.

సైదోడు or సంయదోడు *sai-dōḍu.* [Tel. సయి+ తోడు.] n. A brother or sister. తోడబుట్టిన వాడు, లేక, తోడబుట్టినది, తోడబుట్టువు. "తనసై తోడునలెబ్రోమ." Satyabha. iii. 165. Vasu. iii. 138.

సైనిక *sainika.* [Skt. from సేన.] adj. Of or relating to an army. దండుసంబంధమైన. సైనికుడు *sainikudu.* n. A soldier, సేనతోపంపించినవాడు, బంటు. A general, సేనాధిపతి. సైన్యము *sainyama.* n. An army. దండు.

సైరంధ్రి *sairandhri.* [Skt.] n. A good woman who being deserted by her husband engages to work in another's house.

మగడు విడిచిపోయినందున పరగృహమందుండి స్త్రీలకు శృంగారించుపని వ్రత. M. IV. iii. 31. A female guard in a harem, అంతఃపుర పుత్రిక. సైరంధ్రీత్వము *sairandhrîtvamu.* n. The state of being a servant maid in another's house. పరగృహమందు ఆడంగులకు శృంగారించేదిగానుండడము.

సైరింపు or సైరించు *sairimpu.* [from Skt. సహనమ్.] v. a. To endure, suffer. సహించు, ఓర్చు. "సకలాపరాధులఁజైరింపిమమ్మునుక్షమతనుంతులశేయము." BD. v. 1149. సైరణ *sairaṇa.* n. Patience. సహనము. "దానులగానమ్మునుదయ సుద్ధరింపు, మీసైరణార్థియింకదోషంక." BD. v. 1068.

సైరికుడు *sairikuḍu.* [Skt. from సీరము a plough.] n. A ploughman. దున్నెడువాడు.

సైరిభము *sairibhamu.* [Skt.] n. A wild buffalo. కాడెనుపోతు.

సొ So

సొంటి or సొంటికొమ్ము *soṇṭi.* [from Skt. శుంఠి.] n. Dry ginger. పచ్చనిచెక్క దొండపెట్టిన అల్లము, శృంగబేరము. "పోకిచేంగాలకుసొంటి కొమ్ము" a mere trick, delusion. S. iii. 24. సొంటు *soṇṭu.* n. A fault, defect. దోషము, తప్పు. దానికొక సొంటుపెట్టినాడు he found fault with it. సొంట్లుపెదకు to be captious. ఏపదార్థమునఁ బెట్టినను సొంట్లు పెదకువాడు a very delicate eater, a squeamish person.

సొంతము *soṇṭamu.* [from Skt. స్వకీయస్వమ్.] adj. Own, private. స్వకీయమైన.

సొంపు *sompu.* [Tel.] n. Elegance, grace. సొగసు, అందము. Glee, delight, joy, సంతోషము, మోదము, ఉల్లాసము, వేడుక. Happiness, సుఖము. Brightness, cheerfulness, కాంతి, ప్రసన్నత. Abundance, సమృద్ధి. "మునిరథము పరభుమిప్పుడు మునిశితబాణములనరి నిసొంపణగించుటఁ." M. VI. ii. 148. సొంపైన *sompaina.* adj. Nice, elegant, pretty, trim. మనోజ్ఞము. సొంపారు, సొంపులు, సొంపిల్లు or సొంపొందు *sompāru.* v. n. To bloom, be lovely, pretty or pleasant. సొగసుగానుండు, ఉల్లాసముగానుండు.

సొక్కు or సొక్కు *sokku.* [Tel.] n. Faintness, stupefaction, intoxication, confusion of mind. మయికము, మత్తు, పరవశత, కలవరము, భ్రమ. సొక్కుపొడి intoxicating powder, love powder, a conjuring drug. సొక్కుమందు an intoxicating drug. "ఇక్కురుపై న్యంబు సొక్కుదక్కికమున్న గ్రక్కున జనుము." M. IV. v. 212. సొక్కు *sokku.* v. n. To be bewildered, stupefied, deluded. పరవశతను పొందు, మత్తుకమ్ము, భ్రమనుఁబొందు. "పుష్పపరిమళాఘ్రాణనవశకాత్తసొక్కుచును." BD. iv. 1605. సొక్కించు or సొక్కించు *sokkiṁpu.* v. a. To stupefy, intoxicate, enamour, పరవశతను పొందించు, మత్తుకమ్మేటట్లు చేయు.

సొగటము *sogaṭamu.* [Tel. (సొగపు+ఆటము.)] n. A man or piece used in backgammon. సొగ, సొగకాయలు *sogaṭalu.* (సొగపు+ఆటములు) n. plu. Backgammon. Dice-play. A certain game played with dice on a coloured cloth. The pieces or pawns used in this game. పగడసాలాట, జూదమాడే పాచికలు. సొగటాలగుడ్డ the chequered cloth used in this game. "సొగపుటొకకంబుల నమర్చిచూడుమీసొగటాలనందము." S. i. 158. "దాయాలుసొగటాలు దాట్రాయిచదరంగమను." H. iii. 191.

సొగటు *sogaṭu.* [Tel.] n. Withering. వాడుట.

సొగయు *sogayu.* [from Skt. సుఖమ్.] v. n. To be bewildered, stupefied, deluded. To languish, fade away; to be charmed or touched with love. మూర్ఛిల్లు, సొక్కు. పరవశమగు, మురియు. "సుఖసక్తిథా విరోదముఁ సొగయుచు నున్నెడ శుద్ధికైక తానసుండగుము." BD. i. 5. సొగపు or సొగయింత *sogapu.* n. Stupefaction, intoxication, సొక్కు, పారవశ్యము. సొగయించు *sogayiṁpu.* v. a.

To stupefy, intoxicate, enamour. సొక్కించు. "సొగసికాఁడంచి నిరదైన చూపుచి." H. iii. 111. సొగసు or సొగుసు *sogasu*. n. Beauty, elegance, prettiness, niceness. శృంగారము, అందము, సౌందర్యము, విలాసము. Stupefaction, పారవశ్యము. adj. Pretty, beautiful, elegant, handsome, nice. అంద మైన, సుందరమైన. సొగసుకాడు *sogasu-kādu*. n. A beau, a handsome man, అంద వాడు. A gallant, పటుకాడు. సొగసుకత్తె *sogasu-katte*. n. A belle, a handsome woman. అందకత్తె, పటుకత్తె. సొగసియు *sogiyu*. v. n. To be pleasant. ఇంపగు. సొగసించు *sogiy-intsu*. v. n. To be happy. సుఖించు.

సొచ్చెము *sochchemu*. [from Skt. సూచకము.] n. A remainder, overplus. పెచ్చు, అధికము. A fractional quantity. Small change, loose cash. చిల్లర. "ఈ ధనమెవుఁడిమిఁ దమ వచ్చెకమ్ముఁ, నచ్చిపసాచ్చె మెంతయును సత్కృతుఁ వ్యవిలోని తోమటుల్." T. ii. 19.

సొజ్జ or సొజ్జి *sojja*. [Tel.] n. A mess, or dish made of grits of roasted rice or broken rice, boiled after having been heated in a dry state. వియ్యము చేయించి వండిన అన్నము. సొజ్జిబూరె a kind of cake.

సొటసొట *sota-sota*. [Tel.] n. The state of being emaciated. కృశించుట, కార్శ్యము. సొటసొటపోవు *sota-sota-pōru*. v. n. To become lean, కృశించు. To be dejected, దిగులుపడు. "దిట్టదెవుఁడిదిగులుఁగొని సొటసొట పోవక మెరయుచుమూఁడు." H. v. 218. సొటసొటలాడు *sota-sota-l-ādu*. v. n. To pine, to be in trouble. దిగులపడు, వాడు ఆరిచేత సొటసొటలాడుచున్నాడు he is famishing.

సొట్ట or సోట్ట *sotta*. [Tel.] n. Crookedness; a dent, excavation. A bruise made in a metal vessel. సొట్ట, కుబ్జ, సొక్కు. adj. Lean, emaciated, distorted or crippled. తుడిచిపోయిన. సొట్టకన్ను a deformed eye. సొట్టనోరు a wry mouth. సొట్టకాలు a bandy leg. సొట్టచేతులవాడు a man with twisted hands. సొట్టపల్లము concave.

సొడ్డు *soḍḍu*. [from Skt. కొడ్డుక.] n. A slap on the head of a loser in a game, applied with both the winner's hands. (Metaphorically,) a defect, fault, imputation, ఆటలో పోడిమివాని తలమీఁదటికిఁ దెబ్బ, లోపము, న్యూనత, కొరత. సొడ్డుచేయు to give such a slap with the open hand, to dupe or to make a fool of. "సొమ్ముఁజూపినిబట్టి సొడ్డుపై మెయురంధ్ర." Vema. 903. "నిఖిలంబు తలకు నెయుకొనుమఁపొడ్డం." ib. 2129. ఆకడు చేసినపనిలో నీకు సొడ్డుగలదా is there any defect in the work he has done? సొడ్డుమర or సొట్లుమర *soḍḍa-mara*. n. The fish called the Angel shark, *Squatina*. మత్స్యవిశేషము.

సొత్తు *sottu*. [from Skt. కత్వము.] n. Property, goods. సొమ్ము, ఆస్తి.

సొద *soda*. [from Skt. చితా.] n. A funeral pile, the fire used in a funeral pile. చిత. చింతాగ్ని, విరహ. Grief, sorrow, చింత. "సుదతిరోయఁటికిసాదవొన్నదు." Vish. v. 231. ఏల నన్నిప్రసేము చేయుచున్నావు? "సొదమం టెంతోత్రకోఁటియాసు." Sar. D. 632. "ఉడిపిన్నెవ్వరి సొదముఁగొంటరయా." Vema. 950.

సొన *sona*. [Tel.] n. Juice that exudes from plants, the acrid juice or milk of some plants, క్రేంబాలవంటి. పెట్టిన కాయలోనిన ప్పుడు వచ్చేరసము, జీడి. A stream of such juice, తుటకాలుఁ. The white of an egg, గుడ్డులోనిదిరోసు. The hairy covering of a fruit, &c. "సొనదోసొటమించి నెరకానినయట్టి." Swa. vi. 31.

సొమ్ము or సొమ్మ *sommu*. [from Skt. సువర్ణము.] n. Gold. బంగారు. A certain gold coin. మూడు. "అల్లయంగర్ణంబుతో సొమ్ము

లంగంబిచ్చెద అన్నమిడెదనాకు కలదెయని యడుగకతడు." Zacc. vi. 114. సొన్నాసి *sonnāri.* (సొన్ను+ఆరి.) n. A goldsmith, స్వర్ణకారుడు, ఆకసాలెవాడు, కంసలవాడు.

సొబగు *sobagu.* [from Skt. శుభగ.] n. Beauty, prettiness. సొంపుర్యము, సొగసు. సొబగుడు *sobagudu.* n. A handsome man, చక్కనివాడు. A lover, sweetheart, విటుడు.

సొబసు *sobasu.* [Tel.] n. The fœtus of a mare. బడబచోలు.

సొమ్మ *somma.* [from Skt. క్రమ.] n. Faintness, swoon. మూర్ఛ. Torpidity, lack of sensation, తిమురు. నా కాలు సొమ్మగా నున్నది my leg is asleep. "సొమ్మతెలిసి." అచ్చ. యు. క. సొమ్మసిలు, సొమ్మసిల్లు, సొమ్మగొను, సొమ్మపోవు or సొమ్మలుపోవు *sonma-silu.* v. n. To faint, to swoon. మూర్ఛ పోవు. "క: అనిదెలుకగుహాసుంజనితెచ్చిన సొమ్ములగాంచి సొమ్మసిలితెలిసి, దురంతవిశాంతచింత మనమునగమంగొని." R. v. 279.

సొమ్ము *somma.* [from Skt. స్వమ.] n. Money, ధనము. Property, goods, jewels, ఆభరణ వస్తువులు, సొత్తు. భూషణము, ఆభరణము. ఇది వీసొమ్మా is this your money? "ధృతి శుచిత్వ మహాత్వివిపత్ప్రతిశాత్వ, పత్యశాశ్వతమద మాచారవిధులు, జానకీజీవిసొమ్ములుగానికావు సొమ్ములిలికాంతకని పల్కెనూర్యసుతుడు." R. v. 283. Also, cattle (a sense peculiar to the North.) గోసమూహము, గోధనము.

సొయ్యక *soyyaka.* [Tel.] n. A kind of musical instrument. వాద్యవిశేషము. "కాళ మురజమురళి కడిగిక్లొసొయ్యక్‌ల్ కొన్నిర లనుం." Balaram. v. 24.

సొరంగము *suranganu.* [from Skt. సురఙ్గ.] n. A hole in the ground or in a wall. రంధ్రము.

సొర or సొర్ర *sora.* [Tel.] n. The Bottle Gourd. *Cucurbita lagenaria.* కుంటి. చేదు సొర the bitter gourd, కటుతుంటి. నల్లసొర a black kind of the same. సొరకాయ the fruit of the gourd, అనపకాయ. సొరకాయలు తెగనరుకువాడు a braggart. సొరకాయబుర్ర the dry shell of a gourd.

సొర *sora.* [Tel.] n. Grief, sorrow. వ్యాకులత. "సొరసాదియునన్ను బరగుచింతే." ABA. ii. 424.

సొర or సొర్ర, సొరమీను or చోర *sora.* [Tel.] n. A shark, a general name for several ravenous fishes. ఝుషము. కొమ్ము సొర a swordfish. *Carcharias laticaudus.* (F. B. I.) పేడాడిసొర్ర or కొమ్ముసొర్ర the Hammer-headed Shark. Russell, plate XII. సొర్రకోవ *sora-kóva.* n. A shark called *Carcharias macloti* (F. B. I.) పాల సొర్ర the small blue shark. రాగిసొర్ర the brown shark. మట్టసొర్ర the flat shark. తేలుసొర్ర the long tailed shark. (Russell, plates XII. XV. XVI.) సొమ్మసొర and బొక్కసొర్ర are other species. పిశసొర్ర or కరమాతిసొర్ర a shark called *Carcharias manmorrah* (F. B. I.) సొరపిండ్ల *sora-piṇḍi.* n. Literally "shark's dung. The cuttle bone. సముద్రఫేనము, సముద్రఫెనుము.

సొరగు *soragu.* [Tel.] n. Swoon, fainting, మూర్ఛ. A dry leaf, ఎండాకు. v. n. To be lost, disappear, తీసిపోవు.

సొరదొంగ *sora-dóṅgi.* [Tel.] n. A wicked person. దురాచారుడు.

సొరపు *sorapu.* [Tel.] adj. Thin, lean, emaciated. కృశము.

సొరము *soramu.* [from Skt. స్వరమ.] n. The voice. కంఠధ్వని. A musical note, షడ్జాది.

సొరిది *soridi.* [Tel.] n. Order, regularity, వరుస, క్రమము. adv. Regularly, properly, plentifully, much. వరుసగా. క్రమముగా, విశేషముగా, విస్తారముగా.

సొరుగు *sorugu.* [Tel.] n. The drawer of a table or box. పెట్టెలు మొదలయినవాటిలోని అర. A swoon, మూర్ఛ. v. n. To faint, to swoon, మూర్ఛిల్లు. To fade or languish, to fall down. To run away, పాఱు, కూలు, పడు, పారిపోవు. "విసరాకాహారితే నెమ్మలు పరికి సొరిబీనమునిదిచెఱ." P. i. 241. "తొలుత పుత్రుని వెదకితిఁ దొలగనంటి, యుడుదిండుపాము మూర్ఛిల్లినదూరుమొరిగి, కల్లయేడ్పుల వేడ్పుచు కపటభక్తి, వెదకుసందునసొరగుఁ జెరువునీవు." N. H. v. 53.

సొలయు *solayu.* [Tel.] v. n. To languish, faint. సొక్కు, వీరసమొందు, మూర్ఛిల్లు, భిన్నమగు. To hesitate, go back, వెనుదీయు. "సాలసివంటి యిల్లుజొచ్చినకుం దేలుచందమయ్యె." HK. iii. 152. To be tired or disgusted with, వైరస్యమొందు. **సొలపు** or **సొలయిక** *solapu.* n. Languishment, swooning, faintness. విస్రాంతి, పారవశ్యము, మూర్ఛ, బడలిక. సొలపుచూపు a languishing glance. "సహజంబుగా నవ్వుజనులఁగాంచుటమాని సొలపున నోరకఁడొడగె." T. ii. 72. **సొలపు** *solapu.* v. a. To cause to languish, to cause to faint. సొక్కించు. **సొలపుతనము** *solaputanamu.* n. Languishment, faintness. సొక్కు, ఖిన్నభావము, భిన్నత. **సొలిమిడి** *solimidi.* n. A swoon, fainting. మూర్ఛ, సొమ్మ.

సొల్లుకట్టులు *sollu-kattulu.* [Tel.] n. plu. Words or sounds used by the manager of a band of dancers. ఆటకాలిపించుటలోఁ బట్టువుగాఁదు తధిక్కు, తకతైతై అని చెప్పుటది.

సొల్లెము, సొల్లెము or **సొల్లియము** *sollemu.* [Tel.] n. A peacock's feather. A turban in which peacock's feathers are worn. నెమలియీఁకలు చుట్టినపాగ. "జడలుమలంచి సొల్లెము, సన్న పుటాగవడంగ బట్టినబ్రదమంబుపూని." Swa. iv. 39. ఈ సొల్లెముగ, అవగా నెమలిఱెలు వేసిచుట్టుగాను.

సొవ or సవ *sowa.* [Tel.] n. A whisper. సవ సవ. సొవసొవ or సవసవ whispers. "తే॥ సొవసొవలు విన్నమాత్రమున్నరుమటంచు." H. v. 190.

సో 80

సోకు *sōku.* [Tel.] v. n. To touch, come in contact with. To be communicated by contagion, to affect or catch, as a distemper. రోగము, వీనులు. To be possessed by a demon, to be affected by the evil influence of stars or demons, గ్రహాదులు వేఁచు. n. Touching. A touch, contact; a sensation, రోగము, స్పర్శము. A blow, దెబ్బ, పోటు. An evil spirit, a demon, రాక్షసుడు, పిశాచము. "నవ్వనిసోకు నాటంకునాసోక్య." N. ix. 409. "మూర్ఛిఁపిప్పింపఁడు సొలోక్తియిల సవనంబులజల్లుదీర్చి." A. iv. 335. "కుమారకశీము ఖాళి పోకలనిజహస్తమ్మునఁ బిదికి." P. iv. 142. ఏనిమిసి ఎండ సోకుచున్నది it is exposed to the sun. గాలిసోకకుండా ఉంచు to be screened from the wind's touch. "నిన్ను సోకనిక్రియు." Bilana. i. 252. "మంచుమసోకి ఎండాకాలైట్లు." Vema. 504. "ఇకమూర్ఖుని దృష్టిసోకి కమలిఁపంకిఁ." ib. 1434. నామాటలు వానిచెవిని సోకలేదు my words did not reach or enter his ears. ఆ దెబ్బ వానికి సోకలేదు the blow did not hit him. గాలికి గాలిసోకినట్లున్నది she appears to have been touched by a demon. సోకుచుక్క the constellation called మూలానక్షత్రము. **సోకుటాచ్చే** *sōku-t-ācce.* n. The teacher of the Asuras, దైత్యగురువు, శుక్రుడు. **సోకుడు** *sōkudu.* n. Touching, స్పర్శము. An evil spirit. పిశాచము. An Asura or demon, రాక్షసుడు. Demoniacal possession, గ్రహబాధ. **సోకుదగ్గయ్యము** or **సోకుదగ్గము** *sōkudaggamu.* n. Wind, the god of the winds. వాయువు, మారుతము. **సోకులరేఁడు** *sōkularēdu.* n. The regent of the S. W. region

పైర్పతి, మూలరేకు. **సోకింపు** *sōkimpu.* v. a. To put in contact, to cause to touch. తాకించు.

సోగ *sōga.* [Tel.] adj. Long, tall, prolonged. దీర్ఘమైన, నిడుపైన. **సోగపొండు** a pyramidal rock, a shaft. Ila. ii. 48. **సోగమెడ** a long neck. **సోగ** or **సోగతనము** n. Length. నిడుపు, దైర్ఘ్యము. "కళంకుంబోటయువిప్ప సోగ తన మందంబొప్పగా." T. iii. 66.

సోగు *sōgu.* [from Skt. స్రక్.] n. A garland, a necklace. సరము.

సోడు *sōḍu.* [Tel.] n. The crown of the head. మూడసట్టు, బ్రహ్మరంధ్రము. **సోడుముట్టు** *sōḍu-muṭṭu.* v. n. To spread, pervade, be diffused throughout. ఆంతటవ్యాపించు, తలకెక్కు, మిన్నుముట్టు. "పుష్పసురభిగంధంబులు సోడుముట్ట." Parij. v. 53. "కడు నీదనుతను భువిదివ్యా. మోదముపొంద్రనుయి సోడుముట్టెడు నత్యా, హ్లాదమహాశ్చర్యమునొచ్చెదియనుచు." M. XIII. ii. 458.

సోధ *sōdha.* [Skt.] n. A clever, able, patient, enduring man. సమర్థుడు, సహించువాడు, ఓర్చువాడు. **సోధము** *sōdhamu.* adj. Borne, suffered, endured. సహింపబడిన (తప్పకొంద లగునది).

సోణము *sōṇamu.* [Tel.] n. The root of the nose. నాసామూలము. "కా సోణాలంట భూణాచ్ఛిదఁ." A. v. 5.

సోత్ప్రాసము *s-ōt-prāsamu.* [Skt. స+ఉత్+ప్రాసము.] n. Irony, sneering, praise which is covert censure. సోల్లుంఠనము, ఎత్తిపొడుపుమాట.

సోద *sōda.* [Tel.] n. Plaster. సున్నపు గార.

సోదన *sōdana.* [from Skt. శోధన.] n. An examination. శోధనము. An omen, శకునము. శకునార్థము కావ్యాయణము మొదలైన గ్రంథములందు చారమునకి శోధించుట. **సోదింపు** *sōdimpu.* v. a. To examine, to scrutinise. శోధనచేయు.

సోదరి *s-ōdari.* [Skt. స+ఉదరి.] n. A sister, తోడబుట్టినవదుచు. **సోదరుడు** *s-ōdaruḍu.* n. A brother. తోడబుట్టినవాడు.

సోదా *sōdā.* [H. from Skt. శోధన.] n. An examination, a search. పరీక్ష, వెదకుట, సోదాచేయు or సోదాచాము to make a search, to search, to examine. సోదా వారంటు a search warrant.

సోదె or **సోదియు** *sōḍe.* [from Skt. సోద్యము.] n. Fortune-telling, రాబోవు అదృష్టమునుచెప్పడము, రాగల శుభాశుభములను చెప్పుట. **సోదె చెప్పు** or **సోదెచూచు** *sōḍe-cheppu.* v. n. To tell fortunes, రాబోవు అదృష్టమునుచెప్పు. **సోదెకత్తె** *sōḍe-katte.* n. A female fortune-teller. విప్రస్త్రీక, సోదచెప్పుస్త్రీ. దైవజ్ఞ, రాబోవు అదృష్టమునుచెప్పునది.

సోదెము or **సోద్దెము** *sōḍema.* [from Skt. సోద్యము.] n. Wonder, astonishment. ఆశ్చర్యము. adj. Wonderful. ఆశ్చర్యకరమైన.

సోన *sōna.* [Tel.] n. A drizzle, a slight shower of rain. అల్పవర్షము, సన్నవాన, Rain, వాన. "భూదేవిసోసలు మించుదిగువ తానులో విస్తరిల్ల." UR. vii. 173.

సోపనము [from Skt. సోపానము.] Same as సోపానము (q. v.)

సోపానము or **సోపానము** *sōpanamu.* [Skt.] n. A step of a staircase or of a flight of steps. మెట్టు.

సోపు *sōpu.* [Tel.] n. Anise seed. *Pimpinella anisum, Anethum foeniculum.* మసాలాదినుసులు చుంచారుదినుసు. **పేముసోపు** the Caraway, *Carum carui.* (Watts).

సోబ *sōba.* [from Skt. శోభ.] n. A swelling, tumour, శోభ.

సోభనము *sōbhanamu.* [from Skt. శోభనము.] n. Happiness, good fortune. మంగళము.

సోభాన *sōbāna.* [from Skt. శోభనము.] n. A song, each foot of which has the word

సోభాకి as a chorus. "సోభానపాటలు పెనగొనుచుండ." H. v. 31.

సోభ or సోభిలు *sōbha.* [from Skt. శోభ.] n. A beauty spot; a damask or mahogany tint; a bright or golden tint or spot on the skin. కీర్తిము.

సోమ or సోముము *sōma.* [from Skt. శ్రమ.] n. Toil, fatigue. శ్రమము, Courage, పరాక్రమము.

సోము, సోమలత or సోమవల్లి *sōma,* [Skt.] n. The Moon plant. *Asclepias acida,* or *A. aphylla,* పుల్లతీగ, తెప్పతీగ. సోమపానము drinking the juice of the Asclepias. సోమధార *sōma-dhara.* n. The heavenly Ganges, ఆకాశగంగ. సోమపీథి, సోమపీతి or సోమపుడు *sōma-pithi.* n. One who drinks the juice of the Asclepias. యజ్ఞములో సోమరసత్రాగువాడు. సోమయాజి *sōma-yāji.* n. A sacrificer, యజ్ఞము చేసినవాడు.

సోమరి *sōma-ari.* [సోము (from Skt. సుఖము)+Tel. అరి.] adj. Idle, lazy. Slothful. అలసుడైన. బద్ధకముగల, మందమైన. "సోమరికాలి" Satyabh. iv. 195. "వేదములంటిట నిద్రసోమరై కర్మున నీవిరుగాసిపెన." T. ii. 15. n. A sluggard, a lazy person, an idler, అలసుడు, ఒళ్లుమందనివాడు. మందుడు, బద్ధకుడు. సోమరితనము *sōmari-tanamu.* n. Sluggishness. Laziness. ఒళ్లుమందనితనము, బద్ధకము.

సోమవారము *sōma-vāramu.* [Skt. from సోము the moon.] n. Monday. ఇందువాసరము. See సోమువు.

సోమసూత్రము *sōma-sūtramu.* [Skt.] n. A vessel with a spout. A basin with a spout and handle. The receptacle or pit on the outside of a temple to receive the water with which the idol has been bathed. నుమ్మ చెయ్యి పిడికిల చిన్న పాత్ర. పాడపట్టమునుండి నీళ్లుపోవుదారి, లింగాభిషేకజలము పోయు పతులోట్టి. సోమసూత్రప్రదక్షిణము circumambulation around a temple with such turnings that the circumambulation shall be complete without the *somasūtram* (hole to receive the water,) having been crossed. "ప్రదక్షిణాభి వందనంబులు సర్వయుదకాంతంబులగుచు బలియుకెండం గానించుటంబలి, శంకుసొద్ద సోమసూత్రముదాటు రానిదిజనం." Vaniviḷas. page 219.

సోమాసి [from Skt. సోమయాజి.] Same as సోమయాజి (q. v.)

సోమింపు *sōmimpu.* [from Skt. సుఖము changed into సోము.] v. n. To resemble. పరిపోలు. To be courageous, పరాక్రమించు. To be arrogant, విజృంభించు. To spread, వ్యాపించు.

సోమిద or సోమిద *sōmida.* [from Skt. సోమము. See సోమలత.] n. A tree called *Coronilla zeylan. Coronilla picta, Pentaptera tomentosa.* తెప్పతీగ or కరువల్లి. సోమిదేవమ్మ, సోమిదమ్మ సోమిదము or సోమిసాని *sōmi-dēv-amma.* n. A title bestowed upon the wife of a Somayaji (సోమయాజి), యజ్ఞయాగ్నిని, సోమయాజులభార్య. See సోమలత. "వేసిశకుంబిమి సోమిదమ్మ రాళ్ళ వ్యవహారాల్ వీరలు." Swa. i. 7.

సోము *sōmu.* [from Skt. సుఖము.] n. Happiness, pleasure, joy, health. సుఖము. adj. Happy, pleasing, ఆనందము.

సోముడు *sōmuḍu.* [Skt.] n. The moon, the regent of the moon, the god of beauty, వెన్నుడు. See సోమవారము.

సోయగము *sōyagamu.* [Tel.] n. Beauty, elegance, harmony, splendour. సౌందర్యము, అందము. చక్కదనము. కాంతి. "సోయ గంబున వీనెవాయించు." Vasu. iii. 140. "ప్రార్థించుసోయగము తెనిశిరము వాంచి." P. iv. 345. "మేనిచ్ఛకాంతులు సోయగంబులంగనుంగొని." Swa. i. 34. సోయగపు *sōyagapu.* adj. Handsome, beautiful. అందమైన, సొగసైన. "ఆలయమూలకు సోయగపు దండలు చెక్కి." H. iv. 84.

సోరంగి *sōrangi.* [Tel.] n. A long snouted fish called the Indian whiting. అరటి కాయ అనేపేపు.

సోరణగండి, సోర్గగండి or **సోరణము** *sōraṇa-gaṇḍi.* [Tel.] n. A window, a sky-light. గవాక్షము. A. iii. UR. ii. 312. **సోరణదివియలు** *sōraṇa-diviyalu.* n. plu. Lights kept in the windows. గవాక్షములందలి దీపములు. "పురిప్రభుటిక మణిగణసురుచిరదీప్తి తులబలనసోరణనివియల్ సరకుగొనెఱ్ఱిరాత్రులు." Vikramarka. i. 67.

సోరు or **సోరుప్పు** *sōru.* [Tel.] n. Salt-petre. పెట్లుప్పు, ఊరము. సోరుప్పుద్రావకము nitric acid.

సోల *sōla.* [Tel.] n. A certain dry measure, equal to a seer. పదునారుడబ్బులయెత్తు వస్తువుపట్టేకొలది, శాస్త్రకారుడుచెప్పినది తొమ్మన్నూరుగింజలుపట్టేది. **సోలవెలితిగా** *sōla-veliti-gā.* adv. Scornfully, contemptuously. కొంచెముతక్కువగా. "ఏలయిబహుయూపులేవైవ మున్ను సోలవెలితినిమ్ము జూచితినయ్య." BD. iv. 1028. "ఈచందమిట్లుతొల్లిక యీచందంబున నెయమున్న యభ్యుదునిమ్ము జూచితిసోలవెలితిక నీ చుక్కల దరిలిరావనేటికివాకుఱా." BP. vi. 238. **సోలెడు** *sōl-eḍu.* adj. A small pailful. అరశేరెడు.

సోలము See under సోలు.

సోలు *sōlu.* [Tel.] v. n. To reel, stagger, faint; to become stupid. తోగు, వివశత్వము నొందివ్రాలు. **సోలము** or **సోలిచే** *sōlamu.* n. Intoxication, stupefaction. మత్తు, కొక్కు. **సోలాడు** *sōl-āḍu.* v. n. To be diffused through. వ్యాపించు. "కటిసుఁ దుదిదిండ ఘుమఘుమల్ సోలాడ." H. iv. 134. **సోలించు** *sōlinṭsu.* v. a. To make faint, to charm, to fascinate. విడుపునిగాచేయు.

సోలుపు *sōlupu.* [Tel.] n. A line, a row. వరుస, పంక్తి. **సోలుపుగా** *sōlupu-gā.* adv. In a line or row. వరుసగా.

సోల్కట్లు *sōl-kaṭlu.* [Tel.] n. Words or sounds used by the manager of a band of dancers. ఆటకొలిపించడములో నట్టువుడాడం తడిక్కు, తక తైతై అని చెప్పేటివి. "తంబురమీటి కీ తంబుళొడుచుసొక, మధురోక్తి పరిగమపధనిసగ, జగ్గనసోల్కట్ల నగ్గడింపుచునొక్క నక్కార బొమ్మ తడిక్కుమనగ." IIa. ii. 17.

సోల్లుంఠనము *s-ōl-luṇṭhanamu.* [Skt.] n. Irony, taunt, sneer, jeering. సోత్ప్రాసము, ఎత్తిపొడుపుమాటలు. Vish. vii. 21.

సోళాడ్పి or **సోళాండ్పి** *sōḷa-ḍḍpi.* [Tel.] n. A kind of gambling. దూర్యకిరీడ నము.

సోహము *sōhamu.* [Skt. స+అహమ్.] n. I am He, The Deity and I are one. అతడేనేను; అతడు అనగా ఈశ్వరుడు, పరమాత్మ; నేను అనగా జీవుడు. జీవాత్మ. అతడేనేనునగా జీవాత్మ పరమాత్మలకు భేదములేదనుట.

సౌ sau

సౌందర్యము *saundaryamu.* [Skt. from సుందరము.] n. Beauty. అందము, చక్కదనము.

సౌకర్యము *saukaryamu.* [Skt. from సుకరము.] n. Health, good condition, comfort. స్వస్థత, అనాయాసము. మా అప్పకు ఒళ్లు సౌకర్యములేదు my father is not well. దేహసౌకర్యములేక being unwell. **సౌకర్యముగా** *saukaryamu-gā.* adv. In good health, comfortably, ఆరోగ్యముగా, సుదుపాయంగా, సౌఖ్యముగా.

సౌకుమార్యము *sau-kumāryamu.* [Skt. from సుకుమారము.] n. Delicacy, tenderness, మృదుత్వము, సుకుమారత్వము.

సౌఖశాయనికుడు or **సౌఖసుప్తికుడు** *saukha-sayanikuḍu.* [Skt.] n. A bard or minstrel, whose duty it is to waken the prince in a morning with music and

ఉండ. క్షౌరికుడు, రాజులు నిద్రపోయేకాలపు వాడు, సుప్తిప్రదుడని భ్రష్ణముచేయబడ్డాడు. A. iv. 390.

సౌఖ్యము *saukhyamu.* [Skt. from సుఖము.] n. Ease, health, relief, comfort. సుఖము, క్షేమం. ఈ చింట్లో నాకు సౌఖ్యము లేదు I am not comfortable in this house. నీకు ఒళ్లి సౌఖ్యముగానున్నదా are you well?

సౌగంధికము *sau-gandhikamu.* [Skt. from సుగంధము.] n. The white waterlily. *Nymphea lotus.* కెంగలువ. Sulphur, గంధకము. **సౌగంధ్యము** *sau-gandhyamu.* n. Fragrance, సువాసన.

సౌచికుడు *sauchi-kudu.* [Skt. from సూచి.] n. A tailor. బట్టలుకుట్టువాడు, కుట్రపువాడు, దర్జీ.

సౌజన్యము *sau-janyamu.* [Skt. from సుజన ము.] n. Good nature, urbanity, kindness, friendship. సుజనత్వము, మంచితనము. వారు సౌజన్యముగానున్నారా are they on good terms?

సౌదామని or **సౌదామిని** *saudāmani.* [Skt.] n. Lightning. మెరుపు.

సౌదాయికము *sau-dāyikamu.* [Skt.] n. A dowry given by the parents or by the brothers of the bride.

సౌధము *saudhamu.* [Skt.] n. A mansion, a palace. రాజగృహము, నగరు, మేడ.

సౌనికుడు *sauni-kudu.* [Skt.] n. A butcher. కటికవాడు.

సౌప్తికము *saupti-kamu.* [Skt. from సుప్తి.] adj. Connected with or relating to sleep. నిద్రాసంబంధమైన. n. A nocturnal combat, a night attack. నిద్రించుటలోనగు సమయము అందు శత్రుపులపైబడి చంపుట. The name of a book of the Maha Bharata. మహాభారతము లో పర్వవిశేషమొక్కటి.

సౌభాగ్యము *sau-bhāgyamu.* [Skt. from సుభగము.] n. Auspiciousness, good fortune. మంచి అదృష్టము, సుభగత్వము. "మాకు సౌభాగ్యభిక్షంబు వెట్టవేయవలయు." BD. iv. 1347. **సౌభాగ్యవతి** *sau-bhāgya-vati.* n. A good wife, a good woman. A woman whose husband is living. ముత్తైదువ. This is used as a title in addressing a married woman. సౌభాగ్యవతివైన మా అక్క my honoured sister.

సౌమనస్యము *sau-manasyamu.* [Skt. from సుమనస్సు.] n. Friendliness, favourableness of mind or disposition. మంచిమనసు కలిగియుండడము. స్నేహభావము.

సౌమ్యము *saumyamu.* [Skt. from సోమ.] adj. Lunar. Handsome, pleasing. Mild, gentle, placid. చంద్రసంబంధమైన. సుందరమైన, కాంతమైన, ఒన్నని. ఆయన చిందా సౌమ్యమూర్తి he is very mild or gentle. ఆయనకు జ్వరము కొంచెము సౌమ్యముగానున్నది his fever is now diminishing. n. Smoothness, gentleness, mildness. కాంతము, ఒన్నదనము. **సౌమ్య** *saumya.* n. The name of a year. **సౌమ్యవారము** *saumya-varamu.* n. Wednesday. బుధవారము. **సౌమ్యుడు** *saumyudu.* n. A name of Budhudu, given for his being the son of Soma by Tara or Venus. బుధగ్రహము. A mild man, ఒన్నవాడు, ఒప్పినవాడు. ఆయన మిక్కిలి సౌమ్యుడు he is very gentle.

సౌర *saura.* [Skt. from సూరి the sun.] adj. Solar, of or belonging to the sun. సూర్యసంబంధమైన. **సౌరజపము** worship of the sun. **సౌరము** or **సౌరమతము** *sauramu.* n. The school of the worshippers of the sun. సూర్యోపాసకుల సిద్ధాంతము. **సౌరమానము** *saura-mānamu.* adj. Measured by the sun, solar. సూర్యగతినిబట్టి చేయబడ్డ, సూర్యసంబంధమైన.

సౌరభము or **సౌరభ్యము** *saurabhamu.* [Skt. from సురభి.] n. Odour, fragrance. వాసన, పరిమళము. **సౌరభేయము** *saurabhēyamu.* n. An ox. బలీవర్దము, ఎద్దు. A. iv. 83. **సౌరభేయి** *saura-bhēyi.* n. A cow, ఆవు, గోవు.

సౌరాష్ట్రము *sau-rāshṭramu.* [Skt.] n. The name of a country and of a certain tune. ఒకదేశము, రాగవిశేషము.

సౌరి *sauri.* [Skt.] n. A name of Sani. శనైశ్చరుడు. Also, of Yama, యముడు.

సౌరికుడు *sauri-kudu.* [Skt. from సుర.] n. An arrack merchant, a wine-seller. సారాయి అమ్మేవాడు, కల్లు అమ్మువాడు.

సౌరు or **సవురు** *sauru.* [Tel.] n. Bloom, beauty. చక్కదనము. Manner, విధము. "నిర్ధన్యోనాథ నూగారుసౌరు" T. iv. 59. adj. Beautiful, మనోజ్ఞము.

సౌవర్చలము *sauvarchalamu.* [Skt.] n. Sochal salt, natron, alkali. ఒకవిధమైన ఉప్పు.

సౌవర్ణి *sau-varṇi.* [Skt. from సువర్ణము.] adj. Golden, made of gold. బంగారుతోచేసిన, బంగారుగల. **సౌవర్ణికము** *sau-varṇikamu.* n. A weight of gold, a weight of four large *Ratis* or mashas. నిష్కములో వాలు గోపాలు, శాలంగు మినపగింజలదెత్తు. సౌవర్ణకరణి a kind of drug, ఓషధివిశేషము.

సౌవిదల్లుడు or **సౌవిదుడు** *sau-vidalluḍu.* [Skt.] n. A guard over a harem. అంతఃపురపు కావలివాడు.

సౌవీరము *sauvīramu.* [Skt.] n. Antimony, collyrium. కాటుక రాయి, నీలాంజనము. Sour rice water, పులికడుగునీళ్లు. The fruit of the jujube tree. బదరీఫలము, రేగుపండు. A certain country on the banks of the Indus. **సౌవీరపాషాణము** *sauvīra-pāshāṇamu.* n. Antimony. కాటుకరాయి.

సౌశీల్యము *sau-śīlyamu.* [Skt. from సుశీలము.] n. Well-disposedness, natural amiability. సుశీలత్వము, సుశీలత, మంచిస్వభావము.

సౌష్ఠవము *saushṭhavamu.* [Skt. from సుష్ఠు.] n. Beauty, goodness, excellence. సుష్ఠు భావము, చక్కదనము, తిన్నదనము. అవయవ సౌష్ఠవముగలవాడు a well made man, a well proportioned man. "కుంభాదిసౌష్ఠవంబున." R. iv. 64.

సౌహార్దము or **సౌహృదము** *sau-hardamu.* [Skt. from సుహృత్తు.] n. Friendship. స్నేహము.

స్క– ska

స్కందుడు *skandudu.* [Skt.] n. The name of the god of war, Kumaraswami. కుమారస్వామి.

స్కంధము *skandhamu.* [Skt.] n. The shoulder or the head of the humerus. భుజశిరస్సు. The trunk of a tree, తొమ్మలక్రిందిమాను, చెట్టుబోదె. A chapter, ప్రకరణము. A battle, యుద్ధము. వాని సమానస్కంధులు or సరిసమానస్కంధులు they are equals. స్కంధశాఖ the first branch springing from the trunk of a tree, మ్రానినొదటికొమ్మ. **స్కంధపట్టిక** *skandha-paṭṭika.* n. The lintel of a door, గుమ్మపుబల్ల. **స్కంధావారము** *skandhā-vāramu.* n. A camp, a halting place. దండువిడిసినచోటు, శిబిరము. An army, దండు. "స్కంధావారంబుదరియంజొచ్చి." M. V. i. 100.

స్కన్నము *skannamu.* [Skt.] adj. Fallen, fallen down or from; trickling out or down. చ్యుతము, గలితము, జారిన.

స్ఖ skha

స్ఖలనము *skhalanamu.* [Skt.] n. Stumbling, slipping, tripping, dripping, trickling, చ్యుతి, తొట్రుపడడము, జారడము, రేతస్స్ఖలనము

emission of semen. "పదస్ఖలనంబున" by a slip of the foot. Mandhata. iii. 161. స్ఖలింపు *skhalintsu*. v. n. To slip, తొరు. To stumble, తొట్రుపడు. స్ఖలితము *skhalitamu*. adj. Slipped, fallen, gone, shaken. Stuttering. వ్యభిచారమైన, తొలిన, తొట్రుపడిన. "మదస్ఖలితాశ్వుడో భుజంగేశ్వరుడో." KP. vi. 16. అస్ఖలితబ్రహ్మచారి one who has no connection with women. స్ఖలితత్వము *skhalitatvamu*. n. An error, omission, trip, slip. తప్పు, పొరపాటు, తొట్రుపాటు, తొరడము. స్ఖాలిత్యము *skhalityamu*. n. An error, omission. తప్పు, పొరపాటు.

స్టా Stā

స్టాంపు or స్టాంపు *stampu*. [Eng. 'stamp'.] n. A stamp. ముద్రణాంపుకాగితము a stamped paper.

స్త Sta

స్తంబము *stambamu*. [Skt.] n. A clump of grass. A sheaf of corn. కృతాదినుచ్చము, దుబ్బు, స్తంబేరమము *stambēramamu*. n. An elephant. ఏనుగు. Parij. iv. 44.

స్తంభము *stambhamu*. [Skt.] n. A pillar, a post, a stalk, stem, trunk, కంబము. Stupidity, stupefaction. Stoppage or suppression of any sense or power caused by magical incantations or drugs, &c. ఊరకుండుట, మూర్ఖపాటు. నిలుపడము. అరిటిస్తంభము the stem of a plantain tree. స్తంభనము *stambhanamu*. n. Stopping, obstruction, hindrance. నిలుపడము, అటంకపరచడము. అగ్ని స్తంభనము restraining the power of fire by magical means. జలస్తంభనము continuing a long while under water without inconvenience. వాయుస్తంభనము raising the body in the air and maintaining it in such a position without support. భూతస్తంభనము the laying of ghosts, &c. మృగస్తంభనము restraining wild beasts. ఖడ్గ స్తంభనము preventing a sword from doing injury. గతిస్తంభనము stoppage, preventing a man from moving. స్తంభింపు *stambhintsu*. v. n. To stop, to become motionless, stupefied or insensible, నిలిచిపోవు, మూర్ఖపడు. ఈ మాటవిని స్తంభించి పోయినాడు on hearing this he stood stock-still. స్తంభింపు or స్తంభింపజేయు *stambhintsu*. v. a. To strike dead, deprive of the power of moving, make motionless. కదలకుండా నిలిచేటట్టుచేయు, మూర్ఖపడజేయు.

స్తనము *stanamu*. [Skt.] n. A woman's breast. కుచము, చేన్ను. వాడు స్తనకల్యబోత్త చేయుమన్నాడు he makes a minute examination; literally, he will even search for a bone in a breast. స్తనంధయుడు *stanan-dhayudu*. n. A suckling, an infant at the breast. చేన్నుకుడిచేమగిడ్డ. చేంటిపాప. స్తన్యము *stanyamu*. n. Milk. పాలు, చేనుబాలు. స్తన్యపానము drinking mother's milk.

స్తనయిత్నువు *stana-yitnuvu*. [Skt.] n. A cloud. మేఘము. A. iv. 128. స్తనితము *stanitamu*. n. Thunder. మేఘనిర్ఘోషము, ఉరుము, గర్జితము.

స్తబకము *stabakamu*. [Skt.] n. A cluster of blossoms, a bunch of flowers, a nosegay or bouquet, గుచ్ఛము, పూగుత్తి.

స్తబ్ధము *stabdhamu*. [Skt.] adj. Firm, stiff, motionless, immovable, paralized, stupefied, stupid, dull. చేష్టారహితమైన, నిశ్చేష్టిత మైన, చిమురుగానుండే, నిశ్చలమైనుండుచున్న. స్తబ్ధరోమము *stabdha-rōmamu*. n. (lit. stiff haired) A hog. పంది. స్తబ్ధుడు *stabdhudu*. n. A blockhead. జడుడు. వాడా మాటవిని స్తబ్ధుడుగానుండెను on hearing that he stood as if thunderstruck.

స్తవము *stavamu*. [Skt.] n. Praise. ప్రశ్నము,

స్తి sti

స్తిమితము *stimitamu.* [Skt.] adj. Slow, soft, gentle, dull. మంద మైన, తిన్ని. ఆతని ఒళ్లు స్తిమితముగానున్నది he is a little better. ఇప్పుడుధర స్తిమితముగానున్నది at present the sale is dull, మందముగానున్నది.

స్తు stu

స్తుతి *stuti.* [Skt.] n. Praise, applause. స్తోత్రము. **స్తుతించు** or **స్తుతియించు** *stutintsu.* v. a. To praise, applaud. స్తోత్రముచేయు, పొగడు. **స్తుతిపాఠకుడు** *stuti-pāṭhakuḍu.* n. A eulogist, a flatterer. బట్టువాడు. **స్తుతము** *stutamu.* adj. Praised. పొగడబడిన. **స్తుత్యము** *stutyamu.* adj. Laudable, praiseworthy. పొగడదగిన. స్తోత్రముచేయదగిన.

స్తూ stū

స్తూపము *stūpamu.* [Skt.] n. A mound of earth. దిబ్బ.

స్తే stē

స్తేనుడు *stenuḍu.* [Skt.] n. A thief, robber, దొంగ. **స్తేయము** *stēyamu.* n. Theft, robbery. దొంగతనము. **స్తేయి** *stēyi.* n. A thief. చోరుడు, దొంగ. స్వర్ణ స్తేయి a stealer of gold, that is, a goldsmith (in allusion to his work). **స్తైన్యము** *stainyamu.* n Theft. దొంగతనము.

స్తో stō

స్తోకము *stōkamu.* [Skt.] adj. Little, small, diminutive. అల్పమైన, కొంచెమైన.

స్తోత్రము *stōtramu.* [Skt.] n. Praise, applause. స్తుతి. **స్తోత్రించు** *stōtri* *nte.* v. a. To praise, applaud. స్తుతించు, పొగడు, స్తోత్రముచేయు.

స్తోభము *stōbhamu.* [Skt.] n. False or deceptive encouragement, deceptive promises. తప్పుపేరణ, కపటవాగ్దానము, మూయ మూటలు.

స్తోమము *stōmamu.* [Skt.] n. A mass, heap, quantity, assemblage, multitude, crowd, body, troop, company, crew, gang, club, pack, host, army. సమూహము, గుంపు, దండు. Praise, స్తోత్రము. A sacrifice, యజ్ఞము. ధూమస్తోమము a volume of smoke. వారు స్తోమతుద్ధిగావచ్చివారు they came in crowd with their followers.

స్త్రీ strī

స్త్రీ *stri.* [Skt.] n. A woman. ఆడుది. adj. Female, feminine. **స్త్రీలింగము** the feminine gender. **స్త్రీలోలుడు** one who is enamoured by women. **స్త్రీబుద్ధి** a weak, fickle or effeminate mind. **స్త్రీధనము** pin-money, the gift bestowed by parents on their daughter after her marriage: the wife's property or private purse. **స్త్రీఘోషము** *stri-ghōsham.* n. The dawn. వేకువ, ప్రభాతము. **స్త్రీత్వము** *stri-tvamu.* n. Womanhood, femininess, ఆడుతనము. "శాస్త్రికమైన పురుష స్త్రీత్వంబులులేవు పార్వతీ దేవునకు." M. XIII. v. 131. **స్త్రీరత్నము** *stri-ratnamu.* n. An excellent woman. Also, a kind of plant. **స్త్రీవిద్య** *stri-vidya.* n. The education of woman. **స్త్రైణము** *straiṇamu.* adj. Female, feminine. ఆడుదానిసంబంధమైన. n. Womanhood. **స్త్రీత్వము**, ఆడుతనము The nature of woman, **స్త్రీస్వభావము.** M. I. viii. 188.

స్థ stha

స్థ *stha.* [Skt.] adj. Staying, abiding, being, situated. ఉండే.

స్థండిలము *sthaṇḍilamu.* [Skt.] n. A level square piece of ground, prepared for a sacrifice. అగ్నిస్థాపనార్థము చతురస్రముగా చానచేయబడిన ప్రదేశము, అలికినస్థలము.

స్థగనము *sthaganamu.* [Skt.] n. A covering, concealment. కప్పడము, అచ్ఛాదనము. **స్థగితము** *sthagitamu.* adj. Covered, hidden, concealed. కప్పబడిన. "ప్రకాశతపనస్ఫురణ స్థగితేద్యుదుటికి." Swa. pref. 56.

స్థపతి *sthapati.* [Skt.] n. An architect, a master carpenter or builder. రథకారుడు. An excellent person, శ్రేష్ఠుడు.

స్థలము, స్థళము or **స్థలి** *sthalamu.* [Skt.] n. A place, spot, locality, region, district, స్థానము, ప్రదేశము, చోటు. Room, space. పర స్థలము a foreign or strange place. పరస్థలపు వాడు a person from another place. **స్థలపురాణము** *sthala-purāṇamu.* n. A legend associated with a particular place, పుణ్య క్షేత్రమాహాత్మ్యము. **స్థలమాహాత్మ్యము** *sthala-māhātmyamu.* n. The influence of a place. క్షేత్రప్రభావము.

స్థవిరము *sthaviramu.* [Skt.] adj. Old, aged. ముదుకలి, ఏండ్లుచెల్లిన. **స్థవిరుడు** *sthaviruḍu.* [illegible]ld man, ముసలివాడు.

స్థ *stha-vishthamu.* [Skt.] adj. Very big or fat. మిక్కిలి స్థూలమైన.

స్థవీయము *sthaviyamu.* [Skt.] adj. Solid, compact. Very stout; great, respectable. మిక్కిలి స్థూలమైన, గొప్ప, పూజ్య.

స్థా sthā

స్థాణుడు *sthāṇuḍu.* [Skt.] n. A name of Siva. శివుడు. T. ii. 18. **స్థాణువు** *sthāṇuvu.* n. A name of Siva. The trunk of a tree; a pollard; a stake. శివుడు, కొమ్మలులేని వృక్షము, మోడు. A nail, మేకు.

స్థాత *sthāta.* [Skt.] n. One who is or resides. ఉండువాడు, నివాసి.

స్థానము *sthānamu.* [Skt.] n. A place, situation, spot, site, ground, space, a home, abode, position, post, dignity, స్థలము, ప్రదేశము, పదవి, ఉనికిపట్టు. త్రిస్థానములు three shrines; these are బ్రహ్మకామము, శ్రీశైలేశ్వరము, శ్రీశైలము. "ఇంద్రలోకమొల్లి ఓర్థంబులు చూచుమెలసిన శ్రీస్థానములకువేగి." G. vi. 124. ఆయన నాకు పితృస్థానమువహించ్నాడు he is in the place of my father. ఏకస్థానము the unit's place, any number under ten. దశస్థానము the ten's place. శతస్థానము the hundred's place. **స్థానికము** *sthānikamu.* adj. Local, belonging to a place. స్థలంనకు బంధమైన. **స్థానికుడు** *sthānikuḍu.* n. A warden, a beadle. గుడిమఱియగాడు, గుడిపాలుపత్తెకాడు. స్థానికులు the servants in a temple. గుడిపరిజనము. "స్థానికవ్యాపారంబు వెంటరా నవ్వైకుంఠు నేనించి." A. iv. 59. "తనకు ప్రాణదండలుగ స్థానికుడొసంగినపుడు." A. ii. 109. **స్థానీయము** *sthānīyamu.* n. A city, a town, పట్టణము.

స్థాపించు *sthāpiṁchu.* [Skt.] v. a. To set up, erect, found, నిలుపు. To establish, confirm, ప్రతిష్ఠచేయు, ఏర్పరచు, నిర్ధారణచేయు. **స్థాపితము** *sthāpitamu.* adj. Set up, erected. నిలుపబడిన. Fixed, settled, founded, established. ప్రతిష్ఠితమైన, స్థిరము చేయబడ్డ, ఏర్పరచబడిన, నాటబడిన, నిర్ధారణ

చేయబడిన. స్థాపన or స్థాపనము *sthāpana.* n. Fixing, erecting, placing, establishing, founding, setting up. స్థాపించుట, ప్రతిష్ఠ చేయడము, నిలుపడము, ఏర్పరచడము, పాటడము. భూస్థాపనము burial.

స్థామము *sthāmamu.* [Skt.] n. Bodily strength or vigor, శరీరబలము.

స్థాయి *sthāyi.* [Skt.] n. That which exists. ఉండునది. adj. Existing, ఉన్న. Steady, firm, unchangeable, permanent, lasting. నిలుకడైన, స్థిరమైన, నిరంతరమైన. స్థాయిగానుండే ఉద్యోగము a permanent employment. ఆచంద్రార్కస్థాయిగాను as long as sun and moon endure. స్థాయిభావము *sthāyi-bhāvamu.* n. The characteristics of the amorous passion. స్థాయికుడు *sthāyi-kudu.* n. The overseer of a village. ఏకగ్రామాధికారి.

స్థాలి *sthāli.* [Skt.] n. Any small pot. కుంభము, కుండ. A cooking pot, వంటకుండ. A small drinking vessel, నీళ్లుతాగే చిన్నపాత్ర. స్థాలీపులాకన్యాయము judging of the whole by a part; for the whole pot is boiled if a spoonful is. కుండెడు అన్నమునకు ఒక మెతుకును పట్టిచూచుట అను న్యాయము.

స్థావరము *sthāvaramu.* [Skt.] adj. Fixed, stationary, firm, stable, immovable. స్థాయిగానుండే, ఉన్నచోటనుండి అవతలికి కదలని, స్థిరమైన, అచలమైన. n. Immovable property such as land, houses, &c. a fixed place of abode. తోట దొడ్డి యిల్లు వానివంటి కదలనిసొత్తు. స్థావరజంగమములుగానుండే సొత్తులు property which is partly immovable and partly movable. స్థావరముగా *sthāvaramu-gā.* adv. Permanently. శాశ్వతముగా, నిలుకడగా. వారక్కడ స్థావరముగానున్నారు they have settled there permanently. స్థావరము లేర్పరుచుకొను to have fixed abodes.

స్థాసకము *sthāsakamu.* [Skt.] n. Perfuming, smearing the body with sandal or fragrant unguents. గంధాదులమైపూత, కుంకుమ మొదలైనవానిపూత.

స్థాస్నువు *sthāsnuvu.* [Skt.] adj. Firm, stable, permanent. నిలుకడైన, స్థిరమైన, బహుకాలము ఉండునట్టి.

స్థి sthi

స్థితము *sthitamu.* [Skt.] adj. Standing, staying, being, situated. ఉన్న, నిలుచున్న. స్థితి *sthiti* n. State, condition. Existence. Property, estate. ఉనికి, దశ, అవస్థ, ఆస్తి. సృష్టిస్థితి సంహారములు creation, existence and destruction. భూస్థితి landed property. స్థితిమంతుడు *sthiti-mantudu.* n. A man of property, a well-to-do man, ఆస్తిపరుడు, ధనవంతుడు.

స్థిర *sthira.* [Skt.] n. The earth. భూమి. స్థిరము *sthiramu.* adj. Fixed, firm, stable, steady, steadfast, immovable, permanent, lasting, enduring, కదలని, నిలుకడైన, స్థావరమైన, నిశ్చయమైన, నిర్ణయమైన. స్థిరత or స్థిరత్వము *sthirata.* n. Permanency, durability, firmness, steadiness, స్థైర్యము. మతిస్థిరత steadiness of mind. స్థిరపఱుచు *sthira-parachu.* v. a. To confirm, ratify. రూఢిచేయు. స్థిరవారము *sthira-váramu.* n. Saturday. శనివారము, మందవారము. స్థిరాస్తి immovable property.

స్థూ sthū

స్థూణ *sthūna.* [Skt.] n. A post, a pillar. An anvil. An iron image. స్తంభము, దాగిలి, ఇనుపప్రతిమ.

స్థూరి *sthūri.* [Skt.] n. A pack horse. బరువు మోయు గుర్రము.

స్థూలము *sthūlamu.* [Skt.] adj. Large, bulky, thick, fat, corpulent. Corporeal, as opposed to spiritual. బృహత్తైన, లావుగైన. **స్థూలదేహి** a corpulent man. **స్థూలనాసికము** a large nosed animal. "స్థూలనాసికమునుద్దు సూత్రంబుఁజేసినవాఁడు." Vēma. 593. **స్థూలాంత్రము** a large intestine.

స్థే sthē

స్థేమము *sthēmamu.* [Skt.] n. Bodily strength. శరీరబలము.

స్థేయుడు *sthēyuḍu.* [Skt.] n. A very steady person. మిక్కిలి స్థిరుడు.

స్థై sthai

స్థైర్యము *sthairyamu.* [Skt. from స్థిరము.] n. Steadiness, steadfastness, stability, firmness. స్థిరత్వము, ధీరత, దార్ఢ్యము.

స్థౌ sthau

స్థౌణేయము *sthauṇēyamu.* [Skt.] n. A sort of perfume, నంజినము.

స్థౌల్యము *sthaulyamu.* [Skt. from స్థూలము.] n. Bulk, largeness, greatness, fatness corpulence, thickness. స్థూలత్వము, బృహత్వము, లావు.

స్న sna

స్నపనము *snapanamu.* [Skt.] n. Bathing, washing, ceremonial ablutions. స్నానము. **స్నపనపాత్ర** a vessel used in worship.

స్నస *snasa.* [Skt.] n. A very fine artery or vein. సన్న పుపరము.

స్నా snā

స్నాతకుడు *snātakuḍu.* [Skt.] n. A Brahmin who is a householder, duly initiated after completing his studies. విద్యాధ్యయనానంతరము సంస్కారపూర్వకముగా స్నాతకవ్రతము చేయంబడినవాడు, స్నాతకుడు, సమావర్తనము చేసిన గృహస్థు ఆయినవాడు. If at the end of this period, he has not acquired a knowledge of the Vedas, he is called వ్రతస్నాతకుడు. If he has acquired this knowledge before the end of the period, he is called విద్యాస్నాతకుడు. If he finishes his studies with the expiration of the period, he is termed ఉభయస్నాతకుడు. **స్నాతుడు** *snātuḍu.* n. One who has bathed. స్నానము చేసినవాడు, నీళ్లుపోసుకొన్నవాడు. "నుస్నాతుఁడై." M. XIII. iii 102. **స్నానము** *snānamu.* n. Bathing, ablution, a bath. మునుగడము. కంఠస్నానము bathing all but the head. శిరస్స్నానము bathing the whole body. కటిస్నానము bathing up to the middle. **స్నానఘట్టము** a bathing place. **ప్రాతఃస్నానము** a morning bath. అభ్యంగస్నానము bathing after having anointed the head with oil. **స్నానానంతరము** after bathing. **స్నాతుఁడై** having bathed. **క్రైస్తస్నానము** Christian baptism.

స్నాయువు *snāyuvu.* [Skt.] n. A tendon, a muscle, described as a tubular vessel attached to the bones at either end, and conveying vital air. సంధిబంధనము, నరము, సన్న పుపరము. **స్నాయుబంధనము** a ligament. **స్నాయువక్త్రములు** muscle rings.

స్ని sni

స్నిగ్ధము *snigdhamu.* [Skt.] adj. Smooth, soft. మృదువు. Thick, సాంద్రమైన, చిక్కని. Amiable, affectionate, kind, స్నేహముగల.

స్ను snu

స్నుష *snusha.* [Skt.] n. A daughter-in-law. కోడలు.

స్నే snē

స్నేహము *snēhamu.* [Skt.] n. Love, affection, fondness, friendship. ప్రేమ, చెలిమి. Oil, unguent, తైలము, చేమురు. ప్రాణస్నేహము intimate friendship. స్నేహింపు or స్నేహముచేయు *snēhintsu.* v. a. To cultivate or court another's friendship. విహితముచేయు. స్నేహితుడు *snē-hituḍu.* n. A friend. నేస్తకాడు. స్నేహితురాలు *snē-hitu-r-alu.* n. A female friend, నేస్తురాలు. స్నేహోత్పాదకగ్రంథులు sebacious glands.

స్ప spa

స్పందము *spandamu.* [Skt.] n. Motion, a slight movement, shaking, vibrating, fluttering, quivering, agitation. ఇంచుకకంపము, చలనము, కదలుడము, మాకడము. స్పందితము *spanditamu.* adj. Agitated, moved, shaken. n. కంపితమైన, కదలింపబడిన.

స్పర్ధ *spardha.* [Skt.] n. Emulation, jealousy, envy, vying, competition, rivalry. పోటి, విరప్రతివిరవాదము, సంఘర్షణ. పరస్పరస్పర్ధలు mutual emulations. స్పర్ధాళువు *spardhā-luvu.* n. A competitor, a rival. స్పర్ధ Xలవాడు. స్పర్ధి *spardhi.* adj. Envious, emulous. పోరాడే, వాదించే.

స్పర్శ or స్పర్శము *sparśa.* [Skt.] n. Touch, contact. Feeling, the sense of touch, తాకడము, తగలడము. రక్తస్పర్శము contact with blood. జలస్పర్శము the usual phrase for making water: because water must afterwards be touched in purification. స్పర్శనము *sparśanamu.* n. Touching, coming into contact with, తాకడము, తగలడము. A gift, donation, దానము. "భరణస్పర్శనంబుచేసి." M. XIII. iii. 335. స్పర్శనాదులు sensory nerves. స్పర్శనుడు *sparśanuḍu.* n. The god of the air or wind. వాయువు. స్పర్శవేధి or స్పర్శమణి *sparśa-vēdhi.* n. The philosopher's stone, the touch of which changes other metals into gold. తాకగానే యినుము మొదలైనవాటిని బంగారుచేయుమణివిశేషము, పరుసవేది. స్పర్శింపు *sparśintsu.* v. a. To touch, to feel. స్పృశించు, తాకు, ఆంటించు. స్పర్శేంద్రియము *sparś-endriyamu.* n. The sense of touch.

స్పష్టము *spaṣhṭamu.* [Skt.] adj. Clear, plain, distinct, apparent. విశదమైన. ఇది స్పష్టమైన అబద్ధము this is an evident lie.

స్ప్రి spri

స్ప్రిక్కు *sprikku.* [Skt.] n. Touching. స్పర్శము. Connection, affinity. సంబంధము. స్ప్రిశింపు or సంస్ప్రిశింపు *sprisintsu.* v. a. To touch, feel. తాకు. స్ప్రిశ్యము *sprisyamu.* adj. What may be felt or touched. తాకగూడిన, స్పృశింపదగిన. స్ప్రిష్టి *sprishṭi.* n. Touch, feeling, contact. తాకడము, తగలడము.

స్ప్రిహ *spriha.* [Skt.] n. Wish, desire, hope. ఇచ్ఛ. ఆశ, కోరిక. నిస్స్ప్రిహ void of desire. వారు అందుమగుంచి నిస్స్ప్రిహులైయున్నారు they have no hope of it. స్ప్రిహణీయము or స్ప్రిహ్యము *sprihaṇiyamu.* adj. Desirable, fit to be wished for, కోరదగిన, ఆశింపదగిన.

స్ఫ spha

స్ఫట *sphaṭa.* [Skt.] n. A snake's hood. పడగ. A. iv. 214. స్ఫటి *sphaṭi.* n. A snake, పాము.

స్ఫటికము *sphaṭikamu.* [Skt.] n. Crystal, quartz. బడిక పుష్యరాగము.

స్ఫా sphā

స్ఫాయత్ *sphayat.* [Skt.] adj. Expanding. విస్తృతమైన. "ఫలస్ఫాయద్వటుక్షోజము." A. vi. 15.

స్ఫారము or **స్ఫారకము** *sphāramu.* [Skt.] adj. Great, large. భూయిష్ఠమైన, పెద్ద, అధికమైన. "ప్రకటస్ఫారజటాచ్ఛటాకలితుడై." Bmj. iv. 23. "మంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకత." Anir. iii. 43.

స్ఫి sphi

స్ఫీతము *sphītamu.* [Skt.] adj. Swollen, enlarged, spacious. Much, many. పీనమైన, విశాలమైన, బహుళమైన. A. iv. 41. "అవ్వి భుండసురుపై బ్రస్ఫీతకోపంబునన్." Vish. vii. 345.

స్ఫు sphu

స్ఫుటనము *sphuṭanamu.* [Skt.] n. Splitting. భేదించుట.

స్ఫుటము *sphuṭamu.* [Skt.] adj. Blown, open, expanded. వికసించిన. Clear, plain, manifest, విశదమైన. గ్రహస్ఫుటము or స్ఫుట గ్రహము the true place of a planet.

స్ఫురణము *sphuraṇamu.* [Skt.] n. Quivering, vibrating, tremulous motion, gleaming, sparkling, glittering, shining, blooming, expanding. కదలుడము, ఆదరడము, మాడడము, తళతళమడడము, మెరయడము, ప్రకాశించడము, విజృంభణము. An idea occurring to the mind. తోచుట. "భీమాయుధస్ఫుర్తిరాజ మండలగాఢకరవాళధారస్ఫురణంబుచందంబు." N. ix. 532. **స్ఫురత్** *sphurat.* adj. Gleaming, glancing, flashing, sparkling, shining. ప్రకాశించే, తళతళమని మెరిసే. "హారస్ఫురద్గురు ముక్తావళి." A. ii. 11. **స్ఫురింపు** *sphurintu.* v. n. To quiver, tremble, shake, gleam, glitter. To occur or come into the mind. చలించు, కదలు, ప్రకాశించు, తోచు, జ్ఞాపకము వచ్చువచ్చు. అది నాకు స్ఫురించుకుండా ఉన్నది, లేక, అది నా మతికి స్ఫురించదు it does not occur to me. **స్ఫురితము** *sphuritamu.* adj. Shaken, trembling. Exposed, outstretched. Shining, gleaming. కదిలే, చలించే. వ్యాపించిన, మెరిసే, తళతళమనే. Occurring to the mind. తోచిన. "శ్రుతిపుండల స్ఫురితక్తాళిముల్." N. vii. 249. **స్ఫురితుడు** *sphuritudu.* n. One who is distinguished. ప్రకాశమానుడు. "సరస్ప్రాత్పాన స్ఫురితుడవు." P. ii. 165.

స్ఫులింగము *sphulingamu.* [Skt.] n. A spark of fire. అగ్నికణము, మిణుగురు.

స్ఫూ sphū

స్ఫూర్జిత *sphūrjita.* [Skt.] adj. Thundering. "చాడుబస్ఫూర్జితాసమత్." P. iv. 312.

స్ఫూర్తి *sphūrti.* [Skt.] n. Excitation, palpitation, vibration, tremulousness. Manifestation. Excess, fulness; expanding, prevalence. Gleaming, sparkling, shining, ప్రవృత్తి, కంపము, ప్రకాశము, ఉబ్బడయము, విజృంభణము, అతిశయము, పరిపూర్ణత. Thinking, తోచుట. "పురిశేయల్ మహనీయ జంగమ సనస్ఫూర్తిం గదుక్ రాజిలన్." P. i. 70. "భూపామణిస్ఫూర్తి ప్రోదిసేయ." ib. iv. 368. "కనకగిరిస్ఫూర్తిగరవే గౌతమిగాచె." A. i. 43. విగ్రహస్ఫూర్తిగాడుందువాడు a stout man. సమయస్ఫూర్తిగాట a sudden thought, a repartee on the spur of the moment. ఆతనికి సమయస్ఫూర్తి కలదు he has a ready wit.

స్ఫో sphō

స్ఫోటము *sphōṭamu.* [Skt.] n. Breaking, bursting. చిట్లడము, చిరుకడము, భేదనము, బద్దలుచేయుడము. A boil, a tumour. కురుపు. స్ఫోటకము *sphōṭakamu.* n. A boil, blain, pustule, blister. కురుపు, బొబ్బ. The small pox, మశూచికము.

స్మ sma

స్మయము *smayamu.* [Skt.] n. Pride, arrogance, గర్వము. Wonder, ఆశ్చర్యము, ఆశ్చర్యము. "భీష్మోభూత ప్రతిమస్మయాకానమదం." M. IV. v. 20. స్మయమానము *smayamānamu.* adj. Smiling. చిరునవ్వుగల.

స్మరణము *smaraṇamu.* [Skt.] n. Memory, recollection, remembering, thought. తలంపు, చింత, జ్ఞప్తి. స్మరించు or స్మరియించు *smarinchu.* v. a. To think of, recollect. తలచు, స్మరణముచేయు.

స్మరుడు *smaruḍu.* [Skt.] n. Manmatha, మన్మథుడు, మరుడు. స్మరహరుడు an epithet of Siva, శివుడు.

స్మా smā

స్మారకము *smārakamu.* [Skt.] adj. That reminds, that refreshes the memory. తలంపుపుట్టించే. n. Consciousness, sense. స్మృతి, తెలివి, బుద్ధిస్వాధీనము. ఆ దెబ్బచేత నాకు స్మారకముతప్పినది the blow made me unconscious. నాకు స్మారకము వచ్చినతరువాత after I came to my senses or recovered my consciousness.

స్మార్తము *smārtamu.* [Skt. from స్మృతి.] adj. Agreeable to or based on the Smritis, legal, canonical, స్మృతిశాస్త్రసిద్ధమైన.

స్మార్తులు *smārtulu.* n. The followers of the doctrines of Sankara Chari which inculcate the worship of both Vishnu and Siva, శంకరాచార్యులవారి మతములు శివవిష్ణు లిరువురు పూజింపవలెనని చెప్పినవారు.

స్మి smi

స్మితము or స్మితి *smitamu.* [Skt.] n. A smile. చిరునవ్వు. మందస్మితము a gentle smile. స్మితము adj. Smiling. Blown, opened, blooming. చిరునవ్వుగల, వికసితమైన.

స్మృ smri

స్మృతి *smṛiti.* [Skt.] n. Recollection, memory, remembrance, understanding. స్మరణ, తెలివి, తలంపు, బుద్ధి. The code of Hindu law; jurisprudence, a law book or code of laws, ధర్మసంహిత, ధర్మశాస్త్రము.

స్మే smē

స్మేరము *smēramu.* [Skt.] adj. Smiling, laughing, చిరునవ్వుగల. Blown, opened, వికసించిన. "స్మేరాబేస్మేరచిత్తుడై." M. XVI. i. 2.

స్య sya

స్యందనము *syandanamu.* [Skt.] n. A car, a war chariot, రథము. A tree called *Dalbergia ougeinensis.* తిరిచెన్నంటిచెట్టు, తిరిచనము, అతిముక్తకము, పెద్దిశెట్టు.

స్యందము or స్యందనము *syandanu.* [Skt.] n. Oozing, trickling, dropping, flowing. స్రవించుట, కారుట. స్యంది *syandi.* adj. Oozing, trickling. స్రవించే, కారే.

స్యవము *syavamu.* [Skt.] n. Speed, velocity. వేగము, జవి.

స్యన్నము *syannamu.* [Skt.] adj. Flowing, dropping, trickling. పోలే, కారే, స్రవించే.

స్యా syā

స్యాలుడు or శ్యాలుడు *syāludu.* [Skt.] n. A wife's brother. భార్యసోదరుడైనవాడు. స్యాలిక or శ్యాలిక *syālika.* n. A wife's sister.

స్యూ syū

స్యూతము *syūtamu.* [Skt.] adj. Sewn, stitched. కుట్టబడ్డ. "సూత్రస్యూత పటకుట్ట రచ్." A. v. 20.

స్ర sra

స్రక్కు *srakku.* [Skt.] n. A chaplet, wreath, garland. పూదండ.

స్రగ్గు or సగ్గు *sraggu.* [Tel.] v. n. To go off, diminish, be abated; to pine, to become thin; to die. కృశ, క్షీణించు, చిక్కు, నశించు. "అవస్థంబడలతుల బ్రాపంచుపుష్పమాలలగాఁ స్రగ్గుబోవకయేయ్యెచలుదురు." P. ii. 30.

స్రజము *srajamu.* [Skt.] n. A chaplet, wreath, garland. పూదండ.

స్రవము, స్రవణము or స్రావము *sravamu.* [Skt.] n. Oozing, trickling, dripping. కారడము. స్రవంతి *sravanti.* n. A river, నది. A. iv. 189. R. v. 85. స్రవింపు or స్రవించు *sravintsu.* v. n. To ooze, trickle, flow. కారు.

స్రష్ట *srashṭa.* [Skt. from సృజ్ to create.] n. The Creator. A name of Brahma. బ్రహ్మ.

స్రస్తము *srastamu.* [Skt.] adj. Fallen down, dropped, జడిన, జారిన. స్రస్తోత్తరీయము her fallen robe. B. X. 355.

స్రా srā

స్రావకము *srāvakamu.* [Skt.] adj. Oozing, trickling, flowing. కారుచున్న.

స్రావణము *srāvaṇamu.* [Tel.] n. The pincers or nippers used by a goldsmith, కంసలవానికొరముట్టు.

స్రావము See స్రవము.

స్రావి Same as చరణి (q. v.)

స్రు sru

స్రుక్కు *srukku.* [Tel.] v. n. To withdraw from, వెనుదీయు. To be afraid of, భీతుడగు. To close (as a flower), ముడుచు. To be folded, to be crumpled, as skin, ముడతలుపడు. To be diminished, కృశ, క్షీణించు. To be sorrowful, to grieve, కుమిలించు, చింతించు. To faint, languish, మూర్ఛిల్లు, సొక్కు, సొమ్మసిల్లు. To hesitate, సంకోచించు. To fade, వాడు. To surround, encircle, మట్టుకొను. n. Entanglement, a tangle. చిక్కు. Sorrow, grief, కుమిలు. శోకము. A fold of the skin on the stomach, కడుపుమీదముడుత. "నరకాసూతకోదరవిలేకయేనతిక్ స్రుక్కకొ." Vasu. ii. 11. "విమానాదరతక్ స్రుక్కు." M. XII. v. 160. స్రుక్కుబడు *srukku-aḍu.* v. n. To grieve, కుమిలించు. స్రుక్కించు *srukkintsu.* v. a. To make faint or fatigued, to fatigue, to weaken, సొక్కించు, బలహీనముచేయు. స్రుక్కుచేప *srukku-chēpa.* n. A sort of fish. మత్స్యవిశేషము.

స్రుక్కు or స్రుచము *srukku.* [Skt.] n. The ladle with which ghee is poured into a sacrificial fire. అజ్యాహుతిచేసే మానికెలె.

స్రుతము *srutamu.* [Skt.] adj. Flowed, dropped, oozed. ఒలికైన, జారిన, కారిన. స్రుతి *sruti.* n. Flowing, dropping. కార

డము. "జలస్రుతినాటికిం గరుగుచు." A. iv. 137.

స్రువము *sruvamu.* [Skt.] n. A ladle used at sacrifices. అజ్యాహుతులిచ్చే మూకిగరిటె.

స్రో sro

స్రోతస్సు *srōtassu.* [Skt.] n. A stream, current, the flow of a river. జలప్రవాహము. **స్రోతోవేగము** the rapidity of the current. M. XII. v. 559. **స్రోతస్వినీ** *srōtasvini.* n. A river. నది, ఏరు.

స్వ sva

స్వ *sva.* [Skt.] adj. Own, self, individual. ఆత్మీయమైన, తన. **స్వకాయకష్టము** bodily labour, individual exertions. **స్వకపోలకల్పితము** lit. invented in one's own head; original, not borrowed, as an idea, apocryphal, as a story made out of one's own head, అబద్ధమైన, లేనిపోని. **స్వకార్యము** one's own affair, one's own peculiar duty, తనపని. **స్వకార్యధురంధరుడు** a selfish man. **స్వజనము** one's own family, dependents, relations, people, friends. బంధువులు, పరిజనము. **స్వజనుడు** a relation, a friend, బంధువు. **జ్ఞాతి, సగోత్రుడు, స్నేహితుడు స్వజాతి** one's own class or nation, one's own kind, తనకులము. **స్వజాతివైరి** an enemy of one's kind. A rhyme says "స్వజాతివైరిదత్వాది ర్వా నస్వింవా గజభిన్నజా." **స్వదత్తము** self-bestowed, given by one's own hand, తనచేతితో నే యియ్యబడిన. "స్వదత్తాద్ద్విగుణంపుణ్యం." **స్వదేశస్థుడు** a fellow countryman, a native, మనదేశపువాడు. **స్వధర్మము** one's own particular duty, a natural or peculiar characteristic, a peculiarity. తాను చేయవలసినకార్యము, స్వభావము. **స్వధర్మత్యాగము** apostacy, abandonment of caste or faith, జాతిభ్రంశము. **స్వబుద్ధి** one's own desire, wish, or will. **స్వబుద్ధిగా** or **స్వబుద్ధిచేత** voluntarily, of one's own accord. **స్వమీకృతము** taken into his own hands. తన స్వాధీనము చేసుకోబడ్డ. **స్వశక్తి** one's own power. తన సామర్థ్యము. **వానికి స్వశక్తిలేదు** he has no power of his own, or in himself. **స్వాధికారము** one's own right or title, dominion, తన అధికారము, తన ప్రభుత్వము. **స్వాధిక్యము** self importance, pride, arrogance, తన గొప్పతనము, గర్వము. **స్వాధిష్ఠానము** the second of the six regions of the human body, the upper part of the abdomen. చక్రవిశేషము. "మూలాధారస్వాధిష్ఠాన మణిపూరక అనాహత విశుద్ధాగ్నేయ సహస్రారంబులను చక్రంబులను." H. iii. 235. **స్వానుభూతి** individual enjoyment, personal experience. ఆత్మీయానుభవము. **స్వానుభోగము** one's own enjoyment, తన అనుభవము.

స్వంతము *svantamu.* [for Tel. సొంతము.] adj. Own, private, belonging to one's self. స్వకీయమైన. **వాన్ని స్వంతానికి కొనుక్కొన్నాడు** he bought it on his own account. **స్వంతముగా** *svantamu-ga* adv. Himself, in person. **తానే. అయనే స్వంతముగా వచ్చినాడు** he came in person. **స్వంతగాడు** or **సొంతగాడు** *svanta-gadu.* n. A proprietor or owner. యజమానుడు, భాగుండు.

స్వకము *svakamu.* [Skt.] adj. Proper, peculiar, own. స్వకీయమైన, తన. "స్వకదేహంబు తెరంగునకా." N. iv. 22.

స్వకీయము *svak-iyamu.* adj. Peculiar, own, private, of one's own. సొంతమైన, తన.

స్వచ్ఛందము *svach-chandamu.* [Skt.] adj. Spontaneous, voluntary, uncontrolled, self-willed, independent. స్వేచ్ఛగానుండే, యథేచ్ఛముగానుండే, స్వతంత్రమైన, మనిష్టమొచ్చినట్టుండే. "స్వచ్ఛందాహారాది లాభంబున." P. i. 106. **స్వచ్ఛందవృత్తి** *svach-chanda-vritti.* n. An independent life. Independence. **స్వచ్ఛందుడు** *svach-chanduḍu.* n. One who is independent, free, uncontrolled, or self-willed. స్వతంత్రుడు, యథేచ్ఛముగానుండేవాడు.

స్వచ్ఛము *svachchamu.* [Skt.] adj. Clear, transparent, pellucid, white, pure, నిర్మలమైన, నిష్కళంకమైన, శుభ్రమైన. **స్వచ్ఛముగా** *svachchamu-ga.* adj. Clearly, purely, transparently, evidently. నిర్మలముగా, శుభ్రముగా, నిష్కళంకముగా, స్పష్టముగా.

స్వజనుడు See under స్వ.

స్వతః *svatah.* [Skt. corrupted into స్వతహా in Telugu.] adv. Naturally, of itself, instinctively, personally, spontaneously. స్వయంగా, తనకుతానే. అతడు స్వతహాచ్చి he came in person. **స్వతఃప్రకాశమైన** naturally bright, lucid in itself, self-bright. **స్వతఃసిద్ధము** or **స్వతస్సిద్ధమైన** *svatas-siddhamu.* adj. Self made or self existent, inherent by nature. సహజమైన. స్వతస్సిద్ధమునుండే వొచ్చినది a natural right, an unalienable title.

స్వతంత్రము *sva-tantramu.* [Skt.] adj. Independent, not subject to any other's will, free, uncontrolled, head-strong, despotic, యథేచ్ఛమైన. విచ్చలవిడితనముండే, పరతంత్రముకాని, పరాధీనముకాని. "స్వతంత్ర సంచారిమ." M. XV. ii. 64. n. Independence, freedom, స్వేచ్ఛ. Hereditary right; a right. మాకు... ఇది యేమి స్వతంత్రము you take liberties. **స్వతంత్రనాడులు** independent nerves. **స్వతంత్రకండరములు** involuntary muscles. **స్వతంత్రించు** *sva-tantrin-tsu.* v. n. To do any thing out of one's own head, or, on one's own responsibility, to act for oneself. అతని ఆజ్ఞ ప్రకారము చేసినాడుగాని నేను స్వతంత్రించలేదు I did this according to his orders, not independently of him. **స్వతంత్రుడు** *sva-tantrudu.* n. One who is his own master, one who is independent. స్వతంత్రుడు, తన మనుష్యత్వమట్లు నడిచేవాడు, ప్రాప్తవ్యమారి దకనలవాడు. **స్వతంత్రురాలు** *sva-tantru-rālu.* n. A woman who is her own mistress. ఒకరికి అధీనయుండనిది.

స్వతత్వము *svatvamu.* [Skt.] n. A natural condition of things. ఉన్నదిఉన్నట్టు ఉండడము.

స్వనము *svanamu.* [Skt.] n. Sound, noise, ధ్వని. **స్వనత్** *svanat.* adj. Sounding, మ్రోగుచు. స్వనత్కాహళము a pealing trumpet.

స్వపచుడు or **శ్వపచుడు** *svapachudu.* [Skt.] n. A man of a low caste, a Pariah. చండాలుడు, ఆంత్యజుడు, మాలవాడు.

స్వప్నము *svapnamu.* [Skt.] n. A dream, vision, dreaming, కల. Sleep, నిద్ర. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు waking, sleep and deep sleep. స్వప్నించు to dream. రాత్రి నాకు స్వప్నమైనది I had a dream last night. **స్వప్నదోషము** *pollutio nocturna.* **స్వప్నావస్థ** the condition of being asleep.

స్వభానుడు *sva-bhanu.* [Skt.] n. The name of a Telugu year.

స్వభావము *sva-bhavamu.* [Skt.] n. Nature, natural state, property, disposition, peculiarity, inclination, turn of mind. సహజమైనగుణము. **కుటిలస్వభావుడు** a man of crooked disposition. వాడు తన స్వభావమును విడువకపోయినాడు he did not abandon his natural disposition. తనస్వభావము కొద్దీ చేసినాడు he did it according to his own temper. **స్వభావముగా** *sva-bhavamu-ga.* adv. Naturally, frankly, freely, sincerely, without disguise. సహజముగా, నిష్కపటముగా, ధారాళముగా.

స్వము *svamu.* [Skt.] n. Property, wealth. ధనము. "నిజస్వంబీలేనిచో నిష్ప్రయోజనము." P. i. 98. Self, తాను. adj. Own, తన.

స్వయము *svayamu.* [Skt.] adj. One's own, స్వకీయమైన. **స్వయముగా** *svayamu-ga.* adv. Of one's own self or accord, spontaneously, in person. తానే, తనకుతానే, స్వేచ్ఛగా. అయన స్వయముగా వచ్చినాడు he came

in person. స్వయముగా ఆజేయంత్రము an automaton or self-moving machine. స్వయంకృతము *svayam-kritamu*. adj. Self-done, self-formed. తనకుతానే చేసుకొన్న. స్వయంకృతాపరాధము harm brought upon oneself. స్వయంకృతాపరాధము a sin committed voluntarily. స్వయంకృషి *svayam-krishi*. n. Personal effort, own labour, self-culture. స్వప్రయత్నము, తానే పడెడిపాటు. స్వయంకృషిచేత సంపాదింపబడినసొమ్ము property which is acquired by personal labour. అతని స్వయంకృషిచేఁదండు భూమి lands the cultivation of which he kept in his own hands. స్వయంపాకము *svayam-pakamu*. n. Rice, &c. given to a guest for him to cook and eat. ఒకని కొకపూటకయ్యేటట్లు ఇచ్చే బియ్యమువొండ లైనవి. స్వయంపాకమిచ్చు to give rice, &c., to another to be cooked by himself and eaten. ఒక స్వయంపాకము ఇప్పించు to give rice, &c., to a man for one meal. Cooking, particularly if performed with one's own hand: cooking in general, తానేవంటఁజేసుకొనడము, వంట. నేటి స్వయంపాకమెవరిది who has cooked to-day? who has given (you) this day's food? అంతఃపురములో స్వయంపాకము చేస్తున్నాడు he keeps his thoughts to himself. స్వయంపాకి *svayam-paki*. n. One who cooks for himself. తనకుతానే వంటచేసికొనువాడు. స్వయంభువు *svayam-bhuvu*. adj. Self existent, self formed, self produced. తనకుతానేపుట్టిన, పుట్టినది పుట్టినట్టుగాఁ ఉండే. స్వయంభూరవ a rough diamond. స్వయంభూలింగము a natural image, a stone unearved by man. n. The Self-existent One. The Creator, దేవుడు. స్వయంవరము *svayam-varamu*. n. Choice of a husband by oneself; the public choice of a husband by a princess. తానే మగనిని కోరుకొనడము. స్వయంవరోత్సవము a day appointed for the selection of a husband by a princess out of an assembly of suitors. స్వయంవరముచాటించు to proclaim a Swayamvara. స్వయంవ్యక్తము *svayam-vyaktamu*. adj. Self formed, స్వయంభు వైన. స్వయంవ్యక్తమూర్తి a self formed image.

స్వరము *svaramu*. [Skt.] n. A voice, sound, noise, note, tone, tune. A vowel. An accent. Air breathed through a nostril. కంఠధ్వని, రవము, ధ్వని, రావము, షడ్జాది సంగీతస్వరము, అచ్చు, ఉదాత్తాదిభేదస్వరము, నాసావమము, ఒకముక్కునుండా విడువబడేగాలి. సప్త స్వరములు the seven notes of the gamut. స్వరభంగము a fluttering of the voice. అపస్వరము a false note. స్వరమండలము or స్వరమండలి a musical instrument composed of a number of reeds joined together and played on with the finger. "స్వరమండలములు కిన్నెరలు." H. v. 412. స్వరశాస్త్రము a certain mode of fortune-telling, wherein the breath is emitted from one or the other nostril, and this is taken as the basis of a certain calculation. ముక్కుగాలి నిబట్టి ప్రశ్నచెప్పే శాస్త్రము. The breath that comes through the right nostril is called సూర్యనాడి and the breath that comes through the left nostril is called చంద్రనాడి. స్వరపేటిక *svara-petika*. n. The larynx.

స్వరాట్టు or స్వరాటు *sva-rattu*. [Skt.] n. An epithet of Brahma. బ్రహ్మము.

స్వరువు *svaruvu*. [Skt.] n. Indra's thunderbolt. వజ్రాయుధము. "మరుత్పతి స్వరుహస్తి." A. iv. 141.

స్వరూపము *sva-rūpamu*. [Skt.] n. The real nature of a thing, an image, one's own proper shape or body, the natural figure or form, the natural state, condition or purpose. Truth, a definition. స్వభావము, యాథార్థ్యము, వివరము, నిజమైన ఆకారము, స్వరూపనాశనము annihilation. పదిస్వరూపములు ten head of cattle. కుమ్మరిస్వరూపములు articles of pottery. ధర్మస్వరూపుఁడైన ధర్మరా

you who are the image of justice, you who are equity itself.

స్వర్గము *svar-gamu.* [Skt.] n. The paradise of Indra, in which mortals receive the reward of their virtuous acts, దేవలోకము. తా॥ తండ్రి స్వర్గస్థుడైనతరువాత after my father died. **స్వర్ణది** *svar-nadi.* n. The Ganges of heaven. ఆకాశగంగ. **స్వర్వేశ్య** *svar-vēśya.* n. A nymph of heaven. ఊర్వశిమొదలైన వారు. **స్వర్వైద్యులు** *svar-vaidyulu.* n. The physicians of Swarga. అశ్వినీదేవతలు, దేవతలవైద్యులు.

స్వర్ణము *svarnamu.* [Skt.] n. Gold. కనకము, బంగారు. స్వర్ణరససిద్ధి alcuemy ఆ కవికి స్వర్ణాభిషేకము చేసినాడు he made the poet wallow in wealth. ఆ ధ్వజస్తంభమునకు స్వర్ణాభిషేకము చేయించినాడు he gilt the flagstaff of the temple. **స్వర్ణకారుడు** *svarna-kāruḍu.* n. A goldsmith. కంసలవాడు.

స్వర్భానువు or **స్వర్భానుడు** *svar-bhānuvu.* [Skt.] n. The personified ascending node. రాహువు.

స్వర్లోకము Same as **స్వర్గము** (q. v.)

స్వల్పము *svalpamu.* [Skt.] adj. Very little, small, few, trifling, insignificant. కించిత్తు, సూక్ష్మమైన, మిక్కిలి అల్పమైన. స్వల్పదినములలో in a few days. స్వల్పదూరము a little way off. స్వల్పకార్యము a trifling work or business. ఇది ఈ దేశములో స్వల్పముగానున్నది these are rarely met with in this country.

స్వసృ *svasa.* [Skt.] n. A sister. తోడబుట్టినది.

స్వస్తి *svasti.* [Skt.] A Skt. particle meaning Excellent; well done! may good attend you! may it be well with you! So be it; Amen. n. Welfare, క్షేమము, పుణ్యము, మంగళము, శుభము. "స్వస్తి యనుగాక." హరి. భూ. iii. "స్వస్తి లేదనుజ వర్కెల్ల." N. iv. 129. "స్వస్త్యస్తుయనుగోర్తు" H. i. 47. స్వస్తివాచనము a blessing or benediction, any benedictory speech. స్వస్తిచెప్పు to wish well. రాఘవాపాండవీ రామాపాండవీ అని యుండడము (a proverb meaning) Bless them both and keep neutral.

స్వస్తికము *svastikamu.* [Skt.] n. Any lucky or auspicious object. మంగళవస్తువు. A building or palace facing east, తూర్పు వాకిటిగల మందిరము. The meeting of four roads, చేదుకము.

స్వస్తిముఖము *svasti-mukhamu.* [Skt.] n. A letter or epistle. కాగితము.

స్వస్థము *svasthamu.* [Skt.] adj. Easy, well, at ease, in good health, sound. క్షేమస్థిరమగు, ఆరోగ్యమైన. స్వస్థచిత్తము a mind at ease. **స్వస్థత** or **స్వస్థము** *svasthata.* n. Health, soundness, convalescence. ఆరోగ్యము. ఆ రోగము స్వస్థమైనది the disease is cured. **స్వస్థపరుచు** or **స్వస్థముచేయు** *svastha-parutsu.* v. a. To cure, ameliorate, make better. వాసిచేయు, కుదుర్చు. **స్వస్థమగు** *svastham-agu.* v. n. To recover from illness, to become whole. కుదురు. స్వస్థముగానుండు to be at ease, to be well, to be in good health, క్షేమస్థిరంగానుండు, ఆరోగ్యముగానుండు.

స్వా svā

స్వాంతము *svāntamu.* [Skt.] n. The mind, the faculty of thought and feeling. The heart. మనస్సు.

స్వాగతము *sv-āgatamu.* [Skt. స్వ+ఆగతము.] n. Welcome, salutation, receiving. క్షేమము, కుశలము, కుశలప్రశ్నము, సుఖముతోడి రాక, "గద్దియపైనసీయింపంబెసి స్వాగతంబడిగిన." H. i. 86.

స్వాతంత్ర్యము *sva-tantryamu.* [Skt. from స్వతంత్రము.] n. Independence, freedom, liberty. స్వతంత్రభావము, స్వతంత్రత, ఆత్మవశత్వ

ము, స్వేచ్ఛాపరత, విధ్వంసబుద్ధిగలయట్టిది. స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమున్నది no woman is sui juris; no woman can act independently.

స్వాతి *svāti.* [Skt.] n. Arcturus, the fifteenth lunar asterism. చిత్తకు అవతలనున్న నక్షత్రము, పదిహేనోనక్షత్రము. స్వాతికార్తి the fifteenth constellation in which the sun happens to be for thirteen days in the month of October or November. స్వాతి చిప్పలు the oysters that gape expecting drops of rain in Swāti. తమ రాకకొరకు స్వాతిచిప్పలవలె కోరతేరుచుండి యున్నాము we look out with thirsty expectation for your arrival. స్వాతికొంగలు a kind of cranes or storks which emigrate in this month. స్వాతివాన genial showers supposed to impregnate oysters with pearls. "స్వాతిబుక్కలులపీకను." H. iii. 52. "స్వాతి వృష్టినుయియజనించి." H. ii. 171.

స్వాదనము *svādanamu.* [Skt.] n. Drinking, పానము. **స్వాదము** *svādamu.* n. Taste: రుచి. Tasting, రుచిచూచుట. **స్వాదితము** *svāditamu.* adj. Drunk, as a liquid, పానముచేయబడిన. **స్వాదు** or **స్వాదువు** *svādu.* n. Sweetness, taste, flavour, fragrance. తీపి, మాధుర్యము, పరిమళము. adj. Sweet, agreeable. తియ్యని, మధురమైన, రమ్యమైన, అందమైన.

స్వాధీనము *sv-ādhīnamu.* [Skt. స్వ+అధీనము.] n. Charge, trust, subjection, possession, power, control. వశము, అధికారము. వారు అతని స్వాధీనములోనున్నారు they are under his control. దాన్ని నీ స్వాధీనముచేస్తిని I gave it into your charge. వానిచెయ్యి వాని స్వాధీనములో లేదు he cannot use his hand. నాకు దానిని స్వాధీనపరుచుకొన్నాడు he got it into his possession. ప్రస్తుతము స్వాధీనముకాని సొమ్ము money not available at present. ఆ పని తన స్వాధీనము చేసుకొన్నతరువాత after he undertook the affair or took it into his own hands. **స్వాధీనపతిక** *sv-ādhīna-patika.* n. A self-willed woman, one who rules her husband. తన్నిష్టము అతని మనసులు అదిగి. **స్వాధీనుడు** *sv-ādhīnuḍu.* n. A dependent, an obedient man, one who is subject to another, one who is subservient, docile, or tractable. విధ్యుడు, విధేయుడు. వారు స్వాధీనులుకారు they are disobedient. తనకు స్వాధీనుడుగానుండే తమ్ముని పంపించినాడు he sent his brother who was under his control. **స్వాధీనురాలు** *sv-ādhīnu-r-alu.* n. A woman who is subject to, or submissive, విధేయురాలు.

స్వాధ్యాయము *sv-ādhyāyamu.* [Skt. స్వ+అధ్యాయము.] n. Inaudible reading, muttering of prayers, study of the Vedas. జపము, వేదాధ్యయనము. The Vedas, వేదము. **స్వాధ్యాయి** one who studies the Vedas. వేదాధ్యయనముచేయువాడు.

స్వానము *svānamu.* [Skt. another form of స్వనము.] n. Sound, noise. ధ్వని, రవము.

స్వాపతేయము *svāpatēyamu.* [Skt.] n. Wealth, property. ద్రవ్యము. ద్రవ్యము. H. iii. 20.

స్వాపము *svāpamu.* [Skt.] n. Sleep. నిద్ర. Vasu. ii. 50.

స్వాభావికము *sva-bhāvikamu.* [Skt. from స్వభావము.] adj. Natural, innate, inherent, peculiar. స్వభావముచేత కలిగిన, సహజమైన, ప్రకృతి సిద్ధమైన.

స్వాభిమానము *sv-ābhi-mānamu.* [Skt.] n. Favouritism. తనదనే విశ్వాసము. వానికి స్వాభిమానమే ముఖ్యము he is guided solely by favouritism.

స్వామి *svāmi.* [Skt. from స్వము.] n. A lord, master, sovereign, owner, proprietor, husband, spiritual guide or preceptor. "My lord, Sir." A Brahmin is usually thus addressed by a junior or by a Sudra. ప్రభుడు, భర్త, పతి, గురువు, దేవుడు. దేవుడు. **స్వామిమరాలు** behold! be attentive. కొన

వాడు a share-holder, పాలివాడు. స్వామిత్వము *svāmi-tva.* n. Mastership, lordship, ownership. ప్రభుత్వము, యజమాన్యము. స్వామ్యము *svāmyamu.* n. Mastership, lordship, ownership, right, title. ప్రభుత్వము, ఐశ్వర్యము, అధికారము, పాండిత్యము. అతడిస్వామ్యము పోయినది he has lost his ownership. స్వామిద్రోహము *svāmi-drōhamu.* n. Treason, treachery to a master, unfaithfulness to a superior. యజమానునికి కీడు చేయుడము. స్వామిద్రోహి *svāmi-drōhi.* n. A traitor. యజమానునికి కీడు చేయువాడు. స్వామిని *svāmini.* n. A mistress, a female owner, ఒడయురాలు. స్వామిభోగము *svāmi-bhōgamu.* n. The landlord's share of the produce of land cultivated by a tenant. పంటలో కొంత మిరాశీదారుడిక ఇచ్చేభాగము. స్వాములవారు *sāmula-vāru.* n. His grace, his reverence, his holiness, a minister or father. గురువులు. స్వామ్యము *svāmyamu.* n. Ownership, right, title. స్వాతంత్ర్యము, పాండిత్యము.

స్వారస్యము *svā-rasyamu.* [for Skt. పారస్యము.] adj. Pleasing, delicious, good, excellent. స్వారస్యము or సారస్యము *sva-rasyamu.* n. Sweetness, juiciness, savouriness. Pathos, spirit, fire. లేదు, వస్త్ర మూము మీరు ఆక్కడికి వెళ్లినందువల్ల స్వారస్యములేదు there is no advantage in your going there. "చదివినినుటకుల స్వారస్యమేమి." Dab. 141.

స్వారాజ్యము *swā-rājyamu.* [Skt.] n. The celestial region, heaven, స్వర్గరాజ్యము, స్వర్గలోకపురాతనము. స్వారాట్టు *swā-rāṭṭu.* n. The king of heaven, స్వర్గలోకాధిపతి. A name of Indra. ఇంద్రుడు.

స్వారి *swāri.* [Tel.] n. A pleasure excursion. విహ్యార్థి, విహారము.

స్వార్జితము *sva-arjitamu.* [Skt.] adj. Self-acquired, obtained or accumulated by one's own labour. తనసంపాదనవల్ల, స్వయా ర్జితముచేత సంపాదింపబడ్డ. n. Property that has been personally acquired, as distinguished from that which has been inherited. స్వయంకృతార్జితము.

స్వార్థము *sva-arthamu.* [Skt.] n. Regard to one's self, self-interest, personal benefit. స్వప్రయోజనము. కొరకు. స్వార్థకము *sva-arthakamu.* n. The indicative mood in Grammar. స్వార్థపరుడు *sva-artha-parudu.* n. A selfish man, he who is devoted to his own interest. స్వప్రయోజనమునే ముఖ్యముగా విచారించేవాడు, స్వము ఖమునే విచారించేవాడు.

స్వాస్థ్యము *sva-asthyamu.* [Skt.] n. Ease, happiness, comfort, relief, recovery, abundance of food and raiment. A share in a Brahmin village, a share. సమృద్ధి, ఆరోగ్యము, బ్రహ్మణవమృద్ధి. ఉదక స్వాస్థ్యము a supply of water. అతనికి చిత్తస్వాస్థ్యము లేదు he is uneasy in mind.

స్వాహా or స్వాహ *svāha.* [Skt.] interj. Hail! An exclamation used in making an oblation to the gods. n. The name of the wife of the god of fire, a goddess presiding over burnt offerings, దేవతలకు హవిస్సును ఆహుతిచేసేటప్పుడు చెప్పేమాట, అగ్ని భార్య. "స్వాహాకారముడోట." Swa. iii. 67.

స్వి svi

స్విన్న *svinna.* [Skt.] adj. Sweating, perspiring. చెమట్చి స్రవించే.

స్వీ svī

స్వీకరించు *svī-karintsu.* [Skt.] v. a. To adopt, embrace, acknowledge, receive. అంగీకరించు, గ్రహించు, పుచ్చుకొను. స్వీకారము *svī-karamu.* n. Adopting, appropriating. Acknowledgment, assent, consent. Entering or embracing a new condition

of life, ఆశ్రమము, as becoming a married man after being a bachelor. అంగీకరించడము, అంగీకారము, సమ్మతించడము, గ్రహించడము, దత్తత. "ప్రతిపాతివ్రత్యజనస్వీకారసంగ్రహోత్సేకమునను." P. i. 716. ఆది పుత్రస్వీకారము చేసికొన్నతరువాత after she has adopted a son. ఆయన ప్రసాదస్వీకారముచేసికొన్నాడు he embraced a monkish life. స్వీకృతము *svī-kṛitamu*. adj. Admitted, acknowledged, confessed, promised, accepted, adopted. అంగీకరింపబడ్డ, ప్రతిజ్ఞ చేసిన, ఒప్పుకోబడ్డ. స్వీకృతపుత్రుడు an adopted son. స్వీకృతి *svī-kṛiti*. n. Adoption, acknowledgment, అంగీకరించడము, సమ్మతించడము, గ్రహించడము.

స్వీయము *svīyamu*. [Skt.] adj. Own, one's own, relating or belonging to one's self. ఆత్మీయమైన, ఆత్మసంబంధమైన, తన. స్వీయ *svīya*. n. A virtuous woman, a wife who is entirely devoted to her husband. పతియందుమాత్రము అనురాగముగలభార్యిక, పతివ్రత, సాధ్వి.

స్వే svē

స్వేచ్ఛ *svēchchha*. [Skt.] n. One's own will or pleasure, liberty, free will, self-will, స్వతంత్రత, యథేచ్ఛ, ఆత్మేచ్ఛ, తనయిష్టము. స్వేచ్ఛగా *svēchchha-gā*. adv. Voluntarily, freely, willingly. యథేచ్ఛగా, తనకుతోచినే, తనయిష్టమువచ్చినట్టుగా. స్వేచ్ఛాపరుడు *svēchchha-parudu*. n. He who is uncontrolled, independent or self-willed, స్వతంత్రుడు, యథేచ్ఛగా నడిచేవాడు, అసావధీనుడు.

స్వేదని *svēdani*. [Skt.] n. An iron plate used as a frying pan. పెనము.

స్వేదము *svēdamu*. [Skt.] n. Sweat, perspiration, warmth, heat. ఘర్మము, చెమట, సాత్వికభావభేదము. "చెక్కులపై స్వేదము గ్రహ్య." N. ix. 365. స్వేదజములు *svēda-jamulu* n. Worms, insects, maggots, mosquitos &c., which are supposed to be engendered by heat and damp. తడిదగ్గిరుండి, తిక్కకు చెమ్మచేతపుట్టే పురుగులు, దోమలు మొదలైనవి. స్వేదనాళము a sweat duct. స్వేదరంధ్రములు pores of the skin. స్వేదోదకము *svēd-ōdakamu*. n. Perspiration, చెమట.

స్వై svai

స్వైరము *svairamu*. [Skt.] adj. Self-willed, pertinacious, obstinate. యథేచ్ఛమైన, స్వతంత్రమైన, మూర్ఖమైన. "మారుడుస్వైరవిహారుడు." Ahalya. iii. 16. "స్వైరకథావిహంగీ" N. i. 7. స్వైరి *svairi*. n. An independent man, స్వతంత్రుడు. స్వైరిణి *svairini*. n. An unchaste wife, an adulteress, a wanton woman, పాంసుల, వ్యభిచారిణి, రంకులాడి.

హ ha

హ *ha*. The letter H.

హంకరించు *han-karintsu*. [from Skt. అహంకరించు.] v. n. To be proud, అహంకరించు. హంకారము *han-kāramu*. (from అహంకారము,) n. Haughtiness, arrogance, self-conceit, అహంకారము, గర్వము. "పీల్చి తెరుకొందు పెనతాంబులంబట్టు పుట్టినిల్లు హంకారముంగల్గినాటబట్టు." చం. భా. ii.

హంగామి *hangāmi*. [H.] adj. Temporary, తాత్కాలికమైన. హంగామిసిబ్బంది a temporary establishment.

హంగు or అంగు *hangu*. [Tel.] n. Convenience, agreeableness. ఒనరు, పొందికము.

కొనమునకెయ్యంస అగులాగున so as to be convenient to get down.

"కేసముష్టకులైన దాసరిగావమ్మ,
హంసపద్మకేళి జంగమునుమ,
పటియుమేలుకైన పాపమురాదు."
Vema. 263.

"వచ్చిహంసుండిదిసర్వేశుగొలవరా."
ib. 1934.

హంసపరతు *hangu-paratsu.* v. a. To make convenient. అనుకూలపరుచు. **హంస్తైన** *hang-aina.* adj. Convenient. agreeable. ఒనర్చిన.

హంజికి *hanjika.* [Skt.] n. A certain medicinal root. బ్రహ్మాయష్టిక, చిరాటేరు.

హండ, హండా or **హండీ** *handa, handi.* [H.] n. A large wide mouthed vessel.

హంతే *hanta.* [Skt. from హన్ to kill.] n. A murderer, a slayer, a murderess. హంతకుడు, హంతకురాలు. "నన్ను నింతహంతంగినుకొంటిరేదు." P. i. 286. **హంతకతనము** *hantakatanamu.* n. Cruelty, ferocity. క్రూరత్వము, హంతకత్వము. "హంతకతనమునసెంగిమీరి తేక పాడిచియాడితివింక నిపాందురాలు." Abhimac. Padya. i. 154. **హంతృత్వ** *hantritva.* n. The being a murderer. హంతకత్వము. "వ్రత హంతృత్వకోటక." A. v. 149.

హంతకారము or **హంతాకారము** *hantakaramu.* [Skt.] n. Food to be given to a guest. అభ్యాగతునికి పెట్టవలసిన అన్నము. "అగ్ని కార్యంబుదీర్చి యనంతరంబు హంతకారంబు నిచ్చి జేయంగవలయు, హంతకారంబొన్న బ్రహ్మాదులైన త్రిదశముఖ్యులుత్తమహంతబడుదురు." Kasi Khand. v. 275.

హంపీరుడు *ham-viruḍu.* [Skt.] n. A hero, champion, warrior. వీరుడు, శూరుడు. "సమరహంవీరుడు." T. v. 116.

హంస or **హంసము** *hamsa.* [Skt.] n. A swan. A certain fabulous bird supposed to be a swan. Also, a water-fowl, probably the Ruddy Shieldrake. శ్వేతకపోతము. సర్వంబిడిచి పాలుద్రాగ బట్టి. "రాజహంసలఁగాని రాజహంసంబలరాదు." Vasu. pref. 62. The name of one of the vital airs. శరీరవాయువు, ఊర్ధ్వశ్వాసనిశ్వాసరూపమైన వాయువు. The Divine Spirit, పరమాత్మ. **హంసగమనము** a decent and modest gait. **హంసగామిని** or **హంసయాన** a woman who walks elegantly. adj. (In composition), Best, excellent. శ్రేష్ఠము. **రాజహంస** a noble prince. **హంసకము** *hamsakamu.* n. An ornament for the feet. పాదకటకము, కాలికడియము, కాలిఅందె. **హంసతూలికాతల్పము** a swan's down-bed or couch, a bed stuffed with the wool of the shrub, *Asclepias giganica* (జిల్లేడు) or of the silk cotton tree (శాల్మలి or బూరుగ) **హంసలక్ష్మలరుపు**, శేక, బూరుగునూదిపరుపు. **హంసపాదము** *hamsa-padamu.* n. A star, caret or asterisk. ఇక్కడ తప్పిపోయినది అని తెల్పు వ్రాయియున్నదనేదానికి సంకేతము. **హంసపాది** or **హంసపాదివెట్టు** *hamsa-padi.* n. A creeping plant, *Cissus pedata* or *Coldenia procumbens.* కోధాని, సుబహ, కొప్పుతిట్టవెట్టు. **హంసయంత్రము** *hamsa-yantramu.* n. A hinge. కీలు. కీలు. "కీలు టహంసయంత్రము ముష్ఠసంపటన్తితే, పితాసునుల స్వస్యాంయోర్యోయంపటన్తికే." Sanskrit translation of Proverbs XXVI. 13. **హంసవలి** *hamsa-vali.* n. A kind of cloth. వస్త్రవిశేషము. BD. iii. 105. **హంసవాహనుడు** *hamsa-vahanuḍu.* n. An epithet of Brahma, because he rides upon a swan. బ్రహ్మ. **హంసి** or **హంసిక** *hamsi.* n. A female swan. ఆడహంస. **హంసుడు** *hamsuḍu.* n. The sun, సూర్యుడు. A spiritual preceptor, గురువు. A liberal o

moderate prince, one who is not covetous nor ambitious. లోభగుణములేని నృపుడు.

హంసాయి *hamsāyi.* [H.] n. A neighbour. హంసాయిగ్రామము a neighbouring village.

హకీకత్తు *kaki-kattu.* [H.] n. An account, a statement, a representation of occurrences or affairs. వృత్తాంతము.

హక్కసు *hakkasu.* [H.] n. Spite, hatred. ఏక.

హక్కు *hakku.* [H.] n. A lawful right or title. దాయ్యత. హక్కుదారుడు *hakku-dārudu.* n. A rightful owner; an heir, దాయ్యుడు. హక్కుదావా *hakku-dāvā.* n. A claim. హక్కుశాయి *hakku-sāyi.* n. A co-parcener.

హజారము, హజారు, హజారా or అజారము *hajāramu.* [H.] n. Presence. ఆస్థానము. A royal hall or chamber of audience. A place where persons of distinction sit. ఆస్థానమంటపము, రాజపథ, కొలువుకూటము, సభకి వెళిచాడి. "నిన్నటిలంచంది యంబున జవ్వాదుమనంబుతోహజారగుచేకా." S. iii. 191.

హజ్జే or అజ్జే *hajjē* [Tel.] n. A foot. పాదము. "ఏమనుచూజ్జేలో నెల్ల పత్వంబులహజ్జెలు నడగినయట్లనోకె." M. XII. ii. 260.

హట్టము *haṭṭamu.* [Skt.] n. A market, a fair. అంగడివీధి. "హట్టస్థిత స్తంభంబో చిగురించు పుచున్నవి." A. ii. 48.

హఠము *haṭhamu.* [Skt.] n. Obstinacy, violence, severity, contumacy. మూర్ఖత, మొండితనము, దుష్కృతి, బలాత్కారము. A kind of meditation, యోగభేదము. హఠమునసలుచు to persevere in obstinacy. హఠము తీర్చుకొను to pay a grudge. హఠముపట్టు to be obstinate. adj. Stubborn, obstinate, pertinacious, resolute, determined. మూర్ఖమైన, మొండి, పిడివాదముగల. హఠముగా *haṭhambu-ga.* adv. Pertinaciously, stubbornly, మూర్ఖముగా, ముష్కరముగా. "క్షోణిం బైవ హఠంబుగా నిలువకుండంజొచ్చెదు." T. ii. 16. హఠయోగము *haṭha-yógamu.* n. Abstract contemplation, whilst suspending the breath. This is generally a method of austere devotion, such as standing on one leg, holding up the arms, inhaling smoke, with the head inverted, &c. It is opposed to Raja yogam. రాజయోగమునకు విరుద్ధము. హఠవాది *haṭha-vādi.* n. A violent man, a determined or obstinate man. పట్టిన పట్టు విడువనివాడు. హఠాత్తు, హఠాత్తుగా or హఠాత్తుగ *haṭhāt.* adv. Suddenly, unawares దుద్దున, ఒట్టుకొను, అపరిపాటున. హఠాత్కారంబు *haṭhāt-kar-iṁtsu.* v.a. To force, compel, ravish. బలాత్కారముచేయు. హఠారంబుగా *haṭhārambu-ga.* adv. Violently, forcely. ఉగ్రముగా. "కఠారంబుల కఠోర [illegible] కృమ్మచ్చు, కఠారంబులహఠారంబు గావ [illegible] Y. 647.

హణీగెలు *[illegible]u.* [Kan.] n. Salutations, reverences. దండములు. "ఏలాచలమున నెల కొను పుయపత్తమునకు హణిగెలు దండిగి జేర్చుచు." H. iv. 280.

హతము *hatamu.* [Skt.] adj. Killed, slain, defeated, struck, hit, destroyed, blasted, blotted out. చంపబడ్డ, కొట్టబడ్డ, నాశము చేయబడ్డ, ధ్వంసముచేయబడ్డ, చెరుపబడ్డ, పాగొట్టబడ్డ. హతశేషులు the survivors. హతశ్రీ having lost fortune, ruined. n. Ruin, destruction, killing, నాశనము, సంహారము. హతముచేయు *hatamu-chēyu.* v. a. To kill, destroy, demolish. నాశముచేయు, సంహారము చేయు. హతహతముగా, హతహతము లుగా or హతాహతముగా *hata-hatamu-ga.* adv. Destructively, violently, outrageously. ధ్వంసమయ్యేట్టుగా, ఆఘాతముగా. "హతహతములంగాక పోటులాడంజొచ్చుల్." G. vii. 84. "అనిశురగమునెక్కియంత

తూటుల, అర్జీలుండరాదు హతవాక్యమునాము." Pal. 496. హతాశుడు *hat-āśuḍu*. n. He who is disappointed. విఫలమైన కోరికలవాడు, హతాహతము *hat'a-hatamu*. n. Destruction, violent contention. ధ్వంసము, మూకైకలహము. హతి *hati*. n. Striking, smiting, a blow. కొట్టడము, దెబ్బ. "విజయహతిచే." P. i, 241. హతుడు *hatuḍu*. n. One who has been struck, smitten, destroyed, or killed. One who is void of, or bereft of. కొట్టబడ్డవాడు, చంపబడ్డవాడు, విహీనుడు.

హత్త *hatta*. [Tel.] n. Entanglement. తగులుట కొనడము, చిక్కుకొనడము.

హత్తి *hatti*. [from Skt. హస్తి.] n. An elephant ఏనుగు.

హత్తు, అత్తు, హత్తుకొను or [illegible] *hattu*. [Tel.] v. n. To adhere to, be in contact with, take to, be [illegible]ed or addicted to, succeed, [illegible]proach. అంటుకొను, సక్తమగు, [illegible], అంటు, తగులుకొను, పట్టలను [illegible] హత్తుకొని యొక్కి కొండరసకెయ్యుంగట్టబనిచి." A. vi. 96. హత్తించు *hattiñcu*. v. a. To attach, join, touch. అంటుకొనునట్లుచేయు, సక్తముచేయు, లగింపజేయు. "చిత్తమువాహత్తించిన," N. iv. 161.

హత్య *hatya*. [Skt.] n. Killing, slaying, slaughter, murder. వధ, చంపుడము, ఆత్మహత్య suicide. గోహత్య the slaughter of a cow. నరహత్య manslaughter, murder. బ్రహ్మ హత్య the killing of a Brahmin. పితృహత్య patricide. హత్యచేయు *hatya-cheyu*. v. a. To kill, to commit murder. చంపు. హత్య చేసికొను *hatya-chesi-konu*. v. n. To commit suicide. స్వహత్యానని చేసికొను.

హదను or ఆదను *hadanu*. [Tel.] n. An opportunity, time. సమయము, కాలము. "ఆహదనంజెలంగనజనము." A. iv. 130.

హద్దు *haddu*. [H.] n. A limit, boundary. ఎల్ల, పటుతి.

హనన *hanana*. [Skt. from హన్ to kill.] n. Killing, destroying. చంపడము.

హనువు *hanuvu*. [Skt.] n. The jaw, the upper part of the cheek. చెక్కిలి మీదిభాగము. హనువు, హనుమంతుడు, హనుమత్ప్రభు హనుమాసుడు or హనుమంతరాయుడు *hanumā*. n. The name of the chief of the monkeys (now deified) who was an ally and spy of Rama. అంజనేయుడు. వాడు హనుమంతునివలె సున్నాడు he has high or great cheek-bones. హనుమంతవీర *hanumanta-vīra*. n. A plant, a kind of cucumber. *Cucumis acutangulus*. ఒకవిధ మైనదోస.

హబిసీ *habisi*. [Skt. for 'Abyssinia.'] n. The name of a country. An Abyssinian, an African, a negro. సిద్దిదాను, నల్లదానుడే ఆఫ్రికాదేశపు మనుష్యుడు. "హబిసీకరాకులవలె పెప్పదల నొంపారెన్." Charu Chandro. iv, 46.

హమేషా *hamesha*. [H.] adv. Continually, always. ఎల్లప్పుడు.

హయము *hayamu*. [Skt.] n. A horse. గుర్రము, హయమేధము the sacrifice of a horse. హయగ్రీవుడు or హయవదనుడు *hayagrīvuḍu*. n. A name of Vishnu as being the god of learning. విద్యాధిదేవత అయిన విష్ణువు. హయమారకము *haya-mārakamu*. n. The shrub named *Nerium odorum*. ఓడిన నెల్లురుచెట్టు. హయవాహనుడు *haya-vāhanuḍu*. n. Lit. the "Equestrian," a name of Kubera who rides on a horse. కుబేరుడు. హయాంఘ్రి *hay-aṅghri*. n. The name of a herb. గుర్రపుగిట్టాకు. హయవళి *hay-āvaḷi*. n. A kind of cloth. వస్త్రవిశేషము. BD. iii. 118

హాయనము *hāyanamu*. [H.] n. Period, time, reign, authority, కాలము.

హారణము See under హరించు

హారబ్బి or ఆరబ్బి *harabbi*. [H. 'Arab.'] n. Arabia. An Arab horse.

హారము *haramu*. [Skt.] adj. Expelling, taking away, removing, counteracting evil effects. Stealing. నివారకమైన, పోగొట్టే, దొంగిలించెడి.

హారామి *harami*. [H.] adj. Wicked, vicious. దుష్ట.

హరి *hari*. [Skt.] adj. Green, yellow, bay tawny. పచ్చని, బంగారువన్నెగుఱ్ఱ. n. A name given to Vishnu, Indra and Yama, విష్ణువు, ఇంద్రుడు, యముడు. A horse, గుఱ్ఱము. A lion, సింహము. An ape, కోతి. A frog, కప్ప. The sun, సూర్యుడు. The moon, చంద్రుడు. Air, వాయువు. A parrot, చిలుక. A snake, పాము. A ray of light, కిరణము. హరిహరీ O lord! O lord! హరి పాండవులు all the deities. (Lit:) Vishnu, Siva, &c. హరిచందనము *hari-chandanamu*. n. The yellow and fragrant sort of sandal wood. పసుపుపచ్చనిగంధము. హరిప్రియ *hari-priya*. n. The Basil plant, తులసి. హరిబువ్వము *hari-buvvamu*. n. A marriage feast. పెండ్లిలో అడుబాయను మగవానునుకూడి భోజనముచేయడము. హరిమంథకము *hari-manthakamu*. n. Chick pea, *Cicer arietinum*. సెనగలు. హరివాణము *hari-vaṇamu*. n. A metal dish of any kind, a dish, a plate, పాత్ర, చిన్న తాంబాళము, తట్ట. హరివాసరము *hari-vasaramu*. n. The eleventh day of each lunar fortnight, which is kept as a fast. ఏకాదశి. హరిహయుడు *hari-hayudu*. n. An epithet of Indra. ఇంద్రుడు. హర్యక్షము *hary-akshamu* n. (Lit: Yellow-eyed). A lion. సింహము. హర్యక్షుడు *hary-akshudu*. n. An epithet of Kubera.

హరించు or హరియించు *harinchu*. [Skt.] v. n. To be digested, to waste away, to perish, go off or disappear, as a disease, to subside, తుమించు, తీర్ణించు, అడగు. భేదికియిచ్చినపెూషధము హరించి పోయినది the medicine was carried off, i. e., the medicine did no good. v. a. To counteract, expel, as an antidote does; to carry off. To take by violence, usurp, plunder, rob, steal, kill, destroy. దోచుకొను, దొంగిలించు, చంపు, నాశముచేయు, ఆనడే. మజ్జిగ మనిషిపండ్లవిషగుణము హరించును butter-milk counteracts the bad effects of mangoes. "నోరెవ్వరిని గాంచి తమంగొని పోవుచుండగా." N. i. 209. హరణము *haraṇamu*. n. Seizing, taking away forcibly, removing, carrying or bearing off; as of pain, &c. Stealth, theft, rape. Lapse or passing of time. నివారణము. హరించుట. స్వీకరణము. A special gift or bonus: a nuptial present, అరణము. అల్లునికి మామతనకి ఇచ్చిన సొమ్ము. నా కైపాటిధనశక్తిచేసిహరణము I did to the best of my power to gain my bread. గడియారమయిదిహరణము there has been a loss of time. ఆ సొమ్మును చెల్లించకుండా కాలహరణము చేయుచున్నాడు he is putting off the payment of the money. వాడు తిరుగుకాలహరణము చేస్తున్నాడు he is wasting the time. హరింపు *harimpu*. n. Waste, loss, embezzlement, abstraction. నాశము, నష్టము, దోపిడి, అపహారము. హరింపు లోకిదెచ్చు to digest, తీర్ణించు. హరికుడు *hari-kudu*. n. A thief, a gambler. తస్కరుడు, ద్యూతకారుడు. హరికప్రయోగము gambling, ద్యూతము. "రాజమృగాదిముఖబంధనంబును హరిక ప్రయోగంబును." G. xi. 177.

హరిగ or అరిగ *hariga*. [Tel.] n. A shield. కేడెము.

హరిగోలు or అరిగోలు *hari-gōlu*. [Tel.] n. A boat made of wicker work covered with hides, a coracle, చిన్న పుట్టి.

హరిణము *hariṇamu*. [Skt.] adj. White. తెల్లని. n. White colour. తెలుపు, శ్వేతవర్ణము. An antelope, కురంగము, ఇర్ర. హరిణక్రీడ or హరిణక్రీడనము *hariṇa-krida*,

n. A certain game played by boys, leap-frog. ఒకవిధమైన ఆట. "ఇరువురు నిరువురు తోడై నెరసియొరసియొరసిమారి పెద్దయుమూర్ఛయు నుమగెల్చుమరోదుము, హరిణక్రీడలకెలంగరందు." V. P. vii. 214. హరిణనాభి *harina-nabhi*. n. Musk, the animal perfume so called. కస్తూరి. హరిణాక్షుడు an epithet of Siva as crowned with the moon. శివుడు. హరిణాక్షి *harin-akshi*. n. [lit.] gazelle-eyed. వీణలోచన. హరిణి *harini*. n. A doe, a female antelope, ఆడుజింక.

హరితము *haritamu*. [Skt.] adj. Green, verdant. ఆకుపచ్చనిది. n. Green colour. ఆకుపచ్చేరంగు. A bay horse, a ... హరిత పత్రిక *harita-patrika*. ... green tree, an evergreen. పచ్చాకు. హరిత మంజరి *harita-manjari*. n. ... ఇది, *Arudyapha indica*, కుప్పింటచెట్టు. హరిత్వము *haritvamu*. n. The colour green. ఆకుపచ్చ. ... na horse, పచ్చేగుర్రము. A point of the compass. దిక్కు. "హరిదస్రము. N. i. 111. హరిదశ్వుడు *harid-asvudu*. ... The sun. సూర్యుడు.

హరిదళము or ఆరిదళము *hari-dalamu*. [from Skt. హరితాళ.] n. Yellow orpiment, *Arsenicum flavum*. పేరు గాంధము మాటికి పూరుగా నేకరి, స్వర్ణతాళము gold coloured orpiment, *aura-pigmentum*.

హరిద్ర *haridra*. [Skt.] n. Turmeric. పసుపు. హరిద్రువు *haridruvu*. n. Wood saffron. కుంకుమపువ్వు. హరిద్రాభము *haridrabhamu*. n. Yellow colour. adj. Yellow.

హరిన్మణి *harin-mani*. [Skt.] n. An emerald. పచ్చ, మరకతము.

హరిపీకలు or హరిబియ్యాలు *harib-ikalu*. [Tel.] n. Porcupine's quills. ఏదుకుంది ముండ్లు. "ఏర్పడినవి హరిపీకలు." H. v. 411. "ఆపసుశాగ్నిభరీణులకుబిరుదండుర్లవాహరిపీ యాలు." S. i. 157. "బురుదుజింకలు మెరు పులుగోళ్లు, హరిపెయ్యాలుం బెమ్మిపుటీంబ మూలు." S. i. 186.

హరుడు *harudu*. [Skt.] n. An epithet of Siva. శివుడు. హరాద్రి *har-adri*. n. Mount Kailasa, the favourite resort of Siva. కైలాసము.

హరువు or హర్వు *haruvu*. [Tel.] n. Beauty, comeliness, elegance. Skill; a trick. పోకసు, అందము, ఉపాయము, వాగ్వైఖరి. adj. Fine, pretty, beautiful, clever, ... talent. ... బుస్మిలందపుచల్వగట్టిహారుగొప్పాం శాలినింపుంబుమేలో విందాలనంది." T. iii, 129. "ఒకనితిహారుడై యూర్ధ్వపుండ్రంబుమై" N. v. 89. "బహుళంబులమేన హారువుపలిచి." N. ix. 124. హరువము *haruv-ari*. n. A clever man. పెద్దపని, ఉపాయశాలి. "శ్రీరామచంద్రుడో హారువాయెరా హనుమని పెరులనుగంగ మఖ్యుల్." R. vi. 68. హర్వుకాడు *harva-kadu*. n. A clever man. కల్లనకొడుకు.

హరుసము or ఆరుసము *harusamu*. [from Skt. హర్షము.] n. Gladness. సంతోషము. "హరుసము నిండికిబ్బురటయందగుముందట కీల నందుచే." KUR. ii. 6. హరుసించు *harusinchu*. v. n. To rejoice.

హర్కారా *harkara*. [H.] n. A messenger, a courier.

హర్త *harta*. [Skt.] n. One who steals or removes. హరించువాడు.

హర్మ్యము *harmyamu*. [Skt.] n. A mansion, palace. ... మేడమీదిగది, A storeyed house, మిద్దెయిల్లు.

హర్యక్షుడు See under హరి.

హర్షము *harshamu*. [Skt.] n. Gladness, joy, exultation. సంతోషము. హర్షకుడు *harshakudu*. n. One who causes joy, one who gives pleasure, సంతోషింపజేయువాడు. హర్షణము *harshanamu*. n. Pleasure,

joy, rejoicing, సంతోషించుట. హర్షణుడు *harshanudu*. n. One who rejoices or is glad, సంతోషించువాడు. హర్షమాణము *harsha-manamu*. adj. Pleased, happy, cheerful, glad, సంతోషించుచున్న. హర్షి *harshi*. n. One who is joyful or pleased, సంతోషపడుగలవాడు. హర్షింపు *harshimpu*. v. n. To be glad, rejoice, be pleased with, సంతోషించు. అయన ఇంత పనికి హర్షింపునా will he be pleased with this? హర్షితము *harshitamu*. adj. Delighted, glad, cheerful. సంతోషపెట్టబడిన.

హాలము *halamu*. [Skt.] n. A plough, నాగలి. హాలరేఖ in palmistry, a mark in the palm, resembling a plough and denoting victory. హాలి or హాలాయుధుడు *hali*. n. A ploughman, వ్యవసాయమున్నవాడు. Also, an epithet applied to Balarama. హాలికుడు *halikudu*. n. A ploughman. కృషీవలుడు, దున్నుకొని బ్రతికేవాడు. హాల్య *halya*. n. A field once ploughed. హాల్యము *halyamu*. adj. Ploughed, tilled. దున్నబడ్డ. n. A collection of ploughs. నాగళ్ల సమూహము. A i. 52.

హాలహలము, హాలాహలము or హాలాహలము *hala-halamu*. [Skt.] n. Poison, venom. గరళము.

హాల్కా, హాల్కి or అల్కి *halka*. [H.] adj Mean, low, inferior. నీచమైన, క్షుద్రమైన, అల్పమైన.

హాల్లకము *hallakamu*. [Skt.] n. The red lotus. ఎర్రతామర. "హాల్లకపాణి" rosy fingered. Ila. iii. 8.

హాల్లకల్లోలము or అల్లకల్లోలము *halla-kallolamu*. [Tel.] n. A tumult, confusion, disorder, disturbance. తారుమారు. "ముల్లోకములో హాల్లకల్లోలములో చేయు." P. i. 675.

హాల్లీసకము *hallisakamu*. [Skt.] n. A dance performed by women moving in a circle and holding sticks in their hands, ఆడంగులు చప్పుటుగానిలిచి ఆడే ఆట, కోలాటము, చేతులుపాదుగుగాకొట్టుకొని ఆడే కాండము. A. iii. 121.

హాల్లు *hallu*. [Skt.] n. A consonant. కాకారాద్యక్షరము.

హాల్లోహాల *hallo-hala*. [Skt.] adj. Bewildered, stumbled. తొట్రుపడిన, చీకాకుపడిన. హాల్లోహాలుడు *hallo-haludu*. n. A wanderer; one who is bewildered or confused, తొట్రుపాటుపొందినవాడు. "వాక్కల్లోల హాల్లోహాలా." N. ix. 543.

హాళహాళి, హాళహాళిక, హాళాహాళి or హాళాహాళి *hala-hali*. [Skt.] n. Haste. త్వర. A confused or tumultuous noise, tumult, uproar. కోలాహలము, కలకలము, సందడి. Violence, oppression, బొద్దర్కము. Courage, heroism. శౌర్యము. "అమ్మునినాధులెక్కిరోండిరులను వడి జేయుతరుణి హాళిహాళి మీరగా." N. i. 117.

హాళ్లి *halli*. [Tel.] n. A cipher, సున్న.

హావణింపు or హావణింపు *havanimpu*. [Kan.] v. a. To wear, to put on, to adorn, to set right. To perform, accomplish. To lay. ధరించు, అలంకరించు, చక్కబరచు, చెల్లించు, ఉంచు, పెట్టు. "కమ్మబంగరు చేయ కర్ణాల్ హావణించి హంసకశ్మీర్తిచే వతికయించి." T. iv. 154. "అడినపంతంబు హావణించుకొంటి." L. viii. 95. అనగా, చెల్లించుకొంటిని. హావణిల్లు *havan-illu*. v. n. To shine, bloom, be splendid. విలసిల్లు, వెలుగు, ప్రకాశించు. "హావణిల్లుమయ్యెల రవిబోడిని." Ila. i. 80. హావణింపు *havan-impu*. n. Beautification, adorning, అలంకరణము. Vigilance, precaution, జాగరూకత. "ఆసురూపరుచిపంపదలా హావణింపు సొంపులుగా వాళిమెయిగా గనుంగొని." T. ii. 78. హావణి, హావణిక or హావణి *havani*. n. Beauty. ఒప్పిదము. Carefulness, caution, చదిలము, జాగ్రత్త, ఎచ్చరిక. హావణిగ *havani-ga*. adv. Carefully, cautiously. చదిలముగా, జాగ్రతగా.

హవనము *havanamu.* [Skt.] n. A sacrifice, oblation, burnt-offering. హోమము. హవనీయము *havanīyamu.* adj. Sacrificial, fit for or intended for sacrifice. హోమము చేయదగిన. హవము *havamu.* n. A sacrifice, oblation, యజ్ఞము. A command, ఆజ్ఞ. A call, calling, పిలుపు. హవి, హవిస్సు or హవిష్యము *havi.* n. An oblation of ghee or clarified butter; an article fit to be offered in sacrifice. Any thing fit to be eaten on holy days and on sacred occasions, as wheat, cow's milk, &c. హోమ ద్రవ్యము, ఘృతము, నెయ్యి. పిండివేయదగిన లఘ్వాహారము, వ్రతాదులయందు విహితమైన భోజనీయద్రవ్యము. హవ్యము *havyamu.* n. An offering to the gods. దేవతోద్దేశియమి వార్పు, హోమసాధ్యద్రవ్యము. హవ్యకవ్యములు offerings to the deities and the manes of deceased ancestors. దేవతలకును పితృదేవతలకు యోగ్యమైన అన్నము. హవిర్భుక్కు, హవ్యవహుడు, హవ్యవాహనుడు or హవ్యవాహసుడు *havir-bhukku.* n. Fire. అగ్ని హోమద్రవ్యము.

హవ్వుము Same as హవ్వు. (q. v.)

హవేలీ *havēli.* [H.] n. A mansion, a palace. సగరు.

హవ్యము See under హవము.

హసంతి or హసని *hasanti.* [Skt.] n. A portable furnace or fire pot. కుంపటి.

హసడు, హసాము or అసాడు *hasadu.* [Tel.] adj. Noble, great, దొడ్డ.

హసకము or హసము *hasanamu.* [Skt.] n. Laughing, a smile. నవ్వు. హసింపు *hasimpu.* v. n. To laugh, smile. నవ్వు. హసితము *hasitamu.* n. A laugh, a smile. నవ్వు. adj. Laughing, smiling, నవ్విన.

హస్తము *hastamu.* [Skt.] n. The hand. చెయ్యి. The arm, భుజము. An elephant's trunk, ఏనుగతొండము. A cubit, మూర. అది హస్తగతమైనది it came into my possession or power. హస్తదోషము a slip of the pen, an error in writing. హస్తతలము the palm of the hand. హస్తవారణము *hasta-vāraṇamu.* n. Prevention (of beating, &c.) by interposing the hand. హస్తాంతరము *hast-antaramu.* n. Stock; total amount in a treasury; money in hand. బొక్కసములో సిద్ధముగానుండే రూకలు. హస్తాక్షరి *hast-akshari.* n. Handwriting, signature. వ్రాలు. హస్తానక్షత్రము *hasta-nakshatramu.* n. The thirteenth lunar mansion. మనుమూడోనక్షత్రము, ఉత్తరకు ఎదురుగతక్షత్రము. హస్తి *hasti.* n. An elephant. ఏనుగు. హస్తిమశకాంతరము a huge difference, as between an elephant and a fly. హస్తిశుండము *hasti-śuṇḍamu.* n. A mound of earth or masonry, screening the access to the gate of a city or fort. పట్టణద్వారము ముందరబురుజు. The glacis of a fortified town. హస్తిని *hastini.* n. A she elephant. ఆడయేనుగు. A woman of the stolid type. స్త్రీజాతిభేదము. హస్తిపకుడు *hastipakuḍu.* n. An elephant driver. మావటివాడు. హస్తిభారము *hasti-bharamu.* n. The base or foot; a basis; a foundation. పునాది.

హా hā

హా *hā.* [Skt.] interj. Ah! alas! An interjection expressive of weariness, sorrow, pain, wonder, surprise, or pleasure. "హాయనిరవధి." N. iii. 1200. "హాప్రియమను." Sar. D. 336. హారవము *hā-ravamu.* n. The exclamation "Ha!" (రవము meaning sound.) హా అనే నాదము.

హాజరు *hāzaru.* [H.] adj. Present, ready. హాజరుజామీను bail for producing a culprit. గైరుహాజరు absence. హాజరుబట్ట an attendance register.

హాటకము Same as హాటకము. (q. v.)

హాటకము *hāṭakamu.* [Skt.] n. Gold. బంగారు. హాటకగిరి or హాటకధరము the hill called Maha Meru. మహామేరువు. **హాటక గర్భుడు** *hāṭaka-garbhuḍu.* n. An epithet of Brahma. హిరణ్యగర్భుడు, బ్రహ్మ.

హాని *hāni.* [Skt.] n. Loss, damage, detriment, injury, harm, mischief, ruin, peril. తక్కువనుట, నష్టము, చెరుపు, కీడు, చేటు. భోని వృద్ధులు adversity and prosperity. **హానికరము** *hāni-karamu.* adj. Doing injury, pernicious, injurious, harmful, చెరుపైన.

హామిక or **ఆమిక** *hāmika.* [from Skt. అహమహమికా.] n. Egotism, pride, vanity. Vigour. గర్వము. కొవ్వు. "వేర్వుగల్గియుండ్రి యెల్లనిహామికల్." Anir. iii. 126.

హామీలకావి *hāmi-lakāvi.* [H.] n. An advance for cultivation on the responsibility of a third person. మోమానమిచ్చి ఇచ్చే వారకము.

హాయనము *hāyanamu.* [Skt.] n. A year. సంవత్సరము.

హాయి *hāyi.* [Tel.] n. Happiness, peace, quiet, comfort. సుఖము, సౌఖ్యము, నెమ్మది, నిమ్మళము. **హాయిగా** *hāyi-gā.* adv. Happily, comfortably, at ease. సుఖముగా, నెమ్మదిగా.

హారకుడు *hārakuḍu.* [Skt. from హారంచు.] n. A thief, robber, plunderer, ravisher, దొంగ, దోచుకొనువాడు, చోరుడు, నాశకుడు.

హారతి, ఆరతి or **మంగళహారతి** *hārati.* [from Skt. ఆరాత్రికము.] n. A wave-offering to a deity. An offering of camphor, &c., presented on marriages or such like festivities to prevent the bad effects of an evil eye. దీపహారతి an offering of lights. ధూపహారతి an offering of burning incense. కర్పూరహారతి an offering of lighted camphor. కుంభహారతి an offering of a vase with a lamp on its mouth. హారతిపాటలు songs sung at the time of offering camphor to a deity or on festive occasions, having the phrase హారతులెత్తరే as a chorus.

హారము *hāramu.* [Skt.] n. A necklace, a string of pearls, a garland, a string or row, వేరు. In Arithmetic, the divisor: also the denominator of a fraction. ముత్యాలహారము a string of pearls. **హారకము** *hārakamu.* n. The divisor. పాలు పుచ్చేటిది. **హారి** *hāri.* adj. Beautiful. రమ్యమైన, సుందరమైన, మనోజ్ఞమైన. Taking, getting, గ్రహించే. B. i. 215. **హార్యము** *hāryamu.* n. The dividend. పంచబడినది.

హాలి *hāli.* [Skt.] n. Wine, సుర, మద్యము

హాలము *hālamu.* [Skt.] n. A plough. నాగలి.

హాలహాలము or **హాలాహలము** *hālahālamu.* [Skt.] n. Deadly poison. విషము.

హాలిక *hālika.* [Skt. from హాలి.] adj. Belonging to a plough, appertaining to farming, agricultural. లాంగల సంబంధమైన, కాపుతన సంబంధమైన. "శాలివనపాలిక హాలిక బాలికామణుల్." N. i. 42. **హాలికుడు** or **హాలికుడు** *hālikuḍu.* n. A ploughman, a farmer, a cultivator, a husbandman. కృషికుడు, కాపు, దున్నుకొనిబ్రతికేవాడు, రెడ్డి. "నదులంతాలంతోన్నతములైసమించె, హాలికోద్యోగంబులల్లసించె." Purūravas Charitra. iv. 35.

హాలి *hālu.* [H.] adj. Current, present. **హాలుసాలు** or **హాల్సాలు** *hālu-sālu.* n. The current year, నడిచేసంవత్సరము.

హాలి *hālu.* [Eng. 'Hall'.] n. A hall.

హాళి *hāḷi.* [Tel.] n. Eagerness, desire, ఆసక్తి. Joy, gladness. ఆనందము, సంతోషము, ఉత్సాహము. "క॥ హాళిం గొనియాడఁ డందను చేర్చ." R. i. 19.

హావడి, హావళి or **ఆవడి** *hāvaḍi.* [Kan.] n. Annoyance, trouble, distress, molestation. ఉపద్రవము, బాధ. "సమీపదేశముల్ హావళిబోవకుండ." Vish. ii. 121. "క॥ వర్షంబుపెవ్వఱుజడ, హార్షిదినవ్య భూవ్రజల రాజ్యాయిజోర్చిరి, బ్రోవంగాదను." A iv. 291.

హావము *hāvamu.* [Skt.] n. An amorous gesture: dalliance, blandishment. స్త్రీల శృంగార ప్రభావములు-భావోద్రేకము, కేశాది వికారములచేత తెలియబడిన మనోవికారము. "ఆకారాంగీయల్లమందరముదకుం జి హావభావములు దరహాస్యా." N. iv. 34.

హాశ్శీలు. హాస్శీలు or **హాసీలు** *hāssīlu.* [H.] n. Duty, customs, a tax. పన్ను.

హాసము or **హాస్యము** *hāsamu.* [Skt.] n. Laughter, laughing, merriment, sport, fun. నవ్వు. దరహాసము graceful smile. **హాస్యము** *hāsyamu.* n. Joking, jesting. **హాసించు** *hāsinṭsu.* v. n. To laugh, నవ్వు.

హాస్తికము *hāstikamu.* [Skt. from హస్తి.] n. A herd of elephants. ఏనుగులగుంపు. **హాస్తికుడు** *hāstikuḍu.* n. An elephant-driver. మావటివాడు.

హాహా *hā-hā.* [Skt.] interj. How wonderful! Oh! ఆశ్చర్యక్రి. Alas! alas! ah me! ఛీఛీ. **హాహాకారము** *hāhā-kāramu.* n. Cries of "Ha! Ha!" or "Ah". ఏడ్పు. పెడబొబ్బలు.

హాహుడు *hāhuḍu.* [Skt.] n. One of a class of singers in the heaven of Indra. ఒకజాతి దేవగాయకుడు.

హి hi

హింగుడి. హింగుదము, హింగుళి or **ఇంగుడి** *hinguḍi.* [Skt.] n. A small kind of egg plant. *Solanum melongena.* బృహతి, నేలములక.

హింగువు *hinguvu.* [Skt.] n. Asafoetida. ఇంగువ.

హింగుళకము *hingulakamu.* [Skt.] n. Vermilion. ఇంగిలీకము.

హిండనము *hiṇḍanamu.* [Skt.] n. Spread, extension, wandering. వ్యాప్తి, ప్రసరించడము, తిరుగుట. "నీలకంధరుచి హిండనమొ యన." Kalahasti: 1. 60. **హిండితము** *hiṇḍi-tamu.* adj. Extended, spread, wandering. వ్యాపించిన.

హింతాళము *hintāḷamu.* [Skt.] n. The maraby date tree. గొరకాశిచెట్టు.

హిందూ *hiṇḍu.* [Persian through Skt. సింధు.] adj. Hindu. ఇండ్యాదేశసంబంధమైన. "హిందూరాజ్య రమాధురంధరు." Swa. iii. 176. **హిందువు** *hiṇḍuvu.* n. A Hindu.

హిందోళము *hiṇḍōḷamu.* [Skt.] n. A certain tune. సంగీతరాగభేదము.

హింస or **హింసనము** *himsa.* [Skt.] n. Injury, hurt, harm, evil, torture, mischief, killing. బాధించుట. చంపడము. **హింసించు** *himsinṭsu.* v. a. To plague, torment, do harm, injure, kill, murder. బాధించు, చంపు. **హింసకము** or **హింస్రము** *himsakamu.* adj. Mischievous, hurtful, injurious. బాధించునట్టిది. **హింసకుడు** *himsakuḍu.* n. An evil-doer, an oppressor, a murderer. బాధించువాడు, చంపువాడు.

హిక్క *hikka.* [Skt.] n. Hiccup, hiccough. ఎక్కిలి.

హిజారు or **ఇజారు** *hijāru.* [H] n. A pair of trousers, short breeches. "ధరియించి పట్టుహిజారు." భార. i.

హితము *hitamu.* [Skt.] adj. Good, beneficial, friendly, kind, profitable, మంచి, అనుకూలమైన, ప్రియమైన, కుదరైన. **హిత శత్రువు** a secret enemy. n. That which is good, benefit, welfare. మంచిది, మేలు. **హితముగా** *hitamu-gā.* adv. Agreeably, in a friendly manner, అనుకూలముగా, ప్రియముగా. **హితవాది** *hita-vādi.* n. He who gives good advice. మేలుచెప్పువాడు. **హితుడు** *hituḍu.* n. A friend, an ally. ఇష్టుడు. **హితోపదేశము** *hit-ōpa-dēśamu.* n. Friendly advice. The name of a book on morals.

హింతవు or **ఇతవు** [from Skt. హితము.] Same as హితము. **హితవరి** or **ఇతవరి** *hitar-ari.* n. A friend. ఇష్టుడు.

హిమము *himamu.* [Skt.] n. Dew, frost, snow. మంచు. A fragrant grass called *Cyperus.* పులుగూర. Sandal, చందనము. adj. Cold, frigid, chilly, dewy, snowy. చల్ల యైన, మంచుమయమైన. **హిమకరుడు, హిమధాముడు, హిమాంశువు, హిమభానుడు** or **హిమరశ్మి** *hima-karudu.* n. The moon. చంద్రుడు. **హిమగిరి, హిమవంతము, హిమాద్రి, హిమాచలము, హిమాలయము** or **హిమశైలము** *hima-giri.* n. The snowy mountain, the Himalaya range. మంచు కొండ. **హిమమయూఖుడు** or **హిమకుక్ష** *hima-mayūkhudu.* n. The moon. చంద్రుడు. "హిమరుక్షిక్రాంతుల." N. ii. 465. **హిమవారి** or **హిమాంబువు** *hima-vāri.* n. Rose water. పన్నీరు. "హిమవారిజలకమూర్చి." A. vi. 176. "కనుదిమ్మల హిమాంబులనుపచారము." Vasu. iii. 241. Swa. v. 126. **హిమాగమము** *hima-āgamamu.* n. The cold season, winter. శీతకాలము. **హిమాని** *himāni.* n. Snow, ice, hoar-frost. నీహారము, హిమసమూహము. Swa. v. 135. **హిమిక** *himika.* n. Hoar-frost. నీహారము, మంచే.

హిరణ్యము *hiranyamu.* [Skt.] n. Gold. Wealth, money. బంగారు, సొత్తు, ధనము, రూకలు. **సహిరణ్యోదకదానము** a gift of land, &c., with some money and water given to signify that the gift is not retractable. **హిరణ్మయము** *hiran-mayamu.* adj. Golden, made of gold. సువర్ణమయమైన. **హిరణ్యగర్భుడు** *hiranya-garbhudu.* n. An epithet of Brahma. బ్రహ్మ.

హిహీ, హీహీ, హీహీ, ఛిహీ *hihi.* [Skt.] interj. Ha! ha! heyday! An expression of surprise, of scorn, or of sorrow. ఆశ్చర్యోక్తి, అశ్చర్యము, తిరస్కారము, వ్యసనము మొదలగువానిని తెలుపుమాట.

హీ hī

హీనము *hinamu.* [Skt.] adj. Bad, low, mean, vile, base. Left, abandoned. తుచ్ఛమైన, నీచమైన, పతితమైన, విడువబడిన, రహితమైన, లేని. In compound words it denotes Bereft of, without, destitute or deprived of, free from. **హీనవృత్తి** a mean occupation. **అతడు హీనదశలోనున్నాడు** he is in low circumstances. **హీనస్వరము** a low voice. **హీనజాతియైన** degraded, outcast. **హీనజాతివాడు** an outcast. "హీన ప్రజ్ఞతు." M. XII. iii. 928. **హీనత, హీనత్వము** or **హైన్యము** *hinata.* n. Lowness, meanness, baseness. Want, defect, నీచత్వము, అల్పత్వము, లోపము, లేమి. బలహీనత weakness, debility. బుద్ధిహీనత foolishness. "హీనస్థానమున విధవహీనతనిట్లనుండి." M. XII. iv. 414. "ఆచారహీనత యతిలోభము." M. XIII. iv. 305. **హీనరాశి** *hina-rāsi.* n. The lowest part of a rick or heap. **హీనవాది** *hina-vādi.* n. The loser in an argument or law suit. ఓడినవాడు. **వారు హీనవాదులయిరి** they came off losers. **హీనుడు** *hinudu.* n. A low, mean or base man. (In composition) he who is without, destitute of, or deprived of. అల్పుడు. నీచుడు, రహితుడు, అంగహీనుడు he who is defective in a limb, he who is crippled. **వస్త్రహీనుడు** he who is without clothes. **కులహీనుడు** a man of low caste. **బుద్ధిహీనుడు** he who is without wisdom. **రూపహీనుడు** he who is devoid of beauty. **ధనహీనుడు** a penniless man, a poor man. **లజ్జాహీనుడు** he who is without shame.

హీరము *hiramu.* [Skt.] n. A diamond, వజ్రము, రవ.

హుం hu

హుంకరించు or హుంకారించు *hum-kar-inṭsu.* [Skt.] v. n. To cry ha! To shout, to yell, to utter a menacing sound. భయంకరముగా కూయుట. **హుంకారము or హుంకృతి** *hum-karamu.* n. Uttering a menacing sound. Huzzas, roars, hurrahs, war-whoops. గర్జన, భయంకరముగా హుంకృతి ఆరవడము, దిక్కులుమారుచప్పుడు. "ధిక్కారధ్వనితో హుంకారముల్ భూరిగైమొరి." N. vi. 278. **హుంకారపక్షి** *hum-kara-pakshi.* n. A Sun-bird or honey-bird, తేనెపిట్ట. **హుంకారి** *hum-kari.* n. He who shouts or yells. హుంకారము చేయువాడు, ఖుషాహుంకార హుంకారులో shouting with pride.

హుంకరించు *hum-k-inṭsu.* [Skt.] v. n. To neigh, to groan in making an effort. హుంకరించి దొంకరదుముకు దుమికివాడు he drew in his breath and took a leap.

హుండీ *hundi.* [H.] n. A bill or cheque on a bank. దర్శనహుండి a bill payable at sight.

హుకుము *hukumu.* [H.] n. An order, ఆజ్ఞ.

హుజబిక్కొమరుడు *hudzubik-komarudu.* [from 'Uzbeck,'] n. An Uzbeck or Tartar. తురకవాడు. "హుజబిక్కొమరుండనిచోన కీ జారుడు బండమిజారదుమకాల్ దొడిగివాడు." Jagann. i. 90.

హుజూరు *hudzūru.* [H.] n. The presence. Headquarters, Huzur. సన్నిధము, వస్తు భుము.

హుటాహుటి *huṭa-huṭi.* [Tel.] n. Swiftness, haste. వేగము, గబగబవేగము. adj. Rapid, quick, తీవ్రమైన, వడియైన. "కనకవలీకరుడు హుటాహుటినడలన్." Swa. i. 38. "హుటాహుటినాట్యమున్." H. ii. 191. హుటాహుటి ప్రయాణము a forced march. **హుటాహుటిన్ or హుటాహుటిని** *huṭa-huṭi.* adv. Rapidly, quickly, hurriedly. తీవ్రముగా, వేగముగా, త్వరగా.

హుడుక్కు, హుడుక్కి or ఉడుక్కు *hudukku.* [Skt.] n. A small drum shaped like an hour glass. ఢక్కి.

హుతభుక్కు, హుతభుజుడు or హుతాశకుడు *huta-bhukku.* [Skt.] n. The god who lives on sacrifices; a title of Agni.

హుమా or హుమాయి *huma.* [Mahrati] n. A horse. గుర్రము.

హుంకరించు *humm-anu.* [Tel.] v. n. To cry ho! or "avaunt." హుం అని బోయపూర్ణుడు లచేతఁ అనఁ. "హుంకరించిన వజ్రాంగుల కిమ్మలక్రుమ్మవచ్చు." N. x. 37.

హురుముంజి, హురుముంజీ, హురుముంజి or హురుంజి *hurumanji.* [H.] n. The name of a country. A fine reddish pearl. ఎర్ర రాతిరంగల దివ్యమైన ముత్తెము. adj. Dark or brown red. చిక్కనిగ్గైన. "మంచిని హురుముంజి మణి నాకెపక్కిడి పాడకే బల్లంబు బట్టెనమ్ము." Swa. iv. 36. టీ హురుముంజిమణి, అనగా హురుముంజి ముత్యాలుంగొన్నది. "మేలైనహురుముంజి ముత్యాలుగొన్నాఁ చాకుచక్కనిబుంబుసంగడీయఁ" Bhanumati: iv. 55.

హురుమత్తు or హుర్కత్తు *hurumattu.* [H.] adj. Large, great, much, big. గొప్ప. పెద్ద. n. Honor, esteem.

హులక్కి, హులక్కి, హులక్కి or ఉలక్కి *hulakki.* [Kan.] n. A falsehood, a lie. పట్టిమాట, అబద్ధము. Unreality, nothingness. అభావము. "తేదరిచందు అర్థదూరాలక్కి సహాయము వచ్చినంగొలంది." Swa. iv. 145.

హుషారు, హుషారు or ఉషారు *husāru.* [H.] n. Care, carefulness, watchfulness, wariness, alertness. జాగ్రత్త, జాగ్రత్త.

హూ hū

హూ *hū.* [Tel.] n. The sound of a yawn. ఆవులించుటయందలి ధ్వని.

హూణుడు *hūṇudu.* [Skt. from 'Hun.'] n. A Hun, a barbarian, a European. ఐరో

వాడు, తెల్లవాడు. హూణదేశము Europe. హూణులు the Huns, the Europeans. "హూణాఖ్యసర్వదేశములుమాఁది." H. iv. 27.

హూతము or **ఆహూతము** *hūtamu.* [Skt.] adj. Called, summoned, invited. పిలువబడిన. **హూతి** or **ఆహూతి** *hūti.* n. A call, calling. పిలుపులు, పిలుపు.

హూయమానము *hūya-mānamu.* [Skt.] adj. Offered as a sacrifice by fire. హోమము చేయబడే. "హూయమానహవిర్విశేషంబులు." R. iii. 26.

హూహువు *hūhuvu.* [Skt.] n. The name of certain singers in the heaven of Indra. స్వర్గగాయక భేదము.

హూహూ *hūhū.* [Tel.] n. A cry of "hu, hu" expressive of shivering. చేలిచేత హూహూ అనడము. "నీఁ జమలంహూహూయనుచుమనలి వేళ కుత్తుకబంటి లోయములలోపల వసించి." B. iv. 888.

హృ hri

హృతము or **ఆహృతము** *hritamu.* [Skt.] adj. Taken, taken away, stolen. హరింపబడిన. **హృతి** or **ఆహృతి** *hriti.* n. Taking away by force or fraud. అపహరణము, హరణము.

హృత్తు, హృదయము or **హృది** *hrittu.* [Skt.] n. The heart, the mind, the seat of thought and feeling. అంతఃకరణము, మనస్సు. హృత్కమలము the lotus of the heart, the soul or mind. హృత్తాపము mental anguish or distress. హృద్గతము impressed on the heart, remembered. ఆ పద్యము నాకు హృద్గతముకాలేదు I have not got the verse by heart. సుహృదయుడు a good or kind-hearted man. **హృదయంగమము** *hridaya-gamamu.* adj. Heart-moving, affecting. Pleasant, agreeable. ఇంపైన, మనోహరమైన. "హృదయంగమరావంబును." Swa. v. 88. **హృదయాళువు** *hridaya-āluvu.* n. An affectionate or kind-hearted man. దయాళువు, మంచిమనస్సుగలవాడు. **హృద్యము** *hridyamu.* adj. Amiable, dear, beloved, affectionate, kind. మనస్సునకింపైన, ప్రియమైన, వాత్సల్యముగల. హృద్యాంగి fair-limbed, lovely. H. iii. 41. **హృద్రోగము** *hrid-rōgamu.* n. Disease of the mind. Grief, మనోవ్యాధి.

హృషితము *hrishitamu.* [Skt.] adj. Rejoiced, gladdened, surprised. తుష్టమైన, సంతోషింపబడిన.

హృషీకము *hrishikamu.* [Skt.] n. An organ of sense. ఇంద్రియము. M. XIV. ii. 191. హృషీకాగోచరము imperceptible by the organs of sense. **హృషీకేశుడు** *hrishik-īsudu.* n. A name of Vishnu. విష్ణువు.

హృష్టము *hrishtamu.* adj. Rejoiced, delighted. సంతోషింపబడిన. **హృష్టి** *hrishti.* n. Joy, సంతోషము. **హృష్టుడు** *hrishtudu.* n. He who rejoices, he who is pleased, తుష్టుడు, సంతోషించినవాడు. **హృష్యత్తు** *hrishyattu.* adj. Pleasing, rejoicing. సంతోషించే.

హె he

హెగ్గడి or **హెగ్గడు** *heggadi.* [Kan.] n. A chieftain, a headman. పెద్ద, యజమానుడు, రెడ్డి. A man who guards a harem, అంతఃపుర పరిపాలకుడు. "బాందుగానందలఁబులు పల్లకీలం దత్కలితనాయికలఁ జేయఁజొచ్చికులును, లేనవానాన ముల నంతఃపురకాంతలనిడి, దిండ్లువట్టించు హెగ్గడులును." KP. viii. 33. **హెగ్గడి కత్తె, హెగ్గడీ** or **హెగ్గాలి** *heggadi.* n. A lady in waiting, a maid of honour, a handmaid. పైరంధ్రి, అడపాప, పనికత్తె. A woman who guards a harem, అంతఃపుర పరిపాలికత్తె. "అతిదుఃఖించిన రత్నభూషాంబరాదులందుఁగాన హెగ్గడీలలోనానిమ్ము." Satyabha. iv. 244. **హెగ్గడికాడు** or **హెగ్గడీడు** Same as **హెగ్గడి**.

హెగ్గాళ *heggāla.* [Kan.] n. A kind of trumpet. ఒక తూరుబాద్యము. "కాహళంబద్దళ కంబు పెట్ట పెదరఁగా. కాహళులక్కోల హెగ్గాళ్వ బ్రికి." B. viii. 74.

హెచ్చు or ఎచ్చు *hechchu.* [Tel.] v. n. To increase, grow, multiply, అధికమగు. n. An increase, augmentation. అధిక్యము. "ఆరడం దములనిచ్చులడిగించుటకిది హెచ్చు." Swa. vi. 107. హెచ్చరించు or ఎచ్చరించు *hechchariṁchu.* v. a. To encourage, hint at, allude to, advert to, call to memory, warn, సూచనచేయు. హెచ్చరిక or ఎచ్చరిక *hechchariku.* n. A hint, intimation, precaution, warning, arousing, encouragement. సూచన, జాగ్రత్త. Joy. సంతోషము. "నుదెరవరంకనో పరసనుగొల్వ స్ముక్కుచిడి స్వామి పరాకుపడ్డానుదీవ, హెచ్చరికయటంచు నంచుమూఁడు." N. i. 177. హెచ్చరిల్లు or ఎచ్చరిలు *hechcharillu.* v. n. To increase, grow, improve. అభివృద్ధగొందు. To be encouraged, to be on the alert. ఎచ్చరిక కలిగియుండు. "ఏరుం బాయంబు చేసెన పెచ్చరిలఁగ రాత్రిసుకులము నిమేళ్ళ నుండదు తుమురునుశంక." KP. vi. 26. హెచ్చించు *hechchiṁchu.* v. a. To increase, augment, multiply, అధికముచేయు. హెచ్చిల్లు, హెచ్చిలు or ఎచ్చిలు *hechchillu.* v. n. To augment, increase, multiply, అధికమగు. హెచ్చు, హెచ్చిన or ఎచ్చిన *hechchu.* adj. Exceeding, much, more, excessive, great, superior. అధికమైన, మెరుపొందుగల. "హెచ్చినవస్తిత్రి." A. iv. 187. నన్ను హెచ్చేత్తక్కువలుగా మాట్లాడినాడు he reviled me. హెచ్చుతగ్గులుగానుండే భూమి uneven ground, land that is up and down. హెచ్చుగ or హెచ్చుగా *hechchuga.* adv. Much, more, greatly. అధికముగా. "వచ్చుచుఁ బోడాలు తూములా హెచ్చుగొల్తు రిప్పుడు." T. ii. 19.

హెజ్జిజ్జి *hejjijji.* [Tel.] n. A certain tune, గానవిశేషము. "హెజ్జజ్జిలాంబరయనంగ." H. v.

హెద్దోర *heddora.* [Kan.] n. The name of the river Heddora. నదీవిశేషము. "హెద్దోర యమం నదియిలనిండపారి." BD. v. 989.

హే hē

హేబీబు *hējibu.* [H.] n. A minister. మంత్రి.

హేతి *hēti.* [Skt.] n. A weapon. ఆయుధము. హేతిగా the discus or missile weapon of Vishnu. సుదర్శనము. A flame, మంట.

హేతువు *hētuvu.* [Skt.] n. Cause, reason, motive, ground, object, purpose, కారణము. హేతుకము *hētukamu.* n. Reason, cause. కారణము. "కమలాక్షుని హేతుకంబైనజీవం." Ha. i. 69. హేతుభూతము *hētubhūtamu.* adj. Being the cause. కారణమగుండే. A. vi. 133. హేతుభూతుడు *hētubhūtuḍu.* n. One who is the cause. కారణకర్త. "ఎన్నఁడిభిల జనత్రయ హేతుభూతుడు." N. ii. 90.

హేమంతకము or హేమంతఋతువు *hēmantakamu.* [Skt. from హేమము.] n. The cold season, winter. మంచుకాలము, శీతకాలము, చలికాలము.

హేమము *hēmamu.* [Skt.] n. Gold. బంగారు. "హేమాంబ" the golden maid. T. ii. 75. హేమకారకవిద్య *hēma-kāraka-vidya.* n. Alchemy, the art of making gold. రసవాదము. హేమకారుడు *hēma-kāruḍu.* n. A goldsmith, కంసలవాడు, స్వర్ణకారుడు. హేమపుష్పకము *hēma-pushpakamu.* n. The Gold flower, *Michelia champaka.* సంపంగిచెట్టు, సంపెగచెట్టు. హేమపుష్పిక *hēma-pushpika.* n. A kind of wild golden Jessamin. హేమాద్రి *hēm-adri.* n. The golden mountain, i. e., Mount Meru. మహామేరువు, బంగారు కొండ. హేమాహేమిలు *hēma-hēmilu.* n. Great men, wealthy men, men of position, superiors. ధనికులు, పూజ్యులు. H. i. 256. కల్లూరిరాజ్యంలో కాపులు హేమాహేమిలనానున్నారు the farmers of the

Nellore district are very opulent. హేమింపు *hēm-intsu*. v. n. To turn to gold. బంగారమగు. వారిప్పుడు వింతా హేమించి యున్నారు they are now very wealthy.

హేయము *hēyamu*. [Skt.] adj. That which is to be abandoned, abominable, disgusting, mean, base, vile. త్యాజ్యమైన, తుచ్ఛమైన, అధమమైన, అపవ్యమైన. హేయంబైన సంసారము this vile life. హేయత *hēyata*. n. Vileness, baseness. తుచ్ఛత, అసవ్యత. హేయపడు *hēya-padu*. v. n. To be disgusted.

హేరంబుడు *hērambuḍu*. [Skt.] n. A proud hero. శౌర్యముచే నర్వించినవాడు. A title of Ganesa. వినాయకుడు.

హేరవళి or హేరావళి *hēravaḷi*. [Tel.] n. A parti-colored cloth. పాడవస్త్రపుకోక.

హేరాని *hērāni*. [Tel.] n. Oppression, persecution, annoyance. హింసించుట, ఉపద్రవపరుచుట.

హేరాళము *hērāḷamu*. [Tel.] adj. Much, excessive, great, huge. అతిశయమైన, విస్తారమైన, పెద్ద, లావాటి. "హేరాళమగుచు బురులు గొనియె నవాఘ్రాత పూర్వకములు పారిజాత సుమోద్భూత పరిమళములు." Parij. v. 54. "పిరంగులగముల్ హేరాళమైపర్వ." Bobbili. iii. 79. హేరాళముగా *hērāḷamu-gā*. adv. Much, greatly, abundantly, excessively. అతిశయముగా, విస్తారముగా. "వకుళాదివప్పముల్ హేరాళముగాగార్చి." KP. vii. 63.

హేల or హేళ *hēla*. [Skt.] n. Sport, play, wanton dalliance. విలాసము, శృంగారచేష్ట, లీల. Scorn, తిరస్కారము. "కుసుంద్రనందనుడు ముఖ హేలాకరబిలాటు." R. v. 294. హేళనము *hēḷanamu*. n. Contempt, disrespect, mockery, ridicule, తిరస్కారము, అలక్ష్యము, పరిహాసము, ఎకసక్కెము. హేళావతి *hēḷā-vati*. n. A flirt, a jade, a playful girl. విలాసిని, విలాసవతి.

హేళి *hēḷi*. [Skt. Cf. Gk. 'Helios'.] n. The sun. సూర్యుడు. హేళికూభవ the river Kalindi. కాళిందినది. "హేళియు పడమట వ్రాలెను." BP. iv. 199.

హేవాక or హేవాకము *hēvaka*. [Skt.] n. Sport, dalliance. విలాసము, క్రీడరతి, స్త్రీల శృంగారభావజ క్రియా భేదము, అభిజ్ఞత.

హేవిళంబి *hē-vilambi*. [Skt.] n. The name of a Telugu year.

హేష or హేషితము *hēsha*. [Skt.] n. Neighing, a neigh. గుర్రపుసకిలింత. హేషారవము or హేషాధ్వానము the sound of neighing. హేషమాన *hēsha-māna*. adj. Neighing. సకిలించుచున్న. హేషించు *hēsh-intsu*. v. n. To neigh. సకిలించు.

హై hai

హైన్యము *hainyamu*. [Skt. from హీనము.] n. Baseness, meanness. Nonentity, non-existence. నీచత్వము, అల్పత్వము, హీనత్వము, హీనత, అభావము, లేమి. "దారిద్ర్యంబున ప్రజ్ఞా హైన్యంబువాటిల్లు ప్రజ్ఞా రాహిత్యంబున సత్వహీనంబగు." P. ii. 142.

హైమము *haimamu*. [Skt. from హేమము.] adj. Golden, made of gold, appertaining to gold. స్వర్ణమయమైన, స్వర్ణసంబంధమైన. [From హిమము.] Cold, frigid, చలికల. "హైమవర్షాంబరంబులన." N. iii. 168. హైమనము or హైమంతము *haimanamu*. adj. Cold, wintry. హేమంతఋతుసంబంధమైన, చలియైన. హైమవతి *haima-vati*. n. An epithet of Parvati or of the Ganges. పార్వతి, గంగ. హైమవతీశుడు an epithet of Siva.

హైయంగవీనము *haiyan-gavīnamu*. [Skt.] n. Clarified butter prepared a day before it is used, fresh butter. అప్పుడు తోడుపెట్టిన వెన్న, అప్పుడు వెన్న కాచిన నెయ్యి. సద్యోగ్ను తేమము.

హైరాను *hairanu.* [H.] n. Trouble, fatigue. ఆయాసము, శ్రమము.

హైసారే *haisare.* [Tel.] interj. Bravo! excellent! good! very well! well done. బాగాను, సరే. "హైరా మైసిరి హైసారేసాకు మేలాహేలిసంబు." T. iii. 41.

హొ ho

హొంబు *hombu.* [from Kan. హొన్ను, Tel. & Tam. పొన్ను.] adj. Golden, made of gold. సువర్ణమయమైన, బంగారపు. హొంబట్ట a gold brocade. హొన్నలంపడ్డ శంబు a gilded chariot. హొంబట్ట silk woven with gold. హొంబట్టబట్టము gold cloth.

హొంతకారి *hontakari.* n. A clever man or woman, a genius, a beauty. A fencer, a wrestler. A rogue, a cheat, a juggler, a conjuror. కొల్లగొట్టినవాడు, మోసగాడు, సాహసుడైన, సాహసుడు వశపెట్టి, మాయముండి గా మాయచేయుపురుషుడు, ఆటవంటి స్త్రీయు. "ఇదివరో హొంతకారుల్ల మోసులమీరిన రాజకుమారులనుట." H. ii. 9.

హొన్ను *honnu.* [Kan. from Drav. పొన్ను.] n. Gold, the gold coin called a pagoda, సువర్ణము, కాంచనము, బంగారు. "హొన్నంచు పక్కర." N. ii. 81. "హొన్నుకట్టుల మెచ్చని భువరశములం." Swa. v. 50. **హొన్నితిత్తడి** *honn-ittadi.* (హొన్ను+ఇత్తడి.) n. A kind of brass. ఇత్తడిలోభేదము. See also under హొం.

హొన్ము or **ఉమ్ము** *honmu.* [Tel.] adj. Big, plump. స్థూలము.

హొయలు *hoyalu.* [Tel.] n. Grace, charm, agreeableness. విలాసము. సొగసు. **హొయలుగా** *hoyalu-ga.* adv. Gracefully, agreeably, విలాసముగా, సొగసుగా. "కనుబొమలో జంకించుకొనెదు హొయలుల." H. iv. 241. **హొయలులబండి** *hoyalu-bandi.* n. An evening carriage. గాడి.

హొరగు or **హొరంగు** *horagu.* [Tel.] n. Grace, elegance, సొగసు, విలాసము. "దాని కొడాని హొరంగుమేనిదాన్." Ha. iii. 199. "హొరగుల హొరంగన." Krishna Raya Vijayam. iv. 58.

హొరా hō

హొరా *hō.* [Tel.] interj. "Holloa!" ఓ అనుదానికి మరొకపుమాట. "అనుమాత్రంజాలి హొరాయని నివారించి." BD. v. 294.

హొరాడము *hōḍamu.* (Skt.) n. A ship, boat, ఓడ, నావ.

హొరాత *hōta.* [Skt.] n. A priest who offers a burnt sacrifice, a reciter of the Big Vedu. హోమంచేయువాడు, హొరామముచేయువాడు, ఋగ్వేదపాఠకుడు. **హొరాత్రి** *hōtri.* n. A sacrificer. హోమయాజి. "ఇక్ష్వాకు హొరాత్రి." P. prof. 11.

హొరాదా *hōda.* [H.] n. Office, authority, rank.

హొరామము *hōmamu.* [Skt.] n. A burnt offering. అగ్నియందుహోల్లపెట్టుహవిస్సు. "హొరామధేనువ్." HD. i. 1810. **హొరామకుండము** a hole in the ground or an altar, for receiving the fire for an oblation. **హొరామాగ్ని** sacrificial fire.

హొరార *hōra.* [Tel.] n. An expedient, contrivance: a wit, a person clever at expedients. ఉపాయము. ఉపాయశాలి. **హొరారకలవాడు** or **హొరామనిషి** a clever man ఉపాయశాలి, ఉపాయశాలి.

హొరార *hōra.* [Skt. Cf. Lat. 'hora.'] n. The twenty-fourth part of a day. An hour. ఒకటినేపు, సమయము. Part of the duration of a sign, లగ్నమధ్యభాగము, రాశ్యర్ధము, లగ్నాంశము, లగ్నభేదము.

హోరాటము *hōrāṭa.* [Tel.] n. Excitement, eagerness. ఆతురము.

హోరా హోరీ, హోరాహోరీగా or హోరా హోరీలో *hōrā-hōri.* [Tel.] adv. Without intermission, incessantly. ఎడతెగక, తెప్పగా. "హోరా హోరీగాఁబోరి." Swa. iii. 129. "వారువురు తమలోఁబల వీరము గొని రాజ్యకాంక్ష బిగిసేపువ్వులై హోరా హోరి రంభోరిరి." A. iii. 21. హోరాహోరి n. A quarrel, dispute. రచ్చ, మహాస్థలియుద్ధము.

హోరు *hōru.* [Tel.] adj. Boisterous. n. Boisterousness. A roar. హోరుగాలి a tempestuous wind. హోరార్న, హోరుహోర or హోరారి *hōr-āna.* adv. With a great noise. మహాధ్వనియై ధ్వనిలో. "మహాధ్వనుల్ హోరార్న." A. vi. 58.

హోలి, హోళి or హోళిక *hōli.* [Mahrati.] n. The pile (of wood, grass, &c., arranged to be kindled at the close of the Holi feast. కామునిపండుగ కడపటివాడు తగుల వెట్టడమునకై పోగుచేయబడు గడ్డికంపమొదలయి నవి. హోళీపండుగ *hōli-panduga.* n. The Holi feast held about the beginning of March. వసంతోత్సవము, కామునిపండుగ.

హౌ hau

హౌత్రము *hautramu.* [Skt. from హూత.] n. The duty of the reciter of the Rig-Veda at a sacrifice. యజ్ఞములో ఋగ్వేద మెరిగిన ఋత్విజునియొక్క కర్తవ్యము. "అ త్రివసిష్ఠ పుత్ర పులహాంగిరులాది మహా మునీంద్రులొద్దా హౌత్రము హౌత్రమాధ్వరము దక్కొనగ్గినయాగ కర్మముల్ సూత్రవిధానమైనంది యొప్పఁజేయుఁగ." T. v. 206.

హౌడా or హౌదా *hauda.* [H.] n. A seat fixed on the back of an elephant, a howdah, అంబారి.

హౌసు or హౌదు *hausu.* [H. from Arabic.] n. Beauty, సొగసు, విలాసము. "ఔరాని కృష్ణదంబు హౌసుమరిపెంబయ్యా రెయ్యారే హా." T. iii. 41. హౌసుకాడు or హౌదు కాడు *hausu-kāḍu.* n. A beau, a gallant, సొగసుగాడు. హౌసుతోట or హౌదు తోట *hausu-tōṭa.* n. A park, a garden. ఉపవనము, శృంగారవనము.

హ్ర hra

హ్రదము *hradamu.* [Skt.] n. A lake, a large sheet of deep water. నడిమధ్యాగాధ జలాశయము. లోతుమడుగు.

హ్రస్వము *hrasvamu.* [Skt.] adj. Short, low in stature, dwarf, little; short, as a vowel; small, less. వామనమైన, పొట్టి, కిర్రుకాని, లఘువైన, అల్పమైన. ఆకారాల్ హ్రస్వమ్ గుణాస్తు విపులాఁ short is his stature, great his fame. వారికి నడిచేవ్యాపులు హ్రస్వము చేయించివాడు he cut short their livings. n. A short syllable in prosody. ఏకమాత్ర వర్ణము, లఘ్వక్షరము. హ్రస్వుడు *hrasvuḍu.* n. A dwarf. పొట్టివాడు.

హ్రా hrā

హ్రాదితము *hrāditamu.* [Skt.] adj. Delighted. సంతోషింపబడిన.

హ్రాదిని *hrādini.* [Skt.] n. Lightning, a thunderbolt, మెరుపు, విద్యుద్ఘాతము. A river. ఏరు.

హ్రీ hrī

హ్రీ *hrī.* [Skt.] n. Shame, modesty, bashfulness, సిగ్గు, లజ్జ. హ్రీణము or హ్రీత మును *hrīṇamu.* adj. Ashamed, bashful, modest, సిగ్గుపడిన.

హ్రే hrē

హ్రేష Same as హ్రేవ (q. v.)

హ్లా hlā

హ్లాదము or హ్లాదనము *hlādamu.* [Skt.] n. Joy, pleasure. సంతోషము, సంతోషింపుట. హ్లాదితము *hlāditamu.* adj. Gladdened, delighted, pleased.

APPENDIX.

అనుబంధము.

అ a

అంకుడు *ankudu.* [Tel.] n. A god. దేవుడు.

అంగవస్త్రము *anga-vastramu.* [Skt.] n. A man's lower garment. చిన్నపంచ.

అంగిలిగుంట *angili-gunta.* [Tel.] n. The pit of the mouth or palate.

అంగుళిత్రాణము *anguli-trāṇamu.* [Skt.] n. Armour for the hand or fingers. వ్రేళ్ళ కవచము, అత్తెము.

అంచించు *anchintsu.* [Tel.] v. n. To estimate the value of anything. అంచేనా చేయు.

అంటుమానె or **అంటుమానిరు** *antu-mane.* [Tel.] n. Oil used in bathing. తలంటుకొను మంచినూనె.

అంటుగాయి *antu-gāyi.* [Tel.] n. (Correct thus:—) A magnetic stone. అంటురాయి.

అంట్లు *antlu.* [Tel.] n. plu. Small lice. అంటుచేలు.

అంతర్జంఘాస్థి *antar-jangh-asthi.* [Skt.] n. The bone called the Tibia.

అందలము *andalamu.* [Skt.] n. A ledge or ridge half way up the bank of a tank or well.

అంబువము *ambudamu.* [Skt.] n. A cloud. మేఘము.

అంసఫలకము *amsa-phalakamu.* [Skt.] n. The shoulder blade or Scapula.

అక్షయ *a-kshaya.* [Skt.] n. The name of a Telugu year.

అక్షింతలు *akshintalu.* [from Skt. అక్షతలు.] n. A kind of thorny grass which sticks to one's clothes.

అగపు *agapu.* [Tel.] n. A deed, an act. కార్యము, పని.

అగ్నివేంద్రపాకు *agni-vēndra-p-aku.* [Skt.+ Tel.] n. A plant used in medicine.

అచ్చులపోను *atsulu-pōyu.* [Tel.] v. n. To bind yarn for weaving.

అతగాడు *ata-gādu.* [Tel. from అతడు.] pron. He (in contempt) వాడు.

అడావడి, అడావిడి or **అడాపుడి** *adāvadi.* [Tel.] n. Neglect, carelessness, want of restraint అడావుడిసంసారము a neglected estate. అడావుడిమనిషి a person devoid of self-restraint. "ఇంట్లో పెండ్లి అయితే ఊళ్లో పెళ్ళిలకు అడాపుడి" (proverb.)

అదమాయించు *adamāy-intsu.* [Tel.] v. a. To browbeat, to check by frightening.

అనుభవశాలి *anubhava-sāli.* [Skt.] n A man of experience.

అనుభుక్తము *anu-bhuktamu.* [Skt.] adj. Enjoyed. అనుభవింపబడిన.

అన్నరసము *annа-rasamu.* [Skt.] n. Chyle.

అనాముత్తగా *anamattu-ga.* [H. corruption of అమానతు.] adj. Separately. ఆ సొమ్మును అనాముత్తగా ఉంచినాను I kept that money apart.

అనుకు *anuku*. [Tel.] (Add) అక్కరకు. v. n. (not adv.)

అనుగలము *anugalamu*. [from Skt. అనుకూలము.] adj. Convenient. అనుకూలమైన. Equal, సమానము.

అనుక్షణము Same as అనుక్షణ (q. v.)

అపరంజి *aparanji*. [H. from Arabic *Afranjiya* which means 'foreign' and perhaps originates in that word which is derived from 'foraneus,' external.] n. Fine gold. అపరంజినాణెము lit. 'foreign coin.' A Venetian sequin.

అప్పీలు *appilu*. [Eng. 'appeal.'] n. An appeal.

అమలు *amalu*. [H.] n. Authority. అమలులోకితెచ్చు to put in force.

అమానీ *amani*. [H.] n. One's own charge. ఆ మిరా అమానీ అయినలేనివాతి after the land was taken into (the Collector's) own charge.

అయ్యగారు or అయ్యవారు *ayya-garu*. [Tel.] n. A teacher or guru. ఆచార్యుడు. A venerable man, పూజ్యుడు.

అయివజు *ayivaju*. [H.] n. Value.

అరకోర or అరగోర *arakora*. [Tel.] n. Hesitation, doubt.

అరణి *arani*. [Skt.] n. (Add) A plant which supplies the wood for this purpose, *Premna spinosa*.

అరవ *arava*. [Tel.] n. A troublesome cow. సాధుపుకాని ఆవు. adj. Wicked, దుష్టము. దుష్టుడు. అరవది *aravati*. n. A Tamil woman. ద్రావిడస్త్రీ.

అరి *ari*. [Skt.] 7th line. For 'prid end,' read 'pride and.'

అరిమురి *ari-muri*. [Tel.] n. Confusion, కలత. అరిమురిపడు to be confused or confounded, కలతపడు.

అర్జీ *arji*. [H.] n. A petition. అర్జీదారుడు a petitioner.

అల్లకము *allakamu*. [Tel. from అల్లు.] n. Weaving, twisting. అల్లులు.

అల్లాటప్పా *alla-tappa*. [Tel.] n. Deceit, humbug. A mistake, error, fault.

అళాకు *alaku*. [Tam.] n. A measure of capacity, equal to 12½ cubic inches.

అవ్వపండు *avva-pandu*. [Tel.] n. The fruit of *Trichosanthes palmata*.

అసలు *asalu*. [H.] adj. Original, first. మొ దటి. n. Principal. అసలుకాపీ an original or first copy. అసలుజోడు original rent.

అస్థిపంజరము *asthi-pandzaramu*. [Skt.] n. A skeleton.

అహము *ahamu*. [Skt.] n. (In Philosophy), Self consciousness, the sense of individuality.

ఆ ā

ఆక్టింగు *aktingu*. [Eng. 'acting.'] adj. Acting, not permanent, not confirmed, as in an appointment.

ఆంగీరస *angirasa*. [Skt.] n. The name of a Telugu year.

ఆణి *ani*. [Tel.] n. A wen or callosity on the foot.

ఆన్సరు *ansaru*. [Eng. 'answer.'] n. An answer, a reply. (In a court of justice), a counter petition or counter plea.

ఆబాదు *abadu*. [H.] n. A big town, a city.

ఆరుద్రపురుగు *arudra-purugu*. [Skt. + Tel.] n. The Cochineal insect.

ఆసుపత్రి or ఆస్పత్రి *asupatri*. [Eng. 'hospital.'] n. A hospital.

ఇ i

ఇంకి *inki*. [Eng. 'ink.'] n. Ink.

ఇతగాడు Same as ఇతడు (q. v.) (Used in contempt.)

ఇన్స్పెక్టరు or **ఇన్‌స్పెక్టరు** *inspekṭaru*. [Eng. 'Inspector.'] n. An Inspector.

ఇరసాలు or **ఇరాసాలు** *irasālu*. [H.] n. Sending, remittance. ఆ సొమ్ము ఖజానాకు ఇరసాలు అయినది the money was remitted to the treasury.

ఇలాకా *ilāka*. [H.] adj. That is connected with. సంబంధించిన.

ఉ u

ఉక్కురోషము *ukku-rōshamu*. [Tel. + Skt.] n. Great pride or anger.

ఉత్తమత్వము *ut-tama-tvamu*. [Skt.] n. Excellence.

ఉత్తరసభ *ut-tara-sabha*. [Skt.] n. A court of appeal.

ఉపపత్ని *upa-patni*. [Skt.] n. A concubine.

ఉప్పళము or **ఉప్పలము** *uppaḷamu*. [Tel. ఉప్పు+పాలము.] n. A salt pan, a salt marsh.

ఉప్పకోతారు *uppu-kōtharu*. [Tel. + H.] n. A salt depôt.

ఉప్పుమిడత *uppu-miḍata*. [Tel.] n. The insect called a mole cricket.

ఉబ్బుకము *ubbukamu*. [Tel. from ఉబ్బు.] n. Greatness, ఆధిక్యము. Joy, ఉల్లాసము.

ఉబ్బెత్తు *ubb-ettu*. adj. Convex.

ఉమేదువారి *umēdu-vāri*. [H] n. A candidate for employment, a volunteer. ఉమేదు వారిపటాలము a volunteer corps.

ఉల్లంకి *ullaṅki*. [Tel.] n. A small plover or sandpiper.

ఊ ū

ఊపతొడ్డు Same as ఉరుకుతొడ్డు. See under ఉరుకు.

ఎ e

ఎకాయెకి *eka-y-eki*. [H.] adv. Suddenly, at once.

ఎగతోలు *egatōlu*. [Tel. from ఎగయు.] v. a. To cause to fly. ఎగతోలించు. To chase, run after, తరుము.

ఎగురు *eguru*. [Tel.] n. Flying, a jump. ఎగురుట, గంతు.

ఎడగడ్డ *eḍa-gaḍḍa*. [Tel.] n. A bank, shore. ఒడ్డు, దరి, గట్టు, తీరము.

ఎత్తుదెందము *ettu-deṇḍamu*. [Tel.] v. n. To lead an expedition against, to fall upon, as an army. దండెత్తివచ్చు.

ఎవ్వల *ev-vala*. [Tel. ఏ+వల.] n. Which direction or side, ఏవైపు.

ఎస్టిమేటు *estimēṭu*. [Eng. 'estimate.'] n. An estimate. మదింపు.

ఏ ē

ఏరుపడు Same as ఏర్పడు (q. v.). **ఏరుపాటు** Same as ఏర్పాటు (q. v.)

ఒ o

ఒంటింపు *oṇṭimpu*. [Tel.] n. Distribution of work by arrangement, organisation. వీడు వీడు ఈ పనిని చేయవలెనని చేసిన ఏర్పాటు.

ఒండె *oṇḍe*. [Tel. from ఒండు.] conj. Either, or, కాని

ఒగిడిగ *ogi-diga*. [Tel.] n. An ornament worn on the head by women. జడబిళ్ళ.

ఒడివిపైరు *oḍiviri-pairu*. [Tel.] n. A kind of grain. ధాన్యవిశేషము.

ఒలయు *olayu*. [Tel.] v. n. To meet, unite. కలయు, చేరు.

ఒళివు *oḷivu*. [Tel.] n. A secret, a contrivance. మర్మము, ఉపాయము. ఒళిగాడు one who knows a secret, మర్మజ్ఞుడు; a man of tact, ఉపాయము మెరిగినవాడు.

ఓ ō

ఓటుచేయు *ōṭu-cheyu*. [Tel.] v. a. To deceive, defeat. భంగపరుచు.

ఓడంగి *ōḍangi*. [Tel. from ఓడ.] n. A sailor, a boatman, boatswain. ఓడవాడు, పడవ వాడు.

ఓర *ōra*. [Tel.] n. A side. ప్రక్క. adj. Inclined to a side, bent, ఒరగిన, వంగిన.

ఔ au

ఔన్నత్యము *aunatyamu*. [Skt. from ఉన్నత.] n. Height. ఎత్తు.

క ka

కంటివాలు *kaṇṭi-vāḷu*. [Tel. from కన్ను.] n. Lit. A stone-sword. An epithet of Vishnu's discus, చక్రాయుధము.

కంఠమణి *kaṇṭha-maṇi*. [Skt.] n. Adam's apple, the pharynx.

కండరము *kaṇḍaramu*. [Skt.] n. A muscle.

కండాయము *kaṇḍāyamu*. [Tel.] n. A fixed portion of tax payable at a certain time. Rent paid in money as distinguished from rent paid in kind.

కక్కిరిబిక్కిరి *kakkiri-bikkiri*. [Tel. (anuk.)] n. Confusion. తారుమారు.

కచేరి *kacheri*. [H.] n. An office, a Cutchery.

కజానా See ఖజానా.

కటకట *kaṭa-kaṭa*. [Tel. (anuk)] n. A crackling noise, as in chewing, &c. కొరకట బోసిన స్వస్థానము. చండ్లు కటకట కొరికెను he gnashed his teeth.

కడుపుమంట *kaḍupu-maṇṭa*. [Tel.] n. Heart-burning, indignation.

కడలాడు Same as కదలు (q. v.)

కనాలు *kanāḷu*. [Eng. 'canal.'] n. A canal. కాలువ.

కనుపాట్లు *kanu-poṭṭalu*. [Tel.] n. The under eyelids. కంటిపై క్రిందిరెప్పలు.

కన్నెబావి *kanne-bāvi*. [Tel.] n. A dry well. నీళ్లులేనిబావి. A large well, కోనేటివంటి పెద్ద బావి.

కన్నోటు *kaṇṇ-ōṭu*. [Tel. కన్ను+ఓటు.] n. Fear, భయము, దడుపు.

కప్పరబోగి *kappara-bōgi*. [From Skt. కర్పూర + భోగి.] n. A kind of grain.

కమ్మపిల్లి *kamma-pilli*. [Tel.] n. A Civet cat.

కయిదీ, ఖైదీ or ఖయిదీ *kayidī*. [H.] n. A prisoner. కయిదు, ఖైదు or ఖయిదు *kayidu*. n. Imprisonment.

కరట *karaṭa*. [Skt.] n. A troublesome milch cow, ప్రయాసముతో పిదుకబడిన ఆవు.

కరవాక *kara-vāka*. [Tel.] n. Muddy ground on the seashore.

కరారు See ఖరారు.

కర్ణభేరి *karṇa-bhēri*. [Skt.] n. The tympanum of the ear.

కర్రనూనె *karra-nūne*. [Tel.] n. Wood oil, vegetable oil.

కలప *kalapa*. [Tel.] n. A mixture of sand and chunam. ఇసుకయు సున్నమును కలిసినది.

కలింగిరిపండు *kaliṅgiri-paṇḍu*. [Tel.] n. A water melon.

కలెక్టరు *kalekṭaru.* [Eng. 'collector.'] n. A collector, the magistrate in charge of a district or of its sub-division.

కల్లరిపిట్ట *kallari-piṭṭa.* [Tel.] n. The snake-bird. *Plotus melanogaster.* (F. B. I.)

కలాయి *kalāyi.* [H.] n. Tin. తెరచము. కలాయి చేయు to tin a vessel.

కవట *kavaṭa.* [Tel.] adj. Tender, young. లేత. కవటాకు a tender leaf.

కసుగు *kasugu.* [Tel.] v. n. To be bruised, to be vexed in mind. నలుగు. v. a. To bruise, rub, smear, give pain, నలుము, పులుము, బాధించు.

కస్తూరి *kastūri.* [Skt.] n. A pet name for a dog.

కస్బా *kasbā.* [H.] n. The principal or large town in a district or division of country.

క kā

కాంచిపండు *kāṅchi-paṇḍu.* [Tel.] n. The fox grape, *Solanum nigrum* (Ainslie).

కాగుడు *kāguḍu.* [Tel. from కాగు.] n. Boiling. తరించుట.

కాయిలా *kāyilā.* [H.] n. Sickness. వ్యాధి.

కారురాళ్లు *kāru-rāḷlu.* [Tel. కరుకు+రాళ్లు.] n. plu. Uncut, rough or untrimmed stones used in building.

కి ki

కిరోసినునూనె *kirosinu-nūne.* [Eng. 'kerosine oil.'] n. Kerosine oil. (Sometimes corrupted into కిరస్తానినూనె.)

కివ్వ *kivvu.* [Tel.] v. n. To die. మరియు.

కిస్తు *kistu.* [H.] n. Government tax, *kist.* కిస్తుబందీప్రకారము by instalments.

కు ku

కుక్కగొడుగు *kukka-goḍugu.* [Tel.] n. Lit. a 'dog's umbrella.' A fungus, toad-stool, mushroom, పుట్టగొడుగు.

కుట్టుసురు *kuṭṭ-usuru.* [Tel. కుడు+ఉసురు or కుట్టి+ఉసురు.] n. A little life. కొంచెము మిగిలియున్న ప్రాణము.

కుడిపి *kuḍipi.* [Tel.] n. A deformed person. కుబ్జుడు.

కుహక *kuhaka.* [Tel.] n. Cheating, deceit. కపటము.

కుళ్లుపోతు *kuḷḷu-pōtu.* [Tel.] n. An envious or jealous person.

కుసుంభరాగము *kusumbha-rāgamu.* [Skt.] n. Feigned love. బయటికిమాత్రము విశేషముగా కనబడి లోపల బొత్తిగాలేని అనురాగము.

కుసూలము *kusūlamu.* [Skt.] n. A hamper, or large high basket for storing grain. గాజ.

కుస్తీ or **కుస్తి** *kustī.* [H.] n. Gymnastics, physical exercise. కుస్తీచేయు to practise gymnastics.

కూ kū

కూని or **కూనీ** *kūnī.* [H.] n. Murder. నరహత్య.

కే kē

కేజు or **కేసు** *kēḍzu.* [Eng. 'case.'] n. A case, a law-suit, civil or criminal. వానిమీద కేసుతెచ్చినాడు he brought a suit against me.

కొ ko

కొఠి *koṭhi.* [H.] n. A bank where money is kept.

కొప్పరము *kopparamu.* [Tel.] adj. Great, raging, fiery. విజృంభితము. "కోపముల్ కొప్పరమైనచో." వేమన శతకము.

కో kō

కోటు *kōṭu.* [Eng. 'coat.'] n. A coat.

కోణము *kōṇamu.* [Skt.] n. An angle. త్రికోణము a triangle. పంచకోణము a pentagon.

కోర్టు *kōrṭu.* [Eng. 'court.'] n. A court of law, a court of justice, న్యాయసభ.

క్రీ krī

క్రీగడుపు *krī-ga ḍupu.* [Tel.] n. The abdomen. క్రిందికడుపు.

క్రీతొడ *krī-toḍa.* [Tel.] n. The lower part of the thigh. క్రిందితొడ, తొడకుంపలి స్థానము.

క్రే krē

క్రేణి *krēṇi.* [Tel.] n. Ridicule. పరిహాసము. క్రేణిచేయు to ridicule, పరిహాసముచేయు.

క్రేళ్లుపాటు Same as క్రేణిపాటు (q. v.)

క్వై kvai

క్వైనా *kvaina.* [Eng. 'quinine.'] n. Quinine.

క్లో klō

క్లోమకము *klōmakamu.* [Skt.] n. The diaphragm.

ఖ kha

ఖజానా *khajānā.* [H.] n. A treasury. ఖజాంచీ a treasurer.

ఖరారు *kharāru.* [H.] adj. Strict. ఖచ్చితమైన.

ఖి khi

ఖిర్దు ఆబాదుచేసికోను *khirdu-abādu-chēsi-konu.* [H.] v. a. To cultivate fully.

గ ga

గంజికాలు *ganji-kālu.* [Tel.] n. A bent knee. గంజికాలు పట్టుకొంటాము we will catch (your) bent knee and carry you across (the stream).

గంతెలు *gantelu.* [Tel.] n. Spiked millet; *Panicum spicatum.*

గగ్గి *gaggi.* [Tel.] n. An ear or head of cholam, ragi, &c., from which the grain has been removed by thrashing.

గబ్బుచీకటి *gabbu-chīkaṭi.* [Tel.] n. Thick darkness. గాఢాంధకారము.

గల్ల *galla.* [Tel.] n. Phlegm, శ్లేష్మ.

గవర్నరు *gavarnru.* [Eng. 'governor.'] n. A governor. The Governor of a Presidency.

గా gā

గాంగి *gangi.* [Eng. 'gang.'] n. A gang of men.

గాడికడుగు *gāḍi-kaḍugu.* [Tel.] v. a. To burn. పంచడముచేయు.

గాటు *gāṭu.* [from Skt. ఘాత.] n. A blow గాటుకలుగు to be split, భేదిల్లు.

గి gi

గిరగిజలు or గిజ్జలు *gira-gijalu.* [Tel.] n. plu. A kind of cymbals. ఆవంపుదము వాయించెడు తాళము.

గిరపగిర *girapa-gira.* [Tel.] adj. Timid, runaway. భీరి, పలాయనీయము.

గు gu

గుడుసరి *guḍus-ari.* [Tel. గుడుసు + అరి.] n. A cunning person. కపటముగలవాడు.

గురుపొడుచు *guru-poḍutsu.* [Tel.] v. n. To snore. గురకపెట్టు.

గుర్తింపు *gurtiṁpu.* [Tel.] v. a. To recognise. గురుతుపట్టు.

గె ge

గెడ్డ *geḍḍa.* [Tel.] n. A water course.

గో go

గొజిజె or **గొటిజ** *goṭijja.* [Tel.] n. A hook into which a bolt fastens. తలుపు గడియ తగిలించే ఇనుపగొలుసు.

గో gō

గోటుకత్తె *gōṭu-katte.* [Tel.] n. A belle. వీటుకత్తె.

గోరు *gōru.* [Tel. for గారాబము.] n. Excessive kindness, over-indulgence. పిల్లవాడిని గోరుచేస్తున్నాడు he is spoiling the child.

గోరుపులు, గోర్పులు or **గోర్పిళులు** *gōrupulu.* [Tel.] n. plu. Bulls to play with. గోరుపులాడు or గోర్పులాడు to play at tossing a ball, to toss up in play. చుట్టగెండ్లాడు, ఎగురవేయు.

గ gra

గ్రంది *granḍi.* [from Skt. గ్రంథి.] n. An iron ring fastened to a door. ద్వారబంధము బోసుగువాని నిలువులయందు బిగగొట్టిన మొలలకు తగిలించెడు కలుపులయందలి ఇనుపబద్ది.

గా grā

గ్రామమత్తము *grāma-mattamu.* [Skt. + Tel.] n. A village site.

ఘ్రా ghrā

ఘ్రాణించు or **ఆఘ్రాణించు** *ghrāṇ-intsu.* [Skt.] v. a. To smell. వాసనచూచు, మూర్కొను.

చ cha

చండాలము *chaṇḍālamu.* [Tel.] n. Filth, a filthy mass.

చక్రనాళము *chakra-naḷamu.* [Skt.] n. The Brahminy duck or Ruddy Shieldrake. A kind of fabulous bird.

చలామణి *chalāmaṇi.* [H.] n. Acceptance. చలామణిఅగు to be accepted.

చార్జి *charji.* [Eng. 'charge.'] n. A charge. Cost, expense, వెల, కరీదు. ఎంతచార్జి what is the charge or cost? Anything entrusted to another. An office. చార్జిపీసుకొన్నాడు he took charge of the office. చార్జిఅప్పగించి పోయెను he gave over charge and went away. An accusation, a complaint. వాని మీద చార్జిచేసిరి they charged him, they filed a complaint against him.

చి chi

చిక్కపట్టు *chikka-paṭṭu.* [Tel.] n. A firm hold. Certainty, నిశ్చయము.

చిట్ట *chiṭṭa.* [Tel.] n. A small bush. చిన్న పొద. "మనవుజిట్టులన్." భార. i. "చిట్టలగు చిట్టల." హాస్య. iv.

చిన్నరికము *chinna-rikamu.* [Tel.] n. Infancy, childhood. చిన్నతనము.

చిల్లరకాడు *chillara-kādu.* [Tel.] n. A common man. సామాన్యుడు.

చీ chī

చీకటి *chikati.* [Tel. చీకు+కట్టు.] n. Darkness. See under చీకటి.

చీకు *chīku.* [Tel.] n. Blindness. గుడ్డితనము. చీకురించు to become blind, గుడ్డియగు.

చె che

చెక్కెర or **చెరచెర** *chekk-chera.* [Tel.] adv. Quickly. శీఘ్రముగా.

చెలగు or **చెల్లు** *chelagu.* [Tel.] v. a. To cut. ఖండించు, నరుకు.

చెలయు or **సెలయు** *chelayu.* [Tel.] v. n. To be proud, to increase. విజృంభించు. v. a. To scatter, చిమ్ము.

చే chē

చేదుకట్టు *chēdu-kattu.* [Tel.] n. The gall bladder.

చ tsa

చేంకీ Same as చంక (q. v.)

చచ్చినది *tsaitsinadu.* [Tel.] adj. Dead. చచ్చిన. చచ్చేదు బాకీ an irrecoverable debt.

చదరము *tsadaramu.* [from Skt. చతుర్‌స్రము.] adj. Equal, చమానమైన. Having no defect, perfect, కొరతలేని.

చో tso

చోలగు or **సోలయు** *tsolayu.* [Tel.] v. n. To faint, మూర్ఛపోవు. To retreat, fall back, వెనుదీయు. To be disgusted with, వైరస్యముకొందు.

జ ja

జఠరాగ్ని *jaṭhar-āgni.* [Skt.] n. The gastric juice.

జడ్జి *jadji.* [Eng. 'judge.'] n. A judge. న్యాయాధిపతి.

జనానా or **జేనానా** *janānā.* [H.] n. Apartments appropriated to women. A seraglio, a harem, the women in a harem.

జమాయించు *jamāyinṭsu.* [H.] v. n. To grow vigorous.

జవాబుదారీ *javābu-dārī.* [H.] n. Responsibility.

జా jā

జాతివాడు *jāti-vādu.* [Skt.+Tel.] n. A European.

జారీచేయు *jāri-chēyu.* [H.] v. a. To enforce, to grant. ఆ భూమిని వాకు జారీచేసినాడు he granted that land to me.

జాస్తి *jāsti.* [H.] n. Excess. జాస్తిపన్ను an additional tax.

జి ji

జిల్లా *jillā.* [H.] n. A territorial revenue division, a zillah or district, జిల్లాకారుడు a subordinate revenue officer.

జీ jī

జీర్ణరసము *jīrṇa-rasamu.* [Skt.] n. Gastric juice.

జే dza

జేంపె *dzampe.* [Tel.] n. (correct thus :—) Quick time in Music.

జగా Same as జాగ (q. v.)

దట్టి *daṭṭi.* [H.] n. A contract. దట్టిదేరము a wholesale purchase.

జమ *dzama.* [H.] n. Collection of revenue. జమాకర్చులు income and expenditure.

జరీ *dzarī.* [H.] n. Lace, ornamental network of silk, flax, cotton, or of gold or silver. పట్టు.

జరూరు *dzarūru.* [H.] n. Haste. adj. Necessary, urgent.

జల్లిక *dzallika.* [Tel.] n. Jelly.

జా dzā

జాము *dzāmu.* [from Skt. యామము.] n. A period of three hours.

జు dzu

జుబ్బా *dzubbā.* [H.] n. A shirt.

జుముకీలు *dzumikīlu.* [Tel.] n. plu. A kind of ear ornaments worn by women.

జో dzō

జోరు *dzōru.* [H.] n. Strength, vigor.

ఝు jha

ఝంకరించు *jhan-kar-intsu.* [Skt.] v. n. To buzz, as a bee. ఝంకారముచేయు.

ట ṭa

టలాయించు or **తలాయించు** *talāyintsu.* [H.] v. a. To shirk work. v. n. To walk about, ఇటు అటు తిరుగు.

టె ṭe

టెల్లిగ్రపు *telli-grapu.* [Eng. 'telegraph.'] n. Telegraph. **టెలిగ్రము** *teli-gramu.* n. A telegram, వెండిసమాచారము. **టెలిగ్రపు** పంపు to send a telegram. **టెలిగ్రపుకొట్టు** to telegraph.

టే ṭē

టేకు or **టేకు** *ṭēku.* [Eng. 'teak.'] n. Teak, *Tectona grandis* (Linn).

త ta

తండ్రి Same as తండ్రి (q.v.)

తడవు *tadavu.* [Tel.] n. Searching, వెదకుట. తడవులాడు to go about searching, to search by feeling with one's hands in darkness, వెదకు, వెదికులాడు.

తమాయించు *tamā-y-intsu.* [Tel.] v. n. To stop, cease, ఆగు. తమాయించుకొను to bear, endure, సహించు, ఓర్చు.

తరంకట్టుట *taram-kaṭṭuṭa.* [H.] n. Classification of soils, భూ.. తరంకారీ a classifier.

తరిమాను *tari-mānu.* [Tel.] n. A weaver's beam.

తరువాయి *taruvāyi.* [Tel.] n. A time, ఱెడవ, సారి, మారు.

తలకప్ప *tala-kappa.* [Tel.] n. A tadpole, the young of a frog.

తసరబు *tasarabu.* [H.] n. Seizure. తసరబు చేయు to seize. నా చేనిపలమును పీరు తసరబు చేసినారు they have seized my crop.

తా tā

తాటకత్తె *taṭa-kattē.* [Tel.] n. A deceitful woman. మోసకత్తె.

తారుమారు *taru-māru.* [Tel.] n. Confusion, disorder.

తి ti

తిబ్బి *tibbi.* [Tel.] n. Backstitching. ముందరి కుట్టుపోనిచ్చుచు వెనుకకు మరలించి మరలించి పని చేయు కుట్టికుట్టు.

పో pō

పోగుపోయు *pōgu-pōyu.* [Tel.] v.a. To make a running stitch. సంతనక్క తిన్నగా పోగు పోయించిపుట్టు.

ప్ర pra

ప్రగండిక *pra-gaṇḍika.* [Skt.] n. The humerus.

ప్రలంభము *pra-laṁbhamu.* [Skt.] n. Deceitfulness. వంచనము.

ప్రా prā

ప్రావ *prāva.* [Tel.] n. Way, manner, style. పద్ధతి. adj. Convenient, అనుకూలము. Proper, right. దుంక్కము.

బ ba

బచ్చేలి *baṭṭsali.* [Tel.] n. A bathing place; a place for washing vegetables, &c. A certain vegetable. కంపిలేని దుదర బచ్చేలి కేమి? (proverb.)

బస్తి *basti.* [H. from Skt. వస్ to dwell.] n. A town.

బా bā

బాంకి *bāṅki.* [Eng. 'bank.'] n. Bank, a place where money is kept in custody, కో.

బూ bū

బూట్సు *būṭsu.* [Eng. 'boots.'] n. plu. Boots.

బ్ర bra

బ్రహ్మనాడి *brahma-nāḍi.* [Skt.] n. The aorta.

బి bi

బింబము *bimbamu.* [Skt.] n. A lens. అంతర్నిమ్న బింబము a concave lens. స్ఫటికాకార బింబము a crystalline lens.

బిల్లు *billu.* [Eng. 'bill.'] n. A bill or enactment.

బు bu

బుడగ Same as బుగ్గ (q. v.)

బె be

బెక బెక *beka-beka.* [Tel. (anuk.)] n. The noise made by a frog. కప్పకూత.

బో bō

బోటు *bōṭu.* [Eng. 'boat.'] n. A boat, పడవ.

బోర్డు *bōrḍu.* [Eng. 'board.'] n. A board. A black-board used in schools. పల్లపలక. A council or meeting of managers convened for business, సభ.

మ ma

మన్య *manya.* [Skt.] n. The carotid artery.

మా mā

మాంసగ్రంథులు *māṁsa-granthulu.* [Skt.] n. Glands.

మీ mī

మీటింగు *mīṭingu.* [Eng. 'meeting.'] n. A meeting or an assembly. సభ.

ము mu

మునగ *munaga.* [Tel.] n. The horse-radish tree, *Moringa pterygosperma.*

మై mai

మైనరు *mainaru.* [Eng. 'minor.'] n. A minor. దుంక్కవయస్సురానివాడు.

మైలు *mailu.* [Eng. 'mile.'] n. A mile.

మో mō

మాతుబరి *mātubari.* [H.] n. Support.

యు yu

యునాని *yunāni.* [H. from యవన.] n. A Greek school of medicine, as opposed to Misri or Egyptian.

ర ra

రబ్బరు or లబ్బరు *rabbaru.* [Eng. 'rubber.'] n. India rubber, caoutchouc, gum elastic, పారుబంక.

రా rā

రాజీనామా *rāji-nāmā.* [H.] n. An agreement compounding a matter in dispute, reconciliation. Resignation.

రి ri

రివిజన్ *rivijan.* [Eng. 'revision.'] n. Revision (a court term.)

రివిన్యు *rivinyu.* [Eng. 'revenue.'] n. Revenue.

రివ్యూ *rivyū.* [Eng. 'review.'] n. Review (a court term).

రై rai

రైటరు *raiṭaru.* [Eng. 'writer.'] n. A writer, a clerk.

రైలు *railu.* [Eng. 'rail.'] n. A rail or railway train. రైలుబండి a railway carriage. రైలు[redacted]way. రైలుమార్గము by rail[redacted]

ల la

లబ్బరు Same as రబ్బరు (q. v.)

లా lā

లాకు or లాసు *lāku.* [Eng. 'lock.'] n. A lock in a canal.

లాపాసుఅగు *lapāsu-agu.* [H.] v. n. To go over to the side of, to collude with.

లో lō

లోటు *lōṭu.* [H.] n. Loss, నష్టము.

వా vā

వారంటు *vārantu.* [Eng. 'warrant.'] n. A warrant (a court term).

వె ve

వెలుతురుచెట్టు *velutaru-chetṭu.* [Tel.] n. The tree called *Dichrostachus cinerea* or *Acacia cinerea.*

శా śā

శాంక్షను *śānkshanu.* [Eng. 'sanction.'] n. Sanction. ఉత్తరువు, అనుజ్ఞ, పెంపు.

షు shu

షురుమా *shurumā.* [H.] n. Antimony.

స sa

సరక *saraka.* [Tel.] n. Rinderpest, cattle disease[redacted]

సి si

సిలిమి *silimi*. [Tel.] n. A large pipe used for smoking *ganja*.

సె se

సెల్లా *sella*. [H.] n. Calico

స్టే stē

స్టేషను *stēshanu*. [Eng. 'station.'] n. station. **రుకాము**. A police station or railway station.

స్లో slō

స్లోపు *slōpu*. [Eng. 'slope.'] n. A slop **స్లోపుగా** sloping.